

זה הלציב

ספר

לבוש התבלת

והוא הלבוש הראשון מעשרה
לכושים אשר חבר הגאון מהרר
מרדכי נקראי"ה יצ'ו פמושיבאר
בהקדמ' על שם הכתוב והוא כולל
כל הדיני חבלוליס בחלק הראשון
מטור האורח חיים
וטעמיהם והוא אשר קראו בעל
חטור סדר היום :

גד'ס ב'ח קק פראג

תחת מחשלת אדוכיכו המיוחס מאוד הקיסר
לאפלטום השס ירוס כודו ויגדל מלכותו
מעלה למפלה ויאריך ימים אמן ואמן :

בשנת תפ"ח לפ"ק

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

שיד' לר' יהו'

פ"י המחוקקים השוקפים של האגף
מהרר משס כז'ל משוקק

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

הקדמת הספר לבעל הנהגה וכה יבואר סבת ההגהות שנתחברו עם הספר
לבוש התכלת

❖ אמר התופר ❖

מדריך

נקרא יפה בן אדוני אבי החסיד כבוד ר' אברהם ז"ל ה"ה כנר התודעתי סבת תפירת עשרה
לבושים האלה להלבישם בהם פעומוי כל אשר כגילי או פות מני ; ונס הודעתיך
את אשר קרה לי בפרישתו ממלאכתו זאת במה פעמים עי שני עמודי עולם ז' אשר קדמוני ; ואשר לסוף חיה
נסכה סאת האלהים לחזור למלאכת תפיר המלבושים האלה עד שהיה להים עמדי ושיעני לגמור המלאכה הזאת
בעזרתו ית' : והנה אחרי השלימו בע' ה' בא אלי איש אחד שמו נודע בשערים האלוף סה' ר' יוסף בר מנח' ישראל
ז'ל קורא אותו ר' יוסף הלבן ואמר לי ועז' כי שפעת עליך ויצא שבעך בחפירת אילו המלבושים אודעיך גם אנכי
הואיל ושרי ליה לצורבא מרבנן לאודועי נפשי כו' ואמר הנה זה ימים ושנים נחתי גם אנכי לבי אל מלאכה כזאת
והיתח כוונתי לשמור רבים יחכמו ולא יקראו עוד בס' י' שתוא ספר שולחן הערוך כקורא בספר החתו' בלי ידיע'
שום טעם והנה התחלתי וגמרתני שני החלקים הראשונים שהם קראתי אני לבוש התכלת ולבוש החור הכורלים
כל הדינים שבספר אורח חיים והראה לי את אשר העל' על הספר וראיתי כי שנינו לדבר אחד נחוינו אך כבר
ידעת פאמרס ז'ל פרק אלו הנחנקין אין סגנון א' עולה לכמה נביאים כו' : כי ראיתי אע"פ שדעתינו וכיוונתינו
ומחשבותינו היו לתכלית אחת לא נתכוונו השונות וגם לא סדר העניינים כי בסדרו היה שינוי סדר ממלאכתו
באשר הוא כתב דבריו כביאור אל דברי רבינו יוסף קארו ז'ל בשלחן ערוך שלו בצירוף כי גם הוא אינו מספיק
בביאורו השעמי על כל הדיני שש' שלא כתב רק בטעמים שמצא בספ' הבית יוסף לבד וידוע כי הוא המשיך
בעצמו השמיש לפעמים כמה טעמים בספ' על מראה המקום אשר עשה במוצא הדין מן החלמוד ואנכי לא כל
עמדי כי למען שלימו המלאכה חקתי וחפשתי גם בחלמוד פתאי הדיני במקום הצריך וכתבתי בקיצו כבאמרת
לו אחרי רואי ספרו כדומה לי אף אם פלאכתך זאת למאכת אלקים היא נראה לעד כי לא חנעם לקורא משני
טעמים האחת בסבת שאינו מספיק לכל הדינים ועוד שאם יהיו הדברים נדפסים סביב השולחן ערוך ולא יהיו
אלא כביאור עליו יהיה קשה על המעינים לעיין בשני מקומות בפנים ובביאור על כן נראה לי כי טוב ויפה הוא
בסדר אשר סדרתי אני שהיה הספר הזה כמו שאך חיבורים דהיינו בדרך משא ומתן בדיונים עם כל השעמים
אשר עליהם כאשר סדרתי לא לגר אותם השעמים הכתובים בספר בית יוסף כי עדין אנו צריכים למודעי מקו'
הדינים בחלמוד כי על הדרך הזה יראה לי ונעמן לחכי המעיני ונשאתי ונחתי עמו עד שהודה לדברי ואמר הנה
אבטל רצוני מפני רצונך אך למען לא יהא שרחי כחנם יהיה גם חלקי עמך בזכות הרבים ובא ונשתתף שנינו
בהדפסת הספר אשר תפרת ספר לבוש התכלת וזכותינו ועמוד לנו ולבנינו לזכות בן את הרבי ונתרציתי לדברין
אך בתנאי זה בכל מה שכתבתי אני בספר לבוש התכלת לא אנרע ולא שפיל דבר ארצ' ואף כי ברוב יוכלו דברי
מה' ר' יוסף הלבן הנ' לתו' דברי הלא ידעו הכל כי פרועה אחד ניתנו כולם הלא הוא המשיך ז'ל ומיטין אנו
שותף ורק את זאת אעשה אם לפעמים באולי אמצא בדבריך דבר חדש את אשר השמטתי אני למעמכמוס'
עמדי . גם חמראה פקומות מכפלות הדברים אשר חגרת בספרך אכתוב דבריך בלשון הג' וידעו הכל כי
מכשן מי יצאו הדברים . ויהי כשמעו את דברי אלה ישרו בעיניו ויאם טוב הדבר אשר דברת ברה בחמה
יפ' הכלב' ה' ולא זוננו משם עד שנשתתקנו יחד והסכמנו להדפיס הספר הנכבד ח' ראשונה ב' חלקי
הראשונים מספר לבושים שהם לבוש התכלת ולבוש החור עם ההגהות שהוסיף ר' יוסף
הלבן הנ' . ובכך יהיה יי' אלהים עמנו ויזכנו לגמור את אשר החלנו ואלין נפיל תדאנתי
לזכנו להתחיל ולגמור בהדפסת שאר המלבושים זה אחר זה עד שיהו נדפסים כולם
כי כבר נמרו מלאכתם בשלימותם והם מוכנים ומזומנים להדפיסם . ובכך
ימן לנו חסד ורחמים לפניו יתברך ולפני כל החאים אותנו והקוראים
בו יסתקו ויניעמו דברינו בפייהם והיו לרצון אכרי פינו

אכיר :

זוה החלי לעשות
סליק :

לבוש התבלה הלכות נטילת ידים

על כל גופו מעצמו • ועל סוף רגל סעיף ב :

ב ואל יאמר הריני כחדרי הדרים מי יודענו ופי רואני שאני ערום כי הב' ה' מלא כל הארץ כבודו אשר לפניו חשכה כאורה :

ג גם מחוייב האדם למצא חן בעיני אלהים ואדם לכך יהא נזהר שלא יחננה בין הבריות שלא יאמרו עליו כמה סגונה זה האיש והיה שנוי לפטה ולפעלה כי כל מי שאין דעת הבריות נחה הישנו **ג** אין דעת המקום נחה הישנו ולא תהיה תפלתו מקובלת לפניו י"ה ואסמכותו אקרא דכתיב ולפסנאי אהבו מות אל תקרי למסנאי לא למשנאי כלומר שמשמסין עצמן בעיני הבריות והבריות אומרי' אוי להם ללוטרו תורה שהם מאוסים ומגננים נמצא זה פסנאי את החורה לכך ידקדק אדם בלבישת חלוקו ולוהשו כדרכו שלא יהפך החפירות הפנימות המגונות ואמרת החלוק לחץ שלא יהו נראות לבריות דזה לאו אורה ארעה הוא ומגונה הוא בעיני הבריות :

ד וכן בשאר כל מעשיך נהיג עצמך כדרך כל הארץ ולא ישנה מסנהגם ואפילו אין אדם רואהו כדי שירגיל עצמו בדרך כל הארץ ולכן כשיגיעו לבעליו אם הם פנעלים סאינם צריכים קשירה ינעול של ימין תחלה שכן מצונו לעולם בחורה שהיטין חשובה כגון לענין בהן יד ובהן רגל ולענין חליצה יבמה כחולצת צימין • ואם הם פנעלים שצריכין קשירה ינעול של ימין תחלה ולא יקשר נואח כ' ינעול של שמאל ויקשרנו תחלה משום דבני עניין קשירה מצונו בחורה אחשבה לשמאל כגון בקשירת תפילין • (ועל סוף כ"ז סעיף א' סעיף ו') ועוד כ"ל טעם הגון כדאמרינן פ' כיסוי הדם בשכר שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוך נעלי גופי זכו ניו לשתי מצות לחוסיין של מצות ציצית ולרצועות של תפילין • לכך מדינין קשירת הנעלים לקשיר תפילין כיון דעל ידי שרוך נעל זכו בהן • וכיון דקשירת תפילין היא תחלה ביד שמאל ושם כ' הוא ושר' בראשו שהוא נוטה לצד ימין ידו השמאלית • כן יהיה קשירת נעל השמאל ג' תחלה ואח' כ' יקשר הימין :

ה אבל כשחולץ פנעליו יהלוצן של שמאל תחלה בין בפנעלים קשורים בין בפנעלים טאינם קשורים • וטעמא מפני שבוה יהיה ג' כחשיבות לימין טאם יחלוצן של ימין תחלה יצטרך לעמוד ויהי על הימין לבדו עד שיחלוצן של שמאל וזה ה'ל' בזיון לימין לכך חלוצן של שמאל תחלה ומתין השמאל יחף על חליצת הימין וכנ"ל נפיי בדין דתפילין דילפי' מקרא שהוליצן של ראש תחלה כדאיתא לקמן סי' ר' ה' הוה נפיי טעמא כדי שלא תפתין קדושת של ראש בראש על חליצת תפילין שלי יד כיון שהגיע זמן חליצתן רק תפתין שלי יד על של ראש ג' למאן דדרש טעמי דקרא :

וכשיקום ויידך ילך בהכנעה ובכפיפת קומה ולא בקומה זקופה מפני שגראה כדוחק רגלי השכינה שהוא מפלא כל העולם שנאמר מ'כ' ה' • לא ילך ארבעה אפות כגלוי הראש • והן יבסה כל גופו ולא ילך יחף שכן זה דרך צניעות והכנעה • א' ניהף לא ילך משום שהוא דרך בזיון וננאילו • ע"ל אימין ל' סעיף י' א' וסימן מ' סעיף א' וקודם שיתחיל להתפלל ולהניח תפילין יברוק נקביו כדי שיהא נקי ושהור בשעת קיבלו עליו עור מלכות שמים בק' שחפלה וכן בכל פעם שירצה להתפלל ערב ובוקר וצהרים יברוק נקביו כדי שיהא נקי לתפלה : (ועל סוף צ"ב סעיף א')

דין הנהגת בית הכסא ובו י' סעיפים :

חסידים הראשונים וכשהיו נכנסים לבית הכסא היו אומרים קודם כניסתם התנגרו סכונדים קדושים שרוף עליון סכונדי עזרונני המחינו לי עד שאכנס ואצא בן דרכי יל בני אדם • ע"כ • והיו אומרים כן בכל עבר • וכנסו והוא לשון נטילת רשות סן המלאכים : שנאמר כי בלאכיו יצוה לך ואומר להם כי זאדם וטבעו כן לעשות צרכיו הוא דרכן ואי • אבל אחר שאדע שהם בקדושתן לא יכנסו ע"כ הוא פקקש ומתחגן לפניהם שיסתונו עליו

וישמרוהו עד צאחו • ודוקא בימיהם היו נוהגין בן צד צד י' סעיף ספורסכים ויראי אלהים והיו יודעין שהשכינה ופלאכיו חסיד עברה • אבל עכשיו בזמן הזה נחבשל הדבר פלאוכרו מפני שאין בדורינו חסידים כפורסטי כל כך ואם היה אחד אומר כן היה סחוני כיוהרא לך און אוכרים אותו כלל :

ב מ' צריך האדם להיות צנוע בכניסתו לבית הבסא כאלו היה השכינה לפניו כמו שכבר אמרנו ס' ה' ומדרכי הצניעות הוא ג' כ' שלא ילכו שני בני אדם יחד לב' האחד שלא יראו האהר פירועו של הבריו או ישמע עישושו • עיין נכמוך סעיף ח' וכן לא ידבר ש' עם שום אדם העומד בחוץ אף על פי שישנוף הדלת בעדו שכל זה הוא מדרכי הצניעות וכן לא יגלה עצמו עד שישב משום צנועות :

ג ומפני הסכנה ומשמש אדם קודם שיעשה צרכיו בפי הטבעת בצרור או בקיסם לפתוח נקביו • וכשישמש ישמש קודם שישב ולא אחר שישב כי כן קבלו חכמים ז'ל שקשה לכשפיס אפ' ישמש אחר כך :

ד ולא יגלה עצמו יותר מדאי משו צניעות כי אם מלאחריו טפח ולפניו טפחיים ואפילו אינו צריך אלא לגדולים עותר לגלות וכלפניו טפחיי שכהוך שהוא דוחק עצמו לגדולי הוא בא לידי קסני' ג' כ' הילכך מאחריו די נמפח ומלפניו צריך טפחיי' כפני קילוח פי הרגלים שנוטפים לכרהוק ובאשה די לה באחריה טפח כמו באש' כדי שלא תגנף את הבגדים ומלפניה לא בלוב טאינה צריכה לתת כפני שהקילוח נוטה בת לאחריה ולא לפניה :

ה הנפנת במקום סגולה שאין בו מחיצת יכוין שיהו פניו לדרום ואחריו לצפון או איפכא אבל פניו לסורה ואחריו למערב או איפכא אטור דקטטעלן שהשכינה במערב ומזרח הוא הצד שכנגדו הרואה פני השכינה וילכך הוא ג' כן חשובה לפיכך לא יהא פירועו לשום אחת כאלו הצדדין • ובמקום שיש מחיצה אין צריך לדקדק ואפילו אין שם אלא מחיצה אחת לצד מערב אף על פי שאר הרוח הן מגולות נמי שאין קפידא אלא מצד מערב ששם השכינה :

ו וכן הטעם זה הישן עסאשתו לא יתן פרגלותיי למזרח וראשו למערב או איפכא אלא בין צפון לדרום שאין דרך כבוד לשמש משתו לצד השכינה • (ע"ל סימן ס' ואין חלוק בזה בין ח' לטאר ארצות דהא דאמרינן שכינה במערב לאו דווקא במערב המקדש ששם הקדשי קדשים אלא במערב של כל העולם היא) ובה נהגו לדקדק אכילו במקום שיש שם מחיצות מפני שגנאי גדול הוא יותר להפוך רגליו כנגד השכינה ואפילו אין אשתו עמו נכון לחהר מפני כבוד השכינה והנהר בזה אפילו במקום שיש מחיצות הוויין לונ בניים זכרים דכתיב מסחים ידך יי ממתיים פחלד חלקם בחיים וצפונך תגלה בשנים ישבעו בניש נוסר ודרז'ל דהאי צפונך לזון רוז צפון הוא כלומר שתחא מסתך בין צפון לדרום ואי ישבעו בניש זכרים : (ועל סוף סעיף ז')

ז והטלת מים פותר לכל צד שירצה ואפי' במקום שאין שם מחיצ' שאינו מאוס כל כך גם אין דרך האדם לגלות עצמו כ' כ' כשישול מים • הילכך המסיל מים אפילו סן הצופים ולפניהם שהוא למזרח המקדש יכול להטיל מים ופניו לצד המקדש צריך להזהיר פניו לצד אחר :

ח וכשהוא נפנה בשדה בדרך המוסר היא שירחיק עצמו ממקום מהלך העוברים והשכים עד מקום שלא יוכל חבירו סיכא פחאום לראות את פירועו מיהו אף על פי שרואה את גופו ושומעו טחעטט עישוש של מטה לית לן בת דכשרה לא הסריתוהו יותר כיון שאין מצדין שם בני אדם כל כך הילכך אהורי הנדר יכול להפנות מיד כיון שאין חבירו רוצה את פירועו אף על פי ששומעו טחעטט כיון שאינו רוצהן :

ובשיושב

לבוש התבלת הלבוש נטילת ידים

המשינף שבכשרו שהידיים עסקניות הן ועוד בכל שחר אנו נעשים כבדית חדשה כדי לשרת י"ח כר היום וכעין שנאם חדשים לכקרים רבה אפונתך כלומר שהנשמה שפחזרה לו כעלו נחחדשה כחוכינו וצריכך אנו לתת תידת לויתר על שנראנו לכבודו לשרתו ככהנים ולנרך כשמו לפיכך צריכין אנו להחקדש בקדושתו ליסול ידינו מן הכלי ככהן המקדש ידיו בכל יום מן חנייד קודם עבודתו ושירותו לפיכך חייב כל אדם לרחוץ ידיו שחרית וירכך ע"י להודות לשמו יתברך על כל זה ואף ע"י נבשאינים וידיאטסאים ומשנפוס ינרך ע"י להללו ולשנחו על כל זה ויש אחרים שצריך לנרך גם כן מיד אשר יצר על צרכיו שעשה כמו שיחאר נסימן ובע"ה ואף על פי שלא עשה צרכיו עכשיו אי אפשר שלא השיל מים על יצא משנפוס ציחצויה מים או עשה צרכיו טעם בלידה או קודם ששכב ורא כירך עליה טפני שאכב תכף בידים פטינפות ירכך מכריזגם אשר יצר מיד כשירחץ הקומו שהוא קרוב ליודאי שצריך להוכן נוהגין : (וע"ל סימן מ"ו סעיף ח' וסימן תרי"ג :

ולשון נטילה הוא על שם הכלי שרוחצין ממנה שהיה נקרא אמטל בלשונם והיה מחוץ רביעית כ"ל לפי שהלנו אותו כ"י נטילת ידים וסעודה כמו שיחכאר בע"ה במקומו תקנהו גם כן לנטילת שחרית ולנרך עליה גם כן כמו בנ"י וסעודה כדי שלא לשנות בכרכה : א"מ א"ן לו כ"י או א"ן לו מים הכשרים לנטילה וסעודה כמו שיחכאר בתלכות נטילת ידים בע"ה יכול להיל ידיו שחרית מכל מים שיש לו ואפילו הפסולים לנטילת ידים וסעודה ואפי' בפתוח זרביעית אין לו יותר : (וע"ל סימן ק"ס סעיף ל"ג ובס"ד סעיף ו') ואפי' שלא מן הכר כיון שאינם באים לסהר פשוט טימאה כמו אירם הבאים לנטילת ידים וסעודה אלא משום נקיות ותורה לכרך על שנעשה בריה חדשה או להעביר רוח רעה כמו שיחכאר בס"ד בע"ה : (וע"ל בס"ד סעיף כ"ב) מיחו כשאין לו מים כשרים ככל הלכותיהם של נטילת ידים וסעודה לא יכרך אף ע"י רק ע"י נקיות ידים שהרי אין כאן נטילה כד"כ וכתחילה יהיה אחר כ"י ואחר מים הכשרים לכל נטילת ידים וסעודה :

ב וידקדק לערות עליהם ג' פעמים מפני שריח רעה שורה על הידים שתרית קדם נטילה ואינה סרה משם עד שיערת עליהם כים שלשה פעמים :

ג ועל כן צריך למנוע מהנע ידיו קודם נטילה לפה ולחושם ולענינים ולאזנים מפני הרוח רעה שעל הידים שהוא ססמא ומחריש וגורם ריח הפה ירח החושם :

(וע"ל סימן תרי"ג סעיף ב')

ד אפי' מי שנטל ידיו שחרית יתיר שלא ינע וימשש תמיד בפי השכעת מפני שסכאוו לידיתחונות ולא ינע במקום הקזה מפני שמשמש היד מוקף לחבורה :

ה ולא ינע בניגוי יכר שמשמש

- היך מפסיד השכר :
- הג"ה וחף על גב שדי נקיטא
- לחפלה אין צריך רביעית ידיו כנדרוכמו שהנאר
- לנטילת ידים כמו שנחבאר סעיף כ"ב אפ"ה יש להקפיד
- לעיל . כמו שכתבאר בסמוך סעיף א'
- ושוב להקפיד בנטילת ידים ודוקא לכ"י שחרית יש להקפיד
- שחרית בכל הדברים אבל לתפלת מנחה ומרבית
- המעכבים בנטילת ידים לסעודה וע"ל סימן כ"ב סעיף ה' וסעיף ו'
- כדלעיל : וכסימן ל"ג סעיף ב' והכל כמו

ו לא יסול ידיו שחרית על גבי קרקע אלא לתוך כ"י .

ז ולא יהנה מן הכים שנטל מהם שחרית ולא ישפנס בבית ולא במקום שעוברים שם בני אדם ובל זה מפני שחרות רעה השורה ז"ל הידים מעורב בהם ופזוק לכל אדם שיעבור עליהם שהם מים רעים וסוים אורוים ונס קשים לכשפים שהנשים הכשפניות יכולין לעיתות בתו כישופיהם ולכן לא יחננים להם ששים לפני עור לא תתן מכשול תם שלא יפא ער ידם לידו סכנה .

וכשכא ?

ט וכשיצב לעשות צרכיו לא ישכבמהרה ובהוק ולא יאניס לדחוק את עצמו יותר מדאי מפני שנפחה הנקב בחוץ ושיני הכרפשתא ניתקין ויוצאין ויבא לידו סכנה :

י וכשיקנה יקנה בשמאל ולא בימין מפני שהתורה ניתנה בימין שנ' בימיני אש דת לסו : (וע"ל סוף ד' מע"ב) ועוד מפני שקו"ס בה התפילת על זרועו של שמאל ועוד מפני שמראה בה טעמי חורח פרטי טעמי מקרא של תורה נביאים וכתובים בין בניקוד של ספר בין בהנכתה ק"ל וכצ"ל צול נעיסות הננינה של פ"ש ארנא ושופר מהפך סוליד ידו לפי טעם הננינה . ולא מפני שהיא קרובה לפת כלומר שרגליו לחושישה לפת :

יא ולא יקנה בחרס שקשים לבשפים ולא בעשבים יבשים ולא בכל דבר שהאור שולטת בו שהפקנה כדבר שהאור שורסת

ב שיניו התחונות שהכרכתה נושרות מפני שהם חזין ומחבתין את הבר . ולא בצרור שקנה בו חכירו מפני שסביא את האדם לידו תחונות . ויש אומרים שכל זה תיה לחוש בבתי כסאות שרהם שהיו בשדה ולא היו יודעין אלו הרברים מאין באו לשם או מי הניחם שם ותיו חוש שיקלכל זה אכל בבתי כסאות שנבית כמו שילנו אין לחוש לכל זה וכן נוהגין שמקנאין אבל תמיהני בזה דכשלמא בחרס ובצרור שקנה בו חכירו יש לחלק מפני שהם תלויים בכשפים ובבית אין חוש שיק"כ לכשפים ורוחות רעות כמו בשדה אבל בשאר הדברים יש שיק לחלק בין שולתם לשלנו שאין הענין משמע שדברים אלו תלויים בכשפים ורוחות רעות רק ששלע עצמן כן הוא כמו שפי' רש"י שסחבתין בבש"א כ"ס ששלנו משלה ואפשר שהם מפרשים טעמא דכולהו משום כשפים ורוחות רעות :

יב ויפנה בצניעות בלידה כד' שהוא עושה כיום בכל דינו מפני כבוד השכינה דע"מיה שרינהורה ולפניו חשיכה כאורה :

(וע"ל בסמוך סעיף כ' וסימן כ')

יג וכשיחזין לא ישתין פעום שלא יתנו ניצוצות על רגלי ויראה נכרות שפכה שאינו מוליד ונסצא מוציא לעו : (ה"ה דכרות שפכה אין מימי רגלו ועומן כפה וכינינות כ"סלקן על רגליו) על כניו שיאמרו מסגרים הם שאשחו וכתה לא ישכ וישחין או יעסוד במקום גבוה וישחין במקום מדרג או שישחין לחך עפר תיחוח שאז אין ניצוצות ניתזין : (וע"ל סימן ת"ג סעיף א')

יד ויהר שלא ינחז באמה ושתין מפני שגירם להוציא שכבת זרע לכפ"ל שהוא עין גדול אם לא מוצרה ולססה לצדהארך שטם אינו בש להוצאת שכבת זרע ודוקא באמה אסור לאחוז אבל מסייע הוא כנצצים מלפסח שאינו מתחמס שם :

טו וכר זה נשאניו נשוי אבל נשוי הותר אפ"ל לאחוז באמה שאין יצרו חוקפו כ"כ שאינו דומ' שישי לו פת בסלו לכו שאזילו . אבל מק"ס מרת חסירות הוא עפילו נשוי יחר ויקדש עצמו במותר לו שלא יבא לידו הוצאת ש"ל לכפ"ל שהוא כאילו שופך דמים ומביא מכול לעולם שואת היתח השחתת דיר המכול שנאמר עליו כי השחית כל בשר דרכו וגומר :

(וע"ל בל"ג ת"כ סימן כ"ג סעיף א' וכו')

טז וגם סת שהיתר לנשוי לא הותר רק דווקא לאחוז ולהשתחו אבל להתחך פשישא דאסור אפ"ל שזי דהא יוציא שכבת זרע :

יז הצריך לנקבו לא ישהת את עצמו וכל המשהה את עצמו כשהוא צריך לנקבו הריוה עובר משום כל תשקצואת נפשותיהם וגומר : (וע"ל בע"ז סימן ק"ו סעיף ו')

דיני נטילת ידים וכו' סעיפים :

א כל אדם הקב מסתו שחרית בין עשה צרכיו בין לא עשה צרכיו חייב לרחוץ ידיו כמים אם יש לו כדי שיקר ק"ש ויחפלה בנקיות ובהרה שאין האדם נקרא שהור עד שיבא ידיו במים כמו שמיצנו בכהן העובר במקדש שחיה צריך לטהר ולקדש ידיו ורגליו במים מן הכיור קודם תעבודה . וק"ש ותפלה הם לנו במקום עבודה לפיכך כשקם אדם מסתו ואי אפשר שלא נעבידו בגלילה במקום

כְּבוֹשׁ הַתְּכֵלֶת הַלְבוּשׁ דִּין נְטִילַת יָדַיִם

א וכשבא ליטול ויטול הבלי תחלה ביד ימינו ויחנו ליד שמאלו בארץ האומר לעבדו נטול ושפוך מיט עי'. ושפוך ויריק מיד שסאלו על ימינו תחלה כי היסוד הוא העיקר והחשוב וגם יש בו סוד על פי הקבלה שיגביר מדת הרחמים על מדת הדין שיהא כח הדין כפוי ונגבע לרחמים שלא יגביר דנו כענין עקירת יצחק והבן :

ב וית' שלא יטול ידיו מסי שלא נטל ידיו כבר שהרי שהוא אינו יכול להברית הרוח רעה כיון שרוח רעה ערוין שורה עליו וסמך ממה שאמר תכתוב והזה הסתור על הסמך וְלֹא הַסְמַךְ עַל הַסְמַךְ וְנִאמַר וְנִקְרְתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים כְּלוֹמַר מִיַּם טַל טְהוֹרִים וְלֹא שֶׁל סְמָאִים :

ג המסבך ידיו שחרית בתוך כלי של מים אצ"פ שלא שכבך לא פעם אחת עלתה לו לענין נקיית דמיקרו ידיו נקיות לק' ש ולתפלה דהא ס' נקיות הן אבל להעביר הרוח רעה אפי' שכבך ג' פ' בארץ חמים לא עלתה לו דהא מיד בפעם ראשונה נטמאו המים מן הרוח רעה ונתערב בתם ושיב לא מהני שכשו בו בהם כלום שהרי הם כ' ופכ' . מיהו אם שכבך ידיו בג' מימות מחולפים יש להסתפק אם עיתת לו להעביר רוח רעה שעליהם דשמא אינה סרה מן הידים לא בעירוי דווקא ולא בשכשוך :

ד המסבך לעסוד בעוד לילה ללמוד יטול ידיו ויברך עני' ואשר יצר ויברך ברכת התורה ויאמר עד אלהי נשמה . ואלהי נשמה בכלל וילמוד אבל ברכת אשר נתן לשכיב בינה לא יברך עד שיאמר היים שלא נתקנת ברכה זו לא על הבחנת כיו' פ' וכן לילה שהוא הארת השחר לכך לא יברך ב' ה' זו לא עד שיסמך קריאת התרגום סמוך להארת השחר או ושהה אותה ער שילך לב' ח' ויסד אותה עם שאר הברכות כב' ה' כמו שיתבאר בע' ה' . וחניעור כל הלילה יש להסתפק אם צריך ליטול ידיו שחרי' אסלא דאי משו נקיות להתפלל הרי חוקתו לא נגע בכשר המטונף כמו ביום ואי משום רוח רעה הרי אסרו כוונה רצון הרוח רעה שורה על הידים אלא פתוך השינת שכיון שאי' ישן מועם טעם מיתת שנשמתו שהיא שמקים הקדושה יצאה ממנו ונכנס בו הרוח רעה במקומו ואם כן ממילא שמע שכשניעור כל הלילה אין הרוח רעה יוכל לשרות עליו או שמא אין חילוק ד' ה' הרוח שורה עליו כלילה מבחון אפי' בעודו נייעור אלא שכשישן הוא נכנס לתוכו במקום שהיתה נשמתו ולכאורה נראה דחכיתו דהא כשישן ויצא נשמתו ממנו ואח' כ' נייעור ותור' נשמתו אמרינן צריך שיטול להעביר הרוח רעה ש' שערוין שורה עליו מבחון אע"פ שחזרה נשמתו לתוכו א"כ ניסא ה' ה' נמי הכי כשניעור כל הלילה לכך אפי' הניעור כל הלילה נטול ידיו מספק אבל לא יברך עליהם מספק שאין פתברכין על הספק שמא תתי' חברכת לבטלה : (ועל סימן רע' סעיף ד')

ה ולא דווקא נייעור כל הלילה לא אפי' ישן שינת קבע והשנים לעסוד בעוד לילה ללמוד ונטל ידיו בעירוי ג' פ' להעביר רוח רעה ויברך על נטילת ידיו ואשר יצר וברכת התורה ואלהי נשמה וניעור אחר כך עד היום כשיא' היום צריך לחזור ולערות ג' פ' עליהם ששום כח סלך השורה על הידים כל הלילה . ואיפשר אפילו בלא שינת כדאמרן מיהו לא יברך שאין עיקר הברכה אלא משום ידים המטונפות והא לא נגע בכשר המטונף הילכך . אפי' חזר והשכיב עצמו קודם חיוס וישן שינת ארעי נמי אין צריך לברך כשיעמוד ויטול אם לא עשה צרכיו שאין חזקתו נגע בכשר המטונף והאיל ושינת ארעי היתה .

ו וכן הישן ביום שמים נשמי שהוא יחזר משינת הסוס הוי בכלל מועם טעם מיתת יש להסתפק אם צריך לעלות על הידים ג' פ' להעביר הרוח רעה דשמא אינו שורה על הידי' לא כלילה לכך ישול ולא יברך אבל פחות משחין נשמי ודאי אין צריך ליטול דלא שעי' טעם מיתת בפחות משחין נשמי וכדאי אין קצת רוח רעה : מ' לכן יהא זהיר האדם שלא ישן ביום יותר משחין נשמי כדי שלא ימעום טעם מיתת שכך היא נזהר דוד המל' עליו השלום כדאיחא פרק הישן :

ז יש נהגין לרחץ פיהם שחרית מפני הרירין שבתוך הפה כדי להגביר את האיס כשקרה ונקיות הפה ויהיו גראה שאם הוא

איסטנים ואינו רוצה להכניס המים לפיו מפני שאינם זכים וצחים אין רחיצת הפה מעכב מלברך . (ועל סימן מקס' סעיף ג') ית' אלו דברים צריכים נישלה כמים לאחריהם מפני רוח רעה . הקס מן המטה . והיוצא מבית הכסא אפי' לא קנח . והיוצא מבית המרחץ . והנוטל צפורניו . וחחולץ מנעליו והנוגע כרגליו . והחופף בראשו . וההולך בין הפתים ומי שנגע במת . ומי שמפלה כליו . והמשמש מסתו . והנוגע בכינה . והנוגע בידו בנופו . ועל אלו ארז' ל' מי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל אמת' ה' הוא תלמוד משחכח ואם אינו ת' ה' יוצא מדעתו :

ח והמקו' דם מהכתפים ולא נטל ידיו מפחד שבעה ימים ואינו יודע ממה מפחד . והמגלח ולא נטל ידיו מפחד שלשה ימים . והנוטל ציפורניו ולא נטל ידיו מפחד יום אחד ואינו יודע ממה מפחד :

ט והרוחץ פניו ולא נגבם יפה פניו מתבקעות או עולה בה שחין . ורפואתו לרחץ במיא דסילקא :

כ צריך לזה' בתפירה או באכיל' שלא ליגע בשוק וירך ובמקומות המכוסים באדם לפי שיש בהם מלמולי זערה וסמאוסק הידים וגם בויעה יש בו שכנה שהוא כסם המות . (ועיין כ' ס' סימן קי"ו סעיף ד' .) וכך לא יחכך בראשו אבל במקומות המגוללים בראשו ובפניו ומקום חמנולה שבזרועותיו אין להקפיד : (ועיין לקחין סימן קס' ד' סעיף ז' :

כב מי שאין לו מים כשחרחיק יקנח ידיו בצרור או בעפר או בכל מדי דפנקי ויברך על נקיות ידים שהרי אין כאן נטילה ואף על פי שאין זה כוועיל להברית הרוח רעה שעל הידים . (ועיין בסמוך סעיף ז') מ' נקיית ידים מיקרי לענק זה שיכול לקרא לקריא שמע ולהחפול ואסמכוה אקרא דכתיב ארחץ בנקיון כפי ולא כתיב ארחץ במים כפי אלא ש' דכל מדי דמנקי פיקרי רחיצה וסני . וכתיב כתריה ואסוכבה מנכחך וגומר כזה הוא קריאת שכע ותפלה שהם במקום עבודה : (ועל סימן כ"ב סעיף ד' זה וסימן ל"ג סעיף ז' :)

כג לא תקנו נטילת ידים על הדרך הנזכר בסימן זה אלא לק' ש ולתפלה אבל ברכות דשחרית יכול לברך קודם נטילת אלא אם כן ישן על פסחו ערוכ' שנגע כודאי בכשר שאז אסור להזכיר אח' השם עד שיקנח ידיו :

ה כוונת הברכות זכו סעיף אחר :

א וכשיברך יכוין בברכתו פירוש המלות שסוציא מפיו וכן בכל ברכותיו ותפלותיו שא' לכהיו הארם כעוף הסצצף שאין פכין פה שסצצף . ובהזכירו השם יכוין פירוש של קריאתו בא' לף ד' לת' שה' א' לשון אדנות ויכוין שהוא ברך והום אדוזהכל . ויכוין עוד פירוש כתיבתו ביו' ה' א' שהוא לשון הויה לומר שהוא הויה הויה ויהיה . ובהזכירו אלהים יכוין שהוא תקיף ואמיץ אשר לו היכולת בעליונים ונתחחזנים כי אלהים הוא לשון אל ואל הוא לשון כח וחזקתו ואת איליה הארץ לקח . (ועל סימן כ"א סעיף ח')

ך דין ברכת אשר יצר ופירושו לא אלהי נשמי ופירושו ובוד' סעיפים :

א כשם שחייב אדם לברך על נטילת ידים שחרית לתת תודה לשי' שבראנו' כריה חדשה לשרתו ולתת תודת לשם יתברך כדי שיהיה לנו השעדות וקיום נצחי לנפשתינו בעולם הבא כפ' שאמרו למעלה בסימן ד' כן חייבים אנתנו לברך איתנו ולתת הודיה לשמו יתברך על בריאתינו שבר' יוצר אותנו ושם' לנו קיום בשבעינו על ידי המאכל והמסחה וברא בנו כח הזן הכולל הד' כחות שהם המושך והמחזיק והמעכל והדוחה לסותרות כדי שיהיה לנו העמדה וקיום לנופנו עד הזמן המוגבל לכל אחד בסבעו לפיכך כשיטול ידיו שחרית ויברך על נטילת ידים יברך פיר' אחריו ברכת אשר יצר שנתקנה על זה הכח הדוחה לסותרות שהרי אי אפשר שלא עשה צרכיו או גדולים או קטנים כלילה כמו שאמרו למעלה בסימן הנזכר : וזו היא נוסחה כ' א' א' אשר יצר את הארם כחכמה וברא כו' נקיים נקיים חלולים חלולים גלוי וידוע לפני קש'

לבוש התבלת

הלכות נשירת ידיים

ד

ג ונתאלהי נשפת כדי להסמיכה לאלו הברכות הואיל ואינה פותחת בברך אף על פי שאינה צריכה להתחיל בברך אפי' בלא סמיכות מפני שהיא ברכת חודאה וברכת חודאה לא תקנו בה (ע"ל סימן ר"ד) להתחיל בה בברך כמו שיתבאר לקמן גבי ברכת הגשמים בע"ה שכל מקום טוב יותר לברכה מיד עם אילן הברכות בביתו.

ד אבל אמנהג הוא כאלו הארצות ששבישין לבית הכנסת ועומר אחד ומברך על נשירת ידיים נקויל רס וכולם עונין אחריו אמר ואחר כך חתוך כולן ואומרים ברכת נשירת ידיים אף על פי שעונין אמר אחר המברך ומשעו מסגנון מלה נקויל רס ואם היו רוצים היו יכולים לצאת בברכת המברך ובענייתו אפ' מ"ה הם יכונונו שלא לצאת בברכתו ולפיכך יכולין לחזור ולברך שנית שאין המשמע שצוהו חזרו אף ע"י פישדעתו להוציא א"כ יכוין גם בן השומע לצאת בברכתו וזה שעונין אמר שכן הוא מוסל על כל ישראל לענית אמר כשישמע ברכה מכל אדם כמו שיתבאר לקמן בע"ה : (ע"ל סימן רס"ו סעיף ב' וסימן ר"ג סעיף ג' וסימן רצ"ו סעיף ז) ופעם התפשטות המנהג הזה מה שחזרין ומברכין ואינם רוצין לצאת בברכת המברך ובעניית אמר אף על גב דמחזי בברכה שאינה צריכה - נראה לי שנוהגין בן משום שכל מקום שנתקן בציבור שהשליח צבור יכול להוציא לא נחקק אלא בעשרה וברכה זו בתחלת ברוב פעמים אין שם עשרה ואינם יוצאין בברכת המברך לפיכך גם כשיזמן שיש שם עשרה ואינם יוצאין לצאת בברכת השליח צבור (וע"ל סימן צ"ט סעיף ד') אינמו שמתחילה לא התחילו לנהוג בן לשהות ברכה זו עד ביאתם לבית הכנסת אלא להוציא את שאינו בקי ולא את הבקיאין ולכך חזרין ומברכין ואחר כך מסדרין כולם את כל הברכות על הסדר שיתבאר בעזרת השם יתברך

ד דין ברכת אשר יצר כל היום ובו ד' סעיפים .

א כל היום כשעושה צרכיו בין גדולים בין קטנים בין קנה ושפסף בין לא קנה ולא שפסף נוטל ידיו ודא אי אפשר שלא נגע בבשר המסונף . אבל אין צריך לברך ברכת על נשירת ידיים אפילו אם רוצה ללמוד אולתחפול אחר כך שלא נחקנה ברכת על נשירת ידיים אלא לסעודה משום שהיה מסופאה א' כשחירת משום חודה ושנב על בריה חדשה שנתחלשה בכל בקר כמו שכתבתי בסימן ד' סעיף ז' מדכתיב חרשים לבקרים כו' וגם שם לא תקנו בברכה אלא כשיש גם כן ידיים מסונפות כמו שכתבנו למעלה סימן ד' :

ב אבל בשאר כל היום אחר הצרכים הנשילת אינה אלא משום נקיית לבה לא תקנו בה ברכת על נשירת ידיים אבל אשר יצר צריך לברך לשניהם לקטנים ולגדולים אפילו לא קנה ולא שפסף שהרי נפתחו נקביו וצריך לתת תודה עליהם לשי' (ע"ל סימן תרי"ג סעיף ג')

ג ואם עשה צרכיו בין גדולים בין קטנים ופסק והסיד דעתו סלעשות עוד ואחר כך בעוד שלא נשל ידיו נמל לחזור לצדפו או שכח ולא בירך ועשה צרכיו פעם שנית חייב לברך שני פעמים אשר יצר דהא נחתיב שת ברכות ונתבקצו וחווה כמו שכח ולא התפלל שחרית שמתפלל פנחה שמים כמו שיתבאר בע"ה לקמן סימן ק"ח . ונראה לידווקא ברבך זו וכיוצא בה סומן הברכה השנית באמליו כשבעו של אדם דומיא דתפלה דוסן התפלה השנייה באה מצליה ואננה צריך לשלם חוב הראשונה אבל ברכת הכאה על ידי בחירתו של אדם כגון ברכת הפירות וברכת הנהיגין וכיוצא בהן וכן ברכת המזון אם שכח מלברך עליהם ראשונה ואכל ונהנה ודאי מעוות לא יוכל לתקנהו וכשנשכח לאכול אפ' זה הפיץ פעם שנות אינו צריך לברך בפעמים . נ"ל :

ד אין שיעור לפתיח נקביו שאפ' לא עשה צרכיו אלא מעט ולא השתיך לא שפת אחת צריך לברך אשר יצר וכו' שאם יסתם הנקב מלהוציא אפילו אותו השעם היה קשה לו וסכנה וחייב להודות עליו :

הלפות

כנודיק שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך ברוך אתה יי רופא חלי כל בשר ומפליא לעשות . ע"כ והנה רבו הפירושים על הנוסח הזה יעויין בדבריהם אבל אני אומר את הנ"ל לפי פשוטו ולפי הענין שאנו מברכין ונוחנין תודה לשם יתברך סברא ויצר אותנו בחכמה נפלאה כזאת באילן הד' כחות וברא בנו נקבים נקבים רצה לומר הפה לכנס המאכל והמסקה שהוא התחלת המושך ונקב הברכשתא וכן נקבו השחן להוציא האיתרות נחקנו לומר בפעמים נקבים נקבים כדי לכלול בברכה גם כל שאר הנקבים כגון החושם והאזניים שצריכין לקיים האיש אבל עיקר הכוונה עכשיו על אילו הפתיים שהם פענינו . תלולים חלולים ר"ל הכרס והרקין והעצמות כמ"ה שהם חלולים ללכת בהם המאכל והמסקה ולהחזיקה בהם ולבשל אותם שם יר שיתעכל כדי לדחות הנה

הכיתרות וכפלוהו גם כן כדי ומה שאומרים חלולים חלולים ולא לכיול עמהם שאר איברים חללים חללים היינו העעם משום שראים שהם חלולים אבל דתלל לא פיך כריאת שהיו חין עיקר הכוונה גם כן על אילו שומע אלף על ידי כריאת האנד שאיננו וכיוצא בהם שנכנס שסביבותיו כמנא התלל ולפיכך אין בהם המאכל ומחזיקים אותו לומר כי איסחלולי דהשתא קיימא עד שיתעכל :

הלך והכרס ומעיים וכיוצא בהן : (עד כאן הנה)

ואשר שאם יפתח כו' ר"ל שנרא בנו אילו הנקבים בערך ובגודל כפי צורך הכנסת והוצאת המאכל והשתיה כל אדם לפי גדלו ועשה להם חללים מפה א' פה באברים אמצעית והם הכרס והרקים והאיצטומב להחזיק ויעכל המאכל והמסקה בהם כפי צורך ושנע אותו האדם באופן שאם יפתח אחד מן הנקבים מכל האברים הנוכרים יותר מכדי צרכו ויכנס בהם המאכל פתאום והרבה ביחד בנת אחת שלא כזה אחר זה מעט מעט כפנהג ההכנסה וכן בענין ההוצאה אם היו נפתחין ביותר כדי והיה יוצא המאכל והמסקה פתאום ובנת אחת או בלתי מעוכל . וכן אם יסתם א' מהם אינו רוצה לומר סתימה לגמרי אלא יותר משועו אחד וערכו לפי גדלו וקטנו בין להכנסת בון ליציאה אי אפשר לאדם לעמוד ולהתקיים לפניך הזמן המגבל לו פאתך יתברך כי ודאי ימות כל אדם בלא זמנו לפיכך ברוך אתה יי רופא חלי כל בשר שעל ידי הבריאת הזאת והוצאת כחות ההכנסה והיציאה לפועל הוא הרופא הנאמן שיכול אדם להיות קיים וכריא אולם לעבודתו יתברך כי אם יתעפש בו המאכל ומסקה ודאי ימות והוצאתו היא רפואה לו וכזה אתה מפליא לעשות שהוא פלא גדול שהרי בבריאה הזאת האדם נפוח ומלא רוח בנאר ואם יעשה אדם כגוד נקב כחודת של מחס הרוח יוצא והאדם סלא כמו שאמרנו והרוח משתרת בתוכו זהו מפליא לעשות . והיה אם כן נוסח כל הברכה לפי ענין והצרכים בין לגדולים בין לקטנים . ואשר פירשו בו פירושן אחרים הם בעיני דברים ההם דחוקים אין ענינם לכאן נ"ל .

ב הקם מסכתו בברך ונוטל ידיו ורוצה ללכת מיד לבית הכנסת אם ירצה לברך מיד על נשירת ידיים ואשר יצר יברך ואם רוצ' לשהות עד כואו לבית הכנסת לסדר אותם יחד עם שאר ברכו' ושלא לחלק ביניהם הרשוח בידו ואף ע"פ שכל הברכות צריכין לבר' עובר לעשייתן כמו שנתבאר לפנינו בע"ה שאני ברכת נ"י שאי אפשר לברך עובר לעשייתן . מפני שאין הידים נקיות לפיכך הואיל ואידיחי אידחי . ונתנו הרשות ביד המברך מפני שיש סברא לכאן ולכאן ועוד יש סברא לברכס בבית הכנסת מפני עם הארץ שאינם בקיאים לברכה וישמעו בבית הכנסת ויענו אמר ויצאו ועל כל פנים לא יברך אותם בפעמים שאם מברכס בביתו לא יחזור ויברך אותם בב"ה דה"ל ברכה לבטלה (וע"ל סימן פ"ו סעיף ג' ק"ד סעיף א' ובסמוך סעיף ד') ועבר על לאו דלא חש א"ש שם אלהיך לשוא :

(וע"ל סימן רס"ו סעיף ד') וכן אם דעתו לברכס בב"ה לא יברכס בביתו אבל הלומד בביתו קוד' שירך לבית הכנסת או מתפלל בביתו קודם יכתו לבית הכנסת ויברך מיד קודם לבזעל נשירת ידיים ואשר יצר וברכת התורה א"כ רוצה ללמד : (וע"ל סימן ד' סעיף י' וסעיף כ"ג ולקמן סימן ס"ז סעיף י"ג)

לבוש התלכת הלכות ציצית

הלכות ציצית

ח

ועטיפתו וכו' י' סעיפים :

א מיד אחר נטילת ידיו יתעטף בציצית כדכתיב גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך אשר תכסה בה . וכשיתחיל לה תעטף קודם שיחטוף יברך עליהם ברוך אתה יי אלהינו שלך העולם אשר קדשנו בשמותיו וצונו להתעטף בציצית שעל כל מצוה שאדם עושה יתן תורה ושכח להקדוש בה שנתנה לנו חכנו בה לקבל על ידה השלישות העליון בע' ה' ובע' ה' ותקנו ז' ל לברך אותה עובר לעשייתו ר' לקודם לעשייתו כלומר שתהא הברכה עוברת קודם עשותה וכן הוא משמעות לשון הברכה להבא . (וע' ל' סימן ו' סעיף ב')

שמעתי שיש פדקדיקין ללא צורך לפתוח הבית דבציצית ואומרים להתעטף בציצית נפתח תחת הבית ושעמם הוא שאם היתה השלה באמצע העניין היו אומרים בציצית כש' תחת הבית כמו דכתיב ויקחני בציצית ראשי . אבל כיון שהוא מלת שנסוף הברכה והוא מוכרת אומרים בציצית נפתח . ואני אומר דשעות נמור הוא בידים בין מצד דקדוק הלשון בין מצד הדין .

ב אטר מצד דקדוק הלשון הוא ידוע לכל מתחיל במלאכת הדקדוק שאין קפידה בדבר לקרות בש' או בפתח כי כן ציינו הרבה פסוקים בסוף פסוק ברומת מלה זו וכיוצא בו קצתם נפתח וקצתם בש' וצ' כתיב ירהבנו נעדי בוקן בפתח תחת הבית והוא באמצע הפסוק בלא את נחמא ולא סוף פסוק . וכתיב כי יהיה בו נגע בראש או בזקן שהוא סוף פסוק ונקוד הכית בש' או . וכן הרכה הרי שאין קפידה בדבר . אמנם אני אומר שגם מצד חדק הוא שעות נמור תה כי כבר ידעת כי פתח תחת הבית כן המלה וכיוצא בה הוא מורה על דבר הפשוט ושבורר וניכר באיזה הוא מדבר כמו שפירש רש"י בפנ"ש חייברה על פסוק אנכי בדרך נחני וגומר ע' ואם כן כשכרכין בציצית נפתח על כרחק פירושו גם כן בציצית המיוחדות והמבוררות והיינו תכלת שהוא עיקר מצות הציצית אם הוא נכמצא ואם כן בזמן הזה שאין תכלת נמצא הפנ"ש בציצית נפתח הר"ן ברכה שוא ושקר שהיא כאלו הוא אומר להתעטף בציצית של תכלת ושהוא מקיים המצות עכשיו ומתעטף בתכלת שהוא מצוה מן המובחר וזה שקר לפיכך טוב יותר לזכר בציצית בש' או שפירושו בציצית כל שהוא כלומר אף על פי שאין בידו לקיים המצוה מן המובחר ש' מצות ציצית אני מקיים עד כאן אני אומר המנ"ך בציצית נפתח שעות נמור הוא . ומדינא חיה חייב להתעטף בציצית ולברך עליהם מיד כשקם מסתמו ולובש בגדיו שכן משמע לשון כסותך אשר תכסה בה כל זמן שתתכסה בה דהיינו כל היום והיו בהם גדילים אלא ספני שלא היו הידיים נקיות מיד כשקם ולא היה יכול לברך קודם הנטילה לכך יתעטף מיד אחר הנטילה ולא יעכב : (וע' ל' סימן ד' סעיף כ"ג ונסימן ו' סעיף ב')

ויתעטף מעומד דילפינן לכם לכס מספירת העומר כתיב הכא והיו לכם ציצית וכתיב ההם וספרתם לכם שהתם מעומד דכתיב התם בקפה ודרשו ז' אל תקרי בקפה אלא בקושה כלומר בקומה וקופה דהיינו מעומד . הכי נמי עסיפת ציצית תהיה מעומד . ולשונו מכאן שהוא הדין כל ברכות המצות יהיו מעומד ואין להאריך כאן :

ג וסדר העשייה תהא כדכתיב אשר תכסה בה דמשמע בדרך שרגילין בני אדם לתכסות בכסותן ועוסקים במלאכתן פעמים בכיסוי הראש פעמים בגילוי הראש מ' הנכון לפצוה מן המובחר שיכסה מתחילה את ראשו הישב בשליתו בעת הברכה ואסמכות מדתליא רחמנא הדבר בכיסוי דכחוב תכסה שזהו לשון כיסוי סתם שהוא כיסוי הראש וזכר לדבר ותקח הצעיף ותתכס כתיב סתם ופירוש שכסחה את ראשה עם נופה . וכן היו רגילין בימיהם בכסות המכסה את הראש אבל מכתבא רחמנא אשר תכסה בה דמשמע בדרך שאתה רגיל לכסות בה אר"ל שאם יכול אחר כך אינו חושש שכן הוא הרגילות בין בני אדם וכן אם לא כסה אלא הגוף כל דור לפי מנהגו בדרך סתם בני אדם סג' ואף על

גב דפנרכיני להתעטף עיטף דהכא על כרחק עיטף הגוף הוא כלומר כיסוי הגוף דהא כתיב אשר תכסה אלא שתחז' ל תקנו לשון זה בדורם שהיו נהגין בכסות המכסה הראש והוא הנקרא סתם עיטוף בלשון הקדש וכמו שאמרנו בעטיפת ישמעאלים שכן מנהגם ועכשיו שנשחטו המלבושים לא נשתנית בשביל זה נוסח הברכה שהיו כוללות גם כן עיטוף שלנו שאינה אלא הגוף ואין לומר אם כן נימא שלא חייבה התורה בציצית אלא אותם המלבושים שעשוין לכסות הראש גם כן לא לפעמים נופלין שכן היה ביניהם אבל כגון שלנו שאין עשייתן לכסות הראש כלל אינה חייבים בציצית וסדרבתה התורה נגדיכם וכסותך שמע מינה כל מיני בגדים חייבים בציצית כל דור ודור לפי בגדם וכסותם :

(וע' ל' סימן י' סעיף י')

ד לפיכך אותן שליתות קטנים אף על פי שאין בהן כרי עיטוף יוצאין בהן די חובת ציצית מ' טוב להניח אותו על ראשו רחבו לקומתו ולהתעטף בו שכן הוא מקיים הפסוק אשר תכסה בה במשמעו ויעמוד כך מעוטף לפחות כרי הילוך ד' אמות ואחר כך ימשיכו מעל ראשו וילבשו . וכן אותן שליתות הקטנים שלנו העשויין פשתים חתיכות רחבות מרובעות אחת לפניו ואחת לאחוריו ופוחוכין בשתי רצועות רחבות קצת שתולין בהן על הכתפות וקורין להם סתם ארבע כנפות אף על פי שאין בהם שום דבר שמכסה על ראשו כשרים הם שהרי נימינו אין שום מלבוש שמכסה גם הראש עם הגוף ומיקרי לרדין שפיר אשר חכמה בה ובלבד שיהא גדולים קצת שיוכלו לכסות בו ראשו ורובו מאחוריו שא' לכ' אינו נקרא לא בגד ולא כסות : (וע' ל' סימן י') ויש אומרים שאף על פי כן בשעת הברכה יעטפנו גם כן על ראשו ויפסילנו לאחוריו ויעמוד כך מעוטף לפחות כרי הילוך ד' אמות ואחר כך ימשיכו מעל ראשו לפניו שיהא נתלה בצוארו בבית הצואר של שלית שזו נראה במלבוש ונכון הוא :

ה ומחזיר שתי ציצית לפניו ושתיים לאחוריו שיהא מסוכך במצות כדכתיב חונת מלאך יי סביב ליראיו ומלאכי יי הם המצות השלוחים מאתו יתברך :

ו ומכרך על כולם להתעטף בציצית אף על פי שאין בלבישתן עיטוף הרי כבר אמרנו דעיטוף דהכא כיסוי הגוף הוא אבל המנהג לברך על הד' כנפות על מצות ציצית כלומר אף על פי שאיני מעטף סביב ראשו מכל מקום מצות ציצית הוא בכך כמו שכתבתי שרבתה התורה ואין לשנות המנהג : שנים או שלשה שמתעטפים שלית קאחת כולם מברכים ואם רצו אחד מברך לגולם והאחרים יענו אמן :

(וע' ל' סימן תל"ג סעיף ב')

ז ואותן הבגדים הקטנים שילובשין עכשיו תחת הבגדים שפתוח בו בית הצואר והכתפיים וכל צד השמאל ומצד הימין מניחין פתוח לצד משה עד תחת האצולים וקורין לו סיר' אן הם טובים יותר מן הארבע כנפות שהרי הם דרך מלבוש ממש ובלבד שיניחו פתוח מצד הימנית גם כן יתר על רוב רוב הנראה לעינים שאז יהיה בת ד' כנפות מסס ועשה בו ציצית ויברך עליו ויהא לבוש בו כל היום . ויכול גם כן לברך עליו להתעטף כמו שאמרנו . מכל מקום מצוה מן המובחר הוא שיהא לכל אחר שלית גדול מיוחד שיברך עליו בבית הכנסה מסוס צניעות והבנעה הלב ואם אין לו שלית גדול או כשהוא בדרך יוצא בכו .

ח התורה קראן ציצית ואין לשון ציצית אלא חוטי' נפרדין כמו שערות מופרדין חייב ויקחני בציצית ראשי על כהן צריך להפרידן זה מזה קודם שיברך עליהם :

ט וגם יעייב בהם קודם הברכה שיהו שלמין שאם נחלקל אחד מהם כפי אשר יחבאר בס' י' בעזרת השם הוי ברכ לבטלה .

(וע' ל' סימן ע' סעיף ה')

י ויכוין בהתעטפו בהן שצונו המקום להתעטף בהם כרי שנקובר כל פצותיו לעשות שנאמר וראיתם אותם וזכרתם את כל מצות יי ועשיתם אותם .

(וע' ל' סימן כ"ד סעיף ג')

י וכו'

לבוש התבלת

חלבות ציצית

ח

וכיון שטעם הציצית הוא כדי שזכור כל המצות לפיכך אותם הלבושים הטלית קטן תחת הגדרים יותרו שילבישו אותו באופן שיראו הציצית תמיד שעיראיתן יזכרו המצות :

יא ואם ירצה להתעטף בטלית קטן מיד בקומו כדי שלא ילך ד' אמות בלא ציצית והרי דיו עודם מסונפות ולא יוכל לברך. כיצד יעשה יכול ללבוש מיד בלא ברכה ולכשישול ידיו ימשמש בציציותיו ויברך והמשמש הוא כאילו לובשו עכשיו ואע"ג דק"ל בכל המצות שצריך לברך עליהם עובר לעשייתן כמו שכתבתי לעיל בסעיף א' (וע"ל סי' סע"ג) שאני הכא שאי אפשר בענין אחר כמו שאמרו ר"ל גבי עכו"ם שטובל לגירותו דק"ל שמברך אחר הטבילה מפני שקודם הטבילה לא יוכל לומר וציונו שעדיין אינו מצווה שעודנו עכו"ם : (ועי' נע"ז סי' רס"ח סעיף ג') ועוד על מה שמקיים המצות אחר הברכה שישראל מלובש בה היא ברכה זו עובר לעשייתו ואגב יוצא כמה טעם : (וע"ל סעיף ג' ונסמין תל"ג סעיף א' ונסמין תל"ג סעיף ג' :) ואם כוונתו להתעטף אחר כך בטלית אחרת או אינו צריך למשמש בזו ולברך עליה רק יברך על הטלית שלובש אחר כ' ויחזיק במחשבתו לפטור גמאת זה שלובש כבר :

יב אם יש לו כמה בגדים שקל ארבע כנפות כולם חייבים בציצית דתא ועשו להם ציצית על כנפי בגדיה אמרה תורה ובגדיה לשון רבים הוא הרבת בגדים משמע שעל כל בגדיו חייב בציצית ובלבד שיהא להם ארבע כנפות דכתיב על ד' כנפות כסותך ואם לובשם כולם בבת אחת בלי הפסק היתה דעתו מתחילה בשעת הברכה ללבושם כולם מיד לא יברך אלא ברכה אחת על כולם אבל אם מפסי בגדיה צריך לברך על כל אחת ואחת וכן אם לא היה דעתו מתחילה בשעת הברכה ללבוש כולם מיד אע"פ שנמל אח"כ ללבושם כולם זה אחר זה בלי הפסק מ"מ כיון שמתחלה לא היתה דעתו כן הוה כמפסיק וחייב לברך על כולם. וכן אם פשט הראשון קודם שלבש השני אע"פ שהיתה דעתו בשעת הברכה ללבוש זה אחר זה חיי לחזור ולברך על השני שכן שפ"ט הראשון אולא לה ברכתו. ויש חולקין בזה וכן מסתבר אם היה דעתו בשעת הברכה גם על זה וגם היה מונח לפניו בשעת הברכה דמש מפירות דפוסר בברכה אחת כל מה שהיה לפניו כמשמע לקמן סימן ר"ו סעיף ב' דאע"פ שהמין האחד נאכל כולו קודם שיתחיל לאכול מן השני דהו"ו כמו הכא דאולא לה ואפ"ה אוכל השני בכח ברכ' הראשון וכן בשחיטה בע"ז סימן י"ט סעיף ג' :

יג ואם לובש טלית קטן בביתו ומגדל עליו הולך לבית הכנסת ומתעטף בטלית גדול צריך לחזור ולברך על השני דהליכת מכותו לב' החשיבה הפסק ואם התפלל בתוך ביתו אם היה דעתו מתחלה בעת לכינת הקטן גם על טלית הגדול ולא הפסיק בנתייב שיחה אף בדברים אחרים אינו צריך לחזור ולברך :

יד מי שהיה לבוש בטלית ופשטו אע"פ שלא הסיד דעתו ממנו שהיה דעתו לחזור וללבושו מיד אפ"ה חייב לחזור ולברך כשלובשו שנית דמצוה ראשונה אולא לה והשתא הוא מתחיל באחרת וצריך לברך עליה. ויא"א אם היה נשאר עליו טלית קטן שלבוש בו אינו צריך לחזור ולברך. ואין זה נראה דטלית קטן זה מה מעיל לו שיפטרנו מלברך על הטלית הגדול שהרי כבר אמרנו שאם היה לו הרכה בגדי מארבע כנפות חייב בציצית ככולן ולברך על כולן על כל אחד ואחד אם אינו לובשם כאחד וא"כ ה"כ אף ע"פ שבירך על הקטן היאך יפטר הקטן שישראל לבוש בו את הגדול מלבוש עליו אע"פ שהיה דעתו לחזור וללבושו מיד הרי אין עכשיו לא זמן לבישה ולא זמן ברכה שיפטר אחד את חבירו אדרבה הוא מסיר את זה ונשאר לבוש באחר וזה נראה כאילו אינו רוצה להיות לבוש לא בזה ולא בזה. ועוד תמיהני על מורי פת"מ אי"ל שהוא הסכים עם הסבא הזאת וכתב עליה והכי נהוג ולעיל בסמך כתב אם פשט הראשון קודם שלבוש השני צריך לחזור ולברך ש"מ דל דבהסרת הבגד אולא לה המצוה אע"פ שהיה דעתו בשעת הברכה גם על השני כ"ש שנאמר שבהסרתו של בגד זה עצמו אולא לה מצותו ואיך יתעללה ברכה הקטן שלא היתה עליו כוונתו כשבירך עליו ואי משום שמצות הברכה עיין נפשכת כל זמן שהוא לבוש

כאותו מלבוש שבירך עליו לכך יוכל ללבוש גם את זה על סמך אותה ברכה א"כ גם כשבירך על אחד מועיל לו הברכה ללבוש עוד אחד בלא ברכה אע"ג שלא היה דעתו ללבושו מתחיל וכבר פסקנו היפך זה. ואולי נאמר שלא כתב מורי"ל והכי נהוג אלא כגון שמתחלה כשבירך על הקטן פטר באותה ברכה גם הטלית הזו הגדול שהיה דעתו עליו ללבושו. מיד אחריו שהדעת נוחז כיון שמתחילה היה זה נגד אחר הקטן בברכה גם עכשיו כשסירו דעתו ללבושו מיד נשאר גם עכשיו הוא גרוד אחריו אבל הוא דוחק נראה לי :

טו אם נפלה טליתו ממנו שלא במתכוון וחזור וללבושו צריך לברך והוא שנפלה כול' אבל אם לא נפלה כולה אף על פי שנפלה רובה אפילו הכי אינו צריך לברך שעשייתו הראשון שבירך עליו עודנה קיימת :

טז הלך בטלית צריך לחזור ולברך עליו בבק אף אם לא פשטו דכיון דק"ל לילה לאו זמן ציצית הוא כמו שיחבא סימן י"ח נ"ה א"כ היה טעם הפסוק מפסיק בין חיוב לחיוב ואין לך היסח הדע גדול מזה שאע"פ שלא פשטו הזמן גורם להפטר לפיכך יברך עליו בבק וטוב למשמש בהן בשעת ברכה בבק דחייב ללבושם באותו פעם ויברך. וכן יעשה מי שלבוש טליתו קודם שיאור היום שימשמש בהן כשיאור היום ויברך : (וע"ל סי' סע"ג ונסמין י"ח כא"ג) אין אסור להתכסות בבגד שהוא חייב בציצית ולא הטיל בו ציצית ואם לובשו עובר במצות עשה שהרי תבטל מצות ציצית :

טז איזה בגדים החייבים בציצית ובו"ו סעיפים :

א ק"ל שכל מיני בגדים חייבים בציצית מדאורייתא שנא' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם סתמא משמע כל מיני בגדים ויש אומרים שאין חייבים התארה אלא בגד צמר ופשתים דכתיב גבי נעעים בבגד צמר או בבגד פשתים וילפינן מיניה שכל מקום שנ"בגד אינו א"א או של צמר או של פשתים ולית הלכא בנתייהו דבגד שם הכלל הוא וכולל כל מיני בגדים א"א שבנעעים פרש הכתוב שלא סמא א"א אלו השניים והכא גבי ציצית כתב בגד סתם וכולל כל מיני בגדים. ועוד דאפילו לגבי נעעים איכא למ"ד דמרכינן ממלת או כל מיני בגדים וכתבה תורה צמר ופשתים להלכותיהו כדאיתא שם פרק במה מדליקין לפיכך ק"ל לענין ציצית לחייב כל מיני בגדים מן התורה :

ב הקטן רבנן ז"ל ורמו קראי אהרדי כתיב ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת וגו' הכנף בה"א משמע שהיא הציצית ממין הכנף כלומר החוש הלבן שעושי בציצית יהיו לעולם ממין אותו הבגד דאו חושי התכלת לעולם צמר הן דתכלת עמ"א הוא כמו שיתבאר לפנינו בע"ה וכת' במשנה תורה לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו וסמך ליה גדילים תעשה לך וגו'. ובמשנה תורה לכו"ע דרשינן סמוכים והכי נמי דרשינן גדילים תעשה לך מהם ר"ל מן הצמר ופשתים הכתובים לפניו ומשמע אפי' החושי לבן שכנו וא"כ קשו קראי אהרדי ותימצו חושי לבן של צמר ופשתים פוסרין בין במינן בין שלא במינן. ושאר מינים במינים פוסרים שלא במינים אינם פוסרין :

ג לפיכך מדן תורה ק"ל שחושי לבן שבציצית של שאר המינים אינן פוסרין א"כ כ"הא הציצית ממין הטלית אבל חושי לבן של צמר או של פשתים פוסרין בכל המינים אפילו באינו מינו כגון בשיראין ובכיתוצא בהן ואפי' בכלאים כגון תכלת שהוא לעולם צמר כדאמרן ובזמן שהיה תכלת נמצא היו צריכין לעשות ציצית של תכלת אפי' בבגד פשתים וציצית לבן של פשתים אפי' בבגד של צמר עם שני חושי של תכלת וכל שכן שני חושי לבן של צמר עם שני חושי של תכלת בבגד של פשתים וזה דרשוהו גם כן סמטיכות וקרא זה הגדילים תעשה לך לפסוק לא תלבש שעטנז ומשמע אבל גדילים תעשה לך אפילו משעטנז. מיהו אר"ל ה"מ כוונן שהיה תכלת והיו יכולין לקיים כל העשה דמצות ציצית כהלכתו דהיינו התבלת והלבן אז היה מצות עשה דציצית דוחה לאו דשעטנז מטעם סמוכים שהיו על כרחם צריכים לקיים מצות

לבוש התבלת הלכות ציצית

לעשות חוב הציצית מצמר ואם יעשו כנגד של פשתן ה' כלאים ממש כמרושכתבתי למעלה כיון שאין לנו תבלת : (וזאת מיניס נמו אכור נה דהא לא פעמי שלא נמינן) לכך לא יעשה כלל טלית של פשתים אפילו לעשות בה ציצית של פשתים גזירה משום צמר , וכיון שאסרו לעשות ציצית של פשתים אפילו במינו אסרו ג' ככל הקגדים ואפילו במקום שאינם עשים כלאים כגון בשל משי וכיצא בו . וכל טעמא שאע"פ שאין שייך שם גזירה דכלאים מ"מ אין סברא שיהא בהם היתר בשלא במינים יתיר מבמינים כיון דבשאר מינים אינם פוטרין רק במינו . מיהו אם אי אפשר לו רק בטלית של פשתים כגון שאין לו מין אחר מתב שיעשה טלית של פשתים ויעשה בו ציצית של פשתים מסיבתטל לגמרי ממעות ציצית :

ד' דיני כנפות הטלית ובו י"ב סעיפים :

א כתיב גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך וגומר לפיכך אין חייב לעשות ציצית אלא בטלית בת ד' כנפות דהא כתיב ד' אבל בת ג' כנפות פטורה מציצית ואם יש לה יותר מד' חייבת מדכתבה רחמנא אשר תכסה בה דיתורא היא אלא לרבות בעלת ה' או ו' או יותר הוא דאתא שכן משמע לשון בה כמ' שהיא בין ד' כנפות בק יותר ואין לומר נתרבה מאשר חכמה בה בעלת ג' ונמעט מד' בעלת ה' יותר כלומר ונאמר ד' ולא ה' ומסתבר למעט בעלת ג' שהרי אין כאן ד' כנפות והיכן נעשה ד' ציצית ולרבות בעלת ה' יותר שהרי ככלל ה' יותר יש ד' ונוכל לקיים גדילים תעשה לך על ד' כנפות וגומר אבל אין צריך לעשות ציצית בכל ה' או ה' כנפים רק כד מהם דהא ארבע דווקא כתיב וחרבוי דאשר תכסה אינו מרבה אלא לחייב בעלת ה' מצות ציצית שהם ד' אבל לא לרבות לעשות ציצית בכל החמש דמהי תיתל רבות כ' כ לפיכך כשעושה ציצית כבעלת ה' מסתבר שיעשה באותם חד' כנפות המרוחקות בו זו מזו :

ב יש לה ד' וחתך אחד באלכסון ועשאו שנים הרי נעשית בעלת ה' ונשארה בחיובה :

ג ואם לא חתך אלא התגיה כנפיה וכפלים וקשרם או אפילו תפר הכפלים עד שנראה כאלו הכנפות מקצועות ולא נשאר שם כנף אפ' ה' לא עשה ולא כלום ולא נפטרה בזה דכל כמה דלא פסיק ליה ש' מ' עדין צריך להם וסופו לחזור לתחילתו ועדיין הם מן הטלית והרי יש לו ד' כנפות וחייבת בציצית בכנף דהיינו אם תפרו באופן שיש כנף בהתחלת התפירה או בסופה עושים שם הציצית כמו בחתך ואם תפרו מעוגל עושה הציצית בכנף הראשון אף ע' פ' שהוא תפור לבג כיון שסופו יכול לחזור לתחילתו ; (ועיין בסמוך סעיף ע')

ד אין חייב בציצית אלא דבר הנקרא בגד דכתיב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ובגד היא כל דבר הנארג באריגה ונעש בגד לאפוקי מלבוש של עור שאינו נק' בגד ואינו חייב בציצית אפילו יש לו ד' כנפות לפיכך אם היה הטלית כולו של בגד וכנפיה של עור כלומר שכל מקום הארוג אישם כנף אלא הוא עגול ותפר בו חתיכת עור ועשה שם כנף חייבת בציצית שכן משמע כנפי בגדיהם כנפים של הבגד יתו הכנפים מה שיהיו אבל היא של עור וכנפיה של בגד פטורה שכן שעיקר המלבוש אינו של בגד לא קרינן כאן כנפי בגדיהם . ועוד מדכתיב אשר תכסה בה משמע באותו החלק המכסה את עיקר הגוף בלבושו אותו בו תליא מצות גדילים תעשה בין לחיוב בין לפטור :

ה היו לה ג' כנפות ועשה בהם ג' ציצית ואחר כך עשה בת עוד כנף רביעי ועשה בו ג' ציצית הרי טלית זה פסול מן התורה שמתחלה כשעשה בה חג' ציצית עשאה בפסול שעדיין לא היתה הטלית בת חיוב ציצית ואחר כך כשעשה הכנף הרביעי נתחייב בציצית ובאותו הפעם כבר היה הציצית עשויות והכתוב אומר גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך ששמע שיתו ה' כנפות עשויות ארבע קודם שגעשו הציצית .

(כאן)

תכלת ואין אנו יכולין לקיבל פצות עשה דציצית כהלכת אסור לנו ג' לעשות הציצית של כלאים כגון ציצית של צמר לבן בבגדי פשתן או אפ' דלא אליים מקצת העשה כ' לדחות הלאו דשעטנן אבל בכל שא' מינק עושה של צמר או של פשתן מה שירצה . ויא' דאפי' בזמן שהיה תכלת היה אסור לעשות חושי פשתן בשל צמר דכיון שיכולין לקיים שניהם מצות עשה דציצית ולאו דשעטנן בחושי צמר הן לכן הן תכלת אף עשה דציצית דוחה הלאו שלא לצורך אבל חושי צמר לבן בבגד של פשתים עם תכלת היו עושה אע"ג שהיו יכולין לעשות החושי לבן בשל פשתים מ"מ הואיל נציצתי הלאו לגבי עמרא דתכלת אידחי נמי לגבי עמרא דלבן . ויא' דגם בזו היה אסור שלא נדחה הלאו אלא לגבי תכלת שאין אפשר בענין אחר אבל לגבי לבן הואיל ואפשר לקיים העשה במינו לא אידחי . ויש אומרים עוד שאין לעשות בשאר מינן אף ציצית של שאר מינן או ציצית של צמר אבל ציצית של פשתן אין לעשות כלל וכן נוהגין אפילו בבגד של פשתן אין עושה אלא בשעת הדחק כמו שיתבאר טעמא בע' ה' בסי' זה :

ו ודע שבלשון התורה אין נקרא צמר סתם אף צמר של רחלים אבל של עיזים נראה מיקרי ושל גמלים או של ארנבים אע"ג דמקרו צמר לא נקרו צמר סתם אלא בשם לוח צמר גמלים צמר ארנבים לפיכך פסולים לציצית בשלא במינו התורה צמר סתם אמרה גבי לא תלבש שעטנן צמר וגומר וקאי נמי אנדילים מכת החמיכות כמו שאמרנו ופירשו שיעשו גדילים מצמר סתם דהיינו צמר של רחלים ואפילו צמר מרחל בת עז לא מיקריא צמר דמקצת נוצה היא ופסול לציצית אם לא במינה :

ז אין לעשות כל ה' ציצית אף ממין א' אחד כגון בטלית של משי יעשה כל ה' ציציות של משי או כולם של צמר אבל קצתם של משי וקצתם של צמר לא יעשה וספק פסול הוא מן התורה דהא אין כאן מין כנף וגם גדילים תעשה לך מהם ר' ל צמר ופשתים הכתוב לעיל מינה נמי אין כאן דשמא כל אחד לגמרי או כולו של זה או כולו של זה אבל מקצת של זה ומקצת של זה שמא לא צותה התורה והרי זה ספק פסול דאורייתא :

ח יא' שיש לעשות צבע הציצית מצבע הטלית אם אדו' אדומק אם ירוק ירוקק וכן כל הצבעים שזה ג' כ' בכלל הכנף מין כנף דוא . ועוד משום זה אי ואנוהו שזהו נוי לבגד כשהציצית מצבע קבגד אבל אין נוהגין כן בכל אלו הארצות שאין עושה אלא ציצית לבנים אפילו בבגד צבוע דהכנף דרשינן לא דרשינן לא למין כנף / שהיה הציצית מאותו המין כגון של משי בבגד של משי ושל צמר בפז' בבגד של צמר ג' אפ' וכה ג' אבל בצבע לא חיישינן כלל רק עושה כולן לבנים אפי' בטלית צבוע כגון בטלית קטן שתחת הבגדים שעושה אותו מצבעונים אין תולין בה אף ציצית לבנים דכיון שאין לנו על מה לסמוך לצובען בצבע הטלית מהי תיתילן לצובען בצבע אחר לפיכך מניחין אותו בצבען שהוא לבן בשבעו :

ט כללא דמלתא דמצות ציצית בזמן הזה כל ירא שמים יזהר אם אפשר לו שלא יעשה טלית אלא של צמר רחלים לבן ויעשה בו ציצית ג' כ' של צמר רחלים לבן בזמן הזה שאין לנו תכלת שאין קצא ידי חובת ציצית מן התורה בלי שום פקפוק ושום חולק ואם אי אפשר לו בטלית של צמר יעשה לו טלית ממין אחר חרן משל פשתן ויעשה בו ציצית של צמר או של אותו המק' אבל טלית של פשתן לא יעשה כלל מפני שא' אסור לעשות שום ציצית בטלית של פשתן בזמן הזה כמו שיתבאר ויא' שאפילו בזמן שהיה תכלת לא היו מתירין לעשות שום ציצית בטלית של פשתן ואף על פי שכבר אמרנו שציצית מותר בכלאים מ' מגורו שלא לעשות ציצית כלל בשל פשתן גזירה משום כסות לילה ר' ל שדרך רוב העולם להיות לבוש בלילה בלבושי פשתן וגם חסדינים ששוכבין עליהן הן של פשתן ואנן ק' ל שכסות לילה פטור מן הציצית כמו שיתבאר בסי' יח וכבר ידעת שעיקר מצות ציצית הוא לעשות בהן תכלת שהוא צמר בזמן שהיה מצוי . ואם יעשו תכלת כסודן או בשאר בגד של פשתן וילבשהו בלילה או ישכב בה בלילה נמצא עובר בכלאים ולא במקו מצוה וכ' ש' ק' מן הנה שאין לנו תבלת ואף ע' פ' כן נוהגין

לבוש התבלת

גבאן נעשו הציצית קוד שנעשה הסלית בת ד' כנפות לפיכך פסול דה' ל תעשה ולא מן העשוי בפסול ולא דוקא שעשה ג' ציצית קוד שנעשה הסלית בת ד' כנפות שהוא פסול מפני שהם הרוכב שנעש' בפסול אלא אפילו לא קשר אלא קשר בפסול ואח' כ' השלים ארבע כנפות והשלים הציצית היו נמי בכלל תעשה ולא מן העשוי וצריך להתיר ממנו אחרו הקשר או הציצית שעשה בפסול קודם שיעשה שאר הציצית ולחזור ולקשור ולהשלים אבל אם השלים הסלית והציצית קודם שהתיר הקשר הראשון ואח' כ' התיר הקשר וחזר וקשרו לא נתכשר בכך שהרי כל הציצית נעשו בעוד הסלית היה פסול ונשאר באיסור תעש' ולא מן העשוי: (ועל סימן י"א סעיף ד')

אין מטילין ציצית על סלית כפולה כמו שהיא כפולה שהרי אם תתפשט נמצאו ציציותיה תלויים באמצע והתורה אמרה על הכנף לפיכך פסולה אפילו בעודה כפולה שהרי סתמה עשויה להתפשט ולהתפשט עומדת וכשנפשט דמי אבל אם הפרה ואפי' מרוח אח' באופן שלא תוכל להתפשט מטילין בה ציצית בד' כנפיה הכפולו' . ויא' אפי' בלא תפיר מטילין בה ציצית כשלושה בעוד כפולה שהרי מ' מעשי' לא נתפשטה וציציותיה הם עכשיו על כנפיה של עכשיו וכיון דאיכא פלוגתא דרבנותא לא יברך עליה מספק שמה עושה ברכה לבטלה . (ועל מי' רע"ו סעיף ד')

סלית שיש לה ד' ציצית בד' כנפות ועשה לה עוד ציציות אחרות פסולה דאין מצות ציצית אלא' והשתא עובר בכל תוסף בעודן עליה כל הח' ציצית אבל אם חתך ד' מהם כשרה לא מבעיא אם חתך את האחרונות דכשרה כראשונות דהא לא פסלינהו בכלום לא שהוסיף או עליהם והם נעשו מתחלה בהכשר פשיטא דכשרי' לא אפילו חתך את הראשונות כשרה באחרונות ואע"ג שבשעה שעשה את האחרונות עשה אותם שלא לצורך שהסלית היה כשר בלא הם ואח' כ' כשחותך את הראשונות מתכשר הסלית ממילא באחרונה והיה לך למימ' תעשה ולא מן העשוי בפסול כמו דאמרינן לעיל גבי סלית שהיו לה ג' כנפות ועשת לה ג' וכו' לא אמרינן הכי דשאני הכא דכיון שבשעה שעשה הציצית האחרונות בעוד שהיו בה הראשונות עבר ליה בעשיית האחרונות משום כל תוסף וכיון דקאי בלאו דכל תוסף הוא עשייתו מתחלה כמעשה בכל ושללא לצורך ולא נחשב לו למעשה כלל ואחר כך כשחותך הראשונות ומכשיר את הס' ית באחרונה חשיב יותר למעש' ונחשב לו לחתיכת הראשונות אז כעושה האחרונות ואין כאן תעשה ולא מן העשוי וכשר אבל בסלית בת ג' כנפות דלעיל שאינו עובר עברה בעשייתן לא שעושה אותם שלא לצורך הוא עשייתו מעשה גמור לאקרויית ציצית העשוי בפסול וכשגמרה אח' כ' איכא תעשה ולא מן העשוי ו' א' שהכל תלוי בכוונת העושה ואדרבה אם היה מתכוין בעשייתה להוסיף על הציצית חשוב מעשה יותר דגמו דחשיב מעשה לעבור בכל תוסף חשיב נמי מעשה גמור לענין עשיית ציצית לפיכך אם היתה כוונת העושה להוסיף על הראשונה היו עשייתו מעש' חשוב שהראשונות נפסלו ג' כ' בכך והרי שתיהן פסולים וכאלו נתבטל עשיית הראשונות שנעשו לשם ציצי' כשרות ואז אפילו אם יחתוך אח' כ' אחת מהן אחת מהן שיהיה נשא הסלית בפסולו דה' ל תעש' ולא מן העשוי שנחתכתו אינו עושה כלום לא שעי' החתיכה רוצ' להכשיר האחרות ואין זה תעשה שהרי כב' עשויות ואם היה כוונה העושה בעשיית השניות לבטל הראשונות אז הראשונות כסלית .

ד' כ' בעודן כסלית פסולה משו' כל תוסף לא חותך את הראשונות ונשא' הסלית כשרה באחרונות שנעשו לשם מצות ציצית ובטלן הראשונות ולא רמי לבעלת ג' שלא עשה כלום בעשייתן שעדיין לא היה הסלית חייב בציצית אבל הכא הסלית מיהא חייב בציצית :

א' אותם המלבושים שהם סהומי' למעלה ופרורות למטה ויש לחזן ד' כנפות כגון א' הסרבלי' של שבת שפותחין אותם למטה פשוני צדיהם חייבים בציצית ד' כנפות כמותך מעליה הוא וס' כגון א' שרוב פתוח אבל אם רובן סתומי' פשוירין דכסתו' כולו דמי דחולכין אחר הרוב . ואם חציו סתום וחציו פתוח מטילין בו ציצית לחוסרא אבל אין מברכין עליו ואין יוצאין בו בשבת לרה' :

ד' לפיכך אותן הבגדים הקשנים שעושין עכשיו לסלית קטן לעשות בו ציצית וללבושו' תחת הבגדים שקורין -

סיר דאק צריך שיעשוהו רוכב פתוח משני צדדיו רוב הנרא' לעיניהם וגם לא יעשו בו קרסי' קבועין עד למטה מחציו דה' ל כסתום ואפי' אם הוא ארוך לא יעשה הקרסים למטה מהתגור משום טראית העין שלא יאמרו שהוא מברך עליו שלא כדון נראה לו . (ועל סימן ח' סעיף ו')

ב' הכנפים צריבין שיהיו מרובעות ולא עגולות שאין עגול נקרא כנף והתורה כנפות אמרה :

ג' מצנפת אע"פ שיש לה ד' כנפות פשוטה מן הציצית דכסותך אשר תכסה בה אמרה רחמנא שהוא כולל כסוי כל הגוף לפעמים ראשו עם גופו או גופו לבד אפי' בלא ראשו כמו שאמרנו למעלה אבל כסוי הראש לבד בלא גופו לא מקרי כסות ואפי' אותם שבארצות המערב ששני ראשיה מושלכים על כתפיה' וגופם ונר' שהם כמו אותם שעושים במדינות אילו שקורין להן קעפליש ומלבישין אותן מפני הקור לכסות הראש והאזניים והצואר ואע"פ של פעמים מתכסה בהם ראשו ורוכו פטורה כיון שעקרה לכסות הראש עשויה . ואין לתמוה מכאן על הסליתות שלנו שעושין אותם לצאת בהן לעיקר מצות ציצית ומייפין אותן במקום המונח על הראש וקורין לה עטרה כאלו עיקר הסלית לא נעשה אלא להנחיתו על הראש שאין הדבר כן שהרי הוא משולשל על כתיפו ועל גופו ועיקרו לכך נעשה אלא מפני שיש בו צניעות יתירה כשמונח על ראשו וגם ק' ל שבטע' העטיפה צריך לכסות בו עצמו על ראשו כדי שתהא עטיפת מעליהם כמו שאמרנו למעלה : (ועל סימן ח' סעיף ג' וסעיף ו')

לכך מייפין בו מקום המונח על הראש ולא שעיקרו נעשה לכך מה שאין כן בקעפליש שעיקרו נעשה לכסות הראש והאזניים והצואר מפני הקור . מ' מ' מנהג יפה הוא מנהג ארצות הישמעאליים שאין עושין עטרות לסליתית להראות שאין עקרו נעשה לכך .

וכמלבושים שלנו באילו הארצות שהם פתוחים מלפניהם מלמעלה למטה ויש מהם ד' כנפות שתיים מלמטה ושנים מלמעלה יש לדקדק למה אין נוהגין לעשות בהן ציצית שהרי יש להם ד' כנפות מיהו בשלבושים התחתונים שקורין שופי' צא או שזו פאן יש לומר כמו שכתוב רבינו יוסף קארו ז"ל על מלבושי' שלהם שכיון שהם חוגרים אותם הוו להם כסתומין ה' דין עדיפה מדילהו שסותמין אותן מלפניהם בקרבים והרי הם כסתומים משש ולא נשאר אלא שתי כנפות ופשיטא שפסורים ומלבוש העליון שקורין לו רא' ק' כתב שני טעמים לפסור וז' הטעם שלא נהגו להסיל בהם ציצית משום דלא מיקרי כסות אלא הבא להגין על האדם מפני החום והקור וזכר לדבר ואין כסות בקרה והגלימה אין לובשין אותו להגן אלא מפני הכבוד שהרי אפילו יש לאדם כמה מלבושים אינן יוצאין לחוץ בלא גלימא ואף על פי שלפעמים נהנה מחומה כיון שתחתל עשייתה אינה עשויה להתחפש בה לא חשיב כסות ופסור א' דכיון שאם היינו מחייבים אותם בציצית היו נפסקין בכל עת הציציות התחתונים בדריסת הרגלים והיה צריך בכל עת לתקנם איכא למימר דלא חיבה התורה בכך דכל דרכיה דרכי נועם וכל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג עכ"ל . והי' נראה עוד טעם אחר לפסור אותם המלבושים העליונים שלנו מפני שעושין אותם למעלה על הכתפים סרוח וכפיל מאחוריהם שקורין גאלנר' שודאי אותם אינם נקראים כנפים לא כסמוך לצואר ולא ככנפים המשושלים לאחוריהם זה שאותם שסמוך לצואר נעשו כעגולים על ידי הכפילה ולא נשאר שם כנף . ואף על גב דלעיל בתחלת הסימן הזה גבי הגביה כנפיה וכפלים ואפי' תפר' עד שלא נשאר שם כנף אמרינן שלא נפסרה בזה הא כתב שם רש"י הטעם מפני שסופו לחזור לתחתו . על כן משמע דוקא מפני שסופה לחזור לתחתו והכא ודאי לא יחזור לתחתו לעולם שהרי דרך הלבישה כך הוא ואף על פי שלא תפרה כיון שודאי אין סופו לחזור הוי עדיף מתפרה וכיון שכך גם בכנף הסרוח שהוא סוף תגאל נר' אין צריך לעשות שכיב שהוא מונח שם כל זמן שהבגד קיים חיי כאילו נתפר שם באמצע הבגד ואין כאן כנף והרי

לבוש התכלת לבנות ציצית

או ב' מיני'א שבויתר מח' פליגי בה רבנן ז' ל' א' שלא מיעש הכתוב אלא הפחות אבל יותר יעשה כמו שירצה ו' א' דווקא אמרה תורה שני גדילי לא פחו ולא יות ואסעשה יותר הוי משום כל תוסוף אפי' אם הם שני מיני וכן נוהגין שלא לעשו יות' מה ואם הוסיף פסולה ולכתחילה יזהר שיתחוד. ראשי החוטי' לעשותם קמנה קודם שיתחבם בגד כמו שיתבאר טעמא סעיף י' ג' לפנינו בע' הוא כ' יחבוסם ויכפלים טאם לא יכפלים היאך יתלו בגד אבל אסמכיה ג' כ' שצריכין להיות כפולים מדקראן הכתוב פתיל משמע שצריך לכפולו כעין פתילה שהוא כפולה. ויהיון אז ארכן בכפלן לפחות י' ב' אצבעות בגודל שהוא שיעור אורך הציצי' דהיינו ג' טפחי' שנתנו חז' ל' משו' נוי ציצית שיהיו ארכן ג' טפחים לנוי אחר שכפלן והם ו' טפחי' קוד' שכפולו ושיעור זה צריך להיות לאח' שנקשרו מלבד מה שימעט ע' י' הקשיר ומלבד מה שמונ' על קרן הבגד קוד' שיתחיי' הגדיל לפיכך לכתחילה צריך ליקח ג' א' ד' אצבעות יותר מ' טפחי' בשביל הקשיר ומה שיהא מונח על קרן הבגד. ואם ירצה להוסיף בארכן יוסיף כמו שירצה שאין להסיעו באורך למעלה רק שלא יקצר משום נוי ואם הם ארוכי מאד יכול לקצרן לעשות כשיעורם אפי' אחר שנקשרו ואין בזה כשום תעשה ולא מן העשו שהרי היו לא עשוין בפסול שגם כשהיו ארוכין כשרים היו. וא' מה ז' ח' יוסין יהיה ארך יותר כדי שיכרוך בו הגדיל כמו שיתבאר בע' ה' יתברך:

ה' אין עושי' הציצית מן הצמר הנאחז בקוצים כשהצאן רובצים ביניה ולא מן הניסין הנתלשין מן הבהמה ולא משוירי הטהי שהאורג משייר בסוף הבגד אלא מן הגיזה צמר וטעמ' בכדלתו הוא משום כיוון המצוה כלום שאם עושים אותן מאו שהם פחותי הצמר אע' פי ששוואן לשכה נראה כאלו אין המצוה ראויה לעשות מן המוכחר שבצמר:

ו' ואם עשאן מצמר גזול פסול דכתיב ועשו להם ציצית משלהם ולא מגזול. ו' א' דווקא כשגזל חוטי' אחר שנסו אכל אם גזל צמר וטוואה לשם ציצית כשרה דקנייה ביאוש ושינוי מעשה מ' לכתחילה אסור לעשותן משום שונא גזל בעולה. ו' א' אפי' כדעבד פסולה דה' ל' שינוי החוטר לברייתו ואין זה שינוי גמור הקנות: ז' השואל חוטי' מחבירו ועשה מהן ציצית כשיראה אפי' לכתחילה שאין זו שאלה החותר בעיניו שלא שאלן אלא להתחוררו לו חוטי' אחרים והוה ליה כהלואה ואילו כרדית דמין ושלום הם: ח' המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית דמספקא לן אי הוה כמשתחוה למחובר לקרקע שאינו נאסר להדיוט וה' לגבוה או אי אמרינן אף ע' ג' דלהדיוט שרי דהא כמחובר לקרקע הוא מ' לעשות בה דבר מצוה לגבוה אמאיסא ואע' ג' שנסתח אף כן שינוי גדול ואולינן לחומרא אבל המשתחוה לפשתן נסוע כשר לציצית שהרי נשתנה הרבה ממה שהיה בעודו נסוע ולא נמאס לגבוה כל כך כמו הצמר מן הבהמה:

ט' אמרה התורה ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וגו' וכן ונתנו על ציצית הכנף וכן על ד' כנפות כסותך. וקיים להו לחז' ל' שכלשון הקודש לא נקרא כנף אלא מה שיש למעלה ממלא קשר גודל עד כדי שלש אצבעות בגודל ומה שיש בתוך מלא קשר גודל הוא נקרא תחת הכנף ומה שיש למעל' משלש אצבעות בגודל הוא הנקרא בגד ולשון הפסוקים משמע שיתנו הציצית על הכנף עצמו לפיכך יעשה נקב לתלות שם הציצית באותו החלק שיש ממלא קשר גודל הוא למעל' עד כדי ג' אצבעו' בגודל שזהו נקרא על כנפי בגדיהם בתחילתו או באמצעיתו או בסופו ובלבד שלא יתנסלמטה מקשור גודל דה' ל' תחת כנפי בגדיהם ולא למעלה משלש אצבעות בגודל דהוה על בגדיהם ממש ולא על כנפי בגדיהם (וע' ל' סי' ו' סעיף י' ג') ומדה זו צריכ' שתהיה ביוש' משולי הבגד לארכו ולא מן הקרן וזויתר לאורך הסליל ועשה שם נקב בתוך קשר גודל לפיכך ימדדנו ביושר לאורך הסליל ועשה שם נקב בתוך השיעור הנזכר ויתחבש שם חוטי' הציצית:

י' ואם בשעת עשיית הציצית עשאן שהיו רחוק מן הקרן כמלא קשר גודל ואח' כ' נתקו מחוטי' הערב עד שלא גשאר בו כשיעור מן הקרן כשר שלא הקפידה התורה בהרחקה זו לא אשעת עשיית דכתיב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם משמע בשעת עשייה יעשה על

נשאר כל המלבוש בשתי כנפים ובה' י' לג' כ' במלבושים והתחוננים כשעושים להם קעלנר' ל' ל' לדחוק וליישב המנהג: י' א' סודר שנתחנן על הצואר במלכות א' י' שנקרא בערבי שיד' וכן ביק' א' שהיו נוחנן בספרד על כתפיהם פטורים: י' ב' מלבושי שבמצרי' הנקראים גוהא' ש' וכן מנטינ' ש' ודילמאניש' וקאפטינ' ש' ופיריגוש' שבתורגמא אף על פי שיש להם ד' כנפי' פטורים. כן כתוב בשלחן ערוך ומפני שאין הבגדים הללו שבשני הסעיפים האחרונים מצויין בינינו ולא ידעתי היאך עשוין לא יכולתי לכתוב טעם בפירוט:

א' דיני חוטי' הציצית וכו' ט' סעיפים:

א' חוטי' של ציצית יהיו טוויין לשמן שנאמ' גדילים תעשה לך ופי' לך לשם חונך דא' ל' לך למה לי דאי ללמד שלך ולא גזול האי מועטו להם נפקא משלה' ולא גזולך כמו שיתבאר בסמוך בע' ה'. והוא שיאמ' בתחל' הטוויי' שהוא טווי' לשם ציצית או שיאמר לאשה טווי' לציצית לטלית ואם לא היו טוויין לשמן פסולין: ב' וגם השזירה ש' א' דילפינן תכלת תכלת ממשכן מה תתם שזורק דכתיב שם בפי' משור אף כאן שזורק צריכין ג' כ' שיהיו שזורין לשמן דילפינן לבן מתכלת שיהיו שזורין דשוין הן. ו' א' שהשזירה אינה מעכבת דלאו ג' ש' גמורה היא שאינה מופנה אבל המנהג בכל ישראל לעשותן שזורין:

ג' סיהו אם נתפרדה שזירחן ונעשין כמו ט' ז' חוטי' כשרין והוא שיסתיר מן השזור כדי עניבה כמו שיתבאר עוד בע' ה'. ויש מהמריץ אפי' לנפצם לשמן מפני שהוא צורך טווייה והוי כטווייה ואין נוהגין כן. וצריך שיטוה אותן איש או אשה מישראל לשם ציצית דכתיב בתחלת הפרש' סתם גדילי תעשה לך והאנשי' חזקבכל בכל התור' (וע' ל' סי' י' ד' סעיף א') אבל אם טוואן עכ' ופסולין שאינן בני עשוי' לשמה שהרי אינן מקיימי מצוה. ואם טוואן עכו' מ' ישראל עומד על גביו ואומר לו שיעטם לשמן להרמב"ם פסולין ולהר"א ש' כשרין ונהגין שמייע ישראל מעט עם כמו שיתבאר לקמן סימן ל' ב' סעיף ט'. ובע' ז' סימן רע' א' בע' ה':

ד' מגין החוטי' צריכין להיות לעולם טמנה שהם ארבע כפולין ולא פחות וילפינן לה מדכתיב גדילים תעשה לך וגו' לשון רבים ולא כתיב גדיל ואמרי' גדיל שנים גדילים ד' פי' אי הוה כתיב גדיל תעשה לך הוה ששם' שני חוטי' שאין יכולין לעשות גדיל פחות משני חוטי' והשתא דכתיב גדילים משמע שני גדילים והם ד' חוטי' וכוזמן שהיה תכלת י' א' שהיו עושי' ב' חוטי' מתכלת וכן חוטי' מלבן כמו שיתבאר בסמוך ומסתבר כיון שצוותה התורה לעשות תכלת ולעשות לבן יהיו שניהם שוין. ו' א' שלא היו צריכין אלא פתיל אחד של תכלת מדכתיב פתיל משמע אחד. ואחר מן הד' היה חציו צבוע והציו השני לבן שהרי לא צוותה התורה לצבוען וסתם צמר או שאר מיני מצווה הוא לבן: (וע' ל' סימן ע' סוף סעיף ה') והרי פתיל אחד צוותה לצבוע תכלת נשאר ז' חוטי' לבן. ועכשיו שאין לנו תכלת עושי' כל השמונה מלבן רק' ל' הלכה למשה מסיני דתכלת ולבן אין מעכבין זה את זה דא' התכלת את הלבן ולא הלבן את התכלת: (וע' ל' סי' י' ב' סעיף א')

מיהו אע' ג' שאין מעכבין זה את זה שניהם אינן לא מצות עשה אחת שכן אמרו חז' ל' והיה לכם לציצית מלמד ששניהם מצוה אחת. ונראה לי דה' פ' מדכתיב והיה לכם לשון יחיד ולא כתיב והיו לשון רבים ש' דמצוה אחת הן שאע' פ' כן קבלנוה' מ' שאין מעכבין זה את זה: (וע' ל' סי' י' ג' סעיף א') ואין לפרש הא דאין מעכבין זה את זה היינו לומר שאם אין לו ב' המינן אלא אחד מהם יקח אותו המין שיש לו לבדו כמו שהיה לוקח אותו אם היה המין השני עמו וכדעמרינן גבי תפילין שאין מעכבין זה את זה ואינו שיש לו מברך עליה לברכה ה' נ' נאמר הכא גבי ציצית שאם אין לו תכלת לא יקח אלא שני חוטי' לבן למר או ז' למר ויכרך עליה דשאני התסדרתי מצות הן ואיפשר לקיי' שתיהם כאחת: אבל הכא חדא מצוה היא ואיפשר לקיים מגין מצות גדילים בחד מינא דהא דכתיב גדילים שפירושו ח' חוטי' כמו שכתבתי איפשר בחד מינא דהא לא כתיב בפסוק זה לא גדילים סתם ומשמע לעול' לא יפחות

לבוש התבלת

על הכנף ואח' כ'אין קפירא . לפיכך אם עבר ועשאן מתחלה תוך מלא קשר גדול אז הוא פסול שהרי עשאן תחת הכנף ולא על הכנף אבל אם מתחילה עשאן על הכנף כדנכס ואחר כך ניתקו החוטי' אמרינן שם כנף במקומו נשאר אלא שניתקו החוטי' מתחת הכנף וכשר מ"ם לכתחילה קודם שיתלה הציצית טוב לעשות אמרא סביב הנקב שתחוב בו הציצית כדי שלא ינתקו החוטי' מבפנים סביב הנקב . (ועל סימן ע"ז סעיף ו') וגם יעשה אימרא למסח בשפת הבגד שלא ינתקו למטה עד שיהא פהות מלא קשר גדול לציצית . וברוחב הבגד יא שאין לו שיעור ד'ל שיכול לעשותאפי' חוץ מלא קשר גדול סמוך למטה ובלב שלא יתנו על החוטי' שעושי' הארוגן בשפת הבגד שקורין ליי' סס שזה אינן נחשב מן הבגד וכאן אינו דפי שתחלת עשייתו אין עושי' אותו אלא על דעת שיקרענו מן הבגד . אבל במה שנחשב מן הבגד יכול לעשותו אפילו תוך מלא קשר גדול אבל חוץ לג' אצבעות תוך הרוחב לא יעשדמג' אצבעות אפילו לא נקר כנף אפי' תוך הרוחב . ויא שכמו שצריך להרחיק מלא קשר גדול באורך כן צריך להרחיק מלא קשר גדול ברוח וכן הולכת : יא ואם יש גדיל בבגד שקורין ליי' סס בין מן הצדדין בין למטה בשפת הבגד אם הגדיל הוא רחב יותר מפלא קשר גדול עד כדי ג' אצבעות לא יסיל הציצית תוך הגדיל ואם הסילם שם פסול דעל כנפי בגדיהם סכתיב וזה אינו נחשב מן הבגד כמו שאמרנו ופ' אסאינו רחב הרב יא שהו' עולה לשיעור מלא קשר גדול ולהרחקת ג' אצבעות כיון שהנקב תוך עיקר הבגד . ויא שהוא עולה לחומרא ולא לקולא דהיינו שהוא עולה להרחקת שלש אצבעות ואינו עולה לשיעור מלא קשר גדול לפי ימדה שיעור קשר גדול בלא הגדיל שאז בודאי לא יהיה תחת הכנף והרחקת ג' אצבעות בגודל ימדה עם הגדיל ויצא וזי כל הספיקות :

יב ויתחכם בכנף באופן שהיו ד' חוטי' מצד א' וד' חוטי' מצד א' וכן בכל כנף ואם הוסיף חוטי' פסול :

יג ויזהר לחתוך ראשי החוטי' לעשותם ח' קודם שיכרך שאם כרך אפי' חוליא אחת וקשר אפי' קשר אחד ואח' כ' חתך פסול דה'ל תעשה ולא מן העשוי בפסול שהרי כיון דק'ל שצריכין להיות חוטי' נפרדין כדמשמע לשון ציצית וצריכין להיות ח' כדילפינן פלשון גדילים ומיד שקשר אפילו חוליא אחת וקשר הריהם עשויין מן התורה כמו שיתבאר בע'ה . ואם כן הוה ליה עשויים בפסול :

(ועיין לעיל סימן ח' סעיף ו' ונכסינן יא סעיף ד')

יד מדאצטרך הכתוב להתיר כלאי' בציצית כדרשינן מסמיכו' הפסוקי' שסמך גדילי תעשה לך וגו' לפסוק לאתלבש שעטנז וגו' ש' דציצית צריכין קטירה מדאורייתא דבלא קטירה לא הו' כאן כלאים אפי' אם עשה חוטי' של צמר בבגד של פשתן או איפכא ולמאי הלכא התירה רחמנא אלא ש' משצריכין קטירה וקשר זה צריך להיות קשר של קיימא דהיינו שני קשרי' זה על גב זה שא' לב לא הו' ג' כלאי' דק'ל התוכף חכיפה אחת אינה חיבור לענין כלאי' לפיכך יקח כל הד' חוטי' שבגד זה וזה חוטי' שבגד זה ויקשור אותן בפעמים זה על גב זה וכן עושי' כל הקשרים שאם לא יקשור אלא פעם אחד לא הו' קשר של קיימא . מיהו מן התור' סגי בקשר א' של קיימא דבחד לבדו הו' כלאים וקשר זה יא שהוא התחתון השמוך לענף המקיי' את כל הגדיל עמו ויא שהוא העליון הסמוך לבגד שבו תלוי עיקר הקיום שלא יפול אבל אנו נוהגין לקשר כל הקשר שבין כל כריכה וכריכה בקשר של קיימא אע'פ שאין צריכין מן התורה לעשות אלא קשר א' מ' עושי' כן לחזק כל הכריכו' למניין ה' כנגד ה' חומשי תורה כמו שיתבאר ואחר שקשר קשר העליון יכרוך חוטי' הארוך סביב השבעה . ובזמן שהיה תכלת היו מדקדקין מירבגן בכריכה לעשות שבעה חוליות וחטבוהו לנוי ציצית כאשר הם מפורשים כנגד ז' רקיעים כי תכלת דומח לרקיע כו' . ועתה שאין לנו תכלת אין צריך לדקדק בחוליות כל כך מיהו שמעתי גם עכשיו נוהגין לקשר בתחל' שני קשרים זה על גב זה ואח' כ' לכרוך תחום הארוך ז' פעמים סביב השבעה חוטי' וחורין וקושרין שני קשרים זה על גב זה ואח' כ' כורכין אותו ח' פעמים וקושרין ואח' כ' כורכין יא פעמים וקושרין ואח' כ' י' פעמים וקושרין והיו בין תבלת ל'ט כריכות והם כמנן אותיות שניות של שם כן ד' וסיכנן ט' ל' אורות שליד חמשה קשרי' כנגד חמשה חומשי תורה

ומה שחולקין הכריכות על אילו החלקים יראה לי הכוונה חשבעה כריכות כנגד שבעה אורים שבין השמונה רקיעים דהיינו ז' רקיעי' כוכבי לכת ורקיעי' השמיני שבו כל הכוכבים והמזלות . והשמונה כריכות כנגד הרקיעים עצמן או כנגד השמונה אורים כשכוללן הרקיע הש' עמהם ולפי שאין בו כוכב רומזים אותו בפני עצמו . והיא א' כריכות כנגד יא ככבי שברקיע שהזכרו בכתוב והסהמזלות ואע'פ שהמזלות הם יב מ'ס כיון שלא הזכירו בכתוב אלא יא עושי' יא כריכות . ועוד יא דטלה וגדי כמעט צורה אחת יש להם והריהם יא . והי' כריכו' כנגד יב גבולי האכסוני' שבכל רקיע ורקיע עם המרכז שביניהם והריהם יב נקודות ראשי קצות האכסונות והמרכז ומ' זהר שיעש כל הכריכות עם הקשר שלהן שוות דהיינו כל אחת עם הקש' ברוחבגודל ולא יעשה אחת רחבה מחברתה משום נוי ציצית . ומה שמתחילין במועט ומסיימין במרובה מפני שמעלין בקדש ואין מורידין . ובשולחן ערוך כתב הכריכות מ'ט יא ו' ג' וגם זו היא כיוונתן כי הו' כנגד ז' כוכבי לכת והט' לכלול כולחן' כוכבי לכת עסהג' הח' שבו כל הכוכבי והי' ב' מזלות והג'גל' התשיעי החלק שאין בו כוכב כלל והטעם שעושי' אותה כנגד הרקיעים לפי שבזמנשהיה תכלת עשו כל החוליות על סדר הרקיעים כמו שהזכר ועיקר טעמא הוא משום שתכלת דומה לים וים לרקיע וכולי ולכך היו מדמין סדורם לסידור הרקיעים כיון לזכרו ולסוכה לפיכך גם בזמנינו זה אע'פ שאין לנו תכלת עושי' זכר לסידור הרקיעים . אבל כל זה הכריכות והקשרים אינם חובה רק כולם רשות ונוי' מצוה הם ואפילו הקשרים אם לא עשה ה' כשרה ברענב אלא שאין לעבור על דברי חכמים ויעשה הקשרים כמו שכחתי אבל הכריכות יכול אפילו לכתחלה לעשות כמו שירצה כל אחד לפי כוונתו וש' מדקדקין עוד לעשות הכריכה עם הקשרים ד' אצבעות דהיינו שפח והענף ב' שפחי' אבל גם זה אינו חוב ואם רוצ' יכול לכרוך אפילו רוב החוטי' ואם רוצה די לו בחוליא אחת ובלבד שיקשור מתחת שא' לב לא יתקיים הגדיל וגם יכוין בהם איזה כוונה כדי שלא יהא במצוה כמתעסק ז' מיהו דווקא לכרוך רובה או לפחות חוליא אחת צריך אבל לכרוך כול' או שלא לכרוך כלל פסולה דלעול גדיל וענף בעיני דהא כתיב גדילי דהיינו גדיל וכתיב ציצית דהיינו חוטי' נפרדין דכתיב ויקחני בציצית ראשי הא כצד אלא ש' ש' שצריך שניה והגדיל צריך שיהיה למעלה סמוך לכנף הבגד והציצית תלוין למטה אבל איפכ' לא שא' כ' לא הו' מפורדין למטה ואנן מפורדין למטה בעיני דומיא דשערות הראש : ועוד כ' ל' דמהכא ילפינן לה מדכתיב גדילים תעש לך על ארבע כנפות כסותך ש' מ' שיהי הגדיל על הכנף דהיינו סמוך לו ואם כן יהיו הציצית המפורדין ממילא למטה ואע'פ דהבי נמי כתיב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם מ' מ' יש לחלק דגבי גדיל כתיב מלת תעשו אחר מלת גדילי' סמוך לעל ארבע כנפות וגו' ומשמעו הגדיל תעשו על ארבע כנפות וגו' ר' ל' סמוך לכנפות אבל הכא כתיב מלת ועשו קוד' מילת ציצית משמעו ועשו להם ר' ל' משלהם יעשו ציצית ולא קאי ועשו על מלות דעל כנפי בגדיהם דכתיב בתריה ויש דורשין אותו ממלת פתיל שפירשו חוטי' מפורד וממלת גדילי' דמשמע גדיל ומתרגין בתחל' סמוך לכנף גדיל ואחר כך יצא פתיל מתוכו ויתלה למס' דהבי משמע ונתנו על ציצית הכנף פתיל וגומר . ונראה שדורשין גם כן גדילים כמו שפירשתי בלישנא קמא גבי ונתנו מפרשין הכי על הציצית ר' ל' סמוך לציצית שהוא הגדיל הסמוך לכנף יתנו פתיל כלומ' יצא פתיל מתוכו למטה . כבר אמרנו דלכתחילה יתא זה לחתוך ראשי החוטי' לעשותן שמונה קודם שיתחב' בכנף גזירה שמא יקשור ויכרוך קוד' פסיקה ואז הם הציצית פסולין משום תעשה ולא מן העשוי כמו שכתבתי . אבל אם שפח ותחכם בכנף קודם שפסקו כשרה מ' פ' זהר שלא לקשור דקשר קוד' שיפסקאבל אסקשר ואח' כ' פסק ראשי החוטי' פסולי' דה'ל תעשה כלומר גדילי' תעשה בכשר ולא מן הפסול ר' ל' שנעש' הגדיל או הקשר בע'וד שעדיין לא היו כאן חוטי' נפרדין שהם ציצית או פתיל מיהו יא שאפילו אם קשר פעם אחד וקודם שקשר הפעם שנית בדי' שיהא קשר של קיימא פסקו ואח' כ' קשר שנית כשיר כיון שאין הקשר נקרא קשר אלא כשהוא של קיימא כדפירשתי לעיל לא הוה

לבוש התכלת והלבנות ציצית

וקחתה עש ולא סתה עשוי אבל אסקשר שני פעמי זה על גב זה ואח כ
 פסקו אף על פי שעדיין לא כרך כלום נל שהוא פסול כיון דקל
 זקשר של ציצית דאורייתא ואיכא למ דשהקשר הזה שהוא סמך
 לכנף הוא דאורייתא אסכן אם יקשרנו כהלכתו קוד שפסק החוטין
 ה' ל תעשה ולא מן העשוי. כל מה שצריך לעשות מן התורה ועשאי
 קודם שפסק החוטין ל בכלל תעשה ולא מן העשוי חוץ מתתכתו
 בכנף שאף ע' פ שעשאו קודם פסיקת החוטין כשרה שאין התחבית
 בכלל תעשה ולא מן העשוי כי זאת העשייה אינה אלא מן התחבית
 ואילך כשמתחיל עשיית הגדיל דכתיב גדילים תעשה וגומר וסינייה
 דרשינן תעש ולא מן העשוי והתחבית היא בכלל ועשו להם ציצית על
 כנפי בגדיהם וגו' כמו שיתבאר לקמן סימן י' ד סעיף א' בעה' דא
 שצריכין לעשות קשר למטה בכל חוט וחוט כדי שיעמוד בשורתו
 ולא יחלק ועוד כדי להפריד זה מזה שיראו חוטין נפרדין. ואין
 נוהגין כן באילו הארצות ואיפשר משום שהטורה שלגו שודר יפת
 היא חזקה ואין צריך לזה ג' החוטין נשארין מופרדין מעצמן
 כשהטורה היא חזקה: (וע' סימן י' סעיף ב' ו'ג)
טו י' א שצריך לתלות החוטין באורך הסלי ולא ברוחבו דבעינן
 שיהא הציצית נושפת על הכנף כלומר תלוי על הקרן ואי
 ה' ברוחו לא הי' נושף שחרי כלפי קרקע הוה תלוי אבל אין קפיד
 כ' ב לפסלו בכך מ' על כל פנים יה' מאד שלא יהא הציצית תלוי
 באלכסון על קרן זווית מפני שנרא' שהציצית אחר עולה לכאן ולכאן
 כלומר ישמש לשני הצדדים וכאילו צריכין לעשות ח' ציצית בכל צד
 ג' ציצית והוא רוצה לצאת בזה לב' הצדדים ח' פסול. נוהגין לתת
 שום דבר בנקב הסלי שמכניסין בהם הציצית אפילו הוא דבר שאין
 בג' חוב ציצית כגון עור לית בכך כלום שאינו עשוי אלא לחזקה
 ולא בתורת כנף:

יב דיני הפוסלים בציצית ובו ג' סעיפים

א השיעור שאמרנו באורך הציצית שהוא ג' ספחים כבר ידעת
 שאינו מן התורה רק שחכמים נתנוהו לעשות כן כהתחלה
 דבתיבוי נוי ציצית. אבל מן התורה אפי' בכל שהוא סגי דציצית
 בל שהוא משמע הילכך אם עשאן מתחיל בשיעורו ונפסקו החוטין
 ונתקצרו פחות משיעורן בשרה דלא אפרוחותו רבנן לתקנו בכל
 פע שיתקלקלו בר' א כשנפסקו ונשא בהן כדי עניבה שיוכל לענבם
 כגולם ביהוד שזוהו יותר מברוי עניבה אפילו חוט אחד שנפסק ולא
 נשאר בו כדי עניבה פסול מדרבנן וצריך לתקנו דמן התורה בכל
 שהו סגי כמו שאמרנו הלבך כיון שכל חוט אחד בפול לשני שתול'
 משני הצדדי נפסקו שני ראשיו ולא נשא בשו אחד מהם כדי עניבה
 פסול דחיישינן שמא כל שנים הראשונים הללו הם מחוט אחד אבל
 אסלא נפסקו לא ראש אחד ולא נשאר בו כדי עניבה או אפי' נפסקו
 שני ראשי ובאחד לא נשא כדי עניבה ובשני נשאר כדי עניבה כשר
 סמה נפסק אסיהם ב' חוטין הרי נשאר בשניה כדי עניבה בצד חשני
 ואם הוא חוט אחד אע' ג' שבצד אחד אין בו כדי עניבה הא יש בו כדי
 עניבה מצד השני וכשר ואם נפסקו שני ראשיו ולא נשאר בשום
 אחד מהם כדי עניבה אבל כשנצרך שני הגדולין יחד יש בהן כדי
 עניבה בזה יש להסתפק אם נצרך אותם כדי עניבה להכשי או לא
 ואולינן לחומר ופסלינן ליה דכיון שאין כדי עניבה במקום אחד לא
 שייכר ולא חשיב כלל וכמאן דליתיה דמי' ולפי מה שאנו נוהגין
 עכשיו לדקדק בשעת עשיית הציצית לתת סי' בר' ראשיו שלעולם
 יהיו הר' ראשי הללו בצד אחד מן הקשר והר' ראשיו האחרים
 בצד האחר אם נפסקו שני ראשיו אפילו בולם והם מצד אחד
 כשר אפילו לא נשאר בהן כדי עניבה מזה בצדה דהא ודאי שני
 חוטין הם והרי נשתיר בכל אחד הראש השני שהוא יותר מברוי
 עניבה. אבל אם הם מב' צדדי פסול דחיישינן שמא חוט אחד הם
 וי' א אם נפסקו כל הר' חוטין אפי' נשא בהם כדי עניב פסול ובמקום
 שנוהגים לתת סימן שד' ראשיו לעולם בצד אחד אפילו לא נפסקו
 אלא הר' ראשי שבצד אחד ואפילו נשאר בהן כדי עניבה פסול ודאי
 ואם הם משני צדדין או במקום שאין נהגין לתת סי' והם מצד אחד
 פסול מספק שמא ד' חוטין הם ושעמ' משו שהר' חוטין כפולין שאנו
 עושין היינו מעמא משום דס' ל' שאנו עושין שנים מהם במקום

תכלת ושני מהם הם הלבן (וע' סימן י' סעיף ד') וס' לשלעול
 צריך שיהיה מן אחד שלם באורכו ב' גדולי נכפל או התכלת או
 הלבן ובמק' השני הנפסק צריך שישאר כדי עניבה לפיכך אם נפסקו
 ד' ראשיו או אפי' ג' ראשיו אעפ' י שנשאר בהם כדי עניבה פסולת
 בין במקום שמדקדק לעשות סי' בין במקום שאין מדקדק לעשות
 סימן דחיישינן שמא אילו הר' ראשיו או אפי' הג' ראשיו הם כל אחד
 מחוט א' בפני עצמו הרי לא נשאר לא חוט אחד שלם ואנן שנים
 חוטין שלמין בעינן או כנגד הלבן או כנגד התכלת. אבל אם יודע
 שהג' ראשיו או אפי' הר' ראשיו הם אינם לא משני חוטין אפי' נשאר
 בהן כדי עניבה כשרה שהרי עדיין ב' חוטין שלימים הם ראשיו
 שהוא מין א' שלם ואם אין יודע אם הם ב' חוטין או ג' או ד' פסול
 מספק אם לא נפסקו לא שני ראשיו ונשאר בהן אפי' באחד מהם
 כדי עניב כשר ממ' נ' שאם הם חוט אחד הרי נשאר כדי עניב מצד
 אחד ואם הם שנים כ' ששכשרה שחרי עדיין נשאר שני שלמים
 כנגד מין אחד ובשני אילו הרי יש בהן כדי עניבה באחד מצד השני
 ובשני משני הצדדים אבל אם לא נשאר בהן כדי עניבה בשניהם
 פסולים דחיישינן שמא חוט א' הם והיינו במקום שאין נהגין לעשו'
 בהן סימן. אבל במקום שנוהגין לעשות בהן סימן אם הם משני
 צדדין ולא נשאר בהן כדי עניבה חיישינן שמא חוט אחד הם ופסולה'
 ואם הם מצד אחד אפי' לא נשאר בשום אחד כדי עניבה כשר אפי'
 ל' א שחרי ודאי שני חוטין הם ונשאר בהם כדי עניבה מצד השני
 והלכה כסברא ראשונה אבל טוב להחמיר וכן נוהגין:

ב וכל היכא דשיעור כדי עניבה ומתוך שהחוטין עבים אינו
 יכול לענבם ואילו היו דקים היה יכול לענבם כשר:

ג כבר אמרנו בתוך דברינו דמן התורה סגי בכל שהוא ר' ל'
 דמן התורה אינו חייב בגדיל בתחלה רק כריכה אפילו חוליא
 אחת ואח' כקשר אחד דקשר אחד הוא דאורייתא ואחר כן ג'ם
 הענף הנפרד למטה בכל שהוא (וע' סימן י' סעיף י' ד)
 לפיכך נחלקו רש"י ור' בשיעור עניבה שאחז' ל' שצריך להשתחיד
 לרש"י בעינן מדרבנן כדי עניבה מן הענף חוץ מן הגדיל ולר' אפי'
 נחתך כל הענף ולא נשאר כדי עניבה לא מן הגדיל כשר דס' ל' כיון
 שנשאר כאן שיעור דאורייתא דבפחות מזה השיעור יכול לעשו'
 כריכה וקשר וענף לפיכך בכדי עניבה אפילו מן הגדיל סגי אפילו
 מדרבנן ומנהג העולם כרש"י והיכא דלא אפשר כגון שהוא במקום
 שאין ציצית מצוית לתקן יש לסמוך על ר' י:

ד היני ציצית בשבת ובו ג' סעיפים

א כתיב גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסוחד משמע שכל תה'
 ציציות שבבגד אחד כצוה אחת הן לפיכך מעכבין זו את זו
 שכל זמן שאין בה כל הר' אינה מצויצת כהלכתה והיוצא בה לר' ה'
 בשבת בשני או בג' ציצית חייב חטאת שכיון שאין יוצאין בהן ידי
 מצוה הוה להו אותם הציצית משוי בשבת דהציצית הואיל וכונחו
 לעשות חשיבוי ולא בסילוי לגבי הבגד כל זמן שאין כהלכתו ומשוי
 הן והמציאין או הנושאן ד' אמות בר' ה' חייב חטאת:

ב ואם היא מצויצת כהלכתה מותר לצאת בה לר' ה' בין שלית
 קטן בין שלית גדול אפי' בוסן הזה שאין לנו תכלת הא ק' ל'
 שאין מעכבין זה את זה ואפי' לבגדו הוא דאורייתא כדאיתא לעיל
 סימן י' א סעיף ד' לפיכך מותר לצאת בה לר' ה' אפי' אין תכלת לא
 לבן ודווקא כשהוא מלוכש בה דרך מלוכש אבל לא כשהוא מונחת
 לו על כתופו שלא בדרך שלבו דאז הו' כולו משוי. ואם בשלכשה
 לבשה בחזקת שיהא בדוק היוצא בה אין צריך לחזור ולבדוקה קוד'
 שיצא דמוקינן לה אחזקתה ולא אפרוחה רבנן לבדוק בכל פעם
 שרוצה לצאת כמו בכרכה שאינו אלא פנים א' ביום.

(וע' סימן ח' סעיף ע')

ג היוצא בשבת בשליתו והוא בכרמלית ונודע לו שהשלית שעליו
 הוא פסול אין צריך להסירו מעליו עד שיגיע לביתו דמשוי
 בכרמלית אינה אלא מדרבנן (וע' סימן שמו' סעיף ב') העובר
 עליו עוב' בלאו דלא תסור ובמקו'
 כבוד הבריות כגון הכא שאם
 נצריכנו לפרשטו ה' ל' בושח לא
 דכעליות דיהו ל' משוסכוד הנרות
 גזרו

לבוש התבלת חלכות ציצית

גדול ואינו מתנייש לצאת בו באקראי לשוק פטור מן הציצית שאין זה נקר כסותו והכתוב אומר על ארבע כנפות בסוּחך כלום שדרכך להתכסות בו. ואם הוא קטן כל כך שאין דרך סתם בני אדם להתכסות בו זה שיוצא בו באקראי לשוק ואינו מתנייש דעתו בטל אצל כל אדם :

ד מיהם זהייבים בציצית ובו ג' סעיפים :

א כתיב והיה לכם לציצית וראיתם אותו ודרשו חז"ל כסות שיכול לראותו דהיינו כסות יום חייב בציצית וכסות שאין יכולת לראותו דהיינו כסות לילה אינה חייב בציצית ודווקא כסות לילה שאין הלוּבשו רואהו כשלוּבשו בלילה וגם אחרים אין יכולין לראותו אבל כסות סומא אע"פ שאין הלוּבשו רואהו מרבין מאשר חכסה בה שהיא חייבת בציצית כיון שאחרים רואין אותם וקרינן ביה וראיתם אותו ואע"ג דלעיל אצרכינן אשר חכסה בה לחייב סלית בעלת ה' כנפים כדכתבין לעיל בריש סימן י"ה אמרינן אשר חכסה שניהם מיותרין ואתיין חדא לרבות בעלת ה' כנפים וחדא לרבות כסות סומא וגם מפשט דלישנא אשר חכסה אסמכינן לעיל סימן ה' כדרך שבני אדם רגילין להתכסות פעמים בגלוי הראש פעמים בכיסוי הראש אבל אינו לימוד גמור דהא לבסוף ארבינאפי אינו מכסה הראש כלל חייב בציצית. לא עיקרא להכי הוא דאתא לכסות בעלת ה' וכסות סומא לפיכך חייב בציצית :

ב וכיון דילפי מקרא דכסות לילה פטור מציצית ה' ל מצות ציצית מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות ממנה שכן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשית פטורות ממנו דילפינן מקרא דכתיבתפילין והיו לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען חהיה תורת יי כפיך. הרי הוקשה כל התורה כולה לתפילין ואמרינן מה תפילין מצות עשה שהזמן גרמא נשית פטורות ויש כמו שיתבאר לקמן בסימן לא ונשים פטורות בהן אף כל מצות עשה שהזמן גרמא נשית פטורות וכתפילין גופיהו מנלן דנשים פטורות גמרינן לה כדהוקשו תפילין לתלמוד תורה דכתיב ושננתם לבניך וכתיב בתריה וקשרתם לאות על ירך מה תלמוד תורה נשים פטורות דכתיב לבניך ולא לבנותיך אף תפילין נשים פטורות. וא תקשה ונימא דווקא האב פטור ללמוד את בתו תורה מדכתיב לבניך ולא לבנותיך אבל היא עצמה היבת ללמוד תורה כב' אחז"ל כתיב ולמדת קרי ביה ולימדת והכתיב ולמדתם פירושו אתם תלמדו בעצמכם והקרי ולימדת פירושו תלמדו את אחרי וכמו דכחד מלה משתמעו הוקשו להדדי ללמוד זה מזה וה' ק כל שאחרי מצות ללמוד מצווה הוא גם כן ללמוד בעצמו כל שאין אחרי מצונו ללמוד דהיינו האשה היא עצמה גם כן אינו מצווה ללמוד בעצמה ש"ס דנשים פטורות מת' ותפילין הוקשו לתלמוד תורה הרי מתפילין גם כן פטורות ותפילין הם מצות עשה שהזמן גרמא והם בנין אב לכל מצות עשה שהזמן גרמא וא' ל' נילף מתלמוד תורה והיו פטורות אפי' ממצות עשה שאין הזמן גרמא חזן מהיכן דגלי רחמנא דא' כ' הקיטא דתפילין למה לי. וכיון דנשי פטורית גם עבדים פטורים דעבדים אינם חייבין במצות רק מה שהכשים חייבין בהן דילפינן ג' ש' לה' ס' אשה. מיהו אם רוצים להתעסף הרשות בידן. וי' א' דאפילו להתעס' ולברך הרשו בידן דאף ע' פ' שלא נצטוו עליה' מ' ס' קצת שכר יש בידם אפילו בקיו' מצות עשה שהזמן גרמא וכיון שמקבלו קצת שכר הוו במצוות ועושות לפיכך יכולות לברך וצונו וי' א' שלא יברכו דכיון שלא נצטוו אינן יכולין לו' וצונו לא שהרשות בידן להתעסף אבל מ' ס' מיחזי כשטות ויוהרא אסעושות כן דהואיל ואינן אלא חובות גברא מה להם ולמצוה זו. (וע' ל' סימן י"ט סעיף ח')

אע"ג דבשאר מצות עשה שהזמן גרמא כגון סוכה ולולב נהגו שעושים מברכה שנהגו נהגו ו' שלא נהגו לא ינהגו בציצית לא אשכחן דנהגו רק אחת מני אלף כגון מיכל בת שאול וכיוצא בה לכך לא יתעספו. ועוד נ' ל' סעיף א' דציצית שאני משאר מצות עשה שהזמן גרמא דהואיל וק' ל' דחובות גברא הוא אם כן לא חייבה התורה בציצית לא שמלת גבר דבשלמא אי הוה ק' ל' דחובות סלית היא הוה אפשר לומר כל סלית שיש בה' ד' כנפות חייבת בציצית ואפי'

ג סלית מצויצת כהלכתה והיא גדולה מאד וחלקה לשתיסובכל חלק יש בו שיעור להתעסף בו ויש בו ארבע כנפות ונשאר לכל אחת מהן ציצית אחת או שתיים יכול להשלים לכל אחת ציציותיה ואין בו מטום תעשה ולא מן העשוי בפסול שהרי מתחלה כשעשו אילו הציצית נעשו בכשרות וגם עכשיו כשנחלקה כשאר כל אחת כסלית שהוא כשר לציצית שיש בה' ד' כנפות ולא גרע מסלית חדשה שעושים בה ציציות בתחלה אחת ושתיים ואחר כך מוסיפין עליהם להשלים אע"פ שמפסיק זמן רב ביניהם ה' נ' ד' ש' :

ד סלית שנקרעה חוץ ג' אצבעות סמוך לשפת הכנף אינו רשאי לתופרה. י' א' דטעמה הוא משום דחיישינן שמא ישתיר מחוט התפירה ויניחנו לשם ציצית ויסיף עליו עוד ז' חוטין ויהיו עמו ח' חוטי ציצית ח' חוטי העשה ולא מן העשוי. ולפי זה אפילו נקרע כל שהוא לא יתפור דמ' ש' דהא אפילו בכל שהוא איכא למיחש אם יתפור שמא ישייר כו' ודווקא בתוך שלש לקרן אבל אם נקרעה חוץ לשלש אצבעות יכול לתופרה דליכא למיחש להכי דהא ש' לאו מקום ציצית הוא והאינדא שתופרין כל בגדי צמר בחוטי קנבוס אם הסלית של צמר אפילו נקרעה חוץ ג' אצבעות יכול לתופרה דהא ליכא למיחש להכי דקנבוס אינו ראוי לעשות ממנו ציצית הוא. וי' א' דטעמא הוא משום דחוץ לשלש אצבעות שיש בו עוד ג' אצבעות על ג' אצבעות עדיין שם כגד עליו והציצית התלויה בו עודנה בכשרותה לפיכך מותר לתפור אפ' חוץ ג' אצבעות לית ביה תורת בגד וכמאן דלית דמי ואע"ג דתפירה כמאן דפסי' חשיב ולא רמינן ביה ציצית דלאו בגד הוא ואי עביד ביה ציצית אפי' אחר שתפרו לא פטר את הסלית דלאו בגד הוא. וי' א' דווקא שנקרע עם הציצית ותפרו כן עם הציצית הוא שפסודה' ל' תעש' ולא מן העשוי אבל אסתידי הציצית אחר שתפרו וחזרו וקשרו או נטיל בו ציצית חדשים כשר ולפירושו זה יש לחלק עוד ולומר דאם הקרע חוץ לשלש בן באורך בן ברוחב אפי' היה נקרע כל אותה הרצועה כולה בן לארבה בן לרחבה עדיין שם כגד עליו וכשחזרו ותפרו אפי' עם הציצית חזרו לכשרותו דהא הכנף זה מבגד זה הוא אבל אם נקרע חוץ לשלש אצבעות אם נקרע כולה לשתי חתיכות ולא נשאר בו שלמכלו אסור לחזור ולתפור דתפיר לא הוי חיבור כיון שנקרע כולו ולא נשתיר אפי' כל שהוא ואם נשאר בו כל שהוא חיבור הוא דעדיין שם כגד עליו ומותר לתפור אפילו עם הציצית. וי' א' שאין נקרא חיבור אא"כ נשאר בו שלש אצבעות שלמים ויש לחוש לכל הפירושים האלה להחמיר :

ה אם נקרע מנקב שהציצית תלויה בו ולמטה אם קדם הסלת ציצית לקרע שאותו ציצית היה שם בשעת הקרע כבר נתבאר למעלה סימן י' א' שהוא כשר הואיל ונעשה בכשרות. ואם נקרע ונשתייר ממנו כל שהוא ותפרו ואחר כך הטיל בו ציצית אם הוא של צמ' כשר אפילו להש' י' דהא אין תופרין אותו אף בקנבוס וליכא למיחש למידי ואם הוא של שאר מינים שדרך לתפור בחוטי של אותו המין וגם דרך הציצית לעשות מאותו המין לדעת רש"י לא יתפור גזירה שמא ישייר חוט כו' כדלעיל ולשאר הפירושים כשר דכיון שנשתי' כל שהוא גם התפירה שעמו הוה חיבור חוץ מלע' התוספו שצריך להשתי' רוחב ג' אצבעות שלם ואם נקרע כולו ותפרו ואת' כ' הטיל בו ציצית יש להסתפק וטוב להחמיר :

ו התופר חתיכו בגד בכנפי הסלית כדי שלא יקרע וכן מה שנהגין לתפו סביב הנקב שהציצית בו אם הסלית של צמ' ותפרו בקנבוס ליכא למיחש למידי ואם הוא של שאר מינים ותפרו בחוטי של שאר צבעים גם כן ליכא למיחש למידי שאין אנו עושין ציצית אלא מלבן. ואם תופרו בחוטי לבן יזהר לדעת רש"י שלא תהא שום תפירה למטה משלש אצבעות ולמעלה מקשר גדול שהוא מקום ציצית שיש לחוש לגזירה שמא ישייר חוט התפירה כו' כדלעיל.

טז דין שיעור סלית ובו סעיף א' :

א שיעור סלית שחייב בציצית שיעור חז' לשאם הוא גדול כ' כ שקטן המתהלך בשוק ואינו צרי' אחר לשומרו מתכס בו ראשו ורובו באורך וברוחב ונדול הלוּבשו אינו מתני' לצאת בו באקראי בש' מהי'ב לעשות בו ציצית דמיפרי רחמנו. ואם יר' :

לבוש התבלת הלכות ציצית

בשעת מלמדה זו כדי שיבא לידי תכלית האחרונה הוא קיום המצוה טוב ורצון להסמך כל צדקה נשעת העטיפה כשמנכך עליה ועל סוף עכ"ה

ד וכן יש נוהגין להסמך בהן כשמגיעין לוראיתם אותם וליהן אותם על העינים ומנהג יפה הוא שמחבב המצוה גם נוהגין קצת לנשק הציצית בשעה שרואים בהם והכל הוא משום חיוב מצוה: (ועל סימן כ"ח סעיף ג')

ה וכשמסתכל בהם יסתכל בשני ציצי' שלפניו שיש בהם י קשרים רמז להחיות הקדש שהם קשורים ואהודים זה בזה ועוד יש בהן י' חוטי' והם כ' עס' ה' קשרים רמז לשם של ה' ה' ועוד בכל ציצות בפני עצמו יש בו ה' קשרי' וח' חוטי' הם י' ג' כמנף אחד וכשמחבר שניהם יעלה בו כמניין שם הו' יהיה שהוא אחד ושמו אחד וי' תזכרו לעד ולנצח:

ו גדולה מצות ציצית ששקולה כנגד כל המצות דכתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצותי' כלל מצות ציצית שקולה כנגד כולם ועוד ציצית עולה תר' וח' חוטי' וה' קשרים י' ג' הרי תר' ג' אעפ"י שהוא כתוב חסר י' ד מפרש בחכומא שלשה פעמים כתיב ציצית בפרשה בלא י' ד וחד מינייהו לציצית שדיל לכולהו והיא משלמת המנין וכל זהוירי בציצית זוכה ורואה פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו וכתוב התם אתי' תירא ואותו תעבד מה התם כינוי דאותו שב אל י' הנזכר בתחלת הפסוק ה' כינוי דאותו ג' וראיתם אותו קאי ג' על השם אעפ"י שלא הזכיר בפסוק מקודם - עוד אמרו כל הזהיר במצות ציצית זוכה שמשמשין לו שני אלפים וח' מאות עבדים שנאמר אשר יחזיקו י אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי וגומר ופירושו בשכר מצות הכנף יחזיקו בכל כנף של איש יהודי אנשים מכל לשון שהם שבעים הרי י' פעמים שבעים לכנף שהם י' מאות וד' כנפות הרי כ"ח מאות ושעמא מפני שידעו העבדים ויכירו בזמן שהוא כמה גדולה מצות זו וכי היא שהגינה עלינו בגולה ומביאה אותנו לחיי עתה לכך יחזיקו וגו' וכיין ששכרה כל כך גדול גם עונש המבטלה הוא גדול וכן אף אל אדם הלובש בגד בתד' כנפות ואינו עושה בה ציצית עליו נאמר לאחז ככנפות הארץ וינערו רשעים פסגה כלום הש' יתפוש באותם הפרשעים שבארץ וחוסאים במצות התלוי' בכנפות וינער אותם הרשעים ממנה - א"ה פ' הש' יחזיקו ויאחז באותם שבארץ המקיימין מצות הכנפות שהם הציצית אבל הרשעים שאינם מקיימים אותם ינער מן הארץ - עוד אמרו ז' ל כל מי שיש לו תפילין בראשו וזכורו ומזוזה בפתחו וציצית בכגדו מוכסח לו שלא יחטא שנ' והחוט המשולש לא במהרה ינתק - ואומר חונה מלאך י' סביב ליריאיו ויחלצם ע"כ - ואם תקשה ותאמר מאי ואומר נ"ל דה' פ' בתחלה אמרו החוט המשולש שהם ג' מצות אילו יצילו את האדם שלא ינתק בעבירה ואח"כ אמר וכי תימא מנא לן שהם אילו הג' מצות שמא ג' אחרות הם לכך מביא פסוק חונה מלאך י' וגו' כלו אותם המצות המסבבים את האדם מכל רוחותיו כי הציצית הם מלפניו ומלאחריו (ועל סי' סעיף ד') והמזוזה בימינו כשנכנס לבית ותפילין דזרוע על שמאלו ושל ראש על ראשו והרי הוא מסובב מכל רוחותיו באלו הג' מצות - וכ"ת א"כ לא היה לו להביא רק פסוק דחונת מלאך י' וגו' לבדו דהא ויחלצם ג' כפירושו יחלצם ויצילם מן החטא אומר אני שאין זו קושיא דהא שמא מצות ציצית לברה היא המצילתו שהרי היא לברה מסבבת את האדם מדפנותיו לכך הוצרך להביא פסוק דחוט המשולש וגו' לומר תצריכין שלשה מצות ואין כאן ג' מצות המסבבין את האדם אלא אילו שמנה - נ"ל:

הלכות תפילין

כה דיני תפילין בפרטות ובו י' ג' סעיפים: **א** בארבע פרשיות בתור כתיב לאות על ידיך ולזכרון בין עיניך ובמקצתם כתיב לאות על ידיך ולטוטפו בין עיניך וגומר והם פרשת קדש ופרשת והיה כי יביאך - ופרשת שמע - ופרשת והיה אם שמעו וקבלו רז' לשפירוש הוא שהם הם חד פרשיות שאנו רוצין

ב יש נוהגין לקטו שני ציציות שבשני כנפי זה עם זה כשנכנסין לבית הקברו' וסוכרי' שבוה לא היה לועג לרש שכיון שקשור' הם ואין תלוי' ככל ציצית הו' כאילו אינסאבל לא הועילו בתקנתם שאין הקשור' מבטלת מצות הציצית שלא נפסלו בכך שכיון שעומדין להת' הו' כמו מותרין וליכא לדמיל' לתלאן ולא פסק ראשי חוטי' שלהם וקשר ואח"כ פסקו דפסלין להו' דשאני התם שלא נפסקו מעולם ועוד חדע דהתם פסלין להו' אפילו אם פסקו אח"כ משום חעשה ולא מן העשור בפסול והכא הא נעשו בכשרות והם עצמן נוהגין להתירן ולברך עליהם אח"כ וא"כ מעשיהם סתרי אהרדי שאם חושבין הקצירה לפסול הו' להו' לפוסלן ג' כשמתירין אותן משום חעשה ולא מן העשור כן כתב רבינו יוסף ז"ל ונ"ל שאינו מוכרח שהרי גבי סוכה שיש עליה ג' ק"ל ג' כ' שא"כ נעשה הסך בעוד הגג נעול הסוכ' פסולה משום חעשה ולא מן העשור והמנהג נתפשטה בעולם שאם עשאן מתחלה תחת אויר השמים וירדו גשמים שנועלין הגג ואח"כ כשהגשמי' פוסקין פותחין הגג ויושבין תחתיה ליש מצוה אע"פ שבעודה נעולה פשיטא שהסוכה פסולה לכ"ע ולא חשבין הפתיחה שאחר כך לתעשה ולא מן העשור וא"כ למה לא נאמר ג' כ' גבי ציצית - ואפשר לחלק דמ' לא דמי דהתם לא נע' ה' שום דבר בסך והכא נעשה עיקר הקצירה בציצית עצמן אבל הוא דוחק וצ"ע:

ג ולא דווקא שאסור ליכנס דווקא לחצר בית הקברות בציצית אלא אפי' חרץ לבית הקברות הנכנס תוך ד' אמות של מת או של קבר דינו כנכנס לחצר בית הקברות משום לועג לרש: **ד** במקום שנוהגין להסיר הציצית מסלית של מת בבית שהוא מת שם קודם שמוציאין אותו אם הכתפים הנראים אותו לובשים ציצית איכא למיתש בהו' משום לועג לרש:

כה הנהגת לבישתן ושכרן ועונשן וכו' סעי'

א אע"פ שכבר אמרנו דציצית חובת גברא הוא אף פירושו לומר שחייב כל איש ואיש לקנות לו סלית בתד' כנפות ולעשות בו ציצית וללבושו שאיזה משמעות הכתוב אלא הכי פי' המקראו' של ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וכן גדילים תעשה לך על ד' כנפו' כסותך שאם רוצה אדם ללבוש ולכסות בבגד שיש בו ד' כנפות חייב לעשות בו ציצית - ואם לובשו ואינו עושה בהם ציצית הרי עבר מצות עשה ונעקש אבל אם יש לו בגד של ד' כנפות והוא מונח בתיבה אינו חייב לעשות בו ציצית רק כשלובושו ועל זה אמרנו דציצית חובת גברא הוא: (ועל סימן י"ט סעיף ח') אבל אם ירצה האדם לעשות כל מלבושו באופן שלא יהיה בהם ד' כנפות ולכסות בהן הרשות בידו ובאופן זה יפטר אפי' כל ימי ממצות ציצית אלא שמפסיד אותו השכר בע' ח' שהיה מקב' אפ"ה לובש ציצית שיש בה' לשונות למצות עשה והם ועשו להם ציצית וגומר ונתנו על ציצית הכנף וגומר וראיתם אותו וגומר והיה לכם לציצית תומר גדילים תעשה לך וגו' לפיכך טוב ונכון ומוטל על כל אדם לקיים מצות ציצית ר' ל' טיקנה לו סלית בת ארבע כנפות ועשה בו ציצית וילבושו בכל יום. לשם מצוה ויקבל שכר שקיים ה' מצות עשה שאמרנו ויהיה זהו זורין שיהיה לו בגד קטן מצוין שילבוש אותו כל היום כדי שתכור כל המצות בכל שעה ובכל רגע מי על כן יש בהן חמשה קשרים כנגד ה' חומשי תורה וד' כנפים שבכל צד שיפנה יזכור דוגמא לדבר כאדם המזהיר לחבירו על ענק אחד שקושר קשר באזרו כדי שיזכרו ולפיכך נכון הוא שילבושו על המלבושי' באופן שיראנו תמיד גדול עונש המבטל עינה ממה שהיה עונשו בזמן שהיה חללת מצוי שאו לא היתה מצויה כ' כולא היה יכול כל אדם לחזור עליה מש' כ' עתה שהלבן מצוי הוא והריאין צריך יותר ואפילו בו שאינו יכול להיות מעוסף בה' כל היום צריך לתקן בהם לפחות בשעת קריאת שמע ותפלה:

ב טוב לאחזן הציצית בשעת ק' שביד שמא כנגד לבו רמז לדבר והיו הדברים ראה על לבכם והלב שבאדם הוא בצד שמא: **ג** וטוב להסתכל בציצית בשעת עטיפה כשמברך עליהם שיכוין עליהם יותר ולזכור כל מצותי' **ד** תג"ה כמו שאמרנו לראיתם אותו וראיתם מביאה לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשייה ובין עשייה וזכירה היא תכלית

לבוש התבלת

הלכות תפילין

ח

סצוין לכתוב בתפילין ולהניחם בכל יום על הזרוע ועל הראש בין העינים כמו שיתבאר לפנינו בע"ה מפני שיש בפרשיו אילו יחודו ית' ומופתיו ונפלאותיו וחסדיו שע"ט עמנו אשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו וגם יש בהם זכרון כל מצותיו וקבלת עול מלכותו ית' עלינו לפיכך צוה ית' שנניח אותה על זרוע השמאל כנגד הלב . ועל הראש בין העינים שהוא כנגד המוח שהם כלי המחשבה שבהם יתבונן האדם ויכוין לכל העניינים הנזכרים ועוד שבמחשבתו הוא משבח הגשמה ובלב תלויין התאוות הגופניות וע"י הנחת התפילין הוא משעבד גופו להמעיט התאוות תסיכניע לבבו ונפשו לשי' לקבל עליו עול מצותיו ומלכותו יתברך יחודו בנזוף ובנפש לפיכך אז"ל הרוצה לקבל עליו עול מלכו שמים שלימה חכף שיעמוד סמסחו יפנה כפי שיהיה גופו נקי ויטול ידיו לטהר אותו ומחשבותיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ליחדו ולקבל עליו עול מלכותו יתברך בפיו ואח"כ יתפלל אליו לבקש ממנו ית' צרכיו ואז תקובל תפלתו ויזן הדק היה שהיו התפילין על האד כל היום כי בכל עת ובכל רגע מחיי האדם לחללות כל הדברים על לבו ומחשבתו אבל מפני שאין כל אדם יוכל לעשות זה כל היום מפני רוב טרדותיו ומחשבותיו והיסח דעתו בעסקיו וצרכיו גמלא יוכל לשמור גופו בטוהר וצניקותו כל הדין לא נהגו להניחם בבקר וקורין בה ק"ש ותפילין וזוה"ק יוצאין ידי חובת מצותן מזה התורה שאמרת סתם וקשרתם קשריה כל הרועל כל פנים יזהר שלא יקרא ק"ש ולא יתפלל בבקר וזולתם . (וע"ל סי' ל"ז סעיף ג') שכן ארז"ל כל הקור' ק"ש בלא תפילין כאו מעיד עדות שקר בעצמו כלומר שכיון שהוא קורא וקשרת לאות על ידיו והיו לשוטפות בין עיניו ואינו מניחה בזמן שהו חייב בהם נמצא שמעיד עדות שקר על עצמו שמה שאומ' אינו אמת שהרי אינו מקיימו אף על פי שעושה המצוה שיצא ידי ק"ש ותפילין א"ה עובר עבירה מצד אחד והוא שמעיד עדות שקר על עצמו מ"ס מעיד עדות שקר על עצמו ר"ל על השי' וה"ק כיון שאומר בק"ש והיה אם שמוע וגומר ונתתי מסר ארצך וגו' ומשמע אבל אם לא תשמעו איני נותן והוא חזונו שהוא ית' נותן ואפילו אין אנו שומעין שהרי הוא אינו מניח תפילין והק"ש נותן מסר ויש מקשי' לשי' הפירוש יאם כן יציאת נמי נימא הכי מי שקורא פרש' יציאת ועשו להם וגו' והרי חזונו שאין יציאת כנגדו כו' וכל שאין זן קושיא דשאני יציאת בתפילין ולהניחן אבל חובת מצות יציאת אינו כן שאין אדם חייב לקנות לו שלית בת ד' כנפות כו' כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ד סעיף א' ואין דרך בני אדם לדקדק כנגדו חבירו כמה כנפו' יש להם ג' . ולא עוד אלא שגם מצות ק"ש לא עשה בשלימות כיון שלא קבל עליו עול מלכות שמים בתפילין וה"ל כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזכת בלא נסכים שחייב התור להקריב עמה והוא אינו עושה אותה המצוה בשלימות כפי נמי הקורא ואינו מקיים מה שחייב לה אינו עושה המצוה בשלימות אבל אם נפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל כאילו בנה מזבח והקריב עליו כל הקרבנות שכן ארצך בנקח כפי ואסובב את מזבחך ית' . מ"ס נהגו העולם להתעסף בציצית תחלת קודם הנחת תפילין דס"ל כיון שמצות יציאת שקולה כנגד כל המצות (כמו שכתבנו נסמך שקודם זה סעיף ו') ראוי להקדימם ועוד שהיא תדירה יותר שנוהגת בין בחול בין בשבת ויש מש"כ בתפילין . (כמו שכתבנו סי' ל"א) וה"ל מצות יציאת תדיר וק"ל תדיר ושא"פ תדיר קוד' דילפי' לה מקראי כמו שאכתו לקמן בע"ה . (ע"ל סי' א' פ"ח סעיף ה' וס"פ סעיף ד') ועוד נהגו בשלחן ערוך פעמא ששום שמעליך בקדש ואיני יודע מה צריך לכל השעטים שהרי עשיית ציצית היא חובה מוטלת עליו מיד שילבש ויתכסה בבקר והרי היא סמילא קודמת לתפילין שהרי ודאי אי אפשר להניח תפילין בעודן עקוב קודם שיתכסה וילבש ומטעם זה לא הוצרכו ז' להזכיר העשיפה בכל המאמרים שהזכרתי ולפי מנהג אותם הנותנים כ"ס של תפילין השלית לתוך כ"ס אחד צריך לזהר שלא ישימו כ"ס התפילין למעלה כדי שלא יפגע בה בתחלה ויצטרך להניחם קודם עשיפת הציצית כדי שלא יעבור על המצות . דאע"ג דבני תפילין אם פגע של ראש תחלה וסיקנה ויניח של יד תחלה כמו שיתבאר בסימן זה סעיף ו' שאני התם והתורה אקדימה דכתב והיו לאות על ידיך והדר לשוטפות

בין עיניך וגם דרשינן עוד מקרא שכל זמן ששל ראש בין עיניך היו שתיים כמו שיתבאר בע"ה סימן כ"ח וששום הכי מושב שיעבור על המצוה שיעבור על מה דכתי' באוריתא אבל הכא שאין לנו דמצות יציאת קודמת אלא משעמים שהזכרתי והם אינם כתובות בפירוש בתורה מושב שידחו אותם הסברות ולא יעבור על המצוה דהא דאין מעבירין על המצות ילפינן מקרא דכתיב ושמרתם את המצות אם באת מצוה לירך כל תחמיצנה . (וע"ל סי' קמ"ו סעיף ד') ולא עוד אלא שי' שאפילו בכל השעמים הללו מצות תפילין קודם כיון שיש בהן קדושה יחידה וקיבול עול מלכות שמים . ומצות יציאת הואיל ואיחיה לה משעת הלבשה קמ"ש מפני שלא היו ידיו נקיות ס"ל דאיחיה לה עד אחר הנחת תפילין :

ב לפיכך הרוצה לצאת ידי כולם יברך על השלית הקטן שלובש ואח"כ יניח תפילין ג' בביתו מיד לאחרי היציאת ואז יבא לב"ה ויתעסף בשליו גדול שכן כתב בספ' הוזהר ב"פ ואתחנן שצריך שיהא לבוש יציאת ותפילין בצאתו מפתח ביתו לילך לבית הכנסת וז"ל ומאן דעייל לבי כנסתא כד נפיק מתרעיה ולא תפילין ברשיה יציאת בלבושה ואמר אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך קב"ה אמר אן הוא מוראו ודא אשהיד סהדותא דשיקרא על גרמיה עכ"ל . פי' כיון שיש לו יציאת כנגדו ותפילין בראשו ובזרועו רואין שי' עליו יראת שמי' ואומר באמת אשתחו' וגו' ביראתך אבל אם אין לו יציאת ותפילין איה מראו . והעולם נהגו להתעסף אף בשלית גדול קודם ולברך עליו ואחר כך מניח תפילין והולך לב"ה . מיהו לכ"ע אם ישנן תפילין מזוכנין בידו ואין לו יציאת אין צריך להמתין על היציאת אלא מניח תפילין מיד וכשמיאין לו שלית מעטפו ומברך עליו :

ג הראש היה מדקדק כשהיה מסדר הברכות בבקר היה מסדר אותן עד עושר ישראל בתפאור ואז היה מניח תפילין ואח"כ היה מברך עושר ישראל בתפאור ונתן טעם לפי שהתפילין נקראים פאר שגא פארך חבוש עליך ומה שקורין אותן תפילין הוא לשון פלילה כלומר שהנאות ועדות לכל רוצנו שהשכינה שורה עלינו דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ודרדו ל' או תפילין שבראש וסי' לדבר דש"ס יי נקרא ר"ת שי' רומזו לשי' נין שבתפילין שבראש : (וע"ל סימן כ"ז סעיף א')

ד וצריך שיהיו התפילין עליו בשעת קריאת שמע ותפלה כמו שנתבאר למעלה סעיף א' :

ה ויכוון בהנחתן שצונו המקום להניח ד' פרשית אלו שיש בהן יחוד שמי' ית וציאת מצרים על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח כדי שזכור יציאת מצרים על ידי ניסים ונפלאו שעשה עמנו שהם מורים על יחודו שחאו יחיד בעולמו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו :

ו ויניח של יד תחלה ואח"כ של ראש דכתיב וקשרתם לאות על ידיך והדר לשוטפות בין עיניך . לפיכך אפילו אם פגע בשל ראש תחלה צריך לסלקה ולהעביר עליה ויניח של יד תחלה ואח"כ של ראש כמו שכתבתי לעיל סעיף א' וכשמניח של יד יברך בא"י אמ"ה אק"בו להניח תפילין ואחר כך כשמניח של ראש אנו נוהגין לברך עוד ברכה אחרת בא"י אמ"ה אק"בו על מצות תפילין ונ"ל דפעמא דידן הוא משום דק"ל ב' מצות הן כמו שיתבאר בע"ה סימן כ"ז סעיף א' . לפיכך צריכה כל אחת ברכה בפני עצמה הואיל והיא מצוה בפני עצמה והואיל ותכופות וסמוכות זו לזו ונראים כמצוה אחת כמו שיתבאר בע"ה . לפיכך על הראשונ' שהיא כמו התחלת המצוה וגם הוא עובר לעשייתה כדן שאר כל הברכות אמרינן להניח בל' כמו שהוא נוסח כל הברכות שמשמעו ה"ל הוא לשון עתיד דהא הוא עובר לעשייתו ועל השנייה שהיא כמו גמר המצוה ואמירת הברכה היא בשעה שעוסק בעשייתה אומרים על מצות שכן משמעות לשון על נופל לומר בשעת המצוה ולפי זה לישא דלהניח שהוא לעתיד קאי נמי על של ראש הואיל ונראית כמו מצוה אחת לפיכך אם סח ביניהם והיסח דעתו או שאין מניח אלא של ראש לברו כגון שאין לו של יד או שאינו יכול להני' של יד ומניח של ראש לברו מברך על של ראש שתייהם דהא מתחלת התיקן שתקנו ניתקנו על של ראש מן השעם שנתבאר שתחלת

לבוש התבלת הלכות תפילין

ראש ויניח ואין זה הפס כיון שהוא צורך ההנהגה ויניח שתייהן מעומד והנהגתו להניח של יד מירשב ושל ראש מעומד אינו מנהג :

ב כבר אמרנו שצריך המצוה מן התורה אינה אלא הקשירה ואחר שקרא אותם והדקה פעם אחת ביום יצא ידי חוב מצוה מן התורה : (ועין נסמוך סעיף א') ולפיכך כשקשר אותם פעם אחת ביום כל זמן שאותה קשירה קיימת ותפילין עדיין במקומן ולא זזו ממקומן עדיין אותה המצוה קיימת ואין צורך לבר עליה עוד אפי' כל היום אפילו אם ימשמש בהן ומצאן במקומן אבל אם התורה בקשירה הראשונה מצוה הראשונה אולה לה ואם רוצה לחזור ולקשור אותה צריך לחזור ולברך עליהם כמו בראשונה אפי' כמה פעמי ביום צריך לברך עליהם בכל פעם שקשר אותה שכל אחת מצוה בפני עצמה היא . ולא דוקא כשהותרה הקשירה אלא אפי' אם נשמשו ממקומן ומשמשם בהן להתחיל למקומן צרי לברך ולא עוד לא אפי' הזקם ממקומן אדעת להזכירם מיד ראש צריך לחזור ולברך וי' אדבונה אדעתא להזכיר את צריך לברך והכי נהוג : על פימלת : מי שהגיה תפילין של יד וביד וכעוד שהוא מהדק הצעות על זרועו בתחילת ההידוק נפסק חקשר של יד והוצרך לעשות קשר אחר אמנם לא הסתיר דעתו ועשה קשר אחר וחזר ומניחן אינו צריך לחזור ולברך שכיון שעדיין לא עשה טום הנחה בתפילין על ידו נמצא הברכה שבירך תחלה עדיין לא חלה על שום מצוה והוא לא הסתיר דעתו כמנהג שלא פסק בנתיים . אלא לחקן הקשר שהוא צורך ההנהגה והוא הברכה הראשונה על ההנחה השנייה ואינו צריך לחזור ולברך וה' אם עשה כל ההידוק בשל יד והיתר הקשירה קודם שהניח של ראש חזר ומדקן ואין צריך לחזור ולברך אבל אסרנו של ראש ואחר כך הותר של יד מהדקן וחזר ומברך להניח . סותר לברך על תפילין שאולין גלא כתוב בהו' להם : (וע' ס' כ"א סעיף ז' ו' סעיף ג' וסומן תר"מ סעיף כ') אבל על גזולין אסור לברך דה' בכלל בתע ברך נאז' יי' עד עיהא גם יאוש ושינוי רשות :

ג אף על פי שאין אנו נוהגין בהנחת תפילין כל היום אלא ק' דבקשירה אחת יצא נהג העול שלא לחלוץ תפילין עד אחר קדושת וכו' לציון וביום שיש בו ס' והוא במקום שאין מכניסין אותה עד אחר וכו' לציון נוהגין שלא לחלוץ עד שיחזירו הס' למקומה עד שיכניסוה בהיכל . וי' א' על צד הקבלה שלא לחלוץ אותם עד שאמר בהן ג' קדושות וד' קדישי דהיינו לאחר קדיש יתום וכן נוהגין המדקדקים ונ' שמנהג נכון הוא על פי הקבלה ליחדת עם האבות הקדושים שהם ג' והנפני שהם לימודי ה' והם עמה ד' והוא ג' כסוד שתי השי' נין שבתפילין של ראש האחד מג' ראשון והשני מד' ראשון וה' בן . ובניס ר' ח' או ח' השי' בחס קרבן מוסף חולצין אותן קודם תפילת מוסף אפילו במקום שאין אומרים כתר יתנו לך והטעם מפני שתפלת מוסף הוא במקום הקרבת הקרבן מוסף שבו ביאס ואנו עושים אותן כמו י' לפחות בעת ההקרב' וי' ש' אינו צריך אותו כמו שיתבאר בע' :

(וכ' נמקום שאומרים כתר שכיון שאומרים קדושת הכתר אין נריכין לכתר תפילין אפי' בעת שאומרים התפילה כלתש :)

ב' די' מי שאין לו אלא תפלה אחת וכו' ב' סעיפין :

א אע"פ דדרשינן מלשונות פת בן עיניך שקורין בחולר כאילו כתיב בוי' שכל זמן שהם בין עיניך יהיו שמים כמו שיתבאר (וע' ס' כ"ה סעיף ח' וכו' כ"ח סעיף כ' :) היינו כשיש לו שתיים או יברך של יד תחלה שהקדימה הכתוב אבל אם אין לו אלא אחת בין של ראש בין של יד מניח אותה שיש בידו ומברך עליה שאין תלויות זו קו' שכל אחת מצוה בפני עצמה היא דכתיב וקשרתם לאות אל ידיך זו מצוה אחת והיו לשופפות בין עיניך זו מצוה שנייה . וכן אם יש לו שתייהן ויש לו שום אונס שאין יכול להניח שתייהן כגון שיש לו מכה ברוש או שצריך לצאת לדרכ ואינו יכול להתעכב ולהניח שתייהן יכול להניח אחת מהן אינה סחן שיכול שאין מעבדות זו את זו וה' אם

כוונת הברכה בלהניח הית כוונתו על שתייהן כשהן יחד לפיכך גם כשהיא לבה לא זזה הברכה ממקומה כן נראה לי פעם סנהגינו : (וע' ס' סימן כ')

ז וצריך לומר להניח בק' מן תחת הת' א ולא כפ' תח' תחת הת' א וכתב הב' אף כי אין חילוק במשמעות מ' ס' ראוי לברך בלשון דבחו' שכן מצינו פסוק להניח ברכה אל ביתך . עכ' ל' . ונ' דלא דק כי ודאי דינא הכי הוא שיש לגמר הת' בן עין ולא כפ' תח' אבל לא משמעות כי מה שאמר שאין חילוק במשמעות אינו נכון שאני אומר חילוק רביש ביניהן בין קמ' ל' פ' תח' במשמעות וכמעט כ' הפכים הם כי כשהוא בק' מין הוא מבנין גתי העין ושרשו הניח שהוא לשון מנות ונחת כמלומנת המזכה וגומר וינח כיום הו' ונ' וינח בכל גבול נצירים וגו' וכן להניח ברכה ל' ביתך פירושו הנחת הברכה בביתך . אבל כשהוא בפ' תח' הוא מנחה הפ' א' ו' ושרשו ינח שהוא לשון הנחה וענינהו כמו ויניחהו סחן לעיר וגו' והיכא הניחו אתי וגו' לא ינחו ממנו עד בקר ודומיהם לפיכך אם היה אומר להניח בפ' תח' היה משמעותו הפך הכוונה כ' ל' שנתן ויעזוב את המצות וילך לו ולא יקיימן לבך ואף להניח בק' מין משמעותו שצוה לנו שנגשה לתם מקום שינחו שם על זרועו או על ראשו : **ח** כבר ידעת שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן וסמך לעשייתן לפיכך לא יברך על התפילין אלא משעה שמתחיל להניחם עד שעה שמתדקקם וקשרתם בורועו וכן בשל ראש עד שמתדקקם בראשו לא קוד' התחלת ההנחה דלא הו' סמך לעשייתן ולא אחר ההידוק שזה היה אחר עשייתן שאין עיקר עשיית המצוה הזאת אלא בטעת ההידוק והקשירה דהא בקשורת תלויה החמנא דכתיב וקשרתם וגו' ג' :

ט ואף על פי ששתי מצות הן כמו שיתבאר בע' ה' ס' צריכין להיות סמוכים וחכופים זו לזו . דכתיב והיו לאות על ידך ולזכרון בין עיניך שיהיה היות אחת לשתיהן משמע כלומר בלא היסת הדעת והפלת דברים ביניהן לפיכך לא יפסיק ביניהם לזכר אפי' לענות אפי' היא שסיה רבא וכו' או קלושה ואם דבר עביר היא בידו וצריך לחזור ולברך כמו שפירשתי ואפי' כשמניח אותן בלא ברכה כגון אותם שנוהגין שמניחין אותן בלא ברכה בה' הפסח וסוכות אע"פ כן אסור לדבר ולהסית ביניהם דהא דאמרי סה בין תפילין לתפילין עבודה היא בידו אין הטעם משו' שמבי' עצמו לידו ברכה שאינה צריכה לא מטעם שכתבתי דילפ' להו' מקרא כדלע' והא דאמר' טאם דבר שצריך לחזור ולברך דווקא שדבר בדברים אחרים אבל אם דבר בצורך תפילין אינו חזר ומברך . גם חא דאמרינן אפי' לענות אפי' היא שסיה רבא כ' וקדושה אסור וצריך לחזור ולברך דווקא לענות אסור שמכני' עצמו לחזור ולברך ברכה שאינה צריכה אבל יכול לשמרו ולשתוק ולכוון למה שאומרים דשותק תוח כעונה לענין שיצא ידו עניה אבל הפסק לא הו' לענין לחזור ולברך כי אינו צריך לחזור ולברך מחמת השתיקה :

י וא' מפני שהברכו שתייהן חזרות על שתי התפילין כמו שאמרנו הראשונה להניח שהוא לשון עתיד והוא בהתחלת המצוה וקאי גם על של ראש והטעמה בעל שהוא לשון גמר המצוה וקאי גם על גמר של יד לפיכך יש למעט הפסק ביניהן בכל מה שיוכל וצריך לזוהר שמיד אחר שקשר של יד על הזרוע לא יפסק ביניהם אפילו בכריכת הרצועה סביב הזרוע לא יניח מיד אחריה של ראש ואח' כ' יברך הרצועה סביב הזרוע שהכריכ' סביב הזרוע אינה מן המצוה שאין המצוה אלא ההידוק והקשירה וקשרתם אותם אמר רחמנא ואם הוא כורך בינתיים הו' הפסק ביניהן אע"פ שאין להפסיק ביניהם לא יוציא אדם תפילה של ראש מהתיק קודם שיניח של יד כדי לקרב הנחת מיד אח' של יד שזה יש בו איסור על פי סוד הקבלה שלא יגלה של ראש עד שתהיה של יד מונחת ומחוברת על זרוע השמאל והמשכיל יבין בסוד החיבור גלוי ונעלם . וכן אם שתייהם אינן בתיק אלא מונחות חוץ לתיק לא יתקן לפתוח הרצועות של תפלה של ראש עד אחר הנחת של יד על פי הסוד הנזכר בסוד לא החסוס שור' פ' בע' כ' יתברר בדינו והב' וגם ה' מעביר על המצוה אם עשה בן שפתח את של ראש תחילה וסילקה ובידך של יד קודם דה' ויש לפחות נמי שעוש' כ' לא יניח של יד נחה כ' יתקן ופתח של

לבוש התבלת

חלבות תפילין

ט

כן יכסה אותם מפני הרואים שלא יחירו להניחם כן בחציצה אפילו בלא שום אונס :

אסור יד ימינו אם עושה כל מלאכתו בשמאלו פניה בשמאלו : שהוא ימין של כל אדם שהיא יד כהה שליו האם שולש בשתי ידיו מניח בשמאל כל אדם שהיא כנגד לבו דאף על ג' דליכא גביה יד כהה מושב שיניה בשמאל שהיא יד כהה של כל אדם ועוד שהיא כנגד הלב ומן המעט שאמרנו . ואם כותב בימין ושאר כל מעשיו עושה בשמאל או כותב בשמאל ושאר כל מעשיו עושה בימין לא שיטה ביד שהוא מרניש שחשבה כמו יותר משום דבעיא יד כהה ולא שחיד שתוא כותב בה היא חשובה ימין לענין זה שבה יקשור את התפילין דכתיב וכתבתם וקשרתם ודרשין קשירה דומיא דכתיבה מה כתיבת בימין אף קשירה בימין כלום שחיד שבה וכתוב בה יקשור אות ומניח התפילין ביד שכנגדו רשיא חשובה לענין זה כההכין שאין יכול לכתוב בה הכי נהוג אף על פי שיש לאדם מכה בורעו במקום הנחת תפילין דרשינו בגובה הבשר יניח תפילין למטה ממנו סמוך לקיבור והוא שיעור לשתי תפילין :

שיעור אורך הרצועת של יד כדי שתקוף את הזרוע ויקשר ממנה הקשר ותמחה עד אצבע האמצעית ויכרוך ממנה על אצבעו ג' כריכות ויקשור כן קבלנו מחכמי התלמוד אבל עכשיו פוקחין העולם לכרוך גסעל הזרוע ו' או ז' כריכו כתב מרדכי מ' או ז' ואין לכרוך הרצועת על החיתורא כדי לחזקה על היד ע"ל : ופעמא לא ידענא ואיפשר לי לומר משום דאין ברצועת קדושה כ"כ כמו כתיבתה לפיכך לא יניחה עליו בשעת מצותה דהכי כתב הר"ן גבי תא דאמרינן פ"ב דנבחי שערו היה נראה בין צין למצנפת ששם מניח תפילין וש"ס שאין יכול להניח מעל המצנפת וכתב א"ע דלפי הדין היה יכול להפסיק במצנפת בין התפילין לראש דהא כתיב לשוטפת בין עיניך אינו מזהה כרחי לפרשו שלא יהא דבר חוצץ בין התפילין לבין עיניך כמו שכתבתי למעלה א"פ אסור להניח התפילין על המצנפת משום שאסור לתת כלי אחר אפילו של מצוה על המצנפת שיש בה קדושה יותר מן התפילין ה"א אמרינן כן גבי הרצועות עם התפילין . לפי דעת מורי ז"ל אף על פי שבגדיו פונחים על התפילין שאני בגדיו שכן היה מצותן לך לאות ולא לאחרים לאות וכולי כמו שיתבאר בסוף הסימן בע"ה א"כ מטילא משמע שיהיו התפילין תחת הבגדים מה שאין ברצועות . א"כ משו"ד ל' כשתי קשירות ה"ל בגל תוסף שהתורא אמרה וקשרתם וגו' קשירת אחת משמע ולא שתי קשירות כל :

מקום הנחת תפילין של ראש מהתחלה עיקרי השער במצחו עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס והוא כל גבהו הראש וילפינן לה בגניחה שוה ממה דכתיב הבא נב תפילין ולשופות בין עיניכם וכתיב גבי קרחה לא תתם בין עיניכם למת מה להלן בגובה הראש במקום שעושה קרחה שהוא במקום השער ולא בין העינים ממש ה"ב בגובה הראש על השערות ולא בין העינים ממש :

וצריך שיהא הקשר מאחורי הראש לפעולה בעורף ולא למטה בצואר שבאופן זה מתקשר ומיחדק יפה סביבה ראש ותשאר קציצת התפילין במקומה שהניחה שם ולא תזוז לכאן ולכאן והיו קשירה מעלייתא מה שלא היה כן אם הקשר מגיע למטה עד הצואר וכן צריך גם כן משעם זה שיהא הקשר מג' עורף ממש מכון באמצעות הראש ולא שיסת' לצד הפנים לכאן ולכאן שבאופן זה יודע הקציצת מכון ממש כנגדו שלפניו ויהיה מכון במקום המיוחד לו מן התורה והוא פניו בין העינים ממש כדכתיב והיו לשוטפות בין עיניך :

וצריך שיהא נטוי שהוא המקום שנראה כעין ד' בקשר לצד חוץ ולא לצד הראש כי זה נוי הסלילה וכתיב זה אלי ואנחמו ופן הרצועות הסובבות סביב ראשו צריך ליתר שלא יתהפכו כדי שיהיו נוחין לבר והיינו אותו הצד שהוא צבוע שחור יודע מבחין בין של ראש בין של יד בין הקשר בין הרצועות שלא יתהפכו והכל הוא ממש נוי מצוה וכבר כתבתי לקעלה שרגב פרשי דקדוקי אלון הדינים בתפילין הם על פי הקבלה

אם יש לו שתייה ואין לו שום אונס אלא שנג או הויד ולא הניח לא אחת מהן שיצא ידו מצוה אות' שהניח דהא מצוה בפני עצמת היא זהא קיים אותה אלא דלמצוח אמרו כל זמן שהם בין עיניך יהיו שתיים דכתיב לשוטפות בין עיניך לשון רבים וכך לברך על של יד תחלה אמר כן למצות אבל לא לעכב אפילו יש לו שתייה :

ומברך על של יד כשפניחה לבה אחת ותוא להניח ועל של ראש בשפניחת לבה מברך שתיים להניח ועל מצות ופעמא משום דכיון שמתחלה תקנו שתי אחת על של יד שהיה כמו התחלה המצוה ואחת על של ראש שהיא כמו גמר המצוה כמו שכתבנו למעלה מפני שתוכפות זו לזו וטראים במצוה אחת ארוכה תקנו השתי ברכות נסעליה לבה אחת על התחלה ואחת על הגמר ואין בזה משום ברכת לבטלה ועוד דכתיב הויה אחת על שתייה גם כשי תחלקו גשאר הברכ' שהיא לגמר מצוה על מקום ובקצת דלהניח ע"כ צריך לברך דהא היא ב' דפ"ש ששאר כל המצות טמברתן עלית ברכת אחת ב' לעובר לעשייתן ג' :

ב' מקום הנחתן ואפניה וכו' י"א סעיפים :

מקום הנחתן של יד ברצועת שמאל דכתיב וקשרתם לאות על ידך סתם יד משמע שמאל דכתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני שפחה שמים חרי שקורא השמאל סתם יד ועוד מרכתי פעם אחת ידתי בה ודרשילי כהה היינדל שמאל שהיא חשה וכהה ולא יוכל אדם לעשות בה מלאכה ולא דווקא שיניח ביד ממש אלא יניחה בגובה הבשר שבפרק שבין הקנה לכתף דילפינן לה מרמתיב לך לאות ולא לאחרים לאות ג' דומר במקום שידועלך ואין אחרי רואין אותו והיינו בגובה הבשר שעד שם דרך אדם לגלות זרועו וגם אחרים רואין אותם ואין זה לך לאות ולא לאחרים לאות ועוד דילפינן לה ג' מה שצינו בתפילין של ראש על זה הדרך אמרה תור' הנח תפילין בראש והנח תפילין ביד מה מקו' הנחת תפילין בראש ממקום הנמוך שבראשו עד מקום גובה הראש כמו שיתבאר בע"ה ה"ב בשל יד ממקום הנמוך שביד עד מקום הגובה והוא בזה המקום מתחלת הפרק ששם הוא נמוך ומשופע והולך וגבה עד חציו כן הוא שיעור הנחתן ג' כ' עד הגובה הוא מן הקוברו שקורין עלפוג' בלא בפנים הפרק מתחלתו עד חציו אותו הפרק ולא יותר ושה תפילין מעט לצד הגוף בענין שכשיכוף את זרועו למטה יהיו כנגד לבו ונסמא מקיים הפסוק והיו הדברים האלה על לבך וגומר :

מנהג נכון יפה שתהא היד של קשר של תפילין של יד נוטה לצד הלב והתפילין עליו לצד חוץ דהא ליתר שלא תזוז הו"ד של דקשר מן התפלה שכל זה יש בו סוד מסודי הקבלה שלא לקצץ בנשיעות :

ג' גם יש ליתר שהמערכת שבה הרצועה עוברת תהא מונחת לצד הכתף והקציצה לצד דוד שבזה האופן מתקשר ומיחדק התפלה יותר בגזרועו וכן המנהג וכל זה יש בו סוד ליתר יחוד שלם ליודעים חן הקבלה :

ד' וקשרה על זרועו ועל ראשו ממש ולא יהא דבר חוצץ ביניהם לבשרו בין של יד בין של ראש דכתיב וקשרת לאות על ידך משמע על ידך ממש בלא חצי' ובשל ראש כתיב והיו לשוטפות בין עיניך משמע ג' כן שניך ממש ולא דבר חוצץ בין התפילין ובין העינים מיהו משמע דווקא בתפילין עצמן אבל ברצועה אין להקפיד מיהו מקפידת גם כשה שייך לקשירה בין בראש בין ביד :

ה' אדם שהו' עלול לנלו' ולא יכול לגלות ראשו מפני הקרירות שמויק לו ואסתייב אותו להנח על ראשו ממש בלא חציצה לא יוכל להנח כלל ויתכסל ע"י זה מצוה תפילין של ראש מושב קנטיר לו להניחם על הגבעה הדק הסמוך לראש משיחב' לגמרי פסוזה דהא דאמרינן בין עיניך שיהיו על בין העינים ממש בלא חציצה אינו מוכרח כל כך שיהיה פן פירוש הפסוק שאיפשר לומר שלא בא הכתוב אלא לסיים להם מקום ואפ"י בחציצה לפיכך טוב הוא שיניחם כן בלא ברכת של ראש רק יברך להניח על של יד כיון שאין כאן לים גמ' לעכב א' משמעות בעלמא ס' ס' עושה

לבוש התבלת הלכות תפילין

שאינו מניח אותן בשבת ויש לנו לומר אותן מרפתינו בראות על ידיך. כלומר התפילין יהיו אות בניך ובניו ושבת ויש אינם צריכים אות שהם עצמם אות דכתיב גבי שבת אות היא בניו ובניו וגו' והיה י"ט והוא נכרך לשמור חוקת דהו שמרתם את החוקה וגו' לא קאיעל זה וכו' מ"ס נכרך ברפח בחליצתה מעין לישנא דקרא דהו לראות על ידיך וגו' דמינה אנו למדין להסירן בשבת ויש ואם כן נקיים מצות העשה דסילוק האות בשבת ויש ולמה לא נכרך עליו אן זו קושיא דבשלא לאותם הלומדין מן פסוק דמסרתם שפיר עברי דמברכים דהי משמע לישנא דקרא שהוא ציווי בלשון שמיחה השמר לך והיה לך לחוק שתניח אותן כיום לא כדלילה ואם כן הוי מצות עשה שלא להניחן בלילה דלאו הנא מכלל עשה עשה לכך מברכך על סילוק שנקיים את העשה אבל פסוק דהייך לך לאות אן משמע ממנו אלא שתפילין יהיו לנו לאות אן לכו אות אחרי יתר על המילה כד שיהיה לנו ב עדים ומטילא נשמע מזה ששבת ויש שהם עצמם אות פטורים מפני שאינם צריכים אות אבל לא שמעין ממנו שיש בו פיסור אם היינו מניחין אותם ג"כ בשבת ויש והיה לנו שלשה עדים על האות: בינו ובניו יחד וכו' וק"ל כן באמת כמו שיתבאר לקמן בהלכה שבת בע"ה א"כ על מה נכרך בהסרתן: (וע"ל סימן ל"א סעיף ה')

זמן הנחתן וכן ה' סעיפים:

א זמן הנחתן בבקר משראהו הציוץ הרגיל עמו קצתו ברחוק ד' אמות ויכירנו אע"ג דק"ל לית זמן תפילין הוא פסוק שנכתב בסוף שקודם זה דכיון דק"ל דחוקה דמיטיסיה מידי בחוקת הפסח אן לנו שום ראיה לומר דלילה זמן תפילין הוא מ"ס היינו שאם היה נראשו וחסדה שאין צריך לחלצן: (וע"ל סעיף ה')

ב אבל לכתחלה אין להניחם קודם הזמן הזה שיראה חביונו הרגיל עמו: קצת ויכירנו וטעמא הוא משום דכתיב בהו וראו כל עמי הארץ בני שם יינקרא עליך ש"ס דבראיה תליא רחמנא מ"ס אינו אלא אסמכתא שהרי לא הוזכרה תפילין באותו פסוק בתורה אלא ברמזות הש"ך:

ג אבל עיקר הטעם הוא כיון שאמרו חז"ל לילה זמן תפילין הוא אלא שאין מורין כד לעשות לכתחלה מפני שאמרו חכמים להניח בלילה דחיישינן שמא יניחם וישיבם וישן בהם שינת קבע והרי שינוי שמה יפוח בהן כשינת: וכיון שאין מניחין אותם כל הלילה אסמכתא רבנן אהאי קרא דוראו אחסם כל עמי הארץ וגו' שלא להניחם עד זמן ראייה שיכיר את תבניתו וכו' שקודם חזון הזה הכל בכלל לילה הוא ויש לחוש לחששות שאמרנו: (וע"ל סי' י"ד) משהיו לו תפילין בראשו ובזרועו סמוך לשקיעת החמה וחסכה ואינו יכול לסלקה משום שאין לו מקום לשמרם שם מורין לו כן שאין צריך לסלקם כדי שיהיו שמורין לו בראשו ובזרועו כל הלילה: יא היינו דוקא למ"ד לילה לאו זמן תפילין הוא אבל לדין דק"ל לילה זמן תפילין הוא אפילו בלא לשומרם אם היו עליו סמוך לשקיעת החמה אין צריך לחלצן אבל כדי לשומרן יכול להניחן אפילו לכתחילה בלילה: ובלא ברכה:

ד וכן הרוצה לצאת לדרך שהשכמה קודם שיאיר היום יכול להניחם בלא ברכה ומשיגיע זמנם ימשמש בהן ויברך אליכא למיחש שישינן בהם כיון שיוצא לדרך וכו' היינו דוקא כשרוכב על סוס או תולך כרגליו שאינו יכול לישן בהליכתו אבל הו"ל כיום בעגלה ודאי אסורין להניחן שמא יישן בהן כ"ל:

ה והיה בא כדרך שקעה עליו חמה או שהיה יושב בבית המדרש שאינם משתמרים שם וקעקע עליו חמה אם הוא בחול ואינו רוצה לחלצם ולשאת אותם כדור שמתיירא שמא ישלפו מדיוניח ידו עליהן שלא יראום אחרים שהם בראשו ויאמרו שהניחם אחר השקיעה ואם הוא בע"ש יניח ג' כיון עליהם כדי שלא יראום ומותר לו להכניסם לעיר שאין זה דרך משא אלא דרך מלכוד ואף ע"פ שהוא מלכוד שלא לצורך עכשו מ"ס התירו חכמים משום בזיון תפילין שלא יצטרך להשליכם על פני הטהרה אבל אם יש בית קרוב לחומה שמתחמדין שם חולצן ומניחין שם:

התפלה ובולס הם הלכה למשה מסיני וישלשל הרצונות שיהיו תלוין לפניו ויתעו של ימין עד השכור ושל שמאל עד החזה ויהי א של ימין עד המילה ושל שמאל עד הסכור ולקבלת כ"ע צריך שיהיה צד ימין ארוך משל שמאל: שיעור הוחב הרצונות באורך שיעוריה ואם הנסיף אינו מעכבין באורך שאמרנו בין ברוח אבל אם פחת ברוחו או באורך אם הוא שעת הדחק שאין לראותה יחד עליו אבל יעשה אדם פכל כחו והדר אחרים עד שימצא בשיעורו ברוח ובאורך כדי לעשות המצוה כתקונם תפילין שלי יד יהיו פכוסין כנגדו דכתיב לך לאות ולא לאחרים לאות אבל של ראש שוב לרעות סגולים ונראין דכתיב וראובל עמי הארץ כרשים יינקרא עליך ואמר ר' אליעזר אילן תפילין שבראש שיש בהן השני שינוי של שור (וע"ל סי' ל"ג סעיף מ"ג וכו' ומסמך כ"ה סעיף ג'): ושם יינקרא וגו' ל"ת שיק לכך יהו נראין ופול פתחיה והדר גאונו על כל עמי הארץ ויראו וגו' ולפיכך אמרו ר"ל תלמיד בפני רבו אין דרך לגלות תפילין בפניו שלא יהא כראה כמפיל אימתו על רבו ואן צימת רבו עליו: אבל עכשו בזמן הזה אין מקפדין:

בח דיני תליצת התפילין וכו' ג' סעיפים:

א מצות לשמש בתפילין כל שעה כדי שלא להסיר דעתו מה דילפי ק"ו מצרמה ציון שאין בו לא אוכרה אתה פו שלא היה כעוב בו אלא שם אתה והוא קרש לוי אמרה התורה והיה על פצחו תמיד שלא יסיר דעתו ממנו תפילין שיש בהן כפה אזכרות עאכו"ל: וימשמש בשל יד תולה כדי שלא לעבור על המצוה שהיא סמוכה לו למשמש ואתה כך בשל ראש: וכן הם נזכרים בפסוקות לאות על ידיך ולשטפות: בן עיניך ולפיכך כשוגע לזה הפסוק: בק"ש כשיאמר והיו לאות על ידיך ימשמש בתפילין של יד וכשיאמר ולשטפות בן עיניך ימשמש בתפילין של ראש:

ב אבל כשיסירם יסיר של ראש תולה דכתיבהו לשטפות בן עיניך רש"י דמותו שתוא לשון הכים יליף להואינו מוצרין דשטא והיו על תבנית דלעיל קאי כמו וקשרתם לכך נראה דמן הקרי וליף לה דיש אם למקרא ומדקרינן לשטפות שהוא חסר ו בחו"ל שהוא לשון רבי דרשינן כל זמן שהם בין עיניך היד שחיים ואסתיה ססיר של יד תולה היתה של ראש נשאה יחידית לפיכך מסיר אותה תולה וגב מנחה תולה בתיקה ואח"כ יתרון של יד ויניחה עליה כדי ששיבא אחר כך לחזור ולהניח שימצא של יד תולה ויקחה ולא יצטרך לעבור על המצוה: תפילין של ראש כשיחלצן אותה יוצאת מעומד על פי סוד המקובלים:

ג מנהג חכמים הוא לנשק התפילין בשעת הנחתן וכשע תליצתן כדי לחבב המצוה: (וע"ל סי' כ"ד סעיף ד')

בט דין שלא לברך על תפילין וכו' סעיף א:

א אין צריך לברך שום ברכה כשפסיד אותם אפילו אותם חנוה גזן להניחם כל היום ומסירין אותן סמוך ללילה או בע"ש בין השמשות אין לברך על תליצתן לא בחול ולא בע"ש בחול לא יברך עליהן מפני שאותן שסברין עליהן בתליצת הערב דוקא וראו דסברין עליהם משום שדורשין שמרתם את התוקה הזאת למועד מימים ימימה ולפי דעותם בזה הם פקייטי מצות עשה דסבירא להו המניח תפילין בלילה עובר בעשה דימים ולא לילות דלאו הנא מכלל עשה עשה לפיכך כשמסירין אותן קודם הלילה שלא יהו עליהם בלילה מברכין עליהן בעת ההלצה בא"צ מ"ה אק' כולשטן חוקין ואנו לא ק"ל הכי דאנו ס"ל לילה זמן תפילין הוא לא שאין מורין כן כמו שיתבאר בע"ה בסמך שאחר זה ופסוק דמסרתם את התוקה הזאת וגו' אנו מפרשים אותו דכחוקת הפסח דכתיב באותו פרשה דבר הכתוב מימים ימימה פירשה משנה לשנה לפיכך אין מברכין כשמסלקין אותן בחול: סמוך ל שקיעת החמה דהא סילוקן לאו מצות עשה הוא ואפי' כשמסירין אותן בע"ש בין השמשות אין צריך לברך כלל אע"ג דק"ל דשבת ויש לאו זמן תפילין הוא לא מפסוק שמרתם את החוקה וגו' אנו למדין כמו שדרשו בני מערבא מימים ולא כל ימים לאפוקי שבת ויש דהא כבר אמרנו שפסוק זה אנו דורשין אותו על חוקת הפסח ומה

ה מי ששכח להניח תפילין כל היו ובערב אחר שהתפל תפילת ערבית נזכר אע"פ שעדיין יוסהוא אסור לו להניח עוד והואיל והתפלל ערבית חשביה כלילה ואם יניח תפילין ע"כ חשבוהו כיום ותרי קולא דסתרי אהרדי לא עבדינן :

לא דינ תפילין בשבת ויט וכו' כ' סעיפים :

א כבר ידעת שהתפילין נקראו אות שנ' והיו לאות על ידך וגו' ופירושו שהם לנו לאור שאנו עבדי ה' ומקיימין מצותיו וקבלנו עלינו עול ית' ושבת ויט ג' נקראו אות שע' שאין אנו עושין בהן מלאכה במצות הש' והוא סימן ואות עלינו ג' שאנחנו עבדיו עובדים עבודתו ית' כל הימים והימים הללו אנו שוכחין לכבודו ית' להיותם לנו לאות ועל זה נאמ' בשבת בני ובין בני ישראל אות היא לעולם וגומר וה' יט לפיכך אסור להניח תפילין בהם וכל המניח תפילין בהם לשם מצות אות הוא מזלזל באות שלהם ועבירה גדולה היא בידו שאינו רוצה לקבל אות ההוא שנתן לו הש' כיון שהיה וכוונתו לו אות אחר והרי מורד כשית' אע"פ שמשמעות דוהיו לאות אינו משמע שיש בו שום איסור לא שאינו צריך כמו שכתבנו לעיל מ"מ הוא מן המושכלים שהשכל נותן שאם יניח הוי כמכו' אות של שבת והוא כמורד באדונו ית' שאינו רוצה האות שנתן לו היום ואין לך מרידה גדולה מזו וראוי לעונש : (וע"ל סימן כ"ט) :

ב וחול המועד יא שהם ג' באות שהרי בפסח אסור באכילת חמין ובסוכות חייב לישב בסוכה ובאלו הימים זה הוא האות שבינינו ית' ובינינו ולפיכך הם סוכרים שג' הם אסורין בהנחת תפילין ויא שאין אות אלא איסור עשיית מלאכה והואיל וזה מותר בעשיית מלאכה אינם נקראים אות וחייבים בהנחת תפילין ולכך עליהן וכן אנו נוהגין באילו הארצות מ"מ עושין קצת שינוי בבית הכנסת שאין מברכין עליהן בקול רם כמו בשאר ימות השנ' להורו שיש בהם קצח קדושת האות :

לב סדר כתיבת התפילין וכו' ג' סעיפים :

א מצות תפילין תוא שיכתוב הר' פרשיות כמו שהם מסודרות בתורה בתחלה קדש לו כל בכור עד למועדו וגומר ואחר כך והיה כי יביאך עד כי בחוץ יד הוציאנו יי' ממצרים ואחר כך פרשת שמע עד ובשעריך ואח"כ פרשת והיה אם שמעו עד כל הארץ ואם שינה סדרן פסולין :

ב ויכתוב של ד' תחלה מטעם שמניחין אותה חזרה : (וע"ל נסיון זה סעיף כ"ג ונסי' כ"ח סעיף ו') ויכתב בטל יד כל חד' פרשיות על קלף אחד ובשל ראש כל פרשה לבדה על קלף מיוחד כמו שיכתב לפנינו בע' ויכתוב בכתב מיושר ומאושר ושיהא כתב נאה מדכתיר זה אי ואנוהו התנאה לפנינו במצות :

ג הלכה למשה מסיני הוא שיכתבם בדיו ולא בדבר אחר וסתם דיו הוא שחור והוא כשירה בקשיש בה מי עפצין בין שאין בה מי עפצין ומצוה מן המוכרח הוא שיכתוב בדיו עשויה מעשן עצים או סמני שריון במי עפצין כמו שיתבאר עוד בע' ה' בע"ז סימן רע"א ואסכתב אפי' אות אחת בשאר מיני צבעונין אבזרה הרי לו פסולין ולא ירוק עפרות זהב על האותיות שכתב העליון נקד' כתב ומבטל כתב התחתון : (ועיין נסיון זה סעיף כ"ז) ואם זרק יניח ליישו ואח"כ יעבור הזהב ושאר הכתב התחתון וכש' אבל אם זרק עפרות זהב על אות אח' מאותיות האזכרות אקלו תקנה לפי שאסור להעבי' הזהב ממנו דהוי כמחק את חשם וצריכים גניות . ויכתוב כתיבה תמה דכתיב וכתבתם ודרשינן כתב תם כלומר כתב שיהא שלם בכל הלכותיו כמו שיתבאר בע' ה' בסימן זה ויכתוב כתיבה גסה שלא יהא נמחק מהר :

ד וצריך שלא תדבק שום אות בחברתה לא כל אות היא סוקף גויל מכל ד' רוחותיו . ושיהא מתווג כראוי כמו שיכתב בע' ה' ולא יחס אפי' קוצו של יד' שכל קרן וקרן יש בו תיליתילי של הלכות :

ה וצריך שיכתוב בימינו אף אם הוא שולש בשתי ידיו מדכתב וכתבתם שיהא בשלימו ואקאדם יכול ליפות הכתב בשלימות אם לא בימינו ועוד דכתיב וקשרתם וכתבתם שתהא הכתיבה כמו הקשירה והקשירה היא ע"כ בימין שתרי קושר על שמאל ודרשינן

מה קשירה בימין אף כתיבה בימין ואם הוא אסור יד שמאל דידה היא לו בימין דהא בה יכול לייפות הכתב ביותר ואם יש לו תפילין כתובין בשמאל לא יברך עליהן אם אפשר לו למצא אחרי הכתובים בימין ואם אין לו אחרים יברך על אילו שאין זה היקש גמור אלא אסמכתא בעלמא ואינו פוסל את התפילין אם אין לו אחרים :

ו תפילין אין צריכין שרטוט בין כל שיטה ושיטה : (מכני שהן מחופין ואין קורין כהן :) מ"מ משום זה אלי ואנוהו נוהגין לשרטט כל הארבע רוחות למעלה ולמט' ומן הצדדין אע"פ שיועד לכתוב בלא שירטוט ואם אינו יודע ליישר השיטה בלא שירטוט יכול לשרטט בין כל שיטה ושיטה כדי ליישר ולהתנאות הכתב לא ושרטט בעופרת מפני שמקום השירטוט נשאר צבוע והוי צבע יתירה בתפילין ופסול ואפילו הוא שחור דה' ל' פתח יתר :

ז הלכה למשה מסיני שאין כותבין תפילין אלא על הקלף ולא על הדוכסוסטוס ולא על הגויל וכותבין על חקלף במקום נשר ואם שינה פסול ואיזהו נקרא קלף ואיזהו נקרא דוכסוסטוס דרך העבדנים האומני' הוא שחולקין את העור בשעת העיבוד לשל' כאן היתה כפולה והחלק החיצון שהוא לצד השער נקרא קלף והפנימי הדבוק לבשר נקרא דוכסוסטוס ולפי זה הא דאמרינן כותבין על הקלף במקום נשר ד' למקו היותר קרוב לבשר דהיינו במקו חבורו כשהו דבוק לדוכסוסטוס וקלפי שלנו שאין האומנים חולקין אותו יש להם דין קלף וכותבין עליה לצד בשר מפני שדרך האומני' לגרד העור מכפנים עד שגורדין וכלין כל הדוכסוסטוס ולא נשאר אלא חקלף לבדו ואע"ג שגורדין גם כן קליפתו העליונה מבחוץ שבמקו' שער אינן גורדין לא כדי שיעור מה שהיו צריכין לתקנו ולהחליקו ואפי' אם היו חולקין את העור לשנים היו ג' צריכין לגרד ממנו כך ואם בן לא נשאר רק הקלף ויש לו דין קלף לכתוב לצד הבשר :

ח וצריך הקלף להיות מקודד בסיד' או בעפצין ואם אינו מעובד אינו נקרא קלף רק עור . וצריך שיהא מעובד לש' תפילין וטוב להוציא כן בשפתיו בתהל העיבוד שמעברו לשם תפילין או לשם ס' ת' מותר לכתוב עליו תפילין לפי שקדושת ס' ת' חמורה לפיכך אם עבד הקלף לשם ס' ת' שהיא קדושה חמורה כ' ש' שהוכן לשם תפילין ואין שייך כאן לומר מעליו בקודש ואין מורידין שעדיין אין שום קדושה חלה בקלף אע"פ שנעבד לס' ת' עד שיכתוב עליו ס' ת' דק' ל' הוסיפה לאו מילת' היא אלא שאנו צריכין שהעבוד יהיה לשם קדושה והרי הוכן לקדושה וכשכותבין עליו תפילין חל עליו קדושת תפילין שהרי הוכן לקדושה ואין כאן הורדה בקדושה שבקלף אלא אדרבה העלאת לקדוש בקלף היא שהרי אינו עולה בהזמנ בעלמא שאינה מילתא לבדה לקדוש ממש של תפילין : אבל אם עבדו לשם סוזה פסול לתפילין שאין קדושת מזוזה בקדושת תפילין ואם כן לא הוכן הקלף לקדושת חמור כמו תפילין ואין ליקח אותו לתפילין שהיא קדושת חמורה ממזוזה והוי ליה כאלו לא נעבד כלל לשב' קדושה והוי ולזול לקדושת תפילין ופסול כלל דמילת' כשמעבדים את הקלף לשם ס' ת' מותר לכתוב עליו בין מזוזה בין תפילין בין ספר תורה שהרי הוכן אפילו לקדושה חמורה כ' ש' שהוכן לקדושה קלה ואין שייך כאן הורדה בקדושה כיון שעדיין אין שום קדושה בקלף עצמו כל זמן שלא נכתב עליו כלום אלא הכנה בעלמא היא ולא מילתא היא וכל מה שכותבין עליו דבר של קדושה מעלן אותו בקדושה לגביה הוא כמו שכתבנו ואם עבדו לשם תפילין מותר לכתוב 'וע"ל סימן ר"ס סעיף ו' :) עליו תפילין ומזוזה ולא ס' ת' שהיא חמורה משתיהם ואם לא עבדו אלא לשם מזוזה אין כותבין עליו אלא מזוזה ולא תפילין וכל שכך ס' ת' דלא :

ט אם עבדו עכו"ם להרמב"ם פסול אפי' אמ' לו הישרא לעיב לשמן משום דעכו"ם ארעתי דנפשי' עבדי . ולהר"א אש' כשר אסהישרא עומד על גבו ומסייעו מעט בעיבו דמסייעו יש בו ממש ונכרי ארעתי דישא' כמסייעו קעביד וכן נוהגין עכשיו להקל דכיון שאין עבדינן ישראלים מצוים בכל מקום ה' ל' שעת הרחק ומקילין :

י כשמסמנין את הנקבים במרצע כעין אותו אע"פ שנקל לעכוס' לזייף שיתין את הנקבין על שאינן נקובין וינקוב במרצע דרך הנקבי' שעתה הישרא ויהיו דומין ממש מ"מ אין חוששין שמא יזייף דקירות העג"ם פני כיור הישרא בשביל עינו שנתן בסימנין . עור

לבוש התפילה הלכות תפילין

א. עור שעקר שאלו לשמו אבן יש תיקון לחזור ולעבדו לשמו יתבאר בג' סוגים רע"א כע"ה :

ב. ויהיה הקלף מעור בהמה ויהיה נעוץ ויהיה אפילו מגבלה ומרפף שלהם אבל לא מעור בהמה ויהיה נעוץ הטמאים דכתיב למען חיה תורת יי בפך הרשינו ממין המותר כפיך לפיכך אע"פ שגבלה ושרפה היא ממין המותר בפך הנא אבל עורה אפילו שהור פסול משום דנפיש וזהמיה ומאוס :

ג. ויהיה הקלף שלם שלא תהא במקומו הבחיבה נקב שאין הדיו עובר עליו כדי שלא תהא האות נראית בחלוקה לשתיים דק"ל כל האותיות צריכות להיות גוף אחד : (וע"ל סימן ל'ו סעיף כ')

אבל אם הנקב קטועד שכשמעביר עליו הקולמוס ברוח נסתם הנקב בהדיו ואין נראה האות בחלוקה לשתיים אינו נקב וכותבין על גבו ואם יש בו נקב גדול ונודע שם ס"מ א"ת אי שכול לכותבה סביב הנקב ויהיה הנקב ממלא חלל כל אותו האות לא יכתבו שם שהרי לא יהיה האות מוקף גייל מבפנים אלא ירלו הנקב ויכתוב שם ואילך דווקא לכתולה אבל אבן לא יכתוב נקב כל החלל בתוך האות אם כש אפי"ן ניק כל חוקעו שהנקב ממלא כל החלל אפילו הכי כשר כיון שכתב מתחלה כהלכתו אין הנקב פוסלו אבל יש פוסלין גם בזה :

ד. הסופרים הרגילים עושין גמיט קליפס להפלה של ראש א' דק מאד וא' עב ממנו והג' עב משניהם העב היותר כותבין בו פ' שבע שהיא קטנה ודק ממנו כותבין בו הויה אם שמוע שהיא יותר גדולה ודק ממנו מאד כותבין בו ויהי ט' וכאד' ופרשת קדש שהם ארוכות ועושין כדי שיתמלאו כל הבהים בשנה שהרי עושין הבתים שוק זה לזה והוא נוי תפילת וכתב זה אליו אבותו והסופרים שלנו מתקנים זה א"ע פ' ששון הקלף בעובי אהת עושין כל הקליפס של הפרשיות באורך א' ומגדת גליונת בסוף הפרשיות הקצרות :

טו. ניקב רגל הפסמי של הא' אפילו לא נשאר ממנו אלא כל שהוא כשר וי' א' צ"ה שיהא נשאר במלא אות קטן וכן הלכת' ואם ניקב רגל הימני מן הה"א ל"כ ע"אם נשחיר כמלא אות קטנת כשר ואם לאו פסול ואפ"ל תיקוק הלא חכים ולא שיפשו יוכל לקרותו לא משגיחין ביה ופסלין ליה כיון שאין בו מלא אות קטנה והמע' מבואר שרגל הימני לעיל צריך שיהא ניכר יותר בדי' שיהא נראה ניכר שהוא אותו האות אבל בפנימי שאינו לא להיכר שהיא היא ולא דל' תדיו כנקודה קטנה שיטאר מ' מ' טרען להחמיר שגמ' שם צריך מלא אות קטנה :

טז. אם נפסק אחד מן האותיות הפשוטות כגון ו' או ז' או נו' או פ' או ש' וכו' ונשאר בה שנפסק רגליהם ונשא צורת האות קיים אם תיבוק רלא חכי ולא שיפשו יוכל לקרותו כשר ואין צורך לבסות לו שאר אותיות כי א"ע פ' שהיא סבת קצת מקוץ שהוא בראה האותיות שלפניו ושלאחוריו הוא מכיר גם את זה האות אע"פ כן סמכין עליו וכשר אבל אסלא נשאר צורתה ואין בתקוץ א"ע פ' שהתינוק יודע לקרותו ואפילו כשסמכו לו שאר אותיות אפילו הכי פסולה ולא סמכי על התנוק שהרי עיניו רואות שאין האות כהלכתו והוא דמכשרונו. בנפסקת האות בתנוק וכו' הינה דווקא שנכתב מתחלה כהלכתו ואח"כ נפסק שמה מתחלה גוף א' הנה מוקף גייל מכל ד' רוחותיו ואע"פ דעכשיו שנפסק ליקא שם תיקוף גייל במקום שנפסק לית לו בה אבל אם בשעת הכתיבה נודען האות במקום נקב וכתב עליו ונפסק האות כשעת הכתיב ע' הנקב אע"פ שהתינוק יוכל לקרותו ואע"פ שיש בו שיעור אות קטנה וכן אם המשיך רגל הכ' פשוטו או נו' פשוטו וכו' א"ע פ' שה' ע"ש שמגיע בסוף הקלף למטה בלי תיקוף גייל למש מתחלה הרי לא היה לזה האות תיקוף קלף מ' רוחותיו מעולם ופסול :

יז. אם נפלה סיפת דיו מן הקולמוס בשעת כתיבת האות קודם שנמר האות על מקום שהיה רוצה לכתוב האות ולא היה האות ניכר לא יגרור הדיו באופן שיטאה האות שגרה חוק תוכנת ופסול שהחורה אמה וכתבתם ולא ותקתם וזה נקרא חקיקה שחוקק החלל וישאר צורת האות ממלא ולא נעשה שום מעשה כתיבה בגוף האות וזה אם שעה גתה במקום שהיה לכתוב

שם ה' ש' או כ' במקום שהיה לו לכתוב כ' לא יגרור הג' לתקן האות שהיא נראה כר"ש או ככ"ף שזה הוי גם כן חק תוכנת שכל יגרור התג נעשה גוף הרי' ש' או הכ"ף מעצמ' ולא עשה מעשה כתיבה בגופה ופסול ואין תקנה לאותה תפילת ואם נמר כל האות ואח"כ נפל עליו סיפת דיו או כתב ר' או כ' ואח"כ עשה מעשה בו תג שגר כדלית או ככ"ל י' א' שמות לגרור ולתקנו שהרי קיים מתחל' בזה האות מצו וכתב לא שנתקלקל את כ' ולא נכתב בזה הבהיב וכשמתקנו אינו נק' חוק תוכנת שכבר הוא כתוב כהלכתו ויש פוסלין גם בזה והכי נהנה שזה גם כן נקרא חק תוכנת כיון שנפסד צורת האות וצריך לתקנו :

יח. מ"ם פתוחה שנביק פתיחתו ונסתמה אין מועיל לגרור הדבק ולפתחה משום דהוי חק תוכנת מ"ם כשרוצה לתקנה אין צורך לגררה כולה ולחזור ולכותבה לא יגרור כל החרטום ותשאר בצורת כ"ף כגופה ואח"כ יחזור ויכתוב כ"ף שגרר ושעמו מפני שצורת המ"ם כ"ף היא מקובלת שיהא מחובר משתי אותיות ככ"ף כגופה וי' וצדה נוגעת למעלה ובלתי נוגעת למטה לפיכך כשכתב מתחלה הכ"ף בהלכתה ואח"כ כ"ף בצדה הוי' ונדבקה למטה לא נפסד בזה צור הכ"ף וכשמגר' אה"כ הרי' ונשא אות ח"ף בכשרותו וכשיחור ויכתוב הוי' וצדה בלתי נוגעת הרי נכתב האור כהלכתו וז' אבל בדי' ש' שכתב כמין דלית' תוכן כ"ף ששעה כעין ב' יש להחמיר ולו' דלא סגי כשיגרור הירך לבד או הג' לבד ויחזור ויכתבו כמין די' ש' או כ"ף משום דכין הג' זכין הירך נעשה בפסול הילכך צריך לגרור שניהם ולחזור ולכותבם מיהו ג' ל' דרינו דווקא כשהיה לו לכתוב רי' ושעה וכתב מתחלה הג' עם עוקצו והתג מאחוריו למעלה כעין ד' ואח"כ עשה הירך למטה כמנהג קצת הסופרים שכותבין בו אבל אם מתחלה כתב הג' והירך בבת אחת עגול מאחוריו בצור' רי' ש' ואח"כ עשה ועשה בו תג מאחוריו ועשה כמין דלית' סג' ליה כשיחזור ויגרור הג' או הירך עם התג לבדו ויחזור ויכתבו כמין די' ש' ואין צריך יותר שהרי אות הרי' ש' נעש' מתחלה כהלכתו ונפסד וחור' לכשרותו עם קצת חזרת כתיבה בגופו כהלכתו כ' להלכה והמחל' תע"ב . ומה שאמרנו למעלה שאנו נוהגין לפסול אפר' גמר' כל האות ואח"כ נפל עליו שפת דיו כולו היינו דווקא בטפת דיו או ברי' ש' שעשאה כעין דלית' וכיוצא בזה שנפסד צורת האות ודומה לחק תוכנת אבל ברבך אות לאות אע"ג דק"ל שצריך להיות מוקף גייל מכל ד' רוחותיו ואסנדיק אות לאות בין קודם שתגמ' האות בין לאחר שתגמר פוסל מ"ם אב' גררה והפרידה כש' ולא מיקרי חק תוכנת כיון שהאות עצמה כותבת כתיקונה ולא הפסיד צורתו כדיוק דווק' כדיוק אות לאות מהני הפרידה אבל אם נגע רגל הלאו הקו"ף לא סגי בהפרדה במקום שנעו שהרי נשתנה צורת גוף האות שצריך שלא יגע זהרי' נגע לפיכך צריך לגרור כל הרגל ויחזור ויכתבו אבל אין צורך לכתוב כל האות שהרי הג' נכתב בהכשרו כמורשתבתי לעיל גבי מ"ם פתוחה ואסנעו היודין שבאלף העליונה או התחתונה כגוף הא' ל"ף יותר סמה שצריכין להיות מדובקין וכן יוד' העל' והפ' וההצדיק והש"ן ורגל התי' שנעו בגוף האות יותר סמה שצריכין להיות מדובקין אין תקנה להם בגרירה להפרידם דהו' חק תוכנת אלא יגריר כל היו' ד' שנעשח בפסול ויחזור ויכתב אבל אין צורך לגרור כל האות שהרי כולו נכתב כהלכתו חוץ מן התי' :

יט. כבר ידעת שכל דבר של מצוה וכו' ש של קדושה צרי' לעשותן לשמ' שכן מציונו קראי בכמה מצו' כגון בעציתובסיה ורבי' כמראה . לפיכך גם בתפילין כשיחזיל הסופר לכתוב התפילין יאמר בפיו אט' כות אותם לשם קדושת תפילין ומלבר זה בכל פעם כשיגיע לכתוב או כרה צריך לחזור ולומר על כל שם ושם אני כותב שם זה לשם קדושת השם . וי' א' דסגי כשמשחב כן בכל פעם לכתוב האזכרות שכותב לשמן והואיל והרגיא בתחלת הכתיבת בפיו שכותב הכל לשם תפילת הרי כלל הכל גם השמו ודי' לו עכשיו כשיגיע לשם שיחשוב כן לפי לכתוב יש להחמיר להוצי' כן בשפתיו וזכר עבד יש להקל ואם נפל עליו חרדמה בשעת הכתיבה ורצה ל' נמנ' יפסיק מלכתוב שלא יוכל לכתוב או פלונת :

וצריך

ד. וצריך לדרקק בחסרות ויתרות שאם חסר או יותר אות א התפילין פסולין ונמצאו המניחים אותם מברכים בכל יום ברכה לבטלה וגם שריו בכל יום בלא מצות תפילין ונמצא עונש האפר שגורם כל זה מרובה לכך צריך להיות מאד ירא שמים וחרד לדבר הש' המתעסק בכתיב תפילין ותיקונן ולא כמו שעושי עכשיו כמה סופרי שמיניחין נערים המתלמדים לכתוב תפילין כדי שירגילום בכתב ואחר כך רואה הסופר אם נכתבו כהלכתן בחסירות ויתרות וסוסי לח בהכי ואח' כ' מניחין אותן פתחי ומוכרין אותן ומחשיבין להם הסופרין אותן המעות בשכר הלמידה לנער ומראים להם פני היתר לו הרי אנו בזה בגומלי חסדים עם הנערי העניים ללמד להם מלאכת הכתיבה בחנם והיא מלאכת יי אבל אני אומר יצא שכרם בהפסדם ואדרבה לא טוב המה עושים בעמם כי הנער נער ואין יודע בין ימינו לשמאלו ואין לו שום כוונה בעולם רק הם כמתעסקים בכתיבה ליפות הכתב ולא לשם קדוש ושום כוונה מצות בעולם והרי עונש הסופר מרובה מאד שמכשיל את הבריות שמניחין אותם התפילין הפסולין ולא עוד אלא כדי להשכיח את מקומו יאמר הסופר לכל אני כתבתי וכוונתי כתבתי תפח רוחם ונשמחן של העושי כן וכוונתי עתידית ליתן את הדין ולקבל עונש הרבה מאד ועליהם נאמר ארור עושה מלאכת יי רמייה וגו' ע"כ יוהר כל הסופר ויתרחק מזה ושוב לו . עוד ראיתי לשם לסופרי גשמעתי כמה פעמים מפייהם שנפלו בטעות ושיבוש אחד ואיפסר דחר בורו גרמא להם כל זה והוא שאינם מבינים פירש מה שאמרו חכמינו ז"ל שצריך לכותבן לשמן זה שכמה פעמים שמעתי מפי הרבה סופרים שיאמרו ללוקחים מהם תפילים קנה לך תפילין ואכתוב לשמך וכן עוד שמעתי מפי הרבה אנשים שונים הקונים מהם יעשו עצמם למדקקים וחסידות של שטות ויאמרו להם כתוב תפילין לשמי ואקח אותם ממך דמשמע מתוך לשון זה שהם מבינים לשמן דגבי תפילין כמו לשמה דגבי גס ר' דכמו דגבי גס פירש דלשמה שיכתבנו לשם הבעל והאשה כך פי' דלשמן דגבי תפילין ג' שיכתוב לשם הבעל הרצ' להניחה ולא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו שפיר לשמן דתפילין שיכתוב לשם קדושת תפילין והוא ג' הטעם של חסופרי שאין מקפידין ומניחין נערי לכותב והמה מנוערים ולא חכמו ושכילו יבינו פי' דלשמן דתפילין היו נזהרים ומרוחקין מן הטעויות וחשיבין שי הללו ע"כ ודאי הוא מן הראוי למי שיש כח בידו לגנוב כותבי תפילין מהונג' אנשי אמת ושנאי בצע בעלי תורה יראי אלהים וחרירי על דברו בכל עיר ועיר ככל פלך ופלך כמו שמניחין שוחטים ובודקים ולא יאמינו לכל וסופרים שאין כוונתם אלא להרויח ממון ע"י כתיבה ותיקון יפה בעשיית התפילין ואף כי ג' זו כוונה טוב היתה לייפות המצות בגויה אם תיה להם כוונת קדושה ג' כאשר בזה אינם נזהרים ודי מזה ונחזור לדברינו :

כא. טוב לנסות הקולמוס קודם שיתחיל לכתוב הפ' שלא יאז עליו דיו יותר מדאי ופסיד התפילין וכן יזהר קדם שיכתוב כל שם לקרות כל מה שכתב ע"כ רש"מא כתב חסר או יותר או פסול אחר וכתוב זה השם במקום שאין ראוי לכתובו ויבא על ידו ליהי נגיף חנם :

כב. וכל פ' אחר שיכתבנה יקראנה היטב בכונן דקדוק פעמי' ושלש שלא יהיה שם איה פסול וקוד' שיתכנה לביתה יחזור ויקראנה כדי שלא תתחלף לו פ' בפ' ושנה סדרן והלכתן : כג. וכשיקראנה וימצא שיתר אות אחת יש לו תקנה שיגרור אותה אבל אם חסר אין לו תקנה שאין מגיהין בתפילין שאם כן יהיו כתובין שלא כסדרן שפסולים משום דכתיב והיו הדברים חאלה וגו' בהווייתו יהיו כלומר כסדר הנכתבו בתורה יהיו כתובי בכל מקום שיצטרך להם . ויא' מטעם זה שגם הפרשיה של יד יוקדמו לשל ראש מפני שהוקדמו בפסו' עדין לאות על ידיך ולכרח אבל אינו אלא לאסמכתא ולא לעיכוב וכדיעבד כשר . אבל בדברים שבפ' עצמה כתיב והיו הדברים האלה וגו' ל' כסדרן ומשמע אפילו לעיכוב ואפילו בדיעבד פסול . וכיתר אות נמי לא אמרן שיש לו תקנה ע"י גרירה אא"כ היתור הוא בסוף הכתיבה או בתחלת הכתיבה אבל באמצע הכתיבה אפילו יתור אין לו תקנה שאם יגרר אותו יהיה

נראה כשתי תיבות ופסולה ומיהו ג' באמצע הכתיבה לפעמים איפשר לתקנן ולפעמים אין להם תיקון כיצד כגון כפ' ראשונה חמר שאר לזכר שדינם להיות חסרים וכתבם מלאים ולא תקנם מתחלה אין להם תיקון אח' כ' שנמצאת התיבה נחלקת לשתיים ואם ימתוק רגל הרי' ש' או אחורי הגי' ת וירחיק אותם למקום האות שנמחקה פסולים מפני שמחיקתו רגל הרי' ש' והבי' ת גי' של צורתן וכשחור וכותבן נמצאו כתובין שלא כסדרן ופסולין וה' נמי למאד לטפפת מוזות שבשמע ובפר' והיה אם שמע נתן הסבה אתם חסר וי' אלו וכיצא בהם אין להם תיקון כלל אם כתבן מלא אמנם מה שאפשר למחוק היתור ולהמשיך האות הסמוכה לה מבלי שיקלקל צורתו הראשון זה ודאי מותר אפי' באמצע הכתיבה כיצד כגון שהי' התיקון חלוי בב' או בכ' או בד' או בר' שאיפשר להמשיכן מעט למלאו מקום הגרירה . לפי שאין צריך לגרור מהאות שהוא כלל לא להאריך מעט ובאותה האריכו ו' אין האות מתקלקל וזה כגון לאבותיך שדינו להיות חסר והוא כתבו מלא בוי' מוחק היו' וממשיך הבית מעט וכן העבודה שדינו להיות חסר והוא כתבו מלא בוי' ואויביאך שכותבו מלא בוי' ד' וכן כל כיוצא בהם שדינם להיות חסר וכתבו מלא יכול לתקנם לגרדם ולהאריך האות הסמוך להם שהוא כגון הגי' ת אמנם יש להסתפק במצות הראשון שדינו להיות חסר וכתבו מלא ומחק אחר כך היו' אסמעייל אריכות הצדיק למטה אח' כ' או דילמא כל עוד שאינו כצריך האות למעלה נחשב כב' תיבות אע"פ שסמכ' למטה . וכן נתן שמשפטו להיות חסר וכן הוציאך אם כתבו מלא ב' בין צ' לא' בכל אלו יש להסתפק אם יש לחזק התיקון בהאריך האות שלפניו למטה ומ' מ כל שנראית כב' תיבות פסולה :

כד. מותר לכתוב על מקום הגרר ועל מקו' המחק אפי' אונתה . (שהרי אין כפ' שס כתב למטה) מחיקה שייך לומר כשהוא לח וכשהוא יבש שייך לומר גרירה לפיכך כשבא לגרור לא יגרוד בעודו לח לא ייבשנו יפה ואח' כי גררנה כי אז יגרוד בקל ונלא יצאר לו שום רושם :

כה. וצריך לדרקק בתיקון גוף האותיות שיהיו כתובין כהלכתן וכל אות שהוא כתוב שלא כתיקונה ואין צורתו עליו כמו שראוי להיות כגון שנגעו יוד' י' הא' בגוף הא' לפ' בין אותם שלמעלה בין אותם שלמטה במקו' שאין לו ליגע או שהיו רגל הת' א' ורגל הק' נוגעים או שהיתה אות א' חלוקה לב' אותיות ואינם גולם א' כגון צ' שכתבי' נ' י' או ש' שכתבה ע' י' או ח' ב' זייני' ו' ואינן נוגעים למעל' שכל א' פסולים משום דהיי כתיבה שבורה ולא תמה ואנן כתיב שלימה ותמה בעיני' : (ועיין נסימן זה סעיף ג') ואחר שכתב לפניו מעט חזר ותקן דרי' אלף הו' שלא כסדרן ופסולין . אבל אותיות שנדבקו מותר להפרידן אפילו אחד שכתב לפניו אפי' כל הפר' ואין זה שלא כסדרן שכיח שהאות צורתה עליה אלא שבדבקה לאות אחר כשתפרידה מחברתה לא הוי ככותב וה' שאם לא היו מקצת יודי' שעל האלפי' והעייני' והשיני' ורגלי התו' נוגעין בגוף האות ותינוק דלא חכים ולא שפ'ש יודע לקרות אותם כו' ומכירים שיכול לתקנם אע"פ שכתב לפניו כל הפרשיו' שכיח שצורת האות היתה ניכרת לית ביה משום כתבן שלא כסדרן : ויש מי שאומר דה' אם חוסר דח' למעל' אין נוגעין זה בזה אך אין ניכר להדי' פרידתא אף על פי שהתינוק קורא אותם ב' זייני' מותר להדיבקים :

כז. ואותיות שנדבקו שאמרנו שמותר להפרידן הדין שזה בכל ד' תיבות ואפי' אותיות של שם שנדבקו מותר להפרידן :

כח. אלו תיבות שכתבן קצת אם רישומן ניכר כל כך שתינוק דלא חכים ולא שיפ'ש יכול לקרותם מותר להעביר קולמוס עליה להשחיר הכתב ולחדש ואין זה שלא כסדרן כי הכתב העליון אינו כתב חדש כיון שתינוק יוכל לקרוא התהתן :

כט. יש לזהר שלא יכניס ראש הל' ד באויר הה' א' או הת' ת שבשורה שלמעלה הימנה אפילו בלא נגיעה משום שמשנתה צורת הה' א' והת' ת :

ל. סופר שיכול לכתוב האותיות ואינו יכול לקרות אינו רשאי לכתוב תפילין שבקל יכול לשנות ואינו מרגיש :

ל. ואם יכול לקרות ואין כל הפרשיות שגורות לו בפיו לא יכתבם בעל פה אפי' אותו מקצת ששגור לו שם יסעה :

לבוש התכלת הלכות תפילין

לא אלא יכתוב הכל מתוך הכתב ואפילו כשיכתוב מתוך הכתב לא יכתוב עד שיקרא כל תיבה ותיבה קודם שיכתבנה ואם הוא סופר בקו וממחה שכל הפרשיות כולן שגורות לו על פה מותר לו לכתוב בעל פה שלא מן הכתב : מיהו גם הוא לא יכתוב שום תיבה עד שיוציאה בפיו קודם שיכתבנה ואפי' מקרא לו אחר לא יכתוב שום תיבה עד שיחזור ויוציאה בפיו קודם שיכתבנה כדי שלא ישעה ויבא לידי גנחת התפילין בחנם :

לב צריך להניח חלק למעלה כמלא גגה של למ' ד' ומשהו ולמט' כשיעור אורך כף ונו' פשוטה ומשהו. כדי שאם ידמנה לו למ' ד' כשיטה עליונה וכף ונו' פשוטה כשטה תחתונה שיוכל לכותבם וישאר אותו משהו כדי שיהיו מוקפין גויל למעלה ומלמטה ואם לאו פסולין (ועיין נסיון סעיף ד') ותחלתן וסופן אין צריך להניח רק משהו משום הקפת גויל מיהו נהגו הסופרים להניח יותר ממה שנהגו בתחלה וסוף ובין תיבה לתיבה צריך להניח כמלא אות ובין יכל אות ואות צריך להניח כמלא חוט השערה ובין כל פסוק ופסוק יניח חלק מעט שיהא ניכר שהוא סוף פסוק . ובין כל שיטה ושיטה יניח כמלא שיטה כמו שיתבאר הכל בהלכו

ס' בע"ב בע"ה :

לג ועשה השורות שוות שלא יכתוב שום אות חרוץ לשיטה שזוהו נוי לתפילין שלא תהא שורה אחת יוצאת ואח' נכנסת וכתוב זה אלי וגומר מיהו דווקא לכתחילה אבל דיעבר או שנודמן לו תיבה ארוכה בסוף השיטה ולא תספיק לו השיטה עד שיהא מוכרח לכתוב חרוץ לשיטה זהר שלא יכתוב שלשה אותיות חרוץ לשיטה מיהו גם כזה אם כתבה לא פסל :

לד כד' א כתובה ארוכה שיש בה הרבה אותיות אבל תיבה שאין בה אלא שתי אותיות כגון אל גם רין וכיוצא בהם לא יכתוב כלל חרוץ לשיטה אפילו אות אחת ממנו :

לה ובתיבה ארוכה נמי לא אמרן אלא כאשר תיבות אבל תיבות השם צריכת שיהיו כולם לחוד שטה ולא יצא מהסכלל חרוץ לשיטה אפילו אות אחת :

לו ה' ה' פרשיות הללו אע"פ שבתורה נ' מהם הם פתוחות והם קדש . והיה כי יביאך . שמע . הרביעית שהיא והיה אם שמוע . דינה להיות סתומה בתפילין נהגו במדינות אילן לעשותן כולן פתוחות דהיינו שמניחין בסוף כל השלשה פרשיות הראשונות בשיטה אחרונה חלק ש' אותיות דהיינו כדי ג' תיבות של שלש אלו אותיות ומתחילין הפרש' שאחריה בתחלת השיטה העליונה שזוהו צורת פתוחה לדברי כל הפוסקים . ואע"פ של פי זה לא יהיה לפרשת קדש שום סימן פתוחה שחלק שכסופה הוא סימן פתוחה לפרשה של אחריה דהיינו כשמתחלת הפרשה שאחריה בראש השיטה אבל לפרשת קדש שאין כתב קודם לה שום דבר אין כאן שום סימן לפתיחתה מ"מ סגולה במה שמתחילין אותה בראש השיטה שהוא סימן פתוחה לכל הפוסקים כשיש בפרשה שקודם לה ש' אותיות חלק וכאן שאין קודם לה כלום די בזה . ולפי זה תהא לפרשת והיה אם שמוע ג' צורת פתיחה אע"פ שבתורה דיני' להיות סתום מ"מ הואיל ופרשת שמע אינה סמוכה לה בתורה אין מקפדין בפתוחתה בתחלתה אבל בסופה אין מניחין כלל חלק רק מסיימן על הארץ בסוף השיטה התחתונה ולפי דינים שיש להם בתורה בשלש הראשונות שדינים להיות פתוחות בתורה גם בתפילין אם שיהי' דהיינו שלא הניח חלק בסוף פרשת קדש בשיט' אחרונ' וכן בפרשת כי יביאך בשיטה אחרונ' כדי ש' אותיות פסולין ואפילו בין פ' שמע לו יהיה אם שמוע אם לא הניח חלק בסוף השיטה התחתונה של פר' שמע כדי ש' אותיות והתחיל פ' והיה אם שמוע בראש השיטה עליונה פסולה שצורה זו אינה לא צורת סתומה ולא צורת פתוחה לדברי כל הפוסקים אם לא שהתחיל פ' והיה אם שמוע מאמצע השיטה והניח לפניה חלק כדי ש' אותיות שזוהו צור' וסתומה לדברי הרמ"ב וכן נוהגין אפילו לכתחילה בכל ארצות דישמעאל שנוהגין על פי הרמ"ב דל' בכל מנהגיהם אבל לאנו בארצות א"י אין נוהגין כן רק כמו שכתבתי לכתחילה לעשות פתוח' דהיינו להניח ש' אותיות בסוף פ' שמע ולהתחיל פר' והיה אם שמוע בראש השיטה העליונה ומיהו גם במדינות אילו אם שינה כוונה אם שמוע ולא הניח חלק ש' אותיות בסוף פ' שמע והתחיל פ' והיה

לא אלא יכתוב הכל מתוך הכתב ואפילו כשיכתוב מתוך הכתב לא יכתוב עד שיקרא כל תיבה ותיבה קודם שיכתבנה ואם הוא סופר בקו וממחה שכל הפרשיות כולן שגורות לו על פה מותר לו לכתוב בעל פה שלא מן הכתב : מיהו גם הוא לא יכתוב שום תיבה עד שיוציאה בפיו קודם שיכתבנה ואפי' מקרא לו אחר לא יכתוב שום תיבה עד שיחזור ויוציאה בפיו קודם שיכתבנה כדי שלא ישעה ויבא לידי גנחת התפילין בחנם :

לב צריך להניח חלק למעלה כמלא גגה של למ' ד' ומשהו ולמט' כשיעור אורך כף ונו' פשוטה ומשהו. כדי שאם ידמנה לו למ' ד' כשיטה עליונה וכף ונו' פשוטה כשטה תחתונה שיוכל לכותבם וישאר אותו משהו כדי שיהיו מוקפין גויל למעלה ומלמטה ואם לאו פסולין (ועיין נסיון סעיף ד') ותחלתן וסופן אין צריך להניח רק משהו משום הקפת גויל מיהו נהגו הסופרים להניח יותר ממה שנהגו בתחלה וסוף ובין תיבה לתיבה צריך להניח כמלא אות ובין יכל אות ואות צריך להניח כמלא חוט השערה ובין כל פסוק ופסוק יניח חלק מעט שיהא ניכר שהוא סוף פסוק . ובין כל שיטה ושיטה יניח כמלא שיטה כמו שיתבאר הכל בהלכו

ס' בע"ב בע"ה :

לג ועשה השורות שוות שלא יכתוב שום אות חרוץ לשיטה שזוהו נוי לתפילין שלא תהא שורה אחת יוצאת ואח' נכנסת וכתוב זה אלי וגומר מיהו דווקא לכתחילה אבל דיעבר או שנודמן לו תיבה ארוכה בסוף השיטה ולא תספיק לו השיטה עד שיהא מוכרח לכתוב חרוץ לשיטה זהר שלא יכתוב שלשה אותיות חרוץ לשיטה מיהו גם כזה אם כתבה לא פסל :

לד כד' א כתובה ארוכה שיש בה הרבה אותיות אבל תיבה שאין בה אלא שתי אותיות כגון אל גם רין וכיוצא בהם לא יכתוב כלל חרוץ לשיטה אפילו אות אחת ממנו :

לה ובתיבה ארוכה נמי לא אמרן אלא כאשר תיבות אבל תיבות השם צריכת שיהיו כולם לחוד שטה ולא יצא מהסכלל חרוץ לשיטה אפילו אות אחת :

לו ה' ה' פרשיות הללו אע"פ שבתורה נ' מהם הם פתוחות והם קדש . והיה כי יביאך . שמע . הרביעית שהיא והיה אם שמוע . דינה להיות סתומה בתפילין נהגו במדינות אילו לעשותן כולן פתוחות דהיינו שמניחין בסוף כל השלשה פרשיות הראשונות בשיטה אחרונה חלק ש' אותיות דהיינו כדי ג' תיבות של שלש אלו אותיות ומתחילין הפרש' שאחריה בתחלת השיטה העליונה שזוהו צורת פתוחה לדברי כל הפוסקים . ואע"פ של פי זה לא יהיה לפרשת קדש שום סימן פתוחה שחלק שכסופה הוא סימן פתוחה לפרשה של אחריה דהיינו כשמתחלת הפרשה שאחריה בראש השיטה אבל לפרשת קדש שאין כתב קודם לה שום דבר אין כאן שום סימן לפתיחתה מ"מ סגולה במה שמתחילין אותה בראש השיטה שהוא סימן פתוחה לכל הפוסקים כשיש בפרשה שקודם לה ש' אותיות חלק וכאן שאין קודם לה כלום די בזה . ולפי זה תהא לפרשת והיה אם שמוע ג' צורת פתיחה אע"פ שבתורה דיני' להיות סתום מ"מ הואיל ופרשת שמע אינה סמוכה לה בתורה אין מקפדין בפתוחתה בתחלתה אבל בסופה אין מניחין כלל חלק רק מסיימן על הארץ בסוף השיטה התחתונה ולפי דינים שיש להם בתורה בשלש הראשונות שדינים להיות פתוחות בתורה גם בתפילין אם שיהי' דהיינו שלא הניח חלק בסוף פרשת קדש בשיט' אחרונ' וכן בפרשת כי יביאך בשיטה אחרונ' כדי ש' אותיות פסולין ואפילו בין פ' שמע לו יהיה אם שמוע אם לא הניח חלק בסוף השיטה התחתונה של פר' שמע כדי ש' אותיות והתחיל פ' והיה אם שמוע בראש השיטה עליונה פסולה שצורה זו אינה לא צורת סתומה ולא צורת פתוחה לדברי כל הפוסקים אם לא שהתחיל פ' והיה אם שמוע מאמצע השיטה והניח לפניה חלק כדי ש' אותיות שזוהו צור' וסתומה לדברי הרמ"ב וכן נוהגין אפילו לכתחילה בכל ארצות דישמעאל שנוהגין על פי הרמ"ב דל' בכל מנהגיהם אבל לאנו בארצות א"י אין נוהגין כן רק כמו שכתבתי לכתחילה לעשות פתוח' דהיינו להניח ש' אותיות בסוף פ' שמע ולהתחיל פר' והיה אם שמוע בראש השיטה העליונה ומיהו גם במדינות אילו אם שינה כוונה אם שמוע ולא הניח חלק ש' אותיות בסוף פ' שמע והתחיל פ' והיה

לז עיר הבתים והרצועות צריך להיות מעור בהמה וחיה ועוף השתורים בעור הבתים שכתב עליהם שם שד' מעמא הוא דמן המחר בפ"ד בע"י כמו שכתבתי למעלה גבי תפילין ואפילו מן הנבילה והשריפה שלהן יכול לעשותן דמן המותר בפ"ד הוא :

(ועיין נסיון סעיף י' ד' מ' ד' מ' ח' מ' ט' ו' מ' י' ק' ס' ס' פ' א' ו' מ' ל' ג' סעיף ג') ובעור הרצועות ה' למ' הוא וצריכת להיות מעובר לשמן כמו התפילין וי' א' דקלף דתפילים דלא סגי בלא עיבוד ועור של רצועות ג' לא סגי דלא מעברא כדי שיהיו רכים לקשירה ולכתיב לפיכך צריכת עיבוד לשמן אבל עור הבתים כל שהוא חזקה ביותר היה מוכתרה ומעולה לפיכך סוכרי' שמן הרין לא היה צריך לעבדן שבאינה מעובר אותה אינה צריכה עיבוד לשם לפיכך היא דאיפטר ודאי חייב לעבדן לשמן והיא דלא אפשר דלית מעוברת שלשה מוטב לסמוך על היא לקחת אפילו עור מעוברת שלא לשמה מלהתבטל ממצות תפילין . ויכול לעשות הבתים והרצועות מקלף שגם הוא נקרא עור ואנן ה' לפ' עור בעינין : (ועיין נסיון סעיף ח') וכן פותר לעשותן מעור של שליל שגם הוא נקרא עור אע"פ דלענין שומאה חשיב כבשר היינו משום דרכיך וראוי לאכילה והוי ליה אוכל המקבל שומאה אבל מ"מ שם עור עליו וכשר לתפילין . ויש אומרים דאדרבה דיותר הוא הגון למצוה כי לא נעבדה בו עכירה שלא היה בו תשמיש של זכר ושל נקבה :

לח ועשה של יד בית אחד מעור אחד ולשל ראש ד' בתים מעור אחד ועשה כל הבתים שוין שלא יהא אחד גדול מחברו כי זה נוי להם .

לט וה' למ' שיהיו מרובעים רבוע ג' מ' ארבע כרחבן שיהיה להם אותו אלכסון שאחז' ל' כל אמת' ברבוע אמתא : תרי חומשו באלכסון וצריך לרבע מקום טו' שבגם וגם הבתים בראש כשיהיו כל הד' בתים דבוקות יהיו מרובעות יחד ואין צריך כל בית בפני עצמו ליהיו מרובע ובשל יד יהיה אותו הכי מרובע וגם תיתורא והתפיר' יהיו מרובעות אבל בגובה הבתים אין להקפיד אם הוא יותר מארבע ורחבן . ואפי' עשאן מתלה מרובעות ואחר כך נתקלקל ריבוען י' א' שצריך לחזור ולרבען אף על גב דק' ל' גבי ציצית שאם נחקו מחוטי הערב עד שלא נשא' כשיעור מן הקרקע שיהיו דוק בציצית דכתיב בהן ועשו להם ציצית משמע שלא הקפידה בתורה אלא בשעת עטייה אבל ריבוע דתפילין ה' למ' הוא וכל שעתא בעינן שיהיו מרובעות :

מ ה' למ' שיהיו שחורות בין הבתים בין הרצועות והיינו דווקא לעיקר מצותן מיהו אם עשאן מצבע אחר כשר : (וכ' ל' סימן ל' ג' סעיף ג') וחרין שבין בית לבית צריך שיגיע עד התפר דהיינו על תיתורא ואם לא הניע כשר והוא שיהיה ניכר החרין כדי שיהא ארבע ראשית נראין לכל :

מא אורך ורוחב הבתים גם גובהן אין להם שיעור לא מן התורה ולא מן החלוקה כל א' יכו' לעשותן כפי הנוי הנרא' בעיניו :

מב שי' של תפילין ה' למ' שיעשה בעור הבתים של ראש כסין שי' בולטת מקמטי העור א' מימינו וא' שמאלו אותם שהיא לימין המניח של ג' ראשים ושל שמאל המניח של ד' ראשים ואם היפך אינם נפסלים בכך :

מג חריץ של השיני' דהיינו חודן של מטה יגיע עד מקו התפר וכן היודיל' שבחוד השיני' צריכת לגיע למטה בשולי השיני' ולא ימשוך השך הרב למטה אלא שגם שולי השיני' יחיה נראין על החפר . יש ג' נותנין טעם לעשיית אילו השתי שיני' שיהיו אחד של שלשה

לבוש התבלת

הלכות תפילת

יב

שלושה ראשים ואחד של ארבע ראשים היינו מפני שיש לנו מסיני שני מיני כתב האחד הוא הכתב שהיה על הלוחות והשני הוא הכתב שהיה בסת שכתב משה הכתב שבלוחות היו אחיות באור הרפנות באבני הלוחות : (סגל חרות על הלוחות) ולשלושה ראשים יש ארבע דפנות וזו היא השי' של ד ראשים שהקפטים הם הרפנות והאור שביניהם הם גוף השי' כמו שהיתח בלוחות : השי' של ג ראשין היא כנגד השי' שכותבין בסת שגוף השי' היא בולטת בריו וזו היא ק"מ ולכי זה נרדף עיהו השני יודין כוונת השי' של ג ראשים שגש' שגיטו עד שזלי השי' בפשוט שהקמטותם גוף השי' ככתובה ככדל למעה על יקו כוננים פמש כשלי השי' כדי שתהא זומה לשי' והטעם שכותבים דוקא אות פוקעת שכלות :

השי' בתפילת יא לרמז בהם מנין הימים שאדם מניח בהן תפילת כשנת שהם גמאות ימים חרץ מן השבתו שהם נוד או הימים ש שהרי שנת תלבנת אם הוא כסדרן היא שני ד ימים ומלאה שנה . ואעפ שיש יס יותר שהרי לפחות הם זמן התורה דהיינו יום א דר הוי' כ יום א דסוכות וש' ע ואו ד דפסח וא דשבועות מ' מ לרזב יבאו שנים או ג בשבת ויובלעו עם השבתות : ויא הטעם מפני ששם החוויה בא ח' ב' מצפו הוא גימט שי' וע' ז' נאמ' וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליה וארץ ל שהיא שי' שכתפילת בלומר שלא והא נר כחרץ רק השי' ז' שהם גימטרי של שם ה' :

מד תיתורא ותפילת ה' לם ומהו תיתורא שישים עור למטה לכסות פי רבתי ונרא כעין דף של גשר הנקרא תיתורא :

מעברתא ותפילת ה' לם ומיתו מעברתא הוא שעור התיתורא נקא ארוך מצד אחד שיעשה ממנו המעברתא כצד יעשה יחלכלת משני צדדים שלא תהא רחבה כמו רוחב התיתורא כדי שיהא נקב ריבוע התיתורא וכאותה מעברתא עוברת הרצוע ועל ססך נקרא מעברתא גסבתפילת של יד יעשה תיתורא ומעברת וכה יעשה אות יקח דפוס של עץ שיהא מרובע ריבוע גמור באלכסן אורכו כמו רחבו וזוקק ברפוס שלשת חריצין כדי רחבה הפרשיות כדי שיגיע החרץ שבין בית לבית למקום התפר כמו שכתבנו ולוקח עור דק מבהמה או חיה שהנחה ומרכבו ומרטיבו במים ונתנו על הדפוס וסבגיסו בחריצין עד שיתייבש ויתקשת ובעודו לח יעשה כמין שי' בולטת מקמטי העור אחת מימינו ואחת משמאלו של שמאלו שחוא יסין של הקורא פוי' פני העומד לגרו יעשה לה ארבע ראשין ושל ימינו יעשה לה ג ראשין . ויפשוך השי' ז' למטה עד שיגיע חריץ השי' וזותחתיתו עד מקושרתה ואחר שיתייבש ויתקשה העור יפה על הדפוס יצא הדפוס וישארן כמין ארבע בתים ואח' כ יקח עור עב וחזק לעשות ממנה התיתורא כדי שתהא התיתורא עב וחזק ותתקיים בית מושב התפילת ותופרין וריבועין ויכפול אותו העור העב לשנים ויחתוך בכפל העליון נקב מרובע כפי ריבוע הבתים ונכניס בו הבתים והגשאר בעור הדק של הבתים מכל הד' רוחות יפשוט אותה הנה והנה בין ב' הבפילת של העור העב ויש לוקחין עוד חתיכות עור מרובעות כמות עור העב הכפולה ומניחין אותם ג' כ בין הכפלים כדי לעשות התיתורא יותר עב וחזק ואח' כ תופרין אותם יחד והוא הנקרא תיתורא ומאותה העור העב יעשה גם כן המעברתא . ולתפילת של יד יעשה דפוס אחד משל עץ ארכו כרוחב הפרשיו ולוקח עור דק מבהמה או חיה שהנחה מעובר למטה ומרכבו ומרטיבו במים ונותנו על הדפוס עד שיתייבש ואח' כ מוציא הדפוס וישאר הבית עשוי ועושה תיתורא ומעברתא כדרך שעשה בשל ראש . ואח' כ יגלל כל הפרשה מסופה לתחלתה שאם יבא לקרות שתוכה לא יצטרך לפותחה כולה קוד שיתחיל לקרות חנה נוי להן גה' לם הוא שיכרוך עליהן קלף קטן ואם לא כרך לא מיפסיל בכך ויש מקפידין לכרוך בקלף כשר דכל שהנא לסצות תורת יי' יהיה מן המות כפי' : (ועיין כסמוך סעי' ז' ולקמן סי' ג' סעיף ג') וה' לם שה של עגל כדי שיהו מעש העגל ולא יחטא עור וגם שיהיה מצות ג' כ שיכרוך עליה גם שער בהמה וחיה שהתורה ונתנו שיהיה שער תפילת כפרה על אותו מעש אשר לא הושרנו מפניו ואם לא מצא של עגל כורך בשל פרה או של שור שהנא מינו ורוחץ השער והשיב בתחלה עד שיהא נקי לומר נקבה אותנו מן החטא ואנו נוהגין עכשיו לכרוך השער על הפרש ואח' כ בורכין עליו קלף כשר וחתרין בורכין עליו שער ואין קפידא נקבת מן השער הנה צריך שירא תרן

לבתים ויש בו סוד ועיין ברקנ"ס סוף פרשת בא :
מה וכשמני הפרשיות בבתים יזר שייכניס כל פרשת ופרשה באופן שיחיו זקופו בבית כמו שמעמידן סת בהיכל דהיינו שייכניס גילוח העליון שורה העליונה תחלה וגילוח התחתון לצד פה הבתים שבאופן זה כשיחיו מונחים על ראש המניח יהיו מעומדות בביתם :

מו וירא ויסתכל כשמכניסם להיכן ראש הקלף דהיינו תחלת הפרשה פונה והוא שיפנה ראש הפ' לצד יסין הקורא שאם יבא לפותח ולקורא יהיו מונחין לפניו כהלכתן :

מז ודוקא לתחלה צריך בשל ראש לכותבין בד קלפי ולהכניס בד בתים בעור אחד דכתיב והיו לשופות בין עיניך ואמר רבי עקיבא שם בכתפי שחיספת באפריקי שתיים הרי ד ואר' ל יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם בד בתים גם כן בד עורות מופרדן ת' ל ולזכרון בין עיניך זכרון אחד אמרתי לך ולא שנים ושלושה זכרונ' מולא כתיב ולזכרונות בין עיניך הא כצד כותבין על ארבע עורות ומניחין בדל' בתים עשויין מעור אחד וה' אס כתב כל הד' פרשיות בקלף אחד אפילו לא הניח ריח גדול בין הפרשיות וחתך הקלף בין הפרשיות למעלה והניחם מדובקים למטה והכניסם כך לבתים כשירה דלזכרון בין עיניך כתיב אפילו זכרון אחד ובלבד שיהא חוט או משיחה בין כל בית וכי שיהא היכר שהסארבע אבל בשל יד אץ צרי לכותבין כל ארבע פרשיו בקלף אחד וגולליק מסופין לתחלתן וכורך עליהם שער ונותן אותם בבית אחד דכתיב והיו לאות על ידיך אות אחד משמע מיהו אם כתבם על ד' קלפים והניח בבית אחד יצא ואין צריך לדבקם דהא מכל מקום אות אחד הוא שהם בבית אחד מיהו מצוה מן המוכח הוא ג' כ' לדבקם דכשם שיהא אות אחד מבחוץ כן יהיו אות אחד מבפנים וכשמדבקם ידבקם כשר מן המותר כפי' : מישאין לו תפילת של יד ויש לו תפילת של ראש עשויין בד בתים אם הם חדשות שלא הניח עדיין יכול לטלות עור אח' על אחת מהן לעשותן בית אחד ומניחה על היד שאין כאן מניח בקודש בית שלא הונחה מעולם בראש הזמנה לאו טילת היא אבל ביטנות לא יעשה כן משים מעלון בקודש ואין מורידין בקודש כמו שיתבאר בסיומ' ב' ב' ע' :

מח אם צפה הבתים בזהב ה' לם שפסולה וכן אם עשאן מעור בהמה טמאה פסולה שאינה מן המותר כפי' : ואח' שהכני' הפרשיות בתוך הבתים יקח העור העב ויעשה ממנו התיתורא והמעברתא שרפרשית ואחר שעשה התיתורא מרובעת גמורה ארכה כרחבה יתפור אותה :

מט וה' לם שיהיו התפילת נתפרין בגידי בהמה וחיה שהורים ויא' דמצוה מן המובחר לתפו בגידי של שור ושעם פשוט דסין עגל הוא לכפר על מעשה העגל ואם תפר בגידי בהמה טמאה או בחוטי פשתן או בשאר חוטים פסולים :

נ לפיכך לא יקנה אדם גידין מן העכו"ם לתפור בהודשטא מבהמ' טמאה הן ואע"ג דרובא שהורין הוו להו כקבועין וכל קבועת כמחצ' על מחצה דמי וספיקא דאריית לחומרא : (וע' ל' סימן ת"ט סעיף א') : ואם אין לו גידין יכול לתפור אותן בחוטי הנעשין מן הקלף מפני שהן מינין עד שיהיו לו גידין :

נא והל' מ' שיתפור אותן התפירה מרובעת וכיצד יעשה שתהא התפירה מרובעת תחלה מרבע עור התיתורא מלמעלה ומלמטה ויתקן ממנו המעברת . משני חצודין מכאן ומכאן כענין שיהיה ניכר ריבוע התיתורא ובכפל העליון של התיתור ינקוב נקב מרובע מקום הכנסת הבתים בריבוע גמור וקודם שייכניס הבתים בארובה צריך שיתקן מקום התפירה שיהא בריבועה ותהא שיעשה ד נקבים בד' זוויות הארובה ויעשה מנקב לנקב שיעור שוה כמנקב לחבירו עד שיהיו חד נקבים שבר' הזוויות עומדים על קצב אחד וכן אלכסונן צרי שיהיה בריבוע והוא כשיקח מחוגה ויעשה עיגול על ד הנקבי שבר' הזוויות אסימצא שלא עבר היקף המחוגה חרץ לאחור מהסאו לפני כמנו אן יכיר שאלכסונן בשוה ואסמציא שעבר חוצה לו או לפניו כמנו ידע ויכיר שאין אלכסונן שוה ויחזור ויכיון עד שלא יעבור סיבוב המחוגה מא' סר' הנקבים לא לפניו ולא לחוץ נכסימצא הד' נקבים אסריים כשיחיו אן יעשה הד' שרשושין כמנוגין

ל דיקרוק כתיבתו וטעם תמונת האותיות ע"ה הקבלה וכו' ג' סעיפים :

א כבר ידעת אמרו ז"ל על וכתבתם שצריך שיהיו האותיות כתיבת תמה ר"ל תם ושלם כגוף אחד ולא אותיות שבורות וחלוקות חוץ מן הה"א והק"ף קבלנו בהן שצריך להיות חלוקות ואם אינם חלוקות פסולין וכמו שיתבאר בע"ה . ועתה אנאר את תמונתן על סדר הא"ב וכל התמונות יש בהם סוד על פי הקבלה . א"לף תהיה נקודה העליונה כמין יו"ד ועוקף קטן עליה והיה פניה עם העוקף הפוך כלפי מעלה ויהיה ירך תי"ו דבוק אל גב באמצע הגג שיהיה גולם אחד ויהיה סוף הגג עקום למעלה מאחוריו קצת והנקודה של מטה תהיה גם כן כמין יו"ד נוגעה בגגה ורחוקה מן ראש של הגוף כשיעור עובי הקולמוס וחציה ולי"ד התחתונה יהיה עוקף קטן למטה לצד ימין ויהיה עוקף שמאל של נקודה עליונה מכיון כנגד עוקף ימין של יו"ד תחתונה כזו : ולהיות בלי ספק טעם כל תמונה סיגוד ע"פ סוד הקבלה כמו שאמרנו כן בפירושו בזוהר ובשאר ספרי הקבלה אכתוב בקצת סמנים מן הבא-בידי בסודו ואכתבנו לי לזכרון . וטעם הא"לף בתמונה הזאת הוא מפני שכתמונה זו היא דומה לשתי יודין וי"ו באמצע שהו בגמטרי כו' כספר השם של ד' יודין העליונה רומזות לחכמה העליונה והתחתונה לחכמה תחתונה והוה הטעם שיהיו העוקפים מכוונים כי חכמה עליונה וחכמה תחתונה שוות זו כנגד זו וזו מקבלת משלמל הימנה חו' משפעת למטה חיסנה כידוע והי"ו לקו האמצעי שהיא ת"ת והמ"י : ב"ת צריך שתהיה מרובעת שלא תהא נראית ככ"ף והיה לה עוקף אחד למעלה לצד ימין נוסף לצד הא"לף ועקב עב למטה ומקל קטן למעלה בצד שמאל על פניה כזו : בתמונה הזאת היא דומה כמו דל"ת בתוך וי"ו כי העקב שלמ"ט היא במקום ראשה של וי"ו והרמז לחיבור הד'ו פרוצוף והמקל של מעלה לצד ימין עליו אמרו בירושלמי אופרי' לגי'ת מי בראך היא מראת להם בעוקף של מעלה זה שלמעל' בראני ומה שמו מראה להם בעוקף של אחוריה לצד א' ר"ל אחד שמו וע"כ יהיה העוקף הימני נוסף לצד ימין נגד חא' ולפי זה יהיה תמונת הב"ת רומז לעולם שהוא סתום מן רוחותיו ופתוח מרוח אחד והיא צפוף מן ריבועו ועקב העב של מטה ישרו בסוד' שכתבנו כונת' והמ"י : גימל היא ראשו ונופו דומה לזי"ן ראשו עב ורגל ימין יורד למטה מעט יותר מירך שמאל והירך יהיה משיך עב ונוגע בה בעוקפה שיהיה גוף אחד וקצת בשיפוע וקצת נמוך ונ' תגן על ראשה כזו :

והסוד בתמונה זו יראה לי לרמז שהי"ו תחתונה הנזכרת מקבלת מכל ז' התבניות ומן שלשה העליונה הנרמזות בג' התגין . והדבקות בז' רומזת שהיא מהן מיוחדת עמהן באחדות והמ"י . וטעם השיפוע והנמיכו אינו אלא שיהא יכול לכתוב אות אחרת שבתבנה בתוכם ולא יצטרך להרחיק אותו האות מראשה : דל"ת יהיה גגה ארוך והגלה קצר ולצד ימין יהיה לו עקב טוב שלא תהא נראית כר"ש ורגלה פשוט קצת בשיפוע כנגד גימל ועוקף לצד ימין בולט על פניה למעלה ואותו עוקף לא יהיה ארוך כזו :

והסוד בתמונה זו יראה שהיה דומה לתמונ' שני ווי"ן סגורין זו בתוך זו העקב ראש אח' של וי"ו והעוקף ראש של וי"ו שניה והרמז לח' ת ויסוד שהם שני הוי"ן המכריעו ושניה גוף וברית מחוברים ומאחדין ולפי שהם משפיעים לתוך הד' שהיא רגל הד' שבמרכבה שהוא העסרה רמזים גם הם בד' והמ"י : הא יהיה כמו ד' רק שהנקודה בתובה דומה ליו"ד מהופכת חלויה בה אותה נקודה לא תיגע למעלה בגגה ולא תהיה הנקודה מסוננת אלא תרצה למעלה דק ולמטה עב מעט עקוסה למטה לצד ימין ולא תהא הנקודה רחוקה סגנה יותר מעובי קולמוס ולא תהיה סמוכה לג' עד שאדם בינוני לא יוכל להכיר החלוק שביניהם ברחוק ד' אמות ולא תהיה הנקודה נגד אמצע הגג לא תהיה כצד שמאל נגד סוף הגג מקל קטן לצד שמאל למעלה על פניה כזו :

והסוד בזאת התמונה יראה לי שהכוונ' שתמונת הה"א הזאת מגלה ומבאר סוד תמונת הדל"ת ר"ל הרמז שהי"ו תחתונה הנזכר כהוא העסר היא כלולה ומאחדת בתוך הב' וי"ן שאכרנו וסוד שלא תיגע ואם נוגע פסול כסוד האתרת עם הלול שהוא כאחד עמה ואינו עמה באחד והמ"י היא סוד סתום וחתו' וי"ו תהיה עגול לצד ימין כמנ

השלישי ופרשת וזיה אב שמוע בבית הרביעי שהוא בית החיצון לימין של המניח ולר"ת כן הוא הסדר קודם משמאלו של המניח ואחריו והיה כי יביאך בבית השני כדלעיל אבל בשלישי והיה אב שמוע וכרביעי שהוא חיצון שמע סימן לדבר הוויית להדדי ושני השי"ן נין דהיינו קודם שמע לצד חוץ אצל השי"ן שבבתים וכן הוא הסדר בשל יד למר כראית ליה ולמר כראי ליה והעולם נהגו כרש"י והרמב"ם כסדר שהם כתובים בתורה ואם החליף הפרשיות בבתים של ראש או בשל יד למר כראית ליה ולמר כראית ליה פסולין :

ב ולפי שנחלקו בזה גאוני עולם ותפילין של אלו פסולין לאלו ואמרו חכמים ז"ל מקום יש בראש להניח בו שני תפילין וכן בורע לכן נהגו קצת הרצאים לנהוג מרת חסדיות ויראת אלהים ומנהגם כך בשאר ענינים נהגין לצאת ידי שניהם ועושין להם שתי זוגות תפילין כשתי היעות ומניחין שניהם : ויכוין בהנחתן שבאותן שיעשין כחוקן איבא דהלכתא בהן הוא יוצא ידי הוכחתו והאחרות יהיו לו כרצועות בעלמא ואין כאן משום כל חוסוף אלא כשעושה חמש כתיים : ואם אינו יודע לכוין המקו ולחניח שניהם יחד יניח כרבי האחד של יד ושל ראש ויסלקם מיד ואח' יניח האחרות על ספק ברכה הראשונה ואם יעשה כן יניח תחלה סוד של ר"ת ואחר כך של רש"י ורמב"ם כדי שיקרא ק"ש ותפילה בשל רש"י והואיל וכל העולם נוהגין כרש"י לא יפרוש עצמו מן הצבור בשעת ק"ש ותפילה דה"ל כעושה אגודות אגודות ואע"פ שבאופן זה יעשה הברכ' על של ר"ת ואין הצבור נוהגין כן אין קפידא כי הברכות עולין לשתייהן ואין הנחת הראשונות וסילוקן נקרא הפסקה כיון שעוסק בהן ואינו פוסק עד שיניח השני או יעש' כן והוא טוב יותר יניח של רש"י תחלה ויברך עליהן כמו שעושין הצבור ויחזו עליו עד אחר ק"ש ותפילה ואחר התפילה יניח של ר"ת בלא ברכה ואם לבו נוקפו שלא יהא כמעיד עדות שקר בעצמו כשקרא בתחלה ק"ש בלא תפילין של ר"ת דשמא הלכת במוחו יחזור ויקרא גם בשל ר"ת שמע והיה אם שמוע :

ג ס"מ לא יעש' כן להני' שני זוגי תפילין לא מי שמוחזק ומפורס' בחסדיות דאל' כ' הוי יוהרא דהא כ' ע נוהגין כרש"י ועו' ששלחו בתב' א' ונפלה בימה שעל קבר יהוקא הנביא ומצאן שם תפילין ישנים מאוד והיו כסדר רש"י ותרמ' גם והנהגין בשתי התפילין שכתבנו גם כשכותב אותה של ר"ת צריך ג' כ' לכותבן כסדר שהם כתובים בתורה כמו לרש"י ולרמ' גם שבמתיבה הכל מודים שצריך לכותבן כסדרן בתורה לפיכך בשל יד שהם בקלף אחד יכתוב קודם והיה כי יביאך ויניח חלק טקום פרשת והיה אס' שמוע ויכתוב שמע בסוף הקלף ואח' כד' לכתוב והיה אם שמוע על המקו' שהניח חלק דסדר הנחתן בבתים בשל יד ושל ראש שוין הם .

ד ולא יניח ב' הזוגות בכים אחד שהרי ע"כ אחת מהן פסולין והוא כמו חול ואסור לתת בכים של תפילין : אלא יעשה שני כיסין ויעשה סימן בכל כים לאיזה הוא עשוי שלא יתן של זה בעת ולהניח שתי זוגות תפילין מסד' אח' שהנהגין בו יש להסתפק אם יש בו משו' בל תוסיף דשמא דמאי דציצית שיכול ללוש כמה בגדים שיש ציצית בהם וה' תפילין וכן משמע אמרו ז"ל בענין כל תוסיף בג' ה' פרשיות בתפילין דמשמע הא שתי זוגות לית בהו משום כל תוסיף או נימא ה"ה שתי זוגות הסדר אחד ואינו דומה לציצית שכל כסות תייב בהן ואגב' מינים בלולב אמרו גם כן ת' פרשיות בתפילין ויש להחמיר שלא להוסיף כלל :

ה די' מניין השיטין וכו' סעיף אחד :

א נהגו הסופרי' ע"פ הקבל' לכתוב בשל יד ושיטין בכל פרש' ופר' ובשל ראש ד' שיטין בכל פרשה ופר' ואם שינה לא פסול ואו' הן ראשי השיטין דשל יד וידבר את תי' וצאי לתת חנ' ההוא תורת' בשניי וקיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות . שלישי שמע את והיו לבבך ובלכתך ירך מוחות . ורביעי והיה ובכל נפשכ' ואכלת יי' בכס אשר יי' בין עיניכם ביהך ובשערך ואו' הן ראשי שיטין של ראש ודבר מזה . הזאת זה שניי והיה וכל פטר חמור מסצרי מביית כל פטר רחם הזכרים . שלישי . שמע נפשך לבנך על . רביעית והיה עשב לא תתן את בניכם . כן כתבם הסוד אבל הסופרים שלגן מדקיקים לעשות כן במנין השיטין ז' כשל יד ז' בשל ראש אבל בראשי השיטין האלו אין נקודות ומשנתן כאש' יקראן ואין קפידא :

לבוש התכלת והלבוש הפולק

אין אף ראשה קצר כמין ב' ופניה שוחם ותגלה ארוך בעיניו כ' קולמוס ופשוט תחתיה בשוה לא שבור באמצע שא כל לא תהיה תמה אלא עוגה מתמעט והולך מעט מעט עד שתיה חדה למטה כנו : וסוד חמנוה ידוע בכמה מקומות שהיא רומזת לקו האמצעי המקבלת מן הכתר העליון הנרמז בעוקצה למעלה ומשפעת לתחתון בצינור ושכיל דק ונעלם הנרמז בהדות שלמט והם י' זיין ראש יהיה עב ומרובע ועובך על גופה משני צדדי. וה' תנין על ראשה כנו : וסודה ידוע רומזת לז' התחתונות המסובלות מן הג' העליונות הנרמזות בתנין ושעם עוברת על גופה סב' הצדדין לומר שהתחלה הז' הם ימין ושמאל ד' חסים ודק ומן אמצעם יצא הקו האמצעי הכלול משתייה ומשפיע לטטה ויש שעושיין הקו התחתון דק בציאת והולך ומתעבה מן הצדדין וחוזר ופתמעט מעט מעט עד שתהיה חדה למטה והרמז שפן האמצעיות יצא צינור לימין ולשמאל ל' לנצח ולהוד ומשם חוזרין ומתערבין ביסוד המכרע בנייה ומשם בא רה בצינור הדק כמו בוי' והם י' חית יהיו ב' רגליה דוסין לב' זיינין החוקים ז' מזון בעיני קולמוס ומתחברים בג' גבוה יחדיו אבל הזיין של צד שמאל יהיה ראשה עגול לצד ימין ומקל קטן יהיה עליה בצד שמאל כנו : וסוד חמנוה איפשר שהיא רומזת שהש היכלות שבעשר עסק הז' כחרים הנרמזים בב' הזיין נין ולכך אינם שוין שסודם ב' עניינים ג' ונעלם ופולם מקבלים מן הבינה היא האם הרובצת על הבנים והיא הנרמזת בחטוטרה שעליה . ומן הכתר והחכם הנרמזים במקל שעליה והם י' סוית יהיה ראשו הימין קצת ארוך ומשפיל ראשו קצת והיה למעל עגול ולא משוך בשוה ועוקן פניו משוך למטה לתוכה והראש הב' לצד שמאל יהי דומה משפ' לזיין והרגל משוך בשוה למטה וגם תנין על ראש השמאלי כנו : והסוד שבתמונה זו היא מחוברת סכ' ו' וזיין לרמז שהחשיעית והיא היסוד שהיא מקבלת מכולם כשהעטרה היא ב' ופרצופים עם הת' היא כלולה מכל כ' ז' אוחיות התורה הרמזים לכל הצינורות ועוד שהיא כלולה מן הת' שהוא השם של ד' שמספרו כ' ומן הראשון היא כ' ע' שהיא הא' הרי כ' ז' והג' תנין שעל הזה לומר שהשביעית שהיא השבת וסוד עולם א' הבא מקבלת מן הג' עליונות והם י' יו' ד' יהיה ראש ופנייה שוים והיה לה לצד ימין ירך קטן ועוקם ותג' בצד שמאל על פניה וכנגדו עוקן קטן יורד למטה אבל העוקן יהיה קצר מן התג' וגם קצר יותר מיך השמאלי כנו . וסוד תמונתה ירמז לחכמה עליונה שהיא הנקודה הקטנה הנעלמת והיא מקבלת מן הכ' הנרמז בעוקצה של מעלה ומשפעת למטה בסוד הבינה הנרמז בעוקצה השמאלי וגם ממשכת רחמים פנימיים רחמים גמורים בחסד הנרמז בעוקצה הימני והם י' כ' ב' ג' פ' תהיה עגולה מכל צד ופנת למעלה ולמטה שוים כנו : והסוד היא רומזת לכבוד הסוּך על נקרת הצור אשר בו הושם משה עד עכור הש' על פניו בסוד ושכותי את בפי וגומר : כ' פ' שושה תהיה ג' קצר ובעקמימותה תהיה עגולה וירוכה יהיה ארוך כנו : כדי שאם היו קופפים אותה שחוכל להעשות כ' כפופה שאין חילוק ביניהם רק שזו פשוט וזו כפופה ולכך לא ימשוך אות בסוף השיטה לעשות ארוכה כלל שלא תהא נראית כריש : וסוד פשוטתה נראה שהיא רומזת לתסרת הכ' כלומר כשתפחה נקרת הצור ומוסר הכ' מעליה תחפש השנתו לראות אחוריה ולכך סומכה ללמד שזו היא כוונתה וסודם באשר יחבאר לפנינו בעה' למ' ד' יהיה גופה וראשה עגול לצד ימין למעלה אבל לצד שמאל יהיה לה זווית וראשה יהיה כפוף לפניה וצואר ארוך יהיה לה למעלה ועל צוארה יהיו שני עוקצין קטנים וחנכה יהיה עב וכפוף לפניה הישב כנו : והסוד כי בתמונה הזאת היא מחוברת מכ' למטה הוי' ולמעל וכוונת סודה לו' ב' הכ' כפופה והפשוטה הנזכרות שתייה הן מקבלות מן הקו המצעי שהיה הוי' שלמעלה היבטו והעוקצין שבראשה רומזים לתסד ודק וע' כיעשה הימיני גדול מהשמאלי בסוד הסתום כי גדול י' סכל אלהים וסוד עקדת יצחק ע' אברה' והמשגול יבין : ס' פ' פתוחה תהיה למעלה לצד

ימין עגול אבל למטה יהיה לה זווית אבל לא יו' ד' הו' לה עקב כמין כ' וג' תהיה למעלה שוה ולא עגול והיה ג' ארוך עד כנגה מושכה התחתון והנקודה שבצד שמאל הרומזת ליו' ד' יהיה משוך עם איה וכמעט בשוה מעט באלכסון כדי שלא תגע למטה והחרטום יצא למטה מן הנקודה כאורך שני קולמוס ויגיע עד כנגד מוטב התחתון ולא יגע בו כזו : וכנו החמוג' דומה לכף וי' דבוקה למעלה כה ואף על גב שיש לה זווית למטה ס' פ' כיון שהיא עגולה למעל ואין לה עקב למטה דמיטפי לכ' פ' מלבי' תכי הבי' ת יש לה עוקן מלמעל ולמטה עקב הזווית למטה אינו מהפך תוארה מכ' ו' ומה שאין עושיין אותה עגולה ממש ככ' פ' טעמא הוא כי ס' פ' פתוח וס' פ' ס' סתומה יהיו שוים ואם יהיו שמה עגולות שמא הסתום תרמה לתינוק דלא חכים ולא שפס לס' מך . וסודה יראה גם כן שהוא שרומזת לחיבור הכ' ה' שהזכרתי עם הוי' כשהיו גד' פרצופים ופתיחותם רומז שהם בחיבורם המטפיעים למטה בכל העולמות והם י' ס' סתומה תהיה עגולה למעלה לצד ימין ולמט' יהיו לה זוויות לימין ולשמאל שלא תהא נראית כסמך' ויסתום אותה לגמרי וג' היא עובר חוץ לסתימה כשיעור עובי קולמוס שתתא נראה עם הצלע הד' שלה כיו' כנו ובתמונה זו תהיה ג' כ' דומה לכף וי' דבוק בה וטעם הזוויות כמו כמ' פ' פתוחה לא שסתומה רומז לסוד גדול צפון כמיה וסתום בסוד חיבור הגד' בהיותה נעלמת בסוד הבינה בסוד ס' ס' סתימה דלסרבה המשרה ודי לסבך והם י' : נו' כפופה יהיה ראשה כמו ראש זיין וג' תנין עליה והג' עב וקצת ארוך ומושבת משוך לצד שמאל יותר מן הראש היטב ובעקמימותם יהיה לה קצת עקב אמנם תהיה שמה עגולה כנו : וטעם משיכה לצד שמאל הוא כדי שלא תהא נראית כבית או ככ' וצואר ארוך כדי שיוכל להסמך אות אצל ראשה ובתמונה זו תרמה לזיין עומדת תוך' וסודה לכוון שהשביעית שהיא השבת והיא העטרה אע' פ' שהיא בראש פינה עיקר קיומה הוא על הוי' וקו האמצעי והתנין מרמזים שהיא גם מקובלת מן הג' עליונה ועוד שהג' היא נקיבה המקבלת השפע מן העליונות שהם זכרים לגבה והם י' נו' פשוטה תהיה כמין זיין וג' תנין עליה אך שולא ארוכה כנו : ושיעור ארכה כריש שתהא ראויה להעשות נח כפופה וסודה ידועה רומז להתפשטות משיכת השפע מן העליונות עד למטה בסוד אמונה אומן והם י' ס' ד' תהיה ג' למעלה ארוכה ולמטה מושבה קצר ותהי עגולה למעלה לצד ימין ולמטה עגולה משתי צדדיה לימין ולשמאל ויסתו' אותה לגמרי וג' למעלה יהיה עובר חוץ לסתימה כשיעור שני עובי קולמוסין כנו : ותמונתה זו ג' כ' כדמות כ' ו' כ' כנו במ' ס' סתומה וכוונתה וסודה הוא כמו סוד הם ס' סתומה אלא שזו סמוכה ביותר ולכך נקראת סמך' לומר שהיא סמוכה ומובלעת בכ' ופועלתא בכל צד רומז שאין לה קץ ותכלית לא בתחלתה ולא בסופה רק היא מסתמכת ומתקיימת לעד לנצח נצחים ולעולמי עולמים מן העולם ועד העולם והם י' עיין והיה אות הראשון כליון יו' ד' שפניה קצת כלפי מעלה וגופה משוך תחתיה בעמידה קצת וכה תהיה זיין עומדת בשוה ונונעת ביריכה למטה מחציה ויש עליה ג' תנין כנו : והרי היא סחוברת מן תמינות יו' ד' עומדת בתוך' ויו' וסודה ידוע לומר הוי' העליונה הרומזת לחכמה עליונה עם הכתר והבינה בעוקצין שלה גם כל הו' התחתונות כולן פונות אל הוי' היא קו האמצעי שתיא הגוף ועיקר האילן והם י' פ' כפופה לא יהיה לה עוקן למעלה אבל יהיה לה זווית קטן-חיה משוכה קצת לאחר ידה שתהא עגולה מבחוץ וכן למטה תהיה עגולה אבל מכפנים יהיה לה זווית כמו בית ויתיה לה עוקן כל פניה לצד שמאל ויורד למטה אל הנקודה שבתוכה והנקודה כמין יו' ד' תהיה למטה בצד שמאל עגולה ותלויה באותו עוקן והעוקן יגיע למעלה שהוא גוף אחר אבל לא תגע הנקודה בשום מקום יותר כנו : ובתמונה זו היא דומה לכ' וי' מהופכת תלויה בה וסודה כסוד ל' וס' אלא שזו בסוד החיבור והחינוק ביותר והם י' פ' פשוטה יהיה לה זווית קטן למעלה ומשוך קצת לאתורים כמו הכפופה ורגלה ארוך עד שאם תכפוף תהיה

לבוש התבלת חלכות תפילין

יד

תהיה מאחוריה כמו כ"ף כזו :
 פשוטה ע"כ וי"קו האמצעי
 השגת אספקלרי המאירה פי השגת האחרים והמ"י צדי"ק כפופה
 יהיו לה שני ראשי הראש ראשון יהיה כעין י"ד שפנית קצת כלפי
 פעלה וידבק ירך האות למטה עב עב באמצע צואר הצדיק למעלה
 מן ירך הצדיק ויהר שלא ידביקנה למטה שלא תראה תואר לעין
 וראשה השני יהיה כעין י"ן והצואר יהיה קצת עב וקצת ארוך כרי
 להסמיד אות אליה ותושבה משוך לצד שמאל היסב יותר משני
 הראשים בעקמומי היסב ותהיה עגולה ו"ת חנין על ראשה כזו :
 וכזו תהיה תמונת ממש כמו נ"ן כפופה אלא שהי' ד'
 על גבה מבחין והיה סודה כסוד נ"ן וכפופת שכתבתי למעלה והי' ד'
 שעל גבה רומות לחכמה עליונה שהיא מחוברת עמהן והמ"י :
 צדי"ק פשוטה יהיה ראשה כמו הכפופה וגופה ארוך עד שיורד
 ירידה מן דבוק הי"ד אליה כעובי ב' קולמוסין וחציה כזו שהיה
 ראוי לעשות צדיק כפופה ו"ת חנין עליה כזו :
 כתמונת נ"ן פשוטה וי"ד עליה תוחד : כסוד נ"ן פשוט
 שכתבתי וי"ד שעליה לחכמה עליונה כמו בכפופת והמ"י : קו"ף
 יהיה גוף שוה ואחורי יהיה עקום ויטב ותלוי בה רגל ולמעל יתק'
 הרגל קצת עב ומתמעט והולך ולא יגע למעל בגג ולא יקרבנו לגג
 כל כך עד שאדם בינוני לא יוכל להכיר החלק שבין הרגל והגג
 ברחוק ד' אמות ומ"מ לא ירחיקנו מן הגג יותר מעובי קולמוס ומקל
 קטן לצד שמאל על פניה כזו : ותמונת זו דומה לכ"ף
 כפופה ונ"ן פשוטה לחוכה : והיה סודה כסוד הב"ף
 כפופה שכתבתי ונ"ן פשוטה כסוד הגו"ן פשוטה שכתבתי שרומן
 להתפשטו השפע למטה א"ל שהנ"ן פשוטה שלמעל רומות לסוד
 התפשטות השפע מן העליונה לתחתונה כאשר כתבתי למעלה והנ"ן
 פשוטה הוא רומות להתפשטות השפע מן התחתונה לעולמות
 שתחתיה לכל המרכבו והכני"ת ומזה הטעם לא תיגע בגבה ואם
 נוגעת פסול כי משם ולמטה אינם נאחדות עמה כדכתי' ומשם יפרד
 והיה לד' ראשים וגו' והמקל שעל ראשה רומן שהיא מקבלת מן
 העליונות ע"י הקו האמצעי ועמהם היא באחדות אחת והמ"י ר"ש
 תהיה עגולה לגמרי מאחוריה ופניה שוים וגנה ארוך ויריכה קצר
 שלא תרמה לכף פשוטה כזו : וסודה יראה שרומן
 לפתיחת הכף של הקו"ף והתפשטו השפע למטה
 ושהיא חופפת ומרחפת על גוליה כאם לטומר ומטעם זה יראה
 ל"ג כ' כוונת מאמרם : ל' כוונת שהרי ש' רומות לבינ' וכמו שמביא
 הרק"ק נ"ט בתחלת פר' בראשי ושם פירשתי ונ"ל הטעם מפני שהבינ'
 היא האם העליונה כמ"ש הכתוב כי אם לבינת תקרא והיא מרחפת
 על בניה בסוד שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך ושתייהן
 נקראות שכינה זו עליונה וזו תחתונה וכן מלמחות שתייהן בשחי
 הרי"ן שבשם כידוע לידועים חן כי שתייהן שוות זו בעליונות וזו
 בתחתיותה . ועוד כי הרי"ש היא דומה לנ"ן הפוכה רומות לשפע
 החמישים שערי בינה היוצאים ומשפיעי' למטה וכן התחתונה מה
 שמקבלת מן הגו"ן שערים העליונים משפעת למטה ולכך נרמזים
 שתייהן ברי"ש ואולי זה ג"כ הוא הטעם ששתייהן נרמזות בת"א
 משתייהן הרי"ן שבש' מפני שגוף הרי"א היא דומה לרי"ש כמו שעושי
 קצת סופרים שמעגלים אותה מאחוריה והי"ד שכתובה יראה לי
 הי"ד שכתוב הרי"א הראשונה רומות לחכמה עליונה הכלולה
 בתוך הבינה שהיא נ"ן והי"ד שכתוב הרי"א האחרונה רומות לחכמ'
 וקחתונ' שהיא הי"ד ועירא דלמטה שהיא העשירי והיא כלולה ג"כ
 בבניה שהיא הנ"כ ה' בחכמ' ה' יסוד אר"ץ כונן שמי"ם בתבונה ודי
 לבין והמ"י : ש"ן ראש' הראשון יהיה כמו י"ד שפנית כלפי מעלה
 ומשך הגוף בשיפוע למטה עד כנגד ראש הג' הראש השני יהי' כמו
 כן כמו י"ד שפנית למעלה ועוקץ קטן עליה ומשוך יריכה למטה
 בשיפוע לצד שמאל עד מקום חיבור ראש הג' למטה א' גפה שהיו
 ג' ראשים מחוברים למטה במקום אחד וכנגד זה יהיה ח"ל למטה
 וראש הג' יהיה כמו צ"ן ונ"ן תאן על ראש' ולא יגעו הראשינות בזה
 כזו : ובתמונת זו יהיה הראשון עם משך הגוף
 ל"ו והרי"א כזו וי"ד ל"ו : שהוא אותיות ז"ו
 דומה : וסודה למון שימשוך ז"ו ויהר החכמ' העליונה הגששכת לה מכת'
 וסודה למון שימשוך ז"ו ויהר החכמ' העליונה הגששכת לה מכת'

עליו הנדמזות בידו האמצעי' עם העוקץ שעליה לתוך קו האמצעי
 הנרמז בו ומשם מתפש' לכל ז' הכנין ונ"ת חנין לג' עליונו ומחבר'
 אותה למטה לרמז לאחוזתו ע"ד נערץ סופן בתחלתן והמ"י ת"ו
 תהיה כמו דל"ת ויריכה כמו דל"ת הפוכה ויגע בה למעלה ויהיה
 סוף יריכה כנגד סוף גנה כזו : וסודה כסוד הדל"ת שכתבתי
 למעלה והדל"ת הקטנה שבתוכה רומות ששני החו"ן
 הללו משפיעי' לתוך העפורה ומתאחדים עמה שהיא כרמזות מרלית
 הרי"א הרגל הרביעי שבמרכב ולפיכך אם אינה נוגעת פסול' שהרי
 היא באחדו עמהן והמ"י : ע"כ כתבתי המעט מזער בקצת סודי
 תמונת האותיו אשר לפי ע"ד נגלו לי במעט חכמת הקבל' שקבלתי
 ואם לא מצאתי בשום ספר התבוננתי דבר מתוך דבר הבל לפי
 מיעוט השגתי והמציחיים מתוך כללי הקבלה אשר הבנתי מתוך
 הוודק' ושאר ספרי הקבלה ובריק רחמנא דסייען ואקוה לאל י"ת
 המגלה סודו ליראיו יתחני בדרך א"ס ואם שטית היכפ' בעדי יוראנו
 נפלאו מתודתו אמן . ואת המעין א' תבהל ברוחך ותעל ת"ו מחשב'
 וזה על לבך לומ' איך יהיה כוונת תמונת באותיו שכתבתי ועל הדרך
 שכתבתי באו מהם כמה אותיו בתמונת משונו זו מזו ורובם כמעט
 יש להם סוד וכוננה אחת עם עצם שינויים א' יהיה הדבר תמוה
 בעיניך כי שא' נא למי שידע מעט בענין הקבלה שמהפכ' השפות
 בפרש' שם של ד' לכמה שמות משוני' זה מזה עד שאר' זל ד' שמות
 הה"ל' ובשום אחד אין בהם רק א' ד' אותיות אלא שכל אחד מורה
 על כח מיוחד ופעולו מיוחד לו י"ת זה ברחמי' זה בדין כידוע
 ליודעים ד' כן א"ס א"נ' כ' שעל הדרך הזה בעצמו נשתנו התמונה'
 וצורות האות' א"פ שברמז כוונתם במעט ירמז הרבה לאותיות
 שוות ומיוחדות מ"מ פעולותיהם וצניורותיהם בסוד השתלשלות
 השפע וכוננה משונות זה לדין זה לרחמים כידוע למטכיליסמעט
 בסוד תמונת האילנות שמציירין בספירות והב' :
 וע' פ' הסודו הללו בצירוף שאר כוונות וסודות הנמסרות על
 כל קרן וקרן תילי ותילישל הלכות זה כל סופר בכתבשלא
 ישנה צורת שום אחת מהן ומיהו א"ס שנה קצת בצורתם לא פסל
 ובלבד שלא ירמה אותן זו הנשתנה לאות אחרת ואילו הקהאותיות
 שבקל אדם שומע בהן על כן צריך לרקוק יותר ככתבתי : היודי'ן
 שבא' ושבג' ושבד' ואחורי הצדיק ובתוך השי"ן והדל"ת שבתוך הת"ו
 זה שידעו נגעי' באות וכאח' שאינה נגעת פסולה וכן כל האותיו'
 צריכין לחיות גולם אחד שאם אינו גולם אחד אינם כתיבה תמת
 לא שביר' והוא פסול חוץ מן זה א' והקו"ף שצריכין שלא ליגע בגג
 ואם נגעין פסולה . וגם אלו היודי'ן שהחכמו' צריכין שלא יגעו
 באות רק עם רגל הרק שבהם ולא יותר ואם הדבוק יותר פסולין
 וצריך לגרורן וכשיגרורן לא יגרורו אותן חדבק הנותר לבדן . דהוי
 כחק טובות רק גרור כל הי"ד הנדבקות וחונן וכתבנה לכתחלה
 ב' צריך לית' בתג שאחוריה לרבעה שלא חתא נראית ככ' וצריך
 ליהר בתג כשנצד שמאל ובעקב שמאחוריה . דל"ת צריך
 ליהר בתג שאחוריה לרבעה שלא חתא נראית כרי"ש וגם בת"א
 צריך ליהר בזה ובתג שבשמאלה . הי"ד לא יקצר אותה שלא
 תהא נראית כיו"ד . הי"ן צריך ליהר שלא יאריך אותה שלא תהא
 נראית כנ"ן פשוטה : ח"ת יהר במקל שבצד שמאל גם
 בחסוטרע שעליה ועשה החסוטרע עליה באמצע : ולא בסופה
 ולא יעשנה ג"כ עליה על גבה כמין כתר כזו : מיתו
 לא מיפסל אם לא נעשית כך רק שתינוק דלא חכיס
 ולא שפש קורא אותה אבל בזה צריך ליהר שלא יאריך גנה
 הרבה כגון א"ס נזמנה בסוף שיטה ואם האריך פסולה ואין
 לה תיקון : י"ד יהר שלא יאריך אותה שלא תהא נראית כו"ו
 ויהר בתג שעליה שתהא כפופה למטה ויש פוסלין אם לא עשת
 כל השני קצות חללו ביו"ד לפיכך יעשה אותם שרם יתחיל
 לכתוב אות אחרת ואם כתב אות אחרת תחלה ואחר כך עשת
 הקצות הוה כתב שלא כסדרן ויגנוז : וי"א שהדין כן בזקא
 בתגלימין שתחתיו אבל בקרן שעליה לא פסל בכך ויש להחמיר :
 הכ"ף קצר לעגלה מאחוריה שלא תהא נראית כב"ת ואם עשויה
 כב"ת פסולה : וכן הכף פשוטה צריך לעגלה מאחוריה
 ואם עשאה כמו דל"ת א' שפסולה ולא יעלל לח תיקון בגרור
 הקרן

לבוש התבלת חלבות תפילין

ג עכו ששנתגיר וחזר לדתו מחמת יראה נשאר בכשרותו והוא מחמת יראה עבר דעתו לשמים וכשר לכתוב :

ד תפילין שכותבן עכו שירופו דאמרינן ודאי לשם ע"א כתבן וי"א יגזו דשמא לשם שמים כתבן ואין לנו לשורפן חנם רק לגנון ואע"ג דבס"ת ק"ל כ"ע חטרף שאני ס"ת דודאי לעצמו כתבת ללמד בה וודאי דלשם ע"א כתבה אבל תפילין הוא אינו מניחין ולמכורן לישראל כתבן ושמא שלא לשם ע"א כתבן :

ה נמצאו ביד עכו"ט ואין ידוע מי כתבן לכ"ע יגזו ולא ישרפו מספק דשמא לא כתבן כלל אלא מיד ישראל באו לידו ולמט נשרפם ס"מ פשוטין הן מספק ויגזו דשמא הוא כתבן :

ו נמצאו ביד עכו"ט ואין ידוע מי כתבן תולין להקל וכשרי דכיון דסתם עכו"ט אינו כותב תפילין לעצמו דלמ"ד הם לו תולין שמיד ישרא באו לידו ולא דמי לציצית דאמרינן לעיל ס"ד סעיף א' שאם לקחן מעכו"ט שאינו תגר שפסולה שאני ציצית שהרי אפשר שהעכו"ט טוואן ועשאן לצרכו הג"ה

ז לתפו בהן וכה"ג ואח"כ עשאן וכן לא דמי ס"ת דאמרינן בע"א בשלית זה למכרו לישראל עכו"ט תגנו דשאני ס"ת דלפעמי מה שאין שייך כן גבי תפילין שאין דרכו לכתבן לצורכו כלל :

ח כה ויש לחוש שמא הוא כתבה חבל תפילין אין דרך העכו"ט לכתבה לעצמו כלל לכך תולין להקל : עד כאן הג"ה

ט אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן העכו"ט יותר מכרי דמיהן הרבה כדי שלא להרגילו לגנובן ולגזולן אבל בשביל דבר מועט יותר אין להניחן בידו שלא יזלו בהן :

י וגם בישראל אין נקחין לכתחלה אלא מן המומחה שבקי בחסרון ויחרות ואם לקח ממי שאינו מומחה צריך לבדוקן :

יא ואם לקח מזה הרבה אין צריך לבדוקן כולן אלא אפילו אם לקח ממנו ק' קציצות אינו צריך לבדוק מהן אלא ג' קציצות ב' של ראש וא' של יד או ב' של יד וא' של ראש אם מצאן כשרי הוחזק זה האיש והרי כולם כשרים ואין השאר צריכין בדיקה ואם לקחן צבתים צבתים חזקתן מאנשים הרבה לקחם לפיכך צריך לבדוק מכל צבת שתי של ראש וא' של יד או שתיים של יד ואחת של ראש וי"א אפילו שתיים או שלש צבתים בודק מהן תפילין של יד או של ראש בכרך ראשון וכן בשני וכן בשלישי ואם מצאן כשרים כולם חוזקין בכשרות : ואם אמר שהוא לקחן מאדם גדול שמחזק בהן נאמן ואינם צריכין בדיקה דעד אחד נאמן באיסורין וכל ישראל בחזק' כשרין להעיד אע"פ שיש לו בו תועל' דהא דמצריכין לבדוק כשאינו אומר כן לא משום דחשידינן ליה אלא חוששין שמא הוא יחזיק עצמו למומחה ואינו מומחה שזה"ש לחוש בכל אדם שאין מוחזק בו אפילו הוא אדם כשר :

יב תפילין שהוחזקו בכשרות אינם צריכין בדיקה לעולם שכיון שמניחין אותם בכל יום האיר שולט בהן ואינה מתעפשות אבל אם אין מניחין אלא לפרקים צריכין בדיקה פעמים בשבוע דחיישינן שמא מתוך שאינו מניחין אלא לפרקים נתעפשו ובלו ונתקלקל הכתב מיהו אם אין לו מי שיכול לבדוק ולחזור ולתופרן גם אילו יניחין כן בלא בדיק' ויכרך עליהן דמוקמינן להו אחזקתן :

מ איך לנהוג בקדושתן ובוה סעיפים :

- א אסור לתלות תפילין בין ברצועות בין בבתי שגנאי הוא להם אבל מותר לתלותן בכיסן :
- ב בית שיש בו תפילין אסור לשמש בו סתתו עד שיציאם או יניחם בכלי בתו' כלי והוא שאין השני מיוחד להם שאם הוא מיוחד להם אפילו מאה חשובין כאחד ואם הם בכלי תוך כלי אם שניחם אינם מיוחדין להם מותר ואפילו אם החיצון מיוחד להן אם הפנימי אינו מיוחד להם מותר : (ועל"מ) ל"ס ס"ו
- ג ואפילו אם מונחים בכלי תוך כלי אסור להניחן תחת מרגלותיו משום כיוון ואפילו תחת מראשותיו אם הם נקנע מראשותיו ממש אסור אפילו בכלי תוך כלי ואפילו אין אשתג עטו

ה א

ד המניח תפילין צריך ליחזר מהרהור תאוות נשים שזהו הגורם הגדול להסיר דעתו ושלא להיות נקי לפיכך אם אי אפשר לו בלא הרהורים מוטב שלא להניח' עד יפנה מחשבתו וימשוך לבו ליראת שמים . ויסיר דעתו מכל דברי הבאי המפסידים גוף ונפש ויפנה לבו לקבל עליו עול מלכות שמים ביראה ובקדושה :

ה אבל ביום ראשון שארעו האבילות אסור להניח תפילין משום דטרוד לבו במרידות אבילותיו דכתיב ואחריתם כיום מר וביין שטרוד כל כך ודאי יסיר דעתו מהם והו' דווקא ביום ראשון אבל מכאן ואילך חייב אפילו באו פניסחדשות לנחמו דכבר אזלה ליה טרדתי' :

ו וס' באב חייב בהן דה"ל אבילות ישנן ולא עדיף מ' כאב משאר ימי אבילות דאבל מיהו אנו נוהגין לאסרו כל היו' לא שנהגין להניחן בזמן מנחה כראיתא לקמן סימן תקנ"ה :

ז חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורין משום דשכיח שכרות וקלות ראש :

ח כותב ספרים תפילין ומזוזות וכן מוכרי תכלת הם ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכ' שמים פטורין מקריאת שמע ומתפלה ומתפילין ומכל המצו' האמורות בתור' שכיח שעוסק במצוה אחת אינו צריך לעזוב אות' לעסוק באחרת שאין אתה יודע שכרש'ל מצות ומה לי אסיעסוק כנו או בזו מיהו בר' א' כשהו בענין שאם יניחו תפילין או יקראו ק"ש או יקיימו אחת מש' מצות תיב' המצוה שהם עוסקין בה כגון שאדם אחד רוצה לקנות תפילין או תכלת ואי אפשר לו להמתין עד שהסופר או התגר יקיים מצוה אחת שבאה לידו כגון הנחת תפילין או ק"ש או שאר מצות ימכור לזה אע"פ שיעבור המצוה האחרת אבל אם אפשר לקונה להמתין יעשה הסופ' או התגר המצו' הבא לידו אם היא מצוה עוברת ואח"כ יחזור לכתוב ספרים תפילין ומזוזות או למכורם ואם יכול לעשות שתיהן כאח' בלא סורח יעש' שתיהן כאחת מיהו יזהר בכל אופן אם איפשר להיות עליו התפילין בשעת קריאת שמע ותפילין יהיו עליו : (כדי לקבל עליו עול מלכות שמים)

ט וכן ת"ח אע"פ שקורא בתורה כל היום (ע"ל סימן כ"ה סעיף א') וסיקן רמ"ח סעיף א') וסימן תרפ"ז סעיף ב') יפסיק מלימודו בשעת ק"ש וחפלה ויניח תפילין ויקרא קריאת שמע ויתפלל ואחר כך יחזור ללימודו כיון שאיפשר לו לעשות שתיהן יעשה שתיהן וכל שכן בזמן הזה שאין תורתינו אומנותינו כל כך :

י תלמיד לא יחלוץ תפילין לפני רבו ועל כיוצא בזה נאמר וירם יד במלך ואמר ר' יוחנן שחלוץ תפילין בפניו וטעמא מפני שנראה כמי שאין אימת רבו עליו שמיקל בכבודו ומגלה ראשו בפניו ועוד שנראה כאילו סורה הוראה בפני רבו לומר כבר הגיע זמן הסרת תפילין והרי הן עדיין על ראש רבו . אלא ימתין עד שיחלוץ הרב תחלה ואח"כ יחלוץ הוא ולשעם הראשון אפילו אין לרבו תפילין כראשו לא יחלוץ בפניו מפני שנראה שמיקל בכבוד רבו ואין אימתו עליו אלא יפנה לצד אחר ויחלוץ שלא בפניו :

יא היה צריך לתפילין ומזוזות ואין ידו משגת לקנות שתיהן תפילין קודמין שזו מצוה שכונפו חו' מחוץ לגופו ומצוה בגופו עדיפא יב מנודה ומצורע אסורין להניח תפילין דבעיא דהא כפרק אלו מגלחין ולא איפשיטא ואוליכין לחוסרא בשב"א תעשה ע"ש :

לט מי כשר לכתוב תפילין ולקנות ממנו ובו סעיפים :

- א תפילין שכתבן עכר או אשה או קטן אפי' הגיע לחינוך פסולין וכן אם כתבן עכו"ט פסולין וטעמא משום דהוקש כתיבה לקשורה דכתיב וכתבתם וקשרתם וארז"ל כל שישנו בקשיר ישנו בכתיב וכל שאינו מצוה מן התורה על הקשירה כגון אילו אינן בכתיבה שנס קטן אפילו הגיע לחינוך אינו מצוה מן התורה אלא מדרבנן והוא אינו בקשירה שהרי אינו חושב עול הקשיר למצות וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה :
- ב וכל הפסול לכתוב פסול בכל חיקין עשיית שר'יע' כפסול הוא בעשיית השי'ן שבבתים שנס'ן נקראת כתיבה וככלל כתיבה הוא וכיון שהוא פסול במקצת עשיית פסול בכל העשייה :

לבוש התבלת הלכות תפילין

עמו אבל שלא כנגד ראשו אם אין אשתו עמו מותר ואם אשתו עמו צריך כלי בתוך כלי אם דעתו לשמש :

ד ואם אין דעתו לשמש משהו הוי כאין אשתו עמו דלנמלק רשכה לא חיישין :

ה ולהניח במש כנגד צידו דינו כתח' מרגלותיו והווי להו בחיוב : שבת ושמש משהו בתפילין לא יאחזו לא בבתיים ולא ברצועה עד שיטול ידיו מפני שהידיים עסקניות הן ושפא נגעו במקום הטינופת :

ו ישן בהן וראה קרי לא יאחזו בבתיים עד שקנה הקרי מעליו ונטל ידיו מיהו מושב לאחזו ברצועה ויסיר אותם קודם נטילת משי שהם עליו עד שיטול ידיו והקרי עדיין עליו :

ז חנכנס לסעודה קבע יש לחוש שמא ישתכר בסעודה ויתננה בתפילין לפיכך נכנס החולצן ומניחן אצלו על השולחן עד זמן ברכה כדי שיהיו מזומנים לו לחזור ולהניחן מיד בשעת הברכה אבל לאכילת ארעי אין צריך לחולצן שאין שכרות שכיח שם :

פ"א הנושא משווי ותפילין עליו איך יתנהג ובו סעיף א' :

א הנושא משאו על ראשו יחלץ תפילין של ראש שננאי הוא להסעד שיסיר המשאו ואפי' מטפחת אסור להניח על הראש שיש בו תפילין משום שכיון הוא להם אבל דבר שהוא דרך ליתן בראש כגון כובע או מצנפת מותר דליכא בחיובוה כיון שהדרך כן לתתו בראשו . סכל מקום אפילו בזה אם הוא משאו כבוד קבין והתפילין נדחקות ממנו צריך לחסירן :

פ"ב אם מותר לשנות של יד לשל ראשו ובו סעיפים :

א גדולה קדושת תפילין של ראש מקדושת של יד משום דרובא של שם שדי הוא בשל רא' והיינו הסי' והר"ת : לפיכך אסור לשנות תפילין של ראש לעשותן של יד ואפי' ליקח הרצוע' מהם לתתו בשל יד אסור שאין מורידין מקדושת חמורה לקדושה קלה אבל משל יד לשל ראש מותר לשנות דמעלין בקד' ואם הם חדשים שעדיין לא הניחם מעולם מותר לשנות אפילו משל ראש לעשותן לשל יד שהרי אין כאן אלא הזמנה והזמנה לבריה לאו פילתא היא : והיכי דמי כגון אם יש לו שני תפילין של רא' חדשי' ואין לו של יד שולה על אחת מהן מכסה של עור ונראית כתפילין של יד בבית אחד ומניחה על הזרוע :

ב ואם התנה עליה מתחלה אפילו לבשה כבר בראשו יכול לשנוחה מראש ליד :

ג והסודר שבו רוכין בו התפילין אם אומניה למיצר ביה תפילין לעולם וצר ביה תפילין חדא זימנא ארעתה דהכי אסור למיצר ביה זוזי . אומניה ולא צר ביה או צר ביה ולא אומניה שרי למיצר ביה זוזי אם התנה עליו מתחלה אפילו אומניה צר ביה שרי וקלף המעובד לשם תפילין אסור לכתוב עליו דבר של חול אף ע"ג שאין כאן אלא הזמנה לבריה שאני הזמנה זאת שהיא לגוף הקדושת ומעטה בגוף הוי הזמנה מעלייתה לענין זה שלא להוריד כ"כ לדבר של חול מיהו אם התנה עליה מתחלה עיבודן שאם יצטרבו לדבר של חול צ"ע אם מותר ליקחנו לדבר של חול :

פ"ג דין איך לחתנהג בתפילין בהכנסו לבית הכסא ובו ט' סעיפים :

א אסור לעשות צרכיו ותפילין בראשו ודוקא גדולים אבל קטני' מותר שאין להם בזיון כ"כ מ' אסור ליכנס לבית הכסא קבוע להשתחו בתפילין שנראשו גזירה שמא יעשה בהן צרכיו ואם אוהזן בידו מותר להשתחו בהן בבית הכסא קבוע ולא חיישין שמא ישפוף ניצוצות בידו דסתם עושה צרכיו בבית הכסא קבוע עושה אותן מיושב ואז משתין גם כן כמיושב דאי אפשר לגדולים בלא קטני וליכא למיחש לניצוצו' שהמי רגלי כלי' מן הגוף כמיש' וליכ' ניצוצות ואם משתין מעומד

אסור לאוחזן בידו מפני שהניצוצות מנהזין ועוד הג"ה מן הגוף לבי שהקליפות קבוע למסוק הוה דומה שלל יפלו כינונות על רגלי ותפסית' עד כאן הג"ה

מפני שאין המי רגלי כלים . ואיכא ניצוצות ומצוה לשפוף שלא יראה ככרות שפכה ויש לחוש שמא ישפוף בהן ניצוצות . ובבית הכסא ארעי מותר לכנס בהן להשתחו כשהן בראשו ולא גזרינן שמא ינשה בהן צרכיו כיון שאינו קבוע ומותר להשתחו בהן כשהן בראשו בין במעומד בין במישיב שאין כאן משום שמא ישפוף בידו דהא הם בראשו ואם משתין בהן במעומד אסור לאחזו התפילין בידו אפי' אם תופש אותן בבגדו מפני שצריך לשפוף בידו ניצוצות שברגלין כדלעיל . וכשמשתין מיושב יכול לאוחזו בידו דליכא למיחש לניצוצות שהמים כלי' . ואם משתין בתוך עפ' תיחוח אפי' מעומד כמיושב דמי דליכא ניצוצות . ולהרמב"ם אסור להשתחו בתפילין כשהן בראשו בין בבית הכסא קבוע בין בבית הכסא ארעי ויש לחוש לדבריו לפיכך לא יכנס ארס לשום בית הכסא בתפילין אלא חולצן ברחוק ד אסות וניתנן לחבירו כמו שיהבאר .

ב איזהו בית הכסא קבוע ואיזה בית הכסא ארעי קבוע היינו שיש בו צואה והוא על פני חשדה בלא הפירה .

ג וארעי היינו שהוא מיוחד להשתחו שם מים שאין אדם הולך בשבילים לבית הכסא והפעם הזאת הוא עושה אותה בית הכסא תחלה :

ד וכשהן בחיובן וחגור בחגורה או בבגדו בידו בימינו מותר בין להשתחו בין לפנות בבית הכסא קבוע דליכא למיחש משום ניצוצות וגם לשכא יקנח ליכא למיחש כשיפנה דהא אמרינן אסור לקנח בימינו כדאיתא לעיל סימ' ג' סעיף י' אבל שיפשוף מותר אפילו בימינו לפיכך היכא דשייך משום ניצוצות אסור אפילו אהזן בימינו :

ה ואם רצה ליכנס לבית הכסא לעשות צרכיו חולצן ברחוק ארבע אמות ונוהגן לחבירו ואם אין אחר עמו ליחנם לו חולצן ברחוק ד אמות וגוללן ברצועות שלהן ואוחזן בימינו כמעט שנתבאר ובבגדו נגד לבו ויזהר שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח וכשיצא מרהיק ד אמות ומניחין :

ו היה לבוש בתפילין והוצרך לבית הכסא בלילה או ביום סמוך לחשיכה שאין שהות להניחם עוד אחר שיצא לא יכנס בהן גוללן בבגדו ואפי' להשתחו מים בבית הכסא קבוע דאמרינן שם שמותר לאוחזן בידו או בבגדו כיון דליכא ניצוצות אפי' כיון שאין לו שהיות אחר כך לחזור ולהניחן לא יכניסם בידו . אלא כיצד יעשה חולצן ומניחין בכריין המיוחד להן אם היה בו טפח דה"ל כאהל בפני עצמו או בכלי שאינו כליין אף ע"פ שאין בו טפח שכוון שאינו כליין לא הוי בסיל לגביהו וכאילו ברשות אחר דמי ואוחזן הכלי בידו ונכנס :

ז בד"א בבית הכסא שבשר שאינו יכול לשמרן בעניין אחר מפני עוברי דרכי' אבל בבית הכסא שבבי לא יכניס כלל כיון שיוכל להכניסם במקום המשתמר :

ח אם שכח תפילין בראשו והתחיל לעשות בהן צרכיו אין צריך לפסוק מיד שיש בו סכנה אלא מניח ידו עליהן עד שיגמור עמם הראשון ויצא וחולצן וחוזר ונכנס וגו' צרכיו :

ט רופא הרגיל לראות עביטין של מי רגלים של חולים שקורק שיתין מות' ליקח העכוש בידו לראותו ותפילין בראשו שהרי אינו נוגע אלא בכלי ואין שייך בו משום בזיון תפילין כיון שמלאכת רפואתו היא בכך מ' בעל נפש יחמיר על עצמו :

פ"ד איסור שינה בתפילין ובו סעיף א' :

א אסור לישן בתפילין אפי' שינת ארעי בד"א כשאוחזן בידו בלא נרתק שמא יפלו מידו אבל כשהן בראשו או בזרועו ואין עמו אשה פורס עליהן סודר בניעור וישן בהם שינת ארעי ולא חשיב השינה היסח הדעת שהרי הוא שוכח כל הכלי עולם בעת השינה ואין זה היסח הדעת אלא כשהוא עומד בשחוק וקלגם ראש' מ' שינת קבע אסור לישן בהם כשהם בראשו דחיישין שמא יפית בהם מה שאין כן בשינת ארעי דניים פורתא ולא אתא לידי הפחה ואפי' בלא פריסת סודר או כשיש עמו אשה אפי' פרס סודר ואפי' שינת ארעי אסור דה"ל בניין ואם הם כרוכים בידו דליכא למיחש לשמא

המבין ועל ידי הבינה אד' מכתובין בין יום ובין לילה ומפני שבתרגול
 גם כן מבין זה שהרי הוא קורא בכל פעם באותו עת ובעליו קורא
 לתרגול שכיוונו גם יש בשמיעתו לאדם הנאה שידע שהוא קרוב
 ליום והגיע עת לעמוד ממסתו לפיכך חקנו ברכה זו בשמיעת קול
 התרגול. וכי לובש כתנתו בעודנו שוכב כמו שהיה מתפאר ר'
 יוסי (ועל סוף ד' סעיף ה') היה לו לומר מלביש ערומים. וכי
 מנח ידיו על עיניו לפותחם היטב היה לו לומר פוקח עיניו.

וכשיושב במסתו היה לו לומר מצביה שפלים. וכשימתח עצמותיו
 היה לו לומר מתיר אסורים מפני שכבר לא היו ידיו זרגליו לכתו
 כאילו היה אסור צדיקים ועכשיו אחר שנמתח ב עצמותיו הוא כאלו
 הותר אסוריו. וכשזוקף עצמו היה לו לומר זוקף כפיפים. וכשירד
 ממסתו ויגיע ברגליו על הארץ היה לו לומר רוקע הארץ על המים
 פילחת שנח לש' שרוקע הארץ על המים הפך שנעו כפי שיופול
 הכריות ללכת עליה שהרי לפי שבוע וסדר היסודות היה ראוי
 שהמים מקיפין את הארץ ואם היה כן לא היה מקום לכריות לדור
 שם וי' ברחמיו על בראוי שנה הטבע והרקיע הארץ על המים
 לתת מקום לדור עליה בראוי ועל זה נאמר לרוקע הארץ על המים
 כל' ח. לכך מברכין עליו נ' כ על החסד הזה. וכשינעול מנעליו
 היה לו לברך שעשה לי כל צרכי שכיון שיש לו לאדם מנעלים
 ברגליו הרי הוא מוכן ללכת לכל אשר ירצה וזהו כל צרכי.

וכשילך היה ראוי לומר אשר הכין מצעדי גברי. וכשחזר חזר
 חגורו או לובש אבנטו שיאזרנו כדי שלא יהא לכו רואה את העור'
 היה לו לומר אחר ישראל בגבורה: (ועל סוף ד' סעיף ה')
 כשמשו' כובע או מצנפת בראשו היה לו לומר עוטר ישראל בתפארת
 וטעם ב' ברכות אלו שפורט בהן לומר ישראל מה שאין כן בשאר
 ברכות נ' מפני שישראל דווקא מצויין בהן ומזהרין בהן יותר כי
 בחגורת חגורה עיקר כוונתם כדי שלא יהא לבם רואה את הערות
 מה שאין כן דעת שא' העכו' וס שאף על פי שהן גם כן חגורים חגור'
 אין כוונתם לצניעות שלא יהא לבם רואה את הערות אלא שיהו
 סזורים בגבורתם יותר שכן היא טבע התגורה מורות את האדם
 יותר שכן כתיב אזור נא כנבר חליצ' וגומר וכתיב חגור חרבך על
 ירך וגומר אבל ישראל עיקר טעמם בחגורה הוא לצניעות שלא יהא
 לבם רואה את הערות והגבורה תגא ממילא לכך מברכין ואומרים
 אזור ישראל בגבורה כלומר אעפ' שאין עיקר כוונתנו לזה מ' ס
 הוא ברחמיו וחסדיו נתן לנו הגבורה אגב נראה לי וכן במצנפת
 וכובע אין כוונת העכו' ס ככוונת ישראל בשוה שהעכו' ס אין כוונתם
 אלא להגין על הראש מפני הקור או החום וכשירצו הם הולכים
 בגלוי הראש ואין מקפידין בזה אבל כוונת ישראל אינו אלא מפני
 שיהא מורא שמים עליהם דק' שאסור לילך בגלוי הראש או
 לפחות מדת חסידות הוא כמו שיתבאר בע' הבסיסין צ' א. (ועל
 סוף ד' סעיף ו' ונסמין ח') לפיכך מברכין עוטר ישראל בתפארת
 כלומר שגם זה השלימות יש לנו ונקט לשון עוטר כלומר דרך
 מעלה צונו בכך ומשום דכתיב היית עשרת תפארת בני י' סיים
 בתפארת. ואף ע' ג' דנשילת ידים שבסמוך גם כן אין כוונתם
 וכוונתנו שוה שהם אינם מקפידים רק לנקיות ואנו לשתרה
 ולקדושה כמו שנתבאר ויתבאר עוד בע' ה: (ועל סוף ד' סעיף ה')

מכל מקום החם אין צריך להזכיר ישראל שהרי אומרים בפ'
 אק' בו כו' מה שאין אומרים כן באלו הב' ברכות לפי באלו השתים
 צריכין להזכיר ישראל נרא' לי וכשיטול ידיו היה לו לומר על נשילת
 ידים וכשירחץ פניו היה לו לומר המעבי שינה מעיני וחנומה מעפעפי
 מפני שעי' הרחיצה הוא מתעור' ופעביר כל התנומות מעיני וא' כ'
 לפי הדין היה לנו לומר כל אילו הגברות הנזכרות ברכה וברכה
 בשעתה כנזכר וכן נגה הקדמונים:

והיינו בימיהם שהם היו מתנהגים בטהרה ובקדושה אפי'
 בלילה היו יודים נקיות. בכל עת אפילו מיד שנתעורר
 משנתם אבל עכשיו אנו אין ידיו נקיות כאילו הזמנים שחלות
 חברכות כל אחת בעתה: (ועל סוף ד' סעיף כ' ג') ועוד
 מפני עמי הארץ שאינם יודעים אותן נהגו לסדר בבית הכנסת
 כדי שיענו העמי הארצות אמן אחריהן ויצאוידי חובתן: (ועל
 דק' ל' כל הגברות מברכין עובר לעשייתן היינו ברכה המצוה שאמר

ה ב ב

לשמה יפלו או אם הם בנרתקם בכל עניין שרי וגם כשהם
 בזרועו ובראשו ומניח ראשו בין ברכיו והוא יושב וישן כוונת
 דליכא בזיון כל כך וגם ליכא למיחש שמא יחטפנו שינה וישן
 שינת קבע. (ועל סוף ד' סעיף ג' ו' וסמין ל' וסעיף כ')

מה דין תפילין בבית הקברות ומרחץ וכו' ב'

א אסור ליכנס בהן לבית הקברות או לתוך ד' אמות של מת
 כשהן בראשו משום דחוי לועג לרש. דווקא בשל ראש
 שהיה מגולה ואיכא לועג לר' אכל בשל זרוע מותר דהא מכוסה
 היא ולית דחוי לה ואין כאן לועג לרש ושל ראש נמי אם כסה אותה
 לית לז' בה. על סוף כ' ג' סעיף ה'

ב בבית המרחץ בבית החיצון דהיינו במקום שבני אדם עומדי'
 שם לבושים יכול להניחם שם לכתחילה. בבית האמצעי
 שהוא מקום שמקצת בני אדם עומדים שם לבושים ומקצת עומדים
 ערומים אינו ראוי להניחם לכתחילה אבל אם היו בראשו אין צרי'
 לחולצן. ובבית הפנימי שהוא מקום שכולם עומדים שם ערומים
 אפילו היו בראשו צריך לחולצן:

הלכות ברבות

מג הלכות ברכות השחר ושאר ברכות וכו' ט

סעיפים:

א ואחר שהניח תפילין יסדר הברכות שתקנו חז' ל לברך אותם
 בכל יום והם מאה ברכות מפני שהיה קבלה בידם. מפי דוד
 הע' ה' שראה בו ברוח הקודש ע' מעשה שראה בימיו שהיו מתים
 מישראל מאה נפשות בכל יום ולא היו יודעים על מה היו מתים
 עד שחקר וחזין ברוח הקודש שעליו שהיה מפני שלא היו משבחין
 ומברכין בראוי לשם יתברך על כל טובותיו שהשפיע עליהם. על
 כן היו מתים בעונש זה לפיכך עמד הוא וחקן להם לישראל מאה
 ברכות שיברכו בכל יום כנגד המאה שמתו וכאז פסקו למות וזהו
 שנאמר נאם הגבר הוקם על ע' ל בנימטריא מאה היו ואסמכת
 ג' כ על פסיק מן התורה דכתיב ועתה ישראל מהי' אליך שואל
 סכך וגו' ואמרו אל תקרי מה לא מאה ר' ל מאה ברכות והם פיראת
 הש' וגו' ית' לנו אילו המאה ברכות על סדר העולם והנהגתו מה
 שנהנין ממנו הבריות בכל יום לפיכך צריך כל אדם לזיחר בהם
 והפוחת אל יפחות והמוסיף ווסיף על כל דבר ברכה שנתקנו לו
 כמו שאחז' ל ברוך י' יום יום בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו
 שנירך אותך. ואמרו עוד כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה
 כאילו מעל דרמו קראי אהדדי כתיב לוי הארץ ומלוואת זכתיב
 והארץ נתן לבני אדם ותיצלו לא קשיא באן קידם ברכה באן
 לאחר ברכה: ר' לקודם ברכה היא לוי ואסורים לך כהקדש
 שהוא לוי ואחר הברכה הותר הבל לבני אדם ואם כן כיון שקודם
 הברכה היא לוי הרי הבל קודש לוי ויש בה מעלה אם נהנה מסנו
 כסו בתרומה שהוא קודש לפיכך תה' כל אדם שלא יכא לדי מעיל'
 ולא יהנה משום דבר מהנהגת העולם עד שיברך עליו וכשתחשוב
 כל הברכות שתקנו ז' ל בכל יום מעת שיתעורר האדם משנתו
 בבקר עם ברכות ק' ש ותפלת וברכת המזון כ' כ כל יום ושאר
 דברים הצריכי' עד שיחזור וישכב בלילה ויברך הספיל חבלי שינה
 כו' תמצא לפחו מאה ויותר. וביום התענית או שבת ויום טוב
 שמתסרין מן הברכות הקבועות ככל יופ' תמצא בהם חרבה ברכות
 אחרות שתקנו להשלים הק' דוק ותשכח ומעתה אתחיל בברכות
 שתקנו על סדר העולם בע' ח:

ב ואעפ' שמן הדין היה ראוי לומר כל ברכה וברכה בשעת
 כגון מיד שיתעורר משנתו שחזרה איו נשמתו שיצאה מסנו
 בשנית היה ראוי לומר מיד אק' נשמת שנתחה בי כולו עד לפגרים
 מתים לתת שבת למקום י' על שהחזירה לו וכן מלכ' כגון שמע
 קול התרגול אעפ' שהוא שוכב עדיין במסתו היה לו לומר בא'
 אמת' תנתן לשכני בינה להבחין בין יום ובין לילה ופירושו הלב
 פקרא שפוי בלשון המקרא דכתיב או מי נתן לשכני בינה והלב הוא

לבוש התבלת הלכות ברכות

פני עור בין בן בריית בין שאינו בן כרז ואמירצ' להוסיף עור בקשו כבאן
הרשו נידו ואין בו משו שינו מטבע שלא הטביעו חז' ל סדר בזה :

ז וכל המוסיף על הברכות הגיה כגון נדכה קומד נופלים נפיונס
טעות הוא בידים שלא בה כי אין ראיות לאוסרם להתק
תקנו חז' ל יותר : שום נדכה שאינם נכרה נגמרת :

ז וכל הברכות שהן על סדר העול והנהגתו והוא איננו עושה
מעשה בה כגון אלהי נשם והנותן לשכוי בינה ורוקע הארץ
על המים אין לחסר מהם אפילו לא שמע קול חרנגול או לא הלך
על הארץ יברך אותם אבל אותם שהם על הנאותיו שנהנה מהם
כשעושה אותם לא יברך אם לא עשה אותם ולא נהנה כגון ששוכב
על מטתו ואינו לא לובש ולא אזור ולא עוטף אין לו לברכה. ויא
שמברך כולסאפי לא נהנה מהסולא נחציב שלא נתקנו הברכות
הללו על הנאת עצמו אלא מטבת להשי' שברא כל צרכי העולם
ליהנות מהם בריותיו הן הוא הן אחרים ואם הוא לא נהנה עכשיו
אחרים נהנו לפיכך לעולם מברך כולם וכנהגה. ואהר יהי ורצון
אוברים לעולם יהא אדם ירא שמים כו רבן העולמים כ' עד
ואומרים פעמי' בכל יום שמע ישראל יי' אלהינו יי' ל מיד אחר
בשכ' מלו כדי לצא כו ידי חובת ק' שכלא בשכ' לו משמע לשונו
כאלו אינו לא ספור דברי בעלמא שבספר אשרינו שאני משכימים
כו ואומרים כו ומייחידים שמו כו אבל כשמוסיף בשכ' לו הוא
מיוחד שמו ומקבל עול מלכותו בקריאתו זאת . (וע' ל סימן כעוף
י' ג' ו' ד') : ואעפ'י שדעתו לקרות ק' ש בברכותיה מיד אח' כ' ככר
יוצר אור כו מ' מ' כיון של פעמים כשעושי קרוב' מן מתעבב בק' ש
עד אחר זמנה וק' ש מצוה לקרות בזמנה כמו שיתבאר עוד בע' ה' :
(וע' ל סימן כ' כעוף ו') : לפיכך יהכוח אם באולייתעכב שיצא
ידי קריאה בזה וס' מותר לחזור ולאומרה אחר כך עם הצבור
בברכותיה ואין בו משום ברכה לבטלה הואיל וקורא עם הצבור
ואח' כ' יאמר אתה הוא עד שלא נבר' העולם כו עד בא' י' מקדש את
שמך ברבים וברכה זו נתקנה כנגד דורות שגזרו בהן גזירות שלא
לקרות ק' ש והוצרכו לקרו' בסת' לכך כהחלת לעול ירא אד' ירא
שמים בסתר כו כלום אף אחר שנתבטל הגזיר ורשאק לירא אותן
גלוי' מ' מ' מזכירקטיהא כל אדם ירא שמיםאף בסתר כלום שיהא
חוכו כבור . (וע' ל סימן תכ' כעוף ג') : ומסיימק מקדש
שמך ברבים שנותנים תודה ושבח לשם י' שנתבטל גזירת
ורשאקאנו לקדש שמוי' ת בגלוי ברבים ולכך אינה פותחת בברוך
שאינה לא ברכת הודאה : (וע' ל סימן ו' כעוף ג') : ואח' כ' אוכר
אתה הוא יי' האלהים בשמים סמל' לכו עד נשוי את שבותיכם
לעיניכם אמר יי' כי או הפסוקים כולם הן מעין נרכת קידוש השי'
שמורין על קדושתו ויכלותו י' ויא' אחר כך ברכת התורה מפני
שרוצין לקרות אח' כ' פרשת התמיד שהיא וידבר שהיא פרשה מן
התורה ואין לקרות פסוק מן התורה בלא ברכה כמו שיתבאר
בסימן שאחר זה בע' ה' לפיכך מקדימין לה ברכת התורה :

ט אבל אנו מנהיגו לומר ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר
יצר כדי שלא לקרות שום פסוק קודם ברכת התורה והרי
הרבה פסוקים יש שאנו אומרים קודם שנגיע לפרשת התמיד לכך
מקדימין אנו ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר ואומרים מיד
אחריה ג' פסוקים מן התורה כגון ברכת כהנים ומשנת או דברים
שאין להם שיעור כו וברייתא דאלו דברים שאדם אוכל מפירותיה
כו עד ותלמוד תורה כנגד כולם ואח' כ' מתחילין אלהי נשמה ואינן
פותחת בברוך ס' השעם שכתבתי למעלה סימן ו' כעוף ג' : ואח' כ'
כך כל הברכות על הסדר שכתבתי נמצא על פי דרכנו ומנהיגנו
שסדרנו מברכת נטילת ידיים שהיא הראשונה ועם ברכת ציצית
ותפילין שאחריה וכל הסדר משם ועד כאן כ' ב' ברכות מן תק'
ברכות שהקנו דברכת לעסוק בדת עם ברכת המלמד תורה ברכת
אחת היא לפי הנוסחא שלנו שאנו אומרים והערב נא בוי' כמ'ן
שיחבאר בסמוך בס' ד וכן ברכת המעביר שינה עם ברכת גומל
חסדי טובים כ' ברכה אחת היא לפי הנוסחא שלנו שאנו אומרים
ויהי רצון בוי' כמו שנתבאר אלא שבכל אחת משתי הן הברכות
ראשונה היא הפתיחה והשנית היא החתימה וזעפ'י שכל א' היא
גריכה הסמוכה לחברתה אפ' ה פותחת בברוך מפני שמתחלת

בהן וצונו לעשות בצדיק לברך לה קב תחל על מה שצונו וקרבונו
לעבודתו אבל אלו הברכות הודאות ושבח הן יכולין לברך אח' כ'
וע' ל סימן ו' כעוף ג')

ד ומסדרין אותן כב' ה כמו שסדרנו למעלה על ראשון ראשון
ועל אחרון אחרון שאם ישנה את סדרן לפעמים היה מברך
ברכה שאינה צריכה כגון אסיה מקדים זוקף כפופים קודם מתיר
אסור ופגניה שפלי לא צריך לברך אלו הב' שבכלל זוקף כפופים
גבל' ל' אלו הב' ואין צרי' או לברכה : לפיכך לא ישנה אותן מסדרין
חן מברכת נטילת ידיים מפני שיש בה קדושה ונוסח שלם והוא
חובה יות' מכל הברכות כמו שנתבאר למעלה סימן ו' : ואע' ג' דק' ל'
דברכה הסמוכה לחברתה אינה פותחת בברוך ברכות הללו כולן
פותחות בברוך מפני שמתחלה לא נתקנו לברכה סמוכות ולו רק
כל אחת בשעתה כמו שנתבאר . (וע' ל סימן מ' ו' וסימן קפ' כ' כעוף
ו' וסימן רע' ט') : וכיון שמתחלה כך ניתקנו אעפ'י שעכשיו מסדרין
אותן ספוכו זו לזו אין משנא אותן מתקונן הראשון ועוד מפני שהם
ברכות קצרות והיון כמנ ברכת פירות וכשיגיע לברכת המעביר
שינה מעיני ותנומה מעפעפי יאמר מיד אחריה ויהי רצון מלפניך
שתרגילני בתורתך בא' גומל חסדים טובים לעמו ישראל וצריך
לומר ויהי בוי' מ' מפני שברכ' אחת הי עם המעביר שינה שא היתה
ברכה בפני עצמה היתה גם כן פותחת בברוך כמו השארות כולן
ועל כן אין לענות אמן אחר המעביר שינה שהרי אינו עדיין סוף
ברכ' עד אחר גומל חסדי טובי לעמו ישראל ואין להקשו א' כ' שברכ'
אחת היא והרי היא ארוכה והא ק' ל כל הברכות צריכין להיות מעין
הפתיחה סמוך לחתים ובהך ברכה ליכא דשפיר הוי מעין פתיחה
סמוך לחתים מהמעביר שינה דסמך לחתימה איכא ותנמליני
חסדים טובי והיינו גמילות חסדי טובים שע' השינה יש לו לאד'
מנוח ומרגוע מעמלו ויגיעו ויש בו תועלת ג' כשיני שמעכ' מאכלו
ואח' כ' ה' כ' סעבי מטנו השינו ומחדש כחו כבראשון וכדאמרין
במדרש חרשים לבקרים כו והרי אין לך גמילות חסדים מלש'י
יותר מהעברת השינה והיינו ממש מעין פתיחה סמוך לחתימה .
(וע' ל סימן כ' כעוף ג')

ה ויש עוד נ' ברכות שצריך כל בן ישראל לברך והם אילו בא'
אמ' ששעני ישראל כדי לתת שבח והודאה לה' ששעשהו
מבני ישראל אשר בחר בנו מכל העכו' ס וקרבונו לעבודתו ולקיים
מצותו . ואח' כ' בא' אמ' ה' שלא עשני עבד ר' ל עבד כנעני שאף
על פ' שהו טוב מזה העכו' ס שחייב בכל מצות שאשה חיבת בהם
בדילפינן לה לה מאשה מ' מ' הוא מזולל מאוד שאילו יחס חכות
אבות ואסור בנת ישראל ושאר ענייני שפלו' שיש בו ואח' כ' מברך
בא' אמ' ה' שלא עשני אשה שאע' פ' שהיא טובה ומעולה הרבה מן
העבד . מ' מ' אינה חשובה כמו הזכרים בישראל שהרי אינה חייבת
בכל המצות שפטורה ממצות עשה שהזמן גרמה וגדול המצווה
ועושה ממי שאינו מצווה ועושה ואשה במקום שלא עשני אשה
מברכת שעשאני כרצונו והוא כמו שמצדיק עליה את הדין על
הרעה . ויש נוסחאו שכחוב בהן בברכ' ראשון מאילו הג' שעשאני
יהודי או ישראל ונוס' זה יכול לברך אפי' הגר מעכו' ששהרי נעש' גם
הוא יהודי או יכונה בשם ישראל אבל נוסח' שלא עשני עכו' ס לא
יברך שהרי היה עכו' ס מתחלה וברכות אלו מעיקרן על תחלת
היציר נתקנו ונ' ל שמשעם זה אנו מסדרין אותן בתחלה מיד אחר
לשכוי בינה מפני שברכת אשר יצר ויהי נשם ולשכוי בינה כולם
נתקנו על היצירה לפיכך סמכו להם ג' כ' אלו הג' שתקנו על זה
ומכאן ואילך מתחילין בברכות של הנאה :

ו עוד יש ברכה אחת בסידורים שלנו והם סדוריאשכנו בא'
אמ' ה' הנותן ליעף כח ונתקנה על שאד מפקיד נשמתו בערב
ביד הק' בה עיפה מעבוד קשה כל היום וסחזירה לו בכקר שקשה
ושלו' ע' המדרש דרשימל בקרי רבה אמנתיק כשר זדם מפקיד
פקדון ביד חבירו וסחזירו לו בלוי ומקולקל אבל אדם מפקיד בכל
ערב נשמתו ביד הק' בה והיא מייפה ומחזירה לו חדשה ורגועה .
ומסדרין אות' קוד' המעבי שינה שהיא מתוקן על החצ' פניו ותנא'
הרגועה היא סורגשת מיד קודם רחיצת הפני' . ואח' ברכת גומל
חסדי טובי ואמ' יהי רצון מלפני יי' אוא שתצילני היו ובכי' ומסעני

חוקתו לא נתקנה על הסדר הזה רק כל אפני עצמה נתקנה הלכך
אנו אף עפ' שמסדרין אותן זו אחר זו תיקונים ונוסחן הראשון לא
זוה ממקומה :

בד דיני ברכת התורה וכו' סעיפים :

א קודם שיתחיל ללמוד או לומר דברי תורה יברך ברכת התורה
ומאד מאד צריך האדם לזהר בה להראות שהתורה היא
חשובה בעיניו נהנה ממנה כפיו שמברך על כל הנאותיו ואם אינו
מברך עליה אינו זוכה לבן ת"ח שזה עונשו מדה במדה שמאחר
שאינו מברך עליה מורה שאין קורא בה לשמה ואינו משמח עמה
ולא נהנה בה אלא היא בעיניו כאומנות בעלמא לפיכך אינו זוכה
לשלשלח הנמשך לעוסק בה לשמה דכתיב לא ימוש מפיק וגו' .
ואסמכוהו אקרא דירמיה שאמר מי האיש החכם ויבן את זאת ואש'
דבר פי יי' אליו ויגידה על מהאברה הארץ וכתיב בתריה ויאמר יי'
על עזובם את תורת יי' וגו' ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה' אר' זל'
דה פ דקרא מי האיש וגו' מרז' ק הגביא דבר זה נשאל לחכמים
ולנביאים ולמלאכי השרת שהם כולם נכללים במלות חכם ונבון
ואשר דבר פי יי' אליו ונבול' לא יכלו לפ' על מה אברה הארץ את
חכמיה שלא יוולדו בה עוד עד שפירשו הק' בה בעצמו שנא' ויאמר
יי' על עזובם את תורת יי' וגו' וסיים ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה
לומר שלא היו מברכין על התורה תחלה ונראה שפירשו ה' לכו
מלשון טיול ושעשוע כמו והתהלכתי בתוכם כלומר שלא חשבו
לימודה לטיול והנאה רק לאומנות ושלא לשמה ולא רצו לפרשו
על עזובם את תורת סמ' דא' לכ' למה לא פירשו החכמים שברור
שהרי הדבר גלוי וקל הוא להבין שעל עזיבת התור' נאברה ונחרב'
הארץ אלא ודאי לפי שראו שהיו עוסקין בתורה וראו שאפ' ה' נאבר'
האר' לפי שממו עלי' חכם ולא ידעו לפרש עד שפירשו הק' בה בעצמו
שזוא יודע כל הנסתר ודע שלא היו מברכין עליה תחל מפני שלא
היה חשובה בעיניה רק עסקו בה כאומנות בעלמא ושלא לשמה :
ב וחיוב לברך בק' למקרא בק' למשנה בין לתלמוד בין למדרש
דכולהו תורה מיקור :

ג ואפילו מי שכותב ד' אעפ' שאינו קורא חייב לברך :

ד הווקא כותב שעושה מעשה בכתיבה לפיכך מברך אפילו
אינו קורא אבל הכהרר תורה אינו צריך לברך שאין
מברכו על מחשב . וכוהמורה הלכה או פוסק דין ואינו אומרהשעם
אינו צריך לברך שהשע' שהוא העיק' ד' אינו אאמהרה' ומי שאומ'
פסוקים דרך ריצו ותתנה ולא דרך קריאה יש אומרים שאינו
צריך לברך :

ה וזה נוסח הברכה בא' אק' בו לעסוק בד' והערב נא
יי' אהינו את דברי חורתך בפנינו ובפיות עמך בית ישראל ונהי'
אנחנו ונאצינו ובנאצינו עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולושרי
תורתך ברוך אתה יי' המלמד תורה לעמו ישראל :

ו וכן י' והערב בו' ופי' ברכה א' היא עם לעסוק בד' ולכן אין
לענות אמן אחר לעסוק בד' שאין עונין אמן באמצע הברכה
ונרא' לי שאינו הכרח דדילמא אינה פותחת בברוך מפני שהיא
ברכה סמוכה לחברתה : ואין לחתום בא' למדני חקך' שהיא
פסוק בתהלים מפני שאינו לשון ברכה והודאה לשעבר אלא לשון
בקשה וגם דוד דרך בקשה אמרו יי' שאתה ברוך לכדני חקך ואנו
כל הנדכות בלשון הודאה אמרו לתת הודאה ושבת לש' על מה
שנתן . נו כבר . עוד יש ברכה אחת על החורה והיא זאת בא'
אמ' ה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו בא' נתן
תורה . ותקנוה בפני עצמה על הס' כשקורין אותו לתורה כב' ה
בציבור ואחר שהקנוה בציבור אומרים אותה ג' ככל בקר קודם
שאומרים פסוקים והולחו ב' ברכות על התורה ככל בקר ואין
לתמוה למה אין מברכין ג' כ' ברכ' לאחריה כמו שמברכין על הס' ת
ברכה לאחריה . (וע' ל' סימן קל' ע' סעיף י') דבשלמא בשקורין
אותו לתורה שייך שפיר ברך לפניו כשמתחיל בספ' תורה וברכה
לאחריה כשמסיים והולך ממנה כמו בכל ברכת חנהנן שמברכין
לפניה ולאחריה אבל הברכה שמברכין כל אחד על מה שחייב
ללמוד ולעסוק בתור' זה החיוב הוא מוט' עליו בכל עת דכתיב והג'
בה יוסס וזילתעאין שייך לומר לברך לאחריה שאין זמן בכל היוס

ובכל הלילה לומר עליו שהיא לאחריה . וכל שזה השעם נכח
למנהגינו שאנו מברכין בכל בקר ב' ברכות על התורה כד' שתהא
אחת נחשבת לברכה אחרונה על הלימוד שלמד אחתה שלא היה
יכול לברך קוד' לכן עד שיישן בינתיו דהו' השינ' הפסק ויהי שפיר
אחריה ואין לומר שהיה יכול לברכה כשהפסיק ללמוד אחתה
כשהלך לישן דתא חייב להגו' בה אפי' במשחו עד שישתקע בשינ' -
(וע' ל' סימן קל' ע' סעיף א') וא' כ' אין לו עת אחר לברכה עד הבקר
כשיעור משנתו והברכה השנייה היא נחשבת לברכה ראשונה על
מה שילמד היום שבא ואעפ' פי' הג' ה' ילמדנו רבותינו מה
של פי' זה חיה לנו להקדים שכתב מל' ת' כלנוס מלכות חלק
ברכת אשר בחר בנו כו' קוד' התכלת סימן מ' ז' סעיף ו' כתב שפ'
לעסוק בדברי תורה דלעסוק רבינו מה שמברכין נ' כרכו התורה
להבא משמע ותהיה ברכת אשר בחר בנו נחשבת ללימוד
של אחתה ולעסוק על מה שילמד היום מכל מקום
הואיל וגבי ס' ת תקנו לברכה ראשונה לקחוה גם כן כאן
לברכה ראשונה :

ואפילו כדעבד לברך על שום מעשה ביום של אחריו לא מניחו הא' אין
זה גרוע מאכילה שאחר שנתעכל במעיו אפי' ביומו אין לברך עליו והרי
הורנו רבינו עננו בסעיף י' ב' מזה הסיומוש' א' שיכת קבע ביום נריך
לחזור ולברך ברכת התור' על מה שילמד ומסתמא לא אמרנו רק לברך
ברכה אחת והיא אק' בו לעסוק בד' מ' מדקבע שיברך על מה שילמוד
דמשמע ודאי כן ולא אותה ברכה שהיא לדעת הרב על מה שצ' למד
והרי אפי' ביומו אין לבר' אחר הפס' שיכ' על מה שבכ' למד וכ' בהפסק
לילה וכל שכן להפסיק לכתחילה עכ' : תשובה מה שמתמה' וכי ראוי
להפסיק לכתחילה כו' תמימה' מאד עליו וכי זה נקרא הפסק לכתחיל'
לפי מה שכתבתו והאמת כן הוא הדין שחייב אר' להגו' בה אפי' במשנתו
עד שישתקע בשינה ואם כן הפסק השינה אינו אלא אכוס וחשיב כמו
דעבד לכך כ' ל' שניך לברך אחריו כשיפסק האכוס כיון דאכוס הוא
בהפסק זה ומה לי אם הוא ביומו או ביום של אחריו כיון שגמ' האכוס
עד יום של אחריו . ואשר רנית לדמותו לברכה אחרונה של אכיל' אחת
שנתעכל במעיו כו' ל' שאין כאן דמיון כלל דהתם אחר שנתעכל אין
דבר בעולם מאותה אכילה לא הוא ולא הרגש הטע' שנהכה ממנו אבל
הכ' מה שנתעכל שייך אס' תדל' השכחה לעיכול וכי האר' שוכח בשינה
מה שלמד אתמול כ' לילה שהרי זה זוכר מה שלמד והוי' כלל נתעכל
כל זמן שזוכרו ועל זה כ' תהלי' מ' ותודתך בתוך מעי . ואשר כתב והרי
הורנו רבינו עננו בפע' י' ב' כו' עד והרי אפי' ביומו אין לבר' אחר הפסק
כו' לא ידעתי מאי קאמרת דאדרבה איפכא מסתברא דהיא הנותנת
דמשום דשיכת קבע שביום לא הוי הפסק גדול כל' כך כמו שיכת קב' של
הלילה לפיכך אינו נריך לברך אחריו על מה שלמד מקודם לין רק על
מה שילמוד מכאן ואילך מידי דהוי' אהיטח הדע' דרב' לן ונברוך דלע' ג'
דנקרא היטח הדעת לזה שני' לבר' על מה שרוז' לאכול או לשתי' אחר' פ'
אינו נריך לברך על מה שאכל ושתי' כבר ה' הכא . אבל שיכת קב' של
הלילה שהוא היטח הדעת גמור והפסק גדול והוא היה אכוס בהפסק
זה ודאי צריך לברך תחלה ברכה אחרונה על מה שלמד אתמול ואח' כ'
לחזור ולברך ברכה ראשונה על מה שילמוד היום י' מה צדור כ' ל' עוד
כתבת וז' ל' אבל היה כ' ל' שאין כאן קושיא כלל משהי' הנרכות כי האח'
היא ברכת המנוה ולכך מברכין אק' בו לעסוק כו' והאחת היא ברכת
הנהנין : כי הלימו' הוא הכא' כמו שכת' רבינו . וכמו שמברכין שתי ברכו'
על המנוה של מנוה אפי' אר' לו רק כזית לפי שהכא' הגוף שיש בו מנוה
עשה מברכין ברכת המנוה וברכת הנהנין : וכך באכילת הפסח ושאר
קרבני' כו' וע' ל' לדעת רבינו שברכת אשר בחר בנו היא ברכה אחרונ'
על מה שלמד אתמול למה שינו כוסחה מברכ' אחרונ' דעל הס' ת' בנינו'
עכ' ל' על ז' אה' אש' ואומר שאין כ' ל' כלל טעם זה שאם היה להס' ז'
טעם זה היה להס' לתקן לעשות שתי ברכות ראשונות בכל פעם קודם
שיתחיל ללמוד . אלא כ' ל' דם' ל' לחו' ל' שאין הכאת מנוה זו רומה לשאר
מנוה שברכין מהן הנון מנה ופסח ושאר ג' נתיים . דהתסה הכאה והמנו'
שני עניינים הסה הכאה היא מה שנהנה גופו מאת האפיל' אפי' לו היה
בה מנוה כמו שכת' משאכ' לחס' וכשר והמנו' היא מה שאוכל מנה ולא
סמן ושאוכלו לשם מנה וכן בקרבן . אכל

לבוש התבלת

הלכות ברכות

יה

ב טעם לומר משנת איזהו מקומן וכו' סעיף א'

א ואחר פרשת התמיד אומרים משניות דפרק איזהו מקומן וברייתא דר' שמעאל אומר ב' ג' מידות כו' וטעמא משום הא דאחז' ל' לעולם ישלש אד' שנותיו שליש במקרא שליש במשנ' שליש בתלמוד ואסמכות רבנן אקרא דושננתם אמרו אל תקרי וסננתם אלא ושלשתם . ונ' ל' דה' פ' מדכתיב קודם זה והיו הדברים וגו' על לבבך מדאמר שיהיו על לבבך על כרכך ר' ל' אחר שלמדחם אותם פעם א' יהיו על לבבך אבל אחר כך תשנה אותן עוד בפעמים מדלא כתיב ושניתם בחד נון מאי ושננתם ככ' נונין אלא ש' ש' שישנה אותן בפעמי' והרי ג' פעמים וע' כ' הם מקרא ומשנה ותלמוד שכל א' מבאר את ד' רים יותר כי המשנה היא פי' על המקרא והתלמוד הוא פי' על המשנה והוא א' תקרי וכו' כלומר א' תשנה לומר וסננתם ר' ל' בפעמים הכל עם הראשון אלא בפעמים חוץ מן הראשון ואם לא כן מאי כוננתם באמרם א' תקרי כו' היאך קורין ומשננתם ושלשת' א' ע' כ' כך פירושו נ' ל' והקשו בגמרא מי יודע כמה חיי ותוצו לא נצרכא לא ליומי כלו' שצריך בכל יוסלמוד משלשתן ולכך אומרי' זה את זה וידבר זהו מקרא איזהו מקומן זהו משנ' ומדרש דר' שמעאל היו במקום חלמוד כי המדרש כתלמוד ומה שבחרו בו המשנה וזו הברייתא יותר מאחרות היינו משום שאחר שקראו פרשת התמיד שהיא במקום הקרבת קרבן חסיד כמו שכבר אמרנו שאמר הק' בת' לא ידעם שכל זמן שעוסקין בקרבנו' מעלה אני עליהם כאלו הקריבו סומכין אחריה משנת איזהו מקומן שהיא שייכא יותר לפרשת התמיד שמדברת ג' בקרבנות ואחז' ל' כתיב בכל מקום מוקטר מוגש לשמי והקטו וכי בכל מקום מקטירין ומגישין אלא אלו ת' ח' שעוסקים בהלכות עבודה בכל מקום מעלה אני עליהם כאלו מקטירין ומגישין לשמי ומה שתקנו דווקא אלו המשניות מן הקרבנות ולא משניות אחרות מאותה מסכתא שהיא זכחים והיא כולה מדברת בקרבנות בחרו ב' זה שהוא איזהו מקומן יותר מבשאר משניות מפני שבכל המשניות של זה הפרק אין בהם מחלוקת לתנאים כי כולם משניות ברורות למשה פסיני . והקנו אח' כ' במקום התלמוד מדרש דר' שמעאל משום שהיא תחלת הורת כהנים שהיא ראש לכל הקרבנות קבעה אצל הקרבנות :

ב דיני מן ברוך שאמ' עד ישתבח וכו' ט' סעיף ב'

א ואח' כ' מתחילין לומר ברוך שאמ' וכו' ונתקנה ברכה זו משום שאחז' ל' שחייב אדם לגמול הלל בכל יוסלשבת הש' בתהלות ותשבחות של דוד ולא ר' ל' הלל המצרי אלא פסוקי דזמרה וקראום הלל סלום שמחחילום מסומור תהלה לדוד ארוממך וגומר עד כל הנשמה תהלל ליה וגומר ועוד אחז' ל' כל האומר תהלה לדוד ג' פ' בכל יום מוכסח לו שהוא בן עת' ב' : (ועיין בסמוך סעיף ז') וכיון שמוסל על האדם לאומרו בכל יום תקנו לאומרו קודם התפלה כי כן הוא דרך המוסר ותכסים מלכות לסדר השבח תחילה ואח' כ' יבקש צרכיו ממנו . ומטעם זה ג' מאחר שחייבו חז' ל' לאומר תקנו ברכה לפניתם וזכרה לאחריהם והם ברכה ברוך שאמ' ל' לפניתם וברכ' ישתבח לאחריהם כמו שתקנו ברכה על כל מה שחייבו חז' ל' לעשות ברכה לפניו ולאחריו . וצריך לאומרו בנינו ובנעימה כי הוא שיר נאה ונחמ' ואחז' ל' שיש בו פ' ז' תיבות וסימן ראשו כחספ' ז' כלומר הברכה הראשונה תהיה פ' ז' תיבות :

ב ואם סיים ברוך שאמר קודם שסיים החזן יש לו לענות

אמן על ברכת החזן :

אבל אם סיים עם החזן לא יענה
אמן שאין עונן אמן אחר ברכת
עצמו באמצע ענין מפני שאינו
דרך מוסר ולא עוד לא אפילו הוא
סגונה וככזו יחשב שמראה בכל
פעם באו סיים ונמלך וחת' ומברך
בזה מגונה :

אבל אחר ישתבח יש שיש לו לענות אמן אפי' על ברכת עצמו בין שתוא סיים ברכתו סוף פסוק דזמר וכל ברכ' שהוא לסיום ותגל

אחר ברכה הסמוכה לה כגון זו מחוק המוסרה הוא לומר אחריה בעצמו אמן שהוא כאילו נוטל רשות מן המלך שעמד לפניו וסברו והולך לו ואנו אק' נוהגין לומר אמן אחר סיום ברכת עצמו בשום מקו' חוץ מברכ' המזון בבני ירושלים (וע' ל' ס' רע' סעיף א') ומפני שהשתי ברכות הללו ברוך שאמר ישתבח סמוכות זו לזו ראשונה דפסוקי דזמרה וזו אחרונ' צריך לית' שלא להפסיק בנייתם בדבור מיהו לא עדיף מקריאת שמע וברכותיה :

ה הלכך בין המזמור' שואל מפני הכבוד ומשי' שלום לכל אדם ובאמצע המזמרים שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד . ואסור להפסיק אפילו לצורך מצוה : ואם חזמן לו שצריך להפסיק יאמר קודם שיבר' אלו הפסוקים ברוך יי' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ויאמרו כל העם אמן והלל ליי' וברוך יי' לעולם אמן ואמן וברוך יי' מציון וברוך יי' אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן דהו' להו' אלו הפסוקים כסוף ברכה למה שאמר ואח' כ' כשחזור ויתחיל ממקום שפסק יחזור לומר חלה נס' כן אלו הפסוקים לפי שהם כמו תחלת ברכה למה שיאמר ויגמור הזמירות ומטעם זה קבעו הפסוקים האלה אחר כל הנשמה תהלל וגומר שברוב פעמים כשמפסיקין מפסיקין שם : ומיד אחר ברוך שאמר יאמר הודו ליי' קראו בשמו' ונ' ל' אותם שאומרים תחלה פסוק מי ימלא גבורות יי' ישימיע כל תהלותו טועים גמורים הם ואסור לאמר . ומי שאמר הרי הוא כמחרף ומגדף לפי שכוון שהוא מתחיל עתה לומר זמירות ותשבחות ואומר תחלה מי ימלא וגו' משמע פירושו מי שהוא רוצה למלא גבור' יי' כדי שישמיע כל תהלתו יאמר הודו ליי' קראו בשמו' וגו' והרי זה חירוף וגידוף כי מי הוא זה ואיזה הוא שיכול לספר כל תהלות יי' דיו אלו ימי וכו' בשלמא מי שיאמר פסוק זה אחרי שיסיים שירות ותשבחות שפיר קאמ' שאז משמעו ופירושו כאן אומר הנה אפסיק לספר בשירות ותשבחות ולא משום דסיימתי כולו שבתו דמרי כי מי הוא זה שימלא גבור' יי' וישמיע כל תהלתו על כן אפסיק הפעם אבל בתחלה השירות ותשבחות ודאי אסור לאומרו כי מחרף ומגדף הוא כמו שככתבי נ' ל' רת יתחיל לומר מיד אחר מלך מהולל בתשבחות הודו ליי' קראו בשמו' כו' כאשר הוא פתוב כ' ד' לפי שדו' קבעו לאמו' בכל יום לפני הארץ בנקר בקרנן חסיד עד ובכתיביו אל תרעו ובתמיד של בין חערבים מן שירו ליי' ועד והלל ליי' וגומר וכל הפסוקים כמו שהם בסידורים עד אשריה ליי' כי גמל עלי' :

ו וכשמגיע לבי כל אלה העמים אלילים יש להפסיק בן אלילים

ובין ויי' שמים עשה שלא יהא כחחר למעלה :

ז ואח' כ' אומרים מזמור לתודה ויש לאומרו כנגינה מפני שהוא שיר נאה ומשובח שהיו אומרים אותו על כל קרבני התודות

שהיו מקריבין קלחת שבת ותודה לאהי'ס אוחו על כל הטובו שגמ'ינו לפיכך ארז' ל' כל השירות עתידות ליבטל חנן . ממזמור לתודה כי חסדיו וטובותיו לא יפסוק לעולם כמו שנאמר כי לעולם חסדו . ובמדינות אלו אין נוהגים לאומרו בשבת ויי' ש' שאין תודה קרבה בחזן מפני שהוא קרבן יחיד וכן בפסח אין אומרי' אותו אפילו בח' ד' דפסח ובע' פ' מפני שלא היו יכולין אז ג' כן להקריבו משום לחמי חמץ שהיו מביאין עמה ואע' פ' שבע' פ' היו יכולין לאכול חמץ עד חצות היום מ' מ' אק' שמעשין בומנו שהוא יום ולילה עד חצות :

(וע' ל' סימן תס"ח כאיף י') ובשבת ויי' ש' מוסיפין כאן עוד לומר

ס' מזמורים והם אלו א' מזמור יי' ש' השמים מספרים כבוד אל .

ב' מזמור ל' ד' לדוד בשנתו את טעמו וגומר . ג' מזמור צ' תפלת

למשה וגומר ד' מזמור צ' א' יושב בסתר עלייו תגמור . ה' מזמור ק' לה

הללויה הללו את שם יי' וגומר . ו' מזמור ק' לו נקרא הלל הגדול

הדוד ליי' כי שוב כ' לח' : ז' מזמור ג' רננו צדיקים ביי' תגמור . ח'

מזמור צ' ב' מזמור שיר ליום השבת טוב להודות וגומר . ט' מזמור

צ' ג' יי' מלך גאות לבש תגמור ושעמם וסדרם אין כאן מקומו יתבאר

בע' ה' בהלכות שבת :

ח' ואחר כך אומרים פסוקי יהי כבוד כמו שהם מסודרים עד

יי' הושיעה המלך יענינו כיום קראינו כי כולם פסוקי שבת

הם וכללם זה הוא כמו הקדמה לתהלה לדוד ולכך אומרים אלו

פסוקים שיש בהן כ' א' אגרות כשתחשוב ר' תשל ישמחו השמים ותגל

לבוש התבלת הלכות ברכות

ק' שיתפלל עם הצבור שהתפלה עם חציבור רצויה ומקובלת •
כיצד יעשה אם יראה שיש לו שהות שיכול לומר ברוך שאמר הודו
לי קראו בשמו עד והוא רחום ראשון ואח' כ' אשרי יהללו ישתבח
ואח' כ' יגיע למקום שעומדים הקהל יעשה כן ואם אין לו שהות כ' כ'
יאמר ברוך שאמר ותהלה לרוד ומזמור הללו אתי מן השמים
והללו אל בקדושתם עיקר התילול והשבחות שבפסוקי דזמרה
עד כל הנשמת תחלה יה נגומר ואח' כ' ישתבח ואח' כ' יוצר כו' עם
הצבור יעשה ואם אין לו שהות גם לזה יאמר ברוך שאמר ותהלה
לרוד וישתבח ויצר אור כו' שהרי העיקר לא נתקן אלא בשביל זה
המזמור תהלה לרוד לבריו ואם אין לו שהות כלל ידלג הכל ויתחיל

לומר ק' שיתברכותיה עם הצבור
ויתפלל עמהם ואח' כ' יקרא כל
הברכות והזמירות שדילג רק
הזמירות יאמר בלא ברכה לא
שלפניה ולא שלאחריה שכוון
שעבר זמנם אין לברך עליהם :

כ' שאם אמר הברכות ברוך שאמר וישתבח עם תהלה לרוד באמצע
שיאמר אח' כ' הנתרות בלא ברכות שלפניהם ושלאחריהם

אבל שאר הברכות שחייב לאומרו
בכל בקר על כל פנים יאמר
אות אחת התפלה אם לא היה לו
שהות לומר אותם קודם לכן :

ב' מי הווי הראוי לירד לפני התיבה וכו' כו' סעיפים :

א' ועומר ש' ומתחיל ישתבח שהיא סמוכה לברוך שאמר והיא
ברכה אחרונה דפסוקי דזמרה :

ב' לפיכך לא יאמר אותם מי שלא אמר כבר ברוך שאמר וכל
פסוקי דזמרה ומה שאומר אותה ההזן לפני התיבה ואין
אומר אותה אותו שאומר הזמירות או למה אין אומרים אותה ג' כ'
במקומו כמו שאר הזמירות היינו כדי שיסמוך לה מיד אחריה
קדיש וברכת יוצר איר כו' :

ג' (שהקדיש קאי על ישתבח על מ' כ' ד' סעיף ג' וכו' כ' סעיף ח')
ואין להפסיק ביניהם וכל חמפסיק או מספר בין ישתבח ליוצר אור
עבירה היא בידו וחורוק עליה ממערכי מלחמה דכתיב איש הירא
וגו' ישוב וגו' ופי' ירא מעבירה שבידו וגם זו עבירה הוא וחחרק
עליה . לפיכך אם אין סני' י' כב' יסתח מלהתחיל ישתבח עד
שיתקבצו מנין ויסמוך ישתבח
ליוצר אור :

ד' ואם לא היה שלית לש'ץ
קודם לכן ובא לו שלית

יברך עליו קודם ישתבח כדי
שלא יפסיק בין ישתבח ליוצר
אור דווקא החזן כיון שהוא
שליח צבור ואומר הכל בקול

רס להוציא הצבור אינו נכון שיפסיק באמצע וישתוק ויברך על
השלית . אבל אחר שלא היה לו שלית מקודם לכן ונזדמן לו שלית
שוב הוא שיברך עליו בין ישתבח ליוצר אור משיפסיק בין הזמירות
לישתבח דעליהו קאי וברכה אחרונה דידהו הוא .

ד' וצריך שיהא ש'ץ הנזן ואם אינו הנזן ומניח את ידו להתפלל
משום נעימות קולו אין הק' כה מקבל תפלתו שנאמר נתנת
עלי בקולה על כן שנאמרה כלומר אמר השי' ת' אם אין סומכין
בתפלתן אלא על נעימות קולם שנאמ' ויאמרו ש'ץ הנזן זה שהוא
ריקן מעבירות ופרקו נאה פי' שלא יצא עליו שם רע אפי' בילדותו
ושהוא מרצה לעם פי' עניו ונוח לבריות שהכל מסכימין עליו ויש
לו קול נעים וערב שמושך לבות השומעים ורגיל לקרות בתורה
ונביאים וכתובים כדי שיהיו הפסוקים המעורבים בתפלה סדורים
בפיו . אחז' ל' כב' את י' שהונק קרי ביה מהונק רצה לומר סמת
אחננך קשם יתברך שאם היה קולך ערב והיית' עומד בכ' עמוד

וכב' וכו'

ותגל הארץ לאזכרה אחת ושם של י' ב' פסוק כי יעקב בחר לוייה
לאזכרה אחת יהו' כ' א' כנגד כ' א' פסוקים שבתהלה לרוד ואחר כך
אומרי' מזמור תהלה לרוד ארומסך אלהי וגו' עד כל הנשמת תהלה
יה וגו' לפי שקבלו ר' ל' שכל האומר מזמור תהלה לרוד ג' פ' בכל
יום מוכסח לו שה' א' ב' עולם הבא אפי' יש בידו מחצה זכיו ומחצה
עונות מצוה זו מכרעת ששם שיש בו הא' ל' ב' ת' ופסוק פותח את
ידיך שהוא העיקר אשר בעצרו תקנו לומר כולו מפני שמזכיר
בפסוק זה שבתו של הקדו' ב' שמשניה על בהיותו השגת פרטיו'
ומפרנס ומשביע לכל חי רצונו לפיכך צריך לכוון מאד בכל המזמור
יותר בפסוק פותח את ידיך שהוא העיקר ואם לא כיון בפסוק זה
צריך לחזור ולאומר מתחילה כולו פעם אחרת : אם כיון בפסוק
פותח וגו' אף על פי שלא כיון כולו אין צריך לחזור אבל להתחילה
צריך לכוין בכל הזמורים שכולם דברי שיד ושבת הם :

ט' ולא יאמר אותם במרצה רק בנחת מלה במל' כדי לכוין בהם
ואותם בני אדם שאומרים אותם במרצה לאו יאות עברין
שמקצרים בשבחו של נקר' בשביל שאלת צרכי' היש מושל שיתרצה
בכך ונהגו לומר קודם תהלה לרוד פסוק אשרי יושבי ביתך עוד
יהללוך סלה משום דלפי מנייה שצריך אדם לישב שעה אחת קודם
שיתפלל : (כדליתא לקמן סי' ג' סעיף ח') כלומר בתחלה יושבי
ביתך ואח' כ' יהללוך ואומרים גם פסוק אשרי העם שבכה לו אשרי
העם שיי' אלהיו כלומר שנתנת לו שבת ותוד' שזכינו לכך שנתללו
תמיד ואחר כך מתחילין מיד תהלה לרוד וגומר ואחריו נהגו לומר
פסוק ואנחנו נברך יה מעת ועד עול' הללויה . ופעמאכדי לשלשולי
הללויה בחר הללויה דכולהו פרשיות עד כל הנשמת תהלה יה
איתנייהו סוף פרקא הללויה וריש פרקא הללויה ותלויה דבחר
תהלת י' ידבר פי' ריש פרקא הוא משום הכי אנחנו מוסיפין ואנחנו
נברך יה וגו' לסיים בהללויה ולהתחיל מיד אחריו המזמור שאחריו
המתחיל בהללויה הללויה נפשי וגומר ועוד ט' א' שמוסיפין פסוק זה
לפי שאר' זל' כל האומר תהלה לרוד בכל יום מוכסח לו שהוא בן
עה' ב' לפיכך אחר שאמרנו תהלה לרוד אנו אומרים ואנחנו נברך
יה מעתה ועד עולם כלוה שנוכה לאומרנו גם לע' הב' לפיכך אפילו
כשאומרים תהלה לרוד לבדו בלא שאר מזמורים כגון במנחה
וכסדר קרושת' ל' ג' בפסוק זה מי שלא יאמר בכל פעם שפועתה הוא
ואפי' לשעם הראשון כיון שקבעוהו לסוף זה המזמור למה נחסרו
ונחלוק בקריא' מזמור זה בין פעלפעם . וכופלין פסוק כל הנשמת
תהלה יה תהלה יה תהלה יה סוף הפסוק וכן י' יסמוך לעולם ועד לקמן
בשירה כדי להודיעה לכל שגמרנו במזמורי' של תהלים וכן השעם
בפסוק י' יסמוך לעולם ועד להודיע שגמרנו השירה ונודעין לומר
אח' כ' ויברך דוד את י' לעיני כל הקהל עד ומהללים לשמחתי ארתך
כאשר הוא בספר ד' ה' ויברכו שם כבודך עד שירת הים כאשר הוא
בספר עזרה ושירת הים והשעם לפי שכל אותם ט' ו' לשונות של
שבת הסדורים בברכת ישתבח דורש במבילתין מתוך שירת הים
ומתוך אותן הפסוקים של ויברך דוד לפיכך אומרים אותם להקדים'
לישתבח ויקר לומר בשירת הים מי כבוד נאדר בקדש הב'ף של
כבוד דגושה וא' לכ' נמצא סחרף כאומר ה' מיכה שהרי הוא סמוך
לשם שקודם זה מי כבוד באלפיי מי כבוד נאדר וגומר ומיכה הוא
האיש שנגב השם ועשה את העגל שנ' ועבר כיסצרה ואינהקשות
מפסוק כל עצמותי תאמרנה י' מי כבוד שהיא רפוחי שזת לא נאמ'
על הים ואין שוטים להזכיר עליו מיכה וכן ידמו כאבן יקרא כף
כאבן דגושה שלא יהא נשטע כאומר ידמוך אבן כלומר ידמוך לאבן
ח' וכן עם זו גאלת הגימל דגושה שאם חתיה רפוחי נשטע כאומר
לשון מגואל ונמצא סחרף ח' ו' וכשמני' לועתה ארינו מדים אנחנו
לך לא יכרע ולא ישתחוה דהכרעה איך כאן מקומה כמו שיתבאר
בסימן ק' ג' קע' ונהגין לעמוד כשאומרים ברוך שאמר ויברך דוד
וישתבח מפני שהם עיקר השבחים :

ב' מי ששהא לבא לב'ה עד ישתב' וכו' סעיף א' :

א' מי ששהת לבא לב'ה ובא ומצא הצבור בסוף פסוקי דזמרה ואם
יתחיל הוא לומר מתחיל כל הברכות והמזמורים לא יהיו יכול
לקרא ק' שיתתפלל עם הצבור כבר א' ג' שטוב לו לאדם שיקרא

לבוש התבלת הלכות ברבות

אמנה מקתלו ועליו נאמר נ"פ שלום שלום לרחוק ולקרוב פ"י שלום יאמר הש"י למי שהוא מרוחק בין הבריות מצד משפחתו אם הוא קרוב א הש"י בצדקתו וישרו . ואע"ג דמפק נן יעיל לשונג תרווייהו איכא למשמע מינה ושקילים הם ויכא שניהם ועיין בסמוך סעיף ה :

יב אין מפנין לעני שפה שאינן יודעין לחנוך האמותיות כהינן וקורין לאלפינן עיינינן ולעילינן לפינן :

יג צריך שיהא לבוש ומעוטף ולא יהיו בגדיו קרועין עד שזרעותו וכתפיו מנולין פשני כבוד הצכור :

יד סומא יורד לפני החיבה להוציא הצכור אפי' בכרכ יוצר אור וכ"ש בשאר הכרכית שגם הוא חייב נמצות לפיכך יכול להוציא אפי' סומא שלא ראו פאורות מימיו שגם חסומא נהנה מזיו האורה ואע"פ שאינו רואה ועוד שנהנה בו כמה שאחרים יכולים לראות נאור ויוליכוה לכען לא יכשל בחוצות לדוק בכרכה וחפלה יכוד להוציא אבל לא יקרא בחירה שאין יקרות בחורה על פת דרכים שבכתב או יתהרשאל אחרים על פה :

טו ש"ך קבוע יורד לפני החיבה מעצמו ואין צריך להסתין עד שיאמרו לו עלה שהרי כבר סינינו ואדרכה אם יסתין בכל פעם עד שיאמרו לו נראה שאינו סימך על דבור הצכור שגם נותו ואין זה דרך כבוד לצכור :

טז אבל אחר שאינו ש"ך קבוע לא יורד עד שיסרב מעט (ועל סי' ק"ש סעיף ג') כי זה מדרג המיסר להראות שאינו רודף אחר הכבוד מיהו לא יסרב יותר מדאי לא בפני ראשונה מסרב וכשיאמרו לו פעם שנייה מכין עצמו כמי שרוצה לעמוד ובפנים שליטת יעמוד ואם האומר לו סירד הוא אדם גדול לא יסרב בו כלל שאין מסרבין לגדול :

יז וכן אם שעת ש"ך במקום שצריכין להעמיד אתר תחתיו כמו שיתבאר בע"ה אותו שבעינין תחתיו לא יסרב שדא להפסיק בתפלת :

יח האומר אינו יורד לפני החיבה ספני שגדני צנועים אף בלכנים לא יעבור באותה החפלה וכן האומר אינו עובר מפני שברגלי סנדל אף יהפ לא יעבור באותה תפילה אע"פ שג' חן אמתיא לדבר ומראה פנים מפני הכבוד כלו עושה כך סדרך ענות אין מסניחין בו שהרי בינינו אין קפידא כדברים כאלו כי דרך אפיקורסין להקפיד בכך וחיישינו שמה ששעת נזקק בו לפי שעה אבל אין החשש הזה רעולם כי בתפלה אחרת מניחין אותי להתפלל אם ירצה ולא יקפיד על דברים אלו :

יט יש מונעין גר מעכו"ם להיו שליח צבור ספני שאינו יכול לזכר אלהינו ואלהי אבותינו וכו' וכשהוא מתפלל בפני עצמו אומר אלהי אבות ישראל כו' אבל כבר נרחו דבריהם דשפיר יכול לומר אלהינו ואלהי אבותינו שהרי קראו הק"ב לאברהם אב המון גוים שנאמר אב המון גוים נחחיד ופי' ששמותו היום ואיך יהיה אב לכל הגוים שיכולין לומר אלהי אבותינו ויהיה כונתו אל אברהם יצחק ויעקב כאלו הוא שתיחס אחריהם כמאמר הש"י : (ועל סי' ק"ה סעיף ד' וסי' תק"צ סעיף ז')

כ מדין הקדמונים אין ממנין להיות ש"ך אם לא מדעת כולם ואפי' יחיד יכול לפחות ולעכב ולומר אינה רצוה שיהיה פלוני חזן שהרי התפילות במקום התמידים תקנום וכל ישראל יוש לו חלק בחמדין ומי יוכל לה להקריב קרבנו שלא מדעתי (ועל סי' צ"ח סעיף ד') אם לא שכבר חסכים עליו מתחלה או לא יוכל אחר כך לעכב לבדו ר"א שיחיד לא יוכל לעכב אפילו לכחחלה בלא טעם אם לא ע"י טובי העיר שיאמר טעם הנון לפניהם לפה פעכב ואם יתברר שהוא שונאו יכול לעכב אם לא הסכים עליו כבר אבל אומר אני שונה היה בימיהם אבל בדורות הללו שפעו הרכה מחזיקים במחלוקת כלי טעם ולא ריח וכל כונתם לא לש"ש אם היו צריכין לשאול כל יחיד ויחיד בפרט בקהילות הגדולות לא היו פסכיס' לעולם על חזן אחד ואפי' יחיד ומסכתה בדורות וכל הדרכים האילובו אפי' היו משילין מים בקדשים והיו הכתיב כנסית ח"ו בשל' מתוך זה כאשר היא סצוי תמיד רשמית כמה פעמי לכך טוב ישר הוא שבוררין ברור' לסנו' ש"ך ע"ז ריב פורעי המס שניניהם

וכבר את יי' סקולך נבות היה קולו נאה והיה עולה לירושלים והיו כל ישראל מתכנסין לשמוע קולו פעם אחת לא עלה והעידו עליו אותם העדים בני מלועל ואבד מן העולם מי גרס לוזאת שלא עלה לירושלים לכבר את יי' בפה שחננו ולשה שכפר אמרה תורת ולא יחמוד איש ארצך וגו' ולא עלה לא איכר נפשו כעד חפדת כרמו :

ח ואם אין מוצאין מי שיש בו כל תפלות הללו יבחרו הטוב שבציבור בחכמה ובמעשים טובים . מי שעבר עבירה בשונג אפי' הרג הנפש בשננה ועשה תשובה פותר להיות ש"ך שאין זה בכלל יצא עליו שם רע כיון שעשה בשונג ועליו נאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב ר"ל שלום אמר הש"י ומקבל חפלת פי שהיה רחוק ע"י שונג מעשיו ונחקר ע"י תשובה . אבל אם עשה במסד אפי' חזר בתשובה לא יהיה ש"ך דהא שכל מקום יצא עליו שם רע קידם התשובה :

ט אין מפנין להיות ש"ך קבוע לא מי שנחמלא זקנו מפני כבוד הציבור אבל אם לא נחמלא זקנו אע"פ שהביא שתי שערות אין מסנין אותו אפי' יש אחד פסונה לא שמסנה זה תחתיו להתפלל במקומו לעתים ידועים כדי להקל פעליו ההפלה הרי זה ג' מקרי מסונה ואין מפנין אותו גם לזה מפני כבוד הצכור שגנאי הוא להם להיות שלוחם נער כ"כ מיהו יכול להתפלל לפרקים באקראי בעלמא :

ז אם אין שם פישודע להיות ש"ך קבוע כ"א בוי"ג ויום א' שהביא ב' שערות מוטב שיהא הוא ש"ך ואפי' קביל משיבסלו לשמיע קדשו וקדושה ואם היה כאן עם הארץ זון וקולו נעים והעם מפצים בו וכן י' ויום א' הסבין מה שאומר אפי' אין קולו נעים הוא קדם לעם הארץ :

ח וסי שהגיע לכלל שנים שהיה ראוי להתמלא זקנו לא שאינו בעל זקן נתמלא זקנו קרינו ביה ומסנין איתו הילכך בן' שנה מעפ"י שאין לו זקן כלל מסנין איתו גדול הוא :

ט ובלבד שלא יהיו בו סימני סריס אבל אם יש בו סימני סריס י' שאין ממנין סריס להיות ש"ך שהיא גנאי להם אפי' הוא בן עשרים : (ועיין בלבוש הכריך בוי' ס' קע"ב סעיף ה') ואם יש לזקן מעט והוא סביל וסעילה מיקרינ' כגדול ומסנין אותו :

י אבל פחות מכך י' שנח אין מעבירין כלל לפני החיבה להתפלל להוציא הציבור שהרי עדיין קטן הוא ואינו חייב במצוה והיאך יוציא אחרים שכל פישאיו חייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתו ואפי' אם הגיע להיות בן י' ביום השבת אין מניחין אותו להתפלל בליל שבת ערבית שהרי עדיין אינו בן י' ולא נקרא איש ואין הקב"ה חפץ ברכים לא בתפלה מ' אקרא איש שנאמר מדוע באתי ואין איש ואין אדם נקרא איש לא כשהוא בן י' ויום אחד והביא שתי שערות מיהו כשהגיע ל' ויום אחד מניחין אותו להתפלל בלא בדיקה אחר הסערות דסמנין ארוכ שיש להן שערות אבל אם היינו יודעים בודאי שלא הביא שערות משמע פגברי הפוסקים שאין מניחין אותו להתפלל בציבור אפי' הוא בן י' ויום אחד :

יא ש"ך שמאריך בתפלתו כדי שישמיע קולו שהוא ערב אם הוא עושה כן מחמת ששפח בלבו על שנוחן הוראה לשית' בנעושת הע"כ והוא שיתפלל בכבוד ראש ועוסד באישה וביראה לפניו אבל אם הוא פכוין להשמיע קולו ושפח בקולו הרי זה מנונה ועליו נאמר נתנה עלי בקולת על כן שנאתיה וכל ש"ך שמאריך בתפלתו לא טוב הוא עושה מפני שירח ציבור אין מדקדקים בש"ך אם הוא מכוני משפחה או משפחה מיוחסת שאין זה תלוי ביחוס שאם הוא מיוחס וראש מה איפכת לפני המקום ביחוס שלו כיון שהוא ראש הש"י מואס בו ואם הוא איש צדיק וטוב ופרקו נאה כולו אפילו הוא משפחה נזויה ושפלה הוא אהוב וסקיבל לפני הש"י ותפלתו רצויה ומקבלת נפשחתו

הגב ומפילו את' דרכות ק"ש וקפלה דרכן כימתו וקטן שהגיד לחינוך דרכן את' לא אתי דרכן ואפי' דרכן דאשות כבוד הציבור לא עבדין דגב' הוא לנכור שתקטן אונסין ספילו כקראי בשלמא ע"ל סימן ק"ו סעיף ב' וסימן ע' סעיף ב' וסימן קכ"ב סעיף ג' וסימן קפ"י סעיף ב' וסימן תל"ט סעיף ב' וסימן תק"ט סעיף ב' וסימן כ"ה סעיף ה' :

לבוש התבלת הלכות ברכות

קודם התפלה מפני שחייב אדם לסדר השבח תחלה ואח"כ יתפלל ואספכוהו צקר אבל עיקר הטעם הוא מפני שכן הוא תכסי המליכה ומלכותה דרקייע כעין מלכותה דארעא . וגם יש בו סוד להבריות כל הכתנות הפוגעות בתפילות לעצור אותם ושלכך נקראו זמירות כמו שכתבתי למעלה בסי' א' לפיכך אין לדבר כלל בין סידו השבח והזמירו והתפלה ואם סדר עבירה היא בידו וחוזר עליה מסערי המלחמה שהרי לא חס על פגוד קונו ולא קבל עליו עול מלכותו כראוי וכ"ש לפי השור שבו שהוא ית' חבריה בזכותו כל חכתות הרעות וזה הוא מתאחר שבא לפניו בהכנעת תפלותיו וקבלת עול מלכותו בידוע לידועים חזן מיהו חיינו דווקא במידו דלאו מצוה הוא ולא צרכי ציבור הוא אבל במידו דצרכי צבור או לצורך מצוה כגון שי שבא להתפרנס מן הצדקה ובעו למפסק ליה שפיר דמו . וכך נהגו בהרבה מקומות לברך חול או לקבל בב"ה בין ישתבח וליצו' אור שיעשו לו דין שכל זה בקרי לצורך מצוה . ואח"כ כשחזרין להתפלל חזר הש"ץ קודם הקדיש ואומר קצת פסוקי דזכרה ויאמר עליהם קדיש כי לעולם אין אומרים קדיש בלא פסוקים של שבח ותהלה לפניו כמו שיתבאר לפנינו בע"ה ולכן מתחילין ערבית בלא קדיש וכן מי שלא היו לו ציצית או תפילין והביאו לו בוק ישתבח להקדיש יוכל להניח ולברך עליהם אבל בין קדיש לברכו לא יפסיק בשו"ד בר וכו' שלא יפסיק לאח שאמר הש"ץ ברכו קוד' ימתחילין יוצר אור כו' דהא ברכו עיקר עליה קאי כלומר בשה תכרכוהו בנא' אס"ה יוצר אור כו' ;

ג' ריניקדיש וכו' סעיפים ז

א' אחר ישתבח אומר הש"ץ קדיש והוא קאי על פסוקי דזמרה שכן תקנו קדיש לעילם לומר אחר פסוקים כמו שיתבאר עוד בע"ה . ואין אומרים אותו פחות מ' שכל דבר שבקדושה כגון קדיש וברכו וקדושה אין אומרים אותו בפחות מ' כמו שיתבאר סעיפא לפנינו בע"ה ואין פוחתין מן קדיש בכל יום כנגד שבע ביום הללתיך והם לא זה שהוא אחר פסוקי דזמרה ב' אחר תפלת ית' שהוא מצוה בפני עצמה ג' אחר סדר קדושה שהוא גם כן דבר שבקדושה ופאן אומרים קדיש שרם עם תתקבל צלותהוץ מפני שהוא כולל בל' התפלה עם תפלת ית' ותתקבל צלותהוץ קאי דווקא אתפלת ית' דלעולם אין אומרים תתקבל צלותהוץ אלא אח' שאכרו תפלת ית' כבו שיתבאר בע"ה בפקי' בתו' ית' ואח"כ אומרים עיינו לכתב וקדיש אחריו שיש בו פסוקי' ה' אחר אשרי שבשבח שהוא מצו' בפני עצמה כקברת ז' ל שאמר

כל האומר תהלה רדוד ג' פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן עה"ג (ע"ל סי' ג' סעיף ז') ואחר תפלת מנחה והוא שלם עם תתקבל דקאי אתפלה . ז' אחר גרכת ק"ש של ערבית וכל או הם חובת סדרי חז' ל' אכל תפלת ערבית עם הקדיש שאחרים היא רשות כמו שיתבאר לפנינו בע"ה . (ע"ל סי' רלז') וכל כקום שאין צריך לומר הש"ץ תתקבל לפניו שלא אמרו תפלת ית' אינו משלים ג"פ הקדיש ואינו אומר רק יתגדל ויתברך כאשר יבא הכל מבוצר היטב לפנינו בע"ה כל אחד במקומו ;

ב' אכל התחילו לומר קדיש בעשרה או קדושה ויצאו מקצתם ג' נוסדי אותו הקדיש או הקדושה שהתחילו והוא שנשתוירו רוב מהעשרה והיוצאים עביר גדולה היא בידם ועלית נאמר ועונבי' יכלו אבל אם נשארו' סותרין לצאת לצרכם . ואם התחיל החזן בעשרה ברכת יוצר ויצא מקצתם ג' אפי' הקדושה דכול' חדא מצוה היא וקורין ק"ש מתפללין החפילה בלהש דבזה אין נפקותא ב' ; אכל לא יתחיל הש"ץ התפלה בקול רם שבבר נשלם תפילין יוצר וכן אם התחיל החזן בקול רם ב' באבות ויצאו מקצת ג' נוסרי אפי' הקדושה וכל תפלת ית' וחצי קדיש וסדר קדושה וקדיש שלם שאחריה שכל זה סגמר תפלת ית' הוא ונתר' ית' גרידא שהרן תתקבל קאי אתפלת ית' כמו שכתבתי ג' הפך זור עניינא הוא אכל

אפי' פסולים עמהם ואפי' אם יהיו הרבה יחידים כנגדו הולכי אחר הרוב כש"ס תקנה הקהילות . אם יש באן שנים שרוצים להתפלל א' בשביל אביו וא' בשביל אחר הרשות ביד הקהל לתת התפלה למ' שירצו שהתפלה במקום התמיד של הצבור ואין ראוי שיהיה אדם שלוחם להקריב קרבנם שלא מדעתם שאין זה נקרא שלוחם שהרי לא שרחהו לפי כך אין ראוי להתפלל בלא רצון הקהל וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות אין תפלתו רצויה ואינה מתקבלה ואין עונין אמן אחר ברכותיו ;

בא' ואפי' ש"ץ שנברר ונתמנה על פי רוב הצבור לא ישתדל להתמנות ע"פ העכו"ם להחזיק בידו כי חלילה לקבל עבולת השי' ע"י עכו"ם כי לא כצורנו צורם וגו' ;

בב' שוב יותר הוא לשכור ש"ץ בשכר פלקל א' שרוצה להיות בנדבה מפני שבכחו שהוא רוקח שכר מן הקהל אין פרץ אין צווחה שאין א' שאינו הגון רשאי לפשוט רגלו להתפלל ואם היה בנדבה הרשות נתונה לכל ובפרץ הדבר יעלה מי שאינו הגון ועוד הש"ץ בעצמו נזהר בתפלתו ונתקונים יותר למען שכרו ;

בג' ובדין גבוי שכר החזן יש פנים לכאן ולכאן י' הואיל והוא פוציא את נפש העני כמו נפש העשיר ג' הגבייה תהיה לפי הנפשו כשזה שאין זה חרוי באוכד המסון שהוא חובת מצוה שהיא שוה בכל נפש האדם וי' נ' הואיל ואין יד העניים פשגת והדבר יבא בע' כלידי שוכת כפון תהיה פריעת השכר לפי המסון דהיינו לפי הסכום ועוד לפעמים שהחזן יש לו קול נעים וערב והעשירים חפצים בו מאד ולא איפכת להם בהוספת שכרו לפיכך יגביהו לפי המסון ויש חילוף לזה במנהגי הקהילות יש גובין הכר לפי הסכום מן חטע' הזה שכתבנו ויש עושין כמו פשרה וגובין החציל לפי הכפון והחציל ע"פ הגולגולת ובמקו שאין מנהג נראה להנהיג לגבותו ע"פ הסכום שברוב פעמים העשירים מופיין בשכר לפי נעמיות הקול ואין יד העניים פשגת לחת עמהם ;

כד' צבור שצריכין לשכור רב ושי"ץ ואין בידם כדי שכר שליחם אם הוא רב פונהק גדול בתורה ובקי בהוראה הוא קודם ואם לאו הש"ץ קודם שיותר צריכין לו ;

כה' אין כסלקין חזן סאומנתו שלא יחזדוהו שנמצא בו פסול אלא כנמצא בו פסול בעדים . ואין כסלקין אותו משום ריבון בעלמא כגון שיצא עליו קול שנחפס עם העכו"ם אבל אם באו עליו עד י' כזה וליצא בו מעבירים אותו וש"ץ המנכ' פיו או שטרנן בסירי עכו"ם מוחזק בידו שלא לעשו' עוד ואם אינו שומע מעבירין אותו שכיון שהוא פרנול את עצמו בניבול פה וכשירי עכו"ם כשפא את רוחו ונפשו ועוד אפילו בעת תפלתו אי אפ"ר שאינו מחשב על זה והרי תפלתו עבור ולא זכה וש"ץ שהוא שוחש לא יתפלל בננלי הצוא' ומסורחים . ואם אינו רוצה החליף בנדין בשעת התפלה והתפלל מעבירין אותו . וש"ץ שהוקין ורצו' לכתוב ג' גדול לסייעו לפרקים אע"פ שאין קול הבן בקולו אם סמלא מקומו כשאר דברים כבודו בנו קודם לכל אד"כ ואין הצבור יכולין לפחות בידו דילפינן זה מקרא גבי כהונה גדולה שאם בנו סמלא מקומו הוא קודם לכל אד"כ ות"ה לשאר מינויים ;

כו' קהל שנהגו לסנות אנשים על צרכי ציבור לזמן מונבל ובהניע הזמן יצאו לו ויבנסו אחרים תחתיהם בין רחון בין לקופה של צדקה בין לשאר מינויים הצריכין לציבור בין שנוסלין עליהם שכר בין שאינן נוסלין אפי' לא קבעו להם זמן סתמן כפירושן ואין בזה ביזיון בסילוקן מאחר שנהגו כך ;

כז' דינים השייכים לישתבח וכו' סעיפים ז

א' ישתבח אינה פוחחת בברוך לפי שהוא סמוכה לברוך שאמר ששתיהן נתנו על פסוקי דזמרה זו לפניו וזו לאחריה ופסוקי' שביניהם לא היו הפסק שכולן זמירות ותשבחות הן וחומם באי' מלך גדול בתשבחות כו' עד חי העולמים ;

ב' ואז עונין אמן שהכל ברכה אחת היא לפיכך אין לענות אמן אחר א' סך גדול בתשבחות שאין עונין אמן באמצע הברכה ואין סיום הברכה לא עד חי העולמים ; ואח' כי תחיל מיד פריסת שפע ויוצר אור ואין להפסיק ביניה' מפני שברוך שאמר ופסוקי דזמרה שורח רילגו ויחזו

ומה' ש"ץ אומרים תתקבל אפי' פה קבלת ית' היינו מאם דבר קדוש נהר קבלה גרידא לפי שיהי מעיין תכלם ונאמ' ולכן מומקין סדר קדושה כלי סיהא תחזר ג' על סדר הקדושה לפיכך כיום ע"פ מוסף אומרים קדיש שלם עם תקבל מיד סדר תפלת אחרית ואמר תתקבל מיד פל תפלת מוסף עמוד וקאי גם כן על סדר קדושה ועיין לעיל ע"ז ג' סעיף ז' ;

לבוש התכלת

הלכות ברכות

ב

אבל אסתגיוס הבגיסח שקורין ^{הגמא} קדיש על 22 סעדיין לא אהני ^{קדיש על 22 סעדיין} עד לספר קריאת ^{תפוסם ספר סדר קדושם} כותום ספר סדר קדושם ;
בו כתורה אין מתחילין לקרומ
פתורה בפחות ט' דקריאות

התור מצוה בפני עצמה היא ובמנחה אמהתחילו אשרי בעשרה
אומרים התפלל בלחש גם בן שאין לחש צריך עשה אבל אין הש"ך
מתחיל התפלה בקול רב בפחות ט' נטרין כל הפלת מנחה עם
הקדיש שאחריו ואין מתחילין והוא רחוס בפחות ט' ואם התחילו
והוא רחוב וברכו בעשרה ויצאו מקצתן נטרין עד יראו עינינו
נקדיש וחפלת ערבית בלחש אבל אין אומרים קדיש שאחריו אלא
בעשרה . ובעלינו ג' אע"פ שאמרו עלינו בי ויצאו מקצתן אין
אומרים קדיש יתום אלא בי וכן אם אמרו עלינו בלא יאין אומרים
אחריו קדיש יתום אפילו ג' דלא דכי עלינו לתפלת ערבית התפלת
ערבית תיקן חכמים הוא שתקנו לומר אחריו קדיש לפיכך אע"פ
שתתפללו ערבית בלחש בלא יאומרים קדיש אחריו בי אבל עלינו
לאו תיקן חכמים הוא לומר אחריו קדיש אלא המנהג הוא לאומרו
סוף קדיש יתום שאחריו לפיכך אין אמירתו בלא יאין לגרור אחריו
הקדי אפי' ג' דה"ה איפכא אסאמרו עלינו בי ויצ מקצתן אן אומרים
הקדי שאחריו בלא יאין אן אמרו עלינו אים לגרור אחריו הקדיש ;
ד' ואין צריכה להיות יזכרים גדולים שהביא בשו"ת דכתיב
ונקדשתי בתו בני ישראל וגו' שפירושו כל דבר שבקדוש יקדשו
אותי בתוך בני ישראל ואין נקרא בתוך בני ישראל אלא בי דאמרי ג' ש
תוך תוך כתיב הכא בתוך בני ישראל וכתיב חתכה בדלו מתוך העדה
וא"כ א"תא ג' שדעה עדה כתיב הכא עדה וכתיב התב עד כתי
לעדה הרעה הזאת דקאי על המרגלים שהיו יב ויהושע וכלב אינם
בכלל עדה רעה נשארו ויפלינומה תת' עד הם יאף כאן הם יוסחם
בני ישראל דכל התורה בגדולים זכרים קמירי ועבד ואשה וקטן אן
מצטרפין שאינם חייבים במצות ויש מתירין בס' תירוף קטן כיון
שיכול להגיע לכלל חיוב מצות ובלבד שידע לטי מתפללין שהגיע
לעונות הפעמות שהוא מכו' ואו' ויש שנותק חומש בידו ויאמרו
עסקרשה החומש יחשבה הוא לאחר וכל גדולי הפוסקים חולקים
על זה ואוסרין ולא ראיתי נוהגין להקל אפי' בשעת הדחק ;

ה' וכל זמן שלא הביא בשערות דינו בקטן אפי' הוא גדול בשנים
דשם לאו סרים הוא אלא קטן ממש עד שיצאו רוב שנותיו
דהיינו לו' ושנים שאן נתברר שהוא סרים וגדול יחשב שגם סרים
גדול הוא אם נולד לו סימני סרים אפילו קודם הזמן הזה . מיהו כזה
סקילקטאין מדקדק לבדו ; ואם לו שער אלא לא שהגי לכלל
שנותיו מחזקינן אותו לענין זה בגדול מתחילין לומר מסתמא יש לו
שערות דאולי בתר רובא שיש להם שערות כשיגיעו לשנים ;
ו' אם התחיל א"מ להפיל לבדו ואינו יכול לענות עמה אמן או
שהוא יש א"פ מצטרף עמה דבכל כ"י שהם גדולים שכנית
טריא בניניהם דונקדשתי בתוך בני ישראל קרינן בהו ולא דמי לקטן
דלא ידע לטי מכריכינן ולא בר קדושה הוא ;

ז' מ"מ כשארע כן שאם מאריך בתפלתו ועודו מתפלל נכון הוא
שהאחרים סימניו מלימ' קדיש עד שיגמור כדי שיקנה גם הוא
לומר עמהם ; (וע' ל' סימן קכ"ד בעיף ג')
ח' חרש המדב ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הרי הן כפקחין
ומצטרפין אבל אם אינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כשופת
קטן ואינו מצטרף לי' ;

ט' אן חקטן עולה להצטרף לי' שיהא חשוב בגדול עד שיהיה בג'
י' שנה חוס א' וזדשי העינור בכלל והביא גם כ' שערות ;
י' לפיכך מי שנולד בשנת פשוט בחרש אדר ונעשת בן י' בשנת
העיבור אינו נעש בר מצוה עד אדר השני שאדר הראשון הוא
נקרא חרש העיבור יאחריו אין קורין את המגילה אלא עד אדר השני
ואם נער א' נולד בכ"ט באדר הראשון בשנת העיבור ונער א' נולד
אחריו באדר השני ושנת שלושה עשר אינה מעובר אותו שנולד
באדר הב' נעשה הוא בר מצוה קודם אחריו שנולד באדר הראשון
כגון אם נולד האחרון בא' אדר השני נעשה הוא בר מצוה בשנת י' ג'
באחד באדר והנולד קודם לו באדר ראשון צריך להתחן אחריו
עד כ"כ ימים שיהיה בחרש אדר בשנת י' ג' כמו שהיו חסמים באדר
ראשון בשנת שנולד ;

יא' עברייק שעבר על גזירת העיבור או שעבר עברה כל זמן שלא
גידוהו הוא נמנה למגן י' דכתיב גבי עין השטא ישראל ואו' ;

אע"פ שחטא ישראל הוא ובקדושתיה קאי ;
יב' אבל סנודה אין מצטרפין אותו לכל דבר שבקדוש שכן הוא פי'
נידוי שרחקו מה מכל הקדושות אבל מתורלתתפל כב' ה'
שהו' שם שהרי יש מנין י' בלעדו ובלבד חרן לד' אמתיו אא' כ' פירשו
בפירושו שיחמירו עליו כך שלא יהיה כלל בכ' ה' נעת התפלה ;

יג' צריך שיהי' כל הי' במקום או ש"ך עמהם והעומד תוך הפתח
מן המשקוף ולפנים כלפנים ממנו ולחן כלחן ;
יד' ואם מקצתן בפני ומקצתן בחן וש"ך תוך הפתח הוא מצטרף ;
טו' ואם ש' במקום או הוא בחדר או בנית הסמוך לאותו ב' ה'
שהש' שם וביניהם חלק אפי' גבוה כמה קימות אפי' אינו רחב
ד' ומראה להם פניו משמנריר בתריהו ומצטרף עמהם לי' אבל ג' נתן
ועליוח אינן בכלל בית העומר עליהם אינו מצטרף עמהם לי' ;

טז' חצר קטנה שנפרצה במילוא לגדולה כגון שנפרצה הקטנה
במקום חיבורה לגדול ונפל כל אותה הכוחל שהיה מפסיק
ביניהם בגדולה נשארה משארי כוחל זה שנפל פסים מאוממאן
היא הגדולה כמולגת מן הקטנה ואין הקטנה מולגת מן הגדולה
אלא היא כקצ' וזית שלח לפיכך אם ש' בגדול וא' בקטנה או אפילו ג'
בגדולה וד' בקטנה מצטרפין שהקטן נגדר אחר הגדול והרי כאן
כולם בתוך הגדול כיון שחרוב בגדולה היו ש' בקטנה הוא בגדולה
או אפילו כזו זה כזו אין מצטרפין ;

יז' וכן לענין ש"ך היה ש"ך בקטנה וזכור בגדולה הוא נגדר
אחריו ויצאין די חובתן היה הוא בגדולה וזכור בקטנה
אין יצאין שאין הזכור נגדו אחריו ;
יח' ואם קצת די בב' ה' וקצתם בעורה אף על פי שגם העורה
מיוחדת לג' ה' אינה כשלה עמה ואינם מצטרפין אפילו
הרוב בב' ה' שהרי יש מחיצה שמפסקת ;

יט' ובמקום שעושין חיבה בב' ה' שע' מד שם הש"ך וכן כב' כ' שלנו
חאלמי' מארא אם הש"ך בתיבה או תוך האלמי' מברא ופ'
בב' ה' או איפכא מצטרפין אף על פי שהיא גבוה י' ורחבה ד' ויש לח'
מחיצות גבוהות י' אינה רשות בפני עצמה וזכירה לגבי ב' ה' א'
ה' ש' שאין המחיצות מגיעות לתקרת הג' אבל אם המחיצות מגיעות
לתקרת הג' הן רשות בפני עצמה ואין מצטרפין ;

כ' וכל הני מילי אינם נאמרים אלא להצטרף לעשרה אבל אם
היו י' במקום א' ואומרים קדיש וקדושה ואחד או יותר הם
במקום אחר יכולין לענות עמהם שכיון שעשר' הם במקום אחד
שכינה שרויה ביניהם ואן אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת
בין כל מי שרצה לצרף עצמו עם אביו שכשפים השוכן בתוך אלו
העשרה . וי' א' שצריך שלא יתא' כפסיק ביניהם שינוף או עכו' סבך
העשר' ובין זה שרצה להצטרף עמהם ששינוף או עכו' ס' מפסיקין
בין השכינה וגורם שאינה שורה בכאן ;

כא' עיד' שאין בה' אלא י' א' מהם רוצה לצאת פשם והוא סמוך
לימים נוראים או אפילו עדיין זמן ארוך לימים נוראים אלא
שידע שלא יחזור קוד' ת' ש' כופין אותו לישאר בביתו או להשכיר
אחד במקומו ואם הם י' א' ורוצים שניים לצאת ישכירו שניהם א'
בשותפות במקומה ושניהם יפרעו בשוה בד' א' כששניהם אמודים
כשוה במשונה אבל אם א' עני וא' עשיר יש פנים לכאן ולכאן יש
לומר הואיל וחוב המצוה מוטלת על גופם בשוה יתנו השכירות
להשליסח מניין ג' כ' לפי הגלגול בשוה וי' ג' כלאידך ניסא הואיל
ושניהם תולכים לתרווח ממון ודאי אין עסק הליכת העני כעסק
הליכת העשיר ויתנו לפי המסך לכך עושין כעץ פשרה ונותנין
חציו לפי נפשות וחציו לפי ממון . ושכר החזן הוא על הוצאתן
כמו על הגשאים לפי מנהגם שם נשאר השנים ;

כב' כד' א' שכופין להשכיר לתשלים המנן דוקא שאין סם לא י'
ורוצי' אחד או שנימלצאת אם יש שם י' א' ור' צה' אחד לצאת
אינם יכולין לומר שמא יקרה לאחד מהם פגיעה מה או יצטרך
לנקבו ויצטרכו האחרים להמרין עליו ולכך אינם רוצים להניח זה
ללכת עד שיעמיד אחר במקומו הואי' והוא עמהם מן י' יכולי' לכופל'
ולתא' לא הישינן דא' כ' אין לדבר סוף י' כמי' לא אמר שכופין אלא
כדי שיהא מנן כימים הנוראים אבל לכני' שצד יכות הכינה אין
כופל להשכיר ונימים נוכחי' נמי לא אמר שכופין אלא שאי' חררים
כי אם אתה או שניסאבל יותר משניה אין כופין לא אם כו' יש מנהג
קבוע

ז

קבוע

לבוש התבלת הלכות ברכות

ענינו בעה מטלומק אותו בעושה שלום וכורענו ג' :
ה ופוסע קודם לכן ג' פסיעות לאהוריו כמי שנוטל רשות מרבו
ואח כ' יאמר עושה שלום במרומו כו על שטהבלאכים שהם
אשומים שני הפכים ואין אחד מכבה את חברו :

בז דין עניית הקדיש ע"הקהל וכו' ה'סעיפים :

א ואח כ' אומר הש"ן ברכו את יי' המבורך וענין הקהל אחריו
ברוך יי' המבורך לעולם ועד ויחזור הש"ן ויאמר בלחש ברוך
יי' המבורך לעולם ועד כדי לכלול עצמו גם כן בכלל הברכה שכבר
לא אמר אלא ברכו אע"פ שגם אמר המבורך שכו כולל ג' כ' את עצמו

עמה באמר ברכו למי שהו מבורך
מ"ט טוב הוא שיחזור ויאמר ברוך
יי' המבורך לעולם ועד בלחש. ואח כ'
יתחייב מיד בקו רסברכ יוצ' אור וכו'

ב ואין להפסיק כלל בין ברכו ליוצר אור אפי' לדבר מצוה כגון
לקבל שיעשו לו דין וכה ג'. ומאריך החזן בניגון ברכו כולו
ובעוד שמאריך בו יאמר הקהל יתברך וישתבח כו'. מיתו ג' ל' נכון
הוא שיאמרו זה בעת שמאריך החזן בניגון באות אחד אבל בשעת
חיתו התזנות האותיות והמלו יכוין לכל פה שיא' הש"ן ויציגהו ג' לו

בח הלכות ק"ש וברכותיה וכו' סעיפים :

א וקורין ק"ש שחרית ומברכין שתיים לפניו ואחת לאחריה
ובערבית שתיים לפניו ושתיים לאחריה וסמכות על פסוק
שאמר דע' ה' שבע ביום הלחיתך וחלקו לשנים דהיינו לערב ולבוקר
ולפי שבסד הזמני הערב לבקר דכתי' ויהי ערב ויהי בקר וגו' לכך
לקחו הד' שהם הרוב לערבית שהקודם הנה הנותרים הניחו לבקר
כי זריזין מקדימין למצות וכל מה שזכרו להקדים מקדימין והוא
שיציע זמנה ומאימתי זמן ק"ש של שחרית משיראה חכירו הרגיל
עטו קצת מרחוק ד' אמות יכירונו ושעמא משוסדכתב גבי ק"ש היו
הדברים וגו' בשכב ובקומיך ר' ל' בזמן שכיבה וזמקומה וקיים להו
לחכמים ז' ל' שבות הזמן דרכן של בני ארסקוס ולעמוד ממשחם.
ונמשך עד סוף ג' שעות ביום ר' לשעו זמניות דהיינו עד רביעי היום
הן היום קצר הן היום ארוך לפי שכן ישגן בני ארס' ששוכבין על
משתייהן עד רביעי היום כגון בני המלכים והשרים וכל ישראל נקראו
בני מלכים שהם בני אברהם יצחק ויעקב שהיו מלכים נמצא שכל
משך זה חזון זמקומה. ומיהו מצו מזה המובחר לקרו כוונתיהן שהיו
מכוונים לקרות מעט קודם הכן החמה כדי שיכולו לסיים ק"ש
וברכותיה דהיינו עד גאל ישראל עסהנן החמה ויסמוך מיד התפלה
לגאולה שזמן התפלה היא מיד בהנן החמה כמו שיתבאר בע"ה
מברכותיה ויראוך עם שמש ושיעור הנקחחמה הוא כמו שיעור שעה
אחר קודם שיעלה כל גוף השמש על הארץ. וסימכות גאולת
לתפלה יש בו כוונה גדולה וסוד גדול על פי הקבלה ומי שיוכל
לכוין לעשות כן שכרו מרובה מאד ליודעים חזמונטח לנ' שהיא כן
הע"ה ולא עזק כל אותו היום :

ב אם איפשר לו לכוין לזמן הזה יש לו להקדי לקרות סמכהרה
כל מה שאכל שהרי זמן קימה של רוב בני אדם כבר עבר.
ראיתי שמועין כשאין להם ציצית או תפילין בבקר או כשה בדרך
ואינם יכולים להניחן סחמת קור וצינה אינם רוצים גם כן לקרות
קריאת שמש בזמנה בהיותם בדרך בלא ציצית או תפילין ומברכין
עליהם וקורין ק"ש בברכותיה ולפעמים אפי' לאחר שעברו האכל
ג' ל' שהוא שעות גמור בידסודאי לעול' מש לתקדיסק' ש בברכותיה
בזמנה בכל מה שיוכל ואפי' אין לו ציצית כבגדו ולא תפילין בראשו
ובזרועו ואע"ג דאמרינן לעיל סימך כ' סעיף א' כל הקורא ק"ש בלא
תפילין הרי הוא מעיד עדות שקר בעצמראינו אלא אסמכת בעלמא
ולא אמרו כזא במזיר אבל כשיש לו אונס שאין לתפילין או ציצית
מוטב הוא שיקרא ק"ש בזמנה בברכותיה אפילו בלא ציצית ותפילין
שיעברו זמנה דחא מצות ק"ש מצות עשה בפני עצמה היא ולא
תלאה אותה התורה בהנהגת ציצית או תפילין ואח כ' כשיהי' לו ציצית
אורתפילין או כשיבא לביתו או למלון יניחן ויברך עליהן כדי לקיים
מצות עשה דתפילין ויחזור ויקרא ק"ש בלא ברכות בעוד התפילין
עלין

קבוע ומפורסם בעיקרם לטוף להשכיר אפילו בחסרון ג' אוד ואם
יש מנין בעוד כופין לשכור חזן ואם אינם באים כולם תדיר לבית
הבגסת באופן שמבטלת המנין כופין זה את זה בקנסות שיבאו
תמיד כדי שלא יתבטל התמיד : (וע"ל סימן ק"ן סעיף א')

בז דין עניית הקדיש ע"הקהל וכו' ה'סעיפים :

א נוסח הקדיש יתגדל ויתקדש חוסר ע"פ המקרא והתגדלותו
והתקדשותו האמור במלחמו נוג שאז יתגדל שמו של הק"בה
דכתיב ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד. שמה רבה בו וי' מ' דג'
תינו הן שם יה רבה ופירושו שאנו מתפללים על שם יה שאינו שלם
עכשיו שיתגדל ויתקדש ויחזור להיות שלם והיינו לעת הגאולת
שינקום נקמתו מעו"ב שכבר נשבע שלא יהיה הכסא שלם
ולא השם שלם עד שינקו מעמלק דכתיב כי יד על פס יה שאינה שלם
שלם ואינה שלם לא לאחר שינקום ממנו ואז יהיה הבסא שלם
וגם השם שלם דכתיב האויב חמו חרבות לנצח וכתיב בחריה וי'
לעולם ישב כונן למשפט כסאו הרי השם שלם וכסא שלם ומה
שאנו אומרים אותו בלשון תרגום י' מפני המלאכים שלם יתקנאו
בנו שאנו משבחין שבח נאה כזה שע' השבח הזה הק"ה נוכר
להורגן הבית וגלות ישראל בין העכו"ם ומתעורר לגאם : שכן או' ל'
בשעת שישראל עונים אמר יהא שמה רבה הק"ה מנענע בראשו
ואומר אוי לבנים שגלו פעל טולחזאכיה זמה לו לאב שכב טקליסיק
אותו בניו ורחק מע' שולחנו וכתיב שיש דאג' לפניו על זה ומתעור'
לגואם ואם היינו אומרי אותו בל' הקודש היו מביני אותו המלאכים
נהיו מבינים שע' שבת זה מתעורר הכ' ה' לגאול והיו מלאכי הדין
מתקנאין בנו והיו מקטרנין עלינו לכך אומרים אותו בל' חרנסוהם
אינם נוקקין לשמוע ממי שידבר בלשון תרגום : ואע"פ שמרגישין
בראג' הש"י כביבול ונתעוררותו לגאול' כשמנענע בראשו ומתעורר
לגאולה ואומר אוי כו' מ' אינם יודעים מאיזו סיב' יתעורר הק"ה
לזה ואין להסמק' לקטרנין כי יאמרו אנ' שמ' כביכול מעצמו ומרצונו
הטוב הוא מתעורר על זה בלא שום זכות שיש להם לישראל רק
שרצונו לגאול' בלי שום זכות ואין להם בזה מקום לקטרנין אבל אם
חיו מבינים שע' זכות השבח הנהה הזה הוא מתעורר לכך יש להם
מקום לקטרנין ולומר אין פיהם ולבם שויס' ובלשונ' יבזבו ולבם בל'
עמם וכיצא בזה כגון יש להם עונות הרבה כנגד זה הזכות חיה יש
להם מקום קטרנין גדול מזה הענין לכך אומרים ל' תרגום ומסיים
הש"ן לומר אחר שמה רבה בעלמא דברא כרעותיה וימליך
מלכותיה בחייכון. ובזמניכון ובהיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן
קריב ואמרו אמן וענין הקהל אחריו ככוונה בקול רם אמן יהא
שמה רבה מבורך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך :

ג ולא יפסיקו בין ולעלמי עלמיא ויתברך ויש בו סוד להמשך
השפע מה' עולמו והבן. וישתהול אדמלרין כדי לשמוע הקדיש
כי מצות גדולה ושבת גדולה יש בו גלפיכך עומדין בשאומרים הקדיש
בשיאמר תתן יתגדל כו' יאמרו הקהל בלחש עתה יגדל בא כתי'
וגומר מפני שהוא נופל על לשון יתגדל. אח כ' אומרים זכור רחמך
יי' וגומר מפני שגבירת רחמיסנופל על פי' של שמה רבה שכתבנו.
ומי שבא לב' וטומע הקהל עונין קדיש עונה עמה אף ע"פ שלא
שמע את הש"ן כשאמר יתגדל כו' הוא מברך שמו יתב ע"ב הציבור
נאח כ' יחזור הש"ן ויתחיל ויאמר אמן יהא שמי רבה מבורך לעלם
ולעלמי עלמי בלחש ותכפומיד יתחיל בקול רם לומר יתבר וישתבת
יתפאר ויתרום ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקודשא
ברוך הוא לעילא מכל ברכתא ושירתא תושבתחא ונחמתא דאמירן
בעלמא ואמרו אמן. אומר בתחלה לשונות משוש הא דאמרן
למעלה שהק"ה מחאונן על גלותינו. ואז עונין הקהל אמן ובעוד
שהחזן יאמר יתברך כו' יאמרו הקהל בלחש יתברך שמו ויתעלה
זכרו לעד ולנצח ג'

ד מנין הכרעות כשהחזן אומר יתגדל כורע. וכן ביהא שמה
רבה. וכן ביתברך. וכן בברך הוא וכן באסוהס'ה כרעו כנגד
ר' שמו שבפסוק כי מסווח שמש עד מבוא מהלל שם י' וגו' ועכשין
אין אומרי יותר מן הקדיש מנהמטע שכתבתי למעלה. ועוד שעמאחר
כדי לספור נטרו ליתגדל כלי וקשקשליסין הקדיש כמו שיתבאר

עליו ולא לש' חוכה רק כקורא בתור' כדבעי למיכתב בסמוך בסעי'
 ו' בעה' או אכ' ירצה יקרא בהן פרשה אחרת או מזמור אחד
 מתהלים וכה' ג' וצא ידי חובתו בהנחתן שאין למצותן תלויה דווק'
 בקריאת שמע ושהרי הם ג' מצות עשה בפני עצמן ;
 ג' והא דאמרן דשיעורה משיראה חבירו הרגיל בו היינו לכתחל'
 כלא שום אונס דזהו מיקרי זמ' קימה לדוב כלי אדם אבל מי
 שהוא אנוס כגון שהיה צריך להשכי' לצא' לדרך במקום גידודי חיו'
 ולסטי' שלא יהי' יכול לעמו' על מקו' אחר כשיגיע זמן קריא' שמע
 לקרו' וגם לא יהי' יכול לכזיב אפילו פרשה ראשונה ואפילו פסוק
 ראשון או שבני השייר' ילכו מתר' ולא ימתינו לו כלל יכול לקרות'
 עם ברכותי' מיד משעל' עמוד השח' דכיון שעל' עמוד השח' שפיר
 קרי' ביה ובקומץ שקצ' בני אד' עומדי' באותו זמן גם מיקרי שפיר
 יוצר אור לבר ברכ' יוצר בשע' הדחק דהא מתחי' האו' להאיר שמבר'
 עליו אבל אם אינו מקו' גודדי' חיה ולסטי' תסאזכני השייר' נחפזי' כל
 כך אפי' יצא לדרך אח' שעלה עמו השח' אינו קורא עד שגיע' זמנה ;
 ד' מיהו' בדעבד אם קרא עם ברכותיה משעל' עמוד השח' אע"פ'
 שלא היה אנוס יצא בדעבד והוא שלא יהא רגיל לעשו' כן ואם
 קרא' בלא ברכות יחזו לקרו' בזמנ' עם הברכו' ועיין לקמן סימן ס'
 ה' מי שנאס' ולא קרא ק"ש של ערבי כל הליל עד שעל' עמו השח'
 כיון שעדיין לא הנץ החמ' יכול לקוראו לילה וקורא ק"ש
 ויוצא בה ידי ק"ש של ערבית מיהואם באותו פע' ארעו'
 גם כן אונס שהיה צריך להשכי' לצאת לדרך במקו' גידודי חיה כמו
 שאמרנו למעל' כיון שאנו' הוא ועלה עמו השח' יכול להקדי' ולקרו'
 ק"ש של שחרי' עכשיו אינו רשאי לקרו' ק"ש של שחרי' אע"פ' שהוא
 אנוס שכיון שעש' לאות' שעה ליל' שהרי קרא עכשיו ק"ש של ליל'
 אי אפשר לחנוך ולעשותו יום ולא יאמר הואיל ושני ק"ש לפניו של
 ערבי' ושל שחרי' אקרא של שחרי' שהוא תדי' והגיע זמנו לקצ' בני
 ארס' שמא לא אוכל לקרותו אח' כ' של ערבי' הואיל ואדהי' אדחי' א'
 יאמ' כ' דא' כ' הוא דוח' של ערבי' בידים דהא יעבו זמנו מיד כשתנץ
 דחמ' אלא יקרא של ערבית ויניח של שחרי' אולי יזמנ' לו מקום
 ויוכל לקרותו אחר שתנץ החמ' ואין ספק מוציא מידי ודאי ;
 ו' אע"פ' שזמנה נמשך עד סוף השע' השלישי' שהוא עד רביע היום
 אם עברה שעה שלישית ולא קרא' קורא אותם בברכותיה כל'
 שעה רביעי' שהוא שליש היום שגם עד סם הוא קצת זמן קימה
 ס' מ' אין לו שכר כקורא' בזמנה ואם עברה שעה רביעית ולא קרא'
 לא יקרא אותה או בברכותיה ואם יכרך הוי ברכ' לבטלה . אבל
 בלא ברכותיה יכול לקרותה כל היו' כולה דלא גרע מקורא בתור' ;
 ז' יא' אם לא קרא ק"ש של ערבית יש לה תשלומין שחרית שקורא
 שתי פעמים וכן אם לא קרא של שחרית יש לה תשלומין בשל'
 ערבי' שתיים ויש חולקין דלא אמרינן כן לא בתפילו מסעם שיתבא'
 בעה' אבל בק"ש הואיל והתורה תלה בשכיבה וקימה עבר זמנה
 בשל קרבנו ומעוה' לא יוכל לתקן הוא ;

בט דין ברכה ראשונה מיוצר ובו ה' סעיפים :

א' ברכת ראשונה של קריאת שמע של שחרית תקנו בא' אמה'
 יוצר אור ובורא חשך כו' ותקנו לומ' וכורא חושך לברכת האור
 וכתקנו לומר בערבית גולל אור מפני חשך כו' כדי להזכיר מדת
 לילה ביום ומדת יום בלילה להורות על האחדות השלם שא' אחד
 ברא שניהם חשך ואור באחדותו הפשוט להוציא מלב העכו"ס
 האומרי' שתי רשויות יש' ו' ומי' שברא אור לא ברא חשך לכך
 תקנו לומר שניהם ביום ושניהם בלילה להורות על האחדות ית'
 וחומם בא' יוצר המאורות שעיקר הברכה עכשיו היא על האור
 המתחיל להאיר ביום זה ;

ב' ואם שעה והתחיל ואמר בא' אס' אשר בדרבו מעריב ערבי'
 ונזכר מיד ואמ' יוצר אור וגם סיי' כדן בא' יוצר המאורות יצא
 דהא בלאו הכי צריך להזכיר מדת לילה ביום אבל אם לא אמר
 יוצר אור אחר שאמר אשר בדרבו מעריב ערבי' אע"פ' שסיים ביוצ'
 המאורות או אפילו שהקדים האור סמוך להתחלת הברכה ואמר
 בא' אס' יוצר אור וכורא חשך אשר בדרבו מעריב ערביים וגם
 סיים במעריב ערביים וה' אסתחיל ביוצ' אור ולא אמר מעריב

ערבים כלל בתחילה לא שסיים מעריב ערבים לא יצא דהא לא
 ברך בחתימה על האור המתחיל להאיר ביום זה אבל אם סיים
 ביוצ' המאורות וגם אמר בתחלה יוצר אור ל' ש' אפ' מעריב ערבי'
 קודם יוצר אור או אחריו לעולם יצא כיון שחזכיר האור בתחלת
 הברכה ובסוף אע"פ' שחזכיר גם כן מעריב ערבים בתחלה לית לן
 בה דהא בלאו הכי צריך להזכיר מדת לילה ביום ;

ג' תקנו לומר כזו הברכה ג' כ' אנב האור יצירת המלאכים שהם
 ג' כ' נקראים אור ומשפיעי' אורה לעולם ע' תנועת הגלגלים
 שמנעים אותם בידוע לכל מבין עווד שהם נבראים בכל יום דוגמת
 האור המתחדש בכל יום תמיד כענין שנאמר חדשים לבקרים
 וגו' זה נוסחה יוצר משרתים ואשר משרתיו כולם עומדים כו'
 ותקנו לשון זה משום הא דאיתא פר' אין דורשן כל יומא אכד
 מלאכי השרת מנהר דינור שנאמר חדשים לבקרים דהכי פירשו
 יוצר משרתים ר' ל' והם אותם המתחדשים בכל יום ואשר משרתי'
 מעולם כגון מיכא' וגבריאל כולם עומדי' לפניו כו' . קדושה שביוצ'
 אור ושכסדר קדושה מנהגינו לומר אותן אפי' ביחוד אע"פ'
 דדבר של קדושה אינה בפחות מעשרה כדלפי' מונקדשתי בתוך
 בני ישראל כמו שיתבאר לקמן ב' עה' ס' קדושה שבתוך התפלת
 שאומרים בל' המדבר בעדינו נעריצך ונקדישך כו' שפירושא שאנו
 רוצין לקדשו ית' אותה קדושה אינה בפחות מ' אבל אלהי' קדושות
 שביוצ' אור ושכסד' קדושה שאינן לא ספור' דברים בעלמא שאנו
 אומרי' כך וכך מקדשין ומברכין המלאכי' את הש' ימותר לאומרה
 אפילו ביחיד מ' מ' טוב הוא לאומרה בנינן ובסעמן כקורא פסוקים
 וכטהם כצבור נוהגין לאמר הפסוקים בקול רם כדי שיאמרו
 הציבור ביחד ודווקא הפסוקים שהם כל' הקו' אבל כסדר קדושה
 שאומרים גם התרגום כמו שיתבאר לקמן ס' קל' ג' בעה' אומרים
 התרגום בלחש והכי איתא בזהר' בפרש' תרומה . נוהגין בכל אילו
 הארצות לומר בסוף ברכה זו קוד' החתימה אחר שאמרו המחדש
 בכל יום תמיד מעשה בראשי' אומרי' כאמור לעושה אורים גדולי'
 כל' ח' אור חדש על ציון תאיר ונזכה כלנו מהרה לאורו בא' יוצר
 המאורות אע"פ' שעיקר הברכה לא נתקנה לא על האור המתחדש
 בכל יום ולא על האור העתידי ואנו צריכין בכל ברכ' מעין הפתיחה
 והחתימה סמוך לחתימה ואור החדש שאנו מתפללין להאיר בציון
 מיירי באור העתידי תה' אינו מעין הפתיחה שהיא על האו' המתחיל'
 עכשיו להאיר מכל מקו' סבירא לן גיזין דברכ' יוצר אור מיירי באור
 שנרא' הק' בה בששת ימי בראשית שהוא האו' המתחדש בכל יום
 וגם האור שעתידי להאיר בציון שגם הוא נברא בששת ימי בראשי'
 לא שלא היה העול' כדי להשתמ' בו והבדילו הקב' הוננו לצדיקים
 לעתיד לבא כדאיתא במדרש ומביאו רש"י בפרשת בראשי' בפסוק
 ויבדל וגו' והוא האור שעתידי לחדש ולהאיר בציון אם כן הוי שפיר
 מעין הפתיחה והחתימה סמוך לחתימה שהרי הכל כלול בכלל
 הפתיחה יוצר אור כו' ובכלל החתימה יוצר המאורות שקאי על
 מעשה בראשית שהוא ג' כ' המתחדש בכל יום תמיד ;

ד' ברכת יוצר או וערבית אע"פ' שאם לא אמר בפיו לא שמע מש' צ'
 יצא דברכו' אילו של ק"ש וכיוצ' בהו מידי' דשבת הש' כעשרת
 מוציא את הילדים ואפי' הם בקיאים דדווקא בברכות דרחמים אין
 הש' מוציא את הבקי שצריך כל אחד לבקש רחמים על עצמו אם
 הוא בקי מ' יהא אדם רגיל לומר אות' עם הש' בנחת שכיון שהם
 ברכו ארוכות אין אדם יכול לכזיב חדי' עם ש' בשתיקה ועוד אמ'
 היה מבין לדברי ש' בשתיק' ובאמצע הברכ' היה פונ' לבו לדברי'
 אחרים הפסיד הכוונה שהפסיק באמצעיתם שכל' שתוא סמך על
 הש' צריך לכזיב לכל מה שהוא אום' ולא יפנה לבו לדברי' אחרים
 כלל שא"כ לא יצא אבל כשתוא קורא בפיו אפ' אם קורא מקצת בלא
 כוונה יצא דעקימ' שפתיו שאני דכיון שהוא עצמו קורא אפי' אם
 יקר' שיפנה לבו לדברי' אחרים אע"פ' דלא שפי' קעבי' מ' מ' יש לו
 כוונ' קצת בקריאתו ויוצא וכשרצ' לענות אמן אח' הברכ' כדאית'
 לקמן ס' רש"י סעיף ב' ואנן ק' לשאין לענות אמן אח' ברכת עצמו
 שהעונ' אמן אח' ברכ' עצמו הוא בור שאין זה מדרך מוס' המבקשין
 דבר מפני מלך בשר ודם קל וחומ' לפני מלך מלכי המלכי' הק' בת'
 כיצד יעשה כשיגיע סמוך לסוף הברכה ימהר ותא' לקרא לסיים
 הברכה

לבוש התבלה

חלבנות קדש וברכותיה

הברכה הודם שיסיים החזון מעט וכשיסיים החזון יענה אמן אחר ברכת החזון מיהו אחר ברכת הבחור בעמו ישראל באהבה וברכת אהבה עמו ישראל יא שלא למהר כדי לענות אמן דהוי הפסק בין הברכה וק ש שכיון שברכ' זו קאיעל מצות ק'ש איז לו להפסיק בין הברכה והדבר שמברכין עליו ויש אומרים ודאי אם היינו מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו על קריאת שמע הוי אמן הפסק בין הברכה והדבר שמברכין עליו אבל באילו הברכות שאינם אלא תוספות שבח לפני שבת של ק'ש לא הוי אמן הפסק בין בהבחר בו יפהר קודם החזון יענה אמן על ברכת החזון דלא גרע משאלת שלום שמפסיקין בין שמע לברכה שנייה וכן נוהגין ;

ה אם טעה ש'ן בברכת יוצר בענין שצריך אחר לעמוד תחתיו אם טעה קוד קודש העומד תחתיו צריך לחזור לראש הברכה כמו בכל שאר ברכות ואם טעה מקדושה ו אילך אין השני צריך להתחיל אלא מקדושה ואילך דהיינו באופנים אם טעה באופנים ואם טעה משם ואילך מתחיל בלאל ברוך בו אף על פי שבשאר ברכו שטועי בה צריך הטני להתחיל מראש הברכה שטעה הראשון שאני הבא שהקדוש חשיבא כסוף הברכה וכן אם טעה או אשתתק באופנים וכו' אם טעה אחר לא ברוך הוי פסוק ברוך כבוד י' ממקומו בסוף ברכ שהוא שייך לפסוק של קדושה וכתחיל מלא ברוך נ' ;

ס דין ברכה שנייה ואם הברכות צריכות כוונת ובו הסעיפים ;

א נוסח ברכה שנייה נוהגין במדינות אילו אהבה רבה וכו' ואי' פותחת בברוך לפי שהיא סמוכה לברכה יוצר אור והחמם ברוך אתה יי הבחור בעמו ישראל באהבה ; ואם היא פוסרת ברכת התורה על סימן מ' ;

ב אם קרא קריאת שמע בלא ברכות אילו יצא ידי חובת מצותן עשה של קריאת שמע שאין תברכו מעכבות מלצאת שאי' דאורייתא אבל סכל מקוב' חייב סדרבגן לחזור ולקרוא הברכות בלא קריאת שמע אפילו אחר שקרא קריאת שמע מיהו יותר טוב הוא כשיחזור ויקרא הברכות שיחזו ויקרא גם כן קריאת שמע על סדר הברכות ולא יהא אלא כקורא בתורה ;

ג וסדר הברכות שאמרנו ראשון ברכת יוצר ושנייה אהבה רבה היינו דווקא לכתחלה צריך לסדרם כך שכן תקנום חז' לשנאה לסדרם כך לשגחנות אבל אפשר שהסדר שהקדי' שנייה לראשית יצא ואינו צריך לחזור ולקרוא בסדרן ;

ד ק' לדמצות צריכות כוונת כדילפינן מקרא לקמן סימן תק' פס' ע'ש כלום כשיעשה המצו צריך שיכוין לצא בעשי' אות מצוה ;

ה לפיכך הקורא את שמע ולא כיון לבו בפסוק ראשון שיש בו עיקר קבול עול מלכות שמים ואחדותו ית' לא יצא ידי חובתו והשאר אם לא כיון לבו אפ' היה קורא בתורה או מגיח הפרשיות האלו בעונת ק' יצא ובלב שכיון לבו בפסוק ראשון ולפיכך נוהגין לקרו' פסוק הראשון בקול רם כדי לעוררה כוונה וגם נוהגין ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמוגנו מלכות ;

סח כמת צריך לדקד' ומכוין בק' שובו כ'ו סעיפי'

א ויקראנת ככוונ' הלב ולא יהיה בעיניו בדבר ששמע הרבה פעמים שאינו חביב אגלו לא יהיה בעיניו בכל יום בדברים חדשים כאילו לא שמעם מעולם אלא היים ;

ב כמו שנא' אשר אנכי מצוך היום שאז הם חביבים עליו יותר ויחשוב בלבו אילו מלך כ'ו שלח פרוסגם חדשה ר' ל כתב ציווי על בני מדינתו מה הם עושי' כל בני המדינ' עומדי' על רגליה' ופורעים את ראשיהם וקוראין אותה באימה ביראה ברתת ובוע' ק' וק' ש' ש' פרוסגם של מלך מלכי הסלכים הק' בה שחייב כל אדם לקוראה באימה ביראה ברתת ובוע' אבל לעמו על רגליו ולפרוע ראשו אינו צריך שכבר מחל הש' על זה דכתי' בלכתך בדרך מלומר תוכל לקרו' בדרך נהליכתך בדרך ואינך צריך לעמו' על רגליך ולפרוע ראשו כד' שעושך לפרוסגם' של מלך כ'ו אבל באימה ביראה ברתת ובוע' משמע שצריך ;

ג אמרו בסדר מ' ד רפאו תהי לשריך ושיקוי לעצמותיך התור' היא רפואה לגוף (ולעצמות בעינין) ובע' הואי היא בק' שיש

רמ' ח' חיבות כמניין אבריו של אדם והקורא קריאת שמע בתיקונה בל אבר ואבר נוטל תיבה אחת ומתרפא בו ודא היא רפאות תהי לשריך ע'כ בסדרש ;

ד והנה לפושלא מצאנו בג' פרשיו של ק'ש עם תוספ' בשב' מלו' דק' רמ' ה' חיבות נהגו קצת הראשונים להוסיף בתחל ק'ש שלש חיבות והם אל מלך נאמן כדי להשלים הר' מה חיבות אבל אח'כ הסכימו כל החכמים לבטל מנהג זה וכן אית' בזהר שלא יאמרו אל מלך נאמן מפני שנה' הוי הפסק בין ברכת הבחור בעמו ישראל באהבה ובין עיקר קריאת שמע וכן בערבית בין ברכת אהבה את עמו ישראל לבין ק'ש וכב' אמרנו שלא להפסיק ביניה' וכדי להשלי' הרמ' ח' חיבות תקנו כשיקראו הציבור עם הש'ן מסיימין בחשאי אני יי' אלהיכ' אמת ואח'כ' יתחיל הש'ן בקול רם יי' אלהיכם אמת כ'ו וכל הציבור שומעי' ושומע' כעונ' והרי יתוספו אילו הג' חיבות יי' אלהיכם אמת על פרשיות ק'ש ושלימו לרמ' ח' חיבות וסיהו אס' היחיד רצו' נ'כ' לחזור ולומר עם הש'ן אילו הג' חיבות הרשות בידו ;

ה ידוקא בצבור אמרו שהש'ן חזר אילו הג' חיבות בקול רם אחר שאמרו בחשאי אבל יחיד הקורא אסור לו לכפול אילו הג' חיבות דמשמע כשתי רשויות ח' ודאמרינן בג' פעמים שמע שמע לקצן סעיף ט' ולא דמו לש'ן שקורא אותם ב' פעמים שבז' דרך הש'ן בכמה עניינים לקרות בחשאי להוציא את עצמו ולחזו' להשמיע לע' אבל יחיד הקורא דבר כזה ב' פעמים כשתי רשויות ח' ו' ולפיכך אמרו כל האומר ק'ש שלא עם הצבור אינו משלי' איבריו מפני שחסרו הג' חיבות שהשליח ציבור חזר ומאי תקנתיה יכוין בש'ו ווי' דבאמת ויצוי והכוונה בש'ו ווי' היא שש'ו פעמי' ו' עולה צ' ושם התייה עולה כ'ו ועם ד' אותיות עולה ל' וג' פעמים ל' עולה צ' הרי שמכוין בש'ו ווי' לג' שמות להשלים רמ' ח' חיבות מ'ס' אחז' ל' כיון שלא קרא ק'ש עם הצבור בכול מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות כלום אעפ' שכיון בש'ו ווי' לג' שמות מ'ס' אינו כ'כ מצוה מן המצוה' כמו שקורא עם הציבור ושומע מפי הש'ן א'ו הג' חיבות יי' אלהיכם אמת להשלים הרמ' ח' שהם נ'כ'נ' שמות דאמ' ג' כ'שם מן השמו' חו' והוה חסרון לא יוכל להמנו' כל' חסרון הג' חיבות לא יוכל להמנו' לתשלי' רמ' ח' כשא' ציבור' מיהו י'א שכשהו קורא ביחי' טובות' הוא שיוסיף בתחיל' הג' חיבות שלא מלך נאמן להשלי' הרמ' ח' ששיכחבט' והווי' להשלי' כיון שחכמים הראשונים אמרו כן לא הוי כל כך הפסק והוי במקום אמן שרף ר'ת אמן וכ'ש בערבי' שאין ל' במה להשלי' רמ' ח' שיאמ' א מלך נאמן אבל אמן על כל פנים לא יענה אחר ברכת עצמו דהוי גור' דווקא ביחיד אבל בציבור לא יאמר כלל א מלך נאמן שהרי הר' מח' ושלי' עם הש'ן שיתחיל ה' אלהיכ' אמת ואם הו' יאמ' בתחל' א מלך נאמן הוי הפסקה גמורה וגם מפיק שם שמי' לבטלה ועובר בלא תשא וגו' רק יאמר אמן כשיסיים הש'ן הבחור בעמו ישראל באהבה ויתחיל מיד שמע ישראל וגו' ;

ו וצריך להפסיק בין כל חיבת וחיבת כדי שיוכין כל חיבת וחיבת בפני עצמ' וצריך להאריך מעט בחי'ת של אח' עד כדי שימליך במחשבתו הקב'ה בשמי' ובארץ של זה רומז החסודרו' שבאמצע' ג' התי'ת כלום' שהוא חי ברומז של עול' ולא יאריך בה יותר כדי מפני דכל במ' דאמ' אח' בלא ד' לא משתפ' מידי ומה' נצע בהארכתו ויאריך בד' של אח' טיעו' שיחשו' שהק' בה יחי' בעולמו ומשל בד' רוחו העול' ולא יאריך ות' מכשיעו זה מפני שהוא מגונה שדי' בו ויש נוהגין להשו' הראש כפי המחשב' למעל' ולמס' ולא ר'ע רוחו' אעפ' שיש ספקפקן בדב' משו' הא דתני' הקורא את שמע לא יקרוץ בעיניו ולא ירמז בשפתיו אבל אין קפידא בכך שאין הנדון דומה לראי' דהת' הקרצי' והרמזיה היא לצורך ד'א ומבטלין הכוונה אבל הכא הרמזיה היא צורך הכוונה וגורמת אותה ;

ז יאריך בא' קצת ויכוון שהוא מ'ס' לא יאריך בה יות מדי שלא יהא נשמע כאילו אמר איהו שפירש איה אחד ח'ו ;

ח ולא יחטוף בחי'ת ר'ל שלא יקר' אות בחספ' בלא קמץ שאין פי' משמעו בחספ' שום דבר וידיג' מעט בד' שלא תהא נשמע כד'ש' ובמצא מחרס' מ' לא ידגיש אות' יות' מדי שלא תהא נשמע ככ'י'ת והוי' אחפ' בסו' אחפ' לכך ינה' באד' בלשונו לקרות האותיות כתיקונן ט אסור

לבוש התבלת הלכות קשופרכותיה כב

ט אסור לומר שמע שמע שני פעמים שנראה כמשבח ומקבל עליו עול מלכות ברשויות וקורא לכל אחד ואחד בעניינו ובהנהגתו ובין שכופל התיבות ואומר שמע שמע ישראל ישראל כו בין שאומר וכופל כל הפסוק הראשון בפעמי הכל אסור ומשתקן אותו אבל לכפול כל הפרשה ג' או ג' פעמי חוץ מהפסוק הראשון ודאי אקלחוש שאינו אלא כחחר הפרשה להיות מצות י' שגורה בפיו :

י ויא' שעל משתו יכול לומר כל הפרש אפי' עסהפסוק הראשון אפי' כמה פעמים עד שמשחקק בשניה בין שאין עיקר כוונתו אלא משום שמירה מן המזיקין ויש אומרים שגם בזה יש ליתרר מלומר פסוק ראשון שתי פעמים :

יא לפיכך אית האומרי באשמורת במליחות ובי' בחפל נעיל' שני פעמים פסוק שמע ישראל יש' ללמד שלא ישו' כן :

יב אבל פסוק יי' הוא האלהים שכופלים אותו בתפלת נעילה ז' פעמים אין לחוש ומנהג כשר הוא שמשבחים לבורא ית'

שהיא דר' למעלה משבעה רקיעים וראייה שהרי מצינו בקרא ב' פ' י' הוא האלהי נבי איהו וי' א' שלא לענו על שום ברכה בפעמי אמן

אע"ג דמצינו ג' ב' בפסוק אח' ברוך ל' עול' אמן ואמ' שאני התם דכת' אמן שני בוי' ולפי זה יכול ג' כ' לענות אחר הברכ' אמן ואמ' בוי' :

יג ומוסיפין בק' ש' בשמל' לו מיד אח' פסוק שמע וגו' אע"פ שאינו מן הפרשה משו הא דאמרין פרק מקו' שנהגו כשקרא יעקב

אבינו ע' ה' לכניו בקש לגלו' להם את הקץ דכתיב ואנידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימי' נסתלקה ממנו שכינ' ולא הניחתו

לגלותו אמר לבניו שכא' יש בכס' מי שאינו הגן פתחו כולם ואמרו שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד פתח הזקן ואמר בשכ' מלו ואמרי'

היכי נעבד נימריה לא אמרו משה לא נימריה הא אמריה יעקב תקנו לומר אותו בחשאי כלומר אפי' במקום שנוהגין לקרו' כולה

בקול רם נוהגין לומר בשב' מלו בחשאי לתת בו היכר שאינו מן הפרשה הכתובה בתורה רק יעקב אמרו :

יד ויש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל ליי' ובין אלהינו ליי' השני כדי שיהא נשמע שמע ישראל שיי' שהוא אלהינו הוא

יי' אחד . ויש להפסיק מעט בין אחד לברוך . כי עיקר קיבול עול מלכות שמי' הוא פסוק ראשון הכתוב בפרשה וכן גם כן צריך

להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת כדי להפסיק בין קבלת עול מלכות שמים לשאר מצות דבשכ' מלו גם כן מכלל קבלת מלכות

שמים הוא אלא שאינו כל כך קבלת מלכות שמים כמו הפסוק ראשון שהוא כתוב בפירוש בפרשה :

טו וצריך להפסיק בין היו' לעל לבכך שלא יהא נשמע היום על לבכך ולא למחר על לבכך וכן יפסיק בין אשר אנכי מצוה

אתכם היו' וכן לאהב שלא יהא נשמע היו' לאהב ולא למח' לאהב' :

טז וצריך להפסיק בין נשבע ליי' כדי להטעי' יפה העי' שלא תהא נראית כה' והוי' פירושו לשון שבייה כאילו אמר

נשבע יי' ח'ו' :

יז וצריך להתח' זי' דלסען תזכרו דלא לשתמע תשקרו לשון שקר או תשכרו' ל' שכירות והוי' משמע כעברים המשמשים

את הרב על מנת לקבל פרס וכן יתח' זי' דזכרת' את כל מצות יי' דלא לישתמע כשי' לשון שכירות וזכרתם :

יח וידיגש יוד' דשמע ישראל שלא תבלע ולשתמע שראל או אשרא ואין משמעותו מדי' וכן ידיגש יוד' דוהיו דלא לשתמ' והאו ואין פירושו כלום :

יט וצריך ליתן ריוח בין וחרה לאף דלא לשתמע וחרף :

ך וצריך ליתן ריוח בין חיבה שתחלתה בסוף אותה התיבה שלפניה כגון ככל . לבכך . על . לבכס . בכל לבכס . עשב . בשדך . ואברתם מרהר : הכנף . פתול : אתכם . סארץ .

דבכל אילו אם לא יתן ריוח ביניהם הרי הוא מבל'ע ומדלג אות אחת משתייהם ואין משמעות פירושה כלום :

כא וצריך ליתרר בכל אלף שארר מ' ס' להפסיק ביניהם כגון ולמדתם . אותם . וקשרתם . אותם . ושמחתם את . וראיתם אותו . שלא יהא נשמע מתום או מותו או מת' :

כב ולא בק' ש' בלבד אמרו אלא אף בפסוקי דמרה או בשאר פסוקי תורה נביאי' וכתובי' ובתפלי' יש ליתרר בכל זה כגון קספרו

בגוים : את כחור . שכחי ירושלים את : ויראו העם . את . ותקם . את . וממליכים . את . אלא שהוזהרו חז' בק' ש

ביותר מפני שיש בה יחוד השי' וקבלת עול מלכות שמים ועוד שחייבים כל אדם לקרות בכל יום פעמי' לפיכך היו צריכין להזהיר

עליהם מפני עמי הארץ שאינם בקיין בקריאה :

כג צריך לדקדק שלא ירפה החזק ולא יחזק הרפ' ולא יניח הנד' ולא יניח הנח כדי שלא לשנו' שום אות מתנועת ומנקודם הנתונה מסיני :

כד המדקדקי קורין ק' ש' בשעמי' כמו שהם בתור' כי ג' פיסוקי טעמים הם מסיני אלא שאין כל אדם יכולין ליתרר ולהתרגל

בכך מ' מ' כללא דמילתא יותר כל אדם לקרות ק' ש' כאופ' שיובן כל מלה ומלה יפה בפירושו ושעמו ושלא ישתנה משמעות שום

חיבה ע' שיבוש קריאתו :

כה וכשיאמ' והיו לאות על ידך ימשמש בתפילין של יד' להראו' שיש לו אותה האו' וככשיאמ' לטוטפו בקיעיני' ימשמש בתפילין

של רא' וכשיאמ' והיו לכ' לציצי' וראית' אותו ימשמ' בציצית שלפניו יש נוהגין לקרות ק' ש' בקול רם ויש נוהגין לקרותו בלחש

ונהר' ונהר' ופשטיה ופוק חזי מאי עמא דבר כי שניהם לשם שמים יכונו האומרים בקול רם נותנים טעם לדבריהם כדי

לעורר הכוונה והאומרי' בלחש יאמרו שכן יוכלו ליתרר יותר שלא ידברו בנתי' מ' מ' פסוק ראשון הכל יאמרוהו בקול רם כדי לעורר

הכוונה כמו שכתבתי לעיל בסי' שקוד' זה וכן נוהגין בכל המקומו' . י' א' הצריך הש'ן להשמיע קולו בשמע ישראל כדי שישמעו הקהל

וימליכו שם שמים יחד :

כז מי שלא דקדק בק' שאו לא השמיע לאזני' ובו ח' סעיפים :

א אע"פ שכצו' לדקדק באותיותיה כמו שכתבנו אם קראה ולא דקדק בהן יצא מכל מקו' זה' מאד לדקדק בהן והמדקדק בהן

שכרו הוא שמצננן לו גיהנם שהוא מדה כנגד מדה שמאח' שהוא מעורר עצמו בזה ומגיע חוב' שכעי' שלו לדקדק באותיות' ובשכר

זה החו' השכעי' שהוא סעור מצננן לו כנגד' חו' אח' שהוא גיהנ' ויכול לקרות בכל לשון דשמע פירושו הוא בכל לשון שאחתה

שומע ר' ל' מברכין . רק יתהר' ג' כ' מדברי שיבוש שכאנתו ל' וידקדקו בו כמו בלשון הקדש שאמרנו :

ב וצריך להשמיע לאזני' מה שמוציא בפיו מכתוב' שמע סיהו' אם לא השמיע לאזני' יצא דעיקר פירו' שמע' ל' הבנ' הוא שיבת'

מה שיאמר ובלבד שיציא בשפתיו שאז הוא מבין יות' מה שהוא מהרהר בלבו :

ד מיהו אם מחמת חולי או אונס אח' קרא ק' ש' בלבו יצא שהרי הבין מה שהר' הר' :

ה ואף לכתחילה יעשה כן שיחרה' ולא יוציא כשפתיו אם הוא במקו' שאינו נקי וטהר' לגמרי ואינו יכול לנקותו מחמ' איתה

אונס יהרהר בלבו להרהר' כדיבור דמי שנאמר אמרו בלבכס' וגו' ובלבד שלא יהא המקו' משונף לגמרי שאז אפי' להרהר אסור

שאסור להרהר ב' ת' במקו' הטינופות משום והיה מחניף קדוש .

סג לישב בשעת ק' ש' שלא לישן ובו ט' סעיפים

א כתי' ודבר' בס' בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וגו' ואחז' ל' בשכבך ובקומך פי' בזמן שכב' ובזמן קים' דהיינו

ערבי' ושחר' וא' כ' בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ל' ל' לום' לך שלא הקפיד תור' על איכו' קריא רק בכל אופן שדרך בני אדם להתעסקן

יכול לקרו' בין סהלך בדרך בין עומ' בין יש' בין רוכב' על גבי בהמ' בין שוכב' לא שהחכמי' אסרו לקרו'ו' בקצת שוכב' לא מנציא שאם

הוא שוכב' פי' ששוכב' על גביו ופניו למעל' או על כרסו ופניו למטה שזה הוא אסור' לאד' לשכב' כן אפילו בלא קריא' ק' ש' שנאמר הוא לו

כמו שיתבאר' בהלכות דרך ארץ אלא אפי' אינו שוכב' ממש על גביו או על פניו אלא מוטה מעט על צדו לא יקרא מפני שנרא' כמקבל

עליו עול מלכו' שמי' דרך שרר' ונאזהר מ' מ' אם הוא שמן ובעל כשר והוא שוכב' כב' על צדו מעט וקש' עליו לעמו' או שהי' חולה שוכב' פרקין מחמת חוליו או אונס אחר ואיט' יכול להתהפך על צדו

נוטה מעט לצדו וקורא אבל אם הוא שוכב' ממש על צדו אינו

לבוש התפלת הלכות קשר וברכותיה

עיקר המצוה של קשר גה קבלת עול מלכות שמים וכוונתו בחורה בפרשת ואחחנן קודם והיה אם שמע שהיא בפרשת עקב ואח"כ פרשת והיה אם שמע שהוא אחרית באותו חוכש ואח"כ חזרו לפתח לפרשת ויאם שיש בה יציאת מצרים שחייבו להזכיר בכל יום דכתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך וגומר :

ב קרא פרשה וקעה בה אם אין יודע היכן שעה חזר לראש הפרשה ובפרשה ראשונה חזר לראשונה דפסוק ראשון אוקמינן ליה אחזקתיה ודאי קראו ככוונה כהלכתו ואם יודע היכן שעה כגון שקראה כולה אלא שדילג באמצע פסוק אחד או חיבה אהת חזר לראש אותו פסוק או חיבה וגומר הפרשה :

ג שעה ביק פרק לפרק כגון שידע שמים פרשה ואינו יודע אם ראשונה אם שנייה יתחיל לסוף פרשה ראשונה שוודאי סיים אותה שהרי איפשר שסייה גם השנים לא שמכח ספק יתחיל פר' והיה אם שמע דשמא לא סיים אלא הראשונה :

ד שעה בוכתבם ואינו יודע אם בוכתבם שבפרשה ראשונה או בשנייה חזר לוכתבם שבראשונה זה מלא התחיל למען ירבו ימיכם אבל אם התחיל למען ירבו ימיכם בידע שמים פרשה שנייה ואין צריך לחזור שכן הוא הרגל לשונו לומר למען ירבו אחר פר' שנייה :

סה קראה סירוגין או מצא ציבור קוראין וכו' עינים

א קראה סירוגין והיינו שתחילת לקרות והפסיק בין בשתיקה בין בדיבור וחזר וגמרה אפילו שהת כדי לגמור את כולה יצא ידי קריאת הרי ככל מקו"ה קראה בולה וקיים מצות קריאת שמע לא שלא קראה במצות מן המזרח אפי' היה אנו שאמתי' רוצה היה יכול לקרות לא הוי השתיק ואפי' הדיבור הפק אבל אם היה אנוס כגון שלא היה ראוי המקו לקרות או אנוס אחר והפסיק אם שחה כדי לגמור את כולה חזר לראש דזה הוי הפסק גדול שלא היה יכול לקרות ואינה מצטרפת והכלי' כתא : ומשערין השהיית של לגמור את כולה לפי הקורא לא לפי רוב בני אדם :

ב קרא ק' ש' ונכנס לב' והוצא ציבור שקורין ק' ש' מצוה מן המזבח הוא שיקר עסה ציבור כל הק' ש' ויקבל שכר נקרא בחורה ואם אי אפשר לקרות כולו עמהם וקרא לכל הפחות עמהם פסוק ראשון שלא יראה כאלו אינו רוצה לקבל עליו עול מלכות שמים עם חבריו :

ג וה' אם הוא בב' ת' ואומר דברי תחנונים או פסוקים והוא במקום שרשאי לפסוק יקרא עמהם לפחות פסוק ראשון אבל אסורא עסוק במקום שאינו רשאי לפסוק כגון מברוך שאמר ואילך לא יפסיק כלל אפ' לפסוק ראשון דהא גם הוא עסוק בשבחו של מקום לא יאמר החיבות שהוא אומר בשעה שהציבור אומר פסוק ראשון בנינין הציבור שמנגנין פסוק תראשן כדי שיהא נראה כאן קורא ק' ש' עמהם ומקבל עליו עול מלכות שמים עמהם :

סז באיזה מקום יכול להפסיק וכו' עינים :

א וכיון שאפי' קראה סירוגין יצא כמו שאמרנו אהו' לפעמים מותר להפסיק ולדבר בק' ש' אפילו לכתחלה אע"פ שבתפלות לעולם אסור בק' ש' התירו ואסמכוה אקרא ודברת במ' לפעמים יש לך רשות לדבר בהם בדברים אחרים לפיכך אהו' ל' בק' הפרקים שואל בשלום אדם נכבד מפני כבודו ומושיב שלום לכל אדם משום דרבי שלום ובאמצע ואפי' באמצע הפסוק שואל בשלום מי קרא קמ"ג

אפי' קרא דרך גאון ומותר לקרות ואפילו אינו בעל כשר ואינו חולה שכיון שהוא שוכב כבר ואיכא מירחה לעמוד לא המריחהו לעמוד שהרי אינו דרך גאון כשהוא שוכב ממש על צדו :

ב מי שהוא יושב והגיע לק' ש' של שחרית ורוצה להמיר לקום ולעמוד לקרותה מעומד לא יאות עכ"ד וצריך לעמוד בו ונקרא עבריו מפני שהוא עומד על דברי בית הלל שהלכה כמותם כגון ב' ש' שב שפרשים לקרא דובקומך הכי שצריך לקו' כשהו יושב ולעמוד בזמן ק' ש' שחרית אבל כ' ה' מפרשים אותו על זמן קימה כמו שכתבנו וא' כ' כשהוא יושב ורוצה לקום ולעמוד הרי כוונתו לקיים פ' ב' ש' ולעמוד על דברי ב' ה' של דברי ב' ה' קורין בין עומד בין יושב כו' כמו שכתבו דילפי' כן מבלכתך בדרך וב' ש' בסקו' כ' ה' אינו משנה והוי עכרין (ואח"כ ל' ע"ה דעכ"ר אדרננן טרי' לוקרי' עכרין) וכ' ש' בק' ש' של ערבית שאין לו לעמוד שאפילו ב' ש' אינו מצריכת לעמוד בערבית רק בשחרית מוכתיב ובקומך שפירוש שיקים ואין כן בערבית :

ג מיהו אם הוא מתלך והגיע זמן ק' ש' אע"פ שפות לקר' מהלך הצריכהו תבטיב לעמו לכל הפחות בפסוק ראשון מפני שיוכל לכוין יות כשהוא עומד מכשהוא מהלך וכך אמרנו שהפסוק הראשון צריך כוונה ביותר ומסב ואילך יכול לקרות והוא מהלך שיעקר הכוונה היא בפסוק ראשון :

ד ואם קרא הפסוק הראשון ולא כיון לבו לא יצא ידי חובתו וחזר וקרא בכונה ואפילו מ' בשאר מצות אינן צריכות כוונה מודה הבא דהא דבשאר מצות אינן צריכות כוונה היינו לומ' שעשה המצות לא שלא נתכוין לצי' ידי אותה המצוה לפיכך אע"פ שלא נתכוין לצאת הרים מ' קיים מצות עשייה אלא שאין זה מן המובחר וכ' ש' אם כיון לצאת אלא שההדרה כדברי אחרים באמצע המצות שצא אבל פסוק א' של ק' ש' שהוא קבלת עול מלכות שמים וכן נראה ראשונה של י' ש' שהוא סידור שכתוב דמריה ית' אינו צריך שיהא לבנו פונה לדברים אחרים כלל רק שיוכין בלבו למה שיאמר - לפיכך בפסוק ראשון או בנכרת ראשונה של י' ש' אם קרא בלא כוונה לא יצא וצריך לחזור ולקרות אבל בפסוק ראשון ואילך אפילו אם קרא בלא כוונה יצא :

ה לפיכך אם היה קורא פסוק ראשון ואנוס בדמדום שינה עד שאינו יוכל לקרות בכוונה צריכת לערו ולעוררו עד שיקרא פסוק ראשון והוא עד ממש ולא יהא מתנמנם כדי שיקרא בכוונה אבל בפסוק ראשון ואילך אין צריכת לערו עד שיהא עד ממש וקורא אלא אפילו קורא והוא מתנמנם יצא - ונ' ש' בפסוק ראשון שהחזר בכל זה הענין כולל ג' עמו בשכ' מלו' שהוא גם כן בכלל קבלת עול מלכות שמים ויש לו כל דין פסוק ראשון לענין זה נ' ל' הקורא את ק' ש' לא ירמז בעיניו ולא יקרין בשפתיו ולא יראה באצבעותיו ואם עשה כן עליו הכתוב אומר ולא אותי קראת יעקב ולא בכולת אלא בפרק ראשון בלבד אע"פ דלא בעינן כוונה אלא בפסוק ראשון הנך אסדינן להו' בכל הפרק מפני שיש בו פתחילת קבלת עול מלכות שמים וכשהוא עומד כן נראה בקורא דרך ארעי וכתיב ודברת במ' עשה אהם קבע :

ו וכך תא דאמרי האומנין עוסקין במלאכתן וקורין אפילו בראש שער תבנין ובראש האילן ואין צריכת ליבטל ממלאכתן דוקא מפרק ראשון ואילך אבל בפרק ראשון צריכת ליבטל ממלאכתן ולקרות מהאי שעמא שלא יתא דרך ארעי :

ז אבל מ' ל' לא הקריהו חכמים לירד לא הם ולא בעל הבית לא יכולין לקרות למעלה רק שיכתבולו בפרק ראשון ממלאכתן :
ח הבתף אע"פ שמסאו על כתיפו קור' את שמע שיוכל להתכוון אבל לא יתחיל בשעה שמתען ולא בשעה שפורק מפני שאין לבו טיטב :

סח דין חטוה בק' ש' עינים :

א קראת למפרע לא יצא דכתיב והיו הדברים האלה ג' בהויחך יחו' כ' א' בסדר הפסוקים אבל אם הקדים פ' לחכוחת אע"פ שאינו רשאי יצא לפי שאינה סמוכה לח' בחורה אלא שלכתחילה הקנוס בסדר הקטנים בתורה וחקט פרשת שמע ראשונה שהיא

לבוש התבלת הלכות קש ופירות

בהן ויברך עליהן. (ועיין בסמוך סעיף ג') אבל סליח של ציצית לא יניח כלל בין גאולה לתפלה שהרי אינו חובת גברא אלא חובת סליח ואם אין לו סליח ביד' כנפות פסור מצצית. לפיכך כל שמפסיק בו בין גאולה לתפלה אפי' חלביסה לבד בלא הברכה היו הפסקת בין גאולה לתפלה ודווקא שסיים כבר ברכת גאל ישראל ונדמנו לו אבל אם עד שלא נמר ברכת גאל ישראל נודמנו לו באמצע הרכה בין תפלין בין סליח יניחן שאין ההנחה ואפילו לבישת הסליח הפסק שהרי יכול לקרות ולעסוק במלאכתו בעוד שהוא קורא כדאיתא לעיל סימן ס"ג סעיף ו' ולבישת הסליח לא גרוע ממלאכתו וכי הנחת תפלין שהם חובה עליו יותר מן הסליח ומ"מ לא יברך עליה עד אח' התפל' שלימש' בהן ויא' שעל התפלין יכול אפילו לברך אם נודמנו לו באמצע הברכה קודם שאמר גאל ישראל בין שהם חובת גברא בשעת התפלה :

אין לענות קדיש וקדושה וברכו בין גאול לתפלה כיצד הוא עושה אם שומע שהחזן אומר סמוך לקדיש או לקדושה ימתח בשירה חדשה כדי לענות. מי שהוא אנוס ורחוק ואין לו פנאי להתפלל מיד אח' ק' שיקרא ק' בעונתה עד אמת וימתח לו שאר הברכה עד שיתפלל שאז יתחיל ואמר ויצבי ונבקן וקיים כו' ותפלל כדי שישמך גאולה לתפלה :

כל מי שלא אמר ויצבי שחרי ואמת ואמונה ערבי לא יצא ידי חובת המצוה כתיקונא אבל ידק' ש לעול יצא דברכות אינ' מעכבים וחקנו לומר אמת ויצבי כו' על הגאולה שעברה שעשה עמנו חסד ואמת וקיים דבריו שהבטיח לאבותינו לגאלנו והרי גאלי והפליא חסדו עמנו והעבירנו בים החרבה ושקע צרינו בחוכו לפיכך מזכירים בו יציאת מצרים ומלכות וקריעת ים סוף ומכת בכורים וצור ישראל וגואל ואמת ואמונה תקנו על הגאולה של עתיד שאנו מאמיני ומקוים שיקיים לנו ג' הבטחתו ויגאלנו בקרוב וגם אנו מפקדי נשמותינו בידו בכל ערב ומאמינים בו שיחזרנה אלינו שלוח ושקטה ורגועה :

סז דין ספק אם קרא ק' ש וכו' סעיף אחד :

א ספק אם קרא ק' ש אולא חחר וקורא דק' ק' ש דאורייתא וספק דאורייתא לחומרא וכיון שחחר וקורא אותה מסעם ספק דאורייתא חיי לקרות עם כל ברכותיה שלפניה ושל אחריה דכל דבר שהוא דאורייתא חייב לברך עליו ואין כאן משום ספק לא תשא וגו' דאיתי ספק עשה ק' ש שמקיים מצות עשה דאורייתא מספק ומפיק ספק איסור לאו דלא תשא וגו' אבל אם יודע שקרא ק' ש לא שמסופק אם בירך לפניה ולאחרי' אינו חוץ ומברך דברכו' הם דרבנן וספיקא דרבנן לקולא ועוד שיש יחזור ויברך ויעטו בספק איסור דלא תשא והרי וקיי מצוה דר' בן יעסוד בספוק איסור דאורייתא ואין אפילו וודאי דרבנן מיציא מדי ספקא דאורייתא לפיכך אינו חוזר ומברך דהא ידי ק' ש יצא אפילו אם לא בירך דברכות אינן מעבבות :

סח אם להפסיק בפיוטים וכו' סעיף אחד :

א יש מקומות שמפסיקין בברכות ק' שלומר פיוטים ויש מקומות שאין נוהגין בפיוטים מפני שאינם רוצין להפסיק בברכות שחקנו חז' ל או לשנות אות' ונהרא נהרא ופ' שיה בכמו' שנהנו נהנו ובסקוקים שלא נהנו לא נהנו כי יש לשתי הדעות על סת' שישמכו ע' כ' אין לאדם לפרו' עצמו מן הצבור ובמקום שנהגו לאומרים יאמר אותם עמם ויא' יעסוק כשו' דבר בשעה שאומרים אותה אפילו בדר' ת' הפסקה וכ' ש' שאסור לדבר שום שיה' בסלה אבל להרהר בדר' ש' שרואה בספר ומרהר בשעה שהציבור אומרים פיוס לית לן בה דהרהור לאו כריבור דמי :

סט דין פורים על שמע וכו' סעיפים :

א אם יש בני אדם שהתפללו כל א' בפני עצמו ביחיד בני אדם שאיחד לבא להולא שמעו קדיש וברכו החזן עומד אחד מרם ואומר קדיש וורכו וברכה ראשונה של יצד אור ולא יותר וזהו נקרא פורים על שמע שהתקור במשנה ל' תתיבה כמו פרוסח שאין

ממנו כנון אביו או רבו או מי שהוא גדול ממני בחכמה וכ' ש' מלך או אנס ומשיב שלו לאדם נכבד חוץ מפסוק שמע ישראל ובשכמ' לו שיש בהם קבול עול מלכות שמים לא יפסוק בהם כלל שלא יקבל עליו עול מאחר אפילו ממי שירא ממנו אם לא מפני מי שירא ממנו שמה יתרגנו אם לא ישאל בשלומו איאם לא ישיבנו וכתוב וחי בהם ולא שימות בהם :

ב לקדיש ולקדושה ולברכו כפס' ק אפילו בימצע הפסוק דלא גרעי ממה שפוס' לשאול מפני הירא ולהשיב מפני הכבוד וכן למודים לא שלא יאמר רק תינת מידים ושוחה. ונ' ל שר' ל שיאמר מודים אנתנו לך אבל לא יאמר מודים דרבנן וכן בברכו לא יאמר רק ברוך יי' המבורך לעולם ועד ולא יאמר יתברך וישתבח כו' ולא שנים כאמן של האל הקדוש ואמן של שומע תפלה יכול להפסיק מפני שהסאמני של סוף הענין זה אמן של סוף ג' ראשונו זה אמן של סוף ברכות של חולוס הוא כללית. אבל כאמן של סוף ג' אחרונות לא יפסיק כיון שהוא עצמו יכול לאומרו אח' ברכ' עצמו כשיגיע לשם כמו שנתבאר לעיל למ' לו להפסיק בכאן משא' כ' גאו אם לא יפסיק ויענה אותם עכשיו יפסיד אותו שאינו ראוי לענית אות' אחר ברכת עצמו כשיגיע לשם ואע"ג שאין אנו נוהגין בן רק בברכה כונת ירושלים כמו שיתבאר לקמן סימן רס"ב יענה ה' הואיל ונאסרה שלא להפסיק לא נתירם אנתנו ויא' לדיחן ג'יון שאין אומרים אותו בסיף כדי שלא להפסידו מפסיקין בק' ש גם לאמן זה :

א אם שכח להניח תפילין יא' שיכול להפסיק בין הפרקים ולהניח ולברך עליהם כדי שלא יהא כמעיר ערוח שקר בעצמו כמו שכחתי למעלה סימן כ' סעיף א' אבל ציצית יכול להניח ולא יפסיק לברך עליהם שאינו בצצית כמעיד עדות שקר כו' ויא' דבין תפלין בין ציצית יניח ולא יפסי' לברך עליו עד שוגמו תפלתו ואז ישמש כהן ויברך עליהן יכן נכון לנהג' דהא ק' ל דברכו אינן מעכבות וא' היפסיק באמצע :

ד הקיד' את שמע וקראו' גלעמוד בתורה יא' שאין לו להפסיק לא יקראו אח' שאין זה כיון לתורה כשמודיע הוא שהוא עומד בק' ש' ויא' שצריך לעמיד ולקרות בתור' לכבוד התורה מקו' מכבוד הבריות ויראתם שמפסיק בשבילם וכן נוהגים :

ה ואלו הן בין הפרקי' בין ברכה ראשונה לשנייה בין שנייה לשמע בין שמע לוהיה אם שמע בין והיה אם שמע לויאמר אבל בין ואם לאמת ויצבי לא יפסיק כלל שלא יפסיק בין י' לאמת דכתיב ויא' אלהים אמת אלא יאמר אני ה' אלהיכם אמס ואז יפסיק כדן באמצע הפרק :

ו ואם אמר ה' אלהיכם אמת כדי שלא להפסיק ושהיה אח' כ' כנון שסי' ק' ש קדי' שסיים החזן והמתן על החזן או שפסק מפני היראה או הכבוד כדעם כשחחר ואומר אין צריך לחזור ולומר אמת פעם אחרת דלמה לו לכופלו אלא יתחיל ממק' ס' שפסק וגומר כל הברכה וחוחם בא' גאל ישראל :

ז וזמן הדק' היה לו לענות אמן אפי' יחיד אחר ברכת עצמו כיון שהוא סיוכ' של סוד ברכות של ק' ש אלא יא' שאין נוהגין לענות אפי' אחר ברכת הש' ש' מסעמה שכחתי למעלה שמצות גדולה יש לסמוך גאולה לתפלה וסוד גדול יש בו לפיכך אינ' רצוי להפסיק בין גאל ישראל ובין התפלה אפילו באמן אחר ברכת הש' אלא מדי כשיסימו גאל ישראל פותחין בתפלה י' ח כע' כו' ויא' דדאי יחיד אחר ברכותיו אע"פ שבסיום ברכות אחרות אומר אמן כאן לא יאמר כדי לסמוך גאולה לתפלה אבל אם הצבו' חייב לענות אמן אחר ברכ' החזן אפילו אחר גאל ישראל ולא יהי הפסק בין גאול' לתפלה כיון שחייבות עכ"פ לאומרו הוי כגאולה אריכתא :

ח מי שאירעו אונס שלא הגיה תפלין קידם ק' ש ונדמנו לו בין גאולה לתפל' מניחן מיד כדי שלא יתפלל י' ח בלא תפלין שיהם מצוה סיפלה עליו יותר בזמן התפלה (וע' ל' ס' כ' סעיף ה') ונג' לפי הסוד שהוא כסמיכות גאולה לתפלה צריכה להיות עליו בשעת התפלה כי תפלה של יד תלוי' בתפלה הפת' בסוד סמיכות גאולה לתפלה כדאיתא בשערי אורה בשער א' לפי מניחן בין גאול' לתפלה אבל אינו מפסיק לברך עליהן עד אחר' שתפלל ואז ישא' :

לבוש התבלת הלכות קיש וברכותיה

אין קפידא נכופל זה אחר זה אבל כשהתחיל ברכת יוצר אור לא יפסיק בשבילם מ' מ' איש אח' יכול לפרוס על שמע או להתפלל בל' כל התפלה אפילו באחתה כ'ה שכבר התפללו להוציא אחרים יחד חובתן רק שלא יעמוד החזן השני במק' שעמד הראשון שאהו נגא' לראשונים שנראה כאילו לא יצאו בראשונה ידי חובתן ודווקא שעדיין הראשונים בב' לא שהשלימו סדרן אבל אם יצאו הראשונים יוכל לעמוד החזן השני במק' שעמד הראשון ולא עוד לא אם אין חזן לאחרונים יכול אפי' החזן הראשון להתפלל שנית להוציא גם האחרונים ומנהיגו לפרוס על שמע חזן לב' כשיתחילו הציבור תפלת יח' כלחש אבל הזנה היותר נכח הוא לפרוס חזן לב' כשיסימו הצבור תפלת יח' וכל זה כדי שלא לערבב הצ' בתפלת' ותיוכלו אפילו מ' ששם כבר קדש וברכו להשלים מניין י' אם יחסרו :

ב סומא שלא ראה מאורות מימיו יכול לפרוס על שמע ולברך יוצר המאורות שאע"פ שאינו רואה חמאורות מ' הוא נהג בהם שרואים אחרים שזוהו הדרך אשר ילך בה :

ע מי הם הפטורים מק' שבוה' סעיפים :

א נשים ועבדים פטורים מק' מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא והיינו זמן קימה וזמן שכובה וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות כמו שיתבאר לעיל סימן י' וענדי הוקשו לנשי צ' ש' דלה לה גבי שפחה מ' נכון הוא ללמד שיקראו פסוק ראשון עם בשכ' מלו' כדי שיקבלו עליה עול מלכות שמים :

ב קטנים פטורים כמו שפטורים בכל הסעות הכתובים בתורה דאיש כתיב בהו ולא קטן לר' ת דווקא כשלא הגיע לחינוך אבל אם הגיע להנך אביו חייב לחנכו מדרבנן כמו בשאר המצות ולר' י' אפילו הגיע לחינוך בשאר מצות לא הטילו חז' לחנכו בק' מפני שאינו מצוי אצלו בזמן ק' בערב וישן הוא בבקר מ' ראו לנהוג כר' ת :

ג חתן הבונס את הבתולה פטור מק' ימים הראשונים אם לא עשה מעשה מפני שהוא טרוד בפרדת מצוה ואינו יכול לבוץ בק' אבל הבינס את האמנה חייב שאק' כאן טרדה וכן מ' ימים ואילך אפילו כונס הבתולה כבר נתקדשה ועתה ופטור ודווקא בפרדת מצוה פטור דהו' ליה כעוסק במצוה ופטור מסעות אחר' : אבל שאר טרדה כגון טבעה ספינתו בים וכיוצא בו אינה פוסרת דאטו משום שהוא טרוד בעסקיו ובממנו יפטור עצמו וידח את המצו' אדרכה יפנ' הוא את לבו ממנו ומכל עסקיו וישם בטחונו בשי' ועוסק במצותיו - וה' שכוונס את הבתולה פטור בזמן הראשונים שהיו מכוונים במצות מאד ואם היה להם סדרת מצות פיסרתן מלקרות כיון שלא היו יכולים לכוין כראוי גם החתן סדרתו פוסרתו אבל עכשיו שגם שאר בני אדם אינם יכולין לכוין כראוי גם הבונס את הבתולה חייב לקרות ואדרכה בזמן הזה אם ההתן לא יקרא ה' ל' כוהר' כלומר אני מכוין בפעם אחרת חרף פעכשיו שאני טרוד ח' ויהר' ואסוף - העוס' בתורה ולומר חייב להפסיק ולקרות ולברך לפניו ולאחרית שאק' עשה דת' דוחה העשה דק' ש' כל אדם יפטור עצמו ממצות ק' ש' שילמוד בזמן ק' שהרי מצות עשה דת' תוא ככל עת וככל רגע בק' ביום ובק' בלילה ואימתי חתקים מצות עשה דק' ש' שהיא בזמן שכובה וקיימה אלא דאי מצות עשה דק' ש' עדיפא עווחת ת' עזו מצוה עוברת חו' מצוה שאינו עובר דווקא בשתי מצות ששו' והן עוברות אכרים העוסק במצוה זו פטור ממצות אחרת ולא כשאחת עוברת ואחת אינה עוברת שיכול לקיים שתיהן - מיהו אע"פ שהגיע זמן ק' לקרות כל זמן שיש לו שהות עיד לקרות יכול ללמוד ולקרות אח' כ' ואין צריך להקדים ולקרות ואם הוא לוס' לרבים והוא בענין שאם יפסוק מלימוד יתבטלו אחר כך ולא יוכלו ללמוד אינו צריך להפסיק דעשה דרבים עדיף :

ד העוסק בצרכי צבור הרי הוא כלומד תורה לרבים ואין צריך להפסיק ולקרות לא יגמור עסקיהם ויקרא אח' כ' אם נשאר עת לקרות ואם לא נשאר מה יעשה הרי עסק במצוה ופטור ממצוה זו אבל על כל פנים יעשה מה שיכול ויקרא לפחות פסוק ראשון

ק' אימרי' לא קצת ממנת ודבר זה אסמכוה אקרא דכתיב בפרוע פרוע' כשרא' בהתגבר עם ברכני' זה פ' דקרא בפרוע פרעות מל' כ' פרוע הוא וגו' כלום כשהם פרועים ולא עשו מה שמושל עליה' לעשו' אז יתגברו העם לברך את י' ויש מוסיפין עוד לאחר שיימו בכ' ראשונה של יוצר אור מדלגין ואומרים אבות וגבורה וקדוש ואתה קדוש והו' נקרא עובר לפני התיבה הנזכ' במשנה ואין עושין דברים לו כפחות מ' משום דהו' דברים שנקדשו לכתחלה צריכין להיות לפחות מן ה' ששה שלא שמעו דהיינו רוב ה' מ' אם אינם נמצאים אומרים איתו אפילו בשביל א' שלא שמע ואפי' מ' שמע יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה בשביל אותו שלא שמע מ' מ' א' אותו שלא שמע בקי לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה מוטב שיפרוס ויעבור לפני התיבה הוא משיפרוס ויעבור לפני התיבה אחר שכבר שמע ויצא ואינו חייב לפרוס ולעבור לא בשבילו ובמדינות אלו אין נוהגין הפרוס על שמע לומר כל ברכת יוצר אור לא אומר קדוש וברכו והם עונים אחריו ברוך י' המבורך לעולם ועד והולכים למקום וגם הפרוס הולך למקומו תו' כל אח' סמקו שהוא עומד שם ואיפשר לום דמעמא הוא שבמקו שאוכדי' כל ברכת יוצר אור ס' ל' שהקדושה שבברכת יוצר אק' היחיד אומר לפיכך אומר אותה הפרוס על שמע ב' אבל אנן ק' ל' שהיחיד יכול לומר אותה קדושה כמו שכתבתי למעלה - לפיכך אין הפרוס צריך לאמרה כי שהרי כל יחיד יאמר אותה על מקומו וסגי לנו שגא' קדוש וברכו כי וזין עובר לפני התיבה לומר אבות וגבורות וקדוש ואתה קדוש אין מנהג בינינו כלל ואינו מדע העם טעם יפה לדב' י' שפורסק על שמע גם בק' של ערבית ואין נוהגין כן ואיפשר לום משום דליכא שם קדוש קדוש וברכו רק ברכו לבדו כי בשחרית אומרים הקדוש על פסוקי הזמירות שאמרו מקודם - ואיפשר ל' לומר עוד כיון שמנהיגו להתפלל מנחה ומעריב יחד מ' שכתאחר לבא ל' ה' אינו מתאחר כל כך עד שיתפללו מנחת וגם שיאמר החזן ברכו ואין שם כי שצריך לפרוס משא' כ' בשחר' ואיפשר לומר נ' שזהו טעם שלנו שאין נוהגין בדין עובר לפני התיבה מפני שרוב המתאחרים לבא ל' ה' אינם מתאחרים עד שיאמר החזן קדושה כי יא' קודם לכן ויאמרו קדושה עם הצבור נע' י' בן נתבטלו דק' עובר לפני התיבה ודין פרוס שמע של ק' של ערבית וגם מטעם זה נחפשם כנהיגו שפורסק על שמע מיד כשמתחילת הצבור התפלה בלחש דמי שיש לו לבא מסתם כבר בא' נ' : במקום שנוהגין דין עובר לפני התיבה ב' האחר' שלא שמעו לא כדי לצי' ידי קדוש וברנו וקדוש ב' מיד ששמעו קדושה ילכו לדרבם ואין צריכין יות' וכל אחד נוסר תפלתו ממקום שעומ' שם אבל הפרוס ועובר לפני התיבה ישלום כל התפילה ולא יפסל בי' אק' שייך למי שהתחיל בתפלה שיפסיק באמצ' חלך לדרכו אע"פ שלא התחיל בה אלא משום להוציא אחרים וכ' אם לא התפלל תחלה הפרוס והיו עובר לפני התיבה שישלי' תפלתו אע"פ שצריך לקרא אח' כ' ש' שהרי דולג אותו מ' מ' מוטב שישלי' תפלתו במקו' שהתחיל בה ויקרא ק' ש' אחר כך אע"פ שלא יסמך גאול' לתפלה - אבל במקו' שאין נוהגין לא לפרוס על שמע אק' הפרו' ללא חאחר' צריכין לומר י' ח' רק קדוש וברכו ומפסיקין והולכין למקומם וכל א' נוסר תפלתו ממקו' שפסק לפרוס שאק' פ' רסק' לא להוציא אילו בקדוש וברכו שהם דברים שהם רצאים לומר ביחוד והם דברי שבח בעלם ודי כשבח' א' אפי' לפרוס בעצמו מה שאין כן בדברי תפלה שאינו דרך כ' ודאפילו לפני מלך ב' ושיבקשו צרכיו מלפניו ויפסיקו באמצעם וילכו לדרבם ק' ולפני כ' מה ק' בה ותדע שהרי אפילו במקום שפורסק ועובר' אק' צומרים רק ברכת יוצר אור ומדלגין ואומרים אבות וגבורות כ' ובדברים אור' ל' בפרשת שמע והעברה לפני התיבה אסור להפסיק בין גאולה לתפלה או בק' ש' ובכוחיה לפיכך אסור לש' להפסיק בין ברכו וק' לתפלה או בק' ש' ולרכויה לפיכך אסור לש' להפסיק בין ברכו וק' לתפלה או בק' ש' ובכוחיה כדי לפרוס על שמע לא יתן הנאים ל' לה' אלא שהתפלל הקהל קדוש וברכו והתחיל בברכת יוצר אור אבל אם בא' י' לאחר ברכי' מיד קודם שפחה ב' יצ' אור והם לא פרוסו על שמע יוכל הש' לחזור ולפרוס להם על שמע דה' ל' סדר שחכים

לבוש התבלת הלכות קש ופרבותיה בר

שהרי הם סמוכי לה דרך הנשאים שיתחלפו עם הסמוכים להם לפיכך הם פטורים ושא המלוין שהם רחוקים מן המטה ולא יגיע עליהם שיטאו חייבים :

ב לפיכך אין מציאין את המ סמוך לק ש אם הוא בענין שאין שהות להציאו ולקוברו קוד שיגיע זמן ק ש כדי שיוכלו כול לקרות ואם התחילו להציאו אין מפקינן מלהול כו כדי שיקראו כולם לא עוסקין בהוצא שהתחילו בה ובקרא עושין כמו שכתבנו למעלה מאחר שלמטה צורך בהם כו :

ג העם העוסקים בהספד בזמן שהמת מוטל לפניהם נשמשים אחד אחד וקורין ומתפללין אין המת מוטל לפניהם הם קורין ומתפללין והאונן יושב דומם :

ד קברו את המת וחזרו האבלים לקבל החומין וכל העם חוליכי אחריהם ממקום הקבר למקום שדרך לעמוד שם האבלים לעשות שורה לקבל החומין אם יכולין העם להתחיל ולגמו אפי' פסוק ראשון קדוש שיגיעו לשורה יתחילו וכיון שהתחילו בפסוק ראשון יגמרו כל הק ש קידם שיתחילו בתנחומים ואם אין להם שהות קודם שיגיע לשורה לומר אפילו פסוק ראשון לא יתחילו בק ש אלא בתנחומין אם יש להם שהות עוד לקרות בזמנו א"כ :

ה היו עומדין בשורה לנחמו והגיע זמן ק ש השור הפנימיים שרואין פני האבל פטורין והחיצונים שאינם רואין פני האבל חייבין :

עב הישן עם אשתו ובניו איך יתנהג וכו ד' סעי'

א שנים שהיו ישנים במטה אחת נסלית אחד ובשר שניהם נוגע זה בזה לא יקרא ק ש שמא יבא לידי הרהור כיון שבשר נוגע ואם היה שלית בפסק ביניהם מכתניהם ולמטה מתוך לקרו אפילו בלא חזר פנים ולא אתו לידי הרהור כיון שהשלית מפסק מכתניהם ולמטה אבל מכתניהם ילמעלה אפי' בשהם נוגע זה בזה לא אתי לידי הרהור :

ב ואם היה יסן עם אשתו קורא בחזרת פנים לצד אחר אפילו בלא הפסקת שלית משודאשתו חשיב כגופו ויש מי שאוסר ונכח לחוש לדבריו :

ג ואם היה ישן עם בניו בעודם קטנים מותר לקרות בחזרת פנים בלא הפסקת שלית דבנבניו קטנים ודאי לא יבא לידי הרהור ואם הם גדולים צריך להפסקת שלית :

ד ליד כמה הם חשובים קטנים התינוק עד שהיה לוי' כ שנים והתינוקת עד שיהא לה י א שנים ואפילו הביאה כ שערות מותר ובשנת י ג לתינוק י ב לתינוקת אם הביאו שתי שערות אסור בלא הפסקה ואם לא הביאו כ שערות ומשנת י ג ואילך לתינוק וי' ב לתינוקת הרי הם גדולים ממש ואפילו לא הביאו שתי שערות אסור בלא הפסקה :

עד שלא לברך כשאיבריו רואין את הערוה וכו ו' סעיפים :

א היה יסן ערוה נסליתו לא יקרא ק ש עד שיכסה נסלית על לבו או למשח מלבו שיהא חוצץ בין לבו לערותו דאם אינו מכסה את לבו או אינו חוצץ הרי לכו רוא את ערותו ואסור לקרו דכתיב והיה מחניך קדוש ולא יראה כך ערות דבר קרי ביה לא ירא ודווקא כנגד צריך לכסות או לחצוץ וכיסוי ידיים אינו מעיל כיון שהכל גוף א אין שייך לומר שהגוף יכסה עצמו וכזכרנו ראשו אינו מעיל בידיים לא צריך בגד : והאם לבו רואה ערות חנירו אסור לקרות כנגדה וכן כנגד ערות עכו"ם או ערות קטן תראוי לביאה אסור ובכולהו הוי שעמא משי"ם לא יראה כך ונומר :

ב היה רוחץ ערוה כמים צלולין ורצה לשתות וצריך לברך יכסה לבו כנגד כשיברך שכיסוי כמים אינו כלום שהרי הם צלולין ולכו רואה את הערוה ואם המים עכורים טאין איבריו נראין בהן והוא כתוכן מותר לקרות שהרי המים מכסין אותו והוא שלא יראה ריחן רע שאם היה ריחן רע אסור לברך וי א אם אין לבו בתוך המים רק למעלה מן המים אף כצלולית מותר לקרות בלא כסוי הלב שכיון שאין הלב והערוה נסמקים אחד אינו נקרא לבו רואה

ראשון עד בשכ' מלו בזמנה כי זה דבר קצר הוא ואיפשר לו לקרות אפי' בשעה שעוסק בצרכי צבור :

ה היה עוש' באכיל' או שהיה במרחץ או שחי' עוסק בתפסור' או שהיה מחפך בעורו או שהיו עוסקים ורשבים בדין והגיע זמן ק ש אם יש עך' שהות לקרות גומר דברים או ואחר כך קורא ואם היה מתיר טפא יעבי זמן ק ש ופסק וקרא הרי זה משוכח והו רעהרם כס אבל לדע' הרא' כד מפסי' וקור' אע' פ שיש שהו לקרו :

עא אבל והעוסקי' במתפטורי' מק' שובו ו' סעיפי' :

א מי שמח לו מח שהוא חייב להתאבל עליו אפי' אינו מוטל עליו לקברו כגון אחותו נשואה שבעלה חייב לקברה וכן אחיו שיש לו בני' שכני' חייבים לקוברו או יש לו מי שישתדל בשבילו בצרכי הקבירה אפי' הפטור מק' ש ומתפלה מפני שהוא שרוד ונבהל בשרד מצוה להיות סמייע ומתעסק בצרכי קבורתו ואפי' אם רוצה להזמיר על עצמו ולקרות אינו רשאי משום כבוד המת שלא יתלו הבריות טעמו כחומר שמתמיר על עצמו אלא יאמרו מפני שזה המת אדם קל הי' בעיניו לפיכך אינו נשרד ולא נבהל כמיתתו וה' גנאי למת על כן לא יחמיר ולא יקרא : בעל שלחן ערוך פסוק בכאן שאם יש לו מי שישתדל בצרכי הקבורה ורצה להחמיר על עצמו ולקרות אין מחוץ בידו ודבריו חסוהים בעיני דאדרכה כ"ט הוא טאם אפילו כמי שאין מוטל עליו לקוברו כגון אחותו נשואה או ל שאינו רשאי להחמיר על עצמו ולקרות ק' מי שמיטל עליו לקוברו לא י' לו אה שמשתדל בשבילו שאינו רשאי להחמיר לו :

ב בד' אכחול שיכול להתעסק בצרכי חמת וקבורתו ושרו' בהן אז פטור מק' ש ומתפלה : אבל בשב' שאינו יכול להתעסק בהן חייב כל היום עד הערב אם החשיך בערב על החום להתעסק בצרכי קבירה אבל אם אינו מחשיך על החום חייב גם לעת ערב שהרי אינו שרוד בצרכי קבורה . וי' ש שני של גליות דינו כחול שהרי יכול לקוברו בהם עי' ישראל וי' ש ראשון אם רוצה לקוברו בו ביום עי' גוים דינו כחול שכיון שהוא צריך להמציא להם צרכי ארון ותבריכה הרי הוא שרוד בצרכי קבורה קרינן ביה ואם אינו רוצה לקוברו בו ביום דינו כשבת :

ג המשמר את המת אפילו אינו מחו פטור מק' ש ומתפלה דהא עוסק במצוה הוא והעוסק במצוה פטור מן המצוה ואע"פ שאיפשר לו לקרות ולשמור ביחד ס' מ כיון שהתורה פוטר עוסק במצוה ממצו' אחר כל שהוא עוסק במלאכתו של מקום אין סברא להשתייחו במצוה אחרת עכ"ו :

ד היו שני משומרי זה משמ זה קורא ואח' כ משמ זה וקורא זה : והן ההופר קבר למת אם הוא אחד פטור הוא כק' ש ומתפלה : וואם הם שנים זה חופ זה קורא ואח' כ חופר זה חתה קורא אם ידי באחד שיחפור ואם אין די באחד והיו החופרים שנים או יותר כל הצרכין לצרכי החפירה נכת אחת פטורים אם יש נוספי' נשמשים הנוספים וקורין ואח' כ חופרים אילו וחופרים והאחרים נשמשים וקורין ובלבד שיראו שאי' יתבטל טוס דבר מעסק הקבר כלל :

ה כל אדם אסור לקרות ק' ש תוך ד' אמות של מת וה' הבית הקברות משום לועג לרא' ואם קרא לא יצא שהמת תופס ד' אמות שלו בכל כקים :

עב דין נושאי המטה והפנתמין והמלוין וכו ה' סעיפים :

א נושאי המטה וחלופיהן וחילופי חילופיהן בין אותם שהם לפני המטה בין אותם שהם לאחריה מאחר שלמטה צורך בהם לשאת אותם פטורים ושאר המלוין את המת ואין למס' צורך בהם חייבים כד הם דגרי הרמ' כס ונ' ל דה' פ אות' שהם לפני המטה כו' כליסור אותם שהם סמוך למטה בין שהם סמוך לפני המטה בין שהם סמוך לאחריה מאחר שהמטה צריכה להם ודאי

א נושאי המטה וחלופיהן וחילופי חילופיהן בין אותם שהם לפני המטה בין אותם שהם לאחריה מאחר שלמטה צורך בהם לשאת אותם פטורים ושאר המלוין את המת ואין למס' צורך בהם חייבים כד הם דגרי הרמ' כס ונ' ל דה' פ אות' שהם לפני המטה כו' כליסור אותם שהם סמוך למטה בין שהם סמוך לפני המטה בין שהם סמוך לאחריה מאחר שהמטה צריכה להם ודאי

לבוש התבלת חלכות קש וברכותיה

א צואה בעששית מותר לקרות כנגדה אע"פ שרוא אותה דרך דופנותיה מותר משום דצאת בכיסוי תלה רחמנא דכתיב וכסית את צאתך והיא מתכסיה :

ב צואה בגומא מניח סנדלו עליה וקורא ואף ע"ג דהסנדל בגליו אינו בטל לגבי גופו דגוף אחר הוא וחשיבי כמכוס וכיון שאין ריח רע מציע לו מותר והוא שלא יהא סנדלו נוגע בה שאם נוגע בה לא חשיב מכוסה לא חשיב הכל גוף אחד ואין כאן כיסוי ז'
ג העבירו צואה לפניו אסור לקרות כנגדה אפילו כמלא עינון דכיסוי תלה רחמנא כמו שחבאר לקמן סימנע ט"ב ע"ה ז'
 ופי החזיר כצוא עובר דמי אפי' עולה מן הנדר איהרתיח מעיל לו שכיון שדרכ ללכל בפיו כל היו מצואתו לא רוח והו כנר של רעי :
ד היתה צואה על כשרו ומכוס כנגדה או שהכניס ידו בבית הכסא שיש בה מחיצות דרך חור ואינו מריח ריח רע יש מתירין לקרות אף על פ' שהיא בבשרו הרי היא מכוסה ואין השבח ותחפלה יוצא לא מפיו וחוסמו שהוא מנשם בה דכתיב כל הנשם תהלל יה כלומר אין עיקר ההילול תלוי לא בדבר שנשמתו יוצא ממנו דהיינו הפה והחוטם ולא שאר האברים לפיכך אין נגיעת צואה מזקת בשאר אברי' ויש אומרי' מדכתיב כל עצמותי תאמרנ' יי' מי כמדך הרי כל האברים משכחים אותי ית' ואם הצוא בגופו מה יועיל שהוא מכוסה הרי כל הגוף ככלל מטבח' ויא שלא החיר המתיר בצואה על בשרו אלא במקום שהיא נכסית מאיה בלא מלבושים כגון אצילי דיו וכיצא כזה הרי כיסוי אבל במקום אחר שהוא מגולה כשהיא בלא מלבושים אין כיסוי תמלבושים מועיל בה ושכנת זרע על בשרו דינו כצואה דהו נמי בכלל צאתך שהוא דבר מיאוס וממאה היוצא ממנו :

ה צואה בפיו טבעת אפילו היא מכוס' אסור לקרות לדברי הכל אפי' אינה נראית כשהוא עומד לא נראית כשהוא יושב אסור אע"ג דעל בשרו איכא למ"ד מותר אפילו נראית רק שמכוס' כנגד' וה"נ הרי הוא מלובש שאינו קורא ערום ואפילו לפי ה"א שאסרו שלא התיר המתיר לא במקום שהיא נכסית מאיה כגון אצילי דיו כו' והתם נמי כשאין מגביה דיו אינה נראית אבל כשהוא מגביה דיו הרי נראית כמו הבא שאני הבא שהיא במקומה מקום שדרכת לצאת ונפיש ויאמו שפי מכשהוא שלא במקומה :

ו היה לפניו מעט צואה יכול לבטל ברוק שירוק בה ויקרא כנגדו שהרי היא מכוסה והוא שיהא הרוק עבה ואין ביטול הרוק מעיל בה לא לפי שעה אבל אם לא יקרא מיד הרוק נימוח ונבלע בה ודתי הצואה חזרת להיות מגול' ואסור לקר' :

ז מי רגלי' לא אסור התור לקרו' כנגד' לאכנגד העמ' של קילוח כשיוצא מן האד' אבל לאח' שנפל לארץ אפי' אינה מכוס' ולא נבלעי' לא אסור התור דרמינ' קראי אהדרי כתי' ויד תהיה לך מחץ למחנה ויצאת שמה חוץ ולא כתי' בה כגון כסוי וכתיב אחריו ותד תהיה לך על אונך וגומ' וכסית את צאתך ומשנינ' לא קשיא כאן בגדולי' כאן בקטני' כלום בגדולי' צריכין כיסוי ובקטני' אין צריכין כיסוי רק תצא לחוץ כי בשעת הקילוח אסור אבל מיד שנפל לארץ מותר מ' רבנן גזרו בהו שאף הם צריכין תיקון וכמו שיבאר בע"ה בסימן שאחר זה או שיהיו נבלעי' בקרקע כמו שיבאר סי' פ"ב בע"ה לפיכך ספק אם צואה בבית מותר לקרות דחוקת בית שא' בו צואה אבל אם ספק אם צוא' באשפה הוה ליה ספקא דאוריית' שדרך אשפ' להיות שם צוא' ואסור לקרו' אבל ספק מ' רגלים אפי' באשפה מותר שאין כאן לא ספקא דרבנן וכודאי גזרן בספקיא לא גזרו :

ח קרא ק' ש או החפלה במקום שראוי להסתפק בצוא' ומצאת אה' כ הרי פשע וחטא מחלה שקרא והתפלל במקום שראוי להסתפק ולא בדק והו' בכלל זבח רשעי תועב' וצריך לחזו' ולקרות ולהתפלל אבל אם אין המקום ראוי להסתפק בו הו' אינם ולא חסא ואין צריך לחזו' ולקרו' (וע' ל' סי' ע"י כ"ו) אבל מי רגלי' אפי' מצאן במקום שראוי היה לו להסתפק אין צריך לחזו' ולקרות כיון שהוא דרבנן :

עד שלא לקרות כנגד מי רגלים וכו' סעיפים

א מי רגלים אסור רבנן לקרות כנגדן אפי' הם בכלי עד שישול לחזקן רביעית מי' ל' שהם על גבי קרקע ל' שהם בכלל' וכלב' :

רואת את הערוה אע"פ שהמים צלולין אבל על כל פנים זהר שלא יסתכל בערוה בעינו כשהמים צלולין דכיון שאינו מסתכל בה אף על פי שהוא יכול לראו' לית לן בה ומת דהא דלא ירא' כתיב והרי אינו רואה שהרי עומד עינו מראות ברע' :

ב ואם האדם סחבק גופו בזרעותיו דיינינן ליה כחציצה מבגד נמותר לקרות אע"ג דכסוי ידים אינו מעיל שאני לב ויד דחד גופא אינן ואין הגוף יכול לכסות את עצמו אבל לענין חציצה נפסק זרעותיו אף על גב דחד גופא אינן הו' חציצה מעלייתא :
ג הנשים יכולו לברך ולהתפלל כשהן לבושו החלוק אע"פ שאינן מפסיקות למסת מהלב לפי שערותן למטה מאד ואין לבן רואה פרות' . ואם הם ערומו צריכות שתהא ערוה שלהן פוחו בקרקע או שיושבת על שאר דבר שאנו ערותן מכוסה ואין לבן רואה ערותן מה שאין כן באיש שאין ישיבה מועיל בו ואפילו סכסה ערותו בזרבותיו אינו כלו' שאין הגוף סכסה את עצמו ולעולם צריך כיסוי אחר אי חציצה :

ד ושאר איבריו שרואת את הערוה מותר דכ' קדינן לא יראה כן וגו' לדבר שהוא עיקר באד' ועיקר חיותו תלוי בו כגון הלב אבל שאר איבריו לית לן בה אבל אם אחד מאיבריו נוגעין בה אסור לקרות ק' שא' להתפלל דגרינן נגיעת שאר איבריו משום נגיעת ידיו ונגיעת ידיו שלא יבא לידי הרהור וכן הדק בערות חבירו שלא יהיו איבריו נוגעין בערות חבירו וירכותיו שהערוה שוכבת עליהן נגיעה ג' אסור כהן וצריך להפסיקן בבגד או להרחיקם בענין שלא יגע הגוף בהן אבל הביס לית לן בה שלא יבא לידי הרהור על ידי נגיעת הכיס בהן :

ה היחה סליחתו תגורה על מתניו לכסותו ממחניו ולמטה אף ע"פ שמתניו ולמעלה הוא ערום מותר לקרות ק' ש שהרי אין לבן רואה ערותו אבל להתפלל אסור עד שיכס' לבו דק' שאינו לא דברי טבה ואינו כמדבר לפני המלך דטבח אומרים אפילו שלא בפניו ודין בכסוי ערוה אבל תפל' שהוא מבקש צרכיו כעומד לפני המלך צריכה להיות באים וטראה וכשהוא אינו מכוסה לא במתנים אין זה אימה וירא' וק' בשמכסה לבו : (וע' ל' סימן נ"ח סעיף א')

ע"ה כמה צריך ליחור בשעת ק' שלא לקרות כנגדו וכו' סעיפים

א שפח מגולה באשה במקום שדרכה לכסות הו' ערוה ואסור לקרות ק' כנגדה דלא ליתי לידי הרהור אפי' היא אשתו ואפי' שוקה שדרך להיות באיש מגולה באשה הו' ערוה ואסור לקרות כנגדה אבל פניה ידיה ורגליה שדרכן להיות מגולין מותר לקרות כנגדן דלא אתו לידי הרהור הואיל ורגלי בהן ודווקא לאיש אבל דלא בעצמה כבר אמרנו למעלה אפי' כולה ערומה אם רק פניה שלמטה פוחות בקרקע מותרת לקרות ולברך :

ב טער של אשה שדרכה לכסותה אסור לקרות כנגדה אפילו באשתו אבל בתולות שדרכן ללכ' פרועות הראש מותר וה"ה שערות של נשים שדרכן להיות מגולין כגון שערו' הרגילו לצא חוץ לצמתן מותר וכו' שפאה נכרי שאינו שלה אפילו דרכ' לכסותו מותר :
ג יש ליחה שמשמיעת קול של אש' בשעת ק' שאפי' מאשתו ודווק' קול של שיר חסד מייתי לידי הרהור אבל קול דיבור שרגיל בו לית לן בה דלא מייתי לידו הרהור :

ד ערותו של קטן אסור לקרות כנגדה ויש מתירין כנגד ערות קטן שאינו ראוי לביאה דלא מייתי לידי הרהור : וע' ל' כע"ז פיומן רמ"ח :) אבל ערות עכו"ם שהם בני נח אסור לקרות כנגדה אע"ג דכתיב בהן אשר בשר חמורם בשרם והו' לן למימר כחמור בעלמא הו' להו' שמותר לקרות כנגד ערותן מ' מ' כיון דכתיב וערו' אביהם לא ראו ש' דערותן מיהא ערות מחקריא והתורה אמרת לא יראה כן ערות דבר אפילו ערות בני נח במשמע :

ה ערוה בעששית ורואה אותה דרך דופנותיה אסור לקרות כנגדה דהא לא יראה כן ערות דבר כתיב והא מתחזיא :
ו ואם היתה ערוה כנגדו והחזיר פניו ממנו או שהעלים עינו או שהוא בלילה או שהוא סומא מותר לקרות דבראיייה תלה רחמנא והא לא חזי ליה :

ע"ה להזדר מצואת בשעת ק' שובו סעיפים

לבוש התבלת הלכות תפלה

בב דין צואה יבישה וכו' ב' סעיפים

א כמה תהא לחה ואסור לקרות כנגד אסיקנא עד שיהא יבשה כ' שאם יזרקנה חתפרך ואז היא כעפ ומותר לקרות כנגדה והוא שלא יהא בה ריח רע ו' א' דון עדיין לא הוי כעפ ואסור לקרות כנגדה עד שתתא נפרכת על ידי גלילה בלא זריקה :

ב ומי רגלים שנבלעו בקרקע כל זמן שהם סרטיבין היד אסור לקרות כנגדם :

בב דיני בית הכסא גבי ק' ש' וכו' ה' סעיפים :

א כשם שאסור לקרות כנגד צואה כך אסור לקרות כנגד בית הכסא ישן אפי' פינו ממוני הצואה דהוי נמי ערות דבר ואין מחניך קדוש ודווקא שאיכו מחיצו אבל אם יש בו מחיצו הוי רשות אחבת וכמכוסה הו' ואע"פ שיש בו צואה אם אין הריח רע מגיע אליו קורא כנגדו בסמוך ואינו חושש :

ב הזמינו לבית הכסא ועדיין לא נשתמש בו מותר לקרו' כנגדו דק' להזמין לאו מילהא : (וע' ל' ס' מ' נ' סעיף ג') מ' בתוכו אסרו רבנן דהוי ליה בתיוב גדול לק' ש' או לתפלה ואפי' בדיעבד אם קרא או התפלל בתוכו לא יצא :

ג ואם אמר בית זה יהיה לב' והאמר על בית אחר וגם זה דינים שוה וגם זה משמ' וגם זה יהיה בית הכסא והו' שניהם הזמינו לבית הכסא ואע"ג דכנגדם מותר להזמין לאו מילהא היא בתוכו אסור ולא יצא אפי' אסתהפלל ואם אמ' על השני ובית זה ולא אמר גם זה יש להסתפ' בלשון ובית זה אם היה רצונו לומר וגם זה יהיה בית הכסא או לא דשמא ה' ק' בית זה יהיה בית הכסא ומה שאמר אה' כ' ובית זה היה רצונו לסיים דבריו ולומר ובית זה יהיה לתשמיש כך וכך לא שפסק או נמלך ולא סיים דבריו והוי הבית השני ספק אם הוזמ' לבית הכסא אם לא לפיכך לכתחלה יש להחמיר ואין קורין בו דשכא הית' כוונתו להזמנת כ' ה' אבל אם קר' בו יצא דכיון דספק הזמנה הו' זק' להזמנה לאו מילהא היא בדיעבד אולינן לקולא :

ד בית הכסא שהוא לחפירה ופיו כרחוק ד' אמות מן הדגומה והו' עשוי במדרון בענין שהרעי מתגלגל מיד למרחוק וכן המי רגלים יורדין מיד לגוס כסתום דמי ומות' לקרו' בו אם איכו ריח רע וגם אין משתינין חוץ לגומא אבל בתי כסאות שלנו אף על פי שהן סתומין רגלין להשתין בהן ואסור לקרות בהן אפילו אין בהן ריח רע דכולו מזהם בהשתנה הוא :

ה בני אדם שיש להם ספסל נקוב ונפנין עליו מותר לקרות ק' ש' כנגדו כיון שאין הצואה על הנקב וגם אין הגרף תחת הנקב ועוד שהנקב תמיד מכוסה בדף אבל אם אינו מכוסה בדף וכל שכן אם הוא מלוכל' בצוא' יש לספסל זה דקבית הכס' ומרחיק ממנו :

בב אם לקרות בכרהץ וכו' סעיף א' :

א מרחיקת ש' לא רח' בו מותר לקרות אפי' בתוכו והזמין לאו מילהא היא וכיון שאינו מאוס כל כך כמו בית הכסא אין בו בזיון כ' ולא אסרו אפי' בתוכו וכישן בבי החיצון שכל העומדין שם הם לבושים מותר לקרות ובאמצע' שקצת העומדים שם לבושים וקצתם ערומים יש שם שאילת שלו ומותר להרהר בד' ת' אבל אסור להציא בפיו או לקרות בק' ש' ולהתפלל שיש בהן קדוש יהירתא ובפנימי שרוחצין שם וכולן עומדין שם ערומים אפי' שאלת שרום והרהור אסור וכ' ש' לענות אמן שאסור אם שמע ברכה מאחד שבהן ואסור בק' ש' ובתפלה אפי' אין שם שום אדם ערום שרוחץ בו דבית הפנימי מאים הו' והוי כמו כ' שהאסור אפי' פנו ממנו הצואה :

בב באיזו מקומות אסור לקרו' ש' וכו' ב' סעיפים

א לא ילך אדם כמבואות המסונפו ויניח ידו על פיו ויקרא ק' ש' ולא עוד אלא אפי' היה קורא ובא צריך להפסיק ואם לא פסק עליו הכתוב אומר וגם אני נחתי להם חקים לא טובים ומשפטים

לא יחיו בה ואספסוק עליו הכתוב אומר וברב הזה תאריכו ימים וגו' וכשתא מן המבואות אפי' ש' תימ' ד' סעיף א' ובכתיבתו כ' משי' חילוע' כ' כדי לגמרה את כולה אינו צריך

לחזור לא למקום שפסק ו' א' כיון שהיה אנוס מחמת שהמקום לא היה ראוי לקרות בו ושהה כדי לגמור אתכולה חוזר לראש וכמו

שכתבתי למעלה סימן הו' כן העיק' וכן הדין בהלל ותפל' ומגילה :

ב מבית הכסא ובמרחץ ובמקומות המסונפות שיש בהם צואה ומי רגלים לא לבד לקרות ק' ש' ותפלה אסורי' אלא אפי' להרהר בד' ת' אסור אפילו הלכות המרחץ אסור ללמוד במרחץ כן השמות שאינם גמחק אסור להזכיר שם דכל אילו דברים של קדושה הם ואפי' בלשון חול אסור לאומדם אבל הכינויים הנמחקין כגון רחום ונאמן וכיוצא בהן מותר לאומדם שם וכן דברים של חול מותר לאומדם שם בלשון הקדש ואם נזדמנו שם להפרי' אחד מן האיסור' מפרש אפי' בלשון הקדש ובענייני קדש ובמקום שאמרו שמותר להרהר בד' ת' ולא ללמוד כגון מקום שאין בו השם סינוף אלא שאינו נקי וטהור או שידיו לא היו נקיים ולא מסונפות וכיוצא בזה מותר לפסוק שם ג' כ' דין ובלבד שלא יאמר טעמו של דבר שגה הו' לכוד גמור ואסור :

בב דין הרחקה ממים סרוהים וכו' סעיף אחד :

א מים סרוהים או מי משרה ששורין בהן פשתן או קנבוס אסור לקרות כנגדן כמו כנגד הצואה לפניו מרא' עיניו ואחריו ד' אמות ממקום שכלה הריח :

בב הרחקה בגרף של רעי בשע' ק' ש' וכו' ג' סעיפים

א גרף של רעי ועביש של מי רגלים חריהם בבית הכסא לפניו מלא עיניו ואחריו ד' אמות ממקום שכלה הריח ואפי' אין בהם כלום ואין בהם ריח רע ואפי' הטיל בהם מים לא מהני דסברא הוא דגרע עביש ממי רגלים עצמן דמי רגלים צלולים הם ומתערבים במים ומתבטלין מה שאין כן בגרף ועביש שמה שבלוע בו אינו מתערב במים כדי שיתבטל הילכך לא מהני להו' נתינת מים ודווקא של חרס או של עץ שדרכן לבלוע הרבה ומזהבין הן אבל אם הם של זכוכית או של חרס מצופים באבר או כלי מתכת אין דרכן לבלוע הרבה ומותר לקרות כנגדן ובלבד שיהיו רחוצין יפה ולא יצא ריח רע מהם :

ב ואם כפאן על פיהם יא' הג"ה וכל גרע מנוקה בעשית דשרי כמו שכתבנו לעיל סעיף א' :

ג א' כיון שהזוהמן ננלע בהן בחוד דופנותיו הרי הם כול' כמו צואה תוכן ובהן ואיזהכפוי' משוי' אותן מכוסין ואפי' כפאן אסור לקרות כנגדן : וכן מסתבר עד שיכפה עליהן כלי אחר שה' מכוסין בו או העמידן בתוב' כלי אחר שמחיצוין גבוהין יות' מן הגרף ועביש עד שאין נראין הו' נמי כמכוסין ומותר אם אין כאן ריח רע :

ג צואה ומי רגלים גרף ועביש וכל דבר שאמרנו שדין הרחקה סלא עיניו לפניו וד' אמות לאחריו לאו דווקא אם הסבחה או בשדה אלא אפי' אסיהם בבית שהוא שם דין שוה שאין צרי' להרחיק מהם אפי' הם בתו' הבית רק לפניו מלא עיניו. ולאחריו מן הצדדין ד' אמות. כל מי שקורא מתפלל במקום שאמרו שאין קורין בו הוי קריאתו ותפלתו כזבח תועב ולא יצא אפשיע וצריך לחזור ולקרו' ולהתפלל ומה שדרשו חז' לפסוקים אילו של מחניך קדוש או יותר תהיה לך וכל הפרשה דוק בשעה ק' ש' ותפלה אע"ג דסתמא נאמרו ומשמע לעולם ל' ב' תשובות יש בדבר חדא שלא ניתקנה תורה למלאכי השרת ואי אפשר לאדם שיהא נזהר בכל זה לעולם ועוד דהא כל הפרש' אבשעת מלחמת נאמרה שכן מתחלת הפרשה כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע וגו' ואז הוא זמנה ק' ש' ותפלה ותחוננים שישועם מאויביהם והרי כולה בשעת תפלה נאמרה וה' לק' ש' ד' ת' ל' :

בב דין בעל קרי בק' ש' וכו' סעיף אחד :

א ד' אע"פ שאסורים בדברים המסונפים כמו שאמרנו במקום שאין סינוף אלא טומאה ואפי' טומאה היצא מגופו כגון זכ' אינם מקבליים טומאה ואסמיכות אקרא דכתיב הלא כה דברי

דגרו באש וגובר ודרשו למה אש אינו מקב סומא אף דת אינם מקבלים סומאה ואעפ שאי לימוד גמור אלא אסמכתא בעלמא סברא גכ הוא שהרי לא נתנה תורה לסלאכי השרת וכתוב והגית בה יוכם ולילה ואם נאמר כל הטמאים כחורה כמה ימים ולילות היה האדם פטור מתלמוד חנה שאין כל אדם יכול להיחז נחר בסומא ואין יכול להגהיג עצמו לעול בטהר ואין לומר לפי הבנין אב דאש שאמרנו צואה ודברים המטונפים יוביחו דמ ש דלא דמי בלחרא שהאש גכ לפעמי הוא נמאס ויש לו ריח רע לפי הענייני הנבערים בו גם הוא מרית והרי התורה הרחיקתו בפירוש ביהיה פחני קרוש ולפי הסבר שכתבתי גכ אינו דומ שאעפ שאי איפשר לאדם לזהר מצואה ומרברים המטונפים מ מה הוא בעצמו בטבעו מרחיק מהסכל מה שיכול מצד המיאנס אכראוי הוא גכ וקו הוא שירחץ מהם בעת קש ותפלה מה שאין כן בענייני המטמאי שאין האדם בטבעו ומעצמו מרחי מהם לולא מצו בוראינו ית שהרחיק לכך סברא הוא שלא הרחיקסאא לעניין עבודת בית המקד וקדשו בלבד לא לדת וקש ותפלה לפיכ כל הטמאים קורין בחורה וקורין קש ומתפללין חוץ מבעל קרי שהוציאו עור מתקנותיו ככלל שאר הטמאים וגזר שיהא אסור בדת ובין בקש ובין בתפל עד שיטבול וטעמו הוה כרי שלא יהיו תלמידי חכמים נוהגין קלות ראש בעצמן והיו מצוין אצל נשותיהן כתרנגולים שמתוך גזירה זו יפרשו מנשותיהם כבידע בעיניה לפרוש כל יום מדת וקש ואחכ כשראו שגם בזה לא היו יכולין לעמוד בשלו אותה תקנה והעמידו הדבר על הדק שאף בעל קרי מותר בדת ובקש ותפלה בלא שבילא ובלא רחיצה דש קבין וכן פשט המנהג בכל העולם יש שכתבו שאין לאשה בימי ראייתה ליכנס לבת או להתפלל או להזכיר השם או ליעב בספ שיש בו קדושה מפני שהיא סמא ויא שסותר בכל שהרי קל רכל הטמאים קורין בחורה כמי שנחבאר וכן הרין אבל נהגו הנשים במדינות אילו להחמיר בעצמן ויפה הן עושין כי כבר אזל על זה וכל המחמיר מאדיקמיו ושנותיו ובימי ליבונסנהגו היתר אעפ שלא סבלו דלא גרעה משאר טמאי שבצבו שאין סבילתן לא לטהרה לבעלה ואפי במקום שנהגו להחמיר בעת ראייתן מס בימים הנוראים וכהג שרבי מתאספי ללכת לבת מותרתהם גכ ללכת לבת הכסאר נשים אפי בימי ראייתן כי היו להם לעצבון גדול ביום שהכל מתאספין לבת והם יעמדו חוץ וכבר מצינו הרב דברי שהתירו חכמים כיוצא בזה משום עגמת נפש כדי לעשות לחסנת רוח כש בזה שהוא בלא הכי היתר גמור אלא משום מנהג בעלמא נהגו להחמיר לכך בימים האלו התירו להם :

פסוק חלכות תפלה ומנהגו הסעיפים :

א חייב אדם להתפלל ג תפלות בכל יום מתקנת חכמי והם ערב ובקר וצהרים שהם ערבית ושחרית ומנחה כאשר יתבאר ושמניהם לפנינו בעה ותקנו אות חזל כנגד התמיד שהקריבו בכל יום שבו היה זמן הקרבנות עם הקשרת האבריים שהיה זמנם כל הלילה וקבלו חזל טעוד נתקנו מימות האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב אברה תקן תפלת שחרית דכתיב וישכא אברהם בבוקר ויגופי הפסוק שהתפלל יצחק תקן תפלת מנחה דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה לפני ערב ואין שיחה לא תפלה שנאמר עני יצחק שיחו יעקב תקן תפלת ערבית דכתיב ויפגע במקום וילג שם ואין פניעה לא תפלה כו לפיכך נפרש אותו גכ על הסדר שנתקנו זמן תפלת דאחר עיקר מצותה הוא שיתחיל עם הנהג החמה כדכתיב יצאוך עם שמש ובין בוקר דכתיב נבי אברהם פירשו בהנן החמה שכן כתיב ויהי ערב ויהי בקר וגו וכשם שפי ערב הוא שקיע החמה גכ פי בקר הוא חנה החמה וכן פירוש דבקר דגני עול התמיד שהיא הפך רבין העניינים אסתתפלל משעלה עמוד השחר והאיר פני המזרח יצא כשעת הדחק שזהו נקרא גכ בקר לפעמים בפסוקים ומנהג נמשך עד סוף דשעות שהוא שלישי היו שכל הזמנות קורין אותו בני אדם בקר ואם טעם או עבר והתפל אחר דשעות עד חצו אעפ שאין לו שכר כתפלה בזמנה שכר תפלה מיהא איכא אבל מחצות ואילך כבר עבר זמן הבקר ואסור להתפלל שחרית והוה קרבנותיו לבטלה שאז מתחיל להקרות ערב שהחם מתחיל לנטות

למערב ואינו בקר ועבר זמנו ובפל קרבנו וסיעדו כתיב גבי קרב חמיד וכבר אמרנו תפלות כנגד המידת תקנוס :

ב וכדי שיהא אד זהיר חרין להקדי תפלתו אחו ל מיד כשהגיע זמן תפלה אסור לארסלהקדי לפתח חבירו ליתן לו שלום כי שלום הוא שם אחד משמותיו של הקב ה שני ויקרא לזוי שלום לפיכך לא ישכים לפתחו של חבירו ויזכיר שמות קודם שיקבל עליו עולו יתב ואם עשה כן כאילו עשאו במה ואסמכה אקראי אבל מותר לומר לו צפרא דמרי טב מס אפי זה לא התירו אלא בשעה צורך בלאו הכי לעבור דרך שם אבל אם אינו הולך שם אלא להקבל פניו גם זה אסור קודם תפלה כי איך יקבל פני אדם קודם שיקבל פני השכינה ית וכאסור לכרוע לחבירו אם משכים לפתחו אפילו אם לא יאמר צפרא דמרי טב שלא יכרע לחבירו קוד שיכרע לפני השכינה יא שאפילו בלא משכים לפתחו לא בלאו הכי עובר שם אפי אסור לכרוע לו ואם התחיל לברך הברכות הרי קבל עליו עול מלכות שמים בברכות ואין לחוש אכ ללכת לפתח חבירו ולחז לו שלום אם הוא במקום שיכול להפסיק וכן אם פגע חבירו בדרך או בשוק אפי קודם שיתחיל הברכות מותר לומר לו שלום ויא שאפי במצא חבירו בשוק לא יאמ לראא צפרא דמרי טב ולא נאמר לו שלום כדי שיתן לבו שהוא אסור להתעבב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל שעי שישנה בלשונו זכור :

ג וכן אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת ית ולא כאילו שמשכימים ואמרים קצת שירות ותזבחות וקודם שיתפללו הולכים לעשות חפציה דודאי לא שפיר עבדי דעיק מה שחקפידו חז לאתפל לה הקפידו שלא יעכבו אותה ולא יאכל ולא ישחה קודם שיתפלל ואם אכל או שחה קודם לכן אסמכו עליו קרא ואמרו עליו הכתוב אום ואותי השלכת אחר גויך ואמרו אל תקרי גויך אלא גאיך אחר שנתנאה זה מקבל עליו עול מלכות שמים ומה שהוצרכו לשנות הכתוב כאל תקרי שהרי אפי בקריא פשט הכתוב גכ היו יכולין לדרש אוהי השלכת אחר גופך שפירו גויך הוא גופך כלום השלכת אותי אחר צרכ גופך לא רצו חכמים לעשות כן שהרי הפסוק הזה אינו אלא אסמכתא ולא על דבר זה נאמר שדבר זה אינו אלא מדרבנן והם לא רצו לאסור כל צרכי הנוף אלא דברים שאדם מתנאה בהן ולפיכך אמרו כן אבל מים מותר לשחות קודם התפל בין בחול בין בשבת ויש דלא שייך בהו גאות ואעפ דבשבת ויש קידוש לפניו וקל אסו לשחו אפי מים קודם קידוש כדבעינן לסיכתב לקמן בעה שאני הכא בבקר שעדיין לא הגיע זמן הקידוש עד הסעודה והרי התפלה שחויב להתפלל היא לפניו ובתפלה אין כאן אסור לא משום גאיך ובמים אין בהם משום גאות שאין אדם מתנאה מפני שתייתן וכן אוכלת ומשקין שהם לרפואה אין בהם משום גאו ומותרין קודם התפלה :

ד העצמ והרעב הרבה הרי הם בכלל החוליקאם יש יכול לדיון דעתו יתפלל ולא יאכל ושתה ואם לא יכול לכונ דעתו יכול לאכול ולשתות ואחכ יתפלל :

ה ואם התחיל לאכול קודם עלות השחר יא שצריך להפסיק אעפ דבמנחה אין צריך להפסיק כמו שיתבא בעה כאן צריך להפסיק משום דאסמכה אקרא דאותי השלכת וגומר ועוד יש בג אסמכתא לאסור לאו דלא תאכלו על הדם ויא שאף בכאן אינו צריך להפסיק שאין שייך כאן סעמא דאותי השלכת אחר גויך כיון שהתחיל קודם שהגיע זמן תפלה :

ו אפילו ללמוד אסור משיגיע זמן התפלה והיינו מי שרגיל להתפלל בבית מדרשו ואינו רגיל לילך לבת דאיכא למיחש דלמא משריד בגירסיה ויעבור זמן קש ותפלה אבל מי שרגיל לילך לבת מותר דלכשיגיע זמן הליכה לבת חזקה שלא יעכב ודווקא ללמוד בעצמו לא ילמוד קודם שיתפלל אכ אינו רגיל לילך לבת מפני שיכול להתפלל תחלה ולהזור ללימודו אבל אם הוא מלמד לאחרים שהיא מצוה גדולה אפילו אם אינו רגיל לבת לבת מותר כיון שהשעה עוברת דוכות הרבים דבר גדול הוא ואסלא ילמדו עכשיו יתבטלו ולא יוכלו ללמוד אחר כך לפיכך ילמוד עמהם קודם ואחר כך יתפלל ולא גזרינן בזה שמא יסרד וישכח שאף אם ישכח ליכא איסורא ככ דהא עסיק במצוה גדולת ועל סיסן קו :

לבוש התבלת הלכות תפלה

ה ולא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה מפני שכשהוא במקום צנוע חלה עליו יותר אימת מלך ולבו נשכ ואע"פ דכתיב ויצא יצחק לשוה בשדה ואמרינן שיצא להתפלל שאני תחם שהיה זה המורה אשר היה נעקד שם ונודאי היה נכנע בשברך לבו ואימת מלכו ית' בזוכרו עקדתו אשר הצילו ממנה :

ו. ולא יכנס לתורבה ויתפלל מפני שיחזרהו שיש לו שם זונת ועוד שמא תפול עליו ועוד שיש בה מויקק :

ז. המתפלל חזן לב' ה סמוך לכותל כ"ה אסתב' ה הוא עומד כמגדל במקום שפניו כל סביבו ואין שם בתים בצד כ"ה והמתפלל עומד בחזן אצל אחד מכותליו אסיהוא עומד בכותל המזרח ועומד ומתפלל בין הופך פניו למזרח בין הופך פניו למערב אסור ונקרא רשע שאם פניו למזרח אף על פי שהוא עושה כמו שהקהל עושין שמחזירין פניהם למזרח כשמתפלל הרי אחריו לב' ה והוא מכלל אותם שנ' עליהם ואחוריהם א היכל יי' ואם מחזיר פניו כנגד כותל כ"ה הרי פניו למערב ונראה כב' רשויות אחד למזרח ואחד למערב ח' ו אסור. וכ' ש' אסיהוא עומד בכותל המערבי והופך פניו למערב הרי הוא עושה שתיים רעות אחריו אל ההיכל וגם מתפלל להפך הצד שהקהל מתפללין שנראה כשתי רשויות והוי רשע גמור: ואם הופך פניו לצד הכותל הרי פניו כלפי המזרח כמו שהקהל מתפללין ואע"פ שהוא בחזן אינו נקרא רשע ומוהר להתפלל שם בשעת הדחק שלעולם טוב יותר הוא שיכנס לב' ה מקום שהקהל מתפללין שם אשר שם השכינה ואם הוא עומד בחזן בכותל צפוני או בכותל דרומי אם הופך פניו מב' ה ואחריו לב' ה נקרא רשע שהוא בכלל ואחוריהם אל ההיכל יי' ואם הופך פניו לב' ה לא נקרא רשע אע"פ שעומד בחזן כיון שפניו כלפי כ"ה ואע"פ שנמצא שאינו מתפלל לרוח מזרח כשאר הקהל אף לחוש כיון שאינו מתפלל למערב הפך ממה שמתפללין הקהל ג' ל דה"ה אם הופך פניו למזרח וצדו הוא לכותל כ"ה שג' כ' אין לחוש אף ע"פ שעומד בחזן כיון שהופך פניו לצד שהקהל מתפללין וגם איך אחריו לב' ה לית לן בה אכל בכותל מזרח ומערב אע"פ שהופך פניו לצפון או לדרום יש להסתפ' אפשר שהיא אסור כיון שאינו מתפלל לצד שהקהל מתפללין וגם אינו הופך פניו לב' ה והוא חזן לב' ה מ' אינו נקרא רשע כיון שאינו פונה אחריו לצד כ"ה ואיפשר שבשעת הדחק גם כן מותר ויש להחמיר בד' א כשהוא עומד אצל כותלי הבית הכנסת ויש שם מקו פניו ואין שם בתים או חצרות והוא עומד בחזן אז נראה כב' רשויות אבל המתפלל בבית או בחצר הסמוך לב' ה אפי' הבית או החצר הוא למזרח הב' ה והוא מתפלל בבית או בחצר ופניו למזר' אע"פ שאחריו לצד כותל מזרחי של בית הכנסת שהוא גם כן כותל המערבי של החצר או הבית לית לן בה שאינו נראה כשתי רשויות הואיל והוא רשות בפני עצמו :

ח. ואפי' לעבור לפני כ"ה בצד שהפתחתו בו בשעה שהציבור מתפללין אסור שנראה ככופר כיון שראוה הפתח ואינו נכנס להתפלל וה' כשתוא הולך פניו ואינו נושא משא אבל כשהוא נושא משא ניכר שמפני משאו נמנע וכן אם רוכב על גבי בהמה מותר שניכר שמפני שהוא סרוד בסמיר בהמה אינו נכנס ואפי' אם הולך פניו ואינו נושא משא אם הוא לבוש תפילין אינו נראה ככופר ש... לבוש תפילין ואפי' אם הוא פנוי ובלא תפילין אם יש ב"ח אחרת בעיר או שיש לאותה כ"ה פתח אחר אין לחוש שאין לחוש שם שיאמרו שם יכנס בפתח את או ילך לב' ה האחרת: ט. לעול' ישתדל אדם להתפלל בב' ה עם הציבור ותפלת ציבור מתקבלת יותר דכתיב הן אל כביר לא ימאס: ואסנאנס ואיני יכול להתפלל עם הציבור ישתדל שיתפלל בב' ה אפילו כשמתפלל יחידי מפני שהוא מקום קבוע לשכינה ומיוחד לתפל' ציבור ותפלתו מתקבלת שם יותר שהשכינ' שריו שם: ואסיהוא אנוס ואינו יכול לב' ה בשעה שהציבור מתפללין והוא מתפלל בב' ה כיון שמתפלל גם כן בעת שהציבור מתפללין כי אותה שעה היא עת רצון כי הן אל כביר לא ימאס וכתיב ואני תפילתי לך יי' עת רצונאימיתי עת רצון כשהציבור מתפללין כן הן אל כביר לא ימאס ואפי' בני אדם הדרין בישובים ואין להם מניין יכונו שיתפללו שחרית וערבית בוקרין שהציבור מתפללין ;

ולפיכך

י. מותר להסתפר ולייבם למרחץ סמוך לשחרית שלא נזרו לא סמוך למנחה כמו שיתבאר בימין רל' ב בע"ה מפני שהוא דבר מצוי שרוב העם נכנסים שם באותו זמן ומתעבבים שם ויש לחוש שמא ע"י כך ישכח להתפלל עד שיענו זמנתה תפלה אבל בשאר דבר שאינו מצוי הוא לא נזרו ביה רבנן שמא יטרד וישכח שכיון שאינו מצוי הוא בעצמו זוכר שגם לו יש שינוי ברחיצת שחרית חובר : ח. אע"פ שיעקר מצוה עשה הן החמה שהוא אנוס כגון שצריך להשכים לדרך עם שיירא ותוא ירא שמא לא ירצו לעמוד עמו כשיתפלו וק"ש יהיה יכול לקרות לפחות פסוק ראשון בכוונה בעמידה מושב שיתפלל י' ח בביתו מעומד בכונן קודם שיצא לדרך עשה שיירא מיר שיעל עמוד השחר שיעקר תפלה בעמידה. י. המחזן מלקרות ק' ש עד שיגיע זמנה ואע"פ שאינו סומך גאולה לתפלה ממה שיתפלל בזמנה ויסמוך גאולה לתפל' והוא מהלך ולא יוכל לעמוד ולא יוכל להתכוין כיון שאינו עומד אבל ק' ש בקל יוכלו לעמוד עד שיאמר פסוק ראשון ובשב' מלו שהוא זמן קצר ויכוין:

י. והישוב בעגלה כהולך בדרך דמי שאינו יכול לכוין בתפלתו בהיותו יושב על העגלה ומתפלל ג' כ בביתו מעומד בכוונה וקורא ק' ש בזמנה ואע"פ שאינו סומך גאולה לתפלה :

צ. להתפלל עם הצבו ובמקו חראוי ובו כ'ז סעיפי'

א. המתפלל צרי' שיכין מקו לחפלתו ושיכילה בגדו ומחשבתו וגופו מקום כיצד לא יעמוד לא על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל ואפי' אינן גובהין ג' ספחים מפני שכשהוא עומד על גבי כלי הוא סרוד וירא שמא יפול ולא יוכל לכוין בתפלתו ולא יעמוד גם כן על גב מקום גבוה אלא במקום נמוך ואסכיה אקרא שאין גבהות לפני המקום ברוך הוא שנאמר ממעמקים קראתי יי' כלומר שנראה כנאות אסיהוא עומד במקום גבוה יותר משאר העם ואם הוא עומד במקום עמוק הרי הוא משפיל עצמו ומכניע ותפלתו מקובלת יותר ועוד אפילו אם מתפלל יחידי אסור לעמוד על מקום גבוה ומעמא הוא שאם הוא עומד במקום גבוה הרי הוא כמחרף בלו כאליו הוא רוצה להתקרב יותר לשי' שהוא על השמים ואינו יורע כי מלא כל הארץ כבודו ואפי' בעש' הארץ אין דבר נסת' ממנו ותר' ממעמקים היה זקן או חולה שצריך לישב או לעמוד כך או שליח ציבור וכוונתו להשמיע לציבור מותר :

ב. ושיעור מקום גבוה שאסור לעמוד עליו כשאינו כלי הוא דוחק ג' ספחים ואם אינו גבוה ג' ספחים לית לן בה דהוי כארעא סמיכתא ושרי ואם אינו גבוה ג' ויש בו ד' אמות על ד' אמות חרי הוא כעליית בפני עצמו ומות להתפלל עליו וכן אם היה סוקף סחיצו אע"פ שאין בו ד' ע' ל' מותר להתפלל בו שאין גבוה ניכר כיון שחלק רשות לעצמו :

ג. האומנין שעושין מלאכה לבעל הבית יכולים להתפלל בראש הזית ובראש התאנה ואין כזה משום לא יעמוד על גב מקום גבוה ומתפלל דכיון שעלו לעשות מלאכתהו כמו שעולה לעלייה שהוא רשות בפני עצמו ובשא אילנות צריכין לירד. השע' שנשתנו זית ותאנה משאר אילנות מפני שיש לחם ענפי הרבה יותר משאר אילנות ויכולין לעמוד שם שלא בדוחק ואין שם פחד ליפול כל כך ויש טורח גדול בעלייתן וכירידתן ויתבטלו ממלאכתן והרי הם נשתעבדו למלאכה ולפיכך הקילו בהם ואמרו שיתפללו שם ולא ירדו שלא יבטלו מלאכתן אבל שאר אילנות דליכ' ביטול ירדו ובעל הבית אפילו מראש חזית והתאנה צריך לירד ולהתפלל דהא אינו משתעבד למלאכה שהוא ברשות עצמו ואם הקילו אצל פועלי מפני ביטול מלאכה לא הקילו אצל כ"ה מפני שאין דעתו מיושבת עליו כ' כ מביעותו ולא יכול להתפלל בכוונה על האילן :

ד. וצריך שיהיו לב' ה חלונות פתוחים כנגד ירושלים שנ' וכיון פתיחן ליה נגד ירושלי אשר שם השכינה שע"י כך לבו נכנע לטמי' ומתחזקת ותהיה תפלתו רצויה ומקובלת ויא' שיעשו בב' ה י' ב חלונות לסוד סתום וחתום לי' ב צינורות חוהי' הנכנסות לבית אל והבן • (ועיין נספח הזוהר עד אלה פקודי)

לבוש התבלת חלבות תפילה

א שאר ברכות מותר לברך בלא הגירה פאמר שיש לו פכנסים ואין לברואח הערוה :

ב וכסת אחראשו שזהו דרך הכנעה ויש למחות שלא ליכנס בכ"ה בגילוי הראש וכ"ש שאסור להוציא אזכרה כפיו ברא מגולה :

ד כובעים הקלועים פקש חשיכו כיסוי ותנחת ידו על הראש לא חשיכה כיסוי דחד נופא הוא ואין הגוף מכסה את עצמו אבל אם אחר מניח ידו על ראשו הוא כיסוי :

ה לא יעמוד אדם בתפלה באפונדתו ולא בגללים כגילוי אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים ולא בתי הרגלים :

ו דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו לא כשהם עשופים ובעת שלום יש להתקשט בגדים נאים ויעמוד בהכנעה לחפלה אבל בעת זעם לא דיו בהכנעה לברוך יחבק ידיו כעבד העובד לפני אדונו :

צב הכנותיו לתפלה והנצרך לנקביו ובוים :

א צריך אדם ג' כלהיך נופות שיהא מוכן להתפלל בכוננה וחוא שצריך לברוך נקביו קודם התפלה שלא ישרד בשעת התפלה

וזה גם כן כלול בפסוק הבין לקראת אלהיך וגומר ועוד כתיב שמור רגליך כאשר חרך אל בית האלהים שיש לדקוק מאי קאמר אמר ר' ל

שישמור רגליו שלא יגוף באבן ס"ס כשילך לבית האלהים נבל כקו' שילך נמי לכך פירשוהו שמו נקביו בשעת שאתה עומד בתפל לפניו

ואם התפלל בגוף שאינו נקי כלו' בשעה שהוא צריך לנקביו תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל וה"ס שאינו יכול לעמוד על עצמו

שיעור הילוך פרס אבל אם יכול לעמוד על עצמו שיעור הילוך פרסה יצא בדיעבד אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו חחילה יפה

כל נקביו :

ב וצריך שיסור גם כיון וניעו וכל דבר שרדו קודם שיתפלל כי כל הנצרך לנקביו הרינו נופו משוקץ ואסור אפילו בדברי

תורה :

ג ואם נדק עצמו חחלה אלא היה צריך לנקביו כלל והתחיל להתפלל ובאמצע תפלתו נתעורר ר' האוה לצרכיו יעמוד

עצמו עד שיגמור ולא יפסיק אם אפשר לו ואם בשעת ק"ש וברכות' נתעורר לו תאוה לצרכיו בין גדולים בין לקטנים אם ירצה להרחיק

ולהטיל סיס עושה ואם רצה קורא פדרכו ובלבד שלא יחאה כל כך עד דאית בה משום כל חשקצו אבל אם כתאוה עד שיש בה משום

כל חשקצו טוב יותר שיפסיק :

ד ואחר שבדק עצמו יפה ירחוץ ידיו במים אם יש לו דבתי ארחץ

בנקיו כפיו וואם אין לו צריך לחזור אחריהם עד פרסה שהם ד' פילין וק"מ כשהוא הולך בדרך והמים נמצאים לפניו בדרך הליכתו

אבל אם צריך לחזור לאחוריו למקום המים עד סיל חונן יותר מסיל אינו חונן וה"ס שיש לו עוהו. להתפלל אבל אם אין לו שהית

וסתירא שיתבונן זמן התפלה ינקה ידיו בצרור או בעפר או בכל מדי דמיניקו וסני דמרלא כתיב אנקה בנקיו וגו' ארחץ ש"ס רחצה

במים עדיף ה"ץ כיצד כאן כשיש לו שהות כאן באין לו שהות :

ה רחץ ידיו שרתית והסית דעתו צריכה נשילה לתפלה אם יש לו מיס אף על פי שאינו יודע להם שום לכוך אבל לא יברך

עליהם לתפלה אפילו יש בהן לכוך . ואם אין לו מיס סזופנים סנקה בכל מידי דמנקה בדכתתי :

ו בשעה שאדם מתפלל וכן בשעת שעוסק בתורה לא יגע במקומות המכוסים שבאדם לפי שיש בהם פלמול ויעה וכן לא יגע בצואת האזן וחאף כי אם ע"י בגד וכן לא יחכך בראשו ואם

נגע במקומו או והוא עומד בחוך התפלה דילו בנקיון עפר או צרורות או סחכך ידיו בכותל :

ז אבל מקומות הגדולים כגון פניו וזרועותיו וצוארו עד החזה לית לן בה בנגיעתה שאין שם סילמול ויעה :

ח הסתחין לא יתפלל עד שישהה כדי הילוך ד' אמות משום ניצוצות המקלחות וה"ל כסתפלל כנגד הקלוח והסתפלל לא ישתין עד שישהה כדי הילוך ד' אמות שכל שיעור הילוך ד' אמות

תפלתו שגורה לו בפיו ורחושי מרחשן שפונתיה : וכן

לרבו נתפלתו וקשתייהו עליו ח' ולשני המעמי' אם הרחיק ממנו ד' אמות מותר דהוי כמו דשות אחרת :

כח ותלמיד חכם מותר להתפלל אחוריו רבו אפי' חוך ד' אמות שאין זת ויהרע כית שהוא תלמיד חכם ונג' עין נראה כמשתחווה לו

כיון שהוא תלמיד חכם ואם מתפלל לפני רבו ואחוריו לרבו אפי' חין לד' אמות אסור . ויא' שנס כנה סני בהרחקת ד' אמות . לא

דכל זת לא סירי אלא לכתפלל כיחיד אבל בצדור שכל א' יושב על פקומו המיוחד אין לחוש שהכל יודעים שמקום זה פיוחד רכבחה

לתלמיד ולית כי משום יורה או כמשתחווה לו וכן הסכהג אפי' ידמן מקום התלמיד לפני רבו אינו חושש וטוב להחמיר ואפי' ידמן מקומו

אחוריו רבו יתהר שירחיק ככנו כדי שיוכל רבו לפסוע . פסיעות לאחוריו דשם יצטרך רבו לפסוע . פסיעות לאחוריו כעוד שהיא

סתפלל ולא יוכל להפסיע ויצער את רבו שיצטרך להסתחין עליו :

כו דע תפלה שוה לק"ש בכל נקיית המקום וכל מקום שאין קודין בוק' שאין מתפללין וסוין ג' כבדן הרחקה דהיינו כמו

שסרחיקן מצואת וסי רגלים ורצת רעוה המט וסראיית הערו לק"ש קד' מרחיקין לתפלה . (ומיהו לענין הכתקת עי רגלים אינו עוב

לגנור' לק"ס כמו שיתבאר לעיל מימן פ"ח) :

כז וזה עומד בתפלה והשתין תינוק בבית הכנסת אם יש מיס קרובי ידו ית' עד שיביאו סיס להטיל על המי רגלים רק יתהר

שלא ישחה כשתיקת עד כ"י שיגמו את כול דא' כ' יצטר' לחזו' רראש כטושכתגו סו' פ"ח לפיכ' אם לא יביאו לו מיס מהרה יהיך לפניו

ארכ' אסו' או לצדדיו או יצ' ס"ב והתחיל ססקו שפסקו יגמו תפלתו :

ה"ה

שאלה פסק מ"ח זני תינוק המשקין כו' אפילו הוא עומד בדרך התפלה

ירחיק שמו ארבע אמות ולעיל סימן פ"ח סעיף א' פסק מעלת כבוד תורתך

שאסור לו לכת מונחתי כו' קטנה הל' דברי אלה ככ המקומות הס' דברי

רבינו יוסף קארו ז"ל אבל בחמת געיני כר'ו שא"ס סקתי'ס זה מת זה דלסכמי

רגלים שהוקדים וסגל'ס גת התפלה ממי רגלים היגולים מלחמי דכ"הס

שיתקו ממשו סנסו הח' וי' לו התכלת געוד תפלתו אפילו בעגדיו המלוכלכים

מן המי רגלים אעסכי' ל' ינכה תורה למלכ'י הגדת כמו אד"ל כיוול' זה

כפ"ג דיומ' גני נוטה כמקומה וסיכה כר'ית שמוקד לקדק' ק"ש הטעם ל'

בקה תור למלכ'י ה' ג' לטי' ככצוהתקין מעמו ועל פרסו חו' כניך לגמולתפלתו

בעגדיו המלוכלכים אפי' א' ירחיק ד' אמות ולא יהי'ם לו הפרס שהת' ונקיות

יותר גדולה שם מנכל' כמקום שהוא עומד שיש ג' כ' מ' רגלים על החך שמוך לו לפי מותר שיסאר לעמוד כמקומו ויגמד

קטל'קו ככ'ן כמקום שהתקיל מ' סיסק' וירחיק ד' אמות . אבל כשהמי רגלים ויכל'ס מלחמים סמוך לו והוא נקי ונאהר א'ס ל' יכיל' לו מיס מהרת מוסכ שיפסוק

וירחיק ד' אמות ויגמור תפלתו ומ' כגוף טהור' ונמקום עתור ונקי מ' סיסל'ר ככ'ן יגמור תפלתו כמקום טמ' ומלוכלך מלחמים וחול שכמו נקי וטהור כל' ע"ה

צא שיאזור מתניו ויסה ראשו בשעת תפלה ובו וסעיפים :

א שכסיס מלך כ'ו כשפספרין בשכחו אין עומדין לפניו באימה

וביראח ובהכנעה כ' כ' כפו כשעומדין לפניו לנקש ממנו צרכיו וכן ה' שכסיסו של ס' מה' ה' כי מלכותא דרקיע בעין טיכות דארע'

לפיכך צריך האדם לעמוד בתפלה שהוא בקש צרכיו סמנו יתכרך באימה וכיראת וכחכנעה יותר ססה שריא עומד בשעת ק"ש שהוא

אינו אלא סיפור שגחו של הקדוש ב"ה ותפלה היא בקשת צרכיו ולפיכך צריך האדם להכין בגדיו בתפלה ללבוש בגדים יותר סכק'ש

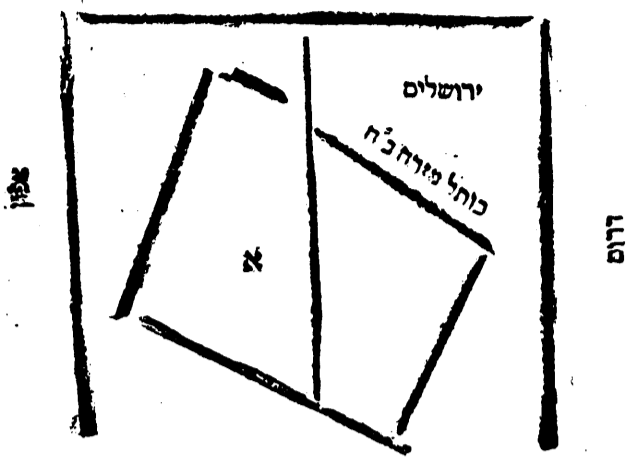
וע' ז' נעסוד הבין לקראת אלהיך ישראל כלומר הכן עצמך בבגדים נאים וכן היו עושין קדמונינו ז' חיו מתקשטין עצמן כבגדים נאים

בשעת תפלה . ואפי' אם אין לכו רוא את הערו כנון שחוצין בשליחו על מתניו וסכחהו בסתניו ולסטה שמות לקרות ק"ש אסו' להתפלל

לבוש התבלת הלכות תפלה

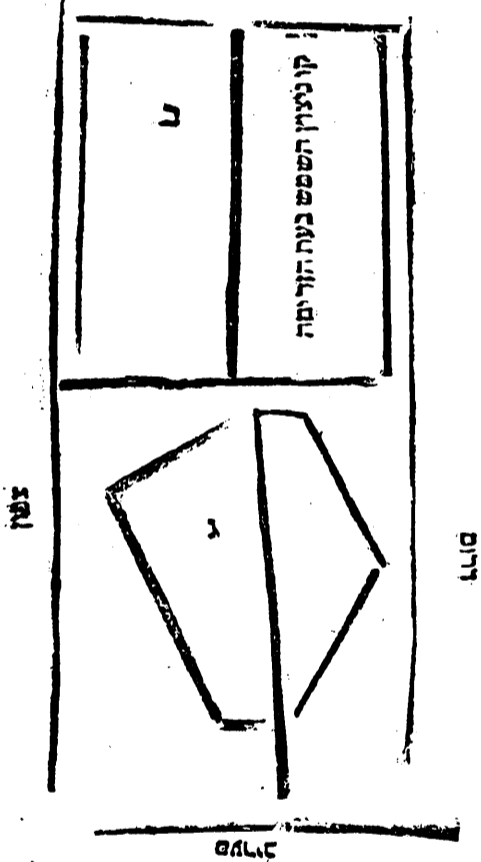
נקודת זריחת השמש   מזרח

שאלה

ב"ה בזו וראי היא עומדת ממש בארץ הארצות נגד ירושלים ובה:
 לפי חסונת הברור... אבל אם נעמידה באופן שכשתזרח החמה:
 בימים הכלבחלון המזרח ויכה ניצוק השמש בכוח המערב.
 ממש כנגד החלון באמצעו בזו:

מזרח

שאלה

מיד בעת הזריחה זהו ממש כנגד מזרח והוא חק חסינים לעשות כן
 ואם היינו עושין כן היינו מחקי את המיני כלומר מחזיקין דבריהם
 וחוקים וגם אין משתחין נגד ירושלי ובה רק בצדס לפיכך לא נעמוד
 הבה באופן זה וואם נעמידה באופן שבעת הזריחה בימים הנל
 חכה השמש בכוחל המערבי נוטה לצד צפון אע"ג שנס בב"ה כנו אינ
 סקה מינים מ' מינה כתיקונה לפי פסוק והחפלו וג' דרך ארצם
 ונוס שזו אינו נוטה לא לירושלים ולא לבית קדשי הקדשים אדרבה
 היא פונה פניה מהם לפי חסונה זו והיא החסונה הג' אשר צירתי .
 ואע"ג שאחז' ל הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפן יזהר לעולם
 שפ' מ יצדד ג' כ פניו לצד א' ירושלים ובה קדשו הקדשים .
 דהא והחפלו דרך ארצם כתיב ולפי החסונה הראשונה אשר צירתי
 יבא הכל על נכון לפי חסונה הכדור ביישוב העולם ג' :
 ד הוה רוכב על הבהמה אין צריך ליריד ולהתפלל אפי' יש לו פי
 שתופס את בהמתו לפני שאם יאחר דרכו לא תהא דעתו מיושבת
 עליו ולא יוכל לכוין בחפילתו אלא מתפלל דרך הילוכו וכשיגיע
 לפסוק

ה ב

ט וכן הרוקק לא יתפלל עד שיטהא ד' אמות וכן המתפלל לא ירוקק
 עד שיטהא ד' אמות ודוקא לרצונו אבל אם נזדמן לו רוקק ירקקנו
 מיד ולא ישכנו בחוץ פיו שמעקב תפלתו :

י טוב ליתן צדקה קודם תפלה דכתיב ואני בצדק אחזה פניך :
צב שיששה מעט קודם שיתפלל ובוד' סעיפים :

א וכבואו להתפלל יששה שעה אחת קודם שיקום להתפלל כדי
 שיכוין לבו למקום וגם יששה שעה אחת אחר התפלה שלא
 תהא נראית עליו כמשוי שמסחר לצאת משה :

ב וכעסדו להתפלל לא יעסוד אלא מחוך כובד ראש כלו' באיפה
 והכנעה ולא יעסוד מחוך מחוך וקלות ראש גברים בשלי ולא
 מחוך כעס שלא יוכל להתכוין אלא פחוץ שפחה של דברי תור' והם
 ונחפזין של תורו כנון סמוך לגא ולח מצרים או סמוך לתחל' לדוד
 שכתוב ג' רצון יריאיו יעשה וגו' שומר יי' את כל אוהביו וגומר וכן
 פקראות הסדורות בתפלה ערביית כי לא יאוש יי' את עמו וכיוצ בהן :

ג אין עומדין להתפלל פתוך דין ולא פתוך הלכה שאינה פסוקה
 שלא יהא לבו פתוך בת לא פתוך הלכה פסוקה שאינה צריכ'
 פיון שזה נמ' עפר פתוך שפחה שהתורה פסוקה משמחתו דכתיב:
 פקודי יי' שרים משמחילב :

ד העוסק בצרכי ציבור כעוסק בחורה דמי פירוש לענין לעמוד
 שטנו להתפלל שנס זו שפחה היא לו שעוסק בצרכי ציבור .
 וי' פ' אותו דהיינו לענין שאין לו לפסוק להתפלל כמו שאין צריך
 לפסוק בתלמוד תורה להתפלל לפי שתורתו אמונתו :

צד לכוין כנגד א' ודין הרוכב וכו' סעיפים :

א ובקומר להתפלל אם הוא כח' ליחזיר פניו כנגד א' שנאמר
 והתפללו אל י' דרך ארצ' ויכוין ג' כ' בלבו שיעמיד כנגד ירושלי'
 והמקדש ובית קדשי הקדשים :

ב היה עומד בא' יכוין פניו ולבו כנגד ירושלים והמקדש כו' שנא'
 והתפללו אל העיר הזאת היה עומד בירושלים יכוין פניו ולבו
 כנגד ב' ה' וקדשי הקדשים שנ' והתפללו אל המקום הזה היה עומד
 אחורי הכפורת מחזיר פניו כנגד הכפורת נפצא עומד כפזר' מחזיר
 פניו למערב במערב מחזיר פניו למזרח בצפון מחזיר פניו לדרום
 בדרום מחזיר פניו לצפון כמצאו כל ישראל מכוונים לגב' לשניהם
 שבשמים וכן כוונת הפסוק כסגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות חל'
 שהכל פוגץ בו :

ג וסופא ופי' שאינו יכול לכוין הרוחות יכוין לבו לאכיו שבשמים
 שנא' והתפללו ל' וואנו שפתחירין פנינו למזרח אין כוונתינו
 לצד מקום זריחת השמש ממש כי אדרבה חסכוין לעשות כן הוא
 טועה נפור שזה הוא חוק חסינים שמתפללים לצד זריחת השמש
 וכוונתם להשתחוות לשמש ועשין אותה לאלוה ח' אלא לפי שאנו
 יושבין במערבה של א' וכשאחזיר פנינו למזרח נמצינו סחפלה כנג'
 א' ירושלים ובית המקדש ובית קדשי הקדשים ודע שכל הארצות
 האלו אשר אנו פתחירין בהן כולם הם כנגד מערבית צפונית של
 א' ואינם פכוונים במערבה של א' ממש ואריכות הימים והלילות
 יוכיחו זה לפי שידוע מעט בצורת הכדור לפיכך כל שטוב ונכון הוא
 כשעושין כ' שיהיה שיעשו תכונת המזרחי שעושין שם הארון
 ומתפללין כנגדו שיהא נוטה קצת לצד מזרחית דרומית ואז נעמוד
 סכוון כנגד א' ירושלים ובית המקדש וקדשי הקדשים וגם לא
 נחקה הימים שיאמרו אנו מתפללין כנגד השמש כמות' אלא
 שזה צריך עיין באיזה אופן נעמידנה באלו הארצות .

ד ולפי' ריהטא היה נל' ע' חסונה צורת הכדור שאם נעמידנה
 באופן שביום חקופת ניסן או תקופת תשרי או סיון להן כו' או כו'
 ימים כשתזרח השמש בגקר ותכנס בחלון שבאמצע כותל המזרחי
 מן הבית הבנסת ויכה הניצוץ כנגדה על הכותל המערבי נוסח
 הניצוץ מן אמצע הכותל המערבי לצד דרום רחוק מן האמצע
 באופן ששכמו חצי שעה או שעה אחר הזריחה תגיע אל אמצע
 הכותל ממש מול חלון המזרחי כו'

לבוש התבלת הלכות תפילה

ספני שלבו עליה שלא ליפלו ויחבאו ויסרדו וחתכס כוונתו . תלא קערה מלאה שלא יספוק מסנה ולא מעות שלא יתפרו ולא סכין קמתירא שמא יפול ויתקע ברגליו וכבר טאפ יפול יהיה נשאס ועי כן יטרד ותחבטל כוונתו :

ב לולב כזפנו מותר לאוחזו בידו כיון שנשילתו שהוא צורך מצו חביב עליו ואינו נסרד בשבילו . (ועל סוחרצב סעיף א) אבל תפילין אין אחיזתו בידו מצוה וכן נתני קרש והוול להו למשא ופטרדין אבל מותר לאחזן מחזור או תפלות בידו בשעה שמחפלת ומתפלל מתוכס שכיון שאינו אוחזם אלא כדי להתפלל בדיוקאף לבו טרוד עליו ודווקא שלקהם בידו קודם שהתחיל להתפלל אבל אם לא קי בידו קודם שהתחיל להתפלל לא יחזור אחריהם בתפלה ליטלם בידו ספני שמסרדו אלא כהיו כסוק מיוחד שהוא מוכן לבך . לא ינשק אדם בניו הקטנים בנית הכנסת כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום ביה ואהבת בניו אינו נחשבת כלום כנגד אהבתו כשו שעשה אברהם עה בעקידת יצחק :

ג שלא יגהק ולא יפהק בשעת תפלה ובוה'ס : ולא יגהק ולא יפהק בשעת שמחפלת שאין זה דרך כבו בעומדו לפני שומאדם שיגהק או יפהק קו לפניו יח ואם צריך לעשותו מותר אונס יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו :

ד ואסורו לרוק כשע' שמחפלת ואם אי אפשר לו שלא לרוק מושב שירוק ויהיה גופו נקי משוחפלת והו' טרוד כקוצ' רוח מן הרקיקה כי כיון שאינו עוש' דרך ג'אה ועיול מותר לרוק כפי צרכו ודברו כדמיו ועי' לעיל סימן ז'ס וסימן ז'ב פ'ע'ף ע' וסימן ז'ס פ'ע'ף ז' וסימן ז'ס פ'ע'ף י' אלא שיבליענו בכסותו שלא יהא נראה ואם הוא איסטניס ואינו יכול להבליעו בכסותו כפני אסטניסותו ואם יבליענו חטרידנו גם כן יזרקנו לאחוריו ואם לא יוכל לזרקנו לאחוריו ירקנו לצד שמאלו ולא לימינו לחלוק לה כבוד וכל שכן לפניו שאסור .

ה אם נכת עוקצתו ימשישם בכגדו להסירה שלא תחבטל כוונתו אבל לא יסירנה בידו אפילו במקום שאין מלסולו דעה ספני שהוא מאיס וננאי הוא אפי' אם יראנה אדם קו כשעוסד לפניו בוראנ יח ודווקא בשעת התפלה אבל שלא בשעת התפלה יכול ליטל' בידו ולזרקנה בנית הכנסת :

ו אם נשפס שליתו מסקומו יכול למשמש בו להחזירו אבל אם נפל כולו אינו יכול לחזק ולהתעס' בו דלבישתו הוי הפס גדול בתפלה ואסור אבל לתקן קצת שלא יפול לא הוי הפסקה :

ז הנושא משאו על כתיפו והגיע זמן תפלה פחצ' מר קבין שאינו כבדק ואינס מסרדין אותו מפשיין לאחוריו ומתפללין ד'קבין מניחין על גבי קרקע ומתפלל ספני שחם כבדין וכסרירדים אותו :

ח שיהיה לו כוונת בתפילה ובוה' סעיפים : א מחשבתו כצד המחפלת צריך שיכוין לבו שנאמר תכין לבם תקשיב אזניך פירוש שיכוין פיהם לטות שמוציא בשפתיו . ויחשוב פאלו שכנית כנגדו ופדברת עמו שנאמר שומתי' לנגדו תמיד ויעיר הכוונה ויסיר כל המחשבות הסרירות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו ויחשוב כי אילו הית מדבר לפני סלך כשר ודעם שהיוש' כמ'סחר

בקבר היה מסרד דבריו ומכוין בהם יפה לכל יכשל קו לפני פמ'ה הקב'ה שצריך לכונן אף מחשבתו כי לפניו המחשבת כדבור וכל המחשבות הוא חוקר וכן הוי עושין חסידים ואנטי פעשה שהיו מחבודדין ומכוונין בתפלתם עד שהיו מגיעין להתפשטות הנשמות ולהתגברות רוח השכלית עד שהיו מגיעין קרוב למעלת הנכוואהאם חנא לוסחטבה אחרת בתוך התפלה ישתוק עד שחחככל המחשב' וצרי' שיחשו בדברי' הפכניעי' הלב ומכווני' אותו לאביו שבשמי' ולא יחשוב בדגלים שיש בהם קלות ראש וקוד' שיתחיל להתפלל יחשוב ברושמות

לפסוע הג' פסיעות לאחוריו בסוף התפלה יחזק הבהמה לאחוריה ג פסיעו' ועלת לו כאילו פסע בעצמו דק' ל רוכב כשהלך דמי ואם היה כשפניה או ע'ג קרן אם יבול לעמוד עומד ואם לא יושב במקומו ומתפלל וכן אם היה הודך ברגליו ופתפלל דרך הילוכו אף אם אין פניו כנגד ירושלים ואפי' שלא במקום הסכנה כי אם יעמוד ויחפלת יקשה בעיניו אחר דרכו ויסרד לכו ולא יוכל לכזן והכל לפי הדרך לפי יראתו וישוב רצתו ויש מחמירין לעמוד באבות וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה ולפי המחמירם גם כשרוכב על גב בהמה יעמוד באבות כיון דקיימא לן רוכב כשהלך דמי :

ט היה יושב בספינה או בעגלה אם יכול לקום ולעמוד במקום הבריעות ותפסיעות יקום ויעמוד כדי שיהא כורע מעומ' ופוסע ג' פסיעות ואם אי אפשר לעמוד מפני שמתנועעין לכאן ולכאן יושב במקומו ויחפלת אע'פ' שלא יכרע ולא יפסע השלש פסיעו' חוץ מרוכ' ע'ג בהמה שיפסע הפסיעות עם הבהמה כמו שכתבתי :

י חולה מתפלל לפני' שוכב על צדו והוא שיכול לכזן דעתו :

יא מי שהיו לו עכו'ס מכאן ומכאן ופתייר' שמא יפסי תפלתו או יפסי' מקחו יושב במקומו ויחפלת לפי שלא תהא דעתו מיושב' עליו כשיל' במקומו ואע'פ' שצרי' לעשו' ג' פסיעו' בסו' התפל' יוש' ומתפלל וכורע :

יב יש ליהו' שלא יסמו' על שום דב' לא על עצמו ולא על חבירו בשע' שמחפלת דתפל' צריכ' עמיד' : (כמו סית' בחר לקמן סי' נ' חסעיף ד' וע' ל' ס' קמ"א סעיף א') ועמיד' שיש ספיכ' איכ' עמיד' . מי שהוכרח להתפלל מיושב כשיוכל אה' כ' לחזור ולהתפלל מעומד צריך לחזור ולהתפלל מעומד אע'פ' שאינו מוסיף ופחחדש בה שום דבר :

יג כיון איבריו בשעת תפלה ובוד' סעיפים :

א וכשעומד בתפלה צריך שיכוין רגליו זה אצל זה ככיון כאלו אונס לא א' כדי להדמות למלאכי דתיב בהו ורגלית' רגל ישר' כלום רגלית' נראין שווין וישרי' וסכוונין זה כנגד זה כלא אינס לא אחד והשעם לפי שכיון שעומד לדבר עם השכינ' צריך לסלק כל מחשבות הגוף מלבו ולרמות כלא הוא פלאך השר' ועוד אפס' לילום' שעסאח' לפי שכשעומד כן אינו עומד בחזקה על רגליו והסורה שע' ומד באימה ויראה ובהכנע' לפני בוראו יח' (עוד ע'א סהול רמו' שנסתלק ממנו התנועה לנרות ולא להשיג' סוס ספן מכלעדי יי') ושוב לכיון רגליו גם בשעה שאומר קדושה עם הציבור שחרי חוא אומר נקדש בשם שמקדישי' אותו בשמי' מרום כו' ובטרופ' הרי הפלאכים סקרישים אותו כן ברגל ישרה' : (יש לנו להתדמות להם ככל הילכות וכן כזה משום יזרחו והדיוטות אלף במדה ישרה')

ב וצריך שיכוין ראשו מעט שיהיו עיניו למט' לארץ וחשוב באילו עומ' כב'ה שג' כו והיו עיני' ולבי' שם כל ישי' ואנו מתפללין כנגד בית המקדש ולכך צריך שיחן עיניו למטה כנגדו ונחשב כאילו אנו עופרין בו ומתפללין ואע'פ' שאמרנו למעלה שצריכין לעשות חלונ' בב'ה כדי שיסתכל לשמים ויהא לבו נכנע אין רצונו לומר שיסתכל לשמים כל זמן שיחפלת רק בתחלה כשמתחיל להתפלל יסתכל למעלה לשמים וכניע לבו ואח' כ' יחן עיניו למטה פשוט והיו עיני' ולבי' שם וגומר ומ' מ' כיון בלבו למעלה שנא' נשא לבנינו א' כפיס אל א' בשמים וככך יחקיימו כל הפסוקים : (וע'ל סימן ז' סעיף ד')

ג ולא יניח ידיו על חלציו ספני שהוא דרך גאות ופן לא ינחנו על סנסירו שזהו דרך גסות הרוח :

ד לא מציח ידיו על לבו כפותי' היכני' על השפאי' שבאופן זה עומד כענד כפני רבו באים' וכיראה ובפחד ושעם הימניה על השפאית' ולא איפבא כתב הבי' שהוא רמן ליצר הרע שיהא נכנע ליצר הרע ופי' כיהני' הרע נרמז בשמאל דתיב ואת הצפוני ארחק מעליכם . (וע'ל סי' ד' סעיף י') מיהו במקומו שעושין ההכנעה כעמיד' לפני השרים באופן אחר יכול הוא לעשות גם כן באותו אופן שנהגין במקומו להכניע לפני סלך ושרים

ה שיסלק מלבו כל הטרדות ובו' סעיפים :

א כשהוא מחפלת לא יאחז בידו תפילין נגף ספר שכתבי הקדש

ק תפלת הפרקים צריך לסדר ובו סעיף אחד :

א תפלת של מעדות ושל ראשי חדשי אין אדם רגיל בתוך כל פני ספני סעיני שתפלל אותם תריר אצ פרקים לפרקים לפיכך צריך להסדיר אותם קודם שיחפיל כרי שתתא שגורה כפיו יא שנת דווק כשמתפללין אות על פה אבל כשמתפללין מתוך סידוי החפילות גם לו פותרין בלא הסדר פקודם דהא רואים שמתפלל וכו' ונהגין :

קא כוונת כל הברכות ובכל לשון ובו ד' סעיפים

א כבר אמרנו פעמים המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות ואם אינו יכול לכונן בכלן לפחות יכוין באחת ואם לא כיון באבות אע"פ שכיון בכל השאר יחזור ותפיל והאידנא אין חזרין בשביל חסרון כוונה שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכוין א"כ למה יחזור צריך האדם שירגיל עצמו שיכוין לפחות בחתימה של כל ברכה וברב שישי בהן קי"ג תיבות כמו שישי בתפלת חנה וקי"ג פעמטלב בתפיש לומר לך שצריך בהן כוונת הלב אר"ל כמה הלכות אנו למדין בריני תפלה מן הפסוקים שאנו מוצאים בתפלה של חנה מפני שכולן ברוח הקודש נאמרו ובוודאי דינא הכי הוא כמו שעשת חנה בתפלת בן מוסל עלינו לעשות כתיב וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות :

ב מכאן למתפלל שלא יתפלל בלבו לבד . (ועל סימן מ"ז סעיף ד' וסימן כ"ג סעיף ג') אא שצריך שיחזור הדברים בשפתיו וקולה לא ישמע מכאן שלא ישמע קולו בתפלתו וכל המשמיע קולו בתפלתו ה' מקטני אפנה שפראה כאלו הק"ב כביכול אין שומע תפל בלחש אבל מ' צריך להשמיע לאזניו שאז יוכל לכונן יותר ואם אינו יכול לכונן עד שגיבוי קולו יותר מהשמעת אזניו פותר להגביה קולו יותר והני מילי כשמתפלל בינו לבין עצמו אבל בציבור אסור דאית למסדר צבור וכן אספשימיע קולו בנשואו בשמתפל כרי שייכרו פמנו בני ביתו התפלה פותר ואם הוא חולה ואינו יכול להרים קולו עד שאפי' להשמיע לאזניו אינו יכול מחם חוליו או פתחת דבר אחר פתרהר בלבו ודיו שנ' אמרו בלבבכם על משכבכם ונוסל :

ג בר ה' כ' נוהגין לחשמיע קולם בתפל יותר משאר ימות השנה והסעם לפי שהם ימי תשובה סגביהין קולם בדי לכונן יותר ולא חיישינן שיפשו זה את זה בתפלתו דאידי דחיבא עלייהו התפלת יותר בעת התשובה כל אחד לבו על חפל עצמו ולא ישמע ימת שיאמ' חבירו ואין קולו של חבירו מסעהו ועוד כ' אחד יש לו מחזור ותפלה לפניו ורואה בו וצינו טועה . ואפי' הוידוים אומרים בקול רם כדי להתודות בכל לב אף על פי שאחז'ל סמודין בלחש שלא לבייש עוברי עביר שאני וידוין שלנו שהכל פתודין וידוי אחד כשנב כחוטא ואין כאן בושח :

ד ריכל אדם להתפלל בכל לשון שירצה נה"ם בציבור אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש ושעסא שתפילת ציבור אינו צריכך מליץ לפני הקדוש ברוך הוא כי הן אל כביר לא ינאם והוא ית' יודע שחטבות אדם והכל גלוי ידוע לפניו כל מה שיחפלו ונקבל תפלתם אבל תפלת יחיד צריכה מליץ שנאמר אפי' יש מלאך מליץ ונמר ומלאכי השרת המלצים אינם נוקקין אלא ללשון הקדש מפני שאינם מכירים אלא לשון הקדש ושאר לשונות אינם סבינים ואיך ימליצו בעדו ויש אומרים האדאפרינן יחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש דווקא כששואל צרכיו כגון שמתפלל על חולה או על שושם צער שישי לובכיתו שעל אותה תפלה צריך לסליץ ואין מלאכי השרת נוקקין לו כשאנו מתפלל בלשון הקדש מפני שאינם מכירים אותו אבל כשמתפלל תפלה הקבועת לציבור אינו צריך למליץ אפילו כשמתפלל אותה ביחיד ויכול לאומרה בכל לשון אפילו ביחיד כי האל יתברך בעצמו מבין אותה מקבל תפלתו ויש אומרים דאפי' בששואל צרכיו ואפי' ביחיד יכול לשאול בכל לשון חוץ מלשון ארמי משו' דס' לשלאכי השר' לכי"ץ ונזקק לכל לשון ואפי' מחטבות אדם יודעים אלא שאינם נוקקת לשון ארמי מפני שהוא מנונה בעיניהם להזקק לו אע"פ שמכניס אותו מפני שהלשון הזה סגונה בעיניהם אינם פליצים בעדו כשמתפלל בו ;

ברוממות האל ית' וכשפלות האדם וידעב מה צריך הכנעה ושללה לפניו ית' ויסיר מלבו כל תענוגי האדם :

ב ולא יתפלל במקו שישי דבר שמבט' כוונתו ולא בשע' המבטלת כוונתו ואף כי עכשיו בעונותינו מפני רוב הטרדות אין אנו סכוונים כל כך בתפלת מ"ם יזהר אדם בכל מה שאיפשר כדי לעורר כוונתו :

ג והתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח ובנחת ושלח תרעה עליו כששוי ופנקש ליפטר סכנה ואחר שיעשה כל זה מוכסח לו שחחקבל תפלתו :

ד שהתפלה היא מקמים הקרבן דכתיב וכשלמה פרים שפחיתו וכתיב ולעבדו בכל לבבכם וכי יש עבודה בלב אא אינו עבודה שהיש בלב הוי אומר ע' תפל' דכך צריך לזהר שתיא דוגמת הקרבן בכוונה ולא יערב ביח מחשבה אחרת כי כמו שפוסלת מחשבה בקדשים כן פוסלת בתפלה ועושה אותה פיגול לא ירצה לפניו ית' וצריך שתייה התפלה מעומד דומיא דעבודה דכתיב לעמוד לשרת וכן צריך קניעי מקום כמו הקרבנו שכל אחד קבו' מקושו לשחישתו ומתן דפיו : (ועל סימן נ' סעיף י' וכו') . ושלא יחזן כבר בינו לקיר ובינו לקרקע דוגמת הקרבן שחציצ' פוסלת בינו לבין הכלי ובינו לרצה והו' אסמכתא למת שאמרנו למעלה סימנ' שלא יעפור על גבי כלי אפי' הוא פחו' מנ' שפח' דגבי קרבן אין חילוק בין ג' לפחות סג' . וראוי הוא שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה כגון בגדי כהונה אא שאין כל אד' יכול לבזוז על זה וס' טוב הוא שיחיו לו סכנסים מיוחדים לתפלה פשוט נקיות ואחר שיעשה כל זה לדוגמת הקרבן עולה לריח ניחוח לפקודם שתקרבן עולה והמלאך עושה אותה כתר לקינ' :

ה ואע"פ שעשה כל זה פ"ס אל יחשוב ראוי הוא שיעשה הק"ב את בקשתו כיון שכונתו בתפלה כי אדרבה בזה הוא שוכיר עונותיו סאדת הדן מקסרנת ומפשיש' במעשיו אומרה רבש' הוא רוצה שתתקבל תפלתו בשביל זכותיו וחרי הוא עשה עבירו כדוכך ביום פלוני וביום פלוני וע"י כך נדחות תפלתו אלא יחשוב שיעשה הק"ב בקשתו בחסדו ויאמר בלבו פי אני דל ונכוח בא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הק"ב אא לא סרוב חסדו שמתנהג בהם עם נריותו :

צט דינ שתוי ושכור לתפלת ובו ג' סעיפים :

א שתוי וכן רביעית אל יתפלל עד שירגיש בעצמו שיסיר יינו ואם התפלל קודם לכן תפלתו תפלה ואם שתה יותר אא הוא יכול לדבר לפני המלך והתפלל תפלתו תועבה ומשיסיר יינו מעליו צרי לחזור ולהתפלל אפי' אם עבר זמן התפלה משלם אותה בתפלה שאחריה כדי שנג' ולא חשיבנין ליה כפזיר שאין לו תשלומין כדבעינן למיפר לקסן סימן ק"ח כי טועה הוא בעצמו הוא היה סובר שיכול לדבר אא שיינו המשיכו ודום לאונס וסוג בתפלתו והוא שהתחיל בשתייה קודם שחגיע לזמן תפל' אבל התחיל לאחר שחגיע לזמן תפלה או אפי' סמוך לה פיזר הוה ואין לה תשלומין . ודיק' שיש להחפוי כדחתפלה ויש מקילין דשאני תפלה שהיש בקשת צרכיו מן המלך וצריכ' להיות יותר בישוב הדעת ובאימה מק' שוכ' שאר ברכות שיכול לברך אף ע"פ שהוא שיכור דהא התורה אמרה ואכלת ושבעת וברכת ופי' ושבעת ר"ל שביעות השתייה כמו שיחבאר במקומו בע"ה ואפ"ה אמרה תורה וברכב :

ב אלך דרך מיל או שינין שינח כל שהוא מפניגן את תיין וסותר לתתפל' סידו וה"ם כשלא שתה אא רביעית אבל אם שתה יותר כ"ש ששינה משכרתו ודרך סודרתו וה"ם במהלך בגליו אבל רכוב ודאי דרך מפניה היין :

ג וכל מי שהוא שתוי ואינו שיכור סני ליה לפי מה שמרני בעצמו שיפני יינו . ומפעם זה אין אנו נוהרין ביינות שלנו שמתפללין אע"פ ששת רביעי' ויותר מפני שאנו יודעין ופרגישים כחן שאינן חזקי וכ"ש אם מתפללין כחוך סדור תתפל' שאין חוששין לשכרות מעס' . וין וס' כר' אל תשרת ואם שתה כדי רביעי' אסור להתפלל תפלת תפלת שכור תועבה תפלת שת תפלך :

לבוש התכלה הלכות תפלה

קב שלא להפסיק כנגד המתפלל ובו הסעיפים

א אסור לישב בחוץ ד' אמות של המתפלל בין מלפניו בין מזה צדדין מפני שנראה כאלו חגורו מקבל עליו עול מלכות שמים והוא אינו מקבל ודבר זה נלמד ג' כ' מספוקים של חנה שאמר לעלי הכתן אני האשה הנצבת עמכה בזה פדאמר עמכה משמע שהיא היה נצב במותה כשהתפללה ואח"כ ספני שהיה יושב בחוץ ד' אמות שלה שהוא ברשותה וזהו נקרא עמכה לפי הוצרך לעמוד ולהיות נצב על עמדו כל זמן שהתפלל אבל חוץ לד' אמות היו חוץ לרשותה ופותר לישב כד' א' כשהוא יושב בשל אבל כשהוא יושב ועוסק בין בענייני תפלות או דברי תורה או אפי' עוסק בפ' איתו מקום שאומרים בכל יום או אפי' בשא' דברי תורה הנה

אע"פ שאינו טענייני התפל' שבכל ועוד דכיון דמי שתורה אומנותו יום אפי' מותר לישב אפי' בחוץ ד' אינו מפסיק מתלמוד תור' לתפלה אמות שאינו נרא' כאו' אינו מקבל כוונתו לומר לקמן מ' ק' וסעיף עול מלכות שמים כיון שעוסק ג' ו' ל' סימון ג' סעיף ל' ובס' פ' כ' בתורת הש"ס שצור' עוסק ולהגות סעיף ו' לכן כל העוסק בתורה בה יומם ולילה :

והוא שאומר דה"ס פו' צד' אבל כנגדו לפניו אפי' כמלא עיניו אסור ואפי' עוסק בק"ש טפני שנראה כפשתחהו לו :

ב ואם היושב בצד המתפלל חלוש ואינו יכול לעמוד כ"כ עד שיגמור חבירו תפלתו פותר לו ליש' דהא חולשתו פוכיה עליו עליו שפני כ"כ יושב :

ג ואם היושב יושב כבר ועמד זה בצדו אינו צריך לקום שהרי זה בא כנגדו ואע"פ דת"י גבי חנני ועלי הכהן יוש' על סוהו היכל י"י משמע שהוא יושב כבר והרי היא באה כנגדו ואפי' הכי הוצרך לקום אין זה קושיא שכבר א"ל ליושב יושב כתיב מלמד שאותו היום טיני אותו כהן גדול וא"כ אין יושב לשון ישיבת אלא לשון הושבה שהנשיב אותו לכ"ג וחרי פילוי גינהו וה' פ' דקר ועלי הכהן יושב כלום ועלי נתמל' ל' ג' ועל מוזהר היכל י"י מילתא באנפי נפשיה הוא כלומר והוא עוסק על סוהו היכל י"י אבל אם היה יושב לא היה צריך לקום ומ"ס מרח' חסידות הוא שיקום אפילו ככה ג' שלא יהא נראה שאינו רצה לקבל עול מלכות שמים אף על גב' שחבירו עשה שלא כהוגן שבא כנגדו :

ד אסור לעבור כנגד המתפללי בתוך ארבע אמות ודווקא לפניהם שלא יפסיק בינם לכותל אבל בצדיהם פותר לעבור ולעמוד :

ה אם היה אחד מתפלל אחריו והוא השלי' תפלתו קודם שהשלים אותו שמתפלל אחריו אסור לפסוע ג' פסיעות עד שיגמור אותו שאחריו את תפלתו שאם יפסיע תוך תפלתו אותו שאחריו הרי הוא כעובר כנגד המתפלל ויש לדקדק בזה אפילו אם האחרת התחיל להתפלל אחריו מאחר שכבר התחיל :

קג מי שנודמנה לרוח או עיטוש בתפלה וכו' ג' ס

א היה עומד בתפלה ויצא ממנו רוח פלמטה פסחין עד שיכלה הריח וחזר ומתפלל (וע"ל סימן ע"ט סעיף ט')

ב בקש לצא' ממנו רוח מלפס' ונצטער הרב ואינו יכול להעמיד עצמו תולך לאחוריו ד' אמות כדי להרחיק מן השכ"ס שעושרת כנגדו כמקום שמתפלל ופוצי הרוח ומפתי' עד שיכלה הריח ופותר רבון העולמים יצרחנו נקבים נקבים חלולי חלולים גלוי וידוע לפניך הרפתנינו וכליפתנינו חרפ' וכליפתה בחיינו רפה ותולע' במותינו וחזר לקפופו וחזר' למקום שפסק וגופר תפלתו אבל לא יגמור תפלתו במקום שהלך לאחוריו אף על פי שכלה הריח שכיון שהתחיל כבר להתפלל במקום הראשון קבעה שם השכינת פקוס לכך יחזור ויקרב עצמו למקום השכינת ויגמור תפלתו ומה שלא תקנו זה מרבון עולמים כו' ג' נבי' אינו פירגליו שוחתין על ברכיו שכתבנו בסעיף ע' (וע"ל דבסימן הנזכר מיידי' נק"ס הא' כל דין ק"ס סעיף כמי' נבי' תפלה כמו שכתב' לע"ל סימן ג' סעיף כ"ו) הסעם הוא טפני דנבי' סים שוחתין על ברכיו אינלא' שילתא דפושע היה פועיקר שנצרך לנקבו מתחלה ולא ברק שאין דרך שירגלים לבא כך פחאום אם היה בודק עצמו ואין זה הרבון התנצלות לפשיטתו אבל הטבקש להוציא רחן

הוא אנוס שדרכו לבא פחאום אף ע"פ שברק עצמו לכך תקנו ריבון העולמים שיתנצל לפני בוראו שהוא אנוס והיינו שאופר גלוי וידוע לפניך חרפתנינו וכליפתנינו להודיע שאנוס היה ואינו יכול לזוהר מכנו וחוקן דרבון העולמים הזה ג' כ' לא נתקן אלא כשמתפלל בביח' אבל כשמתפלל בציבור דהוה ליה ביזוי וביוש גדול אם ילך סב' קופו שהציבור ירגישו שאין גופו נקי בעמדו לפני הקב"ה וכבר א"ר חז"ל גדול כבוד הבריות שרוחה אפי' לא תעשה שבתורה וק"ו דבר זה שהוא דרכנו לפיכך אין צריך להרחיק ממקומו לא שוציא הרוח אם לא יוכל להעמיד עצמו וגם רבון העולמים כו' אין צריך לומר שאין כאן כ"כ כוסת וכלים כיון שאין הבריו' פרגישין בנפשו רק מפתין עד שיכלה הריח וחזר ומתפלל וכנהנין ודוקא בשל יוכל להעמיד עצמו אבל אם יוכל להעמיד עצמו יאנס יעמיד עצמו כל מה שיכול עד גמר התפלה ואין כאן משום ב' חשקצו לא כשעמיד עצמו לקטנים או לגדולים אבל לחפחה בעלמא אין בו משום כל חשקצו :

ג המתעש בחפלתו למטה סי' דע' לו שנרא' כאילו נדה מהשכינה שטרפזים לו שירחיק פסנה . למעלה סימן יפה לו שכשם שעושין לו נחת רוח למטה שהעיסוס של פעלה הוא נוח לו לאדם כך עושין לו נחת רוח לפעלה :

קד שלא להפסיק בתפלה בו הסעיפים :

א לא יפסיק בתפלתו שנראה כמזלזל בכבודו ית' שמתפסק בשאלת צרכיו מפני לעסוק בדבר אחר וכבר אמרנו שמתפלל שהיא בקשת צרכיו צריכה להיות יותר באים ובראה מק' ש' שאינה אלא שבח ואפי' פלך ישראל שואל בשלום לא ישיבו ודוקא פלך ישראל אבל מלך עכו' פוסק ומשיבו לו שלום מפני הסכנה אם אי ציפטר לו לקצר אבל אם אפשר לו לקצר ובענין זה יכול לסיים קודם שיגיע אליו יקצר ואם איפשר לו לינצל ממנו בפה שישיא פן הדרך ישה ולא יפסיק בריבור להשיב שלום :

ב היה מתפלל בדרך ובאה בהפה או קרון כנדרו ישה פן הדרך ולא יפסיק אבל בענין אחר אין לו לצאת ממקומו עד שיגמור תפלתו ובתחנוני שאחר תפלתו כגון באלקי נצור ושאר תחנונים יכול לצאת ממקומו אם צריך לכך :

ג ואפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק לדבר כגון לומר לאתר שיסרנה אבל ללכת ממקומו יגענע רגליו כדי שיפול הנחש פרגליו פותר שאין זה הפסק ודוקא נחש אבל עקרב כרוך על עקבו פוסק אפי' בדיבור לפי שהוא פועד יוחר להזיק ונחש נפיא אם רצת שהוא כעוס ומוכן להזיק פוסק .

ד ואם ראה שור בא כנגדו פוסק שהוא גם כן סכנה שדרכו לגנות נקרן ואח"ל פרחיקן משור חם חמשים אמה ומפועד מלא עיניו ואם השוורים שבמקומו פוחנקים שאינפ' מוזיקים אינו פוסק :

ה ככל מקום שאמרנו שפוסק אם שחה כדי לגמור את כולת תור' לראש ואם לאו חזר לתחלת ברכה שפסק בת' ואם פסק בג' ראשונות חזר לראש וכן בג' אחרונות חזר לרצה דג' ראשונות חשובות כאחת וכן ג' אחרונות :

ו והא דאפרינן אב' לגמור את כולת חזר לראש כשמשערין משערינן בקורא ואם עבר ושח בתפלתו דינו לענין חזרה כדן תהפסקות האמורות כאן כסיפן זה :

ז ואינו פוסק בתפלה לא להקדיש ולא לקדושה אלא ישחוק ויכוין לשה שאופר הש"צ והווי כעונת ואפילו אב' קראתו לעלות לס' ת' אינו פוסק :

ח ודוקא בתוך התפל' אבל אחר שסיים י"ח ברכו' קודם שהתחיל להי' נצור או בתוך להי' נצור ויכול לענות אפסן יהא ש' וקדושה וקדיש וברכו ואם קראוהו לס' ת' פוסק ועולה .

קה המתפלל שתו תפלות ובו סעיף אחד :

א המתפלל בתפלות זו אחר זו כגון ביושב שיש בו פוסף ודצת לתתפלל שחרית ובפסף זו אחר זו או ששכת ולא התפלל וצריך להשליפת' כוסן תפלה של אחריה ומתפלל שתיים זו אחר זו

חובתו ונזכר שכבר התפלל פוסק אפי' באמצ' ברכה אפי' יכול לחדש בה דבר שאיננו שור אותה ארעתי דחובה היו במקריב ב' תמידיו ואם ינסור אותה ארעתי דנרב וכחידוש ה' ל חציה בחובת וחציה בנרכת וזה אין שייך לא בקרבן חוב ולא בקרבן נדבה אבל אם התנה תחלה אפי' אם נזכר בתוך התפל' שהתפלל נומר לשם נדבה וכחדש בה דבר משם והלאה והיו כולה נדבה בד' ביחיד התפלל אבל הציבור אין מתפללי' שום תפלה בנדבה כלל שלא מצינו קרבן ציבור שבא בנדבה מ' ביחיד כששתפלל הנדבה ומחדש בה דבר יכול להתפלל אותה בן ביחיד בין בציבור :

ד והחידוש שאמרנו שצריך שיחדש בה הוא אם יוכל לחדש דבר בכל ברכה וברכה מן האמצעות פעם הברכה יחדש מ' אם לא חדש דבר לא בברכה אחת דיו כרי להודיע שהיא נדבה ולא חובת וי' דהחידוש שאסרו צרידה להיות דבר שנחדש לו אותו ענין אחר שהתפלל כבר ולא היה צריך אליו קידם לכן זהו נקרא חידוש אבל אם מחדש בה דבר שהי' צריך אליו ג' כבר לא שלא הזכירו בחתלתו הראשונה אין זה נקרא חידוש ובג' ראשונות ובג' אחרונות לעולם אין מוסיפין בהן ואין פוחתין בהן ולא משנין בהם דבר שהם צינם אלא שבחא דהשם יתברך ועליו אין להוסיף כסו' שיתבא בע' ה' כי לו דומיה תהילה ואין לנו לא תקנת חז' הרוצה להתפלל תפלה נדבה צריך שיהא מכיר את עצמו וזין וזהיר ואסיד ברעתו שיוכל לכוין בחתלתו מראש ועד סוף ואז קרינן ביה נדיב לב עולות אבל אם אינו יכול לכוין יפה קרינן ביה ל' רוב נבחי' ותלואי' שיתב' לכוון יפה בשלש תפלות הקבועות ליום :

קד מי שלא התפלל לסבה מן הסבות ובו יב' סעיפים :

א התפלה בקטת רחמים היא לפיכך יש לה תשלומין כיצד אב' שעה או נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שחייב הראשונה לשם מנחה והשנייה לתשלומין ושעמא נ'ל מסוב דק'ל תדיר ושמינו תדיר תדיר קודם ויליפין מקראי עיין לקמן סי' תרפ' ד' סעיף ג' וזוהי היפך לא עלתה לו לא אחת והיא אותה דשל חוב ודשל תשלומין לא עלתה לו כיון דמקראי ילפינן צריך לחזור ולהתפלל אותה אחר שהתפלל אותה דשל חובה וכן הד' נפ'ל בקי' שצריך להתפלל תפלה של תשלומין :

ב שכח או נאנ' ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שמים הראשונה לשם ערבית והשנייה לתשלומין וכן שעה או נאנס ויא' התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים הראשונה לשם שחרית והשנייה לתשלומין . ואין שייך תשלומין לא לתפלה שהיא בקטת רחמים אבל לק' שלא שייך תשלומין שאם לא קרא ק' של שחרית או של ערבית בזמן אין לה תשלומין בתפלה הסוכה לה שהתורה זמן קימה זמן שכיבת אמרה וכיון שעבר זמנה בשל קריאתה ופעויות לא יוכל לתקן הוא לפיכך אב' שעה ולא התפלל ערבית כלל לא ק' ש וברכותיה ולא תפלת י' מתפלל לסחר יוצר י' וי' ברכות ואחר כך יתחיל אשרי להפסיק בתפלה לחפלה אבל ק' ש וברכותיה לא יחזור ויקרא לתשלומי ערבית רק יתחיל באשרו' כמו בתפלת מנחה שאין שם ק' ש שמתחילת באשרי ויחזור ויתפלל י' ברכות לתשלומין ערבית ואח' כ' יאמר התחנן שאמר י' וסדר הקדוש שכל מה שיוכל להקדים ולספוק תפלת התשלומין לתפלת החובה יעשה : וכן אם שעה ולא התפלל שחרית כלל לא ק' ש וברכותיה ולא י' מתפלל במנחה אשרי ותפלת י' של חובה ואחר כך יתחיל אשרי להפסיק ויתפלל י' לשם תשלומין וברכת יוצר לא יאמר וכן אם שעה ולא התפלל מנחה יתפלל ערבית קריא' שמע וברכותיה ותפלת י' לחובה ואחר כך יתחיל אשרי להפסיק בין תפלה לחפלה ויחזור ויתפלל י' לשם תשלומי מנחה :

ג והא דיש תשלומין לתפלת דיוקא נזכר בתפלה אחרת לפי שכיון שהוא זמן תפלה והוא עוסק בתפלתו חוזר ומשלים י' פעמים בתפלה שעברה אבל שלא בזמן תפלה כנס שישי' חפ' לדירת פ' אחר חצות קודם שתגיע זמן תפלת מנחה אין זה תשלומין שאין עכשו זמן תפלה כלל לא של שחרית ולא של מנחה וכן אם שעה ולא התפלל מנחה לא ישלים איתה אלא בזמן תפלת ערבית ולא כל התפלות אחר קלות זמן תפלת ערבית :

פמו שיתבאר סי' ק' ח צריך לאמתין בין ז' לזו כרי הילוך ד' אמות כרי שתתא דעתו שיושבת עליו להתפלל בלשון תהנה :

קז מי הם הפטורים מתפלה ובו ג' סעיפים :

א כל הפטורים מק' ש מחמת שעוסקין במצוה או בסרירת מצוה והרי ק' ש דאורייתא ועסק מצוה פושרתו ב' ש שפטורין מן התפלה שהוא דרבנן אלא דאמסכוה אקראי שהיא במקום הקרבנות מדכתיב ושלמה פרים ונו' : וכל שמחייב בק' ש חייב בתפלה חוץ מהמלוין את הסת שאין לפסח צורך בהן שאע"פ שהם חייבים בק' ש פטורים הם מתפלה שאע"פ דכל דתקן רבנן כעין דאורייתא תיקון שאני ק' ש שיכולין לאומרה בעוד שמהלכי ודי להם שיעמורו בפסוק ראשון ואין צריכין להתעכב בעמידה לא זמן מעט ואח' כ' ילכו ויקראו ויעסקו נם בלווייתו לפיכך חייבים אבל תפלה צריכין להתפלל כולה בעמידה (כמו שכתבנו למיל' כו' ח' כע"ד) ואינם יכולין לשהות כ' לפיכך פט' רים משים שיעסקין במצוה :

ב נשים ועבדים אע"פ שפטורים מק' ש פשוטם שהיא מצוה עשה שהזמן נרמא חייב בתפלה שהתפל' היא ס' ע' שלא הזמן נרמא שכל היום זמנה או היא גופ' או תשלומיה וכן כל הלילה ועוד דשאני תפלה דרמ' נינהו חקנה רבנן אף לנשים עבדים וכן לקטנים שהגיעו לחינוך תיקנה שיהנכו אותם אע"פ שקטנים הם ופטורים הם משאר מצוה יחנכו אותם בתפלה כרי להרגילם ובעל קרי חויב בה בלא שום רחיצה כמו שנתבאר פ' ס' פ' :

ג מי שתורתו אומנתו כנן רשבי' וחבירו מפסיק לק' ש שהיא דאורייתא ואינו מפסיק לתפלה שהיא דרבנן ואע"פ שלא יהא לו שחית להתפלל אח' כ' שיעבור זמן תפל' אפי' אינו פוס' שהרי תלמוד חולתו היא דאורייתא ואין תפלה דרבנן דוחה אותה אבל אנו שאין תורתנו אומנתנו והרב' שעות ביום אנו מתכשלומין התור מפסיקין בין לק' ש בין לתפלה אם אין שהות אח' כ' להתפלל כיהו נם לדין אב' לומר עם אחרים ואם היה פוסק היו רבים מתכשלומין מן התורה אינו פוסק חוץ מלפסוק ראשון של קריאת שמע שהוא זמן מעט ואם אין השעה עוברת ויש לו שהות עדיין לקרא ק' ש ולהתפלל אפילו לומר יחידי אינו פוסק :

קז המסופק אם התפלל ודין תפלת נדבה ובו ד' סעיפים :

א כבר אמרנו דק' ל' שתפלות כנגד תמידין תקנום ובתמידים כבר לסדו חז' ל' שלא היו יכולין להקריב שני תמידין של שחרית או שני תמידין של ערבית ביום אחד דהו' להו עובר פשוטם כל תוסף לפיכך כתפ' ל' שספנו כנגד ג' כ' חו' דינא הכי מי שבר' לו שהתפלל כבר אסור לחזור ולהתפלל פעם שנית לשם חיתת תפלה דהו' כמקריב שני תמידין לשם חובה שאסור משום כל חוסף :

ב ואם רוצה להתפלל התפלה השנייה בתורת נדבה הרשו בידו דכמו שהיחיד כתיב קרבן נדב' כך יכול להתפלל תפלת נדבה ואין צריך לחדש בה שום דבר וי' א' שגם כשיתפלל התפלה השנייה בנדבה לא יתפלל אותה אם לא יחדש בה דבר כרי שתתא תפלתו תחנונים ויהא ניכר מחובו שאינו מתפלל אותה לשם חובת דלחובה אין דרך להוסיף בה כלום דכלאו הכי תוא כולה תחנונים :

ג וכשיחפול בנדבה יכול לתפלל כמה פעמים שירצה בכל יום בנדבה חוץ מתפלת המוספים שאין מתפלל אותה בנדבה כגון שימתפלל יחיד מוס' שמים א' הונת חיום וא' נדבה ב' א' אוב' ה' שלא מצינו קרי' ג' מוספין שהי' קריבין נדבה ובשבת ובי' ט' אין מתפללים תפלת נדבה כלל אפי' שחרית ומנחה שלא היו קרבי' נדבות בשבת וי' ט' שאינן דוחין אותן ואם הוא מסופק אם התפלל אם לא חזר וכתפלל ומתנ' אשלא התפלל תהא ז' לחובתו ואם התפל' תהאל נדבה וזאינו צרי' לחד' בה שומדבר שאין לך חידו' גדול מזה שמתפלל על הספ' ויכול להיות שכולה הוא פחוי' דשמא לא התפל' כבר וע' ד' רבשאר מילי בקפיקא דרבנן אזלינן לקולא בתפלה דדחמי אזלינן לחוסרא ויכול לחזור ולהתפלל דהלואי שיתפלל אדם ויבקש רחמים כל היום כולו ונס' התחיל להתפלל על דעת שלא התפלל וכתפלל ז' לשם

לבוש התבלת הלכות תפלה

דנבי ע"ש היו שעמ' כיון שכב קבל עליו שבת היו ילולוצ דשב דהיאך יעשה שבת חול שיחפול תפילה של חול בשבת אבל גר' ה' לא שייך טעם זה דאין קדושתו חסורה כל כך ועוד שהרי בלאו הכי כחפולין כל נוסח של תפלת חול ברח' ואין זה זילזול לר' ח' כשל יאכר יעלה ויבא בשכינה דשב ואל תעטת הוא מה שאין כן בשבת נראה לי .

אכל אם לא הזכי יעלה ויבא בשתייהן או הזכי בראשונה ולא בשנייה אין צריך לחזור :
פ' שעה ולא התפלל מנחה בשבת כתפיל במצאי שבת שחיים של חול וסבירל בראשונ' ואינו סבירל בשנייה; דלא דמי ליעלה ויבא שאומרים בשתייהן רשאני יעלה ויבא שחיבה לאומרה ככל התפלות של אותו היוסאבל הברלה אינו שייך אלא בשל ערבית אבל בשאר הדינים היו הדין כמו בעלה ויבא שאם לא הנדיר בראשונה והבדיל בשנייה שנייה עלתה לו בראשונה לא עלתה לו ואם הבדיל בשתייהן או לא הבדיל בשום אחת מהן יצא :

יא ברא' בטעה במנחה של שבת ולא התפלל כלל אבל אם טעה והתפלל י"ח של חול בכנחה של שבת ולא הזכיר של שבת יש להסתפק בו שיש פנים לכאן ולכאן שיש לומר אע"פ שלא יצא באותה תפל' ואילו היה נזכר מבעוד יום היה צריך לחזור ולהתפלל ; ברכות של שבת אפ"ה לא יתפלל במצאי שבת שחיים כיון שכב התפלל י"ח ברכות ולמה יחזור ויתפלל אותה י"ח ברכות עזכרן שהתפלל כבר י"ל ג' לאידך גיסא כיון שלא יצא ידי חובתו באותה תפל' הוי כאלו לא התפלל כלל וצריך להתפלל ערבית שחיים והדבר מוכרע לפי הנכון שיעשה ויצא ידי ספקו ויתפלל אותה לערב בתורת נדבה ולא בתורת השלומין ולא יבדיל בתואין צריך לחדש בהדבר שכיון שמתפלל אות מספק איך לך חידוש גדול מזה וכן הדין אם לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ר"ה :

יב ומדמרי' שאם הבדיל בשתייהן יצא שמעיקר דה"ה כבא תפלות אם טעה והזכיר בתפל' של שאר ימים דבר שלא שיד להזכיר באותו יום כגון שהזכיר יעלה ויבא ביום שאינו ר"ה או שהזכיר של שבת וי"ט או איפכא וכו' ג' לא הוי הפסקה ויצא מיהו אם נזכ' בעורנו עוסד בתוך אותו ענין שטעה פוסק אפי' באמצע הברכה :

קט כוונת היחיד ואיך יתנהג בהתפללו עם הציבור וכו' ג' כע"פ :

א הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור מתפללין אסיכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע שריח ציבור לקדושה יתפלל אם לאו אל יתפלל אם אין כשע עוברת לפי שצריך לומר קדושה עם הציבור דהא ק"ל שאין היחיד אומר קדושה שבתפלה סבכתי ונקדשתי כחוק בני ישראל ויקדש ואמן והאל הקדוש ושימך תפלה דינן בקדושה ואם נכנס אחר קדושה אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע ש' ק' למורים יתפלל ואם לאו יתפלל שאע"פ שיהיה אומר מורים בתפלתו אע"כ צריך לחזור ולשחות עם הציבור כמורים שלא יהא נראה ככופר במי שהציבור משתחיים לו - וכו' נמי אם יכול להגיע למורים או לאות מן הברכות ששוחין בה כשיגיע ש' ק' למורים ויכול הוא לשחות עם הציבור יתפלל כיון שששתחוהו עם השחרים אע"פ שהוא אדם ברכה אחרת ששוחין בה ושוחה עמהם הרי לא נראה ככופר ואם צריך להתחיל בתפלה מפני שהשעה עוברת או כדי למסיד נאול' לתפלה ונדמין לו שכגיע ש' ק' למורים כשהוא באחת מן הברכות באמצעה ישחה עמו אבל אם הוא בתחלת ברכה או בסופה לא ישחה שאין שוחין בתחלת ברכה או בסופה מלא באבות ובהוראה כמו שיחבאר טעמא בע"ה ; ומכל מקום לתחיל לא יעשה כן אלא יבחיז מלהתפלל אם אין השעת עוברת אלא שהוא מוכרח להתפלל כדילספוק גאולה לתפלה או שהשעה עוברת ולא יוכל יתכחץ :

ב ואם הוא מוכרח להתחיל ההפ"ה עם הש' ולא יוכל להתחיל ואם כל התפל' עם הש' וכשיגיע עם הש' לנקדש או לנקדש יצטרך יצטרך עמו מלה במלה כל הקדושה אף ע"פ דק"י אין היחיד אומר בתפלה שאינו נקרא יחיד ואח' כי אומר עמו מלה במלה עד ברכה האל הקדוש שכשעושה כן שגומר הברכה עם הש' אינו צריך

ד ואין תשלומין לתפלה אלא בזמן תפלה הסמוכה לה בלבד אבל אם עברה זמן התפלה הסמוכה לה שוב אין תשלומין לתפלה זו כגון אם טעה ולא התפלל ערבית תם שחרית לא התפלל באונס או בטעות כשיגיע זמן מנחה לא יתפלל אלא שחיים אחת לשם מנחה והשנייה לשם תשלומי שחרית אבל ערבית אין לה תשלומין כיון שזכרה זמן תפלת בנתיים וכ' שאם לא התפלל שחרית ולא מנחה שלא יתפלל ערבית אלא שחיים אחת לערבי והשנייה לתשלומי מנחה ולשחרית אין תשלומין שכבר עבר זמנה תם זמן תפלה בינתיים שכבר עבר וה"ה אם התפלל אותה התפלה שבנתיים אלא ששכח התשלומין שלא ישלם התשלומין בזמן התפלה השלישית כיון שכבר עבר זמן תפלה אחת בינתיים :

ה פתחו אע"פ שאין תשלומין לתפלה אלא בזמן תפלה הסמוכה לה ותפלות אחרות שהפסידו אינן לתשלומין אם רוצה להתפלל עומם נדבה ושיחדש בהם שום דבר הרשות בידו ונכון לעשות כן :
ו שבת אונאנס ולא התפלל מוסף אין לתשלומין שאין תשלומין אלא לבקשת רחמים דהיינו שאר תפלות אבל מוספים שהם כנגד הקרבת קרבן פסח שמזכירין אותה בה אחר שעבר זמנו שוב אין תשלומין למוספים שכב' עבר זמן ונשל קרבנו ואין מקריבין מוספים בלילה אבל תמיד מצינו שהיו מקריבין אימורי תמיד של בק הערבים כל הלילה אע"פ שעבר זמן מנחה ועוד דשאני תפלות ערבית שחרית ומנחה שהם כולם נתקנו לתפלה דרחמי והלואי שימתפלל אדם תפלה דרחמי כל היום כולו ואין שייך לומר בהן עבר זמן בשל קרבנו אבל תפלת מוסף לא נתקנה לשם רחמי אלא פשוט ונשלמה פריס שפתינו וכו' וראי שייך לומר עבר זמנה בשל קרבנו פיהו מוסף זמן כל היום עד שתחשך לפיכך כל זמן שלא חשך עדיין זמן תפלת מוסף הוא ויכול להתפלל אות' אפי' אחר שהתפלל מנחה שעדיין יום הוא ולא משום שם תשלומין אלא משום שהיא נופא שהרי עדיין זמנה הוא דהא לפעמים אפי' לכתחלה יכול להקדים תפלת מנחה לתפלת מוסף כמו שיחבאר בס' רפ"ו בע"ה ומה שאמרנו שאין לה תשלומין היינו בתפלת ערבית שעבר כל היום שהוא זמנה אבל בלילה עבר זמנה ובשל קרבנה :

ז והוא דיש תשלומין לתפלה דווקא כשטעה או נאנס אבל אם הודיע טעו' לא יוכל לתקן הוא ואין לתשלומין אפי' בתפל' הסמוכה לה פיהו דווקא תשלומין חובה אין לה אבל אם ירצה יכול להתפלל אותה בתורת נדבה ואין צרי' בה שום חידוש כשתתפלל אותה נדבה בתפלת הסמוכה לה שכיון שאילו טעה והיה שונג כמה שלא התפלל אותה היה עכשיו זמן חיובה לתשלומין אלא שפשוט שפסע וחזיר לא תקנו לתשלומין לפיכך נהי' דאינו חייב לשלם ואין לו שבר במצות חובה מ"ס כיון שעכשיו זמנה היא אם רוצה להתפלל אותה לשם תפלת דרחמי שכר תפל' לרחמי אית ליה ואין כן מקו לחידוש כלל :

ח ואין האדם נקרא מיד אלא כשכחל התפלה בלי שום שירא אבל מי שלא התפלל בזמן שהיה לו להתפלל מפני שהי' שרוד בעסקו וחיה סבור ככל פעם שעדיין ישאר לו זמן לתפלה אחר שיתמך' אותו עסק שהו' מתעסק בו ואפי' היה פתעסק ושרוד בצורך סמונו שלא יבא לידי הפסד וכן כך ובין כך עברה לו השע' ועבר זמן התפלה ; וכן שהיה שיכור וחסב שיסיר יינו קודם שיעבור זמן התפלה וע"כ לא התפלל בזמנה כל אילו חשובים אנוס' ויש להקנות תשלומים פיהו לכתחלה יש ליהור לכל אדם שלא יעבור זמן תפלה משו הפסד סמונו כמאמרם ז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה כו' :

ט טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת מתפלל ערבית שחיים של שבת שכיון שצריך להתפלל בראשונה לערבית והשנייה לתשלומין כמו שנתבאר חייב להזכיר של שבת גם לתשלומין אף ע"כ שמתפלל אותה לתשלומין בל הרי כבר קבל עלת שבת ואין יעש שבת חול - וכן אלא התפלל מנחה בערב ר"ח מתפלל ערבית שתי' של ר"ח ואם לא הזכיר יעלה ויבא בראשונה והזכיר בשנייה נראה כאילו התפלל הראשונה לשם תשלומין וכבר אמרנו למעלה שאם היפך לא יצא לפיכך גב' כבשן לא עלתה לו אלא השנייה וצריך לחזור ולהתפלל אחת לשם תשלומין ולהזכיר בה יעלה ויבא וכן כתב מורי שהרש"א ז"ל דמדי' ראש חוד' לשבת ואט' אין נהנין כן כאם לא התפלל מנחה בערב ר"ח לא יצא שיתבאר לקמן סי' תכ"ג ע"פ אג"ת דר"ע ר"ל ע"ש

צריך להפסיק ולענואמן דהא תקהל עונין אמן אחר ברכתו עם הש"ץ הוא שומע ושומע כעונה . וכן יעשה בברכת שומע תפלת לפטור יצאו מן האמן ולא יצטרך להפסיק ואח"כ יכוין שכשיגיע ש"ץ למידים יגיע גם הוא למידים וכן להטוב שמך ולך נאה להודו כדי שיטחה עם הציבור מ"מ לכתחלה לא יעשה בן אלא ימתין אם יוכל כמו שאמרנו :

ג יחיד העומד בתפלה וכשהגיע למקום קדושה היו הציבור אופרים קדושה דסדרא אינו אומר קדוש עמם שאין הקדושה שוות ואם היחיד עומד בקדוש בתפלת יוצר והציבור אומר קדושה של תפלת מוסף לא יאמר זה נקרא אינן שוות ולא יאמר היחיד הקדושה עם הציבור לא ישתוק ויכוין למה שהציבור אומר דשומע בעונה ולא כיון דשתי הקדושות קדושה דתפלה הן היו קדושתן שוה ויכול לומר הקדושה מלה במלה עם הש"ץ וכן עיקר :

ק היוצא לדרך ופועלים וסדר תפלת הדרך וכו' סעיפים :

א חייב אדם לברך י"ח שלשה פעמים בכל יום כמו שתקנו אותו חכמים ז"ל וכמו שנבאר לפנינו בעזרת הש"ס ואסוהא לו ישעת דרחק כגון שהוא בדרך או שהוא עומד במקום שהוא טרוד ורואה שיפסיקוהו העוברים או שלא יוכל להתפלל בכונה ארוכה כל כך ואפי' היא בעיר מתפלל תפלה קצרה והיא זו בתחלה אומר ג' ראשונים ואחר כך יאמר הכוננו שהיא כוללת כל הברכות האמציעות וזה נוסחה הבינונו י"א אלקינו לדעת את דרכיך ומול את לבבינו ליראתך לסלוח היה לנו להיות גאולים ורחמינו ממכאוב ודשנינו בנאות ארצך והנפוצים בד' בנפות הארץ תקבול התועי בדעתך ישפטו ועל הרשעים תניף ידיך וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתיקון היכלך ובצמיחת קרן לרוד ענבך ובעריבת נר לבן ישי משיחך וטרם נקרא אתה תענה טרם נדבר אתה חשמע כי אתה יי העונה ומציל בכל עז צרה וצוקה פודה ומציל ברוך אתה יי שומע תפלה ואת כאומר שלשה אחרונות וצריך לאומרה כולה מעומד כמו תפלת י"ח שהיא במקומה בשעת הדחק כיון שכוללת כולן וכשיגיע אה"כ לביתו או תחייב דעתו אין צריך לחזור ולהתפלל פעם אחרת מ"מ שלא בשעת הדחק אין לומר אות רק יתפלל תפלת י"ח עצמו וזה פירוש י"ח הבינונו כנגד אתח חונן : וסול את לבבינו כנגד השיבנו . לסלוח היה לנו כנגד סלח לנו . להיות גאולים . כנגד גאולה . ורחמינו ממכאוב . כנגד רפאינו . ודשנינו בנאות ארצך כנגד ברכת השנים בנאות ארצך לשון נוח כמו בנאות דשא . והנפוצים בארבע בנפות הארץ תקבול . כנגד מקבץ נדחי עמו ישראל . והתועי בדעתך ישפטו העוברים על דבריך ישפטו כנגד צדקה ומשפט לא והתועים במשפט על דעת ישפטו לא פי על מולם לא אתה בעצמך תשפוט אותם ואם מולם לשוב תתפוך אותו וק' לזות הפי דמת שיכ"ל יש לזה עם ברכת השיבה שופטינו על כן נראה יותר נכון ש"ל והטועים שהם ישראל המשיחידברים כלפי מעל ח' וזוה הגלות הארוך שעונב הקדוש ברוך הוא אותם ואינו משגיח בהם יהי רצון שישפטו בדעת כלומר בידעתך אשר היא החמלה והתנונה מלשון וידע אלקים וזה ממש מה שנזכר בברכה השיב שיסיר ממנו היגון והאנחה שיש לנו בגלות וימלוך עלינו לבדו ברחמי בצדק ובמשפט והם דרכיו הטובים שאנו תועים עתה מהם . עכ"ל . ורבי יוסף קארו כתב ול' לפרש והתועי שהם ישראל שהסתועי בקהעכו"ם כדכתיב תעיתי כשה אומר והם נשפטים על ידי מלכי העכו"ם במשפטים אשר לא יתורתך יהי רצון שישפטו על דעתך שהם משפטי התור"ה ודאי והיה ע"י שישיב שופטנו ככראשונה ויועצנו ככתחלה עכ"ל ועל הרשעים חניף ידיך כנגד שובר אויבים וישמחו צדיקים . כנגד משעזומבטח לצדקי . כבנין עיר ובתיקון היכל כנגד בול ירושלים וצמיחת קרן כו' כנגד צמיחת קרן ישועה . טרם נקרא אתה תענה פ"ו הרי שומע תפלה . ע"כ הפי . וכל השנה יכול להתפלל אותה חוץ מבימות הגשמים שצריך לומר שאלה בברכת השנים חוץ מסתאי שבת ויש שצריך לומר הגדלה בחונן הדעת אע"ג שהשאלה היה יכול ג' לכלול אצל ודשנינו כו' ויאמר ודשנינו בנאו ארצך ותשול ומטר מ"מ חשו חכמי ש"מא יטעו והא דחייטינן לשמא ישעה בתפלת הבינונו יותר מתפלת י"ח מפני שאדם עשוי לשעות

יותר בדבר המקצרים שבקל אדם יכול לרלג שמים או שלש תיבות או להוסיף אותם שלא במקום אפי' שלא בימות הגשמי וכן בפ"ש וי"ט להקשות ג' כ שהרי יכול לכלול אותה אצל הבינונו ויאמר הבינונו יי אלהינו המבדיל בין קודש לחול והכא ליכא לשנויי ש"מא ישעה כמו בברכת השנים דהתם באמצע התפל אבל הכא בתחלת התפלה אדם יכול לכוין דעתו יותר מן האמצע ותירצו דמשום הפי לא תקנו מעין הגדלה בחבינו מפני שהגדלה בי"ח אינה ברכה בפני עצמה אלא שאנו כוללים אותה בברכת אתה חונן ואם היחיד אומר מעין הגדלה בברכת הבינונו חיה נראה שהגדלה בי"ח היא ברכה בפני עצמה כיון שתקנו מעין הגדלה בהבינונו כמו שתקנו מעין שאר ברכות ואהו למטעי ולברך בי"ח אתה חונן ברכה בפע עצמה ואתה חננתנו ברכה בפני עצמה .4

ב הפועלים שעושים מלאכה אצל בעל הבית אם אינו נוחן להם שכר חוץ מסעודתן מתפללין י"ח כשא"כ אדם שאינו מקפיד בעיבונו כיון שאינו נוחן להם שכר . אבל מ"מ אין יורדין לפני התיב ואין נוטאין כפיהם שזהו עיבוב גדול ומקפיד ואם נוחן להם שכר מתפללין הבינונו כי הבעל הבית מקפיד אם יתעכבו להתפלל כל תפלת י"ח וחוו להו לפועלים כשעת הדחק והאידן א"י דרך להקפיד בכך וממחטא דאדעתיה דהכי שכר אותם שיתפללו כשאר כל אדם לפיכך אף הפועלים שעושים בשכר מתפללין י"ח :

ג ההולך במקום גדודי חיות ולפטים שהוא מקום סכנה הוא טרוד יותר ולא יוכל להאריך אפילו להתפלל הבינונו תקנו לו תפלה שהיא קצרה יותר וזה נוסחה רבון העולמי צרכי עמך ישראל מרובין ודעתך קצרה יהי רצון מלפניך יי אלקי שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורת והטוב בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ע"כ ופי' ודעתך קצרה שאינם יודעין לפ' צרכיהם . ואינו צריך לא לג' ראשונות ולא לג' אחרונות וסתפלל אות בדרך כשהוא מהלך אם אינו יכול לעמוד ואם יכול לעמוד עומד וכשיגיע לישוב ותתקרב דעתו חוזר ומתפלל תפלת י"ח ואם עבר זמן שתי תפלות קודם שהגיע לישוב היו דינו כשכח ואין לה תשול מן כומו שנתבאר לעיל סימן ק"ח :

ד היוצא לדרך יתפלל תפלת הדרך וזה נוסח יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתולכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותסמכינו לשלום ותגיענו ותביאנו למחון חפצינו לשלום ותצילנו מכף כל אויב ואורב בדרך ותננו לחן ולחסד ולרחמי בעיניך ובעיני כל רואנו כי אחת שומע תפלת עמך ישראל ברחמים בא"י שומע תפלה וצריך לאומרה בלשון רבים כדי לכלול עצמו עם חפל רחמי שמתוך כך תפלתו נשמעת יותר ויכול לאומרה כשהוא מהלך אם עיבוב עמידתו טורדתו ואם איפשר לו לעמו מליך ושיאמרנו בלא טרדא כגון שהחבור עומדת ג' ע' עמוד ויאמרנה ואם היה רוכב אין צריך לירד שירידתו ועלייתו טורדתו ולא יוכל לאומרה בכונה : והאין צריך לומר אותה לא פעם אחת כיום אפי' אם ינוח בעיר באמצע היום אבל אם דעתו ללון בעיר הוי כמו היסח דעת ואם א"כ נמלך ויצא ממנו לעבור תוצה לה או לשוב לגיתו צריך לחזור ולהתפלל אותם פעם אחרת :

ו זמן הדין כיון שחוטמך בה ברכה היה לנו להתחיל גם כן בה בכרוך שכן דרך תיקון כל הברכות ומת שאינה פותחת בכרוך טעמא הוא שכל ברכה שבמקומה היא סמוכה לחברתה כשאומר לברה אומרה כמו שדא במקומה שחוטמת בכרוך ואינו פותחת בכרוך ותפלת הדרך נמי כיון שבתפלת י"ח ברכה שומע תפלה שהיא כוללת היא סמוכה לחברתה ואינן פותחת בכרוך אם עכשו אונה סמוכה לחברתה לא חיישינן להכי לאומרה ג' כ' בלא פתיחת ברוך . והר"מ מרובנו בולק דקדק באה כשהיה יוצא לדרך בבקר היה אומרה אחר ויהי רצון כו' שתרנגילו בתורתך כו' כדי להסמיכת לברכת גמל חסדים טובים ותהיה ברכה הסמוכה לחברתה שאין צריך להתחיל בה בכרוך :

ז ויל' אותה אחר שהחזיק קצת בדרך ואין לאומרה אלא א"כ יש לו לילך פרסה שזהו מקרא יוצא לדרך שיש בו קצת סכנה אבל אם אין לו לילך פרסה יאמר אותה בלא ברכה ואם יש לו ללכת כמה פרסאות לכתחלה יאמר אותה תוך פרסה ראשונה ואם שכח מלאומרה

לבוש התכלת הלכות תפלה

קרב שלא לחפסיק לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות וכו' כ' סעיפים :

א צריך אדם ליתן בתפלתו שאלה ז' סג' וקני' וטרה היו כמה נביאים שתקנו ובדיוק גדול וכוונה גדול תקנוה לפי שתקנוה על עניני המאורעות שהיו בעולם שבאמרו באגדה כשניצל אברה' כאור כשדל פתחו מכלאכי השר' ואמרו מגן אברהם כשנעק יצחק וניצל אמרו מחיה המתים כשנא יעקב ופגע בשערי רחמי' והקדיש שמו של הקב"ה אמרו הא' הקדוש כשלים גבריא את יוסף לסונות אמרו חונן הדעת - משעשה ראובן מעשה בלהה ונקנס עליו מיתה ושב בתשובה וחיה דכתיב יחי ראובן וא' ימות אמרו הרעה בתשוב' כשעשה יהודה מעשה תמר ואמר צדקה ממנו ונסלה לו אותה עת אמרו חנון המרבה לסלוח - כשאמר הקב"ה במצרים לישראל וגא' אתי אתה אמרו גוא' ישראל כשריפה רפא את אברה' אמרו רופא חולים כשזרע יצחק ומצא ק' טערי אמרו מברך השני כשאב יעקב למצרים ונתקצו השבטים עם יוסף אמרו מקנץ נדחי עמי ישראל - כשאמר הקב"ה למשה ואלה המשפטים אמרו מלך אוהב צדקה ומשפט כששבעו המצרי' בים סוף אמרו שובר אויבים ומכניע זדים - כשאמר הקב"ה ליעקב ויוסף יצית ידו על עיניך ונסח על דבריו ואחר כך נתקיים אמרו משען ומגשח לצדיקים כשצנה שלמה ב"ה אמרו בונה ירושלים כשעבר ישראל בים סוף ואמרו שירה אמרו מצמיה קרן ישועה - כשנאנחו ישראל ויעקו ושמעו יי' את נאקתם כרכתיב ושמעו להיטות נאקתם אמרו שומע תפלה - כשירדה שכיני' במשכן אמרו המחזיר שכינתו פי' שכבר נסתלקה מהם ע' מעשה העגל ועכשיו חזרה ואית דאמרי כשחזרה שכיני' בבית שני אמרו המחזיר שכינתו לציון זהו ניסת שלנו - כשהכניס שלמה את הארץ לפני לפניו ונענה ונתן הודא ושכח אמרו הטוב שמך ולך נאה להודות י' כשנכנסו ישראל לארץ ונתקיים להם ונתתי שלום בארץ אמרו המברך את עמי ישראל בשלום עכ"ל האגדה והכוונה כי מאורעות כאילו נעשים בכל יום והמח' כוללים כל מה שנעשה תחת השמש כי מעשה אבות סימן לבנים ואנו צריכין להתפלל ליו' ית' שיהיה עמנו כמו שהיה בלחם על בנתקנום להתפלל עליהם בכל יום ואף על פי שהמאורעות האילו י' דברים הם ואנו קורין אותה תפלת י' ח' זח יתבאר גם כן לפנינו בעזרת השם ומה ששינו סדר המאורעות סמכו הכל על סמך פסוקים כמו שיתבאר לפנינו בעזרת השם עוד אמרו ז"ל שלשה ראשונות למה הן דומין לעבר המסדר שבח לפני רבו אמצעיות למה הן דומין לעבר שמבקש פרס מרכו אחרונות למה הן דומין לעבר שקב' פרס מרכו שמשבחו והולך לו וכיון שהראשונות והאחרונות כולם הם שבחו של הקב"ה לפיכך אמרו לישראל אדם צריכו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות לא באמצעיות שאין דרך האדם לשאול צרכיו מן המלך ב' ובשעת שמספר בשבחיו לא מקדים לספר שבחו ואח' כשוא' ממנו מה שצריך וכשעשה שאלו משבח וסברו והולך לו וכן שכסיו של משה הקב"ה לפיכך אין שואלין צרכיו בשלשה ראשונות ובשלשה אחרונות ודווקא צרכי יחיד אבל צרכי ציבור שואלים ואין קפידא כי אדרבה זהו ג' שבחו של מלך שרבים צריכין לו :

ב ועל זה אנו סומכין שאומרים פיוטים וקורין אפי' בשלשה ראשונות ובשלשה אחרונות שכולם צרכי רבים הם :

קרב דיני הבריעות ביה ברכות וכו' ט' סעיפים :

א ברכה ראשונה שנתייסדה על מעשה אברהם שניצל באור כשרי' שהוא המאור הראשון הניבירו בה כל האנו ואסמכוהו אקר' ואמרו מניין שאומרי' אבות שנ' ה' ב' לוי בני אים פירושהו כירי' לפניו את אילי הארץ והם האבות בכללן ופותחין באקר' אברהם אסמכוהו ג' אקרא דכתיב ואעשך לגוי גדול זח שאומרים אלקי אברהם ואברך זה שאומרים אלקי יצחק ואגדלה שמך זה שאומרי' אלקי יעקב יכול יהיו חותמין בכלולת' ל' והיה ברכה כך חותמין ואין חותמין בכלולת' והיא פותחת וחותרות בברוך מפני שצ"א ראשונה והאחרות היו כולו ברכה הסמוכה לחברתה לפיכך אין פותחת בברוך שכל אחת קאי אשלמעה ההסנה וכאלו פותחות בברוך

מלאוסרה יאמר אותה כל זמן שהוא ברוך ובלבד שלא הגיע תוך פרס הסמוך לעיר שרוצ' ללחנה אבל אם הגיע תוך פרס הסמוך לעיר שרוצה ללחן ג' יאמר אותה בלא ברכה שכבר עבר זמנה :
ה הנכנס לבית המדרש יתפלל שלא יארע תקלה על ידו ויאמר קרי רצח מלפניך יי' אלקינו ואלקי אבותינו שלא אכשל בברך הלכה וישמחו כי חבירי' ושלא אוכר על מהו סמא ועל סמא מהור ולא על המתראסור ולא על האסור מותר ולא יכשלו חבירי' בברך הלכה ואשמח אני בהם ע"כ כלומר שיהיה כל עסקי בתורה ועסק חגיריו כולם על פי ההלכה ואז תהיה לימוד התורה להם לשמחה כי פיקודי יי' ישרים וגומר וכיצאיתו מבית המדרש יאמר מודה אני לפניך יי' אלקי ששמת חלקי עם יושבי בית המדרש ולא שמת חלקי עם יושבי קרנות שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בשלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והמריצים אני רץ לחיי עולם הבא והם רצים לבאר שחת ע' כומה טכופלים אני עמל כו' ואני רץ כו' שחם ענין אחר כדי לפרש שכר העולם הזה בפני עצמו ושכר עולם הבא בפני עצמו נ"ל :

קרא דין סמיכות גאולה לתפלה וכו' ג' סעיפים

א ויסמוך גאולה לתפלה ולא יתפיק ביניהם כלל שכל הסומך גאולה לתפלה אינו ניווק כל אותו היום וכל מי שאינו סומך גאולה לתפלה הוא דומה לאוהבו של מלך שנא ודפק על פתחו של מלך יצא המלך לירא מה הוא מבקש ומצאו שהפליגע אף הוא מפליג וכבר כתבנו למעל' סי' ס' שיש בו סוד גדול לפיכך לא יפסיק בשום פסוק בין גאולה לתפלה כגון כי שם יי' אקרא או שומע תפלה עדיך וגומר חוץ מפסוק יי' שפתי פתח וגומר יכול לומר שכותקנהו חכמים ז"ל לאומרו קודם התפלה לפי שאנו מתפללין בו שיפתח השם ית' שפתינו כדי שנוכל להגיד תהלותיו בכוונה והרי שיד לתפלה והוי כתפלה אריכתא גם לפי הסוד שיש בסמיכות גאולה לתפלה נ"ל שוב הו' לאנסרה כיון שחשם הזה כתוב בא' ד' והכ"ף בתחלת טערי אורה גם אמן של גאל ישראל יש אומרי' שאין לענות אפי' אחר ברכת החזן כדי לסמוך התפלה מיד לגאולה : (דלפני שוהר חין להפסיק באמן בין גאולה להפילה : ויש אומרים שיש לו לענות ולפי סודו של אמן שהוא סוד המשכ' וישפ' כמבואר ברק' נס פרש' בשלח נ"ל שיש לענות אמן אח' ההזן וכן נוהגין : י' א' הא דצריך לסמוך גאולה לתפלה היינו דווקא בחול או ב' ש' אבל בשבת אין צריך ואומרים הטעם דסמיכות גאולה לתפלה ליוף בירושלמי מפסוק שנ' יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי' צורי וגואי' היינו גאולה וסמך ליה יענק יי' ביום צרה היינו תפלה וכיון דסמוה הפסוק נפקא לן ממילא מטמע להו' דשבת אין צריך דלא יום צרה הוא - ואין לחקשות א' כ' י' נמי דהא נמי לאו יום צרה הו' דל' דעיקר גאולה זו מוסד' על גאולת מצרים כמו שיש בה כפי' ממצרי' גאולתו כו' ובמצרים היו כל הימים ימי צרה חרץ כשבת שגם במצרים לא היו עובדי עבודת פרך בשבת כמו שייסדו ז"ל בתפילה יסמח משה בו' ע"ל סי' רפ' א' ונ"ל ש' פ' הסוד שיש בו דאי נכת' הוא שאין צריך לאדרבה אפילו ב' ש' היה נ"ל שאין צריך ע"פ הסוד שיש בו כמעט הסו שאין סניחח תפילין ב' ש' כמו בשב' והכל חד טעם הוא למבן מ' מ' בשנעין בו היטב הדיעמה' לאמר ב' ש' ולא בשב' שבשבת יש בו חיבור יותר מ' ש' כמבואר הכל בשער ראשון דשערי אורה מ' מ' יש להחמיר גם בשבת לסומכה דהחיבור והדינוק לעולם טוב הוא לישראל דהא גם לירושלמי איסור אין בו אלא שאין צריך ודווקא בתפלת שחרית לא יאמר שום פסוק רק אדני שפתי פתח תו' אבל במנחה ובמוספין אם ירצה לומר במה פסוקים יאמר שאין שם סמיכת גאולה לתפלה ובערכי לא יאמר ג' כ' רק פסוק אדני שפתי וגו' שיש בה ג' סמיכת גאולה אע"פ שאומרים ברוך ה' לעולם אמן כו' כמו שיתבאר במקומו בע"ה :

ב החזן כשחח ומתפלל י' ח' בקול רם יאמר ג' כ' תחיל אדני שפתי תפתח וגומר שהרי הוא שיד לתפלה כמו שכתבנו :

ג אם עד שלא קרא ק' ש' בא ומצא ציבור מתפלל לא יתפל' עמה' לא קורא ק' ש' ואח' כ' מתפלל דמסמ' גאולה לתפלה אפי' ביחיד עדיף מלהתפלל בציבור בלא סמיכת גאולה לתפלה :

בברוך דמי . ואע"פ שאין מלכו בפתח זוקל דכל ברכה צריכה מלכו (וע"ל סי' ר"ד) יא דאהיא אברהם הוי כמו מלכות מפני שהו' פרסמו בעולם והמליכו על כל העולם כלו שהודיע מלכותו ואקומו לכל באר עולם ויא דהא הגדול הגבו והגורא הוי כמו מלכות שהם כולם הם ענייני המלך המושל על עמי רבי שהוא גדול וגבו ונורא מאד דלאו דווקא ל' מלכו בעינן אלא שצריכין להזכיר ענייני המלכו . ופשוט החיל ואומר ברוך אתה ה' אלקינו כו' אח' זל ישחה ויכניע לפני מלכו ית' וכן כשמסי' הברכה ראשונה ויאמ' בא' י מגן אברה' יחזור וישחה וכן כשיגיע למודים ישחה בתחילת' וסופה ובשאר ברכות בתחילתן וסופן לא ישחה ונראה הטעם מפני דהכי קיים להו' לחז' שכן הו' סבסיוסו של מל' בשרוד' כשמבקשין ממנו צרכיו . שחזין לפניו בתחלת שבחו פעם או שתי וכן כשרוצין לסיים ולהפסי' ממנו ומלכותא דרקיעא בעין כו' לכן תקנו לעשות כן לפני השם ית' והמטנה ממנה סבסיוסו של מלך כו' הרי זה מגונה ויותרא הוא כלום שמתוין עצמו יוחר כפוף ונכנע יותר מכל אדם : לפיכך אמרו ג' כ'אן ואם בא לשחות בתחילת' כל ברכה וברכה או בסוף כל ברכ' וברכ' מלמדן אותו שלא ישחה וקבעו מקומות שיש לשחו' בהן כדי שישחו' כולם במקום אחד שזהו דרך ארץ ומוסר וההכנע ביותר : ודוקא בתחלת' תברכו או בסופן אמרו מלמדן אותו שלא ישחה אבל באמצעיתן יכול לשחות דהכי קיים לתו' לחז' ל' שידעו סבסיוסו המלכות שאין זה יהרא כל כך לא שמרוב שיחו ותחנוניו שישפוך שיחה לפני ה' מתוך התלהבות לבו שנתחם בגודל כונתו הוא עושה כן מה שאין דרך להיות כן חתלהבות הלב בתחלת כל ענין וענין שמבקש או בסופו כשרצנה לסיימו אלא באמצעיתו דווקא ואין בזה משום יהרא אלא נמשך אחר גדול תכוונה של כל אחד ואחד או אח' דבר המצטרף לו יותר כן כל הטעם :

ב הלא כד' אותם שנוהגין לשחות ברה' ובלה' כשאומרים זכרינו ומיכמוך כדי להכניע ית' בעת התשוב' צריכין לזקוף כשמגיע' לסוף הברכה של מחיה המתים קודם שיאמר בא' י מחיה המתים : אבל בזכרינו אין צריך לזקוף דה' בלאו הכי צריך לשחו' בסוף אות' ברכה ו' א' שגם בזכרינו זקוף כשמגיע' למלך עתה כו' ויחזור וישח' כשיאמר בא' י מגן אברהם כדי שיהא נראה שהשחיה הזאת היא משום חיוב שא' זל באבו' שוחה תחלה וסוף ולא משום שחיות זכרינו : (וע"ל סי' תקפ"ג סעי' ד')

ג הבורע צ' כל קומה לפנד' תשתחוה או כולך לבדך אנתנו מודים או ביהודא דהלל וברכת המזון הרי זה מגונה כיון שלא תקנו חכמים לברוע כאותן המקומות הוי יהרא :

ד כשכורע בתפלה צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות' שכשוד' פירו' שיהיו בולטין כל הקשרים שבפרקי חוליותיו שכן הוא דרך כריעה ולא יכרע באמצע מתניו וראשו נשאר זקוף לא נס' ראשו יכוף כאנמון :

ה ולא ישחה כ' כעד שיהיה פיו כנגד הגורו של מצני' שזה דרך יהרא ואם הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו חוליותיו כשהרצון ראשו דיו מאחר שניכר שהוא חפץ לברוע לא שמצער עצמו :

ו ומשתאו כורע יכרע במהירות בפעם אחת שזהו דרך הכנעה ובשהוא זקוף וזקף גנתן ראשו תהלה ואח' ב' גופו שלא תהא נראה שהשחיה הית' עליו כמשו' :

ז וכשכורע כורע מיד כשאומ' ברוך וכשזקף זקף כשיאמ' השם שנאמר ה' זקף כפופים :

ח המתעלל וכא עכו' ס' כנגדו ויש לו כ' ס' הגיע למקום ששוחך בו לא ישחה ע' פ' שלכו לשמי' שלא יהא נרא' כשמתחו' לכ' ז' ס' אין להוסיף על אילו הג' תוארו שהם הא' הגדול הגבו והנור' שאו' התוארים מצינו שמשא' אמרם יאנשי כנסת הגזלות תקנינו והם ידעו כוונתם ברוח הקודש שעליהם אבל הא' להוסיף עליהם מראה דבריו שהוא רצנה לספר כל שכתיו של תשי' ולו' דמיה תהלה כי מי ישמע כל תהלותיו על כן לא יוסיף על אלו שחלקנו דחוקא בתפלה כדי שלא לשנות סטבע השכחים שטבעו חכמים לשבחיו בכל עת שירצה אבל בתחנונים ובקשות ושכחים שאומר אדם מעצמו בעת צרכו ובקשתו לית לו כה שרדך

קיד הין הזכרת הרוח וגשם וטל וכו' ט' סעיפים

א ברכת שנייה אינה פותחת בברוך מפני שהיא סמוכה לחברת' וכן כל הברכות עד סוף התפלה ויש בה גבורת תחיית המתים כמו שאמרנו שרא' כנגד עקיד' יצחק ומתחל' אתה גבור כו' וסמכו' על פסוק שסמכו בה ברכה ראשונה והיא אבות שסמכו על פסוק הבו לה בני אליהם כמו שאמרנו וכתוב בתורה הבו לה כבוד ועת שזהו גבור' ותחיית המתים ומזכירין בה ג' כ' גבורת גשמים שאומ' משיב הרוח ומוריד הגשם וסעמא משום ששקולה תחיית המתים' שכשם שתחיית המתים חיים לעולם כך גשמים חיים לעולם .

ומתחילין להזכיר הגשמים בתפלת מוסף של יום ראשון מ' ס' האחרון של חג ואין פוסקין עד תפלת שחרית של יום ראשון של פסח ותפלת שחרית בכלל שכל הזמן הזה עת הגשמים שהעולם צריך להם ומה שקבעו דווקא אלו שנים ימים להתחלה ולהפסקה שאין סברא לומר שזמנה דווקא באילו הימים ולא אחר ימים קודם לכן או אחרי כן הוא מפני שכווננו ל' שיבקשו ישראל רחמים שיצא כל הג' מועדות בלא גשמים וההזכרה נבי רצונו ושאלה היא לכך אין מזכירין לא קודם ליום אחרון של זה ולא אחר יום ראשון של זה כי הגשמים הם סימן קללה במועד שנראה שאין השי' מקבל שמחת מ'ועדים שהרי אינם יכולין לקיים כ' פ' שמחת המועד בעת ירידת המס' כי קשה יום הגשם . (וע"ל סי' תר"ל סעיף ה' ו') אלא שיש עדיין להקשות לפי זה למה התחילו ופסקו דווקא באילו בתפלות ולא מהתחלת התפלות של אותו היום דהיינו שיתחילו בערבית של יום סוכ' האחרון של חג ופסקו בערבי של י' ס' ראשון של פסח שבוה כבר כלה כל מועד החג ובוה עדיין לא התחיל מועד של פסח ותירצו שודש מן הדין היח' לעשו' כן לא שלא רצו לקבעו לו הב' תפלות דערבי של לו הימים להתחלה ולהפסקה מפני שאין כל העם יצויין כב' בערב וכמצא זה מזכיר חה אינו מזכיר ויהיה העם אגודו' אגודות (וע"ל סי' תנ"ג סעיף ג') ויש מקשה לפי זה א' ב' יתחילו ופסקו בתפלת שחרית של אילו הימים ותירצו שאם יהיו מזכירין בשחרית אותן שיבואולב להיו' ואתמול לא היו יהיו סבורין שגם מערב הזכיר' ולשנה הבא יתחילו הם כבערב ויהיה אגודו' אבל עכשיו שמתחילין בתפלת המוספים יתחם שהיו נכ' בהפלת מוסף דאי היו ג' כ' ב' בתפלת שחרית וירא' שפ' שחרית לא הזכירו ועכשיו מזכירין ידעו שלא התחילו לא עכשיו ולא ישעו לבא לכלל אגודות וכן פעם בהפסקה :

ב ומפעם שלא יהיו העם אגודות אגודות אמרו ג' כ' ששסו' להזכיר עד שיכרעו ש' פ' שקוד' שיתחילו לחתפלל מוסף יכרע השם' שיאמרו משיב הרוח ומוריד הגשם זכ' כ' של פסח מברכה מוריד השל כלומר שלא יאמרו עוד גשם כדי שיכרו הכל ויזכירו' ולא יהיה הדבר מעורב ביניהם שזה מזכיר וזכיר חה ישבח ולא זכיר ויהיו אחדו' אגודות' ולפיכך אמרו ג' כ' אף אף הוא חול' או אנוס ואינו כב' אסור לו להקדים חפלותו לתפלת ציבור לפי שאסור להזכיר עד שיאמר הש' א' אבל אם יודע שהכרית הש' א' פ' שהוא לא שמע ממנו מזכיר ומפעם זה הנא' ל' ב' בש' ע והצבור התחילו להתפלל מוסף תפלת וזכיר א' פ' שלא שמ' ש' שהכרע חזק' ודאי כיון שהתחילו הצבו' להתפלל כבר הכרע הש' א' ולא חיישינן דכל הקהל שבחו מלהזכיר לש' שיכרע אף אם הו' שכ' מלהכרע ג' יש מקומות שאומרים גימות הגשמים משיב הרוח מוריד

שהריגם כן אין שייך לכלול ולצרפו עם חתימה ברכת המחזיר שכינתו לציון וגם לא והכלול בשו' רמז בתוך ברכת רצה והפוסקי' לא כתבו כן וצ"ע למה דהא שעמא דמסתבר הוא ויש להחמיר בדבריהם ו' להא לדידהו אם היה חזר לרצה אחר סיום הכרחה היו ברכתו השנייה ברכ' לבטלה ואיפשר לי לומר שגם לפי שעמ' דידי אינו חוזר לרצה דהא שייך לכלולה ולצרפה קצת עם חתימת המחזיר שכינתו לציון ולומר ברוך המחזיר כו' וגם מעלה וזכרונינו לשבח כו' והוכלול גם כן בהתחל הכרחה במלות רצה אלקינו בעמק ישראל כלומר רצה בתם

ותעלה וזכרוני' לטובה לפניך כו' א"כ הוי נמי חתימת הדאמלת' היא ולא הו' חות' בשתיים נ"ל ; שייכות לכרחה כונה ירושלים דמס' לי ברכת המחזיר שכינתו לציון ומה לכרחה כונה ירושלים דכולהו מס' מילתא היא עכ"ל ; תשובה שומר אבי דלא דמי כלל דכשלא מחזיר שכינתו לציון והעלתו זכרונינו לפני ית' לטובה ענייניסקרובים וממוכים זס לזה כי ע"י שמעלה זכרונינו לפני ית' לטובה כסם טוב כפי מיל' עליה פו'תא דלי' ומחזיר שכינתו לשכון כתובינו והוא לעיר ליון אשר אום למושגו לו פתי' בלא כניין ירושלים כי משקה כעשו בנו מחמת כסם טוב כי כהיה לו לשם ולתקשרת כמו שזכר עה"ע כמה פעמים בעיר השירים אופנים של אהבה ותיכור ודיבוק ע"י מסטוב ואחיב ע"י ששה הדיבוק ולהכה עיש לו עמנו אז יבא ויכוח לכו לכנות לו עיר ואקדש לקבוע דירתו כינינו ע"ד שצונו לו לי מקדש ושכנה בתוכו וגומר אבל התיכור היה מקודש לכן לפיכך ע"ד מחזיר שכינתו לציון לכרחה יעלה ויבא וגומר אע"ג שלא נכנזה העיר ירושלים והוי כמו חוקת כדכר א"ש אהיה קלוי כזה אבל לכרחה עם כניין ירושלים אין לך פוקס כתיים גדול מזה דזכרון לטובה עם כניין ירושלים הם עניינים רחוקים זה מזה שהרי יש חזקת השכינה לציון כינתייסלפטיך אין שייך לכלול יעלה זכרונינו עם כרחה כונה ירושלים ; עכ"ה

דכתיב כי בראותו ילדיו וגו' והקדישו את קדוש ישראל וסמוך ליה וידעו תועו רוח ביקה ועוד מפני שסותר האדם מן הבהמה היא הכינה וחשכל קביעה ראש לאמצעות שאם אין בינה אין תפלה ובמ' ש' ו' ש' סבדילין בה משו' שהבדלה היא חכמה שפה שהאדם סבדיל בין דבר לדבר חכמה היא לו ולכן קבעוה בברכה חכמה ודיני הבדלה יתבארו בע"ה בסדר ס' ש' חמשיית השיבנו ומה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב השמן לב העם ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולכבו' ויבין ושב ורפאל לו הרי שהבינה מביאה לידי תשובה ; ששית סלח לנו ומה ראו לו סליחה אחר תשובה כי ע"י תשובה הקב"ה סולח דכתיב וישוב א' י' וירחמיהו וא' אהינו כי ירבה לסלוח ומה שחקנו לום אבינו בברכ' השיבנו ובברכה סלח לנו מש' כ' בשאר הברכות היינו שעמא שאנו מוכרחין לפניו שהאב' חייב ללמד לבנו על כן אנו אומרים השיבנו אבינו לתורתך ובסלח לנו משו' הא דכתיב וישוב א' י' וירחמיהו וא' אלהינו כי ירבה לסלוח ע"כ אנו מוכרחין רחמי האב' בדכתיב כרחם אב על בנים שירחם עלינו ויסלח לנו . שביעית ראה נא בעינינו כו' וגאלנו כו' ומה ראו לומר גאולה בשביעית כי היה ראוי לומר רפאינו אחר סלת לנו כסדר פסוק הסולח לכל עונייכי הרופא לכל תחלואייכי אלא מתוך שאנו עתידין ליג' בשביעית קבעוה בשביעי' אע"ג שאז' ל' דבמצואי שביעות שהוא תחלת שמינית כדודו בא מ' ס' כיון שהמלחמות יהיה בשביעית מלחמה אחת לא גאולה הוא ועוד מסברא הוא יותר טוב לום גאולה תבף אחר סליחה מרפואה כי הגאולה אינה באה אלא אחר הסליחה הנמורה מש' כ' ברפואה שהש"ה רופא נאמן ורופא חלי כל בש' ברחמינו ;

ז כל מקום שאמרו שמחזירין אותו חוזר לברכה שטעה בה ה"מ כשטעה בשוגג אבל במזיד ומתכוין חזר לראש התפל' שכיון שבמזיד לא אמר כתקנת חכמים הרי גלה דעתו שביטול כוונת כל אותה התפלה ;

קרי פי ברכת רפאינו וכו' סעיף אחר

ח המתפלל והוא עומד בעניין שצריך להוסיף על התפלה התמידים או לחסר ממנו ואינו יודע אם הוסיף אותו ענין או חיסרו אם לא אם הוא תוך לימים שהתחילו להוסיף אותו דבר או לחסור חזקה מה שהוא למוד לומר קודם ההתחלה אמר כי כן הוא הרגל לשינוי ומכאן ואילך אמרי' ודאי הרג' לשונו לאותו ענין וחזקה מה שהיה צ"ל כן אמר הילכך לפי מנהגינו שאין אנו אומרי' בימות' החמה כלום בברכ' אהה נבור לא טל ולא גשם אם אחר שהתחילו לומר משיב הרוח ומוריד הגשם נסתפק אם אמרו אם לא והוא תוך לי' יום חזקה הוא שלא הזכיר כלום לא של ולא גשם כמו שהיה רגיל לומר כל ימות החמה וצריך לחזור וכן בשאלה בברכה השנים אם נסתפק אם אכרו אם לא והוא תוך לי' יום של התחל אמירתו חזקה שלא אמרה וצריך לחזור ומהו אחר הפסח אם נסתפק אם אמר מוריד הגשם אם לא והוא תוך לי' יום אחר הפסח צריך לחזור דחזקה הוא שאמר הגשם כמו שהוא רגיל לומר כל ימות הגשמים ואם הוא אחר לי' יום ככולן אין צריך לחזור

א שמינית רפאינו ומה ראו לומר רפואה בשמינית מתוך שהמילה נתנו בשמיני והמילה צריכה רפואה לכך קבעה בשמינית ולא בתשיעית או יותר מזה וקודם לח' ג' לא יכלו לקבע' כי התורכו להקדים הגאולה כמו שכתבנו בס' שקודם זה ואומרים רפאינו ורפא כו' בל' רבים ואע"ג שהכתוב אמרו בל' יחיד דכתיב רפאני י' וארפא אנו אומרים אותו בל' רבים לכלול כולם בכרחה ואע"ג שכבר אחז' ל' כל הכתוב לרבים אין מכנין אותו ליחיד ליחיד אין מכנין אותו לרבים היינו כשמוכין לקרוא או לתרגם הפסוקים אבל כשאומר אותם דרך תפלה ובקשה מותר לשנותו לפי צורך השעה ולפי ענין תחנת' ובקשת' ועוד יל' אפי' כשאומר דרך תפלה ובקש' אם יאמר כל המזמור כולו אסור לשנותו מיחיד לרבים או איפכא אבל כשכתפלל ואומר פסוקים לקושים הנה והנה יכול לשנות לפי צרכו וענינו ;

ט וכיון שבהרגל לשנוי הדבר תלוי ואז' לשכל יום כבר הרגל לשנוי נוהגין קצת בני אדם לומר בש"ע ברכת אתה גבור צ' פעמים עד משיב הרוח ומוריד הגשם כנגד לי' יום שאומר אותה ג' פעמים יום הרי צוהרי הרגל לשנוי ואם הו' מסופק אפי' למחרתו אין צריך לחזור וכן ביום ראשון של פסח נוהגין לומר ברכת אתה גבור עד מכלכ' חיים כחסד צ' פעמים בלא משי' הרוח ומוריד הגשם והרגל לשנוי שלא לאמרו ואז' אם הוא מסופק משם אילך ג' כ' אין צריך לחזור דחזקה שלא אמרו ; ברכה שלישיית מתחל' אתה קדוש כו' ואסמכוה ג' אקרא שסמכוה בה שתיים הראשונות והוא פסוק הבו לי' כבוד שמו השתחוו לי' בהדרת קדש כנגד קדושות שהוא אתה קדוש והוא כנגד יעקב שהקדיש שמו יתכ' כמו שאמרו בהגדה שכתבתי וחזתם בא' יהאל הקדוש חוץ מי ימי תשוב' שחות המלך הקדוש כאשר יתבאר במקומו בע"ה ואילו חג' ברכות כולסחשוכות כאחת מפני שכולם של שבח' וחדא מלחא היא ואין בהן בקשת צרכים וכל מקום שטעה בהן חזר לראש התפלה ל' ש יחיד לא שגא ציבור ;

קרי דיני ברכת השנים וכו' ה' סעיפים

קטו ברכת אתה חונן וכו' סעיף אחר ;

א תשיעית ברכת השנים בך עלינו כו' ומה ראו לומר בתשיעי' מפני שהיא כנגד מפקיעי שערים דכתיב בהשבור זרוע רשע דמיורי' במפקיעי שערים ולא בסתם רשעים מדכתיב בההיא פרשה יארום במסתר כאריה בסוכה יארום לחסוף עני ומקשינן וכי חלסטיים אוריב את העשיר אלא במפקיעי שערים הכתוב מדבר שרוב דעתם לעניים הוא שהעשירים יש לה תבוא' בבית ואין צריכין לקנות וקא בעי דוד רחמי עליה דמילתא שבור זרוע רשע ותן שובע בעולסוכך זרועו היא שבור ורע תדרש אז' רשעו בל' תסצא כלומר זה שהיה בדעתו להיות רשע כשתדרוש רשעו לא תמצא עולה שלא יספיק לעשות ופרשה זו דוד אמרת בתשיעית דאשרי האיש ולמה רגשו גוים שתי פרשיות הן ולמ' ד' חד' פרש' היא היו למנצח על עלמות ולמה י' תעמוד ברחוק תרתי פרשיות מימות תשמיים מוסיפין לשאול ואומרים ותן של ומסר לברכה כו' זכימות החמה יש מקומות שאין שואין בה לא של ולא מסר שהמסר הוא סימן קללה והשל אין צריכין לשאול עליו שהשללים אינם נעצרת וכן המנהג באילו המקומות הנקראים ארצות אשכנז ובקשת מקומות כגון בספרד שואלין השל גם בימות החמה אף על גב' שהשל לא נעצר קבל פקוב' מתפללין עליו שיתנו

א ברכה דביעית אתה חונן ומה ראו לומר בינה אחר קדושה

לבוש התבלת

הלכות תפלה

לד

בנוסף אותה הברכה וא"כ יוסיף באמצע מה שהוא צריך אבל לא יוסיף ואח"כ יתחיל דהוי כמפסיק בדברים אחרים בין הברכה בין שעדיין לא פתח בברכה זו שתקנו החכמים שרצה להוסיף מעניינה ועוד דנרא כאילו עושה עיקר הברכה תפלה וצרכיו עיקר זה אינו נכון כי הברכה שתקנו חז"ל לכל ישראל הוא עיקר וצרכיו תפילין לגבה ולפי ה"ר יונה הדין מתחלק לג' דינים הדין הראשון אם בא להוסיף בכל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה אם בא להוסיף בשביל רבים או בשביל כל ישראל יאמר אותן כל רבים ולא כל יחיד שכיון שאדם אחד בשביל רבים ואומרה כל יחיד הוי הפסקה וגם כשאומר כל רבים לא יוסיף לא בסוף הברכה שכיון שהשלים כבר מה שתקנו חכמים לחיוב גמור אין לחוש במח שמוסיף אח"כ אבל באמצע הברכה לא דכיון ששואל צרכיו רבי באמצע הברכה נראה כמסיף על המשבע שתקנו חכמים הדין השני שאם שואל צרכיו עצמו מטש כגון שמתפלל על חולה שיט לו בתוך ביתו שיתרפא וכיצא בו יכול לאומרו כל יחיד ואפי' באמצע הברכה והוא שיאמר אותו כל יחיד שלא ידמה כמסיף על המשבע שטבעו חכמים והדין השלישי בברכה שומע תפלה שהיא כללית וכן בסוף התפלה שכבר נמר כל התפלה כמו שתקנו חז"ל בין קודם יהיו לרצון בין אחר יהיו לרצון ויכול להאריך ולשאל ברצונו בין כל יחיד בין כל רבי בין צרכיו שמש בין צרכיו צבור : (ועל ס' ק"א סעיף ד')

ב בד"א ביחיד שבא להוסיף אבל כשהצבו רצה להוסיף יכול להוסיף ולהאריך אפי' באמצע הברכה וכל רבי כמו שהפנהג הוא כמעני' שמוסיף ומאריך בין תפלות ותחנוני' בברכת סלח לנו אבל יחיד שמוסיף דבר לצורך יחיד לא יאריך הרב דנרא כמפסיק :

ג ברכות האמצעיות הללו שאינם לא בקשת צרכיו אין להם סדר להיחזק כולם חשובות כאחת כמו הראשונות שהם של שבת . אבל יש להם סדר למניין זה שצריכים לסדר אותם כל א' אחר חברתה כמו שסמכות על המקראות לפיכך אם טעה או דילג בברכה אחת מאן אף צריך לחזור לראש אותה הברכה שטעה או דילג בה ומשם והלאה יאמר כולם על הסדר ואפי' אם נזכר ב' או ג' ברכות ויותר אחר אותה הברכה שטעה בה כגון אם טעה ולא אמ' ותן של ומטר בברכ' השנים ונזכר קודם שעקר רגליו חזר לברכת חשני' וכן אם טעה ואומר האל אוהב צדקה ומשפט ונזכר קודם שעקר רגליו חזר לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר : ושי' ששכח ולא אמר ענינו וחתם ג' ישראל כ"ש שאמר יותר אינו צריך לחזור ולברך ראת נא בעניינינו כו' שאם היה חזר היה צריך לחזור ולברך ברכת נוא ישראל או שאר הברכות שאחריה ואנו ק"ל שבשביל ענינו אין מחזירין כמו שיתבאר בע"ה ואם היח חזר היו או הברכות שחזר עליהם ברכה לבטלה לפי לא יחזור ויאמר ענינו בשומע תפלה כיוח :

להחז' חזן ושוח' כרי להכניע לפניו ית' ע"הודא : ובחנכת וכפורי מוסיפיקה על חניס' ומר'ה עד י'ה מוסיפין בה וכתו' לחי' וכל אח' יתבא במקומו בע'ה : ואומרים אחריה ברכת כהג'ים דכתיב ולשא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשו החסאות ששמע אחר' שירד מעשו החסאות והיינו עבוד' אח' כ' ברכ' מכתוב מעשות ולא כתיב לעשו' והיה ראוי לפי זה לאומר' סיד אחר העבוד' שהרי מיד אחר העבוד' ברכ' לא דעבודה והודא חדא מילתא היא ושייכי להדדי דאף הודא עבודה של מקום היא לפיכך סמכות להדדי וקבעו ברכת בהג'ים אחריהם י'א שאין לומר אותה לא ש'ן שכיון שהיא במקום נשיאת כפים ונשיאת כפים אינו לא במקד' ובציבור אבל יחיד אין לאומרה : וכן היה ס'ן הדין אבל הסנחנ' היא לומר אותה אפי' יחיד בכל תפלות שהיא ראויה לנשיאת כפים :

קבב דינים חשיכים בין יח' ליחיו לרצון וכו' ג' סעיפים

א ברכת י'ם שים שלום וקבעו אח' ברכת כהנים דכתיב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם וברכה של קב'ה היא של דכתיב י' עוז לעמו יתן י' יברך את עמו בשלום . מר'ה עד י'ה מוסיפין בה ובספר חיים ובמקומו יתבאר בע"ה . ע"כ סדר תפלות י'ח ואע"פ ד'ם הם קורין אותן תפלות י'ח מפני שמתחילה לא תקנו רק י'ח ברכות כי ברכת המלישינים לא תקנו הקד' קנ"ו ואח"כ בימי ר'ג נתרבו המלישינים והוסיף לתקן ברכת המלישיני שיאמרו מר' וקבעו בין אלו ברכות התפלה אבל השם הראשון שלא היו אלא י'ח לא זזה מפי הברי' וקראוהו תפל' י'ח :

ב ולאחר שסיים תפלת ד' ח' אומרים אהי נצור כו' ויש מוסיפין עוד לאמר תחינות אחרות כל אחד לפי מנהגו . וכן התפלה ואליה נצור יכול להפסיק ולענות קדושת קדיש וברכו ואפילו כשהוא עומד באמצע אלהי נצור יכול לקצר כדי לענות ואפילו לא קיצר יכול להפסיק כדרך שמפסיק בין ברכות של ק"ש ואפילו באמצע יכול לענות שאין אלהי נצור אלא מתחנונים של אחר התפלה ולא חמירי תחנונים בתפלה : י'א שאין נכון לומר התחנונים קודם יהיו לרצון אלא מיד אחר סיום י'ח יאמר יהיו לרצון דכמו שתקנו לומר קודם התפלה פסוק אדני שפתי תפתח כן תקנו ג' כ' מיד אחריה יהיו לרצון שכן אמרו רוב מיד אחר י'ח מזמרים ואם בא לחזור ולאמרו פעם אחרת אחר התחנונים הרשות בינו ואנו אין מנהגינו לאומרו לא אחר התחנונים . אח"ל כל הורין לומר ד' דברים אילו בתחנוני' זוכה ומקבל פנישכינתא . עשה למען שמך . עטר . עשה למען מיניך . חסד . עשה למען תורתך . ת"ת . עשה למען קדושתך . גבור . ונ"ל שהטע' מפני שבאלו הד' לשונות מיוחד ד' רגלי המרכבה והם העשרת והחסד והת' והגבורה שנקרא קדושה ולכך יש מתחילין לומר פלינו ואלהינו יחד שמך בעולמך ואחר כך יאמרו על שמך כג' שמיחד העשרת עם עולם העליון והבן נ"ל :

קבב דיני הכריעות בסיום י'ח וכו' ג' טעמים

א ואחר שאמר יהיו לרצון אמרי פי וגו' כורע בעבר הבא ליפס' מרבו ופוסע שלש פסיעו' לאחוריו בכריעה אחת ואח' שפסע ג' פסיעת בעודו כורע קוד' שיזקוף ישה בראשו לצד שמאל ועל ס' י'ח סעיף א' שזרו ימינו אל הק' בה אשר בשעת התפל' עומד לפניו י'ח וגם פניו י'ח הם כנגדו : (כשמתפלל רוח' ענינו כאילו מריבה למול פניו ועל ס' נ"ח סעיף א') כענין שנ' שויתי י' לנגד תמיד וימינו עדיפא שנאמר מימינו אש דת לנו וגו' ויאמר עוש' שלום במרומוי ואח' כ' ישה בראשו לצד ימינו שהו כנגד שמאלו של הק' בת ויאמר הוא יעשה שלום עלינו . ואחר כך יסתחוה לפניו ויאמר על כל ישראל כו' וכל זה הוא דרך כבוד והכנעה כעבר הנותן שלום לרבו ונפטר ממנו ואם לא עשה כן נח' ה' לו שלא התפלל שהרי אם ילך עבד מרבו בלא דשות נראה שאין לו אימה לפניו ובודאי לא יתן לו שאלתו ולא משנה על כל דבריו ואדרכתה הוא כועס עליו וכן הוא בטכסיסו י'ת' וכשפוסע עוקר רגלו סמא תחלת ג'ל

קד שראוי לומר רצה בכל תפלה וכו' סעיף א'

א ברכת י'ז רצה וקבעו אחר שומע תפלה שכיון שבאה תפלה באה עבודה דכתיב ושמתחי' בבית תפילתי עולותיהם תנחיתה לרצון על מזבחי בני ביתי בית תפלה יקרא לכל העמי' ובר'ח ובה'ה מוסיפין בה יעלה ויבא דינו יתבאר במקומו בע"ה ואשי' ישראל כו' פי' הקרבנות הנקריבים על האש תקבל ברצון ואע"פ שעכשו אין מקריבין קרבנות מתפללי' על התפלה שהיא במקו' קרבן שתתקבל ברצון לפני הש' ובמדרש יש מיכאל שר הגדול מקריב נשמותיהן של צדיקים בכל יום על גבי המזבח שלמעלה ועל זה תקנו לומר ואשי' ישראל שיתקבלו נפשותיהן ותפלתם כלומר וגם תפלתם של ישראל הכל תקבל ברצון כו' :

קכא דיני מודים וכו' ג' סעיפים

א שמנה עשרה מודים וקבעוהו אחר רצה שכיון שבאת עבודה באה תודה דכתיב זוכה תודה וכבר נני כלומר אחר זכית הקרבן תן הודאה לשי' :

ב האומר מודים מודים משתקין אותו משהו דמיהו' כשתי רשויות ושחין בה תחלה וסוף ר'ל מיד כשמתחיל לומר מודים שוחין ובסוף הברכה תנ"ה ועל ס' י'ח ק"ג סעיף א' וסעיף ב' בשיחור הסוג שמך ולך נאה דתן וכל עי' שלם פרע נמוים דרשו

לבוש התבלת

כדי שיענו אחריהם אמן שאם אין חשעה בבה שמכוננין לברכותיך של הש"ץ קרוב להיות ברכותיו לבטלה שהרי לא נתקנה חזרת הש"ץ התפלה אלא בי' עם הש"ץ לכך יעשה עצמו כל אדם כאילו אין חשעה זולתו ויכריז לברכת החזן ולא ישח שיחת חולין והשח גוערין בו ויא' שגם יעמדו הקהל על הגליה בעת חזרת ש"ץ התפלה אע"פ שכבר התפללו מ"ס לא יחזירו התפלה לומר אותה עם החזן כיון שכבר התפללו ולמה להם להתפלל שנית בלא חידוש וכ"ש אם יתמרו עם החזן שאסו שנראה כקלות ראש לא ישתקו וישמעו: **ב** ובשתיק החזן לברכה יאמרו על כל ברכה וברכה שישמעו מפי החזן וההבכל מקום שיטמע ברכת מפי אחר יאמר ברוך הוא וברוך שמו על שם הכתוב דכתיב בי' ש"ס יי' אקרא הבו גורל לאלקיני. (וכוד ש"ספי כשזוכרין נדיק נדר ודס נדיק לנרכו סכאמר זכר נדיק לנרכה כ"ש הק"ה) ואחר כל ברכה יענו אמן בין אותן שיצאו ידי תפלת בין אות' שלא יצאו אע"פ שהם יוצאין עכשיו בתפלת החזן אינם כעונין אמן אחר ברכת עצמן שהרי מ"ס הם אינם אומרים כלום אלא שומעים וגם ילמד אדם לבניו הקסנים שיענו אמן כי מיד שהתיניק עונת' אמן יש לו חלק לעולם הבא כו' אסמכין בסמוך אקרא דשומר אמוני' וכשעונה אמן יוכין בלבו פי' המלה והוא אמת היא הברכה שנירד המברך ואני מאמין בות כו' אמן הוא לשון האמנת דברים והרי הוא מהזיק ומסיים כל מת שאם הש"ץ לכך גדול העונה אמן כו'.

ג לפיכך לא יענה אמן חסופ' דהיינו כאילו האלף נקודה בחטף שאין זה מלה של לשון הקדש ואין לה פירושו וכל דה' ה' שרא יאמר אמן באחד מש"א הנקודות שאין משמעות פירושו להאמנת דברי כגון בשורק או בחולם או במלאפוס וכו' ג' וכן לא יענה אמן קסופה דהיינו שמחסר קריאת הנו' ואיננו מוציא בפה שחא' ניכרת אן' שהפסיק באמצע המלה שגם זה אין לו פירו' של האמנת דברים.

ד גם לא יחטוף וימתר לענות אמן קודם שסיים המברך שא"כ על מה הוא עונה אמן כיון שהמברך עדיין לא סיים הברכה וכן לא יענה אמן יחמה דהיינו שהוא חייב בכרכה אחת וש"ץ מברך אותה והוא רוצה לצאת בה ע"ש ויינו שומעה אף על פי שידע שהש"ץ מברך אותה ברכה והוא אינה שומעה כגון בבה גדולה שאינו שומע קול החזן אלא שידע לפי מנהג הברכות באיזה החזן עומד לא יענה אחריו אמן דהוי אמן יחומה כיון שלא שמע על מה הוא עונה והרי הוא חייב באותה ברכה ורוצה לצאת בה ואיך יצא ב"ח אם לא שמעה ד"א אפי' אם הוא יצא כבר ידי אותה הברכה או שאינו מחויב בה כגון ברכת של ס"ח או שמע אחד מברך ברכת דנהנין לא יענה אמן אם אינו שומע מפי המברך וכ"ש אם אינו יודע באיזה ברכה קאי הש"ץ אלא שומע שאחרים עונין והוא עונה ג' כ' דהנה אמן יחומה וכן לא יסתין עם העניית אמן הרבה אחר שיצא ברכה מפי המברך שזה הוי נמי אמן יחומה שאין ניכר על מה הוא עונה אלא מיד שתכלה הברכה מפי המברך יענה אמן ולא יענה אמן קצרה מפני שנראה שדומה עליו כמשא אלא שחוק קבוע הוא לו אלא צרי' שיאריך בה קצת כדי שיכוין בה בכדי שיכול לומר א' מלך נאמן שתואר'ת' שלו מ"ס לא יאריך בה הרבה לפי שאין קריאת חיתוך התיבה נשמעת כשמאריך בה יותר מדאי:

ה מי שמתפלל בלחש בעת שהש"ץ חזר התפלה ובעת שהש"ץ סיים ברכה שיש לענות אחריה אמן באותו פעם לא יסיים היחיד תפלתו אך פרס טסימו הקהל לומר אמן סיים הוא תפלתו אם עדיין לא כלחה עניית אמן מפי רוב הצבור יכול יענות אמן עמתם דעניית אמן מן הברפה היא ואפי' לא שמע הברכה כלל רק שומע צבור עונין אמן יודע על איה ברכה קאי יענה עמהם דדוקא אם שמע יחיד שאמר אמן והוא לא שמע הברכה יש חשש לאמן יחומה ואינו רשאי לענות עמו אמן אפילו אם כבר יצא לפי דעת ה"א שכתבנו למעלה אבל חשומע מפי ציבור ועדיין לא כלת' אמן מפי רוב הצבור הוי עדיין מן הברכה ועונה עמהם וכן בקדיש קדושה וברכו:

ו העונת אמן לא יגביה קולו יותר מן המברך שנאמר גדול לוי' אחי ונרוקטה סמו יתדיו:

ז כל סעודת משום עכשיוע לפסיעה שלישית שצריך לעמוד סמו כמו שיחבאר בסמוך יהיה רגלו השמאלי אחוריו רגל ימינו וכן הרעת נוח שכן יעמוד אדם לפני אדונו כי כן היא עמידת ההכנעה בדרך העולם ובטבע ועוד שזהו חשיבות לימין שהוא עומד ונכנע בפניו ית' (ועוד כי כן קבלו חז"ל שרגל שמאל מיוחד למנוה זו ועל פי כ"ד מעיף ח') ושיעור פסיעותיו יהיו לכל הפחות כדי שיחזן גדול בצד עקב כמו פסיעות הכהנים בשעה עבודה ושעמם שלא יגלו ערותן לפיכך לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה ולא יוסיף על פסיעות וכל המוסיף יש בו משום יוהרא שמרא' הכנע והרחק' יחירת' ושעם ג' פסיעות לא פחות ולא יותר הרבה שעמים נאמרו כו' כל אחד לפי סברתו ובאגדה אומר שמרעה נכנס לפני הק"ה בחושך עין ועלפל וכשיצא יצא מאילו הג' לכך אנו עושין ג' פסיעו' לנגד אילו שהרי המתפלל בשעת התפלה עומד ג' לפני הק"ה ואחר שאמר עושה שלום כו' יאסר יהי רצון כן שיבנה בית המקד' כו' כי התפלה במקום עבודה ולכן מבקשין על בית המקדש שנוב' לעשות העבודה קמח:

ח ובמקום שכלו השלש פסיעות יעמוד ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"ץ לקדושה או לפחות עד שיתחיל הש"ץ לקול רם ואם אינו עומד וחזר מיד למקומו דומה לכלב ששב על קיאו כי הכלב בשעה שהוא משליך הקיא נראה שהוא משליך אותו מפני שאין לו תועלת בו ואח"כ כשחוזר ואוכלו נרא' שאין הדבר כן א"כ מה שהשליך הקיא אחלה הוא דב' מגונה ושלא לצורך כי לא ה' לו להקיא אות' כן הוא הדבר הזה כשפסע תחלה הג' פסיעות נרא' שסיים תפלתו ופסע לאחוריו כעבד שנפטר סרבו וכשחוזר מיד נראה שם שחזר מתחילה לאחוריו לא היה מצד שסיים תפלתו ושנפטר סרבו לא תנועתו היתה חנוע' משובשת בלי כוונה בכלב המקיא הקיא שלא לצורך:

ט גם הש"ץ כשמתפלל בלחש צריך לפסוע ג' פסיעו' ויעמוד שם כדי הילוך ד' אמות קודם שיחזור למקומו וכשחוזר הש"ץ לתפלה בקול רם אינו צריך לחזור לפסוע השלש פסיעות אחר התפלה מיד שהרי עדיין אינו נפטר לא סמתיו הוא עד סוף הקדיש שלם שתקנוהו חכמים אחר סיום כל התפלה כי כל מה שפספסיקין בתחנה וקריאת ס"ח וסדר קדושה והלל וא"מ וכו' ג' כולתו לסדר תפלה הם באין וקדיש של אחריהם חזר העיקר על התפלה ד"ח ומטע' זה נ"ל תקנו בו חקבל צלותהו כו' שחזר על תפלת ית': **י** מיהו אם לא התפלל הש"ץ בלחש אלא דתחיל מיד בקול רם יפסיע שלש פסיעות ג' אחר תפלתו שג' בקול רם כדי לצאת ידי חובת עצמו אע"פ שעדיין הקדיש שלם לפניו יפטר ממנו ית' על התחנות של עצמו כגון אלהי נצור כו' שיאמר בלחש ואחר שסי' התפל' והפסיעות של הקדיש שלים יפטר ממנו ית' על מה שהתפלל בעד הציבור:

יא בשחזר הש"ץ התפלה בקול רם יאמר ג' בתחלה אדני שפתי תפתח וגו' שהוא שייך לתפלה כמו שכתבתי למעלה אבל בסוף אינו צריך לומר יהיו לרצון אמרי פי וגו' מפני שעדיין לא גמר התפלה שמתפלל בעד הרבים עד הקדיש שלם של בסוף:

יב בני אדם המסיים תפלת' קודם שסיים המצבור לא יחזור פניה לצבור עד שסיים הש"ץ תפלתו שנראה שדילג ויחסדוהו שלא התפלל כל תפלת הצבור כיון שסי' קודם להם ועוד שהתפלל פניו מן השכינה שהציבור עומד לפניו ית':

קנבד דין הנהגת ש"ץ בי"ח ועניית אמן ובני' סעיפים:

א ואחר שסיים הצבור תפלתו יחזי' הש"ץ התפלה כדי לומר הקדושה בעשרה. וגם להוציא מי שאינו בקי דהיינו שאם יש בב' מי שאינו יודע להתפלל והוא מבין בלשון הקדש יכוין למה שיאמר הש"ץ ויוצא. וצריך אותו שיוצא בתפלת הש"ץ שיעמוד ויכוין לכל מה שאומר הש"ץ מראש ועד סוף ולא יפסיק ולא ישח ופוסע שלש פסיעות לאחוריו ככל דין אדם שמתפלל עצמו ואפילו הבקיא' ושהתפללו כבר יש להם לשחוק ולכות' לברכות שסגד החזן

קופצין דרך מעל כאילו רוצין להשיג וחוזרין מיד ועושין כן שלשה פעמים כנגד כל הג' קדושות שמקדישין אותו בג' עולמותיו להור' שבכל הג' עולמו קצר שכלית מהשיג רק קדושתו ית' ואם לפעמים נשיג ענין מהנצח מיד יעלם ממנו מפני עוסק המושג וקוצ' המשיג וזהו כוונת קפיצתו למעלה וחזרתו מיד ונ' לשזוג' כ' פי' מה שאומרי בקדושת יוצר והחיות כו' מתנשאי' כו' ופי' לעומת שרפים ר' ע' השרפים כלום לנוכח השרפים וכמו לנוכח אשח' דיצחק. ולא ידברו באמצע הקדוש: (משו' דליתא נמדדס דהרנה נמליס טעונכי אף וחמה למי שמספר בין קדוש לכרוך וע' סימן נ' סעיף ג') פי' שאמר קדושה בכ' אחת ונא לב' אחרת ומצא ציבור עונין קדושה יענה עמהן שאף הקדושה כמו התפלה שנאמר עליה כיון שאמרה פעם א' יצא ידי חובתו שהרי אנו אומרים נקדש כמו שמקדישין אותו למעלה ולמעלה מקדישים אותו ככל עת כנות כנות מלאכי חשר לפיכך כל עת שישמע שמקדיש' אותו למסת' כח אחת שהם י' יחב' עצמו עמהן כיום התעני' מסיף הש' סליחו' בברכת סלח לנו ואומר ענינו בין גואל לרופא כמו שיתבאר בע' ת' במקומו בהלכות תענית :

קבו דין ש' שטעה וכו' ד' סעיפים

א. ש' שטעה ודלג אחת מכל הברכות וכשמזכירם אותו יודע לחזור במקומו אין מסלקין אותו אבל אם דלג ברכת המינים מסלקין אותו מיד דחיישינן שמא מק' הוא ולכך דילג שלא רצה לקלל את עצמו אבל אם התחיל אותה ופעה בה אין מסלקין אותו שכיון שהתחיל בה וראי' אינו מין ושעותו שגגה היא ודוקא בברכת המינים מסלקין אותו אבל אם דילג ברכת תחיית המתים או בונח ירושלים אין אומרים שמא מק' הוא ואינו מאמין בתחיית המתים או בכניין ירושלים ונסלק אותו דבשלמא בברכת המינים חיישינן שמא לא רצה לקלל את עצמו לכך דילגה אבל בתחיית המתים ובכניין ירושלים אפי' את' ל' שאינו מאמין בהם מאי איכפת ליה אם יאם אות' למה ימנע מלאומר הואיל ואינו מקלל את עצמו לפיכך הואיל ואיפשר אפי' כשיאמר אות' שמא מק' הוא ולא איכפת ליה באמירת' ולא נוכל להבירו בזה גם כשלא יאמר אותם אין חוששין שמא מק' הוא ואין מסלקין אותו בשביל חששם זו לא תלינן בשגגת' ככשאר ברכות :

ב. וכשמסלקין אותו או אותו העומד במקומו יעמוד מיד ולא יסרב כלל אע"פ שהעובר לפני התיבה צריך לסרב כדפי' לעיל סימן נ' סעיף י' והבא שהוא באמצע התפל' לא יסרב שלא יפסיק בתוך התפלה והיבא שטעה ואינו יודע לחזור שאח' עומד במקומו יתחיל חשני מתחלת הברכה שטעה זה אם היה הטעות באמצעין ואם היה הטעות בשלשה ראשונות מתחיל בראש התפל' ובשלשה אחרונות מתחיל ברצה :

ג. כל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל אם טעה גם הש' ש' שטעה כמותו כשמתפלל בקול רם חוזר ומתפלל חזן מכשחירת' של ר' ח' אם שכח הש' ולא התחיל יעלה ויבא עד שהשלים תפילתו אין מחזירין אותו מפני טור' ציבור שהרי עדיין תפילת' המוספק לפניו שהוא מזכיר בה ר' ח' וידעו העם שהוא ר' ח' אבל אם נזכר קודם שהשלים תפלתו חוזר לרצה שאין בזה טורח ציבור כל כך. ודווקא בר' ח' שהוא יום עשיית' מלאכה ויש בזה ביטול מלאכ' לעם אם היה חוזר אחר שהשלים התפלה הקילו מפני טורח ציבור לסמוך על תפלת' מוסף שלפניו כדי שלא יתבטלו ממלאכתן אבל בשבת וי' ש' שאין בהם עשיית' מלאכה אם שכח מלהזכיר של שבת וי' ש' בשחרית לא רצו להקל ומחזירין אפילו אחר שהשלים התפלת' מיהו אם חל ר' ח' בשבת ושכח הש' יעל' ויבא בשחר' דינו ככחול ואין מחזירין אותו דלא פלוג ר' א' דאפילו בשבת וי' ש' שכח להזכיר של שבת וי' ש' הוי דיני' כמו בר' ח' שמוסבין על תפלת' מוסף שלפניו אבל טעה הש' בחפלת' המוספים אפילו בר' ח' חזר לכ' ולא סמכינן על מה שהזכיר בשחרית דדווקא על התפלת' שעדיין לפניו סמכינן ולא על התפלה שהזכיר בה כבר והשכחה של עכשיו על מה חוכיח שאע"פ שהזכירו בשחרית שכחו עקשיו וכ' ש' שישכחנהו מעכשיו כל היום ולא סמכינן על מה שיכול לאומר' במנחה כי דווקא בשחרית ומוסף שרגילין להתפלל כאחד הוא

ז. ואם יש קצת מן העונים שמאריכין בה יותר מדי אין צריך המכרד להמתין להם. ארז' כל העונה אמן בכל כחו פי' בכל כוונתו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערי' ויבא גוי צדיק שומר אמוני' א תקרי אמוני' לא אמני' אילו שאומרים אמן: ח. ש' שנכנס לב' ה' ומצא ציבור שהתפללו בלחש והוא צריך לעבו לפני התיבה לאלתר יורד לפני התיבה ומתפלל בקול רם לציבור ויוצא בו גם ידי עצמו ואינו צריך לחזו' ולהתפלל בלחש שאם לאחרים מוציא לעצמו לא כ' ואין בזה משום המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני' אמנה כיון שע' הדחק הוא עושה. וכן אם הוא שעת הדחק כגון שיראי' שיענו' זמן התפלה יוכל להתפלל חש' מתחלת' בקול רם והציבור מתפללי' עמו מלה במלה בלחש עד האל הקדוש כדי שיענו' קדושה אחריו ס' טוב הוא שיהיה א' לכל הפחות שיענה אמן אחר ברכת' הש' :

ט. קהל שהתפללו וכולם בקיאים בתפלה ואין בהם שאינו בקי אע"פ ירד הש' לפני התיבה ויחזו' לתפלה כדי לקיים תקנ'

הכמים וכן כל דבר שתקנו חז' בשבי' טעם מה אם לפעמי' ידמן שאין שם אותו הדבר שתקנהו בשבילו מ' תקנת' הכמים במקומה עומדת: הג"ם משום גזיר' שמא יהיה גם אותו יחזר שנתקנה בשבילו שאם לא כן לא היו חכמים נותנין דבריהם לשיעורים והיה נכרך לכל תפלה לחפש כל איש ואיש שכל' אם הוא בקי אם לאו כמו שנונינו שתקנו הקידו' בכ' המפני' הפורח' ונתקיינו לאומרו ככל כתי' סכסיות ופי' שאיר' גם אורחים וע' פ' רס"ט וכמו שתקנו ג"כ ברכה אחת מפני שבע בשביל המאמרים לכה כה כמו שיתבאר לקמן סימן רס"ט סעיף ח' ונתקיינו. ולמה תמיד ופעם שהיו שם כל הקהל ועל מין קפשו סעיף א' אלא ודאי תקנות חז' אין זזין ממקומן ומקיישין אותן בכל כל פנים וע' סימן ו' סעיף ב' ופי' רס"ט סעיף י' ג' ונסימן כ"ע סעיף ד')

וכ' ש' בכאן שיש ער' ט' א והוא כדי שיענו' אחריו קדוש' ואע"פ שלא נתקנה אלא משום שאינן בקיאים מ' אם אין שם שאינו בקיאים יחזור משום קדושה שלא אמרוה ביחידים בלחש :

י. אם יחידים בקהל מאריכין בתפלתם אין לש' להמתין עליהם אפי' הם חשובי העיר משום טורח ציבור :

יא. וכן אפי' ש' מניין בב' אין להמתין על אדם חשוב או גדול שעדיין לא בא שכוון שיש עשרה ישנה שם השכינה על מי יסתינו עוד :

יב. מי ששכח ולא אמר יעלה ויבא בר' ח' או בה' האז בכל דבר שצריך לחזור בשבילו (וע' ל' סימן רסח סעיף ג') ולהתפלל אפילו שכח ברכה שלימה יכוון דעתו וישמע מש' כל י' ברכות מראש ועד סוף כאדם שמתפלל לעצמו ולא יפסיק ולא ישיח בה ויפסע' פסיעות לאחוריו ויוצא בה ידי חובתו אע"ג דק' ל' שהש' אינו מוציא לא את שאינו בקי שאני הכא שהתפלל לא ששכח ולא הזכיר אע"פ שהוא בקי הש' מוציא :

קכה דיני קדושה וכו' ב' סעיפים

א. ולאחר שסיים הש' ברכה שני' יאמר נקדש בו ולא יאמרו הציבור עם הש' נקדש או נעריצך שהרי הש' אומר אותו בשביל כל הציבור כל רבי' לא הציבור שותקין ומכוונין למה שהש' אומר עד שמגיע לקדושה ואז עונין הציבור קדוש כו' :

ב. טוב לכוין רגליו בשעה שאומר קדושה עם ש' שהרי אומרים נקדש כו' כשם שמקדישין אותו בשמי' מרום ובמרום הוא מקדישין אותו ברגל' ישראל דכתיב ורגליהם רגל' ישראל: בשעה שאומרים קדושה ישאו עיניהם למעלה להגדיל הכוונה גם כן דרך חבה ג' ש' עיניה' נשואות בעיני הש' ועיניו נשואות בעיני' כ' או רצוים להרבין בו ית' וצריך לנענע כל גופו ולהודיעו מאימתי ית' דכתיב וינעו' אמות הספים מקול הקור' ונהגו לנענע ולהודיעו בקפיצה דרך מעלה ונ' לעשות כן ע' ד והחיות רצוא ושוב כמרא' הבזק שפירושו כמו בזק ופרש' רצוא ושוב כלהבם הכבשן שיוצא תמיד מפי הכבשן ומספרת לחזור וליכנס כך כשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטויל למעלה מהן נרתעו מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע ומסמרו להשיב את ראשן ע"ל. והכוונה שרצוין להשיג אותו ית' בחנשא' למעלה וכשיגיעו השנה מה מיד הם משיגים ויודעים שאי אפשר להשיג ית' כי לא יראהו אדם וחי שפירושו אפילו מלאכי השרת לכך הם נרתעות ומיד הם חוזרות י' ד ויסתר משה פניו שלא להשיג יותר מדי וכן אנו עושין כמותם

לבוש התבלת

הלכות נשיאות כפים

דמכניק מתפללה לתפלה שהם סמוכים זו לזו אבל לא מתפלת
 סוסף לתפלה מנחה שהיא לאחר זמן . ודווקא בש"ץ אבל יחיד
 מחזירין אותו בך בשחרר בך במוסף בין במנהגה בך שהיה מתפלל
 בביתו יחיד בין סחי' מתפלל עם הציבור לעולם מהזירק אותו ;
 ד' אבל הש"ץ ששע' בשהתפלל בלחש לעולם אינו חוז' להתפלל
 שנית בלחש מפני שורה ציבור לא סוסף על התפל' שיתפלל
 בקול רם ; והוא שלא סעה בג' ראטונות אבל סעה בג' ראטונות
 חוזר לעול' כמ' שיחיד חוז' וכל דהיינו דווק' כשנוכ' קדם שהשלים
 תפלתו שאין בחזרתו טורח ציבו' כ' אבל אם לא נזכר עד שהשלי'
 תפלתו גם בג' ראטונות לא יחזור מפני טורח ציבור ויסמוך על סה'
 שיתפלל בקול רם ;

הוא דבר שבקדוש וכל דב' שבקדוש אינו בפחות מעשר' כדלפינן
 מונקדשתי בתוך בני ישראל וגו' והכהנים מן הכהנים שנים הם
 בכלל ברכה דכתיב ואני אברכס אמר הקב"ה מי מברך את הכהני'
 אני מברך אותם כשהם מברכין את ישראל לפיכך הם ממניק עשר'
 ואין לזר לישא כפיו אפי' עם כהנים אחר' שאין הצווי אלא לכהני'
 ושמו את שמי וגו' ;

ב כל כהן שאין בו אחד מן הדברים המעכבים צריך לישא כפיו
 ואם אינו עולה לדוכן אע"פ שלא ביטל אלא מצות עשה אחת
 והיא כה תברכו שהיא עיקר העשה אבל מ' מ' הרי הוא כאילו עבר'
 עשה והם כה תברכו אמור להם ושמו את שמי וגו' והוא שיהיה
 בב' כשקוראים ברגלים או אמרו לו לעלות או ליטול ידיו דכתיב
 אמור להם ומחרגמי' בד' ימרחן להך כלום כשיאמרו להם אז ושמו
 את שמי וגו' אבל אם אינו שם או שלא אמרו לו לעלו' או ליטול
 ידיו אינו עובר לפיכך אם הש"ץ הוא כהן ואין דרכו לעלות לדוכן
 מלמדים את הנותנין מיס' על ידי הכהנים שלא חיברו את הש"ץ
 שיטול ידיו היכא דאיכא כתיב אחרים דהשתא לא יעבור אם לא
 ישא כפיו ;

קב"ו דיני מודים דרבנן וכו' ב' סעיפים

א וכשיגיע הש"ץ למודים שוחק הציבור כדי להכניע לפניו ית'
 בשעת ההרהר אע"פ ששחו כבר במודים כשהתפללו
 בלחש חזקין ושוחין עם הש"ץ כדי שלא יראו
 צבופים כמי שהש"ץ מודה לו ואומרים מודים דרבנן
 שנתבאר בסמוך בע"ה ובעוד שאומרים הציבור מודים דרבנן שותה
 גם הש"ץ ומתפלל לפניו ובעוד שהציבור שוחין אומרים מודים
 דרבנן ונקרא מודי דרבנן כפני שהיא תיקון הרכה חכמים כל אחד
 הזוסף על שלפניו והה נוסחו מודים אמרנו לך שאתה הוא ה' אקינו
 ואקי כל כשר וצרינו יוצר בראשית ברכת והודאות לשמך הגדול'
 על שהחיתנו וקיימתנו כן תחיינו וחקיימנו תקבצנו מארב כנפו'
 הארץ ותאסוף גליותנו לחצרות קדשך לשמן חוקך ולעשות רצונך
 בלבב שלם על שאנו מודים לך . כלום נזכה שתקיימנו ותחיינו כו'
 צנכות שאנו מודים לך תמיד ומטעמים לעבודתך ולא ישחו יותר
 מדאי משום דמחזי כיהרא ;

ג כהן שעלה לדוכן פעם אחת ביו' שוב אין צריך לעלות עוד בו
 ביום אפי' אם אומרים לו עלה שהרי כבר קיים המצות עשה
 ביום זה מכאן ואילך תרשו בידו ביו' זה אם ירצה יעלה ואם ירצה
 לא יעלה וכל שדבר זה סברא הוא שאם היה חייב לעלות כל פעם
 שיאמרו לו אפי' אם יאמרו אף פעמי' ביום שיעל' אימתי ווכל לקיים
 שאר המצות או אימתי יעשה צרכיו אלא דאי לא הטיילה עליו
 התורה מצות עשה זו אלא פעם אחת ביום וכן הוא הטעם גבי
 לולב דק'ל כיון שבירך עליו פעם אחת ביו' סגי מהאי טעמא ולא
 דמי לציצית והפליח דק'ל שאם הסירן והסיה דעתו מהם שחייב
 לחזר וללבושן ולברך אפי' ק' פעמי' בשיסירן דשאני התם שאיפש'
 לפרש כוונת התורה שיברך עליה בברך ויהיו עליו כל היו' בלי
 הסיה הדעת ויוכל לעשות כל צרכיו בעודן עליו לפי כשהסיה דעתו
 שהן צריך לחזור וללבושן ולברך עליה מה שאין שייך לומר כן גבי
 נשיאות נפ' ולולב וזה נ' כ' אין סברא כלל לומר שאין הכהן מחויב
 לישא כפיו כל ימיו אלא פעם א' שזה וודאי דעת חיצון הוא ועוד
 אמר' להם כתיב כד' ימרון להן לא מחורתא כדאמרן פעם א' ביום
 ג' ואם ירצה הבהן לעלות לדוכן פעם שנית ביום בציבור אחד
 צ' אם צריך לברך בפעם שנייה אקבו' לברך את עמי ישראל שיש'
 פנים לכאן ולכאן וצ' ועל סעיף כ' ;

ב ואחר שסיים הש"ץ השוכן שמך ולך נאה להודות והוא ביום
 שאין הכהנים נושאין ידיהם כמו שיתבאר בע' היאמר אקינו
 ואקי אבותינו ברכנו בברכת כו' עד וישם לך שלום ואין עונן אמן
 שאינו סוף כרכ' ואין עניית אמן אע"פ בסוף ברכה ואע"פ שנוטין אמן
 על כל פסוק כשהכהני' נושאין ידיהם שאני התם שהכהני' בנשיא'
 כפים אומרים אותו בל' ברכה שמברכת את ישראל לכך נופל לענו'
 אחריהם אמן שהוא ל' קיום ומחזיק שמאמין את הדבר שאומרים
 הכהנים אבל השליח ציבור אינו אומר אוחה אלא בתורה בקשה
 שמתחיל אקינו כו' ברכינו כו' אין נופל אחריו לשון אמן לא כן יהי
 רצון כלומר גם אנו מבקשין ממנו ית' שכן יעשה ויהי כן רצונו ית'
 וכן נוהגין ; ומשע' זה נ' כ' כיון שהש"ץ אינו אומר אלא בל' בקשה
 אין אומרים פסוק ושמו את שמי וגו' שאין זה הפסוק נאמ' בתורה
 בלשון ברכה אלא בל' צווי לכהנים לכך אינו נופל לאמרן בל' הבקשה
 שאומר הש"ץ שאינה מצווה על זה לבקש כן בתפלה ואח' כ' יאמר
 שים שלום שהוא נופל על וישם וגו' מהו אין מנהיגנו לומר אקינו
 ואקי אבותינו כו' שים שלום כו' אלא בזמן שראוי לישא כפים כגון
 בשחרית אפילו בחול כמו שיתבאר לפנינו בע' אבל כשאין ראוי
 לישא כפים כגון במנחת וערבית אין אומרים אהינו ואהי אבותינו
 כו' ולא שים שלום רק אומרים שלום רב על ישראל עמך כו' וביום
 התענית אומרים אקינו ואקי אבותינו גם במנחה . ולא שים
 שלום במנחה בשבת הואיל ויש בה כי באור פתך נתת לנו תורת
 חיים כו' שהיא התורה שקראו בה במנחה בשבת . בלא הארצות
 מנהיגו לומר אלהינו ואהי אבותינו כו' וברכת הכהנים אפילו
 יחיד המתפלל בזמן שראוי לנשיאת כפי' אע"פ שאין נשיאות כפים
 אלא בעשרה זה שהוא בלשון חנה ובקשה אומרים אפילו ביחיד
 כאילו המדינות ;

ד כשאחד מן הכהנים אינו רוצה לעלות לדוכן מנהגם הוא
 שיצא חוץ לב' כשנגיע הש"ץ לברכת כהני' מהו אינו צריך
 לשהו' חוץ לב' לא בשעה שקורא החוץ כהנים ואח' כ' יכול ליכנס
 דשוב אינו עובר כיון שלא היה שם בשעת קריאה מ' מ' נהגו הכהני'
 סלסול בעצמן שלא יכנסו עד שיגמרו הכהנים כל ברכת כהני' כדי
 שלא יאמרו עליהם פגומי' הם אין בב' לא אלא כהן אחד יעלה לדוכן
 אפי' בלא קריאת ואם קראו ולא עלה עובר בעשה אע"ג דכתיב אמר'
 להם ל' רבי פירושו על אהרן ובניו כלום אמר' לה' לכל אח' מה ואם
 הו' נוש' כפיו ואפי' בלא קריא מתברך דכתי' ואברכ מברכך ;
 ה' וכן הוא מצו נשיאות כפי' בתפלה יחלצו מנעליה' ולא יעלו לדוכן
 במנעלים ודבר זה מתיקון חכמי' הוא שתקנו לחלץ המנעלים
 וסעמא שמ' יפסיקו לו רצוע' מסנדרו והוא ילך ריש' לחזור ולקשור
 וחכיריו יברכו והוא ישב כאן ויקשור ולא יברך ויאמרו עליו שחוא
 בן גרושה או בחלוצה ולכן אינו מברך לפיכך יחלץ מנעליו ולא
 יצטרך לקשור ולפי זה לא גזרו
 א' במנעלים אבל בבתי טוקים
 סותר' ליש' כפיו אפי' הם של
 עור מפני שאין בהם רצועו' ולא
 גזרו עליהם וכן נוהגין ואפילו
 הם קצרים ואינם מגיעת אלא

הלכות נשיאות כפים

קכ"ז דיני נשיאות כפים ואיזו רברים פוסלי'
 בכהן ובמה סעיפים ;

א ואם תאזכר שנהגין כו' לישא כפיהם כמו שיתבאר בסימן זה
 בע' ה' שאין כפיהם ואין נושאין כפיהם בפתות מ' שהרי

עד הארכובה מפני שאין מדקדקין כל כך עליהם לקושרן ;
 אבל מנעלים אסורים אפילו אין בהם רצועות דעל סתם מנעלים
 גזרו ולא פלוג רבנן . ויש מחמירין אפילו בבתי שוקיים של עיר
 אם הם קצרים שרומים למנעלים ;

ואח"כ

הג"ה וי"א ע"פ שגילין לקשרם עם
 במקום ארכובה כדנוספת לל'
 חיישינן דלא חיישינן שמת' יש לקשרם
 אלא כשנספק' רצועות מנעליו חכמי' שגב'
 חוץ לו ומתלככות עליו כשנכעלו מתקרא'
 אכל כהתרת רצועה שקושר בה שתי שוקי'
 דלית בה גמלי' כולי' הוי' לא חיישינן לה ;

ואחר כך ישול ידיו שנ' שאו ייכס קודש וברכו את ה' כלומר כשתשאו ידיכם קדשו אותם בתחילה והיינו נטילה ואח"כ ברכו את ברכת ה' והיא ברכת כהנים :

ואע"פ שנשל ידיו שחרית וחזור וקדש אותם קודם הנשיאות בפנים דקרא תקף לקדש ברכ' משמע ונטילה זו צריכה להיות עד הפרק שהוא מקום חיבור היד והזרוע כמו שהיו מקדשין בשעת עבודה דדוכן נמי עבודה מקרי והלויים יוצקין מים ע"י כהני דכתיב וקדשת את הלוי וגו' וכתיב גם את אהרן משה לוי וגו' שכס אכר הקרב אוחך וילוו עליך וישרתוך וגו' ואמרו בזהר מאי וגם לא ה' ק' כיון שהם קדש יוסיפו קדושה על קדושתם לקדש הכהנים על ידם לפיכך גם הלויים יקדשו ידיהם קודם שיוצקין ע"י הכהנים הא"ל כ' איך יוסיפו קדושה והם אינם קדושי' מיהו אם נטלו ידיהם שחרית אין צריכין לחזור ולישול ידיהם עכשיו כשיוצקין ע"י הכהנים דכב' קדושי' הם וכיון שצריכין הכהני' נטילה לנשיאת הפנים מאסמכת' דקרא י' א צריכין גם כן לברך על הנטילה ע"י ו' א שאין צריך לבר' אם נטלו ידיו שחרית וכן נוהגין :

וכשמחיל הש"ן רצה כל כהן שהוא בכ"ה יעקור ממקומו לעלות לדוכן ואף אם לא יגיע לט"ם עד שיסיים הש"ן רצה שפיר דמי אבל אם לא עקר רגליו לרצה שוב לא יעלה שנא וישא אהרן את ידיו ויברכם וירד מעשות החטאו מה להלן היתה ירידת' תכף לעבודה דה' דקרא מיד אחר שעשה את החטאת ירד וברכ' אף כאן צריך לעקר רגליו וללכ' מיד בעבודה שהוא תחל ברכ' רצה' ו' וכשעוק הכהן את רגליו לעלו לדוכן אומ' י' א ו' א שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל ברכ' שלימה ולא יהא בה מכשול ועון מלטה ועד עולם ויארץ בתפלה זו עד שיכלה אמן של הודא מפי הציבור כדי שיוכל לסמוך לה הברכ' של ברכ' כהני' : ועליון לדוכן ועומדן בדוכן שם פניה' כלפי ההיכל ואחוריה' כלפי העם ואצבעותיה' כפופי' לתוך כפיה' כלומר שעדין לא יפרסו בפניה' עד שש"ן מסיים ברכ' הודא' ואח"כ יאמר הש"ן וכן כל הציבור עמו בלחש אקינו ואקרי אבותינו כו' עד האמו' מפי אהרן ובניו ואז אם יש שם לפחו שני כהנים אומר הש"ן בקול רם מלת כהני' כדי לקלות אותם כדכתיב אמור להם כד' יימרחו להן ואח"כ חזור ואומר הש"ן וכן הציבור עם הש"ן עם קדושיך כאמור בלחש ואם אין שם א' כהן א' אין קורא לו לא יאמר הכל בלחש עד כאמו' והכהן עצמו מחזיר פניו בלא קריא מדכתיב אמו' להם לפני משמע ואע"פ שאמרנו למעלה דאמו' להם לאהרן ולבניו נאמ' כלו' לכל אחד מהם משמע ודאי זה הוא משמעו פשוטו ואין מקרא יוצא מידו פשוטו ועיקרו אצלו לכהן אחד אם קרא לו ואינו עולה עוב' בעש' הוא דאמת אבל לענין שיעלה מעצמו שלא יקראוהו כשהוא יחיד הוא דרש ואסמכת' בעלמא הוא ועוד נ' ל' לפי מנהגינו שעת' נכון הוא שאין קורין לאחד לפי שגם כשקוראין אותם כשהם שני' או רבי' על הדרך שכתבתי שאומר בלחש עד ובניו ואח"כ בקול רם אומר כהנים לבוונת הקריאה אין זה קריא' ממש שעיקר המלה לא לזו נתקן רק לתיקון נוסח הברכה (כדאית' לעיל סימן קכ"ז סעיף ב') ועיקר קריאתו היא בתחלה כשאוטרים להם הלויים שישלו ידיהם שהיא קודם רצה ואיכ' מ' דס' ל' הכי שצריך לקרות אותם קודם שיעקרו רגליהם וא' כ' כשהוא יחיד היאך יקראוהו אם יאמר כהן בקול רם לא הי' נופל אחריו עם קדושיך כו' ואם לא יאמרנו הוה משנה ממטבע נוסח התיקון ששבעו חכמים ואם יאמר כולו ואח"כ יקרא כהן הוה חפסק בתפל' לפיכך סומכין על מדרש דאמור להם לשנים ולא לאחד ואין קורין לאחד נ' ל' :

וכשמחזירין הכהנים פניהם כלפי הע' כנרכין על המצוה כמו שמברכין על כל מצות ואומרים ברוך אתה יי' א' ה' אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה :

הג"ה ואע"פ שכשמחזירין פניהם כלפי העם אז אחוריהם כנגד ההיכל כלפי שכינה אין ככך כלום כדי שתהא אימי' כיבוד עליהם :

ומגביהן ידיהם כנגד כתפיהן כדכתיב וישא אהרן את ידיו שנשא אותם למעלה ואמרו חכמים שאין צריך יותר למעל' סכנגד כתפיהם שזהו נקרא נשיאות למעלה ר' ל' למעלה מסקים

יצאיתו מן הגוף דהיינו הכתף שע"כ אין פירושו למעלה מראשו דא"כ הוא מגביהן למעלה מן הצינ' וזה ודאי אי אפשר שהרי שם המפורש היה חקוק בצינ' והיאך יגביה ידיו למעל' משם המפורש ויגביה ידו הימני קצ' למעל' מן השמאי' דידו כתי' גבי אהרן משמע ידו אחת יגבי' יותר מהאחרת ואין לומר שר' ל' שלא ישא לא אחת דהא ידיו קרינן ל' רבי' הא כצד לא מגביה שתייהן ומגבי' אח' יות' מחברת' והיא הימין וכן ראוי להיות ע"פ הקבלה ופרשטין ידיהם וחולקי' אצבעותי' ומכווני' לעשו' ה' אורים דהיינו בק' ב' אצבעו' לשתי' אצבעות אור אחד ובין אצבע' לגודל אור אחד ובין אהל' לגודל אור אחד ויהיו בין הכלה' ע"פ המדרש מצין מן החרכי' פי' שהשכיני' למעל' מראשיהן ומצין מבין חרכי' אצבעותיהם שהם ה' וזהו שנ' בן החרכים ה' חרכים ופורטי' כפיהם כדי שיהיה תוך

כפיהם כנגד הארץ ואחורי ידיהם כנגד השמים :

והש"ן מקרא אותם מלה במלה כדי שלא ישעו ואסמכות אקרא שכן אמרו במדרש אמור להם מלמ' שהש"ן פקרת אותם ואין זה הפסקה לש"ן בתוך התפל' שהרי נוסח התפלה הוא מקרא ומתחיל להקרות יברכך והם עונים אחריו מלה במלה עד שיסיימו פסוק ראשון ואז עולין הקהל אמן וכן אחר פסוק שני וכן אחר פסוק שלישי :

ואין מברכין לא כל הקדש ובמיד' ובנשיאות בפנים ובקול רם וכולהו אסמכו' אקר' דכה' תברכו וגו' כה' תברכו כלום' כמו שאני אומר והיינו כל' הקדש ובמיד' שאין למעלה לא ישיבת כו' לא עמידה ובקול רם שכן קול ה' כבח' וגו' ונשיאות כפיים כבר למדנו מירש' אהרן את ידיו וגומר :

ואח' שיסיימו הכהני' ברכתם עונים הציבור אמן ואז מתחילין הציבור וגם הש"ן לומר בלחש שים שלום עד וחיי' ושלום ואז מתחיל הש"ן בקול רם ושוב בענין כו' והכהני' מחזירין פניה' להיכל ואומרים רבון העולמי' עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה' מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל ויאריוכו בתפלה זו עד שיסיים הש"ן שים שלום כדי שיענו הציבור אמן על שניהם יחד ואם אינם יכולין להאריך כ' ב' יאמרו אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושםך שלום י' מלפניך שתשים עלינו ועל כל עמך ישראל ברכה ותמים ושלום ומתכוון לגמור עם החזן :

ואין הכהנים רשאי להחזיר פניה' להיכל עד שיתחיל ש"ן שים שלום כו' ואינן רשאי לבקו' אצבעותיהם עד שיחזרו פניהם שכל זמן שפניה' כנגד העם יהיו ידיהם פרושות לחלו' עליה' הברכה ועומדים שם ואינם רשאי לעקו' משם עד שיסיים ש"ן שים שלום שהכל ענין אחד הוא עם ברכת כהני' וי' א' שצריכין להמתין עד שיסיימו הצבור לענות אמן אחר שים שלום וכן המנהג דק' ל' שגם עניית אמן היא מן הברכה ולא נקרא סיו' הברכה עד שיפסוק האמן מפי הציבור :

וכשמחזירין פניהם בק' בתחיל' בין בסוף לא יחזירו אלא דרך ימין שכן אז' ל' כל פינות שאת' פוג' לא יהו אלא דרך ימין וילפינן לה מהקיף המזבח :

הג"ה וזהו הטעם דכשמוציאין סית' מהיכל' להוליכו' אותו דרך צפון וכשמחזירין אותו מהתיבה לחיכל' מוליכיים אותו דרך דרום כדי לקיים כל פינ' וכו' כי ההיכל הוא כמזרח והתיבה כמערב וכשמוליאין אותו מהיכל' האומץ אותו מחזיר פניו לקיבה' ואחוריו לחיכל' כמלא' שיד ימינו ללד' צפון וכשמוציאין אותו מהתיבה להוליכו' להיכל' כמלא' שיד ימינו ללד' דרום ושייך מקיפין הפיכה' כימו' המג' העומדים כמזרח' מנפון למערב' דרום מזרח' לפי שהמקיפין אחוריהם לחיכל' שהוא כמזרח' כמלא' שיד ימינם ללד' צפון והעומדים כמערב' מקיפין מזרח' וכו' לפי שאחוריהם למערב' כמלא' שיד ימיני' ללד' דרום ועל ס' קמח' סעיף ז' וס' ית' ה' סעיף א' וכסימן תכ"א סעיף י' וסימן תרע"ו סעיף ה' :

ומת שכתב כאן הג"ה איזה צד נקר' פנייה דרך ימין נ' ל' שיש לפקפק עליו ואין טועין העושין איפכא ועיין במה שכתבתי בהלכות סוכ' בהקפת המגדל עם לולב וערבה וגם במה שכתבתי בהלכות חנוכה גבי אדלקת הנירות כשיוודקן ויילכו על מקומם לא יענו במנעלים הסטונפים ואם נגעו ישלו ידיהם לתפלה שיתפללו אח"כ :

יורה ב' אין

הג"ה ועו' רמז הכתוב במל' דכתיב אמור מלא בניו קס אותה וי"ג וסי' אותה כתוך כה' ויהיה כוה' ל' מלון וזהו שצוים כידים חלונות נעוד ט"ל שפקתים האלכנעות חו"ל ס"י שלימת שכינה עליהם כאלו הם מתפללים :

לבוש התכלת הלבוש נשיאות בפנים

כה בית הכנסת שכולם כהני אש יש שם יותר מעשר' היתריש מעשרה יעלו ויברכו והעשר' עונק אחריה' אמן : ואם אינם לא עשרה כולן עולין לדוכן שאם יעלו קצתן ררי לא נשחירו כאן עשרה ולא חשבו לברכה לענות עליהם אמן לחודיהו ואע"ג דק"ל ברכ' כהני' בי וכהני' מן המנץ שאני התם דישראים הם המשלימין המניין והם העונק אמן אב' הבא דכול' הם כהני ואין כהני' ישראל לא חשיבו לברכ' לחודיהו לענו' אמן אא' כ' העונקיהם עשרה הלב' כולם עולין לדוכן ולמי מברכים לאחיהם שבשרות ומיעונם אחריה' אמן הנשים והטף :

כו ובשעה שמברכין אין לעם לומר שום פסוקי' ששוב להם יותר שיטתקו ומכוונין לברכה שמברכין אותם הבהני' ואם אומר' פסוקי' אינ' יכולין לכיין לברכ' וי' א' עכשיו שמנגנין הכהני' ומאריכין הרבה אין קפידא לז' פסוקי' אך יותר טוב שלא לאמרם מיהו רבון העולמי' אומרם בשעה שהכהני' מנגנין ד' דושמך - ודווחניך ל' דטלוס דהת' כבר סיימו כל אותם הברכה ואינם צריכי' העם לכיין עוד למה שיאסרו הכהני' וגם הבהני' בזונת' באותו ניתח שמאריכין פרי שיוכלו העם לומר רבון העולמי' אני שלך וחלומתי שלך כו' :

כז כבר כתבנו שתיקון ברכת כהני' בחפל' אינו מעיקר התפלה לפיכך כהן שלא התפלל עדיין ומצא ציבור מתפלל נשאל כפיו ואין התפלה מעכבתו :

כח וכן כהן שנשא כפיו והלך לב' ה' אחר' ומצא ציבור אחד שלא הגיעו עדיין לברכה כהנים יכול לישא את כפיו פעם אחרת : ואין בזה משום כל תוסוף לא שעוש' המצו' פעמיים אבל אם תוסוף ברכ' כגון שמוסוף על ברכת כהני' ברכ' יוסף ה' עליכם ככם וגו' זהו אסור ועוב' בכל תוסוף : ועל סעיף ג'

ל או הן שפוסלין לישא כפיהם מי שיש לו סוס כפניו או בידו כגון שהם בהקניוח או שהם עקומות שנתקמו אחרוני' או לצדדן או שהם כפופי' או עקושות והוא שאינו יכול לחלק אצבעותיו לא ישא את כפיו ולא שמו' מו' שאין מומין פוסלין לדוכן לא מפני שהע' מסתכלין בו ומשתוממי' עליו ויסתחו דעתן ולא יוכלו לכיין וה' כהן שיש בו מומין בגליו במקום שעולין לדוכן בלא כתי' שוקיי' שיוכלו להסתכל גם ויסתחו דעת' זבלגן והוא מי שבידו חרד על זקנו וי' א' שענינו זולפות דמע' וכן סומא אפי' אינו סומ' לא בא מפניו לא ישא את כפיו שהם מסתכלין בו ומסתחין את דעתן ואם היה דש בעידן כלו' שהבל מכירין בו שיש בו אותה המו' וסורגין עמו יכול לישא את כפיו ואפי' הסומא משתי עיניו וכ' ש' שא' המומין שזכרנו וכל ששחה בעירו ל' ויס' מיקרי דש בעירו שרצה לדור שם ולא דווקא לדור להשתק' להיות מבני העי' לא אפי' בא לעיר להיות שם מלמד או סופר או משרת' שנ' או חצי שנ' חשוב דש בעירו כל יום אבל אם לא הלך שם לא באקראי ושהה שם שלשים יום לא מוקרי דש בעירו :

לא י' א' שאם מנהג המקו' שישלשלו הבהני' סלית על פניהם אפי' יש בפניו ובידו כמה מוסין ישא את כפיו ואין נוהגין כן :

לב היו ידיו צבועות מססים ופיאה והם מיני צבעונן לא ישא את כפיו מפני שהע' מסתכלין בו ואם רוב העיר מלאכתן בכך אין הדבר חידוש בעיניהם ואין כסהכלין בו לפיכך יכול לישא את כפיו ואם הוא דש בעירו אפי' אין רוב בעיר מלאכתן בכך ישא את כפיו :

לג מי שאינו יודע לחתך האותיות כגון שאומר לאלפין עיינת ולעיינת אלפין וכיוצא בזה לא ישא את כפיו שהרי משנתבאר במשמעו לשון הברכה ועוד אפילו את' ל' הרי כוונתן הגנה מ' העם מחסידין בשמעם ומסתחין דעתם :

לד כהן קטן שלא הבי' שתי שעריו אינו נוט' כפיו לבדו לל' שהרי אינו מצו' אבל עם כהני' אחרי' שהם גדולים יכוד לישא כפי' ללמוד ולהתחנך ומשהביא שתי שעריו נושא כפיו אפי' לבדו שהרי הוא גדול ומיהו דווקא באקראי בעלמ' כדי לאחזקו נפשיה בכהנים אבל לא בקביעו' כמו הש' מפני כבוד ציבור עד שיתמלא זקנו אבל אם נתמלא זקנו יכול לישא את כפיו אפי' יחיד ובקבע' וכל שהגיע לשני' שראוי שיתמל' זקנו אע"פ שלא נתמל' קרינין ביה נתמלא זקנו שאין הבל יודעין שעדיין לא נתמלא ואין כוונתו לציבור :

לה כהן שהעם סרנגין אחריו שהוא שופך דמי' כיון שלא נתברר הדבר ישא את כפיו אבל אם בידוע שהרג את קנפשו אפילו בשוגג לא ישא את' כפיו אפילו עשה חטונה דכתב

אין הקורא שקורא כהנים רשאי לקרות כהנים עד שיכלה אמן כפי הציבור ע' אמן שעונק אח' ברכת הודא ואין הבהני' רשאי להתחיל בברכ' אשר קדשנו בקדושתו של אהרן עד שיכלה דיבור התיב של כהני' מפי הקורא ואין הציבור עונק אמן על ברכת בקדושתו כו' עד שתכלה ברכת בקדושתו של אהרן מפי הבהני' ואין הש' י' מתחיל להקרו' לכהנים יברכך עד שיכלה אמן של ברכת קדושתו של אהרן מפי הציבור ואין הבהני' רשאי להתחיל יברכך עד שתכלה סלת יברכך מפי הש' י' המקר' וכן בכל סלת ומלה של ברכת הבהני' ואין הציבור עונק אמן את' כל פסוק ופסוק עד שתכל' הרב מפי הבהני' ואין הש' י' מתחיל בשי' שלו עד שיכלה אמן מפי הציבור וכן כך מתחילין הבהני' לו רבון העולמי' כו' ואז עונק הציבור אמן עלברכ' ש' שלו של הש' י' ועל רבון העולמי' של הבהני' ביחד :

יז אין הש' י' רשאי לענות אמן אחר ברכה של כהנים שמא תתבלבל דעתו ולא ידע איזו ברכ' יש לו להקרו' פסוק כ' או ג' :

יח ומטעם זה ג' אם הש' י' הוא כהן ויש שם כהני' אחרים לא ישא את כפיו שמא תסרף דעתו מחמת אימת ציבור ולא יוכל להזור לתפלתו לא הוצ' עושד ושותק ואת' שאינו כהן מקר' אבל ה' צו כהן אחר לא יקרא' יבא יאמרו עליו שהוא פנים כן גרשה או כן חלוצה כיון שהוא קורא לאחרים כהנים משמע שהוא אינו כהן ויאמרו שאינו כהן אלא פנים לכך שותק הש' י' ואחר שהוא לוי או ישראל מקרא' וכן משמע לישנא דאמור' להם ר' ל' לכהנים משמע שהאומ' שהו המקר' אינו כהן מיהו אין עיכוב בדבר :

כא ואם אין כהן ישראל שיוכל להקרו' יכול להקרות אפי' כהן שאין זה לימרגמו שעיקר הפסוק לא למקרא אתי רק ללמוד שעוב' בעש' אם אינו עול' כשקורין לו כדאמרן לעיל סעיף י' ולפיכך יתירו את הגנות מים שלא יאמר לש' י' סול ידך לעלו' שלא לעבו' בעשה כשלא יעלה ואפי' אם אין שם כהן לא הו' לא יעלה לא אם כן מוגבש הוא שיוכל לחזו' לתפלתו בלא שידוף דע' ואם הוא מוכתח בכך ואין שם כהן לא הוא ישא את כפיו כדי שלא תתבלל הנשיאו' כפים - ואם הוא רוצה לעלות ביצד יעש' יעקיר רגליו שם בעבוד' משום דאמרינן כל כהן שאינו עוק' רגליו בעבודה כדי לעלות שוב אינו עולה לפי יעקו' רגליו מעט בשעת עבודה לעלות ויעמוד ויאמ' עה ולך נאה להתרוח ואז יעלה לדוכן ויאמ' ברכ' בקדושתו של אהרן בלא קריאה ויקרא לו אחר כל ברכת כהנים ואחר כך חוזר הש' י' גמסיים שים שלום כו' אם הוא בטוח שלא יסרף ואם אינו בטוח מעלה מתמת שלא תה' שם כהן אחר ושלא לבטל נ' יכול המקרא' לפיסי' גם שים שלום כו' והוא שיכוין המקרא' בלבו אל כל התפלה משעת שהתחיל הש' י' וזו' הוא שוב יותר שישי' הוא משיסיים הש' י' שנסרף ההואיל שכונן הו' ליה כאילו התפלל כל הזר התפלל' דשומע בעינהו ותריו לא שח בכל' התפלל' ומוציא הקהל בברכה שים שלום אבל אם לא כיון בכל' התפלה לא יוכל להוצי' הקהל בכרכ' שים שלום והוא כאילו לא התפלל מתחיל עד כאן והואיל שלא פיקאבל להקרו' לבדו יכול אפי' לא כיון שאין ברכ' כהני' מעיקר התפלל' מיהו גם להקרנת טובה תא שיכוין לבו לתפלת י' מתחלה עד סוף :

כב בצידי המנגנים ברכ' כהני' הרי או משובחים שכן כל הברכו' והשבחות נאמרן בהלל וזמרה וכל מה שמנעימים בזמרות הוא יותר טוב מ' - ויהרו שלא ינגנו בכל ברכת כהנים אא ניגון אחר מתחלה ועד סוף אבל לא ינגנו כ' או ג' ניגוני' כגון בכל פסוק ניגון אחר וכל שכן בכל חובה דאיכא למיחש לשירוף הדעת :

כג ובשעה שהכהנים מברכי' את העם לא יבישו ולא יסחור דעהם ולא יסתכלו בידיהם על כן נהגו לשלש' הסלית על פניהם וידיה' חזק' לסלית כפי' שלא יסתכלו הג' זה העם כזמן הזה אבל בהם ויבאו לירי' היסח דעת' לא יהיו עיניהם כלפי' משה כמו שעוש' בתפל' ככהנים ענין כהן ומס' התם דהיינו דווקא כזמן שכל' קיים והיו עומדים על דוכנם ומברכי' את העם בשם המעורש ועיל' מ' ק"ל :

המקבליהם הברכו' יכונו לה ויהיו פניהם כנגד פני הבהני' המברכי' אות' לקבל הברכה ולא יסתכל בהם ג' כ' שלא יבא לירי' היסח דעת' כד' עם שאחורי הבהני' אינם בכלל ברכה אבל שלפניה' ומצידיה' אפי' מחצ' של ברזל' אינם מפסק' ולא אחריה' נמי אם הם אנוסי' כגון עס שבשדו' שה' טרודי' בפלאכת' ואיני יכולין לבאהם בכלל קר' :

לבוש התכלה

הלכות נשיאות נפים

אלקינו ואלקי אבותינו שים שלום וחסידים בהדי ש"ן כדי שיענו הקהל אחריו אמן דוכן הנזכר בכל מקו הוא איצטב בלשונו שמעא ורצו לומר האצטבא שעומדי עליה הכהניכבשה שמברכך ולכך אומרים עולין לדוכן כלומר עולין על האצטבא לברך את העם :

קלא דין נפילת אפים וכו' סעיפים

א ולאחר שסיים חש"ן חזרת התפל נופלין על פניו ומתחנני וסנהנינו לומר בתחנה סומור ו'ה אל באפך תוכיחני ונומר ומתחילין רחום וחנן חסאתי לפניך מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני ה' אל באפך תוכיחני וגו' ואין לדבר בין חפלה לנפילת אפי שכן קבלו ר' ל שאין התחנה מתקבלת כל כך לא מיד אחר החפלה דכולה כחפלה אריכתא היא וכשנופל על פניו לא ישח לפניו ממש שנראה כמשתחוה כנגד הרצפה שהוא אבן ציורית שא סר התורה לא שמן התור אינו אסור לא השתחו' בפישוש ידי ורגלים ובדיכוכ פניו לקרקע אבל חכמים אסרו כל השתחויה שכנגד הקרקע ממש אפי בלא פישוש ידי ורגלים משום אבן משבית ואפי אין שם רצפה לפיכך יטה לאחת מן הצדדין או לימין או לשמאל יש נוהגין להטות על צד ימין ונותני טעם למנהגם משום דכתיב שויתי ה' לנגדי תמיד וכשמוטה על ימינו והשכינה כנגדו אז שמאלי תחת לראשו וימינו תחתני ויש נוהגין לתטות לצד שמאל וטעם משום דהסיבת שמאל שמה הסיבה שהיא הסיבת בני חורין ומלכים הלכך באותו צד שהו נראה כבן מלך ואיש חורין צריך ליכנע לפני המקום ית ויש עושין פשר ואומרי בשחרר כשיש לו תפילין בראשו ובשמאלו יש הצד ימין משום כבוד תפילין ובמנהג על או כשאין תפילין בשמאלו יטה על שמאל ואני שמעתי הפשרה שגם בשחרית כשיש תפילין בשמאלו יפול על יד שמאלו לא שיטה ראשו מעט לצד ימין ובמנהג יטה ראשו לצד שמאל וכן ראיתי נוהגין וכדראוי לנהוג שגם לפי הקבלה יש בו סוד ולאחר שנפל על פניו יגביה ראשו ויתחנן מעט מיושב כל מקום ומקו לפי מנהגו ומנהגינו לוב ואנחנו לא נדע בו והטעם שאומרים ואנחנו לא נדע מה נעשה כו לפי שעד עכשיו התפללנו בכל ענין שיוכל אדם להתפלל בישיבה ובעמידה ובנפילת אפי כאשר עשה משה רבינו ע"ה דכתיב ואשב בהר וכתיב ואנכי עמדתי בהם ונומר וכת"ב ואתנפל לפני ה' ומאחר שאין בנו כח להתפלל בענין אחר אומרים ואנחנו לא נדע כו :

אבל בחתן אין אומרי ההחנן אצל החתן כל אותו היום של החופ' דכוליה יום שמחת הוא כיהו דווקא ביום החופה ולא יותר ;
ה אם חלה מילה כתענית ציבור מחפליין סליחות ואוכרים ודויו ואין נופלין על פניהם ואם הוא יום באוה אין אוכרים והוא רחום ;

ו נהגו שלא ליפול על פניהם לא בש"ו ובאב ולא בש"ו בשבט ולא ברח ולא בחנוכה ולא בפורים ולא בל' בעומר שכל אלו ימי שמח הם כמו שיתבאר בכל אחד במקומו בע"ה . (וגם ל' ח' אוקרי נוועד וע' ל' סימן ת' ד' סעיף ב' וכן חנוכה משום דקרינן בני הלל וע' ל' ס' תרפ"ג) ובכל אלו אין נופלין ג' כ במנחה שלפניהם שסמוכה להם גם אין נופלין בעי' כ ולא בער'ה אפי כשחריח אבל במנחה שלפניה' נופלין וטעמא יתבאר במקומו בע"ה ;

ז גם אין נופלין בכל חדש ניסן ולא כחחלת ר' ח סיין עד אחר שבועות ולא בש"ו ולא ביני' ה' לסוכות שנהם נשלם בניין ב"ה וכל אחד יתבאר במקומו בע"ה . איאדם חשיב ראשי ליפול על פניו אלא אם כו ב' שוח' שיענה כיהושע בן נון ודווקא כשמתפלל על הציבור ובפני הציבור דכסיפא ליה מילת אם לא יענה שמהרהיך אחריו שאינו ראוי ליענות אבל בינו לבין עצמו או כשנופל עם הציבור בשעה שכול נופלין לין כו וכל אד אסור ליפול על פניו בפישוש ידי ורגלים אפי אם אין שם אבן משבית נזירה משום אבן משבית אבל אם נוטה קצת על צידו מותר אבן משבית וכן עושין כו' כשנופל על פניה' בשע' שאומרי והכהנו והע' כו ונוהגין עו להציע עשבים בב"ה כו' כדי להפסיק בין פניהם ובין הקרקע ;

קלב דין קדושת ובה לציון וכו' סעיפים

א ואת' כ' אומר הש"ן חצי קדיש על פסוקי התחנה כדי להפסיק בינם ובין הפסוקי שיאמרו את' כ' אומרי אשרי ולמנצח וסדר קדושה ואת' כ' קדיש אחד על כולם ונ' ל טעמא דכיון שצריכך לומר אשרי ג' פ' בכל יום כמו שקבלו ר' ל ואמרו כל האומר תהלה לרוד ג' פ' בכל יום מובטח לו שהוא בן ע'ה והנה הפעם הראשון סדרוהו בזמירות קוד' התפלה כמו שנתבאר לעיל סי' נ' א תקנו הפע' השנית מיד אחר התפלה והתחנונו הסמוכי לה וכדי להפסיק בו בין חתפל' וסדר קדושה צרפיהו להתחלת סדר קדוש כמו שעשו באשרי של פעם ג' שצרפיהו להתחלת סדר מנחה כדי שיהא נאמר אשרי ג' פ' ביום ולא בלילה שאין זמן תהלה בלילה כידוע ליודעין חן ולכך לא צרפיהו לתפלת ערבית כן הטעם שאמרנו שצרפיהו להתחלת סדר קדושה כדי להפסיק בו בתפלה וסדר קדוש ג' ל' כ' שהוא טעם נכון למה שנתפשט המנהג שבשבת וי' ש' אומרי אשרי על הבימה קודם החזרת הס' ת למקומו בפני שבו כיום יש בו קריאת התור והיא מפסקת בין תפלת מוסף לתפלת שחרית ואין צריכין אשרי להפסיק וגם אין אומרים סדר קדושה לפני העמוד עד למנח לפיכך אומרים אותו על הבימה במקום שקראו בתורה ואע"ג דביומא דחול אפילו כיום שיש בו קריאת התורה להפסיק בין התפלה לסדר קדושה כגון בב' ור' ח' וז' ה' חנוכה ופורים אומרים אשרי לפני העמוד אחר החזרת הספר למקומו היינו משו כיון דמ'ס יומי דחול מיקרו לא חלקו ביניהם לשאר יומים דחול לצרפו לסדר קדושה מש"כ בשבת וי' ש' שאין בהם סדר קדוש בשחרית לפי הנהגתו לאומרו על הבימה מ'ס הקדיש השייך אחר אשרי דשבת וי' ש' מאחרק עד שמהזירו הס' ת למקומה ויעמוד החזן לפני העמוד להתחיל בחפל' מוסף כדי להודיע לעם שכבר הכניסו הס' ת והגיע זמן להתחיל בתפלת מוסף וכמו שאכתוב איה טעמא לקמן בסוף קצ' ב בקדישים של קריאת התורה במנחה בשבת וביומי דתענית ולקמן בסוף רפ"ו נכתוב בע"ה עוד טעמא אחר בשם ר' ת למה שאומרים אשרי על הבימה בשבת וי' ש' אבל טעם זה נל' נכון לפי הפשט נחזור לסדר היום והקנו להקדים ג' כ' מזמור יעקב יי' כיום צרה לסדר קדושה מפני שנתקנה ע'י הצרה ובזמן צרת' כמו שיתבאר בסמוך ג' ה' ה' ל' שמשעם זה ג' כ' אומרי' למנצח אפי' בימים שאין אומרי בהם תחנון מפני ששייך לסדר קדושה חזן מ'ר' ח חנוכה ופורים וערב פסח וערב י' כ' שכל אילו ימים טובים הם יותר משאר ימים כמו שיתבאר טעם כל אחד במקומו בע'ה ואע"פ שאומרים בהם הסדר קדושה

ב אין נפילת אפי' לא במיושב ולא מעומד שכחו ההכנעה יותר וגם יש בו סוד י' א שאין נפילת אפי' לא במקו' שיש ארון וס' ת בתוכו אבל אם אין שם ארון וס' ת אוכרים התחנון בלא כיסוי פנים וכן נוהגין וסמכה אקרא דיהושע דכתיב ויפול על פניו לפני ארון ה' וחצר כ' ה הפתוח לב' ה או בשעה שהצבור מחפליין אז אפי' יחיד בביתו אומר תחנה בנפילת אפים כן כתב מורי מהרמ"י ז' ל ולא ראיתי נוהגין ואיפשר שכונתו לומר יחיד בביתו דומיא דחצ' כ' ה ד' ל' שנית היחיד הו' סמוך ל' בה וישמע שם כשהציבור מחפליין ;
ג אין נופלין על פניה' בלילה והטעם כי הנפיל אפי' היא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין ואם היו נופלין בלילה היו מנבירין כחה והיו כמקצין בנטיעות ח'ו כידוע ליודעים חן ובליילי האשבורת נוהגין ליפול על פניהם ונ' ל טעמא מפני שהוא קרוב ליום ומדת היום שהוא מדת הרחמים ממשמש לבא ולהתחבר ואין כאן קיצוץ והמשכיל יבין וידום ;

ד ונהגו שלא ליפול על פניהם וגם שלא לומר מזמור התחנון לא בב' האבל ולא בבית תחתן אפי' כשיש שם ס' ת ולא בב' ה' ביום שיש בו מילה ולא כשיש שם חתן בב' ה' ונ' ל שאין כחולס טעם אחר כי הטעם בבית האבל כשע' שאין נפילת אפים בלילה שלא להגביר כח הדין ח'ו כי האבל כבר מדת הדין מתוח כנגדו והוא כמו קיצוץ ח'ו והטעם בחתן ומילה מפני ששרוי נשמה ועת התעוררו ובמדת הרחמים כמו בשבת וי' ש' לכן אין נופלין שלא לעורר מדת הדין בעת הרחמי ודווקא באותו ב' ה' שהחתן או חמיל' שם אבל בבתי כנסיו אחרו שיש בעיר אומרי שם תחנון באותן בתי כנסיות שאין תחתן או המילה שם ובמילה ג' כ' דווקא בשחרית בחפלה שימולו בה י'ה' ל' נ'ק אין נופלין אבל הסנחה בב' ה' או אפי' אותם המתפללים מנחה בסעודה בבית המיל' אצל התינוק אומרי התחנון מפני שאין שריון כל כך בשמחה אחר שכימול התינוק משום צערא דינוקא

לבוש התבלת הלכות נשיאות בפנים

אם הוא שבת או ב"ט שאומרים חמש מגילות או אחר דדשה וא"כ אין לכולם לומר קדיש יתום כי אינו מעיל להם שיהלוקו בענין זה שהאחד יתפלל ערבית והשני יאמר קדיש יתום וכו' בשחרית זה אינו דהא מרגלא בפומי דאינשי דקדיש יתום עיקר א"כ כשחזמן כך שיהיו אוד יתפללו נסתפיל ערבית של סיום יום התענית ויאמרו קדיש יתום שאחריו וכן מי שלא היה לו פנאי לבא לב"ה ביום יאר צייט שלו כגון שהיה בדרך יכול גם הוא להתפלל בערבית שאחר התענית ולומר קדיש שאחריו אבל אם בא קודם תפלת המנחה והתפלל אות או אמר קדיש על הפת שוב אין לו שום זכות בתפלת ערבית ובקדיש יתום שאחריה וביום שיהיו ג' קדישות היאר צייט זכה בכלן והיב שיש הרב בני אדם מאיש אהד ויש ג' כ אחד שהוא יחיד לאביו ואבל עליו אז יתלוקו כול כגורל יחד ולא השכינן אותן חרבת בני אדם שמאיש אחד כאיש אחד כי כולם חייבין לומר קדיש בשביל כבו אב ואם יש מי שרגיל להתפלל והשני אקרגיל להתפלל או יש קטנים שאין יכולין להתפלל עם הקדישות יתומים יתלוקו בשות כי בשביל שזה יודע להתפלל אינו ניגרע לא ריז ונשכר ואם אותו שמת יש לו בנים בעיר אחרת ובאו לשם אינה נקראי תושבים בשביל אביהן שנקבר שם רק אותן הדרים תוך הקהילה וכל דרי קהילה נקראו תושבים הן אותן שנותרים מס או משרתי הקהילה ואפי עני העיר שיש להם דירת קבע כולם חשבינן כתושבים ואם אדם קובע דירתו תוך הקהילה אז משעה שהוא חייב ליטא בעול עם דרי הקהילה חשיב תושב אבל לא משע שגמר פיסוק חסם עם השאר א"ע שצריך ליתן המס להשר וכן איפכא מי שעקר דירחו מן הקהילה אי משעה שאינו חייב לש בעול עסררי הקהילה חשוב כאורח א"ע שעדיין חייב ליתן חסם להגמון ואם יש לבעל הבית מלם אן ששם הכושב לזמנה הוא פנוי שאין לו אשה ובני הוא נקר תושב אבל אם יש לו אשה ובנים במקום אחר אז דינו כנכרי ואם ג' מה מגדל בביתו יתום אפי בשכר ויזילו אב או אם במקום אחר אז יקרא תושב אבל אם יש לו אב או אם במקום אחר אינו נקרא תושב אפילו אם מגדלו בתורת צדקה מכ ש אם הוא אצלו בשכר הטי ונתם אבלי ישראל בניחומי ציון ירושלים אכיר ע"כ העתק מתשובן מהר"ם סיני סג' ומתקנותיו שתיקן הוא ז"ל פנתג חדש נתפשט באילו הארצות בימי שנתנו לומר טיד אחר קדיש יתום שיר חיחוד וחלקוהו לז' חלקים כמספר ימי השבוע ואיני יודע טעם נכון להתפשטו המנהג הזה שאם כדי לספ בשבת ית היה להם לאומרו קדם התפלה כמו שכתבתי טעמא לעיל סימן א' באמירת תהילים ושמעתי בימי חורפי שאין לו טעם לא שהנהיגו כמטוס האבילים כשישנם הרבה ב"ס שיגיעו להם לומר קדישות לכל אחד ועכ"ז שנקבע נקבע ואני אומר שהטעם הוא כטעם ג' ברכות אחרונות שבתפילה שזהו בענד שקבל פרס מרבו שמשבחו והולך לו שזה ג' כ"ל טעמא בטה שאומרים עלינו לשבח אחר כל התפלות כדי לשבחתי ולכרוע לפני יח כשאומרים ואנהנו כורעים וכו' ואח"כ לצאת מכ"ה שהוא כמו ענד שגושל רשות מרבו שמשבחוהו והולך לו כן הוא טעמא דשיר היחוד אך כבר עמד מוריני רבינו גאומינו הגדול מהר"ר שלם לורי ז"ל ובטל אותה בכל מקום שהי"ש אב"ד שלא יאמרוהו מטעם לא ניתקליכת אבל לא השגיחו בו בכל הקהילות כי נראה להם טעם היצון הוא אך מה שנהגו לומר גם בכל יום שיר הכבוד שהוא אנעים זמירות וגם הגאון הנזכר לא ניטל אותו על זה תמהתי מאוד היה נ"ל שלא לאומרו בכל יום ולא מפני גריעותי ח"ו אלא שמעליותיה והיינו מטוס שכיח שחושבין אותו לשבח גדול לא היה להם לאומרו בכל יום לא לפרקים כגון בשבת וי"ט וע"ד שאמרו רז"ל כל האומ' הלל בכל יום הרי זה מחר ומגדף כי אין זה דרך המוסר אפילו במלך ב"ו לספר בשבחו הגדולים בכל יום כדי שלא להרגילים כ"כ נפי הבריות ויהיה או כפיהם כמזמר ומתלוצץ ולא יהיה הגדולה כ"כ בעיני הבריות כמו שהוא כדבר שקורין לפרקים ולעתו רחוקים וכמו שכתב ג' החכ"ר משה מייסק ז"ל בטעם ביאח הב"ג לפני ולפנים דוקא ביום א' בשנה ולא יותר כדי להגדילן הית להם לעשות ג' כ' בשיר הכבו ואם על כל פנים היו רוצים לאומרו לא היה להם לפתוח הארון בכל יום שהוא לנו במקום ביאת מקדש לפני ולפנים וכמו שעושיך בעלינו לשבח שאומרים אותו בכל יום ואין פוטחין הארון לאמירתו אלא ב"ח

וכי"ה כדי להגדילו ולהודיע לעם שהיה שבת גדול ביותר ויאמרוהו על ידי כן גם בשאר ימות השנה ככונה יותר גדולת ולתח זה על לבם ב"ה וי"כ שהם ימי הדין גם היה להם לעשות כן באנשים זמירות ולולי להפסיד הצדקו חשתי שמוכרין אותן בכל יום ונותנין המעות לצדקה בצירוף כהיה דבר תמוה מאד בעיני הבריות חייתי כבטלו במקום דאייר חילי מלפתוח הארון רק בשבת וי"ט ור"ח חייתי פותחו על סמך הכתוב ביחזקאל שאמר שער החצר הפנימי וגומר יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השב יפחח וביום שיש בו מילה מקרימך לומר השיר היחוד מיד אחר סדר הקדושה לומר עליו קדיש יתום ולהניח עלינו לשבח עד אחר שמלו התינוק כדי לכלול גם התינוק שאומרים שלא עשנו כגוי הארצו כו' אין מנהג לומר אין כאלהינו ופיסוס תקטורת כחול מפני שהאמירה היא במקום הקטר וחיישינן שמא ידלג אחד מסממניה וכבר אמרו אם חסר א מסממניה חייב מית ולכך לא נהגו לאומרו כחול שממרהך למלאכתך וחיישינן שמא ידלג וכשיצו מכ"ה יאם יי נחני בצדקותך וגומר ומשתחוה ויוצא כבר כתבנו למעלה בסימן ס"ט דין פריסת שמע שנהגו משום אוחס יחידים שלא היו בב"ה ולא שמעו קדיש ונרכו ובשבת ששוהין הרבה מלבא לב"ה וכולם הם בב"ה בשעת ברכו לפיכך אין פורסין על שמע בשבת וי"ט אלא אחר קדיש יתום מפני שחשבו שחייב הוא לאומרו בכל יום שתקנת חכמים כך הוא אבל טעות הוא ואין פורסין על שמע בשב"ו י"ט כלל אפי אחר קדיש יתום מפני שכבר כול שמעו קדיש ונרכו שהרי כולם היו בב"ה :

קלד סדר והוא רחום בב"ה והוצאת הס"ת וכו' ב'סעיפים :

א ק"ל דיוס שני וחמשי הם ימי רצון יותר משאר הימים מפני שהארבעים יום של קבל לוחות אחרונות שהיו ימי רצון עלה משה רבינו ביום ה' ויורד ביום ב' ולכך נהגו שי שרוצ להתענות בכל שבוע או כשגזרין ת' צנית סתענן דווקא כאילו הב' ימים ולכך נהגין ג' כ שמרבץ בחחנוני כאילו הב' ימים אפי כשאין סתענן כיון שהם ימי רצון ואומרים והוא רחום כמו שהוא בסדורים ונהגו לאומרו מעומד ובלחש כמו שאומרים תפילת' ח מפני שג' זקנים תקנן והוא רחום זה כל אחד חלק ונבל אחד ישי"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות וע"כ אומרים אותו בעמידה ובלחש ומי שאינו אומר הרי הוא פורץ גדר וישכנו נח"ט ואומרים אותו מיד שמישי הש"ן חזרת התפלה קודם נפילת אפי של רחום וחנן להסמיכו לתפלת י"ח ואחר כך נופלין כמו בשאר הימים ואומרים הנט וכו' זרים כו' חוסה כו' קולינו כו' עזרנו חצי קדיש אל ארך אפים ביש מקומות נהגין לומר ב' אל ארך אפי באחד הושיענו מכל רע ובשני הצולנו מכל רע ונרא לי שמנהג נכון הו' כי פי הושיענו שיושיענו מן הער שאנחנו בת עתה והצילנו פי שצילנו שלא יפגע בנו עוד פגע רע אחרת נ"ל :

ב ומציאין ס"ח כמו שיכתבאר טעמו כסי שאחר זה והחזן אומר גדלו וכו' והקהל אומרים רוממו ואב הרחמים הוא ירחם עם ענוסים כו' ואין אומרים על הכל רק בשבת וי"ט משום ביטול מלאכה דעם ותחזן אומר תגלה כו' הכל לנו וקורא כהן והקהל אומרים בקוץ שנתן ותורה כו' וקורא כהן לוי ישראל עשרה פסוקים לכל הפחו כמו שיכתבאר בסי' שאחר זה בע"ה הצ' קדיש על קריאת פסוקי התורה ומגביהין הס"ת ומראה פני כתובת הס"ת לעם לכל הצדדים כדי שיראו ויכרעו ויאמרו וזאת התורה וגו' ויוג' המגביה וגוללין הס"ת ואחר כך ניטל תחזן הס"ת בימינו ואומר יהללו אשרי כו' כמו בשאר ימינו :

קלה הלכות קריאת ס"ת וסדרה וכו' י"ד סעיפים :

א ומפני שמרבץ בתחנונים כו' וה' כמו שכתבנו לכך קורין ג' כ בתורה כב' הימים הללו שחנין עלינו זכות קריאתה בכל צרותינו ואין קורין אלא ג' כהן לוי וישראל אין פותחין ס"ת ואין מוסיפין עליהם משום בטול מלאכה לעם וגם אין מפטירין כנביא מטעם זה ואם היו שני חתנים כב"ה והם ישראלים מותר להוסיף ולקרות ד' לדירתה הוי כ"ש ס"ס אם אין שם אלא חתן אחד אין קורין

לבוש התבלת

הלכות נשיאות בפנים

לט

וקוראין כהן לוי ישראל וכן כלה פעמים זה אחר זה ואומרים שאין קורין ד' כטבילו דלא הוי כמער אלא להתניס גופיהו אבל לא לגבי אחרים וי' א' דה' לשני בעלו הברית שקורין ד' משום ד' ש שלהם הוא כדלקמן סימן תקנ"ט אבל אין נוהגין כן :

ב מקום שמפסיקין שבת בשחרית שם מחילין ו' זמן במנחה ובשני ובחמישי בשבת הבאה ואם בטלו שבת אחד לקרות הפרשה בציבור קורין אותה פרשה בציבור בשבת הבאה עם פרשה השייכה לאותה שבת :

ג ופבל פעם שקורין בתוך קוראין ראשון כהן ואחריו לוי ואחריו ישראל שכתבנו חז' משו דרכי שלו דלא ליתו לנצוי ולמימר כל אחד אנא קרינא ברישא ואסמכוה נמי אקר' דכתיב ויכתו משה את התורה הזאת ויתנה אל הכתנים בני לוי ופרכינן אטו אנא לא ידענא דכהני בני לוי נינהו ומשנינן לא כהן בריש וכדכתי' נמן גבי כהן וקדשתו לכל דבר שבקדוש לקרותו ראשון ואח' כ' הלוי ואח' כ' כל העם כו' ומה שהוצרכו לומר מפני דרכי שלום כיון דאסמכוה אקרא היינו לומר שאפי' אם הכהן רוצה למחול על כבודו ולחילוק כבוד לרכו או למי שגדול ממנו אינו רשאי לעשות כן וכ' ש' שאם אין הכהן רוצ' למחול ובא אחד שתוא גדול אפי' מכל חכמי דורו שאסור לגדול זה לעלות לפני הכהן דלא ליתו לנצוי דלפעמים שגם שאר גדולים שאינם גדולים כמותו ירצו לעשות כן אע"פ שמדינא דגמרא והפוסקים היה איפשר לחלק אבל המנהג הוא כמו שכתבתי :

ד וכן נוהגין בכל המקומות שאפילו כהן עם הארץ קורין אותו ראשון אפי' לפני חכם הגדול שבישראל לא שנא בשבתות וי' ולא שנא בשני וחמישי ואין אומרי דווקא בשבת וי' ש' דשכיחי רבים וי' ש' כבוד גדול למי שקוראין ראשון לכך חוששין דלא ליתו לנצוי אבל בב' זה דלא שכיחי רבים לכתוב למיחש לא אמרינן דבנומנינו זה אין הע' שרודיכל כך במלאכתו ושכיחי רבי בב' בשני ובחמישי כמו שכתבנו וי' ש' בימיהם ויש לחוש דליתו לנצוי ובלכך שידע הכהן לקרות בתורה שאם אינו יודע לקרות היאך יברך על התורה ואינו קורא בה מיהו אם יוכל לקרות עם החזן מלה במלה סגי בכך :

ה אם כבר פתחו את הס' וקראו כהן הכהן מתפלל במקום שאינו ראשי להפסיק כגון ק' ש' וברכותי וכ' ש' בתפלת י' ח' אין ממתנין לו עד שיסיים משום הגמ' ועל סימן ס"ו ד'וס' ל"ג סעיף פורח הציבור וגם משום כבוד י"א וסי' ק"ט סעיף ג' וד' וסי' קמ"ד ס' ת' אלא אם יש שם כהן אחר סעיף ס' וסימן רס"ג סעיף י"ד :

יעלה בלא קריאה כמו שיתבאר ולקמן בע' הואם אין שם כהן אחר יקראו ישראל במקום כהן ואין כאן משום מקילין בקדושת כהונתו כיון שהכל רואין שאינו יכול לעלות כפני שהוא מתפלל וגם מהאי טעם חשש פנימה אין כאן לשמא יאמר חלל הוא כיון שתכל רואין שהוא מתפלל וקפי זה נ' ל' לומר שאפילו הכהן האחר אם ישנו שם יכולין לקרותו בשמו כיון שאין כאן חשש שיאמר שזהו הפגו וכן הוא בתענית בה' ב' שמתענין אחר הפסח וסוכות שקורין ויחל אם אין הכהן מתענה מותר לקרות ישראל אפי' אם הכהן בבית הכנסת שלא יאמר משום דפגום הוא אלא יאמר משום שאינה מתענה קורין ישראל לפניו מ' ס' ב' הוא הגמ' ועיין בסמוך ספי' מ' וי"א ח"ה

שיצ' הכהן כמבית הכנס' כשקורין חינו מחוייב ללא משות פגמו דאיכא למימר שכי' שידוע שאין הכל מתפנין באילו התעניות חתו למימר שחפשי שלא התעב' עלה ולא קראו ולא מפני שהח' סל"ג וי"א סימן תקנ"ט סעיף י' :

ו ואם לא היה כהן בב' וקראו ישראל ואחר שהתחיל הישראל לברך ברכת התורה בא כהן לבית הכנסת אינו פוסק שאם כן חיי ברכתו של ישראל לבטלה ואין דוחק מצות לא חשא את שם יי' וגומר משום פגמו של כהן ואפי' משום אסמכת' דוקדשתו לקרותו ראשון בתורה וכו' :

וכאם אחר שקראו כהן קראו הפרשה ובירך ולא היה שם לוי או היה ולא ידע והו' סבורין שאין שם לוי והתחיל הכהן לברך תברכה השנייה במקום לוי כמו שיתבאר בסמוך ובתוך כך בא שם או נודע שיש לוי אין מפסיקין את הכהן לקרות לוי שלא לרחות מצות לא חשא את שם וגו' משום פגמו של לוי . אבל אם לא אמרו אלא ברכו את יי' וגומר אין כאן נשיאות שם לבטלה שאין זה ברכת שסברת על התורה לא שמשמיעים הקהל שיברכו את הש' והרי

הם ענו וברכו את יי' ואמרו ברוך יי' המבורך לעולם ועד . לפיכך מפסיקין וקורין לכהן שכא לב' ה' או ללוי שכא או נודע שהוא שם מ' מ' ישראל שקראוהו ראשון אפי' הולך מן הבמה בלא קריאת בתורה ה' ל' בושת כיון שקראוהו כבר והרי עדיין לא קרא בתורה לפיכך יעמוד שם אצל הס' ת' עד שקראו כהן ולו' ואח' כ' יקרא הוא לשלישי ואין זה בושת שהכל יודעים שמחוייבים להקדיש כהן ולוי מתקנת קדמונים חז' ל' אבל ככה ולו' ילך הכהן לדרכו אפי' אחר שאמר ברכו שהרי הוא כבר קרא בתורה :

ז ב'ה שאין שם כהן ויש שם לויים וישראלים נתפרדה החבילה ויכולין לקרות ראשון אינו שירצו או לוי או ישראל שלא נתקב' מעלה לנצוי לא כשיש שם כהן שחלקו לו המעלה בשביל קדושת כהונתו מתקן גם ללוי מעל שירוחו אבל כשאין שם כהן לא תיקנו לו מעלה ואז כשקורין הראשון כהן הוא לוי בין הוא ישראל יאמר החזן יעמוד פלוגי כו' במקום כהן כדי שידעו הכל שאינו כהן דשם וסברו שחז' כהן ויאכילוהו תרומה או חלות ומטעם זה נ' כאם קראו ישראל ראשון לא יקראו אחריו לוי שאם יקראו אחריו לוי הטומעים יחשבו שזה שקראו לפניו היה כהן ויאכילוהו תרומה דשם לא נתנו לבס' למח' שקראוהו ראשונה במקום כהן או אפי' קראוהו בסת' רק יאכרו כיון שזה שקורין שני הוא לוי ודאי הראשון היה כהן ויאכילוהו תרומה ולפי זה היו יכולין לקרות לוי שלישי או רביעי דאיכאן חשש זה אבל מ' מ' כהן שלא לקרות הלוי כלל אחר ישראל אפילו לג' ולד' משום פגמו שיתבאר בסמוך בע' ה' בלוי אחר לוי ואע"פ שגם בקריאת לוי לשני אחר הישראל הראשון היינו נ' כ' יכולין לומר אותו הטעם שבסמוך אבל כתבתי הטע' דחשש תרומה מפני שהוא חש' חמור יותר שיט' בו מיתה בידי שמים ויש לזוהר בו יותר . כללא דמילתא אין קורין לוי לתורה אלא אחר כהן כשיש שם כהן או בראשון אם אין שם כהן ובמקום שקורין בשבת יותר מזה יכולין לקרותו גם לאחרון שהרי גם הכהן קורין אחרת אחר שעלו שבעה כמו שיתבאר לפנינו בע' ה' ואם אין שם לוי בב' ויש כהנים וישראלים קוראין כהן ראשון ואח' כ' חזן וקורין זה הכהן סתם ואומר לו הש' במקום לוי ודווקא זה הראשון עומד במקום לוי ומברך פעם אחר וקרא אבל כהן אחר כהן לא יעלה שלא יאמר לפי שנודע שראשון פגום הוא ואינו כהן ולכך קראו כהן אחר אחריו שאינו פגום וכל שכך שלא יקראו ישראל אחריו שאין הכל יודעים שאין לוי בב' ה' ויאמרו שמפני שזה הכהן חלל הוא לכך קראו אחריו ישראל ולא לוי כדי שידעו הכל שזה שעלה ראשון בשם כהן אינו כהן ולא חלל וכדי שלא יאכילוהו בתרומה לא קראו אחריו לוי ואין לומר יקראו ישראל אחריו ויאמר הש' במקום לוי ואז לא יהיה כאן חשש דפנימת כהן שאין לומר דחיישי' משום שמא יאמרו לוי הו' ויתנו לו מעשר ראשון דהא מעשר א' מותר לזרים לא דחיישי' שמאלא ישמעו הכל שקראו במקום לוי והם יודעים שישראל הוא ואיכא האי חששא דפג' כהן שכתבתי אבל במקו' לוי שקורין לכהן ראשון אין כאן שום חשש כלל :

ח וכן לא יעלו שני לויים זה אחר זה משום פגם שניהם שיש לחוש שיאמר לפי שנודע שהראשון פגום ואינו לוי לכך חזרו וקראו אחריו לוי אחר שאינו פגום א' נ' יאמרו הראשון הוא לוי כשר והשני שאחריו אינו לוי לא ישראל שהרי דרך לקרות ישראל אחר לוי מה שאין כן גבי שני כהנים זה אחר זה שאין לחוש אלא לפגמו של ראשון אבל לפגמו של שני אין לחוש שיאמר ראשון כהן כשר הוא השני פגום שאם היה השני פגום הרי הוא חלל ולמה קראו אותו אחר הכהן במקום לוי שהרי הזולל אינו לוי רק כמו ישראל הוא ואין כל החששות הללו דגבי כהן וגבי לוי ראשון דשני לויים לא משום אותם תוצאים קודם גמר הקריאה אבל לנשאריו היושבים שם בב' עד שיגמרו כל הקריאה אין כאן חשש לכהן ראשון ולא ללוי ראשון שהרי יראו שעולין למנין וא' כ' אינם פגומים אבל חשש דלוי שני אחר הלוי הראשון נשאר במקומו אפי' לנשאר שם בב' עד גמר הקריאה שיאמר שמפני שהוא פגום קראוהו אחר הלוי במקום ישראל ולכך עולה למנין שהרי מ' מ' ישראל הוא :

ט יש מקומות שנוהגין לקרות הרבה כהנים בהפסק ישראל ביניהם כגון שקוראין תחלה כהן לוי ישראל ואחר כך חזן כהן

לבוש התבלת הלכות גשיאות בפנים

קודם מותר ואם הוא אדם חשוב הגיה
מזוס ד' ע"כ בני אדם שהם גדולים
הגדלת מקפלה נהם ושל מיתן
תקפיד סעיף ב'

קל"ו מי הם הנקראים לס' בשבת ובו סעיף א':

א' בשבת וי' ש' ויה' שקורין הרבה קורין אחר הלוי' ה' הממונים
על הציבור ואחריהם ה' הראויין למנותן פרנסים על הציבור
ואח' כ' בני ת' ה' שאבותיהם כמונים על הציבור שמחוייבים לכבודם
כשביל כבוד אבותם שיש בזה כבוד לאבות ואח' כ' ראשי כנסיו וכל
העם וכל זה מיירי כמקומו שאין מוכרח המצות לא שעום המסכה
וקורא לפי הכבוד אבל במדינות אילו שמוכרח המצו ונפול המעות
לצדקה כל הקונ' אותם יש לו רשות לקרות למי שרצה ובלבד שגם
הוא יקרא כל אחד לפי כבודו שלא יבא לידי מחלוקת :

קל"ז כמה פסוקים קורין לכל אחד ובו סעיפים

א' ביום שקורין ג' תהנו חז' ל' שלא יקראו פחות מ' פסוקי הרבה
מעטים וכונות נאמר בו וכל שכלם נאמרו באסמכתא על
פי הדרש אבל העיקר הוא שאין נקרא קריאה חשונה בתורה פחות
משעור זה :

ב' ואין קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים שמן שיערו חז' לג' כ'
שוה סגי לקרות קריאה חשובה לאיש אחד שנים קורין ג'
פסוקים ואחר קורא ד' ואחיה מהם שקורא ד' הרי זה משוכח שהרי
קורא בתורה יותר מחבירו ואי סליק עיניא בפחות מ' פסוקים
כגון פרשת עמלק שאין בה לא ש' פסוקים שפיר דמי ואין קורין לכל
אחד ג' פסוקים ולא רצו חז' ל' להוסיף עליהם איהם פסוקים מלמסת
או מלמקלה ספדי שעמלק גרם להיה השם והכסא חסר ככתב
כיד על כסיה כך יהיו פדשיתיו חסדים :

ג' ואם לא קרא אחד לא שני פסוקים צריך לחזור ולקרות ולברך
לפניהם ולאחריהם אבל אם לא קראו כל הג' אלא ש' פסוקים ג'
לכל אחד אין צריך לחזור ולקרות שכיון שמצינו שפרשת עמלק אין
קוראין אפ' לכתחלה לא ש' כשאר ימים וצאי בדעבד בש' אבל אם
לא קראו כל הג' לא ח' פסוקי וכ' שפחות אפי' קרא כל אחד ג' פסוקים
כגון שאחד התחיל בפסוק א' שכבר קראו חביריו צריך לחזור
ד' לא יקרא השני מה שקר' הראשון שכיון שהראשון קרא ובירך
למה יחזור השני ויברך עליהם שנית ואם חז' השני וקרא מה
שקרא ראשון יוסיף על מה שקרא הראשון ג' פסוקים ועולה מן
הגניץ ואם אי אפשר לו להוסיף רק פסוק או שנים דסליק עיניה
דיומא וצא אפי' בפחות מ' שהוסיף ועולה מן המניין וכן אנו נוהגין
בר' ה' שהלוי מתחיל פסוק שקר' הכהן ואינו מוסיף רק שני פסוקים
מפני שאי אפשר בענין אחר כמו שאתבאר בע' בהלכות ר' ח' ולפי
מנהגינו גם אם הוא בענין שאינו מוסיף כל על הראשון כגון הרי'
שקורין בחול המועד דסוכת בפר' התעולה למנין ומיתה היבא
דנהגו נהגו ולא נילף מינה למקום אחר הו' משמחת תורה :

ה' אם דילג הקורא פסוק אחד ולא קרא עם הוא במסכת בשבת
או בשני או בחשיאם לא קרא פסוקי לא עם הפסוק המבולג
יהיו עשר חז' וקור' ואם קראו י' פסוקי בלא פסוק המבולג אינו חוזר
וקורא והא קראו י' פסוקים כתקנת חז' ל' ואין הפסוק המבולג הובת
היום והרי יקראו בשבת הבא אחריו וכן במועדים אם דילג פסוק
אחד אינו צריך לחזור שהרי קוראין אותה הפרשות בשבתות טלהן
אבל בשבת אפי' דילג פסוק אחד חוזר וקורא שהרי תקנת חכמים
היא שיקראו כל הפרשה בשבת זו ובאופן זה להשלים כל התורה
בשנא אחת הרי דילג פסוק ולא קראו כל הפרשה ובהשלמת השנת
לא ישימו התורה שהרי חסר פסוקה לפיכך אפי' אחר שהתחילו
את התורה ואמר קדיש חוזר וקורא פסוק המבולג ושנים פסוקים
עמו ואפ' כבר הפסיר' והתפלל במוסף חוזר וקורא להשלי הפרשה
ואע"פ שבאופן זה היה הקריאה שלא כסדר לית לן בת שאין סדר
לכל פרשיות התורה שהתורה מגילה כגילת נתנה ואין מוקדם
ומאוחר בתורה :

ו' מעשה שקרא ההו' בפרשה פרה ופסק בוגר הגר כתוכם
לחוקת עולם וגללו הס' תוהחזרהו הכס' אחד ואמר שעמו
אע"פ

כזה חשש פגימת לכהן וללוי ביום שקוראין בכל פעם כסדר תקנת
חכמים אין כאן חשש פגימה לראשון וגם לא מציעים אין חוששין
שכיון שקורין לויים אחריהם היינו צריכין לפגום גם הלויים וכו' ו'
האי לא חיישינן א' שבשבעה הראשונים שהם חונה ליום' השבת
אין לקחת אלא כהן אחד ולוי אחד אח' כ' ואח' כ' כולם ישראלים עד
שבעה ואם יקראו כהן או לוי ביניהם יאמרו שהם פגומים אבל אחד
שנשלמה כל השבעה יכולין לקרות כהנים ארלויים כמו שירצו כיון
שאינם מן המניין שתקנו חכמי אין כאן חשש פגימה ואנו אין נוהגין
לקרות שום כהן או לוי אפי' במקום שקוראין יותר משבע' לא באחרון
שבהם (ופסוק המכה של' לקר' סוס כהן לוי נאחרון רק למפעד)
ולא חיישינן באחרון לפגם כי אדרב' בדורות הללו משכח האחרון
חשוב מכולם מפני שמסיים הפרשה ולגדל שבציבור קוראין
לאחרון ואף על פי שקוראין אחריו המפסיר הרי מפסיקו בינו ובין
המפסיר בקדוש וגם במפסיר אין מקפידים הוא כהן ואפילו אם
חיה האחרון ג' כ' כהן אין חוששין משום כהן אח' כהן ופגמו של כהן
ראשון כיון שהקדיש מפסיק ביניה וכן בשמחת תורה אין מקפידין
לקרות אפי' שלשה כהנים זה אחר זה כגון אחד לחתן תורה והשני
לחתן בראשית והשלישי למפסיר כיון שיש שינוי בכל אחד מהם
הראשון שהוא חתן תורה הוא אחרון של סוף פר' וזאת הברך והשני
שהוא חתן בראשית הרי קורא בס' תאחדת והיה היכר בהפסק ועוד
אפי' אין להם אלא ס' ת' אחת ראוי הוא להיות כהן שהרי הוא ראשון
להתחלת התורה וה' לממש וקדשתו לקרות ראשון לתורה אלא
שלא נהגו לרקוד להיות החתן התורה דווקא כהן כדי לזכות כל

המתנדב יותר לצדקה ואפי' הוא
ישראל שלישי שהרי המפסיר ס' בו
תרתיה יינו ס' ת' אחר והפסקת
הקדיש לכך אין מקפידין :

ז' אם קרא החזן כהן או לוי ואינו כ' ה' ולא יקרא לאחר בשמו
משום פגמו של ראשון שאין בכל יודעים שאינו כ' ה' ויאמרו
פגום הוא לעלות לס' תבשם כהן או בשם לוי לכך קוראין אחר לא
יעמוד האחר מעצמו בלא קריאה וכל הקודם וכתב ואם הש' ה' הוא
כהן יכול לקרות כהן אחר פלו' הכהן ואין חוששין לפגמו של עצמו
שהכל יודעי שכיון שהוא ש' ואין סבר' לומר שהיה הוא כל הכהני'
פלעלות בכל פעם שקוראין בתורה ולא מפני שהוא פגום :

ח' עיר שכולה כהנים ואין שם ישראל אחד ביניהם וכן אם כולן
לויים הרי הם כאילו הם כולם ישראלים וקוראין כהן אחר כהן
או לוי אחר לוי ואין שם משום פגמו שהכל יודעים שאין שם אלא
כהנים או לויים ואם יש שם ישראל אחד ביניהם או לוי אחד קורא
הישראל או הלוי ראשון משום דרכי שלום ואח' כ' יעלו הכהנים
שאם יעלו הכהנים ראשונים מפני מעלתם עליו יבאו לידד מחלוקת
ביניהם שכל אחד יאמר אני עולה ראשון כיון שהקדישה היא מפני
המעלה אבל אם יעלה הישראל ראשון ואי לא יהיה מחלוקת גם
מן הכהנים כי כל אחד שעולה עולה במקום ישראל :

ט' ולפי זה ג' לשם יש שם ישראל אחד ולוי אחד והשאר כולם
כהנים הפכופמש הסדר יקראו ישראל ראשון ואח' כ' הלוי
ואח' כ' הכהנים כהן אחר כהן ואם שם יש שנים ישראל' ושנים לויים
יקראו כהן לוי ישראל ואח' כ' חוזרין וקוראין כהן לוי ישראל אחרים
נחשבינו כהן' אם קטן קורא בתורה בציבור עיין בסימן רפ"ב - אם
אין כהן אלא סומא או שאינו בקי בסימן קל"ט :

י' אבל אם יש כהנים ולויים ואין ישראל ביניהם או כהנים
וישראלים ואין לוי ביניהם או לויים וישראלים ואין כהן ביניהם
זאין במק' אחד לברו שיעור מניין הנקראים לא מצאתי להם תיקון
דלא ליתי לנצויר ואם יש שם במק' אחד מהן שבעה נ' לשעולין כל
אותן השבעה שהם סמין אחד לבדו ואם יש בכל אחד שבעה יעשו
על פיגורל לקרות שבעה של מיקרא אחד או כולם כהני' או כולם לויים
או כולם ישראלים ואם רוצים לקרות יותר משבעה הרשות בידם
ויכולין להשקש המחלוקת יותר בענין אחר אבל אין צריך
להאריך שהוא מלתא דלא שכיחא - בני אדם החבשים בבית
האסורים אין מביאים אצלם ס' אפילו בר' ה' וי' כ' והיינו דווקא
בשעת הקריאה לבר' אבל אם מביאים לו ס' יום או יומים קודם

לבוש התכלת

חלכות נשיאות בפנים

מ

אכל לאחר שקראו הפ' ללול הס' חחילה ואחר כך יברך ברכה אחרונה ומניח הס' פגוללת בין גברא לגברא שאין כבוד לתורת שתהא פתוחה ותמתק עד שיבא אחר :

ז חה נוסח הברכות בתחלה יאמר העולה ברכו את יי המבורך בקול רם כדי שישמעו הציבור ויענו אחריו ברוך יי המבורך לעולם ועד וכשלא ישמעו הציבור את המבורך עצמו אע"פ שישמעו חזון שעונה אחריו לא יענו עמו שרדי הם לא שמעו שאם להמברכו לא יענו אמן על דברי הש"ץ ואע"פ שאמר ברכו אינו כמוציא עצמו מן הכלל כיון שאמר המבורך מ"מ טוב הוא שיחזור עצמו לכלל לגמרי ויאמר הוא גם כן בלחש ברוך יי המבורך לעולם ועד עם הציבור :

ח וא"כ חזר ואומר בקול רם בא"מ ה' אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו . בא"מ ה' נותן התורה . ואע"פ שכבר בירך על התורה כבוקר בשקר פסוקים ופר' הקרבנות חזר ומברך ברכה זו בשקוראין אותו לתורה ולא היו ברכה לבטלה דמשום כבוד תורה נתקנה כשקורא בציבור :

ט ומטעם זה גם כן אפי' אם איחד אדם מלבא לב' הע קריאת התורה והתחיל בברכות וכשיסיים ברכת התורה קודם שהתחיל הפסוקים שדרכו לומר אחריה קראוהו לתורה עולה וחזר ומברך אשר בחר בנו על התורה בקול רם כיון דמשום כבוד תורה נתקנה כשקוראים בציבור מיהו כדי שלא תהא ברכתו הראשונה לבטלה או שלא יהא הפסק בינה לבין הפסוקים שיאמר אחר שירד יקרא פסוק אחד בעלייתו כגון יברך וגו' או שאר פסוקים מהפסוקי ג' :

י ואם קראוהו לתורה קודם שיברך ברכת התורה לעצמו ויברך על התורה כשחזר אח"כ לומר הפסוקים והברכות אינו צריך לחזור ולומר ברכת התורה שכבר נפטרה בברך זו שאמר על התורה ולא גרע ממי שנפטר באהבת כדאמרינן לעיל סימן מ"ז :

יא ומטעם ברכה אחרונה כך היא בא"מ ה' אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו בא"מ ה' נותן התורה : ופי' תורת אמת היא תורה שבכתב וחיי עולם נטע בתוכינו תורה שבעל פה ולכן תקנו בה לשון נטיעה ע"ש הכתוב דברי חכמים כדרכונות וכמסמרות נטועים ומטעם זה לא יאמר ולה"י עולם נטעה בתוכינו דהוי משמע דקאמר כל הברכה על התורה שבכתב ולא אתורה שבעל פה ומלשון נטיעה משמע שכלל שתיה ומה שפותח בברוך אף על פי שהיא סמוכה לחברתה שהרי אין קריאת ס' הפסק כדאשכחן בברכות ק"ש ובברוך שאמר ושתכח . כבר תירצו שמשמע לפנים שהיו רגילין שלא היו מברכין רק הראשון ברכת ראשונה והאחרון ברכת אחרונה והיה הפסק גדול בין הראשון והאחרון לפיכך אח"כ שחקנו שתיהן לכל אחד ואחד משום הנכנסים והיוצאים לא זזה ממקומה :

יב הקורא בתורה צריך שיאחז בס' נשעת ברכ' וקריא כאילו קבלו עכשיו ספר סיני וילפינלה מקרא דיהושע דכתיב לא ימוש ס' הזה מפיך וגו' מלמד שהיה הס' נדוד של יהושע שאין אומרים הזה לא למי שתופס החפץ בידו וכשיסיים אל חזק ואמץ מכאן יצא המנהג למסיים לקרות התורה בכל פעם חזק :

יג דיני הפסקה בברכת התורה ובו ג' סעיפים א' מי שקראוהו לתורה ויברך ולא הספיק להתחיל לקרות עד שנשתתק או אפילו התחיל לקרות הפרשה בתורה ונשתתק ואפי' בזמן הזה שהש"ץ מקרא א"ס נשתתק אותו שקראוהו וזה שעומד תחתיו יתחיל ממקושהתחיל הראשון ויברך בתחילה ולא יסמוך על הברכה ראשון שבירך אותו שנשתתק שהמברך בתורה אינו מברך להוציא אחרים אלא לעצמו נתקנה שהקורא בתורה צריך לברך כמו בכל ברכת המצות או בברכת הנהנין וא"ס כן כשבירך הראשון לא בירך להוציא את זה שעומד במקומו אלא את עצמו אבל לא יתחיל ממקו שפסק הראשון ויברך לפניו ולא אחריהם שאם כן יהיו אותם הפסוקים שקרא הראשון נתברכו לפנייהם ולא לאחריהם וכ"ש אם יתחיל במקום שפסק הראשון ויברך אחריהם לברוד ה' הראשונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם

והאחרונים

אע"פ שגם יקראו הפרשה בשנת שלה מ"מ בשנת זה לא יצאו וזי חובת פרש' פרה וחזרו ופתחו והתחילו בראש הפרש' וברכו לפנייה וקראו עד תמא עד הערב וברכו לאחריהם ונ"ל דה' בפרשיות המועדות כנגזן זה שדלגו ענייניהם שהוא עיקר חובת של אותו יום צריכין ג' לחזור ולקרות ולברך לפניו ולאחריו אע"פ שיש לחלק דשאני פרשת פרה שהיא דאורייתא למ' דאין ג' לחלק בזה :

קלח שלא לשייר פרשה פחות מג' פסוקים ובו סעיף אחד :

א הקורא בתורה לא ישיר בפרש' שקורא בה פחות מג' פסוקים משום היוצאים א"מ ב' שיאמרו העולה אחריו שלא יקרא אלא שנים פסוקים הנשארים וכן לא יתחיל בה פחות מג' פסוקים משום הנכנסים שאם יתחיל בה בשני פסוקים הנכנסים ושומע אומר שלא קרא עם הראשון אלא השנים פסוקים שמראש הפרשה וא"ן חילוק בין פר' פתוחה לסתומה ופ' שאין בה רק שני פסוקים מותר לשייר בתחלה ולהפסיק בסופה . וכיון החזן שיתחיל תמיד לקרא בדבר טוב ויסיים בדבר טוב דלא יתני לנצוי עמו ויאמר שהוא יקלל אותם :

קלט סדר קריאת התורה וברכותיה ובו י"א סעיפים :

א יש מקומות שנהגו שהעול לתורה הוא עצמו קורא בקול רם ובאותן מקומות אם קורין אותו לקרות לא יעלה אם לא סדר הפרשה קודם לכן פעמים ושלש ואם סבבה אקרא דכתיב אז ראוי ויספר' הבינה וגם חוקר לפיכך גם באילו המקומות שהחזן קורא צריך העול לסדר לו הפרשה שיוכל לקרות עם החזן הפק' אותו :

ב ופי' שאינו יודע לקרות יש למחות בידו שלא לעלות ס' כלל ואם הקהל צריכין לזה שאינו יודע לקרות כגון שהוא כהן או לוי וא"ן אחר זולתו ואם כשיקרא לו שליח ציבור מלה במלת יודע לאמר ולקרות עם הכתב יכול לעלות ואם לאו לא יעלה :

ג לא יעלה אדם לתורה לקרות עד שקורין לו שאין זה דרך כבוד לתורה ולא לו ועוד דאחי לנצוי על ידי שכל אחד יקדים ואפי' חשליח ציבור לא יעלה עד שיאמר לו הסגן שיעלה ס' מהו איך צריך לקרותו בשמו כיון שהוא עומד אצלו והכל יודעים שהסגן ה' שהו ומנהיגו ה' שקורין כל אחד יעמו פלוני בר פלוני כדי שישמע יודע כל אחד שקורין אותו ומי שאינו מומ' לעכו"ס קורין אותו בשם אבי אביו שלא להזכיר אביו שהמיר אצל התורה ואין קורין לו בשמו לברו כדי שלא לביישו ברבים שיראשו שאינו היה רשע ואינו ראוי להזכירו בתורה אבל כשקורין לו בשם אביו אביו אינו זזה בושט שהעולם יחשבו שזה היה אביו לפיכך אם הוא היה גדול קודם שהמיר אביו ועלה לתורה כמת פעמים בשם אביו קודם שהמיר גם אחר שהמיר קורין אותו בשם אביו שלא לכישו ברבים וכ"ש אם איכא למיחש לאיבת המומר שקורין בנו בשם אביו ואסופי ושתוקי קורין אותו בשם אביו אמו ואם אינו יודע מי הוא אביו אמו קורין אותו בשם אברהם אביו כמולג מעטו שמיחשין אותו לאברהם אביו אף על פי שאינו מורעו שהרי הק' בה קרא לו אב הכון . גנים וגומר שהוא אב של כל העולם :

ד כל תקורין מברכין לפניו ולא אחריה אע"פ דמדינא הוי סני אם חיו מברכין הראשון לפניו והאחרון לאחריה תקנו ברכה לכל א' משום הנכנסים והיוצאים שלא יאמרו אם יראו עולין ויורדין ה... מציעים בלא ברכה קורין בתורה בלא ברכה :

ה ופותח הס' קודם שיברך ורואה באזה פסוק צריך להתחיל וא"כ יברך כדי שידע על מה שהוא מברך ובשעה שמברך ברכת ראשונה יהפוך פניו אל אחד מן הצדדין ז' א יטה פניו אל השמאל כנגד ימינו של הקב"ה ולא יראה בתור' כדי שלא יאמרו שהברכה כתובת לפניו בתורה וחוי' הס' פסולה מ"מ לא הסריחוהו לגלול אותה בשעת הצרכה ולחזור ולפתח אח"כ :

והאחרונים

הג"ה . דכולי האי לא מעריכין ל' משום חסד הקריאה אין להניח פתחו ונחפוך פניו אל הנד כשעת ברכה אחרונה לפי שכלא הכי צריך לגלול כדי שתהא ה' פגוללת בין גברא לגברא כמו שנתקלא בפנים

לבוש התבלת הלכות בישואות בפנים

בין השני ובין ישראל כך אנו צריכים לטהר בה על ידי סרסורונל שזהו טעם מנהיגו שקונן המצות והוא הסגן שהוא עומד כביכול במקום השני שהרי הוא מצוה לקרות לפי שיטת בעיניו והש"ץ הוא הקורא והוא הסרסור במקום משה והעולה הוא המקבל במקום כל ישראל ובשליחותם :

ה אין הציבור רשאי לענות אמן עד שחלל הברכה מפי העולה ואין הקורא רשאי לקרות עד שיכלה אמן מפי הציבור :

ו האב והבן וכן שני אחים מותרין לעלות זה אחר זה שאין שייך כאן משום פסולי עדות שאין מעידין כלום אלא שאין נהגין לקרות זה אחר זה משום עין הרע לפיכך אפי' אם אחד הוא השביעי והשני הוא המפסיד לא יקראו המפסיד בשמו משום עין הרע :

ז העולה למגדל עולה בפתח שהיא לו בדרך קצרה משום כבוד הציבור שלא יסתנינו עליו עד שיכא מפקדו ויברך ויורד לו סגן המגדל בפתח אחרת שהיא לו בדרך ארוכה עד מקומו שלא תהא נר' כמשוי עליו וגל' דאסמכו אקרא דחוקא שלא ירד בפתח שלוח דכתיב הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב וגו' לא ישיב דרך שער הבא בו כי נכחו יצאו ועולה דרך קצרה משו' טורח הציבור שלא יסתנינו עליו עד שיכא דרך הארוכה ואם שני הרבים שוין לו עולה בפתח שהיא לו בדרך ימין משום כל פונות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין ויורד בפתח שכנגדו ולא ירד עד שעולה אותו שקראו אחריו משום כבוד ס'ת' שלא יניחנה לברו' :

קמ"ב מן מי שקרא וטעה וכו' סעיפים :

א הקורא או החזן שקרא וטעה אפילו בדקדוק אות אחת מחזיר' אותו ושיקראנה בדקדוק ודוקא כשינוי משמטת משמעות הענין ע"כ אבל אם טעה בנגינת השעמים או בנקודות ואין משמעות הענין משתנה בכך אין מחזירין אותו אכל גוערין בו כל חיבה שהוא קרי וכתיב הלכח למשה מסיני הוא שתהא נכחבת כמו שהי' בתור' ונקראת בענין אחר ומעשה כאחד שקר' כמו שהיא כתובה והיו שם כמה גדולים וגערו בו לחזור ולקרות כפי המסורת ולא רצה ונידוהו והורידוהו מן התיבה שעבר על דבר שחוא הל'ם :

ב יישוב שיש שם מניין ואין שם מי שיועד לקרות בתור' כהלכות בדקדוק ובשעמים אפי' היקראו מתוך התורה ויברכו עיית ויפסידו בנבי' דבשעת הדחק בנה התירו להט שלא לבטל הקריאה ונהגו שאחד עומד אצל החזן ומקרא לו השעמים מתוך החומש ובלבד שאותו המקרא לא יקרא בקול רם רק כדי שישמ' החזן שלא לבלבל הציבור דתרי קלי לא משתמע :

קמ"ג דיני ס'ת' ואם נמצ' ס'ת' מוטעה וכו' סעיפים :

א קריאת התורה היא דבר שבקדושה ואין דבר שבקדושה פחות מי' כדלפינן מונקדשתי וגומר' לפיכך אין קורין בתור' בפחות מי' גדולים וכני חורין ואם התחילו בו' ויצאו מקצתן גומרין כמו שכתבנו בתפלה סימן ג'ה :

ב אין קורין בס'ת' בציבור לברך עליה אפילו בשעת הדחק כגון שאין להם ס'ת' אחרת אלא בס'ת' הנקראת תורת התמימה ואין בה חסרון ולא מום ולא פגם ואפילו חומש אחד וכתיב בגלילה כס'ת' בכל הלכותיו אין קורין בו משום כבוד הציבור שלא יאמרו שאין להם ס'ת' שלימה וזה נגאי להם עד שיהיו כל ה' חומשין תפורין ביחד וכתובים בגלילה בכל הלפות ס'ת' שיתכארו בחלק עשרת זחב בעה' :

ג ואפי' ס'ת' שהיא כתובה בכל הלכותיה אלא שאינה עשויה כתיקון חכמים כגון שאינה תפורה בגדין ואין בק' שיטה לשיטה כמלא שיטה וכה' אין קורין בה בציבור לברך עליה שצריכה להיות תורת ה' תמימה ועוד גזרו בה משעמא כדי שיהא להם עגם נפש שלא יוכלו לקרות בס'ת' ויהיו זריח לקנות ס'ת' כשירה או לתקנה כהלכתה וכן בחמשיים שלנו אפי' כתובים בקלף ובכל דקדוק חסרון ויתירון ואפי' כל ה' חומשי' ביחד אין קורין בציבור מיהו נהגו במקום שיש ס'ת' בשירה ואין הש"ץ בקי בנגינת השעמים בעל פה שהש"ץ קורא מן החומשי' שהוא נקוד בשעמי אפי' אינו כתוב אא שנדרס בדפוס והעול' קורא אחריו מן קס'ת' הגשירה שברך עליה :

ולא תרני לאחריה ולא לפנייהם קורא כמקומו ס'ת' קיבלה ס'ת' דיכין ליה ויט' ס'ת' לפי' סעיף ה' :

לכך מחזיל מפקדו שהתחיל הראשון ומברך לפנייהם ולאחרייהם וברכה ראשונה כדלית דמי : העולה לקרות בתורה וברך ברכת שלפני וקרא מקצ' פסוקים ופסק ודבר בין דברי תורה ובין דברי חול לא היו הפסק ואינו צריך לחזור ולברך דהא ק'ל שעל ברכה זו יוכל לסמוך כל היום : העולה לקר' בתורה והראו לו מקום שיחזיל בו לקרות ובר' על התור' ותחזיל לקרות או אפי' לא התחיל וכתו' כך הזכירנו

שטעה ונפרשה אחרת צריך לקרות לא שצריך לחזור ולברך בשיתחיל בפרשה אחרת :

י' שאינו צריך דכיון שהס'ת' מונחת לפניו ודעתו עליה לקרות בתוכה הברכה כוללת כל הפרשות שפחורה ואיזה פרשה שיקרא קאי עליה ברכה זו שצריך ולא עוד אלא אפי' פשה תציאו שני ס'ת' ונתחלפו והניחו האחרונה תחילה ופתחו באחרונה תחילה וברכו עליה ונזכרו שצריכין להקדים השנייה כנחשיו בו מוספין וצריכין לגלול את א' ולפתוח השנייה אין צריך לחזור ולברך כי אחר שהציאו שני ס'ת' יחד כמנחתך לפניו דמי ודעתיה אחרונייהו כשצריך ראשונה :

קמ"ד דיני הקורא והמקרא וכו' סעיפים :

א והקורא בתורה צריך לקרות מעומד וכן החזן המקרא אותו עומ' עמו מראכר ליה הק'בה למשה ואתה פה עמוד עמרי משמע אפי' הש"י המקרא למשה היה עומד כביכול וא' כ'ש שכל ישראל היו עומדין מפני אימת הקב'ה הנותן אותם ואמרינן כשכ' שנחנו באימה כך אנו צריכין לנהוג בה באימה ואפי' לסמוך עצמו בכוח ולעמוד אסור דעמידת על ידי סמיכה לא היו עמידה מיהו אם בעל בשר הוא ולא יוכל לעמוד מותר ודוקא בשעת מחן תורה שדיו כולם הסקבלים חיו עומדים כולם אבל עכשיו שהעולה הוא עומד במקום כל המקבלים כמו שיחבאר בעה' אין צריך לעמוד אלא הוא ולא שאר הציבור ואע"ג דכתיב ועמדו כל העם התם כשתיקה מיירי :

ב לא יקראו שנים בתורה בקול רם יחד דתרי קלי לא משתמע לפיכך לא יקרא אלא אחד . אם הוא במקום שהעולה קורא ישתתף הש"ץ והצידינא נוהגין שש"ץ מקרא לכל העולין וטעמא הוא לפי שאין הבל בקיאות בשעמי קריא ואין הציבור יוצאין בקריאתו וכל אחד הוא בעיניו כידוע ואם לא יקראוהו לתורה אתי לנצוי עם הש"ץ לקרותו ג' כל כך תקפו שיקרא ש"ץ עם כולן שלא לבייש אותו שאינו בקי ומ' גם העולה קורא בלה"ט עם הש"ץ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה אבל לא יקרא הג"ח דלא עדיף מקפלה ופל' סימן בקול רם דתרי קלי לא משתמע ק"ח סעיף ג' וסימן כ"ט ס' סיכול להשמיע לאזניו :

ג ואם יוכל לקרו אפי' בלא משמ' לאזניו עדיף שפיל דלא יהו תרי קלי : ומי שאינו יודע לקרות עם הש"ץ מתוך הכתב אף על פי שיכול לומר המל' בעל פה לא יקראוהו לתורה שהרי דברים שכתב אי אתה רשאי לאומר' ג'ע'ל' והוון ברכתו לבטלה . (וע"ל סי' ט') מיהו אם יודע לקרות בתורה בשמקרא מלה במלה שיאמר הש"ץ המל' תחל' והוא יאמר אחריו מתוך הכת' כגון ששעביר האותיו שפיר דמי' י'א' שאין קורין סומא ל'ס'ת' לפי שלא יוכל לקרות מתוך הכתב ואני ראייתו גוהנין בהרבה מקומות ובמעמד גדולי הדור שקורין סומא לתור' כיון שיכול לקרות מלה במלה עם הש"ץ ואע"פ שקורין שלא מן הכתב בשעת הדחק ולהפלי' דעתו של סומא דלא ליתי לאיגזיו סומבין בזה על הזוהר דס'ל' דארובה דאסור לקרות עם הש"ץ בתורה כמו שהיה הענין בלתינתם שמש ירבר וגומר ובל' ישראל שותקו ואע"פ שאומר' הסומא הברכה אין זו הברכה לבטלת כיון דק' לשומע כעונת הרי הוא שומע הקריאה מן החזן הקורא מתוך הכתב ומבל' ליה מלה במלה . ס'ס' באחר' שאינו יכול לקרות אפי' מלה במלה מתוך הכתב אין לקרותו כלל לס'ת' כמו שכתבתי שאין אנו אחראק לעשות תקנה לעמי הארץ להפלי' דעתם אדרכה עלינו והרדיקס אם לא מפני חשש המחלוקת לא שבסומא הקילן ולא באחר כ"ל :

ד ואם הש"ץ רצה לעלותם ולקרות צריך שיעמוד אחר במקומו שששם שנתנה התורה עי' סרסור והוא משה שוליה הסרסור

לבוש התבלת הלכות קריאת סת

קמה דיני המתרגמן ובוג' סעיפים :

א בימי חכמי התלמוד היו רגילין לתרגם הפרשה כדי שיבינו העם כי לשונם תיה ארמית ואין היה דינם כך אין הקורא רשאי לקרות לתורגמן יותר מפסוק אחד אלא קורא לו הפסוק אחד ומתרגמו וחרזר וקורא לו פסוק אחד ומתרגמו וחרזר וקורא לו פסוק אחד ומתרגמו שעל זה האופן היו מכינים העם יות ואין המתרג' רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא ולא הקורא רשאי לקרות פסוק אחד עד שיכלה התרגום מפי המתרגם וכל זה כדי שלא יתבלבל הציבור ויכולו לשמוע כל הפרש ככתב מפי הקורא ואח' כשיבינו גם כל פירוש מפי המתרג' ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם ולא המתרגם יותר מן הקורא שאין זה אלא דרך שחוק ולעג בעלמא ואין הקורא רשאי לסייע למתרגם שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה :

ב קטן מתרג' עי' גדול אבל אינו כבוד לגדול שיתרגם עי' קטן : והאידינא לא נהגים לתרג' דמה תועלת לנו בתרגום כיון שאין מבינים אותו ואין לומר נלמו מהם לפרש גם אנחנו לעם בלשון שיבינו דשאני תרגום שנתקן ברוח הקדש :

קמ"ו שלא לדבר בשעת הקריאתו ד' סעיף

א אסור לצאת מכה בעוד שהסת' פתוחה וכל תיוצא עליו נאפו ועובו ויכלו אבל בין גבר לגבר שהסת' היא נגלה שפי' דמי : ב גמדי שנפתח הס' אסור לספר אפילו בד' ואפילו בין גבר לגבר דכתיב ובפתחו עמדי כל העם שמעו סיד שנפתח עמדו וגומר :

ג ואחז' לדהך עמיד שתיק היא דאי עמידה מסת' הא כבר ולפי' מפסוק ואתה פה עמוד עמדי דווקא הסרסור שהוא הש' ו' והקורא צריכין לעמוד ולא כל העם אלא שתיקה אחת לאשמעוין וכן מצינו דעמידה לשון שתיקה הוא דכתיב עמדו ולא ענו עוד הרד' לעמידה הפך דענייה הוא והוא שתיקה . ולא דסי' ליציא מכה דשרי בין גברא לגברא דשאני סיפור דברים כשיתחיל לספר בין גברא לגברא יבא למשוך דברים ויספר גם אח' כ בשעת הקריאה ויכלול כל השומעים וגם הוא לא יצא שמיעת הקריאה מפי הש' וגם הוא ידלג ולא יחזו' ויקרא אבל תיוצא ודאי דעתו לחזור ולקרן בפני עצמו וגם אינו מבלבל אחרים ביציאתו ואפי' אם הוא השליש מתרגם לא יספרי' א דווקא בקול רס אסור לספ' לפי שמונע אחר' שישמעו אבל בלחש שפיר דמי ולפיכך אמרו שמותר לגרום בלחש בעת הקריאה וי' א דווקא מי שתורתו אומנתו מות' לגרום ולא איש אחר וי' א דווקא מי שקודם שנפתח הס' ת מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע הקריאה אלא רוצ' לגרום והתחיל לגרום אז מותר לו לגרום גם בשעת קריאתו וי' א דווקא כשיש עשרה דצייתי לס' ת אז מותר לכל לדב' בד' וכל זה דווקא בד' אבל במילי דעלמ' פשיטא דאסור לכל . ועל חי' רפה סעיף ה' ולקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת החזרה שרי לכל כיון שהוא מעיין מה שקורא הש' אף על פי שאינו קורא בפסוק שהוא קורא וכל הקולות הללו שהקילו לרבר בשעת הקריאה אינם עניין לפרש' זכור ופרש' פרת שהם דאורייתא וצריך כל אדם לכונן ולשומעם מפי הקורא והנכון שכל הפרשיות בכל עת שקורין בתוך יכוין כל אדם דעתו לשומע' מפי הקורא דכתיב ואני כל העם אספר חזרה :

ד ואפי' בשעה שהמפסיר קורא בנבי' לא יספר' עד שישלים כמו בס' שאין המצוה תלויה בקורא לבד אלא בכל המצוין שם שישמעו והפסרה :

קמ"ז דיני גלילת סת ובו ה' סעיפים :

א ומסוס קדושת ס' צריכין לתח' מאד שלא ינהגו בו קלו' ראש ואפי' לאחז' בה כשהיא ערום יש בה משום בזיון וקלות ראש כנגדה לפי אחז' ל כל האוחז ס' ערום נקבר ערו' כלום שאוחז בת כשהיא ערום גלא מספח' נקבר ערוס' ר' שאין לו שכר של אותה המצוה

ד אם טעות נמצא בס' בשעת קריאה מתיצא ס' ת אחרת ומתחילין ממקום שנמצא הטעו' ומשלימין מניין גברי על אותם שקרא בס' המוטעים ואפילו אם נמצא הטעות באמצע קריאת של פרשת חד גב' לא גומר קריאת הפרשה בס' הכשריה ומכרך לאחריה ואינו מכרך לפני' וי' א שאם קראו כבר עמו ג' פסוקים ואיפשר להפסיק פוסקין שם ומכרך לאחרי' על הפסול' ומשלימין המניין בס' ת האחרת שמתצאין אבל אין לומר שכיון שהסת' פסולה היו כל הברכות הראשונות היו למפרע לבטלה ונחזור ונקרא כל מניין הקורא' סדרש' מן הס' ת השנייה שמחזיקין אותו בכשרה חדא דא' כאין לדבר סוף שלפעמים ימצאו טעות בשבת אחד ויתגלה שהסת' הזאת הוא פסול למפר' וכל שקראו בה בשבתות שעברו היו ברכותיהן לבטלה ועוד שאפי' הס' ת השנייה שמתצאין עכשיו אף הסופרים שלנו מוחזקין כ' שיכתבו בלא טעות שנאמר שחוא יודע שהיא בודאי כשרה אף שמחזיקין אותם בכשרה כל זמן שלא מצאו בה טעות ושמה היום או למחר ימצאו בה ג' טעות לפיכך בדועבד לא ירצו חכמים ז' ל להחמיר ולפסול אותה למפרע אלא כמאן ואילך ומטעם זה ג' כ נאמר הא דמתצאין ס' ת אחרת היינו דווקא כשנמצא טעות גמור שנשנתה משמעות העניין עי' חטעות אבל טעות אח' כגון חסרות ויתרו' בידוי' וי' ז' וכה' ג' שאין תעניין והלשון משתנה אין לחוציא אחרת כיון שאין ס' ת שלנו מוחזקין בדיוקין כ' וי' א עוד שאם חומש אח' מוחזק שהוא שלם בלא טעו' כי לא נמצא בו עדיין טעות יש לחקל ולקרות בה באותה חומש אע"פ שבשאר החומשין יודעים שיש בהן טעות שלא אז' ל אין קורין בחומשים אלא משום כבוד הציבור והכא שיש כל הה' חומשים יחד לא שיש באחרים טעות אין כאן שייך לפוסל כולה משום כבוד ציבור :

ה ב'ה שאין בה מי שידוע לקרות אלא אחד אותו האחד עולה ויכרך ברכה ראשונה ויקרא פסוקים ויכרך לאחריהם ואח' כ חוזר ומכרך ברכה ראשונה וקורא עוד קצת פסוקים ויחזרו ויכרך לאחריהם וכן כמה פעמים עד שישלים מספר העולים השייכים לאותו יום :

קמ"ח שלא לזלג בתורה מענין לענין ובו ד' :

א אין מדלגין בתורה מפרשה זו לפרשה אחרת כדי שלא תתבלבל דעת השומעים אבל במפסיר שהוא נביאים מדלגים שאין הוראות יוצאים כל כך מדברי הנביאים שיתבלבלו דעת השומעים וגם בתורה דאין מדלגין ה' בסני עניינים אבל בחד ענינא כגון אחרי מות ואך בעשור שקורין ב'ה מדלגים והוא שלא יקרא בעל פה שהרי אסור לקרות שלא מן הכתב אפילו תיבה אחת לא גלול' ב'גון שאין להם אלא ס' ת אחת כמו שיתבאר בסמוך ובנביא מדלגים אפי' בסני עניינים והוא שלא ישהה בדילוג בענין שיעמדו הציבור בשתיקה ומשום כבוד ציבור וה' מ' בנביא אחד אבל מנביא לנביא אין מדלגין דחוי ג' משום בלבול דעת השומעין כיון שיש בזה שהייה מרובה ובתרי עשר מדלגין אפילו מנביא לנביא דחשיב הכל לספר אחד ובלבד שלא יזלג מסוף הספר לתחלתו שזהו דבר המבלבל :

ב ובשבת שיש בו החז' לפעמים מדלגין מנביא לנביא אפי' בשאר נביאים שאומרים ראשונה הפסרה של אותה השבוע ואח' כך אומרים כמה פסוקים בישיעה שיש אשית וכו' עד שיש עליו לקד' והטעם שאין בזה שייך משום אין מדלגין וכו' דלאו משום הפסרה קאמרי' לה' ז' וזן שאין שוש אשית דוחה הפסרת שלאותו היום אלא משום זמר בעלמ' אמרינן לה :

ג אין גוללין ס' ת בציבור מפני כבוד הציבור שגנאי הוא להם שיצפו לקריא ויעמדו בשתיקה כל זמן שגוללין ואם אין להם אלא ס' ת אחת והם צריכין לקרות בשני עניינים כגון מוספין גוללין ודחה כבוד ציבור דמוטב שידחה כבוד ציבור ולא תדחה תקנת חכמים שתקנו לקרות פרשת זו :

ד אין קורין לאדם אחד בשני ספרות תורות משום פגמו של ס' ת ראשון שלא יאמרו חסר הוא אבל לשנים בשני ס' ת או אפילו ג' ג' נברא בשלשה ספרים כגון ר' ח' סבת שחל להיות בשבת וכה' ג' ליכא משום פגם :

לבוש התבלת

הלכות קריאת סת

שהוא הארון מצה לכל מי שהסת עוברת לפניו שילוח אותה ער לפני הארון שמכניסין אותה שם וכן המגביה והגולל והאוחז בעץ חיים כולם ילכו אחר הסת למקומה שכל זה יש לה הדור יא שיביאו התינוקות לנשק הסת קודם שיכניסו אותה כדי לחבכה בעיניהם ולרזן במצות וכן נוהגין ולאחר שגמר קריאת סת אומר הש"ץ חצי קדיש על קריאת הפסוקים ומחזיר סת למקומו ואומר תהלה לדור וסדר קדושה כסדר שאר הימים :

הלכות בית הכנסת

קך בניין בית הכנסת וכו' ה' סעיף :

א וקודם שנצא מבית הכנסת נפרש דינה וקדושת תקנת חכמים ז"ל הוא במקום שיש שם עשרה בני חורין וגדולים בעיר שכופין זה את זה לבנות להם ב"ה ולקנו להם תורה ונביאיו וכתובי שלא תשתכח ח"ו התפל והתור משרא ואם כופין זה את זה לשכנו להם מניין וחזן כבר כתבתי לעיל בסימן נ"ה :

ב ואין בונה אותה אלא בגובה של עיר ואסמכה אקרא דכתיב בראש הומיו תקרא ופירשו חקרא מלשון תפלה ומגביהין אותה עד שתהיה גבוה מכל בתי העיר שנאמר לרומם בית אלקינו ופירשוהו גם לשון רוממות גובה ודווקא בתים שמשמשין בהם דהוי זילותא לבית הכנסת שישמשו בבית במקומות יותר גבוהי מכל אבלי ברניות ומגדולים שאין משתמשים בהן לית לן בה אם הם גבוהים מכל לפיכך אפילו בבתיים שמשמשים בהן אם יש גג שהוא משופע ואינו ראוי לתשמיש מותר להגביהו ובלבד שצריך לשער עד המקו שהוא ראוי לתשמיש דהיינו שאם יש עליה בפנים תחת הגג שמשמשין בו לא תהא גבוה יותר מכל ובשעת הרחק או שיש אימת מלכות שאינן רשאים לבנות ב"ה כדינו מותר להתפלל בבית אע"פ שדרים בעליי שעל גביו ובלבד שינהגו הנעלים שדרין עליו בנקיות כמו שיתבאר סיף סי' קנ"א בע"ה : וכל עיר שגנותיה גבוהים מכל סופה חריבה דכתיב בתורה דהאי קרא לרומם בית אלקינו ולהשמיד חורבותיה כלו כשרוממים בית אלקים יש להם עמידה וקיום לחורבותיה שלא יהיו חרבים וסכלל הן אתה שומע לאו :

ג לפיכך מי שהגבי ביתו יותר מכל יא שכופין אותו להשפילו ויא שאם יעשה בניין ב"ה אפילו בקרן אחד והגביהו יותר מביתו סגי בכך :

ד הבונה בית או בניין אחר כנגד חלון של ב"ה אין מספיק לו במה שמרחיק דאמות כמו שהוא כדינו של הדין אלא צריך להרחיק יותר עד שלא יאפיל כלום לפי שכבוד ב"ה הוא כשיש בו אור גדול :

ה אין עושין הפתח בב"ה אלא כנגד הצד שמתפללין בו באותו העיר כגון שאם מתפללין למערב יעשו הפתח במזרח כדי שישתחוו סן הפתח נגד הארון שהוא ברוח שמתפללין בו כאותו העיר נגדו שכן מצינו בהיכל שהי הארון ובית קדשי קדשי במערבו והיה פתוח במזרח דכתיב והחוננים לפני המטבח קדמה לפני אהל מועד מזרחה ואנו שמתפללים למזרח לצד א"י כמו שכתבתי למעלה סימן צ"ד אין עושין הפתח במזרח ששם הארון אלא יעשוהו בצד אחר ואם איפשר לעשותו במערב סה יפיו וטובו . וכונין בה היכל והוא שאנו קורין לו ארון הקדש להניח בו סת וכונין אותו לרוח שמתפללין בה באותו העיר כדי שיהיו פני הש"ץ ופניהם מול ההיכל כשיעמי בתפלה ומעמידין באמצע ב"ה לעמוד עליה הקורא בתורה כדי שישמעו כולם : בימיהם היה להם סדר בו ישיבו כל אחד מן הציבור לפי כבודו ועכשיו קונין המקומות כדמים יקרים כל אחד לפי עשרו ואימקו לאותו סדר ע"כ לא כתבתי ובלבד שלעולם יזהרו שלא יעשו שום מקום לישיב עליו בין הבימה שנאמצע ב"ה ובין ההיכל באופן שיהא פני היושב עליה נגד הבימה ואחוריו אל ההיכל דננאי הוא ואיסו נמי הוה ועוד כדי שלא יפסיק בין המברך על הסת ובין ההיכל דנראה במשתחוה לו כשמשתחוה לברך :

קנא דיני קדושת ב"ה וכו' סעיפים :

א בתי כנסיות שלנו נקראו מקדש מעט וכתיב את מקדשי חיראו לפיכך אסו לכהוג בהן קלות ראש כגון שחוק והיתור

המצוה שעשה בה עכשיו כגון אם אחזה וקרא בה אין לו שכר מן אמת הקריא וכן אחזה לגלל או להגיהו אין לו שכר מן אותה מצוה שיצא לו שכרו של המצוה בעד הפסדו שגזל אותה ומיניה שמעינן כל האוחז בה בלא שום עשיית מצוה שודאי נענש עליה ואף על פי שנשל ידיו אסור לאחוז בה לפיכך יתרו אותן שמגביהין הסת לתראות לעם שלא יפתחו בידים ערומה לא ע"י מטפחת ודווקא בסת אבל בשאר ספרים קדש מותר אחר שנשל ידיו אבל בלא נ"י אפי' שאר ספרים קדש אסורין . לאח שקראו בתורה מגביהין אות לתראו לעם להגדיל ולחבב אותה והגדול מן אותם שקראו לתורה היה לו דין הגלילה לכבודו לא שנהגו עכשיו בכל הארצות לקנות הגלילה מי שירצה ברמים כדי לחבב המצוה :

ב וכן נוהגין מי שירצה יכול לקנות יהושע וישעיהו לגלל ואין הגלל יכול למחוזתו כי אף על פי שקנה הגלל לא קנה ליקח העשילים וכן במקומות שנהגו לקנות התראה והכנסה את הש"ץ יכול למחות כי אין זה שייך לחזן :

ג תגולל סת עימדין כנגד התפר שאם יקרע יקרע החפר :
ד וכן לא יגלול אות חוך התיק שע"כ היא נוחה להקרע :
ה ויגלול אותה שיהי הכת כנגד המגבי ואחורי הכתב כנגדו העם

וכן כשיגלול המטפח סביב יהיה וסמקמיל מנוול לגלל יהדק סוף המטפחת בפנים כנגד המגבי כדי שבשיבאו אח"כ לקרות הסת וזו ויניחוהו על השלחן ימצא התידוק למעלה ולא יצטרכו להפך אות על פיה לפתוח התידוק דהוה ליה דרך בנין :

אין לגלול הסת במטפחה קרוע שאין זה דרך כבוד לה אם יש לו אהדת ואין לעשות ג"כ המטפחת לסת מרברים ישנים שנעשה בהם כבוד לא לצורך הדיוט שגם זה אין דרך כבוד ואסמכה אקר' דמזבח ואמרינן מה מובה שלא נשתמ' בהן הדיוט אף כל תשמיש קדושה כן יהיו :

ו ולא יגלול הסת ויחזיק המטפח באופן שע' יגלול הסת חוך המטפחת תהיה הסת כרוכה בה שזת בנין לתורה לא יחזיק הסת ויגלול המטפחת סביב הסת :

ז אין המפסיד רשאי להתחיל בברכות ההפסדה עד שיגמור לגלול הסת כדי שלא יהיו העוסקים בתורה המגבי והגולל האוחז בעין חיים טרודין במצותן ולא יוכלו לשמוע ההפסד' ונכיוס שיש בו הוצא ב' ספרים תורות מוציא שניהם ספרים כאחת ותופסין בשניה עד אחר שיקראו בראשונה ואחר שקראו בראשונה לא יסלקו הראשון מן השלחן עד שכבר הניחו השנייה על השלחן שלא יעמוד השולחן פניו ולא יפתחו השני ולא יסרו הקפה ממנה עד שיגללו הראשונה כדי שלא יהיו עוסקי בראשונ' טרודין ויכולו נ"כ לשמוע כשיקראו בשנייה :

קמח שלא יפשוט ש"ץ התיבה וכו' סעיף אחד

א אין השליח ציבור רשאי להפשיט התור' בציבו כל זמן שהם גבי הכנסת מפני תורה הציבור שיתעכבו בשתיקת כל זמן שיפשיטנה :

קמט שלא יצאו מכלל עד שיצניעו הסת וכו' סעיף אחד :

א אין הציבור רשאי לצאת מכלל עד שיצניעו הסת שאין זה דרך כבוד לתורה שיניחוהו וילכו להם ודוקא כל הציבור או רובם משום דברוב עכ' הדרת מלך אבל שנים או שלשה שיצאו לית לן בה . ואם מצניעים הסת בבית אחר ואין לב"ה לא פתח אחת צריכה הכל להתעכב בכ"ה עד שיצא הסת תחלה וילכו הם אחריו לעשות לו הדור עד מקום שמצניעין אותה שם ואסמכו אקרא דכתיב אחרי יי' אהיכם תלכו ואם יש לב"ה פתחי יכולים להם לצאת קודם שתצא הסת כפתח האחד ובלבד שילכו אחרי הסת וילווהו למקום שמצניעין אותה שם משום אחרי יי' אהיכם תלכו ומטע' זה ג"כ אפי' במקומות שמצניעין אות' בב"ה חוך הדיכל

לבוש התכלת

הלכות בית הכנסת

מ"ב

יא ואם בשעת בניין ב"ה התנו עליו להשתמש בת מות להשתמש בת בחורבנות אבל ביישוב לא מהני תנאי ואפי' בחורבנות דווקא תשמיש שאינו מנוג' אבל להשתמש בה תשמיש מגונה כגון זריעה וחשבוניות של רבי לא מהני תנאי ולשכב עליה עניים מותר דלאו תשמיש מגונה הוא בר' אבתי כנסיות שבח' ל' אבל בבתי כנסיות שבארץ לא מהני שום תנאי אפי' בשעת חורבנות וטעמא משום דאותן שבה' ל' לעת יבא הגואל כ' על כל פנים חפיק קדושתן לעול' לפי ג' תנאי מהני אשעת חורבנות ואף ע' פ' כן בשעת יישובן אסו' כי קדושתן עלייהו אבל אותן שבא' קדושתן קיימת לעולם ואדרבה לעת יבא הגואל כ' בחזיר קדושתן השלימה לפיכך לא כחגיגתן תנאי אפי' אשעת חורבנות :

יב יש לזוהר מלהשתמש בעלייה שעל גבי בית הכנסת תשמיש קבוע של נטאי כגון לשכב שם ושאר תשמישי' יש להסתפק אם מותר להשתמש שם וכל זה דווקא בב' קבוע שנבנה מתחלה לב' החל עליו שם קדושה על כל מה שבה אבל בית שנבנה ואח' כ' יחדוהו לב' מותר אפי' לשכב עליו דמסתמ' לא קדשו הוא אלא תוכו להתפלל בו ולא על גבו ומשע' שנקר' ב' מקדש אסו' לנתחן ולהרו' אותה כדחניא מנין לנתחן אבן א' מן הריכל ומן המוכח ומן העור' שהוא כלא תעשה שנ' ונתצתם את מובחותם וגו' לא תעשו כן לה' מיהו אם נתן ע' לבנות שרידה היא נתיצה בנין מיקרי :

ק"ב שלא לסתור שום ב'ה וכו' סעיף אחר

א אין סותרין ב'ה לבנות ב'ה אחרת שמא יארע להם אונס שלא יבנו האחרת אלא בונין האחרת תתלה ואח' כ' סותרין הישנה יש מתירין לפתור ע' מ' לבנו' אם יש ב'ה אחרת קבוע בעיר שיוכלו כולם להתפלל בתוכ' ויש אומרים אפי' יש ב'ה אחרת קבוע בעיר ואפי' רוצה ליקח האבנים מן הישנ' לבנות בהן החדשה אסו' לסתור הישנה מפני זה ואפי' לא רצו לסתור כולה לא מחיצה אחת כדי להרחיבה אסור לסתור וזו המחיצה ע' שיבנה אצלה מקודם הקדשה ואח' כ' יסתור את זו וה' מהיחה הראשונה חזקה אבל אם חרבו יסודותיו או נשו כותליו לפול סותרין אותו מיד ומתחילין לבנות במדרה ביזם ובלילה שמא תחוק השעה ותשאיר חרוב :

ק"ב דיני בנין ב'ה וכו' סעיפים

א קדושת בית המדרש יתירה על קדושת ב'ה שנה מיוחד לתורה וזה מיוחד לתפל וכבר ידועשת' ח' עדיף לפיכך מותר לעשות מכה' בית המדרש אבל לא מכה' המדרש ב'ה שמעלין בקדש ואין מורדין בקדש דבתי' ויקח משה את הסכך הרי בצל' עשאו ומשפת שהיה גרול ממנו הקימו ולא מורדין דכתב' את מהתנת החסאים האה' בנפשותם ועשו אותם רקעי' פחיס ציפוי למצבת כי הקריבו לפני' ה' ויקדשו וגומר מאי ויקדשו לא לומר כיון שזקדשו הוקדשו ואין מורדין אותן מקדושתן :

ב ומשע' זה ג' בני העיר שמכרו ב'ה יכולין ליקח בדמיו תיבת דהיינו היכל שהוא הארון שמניחין בו ס' או לוח שמעמידין עליו ס' ס' מכרו תיבת' יכולין ליקח בדמיו מטפחות של ס' ס' מכרו מטפחת לוקחין בדמיה ספרים דהיינו שכתוב בל' חומש לבדו וכן נביאים וכתובים :

ג וס' ש' שנמצאו בו שעו' דינו כחומש מכרו ספר' לוקחין ברמה' ס' שכל אילו כאחד קדושתו יתירה על של חבריו אבל איפבא להורדין מקדושתן אסור דדוקא שמכרו סתם דחלה הקדושה על המעות אבל בתנאי וכו' טובי העיר במעמד אנשי העיר סותרין כמו שיתבאר בע' ובסתם אפילו אם קנו במקצ' המעות דבר שקדושתן חסורה אין יכולין לשג' ת' המותר לקדושה קלה :

ד ולקנות בדמי קדוש' אחת קדושה אחרת טובא בה' יש אומרים יש מתירין :

ה וכן אם יש שגבו מעות לבנות ב'ה או בית המדרש או לקנות תיבה או מטפחת או ס' תתלה הקדושה מיד על המעות ואם רצו לשנות' מלצורך מה שגבו אותן אין משג' אותה אלא מקלה לחמורה מיהו אם עשו בהם הדכל שגבו אותם בשבילו ומתרו קצת מעות משג' המותר לכל שת' שורצ' :

ושיחה בשלה כדי שיהא תמיד מוראו של השוכן בה עליו וכן אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ולא מטיילין בהן ולא נכנסין בהן כחמ' קפני החמה ולא בגשמים מפני הגשמים שכל אלו נקראים קלות ראש וכן הדין בבתי מדרשות המיוחדים לדרוש בהן ברבים אבל בית המדרש שהיחיד קובע לעצמו בביתו אין קדושה כ' ס' ג' בו לא יקל מאד שהרי אין לו להקב' בעולמו אלא ד' אמות של הלכה : וז' ח' ותלמידיהם הלומדים לפעמים בכ' התירו להם גם לאכול ולשתות בהם מתוך הדחק :

ב אבל בבתי מדרשות אפילו של רבים מותרין לאכול ולשתות בהן אפילו שלא מתוך הדחק אף על פי שקדושתן מרובה כמו שיתבאר בע' א' מה' ס' ס' מתחל' לכך יחדותו שילמדו בו לתלמידי' וגם יאכלו וישתו בו ולא יצאו מתוכו כדי שלא ינסלו ליסודם והיו כאילו התנו ואין מחשבין בהן חשבונות אלא א' כ' הם של מצו' קופת' של צדקה ופדיון שכבים ואין מספידו' בהם אא' כ' יהיה להם ספר' לאחד מגדולי העי' שכל בני העיר באים ומתקבצו להספידו' ואם צריך לזכרם להם לצורכו' בגן לקרות לאדם יכנס ויקרא מעט או יאמ' דבר שמעיה של ד' ת' ואח' כ' יקראנו שלא יהא נראה שנכנס לצורכו' ואם אינו יודע לא לקרו' ולא לשנות ואמר לאחד מהתינוקו' קרא לי פסוק שאתה קרא' בואו' ישהה מעט ואח' כ' יצא שגם הישיבה בהם מצות שגא' אשרי יושבי ביתך וגו' ושעורן הישיבה כדי הילוך שני פתחים כדכתיב לשמור סמות פתחי' : (ועל' סי' ס' עיף ד')

ג אין ישנים בכ' אפילו שינת עראי אבל בבית המדרש מותר אפי' שינת קבע דלכך נעשה מתחלה שיטתו התלמידים בה שאין אפש' בלאו הכי והיו כאילו התנוגם בכ' אם הוא לצורך ב'ה פגון בלילי' ה' שצריך' שימור מפני הגירות מות' לישן בה' : ועל' סוף סימן תר"ט :

ד וכן אכילה אס' הוא של מצוה כגון שנתקבצו' בה לעבר השנה פותר לאכול שם בב'ה' : (ועל' סימן תל' ג' עיף י')

ה הדין לב' שני פתחי' לא יכנס לתוכה בפתח זה לעשותו דרך לצא' בפתח השני יקצ' דרכו ואם היה הדרך עובר שם קודם שנכנס ב'ה' מותר וכן אם לא נכנס מתחלה בו כדי לקצר דרכו לא לצורך אחר באופן שנתבאר שמוטר מותר את' כ' לעשותו דרך לקצר דרכו ולצאת בפתח אחר' אם צריך לשם אבל כשנכנס בו להתפלל יש אומרי' שמצו' למי ששכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר' שכן כתוב בחזקאל הקב' דרך שער צפת להשתחות יצא דרך שער הנגב וגו' וטעמן הוא כמו שאמר חזקאל לעשות כן בסועדים כדכתיב בבא עם הארץ לפניה' בסועדים וגו' כדי שיקיימו יפת מצות הראייה שגא' יראה בל' זכורך וגו' כלו' כשילבאו' בפתח זה ויצאו בפתח אחרת יתראו כלי יפה' ויפה בכל העור' כן הוא בכאן בכניסת ב'ה' להתפלל כשיכנסו בפתח זה ויצאו בפתח אחרת יתראו הכל בכל צדדי עזרת ב'ה' שהתקבצו כולם להשתחות בבית ה' ולהתפלל לפניו ית' ויתנו לתפארתו ולכבודו ית' :

ו מותר לזכור בכ' במקרי' וכתרמילו ובאפונתו כיון שכן דרכו ללכת כך ונכנסו' כן אפי' לפני השיר' לא אשרחווה לסלקן אבל בראש מגולה לא יכנס אפי' במקום שנהגים ללכת כן בפני השירים שזהו דרך קלו' ראש כאד' כאילו אין לו מורא השכינ' שעליו וכשיש לו כובע בראשו יש לו אימה וכבוד ראש לפניו ית' ולא יכנס בסכך אורך שבצידו לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם ולסכך מקצר' :

ז ויכול לרוק בב'ה' שא' כ' לא יוכל להתפלל בכוונ' ובלב' שיכפשפשו בגדי' או יתנו שם גמי שאם ירוק לחוכו לא יהא נראה :

ח נשים שעל הגליו ראו לקנחו קודם שובנס להתפלל וראוי שלא יהא עליו ולא על בגדו שום לכלוך :

ט ונהגין בהן' כבוד לכבוד ולרובץ ונהדליק בהן נרו' לכבודן ואפילו לאחר שחרבו עדיין בקדושתן הם עומדים דכתיב והשימותי את מקדשכ' אפי' בשעה שהם שממין קרוין מקדש לפי' כשם שנהגין בהן כבוד ביישובן כך נהגין בהן כבוד בחורבנות חזן סביב וריבון ואדרבה אס' עלו בהם עשבים תולשי' אותן ומניחין אותן במקומן משום ענמת נפש כדי שיראו העם ויהיה להם ענמת נפש בה' ותעיר רוחם וישתדלו לחזור לבנותן :

לבוש התבלת הלכות בית הכנסת

ו יחיד בשלו יא שהוא בשלו כסוד טובי העיר במעמד אנשי העיר ויכול למכור אפילו סת ולעשות בדמיה כל מה שירצה

כל שלא הקדישו לקרו בו ברבי הגה' משנה דלדעת דידים עבדיכו ויא שאין כח ליחיד להפקיע עבדו אם הקדישו לקרות בו הקדוש אפי' בשלו ואסור למכור עבדים דכו כאל דנים

רק ללמוד תורה ולישא אשה ולא דווקא לדידה לא אפי' לאחרים ג' כ מותר כגון להספיק בהן תלמידים ולהשיאה בדמים יחלמים : יא ג' או לבנים או עצים או אבנים מכה ישן שסותרו כמו שיכולין למוכר כן יכולין ליתנו במתנה דאי לא דהוי להו הנא מיני לא יהבי ליה א' כ הדר הוי להו כמכ' וכן יכולין להתליפן באחרי וחל קדושה על אותה דבר והם יוצאין לחולין אבל להשאיל או אפילו למשכנן או להשכיר אסור אפילו ע' י' טובי העיר שעדיין נשארו בקדושתן שאין כאן דבר אחר שתחול קדושתן עליו אף על פי שקבל מעות כשמשכנן או להשכיר אין שייך לומר דחלה הקדושה על המעות כיון שלא הקנהו לו שהדי אין גופו קנוי לו כד' א שיעש בהם השואל או השוכר דבר שמורי' אותו מקדושתם אבל להשאיל או להשכיר לעשות בו דבר קדושתו זה שהוא עומד לו מותר אפילו סת לקרות בה ואפי' משל רבים ליחיד :

יב מי שיש לו חנאי עם הקהל שלא יוכלו לבנות בה רק הוא חרעו וכה' ג במצוה אחר אינו יכול למכור זכותו לאחר שלא מחלו הקהל המצוה אלא לו ולזרעו ולא לאחר אא' כ התנגבפירוש שיכול למכור זכותו :

יג וכיון שמוכרים דברים המקודשים ליקח קדושה חמור ממנו כ' ש שמוכרים אותם ואפי' סת למצוה רבה כגון לפדות שבויים וללמוד תורה ולהספיק תלמידים כי כה תועלת שנקני' ספרים ותורה אם אין מי שלומד בהם וכבר אזל יתירח מעלת הלומד ממעלת הסת וכן לישא אשה ולהשיאה יתומה גם כן מצוה רבה הוא ומוכרין עכו"ם לפיכך אנשי העיר שגבו מעות לבנין ב' ה או שאר צרכי הקדושה ובה להם דבר מצוה כזו מציאין בה המעות ועל הדרך שנוכר ואם קנו אבנים וקורות לא ימכרום לדבר מצוה אחרת אלא לאחת מכל אילו ואע"פ שהביאו האבנים ונררום ואת הקירו ופסלו והתקינו הכל לבנין מוכרין אותן מיד לאחת מן המצות הנזכרו אבל אם בנו ונכרו לא ימכרו אותם מיד לא ישתדלו בליא יחוד לגבות מעות לצורך אילו מצות ואם אי אפשר לגבות מיד ויש לחוש לביטול המצוה מן המצות הנזכרות ימכרו אותם אפי' כנויה ואפי' סת לצורך אלו מצות :

יד ראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה ב' ה ולא רצח השר להניחם לבנות ב' ה והקהל רוצים לשנותה לבנות עליה בית תלמוד וראובן אומר אדעתא דתבי לא נדרי אינו יכול לחזור בו דהא כבר נדר וגם לבית המדרש אינו יכול למחות דהא קדושת בית המדרש יתירה על קדושת ב' ה ואם ראובן זה אינו דר בעיר הזאת יכולין לשנותה בלא דעתו ואפילו עומד וצוח ואם הוא מבני אותה העיר הרי גם לו עדיין יש רשות בה ואינם יכולין לשנותה בלא דעתו אפילו לבית המדרש אבל אם יש שם חבר עיר דכל מה דאתא אדעתא דידים אתי מותר לשנות לבית המדרש :

טו הסכימו רבנתינו ז' ל שאין אדם יכול לאסור חלקו מכה ולא מהספרים שבציבור ואם אסר אינו כלום דאדעתא דהכי לא נשתתפו מתחילה שא' כ כל אחד שהיה לו מה עם חבירו ואסור חלקו עליו וק' ל אין ברירה ויהא כל ב' ה אסורה עליו :

טז ומתקנת רבינו גרשום מי שהשאיל ביתו לב' ה ויש לו מריב' עם אחד מקהל שאינו יכול לאסרו עליו אא' כ יאסור אותה לכל הקהל כאחד דווקא שהשאיל מתחלה בסתם אבל אם התנה מתחלה שכל זמן שירצה למחות יתא כידו למחות או שלא השאיל להם בפירוש אלא הניחם ליהנות לביתו ושותק יכול למחות ביד מי שירצה :

יז מי שהיתה ב' ה בביתו ימים רבים אין הציבור יכולין לשנותה לבית אחר שכבר זכה הוא במצו' משום דרכי שלום ונראה דווקא לשנותו מבית זה לבית של יחיד אחר אבל אם רוצים לבנות ב' ה קבוע לכולן במקום שהוא של כולם רשאיין שאין בה משום דרכי שלום :

שירצו כיון שירי נדריהם כבר יצאו המותר עדיין לא בא לשימוש קדושה חמורה מותר לשנותו ואם מתחלה כשגבו המעות התנו לעשות מה שירצו ממותרי המעות אז אפי' אם מתחלה קנו בעד כל המעות מה שהיה להם לקנות ואח' כ מכרו אותו וחזרו וקנו קדושה אחרת כדינה במקצת הדמים מותר להוריד גם אותו המותר למה שירצו אבל אם לא התנו מתחלה כשגבו אלא כשמכרו התנו אסור להורידה ואם קנו בדמים אילו שגבו עצים ואבנים חלה קדושת הדמים על העצים ועל האבנים ואסור לשנותן רק לקדוש חמורה וכן מי שקנה עצים בסת מעות שלא הוקדשו כבר לצורך בנין ב' ה אע"פ שלא היה שום קדושה על הדמים כבר חלה בקנייתן הקדושה על העצים ואסור לשנותן רק לקדושה חמורה מיהו דווקא כשבאו ליד נבאי אבל קודם שבאו ליד נבאי מותר לשנותן לדבר אחר אפי' להורידו ודווקא דרך הלוא' אבל לא יוכל לחזור בו מנדרו וחייב ליקח עצים אחרים לב' ה כמו שקנאן מתחלה אם הורידו :

יח וכיון שמוכרין אילו הדברים המקודשים ליקח קדושה חמורה סמנה כ' ש שמוכרים אותן ללמוד תורה ולהספיק תלמידים ואפילו סת כי מה תועלת יש בקניין ספרים ותורה אם אין מי שלומד בה' ויתיר מעלת הלומד ממעלת הסת וכן מוכרין כל אילו להשיאה יתומה בדמיהן שזה ג' כ מצוה רבה היא :

יט והא רב' ה נמנרתה משל כפרי שאין באין שמה ממקומות אחרים ואע"פ שכנו אותה משל אחרים שנדכו ונתנו להם צורכה לא נעשית אלא לבני הכפר לבדם ולכן יכולין למכור ומ' המעות נשארים בקדושתן ואינן רשאיין להורידן מקדושתן דווקא כשמכרו אותה בני העיר שלא מדעת פרנסיהם שהם טובי העיר או שמכרו אותה טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר : אבל אם

הסכימו באותו מכר' טובי הגה' משום דלא פ' כני העיר ויניחן העיר והיה גם במעמד אנשי המהם עתה מנות לגמרי אלא העיר יש בהן כח להפקיע עתה קדושה כיון הוא על הדמים

הקדושה וכבר פקע הקדושה גם מן המעו' ורשאיין להוציאם לכל מה שירצו - ואם קבלו עליהם בני העיר בפירוש בזכר זה שכל מה שיעשה אפי' יחיד מהם יתא עשו מה שיעשה עשו ואיזה נקרא מעמד אנשי העיר כל מה שיעשו שבעה טובי העיר בפרסום בפני כל מקרי מעמד אנשי העיר ואינן צריכין לומר הן או לאו אבל בתי כנסיות של כרכים שדרך לבא שם אנשים ממקומות אחרים ודאי ה' ה שלה נכנה על דעת כל העולם ומדעת רבים הקדושה ואינן נמכרת לעולם אפילו בנו אותם משלהם אא' כ ידוע שתלו אותה בתחלה ברעת היחיד שאז יעשה בהם אותו יחיד מה שירצה ובלבד בהסכמת הציבור ובכרכל' אמרינן שודאי כן היתה הסכמת דעתן שמה שיעשה אותו היחיד ואפילו הוא גדול הדור יעשה בהסכמתם יחיד שבנה ב' ה נתנ' לקהל דינא כב' ה של קהל אבל אם שיר' לעצמו בה שום כח אין לה מכר כי אם ע' פ הקהל ועל פיו או ע' פ יורשיו וכל זה לא מירי אלא כשיש להם ב' ה אחרת אבל אין להם רק זו אסור למוכרה דהא אפי' לסותרו אסור עד שיבנה אחר וכמו שכתבנו ברינו ב' ה בענין המכירה (וע' ל' מיין קנ' ג) וכן ה' ה בכל חוברים המקודשים שנוכרו דבולהו בתר' ב' ה נרירי :

כ ואם בנו בית סתם והקדישוהו אח' כ לב' ה דינו כב' ה ומיהו אינו קדוש עד שיתפללו בו ואפילו אם בנאוהו מתחלה לב' ה ולא נבו המעות לשם ב' ה לא בנאוהו סתם לשם ב' ה אינו קדוש עד שיתפללו בו דהזמנה לבדו לאו מילתא היא ואת שהתפללו בו אפי' אורחים לפי שעה כיון שהיה מיוחד לתפלה הרי זה קדוש ואם לא כיון לא לפי שעה הכל לפי תנאו :

כא וכשמוכרין אנשי כפר ב' ה יכולין למכר' ממכ' עולם והלוקח יעשה בו מה שירצ' חוץ ממרחץ ובורסקי ובית הסבילה ובית הכסא שכל אלו הם תשמישי' מגונים מאד לעשות במקום ב' ה בד' א כשלא מכרו טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל אם מכרוה' טובי העיר במעמד אנשי העיר פקעה קדושת' לגמרי בין למעו' ובין מן הדבר של קדושה שנמכר והמוכר יכול לעשות במעות מה שירצה אפי' בטוב' סת וגם הלוקח יעשה בו מה שירצה בשאר ובב' ה אפי' אלו ה' דברי הנזכרים חוץ מסת' וספרים שבקדושתן הן עומדין אפילו גבי לוקח :

ז הביטה כנון שהיה עושין למלך לקרותו כו בס"ח בפ"ה מלך אין בו קדושת ארון אלא קדושת כ"ה ונרא' דה"ה הביטה שאנו עושין כב"ה שקורין להם אלמיפרא שאין להן אלא קדושת כ"ה :

ח ובל מה שאמרנו בקדושת התשמיש דווקא בשהקדישו אותו פתם אבל אם התנו עליה להשתמש בו שאר תשמיש החנאי פועיל בהם וסות' להשתם' בו אפי' תשמיש של חול לפיכך אין נזהרין עכשיו מלהנח כמה הנאוח בדברי קדושה כנון מספחת של ספרים ושלחן שבכ"ה ופעולין של ס"ח ואמרו הפעם דכין שנהנו כן וא"א ליתר הוי בלב כ"ד פתנה עליהם מעיקרא כרישלא יבאו בהם בני אדם ליריחקלה ואע"ג דלא התנו כהתנו רמי :

ט המנדיבס ס"ת לב"ה ומניחים המספחת גם כן בכ"ה מותר להשתמש בהן לכל ספר וספר דאמרינן מסחמא ידעת כ' היקדשו אבל אותם הפניחין בגייתם ואח"כ פקדישים אותם לב"ה י"א כיון שמתחלה נעשה ע"ד א"הו ספר ונשתמש בו לא"הו ספר אסור להניחו בס"ת אחרת שאין משנין לא לעלויה והכא אין כאן עלויה א"ע שהוא כיוצא בו ויש כתיבין וכן נזהרין פשוט דאמרינן לב' כ"ד פתנה עליהם לנהוג כך :

י הנהניס להניח עשרות ס"ת בראש הקורא בסיוע התורה אין מוחין בידם שז"ה אינו עושה לא לכבוד תורה אבל המניחים אותה בראש חתנים דעלמא מוחין בידם שז"ה אינו עושה לא לכבוד חתן ולא לכבוד ס"ת והעפרה לא נעשה לא לכבוד ס"ת ובגנן זה אמרינן לב"ד פתנה :

יא נר של שעה שנחן העכו"ם לעכו"ם וכיוון העכו"ם ונתנו או מכתן לישראל א"ע פ' שמתרין להדיו כבר אמאיסו לנכו ואסו' להדליקן כב"ה ומופ' לעכו"ם שנתן טעו' או נר לב"ה אסור להדליקו בב"ה דשמא דעתו לעכו"ם ועיין בחלק עשרת זהב סיק'ט :

יב עכבר שנמצא בשם"ג ב"ה אם הוא מאוס אסור להדליקו בב"ה פשוט הקריבהו נא לפתחך :

יג נר של ב"ה מותר לקרות לאורו בכל צרכיו דהא לנהורא קאמכין להרבות מאור בב"ה וכמה דנהיר וקרי טפי איכא מצוה :

יד אין מדליקין נר של הדיו מנר של ב"ה והעול' שלא נזהרין ככ' אפשר שסוכנין ג' כ' אב"ד סתנה עליה וכן כל כיוצא בזה :

טו בני ברך שקנו ס"ת ונתן כל אהר חלקיהתנו ביניהן שאם יצא א"סן הכרך שהנשארי' יחזירו לו חלקו והקורא הספרים ורצה אחר מהם לצאת והובע שיחזירו לו חלקו בס"ת כשה' שהיא עכשיו שזה אין צריכין ליתן לו אלא מה שנתן מתחלה דמסתמא אמרינן לא היה דעתם בחנאי אלא על חלק' מבורר באותה שעה ולא שיצטרכו בכל עת לעשות טומא אחרת ו לפו טעם זה נ"ל דאם הוולו הספרים יכולין הציבור הנשארים לומר לו נ"כ איפכא אייתי ראייה דלתלק מבורר התנינו וסקול דשמא דעתן היה לשים אותה בכל עת כפי שוויה דהא הס"ת על בר פנים נשארת להם לא שהוא רוצה להוציא חלקו מידם בדמים צריך הוא להבי' ראייה היאך הית חנאם דהס"ת וכל זמן שאין לוראיי' ידו על התחתונ' יאסו' לעשות מספחת של ס"ת ששעטנן מפני שלפעמים בעת הקורא אדם כורכס סביב ידיו וסחמס' בהם אבל הפרכות שלפני הארון מותר לעשות פכלאים שאין ררך להתחמס' בו :

קנה לילך מבית הכנסת לב"ה ובוב' סעיפים :

א ואחר שיצא מב"ה ילך לבית המדרש קודם שיתחיל בעסקיו ואז תפלתו סחקבלת דכתיב ילבו מחיל א' חיל יראה א' אלקים כציון וכתיב בתריה ה' אלקים צבאו שמעה תפלתו ונומר וצריך אדם לקבוע עת ללמוד שבטעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותי קבעת עתים לתורה ואספכוה אקרא דוחי' אמונת עתך וגו' וקבעיות העת הזה צריך שיהא קבוע ותקוע בעניין שלא יעבירוהו אפילו אם הוא סבור להרני' הרבה ואפי' אי' לאו בר הבי הוא שאינו יודע ללמו' בעצמו ילך לבית המדרש וישמע פסוק אחד פן התלפידים או הליכה אחת ואפול' לא ישמע כלום יהיה שכר הליכה בידו או יקבע לו מקום בבית וילמד מעמ' מה שיודע ויכניס בלבו יראת שמים :

ב ופ"ס קודם שילך לבית המדרש יכול לאכול פת שחרית' אפ' רגיל בו וטוב הוא שירגיל אדם עצמו בו לשפור כריאתו שכן אחז"ל

יז יש מי שאומר שכלי הקדש של כסף שנהגו להביאם תמיד לב' הנח"י חלה עליהם קדושה ואין חכעלים יכולין להוציא לחולין' למכר' ואם מת המקד' יכולין הקהל לתופס' שישארו בחוקת הקדש אחר מצינת המקדש ואין ליורשין בהן כלום :

יח יש מי שאומר שאם נמצא אחר מיתת אדם כתב שכותב בו שהקד' כלים ואין עליו עדים ולא מסרו עדיין לקהל אפ"ה הוי הקדש דודאי הקדישו כיון שכתב לו על המגילה ולא אמרינן שמא כתב להקדיש ונפלך רחוקה הוא שלא לחכס כתבו על המגילה :

יט ס"ת שהוחק שהיתה של אבותיו אין הציבור יכולין להחזיק בה שכן הדרך שמשאילין ס"ת לב"ה ושחמא מונחת שם עד יום פקוד הבעלים אותה וכיון שכן אין שייך בה טענות חזקה כסוף שיתבאר בדיני חזקה בחלק עיר שושן בע"ה :

כ אדם שהיה רגיל בשום מצוה לקנותה כנון לילה ואירע אונס או עוני ונתנו הקהל אותה הסצוה לאחר ואח' כך העשיר ורצה שיחזירו לו המצות אמכשע' שנחננו הקהל הפצו' לאח' היה ספק ביד זה לחת מה שהיה נותן האחר בכל שנה ולא חפץ בה הרי מחל ונתרצה הוא עם שאר הקהל לתתה לאחר ואיבר זכותו אבל אם כשנתנו לשני לא היה ספק ביד הראשון לחת מה שהיה שותן השני ועת' שיש בידו הוא רוצה לחזו ולזכו' בה וליתן מה שהיה נותן תחיל' הרי זה חוזר לכצתו שלא מחל עליה לא מחוץ אונסו :

קנר דיני תשמישי קדוש ונר' ב"ה ובוב' סעיפים

א רחובת של עיר א"ע פ' שמתפללין בה כתענית אין בה ממוס קדוש ספני שהוא ערא' ולא נקבעה לתפלה וכן בת' והצירית שמתקצצים בהם להחפול שם באקראי אין בהם שום קדושה :

ב א"פ בתים שסוכרין אותן להחפול בהם א"ע פ' שקבעו אותם לתפלה כל זמן שכירתה לא הוי אלא כמו ערא' ואין בהם גם כן שום קדושה שהרי הן וף אינו קנוי להם והיום או למחר יקחנה תשכיר' אם לא כשכונה אותה מתחלה לשם כך או שקונה אותה לכס' כך לחלוטין :

ג תשמישי מצות כנון סוכה ולולב ושוף וציצית אין בהם ממוס קדושה ויכולין להשתמש בהן אחר מציחן כמו שנתבאר לעיל סיס' כ"א : (ועל' סיס' קנ"ג סעיף ז') תשמישי קדושה עצמן כנון חיק של ספרים ומזוזות ורצועות של תפילין וארגז' שנותחן בו ס"ת או חופט וכסא שנותחין עליו ס"ת לפעמים כ"א מפה ווילן שתולין לפני היכל יש בהם שמוס קדושה וצריך לגונן אחר מצוות ודוקא תשמישי קדושה כנון שהספר שמש' מונח עליו או שנעשה לכבוד פנון מכסה שעושים על הקרשים של ספרים אבל מכסה שעשו לשפור אותו המכסה הוי תשמיש דתשמיש וכל כיוצא בזה שותר להשתמ' בו יא' דאין נקר ארגז' של ס"ת לא אותו העשוי כמין ארגז' שאינו עשוי רק לכבוד התורה אבל ארון הבנוי בחומה נעשה ג'כ לסחיצה ולשמירה ואין זה נקרא תשמי' קדוש' וכ"ש אם הספרי' שהתקליפים בו דלא חלת עליו קדושה כלל אלא מניק לקדושה חוץ וסותר ליטלין לשאר תשמישין ווילון שתולק אותה לפני היכל י"א דוקא שלהם שהיו לפעמים כופלים אותה ושניחים עליה ס"ת אבל פרוכ' שלנו שללעולם אין מניחין אות' תחת הס"ת לא הוי אלא תשמי' דתשמיש ואין בו אלא קדושת בית הכנסת וכ"ש הכלונסים שתולין בהן הפרכות שאינן אלא תשמיש דתשמיש ס"מ אין לעשות מהם העצים שמסמנין בו הקריאה של חובת היום שאין בהם שמוס נוי ס"ת ואינן קדושים כמו הם אלא עשויים לצורך אדם לראות שלא ישעו והוי מוריד בקדושתן :

ד מספחת של ס"ת שכלה יכולין לעשות מהם תכריכים למת מצוה שזו היא גניחתן :

ה ופ"ת שכלת מניחין אותה **הא** ומה שהכניס כללי חרס פייכו ככלי חרס ונונזין אותה **ב** פשוט דעושין לו תקנה עשה שפסג' לקיימ' א"פ' שנוכחין סותו' : ע"כ כולן בג"ה

תלכות של משניות וברייתא ולא שיפשת' ח' : אסור לכבס' מספחת של ס"ת במי רגלים ספני הכבוד : אין עושין מתיבת כסא לס"ת דמורידו מקדושתו אבל פותר לעשות מתיבת גדולה קטנה וכן סותרן לעשותם וילון גדול אלא קטן לעשות פפנו כיס לס"ת דהוי מעלין בקדש אבל לעשות סמנו בים לחומש' אסור :

לביש ההוד הלכות נטי לטעודה

אחל' פ'ני סיני חלואים חלויין כפרה וכלה פה כסלה וקיתח של פים שחרית מבטלתן לפיכך ירגיל אדם עצמו כן כדי שיהיה ברא' וחוק לעבודת הבורא ית' :

קנה סדר מטאומתן ובו סעיף אחד :

א ואחר שילמוד ילך לעסקיו שאין מתקיימת אצלו יתפרנס מעסקיו כי יכלה מסונו ויבא לידי עוני ולא יוכל לעסוק בחורה ועוד שיגרום לו עון שהעוני פעביר את האדם עד דעת קונו וס' לא יעשה מראכתו עיקר אלא ערשי וחונרתו קנע שכן מצונו נחסידיים הראשונים שעשאו מלאכתן עראי וחורתן קנע זה וזה נחסיסיה ביום כי אין פעצור לה להושיע ברנ או נמעט וישא ויתן באפונה שזה גם כן הוא מהדברים ששואלין את האדם נתחלת דינו נצאת ונתח באפונה דכתיב והיה אפונת עהך וגומר ויהר פלהזכיר שם שמים לכמלה שבכל מקום שהזכרת שם מצויה לכמלה עניות מצויה דכתיב בר מקום אשר אשר אזכר את שמי אבא אליך וברכתך ופדהזכרת השם למצוה גורמת ברכה שם הזכרת לבטיח גורמת איפכא שהיא עניות ועניות כפיתה דכתיב כי מתו כל האנשים ור' דתן ואגריס שעדיין היו חיים וקורא אותן פחים אלא שנעשו עניים ויהר שליטבע לכמלה אפילו באכת שאז' אלף עיראת היו לו לינאי המיך. כולם נתרבו בשביל שהיו נשבעים שבועת אמת כלומר שהיו נשבעים לעשות וקיימוהו מפני שהיו יכולין לעשות בלא שבועה אבל לעורר עצמו לזהירות לעשות מצוה פותר ליטבע ולקיים דכתיב נשבעתי ואקיימה וגומר ויהר פלהשחף גם העכום אסמא יחייב לו העכום שפועה וישבע בשם אלקיו והרז הוא עובר משום לא ישבע על פיך ויס מקילין בזה בזמן הזה משום שאין בזמן הזה ובפרש בחזקה לארץ עובדי עבודה זרה : ומאן הודעא רבה שבכל מקום שנזכר בספר לבוש זה מתחלתו ועד סופו עכום הוא ר' עובדי כוכבים וכזלות או עבודת כוכבים ומזלות . ומלת ע' אר' עובדי אילים או עבודת אילים : ומלת ע' אר' עבודה זרה וזה כולו פורה על אותן האומות שעובדי כוכבים ומזלות :

קנה זמן קביעת סעודה ובו סעיף אחד :

א וכשיגיע שעה רביעית יקבע סעודתו שהיא זמן סעודה לכל היא ואם הוא תלמיד חכם ועוסק בלמודו יכתין עד שעה שישיח וכס' ואיך לא יאחר עוד דהוי כזורק עין לחמתו ס' ולא פעים מידי בצפרא אבל טעים כיוי בצפרא לית לן בה :

חלבות בני לטעודה

קנה ובו ג' סעיפים :

א וכשבא לאכול פת שפברכך בג' ובע' א' דל' גזרו מ'ל' טומאם על סתם ידים של טומאה שנייה ופסאום ואין כלינו הם שנייות לשומאם שני עומה שלישי בחולין אפ'ה' משום סדך קדושת הנכריכו חכמים בפילה גם לחולין כי סתם ידים שהם שניות לשומאם מוסלות התקומח :

בשים סדך חרומה כסו שיתבאר בע' שהידיים עסקניות הן וכוונעת לכר דגר ושטא נגענו בשומאה ולא אדעתיה . ואסמכוה אקרא דבנטיית ידים לגרה יטהר דכתיב גבי זב כל אשר יגע בו הזב וידיו לא משפ' כמים וגומר ישמא ודייקין הא משפ' ידיו כמים שהור בחמיה שניל בעי כלום שבי' כל גופו בעי הזב לשהרתו ובחרצינו הכי קאמר קרא כל אשר יגע בו הזב וכן אחר שאינו זב שלא משפ' ידיו כמים טמא כלומר שניהם טמאים ועל אותו האחר קמי הדיק הא משפ' אותו האחר ידיו כמים ור' לחולין שהור ואף על גב שזה סמכמא בעימא היא כי הפסוק אחילמילי אחרינא דנגי זב גופא ס' ביון שתייגינהו חז' ואסמכותו אחי קרא חייגינאון פן התורה

לשמוע להם והעובר עליהם עובר על לאו ולא חסור מכל הדבר אשר יורוך וגומר ונשילה זו גזרו על האלין משום סדך חרומ' פירוש שלא יבא לאכול חרומה בידיים טמאות על ידי שהם עסקניות ולא ירעו ויבאו לידי חיוב מיחה בידי שמים שהאוכל חרומה טמא חייבת מיחה בידי שמים ואע' שאין עכשיו לנו חרומה לא בטה הגזירה משום שיבנה בית המקדש במהר בימינו ונחזור לארצינו והיה לנו חרומה ונדע ליהר בה ולפי שאין רוב החרום לא סמיני פת דכתיב ראשית דגנך וגומר ואין דרך לאכול מיני דגן אלא אחר שעושין ממנו פת לא גזרו גם כן נשילה לא כשיאכל פת והוא כ' ששחייבין לנרץ עליו ברכת המצא שיחבאר לקמן בע' בסיומן קס' אבל הפת שאין מברכין עליו המוצא נכון לחסניות דקות אופת הבאת בכסנין ואינו קובע סעודתו עליהם אין צריך ל' ואם קבע סעודתו עליהם נראה דיטול ידיו מספק שיש בצר'כין נשילה להן כשקובע סעודתו עליהם וי' שאינו צריך לפיכך יטול ידיו ולא יברך עליהם כספק דברכות אינם מעכבות ושם יברך ברכה לכמלה . אבל שוב הוא שלא יקבע סעודתו עליהם לא יאכל ככיצה פת גמור מתחלה כדי שיטול ידיו ויברך עני' ויברך עליו גם ברכת המוצא ואח' כיאכל את אילו ויצא ידי ספקו :

ב והואיל ומשום טומאה גזרו ל' י' שאין צריך נשילה אלא כשרוצה לאכול בככיצה פת מפני שאין פחות מככיצה פקבל טומאה אוכלין כמו שבבואר בסקומו בריני שומאה וי' דאכל סת שנקרא אכילה גזרו ולא חילקו באכילה והאוכל כזית חייב בכל איסורים כגון חלב משום לא תאכל חלב וכן בשאר איסורים דכתיב בהו אכילה וכזית דכזית נקרא אכילה חייב ליטול ידיו אפי' אם אינו רוצה לאכול לא גזרו והואיל ולא יתמר הלכת' לא כמר ולא כמר לפיכך כשרוצה לאכול בפחות מככיצה ויותר מכזית או כזית סכוון יטול ידיו כספק ולא יברך כרעיל :

ג אבל אם אינו רוצה לאכול אלא בפחות מכזית לכ' אינו צריך נשילה :

ד ואע' שחייבין לחת הרום גם כן חססקין כגון יין ושפן דכתיב ראשית דגנך חירושך ויצהרין ס' ס' גזרו נשילה על השתי' מפני שאין דרך ריגע בידיו בבשקין ששותה אלא שותה אוהם בכוס ואין נוגע בשסקה לפיכך יטחוח

ה ואפילויד אהת כרוצה לשחנה ולקבל בה הכוס אינו צריך ליטול אבל הרוצה לאכול דבר שטיבולו כמסקה כיון שדרך ליגע במסקה ע' הטיבול י' א שגזרו עניו וצריך ליטול ידיו כשרוצ' לאכול דבר שטיבולו במסקה וגזרו על טיבולו כל המשקים המקבליים שומאה כגון יין דבש כגון חלב של דם מים וסיכנס י' ד שא' ס' דם משום שינורר צהר חירוש ואפרו אין נוגע ידיו כמקום המסקה אפ'ה גזרו עריו נשילה שכא יגע ורפי זה כיון דמסאוב גזירת חכמים צריך ליטול ידיו משום סדך חרומה היה צריך לברך עני' כשאוכל דבר שטיבולו במסקה וי' שלא גזרו זה משום סדך חרומה ופה שאמרו בגמרא שדבר שטיבולו במסקה צריך נשילה לא משום גזירת נשילה דסדך חרומה אמרו כן אלא כשגם נקיות בעלמא הואיל ורוצה ליגע בידו במשקין שטובל בהם לפי זה לא היה צריך לברך עליהם דליכא הכא מצוה בנשילה לפיכך הרוצה לאכול דבר שטיבולו במסקה מן השבע שסקין הנזכר' אפילו אינו רוצה לטבול אלא ראש חירק או הפירי ולא יגע במסקה עצמו יטול ידיו בלא ברכה ודווקא באחד מזה כסקין אלו אבל שאר משקין ואינם סקבדיים שומאה

ה' א' וי' העם משום שהמשקים עלולים ביותר שאקבלי טומא' שמידיים שהן שניות וכפשים לאשונים לעומם דכתיב חסריהם כדלמרי' בעלמא כל הפוסל את התרומה מטעה משקין להיות קטל ופכש' סוף פ' דספסי' שפי' משקין של פולין ונהה הי' פליקתן שמקבלין טומאה שג' כמכסר לפיכך השמיכו בהם והנכריכו לכל דבר שעובדי במשקין כ' י' ש' דמינו מנכ' על כטיל' זו משו' דם' לדמינו כרי' ככש' זו בזמן זו סיכה פלם כדי שלא יחזרו המשקין ויפסלו גוסו פטר שטמא' מהידיים והגן מין כזהרין מלעמדת עממיכו ומכסבל פוכלס ומשקים עומק שטיל' והנכר הזי' מנכר' נכ' לחוק שטיל' והנכר הזי' מנכר' נכ' לכמלה לפיכך כדי לנכ' ידי עתי' חסכרו' יש ניטול כלל ברכה דמסק כככא' להקל ועיין לפיל סימן קע"ג סעיף י' :

ואינם

לבוש התבלת

הלכות נטילת ידים

מד

ואינם צריכים נטילה וגם ב' מטקין אילו דווקא בעודו טופח עליו אבל אם סבל בהם הירק או הפירי וחזר ונתנגב ורוצה לאוכלו אינו צריך נטילה :

נ על פירות לא גזרו נטילת שאין נותנין תרומה מן התור מפירות אפילו מענבים וזתים אלא אחר שעשו מן הענבי יין ומן הזתים שמן דתירוש ויצהר כתיב ולא ענבים וזתים לפיכך אמרו חז"ל הנוטל ידיו לפירו הרי זה מגסי הרוח כלומר שמרא שהוא מדקדק במצותו במקום שאין צריך מירו דוקא בשנמלך בתורת חיובו אבל אם נטלן משום נקיות שהיו ידיו מסונפות או שרצה שיהיו ידיו נקיות משום הברכה של פירות לית לן בה: כשר צלוי אע"פ שמוהל טופח עליו אין צריך נטילה שאינה מוהלת שעליו נקרא משקה ודינו כפירו תכשיל טעושי מחטין או משעורין והם נגובי דינן כפירות: ז נטל ידיו לרברב שטיבולו במשקה ואח"כ רוצה לאכול לחם אין נטילה זו עולה לו וצריך לחזור וליטול ידיו כיון שזו הנטילה לא היתה לנטילה גמורה וכ"ש שאם נטל ידיו סתם ולא היה דעתו לאכול ואח"כ נמלך לאכול אפילו מיד שצריך לחזור וליטול ואם נגע באכילתו במקומות המסונפות בגופו יחזור ויטול :

ח מי שהוא במדבר או במקום סכנה ואקלו מים פטור מנטילת ידים ולא חיובוהו במקום שאינו יכול :

ס צריך האדם ליותר מאד בנטילת ידים שכל המזלזל בני חייב נידויו שעובר על דברי חכמים וישכנו נחש ובא ליריע עניות וסימנך על נטילת ידים ר"ת ע"י כלום ע"י הברכה ניצול מן העניות לא מתברך אבל כשאינו נוטל ואינו מברך נשאר עני ואינו מתברך ועוד שהוא נעקר מן העולם :

ז שיערו חכמים דמים ברביעית סגי לנטילת ידים . מ"מ כל אדם יוסיף ויטול בשפע והנוטל ידיו במים מלא חפניו נותנין לו טיבותא מלא חפניו :

יא ויברך באימה אקב"ע ואל"פ שאינו לא מדרבנן שגזרו על זה משום סרך תרומה כדפרשית מ"מ שייך לו על השי' קדשנו וצונו כו' שתינו שאנו מקיימים דברי המטעם הפסוק שאם לא תסור מכל אשר יורוך וגומר הרי כשאנו מקיימין דברי חכמים אנו מקיימים מצותו ית' וזהו אשר קדשנו וצונו כו' וזהו הטע' בכל הברכות שהם במצות דרבנן שאנו מברכין עליהם . ואע"פ שבכל המצות דינם הוא לברך קודם עשייתן שכן הסבא נותנת לברך כשיבא לעשות איה מצוה קודם שיתחיל אותה וכן הוא משמעות הברכה שצונו לעשות כך וכך שהוא לשון עתיד . במצוה זו של נטילת ידים נהגו שלא לברך עד אחר הנטילה משום שלפעמי אין ידים נקיות ואינו יכול לברך קודם לכן לכן נהגו שלעול אין מברכין עד אח"כ ועוד כיון שמברכין קודם הניגוב הרי"ג כקודם לעשייתן שגם הניגוב הוא מן המצוה שע"י הניגוב הוא מסהר את הידים יפה . (ועיין נמוך סעיף י"ב) ומהאי טעמא ג' כתקנו בברכה זו בעל נ"י ולא אקב"ו ליטול ידים דהכי משמע בלשון על בשעת עשיית מצוה וליטול לעתיד משמע וכיון שאין מברכין קודם הנטילה אין שייך לומר לשון עתיד :

יב וינגבם היטב קודם שיכצע שיש בו מיאוס אם יאכל בידים מטפחים והאוכל בלא נגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא שכל דבר שיש בו מיאוס נקרא טמא דכתיב ככה יאכלו בני ישראל את לחם טמא בנוים שאמר ה' לי לחזקאל כשצוה לו לעשות לו פת במיאוס לאפותו בצפיעי הבקר ובגלילי האדם כדכתיב שם אלמא דבר מיאוס קרי טמא וסימן לדבר לחם טמא בגמטריא בלא ניגוב בידים :

יג ולפי שעמדת אפי' המטביל ידיו או הנוטל ידיו בבת אח' וטופך עליהם רביעית מים בבת אחת או שפך רביעית ידים על ידו האחת וכן על חברתה אפ"ה אסיר לאכול בלא נגוב ידים ש"מ מאוסים הם בעודם מטפחים ויש מתדין לאכול בלא ניגוב כשהמטביל ידיו או נוטלן בבת אחת ונ"ל שהם מפרשים סה שאמרו האוכל בלא ניגוב כאילו אוכל לחם טמא היינו משום המים הראשונים שנשטמו בשפיכתם על הידי' כמו שיחבארו בע"ה דיני נטילה אבל לא משום דמאיסן בעודם מטפחים ולכך המטביל ידיו או שופך עליהם רביעית בבת אחת שנשטרו הידים מיד והמים לא נשטמו מותר לאכול בלא ניגוב . ומה שהביאו לראייה פסוק

דיחזקאל דצפיעי בקך דמשמע דמשום מיאוס אצרו כן אינו אלא אסמכתא בעלמא א"כ משום הגימטריא הביאופסוק זה ולא משום מיאוס ואיפשר דס"ל האוכל בידים מטפחים אין בו משום מיאוס כלל אבל לפירוש הראשון שפירש שיש בו משום מיאוס ודאי אפילו המטביל ידיו או מטהר בבת אחת אסור לאכול בלא ניגוב ידים ומשום מיאוס ואע"ג שזה שאמרו המטביל ידיו אינו צריך לנגב הוא ברייתא יש לומר דס"ל דלית הלכתא בהך ברייתא אלא כרבי אבהו שאסר לאכול בלא ניגוב משום מיאוס א"כ ל"ל שהוא מפרש הך ברייתא דתניא שהמטביל ידיו אינו צריך לנגב במטפחת אבל פ"מ אסור לאכול עד שיתנגבו היטב מאליהם וכשיתנגבו מאליהן מיהא מותר לאכול כיון שלא היו כאן מים טמאים לאפוקי הנוטל ידיו בדינם שהיו כאן מים טמאים אפי' המתין עד שנתנגבו ידיו מאליהן אסור לאכול כיון שהמים הטמאים עווד עליהם א שנתנגבו דס"ל דלעולם צריך לקנחם במטפחת כדי שיתקנתו המים טמאים ומה שאמרו בגמרא טעמא דהאוכל בלא ניגוב משום מיאוס ר"ל אפילו המטביל הידים או שפך עליהם רביעית מים בבת אחת אסור בלא ניגוב משום מיאוס כן נ"ל לפרש הברייתא לפי דברי אלו המפרשים שפירשו משום מיאוס וע"ל סימן ד' סעיף א' וז' :

קנט באיזה כלי נוטלין וכיצד יבואו המים וכו' ד' סעיפים :

א אין נוטלין לידים אלא מכלי דהכי אשכחו רבנן דטהרה צריכה להיות מזהכלי דכתיב גבי פרת חטאת מים חיים אל' כלי וכן קידוש ידים ורגלים במקדש היו מן הכיור . אבל הכשירו כל הכלים לנטילה הן כלי אבנים הן כלי גללים וכלי ארמה אע"פ דאילו אינו נקראים כלים לגבי קבלת טומאה הכשירוהו לנטילה דפ"מ כלים מחקריין וכ"ש שאר כלים שבשרים וצריך שיהא מחזיק רביעית דהכי קבלו חז"ל בכמה דינים שהם דאורייתא במשקים שאינם פחות מרביעית לכך שיערו חכמים דכפחות מרביעית אי אפשר לטהר הידים . ואם ניקב הכלי בכונס משקה והוא שאם ישימו אותו על המשקין יכנסו בחוכו דרך הנקב והוא גדול מנקב שהמשקין שבתוך הכלי יצאין בו או פקע ממנו תורת כלי ספני שעכשו אינו ראוי לתשמי' כלי ה"ה וזהו שארז"ל דכ"כ כו' ממל' ואין נוטלין ממנו לידים ואפילו את הכלי מידי טומאתו משום הוא מחזיק רביעית מן הנקב דנעיל או מתורת כלי . ולמטה :

ב חז"מ שנוטל מן הכלי דרך פיו ולמעלה דמה שהמנקב ולמעלה אינו חשוב כלי ונמצא שאין המים באים על ידו מהכלי אבל אם נוטל דרך הנקב שרי כיון שמחזיק רביעית ממנו ולמטה :

ג כלי אף על פי שהוא מחזיק רביעית אם אינו מחזיק אותו הרביעית אלא ע"י סמכ' כשסומכין אותו וכשאין סומכין אותו ישפכו המים מן הכלי ואין נשארין בו כדי רביעית אינו כלי הלכך מגופות חביות שהיא חדה ואינה מקבלת רביעית בלא מסומכת אין נוטלין ממנו לידים ואם היא רחבת מלמטה עד שמקבלת רביעית כשהי' יושבת בלא מסומכת נוטלין ממנה :

ד ודווקא מגופות חביות שמתחלה לא נעשות לקבלת משקין לא לכסות בהן פי החבית לפיכך אף על פי שמחזיק רביעית אינה נקראת כלי לנטילה עד שתקנוס שיוכל ל' לשבת בלא סמיכת ולקבל רביעית אבל כלי שתחתלת תקונה כרשאנו יכול לעמוד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא על ידי סמיכה חשוב שפיר . כלי ליטול ממנו את הידים אם הוא מחזיק רביעית כשסומכין אותו אע"פ שאינו מחזיק רביעית כשאין סומכין אותו ולפיכך כלי שהוא מלא נקבים מתחתיו ופזי צר למעלה וכשמניח ארס אצבעו עליו מחזיק את המים שבתוכו ואינם יוצאין וסיד בשמסירו המים יצאין מותרין ליטול ממנו אע"פ שאינו מחזיק כלום כיון שעשוי לקבלה בענין זה והעיקר תשמישו נקרא כלי וכ"ש כלי שיש בו ברזא למטה שמתחילה נעשה לכך שמתור :

ה חמת וכפושיה והם מיני נודות של עור שתקנועושה להם בית מושב נעשו כלי ע"כך ונוטלין מהם לידים שגם מתחלה לקבלת מים נעשו אבל עק וקופה אע"פ שהקנו לשבת בלא סמיכה יב ב ופתו

לבוש התבלת הלבנות נטילת ידים

ז אם הפה הבית מלאה טים והלך לו והחכית מקלח מיסמכת הטייתו זו הנוסל ידיו ממנה אפי כל היום עלתה לו הנטילה דהא מכח גברא הם מקלח כל היום : ואע"ל דלעיל בסעיף ט' גבי ברוא אמרינן שצריך התורה הברוא ולחזוה ולהסירו ככל שפיכה ושפיכה וא"כ הכא ג' כ' למה אינו צריך לזקוף תחבית ולהסירו ככל שפיכה ושפיכה איכה קדטיא דטאמי גבי ברוא שהמים נחין במקומן ובהסרת הברוא אינו מנענע חמים ממקומן לא שע"י הסרת הברוא הן מקלחין סליהן לפיכך לא חשיב כח גברא לא מה שמקלחו בכח הראשון של הסר הברוא ולכך צריך להתזירו ולהסירו ככל שפיכה ושפיכה אבל הכא גבי הטיית החכית כל המים שבחבית מתנענעין לצאת מחביתו לפיכך כל זמן שהמים מקלחין ממנה הגטיית הראשונה חשיב הכל כח והוי כח גברא אפי' כל היום . ולא דמי לנות ידיו תוך הצינור ששופך בהן הרולה דאמרי לעיל דלא עלתה לו נטילת דהתם כבר פסק כח הרולה כיון שיצאו מן הרולי והמסים מקלחי בצנינו סליהן אבל הכא עדיין הם מקלחין מתוך אוהו הכלי שהפח הראשון והוא מניח ידות תחת אוהו הקילות קרישפיר כח חנוטה חכית הראשון :

יא הכל כשרי ליתן טים על הידי אפי' חשו דכולן כח גברא הם יב וקוף יא כיון שדרכו בכך לשרת לבני אדם בעניינים כאלה הוי כחו כח גברא ומת' ליטול מכנו ויש פוסלין ויש להחמיר ולא עוד אלא אפי' הקסן שהוא פחות מו' טנים יא שדינו כקוף שאין בו דעת כלל ואין נטילין ממנו לידים :

יג דלכתחלה בעינן שיכוון הג' וכונת סד מנייתו מיהא בעינן הנוסל לנטיל' המכשר' חוליל ובעילה זו משום סרך לאכילה ואם כיון הנותן ולא קדומה חס' כמו שנתקלר לעיל סימן קכ"ח מעיף פ' הנדריכה כוננה קנה כהחמה *

יב כיון הנוסל מועיל ג' : וחרט ושופה יש להם פונה מה והוא הרין קסן שהוא יותר מבן שש אבל פחות משש וכ' ש' קוף אינן יודעין מאומה ויש להחמיר . עגו ס' ונהא מע' פ' שהם עצמן סמאי וכתיב והזהר הטהור על השם משמע שהמזח יהא טהור מ' ס' ס' בני' הקילו ומת' ליטול מה לידיו וכ' ש' עכשיו שכל המי' שלנו אע"פ שנסמאו נטילין מה שאי אפי' לנו בע"א : יד וכיון שנטילה מועיל לידים כ' ש' טבילה דהא טבילה מהני אפי' לכל גופו לפיכך המטביל ידיו במי מעיין אפי' אין בו מ' ס' סאה עלתה לו טבילה במקום נטילה וכלבד שיהו ידיו סתכסו בהם בבת אחת ודווקא במעיין אין צריך מ' סאה דאפילו בנטילה כל גופו וטבילה דאורייתא איכא מ' ד' שאין צריכין במעיין מ' סאה וילוף לת סקרא ואע"פ שיש חולקין ה' מ' בטבילה דאורייתא אבל במקום נ' ש' שהיא דרבנן כ' ע' מודו שאין צריך מ' סאה במעיין דכרכנן אולו לקולא אבל במקוה והמ' ס' נקווים לבד מן הגשמים או נמשכו לשם צריך מ' סאה לידיו כמו לכל גופו ו' א' שנסמקו סני כשמכסין ידיו בבת אחת ואין צריך מ' סאה שלא נאמ' שעור דמ' סאה לא כרי שיכסו כל הגוף בבת אח' ובדי' אין צריכין כל' כ' ומ' יש להחמיר : טז ובמי גשמים בזמן שהם זוחלין ואינן עומדים מקווים אע"פ שיש בהן מ' סאה יש להסתפק אם עלתה בהן טבילה ידיו דכוון דלפניה אין מועלין זוחלין דלא היתר' תורה בנותלין אלא מעיין י' ל' דה' לידים אינם מועלין או נימא ג' הקילו מזה לענין ידיו שהם דרבנן ולכתחילה יש להחמיר' ובריעבד עלתה לו טביל' ונתור ונוסל בלא ברכה :

יז ובמ' סאה מים שאובין שנקרקע להרמ' גם אין מטבילין בהן את הידים כיון שפסולין לטבילה כל גופו ולהראב"ד מטבילין בהם הידי' דס' ל' כיון שהקילו בהן לבעלי קריין ושלול בהן הותרו ג' לידים : וכשאובין מ' סאה שהמשיכוה כול' אפי' תרמכ"ס מוד' שסמבילין בהן הידי' מטום דאינא מ' דאפי' לכל גופו מועלין הארבעים סאת' שהמשיכו אלא שאין נהנין כן בכל גופו אבל בידים אולין לקולא :

יח ההולך על הנה ואין בידו כלי רישול לא ישול טים בידו אח' ויתן בה על ידו השני שאין כאן לא טביל' ולא נטיל' לא ישבו שתי ידיו ית' ידו אחת בנטילה וידו אחת בטבילה ידיו טהורות : המטביל

זפתו מפת עד שהם מקבלים משקים אין נטילין טים לידים לפי שאינן עשויין מתחל לקבל משקין וה' ה' לכובעישל לבדין אפי' כשהן קטין כ' כ' עד שמקבלים טים ואינם זביים מהם מ' ס' איתם עשויים לקבל טים ואין נטילין מהם מ' ס' ע"י הדחק מתוך מפני שעוברי דרכים רגילים לשתות בהם טים והוי נמי עשויין קצת לקבל טים ויש להם תור' כלי בשעת הדחק :

יז לא יקבל אדם טים מחפני חבירו וישול ידיו בהם שאין נטילין אלא מן הכלי וה' נטיל' ידו אחת מן הכלי ושפך ממנה לידו האחרת דאינו כולב' דדווקא מכלי בעינן שיבואר המי' על ידו מן הכלי ור' תמיר בוז בשופך מידו אחת שקבל' מן הכלי על חבירת' שכוין שתתחלת נטילה : לידו האחת היה מן הכלי על דעת לחת על גביו וזו אבל לקבל מחפני חבירו אפי' ככה ג' אסו' שכבר נתכנסל כח הכלי מיד שכחו בחפני חבירו ובידו אחת ג' כ' לא הגיר ר' לא שהיתר ידו הראשונה טהורה כבר קודם שנטל המים בה מן הכלי כיון ששופך עליה רביעי' טים ונהנו כדבר ר' בשעת הדחק אבל לכתחלה ודאריש להחמיר :

יח והואיל והנטילה צריכה כלי צריכין המים לבא על הידים מתוך הכלי מכח גברא שכן היו אותן הטהרו שבאור מן הכלים בגוף קידוש ידים ורגלים או הזאת מי חטאת לא היו אלא מכח גבר' הכיור לא היה מקלח תמיד אלא היו בו ברואות וכל כהן שרצה לקדש ידיו ורגליו הי' פותח לו הברוא ומקדש ועוד דכתי' ביה בהדיא ממנו משמע ולא מתוכו דלא הוי כח גברא ומי חטאת כתיב בהדיא והזהר הטהור על הטמא : (וע"ל סימן ד' סעיף ח') לפיכך חקנו נ"י ג' כ' על ידי כח גברא הילכך צינור שדולין טים מן היארד ושופכת בו ונמשכים ממנה המים להשקות את הסדה אם נתן ידיו תוך הצינור כח שיקלחו המים עליהן אין זו נטילה דהא לא אתו המים מכח גבר' שכב' פסק כח השופך אבל אם משים ידיו קרוב למקו השפיכה אפי' על פישאיו מים אותה תחת השפיכה ממש עלתה לו הנטילה שכל זמן שהם קרובים למקו השפיכה עדיין מכח השופך הם באים והוי כח גברא ואין למר' שאם הטביל ידיו בתוך הצינור הוזה שיהיו טהורות מכח טבילה דאע"פ שנטילת כח גברא אין כאן מ' ס' תורת טבילה יש כאן וק' ל' שטבילה מטהרת בידים . שהרי הם שאובים ושאובים פסולין לטבילה וה' מ' גדולח ששופך ונותן המים לתוך הצינור עצמו אבל אם נותן אותם חוץ לצינור וממשיך אותם לצינור זה טביל' בו ידיו טהורות דשאובה שהמשיכה כשרה וגם גדולח ונותן לתוך הצינור עצמו אם הרלי נקוב מאחוריו בכונס משקה ומעוד ששופך הרולה דרך פיו לצינור מקלח הרלי מאחוריו ליארד מטביל בו את הידים והם טהורות דחשיב ליה כאו הטבילה ב' יאו' עצמו דכיוצא זה מהכר הכלי ליארד וחשיבי מים שבצינור מחוכרים למימי היארד אע"פ דנצרכו לא חשיב חיבור לענין טבילה כל גופו גבי נטי' ע"י טבילה כזו הקילו ויש חולקין ואומרים אפי' ידיו לא הוי נטי' קזה חיבור כמו בטבילה גופו :

יט יא שלא הקפידו גבי נ' ירק אכלי דומיא דמקדש מן הכיור או מי חטאת אבל כח גברא לא בעינן גבי נ' ולפי דבריהם אם חכמים ידו תוך הכלי טים ושפסף בהן ידיו הוי נטיל' כיון שסכה כלי באו ובשע' הדחק יכול לסמך עליה' וכן בריעבד כגון מי שנטל ידיו תוך הכלי ונירך על ג' טוב תוא שיחמיר וישול פעם אחרת מתוך הכלי אבל לא יברך כי כבר יצא ידי נטילה לדעת הי' א' והוי מהבתו לבעלה . ודווקא בפלי' שהנא בתלוש נקרא כלי אבל כלי המטוב' לקרקע אינו כלי ואם שפסף ידיו בו לכ' ע' לא עלת לו נטיל' וטבילה ג' כ' לא הוזה דהא שאובים הם לפיכך אין רישול ידיו מאותן אכנים הקבועים במתל ועשה להם בית קיבול וכרוא לאח' שנקבעו שבותל אבל אם הוזה כלי בתלוש ואח' כ' חבר לכתול ועשה בו ברוא כשר לנטילה :

כ חבית שיש בה טים מניחה על ברכיו ומטה ונוסל ממנה לידים והשיתו תוי שפי' כח גברא היה מטה על צדה והמי' מקלח' ממנה או עשוייה מ' יצאין דרך נקב שכתונתן ידיו שם ונטל לא הוי נטילה אבל אם היה ברוא בנקב והסירו וקבל המים על ידו הרי כח גברא ומכחו מקלחין אבל צריך להתזירו ולהסירו ככל שפיכה ושפיכה :

לבוש התבלת לבישת נטי לשעורה מה

כלב ואין שם מים עליהם הואיל ואינם ראויין לשתיה דסתם מים לשתות קאי ואם המשיך אותן בארץ דרך חרוץ חוץ למקום והפסיקן מן המעיין הנובע חס אס יש בהן שיעור מקוה מסבילין בהן הידים כמו בשאר מקוה ואם אין בהן שיעור מקוה אין נוטלין בהן והואיל ומופסקת הבטן המעיין גורנין בהן אטו כלי ואם חרוץ זה שאין בו שיעור מקוה מימיו מחוברין למה המעיין הנובע חס יש פוסלין דס' ל גב' באלו גורן ששום כל ויש מכשירין שאף על פי שאין במים שבתרוץ שיעור מקוה מסבילין בהן והואיל ומחוברם למעיין הם הוה כמעין עצמו :

ח ברא' בחמי טבריה שהם מרים ואינן ראויין לשתית פלב כמ' שכתבנו אבל אם ימצאו מים חמין הגובעים שהם ראויין לשתית הכלב דינב כשאר מים :

ט לא תיקון רבנן לא במים הראויין לשתית בהמה לפיכך מים מלוחים או סרוחים או מר' שאין הכלב יכול לשתות מהן אע"פ שהן צלולין פסולין לנ' יאע' פי של טביל מקוה הם כשרים ואפי' לטבול בהן את הידי' דת' נמי כמעין ומקוה תלת רחמנא ואילו גם הם מי מעיין ומקו' מתקריין אבל לנ' ילא הכשירו' דומיא דמי כיוור ואם הן עכורין מחמת השיט' שנתערב בהן אם הם עדיין דקו' שהכלב יכול לשת' מהם כשרים בין לנ' בין למקוה כשאר מים שעדיין שמים עליהם ואם אין הכלב יכול לשתו מהן פסולין לטניהם שאין אלו נקראו מים אלא שיש דק' :

י כל ספק בש הידי' שהו' דבספיא דרבנן אזלינן לקול' לפיכך מי שיש לו ספק אם נעשה בהן מלאכ' אם לאו או שיש לו ספק אם יש בהן שיעור אם לאו או אם הם טהורים או סמא' או שספק לו אם נטל ידיו אם לאו טהור' ויש מי שאומר שאע"פ שמדינ' אין צריך לחזו' ויטול מ' אם יש לו מים אומרי' לו קום וטול ידך מספק בלא ברכה כדי שלא תבא לידי עניות :

יא תולדות המים הר' הוא כמים לפיכך הטלג והברד והכפיר והגליל והמלח אם ריסקו עי' שנעשו מים נוטלין מהם לידים וטבולין בהם טבילת הגוף אם יש בהן כשיעור' (וע' ל' משנ' ט' סעיף י"א וי' וי"ג) וכן דברים שתחלת ברייתן מן חמ' כגון יבחושין אדומים שרסקן או שמן דג' הניסוח נוטלין מהם לידי' ובשע' הרחק וי' א' שכל פי פירוש קרוי' סים ונוטלין מהם לידים בשע' הרחק וכ' ש' או דבש המבוטלך במי כמו שעושין במדינות הללו שעיקרן סים שנוטלין מהם לידי' וי' א' שגם היין נקרא מי פירות ונוטלין ממנו לידים בין נתן לתוכו מים בין לא נתן לתוכו מים אלא שאסור לעשות כן לכתחלה כדי שלא יהא כמולול בדבר חשוב שנשתנה לעלוויא עד שקובע ברכה לעצמו אבל בדיעבד או בשעת הרחק שפיר דמי וי' א' דווקא כיון לבן שמראהו כמראה מים אבל אדום לא דלא עדיף ממי שנשתנו מראיתן טפסולין :

יב מי שלא נטל ידיו ונגע במים לא נפסלו אותן המים לנטילה ולא מקרו שים טמאים אבל מים שנשפכו על הידים בתורת נטיל' אותן המי' נטמאו מן הידי' שהרי הידים כבר נטהרו ונכנסו שומאתן לתוך המים ואסור לחזור ולרחוץ ידיו מאוקן המים :

יג והתיקון חכמי' הוא שכל מים שה' פחותי' מרביעי' אין משהרין ^{הג"ה} על פימ' ד' סעיף א' וכסיתן קס"ג סעיף א' אף הידי' רק צריך רביעי' לאחר .

ואפי' אינו רצוה ליטול לא יד אחת כגון שנטל כבר ידו האחת ונגב אותו ורצה עכשיו ליטול האחר אינ' משהר' בפחו' מרביעי' מיהו אם יש בהן רביעי' יכולין ליטול מה' אפי' שני שבאו ליטול כא' אפי' אינם נוטלין בבת אחת לא זה אחר זה ולא יגיע לאחרת רביעי' אפ' הידי' טהורו ובלב' שלא יפסי' הקילוח בין זה לזה והיו כל הנציוק מחל' ועד סוף מחוב בקילוח אחד והיו כאו היה רביעי' לכל אחד זהו קל שהקילו חכמי' בנטיל' . כיצד היה רביעי' מים בכלי ופסטי אחד ידו ואח' יצק על ידיו ובא שני ופס' ידיו למט' ממנו סמוך לידי הראשון והקילוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמט' ממנו כב' אח' ידי שניה טהורו אע"פ שפוח' שיעור הרביעי' כשה' מגיעים לידיו של שני כשיעור' אותן המי' הנשארי' על ידיו של ראשון אפ' הידי' שניהם טהורות מפני שהם באים משירי טהרה ועל דרך זה נוטלין מחצי לוג שהוא ב' רביעי' לנ' ול' ולא ליהויל אבל מלוג שלם כיון שהמים הם טהורים מתחלה נוטלין מחם אפילו כמה בני אדם כל זמן שמספיקים המים לשפוך כל אחד על ידו פעמים

יט המסביל ידיו אין צריך לטבול שתי פעמים כמו שהוא הדין בנטילה כמו שיחבאר בסימן קס"ב בע"ה כי דיו בפעם אחת ולא להגביה ידיו ואין צד' נגוב במטפחת כי מיד שהטבילה פעם אחת נטהר ולא נטמאו המים הנשארים על הידים וכבר כתבתי לעיל דאע"ג שאין צריך נגוב במטפחת מ' לא יאכל בהם לרש' עד שנתגבבו מאליהן משום מיאוס :

ך ולענין ברכה י' א' שאין מברכין על נטילת ידים שאין לשון נטילה לא כשנוטל מן הכלי דמקרי נטילה כדכתבתי למעלה אלא יברך על טבילת ידים או על שטיפת ידים : וי' א' הואיל ועיקר הנזירה לא היתה אלא לישל' וטבילה ילפינן מק' דמועיל דאם לכל גופו מועיל לידי' לא כ' ש' לכך אפי' כשטובל ידיו יברך ענ' דמיניה קאתי ונ' לדבירו אחת בנטילה וידיו אחת בטבילה לכ' מברכין ענ' כיון דס' אחת היתה בנטילה נל' :

קס איזו מים כשרים או פסולין וכו' טו סעיפים :

א תצריך שיהא במים מראה מים דומיא דקידוש ידים ורגלים דכתבי' ביה מים יתיר ונתת שם מים לרחצ' ירחצו אהרן ובניו ממנו וגו' בבאם אל אהל מועד ירחצו מים והאי מים ב' תורה הוא דרשותו שיהיו מים בצורתן שלא נשתנו כלל לפיכך אם נשתנה מראיתן בין מחמת עצמן בין ^{הג"ה} ועל מ' קני' שפי' א' שכתבתי שם דדומיא דקידוש ידים והג"ה מן הכיור כעין :

בין מחמת מקומן פסולין :

ב ואם נעשה בהן מלאכה הוי נמי כמו שנינו צורתן שאי אפשר שלא ישתנו עי' המלאכה ופסולין . לפיכך אם עשה בהן מלאכה או שטרה בהן פתו אפי' נחכוין לשרות בכלי זה ונפל לשני פסולין דשרייה הוי מלאכה וכן אם צינן בהן יין (חמי' כעשת בהן מלאכה) או הריח בהן כלים פסולים ואם היו הכלים מוחי' כבר או תדשים כשרים דהא לא נעשה בהם כלום כיון שתכלים חדשים או מוחים ואין צריכין הרתה ואם הטביל בהם הנחתום הגלוסקא פסולין דהוי כמי' טרה בהן פתו אבל אם טבל ידיו במים ופח פני הגלוסקא או שחפן מהם בחפניו המים הנשארים לא נעשה בהן מלאכה וגם אינן נמאסין כמה שנגע בהן בידיו וכשרים לנ' וה' אם הנחתום הריח מהן ידיו מן הבצק הדיבך בידיו שכשרים ^{הג"ה} ונס' אינם נמאסים משפיה פי' כך דסתם ידיהם סמוך כפייה דהטבילת ידיו בהן אינו נקרא ^{הג"ה} אפי' כה' לכת' הילכך לא נעשו כשפנין על ידי' הדפס' זו

פלאכ' ובלב' של נשתנו מראיתן :

ג ומים שלפני הנפח אע"פ שלא נשתנה מראיתן פסולין מפני שידוע שנעשית בהן מלאכ' דחיינו שכיב' בהן הברול שלפני הספר אם נשתנה מראיתן פסולים ואם לאו כשרים דמספיק' לא פסולינ' להו' כמו גבי נפח שחוק' ודאי עש' בהן מלאכ' אע"פ של ראינו מה שאין חוק' כ' כ' בספ' שעש' בהן מלאכ' והוי ספק דרבנן ולקולא : ^{הג"ה} מים ששתו מהם התרנגול' וה' שאר עופות חוץ מן היונ' או שליקק מהם הכלב ובן שאר בהמה וחיה הדומים לו בשתייתן יש מי שפוסל סדרכן של אילו ללקוק המים בפהם לשתות ואינן שוות הכל וחוזרין ונופלן מים מפיהם לאילו המים הנשארים ופוסלין אותן שהמים שהיו בפהם הוה כמו נעשה בהן מלאכה כדאשכחן גבי מי חסאת שנפסלין בשתי' וסברי דה' לנטילה חוץ מן היונה מפני שהיא סוצצת ויש מכשירין אפי' באילו טמה שנפול למים מפיהם הוי דבר מועט וכבר נחבטלו וכשרים לנטילת ידי' דלא מחמירין כלי' האי בנטילה כמו גבי מי חסאת כ' שאם שתו מהם שאר בהמה וחיה שאין המים שקולטין חוזרין ונופלן שהנשארים כשרים :

ד אין המים נפסלין במלאכה בעוון מחוברי' בקרקע כגון מקוה או פמעיין א' דווקא אם נעשה בהן מלאכ' אחר שנשאבו פעם אחת שהיו בתלש בין שהם עכשיו בכלי בין שהם בקרקע בשעת שנעשת בהן מלאכה כיון שכב' היו תלושין : מים מגולין האידנא לא חיישינן להו' אפילו לשתיה ק' שכשרים לנטילה :

ה חמי' האור פוסלין מחם לידים שלא נשתנו צורתן בזה אפי' הן חמין שהיו סולחת בהן :

ו אבל חמי' פברא במקומן יכול להטביל בהן את הידים דמ' שם טבילת עליהו ככל מעיינות ומקואות אבל ליטול מחם הכלים פסולים מפני שהם מרים ואינן ראויין אפילו לשתית

לבוש התבלה

חלבוש נטילה ידיים

גיש מתירץ אפילו כשנוטל זה אחר זה הואיל ובשעה שהתחיל הראשון ליטול מהם היה בהן שיעור עולץ גם לשני מפני שבאים משירי סתרה . והנה שיכולין השנים או הג' והד' וה' להניח ידיהם זה בצד זה או זה על גב זה וליטול כאחד ולא נאמר כי המים היו רדדים מדדים העליוני הם משקין סמאין לפי שהם מים ראשונים והידיים אשר תחתיהן לא יטהרו במים ההם כיון שהוא טמא לפי שהם כולם במדרגת יד אחת אנו חושבים אותם וכלנו שיתנו ידיהם בעניין שיגיעו הקים לכל אחד ואחד ולא תהיה אחת חוצצת על חברתה :

יד וצריך שיחא הרביעית מכונס בכלי אחד שאם נטל מתחלה הכלי שלא היה בו אלא שמיני וחזר ונטל אחר כעוד כשמינית אע"פ שחם יחד רביעי אין מצטרפין ידיו סמאין כמו שהיו בתחלה: וכן רביעית שאמרו אין חילוק בין ידיו של גדול לידיו של קטן נטלו שני בני אדם זה ידו אחת וזה ידו אחת ואח"כ חזר אחד מהם או שניהם ונטל ידו השנית הרי אלו כג' או כד' בני אדם כיון שלא נטלו מתחלה שתי ידיהם כאחד ולפיכך אם היה בכלי תחלה חצי לוג ידיהם מהורות שהרי אמרו מחצי לוג ל'ג' או ל'ד' ואם לא היו מתחלה חצי לוג בכלי עין ידיהם השניו מהורות שאין נוטלין בפחות מחצי לוג יותר משני בני אדם וכאן השתי ידיים שננטלו מתחלה מכל א' יד אחת הרי הם שני בני אדם מיהו אפילו אם לא היה מתחלה חצי לוג רק שיהא יותר מרביעית וכשנטל הראשון ידו אחת נשארו בכלי יותר מרביעית או רביעית ואחר כך נטלו שניהם אפילו נ' ידיהם הנשארות מזה הרביעית ידיהם מהורות שהרי אמרו מרביעית לא' ואפילו לב' וכ"ש כאן שזה הרביעית הנשארה היה משירי סתרה ומתחלה כשהתחילו ליטול הא לא היו באין אלא שנים והרי ידיהם ממנה הם מהורות והנה אם מתחלה היו ג' בני אדם ולא היו בכלי חצי לוג אע"פ שלא היו רק רביעית וחצי או מעט יותר וכשנטל הראשון ידיו נשארו בכלי רביעית ידיו מהורות נוטלים השנים מאחרונם האותו רביעית הנשארה מסעם שאמרו מרביעית לאחד אף לשנים אלא שלכתחלה אמר שלג' יחיו המים פחות מחצי לוג דכיון דנפישו גברי חיישינן שהראשון לא ידקדק יפח ליטול עד הפרק שיצמצם במים מפני חבירו להתוודר להם מים רבים כשיעור נטילתן :

קסא דיני חציצה בנטילה וכו' ד' סעיפים :

א כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילה דהא מדרבנן נטילה זו מטהרת כמו טבילה בראוייחא וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקן לפיכך צריך ליהדר מחציצה כגון צואה שתחת צפורן שלא כנגד הבשר כגון שצפרניו גדולות ויוצאות עודף על הבשר ויש צואה בצפורן תחת אותו המקום שעודף על הכשר חוצץ אע"פ שאין הצואה מיהדק הרבה כיון שדרך להקפיד עליו שם חוצץ אבל כנגד הבשר אינו חוצץ אף על פי שפעמים מקפידין עליו אינו מהודק הרבה ואין סוגע את המים מלבא שם אבל בצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר חוצץ מפני שהוא מהודק הרבה ומונע את המים מלבא שם :

ב אבל אם הוא דבר מוע' שאין דרך להקפיד עליו מפני שמיעושו אינו חוצץ שכל דבר שאין אדם מקפיד עליו הוא כבשרו ואינו חוצץ וכן רמיה ששל בשרו וטיט היון וטיט היוצרים שנדבקים מאד כמו בצק אם סקפיד עליו חוצץ אבל במיעושו שאינו מקפיד עליו אין לחוש ובכנהגו שלא לנקר בכל פעם טיט שתחת הצפרנים לנטילה משום שהוא דבר מועט ואין דרך להקפיד עליו . דבר שדרכו של זה להקפיד עליו זהו אף דרכו להקפיד עליו מי שדרכו להקפיד עליו חוצץ לו ולמי שאין דרכו להקפיד אינו חוצץ כיצד היה אחד צבע והיו ידיו צבועות אין הצבע שעל ידי החוצץ לו מפני שהוא מלאכתו ואינו מקפיד עליו ואע"פ שיש ממשות של צבעי על ידו וכן הנשים שדרכן לצבוע ידיהן לפני וכו' צואה בין אוחו צבע חוצץ להן אבל אחר שאינו צבע אם היו ידיו צבועות דרכו להקפיד לפיכך אם יש על ידיו ממשות של צבע והיא יבשה הרי זו חוצץ והלח אינו חוצץ שאין מונ' המים מלבא על הידים וכן דיו יבש חוצץ וליח אינו חוצץ לדי מכה שעל ידיו אם אינו מקפיד עליו אינו חוצץ

ג צריך להסיר המבעות שבידיים בשעת נטילה ואפי' אינו מקפיד עליו ומ' כיון שדרך להקפיד עליו בשע' שעושיין מלאכ' כגון לישא כרי שלא יסנפו הוי חציצה ואפילו הוא רפוי והמים נכנסין תחתיו יש להחמיר שאין אנו בקיאים איזה מקרי רפוי שאינו חוצץ: ד שיעור נ' י"א כל היד עד קנה של זרוע וי' א' עד מקום חיבור האצבעות לכף היד וראוי להונו כדעת הראשון לחומר ויהבי ליה מלא חפניו טיבות דכיון דלאו מילתא סירח היא לא ניפק נפשין מפלוגתא ונכון להתנו' ולום' שאינו מקבל עליו דבר זה בתור חובה לא בתורת רשות וחומר' בעלמא כרי שאם איזה פעם לא נזדמנו לו ב' כ' מים לא יצטרך להחמיר במנהגו וכונבל דבר שאדם נוהג להחמיר על עצמו ראוי להתנות כן :

קסב הגבחה ושיפשוף בידים בנטילה וכו' סעיפים :

א כבר ידעת משה שכתבתי שחכמים גזרו טומאת על הידים לחולין משום סרך אוכלי תרומה שלא יגיעו בה בידים סמאין ויפסלוה ויהי האוכלים חייבים מיתה בידי שמים וחקנו נטילה זו כדי לטהר את הידים . (ול' סימן קכ"ח כעין פ') וכיון שהמים מטהרין את הידים הרי הם מקבלים עליהם את הטומאה שהיתה על הידים ונטמאו המים מהם ומשום שאין הגזירה אלא משום אוכלי תרומה לא גזרו טומאה על הידים רק עד כדי שדרך ליגע בהם בעת האכילה והוא שיעור הנטילה למר עד הקנה של זרוע ולמר עד חיבור האצבעות לכף וגמאין המים נטמאו אלא אותן שטופכין על היד תוך שיעור נטילה . ודע שעיקר דין הנטילה הוא שיפשוף האדם מן הכלי שני פעמים על ידיו הראשונים מעבירין הטומאה מן הידים ונטמאו והשניים מטהרין את הראשונים מטומאתן לפיכך אמרו חכמים שצריך האדם להגביה ראשו אצבעותיו בשעת נטילה כשיפשוף עליהם המים עד שינגב אותם כדי שלא יצאו המים הראשונים שנטמאו חוץ לשיעור הנטילה ואחר כך כשיפשוף עליהם המים השניים לא יטהרו רק מה שבתוך השיעור שגם אין המים השניים מטהרין אלא עד שיעור נטילה ולא יותר ואחר כך קודם הניגוב ינאו המים הראשונים שיצאו חוץ לשיעור והם סמאין ויחזרו תוך שיעור הנטילה ויטמאו את הידים לפיכך יגביה את הידים ונתנו סימן לזה פסוק וינטלם וינטאם כלומר וינטלם לשון נטילה צריך לנטא אותם והו' וינטאם וי א דאם משפילין מתחילת הנטילה עד סופה עדיף טפי שאין כאן מים שנטמאו חוץ לשיעור ואפילו אם יתחיל שפיכת המים הראשונים למעלה משיעור הנטילה והשניים עליהם ואחר כך יצאו המים הראשונים שלמעלה על היד אין אותן המים מטמאין היד כשתלו עליהם שלא גזרו טום טומאה לא על היד ולא על המים שטופכים עליהם שם רק זהו שלא יגביהם תחלה ואח"כ ישפילם שאז יש לחוש למה שכתבתי שיצאו המים הראשונים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים אלא שאמרו חז"ל צריך להגביה ידיו משאם סימנא בעלמא דאסמכוה אקרא דינטלם וינטאם : י' א דכל הדברים הללו שצריך להגביה או להשפיל ידיו לא נאמרו אלא כשאינו נוטל כל היד עד מקום חיבור היד עם הזרוע דשם שייכין כל החששות הללו משום ששם גזרו חכמים טומאה ושהרהר מפני שהידיים עסקניות הן באותן הפרקים אבל אם נוטל עד הזרוע אינו צריך לא להשפיל ולא להגביה דמשם ולמעלה לא גזרו טומאה שמשם ואילך אינו נקרא יד אפי' לענין קידוש ידים ורגלים של כיוור ויש ח' לקון :

ב ולא אמרו להגביה או להשפיל אלא כשטופך מתחלה מקצת רביעית על היד ואחר כך שופך שנית מותר המים שאז אמרינן המים ראשונים נטמאו והשניים מטהרין כמו שאמרנו אבל אם שופך על ידיו רביעית מים בשפע בבת אחת לא נטמאו המים כלל ונטהרו הידים מיד לפיכך אין חוששין אז לא להגביה ידיו ולא להשפילם וכן המטביל ידיו נטהרו ידיו מיד בבת אחת ואין שייך שם חשש הגבחה ידיים או השפלת וכמו שכתבנו למעלה סימן קנ"ט . ומה שאמרנו שעיקר דין הנטילה שיפשוף שני פעמים על הידים היינו דווקא למי שידיו

לבוש התבלת

הלכות נטי

מו

פקיות אבל מי שאין ידיו נקיות צריך לטפח עליהם שלשה פעמים ראשונים לא לשם טהרה רק להסיר הלכלוך שעליהם או כל דבר החוצץ ושניים להעביר השומא והם נטמאו ושלישם לטהר האמצעים מיהו לכל הג' פעמי הללו סגי ברביעית אחר שיוצק ממנו על שתי ידיו ג' פעמים ודיו שגם הפעם הראשון מצטרף עם הטהר גפני שהוא צורך ואם אין בידיו לכלוך או דבר החוצץ אם ירצה יכול לשפוך רביעית על שתי ידיו בבת אח' ואז אין צורך מים שניים שהרי ידיו כבר נטהרו מרביעית מים וה' אם יש בידו לכלוך ויש לו מים יותר מרביעית שופך עליהם תחלה מעט מים כדי להסיר הלכלוך ואח' כשופך את הרביעית בבת אחת ואין צורך אז המים שלישיים שידיו כבר נטהרו מרביעית שלם י' א' שאם שופך על ידיו שלשה פעמים אין צורך ג' לדקדק לא בתגובה ידיו ולא בהשפלת וכן נהגו להקל ואיפשר דטעם הוא משום מ' נ' אם הם מים מעטי שאין בהם לא רביעית כיון שחולקים לג' חלקים אין לחוש שיצא חוץ לשיעור נטילה מפני מיעוטן ואם הם מים דבי' סומכין שבדואי נזרין רביעית לפעם אחד וכבר אמרנו דרביעית בפעם אחת אין צורך לדקדק בהגברה והשפלה ואף על פי שיש עוד חששות אחרו שהיה ראוי להחמיד בשבילן נהגו להקל בחשטה דרבנן כ' :

ג' וכמו שהטבילה מן התורה אינה מטהרה לחצאין שאם טבל חצי גופו ואח' כחצי גופו השני לא עלתה לו טבילה כן הנטילה אינו מטהרת לחצאין שאם נטל מקצת ידו וחזר ונטל מקצת ידו השנייה לא עלתה לו הנטילה וידו טמאה כמו שהיתה ודווקא שננטל חצי היד שננטל ואח' כנטל החצי האחר אבל אם יש עדיין במקצת היד שננטל מים שופך ע' להטפוח ומוסיף עליהם מים על חצי הנשא הרי זו מתחברת (והוי כאלו נטילה אחת היא ולא הוי נטילה לתנאין) וטהורה בד' א' במים ראשונים הבאים לטהר את היד אבל בשניים הבאים לטהר את המים הראשונים שעל היד נטל מקצת וחזר ונטל מקצתה ולית לן בה שבכל מקום שיגיעו המים השניים הם מטהרין חלקי המים הראשונים שתחתיהם ומה לי בפעם אחת מה לי בשני פעמים או יותר :

ד' שפך מים על ידו אחת ושפשפה בחבירתו כדי ליטול גם אותה לא עלתה לו נטילה אפי' שפך באחרונ' על ב' ידיו לפי שהמים ששפך על ידו אחת נטמאו וכששפשפה בחבירתו נטמאת חבירתה ממנה ואין המים שניים מטהרין אלא המים שנטמאו מחסת היד עצמה ולא הנאים מחבת היד האחרת הילכך הנוטל ידיו צריך שיטפח לו אה' עליה ואם אין לו אחר ואחז הכלי בראשי אצבעוהו ויטפח על שתי ידיו כאחת או יטפח על כל אחת רביעית ואח' כ' ישפשפם ואז לא נטמאו ז' מזו שכבר נטהרו שתייהם כל אחת מרביעות שלם שהשופך רביעי' כאחד אין צורך מים שניים לטהרם כמו שאמרנו למעלה שעשו רביעית בבת אחת כמו טבילה שאינה צריכה טבילה שתי פעמים מפני שנשטח מכל וכל בפעם הראשון וכמו שאם שיפסף הוא ידיו לא עלתה לו נטילה ה' אם נגע אחר שלא נטל ידיו בידיו בעודן לחות מזה המים של גטילה שצריך לנגבם ולחזור וליטול שהרי זה סמאם על ידי המים שעליהם לכך צריך לזוהר כששופך מים שלישיים על ידו האחת שהם שניים לכך מהראשונים שלא ידבק ידו בחברתה מפני שנממאות היא והמים שעלי' מחברת' עד שיטפח גם מים שלישיים על ידו השנייה ואז ישפשפם או שיטפח מתחלה על שתייהן כאחד ואם נטל כל יד מרביעית אין צורך לדקדק בכל זה :

ה' מתוך כל מה שכתבנו יתבאר לך דהא דיד נטמאה בשפשף חברתה דווקא כשנטל ידו אחת ואח' כ' שפשף בחברתה אבל אם רצה ליטול בחזלה שתי ידיו כאחת נטל דשתיהן נחשבו כיד אחת אם נוטלן כאחד ואינם מסמאות זו את זו ויכול לשפשפם זו בזו אפי' מיד ששפך עליהם מים הראשונים והואל וכיד אחת חשיבי דא' לכ' ביד' א' נמי גימא הכי כל אצבע ישמא אתחבירו ולא עוד אלא אפילו אה' שהניחו ידיו זה בצד זה או זה על גב זה כדל' אחת השיבי ולא מסמא זו את זו ; (כמו שתנא' לעיל ל' ק' ס' ע' י' ג') נטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה במים ראשונים וכשנטל המים השניים נמלך והגיע ידיו זו לזו וטפח על שתייהן כאחת ידיו סמאות מפני שכשצירף זו לזו לקבל מים השניים נטמאו ידיו

בנניעתם זו לזו דמים שעל גביד מטמאים את המים שעל גבי חבירתה וגם היד וכן השנית וכשנטל את המים השניים לא טיהרו את הראשונים כמו שאמרנו למעלה שאין מים שניים מטהרין את המים שנטמאו מחמת היד עצמה ולא הבאים מחמת היד האחרת ואדרבה גם הם נטמאו מן המים שעל היד וצריך לנגב את ידיו ולחזור וליטולם כהלכתה אבל לחזור וליטול בלא ניגוב אינו מועיל שאם יתן עליה מים כמה קבין לא יטהרו את המים הסמאים שעל הידים שבאו בסומאתן ממקום אחר לכך צריך לנגבם תחלה ולחזור וליטולם :

ז' הנוטל ידיו מרביעית שלם בבת אחת או בזה אחר זה במים ראשונים שניים ושלישיים אחר שנתן עליהם המים השלישיים שהם השניים לענין הטהר צריך לשפשף ידיו זו בזו כדי לקנח יפה כל המים קודם ניגובם במטפחת שבוה נטהרו יפה וכשמשפשפן זו בזו זהר שלא יגע חוץ ממקום שנפלו בו המים מפני שהם חזרות ומטמאים זו בזו :

ח' נטל ידו אחת ושפשפה לנגבה בראשו או בכותל טהורה ואם אח' כחזר ונגע באותם מים שבאו מידו על הראש ועל הכותל טמא שאותן מים סמאים וחזרו ונטמאו את היד שנגע בהם ואף על גב דכל כמה דלא שפשף מטהרין בשפשף כלומר ואם כן צריכין לומר שהמים שעל הידים טהורים הם ומטהרי הידים הטהא דחזר ונגע גרע כן כתוב בש' ע' והם דברי רבינו שמשון וצריכין ביאר דהיכי דמי דאם מיירי דשפך רביעי' שלם בבת אחת על היד ושפשף בראש או בכותל וחזר ונגע בהן אמאי טמאה הא כבר נתבאר דהנוטל מרביעית שלם אין כאן מים סמאים כלל וכן אם נטל מרביעית שלם וכוה אחר זה במים ראשונים ושניים כדינא אמאי טמאה הרי טיהרו השניים את הראשונים שע' היד אלא ע' כ' מיירי שלא נטל כי אם מים ראשונים ופחות מרביעית והיא פחות מרביעי' ה' ד' אם לא היו יותר בכלי שננטל ממנו רק אילו המים אמאי אם שפשפה בראשו או בכותל ונגבה טהורה הא לא היו כאן מים כשיעור טהרה אלא ע' כ' מיירי דאחז משיירי טהרה ואם כן משמע כאן דפחות מרביעית דאחי משיירי טהרה הרי הם מצד אחד דנים מרביעית שלם ומצד אחר אינם מרביעית שלם ; דינם מרביעית שלם שאם שפכן כולם בבת אחת על היד אין צורך מים שניים אלא יכול לנגבם מיד והוי טהורה . ואינם מרביעית דברביעית אין כאן מים סמאין כלל (אפילו נגע בהן במים אחר הניגוב אינם סמאין אבל הכא היד טהורה בניגוב והמים נשאר סמאים ואם חזר ונגע בהן אח' כ' סמאו את היד ונ' ל' למהאי טעמא קאמר שפשפה בראשו או בכותל לנגבה ולא קאמר שננטל במטפחת משום דבשפחה בשערות הראש או בכותל דרך הוא שמקנה היד ומסירה מיד זאין חוזר ונגע באותו מקום ואין השערות והכותל מתלחלחים כ' כ' שיטמאו מיד את היד אבל כשנגב במטפח דרך הוא לקנח ולחזור ולקנח ולכרוך המטפחת סביב ידו המתקנחת ונטמאה היד מיד באותו הניגוב שהרי חזר ונגע בליחלוחית שעל גב המטפחת מן המים כ' א' ג' לאידך גיסא נקט שפשפה בראשו ובכותל משום דבשערות ראשו והכותל אין המים נבלעים בתוכן אלא נשארים שם בעין לפיכך אף ע' ג' דבשעת ניגוב הידים נטהרין מן המעט שבחבתי שדרך להסירם מיד כו' מכל מקום כשחזר ונגע בהן כיון שהמי' עדיין בעק הם שם חזרות ומטמאין את היד' אבל כשנגב במטפחת המים נבלעים לתוכה לפיכך לא מבעי שמשחירי חידים בשעת ניגוב אלא אפילו חזר ונגע בה אחר כך המים טהורות כיון שאין המים השפאים עליה בעק רק נבלעים בתוכה . וזה נראה לי עיקר וכן נהגין דהואיל והוא דבר דמדרבנן אולינן בה לקולא :

ט' כששופך מים ראשונים על ידו צריך לזוהר שלא ישאר על ידו צרור או קיסם או שום ד' א' א' משום חציצה אלא אפילו אם הם רפויים שיבאו בחן המים ואין כאן חציצה אפ' אסור מפני שהמים הראשונים שפאו על הצרור או על הקיסם הרי הם סמאים מן היד ואין המים השניים מטהרין אלא מים ראשונים שעל היד ולא המי' שעל הצרור והקיסם ואותם המים חוזרין ומטמאין את היד וגם כה' אם שופך רביעית מים כאחת על ידו צריך לזוהר כ' :

לבוש התבלת הלכות גטילסעודה

ומשפספס ז' כנו קרי הוי ידיו נקיות ויכול לברך מיד אשר יצר ולענין ג' ישר אכילה עדין את הידים שהורות עד שישפוך עליהם מים שניים לשתר את המים הראשונים וינגב אותם ואז בשע' ניגוב יברך ענ' והרי נטילה זו עולה לו לשניהם ואין כאן שום הפס' לצח מן הברכו שכ' אח' במקום נאמר

ב כשהמסובים הם רבים סדרך המוסר הוא שהגדול יסול ידיו תחילה ואם שקצת גדולים נהגו בעצמם ליטול באחרונה מפני שאין רוצים להפסיק או לדבר בין ברכת ג' לברכת המוציא כמו שיחבאר בסימן שאחר זה :

קסו דין הפסקה בין בציעה לנטילה וכו' א'

א וינגב ידיו היטב ויברך ברכת המוציא י' א' שיברך מיד ולא יפסיק ולא ידבר בנתיים ועל סי' קע"ט סעיף א' וסי' תע"ה סעיף א' . ויא' כיון שהשולחן לפניו ודעתו לאכול אין צריך ליה' בהפסקה שאין זה היסח הדע' כיון שהשולחן לפניו והריא דחכ' לנטילה ברכ' מוקמין במים אחרוני' אבל טוב לזוהר נס' בראשוני' שכן קבלו חז"ל התוכף ברכה לנטילת ידים אינו נזוק בכל אותה סעוד' ושיערו חכמי דברי הילוך כ' אמו' הוי הפסק' והיסח דעתו

קסז מקום וזמן הציעה ומי בוצע וכו' ב' סעיף'

א ואחר שנשל ידיו יברך ברכת המוציא על דבר הנקר' לחם כמו שיחבאר בע"ה שקובע' ברכה לעצמו ואסמכוה אקו' מקרא דכשהוא שבע מברך שנ' ואכלת ושבעת וברכת כשהוא רעב וצריך לאכול והקב' ה' מזמנהו לידו שיש לו לאכול לפקח נפשו לא כ' ש' ואם יש לו פת שלם מצוה הוא שיבצע על פת שלם כדי שיברך את הש' על פת שלם שנתן לו שהו' דרך כבוד ושבח לוית' . ויבצע

ממקום שנאפה יפה ונחלקוה היטב באפייה שהוא מובחר טבפת וחוחתך חתך המוציא חתך את המקי' שני צדדי הפ' התחתון והעליון כדי שתהא פרוס' הברכה ממקום מובחר שבפת :

וקודם שיברך יחתוך מעט תוך הפת ולא יברך ל הפרוסה רק יניח' מחובר באופן שאם יאחזו בפרוסה להגביה הפת יעלה שאר הככר עמו דא' לכחשי' כפרוס' וחחוד' ואיננו שלם ואח' כי יברך ואחר סיום הברכה יפרידנה כדי שתעלה הברכה בעוד שהפת שלם וכל זה משום מעלת הברכה שתהיה על השלימה שהוא דרך כבוד משום הקריבהו נא לפחתך וגו' וס' מ' לא יברך בעוד הפת שלם ואחר גמר הברכה יחתוך כל הפת שאם כן הוי החתיכה הפסק בין הברכה ובין האכילה וסיהו בשבת שצריכה לחם משנה שלמי' כמו שיחבאר במקומו בע"ה נכון להחמיר ולברך קודם שיחחוד' שלא חשק' ידו לבצוע כול' קוד' שתכלה הברכה ואז לא יהיה לו לחם משנה :

ומ' אם שכתב בשבת וחחך כמו בחול עדין הפת מיקרי שלם ויכול לברך עליו ושיעור הפרוסה לא יבצע פרוסה קטנה מאד פחות מבזית מפני שנראה כצר עין ולא גדולה יותר מכביצה מפני שנראה כרעבתן דוקא בחול כשאופל לבדו אבל בשבת יכול לפרוס פרוסה גדולה ואפילו כדי (ע"ל סימן רע"ד סעיף ב') מה שצריך לכל הסעוד' כדי לחבב סעוד' שבת ואין זה נראה כרעבתנות כיון שכל ימות החול לא יעשה כן ובשבת הוא עושח כן נראה שמשום כבוד שבת הוא לעשותה וכן בחול אם אינו אוכל לבדו יכול לבצוע פרוסה גדולה בבדי שיכול ליתן לכל' אחד ואחר לפחות מקבית' : (ועי' בסימן קס"ג סעיף א') ויגב

ט מי שיש לו מכה בידו ורטייה עליה די לו במה שיטול שא' היד שלא במקום הרטייה ואף על גב דאמרינן אין ג' לחצאין ה"מ כשנוטל חצי היד ואח' כ' חצי יד האח' . אבל הכ' שאינו יכול ליטול חצי השני לא הוי נטולה לחצאין אלא נטולה שלימה ודומה למי שנקטעו אצבעותיו שנוטל שאר היד אמנם צריך לזוהר שלא יגיעו המי' ברטייה שלא יחזור המי' שעל הרטייה ויטמאו היד או ישפוך רביעית מים כאחד על היד שאז לא נטמאו המים : מים של ג' שקודם האכיל' נוטלין בין על גבי כלי בין על גבי קרקע ואין בהם משום סכנה כמו במי' אחרוני' שלא גזרו עליהם אא משום שומא' :

קסח דין מי שאין לו מים וכו' ב' סעיפים .

א אסור לאכול בלא נטילה אפי' אם רצה לברך ידיו במפה או רוצה לאכול בכף שאינו נוגע בפת אפי' אסור בר' א' בשש' מים לפניו ברחוק ד' מילין או לאחריו מיל שאם יש לפניו מים בתוך ד' מילין לא יאכל עד שיגיע למי' ויטול ידיו וכן אם יש מים לאחוריו בתוך מיל חתר אליהם ונוטל ואוכל אבל אם אין מים לפניו בתוך ד' מילין או לאחוריו בתוך מיל לא הטריחוהו יות' ואוכל בלא נטילה כ' מ' לא יגע בידיו בפחו' אלא כורך מפה על ידיו או שאוכל ע"פ :

ב לא גזרו נטילה אא על האוכל עצמו אבל המאכיל את חבירו לא גזרו עליו נטילה דלא שייך לגזור משום סרך תרומה דמילתא דלא טביחא הוא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן לפיכך המאכיל את חבירו אינו צרי' ליטול והאוכל צריך ליטול אף על פי שאחר נתן לתוך פיו או אוכל ע"כ' והוא אינו נוגע במאכל' לא פלוני רבנן באוכל והמאכיל אסור להאכיל למי' שלא נטל ידיו משום לפני עור לא תתן טכשול :

קס"ט שיכול להתנות על הנטילה וכו' ב' סעיף'

א הנוטל ידיו בשחר' ורצה להתנות שע' נטילה זו וישר ידיו לכל היום נס' לכשרצה לאכול לא יחזור ויטול הרשות בידו אפי' שלא בשעת הקדוק ובלבד שלא יסיח דעתו מהם ולא ישנפם שיהו אם יהיו מים מצויין לו בעת האכילה טוב שיחזור ויטול ידיו בלא ברכה רק לחופרא בעלמא דוקא כשנוטל בשעת שאינו רוצ' לאכול מיד דומיא דנטילה שחרית מהג' ליה' תנאי לכשיבא זמן אכילה אבל אם נוטל לצורך האכילה בשעה שרוצה לאכול ורצה להתנות שתועיל לו נטילה זו לכל היום אפילו לאכילה אחר' אין פועיל לו התנאי דמה שייך להתנות כיון שהוא מוטל עליו ליטול עכשיו לאכילה זו ואפי' אם אינו רוצה להתנות על אכילה אחרת לא על אכילה זו עצמ' כגון שנוטל ידיו לאכול ומתנה שיעשה דבר אחר קודם שיאכל לא יעשה כן דמאחר שנוטל ידיו לאכול יש לו לאכול מיד ולא יסיח דעתו בנתיים :

ב ואחר שנוטל ידיו לא יגע בשוק וירך ושאר מקומות המכוס' שבאדם ולא יחכך בראשו וכיחא בו בכל מקום המסונף בגופו שיש בו מלמולי זעיה ואם נגע באלו המקומות צריך לחזור וליטול ידיו ולברך עליה ואפי' עומד בתוך הסעודה וזכר שנגע במקומות הללו יפסוק באכילה ויטול ידיו ויברך עליהם :

קס"י העושה צרכיו ורוצה לאכול וכו' ב' סעיף'

א העושה צרכיו ורוצ' לאכול מיד יטול כ' על הראשונה מברך אשר יצר ועל השנייה מברך ענ' אבל אין לומר דנטיל' אחת תעלה לכאן ולכאן דהיאך יעשה עם הברכות אם יברך תחלה אשר יצר ואחר כך ענ' הוי אשר יצר הפסק בין הנטילה ובין ברכת ענ' שצריך לברך כשירצה לאכול ואם יברך תחלה ענ' ואחר כך אשר יצר הוי ברכה אשר יצר הפסק בין ברכת ג' ובין ברכת המוציא שצריך שלא להפסיק בנתיים כמו שכתבנו למעלה לפיכך צריך שתי נטילות לכל ברכה נטילה אחת דהא אי אפשר לו לברך ברכת אשר יצר בלא נטילה שאין ידיו נקיות ויש עושין כמו פשרה דלעול' פגי בגטילה אחת והיכי קעביה מיד ששפ' מים על ידיו פעם אחת

הג"ה א' יעשה ג' אופן המזכר דמזכר ויברך ענ' קודם שיטפוך עליהם מים שניים דלא חזין כאן אום הפסקה כלל וגם טיבה נרכה קודם נטילה מהש דעיקר הנטילה חוץ מים שני' וכן כתוב בש"ע סי' קכ"ח סעיף י"א שיש לברך ענ' קודם מים שניים אלא שנהגו לברך בשעת ניגוב כמו שכתבנו לעיל סימן קס"ג סעיף א' ויגב

הג"ה ד' אלו לכוונת מנד' ההתקן של הפת ששם מתקבצ' הפתה כי אם נדבק קמח' בתוך ידיו לכוונת מנד' העליון ששם מתקבצ' חמץ הילכך כדי לנטול ידיו פניתי' יתקן מעט מנד' העליון והתחתון

הג"ה ו' אפי' דאם חותך מעט נענין שיפלה שפר ככר עמו חסיד' כככר שלם כמו שכתבנו בסמוך פ"ה נשנת' דכתיב לחם משנה שלמים חיישי' לנחם תשמע ידיו וישל' סימן רע"ד סעיף א'

לבוש התבלת

הלכות נטילת ידיים

מז

ב ויברך בא"ש המוציא לחם מן הארץ שמפני חשיבותו קבעו לו ברכה בפני עצמו יאמר המוציא בה"א ולא מוציא בלא ה"א אע"ג שעיקר הברכה ראויה להיות על שעב' שהוציא הלח' הנה שבא ליחננו ממנו מן הארץ ובמוצי' כ"ע לא פליגי דלשעב' משם ובמוצי' פליגי ואיכא מ"ד דלהבא משמע מ"מ פסק' הספ' לום' הכוונת בה"א כדי שלא לערב מ"ס דמוציא עם מ"ס דהעול' ויבלע האחת ולא יהיה סממנו' לשונו כלום ואע"ג דבלחם מן איכא ג"כ עירוב שאני התם דקרא בתיב להוציא לחם מן הארץ ומ' מזהר לתת דיווח בין לחם ובין מן שלא לערב המ"מ :

ג ולא יברך עד שיתפוס הלח' גידו שיראו הכל שעליו הו' מברך: **ד** ובשעת הברכ' יתן שתי ידיו על הפת שיש בהן עשר אצבעות כנגד' מצות התלויות בפת והם אילו לא תחרוש בשור וחמור כלאים לקט שכחה פאה ביכורים תרומה פערט ראשון מעשר שני' חלה - הילכך יש' חיבות בברכת המוציא וי' תיבות בפסוק מצמיה חציר לבהפה וי' תיבות בפסוק ארץ חסה ושעורה וי' תיבות בפסוק ויתן ר'ך :

ה ולא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן להטעים הלחם והטעם משום שהשולחן נקרא מזבח וכתיב ביה במזבח על כל קרבנך תקריב מלח והתם הו' טעמא כדי להטעין הבשר שלא יהא תפל בלי טעם לכך אנו מטעימין ג' כפרוסת הבציעה לברכת ואע"ג דבמזבח היה דוקא מלח אנו נוטלין שאר מיני לפתן ג' כ' משום דגבי מזבח היו הקרבנו בשר ואין דבר שמטעים הבשר יותר מן המלח אבל פרוסת הבציעה היא לחם וכל שא' מיני לפתן מטעימים אותו כמו המלח לבשר ולפיכך אם הפת נקיייה ומוטע' או מתוכל בתבלין או מלוח עקין שלינו ואין צריכין להטעימו יותר או שנתכוין לאכול פת חריבה ואינו רוצה עתה להטעימו יותר כזו הסעודה אינו צריך להמתין למלח - ואיפשר לומר דאע"ג שנחכונו לאכול פת חריב' שאינו נקיייה צריכין מלח או לפתן לפרוסת ברכת הבציעה שבטלה דעתן אצל כל אדם משו' איאכל תפל סבלי מלח וגו' ומשו' הקריבהו נא לפתחך וגו' ועוד הא כתיב גבי מזבח על כל קרבנך תקריב מלח ואמרו במדרש אם יש מלח על השולחן ללפת בו הפת של ברכה נעשה השולחן מזבח כפר ומנחן על הפורענו' ואיך יקבע אדם עצמו לברך ולאכול תפל סבלי מלח או ליפתן לפתו יסעו הפת לברכה : (עוד אמרו כשישראל יושבים על השולחן וממתינין זה את זה עד שיטעלו ודיהם והם נלל' מנות השטן מקטרנו עליהם וכרית מלח מנחן פליהס) **ו** ויאכל סיד וזוהר' שלא ישיח בין ברכה לאכילה שאם שח בדבריו כסלים הו' הפסק בין ברכ' לאכילה וצריך לחזור ולברך (וע"ל סי' מ"ז סעיף ו' ח' וסימן רפ"א סעיף ע"ו) מיהו אם הפס' ושח בדברים שהם מצדכי הסעודה אע"פ שאינם מצדכי פרוסת המוציא כגון שברך על הפת וקד' שיאכל אמר הביאו מלח או לפתן או חנו לפלוגי לאכול וכיוצ' בדברים א' הם צורך סעודה ואינו צריך לחזור ולברך ואפילו אמר הביאו מאכל לבהמה לא חשיב חפסק דזה נמי חשיב צרכי סעודה דאמר קרא ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת ש"מ שאסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו וא"כ הביאו מאכל לבהמה צורך סעודה היא מיהו ג' כ' באילו היה לכתחלה שלא לדבר קודם שיאכל פרוסת הבציעה שלא להפסיק ולא לבד המסבך צריך לזוהר בשיחה לא גם כל השומעים הרוצים לצאת בברכתו צריכין לזוהר מלשיח בין עניית אמן ובין טעימה שהרי כל אחד ואחד חייב לברך ברכת המוציא לא שהמברך מוציא לבד אם שח בין עניית אמן לטעימת הפת הו' הפסק וצריך לחזור ולברך לעצמי' א' דהיינו דווקא אם שח השומע קודם שאכל הבצוע אבל אם כב' אבל הבצוע פרוסת המוציא אע"פ שהוא לא אכלו ושח אינו צריך לחזור ולברך שכיון שהבצוע אכל כבר יצאו כולם באכילת הבצוע שאין כולן חייבי' לאכול הפרוסת הבציעה אלא שעושין כך כדי לחבב המצוה וביעבר' יש להקל :

ח שכח ואכל ולא בירך המוציא לפניו אם נזכר בתוך הסעודה מברך על מה שיאכל עוד ומה שאכל בלא ברכ' אכל ולא יוכל לתקן הוא ואינו נפט' משום כך בלהבא אבל אם לא נזכר עד שנמר סעודתו והו' שבע אינו צריך לברך ולאכול עוד כז' אחריו על השופע שאין הברכה חובה לא כשרוצה לאכול :

ט ואם הוא מסופק אם בירך ברכת המוציא אם לאו אינו חותר ומברך שאין הברכה זו לא מדרכנן וספק דרבנן לקולא ואע"ג דילפינן לה מק"ו דכשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ'ש לאו ק"ו מעליא הוא דק"ו פירכא הוא דשמא לא הקפידה התורה לברך לא אחר שכבר נהנה וראוי הוא לברך על מה שנתן לו ונהג' ממנו עבד קוד' שנהג' על מה יבר' הילכך פריכ' הוא ואינו לא אסמכת' בעלמא : ואם טעה בברכת המוציא ואמ' בא"ש ה' שהכל נהיה בדברו או שאמר בירך רחמנא מלכא מריה דהאין פתא יצא דמלת רחמנא קאי במקום השם ומלת מלכא הוא מלכות :

יא היו רבים או אפ' שנים אע"ג דברכת המזון אין אחד מוציא חבירו בשנים כמו שיחבאר בע"ה - (וע"ל סימן קנ"ג סעיף א') בברכת המוציא אחד מברך והשני יוצא והטעם דכיון שהם יושבים לאכול יחד דעתם מסכמ' להצטרף לפיכך יוצא הא' בברכת חבירו מה שאין כן בברכת המזון כיון שכבר אכלו ודעתם להחפרד אין אחד מוציא חבירו כשהם שנים ודווקא שהסיבו על המסות או סביב השולחן שהוא דרך קבע אבל היו יושבים בלא הסיבה כיון שאינם קבועי' יחד כל אחד מברך לעצמו ואם קבעו להם מקום ואמרו זה לזה נאכל כאן או במקום פלוגי שהכינו להם מקום לאכילה הו' קבע אפ' בלא הסיב' אבל אם ישבו מאיהן במקום אחד בלא אמירה לא הו' קביעות ובעל הבית עם בני ביתו הו' קביעות אפילו לדידהו בלא אמירה דכולהו בתר בעל הבית גרין והאידינא שאין אנו רגילין בהסיבה ישיבה דידן הו' קביעות בין לבעל הבית עם בני ביתו בין לבני חבור' ומיהו אפ' לדידן לא מהני אפ' קביעות מקום א"א כ' ישבו בשולחן אח' או בלא שולחן במפה אחת ואם לא קבעו מקום כל א' מברך לעצמו אפ' כולם אוכלין מברך אחד ודוק' לכתחלה אבל אם בדיעבד היה מכיון המברך להוציא והם כיוונו לצאת יצאו אפ' בלא קביעות מקו' : (ועיין לעיל סימן ר"ג סעיף ג')

יב היו רוכבי' ואמרו נאכל במקו' זה אע"פ שלא ירדו מן הבהמות וכל אחד אוכל מברך מצטרפין כיון שעמדו במקום א' אבל אם היו אוכלים והולכין לא הו' קביעות וכך אם היו אוכלים בשדה מפחרין ומפורדין זה כאן וזה כאן אע"פ שבמקומו כל אחד עומד או יושב ואף על פי שאוכלים כולם בשעה אחת ומכבר אחת כיון שלא קבעו מקום ואוכלים מפורדי' אינם מצטרפי' לברכת המוציא ולא לברכת המזון - (ועיין לעיל סימן קנ"ג סעיף ג')

יג מהו בדיעבד אם ברכו וכיון המברך להוציא והם נתכוונו לצאת יצאו :

יד אילו דברו הם משו' דרך ארץ בסעוד' אם היו המסובין רבים ואין ביניהם הבעל סעודה או שכולם בעלי סעודה שאוכלים יחד גדול שבכול בוצע : ואם הם שוים ואח' מה' כהן מצו' להקדימו ואם הכהן ע' ת"ח קודם לו ואם הכהן ג' כ"ח א"א שהשני גדול ממנו טוב להקדים הכהן אבל אין חיוב בדבר עיין לקמן סי' ד' ואם יש עמהם בעל הסעוד' הוא בוצע אפ' האורח גדול ממנו כדי שיבצ' בעין יפ' - מ"מ הבצוע יסול רשות אפ' הוא גדול יאמר ברשו' מורי ורבותי כו' משום כבודם והבצוע נותן פרוס' לפני כל אחד ואח' נוטל הפרוס' בידו ואין הבוצ' צריך לתנו לידו מ"מ לא חרוק הפרוס' משום בתוי אוכלים - וגם אינו לכבוד המקבל הפרוס' שיתן לו דרך זריקה - ומשום חבוב המצוה כדי שיאכל פרוסת הבציעה לתיאבון צריך לאכול פרוסת הבציעה קוד' שיאכל פת אח' ויכול הבצוע לתת לכל אחד חלקו קודם שיאכל הוא ואין בו משום הפסקה רק מצורך סעודה הוא אם כולם אוכלים מברך אחד :

טו אבל מ"מ אע"פ שנתן הבצוע הפרוסה מברכו לפני כל אחד וא' אין תמסובין רשאים לטעום עד שיטעו הבצוע ואם כל אחד ואחד אוכל מברכו רשאים לטעום קודם - ואם הוא שבת אע"פ שכל אחד מברכו שיאכל ממנו הו' לפניו אין רשאים לטעום קודם

ז ראובן שרצה נוטל ידיו לאכילה וקודם שניגיב ידיו בירך יעקב המוציא ונתכוון להוציא השומעים ואח' כ' ניגב ראובן ידיו וכירך על נטיל' ידיו לא הו' הפסק ויוצא בברכ' יעקב ואין צריך לחזור ולברך המוציא ועל נטילת היים שבירך הו' צורך סעודה ואינו הפסק :

לבוש התכלת הלבנות סעודה

קודם הנוצע אצל יהיה לכל אחד לחם משנה שאם אין בפניו כל אחד לחם משנה כולם צריכין לסמוך על הנוצע שיש לפניו לחם משנה ואינם רשאין לטעום קודם לו :

ב אין הנוצרי רשאי לבצע עד שיכל אמזמפי רוב העולין שהעונה הוא כמברך מכל מקום כשיכלה אמז מהרוב סגי שאחרים שמצא יכניחו מרא לאו שפי קעבדי דהא כבר אמרנו למעלה סי קכ ד סעיף ח שהמאריך באמז וותר כדאי אינו אלא טועה :

ג הנוצע פושט ידו תחלה לאכול כיון שנחננו לו פבוד לבצוע יכבדוהו גם כזה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו :

ד מי שאינו אוכל אינו יכול לברך ברכ המוציא להציל האוכל כי כיון שאין חובה עליהם לאכול לא יאכלו ולא יברכו :

ה ואפי' כשבת שחובה עליהם לאכול מ"מ אינה חובה מקרי כיון שאינו מצוה בפירוש על פת אינו ממרד להם מי שאינו אוכל עמהם :

ו אבל ברכת המוציא רמזה בליל ראשון של פסח שהוא מצוות עשה על האוכלים וכן ברכת היין דקידוש בין של יום ובין של לילה שהוא מצווה מותר לברך להם אע"פ שאינו אוכל עמהם מטעם שיתבאר דכל ישראל ערבים זה בזה וכן לקטנים אפי' בשאר ימות השנה יכול לברך אפילו אינו אוכל עמהם ואפילו אינם בני ביתו מדי לחנכם במצות :

קסח על איזה פת מברכין ובויז סעיפים :

א מצוה מן המובחר לבצוע ככר שלם משום כבוד הברכה אם יש לו שלם ואם אין לו בצוע על הפרוסה היו לפניו חתיכות גדולות ושלמים קטנות והכל ממך אחד מברך על השלם אפי' הוא פת קיבר וקטן והחתיכה היא פת נקייה וגדולה וכ"ש אם השלימה חטין והפרוסה שעורין דאיכא תרתי למעלות בשלם שמברך על השלם אבל אם השלם שעורין והחתיכה חטין אפי' היא קטנה שקולקת הן לפיכך ירא שמים יצא ידי שניהם ויניח הפרוסה תחת השלימה ויברך ונוצע משתייהן יחד אם רוצה לאכול משתייהן אבל אם אינו רוצה לאכול אלא מאח' יבצע על אותו שרוצה לאכול ולא יחוש לשני אע"פ שהוא חשוב או חביב עליו :

ב ואם היו לפניו שתי שלומות ממין אחד אח' גדולה ואחת קטנה מברך על הגדולה ויש לו בחצי ככרות ואין לו לחם שלם לזכרם יחד בעצמו בשום דבר שלא יהא נראה ודינו כדק שלם אפי' בשבת יכול לחברם ויכול ליקח אחרו ללחם המשנה :

ג שני גלוסקאות שנדבקו יחד ונאפו כך ונתחך כן האח והשני נשארה שלימה יותר טוב הוא להפריד החתיכה מהשלימה כדי שתחא נראית שלימה מכה שיניחנה דבוק בה אע"פ שנראית גדולה בעורה דבוק בה דהא קל לשלימה קטנה עדיפה לענין ברכה מפתיק גדולים מכל מקום לא יבצע ממנה במקום שהיתה דבוקה בחברתה ששם נראית כפרוסה רק יבצע ממקום השלם שבה :

ד היו לפניו פת שעורים ופת כוסמין ורצונו לאכול משתייהן אע"פ שהכוסמין יפין מברך על השעורים כיון שהוא ממין טבע וכן פת נקייה ופת קיבר ורצונו לאכול משתייהן מברך על הנקייה ואפי' שתיהן נקיות אלא שאחד לבנה יותר מחברת מברך על הלבנה יותר ואם יאמר הנוצע אחר שאינו נקי לבן חביב עליו לאו כל כמיניו וכללה דעתו אצל כל אדם אבל אם אין רצונו לאכול אלא מאחד מברך על אותו שרוצה לאכול ממנו אפי' אינו נקי ולכן הן פת ע"א נקייה ופת קיבר של ישראל אם אינו נזהר מפת של ע"א שקולם הם דהא לשניהם יש להם עילוי אחד זה נקי וזה של ישראל ורצונו לאכול משתייהן מברך על איזה כהן שירצה ואם היה ב"ה נזהר מפת של ע"א וישראל שאינו מזהר מיסב עמו על השלחן וכ"כ אמרנו שבה בצוע מותר לו לבע לבצוע על הי"פ של ע"א ואע"פ שהוא נזהר מפת של ע"א מלא משום שאינו חביב לו נזהר בו ירא משום פרישות ולכן כל מקום שימצא עילה שיאכל בהת' ולא יצטרך לפרישות כגון חכא משום חימום מצוה שרו לית רבגן שיבצע על איזה מהם שירצה ואז כיון שהותר לו לבצוע עליו הותרה לו כל אותה סעודה הפת של ע"א אע"פ שבזמנא אחרתא

נזהר בו מיהאם אינו חביב עליו גם בלא איסור פת של ע"א אינו צריך להקדימו ואם הוא נזהר מפת של ע"א ואין אחר שאינו נזהר מיסב עמו ושתי ככרות לפניו אחת של ע"א ואחת של ישראל מסלק פת הנקי של ע"א מעל השולחן עד לאחר ברכת המוציא הואיל ומן הדקיהיה לו להקדימו והיו ליה בויזאם אינו מקדימו ואם ב"ה אינו נזהר מפת של ע"א ואין דעתו לאכול בכל הסעודה רק פת של ע"א כי היא נקייה אבל בני ביתו אוכלים מפת שאינו נקי והיו של ישראל ושתי הלח' האילו מונחי לפניו על השלחן צריך לברך על פת נקייה של ע"א הואיל והוא הנוצע ואין דעתו לאכול לא מאותו פת כך הוא שסקנת רבי יוסף קארו בשולחן ערוך שרו אבל צ"ע למה פסק שאם ב הנזהר ואין אחר שאינו נזהר מיסב עמו צריך לסלק פת של ע"א מן השולחן ולמה לא יהא ג' הרטו בידו על איזה מהם שירצ' מ'הטעם הזה בעצמו שהחיר גבי אם אחד שאינו נזהר מיסב עמו וכמו שהוא משמעות לשון בעל חרובת הי"ש ואפשר שדעתו הוא משום שכשיש אחר שאינו נזהר עמו אינו יכול לסלקו משום אותו הארר שרוצה לאכול דודאי הנקייה חביב ליה וצריך שתעלה גם הברכ' עליו וכיון שאינו יכול לסלקו משו חבירו התירו לו ל"ה לבצע על איז שירצ' אבל אם אין אחר עמו ואין דצונו לאכול ממנו טוב הוא שיסלק ולעמוד בפרישתו ג' : (וע' ל' כיון קכ"ו סעיף ד')

ו אין מברכין המוציא ושלש ברכות דאורייתא שיתבאר בע"ה אלא על פת שתחלתו עיסה והוא הנקרא לחם כפי רוב בני אדם והיינו אותו שלישן אותה העיס כמים וקמח ואין מערבין בה דברים אחרים שהוא המשביע ביותר וכתיב עליו ואכלת וסבעת וברכת ורוב בני אדם קובעים עליו סעודתן אבל שאינו נקרא לחם אין מברכין עליו המוציא לפיכך פת הבאה בכיסנין אין מברכין עליו המוציא ושלשה ברכות ופירש הבאה בכיסנין פת שעשוי כמין כיסין שסמלאין אותה רבש או סוקר ואגוזים ושקדי ותכלת וכיוצא בהן וי"מ שהוא עיסה שיעיר בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה והוא שיהיה טעם תערובות המי פירות או התבלין ניכר בעיסה וי"א שזהו פת גמור כיון שאין בו אלא מעט דבש או שמן או חלב או תבלין והקם והמים הם עיקר מברכים עליהם המוציא וכן נזהגין ואיזה נקרא פת הבא בכיסנין שיש בהן הרב תבלין או דבש כאותן שאנו קורין לעקוד שבעט הדבש והתבלין הם עיקר וי"מ שהוא פת שעשויים אותו כעבים יבשים שנקראים בלשון המקרא נקודים ביהושע בין מתובלת ובין שאינ' מתובלת ונקרא פיסנין ע"ש שכסונק אותה לתאבון בעל"מ ואנן נקטינן בדבר' כולם שכל אלו נקראו פת הבאה בכיסנין ואין מברכין עליהם המוציא ולא שלש ברכות לאחריהן אלא כורא מיני מזונות לפניו ומעין ג' לאחריו ואע"ג שנקרא לחם דכתיב וכל לחם צידים יבש היה נקודים דלהר פירוש הוא פת כיסנין אפ"ה אינו מברכ המוציא ונ' כרכו דלא קבעו חכמים המוציא ונ' ברכות אפי' בזמנא לא בלחם שדרך רוב בני אדם לקבוע עליו סעודתו דהיינו עיסה שנלוש במים לבד והקמח ומים עיקר ונאפת כדרכה בלי שינוי וספלו שהוא החשוב כפי כל וקובע ברכת לעצמו מחמת חשיבותו אבל כל שנעש' בה שינוי שאין דרך רוב בני אדם לעשות כמותם ולקבוע עליו לא חייבו לברך המוציא ונ' ברכות אלא כ' אכל מהן שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו :

ז ואם אכל ממנו שיעור שאחריה רגילין לקבוע עליו סעודתן אע"פ שהוא לא שב' עדיין ממנו מבר' עליו המהני וברכ' המזון ואם תחלה היה דעתו לאכול ממנו מעט ובירך בורא מיני מזונות ואח"כ אכל כשיעור שאחרים קובעים עליו וברך עליו ברכת המזון אע"פ שלא בירך המוציא תחלה ואם לא אכל לא שיעו שאין אחרים קובעים עליו אע"פ שהו קבע עליו אינו מברך אלא בורא מיני מזונות דהא מ"מ משביע וזן את האדם ואינו מברך אחריו אלא ברכה אחר מעין ג' דכללה דעתו אצל כל אדם ואפי' כ' אין צריך במה שאין דרך בני אדם לקבוע עליו כדלעיל סימן קנ"ח :

ח אכל פת גמור אפילו פהוה מכינת מברך עליו המוציא דברכה ראשונה שהיא ברכת הנהנין אין לה שיעור לפניו דהא מ"מ מתהני אבל לאחריו אינו מברך כלום אם אין בו כזית דלא אמרת תורה וברכת אלא אחר וטבע כלומר אחר שאכל כדו שביע ושיעור חכמים דבכניית י"ש בו כדי שביעה כפת גמור ומברך לאהריו ג' ברכות ולא נפחות ; לחטיות

לבוש התבלת

הלכות סעודה

מה

ט לחמניו שבלילתו ענה הרי תחלתו וסופן עיס ולח גמור הוא ומברכין עליהם המוציא וברכת המזון. ואותן שבלילתו רכה ודקים מאד אינן נקראים מתחלתן עיסה ואינן לחם של רובא דעלמא לפיכך אין מברכין עליהם הל"ה אלא במ"ג ולאחריהן ברכה אחת מעין ג' ויא' שאם קבע סעודתו עליהם קביעתו לסעודתו עליהם עושה אותה סעודה ומברך עליהם המוציא וב"ה. ואי אכל להו בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה פוענן ברכה לפניהם דחיינו במ"מ שאין ברכת המוציא דקמי סעודה פושהו דהוי להו כמו פירות שבאין בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה שמברכין לפניהם כמו שיתבאר לקמן בע"ה אבל לאחריהן אין צריכין ברכה דב"ה שיברך אחר הסעודה יפסור אותן. ואותן ריקיני דקים שנותנין עליהם מרקחת המרקחת עיקר והם טפליים לגבי המרקחת וברכת המרקחת פושרתן עיין לקמן סימן ר"ב :

י חביצה דהיינו פהורי לחם שנדבקין יחד על ידי מרק אם נתבשלו במרק והיה קודם שנתבשלו בכל פירור מהם כזית אע"פ שעכשיו אין בהן תואר לחם מ"מ הואיל והפירורין עוין היו גדולות כבשיעור שהיו קובעין ברכה לעצמו לא פקע מהן הברכה ראשונה ע"י הבישול ומברכין עליהם המוציא וב"ה ואם נתפררו דק דק עד שלא היה בכל פירור כזית קודם שנתבשלו לא שנתחברו ע"י הבישול אז פקע מהן הכרכב ראשון ואינו מברך עליהם אלא במ"מ וברכה אחת מעין ג' אף על פי שערין ניכר בהם שהם לחם שיש להם תואר לחם כיון שנתפררו כ"כ ונתבשלו הפסד השיבותו ע"י בישול ואינו קרוי עוד לחם שאין לחם אלא אפוי או מבושל ויש בו שיעור זית. ואם אינו מבושל אלא שהוא מחובר ע"י דבש או ע"י שלשה אותה במרק אז אם היא בפרוסות הפוריות כזית מברכין עליהם המוציא וג' ברכות אפי' אין להם תואר לחם עכשיו שאין השינוי הנעשה ע"י הדבש או המרק מפקיע שמם וברכתן ועדיין לחם מקרי ואם לא היו בכל פירורין מהם כזית אע"פ שיש בהן תואר לחם דהיינו שהו ניכר וידוע שהו לחם עדיין לחם הם ומברך עליהם המוציא וב"ה ואם אינן כזית עכשיו תואר לחם אין מברך עליהם אלא במ"מ וברכה אחת מעין ג' הואיל ואיכא תרתי לרעות' שהפסיד צורתו וגם לא היה בכל פירור כזי ואם אינו לא מבושל ולא מתחבר אלא שהוא ספורר דק דק אע"פ שאין כזית בשום פירור מהם ת"מ הפסיד צורתו ע"י הפירור שאין מברכין אותה שהוא לחם לא הפסיד ברכתו ע"י הפירור ומברכין עליו המוציא וג' ברכות דעדיין לחם אפוי הוא ולא נשתנה ע"י שום דבר אחר :

יא וכשנורין פירורים במים עד שהמים מתלבנים מהם וכן פת השרוי ביין ארום ואין בפרוסות כזית בזה אפילו ליה תוריתא דנהשא. (הואיל וסימוק) ואין מברכין עליהם המוציא וב"ה אלא במ"מ וברכה אחת מעין ג' : (דח"מ מ' מיון ויין) :

יב דבר שבלילתו ענה ובשל במים או סגנ בשמן אע"ג דלמקצת רברכתא נתחייב בחלה אין מברכין עליה המוציא וג' ברכות לק"מ וברכה אחת מעין ג' ואפי' יש לו תואר לחם ושעמא דלענין חלה אין הדבר תלוי אלא כשנקרא עיסה דכתיב ראשי ערסותיכם וגומר וכשעורכת אותה בתחלתו עב הרי מיד נקרא עיסה ונתחייב בחלה בשעת גילגול אבל לענין ברכת המוציא וג' ברכות כשנקרא לחם חדבר תלוי ואינו נקרא לחם אלא כשנאפ בתנור ולא כשבשלה במים או סגנה בשמן וכן כוהנין וי' א' שאם יש בהם תואר לחם הואיל ותחלת בלייתם ענה אע"פ שבשל אח"כ במים או סגנ בשמן מברך עליהם המוציא וג' ברכות ואם אין בהם תואר לחם אין מברכין עליהם המוציא ושלשה ברכות :

יג ולפי זה אותן עיסה שעושין מהן לאקשין או ורימין לש חייב בחלה ואיך מברכין עליה המוציא וג' ברכות לק"מ שאין זה תואר לח אלא פשדיד' אוקרעפלי' מיקרי תואר לחם ולפי ה"א היו מברכין עליהם המוציא וג' ברכות מיהו ירא שמים יצא ידי שניה ואין אוכל דברים אילו אלא כ"כירך תחילה ברכת המוציא על שאר פת גמור ואח"כ אוכל את זה וכל זה לא סירי' לא בעיסה שלא עירבהו במים וקמח לבדו ואח"כ סגנו אותה בשמן ודבש וחלב אבל אם לשהו סתחל באו הדברים כבר נתבאר דינו למעל בדקפת הבא בכיסנין : וכלוש שחלפו ברותחין אחר לישתו ואח"כ אפייה בתנור לא שנא היתה בלילתו ענה ולא שנא היתה בלילתו רכה

פת גמור הוא ומברכין עליה המוציא וג' ברכות וה"ה אם אפאו באילפס בלא משקה ואפי' נתן בו מעט משקה כגון שמש האילפס בשמן כזי שלא ישרוף העיסה לא מיקרי פשקה ומבר' עליו המוציא וג' ברכות אבל דבר שבלילתו רכה וסגנו במשקה לכ"ע לאו לחם הוא ואין מברכין עליו אלא במ"מ וברכה אחת מעין ג' :

יד סרוקנין והיינו שעושין גומא בכירה ונותנין בה מים וקמח ומערכין בה ואופין אותה שם מסתמא אינו נקרא לחם שאין זה דרך לישת ולא דרך אפי' לחם ואין מברכין עליו אלא במ"מ וברכה אחת מעין ג' מ"מ אם קבע עליו סעודתו קביעתו עושהו לחם ומברך עליו המוציא וג' ברכות אבל סרית דהיינו שלוקחין קמח ומים ומערכת אותה בכלי בכלילה רפה מאד ושופכין אותה על הכירה והוא מתפשט ונאפה אין עליו תור' לחם כלל ואין מברכין עליו אלא ברכה במ"מ וברכה אחת מעין שלוש ואפי' קבע עליו סעודתו :

יז נתמה דהינדק' והוא לחם שאופין אותה בשפוד עב ומשחין אותה בשמן או במי בצים וכן לחם העשוי לכותח שאין אופין אותה בתנור אלא בחמה אינו לחם ואין מברכין עליו אלא במ"מ :

יח פשטיהא הנאפת בתנור כבשר או בדגים או בחלב או בגבינה הרי זה לחם ומברכין עליהם המוציא וברכת המזון דכל אפוי נקרא לחם. ודווקא שאפאו בתנור ובלא משקין אבל אם אפאו במחב' ובמשקה אין לברך עליו המוציא ואין לירא אקים לאוכלו לא בתוך הסעודת שברך ברכת המוציא על פה אחר כמו שנתבאר לעיל בשא' פשטידין וקרעפליד' :

קסט דין שמש הסעודה ובו ג' סעיפים :

א ואח"כ מביאין לפניו לאכול וכל דבר שמביאין לפני האדם שיש לו ריח ואדם תואב לו כגון בשר שסגן כל השנת ויין ישן בתקופת תמח' וכל דבר שיש בו ריח או קיוהא צריך ליתן ממנו מיד לשמש לפניו הסכנה שכל דבר שיש בו ריח ואוכלין אותו לפני אדם אחר ואינו נתנין לו יש לו צער מזה ומזיקו. ומשאר מיני מאכל סרינא אין צריך ליתן לו מיד אלא יכול להשהותו עד אחר הסעודה שאינו מזיקו מ' מידת חסידות הוא שיתולו מכל מין ומימיר שלא לצערו ולא יתוארם פרוס' לשמש כל זמן שהכוס ביד השמש שבזמם שהכוס בידו. יש לחוש' מתוך שהוא טרוד בפרוסה ישפוך הכוס. ואם הוא אורח לא יתן פרוסה לשמש נכ"כ כל זמן שהכוס ביד ב"ה שמא יקפיד הב"ה שחושש שלא יכלה תלחם לאורחים שזימן וצריך במה שיתן זה פרוסה' לשמש וישפוך הכוס א"נ מתוך ההקפדה יעלה רוגזו של ב"ה ויחנק בשתייתו מתוך רוגזו ויתגולל. וכן אם הכוס ביד הנותן לא יתן ג' פרוסה' לשמש דששא יצין עליו הב"ה שמקפיד על זה שחושש שמא יחסר פת לאורחים ויפול הכוס מידו של זה מתוך ביעותות. ודווקא לשמש אכל בני הסעודת יבליח ליתן זה לזה אפילו כשהכוס בידו או ביד ב"ה שאחר שהוא זימן אותם אינו מקפיד במה שהם נותנין אלו לאלו ולא חיישינן לקלקלה :

ב אסור ליתן פרוסה' לשמש או לכל אדם לא אם כן יודע שהוא נשל ידיו ואם נותן עובר משום לפני עור לא תתן מכשול וכן לא יתן לאכול אלא למי שיועד בו שיברך מה' שלא להכשילו. ויש פקילין אם נתן לעני בתורה צדקה שכיון שמתכוין לצדקה לא יאוה' לצדיק כל און :

ג השמש מברך בפה' על כל כוס וכוס שיתנו לו לפי שהוא כנסלך שהרי בכל פעם שיתנו לו כוס אחד הוא אינו יודע אם יתנו לו עוד אחר והרי כמסיח דעתו מן היין ואח"כ בשחתי' ונותנין לו הוא כנסלך לפיכך צריך לברך ברכה ראשונה אבל כוס וכוס : אבל ברכה אחרונה יכול להמתין עד לבסוף ובאחרונ' מברך ברכה אחרונה אחת על כולן ובפרוסה אינו צריך לברך אפילו ברכה ראשונה על כל פרוסה ופרוסה אם יש אדם חשוב נסעודה שיועד שכהשגחת האדם חשוב יתנו לו כל צרכיו מפת ואינו מסיח דעתו ולא דמי כנסלך ואם אין אדם חשוב נסעודה צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה כמו ביין דנמלך הוא :

קע דברי מוס' שניהג האד' בסעודתו ובכ"ב סעיף יג ב אין

לבוש התבלת הלכות סעודה

א. אין משיחין בסעודה מפני הסכנה שמא יקדים קנה לושט ויסתכן ואפי' מי שנתעטש בסעודה אסור לומר לו אסות מפני הסכנה. היו רבים בסעודה ויצא אחד מהם להטיל פיס אב לא שפסף כיצדו וגם יודע בוודאי של נגע במקום שינופ חזר לסעודה ואינו צריך ליטול אם שפסף נוסל ידו אחת אותה שפסף ופני אינו רוצה לאכול עוד אלא לשחות צריך ליטול יד האחת שפסף ולא משום שתייה דשתייה אינה צריכה נטילה לא משום שמא יתן פרוסה לתוך פיו ע"י השתייה דווקא אסורא עדיין בתוך הסעודה אבל לאחר הסעודה ליכ' לסיחש ואינו נוסל לא בפני כול' שלא יחשדוהו שלא נטל והני מילי לשחו אבל לאכול נוסל אפי' בחזק דמידע ידעי דאנינא דעחיה ולא אכל עד דנטל. ולי נראה כיון דפסעמא ולשתייה בתוך הסעודה צריך ליטול משום שמא יתן פרוסה לתוך פיו כנ' ובפני כול' שלא יחשדוהו לפי טעמא אפי' לא שפסף ולע נגע במקום חסינופת צריך ליטול ידו האחת בפני כולם לשתייה כדי שלא יחשדוהו שמא נגע או שפסף ולא נטל אבל לאכילה כיון דליכא מקום חשד ואפי' כששפסף יכול ליטול אפילו בחזק' שלא בפניהם דודאי הוא שלא יחשדוהו משום דאנינא דעתיה ואז' כשלא שפסף ורוצה לאכול אינו צריך ליטול כלל דליכא חשד אבל לגדולים ודאי לעולם צריך נטילה כ"ל. ואם יצא הדבר עם חבירו והפליג נוסל שתי ידיו דודאי הסיח דעתו כיון שהפליג וגם בזה אמרו בשנוטל נוסל בפני כולם כדי שלא יחשדוהו שלא נטל.

ב. שנים שאכלו יחד מסתיקוהו לזח בקער רצה לומר כשהאחד מסלק ידו סוף הקער לשחות חבירו מפסקמלאכו עד שיגמור זה השתייה רשמי יקפיד זה ויחנק בתוך השתייה אבל אם הם ג' אין השני פוסקו כשכיל האח שאינו בדין שיעסקו שנים כשכיל אחד; ג. משירין פאה בקערה כלומר מדרך המוס' הוא שישייר כל א' מסנתו מעט בקערה ויחזר; לשמש והוא יאכלנו אבל אין פשיירין פאה גאילפס פירוש כשהשמש מער' כן האילפס לתוך הקער אינו מדרך המוס' שישייר השם לעצמו כלום כאלו לצרכו אין מסתבלק בפני האוכל ולא במנתו שלא לבלשו; ד. הנכנס לבית חבירו דרך המוסר הוא שכל סוף שיאמר לו חבירו בעל הבית יעשה כי כל איש שורר בביתו; ה. לא יהא ארש קפון בסעודתו מפני שמונע בני ביתו מלחת כלום לעניים מיראת קפדנותו; ו. לא יאמן אדם פרוסה שהיא כביצת בידו ויאכל מטנה אף ע"פ שאינו אוכלו בבת אחת כולו אלא קצת משנו מפני שנראה כרעבתן וכן לא יאכל דרך רעבתנו כגון שיאחז המאכל בידו האחת ויתלוש משנו בידו השנית; ז. לא ישת' אדם כוסו בבת אח' ואם ישתה הרי זה גרנר' פ'עמים דרך ארץ ג' פעמים הרי זה מגסי הרוח כלומר שרוצ' להראות שהוא אינו גרנרן כלל ושוחח מעט בפעם אחת מיהו דוקא כוס בינינו אבל כוס קטן יכול לשחותו בפעם אחת ואינו גרנרן וכן אם הוא גדול יכול לשחותו אפי' בד' או ה' פעמים ואין זה גסות הרוח; ח. לא יאכל אדם שוב או בצל מראשו אלא מעליו ואם אכל הרי זה רעבתן; ט. לא ישת' אדם פרוס ויניחנו על גבי השולחן מפני שנמאס לכריו ומסחה דעת אנטי הדעת שמקפידין על זה כדלקמן סעיף י"ד; י. לא ישתה אדם ב' כוסו בבת אחת בתוך סעודתו ויכרך ברכת המזון מפני שנראה כגרנרן כהוא הלשון במסכת דרך ארץ; יא. ושא' אבל יש לחסוהו מזה ענין ברכת המזון כהו' העניין בלא ברכת המזון ג' כגרנרנות הוא ועוד מ' שבתוך הסעודה דנקט בלאו בתוך הסעודה נמי נראה דגרנרנות הוא וזה אין סברא לומר דאחא לאשמועינן דפסוד מסמכי לבוס של ברכת המזון ויהיה כוס של ברכת המזון כוס שלישי נראה גרנרן מפני שנראה שכונתו הוא שישתה שלשה כוסות זה אחר זה ובשני כוסות אינו נראה כגרנרן איינה במשמעותה להלשון אינו סברא דשני כוסות לא יהיו נראה גרנרן דאפי' הוה להקדיל ולומר ג' כוסו' הרי זה גרנרן ושני כוסות כוסים סתם כליס' של ברכת המזון נרא' כגרנרן כלו' אבל אינו גרנרן כהו' והוה שמעיקר נמי דכסני כוסות בלא סמיכת ברכת המזון אפי' אינו נראה כגרנרן וה' הידוש ורבותא ועוד האכא מ' ד ברכת המזון ב' יחד אינה טעונה כוס (וע' ל' סימן מ"ב פסק' א') וכאן מסמע דמירי' ביחיד והזוכר ברכת המזון סתם וכוס לא הקביר וסמע

דמירי' בברכת המזון אפי' אין שם כוס לכך נ' לומר דדוקא בתוך הסעודה קאמר דבלאו סעוד' שאדם שותה לצמאו אינו כ' כגרנרנות כיון שהוא צמא אבל בתוך הסעודה שאינו שותה לא לרכך המאכל לפיכך כששותה אותו בחד נראה יותר גרנרנות דכך היה מרכך המאכל בשתייתו בזה אחר זה בחפס' מעט כמו בבת אחר ומהאי טעמא ג' כל תלאו בברכת המזון לומר שכששותה אותו יחד סמוך לברכת המזון ששותה אותם ומכרך מיד ברכת המזון נראה יותר גרנרנות שנראה שמפני שהוא שבע הוא שותה אותם בבת אחת כדי לרכך המאכל הרבת שיתעכל מהרה כדי שיוכל לחזור ולאכל מהר אחר ברכת המזון שזוהו דאי דבר מנונה ביותר ע' ד אמרס ז' ל' ויהאנו חאוה שחתו לחיות להסתאוה לאכול והוא מיה' סגנ' מאד שגינה אותם הכתוב ואע"פ דלפי זה היה לו לומר שנראה כרעבתן שזה רעבתנו היא שחושקלאכול הרבת מ' מ אמר שהוא נר' כגרנרן כלומר פח שהוא עושה בנגלה דהיינו שהוא שותה הרבה בזה נר' גרנרנותו אבל כוונתו שהוא לרכך המאכל אין הכל רואין אותו שאין הכל יודעין אותו ולכך אמר נראה גרנרן ולא אמר הרי זה גרנרן כמו שאמר למעלה בסמוך לומר אף על פי שלפי האמת אינו גרנרן שאינו שותה יותר מצרכו כגון שבתחלת הסעודה לא שתה מה שהיה צריך לשחות כדי שישתה כל מה שצריך לרכך בבת אחת שכך אינו גרנרן באמת מ' מ נראה כגרנרן ועוד הא' אשכחן דגרנרן נמי ארעבתן נאמר דהכי תניא כהו' גבי מתנות כהונה הצנועי' משכנידיהם והגרנרני' נוסלים והתם אמידו דאכילה קאי וקרי להו גרנרנים י"א מ' מביאו הסו' ד' סימן ס' א' ע' שדוק נ' ל'; יב. שנים שיושבו על השולחן הגדול פושט ידיו תחלה והשולח ידו בפני מי שגדול ממנו הרי זה גרנרן; יג. הנכנס לבית חבירו לא יאמ' תנו לי לאכול עד שיאמרו לו חס' אכול ושתי' לשון הסו' לא יאמ' אדם לחבירו בא ואכול עמי מה שהאכלתי שזוהו דרך ריבית ובירושלם היו הופכני' ע"ל וכחב' עליו ה' י' ל' ואין לו משמעות ושם כברייתא כתוב בירושלם היו חופכין אכסנאי לנישואי' וה' לא יאמר אדם לחבירו בא ואכול עמי מה שהאכלתי משו' דאיכא למיח' שמא הראשון האכילו מועט וזה מאכילו מאכל מרוב' אי נמי שמא הראשון האכילו בזמן הזול זה מאכילו בזמן היוק' ואע"פ שאינן מתכוונין לכך שלא האכילו ע"מ שיפרע לו יותר ממה שהאכילו ואין כהו' ריבית מ' מ הא' מיהא סיחזי כריבית והיינו דקתני שהוא דרך ריבית כלומר דרך ריבית הוא אבל לא ריבית ממש ובתר' ה' ב' קתני ובירושלים היו הופכין אכסנאי לנישואים כלומר בירושלים לא היו חוששין לכך ואדם שהאכיל את חבירו באכסני' היה הלה פורע לו שהיה מאכילו בנישואים ואף ע"פ שפעודת נישואין מרוב' ביותר מסעוד' אכסנאי לא היו חיישי' לדרך ריבית כלומר שאין זה דרך ריבית לפי שאין דרך להקפיד בכך. אי נמי ה' ק' דבני ירושלים נמי היו חיישי' לדרך ריבית ולא היו אומרים בא ואכול מה שהאכלתי מ' מ כדי שלא יאמר על זה חוב כאכילת שהאכילו באכסני' היה פורע לו כשהאכילו בנישואי' דסעוד' נישואין כיון שלא נעשית בשביל זה לא מחזי דרך ריבית כלל עכ' ל' ולפי דבריו משמע שפירש של הופכין שהיו מהפכין הסעודה כלומר מחליפין סעודתן ומשלמין זה לזה לא שלא היו אומרי' כלום בשעת השלומין וזה אינו מחזי כריבית אבל פי' זה הוא דחוק מאד שאינה משמעות לשון של הופכין לכך נ' ל' ליישב לשון הסו' דדייק בלשון תופכין וה' ק' ובירושלים היו חופכין פלומר שחזי מהפכין הלשון והמעשה לפי שבשאו' השני הרוצה לשלם הנמולו לראשון שהאכיל ואומר לו בשעת השלומין אכול עמי עכשיו מה שהאכילתי כבר ודאי כיון שהתשלומין באין ע' ל' לשון הנראה כריבית אם זה יאכל עכשיו עמו יותר ממה שהאכילו כבר או אם נתייקר המזון עכשיו הוה בזה משום ריבית אבל אם המאמר והמעשה הוא בהפך כגון הראשון אומר אכול עמי מה שהאכילתי ופירשו שהראשון יאמ' תחיל' ואומר לשני אכול עמי עכשיו וכונתו למתנת חנם ואחר כך אומר ואם לא תרצה ליהנות ממני הנם אל תרא' על זה כינ' יבאעת שאני אאכל עמך ואז' אכ' דמך לו אחר כך שיאכל עמו אפילו סעודה מרבה מזו שהאכילו יכול לאכול עמו ואינו חושש כיון שאינו מוכיר בשעת השלומין שמשלם לו מה שהאכילו כבר לא' מיחזי בזה שום ריבית ואבקי' ריבית בעולם וזהו שסו' בגריתא

לבוש התבלת

חלפות סעודה

מט

כברירת' הופכת אכסניא לנשואין כלו שדרך' הוא שיודמן כן ורבינו בעל המזרח השמיש מפני שהו ספרשו לאו דוקא לא ר' ל כל סעודו שיודמנו כך ואף ע פי שיש להם קצת מחשב על זה לית לן בה כיון שאינו מזכירו שבשביל זה הוא מאכילו ו' ל שם שהאכילו כבר נתן לדרך מחנ' ויכול להיות שאולי אם מעולם לא היו נותן לזה לאכול היה עכשיו אוכל עמו הראיל ונודמן לו א כ הוא לא ה' חוככו מעול' על אכילתו הראשון אם לא היה נודמן לו עכשיו במקרה וגם זה אינו נותן לו דרך תשלומין לא דרך כבוד ומתנת בעדמא ואף כן חשש רבו כלל כיון שאין ויכרו עכשיו בשע התשלומין לא ההלוא' ולא התשלומין דאטו מי שנותן מתנה לחבירו פעם אח' שוב יהיה אסור לתת לקבל ממנו מתנה כל ימיו אם יתן לו יותר ממה שנתן לו כז' ל פירושו האמתי :

יד לא יפרוס אר פרוס על גבי הקער ושהפרורין יפלו לתוך הקער' מפני שהוא סמחה דע חבירו שיש אנוני הרע שמקפידין על זה אבל מקנה הקער בפרוסה שאין דרך להקפיד על זה :

טו וכן לא ילקט פירוין ויניח על גבי השלחן שיש גם כן אנוני הרע שמקפידין על זה ונפשו קצת בהן וכן לא ישוך מפרוס' ויחננה לפני חבירו או לתוך הקער או אפי' להניח על השלחן שאין ידעת כל הבריו' שזה ויש הרב בני אדם שנפטרם קצה בדברים אלו :

טז וכן לא ישת מן הכוס ויתן הנותן לחבירו מפני שכנת נפשו' דהיינו שם חבירו הו' מאניני הרע ולא יוכלו לשנות ממה שנתן חבירו או אפי' מן הכוס שנתן חבירו שחושש שמא נתערב בו רוק של חבירו או ערין הוא דבק בו ומתוך הכושה שאינו רוצ' לסר' הוא שנתן ויבא לידי סכנה ואפי' אם יודע בחבירו שאינו איסטינס כ' כ' מ' יקנה מקום נשיקוח פיו בכוס ששום מ'אוס שמא חבירו יחבישו לקחתו אבל מ' מ' לא יטפוך ממנו אם הו' ה' או משק חשו ואם הו' ט' יטפוך מה מעט דרך שם ואח' כ' יחנולו :

יז לא ישתה אדם כוסו ויניחנו על השלחן שאין זה דרך כבוד להעמיד כלי רקעל השולחן אלא יאחזנו בידו עד שיבא השמש ויתננה לו :

יח תכנס לסעודה לא יקח חלקו ויחננו לשמש שמא יארע דבר קילקול בסעוד' ויצטרכו לו חסוכין אלא יתננו ויניחנו לפניו עד אהר' הסעודה ואח' כ' יתננו לו :

יט אורחין הנכנסין אצל בעל הבית אין ר' שאי' ליטול מלפניה' וליחן לבנו או לעבדו של ב' ה' א' כ' נטלו רשות סבעל תבית מפני שהבעל בית מקפיד על זה שחושש שלא יספיק לאורחי' שזימן מה שהקין תוא לסעודתו וכבני ביתו אינו חושש ליחן להם לחם צד זמ' לחין בטביל כבוד האורחי' ומתוך ההקפ' זו יבא לידי ריב וקטש עם בני ביתו ויכה אותם וכן היה מעשה שבסב זו הכה אחד את בנו יחידו עד שמת תחת ידו וכאראת' אמו עלת בתוך צערה על הגג ונפל ומת ואח' כ' כשרא' הבעל בית כן על ג' גם הו' הגג ונפל ומת :

ך מנהג גדול היה בירושלי' בבית שרה שם סעודה היתה מפה פרוסה על השתח' כל זמן שהמפת פרוס היו לאורחין רשות ליכנס שידעו ששם יאכלו נסתלקה תפ' אף אורחים נכנסין שהוא סי' שכבר אכלו או שצר להם המקו' ולא יוכלו עוד אורחים ליכנס' נקי הרעת שפירושים לא היו מסוכין בסעודה אלא א' כ' יודעין מי מיסב עמהם מפני שגנאו' הוא לת' ח' ליטב אצל ע' בסעודה :

כא השמש שהי' משמש על שני' הרי זה אוכל עמהם אע' פי שלא נתנו לו רשו' כרי' שיוכל להצטרף עמה' לזימן אבל המשמש צל ג' אינו אוכל עמה' אלא א' כ' נתנו לו רשו' שהריש לה זימן זולתו :

כב אחר' כ' אחר' כ' אכילה אכול מלח ואחר' כל שתייתך שתת' מים כמו שיתבאר לקמן סי' קע"ט וכחב' סורי הרמאי' ח' ל ונ' ל רווק שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל וכן שלא שתת' מעקת שיהיו בו מים אבל בלא הכי ליכא למיחש ולכך אנו נהגין שלא לתהר באבילת מלח ושתיית מים אחר' הסעוד' שכל מאכלינו יש בו מלח וכל מסקינו יש בהם מים :

כג אחר' כ' אחר' כ' אכילה אכול מלח ואחר' כל שתייתך שתת' מים כמו שיתבאר לקמן סי' קע"ט וכחב' סורי הרמאי' ח' ל ונ' ל רווק שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל וכן שלא שתת' מעקת שיהיו בו מים אבל בלא הכי ליכא למיחש ולכך אנו נהגין שלא לתהר באבילת מלח ושתיית מים אחר' הסעוד' שכל מאכלינו יש בו מלח וכל מסקינו יש בהם מים :

כד אחר' כ' אחר' כ' אכילה אכול מלח ואחר' כל שתייתך שתת' מים כמו שיתבאר לקמן סי' קע"ט וכחב' סורי הרמאי' ח' ל ונ' ל רווק שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל וכן שלא שתת' מעקת שיהיו בו מים אבל בלא הכי ליכא למיחש ולכך אנו נהגין שלא לתהר באבילת מלח ושתיית מים אחר' הסעוד' שכל מאכלינו יש בו מלח וכל מסקינו יש בהם מים :

כה אחר' כ' אחר' כ' אכילה אכול מלח ואחר' כל שתייתך שתת' מים כמו שיתבאר לקמן סי' קע"ט וכחב' סורי הרמאי' ח' ל ונ' ל רווק שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל וכן שלא שתת' מעקת שיהיו בו מים אבל בלא הכי ליכא למיחש ולכך אנו נהגין שלא לתהר באבילת מלח ושתיית מים אחר' הסעוד' שכל מאכלינו יש בו מלח וכל מסקינו יש בהם מים :

קע"א שלא לגחוג בזיון באוכלין ובו ה' סעיפים' חכמינו ז' לאסרו להשתם כמיני אוכלין בדבר שיש להם ביוז' בו מפני שנראה כבועש בברכותיו של הק' ה' ח' ל

שאר צרכיו שאין בהם בזיון לאוכלין מותר לעשות בהן אפילו בפת אע' פ' שהוא עיקר המזון ובלבד שלא יהא דבר חסמאיסו אבל דבר הממאיסו אסור מפני שהוא בזיון לפת הילכך אין מניחין עליו בשר חי מפני שהוא ממאיסו ואין מעבירי' עליו פוס' מלא שמא יטפוך ממנו על הפה וימאיסנו וכן לא יסמך בו קער' שהו' מלאה מרק או דייס או דבר הממאיסו שמא יפול על הפה וימאיסנו אבל אין בה דב' הממאיסו סות לסמך בו שאין זה בזיון ואין נוסלי' די' בזיון חי בן מזוג אפי' דיו סהורות ואינו צורך אכילה לשהרה משומאה לא לנקיות בעלמא אסור מפני שהוא בזיון לזין שממאיסו לשחותו (וע' ל' ס' ס' י' ל') לא שאין זורקין הפת מפני שהיא בזיון לו אף על פי שאינו נמאס בזריקה זו כגון הזורק לתוך הקערה או על גב המפ' מ' מפני חשיבתו אסור לזרוק שמזולל בו ופ' ע' שמות לעטר' בו צרכיו שאין ממאסן אותו אבל זריקה היו בזיון טוב ואסור ויש' כתיבין אם אינו נמאס בזריק' וכש' שאין זורקין הפת כן אין זורקין כל האוכלין הנמאסין ע' זריקה אבל מידו דלא ממאס כגון אגמים ורימוני' וחגשיני' שרי לזרוק ודוקא חימאבל מבושלין מתמעבין ע' זריקה ונמאסין ואסור :

כ ווא דאמרינן דאסור לסמך קערה שהיא כלא מרק או דייס' בפת היינו כשנפלין מן הקערה על הפת ממאיסין אותו אפי' לו אבל לאכול דייס' עם פת כמקו' כן מותר דאע' ג' שנמאס לאחרים לעצמו אינו נמאס והוא שיאכל את הפת אח' כך שאן ליכא משהו הפסד אוכלין אבל אם הוא לא יאמלנו אח' כ' מי יאכלנו כיון שהיה בתוך פיו וא' כ' היה הפסד אוכלין בידים ואסור והמדקדקי' נהגין שבכל פעם שמכניסין לתוך פיהם אוכלי' מעט מן הפת עם הדייס' שאז אינו נרא' שהפ' פ' שמס' לדייסא אלא אדרבה נראה שהדייס' בא' ללפת בה אח' הפת ואע' פ' שאין אוכלין בכל פעם לא מעט מן הפת סני' בהכי להראו חשיבתו של פת שאין הפ' משמש לדייס' אבל מ' מה שנטאר צריך לאוכלו כולו לבסוף כל אותו פרוסה דא' לכ' מי יאכלנו אחריו שבכ' נמא' לכל כיון שהי' בתוך פיו ואי' הפס' אוכלי' :

ג לא ישב אד' על קופ' מלא תאני' וגרוגרו מפני שמתמסכין ע' פ' ונמאסין ויש בה בוז אוכלין אבל יושב הר' על עיגול של דבילה או על קופה מלאה קטנית שאינם מתמסכין ואינם נמאסין :

ד מותר להמשיך יין בציינורו לפני חתן ובלה' שעושין מסו' סי' טוב כלום שימשיך זולתם ושותתם ואין בו ששום בזיון אוכלין פיון שהוא משו' שמח חתן וכל' והוא שלא ילך לאיבו' אלא שיקבלנו בכלי בראש פי הצינו' . וזורקין לפניהם קליות ואגמים בימות החמה שאינם נמאסין אבל לא בימות הגשמי' ואפי' האגמים בקליפותיהם נמאסין כשנפלין בשיש בימות הגשמיים וכ' שיש ששוכרין אותן בשניהם אבל ג' לושקאו אין זורקין לעולם לפניו מפני חשיבותן אפי' בימות החם שיש שנמאסין בזריק' ויש להן זילזול בזה :

ה והנהגין לזרוק חטין לפני חתן וכל' חתרו שלא יזרקו לא במקו' נקי וגם טוב שיכבדו אות' אח' כ' כדי שלא ידרסו עליה ברגליים :

קע"ב אם הכניס אוכלין או משקין בלא ברכה לתוך פיו ובו ב' סעיפים' א שכתב והכניס משקין לתוך פיו בלא ברכ' ראשון י' א' כיון שהם נמאסין אם היה פולטן והיו הולקין לאיבוד ובמסקין אין שייך לסלקן לצדידין ולברך עליהם שאי' אפטר לפיכך יכול לבולע' ואין מברך עליו אח' כ' לא ברכ' אחרונה ולא ברכ' ראשון שכב' עכ' למעו' לא יוכל לתקן הוא וי' א' בולען ומברך עליהן מיד בבליעתן והיו כמו עובר להנאתן וכן עיקר :

ב ואוכלין אם שכתב והכניס לתוך פיו בלא ברכ' ראשון אם הוא דב' שנמאס אם יפלטנו מסלקו לצ' אח' ומברך אפי' הם בתוך פיו דעדיין עוב' להנאתו הו' שהרי לא אכל עדיין ואח' הוא דבר שאינו נמא' אם יפלטנו יפלטו ולא יכרך עליו מעודו מתוך פיו כיון שאינ' לפולטנו כדי שיהא פיו מלא

הג"ח זלד דמו' למי' שקפלו ושכח נלא' כירך ממנו' עד שגמ' סעודתו דאלת' כיון וזכר' כמו שכתב' לעיל סי' קס"ו שייך ח' דשאלני חכ' שנזכר שלא כירך כבוד המסקין צ"ו ודעה קטת עובר להנאתן מה שמזכר קודם כלית' נלא' פלג' היה יכול לנגר'

הג"ח זלד דמו' למי' שקפלו ושכח נלא' כירך ממנו' עד שגמ' סעודתו דאלת' כיון וזכר' כמו שכתב' לעיל סי' קס"ו שייך ח' דשאלני חכ' שנזכר שלא כירך כבוד המסקין צ"ו ודעה קטת עובר להנאתן מה שמזכר קודם כלית' נלא' פלג' היה יכול לנגר'

הג"ח זלד דמו' למי' שקפלו ושכח נלא' כירך ממנו' עד שגמ' סעודתו דאלת' כיון וזכר' כמו שכתב' לעיל סי' קס"ו שייך ח' דשאלני חכ' שנזכר שלא כירך כבוד המסקין צ"ו ודעה קטת עובר להנאתן מה שמזכר קודם כלית' נלא' פלג' היה יכול לנגר'

הג"ח זלד דמו' למי' שקפלו ושכח נלא' כירך ממנו' עד שגמ' סעודתו דאלת' כיון וזכר' כמו שכתב' לעיל סי' קס"ו שייך ח' דשאלני חכ' שנזכר שלא כירך כבוד המסקין צ"ו ודעה קטת עובר להנאתן מה שמזכר קודם כלית' נלא' פלג' היה יכול לנגר'

הג"ח זלד דמו' למי' שקפלו ושכח נלא' כירך ממנו' עד שגמ' סעודתו דאלת' כיון וזכר' כמו שכתב' לעיל סי' קס"ו שייך ח' דשאלני חכ' שנזכר שלא כירך כבוד המסקין צ"ו ודעה קטת עובר להנאתן מה שמזכר קודם כלית' נלא' פלג' היה יכול לנגר'

הג"ח זלד דמו' למי' שקפלו ושכח נלא' כירך ממנו' עד שגמ' סעודתו דאלת' כיון וזכר' כמו שכתב' לעיל סי' קס"ו שייך ח' דשאלני חכ' שנזכר שלא כירך כבוד המסקין צ"ו ודעה קטת עובר להנאתן מה שמזכר קודם כלית' נלא' פלג' היה יכול לנגר'

הג"ח זלד דמו' למי' שקפלו ושכח נלא' כירך ממנו' עד שגמ' סעודתו דאלת' כיון וזכר' כמו שכתב' לעיל סי' קס"ו שייך ח' דשאלני חכ' שנזכר שלא כירך כבוד המסקין צ"ו ודעה קטת עובר להנאתן מה שמזכר קודם כלית' נלא' פלג' היה יכול לנגר'

לביש תבלת הלכות סעודה

מן הכרחה ולא מדבר אחר משום שנא ימלא פיו תהלתך :

קדמ דין מים אמצעים וכו' ג' סעיפים :

א מים אמצעיים רשות והם שאכל תבשיל אפילו היה של בשר ורוצה לאכול אחריו תבשיל של גבינה וכ' שאיכא אז אין חוב עליו ליטול ידיו בנתיים כיון שאין בשניהם סמשות לא ממשות גוף הבשר ולא ממשות גוף הגבינה אלא מעמיהם לפיכך לא החמירו בו ליטול הידים אבל אם אכל גבינה ממש ורוצה לאכול אחריו תבשיל של בשר וכן אם אכל תבשיל של גבינה ורוצה לאכול אחריו בשר ממש חובה ליטול ידיו ביוק שאיסור אחד הוא בעין ואם אכל גבינה סמך ורוצה לאכול אחריו בשר ממש לא סגי בנטילה לבדה אלא צריך קינוח והדחת פיו ונטילת ידיו ואז מותר לאכול אפי' מיד באותה סעודת ספני שהגבינה דרכו להיות רכה ואינה מתעכב בין השיניים לא שנבק ממנו קצח בפיו ולכך צריך קינוח והדחה ונטילת ידים והקינוח הוא שילעו פת ויקנח בו פיו יפה וה' באכילת מאכל אחר חוץ מקפחא דשערי מפני שהוא רך ונדבק בשיניים ואינו מקנח וכן לא בתמרי וירקי שגם הם אין מקנחין ואחר הקניחה ירחיף פיו במים או ביוק ואחר כך נוטל ידיו ואוכל בשר וה' שיכול לעשות איכא להקדים ההדחה כפה ואח' כ' הקינוח ואח' כ' הנטילה . ויש נוהגין לשרות פת במים או ביוק ולאכול ואומרי' שזה עולה לקינוח והדחת הפה אבל יותר טוב להיות כל אחד בפני עצמו אבל אם אכל תבשיל של בשר תחלה וכ' בשר ממש ורוצה לאכול גבינה אחריו כבר נהגו איסור בדבר שאין לאו כל בסעודת אח' אפי' אחר בשר עוף ואפי' ע' נטילה וקנוח והדחה מפני שטעם הבשר ממשיך בפה יותר מגבינה ומיהו יש נוהגין הית' לאכול גבינה אח' שאכלו בצי' מטוגנים בשומן אווזא ושאר עופות מפני שאין שומן העוף ממשיך בפה אבל מטוגנים בשומן כהמה וחיה אסור מפני שהוא ממשיך בפה ואם אין בשר בתבשיל אף ע' שנתבשל בקדרה שמבשלין בה בשר לא נהגו להחמיר ומוהר' לאכול אחריו גבינה ושיעור שהיה' שבין בשר לגבינה שאחריו י' שהוא שיעור שיש מסעודה בקר עד סעודת הערב דהיינו שש שעות שאז נתעכל הבשר שאכל אם יש בשר בין השיניים צריך להסירו וי' א' שאין צריך שהייה כ' לא מסעודה לסעודה סגי ואפי' לאחר אם סילוק ובירך מותר אבל כ' ל' שודאי ר' ל' ג' שצריך קינוח והדחת פיו יפה ואח' כ' חוזר ונטול ידיו והמחמיר תע' ב' וכל זה לדין הפוסקים המפורסמים אבל יש אומרי' עוד שעל פי קבלת הזוהר וסודותיו אסור לא היה מפורסם בנמן הפוסקים לא שנתגלו מקרוב יש להחמיר לפיכך אנו שזכינו בו יש לנו להחמיר כמותו ושל לא לאכול אפי' בשר אחר גבינה ואפי' בשר עוף לא מסעודה לסעודה שז' ל' הזוהר בפרש' משפטים אשכחן דכל מאן דאכיל האי מיכלא כחדא או בשעתא חדא או בסעודת חדא ארבעין יומין אתחזי גדיא סקלם בקלפוי לגבי אינון דלעולא וסייעת ססאבין מתקרבין בהדיה הרום לאתער' דינן בעלמא דינן דלא קדישין ואי אוליד בן באינון יומין אופנן ליה נשמתא מסימיר אחרא דלא איהי קדיש עכ' ל' . שני אכנסאין שאין מכירין זה את זה אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין שמא יאכל זה עם זה ואם היו מכירין זה את זה או שני אחים אפי' מקפידין זה על זה אסורין שמא ישעו ויאכלו אחד עם חבריו לא צריכין שיעשו שום היכר ביניהם כגון להפס' בקנקן או שאכל כל אחד על ספה שלו או יפסיקו בלחם שלם ביניהם ולא בפרוסה . של א' יאכלו מסנו וע' יזה יבואו לסעות . וחלום יתר דינים אילו יתבארו בחלק עשרת זהב בע' ע' ש' דיני בשר בחלב סימן פ"ט :

וחין משאר משקים שאינם כשרי לאמצעיים כפני שהם שמנים וצחי ואין מנקה את השומן ואת המאכל כמו מים מש' כ' באחרונים כדלקמן סי' קפ"א ואפי' במקו' שהן חובת כגון בין גבינה לתבשיל של בשר או לתבשיל של גבינה ובשר ממש או בין בשר לדגים אין נוהגין לבר' עליהן משום שאין לא כהבשר אכילה כמו ניקור חלב ומליח' בשר ואינם מטהרין מטובא בראשוני' ועוד שאין להם מדה קבועה שהרי ביום אם אכל גבינה ורוצה שאין ידיו מלוכלכות בגבינה די בזה ולא הצריכוהו ליטול ידיו לפיכך גם כשיטול אין צריך לברך טה' שאין כן במים ראשוניים של עולם אסור לאכול בלא נטילה :

קדמ דין ברכת היין בסעודה וכו' סעיפים :

א הלכה רוחות דיימספני חשיבחו אמרו חז' ל' שקובע לו ברכת בפני עצמו בכל מקו' . לפיכך יין הבא בתוך הסעודה אין ברכת המצויא טעשה על הפת פושרתו אף ע' פי שברכת המוציא פושר כל שאר אוכלין ומשקין הבאים בתוך אות' הסעודה שכולן ספלים אצל ברכת המצויא מפני חשיב הלח' מ' מ' יין אינו פושר וצריך לברך עליו בפני עצמו אפי' בתוך הסעודה בפה' ג' מפני חשיבחו :

ב וה' מ' שצריך לברך בתוך הסעודה על' היין בשלא קבע עצמו לשתות יין לפני המזון אבל עם קבע עצמו לשתות יין לפני המזון וכירך עליו שו' אין צריך לברך על היין שבתוך המזון שהנרכ' שבירך על אותו יין שלפני המזון פושרו' שהיין שלפני המזון גם הו' לצורך סעודה זו בא לפתוח הבני מעיים להמשיכם לתאוח האכיל' והוא חשוב יותר מן היין שבא בתוך הסעודה שאינו בא אלא לשרו' הבאכל לפיכך יין שבא לשתות פושר את היין שבא לשרו' וכן יין של מצוה כגון של קידוש פושר את היין שבתוך המזון שהוא חשוב יותר וכן המכדיל על כוס יין על השלחן פושר את היין שבתוך המזון וכן יין ששותין אח' גמר הסעודה קוד' שמברכין ברכת המזון היין שלפני המזון פושרו' שהכל סעודה אח' היא שאין אנו מושכין ידיו מן הפת עד שמברכין ברכת המזון ומן הטעם הזה אפי' אם לא בירך על היין לפני המזון שלא קבע עליו וכירך על יין . שהוב' בתוך המזון פושר לדין כל מה שישת' בתוך אות' הסעודה וגם לאחריה עד שמברכין ברכת המזון אע' פ' שזה בא לשרות חה' לשתות מ' מ' חדא סעודת היא ואין אנו מושכין ידיו כו' :

ג י' א' דהא דיימ שלפני המזון פושר כל יין שישת' בתוך המזון היין שקבע לאכול ושתה קוד' אכילה וכירך עליו דשיך לסעוד' זו וכן יין של קידוש שפוש' מ' דהקידוש שיך לסעודה שאין קידוש לא במקום סעודת כמו שיחבא לקמן סי' רע"ג סעי' א' אבל יין של הבדלה אין ההבדלה שיך לסעודת לפיכך אין יין של הבדלה פושר היין שבתוך הסעודה אא' כ' נטל ידיו לסעודת ואח' כ' מכדיל דזה נרא' שגם ההבדלה היא בתוך הסעודה . אבל אם מכדיל קוד' שנטל ידיו אין יין של הבדלה פושר היין שבתוך הסעודה ומספקא לן הילכתא כמאן הילכך המכדיל קוד' נטיל יתן ברעתו שלא להוציא את היין שיביאו לו תוך הסעודה ואז כשיבאו לו יין בתוך הסעודה יכול לחזו' ולברך עליו אבל אסהבדיל סתם קוד' נטיל ולא כיון כך אם יביאו לו יין בתוך הסעודה לא יברך עליו מספק דספק ברכו דרבנן להקל .

ד ואם בירך על היין שקבע עליו ורוצה אח' כ' לשתות שא' משקין אע' פי שלא בירך עדין ברכת המוציא אין צר' ל' לברך על שאר משקין דברכ' היין פושר אותן דהואיל ומתוך חשיבותו קובע לו ברכ' בפני עצמו כל שאר מיני משקין ספליהם אצלו ויהאין בכרכתו . ואם אין לו לשתות לא כוס אחד של יין דינא הוא שלא ישתה אותו חוץ הסעודה אלא יניחנו עד אחר הסעודה לברך עליו ברכת המזון דטעונא כוס כמו שיתבאר בע' :

ה ואם יש לו יין הרב לשתו' די לו בברכ' אח' לכל מה שישת' בתוך אות' הסעודה כמו שאמרנו ובלבד שיהא ברעתו לשתות יות' מכוס זה כשיברך עליו או אפי' סתם אכל אם כשיברך לא הו' דעמו לשתו' לא כוס זה צריך לברך על כל כוס וכוס' שימלך עליו וכן הדין במי שבא לסעודת ומושישין לו הרב כוס זה אה' זה לשתו' צריך לברך על כל כוס וכוס דכל א' נמלך הוא וכן כשמברכין על הכו' בסעודה גדולה כגון נישואין ואינו יודע להיכן יגיע הכוס כל אחד וא' צריך לברך דמקרי' נמלך דשכא ישתוהו כולו קוד' שיגיענו : אין

ב בין בשר לדגים חובת ליטול ידיו משום דקשה לדבר אחר וחסידא סכנתא מאיסורא :

ג הדברים המזהנים במים אחרוני' שיתבארו בע' ה' נוהגים במי' אמצעיים שבין גבינה לתבשיל או בין בשר לדגים בין להקל בין להחמיר חוץ מדיסח הדעת שפוסל באמצעיים מפני שעדיין רוצה לאכול וידיו צריכין שיטור חוץ מניגוב ידים שצריכין האמצעיים ניגוב כמו המים הראשוניים גם כן מהאי טעמא שהרי עדיין רוצה לאכול אחריה ואסור לאכול בלא ניגוב ידים כראיתא לעיל סי' קנ"ח

לבוש התבלת

הלכות סעודה

נ

אין היין שלפני המזון או שבתוך המזון פוס' לא כל מה שישחה
 עור ברכ' המזון אבל על הכוס שמברכין עליו ברכת המזון וכ' ש'
 מה שישחה אחר כך צריך לחזו' ולברך שפבר הסית דעתו והפסיק
 בכרכת המזון . יין שבתוך הסעודה אי' פי' שצריך ברכ' בפני עצמה
 לפניו אין צריך לברך ברכה אחרונה שלאחריו דברכת המזון שהיא
 דאורייתא ברכה חשובה היא ופוסרת גם היין שבתוך הסעודה דהא
 מ' מ' מחם הסעודה הוא בא שהרי הו' בא לשרו המאכל וא' לאכיל'
 בלא שתי' ואפ' היין ששת' לפני הסעודה ולא הית' לו יין בתוך הסעודה
 ברכת המזון פוסרתו מטע' זה שגם הוא מחמת הסעודה הוא בא
 לפתוח הבני מעיים ולהמשיך את האדם לתאות האכילה וע' ל סימן
 רע"ב סעיף י' וסימן תע"א סעיף א' .

ז ואם אין לו יין בתוך הסעודה ושותה מים או שאר משקין אין
 צריך לברך עליהם דברכת המוציא פוסרתו דצורך הסעודה
 הם דאי איפ' לאכילה בלא שתית' לשרות המאכל וחשיבו כדברי'
 הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שאף יין לא היה צריך ברכה
 מהאי טעמא אא שמחמת חשיבתו קבעו לו ברכה בפני עצמו כמו
 שכתבנו אבל מים ושאר משקין לא חשיבו וספיקו הן גבי הלחם
 וברכתו ואפילו הוא צמא קודם הסעודה ונמצא שותה שלא מחמת
 הסעודה לא לצמאו מבל' מקו' כיון שלא רצה לשתות קודם הסעודה
 מפני שהיה ירא שמת' זיקו' לו המים או המשקין נמצא ששתית'
 המים מחמת הפת' הו' ופת' פוסרתו ו' דאף מים ושאר משקין
 צריכין ברכה לפניהם בתוך הסעודה דס' ל' תואיל והשתיה והאכיל'
 או איפ' שר' להיתן יחד הו' ל' שני עניינים וכל אחת צריך ברכה
 לעצמו ואומרים שזה הטעם הוא ג' גבי יין וס' ל' דין וכל המשקין
 שוין בזה ויש מחמדין עוד גבי מים ואומרים שמים צריכין ברכה
 לפנייהם ככל כוס וכוס שיטחה מטום שאין אדם שותה מים אלא
 לצמאו ואינו קובע עליהם לפיכך הו' כל כוס שיטח לצמאו כנמלך
 וצריך לברך עליו וה' כל משקין שאין דרך של אדם לשתותן אלא
 לצמאו ולפיכך אמרו הרוצה להסתלק מן הספק ישב עצמו קודם
 נטילת ידים במקו' סעודתו ויקבע מקו' לשתיתו שם ויברך על המ'
 או המשקין על דע' לשתותן בתוך סעודתו ואח' כ' יטול ויברך המוציא
 ואז יוכל לשתות אח' כ' בלא ברכ' לכל הדעות דתו לא הו' נמלך כיון
 שהיה דעתו לשתות עוד כשבירך ראשונה אבל המנהג הוא כספר'
 ראשונה שעל היין מברכין תוך הסעודה מטום חשיבותו ועל מים
 ושאר משקין אין מברכין שסומכין על ברכת המוציא שפוסרתן
 דספיקו הם לגבי פת' וכולם צריך סעודה הם לשרות המאכל :

ח ואם המסובין הם רבים ומביאין להם יין בתוך הסעודה דכבר
 אם יקנא שמברכין עליו צריך לברך עליו כל אחד ואחד בפני
 עצמו ואין אחד מוציא חבירו והטעם הוא מפני שבתוך הסעודה אין
 בית הבליעה פנוי ואם יברך אחד להוציא כולם חיששין שמא יענו
 אמן בעוד המאכל בבית הבליעה ויקדם קנה לוושט ויבאו לידי ספנה
 לפיכך אחז' ל' שככל ענין כל אחד ויברך לעצמו ואפי' אם רצ' לפע'
 בית הבליעה ולשמוע למת' שיאמ' חבירו משיברך לא יצא דלא פלוג
 רבנן ו' א' שאין הטעם משום ספנה אא משום שאין בית הבליעה פנוי
 אין לב המסובין א' המברך לא לבלוע ואין מכוני' למ' שיאמ' המברך
 וגם לא יוכלו לומר אמן ואנן דעת שומע ומשמיע בעיני' ולפי זה אם
 יאמר המברך למסובין סברי רבותי כלום פנו בית הבליעה ושמעו
 למה שאומר אני ותצאו בברכתי והם עושין כן ושומעין ואומרים
 אמן הרשו בידם ויוצאין כולם בברכתו של זה וכן נוהגין ומת' שבת'
 בכאן מורי מהרמ"א ז' שאין צריך לומר ברשות רבותי ולא עוד
 אא שאמר וכן בכל מקו' שמברכין על היין אין אומרי' ברשו' כו' איני
 יודע למה ומי יפריחו לומר כך דלמה לא נאמר אחר שאמר להם
 סברי רבותי שד' ל' פנו בית הבליעה ושמעו למה שאומר אני והם
 עושין כן מפני' בית הבליעה ונוס' אונם לשמוע הכרעה ממנו למ'
 לא יטול רשות על הכרעה ויאמ' ברשו' רבותי בא' כו' כמו שעושין
 פברכת המזון שאומרים ג' כ' בתחלה שמעוני רבותי ואברך וכשהם
 נוס' אונם לשמוע הוא מתחיל ואומר ברשות רבותי נכרך כו' וכן
 בכל מקום שנוטלין רשות מתנדולים ורבים כגון בברכת המוציא
 אומר ברשו' רבותי בא' אס' הדל' מה ומה שאמרו שרשין על הפת'

וסברין על היין גם כן הכי פירושו מלשין על הפת' כלומר לברכה
 המוציא שהכל נתאספו לאכילה וכולין רוצין לאכול ועיני ואזני
 פול' א' המברך המוציא ואין צריך לומר שמעו לי ואברך לך מתחיל
 מיד ואומר ברשות רבותי בא' כו' אבל על היין ברוב פעמים צריך
 לברך סברי פנו ביין שבתוך הסעודה כמו שאמרנו וכן ביין של כוס
 של ברכת המזון כיון שכבר סיים כל ברכת המזון ושתקו לומר פסוק
 יראו את יי' וגו' בלחש חוש' המפר שמא יסברו שכב' גמר הכל לכך
 מתחיל ואומר סברי לי עוד ברכה זו והיא ברכת היין וגם אין צריך
 לומר ברשות שפבר נטל רשות כשהתחיל לברך ברכת המזון אלא
 שיאמר סברי לי ושמענו מפני עוד כרכ' זו אבל ביין שבתוך הסעודה
 שיאמר סברי רבותי כדי שופנו בית הבליעה והוא עדיין לא נטל
 רשות למה לא יטול אחר כך רשות ויאמר ברשות רבותי כו' ולפי
 זה יהיה פירושו מרשין על הפת' ואין צריך לומר סברי שכבר כולם
 סוברים ונומים אונם לטמיע כיון שכולם רוצים לאכול עיני ואזני
 כול' עליו ואף סברין על היין כלומר מרשין וגם סברין וכמו שכתבתי
 וכן בכל מקום שיברך על כוס יין להוציא אחרים כגון בקידוש או
 בהכללה שאז ג' אין צריך לומר סברי שכב' נתנו בו עיניה ואזניה'
 לשמוע ולמה לא יטול רשות ויאמ' ברשות רבותי בא' אס' ה' ב' ה'
 על כן אני אומר שאין חילוק בין פת' ליון אלא שבכל מקום שהוא
 התחלת דבר כגון ברכת המוציא וקידוש והכדל' שכול' כבר תלוין
 עיניהם ואזניהם לשמוע ממנו הברכה שאין צריך לומר סברי הוא
 נוטל רשות ואומר ברשות רבותי בא' כו' ובמקום שהוא באמצע
 הענין כגון יין הבא בתוך הסעודה שאין בית הבליעה פנוי צריך
 שיאמר בתחלה סברי רבותי כדי שופנו בית הבליעה ואחר כך
 יתחיל ויאמר ברשות רבותי בא' כו' שצריך ליטול רשו' מהם דאם
 לא כן למה יקפחן הוא כראש לברך ראשונה ובברכה שעל כוס של
 ברכת המזון לא יאמר אלא סברי רבותי כרוך אתה יי' אלהינו מלך
 העולם סברי צריך לומר כדי שיעורר שיחזרו וישמעו ממנו הכרכ'
 על הכוס הואיל וכבר שתקו לומר בלחש פסוק יראו את יי' קדושו
 וגומר אבל רשות אין צריך ליטול שכב' נטל רשות כשהתחיל לברך
 ברכת המזון כל' :

קעה דיני ברכת הטוב והמטיב ובו סעיפים

א וכשנברך על היין שהוב' לו בתוך הסעודה כפ' הג' ואח' כ' הביא
 לו עוד יין מחבילת אחר אין צריך לברך בפ' הג' על השני שכבר
 נפטר בברכת יין הראשון לכל' הסעודה אע' פ' שאין לו עוד כלום מן
 היין הראשון . מ' כיון שיוק' קובע ברכה לעצמו בכל מקו' ועכשיו
 אינו יכול לברך אות' כרכ' קבעו לברך על זה השני ברכ' אתר' והיא
 זו בא' י' אס' ה' הטוב והמטיב כלום שהמטיב לי בראשון ועוד השפיע
 לי מריבוי שובתו ומטיב לי ביין זה האחרון שזימנו לידי ברוב חסדו
 ולא דווקא הביאו לו עתה מחדש אא ה' אס' ה' ה' או חתל' שני מיני'
 יינות מברך על השני הטוב והמטיב וכגון שלא היו לפניו יחד על
 השולחן בשע' שבירך בפ' הג' על הראשון אבל אם היו לפניו שניה'
 יחד על השולחן בשע' שבירך בפ' הג' יצא ידי שניה ואין צריך לברך
 עוד כשישתה השני שהרי כבר בירך עם עליו בפ' הג' :

ב מברכין הטוב והמטיב על כר' שנוי יין מן הסת' אפי' אינו יודע
 שהשני טוב מן הראשון ואין חילוק אס' שניה חדשי או שניה'
 ישני' או א' חדש וא' ישן ואפ' שתה' מה תוך ל' יום שאין עיק' הברכ' אא
 על רבויא אבל אס' יודע שהשני גרו' מן הראשון אין מברך עליו הטו'
 והמטי' דה' מ' גרועה ו' ואיך יאמ' הטו' והמטי' בד' א' בשניה אדומי'
 או שניה לבני' אבל אס' היה הראשון אדום וחביאו לו יין לבן אעפ' י'
 שתוא יודע שתוא יותר גרוע מן האדום מברך עליו הטוב והמטיב
 מפני שהלבן בריא לגוף יותר מן האדום :

ג ואם הביאו לפניו יין רע ויין טו' ממין א' כא' יברך בפ' הג' על הטו'
 ופוס' אח' הר' אבל לא יברך בפ' הג' על הרע תחל' כדי לברך אחריו
 הטוב והמטיב על הטוב כדי להרבות בברכו' חנם כי לעולם יש לו
 לאדם לברך על העיקר ועל החביב תחל' ולמעט בברכות :

ד לא תקנו חכמים לברך הטוב והמטיב אא' כיש אחר עמו דהתי
 משק' לישקא דהטוב ומטיב שהוא פועל יוצא טוב לי ומטיב

לבוש התבלת הלבנה סעודה

גם לאחרים ולפיכך ה'ה אם אשתו ובניו עמו שמכר המוכר המטיב שזה גם כן נקרא מטיב לאחרים אבל אם הוא יחידי אינו מברך המוכר והמטיב :

ה ואם רבים מסונים בשלח את המסונים לשחות לבד בלא אכילה א' מברך לכולן שזהו עיקר לשון המטיב לי ומטיב לאחרים אבל אם הם מסובין בסעודה היו דינא כמנו שכתבתי לעיל בסימן שקודם זה ולפי הסברה שכתבנו שכל א' מברך לעצמו ואין מוציא כולם מפני שאין בית הבליעה פנוי וכפי הטעמים שכתבתי למעלה אין להקשות אם יברך כל א' לעצמו הוי כל אחד כמו יחיד וכיחיד האמרינן שאין לרברך המוכר והמטיב דמטיב לאחרים עמרמטי והוא ליכא דאין ז' קאשרי טבין שאחרי טווחין מאותו המין שהוא נהנה ממנו קרינן בהו שפיר המוכר לדידו ומטיב לאחריו :

ו יין הבא מב' חביות והוא הכל כמין א' ומכרם א' ובצרוהו יחד אם בתוך מ' יום לבצירת שמהו בשני כלים חשיבו כשני מינים :

ספני שכל אחד תוסס בחבית שלו ואין טעמו של זה כטעמו של זה ומברכין עליהם המוכר והמטיב ואפי' לאחר מ' יום לבצירת חלקו והוי כבד המסור יחד ושעש אלהם ומין אחד הוא ואין מברכין עליהם המוכר והמטיב :

משהחייסועד מ' שום הכו מברכין המוכר והמטיב אבל פת סופד ופי' מ' ששעש ועוד דלא אשכחן פירוש אלא על היין ועל סיון תשיב סעוף ויעוד כיון דיון ששעש שקובע ברכה לעצמו כמו שכתבנו בריש סיון קעוד ראו לברך עליו המוכר והמטיב מ' שום המוכר והמטיב כיצת תקנוה על הרוב ביתי המטיב שלא למיירי והמטיב שיקבנו לקנדה וה' בנרו לכרוי' הם שבע שנים מדמם והקיפו כרמיהם מהרוביהם לפיכך תקנו לומר המוכר והמטיב על היין שהוא כמו ד' וי' ט' מן קפ"ט סעוף 6' ומסיון קפ"ט סעוף 6' :

קעוד שהפת פוטר הפרפרת וכו' סעוף א' :

א בירך על הפת פטרה את הפרפרת והם פירוהי להם שפררה דקדק ודבקום עם מרק א' דבש ואוכלים אותם מקודם הסעודה למשוך המאכל או אחר הסעודה קודם ב' ה' למתק המאכל וברכתם כשאוכלי אותם בפני עצמן הוא גם מ' ועכשיו שבר' ברכת המוציא על הפת ועדיין לא בירך ב'ה גם הפרפרת מעיקר הסעודה הם שעדיין לא משכנו ידיו מן הפת והם מפלים לגבי הפת ואינם צריכין ברכה אבל בירך על הפרפרת לא פטרה את הפת דפת חשוב הוא ואינו ספל לגבי שום ד' ופרפרת ומעשה קדירה כגון דייסא וכיצא בו ברכת שוה לפיכך א' בירך על א' מהם פוטר את האחר :

קעוד דיני דברים הבאים בתוך הסעודה או אחריה וכו' סעופים :

א כבר אמרנו האויל והפת דבר חשוב הוא והוא עיקר מזון של אדם וכל שאר מזונות מפליח הן לגביה לפיכך ברכתו שהוא המוציא פוטרת כל שאר מיני המאכלי' השייכי' לעבודה לפיכך דברים הבאים בתוך הסעוד א' המדברים הבאים מחמת הסעודה ב' לומר דברים שדרך לקבוע עליהם סעודה דהיינו לפת בהם את הפת כגון בשר ודגים ובצים וירקות גבינה ודייסא וסיני מלוחים לא מביאי א' מלפת בהזאת הפת שאין צריך לברך עליהם מפליח הם עם הפת אלא אפי' אם אוכל אותם בלא פת אין טעונן ברכה לא לפניהם דברכת המוציא פוטרתם ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן שה' עיקר סעוד עיקר ועליה היה העיקר דעתו כשקב' הסעודה ואם הם דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ר' שאין דרך לקבוע עליהם הסעודה דהיינו לפת בהן את הפת כגון תאני' וענבי' וכל מיני פירו' אם הוא אוכל מעכשיו עם הפת אף על פי שלא קבע עליהם עיקר סעודתו האויל ואוכל אוחסעשיו עם הפת הרי גם הם מפלים לגבי הפת ואין צריך לברך עליהם לא לפניהם ולא לאחריהם דברכת המוציא וברכת המזון פוטרתן כיון שכלפת בהן הפת הרי גם הם מעיקר הסעודה וברכת הפת שהוא המוציא וברכת המזון קאי עליהו אבל אם אוכל אותם בתוך הסעודה ובלא פת טעונין ברכה לפנייהם ואין ברכת המוציא פוטרתן כיון דלאו מעיקר הסעודה הם אינם מפליח לגבי הפת אבל לאחריהם אינם

טעונין ברכה דכיון שדרך לבא בתוך הסעודה אף על פי שאוכלם לבדם ואינו מלפת בהזאת הפת ברכת המזון שהיא כוללת כל מיני מזונות פוטרת גם אותם ואע"ג דפירות לא זייני שהרי לכך אין מברכים עליהם גם כן בתוך הסעודה הם מעוררים תאות המאכל וכאלו זייני דמי ואם נתחלת אכילתו מהם אוכל אותם עם פת וגם דעתו שבסוף אכילתו הוא רוצה ללפת בהן את הפת אע"פ שיבאמצע אוכל אותם בלא פת אינם טעונין ברכה אפילו לפנייהם כיון דנתחלת אכילתם אוכל אותם עם פת וגם בסופה רוצה ללפת בהן את הפת הפת עיקר וברכת הפת פוטרתן ואם נתחלת אכילתו מהם אוכל אותם בלא פת אע"פ שדעתו לאוכלה בסופם עם פת או שהתנדב לאכול אותם עם פת ואחר כך אוכל אותם בלא פת ואין דעתו לחזור ולאכול אותם עם פת בסופה צריך לברך לפנייהם ב' שלא קבע עיקר ליפתן סעודתו עליהם אבל קבע עיקר ליפתן עליהם ר' ל שאין דעתו לאכול בכו הסעודה עם הפת רק פירות הוו ליה הפירות עכשיו פרידיה כדברים הבאי בתוך הסעוד מחמת הסעודה כיון שעיקר סעודתו קבע עליהן ולא אמרינו בשלה דעתו אצל כל אדם שדרך בני האדם לפעמים לעשות כן לפיכך אפי' אם נתחלה אוכל מהם מעט אינו מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם כיון שהם עיקר הסעודה וברכת הפת המזון פוטרתן . וי' אפילו כשקובע עיקר סעודתו עליהם ומתחיל לאכול מהם בלא פת אע"פ שדעתו לאכול אותם בסוף עם פת צריך לברך לפנייהם ולכן טוב הוא שיאכל נתחלה פירות עמהם ואז אפי' אם אכל מעט פירות בלא פת לא יצטרך לברך עליהם כלל לכ' ע ואף על פי שאינו חחר לבסוף לאכול עמהם פת כיון שעיקר קביעתו היה עליהם ואף על פי שנתחלה כשבירך על הפת לא היו פירות לפניו כיון דלפת עם הפת הם באים והיה דעתו עליהם בשעת ברכה הרי הם ככל מיני המאכל שאנו נוהגין אף על פי שאינם על השולחן בשעה שמברכין ברכת המוציא שאינם טעונין ברכה כלל כיון דדעתו עליהו ברכת הפת והמזון פוטרתן :

ב וכל הדברים שהזכרנו בין דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה בין דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה אם כבר גמרו מלאכול ומשכו ידיה מן הפת ואח"כ קודם שברכו ברכת המזון היו מביאי לפנייהם אחד מן הדברים הללו הזכורים למעלה טעונין הם ברכה בפני עצמן בין לפנייהם בין לאחריהם ואין ברכת המוציא ולא ברכת המזון פוטר אות' והמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שאוכלין בעיקר הסעודה וה' הדין האחרון לא היה נהג אלא בימי חכמי התלמוד שהם היו סנהגים כן שבסוף הסעודה היו מושכין ידיהם מן הפת ומסירי' אותם מן השולחן וגם השולחן עמו והיו קובעין עצמאן כ' לאכול הדברים הנזכרים בלא פת וע' הסרת השולחן היה להם היכר טובא שכבר נגמרה הסעודה ומשכו ידיהם מן הפת לפיכך היו טעונין ברכה בפני עצמן לפנייהם ולאחריה ואע"פ שעדיין לא ברכו ברכת המזון ולא דיה זה נראה בהפסק ובחיסוח הרעת כיון עיקר האכילה וברכת המזון כיון שהיו יושבין ושוחין לשרות האכילה ואכלו דברים אלו למתק גם האכילה אבל עכשיו בינינו אין הדין הזה נוהג שאין אנו מסולחן השולחן מלפנינו ואין אנו רטלי' לפשוך ידינו מן הפת ולהסירנו מעל השולחן עד ברכת המזון מיהו גם בטינו דווקא בסתם סעודות אינו נוהג אבל בסעודות גדולות שרגלין שלאחר גמר האכילה מושכין ידיהם מן הפת ומסירין אותם מעל השולחן ומנקין הספות ועורכין בפירות ובמיני מגדים וקובעין עצמן לשחות או גם הדין הזה נוהג בינינו וצריכין לברך על כל מה שמביאין מן הדברים הנזכרים בין לפנייהם בין לאחריהם ואין לסמוך בהן לא על ברכת המוציא ולא על ברכת המזון מפני שאין העולם נוהגין בזה כלל שמפני זה נחפשו המנהג שבסעודות גדולות אחר שערכו השולחן בפירות ובמיני מגדים נוהגין לחזור ולהגית על השולחן קצת מן הפרוסות הנשארות בתוך הסעודה כדי שיהא נראה שעדיין לא משכו ידיהם מן הפת ולא יהיו נראים כמתולין בברכות ואע"ג דאינו דאיניהו לא חזו מזלייהו חזו ומנהג אבותיה בדיש שחנהו כך חזו לפיכך יראה לי כל איש הירא והמדקדק יזהר בזה בסעודות גדולות לברך על הפירות כי ודאי ששכו ידיהם מן הפת ואין דעת לאכול עוף

וגם דווקא כגון שאכל מדברים שאינם צריכין ברכה במקומו כמו שיחבאר בסמוך בע"ה שאז הואיל ודבר שאכל אינו צריך ברכה אחרונה במקומו וגם לא נשארו שם מקצת חבירי הוי עמידתו נמר סעודתו והיסח דעתו ומה שאכל אחר כך הוי סעודה אחרת ולכך צריך לברך עליה בתחלתה ואח"כ כשיגמו הסעודה השנייה מברך ברכה אחרונה על שתיהן יחד אבל אם הגיח מקצת חברים במקום שאכל או אפילו לא הגיח והדבר שאכל הוא מן הדברים שצריכין ברכה במקומן אז אין עמידתו נראה כגמר סעודה והיסח הדעת דאמרינן ודאי הוא יודע שעדיין צריך ברכה במקומו ומה שעומד דעתו הוא לאכול במקום אחר או לחזור ולאכול כאן עוד ורצונו ודעתו הוא לברך על הכל יחד לפיכך אין צריך לברך כלל עד גמר סעודתו ובמקום שיגמור אותה יברך ברכה אחרונה על הכל לפני מי שאכל סעודתו ופסק והלך לבית אחר או שקראו חבירו לדבר עמו ויצא לו ואפילו חוץ מפתח ביתו או למקום אחר כשחזר אחר כך לסעודתו הן במקום ראשון או במקום אחר אין צריך לברך כלל ודא פת"ל כ"ע צריך ברכה במקומו פיהו כל זה דווקא ששינה מקומו ולא הסיח דעתו מן האכילה אבל אם הסיח דעתו דהוה להויתרתי שינוי מקום והיסח הדעת אז כשחזר לסעודתו הן במקום ראשון הן במקום אחר ודאי צריך לברך ברכה ראשונה על מה שרוצה לאכול וכן נהגין בארצות אילו

וה"ל אפי"ל לא ישכח מלברך ברכת המזון על מה שכבר אכל אלא שיטעם מלחזור ולאכול אפי"ל לא יעקור ממקומו בלא ברכה עלמה שאכל ואפי"ל דלא איכיל לשימור דנהי דישכח מלחזור ולאכול הא מימי יכול הוא לברך ברכת המזון על מה שאכל כבר אפי"ל ע"פ שהפסיק הרבה בין האכילה לברך המזון דה"ל לא מנינו שיש חשש הפסק בין משעשע לברכה אחרונה אפי"ל חיישינן שמא ישנה כ"כ שיהיה רעב מחמת סעודה זו ולא יעלה לו ברכת המזון על מה שאכל כמו שיתבאר לקמן סימן קס"ד שעי"ה הוי"ל סימן הנזכר שעי"ה וסימן ר' שעי"ה כ'

מיהו לצורך מצוה עוברת כגון ללכת לב"ה ולהתפלל סותר אפילו לכתחילה ועיין לקמן סימן קפ"ד :

ג' ודברים הצריכין ברכה במקומן י"א שהם כל שבע המינים הואיל וחשיבן שמברכין אחריהן ברכה אחת מעין ג' כמין שיתבאר לקמן ב"ה הוי קביעתו קביעה וי"א דווקא פת ושאר מיני דגן הואיל ומטביעין וי"א דווקא פת לבדו שהוא החשוב שבכולן וצריך קביעות מקום יותר :

ד' מיהו מי שאכל בשני מקומות אינו מברך ברכת המזון אלא במקום השני שכן עושי הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכן ויחיבי ומברכין במקום סיום אכילת זמא זמארו צריך ברכה במקומה היינו כשאכל במקום אחד ושכח והלך למקום אחר ולא אכל שם צריך לחזור למקום הראשון ולברך שם כמו שיחבאר בע"ה סימן קפ"ד :

ה' יש מי שאומר מי שתיה בפרדס או בגן ורוצה לאכול מפירות כל אילן ואילן כיון שבירך על אילן אחד אינו צריך לברך על האחרים דה"ל כמו מפנה לפנה והוא שבשעה שבירך הוה דעתו לאכול מכל האחרים שאם לא היה דעתו לאכול מכל האחרים בשעה שבירך הוה להו האחרים כנמלך וצריך לברך אכל מגן לגן צריך לברך אפי"ה היה דעתו בשעה שבירך לאכול מכולם ואפי"ה הם סמוכים זה לזה דהוה להו כמו מחדר לחדר :

ו' ומי שנזכר בתוך הסעודה שלא התפלל ועמד והתפלל אפי"ה אם אין שהות לגמור סעודתו ולהתפלל דדין גבא שחייב להפסיק ולהתפלל ואי אפשר לו לאכול עד שיתפלל עם כל זה לא הוי הפסק ויכול להתפלל ואע"ג דצלווי ומיכל בהדי הדדי לא אפי"ה ואמרינן גבי ברכת המזון מטעם זה דהואיל ומשתייך וברוכי בהדי הדדי לא איפשר דהוי הפסק שאני ברכת המזון שהוא סילוק והיסח הדעת על מה שאכל ושת ולכך מסייע לזמא זמארו הואיל ומשתייך וברוכי בהדי הדדי לא איפשר דהוי הפסק מה שאין כן בתפלה :

ז' הישן בתוך סעודתו שינת ארעי הוא ולא הוי הפסק ולא היסח הדעת וכן אם הפסיק בשאר דברי רשות כגון שהוצרך לנקבו וכיוצא בזה לא הוי הפסק ואין צריך לחזור ולברך לא למפרע על מה שאכל ולא לכתחילה על מה שרוצה לאכול כללא דמילתא כל דבר שדר' האדם לעשות לפעמי' באמצע עסקיו דרך אקראי בעלמא מיקרי ולא הוה היסח הדעת :

יד איה

עוד מן הפרוסות שהניחו כלום נ"ל מכל מה שכתבנו בסימנה נ"ל שאותן השותין יין שרוף אחר ברכ המוציא קודם שאכלו צרי לברך לפניו ואין ברכת המוציא פושרו שאין יין שרוף ככלל משקין שאין שותין אותו לשרו המאכל ואף אם שותהו כדי לעורר תאות המאכל לא עדיף מפירות שכבר נתכא שצריך לברך לפניו וכ"ש השותין אותה באמצע הסעודה או אחר הסעודה קודם ברכת המזון שצריכין לברך לפניו שאינו בא לשרו לא לחמם האצטופכא שיוכל לעכל ואין זה נקרא סחמת הסעודה כי מלתא אחריתא הוא נ"ל :

ג' אם אחר שבירך על הפת שלחו לו דורון מבית אחרי אפי"ה הוא מן הדברים שדרכין לבא בתוך הסעודה ללפת בו את הפת י"א שצריך לברך עליו לפניו כדן נמלך דהא לא היה דעתו עליו בשע' ברכ' המוציא ואין נוהגין כזמנינו שבינינו הוא דבר מצוי שיכול אה' דורון לחבירו ואמרי דודאי היה דעתו בשעת ברכ' על כל מה שיביאו לו בתוך הסעודה שהוא שייך לסעודה :

ד' כשם שפת פוטר כל מיני מאכל כמו שאמרנו כן הוא פוטר כל מיני משקין ששותין בתוך הסעודה דכולם מעיקר הסעודה הם באין שא"א לאכילה בלא שתייה לרכך המאכל :

ה' חוץ מן היין שאע"פ שגם הוא בא לרכך המאכל ולא עוד אלא אפי"ה הוא נ"ל כסוד מ"מ קובע ברכה לעצמו מפני השיבותו כמו שאמרנו למעלה סימן קע"ד סעיף א' :

קעה איזה דברים קרויין הפסק בסעודה ובז' סעיפים :

א' כשאדם קובע עצמו לאכול במקום אחד וצריך שם ברכת המוציא סברא הוא דמן הסתם היה דעתו על כל מה שיאכל באותה סעודה יאכל באותו קבועה ובאותו מקום שקבע שם סעודתו אבל אם משנה מקומו והלך מן המקום הזה לאכול במקום אחר הרי פס' סעודתו ועדיף מהיסח הדע' וצריך לברך למפרע על מה שאכל ברכת המזון ולחזור ולברך על מה שיאכל שם במקום האחר שהרי כתחלה לא היה דעתו לאכול אלא במקום שקבע שם מתחלה לפיכך לכתחילה יזהר כל אדם שלא יעקור למרחוק ממקום קביעתו עד שיברך על המזון שאכל דשמא ישכח מלחזור ולברך ואם בדיעבד עבר שהיה אי"ל בחדר זה ופסק סעודתו והלך לחדר אחר לאכול שם צריך לברך שם ברכה אחרונה למפרע על מה שאכל כבר וחדר ומברך בתחלה על מה שיאכל כאן וכן אם היה אוכל וקראו חבירו לדבר עמו ויצא לו חוץ מפתח ביתו או שהל' לכה או לבית המדרש הוי כמו פסק סעודתו הואיל ו צא לחוץ ואחר כך כשיחזור למקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל כבר וחדר ומברך בתחלה על מה שיאכל עוד ויגמור סעודתו אבל אם דבר עם חבירו בתוך הבית או ששינה מקומו בחדר אחד כפנת לפנה אינו נקרא אפי"ה היסח הדעת ואין צריך לברך וכן אם מתחלה כשקבע מקום במקום הראשון היה דעתו לאכול ג' כמקום האחד אפי"ה הוא מבית האח אין צריך לברך :

ב' בני חבורה שהיו יושבים לאכול ויצאו לקראת חתן או לקרא' בלה או לבית המדרש אם הניחו שם מקצתן במקום קביעתן חוזרין למקומן וגומרין סעודתן ואין צריך לברך שניה שלא נתכשל בקביעותן כיון שנשארו שם מקצתן ואפילו לא נשארו שם אלא אחד או שניים ויצאו רבים ואם לא הניחו שם אדם כשהם יוצאים צריכין ברכה למפרע וכשהם חוזרין צריכין ברכה לכתחלה ואם לא ברכו למפרע כשיצאו צריכין לחזור למקומן ולברך למפרע : וזה"ה אם היו קובעים עצמן לשתייה או לאכילת פירות דהוי קביעות והוי דינא הכי נכל מה שכתבנו שכל הכשנה מקומו הרי פסק אכילתו לפיכך מברך למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך שנייה על מה שהוא צריך לאכול ודוקא מחדר לחדר אבל מפנה לפנה בחדר אחד אין זה שינוי מקום ואין צריך לברך ואם אכל במזרחת של תאוניה ושינה מקומו לאכול במערבה זה דאי שינוי יותר ממפנה לפנה סיון שהתאנה מפסיק בין שתי המקומות שאוכל וצריך לברך וי"א דשינוי מקום לא הוי כפסק סעודתו דלא עדיף מחיסח הדע' ובהיסח הדעת ק' ל שאין צריך לברך למפרע על מה שאכל רק ברכ' ראשונה על מה שרוצה לאכול ואחר כך מברך באחרונה על הכל ביחד וכן הדין כשינוי מקום לפיכך אמרו אם שינה מקומו למקום אחר אין צריך לברך אלא ברכה ראשונה על מה שרוצה לאכול ולא למפרע על מה שכבר אכל ודווקא שלא הגיח מקצת חבירים במקום שאכל

לביש התבלת

הלכות סעודה

קצת

איחוד דברים קרויים היסח הדעת וכו' סעיפים :

א גמר סעודתו ונטל ידיו מים צחחונים הרי זה היסח הדעת ואסור לו לשתות ולאכול עוד עד שיברך ואם רוצה לחזור לאכול או לשתות יאחרשוח בידו אבל צריך שיחזור ויברך תחלה על מה שרוצה לאכול ולשתות עוד ואין הכרח שברך תחלה פוטרת מה שרוצה לאכול ולשתות עוד אבל ברכה למפרע על מה שאכל אינו צריך עד שיגמור סעודתו השנייה לגמרי ויברך על הכל יחד. וי' א' דנטל ידיו למים אחרונים היו יותר מהיסח הדעת ואסור לו להגביל ולשתות שום דבר אחר שנטל ידיו אפילו אם רוצה לברך ברכה ראשונה על מה שרוצה לאכול או לשתות אסור עד שיברך ברכה המזון וטעמא הוא משופדס' ל' דנ' למים אחרונים הוה כאילו התחיל לברך ברכת המזון כיון שהזמן כיון שהזמן ושיהר ידיו לברכה ואסור להפסיק ביניהם כי זה הוא פירש מה שאמרו חז"ל חכף לנטילה ברכה רצה לום חכף לנטילת מים אחרונים ברב המזון בלי הפסק ביניהם ואינו נקרא היסח הדעת כגון שלא נטל ידיו ואמר הב לן ונברך וזה נקרא היסח הדעת ואינו מוקף לו ברכה אחרונה על מה שאכל אלא ברכה ראשונה על מה שרוצה לאכול או לשתות. ויש אומרים דהב לן ונברך אפילו היסח הדעת לא הוי לענין אכילה דאף על פי שאמר הב לן ונברך מותר לו אח"כ לחזור ולאכול אפילו בלא ברכה לא אחרונה על מה שאכל ולא ראשונה על מה שיאכל ודחוקא לענין שתייה הוה הב לן ונברך היסח הדעת וכו' וזקיקו ברכה ראשונה על מה שישתה ולא ברכה אחרונה על מה ששתה וכו' וזקיקו שאין צריך לברך על מה שיאכל היאך יברך ברכה אחרונה על השתייה ושתייה בחר אכילה גירא וטעמא דמילתא דקביעות דאכילה הוי קביעות גמור ובאמירה קלה דהב לן ונברך אין אדם מסית דעתו מן האכילה שחושב אם יביאו עוד לאכול הוא יאכל עוד ואף על פי שהוא אומר הב לן נברך מפני שהיה סבור שאין להם לאכול יותר לפיכך אמירה בעלמא דהב לן ונברך אין מוקיקתו ברכה כלל ואפי' סילקו השולחן מלפניו אין לו היסח הדעת בזה בלאכול עוד לפיכך מותר לו לחזור ולאכול בלא ברכה כלל אבל מן השתייה בקל אדם מסית דעתו כמפ' זמיר שאומ' הב לן ונברך מסקנת דעתו כן הוא שלא לשתות עוד וכשרוצה אח"כ לחזור ולשתות חיי נסלק וצריך לברך עליה ברכה ראשונה :

ב דחוקא שיאמר בעל הבית הב לן ונברך אז כל המסובין מסיחין דעתן אבל מי שסועד על שולחן אחרים אפי' אם אטר הב לן ונברך לא הוי היסח הדעת ואפי' הוא עצמו יכול להזור לאכול ולשתות עד שיאמר בעל הבית דלאו נדידות תריא אלא כב' :

ג יש מי שאומר שאפילו לא נטל ידיו ולא אבר הב לן ונברך אלא שנטל בעל הבית הכוס בידו לברך הוי היסח הדעת כמו הב לן ונברך :

ד אדם שנכנס לבית חבירו ויש שם חבורות הרבה שאוכלין ושותין שם וכל אחד מושי' לו כוסו אם בירך על הכוס הראשון ואחר כך מושיטין לו יותר צריך לברך בפ' ה' על כל אחד ואחד שלא ידח בידו או לפניו בשעת ברכה כי בכל פעם נמלך הוא שהרי לא ידע בשע שברך שישיטו לו גם האחרים :

ה אבל הקרואים בבית בעל הבית אהר לאכול מיני פירות וכיוצא בזה ומביאין לחם בזה אחיזה אינם צריכין לברך אלא על הראשון ואפי' כלה מין זה קוד' שיאכל לפניה מין אחר דכיון דתלויה בבעל בית אינם מסיחין דעתם כל זמן שיושבים שם :

ו אמרו חז"ל אכל כל מאכל ולא אכל מלח שחה כל משקה ולא שחה מים ביום ידאג מפני ריח הפה ובלילה מפני ריח הפה מפני אסבחתא וכתבו רבנן דא"ל כיון דאי לא אכל ולא שתי הוי סכנה אינו צריך לברך מדי דחוי אשותה מים לרפואה שאינו צריך לברך. ועוד קבלו ז"ל האוכל מלח אחר אכילתו לא יאכל בגודל דקשה לקבור בניסולא בורת דקשה לעניות ולא באצבע דקש לשם דע אלא באפה או בקפיצה. ולעיל רסימן ק"ע כתבתי למה אין אנו נוהגין באכילת מלח ושתיית מים :

קפ"ב דיני פירורי הפת וכו' ה' סעיפים :

ולאחר שגמר הסעודה יברך ברכת המזון וכו' שיתבאר בע"ה

ואין נאה להסיר המפה והלחם מעל השולחן עד אחר ברכת המזון כדי שיהא ניכר לכל שמברכין לש' על חסדו וטובו הגדול שהכין מזון לכל בריותיו וכו' .

ב וצריך כל אדם לשייר פתיחין על שולחנו כדי שיהו מזומנין לעני שיבא ועוד כדי שיוד' לשם יתברך על חסדו שהטפ' לנו מטובו עד שבבענו והותרנו כדכתיב אמול והות' וכל שאינו משייר פתיחין על שולחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם שנאמר אין שריד לאכלו על כן לא יחיל טובו ודווקא פרוסות אבל פת שלימה עם הפרוסות וכ' שלימה לבדה אסור שנראה כחחלת סעודה והרי הוא כבר אכל ומחויי במכת שולחן לע' ועל זה נאמר העורכי לגד שולחן וגו' שהוא מקע' א' והוכיחם הנביא על זה וצריך שיטול למים אחרונים קודם שיברך כמו שיתבאר בע"ה :

ג וקודם שיטול ידיו יכבד הבית שלא ישארו שם פירורין ומאסו במים של נטילה ויהיה משום ביוזן אוכליאע' פ' שמייתר לאכ"ך פירורין שאין מהן כזית מפני שאינם נקראי אוכל מפני מיעוטן ואין כאן ביוזן אוכלין מכל מקום חיישינן שמא יהא השמש עם הארץ דקיימא לן שמתור' להשתמ' בשמש עם הארץ ולא חיישינן למכשול איסור אבל חיישינן שמא יניח השמש גם פירורין שיש בהן כזית שאסור לאברן לכן יכבד הבית תחלה וזה היה דווקא בימיהם שהיו נוהגין לסלק השולחן קודם ברכה והיו נוטלין ידיהם במקום שהיה השולחן עומד לכך היה להם לשיחש שמא יפלו המיסעל הפירורין אבל אנו שאין אנו מסלקין השולחן וכשנוטלין נוטלין הידיים חוץ לשלהן במקום שאין שם פירורין וליכא לשיחש להכי אין צריכין לכבד מ' ס' טוב ונאה הוא לנקות המפה ולהסיר הפירורין קודם שיברך כדי שיהיה השולחן טהור ונקי בשעת ברכה :

ד ועוד טוב לקבץ הפירורין וליזהר להצניען במקום שלא ידרסו עליהם אפי' אין בהם כזית שכל המאכד פירורין אפי' אין בהם כזית קשה לעניות. (וע' ל' סימן ר"מ ונסימן המ' ד' סעיף ד')

ה נוהגין לכסות הסכין או לסלקו מעל השולחן בשעת ברכת המזון והביא חב' שני טעמים האחד על שם לא חניף עליו ברזל וגומר כלום והשולחן נקרא מזבח בפרט בשעת ברכ' שעובדין לש' ולברכו ואינו דין שיניף המקצר על המאריך. והביא עוד טעם אחר מפני שפעם א' היה א' מברך ברכת המזון וכשהגיע לברכת בונה ירושלים ונזכר חורבן הבית לקח הסכין והקעו בבטנו וע"כ נהגו לסלק בשעת ברכה עכ"ל (וע' ל' סימן ק"ע סעיף י"ט) וכתב עליו הב' ולפי שעסקה איך לחילק בין שבת לחול ומשפע דלפי טעם הראשון יש לחלק וכן כתב בשולחן ערוך שלו שכן הוא המנהג בארצו וז' ל' נהגו שלא לכסותן בשבת וי' ע' כ' ר' ע' ש' שבת וי' ש' מבחול גם לפי טעם הראשון וכי בשבת וי' ש' אין השולחן נקרא מזבח כמו בחול ואיפשר לי לומר שבארצותיו ס' ל' כשעסקה ראשון והם נוהגין כן מפני שהם מפרשים שהטעם דלא חניף עליו ברזל הכוונה הוא הא דמסלקין הסכין הוא סי' כדי שיהא לנו לזכרון שלא היו מניפקין ברזל על המזבח בשעת עשייתו בהכנותו ולא נטעה בזה כשנוכח לבנינו ב' ב' אבל בשבת וי' ש' שכבר ידוע שאין בנין ב' ה' דוחה שב' וי' ש' לפיכך אין צריכין לעשו' זכרון דלא דלא חניף וכמו שמן הטעם הזה מנהגינו בארצות אילו לומר מזמנ' לתורה בחול ואין אומרים אותו בשבת כדאיתא לעיל סימן נ"א אבל בסכין לא ראיתי נוהגין כן בארצות אילו שאין מחלקין בין חול ושבת וי' ש' ואיפשר דס' לן כשעם השני א' נ' אפי' לשעם הראשון סבירא דאין פי' טעם דלא חניף כמו שמפרשים הם אלא לשימנא בעלמא הוא כמו שצוה הש' במזבח לא חניף עליו ברזל ונתנו חז' הטעם אינו ברין שיניף המקצר על המאריך ה' כ' כוונתנו בשולחנינו שאנו עושין סימן דסימנא מילתא היא ומבקשין מלפניו ית' אחר שזכינו להיות שולחנינו מזבח לפניו ית' שמברכין עליו לוי' כן זכינו להאריך ושינו ולא לקצרם על ידי הברזל המקצר ולפי זה גם כן אין טעם לחלק בין שבת וי' ש' כ"ל :

קפ"ב דיני מים אחרונים וכו' ה' סעיפים :

א ואח"כ יטול ידיו ואסמכו חז' ל' מים ראשונים ומים אחרונים אקרא דמתיב והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני י' אלהיכם

לבוש התבלת הלכות ברכת המזון נב

להקפיד כל כך על הידים מזהמות וגם אין מלח המסמא מצוי בינינו כלל לכך לא נהגו בהן :

מיהו מי שרוא איסטנים ומקפיד על ידיו כשה' מזהמות ורצ' לנהוג במים אחרונים צריך שיטול אותם קודם ברכת המזון כדי שיברך בדי' נקיות כיון שה' מקפיד אבל לא יברך עליה כלל :

קפב

דין פגימת כוס ברכת המזון וכו' : וסעיף

א כבר ידעת שכרוב הברכות שתקנו חכמים זכרונות לברכה תקנום לסדרם על הכוס מפני שהוא דרך כבוד ושנח טאה לסדר כן שבחו וברכתו ית' עם הכוס שבדו וכמו שאמר הכתו' כוס ישועות אשא ובשם יי' אקרא גם על פי הקבלה יש בו סוד גדול כי הוא רומז לעשרית הנקרא כוס ישועות והמקבל מכלוב ומשפיע ברכות פרנסה לכל העולם והגן . לפיכך יש אומרים שברכת המזון טעונה כוס אפי' ביחוד וצריך לחזור עליו ולא יאכל אם אין לו כוס לברך עליו אם הוא מצפה שיהיה לו ואיפ' שיהיה לו ואפי' אם צריך לעבור זמן אכילה סעודה אחת ימתין לו ולפי זה אם הם שנים אוכלים יחד אין אחד מוציא חבירו אלא צריך כל אחד ליקח בוסו בפני עצמו לברכת המזון כיון שאין אחד מוציא חבירו בברכת המזון כמו שיתבאר בע'ה . גם בכוס אינו יכול להוציא עד שיהא שלש שאין יברכו ברכת המזון כמו שיתבאר בע'ה . ויוכל אחד להוציא השנים בברכת המזון או יתאין ג' ככוס אחד ויש אומרים שאינה טעונה כוס כלל לא בשלשה וס' מצוה מן המוכרח לברך על הכוס אפי' ביחוד ויש מדקדקין כשמברכין ביחוד ואינם שלשה שלא לאחת הכוס בידיים לא מונחין הכוס לברכת המזון פדי לצאת ידי האומרים שצריכה כוס ביחוד וכדי לחוש גם לדברי האומרים שאין צריכה כוס ביחוד מניחים אותו על השולחן לפניו ואינם תופסים אותו בידיהם וכתב מורי מהר"ם אי זכרוננו לברכה ונכון מנהג זה על דרך הקבלה ואיפשר שכונתו לומר מפני שהיא מקבלת מן השלשה שהם ג' רגלי המרכבה והיא רגל הרביעי לכך תופשין אותו בידם כשהם שלש כדי לחברה עם השלש כי המברך מברך בעד כל השלשה וממשיך לה מהם השפע בחיבור מה שאין כן ביחוד והמטביל יבין :

ב והכוס הזה שטעונת לברכת המזון צריך שיהיה משל יין ולא משאר משקין אפי' אם קבע סעודתו עליהם מפני שהיין הוא המשוכח שבמשקין ונאה לברך עליו לשם יחברך ואם אין יין מגוי באותו מקום והשכר או שאר משקין הו' חמר מדינה מברכין עליה חוץ מן המים וכן נהגין בארצות אילו לברך על השכר או שאר משקין אף ע' פי שישיין בעיר מפני שהשכר ושאר משקין הם חמר מדינה וקובעין הסעודה עליה ומה שנמצא יין בעיר אין זה נקרא פצוי לפי שהוא ביוקר ואי אפשר לכל אדם לקנות יין לכל סעודה וסעודה לברך עליו אמנם מצוה מן המוכרח לברך על היין אם יש לו ומה שאין מברכין על המים אפי' אין לו שאר משקין סברא הוא כיון שאין שותין אותן לא מתוך צמא דוח גדול שאין זנין את האדם אינן נקראין משקה קו חמר מדינה גם לפי הקבלה נראה שאין לברך עליהם כי הפכים הם לכוונת הכוס שהוא עקרו אש ודיין ומים הם הפוכים שהם רומזין לרחמי גמורים ולהסד מה שאין כן בשאר משקין שמעורבין במינים הרבה כמו העטרה שהיא כלולה מכולם גם היין רומז איה שכחו דין והיא היין המשוש בענבו מששת ימי בראשית והכין :

ג וכוס של ברכ' המזון צריך שלא יהא פגום וה' הכוס של קידוש ושל הברלה וכיוצא בהם אבל אם רוצה לשתות יין פשיטא שצריך לברך עליו אע' פ שהוא פגום שאינו לא ברכ' הנהגין ואסור ליהנות בלא ברכה כמו שיתבאר אבל כוס של אילו הנרכו שנוסלין אותו לכבוד הש' אין ראוי שיהי' פגום משום הקריבהו נא לפחתד והפגישא היא כמו מוס בבהמה ואיזה נקרא פגום כגוששיתה ממנו קודם שיברך עליו אילו הברכות פגמו אבל אם שפך ממנו לתוך ידו ושתאו מידו או לכלי אחר ושתאו אין בכך כלום ואפילו שתה מהכד שהוריקו ממנו לתוך הכוס הזה או מחבית קטנה היו פגום אבל אם שתה מחבית של עץ גדולה אין להקפיד שאין דרך

יד ב אפילו

להיכס וצ' ל וההקדחתם אילו סיס ראשונים שיקדשו ידיהם קודם אכילה לטהרם בטומאה כמו שנתבאר והייתם קדושים אילו מים אחרוני' והטעם יחבא בסמוך בע'ה כי קדוש אני זה שמן הטוב פי' שהיו מושחין ידיהם בשמן כדי להסיר הוזהמ' כלומר לנקות ידיים לברכה אני יי' אלקיכם זו ברכה ודן מים ראשונים כבר נתבאר בע'ה שהם מצוה לטהרם מטומאה ונבי מים אחרוני' אע' ג שאינם מצוה כ' כ' מ' הם חובה והטעם משום מלח סדומי שמסמא את העינים וא' אח' כל אכילתך אכול מלח ויש לחוש שמא מלח סדומי מעורב בו וכשיגע אח' כ' בעינו יסמא' את עינו לכך הצריכו לישול הידים שלא ישר בהם שום דב' ממנו ואע' פ' שעכשו אין לנו מלח סדומי יש לחוש מפני מלח אח' שטבעו כמלח סדומית ואם יעבור ידיו על גבי עינו קודם נטילה יסמא עינו ואע' ג' שאין אנו אוכלין ג' מלח אחר אכילתנו מ' ברוב פעמים אוכלין מלח בסעודה ויש לחוש (ועוד דמים אחרוני' רגנו את הכפז וע' ל' סימן ק' ע' סעיף כ' וסימן ק' ע' סעיף ו') ועוד אנו שאין השמן ערב מצוי בינינו וזהו כמים אחרוני' לה' הוזהמה מן הידים לנקות לברכה במקום השמן ערב ; ומים אחרונים אילו אין צריכין כלי לישול מהם כמו נבי כ' ראשונים אבל אין נוטלין על גבי קרקע לא בכלי מפני שרוח רעה שורה עליה ויש סכנה לאותם העובר עליהם ואם אין לו כלי נוטל על גבי עצי דקים וכיוצא בהם שלא יתקצו הרב במקו אחד ; ואין נוטלין לא בצונן ולא בחםין מפני שמפעפעין את הידים ואין מעבירין את הוזהמ' ודוקא חמין שהיד נכוית בהן אבל פושרין שפיר דמי :

ד ואין צריך לישול לא עד פרץ שני של אצבעות דכיון דהטעם הו' משו הוזהמ' והמלח סדומי אין דרך ליכולד והגע' בסעודה לא עד אותו פרק ; (וע' ל' סימן קס"א סעיף ד')

ה וצריך שישפיל ראשי אצבעותיו למטה כדי שחרד הוזהמ' ; ואם המסוכים רבים עד חמשה מתחילין מן המברך כיון שמכבדין אותו בברכ' מכבדין אותו בנטילת ועוד כדי שבעד שהאחרים נוטלין ידיהם יעיון הג' וה' שאמרו ל' עם המנדק הוא בברכת המזון וישב דעתו וטעמה עכשיו שיעלו הד' יעיון שיברך בכונן ולא יברך פתאו חסנך כל הנכרות של נכרת המזון ושל עייקס' סעיף כ' בלא ישוב הדעת ;

ואם הם יות' שאין אס' היה המברך נוטל תחלה היה צריך לחפסיק הרגה בין הנטילה לברכה שכן שיערו חכמי' שדי לו בעין הברכה אם ימתין בכדי שיטול ד' ואם ימתין יותר הו' הפסק בין נטילה לברכה וכבר אמרו חז' ל חכף לנטילה ברכה והאי חכף לאו דווקא לא בכדי שיוכל לעיון בברכות . וע' ל' סי' קע"ט סעיף א' לפיכך אם הם יותר מחמש' מתחילין מן הקטן שבסעודה ונוטלין כן דרך ישיבתו ולא יכבדו זה את זה לומר שיטול הגדול שנה' תחלה וטעם מא דאין מתחילין מן הגדול שבהם כשהם יותר מ' משום דגנאי הוא לגדול שישב בטל אג' הנטילה עד שיטלו פולם . ומר שאין מכבדין זה את זה א' כ' שאינו דרך כבוד לכבד בידים מזהמות ועוד כדי שלא יהא הדבר מעורב' ביניהם ולא ידעו כשיגיעו עד חמשה סמוך למברך לכך יטלו זה אחר זה דרך מסבתו עד שמגיעים לחמשה אחרונים היושבי קרוב למברך וכשיגיעו עד שלא נשארו לא חמש' שלא נטלו אשר בהם המברך מתחילין מן פהיהם ככלל משום כבוד שיכבדו אות המברך מן הטעם שכחתי ; דהא אין מכבדין ידיו מזהמות' ;

ו יאדמים אחרונים אינם צריכין ניגוב כיון שאינם אלא לנקיות הידים גם בלא ניגוב הם נקיות ויש חולקין . (וע' ל' סוף סימן קנ"ח) אין צריך לשפוך על הידים כי אם פעם אחת ודיו לנקות ונוטלין בכל מיני משקין שגם הם מנקין הידי' מן הוזהמ' כמו מים חוץ מיין שאע' פ' שמנקין אין נוטלין בו משום בזיונו של יין . (וע' ל' סימן קס"ג סעיף כ' וסימן קע"ג סעיף ג') ז ואין מברכין שום ברכה על מים אחרונים כיון שאינה באין למצוה לטהרה מידי טומא רק לנקיות בעלמא או משו סכנ' המלח סדומית שזה אינו אלא לצורך האדם אין צריכין ברכה ;

ט והאירגא אין נוחגין במים אחרונים מפני שאין אג' רגילין

לבוש התבלת הלכות ברכת המזון

ח ולענין לשאול בברכת המזון מפני הירא או מפני הכבוד דינא כמו בתפלה עין לעיל סימן ק"ד :

ט צדילישוב בשעה שהו מברך הוא וכל המסובין מפני שברכת המזון ארוכה היא ויכולו לכונן בה יותר כשהן יושבין כשהן עומדין בין אפי היה הולך בכיתו כשאכל או אכלן עומד או מיסב כשסניע לברך ברכת המזון צריך לישב כדי שיוכל לכונן יותר אע"פ שבתפלה עומדים היינו משום רגליהם רגל ישראל כדאיתא לעיל סימן צ"ה . וגם לא יהא מיסב שהוא דרך גאווה אלא ישב באימה הוא וכל המסובין מיהו בדמעבד שנירד מהלך או אפילו ישב דרך גאווה וקלות ראש אע"פ שלא טוב עשו יצאו :

י יא שגם כשמברכין ברכה אחת מעין שלש אע"פ שאינן ארוכות כ"כ אפי' צריך לאומר במיזש כדי שיזכורנה יותר ואסור לברך והוא עוסק במלאכתו מפני שלבו טרור במלאכה ולא יוכל לכונן :

יא והא דאמרינן אבל כשהוא מהלך צריך לישב ולברך דוקא כשהוא הולך בכיתו ואוכל אבל מהלך בדרך ואוכל אין צריך לישב ולברך לפי שאין דעתו מיושבת עליו אם יאחר דרכו ולא יברך בכונה אלא ילך לדרכו ויברך כשהוא מהלך : (וע"ל סימן קס"ז סעיף י"ב ונסמין ז"ד סעיף ד' ונסמין ק"י סעיף ג')

יב אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנאמר טוב עין יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך :

קפד לקבוע ברכת במקום סעוד ובוו' סעיפים

א אמרו חכמים זכרונם לברכה כיון שדרך האר לקבוע סעודתו במקום אחד על הדברים התשובים כגון פת ומיני דגן ולמקצת רבנותא כל שבעה מינין כמו שנתבאר למעלה ס"ק ע ח צריך לברך גם כן באותו מקום שקבע שם לאכול סעודתו כדי שיהי ניכר שיברך לשם יתברך על מה שאכ"ש ואם אכל ויצא ממקומו ולא בירך אם יצא כמזיד לכולי עלמא צריך לחזור למקומו למקו שאכל ויברך שם אם בירך במקום שנזכר יש אומרים שיצא ויש אומרים לא יצא ואם יצא ממקומו בשוגג כגון ששכח ויצא יא הואיל ובשוגג יצא יכול לברך במקום שנזכר יא שגם בשוגג לכחחלה יחזור למקומו ויברך אבל בדמעבד אם בירך במקום שנזכר ל"ע יצא :

ב והא דאמרינן דדברים חשובים טעונין ברכ במקום כגון למ"ד כל שבעת המינין ולמ"ד דווקא פת ומיני דגן היינו אם אינו רוצה לאכול במקום השני אז צריך לחזור למקומו ולברך :

ג לפיכך אם יצא ממקומו בין בשוגג בין כמזיד אם יש לו עוד פת לאכול במקום השני יאכל שם מעט ויברך שם :

ד אכל ואינו יודע אם בירך ברכת המזון אם לאו צריך לחזור ולברך מספק דהוה ליה ספק דאורייתא דהא ברכת המזון היא מזהירות דכתיב ואכלת ושבעת וברכת וגומר וכמו שיתבאר בע"ה וק"ל כל ברכה שהיא דאורייתא ויש לו בה ספק אם אמרה אם לאו צריך לחזור ולברך דספיקא דאורייתא לחומרא :

ה ועד אימתי הו' סברך אסרכת עד שיתעכ המזון שבמעיו וכמה הוא שיעורו כל זמן שלא יהא רעב מאכילה ראשונה כלומר שעדיין הוא שבע ממה שאכל ראשונה ואז תחזור הברכה הזאת על האפילה הראשונה שעדיין היא במעיו אבל אם כבר נתעכר האכילה ראשונה בתוך מעיו מעוות לא יוכל לתקוהו ואין מועיל לו הברכה דעל השובע היא סבר דכתיב ואכלת ושבעת וברכת ולאכשנחעכלת האכילה שכבר חזר ונתרעב ומיר כשהתחיל להיות רעב אע"פ שלא נתעכל עדיין לגמרי כרעב דינינן ליה ולענין אכילת פירות ושתיית יין שאכל ושתה ולא בירך שכהן קשה לארס לשער איב : ונתעכלו במעיו דהתם לאו ברעבנות תליא מילתא שאיפשר להיות שהוא רעב לאכול והפירות עדיין לא נתעכלו א"כ איפכא הפירות נתעכלו והוא עדיין אינו רעב לאכול אז אמרי' כל זמן שאינו רעב ולא צמא וגם תאב לאותן הפירות ויין ששת או שאכל יברך עליהן דמוקמונן לית אחזקה כיון שעדיין אינו רעב וגם אינו צמא ואינו תאב להם עדיין לא נתעכלו כמו שלא נתעכל המאכל שבמעיו ויכיל לברך עליהם אבל אם הוא תאב לאותן פירות והוא עדיין אינו רעב או שהוא רעב ואינו תאב לאותן פירות בזה יש להסתפק שא' הוא תאב לאותן פירות ואינו רעב נובל לומר כיון שהוא תאב להם כבר נתעכלו הפירות ומה שאינו

אפילו האסטניס להקפיד על זה יש מי שאומר שאפי' מים פגומים פסולים למזון בחן כוס של ברכה :

ד אם החזירו מיין של כוס פגול לתוך הקנקן אין לפסול כל הקנקן כשביל זה ומותר לברך על היין שבקנקן דקמא קמא כשיל :

ה יא דלא תקינו כוס שאינו פגום לא למברך אבל שאר המסובין אם יש כוסות לפניהם אפי' פגומים יוצאין בו ושותין מהן :

ו ויא שצדילתח מכוס של המברך לתוך שאר כוסות הפגומים וכן נוהגין : (וע"ל סימן ק"כ סעיף א' וסימן רפ"א סעיף י"ז)

ז כוס שהוא פגום יכולין לתקנו על ידי שיוסיפו עליו יין מכוס שאינו פגום או אפילו על ידי שיוסיפו עליו מים שאינם פגומים מיתקן בכך . ובשעת היתקן מברכת אפי' על כוס פגום ויש שנותנין בו מעט פירוריק של פתואוסרי שמיתקן בכך ואינו אאמנהג של שטו' דהיא יצרף פת עם משק' לתקנו אקלו לא סמך ולא ראי ולא סברא :

קננה איך יתנהג בכוס של ברכת המזון ובו י"ב סעיפים

א עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכולן לכבדו ולנשאו לברך בו לשי' ואין כולן נוהגין בינינו מפני שאינם רגילין בינינו ואילו הם הנהוגין בינינו צריך הדח שיריחנו מפני שטיפה מבחורן כדי שיהא נקי לברכה ואם רואין בו כבר שהוא נקי ואין בו שיעור כוסות אין צריך :

ב וצריך שיהא חיובלשון חי יש בו ג' פירושים י"מ שיתן היין חי ולא מזוג לתוך הכוס לברך בו ואע"פ שיש של א"י איפשר לשחותו בלא מציגת מיכ מפני חקוק כשיגיע לברכת הארץ ימזוגו עד שיה' ראוי לשחותו להודיע שבח א"י שיינותי חזקים וצריך לערב בהם מים רבים . ולכך באילו הארצות שאין היינות חזקים צריך למזוגו וסברכין עליו כל ברכת המזון בלא מציגה ושותין אוהו וזהו חי כמש"ו מ' שפירושו שלחי ר' ל' שיוציאנו כן החבי' לשם ברכ' זהו נקרא חי ולפי זה אנו שאין לנו יין הרבה בחניות דיו שישפכנו מן המבקן ששוקרים בו היין לשם ברכה וכן נוהגין באילו הארצות .

ג וי"מ חי קאי על הכוס שיהא שלם ולא שבור שזהו חיותו דגבי בליים אכרינן שברחן זו היא מיתתו ממילא שמעינן שכשהוא שלם הוא נקרא חי וטוב לצאת ידי כל הפירושים :

ד וצריך שיהא הכוס מלא על כל גדותיו ואז ל כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחל בלי מצרי שנ' ומלא ברב יי' ודרוס ירשה :

ה ומקבלו בשתי ידיו ואסמכתה אקרא יכתיב שאו ידיכם קדש וברכו את יי' יריבם לשון רבים משמע מדלא כתיב ידכם בלא יו' ד' בין ד' לכף הרי שתי ידיו :

ו וכשמחזיל לברך נוטל בימינו ואם הוא איטר נוטלו בימינו שהוא שמאל של כל אדם ולא תסייע שמאל לימין כדי לתת המעלה לימין לברה שהיא חשובה ודווקא שלא יגע שמאל בכוס שייסיע להתזקוק בשע' שמברך אבל אם מניח יד שמאל תחת יד ימינו לסייעת מות שזה ג' כ' חשיכו ומעלה לימין שהשמאל תוככה ומשרת לה וסגניהו מן הקרקע טפח אם הוא יושב על גבי קרקע דכתיב כוס ישועות אשא ובשם יי' אקרי ואם הוא מיסב על השולחן סגניהו מעל השולחן טפח כדי שיראוהו המסובין ויסתכלו בו וגם הוא נוחן בו עיניו שלא יסיח דעתו ממנו ומשגרו גם לאשתו שתשתה ממנו :

ז (וע"ל סימן רע"א סעיף י')

ח המברך משנתנו לו הכוס לידו לברך לא ישיח וגם המסובין אין להם להשיח משהתחיל המברך לא יתנו דעתם וישמעו ויכוונו למה שיאמר המברך ולא סביעא בשעה שהוא מברך שצריכין הם לשמוע ולהבין ולכוין למה שיאמר המברך אלא אפילו בין ברכה לברכה אין להם להשיח שלא להפסיק שמיעתן בשיחת חולין ואם עברו ושחו בין ברכה לברכה בשעה שהמברך שותק מעט אפילו אם שח המברך עצמו יצאו אבל אם שחו בשעה שהמברך מברך לא יצאו וצריכין לחזור ולברך :

ט נכון הדבר שכל אחד מן המסובין יאמר בלחש עם המברך כל ברכה וברכה ואפי' החתימות אע"פ שהמברך היה פוסרו כמו שהיו בברכת יוצר וערבית כדאיתא לעיל סימן נ"ט סעיף ד' ע"ש דאותו טעם שייך נמי הכא ולפיכך אם יאמר בלחש הברכות עם המברך יקדים ריסיים קצת קודם שיסיים המברך כדי שיעז' אמץ על ברכת המברך ולא על ברכת עצמו כדאיתא לעיל בסי' הנזכר :

לבוש תבלת הלכות ברכת המזון נג

כגון כשאכלו כדי שביעין שהוא שיעור שחייבין עליו מן התור שכל שאינו מחוייב ברב לא יוכל לחוצי אחרים ידי חובתן וסברא הוא . אבל אנשים שלא אכלו לא שיעור חיובא דרבנן כגון שלא אכלו לא כזית אם אכלה האשה כדי שביעה שאז היא חייבת מדרבנן תוכל היא להוציא את האנשים שחייבים ג' כ' מדרבנן דאחי דרבנן ומפיק דרבנן ואין להקשות דהא אמרינן שיעור כזית הוא דרבנן ואפי' ד' אמרינן שמי שאכל כזית יכול להוצי אפילו את מי שאכל כדי שביעה שהוא דאורייתא ש' מ' דאחי דרבנן ומפיק דאורייתא א' כ' ה' תוציא אשה את האנשי אפי' אכלו כדי שביעה דלית דרבנן ולפיק דאוריית' דיל דאי שאף ע' פ' שלא אכל כלום דין הוא שיפסור את האחרים ידי חובתן דכל ישראל ערבים זה בזה . (וע' ל' סימן רפ"ד סעי' ח') וכיון שזה חייב לברך היה חייב זה לפוטרו מכח הערבות שעליו אפי' בלא אכיל כלל לא שמדרבנן אמרו שלא יברך אד' שום ברכת הנחניק בלא הנאה . אפי' לפסור אחרי אף ע' פ' שערב בערו אמרי רבנן לזה לא ליכול ולא לתהני ולא תבא עליו חיוב הכרחה מ' כ' כשאכל איש כזית וחייב לברך מדרבנן יכול להוצי בברכה זו אפילו אחרים שאכלו כדי שביעה וחייבי' מן התורה הואיל ובלאו הכי חל עליו חובת הברכה מדרבנן וגם יש עליו הערבות שערב הוא בעדם ועליו הוא להצילם מן העון ולפסו אותם מן המצוה המוטל עליהם . ולא מנעוהו רבנן מזה מטעמא דלימא ליה לא ליכול ולא ליחי לודי חיוב ברכה אבל אשה אינה בכלל הערבות לפיכך בדבר שהיא

אינה חייבת בוודאי מן התורה אע"פ שהיא חייב עכשיו מדרבנן לא תוכל לפסור את מי שהוא חייב בוודאי מן התורה דשמ' היא אינה חייבת מן התורה ;

הג"ה וע' ל' סימן קנ"ו סעיף ד' וסי' רע"ח סעיף ב' וסימן כ"ג סעיף ו' וסי' קרפ"ט סעיף ב' ימהאי טעמא שכתבנו בסמוך אנונין כמי דכרכ' הכהנין אם ילא אינו מוכיח אחרים וכברכת המנוח אפי' שאינו מוכיח אחרים י"ח והיינו מפני שברכת הכהנין לית בהו שום ערבות לפי שאינה מוכיח על האדם דלא ליכול ולא לתהני מש"כ בברכת המנוח שהם מוכיח על האדם ואית בהו משום ערבות היכך מוכיח את מכירו בברכת המנוח פשיט' שילא ככר ועל מי קקט"א סעיף ג' וסימן תקפ"ה סעיף ב' וסימן תקנ"ב סעיף ג' וסימן תה"ל .

אבל מי שחייב מדרבנן תוכל להוציא לפוטרו שגם היא חייבת לפחות מדרבנן ואולי אף מן התורה .

ב קטן שאכל כדי שביעה חייב לברך ברב המזון מדרבנן והיה דבן מברך לאביו ור"ל בן קטן דאי גדול פשיט' סיירי בשלא אבל האב כדי שביעה שאינו חייב לא מדרבנן ואחי דרבנן ומפיק דרבנן :

קפ"ז דיוקים בנוסח ברכת המזון ובג' סעיפי :

א סדר ברכת המזון לאחר שאכל ושחה כדי שבעו חייב לברך שלש ברכות מן התורה והם ברכת הזן וברכת הארץ וברכת בתה ירושלים דהבי כתיב קרא ואכלת ושבעת וברכת את יי אלקיך על תארץ הטוב אשר נתן לך וקדקו חכמינו ז"ל כיון דהאי קרא לא אתא לאשמעינן לא שנברך הש' אחר שנאכ' ונשבע מה צרי הכתוב לספר עכשיו בשבחה של א' ולומר הארץ הטובה וגו' ותירצו דלא אתא קרא לאשמעינן לא שנזכר כל זה בברכה וכיון שחייב הכתוב לברך על כל זה ודאי כוונת הכתוב לחלק סכל א לברכה בפני עצמו שאין השבח של כולן שוות ואין שייך לכולן לזכור אה' ולפך אמרו ואכלת ושבעת וברכת את שם יי אלקיך זה שאומרים ברכת הזן על השביעה על הארץ זו ברכת הארץ שנותנין לו תודה שנתן לנו ארץ טובה ורחבה וקדושה בא' . הטוב שצריכי לברך לו על כל הטובה שהטיב עמנו יתר על נתינת הארץ והוא שנתן לנו העיר הקדושה אשר בה משכן השכיני היא ירושלים והר הזיתים לנו בית המקדש בתוכה כענין שנאמר הנהר הטוב הזה והלבנון והיה ברכת כונה ירושלים לפיכך סדרו רז"ל לברך אילו השלש ברכות על הסדר הזה הלשון שנזכר בע' הואף על פי שהיא נאמרה בכל לשון .

(וע' ל' סימן קפ"ב סעיף א') מ' מ' חכמינו לרקדקו ותקנו לסדר אותו בלשון צה ונקי לשבח לש' ותקנו ראשונה ברכת הזן ומשח רבינו חיקנה לישראל בזה הלשון כשירד להם המזן וכיון שהיא ראשונה ואינה סמוך לחבירתה פותח בברך ומסיימא בברוך ויש שמוסיף להקדים לברכה זו ברוך משביע לרעבי' ברוך משקה לצמאי' ועין לאמרן שאין זה ממסבע הברכה שתקן משה וכל המוסיף גזרע' ואין לומר כל ח' עמנו ועמנו משמע שחסדו הוא עמנו לבדו ואינו

שאינו רעב לאכילה מפני שהאכילה עדיין לא נתעכלה ולפי זה לא היה לו לברך ונזכר לומר נמי איפכא כיון שאינו רעב והאכילה לא נתעכלה גם הפירו' לא נתעכלו ומה שהוא תאב לאס מפני שלא אכל מהם כל שבעו ורצה לאכול מהם עוד לפי זה היה לו לברך וכן אם הוא רעב לאכול ואינו תאב לאוחז פירות נזכר לומר הואיל והוא רעב וכבר נתעכלה אכילתו במיעו' גם הפירות נתעכלו ואין לו לברך עליה' ומה שאינו תאב להם מפני שאין דרך האדם להיות תאב לכל מיני פרות לפעמים אע"פ שלא אכל מהם זמן רב ונזכר נמי לומר איפכ' כיון שאינו תאב להם ודאי עדיין לא נתעכלו במיעו' דא' ל' היה תאב לקבואע' פ' שהוא רעב י' האכיל נתעכל והפירו' לא נתעכלו וכיון ש' פניס לבאן ולכאן הו' ליה ספק ברכ' דרבנן דברכה אחרונ' דפירות ואפי' דשבע' המינין ואפי' ברכ' אחרונה דין הו' דרבנן שאין ברכ' אחר' שהיא דאוריית' לא ברכ' המזון ולהר' אש ג' ברכ' אחרונה דחמשת המינין דזיינו וכתי ואכלת ושבע' וספיקא ברכ' דרבנן לקולא ואין מברכי' ואין צריך לומר אס' הו' רעב לאכילה וגם הו' תאב לאוחז הפירו' שאין צריך לברך שכב' נתעכל הכל כ"ל : ושעו' אכיל לברך עריה ברכת המזון הוא בכזית דהיינו שאם אכל כז' פת חייב לברך עליו ברכת המזון והיינו דזוק מדרבנן דמן התורה אינו חייב לא כשאכל כדי שביעה והוא בכביעה כדכתי' ואכלת ושבעת וגו' לא שחל' אסמכוה סדכתיב כלשון אכיל וסחם . אכיל הל' ס' הוא שהוא בכזית דלפיכך אחז' ל' שמוציא אפי' מי שאכל שיעו' שביעה שהוא חייב מן התורה כיון דאסמכוה אק' אבל הכא דכתיב ג' כן ושבעת ש' דמאורייתא אין חייבין אלא כשאכל כדי שביעה דכתיב ואכלת ושבעת וברכת וגו' :

קפ"ח לברך ברכת המזון בקול רם ובג' סעיפי

א ברכת המזון נאמרת בכל לשון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת בכל לשון שאהה מברך משמע :

ב וצריך שישימע לאזניו מה שמוציא בשפתיו שישמע גם הוא ויבין מה שיאמר ודווקא רכתחלה אבל בדיעבר אס בירך ולא השמיע לאזניו יצא ובלבד שיוציא בשפתיו דהיררו לאו כדיבור דמי דהתורה וברכת אמרה משמ' שיברך השי' בפיו :

ג י' א' דבעל הבית עם בניו ואשתו צרי' לברך בקול רם כדי שישמעו גם הם הברכה ויצאו בברכתו דלא גרע מסופר מברך וכו' יצא והמברך בלחש אס יש שם אשה ובנים אינו לא טועה :

ד ואפי' אס הוא שיכור עד שאינו יכול לדבר כראוי חייב לברך ברכת המזון שכן משמע לשון ושבעת וברכת שאפי' הוא שבע שביעה נאמר ודרך שביעה נסגר לגרום שכרות אפי' ה' וברכת מ' אפי' נרדם ואינו מיושב בדעתו :

ה ואס בירך ואח' כ' ראה שהיו מי רגלים כנגדו פשיטא שאינו צריך לחזור ולברך דלא הקפיד' התור' לא על הקילוח כדאית' לעיל ס' ע' ו' אבל אס היה צוא' כנגדו יש להסתפק אס ברכת המזון דומה לתפלה ובתפלה צריך לחזן ולהתפלל וה' ה' ברכת המזון או נאס' כיון דברכת המזון אינו דומ' לתפלה דבתפלה שיכור א' יתפלל ובברכת המזון אסרי' אפי' שיכור יכול לברך כדאמרן ה' נפי שאין צריך לחזור ולברך לענין צואה כנגדו וצ' ע' :

קפ"ט אס נשי וקטני הייבין בברכת המזון ובג' סעיפי

א נשים חייבות בברכת המזון אבל מספקא לן אס חייבת היא מ' דאורייתא או מדרבנן דאיבעיא לן כיון דברכת המזון היא טעות עשה שלא הזמן גרמא וק' מ' ע' שלא חזמן גרמא נשים חייבות ה' נמי שחייבו בברכת המזון שאין הזמן גרמא רק האכיל' או שמא כיון שאמר' החור ואכלת ושבע' וברכ את יי אלקיך על הארץ הטוב אשר נתן לך הרי שתלחה התורה מצות ברכת המזון משום נתינת הארץ הטובה וגו' ונשים הואיל ויא נטלו הלק בארץ ג' לא יתחייבו בברכת המזון :

הג"ה א' כ' משום דאמרינן נח על ברייתך שמתת ככשירינו ועל תורהך שלמדתנו ונשים ליתיהו לא בכרית ולא כתורה וע"ל סי' מ"ח סעיף י"ד וסי' קס"ז סעיף ג' וס' אר"כ כמ"ל שלא אמר כרית ותורה בברכת המזון לא ילא ידי חובתו וע"ל סימן קס"ז סעיף ג' .

לא יפשיט' לפיכך מספקא צריכ' היא לברך דספיקא דאורייתא לחומר אבל אינה מוציאה את האנשים שחייבי לברך מן התורה

לבוש התבלת הלכות ברכת המזון

צריכין לבקש לבנותה שבבר הית בנויה וגם לא לרחם על מלכותם ועל הבית כולו שהרי היה המלכות בידם לא הם היו צריכין לבקש רחמי שימשוך שלות הארץ והמלכות והבית והעיר ואנו בעונותינו שגלינו מארצנו ונחרבה עירינו ובית מקדשנו אנו צריכין לבקש רחמי להחזיר המלכות ולבנות העיר והבית וע"כ יש לנו נוסח אחר ממה שהיה בימי דוד ושלמה מ"ס צריכין אנו להזכיר בה מלכות בית דוד ואם לא הזכיר מחזירין אותו מפני שאין לנו נתמה גמורה עד שתחזור מלכות בית דוד למקומה :

הנ"ח והא דתקנו להזכיר מלכות בית דוד בכרכת ברכת בנות, ויש להטעם חוץ למה שפירשנו ביום שנחלק בית דוד כפרו בני דכריסנה וכו' ויש להטעם אחר ומלכות בית דוד ואין נגאלין עד שיתקוו ויתקעו שלשון ומשעם שהיה לזו להזכיר גם מלכות שאים שלשון לזו להזכיר מלכות שאים שלשון מלכות בית דוד לכן תקראו בהעוב ומטיב כמו שיתבאר :

ב ומתחלת רחם יי אלקינו עלינו על ישראל עמך כו' וחוחם באי בונה ברחמי ירושלים ואומר אמן אפילו על ברכת עצמן כשהוא מברך לברו מפני שהוא סיוס ברכות שהם דאוריית דחשוב והמטיב אינה דאורייתא כמו שיתבאר בה' וכושיאמר אמן זה על ברכת עצמו יאמרנו בלחש כדי שלא ירגישו שסיימו כאן ברכת המזון שכן הוא הדין בכל סוף ברכות שעונין אמן על ברכת עצמו ויבינו דבר הכבוד והמטיב אינה דאורייתא ויבאו לזולת בה אבל בשמזמנין בני מנהגינו לומר אמן בקול רם אפי' המברך שכיון שכול עונין ביחד אף העם מרגישין כ' כשהרי האחר חייבים לענו' אמן על כל ברכה וברכה ואין כ' כ' הרגש אם עונה המברך עמהן :

ג וכיון שמוזכרין בה מלכות בית דוד ואומרים ועל מלכות בית דוד משיחך אינה הזכיר בה שום מלכות אחר לכך אין לומר על מלכותך ועל מלכות בית דוד כו' וכן אין לומר אבינו מלכינו כו' אלא יאמר אבינו רוענו כו' כדי שלא להשוות מלכותא דארעא עם מלכותא דשמייא :

ד לא לרחם לשון תחנה ובקשה הוא ועל בן משגח הנוש' בשבת ויום טוב ואומרים בפתחה נחם יי אלהינו במקום רחם וחוחם מנחם ציון עירך בנגין ירושלים ושעות חוש בידם והכל אחד הוא ואם רחם הוא לשון תחנה גם נחם הוא לשון תחנה ויכול לומר איתא שירצה בן בחול בן בשב' ובלבד שלא ישנה בין פתיחה לחתימה כגון שיתחיל ברחם וסיים במנחם או איפכא שזה ודאי טעות ושמות הוא דפתיחה וחתימה צריכין להיות שוין או שניהם רחם או שניהם נחם ושבת וי"ט וחול שוין לענין זה ואף אם הוא לשון תחנה אין להקפיד בכך דנוסח ברכות כדנראה ואין לחלק בנוסח בין חול לשבת וי"ט דבשניהם צריך לומר נוסח אחד אינה מהם שירצה :

ה' בשבת וי"ט וח' אומרים באמצע ברכה זו קדש חיום בשבת אומרים רצה והתליצנו ובר' יום טוב ונת' שם אומרים יעלה ויבא ואם חל אחד מהם בשבת אומרים שניהם רצה והתליצנו יעלה ויבא ואומרים רצת תחלת מפני שהוא תדיר וילפינן מקרא דבגל מקום תדיר קודם כדאימא סימן תרפ"ד : ואחר כך אומרים יעלה ויבא ואין פוזרין שבת בעלה ויבא דכיון דהחכרו כבר ברצה להם חזירנו פע' אחר' ועוד שאין לנו כדלקמן וגם אין מזכירין י"ט וח' וראש חודש ברצה כיון שעתידי להזכירו בנוסח בפני עצמו והיינו בעלת ויבא ושעם שתקנו יעלה ויבא בבני ירושלים על ס' ח' כ"ד : ואם טעה ולא הזכיר של שבת בשבת אומרה באי אמת שנתן שכחות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך א' ופקדו השבת ואם טעה ולא הזכיר יעלה ויבא בי"ט אומר באי אמת אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את

מן כי ודאי חסדו הוא על כל חי ואם לא אמ' ברכ' הון ואם במקומה בריך רחמנא מלכא דעלמא מריה דהאי פיתא יצא ידי ברכת הון שהרי כבר אמרנו שנאמרה בכל לשון ויא' שצריך ג' פ' שיחתום בריך רחמנא דון כולא דה' ד' כמן פתחה בברוך וחתמה בברוך : **ב** שנייה ברכ' הארץ ויהושע תקנת מזה הלשון כשנכנסו ישראל לארץ ואינה פותחת בברוך מתחלת נוד' לבב' ע' הפסוק ונודת לך לעולם וגומר על שתנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה כו' ותקן יהושע לשון חמדה לפי שראה את מר' עה שחמד אותה והתפלל עליה לראותה וגם אבות העולם חסדו ליכנס שם וליקבר שם וכיון שזכה הוא ליכנס תקן לומר ארץ חמדה כו' ועל שהוצאתנו יי אלקינו מארץ מצרים כו' ועל בריחך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו כו' תקן לומר בה בריה לפי שעי' הברית כשנימול אברה' כרת יי איתו ברית לתת לו את הארץ וצריך להזכיר בה תורה שנזכרת התורה ירשו את הארץ שנ' ויתן להם ארצות גוים וגו' כעבור ישמרו תיקו (ותורתו) יגאורו והקדיש ברית התורה ספני שתברית מילה קדמה לתורה בזמן ועוד שעל הברית נכרתו יי ג' בריתות ועל התורה לא נכרתו לא ג' נ' א' על שהתגל' לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ברית תורת חיים ומזון וכו' ואין לאוסרו שהרי אומר אותם לבסוף ברית ותורה על בריחך שחתמת בבשרינו ועל תורתך כו' ולמה לו להזכירה בפעמים :

ג ואם לא הזכיר ברית ותורה אפי' לא חיסר אלא אחת מהם לא יצא ומחזירין אותו כיון שהוא דאורייתא נשים אין אומרות על בריחך שחתמת בבשרינו ועל תורת שלמדתנו ועל חוקיך שהודעתנו אלא יאמרו ופריחנו מכות עבדים ועל חיים חן נחמד שחוננתנו כו' דהא לא בני ברית מילה נענה ונכ' אין סצות בלימוד התורה והחוקי' ולפי זה גם העבדים לא יאמרו תורתך שלמדתנו ועל חוקיך שהודעתנו דגם הם אינ' מצויים על לימוד תורה אבל בריחך שחתמת בבשרנו יאמרו שהרי בני ברית מילה הם כן כתב הבלבו בשם הרא' כד ואל' לאו דמסתפינא אפינא שהנשים אין צריכות לדלג רק על בריחך שחתמת בבשרינו מפני שאינם בני קיום ברית מילה אבל על תורתך שלמדתנו ועל חוקיך שהודעתנו למה ידלגו שאע"פ שאינן בנות לימוד התורה מ"ס הן בנות קיום תורה והמצות והחוקי' שצו מצוות על הרב מהם ולם לא יאמרו שהיה להם פירוש שלמדתנו לקיים כשישמעו אותם כפי האגשים שלמדו ולפי זה העבדים אינם צריכין לדלג כלום דהא גם מצווי לקיים כל המצות שהנשים מצוות עליהם נ"ל :

ד נתקנו להזכיר בה תורה חתלה וסוף והם נודה לך כולו ועל תפל אנו מודים לך כו' ולכך אותם שאומרים סמוך לחתימת ונודה לשמך הגדול סלת באם טועיהם ומוסיפין על משבע ברכות הם שמעולם לא תקנות לומר כך ואח' זל כל המטב' שמטבע ברכות שטבעו חבשים לא יצא ירי חובת וחוחם ברוך אתה יי על הארץ ועל המזון ואין זה חוחם בשנים דה' פ' ארץ דעבד' מן חלומר שארץ טובה היא ועגשה פירות (וע"ל סימן ר"ח סעיף י"ב) ובחנוכה ופורים אומרים בת על הניסים קודם על הכל דשייבא הכא דקאי על ההודאה כלומר נודה לך כולונם נודה לך על הניסים ועל הנפלאות כולו מיהולא חייבוהו חבשים ואם לא אמרנו אין מחזירין אותו סבל מקום יכול לומר אית' כ' בין הרחמן הוא כולו יאמר ורחמן הוא יעשה נסים ונפלאות עמנו כמו שעש' לאבותינו בימים תת' כזן הן בימי מתיתנו כו' וכן בפורי בימי סרדכי כו' והבי' נחוג :

קפ"ח דיני ברכה שלישית ובני סעיפים :

א שלישית בנות ירושלים ודוד ושלמה תקנה דוד תקן ועל מלכות בית דוד משיחך ועלם תקן על הבית הגדול מלו אחר שגנה בית המקדש ולא הטעת לומר שלא ברכו אותה עד שבא דוד ושלמה דתא דרשנין מקרא שלעולם צריכין ג' ברכות לברכת המזון כמו שכתבתי לעיל סימן קע"ד אלא קודם שבא דוד הילחם מטבעו אחר וכשבא דוד הבטיחיהו ש' שיתיה מלכות ישראל לעולם לז' ולזרעו תקנו ענין המלכה על שמו וכשבנה שלמה את הבית תקנו גם כן בתוך הברכה הזאת כמו שיתבאר ונוסח שנידינן עכשו כלי ספק נפש כן אינו אותה הלשון פמש שתקנו דוד ושלמה שהרי אנו אומרים רחם כולנו ונבנה ירושלם עיר נהדש כולו וביטיהם לא תקן

לבוש התכלת

הלבוש ברכת המזון

גד

אח יום חג פלוני הנה ברוך א"י מקדש ישראל והזמנים ואין זה חות' בסתים דה"פ מקדש ישראל וישראל הם המקדשים הזמנים שהרי קידוש כל המועדים חלו בחדשי' ואין מקדשין החדש לא על פי כ"ד שנתן הש"ת בידם לקדשו לפי ראות עיניהם ואפי' טועים ואפילו מזידי כדדרשינן מאתם אחס אפי' מוטעים אפי' מזידיים כו' וא"כ אין באין חתימה לא באחת הש"ת מקדש ישראל והם הזמנים . אומרי' בשבת באהבה ולא כ"ט דשבת במ"ט נצטוו וקבלוהו באהבה ושאר המצוות שקבלו בסניני לא קבלו באהב' שהרי לא קבלו התור' בסניני עד שבפ"ה עליהם ההר כנינו' וי"ט בכללם לכך אין אומרים כ"ט באהבה ואומרים בשבת לאות ולברית שכן כתיב בשבת אות וברית ושטריו בני ישראל ונו' סת שלא מצינו כן ב"ט ואם ח"ל י"ט בשבת ושכח ולא אמר שניה לא רצה ולא יעלה ויבא כוללם שניהם ואומ' בא"י אס' שנתן שבתות למנוח לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וזמנים טובים לששון ולשמח את יום חג פלוני הנה ברוך א"י מקדש השבת וישראל והזמנים . והא דסגי בהך ברכת המ' שנזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב אבל אם לא נזכר עד אחר שהתחיל הטוב והמטיב חחר לראש ברכ המזון דהא הפסיק ולא סגי במה שיתחיל לתחלת ברכת כונה ירושלים דשלש ברכות המזון חשובות באחת כיון דכולהו סחור קרא ילפינן והרובת' א"כ ל"פ פותח בברו וכשם וכמלכו דהא הוי כמו ברכה הסמוכה לחברתה כיון שצריכה לריות דווקא סמוך לבונה ירושלים . ד"ל כיון דכבר ענה המברך עצמו אמן אח' בונה ירושלים כד' לסיים ג' ברכות המזון לא היא זו סמוכה לחברתה ועוד אפי' הזכי מד' אחר הברכ' קוד' שאם' אמן' י'ל שצריך לומר ברוך אס' ה' כו' כיון דברכת הג"מ מיד' דמילפונ ומטיב וע"ל פי' המזון הם ברכו דאוריית' וברכת פ"ד סעיף ו' ובס"ל י"ע סעיף פ"ו וע"ו' וס"מ סעיף ו' וס"מ סעיף ו' סעיף ו' כ"ו לחברתה .

הכיפור שחייבים להתפלל חפלת נעילה ואמרינן שצריך להזכיר בה של שבת אע"פ שאינה באה תפלה זו משום שבת חרדא דהת' מי ימר שאם שכח של שבת בנעיל' שחייב לחזור ועוד דהתם האי יומא בכל פע' שכח חייבים בד' תפלו' אבל שחל ר"ח בשבת הוא בא לפרקים ומשום האי מעושה לא תקנו לחזור : האכילה בכל פעם שיכל אכל כשיכל ר"ח בשבת השבת הגורם האכילה והנרכה ואותם הראשי' חדשים הכלים בשבת הם כלים לפרקים מועטים לערך שאר ראשי' חדשים הכלים בנימי מול ומשום אותם ראשי' חדשים המועטים הנכנסים בשבת לא רצו חז"ל לתקן לחזור כן הם כוונת הנעת דברי ואתה כמחילה המועטים הנכנסים בשבת לא רצו דעת' ולא הכנת דברי מוחסנת ומתוך זם שעצית כשנכנסו לל' יודת למוק' שכתבתי ומשום האי מיעושה לא תקנו לחזור אמרת ח"ל יש להקשות דיותר לא שכיחי' הוא שחל י"כ בשבת שלא יבא אלא ביום ג' פעמים בלחזור קצן ובמחזור זה הנ"ל לא יבא י"כ א"ס ד פעמים כולו והנכה פעמים שבת יבא לכלל ד' ו' ח שכל המי' בשבת יהיה במחזור הנ"ל על דבריו בהשלות על דבריו להניח את דברי כסגנון זה שאכילו תינוק בן יונו לא יאמר כן וכי מי לא ידע בכל אלה דברים הא' יותר עצרה פעמים שחל ר"ח בשבת משחל י"כ בשבת הקטן שנכנסים ידע זה ואפילו הגשמי יודעות זה ד"ח כשיכיל כרחק יבא בכל חמש ארבעה חדשים יבאו לשבת במיד' ימות אחת ואי אפי' שר להיות כלל זה שהרי ימ"ה ראשי' חדשים יבאו לשבת במיד' ימות השבוע זה אחר זה כגון אם סל ר"ח ביסן כיום א"חל ר"ח אייר כיום ב"ר ובין יום ד' ותמוז ה' וא"כ ז' ואלול ט' ו' ותשרי ז' ו' וכן לעולם ויום כיפור לא יבא בשבת כ"י א"ס בשלש ארבע שנים ויותר פעם א' תראה לא דקדקת בלשוני שאמרת' דהתם האי יומא' כ"כ פעם שיבא חייבים בדיקפתו כיוצא בזה לומר דיום כיפור זה כנגד יום כיפור אחר הוא לעולם שזה נתפלתי' י' יבא בחול ה' יבא בשבת אבל ר"ח זה כנגד זה אינו שזה בברכותיו של המזון דהיינו כשלא יום ר"ח בשבת על כרחו חייב בברכת המזון דהא לא סגי דלא אכל' וכשלא בחול אינו חייב בכ"ה דהא חייב דלא אכל' ור"ח חבל בשבת הוא כול' לפרקים ומיעושה הוא כנגד שאר ראשי' חדשים הכלים כימות החול ועל זה אררתי משום האי מיעושה לא תקנו לחזור כיון שאין צריך לחזור ברוך הראשי' חדשי' שנחול שחם פכ"י וירא' יו"ט יותר ובשל האי מיעושה כנגד אותה חרוב' ע"כ ביאור דברי' ע"כ הדין :

ועוד נ"ל לקדוש שבת שאינו דלא בשל גבי קדושת' י"כ לפיכך אפי' שר לומר אפי' שכח של שבת בנעילה צריך לחזור משום קדושת שבת שצריך להזכירו תמיד מה שאין קדוש ר"ח לגבי שבת דבשלה נ"ל (וע"ל סימן תרכ"ג סעיף ג') ואם שכח גם של שבת אם נזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב כולל ר"ח עם שבת ואומ' בא"י אמ' שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות בריח וראשי' חדשים לזכרון בא"י מקדש השבת וישראל וראשי' חדשי' ו' א' שאינו חותם לא בשל שב' ולא של ר"ח כיון דבחול אינו חות' ונ"ל דלא דמי שהרי אינו אומרת משום ר"ח דבלאו הכי צריך לאומר' משום שבת ומה שמוזכר של ר"ח אינו לא הוספה על הנכונה ואינו זוכר שום שם ומ"כ למה לא זכירנו שאין זה חפסקה בברכה פ"ו ד"פ סעיף המאורע ואם לא נזכר עד לאחר שהתחיל ברכה המזון והמטיב חוזר לראש ברכת המזון ומזכיר של שבת של ראש חודש כדרכיו : שלש' שאכלו בשבת וי"ט חזימו ושכחו להבי' מעין המאורע במקום שצריכה לחזור לראש ברכת המזון צריכה לברך כל אחד ואחד בעצמו ולא יחזור לזימן דהא יד' זימן כבר יצאו :

היה אוכל בשבת ומשכה סעודתו עד שחשכה מזכיר של שבת בברכת המזון דבתר התחלת סעודה אוליג' ואד חיל' עליו סיד לברך והזכיר שבת ופן בר"ח ובעל הניסים דחגובה ופורים ואין להקשו מ"ש מתפלת מנחה של שבת שאסלא התפלל תפלת מנחה בשבת שאינו מתפלל במ"ש אלא שחיס של חול דלא דמי דהתם זמן תפלת מנחה עבר ואינו מתפלל במצאי שבת אלא לתשלומין והיאך יתפלל של שבת ודינו להבדיל בתפלת ראשונה שמתפלל קודם לה בזמנה ואכל ברכת המזון דאתי על סעודה ששעד בשבת ונמשכה עד הגה והוא צריך לברך קודם שיתפלל ערבית של חול למה לא יזכור מעין המאורע בברכת המזון ואפילו דברים שאינו צריך לחזור בשבילם כגון יעלה ויבא דראש חודש ועל הניסים דחגובה ופורים וכן המנהג :

קפ"ט נוסח ברכה רביעית ודיניה ובו ב' סעיפים

א ברכת רביעית היא הטוב והמטיב ואינה מן החורה אלא שחכמים תקנוה על הרוב ביתר ואמרן הו' שלא הפרוהו והמטיב

ו ואם טעה ולא הזכיר בה של ר"ח אומר בא"י אמ' שנתן ראשי' חדשים לעמו ישראל לזכרון ואינו מוכי' בה שמחה דלא שייכא שמחה בר"ח וגם אינו חותם בכרוך דכיון דבר"ח סגי דלא אכל ולא הוי חך ברכה חובה כיום זה דהא משום ר"ח איבעי אכיל איבעי לא אכל פת לפיכך אין צריך לחתום ולא דמי לשבת וי"ט דהתם לא סגי דלא אכיל פת דהא בשבת חייב לאכול שלש סעודות וכן ב"ט חייב לשמוח ולא סגי דלא אכיל פת והוא חך ברכה חובה לפיכך צריך לחתום ומהאי טעם' נמי אמרינן בר"ח דדווקא אם נזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב אומר' ברכה זו שאין נקרא חזרה לא כחד' ברכתא עם ברכת המזון דמיא אבל אם לא נזכר עד אחר שהתחיל הטוב והמטיב אינו חחר כלל ואע"ג דבתפלה אס' שכח ולא הזכיר יעלה ויבא ביום חזור . שאני תפלה דחובת היום הוא ולא סגי למיפנ' נפשיה מינה בלא תפלה וכיון שחובה עליו לתפלל חובה עליו נ"כ להזכיר ר"ח ואם לא הזכיר צריך לחזור אבל בכרכ' המזון כיון דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל ולא הוה אתי' לידי ברכת המזון בראש חודש דאם לא היה רצה לאכול פת הרש' כידו אע"פ שהיה אסור להתענות . ס"מ היה יכול לאכול שאר דברים כגון פירו' או ירקות וכיוצא בהם שאינן סביאין לידי ברכ' המזון אינו צריך לחזור מה שאין כן בשב' ויום טוב שצריך לאכול פת שאין שמח בלא פת . וחול של מועד דינו בראש חודש דלא עדיף מינה :

ז וכן סעודה שלישית דשבת אפילו אכיל פת דינא כר"ח מהאי טעמא דהתם נמי הוי דינא אי בעי אכיל פת איבעי לא אכיל פת והא אי בעי חויה יוצא במיני תרנימא כמו שיחבאר במקומו בע"ה . וקודם שהתחיל הטוב והמטיב צריך לומר ברכה זו אפי' בלילה אע"ג דגבי תפל' אין מחזירין אותו על שכח' החד' בליל' משו דאין מקדשין תחדש בלילה . ה"מ לתחזיר אבל להוסיף ברכה מיד אח' ברכת' בונת ירושלים לא מקרי חזרה לא חוספה כאו אמרו בתוך הנכונה לפיכך אפי' בלילה מוסיפין אותה ואם חל ר"ח בשב' והזכיר של שבת ולא הזכיר של ר"ח ונזכר קוד' שהתחיל הטוב והמטיב אומר' ברכה זו כמו בחול ואם לא נזכר עד אח' שהתחיל הטוב והמטיב אינו חחר ואע"ג דכיום זה לא סגי דלא אכיל' ס"מ חייב האכיל' משו שנת הוא ולא משום ר"ח וידי שבת כבר יצא שהרי הזכיר שבת לפיכך משום ר"ח אינו חחר ולא דפי' ליום שנתחייבנו תפלות דהיינו כגון ביום

לבוש התבלת הלכות ברכת המזון

המשי' שנתנו לקבור. וקבעוה לברכ' המזון מפני שכולה הודא' ושבח על הטובה שהטיב עמנו וגם זו מן הטובות וסמכות לברכת בונה ירושלים מפני שבשנחרבה כיתר נגדעה קרן ישראל ואין עתיד לחזור עד שיבא בן דוד ומפני שכבר סיימו ברכות שהן מן התורה והוא מדרבנן לא מקרי ברכה זו סמכות לחברתה ופוחתת בברוך ואין חותמות בברוך כדי שלא תהא נראי' שהיא מעולה מן הברכו של מעלה ממנה שהם מן התורה והיא מדרבנן והם אין בהם חתימ' וזו אם תפתח ותתהם כברוך היחה נראה כמעולה מהן. וזו היא נוסחא באי' אמ' ת' הא' אבינו מלכנו אדירנו בוראנו גואלינו כו' המלך הטוב כו' והרי כאן ג' מלכות וטעם שתקנו בה ג' מלכות הוא מפני שכבר תקנו להזכיר מלכות בית דוד בברכה בונה ירושלים וכיון שמוכרי' מלכות בית דוד שתחזור היה מן הראוי להזכיר גם כן מלכות דשמיא אלא שלא רצו להזכיר מלכות דשמיא אצל מלכות בשר ודם כדי שלא להשוות כמו שנתבאר. ורצו להטלים להזכיר בברכת הטוב והמטיב מלכות כנגדה ואנ' שתקנו להזכיר המלכות כנגדה תקנו נמי להזכיר מקלות אחד כנגד ברכת הארץ שלא הזכיר בה מלכות מפני שאינו צריך שהיא ברכ' הסמוכה לחברת' לכך תקנו בהם ג' מלכות אחת דיהא ואחת כנגד בונה ירושלים ואחת כנגד ברכת הארץ.

א) (אנל' כנגד ברכ' הן לא הזכירו להקן עוד מלכות רביעית לפי שנכרך הן גופה יש מלכות בתבלת הברכה.) וכיון שאומרי' בה ג' מלכו' אומרים בה גם כן ג' המכות מפני שעיקר הברכה היא ע'ש הטובה דהיינו הטוב והמטיב וכיון שאומרים ג' המכות והיא ברכת הודאה כמו שכתבנו אומרי' ג' המלכו' והרי ג' מלכו' וג' המכות וג' המלכות ונהי' לומר תג' המכות תתן מן הטוב והמטיב שהם עיקר הברכה ואומרים בנה ה' הוא המטיב הוא מטיב הוא יטיב לנו שהם ענר והנה ועתיד וכן אומרים הוא גמלנו בעבר הוא נומלינו בהנה. הוא יגמלינו בעתיד.

ב) ובבית האכל' משתין ומוסיפין בברכה זו עיין בע'ז סירע' ט. נתנו להארץ בברכה זו הרחמן הוא בכמה גוונים ואין בזה הפסק בין ברכת המזון לברכת ושתיית הכוס בין שכן נתנו ושתיי לברכות ההודאות שאמרונו וכל שהסעם הוא דלא חשבינן להו להפסק כטעם שאומרים כמה חחטונים בסוף י' קודם שפוסע לאתרונו ע'ש לעיל סיטן קב' ב'.

קצת אמ הפועלים מחוייבים לברך וכו' ג' סעי'

פועלים הששין מלאכת אצל בעל הבית התירו להם חכמים לקצר בברכת המזון כדי שלא לבטל לסלאכת בעל הבית דחשו חכמים שמא יהיה בעל הבית דוחק לסלאכתו אם יאריכו בברכות ויברכו בלא כוונה לפיכך אמרו טוב להם שיקצרו ויברכו בכוונה כיצד ברכ' ראשונה אומרים כתיקונ' ושני' פוחתת בברכת הארץ וכלל ג' בונה ירושלים וחזתם בברכת הארץ וכל טעמא שיש להם לחכמים כח לעשות זה לעקו ברכת בונה ירושלים אע'פ' דלפינן לה מקרא מפני דברכת בונה ירושלים אינה כחובה כל כך כפי' כפון ברכת הארץ אלא דלפינן לה מג'ש' הטובה וההר הזה הטוב וג'אבל פשטי' דקרא דחזא מילתא היא הארץ הטובה ונומ' לכך בשעת הדחק התירו לכללה עם ברכת הארץ ולא התירו לכלול ברכת הארץ עמה כל' וברכת הטובה המטיב אין אומרים כלל כיון שהיא דרבנן לא אפרחוהו בדי' כשנוטלין שכר על מלאכת' מרב' הסעוד' אבל אם אין נוטלין שכר לא הסעוד' שאוכלין מברכין כל ד' ברכות כתיקון וכן אם בעל הבית מיסב עמהם אע'פ' שנוטלין שכר מלבד הסעודה מברכין כל ד' ברכות כמוהו.

ב) והאידינא מברכין לעולם כל ד' ברכות שאין דרך בני אדם עכשיו להקפיד בכך וכסחמא אדעתא דהכי שוכרין פועלין שיברכו על ד' ברכות כתיקונם.

ג) אבל אסור לברך והוא עסוק במלאכתו מפני שמשרידו ולא יוכל לברך בכוונה.

קצת ברכת זמן כג' אוביובו ב' סעיפים

א) אם המסובין חס' ג'אכלו יחד חייבין להצטרף ולברך יחד שאחד מברך והשנים יצאין שזהו נקרא זמן שפירושו חייבין.

המשי' שנתנו לקבור. וקבעוה לברכ' המזון מפני שכולה הודא' ושבח על הטובה שהטיב עמנו וגם זו מן הטובות וסמכות לברכת בונה ירושלים מפני שבשנחרבה כיתר נגדעה קרן ישראל ואין עתיד לחזור עד שיבא בן דוד ומפני שכבר סיימו ברכות שהן מן התורה והוא מדרבנן לא מקרי ברכה זו סמכות לחברתה ופוחתת בברוך ואין חותמות בברוך כדי שלא תהא נראי' שהיא מעולה מן הברכו של מעלה ממנה שהם מן התורה והיא מדרבנן והם אין בהם חתימ' וזו אם תפתח ותתהם כברוך היחה נראה כמעולה מהן. וזו היא נוסחא באי' אמ' ת' הא' אבינו מלכנו אדירנו בוראנו גואלינו כו' המלך הטוב כו' והרי כאן ג' מלכות וטעם שתקנו בה ג' מלכות הוא מפני שכבר תקנו להזכיר מלכות בית דוד בברכה בונה ירושלים וכיון שמוכרי' מלכות בית דוד שתחזור היה מן הראוי להזכיר גם כן מלכות דשמיא אלא שלא רצו להזכיר מלכות דשמיא אצל מלכות בשר ודם כדי שלא להשוות כמו שנתבאר. ורצו להטלים להזכיר בברכת הטוב והמטיב מלכות כנגדה ואנ' שתקנו להזכיר המלכות כנגדה תקנו נמי להזכיר מקלות אחד כנגד ברכת הארץ שלא הזכיר בה מלכות מפני שאינו צריך שהיא ברכ' הסמוכה לחברת' לכך תקנו בהם ג' מלכות אחת דיהא ואחת כנגד בונה ירושלים ואחת כנגד ברכת הארץ.

א) (אנל' כנגד ברכ' הן לא הזכירו להקן עוד מלכות רביעית לפי שנכרך הן גופה יש מלכות בתבלת הברכה.) וכיון שאומרי' בה ג' מלכו' אומרים בה גם כן ג' המכות מפני שעיקר הברכה היא ע'ש הטובה דהיינו הטוב והמטיב וכיון שאומרים ג' המכות והיא ברכת הודאה כמו שכתבנו אומרי' ג' המלכו' והרי ג' מלכו' וג' המכות וג' המלכות ונהי' לומר תג' המכות תתן מן הטוב והמטיב שהם עיקר הברכה ואומרים בנה ה' הוא המטיב הוא מטיב הוא יטיב לנו שהם ענר והנה ועתיד וכן אומרים הוא גמלנו בעבר הוא נומלינו בהנה. הוא יגמלינו בעתיד.

ב) ובבית האכל' משתין ומוסיפין בברכה זו עיין בע'ז סירע' ט. נתנו להארץ בברכה זו הרחמן הוא בכמה גוונים ואין בזה הפסק בין ברכת המזון לברכת ושתיית הכוס בין שכן נתנו ושתיי לברכות ההודאות שאמרונו וכל שהסעם הוא דלא חשבינן להו להפסק כטעם שאומרים כמה חחטונים בסוף י' קודם שפוסע לאתרונו ע'ש לעיל סיטן קב' ב'.

קצת שתיית יין אתרי הברכה ודיניו וכו' ה' סעיפי'

א) ואחר שסיים הכל יברך בפ' ה' דיון של כוס של ברכת המזון קובע ברכת לעצמו אע'פ' שיש בכך בירך על דיון שבתוך הסעוד' מפני שכב' הסיחו דעתו מן האכיל' הגיה' אכיל' נחמ'ס' שהיה יכול והשתיה מיד כשאסוד' הכל' לברך לכי' כגון שלא עסק עיבוד' ואסור להו למשתה בלא יין בתוך הסעוד' רק כוס אחד ומכתי לברכת המזון וע'ל סיטן רבו עי' ב' ברכה. כל שכן שספיק' גם כן ע'ל לא צריך כפי'ה' בתוך הסעודה להיות נסער כוס ברכת המזון מברכת בברכת המזון ואין לברך עליו כפי'ה' ולא צריך ללא אפי' אם כי' על חיי' בברכת המזון בתחלה.

ב) כן ה' ל' ויניכר חיי' היס' הדעת' להכריך כפי'ה' על חיי' של כוס ברכת המזון כמו שכתבנו בסמוך וא"כ בין שצריך על חיי' בתוך הסעודה בין שלא כן כוס ברכת המזון קודם ברכת המזון כפי'ה' לברך עליו קודם לברך.

ב) וברך ששברכין בפ' הג' תחלה בקידו' והבדל ושאר דברים הצריכין כוס דעתם דין הוא שיברך על הכוס תחלה כדי שידעו הכל שנוס' זה הוא מתוקן לקידוש או להבדלה ואין הקידוש או ההבדל שאח' כ' הפסק בין ברכת לשתיית שיעקרו בשבלי' הוא בא' אבל הפס' אע'פ' דברכת המזון טעונה כוס מ'ס' הברכות הם כולם סילוק והיס' חדעת לסת' שאכל' ושתה' לפני' ואם היה מברך בפ' קודם לברכות היו הברכה הפסק בין האכילה וברכת המזון וגם ברכת המזון היו הפסק בין ברכת היין לשתייה והא' משווא' וברוכי' בתרי' הדרי' לא איפשר לפיכך שוב הוא שיברך סמוך לשתייתו ויש' מיד תכף לברכה. וישעום המברך ואח' כיטעמו האחרים ואף ע'פ' שנתן המברך מפורסו לתוך כוס דיון או פגום שביד' לא ישעמו עד שיטעו' הוא ואין צריך לומר אם כולם וקאים לכוס אחד שכת' שהוא בידך על כוס זה נמך הוא שישתה הוא תחלה אבל אם אינם וקאים

לבוש התבלת הלכות ברכת המזון נה

לחזור דאין זימן למפרע כלום שהרי כבר אמרנו דל נברך שאכלנו כו' אינו לא שמומן אותם שיסו אונס לשמע והרי הוא זימן אותם ואין שייך לזמן אותם פע אחרת כבר הם סוכנים ושמעו וענו לפיכך אם המברך שכח השם והם עדיין לא ענו אחריו יכול לחזור ולזמן אותם בשם :

קצב דין הצטרפות הזימן וכו' סעיפים :

א וכל זמן שאיננו מצוה להם לחלק לברכת המזון שכל אחד יברך לעצמו ולא יוציא את חבריו אף ע"פ דלענין ברכת המוציא אחד פוסק את חבריו אפילו כשנים שאני ברכת המוציא שהוא בתחיל הסעוד שהם קבעו והסיבו על דעת להצטרף ולאכול יחד הילכך כל אחד יוצא בברכת חבריו אבל ברכת המזון שהיא בסוף הסעודה כבר בטל הקבע ונחלקן זה מזה הילכך כל אחד מברך לעצמו . וי"ס הסעס משום דברכ המזון דאורייתא החמירו שיברך כל אחד לעצמו כשהם שנים ואין כאן זימן אבל ברכת המוציא היא דרבנן ולא אחמי' כולי האי ויוצא האחד בברכת חבריו . אבל נ"ל דלא נהנינן בהאי טעמא דלע"ז היה אחד יכול להוציא את חבריו ככל ברכת הפירות הן בברכה ראשונה הן בברכה אחרונה שכולן הן דרבנן והרי אין נהנינן לא מחוורת דס"ל כשע הראשון דדוקא בברכת הפת שיש לו קבע וכיון שקבעו יחד האחד מוציא חבריו אבל שא מנין שאין קובעין עליה אין אחד מוציא את חבריו לא בברכה ראשונה ולא בברכה אחרונה וברכת המזון אע"פ שהיא על הפת שיש לו קבע אין אחד מוציא חבריו שכבר נתכנסל הקבע כמו שכתבתי בד"א כשהיו שניהם יודעין לברך ברכת המזון אבל אם אחד יודע והשני אינו יודע מברך היודע והשני יוצ' ובלבד שיחא שם דעת שומע ומשמיע ויכונו לזה ולפיכך צריך היה השומע מבין ל הקדש אלא שאינו יודע לברך וצריך שיכוין מלה במלה לכל מה שיצא המברך וגם המברך צריך שיכוין להוציא אבל אם אינו מבין הל' אינו יוצא בשמיעה ומזה הטעם נ"כ הנשי' אינן יוצאות בשמיעה אם אינן מבינות וזהו ההפך שבין המברך ובין השומע שהמברך יוצא בברכה עצמו אפי' אינו מבין כיון דחופס הכרכ כך הוא והשומע אינו יוצא לא א"כ מבין מה שיאמר המברך ומכוין לכל מלה ומלה : (ועי' לעיל סימן ר"ג סעיף ג') אבל כשהם שלשה אינן רשאין לחלק כל צריכין לזמן משום גדלו ליי' אתי וגו' או משום כי שם יי' אקרא וגו' ולא עוד לא אפי' שנים שאכלו כאחד מצוה שיחזרו אחר שלישי שיצטרף עמהם לזימן משום דברוב עם הדרת מלך כלומר כיון שמצינו דשלש נקראו לזה רוב עם כדי שיהדרוהו ויגלוהו וירוסמוהו לכך יחזירו לפחות כשה שנים אח השלישי אבל כשאני לא א"ל לא אטרחהו לחזר אחר זימן . וכן ארבע או חמשה אסור להם ליחלק שבב' משעת אכילה כולם נחתיבו כוונתם . ששה אם ירצו יכולין ליחלק לשתי חבורות כיון שיטאר זימן לכל חבורה וחבורה עד עשרה וכשה עשרה נתחייבו לברך בשם ואז אין רשאין ליחלק עד עשרי וכשהם עשרי רשאין ליחלק אם ירצו כיון שיטאר ברכת הזכרת השם לכל חבורה וחבורה וכשם שמצוה לחזור אחד שלשה כשהם שנים משום ברוב עם הדרת מלך כן כשהם תשעה מצוה להם לחזור אחר עשרי כדי שיברכו בשם משום ברוב עם הדרת מלך אכל בפחות איפשר לומר דלא אטרחהו רבנן לחזו' אח' עשרה מיהו נראה לי להסתפק ולום דאפי' משבעה ואילך חייבים לחזור אחר עשר' כיון דשלשה אוכלי ירק מצטרפין כדאיתא לקמן סי' קצ"ז ואם המסובין הם רבי' ולא יוכלו כולם לשמוע ברכ' הזימן מפי המברך ואינן יכולין לחלק לחבורת של עשרה עשרה שיברכו בשם מפני שיצטרכו לברך בקול רם וישמע בעל הבית ויקפיד עליה' אותן שמשערין שלא יוכלו לשמוע ברכת הזימן יכולין ליחלק לחבורות של שלשה שלשה ולברך בנחת כדי שלא ישמע בעל הבית ויקפיד ואף ע"פ שמפקיעין עצמן מצירוף חובת הברכה של הזכרת השם וגם כשיענו אחד כך האחרים בהזכרת השם הם לא יצאו בו דאין זימן למפרע מ"מ זה שוב להם יות' ממה שלא יצאו ידי חובת ברכת הזימן כלל שהרי אינם יכולים לשמוע מפי המברך :

ב אפי' לא הוקבעו מתחלה כולם לאכול יחד לא שהשנים קבעו ואח' כ"ב השלישי וקבע עמהם או שא קבע תחלה ואח' כ

קבעו טו

חייבין להודמן ולצרף ברכת כל רבי כגון שיאמרו נברך שאכלנו כו' ולמדו מקרא דכתיב גדלו ליי' אתי ונרומסה שמו יחרו דמשמע שאחד יאמר לשנים גדלו וגו' א"כ מהכא דכתיב כי שם יי' אקר' הבו גדל לאלהינו וכ"ש אם הם יחד עד עשרה כמו שיתבאר לפנינו בע' הוח' נוסח שלנו בכל זו הארצות אחד מהם אום נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו והם עונים ואומרי' ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו והוא חוזר ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ברוך הוא וברוך שמו באי' א"ס הכו' והטעם שהוא צריך לחזו' ולום ברוך שאכלנו משלו כו' מפני שבפע הראשון כשהתחיל לומר נברך כו' אינו אלא כמו הזמן שמזמן אות' כמו שאומר הבו לבכם והמו אונכים לשמוע למה שאומר נברך כו' שהוא לשון עתיד ולכך צריך לישול רשות מקודם שיתחיל מפני שלשונו הוא לצווי' שמצו' להם שיברכו שכבר נתנו לו רשות על זה והם מתחילין ומברכין כמו שאמר אבל הוא עדיין לא בירך והוא כבר אמר נברך לפיכך מתחיל הוא אח' ומברך ואומר ברוך שאכלנו כו' כלום שגם הוא כולל עצמו עמהם ומכד ומרומם אוחו' ית' על שאכלנו כו' ומסיים ואומר ברוך הוא וברוך שמו על מה שאמרו כבר ואחר כך מתחיל בנוסח תיקון ברכת המזון ואומר באי' א"ס ה' הזן את העולם כו' והם צריכין לחסות אונס לשמוע לח בין מה שיאמר זו ולכוון דעתם להבריו וכב' כתבתי בסימן קפ"ג שטיב יותר הוא שיאמרו הכל עמו פלחש כמו שכתבתי למעלה סימן נ"ט ומה שאין מזכירין השם כגון שיאמרו יי' כו' או אקים כו' מפני ששין זה כל כך קביעת לחזי' הש' כיון ששנים אינם חייבים לזמן . וכן משמע נפי' מפיסן במקהלות ברכו אקים דמשמע דווקא בקהל ועדת שהם עשרה יברכו לומר אקים ולא בפחות ואם הם ארבע או יותר יכול לומר ברכו שאכלנו משלו ובטובו חיינו מפני שיש בהם בלא הוא מניין שיכולו לברך את הש' שהם ג' אבל יותר טוב לומר נברך כדי שלא להצ' עצמו מן הכלל ואם אמ' ברכו יצ' שהרי כולל עצמו ג' כ"כ שאוש' שאכלנו ה' וכן הדין עדי' ואם הם י צריך להזכיר השם שנאמר במקהלות ברכו אקים כלומר כשהם קהל ועדת שהם עשרה יברכו השם שנקרא אקים לפיכך אומרים שם של אלקינו ואומר נברך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו והם עני' ואומרי' ברוך אלקינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו והוא חוזר ואומ' ברוך אלקינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו כ"ה וברוך שמו באי' א"ס ה' הזן את העול' כו' ובין שיהיו י' או מאה או אף או ריבוא כולם דינים שוה בזה לומר אלקינו כו' וכן הוא הנוסח האמתי לום אלקינו בלא למ' ד' ולא יאמר לאקינו בלמ' ד' כמו שכתוב ברכו אקים ולא כתיב לאקים שאין נופלת הלמ' ד' אלא בשי' ותודה כמו שג' שירו ליי' הודו ליי' אבל גבי ברכ' לא מציינו למ' ד' לכן לא ישנה בשום ענין מן הנוסח הזה שהכל מיוסד מפי חכמינו ע"ד ע"פ חכמתם ורוב בקיאותם בל הקדש דעומק שנלם בכונת כל העניינים על נכון וכל המשנה מנה הניסוח כגון שאומר על המזון שאכלנו משלו או ליי' שאכלנו משלו או שאינם במקו' ובטובו פטובו או כמקום חיינו אומל' חיים הרי זה בור' רק כשהם עשרה וכן שמזכירין את השם יכול לומר נברך אלקינו על המזון שאכלנו משלו ופעם שלא לשנות בלשונות הללו מפני שמשמעות ופירוש' משנת הכוונה והטעם שאין לום' על המזון שאכלנו משלו משום דמשמע דמברך לביעל הבית המאכילו דאי לרחמנא למת' חו' מזכ' מזון בלא מזון יש הרבה לברכו וי' א' משום דמשמע כמו שמברך המזון עצמו ופעם שאין אופרים ליי' שאכלנו משלו דמשמע שיש דמרוכזים הם זה זן את זה וזה זן את זה . וא' כ' לפי דבריו הוא סבר' את הבעל בית ולא הש' ופעם שאין אומרי' ובטובו חיינו דמשמע שממעט בתנוליו של מקום כלומר דבר מועט קבילנו ממנו רק כדי חיינו ופעם שאין אומרים ובטובו חיים מפני שמציא את עצמו מן הכלל דמשמע בטובו חיים שאר העולם ולא אני ופעם שכשה עשרה יכול לום' על המזון שאכלנו משלו משום שכיון שאמר את השם נברך אלקינו שוב לא נוכל לשעו' ולומר דעל המזון שאכלנו משלו דקאמר דקאי לבעל הבית או שמברך את המזון עצמו דהא כבר אמר שהוא מברך את השם .

ג ואם טעה המברך כשהם י' ואמר נברך שאכלנו משלו ולא

אמר השם וגם הם ענו אחריו ולא הזכירו את השם אין יכולין

לבוש התבלת הלבנת ברכת המזון

עכ"ל ואי לאו דמסתפינא אמינא דמנהג זה לאו מנהג ותיקום הוא והמשנ"ל הפס"ד יעו כי כמה פעמי' שמעתי מפי הטועי' כשאוכלים בבית ע"א שאומר זה לזה כשרוצין לברך אין מזמנין בבית הנזיר כאילו היה זה סאמר ספורסס בפיהם ועיניתי כמה פעמים מאין יצא להם זה ואמרתיו אולי שתחלת התפשטות מנהג השטר הזה יצא לה' מהרגל טעותם כמאמר אחד שהיה מורגל בפיהם והוא מאמר ריב"ל דפרק ב' דביצ' שאמר אין מזמנין את עכו"ם בי"ט שמא ירבה כשבילו: ונפל טעות בפיהם לומר אין מזמנין בבית הנזיר ולא סיימו המאמר בטעמו ונפלו בטעות זה ע"כ אין למחות ביד הנהוגים לזמן בבית עכו"ם כ"ל:

קצד דין ג' שאכלו ביחד ונתפרדו ובוג' סעיפ'

א' שלשה שאכלו ביחד ושכחו וברך כל אחד ואחד לעצמו בטל מהם הזימון ואין יכולין לחזור ולזמן למפרע דלמאי זמנו זה את זה והרי כבר ברכו ואין לזימון לא שהאחד זמן השנים שיהיו מוכניח ומזמנין לצדף יחד לברכה ואע"פ שאין עיקר ברכת הזימון לא עד נברך שאכלנו כולו וברך שאכלנו כו' זו הי' הברכה שנתוסף מהמת הזמנותם יחד אבל העיקר היא מחמת שיברכו יחד נ"ס הג' ברכות ואותם כבר ברכו ויצאו וכ"ל לפי מאי דק' ל שברכת הזימון מגיע עד ברכת הזון. וע"ל סימ' ד' שאין זימן למחצה שכבר ברכו ברכת הזון וכן הדק אם ברכו שנים מהם אע"פ שאחד מהם לא בירך לא שייך זימן מחמת האחד אבל אם שכח אחד מהם ובירך בפני עצמו השנים האחרים יכולין לזמן עליו אע"פ שכבר בירך יכול לומר ברוך שאכלנו משלו והם יוצאין ידי חובת זימון והוא אינו יוצא שאין זימן למפרע ודווקא שכח ובירך בפני עצמו אבל אם צירף עצמו עם אחריו וזימן עמהם הרי יצא זה ידי זימן ואין צורך הנשארים לא יוכלו לזמן עליו אלא יצטרף אחד עמהם:

ב' שלשה שאכלו ויצא עמהם לשוק קוראים אותו וסודעים לו שרוצים לזמן כדי שיכוין ויצטרף עמהם והוא שהוא סמוך להם ושומע קולם ועונה עמהם ברכת הזימון ואין יוצאין בו ידי חובתן אע"פ שאינם באו וישב עמהם וה' מ' בשלשה אבל בעשר כיון שצריכין להזכיר את השם אינם מצטרפין עד שיבא וישב עמהם דלאו אורח ארעא להזכיר את השם בבציר מעשרה וקרא נמי הכי משמע דכתיב במקלות ברכו אלקים משמע שצריכין להיות מקוהלין יחד כ"ל:

ג' שלשה שאכלו כאחד ואין אחד מהם יודע כל ברכת המזון אלא אחד יודע ברכה ראשונה ואחד השנייה וא' השלישית חייבין בברכת הזימון וכל אחד יברך הברכה שידע ונמצא ברכת המזון עולה משלשתן ואע"פ שאין בהם מי שידע ברכה רביעית אין נכד כלום שברכה רביעית אינה מן התורה אבל לחצאין אין לברך כגון שאחד אינו יודע כי אם החצי ברכה והשני החצי ברכת השנית אינם יכולין לזמן שאין ברכה אח' מתחלקת לשני':

קצה דין חבורות שאכלו בהרבה מקומות ובוג' סעיפים:

א' שתי חבורות שאוכלים בבית א' או בשני בתים אם מקצתן רואות לו את לו כצטרפו לזימן ואם לאו אין מצטרפות ואם יש שמש אחד לשתיהן אפילו אין רואין אילו את אילו הו' כהסיבה אחת ומצטרפין והא דע"י שמש כצטרפין אפי' אין רואין או ברואין ואפי' בשני בתים דווקא כגון שנכנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד. ויש מי שאומר שאם היה ספקת בין ב' הבתים בשום ענין אין מצטרפין:

ב' אכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית אם המברך יושב על המפתח הבית הוא מצרפן:

ג' וככל מקום שאמרנו ששתי חבורות מצטרפות צריך שישמעו כולם דברי המברך כשיאמר ברכת הזימון אבל שאר ברכות המזון יכולין לברך כל אחד בעצמו אבל אם ירצו שהמזון יוציא את כולם צריכין שישמעו כל ברכת המזון שאם לא ישמעו לא יצאו כלל ואע"פ שכשיאמר רואות אילו את אילו או שאינה שמש מצטרפין חשבות כשתי חבורות ואינם מצטרפות היינו דווקא לענין ברכת הזימון:

קבעו השנים עמו אפ"ל זה אחר זה אינן רשאין ליחלק כיון שהם קבועים יחד בגמר האכילה ומכל מקום אם יאכל עמהם בלא קבע רשאין ליחלק אלא אם הוא השמש שדרכו ללכת הנה והנה ולאכול בלא קבע ומהו בכל מקום דאמרינן רשאין ליחלק עדיף טפי לזמן משום דברוב עם הדרת מלך:

ד' היו רוכבים בדרך ואמרו נאכל ועמדו במקום אחד ואכלו אף ע"פ שלא ירדו מהסוס ואפי' אוכל כל אחד סכרו ולא ירדו מהבהמות מצטרפין כיון שעמדו במקום אחד אבל אם היו הולכין רכובים ואוכלים אינם מצטרפין ואם היו עומדים ואוכלים ולא במקום אחד לא מפוזרים ומפוזרים בשדה אע"פ שאוכלו כול בשע' אחת וטבכר אחר כיון שלא קבעו מקום לאכול אינם מצטרפים: ומה השלש' ישבו מתחלה לאכול יחד וברכו המוציא והתחיל לאכול חל עליהם הזימון אפי' אוכל כל אחד סכרו ואפי' לא אכלו עדיין כיון פת אינם רשאין ליחלק ולהפרד זה מזה ברא זימן לא יגמרו סעודתן וזמנו יחד:

ה' שלשה שבאו משרש חבורות על שלש שלש בני אד' ונתחברו אילו השלשה במקום אחד אם זימנו עליהם במקום כגון שהפסיקו כל אחד לשנים כמו שיתבאר דין הפסקה לקמן בע"ה טוב אינו יכולין לזמן אפילו אכלו אח' כ' יחד וגמרו סעודתן טכיון שכבר יצאו ידי זימן שהי' חל עליה כשהתחילו לאכול עשה שני הראשונים פרח מהם הזימון ומה שאוכלין עכשיו אינו אלא גמר סעודתן ואינן מצטרפין לזימן שני. ואם לא זימנו עליהם במקום הרי כבר חל עליהם חובת זימן מתחלת אכילתם עם הראשונים וחייבין לזמן כאן ואינן רשאין ליחלק ואפי' לא אכלו כלו ביחד משנתחברו אילו השלשה ע"כ ה' הטור וכחב הבית יוסף דמיירי שאכלו הג' חבורות בבית אחד שחבורה זו אכלה בזויות זו חו' בזויות זו דהשתא אף ע"פ שאח' בהם בזויות אחת ליו' בה דמפנ' לפנ' לא הו' שינוי דאי לאו הכי הא אמרינן פת סעון ברכה לאחריו במקומו והיה כל אחד צריך לחזור למקומו א' בשני בתים וה' ק' כיון שכבר חל עליהם ברכת הזימון ונתפרדו מן הראשונים וחזרו ונתעוודו יחדיו אינם רשאין ליחלק עוד אע"פ שעדיין לא אכלו כלום במקום הזה אלא צריכין לאכול כאן מע' זימנו ויברכו כאן ולא יצטרכו לחזור למקומו ונ"ל דמיירי אפי' אכלו בשני בתים וה' ק' אינן רשאין ליחלק ואפי' לא אכלו ביחד משנתחברו וגם אין צריכין לאכול כאן כלום ומיירי ששנים הראשונים שאכלו עמהם ע"כ כל אחד מהם גם הם נתפרדו ואם הם חוזרי למקומו לא היו יכולין לקיים ברכ' הזימון שם לפיכך טוב יותר שיברכו כאן ויקיימו מצות זימן משיחזרו לברך במקומו ולא יוכלו לקיים מצות זימן במקומו ואיפשר לומר דכולהו אמתיות ואליבא דהלכתא:

ו' שלש חבורות שהיו בכל אחת ארבע ופירוש אחד מכל חבור' ונצטרפו ונעט' חבורה אחת וזימנו השלשה הנשארים פרח זימן מאילו השלשה כיון שחבריהם זימנו וה' א' לא היו בכל חבור' לא נ' הולך אחד מכל חבור' קוד' שזמן ונתחברו אילו השלשה ונא' אחד מן השוק לכל חבורה של השנים הנשארים ואכל עמהם כיון ונצטרף עמהם זימנו יחד פרח הזימון מאילו השלשה כיון שכבר זימנו חבורתם אע"פ שהם לא זימנו עמהם. ג' חבורות שאכלו ונכל חבורה ג' בני אדם אסור לכל אחד ליפרד מחבורתו ולזמן ביחד מפני שמכיל השני הנשארים בחבורתו מברכ' הזימון שאין להם שלישי לזמן אבל אם היו בכל חבורה ד' מותר ליפרד מכל חבורה ולזמן ביחד שהרי נשא' בכל חבור' שיעור זימן שיוכלו לצדף יחד במקומו ובלבד שיזמנו לו הנפרדי קודם שזמנו הנשארים במקומו שאם יזמנו הנשארי קודם להם יפרח מהם הזימון מאילו השלשה כמו שכתבתי בסמוך. רבי נוהגין שלא לזמן בבית עכו"ם ואין להם על מי שיסמכו שלא נמצא למנהג זה לא סמך ולא ראיה וכתב מורי מהר"ם א"ל ח"ל ונ"ל הטעם משום דלא יכלו לקבוע עצמן בבית עכו"ם משום יראת עכו"ם והו' כאילו אכלו בלא קבע ועוד דיש לחוש לסכנה אם ישנו בנוסח הברכה ולא יאמרו הרחמן יברך את בעל הבית הזה ולכך מתחלה לא קבעו עצמן רק לברך כל אחד לבדו ולכן אין לשנות המנהג אף אם לא היו טעמים אילו ספקים כ' ס' מאחר דכבר נהגו כן והו' כאילו לא קבעו עצמן ביחד:

לבוש התבלת חלכות ברכת המזון נו

כזית עם הציר או לא שחה עמהם לא כוס א' שיש בו רביעית מכל משקה שיהיה חוץ מן המים מצטרף עמהם לתוכרת השם ואף ע"ג שזה לא אכל לא שחה יכול לומר שאכלנו דשתיית משקן בכלל אכילה הם דויני חוץ משתיית סיס דלא זויני. והוא שיהיה המברך א' מאוכלי הפת שהוא חייב לברך בברכת המזון וכיון שחייב לברך יכול להוציא אבל המצטרף שלא אכל דבר חיוב ברכת המזון אינו יכול לברך ג' כ' להוציא ואפי' שבעה שאכלו פת ושלושה אכלו ירק מצטרפין להזכרת השם אבל ששה לא דרובה דמינכר בעינן .

בר א' דסגי להצטרף בכל מאכל ח' לעשרה דכל ני עשרה שכינה שראי . אבל לזימון שלשה כיון דמועטין חז' אין נקרא קבע עד שיאפל השלישי המצטרף עמהם כזית פת . ויש אומרים דאפילו ככזית דגן ואפילו לא עשאו פת ארא דייסא נמי מהני כיון שהיא אכילה שמחויבו בברכת אחת מעין שלש . ויא' דאפילו בעלה ירק כזית וכל מיני מאכל מהני כמו בעשרה הילכך שנים שאכלו ובא שלישי ורצוים לצרפו אם יכולך להזיקו לישול ידיו ושיאכל כזית פת מוטב שאז יצאו ידי כולם ואם אינו רוצה לאכול כזית פת מוטב שלא יתנו לו לא לשחות ולא מאכל אחר שלא לחייבם לצירוף לפי דעת ה'א כדי שלא יכניסו עצמם למחלוקת לכתחלה מיהו בדיעבד אם נתנו לו לשחות או מאכל אחר יזמנו עמו אף על פנ שאינו רוצה לאכול פת :

ג' תמצטרף אין צרופו מועיל לא לאותה חבורה שמצטרף עמה' שיכולו הם לזמן עליו אבל הוא עצמו אינו יוצא עמהם ברכה ראשונה פטיטא שצריך לברך לא אפי' ברכ' אחרונ' אם אכל שאר דברים חוץ מפת צריך לברך בפני עצמו ואין ברכת המזון שלהם פוסרתו אפי' בדבר שצריך ברכה אחת מעין שלש ואינו יוצא בברכ' המזון שהיא של שלש ספני שאין אכילתו מעיקר הסעודה שלהן לא כדי לצרף עמהם כדי שיהיו הם נחשבי לזימון שלשה או עשרה אבל לעניין ברכת עצמו כל אדם צרי לברך לעולם הברכ' המתוקנ' לאותו דבר שאכל ואין ברכ' המזון פוסר מעין שלש לא אותו שאכל דברים הצריכין מעין שלש בתוך עיקר סעודתו אבל לאחר שלא אכל עיקר הסעודה אין ברכת המזון אע"פ שהיא שר ג' פוסר' מעין שלש (וע"ל סי' ר"ח סעיף י' ו' סעיף י"ז) בד"א כשלא אכל כזית פת לא דברים שאמרו כדי להצטרף כגון עלה של ירק וכיוצא בהם או דייסא אבל אם אכל כזית פת אע"פ שלא בא לעיקר הסעודה מ"ם הא נחתיב הוא בברכת המזון דרבנן ויוצא עמהם :

ד' חבורה שאכלה יחד קצתם אכלו כדי שביעה וקצתם לא אכלו לא כזית אם כולם יודעי לברך מצוה תוא שיברך אותו שאכל כדי שביעה שיהא חיי' מן החורה ויוצא את האחר' בין שאכלו כדי שביעם בין שלא אכלו כדי שביעם אבל אם אין יודעים כולם לברך וא' מן שלא אכלו כדי שביעה יכול לברך אפי' אם לא אכל לא כזית פת אע"ג דהוא אינו חייב לברך מן החורה לא מדרבנן יכול להוצי' אף אותם שאכלו כדי שביעם אע"פ שהם חייבים מן החורה וטעמא דהא מדן חורה היה יכול אחד להוציא חבירו אפי' לא אכל כלום מדין הערבו שכל ישראל ערבי זה לזה לא שחכמי אכרו כיון דאסו' ליהנות מן העול הזה בלא ברכה וכל הנהנה בלא ברכה מעל . לא יהנה אדם מן העול הזה לא א' כי יברך בעצמו ולא יצא בברכת אחר שלא נהנה שאם ירצה זה לאכול יסריח עצמו וילמו לברך ואם לא ירצה לברך לא יהנה ואסמכוה גם כן אקרא ואכלת ושבעת וברכת משם מי שאכל הוא מברך בעצמו ולא אתר מציאו וס' מ' אם גם האחר נהנה עמו לית לן בה . לפיכך אמרו שאף ע"פ שלא אכל לא כזית פת שיכול לומר שאכלנו דשענו' אכילה בכ"ם הוא בכזית ואף ע"ג דלענין ברכת המזון אינו חייב מן החורה לא כשאכל פדי שביע' דכתיב ואכלת ושבעת וברכת והיינו בככ"ב מ' כיון דכשאכל כזית שפי' קאם בלישנא דשאכלנו יכול להוציא אפי' מי שחייב מן החור' ; יא' שאין חייב אדם לברך מן החורה על אכילתו אלא כששתה ג' כ' עד שאינו צמא אבל מי שהוא צמא ותאב לשחות אינו חייב לברך שאין אכילה בלא שתייה כלומר לא נקרא שביע' אלא כשחה ולא יצמא וזה אינו דגם האומר זה אינו לא אסמכת דפשטי' דקרא לא משם לא שביעה דאכילה מ' לכתחלה יש לחוש לדבריהם שאם מקצתם שבעים גם משתייה ומקצתם צמאים לשחות יברך א' מן השבעים

הזימן אבל בני החופה שלא היו מספיקין כולן לאכול בכזית אחד עם החתן ונתחלקו לחבורות אפילו אם אכלו בכתיים שאינן פחותים למקו' שהחתן אוכל שם כולן נחשבת לחבורה אחת לענין ברכת חתנים דהיינו שכולן חייבין לברך ברכת חתנים אע"פ שאין החתן עמהם לא מבעיא אם השמש מצרפן לא אפי' אם אין שמש מצרפן כיון שאותה שבשאר כתי' התחילו לאכול כשהתחילו אותם שבכזית החתן כולן חשוכין כאחת לענין זה שינרכו ברכת חתנים כיון שאוכלין כסעודה שתיקנו לחופה :

קצו מי שאכל דבר איסור אם מצטרף לזימון ובו ד' סעיפים :

א' אכל דבר איסור אע"פ שאינו אסור לא מדרבנן אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא כתחלה ולא פסוף בתחלת לא משום בצוע ברכ' ניאץ יי' כלומר הנזיל דבר ורוצה לברך עליו פשירצה להנות ממנו אין זה מברך לא מנאץ יי' לפיכך לא יברך וה' השא' איסורין שרוצה להנות מהם ולברך עליהם ולכסוף לא סברא הוא דאין עבירה מצוה כלומר מצוה תבאה ע"י עבירה אינה מצוה וברכת המזון וה' כל ברכות אחרונות מצות הנה ואם היו מברכין אותם על תאיסור ה'ל מצות הבאות ע"י אכילת איסור שהיא עבירה ואסמכוה ג' אקרא דכתיב אלה תמצות דקדקו אלה הצעות ל'ל כגר אנו רואין שהם המצות ה'ק קרא אם עשיתן כמצותן הרי הן מצות ואם לאו אינם מצות :

ב' ואם אכל דבר איסור במקום סכנה הרי זה פיקוח נפש ואין זה עבירה דוחיבהם אמר רחמנא ולא שימות בהן ומברכין ערוי ומזמנין עליו כעל היתר נגזר עיין בסימן ר"ד סעיף ט' :

ג' חבורה שאכלו יחד בעת אחד ובקביעות אחת אם אכלו דבר שיכולין לצרף אכילתו ויכולו לצרף ג' לברכה אבל אם אכלו דברים שאינם יכולין לצרף אכילתם זה עם זה כמו שיתבאר כיון כזינים יכולין לצרף אכילת ג' אם אינם מצטרפין לברכה הזימון כיצד ג' שאכלו כאחד אחד מהם נזהר מפת של עכו"ם ואחד אינו נזהר או אחד מהם כהן ואוכל חלות אע"פ שאותו שנה אינו יכול לאכול עם אוחז שאינו נזהר ולא ישראל חלות עם הכהן מ' כיון שאותו שאינו נזהר יכול לאכול עם הנזהר וכהן יכול לאכול עם הישרא' מצטרפין לזימון . אבל אם היו כהנים חר' אוכלין כאחד והכהנים אוכלין חלה וגם נזהרים מפת של עכו"ם וחזר אוכל פת של עכו"ם הרי אלו אינם יכולים לאכול זה עם זה וכיון שאינם מצטרפין לאכילה ג' אינה מצטרפין לברכה הזימון וה' השלשה שמודרים הגאון זה סוה שאין יכולין לצרף לזימון אע"פ שיכולין לישאל על נדרם ולהתירו מ' ס' עדיין לא נשאלו ודווקא כשבכל אחד אוכל סבכרו שזה הככר אסור לחבירו ושל חבירו אסור לו אבל אם אוכלין כולם סבכרו של ב'ה הוא מותר לכולן וכולן יכולו לאכול מסנו הרי אלו מצטרפין לזימון :

ד' מי שלא אכל כזית פת כיון שאינו חייב לברך ברכת המזון כמו שכתבתי למעלה סי' קפ"ד ג' אין מזמנין עליו ודוקא שהשם שנים שלא אכלו כזית פת ואחד אכל כל שבעו או אין מזמנין אבל אם שנים אכלו כשיעור ברכה והשלישי לא אכל כזית פת ובא להצטרף עמהם לזימון יתבאר בסימן שאחר זה בע"ה :

קצז דיני צירוף לג' או לי' ובו ד' סעיפים :

א' שנים שאכלו יחד וגמרו סעודתן ובא שלישי אם חם עדיין אינו שבעי' ב'ב'א שאם היו מביאין לחם דברים הממשיכי את הלב חיו אוכלין ממנו לחיאבה אף על פי שהיה בדעתם שלא לאכול עוד יכולין לתת דבר סועש לזה השלישי שבא כדי שיאכל ויצטרף עמהם לזימון ואדרבה מצוה תוא עליהם שיחטו לו כדי שיצטרף שהרי חייבין לחזור אחר זימון כדאיתא לעיל סימן קצ"ב אע"פ שאין צוננס לאכול עוד עדיין לא היו גמר סעודתן כיון שהיו יכולין לאכול בד"א שלא אמרו הב' לז' ונברך אבל אם אמרו הב' לז' ונברך או אפילו לא אמרו שנטלו ס'ים אחרונים כהב' לז' ונברך דמי והרי הסיחון דעתם ושוב אינו מצטרף עמהם :

ב' חשעה שאכלו פת ואחד אכל כזית ירק מצטרפין לעשרה להזכיר את השם ואפילו לא טיבל עמהם אלא כציר ואכל

לבוש התבלת הלכות ברכות

השבעים גם בשתייה אבל בדיעבד או בשעת הדח שכולם צמאים לשתייה יכול לברך אפי' מי שצמא לשתות :

קצת אה נכנס אצל שלוש שאכלו ובו סיני' אח' :
א' שלשה שאכלו והם מברכין ונכנס אחד שלא אכל אם נכנס כשאמר המברך נבר' שאכלנו משלו כו' עונה אחריו ברוך ה' ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ואין לומר אמן שאין זה ברכה אלא הזמן שמוזמן אותם לבר' ואם נכנס כשהאחר עוני ואומרים ברוך הוא שאכלנו משלו ובטובו חיינו עונה אחריהם אמן שזהו עיקר ברכת הזיומן והיה ככל הברכות שאדם שומע מהבירו חייב לענות אמן אחריה. ואם הם עשרה ונכנס בשעה שהמברך אומר נברך אלקינו כו' אומר גם הוא ברוך אלהינו ומבורך שמו תמיד לעולם ועד וה' מי שהיה בבית שאכלו שם חבורה והוא לא אכל עמהם כשהם מברכי' הוא עונה אחר הסבר עונה כמו שכתבתי בנכנסים ואם הנכנס נכנס כשהמברך חוזר ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ברוך הוא וברוך שמו יש להסתפק ולומר שאעפ"י שהוא סיום ברכה של ברכת הזיומן כמו שכתבתי לעיל סימן קצ"ב סעיף א' אין צריך לענות כלום אפילו אמן כיון שהמברך עצמן אין עושין שם כלום או דילמא כיון שאמרו שאם נכנס כשהאחר עונים כו' יאמר הו' אמן אע"פ שהמברך שומע נ"כ ואין המברך צריך לענות אמן אפ"ה יאמר הוא אמן שמא ה' נ' אף ע"פ שהמברך היוצאים בזיומן אין צריכין לענו' אמן מ' הנכנס יאמר אמן ע"י סיום ברכתו של המברך ונ' ל' שיש לו לענות אמן אע"פ דאינהו אין צריכין לענו' אמן לא תקנו לחו' לום אמרנו שיכינו לבם שלא יפסיקו ויצרפו עם ברכת הזיומן גם ברכת הזן אכל הוא היה יכול לצאת קוד' ברכ' הזן ועכשיו ששומע סיום ברכת הזיומן למה לא יאמר אמן נ"ל :

קצת על מי מוזמנין או אין מוזמנין וכו' א' סעיפים :

א שמש שאכל כיון מוזמנין עליו אף ע"פ שאינו קובע מקום לסעודה שהרי צריך לכת הנגה והנה מ' כיון שדרבנו בבכ' זו היא קביעתו :

ב הבוחים בזמן הזה הם כעבד' גמורים ואין מוזמנים עליהם ;
ג עם הארץ אפי' ע' נבו בזמן הזה אע"פ שמצוה להרהיק ממנו מאד כ' מ' אחז' ל' שמומנים עליהם כדי שלא יהא כל אחד בונה במה לעצמו כלומר כיון שאי אפשר לכל אדם לקבוע סעודה בלא הם דמצויהם הם עכשיו ואם יפרשו מהם אפילו בזיומן יהיו גם הם פורשין עצמם מן הציבור לומר :

ד עכו"ם אין מוזמנין עליו ואפי' עכו"ם שמל ולא טבל עדיין עכו"ם הוא ואין מוזמנין עליו שאינו יהודי עד שימול ויטבל. אבל יהודי גמ' מ' מוזמנין עליו ויכול לברך ברכ' המזון בחיקונו ככל נוסח שלנו ואפי' שהנחת לבבותינו יכול לומר שגם אברהם אבינו אשר לו ניתנה הארץ נקרא אביו דכתיב אב המון גוים נהתיך ודרשינן מהחלה אב לארם טבאן ואילך לכל העולם :

ה אינן בחול שהו' צריך להתעסק בצרכי' הם ומפני כך פטרוהו מברכת הזיומן כמו שיחבאר במקומו נע"ה אין מוזמנין עליו

ו ג' שהרי הוא פטור לגמרי מברכת המזון ואין זמניהו לברך ;
ז כבר אמרנו בסימן קפ"ו שגששים חייבות לברך ברכת המזון וכיון שחייבות בברכת המזון אם רוצות לזמן הרשות בדין ויכולות נ"כ לזמן לעצמן להוציא אחת את חברתה אבל לא חייבו אותם חכמי' בזמן ודוקא ברכת הזיומן בג' אם רוצות יכולות לזמן אבל בעשר להזכיר את השם הוא דבר שבקדושה וכל דבר שבקדושה לא נמסר לא לאנשים גדולים ובנ' חורין ;

ח וכשאוכלות עם האנשים חייבות בזיומן מנו דחל חובת הזיומן על האנשים בסעודה זו חל נ"כ עליהם מיהו אע"פ שחייבות בברכת הזיומן אין מוזמנין עליהם לצרף אותם להיוחס מן השלש' כגון אם הם שנים אנשים ואשה אחת שאסרוהו חכמים לזמן יחד משום שנראה כפרצות לזמן אשה לצרף אותה עם אנשים ואפילו עם בעלה אינו נאה לזמן אבל כשיש שלשה אנשים בלא החייבות גם הם בזיומן ויוצאות בזיומן האנשים ואעפ"י שאינם מבינים ברכת הזיומן וכבר כתבתי למעלה סימן קצ"ג סעיף א' שברכת המזון צריכות שיבינו או יברכו לעצמן בלחש ;

ח אנדרונינוס חייב לזמן ומזמן לסיני דהא מ' מבני ישראל

הוא חייב בכל המצו' שנצטוו בני ישראל אבל אינו מזמן לא לנשים ולא לאנשי מפני שהוא בריהבפני עצמו ואינו מצטרף לא לאיש ולא לאיש שאינו לש' איש ולא אשה ;
מחייב לזמן כמינו דשמה כולם זכרים הם ומייבנים כזיומן מכה ספק דהא ברכת זיומן היא מן הקדושה ונפקא לן מקרא כמו שיתבאר לעיל סימן קכ"ב סעיף א' וכלן מנהוג דלזכריהם הם מייבנים מספק כמו שכתבתי לעיל סימן קכ"ב סעיף א' וע"ל סימן תקפ"ט סעיף ד' וה' וסימן תקפ"ט סעיף ג' ;

ט וסומסום אפ"ל לסיני אינו מזמן דשכא זה יקרע וימצא זכר חה יקרע וימצא נקיבה ;

י קטן אין כנהנינו לצרף לא לזיומן של שלשה ולא לעשרה בין לתפלה בק' לברכת המזון להזכיר את השם אפי' הוא מבין ויודע למי מוזמנין ובברכה עד שיהא בן י' שנה ויום אחד ואז מחזיקו אותו לגדול שהביא שתי שערות ומצרפין אותו לכל דבר שבקדושה ואין בודקין אחר שתי שערות אם יש לו או אין לו דאזלי בתר רובא מסתמ' סמכינין דישלו כן המנהג ואין לשנותו ; חרש ושוטה אם מכוונים ומבינים מזמנין עליהם אף ע"פ שאין החרש שומע הברכה לית לן בה כיון שיוודע שמוזמנין גם עליו הוא נוהג לב' ומכוון בלבו פה שיאמר המברך ;

יא מי שנדוהו מהפ' עביר אין מצרפין אותו לזיומן שכב' ריהקוהו

ד' דין המפסיק כדי לברך וכו' סעיפים :

א שלשה שאכלו כאחד ושנים מהם גמרו סעודתם ורוצי לברך וחשלישי רוצה לאכול יותר צריך האחד להפסיק לשנים עיזמנו ועונה עמהם ברכת הזיומן נאפילו לא רצה להפסיק מזמנין עליו בעל כרחו בין עונה בק' אינו עונה כיון שהוא עומד שם מפני שמדין דדרך ארץ הוא ראוי לו להפסיק והוא אינו רוצה לקיי' הדרך ארץ כופין אותו בעל כרחו ואם ישמע הזיומן ולא יען חסאו בראשו ורשע בעונו ימות והם יוצאין ידי זיומן אבל שנים אין חייבין מדרך ארץ להפסיק לאחר והילכך אין חייב זיומן חל עד שיתרצו להפסיק וברך ואם לא רצו להפסיק חייבין הוא עליהם בלא רצונ' לא עשה כלום ואין צריכין לענות וכל זמן שלא יתרצו השנים לזמן גם הוא אסור לו לברך לעצמו ולצאת לשוק מפני שמכשל גם את השנים מברכת הזיומן שחל עליהם והרי הוא חוטא וכחטיא אלא יסתח' עד שיגמרו השנים וזמן עמהם שחרי כבר נחתיב הוא בזיומן ואין יברך בלא זיומן

ב וכשמפסיק אין צריך להפסיק אלא עד שיאמר המברך ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ברוך ה' ברוך שמו דעד כאן הוא ברכת הזיומן ולא יותר ויא' שצריך להפסיק עד שגמר ברכת הזן ואע"פ דברכת הזן אינה שייכה לזיומן דהא אפי' יחיד צריך לאומר' מ' מ' כיון דנברך אינה ברכ' . (דהא לית בה לא ס' ולא מלכות וע"ל סימן ר"ד וכו' נתבאר לעיל סימן קנ"ב סעיף א') כשיפסיק יפסיק לכל הפחות אכילתו ברכה אחת כדי שיהא ניכר לכל שמומנים עליו ולא משום דחשיב ברכת הזן ברכ' הזיומן וכן נוהגין וההפסק אינו נקרא לו היסח הדע ממה שאכל שלא הפסיק לא כדי שיוכלו השני לזמן וגם הוא יוצא ידי חובת זיומן שחל עליו אבל הוא יכול לאכול את כ' יות בלא נשילה ובלא ברכה בתחלה שהרי לא הסיח דעתו מלאכול ; וכשגום אכילתו חוז' ומברך מתחל כרינו כשאוכל לברו ואם הפסיק והיה דעתו לאכול אח' אף ע"פ שנמכר ולא אכל כשרצו לברך מתחיל מתחלת ברכת הזן ואע"פ שכבר שמע ברכה זו כשהפסי' הא לא היתה דעתו לצאת בה שהרי היתה דעתו לחזור ולאכול אח' כ' לכך חוזר ומברך מתחל ברכת הזן וגו' כולה . וכשם שהאחד מפסיק לשנים לענין ברכת הזיומן כמו שכתבנו כן נ' מפסיקין לשבעה לצרף עמה כדי לברך בהזכרת השם ואין צריכין להפסיק לא עד שאמר המברך את הש' נברך אקינו ולא יותר שהרי אין עיקר הפסקתם לא משום הזכרת השם ואחר שהזכיר המברך את השם יצאו לו ויכולין הם לחזור לאכילתן וכשגמרין סעודתן

לבוש התבלת

הלכות ברכות

נז

זמנו כדון שלשה שאכלו ויכול אדם להפסיק שנים ושלשה פעמים בסעודה אחת וחוזר לאכול בלא ברכה ומברך כדינו :

ד מי הוא המברך וכו' ד' סעיפים :

א גדול מבר כי מדיני דדר ארץ הוא לכבודו וזה אפי' בא לבסוף ואם רצה ליתן רשות לקטן שיברך רשאי . (ועל סימון קס"ז כע"ף י"ד) וה' מ' כשאין שם אורח שנתאכסן אצל ב' זה אכל אם יש שם אורח הוא מברך אפילו אם ב' גדול ממנו כדי שיברך לב' בעבור שאכל עמו ומה ברכה מברכו יר' מ' אבינו שבשמי' שלא יבוש ולא יכלם ב' הזה לא בע' זה ולא בע' הב' ויצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מוצלחים וקרובים לעיר ולא ישלוש שטן במעשה ידיו ואל ידקק לפניו שום דבר חטא והרהר עון מעתה ועד עולם ואם הבעל הבית רוצ' לוותר על ברכתו וצ' או שאין האור' הגון בעצמו ורוצה לבר' ב' בעצמו רשאי וכל זה מדיני דדרך ארץ והאידנ' אינו מקפידין בכל זה ולא לית' לאינצואעם ב' ולומר לו ז' הוא גדול או הגון והבעל הבית נותן לברך למי שירצה במקרה בעלמא בלי שום הקפדת גדול או קטן או הגון או אינו הגון :

ב ישראל ת' ח' אין צריך שיקדים כהן ע' ה' לברך לפניו משום הק' ומשפט הכהונה דאדרבה זהו בכל' משנאי אהבו מות ודרון ל' תקרי' משנאי א' משנאי כלומר שהוא משני' כביכול השי' שיתן ויצוה הכבוד לע' הפני' כהונתו חלילה שלא צוה השם לברך את הכהן אלא א' הוא כהן ת' ח' אז הוא מצוה להקדימו על כל ת' ח' דכתיב וקדשתו לכל' דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון ולא כהן ע' ה' מ' א' רוצה ת' ח' אפי' הוא כהן ליתן רשות אפילו לעם הארץ אין בכך כלום :

ג מי שנתנו לו כוס של ברכה לברך ואינו מברך מקצרים ימיו דכתיב ואברכה מברכך והמברך ברכת המזון מברך לבעל הבית וא' א' אם אינו מברך אינו מחברך :

ד וצריך אדם לחזור כשינתנו לברך שיתנו לו הכוס לברך כדי שיחברך ואף למצוה יתירה וז' בידו :

ה דיני ברכות פירות האילן וכו' י' סעיפים :

א ודיני ברכות האילן ואתו לידן ניכא בהו' מילתא לפרש שאר ברכות שאינן נהנין בתוך הסעודה כבר אמרנו פעמי' שאסור לארס ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו מעל בהקדש וילפינן לה מקראי' דרמינן קראי' אהדידי כתיב לוי' הארץ וסלוא כלומר כל הארץ סלוא היא כקדשים שנא' בהקדש לה' וכתיב והארץ נתן לבני אדם ואסרי' לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה לפי' לא ינהנה עד שיברך וכשיברך הותרה וכתיב ברוך יי' יום יום ודייקינן וכי ביום מברכין בלילה אין מברכין א' לומר בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו פ' וטבת מעין שבת ב' מעין י' ה' תן לו מעין ברכותיו שמשפיע לך כלום תתי' הברכ' מעין השפע שנתן לך לפיכך תקנו חז' ל' לברך על מה שיהנה ושתהא כרכה מעין טבע אוהו הענין שיהנה ממנו כמו שנבא בע' ה' על כל מין ומין ברכתו לפי טבעו ועניינו . על כל פירות האילן ואפי' על ענבים בעודן ענבי' מברכין שהכל כמו שיתבאר לקמן על הפשטין היוצא מהן מברכין שהכל כמו שיתבאר לקמן בסימן זה בע' ה' חוץ מן השמן שמתברך עליו כפ' הע' וח' מן היין שיצא מן הפרי ואפילו בעודנו תוסס מברכין עליו כורא פרי הגפן בק' חי כין מבושל ואפי' הוא עשוי קונדיטור והיינו שנתחבבו דבש ופלפולין מכל מקום היין עיקר ומברכין עליו כ' הגפן ואם נתערב ביין משק' אחר כגון שכר וכיוצ' בו הולכין אחר הרוב אם הרוב יין מברכין כורא פרי הגפן ואם חרוב משקה אחר מברכין עליו שהכל :

ב וענבי' בעודם כוסר כל זמן שלא הניעו לכפול הלבן אע"פ שראויין לאכילה כיון שאינם עיקר הפרי שאין עיקר פרי הגפן צלא כשראוי לעשותו יין אינם נחשבים עדיין לפרי העץ אלא כשאר פרי הארצה מברכין עליהם כורא פרי האדמה וכשהם כפול הלבן וצ' אז הם נחשבי' פרי העץ ומברכין עליהם כ' פ' העץ ושעור פול ח' ל' א' אנו בקי' א' בו לפיכך מברכין לעולם כ' פ' האדמה עד שיהיו גדולים קרוב לכישולן שאף אם הם גדולים כפול הלבן והיה ראוי לברך כפ' ה' א' כ' חיה מבר' כפ' ה' א' היה יוצא בנ' לפי שהוא ברכ' כולל פת' א' ופרי העץ שנב' הם צומחים מן האדמ' א' שאחז' למצוה מן המיבחר לברך על כל מקברכת פרסיה הישיל' לה ספני שהשבת

בכך גדול יותר שהוא מורה על החשגחה הפרטיות שמטניח על בריותיו לתת לכל איש דצריך לו וזהו הנקרא מעין ברכותיו לפיכך כל זמן שהוא מסופק אם הוא כפול תלכן יברך הברכ' כללית שהוא כפ' ה' א' . ושאר כל אילנות מיד שיוציאו הפרי ורוצת לאוכלו נחשב כפ' ה' ע' דלהבי קאי גם אחר שיחכשל מברכין כורא פרי העץ חוץ מעל החרובין שאינו מברך כפ' ה' ע' שיראה בהן כעץ שרשראות של חרובין וח' מן הזתים שאינו מברך עליהם כפ' ה' ע' עד שיגדל הנץ סביבם וקוד' לכן מברך עליהם כפ' ה' א' וש' פירות נמי לא אמרין דמברכין עליהם כפ' ה' ע' מיד שיוציאו אלא כשאינו מר' או עפיץ ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפי' על ידי הדחק ואז אין מברכין עליו כלל שאינו ראוי לאכילה וכעץ בעלמא הוא :

ג גרעוני פירות מברכין עליהם כמו על הפרי עצמו אם הם מתוקי' שאז הם כעיקר הפרי ואם הם מרים אין מברכין עליהם כלל ואם מתוקי' ע' האור' מברך עליהם שהכל שאינם פרי כיון שאינן ראויין לאכילה בלא מתיקה ע' האור' .

ד שמן זית עיקר ברכותו היא כ' פ' העץ אלא שכשארם שוחה אותו לבדו כמות שהוא הוא מויק לאדם לפיכך אין לברך עליו כששוחהו לבדו דהיאך יברך והוא מויקו טוב היה לו שלא לשוחתו ואם אכלו עם פת' נ' א' צריך לברך עליו ברכה השייכת לו אלא מברך על הפת והפת פוטר דחפ' עיקר ופוסט' את הספל' . ואם שתצו מעורב עם מי סלקא והוא שקורין לו אניגרין שאז אינו מויק אז הי' דונא הכי אם הוא חושש בגרונו שזו היא רפואתו והוא שוחה אוהו לרפואה אז הי' שמן עיקר רפואתו מברך עליו ברכת השמן שהיא כפ' ה' ע' . ואם אינו מתכוין לרפואה אלא לאכילה הל' אניגרין עיקר שהוא עומד לאכילה ולא השמן מברך עליו ברכת האניגרין והוא שהכל :

ה שקדיף המרים כשהם קטנים הקליפה שעליהם אינם מרה והאוכלם אוכלם בשביל הקליפה לפי מברכין עליהם כפ' ה' ע' וכשהם גדולים הקליפה כבר נתקשה והאוכלם בשביל הגרעין שבפנים וגרעין היא אזוקי' מזקת לאדם ואין מברכין עליהם כלל ואם מתקן ע' האור' או ע' דבר אחר מברך כורא פרי העץ . ואף על גב דגבי פירות אמרינן לעיל כשמתקן על ידי האור' או דבר אחר מברך עליהם שהכל שאני גרעיני שאר פירות דהת' הפירי שעליהם הוא עיקר פרי אותו העץ ואין הגרעיני עיקר פרי לפיכך אם איך גרעין ראוי לאכילה בלא אור אינם נחשבים פרי אפילו אחר שמתקן אבל הכא עיקר הפרי הוא הגרעין ותחלת נטיעתו להבי' נטעי' להו שאח' שיכתשלו באילן ויתלשה ימתיק אותן באור דבלאו הכי אינה ראויין לאכיל' ואדרבה אזוקי' מויק ליה לאד' ואינם נקראי' פירי עד שימתיק אותם באור לפיכך כשימתיק אות' באור מברך עליהם כורא פרי העץ

ו צלף והוא מין אילן שיש בו ד' מיני פירות הראויין לאכילה עליו שלו ראויין לאכילה וכתוך העלץ גדלין כמין תמרות והם ג' פ' ראויין לאכילה ועיקר הפרי שגדל' עליו הוא נקרא אבינות וסביב אותו הפרי גדל קליפה גדולה כמו קליפת האגוזי' הדקים ונקראות קפרים ג' כ' ראוי' לאכילה לפיכך על העלץ והתמרות והקפריסין מברך כ' פ' האדמה לפי שאם אינם עיקר הפרי של אותו האילן ועל האבינות מברך כפ' ה' ע' שהוא עיקר הפרי של זה האילן :

ז תמרים שהוציא גרעיניה ומיעכן ביד ועשאן כסו עיס אפ' ה' לא נשתנית ברכתן ומברכין עליהן כחחילה כפ' ה' ע' ולסוף ברכה א' מעין שלש שהיא משבעת המינין כמו שיחבש' בע' ה' בכל שבעת המינים . ולפי זה הפוביד' ל' שלנו שעושים מגדנ' וישאר מינים שמשעכים אותן ומוציאן גרעיניהן מברכין עליהן ג' כ' כפ' ה' ע' שלא נשתנית ברכתן ע' המעיכה (לכיון שהם נשנן חשונין כעיקרי' הפרי) ויש חולקין ואומרים שהכל לפי שאין דומה לחמרי' שמייעכן דהתם אינם מתרסקין כ' כ' עד שאין מכירין אותן כמו הפוביד' ל' שכתרסקת עד שאין מכירין מאיזה פרי היא ויש לחוש לדבריה ריב' לכתחילה יברך שהכל שהיא מללית ויוצא בה ל' ע' . וכדענד' אם יברך כורא פרי העץ יצא :

ח דבש היוצא מן חמרים בין ע' כחישה וסחישה בין הזב מהם מעצמו מברכין עליו שהכל שאין זה ג' קרא פרי שאין הפרי עומד אלא לאכילה ולא לסחיט' והמשקין שסו' וחשין מהן אינו נקרא אלא

לבוש התכלת הלכות ברבות

דביני וביני קודם שנשגנו בדבש בעוד בשלם במים היתה מסתנה לגריעות ואחר כך כשחזרין ומתקנין אותו ע"י שינון הדבש חזרה להשתנות למעלות ע"י תרבש וה' ל תרבש עיקר ולכרך עליה שהכל מ"ס ד"א עכשי האנו הוא עיקר ולא הדבש ומברכין בפ"ה :

יד ודווקא אנו נמור שמטנין אותו כדב אבל אגת רכה שמטנין אותו בדבש אינה ראוייה לאכילה כלל דמרא היא ואזוקי מזיק וה' ל דבש עיקר אבל אצלומר אדרב שהאנו עיקר לא שקודם השינון אינה ראוייה לאכילה וע"י השינון בדבש היה מחקנת ע"י תרבש וה' ל תרבש שפל שאינו בא לא להכשיר האנו שחאה ראוייה לאכילה והוי לה כפירות שאין דרך לאוכלם חיים אלא מבושלים שמברכין עליה בפ"ה אחר בישולם שאני החם דמיקרא אדעתא דהכי נשעי להו לאכל מבושלי אבל הכ' לא נשעי להו להכי מעיקר לאוכלן כשהם רכי לא אחר שיחשלו ויתקשו לפיכך לא הוי עלייתו מעולם שם פירי ואין מברכין עליהם אלא שהכל :

טו ועל הצ' קור שעותין אותו טקנין שסוחסין אותו ומפשל סימיהם עדישיקפו וידמו כמו מלת יש והסתפק בו היאך מברכין עליו שיש פנים לכאן ולכאן י"ל לא יהא דבש של או הקנים שנשתנה ע"י האו' עדיף מרבש הזב מן התמרי' שלא נשתנ' ע"י האור ואמרינן לעיל סעיף ח' דמברכין עליו שהכל ה"ה נ' מברכין שהכל וי"ל ג' אדרבה שאינו דומה לדבש תמרים שהתפרי' הן עיקר הפרי ונשעי להו אדעתא לאוכלם בעודן פרי הילכך כשנשתנה נשתנית ברכתן סידי דהוי אכל הפירות שמברכין על המסקין היוצאין מהן שהכל חוץ מן היין והשמזאבל או הקנים שאינן ראויין לאכיל ועיקר נשיעתן על דעת הדבש היוצא מהם ודאי זה פריין ומברכין עליהם בפ"ה והואיל ומספקא לן מברכין עליהם שהכל דעל הכל שאמר שהכל יצא . וכן המוצץ אותן הקנים מברכין עליהם שהכל דלאו עיקר הפרי דלא נשעי אוחז אדעתא למצצן :

טז פילפיל וזנגביל וגירופיל שקורין נענליך כשהן יבשין וכל כיוצא בהן שאין דרך לאוכלן בפני עצמן אלא לבשם בזה המאכל כשאוכלן לבדן אין מברכין עליהם כלום שאין דרך אכילתה בכך ואין הנאה באכילתן :

יז אבל אכל אנו מוש' קט וקניל שקורין צימרי' נד דרך לפעמוץ לאוכלן כדבש על האילן על האנו מבר' בפ"ה העץ שגידולה על האילן ועל הקנילא מברך בפ"ה דפרי האדמה הוא הלא גדל על אילן וכן פילפיל וזנגביל כשה עודם רטובי' בפ"ה :

יח כללא דמילתא כל הפירות שיועד בהם עיקר הפרי באותו אילן מברך עליה בפ"ה העץ ושאינו עיקר הפרי שבאילן מברך עליהם בפ"ה ואם הוא מסופק אם הוא עיקר הפרי או לא מברך בפ"ה שהאנו כולל גם כן פרי העץ ואם אינו יודע מה הוא מברך שתכל דעל הכל שאמר שהכל יצא וכן שמסופק הוא מברך כן אפי' לכתחילה מפני שהיה כוללת הכל :

ד' דיין ברכת פירות הארץ ובו הסעיפים :

א על פירות הארץ מברך בפ"ה . וסימן לידע איזה פרי העץ ואיזה פרי אדם כל אילן שנושרת הפירו' ונשא הגזע ושרשיו קיימין בקרקע וחזר משנה לשנה ועושה ענפים ועלין ופירי או עלין ופרי ולא ענפי' זהו הנקרא פרי העץ . אבל כל דבר שאין שרשיו נשארין בקרקע וצריכין לזורעו בכל שנה ושנת נקרא פה"א :

ב ויש שינון שכשנושרת הפירי נשאר הגזע והשרשין בקרקע ובחורף יבש וכלה גם הגזע ונשאר השרשין בקרקע ולשנה האחרת חזר השורש ומציא גזע חדש וגם חזר צומח בו הפרי כגון התוחק הגדלים בסנה י"א שמברכין בפ"ה העץ כיון שגזעו נשאר ימים רבים אחרי נשירת הפירות וגם שרשיו מתקיימין ואין צריכין לזרעו בכל שנה ושנה :

ג וי"א כיון דהגזע כלה בכל שנה ולא נשאר אלא השרשין אע"פ שחת וגדל מאיו ואין צריכין לזרעו בכל שנה הוי פרי האדמה ומברכין עליו בפ"ה וכן נוהגין :

ד האוכל' מסה שמוציאין אילני סרק מברכין עליהם שהכל דלא חשיבי למקרי פרי אלא כמו עץ בעלמא גינהו :

לפיכך

אלא ויעה בעלמא ומה הפעם הוא הדין לכל משקין היוצאין מכל שאר מיני פירות זיעה בעלמא הוא ומברכין עליה שהכל שאיננו עומדין לסחיפה אלא לאכילה חוץ מהמשקין היוצאין מהענבים והזוחים שהם עיקר ותחלת נשיעתן להכי נשעי להו ולהכי קיימי לפיכך מברכין עליהם בלשון פירי על השמן בורא פרי העץ שהוא כמו כל שאר הפירות דקיימא להכי ועל היין מפני שיבתו קבעו לו ברכה בפני עצמו והיא בורא פרי הגפן :

ט סופי ענבים והם ענבים שאינן מתבשלין לעולם מברך עליהם ועל המשקין חוץ מהן שהכל שאינן בכלל פירו' וכן על הנובול' והם תמרים שבשלם ושרפם החום עד שנתייבשו מברך שהכל :

י פירות ששראזאן בשלן במים אף ע"פ שנכנסו מעם הפרי במים אינו מברך על אותה מ"א שהכל דלא עדיף ממשקין היוצאין מן הפירות דאמרינן שאינו אלא זיעה בעלמא וי"א שמברך על אותן המים בפ"ה ולא דמי למשקין היוצאין מהם דהתם נשתנה מעם הפרי במשקין ואין להם טעמא הראשון אבל כששורין או מבשלין פירות במים המים יש להם ממש טעם של אותן הפירות לכך מברך עליהם כמו על הפירי עצמו ובדיעבד יצא אבל לכתחילה טוב יותר לברך שהכל שהיא כללית ויוצא בה לכל ע"ל :

יא וכיון דמספקא לן במים שטראו בה פירות או בישולם בהם אם נחשבין כפרי עצמו או לא לפיכך טיב ששרו או בשלו בהם צימקין או תאנים שהם מסבעת המינים וצריכין אחריהם ברכת אחת מעין שלשה קשה לתקן ברכתן דבשלם ברכה ראשונה מברכין שהכל ויוצאין בה לכולא עלמא דעל הכל שאמר שהכל יצא שהיא כוללת הכל . אבל לעצמן ברכת אחרונה היכי נעביד שאם יש לתקן דין הפרי עצמו יש לו לברך ברכה אחת מעין ג' ואם אין להם דין חפרי עצמו יש לו לברך בורא נפשות רבות כו' ובארנו אין האחת פוסלת האחרת . לכן כל יוצא שמים לא ישתה אותם אלא בתוך הסעודה וברכת המזון פוסלת ברכה של אחריהם בקשתהיה מעין ג' כיון שחיה בורא נפשות . ואם ירצה לשנותה שלא בתוך הסעודה ואכל ג' פרי אחד מסבעת המינים וגם ישתח מים ויצטרך לברך ברכה אחת מעין ג' על הפירי של המינים ובורא נפשות על המים וצא מ"ס ודי חובת מי הצימקין או התאנים אבל אין תקנה על ידי שיטתה יין ויבדק אחריו ברכה א' מעין ג' ויוסיף בה על העץ ועל פרי העץ שאף ע"פ שבתוספות זה אינו מזכיר שם ומלכו' אין לו לעשות כן שאין לכולל בברכת מעין שלש שוב ברכה של ספק דה"ל כמו משנה מסבעת ברכות והא דאמרינן דדק מי הצימקין שיהיה לדין מי רח אנים ה"ס כשהצימקין מעורבין עם המי' אבל אם נמשכו המים מהצימקין הו' להיות ומברך עליהן בפ"ה הגפן וברכה אחת מעין ג' כמו ביין והוא שיהיו הצימקין שיהיה בתן לחלוטית שאם ידרוס אותן יצא מהם דבשן אבל אם כשיעצרו אותם לע"ז יצא מהם שוב לחלוטית דבשן לא הו' כיון אלא כמים ומברכין שהכל אע"פ שנמתקו קצת המים אינו אלא זיעה בעלמא לכ' ע והוא דמספקינן במי שריית הפירות דווקא בפירות שאין דרכם לבשלם ולא לסוחסם אלא דרך לאוכלם בעין אבל פירות או ירקות שרוב אכילתן הוא על ידי בישול דברי הכל שדין המים שבשלו בהן כמו דין הפרי או הירקו עצמן :

יב כל הפירות שטובים חיים ומבושלים כגון הפוחים האנסיים וכיוצא בהן ברכתן ג' כשוח שבין חיים ובין מבושלי' מברכין עליהם בפ"ה ואפי' אותן שהם טובים יותר כשוח מבושליים אלא שכשוחן חיים הם ג' טובים כגון חבושים וערמונים שלנו מברכין עליהם בפ"ה אפי' חיים כיון שהרכה בני אדם אוכלין אותן חיים ואין מקפידין להעלותן בבישול ואם אין דרך הרב' בני אדם לאוכלם חיים אלא מבושלין א"כ אין בישולן נגמר עד שיבשלו אותן דלהכי נשעו אותן מתחלה שיאכלו ע"י בישול וכשמבשלין אותן הוא מביאן לדרך אכילתו והוא עיקר הפרי לפיכך אין מברכין עליהם בשם פרי אלא לאחר בישולם ומברכין עליה בפ"ה אלא האופלן חיים מברכין שהכל שעדיין לא נגמר פריים ולא פרי הם ולא דמי לבוס' שמברכין בפ"ה . דשאני בוסר שררכה בני אדם אוכלים אותם בעודם בוסר וחשיבי להו לפרי ולא גרע משאר פרי האדמה אבל הכא אין דרך לאוכלם חיים ובשלה דעתו אצל כל אדם :

יג אנו המצנין גרבש שקורין בני אדם מברך עליה בפ"ה ואלו

לבוש התבלת

הלכות ברכות

נח

ח לפיכך התמרות הגדלקבעצי ההדס אע"ג שבשלן והוון ראויין לאכילה כפירות אין מברכין עליהן אלא שהכל :

ז צנן אע"ג שאם לא היו תולשין אותו בעתו הו' מתקש' כעץ מ'ם כל זמן שלא נתקשה פרי הוא ומברכין עליו כפ' הא :

ז זנגביל שמרקחין אותו עד שהוא ראוי לאכול בין רטוב בין יבש כיון שע' הריקוח נעשה ראוי לאכילה הזנגביל הוא עיקר ומברכין עליו כפ' הא : (וע"ל סימן ר"כ סעיף י"ד)

ח בשמים שחוקים ומעורבין עם צוק' ר' הבשמים עיקר ומברך עליו כדין ברכת אותם הבשמים :

ד' דיני הברכות ליתר המאכלים ובו י' סעיפים

א כל דבר שאין גידולו מן הארץ כגון בשר בהם חיה ועוף דגים בצום חלב גבינה מברכין עליהן שהכל שהרי אינם פירות ופת שעופשה ותבשיל שנסתנית צורתו ונתקלקל והוא שלא נתקלקל לגמרי שהכל ועל נתקלקל לגמרי עד שאין ראוי לאכיל' אין מברכין כלל דאין בו הנאה ועל הנובלות והם תמרים יבשים שנתבשלו ושרפס החום עד שנתייבשו ועל הנובאי ועל המלח ועל מי מלח ועל המרק שהכל ועל כמתין ופטריות שהכל שאינם נקראי פרי :

קורא שהוא הרך הניתוסף באילן בכל שנה וכל זמן כשהוא רך הוא ראוי לאכילה וכן לולבי גפנים מברכין עליהם שהכל דכין ולא נטעו להו אינשי אילן זמורה אדעתא למיכליה כשהוא רך לאו פרי הוא וכן כל כיתא בזה כגון שקדים המתוקים בעודם רכים שאוכלי אותה בקליפתן החיצונית כיון דלא נטעו להו אינשי אדעתא דהכי למיכל להו כשהן רכות כי אם לאכול הנרעץ כשה' מתבשלים הולכך מברך עליהו שהכל ודוקא שקדים המתוקים אבל שקדים המרים היו דינא איפכא קטנים כפ' הע' וגדולים ומתקן באו' גם כן כפ' הע' וכל זמן שלא מתקן אין מברכין עליה כלום : חזן והוא שחת וקרא היה מברכין עליה שהכל דלאו להכי זרעי להו למיכליה שחת' אי' . ת' . שבר תמרים ושבר שעורים ומי שעורין שמבטלן לחולה לא עדיפי מכל המטקין היוצאין מ'ם כפ' י"ח סעיף ד' יתבאר דאילו מכל מיני פירות ומברכין עליה' על שעורי' סלמים ענמן מברכין : שהכל . עישבא דברא שאינן

נורעים מברכין עליהם שהכל דכיון דלא זרעי להו אינשי לא חשיבי פירי . שכתא והוא שאינו קוראין אותו אינ' ס' ועל כמותו ועל כוסכתא שקרוין אליו נדר מברכין עליהן שהכל שאינם פירי דלפעמא עבדי להו ולא לאכילה :

ב על החומץ שערבו במים עד שראוי לשותותו מברך שהכל אפי' הוא חומץ של יין אבל על החומץ לבדו אינו מברך כלל מפני שהוא מזיקו :

ג יין שהחמין בו ריחיה וטעמיה חלא בין ריחיה חמר וטעמיה חלא דינא כמו שנתבתי בחומץ אבל אם ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הוא ומברכין עליהן כפ' הג' דבתר טעמא אזלינן :

ד מיהו אע"פ שאינן חומץ גמור אלא שני אדם נמנען פסגו לשותותו מפני המציתו אין מברכין עליו כפ' הג' לא שהכל :

ה שמרי יין כל זמן שלא נתן בהם מים הרי הם כיון דעיקרם יין ומברכין עליהן כפ' הג' ואם נתן בהם מים אם נתן בהו ג' מדות מים ומצא ד' הוי ליה כיון מזוג ומברך כפ' הג' ואם מצא פחות אע"פ שיש בו טעם יין אינו אלא קיומה בעלמא ומברך עליה שהכל חדרו דווקא ביינות שלהם שהיו חזקים אבל יינות שלנו שאינם חזקי כ"כ אפי' רסא תלתא ומצא ארב אינו מברך עליו כפ' הג' לא שהכל' מיהו

משערים ככ' מקום בשיעור שמתנן היין באותו המקום כל מקום ופקו לפי חוקי היין שגדל שם ובכל מקו שיש ספיק' מברכין שהכל :

ו תמיד שעושים מן החרצנים שאחר שדרכו הענבים משליכין עליהן מים להיות משקה דינו כשמרים וה' כשנעצרו בקורה' שאין יצא כל היין ונשארו מעט מעט אבל אם לא נדרכו לא ברגל

אין ודאי נשארו בהן הרבה יין אפי' נתן שלש מדות מים ולא מצא אלא שלש או אפי' פחות מברכין עליו כפ' חג' שזה ודאי רוב יין הוא והי' שנתן בתוכן נבלעין בוגין . זנין שנחנו עליהם תאני לחזק כח חיין שגשאר בוגין אע"פ שהזנין הרוב מ'ם כלכח התאנים נכנס במשק' ונשתנה כח היין ואין מברכין עליהם כפ' הג' אלא שהכל :

ז ונשתנה כח היין ואין מברכין עליהם כפ' הג' אלא שהכל :

ח השותה מים לצמא מברך עליהן שהכל ולאחריה פנ' ר' ודוקא

לצמא דמתהני מיניהו אבל איחזקתיה אומצא ושותה אותם לרפואה אינו מברך לא לפניהם ולא לאחריהם :

ח ודוקא מים שאין בהן שום חנאת התיך אבל שאר אוכלי' או מסקינן שאדם אוכל ארשותה אותם אפי' לרפואה צריך לברך עליהם דהא מ'ם מתהני מיניהו מטעמם ומשתייתם :

ט האוכל או שותה דבר של איסור מפני הסכך כגון שהוא חולת' או שהוא חבוש בבית האסורין ומאכלין אותו דבר איסור מברך עליו תחלה וסוף דלגבי דידיה לאו איסור הוא שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש דוחי בהסאם רחמנא ולא שימות בהזאבל מי שאנסותו לאכול או לשחות אע"ג דשוף סוף החיך נהנ' ממנו אינו צריך לברך עליו דאין זה מיקרי הנאה הואיל ונאנס :

י דבש דבורים מברך עליהם שהכל דהא לאו פירי הוא :

יא מרקחת של חבושים או אתרוגים או וורדים או עשבים או שאר מיני פירות שמרקחין אותן בדבש כיון שאוכלי' אותן כ' חיים בלא מרקחת הפירו' והעשבי' המעיקר והדבש הוא פפל שאינו

כא' אלא לקיים דבר המרוקח בו ואפי' הם כתושים ביותר לא בטלן על גבי הדבש הילכך על של האתרוגים ועל החבושי' מברך כפ' הע' ועל של העשבים והוורדים מברך כפ' הא' ואע"ג דוורדים לא חזו לאכילה לא חיים ולא מבושלין לא א' כ' הם מבושלים עם דבש וא' כ' ה' ל' דבש עיקר והוה לן למיבר' שהכ' ועוד כיון שאין דרך לאכלן לא חיים ולא מבושלי' לא הו' פירי ולמה מברכין עליה כפ' הא' לא תיבא לן לברך לא שהכל אפי' את' ל' שהם עיקר דיל' ארבה כיון שעיקר חיקן הוורדי' שיהיו ראויין לאכיל' אינה אלא עם הדבש ח' ל' הוורדים בפירות שאינם נאכלין חיים א' מבושלי' במים שמברך עליה אחר

בישולם כמים בשם פירו' ה' ה' הוורדים ששחר בישולם כדבש הוי פירי ומ' הטע' הזה ג' כ' אינה דבש עיק' דהדבש אינו נא' לא להכשיר הוור' לאכילה והוורד עיקר כמו הפירות דהא שאין מברכין עליהם שהכל מפני המים המובלעים כם שהבשירו לאכילה שאין המים עיקר לא הפירי ה' כ' הבא אינה דבש עיקר לא הוורד ואע"ג דגבי אגוז

הרבה אמרינן לעיל דמטעם שכיון שאין אוכלין אותן אע"פ שהדבש שמברכין עליהם שהכל כשהיא מסווגנת בדבש הא' כחכין לעיל דטעמא הוא ג' שום דלא נטעו להו אינשי להכי למיכלי' נהורך אבל הוורדן ודאי אדעתא דהכי נטעו להו לחקוניהו בדבש ואפתי' יש לדקד' למה מברכין על הוורדן כפ' הא' דהא ודאי הסנה שגדל עליו אלן שגזעו ושרשיו קיימק משנת לשנה ויל' דהוורד לאו עיקר פרי עץ היא מפני שהזרע שלו הוא עיקר הפרי והעלץ של הוורד הם הפרחי' שלו והואיל ואינה עיקר הפרי הוא לא כמו עלין של צלף דאמרינן שמברך עליהם כפ' הא' מפני שאינם עיקר הפרי .

כל מרקחת שאינו מאכל בריאים אלא לרפואה מברך עליהם שהכל ואפילו הוא מפירות הארץ ושמן שע' ואינן מברכין עליו כ' פה כשבא לרפואה שאני התם שהרבה בריאים אוכלים אותה גם כן באניגון : וכן זנגוויר בהומלתא מאכל בריאק הוא ומברכין עליו בשם פרי כדאיחא לעיל סוף סימן ר"כ :

יב כל דבר שהוא עיקר ועמו טפיל' מברך על העיקר ופוסר את הטפילה . וכל דבר שמערבין אותו לדבק או כדי ליתן ריח או כדי לצבוע את התבשיל הרי זה טפילה אבל אם עירבו כדי ליתן טעם בתערובת הרי הוא עיקר לפיכך מי דבש שמבשלי' אותו ונותנין בהן חלב חטה כדי לידבק ועושין מהן מיני מתיקה אינו מברך עליו כפ' מ' שהדבש הוא העיקר' והא דאמרינן דאם עירב כדי לתת טעם בתערובת שהוא עיקר היינו דווקא שיש ממשות מן הדב' הנותן טעם ושהוא דבר חשוב כגון הקנגוויל שמסגנין בחתיכות גדולות בדבש וכה' ג' אבל שאר בשמים שמכתשין אותן דק דק ונותנין אותן לתוך המרקחת אע"פ שנותנין אותם שם לתת טעם במרקחת אין מברכין עליהן דבשילן הם במיעושו אע"פ שנותנין טעם לכן מהניק שאין מברכין רק על שאר הדברים שמברקחת ולא על הבשמים שבהן :

יג וכב' כתבנו שכל דבר שהוא מסופק בברכתו יברך עליו שהכל :

יד ברכת יקורת וכו' הסעיפים :

טו על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

טז על הירקות מברך כ' פ' הארמה ואפילו בשלם אומר גם כן כפ' הא' דטובים הם חיים ומבשלים לפיכך ברכותיהן

לבוש התבלת הלכות ברכות

דעתו מתחיל על פרי זה שחביאו עכשיו לפניו לא יצא צריך לחזור ולברך דברכתו הראשונה ספק היו דשטא לא יביאו לפניו דהא אפשר הוא שיארע אונס ולא יביאו לפיכך לא יצא ודוקא שלא היה לפניו שום פרי כשבירך אבל אם בירך על פירות שלפניו ואחר כך הביאו לו יותר מאותו המין או אפי' מין אחר שכבר כתבו כבר הראשון אינו צריך לחזור ולברך ואפי' אבל הראשון קודם שהביאו האחרונים יצא. ס' טוב לומר שיהיה דעתו מתחילה על כל מה שיביאו לו ; נפל בידו פירי לאוכלו לבדו ולא יותר ובירך עליו ונפל מידו וגאבר או נמאס כשיאכל אח' כפרי אחר אפי' מזה המין צריך לחזור ולברך עליו אע"פ שהיה לפניו כשבירך על הראשון רק שלא היה דעתו עליו לאוכלו אבל אם היה דעתו בשעת ברכה לאכול את זה אוכלו בלא ברכה שכבר נפטר בכרכה ראשונה וכשצריך לברך פעם שנית צ"ל ברוך שכם לו על שהוציא שם שמים לבטלה. בכרכה ראשונה ואם כשנפ' אמר בא"י ולא אמר לקינו יסיים ויאמר למדני חוקיך שיהא נראה כקורא בפסוק ואין כאן מוציא שם שמים לבטלה בד"א בפירות שנפל מידו אותו שבירך עליו מתחילה וה' בכוס שבירך עליו ונשפך ורצה לשתות אחר אבל העומד על אמת המים ורצה לשתות מן המעיין צריך אע"פ שאותו המי שהיו לפניו בשניה שבירך הלכו להם ואילו המים שיבאו לתוך פיו מים אחרים הן ולא היו לפניו כשבירך אפי' ה' שותה מהן בלא ברכה ואינו מקפיד שילך נחמוץ מתחלה שהרי ידע שאילו המים ילכו להם ואחרים יבאו ואין להקשות מ' שאילו המים האחרונים מפירות שחביאו לו אחר שבירך ולא היו לפניו בשעת ברכה דאמרינן לעיל דלא יצא דשאני התם דברכתו הית' ברכת ספק דשט' לא יביאו לו וכדכתבין אבל המים ודאי יבאו דמי יעצר אות' ולדבר שאינו מצוי שמא יפסק הנהר וכה' לא חיישינן ;

ד' דין ברכה אחרונה על הפירות ובו סעיף א'

א' שינוי ברכו שבין פרי העץ ופרי האדמה ובין דבר שאין ג' מן הארץ היינו דוקא בכרכה ראשונה אבל בכרכה אחרונה אפי' אבל דבר שאינו משבע המינים שנשתבחה בהן א' הברכה שוח' כולם והיא בא"י אם ה' בורא נפשו רבות וחסרונ' על כל מה שברא להתחות בהן נפש כל חי בא"י חי העולמים ואם אכל דבר שהוא משבעת המינים תיקנו ברכה אחרת וכתבנו לפנינו בע"ה ; ופ' הברכה הזאת כן היא בא"י אם ה' בור' נפשות רבות וגם כל מה שהם היו חסדים מהם אם לא נבראו מפני שהיו צריכים להם והכרחיים הם להם לצורך קיו' חיותן כמו לחם וסוף חזו פירוש של וחסרונם וגם יתא' ברוך על כל הדברים שנרא' ואינם הצרחיים להם ולא היו חסרים מהם אם לא בראו שאינו אלא להתענג בהם להתחות נפש כלומר שאינו מזכרחיים ולצורך קיו' החיות אלא להברותם על צד חיותם טוב והם הפירו' וכו' וצ"ל וכו' על זה חות בא"י חי העולמים ויש שאין חותם בשם אלא אוכרי' ברוך חי העולמים ; וכו' שה' ברכה שיה' תמונים חוץ מן ה' מינ' שכשבעת המיני' אם אכל כולם יחד פרי עץ ופרי אדמה ושאר דברים שאינם מנידולי הארץ חוץ מה' מינ' מברך ברכה אחרונה א' על כולם ;

ד' דין ברכה אחת מעין ג' ובו י"ח סעיפים :

א' כבר ידעת שהחנה שנתה את א' בשבעה מיני' שהם חס' ושעורה גפן ותאנה ורסון וזית כמין ודבש ; ודבש זה האומר בפסוק קבלו חז' ל' שהוא תמרים ; והרי יש בכאן המיני' פירות כותוך השבעה שנשתבחה בהן א' והם גפן ותאנה ורימון וזית ותמרים ועל אלו חמשה הואיל וחשינו שנשתבחה בהן א' קבלו להם חז' ל' אחריהם ברכה אחרונה בפני עצמה מפני חשיבותן והיא ברכה אחת מעין שלש כמו שיתבאר לפנינו בטעמא בע"ה ושני המינים הראשונים שהם חסה ושעורה יש בהן ג' חמשה מיני' דגן והם חסון ושעורין וכוסמין ושיבולת שועל ושיפון אלא שכולן כלולין בחיטה ושעורה הנאמר בפסוק כי כוסמין מן חטה הוא ושיבולת שועל ושיפון מיני' שעורה הן ואילו הח' מיני' דגן יש בהן מעלה יתירה על ה' מיני' פירות חדא שגם נשתבחה בהן א' ועוד יש להם מעלה ב' עליהם יחיה האר' לפיכך קבעו לאילו ה' מיני' ג' ברכה מינים

ג' שוות חיים ומכושלים וכן כל פירי קטנות שהם טובים חיים ומכושלים מברכין עליהן לאתר בשולה בברכתם הראויה להם קודם בשולם ; (ועל' סימן ר' צ' סעיף יב') אבל קרא יסילק זכרוב וקיצא בתן שהם טובים מכושלים יותר מחיים כשהן חיים מברך שתכל שעדיין לא נמטר פריין ולאחר בשולם משתני לעילוי מברך בפ' תא דעכשיו בא לכלל דרך אכילתו והשתא נמטר פריו דמתחלה ארעמא דהבי ורעי' להו וחומי וכרתי חם טובים יותר כשהן חיים מכשתן מכושלין לפיכך כשתן חיים מברך בפ' תא ולאחר בשולין שמשחתיים מברך שתכל ואפיו בשלם עם בשר ונשתבחו אקשהבח קחסת עצמן אלא מחמת טעם הבשר שבהם ואפילו אם יש שחפץ בתן יותר כשתן מכושלין מכשתן חיים בטלה דעתו והולכין אחר הרוב ואע"ג דשכיח הוא לאוכלן מכושלין אלא שמשחתיים אוחזין מחמת עצמן שיהיו טובי' ע'י' בשול רק מפני חשומן שמשחתיים שהרי לעולם אין מבשלין אותן בפני עצמן אלא עם בשר או דבר אחר ;

ב' על המים שבשולו בתן ירקות מבר' הברכה עצמה שמברך על הירקות עצמן ונ' דאפילו ל' דלעיל סימן ר' בפירות ששראן או בשולן בפנים שאינו מברך אלא שהכל מודה הכא בירקות שהמים כלו הים מפני שטעם משקין היוצאין מן הירקות הוא חזק יותר ונותנין טעם מאוד במים ולא משתנה ע'י' הבישול מה שאין כן במשקין היוצאין מן הפירות שהטעם שלה' הוא חלוש ומאבר טעמו בפנים לפיכך ק' ל' בירקות שמברכין על המים שבשולם בהן בפ' תא כמו על הירקו עצמא ע'פ' שאין בהן אלא טעם הירקו וה' מכושלים בלא בשר אבל אם בשלם עם בשר הבש' מחליש טעם הירקו וטעם חבשר שבמרק הוא עיקר ומברך עליה שהכל ;

ג' בד"א במים שבשולו בהן הירקו שכל כח הירק נכנס במים אבל אם סחמן המסקה מהן משתנה טעמו לגרענות ואינו אלא בעלמא כמו בפירות ואינו מברך עליהם אלא שהכל ;

ד' ואם חתכו לחתיכו קטנות לא נשתנית טעמן ולא ברכתן בכך (משום דנמילתיהו קיימי)

ה' הלפת ל' שר' ל' מה שקורין בלא רובן הוא טוב מאד יותר כשהוא מכושל משתחו' חי לפיכך כשתו' חי מברך עליו שהכל ואם הוא מכושל או כבוש בחומץ או בחרדל בפ' תא ;

ד' דיני הפסק וטעות בכרכת הפירות ובו סעיפים

א' בירך על פירות האילן בפ' תא יצא דהאדמה כוללת גם האילן שגם הוא זונק מן האדמה אבל אם בירך על פרי האדמה בפ' תעץ לא יצא שאין פרי האדמה זונק מן האילן הילכך אם הוא מסופק בפרי אם הוא פרי עץ או פרי אדמה מברך בפ' תא יצא אע"פ שכל האילן הכל שאמר שהכל יצא אפי' על פת חזק דהא הכל בכלל ;

ב' ודוקא שלא היה לפניו אלא מין אחד של עץ ובירך בפ' תא הרי ודאי הית' הברכה על פירות שלפניו יצא אבל אם היה לפניו פרי אדמה ופרי עץ יברך תחלה על פרי העץ ואח"כ על פרי האדמה ואם בירך תחלה על פרי האדמה וכו' לפטור גם את פרי העץ ואין צריך לברך אחר כך על פרי העץ אבל אם בירך שתבא על פרי האדמה ולא כיון גם על פרי העץ אמרינן ; מסתמא לא היה דעתו לפטור רק את פרי האדמה כדוג' ואח"כ בשאוכל גם את פרי העץ חזרה ומברך עליו ;

ג' כל אילו הכרכו צריך שלא יפסיק בקברכה לאכיל' יותר מכח דיבור והוא כדי שאת שלום תלמיד לרב שיאמה לו שלום עלך רבי ומרבי וצריך להשמיע לאזניו ואם לא השמיע לאזניו יצא ובלבד שיוציא בשפתיו ונאמרי' בכל לשון ולא יברך ערום ע'י' שים ערותו ואפילו אם אינו ערום אם לבנראות את הערות שאינו חגור חגורה או שראשו מגולה אסור לברך ואשה יושבת אפי' ערום ומכבד ופניה של סטת שוחות בקרקע כי בנות מתכס ערותה ; ודינים אילו כבר מבוארים טעמיהם לעיל בהלכות הפלת ע'ט ;

ד' כל דבר שמברך עליו לאכול או להריח כנצרך לאוחזו בימינו פשהו מברך עליו כדי שיכוון לבו שפברך על זה הפרי ; ודוקא

לבתחלה אבל אם בירך עליו ולא אחזו בידו לא מונח לפניו יצא ;

ה' אבל אם בירך קודם שחביאוהו לפניו ואח"כ מביאין אותו לפניו לא יצא וצריך לחזור ולברך כשביאין אותו לפניו ואפי' היה

בפני עצמן כמו שיבאר לפנינו בע"ה וכבר ידעת כי נמשך באו ה' מינים אם עשה מהם פת הוא החשוב שבכולן שעליו יהיה האדם ביותר לפיכך אם עשה פת מכל אחד מה מינים הללו קבעו לו ברכה ראשונה בפני עצמו מפני חשיבותו והוא המוצי' לחם מן הארץ ועל שם הבתוב ולאחריו ג' ברכות והם מן התורה כמו שנחבא למעלה בע"ה ואם לא עשה מהם פת קבעו להם ברכה אחרת ראשונה בפני עצמו והיא בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה א' מעין שלש ד"ל הכלול מכל השל' ברכו שהם מן התור' על הפת שכיון שחיי' התורה לברך על הפת שלש ברכות תקנו רבנן לברך אחרי בל' מינים מעין אותן השלש ברכות דכל מה דתיקון רבנן מעין דאורייתא תיקון :

ולאחרית מעין ג' ואם היא רכה עד שיהא ראוייה לשתיה לפניו שהכל ואחריו כנ"ר :

אורן שהוא מה שענו קורין בל' ארין אינו מחמשת מיני דגן אבל הוא זיין ומשביע וסודו הלב כמו החמשת מינין לפיכך תכנסם את האורן ואוכלו בעין בין חי בין קלוי בין שלוק והגרעין שלם סברך בפ' הא דפירי הוא ואחריו בנ"ר דלאו מה המינים הוא לקבוע לו ברכה לעצמו ואם בשלוע עד שנתמעך או שחננו ואפוא אפי' עשה ממנו פת אינו מברך עליו לא במ"ס דפת שלו לא חשוב להקרא לחם אבל מ"ס זיין ואחריו בנ"ר מן השעם שנחבתי שאינו מה המינים ולא קבעי מעין ג' לא לה' המינים מפני חשיבותן והוא שלא יהא מעורב עם ד' אלא אורן לבדו או רובה אורן . אבל אם עירב ממנו בחבשיל אחר והתכשיל האחר הוא הרוב מברך עליו בכרבת אותו התכשיל שאינו חשוב לגרר התכשיל אחריו כיון שאינו פחמשת המינים :

ה דוחו והוא מה שקורין בל' אירוש' וכן שאר מיני קטניות' האוכלין בעין מברך בפה א' וי' א' דעל דוחו חי אין מברכין בל' שאינו ראוי לאכילה חי ושאר מיני קטניות יש מהן נאכלין חיין ויש שאינן נאכלין חיין אין מברכין עליהם דבשלה דעתו והנאכלין חיין מברכין בפה א' בין חי בין מבושלים אם נשארו שלימים והם טובים מבושלים כמו חיין מברך עליהם בפה א' אבל אם נתמעכו לגמרי או שאינן טובים מבושלים כמו חיין מברך עליהן שהכל ואפילו עשה מהם פת אינו חשוב כמו פת אורן לברך עליו במ"ס אלא מברך שהכל ואחריו כנ"ר :

ט עירב קמח דוחו ושאר מיני קטניות עם קמח של ה' מיני דגן ובשלו בקיריה ה' מינין עיקר אפילו קמח תקטניות היה תרוב ומברך עליו במ"ס תחלה ואחריו אחת מעין ג' כעל חבשיל מיני דגן גמור וכן אם עשה ממנו פת דינו כפת גמור ומברך עליו המוציא וברכת המ' וזוהר קא שיש באותן קמח של ה' המינים בברי' שאיב' ממנו כזית דגן בכדי אכילת פרס אבל אם אין בו זות השיעור מה' המינים אפילו אין בו דגן אלא מעט מברך בתחלה המוציא דברכה ראשונה היא ברכת המנהיג וברכת המנהיג אין בושיעור דאפי' בכל שהוא מברך דהא מתהני וכיון שיש בהן מיני דגן והוא פת שלו חשיב ז' וברכתו היא המוציא כיון שיש בו מעט דגן אבל לבסוף אינו מברך ברכת המזון כיון שאין בו כזית דגן בכדי אכילת פרס אלא מברכין ברכה אחת מעין ג' ואם בשלו בקיריה אפי' שאין בו כזית בכדי אכיל' פרס מברך תחל' במ"ס ואחריו בנ"ר חביצ' והוא פירור לחם הנדבקין יחד ע' מרק וטרונקין וטריות ולחם העשוי לכותח ופת הבא' בכנסקי דיניהם מבוארים בהלכות סעוד למעלה סי' קס"ה והא לך נוסח הברכה אה' מעין שלש על ה' מיני דגן בא' אמ"ח על מחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השרה ועל ארץ חמדת

טובה ורחבה שרצית חנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מסונה רחם יי' אקינו עלינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מזבדך ועל היכלך ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו והעלינו לתוכה ושמחנו בה כי אחה ה' טוב ומטיב בא' י' על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה ע' כ' הרי שהיא כלול' מכל ברכת המזון מן השעם שכתבתי למעלה דכל מאי דתיקון רבנן בעין דאורייתא תיקון על המחיה על תנובת השרה היא מעין ברכת הון ועל ארץ חסדה עד ולשבוע מסונה הוא מעין ברכת הארץ רחם יי' אקינו עד ושמחינו בה היא מעין מינה ירושלים כי אחת יי' טוב ומטיב היא מעין ברכת חסוב הימטיב וי' א שאן אומרי כי אחת יי' טוב ומטיב כי לא תקנו ברכה זו לא מעין ג' שהם דאורייתא והטוב והמטיב היא דרכנן אבל בכל הנוסחא שלנו ישנו וכך נוהגין לאומר והא דקורין אות' מעין שלש אפי' שתקנה מעין ד' היינו משום שאין קורין אותה לא על שם השלשה שהם דאורייתא והא דחומתין בה על הארץ ועל המחיה ועל הכלכל' כדי להזכיר גם בברכת החתים ברכת הארץ וברפת הון ואין זה חותמין בשתיים דה' על הארץ המוציאה מחיה וכלכלה וכולה חדא מילתא היא ולכך היו צריכין להקדים הארץ בברכת החתים קודם המחיה ומשעם זה לא היו יכולין לזכור בה ג' בונה ירושלים בחתימה דה' חותמין בשתיים וק' דאין חותמין בשתיים . וכבר כתבתי שעל ה' מיני פירות של השבעת

דכוסמין לא היו חייבין שבעה עכ"ל * תשובה אפי' קצתק עלי הלל כל הדברים הללו פתחי המקומות הם מועקקים מדברי הטור בעלמו ופול לשנוי משם והם לקויים מפני התלמודים הערוכים לתלמוד בבלי וירושלמי בפרק כ"ד מברכין דכוסמין אלא עכ"ל שכך הוא הפשט גם בתלמודים עמה שכתב בס' קס"ה דשעורין קולמין מפני שהוא חמין שבעה לא משום דכוסמין לאו חמין הוא אלא ה"ק משום שכתב התורה מעורה בפריו כהן שבע המינין וכוסמין כללה בפטה ולא כתבה בפ"י דאשבי בקור' מעורה יתר מכוסמין ויהיו המדלגות בה' מיני דגן על זה הדרך משה ועור' וכוסמין ושיכולת שיעל' ושיכח דחטה ושעורה ששכחה כהן הקורא את א"י כפיין ששוכין יתר וכשם הנקדים כיון דכוסמין כלול בחטה ושיכולת שיעל' וששין פולין בשעורה היו הכוסמין חשוב יתר משניהם וכת' א"ב למה נקדמו א"י ה' מינין כוסמין ושיכולת שיעל' ושיכח דחטה ושיכולת שיעל' וששין כו' והרי הם נקונים בזמנתם כפיירוש ואילו ה' אינם אלא כלל' ולא כפיירוש והיא לנו להשיב ה' מינין פירות יתר מהם התם טעמא אחריכא הוא דאית לן והוא דה' דמשום דליתא יחיה חלפתו כחטת ושעורה גם הם כלל' כהם מה שאין ל' אפי' באורן דלע"ג דזיין נסכן אינו כלול באש' מיליו השון אותו לחם לכל דבר ועדיין מה' מיני פירות * ל"נה נרואשטו ולא כמתק אד' בו לכך לא כתבתי פירו' זה כנספר (ע"ד כ"ט הג"ס)

ה הילכך אם לא עשה פת סאילו ה' מיני דגן אלא כחשן ועשה מהו תבשיל כנון מעשה קדירה הריפות גרש וכרמל וריסא אפי' טירב עמהם דכש הרבה יות מהם שהדבש הוא הרוב או מינים אחרים הרבה יותר מהם שהם הרוב אפי' ה' תה' מיני דגן עיקר ולא נתכשלו ברוב ומברך עליהם בתחלה במ"ס ולבסוף על המח' ובו' ודוקא שנתן הדגן בתוך המאכל לבשעומו ולהכשירו אבל אם לא נתן מה' מינין בתבשיל אלא להקפותו ולדבקו אז כשיל הוא בתבשיל והתכשיל הוא עיקר ומברכין על העיקר ופוסר אותן שהן טפלים ; ג' ולפיכך מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין בהם חלב חטה בדי דבק ועושה מהם מיניה מתיקה אינו מברך עליו במ"ס דהרבש הוא עיקר וכן כשנותין קמח לתוך שקדים שעושה לחולה אם עושה אותו כדי שישעיד הלב או צריך לברכ' במ"ס ואם לדבק בעלמ' אינו לברך במ"ס וטוב להחמיר ולגומעו בתוך הסעודה לאחר ברכ' המוציא ואז פסור ממה נפשך :

ד ברא' שקבעו לה' מינין ברכה בפני עצמם לפני ולאחר היינו דווקא בשכותשין או חולקין אותן או ממעכן ועושה מהם תבשיל שאן היא חשיבותן שונין ומשביעין את האדם אבל אם אכל אותן בעין כנון חיין או קליות או אפילו שלוקות והגרעינין שלימים או אינו אלא כשאר פרי האדמה ומברכין לפני' בפ' הא ולאחרית' בכ' דהתוספות נסתפקו אם יברך לאחרית' כנ"ר או ברכה א' מעין ג' ואם היא ברכת כנ"ר אין מעין ג' פוסרה . אם מעין שלש אין בנ"ר פוסרה לפיכך כתבו שנכון שלא לאוכלן אלא בתוך הסעודה ויפסרנו בברכת המזון סמ"ג י' הא דמברך לפני' בפה א' דווקא באוכל חמין וכצ' בהן שראויין לאביל' אבל האוכל שעודין שלימים אפי' קלויין כשאם הם מאכל קשה ורוב בני אדם אין אוכלים אותם אלא ע' יתרחק לפיכך לא יברך עליהם בשם פרי שאין זה עיקר הפרי אלא מברך שהכל ויש לחוש לרבריהם :

ה קמח של חמין או של שעורים גם כן אינה חשוב שאינו ען ומשביע יותר מגרעיני דגן וגם הואיל ונשחן אינו דומה לפר' שאין דרך לאוכלו כך לפיכך בתחל' מברך שהכל ולאחריו בנ"ר לא טבעי אם נשחן דק דק שאין ראוי לאכילה כלל אלא אפי' לא נשחן דק דק ויש בו עינין טע חטה או קמח של קלוי' שראוי קצת לאכיל' אפי' ה' אין מברכים עליו בשם פרי אלא שהכל ומנ"ר :

ו שותית וחמא תבשיל של חמשה המינים אם הוא עבה שראוי לאכילה וללושעו הרי זה זן ומשביע ומברך לפניו במ"ס סזנו

לבוש התבלת מלכות ברכות

השבעת המינין תקנו כ'לוסר אחריהן ברכה זו דפעק שלש מפני חשיבותם ובמקום על המחיה ועל הכלכלה שהיא במקום ברכה הון חקנו לומר בפירות על העקד ועל פרי העץ והוא מעין ברכה הון דפירי ועל חייך שקובע ברכה לעצמו מפני חשיבותו. תקנו לומר במקום פה על הגפן ועל פרי הגפן והוא מעין ברכת הון דגפן ואח כ'נוסח כל הברכה כ'מו שהיא עד תחתימה י'א דעל פירות זיין א'ל לומר ועל תנוכת השד שאין לשון זה נופל לא כ'מיני דגן דכתיב ויאכל תנוכת אורי ד'שמע מיני דגן ואין לחוש וב'נוסח דידן ישנו . ו'א אחר ק'שמחו בה ונאכל מ'פריה ונשבע מ'טובת וא'ל לאוכרו שאין לחמד הארץ כ'שכיל פ'רית וטובה לא לקיים מצות התלויות בה . ו'א אחר שאמר מי אחת י' טוב ומטיב לכל בה מיני דגן יאמר ונודה לך על הארץ ועל המחיה כדי שיהא מעין החתימה סמוך לחתימה וכן פ'ה מיני פירות יאמר ונודה לך על הארץ ועל הפירות ובשל זיין יאמר ונודה לך על הארץ ועל היין ותוא נכון בעיני לפי נוסח שלנו שאין אנו אומרים ונברך עליה בקדושה ובטהרה סמוך לחתימה דלאותן שאומרים ונברך כו' ה'ל מעין חתימת סמוך לחתימה שאומרים אחריו מיד בא י' כו' אבל לדין שאין בנוסח דידן ונברך כ'למה לא נאמר ונודה לך כו' כ'י שיהא מעין החתימה סמוך לחתימה לומר מיד אחריו בא י' על הארץ ועל המחיה כו' ל' וכתחיים דפירות אם הוא בא י' ואמר בא י' על הארץ ועל פירותיה ש'משבת את הש'י על נתינתו לנו תארץ ועל פירותיה ש'מציאה ואם הוא כ'ל ו'אוכל מ'פירות של חוץ לארץ י'חתימה בא י' על הארץ ועל הפירות ס'חם ו'צ' לומר ס'תם פירות בעלמא אבל לא יאמר ועל פירותי דפירותיה מ'שמע פירות של הארץ הנזכרת וחס פירות א' י' וא'ך נברך אנו על פירו' א' י' ואין אנו אוכלים מהם א'טו אינתו בני א' י' אכלו ואנן מברכין בתמיה לפיכך מי שאוכל פירות של הארץ כ'ל חותם ג' כ' על הארץ ועל פירותיה . ו'כ' כ'יין דפי הארץ ר' ל' א' ופירות ס'חם שאנו אומרים כ'נתינתו על פירות ח'ל א' כ' אנו חותמין בשמים דבשלמא בא י' שח'תמין פירותיה ה'י ח'דא מ'לית על הארץ מ'ציאה פירותיה אבל לדין מ'שמע דשמים נ'ינהו א' ופירות של ח'ל ואין ט'ך לומר הארץ מ'ציאה הפירות אין זה קושיא דאע"פ דמלת הארץ פ'רטים ה'יא על א' י' ועל ש'ם הפסוק דכתיב וברכת את י' אליקיד על הארץ הטובה וגו' ס' מלת הפירות היא כללית וכוללת פירות א'י וכל פירות ח'ל ע'סקן וה'י נמי ח'דא מ'לית הארץ מ'ציאה פירותיה ואנבה מברך אכל פירות שבעולם א' כ' מלת הארץ אע"ג דנתקנה על א' י' ס' היא כוללת ג'סכר העולם וכ'שאומר על הארץ ועל הפירות כ'ונתו על א'י ואנבה ארץ דח'ל ועל ארץ דח'ל ל' יהיה פירושו הארץ המציאה הפירות הללו שאכלתי כ'ל :

הפירות אפי' יש בהן זחלים וחמרי וכ'נ'חתימה ואינה חתימה כ'שחלים דה'פ' על הארץ המציאה המחיה וחגפן והפירות וכולן ח'דא הוא אבל פירות מ' המינין ונס שאר פירות כ'נון תפוחי ואגוזים וכ'יצא בהם מברך מעין שלש ויצא גם ידי ברכת התפוחים ואגוזים שגם הם בכלל פרי העץ הם ואין צריך לברך בנ'ר על התפוחים ואגוזים אבל אם אכל תפוחים ושחת י'ט'זה בנ'ר וזה מעין שלש ואומר על הגפן אין אחת פוטר חבירו דכ'נ'ר אינו פוטר ח'יין והתפוח אינו נכלל בעל הגפן וגם אימקום ברכת מעין שלש לכלול ע'טה בנ'ר לפיכך צריך לברך שניהם בנ'ר ועל הגפן וכ' ש'אם אכל בשר או פרי האדמה ושחת י'ן או אכל פירות מ'שבעת המינים שצריך לברך על כל אחת ואחת ברכתו ואין אחר פוטר ח'בירו שא'ק אחד פ'המכלול בטל חבירו וח'ה אסאכל בשר ודגים ואוכל מ'חמשת המינים אע"ג דבשר ודגים ז'יני אין ברכה על המחיה פוטר את הבשר ואת הדגים דאע"ג דזייני אינם סועדים הלב כמו החמש מינים לפיכך לא שייכי א'הודי וצריך לברך ברכת שניהם :

יד כבר ידעת דענבים ברכתן הראשונה היא בפה ע' והאחרונה מעין ג' על העץ ועל פרי העץ והיין ברכתן הראשונה בפה ג' והאחרונה מעין ג' על הגפן ועל פרי הגפן לפיכך אפילו אם שחת י'ן ונירך בפה ג' והיין גם הענבים בפניו בשעה שנירך בפה ג' ולא כ'יין בפירות לפי שגם הענבים ורוצה לאכול ענבים צריך לברך עליהם בפה ע' ואין ברכת הגפן שג'יהך על ח'יין פוטרתן שצריך לברך ברכתן המיוחדת להם וכן בדבה אחרונ' מעין ג' צריך לכלול על הגפן ועל פרי הגפן על העץ ועל פרי העץ ולא סגי לומר על הגפן לבד לפי שגם הענבים ואף על גב דכ'שאכל תפוחים ופירות ז' המינים ברכה מעין ג' דעל העץ אמרינן לעיל דפוטר גם התפוחים אפי' לכתחלה ואין צריך לברך ברכת המיוחד להם שהיא בנ'ר התם היינו טעמא מפני שתיקן ברכתן הראשונה שוה בתרווייהו דהיינו בפה ע' לפיכך גם בברכה אחרונה דמעין ג' דעל העץ יאמר על שניהם יחד אפילו לכתחיל אבל הכא דתיקן ברכתן הראשונה אינו שוה לכך ב'האחרונה צריך ג' לומר שניהם :

טו והיינו דוקא לכתחיל אבל ברעבד אסלא היו לפניו א' ענבים לבדו ונירך עליהם בפה ג' או אפי' שהיה לפניו שניתיב י'ן וענבים ונירך בפה ע' וכ'יין לפי שגם שניהם יצא דהגפן כולל ג' ע' ענבים שהרי הם ג' כ' פרי הגפן ות'ה בברכה אחרונה אם אסר על הגפן כו' ולא אסר על העץ ל' ש' היו לפניו ענבים לבד ל' ש' היו שניהם לפניו יצא אף ע'ג דבברכת פרי העץ שעל הענבים לא יצא על הגפן בברכת הגפן יצא על הענבים שהיא כוללת :

טז שחת י'ן ומים וה' שאר' משקין אין צריך לברך על המים והמשקין בנ'ר כי ברכת היין דמעין ג' פוטרתן אע"פ שאינה מעין ברכתן מידי דהוה אברכה ראשונה דק' ל'יין פוטר כל מיני משקה משום חשיבותו אע"פ שאינו בכלל פרי הגפן ה'ה נמי ברכה אחרונה ואע"ג דגבי תפוחים וענבים אין ברכת הגפן פוטרתן לא ס'מעין ולא מ'כ'ר היינו משום שחם אוכלין ואין י'ן פוטרת אוכלין מברכה ראשונה ה'ה נמי שאינו פוטר מברכה אחרונה אבל משקין ה'ואיל ופוטר אותם בברכה ראשונה מפני חשיבותו ה'ה שפוטר אותם בברכה אחרונה אע"פ שאינה בלשונה :

יז צריך אדם לברך על כל דבר ברכה המיוחדת לו ולאותו דבר ואין האחרת פוטרת אותה אע"פ שהיא חשובה מ'מנה כגון במקום שאמרו לברך בנ'ר אין ברכת מעין שלש פ'יטר אותה אם אינה כלולה בלשונם כמו שאמרנו וכ' ש' דב' נ'ר אינו פוטר ברכת דמעין שלש שהיא אינה חשובה כ'מה וכן במקום שאמרו מעין שלש אפי' ברכת המזון עצמה שהיא חשובה מ'מנה שהיא ג' כ'רכות מ'מש אפי' אינה פוטר אותה וא' צ'ל דב'נ'ר אינו פוטר אותה דהיא נ'רוע מ'מנה ומ'עמא דמ'ליתא ג'ל כבר ידעת דחמש מיני ברכות ישנת החשובה ש'כולן היא ברכת המזון שהיא מן התורה והתורה לא חייב אותה לא על הלחם דכתיב ארץ אשר לא כ'מוסכנות תאכ' בה לחם וגומר וכתיב בתריה ואכלת ושבעת וברכת וגו' דמיני' לפינן חג' ברכות מן התורה ודקדקו ח'ן ל' דדוק לחם שיש בו כמה מעלות

רס דין טעות ופקק בברכת דלין וכו' סעיפים :

א היה בידו כוס של מים או שכר וסבור שהוא של יין ותחיל ואמר באי אמה על דעת לומר כפ' הג' ונזכר שהוא של שכר או של מים וסיים שהכל יצא וכ' אף אם היה בידו כוס של יין וסבור שהוא של מים ותחיל על דעת לומר שהכל נזכר שהוא של יין וסיים כפ' ה' שיצא אף אם סיים שהכל יצא ושהכל פוש' הכל וה' ה' שסיים בשמים כגון שהיה בידו כוס של מים וסבור שהוא של יין ואמר באי אמה על דעת לומר שהכל נזכר שהוא של מים ואמר גם שהכל נזכר וכ' ש' איפכא כגון שהיה בידו כוס של יין וסבור שהוא של מים ואמר באי אמה שהכל נזכר ונזכר מיד ואמר כפ' הג' שיצא דהא אף אם לא סיים כפ' הג' יצא וכ' ש' כשלא טעה במחשבתו אלא בדיבורו שידע מה שהוא בידו ותחיל לברך על דעת לומר על מה שהוא בידו וטעה בדיבורו ואמר מה שאינו בידו ונזכר בתוך כדי דיבור וסיים על מה שהוא בידו שיצא שהרי תלת מחשבות היתה על זה שבידו :

ב ולא עוד שאפילו לא נזכר תוך כדי דיבור שטעה בדיבורו כגון שהיה בידו כוס של שכר או מים ודע שהיא שכר או מים ופתח ואמר באי אמה על דעת לומר שהכל וטעה בדיבורו ואמר כפ' הג' ולא הרגיש שטעה ואחר כך נזכר ביותר מכדי דיבור אף צריך לחזור ולברך מפני שבטעה שהזכיר את השם והמלכו שהם עיקר הברכה לא נחכוך בברכתו אלא לברכה הראויה לאותו המין שבידו ולא היה בעיקר הברכה טעות יצא ואין מחזורין אותו וק' ל' כדע' כולם להקל ואין נקרא טעות אלא כשטעה במחשבתו ודיבורו נמשכת אחר מחשבתו ולא נזכר בתוך כדי דיבור או מחזורין אותו וגם כזה לפעמים היו ברכתו ברכה כגון שהיה כוס של שכר או של מים בידו וישנן שם אחרים שרוצין לשתות כ' ו' יש לפניהם כוסות של יין וסוסכין כולן ברכתו של זה וזה הוא עצמו יש לו יין לפניו ודעתו לשתות ממנו אחר כוס זה והוא סבור שגם כוס זה שבידו הוא יין וכיכר כפ' הג' ושותה ונדודע לו שהו של מים או שכר האחרים שישמחו ברכתו זו ויצאין ושותין אחר ברכתו של זה והוא גם' הוא אף צריך לחזור ולברך כששותת אף כ' ו' ו' שהיא לפניו כיון שברכתו היתה ברכה להוציא האחרים :

ג כל הברכות כולן אם נסתפק אם כירך אם לאו בין הברכות הראשונות בין האחרונות אין צריך לברך דכולהו רבנן וספיקא דרבנן לקולה אבל ברכת המזון היא מן התורה ואם נסתפק אם כירך אם לא צריך לברך דספיקא דאורייתא לחומרא :

רזי אכל פחות מכזית מה דינו וכו' סעיפים :

א ברכה ראשונה אין לה שיעור שעל כל הדברים מברך לפניו אפי' בכל שהוא הא' מ' מ' מתכני' ואסור ליהנות מן העול הזה בלא ברכה וסויהו המועטא התכשיל אינו צריך לברך עד רביעית ואפי' אם הוא בולעו שאין כוונתו ליהנות אלא לירע התכשיל שלא יקריחונו א' שאם בולעו שעתה כ' אפי' בכל שהוא דהא' מ' מתכני' ולא פטרו את הסועם אלא כשחתר ופולטו דכיון דפולטו לא מקרי הגאה ואז אפי' על הרכה אינו צריך ברכה ויש להקל בשתי הדעות דספ' ברכות להקל לפיכך בפחו מרביעית אפי' אם בולעו אינו צריך לברך ואם הוא פולטן אפי' ביותר מרביעית אינו סברך :

ב אבל ברכה אחרונה צריכה שיעור ושיעורה כזה המינין כזית שאם אכל כזית מהם חייב לברך ברכה אחרונה דספיקא ג' אבל פחות מכזית אינו חייב לברך כלום אחריו דהא' מעין ג' ד' מיני דומיא דשולש דלחם תקנו ובשולש שהם דאורייתא על הלא אינו בפחו מכזית דאכילה כתיב ביה ואבלת ושבעת וגו' ואין אכילה דכל התורה פחות מכזית לפיכך בין אכל פת בין שאר מיני' ז' אינו חייב לברך כפחות מכזית יש ספקין בדבר שהוא גברייתו כגון גרניר של ענב או של רימון אם מברכין אחריו אע"פ שאין בו כזית כיון שהו' בריה כמו גרניר זית או לא לכך טוב לומר שלא לאכול בריה פחות מכזית כדי להסתלק מן הספ' ואין נקרא בריה אלא כ' אכלו עם הגרעון ככזית שהוא אבל אם נטל הגרעין מתוכו לא מקרי בריה ופטור מברכה אחרונה אם אין בו כזית וגם ככזית שלם כדעבד אב' אכלו עם הגרעין

מטעם וסוד הל' ועליו יחיה האדם משום הכי חייבא עליו התורה הג' ברכות אבל כל שאר דברים אין חייבין עליו לברך מן התורה אבל מ' אסמכתא רבנן אקראי שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה כמו שכתבנו פעמים ותקנו לברך על כל מין ומין ברכתו ואסמכתא אקרא דברוך היום יום שצריך לברך על כל דבר ודבר מעין ברכתה ואסמכתא גם כן מדכתיב ארץ חסה וטעורה סאך קודם שסוק ארץ אשר לא במוסכנות האכל בה לחם דאלתהו ברכות שייכי ג' כ' נבי' ז' מיני' ומ' אינם דאורייתא דארץ אשר לא במוסכנות תפסיק הענין לפיכך תקנו חז' ל' על הו' מינין שהן חשובין שנשתכח בהן מ' ברכת מעונ' דומיא דג' דהם דאורייתא דכל דתיקו רבנן קעין דאורייתא תיקו שלא שכתוך הו' מינין עצמן ראו' ג' מדרגות בחסות ושעורה כל זמן שלא נעשו פת אלא מעשה קדירה אף ע"פ שאינם חשובין כמו הפת שאינם מסועדים הלב כמותו מ' כיון דזייני ה' חשובים בזה יותר משאר ה' מיני פירות של ז' המינים ותקנו לברך אחריהם ברכה בפני עצמה והיא על המחיה ועל הכלכלה וזו אח' כ' בת' מיני פירות כיון שנשתכח בהן מ' חקנו להן ברכתן מיוחדת על העץ ועל פרי העץ שהיו כולן אלא שעל היין אע"פ שהוא מן הגפן שבה' מינין מתוך חשיבותו קבעו לו ברכה בפני עצמו והוא על הגפן ועל פרי הגפן ואע"פ דיון והמרים שהם בין הה' מיני פירות אולי דהם זייני יותר מה' מיני דגן מ' הו' הו' והרוב אין אוכלי אותה לשם זייני אלא כמו שאר פירות לא רצו לתקועליה על המחיה כו' מש' כ' מיני דגן שהכל אוכלין אותה ליוני ולהשיבוע לפקח הרעב ואח' כ' על כל שאר מינין שבעולם שאינם חשובין כמותן מ' אסור ליהנות מהם בלא ברכה דה' מעילה ותקנו לברך אחריהם בג' אע"פ שודאי קצת היו נכללים דכעין מ' לא חשיבי כותיהו כמו שנכתב בכמה מיני' אבל מה שכתבנו עד הנה וכיון שכן כל' שיצא לנו מה טעם דסילתא שאמרנו שגין שכל אחת מן הברכות היא חשוב' וכוללת יותר מן האחר לפיכך אמרו שלא יברך החשוב' על דבר הנרוע מסנה דכשם שאסור לקצר בשבוע של מקום לומר ברכה הנרוע על דבר החשוב ממנו כן אסור לתרבות בשבועות במקו' שאינו צריך לו כי אין זה מדרך המוסר והיינו הוא דאסמכתא אקרא דברוך היום יום תן לו מעין ברכותיו רצה לו מלך ברכותיו ממש לא פחות ולא יותר וכ' זה אולי נ' כ' במקום אחר כל האומר הלל גדול בכל יום הר' זה מחרף כולו ע' ש' שהוא ג' כ' מטע' חזו' נ' ל' לפיכך מ' שאכל דייסא אע"פ שברכתו היא על המחיה ועל הכלכלה וחיא מעין ברכת המזון אף ברכת המזון פוסר אותה דדייסא אע"פ דזיין אינו סועד הלב כמו פת והיו ברכת המזון שבח יחידה דברכת המזון שחייבה התורה על הפת הוא משום דפת משביע וסועד וכן אם אכל פירות אפי' מן המינים אין ברכת על המחיה פוסר אותה ופירות לא ייני' מהו כיון דגניין אולי שהוא סועד וכן גבי תמרים אז' ל' שהם זנין לפיכך אם אמר על היין או על התמרים על המחיה כולו יצא ולא עוד אלא אפי' אמר ברכת המזון על אילו חשנים יצא דייך כיון שהוא סועד ומשמת הוי חשוב כמו פת ואפי' לכתחלה היה מן הדיון לברך עליו ברכת המזון אלא לפי שאין דרך בני אדם לקבוע עליו לא רצו לתקועליו כל הג' ברכות וכן תמרים זייני יותר מדייסא דחמשת המינין לפיכך אם אמר עליהם ברכת המזון יצא שאין זה שבח יתירה גבי תמרים עוד אמרו דאפי' לא אמר אלא ברכת הזן בין על היין בין על התמרים יצא ואף ע"פ שאין בה אלא מעין הזן לברך ובברכה המיוחדת להן צריכין מעין ג' מ' כיון שעיקר הברכה היא משום דזייני אפי' לא אמר ברכת המזון מפסיק דדוקא כשסיים חתם באי' הזן את הכל שאין צריך לברך אחריה יותר מברך אחת אבל אם אכל כל נוסח הברכה עד באי' הזן את הכל ולא חתם יתחיל ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חסדה טובה ורחבה כו' וסיים ברכה דמעין שלש שמה שאמר נוסח ברכת הזן אינה אלא במקום על הגפן ועל פרי הגפן דייך או במקום על העץ ועל פרי העץ דתמרים :

ית' לא יכלול אדם על הספק שום תוספות בברכה דמעין שלש אע"פ שאינו מוסיף שם ומלכות כגון שאכל דבר שתוא ספק ל' אם מברכין אחריו מעין שלש והוא פרי ואינו יודע אם הוא משבעת המינים ורוצה לשתות אחריו יין או לאכול מיני דייסי כ' להוסיף בברכה אחרונה על העץ ועל פרי העץ אע"פ שאינו מוסיף לא שם ולא מלכות לא יקשה וטוב יותר לברך בג' ר' וצ' :

לבוש התבלת הלכות ברכות

חייב באותה ברכה לא כדי להתחנך וכן בפעם שאומר הפסוק
בבית הכנסת עונין אחריהם אמן :

ד כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא כס שמים
לשוא והרי הוא כנשבע לשוא שעובר מטיב לא חשאת
וי אלקך לשוא ואסור לענות אחריו אמן :

דין ברכת הריה וכו' ד' סעיפים :

א כשם שאסור ליהנות מן העולם כאכילה ובטחיה עד שיברך
כך אסור להניח מריח טוב עד שיברך ואסמכוה אקרא דכתיב
כל הנשמה תהלל יה איהו דבר שנהנה ממנו חנשמה ואין הגוף
גהנה ממנו זה הריח ויברך קודם שמרי כמו שמברך כאכילה קודם
שאוכל אבל לאחריו אין צריך לברך כלום ושעמא שלא תקנו ברכה
לאחריו כל משום דאי אפשר שאם כלה כל הריח על נה יברך
דבשלמא נבי אכילה מברך על האוכל שנמעו אבל בריח על מה
יברך מה שהריח אע"פ שקלט מן הריח הכלא נעלמא הוא ואין בו
ממשות ועיקר הדבר שבא ממנו הריח כבר כלה והרי גב באכילה
הוא כן אם לא בירך אחריו עד שנתעכל בתך מעו איני מברך עוד .
ואם עדיין לא כלה עיקר הריח לא שהוא קלט ממנו וילך לדרבו
על מה יברך אחריו אם על העיקר שיצא ממנו הריח שהוא עדיין
קיים אין זה נקרא אחריו שהרי עוודנו קיים במקומו ואם ירצ להריח
בו עוד הרשות בידו וזה נקרא לפניו ולפניו כבר בירך וגם באכילה
הוא כן אין מברכין ברכה אחרונה על שהותי רק על מה שאכל ואם
יברך על מה שקלט ויקח הריח עמו בקליט כזה אין בו ממש לפיכך
אי אפשר לתקן ברכה אחריו :

ב וכיצד מברך לפניו כבר ידעת שעל כל דבר צריך לברך כעין
טבעו שזהו מעיקר ברכותיו כמו שכתבנו למעשה ס"ד לפיכך
אם זה שהריח יוצא ממנו הוא עץ או יוצא מן העץ כבר ברוך אתה
י יי אים ה בורא עצי בשמים ואם הוא עשב מברך בורא יעשבי בשמים
ואם אינו לא מין עץ ולא מין עשב כמו הסור שקומוס ק יריא
פיו ס והוא בא ממי חיה יא שהוא זיעה מן החיה ויא שהוא דבש
הנצרך מן החיה בין עורה לבשרה מברך בורא מיני בשמים וגם
הוא פרי ראוי לאכילה כנת את רוג או תפוח מברך עליו בא יא
הנותן ריח טוב בפירו בד"א כשנוטלו להריח בו או לאוכלו ולהריח
בו אבל אסנוטלו לאוכלו ולא נתכוין להריח בו אע"פ שהוא כיעלה
ריח טוב ואי אפשר שאינו מריח בו אינו מברך על הריח אלא על
האכילה שחמא עיקר ופוסט הטפל ואע"פ שהריח בו קודם שאכל
ממנו וכבר אמרנו בס"ד כי טעם אוכל הטפל קוד מברך על הטפל
החלה לא דמיא דהתם הוא עיקר עסקו עכשיו שהוא כח עסק על
הטפל למתק השתיי שחבא אחריו ואין סברא לומר שיהנה עכשיו
מן האכילה המסתתקת את השתיי ויצא אחר כך למפרע בברנת
השתיי אבל הכא הא עיקר עסקו שמתעסק עם האחרון הוא סי
לאוכלו וכיון שמתעסק לאוכלו אין סברא שיברך על הריח שהוא גם
עכשיו טפל בעסקיו ואינו מכוין עליו אע"פ דבסיק רישית הוא מ
הואיל וסוף סוף יברך מיד על האכילה ובאותו פעם גם הריח עדיין
יהיה קיים אין זה נקרא מברך למפרע . ועל כולם אם אמר בורא
מיני בשמים יצא דבורא מ"ב ברכה כללית היא וכוללת הכל לגבי
מיני ריח כמו ברכת שהכל גבי מיני אכילה . לפיכך על כל דבר
שהוא מסופק בו מברך בורא מיני בשמים ויצא ממנו :

ג על אנו מושקטו ועל הקנה וקמנו וכל מיני בשמים שהם
עומדים לאכילה מיקרי פירי וכשהו נוטלים להריח בהם מברכא י
אם ה הנותן ריח טוב בפירות כמו באתרוג והא דלא מירכין עליהן
בורא פירות בשמים כמו שמברכין על העשבים ועל העצים יעשבי
בשמים עצי בשמים דלא דמיין דהתם עיקרן לבשם וליהרר עומדים
אבל הפירות אף ע"פ שיש בהן ריח טוב עיקרן לאכילה הם עומדים
ואם היו מברכין בורא פירות בשמים היה מטעמו שפירו הללו ג' כ
עיקרן לבשם ולהריח הם עומדין ואינו כן דהא עיקרן לאכילה הם
עומדים לכך מברכין ברוך הנותן ריח טוב בפירות שזה מטעמו
שעיקרן הם פירות וסתם פירי לאכילה עומד ועכשיו כשנוטלו
להריח בו הוא מברך לש"ית שנתן בו בפרי זה העומד לאכילה ג' כ
הריח הטוב :

ד וכשהאמר מברך לכולן ושמעו האחרים ומכונין אליו ויוצאין
בשמיעתן ובכוונתם אפילו אם לא יענו אמן דשומע בעונה .
ואפילו אם יענו אמן אין יוצאין ידי חובתן בשמיעת הברכה לא א"כ
שמעוהו מתחילתה ועד סופה ונתבוננו לצאת בשמיעת זו ידי
חובתן דמצות צריכות כוונה וגם המברך נתכוין ג' להוציאן
ידי חובתן :

דין שצריך בברכה שם ומלכות וכו' סעיף אחד :

א כל ברכה שאין בה הזכרה שם ומלכות אינה ברכה כדי
שידעו הכל למה הוא מברך ואם דילג שם או מלכות יחזור
ויברך ואפילו לא דילג אלא חיבת העולם לבד אף ע"פ שאמר מלך
צריך לחזור ולברך דמלך לבד אינו מלכות שצריך שימליכוהו על
כל העולם וברכה ראשונה של י"ח שאין בה מלכות דבשלמא שאר
כל הברכות סמוכים לה והתחלת ברכה שלה קאי אכולהו לא היא
למה לא תקנו בה מלכות . והואיל ויש בה האל הגדול חשיב כמו
מלכות ויא לפי שאומר אלקי אברהם היו כמג מלכות לפי שעדיין
לא המליכוהו עליהם העול עד שבא אברהם ע"ה ופרסם מלכותו
בעולם . וברכ אח מעין ז שאין בה מלכות הא הקדוש יצא כמוהו
היו כמו מלכות . וברכת אהי נשמה לדעת האומרים שאיני סמוך
לברנת אשר יציר ואין בה מלכות כיון שמוכיר בה שהקב"ה בורא
הנשמות ונפשה בגופם ואח"כ נוטלים מהם ואח"כ מחזירה בהם
אין לה הזכר מלכו גדולה מן שיעוש בעולמו כרצונו כמלך במדינ
ויא ר"ק כל ברכו הודא סמוך להקב"ה על הנא והטוב שנמלהו
ל"ת שייך בהם להיות הזכרת שם ומלכות שמודה לו אבל שא ברכו
ענון בתפל י"ח שאיני לא ער תביעת צרכיו של אדם ואינה לא משום
דק"ל לעולם יסדר אורכ שכחו של הק"ה ואח"כ יתפלל לא תקנו
בה מלכות :

דין עניית אמן אחר הברכות וכו' ד' סעיפים :

א כבר אמרנו שהענין אמן אח ברכותיו הרי זה בור ושעם יתבאר
בסמוך כדי א בעונה אמן אח ברכ אח אבל האומר שתי ברכות
זו אח זו ופוסק או יותר שנים כשפוסק יאם אמן אפי אחר ברכת
עצמו כיון שהוא סיום ברכותיו . ויש חולקין ואנו אין נוהגין לומר
אחר ברכת עצמו בשום מקום רק בברכת המנוח אח בונה ירושלים
מפני שהיא סוף ברכות שחם מן התורה ושם ואילך הסו והמטי
היא סדר בנן וכו' להראות שחילוק וש בנייהם עונים אחריה אמן
ולא בספק אחר ואין לשנות הסנהג :

ב ודוקא אחר ברכת עצמו לא יענה אדם אמן והרי זה בור
העונה אחר ברכת עצמו שאין זה מדרך המוסר שיאמר אדם דברי
ואח"כ יחוייב ויקיימם ויאמר בעצמו זה מה שאמרתי הוא אמת
דפשיטא הוא סי אקר לו שהוא אינו אמת אבל השומע ברכה מפי
אחר צריך לענות אחריה אמן על כל ברכה וברכה שישמע כי גדול
העונה אמן יותר מן המברך שהוא מחזיק ומקיים ואמר כל מה
שנת אומר הוא אמת ויצוי כדאיתא לעיל סי' קכ"ד לפיכך השומע
אח מישאל מברך אח מכל הברכו אע"פ שלא שמע כולת מתחילה
ועד סופה רק ששמע מברך ושמע שהזכיר את השם יענה אמן ואף
על פי שהוא אינו חייב באותה ברכה חייב לענות אחריו אמן אבל
אם היה המברך אפיקורס או כותי אין עונין אחריהם אמן שאילו
אין כוונתם לשם שמי לא לע"א . וכן אפי ישראל גדול ושיני סמסכע
הברכו אין עונין אחריו אמן ועכו מאם שמע מפיו כל תכרות יענה
אחריו אמן שאין דרך סתם עכו"ם לכיון לע"א פאמוכזיין את השם
ותינוק אין עונין אחריו אמן שאין כוונתו לשמים :

ג והא דאין עונין אמן אח התינוק ודוקא בשעת שלומד הברכה
לפני רבו שמותר ללמד הברכות לתנוקות כתיקונן ואף ע"פ
שאין מברכין לבשל בשעת לימוד לית לן בה שהרי על כרחן צריכין
אנו ללמוד עמהם שהתורה אמרה ולמדתם אותם את בניכם וגומ'
לפיכך כשהן אומרים הנדבך להתלמד אין צריכין לענות אחריהם
אמן אפי אם האחר השומע אותם הוא חייב באותה ברכה וסכוין
לצאת לח עונה אחריהם אמן כדי לצאת בהאינו יצא אבל בשעה
שהם מברכין לפסוד את עצמן כיון דגבי חיוכין הם עונין אחריהם
אמן אבל ס"ס אין יוצאין כו' ידי חובת אותה ברכ כיון שהתינוק אינו

לבוש התברת הלכות ברכות

רבא

ברכת תודאת הנשמים וכו' סעיפים :

א כשתנשמים נעצרים והעולם בצער סחמת זה עתה קירדו נשמים סברתך עליהן על השפע הטוב אף על פי שלא ירדו עדיין כדי רביעת מסירתו כ"כ שרבו על הערץ עד שעלו אכזריות מן המטר וילכוה לקראת זה הר"י עליו נשמי ברכת ומברכין עליהן אבל בלא עזירה כגון בשדינות אלו שהנשמים תדירין אין צריכין לברך עליהן בכל פעם בעת הנשם :

ב וסח מברך פתח העולם שאין לחם שדות אופרים טורים אנוהו לך על כל סיפה וסיפה שהודת לנו מולו פוט שלא סידה כיסם ולשונינו לנה כחמון גליו וכוליעד הן הם ידו ויכרכו את שמך מלבינו וחוחם ברוך אתה ייאל מתודאות כי מפני שנסבת הרעב בני אדם יצאים ללססים ולשפוף דס נקי וכן נסבת הרעב חלשים באים לעולם לכן הקנו לומר סחרכ מצלחטו ושדגר סלפתנו וסחלאים רעים ונאמנים דילתנו כו' וסו שיש לו שדה ואין לו שותף כו' בברך שהחינו סכל דבר שהוא ססמ' בו יש לברך שהחינו ואם יש לו שדה בשותפות עם אחר מברך הסוב והמסיב כלומר שטוב לי ומסיב גם לאחרים עסדי דהיינו לסותף יא שהשומע שירדו נשמים בשדותיו אחר העזירה אף על פי שלא ראה אותם מברך הסוב והמסיב שכן מסמעותו שהסיב עסדי ואין צריך ראיות :

רבב

בברכת חזאת הטוב והרע עבוד סעיפים :

א על שמועות שהם טובות לו לבדו וסמח בהם מברך שהחיינו וצם הסטובות לו ולאחרים מברך הטוב והמסיב :

ב ועל סמועות רעות מברך ברוך אתה יי אלהינו סלך העולם דין אמת סחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על המצות שנאמר וברכה את יי אלהיך תומר בכל מאודך בכל שדה ופדה ספודד לך הוי סודה לו כלאמר לברך לו :

ג וחיב אדם לברך על הרעה ברעת שלימה ונכפש חפיצה כדרך שמברך בשמח על הטובה דכתב חסד וסשפט אשירה אס חסד אשירה ואם סשפט אשירה כי הרעב לעוברי השם תיא סוכתם וסמחחם כיון שסקבל סארבה סה שגור עליו הסם יחכרך נפצא שבקלת רעבונו גם הוא עובר הסם שהוא סמחה לו :

ד ומברך על הטובה הסיב והמסיב אע"פ שירא ססא יכא רע לו מסנכני סמצא סציא אע"פ שירא ססא ישמע לטר ויקח כל אשר לו סכל מקום עתה תיא טובה לו וינקש רחמים ססנו ית שיעילנו סן הרעח וכן מברך על הרעה ברוך דיון האמת אע"פ שובאלו טובה סמצח כגון שבאה שטף על שדהאף על פי שכשיעבור השטף הוא טובה לו שחשקת שרתו מכל מקום עתה תיא רעה לו :

רבג

ברמת כלים חדשים וכו' סעיפים :

א אמרו לו שילדת אשתו זכר מברך הטוב והמסיב הטוב לו דניחא ליה נכן זכר וגם סיב לה סגם לה ניתח לה ככן זכר לפיכך גם תיא צריכה לברך הטוב והמסיב דטוב לה וטוב לבעלת ואם פתה אצתו בלדתה מברך דיון האמת על סימחה ושהחיינו על הכן דלא שייך הטוב והמסיב כיון שאין הטובה אלא לו לבדו ואשחו הרי סהה וכן אס סת קבעל קודם סילדתה מברכת היא שהחיינו על הכן ולא הטוב והמסיב :

ב אמרו לו סת אכינו מברך דיון האמת הניח לו סמון שירטו מברך גם שהחיינו על הסמך כד' שאין לו אחים אבל אס יש לו נאדם שיע' שים עסו ויגיע הטובה לו ולאחיו כנת' א' מברך במקום שהחיינו הטוב והמסיב :

ג בנה בית חדש ארקנה כלים חדשים אפילו היה לו כיוצא באלו תחלת או קנה וחזר וקנה מברך על כל פעם שהחיינו שהרי חזר ספח בהם ולא דווקא חדשים אלא ה' ליסנים' דהם חדשים לו שלא היו שלו מעולם וסמח הוא בהם כעילו הם חדשים שמברך עליהם ולא אמרו חדשים אלא לאפוקי אס קנאו פעם אחת ונירך עליהם ואחר כך סכרן וחזר וקנאו אינו צריך לברך עליהם פעם סנית שאין זה דבר חדש וחשוב בעינו כשחזרו וקנאו :

ד ואיפתי הוא מברך בשעת הקניא אף על פי שעדיין לא נשחמט בהן שאין הברכה אלא על ידי שמחת הלב ואין עיקר הסמחה לא בשעת קנייתו ואחר כך כשילב אותם מברך כא' צס' ה' שלביש ערומים :

ה קנה כלים שמשתמשים בו הוא ובני ביתו מברך הטוב והמסיב נחנלו כסתנה מברך הטוב והמסיב שיש בו טובה לו ולנותן שאם המקבל עני הר"י שזכה לו ולנותן שזכה השם וחננו מסון לשעות צדקה ואם הוא עשיר הוא סמח וגם הנותן שמח בפה שסקבל זה סתלתו ומחזיק לו טובה עליו :

ו כד' א' שמברך על כלים חדשים בכלים שהם חשובים בעיניו וסמח בהן אס' דבר שאינו חשוב כ' כגון חלוק או סנעלים ואנפליא אין לברך עליהן שאין דרך האדם לשכות בהן כ' ואם תיא עני ונסמח בו והוא חשוב בעינו מחמת עניותו מברך ויא דאפילו עני ציונו מברך על חלוק ומנעלים שאפילו עני גדול אינו מסמח באלה מפני שצוויין ודגילין ה' לה וכן נהגין סנהג לומר למי שלוכט בגד חדש תכלה ותחדש ויש מי סכתב ואין לומר הן על מנעלים או בגדים הנעשים סעורות סל בהמה ג' כ' היו צריכין לתצית בהמה אחרת תחלה שיעשו סעורה הגדר חדש הן זכתיב ורחמינו על כל מעשיו והנה הטעם חלוש סצא' ואינו נראה ס' רבים מקפידים על זה שלא לחזור :

רבד

דיני ברכות פרטיות וכו' סעיפים :

א הרואה מרקולס או שאר עמ' אלהים אומר ברוך אתה יי אלהינו סלך העולם שנתן ארך צפית לעוברי רצונו ואס הנור ורואה אותה חוך שלשים יום אינו חוזר וברך אהאבנא אין מברכין ברכה זו מעולם מפני שאלו הסגדלים בני עכו' וסרקולים וראי אות' חסיד ואין להן זמן לברכה זו דראייה ראשונה רואים בקסנותם וססם ואיך כיון דדטנו דסנו ואין צריכין לברך על שום דבר אלא כשרואה אדם דבר סחודש ומסתיה עליו או סמח או סתאונן עליו :

ב הרואה פקים שנעקרה פסנו סרקולים ועבודות כוכבים ופולות אס' הוא כ' אומר כ' שיעקר ע' א סארצינו ואם הוא כ' ל אומר שיעקר ע' א סמקום הזה וכשהיה מסיים ואומר וכשם שיעקרה אותה סמקים הזה כן תעקור אותה סכל המקומות והסב לב עונדיהם לעונדך :

ג הרואה ככל הרשעה אומר ברוך אתה יי אלהינו סלך העולם שחחייב בכל הרשעה ראה ביתו סל נכודכצר אומר ברוך שהחריב ביתו סל נכודכצר אע"פ דבשאר מקומות ושאר הרשעים אין אומרים כן דתחקינו דווקא באלו שהיו פצוירין לנו ביותר ומברכין לויח סנסקס נקסתינו בהם יראה טוב אריות סל דניאד א' ככסן האש סל חננית פישאל ועזריה אומר ברוך אתה יי אלהינו סלך העולם שעשה ניסים לאנחנו במקום הזה :

ד הרואה מקום שיש בכל סכל בהמה סתעבור עליו אין יכולת לזון משם אכ' לא יחנו עליה מעפר המקום ההוא והוא ס' קללה לה דכתיב וסאפתלי כפסאפי אומר ברוך אומר ועושה ברוך גודד ומקיים כלומר שגור ומקיים דבריו ונראה לי דה' אומר ברוך אתה יי אלהינו סלך העולם אומר ועושה ונחזר ונקיים דכולא חדא ברכתא היא דלסא יברך סת' ברכות אי נמי או קאסר ברוך אתה יי אומר ועושה או ברוך אתה יי גורר ומקיים ענה

י א סתם

לביש החור הלכות ברכות

מהם סירצה ו

ה' תרואה פ' לינוא מישראל ביתר אומר ברוך אתה יי אלהינו
פ' חכם הרזים כלומר שאע"פ שחכמים הם ואין פיהם
ומחשבתן שוה אף על פי כן הוא חכם הרזים ויודע מה בלב
כל אלו ;

ו תרואה חכמי ישראל אומר בא"א פ' שחלק פחכמת ליראיו ;
ז והרואה חכמי עכו"ם החכמים בחכמת העולם
בגן בשניע חכמות אומר בא"א פ' שנתן מחכמתו לבשר
הם אם אינם חכמים אלא נדעתם אינו מברך עליהם והשעם
שנחכמי ישראל אומר שחלק בחכמי עכו"ם אומר שנתן י' אשהו
פני שנפשות ישראל הצונות מתחת כסא הכבוד והר"ח חכמתי
שהשם אבל נפשות עכו"ם רחוקי ממנו יחברך והם כמי שנחזן
פחנה מנכסיו שאינה חלק ממנו ד' אהשעם מפני שהחלק הוא
כמי הצניור הנספק מן הנהר שאפשר להרחיבו ולהגדילו ואפשר
לקצרו ורחסרו מה שאין בג' כסתנה כי היא תלוש ופסוקה מכמו
ובישראל בחיב פי חלק י' עשו ולפי זכותם פתרבה ומחשעם
חכמתם ע' כונם אני אהוה דעתי גת אשר עשרי לפי עניות דעתי
ואומר שכל השעם כי מפני שר' פני ישראל יש בהם חכמת התורה
והנכואה אשר ארוכה פאדן פ' י' רחבה מני י' ואין מי יוכל
לכוא עד תבונתה להבין סודה ולירד לעופקה בעל כל קוק וקוק
יש לרדוש כמה תלוי תליון של חלכות ונתיכלא ידע אנוש ערכה
לכך נופל עליה לשון חלק כלומר אפילו הם חכמים גדולים עדיין
לא הגיע לידעי כל סודותיה רק בחלק פתנות ודילהם כזה ואפי'
היו חיים בלתי בעל חכמית היו שחפשיים יותר בכל יום ולא
יגיעו לסוף סודותיה כי הוא בלתי בעל תפליית יותר שהרי קדמתה
להם אבל חכמות העכו"ם עכו"ם ר' עוכדי לוכנים וסולות
שאין יודעים רק חז' חכמות שכלל חכמתם היא חכמת אנשים
פלוסמה כדוח מלבו חכמים היונים וחכירתם ויכולים לכא עד
הוף כל החכמות ההם לכך נופל עליהם לשון מתנת כלומר הפתנה
שלהם היא כולת בידם ולא יוכלו לידע יותר אפילו היו חיים
עוד אלף שנים פעמים יותר לא השינו יותר כי היא פחנתם
ג' להם גלגל יותר כל ;

ויברך ברוך אתה יי אלהינו שלך העולם תנות סכבורו
לבשר ודם ;

יג כל ברכום הראייה אשר אמרנו אם חזר וראה אותך בר' בעו'
ליום אינו חוזר ומברך שאינו חידוש לו ;

רכה דין ברכת שהחיינו ובו י' סעיפים

א כבר אמרנו פעמים שכל דבר שאדם רואה לפרקים פליז
ל' יום והוא שמה באותה ראייה חייב לברך לפיכך הרואה
חנילו ואוהבו שחביו עליו סאוד אשר ישמח בראותו ספרך שהחיינו
ואחר י' ב' חרש סברך סחיה המתים ואע"פ שהוא אדם ססויים
פאר או אדם חשוב פאד שנס אחרים נהנו פראייתו אינו סברך
הסוב והסטיכ שאין נופל כאן לשח הסב' שאין זה טובת אלא
שפחה ושין חילוק בברכה זו בין אנשים לנשי' בכולן דינ' שוה לבר' ;
ב ואדם שהוא נעשה אוהבו וחבירו על יד' כתבים אבל לא
ראוהו פיסיו אינו סברך על ראייתו אף על פי שנהנה בו
פיו דלא דש כיה אין ררך לשמוח עמו כ' ב' י' א' מי שנעשה בו בר'
פעוה יברך בא"א פ' שפטרני מעונשו של זה אבל אין זה ברור
דהא אם אוחזין מעט אבותיה בידיה לא נפש עד כמה דורו ברכתיב
פוקד עון אבות ונ' וטוב לברך אותה בלא שם ופלקות ;

ג תרואה פירי חדש הכתחדש משנה לשנ' סברך שהחיינו שיש
בו שפחה פיר סברואת ואפי' רואהו כיד חבירו או על האילן
אבל נהנו שלא לברך עד שעת אכילתו שאו הוא הזמן היותר קבוע
בראייתו לברת לפעמים אדם רואה ולאן אדעתיה שס' כ' בשעת
אכילה ופיהו אם בירך בשעת הראייה לא הפסיד ושוב אין צריך
לברך שנית בשעת אכילה ואם לא בירך בראיית או באכילה
ראשונה יכול לברך בשנייה או איפתי שיזכור דהא עדיין לא יצא
ידי חובתו שחלה עליו ולא דימא לברכת עכו"ם דלעיל שאין אנו
(מברכי כשנגדר כיון שראייתו בקטנתו אע"פ שבקטנותו לא
פגרגנו שאני חכם דלאו היינו חייבים בברכה בקטנתו וששם

ואילך כיון דרשנו רשנו אבל הכא היינו פחייבים בראייה ראשונה
לא שרא ברכנו וחייבין לברך בכל עת כיוצא ואין סברך על הפירי
שהחיינו עד שנכסור חשלוס נידולו גבישולו אף ע"פ שאוכלין אותו
בוסר אין סברכי שהחיינו ואפילו על כוסר ענבים וכ' ש פירי אחר
שאין עיקר שפחתו אלא בשנתבשל לנמרי ;

ד מינן הדומין זה לזה אלא שפחולקן בשם כגון ויינקסל
וקיר שן סברך שהחיינו על כל א' א' דשני סינין הז' ל' דה' ח'
לפ' אין סחולקן בשם אלא בסראיתו ובשעסן הוי כמו חבנים
לכני ותאני שחורות דמטיק בש' דשני סינין חן וסברך שהחיינו
עד פ' סינ' ופין מהם וכן כל כיוצא בהן ;

ה ואם בירך שהחיינו על הענבים או צריך לברך שהחיינו על
הין חדש אע"נ דקובע ברפה לעצמו מפני חשיבותו אינו טן
פלגי עצמו וי' הואיל ויש לו שם לפני עצמו דמקרי תירוש ויין ויש
בותרי סמת ענבים בפני עצמן ויין לפני עצמו יש לברך עליו
שהחיינו בפני עצמו פ' הואיל ופסחיקין בית' הוי ספק ברכות
וספק ברכות להק' ;

ו פירי שאינו כחחדש משנה לשנה אפילו אש' ישימים רבים
שרא אבר פגנו אינו סברך שהחיינו ופירי שמתחדש פ' פעמי'
בשנה סברכי עליו שהחיינו דהא נסי' מוס' דוס' מקרי אבר דג' ר'
שאין זכ' נידולו כגון ירקות סדרכן לעמוד כל יסוהיהנה בקרקע
ואיכתי סירצה הוא חודשן אין סברכת עליהם שהחיינו שאין באין
פ' ז' דוס' שהם סצויין הריר ;

ז אין סברכי שהחיינו על תפירי עד שנפגל בישולו טהוה פגמ'
הקצוב והירוע אבל על כוסר אין שייך לברך עליו שהחיינו
שאין לו זמן קבוע ;

ח וראת את הכושי דהיינו שהוא שחור הרב ואח הניחו דהיינו
שהוא אדום הרבה וחלוקין דהיינו שהוא לבן הרבה והקפת
דחיינו שבשנו גדול וסח' עביו נראית קופתו מקופה והנכ' שהוא
קסן הרבה והדרקונס דהיינו מי שהוא פלא יגלת ופחוי הרג'
דהיינו שפל שערוחיו דבוקות זו בזו ואת הפיל ואת הקוף סברך
בא"א פ' משנה תכריות ;

ט הרואה את החיגר ואת הסוסא וכו' שחין וחכלקין והוא מי
סמנוס בנקידות דקוח אם היא ספעי' אסו סברך סכנה הגרין'
פיהרי כך נכרז ואם נסתנה אכ' סברך דיין האמת שעי' עונשו
כא' לו זה י' שאין סברך על אילו אלא על מי שסצער עליו אבל
עד עכו"ם אין סצער עליו ואין סברכי וכל די' אילו לא קאי אלא על
ברכת דיין האמת דאל' כ' למה מבר' על הפיל והקף א' אפי' סברכת
משנת חבריות נמי קאי אבל לא קאי אלא על הסנויין סחיגר ואיך
ולא על הסנויין עפ' על הכושי כו' ע' פיל וקוף ומשעם הזה חלקן
חסור לשחי בנות ושעם שכל הסנויין סחיג ואיך אין שינוי'
בי ברייתם כשאר תכריות אלא שהוסמו והם עצמם סצערין על
עצמן נכך כי סכאובין אוחס לפיכך כל הסצער נ' עליהם סברך
פשנה הבריות עד דרך סברכי ע' הרעה כו' סצריך לברך דיין האמ'
לא הואיל וכן הם מבשן אמם אין צערם כ' כ' כ' אס נשחנו אה' כ'
ולכך חלוקי הם בברכ' לוס' משנה הבריו והיירכך אינו מברך אלא על
מי שסצער עליו ולא על עכו"ם אבל אוחס הסנויין סכושי ואילך
עד פיר וקוף הם נבראו כך למין בפני עצמו והם עצמ' אינ' סצערין
עד כך ואין זה כוס בעיני עצמן כי בצניקונ' נבראן ואינו סכאי' דהם
והרוא אותה אינו מברך עליה סכמת שהיא סצער עליהם הואיל
והם עצמם אינן סצערין אלא הוא סכאי' על בר' משנה כזה אף ע"פ
שאינו סצער לכך יש לו לבר' ע' שינוי נריינו אע"פ שאינו סצער
עלע ואין חילוק כזה בין כ' חי לישראל כסו שה' הענין בבריו טובות
שיש לו הנא לרוא' סבר' על הנאחו כך הוא סבר' באינו על חפיהתו
ל' י' שאין סברכי על כל אילו אלא בפעם ראשונה שרואה אוחס
שהשינוי ערי' נדור כא' וי' א' שנס באילו סברך ס' י' ל' י' ;
י הרואה אילנות טובות ובריות נאו אפילו עכו"ם או בהמת סברך
ברוך א"א פ' שפכה לו בעול כונס באר' י' שאין סברך עליהם
א' א' בפעם ראשונה ולא יותר עליהם ולא ע' אחרי כיוצא בהם
שא' כ' יהיו נאים מה' י' כל יום כל יום ;

יב ברכת הרואה פרה גילגולות וכו' סעיף א'
א' הפקא בימי פיסין ורואה אילנות סכצו אין פרת בפעם ראשון

לביש התבלת

הלכות ברכות

סד

שחלד אשתו זכר הריזו חפל שוא שאין יתפלל על סת שעבר וכבר עשוהו ודוקא אחר ארבעים יום לעבודה אבל תוך ארבעים יום יכולת חפלתו להועיל שעדיין לא נגמר יצירת הולד עד פ' יום אלא לעולם יתפלל האדם על תעמיד לבא אולי יקבל חלקים תפלתו ויתן תודאה על מה שעב כגון הנכנס לבר קודם שיכנס יאמר יי אלקינו ואלקי אבותינו שתכנסנו לכרך הזה בשלום נכנס בשלום יאמר מודה אני לפניך יי אלקינו וא' שהנכנס חני לכרך הזה בשלום בקש לצאת יאמר יי אלקינו וא' שהנכנס חני לכרך הזה בשלום יאמר מודה אני לפניך יי אלקינו וא' שהנכנס חני מן הכרך הזה לשלום וכשם שהוצאתני לשלום כן תווצאני לשלום ותסמכני לשלום ותצילני מכף כל אויב ואורכ כדרך כל וכל תפל הדרך כאשר כתבתי לעיל סי' ק"י ככל הלכות ודיניו :

ב הנכנס לסוד את גורנו אומר יי אלקינו וא' שתשרת ברכות בכרי הזה התחיל לסוד אומר ברוך השלוח ברכה בכרי הזה ויאמר אותה בלא הזכרה שם ומלכות שאין כאן ברכה מבוררת : אבל אם מדד ובירך אחר כך הריזו תפלת שוא שאין הברכה מצויה בדבר המדוד כו' אלא בדבר הסמוי מעין שנאמר יאלהי הברכה באסמך דבר הסמוי משמע :

ג הנכנס למרחץ יאמר יי אלקינו וא' שתכנסני לשלום ותוציאני לשלום ותצילני מן האור וקחתי וכו' וצא בו לעהיד לבא . יצא לשלום יאמר מודה אני לפניך יי אלקינו וא' שהצלתני מן האור הזה הנכנס להקיד דם אומ' יי אלקינו וא' שיהא עמך זה לי לרפואה כירופא חנם אתה יולאחר שהקיד יאמר בא' אלקינו וא' שהרפואה יוצאת מגופו . אדם רגיל לומר כל מצידעביד רחמנא לשוכה עבדו :

דלא שכל כוונותיו יהיו לש' וכו' סעיף א :

א נחזור לפרק היום . אחר שגמר סעודתו יחזיר ללמוד ואם אי אפשר לו בלמוד בלא שינת הצהרים ישן ופלגד שלא יאריך כה הרבה שאסור לישן ביום יותר פשינת הסוס שהוא שיתין נשמי כדי שלא יתבטל מעבודת הש' ואף בזה הטעם לא תהא כוונתו לחנא גופו אלא להחניק גופו לעבוד הש' . ואין צוהג' לומר כשניעו משנתו אקי נשמה כו' כיון שאינו ישן הרב אין נשמה יוצאת מגופו . וגם ויהי נעם אין נוהגין לומר קודם שישן ביום פשינת זה שאין צריך שמירה הרב . ולא בשינ' לבד אמרו שתהא כוונתו להחזיק גופו לעבודת השם ית' ולא להנאת גופו אלא ככל מה שיהנה אדם סג' הע' הו' לא יבין להנאהו אלא לעבוד בוראו ית' כדכתיב בכל דרכיך דעהו וצחול וכל מעשך יהיו לשם שמיך ר' אפי' דברים שהם של רשות כגון תאבילה והשתיה וההליכה והליכה והקיסה והחשכיש והשיח וכל צרכי נופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הנורם לעבודתו . אפילה ושתייה ביצד אק' צ' שלא יאכל ולא ישת' דברי האסורים אלא אף כי אכל ושתה דברים המותרים והיה רעב וצמא אם להנאת גופו אוכל ושתה אין זה משובח אלא כנחמוין להשלים צרכי גופו ויאכל כדי חיותו כדי לעבוד אה' כ' את בוראו . הישיבה והקיסה וההליכה ביצד אין צ' שלא ישב במוש' לצים ושלא לעמוד בדרך חטאים ושלא לילך בעצת רעעים אלא אפי' לישב בסוד ישרים ולעמוד במקו' צדיקי ולילך בעצת חסידים אם עשה להנאת עצם להשלים חפצו ותאותו אינו משובח אלא כ' עשה לשם שמים שכיבו כיצד אין צריך לומר בוסן שיכול לעסוק בחורה ובמצות אם מתגר' בשינ' לענג עצמו שאין ראוי לעשות כן אלא אפילו בוסן שהוא תיע' וצריך לישן כדי לנוח מינתתו אם עשה להנאת גופו אין זה משובח אלא כ' נתחוק להשלים צרכי גופו שיכול אה' כ' לעבוד בוראו ויתן שינ' לעינוי ולגופו מנוחה לצורך הבריאות ושלא הפרוץ דעתו בתורת' מחס' מניע השינה : תשמיש כיצד אצ' ל' שלא יעבו עביר אלא אפי' בעונה האסור בתורה אם עשה להנאת גופו ולהשלים תאוותו הרי זה מנוהג ואפי' אם מכין כדי שיהיו לו בנים שיטמשו אותו וימלאו מקומו אין זה משובח אלא יחכוין שיהיו לו בנים לעבודת בוראו אין שיתחזק לקיים מצות עונה האסורה בתורת כארס הפורע חובו . שיחה ביצד אק' צ' לספר להרע ונבליח פה אלא אפי' לספר בדברי חכמה צריך שתהיה כוונתו לעבוד הבורא או לדבר המבי' לעבודתו כללו של דבר חייב אדם לשום עינוי ולכו' על דרכיו ולשקול כל מעשיו במאזני שקלו ובשריאה דבר שיביא לעבודה הבורא ית' יי ב

יעשנו

שרואה אותם אומר בא' אלקינו חיס בעלמנו כלום ופרא בו בריות טובות ואילנו טובות ליהנות בהם בני אדם : ואם איחר אלברך עד שנידלו הפירו' שוב לא יברך עוד ברכה זו סכנה הקבע לכל פירי ופרי ברכתו ברכה בפני עצמו כגון שהחיינו על הראייה וברכת בורא פרי העץ על האכילה :

ברכת הזיקים וכו' סעיפים :

א על הזיקין והוא כסין כוכב הלילה חזן בעור השמים מסקום לסקום ונסשך אורו כשנסשך ועל רעת הארץ ועל הברקי ועל הרעמים והוא קול הברד שנסמע בארץ ועל רוחות שנסבו בזעף על כל אחת מאילו אומר ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית ואם ירצת יאמר ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שכחו ונבורתו מלא עולם :

ב וכל זמן שלא נתפזרו העבים אחר אותה הברכה דיי בברכה אחת ואפי' על כסה ברקים ורעמים אבל אם נתפזרו בין ברק לברק ובין רעם לרעם צריך לברך על כל אחד ואחד :
ג היה יושב בבית הכסא ושמע קול רעם או ראה ברק אם יכול לצאת ולברך תוך כדי דיבור יצא ואם לאו לא יצא

ברכת ימים ונחרות הרים וגבעות וכו' סעיף א :

א על ימים ונחרות הרי וגבעות וסדרות אומר בא' אלקינו עושה מעשה בראשי וכו' אין שייך לבר' שכחו ונבורתו מלא עולם שאינ' כמו זיקין ורוחות כו' דהתם נראים ונשמעים ככל העולם אבל ימים והרים כו' אינם אלא במקום אחד כל אחד במקומו ועל הים הגדול והוא הים אוקיאנוס והוא שעוברי בו לא' ולמצרי' אים בא' אלקינו עושה הים הגדול שמפני גדלו שהוא הים שאם עליו שלמה המלך ע' כל הנחלי הולכ' א' הים והים איננו מלא קובע לו ברכ' לעצמו :
ב ויא' על כל הגהרו צריך למרך אלא על ארבע נחרות המסוימות דכתיב בקרא כגון חדקל ופרת וכיוצא בהם והוא שרואה אותם במקו' שלא נשת' מהלכס ע' הפירו' בני אדם שהסיבות דרך שם :
ג ולא על כל הרים וגבעות אדם מברך אלא דוקא על הרי וגבעות שהם מסוימי' ומשוני' וניצר בהם גבורת הבורא ית' :

ברכת הקשת ונחמה בתקופתה וכו' סעיף א :

א הורא הקשת אומ' בא' אלקינו זוכר הבר' נאמן בבריתו וקיים במאפרו ר' הכרית שכרת ית' עמך נח שלא להביא עוד סכור פים על הארץ . ואסור להסתכל בו כיוחר מפני שהוא דמו' כבוד י' דכתיב מראה הקשת דמות כבוד יי וגו' והמסתכל בו הרבה הרי תוא כעילו לא חס על כבוד קונו כלום כ' או היקל בכבודו דווקא דרך הסתכלות והתכוונות בהבטה הרבה אסור שזה נראה כמחצית וכמיקל בכבוד מלכו ית' אבל דרך ראייה בעלמ' שרואין בו מותר לכך מותר לראות בו כשעת ברכה בראייה בעלמא :

ב תרואה חמה בתקופת' והוא סכ' ח' שנה לכ' ח' שנה והתקופה בתחלת ליל ד' כשרואה אותה כיום ד' בבקר מברך בא' אלקינו עושה מעשה בראשי' שאז היא עומדת בנקודה שהיתה עומדת בתחלה התלותה ברקיע כשעשה בראשית והוא בכמו' ג' שעות על תיו' ההוא וכן סבר' כ' כשרואה לבנה כשהרתה וככפי' במשמרות' ומזלות בעתם דחיינו כשתחזור הלבנה בתחלת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן כשיחזרו כל כוכב סת' אנטארים לתחלת מיל' שלה ולא יהא נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן בכל עת שירא כול שלה עולה פקצת המזרח על כל אחת מאילו מבר' עושה מעשה פראשי' מפני שכן היו בתחלת יצירתם ותליותן ברקיע כל אחד במקומו המיוחד לו ויא' כימות תגשמים כשהיו ג' ימים רצופים מעונגים ולא נראים חמה ולבנת' וככבים ובעת שיתראו אחר כך זהו הנקרא חמה בתקופתה ולבנה כשהרתה וככבים במשמרותם כו' ואז צריבין לברך ברכה זו כ' ולא ראיתי נוהגין כן

דין קצת ברכות פרטיות וכו' סעיפים :

א המחפלי על מה שעב כגון שנכנס לעי' ושמע קול צווחה בעיר ואומר יהי רצון מ' אלקינו שלא יתא קול זה בתוך ביתי או שהי' אשתו מעוברת ואומר יהי רצון מ' אלקינו ואלקי אבותינו

לבוש התבלת הלכות תפלת מנחה

ואפי' אם התחיל קודם לכן והגיע זמן מנחה קסנה יקום ויתפלק
שלא תדחקנו השעת ולא יתפלק :

ג והא דאסור לאכול סעודה קסנה סמוך למנחה קסנה היינו
כשקובע לסעוד אכל לטעום דחינו אכילת פירות מותר וה' ה'
לאכול פת בכביצה כדרך שאדם אוכל בלא קבע ג' כפות :

דלג זמן תפלת מנחה וזכו ב' סעיפים

א כבר ידעת דתפלת מנחה כנגד חסיד של בין הערבים תקנה
זמן חסי של בין הערבים הוא התחלתו משש שעות ומסמכת

ואילך דהיינו חצי שעה אחר חצי היום דשש שעות שאמרו בכל
מקום ר' ל שעות זמניות דהיינו לפי הזמן לפעמים ארוכות ולפעמים
קצרות שלעולם חלקו היום לי' ב שעות בין יום ארוך בין יום קצר
וביום ארוך הוי' י' ב שעות ארוכות וביום קצר י' ב שעות קצרות ו' ב'
שר' ל' י' ב שעות זריחת השמש עד עת השקיעה שכוהיא שמשעו
כל ספרי התכונה ולפיו זה יתורצו הרבה קושיות וספקו שנפלו
בפוסקים בזמן חפלה זו ותפלת ערבית לפי מנהגינו. לפיכך בכל יום
בסוף ו' שעות אחר זריחת השמש שלו החם היא בחצי השמי' והיא
חציוס וחצי שעה אחר כך ינטו צללי ערב ונוטה החמה למערב
ואותו העת הוא התחלת בין הערבים שנתנו בו התורה זמן להקרב
חסיד של בין הערבים כדכתיב ביה בין הערבים. וכן נהגו הכהני'
בערב פסח שחל להיות בע' ש שהקרימו לשחוט כתמי' כח' חל'
זמנו שנתנה לו התורה כדי שיהיו יכולין אחר כך להתעסק גם כן

בקרבת הפסח קודם שיכניס השבת
דצליית הפסח אינו רוחה שבת :
אבל בשאר פל ימות השנה לא
התחילו להקריבו עד חשעה שעות

וסמחה אחר זריחת חשמש לפיכך ק' ל גם כן בתפלת מנחה שעיקר
מצות היא מתחלת חשע שעות ומסמכת בהקרבת חסיד שבכל יום
והיא הנקרא מנח' קסנה ס' מ' סי שהתפלת אות' משש שעות וכו' ה'
ולמעלה יצא והיא הנקראת מנחה גדולה שהיא התחל' הזמנ' שנתנו
לו התורה ובהקרב חסי' שבערב פסח שחל להיות בע' ש חסנ' נמשך
עד הל לה לרבנן ולרבי יהודה עד פלג המנחה דהיינו כשתחלוק
התחלת זמן של מנחה קסנ' עד שקיעת השמש שהוא כ' שעות ומסמכת
לחצי שהוא שעה ורביעי' והוא עד סוף שעה י' א חסר רביעי' מעת
הזריחה דהיינו שעה ורביעי' קודם השקיעה וכל אחד אצל לטעמי'
דאית ליה שכן הוא סוף זמן הקרבת חסיד וטעמא עין בפר חסיד
כשחם ולא איפסק בגמ' הילכתא כחד מינייהו ואסיקנא דעביד כמר
עביד דעביד כמר עביד והוא שיעשה לעול' כהר מינייהו שאם עשה
פעם א' כדרבנן ומתפלק מנחה עד הלילה שוב אינו יכול להתפלק
ערכי' ספלו המנח' ולמעלה דלדידיה עדיין יום הוא ואם עושה כר'
יהודה ומתפלק ערבית מפלג המנחה ולמעלה צריך לזוהר שלא
יתפלק מנחה לאותה שעה דלדידיה ליל הוא לפיכך עכשיו שנהגו
כמה פעמים להתפלק חפל' המנח' עד הלילה לא היה לנו להתפלק
תפלת ערבית קודם שקיעת החמה וכן אופכא כיון שמתפלקין כסת
פעמים ערבית ביום מפלג המנח' ולמעלה לא היה לנו להתפלק מנח'
בשום פעם אחר פלג המנחה לא דק' דבדיעבד יצא בשניהם בין
מנחה בין בערבית אחר פלג המנחה אע"ג דהו' תרי' קולי' דסתרו
אדרדיה' נמי בשעת הדחק יוצאין לכתחיל' ולדידן כשעת הדחק
חשיבין לן מפני שאי אפשר לנו לכונן הזמן בשוה לקרות בכל פעם
לכ' באופן שיתפלקו מנח' ומעריב בידה באסיפה אחת ותהיה פל
תפילה בזמנה אלא או יקדימו לפעמים או יאחרו ולצאת בין תפלה
לתפלה ולחזור ולהתאס' הקהל ג' כ' אי אפשר שיבואו לידי ביטול
התפלו ואין לך שעת הדחק גדול סנה לך מתפללין לעולם שמי
התפלות יחד באסיפה אח' אע"ג דלפעמים מקדימ' ולפעמים מאחרין
וסתרו אהדי אב' מה שלפעמים מקדימין להתפלק אפילו תפלת
ערבית בעוד היום גדול יותר משעה ורביעי' קודם השקיע' דבהו' אין
יוצאין לכ' ע' אק' שום פעם נכון לאותו מנהג ואם לפעמים השעה
דחוק שהוא סמוך לערב מאו' ועדיין לא התפלקו סנה נוהגי' שמתחיל'
החזן התפלה בקול רם והקהל אומרים עמו בלחש התפלה מלה
בסלה ועונין קדושה אחריו ואח' כ' נוסרין הקה' התפלה בלח' והחזן
בקול

יעשנו ופי' שמות הללו סמכותנו נמצא עובר את צורנו כל יסיו
אפילו בשעת שבת וקיסו והליפתו ובשעת משאו ופחנו ואפילו
באכילתו ושתייתו ואפי' בתשמישו ובכל צרכיו ועל תדרך הזה זקף
רבינו הקדוש עשר אצבעותיו למעלה בשעת מיתתו ואמר גלוי נידוע
לפניך שלא נתנתי פהם לא לש' ש' ואם ישן שינת ארעו מיוש' על
אצילי' ידיו אינו צריך לברך ברכת התור' כשיחזור ללמוד אבל אם
ישן על מסתו הוא קבע וצריך לברך וי' א שאינו צריך לברך (וע' ל'
סימן מ' ז' סעיף י' ו' א) ואם השכיב עצמו על מסתו לישן ולא יכול
לישן לא הוי' הפסק ואין צריך לברך :

הלכות תפלת מנחה

דלג דברים חסורים לעשות בשעת מנחה ובו
ג' סעיפים :

א וכשיגיע זמן תפלת מנחה יתפלק ומאוד מאוד צריך לזהר
בה שהרי לא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה שנאמר ויהי
בעלות המנחה ויש אליהו ע' כ' יתר אדם מאד לכון זמנה ותפלת
השחר זמנה ידוע שהיא בנקר בקומו ממסתו מיד קודם שיהא
טרוד בעסקיו. וכן של ערב בלילה זמנה ידוע בבואו לכיתו והוא
פנוי מעסקיו אבל מנחה שהיא באמצע היום בעוד שהוא טרוד
בעסקיו צריך לשום אותה אל' לכו ולפנות מכל עסקיו ולהתפלק
אותה ואם עשה בן שכרו הרבה מאוד ועל כן מנעו חכמים לכל
אדם לעשות מלאכות קבועו סמוך למנחה כדי שלא יטרד במלאכתו
ועיבור זמן מנחה ולא יתפלק וכן מנחה אע"פ שהי' מתחלת סן
התורה משש שעות ומסמכת כמו שיתבאר בע' ה' בסימן שאחר זה מ' מ'
לא אפרינ' בזה זריזין מקדימין למצוה ואין נוהגין להקדי' להתפלק
מתחלת זה הזמן ואדרבה אפילו לכתחילה מסתייג ומאחרין עד
סמוך לערב משום דק' ל סאן דמצלי מזמן מנחה קסנה ולמט' עדיף
שפי' ואסמכתו אקר' דכתי' על זאת יתפלק כל חסיד איד' לעת מצוא
סמוך לעת מיצוי' של יום והוא זמן מנחה קסנה וטעם משום דכבר
ידעת דתפלות כנגד חסידים תקנוס ותפלת מנחה כנגד חסיד של
צ' בין הערבים זמן התחלת חסיד של בין הערבי' מן התור' היה משש
שעות ומסמכת והוא נקרא מנחה גדולה שאז אם היו רוצין היו
מתחילין להתעסק בו בשהישחו והפטתו וכל צרכו נמשך עד
הערב ואח' כ' בכסו חשע שעות ומסמכת היתה הולכת האיברי' למזבח
והוא עיקר הקרבנו וזמן קבלתו לפניו י' ה' והוא הנקרא זמן מנחה
קסנה כפו שיתבאר בע' ה' לפיכך אנו משייכין תפלתנו אפי' לכתחיל'
עד סמוך לאותו זמן כדי שתתקבל תפלתנו יותר כפו בשעת
הקרבת הקרבן ולא נאמר בזה זריזין מקדימין בו להתפלק מתחלת
שש שעות ומסמכת לפיכך ק' ל כל מה שאסרו חז' ל' לעשות סמוך
למנחה לא אמרו לא סמוך למנחה קסנה אבל סמוך לטבח גדולה
אין נוהגין בכלום ואפילו בסעודה גדולה כגן סעידת נסואין או
מילה מתחילין סמוך למנחה גדולה ואין חוששין :

ב ועל כן סמוך למנחה קסנה שהוא בתחיל' שעה עשירי' שתוא
בכמו חצי שעה קודם זמן מנחה קסנה אז' ל' לא ישב אדם
לפני הספר ולהסתפר עד שיתפלק ולא יכנס למרחץ ולא לבורסקי
ולא לדין ולא לאכול אפי' סעודה קסנה ואם התחיל אין ספסיקין אם
יש לו שהות להתפלק אחר שיגמור סעודתו ומלאכתו : (וע' ל' סי'
פ' ע' סעיף ה') מאימתי הוי' התחלת הספורת משינית סודר של
ספרים על ברכיו והתחלת מרחץ משיסיר לבושו העליון והתחלת
בורסקי משיקשור בגד בין כתיפיו כדרך עושה מלאכה והתחלת
דין אם לא היו עוסקין בו כבר משיטעטפו דהיינו פי' שהיה דרך
הדיינין להתעסק משום ששכינה שורה עמהן ולדידן משישבו
הדיינין אדעת' לדון ואם היו עוסקין בו כבר ואחר שדנו דין הראשון
בא לפניהם דין אחר משיתחילו הבעלי דיני' לטעון בכל דין ודין
צ' התחלת הדין. והתחלת אכילה משירחץ ידיו. ויש מקילין עוד
במקום שיש קהל קבוע ויש להם שמש שקורא לב' כ' מתחילין
בסעודה קסנה אפי' סמוך למנחה קסנה כי סומכין על שיקרא
השמש לב' ואז יפסיק וילך מיהו יש לתחמיר שלא להתחיל
בסעודה גדולה אפי' סמוך למנחה גדולה עד שיתפלק מקודם
שסא ימשך עד שיעבור אפילו סנה קסנה ויטרד ולא יתפלק

לבוש התבלת

הלכות ערבית

סח

בקול רם והתנוקות עונין אחריו אמן אבל הקהל אין יוצאין בפה שישימו מן החזן התפל מלה כמל והם יענו אחריו אמן דלא ניתקנו התפילות לא שיתפלל כל אחד בפיו בעצמו בלחש ואין החזן מוציא לא עמי הארץ ופי שאינו בקי או כרי שיאמרו הקדושה בעשרה :

ב לכתחילה טוב ליהדר ליטול פניה דמקס ידיים פסולות לתפלה ידיו קודם שיתפ אפי' שאינו יודע לתם שום ליכוד ואפי' עומד עכשי' מלימוד שודאי נזה בליכוד ידיו אפי' יטול ידיו לתפלה משום נקיות : אבל לא יבר עני' שאינל חוכה ואפי' עשה צרכיו וקנח או שפסף אין צריך לברך עני' ואם אין לו סים מומנין יכול להתפלל בלא כ' ולא יעבו זמן תפלה ס' מ ינקה ידיו בצרור או בעפר או במידי דמנקי :

דלד הרוצה להתפלל שתיהם גדולת וקטנת ובו סעיפים :

א דין שכח ולא ההפל מנחה בזמנה כתבתי לעי' ק' ח הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה אחת בתור חובה וחאחת בתור נרבה אין ראוי להתפל נרבה לא הגדולה מפני שהגדולה אינה לא כנגד קרבן בין הערבים שהקריבו בע' פ' שחל להיות בע' ש' ותה לא היה תדיר ככל יום לפיכך אות תפלה שהיא כנגדו יתפל בתורת רשות ונרבה אבל מנחה קטנה שהיה תדיר כנגד קרבן בקה' ערבים של יום יתפלל בתורת חובה מיהו אם התפל בגדולה בתורת חובה לא יתפלל הקטנת כי עם רשות ונרבה שאם יתפלל גם אות לחובה ח' ל' ככל תוסף שמקריב שני תמידי ערבים ביום אחד אבל טוב ונכון הוא שלא יתפלל שום אדם שום תפל בתורת תפלה נרבה לא א' כ' מכי בעצמו שהוא זיהרתי ואמי בדעתו לכיון בתפלתו מראש ועד סוף כלא היס' צעת אבל אם אינו מכוין בה יפה קרינן ביה ל' ל' רוב זכאי יאמר יי' והוא שיוכ' לכונן בשלש תפלו שתקנו חכמי' :

ב סדר תפלת המנה' בציבור אומר אשרי והוא אחד מזהג אשרי שיאמר ר' א' כל האומר תהלה לרוד ככל יום ג' פעמים מובטח לו שהוא בן הע' הב' ויש לומר ג' כ' בסופו פסוק ואנחנו נברך יה ונ' כמו שכתבתי פעם לעיל בסימן נ' א' אח' כאומרים אצי קדיש על פסוקי אשרי ולפיכך לא יתחילו לומר אשרי ככה במנחה עד שיהיו עשרה כדי שיאמרו עליו הקדיש ויש שכתבו שנוהגין לומר גם פר' חתמיד קודם אשרי של מנחה משום חסיד של בין הערבים ומנהג יפה הוא ואת' כ' מתפללין תפלת י' ח ומחזי' ש' התפל כמו שעושין בשחרית ונפלין על פניהם ואח' כ' אומרים ואנחנו לא נדע כו' מן המעט שכתבתי למעל ואומרים קדיש שלם וגם היחיד אומר כסדר הזה לא שאין אומר הקדשים שאין דבר שכדושה פחות ס' א' אם שכח ולא התפלל מנחה דהוי דינא שמתפלל ערבית שתיים יאמר ג' כ' אשרי קודם התפלה שהיא לתשלומין על תפלת המנחה כדי שיהא נזה היכר שהתפל היא לתשלום תפלת המנחה אבל אין שייך לומר גם אשרי תשלומין שאין שייך תשלומין לאשרי שכבר כלה תיום ובטל אחת מאשרי של ג' פעמים שאנ' ל' לומר בכל יום ומעוות לא יוכל לתקן הוא שאינו דום לתפל שהיא במקו' הקרבן ולקרבן יש תשלומין התורה לא שאין אומר תחנון ואנחנו כולו שאין נפלין בלילה כמו שנתבאר סימן ק' א' :

דלה הלכות קשות ותפלה של ערבית ובו ד' סעיפים :

א וכשיגיע הלילה הוא עיקר התחלת זמן תפלת ערבית לא שאין נוהגין מן כדכתיב לעיל . תפילת ערבית רשות ואינה חובה שלא נתקנה אלא כנגד איברים ופדרים של חסיד של בין הערבים שלא נתעברו ביום שהקרבן והולכין כל הלילה מיהו אע' שאינה חובה ס' מ' מצוה איכא ואין לבטלה אם לא מפני צורך שעה כגון מפני מצוה עוברת ויא' דחאינא קבעוה ג' כ' חובה ואין לבטל כלל צריך להקדיק' ש' של ערבית קודם תפלת ערבי כדי להסמך גאולה לתפלה שהוא מצוה גדולה וסוד גדול יש בה כמו שכתבתי למעלה סימן ס' וסמי' חזי זמן ק' ש' של ערבית משה יציאה הכוכבי שהוא זמן שכיבת דכתיב ונשכבך ונמטר ודווקא שיצאו נ' ככבים קטנים

דכבב אחד יום שנים ספק שלישי ודאי לילה ואם הוא יום הפעולין יסתקד שיצא הספק מלבו ואם קראה קודם לכוונת וקורא אותה בלא ברכ' ואם הציבור מקדימין לקרות ק' ש' ולהתפלל פגע' מתוך הדחק שכתבתי למעלה משום טורה ציבור בסימן רל' נ' יקרא הוא ג' כ' עשהם ק' ש' וכרכותיה ויתפלל עמחם ואחר כך כשיגיע זמן ק' ש' יקרא אותה בלא ברכות כדי לצאת ידי חובתו ש' בזמנה וברכו אינן מעכבות ודווקא ק' ש' אבל תפלה לא יחזור להתפלל פעם שנית א' ע' פי שהציבור מקדימין הרבה לפני הלילה דמחזי כיוהרא אא' כ' הוא רגיל גם כשאר פרישות וחסידות וכמו שכתבתי למעל דמאר מאר צריך להיות זהיר ואמיד בדעתו לכון בתפלתו הרוצה להתפלל יותר משלשה תפילות שתקנו חכמי' בכל יום אבל ק' ש' אף על פי שקורא אותה לחובה פעם שנית כיון שקורא אותה בלא ברכות לא מחזי כיוהרא דמחזי כקורא בתורה :

ב בשם שאסרו חז' ל' לעשות דברים המביאים לידי פשיע' סמוך למנחה בכמו חצי שעה קודם שיתפלל תפלה מנחה כמו שכתבתי למעלה מן אסרו ג' פ' להתחיל כל אותה דברים הנאמרים למעלה גבי תפלת מנחה מפני שמביאין לידי פשיע' ומגיע' התפלת ואסרו להתחיל בסעודה בכמו חצי שעה סמו' לזמן ק' ש' של ערבית כדי שלא ימשך בסעודתו ויבא לידי שכרו או יתייגע כפלאכתו וישן ולא יקרא ק' ש' ואע' פ' שנמל ידיו אם אין שהות להתפלל מפסיו וכ' ש' שלא יאמר אישן מעט ואח' כ' אקרא ק' ש' שמה ישתקע בשינה ולא יקרא וחמסירו עוד בק' ש' פנתפלה דכתפלה אמרו אם התחיל אין צריך להפסיק אם יש לו שהות להתפל אחר שיגמו סעודתו ונק' ש' אפי' התחיל צריך להפסיק אפי' יש לו עוד שהו להתפל אחר שיגמור סעודתו כי מפני שהיא דאורייתא החמירו בת יותר מכתפלה שהיא דרבנן לפיכך אם התחיל לאכול אחר שתגיע זמן ק' ש' מפסיק בשביל ק' ש' וקורא אותה בלא ברכות וזו סעודתו ואח' כ' חזר וקורא אותה בכרכותיה ומתפלל ואע' ג' שכבר קרא ק' ש' יוצא י' ח בק' ש' מ' יכול אח' כ' לחזור ולומר אותה בכרכותיה וברכות ק' ש' אינן ברכ' על ק' ש' שמש כשאר ברכות כגון ברכת התורה וברכות המצו' דא' כ' היה לנו לברך לקרוא את שמע כמו שאמר לי' לעסוק בדברי תור' או להתעסף בציצית ולהניח תפילין וכה' ג' לא לו הברכות הן שניתקנו בפני עצמן לאומרים בכל יום שהם כמו שאר ברכות שמברכין מטעם ברוך יי' ויום יוסבכל יום ויו' חז' לו סעי' בכרכותיו לא שתקנו לאומר לפני ק' ש' ולאחריה דשייכי לה קצת לפיכך הואי ומחמת הברכו לא היה צריך להפסיק שהם דרבנן כמנהג התפלה והרי עריון חייב לומר אותה כמו התפלה והואיל ועודנו חייב לומר אותה יכול גם כן לחזור ולקרוח ק' ש' בתוכן כמנהגו בכל פעם אף על פי שכבר קרא אותה לא גרע מקורא בתורה לפיכך יכול לומר הכל כסדרן ותיקונן ויסמוך גאולה לתפלה כדרכו :

ג ומשך זמן ק' ש' של ערבית מן התורה הוא מזמן שכיבת ער' זמן קימה שכולו נקרא בשכב והיינו התחלת הלילה שהוא צאת הככבים עד שתנן החמה בלקר אבל חשו חכמים הואיל ח' ארוך כ' לא סרתת ואתי לידי פשיעה לפיכך אן ל' זמנה עד חצות לילה כדי להרחיק האד' מן העבירה מיהו לכתחל מצו מן הפובחר צריך האדם לקרותה מיד בצאת הככבים דריון מקדימין לפצוה' :

ד ממשכת מצותה עד חצות לילה מ' אם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר יצא' אבל אם יאחר עד אחר שעלה עמוד השחר בלא אונס אלא על ידי שכחה לא דאמרו חז' ל' רשכחה כמו פשיעה הוא מעוות לא יוכל לתקן היא אפי' קרא אז לא יצא י' ח ואם נאנס כגון שהיה שכור או חולה וכיוצא בהם מחמת אונס ולא קרא עד שעלה עמוד השחר יוכל לקרות עוד עד הנץ החמה ויצא ידי חובתו מיהו הקורא אחר עלות השחר לא יאמר כל ברכת השכיבנו דכיון שעלה עמוד השחר לא שייך לומר השכיבנו שאין דרך בני אדם להשכיב עצמן באותו פעם מ' והואיל ועדין בני אדם שוכבין וישנים על מטתם זמן שכיב מקרי לענין לקרותה דוכשכבך כתיב והרי הם שוכבים אלא יאמר חשתי ברכות שלפניה מעריב ערבים ואוהב עמו ישראל וכרכה אחת לאחריה אמת ואמנות כו' עד השכיבנו והשכיבנו לא יאמר כלל :

ברכות

לבוש התלכת

הלכות ערבית

רלו ברכות ק"ש של ערבית וכו' סעיפים : רלח לקבוע עתים לתורה בלילה וכו' בסעיפים

א ובענין לימוד הלילה יותר ויותר מבשל יום בני הזהר כמו שאחזן ל אין רינה של תורה אלא ללילה . שנאמר קומי דוני בלילה ואחזן ל לא איכרי ליליא אלא לגירסא ואמרו עוד כל בית שנשמתין בו דת בלילה אינו חרב שנ ולא אמר איה לקי עושי נותן זמירות בלילה פ"ל לא הוצרך לומר איה אלקים עושי ואינו חרב מי שנחזן זמירו של תורה בלילה ולהכי נקט ליל שהקו נשמע מרחוק : **ב** הילכך כיון ששעות הלילה נוחח ורצוי ללמוד המבטל עונשו מרוב כ"ש שאם יארע לאדם מקר שלא השלים חוקו בלימוד היום שישלימונו מיד בו בלילה ולא ידחתו כלל :

רלט דין ק"ש על מטתו וכו' בסעיפים :

א וכשירצה לישן יקרא פקודה ראשונה של ק"ש מפני שיש בה כשבבך ובקומיך כלומר בעת שישבב יקראנה ומטעם זה נזהגין קצת לקרות פקודה שמע ופרשה והיה אם שמע שיש בה גם כן ובשבבך ובקומיך ואמר תחלה בא יאמ"ה המפיל חבלי שינה על עינינו ואמר יושב בסתר עליון ואח"כ יאמ"ה רבו צרי עד לוי הישועה ואמר ברוך יי ביום ברוך יי בלילה ברוך יי בשכבנו ברוך יי בקומנו ואמר יי אל השטן יגער יי בג' השטן יגער יי כך הבחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש יי שומריך יי צילך על ידי כיניך יי ישמך מכל רע ישמור את נפשך יי ישמור צאריך וכו' וכאך מעתה ועד עולם בידך אפקיד רוחי פדית אותי יי אכת יברךך יי וישמך יאר יי פניו אליך ויחונך יאר יי פניו אליך וישב לך שלום ואמר השכיבנו עד סמוך לתתימה אבל לא יחתום שאין זו ברכה שנתקנה לעכשו והויה לה ברכה לבטלה ומטעם זה גם כן לא יכרך מקודם שיקרא ק"ש והמברך הויה ברכה לבטלה שאין אומרים כל זה לא להגן עליו בלילה אע"פ שאין מתרפאי מד"ת להגן שאינו ויקרא כל זה סמוך כשורצה לשכב ולא יאכל ולא ישתה ולא ידבר אחריהם אלא ישכב מיד וישן שנאמר אכרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה כלומר מיד לאמירת ק"ש ישכ וידמה וצ"ע קרא ולא יוכל לישן מיד יחזור ויקרא אפי' כמה פעמים זה אחר זה ואפי' כשהוא שוכב במטה עד שישתקע בשינתו כדי שחאה קריאתו סמוך לשינתו :

ב וכשיפשוט חלוקו לא יתכנסו ממטה למעלה שא כנמצא ניפו ערום אלא יפשטנו דרך ראשו ויכסה עצמו בסדינו מתחת ויכנס במטתו כמו שהיה מתפאר רבי יוסי מעולם לא ראו קורות ביתי שפת חלוקי :

רמ אידך יתנהג אדם בתשמיש מטתו וכו' יז סעיפים :

א אף על פי שישן ע"כ אשתו יהא אדם צנוע במטתו דכתיב הצנוע לבת ע"כ אלקיך כלומר אפי' כנסתרים ואפי' בחדרי חדרים במקום שאין אצלך שום אדם שרואה אותך רק אלקיך אשר לפניך ית חשכה כאורה הויה צנוע בהצנוע לבת לפיכך לא יהא אדם רגיל ביותר עמאשתו לפי שיש בו קלות ראש מאד לא בעונת האסורה בתורה דהיינו כל אדם לפי מה שהוא בפרנסתו וחייתו יתנהג ג' כעם אשתו שלא צותו התורה בפרי ורביה לא כפי יכולת האדם וכן בכל המצות כתיב חיי בהן לפי חייתו ולא שימית עצמו בהן לפיכך שיערו חז"ל הנחמת העונה לכל אדם לפי יכולתו וכחו והוא שאמרו ז"ל השויליך שפרנסתן מצויה להם ואין פורעין מס עונתן בכל יום הפועלים העושים מלאכה בעיר אחרת ובאין ולגין בכל לילה בבתיהם פעם אחת בשבוע שתליכתן מעיר לעיר מחלשתן ותש כחן לשמש בכל יום ודי לפי כחו פעם אחת בשבוע . אם ערשין מלאכה בעירם פעמים בשבועה . והחכמים שגם הם הולכין מעיר לעיר פעם אחת בשבוע . והגמליים שהולכין למרחוק יותר אחת לל יום . הספנים שהולכין למרחוק הרבה אחת לששה חדשים . ועונת ת"ח אחז"ל מליל שבת לליל שבת מפני שבכל ימות השבוע חייבים להנות כד"ת יומם ולילה כרתיב והגית בה יום ולילה ובליל שבת היא ליל התענוג והתשמיש הוא מתענוג שבת ואסמכוה אקרא דכתיב בה אפר

א בק"ש של ערבית מברך שהים לפניך ושהים לאחריה ע"ש שבע ביום הללחך ד בערב כי מפני שערכי קודמת לשחרית והא הלילה הולכת אחר היום שיבא לקחו הרוב בתחלה ואז ל כל המקיים שבע ביום הללחך כאלו קיים והגית בו יומם ולילה הראשונה אשר נדברו מעריב ערבים כן חמדי ימלך עלינו לעולם ועד בא"ה מעריב ערבים זאע"ג דחמדי ימלך עלינו לעולם אינו מעת חתימה ממש ה"פ אנו מתפללין יי ימלך עלינו לעולם ויקיים בגן פסוק והיה לעת ערב יהיה אור ויא לנו ויח שו לשונאנו בא"ה וכו' והויה קצת מעין חתימה סמוך לחתימה שנייה אהבת עולם ושינה פוחתת בברוך דהויה סמוכה לחברתה שלשון והיא אחר ק"ש היא אמת ואמונה והיא ג' אינה פוחתת בברוך דהויה סמוכה לחברתה דק"ש ולא הויה הפסק וחוחם בא"ה גאל ישראל בלשון עבר ולא גואל שנתקנה על הגאולה שעברה :

ב הבעיות השכיבנו ותוחם בא"ה שומר עמו ישראל לעד מפני שלילה צריכה שגמור מהמיוקין ואע"ג דק"ל הגם בליל צריקין לסמוך גאולה לתפלת השכיבנו לא הויה הפסק דכל ברכת השכיבנו הויה מעיקרה אשר שכשעב"ה ילגנוף את מצרי הויה מפחדו ומתפללי לט"ו שיקיים סדרו שלא יתן המטחית לבא אל בתיהם לנגוף וכנגד אותה חפלה תקנו לומר השכיבנו הילכך הויה מעין הגאולה ולא הויה הפסקה ומה שנהגו לתפלת הפסקי ב"ה פסוקים ויראו עינינו וקדיש לפי שנימים הראשונים הויה נתי כנסיות שלהם בשדות והויה יריאים להתאחר שם עד עת זמן חפלת ערבית ומשום דק"ל חפלה ערבי רשות תקלין וחקנו לומר פסוקי אילו שיש נהמ"ה אזכרו כנגד י"ח ברכות שיש בתפלת ערבית וכבר כתב אחריהם ברכת יראו עינינו ונפטרין בקדיש ועתה שחזרו להחפלה ערבית בבתי כנסיות וקבעו לחובה לא נתכשל סבתה הראשון וחשבינו הכל בתפלה אריכתא ומטעם

זה נוהגין לעמו כשאומר הפסוקים של ברוך יי לעולם א"ו כו' עד סוף התפלה מפני שהם כמו התפלה ותסאין להפסקין ולדבר בהם כמו בתפלה : ומה שמכריז הש"ך בק"ש קדיש חפלת ערבית ואומר ר"ח אר

יעלה יבא אין מוחין בידו שאין זה הפסק כיון שהו צורך התפלה : **ג** מצאנו יצו שקראו ק"ש והוציאו לעמוד לתפלה מוטב שיחפלה עמהם ויקרא ק"ש עם ברכותי אח"כ אף ע"ג שאינו מסמיך בזה הגאולה לתפלה חפלה עם הצינו עדיפא ממסמיך גאולה לתפלה ושיחפלה לבדו נתחפל עמה ציבור בצויה וסקובלת : ואע"ג דבתפלת שחרית לא אמרינן הכי בתפלת ערבית דמרינא רשות הוא אף ע"ג שעכשו קבעו חובה לא תישנין לסמכות גאול כולו האו כשידמין כד"ה מענה ולא התפלל ערבית סתפלל שחרית שחיים הראשונה של שחרית והשנייה של חשלתן ערבית :

ד אין צנו נוהגין לומר אמן על ברכת ע"ש ישראל לעד אע"פ שהוא סוף ברכות ועל ש"ש

רלז סדר תפלת ערבית וכו' סעיף אחד :

א סדר תפלת ערבית אומר וחוא רחום ותקנו לאומר לפי שבשחרית ומבנתה חמדיך שמכפרך אבל ערכי שאנתמיד לכפר תקנו לומר ותוא רחום יכפר עון וגו' וכו' לפי שנהגו ללקות ערבית לאח"כ שחטא בל היום ובמלקות מתכפר לה לכך נהגו לומר אחר המלקו ותוא רחום יכפר עון וגו' כלו אחר שלקינו יכפר לנו וגם בשעת מלקותן עצמן היו נוהגין לאומר ג' פעמים מפני שיש בו ג' תיבות וג' פעמים י"ג הם ט"ל כמניח המלקות . סכל אלו השעמים נוהגין לאומר ופע"פ שעכשו אין נוהגין ללקות מ"ס אומרים אותו ואח"כ אומר הש"ך ברכו ועונן . הקהל ברוך יי הסבורך לעולם ועד וקורין ק"ש וברכותיה ויראו עינינו וקדיש ומתפללין הציבור בלחש בצאן הש"ך סחוריד התפלה מפני דמרינא אונת חובה אלא רשות אין צריכת להוציא שיעין בקראין שפסורי הם הם לא קבלו לחובה . שהרי לא אמרו מעולם ואמרו קדיש ואמרו החכה בערבית ויש ג' סוד ואמרו עלינו לשבח וקדיש יתום ונפטרם לבתיהם :

וילקריס אשר ישמרו שבתות וגו' הם הם התחמססים עצמם מע'ש'ע'ש'וכו'ג'ש'בו'סוד' וחייב כל אדם לפקוד את אשתו בליל שכינתה מפני שאז היא מתאוה ליו יותר וה' כשהיא מניקה והוא מכיר בה שהיא מתאוה ליו ומשדלתו ומראה אותו ומקשטה עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה חייב לפקדה וכן כשיצא לדרך היא משתוקקת אליו וחייב לפקדה קודם שיצ' ודווק' לדבר ירשות אבל לדבר פצוה לא ואף כשהוא מצוי אצלה לא יכוון להנאתו אלא כאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה ולקיימין מצו בוראו כפריה ורביה שיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימין מצות כשרא' וכן אם שחכו' לתיקון הולד' ג' הוא מצוה כגון מג' חדשים הראשונים ואילך שבג' חדשי הראשונים החשמיט קשה לאש' ולולד ואמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לאשה ולולד' שמתוך כך יצא מלובן ומזורז וגם זו הכוונה נמשכת לכוונת פריה ורביה ואם הוא מבין לגדור עצמו בה כדי שלא יתאוה לעבירה כי רואה יצרו גובר ומתאוה על הדבר ההוא גם בזה יש קיבול שכר אך יותר טוב היה לו לדחיק את יצרו ולבבוש אותו כי אבר קטן יש באד' מרעיבו שבע משביעו רעב ומ' מ' שכוונתו לכך שיחיה שבע מן החיתור שלא ירעב ויתאוה אל האיסור כוונתו לטובה ויש לו שכר כצדס שיכול להתענות יום אחד בלא שורת גדול שלא יחלה ולא יצטער הרבה ואע' פ' כן הוא אוכל מעט שאינו נחשט באותה אכילה ומקבל עליה שכר שמרוא' לנפשו מעט הנאה ואינו רוצה לצער אותה כענין שנאמ' גומל נפשו איש חסיד ועובר שארו אכזרי ונאמר צדיק אוכל לטובע' נ' ו' אבל מי שאינו צריך לדבר ואין יצרו מתגבר עליו והוא מעורר תאוותיו ונביא עצמו לידיתאות וקישוי' פ' להשבע יצרו ולמלאות תאוותיו הן זו היא עצת יצ' הר' וס' ו' יסיתנו אל תתאות האיסור ועל זה ארז' ל' חמקש' עצמו לדעת יהא בנידיו חת דומת לאדם שהת' שבע ואוכל ושוחח יותר מדאי' עד שפשתכר ומקרא דומת לבהמה שאוכלת' שיאחזה דם וחמות :

ועוד יש מחשבות המפסידו את שכרו והל' בני תשעה מדות ועליהם נאמ' וכרותי מכס את המורדים ואת הפרועי' כלומר שהם מורדים ופרועים להפקיה עצמם לבעילות מופקרות כאלו :

וח' בני אנוסה בני שנואה בני נידוי בני תמורה בני פוררת בני שכרות בני גרושת הלב בני ערבוניא בני חצופה ופי' בני אנוס אין צריך לומר שאם אדם אטח והוליד ממנה בן אלא אפי' אדם אשתו לחשמיט ועל זה שנינו במסכת כלה מפני מה הוויין לאדם בנים בעלי סומין מפני שהובעת ואינה נחבעת לו כלומר אינה מתרצית לו ואפרו עוד כל הכופה אשתו לדבר פצוה ר' לתשמיש נקרא רע שנא' גם בלא דעת נפש לא טוב נמצא כי האונס אסור אף באשתו לא אם הוא צריך לאותו מעשה יפייס ואח' כי בעקל' בני שנואה כמשמעת והיא שנגואה בשעת תשמיש כלומר שתוא שונא אותה בלבו ואף ע' כ' הוא משמש עמה אבל אם רצווי' בשעת תשמיש אע' פ' שחיא שנואה בלא תשמיש שרי דא' ל'כ' היאך שמש יעקב עכ' לאת נבתיב כי שנואה אנכי לא בלא תשמיש הימה שנואה בעיניו אבל בשעת תשמיש היתה רצויה ליו א' אפי' בלא תשמיש הית' אהובת לורק' שלא היתה אהובת באהבה יחיר' כרחל קראה הכתו שנואה בערך א' רחל א' מפני שלא הראה לה פנים יפות כרחל היתה חיי' חוששת שפא' שנואה אנכי אבל האמת גם היא היתה אהובה לו :

בני נידוי פי' בני נדה שמשמש עמו בנדתה שאינו מסור כן התורה מ' רעה גדולה היא וי' שאם הם בנידוי או הוא או היא שאסורי' בתשמיש המטה וה' נמי אס' אחד מהם אבל : בני תמורה שהיה מבין לערוה ונדרסנה לו אשתו וי' אפילו שחי נשיו שנתכוון לזו ונדרסנה לו האחרת בני מורדת דאסרה לא בעינא לך ואע' כ' הוא משמש עמה וחרי' היא אצלו כזונה אפי' אם הוא מדעת ויש גורסין בני מריבה שהם מתקוטטין יחד בכל פעם והוא משמש עמה דהייא ביאה זו כמו זנות כיון שאינו מתוך אהבה בני שכרו שהוא או היא שכורים ואין בהם כוונת אהבה בני גרושת הלב שבלבו לגרשה אפי' אין בלבו שנאה כגון מאותן שכופין להוציא וגמר בלבו לגרשה כדינא ואחר כך בא עליה :

בני ערוכביא שמשמש עם אשתו ונתן דעתו על אהרת אפי' שתיהן נשיו וכזאזוז' ל' לא ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואסקמו זה אמאי דכתיב לא תתותי אחר' ל' לבגב' בני תצופה

שהיא תוכעתו בפה והרי היא כזונה ואסור לקיים אבל מה שאשת מרצת אותו בדברי רצו' ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה על זה אסרו רז' ל' שיוצאין המנה בניס חכמים ונבתיב כלאה' שעשתה בן דכת' בותצא' לאה לקראתו וגומר ויצא ממנה יששכר וכתיב ובני יששכר יודעי בינה לעתים וגומר כן תזכה גם זו אכ' תכוונה לשמים אבל בכל תשע מידות שכתבנו בכל אחת מהן הוא נקרא מורד ופושע ואפי' לא קיים פריה ורביה והוא צריך שתתעבר' ותלד הוא פוגם עצמו בביאות מופקרות כלא' להקריות מורד' ופושע וגם את הולד הוא פוגם בשבעו שיתיה בעל מידות רעות ונפש רשע אותה רע כי זורר רשעים מרחם :

ד' יש עוד דברים שפוגמין את המעשה ומקלקלין אותו והוא שאמרנו אסור להסתכל באותו מקום אפי' בשעת שרי' לשמש אע' פ' שבשעת מנישה הוא מצני' את עצמו כגון אם הוא ביום מאפיל' בסליתו ואמבליל' הוא מכב' את חנר' מ' ס' נהנה בה מנהג ענות והתק' וכ' ש' אכ' מסתכל שלא בשעת תשמיש שמגרה ומששת את היצר הרע בעצמו וכל המסתכל באותו מקום אין לו בושת פנים ועוב' על וחצנע לכה ומעמיד הבושת מעל פניו שכל המתבייש איננו חוסא' דכתיב ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבתי תחטאו וכ' ש' הנושק שם שעובר על כל אלה וגם עובר על כל חשקיו את נפשותיו ועוד קבלו חז' ל' מפי' מלאכי השרת ואמרו המסתכל באותו מקום יהיו לו בנים סומין והמנשק באותו מקום יהיו לו בנים אלמין ולא יתא' אדם רגיל לשמש עמה שלא כדרכת משום השחתת זרע שאינו מתעכרא' בשלא מדרכה והרי הוא משחית זרעו כמו כרש סכפנים וזורה מבחין שאסור' משום השחתת זרע דאיסור גדול הוא ומביא מבול' לעולם שנה היה חסאם של דוד המבול שהשחיתו דרכם :

(ועל' סימן ג' סעיף י' ד')

ה' הוא למטה והיא למעלה זו דרך עזות שמשו שניה' כצדד זה דרך עקש' העונה שקבעו חכמים על דרך סתם קבעו אותה כי אמרו סתם דעת האש' שהיא מתפייס בכך אבל אם רואה שחיא מבקשת יותר ע' התקשטות והשתדלות לפניו חייב לשמחה בדפ' פצוה אפי' שלא בשעת עונת ואפי' היא מעוכרת אכ' היא צריכה ורוא' שמתאווה לו וכל היודע באשתו שחיא יראת חס' ואינו פוקדת נקרא חוסא' שנאמ' ופקדת נוך ולא תחטא ש' מ' אכ' לא יפקוד הרי הוא חוסא' וע' כ' שלא באע' עונתה קמיירו דאי' בשעת עונת דאוריית' היא דכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגדע אלא אפי' שלא בשעת עונתה קאמר ופיהו על כיוצא בזה אחז' ל' ותזתירו ששע' פ' כן תהא שס' דוח ויסק מקרב כלום' היא דוחה אות' קצת כדי שלא תסיתגו לעבור על פירה הזאת ותמשיכהו אחר תבלי עולם :

ו' ויהיה צנוע בשעת תשמיש וכסתר שלא ישמש מפתו בפני כל אדם בעוד שחם געורים ואפי' ע' הפסק מחיצה עשרה משום צניעות' אבל כשהם ישנים או בפני חינוק שאינו יד' רדבר אפי' היא ניעור מותר' בית שיש בו ס' או חוסשים העשויים בגליל' יש פה' קדושת פ' ת ואסור לשמש באותו בית עד שיהיה פחיצ' בפני הס' ת' או החוסשי' ואם יש לו בית אחר אסור' עד שיוציאו ואם יש בו חפילין שאין בהן קדוש' כמו בס' ת' או ספרי' אפי' של חלסוד והואיל ועכשיו נ' תורה שפ' ליכתב משום עת לעשות ליי' וגו' יש בהן ג' קדושה כמו בחפילין ואסור לשמש מפתו באותו בית עד שיתנ' בכלי בתוך כלי' והוא שלא יהא השני מיות להם אבל אם הוא מיוחד אפי' ק' כחד חשיבי ואם פיר' טלי' על גבי ארנ' חשו בכלי בתוך כלי' : לא ישמש לא בתחלת הלילה ולא בסופה שאז בני האד' נעורין ושמע קול בני ארסויבא לחשוב באשה אחרת אע' יעשה הדבר באמצע הלילה בזמן שכני אדם ישנים ולא נשמע חברת קול משום בר' איניש ולא יבא לידי מחשבה באחרת :

ח' וישמש באימת וביראה כמו שאסרו על ר' א' שהיה מגלה ספח ומכסה ספח כמי שכפאו שד' י' מ' הית משמש באימת וביראה כאילו כפאו שד' וי' מגלה ספח ומכסה ספח שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו דומה כמו שכפאו שד' כלומר שהיה עושה הדבר באונס' וי' מגלה ספח שכאשה כלומר עכשו מגלה צותה לצורך תשמיש ועקשת מקסה אותה כלומר שלא היה פאריך גיטתו מעשה דומה

לבוש התבלת הקבות דרך ארץ

אחד מאלף מת משאה חלאים והאלף מרוב תשמיש לפיכך צריך אדם לזהר בדבר זה אם רוצה להיות בטובה ולא יבעול אלא כשימצא גופו בריא וחזק ביותר והוא מתקשה הרבה שלא לדעתן ומסיה עצמו לדבר אחר והקישוי כשהיה וימצא כונר ממחניו ולמטה וכאלו חוסי הנצים נמשכי ובשרו חס כגון זה צריך לבעול והבעילה הוא רפואה לו :

טו לא יבעול אדם והוא שבע או רעב מפני שהתשמיש קשה לו וגם הזרע אינו מתבשל לא כשיחעכל המזון שבמעייו ויבדוק נקביו קודם בעילה ואחר בעילה ולא יבעול מעומד ולא מיושב ולא בבית המרחץ ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך סמוך להם לא לפנייהם ולא לאחריהם שקשה לו אבל כלילה קודם שיצא לדרך מצוה הוא לו כמו שכחתי למעלה ואפי סמוך לוסחה כמו שיחבאר בחלק ע"ז סימן קפ"ד נס"ד :

טז המשמש מסתו על משה שתינוקישועריה קבלו חז"ל שאותו תינוק יהא נכפה ולא אמרן. אלא דלא הוי בר שחא אבל הוי בר שחא לית לן בה ולא אמרן אלא דנני להדי דרעיה אבל גני להדי דרעיה לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנא ידיה עלויה אבל סנת ידיה עלויה לית לן בה :

יז מסתו שיישן בה עם אשתו צריך שיהא במקו צפון לדרו כלומר שיהיה ראשו ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום והעושה כן יתנו לו שכרו שיהיו לו בנים זכרים שיאמר וצפונך תסלא בסנב ישבעו בנים וכו' ומעמא משום שהשכינה כמזרה או במערב והוי גנאי לשמש עם אשתו לצד השכינה לפיכך נכון יהא דרך השמישו לרוחות אחרות וי"א הטעם מפני שהמנורה דוחה כדרוסה שלחן בצפון והשכינה כנגד העושר ומגוד כנגד החור כלומר שקודם שימש מסתו יחלל על בניו שיהיו מצליחין בתורה ושיהיה להם עושר כדי שלא יצטרכו לבריות :

רמ"א שלא להשתנות ערום בפני מטתו וכו' סעיף אחד :

א לא ישתח אדם ערום לפני מטתו וכל המשתח ערום לפני מטתו הקב"ה שונאו מפני שמתנהג עצמו דרך מיאוס ושינופת ואיך תשרה השכינה על מטתו ולא עוד אלא שכל המשתח לפני מטתו ערום יבא לידי עניות משום שיש שד ששמו נבל והוא ממונה על העניות ונבל קרו ליה מפני שהוא חפץ לנבל את עצמו ואורב מקומות המיאוס והרי הוא דר במקום הזה שהוא מיאוס והאי ערום לאו דיוקא אלא ה"ה הוא לבוש אסור והא דנקט ערו אורחא דמילתא נקט שמחוק שהוא ערום אינו יוצא לחוץ להשתח דטורח הוא לו ללבוש ולצאת ולא אמרן אלא דמהדר אפיה לפוריא אבל לא מהדר אפיה לפוריא ומשתח למרחוק מן המטה בקילוח לית לן בה דמהדר אפיה לפוריא נמי לא אמרן אלא בארעא אבל כמנא

לית לן בה : ואחר כך ישן וקודם שיאור אור הבקר

ימהר לקום בזרחות לעבודת הכורא ית כ"ז

תכלית האדם אשר לכך נברא כאשר

בתבנית בסי' א' : והדרך עליך כו'

וברוך ארפ ונשא אשר לך

לו העוון וחיות :

אשר היה

בענין להתהלל ולגמור לבוש התבלת : מנוקה כל סיני ופסולת

מנופה ב"ג נפות יפה כסולת :

נדומה לו כמי שביעתו שד ונבעת והניח המעשה כ"כ היה מקצר בתשמיש ולא מסוסצניעות לבדו אלא כדי שלא תכנוס בו מחשבת אחר ויש מקשים על זה אם כן לא היה משהה על הבטן והרי אמרו ר"ל מ"ד שכר פרי הבטן וגו' בשכר שמהק על הבטן הוי' לו בנים זכרים כלומר כדי שחוריע האשה תחלה וק"ל אשת מזרעת תחלה יולדת זכר דכתיב אשה כי תזרע וילדה זכר ומתרחץ כי כל לכבות דורש יי וכל המעשי שהם לש"ש הם טובי ומי שיועד בעצמו שיוכל לעשות זה המעשה ולא תכנוס בו מחשבה אחרת והוא משה עצמו כדי שתהנה האשה מן האיש ותזרע תחלה והרי הוא סמוך לעשות מצות הקב"ה משלם לו שכרו לקיים מחשבתו לתת לו בנים זכרים אבל מי שאינו בוסח בעצמו ומסתר במעשה כדי לינצל מזה החס"ג גם נרא עושה מצוה והקב"ה משלם לו שכרו בבני זכרים וי"מ מגלה טפח על הסינו שהיה חוגרת בו שאף בשעת חשמיש היה מצריכה לחגורו ומגלה רק טפח סבבה ומכסת מיד לאחר תשמיש כדי למעט הנאתו וכולוהו פירושי אליבא דהילכתא איתניהו ובעל נפש צריך לזהר בתם :

ט ואל יספר עמה לא בשעת חשמיש ולא קודם לכן משעה שתבעה בדברים שאינם מענייני תשמיש כדי שלא יתן דעתו באשה אחרת וכבר אמרנו שאסור לאדם לשתות ככוס זה ויתן עיניו בכוס אחר בו ועם סיפר עמה ושימש עליו נאמר מגיד לאדם מה שיחו אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין על זה קבלו חז"ל מפי מלאכי השרת המספר עם אשתו בשעת תשמיש הוי' לו בנים חרשים ודווקא שלא מענייני תשמיש וכדי שלא יתן דעתו באחרת אבל בענייני תשמיש יכול לספר עמה כדי להרבות האותה ותזרע תחלה והלך זכר :

י ואם היה לו בעם עמה שצריך לרצותה שאסור לשמש עמה עד שיפייסנה יכול לספר עמה כל דברי רצונו עד שיפנתה כדי לרצותה :

יא אסור לשמש מטתו ביום משוסצניעות אלא בבית אפל וז"ח שהוא צנוע בדרכו סאפיל בטליתו ושרו וכן אסור לשמש לאור הנר משום צניעות אע"פ שתוא מאפיל בטליתו דזוהר הנר מאיר להדיא בצדדין אבל אם עושה מחיצה גבוה עשרה בפני הנר אינו כ"כ להדיא ושריא אע"פ שהאור נראה קצת דרך המחיצה כגון שחפסיק בסדין שרי וזה בשכופה כלי על הנר דשרי :

יב ואסור לשמש מטתו בשני רענן כרילפינן גבי יוסף דכתיב וליוסף יולד שני בנים שרם תבואנה שנת הרעב וגומר הא בשנת הרעב לא היו נולדים משום שהיה אסור לשמש ומעמא משום כדי שלא יהא כל העולם שרוי בצער והוא בטליתו ומתענג ולפיכך ה"ה שאר צרות שהם צרות רבים כרענן אסור אבל חשובי בנים מותרין משום קיום פריה ורביה :

יג אכסנאי אסור לשמש שאינו דרך צניעות שירגישו בו ואם ייחדו לו ולאשתו בית מיוחד מותר ובלבד שלא יישן בטליתו של כ"ה שמא יצטרך לו ויכאו לקחת א"כ שמא ירגיש בליכולך שכבת זרע :

יד השכבת זרע הוא כההנוף ומאורה עיניים תלוי בו וכל זמן שתצא ביותר הנוף כלה וחיי אבותים והוא אסור שה"ה בתכמתו אל תחזן לנשים חילך וכל השטוף בבעיל זקנה קופצ' עליו וכחו תשש ועיניו כהות וריה רע נודף מפיו ושע ראשו ונבות עיניו וריסי עיניו נושרד ושער זקנו ושיחיו ושע הגליו רבה ושיניו עופלות והרבה כאבים חוץ מאילו באין עליו ואמרו חכמי הרופאים

הלכות שבת

רמב"ם להזהר בכבוד שבת וכו' סעיף אהר"י :

א. גדול שכר המקיים והמקדש יום השבת בכך ידוע ומפורסם על כן נקצ' בהם : אר' זל כל המענה את השב' נותנין לו נחל בלא מצוי' שג' אז תתענג עליו וכו' והאכלתו נחל' יעק' וגמר לא כאברה' דכתיב ביה קום התהלך באר' וגו' לא כיצחק דכתיב ביה כי לך ולורעך אתן את כל הארצות וגו' אלא כיעקב דכתיב ביה ופרצת יסה וקדם' וצפונה ונגבה זהו כלא מצרים עוד אמרו אף ניצול משעבוד גלות כתיב הבא והרככתך על במתי ארץ וכו' התם ואתה על בכוחיכו תירדך עוד אמרו נותנין לו משאלות לבו שנא' והתענג על ידיו והן לך משאלות לך עונג זה אינו יודע מהו כשהו' אום' וקראת לשבת עונג הוי' אומר זה תענוג שבת ושלשחם לא פליגי ההא כולהו הד' קרא דרשו אלא מ' אמר. חדא ומ' אמר חדא ולא פליגי וחד כוונ' אית לכולהו אלא שהאחד משלים על חבורו לגלות שכר השומר שבת כהלכתו בכלליו וכפרסיו כי הלכתא רבתא לשבתא ורובן חלויין בשערה ע'כ צריך כל אדם לדקדק בה מאוד ולעשות לו סייג ומשמרת למשמרת פ' ובא לידו איסור סקילה וסעמא דשליש אלו ספני שאם מדה כנגד מדה כי לפי שהוא ספור מעותיו לצורך שבת בלש' עשור נותנין לו נחלה בלי שיעור ולפי שהוא מקבל עליו עול שבת בהלכתא רבתא לשבת ומשא' כבד הם על האדם גם לישב בסל הוא קשה על האדם לפעמים כי בסלה מביאת לירי שיעמום גם לפעמים שאדם בדרך וקרט עליו היום וכו' ג' דרבה דכריס שכבד' על האדם סאד' ואעפ'כ' הוא מקבל עליו מלכותו' ו' וסורו לך זוכה וניצל משעבוד גלות ולפי שהוא מסל' חפצו לענה את השבת לש' ולא להנאתו כי צדיקים ילבו בה וגו' זוכין שנותנין לו כל משאלות לבו כמד' אחד עוד אמרו בה סעלה רביעית והוא אפרם כל המשמר את השבת כהלכתו אפילו עבד כו'ם כאנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת מחללו וגו' מחול לו וגם הענין הזה הוא שייך לשמירת שבת ותלוי בו כי העובד כו'ם יש להם כמה דעות נפסדות כתפשות ביטח' ואחד ארוק בה יותר פחכירו זה אומר יש בעכו'ם ממש זה לוקחה לאמצעו כינו ובין הש' זה יאמר יש קצת כח מסור בידה סן הסיכה הראשונה וזה יעבוד להנאתו וכה' ג' עצמו מספר דעות המשובשות לפיכך אמרו כשתראה אחד אפילו עובד כו'ם ואח'כ' תראהו שומר את השבת כהלכתו איש כזה ודאי תשובתו נקלה ויבא בקל לידו סליח' וכפרה כי מחוך שאר רואין בו שהוא שומר שבת יתגלה דעתו שתא' מודה בכל עיקרי התורה כמצ'את הש' שצוה עליו ובחדוש העולם שהוא מורה עליו מצות השבת וביכולת הש' ביציא מצרים ונתנה סן השמים שנתנו בסניג עשרת הדברות וכת' בה זכור את יום השבת לקדשו והם דברים הכוללים כל התור' וא' כ' מה שראית אותו פעם אחד עובד כו'ם ע'כ צריך אתה לדון אותו שאין דעתו להאמין בה שיש בה ממש אלא משום הנאה עבד אותה דיצריה תקפיה וקלח לזה חשבתו וזהו אומרם אפילו עובד כו'ם מוחלין לו לא שבשמירת שבת מחול לו עונו ובלא תשובת א' שהוא סימן טב בקל יבא לידו סליחת' שוראז' אחר מלאת תאותו יתחרט' ויבא מרד לירי תשוב' במהר ותלוי אותו כאנוש לפי שהוא היה הראשון אשר מחוך חקירתו יעשה ונתדבק לעכו'ם שלא יתח' לו קבלה

מחלפת במצ'את הש' חהו כוונתם ז'ל הגולה באלו העניינים זולת הסודות הגדולים התלוי' בדברים הללו שייכים לענייני שבת כידוע למבינים וליודעים חזקתני לגלות קצת מהם אם יהיה לוקים עמדי בהלכות ג' סעודות לשבת. על כן צרי' כל אדם לתהר ולדקדק מאוד בשמירת השבת בכל עניינים ודקדוקיה וסצותיה והלכותיה כי רבים הם לעניקעונו שבת אע' ג' דגבי סועדו פליגי רז'ל אי בעינן כולו לוי' או כולו לכס' או חציו לוי' וחציו לכס' היינו משום דפליגי בקראי הכתובים בה כמו שכתב' במקומו בע'ה' (תע'ל' כ'תק'כס' סעיף ה') אבל נבי שבת כ'ע' סודה דבעינן לכ' דהיינו לענו דכתיב וקראת לשב' עונג לפיכך כל אדם אפי' ס' שצריך לאתריס רק שיש לו מעט משלו צריך לזרז את עצמו לכבד את השבת ולענו בו כפי סנהג' עינוגי אנשי סקומו ולא אח' ז'ל עשה שנחך חול ואל תצטרך לבריות אלא למי שהשעה דתוקה לו מאוד שזה אינו צריך להצר לעצמו ולשאול מאתריס כדי להרבות כמאכל שבת כי זה ודאי טוב יותר לעש' שבתו חול משיחבייש וקדולז בפני הבריות כ'כ' ס' ס' גם הוא יצמצם בשאר הימים כדי לכבד את השבת ואל יאמר היאך אחר פרנסתי כי אדרבה אם הוסיף מוסיפין לו דהכי אח' ז'ל טבל פרנסתו של אדם קצובה לו מ'ה' לר'ה' חוץ מהוצאות שבת ויש והוצאות בניו לת' שאם הוסיף מוסיפין לו סן השמים ואמרו נמי גבי הוצאת שבת וי' ס' אכר הק' בה בני לוו עלי ואני פורע וכיון שכך הוא אל ידאג אדם כי נאמן הוא בעל חיבו לפרוע לו חובו. סתקנ' עזרא הוא שיהיה כל אדם מכבדים בנדיהם בחפשיי בשבת כיו להלביש לבנים בשבת לכבוד השבת : ועתה נסדר כל הדברים שהם קודם השבת הצדיקין לשבת : כתב מורי מהר"ר מא' ז'ל נוהגין ללוש כדו שיעור חלה לעשות מהם לחמים לבגוע עליהם בשבת וי' ס' והוא סכבוד שבת וי' ס' ואין לשנות ע'כ

רמב"ם דין המשכיר שדה ומרחץ וכו' סעיפים

א. ארז'ל שאסור לישראל לחניח אפי' לעכו'ם לעשות מלאכתו בין ב'ט' ובין בשבת ואסמכיה אקרא דכתי' כל מלאכה לא יעש' בהם בצרי' משמע כל מלאכה לא תהיה נעשית לך לא ע'י עצמך ולא ע'י אחרים בין ע'י ישראל בין ע'י עכו'ם וי' ס' שהוא לימוד גמור ולא אסמכתא אלא איסור דאורייתא הוא וכן הוא משמע פ' שטיה דקרא לפיכך יש להחמיר בו מאוד משום חוטא דשגת טיהו אפי' לפי ה' א' אינו אסור לא כשמוסר לו ישראל המלאכ' לעכו'ם כשכב' אבל אם מסרה לו השראל המלאכה מע'ט' סותר ובלבד שיגשה אותה העכו'ם בניתו אבל בניתו ישראל אסור ספני מראות העין שיאמרו היום כסרה לו ומטעם זה אסרו הרבה דברים ע'י עכו'ם ספני מראות עין כסו שיתבארו לפנינו בע'ה' אחת לאחת דהלכת רבתא לשבת :

ב. אחז'ל לא ישכור אדם מרחצו לעכו'ם ספני שנקראת על שמו ועכו'ם זה ענשת בו מלאכה בשבת וסתם מרחץ לאו לארוסו עבד ויאמרו הבריות שכל הרווח שכל ישראל וטכר את העכו'ם בכך וכך ליום ונמצא העכו'ם עושה מלאכה בשליחיהו של ישראל וזהו אסור כמו שיתבאר לפנינו בע'ה' אבל טדה מות' להשכי' לעכו'ם ואע'פ' שנקרא על שמו לא חשדי' לו דלהי' העכו'ם שלוחו לא אמרי העכו'ם אריס הוא וקבלה עליו לשליש ולרביעי דסתם שדה לארוסותו קאי לפיכך יאמרו העכו'ם נעשה ארוס ועליו מוסלת לעשו' ואע' ג' שגם ישראל נהנה ממנו וממלאכתו שהרי לוקח חלק מפירו' עצמן אפ'ה' מותר דכיון דכולה מלאכה רמיא עליה דעכו'ם ועכו'ם כי קא עבד אדעתא דנפשיה קא עבד ותנאה ישרא' ממילא אתיא הלכ' שרי ופ'ט' שמוחר להשכי' שדיהו לעכו'ם בסך ידוע דככה' ג' עכו'ם כי קא עבד בדנפשיה לגמרי קא עבד וישראל לא מתהני כלל ממלאכתו : ותנור לאפו בו ריגו במרחץ דסחם תנור נמי לא לארוסותא עבדי' והחיים ריגו כשדה דעבד לארוסותא אפי' תנור או מרחץ אם השכירם ישראל שנת אחר שנה פעמים ושליש לעכו'ם והתנה עמו בהחלה שלא יעשה בו מלאכה בשבת וי' ס' ומחוך כך נתפרסם הדבר שאין דרכו לשכור פועלים למרחץ זה אולתנור זה אלא להשכירם וכן אם פנה רוב אנשי המקום להשכירם אוליתנ'ם לו בארוסות מותר את' כ' להשכירם לעכו'ם סתם אן ליתנ'ם יח' א' ג'

לפוש החורג הלכות שבת

לכשתבי מאה דינריהן דרך כך וכו' יורה להכתיב הכסס של כל השבתות לעכו'ם והעכו'ם יקה החוזה של השבתות רעצנו ולא חושבין שאמרו לצורך ישראל הוא עושה אף עי' שהדבר מפורס' שהוא של ישראל ובמלאכה מפורסמת הא אסרנו לעיל ואף על פי שאינו משכירו לא לימי השבתות לבדן שלא בתבלעה וזה נראה יותר כשבר שבלאפה במקום פסיד מפורסמת כהג' השטו

שם יעבור ואתי לקבל הוא בעצמו את הסב אם לא יתירו לו הקילו בו :

דרכנו ולס' כן למה הקיר ליה אמירה לעכו'ם שלא במקום מנוח אף על פי שהם מדרבנן דהא כל אמירה לעכו'ם שלא במקום מנוח לא שכיח בן מלאכה דאורייתא למלאכה דרבנן וע"ל סימן ש"ג סעיף ה' וסימן קע"ח סעיף ב' וסימן רפ"ט סעיף א' וסימן ש"ג סעיף ג' וסימן טע"ב סעיף א' וסימן טע"ב סעיף ב' וסימן טע"ב סעיף ג' וסימן טע"ב סעיף ד' וסימן טע"ב סעיף ה' וסימן טע"ב סעיף ו' וסימן טע"ב סעיף ז' וסימן טע"ב סעיף ח' וסימן טע"ב סעיף ט' וסימן טע"ב סעיף י' וסימן טע"ב סעיף י"א וסימן טע"ב סעיף י"ב וסימן טע"ב סעיף י"ג וסימן טע"ב סעיף י"ד וסימן טע"ב סעיף י"ה וסימן טע"ב סעיף י"ו וסימן טע"ב סעיף י"ז וסימן טע"ב סעיף י"ח וסימן טע"ב סעיף י"ט וסימן טע"ב סעיף כ'

ואף על פי שמשמיעים קול בשבת בהכאת המטבע לא חששו כזה מטעם דלעיל מיהו יתיר שלא יטב הישראל אצל עכו'ם כשבת כשעוסק במלאכתו בסטבע או בקבלת המכסס שלא יהא נרא כסג' הוא לעשות בשבת ועל ס' ר"נ :

רמיה ישראל ועכו'ם שותפים איך יתנהג בשב' וכו' לפעמים :

א ישראל ועכו'ם שיש להם שדה או תנור או כרחץ או רחיים של סיס בשותפות או שהם שותפין בחנות בסחור לא יאמר הישראל לעכו'ם תחעסק ותעבוד אתה בו בשבת ואני אחעסק בו ביום אחר כנגדו בחול דכיון שהם שותפין בגוף הדבר לא דמי למשכיר דלעיל דהאם כל העבודה לעכו'ם השוכר אבל הבא הרי כופל על שניהם לתחעסק בו בערכי כלאכה כשזה בכל יום זה חציו יום זה חציו יום והיו כאילו מעמיד פועל במקומו שיעשה מלאכתו בשבת בחציו היום והוא יעשה כנגדו במקומו בחציו יום אחר בחול זה ודאי אסור :

ב וכל סימן למי' סעיף ב' וסעיף ג' על גב דיש לחלק בין עדה לבין תנור ורחיים דבשעה דין הוא שיס' ספור בשל הקטן לפי שסלק הישראל מהעלה ומקנהם בפרק נולאכה שעושה העכו'ם בשבת אבל כנגדו ומרחץ שפין חלק ישראל מקעלה עכ' ויהא חלק לחלוק ולומר יום שלי למול ושלך בשבת אפילו בלא הקטן אפ"ה הכי אסור גם כה' דהא אכל מקוסייהו כאלו מעמיד פועל בידים כיום בשבת

אלא יהנו בההלה בשעה שבאין להשתחף קודם שזכו בשותפות שיהיה שכר השבת וימלו לעכו'ם אם מעט ואם הרבה ושכר יום אחד ועמלו בחול כנגד יום השבת יהיה של ישראל לבדו שכיח שהתנהג כן בתחלה ה' כאלו אין לישראל חלק בלל כדבר זה ביום השבת אלא כולו של עכו'ם ביום השבת וביום ההול שבנגדו הוא כולו של ישראל ונמצא שלא הוטלח מלאכת שבת על הישראל כלל מאחר שאין הדבר שלו ביום ההוא והעכו'ם כדודיה לבדו קטרה :

ג ואם לא התנה עמו בתהלה והעסק בו סתם ובאו לחשבן אסור לישראל לקבל השכר והריוח בהלקו המגיע לשבתות לא אם השכר או הריוח המגיע לשבתות הוא ידוע וקה העכו'ם כולו והשאר חלקים כשזה ואם אין שכר וריוח משבתו ידוע יטול העכו'ם תחלה שביעיה השכר או ריוח וחולקין השאר :

ד ויהי גם אם מתחפו מתחלה ססם ולא התנו כלל יש הקנה לדבר ע' שיהיה הסוב' להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר ויחזרו ויקנהו בשותפות ויחנו עכשיו בשעת הקנייה ואם השתתפו בחנותם ולא התנו יחזור על אחד ויטול חלקו ויבטרו השותפות ואח' יחזרו להשתתף ויהנו בתחלה ואם קבלו הקרקע לעשות בה מלאכה בשותפות יבטלו השותף מלאכה ויפחלו זה לזה ואח' יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה ואם ירצה לתקן על ידי שישכיר חלקו לעכו'ם בשבתות עד שנתכאר ס' ר"מ אז בקיבול'

ה עד שנתכאר סוף ס' ר"מ ד' במס' מרשות בידו ואם לא עשה א' ס' הדברים הללו והתעסק בו וכאו לחשבון יא' ששבר השבתות אסור יא' דבדיעבד מותר השכר והסיקל בהפסד מרוכ' לא הפסיד מיהו אם אפו עכו'ם בתנורו של ישראל בשבת בעל כרחו ונתנו לו פת בשכר התנור אסור ליהנות מפניו דהא הפת קנוי לו משעת אפייה ונאפה בשבילו בשבת ואסור בהנאה מדרבנן יא' עוד שבר זה לא מירדי לא קשותפים שכל אחד פתעסק בקניו יום כנגד יום שכאופן

ז ויהי הקונה סכס ושכר לו עכו'ם לקבל המכס בשבת אם שכרו בשכר יום אסור ואם הוא בקבלנות מותר כגון שאמר

לו באר יסות ואפילו יעשה בו עכו'ם כשבת שהרי כבר נתפרסם שהעכו'ם שכרו ובידו קא עביד ואפילו במקום שנתנו איסור אם אין המרחץ או התנור של ישראל רק שישראל שברם מעכו'ם וחז' והעכו'ם לע' א שרי שאין שם הישראל נקרא עליו שהרי הוא של עכו'ם וכן מ' שיש לו כרחץ בביתו ואין דרך לרחוק בו אלא בני הבית הדריס שם מותר להשכירו לעכו'ם דמסתמא הם יודעים שהעכו'ם שכרו : ומקום שאסור אם עבר והשכירו יא' ששכרו מותר ויא' שקונסין אותו לאסור אפי' שכרו וכן עיק' :

רמד אזה מלאכה יכול עכו'ם לעשות בשביל הישראל וכו' לפעמים :

א אסור לעשות מלאכתו ע' עכו' בשכרו יו' אפי' בביתו של עכו' דריאה כמו שסעודה לעשות לו מלאכתו בשבת כזה אסור מדמתיב לא יעשה וכו' אבל ב' קבלנות העכו' בדריה קא עביד ומת' לפיכ' פוסק אדם עם עכו' על המלאכה וקוצן עמו כדמיה והעכו' עושה לעצמו בביתו לא ע' שהוא עושה אותה בשבת מותר דעכו' כדריה קא עביד וקטרה כיון שפסק עמו כד' א' בענינה שאין הכל מכירין שזו המלאכה הגעשית בשבת של ישראל היא אבל אם היה יודע ומפורסם שהיא של ישראל אפילו אם עשאה עכו' בביתו אסור שהרואה את העכו' עוסק במלאכה אינו יודע שקצין ואסור שפלוני שכר את העכו' לעשות לו מלאכה בשבת לפיכ' הפוסק עם העכו'ם בקבלתו לבנו לו בית או כותל או לקצור לו שדהו אם היה המלאכה בתוך העיר שישראל דריס שם או בתוך התחום שיוכלו ישראלים לילך שם בשבת ולראות שעושה העכו' המלאכה בשבת לישראל אסור להניח לעשות לו המלאכה בשבת מפני הרואים שאינם יודע' שפסק עמו בקבלתו ויהא ע' ונאפי' אף דר' שם באוחו עיר רק הוא' לבדו בין העכו'ם אסור מפני האורחי' הבאים שם או אפי' מפני בני ביתו שיחשדו אותו שלא פסק ואם היתה המלאכה חרן לתחום של מ' מקום שאין שם יהודי וגם אין עוד עיר אחרת בתוך התחום של אותו המקום שדריס שם יהודים מותר שאין כאן משו' מראי העין והעכו'ם כדריה קא טרח' :

ב ואם עיק' הבניין הוא בתו' התחומי' א' שאפי' אם סתת האבני' או שיפה העצים והקורות בביתו אסור להציקי' תוך הבנין ויש מתירין אם אינו מפורסם לישראלים סתת העכו'ם האבנים בשבת בביתו :

ג ואם ננה העכו'ם לישראל הבית כאסור בשבת נכון להחמיר שלא יכנסו באיתו בית כדי שלא יהנה ממלאכתו שבת דכיון דמלאכה נמורה הגעשית בשעת אסירת' בהנאה מן התורה כמו שיתכאר בע' ה' להחמיר גם בנו' מדרבנן' מיהו אם התנה הישראל עם העכו'ם שלא לעשו המלאכה בשכ' העכו'ם עשאה בעל כרחו כדריה למהר' והשול' מלאכתו אין לחוש ועל סימן תק"מ :

ד מלאכה הגעשית כפרהסיא או במטלטליק אסור כגון בנין הספינה הידוע שהי' של ישראל דינה כמו מלאכת מחובר' :

ה אם שכר את העכו'ם לזמן קצוב כגון לשנה או לשנתיים שבתוכו לו או שיארוג לו הריו זה כותב ואורג בביתו בשבת כאלו קצו עמו שיכתוב לו ספר או שיארוג לו בגד דהעכו'ם בדידי' קא טרח' והוא שלא יחשוב עמו יום יום שלא יהא נרא כשכיר יום ובלבד שלא יקשה המלאכה בביתו של ישראל ויש מי שאוסר בו דלא דמי לקוצן עמו לכתוב לו ספר או לארוג לו בגד דהתם הרשו' ביר' העכו'ם שלא לעשות מלאכה בשכ' וי' לא ביום אחר כשירצה אבל כששכרו לזמן קצוב הוא מחוי' העכו'ם לקסות מלאכה לישראל בכל יום ואפי' בשבת וי' ש' והריו זה כאילו צוהו לעשות מלאכה בשכ' ד' ו' ואסור וכן מסתבר בד' א' ששכרו למלאכה מיוחדת כגון נגד לארוג או ספר לכתוב כמו שאמרנו אבל אם שכרו סתם לעשות לו מלאכה לכל המלאכה שיעטר תוך זמן שבידו לכולו עלמא אסור לעכו'ם זה לעשות מלאכתו לישראל שדרי כל מה שהוא עושה הוא עושה בשליחתו של ישראל וכאלו צוהו עבשיו לעשות מלאכה זו ועל סוף סימן רט"ז :

ו יהודי הקונה סכס ושכר לו עכו'ם לקבל המכס בשבת אם שכרו בשכר יום אסור ואם הוא בקבלנות מותר כגון שאמר

ז ויהי הקונה סכס ושכר לו עכו'ם לקבל המכס בשבת אם שכרו בשכר יום אסור ואם הוא בקבלנות מותר כגון שאמר

ואוסרים בהמתו של ישראל עושה מלאכה בשבת ואפי' אם יפקירנה בפני ג' אפי' צסור בפני שיתבט אבל מותר להשכיר ולהשאיל לו ע'ם שיחזירנה לו קודם השבת אבל להאמי' לו בשב' בביתו ולהתנה עמו ע'ם שתניחנה לנח בשב' אינו מעיל שהעכו'ם אין נאמן בכך ואם השאלה או השכיר לעכו'ם והחנה עמו על מנח להתחזרה לו קודם השבת ועיכבה העכו'ם בשבו' א' החזירה לו ואמר בהמתי קנייה לעכו'ם או יפקירנה כינו לבין עצמו קודם השבת כרי שינצל במיסור דאורייתא לעבור אפי' ינוח וגו' ואם יפקירנה בפני ג' בט' אדם כדן כל הפקר הוא שינו' יותר להקיל האיסור מעליו ואין לה ש' ש' יתפדס' הדבר שהיא הפקר ש' מאתו בה שאר בני אדם ויקחת דכין שידוע ש' כונתו לא כדי להפקיע מעליו איסור שבת אינה הפקר גמור ואין רשות ביד ש' אדם ליקחנה ממנו . מיהו בכה' ג' דוקא התירו לו זה שיפקירנה להפקיע איסור שבת כיון שהתנת על העכו'ם בתחלה להתחזרה לו והעכו'ם עובר על תנא' אבל להשכירה לכתחלה בלא תנאי ולהפקירה בפני ג' על ספק זה שאין רשות לשום אדם ליקחנה לא התירו ואפי' בהכלעה דנראה יותר כשב' שבת אפי' ש' מפקירה ואפי' ש' בהכלע' :

ד' ישראל שהשכיר שוורי' לעכו'ם למרוש בהם וחורש בהם בע'ם יש מתירין אם קבל עליו העכו'ם אחריות מיתה גזילה וגניבה ויוקרא חולא דעכשיו הוי הבתמה כמו של עכו'ם אפי' ש' מחזירה לו בעין אם לא יקרה לה כלום מ' ש' קאי ליה ברשו' העכו'ם כנכסו צאן ברזל ויש אוסרין שכין שאין חעכו'ם יכול למוגרה אדם ורצה עדין נקראת בהמת של ישראל :

ה' ישראל ועכו'ם שהם שותפים בנהמ' מותר לעשו' בה מלאכה חעכו'ם בשב' ע'י' שיתנה הישראל עס העכו'ם בתחל' כשקונת אותה שיסול העכו'ם בשבת וח' ישראל בחול שאין הנהמה בשב' כולה לעכו'ם כרלעיל ס' ר'ם ה' עיף א' ואם לא התנו מתחלה אין לה תקנה ע'י' שיתנו אה' כ' דתא חצי הבהמ' היא של ישראל ופצווח על שביחת חלקו : מיהו אם ירצה להתתה לעכו'ם כהלוא גמור' לא דרך שלא לא שיהא רשות ביד העכו'ם להוציא אפי' בלא רשות הישראל אם ירצה והיו דמיה זקופים עליו כהלואה לישראל וגם אחריו הבהמה יהיה על העכו'ם דריזה מותר ויש מתירין אפי' לא יהא הרשו' ביד העכו'ם להוציא רק ע'י' הזקפת הרמיס עליו במלוה' וחזו העכו'ם ויעש' בהמה זו אפותיקי לישראל זה שבו עדין לא יצא מרשו' העכו'ם ומותר לעשו' בה דעלו הוא או היתה אצלו ובלבד שלא יאמר לו מעכשיו שאם אמ' לו מעכשיו כשמתחזירנה לו הוי למפרע בהמת ישראל ויש מתירין ע'י' שיהא את העכו'ם שלא עשה מלאכה בשבת ואם יעבו ויעש' בה מלאכה בשבת תדחיק מיד כל האחריות על העכו'ם אפי' אונסי' שאין סיד כשיתחיל לעשו' בה קנא לאונסי' והיא שלו להתחיל עליה באונסי' ובלבד שיכתוב לו כן בערכאותיהם כדן שיהא הדב' מפורסם וידעו הבל' שפיר שמתחיל לעסוה בה מלאכה היא של עכו'ם ולא יאמרו בהמתו של ישראל עושה מלאכה בשבת וכל צדדי היתרים או תלפתא נינוח ויכול לסמוך עליה לעשו' כן אפי' אם הבהמה כולה של ישראל . ושוחפת שאפרטו דא דוקא ובלבד שיהא צד היתר' שעוש' מפורסם מפני מרא' העין שלא יאמרו בו' : ב' יש אדם מצווה על שבית בהמתו דלא נאמר למען ינוח ונפר' ובתסתך וגו' לא בשבת וא' כ' דיני בהמה ב' כ' דיני כליהו שעושין בהם מלאכה שכתבנו בתחלה סי' זה לענין שבת :

ד' דיני העכו'ם המביא כתבי' בשב' וכו' ו' סעי'

א' שולח אדם ציגרת ביד עכו'ם ואפי' נערכ' שבת עס חשכו' והוא שקצץ לו דמים כמה יחן לו שאין העכו'ם כדנפשיה קסר' ובלבד שלא יאמר לו שילך בשבת דהרי תולך בשליחותיה טמם בשבת ואם העכו'ם מעצמו אום שילך בשבת אין צריך למתת לו דבריי קסר' ואם לא קצץ לו דמים אי לא קבע' כי דואר כמת' פירוש איש ידוע שכל כתב' אלו יוכל והוא ששביד' יסלח כל ציגרת לפי שנסחלחה ליו אסור לשלוח אפי' ביום ראשון שאין דעת העכו'ם אלע' אישראל קסמך ובדורש קא עסיק' ואי קבוע כי דואר כמת' משלחן אפי' בע' ש' שאין השליחו' נקרא לא על שמו ואפי' לא התירו לא כשיה' שוקת' בינם שיוכל השליח להגיע לבית הסמך לחופה' : (מקום

יח' ב' דאמרין

זה מקפידין כל א' במלאכת חבירו ונמצא שהעכו'ם נעשה שלוחו בשבת אבל בשניהם עוסקים בכל יום יחד ככל ימי תחול ואין מקפיד זה על זה במלאכת חבירו שיעשה יותר ממנו וכיומי רשבתו יעסוק העכו'ם לבדו בלי הקפדה מותר לחלוק עמו מל השכר בלא תנאי דעכו'ם ארעת דמחצה דנפשיה קעביר ונדנפשיה קסרח לא שליחותו של ישראל קעביר ואין הישראל נהנה ממלאכתו בשבת כיון שאין המלאכה מוטלת עליו לעשות שאין העכו'ם מקפיד ברב' ומ' לא יחשוב שכך שבת לבדו לא בהכלע' עס שאר הימים שלא יחא נראה כנחנה ממלאכת שבת . והיכא שצריך להתנו' והתנו' מתחלה שיהי' שבת לעכו'ם לבדו אם מעט או הרבה ואם כ' כשבאו לחשבן נתרצה העכו'ם בתחל' בשות' מותר ואם הישראל קיבל אחד סבל או בתורח ששכונ' מעכו'ם אין צריך להתנות עמו כלום ויכול לישלח השכר שעולה בשב' שהרי אין הגוף של ישראל לא של עכו'ם והעכו'ם כי סרח בדנפשיה קסרח והמעוה הוא נותן לישראל לקיים תנאו :

ד' מות לישראל ליתן לעכו'ם מעו' להתעסק בהם ואפי' ש' העכו'ם נרש וניתן עשה בשבת חלוק עמו כל השכר בשות' מפני שאין מלאכה ונמיס לת על ישראל לעשותה ש' שנאמר שהעכו'ם עושה של חותו ינם אין העסק ניכר לכך מות ועוד הישראל שכר מעותיו הוא ניסל ואין אדם מצווה על שביחת מעותיו רק ל' שאין מצוין על שביחת כליים בפני שיתבט בע' ה' בסי' י' שאמר זה ומעות ג' כלים הם ודוקא כבי' האי נוטא שהעכו'ם ניתן ונמש' לבדו עס המעו' ויש על הישראל מוסל כלו ליתן ולישא עמהם אבל אם כל אחד עוסק ג' יום וישלח צריך לעסוק נגד העכו'ם מת שעס ק העכו'ם בשבת הרי זה אסור דמיו עבוס שלוחו בשבת להתעסק במעות : ה' וליתן מלבושי' או שא סחור לעכו'ם לסוכר אם קצץ לו שכרו מותר דעכו'ם בדנפשיה קסרח ובלבד שלא יאמר לו שכו' בשבת לא יאמר סתמא מבור וקנה לכשתתפרן :

ד' דיני השאלה והשכרה לעכו'ם בשבת וכו' ה' סעיפים

א' לא שצינו בתור' שצותה על שביחת הכלים בשבת לפיכך מות' להשאיל ולהשכיר כלי לעכו'ם ואפי' בערב שבת ואפי' ש' שחוא עש' בהם מלאכה בשבת וי' אדם אסור ח' ל' להשכיר כליו לעכו'ם בע' ש' ואפי' בהבלעת משום דנרא' כנופל שכר שבת כיון שחוא כ' כ' סמך ל' ש' עצמה מיהו גם להשכיר לא אסרו אלא בכלי שעושין בהן מלאכה כגון סחר' וכיוצא סג' וסור מעוס מלית העין ועין בהם שיש בהם ע' ד' א' ליסור' לפי שנראה כשעושה בת העכו'ם רמ' ע' סעיף ה' :

ב' מלאכת בשבת כאו הוא שלוחו של ישראל . אבל להשכיר כליים שאין עושין בהן מלאכה כגון חלק ושלית וכיוצא בהן או להשאיל אפילו כלים שעושים בהם מלאכה מותר אפי' בע' ש' וב' ובה' אפי' כלים שעושין בהן מלאכה מותר אפי' להשכיר כיון שהוא רחוק מן השכ' ובלבד בתבלעה כגון שמשכירין לו להדש או לשבוע' . אבל בשכיר' יום אפי' ביום ד' זה אסור שהרי נוסל שכר שבת פמש והמשעיל כליו לעכו'ם בע' ש' מותר אפילו אומר לו ע'ם שהעכו'ם ישאל לו מלא אחר ולצ' אמרינן דהוי כאילו משכירו לו שהרי אינו משעיל לו חנם מ' כיון שאינו דרך שכירות ממש לא אסרוהו :

ג' וכל זה דווקא קודם השבת אבל בשבת עצמו או אפי' בע' ש' סמוך לחשיכה שאין שהות לעכו'ם להצ' מפתח ביתו של המשעיל קודם שיחשיך אסור להשאיל שום כלי לגוי משום דהרואה סבור שישראל צוהו לגוי להוציא לר' ה' לצורך הישראל ולא ידעו שהגוי עשאי לצורך עצמו :

ד' שביחת בהמתו מיניו בפ' בתורה שנצטוונו עליה שנא' לא תיזשה כל מלאכה וגמור ובהמתך ונאמר א' ג' למען ינוח שורך ונחמיהדונו לפיכך אסור להשכיר או להשאיל בהמתו לעכו'ם אפי' ביום ראשון כרי' שיעשה בה מלאכה בשבת ואפי' אם יפקירנה כינו לבין עצמו שאין הבהמת אינה שליו ואינו מצווה על שביחתה או שאם לעכו'ם רהמתי קנוי לך אפילו הכי אסור שתכל ידועין שהיא בתמתאגל ישראל ואין הכל יודעין שהפקירה או הקתה אות' לעכו'ם

לבוש החורר הלכות שבת

דאמרינן שאל ביתו הו' ס' :

ב ויש מתירין אפי' בלא קצוב כי דואר כמתא ואפי' לא קצין אלא שכרו לימים ככל יום דבר קצוב בהליכתו ובחזרתו אל שאינו מקפיד עמו באותה יום ילך ודווקא כד' זה כיון שהוא רחוק מן השבת אבל בערב שבת ככהאי גוונ' אסור אף על פי שלא הקפיד על היום שילך כיון ששכרו כל כך סמוך לשב' ושמה העכו' יצא בשב' נראה כאלו צוהו לילך בשבת :

ג ואם התנה עמו שיחן' לו שכרו סתם אע"פ שלא פירש כמה יחן' לו דינו בקצב דכיון שגדר לחת' לו שכר סמכא דעת' דעכו' עליה וכאילו קצין חשיב ליה וכרדיתיה קטרה אבל אם שלחו בסתם ולא הזכיר לו שום שכר אף על פי שיש בדעת' שניהם שיחן' לו שכר אסור ולא סמכא דעתיה דעכו' כמה יחן' לו וכרדיתיה קא עסק :

ד ואם העכו' ס' אומר לישראל שרוצה להוליך' לו כתב בחנם למקום שהוא רוצה מותר ליתנו לו אפי' בע"ש שהרי העכו' ס' מאליו הוא עושה זה ואינו עושה אלא להתחזק טובה לישראל על מה שעשה לו כבר וה' ל' כאלו קצין' . ודוק שהעכו' ס' החחיל לומר לישראל כן לילך לו בחנם או ודאי דעתו על מה שקיבל ממנו כבר ושירי אבל אם היה הישראל מתחיל ואמר לו לך לי בחנם והעכו' ס' מתרצה לו אסור דודאי העכו' ס' ע"ס לקבל פרס הוא עושה זה לא הזכירו ואסור דמישראל קטרה :

ה ואם העכו' ס' בלאו חצי הולך למקו' אחר וישראל מתחיל ואומ' תולך לי זה האגרת עמך אפי' נחנם שאין מקוה לשכר פעלו אלא שעושה לו טובה הנאה מותר :

ו מי שיש לו עכו' ס' שכיר לחדש או לשנה שיעשה מלאכתו מה שיצוהו אסור לשלחו בערב שבת עם אג' שבזה ודאי העכו' ס' אינו משתכר נכך לא הישראל נהג משליחו זה שהעכו' ס' ילך בשבת בשליחתו ומימים האחרים ימה ויבא ויתעסק במלאכה אחרת ויא' שהטעם זה אפי' שלחו בד' זה אסור להיות בשליחתו בשבת ודווקא ששכר סתם לעשות לו כל מלאכות שיצטרך בתו' זמן שכירתו אבל אם לא שכרו לזמן קצוב אלא לשליחות' לאגרת כתוך ימי שכירתו יא' שמת' לשלחו אפי' בע"ש שהעכו' ס' בדידי' קטל דהו' כמו שכרו לכתו ספר בנזמן קצוב ולפי ה' ו' אסור לעיל בסימ' רמ"ד שעיף ה' זה גם כן אסור :

רמ"ח דיני המפליג בהפינה או בשיירתא בישב' ובד' סעיפים

א אין מפליגין קלים בספינה בפחות מג' ימים קוד' השב' והטעם משום עונש שב' שכל ג' ימי הראשונים יש להם צער למפליג' על ידי נענוע' וספינה כדכתיב' ויחוגו וינעו כשיכו שגופו שסתברת ומוליד הקיא ויצי' רוחו חורר' אף ער אחר ג' ימים וא"כ המפליג חוץ ג' ימים הרי הו' כאלו דוחה עונש' שבת בידים לפיכך אסרו חו' להפליג בספינה תוך שלשה ימים לתוך הים וקודם שלשה ימים מותר וצ"ע הוא דרך מועט' כמו מצור לצידון שאין ביניהם כי אם יפה ל' ימים אחר מותר להפליג בע"ש מפני שאיפשר שיגיע שם קוד' השבת ודווקא שהספינה מפלג' כבוקר אבל אם שהה שעה או שתי' על היום אסור לו להפליג שחרי' אי אפשר להגיע שם קודם הליל' ויתעכב שעה או שתיים על הספינה תוך הליל' בצער ויתבטל באותה שעה או שתיים מעונש' שבת ולא משום אסור תחומין שאין תחומין במים ולמעלה מעשרה כמו שיכתבא בע"ה ובמקום שנהגו להתחיר שלא להפליג בע"ש כלל אפי' דרך מועט' אין מפליגין ולדבר מצות מותר להפליג בספינה אפי' בע"ש

ב שבו שעות בדבר מצוה פסור

ג טמא עוב' שב' דהא ק' ל' העוס' במצו'

ד פשו' מן הסצו' : מ' ס' פוסק עם הספן

ה על פנת שיטבות ואם אח' יעבור

ו העכו' ס' ולא ישבות אין בכך בלוס' .

ז (ועי' ל' סימן ת' סעיף ה')

ח ודווקא בימים המלוחים שייך טעמא דאין מפליגין משו' עונש

ט שבת דבימים דווקא יש להם צער למפליגים בשלשה ימים

י הראשונים אבל כנהרות הנובעים ומושכין אין להם שום צער

יא למפליגים בספינות אלא התחזקת' לפיכך מותר להפליג בהן בספינה

אפי' בערב שבת כ' שייך בהו' אסור תחומין אסור לילך בהם בשבת חוץ לתחום מדרבנן . דכ' התורה אין להם תחומין כלל שאין תחום מן התורה אלא כ' בפילין ודומיא דכחנה ישראל שהיתה על היבשה כמו שיכתבאר בע"ה בתלכות תחומין וגם ביבשה אין תחומין מן התורה אלא בפחות מעשרה סמוך לקרקע ששם היא עיקר תשמישו של אדם אבל למעלה מעשרה אין תחומין אלא מדרבנן אפילו ביבשה לפיכך במים אין תחומין דאורייתא

כלל מיהו רבנן גזרו במים למטה מעשרה אטו למטה מי' דיבש' אב במים למעלה מעשרה לא גזרו כלל כיון דאפילו ביבשה למעלה מעשרה אינה אלא דרבנן לפיכך כנהרות הידועי' לנו שאין בעוכקן עשרה מקרקע הספינה עד קרקע המים אסור לצא' בחן חוץ לתחו' בשבת ואסור להפליג לתוכן ג' כ' תוך שלשה ימים קודם חשכ' משום אסור תחומין אבל אם אין ידוע לנו שאין עומק עשרה ספחים מקרקע הספינה עד קרקע הנהר באותו' ארצנו שמפליגין בהן אפי' בערב שבת אע"פ דלא ידעינן בדאי' שעומקה עשרה כו' אמרינן סתם נהרות הם עשרה ואולי' לקולא דספק דרבנן לקולא מיהו ג' אותן הספינה ההולכות בנהרו' הגדולו' ומושבין אות' על ידי בהמו' במקום שיש לחוש שיב' לידי מלאכ' בשב' שיצטרך לסייע לא התירו ליכנס בהו' תוך ג' ימים קוד' השב' אפי' בנהרות הגובעין ואפי' ידוע שעומקן יכו' דכל ג' ימים קודם השבת קמי' שבת מיקרי וכאלו כפתה לדחות את השבת דמיא באב' יצטרך שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש

כמו שיכתבאר בסי' שכ' ס' אבל קודם ג' ימים אפי' בספינה שמושכין אותה ע' בהמות ואפי' אין כנובה המים עשרה ואפי' שיש לחוש שיצטרך הישראל לעשות בה מלאכה בשבת כגון לסייע להוליך חספי' מותר להפליג' דבחר שבת שעבר מיקרי ואינו נראה ככח' לדחות את השבת כיון שהוא רחוק מן השבת הכא בשבוע ואז אף אם יבא לידי מלאכה בשבת סכנת נפשות הוא מוורר שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש דוחי בהם כתיב :

ג והיכא דמותר להפליג מע"ש אס' נכנס מע"ש לספינה סבעי עד שהחשיך וקנה בח' שביתה ונשאר בה בתוכו אע"פ שמפלג' הספינה מותר דאע"פ דהספינה מפלגת' הוא נשאר באויר מחיצתו שקנה בה שביתה ומותר לו לטלטל בבולה שהיא בביתו והוא שלא יצא מחספינה מעת שקנה בה שביתה שאם יצא ממנו נתבטלה שביתתו ואסור לחזור ליכנס בה בשבת ע"ס

להפליג בשבת :

ד ויש מתירין אפי' יצא מן הספינה אחר שהחשיך שמאחר שקנה בה שביתה כשעה שהחשיך הרי הספינה היא כביתו לפיכך כשיצא ממנה אחר שהחשיך ונכנס בה אחר כך הרי נכנס לביתו ואם אחר כך הפליג הספינה חוץ לתחום לית לן בה מיון שאינו עושה מעשה ביצאתו חוץ לתחום . ויש שעושין קידוש בספינה וחותרים ולנים בביתה ולמחר חוזרין לספינה דחשבי עשייה קידוש לטביתה אפילו לא החשיך וכן נהגו בקצת מקומות להיתר גסור ואין למחות בידים ולענן התיר עוד בכניסה וירידה ממנה כשסגיג' ליבשה עי' לקמן סימן של' :

ה חיוצאים לשיירא במדבר וחכל יודעים שהם צריכים לחלל' השבת כי מפני חסונה לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לברס' שלשה ימים קודם השבת דחיינו ד' ה' אסורים לצאת דקמי' שבתי מיקרי ונראה כאילו יוצא ע"ס לדחות שב' בידים . וביוס אב' פ' ה' להב' לצאת דבחר שבתא שעבר מיקרי ואין להם ליפגע' מלילך טחכת שבת הנא וצם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרך לחלל' שבת מפני פקוח נפש מות דאין כאן חלול דוחי בהם כתיב והעול' לארץ ישראל אס' נזדבנ' לו שיירא אפי' בערב שבת מות להפליג' דכיון דרב' מצוה הוא ופוסק עמהם לשבית' ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבות עמו ויבול ללכת עמהם אפי' חוץ לתחום דאורייתא שהוא עני' עשר סילין מפני פקוח נפש שהרי סכנת נפש הוא לישא' לבדו במדבר . ואם נכנס בשבת לעיר אחת מהלך את כולח מפילין חניחותו סחון לעיר ורוצה ליכנס לעיר מותר דכיון דלדבר

הג"ח ואם חזר ונכנס בה והפליגה ספינה בשבת אז מיד שיצא הספינה מן לתחום אסור לו ללכת לו לטלטל חוץ מארבע אמות שלו למי שלא שנת כאויר מחיצות מנע' והיו כמו שיצא מן לתחום ספי' לו סלל' ד' אמותיו :

הג"ח ואם חזר ונכנס בה והפליגה ספינה בשבת אז מיד שיצא הספינה מן לתחום אסור לו ללכת לו לטלטל חוץ מארבע אמות שלו למי שלא שנת כאויר מחיצות מנע' והיו כמו שיצא מן לתחום ספי' לו סלל' ד' אמותיו :

הג"ח ואם חזר ונכנס בה והפליגה ספינה בשבת אז מיד שיצא הספינה מן לתחום אסור לו ללכת לו לטלטל חוץ מארבע אמות שלו למי שלא שנת כאויר מחיצות מנע' והיו כמו שיצא מן לתחום ספי' לו סלל' ד' אמותיו :

הג"ח ואם חזר ונכנס בה והפליגה ספינה בשבת אז מיד שיצא הספינה מן לתחום אסור לו ללכת לו לטלטל חוץ מארבע אמות שלו למי שלא שנת כאויר מחיצות מנע' והיו כמו שיצא מן לתחום ספי' לו סלל' ד' אמותיו :

הג"ח ואם חזר ונכנס בה והפליגה ספינה בשבת אז מיד שיצא הספינה מן לתחום אסור לו ללכת לו לטלטל חוץ מארבע אמות שלו למי שלא שנת כאויר מחיצות מנע' והיו כמו שיצא מן לתחום ספי' לו סלל' ד' אמותיו :

הג"ח ואם חזר ונכנס בה והפליגה ספינה בשבת אז מיד שיצא הספינה מן לתחום אסור לו ללכת לו לטלטל חוץ מארבע אמות שלו למי שלא שנת כאויר מחיצות מנע' והיו כמו שיצא מן לתחום ספי' לו סלל' ד' אמותיו :

רז הכנת הסעודה לשבת ובו ב' סעיפים :

א ושנים נבקר ביום ששי ויכין צרכי שבת דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו הבנה דומיא דהבאה והבאה היתה לצאת בניקר אף הכנה תהיה מיד בבקר ואפילו מי שיש לו כסה עבדים לשמש ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו כלומר שאם היה שום אדם חשוב בא לביתו ודאי היה בעצמו מתקן הבית ומסדר הכלי הצריכי לוק ולשבת לכבודו כירב חסדא הית פחתך הירק דק דק ורבה ורב יוסף הוון מבקעים עצים ורבי זירא הית מדליק את האש ור' זנבא הית מתקן את הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול ומהם למוד כל אדם ולא יאמר לא אפנה כבודי כי זהו כבודו שמכבד השבת לכבוד שמים ואפילו צריך למעט לימודו ע"י שיכין צרכי שבת ימעט למודו ויכין לשבת דמצוה גדולה היא ויש לחשחח הסכין לכבוד השבת שזו נפש כן לכבוד שבת הוא שמכין עצמו לאכילה ואסמכות מקרא דכתיב והכינו את מלשון לאתים ולמזירות :

ב וירבה לקנות בשר ויין ומגדנות כפי יכולתו להכין לשבת :
דנא שלא לעשות מלאכה בע"ש מן המנחה ולמעלה ובו ב' סעיפים :

א העושה מלאכה בע"ש מן המנחה ולפעלה מינו רואה סי' ברכה לעולם י"מ מנחה גדולה וי"מ מנחה קטנה ויש להחמיר מפני כבוד השבת ודווקא שעושה מלאכה קבע אבל אם עושה אותה דרך צרעי ואינו קובע עליה מותר ולכן מותר לכתוב איגרת שלומים וכל כיוצא בזה :

ב ודווקא מלאכה להשתכח אסורה אבל לתקן בגדיו או כליו לצורך שבת מותר כל היום והיה לתקן בגדי חבריו לצורך שבת ואינו נוסל עליה שכר מותר אבל בשכר אפילו לצורך שבת אסור ולכתוב ספרים לעצמו דרך לימודו מותר אף על פי שאינו לצורך שבת כיון דלדבר מצוה הוא :

אבל אסור לכתוב לחבירו בשכר ומספרין כל היום כולו אפי' המספר ישראל הוא החירו לו לספר ישראל חבריו לצורך שבת ואפילו בשכר כדי שלא יכנסו ישראלים כשהם מנוודים לשבת לפי שרוב בני אדם טרודין כל היום בצרכי שבת ואין להם פנאי להסתפר עד עת הערב החירו לישראל ספר לספר :

דנב מלאכות המותרים ערב שבת ובו ז' סעיפים :

א מותר להתחיל במלאכה בערב שבת סמוך לחשיכה אף על פי שאינו יכול לגמרה מבעוד יום והיא נמרת מאליה בשבת כגון לשרות דין ומסניח במים סמוך לחשיכה והם נשרים כל השבת ולתת אונין של פשחן לתנור כדי שיתלבנו ולתת צמר תוך היורה סמוך לחשיכה והיא קולטת הצבע כל השבת והוא שאין היורה על גבי האש וגם טיחה בשיש אבל אם היתה על האש אסור שפא יחכה בנחלים או אפילו אינה על האש והיא פתוחה אסור שפא יגיס בה בכף והמגיס בשבת בקרירה אפילו אינו על האש חייב משום פבשל שע"י שמגיס בה היא מתבשלת יותר אפי' אינה על האש ומותר לפכור לנכרי חיה ועוף ודגים והן נצודים מליהם בשבת ומותר לפכור לנכרי ולהשעיני סמוך לחשיכה רק שיצא מפתח ביתו סבי' כדי שלא יחא נראה כאלו צוהו להוציא בשבת ויש מתירין אפי' כשהעכו"ס מוציא בשבת אם יחד לו העכו"ס מקום מבעוד יום בבית ישראל ויש להחמיר :

ב מותר לתת בגדיו לכובס נכרי ועויות לעפון ססוך לחשיכה והוא שקצץ לו דמים או שעושה לו העכו"ס

בחנכ"ק רק בשוגג חנאה דעכו"ס כי טרח ברידיה קטרה •
 אבל אם לא קצץ לו דמים סבי' אסור דנראה כאלו הוא שלוחו זונתו שכר שבת ויש אוסרין אפילו אם עושה העכו"ס דנראה כשלוחו וגם בקצץ לא החירו אלא כשיעשה גביתו ובצנעת וגם יעשהו מעצמו אבל לא יאמר לעכו"ס שיעשה כשנת

ואם

דלדבר מצוה נפיק הרי ברשות נפיק ויש לו אלפים אמה לכל רוח ממקו' שהניחוהו ולענין איות דבר נקרא דבר מצוה יש אומרים שכל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו חסוב הכל דבר מצוה ואינו נקרא לדבר הרשו' רק כשהולך לטייל ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות ואפילו לספינות שכמים המלוחים וכן להליכת השיירות לפדבר שלשה ימים קודם השבת כי חושבים חכל לדבר מצוה ואין למחות בידם הואיל ויש להם על מה שיסמכו • אין צרין במלחמות הרשות על עיירות של זכור'ם תוך שלשה ימים קודם השבת אע"פ שלא יתחילו להלחם עד אחר השבת ופעמו כמו בספינות משום עונג שבת דכל תוך ג' ימים הראשונים אין טועים להם אכילתם ושתייתן משום שירדות ופתחות דליבא ולא יוכלו לקיים עונג שבת אבל אחר שלשת ימים פרח מניחהו פחדיהו ויוכלו לקיים עונג שבת לפיכך שלשה ימים קודם השבת צריך להתחיל ואחר שהתחילו שוב אין פוסקין דכתיב עד רדתה שמע אפילו בשבת אבל מלחמות מצוה מתחילין אפילו בשבת שכן פצינו שלא נכבשה יריחו אלא בשבת והיה תחלת המצור בשבת :

רמט דיני השויכים לערב שבת ובו ד' סעיפים :

א אין חולקין בערב שבת יותר משלשה פרסאו כרי סיניע לבית או למלון בעוד היום גדול ויכול להכין צרכי סעודתו לשבת ולא שנא אם הוא הולך לביתו או לבית האושפיזא וה"ס כשאותו המלונאן הבית שיבא לשם בעוד היום גדול הוא בישוב שהוא מקום שיוכל להכין לו צרכי שבת אבל אם איתו המקום שבא לשם אי אפשר להכין לו צרכי שבת או שיש עמו צידה אלא שאין המקום שהוא עומד שם בסוף ויש סכנה לישאר שם מושב שילך אפי' כמה פרסאות אולי יבא למקום שיוכל להכין לצרכי שבת או למקום שהוא בטוח לו מן הסכנה שמישאר שם במקום דאג' תסכנ' ויצטער כל השבת ולא יחיה לו עונג שבת כלל • ודווקא שאין יודעין במקום שרוצה לבא שם שיבא אבל אם יודעין או שלח להודיעם שהוא יבא לשם בשבת מותר לילך אפילו כמה פרסאות בכל גוונא :

ב לקמן יתבאר לפנינו בע"ה דסעודת שבת כלילה מצוה היא מן התורה וילפינן לה מקרא דשלשה היום כתיבי כפו שיתבאר בע"ה לפיכך ארז"ל שאסור לקבוע סעודה וספתה בע"ש כל היום אפילו בשותרות מפני כבוד שבת כדי שיאכל כליל סעודת שבת לתיאבון ודקא סעודה של משחה שאינו רגיל בה בימות החול ואפילו סעודת אירוסין לא יקבע בע"ש שהרי יכול לדחות עד מחר או עד יום אחר אבל לאכול ולשתות בלא קביעות סעודה אפי' סעודה שרגיל בה בחול מותר כל היום להתחיל מן הדין בכל מקום מצוה לחפנע שלא לקבוע אפילו סעודה שנוהג בה בחול מ"ט שעות ולמעלה כדי שיעכל לתיאבון כלילה • וסעודת מצוה הקביעה ותלויה דווקא ביום זה כגון ברית סילה ופדין הבן שאי אפשר לעכבם ליום אחר אוכל ושותה כדרכו שהיא מצוה כמו סעודת שבת ולמה תדחת מפני סעודת שבת ואם איפשר לו לקיים שתיים מה שזכר ושה נעים ואם אי אפשר יזכה בראשונה דכל הקודם זוכה :

ג דרך אנשי מעשה להתענות בע"ש כדי שיאכלו לתיאבון :
ד מי שקבל עליו סתם להתענות בע"ש צריך להתענות עד צאת הכוכבים כמו בכל הענין אסלא כשפיר בשעת קבלת הענין עד שישליכו הציבור תפלתן • ואם הוא הענין חלום צריך להשלים עד צאת הכוכבים שהרי אפי' בשבת עצמו יכול להתחיל ולהתענות כ"ש שישלים עד הלילה • וכיון שהוא מפני הסכנה לבשל ולבער חלום רע תמיד שמא לא יועיל לבשלו אסלא יתענה עד הלילה ויא' דתענית חלום הואיל ולא קבלו מאחמול דרשות הוא דאם יצאה לא ישלים אלא עד יציאה מבית הכנסת ובשאר תענית יחיד טוב הוא שימנה מתחלה בשעת קבלה ולא ישלים פלל מפני כבוד השבת שלא יכנס דשבת והוא מעונה יבתענית צבור ישלי והפי נהוג • ומי שמתענה בערב שבת יום שמת בו אביו או אפו"א שצריך לחשלים וי"א שחלו ברעתו שאם בפעם הראשון נהג לחשלים ינהוג כן כל יסו דהוי כמו נדר ואם בפעם הראשון לא השלים שוב אין צריך להשלים וכן נהגין :

לפני החוד הלכות שבת

דין כירה ותנור לתת בהן הקדירה בערב שבת ובו הסעיפים :

א כירה שהיא עשויה כקדירה ושפתיה הקדירה למעלה על פיה ויש בה שפיתת מקום שתי קדרות אם הוסקה בנפת שהיא פסולת של זחים או בעצים שדברי אילו עושין נחלים אסור לתת עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עלי לצורך הלילה דחיישינן שמא יחתה בנחלים אחר חשכה כדי שימהר להתבשל כל צרכן לצורך הלילה ודווקא תבשיל שנתבשל ולא נתבשל כל צרכו אלא שהוא מצטמק ויפח לו שזון איך למיחש לשמא יחתה בנחלים אמל אם נתבשל כבר כל צרכו והוא מצטמק ורע לו אינו נותנו עליה אלא שישמור חומו עד הלילה שרי ואם הית מצטמק יותר היה רע לו ואז ליכא למיחש שמא יחתה בנחלים ומותר וכן אם היה חי שלא נתבשל כלל מות דהשת' ג' כ ליכא למיחש שמא יחתה שכיון שהוא חי אי אפשר להתבשל כל צרכו שיהא ראוי לאוכלה בלילה ולא יחתה בנחליו ומסיח דעתו ממנו עד למחר שהרי צעמוד על הכירה כל הלילה עד סעודת המחרת ויכול להתבשל בלוחיתו ולמה יחת' שלא לצורך לפיכך לא חששו לשמא יחתה ומותר אבל אם נתבשל קצ' ולא נתבשל כל צרכו או אפי' נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפח לו חיישינן שמא יחתה ואסור להשהותה עליה אלא אם כ' גרף דהיינו שהוציא ממנו כל הנחלים דליכא למיחש שמא יחתה או קטם דהיינו שכסה הנחלים בעפר למעט חומס שבוין שמיצט חומס גלי דעתיה דלצ' ניחא ליה שיצטמק יותר ובודאי לא יחזו יחתה ועוד דאית ליה הכירא ויזכור : ואם נתן בה חתיכה אחת חיה מותר בלא היתה כולה חיה שעל ידי כך הוא מסיח דעתו מסנה בשביל החתיכה שהיא שלא תוכל להתבשל עד למחר ואז בודאי לא יחתה שבכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתו וכל זה דוקא ליתן הקדירה על פיה אבל לסמך לה קדרה בסמך בחוצה לה מותר ואפי' שתי כירות פתאומות זו אצל זו ודופן של חרץ ביניהן אחת גרופת וקטופה והשנייה אינה גרופה ולא קטופה מותר להשהות על הגרופה וקטופה אע"פ שמוסיף הבל משאינת גרופה וקטופה דלא חיישינן לשמא יחתה מן השנית ואם הוסקה בקש או בגבבא מותר להשהות עליה אפי' אינה גרופה ולא קטופה ודברים אילו אפי' יחתה צינן מוסיפין הבל וא"פ ליכא למיחש לשמא יחתה ללא יועיל . ותנור שחומר רכ אפילו אם הוסק בקש ובגבבא אסור אפילו לסמוך לו וכ"ש לשהות בתוכו אע"פ גבו שאסור כל זמן שהרד סולדת בו ואפי' תנא גרופ וקטום דהואיל וחומר רב ביותר אע"פ שהתנא גרופ וקטום חיישינן שמא יחתה אפי' בזה הצד המעט והאפילו הוא מקש גבבא כדי להכיני לצורך הלילה ואפי' אם הוא גרופ מ"מ מפני שהתנא אפי' דרכו לגרופ אא רוב האש ואי אפשר לגרופ כל האש עד שלא נשאר ניצוץ אחד ומפני שהפליח חיישינן שמא יחתה כדי להבעיר הניצוצות הנשארות בתנור . לפיכך דין התנור אפי' גרופ וקטום כדין חבירה שאינו גרופה וקטום דהיינו בחבשיל שלא כישל כל צרכו או בשל כל צרכו ומצטמק ויפח לו אסור אבל מצטמק ורע לו מותר אפילו בתנור . וכופת שהוא מקום שפיתת קדירה אחת חומה רב מכירה ופחות מתנור לפיכך אם הוסק בקש או בגבבא דינו ככירה ומותר ע"י גריפה וקטימה וי"א דקש ובגבבא אפי' בלא גריפה וקטימה הרי הוא כנפת ועצים בכירה כשהוא גרופ וקטום לפיכך כופת בקש או בגבבא מותר אפילו בלא גריפה וקטימה . ואם הורק בעצים ובגפת דינו כתנור ולא מהני לעת גריפה וקטימה ואסור אפילו לסמוך לה ותנורים שלנו שפיהם מן הצד דינם ככירה שאין חומר רב כ' כמו שהיו תנורים שלהם שהיו עשויין בעניין אחר : כל דבר שאסור להשהותו אם שכח ושיחה אותו עד אחר חשיכה אם הוא תבשיל שבישל כל צרכו מותר אפילו מצטמק ויפח לו הואיל ונעשה בשוגג ולא נעשה שום איסור ביטול בשבת אף על פי שמצטמק ויפח לו ואם הוא תבשיל שהתחיל לבשל ולא כישל כל צרכו אסור אף על פי שבשוגג שכחוס' הא יש בו איסור ביטול שבת שנתבשל אחר חשיכה אבל אם עבר

ואם עושה העכו"ם בשבת אפי' מעצמו והישראל רואיהו אם העכו"ם עושה בשבת הנאה של ישראל צריך שיאמר לו שלא יעשה בשבת :
ג ואם היתה המלאכה מפורסם וידוע שהיא של ישראל ועושה אותה במקום מפורסם טוב להחמיר ולאסור ואפי' נתנו לו כמה ימים לפני השבת כדי שלא יאמרו שגלוהו הוא וצוהו לעשותו בשבת :
ד ואם קצין ועושה העכו"ם המלאכה בשבת וגמרה י"א שמותר לישראל ללבוש אותו הכלי אפי' באותו שבת עצמו דכל שקצין עכו"ם אדעת דנפשיה קעביד ויש אומרין ללבושו בו ביום כל הידוע שהעכו"ם נשבע בשבת ולא עוד אלא אפי' שצריך להמתין במ"ש בכדי שיעשו כדילוג' יהנה ממלאכת שבת . (וע"ל סי' ח' סעיף א' וב')
 ויש להחמיר לכתחלה אם לא שצריך אליו בשבת שאז יש להקל ואם אין ידוע שהעכו"ם נסמך בשבת ויש לתלות שנגמר בע"ש מותר בכל עניין ודווקא ששיגר לו העכו"ם הכלי לביטול אבל ליקח כלי מכית האומן בשבת וי"א אסור משום מראית העין ואפי' אם ילבשו בבית האומן וילך בו כך לבוש לביתו אסור כטוב הרואה שיאמר בשליחותו עשה היום וגמרו וכל זה בכלים שעושה האומן לישראל אבל אומן שעושה כלים לעצמו למכור וגמרו אפי' בשבת כגון מנעלים עכו"ם בדירה קטנה ומותר לישראל הקבירו ללכת לביתו וליקח ממנו הנעלי בשבת ולנועל שם ואקלאוסרה משום מוקצה הואיל וגמר ב"ל אדם ויכול לגמרה העכו"ם בשבת וי"א והם של העכו"ם לא אקצי דעתיה מיניה לעויר' ובלבד שלא יקצין עמו דמי' הסקה בשבת משום מקח וממכר :

ה ומותר לפתוח מים לניגה והם למשכים והולכין בכל השבת ולהניח קילור עבה על העין אע"פ שאסור להניח בשבת חתם משום מסרח שתוא אב מלאכה אבל קילור רך אציל אפילו בשבת מותר להניחו על גב העין כמו שיתבאר בסי' שכ' ה' ומותר לתת מונמר תחת כליו והם מתחמקין והולכין סאליהן כל השבת . ואפי' המונמר מונח בכלי דאין צדם מצווה על שבת כלים וכן מותר לתת נחלים בכלים והן דולקין והולכין כל השבת אע"פ שמשמש בכלי אין אדם מצווה על שבת כלים אפי' מדרבנן ואפי' הכלי עושה מעשה ומותר לתת שעורים בניגית לשרותן וטוענין בקורות בית הבבובית הגת מבעוד יום על זחים וענבים שנתרסקו מבע"י וטוענין עליהם להוציא מהם משקוזהשמן והיין הוציא מהן בשבת מותר ואפי' בשבת והוא שנתרסקו מבע"י היטב דהואיל ונתרסקו היטב מבע"י כוכנין הם לזוב בקל פליהן וכאילו יצאו דמי וליכא למגור בהוצ' שמא יסחוט בשבת בידים דאף אם היה סוחט בשבת אין כאן איסור דאורייתא הואיל ונתרסקו מערב שבת שלא היה נקרא סחיטה . וכן בוסר ומלילות שריסקן מבעוד יום פוחרין המשקין הוצאים מהן בשבת . וכותר לתת חטין לתוך רחיים של מים סמוך לחשיכה ויש אומרין משום דאושא מלתא שפי' שהרחיים משפעת קול ויאמרו רחיים של פלוני מוחנת בשבת ואיכא זי' וזולא דשבת שפי' וכן בכל מקום שיש משפעת קול אסור וכן נותנין לכתחילה מיהו במקום פסידה יש להקל ובשל בהמה לכ' אסור שהרי אדם מצווה על שבת בהמתו ומותר להעמיד בלי המשקולות שקורין זיי גר' מע"ש אע"פ שמשפעת קול להודיע בשבת השעות כי הכל יורעין שמעמידן אותו מאחמול (וע"ל סי' ט"ח סעיף ג')

ו לא יצא אדם בע"ש שמוקלחשיכה במחש' שבגדו או בידו ולא בקולמוסו שמע ישבת ויציא אותה בשבת אבל בתפלין מותר לצאת סמוך לחשיכה דלא חיישינן שמא ישבת ויצא בהן בשבת שהרי אסור לתפוח דעתו מהם ואין אדם שוכחן . וי"א דווקא בידו אסור לצאת בהן סמוך לחשיכה מפני שאם היה יוצא בהן לר' ה' כן בידו בשבת חייב חטא אבל מחש' בגדו וחפלין בראשו אינו אסור אפילו בלא שמעא דהיסח הדעת אלא משום דאפילו בשבת עצמו אינו חייב חטא ואינו אסור אלא מדרבנן גזירה משום דיו ואי היה אסריה ליה בערב שבת סמוך לחשיכה הוה גזירה לגזירה וגזירה לגזירה לא גזרינן :

ז מצוה על כל אדם למשמש בגדיו בערב שבת סמוך לחשיכה שלא יהא בהם שום דבר שאסור לצאת בהן בשבת ויבא לידן משכונן לצאת בהן :

לבוש החור הלכות שבת

במזיד ושיהיה קנסותו לאסור הכל אפי' נתכשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו ולמ' ש בכדי שיעשו ואם החזירם עכ"ס בשבת בלא ידיעת ישראל דינו כשבת ושיה' אע"פ שהעכו"ם עושה במזיד ואם החזירו ישראל דינו כעבר ושיה' ואם מצטמק ורע לו פותר שהרי לא נהנה מן העבירה (ועל סימן רכ"ז) ויא' שכל שנכשל כמאכל בן דרוסאי שהוא חצי בישולו וכ"ס אם נתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו מותר לשהותו על גבי כירה או אפי' על גבי תנור אפי' הוסק בגפת ובעצים ואפי' אינה גרופה וקטומא שכיון שראוי לאכול קודם שהשהתו לא חישינו לשמא יחחה בגחליו שהרי ראוי לאוכלו כלילה וכן קדרה חימא או אפי' לא הניח בה לא חתיכה אחת היה לא חישינו שמא יחחה דהא הסיח דעתו עד למח' ולא הוזכר גרופה וקטומא והסיק דקט' וגבבא לא כשתחחיל לבשל ולא הגיע למאכל כן דרוסאי שאו חישינו לשמא יחחה למחר להכינו לצורך הלילה וכן לענין להחזירו כגון שהניח תבשיל שמוותר להשהותו עליה מבני יום ונפלו ממנו בשבת ובא להחזירו עליה אינו מחזיר עליה

אם כהיא גרופה וקטומא או שהוסקה בקט' ובגבבא ותנור אפילו הוא גרוף וקטור אין מחזירין עליו וכופה אם הוסק בקט' ובגבבא דינו ככירה ומחזירין עליו . ואם הוסק בעצים דינו כתנור ואם מחזירין עליו אפילו הוא גרוף וקטום ואם שכח ושהה תבשיל שהתחיל להתכשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי אסור ואין צריך לומר אם עבר ושיה' . ונוהגין להקל כ"א וכל זה מירי בענין שהייה דהיינו שהקדרה יושבת על כסא של ברזל או על גבי אבנים ואינה נוגעת בגחלים אבל הסמנ' על גבי גחלים אסור ויא' דאפי' אם הקדרה עומדת על גבי האש ממשיך כל זמן שהיא מגולה למעלה לא מקרי

הטמנה ושרי וכן המכה בקט' שהריס' לנתקו קצת קודם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל לקחתה משם כלילה ולא יגע באש ואם לא נתקו מן האש ומצאו בשב' על גבי האש יש לחסורו ע"י עכו"ס שלא ינענע האש ומצוי ש"ע עכו"ס מותר אפי' הישראל להסירו משם ובלבד שחיה שיקנה משם בנז' שלא יח' וינענע הגחל' וילחישו יקרוב הדבר לבא לידי חיוב חסאת ואז אף אם ינענעו קצת דבר שאין מתכוין הוא ולא פסיק רישיה הוא ושרי :

ב כירה שהיא גרופה וקטומא ונטל הקדרה מעליה אפי' בשבת מותר להחזירה כל זמן שהיא רותחת ועוד' בידו שלא הניחה על גבי קרקע והוא שהיה דעתו להחזירה כל זמן שהיא רותחת אבל אם שהה בידו עד שנצטנן התבשיל אסור להחזיר דהוה כמבשל דוק' שהתבשיל מבושל כל צרכו ואז מותר להחזירה אפי' לכירה אחת שהוא גרוף וקטום אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור אפי' לאותה כירה דהוה טבשל בשבת אם עדיין החום בכירה שהקדרה נעשה רותחת מחומת ודוקא על גבה מותר להחזירה כגון על ספתה או על כיסוי שעל חללה ובעודה בידו ודעתו להחזירה אבל לתוך חלל הכירה או שהניח הקדרה על גבי הקרקע דהוה ליה כאילו היסח דעתו מלהחזירה או אפי' עודנה בידו והסיח דעתו מלהחזיר אסור ודוקא על גבה כראסרן אבל לסמוך אפי' סמו' לאש במקום שהיד סולד בו שרי אפי' סמוך לחשיכה ואם אין היד סולדת בו מותר אפי' בשבת וחנורים שלנו יש להקדין כירה ונוהגין להקל בתן אפי' להחזירם בשבת וכשהוא גרוף וקטום אפי' לתוכן כל זמן שלא נצטנן התבשיל אבל נצטנן התבשיל לכ' אסור דהוה כמו שכ"ע צמ"א שכל זה לא מירי רק כשנטלו מן הכירה מבני' ולא חזירה עד שחשכה שנראה כאילו התחיל עכשיו לבשל אבל אם לקחו משם משחשכ' אפי' הניחו על גבי קרקע מותר להחזירו שאינו נראה כמבשל עכשיו ודוקא גרופת וקטומא אבל כירה אם אינה גרופה וקטומא וכן תנור שאינו גרוף וקטום וכופה שהוסק גפת ועצים אפילו הוא גרוף וקטום אסור להחזירה לא מבני' בשבת אלא אפילו מבני' אחר שנמרתה כל בישול חקדיר ומניחה לעמוד על הכירה עד הערב לשמור חומה אם נטלה מן הכיר אפי' בעוד רותחת אם הוא ערב כ' שאין שהות ביום להרתית אם היחה קרה אסור להחזירה דגורין אשו היכא דנטל בשבת דאי שרינן להחזירה מבעוד יום בערב כ' אתי נמי להחזירה כשנטלה בשבת משחשיכה ודוקא שאין שהות ביחס להרתיה אם היחה קרה אבל אם יש שהות ביום לחרתיה אלון נתקררה מותר להחזירה ודוקא בשנתן כ' בישול הקדרה שייך לגזור אפי' מבני' גזיר אשו

וקטומא כדן גרופה וקטומא לענין נתיני עליה וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת אפי' הניחה על גבי קרקע וה' לסמוך לתנור שאינו גרוף וקטום והאיל והקדרה עדיין חם ומבושל [כל צרכו וכן חמתנ' פשוט להתיר :

הג"ם ועל סימן שיש ספק ע"י וזה דנוהגין היקר להחזיר תבשיל לתוך התנור בשבת לאחר סעודת שחרית כדי לשמור חומתו שלא ינענע חמרי היינו העם משום דכבר נתבאר במשי' ק' דה' שנטלו בשבת מותר להחזיר דהשבת שפילו הכימ' ע"ג קרקע ע"ג א' עהיינו דווקא להחזיר לבירה גרופה וקטומא אבל לכירה שאינה לא גרופה ולא קטומא או לתנור וכופה שהסיקוהו בגפת או בעצים אפילו גרוף וקטום ליכא מיל' דפליג דאסור כמו שנתבאר

בספיק' כה"ל כבר נתבאר בספיק' א' דהקדור ליק' לכירה דמיי' וכיון דכשפה שמחזירין בהם חממו גמלי' ה"ל כגרוף וקטום ואפ"ג דאפילו גבי כיפה לא שנו אלא על גבי כירה אבל לא בקובה אפילו בכירה גרופה

וקטומא כדן גרופה וקטומא לענין נתיני עליה וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת אפי' הניחה על גבי קרקע וה' לסמוך לתנור שאינו גרוף וקטום והאיל והקדרה עדיין חם ומבושל [כל צרכו וכן חמתנ' פשוט להתיר :

הג"ם ועל סימן שיש ספק ע"י וזה דנוהגין היקר להחזיר תבשיל לתוך התנור בשבת לאחר סעודת שחרית כדי לשמור חומתו שלא ינענע חמרי היינו העם משום דכבר נתבאר במשי' ק' דה' שנטלו בשבת מותר להחזיר דהשבת שפילו הכימ' ע"ג קרקע ע"ג א' עהיינו דווקא להחזיר לבירה גרופה וקטומא אבל לכירה שאינה לא גרופה ולא קטומא או לתנור וכופה שהסיקוהו בגפת או בעצים אפילו הוא גרוף וקטום אסור להחזירה לא מבני' בשבת אלא אפילו מבני' אחר שנמרתה כל בישול חקדיר ומניחה לעמוד על הכירה עד הערב לשמור חומה אם נטלה מן הכיר אפי' בעוד רותחת אם הוא ערב כ' שאין שהות ביום להרתית אם היחה קרה אסור להחזירה דגורין אשו היכא דנטל בשבת דאי שרינן להחזירה מבעוד יום בערב כ' אתי נמי להחזירה כשנטלה בשבת משחשיכה ודוקא שאין שהות ביחס להרתיה אם היחה קרה אבל אם יש שהות ביום לחרתיה אלון נתקררה מותר להחזירה ודוקא בשנתן כ' בישול הקדרה שייך לגזור אפי' מבני' גזיר אשו

וקטומא

לבוש החור הלכות שבת

וקטומה כמו שכתבנו בסעיף ב' היינו דווקא כשעדיין כפי הנליון קצת אבל הגורם דין כשמתחילין לתוכה לאחר סעודת שמירת כבוד כעטן הרבה הקנור ולא נשאר בו ממימות רק שיוכל לשמור בו חומו של תכשיל שלא יטען לגמרי שפיר דמי ודווקא בעור שהקדמה הם אבל כשהקביל כבר נעטן והוא החזירו לתכור כך לקבל ממימות אסור כי לא ערו אלא לשמור חומו ולא לקבל ממימות כך כל ליישק המכה כפי מה שמצאנו בדברי ב"י בסוף סימן זה וואע"פ שכתב יוסף שקיל וטעם הרבה כדבר זה כדי ליישק מכה היתר זה והעלה לכסוף שאין היתר כבוד למכה זה חייב לפי מנהג בני ס"י שנוהגים לחזיר אפילו כנוון וכפי הכל התקדמים שלהם אפילו לאחר סעודת שמירת מה שאין כן לפי מנהג דכני מדינות האלו *

דבר דיני תבשילין הכובנים בע"ש ובז' סעיפים

א אף על פי שבשר חי מותר לשהותו ה"ס בקדירה מפני שאינה ממהרת להתבשל שמפני כך הוא מסיחדעתו ממנו עד למחר וליכא למיחש לשמא יחתה אבל בצלי שאצל האש אפי' בחי אסור להניחו סמו' לחשיכה מפני שממהר לצלות ואפשר לו לצלו שיהא ראוי בעו' לילה ולא מסיח דעת' מיניה ואתי לחתווי להבינו לצורך הלילה וה"ס בבשר שור או עז אפי' מנותחים או בגדי ועוף שלימים ולא מיחרך מחתווי אבל בשר גדי ועוף שהם מנותחים לאיבוא מותר דלא חיישינן לחיתוי שאם יחתה בגחלים יתחרך הכש שאינו צריך חיסור הרבה לא על ידי תמימו האש בלבד הוא נצלה ובודאי לא יחתה בראש כשצולה בשפוד אצל האש אפי' בתנו והוא פתוח אבל אם היא בתנור ושה פני בטיש בן גדי ועוף אפי' שלימים בן בשר שור ועז אפי' מנותחים מותר דלא חיישינן לחיתווי כיון שהוא טוח בטיש ואינו חילולו כזו כחאם הוא חי לגמרי או שנתבש קצת דלמרתו לא חיישינן שמא יפתח ושמא יחת כולי האי לא חיישינן כיון דטוח בטיש - וי"א דבתנור טוח בטיש הכל טרי כמו שאמרנו ועל גבי האש שהוא מגולה וכן בתנור שהוא מגולה ואינו מכוסה כלל הכל אסור אפי' בגדי ועוף מנות דחיישינן לחיתווי דלא לחרוכי אפי' בתנור שפיו מכוס לא שאינו טוח בטיש אפי' לחל' בין גדי ועוף מנותחים לשאר בשר הגדי ועוף כשהם מנותחים הרוח קשה להם אז ליבא למיחש שמא יגלה התנור ויהתה בגחלים אע"פ שאינו טוח מפני שיראה שיכניס בו הרוח ויפסיד הבשר לפיכך אם התנו מכוס אע"פ שאינו טוח בטיש מותר אבל בשאר בשר אפי' בגדי ועוף כשהם שלימים אין הרוח מניק להם ואסור בתנור שאינו טוח בטיש אע"פ שהוא מכוסה דחיישינן שמא יגלה ויחתה בגחלים והבינו הנהו :

ב אין צולק בצל וביצה ובשר ע"ג גבי גחלים לא כדי שיעלו מבע"י מטיני צדדיו כמאכל בן דרוסאי שהו' הצי בשולו ואע"ג דבצלי ראוייה לאכול חי איננה טוב לאוכלה חיה וכבשר חיה דמיא ובשר אפי' הוא בשר גדי אסור דכיון שהניחו על גבי גחלים אינה חושש לא לזיקא ולא לחרוכי לא רוצה שיעלה מהר אע"פ שיתחרך ואע"פ שהרח קשה לו להכך חיישינן שמא יחתה אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי לא חיישינן דחייש דילמא אתי לחרוכי אפי' הוא בשר שור שמאחר שהוא ראוי לאכילה למה יחתה שמא יבא להפסידו :

ג ואם עבר ושכח ונצלה בשבת באיסור אסור לאוכלו :
ד פירו' שנאכלתם ממות שהן חיות ורוצח לצלותהרי כחן שראויין לאוכלן חיות הו' כעודן חיות כאילו נצלו לפחות למאכל בן דרוסאי לפיכך מותר ליתנם סביב הקדירה סמוך לחשיכה אף ע"פ שאינו אפשר שיעלו קודם שחשיכה ולא חיישינן שמא יחתה דהא ראויין לאכילה כבר ומהו אם הם בקדירה צריך ליהרר שלא יחזיה הביסוי משמשיכה ושלא להוסיף עליו עד שיעלו מפני שממהר לגמור בישולם בשבת :

ה אין נוחנין פת לתנור לא כדי שיקרמו פניה המדובקת בתנור דכיון שנקרמו פניה המדובקת בתנור כ"ש כבר נקרמו פניו כלפי האור והו' אפיו כמאכל בן דרוסאי ולא חיישינן שמא יחתה דמחרירך חריך ובחררה ע"ג גחלים אין צריך שיעור כ"כ אלא דיו בכדי שיקרמו פניה שכנגד האש שאו' ודאי לא יחתה שלא יחרך :
ו ואם עבר ונתן אותם סמוך לחשיכה כל כך שאין בו שיעור קרימה אם במזיד אסור לאוכלו עד מוצאי שבת בכדי שיעטרו דהא נעשה בו איסור שנאפה בשבת ואינו אסור עולמית דהא לא עבר לא מדרבנן שהרי נתנו לשם קוד' הכנס' שבת ולא עשה איסור האורייתא ואם בשונג אם אין לו מה יאכל התירו לו לרדות ממנו מן ג' סעודות לשבת דרדייה אינה מלאכת היא ואם יש אחרים ג"כ שאין לה מה יאכלו יבול לנפש להם כצו' ורדו להם ג' סעודות

וכשהוא רודה לא ירדה במרדה שהו' בדרך שעושה כחול לא ישנה מעובדא דחול וירדה בסכין וכיוצא בו ואם אי אפשר לו לירדות ע"י שינוי התירו לו לרדות אפי' ברחת כיון שאין לו מה יאכל ואם נתנו בכדי שיקרמו פניה והוא לצורך שבת כיון דלא עבר איסורא וצורך ושבת הוא התירו לו לרדות כדרכו ואם יש לו מה יאכל ואפוא שלא לצורך חיסר לו לרדותו בכל ענין אפי' ע' שינוי . ושיעור הקרימה הוא כשפורסה ואין החוטין נמשכין ופשטי דא' ופלאד' ין צריך שיעור שיקרם פניו למעלה ולמטה ויתבשל גם מה שבחוכה כמאכל בן דרוסאי דא' לכ' אתי לחתווי וכל זה בתנור שאינו טוח בטיש אבל אסור טוח בטיש או שאינו אופ' לצורך שבת רק למצואי שבת הואיל ויש לו זמן ארוך לאפתו מותר ליחנו סמוך לחשכ' דלא שייך למיגזר ביה שמא יחתה דלמ' יחתה שהרי יש לו שהות הרבת לאפות אלא שאסור לרדותו בשבת ואם עבר ונתנו בשבת עצמנו לחוד התנור או ע"ג גחלים בין בשונג בין במזיד התירו לו לרדותו מהרה אפילו בלא שינוי כדי שלא יאחר ויבא לידי איסור שקילה דמוטב שיעבור ארדיו שהוא אינו אסור אלא כדרכנן ולא יבא לידי איסור דאורייתא :

ז ורדייה הנזכרת פירושו כמו שהיו עושין במימה שהיו מדביקים הפת בתנור ואז כשהוזרין ומפרידים אותו מן התנור היה בו טור' וחכמה יתירה הא שהיה יכול לעשותו שלא יפרך הפת וזו היא שאסרו חז"ל מפני שהיה בו טירחא יחיר' אבל בתנורים שלנו שאין מדביקין בהן את הפת ואין צריכין רדייה לא במרדה ולא בסכין שמוציאין אותו בקל אם נתן פת לתנור מבע"י וקודש עליו היו מותר להוציא אפי' יותר משלשה סעודות בסכין או בשום דבר שיתחוב בן וס' לא יוציא ברחת משום דמתני' כעובדין דחול :

ח לא יסלא אדם קדרה עססיות ותורמוסין ויתן לתוך התנור ע"ש סמוך לחשיכה י"א דמעמא מפני שדעריאם אלו אינה צריכין בשול רב ודעתו עליהם לאוכלם לאחר ומפני כך אף על פי שלא נתבשלו כל עיקר יש לחוש לשמא יחתה שהרי הם כשאר תבשיל שהתחיל להתבשל ולא נתבשל כל צרכו שאסור להשתותו וי"א דמעמא לאידך גיסא מפני שדברים אלו צריכין בשול רב ולא יספיק להם כל הלילה להתבשל וחישינן שמא יחתה בהם למהר בישולם אפי' רוצה אותם לצורך מחר ואע"ג דלא נ"מ מידי בין אילו שני הטעמים דגם לטעם הראשון אפי' רוצה אותם לצורך המחר אסור ליתנם סמוך לחשיכה שמא ימלך ויחת' כדי להאכילם לצורך הלילה סכל מקום כחבתי ללמוד מהם לשאר הדברים שיש לחוש לשני הדעות ולאו דווקא לתנור אלא אפילו ה' לכירה וכופת שאינם גרופים וקטומים שאסור ואם עשה כן אפי' בשונג אסורים לס' ש' עד בכדי שיעשו :

ט כיוצא בו לא יסלא אדם חבית של מים ויתן לתוך התנור ע"ש עם חשיכה אפי' לצורך מצ'ט דשמא יתקרר במצ'ט סמוך לחשיכה ויחתה בגחלים בשבת כדי שיתחמם לאלתר לכשתחשך ואם עשה כן אסורים למ'ש' עד בכדי שיעשו ואף ע"פ דברדיית הפת התירו אם נעש' בשונג שאני התם שיש בו צורך מצוה של ג' סעודות הקילו בו ששום כבוד שבת אבל בדברים אלו דליכ' בהו' מצוה לכבוד שבת לג' סעודות גזרו אף על השונג מפני שראו שהקילו בו :

דבר הכנת האש קודם הכנסת שבת ובז' סעיפים

א אין עושין מרורה מעצים סמוך לחשיכה עד שיצית בהן את האור בענין שתהא השלהבת עולה מאליה בלי סיוע עצים אחרים שאל' כיט' לחוש שמא יאמר משחשיכה הביאו עצים ונניח תחתיהם ואם עין יחידי הוא צריך שיאחזו האור בתוכו ברוב עכו' וגם מבחזן ברוב הקיפו ואם לא הודלקה כ"כ אסור ליהנות בה בשבת גזירה שמא יחתה בה ויניד העצים כדי שתעלת השלהבת וכשהודל' כשיעור זה יכול להתחמם כנגד' בשבת ולהשתמש לאור' בין אם היא על גבי קרקע או על גבי הסנורה ואפי' היא סדברים שאין עושין מהן פתיל לנר שבת דשאני מדורה מנר דמדור' דולקת יפה וליכא למיגזר בה שמא ישה :

ב וכפחמין י"א אפי' לא אחזו בהן האור אלא כל שהוא טרי מפני שהם דולקים והולכים : סדורה

ג מדורה של גפת ושל גפרית ושל קש ושל גבבא אפ"ל לא אחז בתו האש אלא כל שהו שרי שהם דולקים והולכים וכן מדורה של קנים ושל גרעיני חסרים כשהם מפחרין אבל אם חקנים אגודות והגרעיני בסל אינם דולקים יפה עד שיצית בהן האור עד שתיאם השלהבת עולה פאליה י"א בהיפך :

רנ"ו דין תקיעות בע' שובו סעיף אחד :

א כשהיו ישראל בישובן היו חוקעקבע' ש' ש' תקיעות כדי להבטי' את העם ממלאכה כאשר הם מבארים בפרק כמה מדולקין לפיכך נהגו גם עכשיו בקהילתו הקדושות שכל שהוא סמוך לשבת בחצי שעה או כשעה שממירין חש"ץ שיכינו עצמן לשבת והוא במקום התקיעות שבימיהם וכן ראוי לנהוג בכל מקום :

רנ"ז דיניהטמנת חמין וכו' ה' סעיפים :

א מאכל שרצה להטמינו לצורך מחר אסור להטמינו אחר שחשכה אפ"ל בדבר שאינו מוסיף הבל דגורו בה רבנן שמא כשירצה להטמינו יסא קדירתו שנצטננה וירחינה תחלה קוד' שיטמנה כדי שחשמור חומה עד לסחר ונמצא מבשל בשבת לפיכ' אמרו שאסור להטמינו כלל אחר שחשכה אפ"ל בדבר שאינו מוסיף הבל אבל בספק חשיכה ספק אינו חשיכה טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל ולא רצו לגזור בה משום שמא ירחיג דסמך לחשיכה שחם קדרות רותחות הן מפני שדרך להעבירן מן האש סמוך לחשיכה וליכא למיחש בהן שמא נצטננה וירחינה אבל בדבר המוסיף הבל אסור להטמין בו אפ"ל מבע' גזיר' שמא יטמין ברמץ שיש בה נחלת' וכן ה' ויטמין ברמץ שהרי מבע' יתא' התם איכא למיחש שמא יחתה בנחלים משחשיכ' כשיכא להטמין מאכל שלא נתבשל כבר כל צרכו לפיכך גזרו אף בבישול' כל צרכה עד שיגרוף צ' עד שיקטום ואם הטמין בדבר המוסיף הבל אסור התבשיל אפי' בדיעבד ודוקא בשהטמין בצונן ונתחמם ש' או שנצטמק ויפה לו אבל אם עמר בחמיסותו בשעה ראשונה סותר ו"א שהמאכל פותר אם הטמין בשונג מבע' אפ"ל בדבר המוסיף הבל ובדיעבד יש לסמוך על זה ובלבד שלא יהא רגיל בכך :

ב וכשבת אסור להטמין אפ"ל בתבשיל שנתבשל כל צרכו ואפ"ל בדבר שאינו מוסיף הבל ומ"מ לשו' כלי על התבשיל כדי לשמרו מן העכברים או כדי שלא יתסנף בעפרורית שרי שאין זה כמטמין להחם א' כשומר שנותן כיסוי על הקדרה :

ג ואילו הן הדברי המוסיפי הבל פסול' של זתי או של שוממס' וחל ומלח וסיד וחול בין לחין בקי יבישין ומוכין פי' כל דב' רך כנז' צמר נפן וחלישי צמר רך של בחכה וגרירת' בגדי בלוי' כל או קרויין מוכן חנין ועשבי אלו שלשתן ג' כ' מוסיפי' הבל כשהן לחין ולא כשהן יבישין לפיכך כשהן יבשין טומנין בחן וכן טומנין בכסו' ופירות וכפי' יונה או שאר נוצות ובענורת של פשתן ובנסורת של חרשין שכל אילו אינן מוסיפי' הבל אלא שומרי' חומין י"א שמתר' להטמין בסלעים אף ע"פ שמוסיפי' הבל דמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן :

ד אע"פ שאין טומנין בשבת אפ"ל בדבר שאין מוסיף הבל היינו משום גזירה כמו שנתבאר אבל אם טמין בו מבע' ונתגלה משחשיכה סותר לחזון ולכסותו בשבת וכן אם רצה להוסיף עליו בשבת מוסיף ואפילו אם רצה ליטלו יכולו ולתת אחר במקומו לא אמרינן דהוי כמו תחלת הטמנה ומותר דכולי האי לא גזרו בין שהראשון חם יותר מהשני בין שהשני חם יותר מהראשון ואפילו לא תי' מנסה א' בסדין יכול ליטלו ולכסותו בגלופקין שאינו מחמם את התבשיל יותר א' שומר חומו יותר ארץ משהיה שומרו תחת הסדין : וכל זה דווקא שנתבשלה הקדר' כל צרכה אבל אם אינה מבושלת כל צרכ' אפ"ל להוסיף על הכי צו' נפי' אסור שתוספ' זה גורם לה להתבשל ודווקא שנתגלה משחשיכה דנראה כתחלת הטמנה :

ה והוא דאסור להטמין בשבת בדבר שאין מוסיף הבל היינו דווקא באות' קדרה שנתבשל וגם דשייך בה לגזור כמו שכתבנו שמא ירחינה אבל אם פנה התבשיל בשב' מקדיר' שנתבשל בה לקדיר' :

אחרת פות' להטמינו בדבר שאינו מוסיף הבל שכיון שפנהו לקדירה אחר' גלה דעתו דלא איכפת ליה בחמיסותו דהא מתקר' ע' שמפנתו ושוב ליכא לסיגור ביה שמא ירחינה :

ו ודבר שהוא צונן מותר להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל בין כדי שלא יצטנן יותר בין כדי שתפיג צנתו ולא גזרינן שמא יחממו ממש כיון שהוא בדבר שאינו מוסיף הבל ודווקא שלא על גבי מיחם אבל בדבר המוסיף הבל אפילו הוא צונן ואפילו שלא על גבי מיחם ואפ"ל אין כוונתו אלא כדי להפית צנתו אסור להטמין אפילו מבעוד יום משום גזירה דלעיל :

ז י"א דכל שהוא חי לגמרי או נתבשל כל צרכו סותר בהטמנתו כמו בשיהוי דליכא למיגז' בה שמ' יחתה ראשונה מסך דעתיה מיניה או שצטמק ורע לו כמו בשיהוי דסימן רנ"ג ו"א שיותר יש להחמיר בהטמנתו מבהייה שכיון שצטמק לצורך מחר חיישינן שמא יתקרר ויחתי' מעט פהני לשמור חומו כיון שחוא טמון ויש לחוש יותר שמא יטמין ברמץ ויחתה ואסור אפ"ל חי או אפי' קדרה מבושלת כלצרכה ואפ"ל מצטמק ורע לו ובמקום שאין מנהג ידוע יש להחמיר ולאסור כדעה האחרונה :

ח סתם הטמנה הוא כדרך שצטמקין קדירה ברמץ שיש בהם נחלים בוערות והרמץ נוגע בקדירה סביב ומטעם זה לא אסרו חכמים הטמנה בדבר המוסיף הבל א' הטמנה שהיא דומי' דרמץ והיינו שהרבר המטמינין בתוכו נוגע בקדירה והכל משום גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה בנחלים והוי מבשל גמור בשבת לפי' אותם המניחין הקדירה על הכירה ומכסין אותה וסביב' תיה בבגדים והבגדים נוגעים בקדירה זה ודאי אסור שהיא ההטמנה שאסרו חכמים ואע"פ שאכרנו שכסות אינו מוסיף הבל ומותר להטמין בהם היינו ששאין שם אש אבל הכא שיש אש תחת הקדיר' והאש מוסיף הבל כחחממים גם הבגדים מן האש ומוסיפי' הבל ואסור ומי'ו כל שהוא בעניין שאין הבגדים נוגעין בקדירה אעפ"י שיש אש תחתיה כיון שאינו דרך הטמנה שרי וכן היכא שמעמיד קדירה על גבי כירה או כופח שיש בה נחלים ואין שולי הקדירה נוגעין בנחלים שיהיו מקרי' ולא הטמנה ומותר על פי' הדרכים שנתבארו בס' רנ"ג וכן אם נתן על הקדירה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדירה אין כאן הטמנה וכן מותר להניח הקדירה בתנורים שלנו על ידי שיחן בתוכה חתיכה חיה והוא שלא תהא הקדירה נוגעת בנחלים ואע"פ שמכסה פי' התנור כבגדים כיון שאין הבגדים נוגעין בקדירה לאו הטמנה היא ושרי' וההטמנה שעושין בסדינות אילו שצטמקין בתנו' ופוחין פי' התנו' בשי' היא ההטמנה המותרת לכ' ע' וליכא למיחש למידי כיון שהתנור סתום בשי' :

ט מצוה להטמין לצורך שבת כדי שיאכל בשב' מאכל חם חהי' מכבו' תעונג' שבת וכל המפקפק על הטמין המין לשבת שאינו רגיל לאכול חמין בשב' משו' טעמא שנתבשל בשבת ואינו מאמין בדברי חכמים הרי זה נקרא מן ומלעית על דברי חכמים וחייב מיחה :

א' מותר לתת בשב' ע"פ קדרת המין תבשיל שנתבשיל ע"ש כל צרכו כגון פנאדיש וכיוצא בהן להממו ואע"פ שיכול להתחמ' מן התחתון עד שהיד סולד' בו לפי שאין דרך בישול בכך ואף ע"ב שהקדירה נתונה על האש אבל להטמין תחת הבגדים הנחונים על גבי מיחם נדאי אסור שזהו הטמנה ממש שאסור משחשיכה אבל תבשיל שלא נתבשל כל צרכו אסור ליתנו' עליו כדי לחממו שמא יתבש' כל צרכו ואף ע"פ שאין דרך בישול בכך מ"מ אסרוהו כיון שעדיין לא נתבשל כל צרכו והוא שיש בתחתון חום שיכול העליח להתבשל סחו' התחתון דהיינו שיכול להתחמם מהתחתון עד שהיד סולדת בו ואם לאו מותר ובלבד שלא יהא בו דבר חקרוש שלא יתמחה כמו שיתבא' כסימן שי' ב' ע"ה ובע"ש מבע' ימות' לתת כלי אפ"ל הוא קר לגמרי על גבי קדירה חמה להטמינו לשבת שאין זה כטומן בדבר המוסיף הבל

הג"ה וע"ל סי' ט"ל וכל דיני כלי צננותין על גב' קדירה עמונה הכתובים כמי'ן המוכי' מעושים כמי' זה נספ' צ"ל : אדרבה חובה מתמעט והולך

רנח כמח דיני הטמנה וכו' ז' סעיפים :

א טחם

לביש החוד הלכות שבת

א מצוה על כל אדם שירחץ בע"ש לכבוד שבת **שם אפי"ש** לו לרחוץ כל גופו ירחץ לפחות פניו ידיו ורגליו בחמץ וזכב יחוף ראשו ויגלח צפורניו לפיכך שבת וכשנוטל צפורניו לא יפול אותו כסדרן שכן קבלו חז"ל שכשנוטל כסדרן יש בו חששות לסכנות אלא ישלח שלא כסדרן ואמרו בשמא יתחיל בקמיצ' וביסין באצבע וסי' להם בשמאל דבה' גא ובימין כדא' גה ואם שערות ראשו ארוכות מצוה ג' לנגחן לכבוד שבת :

ב וכשיהיה סמוך לחשיכה ישאל לאנשי ביתו ויזכירם כלשון רבה **פני** שיקבלו מכנו ויאמר עשרה הפרשתם חלה ויאמ' להם בלשון ציווי הדליקו את הנר וספכוה אקרא דכתיב וידעת כו' שלום אהליך ופקדת נוד' ולא תחטא ולא יאמר כל זה אלא קרוב לחשיכה שאם יפהר להזכירם סב' יפישעו פי' יאמרו עדין יש שהות ואם צריך לעירובי חצירות טוב שיערב בעצמו ולא יסמוך על בני ביתו שמא יפישעו והאידנא אין צריך לומר עשרה שצ"ע עכשו מעשר בארצותינו :

דט"א זמן הדלקת נירות לשבת ובז' סעיפים :

א ספק חשיכה ספק אינו חשיכה וחוצ' בין השמשו' שחוצ' ספק יום ספק לילה אין מעטרין את הודאי אם אינו צריך לו לכבות שבת או שלא היה טרוד משום דתקן מעליה הוא ודבר שהוא תיקן אסור לעשות בשבת שהוא דומה לסלאכה ולפיכך בספק חשכה אסור משום ספק ואף על גב דשבות בעלמ' הוא וק' ל' כל שיטנו מסו' שבנו לא גזרו בו בין השמשות' ה' מ' בשבות שהוא לצורך מצוה או דבר שהוא טרוד ונחפו' עליו . אבל כמילת' כי האי שאינו לצורך מצות שבת נזרו אף בין השמשות' וכן אין מטבילין את הכלי שלא לצורך שבת או שירדא דהוי נמי שבות דמתקן הכלי בשבת וכן אין מערבין עירוב תוספת לדבר הגשו' שהוא נקרא תיקון מעליה כיון דאסמכו אקרא . וכ' ש' שאין מדליקין את הנורות שהוא ספק דאורייתא אבל לדבר שהוא לצורך מצוה לא גזרו בו בין השמשות' ומותר לפיכך מותר לומר לעכו"ם בין השמשות' להדליק נר לצורך שבת וכן לומר לו לעשות כל מלאכת' שהוא לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפו' עליה ואפי' מי שקבל עליו שבת יעשה אחת או שחיים קודם חשיכת' מותר לומר לעכו"ם להדליק הנר ושאר דברים שהוא צריך שלא גזרו משום שבות אלא בשבת עצמו ובדבר שהוא תיקון ודאי אבל דכאי שהוא ספק מעושר ואין בו ודאי תיקון כעשרין דרוכ' עמי הארץ שעשרין הן וסופנין את החמץ כמו שנתבאר וסערבין עירובי חצירו' ואע"ג דאיכא ל' ד' דעירובי חמץ ועירובי חצירת' שניה' דרבנן ס' עירובי חמץ חשיב תיקון מעליה דאסמכוהו דנין אקראי אפי' ל' ד' תחומין דרבנן כראסרינן בעירובי ילפינן לקיים ספקו ומקום פניסה וכו' אבל עירובי חצירות חומרא בעלמ' היא ולא סיקרי שביתה ותיקון מעליה לפיכך ספקא דבין השמשות' לא גזרו בו דבין השמשות' קונה עירוב שמוא' תהלת קדושת' היום :

ב ופי' שאינו בקי בשיעור זה ימהר וידליק בעוד השמש בראש האילנו ואם הוא יום הכעונו' ודליק כשהחמה נגולק' יושבין על הקור סב' ואם הוא בשדה שאין שם חרנגולים ידליק כשיושבים העורבים סב' :

ג ואחר עניית ברכו' אע"פ שעדיין יום הוא אין מערבין ואין סופנין משום דהא קבליה לשבת עליה ובמקום שאסורין מן מור שיר ליום השבת הוי אפירת המזמור קבלת שבת לדירתה :

ד י' א' שצריך להוסיף מחול על הקדש וזמן תוספות זה סברת חז"ל שאינו ר' ל' בעוד החמה נזרחת שכל זמן ג' חמה של יום ששי נזרחת צ"ע שייך להוסיף על יום השביעי לא ודאי ר' ל' בתהלת השקיעה שאף השמש נראית על הארץ שעדיין יום הוא אף על פי ששקע החמה עד זמן בין השמשות' ופ' להוסיף על יום השביעי הואיל וטקעה אחמה של יום ששי והוסף' הנה הוא מהלך ג' מילין ורכיע ובתוך הזמן הזה אין בו שיעור אלא אם רצה לעשותו כולו תוספות עושה רצה לעשות ממנו מקצת עושה וכלכד שיוסיף עושה זמן שימיה ודאיוס' מחול על הקדש שאף על פי ששקע החמה עדיין ודאיוס' הוא עד התחלת זמן בין השמשות' אבל זמן בין השמשות' אין שייך לומר תוספה על יום הזה שהבי הוא ספק אם

הוא

א סתם מוכין הם חשופים ומדם מקצה דעתו מתן לשבת מפני שהם עומדים לעשות מהם לבטל לפיכך הן עומדים לסלאכ' שמוקצין מחמת חסרון כים הן לשאר דברים כמו שיכתבאר בדיני מוקצה בע"ה אסור לשלשל בשבת . ואם נטמן בתם קדירה במקרה לא הוכנו בכך ואסור לשלשל שנשאר בהקצאתו ולא במל' להטמנת' אלא סנער חכיסוי והן נופלות וכגון שמוקצתן מגולה שאוחז' בחכיסוי במקום המגולה ונוטלו והן נופלות מאליהן שאין זה לא שירטול מן הצד שהתירו אפי' במוקצה כמו לויכתבאר בע"ה ואם אין קצתן מגולה אסור לשלשל אבל אם ייחדו לכך סותר למל' שלשל בתדיא וגיוני צמר סתמן לאו לסחורה עומדת ואינו חשוכן כ' כ' כמו מוכין לפיכך אם טמן בהן אפי' לא ייחדו לכך מותר לשלשל בהדיא וה' סתם גיוני שאין עומדי' לסחורה אבל אם נחנו לאוצר לסחורה מוקצה הן יצריכין יחוד ואם טמן בהן בלא ייחוד אם מוקצתן מגולה סנער את הכיסוי והם נפלו' דהיינו שנוטל הכיסוי מן הקדירה שהוא תורת כלי עליו ומותר לשלשלו ואע"פ שהמוכין והגיוני' עליה לא איכפת לו שלא נעשתה הכיסוי בסיס להן שאינו בא לא לכסויה בה הקדירה ואינו בטל אגבך והוה נקרא שלשול מן הצד אכנים ולכנים יש בהן ג' כ' משום הקצא' שפני גריעותו אין אדם כקפיד עליהם כשאינו צריך להם אלא משליכן לחוץ ומוקצה דעתו מהם שלא ליגע בהן והוה נקרא ג' כן הקצאה כמו שיתבאר בע"ה והוא הקצא' יותר מהקצאה דמוכין דלעיל לפיכך הטומן את הקדירה בהם צריך שייחד לשם כך ויצנע שיחזיר לעול' סוכנין לצורך להטמין בהם ולא סגי ביחוד שמיחזרן לשבת זה כמו שיתבאר בסיומן ש' ח' בע"ה ואם לא ייחדו והצניעם לשם כך והטמין בהן אסור לשלשל בשבת :

ב הטומן בקיפה מלאה צמר שאסור לשלשל כגון שעומדת לסחור' ולא יתדה לכך והוציא הקדירה כל זמן שלא נתקלקלה הגומא יכלה לחזיר' ואם נתקלקלה לא יחזירנה לפי שמת' הגיוני' לכאן ולכאן ואפי' לכתחלה יכלה להוצאה על דעת החזיר' אם לא נתקלקל ולא גזרינן משום שפא' יחזירנה אף אם התקלקל דהא אף אם יחזירנה אם התקלקל לאו איסורא דאורייתא קעבד שאינה אלא טילטול דרבנן משום מוקצה והוה גזיר' לגזירה אבל אם טמן בדבר הניטל שנחן סביב הקדירה דבר שניטל בשבת וכיסה ג' עליה דבר הנוטל יכול ליטול הקדירה ולחזירנה אפילו נתקלקלה הגומא ויש אסורין מפני שכשיחזירה צריך לעשו' גומא אח' נראה כחלת השמנה בשבת :

ד טמן בדבר שאינו ניטל וכיסה פיה בדבר הניטל מגל' הכיסוי ואוחז' בקדירה ומציאה :

ה טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל ואין הכיסוי מגול' קצת י' א' שטפנה סביבות הקדירה ומוטה על צד והכיסוי נופל ויש אסורין שכיון שהג' כיסוי שאינו נוטל עליו הוה הקדירה' בסיס לדבר האיסור ואסור לשלשל כלל :

ו יש שחל להיות בע"ש מי שאוסר להטמין באכנים משום דהוי כמו בניין ויש סתירק שאינו אלא בניין ארעי משום כבוד צורך שבת לא גזרו בבניין ארעי כזה ופותר :

ז חטור שפניחה בו החמין וסותמין פיו בדרך ושורקין אותו בטיט' כותר לסתור צותה סתימה כדי להוצי' החמין ולחזו' ולסתמו שאינו חשוב בניין וסתירה כיון שאינו עשוי שם לקיים ואם יש בו גתלים לחששות יעשנוע' י' עכו"ם ויש סתמירין אפי' באין בו גתלים לוחשות שלא לסתור סתימת התנור השוח בטיט' ע' ישראל אם אפשר לעשות ע' עכו"ם וכן אם איפשר לעשותו ע' ישראל קטן שאינו בר מצוה יעשנו על ידו ולא יעשנו ישראל גדול ואם א' לו בעניין אחר יעשנו ישראל גדול ע' שינוי קצת והכי נחונ' וכתב מורי פתור מא' ז' ל' ו' ל' דהא רמותר לחזור ולסתום התנור היינו ביום השבת שכבר כל הקדרות מבוטלות כל צרכן אבל כליל סמו' להטמנתו שיש להסתפק שמא עדין אין הקדרות מבוטלות כל צרכן אסור לסתור התנור שגורם ביטולו כמו שנתבאר סימן רנ"ג ואפי' ע' עכו"ם אסור כמו שנתבאר לעיל בסוף סי' רנ"ג :

דט"ב דיני הכנת שבת ובז' סעיפים :

וכן נוהגין : מי שאין ידו משגת לקנות נר לשבת ויין לקדוש היום נר שבת קודם דשלוש בית עדיף וכן אם אין ידיו משיגות לקנות נר לשבת נר לחנוכה נר שבת קודם משום שלום בית דאין שלוש בית בלא נר ונר חנוכה אסור ליהנות ממנו :

ה' ולא יקדים למחר להדליקו בעוד היום גדול שאין ניכר שמדליקו לכבוד שב' וגם לא יאחר ואם רצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שב' מיד רשאי כי כיון שמקבל עליו שב' מיד אין זו הקדמה וכלבד שיתא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע קודם שקיעת החמה ואם היה חדר דולק מבע"י גדול יכבנו ויחזור וידליקנו לכבוד שבת :

ז' בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכין להדליק נר של שבת בחדרם ולברך עליו אבל מי שהוא אצל אשתו אין צריך להדליק בחדרו ולברך עליו לפי שאשתו מברכ' בשבילו

ח' ושורח שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו צריך להשתתף בפריטי :

ט' לא דקבלת שבת תלויה בהדלק הנר שכיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה ועל פי זה נוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנירות משליכות הפתילה שמדלקת בו לארץ ואין מכבות אותו וי' א' שאם מתנה קודם שחדליק שאינה מקבלת שבת עד אחר שאמר החזן ברכו מעיל ויש חולקי ואומרים שאינו מעיל וי' א' שאין קבל שבת תלוי כלל בהדלקת הנר לא בתפל רבית שכיון שאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכה . ובמקום שנוהגין לומר מזמור שיר ייוס השבת חוי לדידהו כברכו והמנהג הוא שהאש המדלקת היא מקבלת שבת בהדלקת אב' לא התנית מתחלה ואפי' הנאי בלב סני אבל שאר בני הכי' אינם מקבלין שבת עד שיאמר החזן ברכו :

י' שנים או שלשה בעלי בתים שאוכלים במקום אחד י' א' שאין מברך אלא אחד מהן יהא יוצאים בו וי' א' שכל אחד מברך על סגורה שלו כדי להוסיף אורה בבית ויש בו שלום בית יותר וכן נוהגין כאלו הארצות :

יא' המדליקין בבית ואוכלין בחצר אם אין הנרו ארוכות שדולקות עד הלילה הוי ברכה לבטלה שאין עיקר הנר אלא עד שיאוחו לאורו דהיינו משתחשך ושרגא כסיהרא מאי אהני . ואין עיקר ההדלקה לברך עלית תלויה אלא בניירות שמדליקין על השולחן שאוכלין בו שהיו עיקר שלום בית אבל לא בשאר הנירות שכבית . וצריך שיעמוד המנורה והנר במקום שיצצה להניח נוסם ולא שידלקנו במקום זה ויניחנו במקום אחר כדי שיהא ניכר ונראה שמדליקין לכבוד שבת ולא לצורך אחר :

יב' יחיד שקדם והתפלל של שבת מבע"י חל עליו קבלת שבת ואסור כעשיית מלאכה ואפי' התנ' שאינו רוצה לקבל שבת שכיון שהזכיר קדושת היום בחפלה אי אפשר לעשותו חול ואע"פ שלא התפלל עדיין הקהל :

יג' הקהל שאשרו ברכו בבית הכנסת המיעוט שלא היו בבית הכנסת נמשכין אחריה על גרסא ואסורים בעשי' מלאכה :

יד' ואחר שבא לעיר בע"ש והקהל אמרו ברכו אע"פ שעדיין היום גדול אם היו עליו מעו או שחפץ מניתו ליפול לארץ ואינו כשולש יד' אם היו מעונן ושעו הצכו וחשבו שחשכו והדליקו נירות והתפללו חפלת ערבית של שבת ואח"כ נחפזו העבי' וזרחת החמה אינם צריכין לחזור ולהתפלל ערבית והוא שהתפללו מפלג המנחה ולמעלה אבל אם התפלל קוד' פלגי הפנח חוזרין ומתפללין בד' א' בציבור שכיון שהתפללו אחר פלג המנחה שהוא זמן חפלת ערבית למד' לא אטריחים להתפלל פעם שנית אבל אם יחיד הוא שטעה בכך צריך לחזור ולהתפלל אפילו התפלל אחר פלג המנחה שהתפלה היתה שלא בזמנה איבא דהלכתא ולעניין עשיית מלאכה בין צבור בין יחיד מותר דקבלת שבת היתה בטעות : וי' א' דמ' אותם שהדליקו אסורים בעשיית מלאכה דהדלקה שהיא קבלת שבת על ידי מעשה אע"פ שהיתה בטעות הויא קבלה יותר מקבלה שעל ידי חפלה .

טו' מי שלא התפלל מנחה והיה בבית הכנסת ואמר הקהל ברכו וענה עשה הרי קבל עליו שבת ושוב לא יעשנו חייב להתפלל

הוא עצמו יום השמיני ואין זה נקרא תוספות . ותוספות זה הוא דרבנן ח'ים שהוא דאורייתא ולפינן לה מקראי גבי' ה' בק' לאיסור מלאכה בין לעינוי כמו שיתבאר בסימן תר"ח בע"ה ואח"כ תוספות זה במלאכת שבת הוא מצוה עשה מן התורה לדבריהם ק'ו ב"ה ובין השמשות הוא ספק ברת דספק ממש שבת הוא : (ט"ז ודאי לילה אלא מנחת הכניס ואל"ף) וש"עור זמן בין השמשות הוא כדי מהלך שלש רביעי מיל שהם מהלך א"ף וח"ק אמת קודם הלילה ואם רוצה להקדים ולקבל עליו השבת מפלג המנחה ואילך שהוא זמן חפלת ערבית לר' יודא הרשות בידו :

דסב לקדש השבת בשלהן ערוך ובכסות נקיי' ובו ג' סעיפים :

א' ויסדר שולחנו ויציע המטות ויתקן כל ענייני הבית כדי שימצאנו ערוך ומסודר כבואו מביח הכנסת שכן אחז"ל ב' מלאכי השרת מליזו לו לאדם בע"ש ככה לביתו אחד טוב ואחד רע כשבא לביתו ומצא נר דולק ושולחן ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהא רצון שיהא כן לשבת הבאה וסלאך רע עונה אמן בעל כרחו ואם לאו מלאך רע אומר יהא רצון שיהא כן לשבת הבאה וסלאך טוב ענה אמן בעל כרחו (ועל ס' רע' א' סעיף א') ונוהגין להניח שולחנו ערוך כל השב' ואין לשנו' :

ב' וישתדל שיהיו לו בנדים נאים לשבת דכתיב וכברתו ודרש'י' שלא יהא מלברשך של שב' כמלבושך של חול ואם אי אפשר לו להחליף כנדין לפחות ישלש אותם למטה דרך כבוד :

ג' ויכבש בנדין הנאים שיש לו וישמח בביתא שבת כיוצא לקראת המלך וכיצא לקו' א' חתן וכלה שכן היו עושה ר' הנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואומר באו ונצא לקראת שבת מלכחא ר' ינאי אומר באי כלה באי כלה ויילבש עצמו בכנדי שבת מיד אחר שרוחץ עצמו כי זה כבוד השב' ועל כן לא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב כדי שילביש עצמו מיד וירבה בכשר ויין ומגדנות כפי יכלתו וכל המדבה לכבודו הן בגופו הן בכנדי הן באכילה ושתייה תרי זה משוכח :

דסג מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן ובו י' סעיפים :

א' ויחא זהיר לעשות נר יפה לשבת שזהו ג' כן מעונן שבת כשהבית מלא אורה חיה נקרא שלום בית וכל הזהיר בו ביותר הוויין לו בניס' ח' וסימנך נר מצו' ותור' אור . ויש שכבונין לעשות כ' פתילות א' כנגד זכור וא' כנגד שמור והיינו לפחות אבל אם ירצה להוסיף ג' או ד' לכבוד שבת הרי זה משוכח :

ב' אחד האנשים ואחד הנשים חייבים בו משום שלום בתיהם ואפי' אין זוגה יאכל טואל על הפתים ולוקח שמן ומדליק את הנר לכבוד עונג שבת :

ג' אלא שהנשים מחזרות בו ביותר מפני שמצויות כבי' ועוסקין בצרכי הבית ומציאות את בעליהן ועוד יש ס' א' שהנשים מצוות עליו ביותר מפני שכבתה נירו של עולם פירוש גרמה מיתה ג' אדם הראשון ונהנו הנשים כששכחה פעם אחת להדליק מדלקת כל ימיה ג' נירות לתקן עוותה :

ד' וכשידליק חייב לברך עליו כמו שמברכין על כל מצעות ואפי' הם דרבנן ומברך באי' אס' א' אק' בו להדליק נר של שבת אחר האיש ואחד האשה גם ב' צריכין להדליק ולברך משום שלום בית וגי' ב' בלא שבת י' א' שאין צריך לברך שאין שייך שלום בית כיון שאין אוכלין ושותין מיהו כשתל בשבת מברכין שלא לשניתו משאר שבתות השנה וכשמברך י' א' שמברך עליו קודם ההדלקה כמו שהוא הדין בכל הברכו מצריכין לברך עובר לעשייתו וי' א' שלא יברך קודם ההדלקה משום דס' ל' דמיד כשנברך קבל עליו את השבת כדבעינן למימר לקמן ואסור לו להדליק אח' כ' אלא מדליק ואח"כ מברך מיהו כדי שיהיה עובר לעשייתו אין נהנין מאורן עד אחר שבירך ולפיכך נהנו הנשים שאחר שהדליקו מכיין כדיתהן לפני הנר שלא יראו אורן ומברכין ואחר כך מסלקות ויחזן שנתפשט אורן וזה מקרי עובר לעשייתו

אע"פ שחלב ושעיה וזפת אסורין להדליק בהן כשהן קרושין ה"ם כשמניח הפתילה תחתיהן או עליהן שאז אינם נמשכין אחר הפתילה ואם לא יתקן תמיד יכבה הפתילה ויש לחוש שמא יתקן בשבת אבל אם כרך זפת או שעיה או חלב סביב הפתילה ועש' שהם נר והחלב והשעיה והזפת נקשרין כמו שאמרו עושין אפי' אם גם הפתילה הוא. מן הפתילות הפסולות סותר להדליק בהן שאע"פ שאין בהם נמשכין אחר האש האש נמשך אחריהן ואינו כבה ולא שייך למיגור בהן :

ח המדליק צריך שידליק רוב פת שיוצא מן הפתילה מהגר כרי שידליק ויהא הלהב עלה יפת מר שיסלק ירו כפשוטו שהיה הענין בהלקת המנורה ואין צריך להכתב הפתילה :

ט מ"ס דמצות מן הסובח נתנו לתדליק הפתילה ולכבותה כרי שתתא מוכרכת ותאחז בה אחר כך האור יפת :

י ואין מדליקין בסמרטוטין אפילו סחורפין :

רסח דין כלים הנתנין תחת הנר וכו' סעיפים:

א אין נותנין כלי מנוקב מלא שפן על פי הנר כדי שיהא נוסף בתוכו גזיר שמא יסתפק ממנו דכיון שהוא בכלי אחר שאין תג' בתוכו לא כדיל פניה וכו' וישתקצוהו לנר אם יסתפק ממנו חייב משום מכנה ואם חיברו לו בסיד או בחרסות פותר שכיח שהוא כלי אחר על ידי החיבור כדיל מיניח משום איסור שבת שאסור לשלשל תגר שהודלק בו בשבת :

ב וכן לא ימלא אדם קערה שפן ותמנה בצד הנר ותתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת משום הק גזירה גופא שמא יסתפק מן השפן שבקערה דלא כדיל מינה והוא פוקצה לפר ואסור והמסתפק ממנה חייב משום סככת :

ג אסור ליתן בשבת כלי אפילו ריקן תחת הנר לקבל שפן שהיא נוסף ממנו כפני שהוא מבשל הכלי מהיכנו שאין סתם כלי עומד לזון והוא ע"י זת פקצה דעתו ממנו לכל השבת מחמת השפן שיהיה בתוכו והוא איתקצא לבין חששות ואסור לשלשלו כל השבת וכאילו פשברו בשבת דמי אבל כבע"י ליהנה תחתיו כבע"י שיעמוד שם כל זמן שהגר דולק פותר מ"ס השפן שנוסיף ממנו בשבת אפילו נתן הכלי כבע"י אסור להסתפק ממנו בשב' שמוקצת הוא השפן בכין השפסית שכבר הוקצה לנר ומגו דאיתקצא לבין השפסות הוקצת לכל השבת :

ד ופותר לתת כלי ריקן תחת הנר אפי' כשבת לקבל הנצוצות אין זת סכסל כלי מהיכנו שאין פשס בניצוצות ופות' לשלשל חמלי אח שכבו אבל אסור לתת לתוכו פיס אפי' נותנו כבע"י מפני שסוקריב זמן כיבוי הנצוצות וזה אסור גזירה משום שמא יעשה בן משחשיב וכשבת עצמו הוא כמסוככת פשס ומ"ס סותר ליתן פיס בעששית שידליק בה בע"ש שנותנין פיס למסת כעששית ונותנין השפן עליו שכיח שאינו מכין לפיכך אלא להגביה השפן לא שייך מיגור ביח סידי לשמא יעשה בן בשבת ו"א אפילו סככות לכיבוי בלזם שנותן בו הרבה פיס שרי משום שהשפן כולו נשרף קודם שיגיע לפיס וכשיגיע לפיס כבה ואז אין הפיס גורמין כיבוי הנר אלא כילוי השפן ואין זה אפילו גרם כיבוי . עששית התלויה וחיא דולקת אסור ליגע בה אע"פ שאינו מסלסלה אלא נוגע ואין כניש פשום מוקצה מ"ס חיישינן שמא ינרד אותה קצת ע"י נגיעה זת וישה תשפן אורחיקר ויהיה מכנה או מכעיר :

רסו מי שחחשיך בדרך וכו' ג סעיפים:

א מי שהחשיך לו בדרך בע"ש ועמו כוס של מעות ויש עמו חמורו וגם יש עמו נכרי לא יניח כיסו על חמורו מפני שאדם מצווהו על שבת בהמתו . אלא נותן כיסו לנכרי להוליכו ולם ש' לוקחו פסנו ואפי' לא נתן לו שכר לנכר על זה ונמצא העכו"ם בדישראל קטרת ואפי' מתני' משחשכ' מותר מ"ס מעכו"ם בן דעת הוא ומעצמי קטרת וכשע' הרחק לא נזרו בו משום שלוחו והיתירהו דלא לית לורי איסור חמר שזולכיהו כעצמו פשו' דקי' להו לרבנן שאין אר פעמיד עצמו על ממנו מלהצילו ואי לא שרית ליה לתת לוטנו כ' אפי' לאתני' מעצמו ד' אמות בר' הדוקא כפיסו שטרך בו קודם

שרדוהו תם עליו יש לחוש לזון אבל אם מצא פציאה לא התירו לו לזון דלא חשו דילמא אתי לאתויי דלא בהיעליו כל כך כיון דלא שרז בה וגם במציא' אינו אסור לא כשלא הגביה עדי שתחשך אבל אם באה לידו מבעוד יום הוי בכיסו פשס ומותר :

ב ואם אין עמו נכרי יש עמו חמור יניחנו על החמור פ' ס' חזר שלא יעבור על לאו דשכינת בהמתו והוא שלא יעשה החמור בכים זת עקירה והנחה בהעכיר ד' אמות שאין נקרא מלאכה אלא כשעושה עקיר והנחה . לפיכך יניחנו עליו בשעה שהוא הולך שכבר עקר דגליו וז' חזר שיחזור ויטלנו בכל שעת שיראה שרוצה לעפור קוד' שיעמוד בנח שרואה שיעמוד לחתוך או להסיל גללים שכאופן זה לא עשה החמור לא עקירה ולא הנחה ואח' כ' כשחזור החמור והולך ועקר דגליו יחזור ויניחנו עליו עד שירצה לעסוד וכן יעשה עד שיגיע לביתו וי' א' שכל זמן שהכיס עליו חזר שלא יניחנו בקול רם דה' ל' משום מחמר בשבת וז' ש' שהוא עצמו לא יטב עליו לא ילך ברגליו ואם הוא צריך לצאת חץ לחתום מחכת יראה או אפילו תוך תחום ומפחד פלסטים או משאר סכנה פותרו אפילו לרכוב על החמור ולהניח עליו האוכף שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש :

ג חיה עמו חמור וחרש ושוטה וקטן שאינן בני מצות יניחנו על החמור על האופן שאמרנו ולא יתנו לאחר פאילו אף על פי שאינן בני מצוה בני אדם כמותו הם יש פמינן מחוייב במצות ואתי לא יחלופי לגדול אחר שהוא פר מצוה :

ד היה עמו חרש ושוטה יתנו לשוטה שאין לו דעת כלל וחרש דעתו קלישא אית ליה :

ה וכן שוטה וקטן יתנו לשוטה שתקטן יבא לכלל דעת . חרש וקטן שקולים הם דכל אחר יש לו צד הקרמה זה בדעתא קלישתא ועוד דאתי לאחלופי בגדול פקח זה יבא לכלל דע' לפיכך יתנו למי שירצה :

ו יש אומרים שכשנותנו לאחד מאילו נותנו עליהם גם כן כשהם מהלכים ונוטלו מהם כשהם עומדים הא לאו הכי איסור דלא גרעי מבהמה שאף על פי שאינו מצוה על שבתתם כמו בבחמה פ' אסור להאכילם עיסור בידים . ועל כימז שפ' ג' ודוע דחרש ושוטה שיוזן בכל מקום לקמן) מכל מקום זהו דווקא כשנתנו להם משחשיב' אנהוי כפאמיל איסור בידים אבל אם נותן להם כבע"י סות' ככל ענין שאין נקרא מאכילם איסור בידים כיון שנתנו להם מבעוד יום אלא שאין צריך למחות בידם כשראה שעושים איסור מש"כ בבהמה שאפילו הגיח עליה כבע"י אסור לו להניחם לעשות עקירה והנחה בכלי בשבת שהרי הוא מצווה על שבתתם בתפתו וחייב ליטלו היבא לשרוצ' לעטר ולחזור ולהניחו עליה כשחזרת ללכת אחר שעקרה דגליה

ז אין עמו שום אחת מכל אלו אז התירו לו לשלשלו בעצמו והוא שיטלשלו פחות מ' אמות דהיינו שלך פחות מארבה אמות ויניחנו על הקרקע ויחזור ויגביהו וילך פחות מארבע אמות ויניחנו ויגביהו כולו או יטב בעצמו ויחזרו ויעמדו ואם לא חניחו על הקרק' או לא יטב אלא עמד וחזר והלך י' א' שפלקין איתו מדרבנן ולא פז התורה שאין זה נקרא הנחה גמורה אלא כשיניחנו על גבי קרקע או יטב עצמו וכן יעשה עד שיגיע לביתו

אבל כשש' עמו אחד מן הנזכרים לא יעשה כן לא יתנו להם כדלעיל כי דבראית קולא גדולה היא שיש לחוש ש' לא יצטעם ויוליכנו יותר מד' אמות כ' ח' וגם הפעות מוקצים ואסורים לשלשל ואפי' התירו ובקושי התירו רק הוצרכו

להתיר משום שאין אדם פעמיד עצמו על פסונו : לכך לא תקילו אלא כשהוא לבדו וז' א' פאילו וצלו וגם זה לא התירו אלא דוקא בכיסו או פציאה שכנת דהוי קוד' שתחשך דהי בכיסו משם אבל אם לא באה לידו קודם שתחשך פותר .

ח וכשיש עמו חמור שניחו עליו מיד פשיני החמור לני' להצר החיצונה שמסתרת פ' נטלו מעל החמור אם הם

כלים

מ"ג וז' לא שרית לילטלנו כפמות ח' פאות פתי למתוי' ד' פמות כ"ה ופ' על פי שהמטות הם מוקצים פמינו הכי כמקום פסיקה לא נזרו טעול מוקצת ושיני' לעיל סימן ע"א סעיף ג' וז' כ' כ' סימן ע"א סעיף כ"ו וסימן ע"ב סעיף ה' וסימן ע"ג סעיף ה' וסימן ע"ד סעיף ד' (עד כאן מ"ג)

לבוש החור הלכות שבת

כלים הנישלי ואם אינם נישלי מתיר את החבלים והשקים נופלים ואם היתה שעונה כלי זכוכית סאותן שאסור לשלסלו כגון שהם בוסות של מקיזי דם שאין ראויין בשבת לכלום לפי שהן מאוסי ואם יפלו לארץ ישברו מניח תהיהם כרים ובסתות כדי שלא ישברו ודווקא במשואות קטנות שיכול לשומטן אח"כ מתחתיהן אבל אם הם גדולות שאינן יכול אחר כך להשיש הכרים מתחתיהן אסור להניחם תחתיהן מפני שסבבם אותם מהיכנה שאין הכרי עומדים לזה לא פורקן על תארץ כנחת שלא ישברו אבל לא יניחם על גבי הבהמה עד למחר עד למ' שמשום צער בעלי חיים

ב - יא שכל זה לא איירי ולא התירו אלא למי שהחשיך לו בדרך שחיה סבור שעדיין יש שהות ביום שקצת אונס חשיב אבל מי שיצא מביתו סמו' לחשיכה ושכח והוצי' לרשות הרבי' לא התירו לו שום אחד מכל הדרכים הללו דפושע הוא :

ג השכה לו בדר' ותפילין בראשו או שיושב בבית המדרש בשדה וחשכה לו אין צריך להליצן ולהניחן שם או להביאם לעידי בידו משום בזיון התפילין לא מביאן בראש שהוא דרך כבוד ומניח ידו עליהן שלא יראום בני אדם ויאמרו שהוא מניח תפילין בשבת למצוה שהרי שבת פטור מחפילין . ואם יש בית סמוך לחומה שנשטרים בתוכו פניחן שם :

ד הית' חבילתו מונחת לו על כתפו וקדש עליו היום ריתתתיה דכל כמה דלא עמד לפוש אין כאן עקירה בטב ורץ עד שיבא לביתו אבל לילך לאש ולא יפוש עד שיבא לביתו לא התירו לו דכיון דלית ליה היכיר' אתי למיעבד עקירה והנחה דזמניקאי ולא אדעת' אבל בריצה אית ליה הכירא שעושט שינוי בהליכתו ועי' כך יזכור שבת ולא יעמוד וכי מסי' לביתיה יזרקנו ממנו כלאח' יד שלא בדרך זריק' כגון מכתפיו ולאחריו אבל לא יעמוד אפי' מעט קודם שיזרקנו דהא הכניסו ס' לדה' ועמידתו תהיה הנחה פמש ועביד איסור' אבל בשזורקו כל אחר יד אין זה הנחה מעלייתא לא הנחה כלאחר יד שלא כדרכה ולית בית איסורא דאורייתא :

ה יא דווקא בחבילת התירו לעשות כן לפי שאין דרכן של בני אדם לרצן עם החבילה ומאן דעב' הכי אית ליה היכיר' טובה אבל בכיס לא התירו בריצה שאין הריצה היכירא בכיס שלפעמים אדם רץ וכיסו' עליו ויא' דה' בכיסו מותר עי' ריצה מי ששכ' כיסו עליו בשבת והוא בביתו או אפי' ברחוב ועירבו יכול לילך לחדרו להפילו שם ולהצניעו ואם הוא בשוק או במקום שלא עירבן אסור להביאו לביתו רק מתיר חגורו בשוק והוא נופל ואומר לעכו' לשומרו ואם העכו' מביא לביתו אין לחוש ואם הכיס הוא תפור כנגדו עיין לקמן סימ' ט' מה דינו :

ו סצא ארנקי בשבת אסור ליטלו אע"פ שירא פן יקדמנו אחר :

ההדחוק מאד לחלוק בזמן קצר כזה אבל לפי מה שפירשתי שחשוב שעה ורביעי' דהיינו פלג המנחה מקודם השקיע עד השקיע וגם בזה תקח שעות זמניות כאשר כתב בעל תרומת הרשן סימן א' ואח"כ מצרף עמה מהלך שלשת מילין ורביע' מגת השקיעה עד התחלת בין השמשות ומתחלת בין השמשות ג' רביעית סיל השעה לא יקשה כלום למנהגינו שאנו נוהגים להתפלל לפעמים ערבית זמן רב קודם הלילה דק' ל' כרבי יהודה בדעבד וציבור כמו דיעבד דפי' ודעבד כמר עביד כמו שכתבתי בסימן רל"ג עיין שם ובסימן רס' א' וסימן רס"ג סעיף י' ד' וזה נ' דעת ברור ונכון אין ספק אצלי שמה נתפשט מנהגינו בחפלת ערבית בע' ש' וכן הוא משמעות הגמרא בכל מקום שהוזכר שעות כגון ד' שעות דחמץ וד' שעות דרבי יהודא בתפלת השחר כולו משמע ד' שעות טעת הזריחה קאמר ואם כן ממילא שהוא כן בחפלת מנחה וערבית דקודם השקיעה אלא שהתימה היותר גדול עליה הוא כדברי בעל תרומת הרשן בסימן א' שדקדק בזה הענין ולא עלה על דעתו לחלק בזה אשר באמת הוא תכונה בעיני מאד אבל אומר אני אולי היה זה לבלתי עוסקי' בנפשו בספרי התכונה וחשבו מאי דחלקו רבנן לעולם לי"ב שעות מתחיל לעולם מעלת השחר עד צאת הככבים ולדיוד נראה לי מתוך דברי התוכנים האלקיים בפשיטות ששעות גמור הוא ולא היה דעת רז"ל מעולם רק טעת זריחת השמש ואילך עד השקיעה וזה נ' הלכת' למעשה בכל הדינים הנאמרים בסגנון זה שתלו אותם בשעות היום נ"ל . אין נוהגין לומר במדינות אלו והוא רחוק קודם ברבו כמו בשאר ימות החול שנימות החול אומרים אותו בשביל המלקות כמו שנתבאר לעיל סימן רל"ז וזה אין לעשות סמוך לשבת שאין לוקין בשבת . וקורין קריאת שמע בברכותיה בבשאר ימות החול ברא גירוע ובלא תוספו עד סוף ברכת השכיבה רק שמשנה בחתימה שחזתם ופרוס עלינו סוכת שלומיך ברוך אתה יי' פרוס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים מתחילין ופרוס כדי לסמוך מעין החתימה סמוך לחתימה ואין חותמין שומר עמו ישראל לעד דבשבת אין צדיקן שימור כיוון השבת בעצמו היא השומר . ויש אומרים שבשביל זה גם כן אין לומר כי אל שומרינו כולו אלא מיד כשמגיעין לובצל כנפיך תסתירו מתחילין ופרוס עלינו כולו אבל אנו נוהגין לאומרה דלא דמי כלל חוץ הברכה לחתימה דחתימת ודאי אין חותמין בה שאינה עיקר הברכה אבל תוך הברכה אף על גב דשבת הוא השומר מכל מקום שכיחי מזיקי בשבת יותר מבחול לפיכך אין לדלג בתוך הברכה וכן המנהג בכל אילו הארצות ואין לשנות ונוהגין לומר פסוק ושמרו בני ישראל את השבת תומר לומר שאם ישמרו ישראל שבת אין צריכין שמירה ואע"פ שחייבין לסמוך גאולה לתפלה אין זה הפסוק הפסק דנמי מעין גאולה הוא כדכתבנו לעיל שאם שמרו בני ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו גאולין ואם כן בגאולה אריכתא דמיא וכן נ' לפרש טעמא בפסוק וידבר משה את מעדי יי' וגומר במעדיים ופסוק תקעו בחדש שופר וגומר ברה' הפסוק כי ביום הזה יכפר וגומר ביה' כולם גאולה אריכתא הם כמו שהוא מבואר הכל לקמן בסוף תק' פב ואומר ש' חצי קדיש ואין אומרים ברוך יי' לעולם אמן ואמן כולו ויראו עינינו כיון שאין אומרים כל תפלת יי' שנתקנו אילו הפסוקים כנגדם כמו שנתבאר לעיל סימן רל"ז ונ' ל' שתקנו כנגדם הברכה אחת מעין שבע דהא חד טעמא הוא כמו שיתבאר בע"ה בסימן שאחר זה :

רסח דין הטועה בתפלת שבת ובו י' סעיפים

א ועומדין להתפלל ערבית ואומרים ג' ראשונות וג' אחרונות כמו בחול ומזכיר של שבת באמצע והוא אחת קדש' כו' כ' בתורתך ויכולו וגומר מה שאומרים וכן כתוב ויכולו אינו קאי רק על וברכתו שלפניו אלא על אף שלפני פניו חכלית מעשה שמים וארץ וכן כתו ויכולו וגומר ברכתו מכל הימים כדכתב ויברך אלהים וגומר וקדשתו מכל הזמנים כדכתב ויקדש אותנו וגומר :

תחלה וסוף ורשות פירו וכן נוהגין קצת לאמרה עם חש'ן בלא פתיחה ובלא חתימה :

ט ובשבת שאחר י'ש וכן ב'ש שחל להיות בשבת אומרים צוה'תה ג'כ אבל אין צר' הש'ן להזכיר בה אמתה י'ש שלא תקנוה לא בשבת וכיך שאין הטעם אלא משום סכנה שאי דתיקון תיקון ואין להוסי' עליה וכ'ש בזמן הזה שבתו כנסיותינו בעי ואין שם סכנ' ואין אומרי' אותו לא שמו סנה' אבותינו כידינו שאין להוסי' בה של י'ש ; פ'ם יזהרו בה לשמוע אותה מפני הש'ן אפי' בזמן הזה והוציא ואיתקנה איתקנה ותקנת הכסים קיעות חזו'לא ינתקו ושלא לדבר בשיחה בשלה בשעה שהש'ן אומר . איתת שכן פצינו בספר חסיד' מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחד כמותו ופניו מוריקות אמר לו למה פניך מוריקות אמר לו מפני שחייתי מדבר בו יכולו שהציבור היו אומרים אותו ובכרכת סגן אבות וביתגדל :

יא אם טעה והתפל תפלה של חול בערבי ולא הזכיר של שבת אע'ג דסדינה מחזיק אותה כדחייבנ' לעיל סעיף ד' אם שומע שבע מפיה הש'ן אין מחזירין אותו :

יב ולא עוד לא אפי' אם לא התפלל כלל ושמע ספי' ש'ן הברכה אחת מעין שבע פראש ועד סוף עם הפתיח והחתיים ומחכוין לצאת בה ידי תפלת ערבית יצא שכיון שעקר תפלת ערבית רשות הקילו בה לענין זה אף על פי שבשאר תפלות צריך להתפלל בעצמו ואין הש'ן מוציא אלא את מי שאינו בקי :

יג בבית תאכלים וכן בבית החני' אין צריך לומר ברכ' אחת מעין שבע שאין שייך שם טעם משום סכנה דמאחרין לבא :

יד ר' ר' הקידוש בב'ה וכו' סעיף א' :

א בשדיונו אילו נוהגין לקדש בב'ה ועיקר המנהג פתחלה לא התפשט לקדש בב'ה אלא משום אורחין שהיה דרכן לאכול בב'ה והיה לדידהו מקום סעודה לכך היו מקדשים להם שם במקום סעודתא שלא היה לכל אחד ויזעמו לקדש עליו לפיכך עבשו אע'ג שאין זה המנהג של האחרים לאכול בב'ה מ'ם תקנת הקידוש לא בשלה והמקדש בב'ה צריך לעמוד משום סכנה הציבור וא' חתקדש טועם מן הקידו בב'ה כיון שאינו יוצא בו שאין לו זה במקום סעודתו ואין מקדישין לא במקום סעוד' ואפי' תנאי אין מועיל לו לפיכך אסור לו לשעום עד במקום סעודתו כמו שיחבאר בע'ה בסמוך בס' רע'ג לא מפני כוס הקידו לקטנים כדי שלא יהא כרמת הקידוש לבטלה דכל כוס שמברכין עריו צריכין לשעו ממנו ואע' פדק' לו שאין לברך על הכוס בלא שעימה אי לא טעים הוא ושעים אחר שפיר דמי . אבל במקום שאין מנהג יוחר טוב להנהיג שלא לקדש בב'ה שאינו מוציא שום אדם כיון שאין אורחים :

טו לומר משניות במה מדליקין וכו' סעיפים

א נוהגין לומר משניות דפרק במה מדליקין וטעמא משום שיש בהן דין הדלקת ונ' דברים שצרי' אדם לומר בתוך ביתו ע'ש עם חשכה ומטעם זה יש נוהגין לאמרה קודם תפילת ערבית שיש עוד חו'ג' באכירהו שאזכיר באילו הרברי' ואם לא נעשו ויכל עדיין להקנ' ומנהג נכון הוא ובאילו הארצו נוהגין לאמרה אחר תפילת ערבית : ואין אומרים אותה ב'ש שחל להיות בע'ש מפני שאין יכולין לומר עשרתם . ואנו מנהגינו שאין לאמרה לא בשבת שבה א' ולא ב'ש שחל להיות בשבת ובכולן טעמא משום לא פלוג דבי'ש שחל להיות בע'ש :

טז דיני קידוש על חיי' וכו' סעיפים :

א וכשיב לביתו מב' הימרה לצכו מיד ויקד' אה' היום קודם שיאמל דהיינו שעושה קידוש על חיי' על הכוס וזה הקידוש הוא מן החור' שכן דרשו חז'ל וכו' אה' היום השב' ונ'ימה היא הזכיר' שיוברנו לקדשו על חיי' בכניסתו או אפי' סבי' ירצ' להוסי' מחולע' הקדש ; ב . ואחד אנשים ואחד נשים חייבין בו ואף על פי שהוא מצות עשה שהזמן גרמא וכבר אמרנו ששצות עשה שהזמן גרמא גשים פטורות וליפינ' לה מקראי לעיל' סימ' י'ז שעני קידוש היום דתנאין ואיזקש' זכירה לשימרה דכתיב זכור ושומר ושפוט פירושן

ב ואם טעה התחיל תפלת החול נומר אותה ברכה שנוכר בה שטעה ומתחיל של שבת ל'ש נזכר בכרכ' אתה חונג'ל'ש נזכר בברכה אחת משאר הברכות בין בערבית בין במוסף בין במנחה וטעמא משום דכרך הוא איבעי' לאצלוויי'ח ברכות גם בשבת אפי' במוספים היה רשאי לא שמשום כבוד שבת לא רצו חז'ל לאטרותי להפיל כל ה'ח לפיכך מה שאמר אמר וגו' אותה הברכה שהיא גם בעין חוב' היום מדינא אלא שלא רצו לאטרותי ואין צריך לחזור לראש וגם לא אטריחודו לנסור אע' פ' שהתחיל ואפי' בתפלת מוסף לא דינ' הכי הוא אפי' דמדינא בכל תפל' מוסף היו יכולין להתפלל כל י'ח רק לתוסף בה ונעשה לפניך קרבנות חובותינו בתפילת ונמוספים כדבעינ' למימר לקפ' לא דלא אטרותו רבנן לומר כל י'ח במוספין וי'ל דבתפלת מוסף פוסק אפי' בצמצע ברכה דלא שיי' האי טעמא דאי' בעי' לצלוויי' כולו שאין מוסף בחול :

ג אם התחיל לומר ברכ' חול וכוונתו לומר אותה חונג' ומיד כשאמר תיבת אתה נזכר קודם שאם חונג' אם סבר שהוא חול והתחיל אדעתיה דחול אפילו אי קאי בעתה קדשה או באתה אחד פיקרו התחיל של חול וגו' אותה ברכה אבל אם לא בכוונה התחיל תיבת אתה דיע' שהוא שבת ולישנית דתחיל ליה לפי הרגלו ב'ג' לא פיקרי כוונ' לדבר טעות לפיכך אפי' קאי בישימח ששה שאין פותחת באת אינו נמר אתה חונג' דה'ל כטע' בתפלת שבת בין זולו דתיבת אתה התחלת תפלת שבת נמי היא אתה קדשת אתה אחד ואף ע'ג דהרגל של חול נורסהטעה ס'ם לא מקרי בשביל כך התחיל תפלת חול כיון דידע דשבת הוא :

ד טעה והתפל תפלה של חול בשבת ולא הזכיר שבת כלל לא יצא ואם הזכיר שבת בתוך התפלה אע'פ' שלא קבע ברכה לשבת בפני עצמו יצא ואפי' בתפלת מוסף אם אמר רק ונעש' לפניך את קרבנות חובותינו בתפילת מוסף יצא ולי' א' דלעיל דבתפלת מוסף פוסק אפי' באמצע נראה דה'ל לא יצא :

ה ואם טעה ונמר תפלת חול ולא הזכיר של שבת אם עקר רגליו חזר לראש ומתפלל תפלת שבת ואם לא עקר רגליו וסיים אע'ג' דהיו דינא שחזר אינו חוזר לראש לא לתפלה של שבת כגון לאתה קדשת או לישימח ששה או לתכנת או לאתה אחד ואומר אחרים שלש אחרונות ונומר התפלה :

ו ואם טעה בין תפלות של שבת עצמו שהחליף של זולו אינו חזר לפי שעיקר ברכה רביעי' היא רצה בכניסתו והא אמרה ט'א שאין ענין למוסף עם האחרות שאם החליף של מוסף באחרת או אחרת בשל מוסף חזר :

ז וזהו שהתפלל לו הציבור בערבית אחרים ואומרי' ויכולו בציבור משום י'ש שחל להיות בשבת שאין אומרים אותו בתפלה שמתפללין אתה בחרחנו ואז צריכין לאמרו מפני שלא אפרוהו בתפלה ואנב זה תקנו לאמרו בכל השבתות וגם להוציא מי שאינו יודע אותו . ונהגו לומר אותו בקול רם ופעומו וטעמא משום שהוא עדות לחק' בה על טעם כראשית וכתוב' ועמדו שני האנשי' ודרשינן אילו העדים שצריכין להעיד ביחד ופעומו ולכך צריך ג'כ שיעמדו ויאמרו אותו ביחד בתורת עדות :

ח ואומר שליח ציבור ברכה אחת מעין שבע והיא מגן אבות בדבר' זכור . (וצ'ל סימן רי'ד למה לא נתקן בה מלכות :) נחות בא' בקדש השבת ותקנוה טעום סכנת מניקין והטעם שתקנו י'ח פסוקים וברכת ילאו עינינו כראתא לעיל סימן רל'ו והוא מפני שבתו פנסיות שלהן היו בשדות עוד ט'א דלפעמים בני אדם מאחרין לבא וישארו יחיד' בב'ה בשדה לפיכך תקנו ברכה זו כדי שבעוד שש'ן מאריך בה יסיימו גם הם תפלתם ויצאו יחד עם שאר הציבור :

הג'ה וטעמ' דל'ין ש'ן מחזיר תפלת ערבית בקול רם כדמבאר ל'פיל ס'ירל'י' ובכמה חת' מעין ז'ח'יל במקום תפלת ערבית של שבת דהא מעין שבע היא אפי' תקנו ללמרה שש'ן בקול רם מן הטעם שכתבאר כנסתו עיל' סימן רל'ג' סעיף ב' וכסימ'נ' סעיף ט'ו וסימן קט'ו סעיף א' ומה של' תקנו ג'כ שום תפלה קודם בתפלת ערבית של חול ל'ש'ן ; טעמא דכאי' סכנה של מניקין היינו משום דכתיב ענת ספי' מניקין טע' ועוד דכחול תקנו ככתיב כ'ל'ו ע'ד י'ס פסוקים וברכת ילאו עינינו כמו שכתבאר לעיל סימן רל'ו :

וכיון שלא תקנוה אלא מטעם זה אין היחיד צריך לאמרה ויחזיר האומרה היו ברכה לבטלה . מיהא אם רוצין לאמרה בלא ברכה

לבוש החור הלכות שבת

ששכח לקרש עד לאחר שבידך ברכת המוציא ונזכר קודם שאכל וקדש על הפת ואח"כ יאכל המוציא מש"כ בהכרח כשאם ברך ברכת המוציא קודם שהבדיל יאכל פרוסת המוציא ואחר כך יבדיל שאין מבדילין על הפת כמו שיתבאר לפנינו בע"ה. אף ע"פ שאסור לו למעום קודם שיקדש אם שכח וטעם דבר קודם שקודש יכול לקדש אח"כ אפי"ם לא קיד כל הלילה ב"כ בשוגג כן במיד יש לו תשלומין לקדש רמז כל היום ואומר כל הקידוש על הכוס דכח חזן מייכולו שאין ויכולו שהוא לערות לשי"ע על הפלית מעשה שמים וארץ אלא בתחלת הלילה שאז היה גמר מלאכת השי"ע :

ט תריך שתהיה מפה פרום על השולחן אחת חחת הפת שהוא להערכת השלחן ותשאר שם אחר הקידוש והמפה האחרת פרוכה על גביו חדא כדי שלא יראה הפת אח בושחו שהוא מוקדם בפסוק ארץ הטה ושעורה וגו' ואנו מברכין על היין קודם לו לפיכך מכסין אותו שלא יראה בושחו ועוד טעם אחר זכר למן שחיל מונח כמו בקפסא של למעלה ושל לכמה זכר לזה נותנין מפה אחת תחתיו ואחרת על גביו ונ"מ בישני הסעמים דהטעם השני אפילו אין לו יין ומקדש על הפת צריך לכסות מפה עליו זכר למן ולטעם ראשון אין צריך :

י ומקדש על כוס יין שלא יהא פנו וכל דיני פנימו המבוארים לעיל ככוס ברכת המזון והכל שאר דיני הכוס שמעונין הכוס ברכת המזון צריכין לחזק ב"כ ככוס של קידוש ואבדלחא ושאר כוסות שתקנו לברך עליהם ברכה ויאחזנו בימינו ויאמר ויכולו וגומר אל פי שכבר אמרו בתפלה החזר ואומ' אותו כדי דהוציא בניו ובני ביתו. ומברך בורא פרי הגפן וקידוש בריך אתה יי אקינו מלך העולם אק"ב ורצה בני כו' :

(הג"ה) והא דברכת הקידוש בוקמת דברך ואל"ם שהיא סמוכה לברכה כפ"ה וכל ברכה שהיא סמוכה (הברכה אינה בוקמת נכדוד כמו שנתבאר לעיל סימן מ"ז וסימן כ"ד) ע"פ אר"ם סימן ס"ט ע"פ א"י היינו טעם משום דכל ברכת שלפעמים אינה סמוכה כהגו נה מכהן וזמן שאין סמוכה לעולם והיא ברכת הקידוש כיוי אל"ם שהיא סמוכה לברכה כ"ה ע"פ א"י סמוכה לעולם משום דלפעמים אינה סמוכה אלא לברכה פה"ה רק ברכת הקידוש נלכד כיון אם היה שוקה מנעו קידש עליו היום כמו שנתבאר הטעם כפימין זה ע"פ א"י סימן ק"י ע"פ א"י (עד סוף הג"ה)

זכרון למעש בראשית פי שאנו שובתין ביום ששבת בו הקב"ה אחר תכלית מעשה בראשית. תחלה למקראי קודש פיר' שהשבת מוזכר תחלה בפרשת המעד קודם לכולם. וכד ליציאת מצרים י"א דה"פ שהשבת תחלה למקראי קודש שמקראי קודש הסכולם זכר ליציאת מצרים וי"א שהשבת עצמו זכר ליציאת מצרים כי בעבור היות יציאת מצרים מור' על איה קדמון מחדש חפץ ויכול ע"כ כתב בדברות שניות וזכרת כי ענד היות בארץ מצרים וגומר ע"כ צדק יי אלהיך לעשות את יום השבת שאם יעלה על לבך שפק על השבת שמורת על ההידוש ועל החפץ ועל היכולת הזכור מה ראו עיניך ביציאת מצרים שהוא לך לראיית ולזכות והנה השבת הוא זכר ליציאת מצרים ביציאת מצרים זכר לשבת כי זכרונו ויאמרו כי השי' מחדש בכל זמן אוחות ומופתים ועושה הכל כרצונו כי הוא אשר ברא את הכל במעשה בראשית. ומן הדין היה לנו לעמיד בעת שמקדשין לכבוד המל' שאנו יי אקלקראתו אף לפי דק"ל אין קידו לא במקום סעור אנו נוהגין לישב כדי שיהא ניכר שנתיישבנו לאכו הסעודה ולכך אנו מקדשין במקום הזה. וכשמחיל שמעתי שיתחיל בלחש לומר ויהי ערב ויהי בקר ואחר כך יתחיל בקול רם יום הששי ויכלן השמים וגו' שהוא ר"ת השם של ארבע ובעת שיאמ' אותה חייבות ע"ש בראשית שם יעמוד לכבודו ית' ואח"כ ישב ויגמור הקידוש ובעת שיעמוד לכבוד השי' יתענינו בנרות כי נר אקים נשמת האד' ואח"כ יתענינו בכוס של ברכה ויקדש. ומה שאין אומר ס' נשג' אשר בחר בנו ביום הזה וישאר קדיש' משום דשבת בחרה ניהגה שהו קודם מתן תור' ויבאותו פעם ערין לא בחר בנו כ"כ עד ניתנה התור' על הר סיני ששם ניתנו לנו כל שאר המצוות לא שחזר ופ"ל שבת ככללם זאן בחר בנו בחירה גמורה לכך אין לומר בשבת אשר בחר בנו :

יא פי שאין לויין אלא לכוס אחד מקדש בו בלילה ואינו שועם ממנו שלא יפגמו לא שיפך ממנו טעם לכוס אחר וטועם יין קדיש מהכוס חשני ולבחר בכה שנשאר בכוס ראשון ואם לא היה בו בתחלה אלא רביעית בצמצום ונחסר ממנו מה ששחה כלילת פתחו למחר כפי' כדי לחזור להשלימו לרביעית שהוא שייך כוס

פירושו לשמו' כל הלצון הנאמרין בשבת כגון לאו המלאך דשמור צבל מקום לאו הוא והנגד נשי הנאיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה ובנאיל ותיבות הנשים סג' התורה מוציאות אפילו את האנשים ידי חובתן דחא חיובן שוה בזו והרי הן בזה כאנשים :

ג ואם אין ידו משנת לקנות יין לקדש הליל ולהבי צרכי סעודה לכבוד הלילת ולכבוד היום ולקדוש היום מושב שיקנה יין לקידוש הלילה ממה שיכין צרכי הסעודה או ממה שיקנה יין לצורך היום ואפי' לקדש היומרה הכתוב אקדש קידוש זה לכל מדכתיב ונכד זכריו על היין בכניסתו והא דמרכינן קידוש רבא גמלקדוש קעם כמו שיתבאר לקמן בע"ה סימן רפ"ט מוזכר את יום השבת הוא דמרכינן ליה את יום הרבות קדוש היום והרי קידוש הלילה קודמת וגם חריבו זה אינו אלא אסכמתא ואין קידוש רבא אלא סדרכנן כמו שיתבאר לקמן בע"ה סימן הנזכר : והא דתניא כבוד יום קידש לכבוד הלילה היינו דווקא בשא צרכי סעודה אבל אסאין לו לא כ"ס אחר לקדש כבוד הלילה שהיא דאורייתא קודם לכבוד יום אפי' לקדוש היום שהוא דרבנן :

ד וכיון שחייב הקידוש חל מיד בכניסתו אסור למעום כלום קודם שיקדש ואפילו מים. ואפילו אם התחיל מבע"י לאכול צריך להפסיק משיכנס היום כיצד הוא עושה פורס מפה על כל פת שעל השלחן ומקדש :

ה ואם היו שותים יין תחלה אינו אומר אלא קידוש בלבד בלא ברכ' היין שהרי כבר ברכו על היין כשהתחילו לשתות ואח"כ חוזר ומברך ברכת המוציא כיון שהפסיק בקידוש אבל לויין לא היו קידוש הפסק לברך על היין שישתת אחרי כן דהא סדר הקידוש כך היא לעולם שמב"ד על היין ומקדש ואין הקידוש הפסק בין ברכה לשתיה הנ"ל אבל לאכילת הפת הוה הקידוש הפסק דמיכל ומקדש בהדי הדדי לא איפשר ואע"ג שלא בירך ברכת המזון על פה שאכל ברכת המזון האחרון יפסור שניהם מידי דהוי אנמלך ואם אין לו יין ומקדש על הפת אין צריך לחזר ולברך המוציא שהרי כבר בירך המוציא בתחלת הסעודה והקידוש לא היה הפסק כיון שאנו הקירו היה על הפת כמו בכל פע' כשמקדש על הפת שמכר המוציא (אח"כ מקדש ואין הקידוש הפסק לאכילת הנ"ל וי"א שאף כשמקדש על היין אינו צריך לברך המוציא כיון שכבר נרכו המוציא בתחלת הסעודה ואין הקידוש חשיב הפסק :

ו ואם גמר סעודתו וקדש עליו היום קודם שבירך ברכת המזון לא יברך שתיהן ברכת המזון וקידוש היום על כוס אחר שאין עושה המצות הבילות חבילות דנראה כאלו היו עליו למשא ורצה לפי שמה ממנו נקל אלא מברך ברכת המזון על כוס ראשון כדי שלא יפסק בין האכילה לברכת המזון ואח"כ אומר קידוש היום על כוס שני פיר' :

ז ואע"ג שאינו אוכל אחריו כלום יצא שוה היו קידוש במקום סעודה כיון שעבשיו אכל כאז וקדש מיד וצריך להזכיר של שבת בברכת המזון אע"פ שמברך קודם קידוש דהא מ"ס קדש היום ואין קדושת שבת תלוי בקידוש דשבת מתקדש בעצמו מיד שנכנס היום וי"א שאין מוכיר של שבת דאוליגן בברך המזון בתר תחיל הסעודה דעיקר חול היה וגם יש סחלוקת בין ברכהא אם מותר לו למעום מכוס של ברכת המזון קודם שיקדש דהא אמרינן שאסור למעום כלו עד שיקדש וגם אין הכל מסכימין שזה היו קידוש במקו סעודה כיון שגמר כל סעודתו אלא ס"ל לקצת פוסקים שחייב לאכול מעט אחר הקידוש ולחזור ולברך ברכת המזון כדי שיהא מקרי קידוש במקום סעודה לפיכך הרוצה לאפקי נפשיה ספ"הא מוזב ונכון הוא שאף כשגמר סעודתו וקדש עליו היום קודם שיברך ברכת המזון לא יברך ברכת המזון אלא פורס מפה ומקדש. (כדי להפסיק מאכילה ושתיה כי מיד שקדש עליו היום אסור לו לאכול ולשתות עד שיקדש) וחוזרו מברך המוציא ואוכל מעט ואחר כך מברך ברכת המזון ובזכיר של שבת כדינו והכי נהוג :

ח שנים שהיו יושבים ושותים ואמרו באו ונקדש קידוש היום נאסר עליהם לשתות עד שיקדשו ובאמירה זו הסיחו דעתם מלשתות ואם נמלכו ורצו לחזור ולשתות קודם שיקדשו אף על פי שאינם רשאים צריכין לחזור ולברך תחלה כפ"ה ואח"כ ישתו. אדם

נשפ' והברכה הראשון נעשיית לבטלה אבל אין הנ' אם צונו רוצה להביא כוס אחר הרשות בידו סיהו היכא שהפסיק בריבור והכוס הראשון שקדש עליו והוא עווינו לפניו צריך לברך ולטעום ממנו והברכה הראשונה הפסיד בריבורו ונעשיית לבטלה נל :

רעב על איזה יין מקדשין ובו יסעיפים :

א וכיון דאסמכו אקרא שצריך לקדש על היין כמו שכתבנו וקידוש זה הוא מצוה ועבודה להש' י אחו' ל טאין מקדשין לא על יין טוב הראוי לנסך על גבי הכזב לפיכך אין מקדשין על יין שריחו רע דהיינו שמסריח קצת מע' דטעמיה וריחי חמרא ואע"ג דכרינא סברין עליו בפ' הנלענין ברכת הנהנין הואיל וטעמיה וריחיה חמרא מ' פסול הוא לקידוש משום הקריבהו נא לפחתך ונ' וכ' אם טעמיה חלא מע' דריחיה חמרא שאין מקדשין עליו יין מגולה ואפי' האידנא שאין מקפידין אנלוו וסברין עליו בורא פרי הנפץ ושותף אותו מ' פסול הוא לקדוש :

ב יין מנתו יין הוא ומקדשין עליו וסוחס אדם אשכול ענבים ואומר עליו קידוש היום :

ג יין שכפי החבי' מע' פ שיט בו קפחין מקדשין עליו דש אוסרין לקדש עליו עד שיסננו תחלה להעבי' הקמחין : ואם אי אפשר לסננו עד שלא יסארו בו קפחין פסול לקדש עליו וטע' כולם מסוס הקריבהו נא לפחתך וגו' יין שבשולי החבית מע' פ שיט בו שמרים יין שחור יין מתוק מאד כולם יין הם ומקדשין עליהם יין דריחיה חלא וטעמיה חמרא אזלינן בהר טעמא ומקדשין עליו מ' מצוה מן המזבח לעולם לברר השוב שביינות למצות קרוש היום :

ד באילו המדינות היין לבן והאדום ה' שוין בשבעים לפעמים זה טוב מזה ולפעמים זה טוב מזה ולפיכך אין מדקדקין במראת אלא מקדשין על השוב שבשניהם ואפי' הוא לכן מאד וסימך אל תראה יין כי יתאדכ' כמו אל תראה אל גובה קיסתו כומר אל יראה בעיניך שהוא טוב יותר מן האחרים הנ' א תראה וגו' כי האדומות אינו מעלה ואינו מוריד :

ה יין חי אפי' אסיהו חוק דדרי על חר' תלת מיא מקדשין עליו ומ' מ יותר טוב לסוננו שהוא טוב יותר בכך לשתייה וכלכד' שיהא מונג כראוי ויינות שלנו אינם חזקים ויותר טובים הם בלא מיונה :

ו יין צימוקין מקדשין עליו ל' מ' כמשי' בגופנא ל' נצטמקו ע' חמה או ע' תולדות האור כנן שחכניסין לחמין להמר צימוקין או שתלאן בעשן . והוא שיצא מסן קצת לחלוחית כשמעצקין אותו אבל אם אין בהם לחלוחית ואין יוצא מהן דבר אלא ע' שרייה ששורין אותן בכיים לא :

ז שמרי יין או חרצנים שנתן עליהם מים מע' פ שיט בהם טעם יין אין מקדשין עליהם ואין סברין עליהם כפ' הג רק שהכל אפי' אם נתן עליהם שלש מידות כיוצא אלו שלש מידות וחצי או יותר אבל אם נתן עליהם שלש מידות מים ויצאו ארבע ויש בו טעם יין הנה ליה כיון מונג וסברין עליו כפ' הג ומקדשין עליו :

ח יין מבוש סברין עליו בורא פ' הג ומקדשין עליו דהא אישתני לעילוייא ויין שנתערב בו דבש או שאר' אוסרין לקד' עליו . אפי' אין בו לא מעט דבש או שאור אפי' כשפת חרדל בחביות מלא' כיון שפסול לנסך על גבי המזבח ויש מתירין לקד' עליו מע' פ שפסול לניסוך היינו משום שלא טעם הנתוב לא לניסו טעם סוד' כמס' וסתום בקבלה אבל לקידוש לא פסלו אלא יין הפסול מחמת עצמו אבל יין שנתערב בו דבש ושאור איפסולו מחמת עצמו לא מחמת דברים אחרים אילו שנתערבו בו לא פסלוהו וכן נוהגין :

ט כבר כתבתי למעלה דקידוש על היין אינו מן התורה אלא רבנן דאסמכוהו אקרא דזכרו ביין לבנו לפיכך בבקו' טאין יין כצו' י' א שצדקשין על השכר ושאר' ששתין חרין סכים שכיון טאין יין כצו' שם הו' להו שאר' ששקין חמר מרינא שלהם ומקדשין עליהם במקום יין ו' א שאין מקדשין עליהם כלל לא על הפת והר' אש כתב כיון שאין הקידוש אלא במקום סעודה כמו שיכתבאר בסיומה בסוף ועיקר הסעודה היא הפת לפיכך בלילה אין מקדשין אלא על הפת ובבקר שאין תיקון נוסח קידוש אחר אלא כפ' הג יותר טוב לקדש על שגר ועל שאר' המסקין שהם בעיר וברכותיהן שהכל קורא

שיברך

ב א

של ברכ' וכל זה דוקא בשיש לו כוס אחר להגדל' שאם אין לו כוס אחר להגדל' מוטב שיניחנו להגדל' ויקדש על הפת דאגדל' אי אפשר' על הפת כמו שכתבאר בע' ה ואם יש לו שני כוסים מצומצמים אחר סוגיה יקדש בלילה כאחר ויניח השני להגדלה ולא יקדש ביום על יין וקדוש דלילה ואבדלת על היין עדיפא שקידוש היום איפשר' באופן אחר כמו שיכתבאר בע' ה :

יב י' א שלא יסול ידיו קודם שיקד' שאין נוסחין הידים לפירות רק אחר טקידת על הבוס נוסל ידיו לאכילה מברך על נ' ואם נוסל ידיו קודם קידוש גלי דעתיה דריפת' הבינא ליה ושו' לא יקדש על היין אלא על הפת דחביבא ליה דלעול' סברין על החביבין תחלה : ומה שאמרו חכמים ז' ל זכריהו על היין אינם רוצים לומר שדווקא על היין היא הזכירה רבן התורה דהיינו הקידוש לא הזכירה דהיינו הקידוש לברו הוא מן התורה ואפי' בולא כלום רק הקידוש לברו אבל היין וכוס הוא סדרבגן ואסמכוהו אקרא דכתיב זכרו ביין לבנן ט' דזכירה גבי יין כתיב וכן רוב ברכות שעל הכוס אבל אם יש אדם דפת חביבא ליה לקדש עליו כמו הכא כדי שיהא הקידוש במקום סעודה שהוא עיקר מצותו מדרבנן הרשית בידו לקדש על הפת ולא יקדש א' על היין מע' פ שיטל' ויחפרין ביין יותר כיון שנטל ידיו לסעודה הוי הקידוש שעל היין או הפסק בין הנטילה שנשל לשם סעודה . ו' א דלכתחלה יש לו ליטול ידיו לסעודה קודם הקידוש וכן המנהג פשוט במדינות אילו וטעמא דידן הוא משום דק' ל שאין קידוש אלא במקום סעודה כמו שיכתבאר ואם כן הוי הקידוש לצורך הסעודה לפי נוסחין הידים וקובעין עצמן סביב השולחן לאכול ואן חל עליו חובת הקידוש ולא חשיבין לקידוש הפסק בין הנטילה לסעודה כיון שאסור לנו לאכול בלא קידוש הוי קידוש צורך הסעודה וכן המנהג בכל קידושי שכתות חשנה וי' א ויין לשנות חוץ מליל פסח שיט' שם טעם אחר לשנות כמו שיכתבאר בע' ש סימן תע"ג :

יג וצריך לשחות מכוס של קידוש כמלא לוגמיו דהיינו כל שיסלקנו לצד א' בפיו וירא' מלא לוגמיו והוא רובו של רביעית כרי שיהנה מכוס של ברכה דא' לכ' הוי ברכה לבטלה ושקערו חז' ל דלא מיקרי של הנאה בפחות מסלא לוגמיו :

יד ומצוה מן המובח' הוא שישעוס המקד' תחלה שהוא המברך תחת' נישעוס כל שמסוכין כל אחד מלא לוגמיו ואם אין יין מלא לוגמיו לכולם ישעוס לפחות המקדש מלא לוגמיו ו' א שאם לא טעם המקדש מלא לוגמיו לא יצא ויש אומרים מע' ג שלא טעם המקדש לא טעם אח' מן המסוכין מלא לוגמיו יצא אבל אין שתיית שנים מצטרפות למלא לוגמיו : (הג' ה) ללא מיקרי שתייה של הג' ה בסחות ממלא לוגמיו ואכן נעינן שיהנה אחד מהם משתיית כוס של ברכה וסימן ק' ק' סעיף ד' וסימן תרי"ג סעיף ט' : (עכ"ה)

י א דאפי' שתיית כול' מצטרפות למלא לוגמיו וכל זה דוקא בכוס של קדוש שהוא דאוריית' ואסמכוהו אקרא להיות יין אבל בשאר דברים הסעוניים כוס בולעלמא סודים דסני בטעימת אחד מהם :

יז ואם יש כוס לפני כל אחד וא' אם אינן פנוים שותה כל א' מכוסו טלפניו ואם הם פנוים ישפוך המקדש מכוסו לכוס של כל אחד מהם כדי שישתו כולם מכוס שאינו פנוס :

יח ומיין שכולם צריכין לכוס כשהם פנוים לא ישעוסו הם מכוסם עד שישעו המקדש ואם אינם פנוים רטאים לשחות קודם שישתה המקדש :

יט ואם קדש וקוד' ששעם הפסיק בריבור חחר ומברך כורא פרי הנפץ . ויביר תוי הפסק בין ברכת הנהנין לשעימה . אבל אין צריך לחזור ולקדש ידיו קידוש כבר יצא ואפי' לא היה לו כוס כמו שכתבתי למעלה והכא הא כבר הזכירו אפילו על הכוס והוא הרין אם נשפך הכוס קודם שישעמו מסנו יביא כוס אחר ויבר' עליו בורא פרי הנפץ ואינו צריך לחזור ולקדש כן כתב רבינו יוסף הקא' רון ל' ואינו יודע טעם כיון שנשפך הכוס שקדש עליו צריך כבר למה הצריך להביא כוס אחר שהרי ידיו קידוש כבר יצא והברכה ראשונה כבר נפסדה והיתה ברכת לבטלה כיון שנשפך הכוס וכבר אחו' ל גפר' בכל מערנין דשתיה לא מעכבא וא' כ הכוש השני למאי צריך ואולי כונתו להקדי' ננו שאם ירצו להביא כוס אחר שצריכין לברך עליו אתו יוצא בברכתו הראשונה שצריך על הכוס הראשון שכבר

לבוש החותם הלכות שבת

אם הם יודעי לקדש או לברך לא יברך הוא להם אלא אם כפי הנהגת עמם וכשהוא מקדש לאחרים והוא עדיין לא קידש לעצמו בביתו ידה שלא ישעו ממנו שאסור לו לטעו עד שיקדש במקו סעודתו :

ה כתבו הגאונים הא דאמרין אין קידוש אלא במקום סעודה אין צריך שיגמור שם כל סעודתו אלא אפילו אכל דבר מועט או שתה כוס ויין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש פירו' ששתה בוס יין אחר שחייב עליו ברכה חוץ מן הכוס של קידוש יצא ידי קידוש במקום סעודה והולך וגו' סעודתו במקום אחר ודווקא שאכל לחם או שתה יין שנקרא סעודה ל ענין זה אבל אכל פירות לא שאין אכילת פירות נקרא סעודה כלל ולפי זה המקדש לאחרים והוא עדיין לא קידש בביתו אם ירצה לשתות שם עוד כוס אח' או לאכול דבר מועט יכול לטעום עמהם גם מכוס של ברכת קידוש ושתה שם עוד כוס אחר או יאכל שם קימעה וכשיבא לביתו יכול הוא לחזור ולקדש להם ואם ירצה שלא לטעום בביתו מכוס של קידוש הרשו בידו שהרי הוא כבר יצא ידי קידוש והיה דעתו לאכול בביתו וכבר אמרנו בסעיף ב' דבכה' ג' מותר לאכול בבית אחר בלא קידוש וכ' ט' אם רצה לטעום מכוס של קדוש גם בביתו שיכול לקדש להוציא בני בתיו . מדברי רבינו יוסף קא' רו' ל' ודברי מורי רבינו משה א' סרלו' ז' ל' נראה שהם מפרשים דברי הגאונים שאמרו או שתה כוס ויין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש דהיינו לומר אפילו לא שתה אלא מכוס של קידוש עצמו שיעור שחייב עליו ברכה והוא בכדי שיהנה ממנו דהיינו מלא לוגמיו ולפיקך כתבו שהיה מותר למהלך ולסנוק לשתות מכוס של מילה בשבת בשחרית אם שותק כשיעור אלא שאין נוהגין כן ונותנין לחינוק עכ' . וכל דוחק מאד שיהא זה דעת הגאונים דאם כן איכפול כל הני מיכראות בגמרא וכל מחלוקות בגמרא ובפוסקי המדברים בדין אין קידוש אלא במקו' סעודה במקדש שאין טועם מן הכו' של קידוש שיעורו כלא לוגמיו כרינו אלא טועם מעט שלא כדין שהרי אם טועם מלא לוגמיו מכוס של קידוש הו' לפי דברי הגאונים שפיר קידוש במקו' סעודה לפי דעתם וזה דחוק מאוד ואין נראה כלל בעיני לנך כתפתי על דברי הגאונים פי' ששתה כוס ויין אחר שחייב עליו ברכה חוץ מן הכוס של קידוש שזהו נחשב לו לסעודה במקום קידוש דוגמא שאמרו אפילו אכל דבר מועט שהוא חוץ מכוס של קידוש כן הכוס גם כן חוץ מכוס של קידוש ולפי זה אסור לכוהל ולסנוק לשתות מכוס של מילה בשב' בשחרית אפילו אם ירצה לשתות כשיעור דהא אין להם שם מקום סעודה וגם אין להם שם כוס אחר לשתות ומה שנוהגין שלא לשתת הוא מדינא שאסור להם ולא משום מנהג נ'ל : ואשר אמרתי כוס שחייב עליו ברכה אין כוונתי לומר שחייב עליו ברכה כמט שהרי כבר פסקנו שכופ של קידוש פוטר כל היין שנתוך הסעודה והרי זה הכוס הוא למקדש ולשומעים ממנו במקום הסעודה ופסור מברכה ראשונה ע' ברכת כוס של קדוש אלא כוונתי לומר שיעור כוס שחייבין עליו ברכה במקום שתקנו פוס דהיינו בכדי רביעי' או שחייב מלא לוגמיו

הוצרכתי לכתוב כן לנרוד אח' לשון הגאונים לפרש' לדבריהם בלשון זאת הנלעד' לדין פשוט כתבתי :

תשובה המה אני על סב' ת' למה לא דקדקת בלשונך שכתבתי שם ה'ל אלא כוונתי לומר שיעור כוס שחייבין עליו ברכה כו' לא אמרתי שיעור יין שחייבין עליו ברכה כו' אלא כוס ורצוני לומר שצריך שיעור כוס במקום שיעור כוס דהיינו בכל מקום שתקנו הו'ל' בוס דהיינו שצריך רביעית דכיון ששתה שיעור היה חשב ליה הגאונים בסעודה וה'ל קידוש במקום סעודה אבל אם שתה כל שהיה אה על גב שצריך לברך עליו ברכה ראשונה שהיא ברכת הנהגין לא דרשבי ליה הגאונים הסעודה דתיהיב קידוש במקום סעודה וזה פשוט נ'ל

מי שקדש בביתו ושמע שכנו ושולחן ערוך לפניו יוצא בו דלדידיה לא קפיד מקום סעוד' וכגון שנתפוק השומע לצאת והמשימיע להוציא :

מיהו השומע קידוש כתיבו כשמקדש ה'ן נביה אע"פ שזולתו ערוך לפניו והוא מקביל לכתוב לא ילא אף על גב דאמרין בפלגא דה'ן אבצ' מקבוצין עליו הכה' אף ה'ן מקדש ככ' א' משום מכהג ולא להוציא אה'ל בדיקת' לעיל ש'רש' ע'ש'ל' ס'י'ק'ק'ט' ע'י'ק' ס'ול'ע'ל'ל' ע'ומ'ן' ל'י'ב' ע'ע'י' ק'כ' א' .

שינוי ברכת המוציא שאם לא יקדש על שאר משקין רק יברך המוציא על הפת לא יהיה באן שינוי מבחול ולא יהיה היכר לקדושה דבא וכן פשט המסג' בכל אילו הארצות וכשפקדש על הפת ואמר תחלה . ויהי ערב וידי בקר יום הששי ויכולו וגומר ואח' כ' מברך ברכת המוציא ואינו פורס וגו' הקידוש ופוגם ויהיה לוגם כן מלה תח' הפת ומפה על הפת לכסותו ויהא מוכס בקופס' זכר לס'ן בגלעול אבל אכ' יש יין בעיר לא יקדש על הפת אלא על היין אפילו בלילה דכיון דכצוה מדברי סופרים לקדש על היין הוא קודם לפת : מי שאינו כותה יין משום נדר יכול לקדש עליו אע"פ שלא ישעו הוא ויטעמו אחרים חסוכין עמו ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין כיון שלא יוכל לטעום ממנו או ישמע קידוש מאחרים :

ברכת היין של קידוש כיון שהוא במקום סעוד' ארכי הסעודה הוא ונחמחה הוא בא ופוסר היין שבתוך הסעודה ואינו שעת ברכה לאחריו שכרכת המזון שלאחר הסעודה יפטו' אותו ואת כל מה שישתה בתוך הסעודה מברכה אחרונה .

דעג שיחא הקידוש במקום סעודה וכו' סעיף

א אחז'ל אין קידוש אלא במקום סעודה ואם סמכה אקרא דכתיב וקראת לשבת עונג במקום קריאה דהיינו הקידוש שם תהא עונג דהיינו חסעודה :

ב ואם קדש בבית אחר ע'ם לאכול שם ואחר כך נמלך לאכול במקום אחר צריך לחזור ולקדש במקום שרצה לאכול שם אבל בבית אחד מפנה לפניה חסוכו מקו' אחד שאם קדש לאכול בפנ' זו ונמלך לאכול בפנה אחרת אפילו הוא שרקלין גדול אינו צריך לחזור ולקדש ומבית לסוכה או מסוכה לבית כשנשמים יורדין כמפנה לפנה דמי שכן דרך לפנות בעת הנשמים ועדיף כתנאי :

ג ואם קדש ולא סעד כלום אף ידי קידוש לא יצא שצריך לאכול במקום קידוש ולאחר מעט משום וקראת לשבת עונג במקום קריא' שם עונג או שיהא בדעתו לאכול מיד ואע"פ שנמשך אה' כ' מעט ליה ל' בה אבל אם היה בדעתו שלא לאכול כלל לא במקום קידוש ולא במקום אחר אף על פי שנמשך אה' כ' ואכל שם י'א שלא יצא ידי קידוש ואם הי' דעתו כההלה שלא לאכול שם א'א במקום אחר ונמלך אח' ב' לאכול שם אינו צריך לחזור לקדש דהא מ'ס' ה' בשעת קידוש דעתו לאכול וכיון שאוכל במקום שקידש שפיר הו' קידוש במקום סעודה :

ד יכול אדם לקדש לאחר אע"פ שאינו אוכל עמהן דלדודתו הו' מקום סעודה האע"פ דברכת היין שהוא ברכת הנהגין אין אד' סוציא אחרים אא' כ' נהנה הוא עמה' . מ'ס' כיון דהאי כפ' ה' הו' חובה לקידוש היום ובקידוש שהוא חובה עליה יכול להוציאם מדין ערבנות שכל ישראל נעשו ערביי' זה לזה ומוציא זה את זה בדב' שהוא חובה עליו כבו שנתנאר לטעלה גם ברכ' כפ' הג' שהיא חובה עם הקידוש כקידוש דמי ויכול להוציאם אף על פי שאינו נהנה עמהם ולפיכך אפילו בבקר בקידוש היום שאין אוסר אלא ברכת הנהגין לברה יכול ג' כ' להוציאן אע"פ שאין נהנה עמהם כיון שהוא חובה עליהם וכו' שאפילו ברכת המוציא של פת שאחר הקידוש יכול ג' ל' לברך להם אע"פ שאינו רוצה ליהנות עמהם דכיון דק'ל אין קידוש אלא במקום סעודה א'כ' לאות' שקידש להם הו' הסעודה חובה עליה לאכול שם במקום שיצאו ידי קידוש וכיון שהוא חובה להם הרי הוא יכול לברך להם אע"פ שלא נהנה רק מדין ערבנות כו' נ'ל .

(ה'יה) וכ'ש כשמקדש על הפת לחדשים כלילה דה'ל קידוש הלי' יכול לקדש על הפת כשאין לו יין כמו שכתבנו לעיל סי'רע' כ' עי'ק' ס'י' דיכול לכתוב להם ברכת המוציא אף על פי שאינו נהנה ממנו דאז ברכת המוציא שעל הפת היא מוכה לקידוש ואם קענים מסוכים כשעודו'ו משיע'ל דיכול לברך להם ברכת המוציא אע"פ שאינו אוכל עמהם והע'ים שכבר כיד' להם ברכת הקידוש על היין כדי להמכ' עמנות כמו שכתבנו לעיל סי'ק'ק'ט' ע'י'ק' ע'ס' ואפשר שגם ברכת הקידוש יכול לברך להקנינים כשהם נכדס כדי להמכ' ימנות דמי' הא מה'ל אפי' שגם מדינא חייבים הקנינים בקידוש לפי הטעם שכתבנו לעיל סי'ן רע'א' ע'י'ק' כ' אה'ל דכ'ים חייבין בקידוש משום דלתיק'ט' זכור לשמור וכיוצא'י'ק' הקנינים שהגיעו לחינוך אפ' שהם חייבים ג'כ' בקידוש דה'ל הם כמי' אקנכו דשמירה קנת כמו שכתבנו לקמן סי'ן ע'י'ק' והוא'ל' חייבים קנת שמירה אפשר שיכול לברך נעטרם ברכת הקידוש כדי להניחם ב'ל' והוא שהם אינם יודעים לברך ולקדש שהוא פוטרן סחוכתן אבל

שאיפת יח עליהם ולא ישו

ח ופותר לקרות כמה מדליקין לאור הנר שצרי הוא מבויר איסור שבת ואין ישכח

ט הרב יכול לראות לאור הנר מתיכן יקראו התלוקות וכן לסדר ראשי הפרשיות בפיו בספר וקורא כל שאר הפרשה על פה וראשי הפרשיות לאור דווקא אלא כל שיודע הפרשה על פה ובקצת צריך לראות בספר שרי שמאחר שאינו עומד בספר תמיד אית ליה היכירא ולא אתי לאשוי

פ מטעם זה ג' כשחל פסח להיות בשבת מותר לקרוא חגגה בספר משום דהוי בעין ראשי פרקים שאין עם הארץ בישראל שלא תהא ההגדה קצת שגורה בפיו ועוד הא אשתו ובני ביתו עשאו וישגחו עליו

יא כליש הדומין זה לזה וצריכין עין להבחין ביניהם אסור לבדוק לאור הנר שמא ישה ואפי' להבחין בין בנדון לבנדי אשתו אסור לבדוק אם הם דומין

יב הילכך שמש שאין קבוע אסור לו לבדוק כוסות וקערות לאור הנר מפני שאינו מכוין וצריך עין רב כיון שאינו קבוע ויבא לידי הטיית הפר ואין חילוק בין נר של שמן זית ובין נר של נפט אע"פ שאורו רב יש לחוש שמא ישה כיון שאינו קבוע ויש מתירין בנר של נפט אפי' בשמש שאינו קבוע והואיל ואורו רב לא אתי לאשוי אבל שמש קבוע מותר לו לבדוק כוסות וקערות לאור הנר בין של שמן בין של נפט והואיל וחזא קבוע אינו צריך עין רב שמכירם בקל אלא שבנר של שמן זית אם בא לשאול אין מורין לו לבדוק אע"פ שהוא מותר גזירה שמא יסתפק ממנו אע"פ דלענין הדלקה לא אסרו משום דהוה גזירה שאני חכי דע"י שהוא מתקרב לנר ביותר חיישינן שפי מיהו אם בדק בנ"ל של שמן זית אין מוחין בידו וכשנכנס מורין לו דליכא למיחש לשמא יסתפק ממנו משו שהוא מסריח ומאיש נוגעין לכסות הקסני שלא יהיו ערומי בפני נירות של שבת משום ביחוי מצוה וכן בפני כל נר של מצוה

דע דיני נר שחודליקו עכו"ם בשבת ובו הסעי'

א עכו"ם שהדליק נר בשביל ישראל אסור לכל להשתמש לאורו

אפילו למי שלא הודלק בשבילו משום שנראה שנעשה העכו"ם שלוחו של ישראל במלאכה דאורייתא בשבת

ואין חילוק בין קצין לו שכר על זה או לא קצין לו או עשאו בקיבול או בשכירו' והואיל והישראל נהנה ממלאכה גמורה עצמה הנעשית בשבת אסור ככל ענין מדאסתמיה אקרא דכתיב לא יעש לכם בצירי אפילו ע"י אחרים משמע ולא דמי לשי לוח אנרו דטרי בקצין דהת' אין הגוף הישראלי נהנה מגוף השליחות אבל הכא נהנה גוף הישראלי מגוף המלאכה הנעשית בשבת בשביל ישראל אבל אם הדליקו העכו"ם לצרכו או לצורך חולה כח"י בו סכנת בין אין בו סכנה או לצורך קסני דבחולה שאין בו סכנה דמי מות לכל ישראל להשתמש לאורו כיון שהמלאכה נעשית בהיתר

וע"ל סי' שכ"ח סעיף י"ז וי"ט) לא דה"ה נמי שהדין הוא כן בעכו"ם שעושה מדורה של עץ לצורכו או לצורך חולה להתחמם כנגדם

טמות לכל ישראל להתחמם כנגדה: כמו למד ולא חיישינן שמא יכנה בשבילו וע"ל סימן ע"ה סעיף ב' וסימן תקי"ב סעיף א' וסימן תקצ"ו וסעיף ב' וסימן ע"ה סעיף י"א

וי"א דווקא בנר התירו משו דנר לאחד נר למאה אבל במדור אפי' עשא העכו"ם לצרכו אשו לישראל להתחמם

כנגדה שמא ירבה העכו"ם בשבילו: כמ"כ כ"ד וי"א סעיף א' וסימן ע"ה סעיף ב' וסימן ע"ה סעיף ג' וסימן ע"ה סעיף ד'

ודווקא שעשה העכו"ם כן בביתו או בבית ישראל לדעת הישראלי אבל אם הדליק העכו"ם הנר או עשה המדורה בבית ישראל מדעת עצמו אין הישראל צריך לצאת אע"פ שנהנה מן הנר או מן המדור שאין מכריחין את האדם לצאת מביתו

ב ב ישראל

ז לא כיון שאין קידוש אלא במקו' סעוד' ועבר אמרנו שחולקת הנר שצריכין להדליק משום שלום בית עיקרו אינו אלא בנר שעל השולחן לפיכך אין מקדשין אלא במקום שיש נר וי"א שאין הקידוש תלוי בנר שאם הוא נהנה לאכול בחצר יותר מפני האויר או מפני הזכוכים מקדש בחצר ואוכל שם ואפילו הוא לילה ואע"פ שאינו רואה את הנר שהנר לעונג נצאזת ולא לצער וכן נוהגין

דע דיני בציעת הפת בשבת ובו ד' סעיפים

א ובצוע על שחי ככרות שלימות זכר לפי דכתיב לקטו לחם משנה (וע"ל סימן תקכ"ט) שאוחזו שחיהו בידו בע' הברכ' ובצוע מאחת מן - יש בצועין מן העליונה אבל העיקר בליל הוא לבצוע מן התחתונה שיש בו סוד ע"פ הקבלה שהתחתונה היא המנהגת וספרנסה בליל שבת והמן ודווקא בליל שבת יש בזה הסוד אכל ביום השב' או ב"ש ואפילו בלילה אין בו זה הסוד ואין בצועין אלא על העליונה

ב ומצוה לבצוע פרוסה גדולה שחסיק לו לכל הסעודה אע"פ שבחול לא יעשה כן משום דכתיבי כרענתנות בשבת מצוה לעשות כן כדי להראות חיובו לפצות סעודת שבת שחפץ לאכול תרבת ואין זה נראה כרענתנו כיון שאין עושה כן בתול (וע"ל סימן קס"ו סעיף א' ולעיל סימן הנזכר נתבאר הענין למה אין חותכין בשבת ככר קודם ברכה כמו בחול)

ג ואם המסובים שנים או רבים טועם הבצוע תחלה ואחר כך יטעמו הם ואם יש לפני כל אחד ואחד ככרו והוא לחם מסנה יכולין לטעום אע"פ שלא טעם הבצוע ונוטר סעודתו ומברך ברכ' המזון ודין הזכרת שבת בברכ' המזון ודין חזרתו אם שבת כתבתי למעלה בכרכת המזון של חול סי' קפ"ח ע"ש

ד וסעודה זו ושל שחרית אי אפטר לעשותם בלא פת אפילו למ"ד סעודה שלישית יבול לעשות בלא פת אילו השני שהם עיקר סעודת שבת אינו יוצא בלא פת דבאותו פשוט דילפינן מיניה לאכל ג' סעודות כתיב לחם דכתי' הוא הלחם אשר נתתי לאכלה וטעם הסעודה השלישית שיוצאין בלא פת יתבאר במקומה בע"ה כס"ד צ"א

דעה דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת ובו י"ב סעיפים

א אין פולין לאור הנר ואין קורין בספר לאור הנר ואפילו אינו מציא בפיו גזיר' שמא ישה את הנר שידליק יפה ומצ' מכעיר בשבת ואפילו הוא גבוה עשר קומות שאינו יכול ליגע אליו שלא חלקו חכמים בדבר ומטעם זה יש לאסור ג"כ אפילו הוא בעשית או קבוע בחור שבבית וכן יש לאסור בנר של שעוה אע"פ שאין צריך בו נשייה יש לחוש בו שמא ימחוש ויחחוך ראש הפתילה

ב ודווקא אחד אין קורא אבל שנים קורין ביחד שאם בא האחד לתסום זכירונו חבירו והוא שאניהם קורין בענין א' שאז ישגיה האחד בפת שיעשה חבירו אבל בשני עניינים לא וי"א בשני ספרים אפילו קורין בענין אחד אסור שכל אחד מעיין בספרו ואינו משגיח במה שיעשה חבירו ומטעם זה אסור לומר פיוסין בליל י"ט שחל לחיות בשבת בבית הכנסת שאף ע"פ שכולן קורין בענין אחד וכל אחד יש לו ספרו לפניו ואין אחד משגיה במה שיעשה חבירו מפני שאין הכל בקיאים בפיוס הבא לפרקי יש לחוש שמא יתקן את הנר לראות בו לפיכך אין אומרים אותם פיוסים וכן נהגו

ג ואם קורא בספר לבדו יש אחר עמו שאינו קורא ואומר לו תן דעתך עלי שלא אשה סותר וה"ה אם אומר כן לאשתו שכוין שהאח אינו שרוד בקריאה ודאי ישגיה עליו והואיל ואמר לו תן דעתך עלי

ד ואדם חשוב שאין דרכו להסות אפי' בחול סותר: ה כד' א' בנר אבל במדורה אפי' עשרה כאחד אין קורין שבקל יוכל לחתות ולתקן המדורה והעצי' קוד' שירגיש בו שזנבות האודם סמוכים להם לכל אחד

ז תינוקות של בית רבן קורין בפני רבן לאור הנר מפני שאימת רבן עליהן ולא ישו ומטעם זה נוהגין לקרות בליל י"ה בסידורים ובמחזורי סלי

לבוש החורף הלכות שבת

א אסור לכ' ע' אבל אם היה הפתח פתוח כנגד המדר' מותר לסתרה ואע"פ שהרוח היה מכעירה אין בו משום מכבה שאינו עושה כלום לא עוצר הרוח ואם חנכה חנכה דבר שאינו מתכוין הוא ואינו פסיק רישיה דאיפטר לה להבעיר מעצמם :

ב נר ששכחו על הטבלא והיא צריך לטבלא אם איפשר לסלקו ע"י עכו"ם מוטב ואם לאו מנער את הטבל' ונפול ואפי' אם הוא דולק ובלבד שלא יכוין לכבותו ואם כבה כבה שחריצין כונתו שיכבה ודבר שאין מתכוין מותר אבל אם מתכוין לכבותה אסור דמלאכת מחשבת אסרה תורה ובלבד שהיא הנר של שעות וכיוצא בו או שלא יהא בו שמן אבל אם יש בו שמן ח' לפסיק רישיה דאי איפשר שלא יקרבו אל הפתילה או ירחיקנה זיהיה חייב משום מכבה או פכעיר ודונקא ששכחו אבל אם הניחו עליה פדעת אסור לנעורה שניתן שהניחו מדעתו נעשה הטבלא בסיס לדבר האסור ואסור לסלסלו מ' מותר ליגע בטבלא הואיל ואינו מסלסל הנר וזה שסותר ליגע במנורה העומדת אף על פלישה גירות דולקות עליה ובלבד שלא יגעע :

ד מותר להניח נר של שבת מב' י' על גבי אילן וידלוק שם לשבת דליכא למיחש דלכשיכבה לישקליה מיניה ונמצא משתמש במחומר שהוא אסור כמו שיחבאר לקמן בע"ה דהא בלאו הכי איקצויה לבין השמשות לדבר האסור ואיתקצאו לכולי וימא: אבל נר של ג' אסור להניח על גבי אילן שקיל ומנח ליה בי' ש' - ונמצא משתמש באילן וזה אסור: (הג"ה) דהא לא אקנייה לדבר האסור בין השמשות הואל ומותר לטלטל הנר דלוק בי' ש' .

ה מותר לכבות קערה על גבי נר בשבת כדי שלא יאחוז האור בקורה ואע"פ שנוטל הכלי לצורך הקורה שאינו נוטל לית לן בה כיון שאינו סומכו לקירה משהו והוא שלא יכבה :

רעה שיכול לכבות הנר בשביל חולה ובו סעיף אחד :

א המכבה את הנר מפני שהוא ירא מפני עכו"ם או לסתים או רוח רעה או בשביל החולה שאין בו סכנה שישן פטור אבל אסור אבל בשביל חולה שיש בו סכנה בשביל שייכן מותר אפילו לכתחלה לכבותו וכן בשא"ם יש בה סכנו נפשות מותר לכתחלה ואם ככלו מפני שחש על השמן או על הנר או על הפתילה פטור אבל אסור וכל אילו הפטורים משום דה' ל' מצאכות שאינן צריכות לגופו אבל אם כבה כדי להבהב הפתילה שלא חותכה כבר ומכבה עכשיו כדי להבהב שיהא הלהב נוח לאחוז בה כשיבא להדליקה אחר' הוי כיון זה צורך לגופו של כיבוי וחייב חטאת :

רעט דיני טילטול הנר בשבת ובו סעיפים :

א במקצת מחמת איסור כ"ע הגומה שאלה ילמדנו רבינו אפ"ר ש' מדר' שאסור לטלטל כמו שיחבאר לקמן בע"ה :

ב ושהיה אכל בתלמוד לפני רבו הל' ככלל קלמוד' משמע דליק ליה לר"ש מוק' לפי מחמת איסור : ודאי' מהא דאיתא בש"מ' שבת דף ק"ו פלגין בה רב אחא ורבי' חד אמר ככל השבת כולה הלכה כר"ש בר ממוקנה מחמת ויאלומוהי' כיהו נר יאן * וחד אמר אף במקנה מחמת מילום הלכה כר"ש לנד במקנה מחמת איסור כושי' הגמרא א"כ מדפסק' הגמרא הילכתא במקנה מחמת איסור דלא כר"ש מכלל דפליג ר"ש אף במקנה מחמת איסור : ועוד הקשית לשאלו והכפת כמה ראיות משמעו' סוגיא' התלמוד בכתמקומו' : ומדברי הר"ן וכן התוספות שמכילס משמע דפליג ר"ש אף במקנה מחמת איסור * אבל בפלג' מחמת מיל' לנלו' כמים סדריים ויקר ממה שהכיל רבינו יוסף קאלו ז"ל בס"ש"ש ושי"ח שהכיל כל הסוגיאית והפרש"י והפוסקים שדברו כזה והם רבו כמו רבנו מאד בחילופי דעת בפלוגתא רבי יודל ור"ש בד"י מוקנה ולכסוף משיק שר"ש פליג במוקנה מחמת איסור בכתב ונקתס מודה שאסור כמו שאבאר וכבר ידעת שאני כל יסוד ספרי כתיב' על דברי שמצביר הגדול הזה רבינו יוסף קאלו ז"ל פפרס במקום שגם מורי רמ"א ז"ל לא השיג עליו וחו' מסיק שיש פילוק במקנה מחמת איסור באחד מן האחד דמקוק' שהקילו ממנה ובהקלה גמורה ע"י איסור שדחאו בידים כגונזר שהדליקו בו באותה שנת כזה מודה ר"ש דאסור ואמרינן ביה מגו דאתקלא לנין השמשות אתקלאי לכולל יומא אבל מוקנה בדבר של דחאו בידים אף על גב שהקלו ממנו בין השמשות מחמת איסור שהיה בו מעצמו כגון הזוחט לתוכה שבת והקלה דקתו ממנו בין השמשות מחמת איסור אכר מן החי שהיה בו כזה פליג ר"ש ז"ל דלא אמרינן ביה מגו דאתקלאי כו' ומתק' לני' לאכול ממנו כשמשו' לתולה בשבת וכמו שכתבתי לקמן ע"פ ש"ח סעיף ב' ע"ש ומעתה אין כלל קושיות מן הגמ' דל' דכלל מקום דאיתא בגמרא דפליג ר"ש אף במקנה מחמת איסור מפדשים ליה במקנה מחמת איסור כזה של דחאו בידים אע"ג דקת מפדשים לא כתבו כן דיחא קיל הכי להלכה ואשר כתבת בסוף דבריך והגדלת הקושי' על חב"י וקראתי אותה קושיא גדולה ומקצת וז"ל ודילמא לעולם אימא לך לא מוקד' ר"ש כלל וכלל בשום מוקנה עסקת

ב ישראלים ועכו"ם שהסיכו יחד והדליק עכו"ם נר אם רוב עכו"ם מותר להשתמש לאורו של צורך הרוב הדלי' ואם רוב ישראל או מפילו מחצת על מחצת אסור דנימא לצורך ישראל הדלי' ומשו' חומרא דשבת אמלינן בספיקא לחומרא ואם יש הוכחה של צורך עכו"ם הדליקה כגון שאנו רואים שמיר שגדליק' משתמש לאורו אע"פ שהרוב הם ישראלים מותר דנר לא נר למא' :

ג ואם הישראל רוצה לצאת לחץ ואומר לעבדו או לשפחהו שלכו עמו והדליקו את הנר ע"פ שגם הם צריכין לו אין זה נקרא לצורך העכו"ם כיון שעיק' ההליכה היא לצורך ישראל ובשבילו סיהו מותר לומר לעכו"ם שילך עמו ויטול נר דלוק כב' הואי ואינו עושה הדליקה שהוא איסור דאורייתא רק טילטול הנר בעלמא : **ד** ואם יש נר בבית ישראל ובא עכו"ם והדליק נר אחר מותר להשתמש אפילו לאור אותו הג' כל זמן שהנ' הראשון דולק שהרי בלאו הכי יש לו נר ואין זה נקרא משתמש לנר שהדליק בשבילו אבל לאחר שיכבה הנר הראשון אסור להשתמש לאור השני וכן אם נתן העכו"ם שמן בנר חרולק מותר לישראל להשתמש בו עד בכדי שיכלה השמן שהיה בו כבר ואח"כ אסור : ומותר למחות ביד עכו"ם שנא לכבות או להדליק נר או להוסיף שמן בנ' שאין בזה משום שבות שהרי אינו מצוה לו לעשות שום דבר אלא לישב ולא לעשות כל' : יא' שמתר לומר לעכו"ם להדליק לו נר לסעודת שבת שחיא מצוה דס' ל שבמקום מצוה לא אסרו אמירה לעכו"ם אפי' במלאכה גמורה וע"י זה נהגו רבנים להקל בדבר לצוות לעכו"ם להדליק נירות לצורך הסעודה בפרט בסעודת חתונה או פילה ואין מצוה בידם ויש להחמיר במקום שאין צורך גדול הרוב הפוסקים חולקות על ספרא ז' וע"ל סימן ש' ז' :

ח בארצות הקרות כמו במדינות אילו מותר לעכו"ם לעשות סעודה ולהחם בית החורף בשביל הקטנים שהם חולים אצל הקור ומותר אף גם לרולים להתחמם בו ואפי' בשביל הגדולים עצמם מותר אם הקור גדול שהכל חולק עצל הקור ונוהגין עכשיו להחם כתי החורף אפי' בשאין הקור גדול כ' כיום השבת ונוהגין להקל אפי' באמירה לעכו"ם שמצווים להם ואומרים להם שיחממו את בית החורף ולא ראיתי מעולם מרכנ' קשישי שמוחין בידן ואיפשר משום שהפל מורג'ין בו ולא נסו לשבת בקרה ואפי' בעט קרירות מצער להו מאד והם חולים אצל מפני ההרגל ולכן מקילין וסומכין על דברי רבינו ישראל שכתב וולוי' יחמהו עלי הייתי מתיר אפי' האמירה בפירוט עכ"ל ומביאו המרדכי פ"ק דשבת ולא חשו על המתמיהין כיון דמדינא שרי :

רעז שלא לגרום כיבוי הנר ובו סעיפים :

א נר שמונח אחורי הרלת אסור לפתוח הדלת כנגדו שפא יכבנו הרוח אבל אפיהא פתוחה כבר מותר לנעול כנגדו כדי שלא יכבנו הרוח שבוה אינו עושה כלום לא מכבה ולא מבעיר וכן הדין בנר שעל השולחן והוא כנגד החלוק שאסור לפתוח החלוק כנגדו שמא יכבנו הרוח ואם הוא קבוע ככות שאחורי הרלת אסור לפתוח ולנעול הדלת כדרכו שמה תהא הדלת נוקשת עליו וחבבנו אלא פותח ונועל בבח' ואם הוא קבוע ברלת עצמו שפתחתו או נעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו והרי הוא מכבה או מבעיר אסור לפותחו ולנעול : ואף על גב שאינו מתכוין ל' כר' ש' דדבר שאין מתכוין מותר הא אמרינן דסודה ר' בפסיק רישיה והא פסיק רישיה הוא - ובנר של שעות שאין שייך בו מקרב או מרחיק השמן ולית בה משום מכבה ומבעיר אף על פי שזוזו קבוע ברלת עצמו מותר לפתוח ולנעול הדלת : וליכא לאוסרו משום טילטול הנר דנעילת הדלת ופתחתו לא חשיב טילטול כיון שהוא מחובר לבית - וגם לא נעשית בסיס לנר שהוא דבר האסור דחשיבא היא לגבי הנר ולא כשלה גביה רק גבי הבית היא חשובה ובטיל לגבי הבית :

ב אסור לפתוח הדלת כנגד המדר' שהיא קרובה קצת לדלת מפני שגורם להבעיר המדר' שהרוח יבעיר את המדר' ואפי' ברוח מצויה שאין דרכה להבעיר אסור גזירה אשו שאינה מצויה ואע"פ שאינו מתכוין להבעיר פסיק רישיה והא ופסיק רישיה

איסור שהוא אסור ואי משום דק שיצטרף חילכתא מהילכתא הנה הלכות א"ל פ"ג
 רובה סוס קושיא בכל דמיא ודאי ק"ל כרישמעון במוקצה דמותר איינו כשאר
 מוקצה אבל במוקצה מחמת איסור לא ק"ל במוקצה אלא כ"י יודא דאוסר דליתא
 בשליה שנת שהנתי כיועוד קושיא גדולה לו על הכ"י הלל א"ל מוס כפיות יודא
 מזה אם ריש מידה א"ל לא הא על כל פנים הילכתא כרבי יודא בהא דאיסור מוקצה
 מחמת איסור ומה לנו לערוח ולחלק ולומר דהא דאמר תלמודא דפ"ג ר"ש במוקצי
 מחמת איסור ולא פליג בכל מוקצה מחמת איסור עכ"ל ; באמת כי מאד מאד יתיר
 גדלה הפליאה בעיני על מעלהך על שניעךך ועל דבריך ; והנה על שבויעךך א"ל
 אומר לכך אכשיך חבל על דבריך וכי בעלם ממך אר"ל בכיוצא בזה הוכחה לכהונ
 במתקן א"ל הנה כתבת הוי ככפ"ל כחודך הולך אלא או כולו כזה נקולותיו וסמורתי
 או כולו כזה ומה ש"ל מוקצה בדרך תימא מכלל דריש סוכר כן שאל הוא פליג בכל
 מוקצה אפ"ל כדחייב כידים באמת עדין מכותי בחון כמגויגן פסקי דינים ושועת
 מחלוקת התנאים והאמוראים דלדרכה זה הוא פשוט ובייניו בכל מקום שיש פלוגתא
 בין תנאים או אמוראים וא"ל משובה מדכריהם עד כמה הם מוקצים לדעותיהם חזי
 בכל מקום שיש פ"ל לנו לקרר ליעותיהם בדבר דמסקנך לומר בהא לא פליגי אנו
 מקדקין הדיעות כי היכי דלא יהו פלוגתא רחוקה דמכאן לן לנו למשות כלונתא
 דמוקצינן: אם לא שיעדמונו כמילכתך דכ"י ממלקותיה כדור ככל מקום כ"ל

לשטלו דאדרבא בשביל זה חוליקו כדי לשטלו לצורך החיה ולצורך החולה לפיכך אפי' ילדה ותרפא וכבת מותר לשטלו דהא לא אחקצאי מעולם בשבת זה ;

וח"ה אם הדליקו נר בשבת בשוגג וכבה שמוחר לשטלו אף על פי שבע"ד שהיה דולק היה אסור לשטלו אחר שכבה מותר ושעמא דלא אפרינן מיג דאיחקצאי למקצת היום אחקצאי לכולי יומא אלא בדאיחקצאי בהכנסת יום השבת אז אומרים כינו דאית קצאי לבין השמשות שהיא זמן תחירת האיסור נשאר באיסורו עד כלות האיסור משום שהקצה דעתו ממנו מיד לכל היום אבל כאלו שבהתחלת האיסור לא הוקצה והיה ראוי לשטל ואח כנדחה ע"י ההדלק והר ונראה חור להתירו הראשון דאין מוקצ לחצי שבת ;
 ו כמיקצה מחמת איסור כגון נר שהדליקו בו באותו שבת בין השמשות כבר אמרנו דק' לשאסור לשטלו כל השבת אפי' לאחר שכבת אבל מוקצה מחמת מיאוס כגון נר של חרס ואפי' של נפט שהוא מאוס מחמת שמסריח ולא הדליקו בו באותו שבת ק"ל כר"ש שמוחר לשטלו . וראה לי טעמא דס"ל דלעמו טעמא דמחבר הוא שאין שייך הקצאות מיאוס מ"ש שבת שלא לשטלו בשבת בשביל שהוא מיאוס לענין שבת לשאר ימים לענין מיאוס שאין שייך הקצא לשבת לא דבר שצריבין להקצו ממנו ע"י השבת ובין הרסות דווקא או כל השבת כמו שיתבאר סימן ש"ן נ"ל טעמא דק"ל כוותיה בזה ;
 ומנורה שהיא של פרקים שיוכלו לפרקה אינריה בין היא גדולה בין היא קטנה אסור לשטלה דחיישינן שמא תפול ותתפרק ויחזירנ' ונסמא עושה כלי בשב' אפי' אם אינה של פרקים ויש בה חריצים סביב שדומה לשל פרקים אסור לשטלה גזירה משום של פרקים ;

ר"ב תשמיש המטה בשבת ובו ב' סעיפים :

א וכשרצה לישן קורא ק"ש על פסחו כמו בשאר הלילות ויהא זהיר לקיים עונתו כי תשמיש המטה מתענוגי שבת הוא לפיכך עונות ח"ה הנדימים מליל שבת לליל שבת הוא ;
 ב ומותר לבעול לכתהלת בתולה בשבת ואין בו משום חופל ולא משום צער לה ;

ר"ב סדר תפלת השחר ובו סעיף אחד :

א בשח' משכימין לכו' וי' שאין צריך להשכים כ"כ כמו בחול שזה ג"כ מתענוגי שבת הוא וכן נוהגין שאין משכימים כ"כ ואסמכותו אקרא מדלא כתי' נקרבנו שבת בקד כמו בחסיד של חול אלא כתיב ובוים השבת שני כבשים וגו' משמע בעצם היום מקריבין ולא בכקר דוקא ומסדרין הפרכות ופרשת הקרבנות ומשנת איווק מקימן כסדר שאר הימים דק שמיספיין בקרבנות ובוים השבת ואומרים ברוך שאמר ופסוקי דמרה ונוהגין להוסיף מפורסין לפי שאין בו ביטול מלאכה לעם ונוהגים להוסיף המזמורים אחר ברוך שאמר כרי שיהא לכולם כרכה לפניהם וכרכה לאחריה' שהיא ישתבח' ואלו המזמורים שמוסיפין הם כולם שמדברין או ממעשה בראשי' שכלו בשבת או מתן תורה לפי שנתנה בשב' ומסעם זה אין אומרים כולם כסוד' שהם כתובים בתהילים רק סמכו דמעשה בראשית יחד ודמתן תורה יחד והקריטו השמי' מספרים כבוד אל שהוא בסימן י"ט בתהילים והוא הראשון המספר שמעשה בראשית וסמכו אחריו לרד' בשנתו וגו' שהוא בסיון ל' ספרי שאותו מעשה היה בשבת ובזכות השבת ניצל והו' ראשון בתהילי המרב' מעין שמת אח' השמי' ואחריו סמכו הפל' למש' שהוא כתי' צ' והו' ג' מדב' שמעש' בראשי' כש' הרי יולדו וגו' ומסוד' וישב כסחר עליזן שהוא ספוק' לראחרי' מיד בתהילים סי' צ"א והוא שיר' של פגעים קבעו אחריו ואשרי' אותו בשב' להנצל מ' המויקת

לפיכך מותר השמן שבנר ושנקערה שהדליקו בה באותה שבת אסור לחסותק ממנו או אפי' לשטלו באות שבת ואפי' אחר שכבה אסור משום דאיתקצאי לבין השמשו מחמת איסו' שהרי המסתפק ס' השמן שגנר' הדולק חייב משום שכבה וכיון דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יום אפי' לאחר שכבה וכן הנר שהדליקו בו באותו שבת אסור לשטלו אפי' שכבה סיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא ;

ב ואסור לשטלו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו דהא לכולהו מילטול איתקצאי לגופו ולקומו . ו' א"י שהוא איתתני' והנר באים עליו מותר ל'ה ציאו דהוי רבני דידיה כנרף של רעוי והשחמיר תע' ;

ג י'א שאם התנ' מע'ש על נר זה שהדלי' בו שיטלטלו משיכבה אחר שפכה מותר לשטל' שאין הקצאה שכיין שוחתנה עליו והוא לא נאסר לטיל' מצד עצמו אלא מצד השלהבת הדולקת בו הוי כאילו הא הקצהו בעליוס . ו' א דלא מהני תנאו שהרי אין עיקר לשון התנאי אלא שאמר איני בודל ממנו כמו שיתבאר לקמן סימן תר"י בע' הוהא על כרחנו מוכרח הוא להבד' ולהיקצות ממנו בין השמשות ואיתקצאי יכולא יומא וכן נוהגין במדינות אילו מיהו ע"י עכ' ז'ס נוהגין לשטלו אפי' בלא תנאי ואפי' על ידי אמירה לעכו"ס

אפי' שלא לצורך גופו ולא לצורך מקומו רק לצורך רג' בעצמו שלא יתקלקל דבזה ק"ל לתקל שמועיל תנאי כאילו התנה כפי' שעתעכו"ס יטלטלו בין השמשו עשה ודאי היתר הוא ואע"פ שלא אצתנה כאילו התנת דמי כיון שהתנהג הוא כך .

ד עלטל' את הנר ע"י ככר שנותנין עליה בשבת פשיט' שאסור שלא התירו לשטל' ע"י ככר שנותנין בשבת לא כמת משום כבודו ולא כדבר אחר . ויש מתירין על ידי ככר לשטלו כשנתנו הככר עליו בע"ש סעבי' ואומרים טעמא כיון שחיה הבכר עליו פהכנסת בין השמשות נעשה הנר זה בסיס לדבר האסיר שהוא הנר דולק וידבר המותר שהוא הככר ואומרים דכל דבר הנעשה בסיס להתיר ולאיסור מותר לשטלו אבל אין לסמוך גם עלזה שזרכה יש לפקפה עליו אפי' לדברי המתירין מפני שאין להתיר דבר כזה אלא כשהדבר המותר הוא חשוב יותר וכאזאאפשר לומר שהשמן השיב לו יותר כיון שעבשיו היא צריקלו לכרואין לשטלו כלל ע"י ככר ;

ה נר שהדליקתו בשבת לחיה ולחולה שהיה בו סכנה וילדה החיה ונתרפא חחולת ער שאין צריכין לו עוד ואח' ככבה הנר מותר לשטלו דבלא ילדה תחיה ולא נתרפא חחול' ששישא שמוחר

הגיה ככין השמשות דכעוד דולק פשיט' דאסור לטלטל בכל גווי' שהרי נעשה בסיס לדבר האסור הי"כך היתקל' כה' ג' לכולי יומא וע"ל סי' ע"י ספ"י זולא דמי לכלי שאלמכבו לאיסור דאכ"י התם דלא איתקצאי דין השמשו שהרי היה מותר לטלטלו לנודד גופו או לאורך מקומו הי"כך אף כשבת מוק' לטלטלו לנודד גופו או לצורך מקומו שטע' שיתכא' לקמן סימן ע"ש סעיף ג'

הגיה ופ"ג דכתבנר לפי' ס' רע"ו ספ"י ג' דמותר לומר לעכו"ס ל'כך שמו ויעול כר' שהו' דלוק כ"י חול' וליט' א"תו דל'ק' שהו' איסור דאורייתא רק עילטול היר' בעלמא ולי"כ מוק' אמירה לעכו"ס לטלטלו אפי' כשעה שהו' דולק כ"ש אחר שכבה ולי"כ כ"י ל'טעם דהכא ושמ"ל דאכ"י הת' כשחול' דולק שהו' נר"ך לבר להאיר לו מ"כ כשכ"כבה הי"כך נר"ך לטעמא דהכא . להתי' אמירה לעכו"ס לטלטלו אפי' אחר שכבה אף על פי ש"ן טלנומה לנודד גוש)

לבוש החורף הלכות שבת

אבל כמו שיתבאר בעזרת השם ומה שכתבנו לפסוק צדקה בצד החמים שכב כחו מזמן רב כשכזכרין נשבות אינן שאיפ"ש שכב קבלו דינם כצאו להם סכך מן המדרש שדרשו בפסוק דעל ערופת כפר לעמך ישראל אילו החיים אשר פדית וגו' אילו החמים מגיד שהחמים צריכין כפרה וסיים המדרש שמצינו לנדים ששופך דב"י חוטא עד יוצאי מצרים זה"פ שההורג הזה כגדל בעינו הסא ועין למפרע אפילו על אותם שכתו מאותו היום שהרגו עד שיצאו ישראל סמצרים דה"פ מה דריש בתר הבי אשר פדת יי בלוטר על כן פדיתנו שלא יהיה בינינו שופכי דמים ונדאמר יינן דכל ישראל נעבנו ערכים זה לוח ועל מנת כן נפדו שלא יהא בס וזרעם שופכי דמים וזה עבר על כן נעשו ס הכתים ערכים עליו וצריכים כפרה י ומכאן יצא המנהג שנודרין צדקה בעד המתי לכפ בעדס . ונוהגין לומר אשרי והוא א' מן הג' פעמים אשרי שחייב אדם לומר בכל יום ומחזירין הס' למקובה ויש נוהגין לומר מזמו' לדוד הבן לוי בני אלים כשחוזרין הספר מפני שנ' על מתן תורה וגם ז' ברכות של שבת ניתקנו כנגד ז' קולות שנאמרו בו :

רפ"ה לקרוא הפ' שנים וא' תרגום וכו' ז' סעיפים:

א חייבו חכמים ז"ל על כל אדם משראל שישלם הפרשה בכל שבוע עם הציבור ב' מקרא וא' תרגום כדי שיהא בקי בתורה וסיסגך ואל השם ות בני ישראל ד'ת וחייב אדם לקרות הפ' שנים מקרא וא' תרגום זה חייבים כל בני ישראל וכל העושה פן מאריכין לו יסיו ושנותיו ואפי' פסוקי כאן עליהם תרגום כגון עשרת ודיבון זה"ה ראובן ושמעון וכיוצא בו חייב לקרות ג' פ' ב' פ' במקום מקרא ופעם א' במקום התרגום :

ב יא שאם לסדר הפרשה בפי רש"י חשיב ככו תרגו' שאין כוונת התרגום אלא שיבין הענין ועי' פרש"י יביין הענין יותר מן התרגום עכ"ל בזה ויא' דתרגום דווקא כיון שזכה התרגום שניתן בסיניג' שהיה וכו' ויא' לפיכך ירא שמים יצא ידו שיהיה ויקרא התרגום וגם הג"ח שהרי התרגום וגם פירש רש"י אבל בלשון רעזלכ"ע מפריז' כמה דברים שאין לשני' מקור המקרא :

ג וכל השבוע ביום ראשון ואילך היו מטלים עם הציבור שהר מתחילת הציבור הפרש ביום שבת ככנחה :
ד זמנו פן המובהר שיטלים אותם קודם שאכל בשבת ואם לא השלים אותם קודם אכילה יטלים אחר אכילה קודם הכנחה אבל משם ואילך כיון שמתחילת אהרת עבר זמנה של זאת . ויא' דמ' יכול להשליכה עד יום רביעי כדן הכרלה . ויא' עוד שיש לו השלופין אם עבר עד יום שמחת תורה שאז משלימין כל הציבור את החורה מ'ס כל הקודם זכה :

ה ויכול לקרוא השם ות בשעת קריאת התורה שעוסקין הציבור באותו ענין . והיה ג'ל שאם אדם קורא אחד מקרא ואחד תרגום לבדו ואח' כ' בשקוראין דפרש בב' ה' יקרא עם החזן הפרשה מלה במלה ותרי זה קיים שם ות אך מדבריו ר' יקרא ומשם שאע"פ ששום מן הש"ך חייב להשלים אות שם ות יותר על שמיעתו מהש"ך והם דברי הרמ"ב ופי' יודע מהיכא נפקא :

ו מלמדי תינוקות אין צריכין לחזור ולקרות הפר' בשבת שהרי השלימו אותם בשעה הראויה להשלימה דהיינו כל השבוע :
ז און הטעם של שם ות לא שיהא רגיל בתורה לפיכך לא חייבו חכמים לא הפרש של כל שבת ושבת אבל מה שקורין בי' ס' און בשאר הקריאות כגון כמנחה או ההפטר אין צריך לחזור שם ות :

רפ"ו דיני תפלת מוסף בשבת וכו' סעיפים :

א ולאח' הספר שיחזרו למקומו יאמר מ' קדיש וקאי על אשרי שאמרו על הבימה בסו שכתבתי לעיל סימן קל' כ' ומה כאן אומרם הקדיש מיד אחר אשרי על הבימה כתבתי לעיל סימן קל' ב' ולקמן תכ' שעמא גבי קריאת התורה ביום תענית וכל שאותו והטעם שיד' ג' כ' כאן עוד מצא' ס'א' כש' ר'ת שהוקטה לזה למת אנו אומרים אשרי בקול רס על הס' בשבת יוהר כשאר ימים וענתה לרבנות קול ואמר : ולו ששום ר'ת שבו והי' אלו אשרי יאחר

שעת

ניתקנה והפטרות אלא בציבור אחר שקראו בס'ת כיון שחיתת להפטרות במקום בעת הנזיר עכ"ס אבל במקו' שאין ס'ת אין לקרוא והפטרות עם הברכות שלפניה ולאחרונה דהוי ברכה לבטלה רק יקראנה בלא ברכה וכיון שכן שאין קריאת ההפטרות אלא בציבור תמתי כל ימי שלא ראיתי באחד מן המקומות שנוהגין לכתוב ההפטרות כדן ספר כמו שכותבין המגילה שקוראין בצבור כי תית נראה ל' שאין יוצאין בצבור כלל בקריאת ההפטרות שקורין בחוסשן הגדפסין כיון שאין נכתבין בכל הלכות הס'ת או כמגילה וצ"ע . (ועל סימן תקכ"ט סעיף א') ותקנו למפסיר ז' ברכות כנגד ז' שקראו בתורה ג' לפני ההפטרות וד' לאחריה ג' לפני שתיים מהם על קריאת התורה ואחת שלפני ההפטרות אשר בחר בכניאים טובים וכו' ופותרת וחותרת כברוך

כי מברוך אתה יי' הבור וכו' הכל הוא סיום הברכה הראשונה וע"כ אין לענות אמן אחר הנאמרים באמת כי הוא באמצע הברכה וד' לאחריה הראשונה פותחת בברוך וחותרת בברוך :
ב צרכות קריאת פתורה מאמר שתקנו ההפטרות במקום קריאת התורה בשעת הגויה עכ"ל כמו שנתבאר ברש"י סימן זה ונדרש שעטס ככון הו"א

וסה שמפסיקין כשמתעין לכל דבריו אם יצדק לא מפני שהו' סיום ברכה שלא תיקנו לא ז' ברכות ואם היה זה סוף ברכ' הוול להו' הא מפני שהיו נוהגים לומר דברי שבח ורצויו אע"פ שאנו אין נוהגין כן בהפסקה מנהג אנוחינו בידינו' שנייה רחם והיא חותרת בברוך ואינה פותחת בברוך כדן ברכה הסמוכה לחברתה וכן השלישית שהי' שמתנו וחותרת בא' יסג' דוד שהיא טעין כל הברכה הרביעית : על התורה כו' והותרת בא' יסד' השבת :

ג ואם הל' ר'ת בשבת אין מזכירין של ר'ת כלל בברכות אילו שהרי ההפטרות אינ' באה לא בשביל שבת ובר'ת אין הפטרות ולמה מזכירות בברכה ההפטרות :

ד ויכן כל אדם לברכות והקוראים בתורה ולברכות המפסיר שהרי אין מתפללין כל י'ת ברכות וחסרים הרבה מק ברכות שחייב אדם לברך בכל יום ומי שכיון לאילו הברכו וענה אחריהם אמן יהא לו בהם תשלומין :

ה וקמן יכול להפסיר ואם קרו למפסיר מי שאינו יכול לומר ההפטרות יכול אחר לאוסרה אבל לכתחיל לא יעשו כן . שנים לא יאמרו ההפטרות יחד דתרי קלי לא ששחכמי' אין מקפידין כמפשי' לקרות כהן או לויאו ישראל כיון שכבר כלת מניין הקוראים אין שייך כאן פגמו של ראשון או שני :

ו אם נשתתק המפסיר באמצע ההפטרות הבא לסיימה לא יתחיל ממקו' שפסק הראשון והג"ח ולא דמי' לש"ך שעשה כחפלה ולא יבי' יגדס לחזור למקומו דברך המלך שעומד' יתקין להקחיל הקהלת הברכה שעשה זה דש"ך פתה דכבר ילכו הציבור י"ח מאלו' ברכות שקרא כלשון מש"כ בהפטרות שצריך לנדר לפניו וללאחריה ועל סימן ק"ס סעיף ב' . (סימן קנ"ו סעיף ב')

ז אין המפסיר מתחיל ההפטרות עד שיגמור הגולל לגולל הס'ת כרישנס הגולל ויכל לתת לבו למה שיאמר ויצא בו :

ח בשבת שהפסיר מחוברות מפסירין בהפטרות פ' שני' דסליק מינה . גם בפ' אתרי וקדושים מפסירין התשפוש ושעות נפל בפ' העול להפשי' לא כבני כושי' כמו שכתבתי בהוכח לקסן ס' תצ"ג . אחר קריאת התורה נהגו דומד יקוב פורקן ומברך כל העוסקים בצרכי צבור באמונה ואין זה תחנה אלא ברכה ונוהגין להזכור כשמות ולומר אב הרחמים ואמרו טעמא לפי ששבת הוא יוס המנחה דוגמא לעהיד לבא ויום שגם המתים נוחים בו ואינם גידונים ראוי להזכירם למנוחה ולברכה ולהתפל'ל עליהם מיהו ביום שאין אומרים בו צו'ן וכן בשבת שיש בו חתונה או מילה או ביום שמברכין בו את החדש אין מזכירין כשמות ואין אומרים אב הרחמים ששום בהיות טוב אל תקרא רע חזן מבימי הספירה שאומרים אנתו אפילו בימים הללו מפני שבלאו הכי הם קצת ימי

שבת ראשונים ימים ישיבי יום שני בחר יה ב' תוך ברכת יה
 תמלא יין כוס עו'ד עופות ובשר דגים . יהלל ה' וישלש הסעודות
 לבוש לבנים וחלף כסותך : : של'ח עליקא לעשות חברה וכל זה
 לשבת זה'ה ל'ש שנקרא נ'ש בן שבחון ע'כ ויהיה ר'ת יטבי יום
 סבתו כח' יה נ'ל . ועל ההפסדה לא תקנו קדיש כיון שמתקב'כ
 ברכות אחריה נ'ל ויתפלל הציבור תפלת מוסף ג' ראשונות ונ'
 אחרונות וקדושת היום באמצע והוא תכנת שבת וחוא מוסד על
 סדר אלפ' א' בית א' של תש' רק על שם הגאולה דבתיב אשרק להם
 ואקבצם ופי' תכנת תקנת לשון סידו' מלו' סדרת שבר' צ' קרבנותיה
 פי' אע"פ שיש בהקרבנות קרבנותי' חילול שבת אעפ' כ' רצית בהן .
 פ' א' כתתי למעלה סוף סי' רפ' ג' . וי' עו'ד רצית קרבנותיה ר' ל'
 לא רצית שום קרבן אא"כ עבר עליו שבת ומיום הח' והלאה ירצה
 ואין נ' בלא שבת צויתה פירושה עם סדורי נסכיה י' ע' שצואת
 בני ישראל ששם מפורש קרבן שבת צוית קרבנות המפורשי' בה עם
 סדרי מערב'ת של לחם הפנים שש' המערב מתרגמין שית' סדרין
 נסכיה שלשון קשות הנסך אשר יוסך . מעניניה לעול כבוד יתחלו
 ע'ש האגדה דבאתי לגני בזכות נ' דברים ישראל מתעננים לפני'
 הקב'ה ואחר מהם בזכות שבת דבתיב און תעננ על י' . טועמיה
 חיים זכו ר'ל המכבדים אותה במיני מאכל ומטעמי' חיים זכו ויש
 סוכנין על זה לשעו'ם תבטילן מע'ש שיבחי' שלא חרתיה וגם
 האוהבי דבריה כו' ומוסד על סד אלפ' א' בית א' זו לפי שז' נשמעת
 על הגאולה והגאולה עתידה להיות בזכות שבת שנ' לסריס אשר
 ישמרו שבתותיו וגו' וכתוב והביאותים אל הר' קדשי וגומר וכתוב
 בשבת ונ'ח'ת תישעו וכיצד נשמעת על הגאולה חש' רק על שם
 אשרקה להם . ואקבצם כי פדית' צפע'ס יטפו הרים עסיס צף וסף
 אחד הוא . נכ'ל' והיה י' לפלך . יסח' ז' יטו שכס לעכדו כי עין
 בעין יראו וגו' זהו חז' . וחד' ג' בא יבא ליתן ויכרו עליו חבירים אן
 מסיני נצטוו עלית פידוש קודם שבאו ישראל לסיני דהיינו במרה
 נצטוו עליה ומצינו אן שהוא לשון הקדמה קדם מפעליו מאן .
 ומחזיר ש'ץ התפלה ואומר קדושה רבא וכוללך בה ק'ש ושעמא
 כתתי בסימן תכ'ג סעוף ג' ואומר קדיש שלם על התפלה ואומר
 אן כאלהינו ופישום הקשורת והטעם כתתי ג' כ' במקו' אחר ע'ש
 סי' קל'ב סעוף כ' ואומרים קדיש ונפטרין לכתיהם לשלום תפלת
 מוסף היא כמקום קרבן מוסף וקרבן מוסף היה זמנו מיד בבקר
 לפיכך זמן תפלתה ג' כ' מתחל' מיד בבק'א שלכתחל' אן להתפלל
 אותה קודם תפלת השחר לפי' לא יאחר אותה ויתפלל אותה מיד
 אחר תפלת שחרית ואם התפלל אותה קודם תפלת שחרית יצא
 שזמנה מיד בבקר ועיק' זמנה נמשך עד ז' שעות ביום ואם התפלל
 אותה אחר ז' שעות נקרא פושע ועליו חכתו אומ' נוגי' סמוע' אספתי
 נגומ' מ' יצא שזמנה כל היום ואם שכח ועבר אותה כל זמנה אן
 לה תשלומין שכן קרבן מוסף לא היה לו תשלומין וכן התפל' כיון
 שאומרי' בה את מוסף יום חג פלוני הנה אין ראויה להתפלל אות'
 אלא בזמנה אע"פ שאמר התפלות ג' כ' כנגד קרבנות תקנום מ' מ'
 אינו מזכיר בהן הקרבנות אלא בלשון רחמים ניתקנו לפיכך יש להן
 תשלומין שאין זמן של בקשת רחמים עובר ואפילו בשבת שאינה
 אלא שבת מ' מ' כיון שהיא כנגד תפלה של כל יום שהיא רחמים יש
 לה תשלומין כמותה מה שאין כן במוסף . ויש מקומות שנושאין
 כפיהם במוספים של כל שבת ושבת ואין אנו נוהגין כן וטעם ע'ל'
 סי' קכ"ה סעי' מ' ד

ב אפילו יחיד חייב להתפלל תפלת המוספי' בן יש ציבור בעי'
 בן אן ציבור בעיר כמו שאר תפלת שאע"פ שהם במקום
 הקרבנות קרבן יחיד חייב בהן ה' הכי' :
ג ומען שדרך ברוב פעמים להמשי' תפל' מוסף לא אסרו חכמי'
 לשעו'ם מעט קודם תפלת המוספי' כגון אכילת פיר' או אפי'
 פת טועם אפילו טעימה שיש בה כדי לסעו' הלב אבל אכיל' סעוד'
 גמורה אסורה :

ד היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוספי' כגון
 שאיחר מלהתפל' תפלת מוסף עד שש שעות ומחצה שהוא
 זמן תפלת מנחה צריך להתפלל של מנחה תחלה ואח' כ' של מוסף
 דמנחה היה תדירה כוח הוסף ותדיר קודם מיהו אם הקדים של

מוסף יצא דהא מוסף זמנ' כל היו' וי' א' דהיינו שצרי' עתה לתתפלל
 שתיים כגון שרצה לאכול ואסור לו לאכול עד שיתפלל מנחה
 ומוסף תחלה הילכך כיון שצריך להתפלל שתי' של מנחה קודם
 כיון שהיא תדירה וגם עתה עיקר זמנה אכל אם אינו רוצה לאכול
 אינו צריך עתה להתפלל תפלת מנחה שתי' יכול לאחר תפלת
 מנחה עד מנחה קטנה ויכול להקדים תפלת מוסף ומיהו אם הגיע
 זמן מנחה קטנה יתפלל מנחה תחלה שחיא תדירה וזה הוא עיק'
 זמנה ולא יאחר עוד ויש מי שהורה שאין עושין כן בציבור להקדל'
 תפל' מנחה לתפלת מוסף כדי שלא יטעו בפעם אחרת :

רפז ניהום אבלים וביקור חולים בשבת וכו'
 סעיף אחד :

א ואם יש אבל בעיר יכול לילך לנחמו ולחולה לבקרו ולא
 אמרינן שמא יצטער בשבת ודגולה ג' מיהו לא יאמר לו
 כדרך שאמר בחול דהיינו לבקש רחמים עליו לפי שעי' בן יעורר
 בכי ויצטער אלא אומר לו דברי תנחומין שלא יצטרו כן יאמר לו
 שבת היא מלועזק ורפואה קרוב' לכא ורחמי' מרובין שגם הו' לשון
 תחנה וסעורר הכבי' :

רפח דין תענית חלום בשבת וכו' סעיפים :

א אסור להתענות בשבת ואפילו עד ז' שעות אסור מפני שהוא
 יום תענוג והאוכל אחר שש אין לו תענוג בו אלא בזרק אבן
 לחמת ואפי' לומד או מחפיל אסור לאחר שש :

ב יש מי שאומר שאדם שמזיק לו האכילה שאנו עונג הוא לו
 כשלא יאכל מותר לו להתענות אחר שש וכל זמן שירצה .
 וכן י' א' ה' מי שיש לו עונג אם יבכה בשבת כדי להקל הצער מלב'
 מותר לו לככות בשבת :

ג ואדם שדרכו להתענות בכל יום ואכילה בשבת היא צער לו
 מפני שינוי וסת' י' א' שראו כמ' חסדי' ואנשי מעשה שהתענו
 בשבת מטעם זה וכן אמרו שכך היה עושה ר' יודה החסיד ז'ל' :

ד ופטעם זה מותר ג' כ' להתענות בו תענית חלום בשבת מפני
 שנפשו עגומה על חלומ' שרא' ומחשב שיתכשל בשב' שיושב
 בתענית שכן אחז' ליפה תענית לחלום כאש לנעורת ואפי' בשבת
 ואמרו עוד הישב בתענית חלום קורעין לו גזר' דינו של ע' שנה .
 א' כ' גם התענית הוא עונג לו מותר לו להתענות בשבת מ' צריך
 להתענות יום אחר שיתכפר על שביטל עונג שבת דלא דבי' למי
 שהאוכל מקת לו או למי שדרכו להתענו' בכל יום דהתם זהו עונג
 שלו שלא לאכול אכל הכא יותר' היה רוצה להתענוג באכילה אלא
 שרצה בתשובה לקרוע גזר' דינו לפיכך חייב להתענות יום אחר
 על ביטול עונג שבת ושוב להתענות מיד למחר ביום ראשון שלא
 יעכב כפרתו . מיהו אם חשש כחו ואינו יכול להתענות שני ימים
 רצופים לא יתענה מיד למחר אלא ביום אחר וכ' ש' אם היה למחר
 ביום א' חנוכ' או ר' ח' או פגרי' או י' ש' שני של נלוות אין לו להתענות
 מיד א' כ' א' מי שישן שינת הצהרים וחלום לו חלום רע יתענה
 מחצי יום עד חצי לילה ואז יבדיל ולמחר ביום א' יתענה כאילו
 התענה כל יום השבת :

ה י' א' שאין להתענו' תענית חלום בשב' אלא על חלום שראוהו
 תלת זימני' וי' א' שבזמן הזה אין להתענות שום תענית חלום
 בשבת שאין אנו בקאינן בפתרון חלומות לידע איזה טוב ואיזה רע
 והעולם אומרים שנמצא בספרים קדמונים שעל ג' חלומות מחענין
 בשבת יאילו הן הרוא' ס'ת שנשרף או יום הכפורים בשעת נעילה
 וי' א' ש' הרואת שקורא בתורה וי' א' ש' הרואה שנושא אשה והא
 דמתעני' הרואת שנינו נופלות דווקא שינוי אכל הרוא' לחייו שנשרו
 זחו חלום טוב שמתו היועצים עליו ר' עה' :

ו והמתענה בשבת אומר ענינו אחר סיוע תפלה בלא חתימה
 וכוללו באלקי נצור ויאמר רבון העולמים גלוי וידוע לפניך כו'
 כמו בחול :

ז כתיב וקראת לשבת עונג וכבודו ואחז'ל מי שהקדימה לאכול
 הוא עונג לו כגון שנתעבלה לו סעודה הלילה יקדים לאכול
 תהו כבודו של שבת ואם האינו באכילה הוא עונג לו כגון שיעדין

לבוש החוד הלכות שבת

ד' דין שלש סעודות זכו ו' סעיפים ו

א והיא זמירה מאד לקיים סעודת השלישית והוא סוף התורה ג' שכן דרשו מרכיב חלתא וימינו היום בפסוק אחד דכתיב ואמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לוי היום לא תפצוהו בשדח ודרשו דאכלוהו קאי אכל תלתא היום שבקרא וכל המקיימו שפרו גדול שכן אחז' ל כל המקיים ג' סעודות בשבת ניצל משלש פורעניות שחבלו של בן דוד ופדינה של גיהנם ומסלחם ג' ומג' מחבלו של בן דוד כתיב הכא יום וכתיב התהנהגה אנכי שולח לכם את אליתי הגבוא לפני יום וגו' פדינה של גיהנם כתיב הכא יום וכתיב התם יום עגרה היום הוא - במקלמות ג' ומג' כתיב הכא יום וכתיב התם ביום בא ג' ואפילו אם הוא שבת יכול לקיים אותה בכביצה שהוא שיעור אכילה ושביתה ואם אי אפשר לו לאכול פלל אינו חייב לצער את עצמו רלעונג נית' ולא לצער ס' החסם יהיה עינו כראשו שלא ימלא בפסו כ' בסעודת הבקר כדי ליתן מקום לסעודת שלישית :

ב זמנת פשיטת זמן הפנחה דהיינו טשט שעות ומחצה ולמעלה ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודת שלישית דעדין זמן סעודת שהרית הוא ו

ג ואם נמשכה סעודת הבקר עד שהגיע זמן הסנה יפסיק הסעוד' ויברך ברכת המזון וישול ידיו מיד ויהו ויברך ברכת המוציא ויסעוד' וטוב הדבר לעשות כן שאם אינו עושה כן מאחר שנמשכת סעודת הבקר עד אותה שעה כשיפסיק לאכול ויסיה דעתו סן האכילה לא יהיה יכול לאכול אח' כניסתם האיציטומכא ולא יתאוה לאכול ויהיה אכילתו או אכילה גסה ולעצ' ידי מצות סעוד' שלישית אמל כשיאכ' מיד אחרית דעדין לא נסתם האיציטומכ' ואין נקרא אכילתו אכילת גסה אע' ג' טאכל ושבע אי אפשר שלא נשאר לו רווח מעט שיוכל לאכול עוד מעט א' יפסיק סעודתו ויחלקנה לשנים אע' פ' שעדין לא שבע בסעודת ראשונה ואין כ' ס' סרבה בכרכות שלא לצורך כיון שהוא עושה כן לכבוד שבת ס' אם יודע שיה' יכול לאכול מעט אחר שיתפלל תפלת מנתה עם הציבור כיון שאנו נוהגין לאכול הסעודה שלישית אחר תפלת מנחת כיון שיתבאר בסמוך טוב לו שיתפלל תפלת סנה עם הציבור ויקיים סעודת שלישית אח' כ' מיהו אם עשאה קודם תפלת מנחה יצא ומי שלא אכל כליל שבת יאכל כל השלש סעודות ביום השבת דהא כל התלתא היום עיקרם על יום השבת נאסרו אחר שהניחו את זמן עד הבקר וריסה לא היתה בו אמר להם משה אכלוהו היום וגו' לא שלכתחילה פירשוהו חכמינו ז' על סעודות סדרך בני אדם לאכול דהיינו אחת ערבית ושתיים ביום - וש' נוחגין שלא לאכול בשבת בין מנחה לסערב מסוף דמתא במדרש כל הכותה מים בשבת בין השמשות כאלו נזול את הסתים ד' הסתים הנדונין בימי השבוע בניהנם מתקררין במים וע' אין אוכלין ג' הסעודה שלישית כדי שלא לשחות וי' דיותר טוב שיתפלל קודם שבין שהגיע זמן הפנחה אסור לאכול עד שיתפלל (וע' ס' ד' כ' סעיף ג') ומה שאמרו במדרש אסור לשחות מים עד שימי הנהרות נאמר אבל מים שכנית מותרים וכ' שאר משקין דשרו וי' שאין אסור של שתי' מים זה לא תוך י' חדש של אכיו ואסור וי' עוד שאסור אסור לא נאמר לא בע' בין השמשות בשעה שיוצאין סן הניהנם מתקררין במים וכן הכנהג בכל אילו הארצות שלא לאכול הסעודה שלישית לא אחד תפלת מנחה :

ד אין צורך לבצע בסעודה שלישית דאיתקף קירוש היו לקידו' ויהיה סוף לילה סני בחד זימנא אף ביום סני בחד זימנא וחר' כבר קידוש בסעודת שחרית י' שצריך לבצוע על שתי ככרות גם בסעודת שלישית מסוף לחם סנת' וי' שאין צריך אלא כבר אחד שלם ונתננין טעם לדבר משום דבין ששורר לכל אחד בע' פנים ומכל עוסד עשו שתי ככרות חרי' ד' לשני עומדי' אכל א' בע' במקר וא' כליל שבת וא' בכורך חרי' לא נשאר לו אלא א' שלם לסעודה שלישית לכך יקח גם כן כבר א' שלם ואין צריך להדר אחר כ' ככרות וכתיב סורי סרס' אי' ז' ל' שיש לקח סיר וליקח שנים ולי' ע' שבבר

לא נחמנו כל יאחר שזהו כבודו של שבת זמן מי שיש לו סעודות בכל יום ישנה בשבת להקדים או לאחר כדי לתראו שינוי לכבוד שבת ואסאירע יום ש' כ' אכיו או אמו בשב' או כ' י' א' שצרי' להמענו אח' השב' או י' או ראש חדש ולא ראיתי נוהגין כן וטעם דמסתבר הוא שלא להתענו ביום של אחריו דהא טעמא דעיק' אותו התענו דהא טעם דרע פזליה בו ביום שמת אפיו או אמו וכיון שעבר עבר ג' :

ה אין מלענין בשבת על שום צרה מהצרות כלל וגם כפח אין צועקין ולא מתרעין בו על שום צרה :

ו חוץ מצרת המצנות שצועקים עליה כפח אפי' בשב' אבל לא בשופר' וכן עיד' שהקיעו עכו' ס' אן נהר וספינה המסורף' כ' ואפילו על יחיד הנרדף מפני עכו' ס' או לסטים או רוח רעה זועקי' ומתהננין בתפלה בשב' אבל אין חוקעין בשופר א' כ' חוקעין לקבץ העם לעזור אחיהם ולהצילם שזה מותר דהא אפי' חילול גמור מותר לפקח נפש :

ז ונרדף מפני רוח רעה שאמרו שצועקים עליו בתפלה היינו שנכנסה בו רוח שד ורץ והולך שאם ישכע בנהר או יפול וימת ולא דווקא רוח רעה ולא ח' כל הולי' שיש בו סכנת היום זועקין ומתחננין וכן נוהגין לומר מצלאת' בשבת על חולי' מסופנים סכנת היום וכן לכת' על החולת המסוכן בו ביום שומר :

ד' סדר סעודת שחרית של שבת זכו ב' סעיפים

א ויהיה שולחנו ערוך ומטה מוצעת יפה ומפה פרום על הפח כמו בסעוד' לילה ומטעמיה וישול ידיו ויברך על היין כ' הג' וזהו הנקרא קידושא רבת שתוא' מדרבנן לקדש ביום : ואסמכוהו אקרא דכתיב זכור את יום השבת את לרכוח כ' ואחר כך יבצע על הלחם משנה כמו בלילה ויסעוד וגם זה הקידוש לא יהא אלא במקום סעודה ולא יטעום כלום קודם שיקדש ומיהו לשחות מים בבקר קודם תפלה מותר מפני שעדין לא חל עליו חובת הקידוש עד שיתפלל . וטעמיה ואותי השלכת נמי ליבא קודם התפלה דבמים ליבא נאוה :

ב ובמקום שאין יין מצוי הוי שכר ושאר משקין חוץ מן המים חכר מדינה ומקדשין עליו אבל לא יקדש על הפח דלא הוי שינוי מכהול כמו שכתבתי לעיל ס' ר' ב' סעיף ט' ואם אין לו אפי' שכר פורס המוציא על הפח וא' קידוש אחר שאין לו לכשל עונג שבת כשביל שאין לו על מה לקדש קידושא רבא ויגמור סעודתו ויברך ונתחגין להניח השלחן ערוך כל השבת לכבוד השבת :

ד' בשבת ישלים הק' ברכו בפירות זכו ב' סעיפים

א יכוין להרכות פירות ומגדים בשבת ופיני ריח טובות שזוהו עונג שבת וגם כדי שיוכל לברך עליהם וישלים בניין מאה ברכות שפסחדים בתפלת שפנה עשרה ואם רגיל בשנית צתרים אל יבטלנו שז' ג' עונג שבת תיא :

ב ואחר השינה קובעין פדרש לקרות בתורה ובנביאים ולדרוש באגדה שגן אמרו במדרש אמרת תורה לפני הקב' ת' רב' טע' כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו ואני מתהא עלי אמ' לה יש לי זוג שאני סוג' לרשב' שמו שהם בטלי' מסלאכת' ויכולין לעסוק כך ע' צריך שיקבעו מדרש' להודיע לעם את חוקי האלקים ואת תורתיו עוד אמרו במדרש בפד' ש' ויקהל בעלי' אגד' אמרו מתחלת התורה ועד סופה אין פרשה שנאמרה בה קהלא בראשה לא פרשה זו בלבד שהיא מתחלת לדבר בענין השבת ולמה כך אמר לו חקב' למשה רד' ועשית לי קהלות ג' ר' ד' כ' כדי שילמרו כל הדורות הכאים אחרין לעשות כן להקהיל קהלות בכל שבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללמוד בהם תורה לרבים ואס' לקבוע סעודה באותה שעה ובעלי בתים הקובעים סעודה באותה שעה נתנו מניכסיהו ודוקא פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה כל ימי השבוע הם סחוייבים יותר לעסוק בתורה בשבת ס' ח' העוסקים בתורה כל ימי השבוע והת' ח' ימשיכו יאחר בעונג אכילה ושתייה קצת שהרי הם מתענני' בתורה בליטודם כ' לי ימי חשבות :

ואיך למה לי תו קדיש ככני עמל על קריאת שני וחיינו הטעם דאף על גב דלכות קדיש שאלו מדר הקדושה קאי ג' כ' אהפלת שמר' כמו על סדר קדושה שניה

שכבר פשט המנהג בכל אלו הארצות שלא ליקח אלא וראייה גדולה כל משה שנתפשט המנהג באותו שיעור חלה שנוהגי הנשי' ללוש בכל ע' ש' כמי שבת מורין ל לעיל סימן רמ"ב ונהגו כולן שלא לעשות ממנו רק ג' לחמים כדי לבצוע עליהם בשבת ובזעק עליה' בכל סעודה על אחת ולא ישאר לסעודה שלישיית רק ככר א' ואי הוה ס' להחמיר לבצוע גם בסעודה שלישיית על שתי ככרות למה לא נתפשט המנהג לעשות ד' ככרות סאות חלה כדי שישארו שתי' גם לסעודה שלישיית לא מחוורא שלא היה סנהג קדמוניו באו וארצות לבצוע לא על אחד בסעוד שלישי' וכן אנו נוהגין אחריהם סעול לא ראייה א' מרבגן קשישי שהיו מעקפקין בדב' אפי' לחומר בעלמא :

ומתפללין ג' ראשונות: ונ' אחרונות וקדושת היום באמצע אמת אחר וכולו ותקנו אמה אחד על פי המדרש דאיחא במדרש ג' מעידן זה על זח הקדוש ברוך הוא ישראל ושבת הקדוש ב' ה' ישראל מעידין על השבת שהוא יום המנוחה . ישראל ושבת מעידין על הקב"ה שהוא אחד . הקב"ה ושבת מעידין על ישראל שהם יחידים בעכור' ועל פי זה ניתקן אמה אחד ולפי חנוסח שלנו שאין אומרים יום מנוחה וכו' רק אומרים תפארת גדולה נעשר ישועה וקדושה לעמך נתת שהוא כולל לשון נקבה ל' ג' כ' בסוף יעק' ובניו ינוחו כה בלשון נקבה דהא אלעיל קאי ולפי שהאנו שמרו מסמרת חשבת שאפילו עירובי תבשילין שמר אברהם דכלוב וישמר את מצותי חוקותי התורותי וכתוב יצוה את בניו ואל ביתו אחריו בניו זה יצחק ביתו אחריו זה יעקב לבן אנו מזכירין אותה בתפלה ואומרים אברהם יגיל דכתיב גילה באברהם אמרו במדרש גיל יגיל אבי צדיקה אברהם בשעה שנתבשר לא ירשך זה לא שמחה וגיל כלבו שנאמר ויפול אברהם על פניו ויצחק וביון שנדרש גיל יגיל אבי צדיק על אברהם נמצא שיצחק הוא הצדיק ומצינו לנה בצדיק' דכתיב רבנו צדיקים לבן אופרים יצחק ירנן ועוד כשאמר אברהם השת לעולת בני מיד רינן יצחק ואמר שירה ומה שיר אמר שיר של קרבן יעקב ובניו ינוחו בה דכתיב ויחן יעקב את פני העיר ואמרו בכ"ר שקבע תחומין כבעוד יום דהא אמרה ששומר יעקב את השבת יעקב ובניו ולא אברהם ובניו ולא יצחק ובניו שהרי בני ישמעאל ועמלק אינם נוחים בו . מנוחת אבהו ונדבה מוסב על האמור למעלה מנוחת וקדושה לעמך נתת בו ומה שתקנו בשבת ג' ענייני תפלות אחת קדש ישמח משה אחת אחד וכי' ש' לא תיקנו לא אחת אחת בחרתנו מפני שאילו ג' תפלות תקנום כנגד ג' שבתות אחת קדשת כנגד שב' בראשית כמו שמוכיח מתוכו ישמח משה כנגד שבת של כהן תור' דלכ' ע' בשבת ניתנה תורה לישראל אחת כנגד שבת של עתי' :

ה' י' א' כיון דילפינן הג' סעודות מן פעמים היום דכתיב גבי מן והמן איקרי לח' דכתיב הוא הלחם אשר נתן לכם י' לפי' צריכין לעשות כל השלשה סעודות מפת ויש אומרים כיון שאין דרך האדם לאכול הסעודה שלישיית כל כך בתיאבון יכול לעשותה במיני תרומה שהוא מאכל העשוי מאחד מה' מיני דגן וי' א' אפילו בכשרו דגים וי' א' אפילו בפירות סני ונראה לי סמך לאילו הרעות מדכתיב בהיום השלישי דממנו י' אינן סעודה שלישיית היוכל' לא תמצאוהו מטמע אף אם לא תמצאוהו רצה לומר את המן שחוא לחם ס' ס' אכלו דברים אחרים לצא' י' ה' דהא אכלוהו ג' כ' עליו קאי מ' ס' טוב לעשותה בפת דהוקשו הסעודות להדדי אלא אם כן הוא שבע ביותר או במקום שאי אפשר לו לאכול פת כגון בערב פסח שחל להיות בשבת שאסור לו לאכול שום פת לאחר מנה כראיחא לקמן בהלכות פסח סימן תס"ד סעוף א' :

ב' ומהגין בכל המקומות לומר ג' פסוקים של צדקתך והטעם י' א' שתיקנו לומר צדוק הדין על שמת מר' עה בשבת באותה שעה . ומטעם זה נהגו ג' כ' שלא לקבוע מדרש באותה שעה משום חכם שמת כל בתי מדרשות בטלים וי' א' לא מת באותה שעה ומה שאומרים צדקתך בשביל הרשעים שיחזרו לניהנם במ' ש' (ועל ס' תתק ח' וס' תרכ"ב) ונהגין לומר צדקתך צדק לעולם תחלה ואחריו וצדקתך אלהים זנו ואחריו צדקתך כהררי אל וגו' אע' פ' שהם בתהלים מחופכי' ג' לשום דמעלין בצידוקי הדין שכל אחד יש בו דין יותר מן הראשון ולפי שהוא כמו תחנה לכך כל יום שבת אילו היה אותו היום בחול אז לא היו אומרים בסנהג נפילת אפים אין אומרים באותו שבת צדקתך ואומרים בקין פרקי אבות ובחורף שיר המעלות כמו שכתבתי טעם כל מקום ומקום לפי מנהגו . שעה ולא התפללפנחה בשבת כחפולל במ' ש' שתיים של חול ומכיל בראשון שיש לו להקדי' אותם שזמנ' עתה ואינו מכיל בשנייה שהיא לחלוטין של שבת ואם לא הבדיל בראשון והבדיל בשנייה שנייה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו דכיון דלא הבדיל בראשונה והבדיל בשנייה גלי דעתי שכיון בראשון לשם תשלומין ובשנייה משום חובתו ואין לו להקדים אותם של תשלומין לחובת הזמן וצריך להתפלל פעם שלישיה פשביל אותה של תשלומין ואם הבדיל בשניהם או לא הבדיל בשום אחת מהן יצא זה מבטעה ולא התפלל מנחה כלל אבל אם טעה והתפלל שמונה עשרה ברכות ולא הזכיר של טב' יש פנים לכאן ולכאן י' אע' פ' שלא יצא באותה תפלה ואילו היה נזכר סב' ע' היה צריך לחזור ולהתפלל שבעה ברכות אפ' ה' לא יתפלל בסוצאי שבת שתיים כיון שכבר התפלל י' ברכות וגם עכשיו לא יתפלל רק י' ברכות לא שידך זה לתשלומין דהא כבר התפלל י' ברכות ומה ושל' וי' ג' כן לא ידך ניסא כיון שלא יצא ידי חובתו באותה תפלה הוה כאלו לא התפלל כלל וא' כ' צריך להתפלל לערב שתיים והואיל והדב' מוכרע אז' ל' שהנכון הוא לצאת ידי ספק ויתפלל לערב אחת לחובה והשנית בתורת נרננה

רצב' דין תפלת מנחה בשבת ובו ב' סעיפים:

א' במנחה נכנסין לבית הכנסת ואומר ט' אשרי וכו' לציון שרוא בכקום סדר קדושה שאומרים בכל יום בבקר אלא בשבת וי' ש' שמאריכין בתפלת שחרית ויוצר ומוסף הניחוהו עד פסחה . ואומר פסוק ואני תפלתי לך י' עת רצון וגומר ע' פה מדרש ישיחו בני יושבי שער ונניחו שוחי שכר וכתוב בתריה ואני תפלתי לך י' עת רצון וגומר אמר דוד לפני הקב"ה רב' ש' אין אומה זו כאומרו עכור' שבטשוחין ומשתכרין הולכין ופוחזין ואנו לא כן אלא אף ששתינו ואני תפלתי לך י' עת רצון וגומר מכל מקום ביום טוב אין אומרים אותו וי' א' הטע' תואיל ולא תיקן עזרא לקרו' בתורה כמנהג ביום טוב לפיכך אין אומרים גם ואני תפלתי וגומר אבל תימא לי מה ענין זה לזה דהא תפלתי כתי' בפסוק והוא תפל' י' ח' ולא קריאת התורה ואיפשר לי לומר כיון דק' ל' דבעינן בי' ש' חציו ליי' אין טניה שכרות כל כך בזמן מנחה כמו בשב' שהו כולה לבס' ומטעם זה ג' כ' תקן עזרא לקרות מעט בתורה בשבת הואיל וכולה לבס' . ומוציאין ספר תורה והוא מתקנת עזרא שיהו קורין בתור' במנחה בשבת וקורין ג' כהן לוי וישראל וקורין עמה לפחות י' פסוקי פפרט' הכאה ולא בשל' יש דתא לא ניתנה קריאה זו לא בשביל שבת ואל' לא שבת אין קריאה במנחה בי' ש' שאין צריך דבלאו הכי חציו לוי' : ואין מפסירין בנביא שלא לבטל את העם מעונם שבת ואין אומרי קדיש על הס' תרדוק כשפסיקין באשרי

אחר הקריאה אומרים קדיש בפני עצמו על הספר תורה אבל בשבת במנח' שאין מפסיקין באשרי בין הקריאה בס' ת וקדיש שלפני העמוד אין צריך לומר קדיש על הס' כי הקדיש שלפני העמוד עלה קאי ולא רצו לאמרו על הביטה מיד אחר הקריאה מן הטעם שכתבתי בס' תצב גבי קדיש דוחל בתענית ע' ש' נראה לי שהיה אמר תתפלל דכשלא כתיב ויחול של מועד דקדיש שאמר סדר קדושה לא קאי אהפלת שחרית דהא אומרים קדיש שלם אחר קבלת שחרית וקידם תפלת מוסף מן אומרים רק מני קדיש כמו שכתבתי לעיל סימן הנזכר ס' כ' אז' שמיד הוי הפסק מנה אומרים אשוי וכו' לזיון בין הקריאה וקדיש שאמר סדר קדושה אבל כשני וחמישי לא מיד כדיון שיהיה הפסק בין הקריאה והקדיש שאמר סדר קדושה מאחר שאינו קדיש קאי ג' כ' אהפלת שחרית ואיכ' מפננה ט' כ' לעימך דקאי נשכ' קריאה שאינה

כא ב' ויש

לבוש החורף הלכות שבת

ג' כ מה שכתבתי לני הכנסת שבתותי לפה כוונתי הכל וסבנו מתוך דעה כיצד והשכל וכתבתי לני הקסם סעיף ב' כיצד יסמך ענינו קודם שיקחיל לומר כי אלה שומע תפלת עמד כו' ואח"כ כולל כי אלה שומע כו' ועל בקשת של שומע תפלת ונקמה עניית התעבית יסוד ולא יכבול עממי כי אלה שומע תפלת עמד כו' וכלל דמי דהתקם הכל כולל כולל כי אלה שומע תפלת עמד כו' דכל שמינה ועניתי הש"י התפלה והתעבית ענינו סוד הוא * אבל הכא לא שייך לכלל תפלת שבת המכמות בשאלת וסבנו מתוך דעה כיצד והשכל כולל אלא דהגדל ר"ש כיצד בתיקון האור מן המסך ולא שייכי להדדי זה קדש וזה מול ומלילת לכולם כפיג * נתקנה ונקמה מתוך ודי למנץ * הגלע"ד כתתי * (עכ"ל)

ואין צריך לתרש בה דבר שניתן שמתפלל אותה מספק אין לך חידוש גדול מזה :

רצג ערבית במ' שובו ג' סעיפים :

א ערבית מאחרין אותה כדי להוסיף מחול על הקדש ונוהגין להאריך בו הוא רחום וברכו בנצימות כדי להוסיף מחול על הקדש :

ב ולענין מלאכת צריך לזוהר שלא לעשות מלאכת עד שיראו שלש ככבים קטנים ולא יהיו מפורים לא רצופים שאז הוא ודאי לילה * ואם הוא יום המעונן ימחין עד שיצא הספק מלבו : ג מי שהוא אנוס כגון שהוא צריך להחשיך על התחום לדבר מצוה יכול להתפלל של ש' בשבת ספוג המנחה ולמעלה ולהבדיל סיד ובלבד שלא יברך על הנר וכן בעשיית מלאכה אסור עד צאת הככבים :

רצד דיני הבדלה וכו' סעיפים :

א קורין ק"ש ומתפללין י"ח כמו בחול ואומר הבדלה בחונן הרעה אתה חננתנו כו' * שמתוך שהוא חכמה שכל היודע להבדיל בת דבר לדבר חכמה היא לו וכל שכן היודע להבדיל בין קודש לחול ובין טמא לטהור לפיכך קבעוה בברצת חכמה שהיא אתה חונן לאדם דעת ואומר אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה וחננו מאתך דעה בינה והשכל ואת כ מתחיל אתה חננתנו כו' ואין לשנות ממבטע שטבעו חכמים : (כתבתי) ואומר אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה

זחננו מאתך דיעה בינה והשכל ואת כ מתחיל אתה חננתנו כו' ואין לשנות מסבטע שטבעו חכמים עד כאן לשונו :

הג"ה רבים מן התלמידים תמחו ע"ז וכתבו עלי המיהקס בלריכות על דין זה ויאמרו למה לנו לומר דברים כשולים ועוד דלא משמע מן מדברי רבינו יוסף קא"ל וז"ל ושאר פוסקים מאדניח משמע מדבריהם אין לומר רק אה אה לנדר ולהוסיף בה ההדלה שכנסת אה חכמה לא אלה חכמה נכונה על מנהגים ר' יצחק עירבא ז"ל ק"ס מגיר' מנח"ס פתיח ז"ל עעיקת לומ' אלתה חכמתו ואתה חונן רח אה חכמה זה הוכח המיהקס אף על פי שאינו לאונס * השבתי אליהם אדניח דבריהם קומייהו הם שנינו מדברי ר' יצחק עירבא ז"ל אבל המנהגים אשר לנו נהגין כמנהגי אבלי מקום משמע כעירוש ש"ל שניהם שבתג וזה לשוננו רמ"א כולו אומרים אתה חכמתו כחונן הדעת עד כאן לשוננו : מדקאמר אתה חכמתו כחונן הדעת ואל קאמר אתה חכמתו כחונן הדעת חונן דעת כולו משמע שאומרים כל כנסת נכרת אתה חכמתו וכתבו שנינו אלא שמתבאר כ' ל' וכן מלתי בתיבוי בספר הכל בו שיש לומר שניהם ע"ש והנה באמת מיוס עמדי על דעתי גם לפני היותי מן המתמיהים מלך על כוסיה שיש כו' דברים כשול' אדני ועוד שהי' אתה חכמתו ואתה חונן לפוס ריהטא ענין א' הם * וכלי שאלתי כן מעשרי ח"ל ז"ל ומחנה רבין קשיש' ז"ל היותי חונן עם אבי המנהגי * ואלא לומר שניהם אף משום אל הטוב גומל לא חזקתי כי אמרתי בל' ג' ישימי' השמה ולא לחכם הנסלתי אני ז"ל נוסח זה כי ידוע שלמד גדול היה ושא חסד ומדקדק מאלד במעשיו וכתבתי כי היה גם ידוע שלי שמהר"ר אברהם ז"ל ממרא גדול הדור ונעל בהנהגה הטובה רבו מוכנה וכמה שנינו אלא שמתבאר כ' ל' וכן מלתי בתיבוי בשומק הדברים ויגדתי ושייכתי בעומק דקדק עיני הלכותה מן שני הנכונות ואחר ל' כי י' ויגדתי ומלתי ששם מתוק כדבר לומ' שניהם כלאר כתתי בספרי זה הוא דודאי כדלה ל' שאתה חונן ואתה חכמתו כו' איכס ענין אחד דלדניה ונדל רבין כ' שניהם דבריהם אה חונן לא כיתקנה אל על מניכר השם יתברך אותנו במחבת הוויית העולם רב' לומר שחכמו השם יתברך בחיבה ון בשעת יציר' שבתג לכל אדם כשנעדר ב' ב' יתרו מושכל האזן שיהא כו' דעת חכמה ומצין ככל הדברים שמועכלים בהוויית העולם והנהגותיו וכן הוא שמועב בגמרא וכן עירוש ג' שן שכל העיקרים בספרי דלא מירי נוסח זה * בחכמת ההורה אלא כמה שמתן השם יתברך את האדם כמו שכלתו צלחנותו וכבדותו * שבתי ומנין כדברי מתקן דני וכל השננה חכמה שישאל ואומות העכו"ם שין פה * אבל כנסת אה חכמתו יראה ל' שבתקן על שבתקן לכו' תש"י שכל ומדע להבין כדברי תורתו הקדוש להבדיל בין כל דבר שנתקנה ובין החול כמו שנה להבדיל בין קדשה שבת שהיא קדושת התורה וכי' ימי החול * וכן הו' פ' פ' ש' משמע שכל כנסת אה חכמתו למדע תורתו כו' וז"ל כדל רב' וז' בין כנסת אה חונן לנסח אתה חכמתו כו' וממני שהוא כן חונן וכופלן לחזק ולומר בסוף אתה חכמתו וחכמתו מאתך דעת בינה והשכל ולהתפלל על שלש מדברות הללו שהסוד למעלה מו' גס בחכמת התורה * וקנהו לומר ככרית אה חונן וממני שהיא דומה לה בענין החכמה וכן משמע שמה שכתב הסוד בפ' יצ"ח ק"ו שכתב שממני שהכל היא כמותה קני' וצדכרית חכמה הרי משמע כפי' שכי' עניני חכמות כן אלא שהוסיפו שמה שכתב ר"ל חכמת קדושת התורה כחכמה הטבעית שכל אדם וז"ל המתקיל אתה חכמתו ואים אומ' אתה חונן עד וסבנו מתוך דעה כיצד והשכל הרי הו' משל' משמע ששנינו חכמים ממני ששענוה הקדוה על שני צדיכי חכמה כמו שכתתי למי מחגיגתי ידקא לו בני כפי' ענינייהם דל' ל' אל' הכל ענין אסד כדעת רבינו יוסף קא"ר ז"ל ושאר פוסקים יקשה שיכיו הלכות דלתה חונן שהוא לשון כינוי ואתה חכמתו הוא עבר אל' כל' ל' יתקן חכמ' על מכונו דכיון שאתה חונן * ק"ו על השכל הטבעי כשעת יצירת האדם וזה הוא ככל יום שהש"י אחדש משמע כלש"י ככל יום לכן יתקן הוא נלשון כינוי שהוא הוה כן המיד ככל יום * אבל אתה חכמתו דקאי על שכתב והשפיע עליהו השכל כגדול הזה ככר בשעת מן תורה כחכמתו דקדוה והכח לשי' הר מבי' שזו חכמתו כחש מעליו לכן תקנהו ככלשון סכר ; לזה ב' קופסה רב' למה עקרת דעתי צדיכ' הם ; וממני זה ענין

ב ואם טעה ולא הבדיל בתפלה אין צריך לחזור מפני שצריך להבדיל על הכנס דק' ל הסבדי בתפל צריך שיבדיל על הכנס והמבדיל על הכנס צריך שיבדיל בתפלה הילכך אם התפלל ולא הבדיל אין צריך לחזור כיון שהכנס עדיין לפניו ואם טעה גם בכנס כגון שטע קודם שהבדיל על הכנס צריך לחזור ולהתפלל ולהבדיל בתפלה אע"ד ק"ל שטעם מבדיל פו' שיכול להבדיל על הכנס אפילו אחר שאכל מ' מ' כיון שאכל באיסור גם בתפלה לא הבדיל קרינן ביה טעה וצריך לחזור ולהתפלל :

ג וכיון שטעה שאין צריך לחזור ולהתפלל מפני שצריך להבדיל על הכנס א' כ' אם אין לו פוס צריך לחזור ולהתפלל מיהו אם אין לו כוס בלילה ויודע שהיה לו פוס למחר אין צריך לחזור ולהתפלל אלא אם כן שסבור שאף למחר לא יהיה לו כוס לפיכך ש' כאב שחל להיות באחד בשבת אם טעה ולא הבדיל בתפלה אין צריך לחזור ולהתפלל כיון שיבדיל על הכנס במצאי השעה כאב :

ד והיבא שיש לו כוס דאמרין שאין צריך לחזור ולהתפלל אפ' מיד כשיסיים ברכת אתה חונן אין צריך לחזור אע"פ שצריך לא פתח בברכת של אחריה :

ה וכל מקום שאסרו חכמים שאין צריך לחזור כגון הנא וכנוף על הניסוי בחנוכה ופורי ויעלה ובאכליל ר' ענינו בחענית אם רצה להחמיר על עצמו ולחזור אם סיים כל תפלתו יכול לחזור לראש אותה התפלה ולומר כן שטעה דלא גרע מתפלת פדבה ומחריש בה מה שכבר דינן * אבל באמצע התפלה כיון דסדינא אין צריך לחזור * (ונס אינו חוזר לראש) אם היה חוזר וזו הפסק לפיכך לא יחזור באמצע התפלה :

רצה הברלה שעושה ש' ובו סעיף אחר :

א ונוהגין לומר ויהי נעסלפי שהוא מזמור של ברכה ישנו בירך כשה לישאל בשעה שסיימו מלאכת המסבן ונוהגין לכפול פסוק אורך ימים אשביעהו שכן קבלו חז"ל ש' כן נשלם השם היוצא ממנו ואומר גם כן סדר קדושה כדי להאריך עניני תפלות לפי שעכשי הוא זמן חזרת רשעים לגיהנם ששבתו בשבת ומסתייגין להם עד שייסימו כנסיות אחרונה של ישראל את תפלהם על כן מאריכין בעניני תפלות וע' כ' ב' וטעם גם כן כמקצת מקומות להאריך הרבה ביהי נועם וסדר קדושה ופסוקים של ברכת דיוחן לך שכן קבלו ר"ל שבש' צועק המטונה על הרמות חורף לגיהנם שכבר סיימו ישראל את סדריהם ומרחילין בו אתה קדוש ולא ובא לציון גואל לפי שאין גואלה בלילה ואם חל' י' ש' באמצע אותו השבוע אין אומרים ויהי נועם וכן במצאי י' א' א' דאין שידך לומר ומעשה ידינו כוננה עלינו כיון שאין לפנינו ששת ימים חול לעשו מעשה * (וכיון שאין אומרים ויהי נועם אין אומרים גם כן ואחך קדוש אבל פסוקים של ברכת דיוחן לך אומרים לעולם גם כן פרי שיתברכו בשעשה ידיהם וסבדיל ש' ב' להוציא מי שאין לו יין שיוצא מה ידי חוננה שכבר אסרנו דק' ל' אף על פי שמבדיל בתפלה צריך להבדיל על הכנס ואשרים עליו וקדוש יתום * ויצאן סב' ובשבאין לבית אומרים פיוסך שהזכר בהן אליהו הנביא לפי שמקובלין צנו שאין אליהם לא בערבי שבתות ולא בערבי י' ש' שלא לחלץ וכו' בשבת וי' עטמו כדאיתא בעירובין וע' כאנו מתפללין כיון שעבר השבת ויכול לבא טיבא ויבשרינו צשורות טובות ישועות וחסמות :

רצו דיני הבדלה על היינובו הסעיפים :

(וכי' לקמן סיפן רנ"ט סעיף י')

כשם

מזון כדונו שאם היה מטיס בו פנים יתיר לא היה ראוי לשתיה
שאכל לברכה הכל מבדיל תחלה ושותה ממנו מעט ומוסיף עליו
עט מים להשלימו לרביעית ומברך עליו כה :

דבר הבדלה צריכה להיות כמי שיש כרי שיקבעו בישיב לצאת
בברכת המברך ויש אופרים כיון שהיא הלוחית המלכת אין

מליץ אלא במעמד וכן נוהגין הגיה דעתך שקובעים כדי לנפק
ולענין הקבועות סגי כשמופנין קבעו כמי לייץ ומ"ל סימן קס"ז
הכל ועוסקין זמנון כרי סעיף י"ב וכסימן ר"ג סעיף ל"ג וסעיף
לצאת : קע"ד סעיף פ"ה

ה ואחזו היין בסימן והתירס כשמי וסבר על היין שבימינו ואח"כ
נוטל חהרס ביסין היין כשמואל ומברך על חהרס שבימינו

שכל דבר שמברכין עליו מצוה לאחוז בפיץ שהיא חשובה :
הג"ש ועל סימן תר"ל סעיף כ' וסימן קפ"ג סעיף ד' וסי' פ"א סעיף ז'

ומחזיר היין ליסין וגו' האבדל שיעקף האבדל צריך להיות על הכוס :
אפילו שסעו כל בני הבית

הגיה ומתקנה מתקין כל סמל חכמי
הבית שלם לנפק בסכילה
שחכמים פניה סמוכין על הכללה
שכנית וח"ל כלל הכדילו כלל ולא כספי
כה ופ"ל סימן ר"ג סעיף ז' וס'
כבר נתקנא לשי"ל סימן ר"ס סעיף ז' ככית הכנסת כלל כדי להוסיף מי
סעיף לו וע"ל סימן ו' סעיף ל' (ע"כ)

ואדנשים כשם שחייבות בקידוש כך חייבות בהבדלה ויא כיון
דאין הבדלה תלויה כשפירת שבת דהא מבדילין בחול אלא דרבנן

אסככה אקדא שצריך לחבדיל פסורין מן ההבדלה על כן לא
יבדילו לעצמן שלא יברכו ספק ברכה לבטלה אלא ישמעו הבדלה

מן האנשים :
אין משנת לקנות יין לקידוש ולהבדלה יקנה להבדיל

דקידוש איפשר כפת ויקיים שניה וכן אם אין ידו משנת לקנו
לגר חנוכה היין להבדלה יקנה גר חנוכה להבדלה איפשר

לאבדלו בחפלה ואף על גב שצריך גם להבדיל על הכוס סלל כקו'
כיון דפני חנוכה איכא פרסומי ניסא ופרסומי ניסא עדיף ויצא ידי

שניה ע"הבדלה שבתפילה אחר כ"ל מי שאינו מבדיל על הכו'
במ"ש או שאינו שומע פאחרים שמבדילין אינו רואה סימן ברכה

לעולם אבל המבדיל על הכוס או שומע מאחרים שמבדילין הקב"ה
קוראו קדוש ועושה רסבלה שנאמר והיהם לי סגולה מכל העמים

וכתיב ואבדיל עמכם מן העמים כלים בזכות ההבדל חזכו לסגולת
להיות סובלין לקדושה פכל העמים מדה כנגד מדה :

רצו דיני בשמים להבדלה וכו' ה' סעיפים :

א ומבדיל על הבשמים אם יש ואם אין ואין צריך לחזור אחריהם
שלא חייבו חז"ל כל כך לברך עליהם שאינם אלא להשיב

הנפש שהיא כואבת עליו מציאה שבת מחמת נפש החיה
שהיתה בו בשבת :

ב אין מברכין על הבשמים של בית הכסא ושל מתים דהני לאו
לתיא עבדו אלא לאעבורי ריחא הוא דעבדו פירוש להעביר

חסרחיך של בית הכסא המת עשוין ואין מברכין אלא על הנאת
הריח ודווקא אותם הבשמים הנחונים למעלה ממסחור של מת שהם

עשוין להעביר סרחון המת אבל הנחונים למטה לכבוד החיים
עבדי שיריחו בהן ריח טוב ומברכין עליה ואין מברכין על בשמים

של פסיכה העכו"ם דסתם מסיתין לע"א ואסור ליהנו מריחן :
וכל אילו שאין מברכין עליהם אפי' בירך עליהם כדעבד לא יצא

וצריך לחזור ולברך על בשמים אחרים :
שקים מלאים בשמים שמישם העפרם חוד קנקני היין אף על

פי שמותר להריח בהנאת מבדילין עליהם דלאו לארתי עבדי
אלא לכסב היין שבקנקן :

ד יא שמו' לברך על הדס של מצות כגון דאית עבד בית מצוה
פעם אחת דהיינו פצה של לולב כיעבד בית מצוה אחרית

אע"פ שהוא יבש ואין נודף כל כך סכל מקום הוא כריח קצח
ה"א שאין מברך עליו כיון שהוא יבש ואינו מריח יפה לא על שאר

בשמים וכן נוהגין בכל אלו המדינות והרועה לצאת ידי כל הרעות
יניח עליו הדס עם הבשמים ויברך עליהם :

א פצמשהייב אדם לקדש את השב בכניסתו על הכוס מברכין
זכור יום השבת זכריותו על היין כן חייב ללות אותו ביציאתו

ע"כוס דהך זכירת אמרו חכמים שהיא בין בכניסה בין ביציאה
שצדיקין להזכי שבת ולהבדילו בקדוש משאר ימי בכניסה בקידוש

וביציאה בהבדלה לומר שהוא מובדל בקדושה בראש ובסוף וכל
שמן באמצעו משאר ימים והבדלה זו חקנו גם כן בכוס של יין

כמו בקידוש ותקנו בו ארבע ברכות יין בשמים גר הבדלה וסימן
יבנה ופעם אחת לפנינו בע"ה ראשונה בורא פרי הגפן על כוס

של יין שהוא שלם ולא יהיה פנום בכל דיני פגימה המבוארים
לעיל סימן קפ"ב ונוהגין לומר קודם ברכת היין הבדלה שבבית

הנה על ישועתי וגומר כוס ישועות אשא וגם ליהודי שהיתה אורה
וגומר ולולי הפנה מפורסם כל כך הייתי אומר ששוב יחזר לומר

ראשונה כוס ישועות אשא ואח"כ הנה אל ישועתי ואח"כ פליהודים
היחת אורה כי קמה נראה ליהפנהגו באלו הפסוקים שהם מולם

לסימן ברכה והם כנגד השלשה ברכות הראשונות של הבדלה
דהיינו כוס ישועות אשא כנגד ברכת הכוס שהוא בורא פרי הגפן

והנה אל ישועתי וגומר כנגד ברכת הבשמים להשיב הנפש
ותורה שהיתה בשבת כמו שיתבאר פסימן שאחר זה כי עליו שיד

לומר הנה אל ישועתי וגומר שיבטח בויתברך שישועתו בהשבת
הנפש בצירוף שאר ישועות אשר יבטח מות ופסוק ליהודי היתה

אורה כנגד ברכת הנרא לא שהעולם נוהגין לומר כוס ישועות
לאחר הנה אל ישועתי ויש סומכין אותו לברכת כפ"ג וכל לנהוג

גלומר בלחש כסולקחים הכוס כדו כוס ישועות אשא וגומר ואחר
בך יחחיל בקול רם הנה אל ישועתי וגו' ואחר כך ליהודים היתה

אורה ג' בלחש ומלג כוס ישועות שכבר אמרו או יאפרנו אחר
ליהודים לסוכנו לברכת הכוס ג' פעם שנית ובשעת הבדלה יתן

עיניו בפוס ובגד וכן כל השומעים יחנו בהן עיניהם כיון שעליהם
הברכה ונוהגין לשפוך מן חוץ על הארץ ופעם השפיקה היא

לסימן ברכה כדאמרינן כל בית שאין נשפך בו יין כמים אין בו סימן
ברכה לכך עושין כן בהתחלת השבת לסימן ברכה לכל השבוע

ושופנין אחר שהתחיל בורא פרי הגפן כרי שלא יהא הכוס פנום
כשמתחיל הברך וכשיסיף ישת חסברך ממנו כמלא לונמא ואח"כ

יחזור וישפוך ממנו מעט על השלחן לבבות בו את חצר כדי שיהא
נראה לכל שלא הודלק נר זה אלא לסעודה לנר של הבדלה לברך

יין ונוהגין לרחוק באותה השפיקה עיניהם לחיוב מצוה ואם אין
לויין מבדיל על חסבר אש הוא חסר מדינה והוא חרין על שאר

פסקין חוץ מן הקיס מיהו מצוה יותר להבדיל על היין אפילו הכוס
הוא ענו מלהבדיל על שכר חוץ כבמצאי פסח שיש נוהגין להבדיל

על השכר אע"פ שיש להם יין פסח ואותו פעם שכר חביב עליהן
ישלא שתאוהו כל הפסח :

ז אין מבדילין על הפת כלל אף על גב דקידוש מקדשין על הפת
שאני קידוש דק"ל שאין קידוש אלא במקום סעודה והיו הפת

סעדינים הצריכין לקידוש לכך אם אין לו יין מקדשין עליו מה שאין
כן בהבדלה שאינה במקום סעודה ואדרבה הרוב הוא כשפסיקין

הסעודה לכך אין מבדילין אלא על כוס מיהו כשחלי"ש להיות
בפ"ש שיש בו קידוש שנאם על הפת יא שהקידוש עיקר ואגב

הקידוש מבדילין ג' על הפת ויא שאז ההבדלה עיקר יותר טוב
לום הקידוש עם ההבדל על השכר ומתכוון מהר פאי"ל והסבר

אחרונה עיקר ואניראתי בכל המקומות שעברתי מטלמים וכן
רבינו נוהגין כסברא ראשון וליכא מאן דמהנדז בית ומיהו בש"ע

שנדפס שנית בשנת ש"ס לפ"ק כדמכחג"ה סורי מתי"מ מאי"ל
הסברא הראשונה עיקר וכדאי שנפל סעות בהג"ה באותו ש"ע

שנדפס ראשון וכדפס מלת האחרונה במקום הראשונה :
ח מי שאין לו יין או שכר או שאר משקין להבדיל עליהן מותר

לו לאכול בלא הבדלה יא אם מצפ שיהיו לו למח לא יאכל עד
למחר שיבדיל ואם אין לו אלא כוס אחד ואינו מצפה שיהיה לו

למחר והוצה לאכול מוטב שיאכל קודם שיבדיל ויברך עליו ברכת
תמונן ואחר כך יבדיל עליו בסדר התבדלה ממה שבדיל תחלה

ויברך ברפת המזון בלא כוס תה ודברי האומרים ברכת המזון
שעונת כוס ולדברי האומרי דאינה שעונת כוס לא נאכל עד שיבדיל

וע"כ פירין שקום זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום ובגבר היה

לבוש החור הלכות שבת

עד סוף יום ג' אבל על הבשמים והגשמינו מברך לא כמ"ש על
הגשמינו אין זמן בריאתו לא כמ"ש ובשמים דאינם אלא להשיב
נפש היתירה היוצאת ממנו וגם זה אינו אלא כמ"ש :
ז המבדיל על היקף על שולחנו כשרוצה לאכול מפילו הבריל
קודם שנשל ידיו פוסר מ"ן שבתוך הסעודה שאין צריך לברך
עליו וגם אין צריך לברך אחריו ברכה אחרונה על כוס על
חברלה שברכת הפזון שעל הכוס יפסור אותו לרב עמרכ אנב
כוס של ב"ה או ברכה אחרונה שאחרי כוס של ב"ה יפסור אותו
לשאר פוסקים :

ח ו"א שלא פסר היקף בתוך הסעודה לא אפ"ן נשל ידיו קודם
שלאבריל דחוי הברלה בתוך הסעודה אבל אם הבריל ואחר
כך נשל ידיו אין לו ענין עם הסעודה ואינו פוסר היקף שבתוך
הסעודה וגם צריך לברך אחריו דוקא ברכה א' פעם ג' ואין ברכת
ג' פוסרת : (וע' למימון קע"ד סעיף ג') ואם אין לו אלא כוס אחד
וסבור שיביא לו ייזוחר הבריל על אותו כוס ואחר כך לא הביאה
לו יותר ובירך ב"ה בלא כוס צריך לברך ברכה אחרונה על הכוס
של הברלה מפילו הבריל אחר שנשל ידיו ואפ"ל ד' שבה פוסר
תיק שלפני הסעודה ה"מ כוס של קידוש שהוא דוקא במקום
סעודה והי' כמו צורך סעודה אבל כוס של הברלה שאין לו ענין
לסעודה שאינו ואין ב"ה פוסרתו מפילו הבריל אחר שנשל ידיו
א"כ י"ט לו כוס לב' הדאנב ב"ה את הכוס של ב"ה פוסר גם כן את
הכוס של חברלה אבל אם אין כאן כוס של ב"ה שאין כאן אנב אין
כוס של הברלה נפטר בב"ה שאין לו ענין ע"ז שהרי אינו צורך
סעודה כלל על סימן רע"ב . המבדיל על שולחנו על היקף או על
שכר שעורים ורצה לסעוד חכף להברלה צריך לזהר שלא יביאו
לחם לשולחן עד אחר הברלה ואם הביאו צריך לפרוס עליו
טפה ולכסנו לפי שהוא פוקדו בפסוק וצריך להקרימו אם לא
יכסנו ואם לא רוצה לסעוד מיד אין צורך בודק קדימת אף על פי
שהוא על השולחן ולא יכסנו :

ט אסור לעשות שוב מלאכה קודם שיבריל ואם הבריל
בתפלת מותר אף על פי שעדיין לא הבריל על הכוס ואם
חיה צריך לעשות מלאכה קודם שהבריל בתפלה אומר ברוך
המבדיל בין קודש לחול בלא שם ופלוכות . תעשה מה מצריך
ואחר כך מתפלל ומבדיל בתפלה ועל הכוס לפיכך נשים שאינן
מבדילות בתפלה יש ללמדן שיאמרו ברוך המבדיל בין קודש לחול
קודם שיעשו מלאכה ר"א דכל זה בפלאכה נמורה כגון כותב
או אורג אבל הדלקת הנר בעלמא או הוצאה מרשות לרשות אין
צריך ליה ולפזת נתפשט הפנהג להקל שמדליקין נירות מיד שאמרו
הקהל ברכו אבל סנהג של שמות הוא ואין להם על מה שיסמכו
כי מניין לנו לחלק בין אבות מלאכות להקל דהא תדלקת הנר
והוצאת מרשות המ אבות מלאכות להקל כמו כותב או אורג ואין
חילוק ביניהם מן התורה :

י מי שמוסיף מחול על הקדש אי מותר לומר לאח לפי שהבריל
שיעשה לו מלאכה על סימן דס"ג . אחז"ל העושה מלאכה
בפ"ש וי"ט קודם הברלה אינו רואה סימן ברכה לעולם . יש נוהגין
לומר בכל מ"ש פוסקים שמתכר בהם אליהו ואומרים שיש קבלת
בידם שהוא טוב לשכתה ויהיו דרכיו מצליחין בכל השבועות
ומטעם זה נתפשט הפנהג לומר החרוזות והפזמונים שנזכר בהן
אליהו . מצינו באגדה שנארה של מרים שהיא בימת של
סבריה בכל מ"ש מחזרת על כל הבארות ועל כל פעילות וכל מי
שהוא חולה ויודמן לו מים ממנו וישחת מפילו כל גופו סוכת שחין
מיד נרפא ומעש' באדם אחד שהיה מופה שחין והלכה אשתו במ"ש
לשאוב מים ונתעכבת יותר מדאי ונזדמנה לה בארה של מרים
ופלאה כדה מאוחן המים כיון שבאה אצל בעלה כעס עליה ופרוב
בעסו נפלה כדה משכמה ונשבר הכד ונפלו משיפי המים על כסרו
ובכל מקום שנחזו שם המים מיד נרפא ועל זה אמרו חכמים רגזן
לא עלתה לו לא רגזנות ומכאן נהוג קצת נש"ל לשאוב מים מן הבאר
או מן הסעין בכל מ"ש אולי יודמן להם בארה של מרים :

יא שיסדר שולחנו במ"ש שובו סעיף אחד :
יעולם

א' ציפיים השבעות ופסוקי של ברכה כל אחד לפי מנהגו וכונתו
לבקש על הצלחת עניניו ומעשיו אינני צריך לתאריך בהם . י"א
שצריך לומר מיד אחר ההברלה רבשע החל עלינו את הימים
הבאים לקראתנו לשלום ותשמיענו בהם ששון ושמחה והביננו
ולמדנו ויש מסיימן בה השבעה ואומרים אנא משבענו עליך פותה
שר של שכחה שחסיר לב ספס פמני והפיל יהיה על טוריארכתא
בשם שגא קדישתא ארי"ס ארי"ס ארי"ס ארי"ס ארי"ס אל ונח מצא
חן בעיניי ויהי דוד בכל דרכיו משכיל וי' עשו . בראשי כרא אהים
וגוסר י' צבאות עפמ' וגוסר אלקינו ואלקי אבותינו החל עלינו את
ששת ימי המעשה הנאים לקראתנו לשלום השוכים מכל חסא
ופשע ומנוקי מכל אשמת תעו ורשע ומרובקי בחלפו תורתך וחננו
דעה בינה והשכל מאתך ותשמיענו בהם ששון ושמחה ולא תעלה
קנאתי על לב אדם ולא קנאתאדם תעל על לבינו וכל היועץ עלינו
ועל עמך ישראל עצה רעה כסליה ובשל עצתו בדכתיב י' הפיד עצת
גוים . עצו ועצת . וחופר . וגו' רבות מחשבות בלב איש ועצת י' היא
תקום כי י' צבאות יעץ ופי יפר . וכל היועץ עלינו עצה טובה קיימו
וקיים עצתו פאסור והנחתו את אשר אחזן ורחמתי את אשר ארתם
וברוך המפר עצו רעות מעלינו ופעל כל עמו ישראל ומקיים עלינו
עצתו ועצתם של צדיקים לסובה ברוך שלא עובנו וכי' אלקינו
אל יעזבנו ואל ישטנו ואל יכליטנו ואל יחסירנו לא בעה' ודא בע' הב
ועם הצדיקים נפטר בשלום הנת אל ישועתי אנשח ולא אפחד כי
עני וסרת יה ויהי לי לישועה ושוחה מלא לוגפיו ופסעים בני ביתו
אסור לאכול שום דבר או מפיל לשחות ייזאו שאר משקין משתחשך
עד שיבריל ומים מתר' לשחות אבל אם היה יושב ואוכל פנעי'
וחשכה לו אין צריך להפסיק אפי' פסתייה דכין דקבע לכבוד שבת
פמשהשבת עם קביעתו אבל אפיהה יושב ושוח' לברו בלא אכילה
וחשכה לו צריך להפסיק מן השתיית דקביעות שתייה לאו קבע
תוא י' דה"מ כספק חשכה אבל בודאי חשכה מפילו היה יושב
ואוכל פורס ספה ומבריל וגוסר סעורתו אבל הסנהג פשוט
כסברא הראשונה :

ב וכיון שכשאוכל וחשכה איצריך להפסיק גוסר סעורתו כמו
שירצה ואם אין לו לא כוס א' מברך עליו ב"ה ואח"כ המבדיל
עליו ג' ואם יש לו ב' כוסו מברך ב"ה על האחד ומבדיל על האחר ;
ג שנים או יותר שהיו יושבים ושוחים ואמרו באו תקדש קידוש
היום אם רצו לחזור ולשתות קודם שיקדישו אף על פי שאינם
דשאין צריכין לחזור ולברך תחלה בפ"ה ואחר כך ישתו אבל אם
אמרו באו ונבריל אם רצו לחזור ולשתות קודם התברלה אינם
צריכים לחזור ולברך והטעם דבהברלה כיון שאם היו אוכלין לא
היו צריכין להפסיק כששוחים ס"מ לא חסיר כ"כ כמו קידוש שאפי'
אם היו אוכלין תיו צריכים להפסיק והילכך כי אמרו הב' לן ונבריל
לא חוי תפסק כל כך שיצריכום ברכת ויש חולקין בדבר ;
ד וכשפסקי להבריל אינו צריך לברך הפ"ה על כוס של הברלה
דתא בשתייה עומק וכבר ברכו על היקף ויש חולקין בדבר :

ה טעה ואכל קודם שהבריל יכול להבריל אח"כ שכח ולא הבריל
במ"ש מבריל עד סוף יום ג' דכל ג' ימים בחר שבת מקרי
ופכלל השבת שעבר נחשבו ו' א' דאינו מבריל אלא כל יום א' ולא
יותר ונהגין בסברא ראשונה לפיכך מי שמתענת ג' ימים וג' לילות
רצופים יכול להבריל בסוף יום ג' בצאת הככבים מיהו יותר טוב
הוא שיטמע במ"ש ההברלה מאחרים מאע"פ שאינו שותה תא שותה
המבדיל ואם אין אחרים שיטמע מהם יכול להבריל בשבת מפע'י
ספג' הסנחה ולמעלה ולשתות ואחר כך מקבל עליו להתענות ג'
ימים ולא דפי' לט' כ' שחל ביום א' שאסור לעשות כן פ' ג' אפי' שאני
דמיד כשמבדיל חל עליו חובת ס' באכ' בעל כרחו בלא נדר ואסור
ליה למשתא בעל פרחיה אבל הכא כנדריהתליא מילתא והא עדיין
לא קבל להתענות ואי משו חובת הגדר שקבל עליו להתענות כל
יום ראשון וכיון שהבריל הרי ששם ואילך ליל יום ראשון מקרי
דהא ק' ל' בנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכלשון בני אדם עדיין
לאו לילה מקרי :

ו ודוקא ברכ' בורא פרי הגפנות ומבדיל בין קודש לחול ממשך

לבוש החוד הלכות שבת

כל מלאכות שבת ממלאכה המושגת מהקדים התורה שבת למלאכה המשכך בפרש ויקהל שאותו ההקדה חיתה לצוות עיקרו על מלאכה המשכך כך משמע ממשטיה דקרא לא ש"ס דלהבי הקדמו ללמוד כל מלאכות שבת ממלאכות שהיו במשכך ומצינו במשכך שהעבירו קול במנחה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה וכתוב אחריו ויכלאו העם מהביאו דהיינו שלא הוציאו מכתיהם למחנה לוייה שהיה שם משה שהיא ר' הר ש"ס דהוצאה לר"ח אסורה מן התורה וכמו שיבאר עוד לקמן בע"ה סימן שם ה' וט"ו נ"ג שלא להוליך הבליב"ה ד' אמות הוא הלכת למשה מסיני כמו שיבאר עוד בע"ה וזה אין ספק שלא אסרה תורה להוציא המלבושים שעליו שלא ציתה ללכת ערום גם כן שהוא חכמים לאדם אף ע"פ שאינו דרך מלבוש לא אסרה התורה שלא אסרה התורה אלא מה שהוא דרך משא וכן כתיב בעזרא לא יבא משא ביום השבת משא ולא חכשים לפיכך אסור להוציא מן התורה כל מה שהוא דרך משוי ומה שהו' דרך מלבוש או דרך חכשים מותר מן התורה והנה חז"ל חכמי האמת פירשו לנו במשנתיהם איה דרך מלבוש ואיה דרך חכשים ואיה דרך משא וגם גזרו על קצת עניינים שהם מותרים מן התורה ואסרו להוציא כדי שלא יבאו בהולכלל אסור הוצאה מן התורה כאשר יתבאר לפנינו בע"ה אחת לאח' וזה הכלל כל היוצא בדבר שאינו דרך מלבוש ואינו מתכשיטין והוציאו לרשות הרבים כדרך שרגיל להוציא אותו דבר הרי זה משוי שאסור מן התורה וחייב על הוצאתו חטאת וכל חכשים שהוא רפוי שאיפ"ש לו בקל ליפול אסרו חכמים לצא בו גזיר' שמשא יפול ואחי' לאיתו ד' אמות ברשו' הרבי ואם יצא בו פסור וכן אשה לא תצא בתכשיטין שדרכה לשלפא ולהראותם גזירה שמשא שלפא ופחוי ואחי' לאתו ד' אמות בר' והאם יצאת בו פסור ה"ל לא יצא האי' גסיףולא בקפת ולא בתר' ולא ברוסח וכן לכל כלים שאינ' חכשים שכל או אינם מלבוש ולא חכשים ואם יצא בהתייב חטאת ולא יצא בשריון לא בקסדא פי' כובע של ברזל ולא במגיפץ והם אנפלא או של ברזל שיוצאין בהן למלחמה ואם יצא פסור מפני שהן דרך מלבוש מ"ס לכתה"ל לא יבא בהן מפני שאינן מלבוש גמור דכלי מלחמה אין דרך לצאת בהן ולא יצא האיש בתפילין אפ"ל מ' ד' שבת וכן תפילין הוא אם כן אינו מניחן שלא לשם מצוה כ"ל להביאם למקום אחר א"ל לשם מצוה אפ"ה אסור מפני שצריך להסירם כשיכנס לבית הכסא וחיישינן שמא יסירם ואחי' לאתו ד' אמות בר' ח' ולא יצא קסן במנעול גדול דילמא נפיל ואחי' לאתו ארבע אמות אבל יוצא בחלק גדול שאינו נופל מכנו ולא יצא אדם במנעול אחד אם אין לו סכה ברגליו דלפא כחייבי עליה ויחלצנו ואחי' לאתו אבל אם יש לו סכה ברגלו יוצא באותו שארץ בו הפכה דהשתא ליכא למיחש דילמא סחיבי עליה שרואין בו שאינו יכול לנעול המנעול השני מפני מכתו .

ה' אין הוצאה אסורה אלא המוציא כדרך הוצאה שלא אסרה תורה אל יצא שהוא כמין אל יצא אלא כדרך הוצאה אבל שלא כדרך הוצאה הוי הוצאה כלאח' יד ואינו חייב עליה אבל רבנן אסרוה לפיכך לא יצא האיש במחט תחתוכה לו כבגדו בין נקובת בין שאינה נקובה ואם יצא בנקובת חייב חטא שזו היא דרך הוצאת' וכשאינה נקובה פסור שאין דרך אלא להוציאה ביד ויא' בהפך :
ו' ולא יצא האיש בטבע' שאין עליה חותם ואם יצא חייב חטא' דכשאין עליה חותם אינו חכשים ומשוי היא לו וזו היא דרך הוצאתו ואם יש עליה חותם חכשים היא לרש' פסור אבל אסור דגזרינן ביה משום אין עליה חותם א' נדילמא משלפא ומחוי ולר' ד' והרמב"ם מותר לכתחלה דס' לשאינו חכשים אלא איש וכל דבר שאינו חכשים אלא לאיש לא גזרינן ביה דלמא משלפא ומחוי שאין

דרך האיש בכך אבל דבר שהוא חכשים לאיש ולאיש ובאש שייך למינ' דילכ' משלפי ומחוי ואחי' לאתו ד' אמות דנכשים ש' צנינו הן ואז אסרו גם לאיש לצא בו :

י' וטבעת שקבוע בה אבן וכן אר' כתובים בה אותיות שאינן חקוקות שאין עליה חיתום מקריא ואסור לצאת בו אלא א"כ חקוקות בה אותיות או צורות שיכולת לחתום בו :

דג"ר

א' לעול' יסד אדם שולחנו כמ' שאפי' אינו צריך אלא לכיזת כדי ללות את השבת משל למלך שמלוק אותו ביציאתו כמו בכניסתו וטעם זה אומרים ג' בפזשים חמירות ללות השב' ביציאתו כשם שמלוק אותו בכניסתו ואסרו חכמי אב"ר אחד נכרא באדם ונסכוי שמו ואינו נהנה בשום אכילה שיאכל האדם אלא כשאכל כמ' ש' ללוחות :

טו באיזה כלים מותר לצאת בשבת או אסור ובג"א לעינים

א' לשון השורר אם נכא לכתוב כל הלכות שבת חרבה המלאכה כי הלכתא רבתא לשבתא גם הארבעים מלאכות חסר אחת ותולדותיהן ידועות ואין אנו צריכין להתאריך בהן ולא בשיעוריהן שלא נאמרו שיעורים אלא לחיובא אבל איסורא מיהא איכא אפילו בכל שהוא על כן לא נכתוב לא דברי הצרכין ונסדר יחד הדברים הרומים ונתחיל בהילוך על סדר הפסוק אם תשיב משבת רגלך תיאך יהא הלכו בשב' ובמה האיש וצא ותיקון כגדו ובמה האיש יוצא והענין והבהמ' ואיסור הפציו והדיברו בהם והיתר הפצי שמי' באיסור שילטול כי מזה למדו חכמים איסור שלטול שכיון שהזהיר הגבי' שלא יתא הילוך ושיח' של שבת כהילוך ושיחה של חול כ"ש שלא יהא שילטול של שבת כשילטול של חול כדי שלא יהא חס השבת כיום החול ויבא לפנות כל הפציו מפנה לפנה שכיון שהוא בטל ממלאכה יבקש דבר להתעסק בו ונמצא בטל משבת שבת ואח"כ סדרנו בניקוס וסחירת אהל וציד וקסיד וברישול וכרירה וסחיטה ותיקון מאכ' אדם וסאכל בהמה ודבר הנצור כשבת לצורך עכו"ם או לצורך ישראל או הביאו מחולתמו ושאר דברים שעשויין לצרכו ורחיצת וסיכה וכל רפואה ופיקוח נפש ויהדת וצרכי מילה ויחולדת בהמה ורפואת ופינוי מקום לאורחים והצל' מפני הקליקה וטעם מהלכות שבת הצריכה בלא סדר וחילוק אר"כ רשויות ומעט מדיני הוצאה ודקדוקי פאחים או יותר וענין מחיצות וכל דיניהן והבשר טבוי וכל דיני וערוכ' חצרות וכל דיני ושיחופי מבואות וכל דיני ועירובי החומין וכל דיני ע"כ כתיב אם תשיב משכ' רגלך ודרשו חכמים ז"ל מאי היא הטבח הגלים שלא יהא הלוכך של שבת כהילוך של חול על כן אין לו לאדם לרוץ בשבת כדרך שהוא עושה בחול אבל אם רץ למצוה כגון לב' ה' וכו' יוצא בו דכתיב ביה אחרי י' ילכו מותר ואסור לפסוע פסיעה גסה ויהר' מאמה א"כ איפשר לו בפחת :

ב' ובחורים המתענים בקצ' צחם ובמדוצתם מותר שזה עונש שלה וכן לראות כל דבר שמתענג בו מותר לראותו וכן פסור ללכת ברהבנות ושוקים לשיל' כדרכו אבל לא להתעמל :

ג' היה הולך והגיע לאחת המים וכול' לדלג ולקפר' עליה אפילו אם היה רחבה שאינו יכול להניח רגלו ראשון קודם שיעקור השנייה ומושב שידלג סמת' שיקיפה מפני שסרבה בהילוך ואסור לעבור בה שלא יבא לידי סחיטה :

ד' היה הולך לדבר מצוה כגון להקביל פני רבו או פני מישגדול סמנו בחכמה יכול לעבור בה וכלבד שיעשה שינוי כגון שלא יוציא ידו משפת חלוקו כדי שיוכר שבת ולא יבא לידי סחיטה . ואסור לעכו בסטלו דכין דאינו יכול להדקו ולקסרו יפה חיישינן דילמא נפיל מיניה ואחי' לאתו אבל במנעולו מותר דלא נפיל :

ה' וכן הולך לשמור פירותיו התירו לו לעבור בכים בהליכה דחשיב לו עונש ואין בה מלאכה (ועוד דשמירת ממנו לל' הוי דנכ' הרשות לגמרי ועל מ' ר' ח' סעף ד') ולא התירו בחזרה .
ו' אבל בהולך לדבר מצוה התירו לו נכס בחזרה כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבא מה שאין שייך לומר כן בהולך לשמור פירותיו :

ז' והוצאות בליים ע"י הליכתו מרשות לרשות וה' לכל הוצאות אפי' שלא כדרך הליכה ואע"פ שאינה מלאכה משל למדו ר"ל מקראי ואסור מדכתיב אל יצא איש ממקומו דהא ודאי יציאה מן הכיח בעלמא אינה אסורה שהוא דבר שאי' איפשר ואין לך צער גדול מזה ואיך נאמר שצותת עליו התורה בשבת ועוד אמרו מותר ללכ' חתום שבת לכ' ע"ל ע"ב סיל כמו שיבאר בע"ה לפי אמרו על כרחי' הא' אל יצא אל יוציא תוא שלא יצא ש"ל ר' ג' לפרו

לבוש החור

הלבוש שבת

פר

יא דבר העשו לתכשיט ולהשתמש בו כגון ספתחואנות של כסף שהן כסין תכשיט אסור לצאת בו שהרוא אום של צורך תשמי' הוא מוציא ויש פתרון אם הו' של כסף דכיון דעיקרו כסף ואין דרך לעשו ספתחות מכסף הרי עיקרו נעשה לתכשיט ואע"פ שגם משתמשין בו לפתוח עיקרו לתכשיט עשוי ומותר לצאת בו ומיירי שהוא קבוע בחגורה או בשלשלת שבצואר במקום שאין האשה יכולה לשרפו ולמחו דאל"כ הו' תוה ליה תכשיט לאיש ולאשה ואסור לצאת בו אף לאיש אבל אם תפתח עשוי מברזל או נחשת אע"ג דעשוי לבו' כעין תכשיט אסור לצאת בו דעיקרו לתשמיט עשוי שכן דרך כל המפתחות לעשותם מברזל ונחשת אפילו הוא מחובר וקבוע בחגורה במקום שדרך לעשות תכשיט כגון בקצה שקו' צ"ק אסור דכיון דעשוי לתשמי' אינו בטל לגבי הבית (דכל דבר שאינו נודף הכלי ואינו תשמיט הכלי אינו בטל לגבי הכלי והרי הוא כאלומוניאו לגדו כלל כלי זה כמפתח זה שחגורה שלא הוקבע שם לתשמיט החגורה חלף להשתמש בו בפני עמו הוקבע שם אינו בטל לגבי החגורה ואסור לנאת בו בשבת)

יש מחירין גם בזה שכיון שהוא קבוע בחגורה בשל אנבה ותיק של בחי עינים שקורין ברי' לין אע"פ שהתיקו של כסף אסור לצאת בו שהבתי עינים הם עיקר והם משווי אף לומר שהבתי עינים יהיו בטלים אנבה התיק שהוא חשוב שהוא של כסף דאדרכ הבתי עינים הם עיקר שאין אומרים נעשה בחי עינים לתיק אלא אומרים נעשה תיק לבתי עינים :

יב לא יצא החייט במחש' התחובת לו בבגדו ולא הנגר בקיסוס שבאזנו ולא סורק במשיחה שבצוארו ואם יצא פשוט אע"פ שהם יוצאין באילו כדי להודיע לבריות שהם סאומנות זה והיה לן למימר דהיו להם דרך הוצאה בכך מ"ס כיון דרוב פעמים כשאין צריכין להוציאן להודיע אומנתם חס מוציאין אות' ביד כשמצואין אות' בבגד או באזנו או בצואר לא מקרי דרך הוצאה ופסורין :

יג דבר שהוא דרך מלבוש אפילו אם אינו לובשו עכשיו אלא משום אצול' סינוף מותר לצאת ברבשבת ולכן מותר ללבו' בגד פנני הנשמים או קובע על ראשו שזה דרך האיש בכך ודרך מלבוש הוא אבל לאשה אסור ליתן בגד על צעיפה קפני הנשמים שאין זה לגביה דרך מלבוש :

יד אבל דבר שאינו מלבוש אע"פ שהוצרך לו כגון אצולין מסינוף אסור להוציאן מפני שהוא משוי לפיכך לא יצא חב נכיס שעושה להצילו בזכותו שלא יטנף בח' אע"פ שאין זה דרך הוצאתה ואם יצא חסור דמלאכה שאינה צריכה לנפת היא שאין צריך להוצאת הכלי לא כדי שלא יטנף וגורו שאינה צריכה לנפת אשו צריכה לנפת וכן אשה נדה שקושרת בגד לפניה שלא תחלכלך בדם נידותה אסורת לצאת בה אם לא יהא סיגור עשוי כעין מלכו' (ועל סימן ש"ג סעיף ע"ו) אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לחת' ולא שתצטער מותר לצאת בה דלאצול' כצער מותר לצאת בה שאינו משוי :

טו אין הקיסע יוצא בקב שלו פי' מי שנקטעה רגלו עושה לו כסין דפו רגל וחוקק בו מעט לתח בו ראש שוקו ואינו עושה זה להלך בו שעל כל פנים צריך הוא למקלות שילך בהן ובמקלות מותר לצאת כמו שיתבאר כיון שלא צריך הלוכו חס' (ועיקר כסמוך סעיף י"ז ו"ח) אבל כונת עשיית הקבה הוא כדי שלא יראה חסר רגל אלא נכה רגל הילכך כיון שאינו צור' הילוכו משוי הוא אסור לצאת בו מיהו אם הקבה הוה סחופה עור' כעין שעושיין לאותו שקורין בשי"ג מותר לצאת בו דנראה לו כמנעל שקורין כ' לא ששי"ב אינו לו משוי אלא לדדיה הוי תכשי' וגם עשוי באופן שאין דרכו ליפול וליכא לטיחש ביה למידי ומותר :

טז וקיס' שיבשו וכוצו גידי שוקיו ואינו יכול לל' כלל על שוקיו ואפי' ע' ארכובותיה אלא יושב על כסא קשור לו מאחוריו וכשנעקר מסקמו נספדעל ידיו בספסלים קטנים וגם נדחף לפניו וחחר ונה על הכסא הקשור לו מאחוריו ועושה סמוכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלוין ופשהו נשען על ידיו בספסלי ועוקר עצמו נשענהם על רגליו קצת אין יוצאין בהן בשבת ואידי דתלוין והא סנחי מארעא ויסתין רששת לפי ואתי לאתוי :

אבל ככסא הקשור לו מאחוריו וספסלים הקפניש שנידו פותר' לצאת שאינו יכול ללכת בלא הם וזהו דרך הילוכו כמו מנעלים שברגלי כל אר' וקיס' בשתי רגליו שגור' שוקיו וארכובותיו ומהלך בהם ועושה לו סמוכות של עור לאורך שוקיו מותר לו לצאת בהן דתכשיט ידיה הוא וכן מותר לצאת במנעול של עץ שהרגל נכנס בו וליכא למחש' שיפיל וכן בפנסי' נישאף ע"פ דמשתלפי במהרה וממילא שכל זה דרך הילך הוא ומותר :

יז וחגר שאינו יכול לילך בלא מקל מותר לילך בו אפילו אינו קשור בו דליכא למחש' דילמא אתי לאתויי דהא אינו יכול לילך זולתו אבל אם אינו עשוי לו לילך זולתו ואינו נושלו לא להחזיק עצמו אסור דלם אתי לאתויי שתי' יכול לילך זולתו וחולה שעמ' סחוליו דינו כחי' :

יח סומא אסור לצאת במקל שהרי אינו שרלו בלא מקל :

יט מי שהוא אסור וכבלים ברגליו מותר לו לצאת בהם דלא למשוי עיניו ולמשלף נמי ליכא למחש' דהא חקו' יפה :

כ אין יוצאין באנקספין והו' כסין חמו' שעושי' הליצונים שנרא' כרוכב עליו והוא נשאו והולך ברגליו ולא נקשרי והם עצים גבוהים שישי באם מושב לכף רגל והולכים בהם בשים ולא בפרמי והם כסין צורת פדיון שנותנין על הפנים להפחיד התניקות שכל אילו משוי הם ואינם תכשיטין :

כא אין יוצאין בתיבה וקופה ומחצלת דלאו מלבוש הן אלא משוי אבל יוצאין בשק ודיע' חמיל פח בגדי גסי דמלבישים הם פנני הנשמים ולפעמים דרך לצאת בה בלא נשמים :

כב יוצאין בטוך וספוג על המכה לפי שהן מרפאין ולי' למגור בהן משום שחיקת סמנים כמו שיתבאר לקמן בריני רפואה בשכ' הילכך הוי כמו תכשי' וכן יוצאין בקליפ' שום ובצל ואיספליני' ומלוגמא ורטיית שעליה ואם נפלו מעליה לא יחזירם וכ' שלא יתנם מתחלה שכל אלו יש בהן לגור' משום שחיקת סמנים כמו שיתבאר בע"ה (ועל ס"ח סעיף כ"ז כ"ד) אבל אסור לחרוך חוש או ש' יחיה על המכה לצאת בו דכיון שאינו מרפאין הוי משוי אבל באגוד שכורך על הרטייה שלא תפול סעליו יכול לילך בו שאינם משוי תקשרו ופתירו כשאינו קשר של קיסמא כמו שיתבאר לקמן בע"ה ולא חיישינן דילמא אתי לאתוי' בידו' אמת שאינו יכול לילך בלא הוא :

כג הבנים יוצאין בזמן הארוגים להם בכסותם אבל אם אינם ארתיס לא שגם הבנים יש להם שחץ ומשלפי ומחול זה' אם תפורי' סף שמותר ורוקא זגן וכיוצא בהם שה' לתכשיט ודרך לחברם בכסות אבל אם חבש לכסות דבר שאין דרכו לחבר עמו אינו בטל לגבי הכסות ומיקרי משוי שאין בטל לגבי הכסות אלא דבר שדרכו לחבר עמו לפיכך אותם עגולים ידוקין שגורו המלכות שכל יתודי מחוייב להיות לו אחד בבגדו כדי שיכירו בו שהוא יהודי מותר לצאת בהן אפי' אינו חפור בו אלא מחובר קצת דודאילא ילפנו מנחד המלכו' וכן מותר לצאת במספח שמקניחין בו האף שקורין פצו' לש אם הוא מחובר לכסות והא דמותר לצאת בזמן החפורת בו דוקא שאין בהן ענגל ואינם שמיעים קול אבל אם שמיעים קול אסור אפילו ארתיס בו כמו שיתבאר בע"ה בדין השמעת קול :

כד יוצאין במיני עשבים שקושרין אותם בקשרין וחולין אותם לרפואה שאינם משוי לאדם הואיל והם לרפואה אלא כתכשיט לודסי :

כה ומסעסם זה יוצאין גם בקמיע מופחה ותכשיט היא לחולה באחד ממלבושיו אבל לא בקמיע שאינה מופחה ובקמיע מופחה יוצאין לא שנא אתמחי גברא ולא קמיע' כגון שכתב לחש אחר בשלש איגרות ורפאו שלשתן כל אלא דם אפעס אחת דאיתמחי גברא לאותו לחש בכל פע' שיכתבנו וכל אדם שיכתבנו אבל לשאר לחשי' לא איתמחי האי גברא לשום אדם ונס הקמיע הזאת בלחש הזה אינה מוסחח משום אדם אחר אם יכתבנו דלא אתמחית אלא סנה וגם כל הג' איגרות הללו לא אתמחו אע"ג דגבר' אתמחי ואילן למימר דגם האיגרות אתמחו בק' דהא אפילו יכתו דאי גברא קמיע חרשה מזה הלחש שלא תועילה מעולם מיקרית

כז א קטיע

לבוש החוד הלכות שבת

קמיע מומחה מרוב נבדלים וזו הנהגתו הוא והועילו
 פנה כל אפעם אפ' מ'ס' שאם יאמר האיגברא הסחאתו כגון
 שיכתוב זה הלחש ג' פ' ולח' ועיל גם אלו הקמיעות יאכרו הסחאתן
 למפרע דלש' שרפי סגברא דמתו פינית כיון שלא הועילו רק פעם
 אחת וריפא בג' פ' לשלש בני אדם לכל אחד פעם אחת א' ג' ריפא
 פ' לשרפ' אחר ג' פ' שאותו איגרת מומחה לכל אדם ולש' הגבר' שהרי
 לא כתב ולא קמיע אחת ואפילו ללחש זה לכתבו פעם אחרת לא
 הני פסותא דאולי זאת הפע' הראשון מקרה הית' לו שכתבו כחונן
 ולא בכל יום יתרחיש לו ניסא וכ' ש' אי אחסחי גברא וקפיע כגון
 שמת' לחש אחד בג' איגרות וכל אחת תועילת לשלש בני אדם או כל
 אחד תועילת שלש פעמים לאדם א' ראיתמחי גברא ללחש זה בכל
 איגרת שיכתבנו ואחמחו האיגרות הללו לכל אדם ואף אם יאמר
 הגברא סחאתו כגון שיכתוב זה הלחש אחר ההסחאת ולא יועיל
 מ'ס' האיגרות הללו לא אכרו הסחאתן דא' לכ' פשיטא דיתמחו
 האגרות הללו שכבר הועילו ג' פ' דהא אפילו אם יכתוב האיגברא
 קמיע תרשה מן הלחש שלא תועיל כבר לשום אדם היא פוסחת
 כ' א' ו' שחועילו כבר ומיירי גם כן כגון שבקמיעים מאלו ה'ג'
 ריפאו ג' פ' לשני אנשים או כל אחת רפאה ג' פעמים לאדם אחד
 וא' כ' קמיע ת' תועיל פעם אחת או שחיס לא מפילו השני אנשים
 או לפתו ואחר ותרי כבר נסחו שני הקמיעי הראשונים אבל האיש
 קמיע סג' עדין לא נסחו וא' כ' חוד וריפא בקמיע שלישי אדם
 שח' שעכשיו כמו בבת אח' אח' הסחא האיש והסחא הקמיע אבל לא
 מיירי שהועילו אילו ת' קמיעי ג' פ' לג' בני אדם אחר זה או לאדם
 א' כל אחת ג' פ' זה אחר זה דא' כ' סיד כשריפאה הקמיע ת' כפעם
 תראשון סיד אחמחי האי גברא וכיון שנמחה האיש ודאי שאותה
 האיגרת תועיל סמאן ואילך ואין שייך לומר דאיתמחי קמיע ואפילו
 אם לא ריפאו השתיים הראשונות כל אחת רק פעם אחת ואחר כך
 ריפ' כשלישית ג' אנשי אונ' פ' איש אחד לא שייך לומר כן איתמחי
 גברא ואיתמחי קמיע ריפ' שריפ' הקמיע השלישית בפעם הראשית
 איתמחי גברא ואין שייך לומר ח' כך על הקמיע דאיתמחי שכבר
 כיא מנסחה מכה חזקת בעלה הכותב אותה אלא ע' כ' מיירי כמג'
 שכתבתי כגון שכל הקמיעות סאלו השלשה ריפאו ט' שכאו בע'
 הסחאות בבת אחת ואם כתב לחש אחד בג' איגרות לאדם אחד
 ורפאוהו כל אחת פעם אחת לא איתמחי גברא אפי' לאותו הלחש
 וכל שכן תקמיעות לא איתמחו דנימא פולא דמקבל כתבא גריס'
 ו' יקשה עליך אם כן בהסחא קמיע דאמרינן שאם ריפא באיגרת
 אחד ג' פעמים לאדם אחד דאיתמחי קמיע ולפת לא נימא ג' סולא
 דמקבל כתבא גריס' וכתמחא הקמיע שריפא האגרת האחת ג'
 פעמים ודאי תלינן בקמיע ולא בגברא המקבל והטעם כי אחר
 שהסחא הקמיע תלוייה בעשייתו כתיקונו יותר לתלו עניינה רפואה
 בתיקון הקמיע סמאלו של זה תמיש א' היכא דאי וצ'פ' ליתלות לא
 כגברי כגון הכא שכל איגרת לא ריפא אלא פעם אחת ואין כן
 לתלות אלא בגברי נימא מאי הוית דתלית ברופא להתמות אותו
 שסא נתלת בסאל החולף המקבל הכתבים ואין כן הסחאה וכ' ש'
 אם כתב ג' מיני לחשים והועיל לאדם אחד כ' פעם אחת
 דתינו כל לחש מהם תצאיל לג' בני אדם אף על גב'
 דלא איתמחי לא גברא ולא קמיע ות' ה' מיני לחשים לג' גברי
 והועילו לכל אחד פעם אחת ואם כתב ג' מיני לחשים לג' מיני חלואים
 בין לאדם אחד והועילו כל לחש לאדם מהם ג' פעמים בין לג' בני
 אדם והועיל כל אחד לאחד מהם ג' פעמים או אפילו לש' בני אדם
 דאיתמחי גברא ללחשים הללו לכל בני אדם וגם תקמיעות
 הללו אחמחו לכל אדם סבל מקום האי גברא לא איתמחי ללחשים
 אחרים דאש' בסביל שהוא בקי ג' מיני קמיעים יחשב בסביל זה
 מומחה לקמיעים אחרים שאינו בקי בהם ומפ' ג' לחשים הללו לא
 איתמחו מאדם אחר שיכתבם דסמא מל' הרופא גורם ג' רופאים
 שכתבו לחש אחד לג' בני אדם והועילו לחש זה איתמחו סבל אדם
 שכתבנו ולכל אדם אבל אם הג' רופאים כתבו לחש אחד לאדם
 אחד והועילו לו לא איתמחי לחש זה מפ' אדם לכל אדם לא לאדם
 ח' שכתבנו לו ספני שהוא עלול לג' לחש זה לקבל רפואת פמנו
 פ' אדם שיכתבנו לו ולא לשרפ' אחר אפי' מפילו ה' ד' רופאים ולא

רוקא רופאים אלא אם הוא מומחה לקמיע אפילו אונן מדע כלום
 ברפואה יש לו כל דין מומחה . סותר לצאת בקמיעים סחה
 לש' רופא של כתב או של עיקרין כן בחולה שיש בו סכנ' כן בחולה
 שאין בו סכנת ולא שחלה כבר ותולתו לרפואה אלא אפי' לא אחר
 החולי אלא שהוא משפחה בעלי אותו החולה ותולתו שלם יאחזנו
 שרי וקשרו ושתירו כר' ח' ולא חיישינן דילכא אפי' לאיתוי' בדי' ר'
 אסות שעיקרו הוא כחל' צוארו ומקפיד' ע' ז' ואף אם היה פתחי
 לי כידו לש' היה חייב דתועלת כידו גם כן היא והו' ר' חכמים אלא
 שנוהגים לתלות בצואר ובלבד שלא יקשרנו בשרו ש' בסכנת רפואה
 בו לר' ח' שאין יאמרו שיתא' בו לש' חכמים והוא פסוד ולא חכמים
 הוא לא שיש לו דין חכמים לוח החולה כמו שכתבנו לכערה .
 כ' גמאן הרופא לופ' על עצמו שהוא מומחה על הקמיע וצואר
 בקפיעותו ולא מחזיקין לית לרשע לעבור על לפני עור וגו'
 כ' יצאין בבית החרגול וכשן של שועל ופססר הצליב בין
 בחול בין בשבת ואיכנו פשו' דרכי האמורי כיון ש' דרם רפואה
 וכן כל דבר שהוא פסוד רפואה אין בו משום דרכי האמורי אבל אם
 עושה מעשה שאין ניצר בו שהוא פס' ס' רפואה אמור משום דרכי
 האמורי אבל כל לחש מותר ולא אכרו לא באותם שבדקו ונחברר
 לחם מאינם מעיליפ שאינם לא דר' הכאי בעלמא ויש מי שחשש
 בכל קמיע שאינו מוסחה משום דרכי האמורי .
 כח' מי שיש לו סכה בפיסת רגלו וקוטר עליה כשבע' להנין
 שלש ינג' כרגלו וגם הוא כרפא מותר לצאת בו דהו' ליה
 כתכשיש .
 כט' היתא בסלית מקופלת לו על כתיפו דהיינו שלא ח' סנחנה
 על ראשו מנביה טוליה על כתיפו ומניח מקופל צד ימיו על
 ימין ושל שמאל על שמאל חייב חס' ח' שאין זה דרך מלבוש ופשו'
 הוא כר' אבל אם אינה מקופלת על כתיפו כחשף בסליתו
 ומתכסה בה כתיפו וגופו אף על פי שבתקצר קצת מלבוש מותר
 שגם זה דרך מלבוש .
 ל' וכן פתח להתעטף בסליתו רחבו לאורך גופו ת' ח' לומח
 ולהציאל לכ' אף על פי שאינו כניחו על ראשו כדרכו לא על
 כתפיו ולמטה תחת הגלימה כדי לכסותו או מפני הגשמים מכל
 מקום וכדרכו סיקרי לא שעכשיו הוא כח' קצת מלבוש
 ובסליתו של מצוה שלנו אפי' אינו מניחו לא על כתיפו סבי הצואר
 שכניח צד הימין על כתיפו של שמאל מות שכן דרך ללבושו וצרי'
 לא' והי' מעוטף בסליתו וקיפ' לכאן ומכאן אדו או על כתיפו
 אם נתבין לקב' כנפיו כדי שלא יעכבוהו מליך או מלעטו'
 סלאכתאו שלא יקרעו או כדי ש' יתלכלכו אסו' שעיני דר' מלבוש
 ואם קבצו להתנאות בו כסנהג' אנשי המקום בשלכוש' מותר וה' פ'
 בסליתות שלהם שלא ח' אלא ירעה אחת מרובעת כעין סליתות
 של מצוה שלנו אבל מלבושים דידן שהם עשויים שיט' חם נקנים
 מצטיהין ויכולין ללבושן ולהציא הירוס מתוכן כשתוא לבוש כיון
 וצטיהא ידיו שחובן מותר לתפוש קצתם בידו ולהגביהו כדי שלא
 יתלכלכו שוליו בטיט' או כדי שרא' יעכבוהו ללכת דהא הוא לבוש
 מאח' שלא יוכלו ליפול והו' דרך מלבוש נסוה' סיתו גם בסלבושים
 דידן אם אינו לובשן כדרכו להציא ידיו מתוכן ומתעטף ומקפילן
 ומניחן על כתיפו הו' פשו' ולא דרך מלבוש וחסוד .
 לב' היוצא בפעות הצדורים לו בסדינו חייב הסאת שחרי דרך
 הוצאתם בכך לעוברי דרכים .
 לד' ואם הם תפורים בגדו הן מעות או שאר כסף ודבר פשו'
 אבל אסוד ויש מתירין במקום פסידא כג' שירא שיגולו
 פסנו אם יניחם בבית וילך מהם שאין זה דרך התאח' כשהתפורין
 אלא התאח' כלאחריד היא ומותר בשעה הדחק משום פסידא וכן
 נהניק להקל אם הוא צריך
 לצאת וכל שכן כזמן ת' ח'
 דלית ל' ר' דאורייתא היכא
 למימר מידי .
 פיהו א' אפשר לו ליכב' בבית
 לא' לצא' לא יצא וכך אם אפשר
 לו להניחם בבית שעיני הרשע

פגניב אדגולה יש לתחמיר . ומפני נקובה שאינו יוצאת בשופי
במש ובסתן לא היו מקצה ומותר לסלסלה בבית :

לך וסודר שאין לו נקבים שמציאין מהם הידים סותר לצאת
בו כשהוא מקיפל על כתיפו שזהו דרך לבישתו אע"פ שאין
עמא כר. כה לו על אצבעו ואם אין הסודר חופה ראשו ורובו אסור
לצאת בו אם כקשר שני ראשו למטה מכתפיו זה עם זה שכיון
שהוא קצת כ"כ דרכו ליטול אם אינו קשור וה"ה אם הוא גדול עד
שמתו גודלו דרכו ליטול אם אינו קשור אסור לצאת בו אלא יקשרנו
ונראה דבסודר דידן אין צריך להיות בו לכפות ראשו ורובו אלא
כדי לכסות רגלו וכו' מותר שאין סודרין דידן עשויין לכסות בו
הראש. סנילים שלנו העשויין במסמרים סותר לצאת בהן שלא
אסרו בגמרא סנדל תסומר אלא פשוט מעטה שהיה שנהרגו על
ידו כמת טיטרא ולא משום אסור תוצאת שבת נגעו בה לפיכך לא
אסרו לא דוגמת אותו הסנדל ממש בצורתו וה"ה אינו מצוי בנינו
לפיכך שלנו סותרין ונהגו בתן איסור .

לת לברכה הקיפאסור להביא ברה"ר או בכרמלית אפי' כשהוא
עשוי בהם דרך מלבוש שאין דרך לעשות מלבוש מלבוין
הקשין אבל אם אינו קשין הרבה סותר :

לו סותר לצאת בשבת בשני מלבושין זה על גב זה בין לצרכו
בין לצורך חבריו בין שהם שני חלוקים בין שהם שני סרבלים
בין שני קובעין זה על זה בין שני אנפליאות זה על זה שכל זה הוא
דרך מלבוש לפעמים לנו לפעמי מפני הקור ושני הגורו יש מתירין
זו על זו אפי' אין מלבוש מפסי' בנייהם יש אוסרין שאין דרך לחגור
שני הגורות זו על זו ומשוי הם אא"כ מלבוש מפסיק בנייהם שצריך
לחגור בין כל אחד שלא יפול או לא יגרור אחריו :

לז מותר לצאת בשבת בבתי ידים הנקראים גונס אש שהם ג' כ
דרך מלבוש ויש מי שמחמיר להצריך שיחפרם מע"ס בבתי
ידים של מלבוש או שיקשור בהם קשר של קימא וראוילחוש
לדבריו חדא מפני שאם אינם קשורים בקל הוא מוציאם ונפילין
ואתי לאתי ד' אמות ועוד מפני שאין יכול למשמש יפה בכגדו
פשהו צריך להם או לפעמי' כנה עוקצתו או פרעושי תדיל להוציאה
ולמשמש בגשרו ואתי לאתי ד' אמה :

לת היוצא בשבת בסלית שיש בה ציצית אלא שאינה מצויצת
כהלכתה חייב חסאת לא מבעיא בזמן שהיה תכלת שכיון
שלא היה מצוי והיה במקרה היה חטיב לו ולא בטל אגב הבגד לפי
חיה נחש' כמשוי אם לא היה מצוי כהלכתו לא אפי' בזמן הזה שאין
לנו תכלת לא לכן והוא מצוי ואינו נחשב כל כך אפי' הכי אם לא
מצויין כהלכתו היוצא בהם חייב חסא' מפני שאותן החופי' מקרו
חשובין אצלו לכזה הואיל ורעו עליהם להשלים אותם לעשותן
ציצית כהלכתן ואם היא מצויצת כהלכתה אפי' בזמן הזה שאין לנו
תכלת סותר לצאת בה שזהו דרך מצותו להלבישו דק' ל' אין התכלת
מעכבת הלבן וכי אם אין בה ציצית כלל סותר לצאת בה אע"פ דלא
אפיר עביר ללכת בה בלא ציצית מ' מלבוש הוא ואין בו משום
איסור שבת :

לט כילה שיש בה רצועה שמתחזק אותם בהם סותר להתעטף
בה ולצאת בה לרה"ר שאין הרצועה חשובות להיות חשובות
למשוי שמבטלות אגבה הילכך מותר לצאת ברצועות התלויות
באכנס אע"פ שאין תמנעלים קטורים בהם דלא חשיבו ובפלי' אגב
האבן אבל אם הם של משי חשני ולא בסילי ואסו אם איהם נעלי'
קטורים בהם וה"ה לכל דבר שנפסק מן הבגד וראשו אחד עדיין
פחובר כגון לולאות ואינו חשוב סותר לצאת בו דבטל אגבת ואם
הוא חשוב אסור לצאת בו דלא בטל ומשוי הוא .

מ כובע שהו' מתפשט להלן מראשו ספח אסור להניחו בראשו
בשבת אפילו בבית מפני שהוא עושה אהל :

מא ולענין לצאת בשבת ככובע שבראשו העשוי לתנן ספח
החם ואין בו ספח חוץ לראשו יש מי שאוסר שש' דחשיבין
שעש' בנייתו הרחם מראשו ואתי לאיתו ד' צמות ברה"א כ' הוא
טהורין בראשו או שהוא עמוק שראשו נכנס לתוכו ואיההרחם יכול
להפרידו מראשו או שהוא קטור ברצועה תחת גרונו דנהכי
ליכא למחש למידי ברה"א שעשוי להגן ודרך לכסותו על מצנפתו
אבל סתם מצנפת וכובעים שלנו שאנו מכסים בו ראשינו פשיטא

שסותר לכתחל' דליכא לפיחש דילמ' א"ת לאתי ד' צמות שאין דרך
לצאת בגילוי הראש דארובה ק' לאיסור הוא :

מב המוצא תפילין בשבת בביתו כפקום שאין משתפרין שם
אם יש סכנה שגורו המלכו' שלא להניח תפילין מכסותיהן
לו שאינו חייב לסכן עצמו בשבילים רוחי בהם כתיב ואם אין סכנת
אם יש בהן רצועה שכתב ניכר שתפיליהם ולא קמיעיהן דרצועות
יש לחוש דקמיעין הן ואינו נוקק להן אבל אם יש להן רצועות אם
הם קשורות שיכול ללבושן לא יניחן בביתו אלא יכניסן זוג זוג דרך
לבישה עד שיכניס כולה ואם הם רכי' שלא יספיקו לו רצו אחת את'
להכניסן זוג זוג חשיך עליה עד הליל ויביא ואכ' ירא להחשי' מפני
הלסטים או התירו לו להוליכם פחות פחות מד' אמות או יחנם
לחבירו וחבירו לחבירו בפחות פחות מד' אמות עד שפגיע לחצר
החיצונית שמשתמרין שם אבל בלאו הפי לא התירו לו לח' א'
דכשמוצאן בלא רצועות ג' דהין כן שיחשיך עליהם כו' ואם ירא
מלסטים יוליכם פחות פחות מד' אמות כו' דליכא למחש לקמיעין
שאין דרך לסרו לעשות קמיעין כמו תפילין וכל בזמן הזה
ודאי יש לעשות כן שאין דרך כלל לעשות קמיעין כמו תפילין בזמן
הזה ותפילין שכתיב ושם נפלו מאחד המוכר תפילין :

מג המוצא ס'ת גסד' אם אינו שעת סכנ' יושב ומשמרו ומחשיך
עליו ואם היו גשמים יורדים שחתקלקל הס'ת התירו לו
משום כבוד ס'ת להתעטף בעור וחזור ומכסה אותה בכגדו ונכנס
בו שזהו כבודה שלא תתקלקל בגשמים :

מד הבא להציל כליו מפני הדליקה לובש כלמת שיכול ללבוש
ועושה כל מה שיכול לעטוף ומציל ופושטן וחוזר ולבוש
ומציל דאי לא שרית ליה ואתי' לכבויו :

מז מי שנשרו לו כליו במים הולך בהם ואינו חושש שסא' יבא
לידי סחיטה שאין אדם סוחט כ' כשהן עליו ולא ישטחם
לנגמם מפני מו' אית העין שלא יחשדוהו שכנסן בשבת כשרואין
אותו ששטחן בשב' וכיון שאסור לשוטחן כנגד העם משו' הרואה
אסור אפי' בחדרי חדרים שכן הוא מדותיהן של חכמי' שלא להפליג
בגזירותיהן ולא אסרו אלא לשוטחן בשבת שמא יראוהו לשטוח
ויאכרו שכנסן היום אבל אם שטח מע"ש כלים המכובסים אין
צריך לסלקן שאין אדם נחשד לעשות עבירה שכל ישראל בחזקת
כשרו' הם רק כשרואין אותן לשטוח בשבת יש רגלי' ופקום לחושדו
דאם לא כן למה לא שחטן מאתמול ואסרוהו כי לא יאפרו שנשרו
לו במים שאין הכל יודעים בזה :

מז פגרו הטריוון במים אפי' מע"ש אסור לנגמם סמוך לאש
בשבת דיכשל את המים בשבת וגם יש בו משום מלכ' ולא
עוד אלא שאסור אפי' לפלסלם בשבת שמא יבא לידי סחיטה והוא
שמשפיר על מימיו וכן לא ישטח אדם כליו בשבת אפי' מן הזיעה .
מז ואסור לילך בשבת במקום שמחליקין ונפילין במים שסא'
ישרו כליו ויבא לידי סחיטה :

מח מסתפן אדם פניו ידיו ורגליו באילנות ומביאה כדו' לביתו
ולא גורו בזה שסא' יבא לידי סחיטה דגזירה זו לא התחת
יכולה להתקיים שא"כ לא היו יכולין לרחוק ידיהם בשבת שכל
הרוחצים מסתפנין ודבר זה אי אפשר שלא לעשו' מיהו לא ימסר'
לבגדים שהם השודים על הסחיטה :

מט בעלי חששין יוצאין בפסחן סרוק תצמר מנופץ שבראשו
איפתי' בזמן שצבען כשמן וכרכום שיה' דגלי דעתי' דלפכה
קיים להניחו עליה בשבת ולא לרפואה נינהו אלא שלא יסרפו
מלבושיו את סכותו ל' כפי' דעלמ' אבל אם לא צבען בשמן לאו
מלבוש נינהו ולא להכי קיימי והו' לתו' משוי ואם יצא בהם שעת
אתה' סבע' אע"פ שלא צבען כשמן ולא כרכן במשיחת סותר לצאת
בהן דהא נראה דלמכה קיימי :

נ וכן מותר לצאת כשצנפ' שתולין בצוואר לפי שיש לו מכה בידו
או בורוע וכן בסרטוטין הכרוכין על תיד או על האצבע שיש
בהן פכה אם יצא בהן שע' אחת מבע' ידי' להכי הכינו וואו יוצאין
בהן בשבת שכל אילו אינן נחשבי' פשוטי' להם אלא הם כתכשי' להם .
נא מותר לרחוק ידיו כהר' בשבת ובלבד שלא יוציאם בעוה'
במים עליהם ד' אמות חוץ לנהר :

לבוש החור חלבות שבת

ש"ב דיני נזיקין וקיפול הבגדים ובו יג סעיפים :

א המגער שליתו בשבת מפני הטל שעליו חייב משום כיבוס ודווקא בחדתי ואופמי ובהנדהוי הגיעו יפה כמו כיבוס והוא שמקפיד עליו שלא ללבושו בלא ניעור שאז ניכר דמשו ללבושו הוא מנערו וחייב אבל אם חסר חד פהני מותר שאין זה כיבוס גמור לאוסרו בכל עניין לא דומה לכיבוס וכ' ששנשרו במים או ירדו עליהם גשמים שאסור לנערן שיש בהן ג' כ' משום סחיטה ודווקא בכלים חדשים שמקפיד עליהן י"א שאסור לנער ג' כ' בגד שחוד מן האב שעליו אם מקפיד עליו דהוי נמי כמו ליכנויש לחוש לרבריהם אבל להסיר הנוצות מן הבגד בשבת מותר שאין זה דומה לליבנו שאין הנוצות תחובות בתוכו כמו המים והעפר מיהו על ידי מכבדות של קסמין אסור לכבדן שלא ישברו קסמיהן של מכבדות :

ב אכל הנזק מן הכגד קסמין וקשין התחובות בו על ידי האריגה וקטרים הנשארי מן האריגה הרי זה חייב משום מכה בפטיש שזהו גמר מלאכתו והוא שיקפיד עליהם דאז הוי גמר מלאכה אבל אם הסירם דרך מתעסק בלא הקפדה עליהם פטור :

ג מקפלי כלים בשבת לצורך שבת ללבושם בו ביום ודוק באדם אחד שאינו נראת תיקון כ' כ' אבל כ' בני ארבע לא דהוי תיקון טפי ומתקן מנא בשבת אסור ואפי' באדכ אחד דווקא כחדשי מותר דהיינו כל זמן שלא נתכנסו וגם שהם לננים שאין הקיפול מתקנם כ' כ' וגם שאין לו לחחליף אבל יסנים וצבועים או בלבנים חדשים ויש לו לחחליף לא התירו לו ולפיכך אסור לקפל סליתות של ב' ג' לפי שחם לצורך מחר ויש מי שאומר דלקפלו שלא כסדר הראשון סותר בכל עניין שאין לקיפול זה שום קיום ואין כאן מתקן כלום :

ד מכביש שהוא כלי שכובשין בו בגדים אחר הכביסה והם שתי לוחות זה על זה והבגדים ביניהם ומתקנים בכך של בעל בית אינו עשוי כל כך בחזקה ואין שייך בהתרתו סתירת כלים מתירין אותו ליטול הבגדים מתוכו לצורך שבת אבל כ' מ' לא יכבשם בתוכו לשבת שזהו צורך חול אבל של אומן אפילו להתירו אסור מפני שהוא עשוי לתקן הבגדים ותחוב בחזקה והתרתו דומה לסתירה אבל אם היה מותר והוא מכיר כליו שבו שומטן מתוכו :

ה חלוק לאחר כביסה הוא מתקשה ומשפשטן אותו בידים לרכפו מותר לעשותו בשבת שאינו מכוין אלא לרככו אבל פורר אסור מפני שמכוין לצחצחו והוי כמלכך וכובעין ושאר כלי פשתן דינן כסודר ואסורה :

ו שיש שעל גבי רגלו או על כנעלין מקנחו ככוחל ואינו נראה כפוסיק על הבניין שאין זה דרך בניין אבל אינו מקנחו בקרקע דילמא אתי לאשוויי נומות ויש מי לאסור אף בבכותל משום בניין ויש מי שמתיר בשניהם ואין לאסור משום בניין או אשוויי נומות דדבר שאין מחכוין הוא ואין כאן פסיק ריש דקיים לזשמותר. וה' השותר להסירו בחרס קטן הראוי ללפלו פגון שיש בו כדי לסתום פי שום כלי דהוי נמי כלי :

ז ושיש שעל בגדו מכסכו בפנים כיצד לוקח הבגד בפנים ומשפשטו זה בזה והו' נופ' אבל לא כחון דמי לליבון שכתלבן בכך ומנררו בציפורן וי' מ' דה' מ' לח אבל יכש אסור דהוי טוחן וע' ג' דהוי לבר שאין מתכוין פסיק רישיה הוא ואע"ג דהוי מלאכ שאינה צריכה לגופה אסורה מדרבנן :

ח אין מגררין מנעל בין חדש בין ישן לא בסכך ולא בציפורן מפני שקולף העור והוי מפתק :

ט מותר ליתן מים על גב מנעל לשכשכו אבל לכבסו דהיינו שמשפשף צדו על צדו זה אסור דגבי כלי עור זה כיבוסו אבל בגד שיש עליו ליכלוך אסור אפי' לשכשכו שזה כיבוסו אלא מקנחו בסמרטוש לח בקל ולא בדוחק פן יסחוט ובגד שאין עליו ליכלוך מותר לתת עליו מים מעסימ שכיון שהוא נקי אין זה כיבוס אדרבה מלכלכו בכך דווקא מעסים ולא מרובים שמא יסחוט ויש אוסרתן בכל ענין דחשיבי להו דרך ליבון קצת :

(דשריית הנגד זהו כיבוסו)

י י'א הרוחץ ידיו ינגבם הישב בכת זו כזו לחסיר המים מהם קודם שיקנחם במפה שאם יקנח במפה במים פלוח לחים

הרבה יש בהן טעום כיבוס ויש שנחבנו שאין לחוש לזה דלא אמרינן שריית בגד זהו כיבוסו בכ' הג' שאין זה רק דרך ליכלוך וכן נוהגין שלא להקפיד בהסרת המים מקודם הניגוב ולכן מותר לרחוץ הידים ולנגב אותם בנגד שהטיל בו תינוק מעט מי רגלים כדי לבטלם כדי שיוכל לברך ולהתפלל באותו בגד דמעט מי רגלים מתינוק מחבטלין על ידי ניגוב אף על פי שאין בו הרבה מים ואין זה כיבוס אלא דרך ליכלוך בעלמא רק שמבטל את מי רגלים . אבל לתת מים ממש על המי רגלים כדי לבטלם ודאי אסור דהוי ככיבוס דשרייתו במים צלולים זהו כיבוסו : (וע' ל' סימן תר"ג סעיף ה' וסימן ט"ז סעיף י' וסימן ט"ז סעיף כ"ג וכ"ד)

יא כוס שהיה בו יין או מים אסור לנגבו במפת או בחלו' משום דאתי לידי סחיטה ולא דמי למה שמנגב ידיו במפ או בחלוק דשאני ידיו שהם מלוכלכים ומלכלך המפה מט' כ' בגוס :

(וע' ל' סימן ט"ז סעיף י"ח)

יב מי שנתלכלכה ידיו בשיט מקנחה בזנב הסוס ובזנב הפרת ובמפה הקשה העשויים לאחוז בה קוצים אבל לא במפה שכקנחים בה הידים שלא יעטה כדרך שהוא עושה בתול ויבא לכבס הכפה :

יג אין מסתכלין בשבת כמראה של מתכת שהיא הריפ ועשויה כאזמל לט' כך שיוכל הרואה בה להשיר בה מיד חניפין המדולדלין וחיישינן שמא ישיר בה נימץ המדולדלין ואפילו אם היא קבוע בכותל שלא יוכל להשירה בה אסור נזירה אסו אינה קבועה אבל כמראה שאינה של מתכת סחמא אינה הרפה וליכא למגור בה אפי' באינה קבועה טותר :

ש"ג דיני תכשיט אשח וכו' סעיפים :

א לא תצא אשה בחושי צמר ולא בחושי פשתן ולא ברצועות שבראשה מפני שצריכה להסירם בשעת סבילה וחיישינן שמא תחרטי לה סבילת כצוה ותסירם ותולידם ד' אמות כר' ה' . ואם הם קלועות כשערה מותר דודאי לא תסירם דהא בלאו הכי אסור לסתור הקליעה בשבת . ומתוך כך חזקור ולא תסירם ויש מי שאוסר גם בזה ואם הם מעטה אריגה מותר לצאת שבודיא לא תסירם מפני שאינם הוצצים בסבילה מפני שהם רפאים והמים נכנסים ואינה צריכה להסירם בשעת סבילה ובלבד שלע יהו מטונפים שאז צריכה להסיר מפני הטיט והטינוף שחוצץ אם יפול על בשרה ולא יהיו מזהבים שאז חוששין שיתקלקלו במים ותסירם :

ב דווקא בחושי שבראשה אבל בחושי שבצוארה מותר מפני שהם רפויים ואינה צריכה להסירם בשעת סבילה אבל בקטלא שבצוארה אסור שהיא מהדקת אותה כדי שתראה בעלת בשר וחוצצת בסביל וצריכה להסיר לפיכך חיישינן דילמא אחיא לאתווי ד' אמות כר' ה' ולא תצא כשיטפות והוא כמין ציץ מגיע מאוזן לאוזן ולא בשרביטין ותוא גם כן כמין ציץ ואינו מגיע אלא עד הלחיים ותולה לה על הלחיים שכרכתו סמאן ומכאן וה' מ' בשאינן קטורים כקבכה דאז איכא למיחש דלמא משלפא לאתווי ואתיא לאתווי ד' אמות כר' ה' אבל אם הם קשורין לשבכה ליבא למיחש להכי ומותרת לצאת בה י'א דווקא נשואה שאין דרכה להלך בגילוי הראש אבל בתולת שאינה חוששת לגילוי ראשה אפילו תפורה בשבכה אסור דחיישינן שמא תסירם עם תשנבה ואתי לאתווי ד' אמות :

ג ולא תצא אשה ככפ' של צמר דהיינו חושי דעמר דגדולין ועבדין כי הוצא ורחבים כשתי אצבעות בשיעור ציץ ולא באצבעיים דהיינו מסלית שתולין בה חושי של צבעונן ותולין אותי לכלה להפריח מסנה הזבוכים שאם יעמד זכוב על פניה הוא מתביישח לשורדו לכך תולין לה זה :

ד ולא תצא בעיר של זהב פירוש רש"י שהוא תכשיט עגול ומציידין בו כמין עיר ויש באמצ' לט' שמחברי אותו לכלבו ור' ת' פ' שהוא כעין עטרה לראש :

כלילא

ד' כלילא והוא תכשיט שממחתו על פרחת מאונן לאונן וקושר ברצועות התלויות מותר לצאת בו בין שהוא עשוי מחתיכות של זהב חרוזות בחושבין שאותם חתיכות קבועות במסלית סותרת ולא דמי לשוטפות דשוטפות אינו קשור ומינה על פרחתה ונקל חוכל למשלפי ולמחוי ואם באה לקושרו אינה קושרו אלא בשבכת אכל כלילא אינה מניחתו על פרחתו בלא קשירה ואינו קושרתו בשבכת אלא רצועות תלויות פה וקושרתן בהם ולא תוכל בקל להספק לציבך לא חיישינן דילמא משלפא ומחוי :

ו' דסוקיא פירוש חתיכת מעיל רחבה אם יש בה רצועות קצרות תלויות בה לקושרו בהם ולהדקו שבינתי' דפיהדק יפה שרי ולא חיישינן דילמא משרי קשרי ואתי לאתינהו דטורח היא ומתו כן תוכור ואם אין לו רצועו' אסור דילמא אתי לאחויינהו :

ז' ולא תצא בקסלא דהיינו בגד שיש לו שניצין בעין פלנסיס ומכניסין בו רצועה רחב וקושרת סביב לצוארה והבגד תלו על לבת והוא חשוב ומצוייר בזהב ואתי למשלפא ומחוי :

ח' וכן לא תצא בנמיס האף דמשלפי ומחוי אבל יוצא בנמיס האזן שפני שאזניה ככוסו בקישוריה שריחא לה סילחא למשלף הנזמי' סמנת ולאחויי :

ט' ולא תצא במחש נקובה ואם יצא חייבת חטאת דמחש נקובה אינה תכשיט לאשה בשו' עניין אלא משוי אבל כשאינן נקובה אם מעמדת בה קשורת סותר לצאת בה לכתחלה דכיון דלצניעותי עבידא להעמיד הקשור' שלא יצאו שערותיה חוץ לקשוריה דע' באשה ערות ודאי לא משלפא ומחוי ואם אינה מעמד בה קשור' אסורה לצאת בה דתכשיט הוא דילמא משלפא ומחוי :

י' ולא תצא בשבעת שיש עליו חותם ואם יצתה חייבת חטאת שאין זה תכשיט לאשה אלא לאשה והיא לה למסוי וחייב חטאת אבל בשאין עליה חותם אע"פ שהוא תכשיט לה לא תצא דילמא משלפא ומחוי ואתי לאחויי' אמות ואם יצאה בו פטורה כיון שהוא תכשיט לה :

יא' ולא תצא בכוליר והוא תכשיט שקושר מפתחי חלוקה ולא בכובלת והוא קשר שקשו בו בושם שריחו טוב וזהו תכשיט לה משלפא ומחוי :

יב' טן תותבת והוא טן שאשה שחסר אחד משיניה משימת' א' בקוסמה אם הוא טל זהב לא תצא בו דכיון שחיא מנונה במראה משאר שיניים דלמא מנזו לה ושקלא ליה ומסמיליה ד' אמות בר' אכל אם הוא של כסף הוא דומה לשאר שיניים ואינו ניכר לבני אדם מותר לצאת בו וכ' ש' טן של אדם שסותרת :

יג' לא תצא במנעל הקרועה למעלה דמחכו עליה ואתי למשלפא לאחויי' ד' אמות ולא במנעל חדש שמא לא יכא לסדרת' ומשלפא ליה ואתי ליה אא' כנסתה לכת בו מאתמול שהוא למדתה אבל איש מותר שאינו מקפיד כ' ובשאר מלבושים אפי' אשה מותרת שאינה מקפדת כל כך בשאר מלבושים אף אם אינם כמדתה :

יד' יוצאה אשה בחושי שער שקולעה בה שערת בין אם החושי עשוין משערה או משער חברתה ואפי' משער בהפה ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה ולא ילדה בשל זקנה דמחכו עליה כשיוצאת בשערות שאינן ראויות לה ואתיי' למשלפא ולאחויי' ד' אמות בר' הר' . ויוצא בחוסרתה דקטיפתא והוא קשר שעושי' לרפואתה קישוף עין הרע שלא ישלוש בת שחוא לה כתכשיט הואיל וצריכה ליה אבל ליכא למיחש שמא משלפא ומחוי דמאי מחוי ביה דהא אינו תכשיט נמור ובסוך שבאזנה שנחכ' שם לבלוע גלחה של צואת האוזן והוא שקשו' ומחודק באזנה שלא יפול ובסנדל ובמנעל הסתומין מכל צד אפילו אינו קשור מותר דלא נפיל מיניה ומת' ליתנו אפי' לכתחלה בשבת ובסוך שהתקי' לנדתה שלא יפול דם עליה ויתייבש ויצערה אפילו אינו קשור דכיון שהוא מאוס לא חיישינן דילמא שקלא ליה אפילו יש לו בית יד ודווקא לאצול מצער דמארזן אבל אם סכונת כרי שילע בו הדם ולא יסנף אותה היו אצולו מסינוף ואסור . ובפלפל שנותנה לחוך פיה משום שריחה רע וגריגר מלח שנותנת לפיה לרפואת חולה השינים וכן בכל בושם שתתז לחוך פיה לריח טוב והוא שנתנה שם מעי' אבל לא תתנם לכתחלה בשבת כמו שאר רפואה דאסורה בשבת

בשום שחיקת סמני' (וע' ל' סיפן שב' ח' סעיף א') ו' א

משום שמא תערים ולא תתנם לרפואה רק בנותה לא תהא אלא להוציאו שצריכה לו כפוקס אחר ולפיכך אפי' אם נפל לא תחזיר שלא תהא כמערכת ולפי זה גם במיך באזנה ובסנדל ולנדתה אסורה לחת לכתחלה שלא תהא כמערכת ויוצאה בבתי שוקי' שקושרין במשיחה סביב שוקיה אע"פ שאין המשיחה קשורה בהם ולא חיישינן שמא ישתלשלו לפטה . ויוצאה באצערה שמניחין בזרוע או בצוק והוא שתהא דבוקה לבשר ולא תשטט ויש מי שאוסר בשל זרוע דמשלפא ומחוי :

יז' וכל מה שיכולה לצאת יכולה להתירו בר' ח' ולא חיישינן דילמא מתיא ליה שאין דרך לילך בלא הוא :

יח' לא תצא אסור להביא מפת אפי' בחצר הבית כי אם בידו אפילו לא בחגורתו שמא ישכח ויוציאו בר' ח' :

יט' כל מה שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לאתו בו אפילו לחצר שאינה מעורבת חוץ מכבול ופואה נכרית והיא קליעת שער שקולעת כחוף שער' שמותרת לצאת בהם לחצר שאינה מעורבת כרי שלא חתגנה על בעלה שגנאי הוצלה אם חלך בלא כבול ופואה נכרית ו' א' דכל שאסרו לצאת בו לרה"ר אפי' להתקשט בו בבית אסור שאם התקשט בהן בבית ודאי תצא בהן ג' כשאין דרך לפשוט תכשיטין כשיצא אדם חוץ לבית וא"פ בבית נמי איכא למיחש כל הני חששות וכ' לצאת בו לחצר אפי' המעורבת חוץ מכבול ופואה נכרית מעמא דלעיל ו' א' שהכל פות' לצאת בו לחצר אפי' שאינה מעורבת ולא בכרמלית והאידנא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין ו' א' דמינה אסורות' א' שמוחקין

אנו בהן שלא ישמעו לנו מוסב שיהיו שוננות ואל יהיו מזידות לפיכך אין אנו מוחין בידן . ויש שליטו עליהם זכות לום' שהן נוהגות בן על פי סברא אחרונה שאמרנו שלא אסרו לצאת בכפשיטין לחצר שאינה מעורבת והשתא דלית לן רה"ר נמור ה"ל כל ר' ה' שלנו כרמלית שהרי אין המוכאות רחבים י' אשה ולא פ' ריבוא בוקעין בה כדון ר' ה' ודינו כחצר שאינה מעורבת ומתנג' לצאת בו . (וע' ל' סיפן שמה' סעיף י') ואף על גב דבנמרא אמרינן דכרמלית חמיר מחצר שאינו מעורבת ה"ס לידתה דהוה לתו ר' ה' נמורה וחששו בכרמלית יותר דלא ליתו למיחלף בר' ה' ר' ה' הכל בכרמלית משום ר' ה' אבל אנו שאין לנו ר' ה' כלל לא מחמירין כולו חאי בכרמלית דליכא למיחש דלית ליה איסור חמור דר' ה' דאורייתא מיהו דווקא ה"ס בדברים שאמרנו בר' ה' פטור אבל אסור משום משלפא ומחוי ואסרו בכרמלית משום ר' ה' יש להקל בכרמלית דיון אבל בכל מה דאיתמר בהם חיוב חטאת שהוא בר' ה' אסור מן החורה משום משוי יש לאסור גם לדין בכרמלית שלנו חוץ משבעת שיש עליה חותם לאשה ושאין עליה חותם לאיש שיש מי שאוסר אף על גב דביסיהם איתכר בהו חיוב חטאת בזמן הזה שנתנו האנשים לצאת גם בשבעת שאין עליה חותם והנשים יוצאות גם בשבעות שיש עליה חותם חרי הן להם כתכשיט לשניהם בין שיש עליה חותם ובין שאין עליה חותם בין לאיש בין לאשה ומותר לצאת בהן בשבת ו' א' עוד טעם להיתר בכל התכשיטין דעכשיו שכיחי תכשיטין ויוצאין בהן אף בחול ואין דרכן להראות תכשיטיהן זו לזו לפיכך ליכא למיחש בהן דלמא משלפא ומחוי שאין התכשיטים חידוש בעיניהם כמו בימיהם שלא היו שכיחי ולא היו יוצאין בהן רק בשבת והיו מתפארות ומראות זו לזו מ' שיש להזהר לנשים שלא תצאנה בקישוריהן במחשבות יתירות שאינן צריכות להם כי בזה שאין להן תועלת בו ישמעו לנו :

כ' וכן יש להזהר אותן שלא ישתלשלו מחש' שנופל עוקצית או חודת לשופם בצעיפיהם שאין שם כלי עליהם ואסורין לפלפל אא' כ' ניטלו מע' ש' ויחודו לשם כך :

כ"ד' הבנות הקטנות שנוקצין אזניהם כדירתה בהן נוסף כשיגדלו וכדי שלא יסחמו הנקבים ניתנין בהן קסמילית' לצאת בהן שאינן משוי כיון שצריכות להם וה' א' אם נותנין חושך באוזן נקבים שמותר לצאת בהן אינו צנועין אפ' אם הם צנועין אסור לצאת בהן דילמא משלפא ומחוי :

כ"ה' ויחזק

לפוש החוד הלכות שבת

כא ויצאה אשה רעולה והיא שמעטת כל ראש חוץ מהפני:
כב ויצאה פרופה והיא שמתעטפת בשלית שיש בראשו
הא רצועה וקושר אנה או אבן שיחדה לכף בראשה השני
וכורכת הרצועה באגוז או באבן אפילו נשבת כדי שלא יפול השלית
אבל על המטבע אסור לפרוף בשבת דלאו בר שילטול הוא ולא
סמני ביה יחוד ואם פרפה עליו כאתמול מותר לצאת בנשבת:
כג ואם כוונתה להוציא האגוז לתחו לבנה ופרפה עליו כדי
להוציא את לר הר אסור ואם לכרמלית מותר:
כד ויצאת באבן תקומה והוא אבן אחד שנשאת אוחז הנשיב
המעותרת שלא יפילו וכן כל דבר ששקלו כנגדו ויש לו
ששקלו יש לו הסגולה שלא תפיל האשה הנושאת אותו יצאת בו
ואפילו לא נתעברה עדיין:
כה אסור לאשת שתעבור סלף שהוא צבע אדום על פניה
בשבת משום צובע וכן מטעם זה נאסרה לכתול עיניה
בשבת וכן אסורה לשוח על פניה בצק מטעם זה שכשנשלתו
מאדים הבשר:
כו ואסור לה להיות קולעת שעה ודומה לבנין ולא להתיר
קליעה אבל לחלוק שעה מתורת:
כז ואסור לסרוק במסרק בשבת ואפי' אותו שעושין מסער חוץ
ששיניה רכות ואסורה שאי אפשר שלא יתלוש שערת
המדולדלות בו ובעל שאין כתובין לתלוש פסיק ריטיה דניחה
ליה הוא ופסיק ריטיה דניה ליה לכ' אסור: אבל לסרוק ולפספס
ביד מותר. (דלאו פסיק ריטיה הוא ודבר שאין מהכוון מותר) וי"א
אפילו לחלוק שעה שקורין שטיל אסורה לעשות בכלי שגם היא
תולשה שערות וכן נוהגת הנשים לעשותם ביד באצבע ולא בכלי.

שד על איזה עבד מצווה על שבתתו ובו ג' סעי'
א. אדם מצווה על שבתת עבדו ושפחתו שנא' למען ינוח עבדך
ואסתך ונו' וסתם עבד ואמה הנאמרים בתורה מיירי בעבד
ואמה ששלו וסבלו לשם עבודתו וקבלו עליה מצוות הנוהגו בעבד
נאע"פ שעבד עכו"ם שמל וסבל חייב בכל המצוות שהאש' מן התורה
עליהם והרי הוא בעצמו חייב לשמור את השבת כעשה וכן כתב
בהרי"א לא תעשה בו מלאכה וכו' ועבדך וגו' ש' הוזהרת התורה
עליו גם רבו שלא יבטלו לעשות מלאכה. (ועל ס' ל' א) אבל
אם לא מל ולא סבל לא קבל עליו ז' מצו' בני נח הרי הוא כנר עכו'
תושב ומותר לו לעשות מלאכה בשבת לעצמו שאין השבת מן
מצות בני נח אבל אסור לעשות מלאכה לרבו ואסור לכל ישראל
לומר לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל אפי' מי שאינו רבו
דכתיב וינפש בן אמתך והגר וכו' וזה תושב אחת אופר גר
תושב או אינו לא גר צדק כשהוא אומר בני הדברך וגו' אשר בשעריך
הרי גר מעבד' צדק אסור הא מה אני מקיים והג' זה גר תושב פירו'
שקבל עליו ז' מצוות בני נח וע' וינפש הגר ר' ל' שהזהיר התור' לכל
ישראל שלא יעשה מלאכה של ישראל בשבת לבשל לו או להדליק
לואת הנר דאם לצורך עצמו הרי אין שבת בכלל מצוות בני נח ועל
כרח' מיירי בגר עכו' תושב שאינו עבד קנוי לישראל דאי בעבד הקנוי
לו לישראל אפילו קבל עליו שום מצווה אלא עדיין הוא עכו"ם
גמור תו' דינו מן התורה שאסור לעשות מלאכה של ישראל בשבת
ואסור לכל ישראל לומר לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל
אפי' מי שאינו רבו שכן אחר' וינפש בן אמתך בעבד עכו"ם הכתוב
מדבר פי עבד עכו"ם שהוא עכו"ם גמור ולא קבל עליו שום מצווה
דבקבל עליו ז' מצו' הרו' כתיב אחריו והגר זה גר תושב כמו שאמרנו
ז' כ' בן אמתך בעבד עכו"ם הכתוב מדבר אחר' אומר בעבד עכו"ם או
אינו לא בעבד ישראל כשהוא בעשרת הדברות למען ינוח עבדך
וצבת' כבוד הרי עבד ישראל אמן הא מה אני מקי' וינפש בן אמתך
בעבד עכו"ם הכתוב מדבר וא' כ' על כרחך מה שכתבת התורה גר
תושב לשבת מיירי שאינו עבד קנוי לישראל ונ' לא מיירי ככל גר
תושב לשבת סתם דעלמ' אא שנתגדל בכית ישראל בשכירו ולקישו
ועושה מלאכה לצורך ישראל דמי' דבן אמתך ומדהקשה גר' שב
ועבד עכו"ם לתדיר ילפינו להו' זה מותר גר' על עכו"ם מעבד עכו"ם

ועבד עכו"ם פגור של עכו"ם גר מעבד עכו"ם כמו שאמרנו דמיירי
בשכירו ולקישו ועבד עכו"ם פגור של עכו"ם מה גר של עכו"ם תושב
אסור לך לומר לו אעפ"י שאין רשותך עליו דנשכירו ולקישו הוא
ושאר כל ישראל שיוז' בו שאין לך רשות בו יותר משהוא כל צדס שהרי
אינו קנוי לך אף עבד עכו"ם רבו ושאר קל ישראל שוק בו ואסור לכל
ישראל אפי' שאינו רבו לומר לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל
ולפי זה צרכי חולה שאין בו סכנה דק' לאסור לעכו"ם ועושה וכן
מת בי ש' ראשון דק' ליתעסקו בו עכו"ם אסור ל' ישראל לומר
לעבד של ישראל לעשותו אפי' הוא עובד אלילים ולא דמי לשאר
עכו"ם דעלמא דלא מיתסרא אמירה דידהו מן התורה אלא משום
שבות דרבנן והם התירוהו בגמרא אלו אבל מלאכה עבד ישראל
שהוא מותר עליה מן התורה מ'נפש בן אמתך כמו שאמרנו ודאי
לא הותרה בדבר שאין בו פיקוח נפש. (ועל ס' ש' סעיף י')
(וסי' קצ"א סעיף א') ויש חולקין ומחזיקין אפילו בעבד עכו"ם שלא
קבל עליו שום מצווה שאינו אלא כשאר עכו"ם דערפא ושאר עכו"ם
דעלמא אפילו הוא שכירו אין אדם מצוו' על שבתתו דמיהו תימו ומה
שאסרה התורה וינפש בן אמתך נ' להם מפרשים דמיירי בעבד
תושב כלום עקנוי לישראל לעבד ולא כל ולא סבל אלא קבל עליו
ז' מצוות בני נח והגר כגר עכו"ם תושב שאינו עבד לא שכירו ולקישו
כמו שאמרנו ותריוהו צרכי עבד תושב לאשמעינן דאע"פ שהוא
תושב וקבל עליו קצת מצוות והוא גם קנוי לישראל אינו אסור אלא
במלאכה ישראל אבל מלאכה עצמו מותרת לו וגר תושב לאשמעינן
אע"פ דאינו קנוי לישראל אסור לעשות מלאכה ישראל נ' ל' ומ' ב' בין
בעבד עכו"ם סנכו' בין בעבד תושב בין בגר עכו' תושב אם היה עושה
מלאכה רבו שלא מדעתו וניכ' לכל שאינו עושה אות' מדעת רבו אינו
צרי' להפרישו דלא הזהיר תור' לא שלא יבטלו לעשות מלאכה אבל
אם עושה מעצמו לא עדיף מקצתן שאין מצווה להפרישו (ועל ס' ש' סעיף
ואם עושה מדעת רבו הוה כאילו ציוותו שכיון שהוא עבדו כל מה
שיעשה יסחם עושה סכח עבודתו וכאילו ציוותו אבל לישראל אחר
שאינו רבו אפי' עושה לדעת הישראל כל שאין שם אמירת ישראל
מותר וכן הדין בגר תושב אפילו בישראל שהוא אצלו שכירו ולקישו
ס' אסור חכמים שלא יזהר ישראל בשבת סאתה מלאכה ולפי
זה בעבד עכו"ם שלא קבל עליו שום מצווה הרי הוא כשאר עכו"ם
ומותר לומר לו לעשות ערכי חולה שאין בו סכנה וכן צרכי
הסת' ביום טוב ראשון כמו לשאר עכו"ם ועכו"ם גמור שאינו
עבד קנוי אלא שכיר אף רבו מצווה כלל על שבתתו:
ב. בעבד קנוי היכא דמותר לעשות מלאכה לעצמו אם אמר לו
הארץ שיעשה בשב' לעצמו וזמן עצמו בו ביום השב' אם אמר
לו כן מב' מותר שאם ידע' שלא לזונו ושיתזור העבד על הפתח
הרשות כידו ואם כן עושה העבד לעצמו ובלבד שיעשה זה בצנעא
שלא יהא בדבר חשד מן הרואים:
ג. וכל עבד שמצווה על שבתתו אין העבד יוצא בחותכ' של
מחכ' ל' אם הוא נכסותו או בצוארו שכיון שתוא' חשוב ורבו
מקפיד עליו שלא להפסידו וישינ' דילג' סיפסיד ואתי לאתוי לא
מבעיא עב' שמל וסבל שמוזהר בעצמו על השבת אלא אפי' בחוש'
אסור מרבנן דהא חוי מלאכה זו שנושה אותו ברה"ר מלאכה הבעל
שההותם שלו. ואם הוא של טיש' שאין רבו מקפיד עריו אם יפסד
אם הניחו לו רבו בצוארו מותר שכל זמן שהוא עליו תואל ומוכר'
ללכת בו הוא תכשיטו של עבד ומותר לצאת בו ואי' סיפסיד שביק'
ליה דליכא למיחש דלמא אתי לאתויי משו' דאיכח רבו עליו ומרתח'
מרבניה בשלא יראה החותם עליו שיאמר עליו שהוא רוצה להראו'
שהוא בן חורין ולכך הסירו ומשום הכי פייתו ליה בידיה להראות'
שאינו מחוי' עצמו ככ' חורין שאינו מתקבזה כלום כנגד רבו שאינו
סימן עבדות אלא כשהוא בכסותו ודאי מקפיד עליו וישינ' דילכא
סיפסיד ומרתח' כרבו שיאמר שיהסירו כדי להראות שהוא בן חורין
וכדי לתקן זה מיראת רבו דאי מקפל' סליתו כדי שלא יראה רבו
סקו החותם שהוא ור' יוצא בשביל רבו בשלית מקופל' שחיי' חסא'
(ועל ס' סעיף כ"ט)

אבל אם תלאו לו רבו בצוארו ליכא למיחש (סעיף כ"ט) לקיפול סליתו אם יפסיק דמרתת מרכיה שאינו מתקן כלום דרבו רואתו שאינו בצוארו אפי"אם מקפל סליתו ואם העבר עשה החותם לעצמו בכל ענין אסור לצאת בו אפי"בשל טיט ריחן שרבו לא עשאו לו ואינו מקפיד על חותמו ותוא עשאו לו מעצמו שלא לצורך הוה ליה משיי ולא תפשיט ואסור לצאת בן :

שה במה בהמה יצאה וכו' כ"ג סעיפים :

א גבר דעת שערס מצווה על שביתת בהמתו דכתיב לא העש' כל מלאכה וגו' ושו"ד וחמו"ד וגו' (וע"ל סי' רמ"ו סעיף ג') נאזרה"ז על בעל הבהמה נאמר שאין ציווי שייך בבהמה לפיכך בשם שמתיר האדם על עצמו שלא להוציא משא ברה"ב כן הוא מצווה על בהמתו שלא יניח אותה לשא' משאות ברה"ב בשב"כ וכשם שהוא בעצמו פותר לצאת במלבושין כן סותרת הבהם לצאת במת שצריכין לתת עליה לשמור אותה שלא תברח ותשבר סזה הוא לת כחכמים וכמלבוש באדם וכן כל מה שהוא לה להגן אותה מן הצנה או מצער אחר או שתא' תענות לה להשמין ולהברי' גופה או לנקות צמרה וכל כיוצא בזה הבל הוא להם מלבוש ופוח' לצאת בו ינם לפעמים נזרו בקצת דברים שלא לצאת בתם דילמא נפיל ואתי בעליה לאתוי' ד' אמות כמו שיתבאר בע"ה לפנינו לפיכך כל בהמה יוצאה מן התורת במה שהיא משתמרת בו אבל במה שאינו משתמרת בו או הגי נטירתא יתירתא ביתר הוי משה וכן כל דבר שעושים לה לגוי ולא לשמירה משהו הוא לה ולא תצא בו ובדבר שחוא לה שמירת בינונית יוצאה בו הלכך יוצאה נאקת בניסה דפרולא שהוא סכנת של ברזל ונוקב חוטמו ושכניסו בו שזהו שמירתו וחכרא לונא בפנא דפרולא שמשמין בין ראשה ולהיית וקורין כלע"ז ברינא תכל פאפסר שקורין בלעז קניסס ופרד וחמו' וסוס יוצאין ברסן או באפסר באחד מהן ולא בשתייהן דדי להם באחד מהן ותוו להו שתייהן נטירתא יתירתא שהו משהו לה וסות לברוך חבל האפסר סביב לצוארה ותצא בו שאע"פ שאינו אוחז בה ואינו מוליכה בידו מ"ס דרך נטירתא הוא כך ששם באת לברות יסרה ויאחזנה מן ומותר לטלול האפס' וליתן עליה ועין בו משום איסור טילטול שאפ"ן תוא לבהמה ובלבד שלא ישע עליה דת"ל משחמש בכ"ה וזה אסור כמו שיתבאר לפנינו בע"ה סעיף י"ח :

ב ואם קשר תבל בפי הסוס הרי זה משהו לו לפי שאינו משחמש' לו בו דנשמש הוא מקו' ובורח ולא דמי לאפס' שקשר בראסו ואינו נשמש :

ג ודוקא חמרא לונא שעסקיר רעי' יוצא כגנא דפרולא שקורין ברינא אבל שאר חמורים אין יוצאין בו דנשירתא יתירתא הוה לגביהו :

ד וכן כל בהמה שעסקיה רעים אף ע"פ שאין בנות טינה צריכין לאות שמירה והיא צריכ' לה מות לצאת בה והכל לפי עניינה ה' השיר כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות שיש לה כמק' מצעדה סביב צואריהן וסכנת קבועה ומכניסין בה רצועת ומטכין אמתם בה יכולין לצאת בשיר הכרוך על צוארת דתולק למשכס בהם :

ה איס יוצאין לכוביז והוא עור שקשורה להם תחת זכרותם שלא יעלו על הנקבות והרחלות יוצאו' שחמות והוא שקושר' איתן מלפי מעלה כדי שיעלו עליה הזכרי' יוצאות ככוביז והוא שקושרין בבגד סביבה לטמו הצם שיהיה נקי והעינים צרורו והוא שקושרין ראשי דריה' בסביל תחלב כמו שיתבאר כל אילו אע"ג שאין נעשין לתם לשמור שלא לברוח מ"ס כיון שנעשית לשמירת גופן' לשמורן מפני הצער או צמרן ובריאותם וסוכתם הוה לתו כמלבוש לאדם ולא למשא תוא להם ומותרין לצאת בהן . והא דאמרינן בעיזים שקושרין דריהן חייב דווקא כשקושרין אותן כדי שיצטסקו דריהן ולא יחלבו עד שתתעבר דאז מיהדק טפי' אבל אם קשלה כדי לשמור תלבן שלא יפול : לארץ אסור דלא מיהדק שפיר וחיישינן דילמא נפל ואתי בעל לאתוי' ד' שמות ברה' :

ו חמור יוצא במרדע' הקשורה עליו והוא בשפ"ל ודרך להגותו עליו כל היום כדי לחסמו דאמרי' מינשי חמרא מפילו בתקופת תמו' קרורא לין' תא' כ' תענגהו תוא' לין' והוא שקשו' עליו מערה שבת

אבל בשפת אסור לקשורו עליו מפני שכשקושר צריך ליקרב איו' ונמצא משחמש בבעלי חיים אבל שאר בהמות אסורות אפי"קשור להם מע"ס שאין הצינ' קשה להם והמרדעת משהו הוא להם ואוכף אפילו לחמו' משהו הוא ואסור לצאת בו ואף על פי שקשור לו מע"ס (דאוכף אינ' פועיל בצנה) :

ז פותר להניח המרדעת על גבי החמור כחצר לתת' לו מפני הצינה ובלבד שלא יקשרנו בו אבל על הסוס דלית ליה צער' צינה אסור אפילו ליתן עליו מרדעת כלל דה"ל משהו לגבי דידית ולהסיר המרדעת בין מן הסוס בין מן החמור אסור כיון דלית לית צער אם לא יסירנה למת יסירה חנם ואוכף אסור בין ליטול בין לתניח בין לחמור בין לסוס ליטול אסור דלמה יסירה חנם שאין זהם צער אם לא יסירנה ולהניח כ"ש דאסור דנראה כאלו צריך להשעינה משהו :

ח וחמור או סוס הנאים מן הדרך ונתחלממו ונת' געו והאוכף עליהם והוא צריך להסירו מהם כדי לצננם לא יטלנו בידו אלא מתיר החבק מתחתיו ומוליכו ומביאו בחצל הנה והנה והלא נופל מאליו ואף על גב דהסרה זו היא תענוג לבהמת אפ"ה לא התירו לטלול האוכף ליטלו מעליה דהוי טלטול חנם שאף אם לא יקחנו מסנו לא איכפת לה כ"כ שהרי קי'א חצטנן סאלית' :

ט אין תולין לחמור שרסקל' והוא סל בצוארו לית' מאכלו בתוכו שיאכל משם דטרחת חנם הוא בשבת אבל עגלים וסוסיים שצוארן קטן מצטערי'ן לאכול מעל גבי קרקע מותר לחלותו להן כחצר אבל אסור לצאת בו דמשהו הוא להן :

י' לא יצא הסוס בונב שועל שתולין לו בין עיניו שראת שלוש בו עין הרע ולא בזהו' שועושים לגוי ולא עושים בכיס' ש בדריה שקושרין אותם שלא יסרסו דריה' בקוצים ולא פרה בחס"ס שבפית שחוססין פיה שלא תרעה בשדות אחרות ולא כל בהמה בסנדל שנועלי'ן כרגליה כדי שלא חנינף דכל הני לאו שמירח גופן' היא שאין צריכ' להם כ"כ וכשווי הם לה וסנדל' כשו' דילמא מישתלי ואתי לאתוי' אבל יוצאת כאנד טעל גבי המכת ובקשקשי' ש על גבי השבר והם לוחות שקושרים להם סביב העצים הנשכר בת ובשלי' שיצתה בקצחת ותלויה בת כי כל אילו צורך שמירת גופת הם פאר להצילת מצער ופוקק זונ' שבצוארה במקד' אובד' אומטיל' בת כחצר אבל אם אינה פקוקה אפילו בחצר אסור מפני שה ענבל שבתוכה מקשקש ומוליד קול בשבת ולהוציאו לרה' אפי' פקוקת אסור בין אם הוא מצוארה או בכסותה משום דמיחוי בבאן דאזיל לודינא פירש כמוליכה לסוכרה שתולין בו זוג' להנאותה :

י"ב ולא תצא הבהמה בחותם בין שהוא בצוארה בין שהוא בכסותה דלמאי הוא לה ואינה אלא משהו :

י"ג אין הנמל יוצא במטפולת' והוא כמין כ"ר קטן שנתחנץ תחת זנבו שלא תשחית הרצועה את בשרו אפי' היא קשורה לו בזנבו שפא' תפול ואתי לאתוי' אמ' כ' תהיה קשור' בזנבו ובחשורתו שעל גביו דכיון שקשורה בשניהם מיהדק שפיר ולא נפלה וכן אם קשור לה בשלייתה יוצאת בו דביון דכאיב לה לא מתחת ליה :

יד לא תצא טוים בהמה לא עקוד ולא רגול פי' עקוד שקושר ידה אחת עם רגלה ורגול דהיינו שקושר אחת מרגליה מלפי מעלה שלא חלך אלא על ג' רגלים דכרי זה לא ניתא לה ומצער אותה וכ"ש דמשהו היא לה :

טו לא יקשור צרם הרבה גמלים או שאר בהמות זה אחר זה והוא תופש באפסר הראשונה וכולם נכשבים על ידו מפני שנראה כאילו מוליכין למוכר' אבל אם תופש כמה אפסריים של גמלים או שאר בהמות כדו מותר שאין זה דרך הולכת למכירה ויש מי שאסור גם בזה ולא היתה אלא להוציא בהמה אחת לבריה והוא מוסכה כחבל :

טז המוציא בהמה והוא מושכת באפסר צריך ליתור שלא יצא ראש החבל מתחת ידו שפת לכסה דדמי כמי שנושאה כדו ולא מתחזיא שהיא באפסר הבהמה והרי הוא נשוא משהו וכאלו יניח חרבה מן החבל בין ידו לכהמה כ"ר אלא יכבד עו' שלא יע'

לבוש החור הלכות שבת

ועוד חסור ואע"פ שהעכו"ם משתכס בהן בשבת אין בכך כלום כיון דשלא מדעת ישראל הוא עוש ואינו מכתין לקבל שכירות מן העכו"ם בעד זה. ואם הישראל רואהו משתכס בה בשכ"מ מוחה בידו ואם רואה הישראל שפולחן חוץ לתחום של אפי' אכח אין צריך למחות בידו כיון דתחומין דאלפים אמה אפי' באר הוא דרבנן אבל כשיודע שהעכו"ם יוליכה חוץ לג' פרסאות שהוא תחום דאורייתא אליבא דר"ע. כמו שיתבאר בע"ה לקמן נ"ל שצריך דכחו' בידו (ועל מיון ת"ד) וצ"ע בפ' שנהגין עכשיו מוכרי השורים למסור השורים להעכו"ם להוליכן בדרך למכור אותם ולפעמים מוליכין אותם יותר פשלוה פרסאות על מה יסככו ואיפשר דס"ל פ"ש י"ד נ"ס ורש"י נ"ס ד"ל אפי' י"ב מיל דרבנן ובי"ט ודאי כותהר שאין אדם מצווה על שביחת בהמתו אלא בשבת דכתיב ביה לפען ינוח וגומר ולא בי"ט.

שד אינו הפציעם מותר לדבר בשב"ז וי"ג סעיפים

א ממזא הפציע דרשרחז לחפצין אסורין אפי' בדבר שאינו עושה שום מלאכה כגון שמעיק נכסיו לדאות מהם צריכין למחר או ללך על פתח המדינה כדי שיכהר מיד לצאת בליל לדבר הרשות כגון למרחוק וכן אין מחשיבין על התחום לשכור פועלים וכן לא ישייל למזא שום או ספינה או קרון לצאת מהם למחר אבל כחשידהו על התחום להביא בהמתו ודוקא בהמה שיכולה ללכת בעצמה כיון שהיה יכול להביאה ודך בורגנין אם חיו שם שהיתה רצה לפניו אבל בהמת שאינה יכולה לילך ברגליה כגון סלה קטן אינו רשאי להחשיך בשביל כיון שאינו רשאי להביאו אפי' אם היו פתיצות שאסור לשלשל בהם שהם פוקצין וכל שאסור לטרטל אסור לטרח נשכילו.

ב ואם היחה בהמתו עופות חוץ לתחום יכול לקרות לה כדי שתכא.

ג ומחשיבין על התחום לעשות צרכי כלה וצרכי הסת להביא לן ארץ ותכריכין שאילו לאו בכלל חפצין הם דחפצי מצוה הם. וכן יכול לומר לחבירו שיחשיך כדי שיביא לן אילו ויכול לומר לן לך למקום פלוני למחר לא מצאתם במקום פלוני לך במקום פלוני לא מצאתם במקום פלוני וכלבד שלא יזכור לן סבוב מקח בלומר שלא יאמר קח בסך ידוע ואלא להוסיף עליו וכן אם לקח פמנו כבר בשטת לא יאמר לו יחז לו עוד בשנים ארזיה חייל לוי' ואם אייפשר לו אמ"כ יזכור לו סכום מקח מותר בכל עניין והוא צרכי מצוה הוא ויש אוסרין בכל עניין הזכלת סכום מקח וכן עיקר דהזכרת סכום מקח לאו מצוה הוא אלא הצלת ממנו ולמה יתירו לומר לו. אסור לומר לעכו"ם בשבת שילך חוץ לתחום מיד בשבת אחר קרובי המת שיבואו למחר להפסידו שאין זה צרכי המת אבל חולה דתקיף ליה עלמא ואמר שיעלהו בעד קרובי ודאי מותר שלא תסרף דעתו והוי בכלל פיקוח נפש.

ד השוכר את הוועל לשפור לו זרעים או דבר אחד לשלם לו שכירות של כל יום ויפאסור לו ליקח שכר בשבת לפיכך אין אחריות שבת עליו ואם שכרו לחדש או לשנה או לשבוע נוהג לו שכר שבת כיון שכלל שנה בשכירות אילו הימים לפיכך אחריות שבת עליו אך לא יאמר לו תן לי שכר של שבת אלא אמר לו תן לי שכר השבוע או החדש או יאמר לו תן לי שכר עשרה ימים והשבת מוביל בתוכו אבל אם שכרו לחדש או לשנה כולה ותתנה עמו לשלם לך כך וכך בכל יום ויום זה גם כן מקרי שכיר יום ואסור לו ליקח פמנו שכר שבת.

ה תם כששוכר חזנים להתפלל יסבירו אותם לשנה או לחדש להפליע שכר שבת וי"ט אבל לשכור אותם לשבת וי"ט אסור דלא העמידו דבריהם במקום מצוה והוי בכלל חפצין שמים. (דהא שכירת שנת וי"ט אסור אלא מדרבנן.)

ו חפצין שמים מותרים דכתיב ממזא חפצין אפצין אסורין וחפצין שמים מותרים לפיכך מותר גם כן לחשוב חשבונות של מצוה ולפסוק צדקה. ולפקח על עסקי רכי' ולשרך התינוק ליארם וללמדו ספיקא ואוסנו שכל אילו חפצין שמי' הוסיהו גם באילו דווקא.

יעו כספה תסמך לארץ כדי שתלא נראת שהתמה נמשנת בו דאי לא לא מתחזיא נטירתא דבהמה אלא כמשי בעלמא שאין נראת שאוחז ראשו בידו ואם הוא ארוך יכרוך אותו סביב צוואר ין אין חסור וצא במרדעת בזמן שצנינה קשורה לו מע"ש שררי בשבת אסור לקשורה כמו שנתבאר לעיל ובלתי קשורה ודאי אסור לצאת בו שם הפול ואתי לאתויי' ד' אמות ברת' ולא תצא בזוג שבצוארה אף על פי שפקוק ולא בסולם שבצוארו והן לוחות שקושרין סביב צווארו שלא יחכך סכתו ולא ברצועה שברגליו והו' כמין טבעת עתה שעושיין מקשו וקושרין ברגלי בהמה שפסיעותיה קצרות ופכה רגליה זו בזו ועושיין לה זה להגן שלא תכ' או בזו ואין התרגולין יוצאין בחושיין שקושרין ברגליהן לסימן ולא ברצועות שקושרין ברגליהם כדי שלא יסכרו הכלים ואין האילים יוצאין בעגלה שתחת אליותיהן שעושיין לתם כדי שלא תהא האליה גרר ואין העזים יוצאין ענין סמלונן בהוסמיהן כדי שיוחטשו ויפולו התולעים שכראשיה ולא העגל בעול קטן שנותנין על צווארו כדי שיהא למוד לפח ראשו לכשתדל ולא נכנסם סמיכות בחוטמו כדי שלא יפיק ולא פרה בעוד שקושרין בדידי כרי שלא ינקות חרצנים ולא ברצוע' שבין קרניה בין אם היא לשמו או למי וכל אילו אסורין פסוס דמיים עליהו ואינפלי אתי לאתוינוהו ורצועת דפרה אב' לניו כבר אמרנו דלמי לגבי בהמה שמי' הוא ואם לשמו פרה אי' צריכה שימור וספעם זה לא יצאו שור ופרה ג' כ' כהבל שבצוארת לפי שאינם צריכין שמי' אבל עגלים מותרים לפי שהן קטנים ומורדים בקל. ואין בהמה יוצאה בקסיע שאינה מוסתה לבהמ' אע"פ שהיא מוסתה לארם אבל יוצאה בקסיע המופחת לבהמה. יתן אף רוכבין ע"ג בהמה גרר שמתא יחתוך וסור להגדיגת ועור אפי' אם עלה עליה ירדשו צער בעלי חיים שהו דאורייתא סדכתיב עוזב תעזוב עמו דאף ע"ג דבתול מותר שלכך נוצרה ועור אפי' בשבת דאין זה כ' כ' משא דתחי נטשא את עצמו. פ"מ בהמה מצטערת ברכיבתו עליה ואין זה שביחת לה והרי ארם מצוה על שביחת בהמתו מכתוב לטען יקח וגומר שורך וגומר לפיכך אסור לו חכמי לרכוב עליה ולא ניתלין עליה ואפי' כצד אסור להשתמש בה גזירת שמתא יחתוך וסור לחוליכה. אבל בצדי הצדק כגון שדבר אחר סוג על צרה והוא משתמש בו כותר שלא גזרו כל כך והיושב על הקרון בשבת אפי' ישב עליו מע"ש נקר' שמתמש בהמה ואסור אע"פ שנתעכו"ם מנהיגו שהרי הבהמ' מוסבת הקרון ולא העכו"ם פורקן משי' מעל גבי בהמה.

בשכ' ואפי' יש בתוך השעור דבר המוקצה פורקן משי' בעלי חיים ואין לה שביחת בעודכן.

עליה כי בר הוא עושה מכניס ראשו תחת המשוי' ומסליק לצד אח' והוא טפל סאליו.

ז בהמה שנפילה לאמת המים אם אינו יכול לעשות לה תקב' בסקופה מותר להביא כרים וכסתות וליהן תחתיה שמים צער בעלי חיים ואע"פ שמבטל כלי מהיכנו וכאילו טוברו דמי ודום' לסתיר בניין צער ב' ח' עדיף שהוא דאורייתא.

ח וכן מותר לומר לתי' לתלוב בהמהו בשבת משום צער בעלי חיים שהתלוב מצטערת אבל התלוב אסור בו ביום משום משקין שזכו ול' ש' מותרת וי' א' שצריך לקנות מן העכו"ם שלא יהא נרא' כחולב לצורך ישראל ודוקא כשאסור לו בשבת לתלוב אבל אם עושה מעצמו אינו צריך.

ט ולפיכך מותרין גבינות שלפעמים השפחות עושות מעצמ' מחלב של ישראל כיון שאינו אסור להן שיעשו.

י מי שיש גער עכו"ם ורוכב על בהמתו בשבת כשמוליכה להשקותה אין צריך לסוגעו שהרי החי נושא את עצמו ואין לאסור משום שביחת בהמתו דהא אפילו הישראל עצמו אינו אסור לרכוב עליה מן התורה מפעמת דהחי נושא את עצמו אלא שחכמים אסרו סטור גזירת ובעכו"ם לא גזרו אבל פ"ט צריך לפונעו שלא יתן עליה בגדי וכל שום דבר שהוא שמי' שאסור ששים שביחת בהמתו.

יא מותר למסור אפילו בתסה גסה לרעה עכו"ם פגן סוס.

השבת שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לע"ס לעשות
 דהא בשליחותיה קעביד ואפילו לומר לוקודם השבת לעשות דבר
 זה בשבת אסור אבל מותר לומר לו אחר השבת למה לא עשית
 דבר פלוני בשבת שעבר אע"פ שמכין סתוך דבריו שרצונו
 שיעשנו בשבת הבאה אין זה נקרא אמירת שיעשנו בשבת :

ג אסור ליתן מעות לעב"ס מע"שאו כשאר ימות החול לקנות לו
 דבר בשבת אבל יכול לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה

ממך לאחר השבת

ד אבל מותר לתת לעב"ס מעות אפילו בע"ש סחט לקנות לו
 דבר וקנה העב"ס אפילו בשבת ובלבד שלא יאמר לו קנה
 בשבת וכן מותר לתת לו נגידים לסכור סחטם והעב"ס סוכר
 אימתי שירצה ואפילו בשבת ובלבד שלא יאמר לו לסוכרן בשבת
 פי ששכר עב"ס חמר מע"שאו בחול להוליך לו סחורה למקום
 פלוני והסחורה בבית יהודי ובא העב"ס ולקח הסחורה בשבת
 מבית יהודי והוליכו זה ודאי איסורא עביד וראוי להענישו
 במסמך כפי עשרוואו במלקות אם אין לו מסמך :

ה דבר שאינו אסור מן התורה לישראל לא שבות דרבנן אם
 הוא במקום שיש בו צורך מצוה מותר לומר לעב"ס לעשותו
 בשבת כגון שאופרים לעב"ס לעלות באילן להביא שופר לתקוע
 בו תקיעה של מצוה או שיש בו קצת צורך חולי כגון שאומרים לו
 להביא מיטב דרך חצר שלא עירבו לרחץ בו התינוק או הפצטער
 וכיוצא בו מותר דהא אפי' הישראל בעצמו היה לו היתר מן התורה
 לעלות באילן או להביא המים דרך חצר שלא עירבו ואינה אסורה
 לא מדרבנן ובכה"ג לא אסרו אמירה לעב"ס במקום מצוה
 או צורך הרבה או צורך חולה פקעתם ויש אוסרין :

ו אסור לחשוב חשבונותיו אפי' אם עברנו כגון כך וכך הוצאתי
 על דבר פלוני והוקא שעדיין שכר הפועלים אצלו שנמצא
 שצריך הוא לאותו חשבון לידע כמה הוא צריך ליתן להם והל'
 מסצא חפצין דאסור אבל אם כבר פרעם מותר :

ז מותר לומר לחבירו הנראה בעיניך שחובל לעמוד עמי בערב
 אע"פ שמחוק כך מבין שצריך לו לערכ לשוכרו לעשות לו
 פלאכתו מותר שאין זה לא הרחוק כיון דלא מפרש בהדיא ואמר
 הנביא ודבר דבר דיבור אסור מותר אבל לא יאמר לו
 בפירוש היה נכח עמי לערב שנהו דיבר ממש :

ח מותר לומר לחבירו לכתוב פלוני אני הולך אע"פ שכוונתו
 להבינו שילך עמו שאפילו בפ"י מותר לומר לו לך עמי לארץ
 פלוני למחר כיון שהיום הזה יכול לילך לשם ע"י כוונתו אם היו
 שם פי' סוכת שומרים שכל אחד סובלעה בתוך ע"אמה וד' שפחים
 של חכירתא שעל ידי כן יכולין לילך כמה פרסאות כאשר יתנאר
 בע"ה . וכן כל דבר כיוצא בזה שיש בו צד חקנה והיחר' שהיה
 יכול לעסיתו היום יכול לומר לחבירו שיעשנה לו למחר אפי' שאין
 שם אותה היתר ובלבד שלא יזכור בו שכירות אבל בדבר שאין
 בו צד היתר לעשותו היום אפילו אין בו איסור אלא מדרבנן כגון
 שיש לו פירות מוקצין חוץ לתחום כיון שאין איפשר לו להביאם
 היום אפי' היו שם בורגנין שהרי הפירו' פוקצין הן אסור לומר לחבירו
 שיביאם לו למחר וכן נמי אסור לו להחשיך בסוף התחו' כדי שיטה'
 הליל לילך לשם להביאם כיון שהפירו' פוקצין הן ואסור לו לשלם
 אפי' היו שם בורגנין אסור לוג'כ להחשיך בשבילים :

ט אבל יכול להחשיך בסוף התחו' כדי למהר לילך שם לשמרם
 שהרי אפי' חיוסם היה יכול לשמרם אם היו בתוך התחום
 ואם חלף לשם להחשיך כדי לשמרם ונסלף יכול אח"כ אף להביאם
 ובלבד שלא יערים :

י מותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחופך ואני אשמו לך
 פירותך שבתחומי :

יא השול דבר מחבירו לא יאמר לו הלויני דמשמע לזמן מרוב
 ואיכא לפיחש שמא יכתוב לזכרון הלויתי לפלוני כך וכך לא
 יאמר לו השאלנו שאין משמעו לזמן מרוב וצ"ד לכתוב ולשלוח
 לעז שאין חילוק בין להלויני להשאלני צריך שיטנה ולומר לו ת
 לי וכשלוה בשבת ואינו רוצה להאמינו וצריך להניח פטכונן אצל
 לא יאמר לו הילך משכונן והאמין לי דהוי ליה בעובדה דחול אלא

הנה וכל דמי להא דתקן פ"ז
 מקדשין כצ"כ כמו שיקבל
 לקמן סימן של"ט ע"פ ד' קפ"י
 פתס שלם אסרו שלם להקדיש כלי
 ידוע משום דמקמי כחמה ומהכר
 וע"ל סימן ע"ג ע"פ ד' אכל לא
 אסרו עלחייב פלמו כדכורו לגבות
 ויש אומרים כעצם דדיוקא הקדש
 מוזכר או לדקדק הכי' אסור להקדיש
 בשבת ציונה מרשותו לראות גבות
 דיומה למק' ומעבר סכל עכשיו

שכחתי להקדשות פ"ק לו פטרה לו שאן למאור וכיוצא בהם מותר לפי שצריך
 סף שייסדין עוס דבר ציונה מרשותו ואינו דומה למקס ואמכר . וכו' חדין למסוק
 פדקה מותר לפי שם זה :

יב ולמדוד מדידה של מצוה נ"כ מותר בשבת כגון למדוד אם יש
 במקוה פ' סאה ולמדוד אסור לפי שהוא חולה וללחוש עליו
 כמו שנהגות הנשים שותר דהוי בכלל מדידת של מצוה :

יג הרהור בעסקיו מותר דכתיב ודב' דבר דיבור אסור והרהור מותר
 מ"ס מ"ס עונג שבת מצוה שלא יחשב בהם כלל כדי שלא
 יסריד לבו ויבא לבשל עונג שבת חיה שכתוב ששת ימי
 העבוד ועשית כל פלאכת וכי אדם יכול לעשו כל מלאכתו בשבת
 אחד אלא הק' יראה אדם בכל שבת כאילו כל מלאכתו עשוי ולא
 יהרר כלל במה שיש לו לעשות ואין לך עונג שבת גדול מזה והנה
 שאנו אומרים בחפלה מנוחה שלימה שאתה רוצה בה :

יד החלוק משבון לעב"ס כשב' מותר אם הוא מלבוש שיוציאו
 העב"ס דרך מלבוש שאין זה נראה כפשא ומתן ונס לישראל
 מותר אם צריך ללבושו . וע"ל סי' ס"ח :

יז מותר לקנות בית מעב"ס בארץ ישראל בשל וחוץ העב"ס
 ומעלהו בערכאות שלהם ובכתב שלהם דאינו אסור אלא
 מדרבנן ומשום שיש ארץ ישראל לא נזר :

יח מי שאכדח לו אבילה מותר שיכריזו בשבת שמי שיודע בה
 יבא ויגיד ואפי' אם העבדה דבר שאסור לשלחו בשבת
 משום דהשבת אבילה היא מצוה ופי' שיודע מפנה מצוה לו לומר מה
 שיודע כדי שישכח פי' שהוא אצלו לפיכך מותר הכל בשב' דחפצי
 שמים הוא ומותר להחיד חרמי ציבור בשבת אע"פ שאינו לצורך
 שבת והואיל והוא יום כנופיא לרבים הוי כעסקי רבים דשרי לדבר
 כס אבל אין מחרימין בשבת דבהיות טוב אל תקרא רע א"כ היא
 לצורך שבת מותר :

יט להכריז בשבת על קרקע הנמכרת שכל מי שיש לו זכו' עליו
 יבא ויגיד ואם לא יבא ח"ו זמן קצוב יאבד זכותו אסור שאין
 מה חפצי שמים לא ענייני משא ומתן כתב סורי מהר"פא י"ל ו"ל
 זכ' אסור להכריז יין בשבת דהוי כמק' וממכ' עכ"ל . אבל לא ראיתי
 נהוגין כן שהרי בכל המקומות מכריזין יין בשבת אפי' בסכום ספק
 ואפשר לומר דחשני ליה חפצי שמים שמכריזין להודיע היכן ימצאו
 יין לקנות לצורך קירוש שבת שהוא מצוה נ"ל :

כ מי שזוה"ל לו בשב' שהוציאו בהו אוקדוכו מביתו בעל כרחו
 לעבוד עב"ס הרי זו כהצלת נפשות ומצוה לו להשיב לדרך פעמיו
 לחשתדל בהצלתו ויוצא אפי' חוץ לשלש פרסאות שהוא תחום
 דאורייתא ויאלץ בעי' ללכ' כיופינו ליה אע"פ שהוא ספק אם יציל
 אם לא ספק נפשות לחקל בר'א בזה וכיוצא בה"ן העכירות דתוי
 דינא בהויהרג ואל יעבור והרי יצטרך זה הנאנס לספור עצמו
 למיתה והוי הפצילו פצילו ממות לחיים אבל כשאר עכירות שאין
 זרין בהו יתרג ואל יעבור אין סחללק עליו את השבת כמו שיתבאר
 פעמא לקמן סי' שכ"ח ע"פ י"ב :

טז דיני שבת התלוים בדיבור וכו' כ"ב סעיפים

א הדבר דבר ודרשו חז"ל שלא יהי דיבורך של שבת כליבור של
 חול הילכך אסור לומר דבר פלוני אעשה לפחר או סחורה
 פלוני אקנה לפחר ואפי' להרבות כשיחת רב ריש כללי אסור ובני
 אדם שסיפור שמועות ודברי חדושים הוא עונג להם מותר לספרם
 בשבת כמו בחול אבל פי' שאינו מתענג לספר אותם אסור לספרם
 פרי שיתענגו בהם חביריו שאין אדם חייב לצער עצמו כדי
 שיתענג חבירו :

ב אסור לשכור פועלים ולא לומר לעב"ס לשכור לופועלים
 בשבת אע"פ שאין הישראל צריך לאתה מלאמה לא לאחר

לבוש החודר הלכות שבת

יניח מצלו המשבון סתם • וכשם שאין לויץ בשבת כך אין פורעין
שם יסחוק פה שכתב :

יב זימן אורחיו והכין להם מיני מגדים וכתב בכתב כמה אורחיו
זימן וכמה מגדים הכין להם אסור לקרותו בשבת גזיר שם
יסחוק כשיראה שלף הכין כל צרכו ויסחוק את אורחיו שלא יקרא
אותם השם ועוד גזירה ששם יקרא בשטר הדיוטות לפיכך אפי'
אם הוא כתוב על גבי כותל גבוה הרבה אע"פ שאין לאסור משום
שם יסחוק אסור משום הק' גזירה דשם יקרא בשטר הדיוטות
דהיינו שטר חובות וחשבונות שאסור לעיין בהם אפ' בלא קריא
משום מצ' חפציו וגו' • אבל אם חלק בכותל חקיקה שוקע פותר
אפילו אינו גבוה דליכא למיחש לחקיקה כיון שהוא חקוק קשה
למחוק ופחוק כך זכור שבת ולשטר הדיוטות נמי ליכא למיחש
דחקיקה דכותל בשטר לא פחולף אבל אם הוא כולש אסור דאיכ'
למיחש לשם יסחוק דבקי יכול למוחקו ובמכלה ובפנקס אפילו
בחקיקה בין שוקע בין בולש אסור משום גזיר לשם יקרא בשטר
הדיוטות דשבילא ופנקס מחלפי בשטרי :

יג וכל שטרי הדיוטות כגון שטרי הגנה וסף על גבי דוקא דכור
חובות וחשבונות וכל אגרות של אסור אצל הכתוב מוקד
שאלת שלום אסור לקרות בהם ואפי' כמו שכתב בסמוך סעיף ז'
לעיין בהם בלא קריאה אסור משום אפי' הקאמריין מי אפשר כשהחל
ומעיין בהן שלא ישל ויהי' בעניני הפטרות ואסור משום
ממצא חפציו :

יד בד"א באגרות שלום שהיו בידו ימים רבים וכבר קרא אותם
ורוצה לקרות אותם עוד פעם שנית אורג אבל איגרת השלוח
לו עכשיו ואינו יודע מה שכתוב בה פותר דשם יסחוק בהן צורך הגוף
ופיקות נפש • וי"א שם פ' לא יקרא אות בפי' אלא יעיין בה במחשבה
משום דבבב אסור והרהור מותר ואין נוהגין כן דהיישנין שם
דבר נחוץ הוא • ואם הובא בשבילו מחוץ לחומה י"א ששול לזרה
שלא יגע בו דמוקצ' הוא לו • שהוב' בשבילו לא יניחה ביד העכו"ם
ויקרא אותו או יעיין בה ואע"ג דבבב הכא מחוץ לתחו ואכ"מ אין במינו
במה ובר מותר לשלול אפילו לשיש הובא בשבילו כדאיתא לקמן
סימן תק"טו סעיף ה' שאני התם דמיירי בבבב אכילה שהוא מותר
לישראל אחר שלא הובא בשבילו אפי' כאכילה אינו סכרא שיאסר
לזו שהובא בשבילו אפילו לשלול הילכך אין לו דין מוקצה
ליאסר בשול אלא באגרת שאחר שלא הובא בשבילו אין לו בו
דק היתר לשול לפיכך מי שהובא בשבילו אסרינן ליה אפילו
בשלול מיהו גם כן לא ראינו נוהגין כן אלא גם מי שנשלח לו
משלול וקורא אותו ואיפשר שסומכין על דת שכתב אפילו מי
שנשלח לו יכול לקרותו ולא אמרי' שהובא בשבילו לא כשהשולח
שלחו בשביל עצמו ולא בשביל אותו שהוא שלוח אליו וכיון שלא
הובא בשבילו מותר לשלול וכן מעשה זה מוקד לו לטעם אפילו
דקא ראו לו לצוד ע' צלוחיתו כשהובא בשבילו אם הובא לו סתו הקטום
וע"ל סי' ע"ט סעיף י"ב :

טו כותל או וילן שיש בו ארת חיות משונות או דוקאנות של
בני אדם של מעשיה כגון מלחמ' דוד וגליות וכוחני תחתיה
או עליהן זו צורת פלוני וזה דוקא פלוני אסור לקרות בהן בשבת
דהו כפושטרי הדיוטות :

טז ואותן מליצות ומשלי' של שיחת חורין ודברי חשק כגון ספר
עפנאל וכן ספרי מלחמות אסור לקרו בהן בשבת ואף בחול
לא ידענו פי התיר להם דאסורים משום פושב ליצט ועובר משום
אל תפנו אל האלילים שפירושו לא תפנו אל מדעתכם ובדברי חשק
איכא משום פגרה יצר הרע ומי שחיברן ומי שהעתיקן ואין צריך
לומר המדפיסן מחטיאים את הרבים וי"א דכל זה דוקא אם הם
כתובים בל' ע"ז אבל בל' הקדש מותר וכן נהגו להקל בזה :
ז' י"א שאסור ללמוד בשבת וי"ט רק בדברי תורה אבל בשאר
ספרים אפי' בספרי חכמות אסור דהוי כמו שטרי הדיוטות
ויש מי שמתיר בכל ספרי החכמו' וכן נוהגין ולפי זה מותר להביט
אפי' באצטרלות ולהפכה ולשלול כמו ספר דמה הפרש בין כתוב
ורשום בלוחות נחושת בעש ברזל לכתוב בספר (וע"ל סי' ש"ח) :
ז"ת לשאל דבר רפואה סן השד בשבת מותר כל מה שפותר
בחול דלא שייך למיגור גיה משום שחיקת סמנין :

יז סחורה הנפסדת בשבת ע' נשמים או דבר אחר או אי אית
בידקא רפיא ומפסיד מטונו או שנתרועעה חבית של יין
והולך לאיבוד פותר לקרו עכו"ם ולא יאמר לו שיציל לא שיקראנו
וראה לו אע"פ שודאי יודע שהעכו"ם יציל הפסד לית לן בה דהא
איהו לא אמר לו וכן פותר לומר כל שפציל אינו מפסיד כמו בדליק'
שהתירו לו לומר כל המבנה אינו מפסיד • ויש מי שאומר שלא
התירו אלא בדליקה דוקא דחששו שאם לא יתירו לזו מתוך שהו'
בחול יבא לידי חילול שבת ויכבה בעצמו מה שאין שייך כ"כ בשאר
דברים לבא לידי חילול שבת והסיקל לא הפסיד :

יח ישראל שאמר לעכו"ם לעשות לו מלאכה בשבת אע"ג שודאי
ראוי להפרישו אם עבר בפזיד פ"פ לא קנסינן ליה לאסור עליו
ליהנות מאותה מלאכה אלא פותרת לו לערב בכדי שיעשו • תינוק
קטן אם אין לו להאכילו שום דבר פותר לופ לעכו"ם שיעשו לו מאכל
מקמת ומים דהו דומה לחולה שאין בו סכנה :

יט אסור לומר לעכו"ם בשבת הילך בשר זה ובשל אותו לצרכ'
ואפי' אין מזונותיו עליו שכיון שהוא נותן לו את הבשר ע"מ
לבשלו אע"פ שפגמוהו לעכו"ם נראה העכו"ם כשלוחו לבשל אבל
פותר לומר לו עשה מלאכתך :

שח דברי המותר והאסור לטלטל ולבונ' בים :

א לשון הב' ז' כתב הרמב"ם וז' אסור חכמים לטלטל
מקצת דברים בשבת כדרך שהוא משללה בחול ופני מה
נגעו באיסור זה אמרו ופה אם הזהירו נביאי וצונו שלא יהא הילוכך
בשבת כהילוכך של חול • ולא שיחת בשבת קשיחת חול שנ' ודבר
דבר • ק' שלא יהא טילטול בשבת כטלטול של חול כו' שלא יהא
כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפנה לפנה או פנית
לביית או לתצניע אבנים וכיוצא בהם שהרי הוא כשל ויוטב בכיתו
ויבקש דבר שיחטק בו ונמצא שלא שבת ובשל אסעם שבא בלורה
למען ינזח וגופר ועוד כשיבקר וישלול כלים שמלאכתם לאיסור
איפשר שיחטק בהם מעט ויבא לידי מלאכה • ועוד מפני שקצת
העם אינם בעלי אומניות אלא בשלים כל יסוחם כגון השיילין
ויושבי קרנות שכל יפיהם הם שונחים מפלאכא ואם יהיה פותר
ליך ולדבר ולטלטל כשאר הימי נמצא שלא שבת פניתה הנכרת
לפיכך שבתה בדברים אילו היא שבתה השוה בכל אדם ופפני
דברים אילו נגעו באיסור טילטול ואמרו שלא יטלטל אדם בשבת
אלא כלים הצריך להם כמו שנתבאר עכ"ל והנה כלל הדברים
הבוקצים שאסורים לטלטל מחלקים
לו חלקים : הא' כלי שהוא מוקצה
פחשת חסרון כים דהיינו כלי שאדם
מקפיד עליו שלא יפגם כגון סכין של
שחיטה ופילה ושל סופרים • הב' כלי
שמלאכתו לאיסור • הג' כל דבר שאינו

בלי וולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות וקנים
ועצים וקורות ועפר וחול ומת ובעלי חיים וגרונות וצימוקי שחם
פונחים במקום שמייבשין אותם וכל כיוצא בדברים אילו דלא חזו
זתו פוקצה פחשת גופו • חד כלי שמלאכתו להיתר ומנוח עלן

הגה ועוד טעם אחר לטלטול
הדברים המוקצים כלפי
מעני גדר ההנאה כמו שאמרנו
פרק כל הכלים אע"פ טלטול
למו נודך הולשת הוא וע"ל סומך
ש"י סעיף א' וכל' וי' תל"ח
סעיף ג' :

לביש החזר

הלכות שבת

נט

אחד מהדברים המוקצים כחמת גופם כגון חבית שיש עליה אבן וכו' שיש עליו מעו ואפי' הוסרו בשבת כיון שהע עליה בין השמשו' אסרו מינו דאחקצאו לבין השמשות אחקצאי לכלי יומא . הה' דבר שהיה בין השמשות מחובר או מחוסר צידה . הו' גמקצח סחם מצותו כגון עצי סוכ' ונוייה עכ"ל : עוד כתב תפילין מותרין לטלטל ושהרי אם בא להניח בשבת אין איסור בדבר דמאי דאמרי' והיו לאות ונוסר יצאו שבתות ד' ש' שהם עצמם אות אין המוונה שספני זה אסור להניחה בשבת וי' ש' אלא שאין צריכין להניחם מפני שהם עצמם אות אבל איסור אין בדבר ולפיכך מותר לטלטל ודע דארבעה חלקים הראשונים מחלקי הקוצצה יתבארו בע"ה בהלכות שפת וחלק זה יתבאר בע"ה בתלכו' י' ש' חלק הו' בהלכו' סוכה . ומתוך דברינו נתבאר לך שמוקצה סחמת חסרון כיון אין לו צד היתר לטלטלו אך נ' חלקים הנשארים יש בהן צדדי היתר בטלטולם על דרכים שו' כי כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו ולא נאסר אלא מחמתו לצל שהוא צורך הכלי עצמו וזה לא התירו ודבר שאסור לטלטלו מחמת גופו יש בו יג' צדדי היתר . האחד יש דברים שמוחר לטלטלם ע"י מחשבה שהישנו עליהם כגון חריות של דקל ונסרים של אומן וחבילי קש ועצים שהחקינו למאכל בהמה ולבנים שנשארו מהגנין . הב' יש דברים שצריכין הכנסה ויחוד מקום . כמו שאמרו מכניסין אד' שלא קופתו עפר וטושה בה צרכיו והוא שיחד לו קרן זווית . הג' יש דברים שצריכין לשפוף או לפחד כמו שאמרו בפרקי על נדבך של אבנים . הד' כיון בור ודעת נשלים אם יש להן בית אחיזה . הו' הה' היתר לטלטל אבנים מקורולות לצורך בית חכסא . הו' ה' היתר לטלטל גרף של העי כלום המיוחד לרעי ואין בו רעי מותר לטלטלו ע"י סיס שבו . הו' ה' היתר לטלטל מת מפני הדליקה . הו' ה' היתר לטלטל המת מפני החמה ע"י כפר או חינוק . הו' ה' היתר לטלטל קרן המונח במקו' שרכים דורסים בו כדי שלא יחוקו בו . ה' היתר לטלטל גרף של רעי כלו הרעו עצמו מותר לטלטלו בין ע"י כלי בין שלא ע"י כלי . ה' ה' היתר לטלטל קליפי אגוזים ע"י שסלק הטבלא ונוערה וענין הסילוק יתבאר בע"ה . ה' ה' היתר לטלטל שבירי כלים אף על גב דרפי לצורחת ובלבד שיתנו עושין מעין מלאכתו . ה' ה' היתר לטלטל האיסור בגופו שלא בנענוע ידיו אבל אם מטלטל האיסור ע"י נענוע ידיו ואפילו אינו ניגע בה זה נקרא טילטול מן הצד ואסיר כל שהוא צריך לדבר האיסור . וכלי שמלאכתו להיתר שמונח עליו אחד מהדברים המוקצים כחמת גופם כגון חבית שיש עליה אבן וכו' שיש עליו פעות יש בו כ' דרכי היתר ולספרם . האחד אם לא הונחו שם מדעת אלא ששכחם שם מותר להסו' חבית כדי שתפול האבן ולנער הכרוהמעות נופלות לטלטול מן הצד לצורך דב' חסות שרי ומטעם זה צנן ששם בו בקרקע אם מקצת עליו סגולות נטלו אע"פ שבגטילתו מיד עפר מסקומו וכן פנה שסמנו : בתבן מותר לתחוב בה סחם ולשלה הב' אם היתה חבית זו בג' חבית שאינו יכול להשתותה או שתיה צריך למקו' החבית והבר' בג' חבית כמו שהע עפ' האבן והמעות עליהם ומניחם במקום אחר כיון שלא הונחו שם מדעת . הנ' אם ביד בנו שיש לו גענועק עליו אבן מותר ליטלו והאבן בידו ודוקא אבן אבל דינר לא . ה' אבן שבקריה שמסלאן בה מים אם היא מתדוקת מותר לטלטל עפ' האבן מזה הטעם . הה' בפי שמלאכתו להיתר שיש בו דבר איסור ודבר היתר וא"א לנערם כגון כלכלה שיש בה אבן ופירות רטובים שאם ינערם יפסדו מותר לטלטלה וכן כנונה אבן קספיה אע"פ דאיכא עליה שבירי עצי' מסוס דא"א דמינקש קיסמא לחודיה אפי' אי שכי' לה מכוון והוא שדבר המותר חשוב מדבר האיסור והוא שצריך לנזק דבר המותר או למקום הכלכלה והכנונה כל אלה דברי רבינו יוס' המטביר ז"ל והצעתו לפניך להיות טגורים בפך שתצטרך עליהם למה שיתבאר לפנינו בע"ה ומעת' נכא לבאר כל פרשי אילו הדינים אחד לאחד לפנינו בעזרת השם כמה ששערו חכמינו ז"ל חכמי האמת איהם הדברים שדרך בני אדם להקצות אותם מפני הדברים שנאמרו ואסורין לטלטל ואיזה הם שאין דרך להקצות דעתו ממנו ונתמנן לטלטל ואז תבין יראת יי' . ודעת קדושי' המצ' מכל המעשים שפתגנו באיסור מוקצ' נתבאר שכל תכלי' שצריכין

להשתמש בהו אין אדם פקצה דעתו פתח ומותרין לטלטל בשבת חרין ככלי שאדם חס עליה ומקצה דעתו מהם לטלטל בשב' מחמת חסרון כיון שחושש לטלטל שסאיפתחו מדמיהם כגון סכין של שחיטה או של מילה ואיזמל של ספרי' וספן של סופרי' שמתקנת בהן הקולמוס' שכיון שמקפידין שלא לעשות בתכ' חשמיש אחר הרי הוא מקפיד עליהן שלא לפגושן ויתקלקלו לחשמיש זה ופקצה דעתו מהן שלא לטלטלן כלל בשבת ואסורים לטלטל אפילו הם חזובין בגזן עפ' שאר סכינים וכן כל כיוצא באילו כגון קורנס של בשמים שמקפידין עליו שלא יתפלך וה' כלי המיוחדים לסחור' שמקפיד עליהן שלא לטלטלו שם יפסדו וכל אלו אסורין לטלטלו אפי' לצורך גופו או לצורך מקומו ולנסרי הקצת דעתו מהן לטלטלן מפני שמקפיד עליהן הרבה . טיהו בכלי שאינו מקפיד עליהם שסאי יפסדו בטלטול אפילו מיוחדים לסחורה מותר לטלטלן :
ב וכל דבר שהוא כלי אפילו הוא גדול וכבר הרבה לא נחבטל שם כלי ממנו לא מפני גדלו ולא מפני כווצו אפי' צריכין לו עשרה בני אדם לטלטלו מותר לחם לטלטלו :
ג וכל שמלאכתו לאיסור גם כן אסור לטלטלו כדי שאינו מטלטלו לא לצורך עצמו של כלי כגון שרוצה להוציאו משם או לנזונו ולפנחו מחמת לצל מפני שירא שישבך שם או שיגב שם לצורך גופו או לצורך מקומו מותר לטלטלו לצורך גופו ביצ' כגון קורנס של נפחים או של זהבים שצריך לנלפצזע בו נפחים או קורנס לחתוך בו דבילה וכיוצא בזה . לצורך מקומו כיצד כגון שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם וכיון שמוחר לו ליטלו שם מותר לו להנחוא' כ' באיזה מקום שירצה שהוא משתמר שם ביותר :
ד אבל כלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטלו אפי' אינו צריך לו עכשו אלא לצורך הכלי כגון מחמה לצל שלא ישבר או שלא יעגב מותר מיהו שלא לצורך כלל אסור לטלטלו בחנ' חרין מכתבי דתק' ואוכלין שמוחר לטלטלן אפי' שלא לצורך כלל ותפילין אע"פ שמוחר לטלטלן אין לטלטלן כי אם לצורך כיון שקצתהן הוקצאו למצוותן ושבת אין צריך אותן ושופר אסור לטלטלו כי אם לצורך גופו ולצורך מקומו דכלי שמלאכתו לאיסור הוא אסור לגז' לתקוע בשבת :
ה יש מותרין לטלטל אפי' כלי שמלאכתו לאיסור ע"י ככר או חינוק אפילו שלא לצורך גופו ולא לצורך מקומו אלא כחמת לצל שלא אמרו דוקא מת מטלטלן ע"י ככר או חינוק אלא למעושי' דברים המוקצים כחמת גופם כמת כגון אבנים וכיוצא בהם :
ו וכל דבר שאסור לטלטלו אינו אסור לא בטלטלו אבל בנגיע' בעלמ' שאינו מנדוד ומותר ולכמותו ליגע במנורה שבכ"ה שהגידות דולקות בו או בתנור שדולק בו או שכן מותר ליקח דב' היתר המונח על דבר מוקצ' וכן מותר לטלטל ככר מוקצה ע"י גפוח דלא הו' לטלטל אלא כלאחר יד ולא מקרי טלטול :
ז כל הכלי שנשברו אפי' בשבת מותר לטלטל שבריהם אפי' אינו ראויין לעין מלאכתם הראשונה ובלבד שיהו ראויין לשום מלאכה שיהיה עדיין שם כלי עליהם כגון שבירי עריגה לכסות בה מלאכה ושברי זכוכית לכסות בה פי' הפך אבל אם אינו ראויין לשום מלאכה אין שם כלי עליהם ואסור לטלטלם ואם נשברו במקום שיכולים להזיק כגון כלי זכוכית שנשברו על השולחן או במקום שהולכת שם בני אדם מותר לטלטל השברים שם כדי לפנותו שלא יזקו בו ודכתבין לקמן גבי קרן דברכ' זה לא גזרו ועוד דחינו טילטול לצורך מקומו :
ח חתיכת חרס שנשברה בחול מכלי וראויין לכסות בה כלי מותר לטלטלה אפי' במקום שאין כלים מצויים שם לכסותם בה דהיא עצמה תורת כלי עליה ואם זרקתה פאשפה מבעוד יום אסור לטלטלה כיון שבטלה מבעוד יום מחיות עוד כלי ואפילו הוא ראוי לעני שרוצה לקחנה הוא' והקצוהו הגעלי שלו שהם עשירי'

בגית במקום שיש שם כלים מנויים
 פ"ב ח"ג במקום שיש שם כלים מנויים
 וע"ל סימן תקיפו סעיף ט'

דמוקצח

לבוש החודר הלכת שבת

דמוקצה לעשירי הוי מוקצה לעני כמו שיתבאר כסיסן זה בעיה ולפיכך מאי דכתיבנא בסמוך כל הכלים שנשכרו אפי' בשבת מותר לטלטל שבריהם בולו וזוהי נראה ה"ה אפי' נשברה בשבת מותר לטלטלה והא דקתני נשברה בחול מסו' סיפא דאם זרקת לאשפה סבעי דאפילו נשברה בחול אסור א"כ דוקא זרקת לאשפה סבעי אסור לטלטל דהא הקצה דעתו מסנו קודם שבת אבל אם זרקת לאשפה בשבת לא נאסר רכיב שהיה מוכן בין השמשות שוב לא מאסר על ידי הקצאת מחשבתו בשבת - (ועל סו' ט' סעיף ג')

אלא שמדברי רבי' שמע דדוקא נשברה בחול מותר אבל נשברה בשבת אסור אע"פ שראויה לכסו בה כליותה דאמרינן כל הגבול שנשברו אפי' בשבת מותר לטלטל שבריהם היינו בכלי שנשברו כולו לחתיכות : אבל הברי מירי בכלי גדול שנשברה ממנו חתיכה

ועיקר הכלי עורנו קיים שכיח הניח ולא חיי' לתקניו והלשון וכל הכלי שהכלי עדין משתם חשמישו נעשה עכר כלי אמרינן הופיל הראשון וחתיכה זו שנשברה ולמים השניים לבסוף נכנס אפ"כ ללו כולו ונתקנה כלי פלגו (עכ"ל) ממנו לא יהיה ראוי לטמש

בה בפני עצמה קודם שנשברה ועכשיו שנשבר' היא ראויה לטמש בה בפני עצמה הוי נגדל ואסור ויש להחמיר בדבריו. ודוקא חתיכת חרס מותר לטלטל משום דאיתיה מכלי והיה תורת כלי גם עליו אבל דבר שאין בו שייכות כלי כלל כגון צרורות או אבנים אע"פ שראויים לכסות בהם כלי אסור לטלטל אפי' לצורך גופן ולצורך מקומן דכל שאינו כלי כלל כבד הקצה דעתו מהם לגמרי מכל וכל ואסורים לטלטל אפי' לצורך גופן ומקומן :

כל הכלים הנשלק בשבת דלת תיהן נשלק כמחום אף ע"פ שנתפרקו מהם בין נתפרקו בחול בין נתפרקו בשבת לפי שהו תורת כלי עליהן אגב אביהן :

דלת של שידה תיבה ומגדל שיכולין לישל' היסנה ולהחזירת שאינה מחוברת להם כשלו מותר לישלה מהם דאין בניין וסתירה בבליים . אבל סבל מקום אסור להחזירה סדרבנן גזירת שפא יתקע כחזק בסכך וחדות והוי ליה גמר מלאכת וחיוב משום מכה בפטיש . אבל של לול של חרנגולים אסורה בת ליטול בת להתעיר דכיון דמחבר לקרקע היא שייך בה בניין וסתירה :

כיסוי של בור ודוח און נופלין אותה לא אם כן יט להם בת אחיזה דאין מוכח שהוא כלי דדוקא של בור ודוח שהם עצמן עשתיים בקרקע ואינם נראים כלים לפיכך צריך לכיסוי טלהם דבר שמוכח עליהם שהם כלי דבלאו הכי חשיבי בכיסוי לקרקע עצמה ואסורי לטלטל אבל כיסוי של כלים גזרים אפי' הם מחוברי בקרקע בטיט כגון חנוור שחברו בטיט הוי כיסוי שלהם כלים נמורי ויכולין ליטול אותם אפי' אין להם בית אחיזה והיא שתקנת ועשה בהם מעשה והבינפ לכך שיחיו נעשים כלים או שנשחמש בהן מבע"א מועיל להם המכה לשם כלי ואי לא הכינס אסור וכיסוי של חביות הקבורות לגמרי בקרקע ואיני יצאין לחוץ ככיסוי קרקע דמיי ורינס פכיסוי בור וצריכים בית אחיזה להוכיח עליהם שהם כלי :

מחש שלימה תורת כלי עליה ומותר לטלטלה ניטל חזק או חודה אסור דהויא כשבר כלי צורך ארס לזרוק אותה בת שבריה מחכות ובטל שם כלי מעליה . אבל חרשה אע"פ שלא נקבה עדין מותר לטלטלה שעומדת להיות כלי ועוד לפעמים אדם נמלך עליה ולא נקבה וחזיא לקוח והוי לה כלי מס' בניטל תורה או חודה שאדם זורק ובטל פיה שם כלי :

שידי סחצלות מותר לטלטל שעדין כלי הם דחזי לכסות בהו שינופת ואם זרקת לאשפה סבעי אסור לטלטלה בטבל תורת כלי מעליהם :

ושירי מסלניות שבלו אפי' ש בהן ג' מצבעות על ג' מצבעות עדין כגון טיקרי וראויין לענייני מותר לטלטלן . (ועל סו' סעיף ג') ואם לאו אסור לטלטלן שאיני ראויין לא לעשירים ולא לעניים ויש כתיבין אפי' אין בהן שלש על שלש משום דחזו לקינות ולא גרעי מחרס קטני ובלבד שלא יהו מסליות של מצוה שאם הן מסליות של מצוה אדם בודל מהם פלהשתמש בהם חשמיש וקנה כגון קינות ומבטלן בדיעתו שלא להשתמש בהן ולו ודאי בטל תורת כלי מעליהן ואסור לטלטלם :

מנעל חדש מותר לשוממו שעל הרפס ואף על פי שהרפס מלאכתו לאיסור כיון דשם כלי עליו מותר לטלטלו לצורך מקומו דהיינו חללו של המנעל שהדפוס בתוכו :

סנדל יש לו שתי רצועות אחת מבחוץ ואחת מבפנים בק הרגלים וכשנפסק הפנימי ראו תוא לתקנו ואע"פ שהיקובר ניכר וננאי הוא מבפנים לא מחזי כ"כ וכשנפסק החיצונית אינו הנחשוב לתקנו לפי נפסקה לרצועה הפנימית עדין תורת כלי עליו הואיל וראוי לתקנו ומותר לטלטלו נפסק החיצוני בשל מתורת כלי שאינו ראוי לתקנו עידי ואסור לטלטלו ואם הוא בכרמלי מותר לכרוך עליו גמילת שהוא מאכל בהמה לתקנו שלא יפול מרגלו עד שיבא לביתו ובחצר שחזא נשכר שם אסור :

חליק שכבסו אותו ותחבו בו קנה לתלותו בו ליבשו יוכל לשוממו מעל הקנה אבל אסור ליקח הקנה מתופה אפילו הוא מלאכתו לאיסור דהא הוה כמו צורך סקופו . כירה ששכבסה אפי' אחת מיריכותיה אסור לטלטלה גזירה שמה יתקע וכך ספסל ארוך שנשמש אחד מרגליה כ"ש שתי' שאסור לטלטלה ולהניחה על גבי ספסל אחר א"ל ישב עליה אפי' נשבר מבע"א אסור אא"כ יאב עליה כך פעם אחת קודם השנת שהבינה . לכך נכס אסור להבנים שם הרגל משום שמה יתקע בחזקה :

לבנים שנשארו סן הבניין מוסר לטלטל דמעתה לא קיימי לבניין אלא למזגא עלייהו ותורת כלי עליהם סדוק זה על זה גלי דעתיה . שהקצם לבניין ואסור לטלטלן :

קרקע מונ' גר' הר' ויש לחוש שמצינוקו בו רבי' מותר לטלטלו פחות מארבע אמות עד שיפנהו מן הדרך כדי שרא יונקו בו ובכרמלי אפי' טובא נמי כרי לטלטל גהדי שלא יונקו בו דבמקום הזיקא דר' בים לא גזרו רבנן משום טפות :

סול' של עלייה שהוא גדול ועשוי להטיב'ו נגזר אסור לטלטלו כדי שלא יאמ' להטיח נגזר הוא צרי' אבל של שוב מותר לנטותו מסקום למקו כגון מחלק לחלוק בשוכך אחד אבל לא יוליכינו מסוכך לשוכך כדי שלא יעשה בדרך שהוא עשה בחול ויבא לצור :

חרו' של דקל שקצצו לשריפ' מוקצין הן שהרי הקצץ לשריפת ואסור לטלטלן ישב עליהם מעט מבע"א אף ע"פ שלא חישפ עליהם לישב עליהם למחר הוכחו לשיבה ומותר לטלטלן לישב עליהם בשבת וכ' שאם קשרן לישב עליהן או אפי' אם חשב עליהם מבע"א לישב עליהן אפי' בחול :

וכן פשתן סדוק וצמר מנופץ שנותנין על המכה אם חשב עליהם מבע"א לתת על מכה או שיש בהם שעה אחת מבע"א או שצבען בשמן דגלי דעתיה דלמכה קיימי או שרכנן בשחיחה שיחנפ' על המכה בשבת דתו לית בהם משום מוקצ' ומשום רפואת נמי לית שאינו לא כמו מלבוש שלא יסרטו בגדיו במפה . (ועל סו' סעיף ג') כ' סעיף כ' וסעיף כ"ג סעיף כ"ד ו' דבאילו לא סנו במחשבה לבד שאין עומדין כל כך לזה כמו שעומדין הריות של דקל לשיבה ולפעמים קוצצין אותם ג' לשיבה :

אבל נדבך של אבנים אע"פ שחישב עליו מבע"א אסור לישב עליו שאין דרך לישב עליו כלל אא"כ למדו בע"א ר' ל סדרום זה על זה לישב עליהם ויא' שדינכס כחירות :

לכסות פי החבית כאבן או בבקעה או לסגור בהן את הדלת או להכות בהן כבדו אע"פ שחשב עליהם מבע"א אמרשאיין א' עומדין לאו הדברי לפיכך אין מחשב בלבד מועיל בהם אא"כ יחדום לכך לעולם אבל ייחוד לשבת זו בלבד לא מהני ויה' מכל אילו כיון שאין דרכן לכ' לפיכך צריבין יחו' לעול' ולא מהני לישב אה' אבל לסירי דאורחיהו בהכי כגון לפצוע בה אגוזי מהני אפי' ביחוד' שנת אחת ויא' דל' ש' ויא' שצריך אפי' שיעשה שום מעשה של חיקוק מבע"א :

מותר לחחוק ענף שיש בו עלין סן דק' מבע"א ומותר להגוף ג' על השלחן בשבת להבריית הזכובים כיון דלצורך חתכו עשאו כלי גמור :

עורות כקשל ב'ה שאינו מקפי' עליהם כמזשובין או סופכין עליהם בין של אומן דקפיד עלייהו אפי' מותר לטלטלן שאין הקפדתו מבטלן מהיות כלי שסתמן עומדין להכי ודוק כיבשן תהוו' לסינא עלייהו אבל גלחין לא דלא תנו למינה עלייהו .

ויא דווקא בעורות של בהמה גסה שראויין לישב עליהם אבל של בהמה דקה אסור אא"כ חישב עליהם מצע"י :

כז נסרים של ב"ה מותר לשלשלן דסתמן להשתמש בהן הן עומדים ותורת כלי עליהם אבל של אומן אסור שהקצן למלאכתו אלא אם כן חישב עליהם מבעור יוס ליתן עליהם פת לאורחים או תשמיש אחר :

כח חבילי עצי וקש דאויין למאכל בתמ"ה ואפי' הם גדולי הרבה מותר לשלשלן שעומרי למשכל בתמ"ה סתמו לא קיימי להכי לא לחסקה לפיכך צריך שיחקק מע"ש שיהו מאכל בתמ"ה : בט כ"ה מה שהו ראוי למאכל חיה ועוף הסצוין מסלשלקאותו ואם אינו ראוי לא למאכל חיה ועוף שאינן מצוין באותו מקום אם יש לו מאותו סך החיה ועוף מותר לשלשלן אותו תמאכל הראוי לאותו המקום ואם לפרק מותר לשלשלן עצמו שנחפרקו מן הגבש אפי' מע"ש אם ראויין לכלבים דהא כלבים מצוין :

כט גרעיני חמרא במקום שמאכלית אותם לבהם מותר לשלשלן כ"ה אדם חשוב יחמיר על עצמו שלא לשלשלן לא דרך שינוי מפני שאינן נאכלין גם לבהמה אלא ע"הרחק :

לא גשר חי אפי' תפל שאינו מלך כלל מותר לשלשלן משום דחוי לאומצא : וכן דג סלוח מותר לשלשלן מפני שהו ראוי לאכול חי על ידי הרחק ודג תפל אינו ראוי לכלום ולכלבים לאו אדעתיה למישידייה והו מוקצה גסור ואסור לשלשלן :

לב קמיע שאינו מוסחה מע"פ שאין יוצאין בו מותר לשלשלן : לז כל דבר המסונף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהן אם היו בחצר שיושכין בה מותר להוציא לאשפה או לבית הכס ואפי' בלא כלי הואי צריכין למקומו דהיינו כל חצר שת"ה ואם היו בחצר שאינו דר שם אסור להוציאם ואע"ג דק"ל בסוקצה סתמא שיאוס כר"ש הפתיר : איפשר לומר דבדבר מסונף סאד כי הכך סודהר ש"דקוי כאילו דחייב בדיכ נהקצה דעתו מסמ בפירוש וכסוקצה דגרונות וצומקין דסיא ואם ירא מפני החינוק שלא יתלשךבה מותר לכפות עליה כלי הניטל :

לד לא אפי' שמות לתוציא גרף של רעי הינו מפני כב"ש הגביות ומפני זה המירו לוג"כ להחזירו שאם לא יתירו להחזירו לא יוציאנו שיחוסם על הכלי שלא יפסד ומשום כבוד הבריות התירו לו גמלהחזיר הכלי לפיכך כשמחזירו לא ישלשלנו לברו ריקם :

לז (דמוקנה מחמת מילום הו"ל) הגשה ופישל סיי תקייה סעיף א' ופישלן אלא יתן לתבוס מים ואגבן הו"ל פ"ה סעיף א' ומקמם זה התירו מסלשלן אותו שכסל הו"ל אגב דסייכו אפי' כשאין מחזירי כדי להוציא הסים שראויין עדיין לבהמות :

מא אין עושין גרף של רעי לכתחלה דהיינו להביא לפניו דבר שימאס לו כדי להוציא כשימאס בעיניו ואמער ועשאין קונסין אותו ומותר להוציא :

מב וכן במקום דאיכא פסיד מותר לקבוע לכתחלה ישיבתו אצל דבר שיאוס בו להכניס מפתו אצל גרף של רעי כדי להוציא ודוקא ישיבתו של קבועו תכנסת מטה אבל על ידי שיש ערצא לן התירו לו להוציא הגרף של רעי :

מג וישלשלן בגד שעטנע מפני שאינו ראוי ללבוש והו מוקצה ויש מתירין דהא ס"מ מלבוש הוא :

מד ומותר לשלשל מניפה בשבת להבריה הזבובים דכלי הוא מכבוד שמכבדים בהם דהרקע מותר לשלשלם דה"ל כל שמלאכתו להיתר שמותר לכבד בהם קרקע המרוצף שאין שייך בה אשווי גופות ואע"ג שאין נהנין לכבד אפילו מצורף היינו חומרא בעלמא אבל לענין שלשול יש להקל :

מה יש מתירין לשלשל האצטרלוב ולהביט בה ויש מסתפקין בדבר ונתנו להקל :

מז ומלי שמורה השעות ע"י שמראה הצל הוי פסו מדיד שמוד הצל והוי מלאכתו לאישור וכן אותו כלי שיש בו חול שקורין אותו סתמשה"ש להסתפק אם מותר לשלשלן שהרי הוא כלי אצטרלוב וישלשלן משהו דמלאכתו לאישור דהוי כמו מדידן עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

מכ וישלשלן בגד שיש בו מלבוש הוא :

מז ומותר לשלשל בגד שיש בו מלבוש הוא :

מח ומותר לשלשל מניפה בשבת להבריה הזבובים דכלי הוא מכבוד שמכבדים בהם דהרקע מותר לשלשלם דה"ל כל שמלאכתו להיתר שמותר לכבד בהם קרקע המרוצף שאין שייך בה אשווי גופות ואע"ג שאין נהנין לכבד אפילו מצורף היינו חומרא בעלמא אבל לענין שלשול יש להקל :

מט יש מתירין לשלשל האצטרלוב ולהביט בה ויש מסתפקין בדבר ונתנו להקל :

נא ומלי שמורה השעות ע"י שמראה הצל הוי פסו מדיד שמוד הצל והוי מלאכתו לאישור וכן אותו כלי שיש בו חול שקורין אותו סתמשה"ש להסתפק אם מותר לשלשלן שהרי הוא כלי אצטרלוב וישלשלן משהו דמלאכתו לאישור דהוי כמו מדידן עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נב עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נח עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

לח סכנים אדם סבעי מלא קופתו עפר נמיתר לך קרן זוות וסליני בזה לעשות בו מה שיצטרך בשבת ועו"ש בו כל צרכיו בשבת כגון ליטול ממנו לכמות בו צואה או רוק וכיוצא בזה אבל אם לא ייחד לו קרן זוות בשל אנב עפר חבי ומוקצ' הוא ואסור לשלשלן לפיכך פירות השמונין בחול מותר ליקחם משם שאין אותן העפ"ת מוקצה שהרי חבינו לכך מחחלה :

לט אסור לשלשל שום בהמה וחיה ועוף וכל כ"ה מפני שאינן ראויין בשבת לשום דבר . סכל מקום לא אסרו לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו : (ה"ל) משום דכלי כיעל לנודך דבר סליכו פיעל וע"ל מ"ת ס"ח סעיף ו' וס"ג סעיף ו' : (ע"כ) ובעודם עליו אסור לשלשלן ואם היו בין השמשותח אסור לשלשלן כל השב"ע שירדו ממנו דמגו דאיתקצאי לכת"ה שפשות מתקצאי לכלי יומא ועיין לעיל סימן שי"א :

מ וגם התיור לודת כל בהם והיה ועוף בח"צ דהיינו שאותו אותו בצוארו ובצדדן ומוליכין אם צריכין הבעלי חיים לכך משום צער בעלי חיים : ובלבד שלא יגביהם בעניין שיעקרו רגליהם מן האר' דהואיל ומוקצין הסאסור לשלשלם אבל תרנגלת אסור אפי' לרחות אותם באנפי אפי' שיגליה בארץ מפני שסגבהת עצי מן האר' ונמצא זה מסלשלן אותה אבל דחוינותה מאחוריה בידי מכרי שתכנס ואוחיכושאר עופות כשאוחזק אות באנפיה :

מא הם מלכים כרגליהם ואין מגביהן ומותר לרחות :

מב ואש מדדה את בנה אפי' בר' הר' ובלב' שלא תגררהו שהיא גורשתי רגליו על האר' לא ימא מגבי רגלו אח' ויניח השני' על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו בה שנסמא הוא לעולם הוא משען על רגלו האחת והיא אינה נושאת אותו בר"ה :

מג ס"מ ל' גזרו בזה שמא תגביה אותו מן הארץ ותשא אותו ד' אמות וד' אפ"ה אם איתיה מגביהו ונושא אותו ד' אמות לא עברא איסור דאורייתא דגבי אדם חי כ'ע מודו דחי נושא את עצמו ואין נקרא משוי מן התורה אלא דפרדגנן אסור לכתחלה ובמדה לא גזרו דה"ל גזירה לגזירה מ' גזרו אסרו ג' דליכא למיסר בה אפי' חי נושא עצמו וגרע מהגביה :

מד ומשא אפי' שאינה מגביה אותו כלל אלא גורדת אנתו בשתי רגליו אסור

מה כלי שנתרועע לא יתלוש ממנו חרס לכסות בו או לספק בו משום דמתקן להיות כלי בשבת והוי ספה בפטיש :

מז אסור לשחוק בגבתי ו"ס בכדור מפני שאין שם כלי עליו ואינו ראוי לכלום אפילו לצור ע"פ צלוחי' דמסנף וממאס נאסור לשלשלן ויש מתירין והואיל תהא לשחוק מעוג' שבת ו"ש תא וחיורוחו ונהנין להקל :

מז אסור לשאת תחת אצילי דינו זרע התולעים שעושין המשי חו"א שהוי אסורין פלשול שאינו כלי . ועוד שהוא פול' בחומו התולעים ומלאכת חושבת הוא ואסור :

מז יש אסור לשלשל בגד שעטנע מפני שאינו ראוי ללבוש והו מוקצה ויש מתירין דהא ס"מ מלבוש הוא :

מח ומותר לשלשל מניפה בשבת להבריה הזבובים דכלי הוא מכבוד שמכבדים בהם דהרקע מותר לשלשלם דה"ל כל שמלאכתו להיתר שמותר לכבד בהם קרקע המרוצף שאין שייך בה אשווי גופות ואע"ג שאין נהנין לכבד אפילו מצורף היינו חומרא בעלמא אבל לענין שלשול יש להקל :

מט יש מתירין לשלשל האצטרלוב ולהביט בה ויש מסתפקין בדבר ונתנו להקל :

נא ומלי שמורה השעות ע"י שמראה הצל הוי פסו מדיד שמוד הצל והוי מלאכתו לאישור וכן אותו כלי שיש בו חול שקורין אותו סתמשה"ש להסתפק אם מותר לשלשלן שהרי הוא כלי אצטרלוב וישלשלן משהו דמלאכתו לאישור דהוי כמו מדידן עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נב עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נח עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

נז עמ"ג שישור הטמן ופ"ש המנהג לאסור :

לבוש החור הלכות שבת

הנה נלמד גמלונו שזה מדינה כמו שכתבנו לשל מימן שיו ענין דמיין מהן
למה לן דהא חשיב מדינה של מנה דמי מאוס שלומד על ידינו סן יתנה
אמורה כסוף מיסור יהיה שרי ופליגה ופליג דלכו מדינה גמולה. הילא שריק חזון
ע"ש וס' למקנה למדינה גמול בתקנה המנהג לאיסור

שישארן שם כל השבת שהקצה הכלים הללו להחזק בסיוס לאיסור
כל השבת ואנאפי נוסל האיסור קטם בשבת אסור לשלשל הכלי
כל השבת דמפחד שהיה בסיוס לאיסור מקצת השבת והוא הקצתו
לכל השבת אסור לכל השבת כולה וכן הדין בכל מוקצ' לכר כראית
ליה ולמר כראית ליה כמו שיחבאר בעה בסיוסן שאחר זה .

ואם אדם מניח דבר מוקצ' על של חבירו לא אמרין דנעשה בסיוס
לדבר האיסור שאין אדם אסור דבר שהוא של חבירו שלא מרעחו .
מי ששכ' כיוס עליו בע"ש והוא נכחו אנג שיכול לשלשלו להסיר
קמנו כול לילך לחדו בכסוף שהוא מוצע שם חירנו שם עם
חנודו וניחנו שם אבל אם הוא בשוק או ברחוב שאין שם עירוב לא
יבאנו לביתו אך יתיר חנודו וביקו שנזכר שם וניחנו ליפול ויכול
לזכר לנכרי לשומרנו ואם יבאם לביתו לא יחוש :

גב כל מה שמוקצ' לעשירי שמקצ' עמו ממו אע"פ שלפעמים
הוי ההקצעה שלהסיעל ידי עשירי וחס' ס' מ' הואיל והקצעה
הוקצה גם לעניים לשלשל אותו :

טו דיני מילסול ע"ד'א וכו' ה'סעיפים :

א נוסל אדם את בנו שאבן בידו ולא חשבו משלשל לאבן
והאבן אסור לשלשל כמו שכתבנו סימקע"ף ח' א"פ ה' התירו
לו לשלשל עפ' החינו והוא שיש לו גענועין עליו שא לא יוכלו
תלה אז מותר שלא העמידו חכמים טילסול שלא בידים במקום
סכנת חוליאבל אם אין לו גענועין עליו לא התירו לו שאינו סכנת
כפ' שאפי' כשיש לו גענועין עליו ג' לא התירו לא באבן שאם יפול
האבן מיד התנו לא הישי' שיתבהנו האב ואתה לא תהיי ד' אסור שאינו
מקפיד עליו כל' אב' אפי' היה בידו של ותינוק דינר אסור אפי' לאחוז
התינוק בידו והאב מהל כרגל דהיינו תאיל ומקפיד עליו דילמא
ג' לא ואתה אב' לא תהיי ד' לא אסור לא כשנוש' את התינוק עפ'
הדוכר בידו והוי כמלשלל התינוק בעצמו אבל לאחוז תתינוק ביד
אע"פ שדיכ ביד התינוק אין בכך כלום כיון שגם חתני הולך בא"ץ
אם יפול הדוכר מידו הוא עצמו יגביהו :

טז דין מוקצה בשבת וכו' ט'סעיפים :

א עץ שתולקנו בשב' מותר לשלשל לכ'ע דהא הנשר עצמו
לא הוקצה דחז' לאוכלו באומצא ועץ שתולק בו דניכ' לרכו
יודא אסור לשלשלו מפני שהוא מסרי' ונעשה מוקצ' מחמת מיאוס
אבל לר' שמתר' למלשל אע"ג דסאים הוא שססדיח ואינו ראוי
לבלסולח ליה לר' שמוקצה מהסח מיאוס כי האו נהכי ק' ל' כר' ש'
מוקצה מחמת מיאוס וכבר כתבתי סעמיה לעיל סימקע"ט :

ב יק' ל' ג' כר' שמעון כהן ומה שפנו ק'ל נכמה דניס כר' ש'
שאין כשום אוכל שהוא דליק'ה אסור מוקצה לא כדכונק
תלוש וראוי לאכל דיימוקצה ונימוקים כלכד וככמ' דכר' סק'ל דלסוריס
שאין אדם מקצה דעתו כהם משום מוקצה חיינו משוי' דכמ' דכר' סאמ'י
שאפ' חסרים וטקדים ושאר ר' ש' מודי' דלסוריס הן וע"ל סימן ש"ש
פירות העומדים לסחור מותר ע"פ' א' שנתבאר שם כל' לוק' ילדיני
מוקצה כדכר' קנה .

ב כלכלה שהיתה נקובה וסתסה באבן מותר לשלשל ולא
אמרינן שבעשני' בסיוס לדבר האסור דהיינו לאבן שהרי געשה
חאבן כדופנה . וכן דלקת שתולק בה אבן כדי להכניסה לסלאות
בה מים אם הוא קשור יפה שאינו נופל מותר למלאות בה דהוי
דאבן כלי עם הדלקת עצמה שהוא בשל אגבה ואם איטקשירי יפה
אינו בשל אגבה ואסור :

לאכול מהם בשבת שאע"פ שהם לסחורה דעתו ג' לאפול ס' מהם
ואפי' חס'ם שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו וצדיק שחתת
התרנגולת מותר לשלשל וכן חסרי' הלקושים קוד' כ'יטול' וכונסין
אזמם בסלס' והן כתבולות מותר לאכול מהם קודם בשולחן וכן
צפירוח שהוקצה להם מקום שיתייבשו בגונאפרסקין וחבושיזינול
שאר כגני' פירות אין בהם משום מוקצה חזן מגורגרות וצימוקין
שהניחן ליבשן והקצ' להם מקום עד שיתייבשו בהא אפי' ר' ש' מודה
דאסורין משום מוקצה ספני שדרכן שהם מסריחין בניתיים קודם
שיתייבשו וכוון שיודע שיסריחו ודאי הסיח דעתו מהם שלא
לקחתה עד שיתייבשו הישב ויתקנו וכיון דאיכא תרתי דדחינהו
ביר' ק' וגם לא חזו הוי מוקצה לכ'ע ואסורין ופירו' מחוברין לקרקע
וכחוסר צידה גיום טוב כמוקצה דגורגרות וצימוקין דמיון דכוון
שלא הקצו מנחמול הוה ליה כאלו דחינהו בידים ופירש שאינו
דוצה ליהנות מהם דבעודן מחוברין פשיטא שאסורין והילכך אפי'
לקטן עכו"ם אסורין דהוי ליהו סוקצה יומטעם זה גזרו בכל מחובר
פיהא אסור אפ' לויכא דלא היה בוד' ללקטן לויכא למיטה שפורש
מהם דעתו שחרי' לא היה יכול ללקטן אפי' הכ' חשיבין לה למוקצה
דלא פיה' דרבנן ככל מחובר ומחוסר צדה שאסור אפי' לקטן וצדן
עכו"ם והם של יזכרם ר'א דאין הכנה והקצעה בשל עכו"ם שאין
העכו"ם מקצה דעתו ממה שכידו ולי' ביה משום הכי ואפי' גרוגרת
וצימוקין מותרין אבל במחוברין וודאי אסור אפי' בשל עכו"ם לכ'ע
ועוד יחבאר טעמא מזה לקטן סימן שכה :

ג כלכלה שהיה מלאה פירו' ואבן בחוכת אס' חס' פירות רסובים
בגון חאנים וענבים יטול אות' כמות שהיא אפי' נער תפירות
מהוכה יפסדו ובמקום פסידא לא גזרו איסור' בשלשול חאבן עם
הפירות אבל אם הם פירות שאינם נפסדים ינע"ל וינער גם האבן
עמהם ולא ישלנו עכס' וח' ס' כשאינו צרי' לא לירות או לכלכלה
שאז כשינערנ' במקומת ויכל לישול הפירו' או תכלכל' למקו' שהוא
צדיק אבל אם היה צריך למקום חכלכל' יטל' לנו כמות שהיה עם
האבן והפירות כדי שחכל' להשתמש במקוה ואין צריך לנערה
ולנער האבן ספנה דהוי שירח' יחידה שאינה צרי' ומיילי נמי אפי'
הניח האבן כמזיד על הכלכלה אע"פ שעשאו בסיוס לדבר האסור
דהיינו לאבן ס' ס' כיון שהוא ג' בסיוס לדבר המותר דהיינו הפירות
בשל האבן לגביהו . אבל אם הניח אק במצד על כלי ריקן כגון
ש הניחו על פי החבית הוא הניח מעות על חכר במצד הרי אילו נעשו
בסיוס לדבר האיסור ואסור לשלשל ולנערה מהם :

ד כבר אמרנו פעמים דכל דבר שהי מוקצה בין השמשו אמרינן
מינו דאיחקצאי לבין השמשות איתקצאי לכלויומא ודוקא
בין השמשות אמרינן הכי אבל בעניין אחר לא אמרינן מוקצ' לחצי
שבת כגון דבר שהיה ראוי בין השמשות ואירע בו דבר שנתקלקל
וניחקצ' מקצת מיום וחזר ונתקן לא אמרינן הואיל ונדר' ישעה אחת
בשבת זו שוב לא יחזור להתירו בשבת זו לא מיד שתזר' ונתקן חזר
להתירו כן באיסור אכילה בין באיסור שלטול :

ד ואם שכחו אבן על פי החבי' או געות על חכר או שלא התחש
שם במצד זה אינו נק'ר בסיוס ודבר האיסור הואיל ולא הניחו
לשם זה לפיכך ספה החבית על גדה והאבן נופל בסכנו או סכנר
חכרה הסעות נפלות ואם היתה החבית בין החבית בענין שאינו
יכול להשתת' שם יוכל להגביה אותה עם האבן למקום אחר
להשתת' שם כדי שיפול מעליה :

ה גרזרין וצימוקין שהיו מוקצ' וקושטאני זמן בוקה השמשו כב' נתייבשו
והיו ראוי' לאכילה ולא ידעו הבעלי' באות' שעה שנתייבשו לא
אמרינן כיון שהיה סכור בין השמשות שלא יבשו עדין הרי הוקצו
באותה שעה איתקצו לכלויומא אלא מיד שנודע לו בשבת שהיו
עלשים בק' השמשות מותרין לן דמוקצה בשעות אינו מוקצה .
ומוקצה .

ו והפ' דלא שרי' לא להסות ולנער דחקש בצריך לגוף החבית
אבל אם צריך למקום החבית וחכר ולא חספיק ליה הסייה
והניעור שהרי יצטרדן ג' אח' כ' לשלק החבית וחכר מאתו המקום
למקום אחר כיון שצריך הוא למקום הוה ליה הניעור שירחא
שאינו צריכה לפיכך יכול לשלשל עם האבן והמעות שעליהם
לפנות ממקום . והאראמרי' שאם הניח במזיד שאסור לשלשלם
ולנערם היינו שהניחם שם על רעת שישארו שם כמניסח השבת
והיו שם כבניסת השבת אע"פ שנתלקו אח' כ' אסור לשלשלם כל
השבת וסנו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכלויומא . וכ' ש'
שבעוהו שם שאסור לערוץ שיפלו אע"פ שהיה דעתו לסלקם בשבת :
ו' א' שאפי' לא הניחם שם לא על דעת שישארו שם בבכסת השבת
והיתה כוונתו שיפולם מהם בשבת לא איתקצאי לכלויומא ומותר
להסותה ולנערם בשבת ולא אסור צלא קמחין סתולה על דעת

ה ומוקצה רחוק ולא חזי דאיכא אינשי דאכלי ליה ואיכא אינשי דלא אכלי ליה צריכא הזמנה ואי אומגיה נפיק ליה כחורת בוקצה ואי לא לא אבל דבר שאינו ראוי כלל אינהזמנה מועלת בו דהזמנה לאו מילתה היא בדבר שאינו ראוי :

ו כל דבר שאסור לשלולו אסור ליתן תחתיו כלי כדו שיעול לתוכו מפני שאסור הכלי משלולו ודומה לסותר שסות זה הכלי ממה שהיה ראוי ומוכן לו מתחלה אע"ג דאמרינן לעיל סימן ש"ח סעיף ל"ט שכופין את הסל לפני האפרוחים בשבת כדו שיעלו וירדו בו ובעודן עליו אסור לשלולו ולא אמרינן שמבטל את הסל מהיכנו דשאני התסבב עליו חיים שה מעצמן עשויו ליר ממנו וחוזר הסל מעצמו לתתירו הראשון אבל שאר מוקצה שאינו עשוי לירד ממנו כשיפול עליו הרי ירדה עליו כל השבת ויהי כלי בטל מהיכנו כל השבת לפיכך אסור ליתנו תחתיו (וע"ל סימן רס"ה סעיף ג') וסימן רס"ו סעיף ע' וסימן ג"ה סעיף ז') אבל מותר לכסותו עליו שבוה אינו מבטלו מהיכנו שהרי אם יחפרו יטלנו ובלבד שלא יגע בו כדו שיוכל ליטלו משופי בשיתפרץ ליטלו ולא יגענו אותו דבר המוקצה ועוד אפשר לומר אע"ג דשאר דבר מוקצה מותר ליגע בו היינו כשנוגע בו לצורך עצמו אבל הכא הוי הגניעה לצורך חדר המוקצה וזו אסור :

ז דבר טמור לשלולו והניח עליו מבע"ד דבר האסור לשלול גם התחתון אסור לשלולו בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו מפני דבר האסור המונח עליו שנעשה בסיס לו הילכך משה שיש עליה מעות או אפי' אין עליה עתה וחיו עליה בין השמשות אסור לשלוליה דמגו דאיתקצאי לבין השמשות כו' . ואם אין עליה עתה וגם לא היו עליה בין השמשות אפי' יחד למעות והניח עליה מבע"ד מותר לשלוליהם סלקן מעליה מבע"ד ולא אמרינן הואיל ויחדה לבך וגם תניח עליה הרי הקצה לאיסור והיא אסור לשלולו והוי כמו כלי שמלאכתו לאיסור שאין זה דומה לכלי שמלאכתו לאיסור שהמטה אינו עוש שום מלאכה אלא שמניחין עליו המעות ואינו אלא בסיס וכשאינו בסיס מותר לשלול ויש אומרים כיון שייחדה לבך וגם הניח מעות עליה מבע"ד אף על פי שסלקן מבע"ד והוי כמו כלי שמלאכתו לאיסור ולכן אסור לשלול כיס של מעות אע"פ שהוציא המעו כסנו מבע"ד א"כ עשה בו מעשה כגון שפתחו מלמט וסלקו מן הייחוד וכן נוהגין מיהו לצור גופו או צורך מקומו מותר לשלולו :

ולכן בכיס התפור בבג' הואיל :
ועיקר הבגד עובר ללבוש אם הוציא המעות כשם מותר ללבוש הבגד והוי כמו צורך

מקומו כי חכי בטל אצל הבגד אבל אם שכח בו המעו אסור ללבוש הבגד דחיישינן שמא יצא בו או ישלול המעות בעינכ' מ"ס מותר לשלול הבגד ולא אסור' שכל הבג' נעשה לצד המעות הואיל ואין המעות מונחים על עיקר הבגד :

ח וכלי שיש עליה דבר האסור ודבר המותר יש בו צד היתר לשלולו כיצד כגון מחת שיש עלי' אפר מבע"ד יסמות לשלול האפר לכסות בו רוק או צואה שכיון שהיה האפר מבע"ד היה דעתו עליה מאתמול ויש עלי' ג' סגרי עצים שהם אסורים לשלול מותר לשלול המתחה שהוא כלי כמות שהוא עסכל מה שבתוכה ולא אמרינן נעשים בסיס לדבר אסור הואיל ויש עליה גם כן דבר מותר והוא שדבר היתר תוא חשוב מדבר האיסור כגון הבא אבל אסור האיסור חשיב יותר מדבר ההיתר בטל היתר אצלו ואסור לשלולו ומיירי נמי כגון הבא במתחה שאי איפשר ליטול האפר שהוא דבר היתר לבדו בלא האיסור שהאיסור מעורב ביניה בכל מקום ואפי' אם היה סנער הכל מן הצד לא היה יכול אחר כדליקח האפר לברת אבל אם יכול ליקח התקטר לבדו והיה צריך לו היה צריך לנער הכלי וליקח היתר לבדו וכן אם היה יכול לנער האיסור לבדו היה צריך לנערו ולא ישלולנו עם ההיתר . ואינו מותר לשלוליה כמות שהיא אלא בצורך לאפר או למקו המתחה אבל אם אינו צריך לא לנף המתח לא ישלולנו כמות שהיא לא ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטול המתחה ומיירי גם כן שהיה היתר עם האיסור עליו מבע"ד הרי

נעשית לו בסיס ואסור לשלולו ואינו יכול להניח עליו היתר בשבת כדי לשלולו :

ט חיבה שיש בה אוכלים ושאר דברים המותרים לשלול גם יש בה מעות אם המעות אינם עיקר סותר לשלול כמות שהיא עם המעות אבל על פי החנאים שנתבארנו במתחה :

ענין דיני מת בשבת וטלול מן הצד וכו' ט"ע

א מה שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליק' כל מה שאיפשר לעשות בטלולו על ידי היתר יש לו לעשות זה כבודו שלא לחלל עליו את כבוד השבת לפי' אם יש כבר או תינוק שהם מותרים לשלול אנכם ישלולוהו עתה . ואם אין לו כבר או תינוק אם יש לו שחי מסו' משלולנו על ידי שיהפכו ממט' למטה דהוי טלול מן הצד ואם אין לו זה ולא זה משלולו טלולו נמור כדי להצילו מן הדליקה ואם הוא מוטל בחמה משלולו באותו רשות מחמת לצל' על ידי כבר או תינוק כדו שלא יסרי' אבל אם אין לו כבר או תינוק לא היתרו לשלולו מחמת לצל' לא ינחנו במקומו כיון שעדיין אצלו

מסריח ואפי' משפת למטה לא יתפכנו דלשלול מן הצד קרוי טלולו ואסור בזה כיון שאין צריך המת לא מחלל על משום שם יסריח :

הגיה וכן לא התירו ככף אמיר' לצב"ש שאינו אלא שנות דרכן מהטעם הכוזב ועוד דהואיל ולא ס"ן לו כבר או תינוק יכול לעשות תקנה אחרת כמו שיתבאר בסמוך סעיף ו' וכן אפשר לו להגיד מן חמה בשני דרכים אלו ואינו צריך לדמות לאו דלא המור לא לנו מ"ל לתירו בענין אשר דלמה לי למדי' אוקו כמכסהו ולינו צריך לכך * אבל כמה שכנית שקרוב להסריח או כמה שגם ספיה דלי אפטר לעשות אותו התקנה שנתבאר בסעיף ח' * התירו בכל הדרכים הכוזבים ולדמותו ללאו דלא המור שפושכבוד הנריח * וכן כדלח גבי הגלת האת מן הדליקה שחתירו כל הדרכים ככוזבים אצלו משום דלי איפשר לעשות עם אוקו התקנה הכוזבת כשעיקר' עכ"ל

ב אבל אם הסריח בבית י' אפי' עדיין לא הסריח אלא שקרוב להסריח ונמצא מתבזבז בין החיים והם מתבזבזים סמנו מותר להוציא אפילו מרה' לכרמלית משום כבודו דגדול כבוד חבריות שדוחה אפי' לא תעשה שבתורה שהוא לאו דלא. חסור מיהו אם היה להם מקום לצאת בו אין מוציאן אותו אלא מניחין אותו במקומו והם יוצאים משם וי' א שלא התירו להוציא לכרמלית אע"י כבר או תינוק ואע"ג דאיסור הוצאה היא חמורא מאיסור טלולו ואם הוצא התירו כ' טלולו . מכל מקום מה דאפשר לתקוני מתקנינן

לפיכך הוצאה דאי איפשר בענין אחר התירו משום כבוד חבריות ואיסור טלולו שאיפשר לתקן ע"י כבר או תינוק מתקנינן קו"א

אדרבת דכל שמוציאו מרשות לרשות מוטב למעט בהוצאה ככל מה שיוכל לפיכך וציאו לבדו בלא שום כבר וחיו שכל מה שאתה משביח בחיקוק השילול אתה פוגם בהוצאת הכבר שלא לצורך והוצאת המת בלבד היא שמותר מפני כבוד חבריות ויש מי שמתיר להוציא אפי' לר' הר' משום כבוד חבריות אם צריך לכך שאין הוצאת חמם איסור דאורייתא דהוי מלאכה שאינה צריכ' לגופה שאין צריך להוצאה זו אלא לסלק מעליו ואם היה לו מקושב אחר לא היה צריך להוציא הילכך לאו מלאכה מחשבת היא שאין איסורו לא מדרבנן וקאי עליה כלאו דלא חסור ובמת התירו ע"י תינוק דהתינוק אינו

מסוי' ג' כ' מדאוריית' דהחי נושא את עצמו אבל לא על ידי כבר שהיא אסור להוציא מן החורה

ואין כבוד חבריות מתיר לא איסור דרבנן ואינו טפל למת להיות בטל לגבי הוצאת המת עצמו שהוא מותר משום כבוד חבריות הואיל ואין הוצאתו אלא מדרבנן וכל מה שמותר לעשות למת ע"י כבר ומינוק מותר ג' כ' לעכ"ס לעשותו בלא כבר ותינוק וכ' שהוא ולא דוקא משום דסרחון התירו הוצאה מרשות לרשות אלא ה"ה כל מקום שהוא מונח בבזיון התירו זה כגון שהיה בספי' והיו העכו"ם מתאספים שם לראותו מותר להוציא על הדרכים שכתבתי וה"ה כל כיוצא בזה ונ"ל דה' מפני הדליקה שמתיר להוציא שאין לך בזיון גדול מזה שתינחנו לישרף ולפי' מה שכתוב בש"ע דבית יוסף בתחלת הסימן גבי ירא מפני הדליקה כו' וסיים דבריו ואמר וכל זה באותו רשות דמשמע ה' מרשות לרשות אסור אפילו ישרף

לבוש החורף הלכות שבת

בלא צער חום הקרקע היה נכס מותר אמרו רבנן לשנות בכל מאי דאיפש כדי שיהא ניכר לכל של צורך החי הם עושי ולא לצורך המת כי אין מחללין את השב לצורך המת אפי' בשישו דרבנן כנח לעשות לו אוהל עראי וכה' ג' מפני שאין כבוד למת לחלל את השנת בטבילו שאנו משערין שגם אם היה חי ודאי לא היה רוצה בזה :

ז אבל מ' ס' התירו לסו' המת ולהתירו ולשמט הכר מתחיו כדי שלא יסריח ובלבד שלא יזח בו שום אבר ואם היה פיו הולך ונפתח קוש את הלחי בענין שלא יוסף להפת אבל לא כדי שישגר מה שנפתח או אפי' קצחו דת' ל' כמו מזח אבר ומטעם זה גם כן אין מעציפין עיניו של מת בשבת :

ח' שלטול סן הצד לצורך דבר המותר מותר דתרי גוויי טילטול סן חצד ניהו דטילטו מן חצד דגבי מת דלעיל שעיקר טילטולו בשביל המת וגם השלטול הוא בגופו של מת לא רצו להחיר אבל כשעיקר טילטולו משום דבר המותר וגם דבר המותר הוא שמלטול לא שא' אלטול אותו דבר המותר אלא כשלטול עמו דבר האסור בכ' הנ' מותר להכרסות ששבת על הכר נוער את הכר והן נפלות וכמו שנכתב לעיל סימן ש' ט' ומהאי טעם נמי צנן טטמון בארץ ולא השריש וגם לא נתפחן לזריעה אם מקצת עליו מגולין שיוכל לאחוז בהן אוחז בהן ונטלו אף ע' פי שבטילטולו מותר עפר ממקומו ה' ל' טילטול סן חצד לצורך הכר המותר ואף על פי שהניחו מבע' שיהיה שם כל השנת לא אמרינן שהצנן נעשה בסיס לעפ' טעליה וה' ל' בסיס לדבר האסור שאין באוכלין משום בסיס לדבר האסור ודוק שלא השריש שאם השריש אינו ניטל דהוי עוקר דבר מנידולו וגם דוקא קולא נחצוץ לזריעה אע' ג' דלעיל בסיס' ש' אמרינן חסיס שורעס בקרקע ועדיין לא השרישו מותרין שאנו חסין שההשריש ניכר בהם מיד מרס הלקח אבל בצנן חיישינן שמא השריש ולא ידע עד שיטלנו א' כשאם נתכחץ לזריעה והוסיף טעס מחמת ליחות הקרקע הוי כמו השריש אבל אם לק' נחכחן לזריעה אף על פי שהוסיף סחם ליחות הקרקע ליה לן בה שכדרכו שהרי אנו רואים שומץ ובצלים מתוספין אפילו בחלון דוקא בטילטול מן הצד שעל ניטעו עדי' שהוא קצת טילטול בכך לא התירו לא לדבר המותר אבל שלטול טע' חנוף אפי' לצורך הכר האסור מותר הלכך ק'ט שעל גביהם שבת והוא סוקצה דסתמה להסקיה הוא עומד כנענעו בגופו ואם הניח עליו מבע' כר או כסת מנענעו אפילו בידו שהרי הכינו מבע' ילשכב עליו וה' אפי' חשב עליו לשכב עליו לא דהוי סני ומותר לנענעו בידו :

ט' פירות הסמוך בתבן או בקט' המוקצים אפי' כחץ מכיסין אין בהם כלום מגולין יכול לתחוב בהן חפשא או כוש וכוסים והקט' או התבן צערו מאילו ואע' ג' דלעיל גבי צנן. הטמון בקרקע אסור ליטלו אא' כהוי מקצה עליו מגולה שיוכל לאחוז בהן אבל אם הוא פרוי מכוס אינו ראוי לטלו ע' כחט או כוש היינו משום שהגומא סבוסה ואם יתחבו בו כוס או מחט סיהיו כעושה גומא אבל בחבץ וקט' אין בהם משום גומא :

שיב במה מקנה הנצריך לנקבו ובו יסעיפים ז

א' כבר ידעת שגדול כבוד הברית שדחה לא חעשה שבתורה שהוא לאו דלא תוכל להתעל דכתיב והתעלמת מהם ודרשו פ' פעמים טאת מתעלם כנן זקן ואינו לפי כבודו והכ' נמי טילטול דרבנן דאלאו דלא תסור אסמכוה רבנן . ובמקום כבוד הבריות נדחה לפיכך התירו ח' ל' לטלול אכנים בשבת לקנח בהם שהוא כבוד הבריות ככך אפי' להעלותם עמו לנג' למקום שרוא צרי' להם מותר ורא' אמרינן שירחא יתיבא היא א' ניהו לו להעלות מאתמול שאין אדם מסיק זה אדעתיה גדול כבוד הבריות וסוי שיש לו מקום קבוע ומיוחד לבית הכסא יס' להכניס עמו אכנים לקנח מלא היד שאם ישתירו לו בהם עכשיו יקנח בהם אחר כך אם יצטרך שהרי ידע מונחים במקום קביעתו אבל אם אין לו מקום קבוע אינו מכניס עמו אלא כשיעור בוכנא קשנה שראוי לקנח בו פעם אחת אבל יותר מזה הם מוקצים שאינו עומד לכך ואם ניכר נאבן טקנחו בו כבר נעשה מוכן בכך ומותר להכניסו אפי' הוא גדול הרבה או אפי' הם הרבה קטלא חיד' מותר ליטול כולן טביון טקנחו בהן וחבנן כולם

ג' ל' שטעו' סופר הוא וחדע דהא משמע בדברי המדריכי בשם רבינו ברוך שרצה לפרש מה שנאמר בגמ' כהוצאת המת דדוקא משום דליקת התירו ולא משום כזיון והיאך נאמר למאן דמפרש דקאי על כזיון שאמר בדליקת הו' לתו סברות הפוכות וזה איך מסתבר' כלל לא אף בכזיון קאמר וכ' ש' מפני הדליקה וזה נ' ל' פשוט וברור ולא הייתי צריך לכותבו לא מפני שראיתי בש' ע' שאמר בדליק' ובל' זה באותו רשות דאיכא למיטעו למיטעו סינה אבל מרשו לרשות אסו אפי' שרף במקומו הוכרחתי לכתוב כן דנ' ל' שהו טעות סופר ולא אמרו מעולם רבינו המשביר ז' ל' א' נ' הפ' וכל זה באותו רשות ר' ל' מה שאמר בתחל' שיחזרו אחר החתירים להקל האיסור בתחלה ע' ככר וחינוק ואם אין לו ע' שתי מלות כו' על זה אמר וכל זה באותו רשות כלומר שאין יראת הדליקה כל כך מסוכנת שאין מתייראין היסנה לא להרחיקו מן האש מחששה רחוק שפא שרף באותו רשות עצמו ודיו שאינם בהולים עליו כל כך דומיא דמושל בחמה שאינה ג' כ' לא מיראה שמא יסריח אבל אם הדליק מסוכנת עד שצריכין להוציא אפי' מרשות לרשות לא יחזרו להקל האיסור בתחילה שמא תגבר הדליק' וישרף לא יצאוהו בהדיא על הדרכים שנאמרו כאן בכזיון וזו ואין צריך לומר זו הוא וצ' פ' שהוא דוחק ס' מ' ל' דרינא הכי הוא בלי

שום פקפוק . ודוקא לצורך המת התירו טילטולו ולא לדבר אחר לפיכך אין מטללין את המת אפילו ע' ככר או תינוק לצורך כהני' שישארו בבתיה או לצורך דבר אחר ויש שחריק' ע' עכ"ס ולדבר מצוה כגון לצורך חתונה העיר מורי מהרמא' ז' ל' שראת נוהגין להתיר ע' עכ"ס :

ג' יש מי שאומר שאם נתן על המת לבוש ששוב לטלולו על ידו או כלי אחר שהוא חשוב כנותן ככר או תינוק דמי :

ד' ו' א' עוד שאפי' ע' לבושו שהוא לכוש בהן מותר לטלולו ולא אמרו ככר או תינוק לא לכת ערוס :

ה' והא דאמרינן לעיל בנטול בחמה טילטול מן הצד היינו דוקא כשצריך לטלול המת מחמה לעל שהוא צורך המת עצמו אבל אם אינו צריך לכך אלא צריך הוא למקום שהכת מכת שכ או לדבר שחם מונח עליו מותר לטלולו מן הצד היינו שהפכו סמטה למטה דכיון דלצורך דבר המותר הוא אע' פ' שמלטול על ידו דבר האיסור שרי בטלול מן הצד והותר טילטול ע' ככר או תינוק לא התירו לא גמט טשו כבודו אבל כשאר דברים האסורים לטלול אין מטללין אותם אפי' ע' ככר או תינוק :

ו' חיה המת מוטל בחמה ויראים שמא יסריח ואין להם מקום לטלולו או שלא רצו להזיזו ממקומו ואוהל להציל מן החמה אינם רשאין לעשות בשבת התירו לו לעשות על ידי הערמת ביצד יעשו באין שני בני אדם יושבין מטיני צדין על גבי קרקע שהוחמה מן החמה ואחר כך כשישבו מעט יחס להם סלמטה מקום הקרקע ויצטרכו להביא מטות לעצמם יושב עליהם ולהפסיק ביניהם ובין הקרקע כי לא יוכלו עוד לשבת על גבי קרקע מפני שח' להם המקום למטה מן החמה שהזריחה עליה ואז זה מביא מטתו ויפסק עליה וזה מביא מטתו ויושב עליה דהוי טלול המטות לצורך החיים שמוותר להם כדי שיפסיקו בינם ובין חום הקרקע וכשישבו עוד מעט על המטות ויחס להם מן החמה שעל ראשיהן או מביא כל א' מחצלת ופורסו על גבי לצל' ואח' כ' זה זוקף מטתו ונשמש והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמש והולך לו כדי שתהא המחצלת מונח על המטות הזקופות ונמצאת מחיצה עשויה מאליה המגינה על המת מן החמה שהרי יאני המחצלות סמוכות זו לזו ושני קצותיהן בקרקע מטיני צדיהם ואין המחמה יכול לכא בתוכה צריכו לעשות על זה האופן להביא תחלה המטות והדר המחצלות אע' פי שאם היה ממתניס מתחלה ער שיחס להם סלמטה ומלמעלה וילכו ויביאו המטות והמהצלות גם יחד היה גם כן מותר ו' א' היה כאן שום חשש איסור א' נ' אם היו מביאין מתחלה המטות לישב עליהם

לבוש החור

חלנות שבת

צב

פולס לכך לא דוקא פחצר מותר לשלשל אכניס ויא שאפילו
מכלמה לרהי מותר לשלשל דהא לא הוה נמי אלא איסור דרבנן
ומשום כבוד הכריות התירוהו :

ב ואם ירדו גשמים עליהם יצאו ונסבעו בקרקע אם רישומן
ניכר מותר לישלש כדי לקנח ולא גזרו בזה משום סותר
שעושה נזק או מסו' סוחן או נפרך ונסחן בידו :

ג צרור יעלו בו עשבים מותר לקנח בו ולא חיישין שמא
יתלש שאף אם יתלשו הל' דבר שאין מתכוין שאינו אסור מן
התורה לפיכך לא גזרו בזה אף זה פסיק רישיה שהרי אי אפשר
לקנח בו ולא יתלשו עשבים :

ד לא ישלשל אדם רגל אדמה לקנח בו מפני שאינה ראויה
לקינוח לפי שהיא נפרפת ולא חרס סאסור לקנח בו אפילו
בחול משום סכנת כשפים כדאיתא לעיל סימן ג' :

ה הוי לפנינו בשבת צרור ואזני חרס חלקים שכיון שהם חלקים
הם כלים וליכא משום סכנת מקנה כאותן החרס שהוא ראוי
לשלשל בלאו תכי לכסות בו תכלי ולא יקנח בצרור שאינו ראוי
לש' ל' ל' ל' צרור ועשבים לחיס יקנח בעשבים כיון שהם לחין
אבל אם הם יבשים אפילו בחול אין מקנחין בהם משום סכנת שה'
חרין ומתחבין את הבשר :

ו מהחיים בשבת בעשבים לחים אפי' הם מחוברי לקרקע ובלבד
שיא יזיזם ממקומם ומשום משחמש במחובר ליכא דלא אמרי
אלא כאלו אכל לא בעשבים וידקות ועוד נל' משום כבוד הכריות
לא גזרו ואיפשר אפילו באילן מות' ובעלין שלו אפילו מחוברין ולא
גזרינן שמא יתלוש דהא אף אם יתלוש הוי מלאכה שאינה צריכה
וגם אינו טבוח ולא פסיק רישיה נל' :

ז היה צריך לנקבו ואינו יכול לפניו טרפונא הוא למשמש כפי
הש' עת שממשש שם בצרור והגקב נפתח לא יממשש
בשבת בדרך שממשש פחול דהיינו שאוחזו הצרור בכל היד וממשש
בו משום השר' ניימן אלא משמשש כלאחר יד דהיינו שיאוחזו הצרור
בשתי אצבעותיו וממששש :

ח לה שתמש בברוא כפי הטבעת דינא בצרור שיעשה עליו ידו
שינוי דהיינו שלא יאחזנו אלא שתי אצבעותיו ואסור לצאת
בו משום משוי אפי' תחובה כולה בנזף דהואיל ואיפשר במשמוש
גרידא וע' שינוי ובהכי סני דלא ליסתכן לא שרינן ליה להכניס
כולא אפי' ע' שינוי ולצאת בו :

ט אסור לפנות בשדה ניר בשבת שמא יכא לאשווי גומות ואם
היה טרח חבירו אפי' בחול אסור מפני שדש את נירו ומקלקל
את הזרעה :

י אכניס גרורות שמצדדן אותן כמס' מושב חלול ויושב עליהם
בשרות במקום המיוחד לבית הכסא מותר לצדדן אע"ג דבניין
עראי הוא לא גזרו ביה רבנן משום כבוד הכריות :

שיעור שלטול דלת וחלון ומנעול בשבת וכו' יסעי

א כבר ידעת שבניין אב' מלאכה היא מן התורה וחכמים ז"ל
אסרו כל מה שדומה לבניין אע"פ שאינו בניין משם ואפילו
להוסיף עליו מעט אסור סיחון פקק החלון כגון לוח או שאר כל
דבר שסותף בו החלון יכולין לסותכו בו אפי' אם אינו קשו' ולא
אמרינן דהוה כמסויף על הבניין כיון שדרכו בכך לפותחו ולסותו
ובלב' שיחשו על מע' לסותמו בו וכמחשב' מיהו סני וקנ' שחתקיניו
להיות נועל בו אין צריך שיקשרנו בדלת ומ' דמי לבניין יותר
מפקק החלון ולא סני כמחשבה שיחשוב עליו סאתמו וצריך
שיחקננו לבד' לרש' היינו שיחקננו לשם כלי שיהא ראוי לשום
חשמיש כגון שיהא ראוי להפך בו ותיכ' או לפצוע בו אנויים
ולר' את צריך שיהא ראוי לכבר מוצר אלא כיון שתקנו ועושה בו
ניצנה שהכינו לכך סני דמיחקריו ע' כך פלי שמלאכתו להיות
שיותר לשלשלו כדאיתא לעיל סימן ש' ונגד שחוא יתר שנעלין
בנותחין אותו במסקופה למטה דומה טפי לבניין אם יחבננו
לפיכך לא סני לאכמחשבה ולא בחיקון ואין נועלין בו ולא א"כ
היינו קשור שיהא ניכר שהוא טובן לכך תמיד וכיצד יהא קשו' אם
יש בו גוש גלוסטרט שהוא עכ' באחד מן הראשים וראוי לבתוש בו

שדומה בכלי סני אפילו אם קשור בחבל דק שאינו ראוי להיות
נישל בו שהיה החבל נפסק אם היו נושלי אותו בן ואפילו אם אינו
קשור בדלת עצמו אלא בכריח הדלת ואפי' אם החבל צריך ואינו
תלוי כלל באויר אלא כולו מונח בארץ סני בהכי ולא מיחוי כבונה
ביון שהוא בעצמו דומה לכלי וגם קישורו מוכיח עליו שהוא עומד
לזה ואם אין בראשו גלוסטרט שאינו דומה לכלי צריך הכנה טפי
שיהא ניכר שהכינוהו לזה דהיינו שיהא קשור בדלת עצמו מיהו
אם קשור בדלת עצמו סני בהכי ואפילו הוא קשור בחבל דק שאינו
ראוי לינשל בו ואפילו כולו מונח בארץ סני ואם אינו קשור בדלת
אלא בכריח צריך שיהא תקשר אמיץ שיהא ראוי לינשל בו מ' ס'
אינו צריך שיהיה תלוי אלא אפי' כולו מונח בארץ לנעול בו ואין
איסור אלא כשזומטו ומניחו בקרן זווית ואינו קשור כלל שזה
נראה כבונה הזאיל ואינו נראה שמוכן לזה :

ב וכל נגר שאמרנו מידי שהאסקופה גבוה וכשנוגף אותה
במפתח אינו ניקב בארץ אבל אם נפתחה האסקופה בעניין
שכשם כניס הנגר בחור נוקב תחתיו בארץ הוי בניין ואסור לנעול
בו :

ג מחצלת של קני' או דלת שנפתח שנכנסין בה לרחב' שאחורי
הבתים וכן פריצה שגדרת בקוצים כעין דלת שאין נכנסין
ויוצאין בה תדיר וכיון שאין משתמשין בה תדיר אין בה חושש
לעשות לה דלת תלויה וקבועה כראוי אלא זקופה ועומדת כנגד
הפתח וכשהוא פותח מטילה לארץ ויש שתלוי יותר אבל נגרות
לארץ ואילו הפתחים בשנועלים או פותחים אותן דומה לבניין
שאין ניכר בהן שהם עשויים לשם דלת ומיחוי כבונה וכמוסיף
אחל קבע תיא כיון שאינה עשויה ליפתח אלא לזמנים רחוקים
הל' כאהל קבוע ואסורין לנעול ולפתח בשבת אבל אם יש להן
ציר או אפילו אין להם עתה ציר אלא שתיה להן ציר נעלין בהן
אפילו הן נגררין בארץ רק שקשרו וחלאן לנעול בהם ולא חשיב
כבונה שניכר בהם שהוא דלת כיון שהיה להם ציר וכ' ש' אם יש
להם ציר עדיין שמוחר ובלבד שלא יחזיר הציר למקומה דמיחוי
יותר כבונה כמו שיתבאר בע"ה לקמן סימן תקי"ס אבל אם אין
להן ולא היה להן ציר אין נעלין בהן א"כ הוי גבוהים מן הארץ
שניכר בזה שהם עשויין לדלת ופתח הן שוי לכניסה ויצא' ת תדיר
נעלין בו אפי' לא היה לו ציר מעולם והוא נגרר שכיון שמשמשין
בה תדיר הכל יודעין שדלת היא עשויה ולא מיחוי כבונה וגם אינו
מוסיף אהל קבע הוא כיון שנכנסין ויוצאין בה תדיר הל' מוסיף
אהל עראי שמוחר כמו שיתבאר בע"ה סימן שצ"ו :

ד דלת העשויה מלוח אחת אינה ניכרת שהיא דלת אלא בקרש
שהוא מן הבניין לפיכך אפי' יש לה ציר ואסקופה תחתיו אין
נעלין בו דמיחוי כבונה שנתן קרש אחד לתוך הכותל וכן דלת אף
על פיסע עשויה מכמה לוחות אלא שאין לה אסקופה תחתון אלא
עומדים על גבי הארץ וכשפותחין בה שומטים אותה ועוקרי אותה
אין נעלין בה אפי' יש לה ציר דמיחוי כבונה ודלת העשויה מ' קרשי'
הרב' יש להם איסקופ' אע"ג ששומטים אותה אחת כשפותחין
אותה נעלין בה וה' מקום שנועלין בקרשים הדבה ואין להם
אסקופ' אלא שיש חקיקה למעלה ולמטה שמכניסין בה הקרשים
כגון בטל חנוי' דיב' כדלת הואיל והם יותר מלוח אחת בכל הדל' :

ה שידה חיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד יש להם כצירים א'
למעלה ואחד למטה אם יצא התחתון כולו ממקומו אסור
להחזירה גיורה שמא יתקע בחזק בסכין ויתדחה והוי חיקון בשבת
ונמד' מלאכ' אבל אם יצא מקצתו מות' לדוחקו עד שמחזירו למקומו
שכיון שהעליון נשא' במקומו בקל יוכל לתחזר התחתון ואין צריך
לתוקעו בחזק אבל כשתיא העליון אפי' מקצתו אסור אפי' לדחוקו
להחזירו למקומו שהעליון צריך יותר לתוקעו שיחייס אף על פי
שהתחתון נשא' במקומו וחיישין שמא יתקע בחזק וה' ל' מלאכ'
וחייב משום מכה בפטיש :

ו משה של ערקים אסור להחזירה ולהדקה שזהו מלאכה נסור
היא זאם תקע חייב חטאת ואם דרכה להיות דפויה מותרה
לכתחיל ובלבד שלא יהדק ולא גזרינן בזה שמא יהדק דכיון דדרב'
כ' א' כ' כ'

לבוש חתור הלכות שבת

מתקן כלי אבל אסור ליתן עלה של הדם או עלה אחר נכנס כחבית
לעשותו כמו מרוב והיין זב דרך שם דגורנין משו שמה יתקן כרוב
משש ליינו שיפול היין מתוכו למרחוק שכיון שלוקח העל וסקפלו
בעין מרוב נרא כעושה מרוב ולא דמי לברוא או קנה שאינו עושה
בועכשיו כלום שכבר הוא עשוי לכך אלא שתחבו בתוכו וי' א'
שאין אסור בעלה אלא במקום שיש לחוש שמה יקטוב ע לה מן
המחובר ויעשנו מרוב כגון שאין לו אלא אחד שאם יתקלקל זה
יקטום אחר אבל אם יש לו הרבה עליו קטומים ואפי' אינם אלא
שנים מותר ולא חיישינן שמה יקטום שאם יתקלקל אחד חריש
לו אחר ואפילו בשנים סגי ולא חיישינן שמה יתקלקל ו יותר אבל
לשם יתקן המרוב ששם כולי האי לא גזרינן דלא חיישינן לחבו
שהכל יודעין האיסור :

מותר להתיר ראש בחבי כסיוף אם צריך ליתן שבתוכו דלאו
לפתח מכוח כוח שמסי' ראשה אבל בצדה או בשוליה אסור
לנוקבה בין בחבית עצמה בין במגופה דודאי לפתח קמכוין כוח
שאינו מסיר ראשה ל' עוש נקב קטן ל' עושה נקב גדול שאינו
דומה כ' לפתח אסור דכל שבצדה או בשוליה פתח כקרי ואסור
ה' מ' בשוליה או בצדה אבל במגופה למעלה מותר לנוקבה דלאו
לפתח קמכוין שאין דרך לעשות פתח רמעה במגופה מפני עפר
וצורות שיפלו בה ואם לפתח הוא צריך נוטל כל המגופה . כבר
כתבתו דכל חבית שהאונ' כאן מיירי בחבית שאינה מחזק ארבעים
סאה שהיא חשובה כלי אבל אם היא גדולה כ' אסור דלאן כלי
מיקרי לא כאהל דמי ו שייך בה בניין וסתירה ואסור :

חותמות פי' דלתות שבכלי כגון שידה חיבה ומגדל אם הם
קשורים בהם בחבל יכול להתירו או לחותכו בסכין או רהתיר
קליעתו שאין הקשרים והקליעות הללו קרוין קשר של קיימא
שאסור להתירו כמו שיחבאר בע"ה שהרי להתירא תמיד הם
עשויי ולא של קיימא הם ואי משום בניין וסתירה כבר אמרנו
שאין בניין וסתירה בכלים והווקא כעין קשירת חבל וכיוצא בו
שאינה סתירה גמורה אבל פתחת של עץ או של מתכת אסור
להפקיע או לשבר שזה סתירה גמורה היא ובניין גמור וסתירה
שייך אפי' בכלים ומשעם זה ג' אסור להסיר הצירים שאחורי
התיבה אם נאבד המפתח מפני שהם תקועים בחתך והחלב סתיר
יש סתירין שאין חושבין אותו לסתירה גמורה ושבירת פותחת
של תיבות יש סתיר יש אסור ויש להתיר עי' עכ"ס :

חותלות של תמרים וגרונרות אם הכיסוי קשור בחבל סתיר
וסותר שרשרת החבל וחותר אפי' בסכין ואפי' גופן של חותלות
שבל זה הוא כמו ששובר אגוזים או שקדים כדי לישול האוכ' שבהן

נמותר להפקיע ולחתוך קשרי כגון משום דלאן בניין וסתירה
השפ' שקושרת כסלתה או כסלתה כגון שנתפסר ואפי'
כסלתה דמי כגון כסלתה מים מימי אינו
כלי שקרי אינו קשור לחבית שבתוכו
זה חזק ועוד דכסיתת תלוש חינו
אסור ללבוש חסידים ללבוש כלי עושה כלי עושה כלי עושה כלי עושה
ספק דב' נמי תק"ח סעי' א' אבל כשחלקין כפסיקתנו בגון שחותר קשרי השכר
מותר לגמרי אפי' כשנת כדמתיידין גבי חותמות שכלים מתיר ומפקיע ומוקד ועל
סיון תק"ח סעי' ד'

חותמות שבקרקע כגון דלת של בור שקשר בו חבל לסגור
ולתתירו בו יכול להתירו דלאו קשר של קיימא הוא שהרי
עומד להתיר תמיד אבל לא ספקיע וחותר משום סתירה והווקא
שעשויים לקיום על מנת שלא להסירו בשבת ס' או נקרא סתירה
אע"ג שהחבור חיבור גרוע הוא והסתירה א' כ' ג' סתירה גרועה
היא מ' ג' מחובר לקרקע חמירו אבל אם אינו לקוי סכלל מותר
שאינו נקרא סתירה כלל אפי' בקרקע : ומשעם זה מותר להסיר

דף ששימין אותו לפני התנורים-
שהמאכל בתוכו ושוקקים אותו
בעי' משיס לשמור חומן שאינו
עשוי לקיום כלל אלא על מנת
לחסירו בשבת ואינו נקרא סתירה
כלל אע"ג שהתנור קבוע בקרקע
אימא תרתי להתירא חיבור הדף
ע"ב שריקה חיבור גרוע הוא וגם
אינו עשוי לקיום ולכן מותר :

כשם

כך להיות רפוייה תמיד ואינו מקפיד עליה להדקה לא גזרינן שמה
והדק עכשיו יותר מבחול אבל אם דרכו להיות מהודק אף על פי
שעכשיו רוצה לתחזרה ולהשאירה רפוי אסור שמה יהדק . וכוס
של פרקים יש מי שאומ' שרינו כמטה של פרקים . ספסל שנשמש
אחד מרגליו אסור להחזירו למקומו גזירה שמה יתקע אפי' להניחו
רפוי אסור כיון שדרך הספלים להיות רגליהן תקועין אסור אפי' רפוי
גזירת שם יתקע ואפי' לטלפל ולהניח אותו צד השמש על ג' ספסל
אחר יש אוסרין משום הך גזירה :

התקוע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד
שנתאחד הרי זה תולדות בונה וחייב חסאת :

קורת שנשבר מות' לסומכה בארובות הסטה שהן כלי וסותר
לטלפל להעמיד שם כדי שלא תרד יות אבל לא כדי שחעלה
דא' כח' ל בונה והוא שיהיו רפויים שיוכל ליטלם כשירוצה אבל אם
הדקם שם אסור דה' ל מכלל כלי מהיכנו :

חצר שנתקלקלה בשימי גשמים יכול לזרות בה תבן בשבת
ולא חשיב כמסויף על הבניין שאין זה דומה לבניין :
ובלבד שישנה ולא יעשה כעובדין דאול והיינו שלא יתיר התבן
לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה שיהפכה ויביא התבן
על שוליה דהיינו שינוי אבל בידים אסור לזרית :

שיד איסורי בניין וסתירה בשבת ובו י' סעי'

א' בכלים אין כופל בהן לומר בניין או סתירה אלא תיקון כלי או
עשייתם או שבירתם וכ' דבניין או סתירה שניהם הם אבות
מלאכות ואי אפשר להיות בהן שום צד היתר בשבת אבל בעשייה
או בשתירה אע"ג דבעשיית כלי גמור ושבירת כלי גמור ודאי
בהן ג' כ' משום בניין וסתירה שהם אב מלאכה והעשייה השבירה
דכלים הם תולדות דבניין וסתירה מן התורה חייבים עליהם כמו
על האב אבל עשייה ושבירה שאינן עשייה ושבירה גמורה אין בה
משום אב מלאכה ולפעמים יש בה צד היתר לעשותם בשבת כמו
שיחבאר בע"ה כיצד כגון חבית שאי' מחזקת ארבעים סאה שאם
היא מחזקת מ' סאה היא אהל ויש בה בניין וסתירה אבל בפחות שש
כלי עליה אב נשברת ודינק שבירה בנפת . אין הדיבוק פזה דיבוק
גמור ואינו בניין משום ואם יחזור וישבור אותו הדיבוק ג' כינו
שבירה גמור' . לפיכך אם יש דבר בחבית שהוא צריך לו לשבת
התירו לשברה וליקח מתוכה מה שהוא צריך לשבת ובלבד שלא
יכוין לנוקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח והיה ליה מתקן מנא
בשבת אבל אם היא שלימה אסור לשברה אפילו בענין שאינו
עושה כלי אפילו נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש עושה שבירתו
ואפילו יש בה נקב כבר ובא להרחיבו אסור אם מתכוין לכך אבל
אם אין מתכוין לכך כגון סכין שהי' תקוע בחבית מע' ש וכשמוציאין
אותו בשב' אי אפשר שמרחיב את הנקב מעט אפ' מותר להוציאו
בשבת ולהזור ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף ו' א' דרוקא
שהוציאו ג' פעם אח' מע' ש שנעשה פתח מע' ש ולא פסיק רישיה
הוא שיוסיף אבל אם לא הוציאו פעם אחת מע' ש אסור דהוי פסיק
רישיה שיוסיף בנקב ועושה נקב וגם פתח לחבית :

ב' היה בה נקב בחביתונסתם אם היא לכסה מן השמרים אסור
לפותחו דכיון שהוא כ' לכסה וכל כובד היין עליו הרי ודאי
סתירתו זה היא סתימה מעליא ואם פותחו השיב כפותח וטושה
נקב מן החדש אבל לפעלה מן השמרים אין הסתימה צריך להיות
קתימה מעלייתא וגם הפתח אינו חשובה כנוקב ומותר לפותחו :

ג' ובמקום שמת' לפתוח נקב ישן מותר לנקבו אפי' במקדח כגון
שנשברה הברוא י' א' דלא שרי לנקוב נקב ישן אלא בחביות
של חרס שאין הסתימה מהורקת יפה אבל בחבית של עץ שמהרקי'
העץ שסותמין בו הנקב מאד וחותרין את ראשו על דעת שלא
להוציאו ודאי זה הוא כמו נקב חדש ואסור :

ד' ברוא שבחבית ואין אדכ' יכול להוציאה מותר ליקח ברוא
אחרת ולהכות באותה ברוא התחובה בו אם הוא לצורך לשתות'
יין בשבת ובלבד שלא יהיה הברוא החוב ח' השמרי ששם הוא
סתימת השובה ומעליית ואין פ' לחיין אותה בשבת :

ה' מותר ליתן קנה חלול בחבית או שאר ברוא להוציא פהם יין
אע"פ שלא היה בו מעולם שתרי הוא עוסד וסוכן לכך וציעו

הגה דלא שייכא סתירה דלורייתא
אפי' יתקע היכא דאינו עושה
הלא סתירה בעלמא אלא דמחוי כסותר
ואסיר מדרכין הילכך חוקן סתירת
שנקרקת אפי' דגריעי אינו מ' מ'
נעשו לפיכך ולסתימה זמן מה שהיא
ומצום דמחוי כסותר אסור מדרכין
אבל כשעשוי להסירו נלוות ענת דלא
נעשו כלל לקיום ערי אפילו לכתחלה
אפילו גבי קרקע .

כסם שאסור לפתוח כל נקב משום פתח שהוא דומה לבנין
 סך אסור לסתום כל נקב משום בונה ואפילו כדבר שאינו
 מתמרח ואינו כמ' לירי קחיטה כגון שבא לסתום בקיסם או בצרור
 בד' א' כסוחם בחוק הנקב שזה הוי שחימה הרומ לבנין אבל לסתום
 ע' הנקב דבר הרבך בראע' פ' שאין בו משום בונה אם יס' בו משום
 מירוח כגון בשעות או בשמן עב' אסור מפני שהוא אב' מלאכה משום
 מוחק . אבל בשאר דברים דלית ביה משום מירוח מותר והוא
 שאינו עושה כדי לסתמו מתמת היין שהו יוצא ממנו עכשיו שאינו
 שתקנו אבל אם היין יוצא ממנו עכשיו דרך הנק' אסור לסתמו ואפי'
 ליתנו דרך הערסה לומר שאינו נותנו לשם אלא להצניע שם אסור
 דמיחני כפחוק' כלי ואם הוא ת'ח לא אסור לו להערי' דכיון דצורבא
 מרבנן הוא לא אחמיר עליה דהוא לא אחיל למעבדא כחחלה לפני
 הכל ולרוקא בכנון דא התירו ל'ת להעריס' דאפי' עביד לכתחלה
 לא הוי ביה א' איסורא דרבנן אבל פ' שאר דברים שוח' לכל אדם
 יב' סכין שהוא תחוב בכוחו של עין פגע' יובכות' יש בה משום
 בתה אסור להוציאו בשב' כיון שהוא דבר ממוכר ואי אפישר
 שלא לתוס' מעט על הנקב הרי זה פסוק רישיה וחוי כפותח פתח
 בד' א' כשלא הוציאו מבע' י' אבל אשהוציאו וחו' ותחבו שוח' להוציאו
 בשבת שיכול לעשותו בלא תוספת נקב ולא הוי פסוק רישיה ואם
 יסיף ה' ל' דבר שאין מתכוין ואין באן פסק רישיה ומותר ואם הווא
 תחוב בפסל או כשאר כל דבר תלוש
 אפילו לא הוציאו פעם א' מבע' מותר
 להוציאו בשבת דבבלי אין בהם משום
 בנין וסתירה עראי כראמרין פעמים
 אפי' ימה פסק רישיה לעשה נקב ופתח לחי' כמו שנתבאר לעיל בפע' המוכרי
 ב' הדין זה משום לבנין גמיר' עפי' מקשה הוא מוכיח' הסכין מולד' קלס' אפל וכנל
 מתנה כפי' דבנין נקב אפי' גבי כלי אסור ואין מותר אפי' גבי כלי אלא ככ' פ' אפי'

שטן דברים אסורים משום אהל בשבת וכו'

אהל כגון לפרוס מחצל על ארבעה קונדיסין לחיות צל לאהל
 סן החמה אע' פ' שזה הוא אהל עראי אסור לעשותו בתחלה
 פשנת משום בנין וכן מחיזה העשויה להיתר שלשול ארל שאר
 היתר כגון מחיזה שלישית לסוכה שהיא פכשרת את הסוכה אסור
 משום בנין וכן לעשות מחיזה בפני אור הנר כדי שישימש משתו
 או מחיזה לפני ספרים כדי לשמש משתו או לעשות צרכיו אסור
 שהרי עושה אותה להיתר תשימש או צרכיו אם לא שהיה מבע'
 שפח שאן מותר להוסיף עליה בשבת כמו שירצה דבתוספות אהל
 עראי לא אסור שאין זה דומה לבנין . וזה מיקרי תוספות אהל
 למחינת עפח חשיב' אהל . אבל מחיזה שאין נעשית אלא לצניעות
 בעלמא ואין למעלה גג רוחב ספ' מותר לעשות שאין זה בנין אלא
 דל' בעלמ' הוא ודרכו לחסתלק ואינו קבוע להיות שם תמי' ולכן מותר
 ליתלות ולזון לפני הפתח אע' פ'
 שנקבע שם הוא נע' ונדרתמיד ואי
 זה נקב קבוע עלב' שלא עשה אהל
 בנין רוחב ספח דרוחב ספח מקרי

אהל וכן פרוכ לפני ארון הקדש מותר להסי' זה ולפרוס אחר' . וכן
 מחיזה לפני החמה או החינה או בפני הנירות שלא יכבה אותה
 הרוח מותר לעשו' (מפני שאין חשונ' קבוע וגם אינן עשויין להתינו
 עציים שתוקעין ראשן אחד בדופן הספינה ובפנין ראשן
 השני . דופן השני של הספינה ופורסי' עליהן מחצלת לצל
 אם יש ברוחבן ספח דמקרי אהל או אפילו אין ברוחבן ספח ואין
 בנין זה לזה . טעמים דאיכא למימר לכוד הרי אילו חשיבי כאהל
 מבע' ומותר לפרוס עליהן בשבת מחצילית דלא הוי אלא תוספות
 אהל עראי ושרי ואם לאו הוי ליה תחלת עשיית אהל ואסור .
 ומטעם זה ג' מחצילת שהיא כרוכה ופרוסה כדי שפח מותר
 לפרוס שאר מחצילת בשבת ושפח שאמרו היינו ח' מן הכריכה
 דאן הוי השאר תוספות אהל עראי אבל פחות מכאן אסור דה' ל'
 עשיית עראי בתחלה :

מטה כשמעמידים אותה אסור להניח תרנלי תחלה ולהניח
 עליהם הקרשים שזהו דומה לבנין משום ואע' פ' שאינו מכוי

לבנין ואין ק' ל' כראמעות דאמר דבר שאין מתכוין מותר בהא אפי'
 ר' שמעון מודה דכל אסור ר' ש' דבר שאין מתכוין מותר היינו כגון
 שעושה דבר ואין מתכוין לעשותו אבל הכא הרי הוא עושה מן
 שמתכוין לעשות ואע' פ' שאין מתכוין לבנין ס' ממתכוין הוא לדבר
 הדומה לבנין ואסרוהו חכמים גזירה משום בנין אלא יעשהו ע'
 שינוי כיצד ישים הקרשים תחלה באויר ואח' כ' יתן הרגלי תחתיהם
 שאין זה דומה לבנין כלל בד' א' כשתרגלים הסדפי' מחוברים כמו
 דופני התיבה שהם דומין לאהל אבל רגלים של מטות שלנו וכן
 רגלי השולחן מותר בכל גוונא שאינו דומה כלל לבנין ואינו דומה
 לד' קונדיסין שפורסיק עליהם מחצלת כו' שאסור משום אהל עראי
 דהתם צריך הוא לאויר שתחתיו שזהו דרך אהל אבל הכא אינו
 צריך לאויר שתחתיו :

מטה שהיא מסורגת בחבלים אם יש בין חבל לחבל ג' טפחים
 אסור לפרוס עליה כדן משום דקעביד אוהלא וכן אסור לסלק
 מעליה יתכנר תחתיו משום דקא סתראהלא אבל אם אין בין חבל
 לחבל ג' טפחים הווי כלבוד ומותר לפרוס עליה ולשלול פעלית והו'
 ליכא משום עשיית אהל או סתירת אהל שהרי כב' הוא אהל וכן
 כך ובין כד אס' הית עליה כר' או כסות או בגד פרוס מע' ש' כשיעור
 טפח מותר לפרוס או על כל המטה דלא הוי אלא תוספות אהל ארעז
 ושרי וכל שכך מטה שמעמידים אותה ואח' כ' פורסיק עליה עז' דרמו
 לאהל ואסור להעמידה ולפרוס עליה אבל מטת בחוברות כעין
 שלנן אם היתה זקופה או שיטה על צדה מותר להושבה על רגלית
 דלאו מידי עביד אלא יהובא בעלמא :

ובן כסא העשוי פריקים וכשרוצין לישב עליו פותחין אותו
 והעור נפתח וכשמסירין אותו סוגרין אותו והעור נכפל
 מותר לפותחו לכתחלה :

חביות שמסדרין אותן זו על גב זו אחת על גב שתיים לא יסדר
 אותם התחתונות תחלה ואח' כ' העליונה שזהו דרך בנין ואסור
 אלא יאחז בידו העליונה ואח' כ' יסדר התחתונות חתיה :
 ודווק' בנין עראי ככנן אילו שאמרנו אסור שצריך לאויר שלמטה
 דהוי דומיא בנין אהל אבל הילכא שאין צריך לאויר של מטה
 שרי לפיכך מותר להניח ספ' אחד מכאן ואחד מכאן ואחד על גביהן
 כשאין צריך אלא לקרות מתוך העליון ואכנים של בית הכסא אע' פ'
 שצריך לאויר של מטה לא אסור לסדרן כדרכו בחול מפני כבוד
 הבריות על סימן של ב' :

משמר שתולה אותה לתת בה שסלים לסנן ומותרין פיה
 לכל צד חשיב עשיית אהל ואסור לתלות שנעש' כאהל על
 חלל הכאןם :

כל אהל שיש בגג טפח זהו אהל קבוע ואסור סן התורה אבל
 אהל שהו משופע ואין בגגו טפח ולא בפחות שלש סמוך
 לגגו רוחב שפחוהו הוא אהל עראי ואסור לעשותו לכתחלה בשבת
 ואם עשאו פטור :

לפיכך י' לית כפילה שקושרו בין שני כתלים והיא משולשת
 ומנעת לארץ ונכנס בין שני קצותיה ליש' תחתיה כלל ואין
 בגג' טפח ולא בפחו' כ' ג' סמוך לגג טפח אינו אהל קבוע אלא עראי
 ואסור לעשות לכתחלה אבל א' היו לה חוסיין או משיח' מע' סות'
 לנסותה ומותר לפרק וכן הפרוכ ודוקא באילו שאין כחוקני לכך
 יא' אבל כילה' חתני' שחיא מתונה על גבי שני עציים זקופים
 ובולטי' מהמטה אחד לראש המט' ואחד לרגלה וקנה נתון
 עליהן והכילה פרוסה עליו יורה לכאן ולכאן הואיל והיא כחוקנה
 לכך אין בה עשיית אהל ומותר לנסותה ולפורק אפי' לכתחל' בשבת
 אם אין בגגה דחב' טפח ולא בפחו' סג' טפחי סמוך לגג רוחב טפח
 והוא שאין יורד טפח בזקיפ' בלא שיפוע למט' לאח' שכלה השיפוע
 דהיינו סן המט' ולמט' דהיא טפח נעשית קיר לאהל והמט' נעשית
 קיר לאהל והמטה נעשית לרג' אבל מסות דידן אע' ג' דנחתו סדיני'
 מפוריא טפח בין דכפריסת סדינים על המטה ליכא כלל משום
 אהל ואין כאן ארא מחיזה לכדה לית לן בה ולא דמי לכלי שאע' ג'
 שאין למעלה טפח ס' דמי לאהל ואסור :

הנוסח פרוכת וכיוצא בה צריך ליה שלא יעש' אהל כשעה
 שנוטה אותה לפיכך אם חיא פרוכת גרולה ואין אדם אחד
 יכול

לבוש החור הלכות שבת

ראויק לכלוף תוא להצידה שלהם כלאכה שאינה צריכה לגופה
ועשור' וחר' סכס סחייב כלאכה שאינה צריכה לגופה שפוסק
בזה בר יודא :

ב פרעוש וחוא הכנה השחורה אסור לצודו שדרכה ליצוד והוי
צידה בשבת ודוקא בעל הארץ או מעל בגדיו אבל אם הוא
על בשרו ועוקצו מותר לצודו ול השליכהו מעליו משום צערן .
הגיה ופ' בה מאס ליסור עילטול מיד' דחוק לקוף בריה דמוקד לעלעלו פחות
פתיקמ' דאמור' כמו שכתבנו לעיל סי' ט"ח סעיף ט' .

אבל אסור להורגו שרצא בריה **הגיה** ואסור להורגו ואפי' אם הוא על
גבראית מן העפר כשאר שרצ' נצרו ועוקצו ולא דמי לשאר
יש בה משום נטילת נשמה . מוזיק' כגון כתב ועוקצו שמוקד להורג
ס' רפ"ז אחריו דשפתי' בתס' . שכתב' חז'
שיכלו למוקד כמ' שיתג' נטמון סעיף י' הלכך אסור למורג' אפי' ש' כן ממתי'
משכ' כג' פרעוש

לפיכך כשנשולולא ימללנו בידו גזירה שמא יהרגנו לא יסלנו
ותדקנו אבל כנה לבנה מותר להורגה שאין בת משום נטילת נשמה
דהא כל מלאכות שבת ילפינן ממשכן ונטילת נשמה ילפינן מאיס
שתרגו לעורו אלי' מאדמי ואמרינן דומיא דאלי' מה אלי' פרי' ורכים
אף כל שפר' ורב' וכנ' אינ' פרה ורב' אלא מבש' האד היא שורצ' ואף
על גב דפרעוש השחור' ג' כ' אינ' פרה ורב' מ' מ' כיון שנתחווית מן
העפר בזה היא דומה קצת לאלי' שתחלת בריה כל הבהמות
והחיות והיו מן העפר דכתיב' בזה חוצא הארץ וגומר לפיכך אסור
להורגה מרבנן גזיר' כשא' אלי' ולר' א' אפי' מן התורה וחיי' חטאת
אבל כנה דאיתבה תרתי אינה פרה ורב' וגם אינה שורצ' מן העפר
אלא סזיעת' האדם לא גזרו בה כלל וח' מ' בלוקחה מעל בשרו אב'
המפלא בגדיו אסור' להרוגו וסכינה שמא יבא להרוגו פרעוש אלא
סולל' בידו בדילה תיש' פחה שלא תחזור אליו חורק' והפא' לא גזרינן
מלילה אסור' הריגה דהריגה גופה אינה צלא גזירה משום פרעוש
וגזירה לגזיר' לא גזרינן דווקא' . במפלא בגדיו גזרינן הריג' כנה אסור
הריגת פרעוש אבל במפלא ראשו מותר להרוג' כינה ולא גזרינן
בראש אסור' תריגת פרעוש שאין פרעושי' מצויק' בראש :

כל חיה ורמש שהם נשכים
ומסתיים דאי' נהרגין בשבת
אף ע' דנטילת נשמה אב' מלאכה
דיא אין דב' עומד בפני פיקו' נפש

הגיה ופ' סי' ט"ח סעיף ט' ואפי'
לכני יהודה דליק' ליה מילכת'
שליכה נרי' לגופה שיי' עיל' דה'
הכל דשי' להורג' לכתחלה גשנת'
משום פיקוס כמ'

דוחיבהם כתב ואפי' אין רצון אחריו
מותר להרגו ולא גזרו בהן רבנן
דסתמן מסיחין ושאר מוזיקין כגון
נחש ושקרב במקום שחוקקן שאינן
מסיחין אם רצון אחריו מותר להורג'
שכא יתק' דהא מסבטן הוא שיכול
להזיק :

ואם לאו אסור' כיון שאין דרכן להזיק אבל מותר לדורסן בתליכתו
לפי הוסו ואפי' בשתכוין דמלאכ' שאינ' צריכה לגופה היא וסן התורה
מותר והכא לא גזרו במזיקין אלא שמרא' עצבו בפני הרוא' כאו אינו
מתכוין שלא יאסרו זה נוטל נשם' בשבת במתכוין ולא ידעו לחלק
לא וכן רוק שבפניו מותר לדורסו לפי חוסו אפי' מתכוין לדורס
אלא שאינו מתכוין למר' ולהשוות' גומות ואע' דמסילא
ממרח' לא גזרו בו משום מ' סתומא כיון שאינן מתכוין :

ולא דמי לטח' ועקרב' שהתירו אפי' במתכוין להורגו כמו שכתבנו בסמו'
דשלקני' המס' דמוקין כינהו) אבל לשפטפו בגליו' ע' ג' קרק' אסור'
משו' דמשו' גומות אע' ג' שאינו מתכוין פסיק ריש' הוא דאי אפשר
שלא ישוה גומה :

יב חיה ועוף שהם כבר ברשותו מותר לצודו והוא שלא יסרוק
אבל אם כורדים אסור' לחפוש אפי' בחצ' אם בחצ' גדול כ' כ'
שאם לא גדול כין בני' אד' חיו צריכין לצודה ויא' אפי' לא מרדו אסור'
ואם צדן פשו' אבל אם מרדו אפי' פרה וסוס' שצדן חייב השא' ותחול
דינה כחיה ואסור' לחפוש בשבת :

שי דין קשירה ועניבה בשבת ובז' סעיפים ז'
א כבר ידעת דאבות מלאכות כולה ילפינן ממלאכת המשכן
והשירה ג' כ' היתה במשכן בהוסי' ריעות הנפקים ולפעט' ס'

יכול לקשרה בבת אהת אסור' לנשותיה אהב' אחד לפי שקושר
וחוזר וקושר כדרך בנין שנונין מעט מעט אבל בשני בני אדם
מותר לנשותיה לפי שפורסין תחלה ואח' כקושר' אותה בבת אחת
שאין זה כבטיק שאין דרך הבטיק לעשותו כולו בבת אחת ואם היה
בלה שיש לה ג' אפי' עשרת אסורין למותחה שאי אפשר שתגב'
מעט מעל הארץ ותעט' אהל עראי' :

יג בנה ששושתי' ע' פ' הגז' לכסו' לא ישפחנו על פני כולו פשו'
אהל אלא יניח קל' מסגנו' מגול' ה' מ' כשהיה ריקני' או אפי' יש
בזה דב' ואי' מלא' אלא חסר' ספח' שאותו גובה ספח' חשי' אהל' אבל
אם אינה חסר' עפ'ח מותר דאין כאן אהל' :

שטז צידה האסורה ומותרת בשבת ובו י"ב סעי'
א צידה הוא אב' מלאכה שהיה במשכן לפיכך הגז' צפור דרור
למגדל שהוא נצוד בו ושאר צפרים אפי' לבית וכן צבי לבית
או לביבר שהם ניצודין בו חייב ואם אינו ניצוד בו פסור' אבל אסור'
וצפור דרור אפי' בבית אינו חייב בפני שדרכו לדור בבתיים ואינו
ניצוד שם לפי שנשמש' מעוהת לווית' חזן דרך שאר עופות היות
גשמיים בבית' :

ב סומא חייב שאלו דרכן לישמש' כשמי' גישין י' אדם וכשצדו הרי
חיו צידה ממש אבל הגז' או חולה או זקן פסור' דניצודין ועומקין הן
שאינן יכולין להשמש' והמש' כלב אחר חיה בשבת היו צידה ויא'
דצידת חיות ע' י' שיו' כלבים אפי' כחול אסור' משו' מושב' לצים' ;
ג כל דבר שבמינו ניצוד' אסור' מן התורה וחייבים עליו אף במינו
ניצוד פשו' אבל אסור' מרבנן והלכך זבובי' אף ע' פ' שאין במינו
ניצוד אסור' לצודן לפיכך יש לזה' שלא לסגור חיה או לסתור כליים
שיש זבובי' בו כשכ' לא יתן סבין או שום דבר אחר בין הכיסוי' לחיבה
בענין שיוכלו לצאת משם אף ע' פ' ש' אינו מכוין לצדן פסיק רישיה
הוא ויש סתיורן מפני שאין הזכוכים ניצודין בחיבה שהרי אם בא
לפתוח החיבה ולישלם יברחו ואין זה נקרא צידה :

ד ודוקא כזכוכים שאין במינו ניצודין אבל דברי' שמיין ניצוד'
אסור' אע' פ' שאינ' צידה גמור' לפיכך כוורת אסור' לפרוס' עליה
מחצלת' כפני' שהוא צד הדבורי' שבחוכו אע' פ' שאין כוונתו לצודן
כן לא פורס' בחסה מפני החסה ובגשמי' בפני הגשמיים אסור' אם
ניצודין שם בהכרח כאופן שאין להם מקום להשמש' משם דה' ל'
פסיק רישיה אבל אם יש להם מקום להשמש' מותר לפרוס עליה
מחצלת' שהרי אינן ניצודין שם' ; ה צבי שנכנס סאיו לחוך
הכ' אם נתנפף הפתח אחריו סות' לבעל' בסנעול' שאין עוש' צידה
אלא שמיר' שלא יגנב' והצבי כב' ניצוד ועומד הוא ע' הגניפוף אבל
אם נשאר הפת' פתוח' ובא אחר ונעל בפניו חייב שזו היא צידתו
בעלו שנים פסורים כיון דמלאכ' הוי' יכול' למתעבדי' בחד' כינייהו
ועשא' הו' שני' פסורי' דכתיב' בעשות' העוש' את פולה ולא העושה
סקצתה ואם לא תהא האחד יכול' לנועלה לבדו ונעלו שנים חייבין
שהרי לכל אחד יש מלאכה דכלאו איהו לא מתעבדא' ;

ו ישב הראשון על הפתח וסלאו הרי כבר עש' הצידה וסות' לאחר
לישב' כצדו שהרי אינו עושה כלו' בציד' ואע' פ' שעומד הראשון
והחל' לו הראשון חייב שעשה הצידה והשני פסור' ומותר לשאר
השב' שם ואפי' אם עושה לשארו מכאן ואילך אין בכך פלו' שהצידה
כבר נעשתה והו' אינו עושה אלא שמירה' ;

ז הג' נחש או שא' רמשי' הנושפי' או מוקי' בשב' אסודן לרפוא' חיל'
בכל הציד' שציד' לצדכו' ואם בשביל' שלא ישכנו ואפי' אינ' סמית'
מותר להנצל מצערא' הנפוא' כמו שיתבאר טעמא' בסודן בע' ה' ;

ח שמי' שרצ' האמורי' בתור' והם חחולד' והעכב' וגו' תצדן חייב
אפילו סתם מפני שבסודן נצודן הם שצדן אותן לצורך עורן
והחובל בה' אע' פ' שלא יצא מהם דס' אלא נצד' תח' העל' חייב דכוון
שרש' לה' ע' העו' מעכב' הד' מלצא' ואם מלא' העו' מעכבו' היה יוצא
ולצ' הוא חייב משו' נטיל' כש' שבאנתו מקו' כי הו' הו' הלפ' הו' ויא'
ליה תולד' דשחש' רצ' שרצ' אין לה' עו' לפיכך החובל בהן אינו
חייב אם אין דס' יוצא משנר' שבחראי' אין כאן חבור' שאין קול' לדב'
להתקבץ שהרי אין להם עור' שיעכב' הו' פ' ואילו דית' נקקר' ממקומו
היה יוצא לחוץ ומ' כל שלא יצא לחוץ פסור' אבל אם יצא מהם
דס' חייב משום נטיל' נשמה והגזן לצורך חייב דהוי' אלה צידה כיון
וצדן לצורך אבל שלא לצורך או סת' וסחסן שלא לצורך הוא שאין

שלא יבטלנו ויניחנו שם ויאטעמא דחבל גרדו ראוי להשתמש בו ואינו מוקצ' ויכול לקבלו בין שיכולין לשרטלו ויכולין לקושרו באיכו ובפר' אבל חבל דעלמ' מוקצ' הוא ואסור לשלטו בו לקושרו באיכו ובפרה משום פוקצה וה' לקושרו באיכו בפרה אבל אם היה קשור באיכו מבעי' ורוצה לקושרו בפרה או שהיה קשור בפרה מבעי' ורוצה לקושרו באיכו מותר אפי' בחבל דעלמא דהוי כמזוהר לכך ואין בו איסור שלטול ולא חיישינן שמא כשיתיר יתיר הקשר הראשון ויניח השני קיים דבגלי האי לא חיישי' וסותר לשני הטעמים דלפעמא שחבל דעלמא הוא מוקצה הכא אינו מוקצ' דהא הכינו לכך מאתמול כשקשרו באחד מהם ולפעמא דשמא יניחנו קשור שם ויהיה של קיים הכא לא חיישי' כיון שכבר היה קשור באחד מהם והניחו ללכת כך נלי דעתיה שאין רצונו להניחה שם ובדאי יחזור ויתירנה וזה לא חיישינן שמא כשיתירנה יתיר הקשר הראשון שהיה קשור מאתמול ויניח את הקשר שקשר בשבת ויהי קשור של קיימא כולי האי לא חיישינן קילמח ישנה :

שיח דין המבשל בשבת ובו יט סעיפים :

א מבשל ידוע הוא שאם מלאכה הוא והיחה במשכן שבשלנו סמנין לפיכך המבשל בשבת חייב חטא והמתבשל במזיד וה' כל דבר משא מלאכות הנעשה בשבת על ידי ישראל על ידי מלאכת איסור במזיד אסור לו עולמות מזה התורה דכתיב גבי שבת קדש היא לכם בקדש מה קדש אסור אף מעש שבת אסור בו ולאחרים אסור בו ביום מדרבנן ולמ' ש' מותר לאחרים מיד ואין צריכין לחמתן בכדי שיעשו דלא אסרו בכדי שיעשו לא בדבר שהוא נעשה באיסור דרבנן וגרורו בכדי שיעשו לעשות חזקת דבריהם שמא יבאו לעבור על דבריהם ויריחו לאוכלו מיד במצאי שבת אף אם יאסרו להם ביזם השבת אבל על ידי גזירת המתנת בכדי שיעשו לא יבאו לעבור על דבריהם בשבת שלא יריחו בכך כלו וימחינו גם לעשותו עד מצאי שבת אבל באיסור שהוא דאורייתא לא שייך למיגזר במצאי שבת בכדי שיעשו דאחזקין אינשי ברשיעי לא מחזקין וליכא למיחש אי שרית ליה מיד אתי לבטולי להדיא לפיכך במזיד מותר לאחרים במ' מיד ובשוגג אסורו ביום כין לוכן לאחרים ולמ' מיד מותר גם לאחרים גם לו דליכא למיגזר מיד :

ב המבשל לחולה בשבת בין חלה היום בין חלה מאתמול אג עשה שאר מלאכה לחולה בשבת אף ע' ג' שהמלאכה נעשית בחיור שלא עבר המבשל כלום באיסור שבת שמות לחיל השבת בשביל החולה שיש בו סכנה דפיקו נפש דוחה שבת כמו שיתבאר בע' ה' סימן שכ"ט אפי' אסור לבריא או לשאר חולה שאיכו סכנה לאכול ממנו דחיישינן שמא ירבה בשבילו והוי איסור דאורייתא ואפי' אם בישראל ע' עכו' שבת בשביל החולה אסורה לישראל אחר מהאי טעמא שמא ירבה בשבילו אבל השוחט לחולה בשבת לא מביעה חלה מאתמול שאיפטר לומר שהיה דעתיה עלויה למשחטה תוסלצורך החולה ולא דחיה בידים כמה שלא שחטה מאתמול חזא שמא היה מצפה שיבריא ועוד שהיה חשוב שהוא יותר טוב כשישחטנה היום ולא היה כאן הקצאה ואי משום שהיתה בין השמשות מוקצה מחמת איסור אבר מן החי ואיחזקצאי לכולי יוסא הא אמרינן דק' כר' ש' דלית ליה מוקצה מחמת איסור אם לא דחיה בידים בגרורות וצמיקומו כפשיטה שמותר לבריא לא אפתלה היום דחיה לן למימר דהוה פאילו דחיי בידים שלא היה דעתו כלל לשחטה היום שאין זה דחיה בידים והא לא אסיק אדעתיה שיערך לה היום ואין זה הקצאה : לפיכך מותר לבריא לאכול ממנו אפילו בשבת חי ובלא מליחה . ואי משום איסור שבת הרי לא עבר השוחט שום איסור שחרי בשביל החולה שחט שמותר נאי משום שם ירבת בשבילו הגא לא שייך שאי איפשר אפילו לחולם

בג"ח ומזה הטע' גם אין לומר דכהאס' זו היתם מוקצה מחמת איסור שמיעה שהרי מאתמול ביקשתם שיעדיין לא היה מולם שקהל' ראויה לו לשחוט ועי' סימן רע' ע' מעיף איחזיקו במי' ע' מעיף ג' ויהיו מן הטעם שנתבאר שמוך דק"ל כר' ש' דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא ככר שפדליקו בשבת הדמיה בידים וכיוצא בהן והכל כג' ה' לא דפיה בידים :

היו צריכין להחירו על מנת לחזור לקושרו כגון צייד חלזון לפיכך הקושר או הסתיר את הקשר ע' ס לחזור לקושרו בשב' חייב חטאת ואין חייבין בין בקשירה בין בהחרה לא על קשר העומד להתקיים לעולם בין אם הוא של אומן או של תדיוש שכן היו קשרי היריעות ע' ויזון להתקיים לעולם ויא שאין חייבין לא על קשר שהוא מעשה אומן שכל עושי המטבחן אומנים היו ואיזה נקרא מעשה אומן וקשר של קיימא כגון קשר הגבילים וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרים הרצועות . בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור אבל אסור . ויא שכל קשר שאינו עשוי להתקיי' לא שבע ימים מיקרי קשר של קיימא שאסור ויש אומרים אפי' אינו עשוי להתקיים אלא יום אחד דהיינו שאינו עשוי להתירו בו ביום מקרי קשר של קיים וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לכתחלה בין לקושרו בין להתירו בצד נפסק לו רצועה וקושרו נפסק החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסנכתם הרי זה פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדיוש וכל אדם קושר אותם לקיימא פטור אבל אסור וכן קשר שאינו של קיימא אם קשרו קשר של מעשה אומן חריזה פטור אבל אסור והמתי' לחוד שלא ע' ס לקשור אינו אסור מזה התורה שלא היה במשכנא אבל חבמים אסרו ג' כ להתיר אפי' לחוד שלא ע' ס לקשור לפיכך יא שיש לתהר שלא להתיר או לקשור שום קשר שהם שני קשרים זה ע' ג' זה מפני שאין אנו בקיאקאיה מקרי קשר של אומן שאפי' כשאינו של קיימא אסור לקושרו או להתירו וכן נהגין ע' ס במקום צערא אין לחוש ומותר להתירו שאין אסור לא מדרבנן ובמקום צערא לא גזרו והא שאין נזרין לא בשני קשרים זה על זה היינו כשקושר שני דברים יחד אבל כשקושר ראש אחד של חוט או משיחה אפי' אינו קושר לא פעם אחד דינו כשני קשרים ולצורך מצוה כגון שקושר קשר למדוד בו אחד משיעורי התורה מותר לקשור קשר שאינו של קיים ואפי' הוא מעשה אומן דבמקום מצוה לא גזרו :

ג נשמט לו רצועות שנעל או סנדל או שנשמט רוב הרג מותר להחזיר הרצועות למקומה ובלבד שלא יקשור ולא גזרי שמא יקשור שגם אם קשר אינה קשר של קיימא ופטור ורוקא שיוכל להחזירם בלא טורח אבל אם צריך טורח לזה אסור דחיישינן שמא יקשור וקרוב לודאי הוא שיקשור כיון שצריך טורח לחזרה :

ג מתירין בית הצואר מקש שקשרו כוכס שאינו קשר של קיימא שלא קשרו הכוכס שיתקיים זמן רב רק עד שזה יקחנו מסנו אבל אין פותחין אותו מחדש דסתקן מנא הוא וחייב משום סכה בפטיש ואפי' אם כבר נפתח רק שחזר האומן וקשרו או תפרו ביתו כדרך שהאומנים עושין אסור לפתחו ולכן אסור לנתק או לחתך זוג של מנעלים התפורין יחד כדרך שהאומנים עושין אע"ג שהתפירה אינה של קיימא בחפירה לר' ה' אין חילוק בשל קיימא לשאינו בשל קיימא ויש מתירין אפי' בחפירה שאינה של קיימא ואין להקל בו עשני עמי הארץ :

ד קושרין דלי לבור במשיח או באבנש וכיוצא בודכ' שאין דרכו לקושרו בכך שכתין שאין דרכו לקושרו בכך לא הוי קשר של קיימא שררי יחזור וישול את המשיח או האבנש ולא חיישינן שמא יבטלנו להניחו שם ויהיה קשר של קיימא אבל בחבל לא יקשרנו ש' רכנו לקושרו בכך וחיישינן שמא יבטלנו להניחו שם ויהי קשר של קיימא וה' בדליים הקבועים בכור אבל דליים שאינם קבועים בגר ודאי יחזור וישלנו ולא הוי קשר של קיימא ומותר :

ה עניבה לאו קשר הוא ופי' אם עושה קשר אחד למטה מותר לעשות עניבה עליו מלמעלה שיתקיים וכן נהגין .

ו קושרין חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא אפי' בשני ראשי הפתח ברוחב ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויוציא דרך שם ויניח ראש השני קשור כיון שאין דרך להניחו שם :

ז מסלילת חבל גרדי לקושרו ראשו אחד באיכו וראש הב' בפרה ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויניח השני קיים אבל חבל דעלמא לא וטעמא יא דטעמא הוא דחבל גרדו כיון ששחטמשין בו לדברים אחרים וצריכין לו לא חיישינן שמא יבטלנו שם ויהיה קשר של קיימא אבל חבל דעלמ' הוא עומד לפק' וישינן

לבוש ההור הלכות שבת

א כלי שיש בו תבשיל קד אפי אינו קר לגמרי אלא שהוא חם ואין חיד סולדת בו אסור ליתנו על גבי קדרה הטמונה כדי להתחמם אם הקדרה חמה בעניין שחעלוין יכול להתבשל ואסאינו הגיה דהא בכר נתקנר כסמוך סעיף ד' יש ביטול אחר ביטול נתקנר איש כי מרק אפי' נתקנר כל גרבו אם כינו רותח וכלעכן קצת ואלו ככה"ג אפי' מכאן נאור עמדההם מכאן נתלדות האור חייב כמכאן נאור עמדההם שנתקנר כסמוך סעיף ג' יש"ל מיעון ר"ח :

ב יכול להתבשל מותר ואם יש בו דבר חסשהדסולדת בו יכול ליתנו עליה כדי שישמור חומר : ויכול לשוח ג' פיו בבצק אם יש לו בצק שנולדש מאחמול :

ג יש ספרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם ע"ג קדירא הטמונה אפי' הכלי התחתון הוא על האש שריו א' אסאכהלו התחתון הוא על האש לעולם אסור דהוי כמעמידו על האש ממש :

ד ולהניח דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מים שעל האש י"א שריו כמניחו כנג' המדורה וכל דבר שמות להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו נגון שיבש מותר להניחו על גבי מים שעל גבי האש ויש עומרים דחוי כמניח על גבי כירה ממש לבתחלה ואסור אפי' נתבשל כל צרכו ואפי' אם מצטמק ורע לו ואפי' אם אין נחתו שמא לשמור חומר ומסתברא כסברא ראשונה מיהו אם הוא תבשיל שיש בו רוטב ומצטמק ויפהלו הוי ביטול ואסור דבריו הכל :

ה כלי ראשון אפי' לאחר שהעביר והמל האש מכאן כל זמן שהיה סולדת בו וכלי שני אינו מבשר אע"פ שהיה סולדת בו בדמפני שאין דופנותיו חסין והולך ומתקרר לפיכך אסור ליתן בכלי ראשון תבלין שמתבשיל בו אבל מלח מותר ליתן בו כיון שהעביר והמל מעל האש אין המלח מתבשיל בתוכו דצדיקא מילחא ביטולא כביטרא דתורא ויש אומרין לתת מלח אפי' בכלי שני כל זמן שהיה סולדת בו דס"ל מלח רך הוא וכוונת להתבשל יותר משאר דברים ומתבשל אפי' בכלי שני והמחמיר תע"ב ואם עבר ונתן מלח אפי' בכירי ראשון אפי' הוא על האש אפי' דאיסורא עבר לא אסדינן המאכל דהמלח

בשל על גבי המאכל וי"א דכלי ראשון אפילו שהעביר והמל האש אסור ליתן לתוכו אפילו בשר שור אפי' ע"פ שצריך ביטול רב ואינו מתבשל מ"ס לחלוחיות שבו מתבשל :

ו אסור ליתן תבלין בקערה ולקרר עליה סכלי ראשון שמתבשל הן על העידיו • (דכלל מקום עירוי דכלי ראשון חשיבא ככלי ראשון וע"ל סימ' תב"א סעיף ה')

ז אסכסוי של מרחץ שהיה מלא מים חסין אע"פ שהוא כלי שני אין נותנים לה מים צוננים מפני שחם מים שבאמבטי של מרחץ מתחמם הרבה והוא יולר ורחיצה חסם זה ותתאגבר ומבשיל אבל נותן הוא ספי' חסין שבו האבכטי קוד' אסכסוי אחר של צונן דתתאגבר ואינם מתחמם ועוד שמת' שבאמבטי האחר הרבה מים צוננים אינם מתחמם כ"כ :

ח וכיחם שפנה מסנו מים חסין אסור ליתן לחומר מים מעשים צוננים מפני שמתחמם הרבה וזה המיחם וקדונו להתבשל אבל מותר ליתן לתוכו מים מרובים צוננים כדי להפשרן ומותר לצוק מים חסין לתוך מים צוננים אפי' סכלי ראשון דתתאגבר וצוננים לתוך חסין שבכלי שני דווקא ואינו של מרחץ דאינו מבשל :

ט (דאין שייך לומר בה תתאגבר והואיל ואין דרך לחמם כ"כ כשיכיר של מרחץ וגם כולו עכ"ל שני) אבל לא בכלי ראשון כפני שמתחמם הרבה : (ושייך לומר בה תתאגבר הפי' אם אינו של מרחץ) בר"א כמים פועטין אבל אם המי' מרובים כ"כ שאי אפשר שיתבשלו רק שיפיגו צינתן אפי' בכלי ראשון ואפי' צוננים לתוך חסין מותר רק שלא יהו על האש :

י ומותר להעמיד קיתון של מים או של שאר משקק בתוך כלי ימי שיש בו מים חסין להפיג צנתו אבל בכלי ראשון אסור :

יא מותר ליתן קיתון של מים או של שאר משקין כנגד האש להפיג צנתו ובלבד שיתנם רחוק מן האש בעניין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתתאגבר סולדת גורדהייט מקום

לחולה שנשחט בשבילו לאכול ממנו אפי' בניה עד שושחט כולו ואין כאן מרכב בשביל הבריא : דכולה ארעתייה דחול קשתים : א"ש"ג דהתסמני לא דתייה בישוי סוף"ה אסור וא"כ מ"ש בהמה דשרי היינו השעם משום דגמי שפוקה אמו ר"ק מודה ד' אסור משום מוקפה משהיה להם ללוקטס מבע"ה ולא נקטס אסח דעתייה מינייהו כמו שיתבאר לקמן כסמין ק"ט ע"ו סעיף א' כ"כ ה"ו וע"ל סימן ע"י סעיף ג' כיון שהיה יכול ללוקט כידיו מה"כ כבהמה שפוקה לישאט ג"ו מומחה ונקבין בצוק קמן שיתבאר ע"ז בהלכות שחיטת נבל סימן ה"ח סעיף ל"ג אם יש עורק כשחישתה וליפטר שהיה נדעקו לשוחטה אלא שלא נדעקו לו עורק מומחה או מבין נדעקו לו שלא היה יכול לפטר עסקיו כדי ללוקט וקמן שאין מבע"ה מלמסוק מוק"ה חקקה אותה לאחריהן בת מלמסוק חמשה חקקה :

ואם קצץ פירות מן המחומר לחולה בשבת לא מבשרים אם חלה היום שאסור לבריא דהא מוקצה היה לכל כשכנס שבת כיון שהשמות שקעוין היתה במחומר אלא אפי' חלה מבשר שאיפשר להשרשהיה דעתו ע"ל ויהיה מאתמול לקוצצה הוי לצורך החול אפי' האסור לבריא לאכול מהם בשבת משום שהפיר' גרל והולך בכל עת והרי ניוסוף גידול בפירי בשב' עד שנקצץ והל' כולה מוקצה בשביל החוספות ולא שייך לומר מין שחלה מאתמול היתה דעתו עליה ללוקט צנן מותר כל מה שבעשה לחולה מירי דאסור לבריא משום מוקצה או משום שסמא ירבה בשבילו מותר לבריא במ"ש שיד ולא בעי' כבדי שיעשו דלא בעינן כבדי שיעשו אא כשנתחלל שבת או כשנגנ' או במזיד • (וע"ל סימן תק"עו סעיף א' וכו' וסימן ע"כ סעיף ג' וסימן ע"ה סעיף ח') אבל כאן שעשה בהיתרא אינו אסור לבריא ארש משום מוקצה או משום גזירה שסמא ירבה בשבילו לא בעינן כבדי שיעשו דליכא למיגור מידיו :

ב כשם שאסור לבשל באור כקאסור לבשל בתולדות האור כגון קדירה שהוחמה אצל האש אסור ליתן ביצה בעדר שתצלה בחומר או סודר שנתחמם באש ויתן ביצה בתוכו כדי שתצלה שכל זה הוא דרך בישוי סן התורה ואסור לחמם ג' כאפי' בתולדות חמה כגון סודר שנתחמם בחמה ליתן בו ביצה כדי שתצלה גזירה אסור תולדות האור וכן להשמינו בחול או באבק דרבי שהוחמו בכח חמה אסור משום דגזירה דסמא דחוי סביר תולדות האור נינהו ואתי למיחלף לצלות ג' כבתולדות האור אבל בחמה עצמה לא גזרו כגון ליתן ביצה בחמה או ליתן מים בחמה כדי שיוחמו מותר דחמה באש לא מיחלף לגזור הא אסור הא :

ג אפי' תבשיל שנתבשל כל צרכו אסור חזר ונגזשניש בו אחר כך כשום ביטול אבל בעודו רותח לא ואם לא נתבשל כל צרכו אפי' נתבשל כמאכל בן דרוסאי שייך בו ביטול אפי' בעודו רותח והני מילי כישו אחר ביטול תבשיל שיש בו מרק רב שנתבשל כבר והוא יבש אע"פ שהוא עכשיו צונן מותר להזו ולשרותו בחסין בשבת שאין זה נקרא ביטול אם הוא מתחמם בתוכו אע"ג דתולדות האור באור לא גזרו בה מיהו לחממו על גב האש שסמ' אסור מדרבנן ורב' שלא בא בחסין סלפני השב' והוא דבר יבש כלום שלא נתבשל כלל כגון בשר יבש שאובלין אותו ע"י הדחק אין שורץ אותו בחסין בשב' דחשוב כמבשל אבל מדיוחין אותו בחמין שבת חזקן המלח הישן ומין דג שקירן קוליים האספנין שאינם צריכין ביטול אלא מעט והרחתן הוא גמר בשולן ואסור אפי' להרחין מעט וכן כל דבר שהוא קשה ואינו ראוי לאכיל כלל בלא שריי אסור לשרותו בשבת שקנה הוא גמר מלאכתו אע"פ שאינו מבשל חייב שישמם כפפשי : ד' י"א אע"פ שאין ביטול אחר ביטול בדבר יבש ברב' שנאפ' כבר או בצלה יש בו משו ביטול אם בשלו אפי' במסקין שהביטול

מכשל את האפיה או הצלייה לפיכך אסור ליתן פת לתוך המרק אפילו בכלי שני שהיה סולדת בו ויש מתירין בכלי שני שאינו מבשל ויש מקילין אפילו בכלי ראשון דס"ל אין ביטול אחר אפיה וצלייה אבל נתנו ליתור שלא ליתן פת לבתחלה אפי' בכלי שני כל זמן שהיה סולדת בו :

ולא קדינא דס"ל דכלי שני מבשל אא משום שיש דברים שהם רכים ומתבשלין מיד אפי' בכלי שני ויש דברים שהם קשים ואינם מתבשלין כ"כ ואין אנו בקיאים בהם אנו טיקרו רכין ואזון קשיין לכך נהגו להחמיר בכל :

הגהת וק"ל סימ' תק"ל סעיף א' וסימן תק"ל סעיף ב' וסימן תק"ל סעיף ג' וסימן תק"ל סעיף ד' וסימן תק"ל סעיף ה' וסימן תק"ל סעיף ו' וסימן תק"ל סעיף ז' וסימן תק"ל סעיף ח' וסימן תק"ל סעיף ט' וסימן תק"ל סעיף י' וסימן תק"ל סעיף י"א וסימן תק"ל סעיף י"ב וסימן תק"ל סעיף י"ג וסימן תק"ל סעיף י"ד וסימן תק"ל סעיף י"ה וסימן תק"ל סעיף י"ו וסימן תק"ל סעיף י"ז וסימן תק"ל סעיף י"ח וסימן תק"ל סעיף י"ט וסימן תק"ל סעיף י"א :

מקום שבריסון של תינוק נכווית בו אבל אסור לקרבו אצל האש למקום שיכול להתחמם על שחאה היד סולדת ואפי' להניחו שם שעה קטנה שתפיג צנתו אסור כיון שיכול להתבשל שם גורי שמא ישכחנו שם עד שיתבשל . וה' בפירות או שאר דברים הנאכלין כמות שהן חייב ועל סימן רנ"ד :

טז דבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש שאין בו מרק מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו כיון שאין ביבש ביטול אחר ביטול ואפי' נצטנן כבר אבל אם הוא עורנו רוחח אפי' בדבר שיש בו מרק מותר ויש מקילין ואומרים דכל שאינו נותנו על גבי האש או הכירה ממש רק סמו לו אפי' נצטנן מותר ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי ועל סימן רנ"ג :

טז מותר ליתן אכפזא כנגד האש במקום שהיד סולדת בו ואע"פ שהשומן שבה שנקרש ויחזור ונימוח אינו נקרא ביטול וגם משום נולד אין כאן איסור באכילתו שאין זה נולד דמתחיל אוכלא והשתא אוכלא . (ודמי לפירות דלחו בני חמיטה ניהו דאין נחמיטת) משום איסור נולד ועל סי' ט"ז ע"פ א') וכ' שקדירה שיש בה רושם שנקרש שמוותר ליתנו כנגד האש שכשהשומן נימוח אינו ניכר שמתערב הוא עם המרק ויש מחמירין . (משום נולד ועל סימן טע"ז ע' ו') ונהגו להחמיר מיהו במקום צורך אורחין וכחאי גזונא יש לסמו אסברא ראשונה ומה שכתבתי במקו שהיד סולדת בו כן כתוב בשולחן הערוך אבל נראה לישטעות הוא דקולא גדולה היא זו ולא מצאתי פן לאחר מן הפוסקים וראוי להיות במקום שאין היד סולדת בו וכן משמע מדברי השלחן ערוך בעצמו דראוי להיות שאין היא סולדת בו דאם לא כן אפי' במקום שהיד סולדת בו מכני ליה ועוד אי במקום שהיד סולדת בו הא איהו גופו הקש על המדרכי שאם רבינו יחיאל הת' בשמקרוש במקום שהיד סולדת בו וסת דבריו משעים דאסיקנא כפרק כירה דשמן יש בו משום ביטול והפשיט זהו ביטול ולכאור כל דה' השומן ואי במקום שהיד סולדת בו הוה ליה ביטול ממש ואסור לא מחוורתא דשעות נפל בשלחן ערוך נ"ל :

יז אסור ליתן דבר צונקל המיחם אפי' אינו נותנו שם לא להפיג צנתו כל שמיחם חס כ"כ שאלו היה מניחו שמהרבה היה בא ליוני ביטול דהיינו שהיה היד סולדת בו שדין מניח על גבי מיחם כדן מניח כנגד המדורה ואם אינו חס כל כך מותר :

יח האילפס והקדירה שהעכירן מרחתק מעל גבי האור אפלא נתבשל כל צרכו אין מציאין בכף שנמצא מים ויש בו משום מבשל ואם נתבשל כל צרכו מותר שאין בשול אחר ביטול בעודו רותח אבל צמר ליור אע"פ שקלט הצבע אסור להניחו בעין הצבע פתוסף לעולם ע"י הגסה וכן עושין הצבעין מניסין תמיד בה וי' א דלבתחלה יש ליתרה אף בקדירה בכל ענין :

ט אסור לטוח שמן ושום על הצלי בשבת בעודו כנגד המדורה אפי' נצלה הצלי מבע"י שאף ע"פ שהצלי צלוי כל צרכו ואינו נצלה יותר מ"ס השמן והשום יתבשל אצל האש :

שיעור דיני בורר בשבת ובו הסעיפים :

א בורר אב מלאכה היא שהיתה שמשכן בכמה עניינים וחייבין עליהם חטאת ואין עיקר דרך ברירה לא הכורר אוכל מתוך הפסולת בכלי העשוי לה דהיינו נפה וכברה לפיכך הכורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלין וביורר ממין זה אחד כנפה או כברה אפי' לאוכלו מיד חייב בקנן וכתמחוי שאין דרך ברירה בכך לאוכלו מיד פשוט אבל אסור ואין עיקר דרך הכוררים לא הכורר לאוצר שכן דרך כל הכוררין זורקין את הפסולת אוצרת את הפירות כמו זורה את התבואה אבל הכורר לאכול לאלתר אין זה כדרך בורר לפיכך הכורר בידו לאכול לאלתר אין זה דרך ברירה כלל לא לאכילה קטכוין ומותר לכתחלה ודווקא בורר ביד אוכל מתוך הפסולת לאכול לאלתר מותר אבל הכורר לאוצרו לאחר זמן חייב אפי' בורר ביד לפיכך הכורר ביד לאוכלו לאלתר יכול לברור כל מה שצריך לאותה סעודה ואפי' אחרים אוכלים מותר לברור אחד בעד כולם שזהו נקרא לאלתר :

ב אבל תבורר אפילו בידו אוכל מתוך הפסולת שלא לאוכלו באותה סעודה אפי' דעתו לאוכלו בו ביום הגי' זה כבורר

לאוצר וחייב אלכך אותם הכוררים היר שקורין שלאטין מן העלין המעופשין שבהן לא יברור בתוך הסעודה או סמוך לה קודם שיסעוד ולא יברור לא מה שצריכין לאותה סעודה שלא ישיירו ואם ישירות הרי עושה אב מלאכה . פי' נפה וכברה ידוע וקניניהו בלי עץ עשויין כעין צינור רחב מאחריו וקצר מלפניו כמו שהבעלי מטבע עושין והכורר בו קטנית נותן קטנית במקו הרחב ומנענו והקטנית מפני שהוא סגלגל מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר והפסולת נשאב בכלי וזה פסור אבל אסור מותר לכתחלה לא חידדמי לברירה וחייב חטאת לא הוי דכלאחד יד הוא דעיקרה ברירה בנפה וכברה :

(ועל סימן ט"ז ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב ע"ב) חטחוי ידוע אבל ביד לא רמי לבורר כלל :

ג היו לפניו שני מיני אוכלין מעורבין אותו שהוא רוצה לאכול עתה חשוב אוכל והשני חשוב פסולת חילכך בורר אותו שרוצה לאכול סן האחד ואוכלו מיד או בוררו ומניחו כדי לאוכלו מיד ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום כגון שבירר שחרית לאכול בין הערבים חייב ושני קנידנים שני מיני אוכלים ואסור לברר אחד מחבירו אלא בידו וכדי לאוכלו מיד אף ע"פ שהחתיכות גדולות וכל אחד ניכרת בפני עצמה אסור לבררן לאחר זמן אבל כל שהוא סין אחד אף על פי שבירר חתיכות גדולות מתוך קטנות להצניעם לסעודה אחרת לא מקרי ברירה ואפי' הם כ' מינים וכורר משיניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או איפכא שרי הואיל ואינו בורר מן אחד מתוך חבירו דומית דאוכל מתוך פסולת דשני מינים הם בד' א' בשני מיני אוכלין וה' בפירות אם שורח ברירת האוכל והפסולת טוה שבורר את האוכל אבל בפירות שאין הטורח טוה אם יש טורח בכרירת אוכל יותר מברירת פסולת כגון שהאוכל טוה עם הפסולת לא שהוא דק ודק והפסולת היא גס או אפי' אינם שוים בכמותן שהאוכל הוא הרבה והפסולת הוא מעט לא שהם שוים בגודל ובקושי והרי ג' כ' שורח בכרירת האוכל יותר מברירת הפסולת בורר הפסולת וזורקו דמעושי בטירחא עדיף ואם יש יותר שורח בכרירת הפסולת כגון שהוא דק והאוכל הוא גס נוטל את האוכל ומניח את הפסולת וכל זה שאין הפסולת יותר הרב מן האוכל וכמו שכתבתי אבל אם כמו הפסולת מרוב מזה האוכל אסור אפי' לשלשלו שהאוכל בטל צרכו הפסולת . ומ"מ לזוים ובשנים שנשתברו ועדין מעורבין הן בקליפתן אע"פ שהקליפות מרובו על האוכל לא מקרי פסולת מרובה על האוכל כיון דאורחיהו בהכי והוי כמו שומר לפרי ולא דמי לעצמו וקליפתן שכבר נפרדו לגמרי מן האוכל וכל זה הוא לדעת הר' אש והטור אבל לדעת הרמ"ב ורא"ב וסמ"ג וסמ"ק לעולם אסור לברור בשבת פסולת מתוך אוכל ואפי' ע"י שינוי כגון בידו אחת אסור :

ד וס' ל הכורר פסולת מתוך אוכל אפי' בידו אחת חייב חטאת שזהו עיקר הברירה לדעתן ואפי' האוכל מרובה ויש שנוח יותר בכרירת האוכל אפי' לא יברור הפסולת מתוך האוכל אפי' כדי לאוכלו לאלתר אלא בורר את האוכל ומניח את הפסולת וכשהפסולת יותר על האוכל לא ס' ל שהאוכל בטל ברוב ואסור לשלשלו לא ס' ל כ' בורר את האוכל לאוכל מיד ומני את הפסולת ותורמוס אסור לבורר אפי' האוכל מתוך הפסולת שלהם מפני שהפסולת שלהם ממתקת אותם כשישלקו אותה עמהם ונמצא בכורר פסולת מתוך אוכל וחייב לדברי הר' סמ"ג ולדברי הסו"ר והר' אש מותר :

ה אין מוליק מלילו לא על ידי שינוי מעט כגון בראשי אצבעותיו ואע"פ שהוא מפרק האוכל מתוך השיבליים והוא תולדה דרש מ"ס הואיל ואינו מפרק לא כלאחר יד מותר ויש מחמירין ולפי דעת המחמירין אסור לפרק הלוחים או האגוזים הגדולים מתוך קליפתן העליונה חירוקה וטוב להחמיר הואיל ויכול לאוכלו בלא פירוק : ז היו לו מלילות מע' ש ועדיין הם מעורבות עם הקליפות מנפה אותן בשבת מיד ליד ואוכל ולא ינפח אותן בקנן ותמחוי גזירה משום נפה וכברה וי' א' שגם לא ינפח אותן בשתי ידיו לא ינפה ע"י שנוי דהיינו בידו אחת ובכל כחו :

ו אין שורדין את הפרשתי' דהיינו שמצין עליהם מים ככלי ביד להסיר הפסולת דה' ל' כבורר אבל נותן כפבר אע"פ שפעמים יתפלג

לבוש החור הלכות שבת

לא לבלות : (ולא אמרינן כגל שריתו זהו בינומו אלל דווקא כפיט
נו טיכוף ועל סימן ש' כ' סעיף כ"ג וכ"ד) גם ליכא
למיחש שמא יבא לירי סחיטה שהרי מיד הוא מתגזר שהוא דבר
מועט ואין צריך לסוחטו אחר :

לן המהבין תולדת בורר הוא לפיכך אף ע"פ שנתחנן שומשמן
ואנשים גרובש לא יחביצו בירו הרוקק מרוח בשב ז' הרוח ספור
ארק חייב משום זורה :

ש' דיני סחיטה בשבת ובז' סעיפים :

א סחיטה פירוט מפרק הוא שהוא תולדה דדש לפיכך זמיט
וענבים אסור לסוחטין מן התורה ואם יצאו כעצמן אסורין
מדרכנן גזירה שמא יסחו לכתחלה **ה' י** לא היו עומדין לאכילה
דליכא למיחש שמא יסחוט דלא ניחא ליה שיזובו המשקין מהך
ששוכי הם יותר עם משקיהן לאכול אפ' ה' כיון שרובן לשתית עומדין
חיישינן שמא ימלך עליהם לשתיה בד' אבות וענבים שרובן
ועיקרן לשתיה עומדים אבל תותים ורמונים שעומדין לזה ולזה
בטוה יש אוכלין אוהן כך יש עושין מהן משקין לפיכך לכתחלה
לעולם אסור לסוחט גזירה אכילה אסו שתיי ואם יצאו כעצמאם
לאכיל עומדין מותר ולא היישינן שמא ימלך עליה לשתיה דגזירה
לגזירה לא גזרינן ואם למשקין הם עומדים אסור היוצ מהם גזירה
שם יסחוט ושאר כל הפירות אין עומדין לא לאכיל ולאו אורחיהו
כלל בסחיטה לפיכך מותר לסוחטן לכתחלה שאין כאן דש מיהו
במקום שדרך לסחוט שאר פירות לשתות מימיהן לצמא בדרך
משקין אפ' לתענוג ליהונו כערובתן
דינם כתותים ורמונים אבל אם לא
נהנו לסוחטין לא לרפואה לבד אין
לחוט וכל זה דווקא לסחוט אבל
למצוין בפיו המשקה שבהם אפי' מן
הענבים מותר וכ' בשאר פירות .
יש אסורין בענבים וכיוצא בהם

ב (למשום דס' דמונן כפה מיקרי סוחט) ולימציט וסאד' ציון וצ' צ'
בחן מותר לסוחטין בין לחוד האוכל בין לשבול במימיה שאין
אורחיהו כלל לסחוט אותן לשם משקין וליכא למיג ז' בהו מידי
ולא עוד אלא יש סחוטין לסחוט אותן אפילו לחוד מים שנתחנן
בהן צ' ק' לשתות לתענוג ואומרים טעמא דלא מיתסר סחיטת
הפרי בלא משקה לא בששוחזמי סח ש' הפרי בלא תערוב משקה
אחר א' נדלא מיתסר לא בששוחזמי סח לבד ואח' ב' מערבין אותן
אבל לסחוט מימיו למשק אחר שריכ' ל' לסוחטן לתו התכשיל דשרי ;
ג וזמיט וענבים שנחרסקו מע' ש' משקין היוצאין מהן בשבת
מותרין טהם כאילו כבד נסחטו הואיר ונחרסקו ואפי' אם לא
נחרסקו מע' שאם יש יין כניגית שהענבים בתוכה אע"פ שהענבים
מתבקעין בשבת בניגית מותר לשתות בשב' שכל יין היוצא מהענבים
מתכשל ביין שכניגית ולא דמי לדבר שיש לו סחוטין שאפי' באף לא
בטיל דה' ג' יש לו סחוטין אחר השבת ה' ס' ראסרינן הכי כשהיה
האיסור בעין מתחילה ואח' ב' נתערב בהיתר אבל הכא לא ניכ' היין
האיסור מעול' לא המעט מעט שיוצא מעערב מיד ביין של אחר מול ;
ג' וכן הרצנים חזין שנחזק עליהם מים לעשות הכד מותר למשוך
טהם ולשתות ואפי' לא נתן ה' מים והיין מתמצת וז' סאליו
מותר לשתותו כיון שנחרסקו טבעי ;

ד מותר לסחוט אשכול של ענבים חוץ קדירה שיש בה תכשיל
כדי לחקן האוכל דסוכמא מילתא דלאו למשקה בעי ליה לא
לאוכל ואין זה דרך פריקתו אלא כמפרי אוכל מאוכל דמשקה הבא
לאוכל כאוכל דמי אבל אכס אין בה תכשיל וה' בקערה שאין בת
תכשיל אף על גב דקצת נראה דלאו למשקה בעי לתו דבקדירה או
בקערה לא שתיי איניש לא סוכמא סילתא כוליה מאי דלאוכל בעי
לה ואיכא איטורא ;

ה יש מי שאומר דה' לבוסר סמית' לסוחטו לחוד האוכל ור' ה'
אוסר לבוסר דווקא אשכול שראוי לאכיל ה' ל' כמפריה אוכל
מאובל' אבל בוסר שאינו ראוי לאכיל לא ;

ואפילו

טפלה הפסולת דרך נקמו הכברה אין גוששין כיון דסמילא נתב' ר'
והוא לא עביד כלום ואין לגזור שמא יבדר שאין דרך לבדר כרשינן
בכברה ואפי' אי עביד ה' ל' שינוי ולא אסור מן התורה ;

ט משמדת שססננין בת שמרים אפי' תלויה מע' ש' אסור ליתן
בה שמרים לסננו משאם בודר אבל אם נתונהם שמרי מע' ש'
יכול ליתן עליהם מים בשבת כדי שיחזרו צלולין מן הקמחיס ויזוב
היין שבהם שאין בנהינת מים משום בודר שהמים צלולין הם ואין
בהם דבר שצריך לבדר מהם ואפי' אם יש בהם קסמין או קסמין אין
זה בודר הואיל ויכולין לשתותו בלאו הכי שאין בבודר משום מלאכה
לא בדבר שרוצה לחקן אותו לאכילה או לשתיה ע' ברידה ז' זכאן
אין בו תיקון לשתיה דבלאו הפי יכולין לשתותו ;

י וכו' יין שהוא צלול משמרים יכול לסננו במשמר ואין כאן משום
בודר אע"פ שיש בו קסמין או קסמין לא מקרי בודר כדפרשינן
ומים לסנן בסודר אסור משום ליכון ; (אבל כמשמרת אינו אסור
משום ליכון דמשמרת עשויה לכך ואינו מושג לליכון מש' כ' בסודר
שמושג לליכון הילכך אסור משום ליכון ; ויין ושאר משקין צלולין
מותרין לסנן גם בסורין שאין סלכניה ואם הם עמורי בכ' יין בין
מים אסור לסננם ט' ש' בודר ולהר' סמס במשמרת אסור אפי' במים
ויין צלוליה הואיל והוא עשוי לשטר בו מיחוי כששמד' ובודר בשבת
ולא התירו צלולין לא בסורין וגם בסורין לא התירו לא צלולין
דווקא ולא עכורין אמנם בשעת הגתות שדרך לשתות היין עכור

כל זמן שהוא תוסס יכול לערב
יחד כל החבית בשטריהו נותנו
בחוץ הסודר לסננו מפני שכל
זמן שהוא תוסס עדיין לא נפרשו
השמרי מן היין יפה יפ' וכלהיין
בנו אחד היא ואינו נקר בורה ;
אם מים הם כלולין מותר לנכנן אפילו
שמן כלולין יין מנתו שהיא תוסס כלי
שחוט כלול דכניהם מן כהם משום כולל ;

יא כשססננין היין בסודר צריך ליתר שלא יעשה גומא לסודר
לקבל היין כדי שישנה מעובדן רחול ;

יב כל מקום שמת' לסנן יין בסודר מותר לסננו ג' כ' בכפי' סצריה
וזהר' שלא יבניה חכפיה משולי הכלי טפה כדי שישנה ;

יג כלי שמעריץ בו יין מהחבית לא יחזן בפיו קשין וקסמין בחזקה
לסנן כהן שאין ; לך ססנגא נדולה מזו ודמי למשמרת ;

יד מותר לערוח בנחת מכלי לחבירו ולא חשיב כבודר ובלבד
שיבין שמיד שיפסוק הקלוח ומתחילין לניצוצות קסמנים
הניצוצות באחרונה ולפסוק מן חוץ הפסולה יפסוק ויניח טאם לא
יפסוק חשיב כבודר מה שבודר הניצוצות סתוך השמרים מותר
להגביח חבית על שום דבר כדי שיקלה ממנו היין היטב ואין זה
בודר לחוד השמרים שהרי היין צף למעלה ;

טז ססנגת שנתן בה חדרל לסננו מותר ליתן בה ביצה אף ע"פ
שהחלטון יורד למטה עם החרדל והחלבן נשאר למעל עם
הפסולת לא חשיב כבודר ואף על פי שתחלבון ותחלטון שני מיני
אוכלין הן וכבר אמרנו למעל דבשני מיני אוכלין יש בהן ג' משום
בודר שאותו שרצו לאכול נקר ואוכלו שמי' פסולת שאני' להבא שאין
נוחנין חלטון לחוד חדרל לאוכל לא לתקן מרא' החרדל הלב' לא
חשיב כבודר אוכל חתוך פסולת ולא פסולת סתוך אוכל ;

טז אע"פ שאמרנו למעלה שמשקין שיש בהן קשין וקסמין מותר
לסננו ואין זה בודר היינו משו' שאיפש' למשתי אותה המשקין
ע' הדחק בעוד הקשין והקסמין בחוכן ותיה יכול לסנן המשקה
כדרך שתיית בין שינוי לפיכך מותר לסננו במסננת אבל מים שיש
בהן חולעים שאינן יכול לשתותן בלא סינון שאסור לשתותן ולסננו
דרך שינוי שמא יפגע אחד מהם שאסור משאם שרין אסור לסננם
במסננת אבל מותר לשתותן ע' יג' שבת ולא היו כבודר ומשמר
דלא שייך בודר ומשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה או שתייה
שיהיה ראוי לאכילה או לשתיה שזהו דרך מלאכה של בודר אבל
אם בשעת שתייה מעכב את הפסול' שלא יכנס לחוף פיו אין זה מעין
מלאכה ומותר וכ' ש' בקשין וקסמין שמתו לשתותו ע' מפה שאין
זה בודר כלל וגם אין בו משום ליבש שלבן הספה שאין זה ליבש

לפני החוד

הלכות שבת

צו

ואפי' האוכל כשלת דעמו אצל כל אדם והל' המשקה הנמצא ממנו כבורר אוכל סמוך פסולת דאסור :

לסחוט כבשים ושלקותם אסור וסחוטן לגופן בלומר שסחוט המשקה שאף עליהם והנבלע בהן כדי לאוכל הכבשים שמתקנן בכל לאכילה אפילו לסחוט לתוך קערה שאין בה אוכל סותר דלאו ספק הוא ולא למשק. הוא צריך ואם צריך למימיהן סותר לסחוטן לתוך קערה שיש בה אוכל דמשקה הכא לאוכל כאוכל דמי . והל' מעיקרו אוכל והשת' אוכל דסותר שאפי' מסו' נולד אין כאן אוכל אלא אין בה אוכל אסור : (אע"פ דמי' ועבדי' וסעוד' מתעטת שאינה מפרק סוף המשקה הנס' ינא' מן של' גדול' כותין) ולר"ח כל שהוא צריך למימיהו חייב חטאת אפילו סחט לקיורה שיש בה אוכל ולדבריו כ"ש לסחוט אשכול ענבים לקדרר שחייב חטאת :

ותסוחט דג לצידו דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן : אין מרסקין את השלג ואת הברד בשבת דהיינו לשבר אותו לחתיכות דקות כדי שיזכו מימין אסור משום דקפוליה המי' ועוד טעם אחר שמא יסחוט פירות העוכרין למשקין :

על כן צריך אדם לזהר בחורף שלא יפול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד ואם יפול זהר שלא ידחקם בין ידיו שלא יהא מרסק בידי' וכן אם הניח בחמה או כנגד הכדורה ונפרשו מותרין לא אסירי משום נולד דנס בעוון קרושים תורת משקין עליהם ולכל דבר והרי מעיקרו משקין והשתא משקין ואין כאן נולד :

ודורס אדם ברגליו על השלג והברד ואינו חושש שאף אם נימוח תחת רגליו הל' דב שאין מחקין ואינן פסיק רישו' יב אבל להשיל מי רגליים כשלג או בברד הרא' ש' אוסר דהל' פסיק רישיה שנימוח והר"ס מרז"ט בורג היה מתירו כיון שאין זה סמכה בדיק' אלא מכוח חזק נימוח ודפי' לנותן שלג לתוך קום של מים דמותר :

מותר לשבר הקר כדי ליטו המר מתחתיו ואע"פ שכשמשכת' יתחו מסנו חתיכות דקות שנימוחים ויוזבו מימיהם הרי דבר שאין מתכוין לכך ואינו פסיק רישו וגם אין בו משום פתח דהקדש הקדש אינו חייב מעליא ואין כאן בניין כדאחא לעיל סי' ש"ד :

אסור לשפוף הידיים במלח בשבת מפני שהוא נימח בידו ונעשה למי' והרי מוליד מים : ועל סי' ש"ח סעיף ע"ו הסוחט בנה לחציה מים שבנאע"פ שאינו חייב משום דש' שאינו דומה לרש שאין שייך דישה אלא היכא שהוא צריך למשקה הנסחט שמפרק ממנו ס' חייב משום מכבס הלכך אסור לפרוס סודר על פי החבית וליתן על גבו הכלי שדולין בו שמא יבא לידי חטיבה אבל הנגד העשוי לפרוס עליו מותר דלא אתי לידי חטיבה שאינו חוסט לסוחטו הואי ועשוי לכך :

ואסור להדק מוכו בפיה הכלי שיש בו משקין שמא יבא לידי חטיבה : ספוג אין מקנחין בו אלא א"כ יש בו בית אחיה נזירה שמא יסחוט בה אצבעותיו ואע"פ שגם כשיש בו בית אחיה אי אפשר שלא יסחוט ס' משום כשנאה הסחיטה ע"י בית האחיה לא נקרא פתיחה אלא במדיק מים סכלי סלא סכן הוא דרכו להריק ממנו ואינו דומה למכבס :

חבית שפקקו בפקק של פשתן יש מי שהתיר לסחוט הנקב שבדפונה שמציאין בו את התיך אף ע"פ שאי אפשר שלא יסחוט והוא יהא תחתיו כלי' והיין הנסחט יהליך לאיבוד דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הל' פסיק רישיה דלא ניתא ליה ומות ויש חולקין ואמרו דאע"פ דלא ניתא ליה כיון דפסיק רישיה הוא אסור לכתחילה אע"פ דהולך לאיבוד והעולם ענהין היתר בדבר היכא דהולך לאיבוד ויש למד עליהם זכות דכיון שהברזא ארוכה ויוצא חרוץ לניעות של פשתן שבו ואין היד מגעת לניעות מותר מידי' דהוא אספוג שיש לו בית אחיה ס' צריך לזהר שלא יחא כלי' תחת החבית כשעש' שפוקקין הנקב כדי שילך היין הנסחט לאיבוד שאר דיני סחיטה עיי' לעיל סימן ש"א :

יש פי שאומר שהאוכל תוחים או שאר פירות הצובעין צריך ליתער שלא יגע בידי' צבעות בגדי' או בספה ששום

צובע אבל אם צובע פתו כמשקה הפירות הצובעים לת' לו כח דאין צביעה באוכלין :

וכן מותר ליתן כרכוס בתבשיל ואין לחטלו משום צובע שאין צביעה באוכלין :

שבת

דין תולש וטוחן ותיקוני מאכל ומעבה ול' שוכו י"ט סעיפים :

א. חבילי פיאה חבילי אוכל וקורניח אם הפניסין לעצים הרתיחן סוקצין ואין מסתפקין מהם אבל הכניסין למאכל בתם מסתפק מהם וקוטפין ואוכל ביד אבל לא בכלי דהוי עיבור דחול ונשמוולין לרכך אות' לא יסולו לא בראשי אצבעותיו כדי שישי' סעודת דחול' ב. אין עושין מי מלח הרב ביחד לתת לתוך הכבשי שכין שעושהו כדי להתקיים דמי לעבוד שהמלח מקיימו אבל יכול לעשו' מסנו מעט לתת לתוך הכבשי ואם נותן בו שני שלשי' מלח אסור לעשות מסנו אפי' מעט מפני שנראה פקושה פוריים לכבוש בו דגים שפך דרך לעשות סוד' :

אסור למלוח חתיכות צנוק' אות' ביחד מפני שנראה ככובש כבשים והכובש אסור מפני שהוא כמבשל ועוד שרוא דומה לעיבור שמתקן . אלא מסבל כל אחת לבדה ואוכלת וי' שיותר לסבול כמה חתיכות צנוק' במלח אחת אחת לבדה ולהניחם יחד לפניו כדי לאוכלם סיד זו אחר זו :

אבל בצוא' מותר למולחן ד' או ה' יותר פה שצריך ביחד שאין דרך לכבושן :

ודוקא לאוכלין סיד אבל למליח ביצה מבושלת לתניח' וכן כשר מבושל למילוח ולהניחו אסור דמליחה דומה לכבישה ועיבור ואסור למלוח ביחד הרבה פולין ועושין שנחשלו בקליפתן :

מותר לרוץ פלפלין בשבת ואין בו סכום טוחן . ובלבד שישישה ע"י שינוי סעודת דחול והוא שישישה שינוי גמור כגון שדוכים בקתא של סכין ובקערה ולא במכתש ואזמות לרוץ אפי' הרבה יחד :

אין כ' תשיך מלח בסדוך ואפי' של עץ אבל סרסק הוא בקתה של סבין ובעץ הפרור ואינו חושש

הגב וטע"ג דלדכ"ו דהיינו כמדוק חייב משום טוחן וט"כ ע"י שינוי נקת' של סכין ליהו פטור אבל אסור לפי' ע"י לכתחילה דקתא דככ"י שינוי גמור הוא ככתבאר במדוך סעיף ז' דכ"ג מדוך של עץ כמדוך של סבין הוי שינוי קלוק וקתא דסכ"ט הוי שינוי גמור חילוך מותר לכתחילה כדאמרינן גבי כורר נפשה וכנראה חייב נקתן וכתחילי פטור שינוי גמור אבל אסור ביד דהוי שינוי גמור מותר לכתחילה וע"כ סימן ש"ט סעיף כ' וסימן תק"ע סעיף ס"א

מותר לתחוך כשר מבושל או צלי דק בסכין שאין שייך בו טוחן בדבר שאינו גדולי' קרקע וגם יכולין לאוכלו בלא חתיכת דק ואין בו משום תיקון אוכלין אפילו למי שאינו יכול ללעסו בלא חתיכה דאולי' בחר רובא דעלמא אבל לתחוך כשר חי דק לפני העופות אסור והואיל ואינן יכולין לאוכלו בלא חתיחת דק קמטווי' ליה אוכלא אף על גב שיכולין לבוס אותו בלא חתיכה אין זה נקרא אורחיה :

וכן אסור לגרור הגבינה בשבת כמורג חריץ בעל פיפית קי מתקנו לאוכל :

אבל דבר שרוא גדולי' קרקע כגון ירקות אסור לחתכה דק דק שיש בהן משום טוחן וכן אסור לתחוך גרונרות וחרובי' דק דק לפני זקנים וכל כיוצא בזה בפירות דכל שהוא גדולי' קרקע יש בו משום חחינה אבל להם מותר לפרר לפני התרנגולי' דהואיל וכבר נסחן אין לחוש שאין טוחן אחר טוחן וכל זה דוקא בחותך להניח כמו בבורר דלעיל אבל לאוכלו סיד מות ואפי' אחר כחתך לצורך כל בני הסעודה כמו בבורר דלעיל סי' ש"ט סעיף ג' וד' :

מותר להשקות את התלוש בשבת כדי שלא יכבסו דכיון דירקות הללו ראויים לאכילה ביים' מותר להשקותן כדרך שסותר לשלסלן :

אסור לרדות דבש מהבורר מפני שדומה לתולש ודוקא אם דבוקים בבורר אבל אם נתלשו מבע"י או שנחרסקו סבע' והדבש צף בבורר מותר לרדותו בשבת :

לה א קסח

לבוש החורף הלכות שבת

שנתור בשבת וכבו אסור להדליק כי של אחריו כי הביצוי הוא
ההבנה שבשביל שנכבד פעם אחת. הן נוח לידלק בפעם אחרת :
ג פירו' שנשרו מן האילן בשב אסורין בו ביום אע"פ שאינו מוקצין
בגן שהיה דעתיה עליהו שיפלו אפילו הכי אסורין גזירה שמא
יעלה ויתלוש . ולערב מותר' סיד דליבא למיגור בהו מידי שהרי
לא נעשה בהן שום מלאכה של איסור בשבת :
ד אוכלי בהם אין בהם שום חתקה כי דרב העום לאכיל מוכן לכל
מורד הוא לפיכך מותר לקסום אפי' בסכין קש או תבן לחצות בו
שנית אבל קודם שאינו אוכלי בהמה ועל' לסיק' ספיף ג' יום' חק' כ'
אפי' ליטול כדי לחצות בו שינוי אסור' ספיף ג' יום' יום' ספיף ד' י'
ת מות' לשלשל עצי בשמים להריח בהם שאין אדם מקצ' דעתו
מהם ולהניף בהם לחולה ומוללי להריח בו וקסמו להריח
בו אחד קשין אחד רכין :

ו המתקן לבני ביתו מנות בשבת יכול להסיל גורל לומר למי
שיצא גורל פלוני יהי חלק פלוני והוא שהיה החלקי שיו' ואינו
קושה אלא כדי להשוותם שלא להפיל קנאה ביטה' אבל עם אחר'
אסור ביהן שטקפידין זה על זה יבאו לידי סידה ומשקל .

אבל ליתן מטה גדולה כנגד מנה הא"ת ופירש' שמקפידים זה על זה
קטנה ולהסיל גורל עליהם למי שטין מוחלין על דבר מוטע'
יזכה בגדול ולמי יתחייב בקטנה והמקפידים לחלוק זה על זה כמדת
אפי' בבני ביתו ובחול אסור משום ומשקל ובמחין ושגרי' בשקנות וי"ש
ועל' סימן שכ"ג

קוביא דגל הוא דאסמכתא לא קניא
ובבני ביתו איכא למיחש דילמא אחי לטרוכי בקוביא ר' ארעם בניו
ובני ביתו מות' להסיל גורל אפי' על מנה גדולה כנגד קטנה אפי' בטב'
דהא הכל שלו ואין שייך באומקפידין זה על זה וליכא ג' כ' שמו' מידה
גם משו' קוביא אין כאן כיון שהכל משלו אינו עוש' לא כדי להסעימין
פעמא דקוביא שידעו כמה קטן המפסיד שלו ע' קוביא שפירטור
ממנו ולא ירגילו בה ואין כאן שום גזל דהא הכל שלו . אסור

להסיל גורלות בשבת אפילו עי' חג"ת ופירש' ד' בני רינות שאסור
עבו' ס' ואפי' ברבר שאין בו משום להלוות לבני ביתו הסמוכין על'
מרה ומשקל גזירה שמא יכתוב; שולחנו כתיב' אפי' שכונתו להטעימין
עמם רינות שידעו כמה קטן המפסיד שלו ע' קוביא שפירטור
ויפירשו ממנו דחיישי' דלמא סקי

שבת דין השאלה וקניין צרכי שבת והרח' כלים
והתיקונן וטבילה'ן בשבת ובו יסעי'

א כל מקח וממכר אסור בשבת וכן פסוק מלא בספ' עזרא שקר'
המוכרים מחללין את יום השבת מ' מותר לומר לחבירו בלא
לי כלי זה ואפי' הוא מיוחד למד' וה' כשטפל הלוקח מדה של סוב'
כמו שזדה מלאה ומליסה עמו לכיתו ואין צריך לומר אש' סביא
הלוקח כליו מתוך ביתו ואומר לו מלא לי כלי זה שיש בוה שניח
מעובדה דמקח וממכר של חול אבל לסודר בכלי המיוחד
למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסור שזה מסס דרך מקח
וממכר של חול יש מקילין לומר שכל שאינו מכין למדה לגכרי
כגון שמעט מעט או כוסף מעט שרי ואין בה סודר קל בשמסעט
שיודע לבעלים שהכל רגילין בכך ב' ש' וכך המנהג פשוט לסודר
בכלי המיוחד למדה ולשפוך בכליו של לוקח אך לא ראיתי נוחרין
שלא לבין המדה ואיפשר משום דכל משקל אי אפשר שלא ירחיח
מעט ועל ידי כך א"א שיכין המדה שוה בשוה אע"פ שיש בה סימן
לכדה מכוננת :

ב מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה ולמחר נמדור אותו אבל
לא יזכיר שם' מדה כגון שיאמר תן לי מדה פלונית או חציה
או רביעית :

ג מותר לומר לחבירו תן לי כך וכך בצים או אנונים כמניין :
ד ואפילו לחנוני יכול לומר תן לי ד' או ה' בצים או רימונים
ובלבד שלא תכיר לו סכום דמים ולא סכום מדה ולא סכום
מניין לומר לו ררי שישי'ך בידי חמשים אנונים תן לי עוד חמשים
ויהיו לך בידי מאה יהוה דרך מקח וממכר . וכן בסכום דמים
אינו אסור אלא בכמה' שאוסר לו כך וכך דמים אני חייב לך ככ'
תן

קפח קלי והוא קמח של תבואה שנתיבשה כשהן קליות
בחגור מותר ללוש שאין זה נקרא לשה דלאו בר גיבול
הוא כיון שהוא קלוי סכל מקום אחו' לן אין סגבילין הרבה ממנו
גזיר' שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי לא מנבל מעט מעט לאוכלו
ומבואה שלא הביאה שלישי שקלו אותה ואחר כך שחגצ'
אותה פתחנה גסה שהיא כחול היא נקרא' שמית מות' לגבל ממנה
בחומץ וכיצא בו אפילו הרבה בבת אחת שאינו נקרא לשה כלל
והוא שיהיה רך אבל קשה אסור מפני שנראה בלש ואפילו בדרך
שריק לשמת כיצד נוחן את השתית ואחר כך נוחן את החומץ מפני
שבחול דרך' ליתן אמה החומץ תחלה :

טו חרדל יש בו משום לש רבד גיבול הוא ואסור ללוש אותו
בשבת ואם לשו מע' ש' למחר יכול לערב בו גיד בין בכלי
ונוחן לתוכו וברש' רק שלא יסדוף לערבובת דהו דומה ללשוא
אלא מערבנו מעט מעט :

טז ושחלים טרכין מע' שאין בו משום לשה ויכול לתת לתוכו
יין וחומץ (דמתינת משקה לא חשיב גיבול) בשבת
ובלבד שלא יסדוף בכח אלא מערבנו וכן שום שרכו מע' ש' למחר
יכול ליתן לתוכו פול וגריסין ולא יסדוף אלא מערב' י' א שכל מקום
שהחגור מערב לא יערב בגוף דהו גבולו אלא ביד :

יז וי' א דתא דשרי לערב החרדל חג"ת והואיל נתינת המשקה לתוכן ל'
דיוקא שנתן המשקה מע' חשיב גיבול ס' כעד דלא מערי' אכתי
אבל בשבת אסור לתת משק' לא עכיד שום מלאכה וספ' מערב זהו גיבול
וכעין שינוי' בשעת פניטול דהיינו כידו
בחרדל או בשום הבחושים

משום ל' : דתינת' סיס בתוכו זהו גיבולו ואם נוחן האוכל תחלה
ואחר כך החומץ אריהין ומערבנו באמצעו טרי דהוי שינוי גדול כמו
בשתית דלעיל וכ' מזהנין להתיר ע' שימי' ובמקום שדרך לעשות
כן בהול יתן בשבת החומץ תחלה ואחר כך האוכל כדי לשנות
מעובדין דחול :

יח מות' לעשות יימסלון שהוא יין ישן רבש ופלפלין מפני שהוא
לשתיה ואין עושה אילומתית שהוא יין ישן ומיס' עלוליקוטמן
א' צרסמן מפני שהוא לרפואה :

יח אין שורין את החלחית לא בפטרין ולא בצונגין שדרך לשרות
ולשתורו לרפואה וכל רפואה אסור כדאיחא לקמן אבל נחתנו
לתוך החומץ ובסבל בו פתו היה שרוי מאתמול מותר לשתותו
בשבת אם שתה ממנו קודם השבת יוסחמיט' ויוס ששי' תריך
לשתות גם בשבת שכך הוא דרך רפואה לשתיתו טבעי ימים זה
אחר זה ואם לא יעשה כן הוה ביה סכנה בד' לשרותו בחמץ אבל
בצונגין מותר לשתותו וליחנו בחמה מפני שהוא סכנה אם לא ישתה
ממנו כיון שהתחיל בגבר לשתות יוס' ה' ויוס' :

יט שום ובוסר וסלילות שריסקו מע' שאם מחוסרין דכה אסור
לגמור ריכתן בשבת דהוי תיקון גמור ואם אין מחוסרין אלא
שדחיקה מותר לגמ' בשבת שאין זה תיקון לפיכך מותר לבא' שחיקת
הריפות שהוא רייסא בעץ פרור בקדרים שמשדף אותו על גב כירה
בשבת למחר אחר שמורדין אותו מעל האש' ובעודן על תאשיש בז'
פשוט מבשל בשמ' כדכתיבנא לעיל סי' א' ח' אבל לאחר שהורדו
מעל האש מותר סיד כיון שכבר נתבשל כל צרכו . ומות' להחליק
האוכל בשבת ולא הוי בג' משו' מסחק הואיל ואיפשר לאוכלו בלא
זה וס' המחסיר כמאכל של חפוחין וכדומה שדרכו בכך תע' כ'
אסור לקלף שום' ובצלים מסוס בגרר ודוקא כשקולף להניח אבל
לאכול לאחר שרי :

שבת דין נולד בשבת ובו יסעיפים

א כיצד שנולד בשבת אסור לאוכלה בו ביום ואפי' לשלשה
אסורה משום מוקצה ואפי' נתערב באלף בולן אסורו דדבר
שיש לן מתירק אפי' באף לא בסיל ויכול לכוף עליהן כלי שלא תשב'
ובלבד שלא תע' בה שמא יזנזה :

ב ושבת של אחר י' ש' או לפניו נולדה בה אסור בה שאין שבת
מכין לי' ש' ואין י' ש' מכין לשבת וכן שירי פתילה שכבו בשבת
אסור להדליק בהם כי' של אחריו משום הכנה אם לא שכב' אותם
בקהל קודם שהדליק בהם בשבת דהשתא הוכנו בחול וכן לעידי

תן לי עוד בכך וכך והיו לך בידו הגיס דכיון שלם לקדק כלמנוס
כך וכך אבל בלאו הכי שרי וכן הכיית כיון חכ"ה גי' ל' לקד' כלמנוס
בסוכות כעין ז' המשנות כעין ז'

אסור כגון כיאמר לו קב או קביים יש לך אצלי כבר תן לי עוד כך
וכך קבין והיו לך אצלי כך וכך קבין או שאין שזוהו דרך מקח ומסכ' **ה**
שלהו אבל בלאו הכי שרי ואע"ג שאין פוסקין דמים בשבת ויש ואין
מוכרין שם מדה היינו בסדר הלח כגון יין ומסקין שאין שיעור
פדתן ומקחן ומסכרן ידוע וצריך כיון מדידת אבל באגוזים ורימוני'
וכיצא בהם שמידתן ומסכרן ידוע לא שאומר לו כך וכך אני צריך
אפי' אוסר תן לי בפשוט או בשנים וכה"ג שרי דאין זה דרך מקח
ומסכר אסור לא מוכיר לו הסכום כמ"ש וכן נהגין ואע"פ שיש
סחמירין לנהגין להקל כיון שאינו לא חומרא דרבנן :

ה הסביא כדיון ממקום למקום לא יביאם ד' או ה' בסל ובקופה
כדרך חול אלא יביאם לפניו או על כתפו וכיצא כזה שיטת
מדרך חול ואפילו אין בשני קלות כמשה ישנה לעשות היכרא ואם
אי אפשר לו לשנות כגון שזימן אורחי הרב וצריך למחר להביא
לפניהם מותרו אדלמעש בהילוך עריף ויותר טוב להביאם בסל
ובקופה בפעם אחת מלהביאם אחת אחת כל אחד בפני עצמו :
ו מדיחין כלים לצורך היום כגון שנשא לו עדיין סעודה לאכול
אבל לאחר הסעודה שלישיית אין מדיחין וכלי שתייה מדיחין
כל היום שכל היום ראוי לשתייה .

ז ומותר להשכיל בלי חרס הנקח מן העכו"ם הסעון שבילה .

ויש אוסרין מפני שהוא כמתקן **הג"ה** ואף ע"ג דמאנה שלימה
כלי וירא שמי' יצא את כולם דהיינו **הג"ה** הוא שאין טענין את הכלים
שיתן את הכלי לעכו"ם סחמירין ויחזו' **הג"ה** כשנת היינו כלי יין של ישראל
ויסאלנו ממנו שאין יכול להשתמש **הג"ה** הכעמ' משום דמישיבין אי שריה ליה
כו בלא סביל כדאיתא בחלק עשרת **הג"ה** שכן אפי' פניו ואתי כדודך ליד
זה י"א ת"א בלי שראוי למלאות בו **הג"ה** תקבל להשתמש בהן קרומה חת ל' **הג"ה**
סי' ימלאנו מן הסקה ותעלה לו שבילה **הג"ה** שייך למיגור גבי כלי חדש שאין
אנכה : **הג"ה** פוסקין העשם שלהם הוא דמ"ל
תחמה אלמ' משום שאלו יעלבו ויעבידו ד' אמת כ"ה ח"כ משום מתקן כלי ולעני
הטעמים אין חילוק בין שבת ליום ולענין הרשעו' נזהר י"ט משום שבת ומשום השני
מגזירה היא ג"כ משום י"ט ענינו וגם לשעם השני אין חילוק בין כלים חדשים לישנים
גב"ל סימן תק"ט ע"פ י' וסי' תקפ"ח ע"פ ה' וסימן תק"ח ע"פ ח' וסימן של"ח
ע"פ ח' וסימן רס"ח ע"פ ח' וסימן ע"ג ע"פ ח' וסימן תק"ח ע"פ ח' וסימן ע"ג

ח וכוס ששפה מסנועכו ס"ין ורוצת להדיחו לשהרו מאיסור
יין נסך מותר להדיחו ולברך הכל שאין זה תיקון בגוף הכלי
(דגוף הכלי היתר והיין אוסר) וכשמדיחו אינו מתקן הש"ס כגבי עבילת
כלי דהתם האיסור כגוף הכלי ומחוי' כמתקן :

לא כמסיר מסנו גרף של רעו :

ט מותר לשפוף הכלים בכל דבר כדי לצחצחן שאין הצחצוח
תיקון כליוס' וחר : ואע"ג דומכין דגריד כהן ואיכא משו' ממתקן
אפי' שרי דכיון שאינו מכוין לאלף ל' לחתן הוא דבר שאין מתכתן דמותר
ל' (כ' כוונתיה) חוץ מבלי כסף בנרחקין שאסור לשפשו
בהן ותוא מין עפר קשה שתקשר בחכיות של עץ משמדי היין מפני
שהוא עיקר תיקונו שהוא גירר אותו וחי' יב משו' מסחק ואף על פי
שאינו מכין לגורר פסיק רישיה הוא דר' ש מדה ביה כיון שהכסף
רד הוא אצל העפר הזאת ומסתקן :

י ואין חופפין בלי במלח מפני שהמלח נמח כשהוא חופף בחזק :

שבת

א אין מוכרין התבן בכבר שיפול המרן לארץ ולא יביאנו במקום
גבוה כדי שירד המרן שכל זה דרך עובדא דחול אלא נוטל
הכברה ונותן לתוך האכוס אע"פ שהמרן נופל פליו שרי כיון שאינו
מכוין לכך

ב ולא יסדוד שעורי' ויתן לפני כהמתו במדה אלא נוקח הו' בכרי
בקב עצמו ומסלא את הכלי שלא כדרך המדידה ומשער כפי
אומד דעתו אבל לא יסדוד כלל :

ג פורסין אע"ג דלאו בר' ניכול הוא ואין בו משום לישת מ"מ
אין נובלין פורסין לכתחש או לתרגילין כדרך שנוכלין בחול
אלא ישנה כיצד נוחגין מים וסעבירין בני תרודו או מקל שרי וערב

כיון שאינו פורס בידו ולא מסבב התרודו או המקל פותר ומנערו
סכלי אל כלי שיתערב היסבב ומותר לערב המורסן כדרכו ככלי
אחר ואפי' הרבה כור או כוריים ומחלק אותו בכלים הרבה ונות'
לפני כל בהמת וביה' חלקה ויש אוסרין ליתן מים ע"ג פורסן בשב'
לא אסרו שמוליבין בו המקל או התרודו שתי וערב לא כשהיו המים
נתונין עליו מבע"י וע"ל סי' שכ"א גבו שום וחרדל דהגך טעמי שייכנו
גם כן הכא :

ד קשים של שבליים שקורין בשנים או בג' מקופות אם הם
קשרים של קיימא יש אוסרין להחירן אפילו כדי שתאכל מתן
הבהמה ויש מחירין להחירן אפילו קשרים של קיימא כדי שתאכל
מהם הבהמת אבל אסור לשפוף בה בידים בדרך שעושין באוכלי
בהמה כדי שיהיו נוחין לאוכלן דשוויי אוכל ברבר שאינו אוכל מותר
לעשותו לאיפול משום צערה של בהמה . אבל משרח באוכלת
ברבר שהוא ראוי לאכילה לא שרחינן ביה להכשירן ולתקן יותר
דסירחא יתירה הוא כיון שיכולה לאוכלו כך :

ה עצים שקצצן מן האילן ויש מאכילין אותן לבהמת בעוה"ל לחץ
מחירין ומשפשיפין מהן להאכילן לבהמה שאינן ראויין לה בלא
שיפשיף ונמצא שהשפשוף הוא לה שווי אוכל ומותר :

ו מחתכות את הדלועין לפני הבהמה . והוא שנחישו מאתמול
שאם נת לשו בו ביום לכ"ע **הג"ה** והוא דמתקן לשו למאכל
בהמה קיימא חלף לחם **הג"ה** ומתקן אפי' שרי משודק ל' כ"ה
מאתמול אקצינהו מדעתיה ורסו **הג"ה** דלית ליה מוקפה

לגרונות וצ' מוקק דחיניהו בידים ואפי' ר' ש מודה דפוקצין הן
ואסורין

ז ומחתכין את הנבילה לפני הכלבים אפי' נתנבלה היום כן

שהיתה מסוכנת והיתה דעתיה **הג"ה** והוא דגבי י"ט אינו מותר
עלה מאתמול בין שהיתה בריא אף **הג"ה** לחותכה אל"כ היתה
ע"ג דלא היה דעתיה עליה מאתמול **הג"ה** מסוכנת מעי' כדלית' לקמן סי'
שהרי בריאת היתה הא ק' ל' כ"ש **הג"ה** תקי' ע"פ ו' היינו העשם משום
דלית ליה מוקצה : **הג"ה** דלית ליה איסור מוקפה י"ט סימן

קכ"ה ע"פ ד' וסימן תקי"ט ע"פ ו' וסימן ע"ג :

ואין זה דומה למוקצה דגרונות וצ' מוקק דנימא הואיל ולא שחפ'
פאתמול אקצה מדעתיה כמו גבי דילועין דשאני דילועין שדרך הו'
אפי' אם סובר שלא צריך להם בשבת הוא לוקש אותם מע' ש מפנ'
שלא יצטרך להם בשבת וכיון שלא לקטן מאתמול דחיניהו בידים
מה שאין שייך לומר כן גבי נבלה בד'א בנבלה הקשה שאין צריך
להם לאוכלה בלא חתיכה דה' החיתוך שוויי אוכלה הדבר שאינו
אוכל שמות אבל אם היתה ראוי להם בלא חתיכה אין מחתכין אות'
לפני הכלבי דלמשרח באוכלא ברבר שראוי לאכול לא שרחינן :

ח וכן אין חותכין שחת וחרובין לפני בהמה כן דקה בין גסה מפני
דבלא חיתוך נמי חוי לאכילה ומשרח באוכל לא שרחינן :

ט אין אוכסין את הגמל דחינו שמאכילו בידו כ' עד שמרחיבין
בני טעיה כאבוס ולא דורסין דחינו שדורס לו המאכל בגרונו
למקום שאינו יכול להחזירו שכל זה שירחא יתירה הוא בשבת
אבל מלעישין אותו דחינו שאינו תוחבו לו כ' בעומק בגרן לא עד
מקום שיכול להחזירו משם כיצד הוא עושה מאכילה מעומד ומסק'
מעומד ונותנין כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן ופר' כאכילה
מעומד מפני שכל זמן שאינו מרביצה אינו יכול לתחוב לו כ' ויכולת
להחזיר ונותן כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן שכשלאכילין בבת
אחת המים מכליעין את הכרשי' לתוך בית בליעתה בעל כרחיה :

י ומהלקטין לתרגנולים דחינו ליתן המאכל בפיהם ונותנין
מוניות לפני אוזנין וחרנגולין ויוני בייתות וכן לכלב מפני שכל
אילן הואיל ומגדלין אותם כבית מונתין עליך :

יא אבל אין נותנין מים ולא מונו' לפני דבורי' ולא לפני יוני שובך
ויוני עלי' שאין מונתין עליך שהם פורחין לחוץ ומביאין לעצמן
וכן לפני חזיר אין נותנין שאין מונותיו עליך והווי שירחא יתירה :

יב ונותנין מונות לתולעת המשי שגם מונותיו עליך שהרי
אינם יכולין לצאת מן הבית חוצה אחר מונותיהם :

יג מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים מחוברים ולא חיישי' שפא
יתלוש מהם בידים דאיסת שבת עליו אבל לא על גבי מוקצה

מפני **הג"ה** **ב**

לבוש החורז הלכות שבת

ה'ה בשאר מלאכו שעושה העכו"ם לצרפו כגון סמלא מים לבהמתו או עושה כבש או סדליק נר לעצמו שמוטר לישראל להשתמש בו אבל אם עשה העכו"ם לעצמו מלאכה אע"פ שחיא אב מלאכה אלא שאינו חמורה בעיני בני אדם דלא חשיבי דהו למלאכה כ' כגון שצד דגים או ליקט פירות לעצמו כן הכחובר אסורין לישראל גזירה שמא יבא הישראל לעשותו כידיו כיון דלא חסירא ליה ז' ואפי' אם ספק אם לקטן או צדן העכו"ם היום אסורין בו כיום אבל לערב לא נזרו בו כלום דליכא למיחש למידיו וסותרין מיד אפי' אם ודאי ליקטן וצדן העכו"ם היום ז'

ז' ואם לצד בשביל לקט ישראל אסורין לכל בו ביום ולערב בכדי שיעשה גזיר שמא יאמר לו להביא וכן נמי אם צד ולקט בשביל עכו"ם וישראל שצריך להמתין בכדי שיעשה גזירה שמא יאמר לו לעשותו ומטעם זה גם בפת שאפה בשביל ישראל או נשכיל עכו"ם וישראל אסור בכדי שיעשו ואפי' אם ספק אם לקטן בשביל ישראל או שידוע שלקטן בשביל ישראל אלא שאין ידוע אם נלקטו היום אם לאו אסורין ג' בו ביום לכל מטעם ספק אסור דאורייתא שנעשה בהן ולערב י'א בכדי שיעשו ויש שמחירין לערב מיד :

ח' ודבר שאין בו חשש משום צירה ומחובר אלא שהובא מחוץ לתחום שאין עיקר איסורו אלא מדרבנן ואין בו חשש אסור דאורייתא הקילו בו דהיינו שאם הביאו העכו"ם לעצמו מותר אפי' בו ביום אם הביאו בשביל ישראל מותר לפלטלו אפילו מי שהובא בשבילו אבל לאכול בו ביום אסור למי שהובא בשבילו שלא יאמרו הוא צוה לו להביאו ולערב אסור בכדי שיעשו גזיר שמא יאמרו לו להביאו ולאחר יום כותר בו ביום וי'א דלמי שהובא בשבילו מותר לערב מיד כיון שלא נעשה בו איסור דאורייתא י'א דבכל מקום שהוזכר בכדי שיעשו אין הליל עולה מן החשבון לא צריך להקחין בכדי שיעשו כבקר ביום א' מעלות השחר עד כדי שיעשו והא דשרי לישראל לסלסל אפילו כשהביאו העכו"ם לעצמו דוקא בתוך ד' אמות או בתוך העי' המוקפת חומה דכולא מתא כארבע אמות וט"א והוא שתהא מוקפת לדירה דהיינו שנתייבב ולבסוף הוקפה וסחם עיירות המוקפות בחזק מוקפו לריר הן דהיינו שנתייבבה ולבסוף הוקפה וסחם מבצרי אינם מוקפים לדירה לא להגן מן האויבים בשעת חירום :

ט' ואם הוא ספק צום בא מחוץ לתחום אסור כמו בודאי שלא יבאולגזל בו ודוקא בעכו"ם שאינו שרוי עמו בעיר אבל בעכו"ם השרוי עמו בעיר ופירות המצויין בעיר אין לחוש מספק ואפי' אם לעכו"ם שיש שני בתים אחד חוץ לתחום אחד בתוך התחום חולק להקל לומר מתוך התחום כאו ומותרין לאכול אפילו למי שהובא בשבילו :

י' עכו"ם סמלא מים לבהמתו מבור שהא רשות היחיד לר'ה מותר לישראל להשקות מהם בהסתו והוא שאין העכו"ם מכירו דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו אבל אם מילא לצורך בהמת ישראל אסורין המים הללו לכל ישראל בכל מיני תשמיש אפילו לישראל אחר הואיל ואתעביד בהו איסורא דאורייתא ואם מילא מבור ר'ה לרמולית דלא אתעביד בהו איסור דאורייתא מותר לאחר שלא מילא בשבילו ויש מקילין ואומרים שאף אם הובאו לצורך ישראל אינן אסורים אלא לבהמת ישראל כיון שאינה יכולה לירד לבור ולשתות אבל הוא עצמו מותר לשתות מהם הואיל ואם היה רצתה היה יכול לירד בעצמו ולשתות ויש מחירין זה אפי' לכתחלה וכן נוהגין היתר לומר אף לכתחלה לעכו"ם להביא שכר או שאר דברים דרך כרמלית או בלא עירוב מעט זה הואיל והגין יכולין בעצמן ללכת שם ולשתות ואין לטעות בידן הואיל ועושין לצורך שבת בשעת הדחק :

יא ליקט עכו"ם עשבים לצורך בהסתו אם אינו מכירו מאכיל ישראל אחריו והוא שלא יגע בהם ולא יסלסל שהרי מוקצין הם הואיל ולא לקטם מאתמול כדחאם כידים דמי וכמוקצה דגרונרות וצמיקות הם אלא ביצר יעשה עומד בפניו בענין שלא תוכל לנסות הגה והנה לא דרך שפאבל להעמיד עליהם כהדיא אסור דחיישינן שמא יסלסל בידו ויאכילנו אבל אם מכירו אסור שמא ירבה בשבילו וכן הדין בכל דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו אבל בדבר דליכא

פפני שאינו רוקל והיישונן שמא יתן לה סמנו בכדי ודוקא להעמיד על גביו ממש אסור להעמידה אכל מותר לעמו בפניה בענין שלא תוכל לפנות אנה ואנה אלא דרך שם :

יד נוטלין מאכל מלפני חסור ונוחנין לפני שור שאינו נמאס לשור ואוכלו אבל אין נוטלין אותו מלפני שור ליתן לפני חמו' מפני שנמאס כרירי השור ואינו ראוי עוד לחסור שאינו אוכל אותו וה' ל' טירחת חנם וי'א ה'ה לפני שאר מיני בהמות ליקח מלפני אחת ולתת לפני אחרת שאינה מינה אסור שאין דרכם לאוכלן ז' אסור לנרופ האבוס לפני שור של פסם אפי' אבוס של כלי גזירה אפיו של קרקע ובקרקע אסור דאית לאשווי נוסות ואפי' לסלק התמן מלפניו לצדידן אסור :

שבת עכו"ם שעש' מלאכה בעד ישראל ובו י'ו'

א' מותר לגמן עכו"ם בשב' אע"ג דבי' ש' אסור היינו פעמא משום שמא ירבה בשבילו וזה אסור בי' ש' הואיל ואופק ומבשלין בי' ש' עצמו ואסור לבשל בשביל עכו"ם בי' ש' דכתיב לכם אבל בשבת איך פעם לאסור דבשבת פשיטא שלא יבשל בשבילו ובע' ש' אם ירבה בשבילו לצורך סתר מה בכך ומותר לתת לו מזונות כחצר אפילו בעכו"ם שאין מזונותיו עליו מ' ה' הואיל וק"ל שמפרנסין אותו מפני דרכי שלום חשיבי כמזונותיו עליו ונוחנין לו לאוכלו כחצר ולא כדי להוציאם לר'ה דא' כ'הי הוא מתחיל ההוצאה ועושה חצי המלאכה וזה אסור כמו שיתבאר לקמן סי' ש' ז' בע"ה ואם נטלו העכו"ם ויצא לחוץ אין נזקקין לו ודוק שהעכו"ם עומד בחצר אבל אם עומד בחוץ ופשיט דו לפניו שידוע הוא שיוציאו או ליתן לו שאר הפצים שדרכן להוציאן אסור אפי' עומד בפנים שהרי נותנים לו ע' מ' הוציא ועביר חצי ההוצאה ואפי' אם הפצים של העכו"ם אסור שהרואה שנותן לו אינו יודע שהפצים הם של עכו"ם ואסור להושיטה לו אפי' לחצר ואפי' ייחד לו מקום מבעוד יום יש להחמיר בזה וכמו שיתבאר בע'ה בדיני הוצאה מר'ה לר'ה ולדידן דלית לן ר'ה לא החמירו בכ' :

ב' היכא דאיכא משום דרכי שלום הגה הו"ל ולדיק לית לן ל"ה לאורייתא ועל סימן ש"ג או בעכו"ם אלא או לצורך מצו' סעיף י"ח וסעיף י"ט וסימן ש"ט כגון להוציא חמץ מביתו בשב' שחל סעיף ט"ו וסימן ש"ל סעיף כ"ו וסימן ש"א סעיף ז' וסימן תת"ל סעיף ד' וסימן תקי"ח סעיף כ"ז :

ג' ומותר להתליף משבון לעכו"ם בשבת אם הוא מלבוש ויצאנו העכו"ם מבית היהודי דרך מלבוש כי אין זה דרך משא ומתן וגם בישראל מותר בענין זה אם הישראל צריך ללבושו פהו בעכו"ם סטוב הוא שיקת העכו"ם המשבון בעצמו ויניח אחר במקומו ולא יגע בו הישראל וטפי נרא' כמש' ומתן בעכו"ם דבישראל נרא' כמשיאלו וע"ל סוף סי' ז' מדין עכו"ם המביא בשבת איזה דבר אם מותר לקבלו :

ד' פת שאפוי עכו"ם לעצמו בשבת הגה וע"ל כ"ז סי' ש"י וסימן ש"ח יש אסורין משום מוקצ' דמרמו סעיף ז' ועוד דאי' למהיטא שמה ליה למוקצה דגרונרות וצמיקין רמ"א ליעשות ממתק פנמו וכיון שלא שאפו לבע' הואיל ונאפ' בשב' ולא אפגו בע'ה הוי כדחאו כידים :

ה' א' גזירה שמא יאמר לעכו"ם הגה דלף אפ' כחן מבע"ה והייקמח דלו לא לאפלו לו או לבשל לו ויש מחירין סוף לכת' לא הוי מוקצה משום דהוי גמלו כיון דאם ולא ידע' מוקצה דכ' השמשא חלל היכא עמיקקן ממילא אבל לא היכא דל' הן כידו חל' הכא והשחי' האשמי' סיפה מוקצה אפ' בשמן היום דכידו עכ"ה מ"א וכשני' וט"ז עכו"ם שהטו דרוק לישראל מדבר יש כמינו כמחוכר דהוי כמי גמלו כידו אדם שהי' ע"י אדם כלקטים ומכילי' וט"ז אסור כמו שיתבאר בע"ה לקמן סימן הקטן וסוף ח' היינו העשם דהתם איפשר ליגמר שלא ש"י אדם כגון שיעבו משליהם הילכך כ' ליקטם אדם כמי אסורין מה שאין כן בשחיבה ש"י איפשר ליעשות חלל על ידי אדם י' עד כהן הג"מ :

ו' בשעת הדחק או לצורך מצוה כגון סעודת ברית מילה או לצורך ברבת המוציא יש לסמוך על המחירין אבל אסור ליתן פעוץ לעכו"ם מע' שיתן לו הפת שיאפה בשבת דאז אדעחא דישראל קעביר ; ז' והוא דמחירין בשעת הדחק או לצורך מצוה במלאכה שעשה העכו"ם לעצמו ויש מחירין אפילו בלא דחק ה' בפת דליכא למיגזר ביה שמא יבא הישראל לאפות בעצמו דהכל יודעי' דבישול יאפיהה מלאכות חטורות הן והכל נוהגין בהן ולא ברשיעי עסקי'

לבוש החור

הלכות שבת

צד

חליכת למיחש שמא ירבה בשבילו כגון שהדליק נר לעצמו או עשה כבש לירד בו שנה לאחד נר למאה וכבכבש אחד יספיק לכל אפי' מכירו מותר .

יב ואם העכו סאמר בפירוש של צורך ישראל הוא עושה אפי' אינו מכירו אסור או אפי' אם אינו אום כן; לא שמעשיו מוכיחי שלצורך ישראל הוא עושה כגון שהדליק נר בביתו של ישראל והלך לו העכו ודואי' בשביל ישראל הדליקו אסור :

יג ואם ליקט העכו סעבי' האכילם לבהמת ישראל אין צריך לסתור' בירו לפי שעה אבל אם רגיל בכך צריך לסחות בידו :

יד עבו סעשה בשב' ארוקו קבר לעצמו מות לישראל לו ליקבר בו לערב מיד ואין צריך לתמתן בכדי שיעשו ואם עשאו בשביל

ישראל לא יקבר בו עולמי דגמי מת החשירו משום כבודו דנגאי הוא למת שיקבר בקבר שנתחלל בו שבת בשבילו שיאמרו עליו חפיד פלוני זה נקבר בקבר זה שנתחלל עליו שבת בשבילו ודווקא שהקבר בפרהסיא והארק על נכיו שחבל יודעין שנעשה לפלוני ישראל ונגאי הוא לישראל שיקבר בקבר ספורס שנתחלל בו שבת אבל אם הוא בצניעה מותר ליקבר בו אפי' הוא בערב והוא שימתן בכדי שיעשו שאם תאמר יהא מותר מיד שמא יאמר לעכו' לעשות לו

שיקצא הקבר מוכן מיד ואפילו בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעשה בשבילו אבל לישראל אחר מותר ואע"ג דגבי קבר שנעשה בן איסורא דעורית אמרינן דאסור' כל אפילו לא נעשה בשבילו כדאמרי לעיל סעיף ישאני הכא דנקב עצמו שהיא הקרקע לא נעשה בה איסורה אלא במה שנלקח ממנה והקרקע אינה פאסרה ועוד דלא אמרינן דאסור' לכל אלא בדבר שרצו ליהנות ממנו בשבת עצמו כמו גבי פת ומי דלעיל אבל הכא נקב הא אין קוברין בו הישראל אחר אלא אחר השבת ולעיל גבי מים מותרין המים לאחר השבת אפי' לאותו ישראל עצמן שנמלאו בשבילו אלא שבמת החמירו לגבי אותו שנעשה בשבילו כמו שנתבאר סעמא והתירו לאחרים והוא שימתין בכדי שיעשו ואף על נכ דכיון דאסור לאותו ישראל עולמית לא שייך באחד למיגור שימתין בכדי שיעשו משום שמא יאמר לו לעשותו מ' לא חילקו חכמים בדבר שנעשה בו מלאכה גמורה בשביל ישראל לאוסרו בכדי שנעשו וזהאי סעמא נמי אפי' כשנעש בצניעה בשביל ישראל זה ורצין לקבור בו ישראל אחר צריכין להמתין בכדי שיעשו ולא חילקו חכמים .

טו עכו' שחבי חיליק בשבת לספו בהם ישראל לא יספור בהם לא הוא ולא אחר' עד שימתין לערב בכדי שיבאו ממקו קרוב שאיפשר לומר שהוכח ספס' ישכין דלא ידעין מהיכן הובאו אנו

טז תלוי במקום קרוב לקולא שאם נבא לתלות במקום רחוק לא תיהאן שיעור עד כמה אבל אם ידוע בדאי שממקום פלוני הובאו בשבת ימתין לערב בכדי שיבאו מאותו מקום שזהו

טז בכדי שיעשו' שלהן ואחר כך מותרין בין לאחרים בין לו שאין נגאי בתלילים כ' כמו בארז וקבר ועוד דסת חלילים אין מביאין אותם לשם אדם אחד אלא לספור בהם לכא' כני אדם ולא חשוב כ' הובאו בשבילו כד' אשהביאם דרך ר'ה שנעשה בהם איסור דאורייתא אבל לא הכי אם אלא דרך כרמית כגון שלא נעשה בהם איסור דאורייתא אין צריך להמתין כדי שיבאו אלא לערב מותרים מיד :

טז ואם ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחו' חוששים שמא מחוץ לתחום הובאו ואסורין בכדי שיעשו וממקום קרוב מחוץ לתחום :

טז תלוי במקום קרוב לקולא שאם נבא לתלות במקום רחוק לא תיהאן שיעור עד כמה אבל אם ידוע בדאי שממקום פלוני הובאו בשבת ימתין לערב בכדי שיבאו מאותו מקום שזהו בכדי שיעשו' שלהן ואחר כך מותרין בין לאחרים בין לו שאין נגאי בתלילים כ' כמו בארז וקבר ועוד דסת חלילים אין מביאין אותם לשם אדם אחד אלא לספור בהם לכא' כני אדם ולא חשוב כ' הובאו בשבילו כד' אשהביאם דרך ר'ה שנעשה בהם איסור דאורייתא אבל לא הכי אם אלא דרך כרמית כגון שלא נעשה בהם איסור דאורייתא אין צריך להמתין כדי שיבאו אלא לערב מותרים מיד :

טז ואם ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחו' חוששים שמא מחוץ לתחום הובאו ואסורין בכדי שיעשו וממקום קרוב מחוץ לתחום :

טז תלוי במקום קרוב לקולא שאם נבא לתלות במקום רחוק לא תיהאן שיעור עד כמה אבל אם ידוע בדאי שממקום פלוני הובאו בשבת ימתין לערב בכדי שיבאו מאותו מקום שזהו בכדי שיעשו' שלהן ואחר כך מותרין בין לאחרים בין לו שאין נגאי בתלילים כ' כמו בארז וקבר ועוד דסת חלילים אין מביאין אותם לשם אדם אחד אלא לספור בהם לכא' כני אדם ולא חשוב כ' הובאו בשבילו כד' אשהביאם דרך ר'ה שנעשה בהם איסור דאורייתא אבל לא הכי אם אלא דרך כרמית כגון שלא נעשה בהם איסור דאורייתא אין צריך להמתין כדי שיבאו אלא לערב מותרים מיד :

טז ואם ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחו' חוששים שמא מחוץ לתחום הובאו ואסורין בכדי שיעשו וממקום קרוב מחוץ לתחום :

שבו דיני רחיצה בשבת וכו' יג סעיפים :

א אסרו חכמים לרחוץ כל גופו בשבת בחמין ואפי' החמו בע' ש שהרואה אומר היום החמו ומכחה מילתא דתולדות האור ניתנו ואתי להחם בשבת ואסורים בין אם הם נקרקע בין אם הם בכלים ואפילו לרחוץ כל אפר ואבר לבד עד שירחוץ כל גופו אסור ואפילו לשפוף המים על גופו ולהשתטף אסור אבל לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו או שאר אבריו כל שאינו רוחץ כל גופו מותר דלא

נזרו בנשאין שכיה ל' כי סתם רוחץ כל גופו כד' בחמי האור דשייך לנזור בהו אבל בחמי סכריא מותר לרחוץ אפי' כל ג' פ' יחד דליכא לסנוור בהו מידי ואין צריך לומר בצוננך והא דשרו בחמי סכריא דווקא בקרקע אבל בכלי לא שיאסרו בכלי נתחממו ואתי לאיחלופי לרחוץ בחמי האור :

ב י' דהא דשרי בחמי סכריא דוקא כשאין המקום מקורה אבל אם המקום מקורה אסור משום דנפיש הבלא דיריה ואתי לידיו יזיעה וכבר נזרונם כן על סג' או מעטמא שהיו רוחץ הזיעה במרחץ בפני עצמה אפילו בלא רחיצה מטעמא דלעיל דאתו להחם בשבת .

ג ונזרו על זיעת חמי סכריא משום הג' ועוד דלא שייך למיגור זיעת שאר מרחצאות ל' אשגם הזיעה אלף בחמי האור בזיעה לא נזרו אלא בחמי האור זכחמי סכריא לא נזרו ואפילו עכרי דרחיני' פריא כהם אין שייך המקו' מקורה מות לרחוץ ולהזיע למיגור בהו הזיעה אלו רחיצה) בחמי סכריא דכולי האי לא נזרו דה' ל' בחו גזירה לנזירה :

ד אטח המים שהיא חמה אסור להמשיך לחוכה אפילו מע' ש סילוח של צונן פי' לא שמח' צרבין המים צוננך שבסילוח עם החמי סכריא אלא שהנחית הסילוח מוקף מחיצות מכל צד וממשיכו כך בין המחיצות חוץ האמה של חמי סכריא כדי שיחממו המים צוננך שבסילוח מחמת חמי סכריא וזה דום למסמין בדבר המוסיף הכל בשבת שאסור להסמין כדלעיל סימן רנ' ואם פי הסילוח יוצא מחוץ לאמה ומיהו נשפכין לעוקא שבקרקע והמשיך לתוכו אפי' המים שנכנסו לה מע' אסורין ברחיצה בשתייה כאלו הוחמו בשבת כדי המסמין בדבר המוסיף הכל שאסור באכילה :

ה לא ישתטף אדם בצונן כל גופו ויתחמם כנגד המורה מפני שהמים שעליו מתחממין בשבת אצל האש שהוא אסור דלא גרעי מכדי ראשון שאסרו לעיל סי' ש' סעיף ב' ועוד שנכבצ' כרוחץ כל גופו בחמין וכבר אמרנו בסעיף א' שחכמי אסרו לרחוץ כל גופו בחמין אבל מותר לחמם גופו תחלה אצל האש להשתטף אחר כך בצונן דבב' ג' לא נזרו שאין דרך רחיצה בכך ועוד שאין המים מתחממים כ' כמו בכלי ראשון :

ו דווקא כל גופו לא ישתטף אבל משתטף אדם בצונן פניו ידיו ורגליו ומתחממין כנגד המורה בעוד המים עליה כיון שהם מועטים אינם מתחממים הרבה ועוד דהא אפילו לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין מותר ולא גזרו ביה כמו שנתבאר בסמוך סעיף א' ויש אסורין אפי' בפניו ידיו ורגליו דכיון שמחממן כנגד האש חיישינן שכא יבא לתחם חמין אצל האש לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו לפיכך יזרזר אדם שלא יחמם ידיו אחר הנסילה אצל האש אלא ינגבם יפה תחלה :

ז מותר לחמם כנגד בשר וליתנו על בטנו לחממו אבל אסור ליתן על נכ בטנו כלי שיש בהם חמין ודבר זה אפי' בחול אסור מפני הסכנה שפעמים שהם רותחין וישפכם עליו ויסתכן :

ח הרוחץ בנהר בשבת צריך שינגב גופו יפה כשעולה מן הנהר כדי שלא ישאר עליו המים הרב ויטלסלס דאמות ככרמית לפי שהעולם מן הרחיץ ריבוי מים על גופו ויש בהם טלסול רב אבל ההולך אפי' מר' המסר סוחף על ראשו ועל לבושו לא והקפידו לגזור עליהם אפי' כר' המפני שהם מועטים :

ט מותר אדם לשבול בשבת מסימא חו ואינו דומה לשבילת כלי ראסור משום מתקן סנא . וה' הרי מתקן גופו שאני הכא שנראה כמיק' ואפי' אם טובל במים סרוחיים לפעמי' אדם בא בשרב ומיקר עצמו במים סרוחיים ואפי' במים הגשמיים דליכא למימר דמיהו כמיקר נרא' כיווד לרחוץ עצמו ממיט וצואה שבגופו ואפי' במים רעים וסרוחיים לפעמים הוא רוחץ בהם המיט והצואה שעליו (הריח רע עובר ממנו במסחפן :

י דברים המשירים את השע' המעורבים עם דברי שאין משיירן אם הרוב הוא מדברים המשיירי את השער אסור לרחוץ פניו ידיו ורגליו בהם דדאי הם משיירין את השער כיון שה רובא מאותן הדברים ואפי' אינו מכין אלא לרחוץ וה' ל' דבר שאין סתמין ה' ל' מסיק

הגיה דשמיתקניכמו איסור דלורייתא כגון שהוכחו דרך ריה וכל דבר דמתקניד בית איסורה דלורייתא אסור לכל וגם משילקטו חומלה דבר שנעשה בו איסור דלורייתא ולא יתכן מהם ועיין בסמוך סעיף י' ולעיל סי' ש' סעיף כ"י

י' מותר לחמם כנגד בשר וליתנו על בטנו לחממו אבל אסור ליתן על נכ בטנו כלי שיש בהם חמין ודבר זה אפי' בחול אסור מפני הסכנה שפעמים שהם רותחין וישפכם עליו ויסתכן :

י' הרוחץ בנהר בשבת צריך שינגב גופו יפה כשעולה מן הנהר כדי שלא ישאר עליו המים הרב ויטלסלס דאמות ככרמית לפי שהעולם מן הרחיץ ריבוי מים על גופו ויש בהם טלסול רב אבל ההולך אפי' מר' המסר סוחף על ראשו ועל לבושו לא והקפידו לגזור עליהם אפי' כר' המפני שהם מועטים :

י' מותר אדם לשבול בשבת מסימא חו ואינו דומה לשבילת כלי ראסור משום מתקן סנא . וה' הרי מתקן גופו שאני הכא שנראה כמיק' ואפי' אם טובל במים סרוחיים לפעמי' אדם בא בשרב ומיקר עצמו במים סרוחיים ואפי' במים הגשמיים דליכא למימר דמיהו כמיקר נרא' כיווד לרחוץ עצמו ממיט וצואה שבגופו ואפי' במים רעים וסרוחיים לפעמים הוא רוחץ בהם המיט והצואה שעליו (הריח רע עובר ממנו במסחפן :

י' דברים המשיירים את השע' המעורבים עם דברי שאין משיירן אם הרוב הוא מדברים המשיירי את השער אסור לרחוץ פניו ידיו ורגליו בהם דדאי הם משיירין את השער כיון שה רובא מאותן הדברים ואפי' אינו מכין אלא לרחוץ וה' ל' דבר שאין סתמין ה' ל' מסיק

י' מותר לחמם כנגד בשר וליתנו על בטנו לחממו אבל אסור ליתן על נכ בטנו כלי שיש בהם חמין ודבר זה אפי' בחול אסור מפני הסכנה שפעמים שהם רותחין וישפכם עליו ויסתכן :

י' הרוחץ בנהר בשבת צריך שינגב גופו יפה כשעולה מן הנהר כדי שלא ישאר עליו המים הרב ויטלסלס דאמות ככרמית לפי שהעולם מן הרחיץ ריבוי מים על גופו ויש בהם טלסול רב אבל ההולך אפי' מר' המסר סוחף על ראשו ועל לבושו לא והקפידו לגזור עליהם אפי' כר' המפני שהם מועטים :

י' מותר אדם לשבול בשבת מסימא חו ואינו דומה לשבילת כלי ראסור משום מתקן סנא . וה' הרי מתקן גופו שאני הכא שנראה כמיק' ואפי' אם טובל במים סרוחיים לפעמי' אדם בא בשרב ומיקר עצמו במים סרוחיים ואפי' במים הגשמיים דליכא למימר דמיהו כמיקר נרא' כיווד לרחוץ עצמו ממיט וצואה שבגופו ואפי' במים רעים וסרוחיים לפעמים הוא רוחץ בהם המיט והצואה שעליו (הריח רע עובר ממנו במסחפן :

מסיק

לבוש החוד חלכות שבת

א פסיק וישנה ואם אין הרוב מן הדברים המשיירין מותר לרחוק בהן פני דיו ורגלי אע"פ שאינם ששיריה ל דבר שאין מתבטח טיב פסיק וישות כות שעת הרוב מן הדברים המשיירין.

ב מותר לרחוק דיו במורסן בשבת למאם הם מוגבלים מעש שמוחר שאין זה גבול מת שמרסק אותן בשבת לא אפי' ליקד מורסן יגש בידו כשב וישפוך עליה מיס כיבדו ורחוק כדמות דגיבול בלא יד הוא אשרי אבל לרחוק דיו כמלה וכ"ש כבורי שקורן ד"ף בלא או בשא חלב שנימות על ידו אסור מפני שמולי' מהם המיחור:

ג אסור ליכנס למרחק אפי' להוצע בפני עצמו וי' אפי' לעבור במרחק במקום שיכול להוצע אסור.

ד מרחק שסתמו נקבין מעש שישמו חוטמם ל' מרחק בו מיד אבל אם לא סתמו נקביו אע"פ שמאליו הוחם בשבת צריך להמתין לערב בפדישעו שאם לא יצטרך להמתין בכדי שיעשו יבא לחתוך בגחלי' בשבת להממו כדי שירחץ מיד אבל אם נצרכו להמתין בכדי שיעשו לא יחתך שהרי לא ירויח כלום.

ה עיר ישראל ועכו סודיים בה ויש בה מרחק רחיצה בשכ"אם הרוב עכו סמות לרחוק בה מיד במ' ש שבשני העכו ס' החום ואם הרוב ישראל או אפי' סחצה על סחצה אסור למ' ש לרחוק בה עד כדי שיחם דגם מתחילה בשביל ישראלים הנסם אף ע"פ שידע שאין התשראים רוחצים בשבת על דעת זה הוחמה מתחלה שירחצו בו ישראל במ' ש לפיכך צריך להמתין בכדי שיחמו במ' ש.

שבת דיני סיכה בשבת ובו ד' סעיפים :

א גזרו חכמים ל' על כל רפואה שלא לעשות בשב' גזירה משום שחיקת סמנין לפיכך החמיש' במתני' לא יסוך שמן וחוסין שכיח שמערכין הרי זה יכיר שנעשה לשם רפואה ואסור משום הק' גזירה אבל סך הוא בשמן לבדו שאין סתמו עומ' לרפואה ולא שייך למגור בית מידי חוק מבשמן ורד דמוכחא מילתא דלרפואה קעביד דבלא הכי אין דרך לסוך בו מפני שרטי' יקדים ואם הוא במקום שיטמן ורד מצוי בו ודרך בגיאדס שם לסוך בו אפי' בלא רפואה מותר ובמקום שאין נוהגין לסוך בשום שטנכי' אס' לרפוא' בכל' ססן אסור דהא מוכחא מילתא דלרפואה קעביד.

ב סכי' טמן ומשמש טין ביד בכל' הנו להנאות ועי' טי' דהיינו שסך ומשמש ביחד ולא ימשמש ואח' כיוסוך או יסוך ואח' כ' משמש שזהו עובר דחול ולא ימשמש לא כרפיזידי אבל לא ככה:

ג ולא מנררין בכלי העשו' לכך אע"פ שלפעמים אדם מנרר בו אפי' אינו צריך לו לרפואה לא לגירור בעלם וזה לא היה אסור בשבת משום עובדא דחול דהא אינו דומה למלאכה ולא לטריחא יתירה מ' ס' כיון דלפעמים הוא מנרר בו ג' כ' כשצריך לו לרפואה לפיכך אסור לגרר בו בשבת אפי' אין כוונתו לרפואה מפני שהוא מעובדא רפוא' דחול כשעשהו משום רפוא' ויאמרו הכל דגמעכשיו לרפואה קעביד אבל אם היו ידיו ורגליו משנפלו בשבת וצואה יכול לגרור בו כדרכו כשאין כוונתו לרפואה מפני שהוא ניכר שאינו עושה לרפואה לא להסיר השיש והצואה הוא עושה.

ד לא יסוך אדם רגלו בשמן והוא בתו המנעל או הטנרל כשהם עוזן חרשים מפני שהעור מתרכך בן השמן דמי' ליעבו אבל סך הוא ר' לוכביחו במנעל וסנרל אפי' עוזן חדשי' אבל במנעל וסנרל יישן הכל מותר ולא שייך בו עיבוד כיון שהוא כבד יישן וסך אדם כל גופו ומנעל' בו על גבי עור וכל' שלא יהא בשמן הניטוף מגופו שיער כדי לעבדו ואפי' יש בו כרי' לצחצחו מותר כיון שאינו מכוי' לכך ואם מכוי' לצחצחו אסור אבל אסי' בו כדי לעבדו אף ע"פ שאינו מכוי' לעבדו ולא לצחצחו אסור דה' לפסיק וישיה לגבי צחצוח-אין הצחצוח אסור מן התורה אלא מדרבנן נצדה משום עיבוד לפיכך לא גזרו ביה אפי' סכונו לכך.

שבת דיני חולה בשבת ובו ט' סעיפים :

א כבר אמרנו בסיומ' שקודם ד' שגזרו ח' על כל רפואה גזירה משום שחיקת סמנין כד' כשאין לו חולי אלא מיחוש פלמא' נהוא הולך ומתחזק בכרא' ואז אסור לעשות לו רפואה אפי' על ידי עכו' ס' גזירה כ' :

ב אבל פושש לו חולי של סכנה מצוה לחלל' עליך את השבת והרי זה משובה והשואל הרי זה שופך דמים שבעוד שילך זה ויטאל יש לחוש שמא ימות החולה או יהלש ויסתכן יותר בהתא' אומר וחיגהם ול' שימות בהם שפירשו שיהיה בהם ולא שיכנת בהם וע' כ' משמע פ' שאפי' אחרים יסיעו לזה שלא ימות בהסוהיינו אפי' שיחללו את השבת או שאר עבירות בעבורו דאל' כ' לא מרצה לפרשו בלא תילול תסייע לן שיחיה בהם פשיטא דהא כבר כתבנו לא תעמו' על דם רעיד' וגם אין פירשוו' שלו לעצמו אומר בן שיחי' עצמו בנה' ולא ימות כלום הוא עצמו יכול לחלל' את השבת במקום סכנה ולא אחרים בעבורו דא' כ' תחיה בהם ה' לו חולי לטון נסתר הוא כלומר לאחרים יאמר בן שיסיעוהו שיחיה בהן אפילו בחילול שבת או שאר עבירות והוא עצמו אתו בק' וכל' :

ג ואזה' היא מכה של סכנה שמחלוק עליה את השבת כל מכה של חלל' דהיינו מן השינים ולפנים ושיני' עצמן בכלל מחללין עליה את השבת שנתקלקל אחד מהאברים הפנימיים מחמת מכה או נועה וכיוצא בזה אבל מיחושים בעלמא אין נקראים מכה מיהו מי שחושש בשיניו וכצטער הרבה עד שרצו להוציאו אמרלעכו ס' ומצוי' דכל דבר שאין בו סכנה אומר לקכו ס' ועושהו :

ד מכה של חלל' אינה צריכה אומר לא אפי' מן הסחם שאקטם בקיאת' וגם החולה אינו אומר כדוכעשה לו כל מה שרגלים לעשות בתול' מסאכלים ורפואות שהם יפיים להולה ומחללין שבת ואין נשאלין כלל אבל כשיודעין ומכירין באותו חולי שהוא מסתק נאצו צריך לחלול' ודאי אסור לעשות לו וכ' ש' אם חול' או רופא אומר שאינו צריך שאין מחללין אע"פ שהיא מכה של חלל' :

ה אבל מכה שאינה של חלל' נשאל' בבקי' או בחול' ואין מחללין עליה שבת עד שיאם אחד מהם שהוא צריך לחלול' או שיעשה אצל אחד מהם סכנת נפשות על סימן תרי' ח' :

ו מכה שעל גבי היד וגבי הרגל וכן מי שבלע עלוקה וכן מי שנשכו בלב' שזטה או אחד מזהו ליתפר' המסית' ואפי' ספק אם ממות אס' לא הרי הם כמכה של חלל' ומחללין עליה :

ז מחללין שבת על כל סבת שנעשה מחמת כרחל' ועל שחך הנא בפי' הסבעת ועל סימטא והוא הנקרא פלונקרי בלע' ועל כ' שיש בו קדחת חם ביותר או עפסימור' פי' קדחת עם קדירות מלשון תסטר שערת ראשי' וגומר :

ח מי שאחזקו ישיבו סכנה ומקיזין אותו אפי' הגדך על רגליו ואפי' הוא יום רצון שחלה :

ט החושש בעיניו או בעקאחתו ויש בו צד או שהיו שותחו ממנו דטעות מחמת הכאכא שהיה שותח דם או שהיה בו רירא ותולת אוכלה מחללין עליו את השבת :

י כל חולה שהרופאים אומרים שהוא סכנה אף על פי שהוא על הבטר' מבחין מחללין עליו את השבת ואם רופא אחד אומר צריך ורופא אחד אומר אינו צריך מחללין דספק נפשות להקל יש מי שאומר שמחללין ע"פ רופא אף על פי שאינו מומחת דכל בני אדם חשבת' מומחין קצת וספק נפשות להקל ולא דה' ס' דווקא ישראלים שכיח' שהוא מצוה על השבת ואומר לחללו ודאי סוכך על המחמתו אבל סתם עכו' ס' שאינם רופאים אין סחויקים אחם בבקיאים :

יא ולא ספק שבת זו בלבד הוא דוחה לא אפי' ספק שבת אחרת הוא דוחה כנוקטאמרהו שצריך לעשות לו רפואה זו סמונה ימים והיו שבת לא יאמרו נכחין עד הלילה כדי ש' א' נצטר' להלל' עלת שתי שבתות היס' ושבת הבא' אאיעשו מיד אף ע"פ שיצטרכו לחלל' עליו שתי שבתות :

יב וכשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנת משחלוק שלא לעשות הדבר על ידי עכו' ס' וכותיים וקטנים ונשים על ידי עכו' ס' לא שלא יבאו לומר בפעם אחרת כי לא יהיו שם עכו' ס' לא ניתן שבת לחלל' על החולה שיש בו סכנת שיאמרו שהרי כבר לא הותר לא עי' עכו' ס' תה' הטעם שיד גס' כן נקטנים שאמרו בפעם אחרת שלא יהיו שם קטנים הרי כבר לא הותר לנו אלא על ידי קטנים שאינם בני עזשק' ונבדיל' אסור לעשות' ועל ידי עכו' ס' לא שלא יאמר עכו' ס' הם

ע' ישראל אע"פ עפ"ם אבל דברי שאין בהם סמך מלאכ' דאורייתא
 כגון להעלות האוחז ואונקלי ולהחזיר השבר שאינו אינה דומים
 לפלאכה דאורייתא ונס ליכא למיזר בהו משום שחיק' סמנין שאין
 דברים הללו נעשים ע' סמנין כגון אילו וכיצא בהן אע"ג שיש בהן
 משו' עוברין דחול או מידח' יתירה וכה' ג' אפ"ה מותר לעשותה ישראל
 בעצמו אפי' אין בו סכנת אבר וסכנתא זו עיקר' ומותר לומר לעכו"ם
 לעשות תבשיל לקסן שאין לו מה לאכול דסת' צרכי קסנוכחולי שאין
 בו סכנת דמי וכל שאסור לעשות ע' ישראל גם החולה עצמו אסור
 לעשותו אבל כשעושה לו העכו"ם מותר לחולה לסייעו קצת כגון
 כשכוחל העכו"ם עיניו מותר לפתוח ולקסן העין שהכנס הכחול
 בתוכו דמסייעו כגון זה אין בו משש דכלאו הכי נמי מתעפרא
 יח' הקין דם ונצטנן סכנה היא ועושיהו מדורה אפי' בתקופת חמץ
 יט' חולה שאין בו סכנה מותר לאכול מה שבשל העכו"ם שבשבת
 ואין בו משו' ביטולי עכו"ם ולא אמרינן אע"ג דדחוי' שבת אצל
 החולה שאין בו סכנה בענין אמירה לעכו"ם לא נחיל' לו המאכל
 שיש בו בעצמו איסור משום ביטולי גוים דהא בחול אין פתירין לו
 לו ביטולי עכו"ם לחולה שאין בו סכנה בשבת מתירין לו שלא יתא
 ביטולי עכו"ם חמור סמעה שבת שנעשה ע' עכו"ם ;
 ך' אין נותנין יין לחוד העין שנראה לכל דמשום רפואה עכ"ל
 וליחנה על גבי אס' פותח וסוגר העין כדי שידד לתוכה אסור
 דמנחא מילתא דלרפואה עכ"ל אבל אם אינו פותח וסוגר מותר
 דאמרינן לרחיבה העה בעלמא עכ"ל ירוק תפל אפי' על גבי אסור
 דסופחא מילתא דלרפואה עכ"ל דחילו לר' יצחק פ'א"ס ;
 כא' שורה אדם קילורין מע' ס' ונותן לו על גב העין שאינו נראה
 לא כרוחץ ולא חיטינן משו' שחיק' סמנין דמין שלא התירו
 לו לשרותן לא סע' ש איכ' היכיר והוא דלא עמוץ ופת' עיניו שנראה
 דמשום רפואה עכ"ל וכן שורה אדם פתו בית אפי' בטבת ונותנו על
 גב העין והוא דלא עמין ופתח דמנחא מילתא דלרפואה עכ"ל ;
 כב' מעבירין גילדי המכה וסכך אות' בשמאכל לא בחלב מפני
 שהוא נימוח דה"ל פוליד ואפי' קנמר מכה דליכא צערה שרי
 דאינה אלא לתענוג אבל אין נותנין עליה שמן וחמין מעורבין יחד
 דמנחא מילתא דלרפואה עכ"ל ולא על גבי מוך שעליה אבל נותן
 הוא חרץ למכה ושותת' ויורד לתוכה ;
 כג' ונותנין ע"ג מפת ספוג וחתיכות בגדים יבשים וחדשים שאין
 להם לרפואה לא כדי שלא יסרסו בגדיהו אח' המכה אבל לה
 יטעם מפני שהם מרפאים וה' ס' ישניסלא ניתנו מעול על המכה
 אבל אם הם כבר על המכה אפי' ישנים שרי' דשוב אינם מרפאים
 כיון שהיו פעם אחת על המכה ;
 כד' ואין נותנין נמי על גב המכה מפני שהוא מרפא אבל נותנין
 עלה ע' ג' המכה שאינו מרפא לא משמרה חוץ מעלי נפצים
 שהם כרפאים ;
 כה' רשייה שנפלה מעל גבי המכה אסור להחזיר אע"ג דמשום
 שחיקת סמנין ליכא למיזר כיון דאתמול הוה עלויה ס' ס'
 גורו בה משום שסמ' יסרח אותה שהוא אב מלאכה' מיהו לא גזרו
 לא כשפירש ונפלה על גבי קרקע דהוי כנוח' לקחת' אבל אם נפלה
 על גבי כלי הוי הוא כאלו לא נפלה ויחזיר' ע' עכו"ם מותר להניחה
 אפי' בתחלה ומותר אפי' לומר לעכו"ם לעשות לו רשייה על פתו
 או חכורתו דהא חולי שאין בו סכנה אומר לעכו"ם ועושה ;
 ועיין בספ' ספ' י' ולעיל' סימן שא' ספ' כ') ואסור ליתן אפר
 פקלה ע' ג' סכנתו מפני שהוא סרפא וע' עכו"ם כותר ;
 כו' סלה אדם קצת הרשייה ומקנה פיה המכה וחזר ומנל'ה
 קצתה חשני ומקנה כיה המכה אפלו הרשייה עצמה לא יקנה
 מפני שהוא מנרח' שהיא אב מלאכה ;
 כז' ומכה שנתרפאה נוחנין עליה רשייה בחולה שאינו
 אלא במסמרה וליכא למיחש שמא יסרח שאין דרך
 למרח' אלא כדי שתתפשט הרפואה בכל המכה וכשנתרפאה
 תו ליכא למיחש לסירות' שאינו מניחה אלא כדי לשמרה שלא
 יסרסו בגדיה את המכה ;
 כח' המפנים מורסה בשבת דהיינו שפותח השחין או המורסה
 אם עושה כדי להרחיב פיה בדרך שהרופאים עושים שמתקן

הם מבטלין אותי ובעצם אינם רוצים לעשו' איסור ויבא להתעצל
 בדבר או ישמט שלא לעשותו כלל ועל ירי קטנים תשיסלא שדרך
 להיות עצלים בדבריהם ותעצלו בדבר א' נ' האטה' נ' חומר כמו
 הכותי האנשים רוצים להכסיל אותי והם לא יעשו מפני שיודעים
 שיא' איסור בדבר ותתעצל או תיטמט ולא תעשה .
 לפיכך אין עושין אלא על ידי
 ישראל גדולים והירים וכני
 דעת ו' א' ראם אפטר לעשות
 בלא דיהוי ובלא איחור ע'י
 שינוי עושה ואם אפי' אר לעשותו בלא איחור ועיכוב על ידי עכו"ם
 בלא איסור כלל עושין ע' עכו"ם וכן נוהגין אבל במקום שיש לחוש
 שיתעצל העכו"ם אין לעשות ע' עכו"ם ;
 יג' וכל הזמן לחל' שבת בדבר שיש בו סכנה הרי זה משוכח ואפי'
 אם מתקן עמו דבר אחר כגון סצריך לפרוס סצודה להעלות
 חינוק שנפל לנהר ויודע שיצור עמו דגים וכיצא בזה וכן ספקח
 כל פיקוח נפש בשבת ואין צריך ליטול רשות מבר' וכל המקדים
 להציל נפש בשבת הרי זה משוכח ודוקא פיקוח נפש סמות לחיים
 דוחי כה' כתיב אבל להציל אחד מן העביר' ירוצים לאונסן שיעבור
 עבירה אפי' היא גדולה חק' מלא' ונ' ע' ד' אין סחלתי עליו את
 השבת כדי להצילו שאינו מצילו כלו' שאם הוא נאנס באונס גמורה
 אינו נחשב לו לעבירה מה שעושה שאינו מצויה עליה אסנאנס ואם
 יכול הוא להציל את עצמו לא יצא הוא שסא יחפתה ולא יציל את
 עצמו ועבור אינו צריך לחשוף כדי שיזכה חבירו' ועל סיסן ש'ו'
 שעמא דלש עבירות ע' ג' וע' ש' ד' שסחלתי עבורן ;
 יד' חול' שיש בו סכנה שהיה צריך לבש' שוחסין לו ואין אומרים
 נאסלנו נכילה שהיא לו איסור לאו ולא נחלל' שבת
 בשחיפה שהיא לנו איסור סקולה כיה השבת דחיה היא אצל חולה
 שיש בו סכנה מכל האיסורי השייכים לשבת דוחי בהם כתיב והיא
 אצלו בחול לכל מה שצריך על כן אין להאכילו בשבת נבלה דהא לא
 הותר נבלה לחול' בחול במקו' שיש לו בשבת כשר וכו'ן שלא הותרה
 לו נבלה בחול כשיש לו בשבת כשר א' כ' השחיפה קדמה לו בחול
 ובשבת היא לת' השחיפה לגביה פיקוח נפש ואין דבר שופר בפני
 פיקוח נפש . (ועוד ע' א' שמת יהיה החולה קן פאכילת איסור ויפחש
 ויסתכן וע' ל' סימן ש'ו' ספ' י' ד' וכסמית' י' ספ' י') אבל אם היה
 החולה צריך לאכילה אלאחר והנבלה מוכנת מיד והשחיפה
 סתאורת' לו סאכילין אותו הנבלה ואין ססתינן לשחיפה והפשט
 וביטול וזה אפי' בחול כותר ;
 טו' אסורה הרופאים שצריך לגרורת אחת ורצו' וכרתו כל א'
 גרורת והניאו לו כולם פשורים ואדרבה נחשבים לזריזים
 סקדימין לסצו רש' להם שכר שוב סאת' י' ואפי' הבריא בראשונה ;
 טז' אסורה לשת' גרורו ולא מצאו לא שחי' גרורו בשתי עוקצין
 ושלישה בעקין א' כורתין העוקץ שיש בו שלישה אע"פ שאין
 צדיכין לא לשנים כדי שלא הרבות כבציר' לכרות שתי עוקצין אבל
 אם היו שני בעוקץ אחד ונ' בעוקץ אחר לא יכרתו אלא העוקץ שיש
 בו שנים דלרבי' כשיערא' שלא לצורך לא סרבינן ואם הרבר' בחול
 אין סקדקין בכך שלא יבא לירי' דחזיר ועיכוב ;
 יז' חולה שאין בו סכנה שנפל למשכב סחמת חליז או שיש לו
 מיחוש שמצעריו וחלה מסנן כל גופו שאז אע"פ שראלך כנפל
 למשכב דמי אין מחללין עליו את השבת באיסור דאוריית' אפי' שבו
 סכנת אבר אבל איסורים לעכו"ם לעשות לו רפואה ואפי' לעשות בו
 סלאכה גמור כנחלבשל ולאפו' דמה לא גזרו איסור שבות דעמירה
 לעכו"ם דרי' ביה מעשה . (וע' ל' סימן ש'ו' ספ' י') ולענין לחלל
 עליו ישראל איסור דרבנן בעצמו יש מחלוקת יש סתירין אפי' אין בו
 סכנת אבר ו' א' שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין בו סכנת אבר
 אין עושין ו' א' שאם אין בו סכנת אבר עושין כשינוי ואם יש בו סכנת
 אבר עושין בלא שינוי ו' א' אפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר
 שהוא נסמך למלאכה דאוריית' ל' כגון דבר שהוא דומה למלאכה
 דאורייתא כגון לחלל העין שהוא דומה לכותב' זהו אסור ע' ישראל
 לא ע' עכו"ם א' כ' כגון לעשות רפואה לחול' שאין בו סכנה כס' שיש
 ע' עיקר דג' וידעו חומל' שבת וליסורו

לבוש החורף הלכות שבת

א לפני שהוא רפואה ואסור לחזק קריסין של חינוך כדי להציל הרענו שלו שמאיבא להשקותו סמנים המשלשק :

ב מותר לכפות כוס חם על הסבור כדי להעלותו ולהעלות אונים בין ביד בין בכלי ולהעלות אונקלי דחיינו חוץ שכנגד הלב שנכפף לצד פנים שכל אכילתו אין עושה בסמנין שנחוש לשחיקה ויש לו צער פשה אע"ג דאית בהו רפואה ודומה לעובדא דחגל אפה התירו רבמקום צערה לא גזרו בה :

ג רוחצין בימי גזר ונמי חמתו כמי שבריא וכמי היפים שנים הגדול אע"ג שהם סלוחי קצת ואינם ראוים כל כך לרחיצה אמלא לרפואה מ"מ כיון שדרך לרחוץ בהם לפעמים אפילו בחול לרחיצה בעלמא ולצ' לרפואה מותר לרחוץ בה בשבת ולא מוכחא מילתא דלרפואה עבדי אבל לא במים הרעים שנים החיול וכמי משנה שהם מאוסי וצד דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה ודוקא ששנה בהם אבל אפ"י שנה בה מותר שאינו נרא לא כמיקרי :

ד לוחשים לחשות על נחשים ועקרשים שלא יזיקו ואין כנגד משום ציבה שאין זה דרך צידה :

ה נותנין בלי ע"ג העששק לקרו וקרא שיה בלי הנישל בשבת ;

ו עצם שיצא מסקמו מחזיק אותו ;

ז אסור להניח בגד על סכת שיוצא ממנו דם מפני שהיא יצבע אותו וצבע אב מלאכה היא ואסור להוציא דם מחככה אן להצנע על הכה המושך ליה ודם זה ל' שפרקה לכתא פ"י לו סכת שעל רחוק הסכה החל במים אר"י ל' הענבי הדם שבכבה ולא יצבע ההם שעל פי הסכה את הבגד ורא' שבורק תחלה עכבוש על הסכה ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואח"כ בורק עליו סטרטוס ;

ח אסור לשום פתולה בפיה הטמעת בדרך שנהגין לעשות למישהוא עצור לא א' כישנה מעובדא החול לעשו כלאחד יה דחיינו שיאחזנו בשתו אצבעותנו וימחנו קנחת ;

ט על מי מחללין שבת זכונט סעיפים ;

א כל פיקוח נפש רוחה שבת כמו שאמרנו פעמים מכתוב ותא בהם ולא שימו בהם וחזרין הרי זה משוכה אפי' נפקה דליקה לחצר אחרת ויהא שתעבד לחצר זו ויבא לידי סכנת נפשות כגון חלום וקסני שלא יוכלו לברות או כיוצא בזה הבר של סכנה שיוכל לבא ע"י הבליקת יוכל לבכות בשבת כדי שלא חעבור ;

ב וצין הולכת בפיקוח נפש אחר הרוב שאפי' היו תשע עכו"ם וישראל אחד נחצר לא מבע"י באותה חצר הפשיטא שאם נפל שם מפולת עליהם שפלקחין דה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אלא אפילו פירש אחד מהם לחצר אחרת ולא יבעינן אפ"י ישראל אם עכ"ם ונפל עליהם שפולת ספקתן ביד שנסא קבועי הראשון במקומו חשבינן ליה כמחצה על מחצה אבל אם נעקר כלם ובשעת עקירתם פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפולת את ספקתן כיון שנעקר קביעת הראשון מסקומו אמרי כל דפריש מריבא קפריש ;

ג מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת ספק הוא שם ספק אינו שם ואפילו צת"ל שהוא שם ספק עכו"ם ספק ישראל ספקתן אע"פ שיש בו כמה ספקות ;

ד ואפי' סכנתו מרתין שאין יכול להיות אלא לפי שעה מפקחין להחיותו אותה שעה ובדקין עד חומסו וצ"ל לא הרנישו כתיבסן חיות או ודאי מה דכתיב כל אשר נשמה רוח חיים באפיו ל' שפענו בראשו תתלה אן ברגליו תתלה ;

ה וצפי הי' שנים או יותר ומצא העליוני סמנים רא' יאמר ודאי כבר מתו התחתונים לא בודק עליהם שכא עדין חיים הם ;

ו עכ"ם שצרו על עירות של ישראל אם באו על עסקי מסה אין מתללין עליהם את השבת באו על עסקי נפשות אי אפי' סתם ספק נפשות להקל ויצאין עליהם בכלי זיה ומתללין עליהם את השבת - ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו לא על עסקי חבן וק"ש מחללין עליהם את השבת ואפי' עדיין לא באו לא מסשמשין לקבא שכיון שתעיר סמוכה לספר בקל יוכלו להמלט ואם לא יתקן רצונם יתחילו סיד להרוג ;

ז ירא שבוסין הנה אפי' קבל סקום אפי' לא באו אלא על עסקי ססון

לה פתח ומכונים לרפואה הרי זה חייב משו מכת בפמיש שזו היא זכר מלאכת הרופא ואם מתכוין להציל סמנה ליהת של עכשיו שבה ואינו חושש אם החזור ומסתום מיד הרי זה מותר לכתחלה שאין כאן תיקון ורבנן נמי לא גזרו בה שכחות משום צערה ;

ב מי שנפשה ירו או דללו צומתת ביין כדי להעמיד הדם אבל לא בחוסין מפני שהוא חזק ויש בו כשום רפואה ואם הוא מעונן אפי' היין לו כמה החוסין ואסור ;

ג מי שנשמה פרק ירו או רגליו מסקומו לא ישפספנה הרבה בעונן שזהו רפואתו ורפואת אסורה אלא מחזק כדרכו ואם מתרפא נתרפא ;

ד ציפורן שפירטה רובה וכן ציצין שהן כמין רצונות דקות שפירשו מעור האצבע סביב הציפורן אצל פרישו רובן כלפי מעלה ומצערות אותו מותר להסיר כדי שיהי שיהי אבל בכלי פשו אבל אסור ואם לא פירשו רובן פירשו אבל אסור בכלי חיים חסאת מפני שהוא חובל ומצא"רם שהוא חייב משום נשל' כשמה א"ג מפני שהוא תולש כמו תולש כנף וחיל' משום גתו ונפרשו רובן הויכאלו נתלשו כולן ונפרש' כלפי מעלה שהתחילו לפרוש כלפי ראשי אצבעותיו ור"ת פו' שהתחילו לפרוש כלפי הגוף והו' נקרא כלפי מעלה וצריך לחוש לשני הפירושים ;

ה החושש בשיניו לא ינמץ בהם חומץ ויפלוס דמובח מילתא דלרפואה עבדי אבל מנמץ וכולע או מסבל בו כדרכו ;

ו וכן החושש בגרונו לא יערענו בשמן דהיינו המשהיליה חוץ גרוני ואינו בולעו זה אסור משום דכיון דלא בלע ליה מוכחא מילתא דלרפואה עבדי אבל בולע הוא שמן ואם נתרפא נתרפא ;

ז הגונת סכא לב שרפואתו לינק חלב מן הבתמה מות לינק בשבת ממת' לספרק כלאחר יד הוא ובמקום צערה לא גזרו בה רבנן ורא' דווקא בצער של חולי אבל אם אין גונת אלא רוצה לינק מתוך רעבון כחמת צער רעבולא התירו לו לינק ואסור בשבת ובי"ט מותר ;

ח לא חיקל אשה חלב סרדיה לחוך הכוס או לתוך הקדירית ותניק אח' בנה דהוי ספרק ומלאכה שאריכת לגפה היא היא כיון שמכנסת לתוך הכוס או הקדירית ;

ט אבל מות לקלח הלב מדדי כדי שיאחזו התינו את הדד ויניק דהוי לית מלאכ' שאין צריך לגופת אבל אסור להחזק מחלבת לרפוא על מי שנטף בו רחל'עה שאינו סכנה דעל כל רפוא גזר ; אין לועסין כססטי ורא' שפין בו השיניים משום רפואה ואם מכין לריח הפח מותר ;

י כל אוכלין ומשקין שהם סאכל בריאים לא גזרו בהו משום רפואה ומותר לאומלין ולשתות אפי' אין כוונתו לא לרפואה אע"פ שהם קשים לקצת דבריו סימכות מילתא דלרפואה עבדי אפי' טרי כיון שדרך בריאים לאוכלן ולשתותן ובר שאינו סאכל ומשקה בריאים מי שיש לו מיחש בעלמא והוא סתחוק והולך כבריא אסור לאוכלן ולשתותו לרפואה אפי' אם אוכלו ושוחה לרעבו ולצמא או אפי' לתאות ואין לו טום תולדי שרי דליכא למיגזר ביה משו שחיקת סמנין שאינו עושה לרפואה ות"ה אכ"י ש' לו חולי שנפל לשכב אע"פ שאין בו סכנה שמותר דלא גרע מביטולת עכו"ם שהתירו לו כ"ש זה שאינו אסור לא טקאם שחיקת סמנין וכיון שנפל למשכלא גזרו ביה אע"פ שאין בו סכנה ;

יא סנתר לאכו טרפים סתוקני וליגמתי ביצת חית מיי להגעים הקול שאין זה נקרא רפואה ולא גזרו על כיוצא בזה ;

יב אין עושין אפי' קטניות דתינו גרמת קיא אפי' בחול סמוכ הפסד אוכלין שבמעיו שמתוך כך יוצא רעב וחחר ואוכל סהר ואם מצטער מרוב מאכל בחול מותר אפי' בסם ובשבת אסור בסם משום רפואה וביד מותר שהוא שינוי ;

יג החושש במעיו מותר ליתן עליהם כוס שעיר ממתו חסין אע"פ שעדיין יש בו הפל דליכא למיגזר מילי ;

יד מי שנשכח שרפואתו לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן ומלת מותר לסיכו בשבת ;

טו אין מתעמלין בשבת ואיזה עימול שדורסין על גופו בכח כדי שיגיע ויגיע שאסור לחול לייגע עצמו בשבת כדי שיגיע

ממחללין שחוקה אם לא יניחום ישראל לשלול שלל ולבנו ממנו יתרגנו והוי עסקי נפשות ומכל מקום הכל לפי הענין :

ח הרואה ספינה שהיא מסורפת בים ויש בה ישראל וכן נהר שוסף או יחיד נרדף מפני עכוס מצוה על כל האדם לחלל עליהם את השבת כדי להצילם :

ט וכל היוצאין להציל חורים למקומם אפי' בכלי זיינם שלא להכשילם לעתיד לבא :

של דיני יולדת בשבת ובו יא סעיפים

א יולדת היא כחולת שיש בו סכנה ומחללין עליה את השבת לכל מה שהיא צריכה קורין לה חכמה במקום למקו ומלדין אנת ומלדיקין לה אחאגרי אפי' היא סומה ואפי' אין הגשיל המתעסקו עמה צריכות לגר שהיו יכולות לחתעסק עמה כל צרכה בלא גר אפי' מדליקין גר בשבילה שאע"פ שהיא אינה רואה פתישב לבת יותר כשיודעת שיש כאן גר שאוסרת אם יש דבר הצריך לי חברת רואה ועושה וס"פ בכל מה שיכולין לשנות משנין כגון אם צריכין להביא לה מלי דרך ר"ה מביאה לה חברתה תלמי בשערה וכן כל כיוצא בזה :

ב אבל עכ"ם אין מלדין אותה בשבת אפילו מדבר שאין בו חילול שבת אפי' ג' דבחול מלדין אנת היינו פשו' אינה אבל בשבת ליכא אינה דיכולין לומר לה דירך דנפרי שבתא מחללינן עליה שבת אחרון דלאנשרותק שב' אסור לן לחלל שבת עבוריכו ; ונקראה יולד לחלל עליה שבת משתשב על המשבר או משע' שהדס שותת וורד או משעה שחברותיה נושאות אותה בנרועותיה שאין בה כח לחלל כיון שנראה אחד מאילו ססוכנת היא ומחללין עליה את השבת :

ד ואחר שילדת כל ג' ימים הראשונים אפי' אסרה אינה צריכה מחללין עליה את השבת אם נרא' לחברותיה שצריכה שעדיין מסוכנת היא מן ועדן אם אמר' היא איני צריכה אין מחללין סתם מחללין מכאן ואילך אפי' אסרה היא צריכה אני אין מחללין עליה אלא הרג היא עד שלשים יום כחולה שאין בו סכנ' שאומ' לעכו"ס ועושה :

ה חיושבת על המשבר ומאה מביאין סכיץ בשבת אפי' דרך ר"ה וקורעין בסנה ומצויאין הולד שמא ימצ' חי שאפי' ספק פיקוח נפש כזה שלא היה עדיין בחוקת חי מעולכ דוחה שבת ואנא אין נוהגין עכשיו לקרוע כסנה אפי' בחול מפני שאין אנו בקיאים במת האם בקרוב כ' כ' שאפשר לולד לחיות חיישינן שמא אדרכ בקרוע ונקרב מיתת האם דשמא עדיין היא חיה :

ו עושין מרדח לילדת כל שלשים יום מפני שהצ' קשה לחיה ואפי' בתקופת תסת :

ז חולד שנולד עושין לו כל צרכיו מרחיצין אותו ופולחין אותו ומסניקין השליא כדי שיהם הולד וחוחכת חסבור :

ח וה' כנולד לש' אולו שהוא בן קיימא אבל נולד לח' אינו בן קיימא או אפי' ס' בן ז' או בן ח' אין מחללין עליו אלא א"כ גמרדו שערו וצפרניו שאז אפי' שר להיות בן קיימא אבל נולד לח' או ספק בן ז' ספק בן ח' ולא גמרדו שערו וצפרניו אסור לשלסלו דודא לא יתקיים וכסת דמין אבל אסו שהיה עליו ומניקתו מפני צער החלב שמצערין ואפילו היא בעצמא יכולה להוציא בידה החלב ומצער אותה אפי' שהיא מפרק ונס הוא לה רפוא מלאכה שאינה צריכת לגופה היא ובמקום צערה לא נזדו :

ט אכריהולד שנתפרק מחמת צער הלידה מיישרים אותו דווקא כיום הלידה שהוא לו פיקוח נפש אבל בפעם אחרת אסור דמחזי כבונה :

י ומותר לכורכו כבגדיו כדי שלא יתעקמו אכריו ; יא אם נפלה ערלת גרן הולד מו תר' לטוב אצבעו לתוך פיו ולסלק הערלה לכקוסה אפי' שפעמים שמקיא הולד וכבר אמרנו בסימן ש"כ דגרמת קיא אסור הכי הוידבר שאין מתכוין :

שלא דין מילה בשבת י' סעיפים :

א מילה וצריכה דוחין שבת שכן דר' מ' מדכתיב וביום הח' יסול

בשר ערלתו ולא כתב ובה' יסול וגו' וביום ל' ל' אלא לרבות את י' חשבת לפיכך עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומצניעין ונותנין עליה כסון ואספלינית שאם לא יתנם יבא הולד לידי סכנת וכיון שהותרה המילה בשבת הותרה כמצותה ויכול לעשותה כמצותה מן המחובר ולחתיך אפילו עור שאם לא חתך אותה לא היה מעכב את המילה :

ב הילכך כל זמן שלא סילק ידו מן המילה חוזר אפי' על ציצין שאינם מעכבין את המילה דכולה חדה מצוה היא ואם סלוק ידו אינו חוזר לא על ציצין המעכבין את המילה ואילו הם המעכבים את המילה בשר החופה אפי' רוב נובה של עטרה במקום אחד :

ג כל שנמר שערו וצפרניו מלין אותו בשבת ואפי' הוא ודאי בן ח' כגון שפירש מפנה אחר שבעל שכיח שנמרדו שערו וצפרניו פחוקינן ליה כרוב הנולדים שהם בני קיימא ומלהינן ליה אפי' ע"פ שסתם בן ח' לאו בן קיימא הוא ס"פ ליה דחיתוק' המילה הכא אינו איסור דאורייתא שאם יהיה בן קיימא שפיר קמהיל ואם אינו בן קיימא הוי כמת ומחתיך בשר בעלמא הוא לפיכך לא אסרו למוהלו ואם לא גמרדו לו שערו וצפרניו אפי' הוא ספק בן ז' או בן ח' ואין צ"ל בן ח' ודאי אין מלין אותו בשבת אפי' שאין בו איסור דאורייתא במילתו דמתחך בשר בעלמא הוא א"כ אינו בן קיימא לא רצו חכמים להתיר שלסלו במקום שקרב לוודאי הוא שאינו בן קיימא לא נגמרדו שערו וצפרניו וגם הוא בספק בן ח' שסתמו אינו בן קיימא אבל אם הוא בן ז' ודאי אפילו לא גמרדו שערו וצפרניו מלין אותו דסתמו הוא בן קיימא

ד והא דמילה דוחה שבת בזמנה שהוא יום השמיני אבל שלא בזמנה כגון שהיה חולה והמתינו לו עד שהבריא היינו דוחה שבת דביום השמיני כתיב ביחורא דשבת :

ה ומדכתיב ערלתו דמשמע פיעוסא ערלתו של זה ולא ערלתו של אחר אחו' לשבא למעושה ספק ערל אמרו אנדרונינום שהוא ספק זכר ספק נקיבה או נולד בין השמשות דהל' שבת ספק זמנה ספק אינו זמנה דשמא ביום ז' נולד אין מלין אותו בשבת אלא דוחין אנפיי ידיוס א' דה' ק' קיא ערלה שהגיע זמנה ודאי בשבת דוחה שבת ולא ספק זמנה בשבת דוחה שבת ודרשו עוד דוקא כשיש לו ערלה ליסול מלין אותו בשבת אבל נולד כשהוא מהול שאין לו ערלה אלא דינו שמספיץ ממנו דם ברית אין מספיץ ממנו הדם ברית בשבת כשנולד מהול . מ' שאין אסו שסמא לידה כגון יוצא דופן ונכרית שילדה ואח"כ נתגיירה אין מלין אותו בשבת דכתיב אשה כי תזרע וילדה זכר ומשמא וגו' וכתיב בתריה מיד וביום השמיני יסול בשר ערלתו דדרשינן מיניה דמילה דוחה שבת ומשמע הכי כי תזרע וילדה ושמא וגו' אותו יסול כיום השמיני אפי' בשבת אבל אם אינה שמא לידה אינו ניסול כיום הח' שהוא שבת ומי שיש לו שתי ערלות ג' ב' אינו דוחה שבת דערלתו חדא ערלה פשמע ולא שתי ערלות :

ו דווקא מילה עצמה דוחה שבת וצריכה משום שאי אפי' לעשותם מע' ש' אבל מכשירה שאפשר לעשותם מערב שבת אין דוחין שבת הילכך אם לא הביא איזמל למיל מע' ש' לא יביאנו בשבת אפי' במקום שאין בו אלא איסור דרבנן שהעמידו חכמים דבריהם אפי' במקום כרת בשב' ואל תעשה ולומר לעכו"ס לעשותו אם הוא דבר שאם עשאו ישראל אין בו איסור אלא מדרבנן אומר לעכו"ס ועושתו ואם הוא דבר שאסור לישראל לעשותו מן התורה אסור לומר לעכו"ס לעשותו : ועל סימן ש' :

ז לא היה לו כסף שחור מערב שב' לא ישחקנו בשב' אלא לועסו בשיניו . וכן אם לא עירב מאתמול יין וססן ליתן עליה לא יערבם היום אלא יתן כל אחד לבדו :

ח אין עושין לה חלוק והוא כעין כסדחוק שעושין לכסו בו את ראש הגיד עד העטרה וקושרו שם כדי שלא יחזו העו' לכסות הגיד והוא מה שקורין לו מרפלו' ש' שהרי יכול לעשותו מע' ש' אלא כורך עליה סמרטוט ואם אין לו כורך על אצבעותיו דרך שלבוש לשנו' מדרך התוצא ומביא דרך חצר אחר אפי' לא עירבו יחד :

ט כנסן חכמי התלמוד אם לא היו רוחצין את הגולד לפני המיל' ב' א' ולאחר

לבוש החור הלכות שבת

קא

ג. הצל פת נקייה לא יציל פת הדראה שזה הוא ערמה הניכרת שאינו עושה אלא לשם הצלה שלא לצורך שבת שוודאי לא יציל הפת הדראה בעוד שיש לו פת נקייה אבל איפכא שרי שיכול לצטרף מצוק הכוללה הצלתי פת הדראה אבל אינני חפץ בו אלא פת נקייה אני רוצה :

ד. מצולין מיה לטבח כגון אם יה ביום ו ונפלה דליקה ביום ה' אבל אין מצולין משב' ל"כ כגון אם חל י הבאחד בשבת דהא לא אכיל לאורתה ולאורתה השנייה ליסרח ולייתי וכ' ש משב' ל"ט שאין מצולין ולא לשבת הבאה אבל מיום הכפורים למוצאי יום ה' מצולין מזון סעודה אחת :

ה. מצולין לחולה ולזקן ולרעבון כבינוני :

ו. הא דאין מצולין מזון ג' סעודות היינו דווקא בשני כליש אבל בכלי א' מצולין אפילו יש בו מאה סעודות ואפילו הביא מליחו וקיפלו והביא לתוכו וחזר וקיפל והביא לתוכו סותר כיון שמתניא הכל בפעם אחת :

ז. וכיון שמתיר להציל מזון הסעודות התירו לו להציל ג' כלי תשמישו הצריכה לו לאותו יום כגון כוסות וקלחונות :

ח. ויובש כל מה שיכול ללוש ומוציא ופושט וחזר ולוב ומוציא ופושט והוא דלא שרינן הכי גבי אוכלק שלא התירו להציל אלא מזון ג' סעודות פעם אחת ולא יותר היינו הלם דברים הוא מוציא וסחוק שהוא גדול על פשונו אי שרית ליה אתי לכבויה אבל הכא כיון שאי אהה מתירו אלא לבלשה רמי בפשיה וסדכר (וע' ט"ו) ש"ח סעיף מ"ב ומ"ד :

י. יש מתירין להציל דסקיא מלאה סעודת ע"י כפר או תיטק מן הדליקה ומן הגולגים והגנבים ודוקא לר"ה אבל לא לחצר שאינה מעורבת ולמבוי שלא נשתתפו בו ובלבל שהיו בו שלשה מחיצות ויהיו ואם אין לו לחי לא שיהא ניכר שהוא ר"ה וכתבו משום נאון שמתיר לומר לעכו"ם להציל ספרים מן הדליקה אפי' דרך ר"ה דאין איסור אמירה לעכו"ם עומד בפני כתבי קודש : הואיל ולא עניד ישראל מעשה נידים וע' לסימן ס"כ סעיף י' :

יא. ובל סה שמתיר להציל מן הדליקה מתיר להציל מן המים ומשאר דברים המאפייס :

יב. הגלוינים שלמעלה ושלמטה ושבת פרשה לפרשה ושבת דף לדף ושבת חלת הספר ושבת סוף הספר אין מצולין אותם :

יג. בא אפיקורסים דהיינו האדוקים בעכו"ם וכן מומלים לעכו"ם שכתב להם כתבי קודש אפי' כתב אשורי ולשון הקודש אין מצולין אותם ואף בחול שורפים אותם עם האזכרות שבהם לדאי לשם עכו"ם כתבן :

יד. חיבה שאחז בה האור יכול לפרוש עורטל גוי שהתא מחודך ואינו נשרף וסגין על התיבה וה' ה' ד' המגן יכול לפרוש מצדה האחד שלא תשרף הלכך עושין מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה אפי' כלי חרס חדשים מלאים מים שוודא יתבקעו כשתצנע להם הדליקה ואז יכבו המים את הדליקה דגרם כיבוי כזה שהוא ע"י העסדת כלי במקום פסידה סותר :

טו. שלית שאחז בה האור פושטה ומתכסה בה ואינו חושש אם תכבה ע"י ניעטות התפשטו והלבשה ואע"פ שיכול לכך כדי שיכבה דלא הוי אלא גרם כיבוי וכלאח יד וגם לא הוי פסיק רשית שיכב' בודאי ע"י הניעטות הילכך לא נזרו ביה רבנן במקו פסידא ס' צריך להתכסות בה ולא סגי יש בפושט' לחודה משום הרוא שיהא נראה שהוא צריך לו להתכסו בו וכאו שלא במתכוין הוא עושה אף ע"פ שהאמת הוא שהוא מכין לכך שיכבה ואינו צריך לו לכסות בו התירו לו ו' א' ודאי במכין אסור ולא התירו לא כשהו צריך לכסות בו ואינו מכין לכבוי דה' דבר שאין מחכוין ואינו פסי רשית דמות' כד' ולחת משקין על הסלית כדי שיכב' כשיגיע לשי' אסורין דלא דמי למחיצ' כלי' כמי' דלעיל סעיף כ"ב דהת' וש' גם כן מחיצה לפני המי' דהיינו הכלי' שש' כ' הבא' שניעט האש למשקין עצמן והיו

הצל פת נקייה לא יציל פת הדראה שזה הוא ערמה הניכרת שאינו עושה אלא לשם הצלה שלא לצורך שבת שוודאי לא יציל הפת הדראה בעוד שיש לו פת נקייה אבל איפכא שרי שיכול לצטרף מצוק הכוללה הצלתי פת הדראה אבל אינני חפץ בו אלא פת נקייה אני רוצה :

ד. מצולין מיה לטבח כגון אם יה ביום ו ונפלה דליקה ביום ה' אבל אין מצולין משב' ל"כ כגון אם חל י הבאחד בשבת דהא לא אכיל לאורתה ולאורתה השנייה ליסרח ולייתי וכ' ש משב' ל"ט שאין מצולין ולא לשבת הבאה אבל מיום הכפורים למוצאי יום ה' מצולין מזון סעודה אחת :

ה. מצולין לחולה ולזקן ולרעבון כבינוני :

ו. הא דאין מצולין מזון ג' סעודות היינו דווקא בשני כליש אבל בכלי א' מצולין אפילו יש בו מאה סעודות ואפילו הביא מליחו וקיפלו והביא לתוכו וחזר וקיפל והביא לתוכו סותר כיון שמתניא הכל בפעם אחת :

ז. וכיון שמתיר להציל מזון הסעודות התירו לו להציל ג' כלי תשמישו הצריכה לו לאותו יום כגון כוסות וקלחונות :

ח. ויובש כל מה שיכול ללוש ומוציא ופושט וחזר ולוב ומוציא ופושט והוא דלא שרינן הכי גבי אוכלק שלא התירו להציל אלא מזון ג' סעודות פעם אחת ולא יותר היינו הלם דברים הוא מוציא וסחוק שהוא גדול על פשונו אי שרית ליה אתי לכבויה אבל הכא כיון שאי אהה מתירו אלא לבלשה רמי בפשיה וסדכר (וע' ט"ו) ש"ח סעיף מ"ב ומ"ד :

י. יש מתירין להציל דסקיא מלאה סעודת ע"י כפר או תיטק מן הדליקה ומן הגולגים והגנבים ודוקא לר"ה אבל לא לחצר שאינה מעורבת ולמבוי שלא נשתתפו בו ובלבל שהיו בו שלשה מחיצות ויהיו ואם אין לו לחי לא שיהא ניכר שהוא ר"ה וכתבו משום נאון שמתיר לומר לעכו"ם להציל ספרים מן הדליקה אפי' דרך ר"ה דאין איסור אמירה לעכו"ם עומד בפני כתבי קודש : הואיל ולא עניד ישראל מעשה נידים וע' לסימן ס"כ סעיף י' :

יא. ובל סה שמתיר להציל מן הדליקה מתיר להציל מן המים ומשאר דברים המאפייס :

יב. הגלוינים שלמעלה ושלמטה ושבת פרשה לפרשה ושבת דף לדף ושבת חלת הספר ושבת סוף הספר אין מצולין אותם :

יג. בא אפיקורסים דהיינו האדוקים בעכו"ם וכן מומלים לעכו"ם שכתב להם כתבי קודש אפי' כתב אשורי ולשון הקודש אין מצולין אותם ואף בחול שורפים אותם עם האזכרות שבהם לדאי לשם עכו"ם כתבן :

יד. חיבה שאחז בה האור יכול לפרוש עורטל גוי שהתא מחודך ואינו נשרף וסגין על התיבה וה' ה' ד' המגן יכול לפרוש מצדה האחד שלא תשרף הלכך עושין מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה אפי' כלי חרס חדשים מלאים מים שוודא יתבקעו כשתצנע להם הדליקה ואז יכבו המים את הדליקה דגרם כיבוי כזה שהוא ע"י העסדת כלי במקום פסידה סותר :

טו. שלית שאחז בה האור פושטה ומתכסה בה ואינו חושש אם תכבה ע"י ניעטות התפשטו והלבשה ואע"פ שיכול לכך כדי שיכבה דלא הוי אלא גרם כיבוי וכלאח יד וגם לא הוי פסיק רשית שיכב' בודאי ע"י הניעטות הילכך לא נזרו ביה רבנן במקו פסידא ס' צריך להתכסות בה ולא סגי יש בפושט' לחודה משום הרוא שיהא נראה שהוא צריך לו להתכסו בו וכאו שלא במתכוין הוא עושה אף ע"פ שהאמת הוא שהוא מכין לכך שיכבה ואינו צריך לו לכסות בו התירו לו ו' א' ודאי במכין אסור ולא התירו לא כשהו צריך לכסות בו ואינו מכין לכבוי דה' דבר שאין מחכוין ואינו פסי רשית דמות' כד' ולחת משקין על הסלית כדי שיכב' כשיגיע לשי' אסורין דלא דמי למחיצ' כלי' כמי' דלעיל סעיף כ"ב דהת' וש' גם כן מחיצה לפני המי' דהיינו הכלי' שש' כ' הבא' שניעט האש למשקין עצמן והיו

לבוש החוד

הלכות שבת

קב

ואין חלל תחתיה כגון שהקרקע גבוהה אצל מצד אחד אסורין אפי' בצד השני לארץ כיון שג' צדדיה נראין ;
 ג עשבים בין לחים בין יבשים מותר ללכת עליהם אע"ג דאפשר אנכי הילוכו תולש מהם הוה ליה דבר שאין מתכוין ומותר דלאו פסיק רישיה הוא אבל תפולתו בגנות אסור להסלישול ידיהם על העשבים שמשקן אותם שיגדלו אע"פ שאינם מכוונים פסיק רישיה הוא והלכך טוב להחמיר ולהזהר שלא לאכול ולשתות כלל בגנות בשבת וי"ט אם נשחטו שם במים דבקושי ית' שלא יפלו מים עליהם בשעת יציאתו או בשעת נפילתו ידאכל מי רגלים או שאר משיקים אין לחוש בהם ומותרין להסלישול עליהם לכתחלה שאינם מצמיחים כי אדרבה מונעים אותם מצמח ;

ד יש לזהר מלהשליך רעים במקום ירידת גשמים טסופן להצמיח וה' לזרז ואע"פ שאין מתכוין פסיק רישיה הוא ואם ישלך לתרנגולים לא ישליך לא כשיעור שיאכלו בו ביום או ליומים ואם הוא במקום דריסת רגלי בני אדם מותר שאין סופן לצמח ואין בו משום זרע ;

ה עשבים שעלו על אהן הכלי מלחות הכלי חשובין במחובתן לקרקע והתולשן בשבת חייב ;

ו עשבי שחבצ' בעפר מבע"י כדו שהיו לחיס מותר לאחז בעלין המגולין ולהוציאן אע"פ שלא הוציאן פעם אחת דאי משום גומה כבר היא עשויה בחול ומשום מיון העפר ומשללה נמי ליכא דהיא סלישול כלאחר יד שמעצמה היא מוזהר והוא שלא תשרישו שאם השרישו הוה ליה תולש ממש מגדולו וגם צריך שלא נתכוין שתחלה שישרשו אבל אם לזרעה דהיינו שישרשו אסור לתולשן אף על פי שעדיין לא נשרשו ;

ז ואסור לתלות דבר אפי' מעצמן שאינו נקוב ששם הוא גדול ;

ח ואפי' העציץ עצמה אע"פ שאינה נקובה יש לזהר מלישלה מעל גבי הקרקע ולהניחו על גבי חידות או אפכא בין שהיא של'עין בין שהיא של חרס מפני שבועד שהוא ע"ג קרקע היא יונקת ליחות י"ט מן הארץ וכשהוא מגביהה ה' לתולש שמשעשע ינקתה וכן אפכא שנוסלה מעל גבי חידות ומניחה על גבי הקרקע ה' לצורע שמרבה ינקת ואסור יחור של אילן שנפסח מע"ס האילן ובו פירות מותר לתולש הפירות ממנו בשב' שאין זה תולש במקום גדולו כיון שמעבשיו לא יוכל לגדול עוד שנפסד ליחותו ;

ט צינור המקלח מים מן הגג שעליו בו קשים ועצבים שסותמים ומעכבים קילוחו ומימינו יוצאין ומתפשטין בגג ודולפין לבית ממעב'ן ברגליו בצנעה דכיון דמתקן ע"י שינוי הוא שאינו עושה לא ברגליו במקום פסידא לא גזרו רבנן ואע"פ שכל מה שאסור מפני טריות העין אפילו בחדרים אסור היינו באיסור מלאכה דאורייתא כמו גבי שושחן בחמה אבל לא כנגד העים שאם יראו אסרו שכתבן בשבת אבל הכא אפי' אם יראה דורס ברגליו הניא מלאכה כלאחר יד דאינה לא דרבנן ובמקום פסידא לא גזרו רבנן לעשות בחרי חדרים ;

י הרים מחובר מותר להריח בו ולא שייך למגור ביה שמא יקון שכיון שאין הנאתו לא להריח בו הוה יכול לעשותו גם במחבר לא חיישין שמא יקון אותו אבל אחריו ותפוח כל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחבר שמא יקון אותו לאוכלו ;

יא השורה חטים ושעורים וכיוצא בהם במים הרי זה תולדות זור וחיוב ככל שהו וענפי אילנות מותר להעמיד במים בשבת שאין זה דרך נשיתן ובלבד שלא יהיו בה פרחים ושושנים שהם נפתחין מלחוחית המים ;

יב תאנים שיבשו באיכהו וכן אילן שיבשו פירותיו כעודן בו החולש מהקש בשבת חייב ;

יג אסור להשתמש בצדדי האילן אבל בצדי צדדין מותר לפיכך אסור לסמוך הסוים לצדדי האילן דכי סליק ביה משתמש בצדדין אבל אם יש יחד תקוע בצדי האילן מותר למסוך סולם עליו דה' לית צדדין וסולם צד צדדין וכן אם נעץ בו יחד ותלה בו כלכלה היחד נקרא צדדין והכלכלה צדדין צדדין ומותר להשתמש בכלכלה ומותר ריגע באילן ובלבד שלא יחדנו ;

שלן כיבוד הבית ודבר שאינו מתכוין ובור' סע

א כבר אמרנו פעמים דק' ל כול' דבר שאין מתכוין מותר ובלבד שלא יהא פסיק רישיה וגם ר' לא אמר דדבר שאין מתכוין מותר לכתחלה אלא בדבר שאף אם היה מתכוין לא היה בו איסור דאורייתא אבל אם היה בו איסור דאורייתא אם היה מתכוין גם באינו מתכוין אסור מדרבנן הילכ' גזרר אדם משה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים ואע"פ שעשה חריץ בקרקע ה' דבר שאין מתכוין וגם אינ' פסיק רישיה אבל אם מתכוין לחריץ פשיטא דאסור וכו' גם אם היה מתכוין לא היה בו איסור דאורייתא דאע"ג דחופר תולדה דדש הוא בשדה ובבית משום בונה ה' במרא וחצינא שאומנתו בכך אבל בכסא משה וספסל לא וכן מותר לרצף הבית כיון שאינו מתכוין להשוות אלא שלא יעלה האבק וגם אינו פסיק רישיה וגם בכאן אם היה מתכוין לא היה איסור דאורייתא שאין צריך להשוות גומות בכך ;

ב אבל לכבד הבית אסור אא"כ הקרקע מרוצף מפני שהוא פשוט גומות אע"פ שאינו מתכוין ה' פסיק רישיה ויש מחיורים אפי' באינו מרוצף דס' ל שאין צריך להשוות גומות ע"י כך ואינו איסור דאורייתא ויש מחמירין אפי' במרוצף גזירה אסו שאינו מרוצף ועוד שאי אפשר בלא גומות וכן נוהגין ואין לשנות . מיהו ע' יעכו

ג מותר וכן ע' יבד או מסלית או כנף אוזא הקלים שאינם סוים העפ' מסקמו ואינו משה גומות והיו שינוי גדול מותר ;

ד אין סכין את הקרקע ולא מרחיץ אותה משום אשווי גומו ואפי' הוא מרוצף

ה אסור לצדד חבית על הארץ דכיון שהיא כבדה יבא להשוות גומות ודאי והיו פסיק רישיה ;

שלח חדרים האסורים בשבת משום השמע קול ובו ח' סעיפים ;

א כל השמעות קול בכלי שיר אסור גזיר' שמא יתקולל שיר אבל להקיש על הדלת וכיוצא בו שאינו דרך שיר מותר וכן היכא דלא קעביד מעש' שיר' דלא גזרו ביה הילכך אותן שקורין לחבריהן ובצצצפין כפיהם כמו ציפור מותר לעשותו בשב' דלא שייך למיגזר ביה מידי אבל אסור להקיש בשבת על הדלת כשבעת הקבוע בדלת אע"פ שאינו מתכוין לשיר מ' הואיל וכלי מיוחד לכך אסור גזירת שמע' יתקננו וכן השמש אסור להקיש על הדלת לקרא לב' על ידי הכלי מיוחד לכך שמא יתקננו אלא להקיש על הדלת ;

ב יא שסותר לומר לעכו' לנגן בכלי שיר בח' פות דאמירה לעכו' כמקום מצוה מותר שאין שמחת חתן וכלה בלא כלי שיר ואפי' לומר לעכו' לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה וכן נתנו להקל וע' בסיומן שאחר זה ;

ג זוג המן שקש' לשעות עשויו על ידי משקילות מותר לעורכו ולהבינו מבעוד יום כדי שילך ויקשקש כל השבת ולא דמי לרחיים דשאני הכא שהכל יודעים שרגילין לתקנו בכל יום על יום שלאחריו ולא יחסדוהו שתיקנהו היום שאין דרך לתקנו כלל פיוס שמקשקש בו ;

ד המשמר פירותיו חירועין מפני חיה ועיף לא יפסיק קף אל כף ולא יספה כפיו על יריכו ולא ייקד לחבריהם גזירה שמא ישול צרור וזרוק להם ;

ה אין שוחקין באנשים ולא בתפוחים כיוצא בהם שמא יבא להשוות גומות כבונה דדוקא ע' קרקע אבל ע' ג שולחן שרי דליבא למיגזר שם משום אשווי גומות ושמא ישחוק על גבי קרקע לא גזרינן דה' גזירה לגזירה ומותר לשחוק בעצמות שקורין שייך אף על פי שמשמיעים קול הואיל ואינם ככונים לשיר וכל זה נשוחק דרך שחוק בעלמא אבל שוחק כדי להרייח אסור אפי' שוחק בתם וכחצר דהוי במקום וממנו מ' אין לשחות בנשים וקטנים דמוטב שיתנו

שוגי

לבוש תהוד הלכות שבת

שונגין ואל יהו מצדדן ולשחוק בדוד על סימן ש"ח סעיף מה :
 אסור לשאת טיפ בגלגל גזירה שמה ימלא לנמתו ולהורבתו
 או למשך של פשתן לפיכך אם לא היה שם לא גז' ולא חורבה
 ולא בריכה לשרות כחם פשתן מותר דליכא למיגזר מידי ויא שלא
 אסרו ולא בגלגל גז' ולשחוק בדוד על סימן ש"ח סעיף מה :
 גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב אבל גלגלים שלם שאין
 פטלים בהם לא מעט מים בפעם אחד מותר דליכא למיח' למידי
 שאין דרך למלאות לגינה וחורבה ושרייה ברלי קמן אפילו בחול :
 מי שיש לו פירות כראש הגז ורואה מטר שבה אסור לשלשל
 בשבת דרך ארובה שנגד שירחא שלא לצורך הוא ועובדא
 רחול הוא אבל מותר לכסותם :

ד ואפילו לבנים הסדורין לו על הגז לבנין אע"פ שהם מוקצים
 מותר לבסוחן מפני הדלף כיון שאינו משלשל ומזין הלכנים
 וגם אין שורה בכסוי זה ומותר לית' כלי תחת הדלף בשבת ואם
 נתמלא שופכו ומחצרו למקומו והוא שהיה הדלף ראוי לדחיצה
 שמוחר לפלסלו ולרחוק בו ידיו בשבת אבל אם אינו ראוי אסור
 משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה מיהו בדיעבד אם נתן כלי
 תחת הדלף שאינו ראוי לדחיצה מותר לפלסלו במים המאוסים
 שבו אם הוא במקום שישנם שם בני אדם שנמאסים מפניהם :

שקט כמה דינים פרטיים הגוחים בשבת וכו'

א אין דופקין ע"ג בהמה שמא יתחוך זמורה כדאיתא לעיל סי'
 ש"ה סעיף י"ה וסימן תקכ"ד :

ב ואין שטח על פני המים גזירה שמא יעשה חבית של שייטין
 ואפילו בבריכה קשנה שבחצר אסור מפני שכשהמים נעקרו
 ויוצאין חוץ לבריכה דמי לנהר ועיקר גזירת חבית של שייטין לא
 שייכא אלא בנהר לפיכך אם יש לה שפה לבריכה סביב סוף דכיון
 דאפילו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם הוי ליה ככלי
 ובכלי ליכא למיגזר ביה משום שמא יעשה חבית של שייטין שאין
 שטח בו חבית :

ג ואין מספחין דהיינו להכות כף אל כף ולא מספקין דהיינו
 להכות כף על ירך לא מרקדין וכולהו גזירה שמא יתקן
 כלי שיר ואפי' להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אח' כבד
 אחת כדרך המשוררים או לקשקש באגוז לתיכונא או לשחק בו בזה
 כרי שישתוק על זה וכו' צא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר
 ולספק כלאחר יד מותר והוא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחינן
 בהו משום דמושב שיהו שונגין בו דודאי לא ישגיחו בן ויא' דבזמן
 הזה הוא מותר אפי' לכתחלה משום שאין אנו בקאיני בעשיית
 צתיקון כלי שיר דמילתא דלא שכיחא הוא ועל זה נהגו להקל בכל
 שיפוח וריקוד :

ד אין דנין בשבת גזירה שמא יכתוב וכן מה שאין חולצין ואין
 סיבכים ואין כונסין ואין פקדשים (ועל' בסמוך סי' ש"ח ולא
 מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מפרשין חרובות ומעשרו'
 ואין פורזן את הבן גזירה משום ספקו וטמכו ואין מדרשין אפי' בגש
 שבכתב קודם שבת כגון שבא הנה ע"י שליח דאי בכגושה כגון אץ
 כותבין אותה אלא ברכוש וגם שכיב מרע מותר לחת' לה כדי שלא
 תשרף דעתו - (ועוד שהקילו בו משום שירא שאל תוקן אשתו לינוס
 וכולם אב' נדעו שונגין אומזידין אי מושעת מה שכעשה נעשה וקיים
 וכו' שאין דנין ה"ה שאין תופשין ומכניסין לבית הסוהר מי
 שתחתיו אית' עונש כדי שלא יברח דהוי נמי בכלל דין וכ"ש שאין
 מלקד אוחו ואם יברח יברח ויש מתירין לקדש היכא שאין לו אשה
 ובכיוצא בשר דה"ה לחופה שרילדידהו ואף על גב דלא ק"ל הכי
 שאין עושין דאפה בשבת משום קנין שאין קונין קניין בשבת משום
 ספק זממכו ובחופה הא קונה אות' לירשת' למציאותה ולפעשה
 ידיהו : (ועל' סימן תקמ"ו סעיף ח' וכלבוס הארבעין סימן כ"ה סעיף ה')
 מ"ס סומכין על זה בשעת הדחק כגון לפעמי' שאינן יכולין להשוחז'
 ציהו ומחם אית' קטש ופמשיכו עד הליל שעושין החופ' הקידושין
 כלייל שבת הוואיל וכבר חכינו ליעוד ולנישואים והוי הפסד אונולין
 וכו' לחתן וכלה אם לא יכנו אז ועודל כבוד הבריו לפיכך מותרין
 ומ"ס לכתחלה י"ח לחתן שלא יבא לדייכך :

ה הכונס את האלסנה או
 גרושת לא יבא עליה בריבה
 ראשונה לא בשב' לא בי"ש מפני
 שאין הבעולה נקנית בחופה לא
 בביא ואין קונין קנין בשב' לפיכך
 מייחדין אותם מקודם השבת :

ו אסור לאדם להשיב במים דבר להחליכו מאצלו או להביאו
 אצלו וכל' שעמא בזה גזירה שמא יתקן כלי לזה להשיבו בו
 ולפיכך קסמי' שעל פני המים אסור להפצילין לבאן ולבאן כדי לקנות
 המים שיהיו יפים :

ז ספינה אם היא יושבת בקרק' הים ואינה ששה כלל מוח' ליכנס
 בה ואם היא קשורה במנהג הספינה העומדת כנחל אע"פ שהיא
 ששה על פני המים מותר ליכנס בה (וכל' סימן רמ"ז :

שם כמה דינים מדברים האכורים בשבת וכו' י"ד סעיפים :

א אסור ליטול שערו בין ביד בין בכלי בין לעצמו בין לאחרים
 ועל שתי שערות חייב חסאת דה"ל גז' שאין חילוק בגזירה
 בקצמך בהמת לשערות האדם ואפי' לאחרים ולא אמרי' שאינו יכול
 לאסן ידיו באחרי' והוי שינוי ומלקט לבנות כחוק כחורו חייב אפי'
 דה"ל מעשה וחיקן גמור ודבר זה אפי' בחול אסור משום לא ילבש
 גבר שמלח אשה שהנשים כקפידות בכך :

ב וכן אסור ליטול הציפרטים דה"ל חולש סבוקים גידולו וכן
 אסור לחחק יבלת מגופו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחרים
ג המוחק דין שעל הקלף או שעוה שעל הפנקס אם יש במקומו
 כדי לכתוב שתי אותיות הדין זה חייב משום מוחק דכבר ידעת

שכל מלאכות ילפינן ממשכן
 ובמלאכת משכן לא היו מוחקין
 אלא ע"מ לכתוב במקומו ועל
 הכתיבה כבר קבלו ר"ל שאין
 חייבין פחות מ"ב אותיות ממילא
 ידעינן דה"ה שגרינן כן במחיקת
 שכתב בעטות כעסן דליקיה דמי ועיקר החיוב כענין
 סי' כ"ה ע"פ מ"חיקת טעמו דה"ה

ואסור לשבות מעונות שכתובות
 עליו כמין אותיות אף ע"פ שאינו
 מכוין רק לאכילה אסור מדרבנן
 משום מוחק :

ד וכל' דה"ה אותן ספרים שנכתבו עליהם בראשי חודיה דפיס
 למעלה או מצדדן אותיות או תיבות כמו שכתבנו קצת שאותן
 הספרים אסור לפותחן בשבת משום מוחק שהרי שובר ומוחק
 האותיות וכן לחזור ולסגורן אסור משום כותב ורפיכך נרא' דחסידי
 ספי פתיחת הספר פשטירת העונות דבשבת העונות אין בו לא
 מוח' לברו אבל לא שייכנו המח' ע"מ לכתו שהוא עיק' האב' פלאפה
 כן התורה ובפתיחת הספר יש בו מוחק על סבת לכתוב שהרי דעתו
 לחזו לסגורן ואחר שילמו מתוכו וקרו' אני לומר שחייב עליו חסאת
 כל' אבל הרושם בידו באור' כמין אותיות מותר שאין בו כמ"ס :

ה ומותר לרשום בציפורין על הספר כמו שרשם מן לסי' בעלמא
 שאין זה דבר המציק ונאסר איות אבל לרשום בציפורינו
 כמין אומיות כל' לדאיר אסור משום כותב אע"פ שאינו מתקיים :

ו חוש התפירה שנפתח אסור למותחו משום חופר :

ז ואותם שמהדקים הבגדים סביב ורועותה' ע"י החוש שמוחקין
 אותו וסתהדין אסור למותחו בשבת דרוס' תפירה לא א"כ היו
 הנקבים שהחוש שבה בהם דהכיבוקצת ומתוקנן כתפירה בעיגולו :

ח מוכין שנפלו סך הכס' בשב' מותר להחזירן אבל ליתנו כתחלה
 אסור מפני שהוא כתקמט דהא השחא קעבי' ליה מנא אבל
 כשמחזירין כבר הוא מנא ולא עביד כלום :

ט אסור לקבצלה מספרות המלח שדומת למעמד כיון ששם
 מקו גידולו וכאסור לקבצ'ל דבר במקו גידולו משום מעמר :

י המקבץ דבילה ועשה מפיכה עיגול או שנקב תאנים והכניס
 דהחבל בקום עד שנתקבצו גוף אחד הרי זה תולדות מעט וחייב
 (וכן כל כיוצא בזה) אע"פ

לבוש החור הלכות שבת

מה שיש לו וכשכלת הפת מסלו או כיון שהוא שם בסכנה גדולה מות לו בכל יום לעשות מלאכת הצריכה לו כדי פרנסתו ולא פרנסה מרווחה לא מצומצמת דקמא שבת הוא בו ביום ולא הותרה לו לא משום פיקוח נפשו בלבד אבל אחז"ל כדי שלא תשתכח שבת כמנו יעשה לו היכר והוזה שימנה ז' ימים מיוס שנתחזק לו שכחתו ומקדש יום הזה דהיינו שעושה קידוש ותכלה לזכרון בעלמ' שיהא לו שם חלוקתיו א' פ' שאר הימים בקידוש והבדלה לוס שהוא שבת כדי שלא ישתכח כמנו שבת מיהו גם אוהו היום אינו צריך לעשות שבת גמור כי גם בו ביוס יכול לעשות מלאכת כדי פרנסתו דפיקוח נפשו וללכת לדרכו אפי' חוץ לתחום כדי לצאת מהר מסכנת המדבר כמו בשאר הימים אבל אין לומר שיעש' לו מלאכתו אמתסול לצורך היום כמו שעושי' כשהוא בביתו בע"ש דדילמא אמתסול שבת הואי ונמצא מחלל שבת שלא לפיקוח נפשו ולא כל הימים שזוקאצלו לא שעושה ביום זה קידוש והבדלה לזכרון בעלמ' :

ה ואם היה יודע מניין הימים מיום שיצא בו כגון שידע שהיום יום ד' או יום ה' לציאתו אלא שאינו יודע באיזה יום מימי השבועה יצא מותר לעשות מלאכתו כל מה שירצה ביום שמיני לציאתו שהרי ביום כזה יצא מביחו וכודאי לא יצא בשבת וכן ביום ט' וכן ביום כ' כוכן לעולם :

שבת דין ארבעה רשויות לשבת ובו י"ט סעיפים

א ארבעה רשויות נאסרו לענין שבת שהם חלוקת אחד מחבירו כמו שנתבאר בע"ה ואילו הן רשות היחיד ורשות הרבים כרמלית ומקום פסור :

ב אחת היא רה"י מקום המוקף מחיצות גבוהות י"ט פחים ויש בו רוחב ד' טפחים על ד' טפחים אורך או יותר דהכי אמרינן הילכתא למשה מסיני דבפחות לא הוי רשות כפני עצמו וכד' ויותר הוי רשו היחיד ואפי' אם יש בו כמה מילין אם מוקף לדיר ודלתותיו נעולים בלידה הוי רה"י וכן חרין עמוק ורוחב ארבע על ד' ויות וכן חל גבוה י' ורחב ד' על ד' ויותר כולו הוה רשו היחיד דכחל גבוה אסרינן מכל ארבע צדדיו ג' אסין פני המחיצה על ראשו ונמצ' ראשו מוקף מ' צדדן וחלל ד' וזה הוא דבר שהוא הלכה למשה מסיני :

ג כתלים המקיפים רשות היחיד על גביה הוי רשות היחיד אפי' אינם רחבים ארבעה כיון שהם מקיפים רה"י גם האויר שעל גביהם מצטרף לאויר שבחלל שהוא רה"י עד לרקיע כמו שיתבאר בע"ה ואמרינן אסין מחוד המחיצות בחוץ ולמעלה :

ד וכן חורים שבכחלי דה"י שכלפי רה"י נידונין כרה"י שמצדפי עם האויר שבפנים ואם הסכלפי חוץ ואינה כלפי פנים נידונין לפי גבהן כמו שנתבאר סימן זה סעיף י"ג :

ה ואויר רה"י הוא רה"י עד לרקיע ואפלי' כלי כגון חב"ב או מגדל או כוור אם יש לרב בו ארבע על ד' ורה"י גבוה יותר רה"י עד לרקיע :

ו וכל מה שבריה"י נידון כרה"י בין גבוה בין נמוך בין רחב בין קצר שכן דרך לבנות כרה"י עליות זו למעלה מן קטנים וגדולים :

ז אחת רשות הרבים רחובות ושוקים הרחבים ז' אמה על ט' אמה ואינן מקורין ואין להם חום אפי' יש להם חומה אם הם מפולשין משער לשער ואין דלתותיו נעולות בלידה חו"ר רה"י ואם חסר אחת מהן אינו נקרא רה"י וסעמא משום שכבר ידעת דכל הלכות שבת ילפינן להו ממשכן וקים להו לחכמים ז"ל ע"י חשבון רוחב העגלות שהיו להם לשאת בהן המשכן כמו דכתיב בקר' שכן היו רוחב רחובות שלהן כדגלי מדב' וא"כ לא חייבא התורה לא רה"י שלהם ואסחסר א' מכל או אינו דומה לרה"י שלהם ויש אומרים עוד שאינה רשות הרבים אלא א"כ היא פמש כר' הר דגלי מדב' גם במספר ס' רבוא דהיינו שהיו עוברים בהן בכל יום ששים רבוא שכן היתה מחנה ישראל לפיכך גם עכשו אם איש ששים ריבוא עוברת בו בכל יום אע"פ שיש בה רוחב השיעור הנזכר אינו רה"י :

ח מכונות הרחבות ט' אמה ומתקצרות בקצתן ואין בהם י"ט אמה י"א שאם ארכן לאורך רה"י חשיבו כרה"י עצמה דניחא חשמיש דר' ה' להם :

ט ומכונות הרחבות י' אמות ושליש וב' ראשיהם מפולשין לרה"י שהוא רוחב ט' י"א שהוא רה"י דאף על גב שאינה רה"י כפני

יא אף ע"פ שנתחנך שומשמן ואנחים לדבש לא יתבטל בידו דהוי תולדה דמחבין החלב :

יב הנותן זרע פשתן או שומשמן וכיוצא בזה במים חייב משום לש' ספני שמתערבין ונתלים זה בזה :

יג אין שוברין החרס ואין קורעין הניי מפלי שהוא כמתקן כליו :

יד המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדות תופר וחייב וכן הספרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נחבין לקלקל לא לתיקונו הוי תולדות קורע וחייב :

שבת היתר נדרים בשבת ובו ג' סעיפים

א מחירין נדרים בשבת ורוקא שהם לצור' שבת כגון שנדר שלא לאכול ולא לשחות אע"פ שהיה לו פנאי להתיר קודם השבת אבל שלא לצורך שבת אין מחירין אותם דלמ' נעשה דבר שלא לצורך היום והוא יכול לעשותו למחר אבל יכול להפר נדרו אשתו אפי' שאינ' לצורך שבת מפני שאינו יכול להפר נדרה לא עד שתחשך ואם לא יפר לה לא יוכל להפירה עוד :

ב וכן מי שנשבע לעשות מלאכה פלוני עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותו עד יום האחרון של אותו הזמן ואותו היום נא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו סתירין אותו אפי' בשבת שאם לא יתירו היום הרי יעבור עליו :

ג ומטעם זה ג' מתירין חרסי הקהל בשבת אע"פ שאינם לצורך שבת מפני שאין דרך להיות כנופיא לא בשב' ואם לא יתירוהו בשבת לא יתאספו ביום אחר ונמצא שאין לו היתר לעולם ועל סימן ש' סעיף י"ב :

שבת דברים המתירים לעשות בין השמשות ובו סעיף אחד

א אע"פ שאמרנו לעיל סימן קס"א שמוסיפין מחול על הקודש מן התורה מ' ס' אק חומרת איסור (וע"ל סימן קס"א סעיף א') והוספה וכן השמשות כחומרת איסור שבת עצמו דהא בין השמשות ספק הוא לפיכך כל הרברים שהם אסורים בשבת מדברי סופרים לא נזרו עליהם בין השמשות והוא שיהא שם דבר מצוה או דוחק כיצד מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר וכן מורי מהאילן או מציא מהכרמלי עירוב שעשה וכן אם היה טרוד ונחפז לדבר שהוא משום שבות מותר בין השמשות ומטעם זה מותר לומר בין השמשות לעם ס' להדליק לו נר לשבת דהרלקת נר לשבת מצוה הוא :

שבת דיניקטן בשבת ובו סעיף אחד

א קטן העובר עבירה דאורי' כגון מחלל שבת ואוכל נבילות אין ב' ד מצווה להפרישו (וע"ל סימן קל"ד סעיף כ' וסימן קכ"ט) שלא שצינו בכל התורה שהיה נדולים על הקטנים לא בשומאה נדם ושרצים ולא בשאר איסורים וליפא לטימד נילף מיניהו דהוה להו כשני כתובין הבאין כאחד שאין סלמדן וגם באילו השלשה י"ט שלא הותרה התורה לא שלא להאכיל האיסור או לסמאם בידים אבל להפרישם כשעושים מעצמם אין מצווים אבל אביו שמצווה לחנכו במצות מצעוריו שמצווה לגעור בו ולהפרישו מאיסור דאורייתא מ' פ' להאכילו איסור בידים אפי' אחרים אסורים ואפילו באיסור שאינו דאורייתא לא דרבנן וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומעורר אפי' ברירים שהם משום שבות . וי"א שכל זה בקטן שלא הגיע לחינוך אבל הגיע לחינוך אפי' ב' ד מצוין להפרישו וי"א שאין שייך חינוך בב' ד' לא לאכיל בלבד וקטן שהכה אביו או עבר עבירה בקטנותו אע"פ שאין מסילין עליו ב' ד חשובה כשהגדיל מ' מ' טוב לו שיקבל על עצמו איתה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין :

שמירה דין ההולך במדבר בשבת ובו ד' סעיפים

א ההולך במדב' ושכח היום שיש בו שבת באי' יום הוא הרי הוא מעכשיו בכל יום בספק שבת ואסור לו לעשות מלאכה ואם יש לו שם מטה להתפרנס אסור לו לעשות מלאכה גלל עד שיכלה

לבוש החורד חלכות שבת

משופעים ואסרו חז"ל על גנים שלהם נגבולש על מחיצות הבית בעניין שאין מחיצות הבית נכרות לעומד על הגג אפי' הוא גבוה הרבה ורחב הרבה אינו לא כרמלית דכיון שאין המחיצות נכרות לעומד על הגג לא שיקלנבית לפי גודל אסי לעשותו רשות היחיד הילכך גנים שלנו שגולשים כולם ראשיהם לר"ה ולא מינכרו הכחיצות על גביהן הוי"ח ככרמלית ואסור לסלול על גבד' אמות ואף לומר כיון דלא שלטי ביה רבים שהרי גבוה הוא ואין נעשה כרמלית לא מקום פטור הוי דלא אשכחן בשום דוכחא דמקום שהו' רחב ד' שהיא נקר' מקום פטור והא דאמרינן לעיל אין כרמ' לית למעל מ' ה' פ' כרמלית שעל גבי קרקע אוקהאוי' שלו שהוא למעלה מ' כרמלית אלא מקום פטור ואם יש חלון פתוח לגג מן הבית בין לגנים שלהם בין לגנים שלנו הוי רה"י אע"ג דלית ליה מחיצות הוי כחורד רה"י שהם כרה"י וכך ז"ל הבולשין מן הכותל ויש גהן ד הוו כרמלית ואם חלון פתוח להם הוו רה"י :

ד חורד כרמלית אינם ככרמלית שאינם כסלול לגבה כיון שהיא עצמה אינה רשות גמור לא ר"ה ולא רה"י אלא הם רשות בפני עצמן ונדונתן כפי מדהיה גבה ורחבה כמו שכתבתי לעיל גבי חורדן שבכלים סיף ג' בסיון ז' :

יד גדר הכרמלית הוא שלא יהא פחות מד' על ד' ואינה תופש לא עד עשרה ולמעלה מ' הוי מקום פטור וימים ונחלים ג' ככרמלית הם אבל מדרג' חשירה מפני המים ולמעלה דמים עצמן כארעא סמיכתא דמיין הילכך הנוטל מהם מעל פני המים עד ר' באור' הוי כרמלית למעלה מ' הוי מקום פטור בורה עומד בכרמלית אפ' עמוק מאד אמה ואינה רחבה ד' על ד' הוי כרמלית אע"ג דבכל מקום פחות מד' הוי מקום פטור בכרמלית לא אמרינן מקום פטור כמו שיתבאר בסמוך בע"ה ואם הוא רחב ד' על ד' מ' ויילך הוי רה"י :

יג מקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד' וגבוה מג' ולמעלה עד לרקעא או חרין ברה"ש אע"ג ד' על ד' ועמוק יותר מ' אפילו עד חתום וכן מחיצות הגבוהות מ' ולמעלה ואין בניהם ד' על ד' וכל זה חוקא בעומד ברה"ש אבל בכרמלית אמרינן סקאת מינ' ונעו' והיו ככרמלי' ויש חולקין ואומרין דאין חלוק בקיר' ה' לכרמלית אבל אעומד ברשות היחיד לכ' עדין כרה"י שאינה רה"י עולה עד לרקעא ויורד עד לתהום וכל מה שקתוכו הרי הוא כסוהו שכן הוא דרך רה"י לבנות בו מחתות ועליות ושלשיות ז' :

חלכות עירובין

שמו דיני עירובין מן התורה ובו ג' סעיפים :

א מן התורה איחויב לא במוציא ומכניס חורק ומשיש מרה"י לרה"י או מרה"י לרה"י אבל סרה"י או מרה"י לכרמלית מותר וכן מזה כרמלית להסלא שחכמים אסרו להוציא ולתכניס גם סרה"י או מרה"י לכרמלית ומזה כרמלית להם גיד' משום מרה"י לרה"י או איפכא אבל דבר שהוא מקום פטור מותר אפילו לכתחלה להוציא ולהכניס ממנו לרה"י ולרה"י ומתם לחוכו ובלב' שלא יוציא מרה"י למקום פטור ועבירנו דרך מקום פטור לרה"י או איפכא כגון שעומד על המקום פטור ונשל' כלי סרה"י ומניחו ברה"י או איפכא זהו אסור מירבנן משום דמגולל באיסור שבת לכתחלה לנרום היתא מרה"י לרה"י או איפכא וגרינן דלסא אתילא פוקי להדיא מרה"י לרה"י או איפכא ואם נשל והיח' פטור כד' א' כשעומ' על המקום פטור ונוטל בפנים ומניחו בחורקא או איפכא אבל אם עומד ברה"י ומוציא או מכניס או משיש וחורק לרה"י דרך מקום פטור או איפכא שהרי לא נח על המקום פטור דמהלך לאו כעומד דמי והדי' הוציא להדיא מרה"י לרה"י או איפכא ואם מקום הפטור בין רשויות דרבנן כגון שתי חצירות שלא ערבו יש אוסרין ג' לעמוד עליו ולהחליף מזה לזה דלא פלוג הבנן ויש מתירין :

ב מן התורה והל' מ' איחויב לא כמעביר ד' אמות ברה"י וחכמים אסרו להעביר ג' ד' אמות בכרמלית והרי ג' מ' כרמלית כגון יש ובקעה סמוכה זה לזה פותר לסלול מזו לזו חיד' ד' אמות דכולי האי לא גזר' משום שתי רשויות :

קרקף

בפני עצמה מ' כיון דרה"י גמורה יש בשני ראשי' ונוקעין בה רבים ומהלכין מרה"י לרה"י דרך זה המני' הוי כמו תשטיש' רבים נכ' בזו המכוי' וחשיבא ברה"י עצמו ומעמא דרוחב' י' אמות ושליש' משום דרוחב' כי האישיערו חכמים דיכולין לעבור בה שתי רבקות של ארבעה בקר' כשפונעות זרבה אחת נכנסת ואחת יוצאת והוי נחא תשטישתה בה כמו ברה"י אבל פחות מכאן לא ואפ' עומדת בין שני רה"י לא חשיבא המכוי' לרה"י בפחות מכאן :

י כל דבר שהוא ברה"י אמרינן גבוה ג' שפחיסאפ' הם קציים או צואה שאין רבי דורסין עליהם הרי הם כלבוד' חשתי בקרקע ובמלין אצלת והוי רה"י ואם הוא גבוה ג' ומשלשה עד חששה ולא תשעה מבלל' אם הוא רחב ארבעה שפחים על ארבעה שפחים הוי כרמלית שאין רב' מכתפין עליו הם אין דורסין עליו ואם אינו רחב על ארבעה הוי מקום פטור ואם היה גבוה תשעה שפחים צומצמים ג' רבים מכתפין עליו הוי רה"י אפי' אינו רחב ארבעה ויש מי שאומר דה"ה לגבוה מתשעה עד עשרה שפחים ורבים מכתפין עליו הוי רה"י אפי' אינו רחב ארבעה ומעשרה ולמעלה אם הוא רחב ארבעה הוי רה"י דאמרינן ג' אסיק' למעלה עד לרקעא ואם לאו הוי מקום פטור אפילו יש בו מקום כדי לחזק' להשליט' לארבעה דחוקקין להשלים לא אמרינן :

יא וכן גומה ברה"י אם אינה עמוקה שלשה שפחים הוי רה"י מב' ועד י' אע"ג דרבים' משתמיש' בה תשטיש' ע' ודחוק הוא וחשטיש' ע' וידחק לארשמי' תשמיש' לפיכא מהתא רחבה היא כרמלית ואם לאו היא מקום פטור ואם היא עמוקה עשרה הוי רה"י והוא שחמה רחבה ארבעה דהעומק והגובה חדא מילתא היא חד' דינא אית להו חרין מעומק' ש' ש' ש' ש' ש' ככתפין :

יב רה"י אינה תופסת אלא עד עשרה אבל למעלה מעשרה הוי מקום פטור ואין לומר שהוא כרמלית דגם כרמלית אינה תופש' אלא עד י' כמו שנתבאר ב' ה' וכולהו שיעורו דאוריות הולכתא למשה מסיני אמרינן :

יג חורים שבבתי חללים כלפי רה"י אם הם גבוהים למעלה משלש' אינם כרה"י אלא נידונו כרשות בפני עצמן כפי מדהותיהן כיצד אם יש בהן ד' וגבוהים לרה"י ואם יש בהן ד' על ד' ואין בגובהן עשרה הוי כרמלית ואם אין בהן ד' על ד' הוי מקום פטור אפי' הם גבוהים ובלבד שיהו גבוהים מן הארץ ג' שאם אין גבוהים ג' הוו כלבוד' וכרה"י חשיבו :

יד איזה היא כרמלית מקום שאין הילוך לרבים כגונים ובקעה ואצטונונית ואצטונונה שלפני העמודים ברה"י והוא רחבה ארבע וגובה מ' ועד י' שאם אינה רחב ד' מקום פטור היא ואם אינה גבוה ג' רה"י היא ואם היא גבוה י' כיון דרחבה ד' רה"י היא וקרוין זויו הסמוך לרה"י כגון סבאות שיש להן מחיצות ואין להם לחי' ולא קורה ברזא רביעת' שאם היה להם לחי' לרה"י גמורה וקורה נמי כרה"י דמיא' ורשות הרבים שיש עליה תקרה ותל' שיש בו ד' על ד' ואינו גבוה י' וכן חרין שהוא ד' על ד' ואינו עמוק' כל' אל' יש להם דין כרמלית :

טו בית שאין תוכו י' וקרויו מילימו לייש' בו ד' על ד' תוכו כרמלית שהרי אינו גבוה י' ועל גבוה ג' הוא רה"י וסחף' בו ד' על ד' באמצעו אפי' רחוק מזה כתי' והשלימו ל' מ' תוכו נעשה כולו רשות היחיד אפי' מה שבצד החקק דהוי כמו חורין רה"י ואפי' אם יש משפח החקק ולכותל ג' שפחים ולא דמי להא דאמרינן לקמ' ג' סוכ' בהלכות סוכה סי' חרל' ג' סעיף י' שאם אינם גבוהים וחקק בה' להשלימה ל' שאם בנייהם שלשה פסולה דטאני סוכה דבעינן המחיצות סמוכות לסכך' דבלאו הכי לא מיקרי סוכה אבל גבי שבת אין צריך רק שהרשות היא משתגר' ע' מחיצות אפי' הם רחוקים ממנו הרבה קרוי רשות היחיד הילכך על ידי המחיצות החיצונות דגבוהות י' נקרא רה"י אבל לא ע' הפנימיות שאין שפת החקק מצטרף עמהם כיון שרחוקים ממנו ג' שפחים :

טז גיסי חכמי' התלמוד היו כל גגות שלהם חלקים ולא היו

שהוא עקר והניח. והעומד בחוץ פסור אבל אסור :

שמי ר"ת המושיט מרשות לרשות וכו' ס"א
 א היה עומד ברה"י והוציא ידו מלא פירות לחוץ לרה"י הוא
 יבחוץ י' לארץ דאילו למעלה פי' ככל גוונא יכול להחזירה
 שהוא מקום פסור שאין ר"ה לא למטה מ' לפיכך אם הוא בשוגג
 מותר להחזירה לאותו חצר שהוא עומד בתוכו אבל להשיטח
 לחצר אחרת לזרק שם אסור שגזרו חכמים דילמא זימנא אחרית'
 שדי להור"ה ודוקא בחצר אחרת שייך ליגזור הכי ולאסור מפני
 שגם אם לא חזיקה לר"ה לא לחצר אחרת יש בה קצת איסור
 שבת דהא נחתימא מחשבתו שהוא היה דעתו לפנות חצירו והרי
 נחתימא מחשבתו אם יזרקם לחצר אחרת שייך בה לגזור שמוסר ר"ה
 אבל לאותו חצר הא לא נחתימא מחשבתו לפיכך לא גזרו בה
 להחזירה לו אבל אם הוציאה במזיד אסור לו להחזירה אפי' לאותו
 חצר . (דהואיל ונמזיד הוציאה קנסהו ואלהחזירי חף לאותו חצר)
 וש אומרים דה"ל כשהוציאה סכני' והניחה שם עד הלילה שאין
 איפשר לו לבא לידי איסור סקילה אפילו אם ישליך הפירות לארץ
 לר"ה בשבת דהא- הויא לה העקירה ביום ולא נעשה בשבת אלא
 החנחה לפיכך קנסהו שלא להחזירה אליו ולהיות ידו תלויה כל
 השבת ואם לא יוכל להחזירה וישליך ישליך שלא היה לו להניחה
 בחוץ עד הלילה שאיפשר לו לבא לידי קצת חילול שבת אבל אם
 הוציאה משתשיכה אע"ד איסורא עבד לא קנסהו מלהחזירה איו.
 שאם יקנסהו להיו ידו תלויה כל השב' חששו שמא ישליך הפירות
 לארץ ויבא לידי איסור סקילה דהא עביד עקרה ברשות היחיד
 והנחה ברשות הרבים והכל בשבת . בר"א כשהוציאה לרשות
 הרבים אבל אם הוציאה לכרמלית בכל גוונא מית להחזירה דכ"כ
 לא גזרו דה"ל גזירה לגזירה :

שמי דין ארבע אמות ברה"ו הסעיפים :

א כתיב שבו איש תחתיו ופירש ישיב כל איש ביום השבת יהיה
 כשיעור תחתיו כלומר כשיעור אורך כל גופו ושיעורו חז"ל
 דאורך האדם שהוא שיעור תחתיו הוי' ג' אמות וזה אין סברא לומר
 שאמרה תורה שישב האדם כל השבת כמקום אחד כאבן דומסולא
 ינענע את עצמו או ישלש' כלי שצרי לו שהוא אצלו מתח' מרגלתי
 ועד מראשותיו ושיערו חכמים שבאורך אמה שיש לו חוץ לגופו
 יכול ליטול חפץ מתחת מרגלותיו ולהניחו תחת מראשותיו לפיכך
 א"ל כל אדם יש לו ד' אמות ברה"י שיכול לשלש' בהם ומודדים לו
 באמה שלו הסתם לל אדם יכול לשלש' בארבע אמותיו שכן הוא
 ערך האברים נסתם כל אדם ואם יש אדם שאבריו גדולים ואמתו
 קטנה שלא יספיקו לג' אמותיו והחזירה תחתיו אמרה בגופו תלה
 רחמנא לפיכך נותנים לו ד' אמות בינוניות שכל אחת היא ו' שפתי'
 שכן היא כל אמה של אדם בינוני . (ועל ס' שצ"ן :

ב וד' אמות שנתנה התורה קים להולחכמים ז'ל דמרבועים
 אמרה וכבר ידעת דכל אמתא ברבועה היא אמת ותרי חומשין
 באכסונה וא"כ ד' אמות מרבועים הן ד' אמות וג' חומשים באלכסון
 לפיכך הוסיפו והתירו לכל אדם לשלש' בה אמות וג' חומשין ו'א
 דעד ד' אמות מותר לכתחלה שהתורה לא אמרה בפירוש לא ארבע
 אמות ומד' עד ה' חומשין פסור אבל אסור :

ג מותר לו לאדם לעקור חפץ מרה"ו ולתנו לחבירו העומד אצלו
 בתוך ארבע אמותיו וחבירו לחבירו שאצלו אע"פ שהחפץ
 הולך כמה מילין ברה"ו לית לן בה שהתורה לא הקפידה לא על
 האדם שלא ישלש' ברה"ו חוץ לד' אמותיו דשבו איש תחתיו כתוב
 אבל על הכלי לא הקפידה התורה וכלבד שלא יציאנו חוץ מתחום
 שלו שלא ילך הכלי יותר מרגלי בעליו שיש לו רשות להלך אלפיים
 אמה כמו שיתבאר בע"ה ויש מי שאוסר מדרבנן אפי' חוץ לארבע
 אמות הראשונים משום דאושא מילתא וקולא גדולה היא ויבאו
 להעבירו להדיא : (ע"ל סימן ס"א סעיף מ"ג וכימין ס"ג סעיף ה')
 ד היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה כגון שיש
 ביניהם ו' אמות מביאים ואוכלים יחד באמצע וכלבד שלא
 יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חבירו הוי' ג' והאמצע סובלע
 ביניהם

ב"א

ג קרקע שהוא יחור מבית סאתים שלא הוקף לדירה אע"ג דמן
 התורה הוי' רה"י גמו שהרי יש לו סחיצות וכל שיש לו סחיצו'
 הוא רה"י ס"ס אסרו חכמים לשלש' בו לא תיך ד' אמות גזיר' אסו'
 ר"ה שביקושהו גדול כ"כ עשאוהו ככרמ' וכיון שעשאוהו ככרמ'ל'
 התירו להוציא מסנו לכרמלית אחר הספוך לו כגון בקעה העובר'
 לפניו אע"פ שאין חתור הוא רה"י גמור וכבר אסרנו שאסרו להוצי'
 מרה"י לכרמלית הכא לא גזרו שאם נאסור להוצי' מסנו לכרמלית
 יאמרו עליו שהוא רה"י וישלש' בו ככלו מתקדדלו יבאו לפעמים
 למעות לומר שהוא רה"י וראו שמשלש' בו ככלו ויבאו לשלש' גם
 ברה"י ככלו לפיכך א"ל דמוטב להתיר להוציא מסנו לכרמלית
 שהוא מיד' דלא שכח וליכא למיחש כ"כ שיבאו מתוך זה לשלש'
 מרה"י לרה"י וכשיראו שמשלש' בו מסנו לכרמלית יאמרו שאינו
 רה"י ולא יבאו לשלש' בו ככלו ותו יותר נכון להתיר מסה
 שנאסר להוציא מסנו לכרמלית ויבינו שהוא רה"י ואז יבאו לשלש'
 ככלו והוא מיד' רשבי ואם ישלש' בו ככלו והוא גדול יבאו לשלש'
 ברה"י יותר מ' אמות ומן השעם הזה אם יש גינה יתירה מסאתים
 ולא הוקפה לדירה אע"פ שהוא רה"י ובקעה לכניה והוא כרמלית
 מותר לעמוד לפניו וליקח המפתח מן הבקעה שהיא כרמלית
 ולנעול ולסגור אותה עם המפתח והיא רה"י ויכול אה"כ להחזיר
 המפתח אליו ובלבד שלא יהא ביניהם אסקופ' שהיא רה"י כגון
 שהיא גבוה מעטרה ורחבת ד' או שיש לה כ' סחיצות מן הצדדין
 שהם רחבי' ארבעה ומשקוף עליהם רחבה ד' שאז הוי' רה"י
 אף ע"פ שאינו גבוה יאסור להכניס מהאסקופ' לרה"י או איכא
 גזירה סמא לא יהיה התקרה ד' ואז אם אין האסקופה גבוה שלשה
 יש לה הדק במו אותו שלפני דבטלה גביה ואפי' אם הוא גבו' שלש'
 מאחר שכל הרשויות שלנו הם כרמלית אמרין סצא סק את מינ'
 וניער כמו שנתבאר לעיל סימן שס"ה וכן אם התקרה רחבה הרבה
 ואין לה סחיצות מן הצדדין דינה כרשות שלפניה וכן בגנין שלנו
 הבולטין לפני הבתים הרי אין להם סחיצות תחתיהם ודין כרשות
 שלפניהם :

שמי על איזה הוצאה חייב מן התורה וכו' סעיף אחד

א מן התורה אינו חייב אלא כשעוקר חפץ מרה"י ומניחו ברה"י
 או איכא שזו נקרא מלאכה שלמה שכן חיו כל עקירות
 והנחתו החפצים שבמשכן דמיניה ילפינן כל מלאכת שבת היו
 גוסלין מן הקרקע שהיתה ר"ה והניחום תוך העגלות שהיו רה"י
 או איכא אבל אם אינו עושה אלא חצי מלאכה אינו חייב שכן
 דרן' ל מקראי פ' ק רשב' מ' כתיב בני חוב' חסא' מעם הארץ בעשות
 העושה את פולה חייב חסאת ולא העושה מקצתה יחיד ועש' אות
 חייב שנים ועשה אותה פוסרין לפיכך אם עמד בחוץ ברה"ו ועקר
 חפץ אחר ופושט ידו לפניו והחפץ בידו ולא הניחו על גבי קרקע
 אלא בא חבירו העומד בפנים ונטלו מידו או עומד בפנים ופשט יד
 לחוץ וחפץ בידו ונא חבירו העומד בחוץ ונטלו מידו הרי לא עשה
 כל אלא מקצת מלאכה זה עקר תה הניח ושניהם פסורים אבל
 אסורים לעשות כן מדרבנן שלא יבאו לכלל מלאכה שלימה ואם
 פשט ידו לפניו וחפץ בידו והניחו לתוך ידו של חבירו העומד בפנים
 או שפשט ידו לפניו וקניחו ונטל חפץ מתוך ידו של חבירו העומד
 בפנים והוציאו לחוץ שנמצא שהעובד בחוץ הוא לבדו עשה כל
 המלאכה עקר מיד חבירו והניחו בחוץ או איכא דיד חבירו חשבו'
 כד' על ד' ועקירתו ממנה והנחתו עליה הוי עקירה והנחה גמורה
 הוא חייב וחבירו העומד בפנים מותר לעשותו אפי' לכתחילה ספק
 דינה דשבת שהרי לא עשה כלום באיסור שפת אלא שאסו' לעשות
 משום לפני עור וגו' שמשכיל את חבירו וגורם לו להוציא החפץ
 ולבא לידי חילול שבת . ו'א אפי' העומד בחוץ הוא עכו"ם אסור
 לישראל העומד בפנים לעשות כן מדיני דאיסור שבת מפני שברא'
 שהוא בניתנו לו על מנת להוציא והרי מחשבתו למלאכה ומלאכת
 מחשבת אסרה תורה וכן הדין בעומד בפנים והוציא ידו לחוץ חפ'
 בידו והניחו ביד חבירו העומד בחוץ או שפשט ידו וקניח לתוך ונטל
 חפץ מיד חבירו העומד בחוץ והכנס בפנים שהעומד בפנים חייב

לבוש החור

הלכות עירובין

בניהם כגון שכני שנים החיצונים יש שמנה אמות האמצעי מותר עם כל אחד מהחיצונים מה שארבע אמותיו מובלעים בתוך שלהם ושנים החיצונים אסורים זה עם זה :

ת בר' אלשני בני אדם אבל לאדם אחד לכ' אסור חכמים להליך חפץ פחו פחות מ' אמות אע"ג דמן החור שרי דקולא גדולה היא לעשות כן ולא התירו אפי' בק' השמשות ואפי' בכרמלית

ש"ב דין תמוציא ראשו ורובו מרשות לרשות וכו' ג' סעיפים

א עומד אדם ברה' יומציא ידו לרה' ומטלטל שם חפצי שאינם צריכין לו במקום שהוא עומד שם לא שנוטלם ברה' מכאן ומגחם לכאן וכלבד שלא יעבירם ד' אמות ולא חיישינן שמא יביא אליו כיון שאינם צריכין לו במקום שהוא עומד שם וכן הדין לעומד ברה' ומכניס ידו לרה' הילכך מותר לעומד ברה' ליטול מפתח ברה' ויולפתוח שם המנעול וכן כרה' לרה' אבל לא יעמוד אדם ברה' ויוציא ראשו לרה' וישתה שם או איפכ' לא א"כ יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה שכוין שהוא צריך לאילו המים חיישינן שמא יביאם אליו למקום שהוא עומד וישתה שם אבל מותר לעמוד ברה' וישתות בכרמלית או איפכ' בכרמלית לא נזרו וי' מהדין גזירה כולה לא נזרו לא בשחייה מפני שהוא עכ"פ צריך לקרבם אליו וחפצים הצריכין לו היינו אס' כלים נאים הם ששותין בהן והוא צריך להם לשתות סתם אבל אם הם כלים שאינם נאים אף ע"פ שהוא צריך לשתות מהם לא חיישינן שמא יביאם אליו ומותר לו לשתות בהם אע"פ שלא הוציא ראשו ורובו לא שהשיט צוארו לבד אבל שאר טלטולם חוץ משתייה אפי' כלי נאים והם צריכין לר' סותר לטלטל שלא נזרו לא בפלי' נאי' ובשוח' בה' סתו' מקרבן לפיו :

ב לא יעמוד אדם ברה' וישתין או ירוק ברה' יאו בכרמלית או איפכ' אפי' אם הוציא פיו ואמתו לחוץ דהא כי עקרו מחלל גופו קעקרו והיו עקירה ברה' והנחה ברה' או איפכ' :

ג ורוקו שנחלש מפניו וסוכן לזרוקו לחוץ יש כי שאומר שלא יהלך ארבע אמות ברה' ער שירוק דכיון דלמשדיה קאי כשור הוא :

ש"ב דין המשיט ידו לצנור ברה' לשתות וכו' סעיף א' תת

א מזחילה שהוא צינור ארוך מתח' לאורך הגג אם אינה כולט' הדבה רק פיה היא בתוך שלשה ספחים סמוך לגג אמרינן לכוז והרי היא חשוכה רה' יכנג' עזמלפיכך לא יעמוד אדם ברה' ויחבר ידו למזחילה לקבל ממנה המים הנאים שהרי אם נאי' מרשות היחיד והמהובר ידיו אליו שואב מרה' לפיכך אסור למי שעומד ברה' לקבל ממנו ב' אמות למעלה מ' או למטה מ' שאם הוא לפטח מ' הרי הוא שואב להדי' מרה' יל' ו' ואם הוא למעלה מ' הרי הוא שואב המים מרה' יומעבירם דרך האוויר שהוא למעלה מ' שהוא מקום פטור לרשות הרבים וכבר אמרנו לעיל מ' שם ושהוא חייב בכיוצא בזה ונסאק חילוק כאן נין אם רחב ארבע או אינו רחב ארבע דלעולם חשוכה רה' כיון שהוא בתוך שלשה לגג ונאי' כשואב מרה' יל' ה' כיון שמחבר ידו לצנור אבל לקלוט סן האוויר לעולם מותר דאם הוא למעלה מ' הא היו האוויר מקום פטור ומותר לקבלם שם להביאם לרשות הרבים ואם הוא למטה מ' הרי האוויר הוא ר' והיו המים ברה' והוא ג' כעומד ברה' וז' וסותר למטה למשוכ' שם להביאם אליו שהריהם תוך ארבע אמותיו אפי' אם לצרף ידו תוך ג' למזחיל' דלא אמרינן לכוז לגבי ידו ואם היתה המזחילה בולטת ג' ספחים דלא שייך בו לכוז ואיני חשו כנג' להיות ברה' יופן סתם צינור שדרכה להיחו' בולטת שלשה ספחים אם אינה רחב ארבע הרי היא מקום פטור שהרי אין רבים מכתפין עליה ומותר לחבר ידו אליה ולקבל המים להביאם אליו לרשות הרבים ודוקא שם למטה מ' שאז הוא מקום פטור ונס' ליכא למיגזר בה אסור רחב ארבע על ארבע דהא אפי' אי הוה רחב ארבע על ארבע לא הוה לא כרמלית כיון שאינו גבוה ו' ואין רבים מכתפין אליו : (הגה) ועיין לעיל סי' פ"ה סעיף ג' ומימן ס' סעיף ה' :

וכרמלית נופה גזירה ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזירה אבל אם הם למעלה מ' אע"פ שאינה רחבה ארבעה אסור לחבר ידו אליה לקבל המים להביאם אליו לרה' אף ע"ג שהוא מקום פטור וגם האוויר שהו' עומד בתוכו הוא מקום פטור גזרינן ביה משום רחב ארבע דהא אי הוה רחב ארבע הוה רה' והוה אסור סן התורה לשאוב ממנו מים להביא אליו לרה' אפילו דרך האוויר שהוא מקום פטור וגזרינן באין רחב ארבע משום רחב ד' ואסור וכן אם הוא רחב ארבעה והיא למטה משורה הוה כרמלית ואסור גם כן לחבר ידו אליהם לקבל המים והיו כשואב מכרמלית לרה' שהוא אסור מדרבנן :

ש"ב הקורא בספר ונתגלגל מרשות לרשות וכו' סעיפים :

א היה קורא בספר על האסקופה והספ' הוא עשוי בגליון כפין ס'ת שלנו ונתגלגל ראש האחד מהספ' מידו וראש השני נשאר בידו גוללו אצלו אפי' נתגלגל חוץ לד' אמות ואפי' ברה' והאסקופה ברה' מותר דהואיל והאסקופה נדרסת כלום שדרך הרבים עובר' דרך'ה יש כאן בקיזקתבי קדש התירו לגוללו שהרי אין כאן הכנס' גמורה מרה' לרה' דהא ראשו האח' עווננו בידו ולא נזרו בזה אסור כשנפל לגמרי מידו והוה איסור דאורייתא דהואיל ואית' כאן בזיוק כתבי קדש לא רצו לזנוז ביה אבל כשאר דברים אפילו לא נפר לא לכרמלית ואפילו ראשו א' בידו לא התירו מכרמלית לרה' כיון דנחו שם בצד האחד :

ב היה קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו האחד מידו לחוץ בצד רה' עד שלא הגיעו ספחים התחתונים הקרובים לארץ גוללו אצלו ואפילו הכותל משופע ונח' עליה דהא עדיין למעלה מ' כן הארץ שהוא מקום פטור ומותר למושכו אצלו ואם הגיע ל' ספחי' התחתונים שהם רה' אזאם הכותל משופע בענין שנח' עליו אע"ג שעדיין ראש האחד בידו לא התירו לגוללו אצלו גזירה אסור נפל כולו וכדי שלא יעמוד הספר בבזיון הפכו על הכתב ומנ' חו' שם עד הלילה ונח' על הכותל וליכא בזיון כל כך ואם אין הכותל משופע לא שראשו שנפל תלוי באויר אע"פ שהוא לבשה מ' ואפי' כפחות מ' לארץ ואינו מסולק ממנה לא מלא חוש והוא ברה' גוללו אצלו כיון דלא נח' על שום דבר אין כאן עקיר' מרה' בגלילתו אצלו ואפי' היה נפל כולו וחוספו סן האוויר שם לא הוה חייב דפיכך לא גזרו ביה אסור דהגל גזירה :

ש"ב דין זיזין ברשות הרבים וכו' ג' סעיפים

א שני כתיס כשני צדי רה' והם של אדם או של שנים וצירנו מותר לזרוק מזה לזה שלא מצינו במשכן שהיו צריכין לזרוק שום דבר או כלי מרה' לרה' וירוחן רה' באמצע ספסיק ביניהם לפיכך אינה נקראת מלאכה לא שכשהם של שנים שלא עירבו אסור מדרבנן כמו שיתבאר בדיני עירובין בע"ה אבל כשעירבו או שהם של אדם אחד מותר לתחילה ברה' כשהם שוים זה כנגד זה דליכא למיחש' שמא יפול הכלי לרה' ואית' לאתויל לחזור ולהביא אליו לרה' אבל אם א' גבוה מחבירו אסור לזרוק מזה לזה דחיישי' מתוך שהוא גבוה והשני נמוך וצדי' לאסן היו מנכוה לנסוך או איפכ' שריד בה ודילמ' פתגדר הכלי ונפיל לרה' והוא ילך לחזור ולהביא אליו ואית' לאתויל מרה' לרה' אבל משום נפילת הכלי לרה' ליכא למיחשיב' חטאת דמתעסק הוא אצל הוצאה שלא נהכוז לזרוק לרה' לפי' אס' הוא כלי חרס וכיוצא בהן שאם יפלו ישברו וליכא למיחש' דילמא אתילאיתווי חחרסים מותר לזרוק כזה לזה ברה' במקום שרה' עוברת ביניהם אבל אם היתה כרמלית עוברת ביניהם בכל גווני' יסיתר אפילו א' גבוה מחבירו דהא אפילו ברה' עוברת ביניהם אינו אסור אלא משום גזירה דילמא מיגדר כו' ואנן ניקום ונגזר כרמלית אסור' ה' לגזירה לגזירה ול' גזרינן :

ב זיו דחייב דף הכולט מן רכ' תל לרה' אם הוא למעלה מ' ספחים ויש בו ד' וחלק הכית פתוח לו משתמשין עליו בפולו אפי' שלא כנגד החלון וככל מיני כלים אפילו בכלים שאין כשברים אם יפלו ולא הישינן דילמא יפלו ואית' לאתויל דהא הוה קנה הוא רה' בפני עצמו ולא גרע מחוץ בפני עצמו שמשחשין

בין שהיה לחדר בכל מיני חשמישין ואם אין בו ד' על ד' אע"פ
 שתוא מקום פטור אין משתמש עליו אלא בכלים שוודאי ישברו
 אם יפלו אבל לא באחרים שאנו חוששין כיון שאין בו רחבת ידים
 להשתמש שם ופלו לר"ה ויביאם אליו ואם החלוק משלימו
 לארבעה מה שממנו לפני החלוק משתמשין עליו בכל מיני כלים
 שכיון שהו שם כות ארבע ידיו בו רחבת ידים להשתמש שם לא חיישי'
 שמא יפלו ושלם כנגד החלוק אין בו רחבת ידים להשתמש שם
 וחיישינן שמא יפלו לפיכך אין משתמשין שם לא בכלים הנשברים
 אם יפלו - ואם היו שני זמנים זה למטה מזה והם של שני אנשים
 אע"פ שטניה למעלה מעשרת מן הארץ אפי' יש ביניה העליון שלפני
 החלוק רחב ארבעה על ארבעה אסור להשתמש עליו מפני שהוא
 רשות בפני עצמו והזין שתחתיו ג' הוא רחב ארבעה והוא רשות
 אחרת וכבר אמרנו דרשות היחיד עולה עד לרקיע ואוסר התחתון
 על העליון דהא לא יצרכו אבל העליון אינו אוסר על התחתון שאין
 רשות הזין העליון יורד למטה ואם אין בעליון ארבעה וגם בתחתון
 אין ד' א' א' מהם רשות בפני עצמו ואין זה אוסר על זה ומשתמשים
 שניהם בכלים הנשברים ובכל הכותל דכולה מקום פטור הוא עד
 עשרה ספחים התחתונים שהם ר"ה ובעשרה התחתונים אסור
 להשתמש בהן מן הבית בין יש בו ד' על ד' בין אין בו ד' על ד' אע"פ
 דכשיש בו ארבעה הוא ר"ה ובאין בו ד' הוא מקום פטור ובתרווייהו
 ה"ל לבית מותר להשתמש שם כיון שהוא כחוד י' שהם ר"ה כבר
 זכרנו רבים להשתמש עליו ועשאוהו ר"ה ואסרו על בעל הבית
 להשתמש עליו חיה בתחתון ד' ובעליון אין בו ד' אינו משתמש
 בעליון אפי' בכלים הנשברים לא כנגד הלנו בלבד אבל בשאר הוץ
 שבשתי צדי החלוק אסור להשתמש בפני זה שתחתיו שחלק
 רשות לעצמו :

ג' ה"א שכל זמן שאמרנו סמוך להשתמש עליו על אור ר"ה
 אפי' אם הוא רחב ד' על ד' ויותר ואפי' הוא למעלה מ' לא התיר
 להשתמש עליו בכלי חרס וזכית וכוצא בהם שאם יפלו לר"ה
 ישברו אבל שאר כלים אסורים דחיישינן שמא יפלו לר"ה ויביאם
 אליו וכשיאמר רחב ד' אסור להשתמש בו אפי' כלי חרס וזכוכית
 וכיוצא בהן בליים שדרכן להשבר אם יפלו אע"פ שהוא למעלה
 מ' והוא מקום פטור מ' כיון שהו קצר כ' לא חיי לתסתי' של תדיר
 דשבחי רוב כלי משתמשין עליו למיפ' מיני וכיחזי כמאן דסרי
 להרמדיא לר"ה מהו לא נאמר דבריהם הללו לא בנזק הבגדים
 באור ששם אפי' הנחת רוח ארבע אינה הנחה חשוב לדבר העומד
 באור ולפיכך לא התירו בשום זמן אפי' רחב ארבע להשתמש בכלים
 שאינם נשברים ובאינו רחב ארבע אפילו בכלים הנשברים אסור
 להשתמש בו אבל דבר העוסד לעצמו שהשתמש שם עוסד שם עם
 הכלי במקום אחד או הנחת עוסדת טפי לפיכך ג' אפילו אינו רחב
 אלא ארבע ספחים מותר להשתמש עליו בכל הכלים אפילו בכלים
 שאינם נשברים ולא חיישינן שמא יפלו ובאינו רחב ד' מותר בכלים
 הנשברים ובין אחד לבדו היוצא על אור כרמלית כל שהיא גבוה
 עשרה לעולם מותר להשתמש בו בכל הכלים אפילו אינם משתברים
 ובין הוא רחב בין אינו רחב ד' דכרמלית לא נגזרין כלום דה"ל
 גזירה לגזירה :

שנה דין בורואשפה ברה ובוב סעיפים :

א' בור ברשות הרבים וחוליא סביבו אפילו אין החוליא גבוה
 עשרה והכי היא עמוקה עשרה עם החוליא שהיא רשו היחיד
 בפני עצמו ים הכור עומד בתוך ארבע ספחים לרשות היחיד מותר
 למלאות ממנו מחלוק של רשות היחיד מפני שראש החוליא סביבו
 הוא מקום פטור והרי הוא שואב מרשות היחיד לרשות היחיד דרך
 מקום פטור והוא הדין אפי' אם אין החוליא גבוה שלשה או אפילו
 אין שם חוליא כלל והבור בפני עצמה היא עמוקה מותר שכיון
 שאין בינה לבין הכותל ד' ספחים לא דרסי ליה רבים כלל והו' ליה
 מקום פטור ומלאין ממנה לרשות היחיד ואף על גב דאמרין
 לעיל סימן שם ה' סעיף ט' דמקום שאין בו ד' לא הו' מקום פטור לא
 כשהוא גבוה ג' שאני הבא דכל הפסק שהוא בין בור וכותל שהוא
 פחות מ' לא דרסי ליה רבים כלל וקיון שכן אע"פ שהוא סמוך לר"ה

מקום פטור הוא בכל מקום שאין בו ד' והוא גבוה י' אבל אם הבור
 הוא רחב מר"ה ד' ספחים אין מסלעין ממנה לר"ה דה' למוציא
 מרה"י לרה"י דרך ר"ה או דרך כרמלית שאסור ואף על ג' דאמרין
 לעיל ריש סימן שנ' שמותר לכתחלה לזרוק מרה"י לרה"י דרך
 ר"ה דיוקא לזרוק מותר שלא מצינו שמהו במשכן כמו שכתבנו
 שם לעיל אבל להושיב אסור שכן מצינו במשכן שהיו מושיבים
 הקרשים פענלה זו יענה זו דרך ר"ה והעגלות היו ר"ה י' אבל לא
 חיו דורקין אותן שאין הקרשי נורקין מפני כובדן לפיכך זריק מותר
 והושטה אסורה כן התורה ומילוי מים מן הבור העומד בר"ה לבית
 דמיא להושטה מרה"י לרה"י דרך ר"ה ואסורה אלא כ' תהא החוליא
 שסביבו הבור גבוה י' שאין יהיה הכל ר"ה מעומק הבור עד שפת
 החוליא ושפת החוליא היא למעלה מ' של ר"ה שהוא מקום פטור
 ואז כשמוציא המים מן הבור דרך ראש החוליא לבית הו' מוציא
 מרה"י לרה"י דרך מקום פטור שמותר לכתחלה (וע"ל סימן סמ"ק
 סעיף י"ד וי"ג)

ב' אשפה בר"ה שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה אם הוא של
 רבים מותר לזרוק לה מרה"י הקרוב לה שכיון שהוא גבוה י'
 ורחב ד' אע"פ שהוא של רבים פ' מרה"י הוא וכבר אמרנו למעלה
 שמותר לזרוק לכתחלה מרה"י לרה"י דרך ר"ה ואע"פ דה"ל דהכא
 הוא גבוה מסנו או נמוך ממנו מותר ולא חיישינן הכא שם יתגלגל
 לר"ה מה שישליך בתוך חלך וישלנו כדחיישינן לעיל גבי שני בתים
 שבצדיר ה' לפי שאין מסלעין לאשפה כלי אשר חפץ בו אלא כלים
 ודברים מאוסים או שברי פלים (אינמי י' דמיירי שיה' יסמוך לה
 פחות מארבע והו' לה מקום פטור כמו שכתבנו בסמוך לזכור וק"ל
 מעלתן לרשות היחיד לרשות היחיד דרך מקום פטור וטרי וע"ל סימן
 שם ה' סעיף י') ואם האשפה של יחיד אסור לזרוק לה משום דיחיד
 עשוי לפנות אשפתו ויבאו לשפוך שם כדרכן גם אחר שפינהו
 וכמצאו שופכן לר"ה משם :

שנה דיני גזוזטר ובית הכסא ובוח' סעיפים :

א' גזוזטר שהוא למעלה מן המים והוא דף היוצא מן הכותל
 על המים והוא נקוב באמצעותו למעלה מן המים וחלוק פתוח
 לה כן הבית אין מסלאין ממנו מיסדרך החלוק אלא כ' עשה לה מחיצ'
 עשרה כל סביבה ר"ל סביב כל הגזוזטר מכוון או יעשה המחיצ'
 סביב הנקב שדולין דרך שם והוא שיהא ארבעה על ד' דהשתא הו'
 מחיצתיה מחיצות גמורות פין שיש בחלל ד' על ד' וכל שכנגד עד
 למטה במים רה"י דאמרין ג' אחית כלומר חשבינן באו המחיצה
 יורדת עד למטה (וע"ל סימן ש' ע' סעיף א') ואין חילוק בין אם
 יעשה המחיצה למטה מן הגזוזטר מחוברת לה בין אם יעשה על
 גבה וכיון שעשולת מחיצה מותרין גם לשפוך ממנה וכן ההולך
 בספינה אינו יכול למלאות אלא כ' יעשה דף ארבעה על ארבעה
 ונקיפו מחיצו ועושה כן נקב ומלא דרך שם ו' א' שאין צריך לעשות
 לו מחיצות אלא אמרין כוף הצדדין וגוד אחית מחיצת עד היום
 והיה הכל ר"ה ששספינ' הקולו מפני שאינו יכול לעשות מה שיעשו
 בביתו וה' משהוא בתוך עשרה ספחים למים אבל אם דופני הספינ'
 גבוהים עשרה מעל המי' מוציא זין כל שהוא ועושה כן נקב ומלא
 דרך שם שהרי דרך אור מקום פטור הוא מסלא ואין צריך זין להכיר
 בעלמא - (ואף על גב דאמרין לעיל סימן ש' ע' סעיף א' שיש אוסרין
 אפי' ברשות דרבנן להוציא להדיא לרה"י דרך מקום פטור והכי
 כמי כשדופני הספינה גבוהים עשר' ואינו מוציא אלא זין כל שהוא
 נמצא שמוציא להדיא מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור פ' כיון
 דבלא זין כל שהוא הו' נמי מכרמלית לרה"י דרך אור מקום פטור
 דהא האור שלמעלה מ' מ' מקום פטור היא ואנן לא שרינן ליה
 אלא ע' דכר זין כל שהוא סג' הכירא כהכי ומימינו יכול לשפוך על
 דופני הספינה והכי יורדין לים דכיון דלא זריק להו להרא' לים
 אלא מכחוהם באי' כחו בכרמלית לא גזרו וכ' ש' אם רוצה לשפוך
 דרך הוץ שמת שתי ספינות זו אצל זו אסור לטלטל מזו לזו אלא כ'
 הם קשורות זו בזו דאל' כה' מ' משיש מרת' לרשות היחיד דרך
 כרמלית שאסור ואם הם גבוהים עשרה מן המים מותרים לטלטל
 מהלונ' ל' לרשות היחיד לרה"י דרך מקום פטור ואם הם של שני
 בני

לבוש החור. הלכות עירובין.

לעליונה דסלקא כפשה בשבת סינייה דהא מחיצה זו לא נעשה לא להיתר שבת אפי' עשו בשותפות וכה שעשו אותם בשותפות לא עשו כן אלא כדי להקל בהוצאה דיוחל כוול עושים האומני שתיים ממה שעושין אחד או מטעם אחר כהאי גוונא ולא משום לשתף הרשויות עשו אותה בשותפות. וכל שכן כשכל אחת עשת בשל לביה או שאחת עשתה בשלה והשנית לא עשתה כלום שדין אחת אוסרת על חברתה דהא מן הדין אין האחת יכולה לחשתמש בשל חברתה אפי' בחול לפיכך אותה שעשתה משלה מותרת והשנית אסורה שהרי אין לה מחיצה :

שנן דין אמתהמים העוברת בחצר וכו' בסעי'

א אמת המים העוברת ברח' ראו ברה"י אם אינה עמוקה י או אין בה רחבד ספחים נידונות באותו הרשות שהיא עוברת בה אם ר"ה ר"ה ואם רה"י רה"י ואינה צריכה שום חיקוק דנסלה אנב קרקעה ואם היא עמוק י' ורחבה ד' אינה בשלה ונעשית רשות בפני עצמה והיא כרמלית לפיכך אם עוברת בחצר אין כמלאין סמנה בשבת אא"כ עשו להם מחיצה גבוה עשרה בכניסת ויצאתה כדי להבדיל בין המים שבתוך החצר להיותם נחשבים כוים רה"י בין המים שחוץ לחצר שבשני הצדדים שהן כרמלית ואע"ג דלעיל בסיומן שם"ב סעיף"ה וי"ט אמרינן שכל מה שגבה"י נידון כרה"י בלי שום מחיצה ח הכירא אומר אני שאני אכת המים שהמים שהיו בחוץ בכרמלית כשנת נכנסים בשבת לחוך החצר ואינם סתעכבין שם כיוחורו ויצאו לחוץ לפיכך צריך לעשות הכירא באמת המים לעשותה רה"י כרה"י יותר משאר דברים שהם כרה"י שנידונין לעולם כרה"י בלא טוב הכירא. וצריך שתהיה המחיצה טפה ממנה משוקעת במים כדי שתחלק בין המים שגבה"י למים שגרה"י ואם היה המחיצה כולה יורדת בתוך המים צריך שהיה טפה ממנה יוצא למעלה מן המי' שיראו ההיכר שיש שם מחיצה המפסק' ואם התחיל לעשות המהיצה אצל הטפה סבל צד ולא חיבר אותם באמצע כרישי' הו המים נכנסים ויוצאים דרך שם אכ"א אין ביניהם ג' טפחים שרי דאמרינן לבד יש ביניהם ג' טפחים אסור ואם הנקבים שהאמה נכנסת ויוצאת מהם אינן רחבי' ג' טפחים אפי' מחיצה אינ' צריכה דהוה כסתום .

ב חצר שנפרצה ולשונים עובר על הפרצה אם אין הפרצה במילואו וגם אין בה יותר מ' אמות אע"פ שרשון היים הוא כרמלית הואיל ונשארו שוירים בכותל החצר מכאן ומכאן וגם אין בפרצה יותר מ' הו כמו פתח וכחשב כחצי שלימה ומותר למלאות מכנה ולטפל בחצר ולהכניס לכה. ואם אין בפרצה במילואה אפי' אינו רחבה י' או שישי בפרצה יהיה מ' אע"פ שיש שויר מכאן ומכאן בכותל הריזה פרצה ולא פתח לפיכך צריך חיקוק אחר והו' זה אם נשאר במקום שנפרץ גידודין גבוהי' המים מכסין אותן מותר למלאות סמנה בחצר אבל להכניס לבית אסור דלגבי בית לא נחשבו הגידודים מחיצה כיון שאין המחיצה תמא ניכרת בבית וה'ל כסללל מכרמלי שהוא לשונים לרה"י גמור אבל אם לא נשארו גידודין אפילו למלאות להצר אסור שהרי נפרץ למקום האסור לנ' ואין כאן מחיצה ואסור לטפל בתוכו כלל :

שנן דיני הצרפהות מד' אמות וכו' בסעיפים :

א שיערו חז"ל שכל אדם צריך לשימשו בכל יום לפחות סאת' מים שירחוק בהם ידיו ופניו ושאר עמינים הצריכים לו שיחמש בהם צרכו ואחר כך ישפכם וכבר ידעת שאסור בשבת לשפוך מרה"י לרה"י או אפילו לכרמלית דרך כל אדם לשפוך שופכיו לחצרו הסמוך לביקו שתיו רשותו והוה עשוי מחיצה בפני עצמה. במתחנה גלויי גליה דעתך דתחנתוג

ב בני אדם צריכין עלרוב כסו בבתים' כשו שיתכאר לקמן בע"ה :
וכן בית הכסא שעל פני המים מותר כהאי גוונא על ידי מחיצה תלויה כמו כנוזסדה ובלבד שתהא המחיצה עשויה להתיר כגון שהיא ימשה סביב אבל מחיצה העשויה לצניעות בית הכסא בלבד כגון מימעה לא סהני ואם עשה דף או קנה פחות מ' שתפלו הוצא עלין קיד שתפיל למי' אין צרי' מחיצה דה'ל כחו בכרמלי וכרי זה אם בית הכסא עשוי כד' שהוצא כופלת תחלה על צידי הכותל ואחר כך שתגלגלת ומפיל בכרמלית שמותר ואם נשבר הדף בשבת מותר משום דגדול כבוד הבריות :

ג בית הכסא הנולש חוץ לחימת העיר וצואה נזפלת בחפ"ד שסביב העיר שיש בה יותר סבית סאתים שהוא כרמלית שהרי לא הוקף לדירה אינו מותר ע"י מחיצה תלויה שלא החירו אותה לא במים אבל ע"י דף שרי דכחו שרי בכל כרמלית וי"ט שאם הבית הכסא למעלה מיטרי בכל ענין דהא מוציא מרה"י לכרמלית דרך מקום פפור ולעיל בסו' שם"ו כתבתי דיש חילוקין וי"ט שאם היה צואה שם סביב ע"י שרי בכל ענין דהא הצואה היא מקום פפור ולא דרסי בה רבים י' ויש חולקין יס"ל שאין שייך לומר מקו פטו' בכרמלי דמצא מן את מינו וניעור יולפי מה שנתכא לעיל סי' ס"ה שאין מקום פטו' פרה"י לכ"ע בית הכסא העומד בק' שני בתיאסור' לפנות שם אם לא ערכו יחד או עשו שום חיקוק מבע"י כמו שנתכא' סעיף ב' דאז שרי דלא הו' אלא כחו בחצר שאינה סעורב כולקמן סימן שנו' וכל זה דווקא לכתחלה אבל דעבר שטבחו ולא עירבו לא דגדול כבוד הבריות הולכי לספינות נהגו לעשות צרכיהן מ' המשושה לים דהואיל והמשושה אינה גבוה' אף על פי שרחה ד' אינה אלא כרמלית ומוציא מכרמלית לפרמלית :

ד מים שאינם עמוקים י' טפחים אין להם דין מים להתיר לשפוך בהם במחיצה תלויה אלא צריך לעשות המחיצה עד למשה וכ"ש אם יבשו המים אף על פי שהיו שם עמוקין עשר' שאין מחיצה תלויה מותרת :

ה שני גזוטריאות שמשל אין בהם מים אם הם זו למעלה מזו אפילו י' אמות ויותר אם הם סמוכות ממש זו כנגד זו כאין בני עליונים יכולין למלאות את כ' יכנס הדלי דרך התחתונה אם עשו שתיהן מחיצות י' הרי הם רה"י ועולין עד לרקיע ושניהם אסורות למלאות אא"כ ערכו שכל אחת אסורות על חברתה התחתונה אוסרת על העליונה דהא רה"י עולה עד לרקיע והעליונה אוסרת על התחתונה דהא יש לה השמיט דרך עליה ואם הם מסוכן ומזו ברוחב הכותל יותר מארבע טפחי' אין להם עסק זו עם זו ואין אחת אוסרת על חברתה דב' רשויות הם כיון שאינן יכולות להשתמש זו עם זו לא בנזקת הדלי באויר משך ארבע טפחים שהוא השמיט ע"י הרחק ובאויר ואין אדם אוסר על חברו דרך אוויר' ו' ואם הם ששוכות זו מכנגד זו מעט ואינה רחוקה מכנגדה ד' ש' בין אם עומדת תד' זו לזו בין יש ביניהם יותר מגובה עשרה אמות בין זו לזו כל זמן שלא עשו מחיצות בשותפות לא כל אחת עשתה מחיצה משלה מן הדין אין רשות לשום אחת להשתמש בשל חברת' אפי' בחול לפיכך אפי' אם משתמשו זו בזו אינה חשוב' כשל שניהם ואינם אוסרים זו על זו בשבת להשתמש כל אחת בדודה או בחברתה כמו שמשמשות בחול. אבל אם עשו לעליונה מחיצה בשותפות משל שניהם ולא לתחתונה כלל שניהם אסורים למלאות בנקב שבה עד שיערכו שאחר אסור על חברו אע"פ שהתחתונים אין להם רשות מן הדין לשמש דרך עליונה אפי' בחול וגם כשהיא משתמשת בה אינה משתמשת אלא ברוחק כגון בנזקת הדלי לה אפ"ה אסור עלה הואיל ועשו המחיצה בשותפו' בשל שניהם וגם היא בחוץ ד' חשיבה היא של שניהם ואחר אסור על חברו והתחתונ' כנקב שלה אצל' שהיא אסור' שהרי היא רה"י שרחה ד' וכשהוא סמלא מפרמלי לרה"י קא סמלא ואין לה מחיצה' לומר גוד אחת וכ"ש אם עשו שניהם בשותפו' לתחתונ' שאחר אוס' על חברו עד שיערכו שהעליונית יכולין לשמש בנחש בתחתונה והרי הוא לשניהם ואוסרין זה על זה כיון שעשו מחיצה בשותפות ואם בני התחתונה עשו מחיצה גם לתחתונה בין עשו אותה משלהן לבין בין עשו אותה מן השותפות אין אחת אוסרת על חברת' שנין שעשו מחיצה בפני עצמה. במתחנה גלויי גליה דעתך דתחנתוג

לכ"ה' ומציאה מרה' לרה' וזה ידוע לסתם חצירות יש בהם כימות החמה עפר ואבק ורוצה כל אדם לזוף חצירו ולרנצו שלא יתאבק ויחפז בחצירו לפיכך שופך שם איתן שופכן שמשחמש גם בכל יום ושערו חז' דכסאחיס מיסאמשחמש בהם סתם אדם יכול לזוף ולרנץ חצר שיש בו ד' אמות על ד' אמות שמשכיבין את העפר ותאנק ושוב בולעין שם בקרקע ואינם מטנפין החצר ואף אם אח' יצאו לחוץ הא לא נתקיימה משלחו שדעתו היה שיטארו בחצ' אבל אם הוא פחות כד' אמו' המים הללו מרובים הם לו ואם כולם יוותרו כו' אינם יכולין לבלוע שם מיד ומלנף בהם את חצירו שנעשה רפש וטיש ואם שופך שם ודאי מחשבתו וכוונתו שיצאו לחוץ שלא ישנף את חצירו ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה לפיכך אמרו חצר שפחות מד' אמות על ד' אמות והיא סמוכה לר' ה' אין שופכין לתוכה סיבה בשבת בימות החמה שכיון שאין בה ד' אמות ואינו ראוי לבלוע סאתים מיס שאדם עטול להשתמש בכל יום וירא שסא ישנפו את חצירו וכוונתו שיצאו לחוץ שיצאו לחוץ ודרך המי לקלח לחוץ והוא כאילו שופך לר' ה' דנתקיימה מחשבתו שאסור ומאי תקנתו יעשה גומא שתהא חללה מחזקה סאתים מיס ושיעורח הוא שתהא חצי אמה על חצי אמה ברום ג' חומשי אמה שיכנסו שם המים שמשחמש בהם בשבת ואז מותר לשפוך מימיו לחצר אפילו בשבת שיחבו חוץ אותה הגומא ואותה הגומא אין חילוק אם יש בה מיס מע' ש' ארצין כה מיס מע' ש' או אם ישחמש בשבת במים אפי' כמה סאה בכורס התירו דלא חלקו חכמים שאין זה לא להפירא בעלמא שלא ישפוך להדיא לר' ה' וכיון שר' להם הנחת בגומא זו מה בכך אם יצאו אח' כ' סכילא לר' ה' כבר פסקו כחו ואם עושה אותם בחוץ החצר פשיטא שמוחר שנס הגומא בכלל רה' היא ושופך מרה' לרה' אפי' היא פתוחה למעלה ואם רוצה לקשות אותה בחוץ צר' ה' סמוך להצר ג' כ' יכול לעשותה לא שאם עושה אותה בחוץ פחות מג' טפחים אפי' היא רחבה הרבה שמחזקה יותר מסאתים ודאי אסור שעדין היא נידון לר' ה' כיון שאין עומקה ג' טפחים ואם היא עמוקה ג' ש' הרי היא כרמלית ואסור ג' כ' לשפוך לתוכה מרה' לא יכסנה בנסרים ותהיה אז נחשבת לרקוספסוד אפי' הוא פתוחה מעומק ג' ואז מותר לשפוך לתוכה מרה' ואף אם היא עמוקה י' דהוא היא עצמה רה' אסור לשפוך לתוכה בלא כיסוי נסרים דחיישינן שמא חתמלא קרקעית הגומא שיש ועפר ול' יהיו בה' יולאו אדעתיה וישפוך לתוכה והיא כרמלית ביותר מג' עד' ובפחות מג' היא ר' ה' לפיכך צריך לעולם לכסנה בנסרים אם יעשה בחוץ . ובלבר שיעשה לעולם שתהא מחזקת סאתים דהיינו כדי כל המים שצריך האדם לשימשו ואם עשה פחות מסאתים לא התירו לשפוך לחצר כלל גזירה משום שם ישפוך סאתי כדי תמיישו ויבא מתוך כך לשפוך להדיא לר' ה' כשיראת שהתירו לו לשפוך שם כל חשימשו שהוא סאתים והוא ודאי יקל לחוץ אתי לסימר אפי' כר' דשרי לשפוך אבל אם הגומא מחזקת סאתי בכדי תשימשו החירו לו לשפוך לחצר כל מה שירצה אפי' כמה סאקולא גזרו בה' ביקשיש בה בכדי חשימשו ויש לו היכר בזה וסגי . ואם יש בחצר שיעור ד' על ד' אפי' אינו מרובע לא אריך נקטין כגון שאורך ח' אמות ורחב שנים אמות מותר לשפוך בה כל מה שירצה כיון שיש בה כדי לבלוע סאתים כדי תשימשו של אדם ביזם כד' א' בימות החמה מסעמה דאפרן אבל בימות הגשמים אפי' בחצר כל שהוא מותר לשפוך כל מה שירצה דלמאי ניהוש אי משום דניחא ליה דליפקו מיא לחוץ כי היכי דלא ליטנף חצרו ונתקיים פחשבתו לרא' למיחש להכי דהא בלאו הכי חצירו פקלקל וקיימא ואין כוונתו שיצאו לחוץ ואף אז אם יצאו לא מקיים מחשבתו וליכא איסור בכבר ואי משום גזירה דלא לימרו הרואים בחוץ שרי לזרוק בהדי' לר' ה' דמה לי בצניור מה לי בר' ה' מסס ואתו למיעבד הכי בימות החם לשפוך להדיא לר' ה' ליכא למיחש להכי דסת' צניורות בימות הגשמים מקלחי' האמרי מי גשמים נינהו ולא יבאו לעשות כן בימות החמה . חצרו אכסדרה שאין באחד טהם לבר ד' אמות וכן צ' דיוסאות שלפני ב' עליות ועליהם סעזיבה שראוין המים לבלועה ובהם הם סמוכות ו' לון סצטרפיק לד' אמות להחיר לשעור בהם

כד' א' בחצר הסמוכה לר' ה' אבל אם היא סמוכה לכרמלית אפי' היא קטנה הרבה אינה צריכ' גומא אפי' בימות החם דכחו בכרמלית לא גזרו דהוה ליה גזירה לגזירה :

ב בל' והוא חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לר' ה' והוא מכוסה למעלה במשך ד' אמות על ד' ב' ה' ולבר אמרנו דק' לדבר' אמות יש שיעור לבלוע בהם סאתים מיס שאדם עשוי להסחפק בכל יום וכששופכין לתוכו תימי מיא וא' כ' לא תיכי דיש בו מיס סכעי' כיון דלוב' ימות השנה עשויה לבלוע ה' כ' נפקא לבר ראי' לאו להכי איכוון דליפקו אלא דליבלעו וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי לפיכך מותר לשפוך אפי' על פ' הביב עצמה ואפילו בימות החמה אע"פ שהמים יוצאין מיד מידו לחוץ לא גזרי' ביה דהא אפי' איכוון שיצאו לאו איסור דאוריית' איכא הכי דהא לאו בר' ה' זרק להו איהו גופיה אלא סאליהו יוצאין הלכך כ' לא מכין שרי לכתחלה ובלבר' שיהא בניין של עפר או אפי' של אבנים שהמים ראויין לבלוע אבל אם הוא של עץ אין דרכו לבלוע שם אלא מקלח עד ד' ה' להדיא ואסור . ולהרמב"ם אפילו ביב ארוך ק' אמה ועינו ארוך ק' אמה לא ישפוך ע"פ הצניור או ע"פ הביב להדיא ואפי' היא של רצפת אבנים ויכולין לבלוע דהוי כשופך לר' ה' להדיא וגזרו שסא יאסרו צניורו של פלוני מקלח בשבת כיון שהם מקלחין בלח כששופך על פ' הביב עצמה ויאסרו שהוא שופך להדיא על דעת שיצאו המים לר' ה' אלא שופך חוץ לביב והם יורדין בנחת ולא יאסרו ששופך סמוך לר' ה' . (הג"ה) וזקא' בימות החמה אבל בימות הגשמים לא חיישינן להכי דסתם צניורות בימות הגשמים מקלחיש הס' ואמרי מי גשמים נינהו כמו שכתבנו בסעיף ז')

ג כד' א' כשהמים יוצאין לר' ה' אבל אם הם יוצאין לכרמלית מותר לשפוך אפי' על הביב עצמה אפילו בימות החמה דכחו בכרמלית לא גזרו דה' גזירה לגזירה כמו שכתבתי בסמוך . ויא' שאין חילוק בין כרמלית לר' ה' הר' בכלו גזרו וחדא גזירה הוא ודקא' בכרמלית שהוא בתוך העיר דדומה לר' ה' ואחו' לפיחלף לר' ה' עצמ' ואפילו בזמן הזה דלית לן ר' ה' גזרו אבל כרמלית שהיא חוץ לעיר בשדה או בחוץ העיר ולחצר אחר אלא שאינה מעורבת שרי ועיר המוקפת חומה ולא ערכו בה כל הסיר כחצר שאינה מעורבת דמי אפי' ברחובות ואינה נר' אלא כחצר ולא גזרו בה ואם הצניו למעל' טערה שתוא מקוס פסור ועיברים המים דרך שם לכרמלית לא גזרו ויש להקל וכן עיקר :

שנה

איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה וכו' יד' סעיפים :

א כבר ידעת פעמים שכל מלאכת שנת והלכותיו אנו למדין ממלאכת המשכן וגם הוא דבר ידוע שהמשכן והחצר אשר חוץ היק' הקלעי' היה אורך מאה אמה ברוחב הפשי אמה ולכתל רבוע מאה אמות ברוחב חמשים יהיה המרובע שבעים אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים ועוד דבר מעט והוא ר' חב' אצבע ולא חשו לז' חכמים להזכיר מפני שהוא מעט אבל לעולם צריכין ליה כשיעורא' : שכן אסככות אקרא דגבי פשכין דכתיב אורך החצר ק' באמה ורוחב ג' כחמשים ודקדקו ז' ל' מאי בחמשי' הא רוחבו חמשים וארכו ק' היה לא אמרה תור' שול חמשים שארכו יתר על רחבו וסכך גם חמשים הנותרים דהו' לה ע' אמות וד' טפחים מרובעיים כיצד עשה מה' ה' רצועות של עשר אמה רוחב וארכן חמשים השכב האחת לכזרח והאחת למערב הרי רחבה חמשים וארכה ע' עוד שיש אחת לצפון ואחת לדרום הרי ע' על ע' לא שהקרנות פגומין בכל קרן וקרן עשר על עשר שול מן החמשים ארבע חתיכות של עשר על עשרה ושים בד' קרנות ונתמלאו הרי לך מרובע בשו' ע' על ע' ונשאר עוד רצוע' א' של עשר על י' אמות שהיא ששים טפחי' על ששים טפחים ע' אותן ש' רצועות כל אחת רוחב ארבע טפחים ואורך עשר אמות צרפס יחד תהיה לך רצועה אחת רוחב ארבע טפחים ואורך ק' אמה קת ע' אמה ושים אותם למזרח ועוד שבעים א' ושים אות' לדרום יהיה המרובע ע' ד' טפחים על ע' וארבע טפחים רק קרן מזרחית דד' נמית הוא פגום ברוחב ד' על ארבע יש לך עוד רצועה הנשארת רוחב ד' באורך עשר אשות קת סמנה ארבע על ארבע למלאות הקרן ישאיר עת'

לביש החור הלכות עירובין

י' הוי בקרקעות הקרפף ואו יכנה בגינת דורה ואף אשף חוזר ולוקם משם אצ"כ העפר מותר. הואיל ובטלו שם שנת אחת ויש חולקין ואומרים דאין מעיל ביטול לעפר אא"כ אין עתיד לפנותו לעולם. לא דסתם קרפפות שלנו מחזקינן להו כוקפות לדירה דרגיליש לפתות פתח נחלה נאח"כ להקוף וסת' עירות אינהו חזקים מוקפות לדירה (ע"ל סימן ח"ט) לא דכל קרפף וגינה שהוא סמוך לבינו סיקרי הוקף לדירה והגאיל נקובה לבית דעתיה עלויה להשתמש בו תדיר וכהוקף לדירה דמי אפי"הם גדולים הרבה וישחולקין בזה. תל' גבוה יא"ע פ"ה הוא רה"ס התורה דהא אמרי גוד אסיק הואיל והוא פתוח עשאוהו בקרפף וכמו שיתבאר עוד בסימן זה. בע"ה שאם הוא פתוח מסאתי או סאתי מכוון הוי רה"ס ומסלתינן בבלו ואם הוא יתור כמסאתי הוא דוכה קצת לרה"ס ואסרו לשלול בו לא בד' אמות כסוברת ה' :

ד' קרפף שהיה יותר מסאתי וכו' למעטו באילנות שנסתיבתוכה למעט אויר אינו סתמעט בכך שכן דרך קרפף להוותו אילנות ואפי"הם גבוהות יורחבום ד' שחולקים רשות לעצמן ואינם עבשו בכלל קרפף אף כמעטין בפני שקף דרכו של קרפף וכן אם חפר בו בורות אע"פ שהמעטוקים יורחבין ארבעה אינם מעטים מפני שבג' דרכו של קרפף או גינה נפץ אס' עשה בו בנה כגוסי הביים להשקות את הגן אינו מיעוט כמעט זה שדרך הגינה נפץ :

ה' בנה בו עמוד ונתמקע בכך אוירו מסאתים הוי מיעוט אשף הוא נחבג' שפתיים אבל אס' פתוח מסלוקה בטל אוירו גבי הקרפף וכמאן דליתיה דמי ואינו מיעוט :

ו' קרפף שלא הוקף לדירה ורצה לתקנו שיתא-נקרא מוקף לדירה כבר אמרנו בו למעלה תיקוניה ואכתי' בו עוד תיקונים אחרים והוא זה שאם בנה בו מחיצה באורך עשר אמות ונבנה י' ספתיים לפנ' מחיצה הראשונה לנפילה שתהיה כמי שאינה ויהיה מוקף לדירה ע"י השנייה אם הרחיקה מהראשונה ג' ספתיים מזה דה"ל מחיצה בפני עצמה ומבטלה הראשונה ואם לא הרחיקה ג' ספתיים הוי היא נלבודה עמה ולא עשה ולא כלום אבך לענין מעוט אוירו לפחות מסאתים אפילו לא הרחיקה ג' ספתיים אשף לא נתמעט האויר קפחות מסאתים לא ע"י דאמרי' לבנה לא אמרינן בנה לבוד להקל לומר כאלו הם דבוק וכחוסה עבה דמיא ונתמעט האויר לא אסרינן הכי דהוי קופת יתירה לעשות הלבוד כסתום למעט האויר והרי הוא אוא לפנינו :

ז' לא אם רצה למעט האויר ע"י תיקון דומה לזה צריך להוסף על עיבי הכותל כגון שיטוח שיש על מחיצות הראשונות שיהיו עבות עד שיתמעט האויר לפחות מסאתים וגם זה לא סועיל אא"כ יעשה המיטע עב כל כך שאם תיבטל מחיצה הראשונה ראוי המיטע לעמוד בפני עצמו ואם לאו לא הוי סתום :

ח' עוד אמרו לענין תיקון הוקף לדירה אם בנה מחיצות על גבה מחיצות הראשונות להקיפו על ידם לדירה אינו סועיל שהרי עיקר דירתו עדין באויר מחיצות הראשונות והם לא הוקפו לדירה ואם נבלעו התחתונות וכשאר העליונים סאתים נותר על ידם דהא באוירם הוא דר' - אבל תל' יותר מסאתים ועשה מחיצות של התל סביב להשתמש על גוב התל יא' מבעיא אס' הרחיקה מחיצות על גבו משפת התל שניכר בו שעשה אילו המחיצות להשתמש על גבו כזה ונדאי סועיל לעליונים להשתמש עליו - אלא אפילו עשה המחיצות על שפת התל ויש שם למטה ספסנו נס' כן קרפף יתר' מסאתים שאינו מוקף לדירה וטראה כאלו עושה אלו המחיצות להשתמש למטה והל' כעושה מחיצה יל' גב מחיצה לתחתונם דהא צוירי הגל נחשכות למחיצה לתחתונם אפ"ה מותר להשתמש ולדוד על גבי התל שהרי ס' מהעליונים באויר מחיצות הסדרים :

ט' קרפף יותר מסאתים שהוקף לדירה ונטע רובו באילנות אפילו אינן נשועין שורות שורות אין מבטלין הדירה שכן דרך קרפף לנטע בו אילנות להסתופף בצלן - ואם נהע בו זריעות נוקע רובו הזרעים מסלין הדירה ואסור להשתמש בבלו אפילו אין בהם אלא גאטותי' ואם גזקע מעט אש

עוד בדרך הצעה רוחב ארבע ספתיים באורך תשעה אמות ושני ספתיים והיינו דבר מעט אצבע ועוד משהו שהרי מהתשעה אמות ושני ספתי' אורך כרוחב ארבע ספתי' מחזכל לעשות רצועות קטנות כל אחת כרוחב אצבע ויהיה י' רצועות צרפפית יהו ק"ס אמות ושני ספתיים קח מהם ע' אמה וארבע ספתי' ושיים אותה למערה ועוד ע' אמה וארבע ספתיים שים אותם לדרום יהו ק"ס אמות ושני ספתיים קח ע"ד טעם להטלים קרן דרומית מזרחית הפגום כרוחב אצבע על הרוחב אצבע יטעור לך שמונה אמות רוחב אצבע פחות רוחב אצבע ולא חסו חכמים להוכי' אותו האצבע ומשהו לפיכך לא הנכירו לעולם משיעור רקע אמה וארבע ספתיים על ע' אמה וארבע ספתיים וזה הוא שיעור של בית סאתים הנה לומר שהאוי לזרוע בו סאתים של חבואה והמשכן הזה היה מוקף כן כקלעים כשיעורו והיה להם רשות היחיד לפיכך אמרו ז"ל שכל דבר שהוא מוקף מחיצות והוא גדול כל כך כשיעור הזה שאסרו ויהי' הגא נקרא רשות היחיד נסור וסמוך לשלול בבלו דכולו רשות אחת הוא וצ"ל לא הוקף לדירה שהרי המשכן לא נקף לדירה אף מחילוקי חכמים בין הוקף לדירה לשאינו הוקף לדירה באשף הוא גדול יותר מבית סאתים בפני שכשהוא גדול מבית סאתים הוא דוכה קצת לכהטלות או לרשות הרבים לפיכך אמרו כל הוקף שלא הוקף לדירה כגון גנות ופרדיסי' ובורניק' שאינן עשויות לא לשמור בתוכן אע"פ שסוף התורה הוא רה"ס נסור והזורק כד"ה לנתבן חייב מ"ס כיון שלא הוקף לדירה אלא אס' גדולות יותר מבית סאתים הרי הם דומים לכהטלות או לרה"ס ואסרו לשלול בחוכם יותר מד' אמות כמו ברה"ס גזירה בשום רה"ס אבל אשף אינם לא כד' שיעור סאתים שהרי ס' רה"ס נסור ומותר לשלול בכמה כמון שירצה ואפי"ה אין בס' שמירה ולא בית דירה כלל כמו חצר המשכן שהיה בן סאתים ולא היה בו בית דירה וכ"ס אשף היא פחות מזה השיעור שהיא רה"ס אפ"ה אינה בית דירה ואם היא הוקפת לדירה אפי"ה יש בו ק' סילוק הר"ה ויהי' נסור וסותר לשלול בכמה כיון שהוקפת לדירה ושיעור בית סאתים שאסרו ל' אמה מוכנע או עגול או ארוך וקטן וכלב שלא היא ארכו יותר משני ברחבו כהצד המצבן שהיה אורך אמה ורוחב חמשים אמה אבל אם ארכו יותר משנים ברחבו אין משלליקבו לא ברחב ד' אמות על ד' אמות כיון שאינו דומה להצד המשכן :

י' ומה נקרא מוקף לדירה זה מקום שלא היה מוקף בתחל וכנה בו בית דירה ואח"כ הקיפו או רחבה שאחורי הנחים שפתח לו פתח מביתו ואח"כ הקיפו אבל אשף הקיפו ואח"כ בנה בו בית או פתח לו פתח לא סיקרי הוקף לדירה שהרי התיקף היה קדם הדירה וגל' טעמא דה' ג' לפינן כמשכן שכן היתה הקמתו בסדר הקיפו המשכן והיינו הקרשים של אהל סועד תחל והוא הבית דוכה אשר שם מעין לשכינה ואח"כ הקיפו והבליקים ואע"ג שאינו בית דירה ממש מ"ס דמיא לבית דירה ואם היתה מוקפת שלא לשם דירה ואח"כ בנה אצלו דירה ורוצ' לתקנותה נקרא מוקפת לשם דירה אין צריך לפרוץ כולה לא ופרוץ בה פרצ' ביותר מעשה אמות כגובה לפתיים שבו נחבט' ההיקף שהרי הוא פתוח כאילו לא הוקף דהא אף אם היתה מוקפת לדירה היתה אסור לשלול בה בעוה הפרצה פתוחה י' כמו שיתבאר בע' הונמצא הבית פתוח בלא הוקף ואח"כ חוזר ויגדר הפרצה והל' פתוח ולבסוף הוקף לדירה שנתח לו ואין חילוק אפחור וגדר כל הפרצה כולה או שגדר היתר עלי' והעמידה עלי' כבולן נקרא פתוח ולבסוף הוקף לדירה דה"ל העשה אמות סכוונת נחשבות לפתח כמו שיתבאר בע' דה"ל כמו הוקף ואם פרץ אמה וגדרה חוזר ופרץ אמה אצל סת' שגדר וגדרה חוזר ועשה כן עד שהשלימו לעשר מותר ואם קשה עליו לפרוץ הכותל י' אשף עוד כאן התיקון נקל בנה והו' שיעור אצל הכותל ששני צדדי' עד שיתמעט הביתל סגובה עשר ורוחב העפר יהיה רחב ס' באורך עשר אמות באורך הכותל דת' כל אותו רוחב העפר רשות בפני עצמו ונתחומה ששם ואילך אינה גבוה וכולן נפרצו דחומה באותו מקום דמי והוא שלא תהא העפר ג' כגובה ל' כגובה גבוה הכותל אינו לא ג' ספתי' וכניח גובה העפר י' ספתיים פחות משהו וקרא עוה ס' כותל ש' שפתום ומשהו והוה כפרצה שאם הוא גבוה י' ה' ל' י' עד לרקיע וגוד אסיק הוא והרי אינה פרצה אבל אם אינה גבוה

אם יש בו יותר מסאתים אסור לשלול אף כמה שלא נזרע לפי שנזרע במילואו למקום האסור לו ומבטל את הדירה וכל חצר ורחבה שאחורי הכתים שדירתן חשוב יותר דירה פדירת קרפף נסתפק לפוסקים אם הנרעים מבטלים דירתן לענין זה שאם רובן זרעים שיבטלו כל הדירה אם לא ואפילו אם תימצא לומר כיון שחשובין דירתם דירה יותר מקרפף אין הנרעים מבטלים דירתן הנזרע מיהא אין שם דירה עליו ואם הוא יותר מסאתים אסור כל החצר ואין משלשליה בו לא בד אמות וכן אפילו אם אינו לא סאתים או פחות והוא רובו הנזרע מיהא שם קרפף עליו דלא ניחא תשמישיה כמו חצר וכי תימא מאי נ"מ אפילו אם שם קרפף עליו והלא קרפף וחצר רשות אהניכא לסימר דנ"מ שאסור להוציא ממנו לבית וגם אם הוא יותר מסאתים שאין משלשלין בו לא בד אמות או שמה אין הנרעים מבטלין לא דירת קרפף ולא דירת חצר ורחבה שדירתן חשובה יותר וטוב להחמיר לפיכך מי שיש לו גינה בחצירו אם הוא רוב החצר אפי' אין בה אלא בית סאתים לא ישלש ממנו סן החצר לבית דשם הוא מבטל דירת החצר ואם הוא יותר מסאתים לא ישלשל בה ובחצר לא בד אמות דהנרעיה מיהא אין שם דירה עליו ואסור כל החצר . ואם הוא מיעוט החצר אם יש בה יותר מסאתים אסור כל החצר ואם יש בה סאתים או פחות אסור להוציא ממנו לבית .

יא קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונכנסו בו מים אם הם ראויים לשתייה אין מבטלין הדיר דהע חזו לתשמישתיה ואין לך דירה מעולה מזו ואפי' נתמלא כולו מים ואפי' הם עמוקים הרבה מידי דתוה אכריז דפירי ואם אינן ראויין לשתייה אז דינן כזרעים דהיינו אם נתפשטו גרובו כולו אסור אפי' אין בו סאתים דנתכסל דירתו במיעוטו ואם יש בהם יותר מסאתים כולו אסור והוא שיש בעומקן ישאז מבטלין מקומן מדין קרקע אבל אם אין בעומקן יאינו נחשב אלא כשיש ורקק שבחצר ונחשב קרקע ואין חולק רשות לעצמו :

יב קרפף בית ג' סאין וקיר ממנו בית סאה התירו אפי' אכהקירו משופע ואיכאזפי תקרה דנימא יורד וסותם מותר דחשבינן כאילו היו מחיצה בסוף הקירו ולא נשאר אלא קרפף דבית סאתים : **יג** קרפף בית סאתים מצומצם וחצר אצלו ונפרצו במילואם זה לזה הקרפף הוא אסור שהרי נעשה עתה יותר מבית סאתים ולא שאויר החצר גורם לו ליחשב יותר מבית סאתים שהרי החצר הוקף לדירה וכל מקום שהוקף לדירה אין שיעור לאוירן אלא מקום המחיצה שנפרצה מותר אותו וגורם לו ליחשב יותר מבית סאתים אבל החצר מותר כדאסרן שאין שיעור לאוירו :

יד קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ועשה לו תיקון כדפרישית לעיל שפחת בו פתח ועשה מחיצה לפניו יותר מי' והותר ע"י מחיצה זו כדאסרן לעיל שעל ידיה בטלה הראשונה שלא היתה לשם דירה ואח"כ נפלה מחיצה האחרונה לא אמרינן הואיל נעותרה הותרה ונשארה בהחירה אפי' ע"י מחיצה הראשונה שלא הוקפה לדירה לא חזר לאיסורו הראשון :

שבת דין רחבה שאחורי הבת' וכו' סעיף אחד :

א רחבה שאחורי הבת' והיא יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה הרי זה כקרפף ואין משלשלין בה לא בד אמות ואם פתח לה פתח מביתו נאחר כך הקיפה הוי ליה הוקף לדירה ומותר לשלול אפי' מן הבית לחוכה ואפי' אם יש גורן בינה לבית הבית לא אמרינן דהך יתח הוי פתוח לשם הגורן ולא בשביל הרחבה ואין כאן פתח לרחבה לא חשבינן הך פתח לרחבה דלקולא אזלינן בעירובין שהוא דרבנן ולפיכך משלשלין גם כן עכשו מן הבתים לתצירות שאחורי הבתים משום דסמבינן דבזמניה סתמן מוקפין לדירה כמו שנתבאר לעיל כפי שקדם זה גבי קרפף בסוף סעיף ב' :

שם דין הוקף מחיצות לשבת אחד וכו' סעיפים

א כל הוקף מחיצות שאמרנו טוב היוצן מחיצו פעולות העשוין שתי וערב שאן מותר לשלול כעולה אפי' ביותר מסאתים

ואפי' יחיד שעשאה לעצמו אבל מחיצה העשויה שחי או ערב לאו מחיצ מעול' היא ואיזה היא מחיצ' של ערב כגון שהקיף בג' חפלי' זור למעלה מזו חול למעלה מזו ע"ג יתירות סביב מן התחתון לקרקע פחות מן ספחים במשחו דהרי כולו עומ' כלבוד דמי וממנו לאמצעי ג' כ פחות מן ספתי' ששהו הרי ששה עומד פחות ב' משהויין בשנים האוירי' ומאמצעי לעליהן כ' כפחו מן הרי בג' אוירין עומד פחות ג' משהויין ועובי החבלי יתרעל שפח ג' משהויין כדי שיהי הכל י' שפתי' שהוא שיעו מחיצו בגובה זו היא סחי' של ערב בלא שתי ואיזה היא מחיצה של שתי כגון שהקיף בקני' גבוהי' נעתי' ועומדי' סמוכות זה לזה פחות מן ספחים והיו כלבודים סביב זו היא מחיצה של שתי בלא ערב אבל היא מחיצה גרועה מ' הקילו בת חכמים והתירוה בסאתים אבל ביתר מסאתים לא לפיכך יחיד ששבת בבקעה התירו לו לעשות לו מחיצות לצורך אותו שבת לשלול שם אפי' במחיצות גרועות כאילו היה כיון שהם מחיצות גרועות אע"פ שנעשו לשם כך לא התירו לשלול בכלו לא בשלא הקיף לא סאתים אבל אם הקיף יותר לא התירו לו לשלול בו לא בד אמות ואין חילוק בין אם הוא א' ששבת בבקעה או הם שנים ששבתו שם דין אחד להם שאין נותנין לשניהם אלא בית סאתים אחד וכמ' שאמרנו אבל אם הם ג' ישראלים צורך תשמישתורב הוא וחשובין כשיירא והקילו להם יותר ואמרו שמתירין לשלול בכל מה שהקיפו אפי' כאילו המחיצות הגרועות ואפי' הוא גדול הרבה מאד מות להם לשלול בכלו וכלבד שלא יקיפו יותר מכדי צרכם שלא ישאר בית סאתים פנוי שאין צריכין לתשמישם אבל אם נשאר בית סאתים פנוי הוא אוס' עליהם את הכל ואין משלשלין בכל המוקף לא בד אמות . בד' א' כשהקיפו יותר על שש שאין שיגיע לאחד יותר מבית סאתי' אבל אם לא הקיפו יותר על שש שאין כיון שהם ג' שחשובין כשיירא נתנו לכל אחד ב' סאין ואע"פ שיש סאתי' פנוי מותר לשלול בכלו ודוקא לג' ישראלים הקילו לחשבן כשיירא אבל אם אחד מן הג' הוא עכו"ם לא הקילו להם ואינו מצטרף להיוחס חשובין כשיירא להקל להשנים בשבילו וי' א' דת' לקטן לא הקילו ואינו מצטרף להיוחס שלשה ליחשב כשיירא :

ב היו ג' והקיפו כל צרכם ומת' מתם בשבת השנים הנשארים מותרים בכל שכין שנכנסו בשבת בהיתר הותר להם לכל השבת וכן לאיסור כגון שהיו שנים והקיפו יותר מסאתים וניתוספו עליהם בשבת נשארו באיחורם כיון שנכנסו השבת באיסור :

ג חיו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד אם

החיצונים רחבים והאמצעי קצר כוונ' שנמצא האמצעי פרוץ במילואו לחיצונים והחיצונים יש להם גיפופים עודפים עליו מכל צד נותנים להם כל צרכם באמצעי אפילו הוא גדול הרבה שאנו רואים כאילו כולם דרים בתוכו שהוא בטל אצל כולם

יש ג' ביחד ונעשו שירא באמצע והיו האיןך בחצר לגבי אמצעי לכך נותנין להם כל צרכם אפילו לחיצונים וי' א' שהחיצונים אינם מותרים אלא עד סאתים ואין נותנין להם אלא באמצעי ואם הקיף א' מהם יותר מסאתים גם האמצעי אסור שהרי הוא פרוץ במילואו למקום האסור לו ואם החיצונים פרוצים במילואים לאמצעי והאמצעי מנופף דלדידיה לא הוי פרוץ במילואו כוונ' ויחיד בכל אחד אין נותנין לכל א' אלא בית סאתים שהרי אין דיורים כאחד דדיורי האמצעי בחיצונה וזיל להכא תרי הוא דאיכא וזיל להכא תרי הוא דאיכא ובאמצעי ליכא אלא חד . ואם א' מהחיצונים

יתר מבית סאתים הוא לבדו אסור ואינו אסור על האחרים שהרי האמצעי מנופף והוא מותר ומתיר את האחרים עמו ואם האמצעי יותר מסאתים גם החיצונים כולם אסורי' שהרי הם פרוצים במילואם למקום האסור להם . אבל אם אחד בכל אחד מהחיצונים ושנים באמצעי או שנים בכל אחד מן החיצונים ואחד באמצעי נותנין לחיצונים כל צרכם דחשבינן כל מה שנאמצעי כאלו הוא בחיצונים הואיל וקמ' מנופף הוא שליט ככולן ואולינן לקולא ונשרי'

לבוש החור הלבוש עירובין

ונשרי האמצעים לכולהו להכא ולהכא והוון להוון בכל החיצונים וחשיבי שירא בכל אחד מהם ונותנים לכל החיצוני כל צרכן כדא כשאנים פתוחים זה לזה כיוחך מי אבל אם הם פתוחים ביותר מי הוון לה פרצה וגם המגופפים אסורים ונאינספתוחים ביותר מעשר לא אסור לא כשכותלי קטנת נכנסי לגדולה כוון אבל אם אינסכנסים לא שהם כתמונ הראשונה שציירתי לך הוון ליה נרעה מכתוון ושוה מכפנים ונידון משום לחי וכולם חשובים מגופפים וכאילו אין אח מהם נפרץ לחבירו כיוון שיש לו תיקון לחי ואין נותנין לכל אחד מהם אלא בית סאתים דחודא באיך לא שייך וכל מקרפף לפני עצמו הוא וכל היבא דאמרין נותנין להם כל צרכן נמי לא אסור לא שלא יהא מקום בית סאתים פנוי סכלים דאל כ הוון יותר בכדי צרכן :

שלא ינידם הרוח שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה ודווקא עד בית סאתים הוא מועיל למחיצה לסלסל בתוכה אבל יותר מסאתים אינו מועיל למחיצה לסלסל ככולו לא בדאמות אפילו אם נעשו לכך כיוון שאיני עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצילו לשמור השדות :

ב חל שהוא גבוה והשלימו לעשרה שעשה עליו מחיצה גבוהה מצטרפין לעשרה וחשיב מחיצה לסלסל ולכל דבר :
ג מחיצה העומד מאליה דהיינו שלא נעשי לשם מחיצה כשרה ואפי' נעשית בשבת שלא סמכו עליה מאתכול כשרה וה' כל מחיצה הנעשית בשבת כשרה וה' שנעשית בשבת בשונג אבל במזיד היא מחיצה להחמיר דהיינו לחייב הזורק מ' להוכה דהא מ' מ' מהחור מחיצה מעליה היא אבל לא להקל להתי' לסלסל בחוב' דאסרו רבנן כד' שלא יהא חוטא נשכר שיהנה ממלאכ' שבת במזיד וה' שלא היה שם מחיצה תחיל' אבל אם היחה שם תחיל' והוסרה וחזרה ונעשית אפי' במזיד חזרה לחתירה הראשון כיצד כגון ב' או ג' שהקיפו במחצלאו סבוכותיהן כ' הגדילו ונסניניהן במחצלאות וערבו יחד כדי להתיר לסלסל מזה לזה ונגל' לו המחצלאו בשבת נאסרו ואם חזרו אח' כ' ונפרסו אפי' במזיד חזרו להתירן הראשון :

ד ספינה מותר לסלסל בכולה אפי' יותר כסאתים דחשיבא מוקפת לדירה דהא עשאה לדור בה כל הימים שהולכך בה בים כפאה לדור תחתיה תחתיה ודאי הוא דה' ד' כיוון שכפאה לדור תחתיה כפייתה זו היא עשית מחיצתך לדירה מסך לפיכך גם עייה הו' דין ר' ד' דהו' כמזוג של ר' ד' כיוון דמחיצת לדירה נעשו אע"פ שלא לדירת מעלה נעשו מ' אסרינן ביה גוד אסיק והו' כהיקף לדירה ה' נ' כי אמרת ביה גוד אסיק והו' היקף לדירה : (וע' ל' סימן ש"ה ס' כ"ט ע"ו וסימן י"ו) אבל אם כפאה לזפתה לא הו' דין ר' ד' עליה דכיון שכפאה לזפתה בשל מחיצותיה מתורת דירה דאינן עומדות כל זמן כפייתה לדירת מעלן ולא לדירת מסך והו' נעמוד בעלמא וכי אמרת בהו' גוד אסיקהו היקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכרמלית היא ואיך מסלסל בה לא בד' אמות אם היא יותר מבית סאתים כמו שכתבאר לעיל סימן ש"ה ס' ע"א :

ה בכל עושין מחיצות ככלים ובאוכפים ובכל דבר בין של ערב לבד כגון של חבלים או של שתי לבד כגון של קנים נעוצים בארץ אבל זו אינה מותרת לא עד סאתים כדאמרין לעיל ריש סי' ש"ס ובסאתים מותרת אפי' ליחיד בישוב ובלבד שלא יהא בין הכל לחבירו ובין קנה לחבירו ג' טפחים ועושין מחיצת אפי' בבעלי חיים ובלבד שיהו כפותים שלא ינודו ובעינין מחיצה עומרת שיכולה לעמוד . וכני אדם שעומדים זה אצל זה כפחות מ' קביעי יותר והו' מחיצה גמורה וביניהם ר' י' ואפי' כשהם סהליים והוא שלא ידעו שהועמדו לשם מחיצה דאז הוון כמו מחיצה הנעשית בשבת בשונג והו' מחיצה אפי' להקל לסלסל שסאבל אסידעו שהועמדו שם לשם מחיצה אפילו הו' כמו מחיצה הנעשית במזיד ולא הו' מחיצה לא להחמיר כגון מי שזורק לחוב' מ' חייב אבל לא להקל לסלסל בתוכה ואפי' אחד מהם יודע אסור כדי שלא יבא לזלזל לעשות מחיצה בשבת . ואפי' אם לא הודיעם שעושה מהם מחיצה עתה אם קרוב הדבר שידעו כגון שעשה מהם מחיצה פעם אחרת ונדע להם כבר לא יעשה מהם מחיצה עוד דשמא ירגישו בדבר קודם שיפסיקו לגמור המחיצה ואחר כך יגמרו והו' מחיצה נעשית במזיד :

ו מיהו אם נעשו מחיצה מתחילה שלא לדעת והרגישו אחר כך אין לחוש :
ז יש מי שאומר שגם אותו אדם שרצה להשתמש במחיצת בני אדם לא יעמיד אותם לדעתו דזה נמי הו' מחיצה לדעת והו' נעשית במזיד אלא יצמיד אותם אחר שלא מדעתו ואין לעשות מחיצה מבני אדם רק בשעת הצורך ושעת הדחק ואם שכח דבר אחר בר' היותר טוב הוא להוליך שם תינוקות שיביאו היבך בלא מחיצה מלעשות מחיצה של בני אדם וכשיביאו נדול ובלבד שגם הקטן לא יעשנו על דעת אביו שאם יודע שנוח לאביו בכך אסור להקליפו שם דמסתמא על דעת אביו הוא סופך ועושה ובלאו חקי לא היה עושה ה' כאילו אביו ציווה לעשות ומאכילו אסור בידיים ועל סימן ש"ג :

ש"ס דין גג הסמוך לר"ה וכו' סעיפים :

א גג שהוא סמוך לר"ה בצד א' ובשאר צדדין הוא עומד בחצר רה' ובצדדי' שהוא סמוך לר"ה הוא גבוה וצדד שהוא סמוך לר"ה אינו גבוה וכו' אמות צד רבים משתמשים בו כגון שמכתפיים עליו שם הרי הוא סמך וחסור לבעל הגג להשתמש בו מחצירו עד שיעשה לו סולם קבוע מחצירות שע' קביעות הסול' הוא מגלה דעתו דסליקין לגג מכה ר' ה' ואינה ניחא ליה לא שתמושי ביה . (וע' ל' סימן ש"ה ס' ע"ה וסימן ש"ה ס' ע"ה) ודווקא בסולם קבוע גלי דעחית כן אבל בסול' ארעי כיון דמסלק ליה כמאן דליתיה הוא ואינה סולם קבועה כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת קבעו לשבת ולא לחול וכל שכן איפכא אין זה קבוע ודווקא שתוא על זה האופן פחות מ' בצד ר' ה' וי' בצד ר' ה' שאם הוא גבוה י' גם סמוך לר"ה הרי הוא רה' גמור ומותר לסלסל עליו מן החצר וסולם אינו צריך ואם הוא נמוך שיצב צדדיו אפי' סולם קבוע לא מהני לסלקו מכה ר' ה' כיון שרבים מכתפין עליו :

ב חצר שנפרצה לר"ה במילואה או שנפרצה ביותר מ' לר"ה הרי חלל החצר הוא נידון ככרמלית ואינו רה' גמור כיון שנפרצה ומקום המחיצה הו' נידון כצדדי' ר' ה' ולא כר' ה' דמי ג' ג' יש לו דין כרמלית כמו החצר עצמו . ואם נפרץ בקרן זווית אפילו בפחות מ' אסור דלא חשי' כפתח דפתח בקרן זווית לא עבדי אינשי וכן בית שנפרץ בקרן זווית אפי' בפחות מ' ונפרץ ג' ספקירוי עד שנשאיר נאלצסון אסור דכי היכי דלא חשיב פתח בקרן זווית

ה' לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בקרן זווית דשעמא כל היבא דאמרין פי תקרא יורד וסותם הוא משום דמי לפתח וכיון דפתח בקרן זווית לא עבדי אינשי ה' דפי תקרה יורד וסותם נמי לא אמרינן . אבל פירצה שאינה בקרן זווית אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם וחשיבין לה כסותם אפי' ביותר מ' וכגון שפי בתקרה חלק ורחב ד' טפחים אבל אם הוא משופע או אקונו ד' טפחים לא אמרינן בית יורד וסותם ואפי' נפרצו ב' מחיצות שלימות אמרינן פי תקרה יורד וסותם אבל נפרצו ג' לא אמרינן בהו' פי תקרה יורד וסותם ואפי' בשנים דאמרין פי תקרה יורד וסותם היינו דווקא כשנפרצו שנים זו בצד זו אבל כשנפרצו כ' זו כנגד זו נראה יותר מפולש ולא אמרינן פי תקרה כולו :

ש"סב איזה מחיצה קרויה מחיצה לסלסלו וכו' סעיפים :

א כל מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה אלא לצניעות בעלמא או לשמור מה שיתנו בתוכה או לישב בה כדי לשמור השדות הו' מחיצה להיתר לסלסל בתוכה אבל לא הו' מחיצה לעשות מה שבתוכה ספק לדירה אם הוא יותר מסאתים הלכך אילן שענפיו יורדין למטה אם אינן גבוהין שלשה מן הארץ דהו' שם כלבודין לקרקע ועיקרן במקום שמחוברין לאילן הוא גבוהה עשרה חשיב מחיצה ויותר לסלסל ככולו והו' שיקלא האויר שתי' הענקים

ל' פרוץ מרובה על העומד אסור בד' א' כפרצות שהם כ' ש' ומעל
אבל אם היתה כל פרצה מהם פחות מ' הרי זה מותר ואע"פ
שתפרוץ מרובה על העומד רכל פחות מ' כלבד דמי :

ט' ופרוץ כעומד מותר אפי' כל פרצה יתר עלי' כן כשתליבין בערב
זבלבד שלא יתא במקום אחר פרוץ יותר מי אמות אבל בפחות
מ' עד י' מותר מפני שחוא כפתח שכן היה פתח היכל י' אמות :
י' ואם עשה צורת הפתח אפי' לפרצה יתרת מעשר מותר ואפי'
לא נעץ אלא קונדסין בד' רוחות ועש צורת הפסח על גביהן
הריזה פתח גמור ומותר וה' מ' כחצר ומבוי שיש כ' דירוין ודרך
להיות שם פתחים הרבה אבל כבקעה שכא לעשות היקף לשלשל
יחובו לא מהני בשכל הרוחות ע"י צורת הפתח

י"א דיוקא בשכל הד' רוחות ע"י צור הפתח בהא
אמרינן דלא מהני כבקעה אבל אם היה היקף כתיקונו אלא שיש
בה פרצו' יתוד מעשר מהני ביה צורת הפתח מפילו בבקעה מפילו
אם הפרוץ מרובה על העומד ולהרס' כ' אין צורת הפתח מפועל
לפרצה יותר מעש' א"כ עומד מרובה על הפרוץ :

י"ב ומהו צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אפי'
אינו נוגע בהן כגון שתגביהו למעל מהן הרבה ויש ביניהן כמות
אמו' ובלבד שיהא גובה הקני' שסכאן ומכאן י' פתחים ודיו' סכאן
מכש כנגד קנה העליון שכן הוא דומה לשמו מוחות ומשקוף על
גביהן אבל אם זיכר הקנה העליון לשני הקנים או לאחד מהם מן
הצד לא מהני שאין זה דומה לפתח שיש לה שתי מוחות ומשקוף
עליהם דפתחא כ"י הא לא עבדי איכשי וצריך איהו הקנים שבגדי'
חוקים כדרך מוחות לקבל תליית דלת בהן מיהו אפי' לקבל בכל
שהוא סני כנון של קש או של קנים אבל קנה שעל גבו סני ככל
שהוא ואפי' נמי מהני שאין המשקוף צריך לקבל כלם :

י"ג צורת הפתח העשויה ככליפה אם יש כרגליה דהיינו קודם
שהתחיל להתעלה י' פתחים מותרת משום צורת הפתח שנת
גם כן צורת פתח מקוי :

ש"טז הן מבוי ולחובו לו סעיפים :

א קבלות תל' שסן החורה כ"י מקום שיש לו ג' מחיצות אינו
ר' ויותר לשלשל בכלו מן החורה לא שחכמים אסרו
לשלשל בו יותר מד' אמות גזירה משום ר' הדמיא לה עד שיעשה
שום תיקון ברוח רביעי וכיון שאין צריך תיקון לא מרבנן התורותו
בתיקון כל דהוא כמו שיתבאר לפנינו בע"ת :

ב חצר שהיה טוקף בכל צדדיו ונפרץ במילואו למקום האסור
לואע"פ שאין בפרצה יותר מ' כיון שנפרץ במילואו נאסר
החצר לשלשל בכלו לא בר' אמות כיצד יתקנונו אם היה הפרצה
עדי אמות יותר בפס רחב' שפחים שיעמידנו מצד אחד במקום
הפרוץ וכתשכ כמחיצה ואם ירצה לתקנו בשני צידי הפרצה דילו
בשני פסין של שני ששהוין שיעמד אחד לצד זה ואח' לצד האחר
להיכר מחיצה רביעית זהו הדין אם ישחיל' מהם כותל בני
בתי ציור' שפחל' במקום א' או אם נשתיר בהם מחשני צדדים משהו
מכאן ומכאן וכל זה בנכות' שפחים אין צריך תיקון יותר
ואפי' אין בפרצה ד' שפחי' כיון שהוא במילואו צריך תיקון עד שיהא
בה פחות מ' שפחים ואם יש בפרצה יותר מ' אמות מפילו אינה
במילואו צריך לתקנו בצורת הפתח :

ג מפכוי שיש לו ג' מחיצות ופרץ צד' הרביעי החירו בלחי שיעובו
ורוחכו רל שהוא שיעמידנו בפתח המבוי ויהיה גובהו עשרת
שפחים ושכל דבר שיעשנו כשר אפי' מגעלי חיים ובלבד שיק' שרנו
שם בחבלים לכתלי המבוי ביהדות שיוצאות מן הכתלים בענין
שאינו יכול לרבות כרישלא יתמעט גובהו מ' שפחים זה תיאם
קשר שם אדם חשיב נמי בלחי :

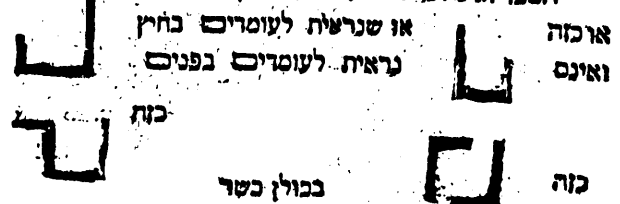
ד ואם יש קצח חתיכת כותל ברוח רביעי של המבוי יעולה
משום לחי ובלבד שיהא בו רוחב שפח' ואף ע"ג דכלחי סני
במשהו השיור בכותל עצמו צריך להיות רוחב שפח' ששום דאין
היכר כל כך במשהו מן הכותל עצמו כמו בפס גמור ודוקא בתיקון
מבוי צריך השיור מן הכותל עצמו להיות רוחב שפח' אבל בתיקון
הצד' שנפרץ במילואו דסמוך בשעף פ' כשרוצין לתקנו משני

צדדי הפרצה אפי' השיור בכותל עצמו סני במשהו אע"ג דשניהם
החצר והמבוי בעודם אינם מחוקנים דין כרמלית להם ס' ס' ככותל
המבוי אין המשהו ניכר כ' כ' כמותל שנתוך החצר לפיכך צריך
תיקון הניכר יותר מן החצר ל' :

ה לחי דאי נשיב ביה זיקא לא מצי קאי לא תשיל לחי דלא עדיף
ממחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה שאינה מחיצה .
ו' וצריך שלא יהא הלחי רחוק מן הכותל ג' שפחים דנפתוח
מ' אמרינן פ' כבוד הוא לכותל אבל ברחוק ג' שפחים אתי
אורא דהאי ג' סאודהאי ג' סא ומבטל ליה .

ז לחי מפילו שכר' ושברי שכר' מ' לובקים כשרים בו ובלבד
שיוכל לעמוד ברוח מצויה לפיכך נוהגין שעושין לחי מסוד
פחו' בכותל שעל ידו הכותל הוא ראוי לעמוד ובלבד שתהיה שלא
יתחבק חסוך לארץ יותר מ' שפחים דהולא הוי לחי ולא לצורך
הפתח שצריכין לעמוד עד הארץ או בפתח מ' לארץ והוי לכתוב :
ח' ולחי שעשאו אפי' מעצי אשורה כשר לחחי דאע"ג דכתתו
מכתח שיעורא מ' לא נרע ממשהו ואע"ג שצריך שיעור י'
בגובה וכי מכתתו ליה לא יהיה י' גובהו הא אמרי דלחי כשר אפי'
בשברי שכר' וכי נמי מחשבת ליה למיכותח לא נרע בנקודת
קטנות המדובקים זה לזה א' נ' דשעמא דמכתותי מכתח שיעוריה
הוא לפי שעומד לשריפת כיון שאפי' שירף ויעשה אפר אם נבלו
ועשה ממנה עמוד מהני משום לחי לפיכך גם בעודנו לא נשרף לא
מפסיל משום דמכתח שיעוריה :

ט ואין חילוק בלוח בין שנראה בלישת הלחי לעומדים בתוך
המבוי ואינה נראה לעומדים בחוץ כזה .

הרחיקוהו מן הכותל ג' או שהגביהו ג' פסוליש ואם הגביהו
פחות מ' משהו אע"פ שאין בו אלא ג' ומשהו כשר ד'ג' תחתונ'
אמרי לבד והרי הוא גבוה י' :

י' מפילו לא עשאו לשם לחי אלא שזדמן לו שם מאליו
שהעומד שם במקרה שלא לשם לחי או אילן שנשענו לשם
כשר . (דלחי משום מחינה הוא ויחנן ק' ל' דמחינה העומדת מליה
הויא מחינה כמו שנתבאר לעיל סימן . שם נ' סעיף ג' ועיין בסמוך
סעיף ט') ובלבד שיסמכו עליו מע' א' אבל אם לא סמכו עליו
מע' ש' כיון שהיה שם לחי אחר שסמכו עליו ונפר' בשבת זכאן
לסמוך על זה מכאן ואילך פסול אבל אסלא היה שם לחי אחר מע' ש'
אע"ג דלא אסיקי דעתיהו מע' ש' לסמוך על זה כאלו סמכו עליו
מע' ש' דמי כיון שלא היה שפלאחר .

י"ב מיחו אפי' סמכו עליו מע' ש' כ' לא מהני אלא א' כיהא בולקש
לחוד המבוי בפחות מד' אמות אבל אם הוא כולל לחוד
המבוי ד' אמות אין שם לחי עליו דאורך ד' אמת גבירא סבויהו
לזו הבלישה שם מחיצה למבוי ולא שם בתי' כגון שלא יעמד לכך
(ואלו ג' דק' ל' דלחי משום מחינה הוא ויחנן ק' ל' דמחינה העומדת מליה
לחי דמחינה) ואע"ג דאי עבדיה משום לחי הוי כשר מפילו בר'
אמות דמשום דרובה בסתיחתו לא נרע מלחי משהו ואי משום
דנדרה כמבוי ס' כיון דלשם לחי העומד שם קלא אית ליה דלשם
לחי העומד שם אבל הכא כיון דלאו להכי אקבע שהרי עומד כ' אין
ולא נעשה לשם לחי ליה קלא זאנן במחשב' לא מצינן לאפיקי
פחורות כותל' ולשוויה לחי וכיון דנפיק ליה מתורת לחי נכצא
שאין תיקון למבוי זה דלכנן לחי תקנו לתקן המבוי וזה אינו לחי
וצריך לחי אחר לחתירו ומעמידו ברוח שכנגדו שגורו הכל
שנעש לחי למבוי זה ואם רוצה להעמידו אצל זה הבלישה יעשנו
מעט עב' אודק יותר מהבלישה כדי שיהא ניכר לכל שהוא לשם
לחי ודוקא במבוי שרובו מ' אמות ולמעלה דהוי הפרוץ מרובה
על העומד אבל אם אין המבוי אלא ח' אמת מצוקצמות אפי' אם
הלחי העומד ס' אלו בולקש' אמות לתוכו שר' והאל לחי פרוץ

בח א' מרובה

לביש החור הלכות עירובין

קראת מכות לזה ופגעו זו באמצע הסבוי אם אין ביניהם ג' כשרות
דאמרינן לכוד יש ביניהם שלשה פסולת :

כב הגיה שתי קורות זו בצד זו לא בוו לקבל ארי ולא בוו לקבל
ארי אם יש בשתייהן ג' יחד כדי לקבל ארי לרוחבן דהיינו
שפת ואין בין זו לזו שלשה ספחים אמרינן לכוד והיו כמו קורה
אחת כשיעורה ואינו צריך להביא קורה אחר ואם לא צריך להביא
קורה אחרת ה"א שצריך שיהיו קרובות זו לזו בתו שפת דאף על גב
דבעלמא אמרינן לבדו בפחות מן שפתי הכא לא אמרינן לכוד בתו
ג' ספחים וטעמא משום דהואיל וקורה כשו היכר הוא כיון שהם
פרוחקים זה מזה יותר מספח אין יכולין להניח עליהם ארית
אע"פ שהם חזקים ורוחב ארית אינו אלא שפת ומתצה ולא ניכר
שלקביעות השמו שם שניהם לא א"כ הם סמוכים בתוך שפת
אז ניכר דלקביעות השמו שם שאם ינתן עליהם הארית שרובו
שפת ומתצה בין שתי הקורות לא יפול לארץ שיסמו באצבע מכאן
ובאצבע מכאן לפיכך מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין ובכיצד בזה
הוא ג' בסעם בעיקר דין של קורה שאמרו שצריך להיות חזק
לקבל ארי לרחבו שהו רוחב שפת ומתצה ותינו השע' משום דכיון
דרחבו של קורה לקבל שפת מן הארית שאר חצי השפת שהוא
שתי אצבעות כלבין ליה כשינא אצבע פהאי גיסא ואצבע פהאי
גיסא ולא יפול לארץ :

כג היתה אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה פאילו
היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה ופוגעות זו
בזו באמצע גובהן ויהיו זו אצל זו ואז רואין המשך שביניהן ברוחק
למ' בסעיף דבסמך דפחות מן אמרינן לכוד ה' ג' אם רואין שהיו
סמוכות זו לזו בתוך ג' כשרין ואם לא פסולין ולי"א דלא סבשרי
לעיל א"כ הם סמוכים בתוך שפת הבא נמי ברוואן המש' שביניהן
צריכה להיות סמוכות בתוך שפת אבל בגובה לכ' אם יש ביניה
פחות מן אמרינן רואין כאלו זו למעלה חו למטה ואם הם גבוהי
זו מן יותר מן לא אמרינן רואין וגם בתוך ג' צרי שלא תהא העליו
למעלה מכ' או התחתונה למטה מי' ויש פוסלין ככל דס' ל' דלא
אמרינן רואין כלל אלא לעולם צריכה להיות זו בצד זו משש
ונדבתינן בסעיף שקודם לכר נראית ליה ולמר כדאית ליה
כד פירס על הקורה סחצלת ואינה נשעת על הקרקע אם היא
גבוה מן הקרקע ג' ספחי פסולה שהרי כיסת הקורה שאינ'
נראית וסבורין העם דבמחיצת המחצלת הסבוי נותר ובטלה מהיו'
קורה ומחיצתה גם כן אינה כיון שגובה מן הארץ ג' וליכא למיטר
בלבוד אבל אם הגיה קורה רחבה בעבהו למעלה מי' אפי' נמשכת
עד למטה מי' כשרה דאף ע"פ שהיא רחבה שם קורה עליה יהי' יש
שיעור קורה למעל' מי' והא דאמרינן לעיל סעיף ב' שאם עקמימות
גובה למטה מי' ואפ' יגשל העקמימות ויש בין זה לזה ג' פסולה
היינו בעקמומות

כה פאין בעיקר בקורה למעלה מי' מן העקמימות
כלום אבל בקורה רחב' שפגיע למס' מי' ועולה
גם למעלה מי' שיש ממנו שיעור קורה מסנו
גם למעלה מעשרה כשרה :

כו נעץ שתי יתדות עקומות על שני
כיתלי הסבוי ועקמומתם נוטה לתוך
הסבוי ונתן הקורה עליהם

כז ואין ביתדות שפת שהוא שיעור קורה לחיו נחשבים
בקורה אם אינם גבוהים מכותלי הסבוי ג' ואין
בנטייתם ג' לתוך הסבוי כשירת שאנו רואין כאילו
הן מונחים על כותלי הסבוי וכאלו הקורא נוגעת עד
כותלי הסבוי אבל אם יש בגובתן או בנטייתן ג' פסולה :

בו מבו' שאמרנו שניתר בלחי או קור' היתרי' אילו נתנו חכמים
דווקא במבוי שהיא גבוה בחללה יותר מי' שפחים מרווחות
עד עשרים אמות מצומצמות ולא יותר ושאני רחבה יותר מי'
אמות מצומצמות ושתי' ארכה לפחות ארבעה אמות מרווחות
גבוהות מאורך זה אין לה שיעור והתפרש שכן אמה מרווחת
ולאמה מצומצמת חצי אצבע שיה' דרך להיות סתם מבוי שהיא מן
התורה דה' יוחלפים הצדפות תיקן לחי' וצ' קורה כמו שנתבאר
אבל

לרוב על העמוד לא פרוץ בעומד דשרי' וע' ל' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
לחי המושך עם דופנו של מבוי כגון שהעמיד חודו של לחי
כנגד עובי הכותל ונרא' כמארץ את דופן הסבוי דבכסי חודו
של לחי בעובי הכותל ושהו מבפני ונרא' מכחון כמתנו הראשונ'
שצייחתי לך לעיל סעיף פ' בנראה בחון ואינה נראית בפנים שאין
חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו אם הלחי פתו'
מ' אמות נידון משום לחי ומשתמש מחודו הפנימי ולפנים שכן
ה' הכל לחי שמשמשין מן חוד הלחי ולפנים ולא כנגד רחב
הלחי ואם הוא רחב ד' אמות גם הלחי נידון משום מבוי ואסור
להשתמש בכל הסבוי שהרי אין כאן לחי ואפי' הוקבע שם לשם
לחי כיון שהיא רחב ד' יצא מתורת לחי ונעשה כותל ואע"ג דאמרי'
בספוק סעיף י' ב' דאי עבדיה משום לחי כשר אפי' בד' אמות הינו
פשעמירו ברוחב הכותל וכדכתבין טעם המשו דריב כסתמנו
לא גרע מלחי משהו אבל הכא העמידו לאורך במשך הדופן ואין
כאן סחיטה ואינו לחי רק דופן שמארץ המבוי :

כח עוד יש הכשר למבוי הפרוץ ברוח רביעי והוא זה שינא
קורה על ראש המבוי והוא להיכר בעלמא במבוי זה שאמרו
חכמים לסלול בחובה בלא זה הייכר שלא יבאו לסלול ברה'
לפיכך צריך שיוניחה על כותלי המבוי בעצמם שיהא ניכר לכל
שהונח שם לשם קורה אבל אם נעץ שתי יתדות אצל המבוי
בחון לצד ד' האפי' בסמך לו והניחה עליהם פסול דכיון שעיקר
הקורה הוא כונת חון לכנתלי המבוי לצד רשות הרבים לא חשב
הכירא למבוי :

כט וצריך שיהא הקורה זה מונח על כותלי המבוי לשם קורה
להתיר המבוי אבל אם לא הונח לש' כך כגון קור' שנתונים
סכותל לכחל כדי לחזק הכותלים אינו קורה המתיר ואפילו סמנו
עליה כ' פסולה ולא דמי ללחי העומד מאליה דק' ל' שהיא כשר
אם סמנו עליו סע' דשמי לחי שהוא משום מחיצה ומחיצה
העומדת מאליה ודאי מתציה - אבל קור' אינו אלא משום היכר
וכשהוא עומד מאליה ולא הונח לשם זה אין כאן היכר :

ל וקורה זה שאמרנו בין דלהכירא הוא לא התירוהו במשהו
כמו גבי לחי אלא נתנו בו שיעור כמו שיתבאר בע' ה' וטעם
הוא שאם לא היה בו לא משהו לא הות' בו הכיר דסבורי בני ר' ה'
דלפי שעה ניתנה שם אבל כשהיה עבת וברואת ראויה לקבל עליו
דבר כשא' פמו שיתבאר בע' ה' ניכר ומפורסם לכל שלקביעות השמו'
שם לפיכך אם עשאה מעצי אשרה פסולה דכיון דלשריפה קיימא
כתוחי מכתת שיעורה :

לא וכמה שיעור הקורה אמרו חכמים צריך להיות לפחות רחבה
שפת ועביה סגי בכל שהוא דכיון שאין דין קורה אלא להיכר
לא שיד' היכר אלא ברוחב אבל בעובי אין היכר לרואים כ' כ' ס'
כדי שלא יסברו שלפי שעה הושמה שם אלא כמזנה להתיר צריך
שתהא חזקה כדי לקבל ארית שהוא חצי לבנה של ג' ספחים ואפי'
היא רחבה ד' ספחים סגי בהכי ואינה צריכה להיות חזקה ולקבל
ארית שפחה לבנה נר' שלקביעות וכבונה להתיר המבוי
השמה שם :

לב ומעמידים דהיינו אם סמך הקורה על יתדות היוצאות מן
הכותל שאין בהן שפת ולא באורכן ג' ספחים יש אומרים
שצריך שיהיו חזקי לקבלה ולקבל חצי לבנה י' א' שאין צריך שיהיו
חזקים אלא לקבלת בלבד :

לג היתה הקורה עולה צריך שיהא בהקיפת ג' ספחים שאין יש
ברחבה שפת :

לד כבר אמרנו שהקורה הזה הבא להתיר המבוי צריך להיות על
כותלי המבוי ולא יהא חון למבוי וכן צריך שיהיה בתוך ג'
אפס לארץ ולא למעלה מר' וגם לא יהא נמוך תוך י' שפתו לארץ
שאין בו היכר כשהוא נמוך כל כך ובכל ה' דבגרים הללו ששינה
בהם חרת פסולה ואם היתה עקומה ועקומות נוסה חרץ למבוי
או למעלה מכ' אמה או למטה מי' ספחים רואין כל שאילו יגשל
העקמומיות ואין בין זה לזה ג' ספחים כשרה דאמרינן לכוד ואם יש
ביניהם ג' ספחים פסולה :

לה היתה יוצאת סכותל זה ואינה מתעת ככותל זה כגון שספכו
על עשרה וכו' שני תירג' אמת יוצאה סכותל זה ונתת

לבוש החור

הלבנות עירובין

קט

סחם חצר הוא פתוח למבוי ואצל המבוי הוא נראה גם כן כמבוי שחשמישין כמעט דומים לפיכך נידון כמבוי להיתירו בלחי וקור' : כח מבוי שאין ברחבו נ' שפחי הרי הוא כלבוד וסתום וא' צ' שום חיקוק ואע"פ שחובו הוא רחב אלא שאין בפתחו נ' הרי הוא כסתום ואין צריך תיקון ו' א' אפי' הוא רחב נ' כל זמן שאין בו ד' הוא כסתום ואין צריך תיקון :

כז מבוי סתום שא' מצדיו יס' א' שאין צריך תיקון דסתומת היס' מחיצה מעלייתא היא ו' א' שצריך תיקון באותו צד דחיישינן שמא יעלה היס' שרשון של חול ואבני ותבטל המחיצה ויסלסלו מן המבוי שהיא רה"י מן התורה לשיירשן שהוא כרמלית וכן אם היה אחד מצדיו אשפה חשובה כסתום ואין צריך תיקון בד' א' באשפ' של רבים דלא חיישינן שמא יפנהו שאין דרך אשפ' של רבים לפנות אבל אם האשפה של יחיד אינו חשוב כסתום דחיישינן שמא יסלסלו מסם ותבטל המחיצה :

ל כבר אמרנו ששעם קורה הוא משום היקבל לא משום מחיצה לפיכך מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחר קצר ורוצה לתקנו בקורה לא יניח הקולה באכסון מראש הקצר עד ראש הארוך שאין הכירו נראה כ"כ והרואה בני המבוי נמשכין ומשתמשין ברה"חון סכנגד בוחל הקצר אפילו לפני מן הקורה אומר כוחל להשתמש ברה"י לפי שאין אותו עודף דומה שיהא מן המבוי שמחשבין אותו לרה"א לא יניח הקורה מראש הקצר לכותל שכנגדו בשוה כדי שלא ישתמשו חוץ לקורה אפילו אין צד הארוך עודף על הקצר ד' אמות לא יניחנו באכסון מן השעם שאמרנו אבל אם ירצה יעשה צורת הפתח באכסון אפילו צד הארוך הוא יותר מד' אמות עודף על הקצר וצורת הפתח הכל יודעין שנחשב כמחיצה בר' א' שלא יניחנו באכסון כשרוצה להניח הקורה מראש הכותל הקצר לראש הכותל הארוך אבל אם הניח הקורה באמצע המבוי יכול להניחו באכסון ומשתמש בקצר עד הקצר ובארוך עד הארוך שבנה לא יבאו לשעות :

לא דרך המבואות לאחר שתקנום לערב כל הדירים במבוי יחד וכל זמן שלא עירבו זה אוסר על זה כמו שיחנאו עוד בע"ה וכיון שההרגל כן הוא אסורים בני מבוי לחלק זה מזה כדי שידעו ויזכרו הכל שזו המבוי נתקנה ונעשית כרשות א' לפי א"ס העמיד לחי באמצע המבוי א"ס יש חצר מהלחי ולחון ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי הרי כאלו תקנו כל המבוי בחיקוק א' ואוסרים אילו על אילו עד שיעברו יחד וא"ס א"ס ש"ס חצר א"ס שיש חצר ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי אותם שמן הלחי ולפנים מותרין לשלשל ואותם שממני ולחון אסורין דכיון שאין החיצונים יכולין לשלשל המבוי לא אסרי על הפנימי אבל אם עשו באמצע צורת הפתח אפילו היא רחבה יותר מי' או אינו רחבה יותר מי' ועשו באמצע שני פסין משווין או פס רחב ד' אפי' אם יש חצר מהתיקון ולחון ועשו גם החיצוני תיקון לראש המבוי כל אחד יכול לערב לבדו והיה מותר בחלקו ואין זה אוסר על זה ולא זה על זה דכשתי מבואות דמין שאין זה אוסר על זה :

לב והא דהכשרנו כמעמיד לחי באמצע המבוי ה"ה להעמיד קורה באמצע המבוי דמכשיר על האופנים שאמרנו וכל זה בתנאי נ' שיש באותו חצי המבוי המוכשר תורת מבוי דהיינו שלא יהא ארכו פחות מד' אמות ושיהא ארכו יותר על רחבו ושיהא בתים וחצרות פתוחים לתוכו הא לאו הכי צריך פס משהו מכאן ופס משהו מכאן או פס דבצד אחד :

לג מבוי שרחבך אמה עושה פס ארוך ד' אמות גבוה עשרה טפחים ומעמידו באמצע וחשוב כל צד מצדי הפס כמבוי בפני עצמו כיון שאורך הפס ד' אמות ויתן קורה כראשו ועל ב' הכותלים והוכשרה המבוי כזה :

וצריך לזהר שההא הקורה מונחת על הפס או תוך ג' טפחים וצריך שיהא בכל מבוי מב' אלו המבואות שהפס מפסיק ביניהם כנגד הפס בתים

חצרות פתוחים לתוכו וכל תנאי מבוי ומה שפס הפס עד הכותל האמצעי של מבוי יש לו דין מבוי עקום כמין זה שיחנאו דינו בע"ה בסימן שאחר זה שהרי אילו שני המבואות פתעמקין באמצע ופתוחים ככ' ראשיתו

בח ב ראשיתו

אכל אם חסר אחד מכל אלו אין לו תקנה לא בצורת הפתח חוץ מנבואה כתללו יותר מן סאס הוא גבוה בחללו יותר מן אע"פ שאינו ניתרת בקורה מסעמא שיחנאו ניתרת היא בלחי ושעמא משום דקורה להכירה הוא וכל שהוא גבוה סך אמה אינו היכר דלא שלטא בה עינא . אבל לחי הוא משום מחיצה והוא סמוך לקרקע וא' צ' להיות גבוה רק' טפחים . (כמו פנתאר כסמך סעיף ג') ומת לנו אם המבוי גבוה כמה אבל אם היא נמוך פחות מ' טפחים א' רחב חבה יותר מי' אמות אינו דומה כ"כ לרה"י והוא דומה קצת לרה"י שהי' פרוץ מאד לפי א"ס שיעלין לה אלו החיצוני לחי וקורה שהם תיקונים כל דהו הצריכה תיקון יותר שהו צור' הפתח וכן אם היא אינה ארוכה ד' אמות ציננו דומה לרה"י וצריכה תיקון רעליא וצורת הפתח משהו בכל מקום ואם הוא בחללו גבוה יותר מן אמה ורוצה לתקנו בקורה שיניחנו למעלה מחללך אמה צריך שיעשה בה ציור וכיוצא שהכל מסתכלים בהן ועל ידי כך מסתכלי גם בקורה אע"פ שהוא למעלה פך והרי הכירה וכשר או יבנה בניח תחת הקורה בארץ שימעטנו מסם עד הקורה לפחות סכ' ודיוכניין זה צריך שהיה לפחות רחבו שפח ברוחב הקורה אבל אם אינה גבוה' והוקק בו להשליטו ל' צריך לחוק לפחות ד' אמות חוץ המבוי על פני כל רחבו וכ"כ מ' ש' דלמעש מנוב'ו סני בספח רחב ולחשלים ליה צריך ד' אמות ככל תירצו דהתם כגבוה סך ירדפן כלומר שכבר נקרא דופן א' שצריך למעש קצת כהיכר בעלמא סני ובספח הוה היכר אבל חכא כנמוך מ' דהתתא הוא דמשוי ליה דופן דכל פחות מ' לא סיקר דופן בעינן דליתחוי האני דופן לשיעור כשר אורך מבוי שלם ושיעור הכשר אורך מבוי שלם הוא ד' אמות כמו שאמרנו בריש סעיף זה לפיכך צריך לחקוק ד' אמות חוץ אורך המבוי על פני כל רחבו ולפי מה שכתבנו בסימן זה עלתה בידינו אע"פ שדין חצר ודין מבוי בעוד שאינם מחוקקים דין אחד להם דשניהם כרמלית הם מדרבנן מ' ט' תיקונים אינו שוה כמו שנתבאר ואחר שקבעו ז'ל תיקון בפני עצמו לחצר ותיקון בפני עצמו למבוי אסרו שאין סביר יותר בלחיאו בקורה עד שהיה פתוחים לתוכו כ' חצרות ולכל חצר ב' בתים ולכל בית בעל בית א' ושלא יהא בכל פתח מאילו פחות מד' טפחים ושיהו הדיוור אוכלי בכל בית שמקום הפתח גורם שכל מבוי שיש לו כל התוארים הללו הוא מבוי הדומה לרה"י ושתקנו לו דין לחי וקורה מן השעמים שאמרנו אבל אם חסר אחד מכל אלו אינו מבוי אלא חצר וצריכה התיקונים הנאמרים בחצר הפרוץ כמילואו וצריך פס ד' טפחים בצד א' או בכ' צדדין שני פסקם משהוין א' צ' זה כמו שנתבאר לעיל בריש הסימן סעיף ב' בחצר ועיקר השעם הוא שכל שהוא עשוי יותר לריה ולתשמיש הצנע צריך יותר מחיצות גמורות ולפיכך החצרות שורבן של בעלי בתים להשתמש בהן יותר כשמישי הצנע ולאכול בהם צריכות מחיצות יות גמורות וכן הדין במבואות שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכן דיוריהן מעטין והן משתמשין בהם יותר שאינם בושים כ"כ לאכול ולהשתמש בהם ולפיכך הרי הם כחצר כי לפי רבוי הדיוור מתמעט תשמיש המבוי ובמחצת כל דהו סני משהו אפילו היה הבית הא' לאב והשני לבן ואע"ג שהבן מקבל פרס משלחן אביו אלא שאוכל בביתו הרי הם נידונין כשני ככר שאמרנו שמקום הפתח גור' ו אפי' צדו א' עכו'ס וצרו א' ישראל נחשב כשנים וניתר בלחי וקורה . (דחשיבא דירת העכו'ס דירה לקולא למשרייה למבוי בלחי ע' יחצרו של עכו'ס ועל פימן שפ' ב' סעיף א') ואפי' כל החצרות פתוחו זו לזו שפיר דמי ונחשב כרבי' ויש חולקין בזה ואומרים כיון שפתוחות זו לזו נעשו כולם כחצר א' וכבש אמדנו שאין מבוי ניחר בלחי וקורה עד שיהו ב' חצרות פתוחות לתוכו כו' . עוד צריך במבוי שיהא ארכו יתר על רחבו שכן הוא דרך מבוי להיות ואם חסר אחד מאילו אינו ניתר לא בפס ד' או שני פסין משני משהוין או צורת הפתח :

כז כל שארכו יתר על רחבו דינו כמבוי אפי' הוא חצר וניתר בלחי או קורה אע"ג שאין בתים וחצרות פתוחין לתוכו דיו בלחי וקורה דדווקא מבוי שהוא קרוב לרה"י ואם אין בתים וחצרות דיוצו דיוצו ורכבה פתוחות לתוכו הוא יותר דומה לחצר בתשמישי הצנע לעד ד' הלפיכך צריך תיקון יותר ולא סני בלחיאו קורה אבל

לבוש התור הלכות עירובין

דפולש שהו מפולש לחבירו הוי כמפולש לר' הוצרך צורות הפתח בעקמימותו ובשני ראשיו לכל אחד לחי או קורה או צורה

הפתח ככל אחד משני ראשיו ולחי או קורה בעקמימותו

כזה ואם עשוי כמין ח' צריך צורת הפתח בשני עקמימותיו ובשני ראשיו לחי או קורה

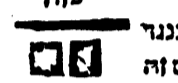

כזה או צורת הפתח ככל אחד משני ראשיו ולחי או קורה ככל א' מעקמימותו

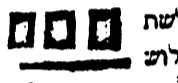
ד' מכוואות הפתוחים אילו לא ילוואין מעיקו של אחד מהם נוטה לר' ה' כיון שפתיחת המכווי החיצונה לר' הרי אותו מכווי שפתיחתו

אליו בעקומותו חשוב כפתוח לר' ה' וכן מכווי הפתוח לאותו מכווי וכן כולם :

ז' מכווי העשוי כנדל דהיינו מכווי גדול שהרבת מכוואות קפונים פתוחים לו וראשיה השנים פתוחים לר' ה' כזה

ל' שאם פתחי מכוואות הקטנים מכווניכ זה כנגד זה דהו להו המכוואות הקטנים השנים שהם זה כנגד זה במכווי אח' ארוך והו כולהו כמכווי מפולש

מב צדדיו לר' ה' שאן ודאי צריכין תיקון במקו' פילוש למכווי גדול צורת הפתח ולחי או קורה מצד ר' ה' או איפכא ל' ש

אם אין פתחו הקטנים שמכאן ומכאן מכווניים זה כנגד זה והו כמכווי עקום ונחשב עקם ומית' ו לפילוש ועושה לכל אחד במקום פתיחתו למכווי גדול שה' מקום עקמימותו צורת הפתח ובראשו השני הפתוח לר' ה' לחי או קורה או איפכא ובמכווי הגדול אם הוא מפולש פשוט צדדיו עושה צורת הפתח מצד אחד ומצדו השני לחי או קורה ואם הוא חתום מצד א' עושה לחי או קורה בראשו השני

ששה דיין מבושנפרץ וכו' ח' סעיפים :

א' מכווי שנפרץ בו פרצה מצדו א' מהכתלים שבצר ארכה כלפי ראשו סמוך לקורה הימנה ולפני א' נשאר עומד ראשו פס רחב כ' ש עדיין הויא מחיצה מעליא וה' א' לא נשאר פס ד' אלא תיקנה ועשה פס ד' במקום הפרצה סמוך לקורה לפנים הימנה ומותר לשלול בה והוא שלא תהא הפרצה יותר על י' דהויא על הפרצה תורת פתח עד י' אמו' דכין דיש הכשר אורך מכווי מהקור' עד הפרצה לא בשיל ליה תורת פתח כפתחא קמא ובמילתיה קאי וקורתו מתירתו ופרצה הנותר' כיון דלא יותר מי' היא ג' כותרת פתח עליה . ומכווי אינו נפסל בפתחים הרבה ואפי' שבקי בני מכווי פתחא קמא ונפקי ועיילי בהויא פרצה משום דדרך קצרה היא להם אפי' לא בטלה תורת פתח וקורה מהראשון משום דהויא פתח לר' הסמוכים לו הואיל ואורך ד' ראויים לקורה דיש בהם הכשר מכווי . ואם לא נשאר שם פס ד' או אם הפרצה פחות סג' שפחים הרי הוא כלבוד ותיקון הפכווי דהיינו קורה שיש בה נשאר בהתירו אבל אם הפרצה ג' שפחים אוסר כל המכווי דכיון דממעט בני המכווי בהילוכן ומקצירין את דרכם דרך אותה פרצה חישבין דילמא שבקי פתחי רבה ונפקי ועיילי בהויא פרצה כיון שמקצר דרכה ובטיל ל' פיתחה קמא ובטלה קורת דידה ואין קורה למכווי זה וא' ת' והא בהיה פחות מי' וחקק בו להשלימו ליה פסקינן לעיל סי' שס' ג' שחוקק בו במשך ד' אמות כמו שנחבאר בסי' שס' ג' סעיף כ' ואלמא שיעור אורך מכווי ד' אמו' והיכי פסקי הכא דאם יש שם פס ד' פתיר וא' כ' משמע דשיעור אורך מכווי ד' שפחים כבר תירצ' בגמ' דלא דמי דבני היא דחוקק דהו חחל' מכווי דהשת' בחקק זה משוי ליה מכווי משו' הכי בעינן משך ד' א' אבל הכו' דסוף מכווי הוא שכבר היה מכווי א' שאירע בו פסול ומהדר לשוייה מכווי לכך בר' שפחים סג' ליה :

ב' והפרצה כ' שאמרנו שנותר נפס ד' נותר אפי' ליה בה גידודי כלומר אפילו לא נשתיר מן הכותל ביסוד כלום והוא דלא בקעי בה בני רשות הרבי' אבל אי בקעי בה רבים אפי' לא נפרץ רק ד' שפחים לגני מכווי אינו נקרא פתח רק דרך הרבי' וצריך שפתיחתו מכווי עקים כמין דלי' דינו כאילו היה מפולש בעקמימותו

לאשה לר' ה' . וי' שאין לו דין מכווי עקום א' כ' יש מן הפס עד כותל האמצעי עשר אמות דה' ל' מן הפס עד הכותל שיעור מכווי בפני עצמו :

ל' עור איפשר לעשות חיקון אחר למכווי שהוא רחב כ' אמו' שירחק כ' אמות מן הכותל ויעש' פס רחב ג' אמות ויעשה כן גם בצד הב' וישאר באמצע פתח רחב י' אמות או א' ירצה ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וכן יטשה בצד השני או ירחיק שני אמות ושני שפחים ויעשה פס שני אמות וארבעה שפחים וכן יעשה בצד השני וכל כיוצא בזה שיחקן באופן שיהא הפס או הפסי' יותר על האויר שבין החמש' אמות שבצד זה וכן בצד השני דה' להעומד מרוב על הפרץ וא' לכ' אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה וצריך ליתר דלא לשבוק פתחה רבה ל' אות' י' אמות שהניח לפתח ועייל כזוטא ר' ל' רעיל בין האויר' שפון אילו הפסים דמן הצד שאם עשה כן בטל כל חיקון המכווי שהרי בטל ה' אמות מלהיות פתח וכמצא מכווי זה שהיא רחב י' אמות בלא חיקון א' כ' עשה צורת הפתח לזוטא שכיון שעשה צורת הפתח לזוטא חשבינן שתייהן לפתחים הגדולת והקטנה דשקולין הן דמכווי אינו נפסל בפתחים הרבה והויא לה מכווי מתוקן שבעשיית צור' הפתח לקטנה מוכח דחשיב תרווייהו לפתח וכי הרר עייל ונפק לא מיחזי דמבטל פתח הגדולה דשתייהן חשיבי ליה זו משום גדולתה וזו משום צורתה אבל כשלא עשה צורת הפתח לזוטא ועייל ונפק בה ושבק פתח הגדולת מיחזי דחשיב לה לזו הפתח ובטל הגדולה מחיות פתח והויא לה מכווי שאינה מתוקנת :

לה ופס זה שאמרנו עושה למעט רוחב המכווי אין צריך שיהא פס אחר שלם אלא אפילו בקנה קנה פחות משלשה סג' דפחות משלשה כשלם דמי :

לו מכווי ששה מתוכו ומודרך לר' ה' או ששה לר' ה' ומודרך לתוכו אם הולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה י' מתוך ד' אמות הרי הוא כאלו נקף כולו ואין צריך שום חיקון דכיון שהוא מתלקט בפחות מד' אמות לא ניחא תשמישתיה על גביו והרי הוא כמתיצת . האירנה נוהגין לתקן כל המכוואות בצורת פתח שכל המכוואות שלנו יש להם דין הצרות מפני שאין בהם כל התנאים הנאמרים במכוואות בסעיף כ' לפיכך המנהג הפשוט במדינות אלו לחקק ע' חבל הקשור לרחבו של מכווי ודין חבל זה אינו קור' שהרי אין רחבו שפח ולא מהני אלא מטעם צורת הפתח דמהני למעלה אפי' בנמי כדאיתא לעיל סוף סימן שס' ב ועל כן יש ליתר להעמיד חחת החבל ב' קנים גבוהים' מכווניים חחת החבל ואז מהני אפי' המכווי מפולש בתורה צורת הפתח או אפי' בחצר ובכל מקום שצורת הפתח מהני וכמו שכתבאר לעיל סוף סי' שס' ב' :

שסד דיין מכווי המפולש יעשו בני רובו ה' ס' :

א' מכווי המפולש בשני ראשיו ושניהם פתוחין לכרסלית צריך צורת הפתח מצד אחד דמשוי לה כסתומה מאוחו צד והו' ל' מכווי סתומה משלש רוחותיה ואח' כ' מתקנה בלחי או בקורה בצד הרביעי מיהאפי' צד אחד מפולש לר' ה' וצד השני לכרסלית או אפי' כ' ראשון מפולשין לר' ה' סג' ג' כ' בהכי בצורת הפתח מכאן אבל אם צדו האחד פתוח לר' ה' וצדו השני לחצ' שאינ' מעורב אין צריך לא לחיקור' בשני ראשיו ובכל זה מיידי כשיש לה כל התנאי המבואר לעיל סי' שס' ג' בר' מכווי א' א' אין לה כל התנאי המבואר במכווי אין רק כתב וצריך חיקון חצר משני צדדיו :

ב' ור' ה' עצם דהיינו שרשו או פלטיאו הרחב' ש' דאם מפולשין משע' לשע' ושט' רבוא עוברין בה אינ' ניתר' לא בליתו' והוא שננעלו' בליל' וי' א' אע' פ' שאינן ננעלו' לא שיהיו ראוי' לנעול סג' לפיכך אם היו משוקעו' בעפר ספנת אותן ומתקנן עד שיהיו ראוי' לנעול ואח' שעש' לה תיקון דלתו חשוב' כול' פחצ' אחר ואין מכוואות המפולשין לה צריכין תיקון וי' א' מכווי שרחב ל' אמות ושלוש וכ' ראשיו מפולשין לר' ה' הרחב סג' אמות דינו ג' כ' כר' ה' וצריך ליתר :

ג' מכווי עקים כמין דלי' דינו כאילו היה מפולש בעקמימותו

לבוש החור

הלבנת עירובין

קד

מכיו שנפרץ במילואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לרה"ר כזה אם לא ערבו בני חצר עם בני המכו החצר מותרת ובלבד שלא יהא בפרצה יותר מ'...

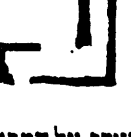

אמות ודיכין דהחצר לא ניפרץ במילואו ונשתירו בה ג' פופיז מ'כאן ומכאן לבני דידיה פתחים נינהו כשהם פתוחים מ' ואין לני מכו אסרי עליה שאין מכו אוסר על הצירות הפתוחים לו ואפי' אם נפרץ החצר לרה"ר כנגד פרצת המכו דמיחוי כאילו הוי המכו מפולש עד לרה"ר אפי' אינו אוסר על החצר ואפי' בקעי בה רבים מ' הר דרך החצר למכו אין החצר נאסר דלגבי החצר לעול הפרצות פחות מ' נחשבי לפתחי אפי' בקעי בה רבי ומכו אסו' אפי' לא בקעי בה רבים והמכו אסו' אפי' פרץ החצר לרה"ר כנגד המכו כזה ולא מחזי כל כך כמפולש אפי' אסור כיון שלא עירבו עם החצר אוסרת עליו שירי דריסת רגלו בני החצר עליו ואחרי עליה ברא' שנכנסו כותלי המכו בענין שאין הנפופיז שנשארו בחצר נריאין למי שעומד במכו כזה

שכין שהכותל נכנסת תוך החצר הוי נמשך המכו עד סוף אותו משך הכניסה ושם אין שום תיקון למכו דבשלמא כשאין הכותל נכנסת לתוך החצר אלא שהיא כאחת פ' התמונות הראשונות

שצירתי לך הוי אע"פ כותל של החצר העודף על פרצת המכו מכאן ומכאן כמו נראה מבחוץ ושהו סכנים דלעיל סימן ש' סעיף ט' שהרי העומד בתוכה רואה כל כותלי ארכה שוין שאין שם מכותל דחכה לפיאתיהם כלום והוי מילואה ומכחך בתוך החצר נראה לה שזירין וכותל פ' כעין ומכאן אותו עודף שהחצר עודפת על המכו דהא חצר משתריא בהו דלדידיה נראין כפנים נהו פתח לחצר לפיכך הוי נחשב לחלי למכו כיון שהו' מיד סמוך בסוף כותל המכו אבל הכא שכותל המכו נכנסת לחצר הנך ג' פופיז דפשו להו' מן המכו שעומדן מאחרי פרצה המכו נראין שלא מאותו כותל היה ואין זה דומה לנראה בפנים ושהו מבחוץ או איפכא דתמונה הראשונה שצירתי לעיל סימן ש' סעיף ט' וכמו שביארתי בפ' סעיף י' ג' דשאני התם שהלחי ניכר בחזן לבני ר'ה כעובי הכותל עצמה שאין הלחי מכסה כל עובי הדופן אבל הכא הוי תרי קולי לצרף שני הכותלים ולחושבו כלחי וכולי האי לא מקלינן הילכך אין עולין להתירו אבל אם נראין הנפופים למי שעומד במכו עולין לשם לחי ומותר ואם עירבו בני החצר עם בני המכו והפרצה שבמכו לחצר אינה מצד החצר אלא באמצע החצר ופרצת החצר מצד השני אינה מכוונת כנגד פרצת המכו וכתמונה השנייה אשר צירתי לך כזה הסעיף אם החצר של רבים גם המכו מותר שכיון שרחבה של חצר עודף על המכו מכל צד ונס הפרצה השנייה אינה מכוונת כנגד נראה שהמכו כלה לחצר ואינו מושך עד ר'ה שכנגדו ולא אתו למשירי מפולש אבל אם לא עירבו או אפי' ערבו ופרצת המכו לחצר מצדו שכותל אורך המכו שוה לאחר מכותלי אורך החצר

שאן נראה כמכו ארוך ומושך עד ר'ה שבגדו ומיחזי כמפולש (אע"פ שאין פרצת החצר מנד השכי כנגדו כיון דכותל החצר מאריך המכו מחזי קנת כמכו מפולש) או אפילו באמצע שרוחב החצר עודף על המכו לכל צד לא שפרצת החצר מצד השני כנגדה ומיחזי כמפולש ואחז למשירי מפולש או אפי' אינה כנגדה והחצר הוא של יחיד אסור שכיון שהוא של יחיד נזרין משום זמנין דמימליך עלה היחיד ובנה בתים בחצר ברוחב העודף על המכו ומשוה כותל ארכה לאורך כותל המכו ואז הוי כמכו ארוך שכלה לצירי החצר כתמונה זו הסמוכה אשר צירתי שאסור ואם נפרץ חמכו לרחבה פחות מסאתים או יותר על סאתים והוקפה לדירה דינו כמילו נפרץ לחצר אבל אם היא יחידה על סאתים ולא הוקפה לדירה הוי כאילו נפרץ לכרמלית וצריך תיקון

מכו שתקנו בקור או כלחי מותר להשתמש אפי' תחת הקורה וכנגד הלחי וה' שפ'תוח לרה"ר אגל ג'תוח לכרמלית אסור

בין תחת הקורה בין כנגד הלחי מפני שמצטרף לכרמלית שאצלו למצא מציאת מינו וניער לחיות כמותו כלום שזה שתחת הקורה או כנגד הלחי אינו דומה לרה"ר משש שהרי אין לו מחיצות גמורות וכמעט דומה לכרמלית אלא שאקבו שיעור כרמלית לפיכך כשהוא פתוח לכרמלית הסמוך לו מצא את מינו שאצלו ונתחזק הוא על ידי מינו וניער משנתו שהיה בתחלה בטל אצל שאינו מינו אבל כשהוא פתוח לרה"ר שלא זה מינו לא זה מינו ובטל לכאן וכאן לפיכך מותר להשתמש תחתיו וכנגדו

הוא ואע"פ שמוטר להשתמש תחת הקור וכנגד הלחי מ' לא יטב אדם בראש המכו חפץ כידו שמא יתגלגל החפץ מידו לרה"ר ויביאנו אליו פיון שאין היכ' בינו ובין ר'ה אבל על פתח התצ' מות' בין פתוח לרה"ר בין פתוח לכרמלית דפתח דחצר יש בו הכרא שפי' והני נשי חושבות על פתח המכו וכדיהן בדיהן ואנו אין מח בידן היינו משום דידעין שאם נמחה בדיהן ודאי לא ישגיחו בן וכיון דמידי דרבנן הוא מוטב שיהו שתגת ולא יהו מזידות

מכו שנשאלו קורותיו או לחיו בשבת אע"פ שהותר למקצ' שבת לא אסרי' הואיל והותרה הותרה אלא מיד שנישלו אפי' בו ביום אסור ששם ואילך בין פתוח לרשות הרבים בין פתוח לכרמלית דהא במחיצה או בהיכר תליא מילתא וכיון שעכשיו אין בו לא זה ולא זה מאי מהני לן שהיה לו כבר ויש מי שאומ' דה' בעיר שאינה מוקפת חומה אבל בעיר שהיא מוקפת חומה אפי' איקבו קורות ולחי חשיבא כרה"ר גמור על ידי היקף חומה סביב אפי' נישלו בשבת מותר דהא עדיין רה"ר גמור הוא ולא עוד אלא אפי' אם אין ידוע אם נשבר בשבת או מבעוד יום מוקמינן ליה אחזקתיה ואמרינן השתא הו' דנשכר ומתירין ליה מיהו ג' בעיר המוקפת אין להקל אלא כשהיה ראוי לעמוד בל השבת אבל אם היה עומד לסחור כגון אנתן מכוואות שבין העכו"ס שדרך להכשיר לצורך שעה כגון לחופ רגילות הוא וקרוב לודאי כמה פעמים שהעכו"ס שוברים אותו תחכשך באותו הלילה מפני שלא הורגלו בו בכי הא לא אמרי' הואיל והתרה המרת אפי' במוקף חומה הואיל והיה עומד מע' ש לסחור

מכו שנשתתפו בו בשיתוף מכוואו כמו שיתבא בע' ה' ובשכרה הקורה אותו החצר שהעירוב מונח בתוכו וחצרות הפתיחות לו מותרות דק' דסומכין אשיתוף במקום עירוב אבל חצירות שאין פתוחות לו אסורות דליתיה עירוביהו גבייהו שהרי לא מצו לאתויי העירוב דרך המכו כיון שנשברה הקורה

ששן דין עירוב בחצר שהרבה בני אדם דרים בו ובו הסעיפים

א כבר ידעת שחצר רה"ר גמורה היא ואפי' הרבה בני אד' דרין בו והרבה בתים פתוחי' לאוכה מותרין ה' התורה לשלשל בבולה וכן הכתים לחצר ומחצר לבתים מ' מ' כיון שיש הרבה דוירין בחצר זו דומה קצת לרה"ר שהרי כל בית מיוחד לבעליו והחצר משוחף לכולם כמו בר' הר' וחשו חכמים שמא מתוך כך יבאו לשלשל גם סרה"ר לרה"ר ואסרו לשלשל מן הבתי לחצר או איפכ' עד שיערבו והעירוב שנובך פת מכל בית ובית ונותנין אותו בא' מבתי החצירות שע' יך אנו רואים כאלו כולם דרים באותו בית וכאילו כל החצר מיוחד לאותו בית חזו' הכל להיות רה"ר גמור כאילו הוא של אחד (אבל ר'ה אי' אפשר לתקנו שהתורה אסרתו)

ב יושבי אוהלים או סוכות או מחנה הקבועי' במקום אחד לעמוד שם ימי שהקיפיהו מחיצה חייבים בעירוב שנס אילו כיון שכל אחד אהלו קבוע לו אסורין לשלשל מאהל לאהל עד שיערבו כולם וכן בתים שבספינה צריכים עירוב אע"פ שיש לספינה מחיצות שנס כל אחד חדרו מיוחד לו בספינה ואם אין לספינה מחיצות אסור לשלשל בספינה רק כד' אמות אבל שיירא ההולכת לדרכה ונחו שם בפני השבת והיקיפיהו במחיצה אין צריכין לערב לפי שכולם מעורבים יחד ואין אותה אוהלים במקום שנתו בשבת קבועי' להם ומחנם היוצא להלחם אע"פ שקבועים וחונים במקום אחד חכמים הקילו להם ופטרומ' מלערב מני שטרודים בעסקי מלחמהם

ג וכיון ששעם העירוב נפת הוא שיהא פאילו כולם דרים באותו בית לפיכך אותו בית שמניחין בו העירוב אין צריך ליתן

לבוש החורף הלבנת עיניו

ובלבד שיזכו להם ע"י אחר שיאמר לו זכה בזה בשביל כל בני החצר וכשזוכה בו צריך להגביהו סן הקרקע טפח שלא יהא כאילו עוונה מוכה ברשות הנחתן דלא זכה בו - וצריך לכוין לזכות לכל בני העיר ארהמברי ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך שאל כ פעמים שיתוספו דיוקנו ואסרו עליה ו"א אע"פ שלא יזכה בפירו לסתוספים עליהם לבבד מתנה עליהם ואם ניתוספו דיוקן לאחר שנחמט העירוב מזה שיעור וצריכים להוסיף עליו צריך להוסיף מחמתן בפ"י הגני דידהו תחלת עירוב הוא זה ואין לבבד מתנה על אותן שהם עכשיו בכאן לא על אותן שיתוספו אחר הנחת העירוב :

ו כשזוכה ע"י אחר לא יזכה להם ע"י בנו ובתו הקטנים אפי' אינם סמוכים על שולחנו שאילו כל מה שעושים על דעת אביהם הם עושים והרי לא יצא העירוב מרשותו ואין יזכו בו אחריו וכן לא יזכה להם ע"י עבדו ושפחתו הכנעני שאילו נכ"ד ידם כיד רכסדמה שקנה עבד קנה רבו כיון שגופו קנוי לו אבל מוכ הוא ע"י בנו ובתו הגדולים אפי' סמוכים על שולחנו דאף על גב דסמוכים על שולחנו על דעתא דנפשייהו עבדי ולא רמי למציאה דם לכשהן סמוכים על שולחן אביהם מציאותן לאביהם דשאני ההם שהאב זוכה בה כדי שלא תהא להם איבה כיון שסוכך על שולחנו אבל לענין לזכות לאחרים יש לו יד לזכות כאיניש דעלמא וכן מוכה ע"י עבדו ושפחה העבריים אפי' הם קטנים ואפילו סמוכים על שולחנו שאילו אינן דומין לבנו דבשכרן קא אכלי ואין ידם כידו . (ולפי' לענין מיניא כמו שיתבאר בלבוש עיר שופן סימן הכוזב דהא אין גופן קנוי לו ונס לילא דהומסו אינה הוליל ונשכרן קא אכלי) וכן ע"י אשתו אע"פ שהיא מעלה לה מזונות ואפי' אין לה בית בחצר שאין כאן סינו דוכיא נפשה זכיא נמי לאחרני דכל אילו אדעתא דנפשייהו קעבדי וכוונתן לזכות להם וק"ל יש קניין לאש בלא בעל ואע"פ דישן אין לו זכיהם כיון דעירו אינו אלא מדרבנן ואינו אלא כשם דירה הקילו בו וסני להו בהכי דלאו מידי קעבדי לא שניחו שם העירוב וסקוים הפת שר גורם הדירה ו"א שאינו מוכה ע"י בנו ובתו הסמוכים על שולחנו אפי' הם גדולים דידו כיד אביו דמי כיון שסמוך על שולחנו ולא ע"י בתו אפילו אינה סמוכה על שולחנו אפי' נערה כל זמן שלא בגרה כיון שהיא ברשות אביה לענין מציא וקידושין ידה כידו ולא ע"י אשתו שמעלה לה מזונות או שאמר צאי מעשה ידיה בשביל מזונותיך דכיון שנתן לה מעשה ידיה בשביל מזונותיה הוי כמעלה לה מזונות והאמעה ידה שלו הן ואפי' יש לה בית בחצר דהוה לן לסימר מגו דהי צריכת עירוב כחמת פיתה וזכה לנפשה חזכה גם לאחר שאפ"ה לא מוכה על ידה דידה כידו . אבל מוכה הוא ע"י בנו שאינו סמוך על שולחנו אפי' הוא קטן וע"י בתו שנברה ואינה סמוכה על שולחנו ע"י אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפי' אין לה בית כהז' ולכה חלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאיפטר וכדיעבד סומכין קד דברי הכיקל בעירוב כיון שהוא מידי דרבנן וכן גרול שיש לו אשה אף על פי שסמוך על שולחן אביו מזכין על ידו אפילו לכתחלה דכיון שיש לו אשה עושה הכל אדעתא דנפשיה ולא אדעתא אביו . וכשזוכה לאחרים אינו צריך להודיע לאותה שזכה להם קודם השנת שהרי זכין לאדם שלא מדעתו אלא אם כודיע בשנת עצמו סג' וכותרים לשלול :

לא בני חבורה שהיו מסוכין לאכול וקידש עליהם היום הפת שעל השולחן סומכין עליו משום עירוב אפי' הוא משל בעל הבית דכיון שהוא מונח על השולחן שיאכלו כולם ממנו הרי הוא משוחף לכולם וכאילו הבעל הבית זיכה אותו לכולם כפירוש כיון שזיכנסם לאכול עמו והוא שיהו מסוכין בביתו שהוא מקום הראוי להניח שם עירוב אבל אם הם מסוכין בחצר לא יזכה לאו בר דירה הוא וכבר ידעת דעירוב משום קביעות דירה הוא ואם רוצים לחתף בו שיתופי מנאות אפילו אם מסוכין בחצר סגי לסכוך עליו כסו שיתבאר עוד בע"ה דשיתופי מנאות לאו משום דירה הוא ויכול להניחו אפילו בחצר :

יב אפי' טרופא של קטן יכול לערב בעדו דלא גרע משכיר ולקישו דגרול :

יג מצוה דרבנן לחזור אחר עירובי חצירו ולהרגיל בו שלא יבא יתי איסור לשלול ולהוציא מדה יג' הר :

ואימת

ליתן פת שהרי הוא דר' שם פברוסק' הסעם הזה גם כן אין צריך שיהא בעירוב שיה פרוסה שאף על פי שאין בפת שיה פרוסה דרך האדם להכניסו לדירתו ואין מניחין אותו בחצר שאין צריך לדור בחצרה לא בבית ולפי' צריך להיות בית שיש בו ד' אמות על ד' אמות שראוי לדירה ואפי' הוא של קטן שאע"פ שאינו יכול להקנות להם הדירה דקטן לאו כד אקנוי הוא לאו בקניית חליא מילתא לא בדירה ועל ידי הפת שמכניסין שם הם דרין שם ואע"פ שאין הבית קנוי להם מ' דירתן הוא : וכן הקטן יכול לזכות העירוב ולקצו דקטן לא מירי עבדי לא הפת משוו להו חדא דירה . ואם רגילין ליתנו חסיד בבית ידוע אין להם לשנותו וליתנו בבית אחר משום דרכי שלום שכיח שזכה במצוה למה ישלוהו כמנו ואחרו לאינצויי והאידנא נוהגין להניח העירוב בב' וכן נהגו קדמונינו ואע"ג שאין דרין שם בני אדם כתב מורי מהר"מ ז"ל הטעם מפני שנוהגין בו דין שחי' פי מנאות שאין צריך להניחו בבית דירה ועיקר לקמן סימן שפ' ו' ושפ"ז שכתבתי שם את הגל' ער :

ד צריך ליתנו בבית אחד ואם חלקו ונתנו בשני בליסאינו עירוב חזיל בתר שטא מה שמו עירו כלומר שיתו כולם מעורבים ומרוצים בו שלא ימחה זה בחבירו לא שותפות נוחה ועריבה ואם חלקוהו מדעת שלא לצורך כגון שהיה הכלי מחזיק הכל והם חלקוהו נראה כאלו אינם רוצי בהשתתפות גמור לפיכ' אם נתמלא כלי אחד ונתנו המותר בבית אחד לית לן ג' ובלב' שיהו שני הכלים בבית א' דהוי נמי עירוב גמור :

ה צריך שלא יקפיד שומאחד מהם על עירובו אם יאכלנו חבירו ואם מקפיד אינו עירוב שאין זה שותפות נוחה ועריבה ולכך צריך לחזר שלא לערב בדבר שתיקן לצורך שנת שביון שהכינו לעצמו לצורך שבת כודאי מקפיד עליו :

ז אין מערבין לא בפת שלימה אבל לא בפרוסה ושעמא משום איבה דחיישינן שמא יבאו לידי מחלוקת שזה יאמר אני נתתי שלימה ואתה נתת פרוסה ואפי' כולם בפרוסה נמי לא דחיישי' שמא יחזור הדבר לקלקולו כיבאו ליתן זה פרוסה וזה שלימה לפיכך אין מערבין בפרוסה אפי' היא גדולה הרבה ובשלימה מערבין אפי' קטנה מאד ובלבד שיהא מהן כ"כ שיהא בהן כשיעור שיתבאר לקמן סימן ש"ח בע"ה מיהו אם ניטל מכתו תחלת נחתום כדי לתקנה מותר וכיון שהוצרכו להתיר כשניטל ממנה חלה כדי לתקנה התירו ג' אפי' לא ניטל ממנה חלה ממש כגון שלא ביתה שכול לחלה וניטל ממנה שיעור חלת נחתום שהוא אחד ממ"ח מערבין בה וטעמא משום שביח שעיקר טעם שאין מערבין בפרוסה הוא משום איבה כמו שנתבאר וכשהיא שכולה לחלה וניטל ממנה החלה לתקנה לא שייך בה איבה גם כשלא היתה שכולה לחלה וניטל ממנה שיעור חלת נחתום שהוא אחד ממ"ח מערבין בה וטעמא משום שביח שעיקר טעם שאין מערבין בפרוסה הוא משום איבה כיון דהוי צריכין לאכ"ו משום איבה שגם בה אין שייך איבה שמא יודעים השכנים שמערבין עמו אם ניטל לשם חלה או לא לעולם הם תולין דלשם חלה ניטל וליכא איבה . ואם נפרסה וחברה בקיסם שהכניס בה הקצה הא' והקצה הב' כחודך הפרוסה אם אין ניכר שנתפרסה מערבין בה ואם ניכר אין מערבין בה י"א הא דאין מערבין רק בפת שלם היינו שכל העירוב יחד יהא פת שלם וכן אנו נוהגין לקבין שכל בית ובית מעט קמח ועושים חלה אחת שלימה ומערבין בה וכן הסנה פשוט בכל אילו המדינו וצריך ליתר שיהא באותה חלה שיעור המפורש לקמן סימן ש"ח ואע"פ שגשתייר מן הקמח ולא נעשה שכולו חלה אפי' הכי הוי עירוב דלא גרע מאילו א' מוכה לכולם הפי נמי אף אם לא נכנס מקמח של כל הנהגני לעירוב בתוך זו החלה חשבינן אותו הקמח הנכנס בו שאותו הניתן מזהה אותו לכולם על ידי הגובה וכמו שיתבאר בסמוך ודאדעתא דהכי נתנו עכה מתלתה כיון שכן נהגו הכל נותנין על דעת שיאפנו הגובה ושמותר יקח הגובה לעצמו או יתנו לעניים או למי שירצה :

ח ואם אחד מוכה לכולם כמו שיתבאר בסמוך יכול לערב אפילו בפרוסה דלא שייך בו משום איבה :

ט ומערבין בפת אורז ועדשים אבל לא בפת דוחן שאינו מאכל רוב בני ארסלשבעה בו וכבר אמרנו שאין קביעות דירה ושיתוף אלא ע"י אכילה שדרך לקבוע דירתו :

ס ואם אחד מבני החצר רוצה ליתן פת בשביל כולם שפיר דמי

לבוש החור

הלכות עירובין

קדא

מעירובין בכל השתוף וצריך לחזור ולזכות אבל אם רגיל לערב תמיד עירובין בעל כרחו ואיני יכול לחזור בנדרתי ויבליקאמי לכותו מתחלה

ששט אס אחר שעירובין נתקלקל העירובין וכו' ה'סעיפים :

א עירובין אחר כך נתקלקל העירובין וכו' אחד מבני החצר לחזור ולתקנו אם בא לערב ממין הראשון אפי' כלה אינו צריך להודיע ואפי' מערב עליה משלה דאוקמי להו אחזקתייהו דודאי יתרונו כלה מסין זה כמו שנחצרו כבר ואם בא לערב ממין אחר אס כלה הראשון צריך להודיע להם אס מערב משלהם דשם לא יתרונו לערב ממין אחר וקפידו ותבטל העירובין ואם מערב משלו אין צריך להודיע כלל דודאי יתרונו שיזכה להם זה דמאי אפכת לחו אס מסין זה אס מסין אחר זכה להם ואם לא כלה הראשון לא נתמעט משיעורו אע"פ שמערב משלה עינו צריך להודיע דכיון דהראשון עדיין קצתו קיים הא אסרין בספק אס נשתייר אפילו כל שהוא כשר :

ב ניתוספו דיומן בחצר אס הכית פתוח לשתי חצרות צריך להודיעם מפני שאולי לא ירצו לערב עש אלו רק עס החצר האחרת אבל אס אינו פתוח אלא לזה החצר אין צריך להודיעם דמסתמא יתרונו לערב :

ג וכמה שיעור העירובין בחלתו בזמן שהעוד שפנת עשר ושכמה עשר ככלל שיעורו ז' ל שיה' לפחות עד שיגיע גרונת לכל אחד ואם הם יותר משמנ' עשר ואפי' הם אף יותר לא הסריחותו חכמים יותר להיות גרונות לכל אחד רק נתנו שיעורו כשתי סעודות של אדם אחד שהיא י' גרונות והוא כמו ששה בצים וטעמא דשיעור שתי סעודות ז' ל כרי שיקנה אחד מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות שנת ערבית ושחרית ויהיה הוא כב' ה ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו כי לא רצו להסריח יותר וטעמא עד י' גרונות כדי שיהא חצי גרונות לאחד לסעודה אחת שיש בה כרי להשיב נפש וסגי שלא להסריח יותר :

ד היה בו כשיעור ונתמעט אס נתמעט קודם שנכנס שנת הראשון הוי כאילו לא עירבו וצריכין לערב מחדש ואם נתמעט אחר שנכנס שנת הראשון ונשתייר בו אפילו כל שהוא כשר אף לשאר שבתות :

ה אס נתמעט פת העירובין ונפסל מלאכול הרי הוא כמי שכלת לגמרי וצריך לערב מחדש ולכן נהגו לעשות העירובין חלית מצה מפני שאינה מסתרת להתעפש . ועוד דיכולין לשמרו בימי הפסח וכל השנה שזה סוב יותר משיעורו בשא' פת שיתעפש מחדש וצטרבו לערב בכל שנת ושכ' או בשתי שבתות ויבאו לשכוח מלערב מיתו אס רוצים לערב כל ערב זמנת ולאכול העירובין כל שנת הרשות בידם :

ששט באיזה אופן מקנין העירובין וכו' סעיף אחר .

א הנותן מעה לנתתו ואומר לו אם יבאו בני החצר לקנות ממך כבר לעירובין זכה לי בעירובין שיהיה לי חלק עמה כשביל פעה זו אינו עירובין ואפי' עירובין וצנווני לכולם וזכה גם לזה עמהם אינה עירובין לזה שלא כיון לזכות לו כברו כסחנת הנס לא בשביל הפעת שנתן לו ומעות אינן קונות נמצא שאין לו חלק בעירובין אבל אס אפי' לו עירובין לי קנה עירובין שהרי עשאו שליח לערב לו בענין שיועיל וכיון שאין שליח להיות לו עירובין אס א"כ יזכה לו כמו לאחריו הוי כלאו אסר בפלי' שיזכה לו כמו לאחרים ואפילו אס אסר זכה לי אס נתן לו כלי בתורת קנין שיקנ' לו בו קנה עירובין שאז נקנית לו הפת בכלי בתורת קנין סודר וכן אס ויבה לו הנתחום על ידי אחר אוהג האחר זוכה בפת מן הנתחום לזה או שקנת במעה שנתן לו לחם מן השוק הרי הנתחום זוכה בשבילו באותו ככר בשעה שימשכו מן המוכר וקנה זה עירובין ואם נתן מעה לבעל בית ואסר לו זכתי לי בעירובין קנת עירובין לפי שאין דרך בעל הבית למכור משלו ולדעת שיקנת לו במעותיו מן חשוק אסר לו והוי כאילו אסר לו עירובין לו שעשאו שליח לערב וחזקת שליח עושה שליחותו :

ששט דיני שיתוף בעירובין וכו' ה'סעיפים :

תנא

ד' ומברבין באי אס'ה אק' כועל מצות עירובין כמו שפברכים על-כל מצות אפילו דרבנן :

ט ואימתי מברך עליה בשעה שמקבץ אותה מבני החצר שאז הוא התחלת המצוה ולא שייך לברך עליה קודם שיתחיל לקבץ למיסר דה' ל עובר לעשייתו וכמו שמברכין בשאר מצות עובר לעשייתו דכיון שעדיין אין כלום לפניו על מה יברך שסא לא יתנו לו ולא דמי לברכת כדיקת חסין שמברך קודם שיברוק והתם גם כן אין כלום לפניו דשאני התם דהתם ברשותיה הוא לברוק מס' כ' באן דתולה ברעה אחרים שישתתפו עמו שסא לא יתנו לו נראה לי . ואם הוא מערב משלו על אחרים מברך בשעה שמזכה להם ואחר חכרבת יאמר ברוך עירובין והוא שרילן לן לאפוקי ולענילי מן הבתים לחצר וכן החצר לבתים וסנית לבית לכל הבתים שכחצרו נאם גבו העירובין ולא בירכו עליו הוי עירובין וסותרין לפלסל שאין המרבה מעגבת :

ששט אס אשה יכולה לערב וכו' סעיף אחר :

א כבר ידע' אולי פה שמו' עירובין כמו שיהא שותפות נוח ועריבה ולא יקפידו על זה ולפי זה פשים שאינו נוסל' קסא ח' העירובין בעל ברתו לערב עמהם אס לא ירצה שזה ודאי יקפיד על עירובין ויהיה עירובם בשל וכל שכן שאין אחר יכול לערב בשבילו בלתי ידיעתו אפי' הוא אביו ואחיו ובנו ושוהבו ולפי שראו חז"ל ט' לפי זה יבא לפעמים דתיפוק חורבא מתקנת עירובין שלפעמים ירצה א' להקניט חבריו הררי' עמו בחצרו ולא ירצ' לערב עמה ויאסר עליהם לש' לל באותו שנת כדי לצער סואתו ולינצווי והכתוב צווח ואומר דרכיה דרכי נתיים וכל נתיבותיה שלום וא"כ איה הגעיסות והשלום שיבא מפני על כן הקילו ואמרו שאשתו שהיא כגופו של אד' מערבת לו שלא מדעתו ואפי' אס מיתה בה שלא לערב ואפי' אין רגיל לערב עמהם כדי שאם לפעמים ירצה הבעל להקניט חבריו תערב אשתו בשבילו ולא חשו שסא שניה ירצו להקניט וליצער דזה סילתא דלא שכחא היא מיהו היכא שנסהיא לא תרצה או שאין לו אשה לא רצו חכמים לתתיר ליטול ממנו בעל ברתו דתוה קולא יתירה ולא חשו לשלום דכולי האי ודאי סילתא דלא שכח' היא . והא דתתירו לאשה אפי' מיתה בה בעלה היינו משאוסר עליהם אס לא יערב עמהם וכן הטע' שכתבתי ותיכי דמי כגון שאין הבית פתוח לא לאותו חצר ואין לו דרך אא עליהם אסר עליה אבל אס היא פתוח לשתי חצרות באחת רגיל לצאת לבא חדיר שאוסר עליהם כובא אינו רגיל לצאת ולבא ברגיל שאוס' מערבת אפי' שלא מדעתו ואפי' שאינו רגיל לערב עמהם ובשאינו רגיל לצאת ולבא נמי אע"פ שאינו אוסר עליהם אס רגיל לערב עמהם בפעם אחרת התירו לת לערב עמהם אפי' שלא מדעתו דכנגד זה נ' כי שבה משום שלום כיון שרגיל לערב עמהם אע"פ שאינו אוסר . אבל אס אינו אוסר ונס אינו רגיל לערב עמהם אינה מערבת שלא לדעתו וכל זמן שלא סיחה בה בפירוט אפי' אס אינו רגילה לערב עמהם ואינו אוסר עליה מערבת ודאי שלא בדיעתו דמסתמא ניחא ליה פת שהיא עושה אבל אינה יכולת לזכות משלו לאחרים שלא בדיעתו . ואם אין הבעל ותאשה בעיר יכולים בני הבית לערב שלא בדיעתו דאמרינן נמי מסתם ניחא ליה בד' שאין הבית פתוח לא לחצר אחר או אפי' אס היה פתוח לשתי חצרות והוא רגיל לערב באחד מהן מערבין עמו דמסתמא ניחא ליה במה שרגיל אבל אס אינו רגיל לא דשם לא יתרצה לזה ובני החצר אינם יכולין ליקח פתו מבי וו לערב שלא מדעת א' מבני הבית אפי' רגיל עמהם ואוסר עליהם דשם יקפיד על כך לקחת דבר סביתו בלא דעת בני ביתו והוא אינו בביתו כי בידם הפקיד הכל . ו' א' שנס אשתו אינו מערבת שלא בדיעתו דלא אמרי' מסתמא ניחא ליה בקאוסר עליהן בין אינו אוסר עליהן אבל אס אסר שאינו רוצה לערב עמהם אע"פ שלא סיחה בה אינה יכולת לערב בלי רשותו ואפי' אס הוא רגיל לערב עמהם ועכשיו אינו רוצה אין האשה רשאית לעבור על דעתו אא בני חצר בעצמם נכנסין לתוך ביתו ונסל'ים מסט בעל ברתו ומעריבים ואם אינו רגיל לערב עמהם אינם יכולין ליטול ממנו בעל ברתו אכל כופת אותו בבית דק עד שיאמר רוצה אני לערב עמהם וכו' ויודין לנגסו' ופי' שאינו רגיל לערב וערב עפ' בני חצר וכו' .

לבוש ההורז הלכות עירובין

היה עירוב בא אצלם אינם צריכין להתעירוב כדין בית שמניחין בו עירוב שכל אילו הבתים כנות א הם חשובים וכן אם הרבה בעלי בתים אוכלים בחד אחד כל אחד על שולחנו אף על פי שכל אחד ישן בחדר בפני עצמו עירוב אחד לכולם הואיל ואין מחיצה מפסקת בין מקום אכילתם הווי כחמשה ששבתו בשתקלוקו ואף על פי של פעמים פורסין וילח לפניהם רצניעות לא סיקרי מחיצה הואיל ואינה שם בקניעות שבשעה שרצוני לעשות דבר של צניעות מוחזין אותו ואחר כך פסקין אותו לצד אחד ועוד שאין הוילין קבוע מלמדת החרוז מוליפו ומביארוקיימין לן כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה לא שמה מחיצה :

ה' פ' שאוכל כמקום אחד וישן במקום אחר כקום אכילתו הוא עיקר דירתו והוא אסור הילכך האחים שאכלו כליך בבית אביהם וישנים בבתיהם אינן אסורים ואם האב נותן להם פרס רל הוצאתם ואינם אוכלים על שולחנו מכאן אלא אוכלים בבתיהם אסורים וה' מ' כשנותנים שאר בני החצר עירובין במקום אחד מבתי החצר והואיל והחוקקו לעירוב אמרינו מנו דשאר דיוורין אסרי הנו נמי אסרי אבל אם היו שאר בני החצר נותנין עירובין כאחד כבתים אלו וישנין מקקק לעירוב דבית שמניחין בו העירוב אינו צריך לית פת או שאין עמהם דיוורין אחרים בחצר שמקיקק אותה לעירוב אין צריכין לערב דכיתודים הם :

ו' וכן פ' שיש לו זה נשים וה עבדים מקבלים ממנו פרס וכל אחד אוכל בביתו אינן אסרין זה על זה אם אין עמהם דיוורין בחצר או אם העירוב בצצלם :

ז' עשרה בתים זה לפניו מזה וכולם עוברי מזה לזה ויוצאין דרך החיצה לחצר שנוספה פנימית לבד הם הנקראים בתים : צריכין ליתן בעירוב והשאר כולם אין צריכין ליתן לעירוב כחשובין כלין בבית שער דרבים זה לפקצתן וזה לכולם עד ששנים האחרונם שנקראים בתים ואפילו החשיעו כדאמרינן לעיל דבית שער ויחיד לא שסיה בית שער :

ח' המחארת בחצר אפילו נתארה בבית בפני עצמו אם לא נתארה דרך קבע אלא לשלשים יום או פחות אינו אסור על בני החצר ותוא והם מותרים בין בביתו בין בביתו ואפי' אם האורחים רבים ובעל בית אחד ודווקא כדאיכא בעל בית אחד קבוע שאין האורחים בטלים לגביה אבל אורחיה ניהו אסורים זה על זה כידוי על סוף סימן שצ"א . ועכו"ם המתארח על סימן שפ"ד :

שע"א כשאחד מבני החצר נפרד משם או מת וכו' וסעיפים :

א' דירת בלא בעלים לאו שמה דירה ואינה אסרת לפיכך אחד מבני החצר שהניח ביתו והדך ושבת בחצר אחרת אפי' היתה סמוכה לחצירו אב' הסיח מלבן ואין דעתו להחזיר ריבוי בשבת זו חריזה אינו אסור עליהם בדין בישראל שרצו כן כשסמית דעתו מירדת זו לשבות בדירה אחרת הוא שובת שם כל היום ואם דפקו לחזור בשבת אבל עכו"ם אפי' הירד לשבות בעיר אחרת אסור עליהם עד שישיכרו סמנו את מקומו אם הוא קרוב מהדך יום אחד ייהרו איפטר לו שיבא בשבת ויש לחוש שסא יבא דבני דיה שבת ויבא החול שיוני הן ויוצא ובא בכל יום אבל אם הוא רחוק יותר ממלהלך יום אינו אסור ר"א חיישינן שיבא בשבת ויא' שגס עכו"ם אם הירד לשבות אפי' בעיר בחצר אחר לא חיישינן שיבא ואינו אסור וכן עיקר ואם בא העכו"ם בשבת על סימן שפ"ג :

ב' ישראל בין חצר זו שהלך לשבות בתצ אחרת ואין דעתו לחזור בשבת הל' היסח הדע נמור ואם אה כנסלך בשבת וחזר אינו אסור דכוזשהות אותו שבת ע"י היסח הדעת שוב לא תיאסר ודווקא בישראל אבל בעכו"ם שחזר לכ"ע אסור כיון שיכול לבא אין היסח דעתו מועלת כל כך לשלא יאסור אפילו לכשיבא דאתגלי למפרע דלא היסח דעת הוה ליה :

ג' מי שהיה לו בית בחצר ולא עירב עמהם ומח והניח רשותו לאחד מבני אותו החצר שיש לו גס כן בית באותו החצר ועירב עמה אם מת המוריש מבע"י צדקה ירש אסור על בני החצר שהעירוב שצירב עמהם על בתו שיש לו כבר על העירוב גס על מה שיש קודם

א' הדל בני שער אע"פ שיש לו ד' מחיצות מ' מ' כיון דרבו עוברים לבתיהם דרך שם אין עליה תורת בית לא תורת חצר וכן הדל צאכסדרה ומרפסת שבחצר אינו אסור על בני החצר שאינן חשובים דירה אבל הדל בבית התנן בבית העצים בבית הבק בבית האמצעות אסור דחשובין דירה :

ב' בעל בית שיש לו הרבה בתים בחצר והשאילן או השכירן לאחרים י"ט לו בכל א' מהם כלים שאינם נישלי בשבת מחמת איסור או מחמת כובדן שהם דברים שאסור לפלסלם אפי' לצורך מקומם אין הדריס בהם אסורים עליו לפי שנעשו כולם כאורחים אצלו וכול רשות אחד חשיבי ולפיכך גסהם מותר להוציא מבתיהם אע"פ שלא נתנו עירו ואם נישלין בשב אסרין כיון שיכול להוציאם ששם : (וע"ל סי' ט"ח) ואם אין הבתים שלו לא קנייות ולא שכורות או מוסאלות לא שיש לו בתן דברים שאסור לפלסלן אסורים על זה שאינו כב' והם אינן אורחיו י' א' שכל זה הוא כשאין דיוורין בחצר לא הם אבל כשיש דיוורין אחרים ומוליכין עירובין אצלו צריכים כל א' לערב דמנו דאסרי הני נמי אסרי אחד ששכר בית מזה עכו"ם והשכיר חדר א' מן הבירה לחבירו אם מתחלה לא שכרה אדעתא דהכי ה' ל' כאלו כל הביר יש לו לבדו והשכיר אחד מן הבתים לחבירו ויש לו בו תפיסת יד אינו אסור אבל אם שכרה מתחלה אדעתא דהכי שישכירהו לחבירו ה' ל' כב' בתים ואפי' שכר כל אחד בפני עצמו כן העכו"ם ואסור זה על זה אע"פ שיש לאחד תפיסת בית בני חכירו :

ג' החבורות ששבתו בשתקלוקו וחלקוהו במחיצה אם עושרין כולן זה על זה שאין פתח פתוח להם בחצר לא החיצה וכולן עוברין דרך עליו אין צריכין ליתן בעירוב אלא שנים הפנימיים וכל האחרים חשובין בבית שער להם שאין להם לא תורת חצר הואיל ובכל אחד אפי' השלישי מהם שני האחרונים שהם רבים אצלו עוברין דרך עליו אבל הד' אף ע"ג דהפנימי האהרן שהוא החמישי עובר דרך עליו ג' אין לו דין בית שער בבית שער דחיד לא שסיה בית שער ואם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר או שאין עוברין זה על זה רק כל אחד יש לו פתח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר אמהסחיצות מנעות לתקר או אפי' חודג לתקרה והיו כמו מנעות דכלבורות דמו ותוי כל א' חדר בפני עצמו אפילו הן של יריעות יש בהן חילוק רשות בפני עצמן לענין זה שאם יש דיוורין אחרים בחצר ונתנן העירוב שלהן באחד משאר בתי החצר שלא בזה השתקלוקו צריכין כל אחת ואחת מחבורו ששבתקלוקו ליתן בעירוב אבל אם נתנו שאר בני החצר העירוב בזה השתקלוקו אין צריכין אלו ליתן כלל בעירוב שכולם דרים בבית זה ובית שמניחין בו העירוב אין צריכין ליתן עירוב וכן אם אין דיוורין אחרים עמהם בחצר שאין מי שאסור עליהם אין צריכין עירוב ואם חלקוהו במחיצות שאין נונעות לתקרה כולו בחדר אחד דמין ואפי' אם נתנן בני החצר עירובין בא' משאר בתי החצר די בעירוב א' לכל הה חבורות ואם היו דרך בעליות טמש אפי' נתנן בני החצר העירוב בשתקלוקו צריכין כל חבורה וחבורה לתת בעירוב ואם מקצתן עשו מחיצות : ומקצתן לא עשו אותן שעשו הם מחלקים ושלא עשו הם כמשותפים אבל מי שיש לו מלבד או סופר בביתו וכן התלמידים הלאומיים בפני הרב ודרינן שבתו כל אחד בתדו אפי' יש לכל אחד פתח פתח לחצר ואוכל וישן בחדרו אינן אסרין שכיון שכולם משתמשים בחוד הבית בכל עסקי השמשיהם באפייה ונישל ובכל דבר חשיבי כולהו כאילו אוכלים וישנים במקום אחד ואע"פ שיש להם פתח לצד ר' ה' הפל נקראים על שם בעל הבית ועוד דאין משאיל להם דשותף לאסור עליו גולא זה על זה ומצי' לסלקינהו ותו כשכירין ולקיימים דלא אמרונן כוזו להתמיר ודבר פשוט הוא דלא איצטרכינן להני טעמי אלא כדי להתיר כשאין לבעל הבית תפיסת יד במקו' שהשאיל להם שאם היה לו תפיסת יד דהיינו שיש לו בכל אחד מהם כלים שאינם נושלין כו' כמו שנתבאר לעיל בריש סעיף ב' בלאו חני טעמי הו' שרי :

ד' אנשי חצר שהיו כולם אוכלים על שולחן א' אף על פי שכל אחד אוכל מעיסתו וכל אחד יש לו בית בפני עצמו לישן שם ולשאר צרכיו אינם צריכין עירוב מפני שהם כאנשי בית אח' דמקום פיתא גורם וכן אם הוצרכו לעשות עירוב עם אנשי חצר אחר עיר' אחר לבולן נפת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שמעריבין עמו ואם

א גנין וחצירות וקרפית כיון שחשמשן אינן תדירן ומיוחדות אינן נקראים חלוקי רשויות לא כולן רשות אחת חשיבי לענין כלים ששבתו בתיכון שמתיר לשלשל מזה לזה אפי' הם של בעלים הרבה ולא עירבו יחד מותר לשלשל מחצר זו לחצר אחרת או לגג או לראש הכותל שביניהם ומגג לגג אחר הסמוך לו אפי' גבוה ממנה הרבה ומגג לקרפף שאינו יוחר מסאתים ואם הוקף לדירה אפילו הוא יותר מסאתים - או למבוי שמתוקן בלחי או קורה אף על פי שלא עירבו בו ואף על פי שעירבו בני החצר לעצמם רשכתי מאני דבתים בחצר אפ' מות לשלשל כלים ששבתו בחצר לחצר אחרת ולא גזרינן משום שמא ישלשל גם כלים ששבתו בבית לחצר אחרת או לגג וקרפף אף על גב דכלום ששבתו בבית אסור לשלשלה מחצר לחצ' או לאחד מאילו לא גזרינן כולו האי דאינו לא מדרבנן וה' לגזירה לגזירה .

ב והא דחצר וקרפף רשות אחת הן דווקא בשאין בקרפף יותר מסאתים או הוקף לדירה אפי' הוא יותר מסאתים אבל אם לא הוקף לדירה יש לו דין כרמלי (וס' ל סימן שם סעיף ג') ואסור לשלשל ממנו לחצר ומחצר לחצו ומקרפף לקרפף עד סאתים יכול לשלשל בכלתו מזה לזה יותר מכאן ולא היקף לדירה אין משלשין בתוכו אלא ד' אמות ומזה לזה ג' שתי אמות בזה ושתי אמות בזה להוציא ולהכניס מזה לזה :

ג אף על גב שעירבו בני חצר זו יחד וכלים ששבתו בבתים מותרין להם לשלשל לחצר זו מ' מ' אין מועיל העירוב לא להוציא מן הבית לחצר זו אבל להציא כלים ששבתו בבתים לחצר אחרת אסור מיהו אם רוצים לערב גם שתי החצירות יחד להתיר אף כלים ששבתו בבתים אין צריכין עירוב אחר אלא העירוב שעשו כבר יולבינו אחד מבני החצר בשביל כולם ויחננו באחד מבתי החצר השנייה ויהי כולם נמשכין אחר עירובין כאלו דרים שם ואין יהיה להם מותר לשלשל גם כלים ששבתו בבתים לחצר האחרת והוא שאותו המונך העירוב יהיה אחד מאותן שעירב עמהם או אחד מאותן שאינן צריכין לערב המבוארים בסימן ש' ע' כגון אב ובניו ורב ותלמידיו ואין שם דיוורין אחרים ואם ירצ' יולך שם אפי' פת מסלו בשבילן ויהיו כולם מותרים והוא שעירבו בני החצר השנייה ג' לעצמם שמתיר להם לשלשל מבתיהם לחצר אבל אם לא עירבו לעצמה לא עדיפי בני חצר זו מאינהו ונפיהו ואסורים לשלשל שם אפי' אם יולכו עירובם לחוכי ואם עירבו גם בני החצר האחרת והולכו אילו עירוב' לחוכו אז בני החצר השני' אין צריכין פת אחר אלא העירוב שעשו פטר מתירן לשלשל כליה' ששבתו בבתיה לחצר זו שאצלם שעירב עמהם בהולכ' פתם לשם : ד ואין שתי חצרות יכולות לערב יחד אא' כיהא פתח ביניהם או חלק שיהא בו ד' על ד' שפתיה והוא שיהיה קצתו בתיך י' שפתי הסמוכים לארץ דרוסה לפתח כיון שהוא כל כך סמוך לארץ מיהו בכל שהוא בתוך עשרה סגי ואם רצו מערביש כל אחד לעצמו ואטורין זו עם זו ואם רצו מערבין כולן יחד :

ה וחלק שבין שני בתים אפילו הוא למעלה מ' אם רצו מערבין יחד דביתא שמכוסה למעלה כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גבוה י' מיהו רחב ד' על ד' כעינן שיהא ראוי לפתח להכניס ולהוציא דרך שם דבציר מהכי לא חזי להכניס ולהוציא כיון שהוא צר וכמאן דליתיה דמי ואין מערבין בו וכ' אם עשה בו סריגה לפני החלון שנסתם מלהכניס ולהוציא ובסל מתורת חלק כלל וה' ארובה שבין בית לעלייה אפי' הוא למעלה מ' אם רצו מערבין יחד ואפי' אין שם סולם לעלות בו מ' ראוי להכניס ולהוציא הוא ובלבד שיהא רחב ד' על ד' ושלא יהא בו סריגה :

ו בית שבין בחצרות והוא פתוח לשניהם ועירב עם שתיהם אבל החצירות לא ערבו זו עם זו אסור לשלשל כלים ששבתו בבתים מחצר לחצר ע' בית זה שביניהם היה בק שחית החצירות כותל גבוה י' שפחים או שהיה קרקיעתו של אחת מן החצירות גבוה מחביר השפחים ועשה עליו סחיצה ח' להשליכות ליהו להו רשויות מחולקים ואין יכולין לערב יחד ואם היה הכותל לשניהם גבוהי

בט א ובראש

קודם שנכנס שבת דהא אין העירוב קונ' אלא משחשיכה כשנכנס שבת ובאותו העת גם זה הבית היה שלו יזכה לו העירוב על שניהם וכ' שם גם המורי עירב שאין היורש שעירב אסור ואם מת המוריש משחשיכה והוא לא עירב עמהם הרי גם היורש אסור אף ע' פ' שעירב עמהם על רשות שלו אינו מועיל למה שירש אחר בשבת ממי שלא עירב עמהם שכבר נכנס שבת וזכה לו עירובו על בית שלו ועכשיו לא יוכל לערב על זה שכבר נכנס שבת והואיל ונאסר כשנכנס שבת שוב לא יוכלו להתירו לשבת זו בצירוב :

ז ואם אותו שהיה לו בית בחצר עירב עמהם ומת והניח רשות לאחד שלא עירב עמהם אם מת המוריש משחשיכה אין היורש אסור שהרי כבר עירב המוריש ואע"ג שהיורש לא עירב עמהם מ' כיון שהותר רשות הזה לבקדם השבת בתחלת הבנסת שבת הותר לכל השבת ושוב לא נאסר באותו שבת . ואם לא עירב המוריש ומת משחשיכה וירשו אחד שג' לא עירב כל זמן שלא בא היורש לדור עמהם בחצר זו ה' ל רשות הזה כדירה בלא בעלים ואין היורש אסור עליהם ואף על גב דכשנכנס שבת היה אסור שהרי לא עירב המוריש עמהם כשמת ה' היורש כשכל השתו ומותר ואם בא היורש לדור בשב' בבית מורישו אסור שהרי לא עירב עמהם לא הוא ולא מורישו והוא אינו מכלול שהרי בא לדור שסוה' אם מת המוריש מבע' וירשו אחד שלא עירב ג' ש' זמן שלא בא היורש לדור עמהם בחצר זו דה' ל רשות הזה כדירה שאין לה בעלים ולא גרע המוריש ממי שהניח ביתו והלך לחצר אחרת והסיח מלבו שלא לחזור כדאיתא לעיל בריש סימן זה והיורש עדין לא זכה בו וה' ל כניסול רשותו ואינו אסור וכשיבא לדור בו בשבת אסור וכן אם עירב המורש ומת מבע' והיורש לא עירב אסור דכיון שמת קודם שתחשך לא קנה לו העירוב וכלא עירב המיריש מיהו דהא פסק עירובו קודם שבת והרי גם היורש לא עירב ואסור שיעירב עמהם אפי' אינו דר בו עדיין שם יבא לדור בו בשבת ולא שייך באן בני יורש הסיח דעתו דמה שהא דר בו היה מסופ' שעדין היה מורישו דר בו ושם מיד כשמת המוריש הסכים בדעתו לבא לדור בו בשבת ויא' שאינו אסור ג' כל זמן שלא דר בו ולא גרע מהסיח דעתו ואם ירשו אחד שעירב עמהם אם היה היורש דר עם המוריש בבית אינו אסור עליהם אע"ג דהמוריש לא עירב והיה אסור בהכנסת השבת מ' כיון שהיורש עירב וה' היה דר בבית אצ"ל המוריש זכה לו עירובו דמינו דזכה לו בביתו וזכה לו גם בזה אע"פ שלא היה שלו כיון שהיה דר בו ואם לא היה דר עם המוריש בבית לא כבית אחר שבחצר זו אסור אע"פ שעירב היורש על רשותו כיון שלא עירב המוריש ודר היורש בחצר זו בבית אחר אסור אף על גב שלא נכנס בבית לדור בו שכיון שהוא דר בחצר זו וראוי לו להשתת' בו חשיבין כאילו נכנס לדור בבית ואוסר עליה' ביון שלא עירב ואע"ג שהיורש עירב עמהם על רשותו שדר בו אותו עירוב אנו מועיל לבית שירש כשב' ממי שלא עירב כמו שכתבתי בסמוך בסעיף שקודם זה :

ח ישראל ועכו'ם שהיו דרים בחצר ומת העכו'ם מבע' להחזיק ישראל אחר בנכסיו אפילו לא החזיק בה עד שחשבה אסור אף ע"ג דכשחשבה עדיין חנכסיס הפקר היו ולא אסרו דה' ל כמו דירה שאין לה בעלים ועדיפי מיניהו שאילו לא היו להם בעלים כלל ואיכא הותר למקצ' שבת אפ' אסור והואיל והיה לו כח להחזיק מבע' דהא כתהעכו' סבע' ינמצא רשות זו תלויה ועומד ולא הוה הותר למק' ית שבת עד שנכסל רשותו כשאר יורש מת משחשיכה אין המח' . אסור דהא הותר למקצת שבת דהא כשנכנס שבת עדין של עכו'ם היה שהיה חי והוא עירב עם ישראל וכיון שהותר בהיתר הראשון עומד ולא נאסר ע' חזקתו של זה ואם החזיק בו ישראל שדר עמו לעולם סותר שנעשה רשות אחד :

ט אחד מבני חצר שהיה גוסס אע"פ שאינו יכול לחיות דרוך גוססין למיתה בו כיום אסור עד שיזמך לו פת ויערבו עליו וכן קצ' אסור אע"פ שאינו יכול לאכול כזית ותיקונו גם כן על ידי שיזכו לו בפת ויערבו עליו אבל האורת אינו אסור כמו שנתבאר לעיל סימן ש' ע' :

סעי' דיני שותפי הדירות לעירוב ובט' ס' :

לבוש החור הלכות עירובין

יא בנה אצטבא על אצטבא ספוך לכותל אמיש בתחתונה חתול על ד' או אין בתחתון ד' על ד' ויש בעליונה ד' על ד' ויש אורי ספסיק בין זו לזו כגון שהיו לעליונה רגלים ואין בין זו לזו נ' שפחי' הוו כחד ומהני להחיר להשתם' עליו על גבי הכותל אבל לא מהני לפתחי פתח לערב יחד עד שתניע האצטבא סמו לראש הכותל כג' שפחים ואם יש ביניהם ג' תרי נינהו ומיעוט באוי לא שמי' מיעוט ולא מהני אפ' להשתמש :

יב זין היוצא סן הכותל ויש בו ד' על ד' והניח עליו סול' כל שהו אפ' אין בו ד' ומעמידו בקרקע וסמך ראשו בזין היו כחר מיעוטא ומהני להחיר לו השמיש על הכותל והוא שלא תהא תליבה התחתונה גבוה מן הארץ שלש' ולא יהא בין שליב' לשליב' ג' דהוו כולהו כלבוד וחשיב כחד מיעוט' והוא שיניח הסולם על גב הזין אבל אם סוסכו אצלו לא דלא הוי האי סול' פתחתו דרגא לזין ואין כאן מיעוט שהזין הוא סוגדל סן הקרקע הרבה . וכל זמן שאין גבוה הכותל י' שפחים די בזין א' שמניחו באמצע ואין גבוה י' סמנו ולמטה ולא סמנו ולמעלה ויכול לעמוד עליו ולהשתמש על הכותל בנחת ואם הכותל גבוה ד' צריך שני זיזין א' בתוך י' התחתונה ואחד למעלה סמנו בתוך עשרה העליונים שאם היה הזין גבוה י' סן הקרקע לא סני ליה כסולם כל שהוא סידי דהוו הכותל דבני סולם רחב ארבעה כדלעיל סעיף ח' והוא שלא יהי הזיזין זה כנגד זה שראוי להסות סולם מזה לזה :

יג העמיד שני סולמות זה כצד זה ולא היה בשניהם פשך ד' והרחיקם זה מזה כדי שיהא בשניה ד' וסילא האוי שבניה' בקם אינו מועיל לא להחירו ולהשתמש עליו ולש' לערב יחד שמקו' כעמד הרגלים הוא באמצע הסולם ואין ראוי לעלות נקש ואם העמיד הסולם באמצע והקס סן הצד מהני בק' להחירו ולהשתמש עליו בין לערב יחד :

יד אם הסולם רחב ארבעה וחוקק אצלו בכותל להשלימו לר' די לו שיחוק בגובה י' ואם לא העמיד סולם כלל לא חקק בכותל כמין שליבות של סולם לעלות בו צריך' שיחוק בכל גבוה הכותל ולא דמי לחוקק אצל הסול' להשלימו לר' די שיחוק בגובה י' דסאני התם כיון שיש סולם שמניע לראש הכותל ונוח לעלות בו אלא דלא חשיב למהני פתח בציר מרוחב ד' הילכך אע"ג דגובה הכותל הרבה כי מסוי ליה רוחב ד' בגובה עשרה פתחא הוי אבל כשהקק בכותל עצמו ואין שם שום סולם אין נוח לעלות כ' לפיכך לא מיחשב לפתח עד שיחוק בכל גובה הכותל ואז מועיל בק' להחיר השמיש בין לערב יחד :

טו היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל אף עלגב שאסור לעלות עליו משום שבות אם רצו מעוצין יחד דהוי כפתח הואיל ואין איסורו אלא מדרבנן אבל אם עשו אשרה סולם לכותל דלא מיחשב לפתח מפני שאסור לעלות עליה סן התורה שהרי היא אסורה בהנאה והר' אש כתב בהיפך דאילן אינו מועיל כיון שאסור לעלות בו בשבת והאיסור הוא בשבת שבת ואין יחיד ויכוון דבר לשבת הוו להו כשני סותרין ובאשר' אם היא יבשה סבירא ליה להר' אש הואיל ולית בה כפוס איסור שבת דאילן יבש ליכא למיחש שפא יתליש וכוחר לעלות עליו מהני להיו סולם לענין שבת אע"ג שיש בה איסור אחר שהוא איסור ע"א :

טז חרין שבק שתי חצרות עמוק עשרה ורחב ארבעה חריזה ספסיק ואין יכולין לערב יחד אפילו הוא מלא חבן וקש כל זמן שלא בשלו שם ואם היה סלא עפר וצרות אפילו כ' חמה שלא בשלו חשון כמלא וכחצר א' דמי וצריכין לערב יחד י' א' אפ' אם מלאם בפירות סתמה בשלן להו דדרך לעשות שם אצור' ין נתן עליו נסר כמין נשר משפת חרץ אל שפתו אס' רחב ד' חשון כפת' אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבי' כל אחד בפני עצמו ואסורין זה בזה וה' דאם מלאו נרוחב ד' כדבר המבטלו טם דהוי כפתח פתוח סכאן לא חשיב פתוח ואם נתהנסר לאור החרץ במשך ד' אפ' אין בו אלא כל שהוא חשוב [כפתח שהרי אין בחרץ במשך ד' אילן שהוא שיעור פתח רוחב ד' ספקי דהא מיעוטו בנסר נה ואם

ובראשו פירות בני שתי החצרות יכולין להורידם לחצרותם וכן להעלות ולהניחם עליו מפירות ששבתו בחצרותם ולהוריד אה"כ סמנו להצר האחרת בין שהכותל אינו רחב ד' שהוא מקום פסור ובטל לכאן ולכאן בין שהוא רחב ד' שהוא הל'ם שכן הוא שיעור רוחב מקום הנחה בר'ה בענין עקירה והנחה דשבת' דהא ק'ל דנגות חצירות וקרפיות רשות אחת הן כמו שנתבא בס' זה סעיף א' אבל פירות ששבתו בנתיים אס' ככותל רחב ד' שהוא רשות כבני עצמו אסור להעלותם לו ולא להורידם סמנו ואם אינו רחב ד' סותר דמקום פסור הוא ובטל לכאן ולכאן עין לעיל ס' ס' ס' (וע' ל' ס' ש' ס' ס' י' ס') ואם היה הכותל גבוה לאח' סן החציר' י' ולשני אינו גבוה י' כגון שקרקעו של אח' גבוה משל חצירו שאינו יכולין לערב יחד כדאיתא בס' סוף אוחו שאינו גבוה לו י' אינו נקרא לו סחיצה וסותר להשתמש בו אף בכלים ששבתו בנתיים ספני שתשמישו בנח' לכך נותנין לו כל השמישו והשני אסור להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר והוא שהיה הכותל רחב ד' אבל אם אינו רחב ד' סותר לשתייהן להשתמש בו אף סן הבתיים אפ' עירבה כל אחת לעצמה דבטלה לגבי שתייהן :

יז נפרץ הכותל עד י' אסוח הרי הוא כפת' והוא שלא יהא נפרץ במילואו שנפרץ במילואו אינו פתח ואם נפרץ ביות ס' י' אכות הסיב כחצר אחד וצריכין לערב יחד וכ' ש' אם אין ביניהם סחיצת גבוה י' צריכין לערב יחד ואם עירב' כל מהת לעצמ' הוה בחולקין את עירובין ואסור' אלו על אלו ושניה' אסורין להשתמש בן כותל שבין שתי חצרות גבוה י' לשניהם והעמיד אצל הכותל סולם רחב ארבעה וכן כנגדו בחצר השני אפילו אין הסולם' זה כנגד זה אסאין ביניהם ג' שפחים הוו כלבודות וחשיבי כפתח הוי סופליגם זה סכנגד זה ג' שפחים אס' הכותל רחב ד' עירין חשובים כפתח ספני שיכול לעלות בסולם זה וילך על כותל עד הסולם וליר' בו אין בו רחב ד' לא חשיבי כפתח כיון שהסופליגין וגם הכותל אינו רחב ד' אין לעלו בצד זה ולירד בו בצד השני באינה סול' אמרו בשיש בו ארבע שליבות שהיא סולם קבוע תמיד היא שם ודומה לפתח כיון שקבוע שם תריה כפתח אבל כ' פחות סכאן היא נוחה ליטלטל שם לפיכך אינה סמעטת אה"כ בסולם חוק שזרועותיו ושליובותיו כבדות שאן כוכרו קובעו אע"פ שאין בו ד' שליבות ואם אין הכותל גבוה אלא י' סוככצמות וזקף סולם גבוה י' ומשחרו במשך

ד' אצל הכותל מתירו בק' להשתמש עליו בין לערב יחד כיון שלא נטאר ג' עד ראש הכותל הוי כסניע עד ראש הכותל

חג"ה
ואף על ג' דל' בולטת לזין הכותל
למלאה בין שמיניע למחות מני
סמוך לראש הכותל דהוי כלי' מניע
לראש הכותל ממש משלידהו כלכוד
דמי אש"כ גבי אינענה שקבאר
צתמוך ספיף ט' אפ' י' מיניפה עד סמוך לראש הכותל ס"ח נענין עתה ד' על ד' דכ"ט
שבתקבאר כסמוך ספיף חזוכר

עקר חוליא מראש הכיתל למעטו מנובא י' אם יש בו בכותל מסך ד' שהני בין לענין לעשות כפתח לער' יחד בין לענין שיכול להשתם' בכל הכותל שחשבישו מטם בנחת שעולה לו דרך פתחו ואם אין בו מסך ד' אינו חשוב כפתח לערב יחד וכן אינו מועיל להשתם' בכל הכותל אלא כנגד המקום שנחמט' סם מתר להשתמש דכין דלא גבוה טם י' לאו רשותא היא :

טח בנה איצטבא למטה אצל הכותל למעטו מנובא י' אם יש כאצטבא ד' אורך כמשך הכותל ובולטת ד' ניהא לעבוד על גבה ולהשתם' ככותל מועיל להשתמש בכל הכותל אבל אינו חשוב כפתח לערב יחד עד שיניע לראש הכותל שאין דומה לפתח שאין דרך להשתמש ע' האצטבא בצד השני שככותל כמו כפתח ואם אין בו ד' על ד' אינו מועיל להחיר' אפ' להשתמש כנגד שכיז שאין בו ד' על ד' אין ראה לעמוד על האצטבא להשתמש ולא דמי למקום עקירת חוליא שאם אין בו ארבעה משתם' מיתא במקום שנחמט' דהשם עומד על חקרקע ומשתמש שם במקום שנחמט' אבל הכא אפ' כנגד האצטבא אינו יכול להשתמש שאינו יכול לעמוד עליה כיון שאינו בולט ד' :

י כפה אצלו ספסל שיש בו ד' על ד' ונבוח כל שהוא ומיעוט בו גבוה פי' סות' להשתמש כנגד המיעוט וכלבו שיחברנו כסיף שיח' דבר קבוע ולא יהא דבר הגיטל' :

חומרא בנפרצה לר"ה מנפרצה לכרמלית דנפרצה לר"ה אסור לשלשל טהחצר לר"ה אפילו בתוך דאמות שזו כרמלית תהר"ה ובנפרצה לכרמלית מותר לשלשל טהחצר לכרמלית תוך דאמות: ג חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה ואין נפרצה יותר מ"י אמות דהוא שיעור פתח גדולה מותרת להוציא כלים ששבתו בכית לחצר אם עירבה לעצמה ולא אסרי עליה בני קטנה שאינם לא כפתח לגדולה וקטנה אסור להוציא כלים ששבתו בכית לחצור. אלא א"כ עירבו יחד אבל כלים ששבתו בחצר מותרים בכל גוונא כדאמרינן לעיל ריש סימן שע"ב רגנן חצרות וקרפיוח כולן רשות א"ה ב"ד א"כ שנכנסין כותלי קטנה ובולטין לתוך הגדולה דהנך גיפופים דפשו להו שעוכדים מאחרי פרצת הקטנה נראים שלא מאותו כותל היא דאם לא כן קטנה נמי שריא דהא אית לה פסיס דאע"ג שהם שוים מבפני הרי הם נראים מבחוץ ומיירי נמי פסכותלי קטנה מופלגין ג' טפחים מכותלי אורך הגדולה דלא"כ הוה משתריא הקטנה ע"י לבד כלומר דהוה אמרינן חזינן כאלו ראשי כנים של כותלי קטנה סנופי לצד כותלי אורך הגדול דהדר היא לת הכנים. להך גיפופי נראים מבחוץ ושוה מבפנים ומיירי נמי דווקא שנפרצו קודם זה השבת דאי שנפרצו בשבת זה מותרין באותה שבת דהא ק"ל שבת כיון דהותרה הותרה:

ד וכן ג' טפח שנפרצו קודם שבת במלואו לג' גדול אסור להעלות עליו כלים ששבתו בכית וגדול כותר והוא שיהו מחיצו הבית ניכרות. לסי שעומד על הגג אבל אם אינן נכרות כגון שהגג בולט עדיהן לא אמרינן גוד אסיק וגדול נמי אסור דהא אין לו שום מחיצ' וכל שאין לו מחיצות אינו רה"י והוא כרמלית ומיהו אם חלק ד' על ד' פתחו לו מהבית הוי כחורי רה"י ומותר דק"ל חורי רה"י כרה"י

שעה מה הם הדברים השרויים בהצר שאינם אוסרים ובוד' סעיפים:

א מרפסת שהיא נבונה וארוכה והרבה פתחי עליות פתוחין לה והוא עומדת בחצר ועולין לה בסול ובני העליות יורדין מסנה לחצר ועוברין דרך עליה לר"ה ועירבו בני העליות אינם אוסרים על בני החצר דסולם תורת פתח עליו והווי כשתי חצרו ופתח בניניהם שאם רצו מערבין יחד ואסרצו כל אחד מערב' לעצמו ואינה אוסרת על חבירתה וכלכד שיערבו כל בני מרפס' לעצמן כדי שחארג' המותר כמקום ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקום שאם לא עירבו בני מרפס' לעצמן אסרי על בני החצ' לרגל האסור במקומה אוסרה שלא במקומה. (וע' ל'סימן שע"ח סעיף ב'וה') וכלים ששבתו בכתם אסורות לשלשל מנה לזה אבל כלים ששבתו בחצ' מותרין דמרפס' וחצ' רשו אחת הן כמו נגות וחצירו וקרפיוח א"כ לא עירבו יחד ועירבו לעצמן ויש בחצר מל או עמוד אם הוא של אחד סתם הרי הוא רשותא דחד ואין אחרים אוסרים ואם הוא משותף בין שניהם אינו נבונה י' טפחים מקרקעית החצר אע"פ שיש פראשו למרפסת י' טפחים וגם רחוקה ממנו ד' טפחים הרי אן נחשבים כין לחצר בין למרפסת דתשמיש שניהם שוין בו דאע"ג שיש מראש' עד המרפס' וגם רחוקה ד' מ' האויל ותשמיש' עליהם דרך ירידה נוח להם להשתמש עליהם כמו לבני החצר וזה אוסר על זה ושניהם אסורים להוציא שם כלים ששבתו ואם הם נבונים מקרקעית החצר י' טפחי והם בתוך י' למרפסת וגם סמוכים למרפסת תוך ד' טפחים בני מרפסת מותרין בהן ואין בני החצר אוסרין עליהם לפי שתשמישן בהן בנחת לנמרי כיון שהוא סמוך להן וגם שתשמישן בהן ע' ירידה או בשות ובני החצר האויל והיא נבונה להן הרבה משתמשין בו בקשה דהיינו ע' זריק שהיא תשמיש' קשה שתשמיש' ע' ירידה וכל של זה בנחת לנמרי ולזה בקשה נותנין למי שתשמישו בנחת ואם הם רחוקים ממרפסת ד' טפחי או יותר אף על פי שגם הם נבונים מקרקעי החצר י' והם בנבונה בתוך י' למרפסת הרי היא לשנוהם בתשמיש קשה ששניהם אי אפשר להשתמש בהן אלא ע' זריקה שכל שרחוק ד' טפחים אין תשמישו אלא ע' זריקה והרי רשות שניהם שוה בהן ואוסרין זה על זה לפיכך שניהם אסורים להוציא שם כלים

א ואם החריץ לאח עמוק י' ולשני אינו עמוק י' דינו ככותל שנחתנו אותו למי שאינו עמוק י' ואם הוא לשניה שוין רץ שניה שוין בו ג' ואם יש בניניהם גרוש של חבן בעוד שהו גבה עשר' הוי מחיצה וכל אחד מערב לעצמו ואסנתמעט בחול בפחות מ' הוי כאין לו מחיצ' וצריכין לערב יחד דכח' אחד דמי שאין זה ככותל סמס דניח ליטלו שמשם ובעוד שלא נחמע' אפ' לשו' א' מהם ליתן מן החבן לתו' קיפתו בשב' להאכיל לבהמתו דחיישינן דילמא שקיל טובא ומסעי' ליה מ' יוקא אחי לשלשל בחצ' האסור ואפ' להעמיד' סם בידים כדי שתאכל אסור דשסא יקח הרבה ויתן לפניה אבל יכול לעסו בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנשות אלא לאס דכיון שעושה על ידי שינוי יזכור ולא יתן לה בידים אלא מעצמה תאכל מה שתוצה ואז לא חיישינן דילמא סמעי' ובהם קלי קלי אכלה ויא' הטעם דלא יתן מן החבן לתוך קיפתו בשבת משום דהאי חבן מוקצה הוא מאתמול למחיצה זו ואסור לשלשלו ולפיכך אסור ג' כ' להעמידה סם בידים כדי שתאכל כמא יטלשל התבן בידים אבל לעמוד בפניה בולו כדי שלא יהא לה דרך לנשות כו מותר כמו בשאר מוקצה (וע' ל' סימן שכ"ה סעיף א' וסימן תק"ח סעיף ז) ולהר' א"ש אפ' בחול אסור ליתן מסנו לתוך קיפתו דודאי או בעי' לסלוקי כולי מצוי מסל' ליה אבל לא יתן לתוך קיפה ויאכל מעט מעט דילמא ממעט ליה בע"ס סמו' להשיכה ולא אדעתא וקא מסלשל בשבת בחצר האסורה וכן להעמיד הבהמה בידים אפילו בחול אסור מהאי טעמא דחיישינן דילמא יתן לתוך קיפתו סמוך להשיכה ויאכלינה ולא אדעתיה כולו בל' א' נגיש שכן כ' חצרות אבל גרוש שבין שני בתים מותר להאכיל מסנו לבהמתו בידים לכל הפירושים דכיון דאיכא חקרה ניכר שנג' הדיש מתרחק מן התקרה ואי מפחת מ' רמי אנפשיה הואיל ומינכ'

שע"ג דין שתי גזזרות בב' עליות ובו ס' א':

א שתי גזזרות והן שני נסרים הכוללות משתי עליות משפ' תקרת העלייה לר"ה זו כנגד זו ויונתן בניניהן נסר רחב ד' הרי הוא כפתח ומערבין יחד ואם רצו כל אחת מערכת לעצמה ואם אין המרחק בתיהם ד' אפ' בלא נסר נמי דינא הני שיכולם לפסוע מזו לזו והווי קפתח אבל אם היה זו שלא כנגד זו שאחת משוכה למזרח השנייה למערב כו ואינם יכולין לערב יחד שכשיחצו הנסר מזו לזו יבא כקרן זויות של זו לקרן זויות של זו לא חשיב פתח דפתחה בקרן זויות לא עברו אינשי (וע' ל' סימן ט"ס א' סעיף ב') וכן אם הייתה אחת נבונה מחבירתה לא חשיב פתח וה' כשסרוחקות זו מזו ג' טפחים אבל אם הם תוך ג' בין כרחוק זו שלא כנגד זו בין בנבונה חשיב שפיר פתח:

שע"ד נסתם בשבת פתחא חלוץ במקו' שעירב ובוד' סעיפים:

א עידבו דרך חלק או פתח שניניהם ונסתם בשבת מותרין להשתמש דרך נובה הכותל וחוריו שקני' העורוב הוא מיד בהכנסת שבת ושבת כיון דהותרה הותרה ואפ' אם עירב לשנת ונסתם הפתח בחול או אפ' סתמה במזיד דהשתא לא נכנס השבת בהיתר ונפתח בשבת חזר חעירוב להתירו הראשין ולהרמכ' ס' אין מותר לשלשל לא כל אחת לעצמה אבל מזו לזו לא שאינו חשיב כ' יתח כיון שלא היה פתח בהכנסת שבת:

ב וכן אם היה כותל בניניהן ועירבו כל אחד לעצמו ונפרץ בשבת מותרין לשלשל כל השבת כל אחד בחצירו אפ' כלי ששבתו בכית דשבת האויל והותרה הותרה וכלים ששבתו בחצר אפ' מחצ' לחצר נמי ודווקא שתי חצירות שנתפרצו זו לזו שזה רה"י בזה ואין בניניהם אלא שזה של יחיד אחד זה של יחיד אחד אבל חצר שנפרץ בשבת לר"ה או לכרמלית אסור ולא אמרינן בה האויל והותרה הותרה דהתם לאו בעירוב תליא מילתא דאי אפשר לערב חצירות שהם מן התורה רה"י גמור עם כרמלית או ר"ה אלא כמחיצת תליא מילתא וכיון שנתכטלה המחיצה אסור לשלשל לש נתכטלה בע"ש או בשבת עצמה דהא מ"ס אין כאן מחיצה ונעשה החצר כרמלית ואסור לשלשל אפ' בתוכה יות' מד אמות וכ' ש חוצה לה מיהו איכא

לבוש החורג הלכות עירובין

ששנתו בביתם עד שיערבנו יחד :
ג היתה חצרה רחבה ד' טפחים אין המפרסת אוסרת על בני החצר שהרי נחלקה מהם והיו כרשות אהדת ;
ד תחום היוצאים מהכתלים כל שהיא לכמה מי טפחים הרי זה נהשב מהחצר ובני החצר משתמשין בו וכל שהוא בתוך ה' טפחים העליונה הסמוכים לעלייה נחשב מן העלייה ואנשי העלייה משתמשין בו - והמשאר מן ה' התחתונים עד תחלת העליונים מן ה' ז"ס היוצאים שניהם אסורין בו דרשות שניהם שזה יהיה אדם על זה ואין משתמשין בהן בכלים ששבתו בבתים אלא אם כן עירבו יחד :

להשתמש בה לא ע"י זריקה דרך האויר אינן אוסרות על זה ואע"פ שיש להם בעלים אחרים לחורבות אונ"כ אינם אוסרים דה"ל דירה שאין לה בעלים וק"ל דירה שאין לה בעלים לא שמה דירה בלא כשעומדין כשורה כמו שכחתי אבל אם עומדים כחצונה שלשתן סמוכין לבתי שהאמצעי עומד כנגד ב' הבתים כזה

 כגראשי הקנקן אז השתי חורבות החיצוניות כל אחד מותר בחורבה שאצלו ואין חבירו אוסרה עליו אע"פ שמשתמש בה בחול דרך זריקה שאין אדם אוסר על חבירו בתשמיש דרך אויר אבל האמצעי אסור לשניהם אע"פ שמשתמשין בה דרך אויר ס"מ הואיל וכניהם חשמישין שם כנה דרך שילטול אוסרין זה על זה דרשות שניהם שזה בה ואף ע"פ שהיא פרוצה בשתי צדדיה לפקו האסור לה דהיינו לשתי הסמוכין לה שאסורות לזה ולזה לא אחמור רבנן במקום שאין לו חשמיש נמור שיהא אסור משום פרוץ :

שעו בורובאר שבין שתי הצרות ובור סעיפים

א בוראן באר שבין שתי הצרות שזה עוסר על זה נכה שבנו ואין בניניהם פתח או חלון שיכלו לירב יחד או שיש בניניהם ולא עירבו אין ככלאין ממנו נשבת אא כעשו בניניהם מהיצא למעלה כן הכים כדי שיהא ניכר שהמים הללו חלוקים הן הציון לאלו והציון לאלו לפיכך לא כני הבא במהיצה הלזיה על המי לא צריך שיהא טפה מנה משוקע כמים שמהא מחיצת ההפס ניכר במים ס"מ אינה צריכה ליגע בקרקעו הבור דבהבדלת טפח נמי הכירא מעליה הוא דהא לא כיערבי פיא להדיא . ואם היתה המהיצה כולה בתוך המי צריך שיהא טפח יוצא ממנה ולמערה מן המים כדי שיהא ניכרת רשות זה מרשות זה וכן אם עשו לכעלה על פי טפח הבור קור רחבה ד' טפחים זה ממלא מצד זה מן הקורה וזה ממלא מצד האחר דקור רחבה
ב אסורין גוד אהית ויורד וס"הם כזילי קירה הוו מחיצה ונמטפה וירד עד המים וחלק בלרשו לעצמו
 ככל קשה ל"מ"ש הכל נבי קירח דלא בעינן מחיצה הפסק ניכרת כמים שלא יחל ערבי מיא להדיא וזכי מחיצה נמוכה בעינן מחיצת המסק ניכרת נמים כמו שנתמלר כממוך וכי עדיף קור רחב' ד' טפחים ממחיצה נמוכה דהא לא אמרינן גוד אהית עד המים הם כל ס"ל לללו דוקי עד המים ללא ה"ה טפח לתוך המים אבל דמון הוא בעיני דלת' דלמוריק גוד אהית עד טפח לתוך המים הא בכל מקום בעינן שלא יחל ערבי מיא להדיא .
 ג' א כשכאו למלאות בכלים ששבתו בניח אבל בכלים ששבתו בהצר לא בעינן שום תיקון דכבר אמרנו פעמי דחצירות רכוח אהת מן . על סימן שע"ב .

ד בית הכסא שבין שני בתי ולא עירבו יחד הרי הוא כבור דברים ס"ה ורשות שניהם שולטת בו ואסורים שאוסר זה על זה וש מתירין כשנמצאה מקו פסור הוא שאין דרך שום אדם להשתמש עליו והי' להו שניהם פתוחים לקום פסור ואין צריכה עירוב :

שעו דין בעליות זו כנגד זו ופתוחות לחצר וכו' סעיף אחד :

א שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו ואח"כ עשת גומה בחצר לפיכך מימיה לחובה כפני החצר אף בה דאמות שראויין לבלוע בה מאחים מיב שארם עשו להשתמש בכל יום שצריכה לעשות גומות כדאיתא לעיל סימן שנ"ז והשנייה לא עשתה גומא אלא עירבו יחד שתיהם כותרת לטפוח טימיהן ואם לא עירבו שתיהן אסורות ואם אחת עירבה לעצמה והשנייה לא עירבה כלל זו שלא עירבה אסורה ושעירבה כותרת מיהוא כיון שהבנתה לא עירבה והיו ליה כחצר אחד שעירבו בני חציה שאסורים אפרו שגם זו שעירבה לא תשפוך להדיא לחצר חוץ הגומא לא תשפוך בעלייה והם יורדק לגומא דלא הוי אלא כחו וכחו בהצר אינה מעורבה לא אסרו כלל דלא אסרו כח לא בכרמית וכ"ת אפי' אותה שלא עירבה נמי לשתריה ג' זכין אפי' כי תרוייה לא עירבו לישרי כה"ג כיון דכחו בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל דשאני כי לא עירבו דגורו דילמא אמו לאפוקי סאני דשבתו בנחים לשפת הגומא לטפוח לחובה דכיון שהחצר הוא פתוח כדאמות לא ירצו לטפוח המים למעלה אפי' בעלייה דחייש שמא יתקלקל החצר ויורידם בכלים מלאים מים לטפה הגומא וכבר אמרנו דכלים ששבתו בנחים אסורים להוציא לחצר שאינה מעורבת . אבל לאותה שעירבה אף על גב שגם היא אסורה לא גזרו בה גס כן כיון שעירבה וס' הטעם שאמרנו לא אסרו אלא בהצר שהיא פתוחה מ' צטוח אבל אם היא יחירה מ' אמות אף על גב דכילא עירבו ודאי אסור לטפוח לחובה מס' ס"מ כל א' שופכת ברשותה והמים

ב ואם אין רכור קרוב לב' החצרות אלא רחוק מכל אחד ד' טפחים כגון שיש שביל קטן בין שתי החצרות והבור בתוכו ואין דיוורן פתוחין לו

א לא ממלאין דרך חלונות הפותחין לו משתי החצרות מותרין שאין אדם אוסר דרך אויר ודיוקא שמופליגים ד' טפחים אבל אם אינן מופליגין ארבע טפחים דרוי

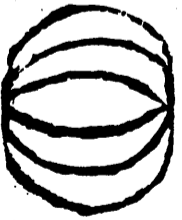
תשמישן אפילו דרך חלונות בנהת והיו כמו שהבור חציה בחצר זו וחציה בחצר זו שרשות שניה שולטת שם ואסורים זה על זה וכל אדם דירין כפתוח לשביל אפי' הם כרוהקין ד' אסורים זה על זה .
ג שני בתים ובניה שלש חורבות פי' מחיצות פריצות זו לזו ואין בהם דיוורן ויש חלונות בנחים פתוחים לחורבה אפילו הם עומדות נשורה זה מצד זה כגון שהבתיים הם בקצוות והחורבות בניניהם

זה משתמש בחורב הסמוכה לו וזה משתמש בחורבה הסמוכה לו דרך חלונות ע"י זריקה וקוואיל ואין לו בה חשמיש גמור בחול שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון אין פרצת הכחיצ אוסרתו ומותר להשתמש בכולה וכל אחד אינו יכול להשתמש דרך חלק מרחק אלא ע"י זריק

לפיכך אין אחר יכול לאסור על חבירו חורבה הסמוכה לו ואף ע"פ שחול משתמש בה ע"י זריקה שזרק דרך אויר שלו בפרצה עד הוך חורבה זו אינו אוסר על חבירו דרך אויר כיון שאין לו עליו חשמיש אלא ע"י אויר אבל בסמוכה לחבירו לא ישתמש בשבת אפי' בזריקה הואיל ויש לחבירו בה חשמיש גמור שילטול סמוך לחלונו והוא יש לו בה חשמיש בקשה אבל באמצעים שניהם פותרין אע"פ דשניהם משתמשין בה בחול ס"מ הואיל וטניהם אינם יכולין

הולכים כבתול לחצר אפי' אינו מעורבת ולא חיישינן שמא יוציא המים בכלים ששבתו בבית לחצר דכיון שיש בחצר שיעור לא חיישינן לכך דלא מקלקלא החצר דהא מה"ט נמי לא הצריכה לעשות גומא ;

הנה
 שאלה ח"ל קושיא אהת קשה ל"י אך לא לנד על מ"ת קשה ל"י כי גם על העור ועל האש ח"ל שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו ואחת עשקה גומא כולו והשנייה לא עשקה גומא אם עירבו יחד . ואם לא עירבו שתיהן אסורות ואם אחת עירבה לעצמה והשנייה לא עירבה כלל . שאל עירבת אהודא ושעירבה מותרת כ"ל וק"ל קושיא גדולה וחזקה האי האי דקאמרינן והלחת עירבה לטפוח מאי מהני ומאי מועיל העירוב אם עירב אחד לעצמו ולא עירב חבירו עמו וכי כ' בעלי בתים הדלים נכחד אחד יוכל אחד לערב עירוב כחצובלי בעל בית הני היש איפשר לכה לדבר כן הא ודאי צריך וכשנעו זה הבעל בית שייח עירוב לעצמו אינו אלא כמיל ואינו יודע מה לשון עירוב שהרי אין כאן עירוב רשויך בשלם וכאילו לא עירב דמי ואם כן קשה הכא למה זו שלא עירבה אסורה ושעירבה מותרת ועוד קשה דכל מה שכאמר כמין זה כל דעריכס הוא כנגד משנה שלימה דסוף פרק כיצד משקפין דתקן התם וכן שתי דיוועאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את עששו עוקה מותרין ואת שלא עשו עוקה אוסרין ולפי דבריהם הוה ליה להקא למיתני את שעירבה מותרין ואת שלא עירבה אסורין ועוד קשה ל"י דאיך אם אמר רבא לא שנו אלא שלא עירבו אבל עירבו עירבו מותרין ע"כ הנה זה סותר לגמרי את כל דבריכם ע"כ השאלה . ומתוך

ואם שכח אחד מן הפניס' ולא עירב שחיהן אסורו דהואילן השוכח הוא כן הפניסית הרי הוא אוסר עליה והוי לה הפניסית רגל האסורה בשקופה ואסורת שלא במקומה שיש לה דריסת רגל עליהם ואם נחזו עירובין בחיצונה ושכח אחד בן מן הפניסית בן מן החיצונה ולא עירב עמהן שחיהן אסורו שאם השוכח פנה הפניסית הרי היא אוסרת על החיצונה שיש לה דריסת רגל עליה ואם הוא מן החיצונה הרי החיצונה פשיטא אסורה והפניסית מה תעשה חסגור דלתה לא הוי עירובה אצלה וכבר ידעתה שעיקר העירוב הוא לומר שהוא דר שם כלום שצריך להיות במקום דירתו ואם לא חסגור ממילא אסורה דהא עירובה היא במקום האסור אפילו לרגליה ומה תקנתם יבטל השוכח רשותו כמו שיתבאר בע"ח הסמוך דיני ביטול הרשות :

ד כבר ידעת שלא הצריכו חכמים לערב לא כדבר הגרסה לר"ה היינו מקום שיש בו הרבה דורין כדכתבנו לעיל ריש סימן שס"ו אבל אם אין דרים אלא יחידים לא הצריכו לערב לפיכך אם יחיד רב בפניסית ויחיד בחיצונה אינם צריכים לערב ואפי' אם ב' בחיצונה ועירבו שהם צריכים עירוב אין היחיד שבפניסית אוסר עליהם אף על גב שיש לו דריסת רגל עליהם וה"ל רגל המותרת במקומה שהרי אינו צריך עירוב ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת וה"ה רבים שהם כחיד כגון האב ובנו הרב ותלמידו וכל הטבוארים לעיל סימן ש"ע שאין צריכין לערב גם כן אינם אוסרים :

ה וה"ה שלש הצירות זו לפנים מזו ויחיד בכל אחת ואחת אף על פי ששנים עוברים ודורסין על החיצונה ושנים שיש להם דריסה על אחד מיקרן רבים אפ"ה אין אוסרין עליה ואינם צריכין עירוב שכל אחת מותרת במקומה ואם היו ב' בפניסית ולא עירבו הרי הם אוסרים על היחידים שפאמצעים ושכחילונה כיון שהם צריכין עירוב במקומן זה הכלל כל רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה :

שעס דינן הצירות ובתים ביניהם וכו' בסעיפים

א שתי הצרות ובתים ביניהם פתוחים זה לזה ורוצין לערב יחד בן חצר זה בא דרך בית שאצלו וקוהן עירוב בני שבאמצע וכן עושה השנייה ומותרים בשלשתן; בכל בית שאצל החצר חשוב לו כבית שער ואין צריך ליתן פת לעירוב והאמצעי הוא הבית שמניחין בו ג' כ' אין צריך ליתן פת לעירוב ;

ב שתי הצירות ובתים ביניהם ולא עירבו יחד אלא כל א' לעצמה וכא' בן חצר זה דרך בית שאצלו והניח עירובו בבית שאצלו החצר השני וכן עשה השני שהניח גם הוא עירובו בבית הסמוך לחצר האחרת לא קנו עירובו סמ"ג שאם נחשו שני הבתים כבית שער לחצר שאצלו הרי נתנו עירובין בבית שער ואינו עירוב ואם נחשו שני הבתים בבית גמור הרי כל חצר מפסיס ביח בינו ובין הבית שנתן בו עירובו ואין צריך לומר שהוא דר במקום העירוב כיון דרשות אחרת מפסיקו :

שעפ דיני ביטול רשות וכו' בסעיפים :

א אחד מכני החצר ששכח ולא עירב עמו האחרים אוסר עליהם מה תקנתם יבטל להם רשותו שיאמר רשותי מבוסלה לכם או קנויה לכם והם זוכין בו מיד על די שדורסין והולכין בו ואין צריך להקנות בקניין סודר ויכול לבטל אף משתחשך אף על פי שאין קונין קניין בשבת אין זה קניין גמור אלא תקנת חכמים והוא שישלך מסגור להתיר סילפול בעלמא והוי סילוק ואם רר עבד או ה' צריך לבטל לכל אחד ואחד שיאמר רשותי מבוסלת לך ולך כו' ויש אומרים שדי הוא כשיאמר רשותי מבוסלת לכולכם בכלל אם ביטל רשותו סתם ולא פי' שבטל רשות ביתו אף במשמעותו שביטל אלא רשות שיש לו בחצר שהיא רשות כולם ביחד הלכך הם מותרים להוציא מבתוהם לחצר ונס הוא

ומתוך קשיות הללו אמה רוצה להניח הספרים כוח הלשן שקי עליות ספקות ולכך אחת עסקה גומה והשנייה לא עסקה גומה את עסקה גומה מוקרת ואת שלא עסקה גומה ספורס ומיירי ללא עירבו עירובי ספרות לא זו ולא זו ואפילו הכי את עסקה גומה מוקרת לשפוך כעלייה והם ירדו לגומא ללא הוי אלא כמו ולחו כחכל שכינה מעורבת לא גזרי ואת שלא עסקה גומה ספילו ככהמי גזרי אסורו דלמלא אתי לאסוקי מיא כמי דכתי לשפת הגומה לשפוך כתוכה כי הגומא אינה סמוכה לביתו אך היא עומדת נגד בית חכירו ורחוקה ממנו ואם ישפוך כעלייה שירד המים מפנים למטה כחבר לא יפלו הקף לגומא דהא סומא רחוקה ממנו אלא יפלו בחצר וישפכו את החצר ולכן כדי לחוש על החצר אתי להוסיף מים בכלים ששנתו בבית להדיח למטה בחצר ויטלטל אותם עד הגומא וישפכם לשם ולכן אסור בכל בניין אכל בעל העלייה השני שעשה לו הגומא סמוך לביתו ואם ישפוך אותם בעלייה ירדו מעמקן למטה למטה לתוך הגומא ולא ישפכו החצר כלל ולכן ל"כא לויגזר דלמלא אתי לאסוקי כולו עכ"ל :

הקונה גומה גדול דקדוקך ועומק עיוןך כיון זה הניחוך ליטול פל קנת האמה כסוף דכריך כאשר אכזר בעזרה השם אכל כתחלת דכריך עדיין אמה בחין וכפל פתי מאלד מתוך עומק עיוןך וקושיא הגדולה שעמדה לפניך מה שייך לומר לצון עירוב כבעל בית אחד שיערב לעמנו שהרי הוא ככסיל כולו חייך מתוך קושיא הגדולה אמה לא נפנתה על פשט אמהת דכרך והוא דלא מיירי המצבה כדיוטאות שאין דר שם אלא בעל בית אחד ככל ענין אלא מיירי שהרבה בעלי בתים דרים בכל עליים שכן היה דרכם וכן משעש מפירש רש"י כהדין שפיר במצבה זו דדיוטאות ור"ל מקנתה בני השליש האמת עשו עוקה בחצר ובני האמת לא עשו עד כאן לשונו הרי משעש ככירש דמיירי שיש הרבה דורים בכל עלייה והחצר שלמטה היא של שניהם ואם כן הדין תלוי בשניהם כעשיית גומא ובעירוב והכי קאמרינן אס אמת עסקה גומא אס פירכו אתי העליות כולן יחד כולן מוקרת לשפוך ממימיהם למכל ספילו אורה שלא עסקה גומא ואף על פי שהחצר שמוחה מדיאמות כיון שיש שם גומא כולו מוקרת ואס לא עירבו כלל לא סתיהן יחד ולא זו לשנמה ולא זו לעלייה שיהיה אסורו אפי' אותה עסקה גומא וזהו פירוש דברי לא שכו דרש וכן דמיירי בהרבה דורים כעלייה אמת מסיימין הפוסקים ואומרים ואם בני העלייה האמת עירבה לשנמה ר"ל שהרי כיון שיש בה דיורין הרבה פ"כ צריכין הם עירב בנייהם שפ"י כל אלוסר על חכירו ומיירי נארתם בני העליי שעשו הגומה שהם עירבו מעמקם והשניה לא פירכה עמה כלל אז אוקת שפירכה לשנמה מוקרת לשפוך המים באופן שירדו לחצר לתוך הגומא שלהן ודוקא שעסקה גומא אכל אס לא עסקה גומא אפי' שיערבה לשנמה אסורה כיון שחצר פחות מד' אמות כמו שכתבנו לעיל סימן שכו' וגומא כלא עירב גם כן אינו מועיל להם כיון שיש הרבה דורות בעלייה הוא אסור על אבדו ויהא אס' גם בני השניה עשו גומא ועירבו גם הם בעלייה שהו מוקרין לשפוך באופן שירדו המים לתוך גומא ש"הם ויתר דכריך שכתבה ונתת ששם לדכר מחמת שהגומא קרובה לזה ורחוקה מזה הכלל דברי מוקרת ה' ואינם אמתים כי אין חדכר תלוי בחמות וקרוי רק בגומא ובעירוב דכעירוב לא גזרו מאוס אני דכתי וכלא עירוב גזרו הן רחוק הן קרוב ומשעת כל דכרי כפימין הוה מוארים לפניך כ"ל :

שעח דינן הצירות הפתוחות זולו וכו' בסעיפים

א שלש הצירות הפתוחות זולו ופתוחו לר"ה דחי כל אחת רשות לעצמה ואין להם דריסת רגל זו על זו ועירבה כל א' מהחיצונות עם האמצעות והחיצונות לא עירבו יחד החיצונות אסורות זו עם זו והאמצעית מותרת עם כל אחת מהם יהבו מותרות עמה כד' א' כשנתנת אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו דמי' אמצעית כאלו דרה היא בהם ואין דיוירי חיצונות באמצעיים דנימא דכוליהו חדא רשות היא או שנחנו החיצונות עירובין באמצעית בשני בתים דהשתא לא פייחברו חיצונו כהדרי אבל אם נתנו שתי החיצונות עירובין באמצעית בבית אחד הוה כולתו כחדא רשות ושלשתן מותרות זו עם זו :

ב שתי הצרות זו לפנים מזו ופנימי פתוחה לחיצונה ולא למכר והחיצונות פתוחה למכר ויש לפניסית דריסת הרגל על החיצונות אם עירבה הפניסית לעצמה ולא החיצונה או שעירבה כל אחת לעצמה ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב עמהם פניסית מותרת ואין החיצונה אוסרת עליה וחיצונה אסורה דשבח א"הם הוא אוסר עליה כאלו לא עירבה כלל : עירבה חיצונה ולא פניסית או שערכו שחיהן כל אחת לעצמה ושכח א' מן הפניס' ולא עמה שהוא אוסר עליה שחיהן אסורות דכיון דפניסית אסורה בחצרה אוסרת גם על ההי' לה הואיל ריש לה דריסת הרגל עליה וק"ל רגל האסורת במקומה אוסרת שלא במקומה ואם ערבה כל אחת לעצם כל אחת מותרת בחצר ולא בחברתה אבל איך הפניסית אוסרת על החיצונה דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אע"ג שיש לה דריסת רגל עליה :

ג עירבו ביחד ונתנו עירובן בפניסית ושכח א' מן החיצונה לערב עמהן פניסית מותרת דכיון שעירובה אצלה ואין לחיצונה דריסת רגל עליה לא שבשכח עירובה פרגילה לתוכה ואם תרצה הפניסית יכולה לסלק חיצונה מעליה דדיינו שחטגור דלתה וחשמש בחצרה ותהיה עירובה אצלה ואף על פי שעירוב החיצונה נתחם גם כתיבה יכולה לומר לה לתקוני שתפתך ולא לעותי :

לבוש החור הלכות עירובין

ואוסר על החיצונה שיכולה הפנימית לבטל לה לחיצונה רשות שיש לה להשתמש ולדרוס בחיצונה שלא תשמש ולא תעבור עליה אלא בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מותרת להשתמש בחצרה ואע"ג שהפנימיים עוברים עליה כשצריכים לצאת העברה לבדה אינה אוסר לא כשמשתמשין כס לעשות צרכם והוא דאמרינן בכל מקום דריסת הרגל אוסרת איזה כוונה שדריסת העברת הרגל לבדה תצטרך לא דריסת הרגל עם עשיית השמיש צריכים נאותו חצר אוסרת ובלא השמיש בחצרה לבדה אינה אוסרת וכשרוצה לבטל רשות גזעלת דלתה להראות שבשלה רשות ואינה כבשקת לעשות השמיש בחצר החיצונה בשבטן וזרק כשצריכה לצאת מפחח דלתה ותעבור בחיצונה וכן אם ערבו יחד ונתנו עירובין בחיצונה ושבת אחד מהפנימי לא יעירב יכול לבטל רשותו והיינו שיבטל רשותו לכל אחד מבני הפנימי ונסלכל אחד מבני החיצונה ויהיה הוא לבדו אסור וכולם מותרים שאם לא ביטל לא הפנימית ולא החיצונה הרי הוא אוסר על החיצונה שיש לו דריסה רגל עליה ואם לא ביטל לא לבני החיצונה ולא לבני הפנימית עדין פנימית באיסורה עומדת לפי שאין עירובה בחצרה

ואי אמרת הסתלק מן החיצונה הרי הם בלא עירובין וכולן אוסרין זה על זה וה' שאם שכח א' מן החיצונה ולא עירב שתוא מבטל רשותו לכל א' וא' מבני החיצונה ומבני הפנימית כיון שהעירוב הוא בחיצונה והוא אסור וכולם מותרים וכן אם נתנו עירובין בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב יכול לבטל רשותו לכל אחד מבני הפנימית וכן לבני החיצונה הגזעל ועירובו בפנימית ויהיה הוא אסור וכולם מותרים אבל אם שכח אחד מהחיצונים ולא עירב והעירוב בפנימית הפנימית כותרת ואף כיטול אין צריכה משום דאחד דא' לדשא ומשתמשא שהרי עדינותו בחצרה ואמרה לחיצונה לחקוני שתפח ולא לעוותי כדאיתא לעיל סימן שע"ח סעיף ג' מיהו כי שכח אחד מן הפנימית ורוצה לבטל רשות לבני הפנימית ולא לבני החיצונה לא שרינן לפנימית ע' דנישא תיחוד לדשא ומשתמש משום דלא מצי לפרמ לחיצונה לחקוני שתפח ולא לעוותי שהרי העוות לא ע' החיצונה בא א' ע' הפנימית :

ג ויש ביטול רשות בחורכה שאם היב' בתים וחורכה ביניהם שהיא של שניהם ושכחו ולא עירבו יכול לבטל רשותו לחבירו ולהותו מותר בה ולא הוא :

ד ויש ביטול רשות מבית לבית שאם רצו שני בתים ופתח ביניהם ולא עירבו אחד מבטל רשותו לחבירו והכא אפילו המבטל מותר להוציא מביתו לבית חבירו אע"ג דנבי המבטל רשות חצירו אסור לו להוציא מביתו לחצר כדאיתא לעיל סימן ש"פ סעיף א' . שאני התם שיש לו חלק בחצר ואם היה פוציא מביתו לחצר היה נרא' כחז' מבטלו אבל הכא אין כאן חז' מבטלו ופחז' ברשותו שאין נקרא מחזיק אלא כשהחז' ומכניס לרשותו שיבטל אבל מה שפוציא סמנה לרשות אחרת אינה חזרה ולפיכך אינו יכול להוציא מבית חבירו לביתו שאז היה חז' וכחז' ברשותו מבטל . וכן אם יש לו חדר פתוח לביתו וניטל רשותו ויש להגדר אסור להוציא מהחדר לביתו שחז' וכחז' מביתו וי"א שאין לבטל רשות מבית לבית לא אם כן ישאיר לו חדר אחד שלא יבטל דס' לשאם יועיל ביטול מבית לבית מכל וכל אפי' ההדרים יהיו בטלים ויהיה רשות של אותו שיבטלו אם כן בטלת חז' עירוב שלא י' ושו' לעשות עוד עירוב כיון דמסתרו כולהו כביטול אף על גב דמסתבר בעירוב מבטלו שעל ידי העירוב יהיה מותר לו להכניס גם מבית חבירו לביתו ועל ידי ביטול אינו יכול להכניס מבית חבירו לביתו לא יחשו לכך שאין מקפידין ב' על הכנסת מבי' חבירו לביתו כיון שחבירו יכול להפגום לו לביתו שהרי בטלו אצלן אבל כשמשאיר לו חדר מביתו ויהיה אסור להוציא מחדרו לביתו ושכח טובה בעירוב מבטלו ולא יבטל תורת העירוב שתינו על ידי העירוב יהיה מותר להוציא גם מחדרו לביתו לפיכך אסרו שאין לבטל רשות מבית לבית אלא א' כ' ישאיר לו חדר אחד ואז מותר לו להכניס אפי' מבית חבירו לביתו ולא אמרינן שתז' ומחזיק ברשותו ששטל כיון שעדיין

הוא ולא אמרינן שתז' ממנו לא חשבי ליה כאורח בעלמא אבל כולם אסורי' להוציא מביתם לחצר אפי' הוא שאין דרך לום דהו' כאורח מביתו ועוד שאם היה פוציא מביתו היה נרא' שחז' בו מבטלו אפי' בחצר ומיהו כחוכא ואיטולא והיה נראה לכל שבאיסור משתמשין בני חצר אפי' בחד :

ב הלכך י"א שצריך לנעול ביתו כדי שלא יבא להוציא באיסור ולא יפתחו לא כשרוצה לצאת ולבא וינעלו מיד אחרי צאתו וכיוצא ע"ד שיבטל בפ' חצירו וגם ביתו דהו' אורח גמור לביתו ואז הוא והם מותרין להוציא לחצר בין מביתו בין מבתיהם והוא שלא יוציא הוא עד שיחזיקו המכמו שיתבאר בס' שאחר זה בע"ה . ואם אינו רוצה לבטל להם רשותו לא להשכירו י"א שמועיל כמו ביטול וי"א שאינו מועיל כיון שאינו עושה מרצון גמיר לא משום שכירות ודחוק אתם בשבת לא הו' ביטול :

ד בני החצר שעירבו ואחד שכח ולא עירב עמהם ועמדו כל בני החצר ובטלו רשותם לגבי אותו הא' שהיא כל החצר נחשב לשל אחד שאין צריך עירוב הוא מותר להוציא מביתו לחצר ולא מבתיהם שלא סילקו נפשם מבתיהם לא מן החצר לבדו ונעשה כל החצר רשותו אם לא שיבטלו בפ' אף רשות ביתם והם אסורים להוציא אף מביתו לחצר ולא אמרינן לגבי דידהו שיהיו כאורחים אצלו ויחיד נעשה אורח גבי רבים ולא רבים נעשה אורחים לגבי יחיד . וה"ה אם היו שנים לבד ולא עירבו וביטל אחד מהם רשותו לחבירו המבטל פשיטא שאסור מביתו לחצר דהא ביטל חצירו לגבי חבריו ואין לו רשות בחצר אלא אסור אף מביתו של חבריו לחצר שאין יחיד נעשה אורח אצל יחי' והבית מותר בשל עצמו אפי' כביתו לחצר אבל לא מבית המבטל לחצר שהרי חבירו לא סילק עצמו מביתו וכן רבים שלא עירבו שנתנו רשות לרבים שעירבו שאין רבים נעשים אורחים אצל רבים שנים מן החצר ששכחו ולא עירבו יכולים לבטל רשותם שיבטל כל אחד מהם רשותו לכל בני החצר בין אם מבטלים לרבים שעירבו ובלבד שיבטל כל אחד מהם לכל אחד בין אם מבטלים לאחד שלא עירב שנעשה הכל רשותו לגבי המותר לסלסל אבל אין מבטלין לטנים שלא עירבו בין אם המבטלין לרבים ועירבו בין אם הוא יחיד שלא עירב שהרי אף לאחר שיבטלו לרם הם שנים ואחד אוסר על חבירו ואפי' אסר לאחר מהם אני מבטל דף על מנח שתחזור ותבטל לחצר אינו מועיל כיון שהתא עצמו לא זכה בחלק ששטל לו בענין אצלו לשלשל בחצר שהרי עדין חבירו אוסר עליו אינו יכול לחזור ולהקנותו לחברו :

שפ"א דיני המבטל רשותו ועבר והוציא וכו' סעיפים :

א המבטל רשותו והוציא אף כ' מביתו לחצר בשבת אינו אוסר שחרי אין כוונתו לחזור מבטלו בכניס אוסר שהרי חז' מבטלו שביטל בד' א' שלח החזיקו האחרים עדין בחצר אבל אם החזיקו כבר שהוציאו מביתו לחצר או שתכניסו מהחצר לבתיהם ל"ש סעיף ל"ש משחשיבה אינו יכול לחזור מבטלו שכבר נעשה הכל רשות שלהם ולרש"י אין חזקה מועל' א"כ החזיקו משחשיבה וחזקה דמבע' לא מוכחא שהחזיקו כיון שעדין לא נאסר עליהם :

ב יש ביטול רשות אפי' מחצר לחצר ל"ש שחז' חצרות ופתח ביניהן ועירבה כל אחת לעצמה ולא עירבו יחד שאם לא עירבו כלל אפי' כל אחת לעצמה היאך מבטליהא ק' דלשנים שלא עירבו אין מבטלין כדאיתא בס' סעיף זה סעיף ד' לפי שכל א' אוסר על חבירו וסחם חצר יש בו ב' בתים לא כשעירבו כל אחת לעצמה ולא עירבו יחד מיררי שיקולה כל אחת לבטל רשות לחבירה להיתר סותרת להשתמש בה ולא היא ל"ש שחז' חצרות זו לפנים מזו ולא עירבו לא החיצונה לבדה שאם לא עירבו כלל אין מבטלין לטנים שלא עירבו ואם עירבו זו לעצמה חז' לעצמה אין צריכין ביטול דהא כל אחת מותרת במקומה וק' רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה כדאיתא לעיל סימן שע"ה סעיף א' וב' ואם עירבה הפנימית לבדה לא מצו מבטלי רשותיהו לבני החיצונה שלא עירבו דאין מבטלין רשות לטנים שלא עירבו אלא כשעירבה החיצונה לבדה מיררי דהוה לה הפנימית רגל האסורה במקומה

לבוש החור

הלכות עירובין

ק"ט

שעדין אסור לו להוציא מחירו לביתו וגם לא חיישין שם יבסל חורת עירוב כיון דמשתרי עיביסול דניחא ליה יות לערב מבבסול

כדי שיהיה לו רשות להוציא גם מחדרו ולמכור ראשון יש ביעול רשות מניתו לביתו : וטוב להחמיר לכתחלה לנית ואפי' כשלא השגיל לעכמו מדר א' שלא יעול ולא חיישי לשמא תקבעל תורת עירוב כהכי היינו מעוס דכיון דכשמכנים כליו לתוך בית מנינו ומחר והחזירם לביתו כדלה מחחרנו מניעולו וכיון שמסיד כדכר לא יעול תורת עירוב שהרי משתרי על ידי עירוב שיכול לחזור ולהכניס את כליו אף מנית מנינו לביתו מע"כגני ביעול שגלה מחחרנו מבבסול :

ה שני בתים בשני צידיה ובאו עכו"ם בשבת והקיפום מחצית בשבת בענין שיש ביניהם כמנחזר ששני בתים פתוחים לו והרי אסורין זה על זה אינם יכולין לערב אחד לחבירו שכיון שנאסר למקצת שבת שהרי כשנגנב שבת לא היו יכולין לערב דעדיין לא נעשית המחיצה נאסר לכל השבת :

ו אבל יורש שירש רשות זה בשבת כגון שלא עירב מורישו ומת בשבת והיורש בא לדור בחצר ואוסר אע"ג דאי הוה בעי לערוב מאתמול לא היה יכול דעדיין לא היה שלו אפ"ה יכול לבטל רשותו דשאני יורש דברעיה דאבוה הוא : (ועיין לעיל בסיומן ט"ז) מבטלין וחוזרין ומבטלין פיסבטלין רשותם בני חצר זו לבני חצר אחרת או לא מבני חצר אחרת עד שיוציאו מה שירצו ואחר כך חוזרין אליו ומבטלין לאותם שביטלו להם עד שיוציאו גם הם מה שירצו :

ש"ב אם דירת עכו"ם מעכבת ובן ד' סעיפים :

א דירת עכו"ם כדירת בהמה ולא שמה דירה . (ועיין לעיל סי' ס"ג סעיף כ"ו) הייבקהדר עם העכו"ם בחצאינו אוסר עליו עד שיהיו שני ישראלים דרים בשני בתים ואוסרים זה על זה והעכו"ם דר עמהם אז גם העכו"ם אוסר עליהם אע"פ שהם עירבו ולא סגי ש"בטל להם העכו"ם רשותו לא צריכים לשכור רשותו של עכו"ם שיהא מושבר להם ולא יבטל אצלם כחנם וכל זה טעמא הוא משום שבקשו חז"ל עילא למנוע דירת ישראל עם העכו"ם שחששו שמא ישרא הדר עם העכו"ם ילמד ממעשיו הילכ אמרו שיאסור עליו אע"ג דדירתו אינו נחשבת כדירה וגם לא יהא סגי לו בבבסול רשותו לא דווקא ע"י די שכירתו ממנו כמעוה אע"ג שיצטרך הישראל לשכור בדמים יקרים שאין דרך העכו"ם להשכיר רשותו ברצון דחיישי לכשפים : (וע"ל סי' ל"ג סעיף ו') אפ"ה הצריכהו לשכור ושיעמם כדי שיקשה דירת עכו"ם בעיני ישראל ויצא ממנו לדור במקום אחר שמתוך כך קרוב לודאי שיצא ודוקא בעכו"ם אחד בין שני יהודים גזרו כך אבל בעכו"ם אחד הדר עם עכו"ם א' שמעצמו הוא נמנ' שירא שמה העכו"ם יתגנו : (וע"ל סימן ד' סעיף ב') לפיכך לא גזרו לא בשני ישראלים או יותר דרים עמו וישראל שהשאל או השכיר ביתו לעכו"ם אפי' שנים ישראלים דרים עמו אינו אוסר דלא השאל או השכיר לו ביתו כדי שיאסור עליו אבל אם הבית של עכו"ם ושכרו ישראלים ממנו ועכו"ם דר בבית עמהם שכירו הבית שנתולו בשכירת הדירה אינו מעיל להם להיתר שלסול אלא צריכין שכירות אחרת להתיר :

ב ושנים שני ישראלים ויותר הדרים עם העכו"ם אין להם תקנה אחר לא שישכרו רשות העכו"ם שאפי' אם רוצי לבטל רשותם אצל א' מהם שיהיה הוא מותר להוציא מביתו ומבתיהם לחצר ולא הם כדי שיהיו כולם נחשבים כיחיד הדר עם העכו"ם שאינו אוסר עליו אינם רש'ם דא' כי ישלה תורת שטרות מן העכו"ם שתקנו חז"ל מן חסע' שנחבאר וכן ישראל שהשאל או השכיר בית לחבירו אע"פ שתשאר לעצמו תפיסת יד בבית לא מחני ליחש כישראל אחד וצריכין לשכור רשות העכו"ם :

ג אם אין לעכו"ם דריסת רגל על הישראלים אינו אוסר כגון שתי חצרות הפתוחות זו לזו ואין להם דריסת רגל זה על זה ונחצר אחד דר עכו"ם ובאחד דרים שני ישראלים או יותר ועירבו לעצמם מכניסין ומצאיין מחצר זו לחצר זו בשבת דרך חלק שביניהם ואין צריכין לשכור מן העכו"ם דהכא לא החמירו משו שמה ילמד ממעשיו כיון שאינו דר עמהם בחצר ואין לו אפי' דריסת הרגל עליהם : והשוכר מן העכו"ם סתם מעיל ואינו צריך לפרשלו שהש

שוכר להתיר הסלסול ואינו צריך לכתוב שום חתימ' על השכירות ומותר לשכור אפי' בשבת שאינו שכירות ודאית אלא בבבסול רשות והיכר בעלמא :

ח ולפיכך ג' שוכרין ממנו אפי' בקחות משהו פרושה דפחות משו פרושה לנביעכו"ם נחשב סמוך דהא בן נח נהרג אפי' על פחות משהו פרוש' ונבי ישראל אינו נחשב ואינו מגוב אפי' להישבון : ושוכר ממנו אפי' לזמן פרושה ואין צריך לשכור ממנו בכל ערב שבת וכל זמן שאינו חוזר מעיל השכירות ואם חוזר בו אינו חזרה לאסור עד שיחזור הדמים :

ז ואם שכרה ממנו זמן ידוע לכשיכלה הזמן צריך לחזור ולשכור שנית וצריך לחזור ולערב מחדש דאין עירוב הראשון חוזר וניעור שכבר נתבטל בכלוח הזמן :

ח ואם שכרו לזמן ידוע ובתוך הזמן השכיר העכו"ם דירתו לעכו"ם אחר די בשכירות הראשון שזה לא השכיר לו לא בתנאי שכל זמן שלא החזי הדמי לא יוכל לחזו ולאסור ואפי' לא התנ' כפיר' בהתנ' דפי כיון דדינא הכי הוא ואם כן לא קנת השוכר שיעבוד השכירות . שכבר שכרו הישראלים :

ט חמשה ויותר הדרים עם העכו"ם בחצר אין צריכין כל אחד לשכור בפני עצמו לא אחד שוכר בשביל כולם כמו המערב שאחד מערב בשביל כולם ה"ג הכא א' מזכה לכולם :

י ואם אינו רוצה להשכיר אין יכולין לשכור ממנו בעל כרחו ואם שכרו ממנו בעל כרחו אינו מעיל שהרי לא זכו ברשותו אע"פ שהיה רגיל להשכיר מקודם לכן עכשיו הוא חוזר בו :

יא ומה תקנתו אם אשתו רוצה להשכיר טוברים מסנה אף ע"פ שהיא מוחה בידה וכן שוכרין משכירו ולקיסו אע"פ שהיא מוחה ושכירו ולקיסו של שכירין ולקיסו של ב' הנחשבים בזה כשכירו ולקיסו של בעל הבית עצמו :

יב ואם גם אילו אינם רוצי מה תקנתו יתקרב א' מן הישראלים מבני החצר עד שישאיל לו רשותו שיהא לו רשות להניח בו שום דב' זה לזה הישראל כשכירו ולקיסו וכשכיר שלא מדע' העכו"ם אבל בלא שכירו לא סגי דתתירו דעכו"ם הוא קס ולא עדיף ממנו : חנ"ה הילכך לא אמרינן שאל כשכיר כולם ולא ינטרדו לכוון מאוקו ישראל דלא תקירו חז"ל לגבי עכו"ם אלא כשכירות דווקא . משום דחייש העכו"ם לכשפסידו שנתבאר כממך סעיף א' אבל לא כשאלה לא דמי לח' הדרים עם מעבלי' וכו' שאחד שוכר בשביל כולם כמו שנתבאר כממך סעיף ט' דהתם שאפי' שחש שוכר כשכיר כולם מן העכו"ם אבל לא שאל בשביל כולם :

יג ו'א שישאל זה אינו צריך להשכיר לא שאילתו הוא כאלו שכרו הוא מהעכו"ם בעד כולם והוא נותן עירובו בעד רשותו של לו בבית העכו"ם ודיו ולפי זה אפי' אחד שאינו מבני החצר יכול לעשות זה וגם לדעת הראשון אם אותו המתקרב לעכו"ם אינו מבני החצר ורוצה להשכירו לתת עירוב הרשות בידו וגם הקילו חכמי בדברים אילו אע"ג שכל כוונתם שאמרו שישכור רשות העכו"ם הוא כדי שיקשה בעיני ישראל דירת העכו"ם ויצא היינו משום דבכה"ה דקיימא תקנתם דזמנין שיקשה גם בעיני השכיר ולקוט להשכיר או יקשה בעיני ב' להשאיל מקום לישראל אע"פ שמתקרב לו ולא דייך ישראל בהדיה :

יד ודוקא כה"ג שהשאל לו סתם מקום כרשותו ולא אמר לו בפירוש זה המקום אני משאל לך דה"ל כאלו השאלו כל הבית באזה מקום שירצה והיו זה כשלוחו להשכיר אבל אם ייחד לו העכו"ם מקום בבית להשתמש בו ולא בשאר הבית אינו יכול ליתן עירוב בשבילו או לשכירו כיון שאינו כשלוחו בכל הבית שאין לו מקום הפיחד לו :

טז שכרו משכירו ולקיסו לזמן אע"פ שסלקו העכו"ם תוך הזמן שהיות שכירו ולקיסו מותרין עד תום הזמן דשכירו ולקיסו כמותו והשוכר ממנו כשוכר מהאדון בעצמו והיו כלא האדון בעצמו השכירו עד אותו זמן והרי האדון עדיין קיי וכבר אמרנו שתוך הזמן אינו יכול לחזור בו : (ועיין כממך סעיף ו') אבל אם שכרו סתם משכירו ולקיסו מיד שסילקו האדון חזר הרשות לאדונו וגם כלה שכירתו דסתמא לא נתן לו האדון רשות להשכיר לא כל זמן היותו שכירו ולקיסו וגם זה לא שכרו ממנו אע"פ דעת כן וכן אם שכרו סגור המלך ונסתלק הגובר למכרי מן המלך שכלה זמן שכירתו אבל

לבוש ההורג הלבנות עירובין

העכו"ם שלא ילמד מעשיו אלא דכשדר ישראל א' עם העכו"ם לא רצו לחקק כלום כיון שאינו מצוי ונרוב הישראל לעצמו הוא מונע בדרכינא ברי' ש' סימן זה לפיכך במקום שישראל אחד ועכו"ם דרין שם אע"פ שלא אסרו עליו מ"ם מצאו עילה שלא לסייע לו שידור עם העכו"ם ואסרו ששכיניו לא יערבו עמו כדי שיבא יחידי עם העכו"ם ויירא ממנו שלא יהרגו ויצא ופי' אכרו כשאין ביניהם א' חלונות שלא יערבו דרך החלון וכי לא מערבי בהדי הדדי מירחת הישראל ולא דייר בהדיא דעכו"ם וכי מערבי בהדי הדדי לא מירחת וישאר דייר עם העכו"ם אבל אם היה פתח פתוח צניניה מותר לערב בהדי' הוא אף כי לא מערב בהדיה לא מירחת מן העכו"ם דכיון שיש פתח ביניהם נראה לו כאלו עמו בביתו לפיכך לא אסרו לערב בחדוה וש' משאופר דאף אם פתח פתוח ביניהם אסרו מטעמא דפרישית גבי חלון :

ך חצר ישראל ועכו"ם שרויים בתו והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו עירוב דרך חלונות אע"פ שהם מותרים להוציא מבית לבית דרך חלונות הרי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחי מפני העכו"ם עד שישיכרו ממנו שאין רשאי רבים שיעשו עצמם בעירוב כיהי במקום עכו"ם כדאמרינן לעיל סעיף ב' אבל דרך חלון אינו נקרא עירוב נסור' לישב כחיד כיון שאין תשמישו להדיא . ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם כתים מיו חדיק צריכים לערב ולשכור רשות העכו"ם מבעל הספינה או להבליעו בסכר הספינה : ועל ס' שס"ו סעיף ב' :

שפי' כשאין העכו"ם בביתו אינו מעכב וכו' א :

א עכו"ם הדר עם ב' ישראלים ואין העכו"ם בביתו אינו אוסר עליה ויערבו הם ויהיו מותרים כל זמן שלא יבא העכו"ם לביתו בא העכו"ם בשבת בסל העירוב ואוסר ומיהו יכולין לשכור ממנו אפי' בשבת יאחר ששכרו ובשל האחד רשותו לחברו והיה היחיד מותר ו' המבטל אבל לא אמרינן שיחזיר העירוב לקדמותו אחר ששכרו מן העכו"ם ויהיו שניהם מותרים והואיל ונתבטל אינו חוזר וניעור ואע"ג דגני אחד מבני החצר ששכ' ולא עירב שהוא נמי אוסר עליה לא אמרינן דעירובן בטל לא היחיד מבטל רשותו לאותן שלא עירבו ונשאר העירוב כקדמותו ומותרין להכניס ולהוציא כדאיתא לעיל ס' ש"פ סעיף א' שאני החם דחזו כולהו לאיערובי מאתמול אלא ששכח לפיכך אף העירוב בטל החם וסגי לזה בביטול רשותו אבל הכא אם היה העכו"ם בביתו מאתמול לא הוי סגי בעירו עד שישיכ' ולפי' אין שייך ג' לזמ' הכא שנת הואיל והותר היתר דרשו העכו"ם לא הותרת מעולם אלא שלא היה אוסר כשאינו בביתו וכשנא הרי אוסר וצריך תיקון על ידי שכירות רשותו כדינו ואין להקשות סוף סוף למה הצריכו לשכר חיסגי בביטול

לחודית דהא כיון שביטל האהר רשותיה לגבי אידך הל' היחיד במקום עכו"ם שאינו אוסר כדאיתא לעיל ס' ש"פ סעיף א' ואין לו כר דלא מהני ביטול לעשותו יחיד במקום עכו"ם משום דא"כ ביטול תורה שכירו מן העכו"ם שיש בו טעמא רבה כמו שנתבא בריש ס' ש"פ סעיף א' וב' דה' כשאין רוצים לשכור כלל לא להתי' מתחלת ע'י ביטול אבל הכא ש' העכו"ם רוצה להשכיר בשבת אחרת וגם הם רוצים לשכור ולערב בשבת אחרת לא שייך למיסר ביטול תורת שכירות לעכו"ם כחקנ' חכמים בטעמיהם שנתבאר כיון שלא כונו לכך מתחלה אלא ע'י מקרה שקרה שבא העכו"ם בשבת וא"כ חסגי בביטול ולא בעי שכירות דיל' כיון שאם לא היה וכו' מתרצה להשכיר לא היה מועיל הביטול אין לחלק בין מתרצה לשיאנו מתרצה דאטו אמירה דעכו"ם תנרום לביטול שיועיל כשיאמר אחרת להשכיר ולא יועיל כשיאמר לא אחרת לא רצו חכמים לתלות דבר כזה באכירת העכו"ם בעלמא והצריכו לעולם רחמי שכירות מן העכו"ם וכיטול וכל שכואם מת העכו"ם בשבת שלא היו יכולין לערב מבע'י שהעכו"ם היה בביתו ואסר ופת' בשבת שיבטל אחד לחברו ויהיה היחיד מותר שהרי אין כאן מי שישכור ממנו ועל סימן ש"א :

שפי' עכו"ם אכסנאי אם מעכב וכו' סעיפים :

עכו"ם

אבל אם לא סילקו המלך רק מן הנזכרות ועדיין אוכל פרס המלך עדיין מקרי שכירו ולקישו ויכול לשכור ממנו ולכן גם שכירות הראשון עדיין קיים :

טו אם ישראל ועכו"ם דרים בבית אחד ומשתמש בשלו חת משתמש בשלו כלומר דינ' הוא כל אחד משתמש בחדרו ואין לזה רשות להשתמש בשל חברו וכן האחר לפיכך אין ישראל יכול לערב בשל העכו"ם שאין לו רשות בחלק העכו"ם כלום לפיכך כשאני החצר רוצי' לערב צריכין לערב עם הישראל ולשכור מן העכו"ם וה' שתי' עכו"ם הדרים בב' ג' בכית אחד צריכין לשכור מניהם דשתי רשויות הן ואין לזה רשות להשתמש בשל חברו :

טז ואם יש לעכו"ם ה' שכירים או לקישים אפי' ישראלים דריק בביתו אין דירתם חשוכה דירה שיאסרו זה על זה ואין צריכין לחת' לעירוב דשכירות של עכו"ם אינו אוסר אם שכרו מבעל הבית דהכל שלו :

יז שתי חצרות זו לפני סו' ישראל בפנימי' ועכו"ם ישראל בחיצונה חציצונה אסורה והפנימית מותרת שאין העכו"ם אוסר עליו שהרי אין לו דריסת רגל עליה ואחר דשא משתמש' וליכא למימר אם כן הוי ליה בחיצונה עכו"ם אחד וישראל אחד דק' לדאינו אוסר דמ"ם כיון שהישראל הפנימי ג' עוב' עליו חמיד על החיצונה ה' כשני ישראל הדרים עם העכו"ם בחיצונה יש כאן מקום לתקנת חכמים שכוונתו למנוע דירת ישראל עם העכו"ם לפיכך אסרו אפי' בדומה לישראל אחד אבל ישראל ועכו"ם בפנימית וישראל בחיצונה או אפי' עכו"ם בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסר על שניהם הואיל ויש לו דריסת רגל על החיצונ' אע"פ שבישראל כי האי גוונא אחד בפנימית ושנים בחיצונה אינו אוסר' בגוי אוסר' וצריך לשכור ממנו וטעמא משום דנבי ישראל ליכא למיחש למידי דמאן ידיע שהוא דר' שם יחידי ידע שאין רגל המותרת במקוה אוסרת שלא במקוה .

ומאן דלא ידע שהוא דר' יחידי סבר עירובי עירוב ולא נפק מיניה אורבא אבל גבי עכו"ם יש לחוש לחורבא דשמא איבא דלא ידע שהעכו"ם דר' שמיחידי ולא יאס' ששכרו רשותו ממנו דאי הוה שכרו ממנו קלא ה' דסת' עכו"ם מפע' פעא ומודיע ששכרו ממנו וכשיראה שמשתמשין בחיצונה יאכר כיון שמשתמשין בלא שכירו ממנו ודאי הדין כן שאין דריסת הרגל אוסרת אפי' בישראל אי נמי סבר עירוב של פנימי וחיצונים מועיל במקום עכו"ם בלא שכירו ודוקא עכו"ם בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסר אבל עכו"ם בפנימית וישראל אחד בחיצונה אינו אוסר דהשתא אפי' דר' עמו בחצר עצמו אמרינן בריש סימן זה דלא אסר כ' דריסת רגלו לא אסר ויש מי שאומר שאפי' עכו"ם בפנימית וישראל אחד בחיצונ' אוסר אע"ג דאפי' דר' עמו בחצר אינו אוסר הכא אוסר דבהא נמי איכא למיחש למאן דלא ידע שהוא דר' שם יחידי שיאמר הרי דרים שם רבים וכיון דעכו"ם לא פעי וודאי לא שכרו ממנו ואם כן הרי הם אוסרים זה על זה ואפילו הכי אין דריסת רגלם אוסרת על בני החיצונה ויבא לומר או דריסת רגל אינה אוסרת אפי' בישראל או עירוב של פנימים וחיצונים מועיל במקום עכו"ם בלא שכירות ואע"ג ששישראל הדר יחידי עם העכו"ם אינו אוסר עליו ולא חיישינן לזה שאני החם דלא נפיק מיניה חורבנה דהא חזו ליה שהוא דר' יחידי עמו אבל הכא שדרים בפנימי' ולא חזו אינשי כמה דרים בה הילכך חיישי' דילמא נפיק מיני' חורב' יד' עכו"ם שהשכי' ביתו לחברו עכו"ם אם נשאר לו שום תפישה בבית כגון שיש לו רשות להנח שם שום כלים יכולים לשכור ממנו דלא גרע הוא משכירו ולקישו של השוכר שיכולין לשכור ממנו הכי נמי יכולין לשכור מן המשכיר שיש לו עדיין חפשת יד בבית ואם לא נשאר לו שום תפישה אם יכול המשכיר לסלק השוכ' תוך זמנו חשוב הוא ברשותו ויכולין לשכור ממנו ואם לאו אין יכולין לשכור ממנו אלא ס' השוכר . והוא הדין איש אחד שיש לו תפישה בבית אפי' אינו המשכיר יכולין לשכור ממנו דלא גרע משכירו ולקישו של השוכר :

יט חצר ישראל ועכו"ם דרים בבית א' של ישראל אצל ביתו

שלה ואינו פתוח לחצר אלא לר' אינו יכול לערב עמו דרך החלון שכיניה כדי להוציא כליו דרך בית שכיניו הפתוח לחצ' וטעמא משום דלעולם בקשו חכמים עילה למנוע דירת ישראל עם

א עכו"ם רצונם בחצר לשם אכנסאות אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר רעולם שהרי אין לו כלום רשות בבית ואם נכנס ברשות אם הוא רגיל לבא אוסר מיד כיון שברשות נכנס הרי יש לו רשות בבית להניח שם כליו ואוסר ואם אינו רגיל אינו אוסר עד ליום שכבר החזיק במקומו להניח כליו כל אימת שיב ;

ב אנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים בין בחזקה בין ברצון אם יש תפיסת יד לבעלי בתים באותם מקומות שנכנסו כח שיש להם סכ כלים שאסור לסלול בשבת אינם אוסרים עליהם דמסתמא לא נחרצה להם כדי שיאסרו עליו והנכנסים בחזקה אינם אוסרים אפילו לא נשאר לבעל הבית כלום בבית שהרי אין להם רשות כלל בבית וכל סאיר עבדי עבדי בחזקה ולא רשות לדיהו הוא ;

שפה דין ומותר לעכו"ם בעירוב ובד' סעיפים :

א הקראים הרי הם כישראל ומכילין רצוחם ואין צריכים שכירות דלא תקנו חז"ל שכירות גביהו כדי לרתקם כמו גבי עכו"ם הואיל ומקיימי שבת הם אבל עירוב עמו אינו פועיל כיון שאינה מודים בעירו ואין יועיל להם

ב ונותים עכו"ם גמורים הם וצריך להשכיר מהם בכל הדינים הנאמרים בעכו"ם

ג ישראל מוסר לעכו"ם או לחלל שבתות כפרחסיא אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן הרי הוא כעכו"ם ואע"ג

דהקראים שבינינו גם כן אינם נזהרין במילי דרבנן ואסרי דלענין ביטול הם כישראל שאני הקראים שבינינו דאף על גב דכזירין הם נחשבים כאנוסים דמעשה אבותיהם בדיהם וה'ל כתיבוק הנשנה בין העכו"ם שהוא כישראל אבל ישראל מוסר לעכו"ם אפי' אינו מחלל לא במילי דרבנן סוד הוא והרי הוא כעכו"ם ואם אינו מחללו אלא בצנעה אפילו מחללו באיסור דאורייתא הרי הוא כישראל ומכיל רשות הואיל ומקיימי שבת כפרחסיא ;

ד ישראל שהמיר והז' לו בתים בשכונת ישראלים שיערבו לכל השנה והוא חסיד אחר הנחת העירוב בא מצע השנה אם אין לו פתח אחר כלל הרי הוא אוסר בכל שבת שחל לאחר שחמי רשהרי שבת זה לא הותר כלל ולא שייך למיסר הואיל והותרה הותרת נאע"פ שערב עם כל בני השכונה לשנה והוא המיר באמצע השנה אין אומרים הותר למקצת השנה הותר לכול'ל אם יש לו פתח אחד לשכונת הע"ס אפילו הוא פתח קטן שלא היה רגיל בו מחללה דוחץ אותו א צל הפתח הפתוח לשכונת העכו"ם ואינו אוסר על השכונה ;

שפ"ו דיני שיתוף בעירוב ובד' סעיפים :

א פתחיה מותר לסלול מן החצרות למכוי שאינו מפולש דכולן רשות היחיד הן מן התורה (וע"ל סימן שס"ג סעיף א') ואם שחכמים אסרו לסלול מן החצרות למכוי שאינו מפולש ספני שהמכוי חשוב רשות משותפת לרבים יותר מן החצרות ודום כנגדן לר' הכנגד רת' ונזרו בהן אפי' פרה"ל ר' ה' אז איכא שחך אסורין דאורייתא אבל התירום ע"י שיתוף כמו שיחבאר בע"ה שבט"ש שיערובי חצרות מערב כל בתי החצר כך שיתופי מבואות מסתף כל חצרי המכוי ומהו השיתוף שגובן פת או דבר אחר ממיני מאכל מכל חצר ויחצר ונותנין אותו בא' מן החצרות ואז אנו רואין כאילו פתוח כל הב' וי לאותו חצר ושעם שיש חילוק בין עירובי חצרות לשיתופי מבואות שזה דיוקא בפת ובכל מיני פת חתפת ואפי' כשאר מיני מאכל ומסקן הוא משום דעירוב חצרות הוא משום דירה לערב דירתן לעשותם אחד ודירתו של אדם אינו נמשך אחריו ושאר מסקן אלא אחר פת אבל שיתוף דמכוי אינו לא לשחף רשות החצרות שבמכוי ולא רשות הבתים וחצ' לאו בית דירה הוא לפיכך מערבין ככל להכירא ומפני שאין השיתוף אלא לשחף החצרות שאין בהן דירה יכולין ליתנו באויר החצר או בבית שאין בו ד' על ד' ואין צריך ליתנו בבית רק שיהיה במקום המשתמר הילכך אין נותנין אותו באויר המכוי שאינו משתמר שם ;

ב ישראלים שדרי' כשנים או בשלשה מקומות חלוקים ודלתות כל אחד מן המקומו נועלים בלילה והשמש גובה קמח מכולם אינו פועיל להם להשתחף ששיתוף הפכוי צריך שיהיה מונח בחצר שבמכוי ואילו שנבדלין זה מזה ורחוקים אין שיתופם אחד ואין מבואיהם כאחד ואם עירבו במקום אחד אין האחדים שלא עירבו אוסרין עליהם תואיל ואין להם דריסת הרגל זה על זה כי אין כל העיר חשובה כמכוי אחד אע"פ שיושבין בהיקף חוכה אחת ;

ג ככל משפטי עירובי חצרות ושיעורו ושאתו מערכ' בשבילו ושמערכ' שלא לדעתן אם אין הכית פתוח אלא לחצר אחד ושקטן יכול לגבותו ושיכול אחד לזכות לכולם ושאר היו שנתפין בסחורה אין צריכין לערב כך דיני שיתוף מבואות ;

ד בכל מיני מאכל משתתפין חוץ מבגודגדניות שנעטו קשים מפני שאינם ראויים עוד אלא לזרע ולא למאכל ולא בתבלין ולא בפולין יבשין ולא בעלי בצלי שלא גרלו אורך זרת ולא בכמהין ופסריות ולא בכפניו והם תכרים רעות שלא בשלל כל צרכן ולא בעדשים ולא בחסי' ושעורים ולא בירק שהוא כשיל ולא בשיל שכל אלו אינ' בני מאכל הם וכן אין מערבין במי לבדן ובמלח לבדו אבל אם עירבין יחד משתתפין בהן שראויין לאכול ע"י שיכול שמטבילין בהן את הפת וי' א דווקא בשנתן לתוכן שם ואין בשמן לבדו שיעור דהיינו מזון שחי' סעודות מצטרפין אילו עמהן ספני שמלפתין בהן את הפת ויש מחירין גם כן בתבלין מהאי טעמא ;

ו כל דבר שהגילין ללפת בו את הפת שיעורו שיהא כדי ללפות בו פת הנאכל לב' סעודות וכל שאין מלפתין בו את הפת שיעורו כדי לאכול ממנו עצמו ב' סעודות ובשר חי' אין דרך ללפת בו את הפת לפיכך לא נחשב בכלל ליפתן וצריך כדי שיאכל ממנו עצמו ב' סעודות אבל צלח הוי ליפתן ושיעורו כדי ללפת בו פת הנאכל בב' סעודות וכן יין מבוטל הוי ליפתן שדרך לסבל בו את הפת לקינוח סעודה שיעורו כדי שמיאין ממנו לקינוח ב' סעודות אבל יין חי' לפ' הוי ליפתן שהוא לשתית עומד ושיעורו שתי רביעיות ששותין רביעית לפעם אחת וכן הוא שיעור שאר משקין וחוכין לא שיעורו כדי לסבל בו ירק בשתי סעודות ו'א שיעורו ברביעית ;

ז משתתפין בב' צי' אפי' חיים ובשני רכונים בה' אפרסקין בלישראל ירק בק' חי' בק' מבוטל בפולין לחין מלא היר' בתפוח יער מלא הקב כל אילו שיעורו חכמי' שהם לב' סעודות כשיעור שנתנן לעירוב ושעם ב' סעודות הוא כדי להראות שקובע סם דירתו אג' שבתו ושיתופו עמה' כל השב' שהעקיר הוא ; זמן סעודת הלילה וסעודת היום וסעודה שלישית אינה קבוע' כ' דינאין במיני חר' גמא נ"ל ; ז ומשתתפין באוכל אף ע"פ שאינו ראוי לראש הוא ראוי לשום אדם כגון לנזיר ביין ולישראל בתרומה וכן הנזיר סאוכל או נשבע שלא יאכלו משתתפין לו בו שלא אסר לו אלא אכילתו ולא שאר הנאותיו אבל אם נדר או נשבע שלא יהנה ממנו לא שאין משתתפין לו בה אע"פ שמערכין לו בה עירובי תחומין היינו טעמא משום דעירובי תחומין אין מערכין אלא לדבר מצוה ומצוה לאו להינות ניתנו מה שאין כן בשיתופי מבואות ואם אסר קונם הנחתו או אכילתו עליו לכ' ע' אין משתתפין לו בה גזירה אפ'ו אם אמר כבר זו הקדש דעתם קונם דימה להקדש דשניהם אכילתו נאסר על כל לכך אין מערכין בו כאלו אינו מאכל תואיל ונאסר על כל אדם ;

ח אמר בע"ש על כבר אחד היום חול ולפחד קדש או קונם נסתפק בנמר אם משתתפין בו או לא משום דתרווייהו ר"ל העירוב וההקדש אינם חלין אלא בין השמשות ובין השמשות ספק הוא ויש לחוש שמא ההקדש חל עליה קודם קניית העירוב וכבר אמרנו שאין מערבין בהקדש ומסי' בנמר דמשתתפין בו וטעמא תואיל ובין השמשות ספיקא הוא אינה ח' קודם ומספק לא מפניגן הכבר ממילתיה קמיתא שתיה חול ואוקמינן ליה אחזקתיה למי' דקניית העירוב חל קודם ולפיכך נמי אם אמר היום יהא קדש ולפחד תהא חול שחתא פרוי על מעות שיש לי בבית אין משתתפין לו בה דכיון שהוא היום קדש לא מפניגן לי ממילתיה עד שתחשך ודאי וקניית העירוב צריך שיתחיל בין השמשות ובין השמשות עדין היתה הקדשותו עליו ואין מערבין בהקדש . חצר הפתוח

לבוש החוד הלכות עירובין

א כבר כתבנו כשי' שס' ג' שמן התורה כל מבוי שיש לה' מחיצה היא רה' אלא שחכמים הצריכו להקנה בקורה ולחיככו שכתבנו ע' ש' ג' כתבנו בסימן שפ' ו' שמן התורה מותר לשלשל ס' החצרות למבוי דתרווי' הו' ר' הי' הם אלא שחכמים הצריכו לשתף כמו שכתבנו שם שעמא לפיכך כל זמן שהמבוי נחשבת בפני עצם שלא נשתתף עם החצירות הפתוחו' לתוכו וגם החצרות לא נעדרו יחד נשאר כל אחד במדרגתו לישב רשות היחיד ומותר לשלשל ס' החצרות למבוי דסבירא ליה נגות וז' צרו וק' רפיות וכ' רשות אחת הן לפיכך מותר ג' ל' לשלשל בכל המבוי שנחלקה כלחי' וקור' כלים ששבתו בתוכו ל' עירב כל חצר עם הבתים שבתוכו ל' לא עירב דה' לא מעלה ולא מוריד למבוי דלאו בתים גורמין השיחוף א' לא עירוב החצרות לפיכך אם עירבו החצרות יחד שנעשו כולם כמו רשות אחת ולא שיחפו המבוי עמהם הוי' המבוי לגביהו' בסו' ר' ה' ואין מטלסלין במבוי אלא בד' אמר ולהרמב"ם הו' דמטלסלין ובכל חמבוי כשלא שיחפו היינו דווקא שלא עירבו החצרות כלל לא זה עם זה וגם לא עם הבתים שבתוכם אבל אם עירבו החצרות עם הבתים אין מטלסלין במבוי אלא בד' אמר ושעמא משום דס' דאמרינן מי גרס לחצרות שיאסרו על המבוי להצריכו שיחוף להצ' מן החצרות לתוכו בתים היא דגרסי' לו דאי לא פשו' בתים ה' חצירות ומבוי רשות א' דהא ק' ל' דנגות חצרות ומבוי רשות אחת הן וכטלסלין מזה לזה כדאיתא לעיל סימן ש' כ' ומיהו ס' ל' ד היינו דווקא כשתא עירבו בתים עם חצירות דלא שכיחי' אמי' בתים בחצר הילכך לענין טלסול' בכל המבוי נמי כי לא עירבו החצרות עם הבתי' טרידה ל' כמי שנשתתפו בו דמי גרס למבוי ליאסר ולהצטר' לשיחוף בתים גרמו לו ואינם שהרי נסתלקו ממנו כל זמן שלא עירבו עם החצר ומותר להצ' מן החצירות למבוי כאילו נשתתפו הילכך כל המבוי נמי מותר :

שפ"ט עב"ם שיש לו חלון פתוח למבוי וכו' ס"א

א עב"ם הרר במבוי ויש לפתח או חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה או לקרפף אפילו אין בו אלא ד' טפחים על ארבעה טפחים אע"פ שפתח ביתו פתוח גם למבוי אינו אוסר על בני מבוי אפילו מכני' ומציא גמלים וקרונות דרך הפתח במבוי כל היו' ספני שחפץ יותר באותו פתח או חלון שפתחו לו מאחוריו לבדו שיטלו שם אויר והוי' פתחו שבמבוי כמי שאינו בגיל שאינו אוס' והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים דנפיש אויריה וניחא ליה בה טפ' אבל אם אין בו אלא סאת יס' קטן הוא ולא ניחא ליה ביה . וישראל' שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושכח ולא עירב עם בני המבוי אם הקרפף יות' מסאתי' ולא הוקף לדירת שיש לו דין ברמלי' ואסור לישראל' זה לאישתמושי' בה הרי זה אינו מסלק עצמו מהמבוי ואסור על בני המבוי ואם הוא פתוח מסאתים אינו אוסר על בני המבוי מפני שראוי לו לשלשל שם ואע"ג דלגבי נכרי חשיב זמור לגבי ישראל' נפיש הוא דהא בשבת ליכא הוצאות משואות ויתירק ונפיש אוירא ממבוי וסגי ליה בהכי ואם הוקף לדירה אפילו יותר מסאתים אינו אוסר כיון שראוי לו להוציא שם טפ' שצריך ומסתלק עצמו מן המבוי ויש מי שאומ' דאדרב' הוקף לדירת אפי' בית סאתים אוסר שכין שהוקף לדירת הוי' כביתו שאין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשכילו ס' המבוי :

שצ"ד דין מבוי שצדו אחד עב"ם וצדו' ישראלים ובני סעיפים:

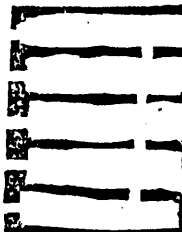
א מבוי שצדיו אחד עכו' סגודו אהר' ישראל וביתו של ישראל אחר אחר אצלה פתוח לר' הר' ולא למבוי וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניהם להוציא כליו למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח למבוי אבל אם פתח ביניהם מותר ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם ושעמא דכל זה כדלגבי חצר . כענין זה כן הטעם ג' כאן . ומבוי קנה נותר בלחיא קור' אע"ג שאין בו אלא חצר אחד של ישראל ובשנים דר בו עכו"ם דירת העכו"ם חשיבא דירת לקולא :

מבוי

פתוח לשני פכו' ושיחף עם כל אחד מהם מותר עם כל אחד לשלשל ממנו לחצר ומחצר לתוכו ואסור לשלשל כלים ששבתו במבוי זה למבוי האחר דרך החצר ואם לא שיחף עם שום אחד מהם אם הוא רגיל עם שניה לצאת ולבא בחול דרך עליה אוס' על שניהם ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל איתו שרגיל בו אוסר ושאינו רגיל בו אינו אוסר ואם שיחף עם אותו שאינו רגיל הותר חרגיל לעצמו אם שיחפו ביניהם ואין זה אוסר עליהם דכיון דשיחף עם השני סילק עצמו מזה שהיה רגיל בו זמן נמי אם היה רגיל עם שניהם ושיחף עם אחד מהם מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו ואם המבוי שרגיל בו שותפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שיחף והוא לא שיחף לא לסו' ולא עמה דוחין אותו אצל זה שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיחא מותר כיון שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שיחף עמהם ויש ריוח לאחריו טע' זה יהיו מתרין כופין אותו על מדה סדום :

שפ"ז שותפין במבוי צריכין לערב החצירות וכו' סעיף אחד :

א חצרו הפתוח למבוי ושיחפו במבוי צריכין ג' לערב בחצירו ואין סובכין על השיחוף כדי שלא ישכחו החינוק' תור עירוב שהרי אין התיניקות מכירין מה נעשה במבוי בר' כשיחפו בדב' אחר שלא בפת אבל אם שיחפו בפת סומכין עליו ואין צריכין לערב בחצירות שבהן שפת חיי האדם ועיניהם תלויות בו ומתוך כך מכירין גם כשמשחתפין בו במבוי וי' א' שאם לא עירבה כל חצר לעצמ' אין סומכין על השיחוף אפי' שיחפו בפת והיכן אמרו שסומכין על השיחוף במקום עירוב ועל העירוב במקום שיחוף כגון ארבע

או חמשה חצירות פתוחו' זו לזו כזו ופתוחו' ג' למבוי וכל חצר עירב לעצמ' כדי' ואח"כ נשתתפו במבוי בפת אין צריכין עירוב דרך פתחי' שביניהם ומותר להשתמש החצירות שבמבוי נס' דרך הפתחים שביניהם שסומכין על השיחוף במקום עירוב ואם עירבו דרך פתחי' שביניהם אין צריכין שיחוף במבוי ומותר להשתמש החצירות גם במבוי שסומכין על העירוב שצריך כדרך הפתחים במקום שיתו' וי' א' שסומכין על השיחוף במקום עירוב אפי' לא נשתתפו אלא ביין וכן סומכין על העירוב במקום שיחוף וכבר כתבנו לעיל סימן שס' שאנו נוהגין לכתחילה שלא לעשות רק שיחוף אחד בקמח וכחכ' מורי' מהרמב"ם ז"ל טעם לזה ואמר ז"ל ונל' בטעם כי עירוב שלנו שכל אחד מבני החצר נתן לשיחוף תורה בעירוב ושיחוף יחד ולכתחילה אין לעשות יותר והא דהצריכו שיחוף ועירוב היינו בזמן התלמוד שבני החצר לא נתנו לשיחוף רק בני החצר עירבו בית ואח' מפני החצ' נתן לשיחוף אבל בני' ל' ל' ע' אף עושין רק שיחוף אחד ואי עבד יותר הוי' ברכה שבמרכין עליו לבטלה עכ"ל ואני' אומר שכור אדוני במקומו מוגח אבל ככדומה לי שדבריו אינ' אלא דברי נביאות כי מי הגיד לר' שבזמן התלמוד לא נתנו כל בני החצר לשיחוף רק אחד מבני החצר אין זה מוזכר בתלמוד ואף אם כדבריו בן הוא טאח' מבני החצר נתן לשיחוף מה בכך הרי הוא מוכחו לכולם והוא כאילו כול' נתנו לכך נל' שהטע' שלנו הוא שאנו נוהגין כדברי רבינו משה בן מיימון ז"ל והוא הרשון הראשון שכתבנו דמשמע שחוד דבריו שאפילו לא עירב כל חצר לעצמה אם נשתתפו בפת סומכין עליו ואין צריך לערב חצרות כלל הואיל ואין בו חשש לשמא ישכח תורת העירוב מן החינוקות ועל זה אמר סומכין דגבית הקמח שלנו הוא כמו שיחף בפת שהרי עושין מטנו חלת טעה אחת ומקיימין אותה כו' השנה בבתי כנסיות ואין לך הכיר לתינוקות גדולה מזו נל' . וכאן יצא לנו ג' טעם נכון וברור לדעתיה מה שהוקשה לרבי' למה מניחין אותה בב' הואיל ואינו בית דירה נדכתו לעיל סי' שס' אבל כל שאינו קושיא כלל כי הטע' הוא לפרס' הדבר לכל שעשינו כו' שיחף מכוון וישמעו גם התינוקות ולא ישכח מהסתוד עירוב כן נל' עד לשע' יפה ברור ונכון

שפ"ח דין אם לא עירבו החצירות וגמלא נשתתפו במבוי וכו' סעיף אחד :

כביש החור

הלבנות עירובין

קדו

רצו לערב מבוי מבוי בפני עצמו כש דמהני דאין שיו גרול פנה ואם הפבואות רחבים י צריך לעשות פס ד' או ב' פסין של ב' ששהוין או צורת הפתח אם הן רחבים יחד מי אמות :

ב ועיר של רבים שיש לה פתח אחד דעפרין דהויא כחצר ומשתתפין כולם שיתוף אחד ואינה צריכה שיוור אפי' העמידו לה סולם במקום אחר שהולכין בה מעל לחומה חוץ לעיר לא חשיבא פתח ומערכת את כולה ואינה צריכה שיוור ואפילו העמיד הרבה סולמו זה בצד זה עד רוחב עשר לא חשיב כפתח ואם יש לה שני פתחים ויש אשפה לפני אחד מהם הרי הוא כאילו אין שם אלא פתח אחד כיון שאין הולכין דרך האשפה :

ג והבתיים שמניחים אותם לסיוור אף ע"פ שאינם פתוחים לעיר לא אחזריהם לעיר ופניהם לתוך סני כיון שאינו לא להכירא בעלמא ואפילו הוא רק בית אחד אפי' בית הבקר ובית החנוך שאינה צריכים לערב עושיין אהם שיוור ומערכת את השא :

ד מבוי בעיר הרי היא כבית בחצר או כמו חצר בסבוי וכמו שבי' שבחצ' שלא עירב עמהם אוסר על כול' הכי נמו מבוי בעיר שנשתתפו כל יושביה חוץ ממנו הרי הוא אוסר על כולם אלא שבמבוי הואיל ואין דריסת רגליה על שאר הפבואות כמו בני בית בחצר אמרו שיכולין לסלק אותם משאר הפבואות להלקה רשות בפני עצמם ואח"כ יהיו כל שאר הפבואות פותרות כיצד שיבנו מצבה על פתח אותה הפבוי ואו לא יאסור עליהם דהויא רשות חלוק מהם בפני עצמו ואינו אוסר עליהם לפיכך עיר שהיתה קניין יחיד אפי' נעשית של רבים אין מערכת אותה לחצאין דכולא כחד חצר חשיבא ואין מערבין חצ' לחצאין הכא נמי אין מערבין העיר לחצאין לא אי כולה או מבוי מבוי ובונה בכל מבוי ומבוי מצבה על פתחו אם רוצ' לחלוק רשותו מהם כרי שלא יאסיר על שאר הפבואות :

ה בד"א שאין מערכת אותה לחצאין בעיר המיקפת חומה גבות יספחים ויש לה דלתות שהוא כולה בחצר אחד וענשיו כאין לחלקה אינה מתחלקת על ידי העירוב לבפני דאין סברא לומר כשסוסיף סי' התיחדות החלק זו שכשכיל זה תיחלק חלק זה מחלק האחר שלא כשעושת סימן חלוקה כגון בניין מצבה וכה"ג אבל אם לא היתה העיר כולה סוכרת במחיצות שכבר היא חלוקה ובלא עכשיו להכשיר חציה לערבה תרשות בידם :

ו זה שאמרו שאין מערבין אותה לחצאין היינו לומר שאין לחי וקורה מועיל לסלק זה מזה כמו שכתבנו טעמא בסמוך אבל בפס ד' או בשני פסין שני משהיין היו נמי סי' חלוקה ונחלקין אילו מאן ומערכת לחצאין ואם הוא רחב מי אמו עושה צור הפתח ומחלק בה או יעשה מחציה גבוהה לפתח מבואו י' לא הא דעיר של יחיד אסור לחלקה היינו לארכה שאין בני עבר הרו רשאין לערב לבדן ובני עבר הרו לבדן מאחר דשניהם צריכין לילך לר' השתכות ומחברן ואוסר זה על זה אבל לרחבה בני העברים לראש האחד ובני שני העברים לראש אחד שיכולין להסתלק אילו מאילו שאילו יוצאים בשער זה ואילו יוצאי' בשער זה ואין להם דריסת רגל זה על זה מערבין לחצאין ועושיין חיקון בנייהם כמו שנתבאר לעיל סימן שס' ג' דע"י מהני לחי או קורה וכיחר מעשר צורת הפתח :

ז מה שאמרו עיר שהיתה של רבים אף ע"פ שנעשית על יחיד צריכה שיוור בד"א שלא נתמסטה עד פחות מחמשי' דיוור אבל אם נתמסטה עד שלא נשארו בה חמציים דיוור נעשית לגמרי כשל יחיד ואינה צריכת שיוור :

ח הסוכה בשיתוף לכל בני העיר אם עירבו כולם עירוב אחד אינו צריך להודיעם מקומם שזכות הוא להם . דין מי ששכח ולא נסתחף עם בני העיר או מי שהלך לשנות בעי' אחרת או עכו"ם שהיה עמהם בעיר דין כולם כדנינא בחצר ומבוי :

שצב

דיני עירוב בי"ט שחל בע"ש ודיני בין השמשות לערב ובג' סעיפים :

א אין מערבין עירובי חצרות ושיתופי מבואות בי"ט שחל לחי' בע"ש כרי' לשלם בשבת משום דנא אח גמחוק בי"ט אלא

ב מבוי שצדו אחד עכו"ם ועדו אחד ישראלים והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל ועירבו כולם דרך חלונות אף על פי שנעשו על ידי העירוב כאנשי בית אחד ומותרים להוציא ולהכניס דרך חלונות הרי אילו אסורים להשתמש במבוי דרך פתחים עד שיבנו סן העכו"ם וכל זה על טעמא סימן שס' ג' :

שצא

דין ביטול רשו' לאותו ששכח לערב ובג' סעיפים :

א ככל משפטי ביטול למי ששכח ולא עירב בחצרו כן הוא כמבוי שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה מכל רשותה לשאר בני המבוי או הם לה אע"פ שהם הרבים וכבר אמרו בסימן ש"פ שאין מבטלין רשות לשנים שלא עירבו בני חצר מבטלין לפי שכני חצר גבי מבוי חשיבים ביחיד בחצומה שצריכין ביטול דווקא בשלא ערבו החצרות כולם יחד דרך פתחים שבין חצר לחצר אבל אם כולם פתוחים זה לזה וערבו יחד אין צריכין ביטול דוסמכין על העירוב כדפי' לעיל סי' שפ' ז' וככל משפטי ישראל בחצרות העכו"ם כן הוא במבוי או בעיר המוקפת חומה עד שיהיו שתי חצרות של בני ישראל בעיר פתוחים לחוכה שזה אוסר על זה אבל חצר אחד לא אפילו אם הרבה גבסם של ישראל פתוחים לתוכו והוא שתהא העיר מוקפת חומה לדירה וסחם עיריית מוקפות לדירה וסחם מבצדים אינם מוקפים לדירה וכשיש שתי חצרות של בני ישראל צריכין לשכור מכל חצר חצר של עכו"ם ואין מספיק כמה שישכור משך העיר ולא דווקא לענין להוציא ולהכניס להשות העכו"ם שאין בתי העכו"ם סורסאס קטנים להשר אף על פי שהם כפופי תחתיו לעבודתו אילו רשות כדנינא דמלכותא לגזול אותם מהם לקחת לעצמא אבל לטלטל במבוי יכול לטכסן השר שהרי דרך הפבוי הוא של השר שיכול לשנותה ולתת להם דרך אחר ויכול לסלק כל העכו"ם משם כדינא דמלכות . בד"א בשר שאין הנתיים שלו וגם אין לו רשות להשתמש בבתי בני העיר כלל אפילו בשעת מלחמה אבל במקום שכל צרכי העיר אינם נעשים אלא על פירי השר או המסנה שלו ודאי ששכיר' מהם התוא או מסכירו ולקישו מהני הואיל ויש לו תפיסת יד בבתי שתי יוש' לו רשות להשיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא פדנחם :

ב ישראלים הדרים בחצרי יחיד בעיר של עכו"ם שהיא מוקפת חומה וערבו יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצר אחרת אינם אוסרים עליהם דאורח אינו אוסר וגם החושבים אינ' אוסרים על האורחים ומותרים לטלטל בכל העיר :

שצב

דיני עירובין לעיר ובג' סעיפים :

א עיר שהיתה קניין של יחיד תרי היא חשובה כולה כחצר אחד ואפילו נעשית אחר כך של רבי' יש לה דין חצר אחת שאמרו זה על זה עד שיערבו והואיל וכולה כחצר אחת אין יכולין לערב כל מבוי ומבוי בפני עצמו אלא משתתפים כולם בשיתוף אחד ויטלטלין בכל העיר וכן אם היתה של רבים ויש לה פתח אחד הויא כמו חצר ומשתתפים כולם שיתוף אחד אבל אם היתה של רבים ויש לה בני פתחי' שהעם נכנסין בזה ויוצאין בזה אם אין דלתותיה נעולו בלילה הויא ר"ה ולא שייך בה עירוב ואם דלתותיה נעולות בלילה שאין אינה ר"ה אלא דינה ככרמלית אין מערבין את כולה ביחד בשיתוף אחד אלא מניחין מכה שיוור מקום אחד להכירא שאנו מטלטלין בה משום עירוב זהרי בזה חשיוור אין מטלטלין כמו שיתבאר בסמוך ואפילו נעשית עכשיו של יחיד צריכ' שיוור דילמא תררא ומתעברא של רבים ואתו לערובי כולה וכבר אמרו שאין לערב עיר של רבים בלא שיוורא ע"ג שאין בה ר' גמורת תקנו כן שלא השתכח תורת ר' הוכמה ששיירין אפילו חצר אחת ובית לתוכה סני ומשתתפין השאר והיו אלו השתתפין כולם מתירי' בכל העיר חוץ סבאיתו מקום ששיירו והיו אותם הנשארים מותרים במקום ע"י שיתוף שעושים לעצמם ואם היו הנשארים רבים אסורי' לטלטל כשא' כל העיר וכל זה משום היכר כרי' שידעו הכל שהעירוב התיר להם לטלטל בעיר ואע"ג שרבים בוקעים בה שהרי המקום שנשאר לא נשתחף עמהם אין מטלטלין בו אלא אילו לעצמן ועלן לעצמן ואם

לבוש החוד הלכות עירובין

עירובא יהא שכי לנא ולכל בני המבוי לשלשולי להציא ולהכניש מחצרות לכבוי ומכבוי לחצרות וכמה לנתיים ומן הנתיים לרוב בשבת לנו ולכל הדריס בעיר הזאת . ומאימתי מברך עליו ואם אחד מזה השיתוף לכולם מברך בשעת שמזכה להם ואם פקבצין אותם מכולם מברך עליו בשעה שיקבץ אותו כבני המבוי שזה הוי עובה לעשייתו כמו בכל המצוה שמנכין עליהן עובר לעשייתן אבל לאחר שנתקבץ הרינעשות המצוה שכבר עירבו ואין שוב צריך לברך דאע"ג שלא גרבו מותרין לשלשל דבריהם אינן מעכבין הילכך צריך לברך בשבא לקבצו (ועל סיו' סעיף ב' וס' ש"ס סעיף ט"ו) . ומה שאנו נוהגין לברך עליו בבית הכנסת אחר שכבר נתקבץ ונאפה כל סעמא דיון הוא משום שדרך לקבץ קמח ככל הנתיים שבעיר ואח"כ כשאופין בכנו המצוה אין לוקחין כל הקמח שקבצו פהם אלא קצת ממנו והנותר מניחין לשם הגוב כיון שאין דוקחין כל הקמח דהרי לא נשתחפץ כולו דשכא קמח של כסה בת"ל לא נילוש בתוכו ולכך נוסלח הכיזה הנאפיה בידים וגובין אותה ומזבין אותה לכל בני העיר אף לפי שאין קבחו בהוכה וא"כ הנכ"כ בשעה שמזבין להם דמסתמא גם הניתנים על דעת כן נהנו שיזכו חלק של כל אחד לכל"ל ואם ננהו ושכחו מלברך עליו הוי עירוב שאין הברכה מעכבת ונ"ל לפי שפני דין שכתבתי לפי כנהנינו לא הוי עירוב אם שכחו דהא לא זכוהו לרב ואין קמח של כולם נילוש בתוכו ואינו עירוב עד שיזכוהו להם נ"ל

הלכות תחומין

שצד דקד' אמות שיש לכל אדם בשבת וכו' ב"ס
א כבר כתבנו בס' ש"ס ס' כדכתיב שבו איש תחתיו שיש לו לכל אדם ד' אמות לשלשל בכפו שהוא עומד אפילו עבר ויצא חוץ לתחום יש לו שם ד' אמות לשלשל עם שהרי כשה אמר שבו איש תחתיו לאותם שיצאו חוץ לתחום ליקום ומודדן לכל אדם נאמת שלו ואם הוא ננס באיבריו נותנין לו ד' אמות בינונית של כל אדם שכל אחת מהן ששה טפחים ומודדין לו מרווחות וי"א שיותר לו להלך ד' אמות לכל צד דהיינו שפנה על ח' אטו והוא באמצען בד"א להלך אבל לשלשל אין לו רק ד' אמות עם אלכסונו כמו שנתבאר לעיל ס' ש"ס :

ב בכל מקום שקדש עליו היום אם הוא מוקף לדירה אפילו אין בו עתה דירין חטיב כולו כד' אמות אפי' הוא יותר מסאתים ואם אינו מוקף לדירה עד סאתים חטיב בד' אמות ואפילו אם שבת בתל נבה ובקמה קצורה ושבלים מקיפות אותו חטיבי בד' אמות עד סאתים :

שצד דין שביתת היחיד וכליו ומחלך אלפים אמהו ב"ה סעיפים
א לכו"ש לו רשות לכל אדם מן התורה להלך ג' פרסאות שהם י"ב מיל כרוחב שהיה סחנה ישראל במדבר וחרן לי"ב מיל י"א עתה אסור מן התורה והייבין עליו חסאת וי"א שאינו אלא דרכן סיהו חז"ל החסירן עוד ואכרו להלך יותר מאלפים אמה חוץ מה' אמותיו או מהמקום ששבת בו ואסמכוה אקרא דנתיב על יצא איש ממקומו דרשו דהאי מקומו פירוש אלפים אמה והפי' ילפינן לה בתחלה ילפינן מקום המקום כתיב הכא מקום וכתיב החם ושמתו לך מקום אשר יכ' ז' שמה וכיון דכתיב שם ניסת גבי מקום דרשינן כאלו כתיב הכא ג' כלשון ניסה בפסוק אל יצא איש ממקומו והדר דנין ניסא מניסא כתיב הכא ניסת וכתיב החם מנבול עיר מקלשו אשר ינוס וכיון דכתיב שם נבול אצל ניסה דרשינן כאלו כתיב הכא בפסוק אל יצא איש ממקומו ג' ניסת עם נבול והדר דנין נבול מנבול כתיב הכא נבול וכתיב החם ומצא אותו נאל תדם חוץ לנבול וכיון דכתיב החם חוץ נבי נבול דרשינן כאלו כתיב הכא בפסוק אל יצא איש ממקומו ג' חוץ נבי נבול והדר דנין חוץ מחוץ כתיב הכא חוץ וכתיב החם ומדומת חוץ לעיר אלפים אמה ודרשינן כאלו כתיב

לערב מע"ס וצ"ב שבת ולא עירב מע"ס וחלו שני ימים י"ט יום ה' ויום ו' דחד מיניהו חול הוא ועבדינן להו מספ' ערב ב"ס ראשון על חנאי ויאכר אם היו חול יהא זה עירוב לצורך שבת ואם היום קדש אין ברברי כלום ולמחר יאמר על אותו העירוב או אם ידעה יכול ליקח עירוב אחר ויאמר אם היום קדש רבי ערבתי מאחטול ואם היום חול יהא זה עירוב ואע"ג דאנו בקיאין בקיבוע דירחא מ"ס סנהג אנוחינו בדינו וה"ס בשני י"ט של גלויות אבל בשני י"ט של ר"ה לא רכיוסא אריכתא דמי' וע"ל סימן תקכ"ח :

ב אחר עירובי חצרות ואחד שיתופי מכוונת כיון דאיתו אלא ביטול רשות הקילו חכמי התירו לערב אפילו בין השמשות שהוא ספק שבת ואפי' אם כבר קיבול עליו תוספות שבת וש' אסור' אם קבל עליו תוספות שבת :

ג עירב לשנים לאחד עירב מבע"י ונאכל עירובו בין השמשות ולאחד עירב בין השמשות אזלינן בתרווייהו לקולא וסנייהב קנו עירוב דלאותו שנאכל עירובו בין השמשות אנו חושבין אותו לילה והרי כבר קנה עירוב ולאותו שהניח עירובו בין השמשות חושבין אותו יום ויקנה עירוב כשתחשך ודאי בד"א שלא נאכל עירובו קוד' שתחשך אבל אם עירב עליו בין השמשות ונאכל העירוב ג' כיון השמשות לא הוי עירוב ולא אמרינן בחד בין השמשות מקצהו יום ומקצתו לילה דנימא בשעת שהניח העירוב יסמא הוי ובשעה שנאכל לילה הוי כולי האי לא אקילו רבנן לשוויי בין השמשות גבי האי עירוב מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה :

שצד ספק עירוב מח דינו וכו' ג' סעיפים :

א ספק עירוב כגון ספק אם היה קיים בין השמשות אם לאו מותר והוא סתיה ל' חזקה כשרות כגון שהניחו כודאי שם ואירע בו ספק רמקמינן ליה אחזקתו אבל אם לא היה לו חזקה כשר' כגון ספק אם הונח שם אם לאו לא בין עירובי חצרו בין שיתופי מכוונת בין עירובי תחומין דק' הכל שנה בזה :

ב וצרי' סתיה העירוב בין השמשות במקו' טראוי לישלו משם כיון שהוא קונה שם דירתו או שבתתו הילכך אם נפל עליו גל אם יוכל לישלו בלא טרא' וחצינא כשר ואמלאו פסול דהא לא יכול לישלו משום כלאכה וסיד לאחר שתחשך אף צריך בעירוב להיות קיים ית' דשבת כיון שהותרה הותרה ויכול לאוכלו ויש לבצוע עליו בשבת בשחרי' דכיון שנעשים בו חבא מצוה יעשה בוגס מצוה זו אבל עדיף שפי' לערב בפעם אחת על כל השנה כלעיל סימן ס"ה כרי' שלא ישכח כאמור מן השבתות מלערב ויבאו לשלשל באיסור ולא חיישינן שמא יתעפש ולא ארעתי' דכיון שעושין אותה מצוה וחולק אותה כאור אינה עשויה להחעפש :

ג נתנו במדל ונעל בפניו ואבר המפתח קודם בין השמשות אם אי אפשר לו להציא בעירוב א"כ יעשה מלאכה גמורה בין השמשות הרי זה כמי שאבר ואינו עירוב שהרי אי אפשר לאוכלו אבל אם אפשר לו להציאו בלא מלאכה גמורה אע"פ שצריך לעשות מלאכה שיעבור בה על שבות דרבנן הרי זה עירוב החטיב ראוי לישלו דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות (ועל סימן ס"ב) ואע"ג שלא אמרו כן לא כשיש בו צורך מצו' ונבי עירובי חצרות כמי מצוה איכא - י"ל דכיון שאם לא עיר' אנוש לבא לשלשל באיסור וכשמערב פורש מאיסור זה מצוה חטיבא ד' דחטיב שעת הדחק ובשעת הדחק נמי לא גזרי' וצ"ב מצא הכפחה אם הוא כיום טוב בין בעיר בין בשב' הוי עירוב ש' כול לשלסלו הוא ולהבי' ולפתוח אע"פ שלא היו בידו כשע' קני' העירוב בין השמשות ולא היה אפשר לו להציאו אלא ע"י כלאכה גמורה כיון שכצוי הוא שימצאו חסבינן ליה כאילו היה בידו ומתירין לו משם וצריך ובשבת אם מצאו בעיר הוי עירוב שיכול להבי' ע"י גגן ומצרו בשבת אינו עירוב שאינו יכול להביאו :

שצד דין ברכת עירוב וכו' סעיף אחד :

א מצוה לתור אחד שיתופי מכוונת דלא ליתי לידי איסור לעילוי ולאפוקי באיסור כדכתבנו טעמא לעיל סימן ש"ס סעיף י"ג גבי עירובי חצרות . ומברך ב"ה אקבו' על מצות עירוב ואוס' בתי

יד בור של יחיד המים שבת הם כרגלי אוחו היחיד שהם שלו ושל אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר דהיינו אפים לכל רוח וכרי שמלא סהם אינו מוליך לא כרגלי אנשי אותה העיר ואם עירב אחד מן העיר לצפון או לדרום זה מוליך לרגליו לצפון חתה מוליך לרגליו לדרום דהא הכור היא של שותפתם וק"ל דיש ברירה כולעיל גבי הבית אבל אם נכרי בא ומלא לעצמו לא זיוס ממקום לפי שהמים שכירו הם של אנשי העיר והן מערבים התחומין זה בזה והוא לא יכול להוליכן חוץ לתחומין של זה ושל זה אבל אם אחד מן העיר מלא המים ונתנן לו מוליכן כרגלי המלא שחרי מחלקו מלא ונתן לו ובור של הפקר העוסר באם הדרך הרי הם כרגלי המלא ממנה בראשונה כ"ט זהו

טו נדרות המושכן ומעיינות הנובעין אפילו נשארין בנימות נבעתן ואינן מושכן אפי' הם של יחיד אף הפי נקראין שלן לקנות שנית עמו שהרי באין ממקו אחר או נובעין תמיד מן הקרקע ואינן כרגליו לא כרגלי הממלא ראשון כמנ בהפקר היו באוקסחין לתחום לתוך התחום מלאין סהם בשבת ואין צריך לומר כ"ט ופ"א מלא מים סבור של הפק' לצורך חנינו הרי הן כרגלי הממלא שאותו שנתמלאו לו עדיין לא קנא דק"ל הפגני מציא להחבירו לא קנת חבירו לענין שחמא נחשבת כאילו היא ברשותו לגמרי וליחש כרגליו דאע"ג שאין המגביל יכול לחזו ס' עדיין הוא ברשותו שיפול לטעוק עליה משפת הייתי כך כדאיתא ב"ב ב"ש ע"ש ר"ס פ' סעף ו' לפיכך גם ככאן היא כרגלי הממלא שרוא המגביל :

טז מי שהוא בעיר זו ופירותיו מופקדין בעיר אחרת רחוקה מסנו ארבעת אלפים אמה ועירבו בני אותה העיר לכאן לכאן לא יביאו מפירותיו עמהם לפי שהן כרגלי בעליהן שלא עירבו ואם עירב הוא פירותיו כמותו ויכול לילך לשמלהביאן עמו בד"א שיחיד להם קרן זיוות דהו ברשותו אבל אם לא ייחד להן קרן זיוות הרי הם כרגליו זה שהם מופקדים אצלו :

יז מי שזימן אורחים אצלו ב"ט לא יוליכו בידם מנות למקום שאקבעו הסעודה יכול לילך שם שבכר קנו שנית עמו א"כ וזכה להם חמנת מע"ש ע"א אחרים :

שבת דין היאך מודדין אלפי אמה וכו' לא סעפ

א הבא למדוד האלפים אמה של תחום העיר אם היתה העיר ארוכה וקצרה או שהיתה מרובעת ולא לרבע העולם שיהא צפונת לצפון העולם ודרומה לדרום העולם אלא עומדת כאלכסון אפ"ה הואיל ויש לה ד' זיוות שוות מניחין אותה כמות שהיא ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מן רוחותיה כמות שהן :

ב היתה העיר עגולה עושין לה זיוות ורואין אותה כאילו היא בתוך המרובע ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אפים אמה לכל רוח שנמצא משתכר הזיוות כמו שנחבא מע"מ בסעי' הס"ג וכן אם היתה העיר משולשה או שישה צלעות רבות מרבעין אותה ואח"כ מוציאין חוץ למרובע אפים אמה לכל רוח :

ג וכשמסופין עליה לרבעה מרבעין אותה ברובע העולם כדי שתתא כל רוח מסנה משוכ כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה ועיקר השעם בכל הדברים הללו הוא מפני דאסמכו דבנן אלפיים ותחומין על אלפיים דערי הלויים כדכתיבנא לעיל ומצינו בערי הלויים דכתיב ומרוחם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפיים באמה ואת פאת נגב אלפיים באמה ונומר הרי שהקפידה דוקא על רוחות העולם ועל זיוות לכך תקנו ג' לעשרת כן בתחומין דשבת במקום שאין רוחות זיוות :

ד היתה רחב מצד אחד וקצרה מצד אחר רואין אותה כאילו כולה רחבה היתה עשויה כמקנה או קשת אפי' ש בין שני ראשית פחות מד' אלפים אמה שתחומי הקצו מובלעין זה בתוך זה מצטרפין להדין ומודדין לה מן היתר ורואין את כל הרוח שבין הית ותקשר כאילו הוא מלא בתים ואם היה בין ראשית יותר מאלפים אמה אין מצטרפין ואין מודדין אלא מן הקשת ו"א מן המקום שנתקצר שם הקשת עד שאין בו עוד ד' אלפים אמה וכל זה מיירי שיש בתקשת והיתר יותר מאלפים דכין דמכי נפיק מביתו הולך לי תחום שלם פקטי דלמשי ליתר לא משחינן ליה מן היתר אבל אם אין כפיהו אלפים

כתיב הכא ג' ב' אליצא איש פס קופו חוץ לאלפים אמה וכל זה אינו אלא אסכתא בעלמא לפיכך כל אדם אסור לילך חוץ לאלפים אמה חוץ מד' אמותיו שהם לו בבית או מהמקום ששב בו פיהו כיון שאינו לא אסכתא התירו לפעמים ללכת יותר מאלפים אמה ע"ע ירזב כמו שיתבאר בע"ה ואפ"ה תולכי מדברות שפטרן מערב בחצרות זייבין בעירובי תחומין אם רוצים ללכת יותר מאלפים אמה :

ב אם קדש עליו היום בנקעה ואינו יודע תחו' שבת מהלך אפים פסיעות שהם תחום שבת :

ג במקום שאדם קונה שששבתו שם קונים ג' כליו ובהמותיו עמו וכשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וכו' ש' א' אפים אמה לכל רוח כך כליו ובהמותיו אין יכול להוליכם חוץ לאלפים אמה של בעליהם ואם עירב הוא לרוח אחת אין אחר יכול להוליכם לרוח אחרת אפי' פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים לילך שם ואם מיתר למסורה לעכו' ס' כמקום שיש לחוש שיוציאת חוץ לתחום ע"ל סימן ט"ה :

ד כל בהמות העיר הם כרגלי הרועה אם אין בעיר אלא רועה אחד אפי' הם ברשות הבעלים בין השמשות ואינה סוסריים אותם לו עד למחר כ"ט המ קונים שבינתן עם הרועה שודאי דעת כולם בין השמשות למסרם לו למחר אבל אם יש בעיר שני רועים ולא מסרת לאחד מהם מערב י"ט הרי היא כרגלי הבעלים דכיון דלא בידר דעתיה מע"ש לפי יספור שסירתו לא נמרה ברעתיה לאפקייה סרשותיה :

ה והמס' כהפנתו לבנו הרי היא כרגלי האב דלע אפק' סרשותיה :

ו סור של פשם כרגלי מי שלקחו לשוחטו כ"ט ואפי' הוא מעיר אחרת חוץ לתחום של עיר זו ובא לכאן ע"ו עירוב מפני שודאי דעת בעלים למוכרו לאנשים אחרים חוץ מאנשי אותה העיר מפני שהוא מפור' והכל שופע' שפשו וכו' אים סלקנתו וכן אם שחטו בעליו עצמו כ"ט וסכר בשדו כל אחד ואחר מן הלוקחי מולדסנתו למקו' שהוא הולך שדעת בעליו כך שיקחו ממנו אנשי עירות אחרות וחכמים עשאוהו כן מפני תקנת הפסם לשמחת י"ט :

ז אבל שיר של רועה אינו אלא כרגלי אותה העיר ואפי' עירב הרועה עם עירות אחרות אינו מוציא אותה חוץ לתחום מפני שאין דרך לקנות מן הכועה אלא אנשי עירו :

ח כלים הסוחדים לאחד מן האחין שנבית חם כרגליו ושאינם מיוחדים הם כרגלי כולם ואין יכולין להוליכם אלא למקום שכולם יכולין לילך :

ט שני' ששאלו חלוק אחד זה לילך בו שחרי' זה לילך בו ערבית לא יוליכוהו אלא למקום ששניהם יכולין לילך שאלם הניח כל אחד עירובו לסוף אלף יכולין להוליכו כל א' אלף אמות מביתו עד מקום שגם חבירו יכול לילך שם ואם עירב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב לא יזוהו במקומו :

י שנים שלקחו חכית יין בשותפות מע"ש וחלקיהו ב"ט חלקו של כל אחד הוא כרגליו דק"ל בדברג' יש ברירה ר"ל שעכשו כשחולקין היין נתברר שחלק זה היה מאתמול של זה וחלק של זה היה של זה וחלקו של זה קנה שביתתו עמו וחלקו של זה קנה שביתתו עמו אבל שנים שלקחו בהמה בשותפות ושחטו ב"ט אע"פ שלקחו כל אחד מנהו אינם מוליכים כל הבשר אלא למקום ששניהם יכולין לילך שכו' שהבהמת היחה בין השמשות בחיים ויצקו האכרים זה מזה עד שבשחטה אין שייך כאן לומר ברירה :

יא השו' כלי מחבירו מע"ש אפי' לא לקחו עד הליל הרי הוא כרגלי' ושואל דהא הוה דעתו עליו סבע' יואם שאלו ממנו כ"ט אע"פ שדרכו לשואלו ממנו בכל י"ט הוא כרגלי המשאל דמה ידע טה יבא כ"ט לשואלו שמה לא יצטרך לו :

יב האשה ששאה מחברתא מים וסלח לעיסת ותבלין לקדרתה ב"ט הרי העיסה והתבשיל כרגלי שתיהן ואין מוליכין אותם אלא למקום ששתיהן יכולות ללכת דבעיסה המים והסל' של זו יקנה שניחתה עמה ותקסה קנה שביחה עם זו והן גבי תבלין לקדרה :

יג לקח מחבירו ב"ט נחלת לא יוליכנה אלא כרגלי המתן אבל אם הרליק נר או עץ שחלהב חבירו הרי הוא כרגליו זה שתדליק ג' שאין בשלהבת ממש שתקנה שביחה עם בעליהו :

לבוש החור - חלבות תחומין

רואין כאילו עושנת כיניחן לענין לפלאות הארץ כיניחן ואפילו תוא גדול תרב יותר מד אלפים אמה וע' ראיית מילוי העיר האויר שם לא ישאר לא קפ' ג' הרי חשוכין שלשתן בעיר אחת ומודדיהן האלפים של כל רוח מחוץ לשלשתן ואפי לאכציעת מודדין לה אלפים במקום שמודדין לחיצות ולחוץ ואע' ג' דנבי עיר העשויה נקטת אמדינן שאם יש בין סתי הראשים יותר מד אלפים אמה מודדין לבתי הקשת מפחח ביתם ואין אוקרים כאילו כיחם נחונה במקום היתר שאני החם דריכא לביסר מלי ר' ל טלא נוכל לומר רואין הבתים שבנקשת כאלו הם עומדים ביתר שאין האוי של החור מחזיק כל הבתים שבנקשת ולא שייך לביסר רואין על קשת בתים מהם דלא מחלקינן להו אבל הכא הא יש אויר בין סתי העירות החיצונות שיכול כל רוחב העיר האמצעית ויותר לכך אומרינן רואין וה' ח נמי אם היתה העיר האמצעית גדולה יותר על האויר שבין החיצונים לא אכרים מלי . ויא' דה' ג' אין נמי האלפים לעיר האמצעית אלא כקיר העיר וחוצה דאלכ אתה כפסידה לאידך גיסא ככו בעיר העשויה נקשת ואין מועיל בה שאוקרים באמצעית רואין כאילו היא עומדת כו' אלא לשמים החיצונות דחשבינן להו כאחת ע' י' רואין האכציעת כו' ולא ישאר לא קפ' ג' אמה פה' ת שלישי כו' :

ט עיר שיושבתי על שפת הנחל שרוב העת' הוא יבש ומכתבשן בו שאינו מלא לא בשעת הגשם אפי יש לפניו מצבה רוחב ר' אמות על שפת הנחל כדי שיעברו עליה וישתכסו בנהר ג' בעת הגשם נמצא הנחל בכלל העיר ומודדין לה אלפים אמה כשפת הנחל השני ויעשה הנחל כולה ככלל העיר מפני הסצבה העשויה בצדה סעל ידה פשתמטין נחל ג' כשהיא מלאה ואם לא היה כס מצבה אין מודדין להם אלא מפחח בתיהם ונמצא הנחל נסבד מן האלפים שלהם :

י יושבי צריפים דהיינו שיושבים באהלי העשויה החוצין וערבת נם אין להם היקף מחיצה י' או חריץ י' סביב האהלים אין להם דין עיר ליחשב כולה כד' אמות שאין ישיבתן שם נחשב קבוע שקלה היא ליעקב משם ולפיכך אין מודדין להם אלפים אמה אלא מפחח בתיהם ואם יש ביניהם ג' חצרות שכל אחד יש בו שני בתים קבועים של אבן או של נסרים הוקבעו כולכ על ידי אלו להיוהם נחשבים כעיר ויש להם כל דין עיר ומרגיעים אותה ונותנין לה אלפים אמה לכל רוח כשאין העירות ו' י' יש להם מחיצה י' סביבותה או חריץ י' חשונה בעיר אפילו בלא חצרות קבועים :

יא עיר שהוקפה ולבסוף יושבה ואינה מיושבת כולה עד תחומה כשכש למרוד תחומיה אין מודדין לה מן החומה לא במקום ישיבתה והואיל וקדמה חוכמת לישיבת אין הוכחה חוכה לשווייה כולה כד' אמות והואיל וישיבתה חדשה ומודדין מן הבתים . אבל אם יושבה ולבסוף הוקפה מודדינה בחומתה דהא הוקפה לישיבת ולדעת ה' ש מקילין שכתבתי בסעיף ה' כסי' ג' מרחיקין מן הבתים או מן תחומה עוד ע' אמה ושיריים ומשם מודדין האלפים וכן הדין בכל המדינות :

שצט בכה מודדין התחומין בקום המדינה ומי הוא הכורך וכו' לא סעיפים

א אחז' ל' אין מודדין תחום העיר לא כחבל של פשתן שהו ארוך חסמים אמה לא פחות ולא יותר לא פחות ספני' שהו נמחח ביותר ומאריך חסדה ולא ארוך יותר מפני שמח' ת ארכו הוא מכביד באמצע ואינו יכול לימתח כראוי ונמצא שמתעטפת חסדה של אלפים הרבה ודבר זה אסמכוה אקרא דבתיכ ארוך החצר מאה אמה ורוחב חסטיכ' כתפשים ב' היתה לומר לך כחבל של חסמים אמה מדוד :

ב ואם יש נהר לפניו לסוף ע' ת אמה והנהר היא רחבה יותר מכ' א' ולא יוכל למרוד כחבל של חמשים פ' פעמים ג' שהרי יפלה באמצע הנהר יעשה כן לאחר ככד' ג' אמה חוץ לאחוריו כ' אמה כדי שיהא החבל של ג' אמה שלם עד הנהר ואח' כ' ימרוד כחבל זה מספת חנהר הנה עד אחריו עבר השני מן הנהר :

וישיש

אלפים מודדין ככל ענין מן החור צפי' הוא יותר מד אלפים אמה ושעמא דלעולם כשיכול להלך בסל קלל הקשת בענין אחד מן היתר כגון כשיש ביתר פחות כד' אפים אמה אע' פ' שיש מן הקשת עד היתר יותר מאפים אמה מ' ס' כיון שיכול להלך דרך ובתי סביב הקשת עד שמגיע לאח' מן הראשים ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהם כבלעים זה בתוך זה תו' לא אסר ליה אורח החלק לשווייה כשתי עירות ורואין אות' כאילו היא מלאה בתים וחצרות וה' נמי אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים אף ע' פ' שיש בין שני ראשי הקשת יותר מד אלפים אמה מודדין מן היתר דהא מצו אתו דרך היתר מתראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך אלפים של קשת :

ה כל בית דירה שהוא יוצא מן העיר אם היה כינוי וכך העיר ע' אמה וב' שלישים שחוא צלע של בית סאתים הפרוכעת כמו שיתבאר לעיל ס' סג' ח סעיף א' או פחות סנה הרי זה מצטרף עם העיר ונחשב ממנה וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין לה חוץ מבית דירה זה ויש מקילין עוד ואומרים שאין מתחילין למדוד מיד מן הבית אלא מוחחין חוש על פני רוחב העיר נגד הבית ומרחיקים משום ע' אמה ושיריים ומתחילים משם למדוד וכן עוטיין בכל מקום שמודדין ע' אמה ושיריים מן העיר וחוצה וילפיה מקרא דכתב' גבי ערי הלויים מקיר העיר וחוצה משם שהתחיל המדינה מחוץ לעיר לא סמוך לקיר העיר כמשוקבלו חכמים שזה החוץ הוא קרפף של בית האתים מרובה אף על פי דנבי ערי הלויים יש מחלוקת גבי עירובין שהוא דרבנן יש להקל :

ו היה בית קרוב לעיר תוך ע' אמה ושיריים ובית שני קרוב לבית ראשון כ' תוך ע' אמה ושיריים וכן בית שלישי קרוב לשני תוך ע' אמה ושיריים וכן עד סה' ח ככה ימים הרינחשב הכל כעיר אחת וכשמודדין מודדין חוץ לבית האחרון אפים וליש מקילין שהזכרתי בסמוך מודדין חוץ לבית האחרון עוד ע' אמה ושיריים ואח' כ' אפים והוא שיהיו בתי דירה ויהיה ד' אמות על ארבע אמות או יותר דבפחות לא מקרי בית דירה . וכן בית הכנסת שיש בו בית דירה לחונ' או בית ע' א' שיש בה בית דירה למשרתיה והאוצרות שיש בהן בית דירה לשימרים והגשר והקבר שיש בו בית דירה לשוכר הקבר ובל אילו אפי' נהרסין ואין עליהם הקרת ואפי' אין דרין עכשיו שם לא שיש בהן שלש סחירות חשינים לבית דירה כשיש בהן ד' אמות על ד' צמות ואם יש עליהן חקרה ומעזיבה סני אפי' כשתי מחיצות וכן בית הבני בים ומערה שיש בנין על פיה ויש בהם בית דירה בל' או מצטרפין עם העיר אם הם בתוך ע' אמה ושיריים וסאותי הבית היוצ' האחרון רואים כלא חוש מחוץ על פני כל העיר כשזה ומודדין סאותו תחום ויחלך כגון אם בלישו תללו שאצל קרן מזרחי צפונית רואין כלא יש בלישה אחרת כנגד מזרחית דרומית וחוש מחוץ מזו לזו ומודדין מן החוץ ולחוץ כדי שיהא התחום תוה לב' הקרנות ולא יתא' כגון קצר וכאן ארוך . אבל שתי סחירות שאין עליהם חקרת אע' פ' שרדין ביניהם והגשר והקבר ובית הכנסת ובית ע' א' והאוצרות שיש בהם בית דירה והגבר והשיח ומערה ושוכך ובית שכספינה עומדת כל אלו וכיוצא בהן אינם חשובים ואין מצטרפין עמהם לתיות נוספים עליה ואם היו שני בתים כאילו נגד העיר דינה כעיר העשויה כקשת כמו שיתבאר :

ז היו שתי עירות זו סמוכה לזו קמ' אמה ושליש כדי שיהא ע' אמה ושיריים לזו וע' אמה ושיריים לזו הרי' לזו כ' אמה וחסובין שתיהן לעיר אחת ונמצא כל עיר מהן מהלכת את כל העיר השנייה וחוצה לה אלפים אמה ולי' פ' ע' אמה ושיריים וכן תומח העיר שנפרצה משתי רוחותיה זה כנגד זה וחרבו הכתי שבניהם עד קמ' א' אמה ושליש דינה כסתו לענין חסדי' אבל בית אחד אפי' הוא גדול הרבת אין לה דין עיר לתת לו ע' אמה ושיריים :

ח חיו' ג' עירו' שזולצות בנחשתיים עומדו כנגד ושלישית כנגד אויר שבקשתיהן אז אם יש בין האמצעים ובין כל אחת מהחיצונות אפים אמה או פחות שיכולין לילך לה בשב' בלא עירוב וכשמצרעה האמצעית כאילו היא עומדת באויר שנין השתים עדיין ישאר אויר קפ' ג' אמות פחות שליט מלבד רוחב העיר האמצעית כדי שיהיה בין כל אחת מהן ובין האמצעית קמ' א' ושליש אמרינן

לבוש החור

הלכות תחומין

קט

י ושיש ראש החבל כנגד לבו שכוקעו לו חכמי מקום זה כדי שלא יתן זה החבל כנגד צוארו מה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתמעטין וימחחו ככל כחו :

ד ולא יסודו לא כנגד העי' דרך שרה ומכוונת אפי' אם יש הרים ונאיות כנגדה לא ילך כנגדה בצד למקום שהוא ישר ויסודו שם מפני שנחשם למדוד ואח' כ' יחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד להיות צופה משם כנגד מרחו לא יעשה כן מפני דלפעמים יש שם כנגד העיר הרים ונבעות שיש לו להבליע כמו שיתבאר לכיכך יסודו כנגד העיר וכשהגיע להר אם הוא כ' כ' זקוף עד שאם יודיעו חוש השקולות מראשו עד לארץ לא יתרחק החוש מכנגדו למטה כשיפילו ד' אמות או אין צריך למדוד כ' כ' הירידה והעלייה שבוין שהוא זקוף כ' כ' עד דלא חזי לילקעל שיפועו שהוא פחות מ' אמות הקילו בו חכמים שאין צריך ליטול גובה שיפועו למדת התחומין מפני שיש שורח במדינתו ב' א' כשגב בראש ההר אין בו מישור דלא ניחא להשתמש עליו אז אין מודדין כל ההר בכלל התחו' כלל אבל אם יש מישור בראש ההר דניחא להשתמש עליו נוכל ראש ההר במדינת התחום ואין שיפועו ממעט התחו' משום דניחא תשמישתיה עליו ואם אין בראשו מישור ואין השיפוע גבוה כ' כ' כ' זקופה לא חוש השקולות כתרחק מכנגדו ד' אמות ומתלקט ההר' בתוך ה' ר' ל' שבהילוך חמשה אמות של שיפוע ההר עולה י' טפחים ושיפוע כזה נוח להלך עליו כזה הניחו מדינתו כמו בכל המדינות דהיינו בחבל של חמשים אמה ורואים אם אין משפתו א' שפתו א' חמשים אמה מבליעו בחבל של חמשים אמה כצד יעשה זקוף עץ גבוה בשפתו כזה ועץ אחד כנגדו בשפתו כזה נמותה חבל סזה לזה ומדת אותו החבל חושב במדינה אפים של התחום ואסהוא רחב יותר מ' אמה עד שאינו יכול להבליעו בחבל של ג' אמה סודדו בחבל של ד' אמות וביצר יעשה אחד עומד כרגלי ההר למטה ואחד למעלה ממנו ארבע אמות ונותן התחתון החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו שטריוחין כזה שיתמע' מדדונו של כל ד' אמות חצי קומ' אדם ואח' כ' ג' ילית התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה עוד ארבע אמות וכ' ור' ז' בנת חלה וכן יעשה עד שימדוד כולו . ואם הוא משופע יותר עד שבהילוך ד' אמות עולה י' טפחים היו זקופה ביותר שאין הילוכו נוחה אז הקילו ולא השריחו להבליעו בחבל של ג' אמה ע' זקופת עצים לא אם יש בו ג' אמות ישער אותו כמח' יש בו לפי אומר הדעת ואם יש בו יותר מ' אמה מודדו בחבל של ד' אמות על האופן שנתבאר שאין כ' כ' שורח במדינה כזו :

של ד' אמות למעט מדרונו אפי' הוא גבוה יותר מאלפים ובניא חילקו בין אפים ליותר מאלפים אבל הסעם שכתבתי הוא כ' ל

ג' כ' סעם נכח שטפני שאין מצוי כ' כ' לעלות להרי' כמו לירד לגיאיות הקילו במדינת ההרים למעלה יות' מבירידת הגיאיות למטה אע"פ דודאי כשיורדין לגיא דעתא הוא לחזור ולעלות אין כקפידין בכך כיון שאינו רחב לא ג' אמה ואם הוא רחב יותר מחמשים אמה ואינו יכול להבליעו בחבל של ג' אמה לא השריחוהו יותר ואינו מודד כל השיפוע של הירידה והעלייה אפי' הוא עמק יותר מאלפים כיון שאין נוח להלך שם בירידה כלל לא מודד רוחב המישור של מטה בתוך האלפים אמה של מדינת התחום :

ד הניע להר או לגיא וכל מה שהוא ממנו כנגד העיר הוא רחב מחמשים אמה שאינו יכול להבליעו כגון שהוא במזרח העיר וכל אורח מזר' אינו יכול להבליעו וההר אף הגי' יוצאין חוץ לתחומי העיר אם יכול להבליעו בתוך אפי' של צד צפון או דרום ולידו ויכליענו שם כיון שהוא עדין בתוך התחום של צד צפון העיר או דרום העיר אבל אם אינו יכול להבליעו בתוך אפים של צד צפון העיר או דרום העיר אע"פ שיכול להבליעו חוץ לתחומי העיר ולא כנגד התחומין לאית החק מצד העיר חוץ לתחומיה להבליעו שם גזיר' ששאמר מדת תחומין של צד העיר באה לכאן :

ז אין סומכין במדינה אלא על מדינת אדם מוכחה שהוא יודע ובקי במדינת קרקעות :

ח היה לנו תחומי שבת מוחזקין ובה מומחה אחד ומדר וריבה בתחום מהם או מיעט בו שומעין לו אף בתחום שריבה שאנו חולין לומר הראשונים לא מתחו החבל כל צרכו וכבר אמרין שמתחין החבל בכל כחו וכ' ש' ששומעין לו כתחו' שמיעט להחמיר ואמרין הראשונים שעו' להאריך הדמה וכן אם מלד ומצא סרתו במזרחית צפנית יתירה על שכנגדה בקרן מזרחית דרומית סיחח החוש של סיפין התחום בשוה כפי המקום שריבה בו ו' א' שמתחו קזה לזה באכסון דחיישינן שמא הראשון שמד' לא טעה לא החחיל מירחו מן העיר לצד זה ומצא דרך מדינתו הר' או גיא שהיה צריך לקדר דהיינו בחבל של ד' אמות או למודדו מדינה יפה דהיינו שאין המודדון ממעט מדת התחום רק חושבים המישור או קרקעו הגיא ולא השיפועות כמו שנתבאר לפיכך מניח הציון באלכסון או יסודו גם הוא מן העיר עד לכאן ואם לא ימצ' הר' או גיא שומעין לו לרבות כמו שאמרנו ריש סעיף זה :

ט אם באו שנים מוכחים ומדדו את התחום אחד ריבה וא' מיעט הולכין אחר הסרבה לקולא ואמרין השני טערה אפי' ריבה הרבה יותר משיעור מתיחת החבל ובלבד שלא ירבה יותר מכרת אלכסונם של אפים אמה דבהכי טעו אינשי כמו שיתבאר כצד בעת שירבה זה על זה נאמר שמא הראשון מדד האלפים מקרן אלכסון של עיר ומדר' משם באלכסון ולפיכך מיעט מדתו ונמצא צלע ריבוע שלו בינו ובין צלע העיר פחות מאלפים וזה האחרון סדר האלפים מצלע העיר כדינו לכך ריבה אבל אם רבה יותר משיעור זה אין שומעין לו שאין לנו במה לתלות שאין מחזיקין על הראשון שטעה ביותר על זה :

י ומודדין את התחום בריבוע שלם עד שיהיו חזויות עשוין כשכלא מרובעת דהיינו שמווד' אלפים בשוה על פני כל אורך העיר למזרח מן קיר העיר וחזמה וכן אלפים על פני כל רוחב העיר לצפון או לדרום ואחר כך רואין בזויות כאילו היתה שכלא מרובעת למלא כל הקרן דהיינו שיהא התחום בקרן זויות אלפים על אלפים למלאות האפים שבמגזר ושכצפין או בדרום כריבוע שות וכן במערב ויהיה התחום בקרן זויות של כל זויות העיר באלכסון אפי' סת' אמה דהא ק' ל כל אסתא בריבוע הויא אסת' ותרי חומשין באלכסון אבל לא יסודו מאמצע הקרן אלפים לאלכסון כזה וכן בקרן שכנגדו ויתן אח' כ' החוש מזה לזה שא"כ פפסיד הת' שנקרן וגם לא יהיה התחום כנגד העיר בשוה אלא אלה ותכ' אמה ומשהו דהא

כשתפרו

ה הניע לגיא אם שיפועו הוא באופו עד שחוש השקול' מתרחק מכנגדו למטה ד' אמות שיכולין להלך כשיפועו קצת או רואים אם יכול להבליעו משפתו אל שפתו מלמעלה בחבל של ג' אמה ע' זקופה שני עצים כמו שנתבאר מכליעו כיון שאין רחבה יותר מ' אמה הניחו מדינתו ככל המדינות ואסהוא רחב יותר מ' אמה מודדה בחבל של ד' אמות על האופן שנתבאר בהר' והוא שלא יהא עסוק יותר מאלפים אמה אבל אם הוא עסוק יותר מאלפים מודד הירידה והעלייה של כל השיפוע כמו בקרקע חלק' שכית שהוא עמוק אפים שהוא שיעור של תחום כפני עצמו חשכוה בפני עצמו ואע"פ שבהר' מודדו בחבל של ד' אמות כדי למעט מדרונו ומשמע אפי' הוא נכוח יותר מאלפים שאני הר' דעלייתו קשה ואין דרך לעלות עליו הרבה אבל גיא ירדתו קלה לפיכך חשבוהו למישור בפני עצמו כ' ומהאי טעמא נמי לא חלקו בניא אס' סתלקס' י' מתוך ה' אמות או מתוך ד' או לא כיון ד' דתוקלה נ' ל' ואם אין החוש מתרחק מכנגדו למט' ד' אמות הוי זקופתו ביותר ואין נוח לירד שם לגיא אז אם יכול להבליעו בחבל של ג' אמה מבליעו ולא התירו לו כאן לפי אומד הדעת כמו בהר' דשאני הר' דכיון שהוא עשוי בידו שמי' הקילו להיות אומרו אבל גיא שעשוי בידו אדם כדרך שעושין גיאיות ועסקים סביבות העיר לחזק לא הקילו להיות אומרו אלא אפי' אין החוש מתרחק מכנגדו ד' אמות למטה ודלא חזי להילוך מבליעו כן כתבו חתום כשם ר' ת' ומשמע שזה ג' הניח הוא טעמא למה שאמרנו בהר' אמתלקס' י' סת' ד' מודדו בחבל

ו' כ' כ' עמק דשאני הר' שהיה בו טוח להכליע על ידי זקיפת שנים לכך חקלנו בו טבל הכס' שיכול להכליע כל עור

לבוש החור לבנות תהומין

במים שמצטרק להם בני אדם הרבה ואע"ג דאמרינן לעיל סימן ת"א דנכסי הפק אינן קונין שביחה במקומן והרי הכיס נכבן הפקר הם וא"כ מצינה זו למה שאני הבא שמים אילו כיון דסנוכיס י"עיר הם דעת בני העיר עליה ומשום הכי הרי הן כהרלי אנשי אותה העיר וכיון שחרין זה בן שתי עירות דעת אילו ואילו עליה סנוכיס שחצי החרין הוא לאנשי עיר אחת והחצי השני הוא לאנשי העיר האחרת ומתערבין וחד לפיכך בעי מצינה וצריך שיזהר כל אחד ואחד מבני העיר שלא יקח מהסיסל העיר האחר ואם המיס הם מי נהרות המושכן וכעיינות הנבעים אין צריך מצינה שאינן קונין שביחה לא הם כהרלי הסמלאי (כדחיתל לבינל סימן סנ"ז כעין ע"ו) וזכור של הבן העומדת בין שני תחומין חציו בתוך תחום של עור זו והציו בתוך התחום של עיר זו אילו כאכילין ככאן ואילו מאכילין ככאן שהרי התבן מונח ועומד הוא ואין כתערב וכל אהר קונה שביחה במקומו ואין חוששין שמה יקח אחד שחלק הכירו :

ת"ג דין בקעה שהקיפוהו עכו"ם ובו סעיף אחד :

א שבת בבקעה והקיפוהו עכו"ם כתיצו בשבת לדירה אינו הולך בה בכל השבת לא אלפים שכיון שבין השכסות בהכנס שבת לא היתה מוקפת ולא קנה שביחה לא אלפים אמה לא נעשית לו כולה כד' אמות על ידי הקפת הכחיצות שהקיפוהו בשבת וכן לענין שלשול ג' א' אינו משלשל בה ככל השבת לא כד' אמות ששבת בהם כאילו עדיין לא הוקפה כיון דבין השכסות לא קנה יותר לשלש ול רק ד' אמות כמקום ששבת הויא לה כנפרצה למקום האסור אבל ע' יזריקה מותר לו לזרוק אפי' חוץ לאלפים אחר שהוקפה שהרי ר"ה יגמור הוא כיון שהוקף לדירה לא שאוסרו לו להלך בכולה כיון שלא היו המחיצות מבע"י :

ת"ד דין איש תחומין למעלה ב' טפחים ובו סעיף אחד :

א כבר כתבנו פעמים דהל"ס שאין נקרא ר"ה אלא למטה מ' טפחים ולמעלה מ' היו רשות אחר ונקרא מקום פטור ולענין תחומין נסתפקו בו חז"ל אם יש תחומין באויר למעלה מ' אם לא לפיכך אסרו דביבשת שהוא במקום ר"ה מסט דומ' דגרי כדבר יש להחמיר ואמרינן יש תחומין למעלה מ' כגון הרוצה להלך חוץ לתחום באויר למעלה מ' בקפיצ' הדרך ע' י"ש או שרוצה לירד על גבי עמודים שנבנוהים י' ואין בכל א' רוחב ד' טפחים דהשונ כאויר ששום דלא ניה' תשמישתיהו דגבנוהים י' ורחנים ד' פ' שיטא דאסור דכיון דניחא להלך עליהם אמרינן בארעא סביבא דמיין לא אפי' באינן רחבים ד' דכאויר חשיבין אכ"ח שאסור לעלות עליהם בתוך התחום ולירד מהם מצד השני שחוץ לתחום מדרבנן ולב' ד' י"ב מיל הי' דאורייתא אם עשה כן ב"ב מיל על ידי שם או ע' עמודי היו איסור דאורייתא כד' אביבשה דדוסה לדגלי מדבר וכד' ידעת דכל איסורי שבת מסלאכת המסכך שבמדבר י' פינן אבר יכיס ונהרות שאין שם איסור תחומין דאורייתא כלל אפי' ב"ב מיל לדברי הכל לפי שאינם חושך לדגלי סבב הקילו בו ואמרו מי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל אם משכנס שבת עד שהגיע לנמל לעולם הלכה הספינה למעלה מ' בקרקע הים או הנהר יורד מסגור ואינו נכנס דלא קנש שביחה למעלה מ' ויורד אפי' הלך יותר מ' מיל בשבת ואם הנמל הוא תוך לתחום העיר דינו כבני העיר הואיל וכהני' יורד ואם לאו יש לו ביבשה אלפים אמה לכל רוח ואם פגע ל' זה מ' לקרקע קנה שם שביחתו ויש לו אלפים ממקום שפגע נכסה מ' ואם ספק לו אם היה למעלה מ' או לא הואי וברבנן הוא אזלין לקולא ואם כבר יצא אלפים ממקום שפגע למטה מ' דהוי דינא שאין לו רק ד' אמות כמו שיתבאר בע"ה בסיומן שאחר זה מ' מאם צריך לצאת מן הספינה מחמת נשמים שיורדים עליו או מחמת שהחמת זורחת עליו דמצטער ובמקום צערא לא גזרו וכן שצריך לירד מן הספינה מחמת שצריך לנקבו ויורד ומתוך אחת מן הסנות הללו הוצרך ליכנס לעיר כיון דעל עלוהויא ליה כל העיר כד' אמותיו (פ"ל פימן ת"ו וע"ל סימן סנ"ז) מי שרמב"ד בדרך בע' שחשכת לו פינן יעשה :

כשתמרוז אלף ותכ"ח כנגד העיר בשנה ואת כ' תמרוז בקרן זווית על אלכסון של אלף ותכ"ח יתוספו תרי חומשין של אלף ותכ"ח ויהיו חקע ב' פחות ד' חומשין צרפם יחד יהיו אלפים פחות ד' חומשין דהא תרי חומשין מאף הם ד' מאות ותרי חומשין מתה הסק' ותרי חומשין מכ"ה הם י' אמה וחומש' צרפם יחד יהיו אלפים פחות ד' חומשין ובשתוסף הד' חומשין למלאות אלפים נקרן זווית יתוסף קשהו על אלף ותכ"ח לכך מודיין בתחלת אלפים בשות כנגד צלע סזרה וכן כנגד צלע צפון ודרום וכן כ' מערב ואח' כ' מסלאין הזווית סרנבעוה ויהיו קמלא אלפים על אלפים ויהיו אלכסון של הזווית אלפים ות"ח :

יא וכיון דתחומין דרבנן הקילו בהן להאמין אפי' עבד ושפחה דהיינו אפי' עבד ושפחה נאמנין לומר עד כאן מדדו תחום שבת אבל קטן לא בעוד שהוא קטן ולא משום פסולתו לא משום דשם טועה הוא ואינו סבחי' אבל כשיגדל נאמן לומר זכור אני שער כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן וסומכך על ערותו דוראי סבחי' עכשיו האמת לכפרע :

ת"ה דין מי שישב לו בדרך לנוח ולא ידע אם הוא בתחום אם לא וחשכה לו ובו סעיף אחד :

א מי שהיה בדרך ליכנס לעיר וישב בדרך לנוח וחשכה לו וידע לא ידע שהוא בתחום העיר ואח' כ' מצא עצמו שהוא בתחומה הרי זה קנה שביחה בעיר שאע"פ שלא היה יודע שהעי' בתוך תחומו כיון שאילו היה יודע שהעיר תוך תחומו לא היה קנה שביחה לא עסקני העיר הרי הוא כמי שקנה שביחה עמהם ונגנס לתוכ' בשבת ומתקראת כולה וחוצה לה אפים אמה לכל רוח כד' א' שהיה בדעתו ללכת לעיר הזאת לפיכך קנת שביחה עמהם כיון שהיה עמהם בתחום אבל אם לא היה דעתו ליכנס לעיר הזאת קנה שביחה במקומו וכשם יש לו אפי' לכל רוח ואם כלים האפים אמה ממקום שביחתו אפי' בחצי העיר אינו מהלך בעיר יותר מחציה ובהיה דעתו ללכת לעיר הזאת נמי לא אמרן שקנה שביחה עמהם אלא בסחם שישב לו בדרך וחשכת לו ולא אמר כלום אבל אם אמר בפירוש שביחתי נכקיסו הרי עקר שביחתו מאנשי העיר ואין לו לא אלפים ממקום שביחתו אפי' כלים באמצע העיר :

ת"ו דין מי שישב בדרך וחשכה לו ובו סעיף אחד

א מי שישב בדרך וחשכה לו אע"פ שישן קנה שביחה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח ודווקא באדם וטעמא משום דאמרינן הואיל כלומר הואיל ואילו היה ניעור היה קנה דאל יצא איש ממקומו כתיב כל איש בכל מקום שהוא וכבר אמרנו לעיל סימן שס' ז' דהאי מקום אלפים אמה הוא לפיכך ישנמי קנה ובכל מקום שהוא קנה שביחת חפציו וכליו נמי קונין שביחה במקום דהולוכין אלפים ממקום שביחתן אבל חפצי הפקר שדומין לאדם הישן אינם קונין שביחה לא הם כהרלי הוכ' בהתחלה שיכול להולוכי למקום שילך הוא אבל חפצי העכו"ם קונין שביחה במקומן אע"פ שבעיניהם לאו כני' שביחת נהוהם משלשלין אותם חוץ לאלפים גזרו חפצי עכו"ם אסור חפצי ישראל ואם הציאן העכו"ם ח' לתחומן והביאן לעיר יבולין ישראל לשלשלין בכולה כד' אמות וכלכד שחאה סוקפת לדירה וסתם עירות מסוקפות סוקפת לדירה הן שבונים בתים תחלת ואח' כ' מקיפין אותם וסתם מצרים אינן סוקפין לדירה לפיכך כמבצר או בעיר שאינה סוקפת יש לזוהר לישרא' שהשאל כליו לעכו"ם והחזירן בשבת שלא לשלשלין חוץ לד' אמות שהרי הכלים קנו שביחה אצל העכו"ם :

ת"ז דין חריץ מים בין ב' תחומין ובו סעיף אחד :

א חריץ מלא מים מכונסים שתוא בין שני תחומין שבת מקצתו בתחום עיר זו ומקצתו בתחום עיר אחר' שתי העירות אסורות למלא' מ' ממני' אפי' בתוך תחומין שתמים שבתוך זה התחום קונין שביחת העיר ובתערבין אילו עם אילו צריכין לעשות מציצה בסוף התחומין להצטיקן מיהו אפי' סחצ' חלוי' שאינה נוגעת לקרקעית חחרין אפי' היא של קנים בעלמא סגי בקל הוא שהקילו חכמים

לבוש החור הלכות תחומין

קח

שכיתה בואת העיר ומה שיצאו היה ע"אונס ולא דמי לזכר הכא מחוץ לתחום דאסור שלא יהיה שבתתה בואת העיר וכל זמן שלא הוחזרו והם חוץ לכקומן אם הוציאו בשוגג מותרים לאוכלם שם ואסור לשלם חוץ לד'אמותם ואם הוציאו במזיד אסור אפילו לאוכלם ואפילו למי שלא הוציא ולא דמי לבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר שלא הונא בשבילו דשאני הכא דאתעביד בהו איסורא דישאל הוציאו והתם מיירי בעכו"ס שהביאם לישראל זה יש פתירין גם בכאן למי שלא הוציאו כמו התם למי שלא הוכאו בשביל דלא גזרינן באחר משום דידיה. ועל כסימני המזכרים :

ה' דין מי שיצא חוץ לתחום והוצרך לנקבו וכו' סעיף אחר :

א מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת שאין לו אלא ד'אמות לכל רוח והוצרך לנקבו התירו לו חכמים לצאת חוץ לד'אמותיו עד שימצא מקום צנוע לפנות שם גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה כדאמרינן פעמים . ומי שאירע לו כן נתנו לו חכמים עצה טובה שיתקרב בצד חחמו ושם לא ימצא לו מקום צנוע עד שיצטרך ליכנס לתוך התחום יכנס ולאחר שנכנס הואיל ובתירת נכנס הוי כאילו לא יצא אבל אם מצא מקום צנוע לפניו קודם שהגיע לתוך התחום יפנה שם ולא יכנס ואח"כ יתרחק כמקו שנפג' עד שיכלה הריח ושם יש לו ד'אמות ואם מתוך ההרחקו פג' הריח נכנס לתוך חחמו הריח נמי הוי נכנס בהיתר וכאילו לא יצא וכל זה דווקא שיצא שלא לדעת אבל יצא לדעת לא התירו לו זה לא אפי' נודמן לו שנכנס חוץ לתחום אין לו אלא ד'אמות וזה שאמרנו בהיתר כשהוצרך לנקבו י"א להתירו לו כל זה אפילו לקטנים וי"א דווקא לגדולים דבקטנים אין בו כ"כ כבוד הבריות להתרחק מהם ולבקש מקום צנוע כ' :

ה' מי הם שהתירו להם לילך חוץ לתחום וכו' ג'ס

א מי שיצא חוץ לתחום ברשות נזון חכמה הנאה לילד להציל חמילת או התולך להציל מן העכרס וכיוצא בזה שהתירו להם חכמים ללכת חוץ לתחו' וכו' לו לאותו מקום שיעשה שם הסצוה יש לו אלפים אמת לכל רוח באותו מקום שהגיע שם ואם הגיע לעיר הררי הוא כאנשי אותה העיר ויש לו אלפ' חוץ לעיר לכל רוח כמותם :

ב ואם נעודו נדבך אכרו לו כבר נעשית הסצוה שאחתה הולך לעשות והוא כבר יצא חוץ לתחומי' יש לו ממקו' שהונד לו אלפים אמה לכל רוח ואם האלפים הללו הם מובלעים ונכנסים לתוך חחו' עירו שיצא ממנה הרי זה חחר לעירו וכאילו לא יצא דמי :

ג הוציאם להציל נפשות כגון להציל מן העכו"ס או מן הכהר או מן המפולח יש להם אלפים לכל רוח ממקום שהצילו בו ואם הצילו מיד העכו"ר הרי העכו"ס תקיפה והם מפתחים לשבות כמקום שהצילו הריאלו ויודים בשבת לכקומם והתירו להם לחזור אפילו עס' כל כליזים כדי שלא להכשילם בפעם אחרת :

הלכות עירובי תחומין

ה' דין הנחת עירוב וקניין השביתה וכו' סעיף

א ומפני שתחומין דרכנן כמו שכתבנו כמה פעמים הקילו בהם חכמים והתירו למי שצריך בשבת ללכת ד'אלפים אמה לרוח אחת שיניח עירוב של פת בע"ש לסוף אלפי' וילך שם והלאה אלפים בי אמרו שהמקום שיניח שם עירובו יהיה לו כאלו היה שם שביתתו ודירתו כהכנסת שנת אף על גב שהוא אינו לן שם לב האדם נמשך אחר פתו ובמקו' פתו הוא דירתו כמו שנכתב לעיל גבי עירובי חצרות והרי ממילא יש לו שש' אלפים אמה לכל רוח ושיעור העירוב הזה הוא גם כן יהיה פת מוח שתי סעודות שנאמ' שיוכל לאכול שם שתי סעודות של שבת של ערבית ושל שחרית כי הסעודה השלישית יוצא במיני תרניסא ואז אף על פי שלן נכיתו נחשב כאילו שבת במקום שהניח הב' סעודות והו הנקרא עירובי תחומין לא א

ה' דין היוצא חוץ לתחום וכו' סעיפים

א מי שיצא חוץ לתחום לדעת אפילו אמה אחת לא יחזור ליכנס לתחום להיות כבני העיר ואין לו אלא ד'אמות ממקום עמידת רגליו ולחוץ :

ב היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס : ג מי שקדש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפילו אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שקדש עליו היום :

ד מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת התירו לעשו' לו מחיצה סל בני אדם שעירבו לאותו רוח ויכולין לילך שם ויעשו סביבו כמחיצה ויכנס בנייהם שכיון שהקיפוהו בני אדם במחיצה ל' כמי קרפף סוקף דחשיב כולו כד'אמות וזה ילך בתוך ההיקף לצד העיר וכמצא שנכנס לתוך תחום בהיתר וכיון שנכנס בהיתר ה'ל כאילו לא יצא והוא שלא ידעו אותם שנעשים בהם הכחיצה שלם כך נקראו שאסורים לעשות מחיצה בשבת אבל אם יצא לדעת לא התירו לו לחזור אפי' ע"י מחיצה כזו ואין לו רק ד'אמות כמו שנכתב' ה' ונס' שיצא שלא לדעת אפי' הוציאוהו עכו"ס או רוח רעה או שאר כל אונס או ששגג ויצא ואין לו מחיצה של בני אדם אין לו לא ד'אמות החזירוהו לתוך התחום ג'כ בלא דעתו הוי כאילו לא יצא וכל העיר היא היא לו כד'אמות כנתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח וכן אם היה כמפינה ויצא הספינה חוץ לתחום וחזרה לאחור' שלא רדעתו וכו' למל הראשון שיצא ממנו הרי הוא כאילו לא יצא שם אבל אם חזר לדעת אין לו אלא ד'אמות :

ו הוציאוהו עכו"ס חוץ לתחום ונתנוהו בדיר או בסתר וכערה או בעיר שחת המ'ק'ת חומה לדירה או שנאנס בשאר אונס או ששגג בשאר אונס ויצא חוץ לתחום ונכנס לאחד מאלו ונזכר והוא בתוכו הואיל והיתה היציאה מן התחום שלא לדעת התירו לו להלך בכלו אבל אם יצא חוץ לתחום לדעת אפי' שנכנס לתוך אחד מאלו שלא לדעת אין לו בהם אלא ד'אמות אע"פ שהוא בתוך מחיצוה הרי לא שבת בתוך אזור המחיצות הללו ובמחיצ' ששבת כבר יצא מהם לדעתו :

ז ואם קנה שביתה בספינה כמו שכתב לעיל סירס' ח והפליגה ספינתו בים בשב' מהלך את כולה הואיל ושבת באזור מחיצות דמלה נחשבה לו כד'אמות ואם נפתחו דופני הספינה בשב' כשהיא מהלכת מהלך את כולה דליכא למיטר דלא קנה אלא ד'אמותיו שהיה עומד שם בעת שנפתחו הדפנות דהא הספנין כשורא מהלכ' מהלכת בקפיצה בכל קפיצה יוחד מד'אמות ומיד כשעזק את רגליו לתוך ד'אמות אחרות הוא יצא שהספינה נוסלתו ומציאותו מ'אמות שלו ומכנסתו על כרחו בתוך ד'אמות אחרות והוא ליה כמי שהוציאוהו עכו"ס מארבע אמותיו ונתנהו לתוך ד'אמה אחרות שנותנין לו ד'אמות שם וכך לשלם ולכל מהלך את כל הספינה דלא שייכא לקנות ארבע אמות מיוחדת אבל כשהספינה עומדת אינה מהלך בה אלא ד'אמות שדיה שם בעת שעמדה הספינה דשם קנה שביתתו הואיל ואין לו מחיצות שהרי נפתחו הדפנות בשבת ואם בארז קצת מחיצו' במצעה הספינה ולא נפתחו לא כראשו אזלינן בתר אמצעו ואפילו לא נשאר כלל רק נשאר מקום גדול לקו' אסרינן חוקקין להשלים :

ח יצא מן התחום לדעת והחזירוהו עכו"ס אפילו שהחזירוהו שלא לדעתו אין לו אלא ד'אמות וכ'ש אם חזר לדעת ואפי' היתה היציאה לא לדעת כגון שהוציאוהו עכו"ס כיון שחזר לדעת אין לו אלא ד'אמות ומיהו אם הוחזר לעיר הסוקפת לדירה נעשית לו כל העיר כד'אמות ומהלך ככולה אפילו יצא לדעת וחזר לדעת ה'ל כאילו לא יצא :

ט פירות שהוציאו חוץ למקום תחומין שקנו שם שביתת ה'ל אנוסים שהרי לא לדעתם הוצאו לפיכך אם הוחזרו אפילו במזיד הרי הן כנתחלה כאילו לא הוצאו וכל העיר להם כד'אמות וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח אם הוא י"פ שאין ההוצאה אסורה ואם הוא שבת מותרין כאכילה במקום ואפי' החזירם במזיד לצורך ישראל מותרים אפילו לאותו ישראל שהוחזר לצרכו כיון שקנו

לבוש החורף חלכות תחומין

הנחת העירוב אלא שיקנה שם שניתתו ודירתו וזה בלא הכדיש
לו העיר כולה ועיבורה וחוצה לאלפים לכל רוח ומה יקנה לו
העירוב שם לפיכך אין מודין במקו עירובו לא הרי הוא כבני העיר
כולם שיש להם אלפים אמת חוץ לעיר לכל רוח :

ד נתן עירובו חוץ לתחומו לא עשה כלו דהיא יקנה שם שניתת
בין השמשות והוא אינו יכול לילך שם בין השמשות וה' לבאילו
לא הניחו ויש לו תחומים מביחו ובבני עירו :
(ועל סימן ת"א)

ת"ט דין מקום נתנת העירוב וכו' ג' סעיפים :

א וצריך שיהיה העירוב במקום שיוכל להניע אליו בין השמשות
שהר קונה שם דיר הו אבל אסאינו יכול להניע אליו בין השמשות
כגון כהן ועירובו בבית הקברו אינו עירוב לא שבבית הקברות אפי'
לישראל אינו עירוב לפי שבבית הקברות אסור בהנאה ואע"ד מצו'
לאו ליהנות נתנו והנחת עירוב מצוה היא כמו שיחבאר סימן חס"ו
ס"ט כיון שהוא רוצה בקיום העירוב שם אחר קניית השביתה הר'
נהנה בו אחר עשיית המצוה ודוקא שאיסור דאורייתא סוכנו אבל
אם אינו בו אלא איסור דרבנן כגון שנחנו באילן אף על פי שאסור
להשתמש באילן בשבת הוי עירוב שזמן קניית העירוב הוא בין
השמשות ובין שאין בו אלא איסור דרבנן לא גזרו עליו בין השמשות
במקום קניית העירוב שהוא לדבר מצוה וכיון שיכול ליטלו בין
השמשות שרי' וכן אם נתנו בבית הפרס שהוא ספק בית הקברו
הרי זה עירוב ואפי' לכהן מפני שיכול ליכנס שם כמגדל הפורח או
שינפח והולך פי' דכולא ספיקא של בית הפרס כשו עצמות כשצאר
בהם בשר הוא דעצמו בלא בשר אינו מטמא באהל וכשנפת לפני
דגליו אפי' שם עצם גדול שיש בו בשר נראה סאליו ועצם קסן
נראה כנפיחתו ואינו מסיס כרגליו :

ב וצריך שיהיה הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר
לאכלו בין השמשות לפיכך אם נתכחן לשבות ברה' והנחת
עירובו ברה"י או ברה"י והניח עירובו ברה"י אינו עירוב שהרי אי
אפשר לו להוציאו מרה"י לרה"א ואיכ"ב בין השמשות לא בעבירה
אבל אם נתכחן לשבות ברה"י או ברה"י והניח עירובו בכרמלית או
שנתכחן לשבות בכרמלית והניח עירובו ברה"י או ברה"ר הרי זה
עירוב לפי שבשעת קניית העירוב שהוא בין השמשות מותר
להוציא ולהכניס בכל אחת משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה
שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות במקום
המצוה או בשעת הדחק והנחת העירוב ג"כ דבר מצוה הוא שאין
מערבין עירובי תחומין לא לדבר מצוה כמו שיחבאר לקמן סי' חס"ו
נחנו בראש הקנה או הקונדס הצומחים סן הארץ אינו עירוב
מפני שמאחר שהם רכים נוחים הם לקטום ואם יקטום בשב'
יתחייב חטאת גזרו בהם אפי' בין השמשות ואפי' במקום מצוה ולא
דמי לאילן שהוא קשה וליכא לסיחש בית שמא יקטום וליח ביה
לא איסור חכמים שאסרו להשתמש במטובר לפיכך לא גזרו בו
בין השמשות וה' ג' ג' קטן או קונדס אם הם חלוחים ונעתיים
בקרקע הרי זה עירוב שאין בו חשש לא איסורא דרבנן ולא
גזרו בה בין השמשות :

ד נתנו כמגדל ונעל כפניו ואבד הספת' כע"י או שפגל עליו גל
אם יכול להוציאו בלי עשיית' כלאכה דאורייתא הרי זה עירוב
דבדבנן לא גזרו כדלעיל :

ה כל המניח עירובו במקום אחד יש לו שם אר' ג' אמות במקום
העירוב כאלו הוא עצמו היה שם בין השמשות : בשעת קניית
העירוב לפיכך המניח עירובו תחומין שלו בסוף תחומו ונתגלגל משם
מבע"י ונשאר בחוץ ארבע אמות הרי זה עירוב והואיל נהנה ד'
אמות מובלעין בתחומא הוה להו מתחומא ואף על פי שמי שקנה
עירובו בעיר אסרו שאסור לו להלך חוץ לתחום אפילו אמה אחת
ולפי זה אפילו לצאת ד' אמות פחות משהו היה להו למטרי לא דפי
דהתם כיון דנתכחן לשבות בעיר היא חשובה לו כד' אמות ואין לו
ד' אמות אחרות אבל הכא שהיה רוצה לעקור דירתו מן העיר ראוי
לחת לו ד' אמות במקום שמניח עירובו כי שם ביחו ונתחין לו
הר' אמות בסוף התחום ומשם אין ד' אמות לעירובו שהעירוב
נתן

תחומין איש לו להלך למחר במקום עירובו אלפים אמה לכל רוח
וקנה סה ששכר בצד זה הוא ספיסד כנגדו בצד האחר האלפים
שהיו לו מעבר השני שלעולם אמרו אין לו לאדם להלך בשבת אלא
ארבע אלפים אמה וכיון דתשיבין סקופ הנחת העירוב למקו דירתו
ואין לו משם אלא אלפים לכל רוח הרי הוא ספיסד האלפים שבצד
האחר שכנגדו אם כלו לו האלפים מן העירוב שכנגדו בעיר שהוא
ל' ושוכנת בה באמצע העיר לא ילך ספקים שכלו לו האלפים אפי'
בתוך העיר אפי' אמה אחת כד' שכלו לו האלפים באמצע העיר אבל
אם כל העיר היא סוכלעת לו בחוץ האלפים סמן העירוב או לא
חשבינן ליה כל העיר אלא כד' אמות וישלים מדתו חוצה לה כיצור
הרי שהניח את עירובו ברחוק אלף אמה פביתו שבביתו לרוח מנחה
כמצא מהלך יסחר במקום עירובו אלפים אמה למזרח מהלך מסקו'
עירובו למערב ג' אלפים אמה והיינו אלף אמה שמן העירוב עד
פיתו ובביתו לצד מערב ביתו ג' אלף אמה ואם העיר הוא גדולה
וגבולין אותן האלף אמה בחוץ העיר מהלך עד שם ואינו מהלך אפילו
בעיר עוד יותר אפי' אמה אחת לצד מערב ביתו אבל אם היה מכיתו
לצד מערב עד סוף העיר פחות מאלף אמה אפי' אמה אחת שנמצא'
סדתו כלתה חוץ לעיר אז תיתאב לוכל העיר בירח כד' אמות מהלך
חוצה לה מתקן ו' אמה לחלום האלפים לפיכך אם מניח עירובו
ברוחיק אלפים מביחו שבביתו הפסיד את כל העיר שמביחו והלאה
לצד מערב שאינו מהלך לא לפורח העירוב אלפים אמה ומן העיר
עד ביתו לצד מערב אלפים אמה ואינו מהלך מכיתו בעיר לצד מער'
ביתו אפילו אמה אחת ו' אמה הוה חומרא יתיר' שא"כ מי שדר
בעיר גדול ונתן עירובו חוצה לה ולפעמי יהיה אפרייות' סאלפים עד
ביתו לא יוכל להזו לביתו וא"כ לא משכח מי שידו בעיר גדול שיוכל
להניח עירובי תחומין ואין זה מדת חכמים שיתקנו דבר דח'ל
רעותא ליה ספיסד כל עירו לפיכך אמרו אפי' כלת' סדת האלפים
בתוך העיר מהלך כל העיר כולה הואיל ולן בה אבל לא חוצה לה
ויש להקל (אבל סכלא הדאסונה חית לה הוהיל והיא נידך לילך
לאהנו דל שמערי' אפי' סופסוד כל העיר אינו חוסס הילכ' לא הקילו בה
ואם בתוך האלפים שממקום שחניח שם העירוב פגע בעיר אחרת
אם כלתה סדתו בסוף אותה העיר אין שחשבו כל העיר רק כד'
אמות ומטלינן לו עליה כמו שכתבנו בעיר שולן בה אבל אם כלת'
סדתו באמצע אותה העיר אין לו שם אלא אלפיים עד סוף תחומו
אפילו כגון צע העיר הואיל ולא לן בה והיבא דכלו האלפים בסוף
העיר דאסרי' דכל העיר תישב לו כד' אמו' ונ' תנן לו עוד חתקצו'
אמה חוץ לעיר היינו לומר שכלו האלפים בסוף סוכת העיר אע"פ
שיש עוד עיבור העיר חוץ לעיר לא אמרינן שזה נקרא אמצע העיר
ויהיה לו דין שכלתה מדתו בתוך העיר לסר כדאית ליה עד סוף
האלפים ולא יותר ולי' א' כל העיר ולא יותר תוצת לה לא אמרינן
תכי אלא חשבינן חומת העיר סוף העיר ונתחין לו פיאם חתקצו'
אמה ולא חשבינן עיבור העיר בעיר לענין זה בהחכיר :

ב המניח עירובו ברה' ידגיינו במקום שהוקף לדירה דינו כאלו
שבת בת שהרי העירוב קונה לו שם שביתתו אפילו היא עיר
גדולה כנגוה ואפילו היא חריבה או סערה הראויה לדירות כולה
נחשבת לו כד' אמות ויש לו חוצה לה אלפים אמה לכל רוח ואם
לא הניח עירובו במקום שהוא רשות היחיד אדאינו קוצת במקום
עירובו אלא ד' אמות על ד' אמות ואין לו האלפים שקנה לכל
רוח אלא אורך אלפים ברוחב ד' אמות בכל רוח וגם מיליכל
הקרנות של אותן האלפים אלפים על אלפים לסלואת הקרנות
כדאסרינן לעיל סימן סצ' א' סעיף ב' לפיכך אם הניח עירובו לסזרח
העיר כסדה במקום שאינו רשות היחיד אינו אלא אורך אלפים
למזרח והלאה ברוחב ארבע אמות ועוד אלפים משני צדדי הארבע
אמות ואם כלו סוף האלפים שמן העירוב לצד העיר בסוף העיר
דאמדינן לעיל שכל העיר נחשב לו כארבע אמות אן סות' לו לילך
בכל העיר ארכה ורחבה וגם חוצה לה אלפים אפילו לצפון ולדרום
וכן במערב בכל האורך שיש לו נוחנים לו אלפי' משתי רוחותיו אף
על פי שאין לו כ"כ רוחב נגד המקום שקנה בו העירוב :

ג המניח עירובו בחוץ העיר ששכ' בה או בחוץ עיבור הסצטרפים
עמ' סמודין התחום חוץ מהם לא עשה כלום שהרי אין

לבוש החור

הלכות תחומין

קבא

בהיך ד' אמות שלווה ל' הוא ועירובו במקום אחד תיך ארבע אמות במקו אחד סיקריליפיכך קנה לו עירובו . ואם נתגלגל חוץ לארבע אמות אינו עירוב אס נתגלגל משם קודם בין השמשות שהוא זמן קניית העירובה אבל אם נתגלגל משחשיכה הוי עירוב אפי' חוץ לארבע אמות דכיון שהיה בין השמשו במקומו איך אנו חוששין מה שנעשה בו אחר כך שזה כבר קנה שביתתו :

וכן אם אבד העירוב או נשרף סבעוד יום או שהי' תרום ונסמא סבעי' אינו עירוב כשחשיכה הרי זה עירב שקניית העירוב בין השמשות הוא ואם ספק לו אם נתגלגל סבעוד יום חוץ לארבע אמות או אם נאבד או אם נשרף או נסמא סבעוד יום הרי זה עירוב דספק עירוב אזלינן לקולא כיון שהיא דרבנן והוא שחיה לו חזקת כשרות כגון אלו שודאי הונחו שם ואירע הספק אחר כך אבל אם לא היה חזקה כשרות מעולם כגון ספק לו אם הונח שם אם לא הרי זה פסול דאדרבה אוקמינן ליה אחזקה שלא הונח . (ועיין לעיל סוף פ' סו') . נתנו כבר אם היא עומד ברהי' וודאי הוי עירוב דהא הוי עירובו במקום אחד דהוא ברהי' והעירוב שבכבוד גם כן ברהי' ורהי' כשם שעולה עד לרקיע כך הוא יורד עד לתו' ואם היא כרשות הרבים והכור עמוק עשרה ורחב ארבע שהוא רתי' אם נתכוין לשכות למטה פשיטא דהוי עירוב דהויא הוא ועירובו במקו אחד ואם נתכוין לשכות למעל' אם נתכוון לשכות חוץ לארבע אמו' משפת הכור אינו עירוב דהוי במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא כרשות הרבים והכור היא רשות היחיד , ואסור לו ליטראפ' בין השמשות כיון דבשבת חייב עליו חטאת ואם נתכוין לשכות חוץ ארבע אמות של שפת הכור הוי עירוב אף על גב שהעירוב הוא בכור' שהיא רשות היחיד והוא כרשות הרבים מכל מקום כיון שהי' דעתו לעקור דירתו מן העירוב לו ספקו שדעתו לשכות שם ארבע אמות כמו שאמרנו לעיל גבי נתגלגל סעיף ה' ותארבע אמו' מגיע עד הכור אף על פי שהוא כרשות הרבים ואינו יכול ליטרו' מן הכור שהוא רשות היחיד מכל מקום כיון שהוא חוץ ארבע אמותיו חשיב הוא ועירובו במקום אחד דכיון שאמרו חכמים ז"ל הנותן עירובו יש לו ארבע אמות הוה לתו' אותן ארבע אמות רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע ויודד עד לחהום והוה ליה כאילו הכור עומ' כרשות היחיד ותוה ליה הוא ועירובו במקום אחד ונהי רלאו רשות היחיד כשם הוא אלוה' אמות לנבי' איסורא דאודייתא לענין למיסקליה מן הכור דאסור לשלו' משם מן החורה דהא על כל פנים הויא הכור רשות היחיד והמקום שהוא קונה שם שביתה הוא רשות הרבים מכל מקום לענין מהי' הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא דרבנן כיון שקנה ד' אמות להיות' שלו הוה רשות היחיד מדרבנן ונבי' עירוב שהוא דרבנן הקילו לעשות חד רשותא :

כיצד עטייה העירוב אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו להחשיך שם זהו עיקר מצותו שקונה שביתה ברנליו שהוא עומד שם בעת שנכנס שבת ואפילו לא אמר שביתה במקומו אלא החשי' שישתק קנו לו רנליו ל' מישיב' כביתו לשם זה להחשיך על התחום לא שנא מי שנא בדרך וחשכה לו קו' אלפים לכל רוח בלא אמירה אלא בעמידת רנליו מהי' יש חילוק בין יוצא מביתו להחשיך למי שנא בדרך וחשכה לו דמי' סיוצא מביתו ופחשיך על התחום צריך לפחות שיחכוין לקנות שם שביתה שאם אינו מתכוין ודאי אינו קונה שביתה שם כיון שהוא סמוך לביתו קונה שביתה בביתו אבל הבא בדרך וחשכה לו אפי' לא נתכוין לקנות שם שביתה על כרחוקי' שביתה שאינו יכול לילך וקנה אלפי' לכל רוחותיו ואפילו הוא אז כמו שנכתב לעיל סיפ' ת' א' . ואם היוצא מביתו אינו רוצה לטרו' לעכב שם עד שתחשיך ילך מבעי' ויביא שם פזון שתי סעודות כן הטעם שאמרנו לעיל סעודת ערבית וסעודת שחרית כל אחד כפי מונו כסעודתו של חול אף ע"ג דלסעודת שבת היה צריך יותר דבשבת אכיל איניש שפיר דבסיס חבשילית אחז'ל דבכדי סעודתו של חול סני' להקל ונסמא הוא חולה אוזקן שיעור' מה דחיליה אבל רעבתן שיעורו שתי סעודות בינונית אע"פ שאוכל הרכה כסלה דעתו אצל כל אדם וי'א דחולהווקן ורעבתן שיעורין שוה דהשוו חכמים מדותיהם והשוו שיעורין ב' סעודות בינונית הן ששה בצים ואף על גב דבעלמא אפרינן דשיעור סעודה אחת סתם :

הוי ארבע בצים גבי עירוב הקילו שנס' יש הרנה בני אדם דסני' להו בג' בצים לפיכך יניח ששה בצים מפת או סכל דבר שאמרנו למעלה שמשתחפין בו שיתופי' מכואות ואם הוא ליפתן בכרי' ללפת בו פת כב' סעודות סני' . ויאמר בנה העירוב אהיה מותר לילך למחר אלפים אמה לכל רוח חת' ולך בביתו ואפ' ה' מודדין לו חחופו ספקו עירובו שאנו רואין כאלו דר' שם . החלמידים האוכלים אצל חבילי' כחים וכתיהם בשדה וחחרים ולני' בבית רבס' מודדין להם חחופס' מבית רבס' שהוא מקום לינתן שהוא להם עיקר שגס' בבית רבס' הוי חפצס' יותר לאכול אילו היה להם שם מונוס' :

אם ירצה ישלח העירוב ע"י שליח ויאמר השליח כשמינתו במקומו בנה העירוב יהיה פלוני מותר לילך למחר אלפים אמה לכל רוח דשלוחו של ארס' כמותו לקנות השליח במקומו וכלכד' שיהא בו דעת לקנות ולא יהא חרש שוטה וקטן או שאינו מודה בעירוב כגון עכ"ס ואם שלחו ע"י חרש שוטה וקטן או ע"י עבד' או אחר שאינו מודה בעירוב אינו עירוב דאם אינו יודע לקנ' או אינו מאמין בקנין זה היאך יקנה לו ואם שלחו ע"י אילו ואמר לאחר לקבלו כמנו להניחו לו שם במקום שרוצה לקנות ואפילו אם שלחו על ידי הפול' או ע"י חקוף ורא' מרחוק שהגיע שם ונתנו לו הוי עירוב שאין העיקר אלא ההנחה ואין שליחותם פזין אפי' לא ראת שאתו האחר הניחו סומך עליו דפסתמא הניחו דחוקה שליח עוש' שליחותו וכן רבים שמתחפפו בעירובי' תחומין ורצו לשלוח עירובן ביד' א' הרי אילו מסלחין :

אחד או רבים שאמרנו לשליח צא וערב עלינו ולא יחדו לו מקו' באיזה מקום שיערב עליהם ובאיזה רוח ככל מקום שיניחנו ובאיזה רוח שירצה הרי זה עירוב ויוצאים בו שהרי לא יחדו לו מקו' ורוח' אבל אם יחדו לו מקום או עירוב לא ישנה השליח מדע' המשל' כגון האומר לחבירו ערב עלי' נתמרים ועירב עליו בגרונרות בגרונר' ועירב עליו בתכרי' או שאמר לו הכח עירובי' במגדל והניחו בשוכך בשוכך והניחו כמגדל בני' והניחו בעלייה בעלי' והניחו בבית אינו עירוב דכל שליח המשנה שליחותו גילה דעתו שבטל שליחות ולא שליח דהאי משלח הוא והיאך יקנה לו אבל אם אמר לו ערב עלי' סתם ועירב עליו כן בגרונרות בין בתמרים בין בכי' בין בעלייה הרי זה עירוב :

מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפים אמה וירא שם יחשיך קודם שיגיע שם ואומר שביתה תחתי בעיקרו קנה שביתה בעיקרו ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח אע"פ שאינו יכול להגיע שם סבעי' כמתלך בינינו אלא אם כן ירוץ מותר לילך שם כנחת אף על פי שאינו מגיע שם אלא אחר שתחשיך קנה שם שביתה כיון שהיה יכול להגיע שם סבעי' ע"י ריצה אבל אם לא היה יכול להגיע שם כלל אפילו ע"י ריצה סבעי' פיד שתחשיך לא חוץ ממקומו שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא קנה והרי אין לו מקום מיוחד שנאמר עליו ששוכת שם ודווקא שיחד ארבע אמות מיוחדות והם בתוך אלפים כגון שאמר שביתה בעיקרו שהוא מקום מיוחד תחת האילן ומכאן עד עיקרו אין יותר מאלפים אבל אם אין כל האילן בתוך אלפים והוא לא ייחד מקום תחתיו לא קנה שביתה באומר שביתה תחתיו דשם היה בדעתו על ד' אמות שהם חוץ לאלפים וגם כאן לא קנה שהרי עקר דעתו מלא חוץ ממקומו ואם כולו עומד תוך אלפי' לרנליו ולא ייחד מקום לשביתה כגון שאמר שביתה תחתיו סתם יש לו ארבע אלפים ממקומו לצד ביתו דהיינו אלפים עד האילן . ואלפים חוץ ממנו דכיון דכל האילן הוא תוך אלפים הרי סמא נפשך יכול לילך עד תחת האילן דכל ארבע אמות שאתה נותן לו לשביתה יש לו משם אלפים אמה עד סוף האילן אלא שגם האילן ולהלן אין לו לצד ביתו אלא אלפים חוץ משיעור משך תחתיו של אילן דנעשה לו תחתיו של כל נשיית' גופו של האילן חסר גבל כלומר זה מזשכו לכאן וזה מושכו לכאן כיצד כגון שהוא בא בדרך לכאן לביתו דרך האילן מדרום לצפון ורוחב' נשיית' גוף האילן מדרום לצפון הוא עשרים אמה יש לו לצד ביתו אלפים פחות עשרי' אמה כי כשבא למרוד בסוף נשיית' הגוף לצד ביתו מצד צפון האילן כדי שיגיע לביתו שהוא הצד הסמוך לביתו אומרים שם כונת

לבוש החור

הלכות תחומין

בזמננו שביחוד היתה בסוף נטיית הנפש שבגד דרום שהוא הצד
הסמוך לרגליו שהרי הוא סמוך אמר ולא פירש אנה מקום
בחר תחת האילן ויש לך למדוד מידת דרום ובשמודין לו פנים
אלפים לצד ביתו יחסרו לועשרים אמה של רוח צפון בנף האילן
ונמצא רחוק מביתו ק' אמה ולא יוכל לילך לביתו ואם יבא למדוד
מצד דרום מארבע אמות הראשונות שתחת
האילן לצד רגליו כדי שיוכל לחזור לאחוריו בשבת במקום
רגליו אותם העשרים אמה סודדין לו מן הצפון ואמרם לו
שמאד אמות של סוף האילן לצד ביתו בחר לו ומטעם ער כקום
רגליו יש לו אלפים סכוונות ואין יכול לחזור לאחוריו אפילו
פסיעה אחת אבל ד' אלפים יש לו במקום רגליו לצד ביתו פחות
עשרים אמה ממ' שכקום רוחב האילן הוא הפסד וידו על
התחתונה במה שלא פירש דבריו באיזה צד של האילן הוא בחר
כיון שכל הא לן הוא כובלע בתוך אלפיים סתליו ולהר' סבס
תלה הכל בסיים מקום לשניתו שכתב כל הקונה שבתה
ברחוק מקום ולא סיים מקום שבתו לא קנה שבתה שם
אפילו בחזק אלפים כיון שלא סיים לו מקום אבל במקום שהיה
עומד כשהשנה קנה שבתה ויש לו שם אלפים לכל רוח
וכן אם סיים מקום שבתו שאמר שבתו במקום פלוני
והוא רחוק ממנו יותר מאלפיים הואיל ולא קנה שבתה שם קנה
שבתה במקום שחשך לושם והאומר שבתו תחת אילן
פלוני אם יש תחתיו שמה אמות או יותר לא קנה שבתה
אע"פ שהוא בתוך אלפיים כיון שלא סיים מקום שבתו
לפיכך צריך לכוין לשנות בעיקרו או בד' אמות שבצפנו או
ברומו אם היה תחתיו פחות משמה אמות ואמר לשבו תחתיו
סחם אף על פי שלא סיים כפירוש קנה שבתה תחתיה
ס' ס' מקצת מקומו מסוים באמה האמצעית מס' נ דאי אפשר
שלא בירר אותם דאם נאמצע האילן בחר לג' אמות הרי
היא סהם ואי מן הצדדין מאיזה צד שהיה הרי היא סהם
וכן דעת הר"ף בזה :

לילך לאותו מקום לסתור ולילך מסגור אלפים אמה לכל רוח
תיא מי שהיה ביתו במזרח ונתן העירוב במערב
וכו סעיף אחר :

מי שהיה בשרה במזרח ביתו ואמר לשלוחו לערב לו במערב
ביתו אם נתן העירוב סתלה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו
פחות שבתה יותר מאלפים יביתו קרוב לו בחזק אלפים העירוב אינו
כלום וכפאר לו שבתה ביתו דכיון דקידש עליו היום רחוק
מעירובו יותר מאלפים ככצא שאינו יכול להרך ולישלו שהרי
עירובו אינו קונה אלא אלפים לכל רוח : וכיון דאינו עירוב ה'ל
שבתה וביתו ואע"ג דאמרין לעיל ס' ת"ט סעיף י"א אם אין כל
האילן בחזק אלפים הוא לא יחד מקום בו לא יזון ממקומו ה'מ
בבא בדרך דכיון דבמקום פלוני לא יכול לקנות דרחוק מאלפים
היה ובמקום רגליו גלי דעמיה דלא ניהא ליה דליקט אין לו שבתה
כלל לפיכך לא יזון ממקומו אבל בעומד בביתו או בסמוך לו בחזק
תחתו ועירוב במקום שאין עידו בו קונה לו כגון הכא ודאי יש לו
שבתה בביתו דמסתם בביתו ניהא ליה דריקני כשאין עירובו עירוב
ה'א השנים דלא דמי להא דלעיל משום דהתם מ'די בבא בדרך
ובין דבמקום פלוני שבחר לא היה יכול לקנות שבתה שהרי רחוק
מאלפים היה ובמקום רגליו לא היה ניהא ליה דליקט לפיכך אין
לו שבתה כלל שהרי הוא פושע בעצמו שהיה יורש פירש דבריו
ולומר אם אני רחוק מאותו מקום יותר מאלפים תהא שבתתו
במקומו וכיון שלא אמר כן פושע בעצמו הוא אבל הכא שירה ע"י
שליח היה לו שליח לדקדק בשליחותו שיכוין שכשיקדש היום
לא יהא משלחו חוץ לתחום וכיון שלא דקדק יכול המשלח לומר

לשליח לתקוני שדדתיך ולא לעוותי
הדי הוא כאלו לא עירבו עליך כלל
וקנה שבתה במקומו
ע"כ כלום ויש לו תחום מניקרוף על פ' שמיידי שנקח הוא עכ"מ עירובו מן לתמו
ולא ע"י שליח א"ל אמרינן דמטעם דאיפשר לומר שפסק ע"כ לפי הטעם הראשון
דכא דמסקא בביתו כיון דליקט כשאין עירובו עירוב ע"כ לחיוב א"ל עירוב
כן הוא דלע"פ הראשון אמרינן כן אבל גם הי"ל לא פליגי בזה על הטעם הראשון
דכל דכיון ניהא ליה דליקט שבתתו אלא שח"ל אהר לאשמועינן חפילו במקום
שהמזלח אין לרשביה אמתת צדוק מוקד סמוך לתקומו כגון כל דכדד ותי' לשליח
לך והקדס ועד' ל' כגד פלוני ולא ייחד לו מקום והלך ועירוב לו וכששכח כגוף
שהוא יקר מאלפים מעירובו דאמרינן לעיל ג' א"ל ש"ל ש"ל דומ"ל דל"ל וקנה שבתה
במקום ששכח ויש לו אסימלכל רוח שיכול לומר לשליח לתקוני שדדתיך כו"ל
ואם השליח נתן העירוב בענין שהוא לו למשלח בתוך ד' אפיקיה
שבתה במקום עירובו ויש לומר שם אפים לכל רוח ולא מכיתו דעק'
דעתו מביתו וכיון דלקוח במקום העירוב :

יב היו שנים אחד מכיר ואחר אינו מכיר זה שאינו
מכיר מסור שבתו למכיר והוא אומר שבתו נובטמקום
פלוני וקנו שם שבתה שניהם :
יג דיוקא לבא בדרך התירו לו כהאי גוונא אבל לא לט
שהוא בביתו ואם אמר כן לא עלתה לו ואין לו אלא
שבתה ביתו :

ה' די' החולק עירובו וכו' סעיף אהר :

א כבד אמרנו פעמים שיעקר קניית העירוב הוא בין השמשות
לכל השנה אבל אין עירוב לחצי שנה כיצד כגון שערב שם
עירובין אחד לחצי היום הראשון לרוח צפון והשני לחצי היום השני
לרוח דרום ששעה הוא והיה סבור שמתר לעשות כן ולילך שחרית
כאן וערכית כאן והרי נתכוו לשתייה ואח קתה לו ואינו יודע אינו
אורש אמר לשני עירובו עלי וא עירב עליו לצפון ואחד לדרום והרי
גם כן יש לנו ספק אינו קונה לו יום כ' אחד קנה לו שהרי שניהם
שלוחו ולפיכך נותנין עליו תומרי עירוב זה ותומרי עירוב זה כיצד
אח הניח כל אחד עירובו בסוף אלפים הרי זה חמ"מ נ"ל ולא יזון
ממקומו ואפילו כבני עירו אינו שא"ל ידוע אינו עיר . קנה לו ושל
דרום מפסידו האלפים שהיו לו ככנ"ל עירובו מביתו לצפון ושל צפון
מפסידו האלפים שהיו לו מביתו כבני עירו לדרום דהא לא נתכוין
לקנות שבתה אלא במקום העירובין ואינו יודע באיזה סהם ע"כ
לא יזון ממקומו ואם לא נתנו העירובים בסוף האלפים הולך מה
שאפשר שקנה מכה שניהם כיצד נתן כל אחד עירובו לסוף א"ל
שבתו ויש לו אותם האלף אמה מביתו לכל אחד מהעירובים מס'נ
כאיזה עירב שקנה יש לו אלפים וכאז אין מעירוב זה לעירו זה אלא
אלפים וחזק להעירובים אינו יכול ללכת אפילו פסיעה אחת דבכל
אחת נאמר שם העירוב שכנגדו קנה לו וכלו כגון האלפים ואם
נ"ל

ה' די' המחוק בדרך כדי לקנות שבתה וכו' ג' סעיפים :

א מי שנתכוין לקבוע שבתו במקום ידוע אצלו והחזיק
בדרך והלך כדי שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שבתה אף
על פי שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזירו חבירו ללון אצלו או
שחזר מעצמו ללון או שנתעכבניש לו להלך לסתור עד מקום
שנתכוון לו ומאיתו המקום אלפים אמה לכל רוח שבין שגמר
בלבו לקבוע שם שבתו והחזיק בדרך נעשה כפי שעמד שם או
שהגיע עירובו שם כד' בע"פ שאין מטרדיחין אותו להניח
עירוב או ברחוק מן שהיה בא בדרך אבל אם לא היה עני
ולא רחוק לא .
ב תה שאמרנו שהקונה שבתה ברחוק מקום שיחזיק בדרך
לא שצריך שהיא יוצא וילך בשדה לא אפילו ירד מן העליה
ללך לאותו מקום וקודם שיצא מפתח החצר החזירו חבירו הרי
זה החזיק וקנה שבתה וכל הקונה שבתה ברחוק מקום אינו
צריך לומר שבתתו במקום פלוני אלא כיון שגמר בלבו והחזיק
בדרך כל שהוא קנה שם שבתה ואצ"ל מי שיצא ברגליו ועמד במקו'
שקונה בו שבתה שאינו צ' לבלום אלא כיון שגמר בלבו קנה :
ג אנשי העיר ששלחו א' מהם להוליך להם עירובם למקום ידוע
החזיק בדרך כדי ללכת שם והחזירו חבירו ולא הולך עירובם
דגם לאקנו שבתה באותו מקום שהרי לא הונח שם עירובם ואין
להם להלך מעירם אלא אלפי אמה לכל רוח והוא קנה שם עירוב
שהרי הוא בא בדרך ונתכוין לשנות שם החזיק בדרך לפיכך יש לו

לבוש החור

הלכות תחומין

קכב

נמן האחד למנחה לסוף ארץ והשני למערב לסוף ת"ק הול' למערב ארץ מה ששיור לו העירוב שבמזרח ולמזרחו הולך ארץ וח' ק' מכת מה ששייר לו העירוב שבמערב :

דין המערב לרבים ובו סעיף אחד :

א המערב לרבים משלו אמר הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר ובעירוב זה יהיו כל בני העיר מותרין לילך אלפי אמה ממקום זה ובלבד שיהא בו מזון שתי סעודות לכל אחד כיון שכירי'ם קונן שבתות ודירתן במקום זה לכל השבת ואז כל מי שירצה יסמוך עליו ומה שהצריכו הכא נבי עירובי תחומין ב' סעודות לכל אחד אפילו ה' ה' הרבה ננבי עירובי הצירות הקילו ואמרו דנפחות מ' ח סני כגונרות לכל שחר וכי' שולמעה סני בשתי סעודות לכוין כדאיתא לעיל סי' ש' סעיף י' ג' נראה לי דהיינו סעיף דעירובי הצירות תיקנו לא פרושי' מאיסורא ולכך הקילו להם דלא ליתו ליהי' אסירי' מש' כ' כאן שלא התירו'ת אלא לרב מצוה לא רצו להקל וכמ' שיתבאר לקמן סימן תש' סעיף א' נ"ל וצריך לזכותו להם על ידי אחר הראוי כמי בעירובי הצירות וצריך להודיע שאין מערבין לאר' עירובי תחומין אלא מעתה דלאו זכו הוא לשהרד מפסידו הרחם שכנ' וש' א' לא יתירצה לערב כאותו רוח שרצה זה ואין חבין לאדם שלא מדעתו וכל מי שהוריעו סבעי' אפי' לא גמר בלבו לסמוך עליו סנע יאלא אחר שחשבת הוי עירוב דאמרי' הוברר הדבר למפרע שקדם זמן קניית העירוב הית דעתי לכך דברבנן ק' ל' דיש ברירה לכ' י' אבל אם לא הודיעו מע' י' איתו יכול לסמוך עליו לאח' שתח' דהכא לא שייך למיסר ברירה דהא לא הוי ידע דאיכא עירוב דנים דעתה עליויה הוה וכן מי שמניח עירוב לכל שבתות השנת ואמר איוה שבת מהן שארצה אלק' ואסמוך עליו אף ע' פ' שלא גמר בלבו באותו ע' ש' שרצה לילך עד למחר יכול לסמוך עליו נמי מסעמא דברבנן יש ברירה למפרע וכן מי ששמע שיש לחכם לבא בשבת לא מן העירות הסמוכות לו בד' צפי' אמ' ואינו יודע לאיז' ר' והניח שני עירובין ואמר לאותו צד שיבא החכ' יקנה לו עירו לרוח שבא לו החכ' קנה לו דאסרי' יש ברירה בדרכנן והוברר הרב' שאתמול היה דעתו לכך וה' א' אמר אם לא יבא כלל אהיה כבני עירי ולא בא החכם הרי היא כבני עירו ויש לו אלפי' לכל רוח מן הי' ולא הפסיד כיו' ע' העירוב משו' דיש בריר' . או אם יבאו כ' חכמי' לב' מקומות לאיז' מקו' שארצ' אלק' הכ' לפי תנאו . וכן אם אום לשני' או לג' הריני מער' על אית' מבס' שארצ' אע' פ' שלא ביר' את מי רצ' עד שתחשך הוי עירוב מפעם ברירה דמבעוד יום הית דעתו לזה :

ת"ד שלא לערב אלא לדעתו ובו סעיפים :

א אין מערבין לאדם עירובי תחומין אלא מדעתו דשם איני רוצה להרויח תאפיים שבצד זה כדי שלא להפסיד האפי' שבנגדו וכמו שנתבאר לעיל . אבל מערב אדם לבנו ולבתו הקטנים אפי' שלא לדעתו ואפי' מיחו בו שלא לערב שינו מיחויו ואפי' עירובו הם בעצמם אינו כלום ויחזיק בשל אביהם וסעמא משום דהא אין מערבין עירובי תחומין אלא לרב מצוה כמו שיתבאר בס' הסמוך בע' ה' . וכיון דאין מערבין ע'ת' אלא לרב מצוה והוא רוצה לחנך בנו ובתו הקטנים למצוה יכול לערב עליהם כעל כרחם וכן על עבדו ושפחתו הננענות מערב בעל' כרח' אפי' מויה דהא גופם קנוי לו ונרירי' בתר רבם אכל בנו ובתו הגדולי' אפי' סמוכים על שולחננו ועבדו ושפחתו העכרי' ואש' . ואינם ברשותו ואינו מערב עליהם אלא מדעתו ואם וערב עליה' ה' והם שמעו ושתקו ולא מיחו ויחזיקו בעירוב דמסתמא נתרצו וקנו אבל אם מיחו בו או שעירבו הם עירוב אחר לעצמם אין עירובו עירוב להם :

ב קטן שהוא כן' שנים אופחות גריר אחר אמו ויחזא בעירוב אמו ואין צריכה אפילו להניח בשבילו מזון ב' סעודות לעצמו משום שהוא כרוך אחריה ואוכל עמה תמיד :

ת"ט שלא לערב עירובי תחומין אלא לרב מצו' ובו ד' סעיפים :

א לא החירו חכמי' לערב עירובי תחומין אלא לרב' פצולו' ל' פעם' דבאל' עירובי חצירו ושיתופי מבואו שגורו בהם משום ר'ת' ובקל' יבאו לעבו עליה' שאין כל אדם יכולין ליה' כה' חצריכו לערב בכל מקו' אפי' שלא לצור' כדי שלא יבאו לעבו עליה' לחדי' אב' עירובי תחומין שאין צריכין לו אלא לפרקי' מיעוש' דמיעוש' הן דצריכין ליה' וליב' למיח' כ' כ' שיעברו עליו' במז' לא התירו'ת אלא לעת צור' של מצו' כגון שהי' רוצ' ליי' ל' ל' האכל' או לבי' המשת' לשמח' של נשואין או להקביל' פני רבו או חנירו שבא מן הדר' וכיוצ' כאלו כגון שרצה לייך גיוס טוב או בשב' ישייל' בפרדס' שזה נ' י' ש' בו מצוה משום שמחת שבת ויוכ' טוב או מפני היראה כגון שרצה לברוח כן העב' א' מן הלסטיים וכיוצא בזה התירו לו לערב לכחלה ואז כיון שעירב לרב' מצור' מותר לו לייך גס' כן אפילו לדבר הרשות ד' אלפים אמה ואם עירב שלא לאחד מכל אילו' אלא לדבר הרשות הרי זה עירוב בדעבד' :

ב עירובי תחומין הואיל ואספוכיה אקרא יש להחמיר בהן ואין מערבין אותן בין השמשות שהוא ספק שבכר נכנס שבת ואין העירוב קונה אלא בהכנסת שבת כמו שנתבאר פעמים ופעמא על' סיפן רס' א' סעיף אחד מיהו בדעבד' אם עירב בין השמשות אזלינן לקולא לומר עדיין יוכ' הוא ועירובו עירוב' :

ג אמרו לו שנים צא וערב עליו וערב עליהם לאחד עירב עליו מב' ולאחד עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו סבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו שחשיבה שניהם קנה עירוב דאזלינן בשניהם לקולא ואמרי' מדבין השמשות ספק שבת הוא אמרי' לזה שעירב עליו סבעוד יום ונתקיים עד בין השמשות חשבינן ליה בין השמשות לשבת וודאי וכבר קנח לו עירובו בתחל' הכנסת בין השמשות ומאי נפקא לו מיניה שנאכל אח' כ' כבר קנה לו עירובו ולזה שהניח לו בין השמשות חשבינן ליה בין השמשות לחול והואיל ונתקיים העירוב עד שחשבה וודאי קנח לו עירובו בעת שחשך ואין צריך קיום יות' ויש חולקין דהוי ליה תר' קולי' דסחרן אהדי' ולא עבדינן' :

ד וכשמניח העירוב יכרך ברוך אחת י' אקיני' מלך העולם אשר קדשנו ב' ועל מצות עירוב כמו שמתבאר על נר חנוכה ושאר מצות דרבנן והיכן ציונו בלאו דלא תסור ויאמר בזה העירוב יהא מותר לי לילך למחר אלפי' אמה לכל רוח ואם מערב לרבים אומר יהא מותר לפלוני ולפלוני או לבני מקום פלוני :

ת"י דין עירובי תחומין בי'ט שחל להיות סמוך לשבת ובו ה' סעיפים :

א שבת וי' ב' קדושת הן ואין זה תלוי בזה לומר אם שבת וי' ש' סמוכין זה לזה וקנח שבתה בהכנסת יום הראשון מהם שיהא קנוי שבתתו זו לשני הימים כדאמרינן לעיל סי' תי"ב שאין קניית עירוב לחצי שבת זה לא אמרינן כיון דב' קדושות הם הלכך י'ט' הסמוך לשבת בין לפניו ובין לאחריו אוב' י'ט' של גליות יכול לערב כ' עירובין לב' רוחות וסומך על איזה מהם שירצה ליום הראשון מדק' ל' דברבנן יש ברירה כדלעיל ועל העירוב שברוח השנייה ליום השני א' מערב עירוב אחד לרוח אחת וסומך עליו באחד מב' הימי' באיזה מהם שירצה וביום הב' מהם יהיה כבני העיר וכאלו לא עשה עירוב ויש לו אלפי' אמה לכל רוח בר' א' גב' י'ט' של ר' ה' הן כיוכ' א' דקדושה אחת הן ואינו מערב לב' הימים אלא לרוח אחת' . (וע' ל' סימן תקי' ג' סעיף ה') וכן פתנה אדם על עירובו ואומר עירב זה לשבת זו אבל לא לשבת אחרת או לשבת אחרת ולא לשבת זו וכן לשבתות ולא ליש' או לימים טובים ולא לשבתות :

ב המערב לשני ימים טובים של גליות או לשבת וי'ט' הסמוכים זה לזה כיון דשתי קדושו הן אין זה תלוי בזה שהרי בשני ימים טובים של גליות אכ' היום קדש מחר חול או איפכא לפיכך אע' פי שעירב לרוח אחת לשני הימי' אין העירוב הזה קונ' לו בבין השמשות' הראשון לכל ב' ימים אלא צריך שיחא העירוב סצוי' במקום גליל הראשון לקנות כל יום' ראשון וגם גליל שני בין השמשות כיצד הוא עושה מוליכו בעי'ט' אוב' ע' ש' ומחשיך עליו ונטולו בידו נבא לו לביתו אם ליל' הראשון הוא י'ט' ולפחד סוליכו לאותו מקום ומניחו

לבוש החורף הלבנות דה

בנהנה נופתים נשל הקנה קדושה ה מן חכמי ונחט לנשותיה
 לזכר שלא היו באותו החטא (ועל סיני ענין א) ואפשר
 שלכך לא אסרה התורה בשום מלאכה ספני שהנשים הם כפופים
 תחתיד בעליהן ואין ספק בידם ליבטל ממלאכתם בלא רשות
 בעליהם: ויא דל' מלאכה ככידה כגון להרוש ולזרוע אסור אף
 לאנשים וילפינן לה מדכתיבני דוד שאמר לויהונתן אשר נסחר
 שם ביום המעשה ותרגום יונתן ביוםא דהולא והלם ביום ר' ה היה
 וקרא לערב ר' ה יום המעשה אלא ר' ה לאו יום המעשה הוא ומעש'
 מלאכה ככידה משמע ונע הנשים לא נהגו איסור אא במלאכות
 שעושות להשתכ בהאכל מלאכות שאין עושות להשתכ בהן כגון
 לתפור ולתקן כלי הבית אן נהגו בו איסור דמעיך דא לא קבילו
 עליהו אא בן לשנותו מחול משם אבל לא לאסור בכל מלאכות
 שאינן עושה להשתכ כגון ב' ש' דלזה לא קבילו עלייהו

ת"ח דין תענית ברה ובו ה' סעיפים

א ר' ה אסור בתענית ואסמכהו אקרא מדאקרא ר' ה למועדים
 לשמחה דכתיב ובלום שמתגם ונמועדיכם ובראשי חדשיכם
 אבל אינו היקש גמור לאוסרו בתענית מן החוליה כיון שלא אסרה

ב התורה מלאכה אינו כי ש' כבש:
 הילכך אין צורך תענית בחולה על הציבור בראשי חדשים
 וכן בחטאת וכך בפורים ואם התחילו שגגו להתענות כך וכך
 ימסו והתחילו בהם קודם ר' ה או הנזכה ופורים אפי' יום א' אין
 מפסיקים אא גומרין וכהענין וכשריטין כהן:

ג ויחיד שקבל עליו תעניות כה וכך ימים ופגענו בה או שקבל
 עליו להתענות ברה' עצמו אם קבלו בדין קבלת העני בעלם
 כגון שאמר הריני בתענית ולא ברשע הרע עלי שהוא בלשון נדר
 אינו צריך התרה ואינו צריך להתקנות שאין בה בדברי יחיד לנטל
 האסמכתא סמכו עליה רבנן גמרו שלא להתענות אבל אם קבלו
 עליו בלשון הרע עלי שהוא לשון נדר ונדר חל על דבר כצוה כמו
 על דברי הרסות אע"פ שגם נדרו נטל כפטי' וזרחינו מ' ס' צריך
 התרת ח' ויפתח לן בהרפה שיאמר לו אילו נחת אלכך ר' ה כלום
 גיית נודר והותר כל הנדר דנדר שהותר כקצתו הותר כולו:

ד ואם נשבע להתענות כך וכך ימי ואירע בהם ר' ה השבוע חלה
 עליו אע"פ שאין שבועה חלה על הנרצו היינו בטל שבועה כפי'
 לעבור על כצוה זו כפרס כגון שאומר שבועה שאתענה ברה' אבל
 בשכוללו עם שאר ימים שאמר אתענה כך וכך ימים רצופים ור' ה
 כלול בהם השבועה חלה כמעט איסור כולל דמינו דחיל על שאר
 הימי חיל נמי אר' ה ואפי' אשבת וי' שבת ג' חילי נמי מה שצריך
 התרה ופתח חרשה ואם נשבע בפירוש להתענה ברה' לוקח אותו
 משום שבועת שוא ואין צריך להתענות - אע"פ דמן התרה מותר
 להתענות חפטים עשו חיוב לדבריה' שלא תחול שבועתו והו' ילקה
 עליה דהואיל ואסמכהו אקרא הו' כמו דאורייתא ואע"פ דנכי כהלל
 אמר דלא עשוי חיוב היינו משום דנפ' בשבת וי' צריך להתענות
 בכלל ולא אתו לזולתי ברה' יותר משבת וי' אבל בפירוש פיו
 דבשבת וי' ש' צריך להתענות שאין השבועה חלה על דבר מצוה
 אא לוקה ואינו מתענה החיוב דבריהם ג' ברה' להיות כמו י' ש'
 ושבת דלא יחיל לזולתי כך כ' טעמא - ורא' שצריך להתענות
 דהואיל ואינו איסור דאורייתא השבועה חלה עליו:

ה המתענה ברה' חנוכה ופורים הענית חלום צריך לפיחב תעני'
 לתעניתו כמו בשבת וי' ט' מפני שחילל קדושתו:

תיט מצות סעודת ר' ה ובו סעיף אחר:

א ומצוה להרבות בסעודת ר' ה כמו במועד שסמכהו גם כן על
 ההיקש שאמרנו למעלה סימן ת' דאיתקף ר' ה למועדים
 לשמחה בפסוק רביום שמתחכם ומועדיכם וגו':

תכ דין נשים המקוננות ברה' וכו' סעיפים:

א כשם שאסור בתענית מהיקשא דלעיל כך אסור בהספור מההסע'
 בעצמו מיהו הנשי מענות שכולן אוסרות כאח' ומשפחו שמכות
 כף א' כף א' ר' ה מקוננות שחלה אחת אוסר ואחרו עונות אחריא
 שנה עיקר ההספור ואין לעשותו ברה' שרעא

ומניחו שם עד שחשך ואוכלו שם אמהוה ליל שבת אז מכיון
 לביתו אם היה ליל' ש' דמותו בהוצאה ואם נאכל העירוב בראשון
 קנת העירוב לראשון ואינו עירוב לשני שהרי ב' קדושות הן: ולא
 בפת כלכו אמרו כן שאין עירובו קנה לשני הימים אא אפילו עירוב
 בתלוי בראשון צריך לערב גם בשני כפתאו בתלוי והוא שילך
 ועמד ב' ש' ראשון באותו מקום ויחשוב בלבו שקנה שם שכינה
 ולא יאמר מלום בפיו מפני שאסור לעשות שזכה בה' מ' שלשבת
 או ששבת לו ש' אפי' נדיבור וכ' שאינו יכול לערב בפת שלא עירב
 בו כבר ביום ראשון כפמ' שהיה צריך לקרות עליו שם עירוב
 ונמצא מכין אותו הפת לעירוב בהכנה איסורה: עירוב בראשון
 כמאכל אפ' רצה לערב בשני בתלוי הו' זה עירוב ואם רצה לערב
 בפת צריך לערב באותה פת עצמה שעירב בה בראשון שאין צריך
 לומר כלום שכבר קרא לפת ג' שם עירוב שאם אינו כן אסור
 שהרי צריך לקרות לו שם עירוב ומכין הוא משבת ל' ש' אפי' ש'
 לחול והנה אסורה:

ג זה שאמרנו שיש לו לערב ב' עירובין בשתי הוחתל בהימים'
 היינו שיהיה איפשר להגיע לכל אחד משני העירובין ביום
 הראשון שאם אי אפשר להגיע לעירו' של יום השני גם כן הראשון
 אף העירוב השני עירוב שעיקר מצות העירוב הוא שיהיה בסעודה
 הראויה מב' ש' שחלה מוכנת להניחו קודם הכנסת השבת ח' ה
 הואיל ואינו יכול להגיע לזה העירוב ביום הראשון הרי זה כאינו
 סוכנת לו שאינו ראוי לבע' יכניד הרי שהניח עירובו בסוף אלפים
 אמה מביתו לרוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון והניח עירוב השני
 ברחוק מביתו לצד האחר אמה אחת או יותר וסמך עליו ליום השני
 אין זה השני עירוב שהרי ביום הראשון לא היה לו זה העירוב השני
 ראוי להניחו כפי' לפי שלא הוה ראוי להגיע אליו שהרי לא נשא'
 לו ברות מערב כלום שלא היה יכול ללכה מביתו אלו ביו הראשון
 אפי' פסיע אחת מהמת עירובו שהיה לו ביום הראשון למזרח בסוף
 אפי' מביתו אבל אם הגיע עירובו ברחו' אף וה' ק' מביתו ברות מזרח
 וסמך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני רחוק מביתו לרוח מערב
 בתוך ח' ק' אמה וסמך עליו ליום השני הרי זה עירוב שהרי איפשר
 שיגיע לו ביום הראשון והיה ראוי להניחו שם בו ביום:

ד יה דינו בשבת כן לענין עירובי חצרות כן לענין עירובי
 חתומי די' הנמי שבת כיקרי ואסור בכל מלאכות והבנסת
 והוצאה כמו בשבת אא שזה עונשו סקילה וזה עונשו כרת:
ה וי' ש' עירובי חתומין נוהג בהם שאסור להלך בהם חוץ לתחו'
 מדרבנן כמו בשבת אא לא ע' עירוב כמו שמערבין בשבת י'
 אבל עירובי חצירות אין שייך לנהוג בהם שהרי הוצאה הותר ב' ש'
 מרה' לרה' או איפכא אפי' שלא לצורך כמו שיתבאר בתלכות י' ש'
 בע' ה מתוך שהותרה בו וליכא למיגזר ביה מידי ג'
 (וע' ב' הלכות יום טוב כי תקיח)

ת"ז הלבנות ראש חודש ובו ס' א

א ר' ה לא אסרה התורה בו מלאכה - (וע' ל' סי' תכ"ב ס' ב')
 ס' ס' יום שיש בו קדוש הוא יות' משאר ימי החול כיון שמתבאר
 בו קרבנות כוספין כמו ב' ש' לכך נוהגות הנשים שלא לעשות בו
 מלאכה - ומנהג טוב הוא כמו שיתבאר לפנינו ואפילו אם יהיה ב'
 ימים ר' ה נוהגין שלא לעשות מלאכה בב' הימים כי מצות ר' ה אחז' ל'
 שהיא מופלת על הנשים יותר מעל האנשים מפני ש' ש' שלהם
 הוא שנתן להם הבה' שכרם לפי שלא רצו ליתן נזמיהם לבעליהן
 במעשה העגל שכן כתיב בתחלה ויאמר אליהם אהרן פרקו נזמי
 הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם והביאו אלי - ואח' כ'
 במעשה כתיב ויחפרקו כל העם את נזמיה הזהב אשר באזניה' משמע
 באזניהם של העם שהם האנשים ולא באזני נשותיהן שלא נתרצו
 הנשים לזה ולפי שבתחילה קבע השי' י' ראשי חרשי השנה כנגד
 י' שבטי ישראל הזכרים והיא הסציה הראשונה ביציאת מצרים
 שג' החדש הזה לכם ונוטר ראשון הוא לכם ונוטר ר' ל ראשון הוא
 לי' ב' החדש השנה אשר אנכי מצוה לכם נגד י' שבטיכם והו' לכם
 ג' נגיכם וכשתשאו ישראל בעגל הכשי' לא דצו לסייע לאותו מעשה

לבוש החור

הלבותרח

קנה

שהוא כמו י"ט . ואחר שנקבר הכת גם לא מענות ולא משפחות אין נהגין לום צדוק הדין וקריש שלא להרגיל ההספר . אבל מברח את האבל ות"ח אחר להספידו ברח בפניו :

תכא קריאת ובראשי הרשיכם ובו סעיף אחד

א נהגין לנרד ר"ח בכל שנת שלפני ר"ח כדי לפרסם ולהודיע לכל העם שידעו באיזה יום יהיה ר"ח ואומרים מי שעש' ניסים כורק בשבת שלפני ר"ח אין מברכין החודש משום דכתיב בבסח ליוסחננו דמיירי ברה כיום סיהא אותו החג מכוס ולא יפרסמוהו כמו שכתבתי טעמא בהלכות ר"ה להעלימו מן השמש שלא יקטרע עלינו אבל אין לומר שהטעם הוא משום זכר לקידוש החדש שאין מקדשין חודש קודם יום ר"ח שמידי שקדשוהו הרי הוא ר"ח . ותקנו לומר זה הלשון מי שעשת ניסים וכו' לפי שמצות ר"ח היא חמטות הראשונה מיד שנאלו ממזרים לכך מתפללין על הגאול בכל פעם שקובעין ר"ח . ויא הטעם לפי שבסוף המקדש היו מקדשין על פי הראייה ומתפללין שיקבץ נדחנו ונחזור לקישו ע"פ הראייה . וכל ע"פ אינו שהרי מצינו טעם בנסות הנאים שאח התורבנהו מקדשין ע"פ הראייה ע"כ הטעם הראשון כל עיקר . ע"כ אין נפילת במנחת מפני שהיא סמוך לקדושת היום . ואומרים קריש שלם מיד על תפלת מנחה ונהגין לומר פרשת : ברח ברח קשחרי ביה קרבנות של שחרית מיד אחר פרשת התמיד ברח :

תבב סדר התפלה ברח והללו ובו סעיפים :

א ערבית שחרית ומנחה מתפללין ברכה קשוכן תפלת ר"ח כמו בשאר הימים לא שאומר יעלה ויבא בהצה קודם ותחזנה ואם לא אמר בערבית אין מחזירין אותו . (ועל מ"ל סעיף ד') בך שר"ח יום אחד בין שהוא ב' ימים מפני שאין מקדשין את החדש בלילה ואע"פ שכתבתי אומרים אותו בערבית היינו בשעה שאומר חברכות שהם חובת היום לא הו' יעלה ויבא הפסקת חן דברכות כיון שהוא מענין המאודע אבל אם היה כחור בשבילו הו' חזרת הברכה כסיום ר"ח וכיון שאין מקדשין החודש בלילה הו' ברכתו לבטלה . אבל שחרית ומנחה אם לא אמרו מחזירין אותו . ואם מוכר קודם שהתחיל מודים אע"פ שאמר הברכה של רצה אומרו במקום שזכר כיון שלא התחיל ברכה אחרת הו' כמו חן דברכה . ואם לא הזכיר ער אחר שהתחיל מודים קודם שהשלי' תפלתו חונר לדעת . דלש' אחרונות חשיבות כאחת ואפי' השלי' כל ה"ח ברכות אלא שערין לא עקד רגליו בנח שהוא כאלקי נצור אינו חונר אלא לרצה שעדין בתפילתו אבל אם לא נזכר עדין שיק' רגליו חונר לראש התפילה . ואם הוא מסופק אם אמרו אם לאן צרי' לחזור דחוקה מת שהוא למוד הוא מזכיר וכו' ואי לא אמרו כיון שאינו רגיל לאומרו כל החדש . ויא שאין צריך לחזור מספק דכיון שרגליו בו בכל ר"ח דעדין לא כלו ליום שאמרו אמרינן וכו' שיד שהוא ר"ח לא שמשפך אם אמרו אם לאו תלינן לום שאמרו טהרגלו בכל ר"ח . ולמאן דאמר שחזר כסם שיחיד חזר כך הש' נמי חזר חוץ משחרית שאין הש' צריך לחזור בשחרית שפני סורח ציבור תקילו עליו לספק על תפלת סוסף כיון שהוא מיד אחר זאת התפלה . שכת ולא התפלל מנחה כיום שלפני ר"ח מתפלל ערבית שתיים ומזכיר יעלה ויבא בראינת ולא בשנייה שהשנייה לשם תשלומים לעולם והראשונה ובה הוא תדיר ותדין קודם ואם הוכיח בשנייה ולא בראשונה שניה עלתה לו וראשונה לא עלתה לו וצריך לחזור ולהתפלל לתשלומין בלא הזכרת יעלה ויבא . ואם הוכיח בשנייה שני לא הזכיר בשום אחד מהם יבא . שאם הזכיר בשנייה שפיה עכיד דהא עכשיו ר"ח הוא ואם לא הזכיר בשום אחד נמי יבא דהא אותו שהוא לשם תשלומין לאו ר"ח הוא ואין צריך להזכיר וחשנו הוא משום ערבית וכבר אמרו דחפילת ערבית אין צריך לתזור . שכת ולא התפלל מנחה ברח יתפלל ערבית שתיים בלא הזכרת דהא עכשיו לאו ר"ח הוא ואם התפלל מנחת ושכת ולא אמר יעלה ויבא ולא נזכר עד שעבר זמן מנחה יא שצריך להתפלל ערבית שתיים

בלא הזכרה שכיח שלא יבא היו כאילו לא התפלל כלל . ויא שאין צריך לחזור להתפלל ערבית שתיים שהדי לא יחדש עכשיו שום דבר ממה שלא התפלל כבר שהרי כבר יצא ר"ח ואין צריך להזכיר של ר"ח בערבית הילכך כיון שהדבר מוכרע טוב ונכון שיחפיל ערבית שתיים אבל לא יתפלל את השנייה בתורת תשלומין אא בתור נבנה אולי לא יבא ואין צריך לחד' בה דבר דכיון שמתפלל אותם מספק אין לך חידוש גדול מזה :

ב אין חיוב לקר' הלל אא כיום דאיקרי מועד דהיינו חג ואיקרי קדש ר' ל דכתיב כיון מקרא קדש לענין עשיית מלאכ' שנאמר השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ואז' ל לילה המקודש לחג טעון שירה ושאיין מקודש לחג אין טעון שירה לפיכך אין קוראין הלל בשבת של כל השנה דאע"ג שהוא מקודש לא איקרי מועד . וגם ברח אע"ג דאיקרי מועד לא איקרי קדש לענין עשיית מלאכה . ואין חיוב לקרות הלל שהוא משיר סכר סקום סכח מנהג קדמונים נהגין לקרות הלל כן ציבור בקיחה ולברך עליו חת' וסוף בתחלה מברכין לקרות הלל . ולבסוף יהללוג ומצאו להם סמך לקרות הלל ברח מפני שרמזהו דוד בתהילים במסור הללויה הללו אל בקדשו שאמר יב פעמים הללו כנגד יב חדשים ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלה יה' משום שנה מעוברת שיש בת' ג' חדשים . אבל אין גומרין אותו אלא קורא אותו בדילוג שמתחילין הללויה וקורין עד חלמיש למעיינו מים . ומדלגין לא לנו ומתחילין יי זכרנו וקורין עד ואנחנו נברך יה' מעתה ועד עולם הללויה . ומדלגין אהבתי עד כל האדם כונן ומתחילין מה אשיב עד הודו ועד כאן קוראין כל הציבור ביחד ואחר כך מתחיל הש' לבדו הודו מפני שהוא פסוק של שבח ביומר ואמרו החזן לקהל שיהו לי על כל חסדיו שעושה עמנו ועונין הקהל אחריו ואח' כ' אומר החזן יאמר נא ועונין הקהל אחריו הודו וכן יאמרו נא בית אהרן ועונין הקהל הודו וכן יאמרו נא יראי יי ועונין הקהל אחריו הודו מפני שכול שבח והודו על חסדיו הש' ואח' כ' מתחיל הקהל יחד סן המצר :

ג וכופלין פסוקי אורך . ואכן מאסו . ומאת יי . חה היום . ושעם כפלותם צריך פירוש ארוך עיין בפרק ע"פ . ומתחיל החזן אנא יי הושיעה נא ועונין הקהל אחריו וכן באנא יי הצליחה נא וישע"פ שהוא פסוק א חולקין אותו מפני שאמרו שני בני אדם חצו אמרו דוד וחציו אמרו אחיו כראית בפרק ערבי פסחים ע"ש . ואחר כך מתחילין הצבור ביחד ברוך הבא וכופלין אותו וכן אל יי יאר לנו . וכן אלי אתה . וכן הודו . כולם כופלים עד שיהו הפסוקים שבפולים י' פסוקים וכל זה אינו אא מנהג בעלמא ועיקר טעמא הוא ליפות הקריאה ולהגדיל שבח הש' ולהודו בשיר על רוב חסדיו אשר עשה ועושה עמנו לכן לא אאריך בשעבים . ועוד פעם אחר שמדלגין בחלל ברח מסוס דר"ח הוא יום סליח וכפרת לכפר על החינוקות משום אסכרה שהיה רגיל ליפול עליהם וקרבן ר"ח מכפר עליהם וכיון שהוצ' ל'כ וסליחה הו' כמור ר"ה הו' ה' שהם ימי הדין ואין אומרים שירה גמורה :

ד וכיון שאין קורא אותה אלא בדילוג אין חסור לענין הפסק בך ש כמו שהוא הדין כשנמדין אותו שדינו כש ועל סו' תפ"ח סעיף א' אבל ברח שקורא אותו בדילוג אינו כן אף כאמצע שואל בשלום אדם נקבר שצריך לנהוג בו כבוד ומטיב שלום לכל אדם אבל בענין אחר לא יפסיק :

ה ואם הפסיק ושהה אפילו שיה בו כדי לנסור את כולה ואפי' שהיה מחמת אונס שעבדוהו מלקרות אין צריך לחזור לראש כיון שקורא אותו בדילוג . קרא ושעה ואינו מדע' ה' כן טעה וחזור לראש הפרק ודוקא שאינו יודע חייב טעה אבל אם נזכר שאמר כל הפרק ודילג פסוק אחד יחזור לאותו פסוק ויקרא משם ואילך :

ו לא יקרא הלל למפרע והקורא למפרע לא יבא וסלביה אקר' מסורח שמש עד שבאו מהלל שם יי כלום במר שהשמש הולך כסדרה מסורח למערב ואינה הולכת' למפרע כן תהיה הלול השם יתברך כסדר ולא למפרע :

ז (ועל סימן ס' ד סעיף א' ונסמין תר' כ סעיף ו')

ח ומצות קריאת ההלל סעומד שכן כתוב בו הללו עבדי יי' וכתוב כל עבדי יי' העומדים בבית יי' חוץ מליל פסח שקורא אותה

לבוש החור

הלכות ר"ח

אחת משיבת מפני שאין קורין אותו כתיקונו שחולקתו ואתו לשנים
לעוד שהוא בהסיבת הדרך חירות לא הצריכותו לעמוד :

תבג סדר קריאת התורה בלחוד סעיפים :

א ואומר ש"ן קדיש שלכ ותתקבל על תפלת יחוסוציא ס"ת
וקורין ד גברי אקפוחתי; סתן ואקוסופין עליה; ואין מפטירין
בנביא ופגמא שאין פוחתין מהן הוא לומר שהוא עדיף מן ה"ל
חול שקורין בהן ג - כנגד סתים לוי וישראלים ואין מוספין
עליהם לומר שאין קדושתו קדושת ל"ש שאין קריאין אלא ה זכת
שקורין כ"ס ה לומר שהוא קדוש יותר מ"ח - וכן ב"ה קורין ששה
לומר שהוא קדוש יותר משאר י"ט - ובשבת קורין לומר שקדושתו
יותר מכלום שהוא ראובן לכל המועדות וזונו סקילה מס' כ בשאר
מועדות; ומהאי טעמא כל באותן המקומות שנוהגין לקרות בשבת
יותר כן כשחל י"ט בשבת יש להם: ג כ לקרות יותר ככוס מנהגם
בשאר שבתות השנה ולא יפה עושין שאין קורין יותר מן האסו
בשכיל שיש בו שתי קדושות: קדושת שבת וקדושת י"ט נורידהו
מקדושתו של שאר שבתות השבוע שנהגין לקרות יותר כפי מנהגם -
ועוד טעם אחר שאין קורין ב"ח אלא ד טעם פירוש ציבור מפני
שאין בפלים כולם סלאכתם אלא הנשי לפיקדא הסריחו עליהם
יותר והוא הטעם ג' כ שאין מפטירין בנביא ס"ס כיון שהנשי בפלים
סמלאכתן הוסיפו חד גברא :

ב וקורין בפ"ט פטח פתח תמיה ופרש ביום השבת ופר' ובראשי
חדשיכם ומה שקורין פר' קרבן של שבת ב"ח מפני שע"כ
צריכין לקרות יותר מפרשת ר"ח כדי לקרות ד גברי ואין פירוש ר"ח
אלא ה פסוקי ואנו צריכין ג פסוקים לכל גברא וכיון צריכין לקרות
מוספין פרשת התמיד שהיא בתובה לפניה סמוך לה ושיכא בכל
יום ולא פר' ובגדש הראשון הכתובה אחריה שאינה שייכא אלא
לפסח וכיון שקורין פרשת התמיד לפרשת ר"ח צריכין ג כל לקרות
פרשת שבת שהיא בינתיים; שאין מבלגן בתורה בחד גברא כדלעיל
סי' ק"ג - ובקריאת הפרשה דולג בירוש כהקורא ג פסוקים שהם
והבר' צו ואמרת - ולוי חוזר וקורא ואמרת זה פירוש דילג שדולג
לאחריו וקרא עוד שתי פסוקים צ"ח הכלש ועטוריה האפי וישראל
קורא עולת התמיד עד ובראשי חדשיכם - ורביעי קורא ובראשי
חדשיכם כולן עד סוף הוצרכו לעשות כן מפני שצריכין לקרות ד'
גברי ופרשיות אלו אין כפ"צו אלא ח פסוקים וכפ' זכיום הטבת ג
פסוקים וכפ' ובראשי חדשיכם ה פסוקים שהרי אין פוחתין לאחד
מן פסוקים כדלעיל סי' ק"ג צ"ח אלא כלא ישארו כפרשה א"כ פסוקים
ואין מפטירין כפרשה סתות מן פסוקים משום היוצאים כדלעיל סי'
ק"ח ואם יקראו פרשת צו כולה בשנים עשר עדיין ז פסוקי לקרות
בהן כ' אנשים; ואי אפשר לח"ק שצ"ח יקרא אחד פרשה זכיום
השב' שתרא ב פסוקים ופסוק אחד או שני מפרש ובראשי חדשיכם
אין שתתילין כפ' פחות מן פסוקים משום הנכנסים כדלעיל סי' ק"ח
ואם יקראו פר' ופיו השבת ג פסוקים מפרשת ובראשי חדשיכם לא
ישארו אלא שני פסוקים לרביעי שהרי אין בפרשה זו לא הפסוקים
ואין קורין לגברא פחות מן פסוקים - ואין לומר נדלג לרביעי פסוק
לאחריו דה"ס י"ט כאחש משו היוצאין כדלעיל סי' ק"ח ושפני כך
צריכין לקרות כפ"צו ואע"פ שאינה לא ח פסוקי כשדולג באמצעי
פסוק אתה הו' להו' וקרא השלישי הג פסוקי האחרוני של פרשת
צו ופרשת זכיום השבת כולה כדי שיקר הרביעי שתי כאלתוספות
קדושת היום פרשת ובראשי חדשיכם כולה לכדו שהיא ג' כ עיניא
דיומא ומה שדולג וחוזר וקרא הלוי בקריאתו של כהן ואיני דולג
הישראל בקריאת הלוי שהוא אחריו כפרשת מפני שהיה יותר טוב
שהרי הטעם שאין עשירין בפרשה בפחות מן פסוקים הוא מפני
היוצאים שיסברו שלא יקראו לזה שקורין אחר יציאתם אלא ב'
פסוקים הילכך אם יקראו עם הלוי עד שיאריז פחות מן פסוקים
כפרשת י"ט כאן חשבו היוצאין ואין להם שם לחון מי שיאמר לו
שידלגו לשלישית קראו עוד פסוק
לאחריו אבל כשידלגו בלוי
וחזרו וקרו פסוקי שיקרא
בהן אין כאן אלא חשש הנכנסים

שיסברו שלא קראו עם הכהן כיוצאים ליכא למיחש דלפיכ דכה"ג חוי
ר' קב פסוקים ואותם יש להם משייר פרשת זכיום השנת שהיא ליכא
אלא שני פסוקים כפרשת עמר לעיל
הקנה שיכאלו לאותם שהיה סתן קלי' שמוקד לשיר פרשת שאינה רק
שני פסוקים ולמסוק סס' ומזוס הנכנסים
שם ויאמר להם שדולגת נ"ל ליכא דמחן דע"ל שילוי ש"ל * וסע
דמאן דע"ל שילוי ש"ל : י"ל דיוק' שבו הוא התיקוף דילונמיחלקין
הפרשת שהן קובת היום לנשים דהו"ל
ואפסד לתקן מתי' מקור' ש"י דילונ' חסד לא רב' לתקן הפרשה לכ')

וכי חיסא א' כ' ככר שבתות כפ' יעבד הכי לקרות פרשת זכיום השנת
לפי טעם הראשון שנתבאר סי' ג' רפ' דמשום שיש בו שני פסוקים
אין קורין אחרת מקדי פרשת זכיום השנת אע"פ שאין לה אלא כ'
פסוקים ומסי' ע"מה פרשת התמיד רשייכה ככל יום יל' דס"ס כיון
שאין עיקר הפרשה לא שני פסוקים ואנו צריכין ג פסוקים להד'
גברא אין כאן חקנה שאם נקד' להד' גברא ג פסוקים כפרש' התמיד
וג' פסוקים פרשת זכיום ה"ל הספד יותר על העיקר מש' כ' ב"ה דהא
לפחות להד' גברא יש ג פסוקים יותר לפרשת היום :

ג ואומר חצי קדיש על הקריאה ומחזיר ס"ת לכוס ואומר
אשרי ובאל לציון וסדר קדושה ואין אומרים למצח יעקב יי'
ביום צרה ולא יחיס צרה הוא אלא יום שפחה ועובד להחלף תפלות
כסוף אבות ונבואה וקדושת השם ראשי חדשים והותם בא' י' כקדש
ישראל ראשי חדשים ואין זה הותם ככתב דה' פ' כקדש ישראל וישראל
כקדוש ראש חדש וכפירוש קדוש ישראל והזכרים דכל המועדים
ובן גברת חמון על הארץ ועל המזון פירוש על הארץ שמתאיאה
המזון והומר ג' אחרונות ומחזיר ש"ן התפלות ואין אומרים בעריץ
אלא נקדש כיון שאינם י"ט נכוד וכל' לפי שדרך להחלל בראש
חדש תפלת מושף בנקד קודש ג' טעוה על היום ואין לומר עדיין
כבודו כלא עולם כי בשלשה ראשונות הוא יושב ומתבודד ועוסק
בתורה ובשמייה הוא יושב ודאית כל העול כדאיתא פ' ק' ע"א וש"ך
לומר כבודו מלא עולם וההדרווקא בשבתות וי"ט שכתפליין
המוספים אחד שלשה טעוה על התפלות ואין אמר בראש חדש
שמתפליין מוסף בנקד קודש ג' טעוה א"כ שייך לומר אותו - ת"ס
כל שאין אומרים שמע ישראל ולא אני אלקיכם במוספי ר"ח
כמו בשבת וי' שלא חקנהו בשבת אלא לזכר הנס הספורס'
שפעם אחד גזר יחזיר מלך פרס נצדה על ישראל שלא לקרות ק"ש
והקטן שיחיה הש' אומר דהבלעה בעמידה בכל תפלת שחרית
בין בחול בין בשבת והע"כ יענו אחריו כדי לצאת יחי חובת ק"ש
ונקשו ויחכים וכא' ותין הבלעה נזר בבית משכבו ובטלה המידה
וכשמחבטל הגזר' כמלו' לום' כן ככל התפלות וקבעו לאמר כהתפלת
כוסף מפני שני דברים האחד מפני שאין בתפלת מוסף
ק"ש והשני כדי שיתפרס הנס לדורות ולהודו לש"י על ביטול
הגזר ולפיכך לא תקנוה ב"ה שאין שם כ' רוב ע"ס בב' ה ב"ה
כמו בשבתו' ס' וליכא פרסומי כסא לכ' :

ד נהגין לחלון תפלין כשרוצין להתפלל מוסף שתפילת מוסף
היא במקום קרבן מוסף ובעת הקרבת המוסף היא כמו י"ט
פסח ואין צריך אות - ולי' גראה לחלון התפלין בעת קריאת הס' ה'
קודם סקראק ובראשי חדשיכם ולא גרע מוסף קריאת הס' ה'
פסוקי דהתפלה כל' :

תבג דינהזכרת יעלה ויבא בברכת המזון סעיף א' :

א מצויין יעלה ויבא בברכת המזון ואמר כונת ירושלים
דיעלת ויבא תוא חפלה והחמנים וכן ברכת ג' ירושלים
הוא נמי חפלה ותייכים להדי' - ואם לא אמרה א' נזכר קודם
שהתחיל הסוכר והמטיב אע"פ שאמר ברכת בונה ירושלים אומר
ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון וצ"ח התחיל ברכת
הסוכר והמטיב וכ' ששאפ' גמר כל הברכה שאין כחזרון אותו כיון
שאין האכילה מצות מן התורה אפ' כן אין ברכת המזון חובת היום
כמו בשבת הלא סגידלא : כל לכך כיון שנידך ברכת המזון על
אבל תראין לולחזר מחמת ר"ת ואע"ג דאסור להתעטף כדלעיל
סי' ר' פ"ט א' בעילא אכל פת שיחייבו בברכת המזון :

תבג דינהזכרת יעלה ויבא בברכת המזון סעיפים :

ר' ת

א' קשת למח' ל' למדל' כלל הכי יפסוק
תיקון סוכר כלא דילוג דהיינו כשיקראו
שנים הרשעים כשתה' ויקרא השלישי
פרשת זכיום השנת נמשך פסוקי שנים
מפרשת וכרש' מדיכס' פסוקי משום

תבן ברכת הלבנה וזמנה וזכור מעיפים :

א חרואה לבנה נחידושה יברך עליה וזכרה וזמנה בלבנה יתיר על מה שחייבין לברך על כל הנכבדי כשיגיעו לחלחל פול שלה כדאימא לעיל סירכ' ש וניתקנה ספני ארואים בה בחנעות הלבנה מעשה הש' ונבורתו יותר מכל הכוכבים שאין חנעותם נראית כ' לעין כל כמו חנעות הלבנה שתכל רואים שהיא מתנתעת ומקפח כל הרקיע בכל חדש והיא לנו כקבלת השכינה בכל חדש שרואין בה גודל מעשיו ונס יש בה סוד שרומזת לשכינה הילכך יברך עליה כעוסד ויתלה עיניו כנגדה ואמר בא' אמה אשר במאסרו בהא שחקים וברוח פיו כל צאם חוק וזמן נתן בהם שלא ישנו את חקיהם - ר' ל' מצוה שצריך להחנה כתיבך תקופותיהם ואינם משנים ששים ושמים לעשות רצון קוים פועל אמת ופעלתו אמת ר' ל' הבורא הוא הפועל אמת ופעולתו אמת שברין מעט את הלבנה ולבנה אמר שחחדש עשרת הפארת לעמוסין בסך העתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרה ר' ל' זה שתתחדש הלבנה בכל חדש הוא ס' עשרת הפארת לישראל שנקראו עמוסים מני בסך שהם מונין לחדשי הלבנה שאף הם עתידים להתחדש כמותה מגלותם ולפאר ליוצרים ע"כ - על שם כבוד מלכותו לעולם ועד בא' מחדש חדשים ואחר כך יאמר ברוך יוצר - ברוך עושה - ברוך קונן - ברוך בורא - וסימן יעקב מפני שהלבנה סימלו שנקראת מאור הקטן והיא נקרא ג' בסך - ועוד שהוא סימן לבניו שיתחדשו כמותה ואחר כך רוקד ג' פעמים כנגדה שחוא סימן שמחה כיון שהוא קבלת השכינה שמסין כנגדה ושומר כשם שאנו רוקד כנגד ואינו יכול ליגע כך כך אם ירקדו אחרים כנגדו להניקני לא יוכלו ליגע בו וכיון שהוא מתפלל על אויביו שלא יוכלו ליגע בו מתפלל שיפול השם ויתברך עליהם אימתה ופחדו ואומר תפול עליהם אימתה ופחדו כגדול זרועך ירמו כאבן ואחר כך אומר למפרע כאבן ירמו זרועך כגדול ופחד אימתה עליהם תפול - ואומר כן ג' פעמים ויחר כך יאמר גם בן סימן טוב לבנו לכל ישראל שולם עליך ויחנינים שולם זה לזה ג' פעמים אם הם שנים או הרכה מסום אסחה שקבלו פני השכינה ונהגין לומר דוד מלך ישראל חיוקים מפני שמליכותו נכשל ללבנה ועתה ג' להתחדש כמותה וכנסת ישראל חוזר להתרבה בכעלה שהוא הקב' ה' דונסת הלבנה המתחדש ומתדבקת עם החמה שנאמר שמש ומגן יולך לביתו בלב טוב כאילו קבל פני השכינה ;

ב וכוין שחוצ כמו הקבלת שכינה אם הוא איפשר לו יכוין שלא לברך עליו לא במ' ש כשהוא מכושם וכגדו נאי כדי להקבל פני שכינה דרך כבוד ובשמחת לב יש לומר שלא לעסוד כנית או תחת חגג כשיקדש הלבנה כי המקב פני חכירו או רכנו הגדול ממנו אינו עוסד בת' ד' ביחו ומקב לו אלא יוצא כנגדו חוץ לביתו לבדרו ומקבלו וקידוש הלבנה הוא ג' כ' כהקבלת פני שכינה לכך יצא לחוץ תחת עויר השמים ויקדשה :

ג אין מברכין עליה עד שיתכשפאורה ויכלו להנות סאורה שאין הכרכ לא על אורה והוא עד שעברו עליה ז' ימים סיוסה יולדו ומה ש' נמי אין מברכין עליה אלא גלילה שאורה סוהיר אבל לא כיום דשרגא מטיהרא סאי אחני :

ד ועד פתי מברך עליה עד שתחמלא פנימתה ואורה שאין שם עוד שום פנימה והוא עד יום י' סיוס היולדו ולא עד בכלל שעד שם היא הולכת ומספת אורה בכל יום ומשם ואילך אורה גורע ופוחת דהיינו עד עבור חצי כ' ש' ב' תסג' ג' סיוס הולך הילכך אין מברכין עליה אלא בזמן סוכתה וחוספת אורה ולא בזמן חסרונה ונרעונה - ועם היה לקוי לבנה באותה חדש מסן חלקי ואילך אסמכרין עליה כי עת לקוי חיא מסמ אמצע החדש וינינד האסתי ללבנה ושם ואילך היא מתחלת לגרוע ולפחות אורה - ורואה הלבנה נחידושה בימי החיל ורזה להמתין מלכרד עלית עד ליל ס' ש' בדי לברך עליה לכשיהיה מכוש וכגדו נאיס מ' יראת אם לש' יהיה ש' ש' שרועת להפח' עליו לילית הרבה כחדש כגוף

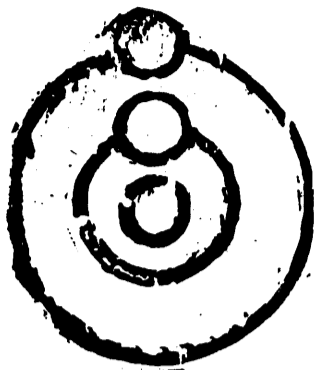
א ר' ח' שחל להיות נקבת ערבית שחרית ומנחה מתפלל טבע כמו בשאר שבתות ואומר יעלה ויכא בעבודת ואינו מזכיר של שבת בעל יכא שכבר הזכירו נרביעית וכן בברכת המזון אומ' יעלה ויכא סיד אהל ר' אה' ואין מזכיר בו של שבת שכבר הזכירו ברצה ואם לא אמר יעלה ויכא כן בתפלה בין בברכת המזון היו דין חורחו כמו ב' ח' כחול שנתכאר סי' ח' כ' כשחרית אומרי יוצר אילת השחר אופן אביר חנביר זולת אמונתך סדברים מעניין ר' ח' ואופרים הלל כמו ב' ח' שבחול !

ב ומציאין ב' ספרים וקורין בראשונה ז' כסדר היום ואחר נמר הסדר מניחיתס' השנייה אצל ואומר חצי קדיש על שתייה וכשנייה קורא מפסיר וכו' וסשהבת ובראשי חרשיכ אע' פ' שבשאר שבתות השנה אין קרין פרשת וכו' ויום השנת היינו מסום שאין בה לא ב' פסוקים ואין קורא בתורה פחות מ' פסוקים כמו שנתכאר למעלה אבל ב' ח' ושבת הואיל וקורין ובראשי חרשיכס קורין וזאת עכה שהיא סמוכה לה ומפסיר בנביא כישעיה השמים כסאי שיש בה עניין ר' ח' שנאמר בה מידי חדש בחדשו ואפי' ר' ח' אלול שחל להיות בשבת מפסיר השמים כסאי ולא ענייה סעורה אע' ג' שהיא מן הפטרות ונחמא מפני דחשמים כסאי יש בה תרחי שיש בה עניין ר' ח' ויש בה ענין נחמות ירושלים שמחו את ירושלים ונלי בה ונו' וגם ענייה סעורה יש לה תשלומין נפרש' כי תצא שאוכרים אותה עשהפטרות רני עקרת שהיא סמוכה לה בנביא כמו שיתכאר בע' ה' כ' חק' א' אבל ר' ח' אב שחל בשבת מפסיר ומסעוד דעדין פ' רענות ונחמות לה יעו' נ' א' שנסכ' ח' אכיש למפסיר השמים כסאי ופוק חיו מאי עמא דבר ואם אירע ר' ח' נד' פרשיות מפסירין כ' ל' פ' מ' חד' פרשיות כמו שיתכאר לקמ' סי' חרפ' ה' ואין מזכירין של ר' ח' בברכת ההפסרה ב' ח' מסום שאלא שבת לא מפסירין ב' ח' כלל : (וע' ל' ס' ת' כ' ס' ע' ח') וכו' עיקר ההפסרה בא בטביל שבת ולא בשכיר ר' ח' בשל קדושת ר' ח' נבי קדושת שבת שלא להזכירו כלל בברך שכל כ' טביל שבת כיון דלא הוי תוס' פות קדוש ולא דמי למנחה של י' כ' שחל להיות בשבת אע' ג' שאלמלא יום כיפורי אין נביאב מנחה בשבת אפ' מוכירין של שבת בהפסרה היינו מסום דבשבת יש תיסעות קדושה על קדושת יום כיפורים ולא בשל שבת לבני יום כיפורים - (וע' ל' כ' ס' ת' כ' ס' ע' ח')

ג ור' ח' שחל להיות באחד בשבת מפסירין בשבת שלפניו ואמר לו יהונתן מחר חרש יאן מחר חדש דוחה ענייה סעורה וכ' ש' הר' פרשיות וכשר' ח' כ' ימים שבת ויום ראשון עין מפסירין מחר חרש לא השמים כסאי אע' ג' ס' י' ח' חדש הנא מיוס' שני שהוא יום ראשון של מחר ס' מ' אין מפסירין מחר חדש לא השמי' כסאי שלא יזולו בו ביו' ראשון של ר' ח' ס' יהו' א' ג' כ' פס' ראשון ופסוק אחרון דמחר חדש בעל פה יזכר שמחר ג' כ' הוא ר' ח' ואין אומרים אותם פסוקים בפנים שמים שאין סדלינ' מנביא לבניא :

ד מוסף של שבת י' ח' אומר אבוח ונכורות וקדוש השם ואומר אתה יצרת וכולל בת של שבת ושל ר' ח' ואומר את מוספי כו' זה קרבן שבת וקרבן ר' ח' כאומר ובראשי חרשיכס ישמחו אליהנו ולאתי וכו' ורצה כמנחתינו וחדש עלינו וכו' וחוחם בא' מקדש השבת וישראל וראשי חרשים - ואין לתמוה חיאך חיתם בג' והר' כבר אסרנו שאין לתמוס אפי' נשתי שאין לעשות המצות חבילות מפני שנראה שהם עליו לססא וילך כוללם יחד ואדרבה ראוי ונכון לברך ילשבח על כל אחת בפני עצמה שאין כאן חבילות כי הכל קדושת חת היא והכי פי בא' מקדש השבת כלומר השנת מקדש ועוסד מפיו י' ח' ואין ישראל צריכין לקדשו כי כל יום ג' מקדש מעצמו וע' ש' הוא י' ח' מקדש השבת קדש את ישראל דכתיב עוהיא כיני וכו' וכו' סלדעת כי אנוי' מקדישכסתי' ע' אות השבת ישראל הם מקדשים ואחר כך אומר וראשי חרשים כלומר וע' ישראל הוא מקדש את הראשי חרשים שהרי בית דין צריכין לקדש התודש ואינו מקדשים עצמן אלא יב' ד' מקדשין אותם לקובעם כיום הנראה להם ואפי' מוסעין ואפי' מוידים כ' וכן הפי' כס' וכו' ש' אוריס מקדש השבת וישראל והזמנים כי קידוש הזמנים הל' קדיש ראשי חרשים באחד לחדש בני לחודש ב' ח' לחודש :

לבוש החודר הלכות רח

במקום שאינה נראית לנו ומהלך שניהם נגלגליהם הוא ממערב למזרח אלא שהלכנה הולכת כמהירות יותר מאד כי מסכת גלגלה בדרך השווי ובהעברה עד שתחוו ותגיע תחת החמה ממש כבסיסי' בשעות תשג' חלקים והחמת אינה מסכת גלגלה אלא בשס' יום ושעות הרי

נקל חכין מן מוציא דבר כי בערך ושעות בקירוב כבר הלכה הלכנה ונתפרדה שתחת החמה ונתקרבה לצד מזרח מרחוק מעט הילכך נתחלת החדש קרוב למולד בשעת שקיעת החמה בלי ספק הלכנה גם היא קרובה לשם אלא שהיא מהקרבה יותר לצד מזרח וא"כ איפשר הוא שהחמה שוקעת תחת הארץ והלכנה עורנה על הארץ ונראית מעט ובזמן הקדמונים שהיו בקיאין בזאת החכמה לא קדשוה ולא עשו ר"ח עד שבאו עדים שראוהו וגם דווקא בירושלם שהיא באמצע ישוב העולם וגם הוא מקום הבד' הקבוע מן התורה והיו מצווין לקדשת ע"פ הראייה שנאמר החדש הזה לכם וגופר וארז'ל כזה ראה וקדש • ועתה בעונותינו שנחמטה חכמת חכמינו ונלינו כארצנו לא נסמך עוד על ראיית עדים אלא על החשבון שהעסיקו בחכמתם וגם אותו החשבון לא מסרו לנו בדיוק ובעיון דק רק על דרך השוה שהניחו דבריהם כאילו היו מרכז החמה ומרכז הלכנה הולכים במעגל • והעמידו כל החשבון על סה"ל הזה אע"פ שכאמיתות מהלכותם הוא ע"ד אחר ס' הם בעומק חכמתם וברוח בינתם הניחו וכסרו לנו החשבון השוה הזה כי אין כל אדם יכול לעמוד על החשבון הדק האמתי ותקנתו בדחיו שלפעמי נדהה ר"ח מיום הולדו אע"פ שמן הדין היה לעשותו ביום הולדו עצמו שלכך נקרא ר"ח כלומר ביום התחדשו ס' מ' כיון שהוא דבר שאין יכולין למסרו לכל אדם בדקדוקו האמיתי שאין כל אדם יכול להכניע על בוריו הניחוהו על השוה ואם לפעמים ירדע או יוסיף מהלכו האמתי אפשר לנו להק' בקביעות ודחיות שפסרו לנו ויצ' כח ביד חכמים לעשות זה כי זה מסרו הק' בה ביד חכמינו ז"ל לקבוע ר"ח ומועדי לפי חכמתם ורוח בינתם שכן כתוב בתורה אלה מועדי' אשר תקראו אותם וכתוב אותם בלא וי' ודרשי' אשר תקראו אתם כלומר אמר הק' בה כל מה שתקראו לפי חכמתכם הריני מסכים על ידיכם אף על פי שנתנו טעמי' אחרים על ד' דחיות שיתכארו למטה כל הטעמים אינם אלא להעלים ולהפליג ענין סוד העיבור והם סעיפ' לסטעם הנה שגלית' לך שלכך אזני השומעים שלא יבאו לחלוק עליהם זאל תסעה לומר באמרי שלא נתנו הטעמים הנזכרים בנסרא וכמו שיתכארו לפנינו לא כדי להעלים ולהפליג ענין סוד העיבור כו' ותאמר שאין אוחסה טעמים אמתיים חלילה חלילה אלא רצוני לומר שחכמינו ז"ל כשראו בחכמתם שיוכלו לחקן הסה"לך האמתי ע"י דחיות ר"ח מיום הולדו סמכו על אותם הטעמים לבחור בלא הד' דחיות שיתכארו מפני אותם הטעמים ולא כחרו בדחיות ימים אחרים אבל לעולם עיקר טעם הדחיות אינו אלא מפני תקנת המהלך השוה והאמתי כדי שיכאו ע"כ לריוע המועדים בזמנם האמתיים על פי התורה כי חלילה לנו לחשוך חכמינו ז"ל שיסכימו לדחות ימי המועדים ותקיעת ר"ח ואיסור אכילה ב"ה ונשילת לולב וסוכה שהם מן התורה באותן הימים שמש ונרחת אותם ליום אחר מן הטעמים החלופים הללו מתים • וירק' כו' אם לא שסמכו על החשבון האמתי וראו בחכמתם שנאלו השנים ראוי לדחות מיום הולדו ע"פ החשבון שלינו לומר הואיל ואידיחי אידיחי וקבעוהו בימים שהיה נראה להם שהוא ראוי ונכח לקבעוהו מן הטעמים הנזכרים בנסרא כי כן נית' הרשות קידם ז"ל אותם מפילו מוטעים אחס מפילו שוננין אחס מפילו

סודים

אוי' יפה הוא להמתין עליו שאף אם באולי תהיה ליל מעונן ולא תראה הלכנה באותה לילה עדיין יש ד' או ה' לילות אחריה שיכול לברך עליה ואין דרך שתהיה מעונן בכל אלו הלילות אבל ליל ס' ש' הבא תהיה לילות הרבה בחדש כגון • ויותר טוב הוא שיברך בחול ולא ימתין עד ס' ש' דשמה יהא מעונן ג' לילות אחריו כן יעבור זמן הברכה וכשמקדשים אותה בחול יש ללבוש כנדים נאים וכל שאם חל ס' ש' הראשון וימים בחדש או אפי' הימים וראוין בו הלכנה באורה רב ובהוק שיש לסמוך על תלמידי ר' יונה לברך עליה אפי' קודם ז' בעור שהוא מבושם בשמחת שנת ובגדיו נאים וקרא יותר טוב משימתין עד אחר ז' והיו ימי החול ולא יוכל להמתין עד שבת הבא שטא יהיה ליל מעונן והוא יהיה יותר מ' ימים בחדש ואין להמתין עליו כמו שכתוב למעלה וכ' ש' אם הוא נציבור והקהל יוצאין מכה שרוא יותר משום ברור עם הדרת מלך שאין להתקין הציבור כזכור כמו שהם עכשוו סקובני כשהולכין בכות הכנסת נרא' לי בחדש אב אין מקדשין את הלכנה קודם ט' באב וגם במוצאי ט' בוכן בשאר מוצאי עניות אין מקדשין מפני טעמים שרוין בצער ואבילות וכן אין מקדשין אותה קודם י"ב שהם שרויים בתענית אבל במוצאי י"ב מקדשין אותה אף על פי שהוא מוצאי תענית העם שרוין בשמחה מפני שבשוחזין שנמחלו עונותיהם ואני שמעתי שיכולין לקדש אותה קודם י"ב והטעם שהרי הוא מצוה ויש לנו לעשו אותה קודם י"ב שאם באולי יהיו עונותינו שקולים עם הזכיות תכרע זאת המצוה ופוק חזי מאי עמא דבר • אין מקדשין אותה בט' שחל בו י"ט כגון שבועת שחל ביום א' ואיפשר הטעם הוא מפני שהקייט הוא שמחה שהיא בהקבלת פני שכינה כמו שכתבנו למעלה ואין מערבין שמחה בשמחה שפחת קבול שכינה בשמחת י"ט :

תכז כשר'ח שני ימים היאך כותבין בשטרות ובו סעיף אחד :

א הנה אשכילך מעט לידע ענין מולד הלכנה וחדושה ומתוהו וע' שהלכנה אין לה אור מעצמה כי היא ענה ועקרה כמראה שלוששת והיא מקבלת אור מן החמה והחמה היא כג' ג' רביעי מלכסה והלכנה היא כג' ג' ג' והרי אור החמה מתנוצץ על הלכנה מלמעל למטה כי כל הרקיעים הם ספיריים וזכים • ובמעט עיון תוכל להתנון שכל עוד שהלכנה מתקרבת ל' החמה מתמעטת אורה מצדה התחתונה האור מכת עליה מלמעלה ואנו מלמטה ואנו יכולין לראותו כולו וכל עוד שהלכנה עוברת כמרחק רחוק מן החמה הרי אור החמה מכה עליה מצידה התחתון במקום שהיא נראית לנו ונוסף לנו אורה והוא כשתהיה החמה תחת הארץ והלכנה למעלה כמו שהוא באמצע החדש כזה :

שכשתחמה היא גם כן על הארץ עם הלכנה אין הלכנה מאירה כלל שאור החמה שהוא על הארץ הוא מכה אור הלכנה מ' כ' כשהחמה למטה תחת הארץ והלכנה למעלה כמו שהוא באמצע החדש כזה • ואף על פי שהארץ פפקת בין החמה והלכנה אין צל הארץ מגיע עד הלכנה ואינו פונע' אור החמה מן הלכנה כי החמה היא גדולה מן הארץ ומתנוצץ אורה סביב כל הארץ מכל צדדיה אלא ש' ש' מעט צל מן הארץ מה שהוא כנגד החמה ואותו הצל הוא שחשיך לנו ויהיה לנו לילה בכל מושבותינו במקום שהיה הצל כמו שידוע למי שידע מעט בחכמת התכונה וכאשר ציירתיו לפניך ובתחלת החדש בעת המולד הלכנה עומדת ממש תחת החמה והאור מכה עליה מלמעלה כזה :

חשיג אי אפשר לקבוע רח ברגע המולד שאי אפשר לקבוע כחצי היום שיהיה פקצתו של יום מחדש שעבר וקצתו מחדש שבא דכמים תלייה רחמנא דכתיב חדש לעבר וקצתו מחדש שבא דכמים תלייה רחמנא דכתיב חדשים ימים אתה מונה לחדש ולא שעות לפיכך עושין החדשים אחד מלא של יום אע"פ שחדש של לבנה פחות מזה כשעות וא"כ יום ואף על פי שחדש של לבנה יותר מזה בשעות. ואלו לא היה חדש של לבנה אלא כ"ט יום וחצי היו כל החדשים א' מלא וא' חסרו מלא ו' חסרו לשננה א' שמפני החלקים שיש בכל חדש יותר על החצי הוסיף חקן מהם שעות וימים עד שיבסקצת השנים חדשים מלאים יתרים על החסרים ובמקצתם חסרים יתרים על המלאים. ויום שלשים עושים אותו לעולם רח מפני שהוא לרוב פעמים יום המולד ואם יהיה חדש שעבר מן החדשים החסרים שיתבאר בסיפן שאחר זה יהיה יום של שים מחדש הבא ומסנו כוונת ימי החדש הבא. ואם היה החדש שעבר מן החדשים המלאים יהיה יום שלשים זה רח הואיל ופקצתו רח שבו נולדה הלבנה אבל מ'ס הוא כולו תשלום החדש המלא שעבר ויהיה יום ל'א מחדש הבא ומסנו ויהי כנין של ימי החדש הבא הוא יום הקביעה ולפיכך עושין רח אחד יום א' והשני כ' ימים וכשרח ב' ימים כותבין בשטרות ביום הראשון ביום רח פלוני שהא' יום שלשים לחדש פלוני שעבר וכיופיה השני כותבין באחד לחדש פלוני כו' ומאותו יום והלאה מונין ימי החדש הבא וכשמעברים השנה כותבין באדר הראשון אדר סתם ובב' אדר הב' (וזה דונקא בשאר שטרות אבל בגט מדקדקין יותר על לבלבוש הארמזן סימן קפ"ז סעיף ט')

תבח סדר קביעות המועדים וקריא הפרשיות וכו' ח' סעיפים :

א ולפי שאנו צריכין לעשות חדשים אחד מלא ואחד חסר תסכימו קדמונינו לעשות לעולם החדש שהוא חשוב יותר מלא וקראו המלאים מלכים והחסרים משרתיים להם ואילו הן החדשים החשובים הנקראים מלכים ושעושים אותו מלא ניסן מלך שבו חג המצות הוא מלא ואייר הוא סמוך לו הוא משרת והוא חסר סיון מלך שבו חג השבועות מלא חמנו שאחריו משרתו חסר אב מלך שבו היו קוצצין עצים למזבח מלא אלול שאחריו משרתו חסר תשרי מלך שבו המועדו מלא מרחשון שאחריו משרתו חסר כסליו מלך שבו נעשה נס חנוכה מלא סבת שאחריו משרתו חסר שבט מלך שבו רח לאלנות מלא אדר שאחריו משרתו חסר וכל זה כשהשנה הוא כסדרן שהם מלאים וחסרים ואינה א' שניד ימים שהם יב פעמים כ' יב אבל מפני התשצג חלקים שנתבארנו למעלה כשיתקבצו תרבת מהם ע'כ נעשה מהם יום וצריכין אנו לעשות את השנה ארוכה יום אחד יותר מסאר השני ויהיה אותה השנה שנת ימים וצריכין אנו למלאות עוד חדש א' א' ממלאי ג' חדש מרחשון ולפעמים יקרה ע'י הדחיוח שיתבארנו לכשת שאנו צריכין לקצר השני יום אחד ולעשותו סג' ימים וא' כ נצטרך להסר עוד חדש א' אנו מחסריזאותו חיום ככסליו. והטעם שאנו מחסרין או ממלאים אלו השני החדשים מרחשון וכסליו ולא שנים אחרים מפני שכוונתינו לחסר או למלאות החדש הראשון שנוכל בשנה כדי שלא ישתכח הדבר אם נניחנו עד סוף השנה ונצטרך למלאות אדר או לחסרו ולא יהיה רק כ' יום דבלאו הכי אינו א' כ'ט כמו שנתבאר נכנסין עד אלו החדשים שהם אחר תשרי לא נוכל לא לחסר ולא למלאות חדש אחר שהרי מפסח עד העצרת שהו צריך להיות ששה בסיון שהוא יום מתן תורה אנו צריכין לספור נ' יום א' כ' אין אנו יכולים למלאות אייר או לחסר ניסן שא' כ' יהיה עצרת ז' בסיון או ה' בסיון ומעצרת עד יב לא נוכל למלאות או לחסר חדש אחד כדי שיהיה ג' פעמים ארבעים יום מעצרת עד יב כנגד ג' פ' יום שעמד משה בהר וירד ביה כי עם הלוחות שנתכפ' להם מעשה העגל וקבע אותו הש' ליום סליחתו ומחילת' לדורות ותשרי אי אפשר לחסר מפני שהוא מלך ויש בו המועד ונקרא אחד האתנים ולפיכך איפשר למלאות או לחסר חדש אחד א' מ'א' השנים שהם הראשונים וא' כ' לפי זה יהיה סדר החדשים תשרי לעול' מלא וסבת לעולם חסר וסמס' ואילך אחד מלא וא' חסר על הסדר כיצד

מזירים ונ' לשה הוא הטעם כו' שקראוהו סוד העיבור כי הוא סוד שאינו פסור לכל אלא ליראיי ולחשבי שסני לכן אכתוב החשבון על דרך השווה בעיון גם לציר לך ציור מה בסוד העיבור וואף אם לא תרד לעוסק התכונה תבין ותשכיל הבנה ציורית מה עד יערה רוח מסרום ומלאות הארץ דעה את' ו' וגומר. דע כי מרגע שתתחבר הלבנה עם החמה עד שתחזור ותתחבר עמה פעם שנית הוא כ'ט ימים יב שעות חשיג חלקים שתח' רף מהם שעה ואילו לא היה אלא כ' ח ימים היו כל המולדות בנקודה אחת שהם כלין ב' וחזרין לעולם לתחלת הנקודה כנת אם היה המולד הא' דרך המשל ביום א' ג' שעות היו כן כל המולדות בנקודה זו מפני שהוא כ'ט יב תשצג נמשך כל מולד אחר חבירו יום א' יב שעות וחשיג חלקים כגון שאם הראשון ביום א' ג' שעות השני ביום כ'ט יב שעות חשיג חלקים וכן לעולם כי תכ' ימים הולכים בד' שבועות שלימות הילכך כל היודע מולד חדש א' ורצה לידע מולד של חדש הבא אחריו יתן עליו א' יב תשצג ויחברו עכ' הראשון ובמקום שיכלה חשבוננו שם הוא המולד וכיון שיתרון חודש אחד על השביעיות הוא א' יב תשצג אם כן יתרון לשנה פשוטה שהוא יב חדשים יתרונו יב פעמים א' יב תשצג וכשתחכרם יחד ותסיר מהם השביעיות שהם שבועות שלימות ישאר רח תת' ע' ולמעוברת שהוא יג' חדשים ישאר ה' ג'א תק' פ' הילכך פי שידע מולד של ר' אחר ורצה לידע מולד של ר' א' שלאחריו אכ' השנה הזאת היא שנת פשוטה יתן על המולד של ר' א' זה ד' ח' תת' ע' ויצא לך מולד של ר' א' שלאחריו ואם היא מעוברת יתן עליו ה' כ'א תק' פ' ודע שחב' זל קראו ל' ים שנים מחזור קשן ללבנה כ'טו שחודש פעמים אחר זה וכ' ים שנים י' יב פשוטות ו' ז' מעוברות והם אילו ג' ח' י' י' י' ו' כ' ו' כ' ח' י' י' פ' צ' י' י' ר' ח' ת' ע' ו' פ' ע' י' י' כ' א' תק' פ' וחסיר השביעיות ישאר ב' י' תקצה לפיכך היודע מולד של ר' א' זה של ראש המחזור ורוצה לידע מולד של ר' א' של ראש המחזור הבא אחריו יתן על מולד זה כ' י' תקצה שהוא יב פעמים ד' ח' תת' ע' ו' פ' פעמים ה' כ'א תק' פ' ובמקום שיכלה חשבוננו יהיה מולד של ראש המחזור השני ואם אינו יודע לא מולד של מחזור ולא של השנה ולא של החדש נמקש לידע מולד אחד יצרף כל השנים שעברו מבריות עולם עד אותו החדש שהוא רוצה לידע מולדו ויעשה מהם מתוורים של י' ים שנים ויחשוב לכל אחד מהם כ' י' תקצה ומה שיעלה לו מן החלקים שיקבץ בטיעלה לתת' רף יעשה מהם שעה ויצרפנו עכ' השעות שיש לו כבר ומה שיתקבץ לו מן השעות כשיכלה לכ' יעשה מהם יום ויצרפו עם הימים ויסיר השביעיות ומה שיותר לו יתן על בהר' ד' פירוש ליל ג' השעות ר' ד' חלקים שכך הוא בקבלה בעינינו שהמולד של תשרי של השנה שבו נברא העולם ת' יה ראוי להיות כן אם היו המאורות ברואים אלא שהמאורות עדיין לא נבראו עד יום א' לשנה הבאה שהוא כ' באלול אחר כך למ' ד' בתשרי נברא העולם ולכאן דאמר בניסן נברא העולם עד יום א' שהוא ד' אדר אחריו (ר' ל' שלאחר בהר' ד' ועל בחשבון החקירות גבי חשבון של ר' יהושע דאמר בניסן נברא העולם) אבל מ'ס חכמינו זכרונום לברכה העמידו כל חשבון העיבור על זה המולד בהר' ד' משום דמקצת השנה ככולהו חשבינן למ' ד' בניסן נברא העולם חצי שנה לשנה שלימה ולמ' ד' בתשרי נברא חשבונן ה' ימים סכ' באלול עד ר' השנה שלימה הילכך יתן כל החשבון הנל על מולד בהר' ד' ובמקום שיכלה חשבוננו שם הוא מולד ר' ראש המחזור אשר הוא עומד בו ומה שנשאר מן השנים שלא הגיע לכלל ים יחשוב לכל פשוטה ממנו ד' ח' תת' ע' ולמעוברת ה' כ'א תק' פ' ויתנכם על המולד של ראש המחזור ובמקום שיכלה חשבוננו הוא מולד של ר' א' ומה שנשאר מן החדשים שלא עלו לכלל שנה יחשוב לכל אחר א' יב תשצג ויצרפה ויתנם על מולד של ר' א' ובמקום שיכלה חשבוננו הוא המולד אשר הוא מנקט או אם ירצה יצרף החשבון המותרות מכיון תקצה עם מתרי השנים שלא הגיעו לכלל מחזור ועם מתרי החדשים שלא הגיעו לכלל השנים ואחר שיצרף הכל יתנתו על ב' ה' ר' ד' וידע המולד אשר הוא מנקט.

לבוש החוד ולבוש החדש

שנת חסר שנים פלא אדר חסר ניסן פלא אייר חסר סיון מלא תמוז חסר זבב מלא אלול חסר חשוון מלא מרחשון ובסליו לפעמי אחד חסר נהוא מרחשון ואחד פלא והוא כסליו ולפעמי שניהם מלאים ולפעמים שניהם חסרים וכישהיו שניהם מלאים נקראת השנה עלימה וכשהיו שניהם חסרים נקראת השנה חסירה וכשהיו אחד מלא ואחד חסר נקראת השנה כסדרה וכשהשנה מעובר עושין שני אדרין ולא חדש אחר בפעמי משום דכתיב בשני עשר חדש הוא חדש אדר ואם יעשה חדש אחר כפול לא יהיה אדר השני עשר כי ניסן הוא הראשון לעולם כתיב החדש הזה לכם ראשי חדשי וגו' ראשון הוא לכם וגו' ועוד טעם אחר והוא עיקר שאין מוסיפין חדש אחר על השנה לא אדר משום דכתיב שסור את חדש האביב כלומר שסור חדש האביב כדי שיבא אביב בזמנו ואביב ברוב השנים הוא בניסן לכן צרכין לשמרו בסמוך לו כשיגיע והוא שערין אינו אביב מעברין אותו החדש שחית ראוי להיות אביב בו ברוב השנים אבל מ'ס' אנו חושבין אדר הראשון בשביל העיבור כסעם שיחבאר כסכוך לפיכך אין עושין בו פורים לומר שאינו מסדר חדשי השנה שאם היה מסדר חדשי השנה היה לנו לעשות בו ימי הפורים. ותחדש המעובר על כרחק צריך להיות ליום שהרי אין מעברין אלא סעם ג' יבא ר' ד' שחמשה יחירה על הלכנה כמו שיחבאר למטה נהוא יותר משלשים יום ע' כ' עושין אדר הראשון מלא שלש יום ואדר הב' חסר כמו אדר של שאר שנים שהרי הוא מסדר חדשי השנה ומ'ס' כותבין בשטרות באדר הראשון אדר סתם והשני כותבין אדר השני אע"פ שמוס' הסעם שכתבתי היה לנו לעשות איפכא בראשון היה לנו לכתוב באדר הראשון ובשני היה לנו לכתוב אדר סתם שהוא מחדשי השנה אלא שלפי שבזמן הקדמונים שהיו מקדשין על פי הראייה לפעמים לא היו יודעים שהשנה מעוברת עד שיצא רובו של חדש אדר הראשון ועל כרחק היו כותבין בתחלת החדש קודם שידעו שהשנה מעוברת אדר סתם ותלכשיכנה ב' ה' במהרה בימינו תחזור העטרה ליזשנה לקדש ע"פ הראייה לכן אנו כותבין לעולם אדר הראשון סתם והשני אדר שני וקביעות השנה לידע אם היא שלימה או חסרה או כסדרה תלוי בקביעות יום ר' ע"כ נפרש תחלת הימים שראוי לקבוע בהן ר' ה' וא"כ נפרש הקביעות. אין קובעים ר' ה' ביום אדר וניסן לא אדר ראש והטעם ביום א' אין קובעין ר' ה' כדי שלא יבא יום הושענא רבת ביום השבת שאין חובטין ההושענא בשבת שהיא אסור דאורייתא והחבישה אינה אלא מנהג ואינה רוחה שבח ואכ"פ יבא הושענא רבה בשבת ותדחת ההושענא יבא הדבר לידי שכחה הילכך עשו חכמים חתוק לדבריהם ודחו ר' ה' כדי שיבא יום הושענא רבה בחול ביום א'. וביום ד' אין קובעים שא"כ יבא י"ב ביום א' או ביום א' ויהיו שתי שבתות סמוכות זו לזו ואם בר מינימות בהם סתם יבא אסור לקבורו אפי' עי' עכ"ס ויסרית ועוד כדי שלא יתעפשו הידקות שנלקטו לאורך האכילה שלא יוכלו לבשלם שיהיה אסור לבשלם שני ימים זה אחר זה ואל תחמת על הטעמים הללו שהם תלושין מאד לדחות עבור ימי ר' ה' ויום צ' וסוכות שהם דאורייתא כי כבר הודעתין שאין אלו עיקר הטעם אלא שחכמינו ז"ל בעצמם בינתם וחכמתם בחכמת החכונ' ראו לתקן מהלך השנה עם מהלך האמתי כמו שאמרנו ומפני הטעמים הללו תקנו אותם בימים הללו ולא בימים אחרים אבל לא שיהיו הטעמים הללו עיקר טעמי הדחת תלילת לקדושי עליונים לעשות זאת הילכך כשיבא המולד ביום אדר מאלו הימים דוחין ד' ה' עד למחר. ועוד יש דחייה אחת היא זאת שאפילו אם חל המולד בימי בג' ז' שראוי לקבוע בהם ר' ה' אם ישקד המולד עד חצי היום או מחצי היום ולמעלה נקרא מולד זקן ואין קובצין בו ר' ה' ביום המולד ונרחה ליום שלאחריו והטעם כשיבא המולד בחצי היום והוא בסוף שעת י"ח והוא רגע החיבור שנתחברה הלכנה עם החמה ועומד ממשתחית ואי אפשר לנו לראות אור הלכנה עד שהתפרד מעט מן החפה לצד מזרח ושיערו חז"ל שאי אפשר לראות הלכנה בפתחת משש שעות אחר המולד וא"כ בזמן שהיו מקדשין על פי הראייה והיה המולד מחצי היום ותיקן לא היה אפשר להם לראות הלכנה באותו היום ולקדשין וע"כ היו דוחין יום ר' ה' עד יום שלאחריו ואך על פי שאנו

בקיאים בחשבון יודעים גודאי שנולדה בו הלכנה ונתחברה עם החמה מ'ס' אין מקדשין החדש קודם שאפשר שחראה הלכנה באותו היום בסופו ברגע האחרון או קובעין אותו בו ביום אם הוא ביום שראוי לקבוע בו שאינו מימי אדר אבל אסיה מולד זקן עומד שלפני אדר שאין ראוי לקבוע ר' ה' לא בו ביום משום פולד זקן ולא ביום של אחריו משום אדר נדחה עד יום שלישי למולדו כגון אם היה מולד זקן בשבת נדחה ר' ה' עד יום ב' וכן כיוצא בזה. ויש עוד מולד אחד שדוחין ר' ה' מיום הולדו והוא כשנולד ליל ג' שעות ר' ד' חלקים בשעה העשירית ומכנו ולמעלה וחשנה היא שנה פשוטה או הוא נדחה מיום הולדה וגם מיום שלאחריו מפני אדר ז' ונקבע ביום ה' והטעם מפני שחכמינו ז"ל עיניהם היו בראש להביט מהחלת דבר לסוף דבר וראו בחכמתם את הנולד שאם חתך ח' חת' ועל ג' ש' ר' ד' יתיה מולד של ר' ה' הנבא י"ח שהוא מולד זקן וחצרך לדחותו עד יום ג' למולדו שהוא יום ב' שהרו ביום א' לא חוכל לקבועו מפני אדר ז' ואם היינו קובעין ר' ה' זה ביום ג' שהוא יום הולדו היה בין ר' ה' זה לר' ה' הנבא וימים והיינו מצטרפין למראת שמונה חדשים משנה זו או לעשות חדש אחד לא ימים זה לא רצו חז"ל לעשותו לעשות ה' חדשים מלאים לא רצו לפי שהוא ארוך הרבה מאד פי' בפעמים כ' י"ב חש' ג' ויהיה הדבר חמוה בעיני הנברות להאריך השנה כ' כיוחר מ' י"ב פעמים כ' י"ב חש' ג' עד שהיה כחוכא ואטלולא בעיני הנברות שיאכרו ב' ד' טעין הם לכן דחו ר' ה' זה מיום הולדו עד יום ה' הנבא יהיה ביום בו יהיה בנייהם דימס' ויהיה כסדרה אבל אם היה מולד זה חלק אחד פחו מ' ד' אשהש' ה' הוא מעוברת קובעין אותו ביום הולדו שאין לא יהיה מולד תשרי הנבא ב' י"ח ועוד יש מולד אחד שדחת יום ר' ה' מיום הולדו והוא שנולד ביום ג' בש' ושעות תק' פ' חלקים בשעה מ' ז' ומכנו למעלה והוא שחיה השנה של אחר העיבור מיד ששנה שלפניה היתה מעוברת אז אינו נקבע ביום המולד ונדחה עד יוספל אחריו והטעם שנה המולד ב' ח' ח' פ' ולמעלה ע' כ' נולד ממולד שהיא בר' ה' שעבר מ' י"ח ולמעליא כ' ר' ה' שעבר ע' כ' חיה ביום ה' שהריח ג' י"ח היה מולד זקן וצריכה להיות חסר שהרי אפי' כשיש ח' ימים בניהם צריכין לחסר השנה שעברה כיון שהשנה שעברה היתה מעוברת וכבר אמרנו שבשנה מעובר צריך להיות אדר אחד מלא ואם הייתה קובע ר' ה' זה ביום הולדו היינו צריכין לעשות ה' חדשים חסרים בשנה שעברה או לעשות הרש' א' כ' ח' ימים והוא גם כן דבר נפלא בעיני הנברות כמו שאמרנו למעלה ולא רצו חכמים ז"ל לעשותו אלא דחו ר' ה' ליום אחר ויבא יום המולד הזה למניין ימי השנה שעברה וכמינו שהיה השנ' שעברה חסרה ואדר הראשון שלה מלא אבל אם היה מולד זה פחות מב' ח' ח' אפילו רגע אחד או שאינו שנה שסיד לאחרי העיבור או נקבע בו ביום שהרי לא היה מולד תשרי שלפניו ג' ח' ה' לך ח' דחיות עם פירושם ולפעם הנגלה וסמנם לא אדר ראש מולד זקן כל תדרוש ג' ר' ד' בשנת פשוטה נרוש ב' ח' ח' ח' ח' לאזור עיבור עקר מלרוש. ע' כ' הרצת לידע קביעות יום ר' ה' יחשוב מולד תשרי באיזה יום ובאיזו שעה ובאיזה חלק יבא ויוסיהו בו המולד הוא יום הקביעות אם לא שימנענו אקד מהר' דחיות שנכרנו למעלה ואחר שידע קביעות יום ר' ה' ורצה לידע קביעות חדשים אם מרחשון ובסליו שלימים או חסרים או כסדרן יחשוב באיזה יום יהיה קביעות יום ר' ה' של אחר זה ואחר כך יחשוב מניין זימים שבניהם ויום ר' ה' זה תקח בתוך חשבונך שהוא שייך לשנה זו ויום ר' ה' הנבא אל תקח בחשבונך שהוא שייך ל' זה הנבא ואם יהיה בנייהם ג' ימים כגון שהיה יום ר' ה' זה יום ז' ויום ר' ה' הנבא יום ג' או זה ביום כ' והנבא ביום ה' אז יהיה השנה חסרה ר' ל' מרחשון ובסליו שניהם חסרים לפי ששנה זו אינה אלא שג' ימים כי ש' חולכין בשבעות שהם נשבעות שלימות ועוד ג' ימים וזה אינו לפעמים כ' י"ב כי יחסר יום אחד ולכן צריכים לחסר חדש א' יתר על השלימים ואם יש בנייהם ד' ימים כגון שהיה יום ר' ח' זה ביום ג' ויום ר' ה' הנבא ביום ז' או זה ביום ה' והנבא ביום ג' קרי השנה הוא שג' ימים וידיק השנה כסדרה ר' ל' מרחשון

לבוש החור הלכות רח קמו

קמו

ספר שיו התורה ולפעמים כשתלוי המועדים כיו שנת נחגן הפרשיות ועל כן ישנתה הסדר כמו שיתבאר לקמן ביד לוחות: והאזינו סחלקן פרשיות כדרך שהיו מחלקין אות בסקר שהיו קורין אותה פעם א' לששת ימי השבוע יתיו פחלקין אותה לששת חלקים לששת ימי המעשה כן אנו קורין אותה בכל בששת גברי עם השירה וסימן ראשי הפרשיות הו' לך א' תאזינו בזכור ג' ירכיבו ד' ורא' ה' לו חכמו: וכי אשא אל שמים ידי עד סוף השירה והשביעי משלים הסדר ואע"ג דבשאר שבתות השב"א אין מסיימן בדברי תוכחה דלא ליתו לנצווי בשבת זו מסיימן בשלש פרשיות אע"פ שהם דברי תוכחה מפני של רוב פעמים קורין פרש"א זו בשבת שבין ר"ה ל"ה שהם ימי תשובה כדי לעורר את העם שיחזרו בתשובה ופעם חלוקו לפסוקים אלו תלוי במדרשן ופשוטי הכתובין ואין צריך להאריך בהם מיהו אין מדקדקין בפרשין אלו אלא בשבת שתרי"ש הוא עיקר קריאתה אבל בסמכה בשבת או ב"ה לא קפדו: וקללות שבת כ"אין מפסיקין בהם אלא אחד קורא את ה' כ"א שאין מסיימן בדברי תוכחה דלא ליתו לנצווי וסמכה אקרא דמשלי מוסר ח' בני אל תמאס ואל תקח בתיבותיה ואם היה זה הקורא מפסיק בהן והיו צריכין לקרות אחר היה נראה כאילו קץ זה בתוכחו הש"י מיהו נוהגין שלא לקרות את הקורא בשמו שיעלה אלא מי שירצה: דשפ"א יא ירצה לעלות אותו שיקרא ויבא לקח בתוכחות ומ"ס נוהגין ג' שלא להתחיל תחלת הפרש"א בפ' התוכחות אלא מתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיימן שלאחריהם וכן נוהגין בקללות שבמשנה תורה שלא להפסיק בהן פ"ה ש' ו' ח' פסוקים אחרונים שבחורה סתחילין מידת פשת עכ"ה עד סופו אין מפסיקין בהם אלא קורין אותם כחד גברא אע"ג דששה כחפס הואיל וכתכם כדמע אין סחלקין אותם:

ספר שיו חסר ובסליו מלא שהרי שנה זו היא בשנה י"ב פעמים כ"י כ' ונמצאו חסרים וששה מלאי ואם יהיה בניניהם הימים פנון שהיה יום ר"ה זה בתוך ז' ה' הנא אחריו ביום ת' אזה ביום ב' ד' ה' הבא ביום ז' א' זו ביום ה' ה' ביום ג' הרי השנה הוא שנה יום והיה השנה שלימה ר"ל סרחשון וכסליו שניהם מראים שהרי זו השנה היא יותר פ"ב פעמים כ"י כ' ולכן צריכין למלאות חדש אחד יתר על החסרי וסיימן ג' ה' הכ"ש בד' א' כשהיתה השנה שדוצה לידע סידור חדשים פשוטה אבל אם היא מעוכרת מרי ניתוסף חדש העיבור שהוא שלושים יום כ"ח מהב' הולכים נשבעות ישראל בימים וצריך אותה להוסיף הב' ימים על הסי של פשוטה ואז אם יתח' בינחם הימים יהיו שניהם חסרים וימים יהיה כסדרן מרחשון חסר וכסליו מלא שבעה ימים יהיו שניהם מלאים וסיימן הו' ח' כ' ועל פ' הכללים והדחיות שנמסרו בידך למעלה יצא לך שאלו הם הימים שאין ראויין לקבוע בהם המועדים אלא אר"ה לא יהיה לא אנו צ"כ ולא צ"ב אסתר ולא ב' כ"ב כ"ג ולא ז' פורים ולא ב' ד' פסח ולא י' בתמוז ולא ט' ט"ו: ולא ג' עזר והושענא רבת ולא ג' חטפה:

לעולם ביום שיהיה פורים יהיה לג' בעומר וסיימן פ"ג ח' פירוש פורים לג' וח' באויר:

ב' ואלו הימים שהתקבע בהן ראשי חדשים ונמשך ג' כ' מלא אר"ה הראש דכדלא אר"ה הראש אלא ג' ג' לא יהיה מרחשון אלא ג' ג' ובסליו אנו ג' ג' שבת כג' ה' שבת כג' ה' אדר ראשון ז' ג' ושני זכר' . ניסן אנה' אייר כג' ה' סיון אנה' חסון אנה' אב' דר' אלו אב' דר':

ג' עוד יש סימן לקביעות המועדי א"ת ב' ש' ג' ד' ק' ח' ו' פ' פירוש ביום שחל א' של פסח כן יהיה לעולם תשעה באב וס' על מצו' ומירורים ואכלוהו וביום שני שבועות ביום ג' ר"ה ביום ד' קריאת החורף והוא שפחת התורה שקורין בתורה סוף וראש . ביום ה' צ"כ: ביום ו' היה פורים שעבר ואם הדקדק בחשבון הימים תמצא שגל חסימ' והכללי הללו נמשכי מלא אר"ה וראש ושא' הדחיות:

ד' ז' נמשך מזה ג' כ' סימן לקריאת הפרשיות לפשוטה פקדו ופסחו ולמעוכרת סגרו ופסחו . סגרו ועצרו . צומו וצלו . קומי ותקעו פירוש בשנת פשוטה קורין לעולם צוקודם הפסח חתו פקדו ופסחו: ובשנה מעוכרת קורין מצורע קוד הפסח חתו סגרו ופסחו חתו מבה' ח' ה' ש מעוכרת שקורין אחרי סוף קודם הפסח ולעולם קורין פרשת במדבר שיש בה מניינין של ישראל קודם שבועות חתו סגרו וצצורו . והפעם שעשו ס' הזה כדי שלעולם תפסיק הפרשה הזאת בין פרשה בחוקותי שיש בה קללו' החולמה ובין חג השבועות שהוא יום חתו על הפירות שלא יקראו הקללות סמוך לימים הדי' והיו לו פתחון פה לטען לקשרג' ח' ו' ופ' באב לעולם קורין ואתחנן וזהו צופו והולו והפעם הוא כדי שיקראו פרשת דברים שמתחלת בתוכחותיו של משה קודם ס' באב כדי להפסיד בה בחזון שהוא תוכחת ישע' על חרנך ויאת' נצבי לעולם קורין קוד' ר"ה ספני שיש בה ענייני תשובה חתו קופו ותקעו ולכן כשר' ה' ביום כ' א' ב' ג' שיש ב' שבתות בין ר"ה לסוכות שחלקים נצבים וילך וקורין וילך בין ר"ה לה' א' א' א' כן י' לסוכות וסיימן כ' ג' הסלך פת וילך ואל תחמם כשיחיה כן למת חלקו נצבים וילך שהם קצרו מאד ולא חלקו מסוף ומסעי שהם ארוכו' דע כי כיוון חז'ל שלעולם יקראו אלה הדברים שיש בה תוכחות משה קוד' ש' כ' לחוכי העם שחזרו על מה חרכי בית אלקינו וישומו מדרכיהם חרעים כמו שנחנאר . ועוד שא' כ' בא פירוש כי תבא בשבת קוד' ר' ה' ורצו חז'ל להפסיק בפרשת נצבים בין קללות דפר' תבא ובין ר"ה שלא יזכרו הקללו' בשבת שקודם ר"ה שהוא יום הדין כמו שעשו בפ' כדבר שקורין לעולם קודם עצרת כדי להפסיק בין קללות דואם בחקותי ובין עצרת שיש גם כן יום הדין על הפירות . אבל נצבים אע"ג שגם בה יש תוכחות אין בה קללות לכך אין תושבי לקרות קודם ר"ה . וכך האזינו בין ר"ה ליום כפורים שאין בה קללות רק תוכחו אבל כשר' ה' ביום ח' א' כ' ו' שאז אין בין ר"ה לסוכות אלא שבת אחת שקורין בו תאזינו ואז קורין וילך עם נצבים קודם ר"ה חתו נמשך גם כן מקביעות המועדים שחז'ל תקט' לקרנת בגל שנת פרשה אותה

ח' סבראשית עד י' בחמס פפשידין ההפטרות הג' דברו מענין הפרשיות דומה בדומה בסו שיתבאר בע"ה כל אהת בפסוקי משם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע דהיינו תלחא דפירענת ופ' דנחמא ותרתו דתיובתא תלחא דפורעניתא כנגד נ' שבועות של פורעניות מ' כן בחמס עד ט' וסיימן ד' ח' דברי ירמיה שמעו דבר יי חזון ישעיה לפני ס' כ' ומפסירן באילו מפני שיעקר הנביאים שנבאו על החורבן הם ישעיה וירמיה בפסירין כנבואתם וסקדיפין ירמיה לישעיה אף על גב דישעיה קדמו כדי לסמוך נבואת ישעיה ותוכחתו לפרשת דברים שיש בה תוכחות משה וסייכו ייתר להדי' . ועוד דשניהם הוכחו לישראל' בלשון אחד משה אמר פפרשה זו איכת אשא לכדי וגומר וישעיה אמר איכת היתה לזונה וגומ' ושכ' דנחמתה כדי לנחם את העם מן החורבן עד כלות השנה וסיימן ג' ע' אר' ש' נחמו . ותאמר ציון: ענייה סוערה . אנכי אנכי . רני עקרת . קומי אורי . שש אשיש ועוד כנגד' מתי נחמות הנזכרים במדרש שחמשיל גלות ישראל לבין האוסו למלך' שנשכבה עם בניו ותתנו ועמו כולו ונשארה המלכה שכול' וגלמודת ימים ושנים ואחר כך מבשרים אותה על חזרתם ומתנחמת כך המלכה היא ירושלים וכו' שתחכר כ' כ' על חזרת השכינה וכנסת ישראל וה' נחמות הם חזרת הפנים והנחמת והכלות יתחננים ואחיה ואחיותיה וחזרת המלך באחרונה עם פל העם הוא הק' בת ית' : אלא שעדיין צריך שעמא למה אומרים אותן בזה הסדר זה

אחר זה ואין אומרים אותן כסדר שהם כתובים בנביא שהרי רני עקרה וענייה סוערה מהופכים ועוד שהם כתובים אחר אנכי וצ' . ואחר כך מצאתי בספר אבודרהם טעם במדרש לסדר זה ע' ד' הצחות ואפרו כי חקנו לומר בתחלת ההפטרות מן הנחמות נחמו נחמו עפי כלו' שהק' בה אומר לכביאים נחמו נחמו את עמי וגומר . ובשנת שנייה משיכה כנסת ישראל ותאמר ציון עזבני ה' כלומר אינו מתפייסת בנחמת הנביאים כי הפצתי לנחמות הש' בעצמו . ובשנת שלישיית אומרים ענייה סוער' כלומר חזרים הנביאים לפני הק' בה ואומרים לפני ית' הנה

כנסת ישראל לא כתפייסה בנחמותין שלנו חתו ענייה סוערת תו' ר' ל' כנסת ישראל העני' סוערת על הגלות ואומרת לא נחמ' וגומר יאחר כך בשבת רביעי חזר הק' בה ימשיב' ואומר אנכי אנכי הנה מנחמ' וג' בל' בעצמן אני מנחם אתכם ולפי אה כנסייתן

רני

רני

רני

רני

רני

לבוש החוד הלכות רח

מלב פועמים כל ש'צג' אנו משלימין אהוב תימים בחדש העיבור כמשיחבאר לפנינו בחשבו התקופת בעה כי צריכין אנו לתקן מהלך שני המאורת לחשבון שנתינו ומועדינו כמו שכתוב ואמר אלהים יהי מאורות וגומר והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים . והנה כבר אכרתי שתכלית כוונתי הנה להודיעך בקיצור חשבון המולדות מבריאת העולם מהעולם ועד היום אשר מתוך המולדות הכולל להעמיד לחקן קביעות החדשים והשני כמו שהודעתך הן שלמים הן חסרים הן כפולות . עכ' אציב לפניך ציון יתרון כל חדש וחדש עד י'ב חדשים שהוא י'ב פעמים א"ב חש'צג הוא שנה פשוטה וגם יתרון חשבון י'ב חדשים שהוא י'ב פעמים א"ב חש'צג והוא שנה מעוברת ואח'כ מסנה לשנה עד י'ט שנים שהוא מחזור אחד אשר ז' שנים מעוברת וי'ב פשוטות מן השעם שיחבאר לפנינו בחשבון התקופות בעה ואחר כך ממחזור למחזור עד י' מחזורים ואח'כ מיל' עד ק מחזורים ומק' עד ד' קאות מחזורים ואז בקל הכולל לחשוב מולד מבריאת עולם אפילו אין בידך שום מולד רק שתדע שהמולד הראשון אשר עליו העמידו רז"ל חשכנוח'ס מן השעם שיחבאר בעה הוא היה ביום ג' השעות ר'ד חלקים סימנו בהר'ד ועליו תצטרף כל חשבונותך והדע יום ושעה יעת ורגע איוה מולד שתמצא עד סוף כל ימי עולם :

והאלף יתרונות מחדש לחדש עד שנה פשוטה ומעוברת :

א	א	א	א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב

עד כאן פחדש לחדש מכאן ואילך יתרונות מסנה לשנה עד תום

מחזור קטן שהוא י'ט שנים :

א	א	א	א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב

עד כאן יתרונות מסנה לשנה עד תום מחזור אחד מכאן ואילך

ממחזור למחזור עד י' מחזורים :

א	א	א	א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב

עד כאן ממחזור למחזור עד י' מחזורים מכאן ואילך פעשרה מחזורים

לעשרה מחזורים עד מאה

א	א	א	א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב

עד כאן מ' מחזורים לי' מחזורים עד ק' מחזורים מכאן ואילך כק'

מחזורים לק מחזורים עד ד' מאות מחזורים :

א	א	א	א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט	ט
י	י	י	י	י	י	י	י	י	י
יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב	יב

למי עקרת וגומר בשבת חמישי . וקומי אורי כי בא אורך בשבת שמי . ואח'כ בשבת שביעית משיבה כנסת ישראל שוש אשיש ציי וגומר כלומר עתה יש לי לטוש ולשמח וחגל נפשי באלקי וגומר תרתי דחויבתא . ספני שהם כין ר'ה ליום הכיפורים שהם זמי תשובה וסימניך ה'ש דרשו שובה . דרשו סנהגינו למנחה בצים גדליה . משום דפסיק בהמצאו ובהיותו קרוב דרשו שהיש כימי תשובה וצום גדליה הוא וום ראשון מהם ושובה בשבת שבין ראש השנה לי'ב . וכשקורין האזינו בין יוסכפיו ליסוכות מפטירין להאזינו וידבר דוד שהיא שירת דוד ושייכא לשירת משת .

ובשאר שבתות שנה מפטירין מעין הפרשה וכשקורין שתי פרשיות ביחד מפטירין התפילה השייכה לאחרונה מלבד באחרי פות וקדושים דמפטירין הלא כבני כושיים שהיה הפטרת אחרי פות ספני שהיה שייכא נ'כ לקדושים ודומה יותר לאזהרות ופסוק הכתובים בה כמו שיחבאר בכקומה סימן הל'ג בעה ז'ן הוא במנהגים והביאה רבינו משה איסרלן ז'ל'ג'כ בהנהגותיו ותמינה מאר ד'ס הפטרה זומכל התפטרות שמפטירין בשנייה לפך כל ד'סעות הוא כמו שאכתוב לקמן איה במקומה . ובחתימה נוחנן להפסיד שוש אשוס שמדברת בשפחת חתן וכלה אבל אין דוחין מפניה שום הפטרת מן ההפטרות הנזכרות כאן ולא של ד' פרשין ולא של ר'ח או מחר חדש או חנוכה או שירה שבולם חס תיריות מצלה ותדיר קודם אבל שאר ההפטרות

הפשוטות הרומות מעין הפרשה דוחין מפניה משום שפחת חתן וכלה . (ועל' סימן קמ'ד סעף'ג' ונסי' תכ'ה סעף'ג') ומענה אכתוב לך בקיצור חשבון המולדות כדי שנקל לכול לחשוב איוה מולד שתמצא בק שהיה מעת בריאת העולם עד עכשיו בין שיחיה מכאן עד סוף ימי העולם עד תשיב העטרה ליושנה ומחזור לקדשה על פי הראייה במהרה . כבר הזכרנו דקום להו לחז'ל שאין בין הרגע מעת שיתחבר הירח עם השמש בפעם הראשון עד שיחזור ויתחבר עמה פעם ב' פחות מכ' סימנים וי'ב שעות ותש'צג חלקים והחלקים האלה הם אשר תת'רף מהם בשעה כי חלקו חז'ל השעה לתת'רף חלקים ספני שמהספר הזה יתחלק לכמה חלקים מה שלא ימצא כן בשאר מספרים כי תיכל להלקול שני חצאון ויהיה החצי שעה פסנו תק'ס ושליש חשעה ש'ס ורביעית ע'ר חמישית ריו ששית ק'ף . שמינית קלה תשיעית ק'ך עשירית ק'ח . יב'צ' . סו'ע'ב . הכ'נד . ע'ב חלקיה לחלקים הללו שאם לפעמים יצטרך החשבון להלק השעה לאחד מן החלקים הללו נובל בקל לעשות כן בחלקים שלמים מה שלא היו יכולין לעשות בחשבון סך אחר כי אם בחלקים שבזוים . והחלק מן חת'רף חלקים הללו שיעוריו'ל שהוא ע'ו רגעים . וכ'ד שעות מן השעות הללו הם יום שלם לילה ויום וז' ימים חס שבז'אחד . לפיכך כשתשליך ככ'ס י'ב תש'צג כל השביעיות שבז'יהיו כ'ח'ד שבועות והמתור שיסאר יהיה א"ב תש'צג שכן יהיה כל מולד אחר חבירו ד' שבועות שלימית ויום א' ושתיים עשרה שעות בשבוע החמישית ותש'צג חלקים תוך שעה י'ג . לפיכך אם יש בידך מולד אחד ותמצא לידע מולד הבא אחריו תצטרף עם המולד שיש בידך אחד י'ב חש'צג ותעשה מכל חת'רף חלקים שעה ומכל כ'ד שעות תעשת יום ומכל ז' ימים תעשה שבוע ותשליך אותם וסה י'שאר בידך הימים הוא יום חמולד בשבוע והשעות והחלקים הם עת המולד באותו היום וז'ו נקרא חדש לפי שברגע המולד תתחדש הלכנת להיות משם ואילך אורה הולך וחזק עד חצי החדש ומשם ואילך תחזו ותתמע אור וכן חז' חליל' . ואלו הם ראשי החדשים שנצטיינו עליה בחור'שנא ובראשי חדשים תקריבו וגו' . וחדשי הללו אנו מוני' מה י'ב לשג' והפע היא הפני שהשג' הוא מה שמתלכ'הם סנקידת אחת בקיף עד שתחזו ותשיב לאות נקודת' ואנו מתחילין חסנ' מעת שתהיה החמה בנקודת ראש טלה שהוא ר'ח ניסן כמו שכתוב בתורה החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה . ומעת שהחמה הולכת מתחילת טלה עד שתשיב לאוחה נקודה יקיף הירח בגלגולו י'ב פעמים לכך אנו מוני' י'ב חדשי הלכנת שנה תמימה אף על פי שיש קצת ימים יותר במהלך החמה

לבוש החוד

הלכות רח

קפת

ניסן יום ג' ויקרא ה' כצו' יב בפסח יוסג ושבתו יט בו השמיני ומשה קבל כ' בו
 אייר ד' ה' חזרע ומצורע נ' בו אחרי וקדושי' בו אמור י' בולג בעומר יום א' י' ה' בו כתר סיני ובחקותי כ' בו ;
 סיון יום ו' במדבר כ' לו שבעות יוסג ד' נשא ט' בו בהעלותך י' בו שלח לך כ' בו ;
 תמוז ז' א' קרח בו ביום זאת חקת ז' בו בלק י' ד' בו י' בתמוז יום ג' פנחס כ' א' בו מסות ומסעי כ' בו ;
 אב יום כ' הדברים ד' בו ט' באב יוסג ו' ואתחנן י' בו עקב כ' בו ראה כ' בו ;
 אלול ג' ד' שופטי' בו תצא י' א' בו תבא י' ה' בו נצבי וילך כ' ה' בו חשרי לשנה הבאה יום ה' צום גדליה נדחה ליום ט' ;

שער ג' בח' מעוברת ימי גשמים בעתם ושבתותיה כמו ג' ד'
 חשרי ור' ה' יום כ' צ' ג' יום ד' וילך ו' בו י' יום ד' האזינו י' ג' כן סוכה יום כ' ושבתו כ' בו ערבה יום א' ש' ע' יום כ' הברכה וט' ה' יום ג' בראשית כ' בו ;
 מרחשון ג' ד' נח ד' בולך לך י' א' בו וירא י' ה' בו חיי כ' ה' בו ;
 כסליו יום ה' חולדות ב' בו ויצא ט' בו וישלח י' בו וישב כ' בו חנוכה יום כ' ;
 שבט ז' א' מקץ בו ביום ויגש עשרה כ' שבט יוסג ג' ויחי י' ד' בו שמות כ' א' בו וצא כ' ה' בו ;
 שבט יום כ' בא ו' בו בשלח י' ג' בו יתרו כ' בו משפטים כ' ז' בו ;
 אדר ג' ד' תרום ד' בו חצוה י' א' בו תשא י' ה' בו ויקה ו שקלי כ' ה' בו ה' וסימן ד' ד' פקודי והפסקה ד' בו ויקרא חכור י' א' בו צום אסתר יום כ' פורים יום ג' צו ופרה י' ה' בו השמיני והחדש כ' ה' בו ;
 ניסן יום ה' חזרע נ' בו מצורע י' בו פסח יום א' ושבתו י' ז' בו אחריות ומשה קבל כ' ד' בו ;
 אייר ג' קדושים בו פיוס אמורח בו כתר סיני ט' בו לנגעומר יום ג' י' ה' בו בחקותי כ' בו במדבר כ' ט' בו ;
 סיון יום א' שבעות יוסג ו' ושבתו ז' בו נשא י' ד' בו בהעלותך כ' א' בו שלח כ' בו ;
 תמוז ב' ג' קרח ה' בו חקת ובלק י' בו י' בתמוז נדחה ליום א' פנחס כ' ד' בו ;
 אב יום ו' מסות ומסעי כ' בו דברים ט' בו ט' באב נדחה ליום א' ואתחנן ט' בו עקב כ' בו ;
 אלול ז' א' ראת בו ביום שופטים ז' בו תצא י' ג' בו תבא י' א' מ' נצבים כ' ה' בו ;
 חשרי לשנה הבאה יום כ' צ' ג' יום ד' וילך ו' בו צ' כיום ד' .

סיון יום א' שבעות יוסג ו' ושבתו ז' בו נשא י' ד' בו בהעלותך כ' א' בו שלח כ' ה' בו .
 תמוז ב' ג' קרח ה' בו חקת ובלק י' בו י' בתמוז יום ה' פנחס י' ט' בו מסות ומסעי כ' בו ;
 אב יום ה' הדברים ד' בו ט' באב יוסג ו' ואתחנן י' א' בו עקב י' ה' בו ראה כ' ה' בו ;
 אלול ה' ו' שופטי' בו תצא ט' בו תבא י' ה' בו נצבי וילך כ' ה' בו חשרי לשנה הבאה יום ז' צ' ג' יום ג' האזינו ח' בו ;

שער ד' בש' מעוברת ימיה יעשה השלום ל' ושבתותיה בארץ נג' ג' ;
 חשרי ור' ה' יום כ' צ' ג' יום ד' וילך ו' בו צ' כ' יום ד' האזינו י' ג' כן סוכה יום כ' ושבתו כ' בו ערבה יום א' ש' ע' יום כ' הברכה וט' ה' יום ג' בראשית כ' בו ;
 מרחשון ג' ד' נח ד' בולך לך י' א' בו וירא י' ה' בו חיי כ' ה' בו ;
 כסליו יום ה' חולדות ב' בו ויצא ט' בו וישלח י' בו וישב כ' בו חנוכה יום כ' ;
 שבט ז' א' מקץ בו ביום ויגש עשרה כ' שבט יוסג ג' ויחי י' ד' בו שמות כ' א' בו וצא כ' ה' בו ;
 שבט יום כ' בא ו' בו בשלח י' ג' בו יתרו כ' בו משפטים כ' ז' בו ;
 אדר ג' ד' תרום ד' בו חצוה י' א' בו תשא י' ה' בו ויקה ו שקלי כ' ה' בו ה' וסימן ד' ד' פקודי והפסקה ד' בו ויקרא חכור י' א' בו צום אסתר יום כ' פורים יום ג' צו והפסקה י' ה' בו השמיני ופרה כ' ג' בו ;
 ניסן יום ה' חזרע והחדש בו ביום מצורע ח' בו פסח יום ז' ושבתו כ' כ' בו אחרי ומשה קבל כ' ט' בו ;
 אייר א' כ' קדושים ו' בו הנהי' י' ג' בולג בעומר יום ח' ה' בו בהר כ' בו בחקותי כ' בו ;
 סיון יום ג' במדבר ה' בו שבעות יוסג א' נשא י' ב' בו בהעלותך י' ט' בו שלח כ' בו ;
 תמוז ד' ה' קרח ג' בו חקת י' בו בלק י' ז' בו י' בתמוז נדחה ליום א' פנחס כ' ד' בו ;
 אב יום ו' מסות ומסעי כ' בו דברים ט' בו ט' באב נדחה ליום א' ואתחנן ט' בו עקב כ' בו ;
 אלול ז' א' ראת בו ביום שופטים ז' בו תצא י' ג' בו תבא י' א' מ' נצבים כ' ה' בו ;
 חשרי לשנה הבאה יום כ' צ' ג' יום ד' וילך ו' בו צ' כיום ד' .

שער ה' גב' פשוטה ימיה שדיים נכונה ושבתותיה מ' עליה למרום .
 חשרי ור' ה' יום כ' צ' ג' יום ד' וילך ה' בו צ' כ' יום ד' האזינו י' ג' כן סוכה יום כ' ושבתו כ' בו ערבה יום א' ש' ע' יום כ' הברכה וט' ה' יום ג' בראשית כ' בו ;
 מרחשון ג' ד' נח ג' בולך לך י' א' בו וירא י' ה' בו חיי שרה כ' ד' בו ;
 כסליו יום ו' חולדת ב' בו ויצא ט' בו וישלח י' בו וישב כ' בו חנוכה יום כ' ;
 שבט ז' א' מקץ בו ביום ויגש ז' בו בשבת יוסג ג' ויחי י' ד' בו שמות כ' א' בו וצא כ' ה' בו ;
 שבט יום כ' בא ו' בו בשלח י' ג' בו יתרו כ' בו משפטים ו שקלו כ' ז' בו ;
 אדר ג' ד' סימן ד' ד' תרופה והפסקה ד' בו תצוה חכור י' א' בו צום אסתר יום כ' פורים יום ג' תשא ופרה י' ה' בו ויקהל ופקודי והחדש כ' ה' בו ;
 ניסן יום ה' ויקרא ג' בו צו י' בו פסח יוסג ו' ושבתו י' ז' בו השמיני ומשה קבל כ' ד' בו ;
 אייר ז' חזרע ומצורע בו ביום אחרי מות וקדושי' ח' בו מקור ט' בו לנג בעומר יוסג י' ה' בו בהר ובחקותי כ' בו במדבר כ' ט' בו יוסג א' שבעות יוסג ו' ושבתו ז' בו נשא י' ד' בו בהעלותך כ' א' בו שלח לך כ' ה' בו ;
 תמוז ב' ג' קרח ה' בו חקת ובלק י' בו י' בתמוז יום ה' פנחס י' ט' בו פסות ומסעי כ' בו ;
 אב יום ד' הדברים ד' בו ט' באב יוסג ו' ואתחנן י' א' בו עקב י' ה' בו ראה כ' ה' בו

ל' א' אלול

לבוש החור

חלכות רח

קבט

תשרי ור'ה יום האזינו ג' צ' ג' נדחה ליום א' צ' כ' יום ז' סוכות יום השבת י' ו' ערבת יום ד' ש' ע' יוסה הברכה ו' ש' ת' יום ו' בראשית כ' ד' בו ו' ז'נת בו ביום לך ח' כ' ו' ירא ש' בו חיי שרה כ' ב' בו תולדות כ' ש' בו :
 סרחשן ו'נת בו ביום לך ח' כ' ו' ירא ש' בו חיי שרה כ' ב' בו תולדות כ' ש' בו :
 כסליו יום א' ו' יצא ז' בו ו'שלח י' ד' בו ו'ישב כ' א' בו חנוכה יום ד' מקץ כ' ח' בו :
 שבת יום כ' ו'ישב ו'בו י'בטת יום ד' ו'חי י' ג' בו שמות כ' בו ו'ארא כ' בו :
 שבט יום ג' כ' א' ה' בו בשלח י' כ' בו ו'יתרו י' ש' בו משפטים כ' ז' בו :
 אדר ד' ה' חרוסה ג' בו חצוה י' בו חשא י' בו ו'יקהל כ' ד' בו :
 ואדר ז' פקודי ושקלים בו ג' יפ' ו'יקרא חכור ח' בו צום אסתר יום ח' פורים יום ג' ו'צו והפסקת ש' בו ס' יום ש' שמיני ופרה כ' בו תוריע והחדש כ' בו :
 ניסן יום א' מצורע ז' בו אחרי י' ד' בו פסח יום א' ושבת כ' א' בו קדושים ושש קבל כ' ח' בו :
 אייר כ' ג' אסור ח' כ' בו ל' ג' בעומר יום ו' י' ח' בו בחקותי י' ש' בו בחקותי י' ש' בו במדבר כ' בו :
 סיון יום א' שבועות יום ו' ו'שבת ז' בו נשא י' ד' בו בעלותך כ' א' בו שלח כ' ח' בו :
 תמוז יום ד' הנדברים ד' בו ש' באב יום ה' ו'אתחנן י' א' בו עקב י' ח' בו ראה כ' ה' בו :
 אלול ה' ו' שופטים ב' בו חצא ש' בו חבא ש' בו נצ' ו'ילך כ' ג' בו :
 תשרי לשנה הבאה יום ז' צ' ג' יום ב' האזינו ח' בו צ' כ' יום כ' :

תשרי ור'ה יום האזינו ג' צ' ג' נדחה ליום א' צ' כ' יום ז' סוכות יום השבת י' ו' ערבת יום ד' ש' ע' יוסה הברכה ו' ש' ת' יום ו' בראשית כ' ד' בו ו' ז'נת בו ביום לך ח' כ' ו' ירא ש' בו חיי שרה כ' ב' בו תולדות כ' ש' בו :
 סרחשן ו'נת בו ביום לך ח' כ' ו' ירא ש' בו חיי שרה כ' ב' בו תולדות כ' ש' בו :
 כסליו יום א' ו' יצא ז' בו ו'שלח י' ד' בו ו'ישב כ' א' בו חנוכה יום ד' מקץ כ' ח' בו :
 שבת יום כ' ו'ישב ו'בו י'בטת יום ד' ו'חי י' ג' בו שמות כ' בו ו'ארא כ' בו :
 שבט יום ג' כ' א' ה' בו בשלח י' כ' בו ו'יתרו י' ש' בו משפטים כ' ז' בו :
 אדר ד' ה' חרוסה ג' בו חצוה י' בו חשא י' בו ו'יקהל כ' ד' בו :
 ואדר ז' פקודי ושקלים בו ג' יפ' ו'יקרא חכור ח' בו צום אסתר יום ח' פורים יום ג' ו'צו והפסקת ש' בו ס' יום ש' שמיני ופרה כ' בו תוריע והחדש כ' בו :
 ניסן יום א' מצורע ז' בו אחרי י' ד' בו פסח יום א' ושבת כ' א' בו קדושים ושש קבל כ' ח' בו :
 אייר כ' ג' אסור ח' כ' בו ל' ג' בעומר יום ו' י' ח' בו בחקותי י' ש' בו בחקותי י' ש' בו במדבר כ' בו :
 סיון יום א' שבועות יום ו' ו'שבת ז' בו נשא י' ד' בו בעלותך כ' א' בו שלח כ' ח' בו :
 תמוז יום ד' הנדברים ד' בו ש' באב יום ה' ו'אתחנן י' א' בו עקב י' ח' בו ראה כ' ה' בו :
 אלול ה' ו' שופטים ב' בו חצא ש' בו חבא ש' בו נצ' ו'ילך כ' ג' בו :
 תשרי לשנה הבאה יום ז' צ' ג' יום ב' האזינו ח' בו צ' כ' יום כ' :

שער

יגז' א' פשוטה ימיה ומשה נג' ש' ושבתותיה לך לשלום :

תשרי וראש השנה יום ז' צ' ג' יום ב' האזינו ח' בו צ' כ' יום כ' כ' בו ושבתו ש' בו ערבת יום ו' ושבתו שנייה וש' ע' כיב בו הברכה וש' ת' יום א' בראשית כ' בו :
 סרחשן א' ב' נח ו' בולך לך י' ג' בו ו'רא כ' בו חיי שרה כ' ז' בו :
 כסליו יום ג' תולדות ה' בו ו' יצא י' בו ו'שלח י' ש' בו חנוכה יום ו' ו'ישב כ' בו :
 שבת יום ד' מקץ ד' בו י'בטת יום ד' ו'חי י' ג' בו שמות כ' ה' בו :
 שבט יום ה' ו'ארא ג' כ' בו י' בו בשלח י' ז' בו ו'יתרו כ' ד' בו :
 אדר ז' ס' יום ז' משפטים ושקלים בו ביום חרוסה חכור ח' בו צום אסתר יום ח' פורים יום ג' חצוה והפסקת ש' בו חשא ופרה כ' בו ו'יקהל ופקודי והחדש כ' בו :
 ניסן יום א' ו'יקרא ז' בו צו י' ד' בו פסח יום א' ושבתו כ' א' בו שמיני ומשה קבל כ' ח' בו :
 אייר ב' ג' תוריע ומצורע ה' בו אחרי וקדושים י' בו ל' ג' בעמד יום ו' י' ח' בו אסור י' ש' בו בחקותי כ' בו :
 סיון יום ד' במדבר ד' בו שבועות יום כ' נשא י' א' בו בעלותך י' ח' בו שלח כ' ה' בו :
 תמוז ה' ו' קרח ב' בו חקת ש' בו בלק י' בו י' בחמת יום א' פנחס כ' ג' בו :
 אב יום ז' מסות ומסעי בו ביום הנדברים ח' בו פ' באב א' ו'אתחנן ש' בו עקב כ' בו ראה כ' בו :
 אלול א' ג' שופטים ו' בו חצא י' ג' בו חבא כ' בו נצבים כ' ז' בו :
 תשרי לשנה הבאה יום ז' צ' ג' יום ה' ו'ילך ה' בו צ' כ' יום ה' האזינו י' בו :

שער

יד וה' ג' מעוברת ימיה כאל' שמו' ושבתותיה הלה לו :

תשרי ור'ה יום האזינו ג' צ' ג' נדחה ליום א' צ' כ' יום ז' סוכות ו'שבתו ש' בו ערבת יום ו' ושבתו השנייה וש' ע' כ' בו הברכה ו' ש' ת' יום ו' בראשית כ' בו :
 סרחשן א' ב' נח ו' בולך לך י' ג' בו ו'רא כ' בו חיי כ' ז' בו :
 כסליו יום ג' תולדות ה' בו ו' יצא י' בו ו'שלח י' ש' בו חנוכה יום ו' ו'ישב כ' בו :
 שבת יום ד' מקץ ד' בו י'בטת יום ד' ו'חי י' ג' בו שמות כ' ה' בו :
 שבט יום ה' ו'ארא ג' כ' בו י' בו בשלח י' ז' בו ו'יתרו כ' ד' בו :
 אדר ז' ס' יום ז' משפטים ושקלים בו ביום חרוסה חכור ח' בו צום אסתר יום ח' פורים יום ג' חצוה והפסקת ש' בו חשא ופרה כ' בו ו'יקהל ופקודי והחדש כ' בו :
 ניסן יום א' מצורע ז' בו אחרי י' ד' בו פסח יום א' ושבת כ' א' בו קדושים ושש קבל כ' ח' בו :
 אייר כ' ג' אסור ח' כ' בו ל' ג' בעומר יום ו' י' ח' בו בחקותי י' ש' בו בחקותי י' ש' בו במדבר כ' בו :
 סיון יום א' שבועות יום ו' ו'שבת ז' בו נשא י' ד' בו בעלותך כ' א' בו שלח כ' ח' בו :
 תמוז יום ד' הנדברים ד' בו ש' באב יום ה' ו'אתחנן י' א' בו עקב י' ח' בו ראה כ' ה' בו :
 אלול ה' ו' שופטים ב' בו חצא ש' בו חבא ש' בו נצ' ו'ילך כ' ג' בו :
 תשרי לשנה הבאה יום ז' צ' ג' יום ב' האזינו ח' בו צ' כ' יום כ' :

שער

יא זש' ג' פשוטה ימיה היא הקרץ' ושבתותיה אילי הארץ :

תשרי וראש חשנה יום ז' צ' ג' יום ב' האזינו ח' בו צ' כ' יום כ' סוכת יום ו' שבתו הראשון ש' בו ערבת יום ו' ושבתו שנייה ושמיני עצרת כ' בו הברכה וש' תורת יום א' בראשית כ' בו :
 סרחשן א' ב' נח ו' בולך לך י' ג' בו ו'רא כ' בו חיי שרה כ' ז' בו :
 כסליו ג' ד' תולדות ד' בו ו' יצא י' בו ו'שלח י' ח' בו חנוכה יום ז' ו'ישב כ' בו :
 שבת ה' ו' מקץ ט' בו ו'ישב יום א' ו'חי ש' ז' בו שמות כ' ג' בו :
 שבט יום ז' ו'ארא כ' בו כ' א' ח' בו בשלח ש' בו ו'יתרו כ' ז' בו משפטים ושקלים כ' בו :
 אדר א' ב' תרומה ו' חפסקה ו' ס' יום ב' חצוה חכור ג' בו צום אסתר מוקדם ליום ה' פורים יום א' חשא ופרה כ' בו ו'יקהל ופקודי והחדש כ' בו :
 ניסן יום ג' ו'יקרא ה' בו צו י' ב' בו פסח יום ג' ושבתו י' ש' בו שמיני ומשה קבל ב' בו :
 אייר ד' ח' תוריע ומצורע ג' בו אחרי וקדושים י' בו אסור י' בולך בעומר לסתר י' ח' בו ברה ובחקותי כ' ד' בו :
 סיון יום ו' במדבר כ' בו שבועות יום ד' נשא ש' בו בעלותך י' בו שלח כ' ג' בו :
 תמוז ז' א' קרח בו ביום חקת בו בלק י' ד' בו בחמת יום א' פנחס כ' א' בו פ' מסות ומסעי כ' ח' בו :
 אב יום כ' הנדברים ו' בו ש' באב יום ג' ו'אתחנן י' ג' בו עקב כ' בו ראה כ' ז' בו :
 אלול ג' ד' שופטים ד' בו חצא י' א' בו חבא י' ח' בו נצ' ו'ילך כ' ח' בו חשרי לשנה הבאה יום ה' האזינו ג' בו צ' ג' נדחה צ' כ' יום ז' :

שער

יב זש' ה' מעוברת ימיה שנה אחת ושבתותיה כ' ה' אמר :

תשרי וראש השנה יום ז' צ' ג' יום ב' האזינו ח' בו צ' כ' יום כ' סוכות ו'שבתו ש' בו ערבת יום ו' ושבתו שנייה וש' ע' כ' בו הברכה ו' ש' ת' יום ו' בראשית כ' בו :
 סרחשן א' ב' נח ו' בולך לך י' ג' בו ו'רא כ' בו חיי שרה כ' ז' בו :
 כסליו ג' ד' תולדות ד' בו ו' יצא י' בו ו'שלח י' ח' בו חנוכה יום ז' ו'ישב כ' בו :
 שבת יום ד' מקץ ד' בו י'בטת יום ד' ו'חי י' ג' בו שמות כ' ה' בו :
 שבט יום ה' ו'ארא ג' כ' בו י' בו בשלח י' ז' בו ו'יתרו כ' ד' בו :
 אדר ז' ס' יום ז' משפטים ושקלים בו ביום חרוסה חכור ח' בו צום אסתר יום ח' פורים יום ג' חצוה והפסקת ש' בו חשא ופרה כ' בו ו'יקהל ופקודי והחדש כ' בו :
 ניסן יום א' מצורע ז' בו אחרי י' ד' בו פסח יום א' ושבת כ' א' בו קדושים ושש קבל כ' ח' בו :
 אייר כ' ג' אסור ח' כ' בו ל' ג' בעומר יום ו' י' ח' בו בחקותי י' ש' בו בחקותי י' ש' בו במדבר כ' בו :
 סיון יום א' שבועות יום ו' ו'שבת ז' בו נשא י' ד' בו בעלותך כ' א' בו שלח כ' ח' בו :
 תמוז יום ד' הנדברים ד' בו ש' באב יום ה' ו'אתחנן י' א' בו עקב י' ח' בו ראה כ' ה' בו :
 אלול ה' ו' שופטים ב' בו חצא ש' בו חבא ש' בו נצ' ו'ילך כ' ג' בו :
 תשרי לשנה הבאה יום ז' צ' ג' יום ב' האזינו ח' בו צ' כ' יום כ' :

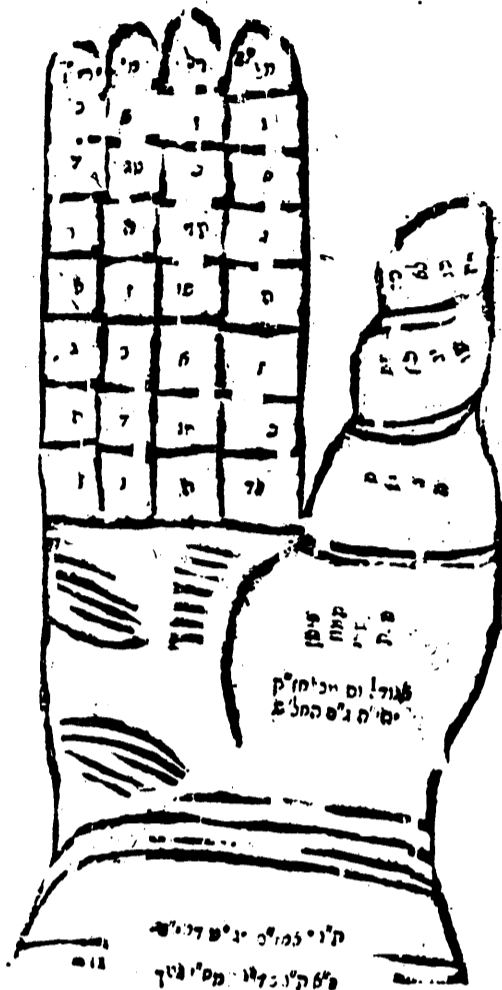

עברונות של תקופות

מספרים הללו ושלם יכלו לכון אותו ליום מכון דע כי מספר הימים שבאגודל אינם מוסדים כ'א על פי השכון היתרונות המסילדים כחך חשבון י'כ'א ר'ד' וא' הפה ומצאו חז' ל באותו זמן ואף בזמן זה שמתוך חיבור הא' חפ' ה' ברוב חשני שעברו לא חוכל ליפול התקופ בשנה ראשונה מן המחזור קסן פחות מד' ימים לחדש חשרי שסמנו אנו כחחילין שנות המחזור לכך כתבו בפ' ראשון והוא התחזין ג' ולצרף עמו מספר השנה כנגד יום אחד והוא א' הרי תואר ימים ומפני שכחשכון היתרונות יוסיפו לפעמים השעות עד כ'א כ'א ויותר לא יוכלו לכון החשבון לימים שלימי וסמכו על ג'ה שלא נוכל לשעות לשנע היום מימי השכוע והשעת שבו ליום כאשר כתבתי ומה שלא כתבתי בכת' זה ונחשוב בלא צירוף השנה הוא כי מכאן ואילך לא יכלו להעמיד החשבון באופן אחר זה כי כשתפול התקופות בשנה ראשונה של מחזור ד' או ת ימים בחדש על כרחך תפול בשנה השניה לפחות ימים יותר בחדש מפני היתרון שנת החמה על שנת חלבת ש'תוא י'כ'א ר'ד' לכך כתבו בכית השני והוא האמצעי ג' הוסיפו עשרה על המספ. שבשנה ראשונה ומפני הכ'א שעות ור'ד חלקים נתנו לך לסי שתצרף השנה לזה המספר ש'תוא י'ג ויהיה י'ד אבל צירוף השנה אינו א'א מפני הכ'א שעות ור'ד חלקים כמו שכתבתי וכן הוצרכו לעשות בכל שנה ושנה ולפיכך שמו בכ' השלישי והוא העליון כ'ג וציוו עוד לצרף עמו מספר השנים מן השנים שנתבאר ולשנה הרביעי חוסיף על השלישי עוד י' של י'כ'א ר'ד ויהיה ל'ג וכבידעת שהשנה השלישית היא מעוברת ואם כן תצטרך להשליך ל' כנגד ימי החדש העיבור שעבר ויטאר לך ג' לפי מחזור לבית תחתון שיט בו ג' אלא שמיסום הכ'א שעות ור'ד חלקים שככל שנה תחבר עם הג' מספר השנים שעברו ח' המחזור וכן תעשה לעולם כשתחבר מספר הנמצא בבית אחד מפרקי האגודל עם מספר השנים שעברו חוץ המחזור ותמצא בהם יותר מ'ל השלך ה' והשותר קח לך לידע כמה ימים בחדש תהיה התקופה חוץ משנות העיבור ברוב הפעמים אם לא יהיה לך ל' לתקופת ניסן תפול תקופת ניסן בוואר כגון עתה שנת של' ל' לפק תמצא בכלות י'ט בכית התחזין ח' וחוסוף עליו ג' ו' יהיה כ'ז ותפול התקופה בוואר ואם היה יותר מ'ל' היית משליך ה' ותפול בניסן ג'ם בזה לא תוכל לשעות ונקל תוכל לידע כשתמנה צ'א ימים כחוקפת שבת תדע אם מספר הימים שבאגודל יהיו בוואר או בניסן וכן לכל התקופות .

נאחר שידעת מעם מספר החלוב באגודל נגד חשרי בקל תדע ש'זם מספר התקופות האחרות כי כשתהיה תקופת חשרי ג' ימים בחדש אי אפשר לתקופת שבת ליפול פחות מ'ה ימים בחדש כשתכנה צ'א ימים וכשתקופת שבת היא בת' ימים בחדש אי אפשר לתקופת ניסן פחות מח' ימים בחדש לפי מספר צ'א ימי שהרי יש בכאן ג' חדשים אחרים בניתיים שבת ואדר ודוק ותמצא וכשתהיה תקופת ניסן ח' ימים בחדש לא תוכל להיות תקופת תסח פחות מ'אוי' ימים לחדש לפי מספר צ'א ימים וצירוף ג' פעמים ה' שעות ומחצה לפי שמו הסימנים הללו כנגד כל חדש שישיבו תקופת בכית התחזין ונתנו בהם סי' נוטריקון ג'ם הח' לש חז'ק יהיה ואחר כך כשתחוסוף על כל שנה ושנה לאותו התקופה י'ס'טום י'ד'כ'א ר'ד תדע ש'גם מספר האותיות שבשאר בתי הפרקים ולא תצטרך לחוש אם לא יהיה מספ' הימים שבאגודל מכון עם יום . התקופה שמימי השבוע רק ש'ת סוף על מספר האגודל עד שתי לחשבון יום התקופה שבא לך מבתי האצבעות ידי לך בזה כ' תקופת היד :

פאל השואל ואמר ז'ל עוד שאלה חדשה אפאל ממכ' והיא בסוף סי' ת'כ' לטניין לחשוב התקופה מיד קפה לי למה מכ' מהכך הדברים וכסדר צפורות אחרונות דהיינו צפורות התחזינו כתיב מכ' האותיות וכיסוף ד' ז' דהיינו הד' מרמז היחך התקופה כופלת בשנה אחת במחזור הה' מרמז על שנה שנייה והוא על שנה שליטית והו' על שנה רביעי' . א'כ' הוי ליה למכ' לקבוע למעלה צפורות ראשונם כזו

עתה אם תרצה לידע יום התקופת ובאיה שעה תמנה שני המחזו גדול באצבעות כגון עתה שנת של' לפק שתיה שנת י'ט במחזור קצ'א לחמה ותרצה לידע תקופת חשרי תתחיל למנות סבית הששי שיט בו ג' וכתוב עליו ר' ל' כי כן יהיה תקופת חשרי בתחלת המחזו ותמנה מסנו למעלה י'ט בהים וכבית שיכלה יהיה יום התקו ותגיע לבית שיט בו ד' ות'א יום תקופת חשרי ואח' כ' תראה למעלה וכתוב עליו ר' י'וד' לרוב יום סוכרובלילה וכבר ידעת שתקופת חשרי אי אפשר להיות א'א בג' שעות על היום או כ'ט שעות וא'כ' תהיה תקופת חשרי ש' שעות על יום ד' דהיינו בשעת כ'א סתחלת הלילה וכן תעשה לכל התקופות וא'תל בכמה בחדש תמנה בקשרי פרקי האגודל שהם ג' עם עוקן ראשון תצטרך לידע כמה אנו עומדים במ'ק ואותו מספר השני תמנה בפרקי האגודל מסטה לפעלה כגון עתה שנת של' ש'תוא ג'ג' שנת י'ט למ'ק ות'ל כטה בחדש תחית תקופת חשרי תתחיל למנות כנגד חשרי מסטה למעלה י'ט וכשתגיע למעלה חזור למש' ע' כלות י'ט ובמקום שיכלה ש'הוא מספר ימי החדש אלא שתצטרך להוסיף עליו ג' מספר השני כגון עתה שנת של' ש' יכלה חשבוך בפרק התחזין ותמצא ש'ג' הוסיף עליו ה'ט יהיו ג'ב' וכך ימים תפול התקופות בחשרי ואע' פ' שיוס' ד' שהוא יום התקופ' הוא כ'ג' בחשרי דע שיוס' ועת' התקופה שתמצא באצבעות לעולם לא תזון סמנו אבל מספר הימים שתמצא באגודל ברוב הפעמים לא י'זון סן השעם שיחבאר אח' כ' בע' הרק שתדע שפחות מאותו המספר לא תפול התקופה ויבא לפעמים שלא יכוון בב'או שלשה ימים ורא' תחוש לו כשתדע היום מימי השבוע והשעות באותו היום שיבאו מספר בתי האצבעות ואח'כ' תדע מספ' בתי האגודל כמה חמשך התקופה חוץ החדש בקל חוכל לידע אם אותו היום יהיה בך בחדש ואם לא יהיה בך בחדש תראה אותו היום הסמוך לאותו מנין בערך יוסאו ב' ימים וכך תוכל להוסיף על מספר המנין שתקוב בתוך פרקי האגודל והשעם שנתנו באגודל

אלוהיהן פי המצרים עובדין לצורה שלה שבמלכות וע כחובת הוא להם כל רועה צאן וכ"ש השחטו ולא היו רשאי לומר להם דבר ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול ואע"פ שהנס היה כל הדימים עד הפסח ויותר ביום ד' ששחטוהו מכל מקו עיקר הנס וקיהיון השינים הוא יותר בהתחלה זאחר כך כיון דרשו דשו ועוד נס נעשה בו ששחלקו ישראל פסחיהם ובאו המצרים ושאלום היה בכלל השוכחה להם שיהרגו הקב"ה בכורי מצרי ובבכורי ישראל יציל כי יראה הדים ופסח על הפתח אשר שם בבדני ישראל ואז נתקצו בכורי מצרים אצל אבותיהם ואצל פרעה לבקש ממנו שישלחו את ישראל ולא יהרגו ולא רצה פרעה ושריו ועשו הבכור מלחמה בעיר והרגו מהם הרבה הה"ד למכה מצרים בבכוריהם למכה בכורי מצרים לא נאמר אלא למכה מצרים בבכוריהם לומר כי הבכורים הם המכים ולא המוכים. ומה שתולק הנס בשבת ולא ביום י' לחדש איזה יום שהיה מפני שלא בא הנס לא ע"י שמיר השבת שמפני שידעו המצרים שריו ישראל שומרים השבת במצרי כדאיתא בסדר היו מתמיהו שהיו מספלק בב"ח בשבת וע"י כך שאוב לכך קורין דוקא שבת הגדול. במנחה שלו א"א ברכי נפשי אלא אומרים עכדים היינו עד לכפר על כל עונותינו מפני שהיתה בו התחלת הגאולה והניסים :

תלא זמן בדיקת החמץ ובו ב' סעיפים :

ג חמץ ביד בניסן מו' שעות ולמעלה שהוא מחצי היום ולמעלה אסור מן החורבין לאוכלו בן להשתותו בבית אע"ג דאיסור לאו דכל יראה ליכא כשהיה ביד מ"ס איסור עשה דתשבתו איכא ביד ומנלן דתשבתו ביד מיירי דכתיב ז' ימי שאור לא ימצא בכתיב דמשמע ימים שלימים ואפילו שעה או רגע א' בתוך השבעה לא ימצא וכתיב אך ביום הראשון תשבתו שאור מנתיכם מטמ ביום הראשון מן השבעה תשבתו וא' כ' כשהוא משניתו ביום הראשון מן השבעה ימים הרי ע"כ שהיבנו ביום שעה מועטת הא כיצד אלא ע"כ האי ראשון קודם קאמר כמו הראשון אדם תולד וה' ק' אך ביום שמונה קידים הו' ימים שהוא י' בניסן תשבתו שאור מנתיכם ומ' מ' אין לאוסרו סבוקרו של יום י' ד' מרכיב אך ובמה שנ' אך מיעוט הוא והרי מיעוט חציו להתיר ורובה חציו לאיסור ועוד אך הוא אותיות ח'ץ באלפ"א בית א' דאח"ס בש"ע ג"ף דכ"ף וכו' כי הא' לף היא במקום ח' והכ"ת במקום צ' והוא לשון חציו כלומר חציו היום. ומשעה שנאסר חמץ באכילה מן התורה נאסר ג' כ' בהנאה מן התורה שנ' לא יאכל חמץ בצירי תחת היד ולא כתיב לא יאכל בחולים משמע לא יאכל בו היתר המביאה לידי אכילה והיינו הנאכל דתתם הנאות לידי אכילה באות שלוקח בדמים דבר מ' אמל. וכ"ל להרחיק את האדם מן העבירה פן תתחלף להם חמישית בשביעית ד"ל שיהיה שעה שביעית וישעו לומר שהוא חמישית י"ל היו ד' דהכי דרך בני אדם לשעות ע"י החמה ויאכלו חמץ כשעה שביעית ויאסור חמישית היא לכך אסרוהו הכמים עוד ב' שעות קודם חצות דיר' כאן דרך בני אדם לשעות שפ"ל שעה דשעה רביעית וכן סעודה לכל היא ולא אתו למשעי. והשעות שאר' ל' ר"ל שעות זמניות שאינן מהם אלא י"ב ביום בין שאיום הוא ארוך ובין שהוא קצר שביים הארוך גם השעות ארוכות וביים הקצר גם השעות קצרות וא"כ כן עד שלישי היום מותר לאכול חמץ בע"פ ולא יותר בין היום הוא קצר בין הוא ארוך כגון בשנת העיבור. ו' א' דאפילו בשנת העיבור לא אסרו אלא עד ב' שעות סתמיות קודם חצות ופדאורייתא אפי' כביטול בעלמא סני פרוש. שיוציאו מרשותו במשכנתו מג' דכתיב תשבתו ולא כתיב תעורו ש' מ' דהשבתת חלב סני שיכטלנו בלבו ויחטבנו כאלו הוא עפר בעלמא ואפילו לא יוציאנו מביתו אחר כך לא יעורר עליו בכל יראה אסישאר בבית ולא יראה לך כתיב שלך משם ואחר שכטלו אינו שלו אלא שהחכמים הצריכו להוציא מן הבית אפילו אחר שכטלו לפי שאדם רגיל בו כל השנה חסו שמא יבאו ליאכרו אם ישאר בבית (וע"ל סימן תר"ו סעיף א') והצריכו עוד לכדוק אחריו בחורין ובסדקים ובכ"מ שדרך להשתמש שם הכין ולבערו מן הבית משום חשש ששם ימצאנו תוך הפסח ויאכלנו ולבדיקה זו לא מצאו שעת הכושר אלא בתחלה ליל י' כי מפני שצריך לבדוק ולחפש

הפסח לית לחו תקנת בפסח והלכך דורשין אותו קוד הפסח וסעי' דל' יום סמכו שהרי משה עומד בפסח ראשון ומוזהר על פסח שני כיון שדורשין בכולו חלמדי הושב לפני רבו אפילו עוסק במסכתה אחרת יכול לשאול לו בדיני פסח ולא הוי שואל שלא כענין תהו ר"ל כמה שאמרו שואלין ודורשין :

ב ונהגו שלא להתענות כל חדש ניסן ושלא ליפול על פניהם ואין מזכירין בו נשמות ואין אומרים צדקתך במנחה בשבת יוכן אין אומרים י' ש' אחר קריאת התורה שהוא כמו תחנה וכן אין אומרים צידוק הדין וקדוש על בית הקברות אפי' ש' בר מינן ואין מתענין ואין מספדין כל החדש ואפילו יום שמת בו אביו או אמו אין מתענין אבל תענית חלוס מתענין דחא מתענין אפילו בשבת (וע"ל סימן פ"ח סעיף ד') ולא תענית אחר משום שבאחר בו הוקם השכן והגשמיים הקריבו קרבנם ל' ביום זה אחר זה וכל אחד עשה ביומו י' וערב פסח שבו הקריבו הפסח גם הוא י' אין כאן אלא יום א' פניו והוא יום י' שלא עשו בו י' ואחר כך ז' ימי פסח והרי יצא להם רובו של חדש בקדושה ומאחר שיצא רובו בקדושה נותנין קדושה ל' ככל החדש שאין מתענין בו חוץ מן והבכורות שמתענין בע"פ זכר לנס שמתו בכורי מצרי ובכורי ישראל ניצולו כדלקמן סימן ת"ל. מנהג לקנות חטין לחלקן לעניים לצורך פסח וכל מי שדריב חדש בעיר צריך ליתן לזה :

תל דין שבת הגדול ובו סעיף אחד

א ר"ח ניסן שחל להיות בשבת או הוא פי החדש ואומרים פיוט השיך לאותה פרשה חוץ מן האופן שאומר אכיר הגביר שהוא אופן דר"ח כדי להזכיר ר"ח ג' ומוציאין ג' ספרי תורות באחת קורין לפחות ששה גברי בענין היום ולשביעי קורין בס"ת שניה וביים השבת וברשי חדישים שהוא חרדי יותר מפרשת החדש וחדיר קודם. (ועיין לעיל סימן כ"ה סעיף א') ואז כיון דסלקי כל שבעה גברי שקורין בכל השבתות מניחין השלישית אצלה ואומר חצי קדיש על שתיהן וכולל הראשונה עמהן ובשלישית קורין פרשת החדש היה לכם ולפי שקראו פרשת החדש באחרונה מפטירין גם כן הפסרת פרשת החדש שהוא בא' לחדש וגו' ולא בהשמים כסאי השיך לר' ח' דלעולם ספטירין סמאי דסליק מינן בקריאתה. (וע"ל סימן כ"ד סעיף ז' ונסימן תרפ"ד סעיף ג') ר"ח ניסן אינו בש' לעולם אלא בימי אג' וז' וא"כ יבא ביום ז' הרי בכר אמרנו שנהגו ויהיה ח' בחדש שנת הגדול מטעמא שיחבאר בסמוך ואומר בו יוצר אאסיר אופן בלולי אש זולת או כארסת קדושתא אלהים בצעדך סדר אלהי הרחות :

הג"פ ופונא' אגריס אחי מלכנו כלל ליוצר ולפוק עיונו אהרין זהם נדפסיס נקונעריס. (עכ"ה) ויש מפטירין וערבה אע"פ שלא חל בע"פ ו' א' שאין מפטירין וערבה אלא כשחל שבת הגדול בע"פ ונ"ל מטעמא דמפטירין וערבה בכל שבת הגדול משום דכתיב בה הנה אנכי שולח לכם את אליהו וגומר שהוא דומה לבשורת משה הגאולה במצרים וחיו מעין המאורע בכל שבת הגדול ואותם שאין מפטירין וערבה אלא כשחל שבת הגדול בע"פ טעמ' אחריתא הוא משום דכתיב בה הביאו את המעשר אל בית האוצר וגו' דהיינו ביעור המעשר בשנה רביעית דמשמיה חסן הביעור לא היה אלא בע"פ כמו שפירש רש"י בפירושו החומש בפר' הביעור כי תכל' לעשר וגו' בפרש"י תנא ע' והל' ג' ופוק חזי מאי עשה דכ' ואם חל ר"ח ניסן ביו' אג' או יהי פרש' החד' בשב' שלפני ראש חדש כמו שיחבא' טעמ' לקמן י' חדש אדר ושבת שאחר' ח' יהיה שבת פנוי שאין אומר בו לא יוצר ולא אופן ולא שום דבר ושנת שאחר כך יהיה קבת הגדול כי לעולם השבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני שנעשה בו נס גדול ומהו הנס שפסח מצרים מקחו בעשור לחדש היה בדכתיב בעשור לחדש הזה וקחו להם ש' לבית אבות שה לבית ופסח שיצאו ישראל מסצרים חיה ביום ה' ומצא ש' בחודש היה שבתולקחו לחס' נ' אחד שה לפסחו וגררוהו על הקרקע לבנות ולעיני המצריים שמתקין אותו לאלות וקשרו אותו בכרעי המטה שאולם המצריים למה זה לכם והשיכום לשחטו לשם פסח בשעות השם עלינו והיו שיניהם קתות על שהיו שוחטין דמות

לביש החור חלכות פסח

קלג

שלו ולא יבטלנו קידם שישרפנו כדי שיעשה פצות שריפה בחמץ שלו אלא אחר השריפה יבטל אם אולי נשאר לו עיד חמץ שלא ראהו ובבטל היום לכולי עלמא אין מברכין עליו וברכת הלילה נגדרת עד היום דתא עסוקים בכיעור כל הלילה וכל היום ואין מסיחין דעתם ממנו

ג. בכיסול היום יאמ' כל חמירא דחזימיה ודלא חזימיה דבערתי ודלא בערתייה שהרי כבטל הכל ואינו משייר לעצמו כרום מש' כלילה שאין דעתו לבטל אלא מה שלא ראה אבל מה שראה הוא רוצה לאוכלו ואם יאמר כלילה כן מחזין כשיקרא הילכ כלילה לא יאמר אלא דלא חזימיה ודלא בערתייה :

ד. שלוחו של אדם יכול לבטל כמותו וע' דנבי הפקר אם אמר אדם לחבירו הפקר אתי נכסי אין בכך כלום שאני חמץ כשיגיע זמן איסורו שוב אינו ברשותו של אדם שחרי אסור בהנאה לא שעשאו הכחוב כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בכל יראה הילכ נגלו דעת דלא ניתא ליה דלהוי ליה זכותא כנויה סגי וספיר דמי וכשהשליח מבטלו יאמר חמצו של פלוני יהא בטל ואם אין האישי כביתו יבטל במקום שהוא שם . ומכר מקום מוטב שתבטל גם האשה כבי כרו לצאי דירי ספק שמא לא ביטל הבע' במקו' שהו וראוי להזכירה בזה :

ה. תלה דין משלא ברק בליל יד וכו' סעיף אחר .

א. לא ברק בליל יד' לבדוק כיוס' ד נאיזה שעה שיזכר מהיום לא יברק כל יום יד' יבדוק בתוך הפסח לא בדק בתוך הפסח יבדוק אחר הפסח כדי שלא יבטל בחמץ שעבר עליו הפסח שהיא אסור בהנאה ועל הבדיקה שלאחר הפסח לא יברך כלל מאחר שהוא אובל חמץ ואינו בודק אלא להבדיל בין חמץ זה שעבר עליו הפסח שלא יאכלנו לחמץ אחר היאך יברך על כיעור חמץ שאין כיעור מצוה או אבל בתוך הרגל שהוא מצוה דתשבתו ושללא יראה שום חמץ ברשותו ודאי יש לברך על המצוה :

ו. תלו דין המפרש בים וחיוצא בשיר וכו' סעי' :

א. המפרש מיבשה לים או יוצא בשירה ואין מליח כליה' פני שיברק ויבער ואין דעתו לחזור עד אחר הפסח אם הוא קידם שלשים יום לפני הפסח אין צריך לבער אפילו יש לו ודאי חמץ בביתו וכשיגיע חמץ יבטלנו כלנו במקום שהיא שם ודיו ואם הוא בתוך ל' יום צריך לבער שכבר חל עליו חובת כיעור כיון שדורשין כהלכות פסח . אבל אין צריך לברך שעדיין עיקר זמנו אחר הנע' :

ב. ואם דעתו לחזור בתוך ימי הפסח צריך לבער אפילו אם הוא יוצא קודם ל' יום הרבה ואפי' כ' דכשיחזור אחר זמן איחרו ל' יהיה אז בידו לבטלו . וכיון שדעתו לחזור בפסח חיישינן שמא ישכח ולא יבטלנו כשיגיע הפסח במקום שהוא שיסמך לומר

כשאחזור אבטלנו בתוך ביתו ואפילו אם דעתו לחזור קודם הפסח נמי חיישי' שמא יאחר בוצתו עד ערב הפסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער ודוקא כשיוצא בשירה או מפרש בים דהוי דרך רחוק מאד חיישי' לכל זה אבל יוצא לשאר דרכי לא חיישינן ליה וכמפרש יוצא בשירה נמי לא אמרו אלא דוקא בשלא יבטלו אלא בשלוי יא

הטריחוהו יות דהוי חששא גדולה שמא יבא לזמן שלא יבטלו לבטלו ושם יבא לאכול ממנו כשיבא והו' להו תרי ספיקא וכולי האי לא חיישי' מיהו כשיבא קודם ליל יד' עכ' צריך לקיים מצות נדיקה בזמנה מע' ש' שבטלו כבר ואם יצא ושכח ולא כיעור כשיגיע זמן איסורו יבטל במקום שהוא אבל לא יברך על הביטול אפילו יודע בודאי שיש לו חמץ בביתו כיון שעיקר הביטול בלבד ואם פחשכ בלבד לבטל סגי שלא מצינו ברכה על מחשבה שבלב :

וע' ש' שנהגון לומר כל חמירא דלא מצינו שתקנו חז' ל' זה לא שנהגו כך ומשום עמי הארץ שלא ישכחו ביטול הלב נהגו לאמרן שכיון שנהגון להוציא כן מפהים לא יבאו כ' ל' יד' שכתה דדבר שיש בו טעשה זוכרין יותר ואע' נרש' ס' ד' ד' אמר רב יהודא

אמר רב הונא צריך שיבטל בלבו סמוך לבדיקה מיד יאמר כל חמירא דאיכא בבית הדין ליבטל וכו' ואם ראו כפיו הוא לא בלבו קאמר דקאי אתחילת דבריו דקאמר צריך

או אם היא נכונה שיבטל לעבור תחתיה בלא שחייה כדוק אף צדה הפנימית כיון שיכול לעבור תחתיה בלא שחייה חיישינן שמא עבר תחתיה ופתו בירו . ואם היא נמוכה אין צריך לבדוק צדה הפנימית כיון שאינו יכול לעבור בלא שחייה ודאי לא נשתמש שם שאין דרך לחשתמש בשחייה ולא חיישינן שמא שחה ועבר :

ט. מרתף שמסדרין בו שורות של חביות זו אצל זו עד שנתמלא כולו וחחרין ומסדרין שורות אחרו' על התחנות עד הקורת ומסתפקין ממנו יין לשלחנות אין צריך לבדוק אלא שורה העליונה ואחרת למטה ממנה דהיינו שורה אחת על פני רוחב הפו חף ולא על כל שטח המרתף אלא עליונה הרואה את הקורה וראו הפתח ואחרת למטה ממנה :

י. בחי' בנסיות ובחי' שורשו שלנו צריכין כדוק מפני שהתינוקות מבניסין בהן חמץ :

יא. המכבד חדרו ב' ג' בניסין וכיון לבדוק חמץ ולכערו אע' פי שנוהר שלא להכניס שם עד חמץ אע' פ' כן צרי' לבדוק בליל יד' דהכי הוא חיקון חמץ ל' לבדוק לאו הנר ובליל ושלא להקדים הבדיקה קודם ליל יד' שקודם לכן אין נוהרין כ' פלחור ולהביא שם חמץ אחר שאין העיסור מוטל עליהם כ' . וצריך כל אדם לזרז את בני ביתו לכבד השמות והתיבות והכיסים ובחידים של הנגדים שלפעמים נותנים בהן חמץ ובכל מקום שיש לחוש שנגרר שם חמץ כפי התרגולם או ע' דבר אחר :

יב. תלד דינים הנוהגים תכף אחר הבדיקה וכו' :

א. ואחר הבדיקה יהא נוהר בחמץ שמשירין להצניעו כדי שלא יצטרך נדיקה אחרת כגון אם ישלנו עכבר בפניו או אם יחסר לחסו כגון שהניח עפר ככרות ויכצא ש' שאין צורך לבדוק כל הבית פעם אחרת אבל בסת' שאינו יודע אם חסר ממנו אם לאו אין חוששין שמא נרדת חילדה ממנו להצריכו נדיקה . כיצד הוא עושה כופה עליו כלי או יתלנו באויר או יניחנו בחיבה מקום שאין עכבר יכול לבא לשם ואם עשה כן ולא מצאו אינו צריך לבדוק אחריו שודאי אדם נטלו שאי אפשר לחולדה ולעכבר ליטלו וכיון שאדם נטלו ודאי הוציאו מן הבית ואם לא עשה א' שאלו לא מצאו צריך נדיקה אחרת רשם חילדה או עכבר נשלוהו ונרדוהו לאחת מחורי הבית ובתוך הפסח יתגלה ויבאו לידי מכשול :

ב. ואחר הבדיקה מיד בעוד שהיא עסוק בניבטלנו ויאמר כל חמירא דאימי ברשותי דלא חזימיה ודלא בערתייה ליבטל וליהוי כעפרא . ואמר הביטול בלשון ש' שבין ואם אסרו כל' שתקנו חכמים צרו כל ברכה שהוא ל' ש' זהו כל חמירא כולל חמץ ושאר פל' הש' אע' ש' ככל מקום חרנום של חמץ חמיע לשון ארסי לחוד ול' בעלי הש' לחוד לפיכך דוקא בלשון זה יוצא ידי

שניהם דהיינו בחמירא אבל בשאר לשונות אפילו בשיאמר בלשון הקדש צריך להזכיר כל אחד בפני עצמו חמץ ושאר דהא על שניה' הזהירה התורה בלאו דלא יראה שאור וחמץ והשתא אפילו אם יצא בבית חמץ או שאור שלא מצא אינו עובר עליו דהוי הפק' ולא דליל הוא ולא יפרט לומר כל חמירא דאימי בהדין ביתא כדי לכלול אף חמץ שיש לו במקומות אחרים ואע' דעיקר הביטול ראוי הוא להיות סמוך לזמן איסורו ד' ל' מה יועיל ביטול זה ועדיין דעתו לאכול עוד חמץ ולזכות בו כמה שיאכל בלילה ולמחר ס' כיון שהוא עסוק בבדיקה קבעוהו מיד אחר חמירא דכיוס סמוך לזמן איסורו ג' עסוק בו ויבא לידי שכתה ואע' דבשעה ששית תוא עסיק בו לשורפו באותה שעה אינו יכול לבטלו שכבר נאסר בהנאה מדרבנן ואינו עוד ברשותו לבטלו מיהו טוב לחזור ולבטלו ביום יד' בסוף שעה חמשיית פעם שנית משום חמץ ששייר בלילה למאכלו ושקנה ביום יד' שאותו חמץ לא נתבטל בכיסול הלילה ואם ישאר ממנו בבית יעבור עליו פ' ל' יראה וכו' אם לא יבטלנו

ופ' לא יסמך על ביטול היום שלא לבטלו בלילה כי ביטול הליל הוא עיקר בשעת ידועה מיד אחר הבדיקה וליכא למיחש שמא ישכחנו מש' כ' בביטול היום דאיכא למיחש שמא ישכחנו ולא יבטל וכשיבטלנו ביום יבטלנו קודם התחלת שעה ששית שאחר התחלת שעת ששית הוא נאסר עליו בהנאה ואינו עוד בידו לבטלו שאינו

לבוש החורף הלכות פסח

הבדיקה נמי אינו יכול לחזור כו דניחא ליה לא ציט למעביד מצות בשמוניה • וי' אדמכל מקום צריך להחזיר שכר הבדיקה הואיל והתנה בפירוש שיהא בדוק ואפשר אפילו אם לא התנה בפירוש אלא ששכרו סתם שסמך אחזקת כל ישראל שורכס לבדוק כליל י' צריך להחזיר לו שכר הבדיקה :

ד בית שהוחזק שלא בהקו המשכיר ואסרו אשה או עבד או קטן אנו בדקנוהו הרי אלו נא כניס דכין הבדיקה מידי דרבנן הוא מקלינן ביה להאמינס והוא שיהיה קטן שיש בו דעת לבדוק :

תלח עכבר שנכנס למקום בדוק וכבר בפיו וכו' בסעיפים :

א עכבר שנכנס לבית בדוק וכבר בפיו ונכנס אחריו ומצא פרווין אפילו כדבר הכבר צריך לחזור ולבדוק כל הבית שאין דרכו של עכבר לפטר והני פרווין סעיקא אחו וצריך לבדוק אחר כל הכבר שהכניס העכבר • וחינוק שנכנס לבית בדוק וכבר בידו ונכנס אחריו ומצא פירורין אפי' אינם כדי כל הכבר און צריך לבדוק שדרכו של חינוק לפטר בעת אכילתו ואפי' תולק הפירורין בכבר שהכניס החינוק והמותר אבל החינוק ואם לא מצא פירורין כלל צריך לבדוק שסא החינוק הניחו בחורין ונפרקן ולא אכרו • וי' א שאם אין בפירורין כדי כל הכבר נמי צריך לבדוק אחר השאר שטא שסנו החינוק :

ב בזה חסין לעלה עד הקורה חייב להביא סולם ולבערו אף ע' סנטרל דסמא יפול כהקדמה חוץ הפסח ויבא לאוכלו אבל אם היה חסין בכור אין מחייבין אותו להעלותו ולבערו אלא סנטלו ברבו ודין ואין חוששין שסא יעלנו ויאכלנו דתרי חששות הבאות ע' מעשויו לא חיישין העלמה ואכילה סכין שאין גאות אלא ע' מעשויו שחך כך זכור איסורו מה שאין כן כנפילת הקורה ושסא יר בטקרה ויאכלנו שס' כליכא לסיחש שאין דרך לאכול בכור :

תלט דין מי שנדק ומצא כברות והגית ולא מצא בטפרט ובוד סעיפים :

א ט ציבורין של מצה ואחד של חמץ וכו' עכבר ונטל מא מהפס ולא ידענו אי מצה נטל או חמץ נטל ונכנס לבית בדוק אין אומרים וודאי מצה נטל דניזיל גתר רובא דהואיל וקבוע הוא ונטל העכבר ממקום קביעתו הוי כמחצה עד סחצה כסו שיתבאר שסמא בעה גבוש ע' סיסן קי סעיקא הילכך אפי' הכבר הוא גדול שאי אפשר שיאכלנו העכבר צריך לחזור ולבדוק שאין כאן אלא ספק אחד וספיקת הבדיקה חסין לחוסר א' ע' שאינו דאורייתא ואפי' אם הוא קודם זמן איסורו לא סגי בניסוח אא צריך לבדוק אחריו שהרי כל עיקר של בדיקה אספיקא חקטה שסא ימצאנה ויאכלנו חוץ הפסח אבל אם הכבר אינו גדול שאפשר שאכלנו העכבר הוי ספק ספיקא ספק חמץ ספק מצה ואת ל חמץ שטא אכלו ואין צריך לבדוק אפילו לא בישר ואפילו הוא אחר זמן איסורו שלא יוכל לבשרו עוד אם פירש הכבר ממקום קביעתו ונטלו העכבר כסם כבר ענין אין צריך לבדוק דכל דפריש מרובה קאפריש וחנודין לוטר בודאי מצה נטל :

ב טני ציבורין אחד של חמץ ואחד של מצה ושני בתים אחד בדוק ואחד אינו בדוק ונא טני עכברים אחד נטל חמץ ואחד נטל מצה ונכנסו לאלו בתים ואין ידוע למה בית נכנס אותו שנטל החמץ אם בישר דלא הוי אלא ספיקא דרבנן אפילו אם חכבר גדול שודאי העכבר נא אכלו ואין כאן אלא ספק אחד אין צריך לחזור ולבדוק הבית הגדול ולכר כל חד דמינו אנויל חמץ דחמץ שהוא הבית שאינו בדוק ומצא לבדוק וכן אם לא בישר ואין הכבר גדול דאיכא חדי ספיקא שסא אכלו ואח' ל לא אכלו שסא לבית שאינו בדוק חמץ חמץ אין צריך לבדוק הבדוק : צבור אחד של חמץ ושני בתים בדוקים ונא עכבר ונטל ואין ידוע לאיזה בית נכנס אם שני הבתים של אדם אחד או שנים ובאו לשאול נכח אחת א שנה אהר לשאול עליו ועל חברו שזה כמו של אדם אחד שתהורא הוא לאדם אחד שניהם צריכין לבדוק אפילו אם נטלו שאין צריך

שיכטל כלנו וכו' ויאמר כלנו כל חפירה כולו וכן הדק בעוש בתו אוצר והכניס שסתכיא ואין דעחו לפנותו ותחתי חמץ הוי כחמץ שנפרה עליו מפולת והרי הוא כמבוער הילכך קודם ליום לא חלה עליו חובת ביעור וכי טמי הוא שטח לא פחויב לבערו דהא הוא כנפיה עליו מפולת וסגי בניסוח חוץ ליום חל עליו חובת ביעור וצריך לבערו קודם שיעשנה אוצר דהוי לכתחלה • ואם דעתו לפנותו אפילו קודם פסח צריך לבערו דחיישין שסא יאחר לפנותו עד ע' פ ויכרה בע' פ בן הסמאות ולא יהיה לו פנאי לבער א' נ שסא לא יכלה לפנותו כולו וישאר שם חמץ מכוסה בפחות מ' שפחים וכל פחות מ' שפח ס' נפקים שאין בו ספנה כנין הכא צריך לבער וכיון דלא ידע בניסוח שיש שם חמץ חיישין שסא לא יתן אל לבו להוציאו ולא יבדוק אחריו סמוך לפסח לבד יבערנו קודם לכן • אוצר חסים שיש שם חסים פחומצים בקרקעית הכור אם עושה האוצר ל יוכ קודם פסח אינו זקיק לבערו אלא סנטלו בלבו וריו טיחו לאחר הפסח בשפנה האוצר אסור ליהנות מאותן שהיו ידועים שהיו פחומצים קודם הפסח אבל אם אין שם פחומצים ידועים אלא ספק מותר למכור כל האוצר ביחד אחר הפסח ואין צריך לבדוק מספק אם ישנן שם פחומצים כדו להשליכס שלא ליהנות מהם :

ג ישראל הדר כבית עכו' ויוצא מסנו חוץ ליום סמוך לפסח ונכנס כבית אחר בעיר זו או הולך לעיר אחר אינו צריך לבער בית העכו' שיוצא מסנו שהרי יקיים מצות ביעור בזמנו באותו בית אחר צידור שם אבל אם הוא מפרש בים ויוצא בשירה ולא יכנס בפסח כבית אחר יש מי שאומר שחל עליו חובת ביעור אפילו יצא מבית עכו' כיון שהוא חוץ שלישי יום אף על גב דרבי הוא מתיישב סניו ואין לך הפקר גדול מזה שהרי יכנס בו העכו' סיד וידור בו בפסח ס' סכין שהוא חוץ ל יום חל עליו חובת ביעור כדי לקיים מצות ביעור וי' א סאם יכנס בו העכו' אינו צריך לבער שהרי העכו' יוכלו ואין לך הפקר וביסול גדול מזה :

תלד המשכיר בית לחבירו על מיהלדי ביעור ובוד סעיפים :

א המשכיר בית לחבירו קודם י' לצורך י' וסמנו ואילך וקנאו השוכר באחד מן הדרכים ששכירת קרקע נקנה בהם (ועיין בלבוש ע' ס' ק' צ סעיף א') וחל י' ד ועדיין הספח ביר המשכיר על המשכיר לבדוק כיון שהחמץ שלו והבית עדיין מעוכב אצלו שהרי הספח בירו ואין השוכר נכנס שם עליו לבדוק ואם ססר המפת לשוכר קודם י' כיון שקנאו כרינו ובידו להיות יוצא ונכנס על השוכר לבדוק ואע' פי שאין החמץ שלו מ' יש לו לחוש שסא יכשר בו ויבא לאכלו בפסח כיון שהוא יוצא ונכנס בתוכו • ומיהו אע' ג שאין החמץ שלו יכול לנטל דהוי כמו שלוחו של משכיר כיון שהספח בידו וי' א אפי' לא קנאו השוכר בדרכי הקנינים והספח בידו הייב לבדוק המשכיר אין יכנס ויבדוק שאין לו ספחת ומיהו אם הפקיד אדם ספקח ביתו אצלו אדם אחר אין הנפקר חייב לבדוק שאין דרך הנפקר לצאת ולכנס בתוכו ולמה נחייבנו לבדוק אבל השוכר אע' שלא קנאו בדרכי הקנינים מ' יוצא ונכנס בתוכו ויבא לידי ככשור לכך מוסי' עליו לבדוק ולבטלו בתורת שליחות :

ב השוכר בחבירו בית כ' ד ואינו יודע אם היא בדוק אסלאו ואין המשכיר בעיר לשואל חזקתו בדוק ומבטלו בלבו ודין דחזקתו המשכיר בקו ברילה שלפניו שבו דרך כל ישראל הבשירים לבדוק בתיהם ברירי ד וכל אחד מישראל בחזקת כשר הוא • ואם הוא בעיר צריך לשאול אם בדוק דכיון דכל השנה הבית בחזקת שיש שם דמץ אלא חל לא בדקין לה נכולו טרפות אלא מוקמינן לם לחזקתה כמו שיתבאר בענין סימן ל' ע' סעיף א' חל היינו הענין משום דשאני נהמם שהיא בחזקת כשרה משכילה אבל בית כל השנה בחזקת שאינו בדוק הוא •

ג השוכר בית מחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק אינו יכול לחזור ולומר השעינני ל' במקום שאין נותנין שכר על הבדיקה אלא כל אחד בדוק בעצמו דניחא ליה לאיניש למעריד מצוה גנופיה אלא אפילו במקום שנהגין ליתן שכר על

ספק גמור אלא דומה לודאי דהא על כרחיך יש חמץ ברשותו של אוחי ששואל עליו ואפילו אין הכנר גדול שיש כאן ספק שמא אכלו העכבר כו' הואיל שאין כאן אלא ספק אצריך לברוק שנית ואם באו לשאול זה אחר זה אפילו הכנר גדול דלא הוי לכל חד לא ספק אחד אין שום אחד מהם צריך בדיקה אף ע"ג דלעיל גבי ס' ציבורין פסקינן לחומרא בספק אצריך לברוק הכא גבי שני נתיים שאני הוציא ויש לנו תלות בבית אחר עדיף טפי דבאחד ברוק ואינו בזיק תלינן לומר כל אחד לסינו אזיל דהיינו חמץ לחמץ שהוא הבית שאינו ברוק וסצה לברוק ובשני בתי ברוקים וצבור אחד תולה כל אחד בחבירו ומטיל החיוב על חבירו בחמץ זה שהוא ססופק בו ס' כ' בס' צבורים שאין לו במי תלות חיוב הכדיקה לא שהוא ספק אם מוטל עליו לברוק אחר חמץ זה אם לא לכך אזלינן לחומרא ברין כל בדיקה חמץ שצריך לברוק מספק הילכך ציבור אחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ונכנס לחצ' שלפני הבית ואין ידוע אם נכנס לבית אם לא כהא נמי ליכא למתלי באדם אחר והוא ספק אם חובת הבדיקה מוטל עליו אף לאו לכך צריך לברוק אם הכנר גדול ואפי' ביטל אבל אם קמן הוי ס' ואין צריך לברוק אפי' לא בשל כללא דסילתא דבבדיקה חמץ אזלינן לחומרא בספק אחד כמו בספק דאורייתא דכל עיקר בדיקה אספיקא תקנה אבל בתרי ספיקי לא אחסור דהא אפי' בדאורייתא אזלינן לקולא בתרי ספיקי כל זה כל לפי דעת הרמב"ם ורש"י והנאונים שפסקו גבי ס' ציבורין שצריכין לברוק אפי' ביטל שמום דכל ספק בדיקה לחומרא שא"כ אין שעם נכון לחלק ביניהם נ"ל דוק ראה שהכניס העכבר חמץ לבית ונכנס אחריו וברק כל הבית ולא מצא אפילו לא בשל אין צריך לברוק יותר דהא בדיק ולא מצא אפילו הכנר גדול תלינן לומר חזר ויצא ולא ארעתיא כיון שברק ולא מצא ואם בדיק קצה מהבית ומצא אם בשל תלינן להקל שנתו שהכניס ואין צריך לברוק עוד ואם לא ביטל צריך לגמור בדיקה כל הבית דהוי כמו ספיקא דאורייתא דאזלינן מה לחומרא והכא נמי מספקינן אם זהו שמצא הוא זה שהכניס העכבר או שמא חמץ אחר הוא וזה שהכניס העכבר עודנו שם לכך צריך לברוק אחריו :

ב ואם אין העכו"ם אלא ולא קבל עליו הנפקד אחריות אינו חייב לבערו דכתיב לא יראה לך וגו' שלך אי אמה רואה אבל אמה רואה של אחרים ואפי' לא יתד לו מקום מיוחד בבית אלא אמר ליה הניחו בכל מקום שחרצה ואפי' העכו"ם ככוש תחת ידו ושרוי עמו בחצר מותר דהאמ"ם אינו שלו לא של עכו"ם ומה שהעכו"ם כבוש תחתיו החמץ אינו שלו אבל צריך לעשות לפניו מתיצה גבוה י' ספחים כדי שלא ישכח ויאכלנו וכן אפי' קבל עליו הנפקד אחריות אלא שייחד לו לעכו"ם קרן זוית מיוחד בתוך ביתו להניח שם אינו זקו לבערו דכיון דהשאל לו המקום אינו ברשותו והוי כשומר חמצו של עכו"ם בביתו של עכו"ם דלא אסרוהו ומחיצת י' מיהו בעי שלא יבא לאכול ממנו . והני מילי בחנם אבל בשכר אסור דהא משתכר באיסור הנאה ומיהו בדיעקד שקבל שכרו מותר בהנאה :

ג עכו"ם הנכנס בפסח בביתו של ישראל והניח שם חמצו כופח עליו כלי ואם לא הכיחו לא נשאר מעצמו שם וחמצו בידו אפי' רוצה לאכול שם אינו צריך להוציאו וגם מחיצת י' אינו צריך דכיון שהוא ביד עכו"ם והעכו"ם משמרו לא חיישינן שמא יבא לאכול ממנו אבל לאכול עמו על שולחן אחד זה חמץ זה מצה אסור אפי' בהפסק מפה אע"ג דגבו בשר וחלב מותר בהפסק מפה הכא אסור דכיון דחמץ בפסח באשהו חיישינן שקא יתערב פירוק אחד של חמץ חוד של ישראל ולא ורעתיא :

ד ישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל חבירו או אצל עכו"ם אף על פי שקבל עליו הנפקד אחריות המפקיד עובר עליו בכל יראה ובכל ימצא אם אינו מבערו דהא שלו הוא ובכלל לך הוא שרף אי אמה רואה ואע"ג שהוא ברשות אחרים לא הוי לא כמו שהשאל לו הנפקד רשותו לשמור חמצו וביתו קרינן ביה שבשכיל שקבל עליו הנפקד אחריות מפני זה לא יצא מרשות המפקיד לשלם יעבור עליו ועליו מוטל לבערו וכיון שעל המפקיד מוטל לבערו נראה שאין הנפקד עובר עליו אם הוא ישראל דלא רמיא עריה לאשרותי לבעורי חמץ של ישראל חבירו אף על גב שהוא צרשותו אין זה נקרא רשותו דהא השאלו לאחריהם כיון שהמפקיד ישראל הוא והני מילי מדאורייתא אבל מדרבנן חייב ובערו כשהגיע שעת ששית כדי שלא יכשל בו כדלקמן סימן חס"ג סעיף ב' . אבל ישראל שהלוה לישראל חבירו על חמצו והמשכון ביד המלוה ק"ל ישראל מישראל קינה משכון דכתיב ולך יהיה צדקה ואם אינו קונה צדקה מניין והוי של המלוה ועליה רמיא לבעורי אפילו סן התורה :

ה הניח חטעה ככרות ומצא צריך לברוק אחר כל החטעה וכן הניח י' ומצא ס' צריך לברוק אחר כל הי' שאנו צוממים מת שנתים נפל ואילו אחרים . בהניח ס' ומצא י' צריך לברוק אחר כל שאין דרך בני אדם המניחין את שלהם להניחו במקום שמלאי' שם ככר של חבירו אלא מיהדים להם מקום לעצמו לפיכך אמרינן שבא אתה שהיו ככרות כידו והניח כאן שלא היה מונח כאן כלום כיהט שהניח הם כבר נלקחו ושלא עכבר או תלדה גדרום . ובמצת י' ומצא ס' דאמרינן צריך לברוק אחר כל י' ה' ש' כשקשורין יחד דודאי טי שלקחם לקחם כולם יחד ושלא עכבר או חולדא גדרום ואלו אדם אחר הניחם שם אבל אם אין קשורים יחד אין צריך לברוק אלא אחר האחד דלמס ניהוטי שנישלו כולם ואילו אחרים הם בית שלא היו קשורים :

המא דינימי שהלוה על חמץ וכו' ב' סעיפים

א נלרי שהלוה לישראל על חמצו ומשכנו בידו ואמר ליה הישראל מעכשיו יהא שלך אם לא אפרע לך לזמן פלוני והגיע אותו זמן וראו פרעו נקנת לו לעכו"ם למפרע והוי ליה חבצו של עכו"ם ומותר ואפילו לא הגיע הזמן שקבע עד אחר הפסח ובתוך הפסח עודנו היה ברשות הישראל לפדותו אפילו הכי מותר אותו החמץ אחר הפסח דקנאו העכו"ם למפרע אבל אם חסר אחד מכל אילו שאין המשכון ביד העכו"ם אלא ביד הישראל או שלא אמר לו מעכשיו או שפרעו בזמנו ואפי' אחר הפסח ה"ל חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור אבל אם קבע לו זמן הפירעון קודם הפסח והמשכון ביד העכו"ם ולא פרעו בזמנו אפי' לא אמר לו מעכשיו קנאו העכו"ם כשהגיע הזמן ומותר החמץ לאחר הפסח שאין דין אסמכתא לעכו"ם דעכו"ם סומך דעתו בלא מעכשיו :

ב וישראל שהלוה לנכרי על חמצו אם משכנו בידו ואל למעכשיו והגיע הזמן אפילו לאחר הפסח ולא פרעו אסור אפילו אין האחריות עליו דקני ליה למפרע והוי ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח אבל אם לא אמר ליה מעכשיו או שאמר לו מעכשיו ופרעו בזמנו אף על פי שמשכנו בידו מותר דישראל מעכו"ם לא קני משכון דנבי עכו"ם לית ליה צדקה בהלוואתו וכיון שאין לו צדקה בהלוואתו אין לו קניין בנכו ולא הוי חסצו של ישראל אלא של עכו"ם ומותר והוא שאין האחריות על

ד הניח חמץ בזויתו ומצאו בוויח אחרת אם בשל אין צריך לברוק דתלינן לומר זה הוא שהניח ואדם אחר פיניהו לכאן ואם לא ביטל צריך לברוק שמא אילו אחרים הם :

תמ דין חמצו של עכו"ם שהופקד אצל ישראל וכו' ד' סעיפים :

א אסור להשהות חמץ בתוך ביתו בפסח וכן בכל מקום שהוא ברשותו דכתיב לא יראה לך שאור בכל גבולך ולח' מבעיא חמץ שלו לא אפי' של אחריו והוא חיי באחריותו כנוקעו"ם שהפקיד חמצו אצל ישראל וקבל עליו הישראל אחריות חייב לבערו מרשותו אפי' חזר הוא וחפקידו לעכו"ם אחר חייב לבערו דכיון שקבל עליו ואחריות נעשה כשלו דכתיב לא ימצא שאור בבתיכם ס' ואפי' לא נעשה עליו לא ש' שהתנהעמו שאינו חייב באחריו דנתיבה ואמירה אלא באחריות דפשיע אפ"ה חייב לבערו ואפי' לש קבל עליו אחריות כפי' אלא שהעכו"ם אנס ואלם וידעו הנפקד שאם יאמר או יגב יכפחו לשלם נעשה כשלו וחייב לבערו :

לבוש החור הלבנת פסח

ממשהו וחשבונו ליה למלתא ואוסר ואין דבר שייך בה ריחא מילתא עין בעז סימן ק :

ב והא דאוסר במשהו דווקא שנחערב בחוך הפסח אבל אם נחערב בערב הפסח משש שעוה ולמעלה עד חלילה אף על פי שולקין עליו מן התורה מכל מקום כיון שאין בו כרת הרי הוא כשאר איסורין דק' ל רבין במינו ובין שלא במינו בס' כשאר איסורין ונוחן טעם לפנים נמי מותר אם נחערב בע' פ' אפילו אין בו ששים ודווקא שנחערב בשונג אבל אם עירבו במזיד כנון עשה אלמורים וכה' ג' אסור ואפילו להשהות אחר הפסח קנסהו ואסרוהו כמו שנתבאר למעלה סימן מ' ב' ואם נחערב בשונג קודם הפסח ואפי' בע' פ' אחר שש ונחבטל בששים או בטעם דג' ש לפנס מותר לאוכלו אפי' בחוך הפסח והואיל ונתבטל כבר אינו חוזר וניעור וה' מ' דבר שנחערב יפה יפה ולא ניכר החמץ כלל כגון לח בלח או אפי' קבח בקמח שכתערב יפה יפה אבל אם החמץ בעין ומינכר כגון פת שנפל לייזאע' פ' שנשלחו משם יש לחו שסא פירורין נשאר ונחננין טעם בפסח ואסור :

ג וכן חלה שנמצאת במצה אפוייה בע' פ' שהמצה מותרת שהרי נתבטל בששים וכן הטה שנמצאת בתרנגולת צלוייה או מבטולת בע' פ' או אסרוהו החטה קוד' הפסח המצה והתרנגולת מותרות אפי' בחוך הפסח :

ד שאין חסנים חוזר וניעור וכן אפי' לא חסיר החטה ונתקררה המצה או התרנגולת קודם הפסח גם כן מותרת לאכול צונן אבל אם בהכנסת הפסח עודן רותחות עד שהיד סולדת בו וכ' אס חוזר וחמם המצה או התרנגול בתוך הפסח בכלי ראשון והחטח בתוכה חוזה ונוחן טעם והיו כמשהו כיון שהחטה עודנה בתוכה חוזר וניעור הטעם . ומיהו בכלי שני אין לחוש ויש מחמירין גם בכלי שני וסוב להחמיר אם נחח מס עד שהיד סולדת בו שזנע שיעור כלי שני :

ה וכן בשר יבש וגבינה ודגים שנמלחו קודם הפסח ולא נזהרו במליחתן מחימוץ כגון לבדוק המלח מחימוץ מותרים בחוך הפסח דבטל בס' קודם הפסח כד' א' ואינו שריונין במים בחו הפסח בכלי אבל אם שריונין במים בחוך הפסח יש להחמיר ליתר מהם דשמא יש עליהם חמץ משהו שהיה בחוך המלח וכולע ממנו וחמץ בפסח במשהו אבל בלא שריית מים בכלי מותרין ואע' פ' שנמלחו בכלי של חמץ ואפילו בן יוסו נ' ל שמוחר דק' ל שאין מליחה לען כלומר שאין כח במלה להפליש מה שבלוע בדבר שאינו אוכל מ' אס בחוך הפסח מלחו וכ' שראו במים חמץ בכלי של חמץ יש לאסור משום חומרא דחמץ אע' שנהכלי מנוקה יפה ואפילו אינו בן יוסו דלא גרע בטעם משהו אבל לשומם הותרך שהותרך לפני הפסח במחבת שר חמץ וה' כל דבר שרדך לבלש בכלי חמץ כגון יין מבושל או מרקחת אסור ואפילו יודע בודאו שלא היו בו פירחין חמץ אסור דאם הכלי בן יוסו הרי לא נתבטל טעמו שאין לך כלי שיש בתוכו סכננד גיעול היוצא מדופנו ויש להוש שמא היה הכלי בן יוסו ואע' דק' ל' סתם כלי אינו בן יוסו . חומרא דחמץ שאני ואוסרין בסתם ועוד הרי היה בו מתחלת דעת לשאול ובדבר שהיה בו דעת לשאול אין מתירים סתם כלי אם כ' יודע בודאי שלא היתה המחבת בן יוסו וחחוך השומן לשם פסח שנהר מפירורין חמץ ואפי' לכאן דאסר נ' ש לפנס בפסח שאני הכא שזה הפנס היה קודם הפסח ומיהו דוקא שבעת התכת השומן און בשול היין או המרקחת היה נזח' שהיה מהתכו לשפסח ונזהר מפירורי חמץ אבל הותר בסתם אע' פ' שאומר עתה בריר לי שלא היתה . מחבת בת יוסו מ' אסור בפסח דכל מילתא דלא רמי עליה דאיניש לאו אדעתיה דשמא היה בו חמץ ולא אדעתיה לכן כל דבר שנחבטל בכלי של חמץ קודם הפסח יש לאסור טעם שמה היה הכלי בן יוסו ונתדאי לא היה ס' במה שנחבטל בכלי כגון פננד הגיעול שיצא מן הכלי דבכולית משעריני מיהו אף להחמיר כ' לאסור תערובת נמשהו אפילו בחוך הפסח . וכ' אחרון של פסח לרדן יש להקל בהם אפילו להדיא . במקומות שמצוי חמץ לין יש מחמירין להסתפק מחמץ לין שטסתפקת מסנו כל השנה דחיישינן שמא תחזירו בו חמץ הנשאר מסעודה ויש לחוש שמה היה בו פירורי לחסונת

מעולם

אינו יכול לשלשלו כדי לבקרו דמוקצה הוא כיון שאינו יכול לאכלו וסיהו בכל יראה אינו עובר דהא כסליה כלביה סאמול לא משום שלא ישכח ויאכלנו צריך לפיות כלו אבל ב' ש' אינו יכול לשורפו אע' דק' ל' סחוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ה' מ' היכא דאיכא צורך היום קצת אבל הכא ליכא צורך כלל דהא יגא ידי חובתו בביטול של אסור . וכן הדין בחמץ שנשאר בביתו ביד סחל להיות בשבת אחר השעות שאסור לשלשלו בשבת ולא ב' ש' שאחריו אלא כופה עליו כלי עד מוצאי י' ש' . כד' א' כשנבטל קידם ומזאסורו אבל לא ביטול יכול לטורפו כ' ש' דכיון שיש קצת מצובה שריפתו שהרי אינו יכול לבטלו עכשיו שהוא אסור בהנאה ואינו ברשותו לבטלו ואם לא ישרפנו עבר כבי' וכבי' וה' ל' שריפתו מצובה אמרינן סחוך שהותרה הבערה לצורך י' ש' הותרה נמי שלא לצורך י' ש' דהא איהו בה צורך קצת שעד עתה לא עבר עליו אלא בשונג מכאן ואילך יעבור עליו במזיד אם לא ישרפנו שחרי יודע שיש חמץ ברשותו :

ב דש' מי שאוק' ד' ש' שני שאינו דאוריית' חשוב כח' ה' לענין זה : **ג** גנו של עכו' מ' שהיה סחוך לגנו של ישראל ונתנגול חמץ מגנו של עכו' מ' לגנו של ישראל אם הוא ב' ש' כופה עליו כלי ואם הוא כחה הרי זה דוחפו כלנה ואינו מלשלו בידו אפי' כח' ה' דכיון דלא ברילו אינשי מיניה אסרוהו לטילטלו בידו דילמא אתי וטביל מיניה כד' א' בחמצו של עכו' מ' שאינו מתעסק לבערו אלא להוציאו מרשותו בלבד . אבל מוצא חמץ שלו שצריך לשורפו יכול לשלשלו בידים ולבערו ולא חיישינן דילמא אתי למיכל מיני שהרי כל עצמו הוא מתעסק וסחוןר לשרפו מיכל קאכיל מיניה בחמיה :

ד מצא פת בפסח בביתו ואינו יודע אם הוא חמץ או מצה מותר אפי' באכילה דאולינן בת' כד' א' והרי נשתמש מצה בבית באחרונה . ואם הוא מעופש הרכה שאי אפשר לו להתעפש כ' משבכנס הפסח או דאי הוא חמץ ואסור לאיכלו ולשתוהו ואמערבו מיני הפסח שיוכל לתלות שנתעפש משבכנס פסח עד עתה תולין ואמרינן מצה הוא ואם כיהנין באותו בית לאפות בפסח פת חמה בכל יום תולין להקל אפילו הוא מעופש הרב שאנו תולין לומר כל יום אפה פת חמה ונחננין עליו לפי הרבה להתעפש :

תמוז דין תערובת חמץ בחוך הפסח ובוי' סעיפים :

א הלכה זוהרה וזוהרה יצאה לכל יכ' א' אף על פי שבשאר איסורים ק' לשאין אוסרין תערובת; אלא בס' בחמץ בפסח כיון דלא ברילו אינשי מיניה כולי שחא ונס יש בו איסור כרת : (ועוד דהיו דבר שיש לו מתירין סימן תקי' נ' סעיף א' ו' ונסמין תנ' ס' תקי' י' ונסמין תק' סעיף ב' ונס' סימן ק' כ' סעיף א' ו' ונסמין סימן תמו' סעיף ג' ונסמין תל' א' סעיף א' ועוד בע' סימן ג' ולקמן ת' ס' סעיף ע') החמירו בו יותר והוא שאוסר תערובתו בן במינו בין שלא במינו במשהו ואסרוהו בין באכילה בין בהנאה מיהו להנאה י' א' שיש לו תקנ' בפירורין שישליך דמי החמץ לאיבו והכלחתי יסבר לעכו' מ' אלא שאין יניחין כן כי נוהגין לשרוף הכל והכלים סתינין עד אחר הפסח ואין צריכין שבירה אבל באכילה לכ' ע' אין לו תקנה דהא מכל מקום טעם משהו יש בו כמה דברים אמורים במידי תערובת כגון דבר שכחירין בשאר איסורין את תערובתו בס' משום שנחבטל טעמו בחמץ אין מתירין אותו משום שנחבטל טעמו שאין טעמו בטל הרבה כל מה שאוסר בשאר איסורין בפחות מששים אוסר בחמץ כמשהו אבל אם בשאר איסורין לא היה צריך ס' אלא קליפה או נשילת מקום אף בחמץ כן כגון ח' ב' בח' כ' א' רושכ' שבשאר איסורין די בקליפה הנ' נ' חמץ וכן אם נגע בכר חמץ בכבר מצה וטעמיה חמץ ואין ש' דבר' המפעפע לא אסר אלא מקום מנעו בלבד לפי שאין מכליע יותר ואין שייך כאן משהו שהרי אין כאן בליעת חמץ כלל וזוהר' . וזכרן אס' ריחא מילתא דהא אם לאו לענין תבטיל שיש בו חמץ עם שאר חבשילין בפסה יש מקולין במקום שהיה מותר בשאר איסורין ויש מחמירים דמשהו מיהו איכא ודוקא במקום ששייך בו ריחא אלא שבשאר איסורים מתירין אותו מששים דלאו מילתא דהא נ' חמץ לא גרע

העולם שלא לאכול כפסח לא נבינה ישנה ולא דגים פלוחים ולא יבטיח משום דרגילו לאופלים בלא הרחה ויש לחוש שפא דמק עליהם פרוסת חמץ קטנה ואין רואין אותה לכך החמירו בהן שלא לאוכלם כלל אפילו אחר הרחה נזירה משום קודם הרחה אבל בשר בלוח קודם הפסח אופלין לפי שאין דרך לאופלו כלל בלא הרחה שמדויקן אותו קודם כישולו או צלייתו מיהו לצלותו ולאוכלו בלא הרחה ודאי אינו נכח שאם יש בו חמץ יהיב בו טעמא ע"י צלייה ונהגין להדיחו שלש פעמים קודם הפסח והכרשנות היבשים אין מועיל ורחק כי איך תועיל ההרחה למוליתא שבפני מיהו בדעבר אין להחמיר.

1 מלח ששמו במדינת של חמץ מותר למלוח בו בשר לפסח שאין המלח ספליש מה שבלוע בדבר שאינו אובל :
 2 כוסר שרוכין אותו במרובה של חמץ קודם הפסח מותר לאוכלו בפסח ואע"פ שהקדושתה מתמצת מחמץ משהו דצונק הוא ואינו מפליטו ואם נעשה בפסח אינו אוסר אם היה הכלי נקי מחמץ אבל אם חתכן בסכין של חמץ חוץ הפסח יש להחמיר דסת סכין אינו נקי ויש לחוש לחמץ הרבוק עליו אבל אם נתערב אותו בדבר הנכשיל אין לחוש להחמיר כולי האי לאסור מספק. עישה פנותין כשולי חביות של יין כדו לדבק הכסדים אם נתנוהו שם ליים לפני הפסח מותר לשתות היין בפסח שטעמו חמץ שבין בכר נחמל קודם הפסח ובחוף הפסח אינו נוחץ טעם כיון שכבר התקשה החמץ אבל אם נתנהו לשם סמוך לפסח חוץ ליום אסור לשתות בפסח מאותו החבית לפי שעדיין העיסה רכתה ונכ"מ הפסח נוחץ טעם משהו חוץ היין ואוסרו ואף על פי שהוא צונק הא בכוש הוא וכבוש חרי הוא כמבוסל. ויש אוסרין אפילו נתנוהו שם קודם ליום עד שני חדשים קודם הפסח. משקין טעמין לפסח יש מחמירין שלא למלאות לחובו או ליטול מתוכו בכלי של חמץ ה"ל יום לפסח והפיקל לא הפסח :

3 וזתים שחתכו אותן בסכין של חמץ אפילו מיה חסכת נקי ואפילו אינו בן יומים אוסרין לאכול אותם בפסח מפני שהותם חריף חם כמו קורם של חליתין דאמרינן חורפיה סתליה ליה לשמנתיא שעל גבי הסכין וה"ל כמותן טעם לשכת ה"ל חורפיה דותים עושה אותה בן יומי. ולא שייך ביה כישול דכנולו סכין שסערינן וא"כ חזונו הוחים כולן חמץ ואסורין ויש מחמירין כשאין הסכין בן יומים ל שאין הותם חריפים כמו קורם של הליתין ואם נותרו בהן בחחית סכין וחחיתם בסכין חדשה וכבשו אותם בכלי חמץ אם הכלי הוא בן יומי פשיטא דאסורין דכבוש הרד הוא כמבוסל ונ"פ ואין טעם היוצא מן הכלי בטל שאין שם כנען ואם אין הכלי בן יומי מותרין לכ"ע כיון דבשעת כבישה נותנין בהן טעם נתבטל ונחלש חורפיהו ולא שייך תו לסימר מהלית להו :
 4 יבש ביבש כגון פרוסת חמץ שנתערב בשחי פרוסת של מצה ואין מכירין את החמץ אע"ג דבשאר איסורין ק"ל דחך בתרי בטל כמו שכתבנו בע"ז סימן ק"ט חמץ במצח החסיר בו יותר מכוס דלא נדיליאני מיניה דכמו דגבילם בלה דבשאר איסורין בכ"פ ובחמץ הוא במשכנו כגון כבש אע"ג דבשאר איסורין חוץ דהריבטל חמץ במצח אפילו באלף לא בטל. וסיהו אפשר לומר דה"ל דחוקא שנתערב בחוף הפסח כמו בדין משה אבל אם נתערבו קודם הפסח חרי נתבטלו קודם הפסח ומותרין ואם לחלק השאני הבא שנתחמץ עדין בעינו גודע יותר מדין משהו ואפ"ל נתערב קודם הפסח אפשר שאסור וצ"ע.

5 וכן כ"ל לפנים אע"ג דבשאר איסורין אפילו ס"ג דחשיב כעפרא בחמץ בפסח אוסר אפילו במשהו :
 6 דהא ח"ל כ"ל כישול טעם יתיר ממשאר כפלה מ"ה ספרו וז"ל כמי כישול טעם זלמן בפסח ככר כקב"ר שמוסר במשאו ועוד דהא דחמץ בפסח אוסר במשהו וכן כל מה שפסח במשאו אינו ממת טעמו אלא מחמת חומץ לישור וכו' אין עין מה לבו אם חוץ כיון טעם נכחה לו לפנים חוץ ח"כ איסור :
 7 ויש מתורין בשניהם יבש וכ"ל כשו בשאר איסורין ואפ"ל נתערבו היבש ביבש ונ"ל בחוף וכן טעם היבש טעמו דחמיר תור חמץ ומוריס אדרבה עירובה ח"ל בפסח דכ"י דהחמירה תור יבש ביבש עדיף שפי משהו לאסור חמץ נפכה נפכה כי

דחמ"מ באותו חמיכה שהוא ממש דלג"ג דמשהו צו"מ מ"ה פצה אין כאן טעם חמץ כלל : פסחאשו עליו אכל כשחזר פסח ונתקום שאין שנתה ידוע יש איסורו על ס"מ ת"מ אפ"ל י"ג) לתורו שהפיקל לא הפסח

והמחמיר ת"כ ואנו נהגין להחמיר ולאסור אפ"ל נ"ס לפנים במשאו :
 8 לא חמץ שנתערב קודם הפסח הוא דבר שאין עוברים על חמץ שנתערב בו וכו' מותר לאוכלו אחר הפסח אפילו בעין ואפ"ל לכתחלה יכול לערבו ולשהותו ואם הוא דבר שעובר על חמץ מותר ל"ש נתערב קודם הפסח ושחה אותה עד ליום הפסח ל"ש נתערב בחוף הפסח ועבר עליו הפסח כ"ש חמץ בעין שעבר עליו הפסח אסור בהנאה (וע"ל סימן ת"מ דכ"י ח"א) ואע"פ שכל אילו כיון שעבר עליו הפסח אסורים כמו שהסבקינן אפילו בהנאה אסנתערבו לאחר הפסח חוץ מאכל אחר אינה אוסר אפ"ל ב"מ"ל אלא עד ס' יוליד הנאה ליום הפסח בפחות מס' וכשישם מותר אפ"ל באכילה ובלא הולכת הנא ליום המלח כד"א כשנתערבו בשתג שלא היה ידוע שהוא חמץ שעבר עליו הפסח אבל נתערבו בפניד אינם בטלים טקנסוהו :

9 וחסך נקשה אפ"ל בעיניה אינו אסור בהנאה אחר הפסח שהרי לא עבר עליו מן החורה בכ"י ובכ"י יש נטעלים פל שחוק בפסח על השלחן בקר"ש שם אפ"ל חמץ נוקשה שיש בתן לחוף שאכל :

המרה ויזחמץ שעבר עליו הפסח וכו' ז"ל :

א ככר אמרנו פעמים שחמץ של ישראל שעבר עליו חמץ אסור בהנאה שכיח שעבר עליו בכ"י וכ"י קנסחו ל"ש עבר עליו כמזיד ל"ש עבר עליו בשונא או אצט"ל בחמץ של ישראל שנעש' בו עבירה אבל חמץ של ככרי שעבר עליו הפסח מותר אפילו באכילה כיון שלא עבר עליו כלום בשהייחיו :

ב עכו"ם שהיא רורח חמץ לישראל ביום אחרון של פסח יזרח וישראל שלא יקבלנו סידור וגם לא יעשה מעשים יהיה ניכר מחוכת שהוא הפך ב"ן שאן קונה לו רשותו :

ג ומיד נעשה חמץ שר ישראל ויעבור עליו הפסח עד היולת ויאסר בהנאה ולפיכך טוב הוא שיאמר הישראל אינו רוצה זשיקנ"ל רשותו ואז לא קונת' לו בעל כרחו ולא יחשב שלו עד היולת שיקחנו משפ"ט (ומיהו נאוינו אומד כלום ואיטו ניכר מתוך מעמיו שחפן בו מיהו ולא אמרינן דקנו ליה רשותיה משום דהיתר נחאל ליה דלקני דאשור ל"ל נחאל ליה דלקני) ישראל שיש לו חמץ הרבה יכול לסוכרו או ליתנו לעכו"ם שחוקי יבית קודם הפסח ואף על פי שישראל מכיר לעכו"ם ויודעו שלא יציע בו כלל לא שישמכנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויחננו לו מותר שהרי הוציאו מרשותו לצמרי ואינו שרובל ובלבד שיתחילו במתנת גמורה בלי שחמץ או שישמכנו לו מכירה גמורה בדבר טעם כלי שום חמץ (וע"ל סי' ת"פ סעיף ד' ויעשה בו הסכום בפסח מה שירצו ואם עשה שום חמץ הרי זה עובר בכ"י ובכ"י ומחנה ע"מ להחזיר אף ע"ג דלשאר טילי מהט בחמץ לא מהט טעם חמץ דחמץ וע"ל סימן תרנ"ח סעי' ד' ובע"ז סי' ש' סעיף ה'

ד ורשאי ישראל יוסר לעכו"ם משהו חמץ בע"פ או קודם לכן עד שאתה לוקח חמץ במנה לח מסני במתים שם אצטרך ואקחנו מסך אחר הפסח :

ה חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אף ע"פ שביטלו (ותו לא עבר על כ"י וכ"י כמו שכתבנו לעיל סי' ת"ל א' סעיף א') וליכא למקנסיה כמו שכתבנו לעיל סימן ת"מ סעיף י"א וי' צונסיון ת"מ סעיף א' ח"ה חכ"ר) דגורנין לפעמים שם יערי לום שביטל אע"פ שלא ביטלו שיתבייש לומר שלא בשלו ואסור בין באכילה בין בהנאה :

ו ואסור להאכל חמץ בפסח לכתחלה ל"מ בכרמה שלו שהרי מנה מסבו בחייה אלא אפ"ל לכהמת חבירו ואפ"ל הפקר אסור להאכל ואסמכוה רבנן אקרא דחוביב לא יאכל חמץ כז"ר וזחת היו ד' אפ"ל לאחרים לא יאכל משמע אפילו לכתב של חפקר

לח א משמע

לבוש החוד חלכות פסח

ששע"ו וע"ל סימן ת"ל סעיף ה' ונסימן ת"ג סעיף ה' ונסי' תמ"ה
סעיף ג') דעל כל פניה יש לו הגאה ממה שמאכיל ומשביע את
הבהמה ואפי' היא הפקר ו

וכן אסור ליתן בתתו לעכו להאכיל בימי הפסח אם יודע שמאכיל
אותו תשבו פסול שאעוררים שהו' חמץ נמור והרי הוא נהנה מן
החמץ בפסח שפסח בו העכו' את בהמתו וחמץ אפילו של
עכו' אסור ליתן סמט בפסח - (וע"ל סימן ת"ג סעיף ג')

הפסח דין חמץ שנמצא בחנות ישראל והפועלים עכו' או איפכא וכו' ס' א

א חנות של ישראל והסחור' שנמכרת בו היא שלו והפועלים
ששחדלו בו עכו' עם חמץ שנמצא שם בחנות אחר הפסח
סותר אפי' כאכיל שאנו תולין אותו בפועלים עכו' שהם נכנסים
ועצמים בתו' והרי הוא חמץ שעכו' - וע"ל סימן ת"ג סעיף א'
ואם החנות והסחור' של עכו' והפועלי ישראלים אסור שאנו תולין
אותו בפועלי ישראלים שהם נכנסים ויצאין בה יות' - בד"א בשאין
הסחורה הנמכר בחנות זו לא יין ושאר דברי שאין בהם חמץ ולכך
החמץ הנמצא שם ודאי של פועלים הוא ולא של בעל החנות אבל
אם יש בסחורה הנמכרת בחנות חמץ כגן פת בזה יש סחלוק בין
רבינו חננאל ורש"י ורבינו האי דרבינו חננאל לעולם תולין החמץ
בפועלי וכו' שאמרנו מפני שהם נכנסים ויוצאין בו יומר מעל
החנות - ולרש"י ורבינו האי תולין החמץ בבעל החנות והסחור'
ולא בפועלים :

ת"ד דין ישראל ועכו' שיש להם שותפו וכו' ז' ס' ו

א ישראל שלוח כבר מחברנו קודם הפסח צריך לפורעו אחר
הפסח ואין בו משום איסור חמץ שעב' עליו הפסח כיון שלא
היה בעין בשעת איסור ויש בו משום גזל אם אינו פורעו ו

ב ישראל שמקבל מעכו' בכרות רבנית בכל שבות ואטר
ל' קודם הפסח שיחז' משכנו של פסח קמח או מעו'
וכו' שהתנה עמו כך אף על פי שאחר הפסח כשיבא עכו' לחשבון
נותן לו בכרות של חמץ חליפי קמח והמעות הן ושדי אבל אם לא
התנה עמו כך קודם הפסח אסור שחרי הכבר הוא בשביל הטבוע
של פסח ובאלו זכה בו הישראל בפסח בשכר מעותיו וח' לחמץ
של ישראל שעבר עליו הפסח - ונ"ל בד"א כגון חמץ שנוכל לומר
עליו שנתחמץ בתוך הפסח או קודם לכן דאז הוי כאילו זכה בו
בפסח ונעשה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אבל בחמץ שירדע
שנתחמץ אחר הפסח מותר לקבלו דהרתי לא אמר' כלא נתחמץ
בתוך הפסח וכאלו זכה בו כולה האי לא אמר' כ"ל :

ג ישראל ועכו' שיש להם חנו' בשותפו יכול הישראל לופ' לעכו' אם
קודם הפסח טול אותה של פסח ואני אסור אחר כך ז' (וע"ל
סימן רפ"ה סעיף א')

ד ישראל שהיה לו חנו' ואפו בו עכו' חמץ בפסח אפי' המעות אסור'
לקבל בפסח בשכרו דהל' משתכ' באיסורי הנאה דחמץ אפי'
הוא של עכו' אסור ליהנות מכנו' לכתחלה אבל בדריעבד אם קיבל
גבר המעות מותר ליהנות דחמץ אף ע"פ שהוא אסור בהנאה אינו
תופס דמיו ז' (וע"ל סימן ת"ג סעיף ב' ו')

ה ישראל שיש לו חנו' יכול להשכירו לעכו' בפסח ויחנ' עמו עם
שיאפה בו פצה ואם יאפה בו העכו' חמץ אין זקוק לו ויש
אוסרין כיון שיודע שהעכו' יאפה בו חמץ ולא מצה הרי הונקבל
כל שכרו בעבור החמץ ומשתכר באיסורי הנאה אבל אם העכו' יאפה
בו חמץ ופצה מוח' לכולי עלים שהישראל יחשוב פרעון שפרו'
בעבור המצח שאפה בו ולא בעבור החמץ - וכן מותר להשכיר לו
בית לדור בו אף על פי שמכניס בו העכו' גם חמץ שינו חושב
השכירות אלא כשביל ריבתו ולא הוי משתכר באיסורי הנאה :

ו מותר לוס לעבדו שהוא עכו' בפסח חילך דינר זה וקנה מה
שתרצ' ואכול אע"פ שיודע שיקנ' בו חמץ ואף ע"פ שמונחתו
עליו אין זה קנין חמץ שהרי העבר בר דעה הוא וקונ' לדעתו מה
שירצה ואין לו על רבו אלא שיחז' לו מעו' ליקנו' לו סונו' אבל לא
יאמר לו צה ואכול ואני פורע שכיון שנותן לו החנוני לעבד על
דעת שיפרענו הנה הוי התעני' שלנו והוי כאלו מאקילו הוא חמץ

בידים וכיון שמונחתו עליו נמצא שנהנה הוא מן החמץ שמאכילו
ופורע חובו הסופל עליו לזונו מזה החמץ ויש מחירין גסובה שכיון
שעריין לא נתן המעות לחנוני לא השיב כחמצו מה שנותן החנוני
לעבדו אלא א"כ הקדים הוא לודינר לחנוני וצוהו לתת החמץ
לעבדו כשיבא אלה' ל' כמאכילו בידי שהחנוני הוא שלוחו וכו' שגש
ביד החמץ מן החנוני ונתנו לעבדו אז הוא אסור ג' כ' שהוא קנה
את החמץ כשנטלו מן החנוני ופורע בו חובו לעבדו שחייב לזונו
והרי נהנה מן החמץ - אסור לקנות חמץ לצורך עכו' אפילו
כמעותיו של העכו' מ' ב' ד' שררי לכל הפחו' איבא למיחש דילמא
אתא למיכל מיניה - (וע"ל סימן ת"ג סעיף ג') ולא עוד אלא
שעבר עליו בבי' ובכ"י לפי' שכשהוא קנה אותו כשביל העכו' אם
אין העכו' בעל המעות קונה אותו דק' ל' פרק איזהו נשך אין
ישראל נעשה שליח לעכו' וא"כ הרי הוא כאילו קנאו לעצמו וחזו'
ומכרו לעכו' וה' לחמצו של ישראל ועובר עליו :

ז אסור להשכיר כלי חמץ לעכו' בע"פ אחד הצות וכו' ש בחק'
הפסח א"נ אפילו קודם הפסח וכתנה בפירוש כדי שיבשל בו

חמץ בפסח שכיון שהכלי עצמו אסור בהנאה שהרי בלוע פחמץ
אסור להשכירו לכתחלה מפני טרופה בקיומו של איסור ע"ד א'
שלא יבקע הפלי ונהנה בשכירו' וצ"כ תרתי לאיסור אבל להשכי'
לו כלי קודם הפסח בהבלעת ימ' הפסח כגון ששכירו לו לג' או
לד' שבועות לעשות בו מה שירצה אע"פ שידוע שהעכו' יבשל בו
חמץ בתוך הפסח וראה לו דמותר שהוא יחשב לו כל שכרו בעד
הימל' שקוד הפסח ושאחר הפסח ואין זה משתכר באיסורי הנאה
וכראסרינן גבי שכר שבח דבהבלעה סותר מהאי טעמא ה' נ' הכא
דמ"ש - ואי משום דרוצח בקיומו של איסור ע"ד א' שלא יבקע
הכלי כ"ל הואיל ולא אישתמיס פטו' כקו' שאסרו שאסור להשאיל
כלי חמץ לעכו' משו' טרופ' בקיומו של איסור ע"ד א' כו' אלא
אסור להשכיר כלי חמץ לעכו' בפסח מפני טרופ' בקיומו כו' משמע
דכהשאיל מותר ולא אמרינן רוצה בקיומו וכו' לא במשכ' דאיבא
תרתי וא"כ בהבלע' ג' מותר שיחשוב ימי הפסח לשלח והשכירו'
בעד שצד הימים כג' להלכה - ולמעשה המחמיר חע' בדמ"ס
קצת רוצה בקיומו כו' יש בו ג' אבל חמור להביא עליו חמץ אפי'
בתוך הפסח מוחב לו להשמי' שהחמו עצם ואינו אסור בהנאה ושכ'
חמורו היא נוטל ולא דמי לחמור של ישראל דאסרינן לעיל סעי' ד'
שאסור לקבל אפי' מעו' בשכרו אף ע"פ שגם התנו' הוא כות' בהנא'
כמו החמור למה שהסיקוהו מכליית חמץ שנאפה בו קודם הפסח
ושמע דבתנור אפי' הוסק מיורי ואפ"ה אסרינן ליה ואסרינן לעיל
שאסור לקבל אפילו מעו' בשכרו ולא אסרינן שכר חמורו הוא נוטל
ג' ל' דלא רמי דהתם גבי חמור שאני שדרך הוא גבי חמור רוב פעמי'
לתת לבעל החמור נשכרו ס' הפסח שאיפ"ן בו ואפילו אם יתגלו
מעות אין נוחגין לו לא בדמי הפח שהיה ראוי ליתן לו והווי להו'
המעור' דמי החם ואסרינן ואע"פ שאין חמץ תופס דמיו ס' לכתחלה
אסור כמו שאמרנו למעלה אבל גבי חמור לעולם אין דרך ליתן
לבעל החמור אלא מלכות חילכך כששכירו להביא עליו חמץ אין
ההנאה בשה' לו מן החמץ אנמרמי' לא שהחמץ גורם לו ההנאה
ותי' זה משתכר באיסורי הנאה לא גרם בעלמא הוא ומותר א"כ
י"ל דלא דמי חמור לחמור שנתנור מיד' שאפה בו העכו' ס' חמץ
בלוע החמור ונאמר בהנאה וא"כ שכרו משמואלך מיד' אסור מש' ג'
בחמור שהוא עצמו אינו נאסר ולפי זה היה מותר להשכיר ביתו
לעכו' מאפי' בתוך הפסח לשום בו העכו' חמץ שהרי גם הבית אינו
נאסר - אבל האגור בשם הירושלמי אוסרו ואפשר לחלק דשאפי'
בית שחמור דגבי בית מחצירו יותר משום שגרה כשהוא חמץ
בביתו ועובר משום ב' שאין חבל יודעים שהוא מושכר לעכו' כ'
ועוד שכמה תנאים ס' ל' דאין שכירו' בית קניא וה' לחמץ כמפקד'
גבי ישראל ברשותו מה שאין שייך רומר כן גבי חמור דוק ג' ל' -
ומיהו יש פתירין לתת חמץ בכלי חמץ ולחמץ סחן וכן שאר צרכי
הנא' מחירין לעשו' בכלי חמץ וכן הו' הסנהג' ותמיהני א"כ למה יחא
אסור להשכירו לעכו' שאין טעם נכון לחלק בין החמץ חמץ ושני
עכו' ואפשר גם לחלק שכשמשכירו לעכו' יבשל העכו' ג' החמץ
קמח ויתחדש בו איסורו קמח משמעאן בו ויטו' וזה אסור ליהנות
ממנו

לבוש החוד הלכות פסח

שמה היה שסנוף האיסור תחת כסלאי וחדיקו את המראי עליו וסמשו של גוף האיסור צינו נכשר בהנעל לכך יסיר השלאי ואחר כך יעילנו או ישים גחלים על מקו השלאי עד שישרף גוף האיסור אם ישנו שם ואחר כך מנעיל כל הכלי ואם הוא של עץ אין לו תקנה אלא אם כן ירחיב הסדק כל כך שיוכל להוציא משם פה שבתוכו רוסס שעושי האומנין בתוך הכלים להכיר מעשה ידיהם מותר להגעילן פאחר שנעשו מחדש כבולעו כן פולטו יבלבו שינקר הישב :

יך כיסוי של כרזל שמכסין בו הקריר צריך הגעלה כיון שמויע בכל טעה מחום הקרירה וצום נתנוהו בפסח על הקרירה בלא הגעלה כל התכשיל אסור שויע הכיסוי מתערב עם התכשיל ואם אפילו עזיבצק הרי הוא כמו חנור שאופין בו שבלוע שלא עי' מסקה וצריך ליבח :

טו וכן כיסוי של כרזל שמשימין אותו על הררה שכאפת על הכיר צריך ליבח כי ברוב פעמי' נוגעת בו ובלוע ממנו ביבש :

טז מדוכה בק של עץ גיז של אגז בין של כרזל מותרת בהגעלת אע"ג רחיסוצוקשה שדכין בו שוסן ופלפלין ודברים חרין וחרופים עם פירורי רחס מ"מ אינו בולע בצונן שפי מדבר אחר עי' האור מיהו של עץ שאפשר לקלפו בגלי אומנות טוב לקלפו משום גומות שבו ולהגעילו אה"כ ואם הוא גדולה שאינו יכול להכניס ביורה משיים בה מיכ רוחחין ומכניס בתוכה אבן רוחחת ועולה הרתיחה בכל שפתה דכל כה"ג הוי הגעלה דכלי ראשון . ויש

סחמירין להצריכין ליבח והואל וחימוצין קשה ומסלאין אות גחלו' לוחשות ומדבקין בו חוש של פשתן מבחוח סביב המדוכה וספיהין בגחלים עד שישרף החוש שעל גופו מבחוח וחויבין דרך זה כמו ליבח . מחבת סגילה בהגעלת אם אין בת גומות מיהו מחמירין

ללכנה אך בליבח כל דהו שישרף ערין מצד זה קש סגי וכן נוהגין :

יז הרף שעורכין עליו כל השנה וכן עריבה שלטיח בה אף על גב שלטיח בהן בצונן מניחין העיסת עליהם עד שיהמץ ודמיא לכית שאור שצריך הגעלה רחומצו קשה ואם גדולים הם שא"א להכניסם בכלי ילכין אכניס וישימן על הרף וישפוך עליהם פים רוחחין והוי כבו הגעלה מיהו מהגו העולם שלא ללוש בהן אפילו

אחר הגעלה לפי שא"א לגררן ולנקותן יפה יפה שלא ישא משחו חמץ באחת הפחת' או בנקב שאינו נראה לעין ואפי' קליפה עי' כלי אומנות לא מהני בהם מהאי טעמא :

יח הנפה צריך לדקוק סאר לנקותו מפתיחי החמץ הנדבק בה ונסרך ונדבק בנקבי אריגת הנפה ובעץ שבה וישפשפו אותם במים יפה יפה וה"ה לכל שאר כלי הליטה שהשיפשוף הישב בהן עיקר גדול ולא ההגעלה שאין איסורן משו לליעה שנתוכן שהרי

לא נשתמשו בהן בחמץ אלא משום שהחמץ נדבק בהן מבחוח מיהו אין נוהגין לא להגעיל ולא לשפשף נפה להשתמש בו בפסח מפני שאי אפשר לנקותו יפה בנקביו וכן כל ביוצא בזה כגון כים של ריחויכ וכן כלים שמשחמטין בהן חמץ וכן כלי שקורין ריב

איינן בלא בולין אין משחמטין בהן לפסח אפי' בשיפשוף והגעלה אבל שקיין ישנים נוהגין בהן היתר עי' כיבוס אבל צריך להתיר כל התפירות שבהן קודם הכיבוס :

יט הרחת שקירי שוי' כל בלא אין לה תקנה בהגעלה ולא בקליפ' בכלי אומנות שקורין הוביל' בלא מפני שתשמישו עי' האור ברדייה ואין לה תקנה אלא כליבח אם הוא של ברזל ובשל עץ אין

לה תקנה וצריך לקנות חדשה :

ך השולחנות והתיבות שמצניעים בהן אוכלין כל השנה רגילין לערות עליהם רוחחין לפי שלפעמים נשפך מן הקריר לתוכן :

כא חביות שנתנו בהן שכר שעירין אפילו נתנוהו שם לקיום פותרין בהגעלה או נעירין ג' ימים ואפילו הם של חרס אף

על גב דאמו יכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם היינו דווקא צשבלע עי' האור אבל בצונן סגי להו בהגעלה או בעירוי ל"ש אם הוא מזופף או אינו מזופף וכשמגעילין לכן אכניס ושיפם בהם ויערת לתוכן מים רוחחין ויגלגל בהם את הכלי שיעשו המים בעוקם רוחחין ככל הכלי ואין צריך למלאותו עוקשיעלו המים על

כל גדותיו אחרי שלא נשתמש בהן אלא בצונן ; וכדיעבד אנש

נתן בהם יין או דבש בלא הגעלה רק שהדיחן הישב תחילה מותר לשחות ממנו בפסח . מיהו בחביות של שכר שלכושאנו רואין שהשטרים מדובקין בהן סאר כל שאין מועיל להן לא עירוי ולא הגעלה עד שיגרר וינקר הישב בסכין או בכלי נזויות בק השוליים וזכנסרים מבפנים מכל צד דהיינו שיפתח אחד מן השוליים ויגרר וינקר בסוליו השני כזויות ואחר כך יגעילנו או יערנו הישב כדינו ואח"כ יסהמנו אבל להכניס ידיו דרך מנפוחו לא סגי שאינו יכול לגרר הישב שם כל . גם החביות והנודות שמחזיקין בהן חמץ ייקשרף שלכו שעושי משעורין וכחזיקין אותן בהן לקיו חושטעמינו כרגיש וגם הרוח ועיד דגרועי מגרעי מביית הרוסת ומכית שאור ואין מפיגן טעמן וריחן אפילו במי רוחחין כמה פעמי' דצין מועיל להם לא עירוי ולא הגעלה כל :

כב כל הכלים אפילו של חרס שנשתמש בהם חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה אפילו בחמץ . (דכיון דלא נשתמש

בהם חמץ כלל בנזון לא נלעו) חוץ מבית שאר ובית הרוסת שחימוצין קשה שאף ע"פ שלא נשתמש בהן חמץ אלא בצונן אסור להשתמש בהן מצה בחמץ אבל בצונן להניח בהן מצה אפוי מותר ואפילו חמץ אם הניחיהו שם ביכש בדיעבד מותר . וי"א אפי' נגע

מצה חמה בחמץ חס מותר וע"ל סימן חכ"ד דלא בלע מיניה כלל ביבש כיהו ללוש בהן אפילו בצונן אסור ואפשר אפי' בדיעבד אסור בפני שמטהר להחמץ ע"ל ד"ש וכל זה כרא הגעלה אבי על ידי הגעלה אפילו בית שאור וחרוסת פותרין אם אינם של חרס דאף

על פי שחימוצין קשה איתו בולע בצונן יותר כשאר כלים עי' האור שדי להו בהגעלה אבל לשל חרס לא מהני להו הגעלה ואפילו לא נשתמש בהן חמץ אלא בצונן לא ישתמש בהן מצה אלא בצונן :

(דכיון שחימוצין קשה כאילו נשתמשו בהן חמץ נחמין דמי דק"ל דכלי חרס אינו יונא מידי דופיו לעולם לכן לא מהני להו הגעלה ופי' נכמו' פ"ק כ"א) והאידנא נהוג על"מ דלא לאישתמוטי כלל בפסח ככ"ד דפחר אלא בחרת אבל בעתיקי כלל ל"א . וחנור של בית החורף

י"א שרינו ככלי חרס ואסור לשום שום דבר על התנור בפסח וכ"ש לבשל בתוכו שאסור ולי נראה דחומרא יתירה הוא זו ובש"ע תרהק יש להקל בהסקה וסתיחה מועטת וכשרוצה לאפוח בו מצה ריג' כדן חנור שנתבאר בס"ת ס"א ע"ש נ"ל :

כג כלי חרס הסצופי בהחוד זכוכי דינס ככלי חרס לפי טעושי' הזכוכי סן החול ככלי חרס ויש מקומו שנהגו שלא להשתמש

בכלי חרס גלח' ארט מבפנים אפי' תרשים מפני שאומרי שיערבין בהחוד חמץ אבל חומרא יתירא היא דלן . יתי כדבריהם הא כבר נשרף בכבשן לפיכך אין להחמיר רק במקושיש כנהג אבל כחופין בעופר יש מתירין בהגעלה ככלי מחבת :

כד כלי עץ המצופים בסמני אינם פולטים בהגעלה ודינס ככלי חרס ויש מקומו שפחמירין שלא להשתמש בכלים צבועים מבפנים אפילו הן חדשים מפני שהצבע נעשית בכלים חמוצים וכן

המצופים בכריל פחמירין שאומרים שהאומנים עושים אותן על ידי סובין וכולם חומרא יתירה יוא דמה בכך אפילו על ידי סובי הא אינו מתדבק בהן אלא על ידי ליבח הכלים כאש וכבר נשרפו הסובין סחוכו ואין להחמיר רק במקום שנהגו איסור :

כה וכל כלי השתייה בק צלוחיות בק כוסות מותרין כשטיפה בין שהן של זכוכית בין שהם של עץ בק שהם של סתת

בק שהם של חרס מפני שאין תשמישן בכל השנה וגם בפסה אא בצונן ואע"פ שלפעמים נותנין בהם לחם חס כיון שרוב חשמיטין אינו אלא בצונן סגי כשטיפה שלא הלכו בכל כלי ארא אחר רוב

תשמישו מיהו אנו נותנין להכשיר כל הכלים בכלי ראשון ואפילו כל שתייה ונהגין שלא להגעילן עם שאר הכלים שלא יבלעו ממי הגעלה ואפילו כשמגעילן קודם שש :

כו ואין נותנין להשתמש בכלי זכוכית ישנים כלל אפילו על ידי הגעלה דחשבינן

להן ככלי חרס הואל ותחלת עשותן הוא סן החול :

הנה הילכך פ"פ שאין דרך להשתמש בהם ע"י מין מ"ע י"א להחמיר ולפסח משום דלפעמים שריין פתיתין של סם נתוכו בין והוי ככוס והרי כוס כטנובל ועיין בסיומן ז"ס פ"ק כ"ב ה"ב ונ"ל אימין ק"ה פ"ה פ"ד ז"ל ע"ל סימן שכ"ה סיפ"ג ואפילו

הנה הילכך פ"פ שאין דרך להשתמש בהם ע"י מין מ"ע י"א להחמיר ולפסח משום דלפעמים שריין פתיתין של סם נתוכו בין והוי ככוס והרי כוס כטנובל ועיין בסיומן ז"ס פ"ק כ"ב ה"ב ונ"ל אימין ק"ה פ"ה פ"ד ז"ל ע"ל סימן שכ"ה סיפ"ג ואפילו

הנה הילכך פ"פ שאין דרך להשתמש בהם ע"י מין מ"ע י"א להחמיר ולפסח משום דלפעמים שריין פתיתין של סם נתוכו בין והוי ככוס והרי כוס כטנובל ועיין בסיומן ז"ס פ"ק כ"ב ה"ב ונ"ל אימין ק"ה פ"ה פ"ד ז"ל ע"ל סימן שכ"ה סיפ"ג ואפילו

הנה הילכך פ"פ שאין דרך להשתמש בהם ע"י מין מ"ע י"א להחמיר ולפסח משום דלפעמים שריין פתיתין של סם נתוכו בין והוי ככוס והרי כוס כטנובל ועיין בסיומן ז"ס פ"ק כ"ב ה"ב ונ"ל אימין ק"ה פ"ה פ"ד ז"ל ע"ל סימן שכ"ה סיפ"ג ואפילו

הנה הילכך פ"פ שאין דרך להשתמש בהם ע"י מין מ"ע י"א להחמיר ולפסח משום דלפעמים שריין פתיתין של סם נתוכו בין והוי ככוס והרי כוס כטנובל ועיין בסיומן ז"ס פ"ק כ"ב ה"ב ונ"ל אימין ק"ה פ"ה פ"ד ז"ל ע"ל סימן שכ"ה סיפ"ג ואפילו

הנה הילכך פ"פ שאין דרך להשתמש בהם ע"י מין מ"ע י"א להחמיר ולפסח משום דלפעמים שריין פתיתין של סם נתוכו בין והוי ככוס והרי כוס כטנובל ועיין בסיומן ז"ס פ"ק כ"ב ה"ב ונ"ל אימין ק"ה פ"ה פ"ד ז"ל ע"ל סימן שכ"ה סיפ"ג ואפילו

הנה הילכך פ"פ שאין דרך להשתמש בהם ע"י מין מ"ע י"א להחמיר ולפסח משום דלפעמים שריין פתיתין של סם נתוכו בין והוי ככוס והרי כוס כטנובל ועיין בסיומן ז"ס פ"ק כ"ב ה"ב ונ"ל אימין ק"ה פ"ה פ"ד ז"ל ע"ל סימן שכ"ה סיפ"ג ואפילו

תבלוע מן האיסור אין להגעילו אלש"א כל"א יהא הכלי בן יוסו או שיהא במיפ ששים כדי לבטלו אבל הרוצה להגעילם קודם שעת חמישית שעדיין לא הגיע זמן איסורו של חמץ או לא יצטרך ליתאר ולדקדק אם הכלים בני יוסו אם לא דאפילו אם הוא בן יוסו והו"נ בר"ט החמץ גותן טעם בכלי הכלי במים וחוז' ונבלע בכלי ובלו היתרה לפיכך אין צריך לדקדק וכן נמי אין צריך לדקדק אם יש ס' במים נגד כלי שמגעילם לאו שאין הטעם הנפלא צריך להתבטל א"א שיצא ממנו והוא יצא וכן אין צריך לדקדק אם מגעיל כלים שבליעתו מועטת עם כלים שבליעתו מרובה וכן עם משהא הכלים בתוך היור יותר מדעי ואינו משה אותם כ"כ וכן שלא יצטרך להגעיל היורה הגדולה שבגעילין בו חחלה וסוף ונכולהו אף אם יבלעו הכלים הנגעלים והו"נ בר"ט להיתרא כיון שקודם זמן איסורו הוא ודין יורה גדולה כדי שאר כלים כמו שכתבנו . אבל שלא יניחו המים מרחיחין ושלם יכניס הכלים עד שירתיחו המים ל"ל שצריך ליתר אפי' כשמגעיל קודם שעת חמישית דהא טעמא הוא בשאין המים מרחיחין אינן מפליטין וא"כ ישאר החמץ בתוך הכלי וסת לי"א מגעיל לאחר זמן איסורו או קודם זמן איסורו אם ישאר בכלי טעם חמץ ומשחמט בהם בתוך הפסח ולא דמי לשאר החילוקים שאמרנו שהרי בכלין פולטין הכלים אלא שחחרין ובלועים מסי הגעילה וא"כ אין טעם חמץ בכלי שכיון שהטעם כבר פלם ממנו אף על פי שתור ובלוע בן טעם המים כבר נקלש טעם החמץ שבו ואינו נותן טעם בתוך הפסח ועוד שהוא בר"ט להיתרא קודם שיבא לאיסור אבל כשמגעילין במים שנחו מרחיחין גוף הטעם הראשון נשאר בכלי ואוסר בפסח . והב"י היתר גם את זה ואפשר דס"ל אף על פי שהמים שנחו מרחיחין אינן מפליטין מ"מ הם מקליטין את הטעם שבכלי והו"נ כשילו יצא וחזר ובלע ונ"ל להחמיר :

ד אחר שהגעיל הכלי מיד נוהגין לשוטפו במים קרים ולא מטובי שיט בו תועלת לצורך ההגעילה דמה תועלת יש בו דאי מטובי להדיח מן הפליטה ס"ל הכלי שלא יחזור ויבלע בו כזה אין תקנה כי מיד כשהוציאתו מן המים הרוחחין עם עלייתו הוא בולע כי אפסר לצמצם כל כך למהר ולשפוך עליו ועוד כי אפי' בתוך המים אכ"כ משהין בו יותר ממה שצריך הוא חוזר ובלוע את פליטתו ולהכי אמרנו למעלה דבעינן שהיו במים ששים כנגד הכלי אם הוא בן יוסו ומגעיל לאחר זמן איסורו ואז אין לחוש אם חוזר ובלוע דכבר נתבטל הטעם כששים כמו שאמרנו אלא שטיפה זו מנהג בעלמא הוא ואסמכתא אקרא דגבי קדשים דכתיב וכורק ושופך במים ואר"ל מרקת בחמץ וטיפה בצונן וש"ס דבעינן שטיפה יתירה בצונן אחר ההגעילה גבי קדשים וילפינן מינה לכל ההגעלות מ"מ צריך לשוטפו מיד אחר ההגעילה . מיהו אם לא שטפו מיד לא נאסר . ואם לא הגעיל קודם זמן איסורו יכול להגעיל בע"פ עד שתחשך אפילו לאחר זמן איסורו אבל בתוך הפסח אפילו בח"ל לא מפני שאזהחמין הוא במשהו והטעם שחוזר ובלוע לתוך הכלי אפילו הוא טעם פגום אוסר את הכלי במשהו אבל סותר ללבן כלים חוך הפסח והטעם קל להבין . והא דבחרין להגעיל כלים בני יוסו קודם שעת חמישית זהו דווקא כשמכשירין כלים של חלב לבד או של בשר לבד אבל אם בא להגעיל כלים של בשר ושל חלב ביורה א"א צריך לריות שלא יהיו בני יוסו . לכל הפחות אחד מהם או של בשר או של חלב דאז שרי שאותו שאינו בן יוסו אינו אוסר לאותו שהוא בן יוסו לפי שהוא פגום וכן אותן שבן יוסו אינו אוסר לשאינו ב"י לשווייה כדידיה לפי שיש ג' נ"ט להיתר הטעם הראשון לכלי ראשון והכלי ראשון למים והמים לכלי שני שאינו בני יוסו ועדיין היתר הוא : דהא חד כלי אינו ב"י וטעם לפגם הוא זה ואיסור נטר נתלבן אינו איסור אלא ע"י פנייה ועיין בע"ז סימן כ"ה סעיף ג') אבל אם היו הכלים של בשר ושל חלב שניהם בן יוסו והגעילו הכל ביורה אחת אפילו קודם ה' שעות איסור אפילו בדיעבד דנהי דמטובי חמץ ליכא מטובי בשר בחלב איכא ששליהם נ"ט ליטב ופיר שפליטין הטעמים מן הכלים לתוך המים ומתערבים יחד נעשו המים חתיכה דנבילה (ואפשר

ואפי' כלי כסף המצוירין שקורין גישמע' לצט"א הציו' הוא מבפנים נוהגין שלא להגעילן לצורך פסח כי הציור הזה אין דרך לעשוהו כי אם ע"י היתוך זכוכית אסנ"א הציו' אינו רקעל הכית יד או לפעלה על הכיסוי או בכלי מבחיץ כולי האי לא מחמרינן מטום דברור לנו דכלי כסף חצובים כאילו שהם משוקדים ומצוירים לא שכיחי כלל שמרתיחין בהן אצל האש ואת ל איכא למיחש שאירע גך שו שמא הרתיחו בכלי אחר ועירו' מאותו כלי רותח לתוך כלי כסף זה וק"ל עירו' בכרי ראשון מ"מ אין להחמיר כ"כ ואע"ג דאמרינן פלי מחכת חס מקצת הם כולו לא אמרינן הכא דהולך בליעתו בכולו :

כז ספוד יתן שצילו בו בשר מלוח ממלח שלא נברק מחמץ ואח"כ צלו בו עופות בתוך הפסח העופות מותרים . (מפני שצ"ס החמץ שהיה למלח נתנעל קודם הפסח אבל לכתחילה אין להתיר לפי שיש חילוקים וסוכרים דחוזר וכיפור כמו שכתבנו לעיל סי' ת"ז סעיף ד') מיהו אין להתיר רק בדיעבד . ברזוח של חביוח ויין נוהגין להדיחין וכן עצים שנכותל שחובבין בחן כלי שתייה נוהגין להדיח לשאם בהם כלים בפסח :

תבב זמן הגעלת הכלים ובו ו' סעיפים :

א סד' הגעלה לוקח יורה גדולה מלאה מים ומרתיחה בלי שיעור עד שיעלו הרוחחין על פני כל הכלים ככל עבריו בפני ופחיץ ומכניס בה כל הכלים שרוצה להגעיל ויכניס אחד אחד זה אחר זה :

ב ולא יכניס שני כליים יותר בבת א' בסל אחד או בשכבה אחת כדי שלא יחצץ אחד על חבירו שלא יעלו בה המים הרוחחין אע"ג דבני טבילה כ"ג שרי גבי הגעלה שצריכין רתיחת המים בכל הכלי שיהיו בכחן להפליט לא סגי בכ"ג ויזהר שלא ינחו המים מן הרתיחה כשעת שמכניס שם הכלי שאינינו אסור להגעיל בהן כל זמן שהם נחים עד שיחזרו וירתיחו שאין הכי מפליטין מה שבלוע בתוך הכלי אלא כשהן מרחיחין ולא כשהם נחים מן הרתיחה אע"פ שהיו סולדת בהן ויזהר שלא ישהם הרבה בתוך היורה שאם ישאם הרבה יפלוש הכלי מה שנתפחו ויחזוק ויבלע מסי הגעילה שהם אסורים מחמת החמץ הנפלא מן הכלים לתוך ונוהגין להכניסם ולהוציא מיד שכשהמים רותחין הם מפליטין מיד ופטעם זה הרוצה להגעיל כלים הרבה ביחד ישהה סע' לעת לתשמיץ שלא יהיו בני יוסוין בשעת ההגעלה והיה טעמם פגום וכיין טעמם פגום אין אוסרין את המים שיחזרו ויאסרו את ופליטם רהו ליה תרי טעמם להתירא נט"ל ונט"ל בר"ט להתירא ושרי אפי' לכתחילה ואם ירצה להגעיל בני יוסו יזהר שיהא במים ששים נגד כל כלי וכלי שיגעיל בתוכה (דהיינו כגד כל טובי דופני הכלי שנכל כל וכלי דנכל כל מיערי' כמו שכתבנו בפ"ק סעיף ו') שאם אין במים ס' נאסרו המים וחזרין ונבל עין בכלי ואוסרין אותה טעמם דבן יוסו הוא נ"ט לשבח ואוסרין והורה שרוצה להגעיל בו הוא של חמץ והוא בן יוסו :

ג וכן כלי גדול שאינו יכול להכניסו לתוך היורה מחמת גודלו עושה שפ"ל לפיו מטיט כדי שיתמלא הישב על כל גדותיו ויעו המים רותחין כשצטו וממלאו מים ומרתיחו או יקח אבן רותח או לפיד אש וישליכו לתוכו בעודו רותח ומתוך כך ירתיחו ממי יותר ויעלו על שפתו ופליטו שם איסור' דכבלעו כך פולטו :

למך כלי אסר הו"ל וכתבתי יפה יפה ומעלה בנינוית על שפחה טובע ומיהו שפה טע"ס או טבן רותח כפי שאם לא יעשה שעה או חן רותח לא חוגעל הכלי יכה דעמ"ל יעלו המים דומים על שפתו עכשיו ולא פלוט האיסור שכשפתו וברי האיסור נתבטל כו הדכה טעמים וא"א פשר שלא עלה על שפתו פעם ס' סת וכלע .

שאם לא יגעיל היורה תחת יאסרו מיד המים מפליטת עצמו ממה שבחזרו שאין במים ששים כנגד פליטתו דכשיעור גזובי כל דופנותיו בנייני . דתא לא ידעינן כמה בלע ואין לך כלי שיהא ששים בכללו כנגד כל דופנותיו נמצא שהמים כולם נאסרים וחוזרים ונבלעים בכלים הנגעלים . וכן אם רוצה להשתמש בפסח ביורה זה צריך לחזור ולהגעיל היורה אחר שהגעיל בו הכלים כמשפט הראשון שנאסר מסי הגעילה צ"א כשמגעילין משעת חמישית ואיך שכבר געיע זמן איסורו של חמץ וה"ה בגל ימות השנה הבא להגעיל בלי

לבוש החור הלבנת

בה טעם דניוצאין בה ידי חובת מצה וחייבת בחלה ואפי' רובת אורז ודווקא אורז ולא כאר מיני קטניות משום דהאורז גורר תוא אחד הדגן וקרוב הוא למיני דגן ואיכא ס' דבגמר שהוא סידקנסמס וחייבת על חיטונו כרת אע"ג דלא ק' להיכ' ס' לענין עירוב עמהם חשבין ל' כרגן שיא יבטל הוא אח טעם הדגן שנתוכו ואדרבה הוא בטל לגבי טעמו דגן שצמו לחושבנ' אותו כרגן ויוצאין כו"ח מצה וחייב בחלה :

ג. אין צריך לברר החטין מאכילת העכברים שאין החטתה הקטה מסתין סמיעו דוק שבפי העכבר . ואפי' את' ל' שיחמין אינו אחד סאלף ומחבולין הן כשיטחוק את החטין : (וכבר נבאר לעיל סימן תמ"ט ע"פ כ"ג ד' דחמין בכתערב קודם כח נטיל' נשעיס ואין כאן מבטלין איסור לכתחלה שאינו חייבין כדי לבטלן : (ועיין בע"ז סימן נ"ט כע"פ ה"ו ולקמן סימן תק"ז כע"פ ב' ובכ"ט פ"ו סעיף ח') אבל הטין שצמחו מליחלוחית הארץ שקורין ב' לא אור' זניו' א' אקטין הוא חמין נבאר וצריך לבררו יפה יפה עד שלא יהא בוא מס' כנגד כל ההטין שלא צמח ואפ' ע' דהוי יבש ביבש מ' כי יתיב טעמא בשעת אפייה וגם צריך שתהא אפייה קוד הפסח

אם יש בחטין צומחין דאי בפסח אפי' כל שהוא אוסר לך יש לברר החטין יפה מהם . אכתבתי למעלה בסימן קמ"ז סעיפי ב' ג' וי' והם סתריים על כן נריך לבי לברר וללכך את דברי המדקדקים שטעמים הם ולא דקדקו יפה כמה ש' יתקו דברי ולמהתי לך יש לברר את החטין ויהיה פשוטו של דברי מוכיחים דכ"י קאמיהא ואין כאן סתירה כלל וה"פ של דברי ופ' אפי' אכל שטין חממתי כולו ותבואת הנומחות מחמת לפגמות הארץ דכ"י הוא שינמחו מרוב מהם נבא אחד מרוב הל' שגלגלן ואם היו טוחנים פחות כך בלא נרידה מסתמא לא היה ס' כנגד הנומחות כמו בני סתם אכילת עכברים דלעיל . ועוד שהנמיות הוא חמון גמור לפי כ"ד לברר יפה ואפ' על גב דהוי יבש ביבש דדידו הוא דנטל ברוב ומתקמא איכא רוב ש' אינם נומחים כנגד הנומחים אפילו דלא כרייה ואם כן הרי כבר נכתבנו קודם הפסח מ"ח ח"ף על גב דהקטנו ברוב יבש טעמא ע"י אפייה לא היה ס' כנגד הנומחות כמו בני כשיצאה חוזר וכיצור ויחייב טעמא ע"י אפייה וזה אינו חוזר וכיצור ע"י אפייה לביכ' גם חת"ל שיכולין לסמוך הכח על ביטול הרוב בלא כרייה אם היה סמוך על ביטול הרוב בלא כרייה היה נריך שיקחה האפייה קודם הפסח דאי נכנסה בל' לאתקו אפי' לא היא ומתקרב בשעת האפייה בכח מקמח ש' הנומחים נקוד הקמח של אפי' נומחין אלא כל שהוא היה פוסד אותו כיון שלא נכתבנו בס' קודם הפסח . ועל זה סי' ומתק' לך יש לברר החטין יפה יפה מהם קודם הפסח עד צל' יתק' מן נומחים א' מ' כי נבד ש' אינם נומחים ואי יתק' לאתקו מפני' בכחם דכ"י טעם כפ' אינו חוזר וכיצור חט' הנע' דכ"י כלי' שום גמגום ואין כחם סתירה כלל דוק : (עד כן כ"ה)

ד. החטין שעושין מהן מצוה של פצות טוב לשיארכם שלא יפילו עליה סיס משעת קצירה (דקורס קצירה בערס מחוכרים אי אפשר להם לבא לידו חמון וע"ל סימן תכ"ז סעיף ה') ואסמכוה אקרא דכתיב ושמת את המצות ואסא' לו לשובך בשעת קצירת לפחות ישמרם משעת שחינה לפי שאין מקרנין אותן סמוך לביש שחינתן כרוחיים של ס' ולא יחנם לעכו'ם או חרש שוטה וקטן לשמור ולסתוק אלא לישראל פ' דעת בר' א' במצת שריצה לאכול בלילה ראשונה לשם אכילת מצה של מצוה שהוא חייב לאכול מן החורה דכתיב בערב תאכלו מצות אבל שאר מצת שאוכל בחוד הסעודה אפי' בלילה ראשון וכך שאר כל ימי הפסח לא בעינן שימור לשם מצת כלל שהרי אם ירצה שלא לאכול מצה כלל כל ימי הפסח חרין כליל ראשון הרשות בידו ובלבד שלא יאכל חמין כמו שיתבאר בע"ה ובשעת הרק שאין מצוא ליקח חטין סותר ליקח אצילוקמח מן השוק : (דיכול לעשות שימור בשעת לילה) ואפי' ס' עכו'ם יוצא בו ידי חובת מצה אפי' בלילה הראשונה דאחזוקי איסורא לא מחזקינן : (ועיין לעיל סימן תכ"ז סעיף ג')

ה. לתיקה והוא שכולל החטין במים קודם שחינה כרי שיסורו קליפתן ועושים אותן באופן שלא יחמזו אפ' ע' ג' דבגמרא שרי ליה בחטין שחם קטין אגן אסרינן ליה שאין אנו בקיאים בה ואסור ללחות חטין וכ' שיעורין שהן רבין :

ו. השקין שנותרים בהם קמח כל השנה אם רוצה ליתן בהם קמח לפסח מככסין אותם יפה וצריכים להתיר קודם הכיבוס כל התפירות שבהם בקצוות או אם הם מטולאים מפני שמה שבתוך הקמחים והתפירות אינו מתכנס ועוד דהדגרי ידוע דשקמח במים נחרך ונילוש ונדבק בכגד וקשה להעביר כולו :

כשטולין

ואסורין כל הגלי שאין באין נ' בר נ' להיתר כלל . וכן הדין בכרי חמין עם כלי עכו'ם שאם שניהם בני יוםין אין להגעילן ביחור אפי' קודם השעות :
הנ"ב דכתיב דמשום איסור חמין ליכא הויל' וקודש זמן איסורא הוא מגעילין והוי כ"ע כר' כ"ע נהיתר ככתבאר כסמוך מ"ט איסורא דכלי עכו'ם איכא הויל' והס' כ"י ונותן טעם לשבת ואפילו אפי' הכלי חמין של ישראל אינו כ"י והכלו עכו'ם כ"י גם כן אסור מטעם זה שהרי גפשו במים מיד התיכה דאיסורא הויל' והכלי עכו'ם כ"י ונותן טעם לשבת ואסורין הכל גם הכלי של איסור לא הוקר' ולא דמי לבשר בחלב שכתבאר כסמוך שחף על פי שחמץ מהם כ"י אפי' חמין אינו כ"י אינו אסור משום כשר בחלב הויל' והכלי עכו'ם כ"י כ"י כ"י הויל' דאפי' הקמח דמינו אסור אלא ע"י שניהם הילכך כשחמץ מהם אינו כ"י ונותן טעם לפסח אינו אסור משום כשר בחלב מאחר שטעם כשר אוחלך הוא פגום אכל הכח אפ' על פי שהכלי של היתר אינו כ"י ונותן טעם מה ככך סוף סוף הכלי שחמץ שור שהוא כ"י ונותן טעם לשבת ועושה המים התיכה דאיסורא . ואסורין הכל גם הכלי של איסור לא הוקר' .
הנה

ואם הכלי עכו'ם אינם כ"י סותר אע"ג שהכלי חמין של ישראל . הם כ"י לית לן בה : והוי כ"ע לפסח ודוקא כשנגעילו קודם זמן איסורא אכל גם מנגעילן לאחר זמן איסורא אפילו כ"הג' אסור משום איסור חמין דהויל' וכלי' של היתר כ"י ונותן טעם חמין במים לשבת וחוזרין המים ואסורין גם הכלי של היתר עגמו ונפ' זה כ"י דה"ה כ"י כ"י כלים של כשר וחלב אפי' מנגעילן אסור זמן איסורא כיורה א"ף על פי שאחד מהם אינו כ"י אסור דכתיב דמשום איסור כשר בחלב ליכא הויל' וחד מהם נותן טעם לפסח ככתבאר כסמוך מ"ט איסור חמין איכא דלא איתו אבול כ"י ונותן טעם איסור חמין לשבת במים הויל' והוא כ"י ומנגעילן אחר זמן איסורא ואלו חמין המים ואסורין הכל משום חמין

אבל אין נוהגין להגעיל שום כלי שהוא בן יוםין : ה. הרוצה להגעיל בצבת יגלגל הכלי ויפתח הצבת בתוך תיורה ויחזנוו במקום אחר דמקום הצבת לא סליק דיקולא דמיא : ז. אין סגעילין אלא במים ולא בשאר משקין ונדעתנו אפ' בשאר משקין עלתה להם ההגעלה . והמי שנריא אע"ג שרינים כרוחמין רענין בליעה . לענין ההגעלה לא חשיבו כרוחמין ואין סגעילין בתוכן אפ' דברים שרינים ככלי שני לפי שאינן תולדות האור וכבר ארז'ל בכולעו כך פולטו מה בולעו ע' תולדו האור אפ' פולטו כן ואם נאסרו ע' הוי סבירה . אפשר להכשירן על ידן וכ' ש' ע' חסי האור : ז. אם הגעיל הרבה כלים ביורה ער שמרוב פליטת הכלים נעש המים כצור אין להגעיל עוד באותן המים דהא עינינו רואות שהמים הללו נחמסו סרוב בליעתן :

תבג דין החטין למצות וטהינתן ובו ט' סעיפים :

א. אין יוצאין ידי חובת מצה אלא ברבים שיוכלו לכא ליהי חיסוק שנאמר לא תאכל עינין חמין ז' ימים תאכל עליו מצות ואח' ז' סדכתה רחבא איסור אכילת חמין וחי' ב' אכילת מצה גבי הדדי ש' דה' דברים הבאים ליהי חייבין אדם יוצא בהם ידי חובתו בכצ שאין באין ידיו חיכוך אין יוצאין בהן ידי חובת מצה ואילו דברים הם שיוצאין בהן ידי חובת מצה בחטין ובשעורין ובכוסות ובשכורות שועל ושיפוח שהם כולם באין ליהי חיכוך אבל נוהגין ליקח דווקא חמין שהוא תאכילתו ומוקדם למצוה וכשאין לו חמין יוצאין בשאר מיני דגן אבל לא באורז ודוחן ושאר מיני קטניות שאינם באין ליהי חיסוק אלא ליהי סרחת כולם שאם סתם יצא אותן מסריחין ואין חימוצן נקרא חמין מיהו נוהגין באלו הארצות שלא לאכול תכשיל של אורז ודוחן ופולין ועדשין ושאר מיני קטניות וכן חרדל אין אוכלין בפסח אפ' על פי שאינם סחמייצין אפי' ע' בישול אין נוהגין לאוכלן כלל .

וטעמא משום דגזרו באילו אטו החמץ מיני דגן דרגן מעשה הקדירה הוא וקטניות גם כן מעשה הקדירה הוא וגזרו הא אטו הא שמא באורז בשל בקד רה גם מיני דגן ועוד יש מקומו שעושין פת סקטנית ואמי לאיחלופי בשאר מיני פת לאכול כל פת אפי' דגן שנתחמין וגם פעטיב תניאה מעורבת בהן וא' לבררו יפה ונאפה עמהן אחר שנתחמזו ונחמזו וחמין נפסח במשהו לכך נוהגין באילו הארצות לאחמיר בהן ולאסורין מיהו אם נפל מהם חוד התכשיל אין אוסרין אותה וכן סותר להדליק בשכנים הנעשיכמהם וגם הם אינם אוסרין אם נצלו חוד התכשיל וכן סותר להשתוח כל מיני קטניות בבית . חרע אקלי' א' ועני' ש' ז' אלו' נדר אינם מיני קטניות אלא מיני בשמים ומותר לאוכלן בפסח :

ב. ואם עירב אורז עם אחד סאלו הסינן ועשה מהן עיסה אם יש

הלישה מחל ועד סוף אסור צפי לאוכלו שמא נתהפך ביד עכ"ל
תנה דין מים שלנו וכו' ז' סעיפים :

א אין לשיין לא במים צוננים כדי שלא יתחמם העיסה ויבא ליהוי חיימו ונחלקו רז"ל בזמן שאיבתהם מהם שאופרי שהמעינות ביומי ניסן הם רוחים בין ביום בין בלילה מפני שהחמה הויכת באותו הזמן בשיפולי הרקיע סמוך לארץ ופרתחת המעינות בין ביום ובין בלילה ולכך סוכרים שמתר לשואבן אימתי שירצה בין ביום ובין בלילה לא שצריך לשהות אותן בכלי עד שיצטננו וש ערו חז"ל שבי"ב שעות הם מצטנני ולכך צריך להשהותן בכלי משטאבן י"ב שעות ואח"כ יכול ללוש עמהם . ויש מהם שאומרים שאין המעינות רוחים כיומי ניסן לא בלילה כשהחמה הולכת תחת הארץ ופרתחת המעינות כל הלילה ואח"כ ביום הם חוזרים וצצטנני לפי דעת זו על כל פנים אסור לשואבן בלילה בין בתחתית בין בסופה שמיד שתבא השמש תחת הארץ הם מהחממים וגם ביום י"א שצריכים להיות כחוברים בקרקע כל היום כדי שיצטננו ואם שאבן באמצע היום אסור ללוש בהן לעולם שאין מתקררין אלא

בקרקע כל היום לכך לא ישאבן אלא עם שקיעת החמה ואז כותרת ללוש בהם מיד שכבר נתקררו בקרקע כל היום ובין י"א שכששאבן בלילה שכבר הם נרחחו מן השמש שחת הארץ אסורין לעולם שאינם מתקררין לעולם כשהם בתלוש ויש מהם שאמרו כששאבן ביום מתקררין הם כשהיית אותה היום וכל הלילה שיאחריו ובין כששאבן בלילה צריך להשהותן כל אותה הלילה וכל היום וכל הלילה שלאחריו שלעולם צריכין להיות בתלוש לינת לילה שלימה אם לא שאבן בין השמשות אבל אם שאבן בין השמשות גם בעל

חסנרא זו מיד שמתרין מיד שכבר נתקררו בקרקע כל אותו היום שלפני השאיבה וי"א שגם כששאבן בין השמשות צריכין לחלינן כל הלילה שחיד שכתחלת החמה לשקוע המים מתחממן ואפי קודם עמו השחר אסור לאפני כהם ואוסרים אפי כדועבר המצות האפיון אם שאבו המים קודם עמוד השחר דשנא סוף הלילה גורם הצינן הלכך לצאת ידי כל הדעות נהגים לשאוב אותן בשמשו וכלינין אותן כל הלילה עד הבקר ואח"כ לשיין בה ואין חילוק בין מינהרות ובורות ומעינות כולם דינם שוה לשואבן בין השמשות ורא קודם לכן ולא אחרי כן ומלינין אותן כל הלילה שהיא י"ב שעות שנה יצאו כל הדעות וכאותה לילה שהוא מלין אותם אם העת הוא חם ושימש במרחף שהוא קר ואם העת היא קר יניחם כל הלילה באויר כי המרחף הוא חם ולמחר ישיכים ויכניסם לתוך הבית קודם שיזרח השמש ואפי ביום המעונן דיומא דעינא דלא שמשא היא לפיכך טוב הוא שלא יניחם כליל תחת אויר הרקוב כדי שלא יטבחו אותם לסחר ויזרח עליהם החמה אלא יניחם תחת התקרה ואם יוליכם תחת האויר ייש לכסותן ויכול לשאוב בפעם א' לימים הרבה ולא חיישינן שמא יחזרו ויתחממן תוך הכלי כשישם אותם ימים רבים מתחת זריחת החמה שהיא על הארץ כל היום שכשהם בכלי תוך הבית אינם מתחממים מן השמש אא כ תורח השמש ותכה עליהם ולכך יזהר כשמוליכין המים מן הבית או מן המרחף לבית שרצה ללוש בו שלא עליהם מגולים תחת הרקיע ואפי ביום מעונן כמו שאמרנו דיומא דעינא כולא שמשא הוא אבל בין השמשות כששאבן אין לחוש שמוליכין מגלינין שאין כאן שמש על הארץ וגם ביום אין לאוסרן אא כ שהם והוליכין זמן כרובה מגולה תחת הרקיע ובזמן מועט אין לחוש כ"כ יש לשאוב מן הנהרות המושכים ולא מן הבארות כי הנהרות קרירים אבל כשהנהרות גדולו מהפשרת שלגים ונשמים טוב יותר לשאוב מן הבארות כי מי ההפשרה ומי נשמים חמים יותר מן הבארות :

ב פים המכונסים נסיספרנא והוא בנין העשוי בקרקע תחת המים וסביבותם כאילו הם מכונסים בכלי י"א שמתר ללוש בהם סמוך לשאיבתן מיד שהרי אינם מרתחים מחמת החמה המהלכת תחת הקרקע שהריה בנין מפסיק בנייהם לקרקע וגם אין החמה מכה עליהם מ"מ אין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק שענינו ראות שהם חמין יותר בחורף משאר מים וימי ניסן עדיין ימי החורף חשיבו :

ג פים המכונסים נסיספרנא והוא בנין העשוי בקרקע תחת המים וסביבותם כאילו הם מכונסים בכלי י"א שמתר ללוש בהם סמוך לשאיבתן מיד שהרי אינם מרתחים מחמת החמה המהלכת תחת הקרקע שהריה בנין מפסיק בנייהם לקרקע וגם אין החמה מכה עליהם מ"מ אין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק שענינו ראות שהם חמין יותר בחורף משאר מים וימי ניסן עדיין ימי החורף חשיבו :

ד פים המכונסים נסיספרנא והוא בנין העשוי בקרקע תחת המים וסביבותם כאילו הם מכונסים בכלי י"א שמתר ללוש בהם סמוך לשאיבתן מיד שהרי אינם מרתחים מחמת החמה המהלכת תחת הקרקע שהריה בנין מפסיק בנייהם לקרקע וגם אין החמה מכה עליהם מ"מ אין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק שענינו ראות שהם חמין יותר בחורף משאר מים וימי ניסן עדיין ימי החורף חשיבו :

ה פים המכונסים נסיספרנא והוא בנין העשוי בקרקע תחת המים וסביבותם כאילו הם מכונסים בכלי י"א שמתר ללוש בהם סמוך לשאיבתן מיד שהרי אינם מרתחים מחמת החמה המהלכת תחת הקרקע שהריה בנין מפסיק בנייהם לקרקע וגם אין החמה מכה עליהם מ"מ אין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק שענינו ראות שהם חמין יותר בחורף משאר מים וימי ניסן עדיין ימי החורף חשיבו :

אין

כשומליכין השקים שיש בהם קבץ של פסח מן הריחיים או לשאר מקום אסור להניחם על גבי בהמה שאין עליה צוקף או עור עב תחת השק מפני שהקמח מתחמם בנוף הבהמה כשכניח עי גבה ועוד שרז"ל הבהמה להזיע תחת כובד המשא ולא ברירא לן אם זיעת הבהמה מתמצת אי לא ואע"ג דלפי הסברא דמי לזיעת אדם שאינו חמין כמו שיפכא לקמן סימן תס"ז סעיף ה"ט מ"מ אין להקל במילת דלא פטישא לן וכן אם אפשר לויש ליוה שלא לבניח הרבה שקין מלאים קמח זה על גבית שמא יתחממו :

ח נוהגין לנקר הריחיים משום דיומנין סוחנין בהתבוא לתחת לסולת וכ"כ במדינות הללו שסוחנין בחם חטים ושעורים השרויין במים הרבה שעושים מהן שכר והוא שקורין לו מ"מ ר"כ לא שהיה חמין גמור וסוחנין אותו בעודו לת קצת ונדבק הרב בריחים לכך אסור לשחון בה עד שינקרו אותה הישב ונוהגין שהקמח הראשון שנשחן אחר חניקור אין אוכלים אותו בפסח שמא נתערב בו מעט ממה שנדבק בריחים ושומרים אותו עד אחר הרגל . (ולאנשי מפשה כגיליס לילך ענינא אל הרחיים לרשות עמינת קמחיהם שיהא נעשה כהונן) :

ט צריך לשחון החטים יום או יומיים לפני הלישה ואם שחנהו בערב פסח אסור ללוש ממנו מצה בו ביום לפי שהקמח בשעת שחינת נעשה רוחח מתנועת הריחים ומחמם את המים שלשיין בו ונות העיסה להחמין וקרוב הרבה לכא לירי איסור :

י באינו מצה יוצא ידי חובתו וכו' ד"סעיפים :

א אין יוצאין ידי מצה כפת סוכין ולא כפת מרסן שהכחו קראה לחם שנא' ימים חאכל עליו מצות לחם ואלו אינם נקראים לחם לפי שאינו נקראה לחם אלא דבר הראוי למאכל אדם דכתיב כי לא על הלחם לבדו חייה האדם ועוד נביחלה כתיב באכילכם מלחם הארץ משמע שאין נקרא לחם אא מה שהם עצמם אוכלים ומשע"כ זה נ"כ אין אדם יוצא ידי חובת מצה אא כזכר שחייב בחלה אבל לט הוא את העיס כסוכין שכה ובמורסן שכתב ויוצא בה ויוצאין במצ העשוי מסולת נקייה ואפי היא יפה כמצת שלמה אע"פ שקרא הכתוב לחם עיני ככר ריבתה התורה מצות מצות הרבה פעמים לרבות אפי כמצתו של שלמת והיאך מקיים אני לחם עוני פירשוהו פרט לחלוש שהוא דבר של חשיבות או פרט למצ עשירה העשויה בשמן ובמי פירות כמו שיחבאר סימן חנה סעיף אחר . או למעוטי מעט מני לרברי קצת חממים ויליף לה הכי לחם עוני קרי ביח אוני בא"חם שנאכל באנינת לאפוקי מעשר שני דאינו נאכל באנינות דכתיב לא אכתי באוני ממנו טובלינחך לכתחילה שלא לעשותה רחבה יותר מראי שאו שנה אישיה ולא מצה בלשון הקדש :

ב עיסת הבלבים בזמן שהרושם אוכלים ממנה יוצאים בה אם שמרוהו מחיובין ואם יצאו עינים אוכלים ממנה אע"פ שהיא ראוייה למאכל אדם ע"י הדלת . ושמרת מחיובין אין יוצאים בה שאין זו שטופרת לשם מצה אלא לשם מלינס ועוד שאינה נקראת לחם כל זמן שאין הרועים אוכלים ממנו שאין נקראת לחם אלא מאכל אדם כדלעיל :

ג כל מין חלושה אסורה ואין יוצאין בה דליכא בזמן זמנה מאן דידע למחליט שלא תחמין :

ד מצה מגולה אין יוצאין בה ידי חובת מצה משום דתוי מצות הנאה בעכירה וכתיב וכוצע ברך ניאין וי"ק ל' אין עביר מצות כלומר דבר שהוא עכירה אין יוצא בו ידי מצוה בר"א כשנתן מצה אפויה אבל אם גזל חטים או ת"ה ועינין לטימן י"א פנים ויכמי קמח ועשא מצ' יוצ' בה שקנאם כ"ס סעיף י"ב ובסימן תק"פו פשינו ודמיל לבד הוא חייב לו : סעיף כ"ז כופימן תרמיט סעיף ה' עכ"ל

בצק של עכו"ס שלשו העכו"ס בפני ישראל אע"פ שראה הישראל שתחלה ועד סוף שלשו העכו"ס ושלא נתחמין ושלשו העכו"ס במים שלנו אין יוצאין בו ידי חובת מצה שדרי לא עשה בו העכו"ס שימור לשם מצה ואפי אמר העכו"ס בפ"י שלש לשם מצה אינו שימור דכתיב ושטרחם את המצות אתם ולא עכו"ס משמע אבל מותר לאוכלו תוך הסעודה ומלא כריסו מפני אפי בלילה ראשון ובלבד שיאכל בנות סקנאן שסורה לשם מצה באתרוגה אבל אם לא ראה הישרא

לביש ההור חלבות פסח

ב ואם שכח להפריש חלה מן העיסה או שלא היה אפשר לו בעודה עיסה מפני המהירות יפרישנה אחר אפייה מיד שיתן כל המצות נסל והסל מצרפן לחלה וצריך שלא יצא מן הסל שום דבר למעלה מדפני הסל או יכסה הפת בכפה ואז חביב כמו כרי לצרפן כמו שיתבאר בע"ה גע' סימן שכ"ה ואם ידוע שהיה העיסה שוער חלה וטכה להפריש חלה עד לאחר אפייה אפי' צירוף סל אינו צריך שכבר נחתיב זה העיסה בחלה אלא יקרב בר הככרות וחדש יהיו כולם לפניו בעת ההפרטה ויפריש מאח על כוהכואפי אם שכח ואכל קצת יפריש מן הסוחר דהרת חוצה לארץ אינה טובלת את העיסה שאינה דאורייתא. לכך מדינא אוכל והו"ך ואח"כ מפריש אלא שלכתחלה לא תעשה כן כיהו אם שכח להפריש חלה מן העיסה של מצות המצות יכול להכתין עד הריגה כדי שיניחם כך שלימות על הקצרה וכשיבצע מצוה השני לשנים לטמור הציה לאפיקופאז יניח הב מצות השלימות ושתי השכורים בכלי צרפה ויכסם ויקח פרוסה קטנה מן הבציעה ומכרך להפריש חלה ויטכור אותה לחה ושודפה בח הונל לטוב יותר שיבצע ככנה חלה פרוסה קטנה מיד שמא יחזור וישכח כרילה דהא בלאו הכי יבצענה בלא ברכ בלילה ואם הפריש ממקצת העיסות ומקצת לא הפריש ונחערבו צריך ליקח חלה מכל אחד וא' שאם לא יקח אלא מא' על כולם שמא יקח מן הפטור ואין מפרישין מן הפטור על החיוב.

אוילוש עיסה אחרת ויקח ממנו כעל אוחז אשר נחערבו ואם שכיר מצה א' שהיא מן העיסה שלא ניטל סמנה חלה יפריש סמנת על בולם :

ג מצוה להפריש חלה מן העיסה ולקרות לה שם בעודו עיסה שנאמר ראשית עריסותיכסחלה חריטו וגו'. והל"ס עיסה ב"ש של פסח אינו יכול לעשות כן שאם יפרישנה נקרא לה שם הר"י אמר לאוכליה ואינה רשאי לצפיתה לפי שאסור לאפות ב"ש דבר שאינו אוכל נפש ואם יניחה כך בלא אפייה תחמיץ ולא יהא רשאי לשורפה שאין שורפים קדשים ב"ש אין דשריפת קדשים עשה דבאש תשרפנו. לא אמרין ליחי עשה וירחה לא תעשה מלאכ' ד"ש דכבר מעשיה דחמנא מדכתיב הוא לכדן יעשה רכס מעוש כל דבר אפי' דמצוה. לא כיצד יעשה יפרישנה מן העיסה ולא יקרא לה שם עד אחר האפייה שכיון שלא נתקדשה על בר ריפתא וריפת' דאפייה אכרינן היא היא דחזויה לאכילה ואחר האפייה יצרף הכל בסל ויפריש הא על הכל ואם שבח וקרא לה ספיטרינה לצונן ואו"וא תחמיץ פי' מ"ס ציננים מונעים אות מלחמיץ ומכר מקוסרבת חילון לא יעשה כן שיקרא לה שם ויטילנה לצונן דשם לא יזהר יפה בהטלה צונן. בר' א' בחלת א' שהיא דאורייתא ואפי' יש שם כהן בעיר אסור לאוכליה בימי צומאחו שהרי נצטן הזה כולם סמאי סתים ואין לנו שהרהר או בחלת חוצה לארץ ובמקום שאין שם כהן שיכול לאוכליה אבל בחוצה לארץ לובמקום שיש שם כהן שיכול לאוכליה כנון כהן קטן שלא ראה קד' מימיו או גדול שטבל לקריו ולפי דעת קצת אפי' לא טבר יכול לאוכליה בימי צומאחו ע"י עירוב שיכילנה ברוב כמו שיתבאר בע"ה סימן שכ"ב סעיף הובסימן שכ"ג יכול להפריש מן העיסה ולקרות לה שם ולאפות בימים טוב שהרי ראויה היא לכהן שבער ו' א' שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן ומתירקלוגש ב"ש פחות מבישוער כדי לפטור עצמו מן ההלה :

הנה מצות לישת המצה בערב פסח וכו' סעיף א' א' נוהגין שלא ללוש מצה של ופיין לבי' סימן רל"ג סעיף א' מצוה בע"פ עד אחר חצות ונכיר הכת' ספיין א' דחוקא מנת שהוא זמן הקרבת קרבן פסח מנוב דהיינו אותה מנה שהול' ואסמכו אקרא דאתק' מצה לפסח מנו' שדכסאן כל כפס' לא איתקצ' דכתי' צלי אש ומצות על מרורים ואכלו וכיון דקרבו פסח אינו א' לפסח הילכך נוהגין דוקא צמנות אחר חצות אף מצה כן : שאין לשיין אות' עד אחר שש שעות אבל אין זה לימוד גמור אלא חנל' כשאר מניית סאובל בפסח אסמכתא בעלמא שעיקר ההיקש לא בא אלא לאכילה דמיירי ביה קרא מה אכילת פסח קוד' חצות לילה אף אכילת מצה בלי ראשונה קורין חצות הילכך יד' שהל' לרדת בסבת שאין יכולן ללוש בשבת לאפות

ב אין לשיין במ"ס חמ"ז אפי' לנו כל הלילה ולא נתחממו אלא בחמה. ולא במ"ס הנרפ"ס מדור גדול שנחשתו ענה וחלוי למקום האש ומיסשנתוכו פושרין תמיד אפי' כשאין האש החתיו ואם עבר ולש בין באלו בין במ"ס שלא לנו אסור ויש חולקין וכתירין בעבר ולש במ"ס שלא לנו ויא' דבמזיד המאסורים אפי' בדיעבד ולש דקנסין ודיה דעבר אדברי חכמים ובשוגג מוחרי ויש לסמך עליהם בשעת הדחק ויש מחידין אפילו בלא דחק בשוגג :

ד מים שלא לנו שנחערבו ונחנטלו במים שלנו חד בתרי סוחר ללוש בהן לכתחילה דקים להו לרז' ל' דבשיעור זה אינם מוחממין המים :

ה אין לשיין את העיסה של פסח אלא במים וקצת ואין נוהגים בו שום דבר אחר לא יין או לשן או דבש וכיוצא בזה ספני שהרד"י אילו מעשירים אותו שנקראה מצה עשירה והכתוב אטר להם עוני ולא מצה עשירה ואין יוצאין בה בלילה הראשונה. ומלח וקצת וישאר חביל וכ' שלפלין אין נוהגין בו כל ימות הפס' משום ש-כרים ציליהם חדים ומחממין את העיסה ומחמיצין אותה כהרהר נאפי' בדעבד יש לאסור העיסה שנילושה במלח או בפלין (המליח כרי הו"ך כד' וכו' וכו' מו"ל' ש' נפאריס ועיין נסע"ך ג' שנפאריס אסור ע"ה : וע' סימן נ"ח בעיף ה' ה' כ' ל' ח' דשם החמין ואינו כ"כ :

ו מי שישי לו מים שאוני בניחו טשאנן לשם מצה וכפל התקופה בלילה או שמת אחד פדרך לשפוך המים אין צריך לשפוך המים האלה דשופר מצוה לא ידע דבר רע מ' ס' טוב הוא שישיב לחובי ברזל כשנפול התקופה :

ז אסור לשאוב המים על ידי עכו"ס לקצות של מצה שציון בני שיבור ואפילו שאר מצות ישראל אם איפכר לו ונהגין לוקח מים מיוחדים שהם משוכרים יותר למצה של מצוה. ונוהגין ליקח כלי חרס הרשים בפני שהם משמרים קדירתן אבל מ"ס אין להקפיד בשל עין :

הנה שיעור כמות לישת עיסת המצות ובנו סעיפים :

א אין לשיין עיסה של פסח לא בכדי שיוכלו לשומרו מן החימוץ שאם ילושו אותה בשועור גדול לא יוכלו להתעסק בו כראוי ויבט לירי הימוץ לכך ארז' ל' שלא ילושו את העיסה של פסח יותר משיעור חלה שהוא מ"ג בצים בינוניים וחומט' ביצה והוא עשרון כמו שנתבאר בע"ה סימן שכ"ד סעיף א' דקים להג' לרבנן שאם שום אשה תקטף דיה עיסת יותר ענה כזה השיעור קשה לה לטמרה מן החימוץ וכן ישיער אותה מלא כלי מים ויערה המים מטנו לכלי אחר ואח' כ' יתן בו מ"ג בצים ויחזור בו המים שעירה מכנו והמים שיותר יתנם בכלי אחר והכלי המחזיק אותה הוא הסדה למלאותו מקצת לעשות ממנו העיסה והמדה חתיה מחוקה ולא גרושה וגם לא ידחק הקמח במדה דא' כ' לא יפה :

ב ואם ל' יותר משיעור זה מותר בדיעבד דאחזקין איסורא לא מחזקין ואמרין ודאי שמרחו בכל יכלתה. ובלבד שיהיה שלא להניח את העיסה אפי' דע' א' בלא עסק כדי שלא יחמץ שכל זמן שעוסקים בו אינו בא לירי חימוץ. ולכך נוהגין קצת שאם יש להם עוררים הרבה לשיין עיסה גדולה בכת אחת כפי מה שיש להם עוזרים אכל לכתחלה אין לסמך על זה :

ג אע"פ שאין מודדקמה ב"ש ללוש כמו שנתבאר בהלכות יום טוב ב"ש של' פסח שאין לשיין עיסה גדול מעשרה מתרלמוד ויש אוסרין ובהי' נהוג אלא יקח באוסר הדעת ולא ירבה על עשרון :

הנה הנהגת החלה בעיסת מצה ובג' סעיפים :

א ומפני שצריך לדקדק בשיעור עיסה שלא להרבות בה משום חשש חימוץ ומוטב שימעש בה לכך טוב לקרב העיסו בשעת הפרשת חלה שישקו'ו בזו דשם יש כהן א' שלא היה בה שיעור חלה ותהיה ברכתו עליו לבטלה. מיהו אם אינו עושה רק עיסה אחת טוב יותר שילוש כמות השיעור כריות כדי ליטול חלה בבירור כלי ספק וגם שיכול לברך עליה שאין חשש חימוץ כ"כ משום פולתא דתוי שפי :

לבוש החור

הלכות פסח

קמ"ו

ולאפות שאין אפייח מצה רחצה שבת גם כמ"ש אין לאפות ?
(הנה) ומ"ק זכ"ג דחזינא מוכה בפעתה והיכו טעם ;
כדי להקדים לאכול מצה בליל פסח בתחיל זמנה דזירזים מקדימין
לזמניה ולפיכך לשון מע"ש מיהו גם כזה נוהגים שלא ללוש בע"ש
אלא אחר חצות כד"ל שלא יבאו לשעות כשאר השנים ;

הג"ט מקום וסדר לישת המצות וכו' סעיפים :

א אין לשון במקום השמש שחופ השמש מחמם העיסה וכתבין
וכיום המעונן אפילו תחת כל אויר הרקיע אסור דיומא דע"בא
כולי שמשא הוא ואם עברה ולשת תחת השמש הפת מוח כד"עכר
ויש אסורין על כן כגזרו ליה שלא ללוש כנגד החלוקת הפתוח ואפי'
אין י"ב שמש שפא יהיה מעונן ולא אדעחיה וכן יש לזהר שלא
להלוך המצה תחת הרקיע מגולה לתנור וכן חמ"ל אור הקמח .
ולא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חום התנור ;

ב לכתחלה יש לנהוג בעסק לישת המצה שלא יבוא את העיס'
בלא עסק אפילו דגע אחד וכל זמן שמתעסקין בו אפילו כל
היום כד"ל אינו מחמין ; ואם הניחיה בלא עסק שיעור מ"ל ה'
ח"כ ושיעור מ"ל היא רביעית שעה וחלק אחד מעשרים מן השעה
ואם נתעסקו בבצק ונתחמם כד"ל אם נתיחה בלא עסק מ"ד יחמוץ
ושהיו מצטרפות כיצד אם שהה מעט והתעסק מעט ושחה מעט
אם יש בין שתי השהיות כשיעור מ"ל מצטרפים ואסור ג"כ
שלא התעסק בינתיים אלא עסק מועט בעלמא אבל אם היה
העסק שבתתיסעסק גמור כגון בעיסת היריס בבצק וכגון הרדוד
שכד"רין המצוה בעץ עגול וכה"ג אין השהיות מצטרפות לעסק
כזה כבטל מה שבכ"ר התחיל להתחמם העיס' כשהיה ראשונה
אבל הניק' שמנקבין המצות לעסק מועט יחשב כלו שיחשב לעסק
רענין שכ"ז ז"ל ע"ש סק"מ בו אינו בא לידי חימוץ מכל מקום לא
חשיב עסק כל כך לבטל השהיות ואם המצה עשויה ואינו יכול
להכניסה לתנור מיד וירא שכ"א חב"ד לידי חימוץ מותר לשברה
ולחזור לעשותה בעסק רב כד"ל שיבטל העסק את החימוץ מיהו
שוב לזהר לכתחלה שלא לעשות כל כך מצות שיצטרך להניחם
חזין לחיור זמן רב ואם התחילו ב' עוסות בבת אחת והחמיצה הא
בידוע שתחמיצה גם השני אפילו אין רואין בו סימני חימוץ ואם
החמיצה עד שיש בה סדקים אפילו לא נחערבו הסדקים זה בזה
אלא אחד הולך הנה וא' הולך הנה היו חימוץ גמור והאוכלו חייב
כרת ואם אין בו סדק אלא שהכסיפו פניו כאדם שיעמדו שיערותיו
מתוך פחד ורתתו ופניו מכסיפו אינו חמץ גמור לחיוב האוכלו כרת
אבל מ"ס אסור לאכילה ;

ג אם האשה שהיא לשה מקטפת במים פירש ששחה בהם פני
החריה לא תקטוף באותה מים שמצננ' בהם ידיה מפני שחם
פתחמם ומחמיצים את העי' ; אלא יהא יח כלי אחר שלא מים
שסקטפה בו פיהו אם עברה ולא צננה ידיה חעיסת סותר ;
ד ואלו המים בין מים שמקטפת בהם בין מים שמצננת בהן עם
שאר המים שרוחצים בהם העריבה ושאר כלים אם לשה אחר
שהניע זמן איסור חמץ לא תשפכם לא במקו' מותרין שלא יתקבצו
למקום א' ויתחצול' ש' אם הם רב או מעט ;
ה והכלים שמתקנת בהם המצות והסכין שחותרים בהם
העיסה יגררם תמיד בשעת עשיית שלא ידבק בהם הבצק
ולא ירד העשייה ויחם וינגב היטב לחזור ולחמק בהם פעם וזה
עדיף טפי ממה שנוהגים לגרר' אי אפשר לנקותן היטב ע"ג רירה
והמהמיר יגירן ואח"כ ידחן ובי"ש מותר לעשותה ע"י עכו"ס ועם
אף עכו"ס ישלים רצ"ן או יתנס' ג' לתנור שהבצק שעליהם יאפו
והעריכות שאפשר לתת מים לתוכן ידחן ויש ליה עריכה שלשין
בה שלא יהיה בת שובש ומא' או סדק שלא יבא בהם בצק נחור'
הלישה שמשא ישכח ולא יגררנו ויחמין ואחר כך כשחוזר ויש בה
מתערב בבצק לא יעמיד העריב' שלשין בה על כר או כסת של צמ'
בשעת חלישה טפני שחמם העריבה אמל' על של עור שרי שיעור
עינה מחממת' ;

ו עיסה שהיא רכת מאוד סחמת שהרבו בה מים בשעת לישת
לא יוסף בה קמח בתוך הלישה לפי שהקמח שפוספין אינו

נילוש ונבל יפה ויש לחוש שפסח ישאר מעט קמח בעין בתוך
העיס' ואפי' לאח' אפיה עזיבו בעין דשמא לא נאפח אותו קמח יפה
ויש לחוש שמא יפול במרק בקערה ויחמץ . אלא יעשה עיסת
קשנה מניבול קשה מאוד וערבנה היטב עם העיסה הרכה ויקבלו
זו מזו לחלוחת ויבשות עד שיבאו שניהם למדה ביניהם ובלבד
שיתרצו כל זמן שילוש עיסת הקשה שיתעסקו חסיד בעיסה ש'
הרכה שלא יחמץ ;

ה"ס דין מצת המצות וכו' סעיפים :

א כבד אמרנו למעלה דמצות של מצוה צריכין שיטור לפחות
משעת לישת ואילך לכתוב ושמרתם את המצות . הילכך
אין פניחין לא ללוש ולא לאפות מצה של מצוה לא ע"י עכו"ס ולא
ע"י חש' אפי' אחר' עומדים על גבם דלאו בני שימור נינהו ;
ב ומצוה על כל אדם שיטור בבצקו ובצומו בבצות של מצוה ויעמיד
על עשייתם ויתרד העוסקים בהם ויסיעו בעריכתן כד"ל שיטור
הוא עצמו במצוה וכן היו עושין חסידים ואנשי שיעשה ואסמכתה
אקרא שהכתוב קראה לחם עוני כלהם של עניי פה דרכו של עני
הוא מסיק ואשחו אופה ש"ך בכמה כן ;

ג הלש' עיסה אחר שתגיע זמן איסור חמץ יאכר בשעת לישת כל
פידורין שיפלו בשעת לישת וטריכה וכן בצק הנדמק בכלים
אני מבטל אותם כד"ל שנספא שמבטלים קודם חמוץ שאם יתחמץ
קודם שיבטל יהיו אסורים כהנאה ושוב לא יתא ברשותו לבטל'
יעבור עליהם בכל צראה וכל ימצא עד שישרפם ;
ד אין עושין סריקת המצות ודאי לציר כפח כמ"ך חיה ועיף
(מטעם שזוהי עליהם לניירן ואין כוהבין מהר לחמו ומחמין)
אבל כל מה שקוטין אותו במסרק כד"ל שלא יתפח וכן שמנקבין
המצות מותר מפני שיחבאר כסעיף הסמוך . ומ"ס טוב לשהר
לעשותן שלא לשהות בהם ;

ה נוהגין לעשות המצות ריקין ולא כפת עגב' שפח מפני שאין
הריקין מסהרין להחמין כמו פת עבה שכשהיא עבה כ"כ אין
חום התנור שלש בו פהרה להתחמץ פתם שיאפה ונוהגין לנקוב
המצות כד"ל שלא יתפחו וצריך ליה' שלא לנקוב שתי ריקין בכלי
אחד לפי שהעיס' שוהה בו ומחממת לפיכך בעל פש צרי לשתותו
מעונה לעונה או יגררנו היטב בין כל עיסה ועיסה . וכן העץ
שממגלגל בו המצות יגררנו היטב בין כל עיסה ועיסה וכן צריך
לדקק כשיסדר הפת כחומר שלא יגע זה כזה לפי שהם לחים עדין
ואין האור שולש בין צדדי הפת ואחמוע מחמם ;

ו אין להקל בפה שהחמירו הקבמונים שלא לעשות פנא רש'
או פלאו נש' ;
ז אין ליתן בצייב שלמים במצה שתאפה עמהם מפני שהליחו'
תיוצא מן הבצים מעכבים את המצה מלאפית ויש לחוש שמא
תבא לידי חימוץ ;

ה"ט דיני אפיות המצות וכו' סעיפים :

א תנור שאפה בו חמץ צריך להסיקו היטב מזחמץ שבלע
וכשיסיקהו צריך לזהר שילכו הנחלים על פני כולו ואין די
לר' כלהבה דכמו שבלע על ידי נחלים כך פולט ע"י נחלים ושיהיו
ניצוצות נוחזין ממנו הלכך אם הסיקהו כפה פעמים קודם הפסח
אינו מפסיק אלא א"כ ביין להחירו לצורך הפסח כי שמא לא הלכו
הנחלים על פני כולו כל זמן שלא היה לכך ולא אדעחיה ויש נוהגין
להטיל בו קרקע חדשה כד"ל שלא יצטרך היסק ומנהג יפה הוא
ובלב שיטילו בו קרקע עבה בכדי אצבע או יותר על פני כולו אבל
הסחה מועטה בערימא כדרך שהנשים עושות כל שאינה מועלת
שיאנה מפסקת מפני הפליטה כמה שבלוע בתנור וצריך גם הסקה
וכשמכסידו ע"י היסק שוב וישר הוא לגורפו ולנקותו היטב אחר
ההיסק ולחזו ולהסיקהו לצורך האפיה ולא לעשות הכל על ידי
היסק אחד

ב וספקא של חרס שהסיקה מלכתה ועל גיה אין נחלים ייא'
שלהבת ואופך בה כל השנה יש אומריה ש' שאסור לאפיה בת
בפסח אפילו הסיקהו ושלאוהו גברי לא סהני ליה היסק דחשיבן
דמט

לביש החור

חלבות פסח

קמח

לרחוץ ואפי' יבש : (ואע"ג דאפילו יש זיעה על כפרה הרי זיעה אינה מחמנת כמו שיתבאר בסמוך סימן תס"ו סעי' ד' א"פ"ה נש' למכונ) מפני שצריכה להסירו כולו קודם שתשתקף במים ואין הנשים בקיאות כזו דשם יניחו עליהם מעט מורסן וכשתשתקף במים אחר כך יחמין :

ג' אוח ששפשו במורסן אסור לאכול בפסח מפני שיש בה בעורה בקעי' בקעי' שישאר שם המורסן וכשידיחו אותם במים מחמיצין המורסן וכבר אמרנו שחמץ בפסח בכשהו .

תסד אמ רוק ומירגליו דומיהן מחמיצין וכו' :

א' לא ילעוס אדם חמץ ויתנן על גב מכתו מפני שהן מחמיצין שהרוק מחמין :

ב' ע"כ הנותן שעורים לבתתו ומצא בהן ריר צריך לבערם שהרי החמיצו מן הריר שהוא הרוק של הבהמה אבל מסתם אין לתוש היאיל וכבר נכלל החמץ ויש מחמירים אפילו בסתם לבער כל הניתן לפני הבהמה ואפילו לא ראת בהם ריר :

ג' שק כלא קמח שנתלחלח מזיעת החומה יש מתירין מפני שאין זיעת החומה מחמין :

(טרומה לזיעת הרס שאינו מחמין כמו שיתבאר בסמוך סעיף ד') ויש אוסרין דלא גרע מרוק שסחפין :

ד' שק כלא קמח שיכנס עליו חרנגולים ונתלחלח מצואתם אינו מחמין סיהו ירקד הבצק לחון טרומה לחמץ ואסור מדרבנן והשאר מותר דם וזיעת אדם אינו מחמין . וכן חלב שנשפך על גבי הטין אינו מחמין דחשיב מפירות אבל שאר תולדות המים הבאים מבעלי חיים כגון מי הפה והחוטם והעין והאוזן וסירגלים מחמיצין :

ה' הטל מחמין . בשר יבש שמוע בשעת הגשמים מחמין מכה המים שהודח בו :

שיש כאן ב' ספיקות להתיר חרא שכין שאינו מוכר לו היתב לעכו"ם אמרי' שהוא קונה אותה לעצמו ולא חיישין שמא יחזור העכו"ם ומכרנו לישראל ועוד אף אם ימכרנו לישראל כיון שלא קנה לא מעט תלינן לומר שיאכלו הישרא קודם הפסח מיהו אם הוא עצמו מוכרם לישראל אפילו אינו מוכר להם לכל או אחד אלא מעט אפ"ה יודיעם שיש בהם חשש חימוץ ושם כלם קודם הפסח וכלא הדעה אסור שאין כאן אלא ספק א' שמא יאכלם הישראל קודם הפסח שמא לא יאכלם ויש לחוש אף על פיהם מעט שמא ישהנו הישראל ויאכלנו בתוך הפסח כיון שלא הודיעו :

ב' וחמין אלו שנשבעו במים או שנפל עליהם פים אף על גב שלא נתבקעו אסורים אף על גב דגבי לתיתא אינן אסורים א"א כ' נתבקעו שאני החם דעסיק בהן ולא יוכל לבא לדידי חיסוק כל זמן שעוסקין בהסאם לא שאנו רואין שנתבקעו שאו ודאי נתחמנו אבל הכא דמינח ניחו אתו לירי חימוץ אפילו לא נתבקעו :

ג' חמין שבאו בספינה אם הם יבשות וקשו ולא נשתת מראיתן אחזקין איסורה לומר שמא נשבעו וזוהו ונחייבשו לא מחזקין ומותרין לאכול בפסח אבל אם נשתנו מראיתן אף על פי שהם יבשות חיישין ואסורים לאכול דבידוע שהגיע עליהם מים ואפילו להשהותן אסורין והווי דינא כמו שכתבנו לפעלה בתחלת הסימן בחמין שנשבעו בנהר כולו :

ד' שנה שרבו נשסיה וירדו הגשמים על ערימות שבתוך עיר שיהיו קצת שיבליים שעל הערימו מעלו צמחים אין מחמין לסתם חמין של אותה שנה דאולינן בחר רובא ואין הרוב מחמיצין ואפילו סאותה ערימת עצמה שנפלו עליה נשמי' יכול ליקח מבטן הערימת דהוה כספק ספיקא דשמא לא הגיעו שם הגשמים ואת' הגיעו שמא לא הגיעו עד שיש בהן כדי להחמין (ועיין בסמוך סעיף ו' ז"ל דמי' למפכתא שטענה בנהר שנתבאר בסמוך סעיף א' דשאני התס מהכל עכנו נמים וכל העונע נמים מן הסתם וזהו צו ויש צו להחמין ;) אבל מן השבליים העליונים לא יקח ואפילו לא העלו צמחים שאין בהן אלא חד ספק אבל אותן שהעלו צמחים הם ודאי חמין :

ה' דגן כל זמן שתוא צריך לקרקע ועודנו מחובר אפילו באו עליו מים הרבה אין שייך בו חימוץ אבל אחר שנתייב לגמרי בעודנו מחובר לקרקע עד שאינו צריך עוד ליניקה כמאן דמנח בכדי דמי ומקבל חימוץ אם ירדו עליו גשמים :

ו' חמין שנמצאו בהן מבוקעות המבוקעות ודאי אסורים ולא אמרינן מהליחה היירד מן השבליים עצמם זה על זה נתבקעו דלא שכיח הוא אבל שאינם מבוקעים מותר' לפני שהרוב מצוי שכשעת הגשמים עליוני הגדיש ותחתיהו כתחמין ומתבקע ואין המים ניגעים באמצעותו כלל :

ז' ישראל שיש לו בורית מלאים חטים וחושש שמא יש בקרקעית הבור ובקירותיו חטים מבוקעים מלוחות הבור והארץ אין צריך לפנותו אלא מבטלן בלבד ועוד טעם אחר משל שחמץ"ש שנקרקעו ודיו שהרי יש כאן ספק ספיקא שמא לא נתבקעו ואפי' נתבקעו שמא נפסלו מאכילת כלב .

ח' דבש של עכו"ם אע"פ שקונן אותו מה בחביו ושאינו מבושל רק כמו שמוציאין אותו מן הכוורת אפ"ה יש אוסרין לאכול אותו בפסח משום דרגילות הוא ססטרבין בו קמח אבל חששא דחוקה היא זו דהא אפילו את' ל שנתערב בו קמח הא דבש כמי פירות הוא דמי ואין מחמיצין כדאיתא לעיל סימן תס"ג סעיף ה' אם לא שתאמר שנחוש ג' כ לשמא ערכו בו כיב והווי תרי ספיקו ולקלא ולשמא ערכו בו סורת דמחזיקין אותו לחמץ נסור כדאית' לעיל סי' תנ"ג סעיף ה' ליכא למיחש בכדינות אלו שאין סולת מצוי כלל בכל אלו המדינו שאין נוהגין בלתיית כלל מיהו יראה דמ"ס יש להחמיר במשקה שעושה ססנו שקורין מע"ד שלא לבשלו בתוך הפסח כיון שחוששין שמא יש בו קמח והרי עכשיו בתוך הפסח לכשיבאו עליו מים יתחמץ וחמץ בפסח במשהו אבל לבשלו קודם הפסח כבר פשט בו בכל אלו הארצות היתר נסור מפני שאף אם היה בו קמח כבר נתכסלו ואין בזה משו' אין מבטלין איסור לבתת' של א

ו' קמח שנפל עליו מים או שק' שנתלחלח יאחו בידו כל מקום המלוחלח בשק עד שיריק כל הקמח שכשק וישליך כל מה שאחז בידו והשאר כות וזה עדיף מפני מריקוד דשמא יעבור מעט דרך נקבי הנפה ואם אי אפשר לעשות כן ירקד הקמח והשאר מותר ובלבד שירדנו בעוד שהוא לח אבל אם נתייבש הלחלוחית לא מהני הריקוד אם נתלחלח הרבה דמיפרך החמץ ויעבור דרך נקבי הנפה ומתערב עם השאר ואסור לאכול בפסח אם היה הרבה מלוחלח שלא נתכסל בס' אלא ירקדנו וישמרנו עד אחר הפסח דהא אינו ראוי לאכול כן ומותר להשתחו' כדלעיל סימן תמ"ב כד' א' שנתערב ונתייבש בתוך הפסח הרי אסור תערובתו במשהו בתוך הפסח ואסור להשתחו' וקמח בקמח הוא כמו לח שנתערב בלח שדינו במשהו : ואם נפל מעט מים או שלג על התבואה קודם שחינה יגרוף החטים העליונים ויקח מתחתונים במה דברים אכורים במעט מים או שנפלו שלג שנודע מקומו אבל דגן המונח בעלייה וירדו גשמים הרבה דרך הג' קצ' מקומות ונתלחלו אותן שנת לחלו ודאי אסורו אע"פ שלא נתבקעו ואותן שבשאר מקומות מותר להשתחו' ; מכה ספק ספיקא שמא לא ירדו עליהם גשמים ואפי' את' ל ירדו שמא לא נתחמץ ; אבל לאכול בפסח אסור ורא מהני בהן ספק ספיקא בזה שהיו גשמים הרבה וקרוכ לוודאי הוא שהגיעו מים רבים על כולם . קמח שנפל עליו דלף אפילו כל היום אינו בא לדידי חיסוק שטרדת הדלף אינו מניחו להחמין והוא שיהא הדלף טורד כרא הפסק ויאפנו מיד לכשיפסק ואם הוא מסופק אם טרד הדלף בלי הפסק אם לאו אסור דספיקא דאורייתא הוא ולחומרא :

תסד דין חמין שנפל עליהם מים ותבשיל שנמצ' בתוכו חטה וכו' יו' פ' עיפים :

א' חמין שבאו בספינה ונשבעו בנהר או שנפל עליהם מים הרב' ויש בהן חשש חימוץ ואינו ניכר בהם כשם שאסור לאכול בפסח כך אסור לקיימן אלא ימכרם קודם הפסח ולא ימכרם לעכו"ם אחר הרבה ביהר שמא יחזור העכו"ם וימכרם לישראל כיון שאין החימוץ ניכר בהם . אבל יכול למוכרם לישראל ואפי' הרבה ובלבד שידועת כדי שיאכלם קודם הפסח או ימכרם לעכו"ם הרבה מעט לכל א' וא'

לביש החור חלבות פסח

שלא בשלו אותו מדי לבשלו - (ועל סיתננ סעיק ג) וראיתי יש
נוהגין שאין מתירין לא דוקא הנישק שנתבשלו ממנו לבדו שקורין
מעד אבל הדבש כפני עצמו שבשלוהו הישרא קוד הפסח אף על פי
שנוהג בו מתפוס וסיננהו מן הדבורים שבהם אוסרים אותו לתת
לתוך המאכל בפסח וחומר א יתירה היא זני שכיון שנתבשל קודם
הפסח כבר נתבשל הקמח שבו כמו במשק שעושים ממנו שאף על
פי שאפשר לחלק ולומר דשאני ההם במסקה כיון שנוהגין לחיבו
הרבה סיס מתבשל הקמח ביות מששי שמצטרפין המיעם הדבש
לבשלו משכ הבא בדבש נפני עצמו שאינו ככ הרב לבשל הקמח
שבו כסי כיון דתערובת הקמח מילתא דלא שכיח הוא נל כי
הביקל לא הפסיד והמסמי יחמורת עב מיהודבש שמביאין מן
הכורות נוהגים בו היתר לכ ע שאין דרך לערב בו כלום כשרודין
אותו מן הכורות . נוהגין שלא לאכול האנים יבשים בפסח מפני
שרגילין לערב בהם סולת כשמתקנים אותם במקום שסביאו
אותם קשם וכן הצמקין בין האדומים בין השחורים נוהגין שלא
לאכול בפסח מפני שאוכרים שהלובן שעליהם הוא קמח ואף ע פ
שחקרו עליהם ונדע שלא לחוש לזה ס מ כבר פשט האיסור מיהו
לא נחפש האיסור בפשיטות ככ לא באדומות שקורין ראזי נקא
אבל בדקות השחור יש מתירין דהא עינינו רואות שאין בהן שום
לובן ומה שאוסרין האדומות אע פ פגם בהן אין רואין לפעמי לובן
אופרים מפני שדרך שמשילין אוהן במי רותחין כשפייבשין אותם
וחששו בהם משום גיעולי חסך עכו פ שהרי הרחיחו המי בכליהם
אע ג שגם בזה יש חומרא יתירה שהרי סתם כלי עכו כ אינן בני
יומן והל נט לפנס קודם הפסח . ס מ כבר נהגו לאוסרו טעם
צרוף תרי חשבו הללו . עוד נהגו בלו הארצו שלא לאכול הכרכו
שהו זפרין או נעגליך שביביאין מעב לים מפני שאומרי שמרטיבין
אותן כמי שובין כשסוליתין אותן כל כך למרחו שלא יתייבש הרב
ויפסידו במשקלן . ונוהגין שלא לאכול אפי אותו הכרכום הגדול
בלו הארצות שקורין גרזפריז וידוע שלא נחפו עליו מי סוכין ס מ
מחמירין בו דלא ליחי לאחלופי . עוד נוהגין שלא לאכול הפירז
שמיבישין העכו ס ואומרי משום שדרך לייבשן בתנור אחר שאפו
בו לחם ויש כהפ רית חסך וכשזפים שקורין פפלו ס מ יש בהן עוד
חשש אחר שדרך הוא לזרוק עליהם שבר או מי שעורים בשעה
שמיבישין אותן ואם ייבשו עי ישראל אוכלים אותה ואין חוששין
דלמי אחי לאחלופי אבל אינו יודע טעם נכון לחלק בינם ובין זפרין
דאין איכילין אותו דם שאפשר דטעמא הוא משום שאין הלנד
זפרין מצוי ככ בינינו אפילו באלו הארצות ויש לחוש הרואה
לאכול אותו ואמר שהוא מן הכרכום הכא מעבר לים שהא מצוי
יותר ויבא האבלו גכ שכל הפירות מצוין הם שמייבשין הישראלים
ודעו הכל שישארלא קבאו האכלו ולא יבאו לקנות מעכו פ והו
הטעם גכ בדבש מן הכורות שאוכלין אותו ולא חיישין לרואה
שאמר סתם דבש הוא ויבא להתיר כל דבר לאוכלו בפסח דבש
מן הכורות מצוי הוא באלו המדינות כן נל טעם מנהגינו באילו
הארצות . גם צו קר נוהגין שלא לאכול מפני שאומרי שמערבין
אותו בקמח ויש טקילין בצוקר קנדיל שאין בו ככ חשש חמוץ
ונכל הדברים הללו פוק חזי מאי עסא דבר וכי אחריו של פסח
אין להתמיר בהן ככ גם בתוך הפסח אין לאסור תערובתן .
תבשיל שנתבשל ונפצאו בו שעורים או השק אפילו נחבקעו
ממט אינן חסין גמור מן החורה אלא הם קרוב להחמין והם
חמין גמו מדרבנן ואוסרין את כל התבשיל במשהו ואם לא נחבקע
ממט אינם חמין גמור אפילו מדרבנן וכיון שאיסור משהו גם הוא
אינו אלא מדרבנן אינם אוסרים את התבשיל במשהו אלא אותן
חסין או שעוריהם נמצאים שורפין והתבשיל מותר אבל אנו נוהגין
להחמיר ולאסור גם בזה והיינו כפני שיש לו מתירין .
הדרגות מבושלת שנמצא בה חטה בקוע כפסח אין להשהו
עד אחר הפסח אבל מותר לסוכרה לעכו ס שאינה נמכרת
אחר ביוקר כשביל החטה הנמצאת בתוכה וא כ אין לו הנאה כלל
מן החטה אבל כדרינות אלו אין נוהגין כן אלא שורפין את כולה
התרנגול עם החטה . (ועל פי תמוז) בדא נשאר ימי הפסח
אבל אם נמצא ביום ח של פסח מותר אפילו להשהות עד למחר

ולאכלו משום דיוס אחרון עיקר איסורו אינו לא מדרבנן וגם איסור
השהייה עצמה בתערובת זה אינו אלא מדרבנן והו חרי דרבנן
לכך לא תחמירו בה ככ ביום אחרון .
יא אם נמצא חטה בעיסה אפי היא בקועה יסיר ממנ כזי נשיל
כקו והשא סות שהרי החס וגם העיס צוונן הו ואינו מפעפע
ואינו בולע ואע ג דמשמע מדברי בי בפירושו דס ל דלדברי הכל
ק ל לצונן בולע ופולס משהו ויש בו משום טעם חסך משהו שכתב
על סה שאמר הרא ש ולא חיישין שסא היחה החטה במים לפי
שישראל רגילין הם לשמור יפה המים שבורים עכ ל . וכת עליו
הבי ו ל משמע שאם היחה נמצאת במים היו נאסרות הסצות
הנילושו באותן המים ויש לתמוה על זה שרבינו כתב כאן דברי
הרא ש סתם ואח כ גבי מעש ונמצאת חטה בקיעה בכלי של מים
ובשלו באותן מים תבשיל וכן חטין או חמץ גמו שנפלו לבור כהב
שהמא מותרין ואפשר דהר אש סיירי בתוך הפסח דאיסו כמשהו
וההוא מעשה דלקמן מיירי בע פ דאינו אוס לא בסי כמו שנתבאר
בסי תס ויש הוכחה לזה מדיהיב רבינו טעמא בההו מעשה
דלקמן מפני שאין החט נוחנת טעם כמי צוונן ואם אית דנתך
הפסח מיירי כילא נתן טעם מאי הו הא חסך בפסח אוס כמשהו
עכ ל הרי מסמ דס ל טעם מכהו שייך כצונן אבל נ ל שזה דוחק
הוא לאוקמי דברי הרא ש בתוך הפסח וההוא מעשה דלקמן בע פ
דהא שניהם כחנם רבינו סתמא ונל שאין תכוחו חסיה ואין
כאן הוכח כלל לשברתו מדברי הרא ש ורבינו שאף על פי שחכין
בפסח כמשהו כשהדקוק בדברי רבינו ובדברי אביו הרא ש ל
שחביא בפני וראה דס ל דבמים צוננים אין כאן טעם כלל ואפילו
טעם משהו אין כאן דצונן לא בלע ולא פלס כלל ומה שכת הרא ש
בסתם ולא חיישי שמא היחה במל כו דמשמע שאם היחה נמצאת
במים היו נאסרו המצות שנלושו באותן המים נ ל דאף ע ג דמייר
בתוך הפסח אפי אין כאן קושיא כלל שאין כוונת
הרא ש ולא דעת רבינו לומר טאם היחה ההטה במים
שקבלו מסנה המים טעם חסין מן החטה שיאסרו את העיס אפי
היחה נמצאת החטה בעודנו עיסה קודם שנאפה זה ודאי לא היה
דעת הרא ש מעולם אלא כך הוא הפשט שכונן הרא ש הוא ליישב
כשנמצאת ההטה בכזה אפויה למה לא אמרין שסא היה החט
שרויה במים שנלושה המצה מהם ונתחמצה שם עד שנתבקעה
ואחר כך כטלשו בהם את העיס ואפי הכצ פטא פעפע טע החמין
בכל המצה בשע אפייה כדעת קצת הגדולי שסביא בסמוך או בכל
המצות שנתנור כדעת האחרים שסביא בסמוך שסוגרים דאפייה
הוי כבישול ופיניפע בכליה על זה אכר שזה לא היישין כלל לפי
שישראל קדושים הם ורגילין לשמור את המים בו אלא תלין לומר
שלא נפלה ההטה לתוך המים אלא לתוך הקמח או לתוך העיסת
בשע חליטה או אח כ וביון שהעיסה לא נתחמצה גם ההטה לא
נתחמצ שהיקש יות מן העיס ולכ אפי בכצ אפוי מותר כשססיר
אות ואח כ חוז ואומ וראיתי קצ גדולי שאסרו כול ר ל והם פליגי
בוה וחששו שסא היה החט בחו המי ונתחמצ שם וגם סברו דאפי
הוי כבישול ומפעפע מר כדאי ליה בכל הסצו ומר כדאי ליה באות
סצה רבד וגם על זה פליגי הר אש ואומר אפי את ל כדבריה ונחו
לזה שסא היה החטה במי ס מ האפי לא הוי כבישול כו וא כ כל
משאו וכתנו של הר אש אינו לא בחט הנמצא במצה אחר האפי
אבל הטה הנמצא בעיסה בעודנו עיס קוד אפייה אין צריך ראה
להתירו דפשיטה לו שהוא סות אפי את ל שהיה במי שביון שהוא
בצונן אע פ שהיא פקוע לא בלע ולא פלס כלל וככו שכתב רבינו
לקמן גבי מעש ונמצא חטה בקוע בכלי כו דהו מיירי נמי בחו הפס
דהא סתם כתב כך נל הלכ למעש דק ל לפנהג פשוט דצונן לא
בלע ולא פלס כלל ואפי בחו הפס ואפי טע משהו אין בו וכן ראיתי
נוהגין אע ג מדברי הרש בא שסמ דס ל דבצונן בלע ס מ סכנו
על הרא ש דלית ליה הלכך בעיסה או במצה שאינה אפויה ריה
שמסירין החטה בכדי נשילה אבל אם נמצאת במצה אפויה
אוסרין כל אותה המצה אע ג דק ל דאפייה לא הוי כבישול ואינו
מוליד הטעם בכלה ככל סקום נוהגין להחמיר ולאסור כל
אותה המצה והאחרות אף ע פ שנגעו בה בתנור מותרות שאינו
מפעפע

כפופע כ"כ ואפי' טעם חמץ משהו אין כאן. ועל ס' חס' א סעיף ה' וראיתי למורי הגאון רמ"א אין ל' שכתב שנהגו שאם נמצא בחור הפסח בזמן שהחמץ במשהו בעיסה אסורין כל העיסה ואם נמצאת במצה אחת אסורין כל אותה המצה בין חיה בין צפויה דאמרי' כאן נמצאת כאן הית' ובע"פ דחמץ גם אין אסורים רק כדי נטילה

וכתב עליו והכי נהוג אפשר שכמקומו היו נוהגין בן אבל בכל המקומות שעברתי ראיתי נוהגין שהחמץ גדולים וקנים בדורינו כמו שכחתי וכן נוהג אני אחריהם ;

נאמר כאן היתה על כרחך ל' ולא היתה במ' ס' אלא עכשיו נכלה לכאן כ"כ אפי' גם היתה מותרת לטעם בשר שהטעם חמוץ היה ח' ה' ספק ספקא דשאלה לא באוה"ה ימים מעט. שאלו שלשה במנה זו כפת הלישק ועריכה ואפילו את"ל בלא עליה מים שחז' לא הסמיכה ובעיסה זו ודמי' לא כתחממה יותר מן העיסה ע"ה פשוט שאמרנו למעלה. ואי' חיי' שאלה במים היתה ומית' ליה שנקנת טעם שמהו אפילו בזמן א"כ כל העיסה היה לו לאסור ע"כ אמרתי דבמיה אין לאסור כלום והאוסר אותה מנה לנדה כשהיה חיה לא מנא' דיו' ודגלו' אלא או' יאסור כל העיסה או' יתיר הכל. אבל זמנה אפיה י' לאסור אותה מנה ולא מטעם דכאן היתה כו' לדריכה חיישינן שמא במים היתה ובתמלוגת ובעודה בעיסה כלוכן לא ינאל טעמא אפילו משהו. רק כשכמה בתנור והיא כבר חמוצה פעמיה ונקנה טעם משהו ככל אורח הנהגה ולא יתיר אפיו' האע"פ חולך אפילו משהו מאד למנות האחרות דק"ל דיבש ביבש מינו נתון טעם כלל מסת' כה לחיכה בלא חושב כדליה' לעיל ס' תמץ סעיל' אפיו' ככשר תמץ שנגע במצה ע"כ כ"ל. ועיין בע"כ סימן ק"ס סעיף ד' וק"ש עי' נטילת מקום כתבילת כ"מ וסעיף הנזכרים. ע"ה

רבשאר אסורים אם חיה כרי ליתן טעם בכלום היו כולם אסורים ה"ה בחמץ בפסח שהוא במשהו ;

חטה או שעורה שנמצאת בזפק של עוף אע"פ שהכתב את העוף עם הזפק העוף מותר שאין הטע' יוצא דרך הזפק לבשר על ידי הכתוב טעם שעושי' שהזפק ספיק והחטה וחשעורה עצמה צריך לשרוף ולא חשיבי' כמעוכלי' ובחמץ חשיבי' שנחמטצו מליחת הזפק ואם פלגו אח' התרנגולת עם הזפק כל התרנגולת אסור שהרי ע"י הסיפ' מתערב הטעם בבולה. חטה שנמצאה אצל התרנגולת בקיערה ולא בתרנגולת עצמה מותר שחיי' ספקספיקא הוא ספקשמא נתעכל בחיך התרנגולת ואין כאן חמץ אם היא מעוכל' דהוי' כפרשה בעלמא ואת"ל דלא נתעכל בתרנגולת שמה השתא נפל בקערה ובתרנגולת מעולסלא היה ואת"ל היה בתרנגולת שמה לא נתחמטה ;

תסח שלא לעשו' מלאכה בע"פ אח' הצותובו י'ס א' ארז' ל' בזמן שהיה בית המקדש קיים היו נוהגים אבותינו בכל יום שיחיד מבי' ק"בן הרי הוא לו לית' כיון שנחכפר בו ואסור לו לעשות מלאכה (ועל' כימז' תכ"ט סעיף ג') כמו בי' ט' ובע"פ כיון שכל אחד מישראל חייב להקריב קרבן פסח הרי הוא כ"ש לכל ישראל סכל מקום כיון שאין זמן שחיטת הפסח אלא מחצות היום ואילך כמו שנ' ב"ד לחדש הזה בין הערבים תעשו אותו וגומר ובין הערבים פירושו מחצות היום ואילך מעת שמתחלת החמה לנשות לצד הסערב. לפיכך לא נהגו איסור מלאכה גם כן אלא

מחצות היו ואילך הלכ' בזמן הזה אע"פ שבטל קריבת הפשח שחברב כ"ה מ' איסור עשית' מלאכה לא בשל ואסור לעשות מלאכה בערבי' פסחים מחצותהיו ואילך וכל העוש' מלאכ' מחצו' ולמעל' מסמתינוליה ואפי' לעשות בחנם אסור ; ומיהו ע"י עב"ס אסור ; למלאכה דמ"ס וכמו שאסור כח"ה אפילו ע"י עב"ס כמו שיתבאר לקמן סימן תק"מג סעיף א' כן הוא בע"פ מחנות ואילך אפי' מוקד על ידי עב"ס טע"ס מ"ס דלא שייך אמירה לעב"ס שנות כ"ה גבי' שנת ויש' ומה ה' אכל' לא בערבי' שנתקו י' ט

ב' ברא' כשעושה מלאכה להשחכר בה אז אסור לעשות בעצמו או אפי' בחנם. והיא מלאכה גמורה כגון לתפור בגדים חדשים ממש אבל מחקן הוא כליו לית' וכן מי שכותב ספרי' לעצמו דרך לימודו מותר דכיון דדרך לימודו ולעצמו הוא לא סחוי' במלאכ' אבל לאחרים אפי' בחנם אסור ;

ג' וקוד' חצות תלוי' במנהג מקום שנהגו לעשו' עושי' ומקום שנהגו שלא לעשות אין עושי' וכתב מורי הגאון רמ"א ז"ל ולדיר' מקום שנהגו שלא לעשות הוא ודוקא מלאכה גמורה אבל שאר מלאכות אפי' סנהג ליכא אפשר שבמקומו נהגו שלא לעשות קודם חצות ובשאר מקומות ראיתי הדיבה נהגו לעשות אפי' מלאכה גמורה ;

ד' התורך ממקום שאין עושי' למקום שעושי' אם דעתו להשתקע שם מותר לו לעשות להדיא כמנהגם. ואם דעתו לחזור ניחנין עליו חומרי' מקום שיצא משם ואסור לו לעשות מלאכה מינא ואף ע"פכ' לא יתראה בפניהם שהוא בטל מפני האיסור מפני המחלוקת אלא יראה עצמו כאלו אין לו מה לעשות דלעולם אל ישנה אדם פמנהג המקום שהלך לשם ואפי' לקולא מפני המחלוקת ואפי' אין דעתו להשתקע שם ; וההורך ממקום שעושי' למקום שאין עושי' אפי' אם דעתו לחזור לא יעשה מלאכה בפניהם מפני המחלוקת אבל עושה הוא בצפעה כיון שדעתו לחזו' ואם דעתו להשתקע נהגו כמות' ואסור אפי' בצנעה ;

ה' ואפי' במקו' שנהגו לעשות עד חצות לא יתחיל בתחלה מלאכה ביד אף ע"פ שיכול לגמרה קודם חצות אבל אם התחיל בה מאתמול יכול לגמרה בערב המועד עד חצות ואפילו במקו' שנהגו שלא לעשות כל היום כיון שהתחיל בה מאתמול מותר לו לגמרה ברא' כשהי' לצורך המועד אבל אם אינה לצורך המועד אפי' התחיל בה מאתמול לא יגמרה אם הוא במקום שנהגו שלא לעשות אבל במקום שנהגו לעשות מותר לו לגמור מה שהתחיל מאתמול אפילו אינה לצורך המועד. וחייטין והספרין והכובסין סתם מלאכתן היא לצורך המועד. ונתיר' חכמים אפילו להתחיל מלאכתן קיום

ז' תרנגולת שמלגו במים ואח"כ מצאו במים גרעין חטה בקוע התרנגולת אסורה שכיון שהיו המים רותחין וראי' נתחמטה

החטה ואסרה במשהו המים והתרנגולת. ויא' ברא' שהחטה היא שליטה שאין כאן א"א תדא ספיקא שמה נתחמטה אבל אם החטה היא שבירה שיש לתלות שהיתה בתוך התרנגולת בחיית בקורקבן ונתעכלה והרי יש כאן ספק ספיקא שמה נתעכלה ואין כאן שום חשש חיסון ואח"ל עכשיו נפלה ולא נתעכלה שמה לא נתחמטה מותרת ברא' בתרנגולת שחטין סצוין בחוך מיעיה אבל בשאר בשר לעולם אין כאן אלא חד ספיקא ובין שליטה בין שבירה אסורה מיהו אם יש הפסד מרובה ומניעת שמח י' יש להקל בכל זה שהוא ספיקא אם ראו רבנן משהו ואסנפלו אלו תערובות לשאר תבשילין יש להתיר' אם נמצאת חטה בקועה או אפי' חמץ גמור בכלי של מים צוננים או בכור ובשלו באותן מים או לשו' בהן עיסה מותרת בריעבר כמו שכתבתי למעלה דצונלא בלע ולא פלש. מיהו יש להחמ' שלא לבש או ללוש בהן לכתחלה וראותן שמחסירין לעיל כחש' שנמצאת בעיסה י' אפי' בצוננים חוששין למשהו הנ' יש להחמיר אפי' בריעבר אבל אין נוהגין בן ;

י' יורה נת יומא שהעילו אותה בתוך הפסה וירדו חמים לתוך חבור אסור לשתות מים של אותה הבור בפסח שהרי נתערבו מימי הבור עם מים המחמצים ואסורים במשחיתו אבל אם ירדו שם קודם הפסח מותר לשתות מהם שהרי נתבטלו בס' קודם הפסח ושוב אינן חוזרים ונעורים בפסח. חטה בקועה שנמצא בקדיר נאסר הבק שהגיסו בה הקדירה. שמה בקדרות אחרות כולן אסורות .

יך חטה שבוקעת שנמצאה בתרנגולת קודם מליחת בתוך הפסח או אחר שנמלחה והודחה ואין עליה מלח די בשטיפה אע"ג דלח היא הא אמרינן צונלא בלע ולא פלש אפי' טעם ששאר ואמרינן עכשיו הוא נפל אחר שהודחה ואם נמצאת עליה אחר מליחה ולא הודחה מן המלח די בקליפה שאינה ספופע כ"כ ע"י מליחה אף ע"ג דבשאר איסור חמץ ק"ל לאסור במשהו כמלוח כמו בנישול בחטה שהיא קשה לא מחמיצין כ"כ ויש מחמירין לומר שמעמיק כל סביבות החטה וחוחך ומשליך והשאר מותר והעיקר לאסור אותה החתיכה כולה שהחטה מונח עליה ולהתיר כל האחרות ע"י קליפה פועטת ואם רוצה יכול למכור הכל לעפ"ס כמו שנכתבאר בתחלת הסי' אף ע"ג דאין נוהגין בן כשאר תערובת חמץ של משהו בחטה קשה וע"י מליחת יש להקל' בה כדפי' ;

טז' ותרנגולת צלוייה שנמצ' בח חטה שבוקעת בתוך הפסח חותך מקום פפועו לפי אומד' הדעת ויש אסורין את כולה לפי שמהפכים השפוד פתפש' הטעם בכל התרנגולת וכן יש מי שאוסר כל התרנגולים הצלויים עמה באותו השפוד הננועות וזו כזו מטעם זה כ"ע היתוך השפוד מתפשט משפודו לזו דג' קיבי

החזרה לבית

ביום יד אם יכולין לזמור קודם הצאתם מן המדבר לעשות וי' א דמותים אפי' במקום שנהגו שלא לעשות כיון שהם מיוחדים וצריכין חרבה לרוב העם לצורך המעור ואין כל אדם יבגלים לזרה לעשות מקודם לכן :

ו מושיבין שוכנין לתרנגולת ביד דהיינו לתקן להם מקום ש עמדו שם התרנגולים והתרנגולות וכן מושיבין אותם על בצים לגדל אפרוחים ביד כל היום :

ז וכ' אם נרחה מעל הבצים שיטבה עליהם ג' ימים שיכול להתזרזר עליהם . וכן אם מתה מותר להושיב עליהם אחרת כדי שלא יפסדו הבצים :

ח גורפין הזבל מתחת רגלי הבהמה שלא יצעה : ט אבל הזבל שבחצר לא יוציאם אלא יסלקנו לצדדים ואם נתרכה בחצר יוציאנו לאשפה :

י מריכין ומניאין כלים סבית וזאמן כל היום אפי' לאחרי הצות ואע"פ שאינם לצורך המועד שאין זה מלאכה טרובה כל כך שיאסרתו . נהגו שלא להקניד ביום ע"ש נזירה מטום ערב שנועות שיש בו סכנה שהיה יום טבוח כמו שיחבאר לקמן בע"פ סימן תצ"ג . בע"פ אין אומרים אל ארך אפים ולמנצח מפני שהוא י"ט ואין אומרים מזמור לתודה בע"פ ולא בנה"ה דפסח לפי שאין מביאין קדשים לבית הפסול למעט זמן אכילתו וקרבן תודה נאכל ליום ולילה עד הצות והיה צריך לאכול לחמי תודה של חמץ עמו לכך לא היו מקריבין קרבן תודה בע"פ וכ' שבה"ה שאין אוכלין חמץ כלל וכיון שלא היו מקריבין הקרבן גם המזמור אין אומרים אבל צ"ע למה אומרים בין הקרבנות דאין זהו מקומן משנת התודה כו' ואפשר מטום שאינם רוצים לדגל המשנה בין המשניות וחשבינן ליה בקורא בחורה . ומצוה לרחוץ ולגלה שעריו בע"פ ולבבש בגדים נאים כמו בע"פ עדין לעיל סימן ר"ס ורס"ג :

תס"ט שלא לייחד בשר לפסח ובו סעיף אחד :

א אסור לזכר בשר זה לפסח לא מבטיח על גדיאו על טלח חיים שאסור לזכר כן שהשומע סבור שהקדישו לט"ס פסח והר אוכל קדשים בתוך אלא אפילו על שחוטיו וכן על כל מין בשר בין בהמה בין חיה בין עוף בין חי בין שחוט אסור לזכר כן שהשומע סבור שהקדישו לדמי פסח וכן נוהגים כשמולחין בשר לצורך פסח לא יזכר ט"ס פסח עליו אלא יאמר בשר זה ל"ט . וגדי קקולפ פי' שלם על ראשו על כרעיו ועל קרבו אע"פ שאין פירש ואמר בשר זה לפסח אסור לאוכלו כפסח שהרואה סבור שלט"ס פסח הוא אוכלו שבו היה דינו . אבל מותר לזכר חטין אלו לפסח דכיון דלא דמי כלל לקדשים לא אמרינן שבקדישין לטבוחן ולקנות בדמיהו פסח אלא כוונתו לזכר מצניעם ואשמרם מידי חטון כדי לאוכלו בפסח :

תע שהבכורות מתענין בע"פ ובו ג' סעיפים :

א הבכור מתענין בע"פ זכר לנס שניצולו ממכת בכורו ומתענין בין בכור סמך בין בכור מאם שבכולם היתה המכה וי' א שאפי' נקבות הבכורות מתענין שגם בנקבות היתה המכה ואין נוהגין כן וכן גדולי הבית אין מתענין אף ע"פ שגם בהן היתה המכה לא נהגו להחמיר כולי האי מפני שיקר המכה וההתראה הכתובה בפירוש בתורה לא היתה אלא על הבכורים זכרים :

ב ואם חל ע"פ בשנת נוהגין הבכורות להתענות ביום השלפנו וי' א הואיל וארחי אדחי ואין מתענין כלל שהרי איני לא מנהג ובע"פ דווקא ואנו נוהגין להתענות ביום ה' . ונוהגין עוד שמי שיש לו בן שחור בכור הוא מתענה בעד בנו הבכור עד שיגדיל ולבגדיל ויכול להתענות הוא מחנך אותו שיתחיל להתענות בע"פ ואם האב בכור ויש לו ג' בן בכור אז האם מתענה בעד הבן :

ג מי שהוא אסטניס כל כך שאם יאכל ביום אינו יכול לאכול בלילה יתענה בע"פ כדי שיאכל מצה לחטתו בלילה הראשונה שהיא דאורייתא לקיים מצות בערב תאכלו מצות בתיאבון :

תעא איסור אכילת פת אחר שעה עשירית בע"פ ובו ג' סעיפים :

א כל אדם אע"פ שאינו בכור או אסטניס אסור לאכול פת בע"פ מתחלת שעה עשירית ולסעלה ונחנו לוח' לשיעור זה כדי שיאכל מצה לתאבון בלילה אבל אכ"ל הוא כשר מעט ופירות וירקות ובלבד שלא ימלא כריסו מהם שלא יוכל לאכול אח"כ בלילה מצה לאימון ויין מותר לשתי' הן רב הן מעט כי הוא גורר תאוה המאכל וי' א דווקא הרבה מותר לשנות שכשהוא שותה הרבה גורר תאוה המאכל אבל יין מעט לא ישתה משום דמסער סעיד :

ב וקודם שעה עשירית מותר לאכול פת ומהו הפת שיאכל חכין אסור מתחלת שעה חמשית ולמעלה כמו שאמרנו למעל מצה נמי לא שהיא אסורה אפי' כל היום של ע"פ שכבר אחז'ל האיכל מצה בע"פ כבועל ארוסתו נביחחסיו כלומר דכמו שהבועל ארוסתו בעודה בבית חמיו לוקה עליה מכת מרדות מדרבנן על שמרא' גורל האותו ושהוא להוש' ושיטוף בזימה ולא יוכל להתאפק עד שמכניסה להופה שמכרכין עליה ז' ברכות כן הוא האוכל מצה בערב פסח מראה חמיו ורעבתנותו שאינו יכול להתאפק להסתין עד הלילה שיצרך ז' ברכות קודם שיאכל המצ' כגון ברכות יק' ז' נ"ב הא דירקות וברכת הנוציה וברכת על אכילת מצה לכן לוקין אותו עליו גם כן מכת מרדות מדרבנן אם אוכל ביום קודם ברכו כל הברכות הללו הלכך לא משכחת פת שיוכל לאכול אלא מצה עשירה שנילושה במי פירות שלא אסורו ר"ל לאכול מצה בע"פ לא אותה מצה הראויה לצאת בה ידיחובתו בלילה ומן הטעם שאמרנו ולא משום שיאכל סתם אכילתו להאבון דא"כ אפילו מצה עשירה הוה לן לאסור אלא כמו שאמרנו כשום שלא יראה רעבתנותו שלא יוכל להסתין עד זמן ברכתה ויבא להשתות אחרי תאותו שהיא מידה מנונה מאד . וקטן שאינו יודע מה מספרים כלילה בהגדה מותר להאכילו אבל אם יודע אין להאכילו . ויש נוהגין שלא לאכול חזר בע"פ כדי לאכול סרור לתאבון בלילה ויש כחמירין עוד שלא לאכול פירות בע"פ כדי לאכול החרוסת לתאבון ואין זה מנהג שההרסות אינו מצוה לאוכלו אלא כדי לנטל הארס שבסרור כמו שיחבאר ואדרבא בלילה אסור לאכול הרבה סכנו וצריכין לנפצו מעל המרור שלא ינטל טעם המרור וא"כ למה לא יאכל פירות ביום . יש מחמירים שלא לפרר אולשנר המצה בע"פ שלא יבא לאכול מהם ואין זה מנהג כי חומרא יתיירא היא מצה שנאפית כתקונה ואח"כ נתפרר ונילושה ביין ושמן אינה נקראת מצה עשירה ואסור לאוכלה בע"פ שאין נקראת מצה עשירה אלא כשנלושה מתחילה במי פירות ואין בת שום מים וכל מה שנוהגין שלא לאכול בע"פ שישו שיאכל לתאבון בלילה יתא' נזהר ממנו כ' ביום של פסח כדי שיאכל לתאבון בריל שני ואפי' מצה לא יאכל אכילה גסה ביום א' כדי לאוכלה בליל שני בהאבון שהוא לנו כליל ראשון בכל הלכותיה :

ג ואם התחיל לאכול קודם שעה עשירית ומיכה סעודתו עד הלילה דינו כמו בשאר שנתות וי"ט שנתבאר בסימן קע"א סעי' ד' ו' שפורס ספה ומקדש על הכוס ואינו מבר' עריו כפ' ה' כיון שהוא חוץ סעודתו ומברך ברכת המוציא ואף ע"ג שהוא בתוך סעודתו צריך לברך ברכת המוציא משום דהקידוש הוא הפסק בין האכיל ראשונה והשנייה ולכך צריך לחזור ולברך ברכת המוציא על מה שיאכל מכאן ואילך ולא דמי לברך היין שהרי גם הקידוש הוא הפסק דשאני התם דעיקר סדר הקידוש של כל השנה הוא כך שמברך ברכת היין ואח"כ בקדש ואם כן אין הקידוש חשיב הפסק לברכת היין ולשתייה מש"כ גבי פת דמעיקרא לא נתקנה כן ומברך על אכילת מצה על הסעודה וגומר סעודתו ומברך ברכת הסזון כו' :

תעב דיני היסבה וד' כוונות ובו י' סעיפים :

א ויהיה שלחנו ערוך מבע"פ כדי לאכול מיד בשתחשך ואף אם הוא בבית המדרש יקום משום שצוה למת' ולאכול בשביל התינוקות שלא ישנו אבל לא יאכל קודם שתחשך אף על גב דבשאר שנתות וי"ט יכולין להוסיף מחול על הקדש . פסח שאני דזמן אכילת מצה וזמור אינה לא בלילה דאתקש לפסח דכתי' על מצות ומרורים יאכלוהו ר"ל את הפסח יאכלו עם הכצות ומרורים וכפסח מתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה וגומר וכיון שאין אכילת מצה אלא בלילה אין עושין כל מה ששייך לסעודה זו אלא בלילה הילכך לא

לבוש החור

חלבוט פסח

קמיו

לא יתחיל אפי' את הקידוש אלא בלילה אע"ג דקודם שישיים ההגד' ויגיע לאכול מצה ומרור יהיה לילה ממש מ' מ' הכוס של קידוש הוא אחר מן חד פוסית . (כמו שיתבאר בהמשך נוס' ג' סעיף א') המחווייבים בלילה הזה וצריך גם כן לשתות בלילה בשעה הראויה לאכול מצה ומרור :

ב ויסדר שלחנו ויפה בכלים נאים כפי כהו ויכוין מקום משבו שישב בהסיב דרך חרות לומר שנעשינו בני חורין בלילה הזה ואפי' עני שאין לו ברים ובסחות ישב על הספסל :

ג וכשהו' מסיב לא יטה על גבו ולא על פניו שאין זה דרך חירות ולא על ימינו לא על שמאלו ואין חילוק בין איפר יד ימינו לאחר דסכנתא היא להסב על ימינו שלא יקדים קנה לו שט דושט הוא על צד ימין ונפתח הכובע שעל פי הקנה סאליו כשהוא מטה על הימין והמאכל נכנס לתוך הקנה ונחנק :

ד אשה אינה צריכ' הסיבה דלאו אורח ארעא דאשה להסב בפני הבריות שאינן לה דרך כבוד ואם היא אשה חשובה דרכת להסב וצריכה הסיבה ואין נהגין כן :

ה בן אצל אביו צריך הסיבה אפי' הוא רבו מובהק דמסתם האב נותן רשות לבנו להסיב ותלמיד לפני רבו אינו צריך הסיבה שלא יראה חירות וקולת ראש לפני רבו דמורא רבך כמורא שמים ואפי' אינו רבו מובהק אלא א"כ יתן לו רבו רשות והיושב בפני ת"ד סופג בדרו אף ע"ג שלא למד ממנו כלום חשוב כרבו כיון שהוא סופג וממחה לכל הדור ואינו צריך הסיבה בפניו כשאוכל עמו על שלחן א' אבל אם אוכל על שלחן אחר צריך הסיבה :

ו ותלמיד הלומד אומנות לפני רבו צריך הסיב וכן השמש צריך הסיבה ומהם הדברים צריכים הסיבה כזית מצה שאוכל בראשונה לשם אכילת מצה וכן הכזית של אפיקומן הבא זכר לפסח הנאכל על השבוע וכן הד' כוסות שכל אלו באים זכר לחירות אבל המרור אינו צריך הסיבה שהוא זכר לומר את חייהם :

ז וכל מי שצריך הסיבה אם אכל או שתה מי שצריך הסיב בלא הסיבה לא יצא וצריך לתאור ולאכול או לשתות בהסיבה חוץ הכוס שלישי או רביעי שצם שמה אותו בלא הסיבה לא יחזור לשתות ר' לא יחזור למלאותו ולשתותו ועל סימן תע"ס סעיף א' שלא יתא נראה כמוסיף על הכוסות כיון שכבר נמר כל סעודתו ובשני כוסות הראשונים יחזור וישתה בלא ברכה וכן באכילת מצה יחזור ויאכל בלא ברכה כיון שעדיין סעודתו לפניו יכול לאכול ולשתות מה שידעה ואינו נראה כמוסיף :

ח ומקנה חכמים שצריך כל אדם לשתות ד' כוסות זכר לד' גאולות וד' לשונות של גאולה הנאמרים בגאולת מצרים כפ' וארא והוצאתי והצלתי ונאלתי ולקחתי וגומר :

ט ושיעור הכוס רביעי וסדת הכלי שיכלנו ארכו כרוחב כ' גודלן וכן רחבו וגובהו כרוחב כ' גודלן וחצי גודל וחומש גודל וא"צ שיטתה כולו שלא רובו . ואם הכוס גדול ויש בו הרבה רביעות שוחין ממנו כ' פ בני אדם כמנין רביעות שבו ויוצאין ואם היו חוק צריך למחנה שהו' טוב יותר מווג מכשהוא חי כשהוא חוק ושיעור הרביעית לאתר שיסוגנו . ואם שתאו חי יצא ובלבד שיהא בו רביעית וישתה רובו בלא הפסק גדול בינתיים לפיכך לא יקח אדם כוס שפיו צד שקורין קלוק גלא' לפניו שלא יוכל לשתות כדי רביעית כאחד ויין שלנו כאלו הארצות אפי' לכתחלה אינו צרי' מנינה שאינו חוק ויותר טוב הוא בלתי מווג משהוא מווג :

י ואפי' מו שאינו שותה יין כפני שמזיקו או שונאו צריך לדחוק עצמו ורשתותו לקיים מצות ד' כוסות וצריך לשתות כסדר שיתבאר בסמוך וצ"ב שתאן זה אחר זה שלא על הסדר לא יצא :

יא מצוה לחנור אחר יין אדום מפני שדרכו להיות משוכח מן הלבן וכן אמר הכתוב אל תרא יין כי יתאדם וגו' לפי' אם ידוע לנו שהלבן שיש לנו הוא משוכח מהאדום הוה קודם :

יב ויוצאין בין מבושל ובקונדיטין שהריק' לדמברכין עליהו בפ' הוריהם כשאר יינות שלנו (ועל סימן רע"ב סעיף ח') ואפי' עני המתפרג מן הצדקה אם לא נחנולו כדי צרכו יסבור מלבושו או ילוח או ישכיר עצמו בשביל יין לד' כוסות :

יג הבל חייבין בד' כוסות וככל המצות הנוהגות באותה לילה בגזנות ופרור אפ"ן אנשים ואחד נשים וצ"ג דבשאר מצות

עשה שהנמן נרמא הנשלים עשירות בלא המצות הם חייבות שגם הם היו באותו הנס של יציאת מצרים :

פ גם החינוקות שהגיעו לחינוך מצוה ליתן לכל אהר כוס לפניו לפרסם הנס :

פז ומצוה לחלק להם קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי וישאלו :

תעג דין כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס שני ובו ז' סעיפים :

א ומוזנין כוס ראשון ואם אפשר לו לא ימזוג הכעל בית עצמו אלא ע' אחר שיהא לו כמשרתו כלומר דרך חירות שכל בעשה הלילה הזה יעשה דרך חירות וזכר ליציאת מצרים . וכקדש עליו ואין צריך ליטול ידיו קודם קידוש דקידוש אינו צריך נטירה ואע"ג דבשאר ימות השנה בשבתות וי"ט נוהגים ליטול קודם קידוש ואין חושבים הקידוש הפסק בין הסעודה והנטיל' אפשר שנהגו כן משום דרוב ימות השנה אין יין מצוי לנו וצריכין' אנו לקדש על הפח שאז צריכין ליטול קודם קידוש לפיכך אפילו אם לפעמים ימצא לנו יין ומקדשין על היין לא חשבינן הקידוש להפסק אבל בליל פסח שאין לך עני בישראל שאין לו יין לד' כוסות אין צריך נטילה קודם קידוש ועד יותר טוב הוא שלא ליטול שהרי אנו נוהגים לחזור

וליטול יטביל הראשון ולברך עליו כסו' שיתנא בסמוך איה ואסיפו' ידיו קודם קידוש הוא אותה ברכה על הנטילה הנט' לבטלה כיון דלא חשבינן הקידוש להפסק לכך לא יטול ואם לבד נוקפך שלא לשנות כנהגך הביא עצמך לידי חיוב נטילה כצד אחר כנגן להסך רגליך ולשפוף בידים ואז תוכל ליטול הידים ולברך עליהם ואע"ג שגם זה אינו אליבא דהלכתא כדאיתא לעיל סימן ג' מ' כדי לקיים המנהג נוכל לסמוך בזה על הראש' ז' לברך ולקדש אח' כשאז לא תהיה הנטילה לשם הסעודה ובשיחזור יטול לטיבור ראשון לא תהיה הברכה לבטלה שאין נטילה זו פוסרת אותה שלא היתה אלא לטהר ידיו שששופו ולא משוכסרתות הנטירה שהיא לצורך הטיבול . ומקדש ומברך תחלה בפ' ה' ואח' כ' קידוש היים שהחיינו ואינו מברך שעשה נסים לפי שעתיד לאוסרו בהגדה ואם חל בשבת אומר תחלה ויכלו ואם חל במ' שומר יקנה ז' יין קידוש נר הברכה זמן וסדר נוסח הברכה נא' יאמ' המכבדל בין קודש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לשת ימי המעשה בין קדושת שבת לקדושת יום טוב

הג"ס זמה סנהגין להסיף ולומר ואת יום השביעי ששעת ימי המעשה קדשת הכדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך ועל' דלזין זה לט' מעין בתחמה ולט' מעין חתימה ואלדנה כזה הוא מפסיק למה שקדומו' לומר בין קדושת שבת לקדושת יום הכדלת כדי שיתאמר מעין חתימה סמוך לחתימה והיינו משום שכנסם זה הוה הכדלות כו' . (ש"ה כ')

שבטסה זה הוה הכדלות שמצינו בתורה ואמרנו חז' שיצריכין לומר בכל הכדלות דהבדלת וקדשת את עמך ישראל הוה שתי הכדלות . כהנים מלויים ולויים מישראלים . (והוה מעין חתימה דבין קדש לקדש ועל' סימן מק"ע) ומשום חובת היים נהגו לאומרה כולם במ' ש' י' ש' יותר משאר מ' ש' א' ש' ועם שכח להבדיל ולא נזכר עד שהתחיל ההגדה לא יפסיק בהגדה אא' ישלים ההגדה עד גאל ישראל ואחר כך יבדיל :

ב ושותה בהסיב ואם לא הסיב צריך לשתות פעם אחרת בהסיבה שהרי הוא אחד מד' כוסות :

ג ואינו מבר' אחריו על הגפן ועל פרי הגפן שהרי אם ירצ' לשתות בין כוס ראשון לשני אפי' כמה כוסות הרשות כידו לפי' לא יברך אחר הכוס הראשון כדי שתעלה ברכה ראשונה גם על הכוסות שרוצ' לשתות בין הראשון לשני ואם היה מברך אחר הכוס הראשון והיה רוצה לשרא אחריו בין השני היה צרי' לברך לפניו והיה נראה כמוסיף על הכוסות ומ' ראוי לומר שלא לשתוח בין ראשון לשני אם לא לצורך גדול כדי שלא ישתכר ויכעע מעשות הסד ומקריאת ההגדה . (וכשחל ליל פסח נפגת דמותו ליקרות ההגדה כספר ולא חיישינן להעיה הטעם ככר כתבאר לעיל קמיו רע"ה סעיף א')

ד ומביאין לפני כ' קערה שבת ג' כצוה ומרור וחרוסת ושאר ירקות מאיזה פין שירצה וחומץ או מי מלח ושני תבשילין

קאיתא

לבוש החור הקבות פסח

וכיון שצריך לאכול הירקות ולסבל אותם נהגו לישל ירקות
לכרך עליהם משום דקל כקצת פוסקים שסוברים כל דג

הג"ח
ומיהו כשאר ימות השנה יש לישול ידיו
ואין לנרד עליהם דהא כשיש פסח כלן
דאין לנרד על נטילה זו וכן פסק במשנה
ק"ח ספיק ד' ומסקנא דהקל ואף על
פי שנתפשט הסכנה בלילה נס לנרד
עליהם כנטילה זו וכן פסק למימר היכא
דנהנו כהוה והיכא דלא מהוגאין לנהנו
שאר ימות השנה אין לנרד עליהם כהוה
כנטילה זו ק"ח ספיק ד' ומסקנא דהקל
כרכות להקל ועל סמך ק"ח ספיק ד'
וכסופין תפ"ח ספיק ד'.

נחפשו המנהג ולוקח מן השאר ירקות שהם רפניו ומברך
עליהם ב' פ הארסה ומסבל אותם במי מלח או בחומץ ולא בחרוסת

הג"ח
כשאל ליל פסח כשנתהוה לפעול מי
מלח קודם השנת אמור לעשותו כשנת
מאוס נישול ע"ל ספיק ד' ספיק ד' ונקמן
סימן ת' ולכן מעקל אז כחומץ

המרור צריך לנרד כשיבול ראשון כמשהתבאר לפנינו בעה
א"ה אין לסבול בחרוסת כיון שאין בשיבול ראשון עיקר הצותיות

למלא כריסו ממנו קודם מצותו כדי שיאכלנו בעת מצותו יחאבוק
(ויש כוהניקטל ללחכול חזרת נע"ת כדי לזכור לזכרון) ואוכל

מהם פחות מכוית דכיון שאין שיבול זה לא להחמית החינוקות בכל
דהו סגי ועוד אם היה אוכל מהם כוית היה מנניס עצמו בספ נרכת

אחרונה שהיא בורא נפשות וכו' שנחלקו רבותינו בדבר זה אבל
מהם כוית אם צריך לעשות ברכה אחרונה או לא כיון שאכל כרס

כוית אבל נפחות מכוית כ' ע סודו שאין צריך ברכה אחרונה ד' רא
דמי לברכה ראשונה דאינה אלא ברכת הנהנין וברכת הנהנין בכל

דהו צריכה אבל ברכה אחרונה אינה צריכה אלא בדבר דמקרי
אכל שהוא כוית לכך סוג הוא שלא יאכל מהסכני לשיבול ראשון

נהגו להזיר אחר כרפ שהו איפך
כיהו ודאי אינו מרו ועוד בשמו
יש כורסנ' כ שהוא אותיות ס'
פרך רמז עד סרטיא שעברו

במצרים עבודת פרך יקראו לחירות בלילה נ' ואם אין לא איפך יקח
אין מין ירק שירצה ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשנים ויתן

חציה לאחד מן המסובין לשוכרה כדי לאכול ממנה את האפיקומן
מהמצה השמורה ע' וששרתם את המצות וכוהנה לתת אותה

תחת המפה וזכר למטארת צרורות בשמלות יחציה השנייה ישיב
בין שתי השלימות כדי שיופיע אה"כ בשלימה חתלה ולא יעבור על

המצות פטיבא לכרך פרכת המוציא שפכתי יש לו לבצוע המוציא
מן השלימה ומה שנהנין לחלק קודם שיקרא ההנהגה כדי שיאמר

עליה הא לחמא עניא מה דרכו של עני כפרוסה אף כאן כפרוסה
ועוד כדי שיראו החינוקות וישאלו ספני מה אנו כשמינין המצה

ועדין לא אכלנו ומתוך התשובה יאמר בציאת מצרים כדלעיל
ויגביה הקערה שבה המצות ויאם הא לחמא עניא כו ער מה נשתנת

הלילה ואציצה להסירה מעל פניו ולהניחה בסוף השלחן כאלו
כבר אכלו כדי שיראו החינוקות וישאלו למה מסירין הפת ועדיין לא

אכלנו יש מדקדקין להוציא התבשיל מן הקערה כשמינין אותה
משום דאמרינן בשר אין צריך להגביה אבל פועים הם ואין צריך

להסיר דוקא כשאמר פסח שהיו אבותינו אוכלין בהא קמבר שלא
להגביה שלא יהא נראה כאלו הקדיש בהמתו מחיים לכך אבל

במה שמגביה הקערה עם הבשר שעליה אינה נואה כזה כאלו
הקדיש בהמתו שהכל יודעין שאינו מגביה משום הבשר אלא משום

המצה שאומר עליה הא לחמא עניא כולו וסובו הנגל לפרש לנשים
ולקטנים מה שאמורים כדי שידעו השחנות הלילה זו חזו לוי

הסודו ונפלאותיו
ומוגין מיד כוס שני כדי שישאלו החינוקות למה שותק כוס
שני קודם סעודה ואם אין חכמה בנן לשאל אב"ה מלמדו

לקיים כיושאלך בנך מחור וגומר ואם אין לו בן אשתו שואלתו ואם
לאו הוא שואל את עצמו ואפי' שני ת"ח הבקיאים בהלכות ואם לאו

הוא שואל את עצמו ואפי' שני ת"ח הבקיאים בהלכות פסח שואלו
ענין יציאת מצרים בלילה הזה לקיים מה שנאמר והגדת לבנך וגו'

סאיה מן שירצה , שעם המצות ידוע ולמה הם שלם יתבאר מחוך
דברינו בעה כרור זכר לומר את חיהם חרוסת זכר לשיש שהיו

אבותינו ששתעבדן בו ושאר ירקות יתבאר לפנינו למה הובאין שני
תבשילין אחד זכר לפסח ואחד זכר להגנה :

ה' ובמרה אר"ל שאין פירושו כל דבר שהתאפרה אפי' קרה של
כהמה או של דג או עץ הרדיפני שחוא כר דמדהוקשה סרור

למצות דכתיב על מצות וסרורים יאכלוהו אמרינן דומיא דמצת מה
מצת מין זרעים אף סרור מן זרעים ומה כזה יוצאין במינין הרבה

אכל דבר הנבא לירי חיקות יוצא בה ידי מצח אף סרור מינין הרבה
שכל עשב מרי יוצא בו ידי מרור ולא חיימא סרורי כתיב חרי מיני וח

לא לפיכך אר"ל אלוהן ירקח שיוצאין בהן ירי חובת סרור חזרת
שלישים חסא מרחבנית סרור לא שחוא לענה וכולן נקראין כרור

בלשח הקדש אלא שזה המין יש לו שם הכלל ויוצאין בעלין שלהן
ונקראין אבל לא בשורש שלהן שאין שעם סרור כשרשינוסבעליהן

אין יוצאין אלא כ' הן לחין שכשתן יבשין אין בהן שיעם כלל ובקלחין
יוצאין בקלחין מין יבשים שאף ע"פ שהן יבשין נשאר שעם כדירותן

בהם אבל אין יוצאין בהן לא כבושין ולא סלוקין ולא מבושלין שכבר
נשתנה שעמן ע"י הכבישת והבישול וכולם מצטרפין לכוית שהוא

שיעור שלה שהיה כולם שם כרור להם ויוצאין ככולם יחד לח סרור
ועיקר המצוה היא בחזרת אע"פ שהיא מתוקה ואין בה כרירות כ' כ

כמו בשאר המינים ס' קי"ב להו לר"ל שידעו לדבר בלשח הקדש
יותר ממנו שעיקר שם סרור הכתוב בתורה הונך עליו תחלה ועוד

שחלת כתיק וסופו סר זכר לומר את חיהם בפרך תחילה
בפה רך ואח"כ בפיך ואח"כ בהשאל על האחרים הדוסלו בטרירות

ואם אין לו חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר שהם שנויים
במשנה תורהן לחזור אחר חסא אפי' לקנותו בדימים יקיים דשכא

סיפנה מילתא הוא כיומר לרסון דחס רחמנא עלן ושםלתי דחסא
הזא מה שאנו קורין זרנון בלשח פולין וההרסה שהוא זכר לשיש

שהיו אבותינו ששתעבדן בו רכך צריכו לעשותו עב זכר לשיש
ומדברים חמוצין זכר למרור ונוהגי' לעשותו מתחלה עב זכר לשיש

ואח"כ כשצאים לטבל בו את המרור נותנין לתוכו מעט יין או חומץ
לרכבו ורגילין לחת לתוכו יין צדוס זכר לר"ב ונוחנין בו חכלין כגון

קנחן וזנגביל הדוסין לחבן שהיו מגבלין בו השיש ונוחנין
בו תפוח זכר לחת התפוח עוררתך פירוש שהיה הגר איתו יוצאות

לסוד במצרים ויולדוהם שם כניהם
הג"ח
והא דאפילו כשפסקי כמ"ט לחקיקין
תבשילין וזמ"ג סז"ח אין ראוי ליקח אותה
תבשילי' שכנגד המנייה לפי שזו לא היתה
חגיגה כלה עם הכנסה שאינה דוחת
השבת כמ"ה לוקחין אותה והיינו משום
דכיון שאינו אלא לזכר נעלמא אין לחוש
ואדעיה המדקדק בזה כר' ששמה אומר
כמין קדשים שמש' וע"ל סימן תפ"ח ס' ע

התאנה חנשה פגיה ושקדיסע' ש שיקד הקב העל הקין וב' תבשילין
אזכר לפסח ואחד זכר לחגיגת סאיה מן שירצה וסנהגה ליקח

זרוע של בהמה וכיצה זרוע רסון לזרוע נשדית וכיצה נקרא בלשחן
אק"מ בעא ו' לז בעא רחמנא לספר יתנא בדרעא סרמסא (ועוד ע"ל

מצוס שהיה זכר לחלילות כ' ה' ע"ל סימן תפ"ח ס' ע' ובעינין ב') ונהגו לצלות
הזרוע זכר לפסח שהיה צלוי ולא מבושל ואין צריך להביא מכל

אלו לפני כל אחד ואחד לא לפני
הג"ח
ומה שנהנין ללילה על המל"ט
היינו מ"א שהו זכר לפסח
ופסק לא היה כגלה אלא בשעת של רימון
ואסמך אחר שפוד של רימון יהיה שרש
גדול מ"ה מן גולין אהרן כשפוד אלא על
גמלים כלא שפוד

זכר לפני כל אחד ואחד לא לפני
הג"ח
ומה שנהנין ללילה על המל"ט
היינו מ"א שהו זכר לפסח
ופסק לא היה כגלה אלא בשעת של רימון
ואסמך אחר שפוד של רימון יהיה שרש
גדול מ"ה מן גולין אהרן כשפוד אלא על
גמלים כלא שפוד

בעל הבי לבדו והוא יחלק לכולם
ויסדר הקערה לפניו שאינו צריך
לעבור על המצוה בשיצטרך לו
דהיינו הכרפס והמהשא ירקות

יהא למעלה שצריכין לו ראשונה והחומץ צ"ל מלח ששפולין וחותן
בו סמוך לו יותר מן המצה והמצה סמוך לו יותר מן המרור והחרוסת

וכול שיהיו קרובים לו יותר מן הבישה הבשר שאין צריכה לאכלה
כלל כמ' שנמכר ואחר שקרש על הכוס ק"ד שיאכל ויברך המוציא

צריך לאכול ירקות שאינן מן סרור ולטבל אותם במי מלח כדי
לעשות שינוי בסעודה זו שאר הסעודות של כל השנה בשיבול

האניקות שישאלו למה עושין כלילה זו שיעויה ששפולין קוד סעודה
זה שאינרד לעשות כן בשאר הימים כדי שמתקן כך יבא לישא וליחן

ענין יציאת מצרים בלילה הזה לקיים מה שנאמר והגדת לבנך וגו'

לביש החוד

חלבות פסח

קמח

זה לזה מה נשתנה בגלו כדו שובנו להשוכת שאלה לספר ביציאת מצרים וכל ההגדה שחיא מצות עשה בלילה הזה וכשהגן או אשה אומלתו אין צריך לומר מה נשתנה לא מתחיל עבד היינו וכשהחיל עבדים היינו כולו מחזיר הקערה שבה המצות לפנינו כדי שחיה לפניו בשעת ההגדה כדאמרינן לחם עוני שעונן עליו דברים ולכך נהגין לגלות שיענח עליה את כל דברי ההגדה וגם שחיה לפניו כשיאמר מצה זו סרודה כמו שיתבאר וצריך שיאמר שבכל הלילות אין אנו מסבילין מפילו פעם אחת הלילה הזה ב' פעמים שפירושו שבכל הלילות אין אנו נהגין להטביל מפילו פעם אחת ובלילה הזה נהגין להטביל ב' פעמים פלוסר שאינו אלא מנהג בעלמא כדי שישאלו החינוקים אכל אלוסם שבכל הלילות אין אנו חייבין להטביל כו' שא"כ היה שסעו אבל בליל הזה אנו חייבין להטביל ב' פעמים ולחא דסיבול ראשון אינו חובה אלא מנהג בעלמא כדי שיאילו החינוקים ואופר שבכל הלילות אנו אובלין שאר ירקות הלילה הזה סרוד כליסר מצה הוא לאכול סרוד בלילה הזה ואין אומרים כולו סרוד שהרי אובלין גם שאר ירקות ואל ל' בוסן הזה שבכל הלילות אנו אוכלין עלי שלוק ומבוטל והליל הזה עלי שזעפס היה נאכל עלי שהרי אין לנו פסח בוסן הזה וקורא כל ההגדה עד ונאמר לפניו הללויה וכשמגיע ל'ס ואש ותמרת עשן נהגין לררק מעט באצבעו סתוך היין שבכוס וכן כשמזכיר המכות בפרש ד'ם צפרדע כו' וכן כשיאמר דצ' עד ש' באח כ' והיו סך הנרקות בין הכל י' ל'ום שהרי ד'ם אויבי עב'ים ע'י חרנו סל הקדוש ב' השי לוי' פני וכשנענילסצו צרי להנביה להראות למסובין שתחבב המצ' עליהם ותביה מצה הפרוסה שהיא בלהם עני וכן כשיגיע למרור זה אבל כשאומר פסח שהיו אבותינו אוכלין לא יביה תבטיל שנראה כאלו הקדישו לכף זהו כקדשים בחוץ כדפ'ל . וכשיגיע ללויכך אחוז כל אחד כוסו בידו ומגיה ואוס' עלי לפיכך עד חתי' ברכת גאל ישראל כדי שיאמר כל השירה על היין ונכח באותו פעם לכסות המצה שלא ירא הפת בושחו ואין נהגין למרר על הלל מסו' דאית בה פלונחא דרבנותא וע'ל סימך דע'ג ספיף עיטל' קודס ל'ס וסבירא להו לקצת כיון כר'ך לגלות חמנות קנת כדי לקיי' אמרס שמחלקין אותע לשנים חציו ו'ל לסס עוני לחס שעובין פליו דכריס קרבה כמתכל נסמון . קודם הסעודה וחציו אחר

הסעודה הרי הפסק וצק צריך לברך עליו וק'ל כל דבר שיש ספק בברכתו אין צריך לברך דברכות אינו מעכבו' לכך אין מברכין עליו שלא יכניס עצמו לספק ברכה לבטלה (ומה שקורין ההלל מיוסב בליל זה נהבאר לעיל סימן תכ' כ' סעיף ז') ומתחיל ההלל וקורא עד למעינו מים משום סומור' בצאח ושראל מצרים וגומר דשיך עיקרו ללילה וזו סמךך ברכת הגאולה וזומר בא'י אס' האשר גאלנו וחוחס בא'י גאל ישראל וצריך לומר ונשכל שם סן הזכחים וסן הפסחים שצדיק' . להקדים הזכח דהיינו החגיגה קודם הפסח שהוא נאכל על הכובע . ונודה לך שיר חדש ואין לומר שרה תרשה שזה כוונתו על גאולה של עתיד והוא נאמר בלשון זכר לומר שתהיה זכר שאין צער וגלות אחריה מה שלא היה כן בגאולות הראשונות שנאלו וחזרו ונצטערו בגלות אחר והיו כנקיבה שפולדות והפליטה זכר וחזרה ומולדת :

הסעודה הרי הפסק וצק צריך לברך עליו וק'ל כל דבר שיש ספק בברכתו אין צריך לברך דברכות אינו מעכבו' לכך אין מברכין עליו שלא יכניס עצמו לספק ברכה לבטלה (ומה שקורין ההלל מיוסב בליל זה נהבאר לעיל סימן תכ' כ' סעיף ז')

תעף על כוס שני אם מברכין עליו וכו' סעיף א'

א' וסוחה כוס שני ונוחגין לברך עליו וכן על כל א' מן הד' כוסות דסבירא לן דכיון דכל חד וחד מצוה באגפיה נפשיה היא צריך לברך עליהם על כל כוס וכוס . וסיהו ברפה אחרונה אין נהגין לברך אלא על כוס הרביעי והיכו כוס של ברכת המזון בללו הלי שהוא אחרון ופוט' את כולם דכל כוס וכוס כיון שיש עוד כוסו לפניו ודעתו לשתו עתה אין מברכין אחר אותו ששתה עד האחרון :

תעף יתר דיני הסוד וכו' סעיפים :

א' ישול ידיו לצורך הסעד' אע' פשטל ידיו לשיבול ראשון צריך לחזור ולישול ידיו ולברך עליהם עכ' לצורך הסעודה לפי

ב' ואם אין לו שאר ירקות לשיבול ראשון אלא סרוד יברך עליו בשיבול ראשון כפ' הא ועל אכילת סרוד ולא יבטלנו בחרוסת כסו שבטבנו למעלה ובשיבול השני יבטלנו בחרוסת ולאכלנו בלא ברכת אבל טוב לחזור אחר שאר ירקות לשיבול ראשון לאפוקי מצה שלישית לא באח נפשיה מפלגתא .

ברכת המזון ויברך בפה ויגמור כל הסדר ואם לא נזכר עד אחר שברך בפה אע"פ שלא התחיל עדיין לומר ההגדה לא יאכל אפיקומן אלא יגמור הסדר מפני שחיה צריך לברך בפה על הכוס אחר שברך ברכת המזון שנית על האפיקומן שאכל ונמצא מברכת בכוסות וכה"ג כדי הם מצות שלנו לסמוך עליהם כי כולם שמורות הם משעת לישה ודילו שיסמוך על המצות שאכל בהן הסעודה מטעם שמצות שלנו כולן בחזקת שמירתן מעת הלישה. ומטעם זה ג"כ אם נאכל פרוס האפיקומן בחזקת הסעודה או נאבד יכול לסמוך על מה שאכל כבר ואין צריך יותר ואם לבונוקפויקה מצת אחר ויאכל ממנה כזית על השוכע באחרונ' שכל מצות שלנו בחזקת שימור הן וכולן ראויין לאפיקומן. ומי שנוהר לעשות שימור למצוה מצות קצירה אפילו לא נזכר עד אח' ההלל ישול ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן ויחזור ויברך על הכוס ברכת המזון ואין לחוש במ' שמוסיף על המצות כיון שדרכו ומנהגו לאכול מצה שמורה בשע' קצירה ה"ל כמו נדר שלא לצאת

שמות ענות לא יקיה לחם שימור משעת קצירה הלכך אין לחוש במה שמוסיף על הכוסות ואין כלן פסוקה בין שלישי לרביעי וע"ג דלפין לשנות בין שלישי לרביעי כמו שיתבאר בסמוך סימן תע"ט דכיון שחשג"ש היה כשעות חזר כוס שהוא מנכר עקה עליו לחיות שלישי וע"ל סימן תק"כ סעיף ו' ונכסמוך סימן תע"ט

במצה אחרת והרי לא יצא ידי חובתו בשאר מצוה :

תע"ח שלא לאכול אחר אכילת אפיקומן ובו ב' סעיפים :

א וכיון שאפיק' מן היא זמר לפס הנאכל על השוכע נחג' שלא לאכול סום דבר אפי' פירות אחר אכילת אפיקומן כדי שישאר טעם האפיקומן בפיו כמו שנהגו אבותינו באכילת הפסח וקראוהו אפיקומן ע"ש המעשה ששנינו אין מפטיקין אחר הפסח אפיקומן ומפטיקין פירשו ענין פתיחת פה לדיבור מלשון יפטירו בשפה א"נ לשון נפטר מחבירו כלומר כשנפטרין מן הסעודה אין מפטיקין אותה לומר אפיקומן ואפיקומן הוא שחי תיבות אפיק' מני וה' פ' אין פותחים פיהם אחר אכילת הפסח לומר אפיק' לנו מיני מתיקה כגון פירות לאכול אחריו ואפשר לומר שאנו קורין את הכז' עצמ' אפיקומן סתם ע"ש שהיא במקום הפירות שדרך לאכול אח' הסעודה בפעם אחר ואנב הביבות דמצוה שהיא חביבה עלינו כפירות לחוק' אנו קורין אותה אפיקומן כלומר שאומר לבני ביתו או כל אחד לחבירו אפיקו לנו מיני מתיקה והיא המצה שמתוקה עלינו מצות :

ב ובזמן שהי הבית המקדש קיים שהיו יכולין למנות על הפסח ולאוכלו כדינו לא היו יכולין כל אחד לאכול רק מפסח אחד דכתיב חכוסו על השה שה אחד בפסח ולא היו רשאים למנו' עצמן עם שתי חבורות על שני פסחים דשה אחד אמר רחמנא ודא שני שיים. ונב צותה החורה שהיו צריכין לאכול אפילו אח הפסח האחד במקום אחד ולא היו יכולין לעקור ממקום זה לאכול במקום אחר דכתיב בבית אחד יאכל ואפילו במקום אחד אם לאח שהתחיל לאכול את הפסח קודם שאכלו כול ויהיה ישן היה חשיב הפסח ולא היה רשאי לאכול עוד משום דנראה כאוכל פסחו בשני מקומות או היה נראה כשני פסחים ה' לענין אפיקומן אם התחיל לאכול לא יעקור ממקומו לאוכלו במקום אחר ואם היה ישן ואחר כך דקין אינו חוזר לאכול עוד ואפילו לא נשהקע אלא נתנמנב לא יאכל ואם היו בני החברה הרבה אם ישנו כל בני החבורה ואפילו לא נשתקעו בשניה אלא נתנמנמו כולם חשיב כהסח דרעת ולא יאכלו עוד אפי' באותו מקו' דחשיב כמקו' אחד כיון שישנו כולם אבל אם ישנו מקצתן אם לא נשתקעו בשניה אלא נתנמנמו כעס לא חשיב סילוק כיון שקצ' מהם לא נתנמנמו וסותר' לאכול עוד ממנו ואפילו אותן שנתנמנמו אבל אם נשתקעו בשני חשיב סילוק ולא יאכלו אותן שישנו ולא דבכקצתן אפי' ישנו ונשתקעו בשניה חזרין ואוכלין אפילו אותן שישנו כיון שקצתן היו נעורין לא היו הפסק עו שישנו כולן ואם נתנמנמו כעס ולא נשתקעו בשניה ואפי' נתנמנמו כולם לא היו הפסק וחתורין ואכלים וכל זה לא מירי אלא בישנו אחר שהתחילו לאכול את האפיקומן אבל אם ישנו בחזקת הסעודה ואפילו ישנו כולם והשתקעו בשניה לא תי הפסק וחתרין ואוכלין מה שירצו וכולין גם האפיקומן באחרונה דכולי האי לא גזרו סיה

א ולאחר גמר כל הסעודה אוכלין כל א' כזית מצה השמורה תחת המפה באחרונ' על השוכע וזכר לפסח הנאכל על השוכע והיו אוכלין עכו מצה וסרו שנאמר על מצות וסוררים יאכלוהו ומה שהיו אוכלין איתו באחרונה ולא בחזקת הסעודה היינו מסום שישאר טעם פסח ומצה בפיו ועוד ט"א כדי שלא יבא לידי שבירת עצם דכתיב ועצם לא תשכרו בו ואם היו אוכלים אותו בעודם רעבים ותאבדים לאכול היו באים לידי שבירת עצם וכלב' שלא יהא שבע עד שלבו קץ בה שזה הוא אכילה גסה ועליו נאמר ופושעים יכשלו בס ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו שאינו אלא זכר לקרבן בעלמא והוא אינו קרבן והוא זהיר לאוכלו קודם הצות שכן היה דין הפסח לאוכלו קודם הצות הילפינן לה מקראי ג' ש דכתיב גבי פסח ואכלו את הבשר בלילה הזה וכתב' התם ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה התם כהצות שנאמר בחצות הלילה וגומר אף כשן ער הצות לפני יעשה כן ג' כעס המצת שאוכלים לזכר לו אבל אין צריך לזכרן במרור ולא לשכולו בחרוסת כמו שהיה עושה הילל בזמן שהיה ב' ה קיים שהיה כורך כל שלשתן פסח מצה וסורר ושוכלין בחרוסת ואוכלים יחד אנו אין עושין כן כי יצאנו כנר ידי כולם ולא נשאר לנו לעשות לזכר אלא כנגד אכילת הפסח הנאכל על השוכע לבדו ולא שגם ההלל שאומר איתא לשבח ותהל' על אותו הגס צריך להקדים לאמר ג' כקודם הצות :

ב ואם שכח ולא אכל אפיקומן ולא נזכר עד שנשל ידיו לברך או שאמר הבל' ונברך אוכל אפיקומן בלא ברכת המוציא אע"ג דבעלמא חשיב כה'ג סילוק וצריך לחזור ולברך שאני הכיבין דאפיק' מן מצוה דרמיא רחמנא עלן איכא למימר אתבא דרחמנא סמכינן ואם לא נזכר עד שברך ברכת המזון אם נזכר קודם שברך ברכ' בפה לא יבר' בפה הג' שאם יברך נצריכני לאכול אפיקומן ולברך פעם שניתנה לפוס'ג' הכוס דהא צריך לאכול כזית ככתב' סעיף א' והא' שיעור לנכך עליו ברכת המזון כמו שיתבאר לעיל סימן קפ"ד סעיף ו') אלא ישול ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן ויחזור ויברך ברכת המזון על האפיקומן שיאכל שיעור שראוי לברך עליו

א ואוכלין כל צרכן. במקום שנחננין לאכול צלי ולא חששו לגזר משום שמא יאסרו פסח הוא אוכל וקדשים בחזק הוא אוכל אין צריך להחמיר על עצמו שלא לאכול ובמקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין שמא יאסרו כשר פסח הוא אוכל :

ב ואפילו בשר עגל ועוף וכל דבר ששעין שחיטה אסור לאכול צלוי במקום שנהגים שלא לאכול צלי שלא יחשדוהו גדי מקולם בכל מקום אסור לאכול כלי זה והוא אשה צלוי כולו כאחד שהוא דומה לפסח כמס' שהידוע שיקון ונהאכהאלו אוכל קדשים בחזק ואם היה מחוקך או שחזר בסנו אבר או אשליקו אבר א והוא מחובר הרי זה פותר במקום שנהגו לאכול צלי ואלו הארצו מקום שנהגו שלא לאכול צלי הם ונהגו בקצת מקומו לאכל בסעוד' זובצים מסום דבעא רהמנא ופרקינן כדלעיל בכניזה שעל הקערה וי' א זכר לאכילות מפני שנפסקו על מצות וסוררים יאכלוהו מחזן החורבן לומר שניום שאוכלין מצות לחול' ש' באב והוא מרורים וס' א"ת ב' ש' כו בלומר ונת' גילה ברעדה ויש נוהגים שלא לאכול כוס שיכול בלילה זה רק אותן שיבדלים שעוין חזק הסד' להיכר בעלמ' ויזהר שלא לאכול ולא יכתה הרב' יות' מראי שלא יאכל את אפיקומן אכילה גסה ולא ישתכר שלא ישן מיד ולא יוכל לגמור ההלל :

תע"ט דיני אכילת האפיקומן ובו ב' סעיפים :

א ולאחר גמר כל הסעודה אוכלין כל א' כזית מצה השמורה תחת המפה באחרונ' על השוכע וזכר לפסח הנאכל על השוכע והיו אוכלין עכו מצה וסרו שנאמר על מצות וסוררים יאכלוהו ומה שהיו אוכלין איתו באחרונה ולא בחזקת הסעודה היינו מסום שישאר טעם פסח ומצה בפיו ועוד ט"א כדי שלא יבא לידי שבירת עצם דכתיב ועצם לא תשכרו בו ואם היו אוכלים אותו בעודם רעבים ותאבדים לאכול היו באים לידי שבירת עצם וכלב' שלא יהא שבע עד שלבו קץ בה שזה הוא אכילה גסה ועליו נאמר ופושעים יכשלו בס ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו שאינו אלא זכר לקרבן בעלמא והוא אינו קרבן והוא זהיר לאוכלו קודם הצות שכן היה דין הפסח לאוכלו קודם הצות הילפינן לה מקראי ג' ש דכתיב גבי פסח ואכלו את הבשר בלילה הזה וכתב' התם ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה התם כהצות שנאמר בחצות הלילה וגומר אף כשן ער הצות לפני יעשה כן ג' כעס המצת שאוכלים לזכר לו אבל אין צריך לזכרן במרור ולא לשכולו בחרוסת כמו שהיה עושה הילל בזמן שהיה ב' ה קיים שהיה כורך כל שלשתן פסח מצה וסורר ושוכלין בחרוסת ואוכלים יחד אנו אין עושין כן כי יצאנו כנר ידי כולם ולא נשאר לנו לעשות לזכר אלא כנגד אכילת הפסח הנאכל על השוכע לבדו ולא שגם ההלל שאומר איתא לשבח ותהל' על אותו הגס צריך להקדים לאמר ג' כקודם הצות :

(מהל' לא כזמה כועל קדימת ענינתן) ואם נתחמצה או נאבדה אחת מהן מצות נכון לאפות כל השלש אחרות כדי שיהיו כולן מעשרין ואם נשברה אחת מהן יכול ליקח את השבורה במקום השניה דכלאו הכי בוצעין אותה קודם ההגדה ואפילו היתה היא הראשונה או השלישית לית לן בה דמשום הקדמתה למצוה לא מסרחינן לאפות אחרות וראוי לעשות הן מצות דקיקין וקטנים ולא עבים וגדולים שאין זה לחם עוני :

(וע"ל סימן ת"ס סעיף ה' ונכיומן תכ"ד סעיף א')

תע"ז מנהג אכילת צלי בליל פסח ובו ב' סעיפים :

א ואוכלין כל צרכן. במקום שנחננין לאכול צלי ולא חששו לגזר משום שמא יאסרו פסח הוא אוכל וקדשים בחזק הוא אוכל אין צריך להחמיר על עצמו שלא לאכול ובמקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין שמא יאסרו כשר פסח הוא אוכל :

ב ואפילו בשר עגל ועוף וכל דבר ששעין שחיטה אסור לאכול צלוי במקום שנהגים שלא לאכול צלי שלא יחשדוהו גדי מקולם בכל מקום אסור לאכול כלי זה והוא אשה צלוי כולו כאחד שהוא דומה לפסח כמס' שהידוע שיקון ונהאכהאלו אוכל קדשים בחזק ואם היה מחוקך או שחזר בסנו אבר או אשליקו אבר א והוא מחובר הרי זה פותר במקום שנהגו לאכול צלי ואלו הארצו מקום שנהגו שלא לאכול צלי הם ונהגו בקצת מקומו לאכל בסעוד' זובצים מסום דבעא רהמנא ופרקינן כדלעיל בכניזה שעל הקערה וי' א זכר לאכילות מפני שנפסקו על מצות וסוררים יאכלוהו מחזן החורבן לומר שניום שאוכלין מצות לחול' ש' באב והוא מרורים וס' א"ת ב' ש' כו בלומר ונת' גילה ברעדה ויש נוהגים שלא לאכול כוס שיכול בלילה זה רק אותן שיבדלים שעוין חזק הסד' להיכר בעלמ' ויזהר שלא לאכול ולא יכתה הרב' יות' מראי שלא יאכל את אפיקומן אכילה גסה ולא ישתכר שלא ישן מיד ולא יוכל לגמור ההלל :

(וע"ל סימן תע"ז סעיף א' ונכיומן תע"ט :)

תע"ח דיני אכילת האפיקומן ובו ב' סעיפים :

א ולאחר גמר כל הסעודה אוכלין כל א' כזית מצה השמורה תחת המפה באחרונ' על השוכע וזכר לפסח הנאכל על השוכע והיו אוכלין עכו מצה וסרו שנאמר על מצות וסוררים יאכלוהו ומה שהיו אוכלין איתו באחרונה ולא בחזקת הסעודה היינו מסום שישאר טעם פסח ומצה בפיו ועוד ט"א כדי שלא יבא לידי שבירת עצם דכתיב ועצם לא תשכרו בו ואם היו אוכלים אותו בעודם רעבים ותאבדים לאכול היו באים לידי שבירת עצם וכלב' שלא יהא שבע עד שלבו קץ בה שזה הוא אכילה גסה ועליו נאמר ופושעים יכשלו בס ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו שאינו אלא זכר לקרבן בעלמא והוא אינו קרבן והוא זהיר לאוכלו קודם הצות שכן היה דין הפסח לאוכלו קודם הצות הילפינן לה מקראי ג' ש דכתיב גבי פסח ואכלו את הבשר בלילה הזה וכתב' התם ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה התם כהצות שנאמר בחצות הלילה וגומר אף כשן ער הצות לפני יעשה כן ג' כעס המצת שאוכלים לזכר לו אבל אין צריך לזכרן במרור ולא לשכולו בחרוסת כמו שהיה עושה הילל בזמן שהיה ב' ה קיים שהיה כורך כל שלשתן פסח מצה וסורר ושוכלין בחרוסת ואוכלים יחד אנו אין עושין כן כי יצאנו כנר ידי כולם ולא נשאר לנו לעשות לזכר אלא כנגד אכילת הפסח הנאכל על השוכע לבדו ולא שגם ההלל שאומר איתא לשבח ותהל' על אותו הגס צריך להקדים לאמר ג' כקודם הצות :

ב ואם שכח ולא אכל אפיקומן ולא נזכר עד שנשל ידיו לברך או שאמר הבל' ונברך אוכל אפיקומן בלא ברכת המוציא אע"ג דבעלמא חשיב כה'ג סילוק וצריך לחזור ולברך שאני הכיבין דאפיק' מן מצוה דרמיא רחמנא עלן איכא למימר אתבא דרחמנא סמכינן ואם לא נזכר עד שברך ברכת המזון אם נזכר קודם שברך ברכ' בפה לא יבר' בפה הג' שאם יברך נצריכני לאכול אפיקומן ולברך פעם שניתנה לפוס'ג' הכוס דהא צריך לאכול כזית ככתב' סעיף א' והא' שיעור לנכך עליו ברכת המזון כמו שיתבאר לעיל סימן קפ"ד סעיף ו') אלא ישול ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן ויחזור ויברך ברכת המזון על האפיקומן שיאכל שיעור שראוי לברך עליו

א ואוכלין כל צרכן. במקום שנחננין לאכול צלי ולא חששו לגזר משום שמא יאסרו פסח הוא אוכל וקדשים בחזק הוא אוכל אין צריך להחמיר על עצמו שלא לאכול ובמקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין שמא יאסרו כשר פסח הוא אוכל :

ב ואפילו בשר עגל ועוף וכל דבר ששעין שחיטה אסור לאכול צלוי במקום שנהגים שלא לאכול צלי שלא יחשדוהו גדי מקולם בכל מקום אסור לאכול כלי זה והוא אשה צלוי כולו כאחד שהוא דומה לפסח כמס' שהידוע שיקון ונהאכהאלו אוכל קדשים בחזק ואם היה מחוקך או שחזר בסנו אבר או אשליקו אבר א והוא מחובר הרי זה פותר במקום שנהגו לאכול צלי ואלו הארצו מקום שנהגו שלא לאכול צלי הם ונהגו בקצת מקומו לאכל בסעוד' זובצים מסום דבעא רהמנא ופרקינן כדלעיל בכניזה שעל הקערה וי' א זכר לאכילות מפני שנפסקו על מצות וסוררים יאכלוהו מחזן החורבן לומר שניום שאוכלין מצות לחול' ש' באב והוא מרורים וס' א"ת ב' ש' כו בלומר ונת' גילה ברעדה ויש נוהגים שלא לאכול כוס שיכול בלילה זה רק אותן שיבדלים שעוין חזק הסד' להיכר בעלמ' ויזהר שלא לאכול ולא יכתה הרב' יות' מראי שלא יאכל את אפיקומן אכילה גסה ולא ישתכר שלא ישן מיד ולא יוכל לגמור ההלל :

לבוש החור הלכות פסח

לאכול בלילה הזה שתי סעודות בשני מקומות אסור אפילו אם יפית לאכול האפיקומן עד סוף סעוד שנייה אסור גזר משום שני פסחים

של שביבה אבל שאר עניינים שקורין להגן מן המוקץ אין צריך כי ליל שקורים הוא מן המוקץ :

העט ברכת המזון על כוס שלישי וכו' סעיף א'

הפב מי שאין לו מצה שמורה וכו' סעיף אחד.

א ואה"כ מונח לו בוס שלישי ומברך עליו ברכת המזון ומברך בפ"ה ושותיהו בהסיבה שתרי הוא מן חד כוסות שצריך היסיבה כמו שכתבנו למעלה וכבר כתבנו שאין צריך לברך אחריו בין שיש עוד לשותות לפניו כוס ד ואם שותיהו בלא היסיבה לא יצא וצריך לשותות פעם אחרת . ואין זה כמסויף על הכוסות כיון שבפעם הראשון לא שתאו כחוקנו לא נחשב לבוס כלל ובין כוס שלישי זה לרביעי לא שתה כדי שלא ישתכר ושכח מלגמור את ההלל . ולא שמן כוס השלישי עצמו יכול לשותות אפילו כמה פעמים ואפילו שתהו בפעם ראשון בהיסיבה והכל מחשיב בוס אחד אף על גב שהפסיק בנתייב כיון שהכל מכוס אחד . וכצוה להגיד אחר זימון כרי שיהיו שלשה גם כשעת קריאת הלל כהיה אחד אומר לשנים הודו והגדול שנהם אוכה הודו לוי ואנא יי' ואחרים עונק אחריו או הגדול יחן רכות להקטן . ויכול לצרף לזימון לעניית ההלל אע"ג שלא אכל עמהם ונהנו שבעל הבית עצמו הוא מברך ברכת המזון בלילה זה כשום דכתיב טוב עיף הוא יברך והוא פקדי טוב עין שאמר כל דכפך ייתי ויכול וכולי ואם אין לו שלשה שני באשתו ובניו שהגיעו לחינוך שיאמר להם הודו כו' :

הפג סדר כוס רביעי וכו' סעיף אחד :

א ומזנין לו בוס רביעי וגום עליו את ההלל ויכולין לגמור הלל אף שלא במקום הסעודה ומתחיל לא לנו וגומר ואוסרו בלא ברכת כיון שחלקיהו לשנים כמו שכתבנו למעלה ואוכר ברכ' השיר ופליגי אמוראי בגמרא מהו ברכת השיר חד אומר יהלוך וחוחם סלך כהולל בתשבחות וחד אומר נשמת כל חי וחוחם גיבתבת ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר לכך עבדינן כתרוייהו סאומרים אהר ההלל יהלוך עד סעולם עד עולם אתה אל ואין חותמין ברוך אתה יי' אלהינו סלך העולם כולו דכית דכעי למיחחס אחר כך בסוף ישתכ' כדבעינן לסכתב בסמוך שג' התומו הוא סלך גדול בתשבחו' א"ב שתי חתימות בהד גוונא למה לוי ואומר אח"כ הלל הגדול שהוא מהודו לוי עד על כהרות בכל שהם כו' כל' ח ואומר נשמת ויכתבה וחוחמין ברכ' אתה יי' אל סלך גדול בתשבחות . סעם חלוקת הלל מפני דחצי הלל דקודם הסעודה מדבר הכל ביציאת מצרים ושייך לכל ההגדה סקודם הסעודה דאירוי כולה ביציאת מצרים אבל חצי הלל האחרון וגם רוב סיפורי ההגדה שאחר הסעודה מדברים בשאר האולות ובגאולה העתידה לכך קבעה יחד אחר הסעודה ומסעם זה נוהגין לומר שפוך חמך קודם לא לנו ונוהגין לפתוח הפתח כשמתחילין שפוך חמך על העכו"ם וגומר להראות שאנו בטוחים בשם יתברך וליל סמורים הוא ובזכות אמונה גיבא בזדוד וישפוך חמך על העכו"ם ואנו נוהגין לברך כפ"ה על כוס הרביעי כיון שהפסיקו בהגדה בין שלישי לרביעי . ושוחתו בהיסיב' ואם שתהו בלא היסיבה לא יצא וצריך לשותות פעם אחרת וסברך אחריה על הגפן ועל פרי הגפן ופוסטר עמו גם את השלישי בברכת אחרונה : וע"ל סימן תנ"ד

א מי שאין לו מצה שמורה אלא כזית אחד יעשה כל הסדר עד שיגיע לברכת המוציא ויברך ברכת המוציא על מצה שאינה מסוסרת שיש לו ועל המשומר אי אפשר לברך המוציא שהרי צריך להשאירה עד אחר הסעודה לאוכלה אחר כך כדי שישאר טעם מצה שמורה בפיו לפיכך מברך המוציא על שאינה שמורה ולא יברך עליה על אכילת מצה כיון שאינה שמורה ואחר כך יברך על אכילת מרור והבריכה י' א שאינו עושה כלל כיון שאין הכריכ' בזמן הזה אלא לזכר בעלמא . והיכא דאיפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ונ"ל כיון שאין מברכין על הכריכה אפילו כשיש לו כצח שמורה (כמו שכתבנו לעיל סימן תע"ב סעיף ב') ה"כ שאין לו טוב תוא שיעשה הכריכה עם המצה שאינה מסוסרת כדי שלא תשכח מסנו מצות הכריכה לשנה הבאה ואוכל וגומר כל הסעודה במצה שאינו מסוסרת ולבסוף מברך על אכילת מצה על אותו כזית כשום שיש לו ואוכלו באחרונה וכו' מקיים ב' דברים חרא שכתב על אכיל' מצה על מצ' המשומר כדינו ועוד שאוכל כזית מצה המשומר באחרונה כדין אפיקומן ואינו טועם אחריו כלום כדי שישאר טעם מצה שמורה בפיו וכי שאין לו רג' כצות שמורות לכל הב' לילות יברך בליל ראשון המוציא ועל אכילת מצה וכן הכריכה הגל מן הפרוסת ושמור שתי השלימות לליל שנייה כדי שיהא לו לחם משנה גם בליל השני :

הפד דין מי שאין לו יין וכו' סעיף אחד :

א צריך אדם לחזור אחר יין לד' כוסות שתקנו חכמי' כמו שצריך לחזור אחר לולב ואתרוג שהוא מן התורה שההויקו חכמים דבריהם כשל תורה ואפילו אין לו צריך למכור מה שיש לו לקיים מצות חכמים . ואם אין לו יין שלא יוכל למצא אותו לקנו יהזור אחר ציטוסין ויכרה אותן במים עד שיהיה בהן טעם יין הרבה (וע"ל סימן רע"ב סעיף ו') ושיחוסף על המים שיצור המזגה כמו שכתבנו לעיל . (וע"ל סימן תע"ב סעיף ע') ואם גס זה לא ימצא לקנות יקדש על הפת ויבדל יעשה ישול ידיו ויברך המוציא שהוא במקום כפ"ה דקדים לקירוש ובצוע ומניח ידיו על הפת עד שגובר את הקידוש שכיון שמקדש על הפת הוא לו במקום הכוס וכמו שצריך לאחוז הכוס בידו כן צריך עכשיו לאחוז הפת בידו ויגמור הקידוש ומברך על אכילת מצה ואוכל ולא יברך על אכילת מצה קודם הקידוש אחר .

המוציא שהקידוש הוא תדיר וק"ל תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וגם לא יאכל פרוסת המוציא בלא ברכת אכילת מצה כדי שרוצה לברך על אכילת מצה אחר ההגדה כמו שעושה בזמן שיש לו יין . שאחר שממלא כריסו ממנו בברכת המוציא היאן יברך עליה אחר כך :

תע"ב סעיף א' דלדידך לברך ברכת המוציא ועל אכילת מצה מיד זה אחר זה פילכך לדידך לממכה לה כל מלו דאפשר ואין ממסיקין ניכיהם אלל נקיודג לפי שהו' תדיר

לכך יברך גם על אכילת מצה על פרוסת המוציא ואוכלין ואתר כך אוכל שאר ירקות בטיבול ראשון אבל אינו צריך לטבול ידיו שכב' נשל ידיו לסעוד' קוד' הג"ה

ואע"פ שפסיק בזה בין אכילת מצה לאכילת מרור לית לן כח שלל הנריכו חו"ל לאוכלין סמוכין כ"א בכריכ' כמו שכתבנו לעיל סימן קצ"ג סעיף ט'

השעודה

הפח שלא לשותות אחר ד' כוסות וכו' ב' סעיפים

א צריכין ליהרהר שלא לשותות כלום אחר ד' כוסות ופסי שהוא אסטניס או תאב' וצמא הרב' לשותות יכול להוסיף כוס ח' ויאמר עליו הלל הגדול ויחשוב לו כוס זה כנגד כוס של ריהה של גאולה העתיד ולא ישתה יותר חוץ מפיס' שמתירים לשותות לכל אדם אבל כל שאר משקין אינו רשאי לשותות :

ב ופעם ששום שחייב אדם לעסוק כל הלילה בהלכו פסח

ובציצא מצרים ולספ' כנסים ונפלאות טעשה השם לאבותינו עד שתחטפנו שינה ואם ישתה ישתכר חוץ מפיס' שאינם משכרי' וכל דין לילה ראשון יש לדידך ללילה שנייה ונוהגין בשתי לילות הללו שלא לקרות על מטתו רק . פרשת שמע שהיא חיוב כשום ק"ש

הסעודה יש בו שני קצת שאכ' הירקות ואח' כיאמר לסלק הקער' כאילו גמרו לאכול והרי עדיין לא גמרו ומתוך כך ישאלו החינוקות זכ' שצריך לברך עליהם כפ' הא שאף ע"פ שהוא לו בתוך הסעודה הו' כדברים הבאים שלא מחמת הסעודה כיון שאינו מלפת בהן את הפת. ואוכל הירקות ויסלק הקערה ויאמד מה נשתנה וכל ההגדה עד גאל ישראל ויברך על המרור ויאכל ואחר כך כורך מצה ומרור ואוכלו בלא ברכה וגומר הסעודה וכל הסדר בלא כוס וין ובמקומות שנהגין לסתות מסקה הנעשה מדבש שקורין מע' או שאר מסקה שהוא טוב להם כמו חמר מדינה יכול ליקח אותו מסקה ל' כוסות כשעת הרח' שאין לו יין מע' דקיימא לן כמ' שיעין עושין קידוש במסקה אלא ע"ל היין כמו שנתבאר לעיל סימן רע"ב לענין ד' כוסות יש לסמוך על ס' דמקדשין על שאר מסקין אם הוא חמר מדינה כדי שיוכל לעשות כל הסדר כסדרו ולקיים ד' כוסות :

תפ"ד מישורוצח לעשות הסדר בהרבה בתים ובו סעיף אחד :

א מאן רבעי לברוכי כתרו או בתלחא כתי' היכי עביד מפרך ברישא בבית דיליה ואוכל כל מאי דצריך ומברך ברכת המזון והר' מברך לכל חד וחד בביתיה ושחו איניהו כסא דקירושא ודאגרחא ואכלו ירקי ומצה ואיהו לא אכיל ושחי בהדייהו ושביק להו למנכר סעודתא ומברכי אינתו ברכת המזון ואי לא ידעיקרם מלה במלה וגמר להם ההלל ומברך להם על כוס ד' רשותין והרר אזיל לביקא אחרינא ועביד הכי אף על גב דברכת הנהנין ק' ל' שאינו יכול לברך לאחרים אלא א"כ יהנה עמהם שאני ברכת המוציא של מצה וברכת כפ' הנ' של קידוש היום ושאר ברכות הכאיס חובת הלילה אע"פ שהם ברכת ההנאה ש"ק הם כולם חובת הלילה ויש בהם משום ערבנות דכל ישראל ערבים זה לזה הלכך יכול לברך להוציא אחרים אע"פ שאינו נהנה. והדר אזיל לביתיה וגומר הלילא ושחי כסא דהלילא ושי בעי לאקדוסי להנך כתי' ברישא בריך להו ולא שעים והרר אזיל לביתיה ומקדש בו ואם ירצה יגמור הכל בביתיה ואח"כ ילך לקדש בבתיים האחרים ולא יאכל ולא ישתה עמהם ויותר נראה לי שיתחיל בביתו ויאמר כל הסדר עד גאל ישראל ויברך המוציא ועל אכילת מצה נמרוך והבריכה קודם שיאכל סעודתו ואחר כך הולך לשאר בתים ועושה כן ואז יכול לאכול עמהם מצה כשיברך להם על אכילת מצה ולשתות עמהם כל כוס וכוס שמברך להם שהוא עדיין ח"ד סעודתו ואינו כמוס'ף על הכוסות שהברכה היא בשביל האחרים והרי גס הוא נהנה עמהם ואינה נראה כאוכל ב' סעודות בשני מקומות דאמרינן לעיל דאסור. דכיון שהוא לו בתוך סעודתו ועדיין לא עקר סעודתו ואינו מברך אלא להוציא אחרים ידי חובתן ולחזור למקומו ראשון אין זה נראה כב' סעודות כב' מקומות שאע"פ דק"ל אע"ג שיצא מוציא ס' מיותר טוב הוא היכא דאפשר ליהנות עמהם שיהנה גם הוא מברכתו וברכת המזון מברכי אינהו לעצמן אם יודעין ואם אין יודעין מקרא מלה במלה ומברך להם על הכוס וגומר להם ההלל ומברך להו על כוס הרביעי ושוחה עמהם שעדיין הוא לו חוץ סעודתו ואח"כ חתר לביתו וגומ' סעודתו וכל הסדר ואם ירצה לחזור לביתו בעוד שהם אוכלים סעודתם הרשות בידו וגומר סעודתו בביתו וכל הסדר ואח"כ יחזור וילך לבתים האחרים והם יברכו על מזונם ואם לא ידעו יקרא להם מלה במלה וישתו ואחר כך יגמור להם ההלל ומברך להם על כוס רביעי וישתו הם. וא"ת ש' ברכת המזון מכל שאר הברכות של זה הלילה שאמרנו בהם שאע"פ שיצא מוציא ואפי' אם האחרים אינם יודעי לברך אין צריך להקרות להם מלה במלה אלא הוא מברך להדיא מע"פ שאינו נהנה עמהם והם אוכלים ושוחים ובברכת המזון אמרינן שאם הם יודעים לברך אינהו מברכי ואם אינם יודעים יקרא מלה במלה והוא לא יבר' להם להדיא דע שברכת המזון אי אפשר לעשות בענין אחר שאם הוא מאותן הדרכים שכתבנו שמברך להאחרים בביתם אחר שגמר הוא סעודתו בביתו פשיטא שאסור לו לברך להם אחר שברך ברכתו וזה"ש שאם הוא עדיין לא התחיל לאכול כלל בביתו או אפי' התחיל לאכול בביתו ולא גמר סעודתו ונא לכית זה לברך להם ולא אכל עמהם וכן אם גמר כל הסדר בביתו ואח"כ בא לכאן לברך להם ואינו שועם עמהם כלום אסור לו לברך להם להדיא ברכת המזון שהיא

אינה אלא ברכה שאחר ברכת הנהנין והרי הוא לא נהנה עמהם דבשלמא שאר כוסות הנשים חובה בזה הלילה אף ע"פ שהן ברכת הנהנין ולא נהנה עמהם אסרו חכמים שיכול לברך להם להוציא ידי חובת כיון שהם מיוחדים חובה לזה הלילה ואפי' ברכת המוציא דמצה כיון שאי אפשר לאכול המצה אלא כיברך להם ברכת המוציא ה' ל' ברכת המוציא כברכת מצה הגאה חובה לזה הלילה וכן כפ' הא של סיבול ראשון אע"ג דלאו חוב' הוא לא להיכירא דחנוקות שישראליו ביון שהוא דבר הגורם לספר ביציאת מצרים ע"י שאלחם חשיב שפיר כברכת המצה של זה הלילה ואף ע"פ שיצא מוציא אבל ברכת המזון אינה מיוחדת למצות סדר זה הלילה אלא היא חובה מושלח על כל אדם שיאכל והרי הוא כשאר ברכה אחרונת של הנהנים וכיון שלא נהנה עמהם אסור לו לברך ואף ע"ג שגם עליו חקנו כוס אחד מן הד' כוסות הבאים חובה בזה הלילה מ' מ' נוסח ברכת המזון אינו ענין לא לקידוש היום ולא לסיפור יציאת מצרים ואם שחה אדם ד' כוסות ושחה כוס שלישי בלא ברכת המזון יצא דכל ששחה ד' כוסות הו' שפיר זכר ל' גאלות ויצא אע"ג דאמרינן שצריך לשתותן על הסדר הזה ואם לא שתאן על חסדר לא יצא היינו ששתאן זה אחר זה ולא סידר בין כל אחד ואחד מה שתקנו על הסדר אבל כאן שאכל סעודתו בין שני לשלישי אם היה שות' שלישי מיד אחר הסעודה בלא ברכת המזון או שברך ברכת המזון בלא כוס ואחר כך כזו לו כוס ג' ויברך עליו יצא שאין לו ענין לכוס עם ברכת המזון הלכך ברכת המזון לא חשיבא ברכת המצות של חובת הלילה הזה אלא ברכת הנהנין וכל שיצא או שאינו צריך לה שעדיין לא אכל אינו מברך להוציא אחרים כיון שאינו נהנה עבהן ואם עשה הסדר לאחרים על הדרך שכתבנו שהוא לו חוץ סעודתו ואף על גב שיכול לשעוס עמהם כשברך להם המוציא ועל אכילת מצה ואפילו אכל עמהם כוית מצה ס' אינו יכול לברך להם ברכת המזון להדיא שכיון שהוא חייב בברכה זו לעצמו על מה שיאכל אחר כך אם יברך להם להדיא הרי גס הוא פוטר את עצמו בברכה זו מברכת המזון וה' ל' עק' רת סעודתו וש'ב אסור לו לחזור ולאכול ולגמור הסדר בביתו דא"כ הוה אוכל ב' סעודות ממש כב' מקומות והוא אסור ואפי' ידי אפיקומן ככר יצא במצה שאכל כמו שכתבנו למעלה וכל שכזאם הוא גמר כל הסדר שאכל ויברך הכל בביתו ועקר כל שלהנו לגמרי שאסור לו שוב לאכול בבית האחרים כוית מצה ולברך להם ברכת המזון להדיא דה' ל' ב' סעודות כב' מקומות הלכך אין לו תקנה לברך לאחרים בברכת המזון להדיא אלא הם יברכו לעצמו או הוא יקרא להם מלה במלה וי' א' דלא גרע ברכות המזון מברכת כפ' הא של סיבול ראשון שאינו אלא להביא בעלמא לתנוקות ואפי' מברך להם ח' נמי ב' כיון שתקנו חז' ל' לסדר עליו כוס ג' הזה שפיר מצות חובת הלילה ויכול להוציא אחרים להדיא ושוכ' להתמיר כדי שלא להוציא שם שלים לבטלה אלא יקרא להם מלה במלה אם אפשר :

תפ"ה מי שנשבע שלא לאכול מצה וכו' ס"א :

א אמר שבועה שלא אוכל מצה כליל פסח לוקח ואכל מצה כליל פסח שאין השבועה חלה לבטל את המצה ואוכל מצת שכבר מושבע ועומר הוא סתר סיני לקיימה והיאך ישבע לבטל דמאי חזית דשבועה זו חמורה מן הראשונה אדרבה הראשונה היא חמורה שבוללת לקיים כל התורה כולה חו היא שבועת טנא ולוקח עליה אבל אם אמר שבועה שלא אוכל מצה סתם אסור לאכול מצה כליל פסח דק' ל' דשבועה חלה לבטל את המצה בשב ואל תעשה ככולל כנון זו אמרינן בהך שבוע' מינו דחילה אמצה דכל השנ' שאין בה מצות חילה נמי אמצה דליל פסח אע"פ שיש בה מצוה :

תפ"ו הסדר בקיצור לפי מנהגינו וכו' סעיף אחד :

א לפי שכתבתי הסדר באריכה אכתבנו בדרך קצרה על מנהגינו למען ירוץ הקורא בו. כשיבא מניח הכנסת יסחר לאכול כדי שלא ישנו החינוקות וישאלו ובלבד שיהא ודאי לילה וישטוף הכוסות. ויתן לפני כל אחד וא' כוס של רביעית הלוג אנשים ונשים וש'ף ויקדש מיד. קורם נסילה אם אין לו ידיים מסונפות ואם

לבוש החורף חלבוט פסח

ראשונה גם לכריכה אבל סוף וברוך שרי . וגומר סעודה ואוכל ושותה כמה שירצה ואוכל באחרונה כזית מהאפיקומן בהיסיבה ויאכלנו קודם חצות ולא יאכל ולא ישתה כלום אחריו וזלתי חכוסות שהם חובה ואם שכח מלאוכלו לו עד שנשל ידיו לברך או שאמר הב לן ונברך מוהר לו לאוכלו ואין צריך לחזור וישול ידיו ולברך המוציא ואם לא נזכר עד שכידך ברכת המזון קודם שברך בפ"ג לא יברך בורא פרי הגפן לא ישול ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן ויחזור ויברך ברכת המזון על הכו ויברך בורא פרי הגפן ואם לא הזכיר עד אחר שברך בורא פרי הגפן לא יאכל פעם אחרת וישול ידיו אם הוא רגיל במים אחרונים ולא יברך עליהם וידיה כוס של ברכה בפניו וישטפנו בחוץ וימלאנו ויאחזנו כיסין ויברך יושב בלא היסיבה : (ועל כיסין קע"ח סעיף ז' ו' יונסיקן קפ"ג סעיף ח' ז') ויאמר יעלה ויבא בכונה ירושלים ואם שכחו דינו מפורש למעלה בהלכות סעודת (ועל כיסין קפ"ח סעיף ז') ויברך בורא פרי הגפן וישתה בהיסיבה ולא יברך אחריו ואם צמח בלא היסיבה צריך לשתות פעם אחרת ולא ישתה בן פוס זה לרביעי וכן ומתחיל שפוך וכולו ואומר לא לנו בלא ברכה וכו' והלל ואומר יהללך ואינו חותם אלא אומר עד עולם אתה אל ואומר הלל הגדול ונשמת וחותם אל סלך גדול בתשבות אל ההודאות כולו הבוחר כשרי זמרה כו' ומברך בורא פרי הגפן ושותה בהיסיבה ומברך לאחריו על הגפן ועל פרי הגפן כו' ואם שתאו בלא היסיבה ישתה פעם אחרת בהיסיבה וצריך לברך לפניו פעם אחרת ואף על גב דבשאר כוסות אם שתאן בלא היסיבה דאמרינן נמי בהו שצריך לחזור ולשתות ולא אמרינן שיחזור ויברך לפניו שאני התם דכששתת בפעם ראשון בלא היסיבה לא הסיח דעתו שלא לשתות עוד שהרי היו עוד כוסות לפניו אבל בכוס אחרון זה כששתאו בלא היסיבה לא שכח אלא ההיסיבה אבל הסיח דעתו מן השתייה ולא היה דעתו לשתות עוד שהרי זה הוא כוס רביעי לכך כשנזכר שלא היסיב ורצה לחזור ולשתות צריך לחזור ולברך ואומר לשנה הבאה בירושלים חסל סדור פסח וכולו ואחר כך לא ישתה אלא מים ואם ירצה לשתות כוס חמסית לא יחתום בהלל אחר ההלל ושותה איתו הכוס בלא ברכה לפניו ולאחריו ואומר הלל הגדול ונשמת וחותם ושותה כוס חמסי ויברך לפניו ולאחריו . בקריאת שמע שעל מפתחו לא יקרא אלא פרשה ראשונה של שמע שהיא מחוייבת מן התורה ושאר פסוקים שקורין בפני המזיקים אין צריך לקרותם כי ליל שמורים הוא שמור מן המזיקין :

תפילת ערבית של פסח וכו' ד' סעיפים

א סדר היום בשני ימים הראשונים לילות מדליקין כ' נרות כמו בשנת משום כבוד י"ט וכן בכל ימים טובים ומברך עליהם להדליק נר לכבוד י"ט . ונכנס לבית וקורין ק"ש כו' וחוזמין ופרוס ואומר פסוק וידבר משה ואין זה הפסוק בין גשולה להפלה דבגאולה אריכתא דמיא . כמבואר לקמן בהלכות ר"ה סימן קק"כ) ומתפללין ערבית שחרית ומנחה ג' ראשונות ושלשה אחרונות וקדושת היום באמצע אתה בחרתנו כו' ותתן לנו יי' אלהינו באהבה מועדים לשמחה חגים ומועדים לששון את יום חג המצות הזה זמן חירותינו מקרא קדש זכר לציאת מצרי' ולא יאמר באהבה מקרא קדש כו' שהרי כבר אמרנו מתחלה באהבה מועדים לשמחה כו' וקאי באהבה על כל דיני המועדים בכלל וא"כ למה לו לשנותו על דין הפרטי של המועד שהוא מקרא קדש כו' ולפי זה אפילו חל י"ט בשבת אין צריך לומר באהבה מקרא קדש כו' ויא' דג' חל בשבת יחזור ויאמר באהבה מקרא קדש וכו' משום דמקרא קדש דשבת קבלו עליהם ישראל באהבה במרת קודם שנאו לסיני ולא כפה עליהם הר כניגית אבל שאר חסנות קבלו עליהם כסיני וכפה עליהם הקב"ה הר כניגית לכך אין אומרים על פרטי המצות באהבה אף על פי שעל הכלל אומרים באהבה שאומרים באהבה מועדים לשמחה על הפרט אין אומרים אותו וצ"ע ואפשר לילומר טעם נבון דודאי כלל התורה סתמא קבל באהבה ותדע שהרי הבינו עצמם בשלשת הימים כמו שצוה להם

ואם הם משונפות פקדושה של מים ושפסף ישול ידיו ויברך עליהם ויסוג חכוסות ויאמר וקין ויקדוש וסנאם הוא שנת אומר תחלה ויבולו ואם הוא מוציא שנת אומר יקן הו"ו קידוש נר הכלל זמן ואינו מברך שעה נסיב לפי שעתיד לאומר כלפיכך ואמריין קודם לקידוש שהוא תדיר וקדוש ק"ה להכללה דאי הוה מבריל ברושא היתה נראה עליו שנת כמשאוי וזמן באחרונה שאך עיקר תיקונו עלה ביום דומן אומר אותו אפי' בשוק ועל הבסמים אינו צריך לברך רחענות י"ט עומד במקום כסמים . וישתה רביעית או רובו בהיסיבת שמאל אפי' אם הוא אסר יד ימינו ולא יברך אחריו ויכול לשתות בן כוס ראשון לפני אפי' כמה פעמים : (ועל לא היסב צריך לשתות פעם אחרת בהיסיבה והיסיבת יסין ופרקן לא הוי היסיבת ואשה השוכה צריכה היסיבה אבל לא אשה שאינה חסובה וכן אצל אביו צריך היסיבה אפילו אם הוא רבו ותלמיד אצל רבו אין צריך היסיבה עפי' אינו רבו מובהק א"כ חזן לו רשו וכמש צריך היסיבה . ויבאו לפניו קערה טלס בת שלשה מצות סדורות זו על זו וסרור וסאר יצקת ושני חבשילין זרוע ספלה וביצה בקאם פסח בשבת או בחול וישול ידיו ויברך על נשילת ידים ולוקח פחות שכזית משאר ירקות שלא יכניס עצמו בספק ברכה אחרונה ותוא פחות מחצי ביצה ונהנין ליק אפי' או פיטור' ל או קירב' ל והוא כרפ שיש בו אותיות ס פרך בלומר ס רבוא עברו עבודת פרך ונאלו ויברך בפ"ה ושוכל כמי מלח ואם הוא שבת ושכח מלעשות מי מלח קודם שבת ושבת אסור לעשותו משום בישול שהמלח סחסם ומבש את המים ויכול בחומץ . אבל לא נחרוסת ואינו מברך אחריו בורא נפשות כו' ובוצע מצה אמצעית מן השלשת לטנים ונותן הציו לאחד מן הססובין לשוכרה ובשים אות תחת המפה לאפיקומן זכר לסארות צרורות בשמלותם וחצויה השנייה ישים בין שתי המצות השלישית ויגביה הקערה ויאמר הא לחמא עניא וכו' עד סה נשתנה ואין צריך להסיר קמחה השני חבשילין שהרי אינו מוכיר אלא הלחם וססיר הקערה בלפניו מצד השלחן כאלו כבר אכלו כדי שישאילו התינוק למה כסירין הקערה ועדיין לא אכלנו ומחזיר הקערה לפניו ואומר קו' נשתנה וכולו וכשיגיע לים ואש ותמרות עשן כו' ויטבול אצבעו בפיוס ויורוק לחוץ וכן כרמכות וכן בדצ"ך עד ש' באה"כ ובשיגיע למצה ויגביהנה וכן למרורה וזכ"ג יעלפסח שחיו אבותינו אכלין לא יגביה החבשילין שלא יהא נראה כמקדיש קדשים בחוץ וכשיגיע לפיכך יגביה כוסו ויאחזנו בידו עד סוף גא ישראל כדי לומר שירה ולהזכיר הנס על הוי' ואז יכסת הכת וקרא התלל עד למעינו כים ואינו מברך לפניו ואומר ברוך אתה יי' אלקינו סלך העולם אשר גאלנו ונאל את אבותינו כו' וחותם בא' גאל ישראל כפה"ג ושותה כוס שני בהיסיבת ואינו מברך לאחריו ונוטלין ידוהם כל הפסוקים לסעודה וסברתק על נשילת ידים ויקח הקערה שיש בה המצות שתי השלישית והפרוסה ביניהם וישים ידו עליהם ויתפוס כולם בידו משום רחם משנה ויברך המוציא על השלימה ולא יבצע ויברך על אכילת מצה על הפרוסה ויבצע מן השלימה העליונה ומן הפרוסה פאחת כו' ת סבל אתה שהוא שיעור חצי ביצה ויאכלם יחד בחסיבה ולא יאכלם מעצ' סנא אלא כזית בבת אחת ואם אכל ברא היסיב צריך לאכול פעם אחרת ואם אינו יכול לאוכלם ביחד יאכל תחלה כזית מן השלימה שהיא של הסתיאזא"כ מן הפרוסה שהיא של אכילת מצה ויקח כזית מרור והיא לסנא הנקרא חסא או קרין או שאר עשכ מרושכלנו כול בחירות משום קפא פירש ארס ויקלוש את החרוסת בין בשעת שיכל זכר לרם ולא ישהנו בתוכו כדי שלא יכשל טעם מרור ויברך עליו על אכילת מרור ולא יברך בפ"ה ויאכלנו בלא היסיבה שהוא זכר לומררו את חייה ויסעך חלל האויר שבין הירק לשער שיהא שיעור כזית כסרו עצמו בלא האמר שבין העלין ואם לא היה לו שאר ירקות אלא מרור בשיכול ראשון מברך עליו בפ"ה ועל אכילת מרור ואוכ' ובשיכול שני שוכלו בחרוסת ואוכלו בלא ברכת שכבר בירך ולוקח כזית סמצה השלישית וכרבו עסכות מסרור ואין צריך לטבול שהמצה שעמו סבטל הארס ואוכלו בלא ברכה זכר למקדש כחלל ויש מצריכה היסיבה נכ' לזאת ולו לא יברך שנת חולצ' בין המוציא ואכילת מצה לכריכה כדי ששעלה ברכה

ואם הוא שבת אין אומרים מעריכי לפי שאין בקיאות בנוחיישנו
 שטא יסח הנר וכן בכל יום טוב שחל להיות בשבת ;
 (ועי' לעיל סימן רע"ה סעיף ז' ח"ט) ואם אומרים ג' כבסת כדליקי
 גזירה משום יום טוב שחל להיות בערב שבת שאין יכול לומר בן
 עשרתם שעין מעשרין ביום טוב ; לכך אין אומרים אותו אפילו
 ביום טוב שחל להיות בשבת ;

ד ואין אומרים ברכה אחת מעין ז' שהיא פגז אבות לפי שנתקנה
 בשביל המאחרים כב"ה שלא יזיקום המזיקים ; (וע"ל סימן
 רפ"ח סעיף ח' וע"ל סימן תרפ"ח סימן קכ"ג סעיף א') והאידנא אין
 צריך דליל שמורים הוא מן המזיקים (כמו שכתבנו מן סימן תפ"ז)
 וממילא נתבאר הטעם הא' דאומרים אותו בשאר ימי שחל להיות בשבת ;

תפח סדר תפלת שחרית של פסח ובוג' סעיפים

א שחרית נכנסין לבית הכנסת וקורין הזכירות של שבת כמו
 בשבת ומתפללין תפלת שחרית. הש' מתחיל האל בתעצמות
 וכן בכל השלש רגלים שהם זכר ליציאת מצרים המורים על
 העצמות עזו ויכולתו הגדולה ואומר יוצר אור ישראל שאושרים .
 אופן ראשי' : זולת אהבוך נפשי . גאולה ברח דודי . ומתפללין
 כמו בערבית כדפי' לעיל רק במקום שלום רב אומר ברכת כהנים
 וגומרין ההלל ומברכין עליו לקרא את הלל . וי' אשברך לגמור
 את הלל ואומרים טעמא שאין הפרש בין לקרא לגמור בפירוש
 ששניהם הוא לשון קריאה בעלמא כמו שסצינו בגמרא ותיקון היו
 גמרים ק"ש אבל ג' כיון שאושרים שמברכין לגמור מברכין כן דיוקא
 כשגומרין הלל כמ"ש וכשאומרים חצי הלל בנגן ברח וח' : ואז
 אומרים גם כן לקרא הרי נראה מתוך מנהגם כשמברכין לגמור
 שרצוים לומר בלשון לגמור עד גמרא וא"כ יש לחוש לחשש הר"מ
 שאמר כשסברך לגמור אם יחסר מסנה תיבה אחת או אות א הוי
 ברכה לבטלה הלכך מי שרוצה לברך לגמור יברך בן ברח וח' וזה
 בין ברגלים וחנוכה שאז יהיה פי' לגמור לקרות והרוצ' לברך לקרות
 יברך כן גם כן בין ברגלים בין ברח וח' והנוכ' אבל אם ישנת לברך
 ברח לקרות וברגלים לגמור הרי וודאי כונתו לשון גמירה ואם
 יחסר תיבה או אות הוי ברכה לבטלה ג' . וכיון שגומרין אותו
 אין פסיקין בו אלא כדרך שאמרו בק"ש באמצע הפרק שוא בשלום
 אביו אורבו ומשיב שלום לכל אדם נכבד שנתן לו שלום נבין
 הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם . ואם
 פסקאמצע ושהה אפי' כדי לגמור את כולו אין צריך לחזור לראש
 אלא למקום שפסק ;

ב ואפילו עשרה בני אדם קורין אותו כאחד אף על גב דק"ל
 רתרי קלי לא משתמעי שענין הלל דכיון דחביבא עלייהו משום
 זכרון הנס יהבי דעתיהו ומשתמעי . ואומר הש"ך קדיש שלם
 אין כבוד ;

ג ומוציאין כ' ספרים ואומרים שמע ישראל ועל הכל וקורין
 בראשונה הגברי בפ"א מן משכו וקחו עד מארץ מצרים
 על צבאותם שהוא הפרשה הראשונה שנתורה התבררת בענין
 פסח שהוא מעניינא דיומא פרשה כהן עד עולם . לוי כן עשו .
 ישראל מצרים . רביעי לדורות . ה' על צבאותם . ואם הוא
 שבת אין קורין ז' גברי ופוספיז ב' פרשיות א' כרברכ' והשנייה
 יעשו אותו . ומניחין ס' השנייה אצל הראשונה ונ"ל במקום
 שנוהגים בשאר שבתות השנה להוסיף על ז' שיוסיפו גם בשבת
 זה כמנהגם וכן בכל ימי שחל להיות בשבת שא"ל הרי השם
 מזלזלים בקדושת שבת זה מקדושת כל שבתות השנה ואדרבת
 איפכא מסתבר שחיי נתחברו ביום זה ב' קדושת קדושת שבת
 וקדושת י' וכבר נתבאר לעיל סימן תכ"ג שטעם הוספת גברי
 הוא משום תוספת קדושת דיומא על סיפן א' כ' . ואומר חצי
 קדיש על שתייהו וקורין לספסיר ומפסיר קורא בשניה בפרשת
 פנחס ובחדש הראשון עד סוף הפרשה שהוא מענין קרבנות
 דיומא ואז ל' הקב"ה לאברהם בן שן שאין בית המקדש
 קיים שיתן ישראל קורן גסדר הקרבנות וסעלה אני עהבלי
 כאולו

להם משה בלא שום כפיית אלא שאחר כך בשמעם ריבוי המצה
 ופרשיותם נזדעזעו שמה לא יוכלו לקיימם והוצרכו כפי הר כניגית
 לבך אומרים על הכלל באהבה ולא על הפרט כן נ"ל ואומר יעלה
 ויבא והטאינו וחוחם מקדש ישראל והזמנים ואם שכח לומר אתה
 בחרתנו ואמר יעלה ויבא יצא אפי' הוא שבת והזכיר שבת ביעלה
 ויבא יצא ומקדים ישראל לזמנים לפי שקידוש הזמנים תלוי בישראל
 דכתיב אלה מעדו יי אשר תקרא אתם כלומר שכ"ד של ישראל
 קיבעין אותם לפי דעתם וע' קידושם שמקדשין אותם הם מקודשים
 ואם אמר ביום טוב מקדש השבת וחזרו בו תוך כדי דיבור ואמר
 מקדש ישראל והזמנים יצא אחריו שהוא יודע שתוא' ל' : ואם הל
 בצבת אומר את יום חשבת הזה ואת יום חג המצות הזה וחוחם
 מקדש השבת וישראל והזמנים מקדים השבת לישראל לפי שהשבת
 מקודש מעצמו כשקודש היום ואין צריך קידוש ב' וע' קידוש השבת
 בקודשים ישראל כדכתיב אות היא וגומר לדעה כי אני יי מקדשם
 לבך אומרים מקדש השבת וישראל והזמנים כמו שכתבתי לעיל
 בהלכות ר"ח סימן תכ"ח ואין נוהגין להזכיר ביעלה ויבא ב"ש שחל
 להיות בשבת ביום השב' הז' וזמנים חג המצות הזה זכרנו וכו' שחיי
 כבר הזכיר שבת בריש אתה בחדתנו ולמ' להזכירו שנית עד סוף
 הברכה סוף להתיבה וע' ל' בסימן תר"כ ותמיהני מאד על מורי
 מהר"י א"ז שכתב שמזכירים שבת ביעלה ויבא ואע"פ שחאמ' הוא
 שהו' דעת קצת גדולי הפוסקים וגם ססקנת מנהגי מהרא"ש כן הוא
 אהל שמעתי מכם חזונים קשישי שהיו בקיאים ומוסחים במנהגים
 ולא הזכירוהו גם כמה רבנן קשישי שהיו בב"ב ושמעו ולא גערו
 בהם וגם כל הרפוסים הישנים ויכחו שהפנהג כן הוא שהרי לא
 הודפס בשום אחד מהם שבת ביעלה ויבא בשום מקום ונ"ל שבכונן
 זה ודאי מביאים ראיה על מנהגי זקנינו ז' וכמדומה לי ששמעתי
 טעם נכון שלא להזכירו שחיי עיקר יעלה ויבא לא נחסיר אלא על
 הזכירה והפקירה ואין שייך זכרון אלא ברח ובי' ש' דכתיב וביום
 שמחתכם ובסועדיכם ובראשי חדשיכם וגומר והיו לכם לזכרון
 וגומר ולא הזכיר שבת באותה פרש' לפיכך אין צריכין להזכיר שבת
 במקום שעיקר משום זכרון שהוא משום ר' ח' דאמר יונתן הלכות
 ראש השנה סי' תקפ"ב סעיף ז' זכרון אחד עולה לכאן ולכאן ע"ש ג' :
 ב מיהו אם לא אמר אתה בחרתנו ואמר יעלה ויבא והזכיר בו
 שבת יצא . מנהג ליל ראשון מנחה מתפללין תפל' חול ואומר
 קדיש שלם ואז כ' ברכו ומעריב ליל שיפורים אותו אל חצה וכו' עד
 ופרוס ואומר וידבר משה את מועדי יי וגו' ומתפללין תפילת ערבית
 קדיש שלם עלינו קדיש יתום ;

ד ואין הש"ך מקדש בב"ה
 בלי פסח לפי שאין לך עני
 בישראל שאין לך כוסות וכו'
 כל אחד מקדש בביתו ואין צורך
 ליציאת בקידוש על ש"ך ;

הגיה
 וע"ל סימן תע"ב סעיף י"ג אצל ז' עקרת
 דלפ"ל סימן רס"ז מ"ט מורה הטעם על פס'
 דמקדשין בב"ה כל שנתקן השנה לו י"ס
 מפני האורחים האוכלים בב"ה ושכניו אף
 על גב דלא אכלי אורחים בב"ה לא בטלה
 התקנה ולפי אותו הטעם אין ללמך בן ליל
 פסח לשאר שבתות וי' ע' אצל ס' אומר סוף
 משיקל כשנתקן התקן בב"ה האורחים לא היו מקדשים כ"כ כלילי פסח שחייבין
 אורח בישראל אף ל' כוסות כליל פסח אבל מה שתלו מו' חטעם לפני חשיר לפי
 שאין עבי בישראל שאין לו ד' כוסות וכל עבי מקדש בביתו אינו כהן דמשמע ח' חס
 לא היה לחס ד' כוסות חייבו מקדשים בב"ה אף כלילי פסח כדי לחגיגה העניינא שבעיר
 שאין להם י"ס חלף אף חס חייבו מקדשים לחס בב"ה אין יונתן באתו קידוש
 דאין קידוש אלא במקום סעודה כמו שכתבנו לעיל סימן רע"ג סעיף א' ועיני העיר
 אובלין סעודתם בביתם ולא היו להם קידוש בב"ה כמקום סעודה דאפילו לדעת י"א
 שמימין רע"ג סעיף א' ד' חס קידוש במקום א' על דעת לאכול במקום אחר שפיר
 דמי חייבו דווקא כשאי מקומות בבית אחד כגון מחדד למדד או מאיגרא ללרעס
 כמו שכתבנו לעיל כיון הנזכר אכל מביה לביתו אפילו לדעת י"א לא הוי במקום
 סעודה דבגמרא האורחים שמי דרסו לאכול בב"ה כמו שכתבנו לעיל סימן רע"ג
 הוא להו שפיר ר' ז' ע' עכ"ת הסכמת מנחת סעודה אבל כפי העיר לא הוי
 להו קידוש בב"ה סכמת במקום סעודה וגם ז' ע' קת מה שכתבנו לעיל סימן
 רע"ט שהטעם על קידוש ב' חס מפני האורחים הלמה חזרנו חז"ל לאותה תקנה הלל
 יכולין האורחים לקדש על הסת כלילי שבת וי"ט כדעת הראש ז' כמו שכתבנו לעיל
 סימן רע"ב סעיף ט' וכדמפורש שמינו וסעיף הנזכר וגם קשה קת הכא כלילי
 פסח למח ל' טעמא דאין עבי בישראל שאין לו ארבע כוסות דמשמע ח' חס לא היו
 להם ארבע כוסות חייבו מקדשים בב"ה כ"כ כדי להזיגה אף כלילי פסח להם
 ל' קידוש ז' דב"ה כדי להזיגה מחיר שכולין לקדש אף כלילי פסח על פסח כשאין
 לו יין וכמו שכתבנו לעיל סימן תפ"ז וכתבנו שם כינר יעשה חס לא שיש לדמוק
 ולומר שנתקן התקן זו מקדש שכל הראש' לשלם או שהיו סוכרים דכשיש יין בעיר
 לא מקדש שום אדם על הסת בביתו כמו שכתבנו לעיל סימן רע"ג סעיף ט' ולא כן
 הוא הדין לבנין אורחים או עבדים הדיון הכי שיש לחזיגהם בקידוש דיון של ב' חס
 ואל יקדשו כפינאם על פת מחיר שיש יין בעיר ועיין לעיל סימן רע"ג סעיף י' ב'
 וימין ר' סעיף כ' ד' עכ"ל ה"ה

זו וצ"ל שכתב לברך ולספור כאחד מן הימים כי יוס ראשון בין אחד משאר הימים לא יספור משם ואילך בברכה וספירת שבעה שבועות תמימות בעינינו וצ"ל ליכא דחא חסר חד יומא אבל ס"ס סופר הוא כל שאר הימי בלא ברכה בד"א ששכח מלספור לנפרי ששפ"ל למחרתו ביסלמא נזכר ולא סיפר כלל אבל אם לא סיפר אחסוק בנסנו בברכה ונזכר ביום מחרתו וספר בלא ברכה ביום סופר משם ואילך כל הימים בברכה דאקרי שפיר תמימות הואיל ולא דילג לספור אחד מן הימים לנפרי ואפי"אם הוא מסופק אם דילג אחד מן הימים לנפרי אם לא יספור שאר הימים בברכה דבריעבר כה"ג תמימות מקרי :

ט לילוח שבת וי"ט מברכין וסופרין לאחד קידוש דהא קידוש וספירה בהדידי היילי בצאת הככבים וקידוש שהוא חזיר הוא קודם ועוד שהקדוש חל עליו אפי' קודם צאת הככבים וקודם בין השמכות הסצוה להוסיף מחול על הקודש מה שאין שייך בספירה. וכמוצאי שבת וי"ט מברכים וסופרים קודם הכדל אחר קדיש התקבל דאפוקי יומא מאחרין ליה. וכשחל י"ט אחרון של פסח במוצאי שבת שאנו יאמר קידוש ותבדלה בפעם אהת על כוס אחד יש לספור בבית הכנסת קודם שמברכין על הכוס בכה"ג כדי לאחר ההבדלה כל היותר שנוכל להוסיף מחול על הקדוש אף ע"פ שמקבל עליו קדושת י"ט בברכה שעל הכוס ס"ס קדושת שבת הוא יותר קדוש מקדושת י"ט הסמוך לו. ונוהגין לספור העומר בליל מ' שאחר שאמרו סדר קדושה וקדיש תתקבל אבל אין סופרין מיד אחר הקדיש שאמרוס אחר החפלה מפני שאותו קדיש אינו שלם ועדיין לא נגמרה תפלת ערבית עד לאהר התקבל צלוחתהוקבו דקאי אתפילת י"ח של ערבית דצלוחתהוקיינו תפילה ור"ל תפלת י"ח. בענין הסדר דליל שני המהדרים נוהגין בכל דבר כמו בליל ראשון אבל מי שרוצה לאכול ולשחות ליל שני אה ההלל אוכל ושוח ואין עליו כלום שלא החמירו בו כ"כ אלא שמוציא עצמו מכלל המהדרים ועובר על דברי חכמים שאמרו לעולם לא יוציא אדם את עצמו מן הכלל. יש אנשים שנהגו למעט אכילתסנינים ראשון של פסח כדי שיאכל מצת לתיאבון בליל שני אבל שתייה מותרת דיין טובא מנרר נריר ולא גרעמע"פ :

י אסור לאכול חדש אף בזמן הזה עד מתחלת ליל י"ח בניסן ל"ש לחם ול"ש קלי ול"ש כרמל שנאמ' ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגומר בכל משבוחיכם ובכל מקום שנאמר בכל משבוחיכם אפי"ח'ל במשמע ועצם היום הזה ר"ל בניסן שהוא מחרת יום השבת של יום ראשון של פסח דעליה קאי באותה פרשה וק"ל עד ועד בכלל הילכך בא"י דבקאי בקבוע דירחא אינו אסור לא עד תחלת ליל י"ז בניסן ולדין כ"ח אסור עד תחילת ליל י"ח שהרי יום י"ז לדין הוא י"ט שני מספק שמא יום ראשון הוא ור"ל ש"ו וא"כ ח"ל יום י"ז ספק י"ז הילכך אסור לגעד תחלת ליל י"ח :

ת"ז סדר תפלת יום שני ויומי דח'ה וכו' ט' סעיפים

א יום שני מתפללין כל הסדר שהתפללו ביום ראשון ואומרים יוצר אפיקרנן אופן נן נעול אומר' הקהל והש' מתחיל דודי. (נכונא חכו ממתיקים) זולת אודך. גאולה ברח דודי. קדושחא אסירים. אל נא וכו' ומוציאין ב"ש תוקרין בפרשת אכור שור או כשב עד סוף הענין. כהן עד אני יי. לוי לא תעשו. ישראל אלהיכם. רביעי שבתכם. חמישי ישראל. וספסיר קורא בשנייה כמו ביום ראשון וספסיר במלכים בפסח דיאשיה מוישלח חמלך עד ואחריו לא קם כמוהו אשרי יהללו. מוסף כדאחמול רק אין אומר' משיב הרוח ולא הטל ואומרים אין כאלהינו עלינו קדיש יתוב. מנחה כדאחמול במוצאי י"ט מתפללין אתה חוננתנו כמו בס' להבדיל בתפילה ואומרים יעלה ויבא ברצה ומנדילין על הכוס בכה"ג ובכיתו בורא פ"הג והמנדיל בין קודש לחול ולא יברך על הבשמים שבי"ט אין כאן נשמה יתירה. ועוד נזירה שמא יקשום הדם בי"ט להריח בו להבדלה וגם על הנר אין מברכין אלא כמ"ט שנברא בו :

ב יום שלישי שהוא חול של מועד אין אומרים מזמור לתודה וכן בכל ימי ח' הדת הפסח והשעם כתבתי לעיל בע"פ סימן תס"ח וערבית ושחרית ומנחה כתפלל כדרכו ואומר יעלה ויבא **לח א** בעבודה

הוא סופר ומברך לאלהיו שעבר זה היום ופקרב אותו היום אשר הוא יצץ בו כן צוה השם יתברך לספור כל הימים והשבועות על היום שקיינו הוא יום מתן תורתנו לחבב עלינו את התור ולהראות שהיא חביבה עלינו יותר מיום הנאולה של מצרים והוא עיקר היום שקיינוהו ואם כן הספיר היא בעבור תחלתה ומשכ שאנו מראים שיאריך לנו הזמן עד יום מתן תורה וככל יום אנו מברכין ומשבחין שהגיע אותו היום ונתקרב יום מתן תורה ואם כן א"ך נברך זמן על הספירה ועדיין לא הגיע היום שקיינוהו שהוא עיקר השמחה שהוא מתן תורה שהרי אין מברכין זמן אלא על דבר ששמתין בו ובספירה אין בה שמחת לכך אין מברכין זמן :

ב אם טעו ביום השעונן וברכו על הספירה קודם זמנה וזוהרים לספור כסתתך התיכלימא היום ימיים ואינה אלא ש' שהרי כשברכו עדיין יום ט' הוא לכן ראוי שלא לסנות עד צאת הככבים :

ג מקום שנהגו לצבור להתפלל ערבי מעוד יום ומונין הספירה בכה"ג וסעמא הוא מסום העמי הארץ שלא ישכחו בלילה פ"יה הא עס"ם בלא ברכה סימריאמר אם אזכור בלילה בביתי איני יוצא בספירה זו אלא אחזור ואברך כדק ויתזור ומברך בלילה ואפי' למאז דאמר מצות אין צריכות כוונה ה"ס מן הסתם אבל אם שינו רוצה לצאת כו' אינו יוצא בעל כרחו ואם כן נמצא. שלא אברך לבטלה ואם אשכח הרי מנתי ימים ושבועות למצוה ואין הברכות מעכבות הלכך אם מנה סתם ולא בירך ולא הייתה כוונתו שלא לצאת יצא :

ד לפיכך צריך לזוהר מי ששואל אותו חבירו כמה ימים בספירה בזמן הלילה והוא עדיין לא מנה ט"אמר לו אחמול היה כך וכך ומילא ידע חבירו כמה היום שאם יאמר לו היום כך וכך נמצא שכבר מנה ואינו יכול לחזור ולמנות בכלת ודווקא כשהגיע זמן הספירה דהיינו בין השמשות אבל אם טאל אותו קודם בין השמשות ואמר לו כמה יהא לנו מהספירה זאת הלילה יכול לומר לו כך וכך הם ואין בזה חשש כיון שאינו זמן ספירה :

ה אם פתח ואמר בא"י א"ה אק בו אדעתא דלימא היום יום ד' שהוא סבר שהוצד' ונזכר וסיים כה"ה והס' או איפלא פתח אדעתא דלימא ד' והס' ד' וסעמא וסיים כה"ג י"א דספירה בזמן הזה דאורייתא והיה ספיקא דאורייתא וצריך לחזור ולברך דספיקא דאורייתא לחומרא ויש אומרי' כיון דבזמן הזה ליכא הבאת עומר ולא קרבן אינה אלא מדרבנן והיה ספיקא דרבנן ויצא דספיקא דרבנן לקורא תראה לי דבין לס' דאורייתא ובין למאז דאמר דרבנן דינין בזה שוה שאם פתח אדעתא דלימא ד' והס' ארבע וסעמא וסיים כה"ג לא יצא אפילו למאז דאמר ספירה דרבנן וצריך לחזור ולברך ולספור דהא לא מנה כלל ומה לנו אם היתה מחשבתו מתחל לומר ארבעה והרי לא הוציא הספירה ספיו ואפילו מדרבנן לא יצא ואם פתח אדעתא דלימא ד' ונזכר וסיים כה"ג והס' יצא אפילו לס' דאורייתא אק צריך לחזור ולברך דהא לא גרע מאלו מנה סתם ולא בירך כלל דאמרינן שיצא דברכות אינן מעכבות ולא דמי להיפא דנקט כסא דשכרא כידיה ופתח אדעתא דחמרא וסיים כרשיכרא דאמרינן אי הוה דאורייתא היה צריך לחזור ולברך כמו אסת ויצב לס' דאורייתא שאם ספק אם אמרו או לו שצריך לחזור ולאומרו דשאני החס' עיקר הסצוה היא הברכה ואם היתה דאורייתא אסור ליה למשתי עד שיחזור ויברך הברכה שהיא דאורייתא אבל הכא אין הברך דאורייתא אלא הספירה והא ספר' אותה היום שהיה לו לספור ומה לנו שלא היה דעתו כן בשעה שברך לא גרע משלא בירך כלל שיצא שאין הברכות מעכבות כנ"ל. (וע"ל סימן ל"ט סעיף ח')

ו ואין צ"ל אם כשפתח הברכה אינו יודע לחשבון ופתח אדעתא דליים כמו שישמע מחבירו ושחק עד ששמע מחבירו וסיים כמוהו שיצא לכ"ע אפי' לס' ספירה דאורייתא :

ז עיקר המצות הוא בלילה שכן היתה הקצירה כשרה כל הלילה לפיכך אסור לאכול בשוגג זמן הסעודה עד שיספר כדי שלא ישדד באכילתו וישכח מלספור ואפי' התחיל לאכול פוס' וסופר מיהו אם התחיל לאכול קודם שהגיע זמן הספירה אין צריך להפסיק לא נוסר אכילתו וסופר אחר כך ואם שכח ולא בירך כל הלילה יספור ביום בלא ברכה :

לבוש החורף הלבנת פסח

עליו היאך ידעה הפנהג בכפשיטות שהרי הכל קורין בלחש ומברכין בלחש ומי הגיד לו שלא ברכו כלום אם שמע שקצת מהש לא ברכו שם מחסרין דיעה עשו שלא קראו בהגהו מהר א שירנא ואותה שקראו בה ברכו שהרי כתוב שם בפירוש שמברכין על אלו ב מילות ואומרים אחריו קדיש יתום כמו שאומרים אחר כל הפסוקים ואין במוך וקורין ז נכרי בפ כי תשא; ראה אתה אומר אלו יעד בחלב אמו • א האדמה • בארחה • נזכור יד ונתלתנו ה תעשה לך • ואלחי ישראל • ז יסיים • ומפסיר קורא והקרבנם ומפסיר כיחזקל מן היתה עלי יד עד סוף הענק ומעמא משרו שיש לנו קבלה מפי חז"ל כי תחית המתי עתידה להיות בניסן ונצחת גוג ומגוג בתשרי ומשום הכי בניסן מפסירין תחית העצמות היבשות שביחזקל ובתשרי בשנת דת ה דסוכות ביום בא גוג • וחזותין בשנת לבדו ולא בהזמנים שהרי אם לא היה שבת לא היו אומרים הפסחה כח ה :

1 בלילי'ס האחרון מקדיש על היין ואין אומרים זמן לא כליל ז ולא כליל ח שאינו רגל בפני עצמו כמו י'ס אהרון דחג ביום ה' שהוא ז'ל פסח הוא י'ס סדר התפלה זמן חירותינו כשני ימים הראשונים • ערכית מעריב וישע י'ס אוס למושעות שחרית יוצר וישע שושני פרח אופן וישע אל אמנה • זולת או פתרוס • גאולה יוס ליבשה שהרי הוא היום שנקרע פו הים קדושתא אותותיך ואין אומרים לא נא מטעם שאמרנו למעלה שאין גומרין הלל דאל נא נמי שיר הוא ואין רצינו של הק"ה שיאמרו שירה ביום שמעשח ידן טבעו בים • חציה הלל קדיש טלס אין כסוף :

ה ומוצאין שני ס' תיקורין הכפרשת בשלח פריש סידרא עזר הפאך • כהן לפני העם • לוי ביד רמה • ישראל תחרישון • רביעי נלחם להם במצרים • חמישי רופאך; ואם הוא שבת קורין ז נכרי וחולקב פרישית לטניס קודם ויסע למפסיר קורין הקרבנם כמו כח ה ומפסיר בשמואל מן וידבר דוד עד סוף השירה שהיא מעין המאורע דמטוב סקורין כתיבה בשירת וישע שהוא ענק דיוסא כמו סתבאר בסמוך שבו טבעו המצרים בים וניצולו ישראל לכך קורין גם כן שירת דוד שאר כיום שניצל מאויבו וחזותם מקדש ישראל והזמנים :

ט ואם חל יום ז בשבת אומר כליל שבת יוכלו מן אבות ואין חזותים בהזמנים וכן ככל י'ס שחל בשבת שהרי אם אין שבת אין אומרים מן אבות ב'ס ואם כן למה זכור של י'ס ככרבה זו שאינה באה בשביל י'ס שחרית אומרים יוצר ואופן זולת וגאולה השייכא לשנת דח' והמאהובך דודי אלה ברח דודי משרו שכשחל שנת ביום ז'אז לא יהיה שבת בחול המועד וצריכין לומר שיר השירים ביום ז' שלעולם בשנת שבת ה או בשנת דיום ז' קורין שיר השירים שהוא מדבר בשיר של יציאת מצרים וכין שאומרים שיר השירים ביום ז' אומרים גם כן הפיוש המדבר משיר השירים וכין שאומרים ברח דודי שהוא גאולה וצריכין ז' לומר י'ס ליבשה שהוא גאולה השייך ליום ז' מקדימין לומר יוס ליבשה קודם שירה חדשה וברח דודי קודם גאול ישראל וכן ככל פעם שיש בו מילה ביום שאומרים בו גאולה כגון בשבתות שנין פסח לעצרת מקדימין לומר יוס ליבשה קודם שירה חדשה ומעמא משום דיום ליבשה מתחילה על שירה חדשה נתייסדה וגאולה דיומא אומרים קודם גאול ישראל • ובקדושתא אומרים אותו הפיוש השייך ליום ז' והיא אותותיך ומזכירין שבת בכל מקום כחפילה ובקדושתא המון ובהפסחה ואומרים חצי הלל : ואומרים שיר השירים יקום פורקן ומוסף וכולו : ואז אין אומרים ביום שני אתה הארת ח ייך ליום שני אלץ שושני פרח השייך ליום ראשון כיון שיסדרו רבי שמעון הגדול שהיה תנא אבל מכל מקום אין אומרים האופן של יוס ראשון אלא של יוס שני והוא מחוללת ולא וישע אל אמנה שהוא של יוס א' שהפיישן סדרו ליום שני ולמט ישנוהו ובמוסף דשני יוס טובים האחרונים אומרים סדר מוסף כמו בחול המועד • ואינו יודע ל מה לא יוסיפו פסוק ובנום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו שהרי נוהגים להזכיר מקרא קדש ואיסור עשיית מלאכה בכל המועדים ולמה לא נהגין כן גם כן כאלו השני ימים וצ'ע ואפשר לומר ליישב הפנהג שאין

אמרים

בעבור ואם לא אמרו מקדימין אותו וכן מזכירין אותו בברכת המאן ואם לא אמרו אין מחזירין אותו • דבשלמא בתפלה לא סני דלא יתפלל וכיון שלא התפלל כדיו דין הוא שיחזור אבל בברכת המון אי כעי לא אכיל דבר המתייב לברך ברכת המון שהרי אמרונה לאכול פירות נכשר ושאר דברים חזקמט הרשות כידו ובלבד שלא יאכל חמץ הילכך אם לא אמר יעלה ויבא בברכת המון אין מחזירין אותו • י'א שאין מניחין תפילין בח' השנים הוא י'ס שנקרא אות ואין צריך לאות התפילין ואנו נוהגין להניח תפילין ומברכין עליהם כזו בשאר ימי החול דהא ימי חול איקרו והתחן משנה קצת שמברך עליהו בלחש ולא בקול רם כשאר ימות השנה ובמוסף מסירין אותם דבשעת הקרבנות הקרבן מיהו י'ס הוא ואין צריך אות ומוסף במקום הקרבנות קרבן הוא וכן כר ח' ונ' בת'ה דפסח מסירין אותם קודם קריאת פלשת המוסף בס' תהא הקריאת היא ג' כבמקום התקרה כמו התפלה וכן ה' דסוכות יש להסיר אותם קודם שמברכין על הלולב שקודם ההלל דהא ע'פ סוד הקבלה כל מה שיכונו סוד הד' פרישית שבתפילין יש בסוד הד' מינין שבלולב וכיוש'יש בידינו את ד' מיני הלולב אין צריכה אות התפילין ל'ס ומתפללין כדר' שמתפללין במוסף של י'ס אלא כשיגיע לעל די משה עברך מפי כבודך כאמור אומר והקרבנם עולה וגומר עד ושני תאידך בהלכתן ואינו מתחיל ובחדש הראשון וגומר שהיא עבר :

2 ואנו אין נהגין לום לא ב'ס ולא בח'ה ותתלנו כו' את י'ס בקר' קדש הזה כו' ד'ס' להזכיר מקרא קדש גבי יוס טוב משאר כל הלכות יוס טוב :

ד כל הימים של ח'ה וב'ימים האחרונים של י'ס אין גומרין את ההלל אלא קורין אותו בדילוג כמו כר'ה דכין שאקפסה חלוק בקרבנותיו מים א' ואילך כמו סוכת אין קדושתו דשאר הימים כמו קדושת סוכות בשאר ימים שכל יוס יש בו קדושה בפני עצמו כיון שיש לו קרבן בפני עצמו מה שאין כן בפסח לפיכך אין גומרין בו את הלל כל שבע לומר שאין קדושתו בקדושת יוס ראשון יש עוד טעם במדרש מה שאין גומרין ההלל כל ימי הפסח הוא לפי שנשבעו המצרים בשביעי של פסח וכתוב בנפול אויבך אל תטמח וגומר אמר הק"ה מעשה ידי שנבעו בים ואתם אומרים שירה וכותן שכוח שביעי שהוא י'ס לא יגמרו ההלל לכך אין גומרין אותו כל ימי ח'ה של י'ס ואמרו ימי חול של מועד עדיפי מיום השביעי שהוא י'ס מקרא קדש ויבאו לזול בו • ואחר ההלל אומרים קדיש שלם תתקבל על תפילת י'ה וכן בכל יוס שיש בו מוסף אומרים קדיש שלם קודם הוצאת ס'ת על תפלה יוצר : (וע'ל'ס'מ'ן'ה' :

ה ומוציאין בכל יוס ב'ספריים וקורין ביום הראשון של ח'ה ג' כפ'א אל פרעה מקדש ליעד סוף הסדר בהזמנים לוי ימימה ישראל יסיים ואינו אומר עליו קדיש כי לא נשלמה עדין חובת עוליהיים שהם ד'וכן בכל ימים דח'ה אין אומרים קדיש על הס'ת הראשונה ובשנייה קורין רביעי בקרבנות המוספים כפרשת פנחס ומתחיל והקרבנם עד סוף פיסקא • ואומר חצי קדיש • יהללו • אשירי יובא לציון • חצי קדיש מוסף כו' ביום שני דח'ה קורין בפרשת ואלה המשפטים מן אם בסף תלוה אח עמי עד לא תבשל נדי בהלב אמו • כהן כי חנון אני • לוי תצוב עמו • ישראל בחלב אמו • והרביעי כמו אתמול • וכן בכל ימי ח'ה קורא הרביעי והקרבנם • ב'יך ג' דח'ה קורין בפרשת כי תשא מן פסל לך עד לא תבשל נדי בחלב אמו • כהן ונתלתנו • לוי אלהי מסכה • ישראל בחלב אמו • ד' דח'ה קורין בפרשת בהעלותך מן וידבר ייאל משה עד ולאזרח הארץ • כהן בני ישראל • לוי יצוה ייאלם • ישראל ולאזרח הארץ • שבת מחל בח'ה ערכית שחרית ומנהג מחפלין כדרכו של שבת ואומר יעלה ויבא בעבודה שאין קדושת ח'ה כ'כ לויקבלו בו תפלה בפני עצמו כמו קדושת י'ס דכשל הוא לגבי שבת אלא שעל כל פנים צריכין להזכירה בעבודה • שחרית יוצר אהוביך אופן דודי זולת אלה וכמלה • גאולה ברח דודי : חצי ההלל וקדיש שלם וקורין שיר השירים משום שמדבר ומשורר על גאולה מצרים ומברכין עליו על מקרא סגילה ושהחיינו דהא מוסן לזמן קאתי • וכחב מורי רמא ז'ן לשהעם נהנו שלא לברך כלל על אילו המגילות ד'ל שיר השירים ורות • ואינו יודע למה לא יברכו עליו ועוד חסיהני

אומרים אותו משום שלפי סידור לשון התפלה אמרנו מקום לאומר
 שאם נמריה מיד קודם והקרבנות אחר מפי כבודך כאמר היינו
 משלים ממה שנהוב בתורה שהרי בתורה כתוב פסוק וביוסה שביעי
 אחר והקרבנות ששכ בשאר המועדים שכתוב מקרא קדש ואיסור
 עשיית מלאכה קודם הקרבנות והקרבנות ואומרים דיני הפרש כסדרה
 מה שלא היה כן כאן אם היינו מקרימים אותו קודם והקרבנות ואם
 נאמר אותו מיד אחר והקרבנות קודם ומנחתם לא היה נופל אחריו
 לומר ומנחתם קראי על הקרבנות ואם נאמר אותו אחר ומנחתם
 כבר עינינו יחד כל הקרבנות והנסכים והתקידים של יום השביעי
 בתלכתן ואינו נופל לומר אחריו וכלים השביעי ונו והואיל ואידחי
 אדחי לכך אין אומרים אותו כלל ל' ליישב תפנתנו אם הוא שנת
 מזכיר של שבת ואומר ותחן לנו את יום השבת הזה ויום תג המצות
 בו וכן במסוף אומר באהבה וברצון בשמחה ובששון שבת ומועד
 בו ואומר ישמחו בו את מוספיו חשבת הזה ויום תג המצות הזה
 חוץ מקדש השבת וישראל והנסכים שהתפלה באה בשביל
 שבת וי' ש' שני ערבית ויושע אומן • והשג' כדאחמול קדוש
 כדאחמול שחרית יוצר אתה הארת אופן מתוללת זולת אי פתרוס
 קדושתא אימת נורא: תד' כ' כ' במנתיים והעקתתי אבל תמינהי מאד
 למה לא יאמרו גם כן יוסף ליבשה שחיא נאולה של אתמול שבין
 שהפייטינים לא יסדו נאולה אחרת ליום זה וראי סמכו שיאמרו של
 אתמול כמו שאומרים אי פתרוס שהוא זולת של אתמול פטעם זה
 וכן מצינו הרבה פיוטים במועדים כשמועות וסוכות שאומרים
 פיוטים של אתמול ביום שני היכא דלא חדשו הפייטינים פיוט
 חדש ליום שני ולמה לא נעשה כן גם בגאולה יום ליבשה וצ' ע' וכל
 ששעות נפל במנתיים שדלוגה ביום ב' ואותו השעות השענו גם
 המרפייסים שלא הדפיסוהו במחזוריים של יום ב' ע' יכן נשחקע
 מלאמרו אבל אי אישר חילי הייתי מנהיג לאמרו נ' • ואם חל יום
 אחרון בשבת אז אומרים שיר חשירים ביום אחרון ואז אין אומרים
 ואתה הארת בו אלא אומרים יוצר השיך לשבת דה' המדבר ששיר
 השירים גם א' אומרים אימת נורא: תד' אלא אחרונה השיך ליום
 ראשון משום שיש בו שפטי יה שסדרו רבי שמעון הגדול ופשוט
 בכבודו אומרים אותו אחר אחרון מפני שהוא יסד אותו גם כן ואז
 אומרים ביום ראשון שהוא יום קדושתה אימת נורא: תד' וביה
 אחרון שהוא שנת אומרים אחרונה • ואומרים חצי הלל שיר
 השירים וקורין כפדשת ראה כל הבכור עד סוף הסדרה • כהן כמיס
 לוי חיד' • ישראל מלאכה : ד' החקים האלה : ה' יסיים : ואם
 חל בשבת מצריכה לקרות יותר שהרי קורין מתחילת עשר תעשר
 ומוסיפים ב' פרשיות • א' אשר תעשה : ב' בכל אשר תעשה :
 ומפסיד קורא כדאחמול ומפסיד בישיעה עור היום גנוב לעמוד עד
 צהלי ורונני שכל עותה הנבואה מיירב בנס של סנהרב ואותו הנס
 נעשה גם כן בפסח וסוכות נשמות ואומרים אב תרחמים : מה
 שמזכירין נשמת ביום אחרון דפ' הוא משום שרצין לפסוק צדקה
 מפני שקורין בו פרשה כל הבכור שכתובה בה איש כמתנת ידו וגו' •
 וכיון שפסקו צדקה צתנהו ליתן בעבור הזכרת הנשמות שזכור
 אותם אלפי ואנגז זכור אותנו עמהם לשוכה בנכוחם לכך מזכירים
 נשמות בכל ידגלי' ביום שקורין בו כל הבכור ובי' כ' מזכירים מפני
 שהוא יום הדין אע"פ שאין קורין בו כל הבכור • (וע"ל ס' אן רפ' ד'
 ונסמין תר' כ' סעיף ו') מוסף כדאחמול • וסיפן הפרשיות של כל
 ימי הפסח נתנו חז' ל' משך תור' א' קד' ש' בנס' פ' פס' ל' בס' ברא
 של ח' כוכ' רא' פ' שכו שור או כשב • קדש ל' כל בכור • אם כסף
 תלוי • פסל לך • כמדבר סיני • ויהי בשלח • כל הבכור • וטעם
 קריאת הפרשיות הללו על סדר הזה הוא מפני שכל הפרשיות הללו
 הזכר בהן של פסח וקורין אנתן על סדר שהם כתובים בתורה אלא
 שקורין שור או כשב ארען בשני לפי שיש בו ענין של יום ראשון דפסח
 ובחומשה עשר יום וט' ופרשת בשלח בשביעי לפי שבו ביום עברו
 ישראל את הים וט' שנתנו חז' ל' סימן כלשון הזה נ' ל' שאי אפשר
 שנפלו עליו במקרה בלי שום כוונת בי דאי נאנתו בכוונה ורמז
 גדול רמז בו פמנהגם בכל מקום שאפילו שיחה קלה שלהם צריכה
 תלמוד כ' ש' במקום הזה שנהגוהו סיפן לקריאת קדושת התורה על

כן אני אומר שרצו לרמז בצחות לשונם זה מה שנעשה לישראל
 ע' מעשה העגל שנשלחו הבכורות מעבודת הש' • ונבחרו הלויים
 וה' של הסימן משך תור' ר' ל' כשמשכו ישראל לעשות להם את
 תכנית השור לע' שמשכוהו ושפטוהו להם כחתת כסא הכבוד
 שהיא אחד מן הד' פנים שכתובה קדש בכסא ר' ל' אז קדשוהו
 ועשאוהו בכסף ע' ש' הכתוב שנ' כסף הרבתי להם ותב עשו לבעל
 ואחר כך מפרש ואומר ואיזהו הוא פסל כדברא כלומר הוא אותו
 הפסל שעשו ישראל במדבר ומה נעשו להם ע' כך שלח בזכרא
 כלומר ששלח הבכורות מעל עבדתו ובחר בשבט לוי שלא חסאו
 בעגל • ז' מפני שעל ידו עיקר הגאולה הזאת נבחרו הבכורים
 לעבודת השם יתברך משום שנצלו ספכת בכורות והם מרדו בעגל
 ומאסו עבודה הש' ע' כ' נתנו חז' ל' סימן זה ברגל זה על הדין
 התנבחה לזכור מה שנאמר מהם בפשיעתו וכל אחד יתן אל לבו ל'
 וזה הסדר לא ישחנה אלא כשחל פסח ביום ה' :

כי כשחל ביום ז' או ביום א' אין
 שבת בה' וכשיבא ביום ג' יבא
 שבת ביום ח' חפשי שלו שסיכנו
 פסל והיא פרש' ראה אתה אומר
 אלי שכלול בה פרשה פסל אבל
 כשיבא פסח ביום ח' שאז ישחנה

הסדר קורין יום ראשון ויום ב' דפסח משך תור' א' וכיום שלישי שהוא
 שבת קורין ראה אתה אומר אלי שהוא פסל • וכיום אב' ג' קורין קדש
 בכסא במדברא כ' סדר שהן כתובים בתורה שלעולם קורין בשבת
 דה' ה' בן של פסח בקשל סוכות פ' ראה אתה אומר אי כמו שנכתב
 לקעלה וטעמא משום שיש שם באותה פרשה מצות שבת והגליים
 וחולו של מועד דכתיב את חג המצות תשמור • שסמנו לפדגו איסור
 מלאכת חולו של מועד במסכת חגיגה וכמו שיתבאר לקמן בהלכות
 ח' ה' בע' • ולפי שצריכים לקרות שבעה סתחילין לקרות מראה
 אתה אומר אלי וגו' : י' ש' שחל להיות בשבת קורין לעולם בפנתה
 בסדרה של אותו שבוע ואומרים ואני תפלתי ואין אומרים צו' •
 וערבית אומרים אלקים יחננו וגומר :

הצא סדר הבדלה במוצאי י"ט ובו ב' סעיפים :

א • במוצאי י"ט בין במוצאי י"ט לח' ה' אומרים
 אחת ותננתנו בתפילה כמו במוצאי שבת • ומבדילין על הבנס
 כדרך שמבדילין בס' ש' אלא שאין מברכין לא על הנר ולא על
 הבשמים על הנר לא לכיון ד' ש' מותר בהדלקת הנר לא שייך לברך
 על הנר במוצאו • ועל הבשמים לא דכיון דטעמא דמברכין על
 הבשמים בס' ש' הוא משום להשיב נפש היתיר שנאבדה בס' ש' ובי' ש'
 ליכא בשמה יתירה הלכך אין צריך לבשמים אף ע' ג' דמ' ש' לי' ש' נמי
 אין מברכין על הבשמים : (סעיף א' מוכרין או אלף כרכת יקנה')
 וע' ס' ע' ג' ע' א' ונסמין ת' ז' סעיף א') דהם היו טעמא משום
 דתענוג' י' ש' וממחתו מסיב נפש שנאבדה ואינו צריך לבשמים :

ב • י' ש' שחל להיות בס' ש' בין יום ראשון של י"ט בין יום שני של
 י' ש' הואיל ואין אומרים ברכת אתה חונן ואינו יכול להבדיל
 בתפילה ולומר אתה חננתנו בחונן הדעת שהרי אין אומרים אותה
 הברכה מבדילין בברכת קדושת היום • ואומרים כמקומו ותודיענו
 שיש בו כל סדר ההבדלה דהיינו שאומרים אתה בחרתנו עד עלינו
 קראת ומתחילין ותודיענו יי' אלהינו משפטי צדקך וכו' עד וקדשת את
 עמך ישראל בקדושתך ותתן לנו יי' אלהינו וכו' :

הצב דין תעניתי בה' אחר המועדים ובו סעיף אחד :

א • נוהגין בכל אלו הארצות להענות ב' ה' אחר הפסח ופן
 אחר הסוכות ואין מתענין אותם בחדש ניסן • והשרי בניסן אין
 מתענין אותם כמו שנכתב לעיל בסימן תכ"ט סעיף ב' ובתשרי אין
 מתענין בסופו לפי שהוא סרוכה במעודות לכך מתענין אח' • י' א'
 הטעם של אלו התעניות הם על העתיד משום שהאוד משתנה
 באלו ופני' ויש לחוש לסכנת שינוי האור שייק ח' ל' לבריות לכך
 מתענין

לשניה . בכאן להפסיד בראשונה מפני שהיא כוללת כל הנזכר בשתי הפרשיות וגם שינאלנו כמנה אחר התקאה דכתיב ביום ההוא אקים סוכת דוד הנפולת וגומר זה כתבתי לפי מה שהוא במתניי שלנו וכן הוא במרדכי פ' בני העיר אבל ל' להכא והתם טעות סופר הוא לפי ההקדמה שהקדמנו כמעטא דלעולם מפסירין בשניית משום דסליק מינה ואם כן מ' ש כפולין דהכא מכל הכפולין בשלח דמפסירין בשני על כן אומר אני דודאי לפדמן הכלל הזה דלעולם מפסירין בשנייה גם באלו השנים ר' ל באחרי מות וקדושים כמו בכל השאר דמ' שהיינו שמפסירין בהתשפיש כשהן כפולין כמו כשהם חלוקים דמפסירין התשפיש לקדושים דנ' ל שעי טעות הדפוסים בהמשים נפל טעות אחר בפי הכריות ועל ידיה נפל טעות בדפוס המנהגים והמרדכי הוא זה כבר ידעת שכתב בעל המנהגים בהקדמתו שטעות נפל בחומשים שכתבו והדפיסו התשפיש לאחר מות והוא שייך לקדושים וכן תקן הוא וסדר לומר ככני כושיי לאחר והתשפיש לקדושים והכלל הנמסר שלעולם מפסירין ככפולים בשנייה נמסר על כולם בשהו ומה שנמסר על פי מנהגי והמרדכי חוץ מבאחרי מות וקדושים הוא נמסר על החומשי' שנרפס התשפיש לאחר מות שהיא הראשונה ועכשיו שכבר נתקן המנהג ונחפש ע' פ מהר' א' סורנ' א' לומר ככני כושיים לאחר וכלל הראשון שנמסר להם דלעולם מפסירין בשנייה חוץ מבאחרי מות וקדושים נשאר בידם והם סוברים שהכלל התו' נמסר על המנהג של עכשיו וסובר שר' ל שבאחרי וקדושים יפסירו ככני כושיים ופשוט המנהג המוטעה היא לומר ככני כושיי כשהם כפולים אבל ל' שאינו אמת כי הכלל של חוץ מאחרי הקדושים הנמסר לא נמסרו לא על החומשי' שהיה כתוב בהם התשפיש לאחר מות והכלל לא נמסר אלא על סתם חוץ מאחרי וקדושים ותו לא והם הגיהו המרדכי והמנהגים והדפיסו בפירושו חוץ מן אחרי וקדושים שמפסירין ככני כושיים ואינו אמת וזה ל' פשוט ואי איישר חילי אבשל המנהג ככני כושיים לומר התשפיש

גם בכפולין :

הגיה

הראו לי פס' 6 בדפוס מקורב ושמנו משה משה ופתיב בו בדמין קי"ד עניין הכשרה זו ומסקין שם שפסירין ככני כושיים כשהם כפולים וי"ב בסוף דבריו ח"ל וכתבתי זאת לאפוקי דעת חכם אחד כתב בספרו בדפוס מחדש כי מנהג טעות הוא ולכני אומר שאין לשבש הספרים חמשים גם ימים וממנה לא תזוז עכ"ל והנה להית כי ראיתי דבריו אלה מוגעים עלי עגור במ"ל לא מובל ואלה לו טעותו הגדול שטעה כמעט הגמרא אך זכות אחד מלאי לו מתוך דבריו שהביא דברי חכם אחד שהשיב לו דברים כמו שאני אומר כך ופאמרתי לו היה בעל הספר הזה פומק על מ' ח"ל וכל פומק על משענת קנה הרבון של הוה חכם שכתב טעות בפיו כמי' מוטעה ומבוכש כמו שאני אומר לו ר"ל חס חס בעל המטה משה מעיין ומדייק בעומק בעצמו בגמרא כדפי' ספק הקורא עומד ולא שמע הוה פירוש מוטע' חלוקת חכם שהטעהו כלי ספק אנלי שהיה הוה מעטנו כופל אל האמת כששע העלה על הטעם הקפל כדיר חלמות שבת כפי הוה חכם הטעהו אל דייק נכען בעומק בגמרא ונפל חטעות זה דפסטה של סוגרות הגמרא אשר אינו לפס' ויהי זו' שנינו שם נמסרה רבי אליעזר אומר אין מפסירין בחדע את ירושלם ותבי עלה בגמרא ת"ר הודע את ירושלם את תועבותיה קדול ומקדש ופירך בגמרא פשיטא ומשי' לאפוקי מדרי' דתיבא מעשה בלדס א' שהיה קורא למעל מ' הודע את ירושלם את תועבותיה אמר לו ר"ל עד אהך בודק בתועבות ודו' שלם לא בודק בתועבות אמר בודק אחריו ונמל' בו שכן פסול ע"כ בגמרא סוף פ' הקורא עומד הרי כפי דע"כ לא פלגי רבנן ור' הוה מל' להודע את ירושלם את תועבותיה שהיא ביחוקאל יו' אכל בחפס' וזו דהקפס' דלכו כליג' גא' התם משום דמודה כז' דמי' תוכחות פרה אמת הן דלפיג' בה ר"ל ורבנן או טעה שמפסירין בהן ככל שכתוב השנה שיש בהן תוכחות רבות רבו ויפס' והנה אומר אני דהיי' חכם שהשיב לבעל משה משה עומק להפטר זו דהקפס' שלם לאומרה טעה בלחם מביטעות או שלם למד ספר דלפיג' בה ר"ל ורבנן או טעה את תועבותיה והפסרה זו דהקפס' פרה אמת הן דלפיג' בה ר"ל ורבנן או טעה בדברי ר"ל שאמר להוה נכר' עד אהך בודק בתועבות ירושלם כו' מזהה כיר לו ירושלם חס דעיקר פלוגתי' הנהוה ככל הפס' שבהן תועבות ירושלם ואפילו לא הוזכר בה בפירוש שם ירושלם כגון הפס' זו דהקפס' שהחפס' בה עיר הדמים ולא ירושלם אלא שהכוונה על ירושלם אבל הוה לא ידע טעם ו"ש תוכחות ירושלם שלא להפסיר בהן מכל שאר התוכחות שהיבחינו בהן הכניאים את ישרל' ומפסירין בהם י וכדח הוה טעם של הכל מלכו כמו שהביא בעל הוטה משה ואמר משהו שלא הוזכר בה תוכחה כלל' לכל ישראל אלא תוכחה לירושלים לבדה ומשום הסי' דוחין אותה לבכוד ירושלם ומפסירין בתוכחה כללית והוה ככני כושיים ועל הטעם החלוש הזה של אותה החכם בנה בעל המטה משה יסודו ומת' לו דרך למנ' בזה טעם למח כשהן כפולין דוחין אותה וכדפי' מלוקין אין דוחין אותה ומת' כשהן כפולין ש"ש שתי הפסרות לפיכך אמת כללית וימה פריטוט לומר הכללית כשהן חלוקות שאין לנו אחרת לפס' קדושים מוכרחין ליי' להפסיר בו עיין בדבריו שם סימן קכ"ד ועתה ראה כמה פגום הטעה הזה דמשהו משום שכל לנו המקום ככל כניאות הכניאים שכל העשירים ורבי' למנ' הפסרת השני' ל' לקדושים מוכרחים אלו להפסיר בו מפני דפס' כשהן חלוקות וזה תימ' וי' משהו תוכחה כללית מני' כגוי'ס הדומים לפ' קדושים להפסיר בהן הפסרה

לכן אומרים אותם באלו הששה שבתות שהם מומן גאולת מצרים עד יום כתן תורה ויש מקומות שאין אומרים אותם אלא פעם א' עד שבעות ויש מקומו שחוזרין ומחילין לאומרים אחר שכועו ואומרי' אותם כל ימי הקיץ שכיון שהפסיקו לומר ברכי נפשי אין חוזרין לומר אותו עד זמנו שהוא שבת בראשית כמו שיתבאר לקמן סימן תרס"ט בע"ה . בשבת שאחר ר"ח אייר מברכין בה כ' כמו שכתבאר בסימן שקורס זה . בשבת שנייה שאחר הפסח אומרים מאורה שמחי ועלון ר"ח אל חי ארנן . גאולה שניתנו ספו . ואם הוא ר"ח אייר אומרים גם יוצר ואופן דר"ח . ונ' ל' דהיינו באותן ארצות שנהגים על פי מנהגי מהר"ם שאין אומרים באלו השבתות שבין פסח לעצרה שום יוצר אבל לפי מנהגי מדינות פולין שאומרים יוצר בכל אלו השבתות כ' אס' חל ר"ח אייר בשבת אומרים אותו היוצר של אותו השבת שהוא חריר ותדיר קודם דהיינו ארנן כו' . ואין אומרי' משל ר"ח רק האופן והשאר כל השייך לאותו שבת . בשבת שלישי' אהבה מלכות אורתך . זולת אריות הדיחו . גאולה שדודים נדודים . בשבת רביעית אהבה אים' נשאתי . זולת אלהי נך אחבק . גאולה שבולה אכילה . בשבת חמישית אהבה סגולתי משכתך חסד . זולת אלקים לא אדע . גאולה יקיש בעניו ובשנות העיבור שרגילין להיות בהר ובחקותי חלוקים אומרים יקוש בעניו בשבת רביעי שקורין בו בהר דמיידך לפרשת בהר משום שיש בה הרמות אחרי נמכר גאולה תהיה לו ואז אומרים שכולה אכולה בשב' חמשי . ולפעמים קורין בהר בשבת שלישי כגון שנת ה' שוה"ח מעוכרת ואז אומרים יקוש בעניו בשבת שלישי שדודים כד' ושכולה בה' . וכיום ל'ח באייר הוה ל' נעומר ואין נופלין כל היום וגם בערב שלפניו אין נופלין . ואם הוא כיום א' אין אומרי' צוץ בשבת שלפניו שהוא י' באייר בפני שהוא כמו חחנן . בשבת שלפני שבעות יאמר יוצר אהלל בצלצלי שמע . אופן אורחות אראלים . אהבה יב' יטל' חן . זולת אלהי אקראך . גאולה יונה נשאת יוכשקורין בפרשת נשא בשבת שקודם שבעות או אומרים גם אשר יחדיו ששיבא לפרשה זו ואומרים אותה במקום מאורה קודם אור חדש כ' ויש מקומות שאומרים יוצר ג' ככל אלו השבתות ורוב מדברים בניין שנת תורה ונהרא נהרא ופסטיה פוק חזי מאי עמא דכ' כ' לא רחבתי אלא מנהגי הנה ואלו חן היכולות והאופנים השייכים לשבתות צנין פסח לשבעות ולפי מנהג מהר"ם שידר' א' והגהותיו . פוחל שכת' כי אחר פסח יוצר אלך מסדך אופן יעז עקן שבת ג' יוצר אשימה אופן יקוד אש שבת ד' יוצר אומך דר חוקים אופן ידודך אש שבת ה' יוצר אלה אופן כמרומי רוס ידודך שבת ה' יוצר אלה אופן כמרומי רוס אכל אהבך חולתת וגלותת ואופכי יונגרות

דעת לאסנה אחר פסח ושנת שלפני שבעות הוה כמו בשלש מד' כות' ואלו הן ההפטרות השייכות לפרשיות שבין פסח לעצרת לפרשת שמיני מפסירין בשמואל ירוסף עוד דוד וגומר והיא שייכא לפרשה זו מפני שיש בה ענין פרץ עוזה שקרב יותר מדאי אל ארון אלהים ונענש עליו והו' דום למית נדב ואביוהו שהקריבו אש זרה לפני האלהי ונענשו עליו מיתה לפרשת חזרע מפסירין במלכי ואיש בא מבעל שלישה וגומר שיש בה ענין צרעת נעמן והוא פענין הפר' המדברת בשרח מצורעים לפ' מצורע מפסירין ג' כ' במלכי וד' אנשי' היו מצורעים והוא שמש מעין הפרשה לא שמקריסין ענין נעמן לחזרע מפני שהנא היה קודם ל' אנשים ואם הם כפולים מפסירין ג' כן וארבעה אנשים השייך לשנייה שסיימו בה לפרשת אחרי מות מפסירין בתרי עשר בעמוס תלא ככני כושיים אחס לי והיא שייך לפרשה זו מפ' שבזו הפרשה הזהירה התורה כמעשה ארץ מצרים לא תעשו וגומר וכתב לא תקרא הארץ אתכם כשמתאכס וגומר וכימי עמוס עשו כמעשה הכושיים שהם אחיהם של פצרים דכתיב ובני חם כוש ומצרים וגומר ובא הנביא והוכיחם על זה שאם לא ישוב תקרא הארץ אותם דכתיב והניעותי בכל העכו' סאת בית ישראל כאשר ינוע כמנהגו וגומר לפ' קדושים מפסירין ביחוקאל ואתה כן אדם התשפיש וגומר והיא מעין הפרשה שהופיחם הנביא שעברו על כל התועבות שהזכירו עליהם בפרשה זו וכשחן כפולים פתיב במנהגים ובמרדכי שמפסירין הל' ככני כושיים ואפשר שטעמו הוה אע"פ שבשאר פרשיות כפולות נהגו להפסיר בהפסרת השייך

לבוש החור הקלות יט

וזרו חזל בכל עי' שלא להקזיף משום ערב שביעות ו

הצד סדר תפילת הג' השבועות ובו ג' סעיפים ו

א ביום חמשים לספירת עומ' הוא חג השבועות שנהא' עד פסח
השבת השביעית הספרו חמשים יום ופרשו עד ולא עד בכלל
כלומר עד חמשים הספרו ויום חמשי עצמו לא תספרו כיהוא עצמו
י' ש' דכתיב במקום אחר שבעה שבועות חספור לך וגומר ועשית חג
שבועות ליי' אלקיך וגומר ושבעה שבועות הם מ' ס' יום ואחר כך
ועשית חג השבועות וגומר ונהגין לרשטוח עשבים ב' י' דשבועות
בב' ונבתיים זכר לשמחת סתן חורה שהיו עשבים סביב הר סיני
שג' גם הבקר והצאן אל ירעו וגומר ש' מ' שהיה שם מרעה . ערבית
אימרים וירד אביר יעקב כו' וסדר קריאת שמע וברכותיה והתפילה
במו ביום טוב של פסח אלא שאוסרים ותתן לנו כו' את יוסף וצ' חג
תשבועות הזה זמן סתן חורתינו שהיה בו ביום כמו שכתוב בפרשת
יתרו שהיה סתן חורה ששה בסיון שהוא חדש השלישי ומקדישין על
הכוס בב' ובכית על השלחן בפ' ה' ואשר בחר בנו ותתן לנו כוס
בתפילה ושהחיינו וכן בליל שני שחריח יתור אדון אמנני אופן ועתה
בנים שמעו לי וזולת אנכי שמע קדושתא ארץ משה . אל נא לעולם
תוערין קנני אתו מצות וחקים אלה העדו וגומרין הלל בשני הימים
שאוטרים שירה על נתינת החורה ומצואין ב' ס' וקורין ביום
ראשון חמשה גברי בפרשה וישמע יתרו מן בחדש השלישי עד סוף
הסידרא שהוא פר' סתן חורה והוא מעין המאורע : א' אל בני
ישראל ב' יעלו בהר ג' יענונו בקול ד' לרעיד ה' יסיים . ואוכרים
אקדסות אחר פסוק ראשון שהיא שכתוב על בחירת השם יתברך
בישראל ונתן לנו את החורה והמפסיר קורין בשני בקרבנות היום
וביום הבכורים וגומר ומפסירין במרכבה דיהוקאל משום שנאותו
היום באותו המעמד הנבחר השיגו כולם למעלה הנבואה . וכולם
קשנילים וגרוליהם שמעו אנכי ולא יהיה לך מפי הנבורה וכלי ספק
שכולם השיגו באותו מעמד מעשה מרכבה בכל מה שהשיג יחזקאל
כענין שנאמר וכל העט רואים את הקולות שרטו כולו למעשה מרכב'
לכך מפסירין גם כן במעשה מרכבה שהוא מעין המאורע ומתחיל
ויהי בשלישים שנה וגומר ואומר אשרי יהליו ובמסוף מוכיר קרבנות
המסופים ובוים הבכורים וגומר עד שני חמירין כהלכתן ואומר
פיוט אתה הנחלת כו' או שש מאות כו' :

ב ליל שני פערוב וירד אלהים על הר סיני . ביום ב' שחריח
יוצר אילת אהבים . אופן וזולת כדאכתול . ויאמר
ישראל וקדשו קדושתא אורח חיים . ואיני יודע שעם למה אין
אומרים אל נא שחרי אומרים חיוקים וצ' . הלל גמור . קדיש
שלים . וקורין מגיל רוח ומברכין עליה . (ועל ס' ח' סעיף ט')
פסני שאותו מעשה דבועז היה בימי הקצי חסי' שכלה בחג השבועות
שסביאין שתי הלחם מחטים וכפ' סוערים בפ' אמור כתיב ובקצרב'
את קציר ארצכם וגו' לעני' ולגר תעזוב אותם וגומר סיד אחר הפרש'
שתי הלחם שסביאים בשבועות ואותם יקום כעוז ואמר שול חשילו
וגומר רוח הית' ענייה וגיורת לכך קורין רוח בו ביום וקורין בפרש'
ראה כל הבכור עד סוף הסידרא גברי ובשבת פתחילין עשר
תעשר כשבואר לעיל בפסח שיש בה עניין הרגלים .

ומפסיר קורא כדאכתול ומפסיר בחבקוק ס' וי' כהיכל
קדשו עד למצח בנינו שהוא ג' מעשה מרכבה ומפסירין נשמות
כדפ' ל' סיסן ח' סעיף ט' . ואוסרים אבהרחמים ונהגין לומר
יצב פתגם (נפחאל אין אומרים) אחר פסוק ראשון שיש בו ג' כ'
מענין המרכבה והמלאכים . במסוף אחר התפילה אוכרים
אזהרות הקשיות על מנין המצות כדאכתול לפי שהוא יום סתן
חורה וכל מקום ומקום לפי פתגמו . ונהגין באלו הארצות
לומר אזהרת רשית ואם חל שבועות או י' ש' אחר בשבת
אין אוסרים מעריבים מפני שאין העם בקיאים בהם וחיישינן
שמא יקחונידות ויבא להטות נכ' אין אוסרים כמה מדליקין
ושעמא גזירה משום י' ש' שחל בע' שאין אוסרים כמה מדליקין
בשבת שאחריו משום דכתיב בו עשרתם בו ואין פוערין ב' ש' לפי

הפסח חספסיריים לקדושים חיוקים הנדפסת ג' כ' בחמשים שלבו וי' כ' ביחזקאל
בסיון ד' והוא ג' כללית ולא פרטית שהיא ל' הוזכר בה ל' השבועות וי' כ' ולא
קיענות חסיר רק תועבות אכזות ומוסר ומה ל' נפשיד אוקת גם כן עצמו כיון שלא
בטול אחרת כללית בכל הכתובים לפי דעתו . כלל דמילתא משום דלא ידעו
הספיקים החלה טעם למנות דהודע את ירושלם ותלככו ככל זה אבל האמת יעשה
דדכו דאעמא רבה לית בזה כמה דלגיו ר' ורנן דוקא כפי' הודע . וככל התוכוח
הפסחית סכמארה בכל הכתובים הן כללית הן פרטית כ"ע מודע שמתפסירין בהן
ומתקומין אותן משום דכיתא להו לישראל לחוכים בהזכיר בפניהם תועבות אכזות
הן כללית הן פרטית ולא יתבאר למען ידעו הם לשאוב טעמי' חס' ולא יאחזו
טעמה אכזותיהם כידיהם ויזכו לגמולת כו' כוסה פשיו' לא יכלם : אבל הודע את
ירושלם את תועבותיה עכ"ל אפי' כה דלגיו בה ר' ורנן כשכך תלככו בלי ספק
ואדרבה מוכח מתוך הפרשה ההיא דלא פרטית היא אלא כללית לכל ישראל כדמדת
וה"ל פליג ר' . רק נקדים הקדמה אחרת והוא זו . דע אר"י : יתחזק מיימחי
פ"ק כסוף סדר התפלות שכתב שמתפסירין הודע את ירושלם את תועבותיה לפ' שמות
והן לתת סכמארה ככד הבפיערות שכתב ח"ל מלה . שמות דר' יתיה עד רעה
תנא עליהם נחם יי' והיא בתחלת ימייה ויש מתפסירין כן אדם הודע את ירושלם את
תועבותיה וגומר עד כמרי' אשר שמתי פליך כלם יי' אלוקים והיא ביחזקאל עכ"ל
המכונה . ודעת ד"ש מתפסירין החלה הוא דעת המיימחי' שמוסר דלא כר"ל וכן
כו' דעת האלמני' והר"א שאלם טוסקים דלא כר"ל . וי' כרחק כשכתובתו כמעט
מה עיי' הפיערה הודע לפ' שמות כמלא כה שפעה רכא והוא זה . המתלת
הבבואה ההיא המתלת בזה פלגין כן אדם הודע את ירושלם את תועבותיה ושמרת
כה אמר יי' אלוקים ליחזקאל מקדושתך ומולדותיך מלחך הסכעבי פליך האמרי' וממך
תחתי ומולדתיך ביום הולדת חורך לא ככתב עדך וגומר . ופירש"י מכוחותיך כמו
מגורתיך והוא לשון תולדת כו' וכך אמר ושמרת מהם כעלו גדולתן וכי' את
היום להם קצב כדבי' הולדת אותך כשכתובתך כד נאמרם היית כלם שום היום .
ולפי' שפחה הדבר ללדי' קוצי' כלן ככל הפרשה תיקוני החלד . עדך כמו שירד
פכ"ל ר"י . חרי פל הפרשה הזאת כשפיר יחזקאל מיי' במקור ידקה כל ישראל
וכתובות גולות מכרים והוא כעין מה שזכר בפרשת שמות שכתבתי . וכן ידקה
במרים וכשנלגו משא והם טרדו בדי' לך מדרות רנן לפרשת שמות . והיא
פליג עליהו דלא לישראל כניבור ולא משום שגנאי לחזקי' תוכחות תועבות ירושלם
כמעשהם הודעו בתוכחות המעשים רמזי' לבוכים גם את ישראל ככל הפרשה של
סנתה ושבח' שמה שכתבתי רק הפיערה זו ס' ל' ר' אלא לאומרה כניבור משום
שכתלה ממנה צנע הכניס מחד כתיבתו של ישראל לבגדי' שקלא אכרם אמרי' ופרה
חתיג' ומי' שזה נבאי' גדול לכל ישראל לקחת ולתרום בדי' לפנות אכרם
כשם אמר ורצה כשם תיתי' . לכך ס' ל' ר' אלא להפסיר בה שלא ילג כנבור
ישראל לבגדי' . ודיקא פל הפרשה הזאת כשכיר יוס' ישראל חיה מקפיד ר"ל וגם משום
המעשים רעים שהחכרו כה עהרי' כשגער כהחול גנרא שהיה קורא לפניו הפיערה זו
לפרשה שמה מפי' שהיה סותר כרנן וט' מו' שפסקו כל הפוסקים גער נו' ר' וומר
עד אחרת נדק בתועבות ירושלם נדק בתועבות אמך ולי' משום הזכרה מעשים
הרע' י' גער בה' לו למחל' . צעורה לא יזכרו בתועבות מעשים הרעים אי' צ'
צעמך . תועבות אמו מה לו למחיר אלא על כרחק היינו שפסקו משום שיקר
רמזו ובעני' שהיה לו שפלו היה מחמת שגער כייסוס של ישראל לבגדי' לכך רנן
להראיה בגערותו מאימם טעם קנף פלי' דהיינו משום כבוד היםים . ומה שזכיר
בגערות לישא' שפחה כדוק בתועבות ירושלם . ולא אמר לו עד שאתה כדוק
ביים אכזותי' כו' וזכור כד' יינו . משום שכל כך היה מדקדק אפילו ברגונו שלא
לאינו' חסיו גנאי' יוס' חלבות בדי' לכנות אכרם אמרי' ושרה חתיקה וספק שרוב
הש' י' כי' מדרכ' כ' שמי' גערות כרנן כללא' פל ודוק כשפ' אמך ופד' מעשים
זה חזיר ל' מלת ירושלם לבגדי' לו שמתק' הפרע פל תוכחות כנאה זו רכיבו' של
הכל שחר' ככל הנאות' של תוכחותי' של יחזקאל שמתפסירין כן כל החכר שם
ירושלם שגיר' רק כו' . וי' דמא' הקפדת ר' הגדול כל כך שהקפיד אפי'
דרווח שלא להזכיר פגם הייסוס כותבין אכזותי' על גב' שכל הפוסקים שמו
כדכך אבי' כדלכיה פלו כוהני' כה' כל' ר' וי' מתפסירין כודע בשמות רק חלם
ישרע ונקב וגומר . כ"ל . אלא על הטעות המדכרות בתוכחות מעשים וליום
טועים כייסוס אכזות ליכא מן דלג' שיתארו אותן כדכתבתי . לפיכך גם בפרשת
קדושים ופסירין התפלות אפילו כשהם כעלי' . ולא כדעת המטה משה שמיים
כדליו ומתנה לא קוז' דודא קוז' וקוז' מוכה' הראשון ותמחוק כמנהגים וכמדת
כאזר כתבה בספרי' ולא תחמר כזה מכה עוקר תלכה דמנהג של שנות הזה מתחלה
כמו שאלמתי' ולא מכה ותיקים : ודע שכמו שתי' שנים אחרי' כתי' כל זה נא לדי'
ספר אמר נדעם זה כמה שנים כדכתיבה בקרא אהו' הספר תיקון י' ש' אמר ומלתי'
ס' וי' לעיל מתפסירין כהתשפוט לקדושים כיון כשהן כפדות כן כשהן סמוכות
מעמאל דל' ל' מיה' עכ"ל . ושמת' כי כחלי' אלהים כדכר' אמת' . עכ"ל
פועל ל' כנו' כן הלכה למעשה להפסיר התשפוט לקדושים לעולם . פכ"ה

לפרשת אמור מפסירין ביחזקאל והלויים והלויים בני צדוק וגו' שיש
בה רוב דיני כהונה השייכים מעין הפרשה ממש . לפרשת בהר
מפסירין בירמיה הנה חסמאל בן שלום וגו' המדבר מענין קנייני
השרות שהוזכר בו הפרשה ועוד היוזכר בה גלות ככל שנפלו ביד
הכשדים שיקרא אהו' הגלות היה ע' שנה כעון השמטות שהוזכרו
בו הפרשה ונשילוב ע' שנה כנגד ע' שמיטות ויובלות כמו שפירש
המפורש . לפ' בחקותי מפסירין בירמיה יי' עוזי ומעוזי וגו' שיש
בה תוכחות מעין התוכחות שהוזכר בו הפרשה ועברו עליהם בימי
ירמיה עד שנתקיימו כל התוכחות לפ' במדבר מפסירין בתרי עשר
בהושע והיה מספר בני ישראל כחול הים וגומר שהוא מעין הפרש'
שנמנו בה ישראל למשפחות לבית אבותם וחית מספרים יתור
מששים ריבוא ככרם אבותינו . סוף מר' ח' עד כ' כולל שהוא
יום אסרו חג' דשבועות אין נופלין כחחנן מפני שהם ימי מצו' הנבל'
וי' . אין מקיזין דם כערב שבועות וכן בכל עי' ש' ושעמא משום
שבועות שבועות הוא יום סכנה משום שכונפק זיקא לעול שטמו
פכות ואי' לא קבלו ישראל את התורה היה שכת לה לרפיהו ולבשרה'

גם כשחל י"ט בשבט אע"פ שיום ז' היה חול אין אומרי' במה מדליקין ב"ט . (ועל סימן תפ"ז סעיף ג' וכסימן רע"ה סעיף ז' ח' ז')
 וסזכירין שבח ככל מקום ואין אומרים פרקים במנחה שהרי הוא י"ט וחציו לכם . (ועל סימן תפ"ח סעיף ג') ואם חל במוצאי שבת אומרים הפרק בשבת שלפניו ואין אומרי' אלקים יחננו שהוא תחנן ואין תחנון ב"ט ואומרים ותודיענו ווקנה ז' :

ג' במוצאי י"ט דשבועות הוא אסרו חג ואסרו להתענות בו מפני שהוא אסור בחג ולכן בו וסלכוהו אקרא אסרו חג כעבותים אמרו תורה עשו אסור לחנוחוא נקרא גם כן יום שבועות פירש שהיו שוכחין קרבנות ראויה וחגיגה של יום שובדשכועו אחר ה"ט מפני שאו קרבנות נקראו קרבנות יחיד ואין קרבן יחיד רוחה ולא שבת ולא י"ט דכשלמא של פסח וסוכות היו זוכחים ומקריבין בחול מועד אבל י"ט שבועות היו צריכין לזבוח ולהקריב ביום שלאחריו ולכך עשוהו ב"ט לאסרו בתענית והספד אפילו בזמן הזה ואף על גב דבזמן שהיה ה"ב הקיים היה מותר בהספד ותעניות אליכא דבית הלל היינו כשחל עצרת כשבת משום שלא לקיים דברי הצדוקים שהיו אומרים עצרת חל לעולם ביום של אחר השבת דהיינו ביום א' בשבועה שהיו אומרים וספרתם לכם ממחרת השבת היינו ספחת שבת בראשית לכך היו עושין חז' ליום שלאח' אותו י"ט כחול כשחל י"ט בשבת כדי שלא יאסרו הצדוקים שאנו מודים להם בזה שיאסרו שהרי אנו מחזיקין אותה ל"ט והיינו דווקא כשחל בשבת חושימין לזה אכר כשחל בשאר ימי השבועה היו עושין אותו ב"ט לאסרו בהספד ותענית יבואן הוה לא חשיבין לצדוקים מפני שאינם מצוים בינו ונוהגין אסור הספד ותענית לעול בין כשחל בשבת בין כשח' כשאר ימות השבוע :

הלבנות יום טוב

תצה איזו מלאכה אסורה בי' טובו ד' סעיפים :

א' כתיב בחדש ראשון בארבע עשר יום לחדש בין הערבים פסח ליי' וגומר ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות וגומר כל מלאכת עבודה לא תעשו והוא יוסראשון של פסח וכן ואם בשביעי שלו ובעצרת ובר"ה ובראשון ובשמיני של חג הלכך כל מלאכה האסורה בשבת אסור ב"ט חוץ ממלאכת אוכל נפש דכתי' אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם לפיכך כל מה שהוא מלאכה גמורה ואינה לצורך אוכל נפש ואסורה לעשות בשבת אסור לעשות ב"ט . אפילו שביחת בהמתו ומחמד י"א דהיו בכלל לא תעשו מלאכה הגויל והתקש"ט לשבת ואפילו דבר האסור משום טבות בשבת אסור נ"כ ב"ט וכן כל מה שאסור לישראל לומר לעכו"ם לעשות בשבת אסור גם כן לוטר לעכו"ם לעשותו ב"ט דעיקר קרא דילפינן מיניה איסור עשיית מלאכה על ידי עכו"ם שהוא פסוק כל מלאכה לא יעשה כהם בצ"ד כראיתא לעיל כסימן רמ"ג נבי י"ט וילפינן מיניה קו לשבת ל' כד דאורייתא ולימוד גמור הוא ול' מד דרבנן וגם מבחא בעלמא . וכן צרכי חולה שאין בו סכנ' שאסורי לעשותם על ידי ישראל בשבת אסורים נ"כ לעשותם ב"ט על ידי ישראל אבל מותר לוטר לעכו"ם לעשותם אפילו בשבת וכ"ש ב"ט . וכל מה שהוא לצורך אוכל נפש מותר לצורך אוכל נפש דווקא חוץ מהוצאה והבערה שימותרים אפילו שלא לצורך אוכל נפש דמתוך שהותרו לצורך אוכל נפש הותרו נמי שלא לצורך ובלבד שיהא בהם צורך קצת כמש"ה נבאר בע"ה . י"א דלנבי הבערה אין אנו צריכין לשעמא דמתוך שהותרה כו' אלא ילפינן לה בפירוש מקרא דמתורת דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם ניום השבת והאי כיום השבת מיוחד הוא דהא בשבת מיני קרא שלפניו דכתיב וביום השביעי יהיה לכם קרש שבת וגומר וא"כ ביום השבת למה לי אלא לוטר בשבת הוא דאסור הבערה הא ב"ט שרי ולפיזה בל הבערה פותר אפילו שלא לצורך היום כלל דומית האיסור בשבת שהוא אסור לגמרי ה"נ היתיר הוא מותר לנסרי אבל בכל מקום אסור חכמים אמר' כ"ש בה צורך קצת וכן מכשערי אוכל נפש יצרי לחיקן האוכלי' מותר לעשות ב"ט וכגון שלא היה אפשר לו לעשותו מאתמול אבל אם היה אפשר לעשותו מאתמול אסור לעשותו ב"ט כמו שנתבאר בע"ה כסימן תק"ט ויש מחסירין אפילו באוכל נפש עצמו כל שאינו

מפני טעם כלל אם עשאו מע"ט לא יעשנו . ב"ט

פיהו אם לא עשאו מע"ט ויש בו צורך יוסטוב מותר לעשותו על ידי שניו כמו שיחבאר לפנינו בע"ה . והוצא לא רצו חז' לאסור אע"פ שכל הוצאה היא מלאכ' שאפשר

לעשותה מע"ט מ"מ לא אסרוה כרי להרבות בשמחת י"ט ויולך וביא כל מה שירצה וישלים חפציו ולא יהיה כמו שידיו אסורות :

ב' קצירה ושחינה ובצירה וסחיטה אע"פ שהן צורך אוכל נפש ומותר לעשותן ב"ט מן התורה חכמים אסורים ושעמם משום שאדם רגיל לקצור שדהו ולבצו כרכו פאחד ולדרך כל ענביו ולשחון

הרבה ביחד וחשו חכמים שאם היו מתירין אותם ביום טוב היה קוצר כל שדהו וכוצר כל כרמו ודרך כל ענביו וימנע משכחת יום טוב . וכן צידה אסרו מפני שפעמים שהעלה מצידתו דגים הרבה יותר ממה שצריך ל"ט ואע"פ שלא

סרח בה יותר מ"מ דמאי לעובדא דחיל לכך אסורה כיון דצידה עצבה שלא לצורך יום טוב אב מלאכ' היא .

ג' וכן אין סוציאין משאע"נ בהמה ב"ט משום עובד דחיל ועוד שאין משחמשים בב"ח כל עיקר :

ד' ומוקצה אע"ג שבשבת מותר החמירו בו ב"ט יותר מבשבת ואסרוהו שהואיל ועושין הרבה מלאכו ב"ט מה שאין עושין בשבת חשו חז' ל' שמא יבאו לזלזל ב"ט והחמירו בו בהרבה ענייני' כדי שלא לזלזל בו כמו שיבאר בע"ה . וכל מוקצה שאינו בעלי חיים כגון אוצר של פירות ועצים שני כשיאמר מכאן אני נוטל ואין צריך שירשום . וחילוקי דיני מוקצה עיי' סי' ש"ש נבאר כולן ויש מתירין גם כן מוקצה ב"ט ולא אסרו אלא בגולד ולדבריה גולד אפילו בשבת אסור ע"ל בהריכות שבת סימן שכ"ב :

תצו דיני י"ט שני של גלויות וכו' ג' סעיפים :

א' לרדת בגולה שאנו עושין שני ימים טובים משום ספיקא או סנהג אבתינו כל מלאכה שאסורה בראשון אסורה אף בשני ומנדן עליו לסי' שמזלזל בו ואם הוא צורבא סרבנן אין מחמירין לנדותו אלא מלקין אותו סבת מדרות מדבריהם שכל איסורו בזמן הזה אינו אלא מדבריהם מפני שאנו בקיאים בקיבוע דירחא וידענו בכירור שאתמול היה יום טוב דאורייתא :

ב' ואין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין מה שאסור בראשון אם לא ע"י עכו"ם וכשני לא החמירו בו והתירו אפילו על ידי ישראל משום כבודו כמו שיחבאר לקמן סימן תקכ"ו סעיף א' וד

וכן לכהול העין אם אין בו סבנה וה"ה שאר חולי שאין בו סכנ' אסור בראשון על ידי ישראל ועל ידי עכו"ם מותר ובשני מותר אפילו על ידי ישראל שמפני הנאת הנוף לא החמירו בו בשבות דרבנן אבל דבר שהוא אב מלאכ' אסור לישראל לעשותו אפי' ב"ט שני בחולי שאין בו סכנה חוץ משני ימים של ד' דשני הימים קרושה אחת וכיומא אריכת דמי וכל מה שאסור בראשון אסור גם בשני כמו שיחבאר במקומו בע"ה :

ג' בני ארץ ישראל שבאו לח"ל אסורים לעשות מלאכה ב"ט שני בישוב אפילו דעתו לחזור וכל זמן שלא הגיעו לישוב אפילו אין דעתו לחזור מותר לפי שעדיין לא הוקבע להיות כמותן אבל אם הגיע לישוב ואין דעתו לחזור נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין בישוב וכל חרן לתחום אין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם אם דעתו לחזור :

כבר

כבר

כבר

כבר

לבוש החורף

הלכות יום טוב

תצו דיני הכנה ב"ט וב"ז סעיפים

א כבר אמרנו שאסרו חכמים צידה כן הטעם שנתבאר לפיכך אין צורך דגים אפילו מן הביכורים ב"ט אף על פי שאינן מחוסרים צידה ממש כ"כ כיון שהביכור רחב הרבה והדגים נשמטי הנה והנה דומה לצידה.

ב וכיון שאסור לצודם אסור ג' כ לתת לפנייהם מזונות צידה שמא יבא לצוד וליקח מהם. וי"א בדגים אסור ליתן מזונות אפי' בסמים שמתיר לצודן כמו בסחימת אמת המי' כמו שיתבאר בסמוך אפי' מה מזונות אסור ליתן להם ב"ט דה"ל שירחא שלא לצורך דגני' אפשר להם בלא מזונות מפני שהם אוכלים כרטי' עשבים וקרקע ונדול אוכל את הקטן. ולפי זה דגים שאנו קונני' ל"ט ומצניעין אותן במים שבכלי שאין שם עשבי' ולא דגים קטנים שיוכלו לאוכלן מותר לתת לפנייהם מזונות. ואם סתם אמת המים בכניסה וביציאה מע"ט אפילו היא ארוכה הרבה מותר ליקח מכנה דגים ב"ט כיון שאינם רחבה דגים שנחוצה הו"ל כצורך ועומדים שאינם יכולין להשמש ואפילו זימן אינם צריכים דסתיבת האמה זו היא זימן שלהם.

ג ופה שיש בה משו צידה אפילו ספק צידה אסורה כגון מצודות חיה דגים ועופות שהיו פרושים מע"ט ולמחר מצא בהם אסורים שמא היו צודי' א"כ ידוע שנצודו כבעד יום: (דה"ל) ספק מוכן וק"ל ספק מוכן אסור ביום טוב ראשון וע"ל סימן ש"ג מ"ב סיכר מוקנה מדבר המחוסר צידה ועיין בסמוך כע"פ ה'.

ד ואם מצא המצודות כקולקלות מע"ט ולא ראה אם היו שם ניצודי' ידוע שמע"ט ניצודו והניצודין קיליהו ויטרי' בד"א ב"ט ראשון אבל ב"ט שני ספק מותר ד"ש שני לדידן אינו אלא משום מנהג אבותינו דהא בקיבוץ דירחא וכ"כ שאינו אלא סנהג אין להתסיר בו כספק כגון זה.

ה ואף חילוק בין ספק צידה לספק מוכן כגון סוקצה ונולד כול' דגים שזה בין ביום ראשון בין ביום שני.

ו אומין ותרנגולי שבת או שבה צד העומדים לאכילה מותר לצודן וליקח ולברור מהם איזה שירצה שכיון שכולם עומדים לאכילה כולן מוכנים ועומדים הם ויכול לשלשל ולהניח אותם ואח"כ לברור אחרת ואפי' זימן אינם צריכים אבל אם יש בהם שעומדים לגדל בצים צריכים זימן מע"ט. שהרי הם סוקצים סאכל ואותן שלא זימן אסורין לשלשל.

ז ובאר כל חיה ועוף כל שמחוסרם צידה שצריך למחר הבא מצודה ונצודתו כלו' שצריך לנקט תחבולות פשוטו לצודן וליתן לפנייהם מזונות גזירה שסא יקח מהם וישלשלם וכל שאסור לאוכלו או להשתמש בו משום שהוא מוקצה אסור גם כן לשלשלו וכל שאינן מחוסרים צידה מותר לצודן וליתן לפנייהם מזונות.

ח איל וצבי שקננו בפרדס וילדה בו עפרים ועדיין הם קטנים שאין צריכים צידה מותרים אפילו בלא זימן ודווקא בפרדס.

הסמוך לעיר כחוק ע"אמה: (וע"ע ד"ע אמה עיין בהלכות עירובין סימן ס"ח) דכיון שהוא סמוך לעיר דעתיה עלייהו אבל אם אינו סמוך לעיר לא והאם אפי' זימן אינו מועיל לה כיון שמחוסר צידה.

ט יוני שובך ויוני עליה וציפורים שקננו בשיפוחים אסור לצודן לפיכך אין זימן מועיל בהם וה"ל כגדולים שיכולין לפרוח אבל הקטנים שאינם מפריתין מותר לצודן אבל זימן צריכים כיון שהן מדרן מסקום למקום ומחליפין מקומם משובך לשובך אינם חשבים מוכנים ומזונותם כ"כ עד שיזמינם בפירוש.

י וכיצד היא הזימן עומד ואומר זה חיה אני נוטל למחר ואין צריך לנענע בידים אבל אם אמר סתם מכאן אני נוטל למחר לא סגי דחיישין זימן דמנת' כחוש' ושקיל שמיים ומצ' שמשלשל אותם שלא הזימן: (ולא שרינן ליה בכה"ג משום בריחה וע"ל סימן ת"ג) א"ל דמשחכה כולתו בחושים ואתי לאמנותו משחכת יום טוב ולפיכך צריך שיאמ' מערב יום טוב זה חיה אני נוטל שמאחר שאינו מקפיד למשמש בהם כבר הסכים ברעתו בין שהיו שמיים בין שהיו כחושים ולא אתו לשלשל ולמשבק.

יא ואם זימן כל חשבוך ואינו צריך אלא לזוג אינו מועיל דתור פשוט מכאן אני נוטל מיהו אם אפשר שיצטרך כל השובך.

ויכל לתזמן כל השובך דשם יצטרך לכולו ולסח' נוטל מה שצריך יב' ואם זימן שחורף ומצא לבנים או איפכא פשיטא שאסורים

הוא הנך אחריו נינהו ואינם אלו שזימן אלא אפילו זימן שחורף ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום

שחורים אסורים אם אינו מכיר דכיון ששינוי מקום חיישין שמא הראשונים שהזימן כולן הלכו להם והני אחריו נינהו כד"א בקיני

הסובלים בפחיצה כדרך שובכים שבקינים אבל כגון א' תולת להקל ואמרין ודאי אתה פכיו והם אלו שהזימן ומותרין. זימן

שנים ומצא שלשה אסורות מס' ג' אי הראשונים אלו כולן והני אחריו נינהו הא אחריו הם ואי לא אחריו נינהו אלא מתערב אחד

בהם הרי זה אסור כולם בתערובתו וליכא למשרינהו משום דחר בתרי בטל דב"ח השיב ולא בט"ל. ועוד דכל דבר שיש לו מחירין

אפי' בלאף לא בטל וזה נמי דבר שיש לו כחירין לאחר י"ט הוא: אבל זימן שלשה ומצא שנים מותרין דאמרין הני אינה

דאזמן וחדא לעלמא אול ואפילו היו מקושרין ביחד אימא מנחה אהרדי:

יד זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן ולא בתוכו אסורים דהואיל ואינן במקובץ אמרינן קני לעלמא אזלי והני אחריו במה

דברים אסורים שיש שם קן אחר הגב ומשום דאמרין רוב וקובץ ה"ל סמוך שיוכלו לבא משם אבל אין פטר הרוב כי הכס' דלא אמרינן

שם קן אחר בסמוך מותרים אם פלוהם זימן כהוד הקן שבו קובץ ללגני הקן חלא אמרונן שמעלה את

אינן יכולין לפרוח אלא מדרין מעט מעט אבל אם יכולין לפרוח אפילו אינן שם קן אחר אסורים

דמעלמא אחי וכשיש שם קן אחר במדרין נמירא אכרן דאסורין לא כשיש קן תוך חששים אמה אבל יותר מחסטיים כותרים שאינן

מדרים כל כך וכשיש קן בתוך חששים נמי לא אסורין דאסורין אלש פשעימד להדיא שיוכלו לראות כקן זה לקן זה כל זמן שמדרין אבל

אם אינו עומד להדיא בעינין שיוכלו לראוהו אלא עומד בתוך קרן זווית ואין יכולין לראות קיניה' משם מותר אפילו הוא בתוך חששים

אמה שכיון שאינם מפרחין אלא מדדים אין דרכן רדודות כל כך אלא כשיכולין לראות קיניהן בכל פעם אבל אם אין יכולין לראות

קיניהן בכל פעם אינם מדרין ובדאי אלו הן שזימן ומותרים ואם הזימן חוץ הקן ומצא על פתח הקן מותרין:

טו עב"ס שהביא דורון לישראל ביום טוב בני זינים קטנים משוכנו שיש לו בעיר כיון שאין צריכים צידה וגם לא באו חוץ

לתחום מותרים אפילו לאותו שהוכאזו בסבילו ואם באו חוץ לתחום מותרים לאחרים שלא הובאו בסבילן כמו פירות שאין כמניין

במחבר ואע"ג דכיוני שובך של ישראל צריכים זימן של עכו"ם מותרים בלא זימן דבשל ישראל אמרינן כיון שלא זימן בן

השניטות ודאי הקצה דעתו מהן ובמה דשיך הקצה צריך הכנה אבל בשל עכו"ם לא שיך הקצה שהיא אינו סקצה מהם לפיכך

הכנה אינו צריך: השוחש בהמה ב"ט טוב הוא שלא יבדוק עד שיפשיטנה

שאם יבדוק ותסבא טריפה לא יהא רשאי לתפשיטה: שנתן שהיא טריפה ואינה ראויה לאכילה שוב אסור לשלשל

אבל קוד' בריקה מוקדינן לה כהזקת כשיר' דבהק' משנשחט' בחזקת כשירה עומדת עד שידעוים במה נטרפה ולאחר הגדיקה אם

נמצאת טריפה התירו למוכרה לעכו"ם כדרך שהתירו מכירה לישראל כשהיא כשירה דהיינו שלא ישקול ולא יזכור סכום דמים

ואם אינו מאמיני' יקח ממנו משכונ' שאם לא יתירו לו לא ישחוש ואתי לאמנועי משמחת י"ט: הג"ה כדאמרינן גבי כתינת עולות

לכ"כ הדורסן וע"ל סי' תנ"ט ע"פ ג' זכמימן תנ"ח ע"פ ג' זכמימן תקיע' בע"פ ח'

תצו דיני שחיטה ב"ט ובז' סעיפים

א בזמן חכמי התלמוד שהיו נוהגין שלא לשחוט בהמה בסכין עד שהראו הסכין לחכם לראות אם ראוי לשחוט בו שאינו

פגום אסרו חכמים לחכם ב"ט לראותו אם הוא פגום אם לא גזירה שסא ימצאנה פגושה ויאמר לו אסור לשחוט בה מפני פגומתו וילך

זיחדדן וישתתנה בקשוחות ואם ראה החכם את חסכין לעצמו מע"ט היה

אבר בשר משלסלה אנב אוחו אברי - ולא שאין להעשימה כלל כיון שאינו שוחטה משום שמחת י"ט :

אם שאם בהמה בשדה לא יביאנה לעיר כמוש או כמוש דהיינו בשני בני אדם ואוושא מילתא שפי ומזולל ב"ש שהוא עוברת דחול אלא יביאנה בידו אברים איברים ואע"ג דספיש בהלכות הכי עדיף שפי משיביאנה כמוש דחוי בעובדא דחול :

עוף שנדרס בגלי אדם ויש לחוש שנתרסקו אבריו ולכן צריך שהיית מעת לעת ובידיקה אחר שחיטה אם נתרסקו איבריו אם לא . אם נכחהה מעת לעת מותר לטוחו ב"ש ולא חיישין שמא ימצא טריפה מחמת הדריסה ונמצא ששוחטו ב"ש שלא לצורך אף ע"ג דאתיליד בה ריעותא ולענין טריפו מחסירין בת להצריך בדיקה דלענין מלאכה ב"ש מקלינן בה ואוקמינן ליה אחזקתיה דקודם דריסה כטום שמחת י"ט דאמרינן שרוב בהמות ועופות אינן טריפות אבל לענין איסורה דאכילה נבילות שאני :

בכור בזמנהו שאסור לטוחו בלא מום איחכם יכול לראותו ביום טוב משום דהוה ליה כסתקנו ביום טוב וכן את הרין שאסור ביום טוב : ואפי' אם עבר החכם וראהו ומצא בו מום שאריו לטוחו עליו אין יבולין לשוהה ב"ש ואפי' היה המום בו מעי' ש שהרי היה מוקצה מאחמל שעדיין לא התירהו החכם ואפי' את' ל שהיה דעת הבעל להראותו לחכם ב"ש והיה דעתו עליו אם יתירנו החכם ס"ס כה היה יודע הבעל שידקק לו החכם ועבור וראהו :
 הגיה : יש מי שכתב ש"ל כליסור דליית הלומין בייע והיינו מפני מומין שכלנו בי"ט שאין שוחטין עליהם מדין מוקצה שהרי לא היה דעתו עליהם מעי' וימני כך מקורו אף כצנולו מעי' ע כל שלא ראה מוקם מסס מערב ועוד ע"ל והיינו מפני שינא לטלטל לפעמים פה שאינו ראוי לו כלומר שאם ימלא שאין המום אום כמכל בהמה איכה ראוי וחי אפשר שלם ישלענה ועל סימן ש"ח סעיף ל"ט :

אבל אם נורד ב"ש במומו מכהמה שהיתה עומדת לאכילה אף ע"ג שגם בזה אמור לחכם לראותו לכהחלה משום שדומה לחיקו ודין מ"ס אם עבר וראו נשחט על פיו שהרי זה לא היה מוקצה מעולם שהיה מוכן אנב אמי מאחמל ולא היה בחזקת איסור מעולם אע"פ שמשעת הלידה שנילד ב"ש עד שרואהו חכמים החזיקוהו בחזקת איסור אין זה נקרא הקצאה שאין מוקצה לא כשנתקצ בין השכשות דק' לאין מוקצה לחצי שבת . ואם ראה החכם המום מעי' וראח שהוא מום שאריו לטוחו עליו אלא שלא חקר עליו בערב י"ט אם נפל בו כום מאליו או אם אחרים נרכוהו לו שאם היה כוססאחרים נרמיהו לו בכונה אינו חשוב מום לישחוט עליו שצריך שיפול בו המום מאליו דלפינין כן מקרא דכל מום לא יהיה בו כמו שיהבאר במקומו בע"ז סי' ש"ו והבנהיכחשרים על זה שיפלו מוסין בכורים כדי שיתירוהו להם ולכך צריך החכם לחקור עליו וזאת החקירה מותרת לו לעשות אפי' ב"ש כיון שבכר ראה את המום מאחמל והסכים בדעתו שהיא מותרת אין בחקירה זו שום הכנה נתיקון בגוף הבכור לא בעדות ואם נפל בכור אסור להעלותו ואינו ראוי לטוחו לא נותן לו פרנסה במקומו :

אוחו ואח בנו שנפלו לכור אע"פ שאינו יכול לטוחו שניהם היום משום איסור אוחו ואח בנו מ"ס משום צעד נעלי חיים התירו חכמים להערים ולהעלות שניהם מן הבכור כיצד מעלה את הראשון על מנת לטוחו חיוס ואינו שיהסר כי ואם שמא השני טוב מזה ומעלה גם את השני ואח"כ שיהיה איה כיום שירצה :

אם בהמת שהיא חציה של עכו"ם חציה של ישראל יבולין לכהומו ב"ש שהרי איפשר לו לאכול ממנה אפי' כזית בשר מחרק שלו בלא שחיטה . ואפי' יש לו שחיס עכו"ם בשוחפות יכול לטוחו שתייה ואין צריך לחלוק עמו א' כנגד אחת ואפילו הן שוחות נדכיהן יכול הוא לוכר אני רוצה לאכול משתייהן מפני שזו שבינה או בשדה סוכה מן אנזו ילדה או גרולה מן וכה"ג א"כ הן שוחות בכל ענין וזה דבר שאינו כצוי :

ומי' זה הטעם אינו קלל לשחט את שתייהן כייע דלינו כשחט אחת מהם לנד אף על פי שהם שוחות לגמרי שדי דאף על גב דאפשר ליפגמא מחיים שמה אינו רוצה לשחוט לנכרו כהמה שלימה שאינו לנד אלא לחניה ויהי תהיה כוללת שלו יסמיר ככר והשקט ששוחטה כלה חלוקה מחיים אינו כולל אלא שבייה ומשני זקנו פית לן אפי' רייה משום דלי אפשר לכזית כשר בלא שחיטה ועל סי' הק"ו סעיף ו' עד כאן הגה :

ב השוחט בהמה ב"ש אינו רשאי לחלוש את הצמר לעשות מקום לסכך שהרי חולש הוא אב מלאכ שעוקר דבר כצידולו . ואינו

חיה מותר להשאילו לאחרים לפיכך בזמן הזה שתשוחט רואה את הסכך בעצמו לא ידקנה גם כן ב"ש גזיר שמא ימצא פגום ויחודנה כששוחט אלא יבדוק אוחו מעי' שזישינו במקום שלא יפגום וישחוט בה ב"ש או ישאילו לאחרים . ויא' מיהו אם לא בדקו מעי' ש והוא שעת הדחק יכול לבדוק ב"ש לפיכך יראה שהבדיקה שעוסי' אחר השחיטה מותר לבדוק כולו כמו שעת הדחק ואפשר לומר שגם היא אסורה ועמיד הסכך והבדיקה בחזקת כשרות ויאכל אותה בלא בדיקה אחרונה שגבכאקש לגזר שכא ימצא פגום ותעס השחיטה וישחיתה וישחוט אחרות ויש אוסרין ויש בחידין .

ב יכול להוליך הסכך והבהמה אצל השכח לשחוט וכן השכח יכול להוליך הסכך אצל הנהמה לטוחו ואפי' נביקטן שצריך להוליכו על בתיפו ואפי' דרך רשות הרבים וצ"ל שהי אפשר להוליכו מאחמל אפי' הסרי משום התנאה באוכל נפש היא כחוקן אוכל נפש

בעצמו ולא כמכשירי' שאי אפשר וי'ל סימן קנ"ה סעיף ו' וסימן הק"ד לזיחר ולהביא כל מה שצריך כע"פ כ"ו לחיישין כצמ"ל הנהמה א"ל הענין דילמא אתי לחמלובי ויאמר כצבור הוי כהמה כמו שז"ל יתיקן בהמה חתרת דמחילא מיכל וע"ל סימן קנ"ז סעיף ו' וכן לא חיישין כצמ"ל השכין א"ל בענין דילמא מחילא ולא שחוט ההי"ח בהמה ונמצא שעתה שלם לקורך יש כדי שלם למנוע שמחת י"ט . עד כאן הגה :

ג בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתקן ובאות ולגות בתוך החמים הרי אלו חשוכות מוכנות ולוקחין מהן וישחטין אותן ב"ש אבל הרעוה ולגות חוץ לתקן אסבאי ב"ש לתוך החמים אין אוחי ין אוחך ב"ש מפני שהן מוקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן וה' מנהגות של ישראל אבל שר עכו"ם לית בהו מיום מוקצ' כמו שכתבנו למעלה ובשל עכו"ם אין צריך הכנ' אא' כ' באו בשביל ישראל שאז אסור גזירה שסא יאמר לו להפיקה בפירוש כמו שיחבאר לקמסי חק' שו לפיכך עכו"ם שהביא בהמה במקויל' אם ידוע שלגות חוץ לחחום אסורות גזירה שסא יאסרו לו להביאה ואם ספק מותר אפי' באו לצורך ישראל דכדבר מוקצה שהוא מדרבנן גורמין בספיקו להקל . ואם יראה לצורך עכו"ם או אפי' סחם והוא בעיר סרבה עכו"ם מותר שכל המביא לצורך הרוב שבעיר הוא מביא :

ד ובהמות הידועות שלנו חוקלחחו ונמצאו בעיר ב"ש שני תולין להקל ולוכר לנכר עכ"פ הכניסין וחוק לחומה לנו ומותרות וכ"ש השחוטות כבקר שחוקה מכערב הכניסין לחוך החחום ואין צריך ליתרה יותר משום י"ט :

ה עגל שגורד ב"ש אם האם עומדת לאכיל' סוח' לשוחטו דה"ל מוכן אנב אמו ואפי' אם הייתה האם פרפה הולד שגורד ממנה ב"ש מותר שגם השריפה מוכנת ועומדת הוא לכלבים והוה לה"ג מוכנת ואין זה מוקצה הוושל ואינה עומדת לגדל הדות והולד מותר והוא דקים לן בגויה שכלו לו חרשיו ראי' לאו הכי אסור עד ליל יום ח' ללידתו משום ספק נפל וי' א' דבעינן נמי שיפריש על גב קרקע שלא יהא בו חשט ריסוק איברים דחיישין שמא יראה בו ריעותא באיבריו הפנימית ונמצא שחט ב"ש שלא לצורך ואם האם עומדת לגדל ולדנו אסור דה"ל מוקצה אנב אמו . ואסמיה שעת וי' סמוכין זה לזה נולד כזה מותר פנה דלא שייך הכנ' כלירחעגל כמו נבי לידת פיצה דחשיב הכנה ונולד כזה אסור כזה כמו שיחבאר לקמסי חק' י' סעיף ת' וגם הביצה טובה יותר לאכול כשנולדת שכשנמצא וה"ל קצת הכנה אבל לוד בהמה הוא טוב לאכיל' וראוי לכל דבר כשנמצא במעי' אמו לאחר שנשחטה כמו אחר הלידה :

ו בהמה מסוכנת שירא שמא תמות והוא אכל כבר ואין צריך לה היום אסור לטוחה שכיון שאין צריך לה ב"ש הרי הוא שוחט לצורך חול . ואם יש שהות ביום כדי לאכול ממנה כזית צלי מבעוד יום ואפילו אין שהות לנתחא ולבדוקה תחלה מותר לטוחה שאי אפשר לאכול כזית צלי ממנה בלא שחיטה וא"כ הוי השחיטה כולה לצורך י"ט סיהו אפי' שיש שהות ביום אסור לשלשל עורה שלא התירו לשלשל עורה אע"פ ששחט מרעתו למצות שמחת י"ט והתירו סופה טעום . תחלתה כרי שלא ימנע משמחת י"ט אבל השחוט המסוכנת אינו שוחט לשמחת י"ט אלא משום הפסד ממנו . שלא התנגל לא התירו לו לא השחיטה ולא שילשל העור ואם הניח בה

לבוש החור הלכות יט

ואינו מצורך השחיטה שאפשר לשחיטה זולתה ועוד שהרי זה היה אפשר לעשותו מערב י"ט שלא הייתה הנהמה מתקלקלת בכך אבל כפנה הוא את הצמר בידו ומשכו הנה והנה לפנות מקום לסביב ואם נחלש נתלש דה"ל דבר שאין מחכוין שאין מחכוין לחלוט אלא לפנות ודבר שאין מחכוין מותר :

יג וכן השוחט את העוף לא יסרט את הנוצה כדי לעשות מקום לסכיין דבעוף שדרכו למרוס הנוצה הוה מריטתו תולדה הדגוז והוא אב מלאכה שאסור לעשות בו טכסו תולש'אסור כמו תלישת הצמר ואע"ג שאחר השחיטה מותר לברוט הנוצה לא אמרינן מה לי מחייס מה לי לאחר שחיטה ולאחר שחיטה שאני שכיון שכבר התרדה בשחיטה לאבנו ואי אפשר לאוכלה כלא מריפת נוצה מותר לסורסה כמו שסותר לצלותה ולבשלה ובן כבהמה מותר לאחר שחיטה להפשיט את עורה כשעם זה יאע"ג דהפשיט אב מלאכה היא אבל בעוד שלא נשחטה כל סאי דעכיד מכשרי אוכל נפש שאפשר לעשותו מאחמול הוא ואסור :

יד לא ישחוט אדם חיה ועוף בי"ט אלא אם כניש לו עפר מיכן מעי"ט שהכינה לכסות בה דמה . (ואע"פ שיש לו דקר נעון צעפר תיחוח) דא"ל הכריה העפר היא מוקצה ואסור לשלסלה ואיך יכסה ואם עבר ושחט בלא הבנת עפר מעי"ט אם יש לו דקר נשאי כבעוד יום בעבר תיחוח בענין שאין צריך לחפור ולכתת העפר יכול לבכות בה ואע"פ שלא הזמין עפ"ה מאחמול שנעיצת הדקר לא הייתה לדעת הזמנה מכל מקום כיון ששחט כבר התירו לכסות בו שנית שהעפר היא תחוח ואינה צלומה כחיטה וגם הדקר הוא נעון מבע"ל לא מיחוי כחופר גומא כ"כ נאמן כאן איסור מלאכה כולל ואפי' היה צריך לכסה דקירות ער שיכסה אותה אבל אסור מכל מאחמול אפי' בלא דקר נעון מותר לכסות בה אע"ג דמיחוי כחופר גומא מ"ס כיון שאין צריך לא לעפרא הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה ולא נזרו בה כיון שהזמנה לכך משום שפחת י"ט :

טז אפר כירה שהוסק בה מעי"ט כותר לכסות בו דחיה ליה מוכן דכיון שהיה אפר מאחמול דעתיה עליוה לכל מילי שיצטרך אבל אם הוסק בי"ט דליכא למימר דעתיה עליוה מאחמול אסור דחשוב נולד ביום טוב שהוא מעשה חדש מעיקרא עצים ועכשיו עפר ונולד בי"ט אסור לשלסלו לכ"ע : ואם הוא חס שראוי לצלות בו ביצה מותר דאחמול בעוד עצים גם כן הם סוכנים להסיק ולבטל ולצלות בו ועכשיו עורבו בתשמישו זה ואידי דחוי לאפוכי ביה וצלות בו ביצה שקיל ליה נמי ומנח ליה על הדם ואם עבר ושחט כבר מותר לכסות בו ואפי' אינו ראוי לצלות ביצה ואע"ג דבעפר ביתו בעינן דקר נעון אם לא הכין אבל בלא דקר נעון לא שאני ההם דאינא תרתי איסורי תדא דאינה מוכן ועוד דקא עכיד גומא ואף ע"ג דאינו צריך לא לעפרה וזמנו מחכוין לגומא איסור מיהא איכא אבל הכא נבי אפר כירה אין כאן אלא חד איסור שאינו מן הכוכן ובין שחט כבר לא נזרו עליו ואם יש לו דקר נעון ואפר כירה דקר נעון ערוף מאפר כירה שהיה מוכן קצת ויכסה בדקר :

טז הכנים אפר הרבה לביחול לצורך גינתו והוא כנוס במקום א' מותר לכסות בו שכלזמן שהוא צנור דעתו עליו לכל מה שיצטרך אבל אסלא הכני לא מלא קופתו לצורך גינתו לא שסאחר שהוא סועט בשל הוא אנכ גינה ואינו מן המוכן שדרך לשוחטו כן בגינה ולהניח שם :

יז אבל בבית מכנים אדם מלא קופתו עפר לבית סתם ועושה בו כל צרכיו ולא אמרינן שנשל אנכ קרקע הבית שאין דרך לבטלו ולהניחו בבית כמו בגינה והוא שייחד לו קרן זווית דכיון דלא שטחו מוכחא מלחא דלצרכיו בעיליה ואם הוא עפר תחוח שאינו צריך כחיטה כותר לכסות בו ואין צריך דקר נעון שכוין שהכניסו לעשות בו צרכיו ה"ל מוכן בלא דקר נעון מבעוד יום כי לא הצריכו דקר נעון אלא בקרקע עולם שלא הכניסו לשם כך לעשות בו כל צרכיו כמו הכא :

יח כו"א שחטין אותו ביום טוב דכיון שהוא ספק בהמה ספק חיה אסור לכסותו ביום טוב מספק שמא בהמה הוא הילכך אסור לשוחטו וכי תימא ישחוט אותו לכחחילה וישמור הדם עד הלילה ויבסנו זה אי אפשר לעשות שאם ישחוט לתוך הכלי ק"ל אין

שוחטין לתוך הכלי שמא יאמר ולזרוק דמו לע"א כמו שנתנא' בלבוש ע"ז סי' י"א סעי' ג' ואם ישחוט על העפר יבלע בארץ קודם הלילה עד שלא יהא ריטומו ניכר ולא יוכל לכסות לכך אין תקנה לשוחטו לכחחלה ואם עבר ושחט אין מכסין את דמו אפי' יש לו עפר מוכן מפני שהרואה שמכסין את דמו יאמר ודאי חיה הוא דא"ל לא היו משריחין לכסות את דמו בי"ט ויבא להמיר חלבו אבל לערב במתאי י"ט אמריטומו של דם ניכר יכסנו דכיון לא מכסי ליה בי"ט אע"ג דמכסי ליה בתול לא אתא למימר דדאי חיה הוא להחזיר חלבו כמת דברים שמורים ששחטה בכקום שאין בני הבית מצויים שם כגון בקרנות ובה"ג אבל אם שחט באמצע החצר במקו שבני הבית מצוין שם אפי' דם בהמה יכול לכסות אם יש לו עפר מוכן דה"ל כגוף של רעיה' נצריך לבסות שלא יתלכלכו כליו בחצר :

יט שחט כהמה וחיה ונתערב דמם ויש לו עפר כוכן או אפר כירה אם יכול לכסותו בדקירה אחת שאינו צריך להרבות בדקירות כשביל דם כהמה יכסנו ואם אין יכול לכסותו בדקירה אחת לא יכסנו אפי' בעפר מוכן שלא ירבה לטרוח בי"ט לכסות דם כהמה שלא לצורך ואפי' דקירה אחת לא יעש כיון שאין יכול לכסותו כולו דרי אינו מקיים מצאת כיסוי והוה דקירה אחת טורה שלא לצורך מצות ואם אין לו עפר מוכן או אפר כירה אף ע"פ שיש לו דקר נעון מבע"ל בעפר תחוח אסור לכסותו אפי' יכול לכסותו בדקירה אחת כיון שלא הזמין העפר לכך בפירוט לא ישריח לשלסל העפר ויכסה בה דם כהמה שהרי על כרחו צריך לסטו עפר יותר הרבה שצרים לדם החיה לנדומה שכסלסל יותר הוא טורח כשביל דם כהמה שלא לצורך :

ך שחט צפור מעי"ט ולא כיסה את דמולא יכסנו כיוס טוב אבל יכול הוא לאוכלו בי"ט שאין הכיסוי מעכב האכילה דעשה בעלמא כפני עצמו הוא אף על גב דשחט בי"ט מותר לכסותו היינו מפני שהוא מן הרבים שהם מכסירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן מעי"ט אבל כאן היה אפשר לעשותן מעי"ט שהרי שחטו בעי"ט :

הצט דיני מליגה ומליהה בי"ט וכו' הסעיפים : א' אין מרגילין בי"ט וכיצד נקרא מרגילין בשמפשיטין כהמה מוציאין כל הכשר מרגילה כדי שיוצי כל העור שלם ולא יקרע כדי לעשות ככה נתי או מפוח וכיוצא בו וזה אסור לעשות כן בי"ט שטרח בהפשיט זה טורח גדול ואין בו צורך לסועד :

ב אסור למלוג גדי להפשיטו על ידי כך מפני שיש טורח במליגה יותר מבהפשיטה ואם רצה למלוגו כדי לאכול עורו שרי דהוה צורך אוכל נפש :

ג בהמה שנשחט בי"ט מותר להגביח עורו וליתן אותה במקום דריסת הרגלים כדי שלא תתקלקל ואע"פ שאין עליה בשר כלל מותר למולחה עליה מליחה מועטת כדרך שמולחין לצלי אף על גב דדמו קצת לעיבוד ומותר להערי' למולחו כאן מעט וכאן מעט עד שימלח את כולו וכך בעוף שנשחט בי"ט מותר לשלסל הנוצות כדי להצניעין וכל זה התירו חכמים סופן משום תחלתן (ועל סימן תצ"ז סעיף י"ז ח"צ סעיף ו' וסימן תקי"ט סעיף א') שאם לא נתיר להם לשלסל העור והנוצות שלא יתקלקלו לא ישחטו בי"ט ויבאו למנוע משמהתי"ט אבל אם נשחטה מערב י"ט אסור לשלסל העור והנוצות וכ"ש למלוח עליה משו' עיכור דליכא למיגז ולמישרו סופן משום תחלתן דא"ל נמו לא

הגה
וה"ל על גב דליכא למימר דאפי' מעי"ט
במי לישקרי דכא חזו למיגזא עליהו
ואם כן למה אסור ריינו הטעם דלא
אמרינן דלשקרי משום האי עממא א'
דווקא בעורות יבשים דחזו שפירו
למיגזא עליהו אבל הכא דמיירי בעורת לחיה שנפשוטו יעכשו שאין ראוי להקמח
כהם שלא מוקמין אסור וע"ל סי' ס"ח סעיף כ"ה אם לא שכחטו כ"ט עממא שהקיר
בו סוכה ממש קמלק ע"כ הגה

ד אין מולחין את החלבים ולא מהפכין בהם שמפני שאין ראויים לאכילה מוקצים הן ואסור לשלסלם אפי' לשוחטין ע"ג יתירות אע"פ שנשחטה בי"ט שאין מתקלקלין עד אחר י"ט וכן אסור למלוח בשר עליהם באויר אפי' לצלי שמתוך שאין דרך למלוח על החלבים סתם אסורן מוכחא מילתא דלעבדן קעביר :

עלי

ועל סימן תכח סעיף ב' לכך טוב לשנות קצת ושיהו ע"י שינוי שרי לטכסל וז' דה

ה עלי שהוא דף קב וכבר זכרנו וכלי זהו לא שמלאכתו לאיסור לכתו

תקא דיני עצימהאסורים ומותרים בו

א אין מבקעין עצים מן הקורות שעומדים לבנין מפני שהם מוקצין

תקו דינים הנצרך בשר ליום טוב והנהגתו וסדר מליחתו ובו וסעיפים :

א אין קונין בשר מן השבח בפיוסוק דמיסלום לטבח חן לי כסלע

ב אבל עצים של הסקה שהם גדולים קצת וראויין להסקה בלא

ביקוע לא יבקעם כלל כיון שאפשר להסיק בלא ביקוע ואפי'

ב אסור לשקול בשר אפי' בניתו לידע כמה יבשל ואפי' ליתנו בכף

ג אין מביאין עצים מן השדה אפילו היו מכוונסין שם כבערב

מפני שהיו מוקצין וכן כפוזרין אפילו מן הקרפף שהוא רה"י

ג אין נוקבין נקב כבשר בסכין לתלותו בו מפני שהוא דרך חול

ד מולגין הראש והרגלים ברותחין כדי להסיר השער ומהנהבים

ה עצי שנשרו מן האילן ב"ש אין מסיקין בהן שהן מוקצין שהרי לא

ה מותר למלוח כמה חתיכות ב"ש בנת אחת אע"פ שאינו צריך

א לא אחת דחד שירחא לכולהו (ואע"ג דלית טעמא כלל בהאי

ה עזי שנשרו מן האילן ב"ש אין מסיקין בהן שהן מוקצין שהרי לא

ז כליים שנשברו ב"ש אין מסיקין בהן מפני שהם נולד דהא

ז נהגין לנק' ב"ש ואפי' נשח' מע"ש שאין שייך כאן

ח בשר אוכל שכל אחד הוא מונח בסקמו ; ס"ט טוב לשנות

קצת אם יוכל באיזה דבר שלא יהא כדרך חול ;

שנשברו לחתיכות דקות מבע"י שעומדין להסקה או בכלים שלמי' שבינו שמוטר לשלפון מותר להסיק בהן. מיהו בכלים שלמיים

ט ב סיד

הג"ה
גם אין כ"אן שוויי טלל' דכל הנשר מותר
בכל ממקום שהוא ויכול משום נמוס
קניעות הנשר

ועוד ט"א לעיל סימן תקל"ט סעיף א' וב' וע"ל
גם כן מ"ש"ט על דברי בריהו וגם האיל
וכשמע מע"ט אפטר לנקר מע"ט דאין
היגור מפני טעמו ולדכנס מפדים טפי

לבוש החורף הלכות י"ט

זמן שאינו צריך לאויר שתחתיו שרי דה"ל דבר שאיננו חכוכין ולא דמי
לכדורה ולקדירה בו דהתם מכוכין למה שהוא עושה אבל כאן אינו
מכוין לדפנות כלל :

ב מדורה העשויה מעצים הרבה כל שלא אחז בהם האור מותר
לחסיין ואינו דומה לססיר שמן מן הגר שהוא אסור משום
מכנה דהתם הפתילה הרולק יונק מכל השמון כל מה שאתה מסלק
אתה מכחישו ומכנה מש"כ כאוכל אחד דולק בפני עצמו לפיכך אפי'
אותו שאחז בהם האור כותר ליקח ולוקח עד הרולק מצד זה של
המדורה ולהניחו בצד אחר הואיל ואינו מכוין לכיבוי . (וע"ל סימן
תק"ד סעיף ב' ונסמין רע"ז סעיף א' ונסמין רע"ה סעיף י"ג) אבל ליקח
אחד מן המדורה העשויה לחאיר בו בלילה יש לזוהר שלא לעשות
כן שהוא דומה למסתפק מן השמן שמכחיש האור :

ג אין סומכין את הקדירה או שום ד' א' בבקעת עץ כיון שסת' עצים
אין עומדין אלא להסקה אסור לצורך שום ד' א' משום מוקצה .
ואם תוא עץ לח שאין ראוי להסיק בו בפני עצמו מותר להסיק בו עם
תערובות עצים יבשים אף ע"ג דאינו ראוי להסיק בפני עצמו על ידי
תערובת עצים יבשים ראוי להסיק ואם הוא חד בראשו ועשו כמין
שפור שדומה לכלי מותר לצלות בו בשר שבכנף זה דרך להשתמש
בוגם לזה והוא כמובן לזה : (וגניעין יבשים עוד טעם אחר כדכ' ויהיו
מפוס שתשמישו זה דומה להסקה שזכר דמה ל' לנלות בומה ל' לנלות
בנחלתו כלומר דכיון שתשמישו זה לנלות נלי הוא וכי מסיק ליה בכורס
חשמישו כונו לנלות נלי הוה תשמישו זה דומה להסקה ושרי וע"ל סימן
תק"ח סעיף ג')

ד מותר לבשל בקדירה חדשה של חרס ב"ט . ויש אומ' ריז ספג
שע"י בישול הראשון הם כתחזקים והוה גמר תיקון עשייתה
ואסור משום מכה בפטיש שהוא אב מלאכה וכן המנהג וכן נהגו
כשקובץ קדירות חדשות לפסח שבסלק בהן קידים י"ט . מיהו ע"י
הדחק שאין לו קדירות אחרות סתירין לבשל בקדירה חדשה . דק"ל
קדירות שלנו כל תיקונן וגמר עשייתן הוא נגמר כחנור של יוצרים
אלא שאין נוהגין להתירן לכתחלה :

תק"ב שלא להכין מיט לחבירו ובו ב' סעיפים :

א אסור לאפות ולבשל או לשחוט ב"ט לא מה שהוא צריך ליומן
מטו כבוד יום טוב כדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדך
יעשה לכם : אבל מה שהוא צריך ליוסמחר שאחר ה"ט אסור לתקן
דמ"ט משאר מלאכות שאינן לצורך אוכל נפש שאסורי'
בין שיום סחרתו הוא שבת בין שהו הול בין שהוא י"ט שני של גלויות
ואפי' בשני י"ט של ר"ה ואף ע"ג דקדושה אחת ה"ט להחמיר ולא
להקל : ועוד דבקיאינן בקיבוע דירח וק"ל דראשון עיקר אבל ממלאה
אשה קדירה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת מפני
שהתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה בקדירה וכיכולה לבשל הרבה
קדירות ולאכול מכל אחד מעט כדי שיאכלו משמנים ב"ט משום
שמחה י"ט וכ"ש שיכול לשחוט בכמה אע"פ שאינו צריך לא כזי שאי
אפשר לכנית בשר בלא שחיטה ודווקא קודם אכילת שחרי שנראה
שהוא הכל לצורך אכילת היום אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל
ולומר אוכל ממנה כזית דתות הערמה גדולה ומינכר סיהו אם עבר
וכישר אחר אכילה או שחש מותר לאוכלו למחר ולא קנסהו מפני
שאינו לא אסור דרכן שהרי מדאוריית' מישרי שרידהא גזית הית
יכול לבש"אם היו אירחים ואמרינן הואיל ואוקליעו אורחיו כו' ובלבד
שלא יערים ואם העדים אסור דמפני החסירו במערים מבמיד שאין
ישראל חשוד לעבור במזיד אבל להערים חסודים לכן : חמרי בו :

ב נחתום יכול למלאות חבית מלא ולחמסו אף ע"פ שאינו צריך
לא לקיחון אחר דשירחא אחת היא ואסמסו על האש כבר ולא
מלאו אסור להוסיף עליו למלאותו אם אינו צריך לכולו דשירחא
שלא לצורך הוא וגם אין המים מיתקנים יותר אפי' טינן הרבה בחבית
או מעטים אבל נקדירה של בשר מותר להוסיף עליו אפי' שסוה
כבר אצל האש מפני שהתבשיל מיתקן יותר בשיש הרבה בקדירה
והוה הכל לצורך י"ט :

תק"ד דין תכלין ב"ט ובו ד' סעיפים :
מותר

מיד כשהודלקו ונאחו בהם האש קצת אסור להפוך באש דאז הוא
שגרי כלים והוה להו נולד אלא ירבה עליה עצים מוכנים לבטלם
ואז יהא מותר להפוך באש :

ז שקדים ואגוזים שאכלו מע"ט מסיקין בקליפיהן ב"ט דהוה להו
מכני לחסקה מע"ט אבל אם אכלו ב"ט אין מסיקין בקליפותיהן
מפני שהם נולד גם אין להסיק עכ' האגוזים והשקדים עצמם מפני
ששינם מוכנים להסק' לא לאכילה אלא כהם עדין בקליפת' שמוכנים
הן להסיק אגב הקליפ' . שיורי פתיל או לפידים שנשארו ב"ט ראשון
וכ' מותר לחגור ולהדליקם ב"ט אפי' ב"ט כ' של ר"ה או ב"ט
שאחר השבת ולא אמרינן שכיון שהודלקו פעם אחת הוכנו להיות
יותר טובות ונחוחות להדליק בפעם שנית וה' ל' שבת סבין ל"ט או י"ט
ככין לחבירו ובוה ק"ל שאסור לעשות כן שגז' לא חשוב הכנה שאין
נקרא הכנה לא כשמיני' דבר שלא היה בעול אבל כאן שגוף הפתילה
ועצי המדורה הם בעולם לא שמתקן קצת על ידי הדלקה הראשונה
הוה כמו אפיית' ובישול דלא מיקרי הכנה כיון שאינו מתקן לא דבר
שי"ט בעולם כבר ה"נ הכא נבי שיורי פתילה ולפידים . (ודין שיורי
פתילה שכבו ניח' לאשן של ר"ה או נשכ' שלפני י"ט יתבאר טעמם נע"ה
ל'תן סימן תק"ד סעיף ד' וע"ל סימן תרס"ה סעיף א' ונסמין תר"ס)

ואין להקשות דהא אפיית' ובישול
דצירוף ח' אסורים משום הכנה
כדאיתא לקצן סימן תק"ג היינו
כאופות או כבשל דבר לצורך
ה' ר' ואין בו לצורך היום כלל :
אבל כשאפי' והבישול של צורך
היום מתקני' בנך הא אסור
שמתר' ה"נ הם השיור' פתילה ולפידים שגם התדלקה של צורך
היום מתקנת' בהדלקת' זו נ"ל :

תק"ב דיני האש ב"ט ובו ד' סעיפים :

א אין מוציאין האש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר
ולא מן המים כגון שבתים מים בוכוכית זכה כנגד השמש
והנערת כדלק בה מפני שבכל אלו הוא מוליד אש ב"ט ששהו כלאכה
והואיר ואפשר להמצא אש מע"ט כיהיה לו מוכן ב"ט לא התירו חז"ל
להליך ולהוציאו ב"ט אף ע"ג דהבערה מותר ב"ט לא התירו אלא
להציר מאש מצויה מיהו אם עבר והוציא מותר להשתמש בו ואינו
דומה לביצה שנולדה ב"ט שאסור לשלול שהאש אינו ראוי לעצמו
לא לבשל או לאפות בו ולא שייך לאסור ההכנה שמכנינו בו ברבים
אחרים ש"כ בביצה שהוא עצמו עומד לאכילה וכשנולד בו כיום
ואסריתו ואין עושין פחם ג"ט מפני שעושה כלי שהפחם היא כלי
לצורפי' והב' ועוד שהוא מכנה שבעשיית הפחם נכבה האש . ומת'
דכחות האש בכלי או בעפר מוכן אם אינו מכהו ודווקא לצורך י"ט
שבו ביום אבל לצורך י"ט שני אסור ואין נופחין במפית מפני שדומה
למלאכת אוסן וכשפופרת מותר להפיה האש . ונהגו היחר גם
ב'פוח של בעלי בתים ע"י שינוי להפכה סלמעלה לסטה . העושה
מדורה ב"ט בשהוא עורקת העצים אינו מניח זה על זה עד שיסדר
המערכת מפני שנראה כבונה לא או שופך העצים בעורבוב או סודר
אותם בשינוי כיצד מניח עץ לעל' וסחזיקו באויר ומניח אחד החתיו
עד שהוא מגיע לארץ . (וכן הקדירה כשמניחת לא יניח האבנים
תחתיה וכן המטה אחוז הקרשים למעלה ומכנים הרגלים
תחתיהם . וכן אפי' בעים או חביות לא יעמיד אות' שורה על גב שורה
עד שיעסורכמו מגדול לא ישנה ויתחיל סלמעל למטה ואע"ג שדבר
האין מתכוין הוא וק"ל דדבר שאין מכוין מותר ה"ט היכ' שאינו מכוין
ל' עית כלל מה שהוא עוש' אבל הכא אע"ג שאינו מתכוין לכנין ס' מ'
נ' כיון הוא לעשותה שהוא עושה : והיא דבר הדומה לכנין ואסרוהו
וזכמ"ס גזירה משום כנין אלא כל בכיוצא בזה יעשה ע"י שינוי וכן
ש' זן שיש לו דפנות הגנענות לארץ או סמוך לארץ תוך ג' טפחים
ה' ובלבד וצריך שינוי סלמעלה למטה אבל שלחנות שלנו
ש' זן להם דפנות מותר להושיבם על רגלם ואי' בהם משום בנן .
(ד' לעזית חז"ל ארשי כזה שאין דפנותיו מניעות לאח' לא אסרו וע"ל
עין ע"ג סעיף ג' וסעיף ו') ויא' דאפי' דפנות מגיעים לארץ כל

לבוש החור

הלבנת יום טוב

קנה

א מותר לדיק ב"ש תכלית וכן סוס וחרדל כדרך שאם ידוק אות' מבע"י פניו שעמן אבל מלא אינו מפיג מעמו אם שחקו מע"ט לפיכך אינו נירוד ב"ש אלא א"כ יעשה שינוי כגון שיטה הפכתשת או שירוד בקערה שאין דרכו לרדק בו וכיוצא בה כדי שיטנה מעובר' דחול ויזכור שהוא י"ט ואין שוחקין את הפלפלין ולע"א את החרדל בריחיים שלהם משום דהוה כעובדה דחול אלא דך אותה במדוכה בכל התכלין . מיהו נוהגין לשנות כע"ט בכל התכלין וכן ראוי להורות כדי שמתוך כך יזכרו שהוא י"ט ולא יבא לרדק ב"ש יותר ממה שהוא צריך ל"ט מותר לגרור גבינה ב"ש על גבי הכלי שהוא סורג חרוץ בעל פפיוח מיהו גם הנבינה אינו מפיג מעמו אם יגררוהו מע"ט לכך צרי' שינוי מע"ט כמו דוכת מלח . ומצו' מות' לגרור בלא שינוי משום שהחסי' פחונין כבר ואין שחינה אחר שחינה :

ב מותר להוליך תכלין ומדוך אצל המדוכה או המדוכה אצלם אפילו דרך ר"ה אע"פ שהיה אפשר להוליכם מע"ט והוצא לצורך היא ולא חיישינן דלמא אתי לאמלוכי ולא יבטלה הקדירה דבעי תכלין ונמצא טרח שלא לצורך :

ג אין כוחשי' את הריפות במכתשת גדול' שהיו עובדא דהול אבל במכתשת קטנה שרי' שזוהו שינוי שלה אבל אין אנו יודעים עכשיו איזו נקרא גדולה ואיזו נקרא קטנה לכך יש לאסור הכל :

ד מותר לאדם למדוד תכלין ליתנם בקדירה במדה בשביל שלא יקדיח תבשילו ויתבטל משפחת י"ט :

שפי' לכוור בתחלת הרקדה שהרי ישאר הצרור והקיסם כנפחכמו שישארו הסוכין בתחלת הרקדה . ואם לא נפל בו דבר אלא שרצו' לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה אין זה הרקד שבוור הקסמתוך הסוכין שהרי הכל רואין שהכל יוצא ואין כאן סוכין לפיכך מותר אבל צר' שינוי קצ' כגון לרקד על גבי שלחן ולא לתו' עריב' שלשין בה אבל שינוי גדול כגון להפיק הנפה ולרקד אחורי הנפ' אין צריך שאין הפח נעשה יפה כ"כ אם מרקדין אחורי הנפה וע"י עכ"כ שותר לרקד אפילו חלת הרקדה אם ישנה קצת :

ה חלש עיסה ביום טוב יכול להפריש ממנה חלה שחרי לא היה יכול לעשותו מע"ט דפת חסה ב"ש טובא היא והיה נפגם אם היה אופה מאתמול ולהוליכה לכהן שרי' אפילו הפרישה מאתמול אבל עיסה שנלושה מע"ט אסור להפריש ממנה חלה ב"ש מפני שמתקנו בכך זה היה יכול לעשותו מאתמול . אבל מ"ס מותר לו לאפות ולאכול פמנו ומשייר קצת דחלת ח' אינה סן התור ואינה טובלת הת' העיסה אלא אוכל ממנה והולך ומשייר קצת וכפריש חלה למחר מן המשייר ואם ירצה יוכל ללוש עוד עיסה אחרת ב"ש ויצרפם יחד ויפריש מאותה עיסה גם על מה שלש מע"ט דהפרשה אחת על שתייהן סגי :

ו בהמה שנכחשה אפילו מע"ט מותר להפריש המתנות ב"ש שאין המתנות דומות לחלה שהרי ניכרו הן במקומן קוד' הפר' כמו לאחר הפרש' וא"כ כי מפריש להו השתא לאו מירי קעביד ואינו מחקן כלום בכך מש"כ בעיסה :

ז הכפריש חלה ב"ש בזמן הזה שהיא טמאה וצריכה שריפ' לא ישרפנה ב"ש שאין סורפי' קדשים ב"ש . וגם לא יאפה אותה כיון שאינה ראוי לאכילה אלא מניחה עד מוצאי יו"ט ושורפה :

ח מותר לעשות אפילו פתין גדולים ב"ש ולא חיישינן שמא מתוך שיעשה פתין גדולים יעשה הרבה יותר ממה שצריך :

ט אדם שיש לו פת נקיייה הרבה בכיתו אינו אופה פת אחרת אלא כ' יש לו בני בית שרגיל להאכילם פת הדראה הרבה יכול לאפות פת נקיייה משום כבוד י"ט :

י היה לו עיסה או קמח בשוחפוח עם העכ"ס אסור לאפות ביום טוב שאסור לו לטרוח בחלקו של עכ"ס ביום טוב אלא יחלקנה ויאפה את שלו :

יא אסור לעשות שאור ב"ש להחמיץ העיסה אלא ע"י שינוי מפני שאפשר לו לעשות מע"ט שאינו נפגם בכך :

תקנה דין החולב בחמה ב"ט ובו סעיף א'

א בהמה שהיא עומדת לחלב הג"ה או לגדל ולדות תרי' הו' מוקצ' ואסור לחלוב אותה וחלבה אסור ב"ט משום מוקצה . אבל בהמה שהיא עומדת לאכילה ורצ' לחלוב אותה ולאכול החלב אם חלב אות' לקדירה שאין בה אוכלים חלב אסורה דהו' לה נולד שמתחלה היחה עומדת לאכילה והיחא כולה נקרא אוכל דאי בעי שחט לה ועכשנו החלב נעשית מוקצה . אבל אם חלב אותה לקדירה שיש בה אוכלי' מותר דמעיקרא אוכלא והשתא במ' לאוכל וחזרה להיות אוכל (כל' משקה הנא' לאוכל' כ'אוכל' דמי') ואוכלא דאיפרה הוא מותר וקרא שבאה החלב לתקן אותו המאכל שחלב לתוכו או שיש בה פירורק שהחלב נבלע בהם ונעשית אוכל אבל החולב כל צאנו ומניח פרוסה קטנה ככלי לומר לתוך אוכל הוא חולב זה הוא הערמה ואסור ועכו"ס שחולב בהמה שלו ב"ט וישראל רואהו מותר לאוכלה שאין שייך מוקצה ונולד בדבר של עכו"ס כדפי' לעיל סימן תצ"ח אך נהגו בו איסור ואין לשנות מיהו ב"ט שני של גליות מותר שלא נרגו בו איסור :

תקנה דיני לישה ב"ט ובו ט' סעיפים

א אין מודדק קמח ב"ט כדי ללוש שאינו צורך קדירה כל כך שהרי חיה יכול לעשותו מאתמול שאין הקמח נכנס אם היה מודדה מאתמול ופדירה אב' מלאכת חיה . אבל מותר ליקח קמח סכלי מלא ולא חיישינן במה שיעשו גומה בקמח שאין איסור משום גומא אלא בקרקע משום חורש או בני' יבטיקת יקח באומד הדעת שהוא שיעו' כדי שידע לתת ממנה חלה או יפחות שלא יתאייב בחלה ולא יקח ככלי שמודדק בו שלא יהא כעוברין דחול :

ב אין מרקדין הקמח ב"ט בתחלה אפילו ע"י שינוי שהוא אב מלאכה של בוור ואפשר לעשותו מאתמול אבל אם רקדו מאתמול ונפל בו צרור או קיסם ורוצה לרקדו פעם שנית מותר אף בלא שינוי שזה לא היה אפשר לולעשותו מאתמול שהדבר נפל היום ויש אוסר אפילו ליקח הצרור או הקיסם ב"ט משום דדמו

תקנה דיני אפייה ב"ט ובו ז' סעיפים

א אופי' בפורני דהיינו תנורי' גדולי' שלנו ופיהם בצידם ולא חיישי' לשריפת' גדולה ובלבד שלא תהא חדשה דחיישי' שמא חפחת ויפסיד הלחם וישנע משפחת י"ט וכן מחמכין חמין צאנטיכי' והוא יורה גדולה ומשמר חומו הרבה ולא חיישינן שמא יאכרו לצורך חול הוא עושה :

ב אע"פ שעצי' שנשרו מן הדקל ב"ט או בשבת שלפני י"ט אסור להסיקן ב"ט מפני שהיו בסחוב' כשנכנס שבת ולא היו עומדי' להסק' ועכשיו כשנשרו הוח' להו' נילד' ושייך לסגור בהן שבא יעלה ויתלוש' מ"ס אם נשרו סן האיי' ב"ט ונפלו לתוך התנור מרבה עליהם עצים מוכנים עד שלא יהיו עצים איסור ניכלים (ועל' סימן חר' כו' סעיף א' : ומבטלי' אפי' לכתחלה דכיון שאין האיסור אלא כדרכנו ועוד שהאיסור נשרף ועל' סימן תמ"ז סעיף ט' וכו' ע"י סימן ל"ט קודם שנהנה ממנו התירוהו לבטלו לכתחיל' ובלבד שלא ינע בהן עד שיחבטלו ברוב שהרי הם מוקצים :

ג דא' כשנפלו ב"ט אבל אם נפלו בשבת שסמוך ל"ט לפניו אסור מהחיקן ב"ט שלאחריו שכיון שנשרו בשב' הו' בהן איסור דאורייתא השו' הבנ' שבט' שנפלו בשב' הוכנו להסיק ב"ט שלאחריו וכתי' ב"ט הששי והכינו את אשר יביאודיק' חול מכין לשב' וחול מכין ל"ט ואי י"ט מכין לשב' ואין שב' מכין ל"ט וביון שהאיסור דאוריית' אסור לבטל ברוב לכתחלה אע"פ שהאיסור נשרף קודם שנהנה כשננו :

לביש ההור הלבתיים טוב

תקט כמה דינים פרטיים להלכות יום טוב וכו' ז' סעיפים :

א מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מע"ש אין דוחק יום טוב דכתיב הוא לבדו יע"ש לכם ורשינן הוא לבעושי כלום האוכל נפש עצמו שהזכר בפסוק הוא לבדו יעשה ב"ט ולא מכשיריו אבל מכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן מע"ש דוחק י"ט שרבתה החורה וכתבה לכם לרבות כל צרכיהם וכיון שמיעט התור מכשירין כהוא לבדו וחורה ורבתם בלכם מסתברא למדרש הכי המיעוט למה שהיה אפשר לעשות מע" והריבוי למה שאי אפשר לעשות מע"ש לפיכך שפיר שצולין בו שנשבר או שנרצ ונתעקם מע"ש אין פושטין אותו ב"ט לחקנו כדי שיוכלו לצלות בו וכה"ג שהיה יכול לעשותו מע"ש אסור אבל אם נתעקם ונרצם או נשבר ב"ט אם יכולין לצלו בו לא יחקנו בו ש"אפילו אם יוכל לתקנו בידו ובלא כלים דטירחה שלא לצורך הוא ואם אין יכולים לצלו בו א"כ יחקנו מות לחקנו כדרכו אלא שאין מורין הלכה לעשותו כן לרבים שלא יבאו לחקנם אפילו נרצם בע"ש :

ב שפוד שרצין לצלות בו והוא ארוך יותר מדאי אסור לחתוך ממנו כדי לקצרו וכן לא יניחנו באש אם הוא של עץ כדי שישרף קצ' ויקצר דזה פתקן פנא שהיה אפשר לעשותו מערב יום טוב הוא סכך שעמדה מלחחוק או שנפגמה ב"ט אין משהיוזן אותו במשחות שלה שהיא מלאכה גמורה אבל מחדדין אותה ע"ג עץ או חרס או אבן טאין זה מלאכה גמורה והתירות לשמחת יום טוב וגם זה אין מורין הלכה לעשותה כן לרבים כדי שלא יבאו לחדדה במשחות אפילו נפגמה מערב יום טוב ג"כ כשיכולה לחתוך בדוחק או שנפגמה בפנימה בעלמא ויכולין לחתוך בחוד שאצל הפנימה וליכא למהי"ש טמא יבאו להשחין במשחות שלה אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל אין משהיוזן אותה אפילו על העץ שגורו בה חכמי שמא כחוד ש"איני יכולה לחתוך כלל לא יספיק לה השחוח בעין ויבאו להשחיה במשחות שלה כדרכה שהיא מלאכה גמורה וזה נהגו בו איסור אף על פי שהוא נס כו צורך אוכל נפש הוא ולא היה יכול לעשותו מע"ש שהרי נפגמה היום מכל מקום סוברין שאינה כ"כ צורך אוכל נפש כמו שפוד שאפשר לאכול בלא סכין גמורה ועוד שאין בחיקון האפוד כל כך מלאכה גמורה כמו בהשחות סכין בכשחות שלה ואסרוהו כשפוד שלא יבא לחתוך ביום טוב :

ג עופות שבכלאין אותם בשר ובצים מותר לתפורם ב"ט שצריך אוכל נפש הוא כ"ס לחתוך החוש ולהשיג אותו כמחש לא יעשה ב"ט שהוא דבר שיכול לעשותו מערב י"ט וגם אחר התפירה יזהר שלא יחתוך החוש הנסאר לא יתבהבנו באור עד שישרף :

ד וכן אווזין ותרנגולין הקשירין נפתיל או נסכרשוס לא ימיר הקשירה יגם לא יחתכה לא ישרוף הפתילה או הסכרשוס עד שיחיר קשירתם אבל גדיים ועופות הבקלאים ותפורים בחוטן סתר לחתוך אותם שזה צורך אוכל נפש משהיוזן :

ה מותר ללבוש ב"ט כלי כרזל שאפו בו ביום פלא דן של חלב ואחר הליבוז רוצה לאפת בו פשדי דא של בשר או אופבא שהרי לא היה יכול לעשותו מאתמול שאפו בו היום והוא שמיר סיתלכן יתננו על המאכל שרוצה לעשותו יגם שיצטנן שהיא נראה לכל שלצורך כך הוא מלבוש יב"ד כשכלבנו מכשר לחלב או אויבך שאז אין צריך לבזבז גזול כ"כ עד שתסיר קליפתה אע"ג דתשמישו ע"י האור כיון דהיתירה בלע לא בכדי שיהן עליו קש וישרף סב ואין כאן תיקון כלי כ"כ אבל אם הכלי בלוע מאיסור נכילה וכיוצא בה שצריך ליבז גזול עד שתסיר קליפתו (וע"ל סנה"כ סעיף ה') זה אין לעשות ב"ט משי' דמתקן כלי גמור הוא :

ו וכן לתנעיל בליש ב"ט ולהטביל כלים חרשים ב"ט אסור פשו' כתקן מנא' מיהו שפוד שצלו בו בשר שאינו מליח ורוצה לחזו' ולצלות בו ב"ט מותר ללבוש שאין זה נראה כ"כ תיקון כלי שגב' זה אין צריך ליבז גזול שד' פליטה אינו אסור מן החורה ודן הרחת ושיפשוף כלים ב"ט דינו כמו כשבת :

ז אין נוקבין נקב חדש כחבית ב"ט שזה היה יכול לעשותו מאתמול מותר לפלטל ולהסיר דבר שוקצה לצורך אוכל נפש ושמה י"ט כגון להסיר אפר כירח אע"פ שאינה חמה עד שראוי לצלות בו ביצ' כדי לאפות שם פשטיד' א' פלא דן וכיוצא בו :

ח אסור ליקח עץ מבזן העצים לחתות בו האש כתנור משום שסת עצים אינם עומדים אלא להסיק בהן ועכשיו כשהוא נוסלו להתות בו האש הוה כמתקן מנא ביום טוב ואסור משום מכה בפטיש :

ט תנור שנפל לתוכו כשיח השיט אם אפשר לאפות ולצלו בו בלא גרפה שלא יתחרך הפת או הצלי אסור לגרף שהו' מלטלו שלא לצורך אבל מותר להשכיב האש והאפר שבו כדי שיהא חלק ולא יגע בפ' כלל אע"פ שאם היה נוגע לא היה בו כדאי לחרכו אפ"ה מותר להשכיבו כדי שיהיה חלק אבל אם יש בשיח שנפל לתוכו כדי להוריק הפת או הצלי אם היה נוגע בהן אף על פי שאפשר לאפות ולצלות בו בלא גרפה אלא כתיירא שמאלא יוכל להאדר ויגע בו ויתחרך כיון שיש בו כדי להתחרך מותר לגרפו דחשיב מלטול לצורך ודוקא בתנורים שלם שהיו מדקיקים הפת סביבו ואין צריכי' לגרפם אלא מהשיח שנפל לתוכו אבל בתנורים שלנו שאי אפשר לאפות בתם בלא גריפת גחלים מותר לגרפו מהאפר והנחלים אף ע"פ שהוא סכנה ואי אפשר בלא כן דכשם שמתור להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות לצורך אוכל נפש והרי זה כמניח בשר ע"ג נתלים לצלותו שמתור אע"פ שמכבה וכן נהגו :

י תנור וכיריים חדשים מותר לאפות בהן אף ע"פ שאין אופין בפודני חדשה כמו שנכתב בתחלת סימן זה היינו משום שפורני הוא גדול ויש לחוש יותר שמא תפחת אבל בתנור וכירי' קטנים לא יחשיבן שמא יפחתו אבל אין סכין אותם כשמן כדי י' החליקן ולא ששין אותה במשלי' משום דסיתקן ככך והיו מתקן מנא ב"ט אבל מותר להסיקו אפילו היסק ראשון ואע"פ שהו' חדש אין נגמר ומחזק ע"י ההיסק עד שיפנינו בצונן ע"י שמפינן אותו בצונן הוא מתקשה ומתחזק ככך והרי הוא מתקנו ב"ט לפיכך לא יפנינו בצונן כדי לחממו - ואם היסקו יותר מדאי והוצרכו להפניו בצונן כדי לאפות בו ואי אפשר לאפות בו עד שיפנינו מותר לפיכך מותר לתת במים המכבדין בו את התנור אע"פ שמכבה כיון שהוא צורך האפייה :

יא מותר לאפות תנור מלא פת אע"פ שאינו צריך אלא פת אחד מפני שהפת נאפה יפה יותר כשהתנור מלא ודוקא בתנוריהם שהיו קטנים והיו מדקיקים הפת בדפנותיהם ומתוך שהוא מלא אין סקים לחומו להתפשט ונאפה הפת יפה ע"י כך אבל בתנור שלנו אין לאפות יותר ממה שצריך ל"ט שלא ישריח בחנם מ"ט לחול שאין הפת נאפה יותר ע"י מילוי בתנור שלנו :

יב אסור לגבל שיט ב"ט לטוח בו פי התנור לשמור חומו אע"פ שהוא לצורך אוכל נפש כמו הבערת אש מ"ס אסרוהו חכמים כשום הרואה שיאמרו לצורך כנין הוא מגבל ומגבל אב מלאכה הוא חולדה דלישה ועוד שזה אפשר לעשותו מאתמול אבל אפ"ה מותר לגבל כדי לסתום פי התנור שאין דרך לגבל אפר לכנין והכל יודעין שלצורך סתימת פי התנור לשמור חומו הוא צרי ואין להקשות מ"ט שרי שהרי יכול לגבלה מע"ש שהאפר דרכת להתייבש לשעת ואם יוגבלה מע"ש לא יוכל לטוח בה את התנור ב"ט אבל סות לסתום פי התנור כשיט ורפש שנתרכך לכך מאתמול אע"פ שהשיחה אב מלאכה תולדה דמסרח מ"ס צורך אוכל נפש הוא כמו הבערה ושיט ורפש שברחוב או שעל שפת הכהר ונתרכ מאתמול והרי הוא מוכן לזה מעצמו מ"ס יעשה בו סימן מע"י במקום שרוצה ליק וינתקן לצד אחד כדי שיהא מוכן משיט ולמחר מותר ליטוח בו פי התנור :

תקח דברים האסורים להכנת צליו ובוב' סעי' א אין מלכנן אבנים ורעפים כדי לצלות עליהם מפני שכליבזן זה הם מסחוקים וה'ל כמתקן מנא ב"ט וכן אין שוברין את החרס ביום טוב ואין חותכין את הנייר להניחה תחת הכלי על האסכלא שלא ישרף הצלי מחומו של האסכלא וכן לא פוצעין הקנה להניח תחת המליח על האסכלא או לעשות ממנו שפוד לצלות בו שכל אלו פתקן שנא הוא ואסור לעשות ביום טוב :

ב מותר לבצוע אגוזים במטלית ולא חיישינן שמא יקרע שאף אם יקרע טקלקל הוא ואין זה אב מלאכה שאינו קודע ע"פ לתפור לפיכך לא גזרו :

לבוש החור

הלכות יום טוב

קנה

תקני דברים האסורים או מותרים לעשות ב"ט ובני א סעיפים :

א הרבה דברים אע"פ שהם מותרים מפני שהם צורך אכל נפש מ"ט כיון שאפשר לעשותן ועי' שינוי הצרכים חכמי' ל' לעשותן עי' שינוי ואסורם לעשותן כדרכן כיצד מלילות של חטין ושערים בידו מותר למולין כשהן רכים דדש בלאחר יד הוא וכן שרבישי קטניות מותר לפרכן ולהוציא הזרע שבתיכו ומנפת הקליפות והסין מעט מעט ואוכל ואפילו בקנון ובתחתי מותר אבל בשבלא ונפה וכברה אסור כפני שדרך לעשות בכלים הללו הרבה ביחד ומיחין כמאן דעכיד לצורך סחר (ועל סי' ש"ט סעיף ו' ועוד בכברה ונפה הנה אסור משום בורר אפילו ב"ט) :

ב הבורר קטניות או שאר דברים שרוצה לאוכלם בו ביום בורר כדרכו דהיינו שבורר את הפסולת וזרקו ומניח את האוכל בחיק ונתמחו . אבל לא בשבלא ולא בכברה ולא בנפה מטעם דלעיל בר א' כשיש טורח יותר בגרירת האוכל מברירת הפסול' כגון שהאוכל מרובה מן הפסולת או נאפילו כמות פסולת הוא שוה כמו האוכל והאוכל הוא דק דק שאין נ"כ טורח יותר בגרירת האוכל מברירת הפסולת אבל אם הפסולת והאוכל שוים בכמותו או אפילו האוכל הוא מרובה והפסולת הוא דק דק שאין יש טורח בגרירת הפסולת מברירת האוכל אז בורר האוכל ונוט' ומניח את הפסול בחיקו או בתחתי אבל אם כמות הפסולת מרובה מכמות האוכל אסור הכל אפילו לט' לט' שהאוכל כשל ברוב אצל הפסול' . ומ"ט לזוים ובטני' שנסחברו ועדיין הם מעורבי בקליפיה אע"פ שהפסולת מרובה על האוכל בכמותו מותר לבררם ולא מיקרי לגבי הפסולת מרוב כיון דאורחיהו בהכי ולא דמי לעצמו וקליפו' ושאר פסולת :

ג אין מסננין את החרדל במסנתת שלו משום דמחויי בבורר שמשליך מתוכו את הסובך שלו וזה היה אפשר לעשותו מאתמול שלא היה נפלא אם היה עושהו מאתמול וכן מהאי טעמא אין סבתקין אותו בגחל של עץ מפני שסבתו אכל להסי' תתיב מתב' ולחסיבו כתיבו מותר שאין שייך בו כיבו דכל דבר שאינו נשרף ואינו נעש' פחם וחתר לכמות שהיה קור' הסקתו אין שייך בו כיבו' ד אין תולין המסנתת ב"ט לסנן בה' ז' כמים מפני שהוא עוברת דחול ולא יעשה ב"ט כדרך שעושה בחול ואם היתה תלויה ועומדת מותר ליתן בה שמים לסנן שאין זה דומה לבורר ומערי' שתולה אותה ליתן בה רימונים או פירות ונוחן בה רימונים או פירות כדי שיהא נראה לכל שלצורך זה היא תלויה . (דנכ"ג לז' פונדל דחול הוא) ואח"כ נוטל פסנה הרימונים ונותן בה השמרים ושאר דיני סינן הם ב"ט כמו כשבת ונתבאר לעיל סימן שי"ט ע"ש : (על סימן ע"ו סעיף ט' וסימן שי"ד סעיף י"א)

ה אין עושין גביגה ב"ט מפני שהיה אפשר לעשותו מאתמול שלא היה נפנס בכך דגביגה דאתמול חשובה כשל היום וכן אין מעמידין חלב ב"ט ואין מציאן חפאה מן החלב ב"ט שזה אע"ג דצורך אוכל נפש הוא טורח גדול הוא ועוד שדרך לעשו' הרב' ביחד ויבין מ"ט לחול ופולתו יש מהו משום בורר ואסור אפי' עי' עכום דאסירה כה' ג' לעכום שבות הוא ואפילו בדבר שאין בו אלא איסור דרבנן :

ו ירק תלוש ויש בו ראשי עליו נרקבין וכמושק אין גוזזים אותן במספרי' שדרכן לחותכן בהן מן המחובר משום הרוא' שיראה המספריים בידו יאמר היום ליקטן מן המחובר :

ז קונדס ועכביות שהם ירקות שיש בהן טורח גדול לתקן אע"פ מותר לתקן לאכילה ומותר למלוח הרבה חתיכות צנן ביחד ב"ט אע"פ שבשנת אסור ב"ט מותר שחרי אוכל נפש ויש אסורים :

ח אע"פ שהותרה טורח תיקון צרכי סעודה ב"ט והותר הוצאה אפילו שלא לצורך כמו שנתבאר מ"ט ככל מה שאפשר לו לשנות מדרך חול יעשה ואפילו אין בשינוי קלות הטורח והמשע' ובלבד שלא ירבה נטירח לפיכך לא ישא אדם כניחן ממקום למקום אע"פ שמותר להביאם אפילו ממקום רחוק תוך החתום או יותר עי' עירוב מ"ט לא יביאם כשל ובקופה לתת לתוכה ד' או ה' כדים ביחד אלא יביאם על כתיפו או לפניו ביקו אחד אחד או שנים שנים דמוכה

שלצורך י"ט הוא ודוקא כשמוליכם ממקום למקום דרך הרחוב שהרבה בני אדם רואים אותו אבל מזוית לזוית בבית אחד או אפילו בבית לבית באותו חצר בכל ענין מותר דלא אישא מילתא :

ט המולך את התבן לא יפסיל את הקופה לאחוריו כדרכו בחול' אלא נוטלו בידו :

י וכן משאות שדרכן לישא אותן כמוש ישא אותן על גבו מאחוריו ושדרכן לישא אותן מאחוריו ישא אותן על כתיפו ושדרכן לישא אותן על הכתף ישא אותן בידו לפניו או יפרוס עליהן בגד להצניע' וכל ביוצא בזה משינוי המשא יעשה ואם אי אפשר לו לשנות כגון שאין לו סודר לכסותו או כגון שזימן שורחים הרבה וצריך למהר להביא לפניהם עושח כדרכו בר"א בנושא על האדם אבל ע"ג בהמ' לא יביא כלל מפני שהוא מחמר ואסור כמו שנתבאר לעיל סי' תצ"ה . לא אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקופה ולא בפחצלת שהנהו דרכן בחול אבל מביא במטפחת ובחיקו :

תקני דין הבערה ולהחם מים ב"ט וכו' ד"ס

א כתיב אך אשר יעשה לכל נפש אדם הוא לבדו יעשה לכם ודרשו חז"ל דבר השוה לכל נפש אדם כלום דבר שרוב בני אדם צריכין לו הוא לבדו יעשה ב"ט אבל דברים שאין הכל צריכים להם לא קצ' בני אדם מתוך שהם מפונקי ומענני צריכים הם לדבר זה ושאר רוב בני אדם אין צריכין לו אסור לעשותו ב"ט לפיכך אסור להחם מים לרחוץ בהם כל גופו אפי' אינו רוחץ בנת' אחת שאין רחיצת כל הגוף שוה בכל בני אדם אלא למעונני' ואפי' במים שהוחמו בערב י"ט נוהגין לאסור לרחוץ כל גופו משום נזירה שמא יחכם ב"ט וירחץ כל גופו ואפי' לרחוץ בהם חוץ למרחץ נהגו לאסור . ואסור להחם מים בתחלה אפי' לרחוץ בהם תינוק שהוא דבר שאינו שוה בכל נפש ואפי' עי' עכו"ם אסור להחם לצרכו מיהו אם הוחמו כבר עי' ישראל מותר לרחצו בהם דנכי תינוק לא גזרו שהוא רביח' וגם אפילו לכתחלה מותר להחם הרבה מים ביחד לצורך' כגון להדיח קערות ליום טוב וכה' ג' ומן השיריים רוחצין נכ' התינוק' דבולא חרא שירחא היא דומיא דמלאה אשה קדרה בשר שנתבא לעיל סימן הק"ג שמותר מהאי טעמא :

ב יש אומרים שאסור להחם בית התורף ב"ט עי' ישראל אם אין הקור' גדול שאין הכל צריכים לו אלא מפונקים מיהו במדינות אלו נוהגין בזה להקל שהכל מולו' אצל בית החורף הסהוה לזכר השוה לכל נפש וכן מותר לעשות סדורה להחמם כנגדה . וכן לחם מים לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו הוא דבר הסוה בכל ומותר ואע"ג שאין זה צורך אוכל נפש הא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותר נמי שלא לצורך אוכל נפש וכלבד שלא ירחץ נקפניו ידיו ורגליו תוך המרחץ גזיר שמא יבא לרחוץ כל גופו' ודין רחיצה בחמי סבריא דין י"ט ושבת שוין בו :

ג אע"פ שאין נוהגין לשכול כלים ב"ט משום כחוק מנא' (ועל סימן שכ"ג סעיף ז' ובסימן תק"ט סעיף ו') אבל אדנ' מותר לשכול עצמו משום אמתו שאין שייך בו תיקון :

ד אין עושין מוגמר דהיינו לפיר מיני בשמים על הנחלים כין לנמר את הבית או הכלים בין להריח בהם מפני שזה הוא גם כן דבר שאינו שוה בכל נפש אלא למעונני' אבל אם עושה כן כדי ליתן ריח טוב בפירות למתקן לאכילה מותר אפילו אם כפורץ על גבי גחלת של עץ דשייך בה כיועמימות שהרי זה הוא לצורך אוכל נפש וצורך אוכל נפש מותר כל דבר ולכל אדם אפילו הוא דבר של תענוג ואין הכל רגילין בו כשאר ימות השנה מותר ב"ט דדבר שהוא אוכל נפש שוה בכל נפש קרינן ביה ומה שאין רגילין בו בכל ימות השנה הוא מפני שאין מצוי להם וכי"ט מציאים אותם מטו' שמחת י"ט והוא שוה בכל ואין לאסור משום שהיה יכול לעשותו בעי"ט כמו גבי חרדל לעיל דחרדל אינו נפנס בלינת לילה ויותר אבל פירו' היו נפנסין אם היו מנמרח אותן מאתמול למתקן לאכילה (ועיין בסימן שקודם זה סעיף ה') אסור לסחוף כוס או דבר אחר מבושם על הבגדים משום דמולד בהן ריחא :

תקני שלא לבשל לצורך עכו"ם ב"ט וכו' ג' :

לבוש החוד הלבנותים טוב

(דכשופה כליה הכלי אינו מנעלו מהיכנו שלם יתפן יולכו .
ואם נחעלה אותה הכיזה אפילו באלף כולן אסורות משום שהוא
דבר שיש לו מתירין שחרי אס יניחנו עד מצאנו י' יתזור להיות
מעצמו וכל דב' שיש לו מתירין מעצמו החמירו בו הכמי' שלא תבטל
אפילו באלף כי יותר טוב הוא שימחק מלאכלו עד שיגיע זמן היתירו
משיאכלנו באיסורו ע' ביטול :

ה נולדה ב' ש' ראשון של גליות מותרת ב' ש' שני משה נפשי
שהרי מספק אנו קושץ ב' ימים וחד מנייהו חול הוא וב' י' ש'
של ר' אפילו לדין נולדה בזה אסורה בזה דקדושו א' ה' וכיוסא
אריכתא דמי כמו שנכתב במקומו בהלכות ר' ה' סיפ' ת' ר' ספי' א'
ע' ש' . ואם י' ש' ושנת סמוכה לזה ל' אכ' הוא י' ש' ראשון או
י' ש' שני כנ"ל י' ש' שחל ביום ו' ז' אזכירם ז' נולדה בזה אסורה בזה
(וע' ל' סימן תק' ז' ספי' כ' ז' סימן ת' ספי' א' י' סימן ת' ס')
אע"ג דמ' התורה אם נולד בראשון מ' שני ימים הללו היה האוי
להיות סאת בשני דק' לכל שנולדה היום נגמר סאתמול ואם נולד
בראשון הרי סאתמול בעיד חול נגמרה ודוקא אם נולד בצני' משני
ימים הללו הוא אסור ס' התורה שכין שנולד בשבת שאחר י' ש' או
ב' י' ש' שאחר שבת הרי נגמרה והוכנה מאהמול וכבר נכתב כפסוק
והיכנו אטר יביאו וגומר חול ספ' ל' שנת וחול ספ' ל' י' ש' ואין שבת
ככין ל' י' ש' ואין י' ש' ספ' ל' שנת מ' סגורו ח' ל' ככל ביצה שנולדה
ב' י' ש' או בשבת לאוסרה ג' כ' ב' י' ש' שאחר השנה או בשבת שאחר
ה' י' ש' כשהם סמוכים אסור נולד בראשון שלא לאוכלו בו ביום כמו
בשאר י' ש' משום מוקצה ונשני אסורו ג' כ' נזירה משום נולד בשני
שהוא אסור מן התור' שהרי מאתו נגמר והוכן מ' י' ש' לשב' או משב'
ל' י' ש' ואסורו אפי' היתה התרנגול עומרת לאכילה דלית בה מוקצ'
אסור משום הכנה ואם ח' י' ש' של גליות כיוסא א' ב' ונולדה בשבת

מותרת ביום שני משה נפשי שאם
הוא י' ש' הרי לא היה יום א' י' ש' א'
הול ואין זה שנת ספ' ל' י' ש' כשיש
חול בינתיים ואם אינו י' ש' פ' ש' א'
שכותר דשנת ו' י' ש' מכן לחול :

הג' מותרת ביום שני משה נפשי שאם
הוא י' ש' הרי לא היה יום א' י' ש' א'
הול ואין זה שנת ספ' ל' י' ש' כשיש
חול בינתיים ואם אינו י' ש' פ' ש' א'
שכותר דשנת ו' י' ש' מכן לחול :

הג' מותרת ביום שני משה נפשי שאם
הוא י' ש' הרי לא היה יום א' י' ש' א'
הול ואין זה שנת ספ' ל' י' ש' כשיש
חול בינתיים ואם אינו י' ש' פ' ש' א'
שכותר דשנת ו' י' ש' מכן לחול :

הג' מותרת ביום שני משה נפשי שאם
הוא י' ש' הרי לא היה יום א' י' ש' א'
הול ואין זה שנת ספ' ל' י' ש' כשיש
חול בינתיים ואם אינו י' ש' פ' ש' א'
שכותר דשנת ו' י' ש' מכן לחול :

הג' מותרת ביום שני משה נפשי שאם
הוא י' ש' הרי לא היה יום א' י' ש' א'
הול ואין זה שנת ספ' ל' י' ש' כשיש
חול בינתיים ואם אינו י' ש' פ' ש' א'
שכותר דשנת ו' י' ש' מכן לחול :

א' את פכשולן לצורך עכו"ם ב' ש' המזיב הוא לכד יעשה לכם
ודרשינן לבס' מעשו' לא לעפ' ס' . לפיכך אסור להזמין
עכו"ם ב' ש' ואפילו הוא כישול כבר כל מה שהיה צריך לביתו נזירה
שמה ירבה לבשל בשכילו אם לא יספיק מה שבביתו בכד דדוקא
להזמין לביתו אסור דכין טיבא העכו"ם לביתו וחפץ הוא ביקרו
וה' לתושב שמה לא יספיק ירבה לבשל בשכילו אבל לשלוח לעכו"ם
מכה שבשול והכין לכינו שרי לשלוח ע' עכו"ם ולע' ישראל שאין
הישראל רשעי לפרוח ולהוציא לצורך עכו"ם כבר אב' עכו"ם שרוצה
להזמין ולבבדו ויש לחוש שמה ירבה בשכילו אבל עברו ושפחו
שבתוך ביתו וכן שליח שנתל' לו או עכו"ם שבא אצלו מאליו לתד'
ביתו סותר להאכילם עמו ולא הישיבן שמה ירבה בשכילו שאינו
מקפיד לבבדו וסותר להרבות בשכיל עבדו ושפחתו שבכיתו באוהה
קדירה שמבשל בו לעצמו דשירחה אחת הוא אבל לשאר עכו"ם
שרוצה בכבודן ככל ענין אסור משום נזירה דלעיל וישראל האופ'
בחגור של עכו"ם וצריך לתת לופת אח' בש'רו לא יחד לו כבר אחד
קודם אפייה שאז אופה את זה לצורך עכו"ם ואסור אלא יאפה את
כולם שתם ויתן לו אחר כך אחד מהם :

ב בני החיל שמוטל על בני
העיר לאפות להם ונתנו
קמח לישראל לאפות להם אם
אנינו מקפידין שישראל נוהג
לתניקו מות לאפו להם שאין
זה נקרא אופ' בשכיל עכו"ם שכל
כב' וכו' שהו' אופה ראוי לתניק
ישראל ובשכיל התניקו הוא אופה .

ג ובשם דאעיש עכו"ם מדכתיב לכם ה' נ' ממעטין מלכ' בהמה
לכם ולא לבהמה לפיכך אסור לבשל ולאפו לצורך כלבים
ובן לגבל המורסן לעופות אסור כ' א' ע' שינוי דגיבור אפטר על ידי
שינוי יותר מבישול ואפייה וכשהוא עושה הגיבול ע' שינוי אינו
נראה מלאכה אלא כמו שרשול בעלמא הוא מה שאי אפשר לעשו'
הבישול והאפייה ע' שינוי . ובן להציא מרשות לרשות בשכיל
הפחמה וכלבים אסור דהוצאה אב' מלאכה הוא אף על פי שהותרה
אפי' שלא לצורך לצורך בהמה אסור דמעשה רחמנא בלכם י' טיהו
לגלגל בזונות וליתן לפנייה מותר ואפילו להרבות לבשל באוהה
קדירה שמבשל לעצמו סותר דהרא' שירחא הוא מיהוג' זה לא
החירו אא' כ' יש לו דבר אחר שהיה יכול ליתן לכלבים אם היה רצ'
שאין בר' זה הבישול אלא כדי למלואת הקדירה דשרינן ספני שהיא
שוכת יותר ואח' כ' סותר ליתן הנותן הזה לכלבים אבל אם אין לו
דבר אחר להאכילו אז נראה לכל שבשכילן הוא מבשל וה' ל' בעישה
שחציה של ישראל וחציה של עכו"ם ואסור אפילו בקדירה אחת :

ד ר' ז' ביצה שנולדה ב' י' ש' ו' ס' עיפ' ס'
ביצה שנולדה ביום טוב מותר ליגע בה נגיעה בעלמא .
(וע' ל' סימן ש' ספי' ג') אבל אסור דשילטלה מפני
שהיא מוקצה שלא היה מן המוכן כשנכנס י' ש' וכ' ש' שצמו לאוכלה
(וע' ל' סימן ש' ספי' ג' ו' סימן ש' ספי' א')
ובסמוך ספי' ה' :

ה ואפילו אם ספק נולדה ביום טוב או בחול אסור
ממעמא שיש לו מתירין :
ו' ואם נתבשל בשונג עם בשר
וחכשיל אם יש ששי' כנדרה
הטעם בשל והכל מותר חר' מן
הביצה עצמה שישליכ' או יניח'
עד למחר .

ו' אבל אם לא נתנו לשם למאכל אלא ללבן את התבשיל ולהשעימנו
כנוח סמלאו בתרנגול וכיוצא בזה הכל אסור דכל מילי דעביד לשעפ'
ולחזותא אפילו באלף לא בשיל דחכיב הוא לגבי המאכל ולא בשיל
אצלו :
ז' אבל סותר לכפות עליה כלי שלא תשבר וכלבר שלא יגע בת
הכלי שלא יחזנה כשירצה לחזור גלישול הכלי כ' י' ש'

לבוש החור הלבנות יום טוב קנו

אפילו ליתנה מיד בנר אחר שהרי מיד כשמוציא סוכה אותו ומאי מהני שיחזור וידליקנה עחר כך :

ג נר של חלב ושמן קרוש או של שעווה שרוצה להדליק בו יש וחס עליו שלא ישרוף כולו ויכול ליתן סביבו דבר הפוגע מלשרוף בענין שיכבה כשיגיע לשם דגרים כינוי מותר ולא דמי להרחקת השמן מן הפתילה שאסור דהתם מיד כשמפעס את השמן מכהה אור הנר ולא יזהר כ' כ' ומכנהו מיד מש' כ' כאן שאינו אלא גרם כינוי לכשיגיע לשם ועכשיו הוא אורו מזהיר . פיהו ג' כ' בות י' א' שאין להחירו אלא קודם שידליקנה אבל אחר שידליקנה אסור דה' ל' כמו כינוי מסי' עחר שידליקו והיה עומד לשרוף כולו . כותד להעמיד הנר כדי שיכבה במקום שהרוח רגיל . לנשפ ועבשיו אינו מנשב אבל אם הרוח כבד מנשב אסור לו להעמיד . שם דה' ל' כאלו סוכה כהדיא . יש מתירין לחתוך גר של שעווה הרוקע ע' שמדליקו באמצעו ויחתוך הפתילה ויהיו שתי נירות וישרוף מהרה שאין זה גרם כבוי אלא כמו הוספת הכערת פתילות דלעיל שמוחר אבל לחתמו על די הבלי ודאי אסור וגם כשמתכוו הדלקה יניחנו לאחת האור הישנכ בפתילה שיקרע מאליו ולא יקרענו בכח . יש מוחזק ביד הנשים לכסות האור בליל י' באפר כדי שימצאוהו לפחר מפני שדומה לכינוי נחלים ויש מתירין . ליקח אור מן המדור יש מתירין שאינו דומה למסתפק ממנו דהכא כל אור ואור דולק בפני עצמו וכשניסלו נוסלו ויש נרו עשו ואינו מכה את הנשאים ה' ל' כמו ב' נרות חולקות שעומדים זה אצל זה ונוסל אחד מהם שמים א' ע' פ' שאינו מצלי' כ' הא הנשא כמו השני ה' נ' חכא פיהו יש נזחרק כזה :

ד נר שדלק וכבה דרכו הוא שאז הוא נוח יותר לחזור להדליקו אחר שכבר הוכן יותר מדליק ראשונה לפיכך נר שכבה בו יש והוא בשני י' ש' של נליות ורוצה להדליקו בו בלילה או בו ביום מותר למחוש לחקן ראש הפתילה מיד שכבה כדי שיהא נוח לידלק אחר כ' ואין בו משום חיקון כלי שכבר הוכן ע' כינוי אפילו בלא מחיטה אלא שע' מחיטה מתתקן ביותר וזה אינו נקרא חיקון גמור . דווקא כשרוצה לחזור ולהדליקו בו בלילה או בו ביום אבל אם רוצ' להדליקו בליל או ביום שני אסור להקנו שאין מחקנין מ' ש' ל' ש' וכ' ש' ל' לחול . ולהדליקו כך בלא חיקון מותר ביום שני ד' ש' אבל אם כבה בשבת ורצה להדליקו בו י' ש' שאחריו או אכנת ביום א' של ר' אסור להדליקו כלל בליל שני אפילו בלא מחיטה ותיקון אפילו לשיטלה אסור שכמה שכבה בראשון אפילו בלא מחיטה הוכן להדליק בו פעם שנית וה' ל' מכין משבת ל' ש' אם לא שהדלק' ונכבה מע' ש' שאז אפי' חזר ודלקו בראשון וכבה שות לחזו ולהדליקו אפילו בו י' ש' שאחר השבת או בשני י' ש' של ר' א' שכבר הוכן מע' ש' ויה' שירי שמן אסור להדליק בו י' ש' שאחר השבת או בשני י' ש' של ר' א' משום דהשמן ציל שפי כשהדולקה פעם אחת והיו הכנה ויש מתירין הכל אפילו בו י' ש' שאחר השבת ובו י' ש' שני של ר' א' ולדברי הכל שירי שמן מותר להרבות עליו ולבטלו ולהדליקו כדאשכחן גבי עצים שנשרו מן הדקל שמרב עליה ומבטלין דמיקלי קלי א' סורא :

ה נר של בטלה דהיינו שאינו צריך לו כלל אסור להדליקו אע"ג דק' ל' כתיב שהוברה הבערה לצורך ותורה נמי שלא לצורך מ' ס' צורך קצ' כיצנו אע"פ שאינו אוכל נפש אבל נר של בית הבנסת לא חשיב בטלה שהדלקת נירות בכ' ה' מצוה היא לעולם משו כבוד בית אלהינו לפיכך מותר להדליקו אפילו ביום טוב שני אחר מנחה ואין בו משום מכין לחול כיון שהדלקתו יש מצוה לאותה שעה ולחקן הפתילות והעששיות בו י' ש' אחר פנחה אם רוצה להדליק בו ביום מותר ואם לאו אסור ופסוק לחשיכה סות להדליק אפי' שאינה של מצוה אף על גב שנראה כמדליק לצורך הלילה מ' ה' א' חשכה ולא יוכל לראות עכשיו ונהנה בו מיד אע"פ שאינו לילה כמ"ס :

ו אין ניתנין נר על גבי אילן אפילו מע' ש' להניחו שם ביום טוב דחיישינן שמא יעלה באילן ויחלוש עליו או פרוי ביום טוב :

ז אין פוחתין את הנר של חרס דהיינו בעודו דך כמו בצים של יוצר משעבין אותו ביד לעשו לו בית קיבול אסור לעשות בו י' ש' משום דכתקן מנא וה' ה' שאר עניינים שפראים כמחקנים אותו להדליקו והוא נמר עשיתו ולהיות ראוי להדליק בו אסור משום

מ נ א חיקון

גולדה בזה אסירה בזה) ועכו"ם המביא נצים כיום טוב ראשון ומסית לפי תומו שנולדה מאתמול מותר לסמוך עליו דהא לאו להשכיח מקחו הוא אומר כן שהרי אם נולדו היום הם טובים יותר והוא שאין העכו"ם בקי בשיב של ישראל אבל אם יודע העכו"ם נטיב של ישראל ודאי יודע ג' כ' שמחזיקין איסור כנולד בו י' ש' לא סמכין עליו דלהשכיח מקחו להחירו הוא אומר כן . דווקא בו י' ש' שחל באמצע השבוע יכדידה בצה שנולדה בו אינה אסורה אלא מדרבנן סמכין עליו אבל בו י' ש' שחל באחר בשבת ואומר שמכמה ימים נולדה שאז יש לחוש שמא נולד בשב' ויש כאן בו י' ש' איסור דאורייתא משום הכנה אין עכו"ם מסית לפי תומו נאמן . שלא האמינו עכו"ם מל' ח' אלא בעדות אשה ששום עיגונא ודווקא בו י' ש' ראשון כגון שחל י' ש' בא' ב' אבד בו י' ש' שני כגון שחל י' ש' כ' א' נאמן דאינו אלא דרבנן ואפילו בו י' ש' שני דר' ר' נמי נאמן דהא אנו בקיאינן בקיבוע דירחא וגם י' ש' שני דר' האינו לנו לא דרבנן דהא אנו מונין המועד מיוםא השוחס תרנגולת בו י' ש' ומצא בה בצים נמורים מותרה ואפילו בו י' ש' שלאחר השבת ולא חיישינן שכא אתמול נגמרו ויאסרו מש' הכנה דלא אסרינן כן שחא אסורה משום הכנה אלא כשנולדה היום שאז הוכנה מאתמול להיות נגמר היום . ע' הלידה והלידה היא הנמר ע' הכנה של אככול ע' הלידה נעשה הביצה הראויה להיות נולד בה אפרוח וזהו עיקר גמרו אבל כשלא נגמרה הלידה היום ההכנה דאמול לא מיקרי הכנה דכל זמן שהיא במע' אמה ולא נולדה לא מיק' נגמרה . א' נ' דלא אמרינן כן שאסורו משום הכנה אלא כשנולדה היום אז ודאי סאתמול נגמרה אבל כל זמן שלא נולדה למה נאמר מאתמול נגמרה אדרבה נימא היום נמצאת נגמרה והיום נגמרה ועד הנה בחזקת שלא נגמרה היתה ועכשיו הוא דנגמרה ואם לא נשחפה התרנגולת היום לא היתה יולדת ע' למחר :

ח אפרוח שנולד בו י' ש' אסור משום מוקצה ואם נולד בשב' אסור בו י' ש' שלאחריו שגם הכנה יש בו שהרי בעודו בקלפיתו אינו ראוי לכלום וכשיצא בשבת הרי הוכן משבת ליום טוב :

התקיר שלא לכבות בו י' טובי' א' סעיפים :

א לא התירה התור' אלא הבערה שאי אפשר לעשות אוכל נפש זולתו וכה אמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כיון שנאמר הכפירוש שהרי אי אפשר לעשות אוכל נפש זולתה לפיכך הוי כאלו נכתב בתורה בפירוש אבל כינוי אב מלאכה הוא ונשאב באיסורו כמו בשבת לפיכך אסור לכבות הדליקה בו י' ש' אפילו רואה את ביתו שגשרף אם לא שיש שם סכנות נפשות שזה אפילו בשבת מותר שאין שום דבר עומד בפני פיקוח נפש ואין מכבי את הבקעת אפי' כדי שלא יתעשן הבית או הקירית ואם יש לו מקום להשליכן לחוץ משליכן לשם ועם כנחה כנחה שהרי אין כוונתו לכבותו ו' א' נ' א' שאסור כשעושה משום חפסד סמונו כגון שיש לו בית אחר או מקום אחר לבשל שם קיריתו ואינו מכבה אלא להציל סמונו אבל אם אין לו בית אחר לאכול שם סעודתו או אין לו מקום אחר לבשל שם קיריתו מותר לכבותו שם אם אין לו מקום להשליכה לחוץ שזהו ג' כ' צורך אוכל נפש דשמחת יום טוב הוא לאכול בבית ולשכוח ושל' יתעשן קיריתו :

ב אין מכבין את הנר אפי' לצורך הנצת י' ש' שאינו אוכל נפש כגון שצרי' לכבותו כדי לשמש ספתו ואפי' להפנותו כדי שיתרהק השמן מן הפתילה ויכבה מהר וכ' ש' לחסותק ממנו אסור שאין זה נקרא גרם כינוי אלא כינוי משום דאף זה חשיב כינוי

ג אבל מותר להוסיף פתילת הרבה כדי שיבעור הרבה ויכבה מהרה שיכלה השמן מהרה אע"ג דק' להבערה שלא לצורך שרי דווקא גבי תבערה אמרינן מתוך וכו' כיון שנאמר בפירוש אבל ככינוי לא אמרינן מתוך כמו בשאר כל פלאכה ואסור ליקח פתיל' מגר הרלו

הג' אף על פי שאינו יעושה שום דבר מ' א' שממחר כינוי והיינו משום דלא חשבו גרם כינוי 656 היכא דמינו כתיב כלנר הדולק א' עושה מונה לה' דבר הגורם הכינוי כשיגיע שמה דבר הדולק או כשע' דבר הגורם בכינוי קודם שידליקנו זהו דוקא שעי' גרם כינוי ושרי לכל השמן והפתילה שניהם נגמרו דהליקה וכשעושה משהו בלחם מהם בעודו דולק וגורם בכך שיכבה חשיב כינוי ולא גרם כינוי

לבוש החור הלכות יט

תיקון כליוהיינו סכה בפשיט :

וכן אין חותכין את הפתילה לשנים משום תיקון כלי שכתקו ועושה מפתילה אחת שנים אבל כפי שתי נידות שנתן שתי ראשית בפשיט נרות ומדליק אותה באמצע ונעשית שתיים מותר הוא שצריך לשתייהן דלא סוכה או דלחוקי מנא קא פכוין אלא להדליק בעלמא קא מכין אז מותר אבל אם אין צריך להדליק לא אחד ואינו עושה כן לא כדי להותכה לשנים אסור משום תיקון כלי. שהפתילה נקרא כלי ביה שצריכה עשייה ותיקון לכך אין מהבהבן אותה ג' כלהחריכה כדי שתתאמתחה לידלק :

וכ"ס שאסור לגדולה מתחלה אבל אם היה גדולה פנה אלא שאינה קשה כל צרכה ורובה למעשה כידו כדלהקשות מותר ומותר לשרוחה בשמן ובלבד שלא ישרה אותה בנר שיש בה פתילה דלוקה מפני שמטעם את השמן והוא כמסתפק מן הנר שאסור משום מבהבאת הפתילה הו' לוקה (וע"ל סי' רס"ה סעיף ב' ובסימן רע"ה סעיף י' ובסימן סעיף ב' ו')

פחם שהוא בראש הפתילה כשהוא דולק ומשחיק אחר מותר להסירה בידו ומשליכה לארץ אף על פי שככה ומכבה אסור אף כונתו לכבות אלא כדי שאירי יפה חכר והרי הוא מדלי והדלק' הנר כדי להשתמש לאודו פותר והכיבוי היה דבר שאין מתכוין הוא ומותר ס' בכלי אסור להסירה מפני שהוא מתקן את הפתילה והו' תיקון ממש (וע"ל סימן רע"ה סעיף ח' ובסימן סעיף ח' ועוד ש' ח' דכמו שהח' מותר להדליק את הנר להשתמש כדמותר לכבות מה ממוכס הדלקת הנר וע"ל סימן קק"ו סעיף ד' :

אף המדליק נר של י"ס צרי' לברך אף כדלהדליק נר של י"ס מפני שהדלקת הנר ב"ס מצוה היא להאיר את הבית משום שלום בית לשמחת י"ס :

תקטו דין דברים הנאים חוץ לתחום ב"ט ב' ס' מעיפום :

א' עכו"ס שהבית דורון לישראל ב"ס אם יש בנינו במחבר או שכחוסר צידה אסור אף למי שלא הובא בשבילו לאוכלו בו ביום ואפילו עבר ונחמו לחת פיו ולעסו אסור לבלעו בו ביום (וע"ל סימן סכ"ה סעיף ד') ואפילו לשלולו אסור מפני שדברים שחיו במחבר או שלא ניצודו ע"ס הם מקצה נפור לכ"ע דמדלא לקטן או צדן מאתמול ה"ל אקצינהו מדעתיה שהרי אי אפטר לעשתו ב"ס ואע"ג דנביעכו ס' לא שייך הקצאת כדאיתא לעיל ס' ש' שהרי אין הקושט והצידה ס' וכל דק"ל דממשל בשנת אסורה לו ב"ס לא רצו החכמים לחלק בזה בדברים אלו שיש בלקיטתן איסורא דאורייתא ולערב אסורין בכדי שיעשו כד' אסור כלן היינו העשם משום דית' החמירה בעכו"ס ששם לנודך ישראל ממה ששם ישראל נשגב דכמהלך דלא שכיח לנ' גזרו הנקשית במיד :

והא דאמרנן דלערב אסורין בכדי שיעשו חוץ לאחר כך מותרין היינו אפילו לערב א' שהוא ליל י"ט שני נמי מותרין לאחר בכדי שיעשו ע"ג שאם הלילה חול הרי הסתין בכדי שיעשו ולא נהנה ממלאכ' י"ט ואם תלילת קדש נמצא שנלקטו בחול ולא היה כאן מלאכ' י"ט בל' כד' בשני י"ט של גליחת עושין משום ספק דיומא אז אם הובא ב"ס ראשון מותר בליל שני בכדי שיעשו וה' אם הובא ב"ס שני שצריך להסתין כד' שיעשו אבל בשני י"ט של ר"ה שהם כיומא אריכת' או ב"ס הסמוך לשבת דשתי קדושת הן כגון שיום ו' זה י"ט או יום לא הסי' שאין אה' סכין לחיבורו בין מלפניו בין מלאחריו ואם הוב' בראשון צריך להסתין עד מוצאי י"ט או השב' בכדי שיעשו ויש מפרשין שהשעם שאסרו חכמים דרוק עכו"ס שיש במינו כמחבר או מחוסר צידה ובכדי שיעשו היינו משום גזיר' שמא יאמרו לעכו"ס להביאו ב"ס ראשון כדי שיהיה לע"ס שני מיד לסעודת שמחת י"ט ויהיה מצוה הנשגב בעצירה ולהאי טעמא אפי' היבא בראשון צריך להסתין אפילו עד ערב שני שהוא מצוה אפי' בכדי שיעשו דחיישנו שמא יאמר לעכו"ס להביא ב"ס ראשון כדי שיאכל ב"ס שני למחר בפשיט שיעשו והאי טעמא לא שייך לא בעכו

שעושה בשביל ישראל וגם אינו אסור לאותו ישראל שנעש בשבילו דלאותו שלא נעשה בשבילו לייבא לפיכך שמא יאמר לעכו"ס שיביא וגם לייבא למיכר שכא זה שנעשה בשבילו ואכר לעכו"ס שיביא לזה שלא נעשה בשבילו שאין אדם חושא ולא לו (וע"ל סי' ת"ר סעיף א' ו') לפיכך אם עשה העכו"ס בשביל עצמו ואח"כ הביא לישראל או לישראל אחר שלא הובא בשבילו מותר לערב מיד ואם ניצודו מאלוהים או פירות שנפלו מן האילן ב"ס מאלוהין לכ"ע מותרין לכל אדם לערב הראשון מיד דהא לא נעשה בהן מלאכ' ב"ס וליכא פאן נהנה ממלאכ' י"ט וגם לא שייך לסיגור שמא יאמר לעכו"ס להביאם ואין צריך לומר לפיגור שמא יחלשם בידים דלאו ברשיעו עסקינן לפיכך בלילה מותרין מיד אבל בו ביום לעולם אסורים אפי' למלט

דהא מוקצין הן דאקצינהו דעתייה מינייהו בהבנסתהי' שהיו עודן פחוסרין תלישה וצידה וכן אם תלשן העכו"ס לעצמו או בשביל ישראל זה דאמרין שמתרין לישראל אחר לפי דעת ח' מ היינו דווקא בערב ואפי' מיד בלא שיעור בכדי שיעשו :

הפכ"ס פלג מותר מיד וכן אף שייך לגזר שמת' יחמר לפכ"ס להביא לו ב"ס כדי שיאכל לערב מיד פלג בעכו"ס שנושא בשביל ישראל פלג לא כשפגעה בשביל עגמו וע"ל סימן סכ"ה סעיף ח' ושימין ש"ס סעיף ט' וסימן רפ"ו סעיף ט'

אבל בו ביום פשיטא שאסורין לכל אדם אפילו לבי שלא הובאו בשבילו ואפילו לפלטל אסורים משום פוקצה ושיעור בכדי שיעשו היינו שצריך להסתין בלילה בכדי שילך העכו"ס לסקוים סולקום ויגמור המלאכה ויחזור לכאן ואם נסחפנו לו פהינן הביא יכתין לפחות בכדי שביאו מחוק לתחו' וכתיב מהרמ' אי שנהגין כן . ס' ג לאסור אפילו לישראל אחר ואפילו ביום שני אם לא שזיטק אורחי' נכבדים וקובעין ליה להך דורון ועיין בתרומות הדשן סימן ע"ח וכן נהגו הבותי' לוא' כהרבה . וע"ל סעיף ד' :

ג' ואפילו אם הוא ספקאם נלקטו או ניצודו היום אם לאו אסורין דלא חלקו חכמים :

הנה (ק"ל) ספק מוכן אסור וע"ל סימן ת"ו סעיף ג' ודיווחקא ביום טוב לאשק' אכל ב"ט ס' ויהי וע"ל סימן סכ"ה סעיף ז' ודוקא ס' ליקטו או נודך בשביל ישראל פלג שחש ספק אם כינויו ס' נלקטו היום ס' לקטן ונודך העכו"ס לעצמן הא' ככל כהנאמר במתוך ספק כ"ס אפי' לקטן וע"ל היום מותרים לערב מיד כמובא י' וע"ל נרדך למתקן בכדי שישאו וע"ל סימן סכ"ה סעיף ה' :

אבל אם ניכר בהם שלא נלקטו או שלא ניצודו היום מותרין לבי שלא הובאו בשבילו ואפילו לביא ואם לא באו מחוק לתחו' מותרין ס' אפילו לבי שהובאו בשבילו ואפילו לא ניכר בהם כלום אם ניצודו היום אם לאו ועכו"ס מסיח לפי תאמו שלא ניצודו הי' סוכנין עליו להקל באיסורא דרבנן כזה :

ד' יום טוב שחל להיות ביום ה' והביא עכו"ס דורון לישראל ביום הדבר שיש במינו במחבר או מחוסר צידה אם הוא יום טוב של ר"ה דקיימא לן דלחוכרא קדושה אחת הם יש להחמיר שלא לאכלו עד מ' ש' דהא אין יום טוב סכין לשבת ושני הסימ' של י"ט זה ביום אחד חשבי וכו' ומה אריכתא דמן אבל בטור י"ט של גליחה אפי' לדברי ה' ס' שאוסרים לאוכלו עד מוצאי י"ט יש להקל לאכלו בשבת שלאחר י"ט בכדי שיעשו דכולי האי אין להחמיר משום גזירה שמא יאמר לעכו"ס להביא לאוסרן ג' ימים שאין צריך לומר לעכו"ס להביאו אחר ג' ימים :

הנה אכל' לפניהם לחתול' עמ"ל מותר בליל שני בכדי שיעשו דהא ס' ה' ביום ח' אף מותר בליל יום טוב שני מ' מ' דחד מינייהו מול' הוא והיה ס' ח' ביום אפי' הובא ביום השבת לו מותר גם כן בליל יום טוב שני מ' מ' דחד מינייהו מול' הוא ולאשק' אשקן קודש הח' חרי' המתקן בליל יום טוב שני שהוא מול' בכדי שיעשו ומותר אף יום בני קודש הוא הרי הובא ביום השבת יום ש' שפמרי' מול' הוא אם כן יום מול' בין שבת ליום טוב ולמה יאסר בליל י"ט שני יקר מכדי שיעשו שהרי אפי' ביום ש' עמ"ל מותר אם היה כדור לכו שהוא מול' פלג שפכת ספק בוח אסור דשמו קדש הוא ואם כן די שפסור' עד ל' יום טוב שני בכדי שיעשו ולמה יהיה אסור עד מוצאי יום טוב בכדי שיעשו :

גד' בפירות שא' צריכין משום תיקון והכנ' ב"ס שני שהוא ע"ש כדי לאכלן בשבת אבל דבר שצריך תיקון והכנ' ב"ס שני שהוא ע"ש כדי לאכלן בשבת כגון שהיא דגים שאם רוצה לאכלן בשבת צריך לבלשם

לבוש בע' ש' אסורין שהרי אסורין לפלסלן ב' ש' מיהו גם נזה לצורך אורח' וכה' נ' ש' ד' כ' לא גזרו לאסור דהא עיקר טעם אינו לא גזירה ש' מאמר כו' ובקצ' ד' לא גזרו שיאמר דלא שכיחא ;

ד' דבר שאין בנינו נכחור וגם אינו מחוס צידה והובא לישראל דורות ב' ש' א' כ' כ' תוך התחום מותר לכל ואם נא מחוץ לתחום אסור לאוכלן למי שהובא בשבילנו ולכל בני ביתו וכל מה שחיבא בשביל בעל הבית הוא כשביל כל בני ביתו חשבינן ליה דמידע ידע המביא שאין הבעל הבית אוכל בעצמו כל מה שביאין לו ודעתו על כל בני הבית אבל הכל מותר לשלשלו שכיון דלאחרים מותרים אפילו לאכול לא אסוריהו לזה לשלם . מיהו לא יפלסלגנו אלא כחוד ארבע אמות שהניחו שם העכו' כ' החפצי העכ' קונן שכיחה בבקו' כדאיחא סימן ת' א' וכו' ש' יבאו מחוץ לתחום אין להם אלא ד' אמותיהם שהנחתו שם ואם הוא בתוך עיר המוקפת חומה כל העיר אינה חשובה אלא כד' אמות ומותר לפלסלם בכל העיר ואפילו שחב' עיר שאין ידוע נודאי שהוקפה לדירה מותר לפלסלם בכלל דכחם עיריות מוקפת לדירה הם שאין דרך להקיפה אלא עד שיכני הנחם תחלה וידורו שם ואתר כ' מקיפין אותם וכן אם הוא בתוך כבצר שידוע שהוקף ידירה מותר לפלסלם בכלל אבל סתם כבצר לא שאין סתם קבצרון כוקפין לדירה ואחרים שלא הובאו בשבילנו ואפי' הם אורחים בביתו של זה שהובא בשבילנו אלא שאינם בני ביתו תדיר מותרין לאוכלו מיד דכיון שאינן סמוכין הדיר על שולחננו לא היה דעת המביא עליהם ולערב' י' ראשון בכדי שיעשו מותר אפילו לאותו שהובאו בשבילנו ל' ע' דכית' דאיסור' תחומין דרבנן לא אחמו' כו' כוליהו אפילו הובאו חוץ משלש פרסאן ואיכע ל' ד' דש' פרסאות הו' תחומין דאורייתא אפילו הכי מותרין לאחרים כו' כיוסולמי שהובאו בשבילנו לערב' י' ראשון בכדי שיעשו לכ' אפילו לפי המחמירים ואסרי' במחור עד מוצאי' ש' שני דלא דפי' איסור תחומין לאיסור מחור' וכתוסב צידה דמחור' ומחוסר צידה איסורו שיה' בכל שהוא מוקצה לכל אבל מה שהוא חוץ לתחום אינו איסורו שיה' בכל שאם הוא חוץ לתחום לזה שהוא רתוק' ממנו אינו חוץ לתחום לאחר שהוא קרוב לו לפיכך הקילו בו (ועל' סי' ט' ח' ע' י' ז' וסימון רמ"ח ע"ף ב') ;

כמאן ד' ע"ף ה' וי' א' דוקא שהיה דעתו עליו מאחמול כו' שיהע שחבירו ישלח לו דלית ביה איסור מוקצה אבל אם לא היה דעתו עליו מאחמול אף על גב דלית ביה איסור תחומין אסור פשוט מוקצה וכל של ישראל צריך הכנה מבעוד יום ואפילו לפי שלא הובאו בשבילנו אסור כן מסיק מורי' ז' ל' בשלחן ערוך אבל דבר תפוח הוא בעיני דמה מוקצה שייך קצ' דא' כ' אפילו בעיר אחת ניכא אם ישראל אחד מוסין את חבירו ב' ל' לאכליה סאסור לאכול עמו שהרי לא היה דעת הנזמן עליו מאחמול אלא מאי' אית דך למיפ' כיון שהיה דעת חבירו ישראל שזימנהו עליו מאחמול מותר לכל ישראל ה' ה' ה' הא' היתה דעת חבירו ששלחו לו עליו מאחמול ואפשר לחלק ולומר דשאני הכא שגם חבירו הקצה דעתו מסנו שהרי שלחו מבייתו ודחחו בידים אבל מעכו' המביא לעיר סתם למכור דבר שאין בנינו נכחור דאפרינן לעיל שמותר לכל אק להקשות וכי ידעות הקינה שזה העכו' יביא היום למכור דשאני של עכו' שאין שייך בו מוקצה ואף על גב דלא רצו לחלוק גבי דורות ג' ה' לא אחמור נ' ;

תקון אזהור דברים מותרים לשלוח ב' יט' ובג' סעיפים :

- א' סוטה לשלוח לחבירו דורות ב' ש' אפילו דרך ר' ה' כ' מנות של חכשיל הראוי לאכיל או בהסה חיה ועוף בין חיים בין שחופות יינות שמנים נסליות וקסניות שכל אלו ראויין לאכול ב' ש' וצורך ל' הם אבל לא חבוא שמחוס' שחינה שהי' מלאכה האסור ב' ש' ואין ראוי לאוכלה היום והנה שילחא לצורך חול ואסור ;
- ב' ואפילו הכי הסותרין לשלוח ב' ש' לא ישלחנו בשורה דהיינו שלשה בני אדם יותר נושאים זה אחר זה כולם מין אחד ספני שהיא אושא מילחא ונראה כמשלח למכור בשוק אבל אם כל אחד נושא מין אחר מותר דלית בה אושא מילחא ;
- ג' משלחין כלים אע"פ שאינם תפורים שהם ראויין לשען עליהם ואפילו יש בהם כלאים מותר לשלחם אם הם קשים שראויים להציע תחמו' ואין בו פשום לא יעלה עליך . (וע' סי' ש' סעיף כ') ובלבד שלא יהא בשלו נזע' בהם כמו שנחבאר בע' ז' בהלכות כלאים בע' ה' ואפילו תפילין משלחין ואפילו דרך ר' ה' ואע"פ שאינן ראויין ב' ש' אלא בחול ומ' ה' הואיל ומותר לשלשלם שמחתי' יש בשלוח מחנו' הוי שפיר צורך י' ש' ה' כל דבר שראוי להשתמש בו בחול ואינו מחוסר מעשה מותר לשלוח אפילו דרך ר' ה' ולא דמי לחבוא דשאני תבואה דאפילו בחול גמי אי אפשר ליהנו' מסנה' אא' אתר שחינה דהוי מחוס' מלאב' ומשום הכי אסרותו

הק"ו באיזה אופן מותר ליקח מיני מאכלות החנוני ב' יט' ובג' סעיפים :

- א' לרועה הרגיל אצלו שאין צריך לפסיק עמו בדמי' מפני שמכירו ומאמינו מותר ליתן לו גדי או שלה וכן לשבץ חן לי כתף או ירך ולנחתו חן ליכר ולחנוני חן לי' ה' כצ' וי' ריטתי וכל כיוצ' בזה ובלבד שלא יזכיר לו שם סדה לומר חן לי קב' או קביים ולא סכוכ' דמים לומר אטול כך וכך בעד דינר ולא סכוכ' מניין לומר כך וכך יש לך בידי תנלי עוד כך וכך והיה לך בידי כך וכך ספני שכל אלו דומין ויחד למקח ומסכר י' אבל כיאמר חן ליי' כצ' או רימונים וכה' ג' אינו דימה למקח ומסכר כי כן דרך ב' ה' למנות בביתו כשהוא צריך ולא מוכת' דמסוס' דמים אומר כן וה' חנוני ישראל אבל חנוני עכו' ס' אסור ליקח ספני דבר שכבינו במחור' ש' מא' נלקט היוסאלא א' כ' ניכר בהם שלא לקטו היום ולא דבר שמחוסר צידה ש' מא' ניצוד היום ולא בצים שמא נולדו היום . (הג') וכבר כתבאר לעיל סימן הקט' ו' סעיף ג' למה אסור אפילו אם הוא ספק אם נלקטו או כינודו היום וכמיתן תקי' ג' סעיף ב' בני צינה נתבאר הטע' למה אסור כספק אם נולדה ב' י' או נחול' עכ' ה' אבל דבר שאין בו משום מחור' ולא משום צידה ולא משום נולד מותר ליקח ממנו אפילו אם הובא היום מחוץ לתחום שהרי לא הובא בשבילו דעכו' ארעיתיה דנפשיה הניאם ;

מ' ב' וכו'

ו' ואם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום אף לא אם הוא עכו' ש' השרוי עכו' בעיר והפירות גם כן מצויין בעיר תלינן להקל לומר שעכו' ס' מה מאחמול היו לו בביתו פירות אלו וכותרין אפילו למי שהובאו בשבילו דספק תחומין דרבנן ואוליגו לקולא דרבנן ואף על גב דברכר שיש לו מתידין אזלינן לחומרא ואפילו בספק' י' ספק חול אסרינן ביצה שנולדה כו' ביום אע"פ שהוא דרבנן משום שהוא דבר שיש לו מחירין לא דמי' לביצה דביצה כי מוקפה לה אחזקתיה ורי' לא נולד ונשארה באיסורא וכן ספק מחור' או מחוסר צידה דמי' מוקמינן לית אחזקתיה הרי הוא כאלו לא ניצוד ולא נתלש מה שאין שייך לומר כן באיסור תחומין ואם אינו שרוי עמו בעיר או אין הפירו' מצויין בעיר אסור דנימא עכשיו הוא שכאן ;

ז' עכו' ש' שהביא לעיר סתם למכור דבר שאין בנינו במחור' אם הוא עיר שרובה עכו' מותר שכל המביא לצורך הרובה הוא מביא ואם הוא פחצת על סחצה או שידוע שלקט לצורך שניהם אסור ;

ח' דבר שאין בנינו במחור' שהובא לישראל ב' ש' ראשון של ר' ה' אף על פי דק' ל' דקדושה אחת הן מותר בשני שהרי אין עליו איסור הכנה ולא דבר התלוי בקדושה שנאס' קדושה אחת הן אלא משום ר' יסא ננעו בה ש' יא' ל' ולהביא ודיו' אם קנסו בראשון אפילו בר' ה' וכן הרינן בשבת וי' ש' הסמוכים ז' לזה (אבל לא יאידך סעמא שצריך להסתח' בכדי שיעשו משום שלא יהנה סלמכת' י' ש' ולא משום גזירה אפשר דאסור בכ' ת' ז' ע')

ט' ישראל ששני דורות לחבירו ע' עכו' מעי' ש' ומתעכב העכו' ומביאם ב' ש' מחוץ לתחום מותר אפילו למי שהובא בשבילו לאכלם והכא ליכא למתג' ש' מא' יאכר לו להביא שחבירו לא ישמע לו לשלוח אבל אסור לכל ישראל לשלשלם חוץ לארבע אמו' שהנחתו שם מחוץ לעיר המוקפת חומה או חוץ למבצר שידוע שהוקף לדירה (דכוול' ומחון לפתחם א' חן ל' ה' א' ד' אמות וכ' ש' כ' ה')

לבוש החור הלכות י"ט

ונעשה מוקצה ואסור לשלול להראות אלא שוממו ומניחו מהר וסיד בקרן זווית כדי שלא יתקו בו בני הבית אפי' אין עליו כשר כלל ד' מותר לשלול הסולם משוכך לשוכך משום צורך שמחת יוקם ש"ב אפילו מרשות הרבים והני מילי סולם קטן כגון של שוכך אבל סולם גדול כגון של עלייה אסור לשלול משום שהרוא יאמר לתקן הוא מוליך לפיכך אפילו בבית אסור לשלול שכל מה שאסרו חכמים משום מראית עין אפילו בהררי חדרים אסור :

ה' מותר להוציא גרף של רעי לאשפה משובב בכורו ואסור להחזירו דמוקצה הוא אלא אם כן שיחן לתוכו מיכס שמסלסלו אנב מיכס אפילו רעי בלא גרף מותר להוציאו משום כבוד הבריות אבל אסור להביא לפניו דבר שעתידי למאס כרי להוציאו לכשימאס :

ו' בהמה שמחה כיום טוב אם היתה מסוכנת מערב יום טוב מותר לשללה ולהחכה לכלביושטיק שהיתה מסוכנת מערב יום טוב היתה דעחו עלוה מערב יום טוב להאכילה לכלבים ואינה מוקצה ואם לא היתה מסוכנת מע"פ אף על פי שהיתה חולה הריוזו מוקצה ולא ייזנה ממקומה .

ז' מתהליין בערמת התבן אם הוא תיבנה סריא ואית בה הקוצים שאין יכולין לשכב עליו ולא לגבול לבנין לתוך השיט בידו או ברגליו ומסתמא להסקה עומד אבל תיבנא מעליא או לית בה קוצים דרך לאוצרו לכהמה או לגבל לשיט לבנין וה"ל מוקצה ואסור לשלולו :

ח' סוכה העשויה שלא למצות סוכה אלא לצל ובשאר י"ט וסמך לה אצל דפנותיה קנים ולא ארגז עם הדפנות מותר ליטול מאוחז העצים להסיק בהם שלא בשלם אנב סוכה ואינם מוקצים וגם אין בהם משום סתירת אוהל כיון שלא ארגז עם הדפנות .

וכן אסורק חבילות על הסכך אינם בשלות עם הסכך כיון שלא התי' אנדן . ומותר ליטול ולהסיקן אבל מן הסכך עצמו או אפילו מן החבילות שהתיר אינודן ואפילו היא מעוכה הרבה ורועה ליטול מן העליונות יחשאר היא מסוכנת וכן מן הקנים הנארנים עם הדפנות אסור ליטול מהם ואפילו אם החנה עליהם שאין בה משום מוקצה מ"מ משום סתיר אוהל אסור ליקחם משם אבל אם נפלה בי"ט והוא חחנה עליהסכך הכל לפי תנאו ברא כסוכה העשויה לצל וכדאמרינן אבל כסוכת החג אפי' תנאי לא מהני ואפי' כעצים הססנבילי ובחבילי המקושרות כמו שיתבאר לקמן סי' תרל"ח בעזרת השם :

ט' בית שגור שהוא מלא צירות סומני ונפחת בי"ט נוטל ממקו הפחת ואע"פ שהיה סתום מערב י"ט והוא להו הפירות מוקצין מחמת סתירת הבית שאי אפשר לסתרו כ"ט אפ"ה הפירות מותרין כיון שאינן מוקצין מחמת עצמן וגם אינן בסיס לדבר איסור :

תקו"ט דין צירי דלתות ובוה' סעיפים :

א' חניות של עץ שאינן מחוברות לקרקע אלא עשויות כחיכת ועומדת בשוק וסוגר אותן כדלת וכשרוצו לפתחן מסלק הדלת ונחננו לפני החנות ומסדר עליו צרות רוכלין לסוכרן מות לסלק את הדלת כדי להוציא ממנה תכלין ומה שצריך לי"ט אע"פ דק"ל יש בנין וסתירה בכלים מדרבנן משום שמחת י"ט לצורך אוכל נפש החירו לו וגם להחזיר הדלת לסקופה מותר אע"פ שאין החור צורך י"ט החירו סופו משום תחלתו דאי לא שרית ליה להחזיר לא פתח ואתי לאמנועי משמחת י"ט : ועל סמך תצ"ז סעיף י' וסימן תצ"ט סעיף ג' אבל אם יש לו כיוצא בזה בבית מות לסלקו ואסור להחזירו דבבית לא החירו סופו משום תחלתו דכיון דברשונו נינהו לא אתי לאמנועי משמחת י"ט שאינו ירא להניחו פתוח בביתו ברא כשיש לו ציר באמצע הדופן ויש לדל בלישה שם כנגדו שתוחבין אותו בציר שאינו נראה כ"כ כבונת אבל אם יש לו ציר מן הצד למעל ולמט אפי' בחנויות שבשוק אסור משום שרופה יותר לבנין כשתוקעין בציר ואם אין לו ציר כלל אפי' בביתו נמי מות ואם הסם מחוברי בקרקע ככל ענין אסור אפי' לסלקו דהוי סתירה דאורייתא ברא בדלתות שמסלקין ומסירין אותן ואינן קבועו שם אבל בדלתו המחובר וקבועו כעין דלתות הבתים שלנו בכל ענין מותרין לפסוח ולסגור כמו הבתים דגמלות הן אנבן ואין כאן לא בנן ולא סתירה הן כלפי

וכן קמת שנפתח היום כותר ליקח ממנו בעיר טרונה עכ"ל דעת עתא דרובא מחני לה והם עכו"ם ומשום מוקצה ליכא דחסיק גמי חזו לכוס בין השמשות ולעשות מהן דייסא וקליות ועוד דכל דבר שחוא של עכו"ם לא שייך בה מוקצה . כי אם בדבר שיש במינו במחבר או סחוסר צידה החמירו בו ולא חלקו בין עכו"ם לישראל :

ג' ולפיכך אסור ליקח מחכיוס עכו"ם דבר שנמינו במחבר או דבר שמחוסר נידה ואף על פי דלס הס ביד חכיוני עכו"ם מסתמא לנודך העבר"ס הס כלקטו וניכדו ועל סימן תק"טו מעיף כ' (עכה) אבל גבי תלוש דעת העבו"ס עליו להשחינו אינו עושה באיסור שאינה אסורה לו חלקו כן של ישראל לעכו"ם ומותר ליקח פה חפה כעכו"ם כיום טוב שנאפה בו ביום דלסאי ניהוש שמא נלקטו העצי שנאפה בו כיום הא ק"ל אין שבת עצים נפתא כ' באיסור הנאה . ומשום שמה נפתח הקמח היום גם כן ליכא כדאמרן וה"ה אם נאפה בשבת שלפני י"ט מותר לקנותו בי"ט דלא שייך בזה שבת שבת לי"ט דמוכר הוא ולא מוקצה ואפילו בשבת עצמו יש סתירן לקנות אותו . סיהו לקרות העכו"ם בביתו ולתת לו המעות בעדו דאיו לאסורו דהנה עובדא דחול :

ב' ושראל שאמר לעכו"ם מעי"ש קנה לי יוניס למחר לצורך י"ט יפה עושה שצוה לקנות לו בהזכרת סוכות מקח דרך מקח וממכר של חול ואפי' בלא מעות אסור שלא התירו לקנות אלא בלא מסוק דמים ועל דרך שנחבאר בתחלת זה הסימן . סיהו בדעביד שקנה כך על ידי ציוני מותר לאכול מהם אפילו בי"ט ובלבד שלא יהיו היונים מפרחים שאז הם אסורים משום מוקצה דשמא ניצודו היום . ואם רגיל בכך אסורים לאכול מהם בו ביום אפי' קטן ככר דאין זה חשוב דיעבר כיון שרגיל בכך :

ג' מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה אפילו אם הוא מיוחד למדה ובלבד שלא יזכיר לו שום מידה לומר תן לי מדה פלונית ובל מה שאסור בזה בשבת כמו שנחבאר לעיל סימן שכ"ג אסור גם בי"ט וכן להטיל גורלות שנתבאר בסמן שכ"ב בהלכות שבת אסורים ג"כ בי"ט ע"ל :

ד' לאיסרה אדם שעורין ויתן לגהמחו אלא משער לפי אומדן דעתו ונותן לה :

תקו"ה דיני הוצאה מרשות לרשות בל"ט וטוב"ס סעיפים :

א' כנר אמרנו בסמן תצ"ה מתוך שהותרפ הוצאה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש אבל פ"מ אחז"ל ובלב" שיהא בה צורך קצת אפילו אינה לצרכו של י"ט אלא לצורך מצוה כגון קטן לסילוק טל לקרות בה ולולב לצאת בו מותר וכשם שסותר להוציא כך מותר להחזיר שהחירו סופן משום תחלתן . (ועיין לגיל סימן ט"ה סעיף ה' ונסימן תרי"ג סעיף ה' וכאמין תקיעו מעיף א' . וכן אם צריך לילך לב"ה או לטייל לשמחת י"ט ואינו יכול להניח הקטן לבדו בביתו יחידו יבול להוציאו עמו וכן מפתח או סאר כלים שירא להניח בביתו שמה ינטו בו יבול להוליכו עכו"ם . וכן כל צרכי חכשים יכול להוציא כדי להתקשט בו וכן מה שיש בו משום פיוול כגון כדור לשחק בו לשמחת יום טוב התירו . וכן כל מה שיש בו תורת כלי מותר להוציאו אפילו לר"ה ואם הניח עירוב מהני ליה העירוב שמותר לשלול ולהוציא כל מה שיש לו תורת כלי אף על פי שאינו לצורך היום כלל אבל דבר שאין לו תורת כלי כגון אכנים וכיוצא בהן ואף בצורך היום כלל אסור :

ב' אסור להוציא שום דבר לצורך העכו"ם דלא עריף מאוכל נפש דאסור משום עכו"ם דלכס בתיב י' . (ועיין לעיל סמן תקל"ז סעיף א' ונ') ושם הוא עכו"ם אל ס צריך לחזור בו משכנו מתוך אלמותו יש ליתנו לו ע"י עכו"ם אחר אבל לעצמו לא דגראה שפי כששא ומחן לפיכך בלא אים אפילו ע"י עכו"ם אחר אסור . וכל דבר שאסור לשלולו בשבת אסור לשלולו כ"ט אם לא לצורך אכילה דלצורך אוכל נפש מותר לשלול הכל אפילו דבר של מוקצה :

ג' לקח עץ שאינו מיוחד לשפור וצלה בו כשר אסור לשלולו ד כיון שאינו מיוחד לשפור אינו כלי ולאחר שצלו בו נסאס

לבוש החורף העבות יט

המלוים את המסאסורים לרכוב על בהמה אפילו כשי
 ואפילו האבליים לא ירכבו שלא הוצרכו להחיד רכיבתהמה
 שאשלא יוכל לילך בגליו לא ילווני אבל הקוברי שצרכין לקבור
 שם אם אי אפשר להם לילך כחיריים להם אפילו לרכוב על גב
 בהמה ב' ש' ש' : (ואיסור רכיבת בהמה ככר כתנאך לעיל סימן
 הקכ"ד סעיף א')

ה' כפי העיר אחת שנועד להם שמת ישראל רחוק משם ד' א' ה'
 ימים ולא ניתן לקבורה אע"פ שלא יוכלו להגיע שם עד אחר
 המועד כותרים לצאת לדרך ב' ש' שני כדי למהר לקבורתו לכבדו
 שלא יחננוול ומותר להביא מת ב' ש' שני כחוק לחיים לחיך העיר
 לקבורו בקברות שכונה ישראל אע"פ שהיה איפשר להם לקבורו שם
 בכקומו שזהו כבודו שיקבר בשכונת קבורת ישראל :

ט' חינוך שמת נחוך שלשים יום אם גמרו שערי וצפורנו הרי
 הוא בן קיימא ודינו כרין כח גדול אע"פ שאיננו יודעין אם כלו
 לו חדשיו אם לאו דצולתין כתר ריבא ורוב נשים יולדות ולד קיימא :
 י' נפלים שנהגו להסיד ערלתם או צכור אבן או בקנה אסור אפילו
 ביום שוב שני ואסור לקבורו אלא כניחו עד לכפר דרוקא
 במת שהוא ברקיימא שעובר עליו חמלינו בלא ויש בדין בשהייחו
 שויהו רבנן בחול אבל נפל אין כצוה בקבורתו לפיכך אין קבורתו
 וצרכיו דחה י' :

הג' ועוד דמה שנהגו להסיד ערלתו אף זה מכהג ט' תורה אף
 שמכהג להכידו ממים הקנת הפוטפוט דאמרינן ב' ש'
 שהקדש ב' מעבד ערלב מן הקטנים שמתו ולא מלו ונתנה ט'
 פוטפי ישראל : (עד כאן הג' ה')

יא' את קורעין על הכח ב' ש' ואפילו קרוביו ואפילו ב' ש' שני . שאין
 הקריעה צורך הכח וצורך הקבורה ולא ההירורו :

יב' כשמת מת בליל יום שוב שני נוהגין להשיכים ולקבורו קודם
 תפלה שלא להרבות אבל כל זמן התפילה וכשמת ביום קוברין
 אותו אחר אכילה . דין צדוק הדין ב' ש' עייף בע' ס' ס' ת' א' :

התקבץ דין עירוב תבשילין ובו כ' סעיפים :

א' אסור לגשל מיום טוב לצורך שבת לא שהוא דאורייתא ולפיכך
 מותר לנו אף אשר יביאו ונוסר חול מכין לשבת ואין שבת און י' ש' שבת
 לשבת . ויא דדוקא חול מכין לשבת ואין שבת און י' ש' שבת לחול
 אבל מ' ש' לשבת מותר אלא שחכמים אסרוהו כדי שלא יבאו לבשל
 מ' ש' לחול שאמרו ק' והוא מ' ש' לשבת אין מבשלין מ' ש' לחול לא
 כ' ש' לפיכך י' ש' שחל להיות בע' ש' לא יבשל בתחלה שיהיה תחלתו
 תיקר ביטולו לצורך שבת בקדירה בפני עצמה אבל מבשל הוא כמה
 קדירות לצורך י' ש' ואם הותר הותר לשבת וכלכך שלא יעריב
 כמו שיבאר בע"ה מיהו תקנו חז"ל שעל ידי עירוב תבשילין שיעשה
 מעי' ש' לצורך שבת כמו שיבאר בסמוך בס' ד' יכול לספוך ולבשל
 אפ' לו לתחלה מ' ש' לשבת שכיון שהתחיל מעי' ש' ובשל לצורך
 שבת לא היו ביטולו ביום טוב לצורך שבת אלא כנוסר והולך בישולו
 ב' ש' כה שהתחיל פעי' ש' ודין גזה היכירה שידעו שכיון שאסור
 להתחיל ב' ש' לצורך שבת ק' דמ' ש' לחול לגמרי אסור ואפילו ל' ש'
 שהוא דאורייתא מסום הכנה אין להקשות היאך תקנו חז"ל העירוב
 לעקור איסור הגנה שהוא איסור דאורייתא שאין שייך איסור הכנה
 דאורייתא לא היבא שמכין דבר שאין יכול להנות הימנו ב' ש' כגון
 שמבשל סמוך לתשיבא דליכא וסיסר הואיל ואקלעי אורחיו חזי להו
 אבל כשמבשל ביום דצרכא למימר הואיל ואיקלעי אורחים כו' ק'
 דאמרינן הואיל ושרי ואפ' אסרו לבשל בלא עירו מזה ש' ש' שבת כהני .

תקרא עירוב ספני שהוא מערב ביטול צרכי שבת וצרכי י' ש' לעשותן
 יחד והואיל והוא דרבנן מותר להניחו בעי' ש' אפי' בספק חשיכה :

ב' כהגו שאין אופין ארץ על האפוי ואין כבשלין לא על המבושל
 לפיכך נהגו לעשות עירוב זה מפת וממיני תבשיל הפת לאכו
 עליו והבשול לבשל עליו ואסמכיה אקרא דכתיב את אשר תאפו
 אפוצות אשר חבשלו בשלו כשמעין אופן אלא על האפוי ואין
 כבשלין לא על המבושל כו' מיהו דוק לבתח אבל בדעבד שלא עשה
 אלא על התבשיל לבד סוכך ועושה כל צרכו לשבת שהכל נקרא
 תבשיל

תקרא הארץ האספת צעה לקחנה וכל זה בעשי קבר וארון וחכריכין
 שהן סלאכות נמורות האסורות מן התורה ולא שייך בהן לום מחוך
 שהותרו כו' לפיכך אסורים ע' ישראל אבל להלבישו ודחמם לו מים
 לשתהו ולהוציאו ולכותו בקבר שכל אלו אינם אסורים במקום אחר
 אלא משום שבת דרבנן בבת לא נזרו ומותרים אפילו ש' ראשון ע'
 ישראל שהרי יש בו צורך מצוה ואמרינן ביה מחוך כו' ומוטב שיעשו
 ע' ישראל שיעשו על ידי עכו"ם השמשים ואין בו כבוד למת וסוב
 להנהיג לשהרו על ידי קש או ע' עור או נסר . ולא ע' סדינין שלא
 יבאו לידי חשישה שהוא דאורייתא :

ג' מת אסור להלינו לפיכך מת ב' ש' ראשון מוטב שיתעסקו בו
 עממין ב' ש' ראשון משלינו אותו כדי שיתעסקו בו לפי ישראל
 כראמרינן לעיל ואם אי אפשר לקבורו ביום טוב ראשון ורתיים
 להוציאו מן הבית לבית הקברות כדי לקבורו למחר לא שמוס' עגמת
 נפש אינם רוצים להלינו בכית או משום הכהני לא יתעסקו בו ישראל
 ביום ראשון בשום דבר מלאכה אפי' מן הדברים שהותרו לעיל אלא
 כשלא יוכלו לברר דהא ליכא בהם צורך היום כלל וכן אפי' כשרוצים
 לקבורו בביום לא יתעסקו ישראל א' מן הרחיצה וצרכי קבור ואילך
 ואפילו לחמם מים דמחוך כו' אבל לשלול להניח מן המטה לארץ לא
 הוי א' כמחמת לצל שאינו צורך קבורת לא ישלולוהו ישראל בהדיא
 אלא ע' ככר אדונינו כסו בשבת :

ד' דווקא ב' ש' יתעסקו בו עממין כיון שהותרו בו קצת מלאכות
 מן התורה התירו בו הרבה עניינים משום כבודו של מת אבל
 ב' ש' וכל שכן בשבת לא יתעסקו בו אפילו על ידי עממין ואפילו הוציאו
 על ידיהם ולהניחו בכיך תקשוו מאתמו אסור שאין זה כבודו של מת
 שיאפרו נחלל עליו שבת במיתתו :

ה' יום טוב ג' כיון דלדידן דבקאינן בקבוע דירחא אינו לא משום
 סבה אבותינו לגבי כח לא החמירו בו חכמים אלא כחול טוהרו
 רבנן לפיכך מת ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל אפילו ביום שני דראש
 השנה דלשאר מילי חשיבין להו כיומא אריכתא לחוכמא כמו
 שנתבאר במקומו סימן חק"ג סעיף א' אבל לגבי כח לא החמירו
 ואפילו לא אשתהי ואפילו לחתוך לו הדם מהמחוכר שאינו כל כך צורך
 קבורה לא להניח על הכסה לכבודו מוח' כל שכן לעשות לו חכריכין
 וארון ולחצוב לו קבר ולחמם לו מים לשהרו ולגוז לו שערו ואם אין
 באותה עיר מקום קברות לישראל מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה
 שכונת קברות ואפילו חוץ לתחום וסשכירין לו עגלה או ספינ' להוליכו
 ממקום למקום ואפילו אפשר בעממין יתעסקו בו ישראל דכבוד הוא לו
 שיתעסקו בו ישראל משיח יתעסקו בו עכו"ם . חוץ מן הכיפת שדרך
 לבנות על הקבר שאין לבנות ביום טוב רכיב שנקבר נקב למה יצאל
 יחר ביום טוב שלא לצורך שטוב למעט באיסור ככל מה שיוכלו
 כמה דברים אמורים כשרוצים לקבורו ביום אבל אם אינם רוצים
 לקבורו ביום אין עושין שום דבר איסור מלאכה אפילו על ידי עכו"ם
 אבל לשלול מותר לעול . מיהו באטכנו : באלו הארצות אין נוהגין
 לעשות שום איסור מלאכה דאורייתא ביום טוב כני ככו ביום שא
 ראשון אלא כל היבא דאפשר בעבכח עושין הקבר וחכריכין והארק
 על ידי עממין ושאר דברים עושין על ידי ישראל כמו ביום טוב ראשון
 חוץ מן הכסוי שיש נוהגין לכסותו בעפר על ידי ישראל כמו בחול
 ויש מחמירין ויש להקל ואם אי אפשר על ידי עממין יש לעשות
 הכל על ידי ישראל :

ו' ישראל המופר קבר ב' ש' שני לאחר התירו לו חכמים ליפול
 שכר שכיון שהתירו חכמים חדרב משום כבוד המת חסו שמא
 לא ימצא מי שירצה לחפור בחנם ואם כן מה תועיל חכמים בתקנתם
 ולפיכך התירו לוגם כן לקבל שכר אע"פ שהשאר דברים שמותרים
 לעשות ב' ש' אסרו לעשות בשכר גבי מת הקילין כדפור' :

ז' ביום טוב ראשון שלח את
 המת חוץ התחו משו כבודו
 ו' ש' שני אפי' חוץ לחיים וכותרת
 לחזור למקומו בו ביום :
 חו"ל י' ש' כחול עושה נכנן לנכ. מת וי' ש' ש' ספי' ה' ג' י' ש' סעיף ה' .

וצפוי כלי הקבורה שהולכו עמהם חוץ לתחום מותר להחזירם כדי
 שלא יאבדו ויבשילם לעתיד : (ועל ס' ת' סעיף ג' וי' ס' כ' ע' סעיף ע')

תבשיל אפ"ל האפ"יה נקרא תבשיל דכתיב וכשלו את הפסח דמיירי בצליה וזה האפ"יה : (ומ"ט התורה והלכה טרין וא"ע ג' דל"ח הו' ככלל פת ותבשיל דל"ח חנרכיה רננן חל"ל בעיקר תיקון הסעודה ועיין בסמוך סעיף י"ע)

ג ושיעיר פת ותבשיל זה מכל א' כזית בין לא' בין למ"א בין לאלפים בין בתחלת הנהחתו בין בסופו כגון שנאכל או נאב ושייר קצת . ויא הפת צריך להיות כביצה וכן נוהגים לכתחלה :

ד ותבשיל זה צריך שיהא ראוי ללפת בו את הפת שבוה ניכר טעמו ולשם שבת לאפוקי דייסא דלא דייסא לא מלפת שאין דרכו בכך דהני כבלאי טפסאי דאכלי נהמא נהמא :

ה ומיהו כל מיני תבשיל ראוי לכך אפי' צלי או שלוק או כבוש או מעושן ואפי' מק' דגים קטנים שהדיחן במים חמין והו' תתן הוא ביסולן וראיין לאכיל הר"י זה סוסף עליה וס' כדעל הפוחי' מבושלים והוא הד"ק שאר פירות מבושלים ועל דגים קטנים שבישולן :

ו וסוסף אפי' על ערשים שנשארו מעי' ש' ובשולי קדירה ולא כיון לבשולן או להשאירן לשם כך ועל שמנונית הנדבק בסכך וגדרו והוא שיהא בו כזית דגים קטנים מלוחים שבשלו אע"פ שאין ביסולם ביסול לאסרן משום ביסולי עכו"ס אפי' חשיבי ביסול יענין עירובי חכשיליך להיותן תבשיל דהא דשרו משום ביסולי עכו"ס לאו משום דלא הו' תבשיל דהא דהת' איסוריהו משום אקרובי דעת וכל שהוא נאכל כמות שהוא אין קירוב הדעת בבשולי אבל תבשיל מיהו הו' לסמוך עליו משום עירובי תבשילין אבל במליחה בלא ביסול לא אפי' ע"פ שנאכלין כך במליחן ס' דכר ביסול בעינין :

ז מצוה על כל אחד וא' לשרב לעצמן ומצוה ג' על כל גדול העיר כשיערב לעצמו שיערב על כל בני עירו שאם באולי יהיה אחד כבני עירו שרוד ולא יערב מחמת שאין לו פנאי או ישבת ולא יערב או נאנס או שהניח עירוב ונאבד שיצא בעירו ואסמכיה אקר דכתיב ושלחו מנות לאיזנכונן מאי לאין נכון לו למי שלא היה יוכל להניח ע"ת כלומר שהיה שרוד או נאנס או שכח אז יוצא בעירובו של גדול העיר וה' הע"ב הארץ שאינו ידע לערב אבל מי שאפשר לו לערב ואינו מערב אע"פ שזוכר אלו שדעתו שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר נקרא פושע שאינו חרד למצות חכמי ואינו יוצא בעירובו של גדול העיר :

ח בשמערב על אחרי אינו צריך לפזוש כל אחד ואחד לא מניח בכלל על כל בני העיר וכל מי שהוא בתחום העיר יוצא בו אבל מי שהוא חוץ לתחום אינו יוצא בו אפי' הניח עירוב חחומק שיכול לבא לכאן אינו יוצא בו דמסתמא לא היה דעת הגדו' עליו דמסתמא אמרינן דעתו על כל מי שרוד בתחומו ולא על מי שאינו בתחומו אא"כ התנה המניח בהדיא שדעתו ג' עליו :

ט דעת מניח בעינין שיכוין להוציא אחרים אבל דעת מי שהניחו בשבילו לא בעינין בשעת הנחה . רק שיודיעוהו למחר ביום טוב קודם שיתחיל לבשל לצורך שבת ואם דרך הגדול להניח עליהם בכל שנה סומק עליו מסתמא :

י כשאינו מערב לא לו ולכני ביתו אינו צריך לזכות להם ע' אחר דכשהוא מערב עירובו כולם פוחרין שכולם סמוכים עליו אבל המערב לאחרים צריך לזכות להם ע' אחר . ולא יזכה להם לא ע' בנו ונתג הקטנים אפי' אם אינם סמוכים על שלחנו ולא ע' עבדו ושפחתו הכנענים דידם של אלו הם כידו וכאלו לא יזכה לאוחם שהוא מניח להם אבל מזכה הוא ע' בנו ונתו הגדולים אפי' סמוכים על שלחנו ועל ידי עבדו ושפחתו העבריים אפי' הם קטנים וסמוכים על שלחנו שרצו הם אוכלים והרי פשלהם הם אוכלים ואין ידם כידו וע' אשתו אפי' מעלה לה מזונות דלענין עירובין הקילו שאין ידם כידו וי"א שאין מזכה ע' בנו ונתו הסמוכים על שלחנו אפי' הם גדולים ולא ע' בנו אפי' אינח סמוכה על שלחנו כל זמן שלא בנה ולא ע' אשתו שמעלה לה מזונות או שאסר לה צאי מעשה ידיך בסונכותך אבל מזכה ע' בנו שאינו סוסף על שלחנו אפי' הוא קטן וע' בתו שבגרה ואינה סמוכה על שלחנו וע' אשתו שאינו מעלה לה מזונות ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היבא דאפשר ובדיעבד סוסמך על דברי המיקל כיון דעירוב הוא מדרבנן וכן גדול שהוא גשוי אשה אפי' על פי שהוא סוסף על שודחן אפי' סוסמך על ידו אפי' לכתחלה :

יא וכשהוא מזכה לאחרים כיצד הוא עושה לוקח העירוב בידו ונותנו ליד מי שיש לו זכות לזכות לאחרים ואומר זכה בעירוב זה בשביל פלוני ופלוני כו' או בשביל כל העיר . ונשלו הזוכה סידו וצריך להגביהו מן הקרקע שפח דכיון שהוא ברשות המזכה אינו זוכה בלא הגבהה :

יב ואח"כ חחר המזכ' ונוסלמדי הזוכה ומכרד בא' אם האק' בו על מצות עירוב . ואומר בדין יהא שרא לנא לאפוי לבשולי ולא שמוני ולא דלוקי שרנא ולעשות כל צרכנא מימא שבא לשבתה לנא ולפלוני ופלוני אם ירצה לפרש או בסתם לנא ולכל בני העיר הזאת . ואם אינו יודע בלשון הקודש יוכל לומר בכל לשון שמבין :

יג יש שחל להיות ביום ה' וחניח עירוב מעי' ש' אפי' כ' אסור לבש' ב' ש' ראשון לשב' דהא ק' ל דאנן בקיאין בקיבוע דידחא וא' כ' יום ראשון הוא ודאי דאורייתא ושני דרבנן ואינו אלא משום גזירה שמיא ח' יחזור הדבר לקולו ולמה ישל ועשת מלאכה יתירה ביום ראשון שהוא ודאי קודש טוב יותר שיסתין עד למחרתו שהוא חול שאינו אלא מדרבנן :

יד אם הניח עירוב על דעת לסמוך עליו כל זמן שהיה קיים ואפי' ב' ש' אחר כגון סוכות שחל להיות ביום ה' והניח עירוב בערב סוכות לסמוך עליו גם ב' ש' אחרת או יניח בערב ר"ח שחל יום ה' ויהיה קיי עד אחר סוכות לכתחלה לא יסמוך עליו ב' ש' אחר דלעולם טוב יותר הוא שיניח העירוב באותו ע' ש' עצמו שפתוךך זכו יותר ב' ש' ושבת ויכרוך כנה יפה לזה ומנה יפה לזה . אבל בדיעבד יוכל לסמוך על עירוב אחד לכל ה' ש' כל זמן שהוא קיי ובלבד שיאמר כן בפירוש כשהניחו שרוצה לסמוך עליו כל זמן שהוא קיים אפי' ב' ש' אחר שכשאמר כן חל התנאי על העירוב ועליו הוא סוסמך ב' ש' אחר אבל אם לא כן לא יסמוך עליו ואפי' הוא עודנו קיים שהרי לא התנה אא"כ על עצמו ותקנת חכמי' הוא על כל א' משרא שיערב בכל י' ש' שחל בע' ש' והיאך יערב הוא על י' ש' שעדיין איננו בעולם :

טו הניח עירוב ונאכל או נאבד קודם שבישול לשבת אינו רשאי לסמוך עליו ולבשל אא"כ נשתיר ממנו כזית :

טז ולאחר שהכין צרכי שבת מותר ל' אפולו סיד :

יז ואם התחיל בעיסתו בעוד שהיה העירוב קיים ובחוד כך נאכל או נאבד העירוב גוסר אותה עיסה שהתחיל ולא יותר וה' אם התחיל לבשל ונאבד או נאכל שגומר אותו תבשיל שהתחיל :

יח ואם אפת בו כיום לצורך י' ש' או ביסול לצורך י' ש' ועדיין לא אבל ונאכל העירוב או נאבד הרי זאת האפ"יה ותכישו נעשות בהיתר ויכול להניחם לצורך שבת אע"פ שהיתה כוונתו לצורך היום ויכול לאפות ולבשל מאכלים אחרים לצורך י' ש' :

יט יא דהקנת העירוב לא נעשית אלא בשביל צרכי הסעודה מן השעש' שנתבארו וצרכי הסעודה הוא עיקר . עכל לשאר דברי' לא אסרו חכמים לפיכך מותר להדליק נר ב' ש' לצורך שבת אע"פ שלא עירב . ויא דכל דבר אסור בלא עירוב ומה שתקנו העירוב דווקא במיני מאכל מפני שצרכי הסעודה היא עיקר לשבת אבל לעולם גם הדלקת הנר אסור לצורך שבת אם לא עירב וכן כשמע פנוסח ברכת העירוב שלנו דהכי ק' לשאומריסלאדלוקי שרנא ש' ש' שהעירוב סועיל גם לאדלוקי שרנא :

כ' מי שלא עירב כשם שאסו' לבשל לעצמו כדאסור לבש' לאחרים ולא אחרים לו ואפי' בכיתם שכיון שלא עירב כשם שאסור לו לבשל מי' מלחול לעצמו מן החור' מוהכינינו כדאסרו עליו לבשל מי' ש' לשבת לאחרים וכדאחרים אסור' לבשל לו שאסור הבישול חל עליו על כל מה שיש לו בעורנו שלו לפיכך אין לו תקנה אא' שיקנה קמחו . אתבשילו במתנה לאחרים שעירבו והם אופין ומבשלין ואפי' בכיתו בחזקת דשלהם הוא שקנו במתנה והם עירבניהא' כ' חוזרין ונותנין לו מבושל ואם אין שם אחרים שערבו שיוכל להקנות להם התירו לו חכמים משום כדי חייו משום כבוד שבת לעשות דבר מוע כגון לאפות כצמצום כבד אחד ולבשל קדיר' אחת ולהדליק נר אחד או יערי' וילך מבעי' לחרו' בנר דלוק לחפש שום חפץ ויניחנו דולק עד הלילה :

כא ואם לא עירוב ועבר במי' או שנג' ובישל כמה קדירות לצורך היום והותר אחת כולה לצורך מחר ולא אבל מסנה כלום אסור לאוכלה ומפני מה החמירו על המעריב יותר מעל הסניד שאם

כב

כג

כד

כה

כז

כח

כט

ל

לא

לבוש ההורד הלכות י"ט

שנת דכתיב ולקדושה הכבוד וי'ש נמי קדוש יי' הוא והא פקרא קודש מיקרי ואייב לבצוע על שתי ככרות כמו בשבת. דבשבת טעמא כתיב ככרות משום המזכה יורד לחם משנה בעי' ש' ג' ב' י' היה כן. כיהו סעודה שלישית אין נהנין לעשות ב' י' כטום שסומכין על מה שאוכרין כמה תבשילין ב' י' וחשב אחד מהם לסעודה שלישית אף ע'פ' שלא בירכו בינתיים ברכת המזון לית לן ב' דלא ההמירו לעשות סעודה שלישית בפני עצמה ובהפסק ברכת המזון לא בשבת מטום דתלתא היוסכשבת כהדיא הוא דכתיב ולא ב' י' אע' ג' דלענין ירידת המזון שוין היו' י' ש' ושבת לא החמירו ב' י' והכל משום שכחת י' ש' דלפעמים אית בה סירחא כסעוה' ג'. וחייב לקבוע כל הסעודה על היין כמו בשבת ובגרי' י' יהיו יותר טובים מיל' שבת דבגדי' י' ב' הן שמתח' וחייבים בשמתח' י' ויהר' כבשבת דכתי' ושבת בחניך ומאחר' לנא ב' י' לבית הכנסת שצריכים לטרוח בפעודה י' ש' ומסוהרים לצאת משום שכחת י' ש'. ואסור לאכור בעי' ש' מן הסנחה ולמעלה כמו בערב שבת שזוהו מכלל הכבוד סיהו' אס' הל' עי' ש' בשכ' יכול לקיים סעודה שלוש' ויאכל פת מעט משום כבוד י' ש' ולשין פתח' בעי' ש' לכבוד י' ש' כמו שנתבאר לעיל סימן רס' ב' דודין רס' ב' ודין חענית ביום טוב כמו בשבת : (וע'ל' סימן רס' א' ונסמין רמ' ע' סניף' כ' ונסמין תפ' א' סניף' א' ונ')

ב חייב אדם להיות שסח ושיב לב במועד הוא ואשתו וכו' וכו' וכל הנלוים איו כל אחד כראוי לו שנאמר ושמתח בחניך אחה ובנד' ובחודענך וגומר כיצד משמח הקטני' נותן להם קניות ואנונים וכגדניות והנשי' קונה להם כגדים וחכשי' וכו' כפי סמונו וחייב להאכיל לגר ליתום ולא אלמנה עם שאר עניים שכן סי' בפסוק והלוי הגר והיתום והאלמנה וגו' אבל מי שנועל דלתי' ביתו ואוכל ושותה עם בניו ואשתו ואינו מאכיל ומסקה לעניים ולמרי' נפש' אין זו מצוה לא שמתח כריסו ועליהם נאמר ונחיהם כלהם עונים להם כל אוכליו ישכאו כי לחכם לנפש' הוא :

ג אע'פ' שהאכילה והשתיה כמקור מצות עשה היא לא היא אוכל ושותה כל היום אלא כך היא חמדה כל העם מטכמים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בחירה בענין היום וחוזרין לבתיה ואוכלין והולכין לבתי מדרשות ושונים עד חצי היום ומתפללין תפילת הסנחה וחוזרין לבתיהן לשתות שאר היום עד הלילה .

כשאדם אוכל ושותה ומשח' ברנל לא ימשוך בבשרו ויין ובשחוקן וקלות ראש ויאמר כל המוסיף גז' מרבה בשמתח מצוה לפי שאין השחוק וקלות ראש שמתח אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות לא על סמחה שיש בה עבודה היוצ'ר :

ד חייב ב' להעמיד שוטרים כגדלים שיהיו שוטפין ומחפשים בנגות ובפרדסין ועל הנהרות שלא יתקצצו בשל' אכול ולשתות אנשים ונשים ויבאו לידי עבירה וכן יהיו נדבר זה וכל העם שלא יתערכו אנשים ונשים בביתם בשמחה ולא ימשכו ב' ש' אלא יבאו לירי עבירה מדת החסיד' אטר' השם ית' לנגד חמיד ונכל דרכיהם ידעוהו ובעת שמחתם או יהיה יותר סברכין ומשבחין להק' בה אשר שמחם ויאמר האדם בלבנו נעם שמחתו והנאנו' אס' כך היא שמחת העולם הזה אשר הוא הנבל כיש' אחריה' תונה וצער' א' כ' מה' תה'ה' שמחת הע' הב' החמיד' שאין אחריה' תונה ויחפול להק' בה שיטה לגו לעבדו לעשות רצונו בלבב שלם ושישמחנו בשמחה העולם ויכנו לחיי הע' הב' לאור באור פני' סלך' חיים :

הלכות חול המועד

תקל דיני חול המועד וכו' סעי' אחד :

א חול המועד והם ימי החול שבין ראשון של מועד הפסח לין' של וכו' ראשון של מועד סוכות לין' של' . י' א' שהם מותרים מן התורה בכל מלאכה אלא שחכמים אסרו' בכקצת מלאכות האויל והם ימי חג ושמחה עדיפי' הם מ' ח' א' ע' דילפינן להו מקראי טובא שאסורים במלאכה אסמכתות בעלמא ניניהו אבל עיקרם אינם אלא מדרבנן מן השעם שאכרנו והואיל ומדרבנן הם דא' רצו לאסור כל מלאכות כטו' ב' י' דה' ל' דבר שאין הציבור יכולים לעמוד בו ליבטל מכל מלאכות ח' ימים לפיכך התירו דבר האבד בלומד דבר שהי' אבד מעשה

ואסתתיר למערי' נמצאו הכל מעריס' וישתכח שם עירוב תבשילין אבל מזידק' רשעים הם ואין טעוין . ומשום כבוד שבת לא רצו חכמים לקונסן וגם במערים לא קנסו אלא לו אבל לאחרים מותר לאכלה ואם נזכר קודם סעודת שחרית שלא עירב יגשל הרבה בקדיר' אחת ויותר לשבת וי' א' שאפי' לבשל כמה קדירות מותר כיון שהוא קודם אכילת והוא שיאכל ככל קדירה וקדירה דבר טועם שאין זה נראה כ' כ' בהערמה כיון שאוב' מכל אחד וא' לשמתח י' ש' הוא עושה ובלבד שיבשלם כולם בשחרית קודם אכילה אבל אחר אכילה אפי' אוכל מעט טבל א' וא' אין לך הערמה גדולה מזו שהרי כבר אכל ואסור : כ' ב' י' ש' שהל' להיות ביום ה' ולא עירב ונזכר ב' י' ש' ראשון שלא עירב אס' הוא ב' י' ש' ל' ר' ה' אין לחקנ' שהרי אינו יכול לערב על הנאי דכיוסא אריכתא דבי וקדושה אחת הם אבל אס' הוא בשאר י' ש' של גליות יכול לערב ב' י' ש' ראשון בתנאי ויאמר אס' היום קודש הרי יתח' סחר חול ואינו צריך לעירוב ואס' היום חול ומחר קודש בעירוב זה יהא שרא' לן' לאפוי' ולבשולי' כו' ולמחר יבשל לצורך שבת ואין צריך לומר ביום שאס' קודש הוא הרי כבר עירב ואס' חול הוא אינו צריך לעירוב . וי' א' דהיינו דווקא דאית' ליה סיד' דבשל מאתמול שסומך על אותו תבשיל' שנתבשל מאתמול אבל א' לית' ליה סיד' דבשיל' מאתמול לא מהני תנאה שעל מה יסמוך :

כ מי שעירב ולא פרש בברכתו כפירוש היתר כל המלאכות דהיינו אפיה ובישול השמנה והדלקת הנר אלא אסר בסתם בדין יהא שרי לן' למעבד' על צרכנ' איקנה היכר עירוב תבשילין דבלשון זה משמע שרוצת לעשות כל המלאכות כמו בחול וזה אינו ברשותו וכחורוהו כמו שלא עירב כלל :

כד מי שמתענה ב' י' אסור לו לבשל לאחרים צפי' לצורך בו ביום כיון שאינו מבש' לו דהוי' כמי שלא הניח עירוב תבשילין שאינו מבשל לאחרים :

תקפת דיני עירובי הצירות וכו' ב' סעיפים י"ט

א כבר אמרנו פעמים רבות דמתוך שהותרה הוצאה לצורך וכו' הותרה נמי שלא לצורך . לפיכך אין צרי' כיו' ב' י' ש' לא עירה הצרות ולא שיחופי כבואות רכולם משום הוצאה נתקנו והוצא מרשות לרשות בלא הג' מותרת אבל עירובי החומין מסי' קונ' שניתה הוא כלו' היה הוא רר' שם במקום שמינה עירובו וזו'ם לקנין בית באותו מקום לפיכך צריך לעשותו ב' י' ש' . וכל הלכות תחומין כבר נתבאר בהלכות עירובי חומין :

ב י' ש' שחל להיות בע' ש' אין מערבין לא עירובי הצירו' ולא עירובי החומין לצורך שבת אפי' הניח עירובי תבשילי' דעירובי חומין לא מהני אלא לצורך סעודת והדלקה ככלל צורך סעודה הוא שאין אוכלין בלא נר בליל שבת ועירוב הצירות ועירובי חומין לאו צורך סעודה הוא ולא הותרה להמת' ב' י' ש' לצורך שבת עירובי הצירות מהני כמתקן . ועירובי חומין קונה שבתה ומיחזי' כקונה בית ב' י' ש' ואם חל' י' ש' בה' ורוצה לערב עירוב הצירות או תחומין ביום טוב של' ר' ה' אין לתקנה דקדושה' אחת הן ובשאר י' ש' של גליות אס' נזכר ביום ראשון של י' ש' יכול לערב עירוב הצירות בתנאי דעירוב הצירות אינו אלא ביטול רשות בעלמא לפיכך יכול להניחו בתנאי שיאס' ביום ראשון אס' היוכחול בעירוב זה יהא מותר לשלש' שחצר לבתים וסבתים לחצר בשבת הבא' ואס' הי' קודש אין בדברי' כלום . ולמחר יאמר אס' היום קודש הרי כבר ערבנו מאתמול ואס' היום חול בעירוב זה נהיה מותרין לשלטל בשבת זו ואף ע' ג' שבזמן הזה בקיאינן בקבוע דרחא ואין יום שני אצלינו אלא סנה' אבותינו ולא משום ספק נס' בזה מנהג' כהנ' אבותינו . אכל עירוב תחומין אין סניחי' ג' אפי' בתנאי דעירוב החומין מקני' בית הוא וכתה' ב' י' ש' לא קנינן אפי' בתנאי :

תקפט דיני שמחת י' טו' ב' סעיפים :

א כתיב עזר' חתיה לבסוכהי' ליי' ודרשו חז'ל' מצוה לחלקו חציו ליי' וחציו לכסחציו ליי' דהיינו לבית המדרש וחציו לכם דהיינו לאכילה ושתיה ואל' יצאם בהוצאות י' ש' וצ' . לכבוד ולענגו כמו

לבוש החור חלכות חול המועד קס

שונות מפני שהן נן שונות יותר לנלם בחורף לני שיכלו כשוכס לו שפי' כפי' ש' ככסי' חרבה למזונות ויונה כדי להרויח יותר כמי מות' שפי' זה קרדי יגלה שלם כרעות שכן חול דרך של הקנינים ושפי' יגלה על דעתו כן ע"ל ל'ל' וע"ל שפי' סימן כ"ח ע"ל מ"ד' ונמיתן ק"ס ע"ל מ"ו :

לא לשלל וגם מא' לח' ל' לפיכך לא התירו לו לגלה אפי' מ' שהתירו לו לגלה אל גילה בפרהסיא לא בצנעא :

לא יעשו ע"פ חתויה כל צרכי רבים אפילו צרכי יומי אס' מינו פעשה אופן והתירו כל צרכו במועד ואפילו ברכים האסורים התירו בשביל הפועל שירויח שכרו אם אין לו מה יאכל . וי' שהם אסורים במלאכה מן התורה והלמודים לרשות פעליית' ניתנו ע"פ הדין ולא בתכס התורה כפירוש כמו גבי' ש' אלא בייחורים בעלמא כנחמת הג' המצות השמור שהוא פחות ואח"ל לרכות חולו של מועד וכן שאר יתורים לפיכך אפר' שלא אסרה התורה כל מלאכות כמו ב' ש' עשמו אלא כונתו על מקצת מלאכות ואותם חסוקת פסירא אותם לדעת החכמים לומר איהו אסורה ואיהו מותרת כמו שעשתה התורה נבי קידוש החרש והמועדים שפסרה לידם ואסרה אחם אפילו שנגיס כו' וכן גבי עיני' כ' פסרה בידם לומר איהו נקרא עיני' כן היא גבי מלאכה ח' ספדה בידם לומר איהו מלאכה אסורה ואיהו מותרת לפי פכרחם ורעחם שיכולין הצבור לעמוד בהם וכמו שיכתבו כולם לפנינו בספינים הבאים כהלכות אלו ומשודרש על זה הסדר תחילה דבר' שיבנופו ואח' כ' רכבים הצריכים לו בעניני' תאכלה ואח' כ' דברים הצריכים לו לשא' חסמישין דבר החבר בענין קרק' ודבר האכד בחלוש ומשא' אהן ובנין מלאכת הדין וצרכי' וכתיבה וכלי' נשים ותכשיטיהן הספר וקריעה וקבורת חמת' ותבראה ודיני' אפלות הרגל וחול' המועד :

ק' קטן מותר לגלהו במועד ואפילו בפרהסיא ל' ש נולד במועד ל' ש נולד קודם לכן דגבי קטן לא שייך לסיגור שלא יכנס למועד כשהוא פנוול דלאו בר מצוה הוא' :

ק' אבל שחל שבילי' שלו בשבת' ערב הרגל מותר לו לגלה בח' שהרי ק'ל' רשביעי' של אבל פקעת היום ככלו תולה לכאן ולכאן לסוף ז' ולחלחלת שלשים זהרי' החחילו השלישי קודם הרגל וק'ל' שהרגל מכסל גזירת שלשים כמו שיתבאר לקטן סימן תקפ"ח ואם לא היה שבת' מותר לו לגלה בערב הרגל וכיון שהיה שבת' לא היה אפשר לו לגלה ודרי' אנוס ומותר לגלה במועד :

ח' וכל מה שהתירו לו לגלה לא יגלה אלא בצנעא משום חסר הרואה ששא' יראה מי שלא ידע אוכסו כדלעיל מ' כל אדם מותר ליטול שער שעל השפת' במועד ואפילו בפרהסיא ומותר לחוף ולסרוק' ראשו במועד אף על פי שחולש את השער ואין בזה משום גילוח :

תקל"ב נטילת צפרנים בח' ובז' סעיפים

א' מותר ליטול הצפרני' במועד בין דיד בין דרגל ואפי' במספרים ויש מחמירין ואוסרין ג' כ' מטעמא כרי' שלא יכנס למיע כשהו פנוול ויחתי' בערב הרגל וכן הסנהג שלא לחתי' במועד אם לא לצורך מצות מבלה שאז נוטלין כדרך כחול' :

ב' כל רפואה מותרת כחול' המועד :

תקל"ג מלאכות המותרות בח' ובז' סעיפים

א' כל דבר שהוא לצורך אוכל' לא אסרו חכמים לעשותו במועד ואפי' כיון מלאכתו במועד שהיה יכול לעשותו קודם המועד וכיון לעשותו במועד לא אסרוה' כדי שלא יבאו למעש פשמת י' לפיכך מותר לשחוק קמח לצורך המועד אפי' כיון לעשותו במועד ולקח עציס מן המחזור ולהטיל שכר בין של חמרים בין של שעירי' לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ומיהו אין צורך לצפצפס אלא עושה בתרוחה כל פת שיראה לו שצריך למועד ואם יותי' יותר אבל לא יערי' לשחוק' או לעשות שכר בכונה יותר ממה שצריך שיאמר צריך אני להרכיב וידע שאינו צריך אלא מכון שישיחיר לאחר המועד וכבר החרימו קדסלינו שלא להערים . וכן אם יש לו קמח או שכר ישן לא יערים לעשות אחר ואמר מזה אני רוצה אא"כ יורע שהשכר חדש הוא טוב יותר מן הישן ולפת לעולם מותר לו לשחוק ולאפות פת חדש אפי' יש לו ישן דפת חמה לעולם עדיף מפת ישן :

ב' מותר לעקור פשתן מן המחומר מפני שראוי לכסות בו את האוכלי' ולעקור כשותה מפני שראוי להטילו בשכר לצורך המועד ולעקור שומשמן מפני שהי' נשים שבהן ראויים לאכול סיד' פירות שנלכשלו קצת אלא שלא ננסרו ונאכלין על ידי הדחק מותר ללקט מן המחומר כדי לאוכלו' ואם לקטן לאכלו' והותר וחושש שטא' יתלעו אכ' לא ילכסין להוציא לחה שבהם א"כ ה'ל דבר האביר אם לא יכבשן לפיכך מותר לכבשם במועד ובלבד שלא יעריף ללוקטן תחלה הרבה כדי לכבשם :

ד' והניח מותר לצודם כל מה שיכול אפילו בפרהסיא שהכל יודעת שהוא לצורך המועד ויכול למלוח אותם ולכבוש כל מה שיוצא שדרי' איפ' שר שיאכל מהם במועד אם יסחוט אות' בידם פעמים רבות עד שיתרככו ואף ע"פ שמולח הרבה שאינו צרי' לפול' התירו להערים כדאפרין גבי יוס' טוב מולח נרמט גרמא . ה' יכול לומר בכל אחד בשעת הבאה ומליחה זה יהיה טוב לכבוש ולסחוטו וכשימלוח חבירו יכול לומר זה הוא טיב מפני דגבי דגים שיש בהם שפחת' ש' לא גזרו שלא להערים וכן כל דבר שאפשר

תקל"א דיני גילוח בח' ובז' סעיפים

א' מצות לגלה בערב י' ללכבוד המועד כדי שלא יכנס למועד כשהוא פנוול ואם לא גלה ערב הרגל קנסו אותו חול' ואסרו לו לגלה בתוך המועד כדי שיהא נזחר בפעם אחרת ויגלה בערב הרגל :

ב' וכיון שאסרו לגלה בתוך הרגל אסרו לכל ואפילו לפי שגילה בערב הרגל לא יגלה בתוך הרגל משום הרואה שמי שיראת' אותו שיגלה לא יודע שגילה גם כן בערב הרגל ויאמר שמוחר לגלה בתוך הרגל :

ג' ואפילו מי שחייב אנוס שלא היה יכול לגלה בערב הרגל כגון שנאכל לו אכילה בערב הרגל ושרח אחריו אסור לו לגלה בתוך הרגל וכן מי שהיה אולה ערב הרגל ולא היה יכול לגלה לפני שאסרו חכמי תרופאים שהוא טכנה לחולה לגלה שמכביד עליו חליו ונרפא בתוך המועד אפי' אסור לגלה בתוך המועד :

ד' בר' באילו וכי' תאם בהם שאין הכל יודעין שהיה אנוס . כגון פ' שכתבה לו אכילה אין ידוע ומפורסם לכל שנאבדה לו מצידה וכן חולה אין הכל יודעין שהיה חולה אבל בשביל אנוס דבר שהוא ידוע ומפורסם לרבים התירו לגלה לפיכך אמרו ואנו שגלחין בתוך המועד מי שהי' שכר ויצא סביח השביח ולא היה לו פנאי לגלה קודם המועד יגלה במועד וכן מי שהיה בבית האסורי' ויצא ולא היה לו פנאי לגלה בערב המועד יגלה במועד ואפי' היה חבוש ביד ישראל' ודיון סנאים לו לגלה אפי' כיון שהיה חבוש היה בצעד ולא היתה ידעתו מיושבת עליו ולא היה יכול לגלה קרינן בית' ומותר לו לגלה במועד וכן המנדות שהוא אסור בהתגלחת לאכל שהתירו לו נדרו הרגל יגלה ברגל שהרי בערב בעו' היה הנידוי חל עליו היה אסור לו לגלה (דכיון שלא היה בלעו קודם הרגל לפי' את בעל דינו חשוב אגוש ומותר לו לגלה במועד) וכן מי שנוד' שלא לגלה ונמלך ממנוק' ורגל ונתחרש ונשאל על נדרו . בתוך הרגל מותר לגלה ברגל שאע"פ זה יכול לשאל קודם הרגל מ' כיון שקודם הרגל עדיין קיימת רעתו לקיים נדרו אלא שבתוך הרגל נתחרש ונשאל אנוס אשבינן ליה :

ו' וכן הוא מפורסם הים בח' או בערב המועד ולא היה לו פנאי בו ביום לגלה מותר לו לגלה במועד והוא שלא יצא מא' לה' ולשפיל אבל אם יצא לשפיל מא' לה' לא יצא כאן תרת' לרשותו שלא הרך

לבוש ההור

חלבות חול המועד

קסא

לא יסקנה אחר שהתחיל בה כבר :

כ ואפילו בבית השלחין לא התירו אלא היבא דליבא שירחה יתירה כגון מן המעיין שהוא ממשוכו ומשקה השדה מיהו מן המעיין מות בין ממעיין ישן בין ממעיין חדש ולא חיישינן כיון שהוא חדש שמא יתקלקלו כתליו ויצטרך לתקנו ויבא לירי שירה יתירה דכולי האי לא חשו אבל לא ידלה וישקה מן הנריכה מפני שיש בה שורח גדול וכן לא ימסוך אפילו מסי גשמים המכונסין בגומא ונקוין שם מפני שמחסרין ומחמטין בהמשכ ויבא לירי שורח גדול ואפילו ערוגה אחת צריכה נקיה וחציה נמוך אין דולין ממקום נמוך להשקות מקום גבוה :

ג נהרות המושכן מים מהאנשים והם מי הגשמי המכונסי הרבה באנשים מותר להשקות מהן בית השלחין במועד והוא שמקליחין חמיד ואינם פוסקי אבאם פוסקי אסור להשקות מהן שמא יתחיל להשקות ויפסקו ויבא לדלות ממקום אחר שיש בו שירחא יתירה וכן חרצין טהמים באין דרך שם מהנהר לשרה אסור להשקות מהן ביה אע"פ שנתמלא קודם שילפי שרובן לפסוק ויש לחוש שמא יפסקו בעודו ששקה מהן ויבא לדלות ממקום רחוק שיש בו שירחא יתירה ואם אמת המים עוברת ביניה שזו אינן פוסקים מותר אפילו אם אין רוב השדה דרוי להשקות מן האמה אע"פ שיוע המים הבאים מן הנהר דרך שם אפ"ה מותר ולא חיישינן שמא יפסקו כיון שגם האמה נכנס לחוכה בית השלחין שהוא גבוה ויש בה מעיין ויש בצדה גבה השלחין אחרת שהיא נמוכה ממנה ומימי המים נוספין לשרה הנמוכה ומתקבצים שם ונעשין בריכה כל זמן שהמים מנשפין וגם לא פסקה מעיין יכולין להשקות השדה הנמוכה מן הנריכה ששחקבצים בו המים אבל אם פסק המעיין הראשון או אפילו לא פסק אלא שאינה מנשפת יותר אסור להשקות מן המים שנשארו בנריכה שהרי יחסרו מן המטקה ויצטרך לדלות מעוכב הנריכה הרבה ויש בו שירחא יתירה :

ד ירקות שרוצה לאכלן במועד יכול לדלות מים תוך המועד אפילו ממקום שיש בו שירחא יתירה כדי שידלו ויהיו ראויים למועד דכל שהוא לצורך המועד לא חשו לשירחא יתירה ואם אינו רוצה לאכלן במועד ואינו עושה אלא כדי להשביחין אסור להשקותן כלל בד"א שלא היו נפסדין בלא השקא אבל אם היו נפסדין אם לא היה משקה אותן משקה אותם ממקום שאין בו שירחא יתירה כמו שכתבנו גבי בית השלחין :

ה אין עושין בחללה החרצין שסביב עיקרו הנפני כד"שיתמלא מים להשקות הנפנים שהוא מלאכה גבורה אבל אם היו עשויין ונתקלקלו מותר לתקנן באויר וכלבד שלא יעמיק אותן יגזר ממה שהיה בראשונה דהוי כעושה מחדש :

ו וכן אמה המושכת מים לשרה אין עושין אותה מתחלה היתה עשויה ונתקלקלה יכול לתקנה ואם התחיל בה קודם המועד ולא חסר בה אלא שפח מעמיקה במועד עוד השפחים שתהיה עמוקה ששה שפחים היתה שפחיים מעמיקה עדן אבל לא יותר שאין צריך להיות יותר עמוק והוי שירחא יתירה והיה היתה עשוי כבר ונסתם ונשארה בה רופס שפח חוזר ומעמיקה עדן או עדן כמו בחדשה :

ז מושכן את המים מאילו לאילן שהאילנית דומין לבית השלחין שצריכין מים הרבה לפיכך התירו להשקותן אפ"ה בח"ו וכלבד שלא ישקה את כל השדה דה"ל שירחא יתירה ואם היתה שדה לחה אינה צריכה בה רוב השקא ואין כאן שירחא יתיר ומותר להשקות כולה ועוד שכיון ששבעה לחה והתחיל להתייבש אם לא היה משקה אותה היתה נפסדת ליתור :

ח אסור לפתוח מקום לשרה כדי שיכנסו בה המים להשקותה ואם עושה כדי לצוד דגים לאוכלן במועד ויניכר שלרעת כן הוא עושה כגון שפותח מקום למעלה כדי שיכנסו ולכשה פותח מקום שיצאו מותר אע"פ שסוף סוף גם השדה שותה דבר שאינו שחכוך הוא ומותר :

ט וכן אסור להשוות השדה לצורך הרישה במועד ואם ניכר שחכוך כדי לדוש לצורך המועד כגון שמשוה כולה מותר :
י וכן אסור ללקט עצים מן השדה ליפתו לחרשה ואם ניכר שחכוך לצרכו שצריך לעצים כגון שנוטל הגדולים ומניח

הקטנים הותר :

יא וכן אסור לקצץ ענפי האילן לתקנו ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים שצריך להם להאכילן לבהמתו כגון שקצץ כולן מצד אחד מותר וכל דברים הללו וכיוצא בהן ראוי שלא יערים דחתי בעינין שיהא בוונתו להיות ומעשיו יהיו מוכיחין וניכרין שלדעת צורך ההתי הוא עושה כמו שכתבנו אבל אם כוונתו לאיסור אע"פ שמעשיו מוכיחין שלרעת היתר הוא עושה וכן אם כוונתו לענין צורך היתר ואם מעשיו מוכיחין עליו אסור :

יב האילנות שהתלשע אין נוטלין התולעת שבזואין מזהמין הנטיעות והוא כשיש מכה באילן שנשרה קצת קליפתו ודרך להדבילן שם זבל ולקושרו שם שלא ימות האילן אסור לעשו במועד אבל אילן שקשעו נופו קודם המועד כדי שיוציא נופות הרבה שביב מקום הנקטע מותר לסוכו בשמן במקום הקטיעה כדי שלא ימות וכן הפירות מותר לסוך בשמן שלא יפסדו שזהו דבר האבד אם לא יעשהו ואין בו שירחא כ"כ כמו בהתלעה ובהימה :

יג אישות ועבדים שמפס ידים בצדה אילן הוא הפסד מרובה ומותר לצודן במועד אפילו כדרכו דהיינו שחופר גומא תולה בה המצודה ואפ"ה בצדה הלכך הסמוכה לשרה האילן מותר לצודן כדרכו מפני שיוציא ממנה ונכנסין לשרה האילן ומפסדין האילנות ואם אינה סמוכה לשרה האילן אין צדק אותו שם אלא ע"י שינוי שנועץ שפור בארץ ומנענע לכאן ולכאן עד שנעש' גומ' ותולה בה המצוד . ויא שאפ"ה בשרה הלכך הסמוכה לשרה האילן אין מותר אע"פ שינוי ובאינה סמוכה לשרה האילן אסור אפ"ה שינוי :

יד אין מכניסין צען לדיר בה' לזבל השדה מפני שנראה כמזבל בעצמו והמזבל הוא חורש שמשכיח את הקרקע שחאה נוחה ויפה לזרוע בה ואם הכניסו העכו"ם מעצמו מותר להניחן בה אפילו בשבת ואינו צריך למחות בידו ואפילו אם מחזיק לו טובה לעכו"ם על שהכניסו וכלבד שלא יחזן לו שטר יעכו"ם שמראה דניחה ליה פלאכתו בשבת והוי דומיא דמלאכת מחשבת שאסרה תורה ואפילו אינו נותן לו אלא שכר מזונו אסור בשבת . ובי"ש שאינו חמורה כשנכח לא החמירו בו חכמים כ"כ ויכול ליתן לו שכר מזונו וכלבד שלא יחזן לו שכר אחר ובח"ח אפילו יחזן לו שכר אחר וכלבד שלא ישכרנו בחללה לעשותו שנראה כמכוין מלאכת המועד וכל שהוא אסור לעשותו אסור לומר לעכו"ם לעשותו אפילו לא יסיענו ולא יסורו שוכר רבצר את הצאן שמוליך השומר את הצאן הנה והנה ח"ד השדה שיזבל בכל מקום מפני שנראה כשכרו בחללה לשם זוז והוי מכוין מלאכתו במועד ואם העכו"ם הוא שכיר חדש שכיר שנה מותר אפילו לסייעו בה' ומותר למסור לו שוכר לנעד את הצאן כיון שמתחלה לא לשם זה שכרו אין זה נראה כמכוין מלאכתו במועד :

טו אסור לקצור השדה בח"ה אם הוא בענין שאינו נפסד א"כ יעמוד עד לאחר המועד ואם אין לו כוונתו מה יאכל אפילו מוצא בשוק לקנות אין מצריכים אותו ליקח מן השוק אלא קוצר ומעקר ודש וזורה ובורר כדרכו וביבד שלא ידוש בפרות משוגם דאוולש מילחא ויבאו לזולל במועד בד"א שאינו צריך אלא לו לנדון אבל אם צריך לדוש לצורך רבים דש אפילו בפרות דנרא פרות יש בו שירחא יותר כשהוא צריך לדוש הרבה :

טז מי שיש לו כרם אצל כרכו של עכו"ם ועכו"ם כוצר את ש"ן בה' ואם לא יבצור גם הישראל את שלו יפסיד שיפרצו את כרמו ויהיה למרסם יכול גם הישראל לבוצרו ולדרוך היין ולעשות החבית וכל צרכיהיין כלא שינוי דה"ל דבר האבד ויכולין פועלים ישראלים לעשותו לו אע"פ דלנבידידהו לא הוה דבר האבד יש להם מה שיאכלו החירו להם משום אכירה דבעל הבית שלא יהיו פועלי אחרים שהרי פועלים עכו"ם אי אפשר כמו שהתירו לבעל הבית כשאין לפועל מה יאכל שהרי על כרחו צריך לסבור פועלים ישראלים ופועלים עכו"ם ינסכו היין :

יז כמח עניינים הנקראים דבר האבד ובן ו' סעיפים :

א מי שלקט זתיו ונתנן בבית הנד והפנין בענין שפסדין אם אינו דורכין מיד וכן מי שהיה ינו כבור וצריך לדורכנו ואירעו

ב מא

אנס

כבוש החור

הלבנות חול המועד

קסב

המים ששוחנק עליהם ולישול ציפורני החמור חפגולגלים הריחיים אבל אסור לחק את הגב שבאמצע האבן הכתולגל ספני שהוא מעשה אסון ויש ממירק גם כזה :

ח כלים הצריכים לצורך אוכל נפש כגון קריות ואלצסים מתיר להסיקן ובזכיוני לחדדן אפי' שלאכת אומן דלצורך אוכל נפש הכל מתיר שהרי החירה התורה אפי' פיש' ו'א אפי' לעשנה בתחלה אם נשבר לו סכינו פותר לעשות לו אחרת במועד :

תקמ"א דיני ארינה בה' הובו הסעיפים :

א מותר לעשות מצודות דגים מערבה שהוא מעשה תריוס אצל לא הארונים מחזמין ספני שהוא מעשה אסון :

ב מסרנין המטה פי' לארנו אותה שתי וערב בחבלים שהיו בה כבר אלא שלא היו סדורים והוא מסודרן שאין זה פלאכה נמורה אבל לא יפטול תחבליהם כחוליה :

ג כשזיי קדמי מתיר פי' שמסעבין צנדי פשתן בעיני אחר הכיבוס כדי ללכנן ולרכנן וכן להחליקעם הזכוכית בדרך מחול ואסור לעשות הקפשים שבבתי הידים והשוקים שהוא מעשה אסון :

ד ואסור לחקן ולכושין ומנעלין הקרושי וע' שינוי ולצורך המועד מותר אבל כדרכן אסור ולא אסרנין זהו דבר האבד שתר יתקלקלו יותר אם לא יחקנום דלא מיקרי דבר האבד אלא כשעיקר הדבר נפד אלא יחקנו אבל בשביל מעס חוספת קלקול לא סקרי דבר האבד חזיק אסור ג' לומר לעכו' לחקנו דכל מה שאסור לעשותו אסור ג' לומר לעכו' ולעשותו משום שבות דרבנן :

ה מי שצריך לנגד בסי' אפיהו הדיו במלאכה החיישו דהיינו שאינו מותר במלאכה הריזה עושה אותה נדרסל ואם הוא אסון מהיל במלאכה זו הרי הוא אסור מעשה תריוס דהיינו שיעשה תפירות רחבות וחפירה אחת לסעור' אהת למטה כשיני הכלכל וכל אדם יחמיל על עצמו להפור בשינוי זה ספני ש' עכשיו ושיכיו בקיאים במלאכה התפיר ולא שני לאוסן במטה שיטתה באחזת המחס כגון שיתפוס המחס בן אצבעותיו ויתפור לא צריך שיטתה שינוי הניכר בנגף החפירה כדפירשנו :

ו ואינו אסור אלא הלוואת בשולחנת וחילוף שהוא דבר של קביעות דומה לפרקסטיא שפיוסות ליקח ערכות בסוער על הרוואה שיעשה אחר המועד :

להתקיים אכל מוכר הכלין או ירקות וכל דבר שאינו מחיי' פוחחין ומכרין כדרכן כל ימי ה' בפרהסי שהכל יודעין שהם לצור' המועד ומותר לקנות לצורך י' שניש' י' האחרון אע"פ שאינו לא סנהגה החירו רלא לית' לזולתי ביה (דהא אפן בקיאים האידנא נקיובא דיקח זה' ל חול ואין עושין אובו אלא משוסטלה אבותיכו אפי' מתיר כדי שלא לזולתי דהא מהאי עממא נהילא מנדלין כליל שני כי סיכי ללא לזולתי ביה וע' ל' סימן תקי' ו' ונסימן תקמ"א)

יב אין לוקחין בתים ואכנים ועבדים וכהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל או לצורך השכני המליך הרברים הנקנים לבית הקונה שאין לו מה יאכל ודוקא הני דאיכא ערשום בקיייתן ואוסא מלת אבל שאר כלים נרגו לקנות בצנעא :

יג הלוואת לעכו' בריבית יש פחמירק ומרמין אוחן לפרקסטיא מיהו לעכו' שרגילין ללות סמט מותר שיש לתוש שמא ילכו ללות כספו אחר וירגילו לבא אצל ולא ירגילו עוד לבא אצלו וה' דבר האבד ואפי' לעכו' שאינן רגילין לבא אצלו חסיד אם ירצ ליקח בראש הריבית המטע לטבתו הראשון ויצא מיד לשכחתי' י' יחר על מה שהיה מוציא בלאו תבי' גם כן להתיר שאינו דומה לנמרי לפרקסטיא כי בקניית פרקסטיא יש שורח גדול בשווי הדקדוק של פתח ומתוך שרדתי יסנע' מספחתי' יש גם לפעמיש' יקנה ביתך וישעור וכן לפעמי' יסכר בפחות סמת שקנה לויכא עלר אבל מלה שסחה הי' לעולם וגם ליכא טירחא כוליה האי חלפך יש להקל ולהתיר ע' שסמתי' תריות לספחתי' :

יד וחי' מותר לומר לרעהו שיש לך חוב ואתה תשעבד לי וזהו דבר האבד שתר יתקלקלו יותר אם לא יחקנום דלא מיקרי דבר האבד אלא כשעיקר הדבר נפד אלא יחקנו אבל בשביל מעס חוספת קלקול לא סקרי דבר האבד חזיק אסור ג' לומר לעכו' לחקנו דכל מה שאסור לעשותו אסור ג' לומר לעכו' ולעשותו משום שבות דרבנן :

טו מי שצריך לנגד בסי' אפיהו הדיו במלאכה החיישו דהיינו שאינו מותר במלאכה הריזה עושה אותה נדרסל ואם הוא אסון מהיל במלאכה זו הרי הוא אסור מעשה תריוס דהיינו שיעשה תפירות רחבות וחפירה אחת לסעור' אהת למטה כשיני הכלכל וכל אדם יחמיל על עצמו להפור בשינוי זה ספני ש' עכשיו ושיכיו בקיאים במלאכה התפיר ולא שני לאוסן במטה שיטתה באחזת המחס כגון שיתפוס המחס בן אצבעותיו ויתפור לא צריך שיטתה שינוי הניכר בנגף החפירה כדפירשנו :

טז מי שצריך לנגד בסי' אפיהו הדיו במלאכה החיישו דהיינו שאינו מותר במלאכה הריזה עושה אותה נדרסל ואם הוא אסון מהיל במלאכה זו הרי הוא אסור מעשה תריוס דהיינו שיעשה תפירות רחבות וחפירה אחת לסעור' אהת למטה כשיני הכלכל וכל אדם יחמיל על עצמו להפור בשינוי זה ספני ש' עכשיו ושיכיו בקיאים במלאכה התפיר ולא שני לאוסן במטה שיטתה באחזת המחס כגון שיתפוס המחס בן אצבעותיו ויתפור לא צריך שיטתה שינוי הניכר בנגף החפירה כדפירשנו :

יז וחי' מותר לומר לרעהו שיש לך חוב ואתה תשעבד לי וזהו דבר האבד שתר יתקלקלו יותר אם לא יחקנום דלא מיקרי דבר האבד אלא כשעיקר הדבר נפד אלא יחקנו אבל בשביל מעס חוספת קלקול לא סקרי דבר האבד חזיק אסור ג' לומר לעכו' לחקנו דכל מה שאסור לעשותו אסור ג' לומר לעכו' ולעשותו משום שבות דרבנן :

תקמ"ב דיני בנין ופתיחה במועד ובו הסעיפים :

א בנין אפי' כל שהוא אסור . ואם נפרץ נדר צנח או כיתל חצירו שיניו לחכרו ריכ' כל כך פסידא אם יכנסו סם אנשים מכל פקוס פסידא קצת איכא לפיכך בונה אות' מעשה הירוש דהיינו סמניח אכנים זו על זו ואינו מה בטי' או נודר אותה בקנים גופא דכוננא כהן וכן אם עשה מעקה לנגו כונה אותה מעשה תריוס אצל כותל חצר הסמך לר' השנפ' דאיכא פסידא יתירתה רעילי' שם נגבי בונה כדרכו אבל אינו סותרו לבתחלה כדי לבנותה חזקה מן הראשון ואם היה נוסה ליפול ויש לחוש שמא יפול על בני אדם סותרה מפני הסכנה וחזר ובונה כדרכו שלא יבא לידי הפסד א' שאם אין אתה מתיר לו לחזר ולבנות יסנע' ולא יסותרנו ויהיה סכנה לכריח משום הכי התירו לחזר ולבנותו :

ב גבשושית שבבית מותר לישל' סדכו אע"ג דמלאכה גמורה היא ואינו דבר האבד אפי' שרי בין דאניה מלאכה של פורה :

ג סדקין שנב' שתיים חרדין דרך שם מותר לסתמן ע' שינוי דהיינו ביד וגרנל אבל לא בכלי אומנות דהוא מלאכה גמורה שיש בה פורה :

ד ציר הדלת והספתת והמנעול והדינור שהוא חדש אסקופה התחתונה ורקודה והוא שעל הפתח שבו חללת חמד כל אלו שנשכרו אפי' מע' ש בין של עץ בין של ברזל מותר להקנם במועד בלא שינוי מפני שזה הפס' גדול חזא אפי' הפתח פתוח והדלתות שכורות עד אחר המועד מפני' תגנבים שיבאו ויגנבו כל מה שבבית ובלבד שלא יבזק מלאכתו במועד : (האן ק' דדבר האבד לא כפי שינוי וע' ל' סימן תק' ו' פסיק' א' ונסימן תק' א' ונסימן תקמ"ב)

ה מעשה תריו' מותר לבנות כהן אכוס של מעשה תריוס שתאכל בו הבתמה וכן אצטבא מעשה תריוס לישב ולישן עליה . (אכל לא מעשה אומן לפי שכל שהוא לגורך המועד כיון שאינו נגרך אכל כפס' לא הותר כמעשה אומן אלא כמעשה הדיוס וע' ל' סימן תק' ל' פסיק' ג' ונסימן תקמ"א סעיף א')

ו חנור שראוי להתייבש כענין שיחי' ראוי לאפות בו במועד מותר לעשותו במועד ואם לאו אסור לעשותו והעשוי כבר מוח לעשות לו בית מושב להעמידו עליו :

ז ומותר לעשות בית מושב לריחים להעמידה עליו ולנקוד אותה כשהיא חלקה ביותר בין אם היא חדשה או ישנה ולחקן אסת

תקמ"ב עשיית מלאכה לאחרים בה' הובו ב' :

א אפי' מלאכות הסותרות אינן מותרות אלא לעשותן לעצמו או לאחרים בהנ' אבל אסור לעשותן בשכר דהיי' כעובדא דשאר ימות החול וכיהו אם אינו נוחן לו שכר קצת לא שאכל עמו משכרו מותר שאין זה כעובדא דימות החול וכבר האבד מותר לעשות אפילו בשכר קצוב .

ב וכל מלאכה מותר לעשותה ע' פועל ישראל שאקלו מה יאכל כרישיהכר וירויח .

תקמ"ג דיני מלאכה על ידי עכו' בה' הובו ג' :

א כל דבר שאסור לעשותה אסור ג' לומר לעכו' לעשותו .

ב ואפי' דבר שמוח לעשות בשב' או כ' ש כגון עכו' שקבל לבנות ביתו של ישראל קודם המועד בקבלנות שמותר לו לבנותה אם הוא חק לחתום העיר וגם אם עור עיר אחרת כגון תחוספול בנין הבית בענין שאין ישראל רואין שהעכו' בונה ביתו של זה בשלח ו' ש בה' אסור אפי' חקן לחתום שהרי יכלין ישראל לילך לשם וראוהו חלכך אין חילוק בין חקן לחתום לחקן החתום וח' סמית שתוא במחבר ואי אפש' שלא יראוהו לבנו כבקומו אבל דבר תלוש שנתן לו מלאכה לעכו' קוד' המועד לעשותו בניחו של עכו' מותר וה' בקבלנות אבל בשכיר יום הכל אסור :

ג מותר ליחז' לעכו' מלאכ' בקבולות או בשכיר יום שיעש' אחר הי' ש' ובלבד שלא יסרוד וישקול וימנה כדרך שעושה בחול ו' א' שצריך לפסוק עמו שלא יעשנה עד אחר המועד ואם פסק כן אצ' עושה עכו' המלאכה במועד אין צריך לסחות בידו .

תקמ"ד דיני צרכי רבים בה' הובו ב' סעיפים :

א צרכי רבים מותרים לעשה בה' כגון לחקן הדרכים ולהסיר מרבים המכשולות ולציין הקברות שהוקדו בהן והכהנים ולחקן הפקואות .

ב בנדרות

לבוש החור הקבות חול המועד

בשאלת שלום ונהגן להחמיר אפי' כפתיבה שלנו שהיא בתיבה
 משי טא למעט ממנו כל מה שיוכלו וטשרי כתובות יש אוקר יקדחו
 כששרי חוב שלא לצורך המועד ויש מתירן ;
 ואין כותבין ששרי חוב במועד מפני שיוכל להכתיב מלכותבו
 עד אחר המועד ואם אינו מאמינו מלה ללוה והלוה צריך מעות
 למועד או שאין לסופר מה יאכל הריוה יכתוב ומותר לכתוב ששרי
 מכירה דהוי כדבר האבד שלא יחזור . (הג"ה) והיינו משום דאין
 כותבין סטר מכירה אלא על הקרקע וכבר כתבנו לעיל כימין תק'לט
 סעיף י' ד' דאין לוקחין בתיב אלא לנורך המועד והואל ומכירה זו אינה
 אלא לנורך המועד מותר לכתוב סטר מכירה עליה במועד)

אבל אין לכתוב ששרי אריסות וקבלנות שקבלו קודם המועד ;
 כל הרבנים שמתירין לכתוב אפי' ברא שינוי מותר וכל מה
 שאסור לכתוב אפי' ע"י שינוי אסור ;

ח' חנם ששלחו לו לשאו ממנו שאה ואין השליח רוצה להתעכב
 עד אחר המועד פותר לו לכתוב תשובה על אותה השאה שזה
 הי דבר האבד אם לא יכתוב עכשיו עם אותו השליח אחר המועד
 לא יהיה לו עם מי לשלחו ובן מותר לו אולאחר להעתיקה כדי
 שחשאר נידו מפני שחשיב דבר האבד אם לא יעתיקה ;

ט' וכן אם שמע דבר חדוש מותר לו לכתוב כדי שלא ישכח
 וכן אם ראה ספר מחודש וירא שלא ימצא להעתיקו לאחר
 המועד מותר לו להעתיקו במיעד ; הג"ה

ושרי ט' דכאבות חידוש שמע אין אדם נזהר ממד נתקן כתיבה שאין כוונת
 אלא על השכח מפניו כמו שנתקן בסמוך סעיף ד' ומה שספרו להגיה הפילו אות
 אמת כספר כמו שנתקן בסמוך סעיף ח' ולא כמו גם כן שחל ישכח וכל הסקלים
 נגיה מעשות שחל ישכח ועוד דמכירה איכא מאוס ואל תזכנה ליד עולה חיינו מאוס
 דעשוי הוא לחזור ולללות בהם ולהגיה לכן במועד אסור ועיין בע"ז שירשע סעיף ט'
 אבל לחשוב תקופות ומולדות אסור אף ע"ג שגם הוא מחדש סחף
 חישובו מולד חדש או תקופה חדשה שלא ידע כבר אין זה דומה
 לחשבון יציאותיו או לדבר ענין סחודש בהלכה דהחם חשבינן ליה
 לדבר האבד שחל ישכח ומתירין אבל חשבון התקופות ידוע
 הוא למי שבקי בחשבונות התקופות ומולדות ואין זה המוציא מלב
 דבר מחודש אין זה אלא כמי שכתוב מה שמקובל על פה ;

י' דנין דיני מסונות בין דיני נפשות ומשמתיין ומבין למי שלא
 יקבל עליו הרין שזה הוא צרכי רבים לרוח הרין ;

יב' מות לקבול בשבי חובותיו בנה' הדה' דבר האבד אם לא יקבול ;

הקמה דיני אירוסין ונישואין בח' הובו ה'סעי'

א' אין מערבין שמחת אחרת כשמחת י' שנ' ששחת בחניך ולא
 בשמחה אחרת לפי' אין נושאין נשים במועד לא בחולה ולא
 אלמנה ולא מיבמן שלא יניח שמחת י' ויתעסק בשמחת אשתו
 ועוד ט"ז והיינו משה ניסול פריה ורביה י' סל' ומה ל' אש' המועד
 ועיין בלבוש תכריך כוז ס"ס י' סעיף י' ועל ס' ס' סעיף ד' ונבין
 תק'כ' סעיף א' . אבל מותר לאדם ובלבד שלא יעשה סעוד אירוסין
 דאירוסין בלא סעוד ליבא שסחה כד' בסעודה שעושה החתן כבית
 ארוסתו אבל סעודת החתן עם סרעיו שלא בבית ארוסתו וכן בבית
 ארוסתו שלא בשעת אירוסין מותר וכן מותר לעשו ריקודין ומחולות
 בה' השכל השמחו הללו כלולין בכלל שמח המועד ששמח בשמחות
 אלו לכבוד המועד לאפוקי שמחה עם אשתו היא שמחת מיוחד' בפני
 עצמה ושמחת המועד בשלה אצלה .

ב' ומות להחזיר גרושתו מן הנשואין דלית בה שמח אבל להחזיר
 גרושתו מן האירוסין אית בה שמחה ואסור .

ג' ובערב הרג' הכל מותרים לישא בן בחולות בין ילמנו ולעשות
 הסעודה ראשונה בלילה ברגל וכן כל ימי השמחה ברגל שיעין
 זה עירוב שמחה בשמחה שאקעיקר השמח לא בנישואים לבד אפי'
 בלא סעודה ביום הראשון ומשם ואיל' אע"פ שעושין סעודות כל' ז'
 ימי השמח אקשם שמחה עיקרית אע"פ שמכריבין ברכו ושהשמחה
 במעונו בסעודה הראשונה וכן בשאר הסעודות אם באו פנים חדשות
 אפ' אינן עיקר השמחה . (ועיין בלבוש הארנמן סימן ט' ס' סעיף א')
 ולקמן סימן תקכ"א סעיף ב' וסימן תר"ס סעיף ו')

ד' ואם נודמן פדיון הבן או כריח מילה במועד עושין הסעוד' שכיון
 שזמן קבוע אין לעבור איתו בשביל דרש ושמחת בחני' טאינג
 אלא אם סכתא ועוד דפדיון הבן לית בה שמחה כלל ובבית פילת
 אק

ב' בורגן ומעיונות של רבים שנפל בהן עפר ואבנים ונתקלקלו
 פותר לחקנן ואפי' אין רבי צריכים להם עתה כיושאנו עושה
 מעשה אומן אבל לחפור להם בורות מחודש שהוא מעשה אומן אם
 רבים צריכים להם עתה פותר אפי' סיונו מלאכתם במועד ואפילו
 בפרהסיא ובשירה יתירא ופעמא משום שצרכי רבי אינם נגמרים
 אלא בשעת הגמלה משום דדמי לקורא דבי שוחפי ואם לא יתירו
 להם לעשו בשעת שהם בפלים וכתחבר' כולם יחד שוב לא יעשוהו
 לעולם והוי כדבר האבד לפיכך התירום אפי' ביונו מלאכתם במועד
 ובלבד שהיו רבים צריכים להם עתה ואם אין צריכים להם עתה לא
 יעשה כיון שהוא מעט אומן אבל בורות שיחין ומערות של יחיד אסור
 לחפור אותם מחודש אפי' אם צריך להם עתה ואם קיו עשוין כבר
 ונתקלקלו אם צריך להם עתה פותר לחקנן ואם אין צריך להם עתה
 אסור לחקנן אבל מותר להמשיך מיס לתוכן אפי' אם אין צריך להם
 עתה ודוקא שאין בו שורח כ' ודוקא בדברים הצריכים לנוף האדם
 התירו צרכי רבים כגון חפירות בורות ותיקן מכ שולות מן הדרכים
 וכיוצא בהן כגון לעשות מרחץ של רבים לרחוץ בו שיש בו צער הגוף
 אם לא ירחוץ בו של יחיד אסור שיוכל לרחוץ במקום אחר וכ' ש'
 מה שיש בו משום סכנה שמותר אבל דבר שאין בו צורך הגוף אסור
 ואפי' לבנות בית הכנסת ואפי' להשליפו שהתחילו לבנותו כבר אסור
 מפני שהוא צריך מעשה אומן אבל דבר שאין בו מעשה אסור וא'
 צורך מצוה מותר אפי' יש לפועל מה יאכל ואין צרי' לשכילה מותר .
 דנין דיני מסונות ודיני נפשות בה' המפני שהוא תיב' העולם וצורך
 רבים ומשמתיין ומבין למי שלא קבל על' את הרין ;

הקמה דין כתיבה בח' הובו י' א' סעיפים :

א' אסור לכתוב בח' המסתקיים אבל כתב שאינו מתקיי' כגון
 לכתו על לוח יעשה מותר שאינו מתקיי' אבל כתב המסתקיים
 אסור ואפי' גיה' אות אחת בספר אסור שאינו כ' דבר האבד אם
 יענינו עד אחר המועד ;

ב' מהו ס' של צבור שאין להם ס' ת אחרת שהיא כשיר לקרות
 בה כצבור מותר להגיה בה' כדי לקרות בה במועד בצבור וכן
 ה' שאר כתבי מקרא וחלמוד שצריכי לקרות בהם במת' או ללמוד
 בהם מותר להגיה במועד משום דהוי כדבר האבד ואם אין להם ס' ת
 כלל אם אפטר לכתובה כולה בח' כגון ע' סופרים הרבה יכתובו
 דצורך המועד הוא לקרות בתורה כצבור במועד . וסאר ענייני כתיבה
 שהוא לצורך רבים אם אינו לצורך המועד יש אוסרים ויש מתירים
 ונהגין להקל להתיר בכתב שלנו שאינו מעשה אומן ;

ג' במקום שנהגו להניח תפילין בח' כגון באילוי הארצות כותב
 אדם תפילין ומזוזות לעצמו וסוה כין ביד בין בפלך חכלת וציצית
 לבגדו אבל לאחרים בשכר אסור בחנם מותר ואם אין לו מה יאכל
 כותב ומוכר לאחרים בכל מקום כדי פרנסתו או במקום שמניחין
 תפילין בה' אפי' כדי שיהיו לו הוצאתיו יותר בריחה לשמחת י' ש'
 בקשר ויין מה שלא היה מוציא בלאו הכי מותר וגם במקום שאסרו
 לכתוב תפילין לא אסרו אלא הכתיבה שהיא מלאכ' מרובה ופירחא
 אבל העשייה מותר ;

ד' מותר לכתו חשבונותיו ולחשב יציאותיו ושו' שאקאדם מקפיד
 בתקונו והוי מעש' הדישות' א' משו' דהוי כרב' האבד אסלא יעשנו
 וה' הכתבים שכותבין בשמולין על משכנו מותרים לכתובן לזכרון
 שלא ישכח ויחבר מסונות לפיכך אפי' הם שלא לצורך המועד מותרים ;
 פל' ולמעט לאשקאין נריך זום עיני' דגרי' ככתיבה ע'מח נעשית כמו ע"י שינוי
 כיון שאם אדם מחד נתקין ממד ולמעט שכי' ג' אין צריך זום שינוי כיון
 דדבר האבד הוא כמו שנתקן לעיל סימן תק"ל סעיף א' ובסימן תק"ס סעיף ד' ;
 ה' מותר לכתוב ששרי קידושין וששרי פסיקה גיש' ושוברין
 דייחיקי ומתכות פרובוליקואגרות שום ששמו ב' ד' למלוח נפסי'
 לוח ואגרות מזון ששרי חליצה ומיאונק וששרי בירורין פלוני בירר
 פלוגי ריין ופסקי דינים ואגרות שאלת שלום שאר שולח לחבירו ואפי'
 על דבר פרקמטיא שאינה אבודה ככל אלו הם מעשה הדין שאין
 אדם מקפיד בתיקונן לייפת כתבם וגישי' אע"פ שצריכין דקדוק רב
 שכל מקום אינן מקפידין על יפוי הכתב אלא על כשרותו ועוד דצורך
 דבים רמי וגם תקנת העיגון יש שמא ילך לו הבעל לפדיונת היס' .
 ואותם גמו שהט' מעשה ב' ד' הם ג' צרכי רבים שמותרין ויש אוסרין

לבוש החור

הלכות חול המועד

קסג

אין בה כל כך שמחה בשמחה ששום צער דינוקא שהרי מטעם זה גם כן אנו
 מברכין שהשמחה במעוננו בסעודה מילה משום צער דינוקא
 ה עושה אשה כל תכשיטה במועד כוחלת ופוקסת ומעבר סריק
 על פניה וטופלת עצמה בסיד וביוצא בו . והוא שתוכל לסלקו
 במועד שאע"פ שהיא פצירה עכשיו הוא שמחה ומענה לאחד זקן
 ומעברת סכין על פרחתה ומענה לאחד זמן ומעברת שער מבית
 השחי ומבית הערה בין ביד בין בכלי :

תקמ"ז מי שמת לו מת בח' ובול' סעיפים :

א חול המועד אסור בהספד ותענית שהרי נתיב בו שמחה אם
 אירע ב' מ' אין מניח את המטה ברחוב שלא להרבות בהספד
 וכן מטעם זה אין מוליכין המטה לבית הקברות עד שיהי הקבר מחוקק
 שאם יוליכוהו לשם קודם לכן ירבו שם בהספד עד שיתקן הקבר (ע"ל
 סימן ת"ך סעיף ב' וכו' סי' ת"א סעיף א' וסעיף ו' ונשיין מ"ה סעיף א' :
 ב הנשים מענות פירוש שכולם עונות כאחת שאין זה הספד מרובח
 אבל לא מקוננות שחמא א מדברת וכולן עונות אחרית שבוה
 הם מעוררין כח הבכי וההספד הרבה ולא מטפחות להכות כף אל
 כף נקבר הפח אף לא מענות :

ג ואפי' כל שלשים יוסלפני המועד אסור להספיד על מת שמת לו
 מלפני שלשים יום קודם המועד כדי שלא יבא הרגל ולכן נעצב
 והוא דואג ומזכיר שבן הדרך כשהוא מעורר אכלו אינו משתב מלבו
 עד שלשים יוסלפניך לא יעורר האבל לא יסיר האבלות והדאג מלבו
 ויכוין לבו לשמחה ואפי' אם יש לו הספד בלא זה כגון שמת לו מת
 שחה שאותו פתח לסופדו אפי' מת ערב הרגל מפני שהספידות כבר
 הוא בלבו על מיתת המת ואינו תוספות מפני ההספד ואדרב טחוך
 קהספד והעקבה הוא מחאפק וחר וישמח לאחר זמן אפי' לא יספיד
 עמו על מת שמת לו לפני שלשים יום קודם המועד :

ד פיהו מי שבאה לו שמעה בתוך שלשים יום קודם הרגל שמת
 לו מת לפני שלשים יום סותר לסופדו דיוכם השמעה כיוס
 הפיתה דמי : (גם נוסף מפני המרידות כנר הוא נלכו על מיתת
 המת ואין בו תוספות מפני ההספד)

ה ובמקום שרגליך להוכיך נשפת המת כחשלוס שנת אכלו אין
 זה בכלל תהספד וסותר להזכיר נשמת המת תוך ל' יום לרגל
 שאין זה כעורר אבלות שלא ישכת סן הלב שלשים יום כי אדרבת
 דעתם להפסיק ע' כך אבלתו שהרי קודם לכן לובשי שחורים ואח"כ
 מסירים אותם ולובשים מחלצות :

ו אין קורעין על המת בח' לא לקרובים שחייבים להתאבל עליו
 קורעין אפי' אינו בפניו לא שבאה להם שמעה ממקום אחר על
 קרובי שמת קורעין עליו והוא ששמעו ועדיין הוא תוך ל' יום למיתה
 ועל חכם שמת הכל קורעין עליו אפי' בח' בין בפניו בין שלא בפניו
 והוא תוך שלשים יום שהכל בקרובין ו' אפי' הוא אחר שלשים ועל
 אדם כשר כל מי שעומד בשעת יציאת נשמה קורע ועל השמע שלו
 אינו קורע אלא כ' נודע בין מיתה לקבורה ובאשכנז נוהגין שלא לקרוע
 במועד כ' א על אביו ועל אמו . ועל שאר קרובים קורעין לאחר המועד
 ובמקום שאין מנהג יש לקרוע על כולם וכמו שכתבנו :

ז אין חולצין כתף אלא קרוביו של מת שחייבין להתאבל עליו ועל
 חכם הכל מולצין :

ח מברין את האב בח' בתוך ביתו אבל לא ברחב שהוא פרהסיא
 גדול חילול המע וקרוביו של גם מברין אפי' ברחב וכשמברין
 בתוך ביתו לא יגדו אלא על משות זקופות לפי שאין בפניית הקטה
 כלל כרגל שהרי אין אבלות נוהג במועד :

ט ועל חכם הכל מברין ואפי' בתוך הרחב כדרך שמברין קרובים
 את האבלים שעל חכם הכל קרובים שחכל אבלים עליו ואפי'
 אינו יושב קבורה אלא יושב השמעה ושלא בפניו דיוכם השמעות
 כמן בפניו דמי :

י עושין כל צרכי המת בח' ג' ג' עשרו ומכפסין כסותו ועושין
 לו ארון בתצר שבו המת כדי שיהא ניפר שהוא צורך המת ואם
 לא היו להם נסרין מביאין קורות ונוסרים מהם נסרים בצנעא בתוך
 הבית ואם היה אדם מפורסם עושין אפי' משוק שהכל יודעי שלצרכו
 עושין . ובמקום שמעט יהודים דרים במקום אחד והכל יודעים
 בשיש פת בעיר הכל חשוקים באדם מפורסם ועושין הכל אפילו

בשוק אבל אין כורתיים עצים סן היער לכסוד פמנו נסרין לארון
 ואין חוצבין אבנים לבנות בהם קבר : הג"כ
 ולא דמי להדם שמוקד למקור לו מהממוכר אפילו כיום טוב אפי' על ידי ישראל
 פכמו כמו שכתבנו לעיל סימן תתכ"ו סעיף ד' דשני מדפ עקוב לכל שאם לחי
 להרים ונמת להעביר הזו ממס וליכא שום חסדל אבל לכרות סן סן שיער סתו לעימר
 לגודך ככין הוא קונכין :

יא אין חופרים כוכים וקברות במועד להיות מוכניסלמת שיפוח
 אחר המועד אבל מחנכין אותן כגון שהם חפנרים כבר ואינו
 כתקונו מקצרו ופאריכו ומרחיבו כמו שצריך אע"פ שאין לצורך
 המועד מכל מקום כיון דצורך פצוה וצרכי רבים הוא התירו בו קצת
 מלאכה אפי' שלא לצורך המועד אבל לצורך המועד לקבור בו פת
 בתוך המועד חופרין אפי' בתחלה בתוך המועד :

יב אין לחלוש עשלים ועפר במועד בבית הקברות כמו שנהגים
 לעשות בחול . אין אומרים צדוק הדין וקדיש בחול המועד
 שהוא כמו תחנון :

תקמ"ח דיני אבלות בח' ובול' סעיפים :

א אין אבלות נוהג ברג' שהרי הם יפני שמח ואחי עשה להשמחה
 בתוך שהוא עשה דרכים ודוחה עשה דאבלות אפי' יום ראשון
 שהוא מצוה גשה סן התור דילפינן לה מדכתיב גבי כהני לה יסמא
 מצוה ודרשו בו מצוה לכהנים וכ' ל ישראל וכנכתב הרים גם במצות
 עשה שלו סיל' ז ע"ש מ' הוא נדחה משום דעס דאבילות הוא עשה
 דיחיד ועשה דשמחת הרגל הוא עשה דרבים ואחי עשה דרבים ודחי
 עשה דאבילות שהוא עשה דיחיד דעשה דרבים עדיף לפיכך מי שמת
 לו מת באחד מימי הרגל או בחש' מ' לא חלה עליו אבלות במועד אלא
 מתחיל למנות ז' ימים אחר הרגל ונהג בהם דין שבעה ודין שלשים
 מונה מיום הקבורה עד תום שלשים יום מיום הקבורה :

ב ולדין שאנו נוהגין לעשות כ' י' מתחיל למנות ז' מ' י' שני
 האחרון אע"פ שגם אבלות אין נוהג בו דלא גרע פח' שם מ' פ'
 הואיל ואינו לא מדבריהם עולה לו למנח טענה ומשלים עליו עוד
 ששה ימים בלבד :

ג ברא' שמת קוד' י' שני של י' האחרונים אבל אם מת ונקבר
 ביום טוב האחרון של פסח וסוכות או ב' ש' שני שר עצרת חל
 עליו כל דיני אבלות דהואיל ויום טוב שני דיון הוא של דבריהם
 ואבילות ימים קבורה ומיתה הוא של תורה נדחה עשה דדבריהם
 מפני עשה של תורה ודוקא מת ונקברה בו ביום אבלות נוהג ביום
 טוב שני אבל מת ולא נקבר בו כיוס או נקבר ולא מת בו ביום אין
 אבלות נוהג בו ודוק יוסקבורה ומיתה בחד יומא נקרא יום סר אבל
 אם מת וקברוהו ב' ש' שני של ר' אינו נוהג בו אכילו דשניה כיוסא
 אריכתא דסיין ומ' דברים שבצנעא בוחג בו :

ד וגם מת שאמר שהקובר מתו כרגל לא חלה עליו אבלות ה' פ'
 דברים של פרהסיא אבל דברים של צנעא נוהג פיהו מוהר
 לישן עם אשתו בהדר ואינו צריך שמירה שאע"פ שאין אבלות נוהג
 ברגל כ' עדיעו שאסור בתשמיש דדברים שבצנעא נוהג ולא יבאו
 להקל ולא דמי לתחן שמת לו מת דהתם יש לחוש שמא יתקפו ויצרו
 במראה ראשונה ומה שאמר דאבילות נוהג כיום שני ה' ש' בשבעה
 פתים שהן סן החורה כגון אביו ואמו וכנו ובתו ואחיו מאביו ואחותו
 הבתולה מאביו ואשתו דלא אחי שמתת י' ש' שני שהוא דרבנן ודחי
 עשה דאבילות דאורייתא אבל אחיו ואחותו כאמרו וכן אחותו הנשוא
 או אנוסה או מפותה אבילתן . הם מדברי סופרים ואין מתאבלין
 עליהן ב' ש' שני דלא אחי עשה דרבנן דיחיד ודחי עשה דדבריהם
 דרבים ו' שאין לנהוג שום אבלות של פרהסיא על שום מת אפילו
 ב' ש' שני דבולוהו מועדים לא דברים שבצנעא וכן פ' שם המנהג ואין
 לשנות משו דלא אחי עשה דרבנן דאבילות דיחיד דס' ל' רשן אבלות
 אינו דאורייתא ודחי עשה דרבנן ד' ש' שני שהוא עשה דרבים :

ה אע"פ שאין אבלות נוהג במועד אנינות נוהג בו שאם מת לו
 ממ' ב' אסור בכל הדברים שאונן אסור בהם שאינו אוכל
 בשר ואינו שותה יין ופסור מכל המצות וכל דיני אונן המבוארים
 בהלכות אבל ס' ש' א' כ' ז' ושעמא משו שיהא לבו פנוי ויחשוב על
 צרכי המת להתעסק עמו לקוברו ולא יתעצ בקבורתו אבל אספת לו
 מת ביום טוב ואינו רוצה לקוברו בו ביום אין עליו דין אנינות אלא
 צריך להחשיך על התחום להכין לו צרכי קבורה אז חל עליו דין
 אנינות פשעה שחשיך שמתחיל להתעסק בצרכיו אבל אם

לבוש החוד הלכות חול המועד

הרגלים ודמיהו וקשו להרדי בחורה דלתיב אלה מותרות להם בכללם ר"ה וי"ב :

וכן שהי"ט מבטל ופסיקין גזירת ז' ולכמו שאמרו לפיכך אם נהג האב אבילותו שעה אחת לפני הפסח אוח שעחחשונה

כז ושמונה ימי הפסח הרי ש' ומסלים עליהם עוד ש' והרי ל' :

וג' שעה אחת לפני עצרת חשונה ז' ויום עצרת חשונה ג' גם כן כז והמעט פשוט דלפינן מקראי שאם לא הקריבו קרבנות של

עצרת בעצרת יש לו חלומין להקריבו על שבעה וכיון שקרבנו יש לו זמן שבעה ימים חשונה כז ימים שלמים לענין אבילות הרי ז'

ומסלים עליהם עוד י' ויום ויום שני של עצרת עולה לפניו ל' וכיון שאנו בקראין בקיבוץ דירחא ואין אנו עושין שני ימים משובס ספק

אלא פשוט פנהג אבותינו בדינו חשבונו ליה כחול לענין מספר ימי אבילות ועולה לפניו הרי ז' :

יג' שעה אחת לפני ר"ה חשונה ז' ומר"ה פתחיל דין לעד ערב יום כיפור וי"ב מבטל מסמו גזירת ל' ופגלח בערב י"ב והוא הדין

לקובר פתו כז בתשרי שמנלח בערב יוסכיפור שהרי יום ז' שלו הוא על כ' ועל לכאן ולכאן לכוף ז' ותחיל ל' ויום כיפור מבטל מסמו גזירת ל'

כז שעה אחת לפני יוסכיפור חשונה כז ונוהג דין לעד ערב חג והחג מבטל פסג גזירת ל' ופגלח בערב החג :

טז' שעה אחת לפני החג הרי ז' וחג הרי ז' ושמניני עזר חשוב כז סן המעט שכתבנו למעלה בהג העצרת כי כל המותרים

הוקשו להרדי הרי כ"א יום : (הג"ה) והוא הדין דגני שאר מונות איכא למיער הכי חלף חלק נהיך לכך שהרי פסח וסוכו הסוכה פגנע

ימים ולאם כפכה ח' כ"ב כאין נהיך לזכ שהרי ר"ה מבטל גזירת פגנע וי"ב מבטל גזירת ל' וכאן י"ב מבטל גזירת ז' חג הסוכה מבטל גזירת ל' וא"כ

למה לי למחשב ר"ה ט"ו כ' כז וענין כע' סמון פגנע סעיף י"א) ויום שני של ש"ע הרי כ"ב ומסלים עליהם ח' ואין להקשות אמרו

לא אסרינן גמרי שעה אחת לפני החג הרי ז' ופתחיל דין ל' מיום ראשון של חג עד ש"ע שהוא רגל לפני עצמו ש"ע יבטל מסמו דין ל' והוא

מוחר לגלח בערב המ' כיון שלא היה יכול לגלח קוד לכן וקראמרנין לעיל גבי ר"ה וי"ב דלא דמי דהת' כשהו פסקו הו' הרי נהג דין ל' מר"ה

עד י"ב או פ"ב עד החג ונא הרגל ובטל מסמו גזירת ל' אבל הכא הא לא נהג גזירת ל' ל' ימי החג והדאך יבא השמיני ויבטל מסמו גזירת

ל' שלא נהג בהו ואלעג שגם גיהרן חספורת אסורין במעט כ' לא פשוט אבילות נתיבי אלא פשוט גזיר המועד מן המעטים שכתבנו

למעלה בסמון תק' לא סעיף כ' שכל אילו אסורין לפיכך דיו שכתבנו יום ח' כז ימים שלמים ושלמים עליהם עוד ח' ולא יבטל כז דין ל' דאם

לא כן לא יתנו על אותו סת דין ל' כלל וכולי האי לא הקילו רבנן : ו' שמע שמועה קרובה בשבת או ברגל אלץ נהג בשבת וברגל

שפע שמועה קרובה בשבת שבת עולה ל' ליום אחד ולפחד או בלילה קורע וה' ליום ששי שבעי לאבילות :

ז' אמר שמעט או ימים אחר החג שמת לו מת בערב החג וא"ע פישאם נפגה שעה א לפני החג כז ח' ימי החג הרי ז' ויום

ש"ע והרי כ"א ויום ב' דש"ע הרי כ"ב ואחר כך פ' ימים הרי ל' וכלו הל' לאותן הקרובים שהיו אצל הקבורה אין לזת ששוע עכשי דין

שמועה רחוקה אלא דין שמועה קרובה שאין הרגל מבטל אבילות למי שלא נהג אבילות כלל קודם לו וכ' למי שלא היה יודע שמת לו

מת שחייב להתאבל עליו שלא יעלה לו לבטל האבילות :

ח' והא דרגל מבטל גזירת לחספורת ה' שגאר מתים אבל באינו ואמו שאסור לספר עד שיגערנו בו חביריו אפילו פגע בו

הרגל לאוחר ל' יום אינו מבטל מסמו אבילותו לענין חספורת עד שיערו בו חביריו אבל לענין כיבוס ורחיצה מבטל מסמו הרגל

גזירו ל' אפילו אביו ואמו כמו על שאר המתים :

ט' הסו חז' ל' כל הי"ט לבטל את האבילות ואפ"ר ה' וי"ב אף על ג' דלא כתיב בהו שפחה אחז' שפסליו את האבילות כמו

שבת ב' שני והוא דרוז לקוברו כז כיוסמו ב' ש' ראשון ורצה לקוברו ע"י עכו"ם בזכור חל עליו אנינו עד שנקבר שאע"פ שקוברו ע"י עכו"ם

פ"ט וזא צריך להפציא להם צרכי קבורה וארון ותכריכתו :

י' ולאחר שנקבר טהג דברים שבצנעא אף ע"פ שאין אבילות של פרחסא נהג ברגל ס' פתעסקין בו ברגל לנחמו וימי הרגל

עולין לו למנצ' שלשים ולאח הרגל פתחיל דין ז' כמו שכתבנו לפעלה פ"ט אין דין ז' אלו כשאר ז' אלא כשיכלו ימים פתח סחת הסת

א' עפי שעיין לא כלו האבילות של ז' שלאחר הרגל ס' פ' לאכתו נעשית על ידי אחרים בתייהם אפילו ברבר שאינו ברבר אבד דובר

אבד אפילו הוא עצמו עשה ועבדיו עושין לו כל צרכו בצנעא או פתח ביתו ואין צדיק לנחמו אחר הרגל מנן הימל שגיהמו ברגל ז'

וכשם שאין אבילות נהג בתחיל ברגל כן הרגל מפסיק אבילות כיצד מת לו מת קודם הרגל נהג אבילות אפ"י שעה אחת לפני

הרגל במלת פסג גזירת שבעה וחשבינתגאוההשעה לשבעה ימים כאלו נהג שבעה ימים כי הרגל הפסיק ויפית הרגל עולין לפנק

ל' הרי ז' לפני הרגל וימי הרגל ומסלים עליהם עד ל' וזקא שנהג אבילות באותה שעה אבל אם שגג או הניד ולא נהג אבילות באותה

שעה אין הרגל מבטל מסמו את האבילות שלא יהא חוסא נשכר וכן אם היה קרוב לחשיב ולא היה יכול לטוח אבילות אין הרגל מבטל

האבילות ודינו כדן קובר אדם ברגל שנתנו דברים שבצנעא ופתחיל למנות שבעה אחר הרגל וימי הרגל עולין לו לענין שלשים כמו שכתבנו לפעלה :

יא ואם נהג שבעה לפני הרגל והרגל פוגע בו בחוד שלשים מבטל הרגל מסמו גזירת שלשים אפ"י אם חל יום שבעי בערב הרגל

סותר לספר ולכנס ולרחוק בערב הרגל דק' ל' פקצ' היום ככולו לענין אבילות לפיכך יום ז' עולה לו לכאן ולכאן - וכל' מעין תק' לא מעיף ז' ונע' סמון סעיף ג' וכל' פגנע סעיף ח' חתילת יום שבעי הוא

השולש שבעה ואת' כ' פיד מתחיל דין ל' והרגל מבטלנו וסותר לרחוק ולספר בו ביים ובלבד שהוא סמוך לערב שיהא ניכר שפגנע הרגל

הוא עושה ואין צריך להסתין עד הלילה ואין צריך לומר אם חל יום שמיני שלולהית בשבת ערב הרגל שמוחר לספר ולכנס ולרחוק

בע"ש ואם לא גילח בערב הרגל פותר לגלח אחר הרגל שהרי כבר נתבטל מסמו גזירת ל' מערב הרגל אבל כתי' הרגל בה' לא יגל' כיון

שהיה אפשר לו לגלח קודם הרגל ולא גילח איהו דאפסיד אנפשיה וקנסתו שלא לגלח בחוד הרגל ואם חל יום שבעי שלו בשבת ערב

הרגל אסור לו לספר ולכנס ולרחוק בע"ש שהרי עייז דין ז' נהג במקצת שבת ושבת עולה ל' כאן ולכאן והרגל מבטל מסמו גזירת

שלשים ומוחר לו לגלח ולכנס ואצל לרחוק בה' הכיון שלא היה יכול לוקלגלח ולכנס קודם לכן :

יב ואם חל אחד מימי האבלו חוץ מהשבעי בערב הרגל אסורים לגלח אבל סותר לו לכנס ולא ילבשו עד הלילה שהרי עדיין

לא השלים אבלות ז' עד כניסת הרגל וסוב ליהר כלכנס אחר חצות כדי שיהא ניכר שפגנע הרגל הוא מבטל אבל לרחוק אסור עד הלילה דכיון שאפשר לרחוק כלילה למה ירחק ביים - אבל כיבוס

שאסור כלילה יעשה ביים ובלבד שלא יקדים קודם חצות אלא אחר חצות כדי שיהא ניכר כז' ונס הלבשה אסורה עד הלילה - וגילוח

אין אפסיד כלל בערב הרגל עד כלות ל' יום שהרי אין הרגל מבטל אלא גזירת ז' ולא גזירת ל' כיון שהוא בחוד ז' - ויש מתידין לרחוק

אחר תפילת מנחה סמוך לחשיכה שעמדו סנחמים מאצלו במה דברים אסורים כפוק שאין נהגין איסור כיבוס ורחיצה כל ל' אלא

תוך ז' אבל לדין שאנו נהגין במי איסור כיבוס ורחיצה כלל אסור ג' כלכנס ולרחוק בערב הרגל שהוא הל מראשון עד יום ששי וכ' ש גילוח שאסור שהרי אין הרגל מבטל אן מסמו אלא גזירת ז' ולא

גזירת שלשים :

יג' והא דרגל מבטל גזירת לחספורת ה' שגאר מתים אבל באינו ואמו שאסור לספר עד שיגערנו בו חביריו אפילו פגע בו

הרגל לאוחר ל' יום אינו מבטל מסמו אבילותו לענין חספורת עד שיערו בו חביריו אבל לענין כיבוס ורחיצה מבטל מסמו הרגל

גזירו ל' אפילו אביו ואמו כמו על שאר המתים :

תמקט לחתענות ד' צופות וזבוב סעיפים :

א' בשבת שאחר שמועות שהוא סמוך ליום מתן תורה אסורים יוצר אודין ינאה שמדבר בפעשה בראשית ובמתן תורה :

לבוש החור

הלכות טבאב

קס"ה

אופן כבודו אות / ואלת אין זולתה / ואלא אור ישראל וקדושו .
 (וכן נכתב) . לפרשת נשא לפי שיש בה פרשת ברכת
 כהנים אומרים אהבה אשר יהיו משובל שנתיסד על ברכת כהנים
 אשר הראה לנו הקדוש ב'ה אהבתו וצוה לכהני לברך את עמו ישראל
 באהבה ומפסירין בשופטים ויהי איש אחד מצרעה וגומר שמדבר
 בצוואת נזירות שבשון והוא מעין פרשת נזיר שבפרשה / לפרשת
 בהערוך אומרים מאורה אשר יצר (נכתב מני זיתים)
 שיש בה משנה המורה ומפסירין בזכרי רני ושמוי שמדבר במנול
 ונירות שראה זכריה מעין הפרשה . לפרשת שלח לך שיש בה פרש'
 ציצית אומרים אהבה שש סמות שמדבר מענין ציצית . ומפסירין
 ביהושע וישלח יהושע וגומר שמדברים במגלים מעין הפרשה .
 לחסו לפרשת קרח שמפסירין בשבואל סחית סקול כשהוא ואהרן
 והיה מזרע קרח ויאמר שאול אל העם לכו תלכת הגלגל וגומר ויש
 בה מעין הפרשה שאמר להם שמדאל חנני ענו בי וגומר אח השור
 מי לקחתי וחבור מי לקחתי וגומר דומה שאמר משה בפרשה זו לא
 חסור אחד מהם בשאתי וגומר . לפרשת חקת שיש בה שירת אז
 ישראל אומרים אהבה אל מחוללי שיש בה מענין שירת הכאר
 אז יסיר כו' ומפסירין בשופטים ויפחח הגלגלי וגומר שיש בה מעין
 הפרשה שיש מלחמה עם בני עמון וכל הענין מעין הפרשה .
 לפרשת בלק מפסירין בחלי עשר במילה והיה סארות יעקב וגומר
 שיש בה עמי זכור נא מה יען בלק מלך מואכ ומה ענה אותו בלעם
 וגומר מעין הפרשה . כי זכחמו כמענין תענית צבור והוא אחד
 מן חד צומות שכתבנו בהלכות ט' באב ואומרים סליחות אחאנו
 לך . אסדר נבכי . (נכתב חן הרחמה) . פומח שעה
 נאסר ענינו ויהל ררשו כמו שנתבאר לעיל בהלכות בה' כתר אייר
 י' מ' בתמוז עד אחר תשעה באב אין מסתפרין ואין נישאין נשים
 דש שאין אוכרין בש' ואין שוחין יין מ' בתמוז עד שבת נחמו בכנ
 שיחגאר סעמא בהלכות ט' . בפ' פנחס מפסירין דברי ירמיה שהי'
 מן החילת הפסורות דש' חסדכרים בפרעניות דירושלים ופרשת
 פנחס קודם ל' בתמוז חוץ מכש' ה' שפוסה ות' כעוברת שקורין
 פנחס קודם ל' בתמוז ואין מפסירין בה' ההפסרה השייכ' לאותה
 פרשת והיא ויד' ה' תורה אל אליהו וגומר מפני שפנחס הוא אליהו
 זקנה לא לקיו בפ' ונכתב ענק ההפסרה בחי' קנא קנאחי לי' אלקי
 צבאח וגומר . ר"ח אב שחל להיות בשבת נהגין ברוב המקומות
 להפסיר שמעו ולא השמים כסא זלא דמי השמים כסאי סינס דש' ח'
 דחלתא פורעניות ולא רמו לר' ח' אלול שחל להיות בשבת שרוחין
 עניה סוקרה ואזכירם השמים כסאי דשאני עניה סוקרה שבאת
 משמים נחמה שכל דנחמתא ובהשמים כסאי יש ג' נחמה נכח יש
 לעניה סוקרה תשלומין כמו שנתבאר לקמן ס' חקפ' ותרת' פעמי
 אלורא שייכא בהפסרת שמעו שהוא סחלתא דפורעניות ואין לה
 חשלומין לפיכך לא נרזית מפני השמים כסאי מיהו י' במקל שאין
 מנה קנעו יש לומר השמים כסאי . (וכן נהגו כפולין)
 שלא יודלו כ' צ' ח' זה ובמקום שנתנו נהגו . וטעמא דתלת
 דפורעניות זש' דנחמתא על ס' תבה סעקא י' .

ונקרא צום דחמשי שהוא כחדש חמשי צום השביעי נה' שלשה
 כתשרי שבו נהרג גדליא בן אחיקם ושקולה מיתת צדיקים כשריפת
 בית אלקינו ועוד שהריגתו היתה ספה לכמה צרות שארעו לישראל
 אחריכן ונקרא שבעי שהוא בחדש השביעי . וצום העשירי נה'
 עשרה בשבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים ונקרא עשירי שהוא
 בחדש העשירי :
 ב' אע"פ שהצניא רצה בקצת הצומי הללו ימים אחרים והם בלו
 החדשים ס' מנהגין להענות אלו הימים על המאורעות של
 בית שני שחלו חבו עלינו שהו' סבת צאתנו בגלות עכו"ם ואסמכניהו
 אכתוב זה :

תקד' חבל שיש בין טבאב לשאר צומות ובו ד' סעיפים :

- א' וכיון שנהגו ורצו להתענות הילכך הכל חייבים להתענות ואפילו בזמן שאין נזירה כיון שיד' העבוס חקיפה עלינו ואין לנו כ' ואסור לפרוץ נדר וכל הפורץ נדר שכתבו נה' חוץ מעובר' ומניקות שאין צריכין להתענות אלא בש' באב כמו שיתבאר לקמן סימן תקנ"ד אלא שנהגו להחמיר להתענו בכולן :
- ב' שאר תעניות חוץ מש' באב לא קבולום עליהם בכל חומרות תענית ציבור לא נהגו להגב' בהם היתר ברחיצה ואפי' בחסין ובסיכה ובניעולות הסגול' ובלשמים הטיפה ואין צריך לתפסיק מבעי' ני' כן קבלום עליהם כהחלה כשרצו ולא להחמיר בהם בכל חומרות תענית ציבור חוץ מש' באב והואיל והוכפלו צרות החורגין כ' קבלום עליהם בכל חוכרות תענית ציבור (ועל' ס' חקפ' סעיף ו')
- ג' וכל הצומות הללו קורין שחרית ומנחה ויחל ואם חלו בע"ש וגם יש חופת ביום דתענית בע"ש נהגין לקרות ויהל להתפלל מנחה ואח' בששין החופה ואם משלימין התענית על' סימ' רמ"ט ולקמן בחדש שנת סימן ח' פה ואם חלו בשבת נדחין עד אח' השבת ולא מקדימין אוח' ליום' שלפניו כשום דאקדומי פורעניות לא מקדימין חוץ מצום אסתר שמקדימין מפני שהוא משום סליחת עון ואין בו משום אקדומי פורעניות ועוד דלא אפשר לאחורי כשום פורים שחל ביום א' כמו שנתבאר במקומו :
- ד' אין אהגים במדינות אלו להכריז הצום :

תקנא' דין השבוע שחל בה ט' ובול' סעיפים

- א' מסתכלים אם כמעטין בשמחה וכל ישראל שיש לו דין עם עבוס אם יכול להשפס ממנו יסמוס עלצמו ממנו דריע מוליה :
- ב' ס' ח' עד התענית ממעטין במשא ובמתן ובבנין של שמחת בנת בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור ובכשיע' של שסח' כגון אבורקי של מלכי שנוטעין אגל' לצל להסתופף בצילו או מיני דודים וסיסי אהלים להסתעשע להרייה בהם ולצרבי מצוה הכל מותר ואם היה כותלו נושה ליפול אף ע"פ שתוא של שמחה מותר לבנותו ואין נושאין נשים מפילו מי שאין לו אשה ובנים ואפילו בלא סעודה אין נושאין דבנישואין אפילו בלא סעודה איכא שמחה ונהגין איסור אפי' מ' בתמוז עד ס' ואין עובדי סעודת אירוסין אבל לארוס בלא סעודה מותר דאירוסין בלא סעודה ליכא שמחה . ואפילו בש' עצמו מותר לארוס שלא יקדמו אחד ברחמים . אע"פ דבת קול יוצא כו' בה פלונית לפלוני ס' מהני חפלתו שחמות היא או הוא אבל אתר עסא'רס מתייאש האחר היכל ואינו סבךש עד רחמים : חנהגא איסור בכל משא ומתן אינו מותרין עד שיתירו להם כעין התרת נדרים :
- ג' נהגין איסור בתספורת מ' בתמוז עד ס' משום אבילות :
- ד' ומראש דרס עד אח' התענית נהגין איסור לכנס אפי' להניח וללבוש אחר הפ' משום שנראה כמסיח דעתו מן האבל שון שעוסק בכיבוס כגדיו ונהגין איסור כיבוס אפילו לחמו לכבס לעכו"ם של ח' ואיך אבל קודם ר' ח' מותר לתת לעכו"ם לבגס אע"פ שיכנס אחר ר' ח' אע"פ דמדינא דגמרא אינו אסור לא בשבוע שחל בה תשע' באב אנו נהגין איסור ס' ח' . (כדי למעט במשח' ולהראותו האכלו) וכן הסוכותין מקודם לכן אסור ליובשן בשבוע זו כיון איש בין אשה חוץ מאשה הלובשת לבגים מסימאת נדחה ששחרת לכנס וללבוש לבגים

הלכות טבאב ושאר תעניות

נהגו עלמא ורצו להתענות ד' צום בשנה מפני הפורעניות שארעו בהם לישראל ואסמכותא קרא זכריה דבחיב וצום הרביעי ואם דחמשי וזים השבעי וצום העשירי יהיו לבית יהודה לשפח' ולשפח' ודרשו בו חכמים ל' צום הרביעי הוא י' בתמוז שבו הונקע' העיר בחורבן שני ובוסבר פרעה את הלוחות כשירד מן החר וראה את העגל שעשו ישראל ובו נורה מלכות הרשעה שלא להקרב עוד קרבן חסד ובו שרף אפוס שמוס הרשע את התורה ובו העמיד מנסה צלם בציור וקרא רביעי שהוא בחדש הרביעי סניסן שפמנו מונין והחמישי צום דחמשי זה תשעה באב כשרף בית אלקינו בראשונה ובשנייה נה' נגדה נזיר ח' על אבותינו שכמדבר שלא יכנסו לארץ אחר ששלוה מרגלים וכו' נחרבה ביתר היא היתה עיר גדולה לאלקי ישראל בה עם רב מישראל וכו' (הרמב"ם שורנוסרופוס הרשע את ההלל

לבוש החור הלכות ט באב

בז מי שתכפרו אבלות של שבת זו או אחר זו והכבוד עליו שערו מיקל בתער שאין זה דרך קישוט ויפוי אדרך כזוין אבל לא במספרים ומעט כסותו במים אבל לא פנתר וחול ;
 טז לא כשחל ש"כ ביום ה' מותר אחר חצות לספר ולכבס מפני כבוד השבת ואין לסמוך על הוראה זו להתיר דבר של שבת ביום האכילות והצום עצמו - נוהגין שלא לרחוץ מ"ח עד התענית ונוהגין להחמיר שלא לרחוץ אפילו בצונן אבל הנשים לשבילתן רוחצות וסובלות כדרך חזן מליל ש"כ כמו שיתבאר לקמן סי' תקכ"ד ואפי' אם אירע ליל שבילתה במצואי ש"כ באב י"א שרוחצות בערב ש"כ באב אם אי אפשר לה לרחוץ ליל עשירי וה"ה אשה הלובשת לבנים רוחצת מעט כדרכה בשאר ימות השנה (וע"ל סימן תקכ"ד)
 הו"א וי"א עושה לתענוג רק לצורך מצוה וכן קטנים שיש להן חשש בראשן נוהגין לרחוץ בראשן . ואם חל ה' העשירי נוהגין לרחוץ ב"ח לכבוד שבת ויש נוהגין להקפיד לרחוץ ביום ה' שלפניו . בערב שבת של חזן יגיעה נוהגין להוף הראש ופניו ייוו ורגליו בצונן סמוך להכנסת שבת ויש מקליון הפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך בכל שבת אבל בכורית וכו' לא יחפוף בשב"ז אפי' מי שרגיל בכך כל השנה . בשבת של חזן אין מחליפין ללבוש בגדי שבת כ"א הכתונת לבגד ואין בזה משום אבלות כפרהסיא בשב"כ כמה שאינו מסנה בגדיו שהבריוח אומרים שמא אין לו בגדים אחרים ואפילו אם ידוע שיש לו אין נראה כ"כ אכילות דלפעמים אין אדם מקפיד על עצמו כל כך לשרות בגדיו ובגדיו אין לך עניי ישראל שאין לו כתונת לבגד בכל שבת והכל סדקיקין עליו לשנותו וה"ה נרא' כו אבלות אם אינו מסנהו . וכן מציעים לבנים כמו בשאר שנתות ובג' פורסין פרוכה של שבת אם לא שחל ש"כ בשבת ונרחה לאח' השבת אז אין פורסין פרוכה של שבת אבל הכתונת מחליפין אפילו בשבת חזן שחל ביום ש"כ באב וחתן שיש לו נישאין בשבת נחמין נוהגין ללבוש בגדי שבת בשבת של חזן ;

יז י"א שיש לזהר מלברך שהחיינו בין המצרים על פרי חדש או על מלבוש דבר שיכול לרחותו עד אחר ש"כ באב ונ"ל בשבתו שבניתיים מותר לברך שהחיינו על פרי חדש דהא מעלה על טלחנו כסעודה שלמה ואינו פוסח דבר אבל על פדיון הבן וברך ולא יאחר אפילו בחול שלא יחמין המצוה שמו' שלשים ואילך אם יעכב עובר בעשה בכל יום וכן פרי שאפשר שלא ימצא אחר ש"כ באב יכול לברך עליו שהחיינו ואוכלו בין המצרים ;

יח יש לזהר מ"ז בתמוע ע"כ לא ילך אדם יחיד כד' שעות עד ש' שעות ואין לחכות אפילו כנרות למידו ואפילו ברצועה באותו זמן מפני שבהן קשב מרידי שולש וסכנה יש בדבר ורמז בפסוק כל רדפיה השיגה בין המצרים כך כתוב בהנהוח הכנהגים אבל הרמז לא ידעתי ונ"ל שכונתו לומר שרמזו במלת בין המצרים שר' ל' בין מצרי היום דהיינו שנחלק חיוס לד' משמרות כל אחת ג' שעות וסמי משפרות האמצעיות הן נקראות בין מצרי היום שכל אחת יש לה משמר לפנייה או לאחרייה ולפניה יתיה פי' מ' עד ש' ר' למחלת ר' ועד סוף ש' דהיינו שעות . וכל הדברים שנוהגין בהן איסור אינן אסורין אלא עד התענית ולאחר התענית מותרים מיד . נוהגים שלא לקדש הלבנה עד אחר התענית כמו שנכתבאר לעיל סימן תכ"ו ;

תקנה דין ערב ט' בבו"ב סעיפים :

א ערב ט' באב בסעודה שפסיק בה דהיינו אחר חצות ואין רצונו לאכול עוד אסור אפילו מדין המשנה ולא משום פנהג בלבד לא מגזירת חכמי לאכול בשר ולשתו' ונ"ס אפי' במקור שלא נהנו איסור מ"ח בסעודה המפסקת אסורים מגזירת חכמים ;
 ב ולא יאכל שנית בשילין משני קדירות בסעוד' המפסק מפני שהיא דרך שררה וכבוד ואפי' הם סמין אחד של קטנית או של ירק אסור וכ"ש אם הם סב' מיני' בכ' קדירות ויש להחמיר אפי' מב' מינים בקדירה אחת אא"כ הוא דבר שדרכו בכך כל השנה כגון מצוננים שניתנים עליהם בצלי ונצים . אפילו דבר הנאכל כמות שהוא חי כגון חלב ונבינה ורג' מלוח מיקרי תבשיל לענין זה ;
 ג ואין תולוק בין צלי ומבוטל לענין זה דבכל ריבוי תבשילים יש כבוד ותענוג ואסור ;

לבוש סמם אלא לובשת חלק בדוק ויפה . ושאר כל אדם אסור מ"ח עד התענית בין ללבוש בין להציע בהן את המטה ואפי' מספח' הידים והשלחן אסור ואפילו בכיבוס שלט נוהגין איסור ואין להקל חזן סלבבד שבת שמוחר ללבוש כלי פשתן מכובסין ולהציע לבני' כמו בשאר שנתות ואפילו מי שאין לו אלא תלוק אחד אסור לכבס בשבוע שחל ש"כ באב להתיר כתובה ;

ה בין לבנים בין צבעים בין של צמר בין של פשתן בין חדשים בין ישנים מכובסין אסורין ללבוש ;

ו ואפי' כגדי עכו"פ אסור לנשים העבריות לכבס להם אע"פ דשאר מלאכות מותרות לעשות להם כיכוס אסור משום מראית העין אבל המלאכות שעושות הנשים לצעופים קודם הכניסה והוא טפוליק הקצוות מותר לעשות לארמאות בשכר ולא בצעופי לגרמלים וכן מותר לנשי' שמחיינתן בכך לשוות חושים כדי לתפור בהם בגדים טאק' במלאכות אלו שסחה ;

ז אבל לתקן השתי לארבע בגדי' נוהגים לאסור מ"ח עד התענית וסכמה מפני שבנופסקה אכן השתיה והוא מ' שתי אסמכיה ;
 ח אקרא דכתיב השחות יהרסון וכ"ש שאר תיקון בגדים חדשים ;
 ט ואפילו מנעלים יש בה שמחה ואסור לעשותם ואפי' לאחרים בשכר ונהגו להקל בזה אבל ללבוש בגדי' חדשים ואפי' מנעלי' חדשים נהנו איסור מ"ח שרוא נמי בכלל פיעוש שמחה ואפי' לקנותן י"א בהם שמחה ואסור אבל נהנו לתת לאומן עכו"כ לתקן בגדים וכלים חדשים תוך הזמן כדי שיהיו מוכנים לאחר התענית שאין בנתינתה לאומן כל כך שמחה בעוד שהם ברשות האומן ואינו רואה אותן מיהו טוב לסעט בזה במקום שאפשר דלא עדיף מסאר סמא וכתן שממעטין ;

ט מ"ח עד התענית נוהגין שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין חזן ס' השבת שאוכלין ושותין בו כדרך כל השנה . ויש מוספין איסור משבעה עשר נתמוז . והטעם מפני שבו בטל החמיר וניסוך היין אבל חומץ של יין מותר לשתות ;

י י"א שאפי' הנוהגים שלא לאכול בשר ויין מותרים הם בתבשיל שנתבשל בו בשר שהרי לא נהגו כן משום איסור לא כדי לצעודי נפשיה קא מבווין ולא משום אבלי ושמחה לכד דא"כ . אבל אחר למה לא אסרוהו בכשר ויין אררבה מצוה הוא להשקותו יין כדי לשבת צערו ולנהמו אבל כאן מצוה הוא שלא להתנחם אלא להרבות אבל כדי שיכרו ויצעור על הורגן ירושלים הילכך תבשיל של בשר מותר דמעט בשר ולא כמשו אינו משכח צערו מ"ס אסוריהם אפילו בכשר עוף ובבשר מלוח ואפילו מלוח מן מן מרובה ויין אפילו תוסס פגתו דהיינו חוד ג' ימים לדריכתו מפני שיש בהן קצת שמח ופיקות צערא . ומותר לשתות יין של הבדלה וכוס של ברכת המזון שהוא מצוה אבל אין נוהגין כן בכוס של ברכת המזון אין נוהגין כל עיקר וכוס של הבדלה נותנין לחינוקות ואם אין תינוק ושתה בעצמו אבל כל סעודות מצוה שתאדע מ"ח עד התענית ועפילו בערב ט' באב כגון סעודת מילה או פדיון הבן או סייס סכנה מותר לקבץ שם עשרה מצומצמים עם בני הפצוה ואוכלין בשר ושותין יין חזן מסעודה שמפסיקין בה ויש לוקחין מלבד הקרובים השויכי' לבעלי הסעודה וכן מותרים המנהל והבעל כרית ללבוש בגדי' שבת בשעת המילה וכל שכן אבי הבן ;

יא וכל האוכל בשר או שותה יין במקום שנוהגין איסור הוא בכלל פורץ גדר וינכנו נח"ש אבל משקה דבש שקורין מע"ד מותר לשתות שאין בו שמחה . ונוהגין לבטל השחיטה מ"ח עד התענית כדי לזכור החורגן ולהרבות האבל שהוא עיקר הטעם בכל חומרי המנחמים שענו נוהגים ;

יב ואיסור החספורת הוא אחר ראשו ואחד כל שער שבו כמו באבל ;

יג ובזקן כל שמעכב האכילה מותר שלא גזרו בו ;
 יד ואפילו לקטנים אסור הגדול לספר אותו וכן אסור לכבס כסותן של קטנים שלא יסוה דעתו פן האכל כדלעיל ודווקא כסות של קטנים כגון כני' ג' וד' שנים אבל בגדים הקטנים המסנפי' עצמם ומצויאין רעי' ומשתינים אותן הנהו משרי שרי לכבס שאין בכיבוס זק' משום שמחה ;

לבוש החור הלכות ט באב

זן אבל זמנודה שמהלכין בדרך מותרין בנעילת הסנדל וכשינתנו לעיר יחוצו וכן בטב ואפילו ברחוב העכו"ם יש להחמיר ולחלוץ ולא יחוש להלעגת העכו"ם אבל נהגו להקל ברחוב העכו"ם ואע"פ שבעירית הסנדל אסור מברכין ששעה רי כל צרכי .

יח תשמיש חסטה אסור ופילו לושן עם אשתו במש"א אסור משום לך לך אמרינן נירא סחור סחור טו ;

יט ואם חל טב בשבת סותר בבילין הוין כחשמי הכס' שנהגין אסור אפי' כשב ונוהגין להכריזו כב' להודיע לעם שאסור כמו באבל משום דברים שבצנעא ;

ך אף שאמית שלום להכירו בטב' כילא עת שלום הוא רקעת צעד ויללה על חורבן בית הבקדש והדיוטים שאינן יודעים ונכתנים שלום מסיבין להם בשפה רפה ובכבוד ראש . (ועי' צע"ז סימן ט"ז ע"ה סעיף א' ולקמן סימן תק"ע ע"ה סעיף ז')

כא יאן שלא ילך אדם יחייל בשוק כדי שלא יבא לידי שחוק והתול כב נהגין עכשיו בכל מקומו ישראל שלא לעשות כלאכה בטב' משום שיש בה שפחה והיום הוא יום אבל א"ל לא יודך גיסא משום דאי קרי מועד ויהיה כן במהרה בימינו ;

כג וכל העושה כלאכה בטב' אינו רואה סי' נרכה לעולם באות' מלאכה מיהו ע"י עכו"ם מותר לעשות מלאכות צרכי ביתו אפילו בביתו וכן פרקמטיא אסור בטב' דכל מקום דמלאכה אסורה פרקמטיא בטב' אסור מפני שיש בה שמחה או לפחות בטיחה דעתו מן האבילות וזה אסור בטב' שלא יסית אדם דעתו מן האבילות אבל לא נהגו אסור לא בפלאכה ולא בפרקמטיא אלא עד הצות ועד זמנת נהגו להחמיר בכל מלאכה שיש בה שיתוי קצת ואפי' מיקשה הדיוט שאינו עושה אומן אבל דבר שאין בה שיתוי קצת הרלקת נדות או קשירה וכיוצא בהן נהגין היתר ולחליב' פרוצ' אפטר לעשות ע"י עכו"ם לא אהלו ב' בעצמה אם יש לת עכו"ם ;

כד ובמלאכת דבר האביד מותר כמו בח"ו כה כל האוכל ושוחה בטב' אינו רוצה לשפחת ירושלים וכל האוכל בשר ושוחה יין בסעוד' שמפסיק בה עליו הכתוב אומר ותהי עונתם על עצמם וכל המתעצל על ירוש'ם נדאוי זוכה ורואה בשמחתה שנא' שישו אתה משוש כל המתעצל יעליה ;

תקנה דיני ציצית ותפילין בטב' ובב' סעיפים :

א נהגין שלא להניח תפילין בטב' בשחרית כמו באכל כוונ' הראשון שצ"ח יום מר גדול סנה' ותפילין נקראין פאר' וכתוב באיכה הסליד מסכים ארץ תפצרת ישראל ;

ב וגם שלא לברך טלית של ציצית משום שנאמר בצע אכרחו וכתרגמין בעז פורפירון דילי ויהיה אמרתו שלשן איכר' . והם הציצית החלויין באיסרת הגנב ומטעם זה פסיר' ג' כהפרוכת שלפני הארון שהוא ג' כ נקרא פורפירון דיליה אבל מ' מנהגין ללבוש טלית קטן תחת בגדים בלא ברכה שלא לנטל מצות ציצית מכל וכל שאין זה אלא צסמכתא וגם נהגין להניח ציצית ותפילין במנחה ולברך עליהם ;

תקנה טב' שהל ביום אובו סעיף אהד ;

א טב' שהל להיות כשבת או בא' כשבת לא יגדיל כשבת מבפ"י שאם יגדיל קבל עליו טב' ואסור לו שוב לשחית ולא יגדיל ויחז' לשח' לחינוקות דילסא אתי למיסרך שיטתה אף לכשיגדל לא במ"ט מיד כשרואה נריבך בורא מאירי האש ואינו מברך על הכשמי' באות' לילה מפני שהו' עונג לו ודבר של תענוג אסור בטב' . (וע"ל סימן רנ"ז סעיף א' וסימן ק"א סעיף א' וסימן ק"ב סעיף ג') ולמצואי טב' יגדיל ויברך על הכוס ואינו מברך על הכשמים גם כן במצואי טב' משום שהנשמה יתירה שהיתה לו בשבת כבר הלכה לה ביום האכלות ;

תקנה לומר נחם וענינו בטב' ובב' סעיף אהד ;

כט

ומשליטו כי' אכל כג' צומות האחרים אם התענות מצטער להם פטורות להתענות מ'ס ראוי להם שלא יאכלו להתענ' בכאכל ובמסכת' לא כדי קיום הולד אפילו כשאר תעניות אבל נהגו להחמיר להתענות אם הם בריאות ואין להם סכנה כהענית ;

9 מיהו חיה כל ליום וכן הולת שהיא צריך פלאכול אין צריכיה' אומד' אלא מאכיל' אות' מיד דבמקום חולה לא גזרו בה רבנן ואפילו בטב' כיהו נהגין להתענות כל זמן שאין להם צער גדול שהיה לחוש לסכנה והסיקל לא הפסיד ; (וע"ל סימן תר"ח א') ;

10 וכן רחיצ' וסיכה אסורין בטב' כמו ב"כ ואפילו להושיט אצבע כמים אסור ;

11 מיהו ש"י לה של מצוה בזמנ' פותרת ובזמן הזה שנהגו הנשים כשה תיסרות א"ל להם שום טבילה בזמנה אלא לא חטבול בו דכדאיהו אית אלקינו לאבד עליו טבילה אחת בשנה והיה לפי זה נראת אפילו בליל מצואי טב' לא חטבול דפתי דרחוק ותחוף שהרי אפילו בן השמשות שלו אסור לרחוץ ובלילה אין לרחוץ שחמיה בהול לביה לכה לא חטבול אפילו במצואי טב' באב מש"כ ב"כ שמוחרת לרחוץ וחוף בע"כ ולמצואי כ חופפת מעט וסובלת אבל אין להתיר ג' כ בערב טב' באב לרחוץ ולחוף ולמצואי טב' חטבול כמו ב"כ השאני טב' שמתפלשין באפ' ויחשבין על הארץ וע"כ צריכה רחיצה אח' משום חציצת האבק והעפר לכך היה ראוי להחמיר בזה טב' חטבול במצואי טב' אלא כיון שהוא שעת הדחק נהגין היתר כמו שהוא בע"ז סימן קצ"ט וכמו שכתבתי למעלה בסי' תקנ"א ואפי' לרחוץ בעטב' נהגין היתר אם צי אפשר לה לרחוץ בטב' באב עצמו אבל ודאי נ"ל שתיהר מלהתפלש באפר בו כיום ואף על פי שהולכי וחף אפשר להם ללבוש נעל של בנד ואפילו כו' שחם מותרים כמי שיתבאר . ולתפלה מותר לרחוץ ידיו דהוי כטבילה מצו' וכן כל היחס כשעושה צרכיו וצריך לברך אשר יצר יכול ליטול ידיו ;

מיהו צריך ליה' שלא ישול כל ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך ; ואפי' שלא לצורך תפלה וברכה אלא שהיו ידיו סלולכו בטיט וצואת ורחין כדי להעביר הטיט והצואה שאינו מקוץ לתענוג מותר להעביר הלכלוך והצואה כפי הצורך ;

12 ונוטל אדם ידיו שחרית כשעומד ספסחו דמתם ידיים מלכלכו' חן וצריך ליתר שלא ישור כל ידו לא עד סוף קשרי אצבעותיו ;

13 ולצמר שנבג ידיו ועדיין הן לחות קצת מותר לו להעביר על עינו וצם היה לפלוף ע"ז עינו ודרכו לרחוץ בטיט רוחץ להדפוק מעביר הפלפוף ואינו חושש דה"ל כצואה וטיט שרוחץ כדרכו ואינו חושש ואפילו מי שצ"ח דרכו לרוחצם בכל ליום אלא שרוצת עתה יתעביר וכלכוך וחבלי שינה מעל עינו או שרוצה לצני' ויקרר את עצמו מותר לו לשרות מפה במים בע"טב ולהוציאה מן המ"ס סב"י והיא סתנבת והולכ' וכלילה סקנה בה ידיו ורגליו כדי להצמנן ולסחר מעביר על גבי עינו להעביר הלכלוך כיון שהיא כמעט נגזקה . הרוצה לקנח פניו משום אסניסות שאין העתו מיושבת עליו עד שיקנח במים נראה דבטב' אסור אע"ג דב"כ מותר ושאני י"כ דצריך יטוב הדעת לתפילות אבל בטב' מה בכך שלא תחא דעתו מיושבת עליו אדרכה כן ראוי להיות שתהא דעתו עגופה בטב' באב א"כ רא' שדעתו לטמים סטום תפילת שחרית שיתפלל בטב' שתהא דעתו מיושבת עליו באותה תפלה ורחמנא לבצ בעי ושוכ להחמיר נ"ל ;

14 ההולך להקניל פני רבו או אביו או מי שגדול מטנו או לשאר צורך מצוה מותר לו לעבור בטיט ערצוארו ואינו חושש דבמקום מצוה לא גזרו ואפי' בתורה מותר שאם לא תתיר לו לחזור לא ילך מתחלה ויטעו מן המצוה אבל לילך הרב אצל תלמיד לא התירו לעבור בטיט שאם יצטרך לו תלמידו ילך הוא אצל רבו .

15 ההולך לשפור פירותיו עובר במים עד עוארו ואינו חושש דבמקום פסידא לא גזרו אבל בחצרה אסור ;

16 דבא טז הדרך ורגליו כהות מותר לו לרחוץ רגליו במים שאי זה משום תענוג אלא כמו רפואה ;

17 סיכה ג' כ צינה אסורה אלא של תענוג אבל מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ;

18 נעילת הסנדל דווקא של עור אסור אבל של עץ או של בגד או שעם וגמי מותר ושל עץ קתעה בעור אסור ;

לבוש החור חלבות ט באב

תקנ"ה

א כ"ב צריך להזכיר מעין המאורע והוא שאוכר נחם יי' אלקינו את אבילי ציון וכו' ואומר אותו בבונה ירושלים מפני שהיא כענין אוהה הברכה. ומן תרין היה לנו לומר אותו ערבית ושחרית וסנחה כמו שאר ענייני מעין המאורע של כל ימות השנה כגון ר"ה חנוכה ופורים שאומר אותו בכל הנפילות לא שלא נהגו לאומרו אלא במנחה משום דבערבית ושחרית דומין כפי שסחו מוטל לפנו שאין מנחה ואתו בי הם עיקר זמני אבילות ואין להזכיר בהם אלא קיי"ו אבל בסנחה דומין כפי שנקבר סחו שטנחפי אותו א"כ איפכא לאורך ניסא משום שעלשיו במנחה הוא עיקר זמן שצריך נחמה שרעת ערב הציתו כו' את האור כו' וכטוסע תפילה אומר עטנו כמו בשאר תענית צבור ואם לא הזכיר לא זה ולא זה אין פחזירין אותו (וע"ל סימן תקס"ה כענין כ' וכסימן תר"כ וכסימן תנ"ג) מי שאכל בש"ב כגון חולה כמו שנחבא ונחיישב עליו דעתו יאמר נחם בברכה הסזון בבונה ירושלים (וע"ל סימן תרי"ח סעיף ט)

תקנה במוצאי ט"ב אין אוכלין בשר ובו ס"א :

א סנהג כשר הוא שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין ליל עשירי ויום עשירי שרובו של היכל נשרף בו שלעת ערב יום חשיעי הציתו בו את האור ונשרף עד שקיעת החמה של יום י' אלא משום דאתחול פורענות היה כיום ט' קבעו התענית כוונת ס"מ אין לו לאר' להתענג ביום י' ויש נוהגין להתמיר ביום י' עד חצות דאי לא שתי כחינו היה ראוי להתענות נמי יום י' אלא שג' גזרין גזיר על הצבו שאין רוב הצבו יכולין לעמוד בו ואוח הנוהגי שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל מוצאי ט"ב יום י' לר' לנהוג כן אפי' עסחל ש"ב ביום ז' ונדח עד יום א' אע"פ שבוים י' אין צריך להתענות בבשר ויין מ"מ בליל מוצאי ט"ב שהוא ליל י' איש לו להתענות כבשר ויין משו אבילות של יום :

תקנה מנהגי ט"ב ודין מילה בט"ב ובו י' סעיפים

א סדר היום ערב ט"ב מתפללין מנחה אחר אכילת קבע ואין נופלין בו מפני שהוא ספור לט"ב שהוא נקרא מועד ואוכלין סעודה המפסקת אחר תפילת המנחה. ליל ט"ב חולצין מנעליהם והולכים לבית הכנסת ומסירים הפרוכת פלפני הארון ע"ש בצע אסרתו ויושבין לארץ כצבאים ואם הוא מוצאי שבת אין חולצין עד אחר ברכו רק השי"ן יחלוץ קודם ברכו מפני השירוף ואמר המבדיל בין קודש לחול קודם שיחיוץ ואין מדליקין נרות כב"ה לומר שככה נר ישראל וכתב שמש ירח קדרו ונוסר ונדחב במחשכים הושיבני מ"מ מרליקין נר אחד לומר לאורו איכה יקינות ונהגין להתדליק עוד נר א' ששמו יכבה נרו של החזן שידליקו סוף ועופר ש' וכתפלל ערבי והקתל מתפללין ברכ ערבית על הקרקע כנה ודרך ככי כאבלי ואין צריכי לשתנות מקום כאבלי כי ישיבת הקרקע היא עצם השינוי

ואומר קדיש שלם עם התקבל ^{הג"ה} דאמריש בנמרס כל מצות הנהגות באכל נוחות ונטיב לבן יושבין לפני באיכה וכל שיושב ע"ג קרקע כל ימי פלגוע וע"ל סימן תק"כ סעיף ז' ונעז סימן ע"ג סעיף ט'

בכל איבת יותר מן הראשונים כן דרך הבוכי להגביה קודם כשטרבים בבניה וכשנניע החזן לפסוק השיבנו אומרים אותו הקהל בקול רם דרך תפילה ואח"כ מסיים החזן פסוק כי אצב מאוס מאסתנו ונומר נחחרים הקהל ואומרים השיבנו בקול רם וכן החזן וכל ימי תפלתו כיון שנהגים לקרות איכה בצבור ולברך עליו על מ"מ מדוע לא נהגו באיכה כמו במנילה לכתוב אותה על קלף וספר בפני עצמו כדון כל הספרים שצריכים לצאת בהם ידי חובתם בצבור ולא דמי לשר השירים ורות וקהלת דשאני הם שאין גילין לקרותם בש"ן אלא כל יחיד ויחיד קוראה בפני עצמו מש"כ באיכה שצריכים לקרות ע"י הש"ן להוציא הקהל ולפסח קורין אותה בתוך החושש הנדפסין ולא נכתבה כהלכות ספרים וע"ע ואפשר שנהגו כן מפני שלא היה מצוי להם מפי שחוסקרים לא נהגו לכותבם משום שאנו סחכים ומאקים ככל יום שיהפך לנו יום זה לששון לשכחה ולמועד ואם היו כותבין סגילי איכ היה נראה במי אשיומן הגאולה ח"ו ש"כ במנילת גורים כי ימי הפורים לא יהיו בטלים ולפיכך ע"י הדחק נהגו לקרות אפי' בתוך החוששין ואח"כ קר אומרים הקינה סדר הקינות אח"כ

שומר החזן איכה אומר בחרת זכור יי' פה היה לנו אף כו' עד יי' וכו' לעולמתי וקורא עד סוף וכופל התיכונני כו' ואומר בליל ז' וכו' כו' שומר כו' עד אמת בניה בציון ומספד בירושלים תרדתי איתו כו' :
ב ואח"כ אומר סדר קדישה ייחזיל ואתה קדושה ולא יאמר ב"מ לציון ביאל שאין נצולה כלילה ולא ואני זאת ברייתו שני ימים

כמקיים ברית על הקינות ועוד דלא שייך קדושה ואני זאת בריתו וכו' שחבל בשלין בו מדברי תורה (וע"ל סימן תק"כ סעיף ז') ואיך יאמרו לא יושבו מפניך וגו' קדיש בלא התחבל שאין אומרים התחבל אלא אחר שאמרו תפילת י"ח ועוד כיון שאמרו כבר באיכה סתם תפילתי איך יאמרו התחבל והיא נסתתה וסתתה שטמא אין אומרים אותו גם למחר אחר תפילת י"ח עד למנחה שאומרים אותו כיון שאמרו נחמה נחם בנינה ירושלים ולא אוחגם בשחרית אחר סדר קדושה שכבר שיישו קינות ואמרו קצת פסיקים נחמה עלינו קדיש יתום וחולקין לבתיהם ואין נוחנין שלום זה לזה אלא כנאמרים ונופלים ואם חל ט"ב ב' ש' אין אומרים ע"ז במנחה משום דאקרי מועד ואין אומרים פרקים דלאו זמן דרשה הוא שהרי אין לומדים באותה זמן ואוכלים סעודה המפסקת אחר המנחה וכות להביא על שלהנו אפי' כסעודת שלמת בשעתו. ערבית אין אומרים פסיק ואליקים יהננו שאין חנינה היום ואין אומרים ויהי נוע לפי שהוסד על הקפת המשכן וענת יום ששחרב הוא ואין לאומרו אבל אומרים ואתה קדוש כו' ומתפללין אחר חוננתנו ואין אומרים ויחן נך דר' וזמן ברכה ושמה הוא ואין מבדילין על הכו אפי' כביתו לא כשרוא נר יברך כור מא רי האש קוד איכ ואין מבדילין על הבשמי שאסור משום תענוג וכמוצאי ט"ב מבדיל על הכוס כביתו ב"ה והמבדיל ביקודש ולא נר ולא בשמי ואומרי איך ספי בן ובת קודם כליל זה יכנין כו' :
ג בשחרית מסדרין הברכות והזמירות כמו בשאר הימים משה שהו חובת וסדר היום מותר ואין מניחין תפילין וציצית ושעטא נחבאר למעלה ומתפללין י"ח ברכות ומחזירי ש"ן התפילה ואומר ענינו בין גואל לרופא כמו בשאר תענית ויש שאין אומרים אותו משום שנאמר סתם תפילתי .

ד ואין אומרים תהינות ולא נופלין על פניהם וכן אין אומרים בו צידוק הדן על ב"מ בשו דאקרי מועד ואם חל ב"ה אין אומרים אל ארך אפים ולמנצח ק' ובאין אומרים והוא רחום ואין אומרים בט"ב סליחות כמו בשאר תענית משום דאקרי מועד. חצי קדיש ומוציאין ס' וקורין ג' בפרשת ואתחנן כי תוליד בנייך שהוא סעיף המאורע. כהן ובכל נפשך לוי מלבדו ישראל אכל הימים. חצי קדיש על התורה ופסוקה קדיש זה מכל הקדשים שאומרי על התורה דבשאר הקדשים אומרים אותו קוד' שקורין מפסיר וכאן אומרים אותו אחר שקראו השלישי שהוא המפסיר ושעם משום דבשאר ימות השנה המפסיר הוא יתר על הפנין שצריכים לקרות וכאן המפסיר הוא מן פני הנקראים לפיכך אין מפסיקין ביניהם בקדיש שהרי עדיין לא קראו כל חובת היום ולא נהגו לקרות רביעי רבפסיר כדי שלא להעלותו לקדושת ר"ח ו"ח ועוד שאין בו ביטול מלאכה לעם בכל מקום אלא במקום שנהגו ג' גולל ס' ת' שלא למינח בכבודו והעולה לקרות בתורה מברך בלחש ברוך דיין האמת קודם שיברך ברמת התורה מפני שקורין שמיעה רעה שנתקיימה בעונותינו (וע"ל סימן רכ"ב סעיף ז') והשלישי הוא מפסיר כירמיה אשיף אסיפס עד הנה ימים באים וא"א על התורה וכן בשאר התעניות שלא נתקנה ברכה זו לא בשבתות וי"ט שבזכריון בה ענין היום ומודים לשם על הכתנה הנכבדת שנתלנו באותן הימים מש"כ בט"ב י' ואומר יהללו ופכניסין הס' להיכל ומתחילין לומר קינות בכל מקום ופסוק לפי מנהגם ואומרים ציוני ויושבין על הקרקע כל זמן שאומרי קינות ומתפללין באפר וקורא בבניה ויללה כמי שסחו מוטל לפנו ואין נוחנין שלום זה לזה עד שישלמו קינותיהם :

ה ובשעת הקינות אסור לספר דבר ולצאת חוץ לב"ה כדי שלא יפסיק לבנו מן האבל וכ"ש שלא לסיח עם העכו' :
ו ואם יש שרוא לבעיר תולך כלילה לב' הגם כיום עד שימרו הקינות שהרי גם כל העם הסכאכלים וסותר לו לטבת עמחם ואחר שנטרו הקינות מתחילי הש"ן ואומר שומרין עד אנה ככיה תרחם ואומרים קצת פסוקי דנחמה כדי לפסוק נחמה אשרי נגא לציון :

לבוש החורף הלבנות

ט באב ושאר תעניות

פאר תחת אפר ומשעם זה נהנין גם כן לספר הכוס תחת האפה להבהיל למעט השמחה ;

ג וכן נזרו על עטרות חתני שלא יניח החתן שום כליל על ראשו ולא ישב תחתיה ואסככות אקרא דכתיב השל הכצנפת והרם העמרה וכן עשאות של כלות שעושין סכסוף וחתב גזרו עליהם שלא לעשותם אבל של גדיל וכיני צבעונין לא גזרו ודווקא לחתנים וכלות נאסרו כדי למעט שמחמם שהם שמחים בו עכשיו אבל לשאר כל אדם אנשים ונשים לא גזרו ;

ד מ"ס אסור לכל אדם שימלא שחוק פניו בעולם הזה כי השמחה תיחרה מרגילה את האדם לעצירה וכתיב אז ימלא שחוק פניו בע"ב שנהיה נהנין מזיו שכינה ולא בעולם הזה ;

ה הלכך אסור לאדם לנגן בכלי שיר וכו' כיני זכר ומשמיעי קול אסור לשמוע ולשמח בהם ואפי' שיר נפה על היין אסור בפני החורבן שנבשיר לא ישתו ויין וי' א דוקא לכי שרגיל בהם כגון מלבים ושירים ששוכנים ועומדים בכלי שיר או בבית הכסא והוא כגון שירת אהבים לשבח יפה ביופיו וכיוצא בו וכ' ש בדדי ניבול שהם אסורים לשמוע אפ"כ מליצה וגיגון אבל שירי וחושבנות יהודיות ואלו י' מותר לומר על היין בבית הכסא וכן כיר של מצוה שעושין לשבח חתן וכלה בשעת חופה הן בכלי שיר הן נפה כותר ;

תקנה הרואה ערי יהודה והמקדש בחורבן וצו הסעיפים ;

א הרואה ערי יהודה בחורבן והוא סבול להשרואת אית' נשוב והוא כשעו' טים מן הציפיק עד לירושלים על הראשונ' כרואת יאמר ערי קדשך היו כדבר וקורע שכן מצונו נכתוב ויבואו אנשים כשכם וסיליה ופשוכו' מן גלגלים וקרועי כנדיסונקא ערי יהודה שהם קרובים לירושלים אבל שאר עירות דא' אינו צריך יקרוע עליהם ואע"ג דבהאי קרי ערי ישראל נמי כתיב מ"ס הקרוע לא היתה עד שהגיעו לכצפה שהוא כערי יהוד' וכיון שקרע על הראשונ' שהיתה שוב אינו צריך לקרוע עוד על האחרות כרואה א"כ ;

ב עד שיגיע לירושלים שהיא הקדושה שבהן כשהגיעו למגדל צופים או במקום אחר שהוא סמוך כמו ממגדל צופי יאמר ציון היתה מדבר שפמה חזק וקורע וכשקרב עוד עד שיגיע לראות לבית המקדש יאמר בית קדשינו ותפארתנו אשר הרלוד' בו אבותינו היתה לשריפת אש וכל מחמדינו היתה לתרנה והזור וקורע וכל קריעה היא שפח בין היא במקום הראשונות בין היא במקום אחר ;

ג ודווקא כשראה ירושלי' החלה קורע על ירושלי' בפני עצמו ועל המקד' בפני עצמו על כל אחד שיעור שפח אבל אם היה בא דרך הכדבר כרוא' את המקד' כראשונה קודם שרואה את העיר קורע על המקדש שפח ואח"כ כשרואה ירושלים מסיף בל שהוא על קריעה הראשונה ובעירות כשרוא ירושלים חלה וקורע את צדק' להסוף על שאר עירות בלש דבשלות הן לבני ירושלים וכ"ש לבני מקדש ;

ד כל הקרעי האלו צריך לעשותן בידו ולא בכלי וצריכים להיות מעומד וקורע כל כסו שעליו עד שיגלה את לבו ואינו כתאחזק לעולם אבל רשאי למולץ לשולל וללוקטן לעשותן כמין סולמות כלומר שיעשה תפירת שאינו מיושרות ;

ה היה הולך ובה במקום שצריך לקרוע או שהיה שלמים יושלם ראה אותו צריך לקרוע פחות מכן אין צריך לקרוע ;

חלבות תענית תקסב דינ קבלת תענית וכו' י"ג ס' יפים ;

א הרוצה להתענות ולהתפלל ענינו שיתקבל תעניתו צרי' לקבלו עליו נדר לשם מצוה שאמלא יקבל עליו ותענ' לא חשיב ליה לתענית כי אקראי בעלמא הוא ולא למצוה יחשב לו ודמי לכפ' חא פליא זיקא ואדרב' נקרא חוטא על שציע עצמו כי התעני' דום לקרבן שבקריב חלב ודמו וכסו שקרבן צרי' להקדישו קוד שיקריבנו ואפי' מתעסק בשחית' פסול דפתיב לרצונ' תזכורו כד' רב חנן ואינו ובקלו קודם לכך דומה למתעסק בקדשים ופיגול הוא ולא ירצה לו ;

ב ולא יתפלל ענינו ואפי' אם היה עליו נדר כבר להתענות יום אחד חתם והתענית יום זה בלא קבלה לא יצא ידי נדר מית' י' אדבה מתפלל ענינו ; אבל

לציון וסחלג ואני זאת בריתי שאין בקיימין ברית על הקינות קדיש ח' החקבל ואין אומרים אף כאלהינו ופטים הקשורת אפי' במקום שנהגו לאומרו בחול שאין קשורת חיום עלינו לשבח קדיש יתום ניהגין להארך בקינות עד סמוך לחצות ומיד שיוצאין מב' הנהנין ללכת לבית הקברות כדי לעורר האבלות וכשחזרו לכותם נהנין לישב על הספסלים ולא על גב הקרקע ;

ז ואם יש חינוק לסגל מלין אותו אחר שגומרין הקינות ולא קודם לכן משום שמילה צריכים לעשותה בשמחה כדכתיב שש אנכי על אכרחיך אבל אחר שגמרו הקינות כבר אמרו פסוקי דנחפה ושמחה ומברכת על הכוס ונותן לתינוקות לשחות ולא חיישינן דימלא אחי לססרף כיון שאינו דבר קבוע אע"ג דנבי הברלה כשחל ש"כ במ' שחיישינן ואין נותנין לחינוקות היינו משום דלפי קביעות השנים שלנו יבא לפעמים כסוף או ד' שנים פעם א' כמ' שחשיב כמו דבר קבוע אבל המילה אין לה קביעות כלל לכך לא חיישינן דאתי לססרף ואם היוצאת מצויה במקום שמלין שם נותנין לה למחות ובלבד שתשבע הברכה ושלא תפסיק בדברי' בין שמיעת הנדבה לשתיית הכוס ;

ח ובעלי הברית חס אבי הנין והסנדק והמהל לובשין בגדי שבת אחר הקינות כשבאין ליפול אך לא מרשים ולא לבנים כמ"ס ;

ט ואם חל ש"כ בשבת ונחה ליום א' ומילה ביום א' אין הבעלי ברית צריכין להשלים התענית לא מיד כחצי שעה אחר חצות יבואו לל מנחה גדולה ולאכול ולשתות כל צרכיהם שי' ש' וי' ש' כיון שנתנה התענית מיום קביעתו אין חמור כולי האי אבל בשחל ש"כ ביום אחר מימי השבועה שנקבעה התענית ביום קביעתו גם הם צריכים להשלים ;

י נהנין שלא לשהוש ולא להכין צרכי סעודה עד לאחר חצות כדי שיהא יושב וסו' באבילות של ירושלים וסולתהעם ו' והתאונן בנהי וקצות ולע' בדברים אחרים המשמחים ומסיחים את לבו מן האבילות לכך אין להקל בזה וכן אין נושאין ונותנין עם העכו"ם ואין יושבין על הכסאות עד אחר חצות ואקנותן שלו' כס' באב ולהדיוט הנוחן שלום ששיבין בשפה רפה כדי שירגיש והמהלך בדרך ינעול מנעלי' עד שיבא לעיר לסנוי היהודי או לביתו ואין יחלוץ כח כס' אין אומרים עליו צידוק הדין כשום דאי קרי טועד כנכחה יושבין על הכסאות בב' ולובשין שרית ומניחין תפלין ואומרים אשרי ונצי קדיש וקורין ויחל כמו בשאר תענית ומפסיקו דרשו ומתפללין י' ח' ואוכ' נחם כבונה ירושלים וענינו כשומע חפלה וש' אומר בין גואל לרופא ואין אומרים החנן דעדין סוקד הוא וכיד אחר ש"כ לסהרה נהנין היתר לספר ולכנס ולרחוק ונ"ל שיש להמתין עד אחר חצות ; (כלל תל' לגיל ס' יקנ' ח' גבי אכילת נמר)

תקט לעשות זכר לחורבן וכו' הסעיפים ;

א משחרב הבית חקנו חכמים ז"ל שבכל דבר שיש בו שמח' יהיה בה זכר לחורבן הבית ואסככות אקרא דכתיב אם אשבתך ירושלים תשכח ימיני אפ' לא מעלה את ירושלים על ראש שמחתי והע"כ אמרו לא יסיד אדם כל ביתו כסיד אלא סד אדם את ביתו כסיד ומניח בו אמה על אמה בלא סיד וכנגד הפחח כדי שיראהו כשיצא ויכנס ויזכור החורבן ויתאונן עליו כד' בכונה ביתו וסד אותו אבל הלוקח בית סן הענ'ם ואפי' מסוידת ומכוירת הריזה בחזקתו ואין מחייבין אותו לקלוף הכתלים וכל מה שנהניגים עכשיו הנוגים כתיים ומסוידים אותו שמסויד ומכירין אותו כולו ואחר כך משחירין אמה על אמה בשיחור כנגד הפחח דלא יפה הם עושין כי אדרבה השיחו זה אינו פגנה הבנין אבל מיפחו ומשכה הלכ' כשאר צוריק' הנאים וחז' אמרו ששיר בו אמה על אמה כלומר שמניחו כך מקולקל וכלי כחוקן כדי לגנות הבנין ולשב' לבו שכחוק כך חבור החורבן ובשרון לב ולא שיעוף ויזכור סחך שמחת לב' נ"ל ;

ב וכן התקינו כשיעשה אדם סעודה לאורחים לא יעשה כולה כמספחה לא יחסר פה מסה שדרך לעשות סעודה וכן התקנו כשתעשה אשה חכשיטה מסירה מין ממיני החכשיטין שנהנת בהן שלא יהו חכשיטה שלם וכשהחתן נושא אשה חקני להניח לו בעת שמחתו אפר בראשו כפקו הנחת חפילי' כי החפילי' נקראין פאר ונותנין אפר תחתיהם כדי שיחייים בגונם כן הכתוב לתת לנו

ג אכל המחפלת תענית חלום לב עממפלה ענינו אף על פי שלא קבלו עליו מאתמול :

ד וכל תענית שסקבל עליו מאתמול ומק'ם קבלתו הוא תענית סוכר ומקבל עליו שכר :

ה ואימתי מקבלו בתפלת הסנחה סבעוד ווס שקודם התענית בברכת שומע תפלה . (משום דק'ל שאל' חדס נרכיו כשומע תפלה וע'ל קי'ט סעיק'א) מאחר שסיים תפלתו קודם שיעקור רגליו ואמר הריני בתענית יחיד למחר יהי רצון מלפניך יי' אר'א שתקבלני באהבה ותהא תפילתי ביוסטעניתי רצויה ומקובלת לפניך ואומר בשומע תפלה קודם כי אתה שומע תפלה עמך וכו' או באלהי נצור קורם יהיו לרצון אמרי פי כו' ^{פ"ה}

ושוב יוח לקבלו באהי נצור שהיא : ^{פ"ה} ופ' על נב דלוח' מינו חשוכה עדיין ועיקר למכול : ולענין כל הלילה ועיין במימון הקס' ג פ"ה וק'טו כהפלת המכחה והיינו משום ק'טו עניני יחיד הקילו עליו עדין : שיהא כמנהג אחרים ^{פ"ה} פ"ה עניני יחיד י"ב שעות על יום ומכל מקום התענית מתחילת מקבלת הלילה שא' ל"ב לא יהיה למחר ל"ב כול : ולענין כל הלילה אפי' שגמר וליק' וישן אלא מיה אוכל והולך עד שיעלה עמוד השחר אלא דדאי התענית מתחילת מקבלת הלילה לפיכך כריך לקבל אפילו תענית יחיד מכע' ויש לסימן הקס' סע'ף י"ב כן משעם זה היה כריך בהתפלל ענינו אפילו בתפלת שרכית אלא שחששו שחא יחזונו כולמום ונמלא שקר נתקבלו וע"ל סימן הקס' סע'ף ג אבל לענין קבלת תענית לא חששו לנולמום דאף אם יחזונו כולמום ונמלא שקר נתקבלו ויע"ל סימן הקס' סע'ף ג כ"כ כמו שנמלא שקר נתקבלו וע"ל סימן הקס' סע'ף ע' :

הוא דצריך לומר הריני בתענית יחיד כו' היינו לכחלה משום שאם יאמר סתם היה משם שסקבל עליו חומר תענית ציבור ועוד דתענית ציבור אין צריך לקבל עליו שאינו תלוי בקבלתו כמו שיתבאר בסמוך סע'ף י"ב מיהו אם אמר סתם אין ככך כלום ואין צריך לנהג אלא דין תענית יחיד :

ו ואם היה דעתו להתענות והרהור בלבו קבלת תענית אע"פ שלא הוציאו בשפתיו הוי קבלה וצריך להתענות דהא תענית הוא כמו קרבן שמקרי' הלבנו ווסו וכתיב בנני עול נדיב לב עולות ס'ם דנרנת לבו סני והוא שהרהר כן בשע תפילת המנח' שהוא עיקר זמנה קבלה שהוא סמוך ליום התענית אבל אם הרהר בלבו כן שלא בשעת תפלת סנחה לא הוי קבלה להתפלל ענינו כיון שלא הוציאו בפיו :

ז אבל אם הוציאו בפיו אפי' שלא בשעת תפילה הוי קבלה ויא' דאפי' אם הוציאו בפיו שלא בשעת תפילה לא הוי קבלת תענית לא גדר בעלמא וצריך לחזור ולקבלו עליו בשעת תפיל' לענין ענינו : ח ואם קבל במנחה להתענות שנים או שלשה ימים רצופים או יותר זה אחר זה לא שיאכל בלילות תשבי' תיטה' קבלה לכולם אע"ג שלא קבל כל אחד ואחד במנחה שלפניו ואפי' קבל עליו בסתם פונ' ימים רצופים מותר לאכול בלילות שבינתי' עד שיפרש בפירוש להתענות גם הלילות :

ט ומתפלל ענינו בכל יום כיון שלא אכל אלא בלילות שאין דרך להתענות בהם אבל אם קבל עליו במנחה הרבת תעניות ויש רצופים זה אחר זה מסתפק בו אי הוי קבלה לכולם או לא כיון שהפסיק באכילה בימי שביניהם ס'ם נהגו העולם כשמצרכין בה'ב שאחר פסח וסיוכות מי שרצה להתענות שמקבלים אותם עליהם להתענות בעניית אמן של הברכה ושוב אין מקבלין אותם במנחה הסמוך לתענית ואף על פי כן מתפללין ענינו ס'ם עין עניית אמן קבלה משם שיהא מחוייב להתענות כל מי שענה אמן אלא אף ע"פ שענה אמן אינו נדר להתענות אלא לענין זה בלבד מהני עניית אמן שאין צריך לקבלו במנחה כן הוא הסנה' ג :

י ואם קבל עליו במנחה להתענות שנים או שלשה ימים רצופים עם הלילות שביניהם י'א שאינם חשובים אלא כיום אחד ארוך לענין שאינו צי' ד להתפלל ענינו אלא כאחד מהם דהיינו במנחה ביום שני או שלישי ושעמא דמסתבר הוא כיון שנדר אחד הם חשיבי' כיום אחד ארוך ויש חולקין . וע'ל סימן תקפ"א סע'ף א ואם שבח ואכל בלילה האמצעית איבר תעניתו ומשלים ב'מים או ג'מים אחרים ומתפלל ענינו כששלישו האתרוגים :

יא ואם לא קבל עליו תעניתו במנחה סבע' וקבלו עליו אחר חשיכה לא הוי קבל כיון שכבר נכנס היום שרצה להתענות בו שהלילה הולכת אחר היום ויש אומרים דמותר לו אפילו לאכול למחר כיון דלא קבלו סבע' הוי כאלו לא קבלו כלל ויא' אע"ג דלא הוי קבלה היינו לענין שאינו מתפלל ענינו אבל ס'ם צריך לקיים

נדרו ואסו לו לאכול למח ואפי' קובל עליו בסנח להתענות יום אחד והתענה והשלים כלילה שאחר התענית נסלק להתענות גם ביום השני ולזכת ענינו והתענה והשלים גם יום השני אינו תעני להתפלל ענינו כיון שלא קבלו במנחה שלפניו או שלא קבלם שניהם בבת אחת כמנחה שלפני הראשון :

יב תעניות הכתובים בפסוק כגון יוספיפור וד תעניות של חורבן אין כל יחיד צריך לקבלו שהוא כבר שושבע ועומד עליהם וכן תענית שגורתי על הצבור אין כל יחיד ויחיד צריך לקבלו עליו אלא ש'צ סכרת התענית והרי הוא מקובל על ידי גזירת ב דואפי' לא נודע ליחיד שגזרו הצבור עד למחר ביום התענית והוא עדיין לא אכל צריך להתענות עסמה ולהתפלל ענינו ויא' ה'ס באי' שחיה להם נשיא לפי שגזירתו קיימת על כל ישראל אבל בח'ל צריכים כל הצבור לקבל על עצמם כיחידים שכל אחד מקבל על עצמו ולכך אין נוהגין בו גם כן חומרות תענית ציבור כשגזרו תענית בח'ל אלא כתענית יחיד דמי :

יג מי שנדר וקבל עליו תענית על תנאי אסלא אעשה כד' וכך אשב בתענית דברי אסמכתא הם ואינו נדר בד'א כשהתנה לרבה הרבות כגון שאומר אם לא אלק' למקום פלוני ופלוני וכו' ג' אשב בתענית הוי אסמכתא ואין צריך לקיימו שלא גמר בלבו להתענית אפי' לא ילק' אבל אם התנה לרבה כמזה כלוסר לזרע עצמו ואמר אם לא אעשה מצוה פלונית ופלונית אשב בתענית צריך לקיימו אם לא עשה ולא הוי אסמכתא דודאי גמר בלבו להתענות אם לא יעשה כדי לזרע עצמו וכן אם התנה להציל עצמו מצרה בעת הצרה כמו ביעקב אם יהיה אלהים עמדי וכיוצ' בזה כגון אם יצליח דדכי אתענה סועיל ולא הוי אסמכתא דודאי גם כן גמר בלבו להתענות אם יצליח או אם ינצל ודקי' ניצול אג' הצליח :

תקס"ג כשקבל עליו התענית במנחה היאך יתנהג וכו' סע'ף אחד :

א אע"פ שקבל עליו התענית במנחה מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר בין בתענית יחיד בין בתענית צבור שאין צריך להפסיק בו סבע' ואפי' גמר מלאכול סעודת הלילה מותר לו לחזור ולאכול כל זמן שלא ישן אבל ישן אפי' בתוך הסעודה אסור ודוקא צינת קבע אבל כחנמנס שריו' א דאפי' שינת קבע נמי טאסורה לא אסרן אלא דוקא שיסן אחר שגמר סעודתו אבל ישן בתוך הסעודה לאונסו מותר לו לאכול לגמור סעודתו עד שיעלה עמוד השחר ואם בתנה לאכול עד אפי' היה התנאי כלילה אחר שגמר סעודתו קודם שיסן מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר אפי' גמר וישן שכל גמ' שיסן בידו לאכול יש בידו להתענות ואין חילוק בין אכיל לשתייה ויש מקילין בשתייה אפי' לא התנה שבין שורך כל אדסלהיות צסא הוי כאלו התנה מיהו נהגו להתענות לשתות כל הלילה ונכון :

תקס"ד דיני השלמת התעניות וכו' סע'ף אחד :

א וצריך להשלים התענית עד צאת הכוכבים דהיינו שרואין שלשה כוכבים בינוניים . (וע'ל ס'ל'ה סע'ף א') או שהלכה זורח ומאיר על הארץ בכח שרואין אורה על הארץ שאז הוא ודשי לילה ואפי' בתענית יחיד וכל תענית שלא השלים עד צאת הכוכבים אינו תענית להתפלל ענינו ולא סבע'א אם אכל כבר קודם : והתפלה בגון שהתענה רשעות שאינו מתפלל ענינו אלא אפילו לא אכל אלא שדעתו לאכול קודם צאת הכוכבים אינו מתפלל ענינו ואם כן כל תענית שלא קבלו עליו מאתמול ושלא היה דעתו להשלימו עד צאת הכוכבים אינו תענית להתפלל ענינו אפילו בתענית יחיד והא דק'ל מחענין לשעות ומתפללין ענינו צריך לפרש שקבלו עליו סאמט'ל וגם שקעה עליו חמה והיכי מסבחת לה כגון שקיבל עליו מתחיל להתענות עד חצי היום וכשהגיע חצי היום קבלו עליו לגמרו או שקיבל עליו מתחיל אם לא יאכל למחר עד חצות שרצה להתענות למחר מחצי היום ואילך ולמחר נסלק ולא אכל גם בחצי היום הראשון אבל אם קיבל עליו תענית עד חצי היום ואכל אחר כך ארשאכל עד חצי היום והתענה ססם ואילך אפילו קבלו עליו כן מאתמול אינו נקרא תענית להתפלל ענינו

לבוש החור

חלפות תענית

קסד

קורין כמורה נפתנית יחיד) ומיהו אין דוחק פרשת השבוע שחרית אלא קורין בשחרית בפרשת השבוע ובמנחה ויחל כד' אבתענית שגחריז על כל צרה שלא תבא אבל תענית שגורק שלא לשום צורך צרה שלא תבא אלא לשוב בתשובה על העתיד לא שהם דוגמו הצומ' שסתעניז בין כסה לעשור שאין אומרים בהם ענינו בין גואל לרופא ואין קורין ויחל ויש אומרים שגם אלו כתענית צבור חשיבילומר ענינו ולקרות ויחל במנחה : דם ל' סבל קהל של עשרה שמקבלים עליהם תענית רבים איקרו ואין חילוק איזה דבר קבלו עליהם וכיון דרבים איקרו יש לדנו כתענית ניכור (ופוק חזי סאי עמא דבר וניהיג להרבות סליחות בברכת סלח לנו שהם מעין אותה הברכה וכבר אז' ל' אס' בא' לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין אותה ברכה אומר ובלבד שיתחיל ויסיים למשבע תברכה :

ה' מי שלא התענה לא יחפיל בש"ץ בתענית כיון שאין יכול לבלול עצמו בתפלת ענינו לומר ביום צום תעניתנו שהרי הוא אינו מתענה :

ו' וכן אין קורין לתורה אלא מי שמתענה ואם יש שם ב"ה בהו ואינו מתענה יצא הכהן מבה ועמוד ישראל אולוי הסתענה במקומו :

ז' לא תענית צבור ועמדו שנים אצל החזן ויצטרו עמו סליחות ואספיהו ויקרא דאחר ויחזרו הסבור בידיו ביום מלחמת עמלק ובודאי שאיתו היום נזר משה תענית :

ח' בכל תענית צבור נישאין כפיהו במנחה חוץ מביום כיפור שמתחנין עד לנעילה שהיא במקום מנחה לשאר תענית עין סימן תק"ט - ובגלילות שלנו אין ניהגין בנשיאת כפים בכל ימי השנה רק כ"ש כמסוף ולא יותר ועל בהלכות נשיאות כפים :

תקסז דין טעימה ורחיצת הפה ובו שלש סעי' :

א' השרה בתענית יכול לטעום חוץ פיו עד כדי רביעית ויהזור ויפילטנו שאין זה חשיב הגאה ובלבד שידע בעצמו שיכול להעשיר עצמו שרא יבלע כלום אבל יותר מבר רביעית יש בו הנאז אפילו לא יבלע ואשור לטעום :

ב' אבל ב"ה שהיה דאורייתא וס' ב' שהחכירו ביום כן אפי' פחות מרביעית אסור ויש מחמירין בכל תענית צבור והכי נתנו :

ג' מי שדרכו לרחוץ פיו בשחרית מותר לו לרחוץ גם בתענית יחיד ואפילו יש במים שרויח בהם פיו יותר מרביעית שרי שאין בה' הגאה (דבמס' לא חשיב מתנה בין דפליגי מה שאין כן בתנשיל ומאז משקין לאטפי מרביעית אית ליה הכא' אפ' לו אינפלס' ועל סימן ד' סעיף ל') ועוד שמתחלה אינו לוקח אותה אלא לרחוץ ולפלוט ולא להרגיש בהם שום טעם פה שאין כן בטעימה אבל בתענית צבור לא כשר למענד הכידושא יבולו מים בגרונו . מותר לטעום עצי קנמן ועץ המתוק כגון לקריצא ללחך נרזנו ולפלוט ואפילו בתענית צבור שכזה אין שייך שפא יבא לו בנורו רובה יכול האדם להעמיד על עצמו שלא לבלוע צבל ב"ה מיהא אסור משום שיש בו הנאה והתם עיניו בעיני דועינתם כתיב ע"ש בהלכות י"ב :

תקסח דיני נדרית תענית ובו י"ב סעיפים :

א' הסקבל עליו התענית בתפילת מנחה ואם הריני בתענית למח' אם היה עליו נדר כבר קודם לכן להתענות יום אחד או יותר ולא פדוש באינה יום ובכשיו אסר כן כדי לקיים נדרו המוטל עליו כבר הרינו נקרא תענית סתם אבל אם לא היה עליו כבר שום נדר וקבל עליו תענית בתפילת המנחה להתענות למחר הרי זה נקרא יום זה והם חלוקים בדינם . שאם נדר להתענות יום זה ואכל כזית ישרים את תעניתו ואין צריך להתענות יום אחר שהרי יום זה אסר ולא אחר ואכילתו זו שגנה היא כידובין בתענית של נדר שקיבל עליו להתענות יום זה בין תענית חלוס בין בתענית שדרכו להתענו' יום ידעו כיום שמת בו אכיו או רבו וכ' ש בתענית צבור והקבוע מגזירת חכמים כגון ג' בתמו וי' כתשרי וי' בשב' וש' כ' וכן תענית אסתר שחובה להתענות בהם על קרתו מדרבנן ואפי' תענית שגורו עכשיו

על הצנור על כל צרה שלא תבא אם שכח ואכל צריך להשלים אותו היום ואין צריך לפרוע אחר תחתיו דדוקא יום זה הוא חובה ולא אחר ואי אפשר לתקן את אשר עיוות אם לא שפוטנו להתענו' על עוננו ושגגתו (ועל סימן ר"ד סעיף ב') אבל אם נדר להתענות סתם וכשהתחיל להתענות לקיים

נדרו שכח ואכל כדח איבר תעניתו ואין צריך להשלים אותו היום אבל חייב לצום יום אחד שלם :
 וסוף על פי אכתפלת חממת קבל עליו להתענות פותו תענית למחר שהרי צריך לומר נתפלת חממת הריני בתענית למחר כמו שכתבנו לעיל סימן תק"י סעיף ה' ל' אמרינן דכשניל קבלתו כמנה מקרי יום זה סוף מקרי יום סתם חוביל וכתפלת הנדר לא קצע סיגם יום שיתענה למיכך אינד-תעניתו ויכול ללוות ולפדוש

והסדר קיין מחמירין על עצמן אפי' בתענית של נדר להשלים אותו היום הואיל ואמר יום זה ומתענין יום אחר כנגדו לקיימתעני שלם הנודר להתענות סתם ומתענה יום א' ע' פ' שקבלו עליו מאתמול במנחה לקייסנדרו הקודם ביום זה והוצרך לרבר פצוה או לכבוד אדם גדול ואפילו שמחת פריעות ששום דרבי שיום

וכ' ש' אס' היה מצטער בתענית יכול ללוותו ולפרוע אותו ביום אחר ואפילו ללוות סיום ארוך ולפרוע ביום קצר כגון לקמן להורף שרי דכל אחד מקרי יום ואין צריך התרת חכם שהרי לא נחבסל הנדר אלא רוצה לפרוע אותו ביום אחר שלא נדר אלא להתענות יום אחד או שנים או יותר ולא קבע בדעתו חובה ביום זה ואין יום זה מעקר הנדר שעדיין נדר קיים אבל אם נדר יום זה מס' כגון שאס' בתחלת נדרו אהענה יום פלוני או אהענה ב' זה כל השנה :

(היינו הטעם משום דדמיין ימים הללו קצת ליום קבוע הואיל וכיור ימים הללו משל' ימי השבוע משום דיומי דרמיין אינן ועל סימן קל"ד) וכו' שמת בו אכיו או רבו וכן תענית חלוס אינו יכול ללוות ולפרוע . וכל שבין תענית צבור שאינו יכול ללוות ולפרוע :

(ככר כתבאר בסמוך סעיף א' ועוד על' והיינו משום דאינו רשאי לפרוע מנהגינן ועל' סימן תקע"ד סעיף ה' ונסימן תקע"ה סעיף ב')

ו' א' מי שנדר להתענות ב"ה לזמן פה כגון לשנה או לחצי שנת אינו כיום זה מס' אלא דופי קצת ליום זה ואין ללוות אותם אלא בשביל צער או אונס נדר או סעודת מצוה כגון ברכת מילה דשייך הוא כגוה ואף על פי כן צריך להתענות מקצת היום זמן מועט יותר משהוא רגיל דבהכי מקיים נדרו שאמר להתענות והרי התענה אף על פי שאינו מתענה כל היום מכל מקום תענית שעה מקרי בלשון בני אדם ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם . כשמתענין ב"ה אחר הפסח וחג הסוכות וכן בי ימי חטובה אם אינו ע גרית מילה מצוה לאכול ואין צריך התרה אף על פי דבר שאינו כיו אם כנהג צריך התרה הכא אין צריך כי לא נהנו להתענות בכה ג' דוקא האוכלים בסעודה אבל אם שולחן לאדם מן הסעודה לביחו אין לו לאכול פיהו אם קבל עליו אותו תענית במנחה הוי כמו נדר וצריך התרה . יש אומרים שכקבל עליו יום זה ויש לו צער צו אונס גדול או יום סתם ואין רצונו ללוות ולפרעו יכול הוא לפרוע עצמו במקום משום דקבלת תענית הוא כמו נדר לצדק' כאלו התנדב חלבו ודמו לגבות וחטרתו נותן לעניים דאוכזר דעתן הוא דאדעתא דהכי קבלו עליו ושיערו ליתן לב פשיטי שהן מסכעווי' נר שהם כמו נדר וחצי פולגש מי שהגא נדר ובא להתענות כך ימי תענות יכול לדחותו עד ימות החודף שיתקצרו הימים :

ד' ג' ששני ימים וב' לילית רצופים יש להשוותם לארבעים תעניות שאי רצופי' ו' ד' דוקא דאדם חלש שני ליה בב' ימים אבל אדם בריא צריך ג' ימים דדוקא לסי שנחליב לצום מיום שאין רצופים מכה תשובה כדי להצטער או משינוי ראי צערא להאי צער

אבל מי שנדר לצום מ' יום צריך לקיים מה שנדר ורא' פט' בצער של ג' יום דלא גרע מיום זה שצריך לקיים נדרו ואינו ליה ופורע ויפילו למ' ד' ואפילו ביום זה לוח ופורע הכא סודה שצריך לקיי' נדרו שנדר מ' יום וליכא וכ' ש' יום שמחענין מ' ח' אלול עדי כ' מי שדרכו להתענו' וקבלסעליו שהם לוב' עליית משה רהר אאין להכ' ת' יומין בג' ימים רצופים או ככ' אלא מ' יום מס' צריך להתענות :

ה' נהגין להתענות תענית חלוס רע לבשילו ומיד דאותו יום גרא' החלוס בלילה דבענין אחר לא סהני וי' לווין אותו יום משהין

אותו **ב"ה** **א"ת**

לבוש החור הלכות תענית

גזירתם וכי אם קבל עליו להתענות בהם שאמר אתענה בלוי הימי
עצמן ולא כללן עם שאר הימי שאין צריך להתענות בהם ואם קבלו
עליו בן בלסון שבוע שאמר הימי כמענית בשבועה אהריני נשבע
להתענות וכה"ג בן כל נדר שאמר הרי עלי להתענות כך וכך ימים
שהוא לשון נדר הואיל וכללם עם שאר הימים שבות להתענות בהם
הוי איסור כולל ומגזיר דחלו על שאר הימים חלים נסיעה אלון הימים
וצריך התרת חכם ופתח בחרטה שיאם לו או שכתב לבד שיארעו
בהם אלון הימים לא היית נודר וכתיר לו והותר כל הנדר דנדר
שהותר כקצתו הותר כולו :

ב ואם לא כללן עם שאר הימים לא קבל עליה להתענות בשבת
וב"ש עצמן או יש חילוקים בין נדר לשבועה שאם קבל עליו
כל נדר הוי דינא כמו בכלל וצריך התרת שגדר אל על דבר מצוה
כמו על דבר רשות ולהרמ"ם גם נק בכלל נק בנידר בהם עצמם אם
לא התירו לו צריך להתענות בהם נק בשבת ויש שהם דאורייתא
ור"ח וע"כ נמי הואיל ואסמכה אקראי צריך להתענות דליכא
למיגור שמא חלול בהם כיון שהם דאורייתא אבל בחנוכה ופורים
נדרו בטל מפני גזירתנו ולא יצום בהם כלל מפני שהם מדבריהם
וצריכים חזוק שלא יבאו לחלול בהם ואנו נוהגים להתיר נדרו אפי'
בחנוכה ופורים :

ג ואם קבל עליו כלשון שבועה להתענות בשבת וי"ש עצמן בלא
כולל רא חלה השבועה שאין השבועה חלה על
דבר מצוה לא לוקה על שנשבע לשוא ואוכל אבל בחנוכה ופורים
וה"ה לר"ח וע"כ שאין איסור אכילתו לא מדרבנן חלה שבוע וצריך
להתענות ולתקן גם ב"ח וע"כ דאורייתא הואיל ואסמכה
אקרא לא חלה שבועתו וילקה עליה משום שבועת שוא מי שנדר
להתענות סך ימים ואמר חוץ מי ש אין חנוכה ופורים בכלל החוק
שאין דרך לקראתם י"ש ואם אמר שהיה דעתו גם עיהם נאמן ולא
יתענה בהם אבל ע"כ הוא בכלל החוק שדרך לקוראו י"ש :

הקדמה מיהם החוטאים כשיושבין בתענית וכו' ג' ס'
א היושב בתענית אם יכול לסבול התענית נקרא קדוש ואם לאו
כגון שאינו בריא וחזק לסבול התענית נקרא חוטא שכן מצונו
בנודר פעם אחת קראו הכתוב קדוש ופעם אחת קראו הכתוב חוטא
אלא הא בבריאי ויכול לסבול והוא כחלש שאינו יכול לסבול וה"ה
ביושב בתענית :

ב ות"ח וכן מלמדי חינוקות
אינן רשאים לישוב בתענית
משום שהתענית מחלישו וכמעט
במלאכת שמי' :

סיהו כשגזרין תענית בצבור לא יפרשו עצמן מהם :
ג עיר שהקפוח עכ"ם וכן הנדרף כפני עכ"ם או מפני ליסטי או
מפני רוח רעה אינן רשאים להתענות שלא לשכר כחן לא יקבלו
עליה תענית כך וכך לכשינצלו ועולה זה להם כלא התענו כשיקבלו
ב"ב שלם כענין שנא' בדיניא ויאמ' אי א חירא דניא כי מן החם אשר
נתח אל לנך להבין ולהתענות לפני יי' אלהיך נשמעו דבריך ש"ם
בנתינת לב לבד להתענות ויש שקבלו וכן אם גזרו עכו"ם שלא
להתענות יקבלו עליה להתענות כך וכך ימי' לכשיעכ' הגזיר ויתבטל :
הקדמה באיזה ימים אין גזרין תענית וכו' ג' ס'
א כשגזרין תענית על הצבור על כל צרה שלא תבא אין גזרין
לכתחילה ביום האפי' במקו' שרובו עכ"ם מפני שהעם יקנו
הרב לצורך הליל ולצורך ג' עידו' של שבת ויהיה הדב' תמו' לגבריות
שלא נתפרסם להם ערין שגזרין תענית היום ויהיו סבורין שרעב בא
לעול ופקיעו השערי' אבל אם מתחילין ביום כ'תפר' הדב' קוד' יום
ה'ידעו הכל ביום השבטיל התענית קונין כך הרבה :

ב אין גזרין תענית בחלה על הצבור בראשי חודשים או בחנוכה
או בפורים או בחולו ש"ם ואם גזרו ולא העלו על דעתן שיהיה
חנוכה או פורים ונודע קודם שהחילו אין מתחילין להתענות בהם
ואם החילו כבר להתענות אפיו' אחר קודם לכן ופגע בהם אחר
מלאו הימים אין מפסיקין לא סחענין ושלטין היום בתענית ולקמן
בסי' תקע"ט יתאמר אם נופלים על פניהם ואיזה פרשה קורין אם
הוא ר"ח וה"ה לפורים וחנוכה ולעיל בסימן ר"ך נחבאר באי'ם
פקוד' יאמר ענינו בסוף :

צבור

אוחז ואפילו בשבת מתענות ועל סיר' סעי' ב' ו"א שאין להתענות
בשבת אלא על א' מן חלומות אלו והם הרואה ס' שגשרף - או י"כ
בשעת נעילה - וקורח ביהו או שיניו נופלות - וי"א אף הקור' בס' ת
וי"א אף הרואה שנושא אטה - וי"א יכ' אע"פ שאינו שעת נעילה
נכראו שיניו נופלות דוקא שיניו אבל הרואה שנישרו לחיו חלו טוב
הוא שמתו היועצים ע"יו רעה המתענת תענית חלום בשבת או אפילו
ב"ש יבח שם או נר"ח (ועל כס' רפ"ח) או בחנוכה ופורי' או בע"כ
צריך לסייג תעניתא לתעניתיה על שני שיתענו ושמת' אולם
ימים ונהגין להתענות אותו התענית מיד ביום ראשון שלאח' הימ'
הללו כדי שלא לעכב ל"כקש סליחתו וכפרתו מיהו אם התענ' בשבת
שבחנוכה או בשבת שלפני ר"ח או פורים אין צריך להתענות מיד
ביום הפתחה אלא עד יציאת חנוכה ור"ח ופורים וכן אם חשש כחו
להתענ' שני ימים רצופי' אין צריך להתענות מיד מיהו בע"א אין לבטל
השנה המעט בשבת אם יש לולום ענינו עיי' לעיל בסיר' ד' ורפ"ח :
ו אין דין תענית צבור בכלל ליאסר במלאכה ולהפסיק מבע"י
האייל ואק' עמהם הנשיא הו"ק ט"ט באב בלבד הילכך יהוד
שקבל עליו תענית לא חיישינו שסא תענית צבור קבל עליו ומהר
בבית' מ"ם טוב לומר בשעת קבלת התענית הריני בתענית יחיד
לחדר כמו שכתבאר לעיל :

ז בשאר ימים שפתינו כו' אפי' נאדר והשנה מעוברת יתענה באדר
השני שהוא עיקר חדש אדר שהרי עושין בו פורי' וי"א שמתענין
בראשון וכן עיק' כמו שיתבאר לקמן סי' תרפה אם לא שמתו בשני עכו'
באד' שני' אז יתענ' בשני בעיבו' ויש מחמירין להתענות לעול בשניה' :
ח מתענית יום המיתה שהוא עיקר יום המר ולא יום הקבורה :
ט אם אירע יום שכתבו אפי' בר' ה' או בשב' אי ביום שיכ' או בשאר
ימים שאין אופרים בהם תחנון י"א ידחה התענית למחרת ואינ'
נוהגין כז' א"צ אין מתענת כלל :

י מי שנדר לילך על קברי צדיקים שבמק' פלוני ושכני' ימי' רבים
שלא הלך וכו' כד השכירות לרבת שם דריו בהליכ' זו שהרי
לא נדר להוציא מעותיו אלא ללפת והרי הליך' :
יא וכן הנודר להתענות סך ימי' רציפים ופגע בהם התענית של
חובה הרי זה עולה לו לכנינו אט' ג' דבלאו הכי היה מתענ'
לית ר' ב' דהא עכ"פ התענה אותו סך הימים :
יב הסרי' בתענית בין שהיה מתענה על צרתו או על חלמו' בין
שהיה מתענה עם הצבור על צרתם הרי זה לא יגזרו עידו' וכן
בעצמו ולא יק' ראשו ולא יהיה שם וטוב לב לא דואג ואינ' בענין
שכאמר מה יחאנין אדם ח' גבר על חפציו :

תקס"ט דין גזרין בעת צרה וכו' ב' סעיפים

א יחיד שקבל עליו תענית על צרה ומתענה בו ביום ועברה או על
חולה ונחרפה או מת צריך להשלים כל התענית או התענית'
שקבל עליו שאם לא ישלים נראה כסתנה עם קונו ואין דרך יחיד
להתנות עם קונו - (ועל סימן הקפ"א סעיף ג') אבל צבור
שמתענת על שום דבר ונענו קודם חצית לא ישלימו שאם כשריחים
על הצבור יתחר' מן הצורך ועוד דצבור לב בית דין סתנה עליהם כ"ך
אבל ביחוד דברים שבלב אינן דברים סיהו אם התנה כן בפירו' אינו
צריך להשלים אפילו היחיד נ' לואס ת"ח ורוב צבור שמתענין רוצי'
להשלים אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם :
ב יחיד וכל טב' צבור שמתענין על צרה שבמקום אחר וכיוצא
התענית נודע שקודם קבלת התענית כבר עברה צרה אין צרי'
להשלים ואפי' לא נודע להם עד אחר חצית דנדר זה נדר בשעות
הוא ואין צריכין לקיימו ואפילו התרה אינו צריך אפילו כיחיד :

הקדמה חנוכה ופורים וכיוצא בהם שנפגשו בימי
נדרין תענית וכו' ב' סעיפים :

א יחיד שקבל עליו להתענות כך וכך ימים וארעו בהם שבת ור"ח
וי"ש או חנוכה או פורים וע"כ אם קבלו סתם בלשון תענית בעלמא
כגון שא"ה ריני בתענית כך וכך ימים אע"ג שקבלם בכלל אין צרי'
להתענות בהם כלל ואפילו התרה אינו צריך שכבר מושבע ועומד
הוא מהר שיניו שלא להתענות ואפילו חנוכה ופורים ור"ח מוטבע
ועומד הוא לשמוע דברי חכמי' ואין כח בדבריו בעלמא לבטל

לבוש החור

הלבנת העינים

קפט

ג צבור שכקשו לנזור תעני' כה' ב ונתנו לבס' ומצאו שיפגעו ב'טו' בשבט ידחו התענית לשבת הבאה כרי שלא ינזרו התעני' ב'טו' בשבט שהוא ר'ה לאילנות ו'ה' ל'טו' באב מיהו אם נזרו והחילו להתעני' לא ערף מחטב ופירי' שאסהחילו אין מפסיקין חיו שקבל עליו להתענית בע'ש מתעני' ומשלי' א' כ התנה בפירו' בשע' הקבלה שאינו רוצ' להתעני' לא עד שישלימו הקהל הפילה וע'ל בסו' רמ'ש

תקעג שבטלה מגילת תענית ובוסעיק' א' :

א הלכתה בשלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם עכשיו מותר להתענות בהם מפני שקבלו פובעוונחיו להרבה מאורעות שאירע בהן ובסלום והחירו להתעני' בהן אפי' כמז' היה מפני שנעשו בהן נסיסגדולי ומפורסמי' אבל לפניהם ולאחריהם מותר דלענין ז'ת ר' לענין לפני' ולאחר' בט'יה נ'כ מגילת התענית וכי' שבתות וי'ש ר'ח מותר לפני'הם ודאחריהם ד'ת אין צריכין חיזוק . (וע'ל סימן תקע' סעיק' נ') מי שי'ש לו נשואין בחנוכה אין לו להתענות כמו שרובין החתנים להתענות אבל אם יש לו נשואין בניסן מתענה ביום חופתו מפילו ב'ר'ח ניסן מפני דכלאו הכי' הוא אחד מן הימים שמתענין בהן כמו שכתבאר לקמן סוף סימן חק'ף וא'כ לפי זה אם יש לו נשואין בשאר ראשי חודשים אין לו להתענות נ'ל :

תקעד שנהגין בתענית חוכרי מקום כו' וכו' ה'סעיפים :

א ההולך במקום שמתענין למקום שאין מתענין שם ודעתו לחזור צריך להתענות בהן כל תעניות שקבלו עליה' בני עירו שבי'ן שדעתו לחזור נוחגן עליו חומרי מקום שיצא שםס' ו וההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין שם ואפילו דעתו לחזור יתענה עמה' דכיון שהוא בעירם לא יפירוש מהם וישתחף בצרחם מיהו כיון שלא קבל עליו התענית אם יצא מן העיר חזן לתחום מותר לאכול ודוקא שבא לשם ניום התענית אבל אם היה שם מבעי' צריך לקבלו עליו להשלימו :

ג ואם לא קבלו ושכח ואכל אל יראה בפניהם שאכל ואל יראה עידי'גין בעצמו לומר הואיל ואכלתי מעט איכל הרבה כרי שלא יתקנאו בו ויבא לידי' כחלוקת ואפילו שלא בפניהם לא ינהג עידי'גין בעצמו שםא ירדע :

ד כל הפורש מן הצבור אינו רואה בנחתו וכל המצטרע עמה' זוכה ורואה בנחתו כמ'ן כתיב בירושלי' שי'שו אתה משוש כל הכהאבלי' עליה' הלכך בשנ' רעבון מצו' על כ' אדם להרעיב עצמו ואסור לשכש משתו כיון שהעולם שריו בצער ואסמכות אקרא דכתיב וליטוף יולד שני בניס' נטרם תבא שנת הרעב והאיבטרם וכו' כיותר הוא דלמה לי מה לי קודם או אח' כ' אלא הכי קאמר קרא טרסחבג שנת הרעב נורדו אבל בשנת הרעב לא היו נולדים שאסו' בתשמיש המטה :

ה מיהו אינה א' אסמכתא בעלמא ולכך כליל שכי'ת מות שהוא מצוה וכן חשוב' צנים מותר' בכל לילה עד שיתעברו נשותיהן :

תקעה דיני תענית א'י שמתפללין על הגשמים ובנו י'ג סעיפים :

א סדר תעני' שמתענין בא'י על הגשמי' כך הוא הגע' ז' במרחשון שהוא זמן רביעה ולא ירדו הגשמי' מתחילת ח' בלבד להתעני' ג תעניות ג' ב' וכל התלמידים ראוים לכך כלומר שכל אחד יוכל להתחזק עצמו בענין זה לת' ח ואין בו פשום יהרא שאין זה יהרא אלא צער ועינוי ודין תעניות אלו בדין תענית יחיד :

ב הגיע ר'ח כסליו ולא ירדו גשמי' ב'ד גזרין עוד שלשה תעני' על הצבור כה' ב' וכל הי'ם נכנסין לבתי כנסיות ומתפללין וצורקי' ומתחנני' בדרך שעושין בכל התעניות ודין תעניות אלו נ'כ אינן אלא בדין תענית יחיד אלא שאין מפסיקין בהן כ'ר'ח אם התחילו כמו שנתבאר לעיל סימן תקע' ב' :

ג עברו אלו ולא נענו ב'ד גזרין עוד ג תעניות אחרים כה' ב' וכלו מפסיקין לאכול בהן מבעי' כמו בי' כ'יש כ'ואסורין בעשיית מלאכ' כיום שלא יס'חו דעתן מצער התענית אבל כלילת' לא שאין

ע קר התענית לא ביום מיהו רכר של תענוג אסור אף כליל הלכך אסורין ברחיצת כל הגוף בחסין לפיכך ב'ד גועלין את המרחצאות אבל פניו ידיו ורגליו בחסין ורחיצת כל הגוף כצונן מותר ואסורין בסיכה של תענית אבל להעפיר הזוהמא מות ואסורין בהן בתשמיש הפשה ובנעילות הסנדל בעיר אבל בדרך מותר . (וע'ל סי' תק'כ' סעיק' י'ז) ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננין כבשאר תעניות :

ד עכרו או ולא נענו ב'ד גזרין עוד ג תעניות על הצבור כ'ה' זכ' וה' זכ' וכל מה שאסור בשלישה שלפני או אסור אף בל' ויתרון או שכתריעין בהן בשופ' על הברכו' שמוסיפין בהן ומתפללין ברחוב העיר להגדיל ולפרסם הצער ומורידין זקן להוחיב וכוסיפין ששה ברכות בשחרית וכן במנחה כמו שנתבאר לקמן סימן תקע' ט' ונועלין את החנויות למעט השמא והסחן מפני שי'ש בו שסח' ובשני לעת הערב פותחין מעט החנויות שמוכרין בהן כיני' מאכל כרי שימצאו לקנות לסעודת הלילה ובחמשה פותחין כל היום החנויות למוכרי' פאכל' מפני כבוד השב' לא שמשנין פעם יש לחנו' ב'תחום פותח' ונעול' אחת ואסיש לחנו' אצט' לפניו שהיא כסא שלפני החנות דהשתא אין החנות פתוחה לר'ה דאינו נרא' כ'כ אם הוא פתוח פותח כדרך כחשמי' ואינו חושש ובשאר חנויות של סחור' אינן פותחין כלל לא בכ' ולא בה' :

ה עוברתח וסניקות אין מתעני' או לא בג' אמצעית ובשליש ראשונה לא דעדין אין צריך כ'כ דלא חקיף רגויה דק' בה כולי האי וכו' אחרונה לא מפני שהם רבים ולא יוכלו לעמוד בהם וביהו ל' ואכלו לא בדיקוים הולד ואסור להם להתחיל ולהתענות משוש סכנ' הולד :

ו אחר שנזר' ג' תעניות או ולא נענו אין גזרין עוד תעניות וה'ש כשמתענין על הגשמי' לפי שבשעברו או כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם עוד תועל' אבל על שאר פורעני' מתענין והילכין עד שי'ענו בשמתענין על הגשמים ועברו י'ג תעניות או ולא נענו אף ע'פי שאין גזרין עוד תענית ש' מ' מסעטי'ן בשמחה ככני' אדם הנזופים לפני המקום הלכך ממעטי'ן בטשא ומתו ובניו של טסחה וכמעטי'ן באירוסין ונישואין א' כ' לא קיים פרי ורביה ומסעטי'ן בטל'ת שלום לחבריו שהת'ח לא ישא' שלום זה לזה לא יתנהגו ככני' אדם הנזופין ומגודין למקיש ועם הארץ שנותן שלום משיבין לו כשפה רפה ות'ח לבדם מתענין בה' ב' עד שיצא ניסן של תקופה שאע'פ' שאין הגשמים כ'כ תועלת גדול לארץ עוד כמו כזמ' הרביעה ס'ס תועלת קצת יש בהן לכך מתענין הת'ח אולו י'ענו אבל אין משריחין את הצבור יותר מדאי כיון שאין בהן כ'כ תועלת מרובה וכשמתענין מותרין לאכול כלילה ובמלאכה ובשאר הדברים ומפסיקין ב'ר'ח חנוכה ופירי' כמו בת'עניות הראשונות יצא ניסן של תקופה והוא כשהגיע החמה לתחלת מז' שור והיינו ל'יום אח' תקופת ניסן ולא נענו אין מתענין עוד שאין הגשמים שמש' ואילך אלא סימן קלה הואיל ולא ירדו כל עיקר בתחלת השנה אבל אם ירדו להם גשמים כבר בשנה זו אינה סימן קלה בזה הזמן :

ח כל הסדר של תעניות שזכרנו לא אמרן לא בשלא ירדו גשמי' כלל בתחילת רביעה ראשונה אבל אם ירדו ברביעה ראשונה וצמחות העשבים והתחילו לייבש כפני טהו' גשמים מועטים הרי אלו מתענין חועקין עד שירדו גשמים אולי יחזרו העשבים לבריאותן או עד שיבשו הצמחים לגמרי שאחר שיבשו לגמרי אין מתענין עוד ששוכ' אין תועלת בגשמים שאין עוד תקנה לצמחים שיבשו לגמרי .

וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האלנות כא'י ולא ירדו גשמים הראוי' לאילנות הרי אלו מתענין חועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבור זמנ'ם דשוב אין להם תקנה עוד וכן אם הגיע זמן סיכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי לטילאות מהם תבורות והשיחין והמערות כדי לעשותן בהן צרכיהן ולשתות מהם שרוב שתייתן מי בורות הם הרי אלו מתענין עד שירדו גשמים הראוי' לבורות ואם אין להם מים לשתות ואפילו בימות החמה אם פסקו הגשמים כין גשם לגשם ארבעים יום בימות הגשמים הרי זה סכת בצורת ומתענין חועקין עד שירדו גשמים או עד שיעבור זמנ'ם ושוכ' אין תועלת :

ט כ'ד' בא'י וכל הדומ' לה אבל מקוב'ית שעינת הגשמים שלה פתום י'ג במרחשון או אחר זמן כשיגיע זמנ'ם ולא ירדו גשמים יחידים

ב' ב' ב'

לביש החור הלכות תענית

יחידים מתענין בה' ובפסיקין
 ברת חניכה ופורר ושהיה צחר
 כך כמשה ימים :

הגיה
 מה אומרם אמ"כ כמו שזה ימים היינו
 משום שגד שומין בל"ה שהרי כשהגיע י"ז
 במרחשון ולא ירדו בני ישראל מן המדבר
 כה' כעצמו נמתיך ככ"ה לחמץ ולא אג'
 י"ח כאלו ירדו גשמים ב"ד נחמין ג' תעניות הרי ה' ימים שנשארו ממרחשון ימים
 י"ח כאלו ה' ימים וכשעשי מהם מותר ל"ח כאלו מחמילין להתענות הם
 הול יום שני וחם לא יהיה יום כי ימתינו להתענות עד יום כ"ה הנס דשאן הרי ששהו
 כמו שזה ימים ו"כ ה' הנכסף מקומות אלו כ"ה נמי לא שאלו ענין כפחוק ששילוב
 ואם לא ירדו גשמים צדקה ה' ברעליהם עוד רג תעניות על

הסדר שאמרנו :

י וכל תענית שגזרין על הצבור כח' אפילו בגלל מטר אוכלים
 בהן בלילה ורובו כשאר תעניות יחיד שאין גזרין על הצבור
 תענית שהם חסורים ברינס כמו' כ' אלא בא' בלבד ובגלל המטר
 דווקא ונס דווקא באותן עשר תעניות שהם שלש אמצעיות ה'
 אחרונות ולא יחרא אבל בח' כלל וכלל לא ושעמא הוא מפני שריני
 ח'ל הדינא הס' ויא סמיכים ואין להם כחיה שיהא גזירתן קיימת
 על ישראל בעל כרחם הלכך הוי תענית שלם כמו תענית יחיד
 שכל אחד מקבלו ברצונו בלי הכרח הב' אע"פ שנהכרז בלבד והוא
 במקבל כמו שנתכא לעיל סימן תק"ס כ' מ' א' כח אותו הכ' ד'
 יפה כ' אלא בא' שיש להם נכיה סכל ישראל פוכרדים לקיים
 גזירותיהו גזירת תעניתו תענית צבור שמכח גזירתו צריכים
 הם להתענות :

יא הוי מתענין על הגשמי ונענו כמה ירדו ויהיו פוסקין מלהתענו'
 ששיכנסו בעומק הארץ הורגה ויבשה שפח דודאי רוב גשמי
 ירדו והואל שנגכנסו טפח בקי קעיבש ובכיניניש שני טפח' ובעבודה
 שהיא תרושת פנת שדה נירונכנסת בה גשמים הרבה ג' שפחים
 ואם התחיל לירד אחר הצות היום הואיל ויצא רוב של היום ישימו
 אותו חום ואם התחילו קודם הצות היום ראשי ימו צלא יאכלו
 וישתוריעו י"ט. (ועל כוונת הקמט ספיף ח') ילערי יחקבצו
 ויאמרו הלל הגדול שהוא הודו ליי כי טוב וכו' עד על נהרות בבל
 וכחוד שנתנו בו נותן לחם לכל בשראק אומרים אותו אלא כנפש
 שביעה וברם מלאה וכלנד שיהרו מלהשכר והיכא דאיכ למיש
 לשכרות איכרם אותו קודם שיאכלו וישתו :

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשהיו הגשמים פשהתחילו
 להתענו' שגראים הרבוי ששמע לקים תפילת וקבל תעניתם
 והיו נס אבל אם ירדו קודם שהתחילו להתענות אף על פי שקבלוהו
 עליהם אין אומרים הלל הגדול שבהחסי הש' ירדו ואין זהנס הלכך
 אמירו גשמים בליל התענית אין אומרים הלל הגדול שאין עיקר
 התענית מתחיל לא סעמה השחר **הגיה**
 ואילך שאין מתחיל צדק התענית **הגיה**
 ולא בלילה דב' או הכי אין דרך **הגיה**
 לאכול בלילה :
 וק' וימים ירדו גשמים כחמש יהיו אומרים כן כלל לא אמרו כלל כשמתחילו
 מתענו' סימן תקע"ו ספיף לונסימן תקי"כ ספיף ח' :

יג וכן אין אומרים הלל אלא כשנענו ביום התענית דוקא שאין
 רואין את הנס בפרהסיא אבל אם לא ירדו גשמים אלא עד
 עס שלאחר התענית אין אומרים הלל שאין אומרים הלל שאירע
 אלא על הנס כשביל מעשינו וכאן ערבה ביום התענית לא נענו
 וברחמי שכימ ירד להם ביום אחר ולא מכח תעניתם :

תקעו על אמה דברי מתענין ומתריעין ובוט'ם

א כשם שמתענין ומתריעין על הגשמים כך מתענים ומתריעין
 על שאר צרות כגון עכו"ם שבאו לעשות מלחמה על ישראל או
 לויול מהם פס או ליקח מידם ארץ או לגזר עליהם גזירה אפילו
 במצוה קלה הרי אין מתענין ומתריעין עד שירחמו וכל הערים אשר
 סביבותיה מתענין אבל אין מתריעין אא"כ חקעו להתקבץ לעזרת'
 אפילו לא באו לא לעביר דרך ארצם שאין להם מלחמה עמהם
 לא על העכו"ם אחרים ועוברים על מקום ישראל מתענין ומתריעין
 שחוששין שס' יתהפך עליה שכן מציינו ביאסיה שלא בא עליה פרע'
 נכה למלחמה כענין שבאמר וישלח אליו מלאכים מה ליו ולך מלך
 יהידא לא עליך אתה היום כי לא בית מלחמתי ואפ"ה נתגלגל הדבר
 שנהפכת המלחמה על ישראל וטרגו בה יאסיה באותה מלחמה :

ב וכן על הדבר שחפצו מתריעין ואיזהו דבר שמתענין עליו עקב
 שיש בה תק' רגלי הנכרים לכד מטף וכשים וזקנים ויעאו מסנ'
 ג' מחים בג' ימים בזה אחר זה הוא דבר דודצי יצא הקצף סאת השלי'
 הואיל והיו רצופים זה אחר זה וכ' ש' אס יש בה פחות סאה אבל אכס'
 ויצאו ביום אחר או בדימים אינו דבר שאין זה קבוע אלא אקראי
 בעלמא הוא ואם יש בה אלף רגלי ויצאו מסנה ששה בשלשה ימים
 זה אחר זה הרי זה דבר ואם יצאו ביום אחד או בארבע ימים אינו
 דבר וכן לעולם לפי החשבון הזה ואין הנשים וקטני וזקנים ששנתו
 מסלאכ בגלל הכמים לענין זה מפני שהן חלושי המזן ואפ"ש שלא
 בדבר כחו. היה דבר בא' מתענין שאר גלויות עליה שאם הגבירה
 לוקה שפחה לא פ' ש' ודווקא שהיה דבר ג' ככול אבל לא במקצתה
 שכיון שאפי' בקצתה ניצלת הנצלו השפחות עמה היה דבר כבודי'
 אחת ושיוורו הולכות ובאות מסנה לכרינה אהרת נחשבות כצח'
 ושתיהן מתענין אע"פ שהן לחוקות זו מזו :

ג ואם היה דבר בחוירים מתענין מפני שמיציה דומין לבנאדם
 וכיון שהדבר מתדבק בהן יש לחוש שםא יעכו הכוס גם על בני
 אדם וכ' ש' אם היה דבר בעכו"ם ולא בישראל שמתענין שלא יעכר
 הכוס עליהם ח' :

ד וכן מתענין ומתריעין על ספולת שבעיר ואיזהו ספול' שנופלין
 בחים הזקים שאין ראויים ליפול ועומדים בטקיס יצגים ראויים
 ליפול שיסורם טוב וחוק אבל אם עומדים על שפת הנהר אפילו הם
 חזקים ראויים ליפול הם שהמים מקלקלין הקרקע ושוחקים את
 היסוד ואין מתענין עליה וכן על הרעש והרעות שספילין הבניינים
 כתריעים עליהם :

ה וכן על תולה שירד לעיר כגון אסכרה או חרהור וכיוצא בהם
 וירד על האנשים הרבה בעיר צם היו כמים מאותו חולי הרי
 זה צרת ציבור ומתענין ומתריעין עליהם ובה אין חילוק בין מחורג'
 בני ימים בין מחורב' ימים בין נשים וזקנים יקטנים שכיון שכתו
 כחולי זה הודע אין זה אקראי כי הרבה שאינו בא אלא מכח שינוי
 וטיפוש האויר אינו דומה לדבר זה שסמיח פחאום בלי שהיית זמן
 בחולי רבד אם מתו ביום א' אינא אקראי בעלמא הוא מש' כ' כאן ואם
 אינה מתים מסנה אין מתענין ואין מתריעין וכן חיכוך הלח הרי הוא
 כשחין פורת של מצרים שהורע מאד ואם פשט ברוב הצבו מתענין
 ומתריעין עליו אבל חיכוך יבש שאינו קשה ורע כ' אין מתריעין
 עיינו אבל צועקים עליו :

ו וכן על היה רעה שנשתרחה אפ"ה החזיקת לא כראית בלבד
 מתענין ומתריעין עריה בכל מקו אפי' הרחוקים אבל אם אינה
 משולחת אינה לא כקרה ואין מתענין עליה ואיזהו משולחת נראת
 בעיר ביום הרי זו משולחת שאין דרך החיה לכא בעיר מפני מורא
 וחמת בני אדם אלא ששולחת להדיק שנאם ומוראכ וחמתכם וגו'
 וכלילה אפי' בעיר אינה משולחת שכן דרכם ליכנס עיר כליל נראים
 בשדה ביום אם ראתה כ' בני אדם ולא ברחם סכית הרי זו משולחת
 דכ"ן דבלאו מקו רבית הוא ועמד ואינה בורח ודאי משולח היא ואם
 היחה' שדה סמוך לאנס וראת ב' בני אד ואינה רודפת אחריה אע"ג
 שאין בורתת מפניה לא שעמד אינו משולח דכיון שהיא סמוך לאנ'
 שאוא מקו רביתה לא ברה דסבר אי אתו מתראי עדיקנא לאנס סוד
 אבל רדפה אחרית הרי זו משולח ואם היחה באנס עצם אפי' ראתה
 ב' בני אדם אפילו רצתה אחריהם אינה משולח דכיון שהוא בכקום
 רבית אין פחד אדם לגנוד עיניה ואפי' שרפה שניה ואכלה אות אינ'
 משולחת שמחמת רעבון עשתה ולא מחמת שהיא משולחת אבל אפי'
 שרפ שניה ולא אכלה לא אח' מהם הרי זו משולח שכיון שלא אכל'
 לא אחד לא מחמת רעבון עשתה לא מחמת שהיא משולחת להדיק :
ז ובחיים הבנויים בסדרות ובארצו הנשמו הואיל והם מקום גדולי
 חיה אפי' נכנסה שסחיה ושרפ' אינה משולח שאין בני אד' שסכנו
 בעצמ' ובאו במקום שתחיו רגילות שם אבל אם יעלה לגג ונטל חינוק
 מן הערים הרי זו משולח וכל שלא הגיע לסדה זו אינה משולח כיון
 שהו במקו רבית ועל שאר מיני רמס האדם או רמס העוף ששולחו
 והזיקו יאפי' נחשי ועקרבי ואין צרי לום צרעים ויחוש' והדום להם
 אם מוקיין ואינם מס' תי' אין מתענים עליהם ואין מתריעין עליה לא
 צועקי' בלבד אבל אם מביחי אפי' יחוש'ים וקבולי' כולם שולחי המקום
 קם ומתענין ומתריעין עליהם :

ועל

ז ועל הירקון ועל השדען ... ל בתבואה אפ"ל התחיל
אלא במקום אחד כלא פי התנור שהוא דבר משהו מתענין
ומתריעין אפי' הרחוקים רק שהם באותה אפרכי'א דער כאן דרכו
להתפשט ולא יותר :

ס וכן על הארבה והחסיל אפ"ל נראה מהם לא כנף אחד ככל
א"י ואפי' אינן מסחיתנים יכול הארץ עדין מתענין ומתריעין
עליהם שאין אנו יודעים באיזה מקום ינוח ושחית ועל הגובאי בכל
שהוא אבל על החגב אין מתענין עליו ואין מתריעין עליו לא זועקים
בלבד ועכשיו שאין אנו מבילין מיניו הללו על כולם מתריעין :

י וכן על המזונות מתענין ומתריעין כיצד הרי שהתלו דברי של
סחורה שרוב חיי אנשי אותה העיר מהסונתמעט המשא ומתן
עד שיצטרך התג למכור שוה עשר כשש הרי זה צרת צבור ומתענין
ומתריעין עליהם ובשבת זועקים עליה כפה לומר ענינו ומי שענה
אכל אין מתריעין עליה בשופר בשבת ובכל מקום אין מתענין ולא
זועקין ואצל שאין מתריעין בשופר בשב"ו על סוס צרה חוץ מצרת
המזונות שכל חייהם תלויים בה ורמ"א לפיקוח נפש :

יא וכן על המסכיוצד הרי שרבו עליה גשמים עד שצרו להם הרי
אילו מתפללין עליה שאין לך צרה יחירה מן שהבתי נופלים
ונמצאו בתיה קבריהם ובא"י אין מתפללין על רוב הגשמים מפני שהיא
ארץ הרי כתיבה בנייים באבני ורוב הגשמים טובה להם ואין מתענין
להעביר השונה בצפת חוב"ב מצוי מפולת בתים ומתפללין עליהם :
יב כל עיר שיש בה צרה שכל אילו אותה העיר מתענת לחוקת
כתפלה ובתחנונים ומריעים בשופר עד שתעבור הצרה וכל
סביבותיה התייבים לה מתענות אבל לא מתריעות שהרי לא הגיעה
הצרה אליהם אבל מבקשים עליה רחמים על זו העיר :

יג עיר שהקיפה עב"ס או נהר וספיני המסורפת בים ואפי' יחיד
הנדר מפני עב"ס או לספיסאו רוח רעה שנכנס בו רוח שידה
ורץ והולך ויש לחוש שמא ישב בנהר או יפול וימות ושאר חולי שיש
בו סכנת חיו שאין בדברים הללו זמן ושהות לגזור סדר תענית בה"ב
לפי שסכנתן בכל יום ויום היא והצלחם צריכה שתהא נחפזת מאד
וגם אין לגזור על הצבור תענית בכל יום שאין משריתים על הצבור
יותר מדאי לכך לא ראו חז"ל לגזור תענית על דברים הללו כלל אפי'
בחול אבל אמרו שזועקים ומתחנונים עליהם בחפילות ואפי' בשבת
עד שיצא סחוק סכנה אבל אין תוקעין עליה בשופר בשבת לא א"כ
תוקעין לקבץ את העם לעזור לאחייהם ולהצילם שזה סותר אפילו
בשבת משום פקוח נפש :

יד תעניות אלו שמתענין על הצרות אין מתענין בהם לא עוברות
ולא מניקות ולא קטנים חוץ מתעניות אכזעיות של מטר כמו
שנתבאר למעלה וגם מותר לכל אדם להזכיר בהן בלילה חוץ מקצת
תעניות של מטר כמו שנתבאר :

טו ציבור שהיה להם שתי צרות אין מבקשים רחמים לא על אחת
דכתיב ונצוטה ולבקש מאליקינו על זאת ככלל דאיכא אחרייה
מ"ס קאמר לא נצוטה ונבקשה לא על זאת ואומרים בחפילות אע"פ
שיש בלבבנו צרות רבות על צרה פלוגית אנו כאימכשיו להתפלל
ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר מבקשים רחמי' על הרעב ולכשיענו
עליו מסילא יתבטל הדבר נ"כ שכל תפילתם דכי יהיב רחמנ' שובע
לחיי הוא דיהיב ולא לסתים שאינו מביא שובע להמית בני אדם לא
כדי שיחיו דכתיב פותח את היד ומשביע לכל חירצון כלומר שובע
נתן לבני אדם חיים :

טז בכל יום תענית שנתרסעל הציבור מפני הצרות ב"ד ותזקנים
יושבים בבית הכנסת וכודקים על מעשי אנשי העיר שיד אחר
תפילה שחריה עד חצי היו' ומסירין הסכסול' של עבירות ומזהירים
ודורשים וחוקרין על בעלי חסם ועבירות ומפרישין אותן ועל בעלי
זרוע ומשפילקאותם וכיוצא בדברים אלו ומחזי יום עד לערב רביעי
היום קורין בתורה ומפסירין בנביא ורביעי היום האחרון מתפללין
סנחה ומתריעים ומתודים ומחננים וזועקים כפי חסם :

תקעו אם נתרבו הגשמים עד שמטשטש הקרקע ובו סעיף אחד :

א מתפללין על כל צרה שלא תבא עליהם חוץ מעל רוב גשמים
שאין מתפללין על ריבוי המזנה וה"ס בארץ הרים שצריכים
לרוב גשמים אבל ארץ סגולה שרוב גשמים קשים לה ולא עוד אלא

שמתפללין בתיהם אין לך צרה גדולה מזו ומתפללי' עליהם וכל מקום
שרוב גשמים ששששים הקרקע ומונעיה המחרשת מתריעין
ומבקשים רחמים יואם הענין נחפז ואין פנאי להתריע כסדר שאר
תענית אין גחזין בו תענית על הצבול שאין הציבור יכולין להתענות
בכל יום לא מתריעים בכל יום ובכל תפילה ובהתרת הפה די ואם
יחיד רוצים להתענות רשאים הם בכך ובהתרת הפה דהיינו בענינו
אכינו ענינו ואם יר"ס או א' שיכבשו רחמקאת כעסך יגולו רחמך
על מותיך ותחנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס להם לפני כשורת
הדין וכשונך הגדול רחם עליהם שאין פורעניות בא לעולם אלא
בשביל ישראל והם עמך ונחלתך אשר הוצאת מארץ מצרים ואינם
יכולים לקבל לא רוב רעה לא רוב טובה השפעת עליהם רוב טובה
אינם יכולים לקבל כעסך עליהם אינם יכולים לקבל יהי רצון שתקרא
ריח בעולם וזכור רחמך :

תקעו שכל יהודי יתענה ויתפלל על צרתו ובו כ"א
א בשם שהציבו מתענין ומתפללין על צרותם סך כל יחיד מחענה
ומתפלל על צרתו כדי להכניעו למי ויחפש בדרכיו בעת צרה תד
לפנ' אה"כ כי היה לו חולה או חוע' כמדבר או חבו לבית האסורים
יש לו להתענות ולבקש רחמים בתעניתו ולא יתענה בשבת ובסעוד'
ונחנכה ופורים ור"ח וערב י"כ שבכל אילו אסורין להתענות בזמן
קצתן מן התורה וקצתן מדבריהם כמו שנתבאר כל אחד במקומו :

תקעו סדר הפלות באלו התעניות ובו ג' סעי'
א בכל יום משבעת תעניות האחרונים של גשמים עושין כסדר
הזה מציאין החיכה לרחבה של העיר וכל העם מתקבצים
ומתכסין בשקים שהם מנתיה של עזים לומר הרי אנו חשובי' ככמה
שאין השי' שופע זעקתינו ומתו' כך יעלו אל לבם לשוב בתשובה
שלימה עד שיהוקו ויהיו ככזי אדם המעולים ונותנים אפר מקלה
על גבי החיכה להגדיל הבכירה ולהכניע לבם שיתן כל אחד אל לבו
לומר דאו כלי צנוע היה לנו ונחבז בעונותינו וגסעל גבי ס' נותנים
אפר ע' שמו אנכי בצר ואפר כדי לזכור לנו זכות עקידתו של יצחק
כאו אפרו צנור על גבי הכזבת ואחד מן העם נוסר אפר ונחבז ראש
הנשיא וראש אב"ד והם אין נותנין בעצמן כדי להגדיל כושתן
וכלימתן ומתוך כך ושובו שאינה דומה סי שכחתי מעצמו לכחתייש
כאחרים ומניחין את האפר במקום הנחת תפילין וכן כל אחד ואחד
נותן אפר על ראשו במקום הנחת תפילין ע"ש הכתוב ישים אבילי
ציון לתת להם פאר חתח אפר ואח"כ מעמיד ביניהם זקן שהוא חכם
והם יושבים ע"ג קרקע לא היה שם לא זקן שהוא חכם מעמידו חכם
לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידו אדם של צורה או החכ' שביניהן
שדבריו נשמעין ויקבלו דבריו לכרך את הלב ואומר לפניכם דברי
כיבוש המשברין את הלב כנון אצינו לא שק ולא תעני' גורמין לא
חשובה בכל לב ומעשים טובים נורכי' שכן פצינו באנשי נינה שלא
נאמר שם וירא אלקים את שקם ואת תעניתם לא וירא אלקים את
מעשיה בי שבו מדרכם הרעה וכו' הוא אומר בקבלה קרעו לבבכם ואל
בגדיכם ומוסיף בענייני' או כפי כחו עד שיכניעו לבם וישבו בתשובה
גמור' ואחר שנמר דברי כיבושין עומדין להתפלל וכעמידין ש' קהראוי
להתפלל בתעניות אלו ואם היה אותו שאמר דברי הכיבושין ראוי
להתפלל תוא מתפלל ואם לאו מורדין אחר ומי הוא הראוי להתפלל
בתעניות או איש הרגיל בחפלה ובכל הברכות וראוי לקרות בחולה
ובנביאים ובנחוצי' ושהוא משופל ואין לו כמה להתפרנס ויש לו יגיע
בשדה שכתוך יתפלל בכל לבו בכונה שלימה ויהא פרקו נאה
שלא יצא עליו שסרע מנעוריו גם לא יהי' בגניו ובני ביתו וכל קרוביו
הנלוים אינו בעל עבירה לא יהיה ביתו ריקן מן העבירות ויהא שפל
ברך ועניו ומרצה לעם כלומר נוח עס הבריות שמסכימין לתפילותו
ויש לו נעים וקולו ערב אבם היה זקן עם כל המדות הללו מה טוב
ומה נעים ואם אינו זקן הואיל ויש בו כל סדות הללו יתפלל :

ב זהו סדר התפילה בחילה יסדר כל הברכות והקרבנות
כמו בשאר הימים ומסירות של שבת עד ואראהו ביטועתי
ואומר אלו המזמורים תפלה לרוד שמעה לרוד אליך הנפשי
אשא לרוד ששכיל אשרי נשוי פשע בנא אליו נתן הנביא לך
דומיה חהילה רצית הארצך לרוד הסה האונך ענינו לרוד
קרכי נפשי את ה' הללו הללו עבדי ה' שיר השקלות אל ה' בצרמתך לך
קראתי

קראתי שיר לבעלות אטא עיני אל ההרים איך נשאתי את עיני לולי
ה' שהיה לנו כעמק ב קראתיך ה' הלל הגדול וברוך שאמר וכי
שלא יעבור זמן ק' שאמר או הכוזבים בקי יוצר למנחה ולא יאמר
בשחרית אלא זמירות של חול וברוך שאמר וישתבח ויוצר עד גאל
ישראל . ויתפללו יחידים ית' ברכות ענינו בש"ת ויחזר ש"ן החפלה
אבות תבורות וקדושת השם אתה חונן השיבנו וסלח לנו ויאמר כל
הסליחות והודיות והודו גדול בכלים ויאמר כשחטאנו בסדכר כו'
וכחפלת הודיות יאמר עזרא הסופר כו' ראה בעניינו ענינו ה' ענינו
וכו' כי אתה ה' עוננו וסלח לנו ויחזר ש"ן החפלה וצוקה וקוי לנו
ה' אלקינו את הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאבותינו
אברהם אבינו נהר המוריה וחרא לפניך העקד שעקד את יצחק בנו
על גבי המזב' וכנש רחמיו לעשות רצונך בלב שלם כן יכבדו רחמיו
את כעסך ויגדלו רחמיו על כדוהך וישוכו חרון אפך מעכך וכעירך
ומגלחתיך כי שיננה לאברהם אבינו נהר המוריה הוא יענה אחתם
וישמע קול צעקהכס ביום הזה בא' גאל ישראל ועונין אמן ותוקעין
חר'ת כי מצות עשה לזעוק ולהריע על כל צרה שלא תבא על הציבור
שנ' על הצר הצורך אחתם והרעוהו וגו' כלומר כל דבר שיצר לכם
זעקו עליהם והרעו דבר זה הוא כדברי החסונה אח' כ' אומר ויעבור
היום ויבאונו חסדך עם רחמיו היום הרק עלינו מי גשטיך אם כננים
אם כעקדים אם כננים כו' אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי
קדמיו זכר כל היצור לפניך בא מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדו
גבר סחשבות אדם ותחבולותיו יצרו מעללי איש אשרי איש שלא
ישחקך וכן אדם יחאמץ בך כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא יכלמו
לנצח כל החושיך תם את נח באהבה זכרה ותפקדהו בדבר ישועה
ורחמים בהביאך את מיהמבול ככתוב בתורתך ויזכור אלקים את נח
וכו' וכל פסוקי דזכרונות כמו שאזכיר ב' ה' אלקינו ואלקי אבותינו
זכרינו בזכרון טוב לפניך ופקדינו נפקודת ישוע רחמים משמי שמי
קדם ובעבור שכך הגדול ישוב חרון אפך מעכך ומגלחתיך וקיים
לנו את הדבר שהבטחתנו בתורתך ע' משה עבדך וזכרתי לה' ברית
ראשונים אשר היוצאת אותם מארץ מצרים וגו' מי שענה את משה
ואבותיו: עלים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה
בא' זוכר הנשכחות ותוקעין תרועה תקיע' תרועה וישבור חיוס נשם
גדבות חניף אלקים היום מלא מים פלג אלקים היום תכין מסובחך
לעני אלקים אם כננים אם כעבדים וכו' אתה נגלית בענין כבודך על
עם קדשך לדבר עשהם כו' כמו שהיא נחפלת ר'ה עד והלך בסערת
חישן יריע העם והקע בשופרות יהי כשמוע העם את קול השופר
ויריעו העם חרועה גדולה ותפול החומה תחתיה ויעלו העם יעירה
איש כנגדו וילבדו העיר ובתורתך ה' אלקינו כתוב לאמור וכי תבאו
מלחמה בארצ' על הצר הצורך אתכם והרעוהו בחוצוהו וזכרתם
לפני ה' ארקיכם ונשעתם מאויביכם וזכור לנו ה' אלקינו זכותו של
יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא'
שומע תרועה ותוקעין חר'ת ויעבור חיוס אל תזכו לנו עונות ענושה
היום אל תשים שטיך כנחוש היום זכור לנו ברית אבות שלשת
אם כננים וכולו שיר המעלות אל י' בצרת לי קראתי עד סוף המזמור
אנה ה' אלקינו זכור לנו היום זכותו של שמו' חתך ורחם עלינו למען
שמך מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם ישמע בקול
צעקתכם ביום הזה בא' ישמע צעקה ותוקעין תרועה ותקיעה תרועה
ויעבור חיוס ענינו בגשמי רצון כרכה ונדבה וסובה היום ענינו ופתח
לנו את אתרך הטוב אם כננים וכו' שיר למעלות אטא עיני וגו' עד
סוף המזמור אנה ה' אלקינו זכור לנו זכותו של אליהו נביאך ורחם
עלינו למען שמך כי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם
וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא' ישמע תפלת . ותוקעין תקיעה
ותרועה ותקיעה ויעבור חיוס מטר ששטיך גשם על פני האדם היום
חעלה אד סן האדמה והשקה את כל האדמה היום תכשר ברחמים
אל תיראי אדמה אם כננים וכו' שיר המעלות מסעמקים קראתיך
י' אנה י' אלקינו זכור לנו היום זכותו של יונה נביאך ורחם עלינו
למען שמך מי שענה את יונה במעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע
קול צעקתכם ביום הזה בא' העונה בעת צרה ותוקעין תרועה ותקיעה
ותרועה ויעבור חיוס העתר לנו שופכי לב כמיסהיום רוח אדמה לא
שבעה מים היום הכה ברכת עם גולת השים אם כננים וכו' תפילה
לעניבי יעשוף כולו אנה י' אלקינו זכור לנו זכותם של דוד עבדך

משיחך ושלמה בנו מלך ורחם עלינו למען שמך מי שענה לדוד
ושלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום
הזה בא' מרחם על הארץ . ומה שפקדימין יונה לפני דוד ושלמה
אע"פ שהם היו קודם משום דבעית לסיחחם ברכה אחרונה מרחם
על הארץ ודוד ושלמה מצינו שהתפללו על הארץ . ותוקעין תקיעה
חרועה תקיעה ויעבור חיוס רצה חפילתינו לשום שארי בארץ היום
גשם אל יפלה לרווח הארץ . היום הפר כעסך עמנו ומסונך חשבע
הארץ אם כננים וכו' רפאינו י' אלקינו וקבל ברחמים וברצון את
חפילתנו ומלפניך מלכינו ריקם אל השיבנו וענינו בורא עולכנסות
רחמים בדר בעפו ישראל להודיע גדולו והדרת כבודו וכל הברכות
עד סמעקולינו וברכת שמע קולינו בארץ ואזכירם שובע חפלה תן
של וכסר לברכה על פני האדמה ושבע את העולם כו' מסונך וכלא
ירינו סכרכותיך וכעושר כחנת ידך ספרה והציל שנה זו מכל דבר
רע וכל מיני משחית וכל מיני פורעניות ועשה לנו חקוה ואחרית
שלום חוס ורחם עלינו ועל תבואות ולירוחיה וברכה בגשמי רצון
ברכה ונדבה וחיי ושובע שלום כשני הסוכות והסר כסנו דבר וחרב
ורעב וחיות רעות ושבי וכיזה וצ' הרע וחולעי העים וקשי' ומאורעות
רעות וקשות וגזור עליהם גזירות טובות מלפניך ויגדלו רחמיו על
כדוהך ותחנהג עם בניך כסדת רחמים וקבל ברחמים ברצון את
חפילתינו כי אתה שוכע חפילת כל פה בא' י' סוסעת פר' רצה ומודים
וברכת כהנים וקדיש עד לעילא בכל ברכתא ופזכונים ותוכחות
ופתיחות וסליחות כולם עד בדיל שכך רבא ויאמר תהינה וכיזב
אם עונינו ענו בנו וקדיש עד לעילא ופזכוני ותוכחות ומוציאן ס'ת
וקורין ספר אם בחקותי להודיע שעל עסקי השתתם כזה פירעניות
לעולם ויחזרו בתשובה וינצלו מצרה שהן כחענין עליה וקורא כהן
עד וישבתם לנפש . לוי עד והקיסותי את כריתי אתכם ישראל והוא
המפטיר עד סוף הקללו עד בהר סיני ביד משה קדיש עד לעיל וקרא
המפטיר כירימיה על דברי הבצורת ובר' ברכה ראשונה ואחרונות
עד סגן דוד ויקרא ב' בניגון הפסרת ס' כ' ואם כ' צלאקאנחא . וירוש
מי שראוי לדרוש וקדיש ב' בניגון הפסרת ס'ת לכקומו ויאמר קדי' לחקבל
לך דומי קדיש וסליחות ואם ירצה יתחיל תהלים ויקרא קצת כמו
שקורין בגילג' כ' או יותר עד זמן המנחה .

תקופה ימים שמתענין בהם זכו ב' סעיפים :

- א** אלו הימים הם שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להענות בהם ואף על פי שמקצתם בר'ת יש מי שאומר שיתענו בנוואין צריך להשלים ב'ת :
- ב** בא' כניסן מתו בני אהרן . בעשרה בו כחה פרי' ונסתלק הבאר בכ' בו סת יהושע כן ניז . באייר כי' בו סתו עלי הכהן ושמי בניו ונסכה ארון ה' בכ' בו סת שמיאל הנביא ; ב'סיון בכ' בו כסלו הכיכורים מלהעלות לירושלים בימי ירבעם ; ב'נכס : בכ' בו כתר' ר'ש'ג' ור' ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים . בכ' בו גשרף ב'תנינא

ר' חנינא בן תרדיון וס' ח עמו : כתמוז ב' ז' כו נשתכרו הלוחות ובטל
 התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלב
 בהיכל : כאב נאחר כו ס' אהרן . בט' ב' נגזרה על אפוחינו שלא
 יכנסו לארץ ונחרב הבית כראשונה ושנייה . ב' י' ב' כנה נר
 מערבי ניסי אתו : באלול ב' ז' ב' נמתו סוציא דיבת הארץ במנפת
 ואע"פ שרשעים היו וכאבוד רשע' רנה ס' מ ברור הוא כיבבא צרחם
 עשו חשיבה ולא נחקבלה ולפי שלא נחקבלה תשובתם חשבינו לית
 ליום צרה ומתענינו בו : בחשרי ב' ז' כו נהרג גדליה בן אחיקם
 והיהודים אשר עמו בצפת . בחמשה בו מתוך אנשים מישראל
 ונחבש רבי עקיבה בן יוסף כבית האסורין ומת . ב' ז' ב' נגזרה גזירה
 על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר ספני מעשה עגל ואינו יודע
 על איזה מעשה עגל קאמר שאם העגל שבמדבר הרי נעשה ב' ז'
 בתמוז ונהרגו ג' אלפים איש ואיך נמסכה הגזירה עד ז' בחשרי ועוד
 הרי ב' י' כ' שהו' כחשרי נחכפר להם אוהו העון ולמה יתענו על
 הגזירה ואיפשר לומר אע"פ שנתכפר ב' י' כ' לא נחכפרה לגמרי אלא
 להאריך פורעניות על נתמלא סאתם בעבירות אחרות עד
 וכיום פקדי וגומר א' נבעלים דירבעם קא מיירי : במרחשון כ' ז' בו
 עורו עיני צדקיה ושחטו בניו לעיניו : בכסליו כ' כ' בו שרף יהוקים
 אח הסגילה אשר כתב ברוך ספי ירמיה : בשבת בשמונה בו נכתבה
 התורה יוניית בימי תלמי הפלך והיה חשך לעולם ג' ימים . בט' בו
 יש כתענין גם כן ולא נודע לנו על איזה צרה שאירע בו . ב' י' בו
 ס' כ' סלך בכי על ירושלים להחריכה . בשנש כ' כ' כו מתו חזקנים
 שהיה בימי יהושע בן נון . ב' כ' ז' בו נתקצו כל ישראל על שבט בנימין
 על ענין הפלגש ועל פסל מיכה . באדר ג' בו כח משה רבינו ע"ה .
 בט' בו נחלקו ב' ש' ג' זה על זה והואיל ונפלה מחלוקת בין חכמי
 ישראל אע"פ שמחלוקתם ליש' היא מ' נעשית התורה ח' כשתי
 תורות שזה אוסר זה סתיר וזה מסמא וזה מס' ואין יודעין שום
 דין על בריו הרי הוא כיום צרה ומתענין בו . עוד גזרו ח' ח' ח' ח' ח' ח'
 בכל שני וחמישי מפני ג' דברים על חורבן הבית ועל החור שנשרפה
 ועל חילול השם . ומפני שאילו הבי' ימים הם ימי רצון שבארבעים
 יום האחרונים טעמד משה כתר שעל כ"ח אלול יורד ביום הכיפורים
 ונתקבלה תפירתו שאמר לו השי' סלחתי בדברך עליה ביום ה' יורד
 ביום כ' לכך קבעו גם כן להתענות אלו השני ימים שיקבל השי' את
 תפירתו ויהפוך לנו כל התעניות והצומות לששון ולשמחה כענין
 שנאמר והפכתי אבלם לששון ומחתיים ישמחתיים פיגונם : בחמשה
 עשר באב אין כתענין ואין גופלין על פניהם ליל יום לפו שבו חחרו
 השנטיים לבא זה בזה שכתחלה כל בת יורשת נחלה לא יחתח
 יכולה להינשא כי אם לאחר מפני שבטה כדי שלא תסוב נחילה
 ט' ט' לשבט כענין שנאם וכל בת יורשת נחלה מטעות בני ישראל
 ונ' ולא תסוב נחלה מטעות לסטה ונ' ופיעם אחד בחמשה עשר באב
 נתאספו חכמי ישראל ומצאו קרא ודרשו . והתירו הדבר כי נתברר
 להם שלא נצטוה דבר זה לא לאוחזי הדור בלבד שהיו מכוכשי הארץ
 בתחלה כדי שיוכר ויחוק כל הלך וחלק של כל שבט ושבת אבל
 לדורות הנאמרים שכבר תוחזק כל שבט שנחלתו וחלקו לא
 הקפיד הכתוב ששם ואילך ולסוד זה סמה שכתוב בתחלת אותה
 הפרשת זה הדבר אשר צוה הלבנות צלפחד וגו' וכל מקום שנקאמר
 זה סיעוש הוא כלומר לא צוה הכתוב דבר זה אלא לדור של כנות
 צלפחד וכיון שחזרבר להם דבר זה והיה מוסכם ביניהם ונמנו וגמרו
 אותו ביום ס' ז' באב עשאוהו ב' י' ש' מפני ששמו בנה שיוכלו בנות
 ישראל להינשא בריוח למי שירצו ויישב בעיניהם ולא יתענו ועוד
 נעש' כיום זה שהות שבט בנימין לבא בקהל אחר שאסרוהו במעשה
 דפלגש כנבע' . שנשבעו איש ממנו לא יתלהם בחו ודיקו ממנו אבל
 סבניהם לא נשבעו והתירוהו ביום תזה ועוד שכלו בו שחי מדב' שכל
 אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הכרוז יוצא לפני משה
 כל ערב ס' ז' ומכרין : ואמר צאו הכל לחפור והיה כל אחד מישראל
 יוצא לחפור לן קבר כערב היה כל אחד לן בקברו לפחד היה שכתב
 ואומ' הבדלו החיים מתוך הפתים וכל מי שהיה בו ממש היה עומד
 יוצא ומי שהיה עתיד למות היה תולעת יוצא ממנו מסיבירו ונכנס
 לחי' פיו ומת והיו קוברין אותו וכן כל שנה ושנה לסוף ארבע' שנת
 היה ג' כ' הכרוז יוצא ומכרין הכל יצאו לחפור כו ועמדו כולו וכן כל
 צלל עד ס' ז' באב כיון שראו שלא נראית תלבנת תסרה כלומר

שנתמלא עינולה ידעי כדאי שכבר עכר ס' באב וימרי הוא נחצי
 החדש ועדיין לא מת א' מהסודיעו שכסלה הגזירה וקבעו אותי היום
 ועשאוהו י' ס' שקודם לכן היה להם לחוש טמא טעו נימי החדש וס'
 באב עריין לא הגיע . ועוד כמה דברים נעשו בו לכך עשאוהו כיום
 טוב לענין נפילת אפים ותענית : בשבת נתמו קורין לעולם ואתחנן
 שכך תקנהו קדמינו כדי שיבא פרשת דברים שיש בה תוכחו כשת
 כשבת שקודם ס' ז' לומר שכבר הוכיח משה לאבותינו ויא' השניתו
 חסאו עד שנתמלא סאתם ונחרב הבית כראשונה ובשנייה כמו
 שכתוב למעל וכיון שהוא השבת ראשון שאחר ס' ז' שחזרו להתבוד
 בו נחמות וכתחילין ז' הפטרות של נחמה והיא הפטרה נחמו נתמו
 כו אומרים כו יצרות המדברים ג' כ' מנחמת ירושלים וישראל והם
 יוצר אל אל שדי אתחנן . אופן שאו כנחה' ולפ' שיש בפ' ואתחנן
 פרשת שמע ישראל שהיא פרשה ראשונה מק' ש' אומרים ג' כ' אהבה
 והיא מתחלת שתי פעמים מקיימים כו שהיא מהלכות ק' ש' ואומרים
 אותה באהב' לפי שאהב' רבה הרא לנחמה' . כשנתן לנו הפסוק הזאת
 לייחדו בכל יום פעמים ובזולת חזורים ואומרים ענין נחמה והיא
 אמת משל הית' כו ובשבת פרשת עקב אומרים אהבה יריר עליון לפי
 שפרשת עקב יש בה פרשת והיה א' שמוע שהיא בחורה פרשה
 אחרונ' כן הד' פרשיות הכתובות בתפילין לכך אומרים תוך האהבה
 כל הלכות תפילין דרך שיר ושבת לאהבת השי' .

הלכות ראש השנה

תקפא דיני ימי תחנונים וערב ר' ה' וכו' סעיפי

א' ר' ח' אלול שחל להיות בשבת מפטיריה השמים כסאי אף על פי
 שעדיין לא כלו הפטרות של נחמה שאני השמים כסאי שיש
 בה ג' כ' סנחמות ירושלים וא' כ' ה' השמים כסאי שהיא בכל שבת
 ור' ח' תדיר ותדיר קודם ועוד שיש לה לענייה סוערת שהיא הפטרת
 אותו היום חטלוסין לפרשה כי חצא שאומרים רני עקרה וגם
 ענייה סוערת שהם סמוכים בבניא אבל אם ר' ח' אלול כיום א' אין
 מפטירין סחר חדש בשבת לפי שאין בה שום נחמה . סנהג לתקוע
 בשופר מ' ח' אלול בכלבקר אהר החפלה ובמקצת מקומו גם בערב
 עד כ' ב' אלול והשעסבר ח חוקעין כשום שבו עליה משה רע' ה' להר
 סיני לקבל לוחות אחרונות העבירו שופר במחנה משה עליה רהר
 שלא יטעו ישראל עוד אחר ע' ז' כמו שעשו בראשונה שפעו כחשבון
 ועשו את העגל וא' כע' י' אוחו שופר נחלה השי' ונחירא שנמנו
 ישראל מלחטוא ועל זה נאמר עליה אלהים ז' חרועה לכן ז' חוקעין
 ג' כ' כדי למנוע העם פחשא ועון כיון שעכשו פחקרב הזמן של יום
 האין שהק' היושב כ' ה' ודן כל העול כווד והרי הוא בעבור שיסורו
 מרע והאי מ' ח' אלול דקאמר ע' כ' ר' ל' יום א' ד' ר' ח' שהוא נמנה עם
 חטלוס ל' ימי חדש אב ד' מ' ר' ח' הוא דאם לא כן הא ק' ל' ד' כ' ירד
 משה סן ההר עם לוחות שניות והרי עמד בהר מ' יום ואין לך מ' יום
 א' מ' יום א' ד' ר' ח' ואיל' דהא אלול חסר הוא ולא עוד א' שצרכין אפ'
 לומרשעלה בבוקרו של כ' באב דהא קול דבנקרו של י' כ' ירד ואין
 לך מ' יום ומ' ליל א' מבוקח של כ' באב עד בוקרו של י' כ' דהא ק' ל'
 שכל עליותיו בהשכב היו גם לא שנ' אלול דהוא שחה מלוי סלית
 אבל אנו לא ק' ל' הכי לא כמ' ד' דכ' ס' באב בבוקרו עליה ונימ' דחמו
 דהוא שחה מלוי סלית לפי מה שפרש' בפרש' עקב שפיר שבי' ח'
 בחמו עליה במ' האמצעיים נמצא שירד בכ' באב ופסל לוחות
 אחרונות ובבקר חזר ועלה . והא דקאמר דבר' ח' עליה והעבירו שופר
 כ' ח' אלול היינו מטאם דלילה הראשונה ד' ח' השלימה יום וליילה
 של יום ראשון מן המ' יום ואח' ב' העבירו שופר כמחנה וחודיעו על
 ידי העכרת השופר שעכשו נטלם יום הראשון של עלייתו וכשם
 ואילך ימנו להסלים מ' יום ולא יטעו עוד אחר ע' ז' . כל . ואחר כך
 כיון שהתחיל משוכ סוד מרע חוקעין גם כן כל החדש סיעשו טוב
 וספך לדבר תקעו בחדש שופר משמע שיתקעו חדש שלם והוא כדי
 לעודר העם שיעשו חשובה על הראשונות והיו ג' חרד על דבר ה'
 לעשות להבא להיותם חרדים על דברו כי קול שופר פחריד
 ומעורר שנאמר א' ח' תקע שופר בעיר והעם לא יחרדו מלשון
 וחרד על דברו שהוא חרד לעשות מצוה יותר מכשאר ימנת
 השנה

לביש החודר הלכות ראש השנה קעב

ובשמתקביוס הדין יותר דהיינו כערב ר"ה מתענין כולם ומקדימין פני הש"י בהרבה סליחות ותחנונים אולי ירחם ולא יבא כששפט עמנו ביום הדין הזה וסמך לזה ממדרש רבי הנחומא ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ראשון הוא והלא ש' והוא לא ראשון לחשבון עונות משל לפרינה שחיבת סם למלך ולא נחנו לו בא איה בחיל גדול לנכותו כשנתקרא איה בי פרסאו יצאו גדולי העי לקראחו ואמרו לו אין לנו מה ליתן רך הניח להם שליכיון שנתקרב יותר יצאו כינוני העיר לקראחו הניח להם שלישי הב' כשנתקרב יוח יצאו כל בני העי לקראחו הניח להם הכל כך המלך זה הקב"ה בני המדינ' אילו ישראל שמשגלין עונות כל השנה ער"ה הגדולי מתענין ומוותר להם שלישי עונותיהם בי ימי תשובה בינונים מתענין ומוותר להם שני שלישים בי כ' הכל מתענין ומוותר להם הכל במצאי"ב עוסקי' במצות סוכ' ולולב ואין עושין עונות לכך קורין י"ט ראשון של סוכ' ראשון לחשבון עונות על בן מביאין סך סן המר"ש ויש לדקדק על הזה פתיבן נשמע מן הפסיק הזה ססן לער הדשפא ראשון לחשבון עונות רצה לומר שכי"ב נתכפרו כולם ומי"ב לסוכ' עוסקי' בכצות ומראשון דסוכות ואילך חושבנא אבל לעולם לא נתכפרו כלום מן העבירות קודם י"ב וא"כ שמוותר להם שלישי בער"ה מנלן ונל דהכי הוא משמעות דקרא דכיון שדרך הכתוב לחלות הפקוזה הזמנית במנין החדש ב' ולחדש בעשור לחדש וכמו שפירש ר"י דיליאן א"כ הבי פירושו דקרא ולקחתם לכם ביום הראשון ר"ל היום הזה שהוא ראשון דסוכות הוא ראשון לחשבון עונות מסיפיה החדש הו' הזה וא"כ יש במשמעותו שבכל ימות החדש הנה לא נחשב להם עון לישראל רק היה עוסק בסליחה וכפרה ואם לא התחלת הכפרת בערב ר"ה קודם הכנסת החדש הו' לא היה יום א' של סוכות ראשון בחודש לחשבון עונות שהרי מר"ה עדי"ב או עד זמן התחלת הכפר' אם היא נכנס אחר ג' כ' נחשב להם עונות לא שנתכפר בי"ב אלא ודאי הסליחה מתחלת קודם הכנסת החדש ונמשכה והולכ' עד י"ב שנאמר כי ביום הזה יכפר וגומר ואינו חוזר לחשוב עד ראשון של סוכות וכמו שפכארי הע"ע והולך כך כ"ל - אבל אסור לצאת כביתו ברי לכנס לב"ח לשמוע הסליחות כד' א' בשאר ימי הסליחות אבל בער"ה שמרכיב לומר סליחות ותחנונים יכול לילך לב"ה ויש מקומות שאין רוצין להתענות בערב ר"ה משום חקת העכו"ם שהם רגילין להוענות בערב יום א' ונס משום דק' ל' דלא נרע ער"ה משאר ערבי י"ט שאסיר להתענות בהן :

מי נזיגדול וגומר כ"י אלהינו בכל קראינו אליו ופנה הסעם בער"ה בחפלת שחרית נ"כ אין נופלין על פניהם כמו בשאר ערבי י"ט שאין בהם נפילת אפים אע"פ שבבקר באשמו' נופלין על פניהם היינו כשעוסקין לומר הסליחות שעורנו לילה והוא זמן הסליחות ותחנונים אבל ביום אחר חפלת השחר אין נופלין על פניהם מפני שהוא כ"י ואע"ג דלקמן אמרי שא"ג הלל בר"ה שמפני שאנו תלויין בדין אין לומר סירה יום ב' שאני שהוא כשע' הדין ממש שהרי בג' שעות ראשונות עיקר הדין אבל בער"ה וכן בר"ה אח' שיוצאין מב"ה אנו סמוכי ובסוחי שיצאנו זכאי וישנא זכאי - מילת בער"ה יכולין לאכול כל הקדושים שאינו חעניח קבוע לא מנהג בעלמא יש מקומות שנוהגין לילך על הקברות בער"ה ולהדבות שם בתחינות על קברי מתים ונותנין שם צדקה לעניים במקו קרבן על עוונותיו ; ונותנין לסבול בער"ה כדי שיחפלת תפלה ר"ח בטהר"ה שיש נידוי לטהר דהיינו טופאת קרי אע"ג שאינו נטהר מסומעת סח בלא הושה ס"מ מה שיש בידו לעשות יעשה אבל אין מברכין על סכילה זו שאינה חובה - ואין משליטין התעני עד הליל כדי שיוסיף מחול על הקודש **התקפב** סדר תפלת ר"ה וימי תשובה וכו' ט"ע י' ; א' ערביה נכנסין לב"ה וקורין ק"ש בברכותיה וחוחמין ופרו זמיה שא"א מעריכים בר"ה כמו בשאר י"ט א' השעם משום שהעם מתענין לא רצו לשרוח עליהם להאריך בב"ה שהרי אינם צריכים להשלים והואיל ובלילה ראשונה א"א משעם זה גס א"א אותו כליל ב' אבל טעם חלוש הוא מאוד בעיני לכה נל דפסוק דהמעריכי' הם כולם שירות ותשנחות לכך א"א אות' כמו שנתבאר לעיל סי' הקפ"ט סעיף ה' בטעם א"א בר"ה וי"כ זולת וחוקים כו' - ואומרים פכוק תקעו בחדש שופר וגו' ואין זה הפסק בין גאולה לחפלה כי פסיק זה מעין גאולה הוא וכגאולה אריכתא דמיה על שם כיום הקוא יתקע בשופר גדול וגומר המדבר בגאולה העתידה ולפי שעת מתחיל חדש שתוקעין וכו' אומרים זה הפסוק שהו מעין תמאדע ומטע זה בעצמו נ"ל שאומר ב' בשאר י"ט הפסוק וידבר משה את מועדי יי' וגו' משום דכל המועדי' הם זכר לגאולה בצרים כמו שנ' בפירו' בכל א' זכר ליציאת מצרי' וביום הכיפורי' שאומר י' פסוק כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' הוא זכרון הגאולה האמתיות הוא גאולה הנפש ואין לך גאולה אריכתא גדולה מזו כן נ"ל - ומה שאומרים פסוק ושמרנו בשאר שנתות השנה כבר נתבאר בפנים לעיל סימן רס"ז ע"ש וא"כ כ' הו' זה הפסוק דתקעו וגו' כגאולה האריכת' ומתפללין שבעה ברכו' ג' ראשונות וג' אחרונות וקדושת היום באמצע כמו בשאר המועדי' א"א שחוחמין בשלישית המלך הקדוש וכן כל עשרת ימי תשובה חוחמין המלך הקדוש :

ועת שנתפאר לעיל סימן תקפ"ג ד"ע לפניהם ולפניהם מותר להתענות כהפ' סינין לומר מחמת חיוון ד"ע עותר לפניהם ולפניהם משום דדברי תורה אינם צריכים חיוון כמו שנתפאר לעיל סימן הנזכר אבל כל ע"ש דאורייתא הם ע"מ י"ע לפי ששם להתענות בהם כגון ע"פ ועד שנושנות ערב ראש השנה וערב יום כיפור וערב סוכות למען חנוכה ועוריהם מותרים להתענות לפניהם ולפניהם דיום שלפניהם ע"מ ל"ו יום ע"מ שיהא אסור להתענות בהם וגם לענין לפניהם ע"מ מגילת תענית ככתפאר לעיל סימן הנזכר בק"ל :

ב ואפילו בשנת שבין ר"ה לי' כאו בר"ה וי"כ שחלו להיות בשנת בברכת כגן אבות יאמר המלך הקדוש משום שעכשיו הם ימי דין שהקדוש ב"ה יושב ודן כל העולם ומראה מלכותו ומסלחו שהוא בכל משלת וכן בברכ' השיבה הוא חוחם כאלו הויסיס המלך המשפט מהטע' הזה בעצמו בלו המלך היושב בזה הזמן בעצמו על המשפט ושופט מה ש"כ במשמעות המלך אוהב צדקה ומשפט שאופרי' כל ימי השנה שמשמעו מלך אוהב צדקה ומשפט הוא מלך האוהב שיעשו ברואיו צדקה ומשפט - ואם טעה ולא אמר אם הוא בהמלך הקדוש חוזר לראש דג' ראשונות חשוכות כאחת - בין קודם שעקר רגליו בין אחר שעקר רגליו - ואם הוא בהמלך המשפט אם נזכר קודם שעקר רגליו חוזר לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר ואם לא נזכר עד אחר שעקר רגליו חוזר לראש וכן הדין אם הוא מסופק אם אמרו אם לא דכיון שהוא מסופק ודאו לא אמרו דמה שהיא למוד כל השנה הוא מזכיר גם עתה :

לכך נודעין לאכול מעט באשמות קודם שיאיר היום שלא יהא נחשוב לתענית נסוד - וכשמיין מאד קודם שיאיר היום ואומרים הסליחות ומתחילין כבשאר הימים ואומר פתיחה נורא בעליונים וי"ג סליחות ננדי"ג מדות ופוחחין ואומר פזמון שופט כל הארץ ואין לנעול הארץ מיד אחר שופט לא אחר כי אתה יי' טוב וסלח ואמרי' עקידה אם אפס רובע הקו פירוש להזכיר עקידתו של יצחק ופוחחין הארון ואומר זכור ברית ואומר פסוקים שהם ר"ת א"ב ג' ד' ומסיים והשב שבות אלהי יקב וכולו ואומר זכור לנו ברית אבות וכו' ואחר כך אומר וי' ינינו עד תענה יי' אלהינו ואז אומר וידוי דרב סעדיה ואומר אשמנו ג' פ' ואחר כך משיח צדיקד ואח"כ מיכה דניאל עזרא וכולו עד לאשר ישאיר עמך ונחלתך וכולו אל רחום ותחנון סחי ומסי' וכולו תפלה תקח כולו ואחר כך מכניסי' רחמים וכולו וסיימן הסליחות ואומר קדש שלם :

ב וביציר אין נופלין כמו בשאר ע"ש ושין הש"ן אומר ענינו שאינו תענית צביר רק יחיד כמנחה ואין קורין ויחל לא בשחרית ולא במנחה שאינו תענית נסוד כדפרישית אבל למנחה אופרים דביון שמתענין שייך לומר שפיר יענך יי' ביום צרה :

ד ומצוה לרחוץ ולהסתפר וללבוש לבנים בער"ה ומנהגם כן להרבו' סנית כ"ה ואין מתעצבין כלל ולא מתענין כלל בר"ה לפי שאנו כפוחים ברחמי הק"ם ובחסדיו שינבה אותנו בדינו שנא' :

מ וי' א' הוא

לבושה חזקת הלבנות רה

הזכרון דכתיב וכו' שמחכסונו מעדיכ' ובראשי חדשיכו' וגו' וזכרת' לפני יי' וגו' וכבר אמרנו שיש להעלות ר"ח לפני השטן בכל מה שנוכל וזאת חל ר"ה בחול ואמ' יום הזכרון הזה ואת יום תרועת מקדש קודש וגו' ובשבת יאמר ותחן לנו יי' אלהינו באהבה את יום השבת הזה ואת יום הזכרון וזכרון תרועה מקרא קודש ולא יום תרועה שכיון שאין תוקעין בשבת אלא מוכידין התרועה בפה לא שייך לומר יום תרועה ואין גוהנין לומר זכרון תרועה באהב מקרא קודש כמו בשאר מועדים וכל מעשה משאם דלשון תרועה ימורה על דין לכך לא רצו לסמוך אחריה מלח באהבה שאין מקבלים הדין באהבה כל (ומה שאין תוקעין בשבת בגבולית הוא ששום גזירה כמו שנתכאר לעיל סימן תקפ"א סעיף ה')

וז' ב' תובי' כ' א' א' מועדים לשמחה חגים וחמנים לשטון דר"ה ר"כ לא מיקרי מועד משום דמועד הוא לשון ועד כלומר שהיו ישראל מתוועדין ביחד במקום שבהר השם לית לשבתו כשילה או בירושלים ושמיים יחד בשלמי שמחה וחגיגה והלא היה כי אם ג' פעמים בשנה כמו שכתוב בפירוש של פסעים בשנה וגו' ולא בר"ה ולא ג' כ' וגם לא מצינו בתורה שנקראו ר"ה וי' חגים אע"פ שכתוב בתהילים בבסה ליום חגיגו ומיירי בר"ה מדברי קבלה לא ירפיט ועוד שהרי לא תזכר שם ר"ה בפירוש ומפעם זה א"ג ג' והשיאונו יי' אלהינו את ברכת מעריך וכו' (דנכרת מועדיך לא שייך חלף נג' רגלים דכתיב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך ומיירי ליה ליש כמתנת ידו כנכרת יי' אלהיך ועוד דנכר מועדיך זה קרבן חגיגה דכתיב כנכרת יי' אלהיך וזה סיכו כי א"ס ג' פעמים בשנה) וכן אין אמרנו לפני חמאנו גלינו מארצנו כו' ואין אנו יבולין לעלו ולראו לפניך וכו' דמשם הא א"ס לא גלינו היינו עולין וזה אינו שלא היו עולין לרגל בר"ה וי' כ' א' אסורים ואין אנו יכולין לעשות חובותינו לפניך וקאמ' על הקהלת הקרבנו של יום י' ואוס' יעלה ויבא מלך על העול כולו וכו' ואין צריך לומר כל שהרי אום אחרי כן כולו קרשינו כו' ואם האם שבכשיגיע לבכל פשלה יאמר אלקינו ואלקי אבותינו רצה במנוחתינו קרשינו במצותיך ותן חלקינו בתורתך שבענו מסוכך ושמתנו ביטעותך והנחילנו אלהינו באהב וברצון שבקדשנו ושמחנו בך ישראל אוהבי שמך ושה לבנו לעגד כאם כי אתה אלהי אום כו' משנן הגוס מ"א המועדי ליום ושה לבנו לבסו כיו למסן מלת באם לכו את אלהי אום י' וכן במסו אבל כ' כ' כשחל בשב' אין צרי לום רצה במנוחתינו שהרי יום תעני ואין לנו ג' רצון במנוחתינו שהרי הו' עיני ואין נחפול שירצ' השי' במנוחתינו שאינ' מנוחה גמורה ביון שהוא יום עיני ואימ' ודברך אמת וקיים לעד ולא יאמר ודברך מלכנו אמת שנ' דברך הנצב בשמים ולא כתוב מלכנו וזכרון לומר זה הלשון על פי הפרש שאמר שם בשב' הק' בה את מדת רחמים אמר לפני רש' ע' למה בראתי שהרי אפשר שלא הדין את העולם במדת הדין תאיל תוהו דרך היצר אמר הק' בה לא ארון זולתך את העולם שנ' ביום עשות ה' אקים ארץ ושמים לבן אנו בבקשים מהשי' שיקראונו דבר וחומסין כא' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון ואם הוא שבת חיות גם בשל שבת בא' מקדש השבת ישראל ויום הזכרון ועל סי' תכ"ה סעיף ד' ובסי' תפ"ג סעיף א' ואחר שטרמין הצבור תפלתו אומר ה' קדיש שלם וכו' שיש לו לבפול לעילא כמו שכופלין אותו בכל שאר תפלות של ר' הוי"כ והפעם שכופלין אותו מפני שבימים הללו הוא מתעל יותר כפול ומכופל ספיי בראויו מפני שהוא יושב על כסא דין והכל צריכין לשבתו ולפארו ולבקש רחמי' על דינו וכשנפטרין מנית הכנסת יאמר כל אחד לחבירו תכתב לשנה טובה חזרה וזאת יום הכתיבה ואם הוא שבת יאמר התון אחר התפלה ויכלו כמו בשאר שבתו ואום מג' אבות ואום המלך הקדוש במקום הא הקדוש ותותם בשל שבת לבדו ולא בהזכרון וכן ביו כיפורי וכן בכל יום אין חומסין בהזמני ופעם ספור לעיל ועל סי' תרי"ע סעיף ג' ונסי' ר"ס סעיף ח' וע' ונכ' תרע"ג ואם אומרין במה בדליקין והפעם מפורש לעיל סי' תפ"ג ומקדש על הגוס בבית הכנסת ובבית קורא פרי התנפ' אשר בחר בננו ותחן לנו כו' כמו בתפלה וא' ומועדים כו' א' אום ודברך אמת וקיי לעד בא' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון וכשב' יאמר מקדש ישראל ויום הזכרון ואומר שהיינו וי' אדבקידו אפילו בשל בחול יום ליום זכרון תרועת משום דאין קידוש לא בכליל ולילה לצו וס' מרועה

היא מסקנת השור והחוספות והרא' שושאר פוסקים אבל תמה אני שיש להשוב ולומר בשלמא כל ימות השנה שהוא זקוף בכל התפלה אם ישחת בכל ברכה וברכה לא היו דרך כבוד שאין דרך הארץ ככך לפני מלך כשר ודס' לשחות הרבה פעמים בדבור אחד וכבר ארו' ל פלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע וכן איפכא כל אום הוא כפוף וכורע בכל התפילה למה זקוף בכל ברכה וברכה אדרבה איפכא מסתברא שכן הוא דרך המבקשים על נפשם בעת הצורך הגדול שצריכים הבננה גדולה ושוחים על פניהם ומדברים כל צרכיהם בהשתחויה נאמנו וזקפים עד כלות דבור מובקשת וזה לפני מלך כשר אדם קול לפני מלך מלכי המלכים הק' ה' ועוד הא מסקינן פרק אין עופדין גבי מלך כיון שכרע טוב אינו זקוף שנ' יהי ככלו שלמה להתפלל קם וגו' ופרש' יעם' כל פי שרג' גדול ביות צריך להבניע ולהשפיל עצמו ביות ש' ה' היכן דצרי הכנע גדול בורע ואינו זקוף עד סוף תפלתו ובאלו הימי' אנו כופיין ג' ב' שש' הכנע יתיר וא' כ' למה זקוף בסוף כל ברכ' וצ' ע' משעם ואי לאו דמסתפינ' הא דנראת שאין להתקפיד לזקוף בכל ברכה ז'

ה' ותקנו לום זכרינו לחיים בברכ' מג' אברה' מפני שנאו הימים הקדושים דן את כל העולם מי יחיה ופי' ימות וצריכין אנו להתפלל על החיים ובחיים נופל ל' זכירה שכן מצינו הל' במקראות ומצינו באברהם זכירה דכתיב כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו לבך תקנו לום זכרינו לחיים בברכת מג' אברהם והוא כשיגיע לברכה האמר זכרינו לחיים כו' ויאמר זכרינו וכן כתבינו בחשף קס' שהוא ל' בקשה ולא יאמר זכרינו או כתבינו בתו' לום שהוא אינו ל' בקשה אלא שם התואר אכר שלנו או כוחב שלנו ואופדי' לחיים כשכ' א' תחת הל' ד' ול' בפתח לחיים דמטמט לא חיים ואין אומר מוכים עד לבסוף שאומר ובתוב לחיים טובים שכן דרך המבקשים על הפתחים ומתחננים מכו' אדם מבקשי תחלה דבר טועש ואחר כך מוסיפין ויחליבו וכן הוא נוסחו זכרינו לחיים מלך הפץ בתי' זכתבינו בספר החיים לפענך אלהים חיים מלך וכו' וכן בברכ' מדיה סתים תקנו גם כן להוסיף ולהתפלל על החיים וזה נוסחו מי' כסוף אב הרחמים זכר יצוריו לחיים ברחמים תאמן אתה להודות מתים וכו' ואם לא אמר זכרינו ומי' כסוף אין מחזירין אותו ואפ' לא עקר רגליו עדיין רק שסי' אות' ברב' אדם מקידין אותו דכיון שלא הזכירו בתלמוד לא היו מסנה סמטבע שטבעו חכמים בברכת קדושת השם מוסיפין ובכן תן פתוך יי' וכו' ואומר שהשלשן בחשף קס' ד' תחת חשין השנייה שפירושו הממשלה ולא יאמר בחי ריק שהשילשן שאין צירוש שם התואר כאלו אמר שהפוסל לפניך ואין זה בונת האומר ניאם וכל הרשעה בחיר' ק' שפירושו מעש' הרשע בעצמה תבלת ומפעם זה אין לומר מלת כהרה שאינו לשון תפלה אלא כשעלתה תקפין פיה אז הרשעה סמילת תבלת ולא יאמר הרשעה תרי' ש' בשב' א' והשי' בקפץ שפירושה העכו' הרשע שאין זה בונת התפלה כבאן ולא יאמר כי בכל הרשעה לא וכל הרשעה וכו' וכל כי הוא פעם ע' שלכעלה הימנו ואין זה פעם למעלה הימנו אלא ספור דברי בעלמא שכן יהיה אז בזמן ההו' כמו שכתבתי לין ואן צריקים יראו כו' ובג' אחרונות מוסיפין ג' כ' להתפלל על החיים כשמיניע לו פלחיים וירוך סלה יאמר ובתוב לחיים טובים כל בני בריתך י' יא שאין להיות בנוסח זה אלא ה' תיבות כנגד החוססי תד' שבזכותה נחיה ולכך מדליגין טובי' ולא ידעתי איזה רוח ששות עבר על בנייה לרגל טובי' ואינם רוצים להתפלל על חיים טובים על כן אני אומר שאם רוצה לרגל ידלג כל ויאמר טובים אבל יותר ג' ל שאין לדלג כלו שעכשו יושבו ששה תיבות כנג' ששה סדרי משנה שהסאורך ימינו וכן בשלוסרב ובשי' שלו' סמוך לחתימתו יאמר כספ' חיים וכו' לחיים טובים ולשלום וחומסין בא' עושה השלום כי עושה וכן השלום בנימסריא ספריא לומר שביום הזה סופר וכותב השי' זכיותיהן של ישראל ואע"ג דלא ישא אדם את צרכיו לא בג' ראשונו ולא בג' אחרונות המ' צרכי יחיד אבל צרכי רבי' שרי שזה שכתב ית שרבים צריכים לו וככל אילו אם לא אמר אין מחזירין אותו אפילו לא עקר רגליו עדיין לא סיים אותה ברכה כיון שאינו אלא תקנת גאנטיש לאומרם ולא הזכירו בתלמוד אין זה משנה וכולי' ז' ואומר אחרת בחרתנו וכו' ותחן לנו יי' אלהינו את יום הזכרון הזה ואין צריך להזכיר' ל' לום ואת יום ר' ח' הזה שגם הוא בכלל יום

בכוונה שלים יזכה ותחבק תפלתו וכן כתוב בפנורת המאור נר שני כלל תשיע פרק שני על כן נראה לי שהשבעה אין באן סקופו יתר על רוב הסכנה העומדת לפי שפשנה נקודה אחת מן השמות שאין אנו בקיאים בהם פפי רב מקובל שעי שינוי נקודה אחת יכול להפך הכוונה ותהפך לב הברכה לקללה וכל מי שזכרו לכסלה בלא מחלוקת תעב . עייך בספר עקרים מאמר שני פרק כ"ח אמנם אם ירצה לומר אותו בלשון תחנוני כגון יהי רצון מלפניך כו' בלא הזכר שום שמות מן המלאכי הרשו בידו ובלכר שיאמר קודם ברוך שאם שלא להפסיק בין הברכות ודי לנו בסקום הזה . ברה וי"כ לא ישנה אדם מן מנהגי העיר לא בניגונים ולא נפישים שדרך לום שם מפני שמבלב אחת תושבי העיר מפנהג וסתוך כך יתכללו בכול תפלותיה . ומחיל המלך יושב כולי ואומרים יושב בלא ה"א שפירושו שהנא יושב עתה על כסא דין אבל בה"א המלך היושב פירושו הרגיל לישב אע"פ שאינו יושב עתה ואומר בניגון בפני ישרים תחרומכ וברכר צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל שנרמז בהן יצחק רנקה לזכור זכות עקידתו ואמר קדיש וברכו ואין אושרי זולת ברה וי"כ פ"י שהק"מ הדין ורואיין להזכיר בהן כל מעש בראשי שנברא ברה במדת רחמי ובאמת יצ"ל ושנן ופעמים אמת כנגד ופעמים אמת שנרמזו פנראשי עד ויכלולו כגון ברא לקים את וברא לקים את . ברא לקים לעשות וכן בשאר ימים וכדי לרמזם הכל ביחד שש פעמים זה אחר זה כנגד שש אפים שיתקיים העולם לכך אין להפסיק ביניהם כוול ועוד שאין להאריך כוול כדי שיקראו ק"ו שיתפללו י"ח כזמנ שהוא עם הנץ החמה שמפני שהוא יוס הדין יש לדקדק בו יותר מבשאר ימי השנה לקרות ק"ו ולהתפלל בזמנ שלא יהיה פתחון פה לשטן לקטרנ ועוד ש"א ברה וי"ה זולת וחזקת אל נא שכל אלו הם שירות וא"א שירה ברה וי"ה כשו שיתבא בסמוך נבי הלל אבל יוצר נאופן וחחו ישוררו אומרי שהיה סיפו בעלמ של שיר של מלאכי טאנו מספרי מה שהמלאכי אומרי וסשוררי ואין זה שיר לא סיפו מעש המלאכי מה שעשין בכל יום . וקורין קריאת שמע בזמנה ומתפללין כדרך שהתפללו ערבית דם שאומרים ברכת כהנים ושיש שלום במקום שלום רב ושן מחזור התפלה פלה במלה בכונה ומוצי מי שאינו בקי ונוהגין לומר פיושי בתוך תפלת השן כל מקום ומקום לפי מנהגו ופוחחין הארון לאתח הוא ואח"כ סורגין אותו וחוזרין ופוחחין אותו קודם אדירי אימה עד הסילוק ואם הוא שבת אומרים בפיוש קשב קול זכירה מזכרי לך חיים כו' וכן בכל מקום שהזכר תקיעה או שופר אומרים זכרון כו' ומדלגין אדרת ממלכה משום שהחזון אשר בו מיוסדים על העיר ותריע כו' והרי אין מרעין בשבת ואם החזון בלחש ובכך וייפקד את שרה מפני שקורין היום אותה פרשה ומתחיל מיד אחריו בקרי רם צאצאיה כן פקוד לשוב היום קדוש ואומרי אם אשר בצדק כולו ואין אומרים אפיר כו' משום שמתחיל בחרזות מלך ממלש כו' ליודעי תרועה כו' וכך מרד זוכר אחח קרן וכן שמע קול שופר השל שופרין כו' שכל זה אינו שייך בשב כיון שאין חוקעין היו לא מתחילין בפיוש של יום שני שמו מפארים כו' מפני שיש בו האות ח' חכם כו' יום זה אם יקרא בשבת כולו . ומדלגין שבת גדול עח כו' וחרוזות עמוסין כולו מפני שהזכר בה חוקעין ומרעין כולי ומתחילין קרית משוש וכולו ואומר אתה לפועלי צדק כולו וחוזרין לאדירי אימה כולו . וכיום כ' אומרים חרוזות עמוסין עם שבת מגדול עח ואח"כ אדרת ממלכת ואאפיר כו' ואין אומרים בראש השנה ויום הכיפורים הלל משו דבשלת שעות ראשונות יושב הק"ב ודן ובשעת הדין אין לומר שירה מפני אימת הדין אף ע"ג דבערב ר"ה ואחר יציאה סב"ה עושי דברים הרבה שמראין אנובו שאנו בטוחים טרוע נזר דין מ"מ בשעת הדין שאני שאין זה דרך פוסר להקל ראש כשעוסד בפני הדין על פי מ"דוע יצא זכר דינו ואפילו הנשיתו הדין מ"מ יעמוד לפניו באימה וביראה ועל"ש לומר דשאני הלל שהוא שירה ושמת ואין זה דרך מוסר שיאמר שירה או יעשה דבר שמת קודם שיצא דינו אף ע"פ שיועד שיזכה בדין מה שאין כן ברחיצ או חתיכת ציפרניי שאינו דברים של שמחה לא שרא שאינו מתעצב ואינו דוא מאימת דינו מפני שיועד שיזכה בדין כן נ"ל ואומרי אם השאני פנך שהו נתוסך

תרועה הוא דאין תרועה לא ביום שנאמר יום תרועה יהיה לכם ואין נוהגין כן דאע"ג דלייל לאו זמן תרועה היא מ"מ היום של אותו הליל הוא זמן תרוע מה שאין כן בשחל בשב שאין אותו יוסמן חרוע כלל וכן ה"ה בתפלת ערבית אין אומרין כחן תרועה כי אם יום תרוע אפי"ה תפלת ערבית שמיא כלי ללו זמן תרועה היא מן הטעם הזכר ועל"מ ס"ת תקפה סעי' ונכסמוך סעי' ט אע"פ שכל השנה מתפללין הצבור בלחש כדי שלא להטעות אחר את חבירו ברה וי"כ מתפללין בקול רם מפני שזכרו להתפלל יותר בכונה ולהטעות לא חיישינן כיון שמצוי לפני כולם מחזורים וסידורים . (וע"ל סימן ק"א סעי' ג) אע"ג דר"ה תולת בקיעות יוס ר"ח ובר"ח אסלא הזכיר ר"ח בתפילת ערבית בהכנסתו אין מחזירין אותו ברה שהוא י"ש אם לא הזכיר בערבית ש מחזירין אותו דמצות י"ש אלימא הוא להזכיר משום איסור מלאכ שפי מר"ח (וע"ל סי' תכ"ג סעי' א') נהגו שלא להעמיד חזן בר"ה אלא המקובל לכל הקהל וכל המתפללין שלא ברשות אלא מחמת אלמוח ונאות אין עוניו אחריו אפן שנאמר ובוצע ברוך ניאן וגו' . (וע"ל סי' תקפ"א סעי' ח) מיהו אין כל יחיד כל דהו יכול למחות בלי טעם שוב אך יציע דבריו לפני טובי העיר אם יהא בריו נראים בעיניהם שראוי למחות עליהם לא יניחוהו להתפלל דשאני תפילת ר"ה שצריך החזן להוציא כל הקהל יותר משאר יפות השנה מפני שהוא יוס הדין ואם יחשוב החזן כדעתו שאינו מוציא מן הקהל גם האחריו לא יצאו כיון שמתחב שלא תקובל תפלתו ע' דוחק אותו כולו ואין מקבלים אותו ונתנו שאין מפניחין להתפלל לא מי שהו נשוי אש שיה נשם' חסא ההרהר יחיה מחשבתו שהורה כמו שכתבתי למעלה סימן תקפ"א :

תקפ"ב דברי שנוהגין לאכול כל ליל ר"ה זכור ב"ה הסכימו חז"ל דסי' מילת הוא לכך יהא אדם תיל לאכול ברה רבניא דהיינו חלתן בתרי סלקי חסרי קרא וכשיאכל רובי יאמר יהי ר"ס כולו שירבו זכויותינו כרתי שיכרתו שוכאינו סלקי סחלקו אובינו תסרי יתמו שזנאינו קר' קר' נזר דינינו ויקראו לפנינו זכויותינו ב' ויש א"כילין ראש כבש לימר שנהו לרא' ולא לזנב חזר לאילו של יצחק ומנהג אשכנז מסבילין פרוס' הכניע כדבש לום תה השנה הנשעה עלינו מחוק וסוכה לנו ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדפש ואומרי תתחדש עלינו שנ' פתוקה ויש אוכלי דימונים ואומרים ירבו זכויותינו כגלעני רסון ונוחגין לאכול בשר שטן וכן מיני מחוק כדי לאכול מעדנים ולשחות מסתקים לסימנא מילתא לכל השנה שיהו לא יאכלו כל שבעים למען לא יקילו ראש ויש מדקדקי שלא לאכול אנו' מפני שה' מרבי בפיו כוח וניע וגורמין לבטל התפל' וסי' לדבר אנו' כנסת' אש כרו שלא יאכל חסא ברה יום שנידון על חסא :

תקפ"ג סדר קריאת התורה ברה וכו' ד' סעי' :

א' שחדי' משכימין לנ' הוסדרין הנרכות וא' אבראשי חדשים שאין מזכירן של ר"ח כלל ברה כמו שנתבאר . ועל סי' תקפ"א שעי' ו' קורין הזמירות כדרך שאומרי בשבת ואין סאריכן בהן שלא לאחר זמן התפלה ועוסד החזן להתפלל ונוהגין החזני כשעומדים להתפלל לומר אחלה אני לכם פסקו ז' אסמ' ז' סגרו ז' פסקו ז' שלא יפסוק קולי אסמ' שלא יאסום גרוני סגרו ז' אל תסגור גרוני יד' לא' ז' א' שחתן ליקול נעים וערב . ואל יפסוק קולי ואל יחר גרוני יהי קולי נעים וערב וחזק שנאמר והי קול השופר הולך וחוק' מאוד משה ירב והאלי יענו בקול בשכ' שמעי שריא קיסטן פיסטן אס' מ' אסתמ' סמנ' לוף אני פ' כפ' משביע אני עליכ' שתסיעת לי שאתפלל היום בקול רם ונעים וערב ואל יחר גרוני ואל ילאה רחמי וכו' ויש סוסיפין עוד השבעות הרבה וכל שלא לאימרים כלל דמה שייך לו חשבע בשאלה התפלה וכי שייך להשביע הש' לקבל תפלתו כניכול בע"כ חלילה ועוד דהיאך יפסיקו בהשבעת זו באמצע הזמירות בין שתי הברכות בין ברוך שאמר לשתבח לך ג' ל' שיש' למחות נידם ואם על"כ' לא ישניחו בזה טוב ללמד להם שיאמרוהו לכל הפחו קור' ברוך שאם כדי שלא יפסיקו בין ברוך שאם לשתבח ואם אפש' לבטל שלא לאומר כלל מה טוב ומה נעים כי אדרבה חוששני להם לחירוף וגיודף כאו רוצים להכרי' השם יתברך שיקבל בעל כרחו עי ידי השבעות שסגולה ההשבעות האמתיות כן היא שהשם יתברך יתן להם רשות לאותן מלאכים שיעשור דבריהם משביעים בלא שום זכות ותפלה שתקנו לנו חז"ל לא תקנום שיתקבלו על ידי ההשבעות ולחשים חלילה לנו מרעות החיצונות הללו אם יתפלל

לביש ההוד הלכות רה

שאין תוקעין בן פלין אחר אשרי והשעם מכואר לקמן סימן תקצ"א ואחר הפילה אוטר יהללו וסחורין הס"ח למקומה :

תקופה ברכת השופר ובו סעיפים :

א ועומד התוקע לתקוע ולא פשו שהתקיעה האתצריכה להיות מעומד שהרי אינה לשם מצו תקיע ר"ה כמו שיתבאר לא משום כבוד הצנור צריך החוק לעמוד ועומד על הבים כבקר שקורח שם בתור ולא יעקוד במקו' מושגו מפני כבוד הצנור והקהל יושבין מפני שאין זה עיקר התקיע' כמו שיתבאר לקמן אבל בתקיע' שהיא על סדר הברכו' שהיא דאוריית' גם השומע צריך לעמוד מסו' דילפי האי לכס סלכס האמו' בעומ' דכתיב וספר' לכס וספיר' היא מעומ' דכתיב מהחל חרם' בקס' והאי קסה סיות' הוא דפשיט' דהנפ' חרפ' הי' על הקס' לכך אמרו זה' ל' אל תקרי בקסה אלא בקוסה וילפינן סגירתה סוה דלכס דתקיעה גם כן להיות נקוסה :

ב וקודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר ולא לתקוע דלאו בתקיע' תליא מילחא לא בשמיעה דילפינן בגמרא כקרא שכל ישראל יוצאין בתקיעה אחת וזה אי אפשר לא בשמיעה ואם תקע ולא שמע בגון שהאפי' אזנו או עובר על שפת הבור ותוקע לתוך הבור שאינו שומע קול הברת שופ' לנדו לא פוערב עש הברת קול הבור לא יצא ולא יברך לשמוע בקול שופר דבקול שופר משמעו ופירושו לשמוע בקולו ולעשו' צויו כמו אם שמוע חשמע בקול ה' אהיך וגו' לא יאמר לשמוע קול שופר כלומר שישמע את קול הברתו והוא השמע קולו שמש שכן פשמע ל' והעפרת שופר חרועת וגו' ל' הברות קול שלשון העכירו קול כסחנה וגו' כמו שיחבא' לקמן סי' תקפ"ז ויברך שהחייבו דהאי קאתי כנסן לזמן ותוקע ג' פעמים חש"ת וגו' פ' חש"ת וגו' פ' חש"ת ושעמם יחבאר לקמן סימן תק"ץ בס' ד' ומנוגו' הוא שהתוקע להוציא אחרים הוא מברך את ב' הברכות הנזכרות והאחריו שומעין ועונקין אמר לצאת גם הם בברכתו ואינם צריכין לברך בפני עצמם ואפי' יצא הוא כבר מברך כשיום השומע ושוב להעמיד השופר על צד היסק שבפיו אם אפשר לו שיכול לתקוע בן שהרי השופר הוא כדי לערבב הששן והששן עומד עלימין של אדם דכתיב והוא עומד על ימינו לשנסו . ויהפוך השופר מעט למעלה משום שנ' עלה אהיבנתרועה סיהו אין קפידא בזה שאם אין מהפכו למעלה וגם אין מעמידו על צד ימין שבפיו אין להקפיד ואדרבה על דרך ההכלה יראה שיותר טוב להעמידו על שמאלו של פיו ע"ל לא תחוסס שור וגו' ד' ל' לא ינצחנו בכת פן יעוררנו כנגד וגם כן בבב ויהבן :

ג אם התחיל א' לתקוע ולא יכול להשלים ישלים אדם אחר ואפי' ג' ח' ודי בברכ' שנירך הראשון שהרי הראשון בירך בשני' כל השומעין והוא שהיו אלו התוקעים גם ככה בשעה שברך הראשון ויצאו בברכתו ואפי' אם ברך הראשון ולא היה יכול להתחיל לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה שהרי יצא השני בברכתו של ראשון ואפי' יצא הראשון טב' בשעת תקיעת השני כגון ששמע כבר התקיעה לא היו ברכתו לבטלה שהרי הוא בירך להוציא את השני והרי השני יוצא בברכתו ותוקע ואצ' ל' אם עימו שומע ויוצא בתקיעת השני שברכתו עולה גם לו לשמיעתו ואינה ברכה לבטלה עיקר מצות תקיעת בשעת תפילה וברכות השייכות לתקיעה כגון מלכויות זכרונות ושופרות כדי להחריד ולעורר את העם בעת הפלתם לכרין את לבם לאביהם שבשמים וגם מן הדין היה לנו לתקוע ולסדר הברכות הללו בעת תפלת השחר ולתקוע משום זריזין מקרימין למצות : אלא שיש לחוש למעשה שהיה שירמו האויבים שמתאספים לתקוע תרועת מלחמה ויעמדו עלינו להרגינו ח' וסכן היה מעשה בשעת הנזירה לכך תקנו תקיעות וברכות בכוסף דכיו חזו דקראו בק"ש ומתפללין וקורין בתורה וחוזרין ומתפללין ותוקעין אומרים האויבים בחוקותיהם ובתורותיהם הם עוסקים וזה מצותן לתקוע ואין זה תרועת מלחמה :

ד ומיהו אע"ג שעיקר מצות התקיעה היא על סדר הברכו' בשעת תפלת מוסף מ' חקנו חז' לתקוע קודם מוסף כשהיו יושבין כדי לערבב הששן שכשישמע קול שופר קעב או שחיים הוא סובר הניע

מפיר עקובא כנגד ברכות אמצעיו של שמוכ' עשרה בי הג' ראשונ' ק"ת אחרוני' כבר אמרנו ואלו הם כנגד האמצעיו' שא"מ חנינו וענינו כנגד חזק הדע' החזקינו בחשיב' כנגד הרוצ' בחשוב' . סלה וסח' כנג' סיה לנו . כתכינו בספר גאול' כנגד גאול' ישראל . שלח רפוא' נג' רפאינו חרש' עלינו נגד ברך עלינו . הרם קרן נגד תקע בשופר . בסל בעלינו נגד השיכ' כו' והם' כפנו יגון ואנח' כו' כלה כל צר נגד טובר אויבים . מחק ברחמך הרבי' נגד יהמו רחמך הרם קרן כשיחיד נגד וקרנו תרום . הצמח לנו נגד בצמית קרן יצוע' . שמע קולינו נגד טום תפל' והוסיפו עליהם שאינה צורכי רבים . ואומר קדש שלום עם תתקבל דאתפל' י' ח קאי . ואין כסוך . ואם הוא שבת א' א' א' מ' י' א' השע' ספט שהיא תחינת הדע' כפה ואין פריעין כשב ואין זה ל' לשע' נבוכ' כלה י' ב' ש' שונים כחפילת ועוד שהרי הרב' פיוס' של תחינה וסליחה שאומרים אבל ל' השע' כמו שכתבתי שלא נחייסד אלא כנגד : ומציעות שעיקר תקונם לא היה לא בחול לפיכך כשהליר' ה' י' ב' בחול כיון שיום זה אינו קבוע להיחז' בו ר' ה' לעולם ואם לא היה היו' ר' ה' י' ב' וכו' אומרים או הברכות עצמן עכשיו לפי שחל היו' ר' ה' י' ב' משלימין אותן ע' שינוי בא' מ' אבל כשהליר' בשבת אפי' אם לא היה ר' ה' י' ב' לא היו אומרים ביום זה או הברכות גם כשהליר' בו ר' ה' י' ב' אין צדיקים להשלימו בהם ג' :

ה ומצאין כ' ס' וקורין בפ' וירא וה' פקד את שרה עדימים רבים לפי שקבלו ר' ל' לשנפקדה שרה ברה' וכן חנה ג' היתה פקידתה . גר' ה' ולכך מפטירין בפקיד' חנה כמו שיתבאר . (ועל ס' י' ת' ס' ע' ע' וקורין חמשה גברי' כמו בכל י' ש' שאין פוחתין בהם ס' גברי' לום' שהוא קדוש יותר מעלה אחת מ' ר' ח' ה' פ' כהן אותו אלהים ילוי גרע ישראל מצרים ד' גרית הרבי' יום סקופות שנהגו לקרו' התוק' ממנין היה השולים .) ונפוצו' כהנין לקרות כמיו' ג' כ' החזק השתכלל' ויסק' והוא גם נמק' כחמשה וכן ני' כ' ואפשר שנהנו כן משום שיהע לבו שמח כי התארה ששבתה כדכתיב פקודי יי' ישראלים וגו' ועי' כן יאמר כהו' שויכ' לתקוע יפת בלא הפסק או שעו' כי אם יטעה הרי היא ס' רע' לשולחו' כמו כל ט' של תפ' שמפני זה צריכין להעמי' מי שרגל בתפלה כמו שפרש' ב' ריש פ' סדר חגיגות כיצד יאמ' הוא שבת צדיקי' לקרו' גברי' כמו בשאר שבתות ואז מוסיפין לעשות ב' פראיות א' ביום הגמל אתי יצחק כ' באשר הוא שם וכבר כתבתי לעיל בהלכות פסח שבמקום שנהגו בשאר שבתות לקרו' יותר מ' שנים ג' שבת י' ו' ל' יפהינו משהגם זה' ובס' ת' שנייה קורין למפסי' בפ' פנחס קרבנות היום ובחדש השביעי עד אשה לי' ומפסיד בשמואל ויהי איש אחד מן . הרמתי עד וירם קרן משיחו ואומר על החורה וכן ועל יום הזכרון הזה שנחת לנו לקדושה ולמנוחה וא' ל' לששון ולטחה שאין ספח כן התורה לא בחגי' ואומר ודברך אסח כו' כמו בקידו ואם חל ר' ה' בשנת אופ' יקום פירקן שהו' ברכ' לקהל ולת' ח' :

ו בני אדם החבושי' בבית האסורי' אין מביאין ס' ת' אצל אפי' ברה' וי' כ' שאינו כבוד לתור ללכת אחרית' לבית האסורין . מיל' ברה' אומרי' פומון זכור ברית בתפל' פוסף קוד' כי זוכר כל הגשכתי אהה כו' אחר שאם אני ה' ואם הוא שבת אומרי' גאול' ים ליבש' כמו בשאר שבתו' כשחל מיל' בהם שאומרי' יום ליבש' ונ' ל' שאין לומר תפומון בשכ' שאין אומרי' סליחו' וי' ג' מדו' בשב' חוץ מ' כ' שהיו יום סליחתנו וכפ' ודוקא כשחל מיל' ברה' שחל להיות בשב' אן נוהגים לומר יום ליבשה אבל כשחל פילה ברה' בחול א' יום ליבש' וכן בכל י' ש' ש' בהם מילה כשהליר' בחול אין נוהגים לומר יום ליבשה ונ' ל' השעם משום שאומרי' גו' שיר' ושנח על מעלו' מילה שהיא דוח אפי' טכוי' ש' אין צריך לזה דמה מעליחא היא שדוח' המיל' אתי' ש' שאין איסור מלאכתו לא בלא ועם דמיל' איסור' כרת היא ופשיט' שדוח' אותו חוץ כשני י' ש' אחרונים של פסח כשחל בהן מילה אומרי' בהן יום ליבש' אפילו כהול' משיים דקריעת ים סוף היה בו ביום :

ז וסלין ברה' אה' שקראו בתורה ואין מסתינין עד יציאתה פכה' כמו בשאר שבתות וי' ט' כפני שבר' ה' מאריכך הרכה בכ' ויבאו לפעמי' להתעכב עד אחר הצות היום וצריכי' לימול קוד' חצות משום ז' זים מקדימין למצות וסדרו אותה אחר שקראו בתורה קוד' תקיע' שופר שכן הוא סדר הנכח לזכור ברית אברהם שהוא המילה קודם עקיד' יצחק שהו' השופ' שתוקעין בשל איל זכר לעקיד' כמו שנתבאר וא' ז' הטילה תוקעין על הסדר ואומרים אשרי יהללו ואם הוא שבת

הגה
ועד ע' ו' והיכו מ' שום דמתקלה היו
תוקעין אומן כיונר וסח' כ' המוכיפים
גזרו שלם תקעו והיו פורקים בהם כל
ו' שעו' ל' קן הפיל' שחרי' לכך הענינו
לקצוע כחוספין וועי' שנטל הגזירה
ל' ענדין כדמפקרא דחיישינן שמש
יחזוד הדבר לקלוקו ועל סימן קליב
פעיק' לוכסימו תק' ג'
זכנו

לבוש ההור הלכות ראש השנה

הוא ופסול שהרי הקול יוצא ומתחלק מן הזוהב והוי קול שופר ו' א' ואפ' לא נאחנה קולו מחמת הציפוי ועוד שכלשהוא למעלה במקום הנחת פיו הרי זהב חוצץ בין פיו ובין השופר ואינו חוקק בשופר לא בזהב ושהאי טעם נמי אם צפהו בזהב באורך השופר מבחוץ ומתחיל הזהב סיד סמוך לראשו בצד הקצר שגול אף ע' פ' שלא נשתנה קול השופר מחמת הזוהב לפי שהחוקק שכניף קצחו בפיו ושפת ומכסה עליו וכמצא הזהב חוצץ בין שפתו לשופר :

יד וכן אם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ברחוק ותקע בו לא יצא כיון שאין השופר נוגע בפיו ואם צפהו באורך השופר מבחוץ במקום שאין נוגע שם בשפתו וגם לא הוסיף על ארכו אם נשתנה קולו מחמת הציפוי פסול דהוי קול שופר ו' א' האם לא נאכשר :

יז לפיכך אילו שציייר את השופר במיני צבעונין לנאיתו לא יפה הם עושיק שם נשתנה קולו מחמת הציפוי אף ע' פ' שאין פולו כיצפה במיני הציפוי לפעמים הקול משתנה מהאכל אם אין שם מיני צבעונים לא שחקקו בו צורות מעצמו של שופר כדיר לנאותו איך בכך כלום אע"פ שנשתנה קולו מחמת החקיקה ליה לן בה דהא על כל פנים קולו של שופר עצמו הוא ואין ד' א' מעורב בו והוי כמו גררר והעמידו על גררר דכשר :

יח נחך שופר בתוך שופר ותקעו בו הפנימי עורף על החיצוני משני צדדין מלמעלה ומלמט שאדאמו שומע לא קול הפנימי לכד יצא והוא שלא ישנה קולו בשה שהוא נתון בתוך החיצוני אבל אם נשתנה קולו מחמת שהוא נתון בתוך זה השופר או שאינו עורף הפנימי על החיצוני משני צדדין אז אי אפשר שלא ישמע שניהם ואפ' לא נשתנה קולו מחמת שהוא נתון בתוך האחד לא יצא השופר אחד אמר רחמנא ולא ב' או ג' שופרות . ויש מבשרין גם כשאין הפנימית עורף על החיצון למטה בצד הרחב אלא שניהם שוים שם למטה הואיל והפנימי עורף על החיצוני למעלה במקום שמכניסו החיצוני אין שומעין אלא קולו של פנימי ויצא כראש לא נשתנה קולו מחמת שהוא נתון בפנים :

כא שופר של ר' האתחלל עליו י' ו' ואפ' בדבר שאין בו אלא שבות שהוא דרבנן אסור כמו שיחבאר טעמא בסמך הילכך נפל עליו ג' ואי אפשר לישלו בלא שלשול אכנים אסור לישלו וחדחה התקיעה וכן אין מוציאם אותו חוץ לתחום ולא הולסם חוץ לתחום לתקוע ולא עולק בשבילו באיין ולא רוכבין ע' ג' בהמה ולא שפין במים להביאו ולא חותכין אותו לתקנו אפ' בדבר שאין בו אלא איסור דרבנן כגון מגל שאין דרך לתקנו בכך והוי כל אחד דיר כל אלו אסורין ואפ' איין שופר אחד וחדחה התקיעה שכל אילו איסורין דרבנן ב' ש' הם והעמידו רבנן דבריהם לבטל דברי תורה בשם ואל תעשה ודוקא ישראל בעצמו אסור לעשות אבל מותר למר לעכו' בדברים הללו והייטבות דשנות ושבות דשבות במקום מצוה לא גזרו רבנן אבל לומר לעכו' לעשות איסורא דאורייתא אסור דבאיסור דאורייתא אין כאן אלא שבות אחד ובויה עמידו רבנן ג' כדבריהם לבטל דברי תורה בשבול תעשה :

כב אבל אם העכו' מעצמו הביא את השופר מחוץ לתחום דאורייתא ועיי' בהלכות שבת שבואר איזה תחום דאורייתא ואיזהו דרבנן או אפ' שעשאו העכו' ס' ביוססות לתקוע בו ולא שייך לגזור כאן שם איסור לעכו' :

להביאו או לעשותו דואי לא יעשה אדם מצוה הנאה בעבירה ונס משום סוקצה ליכא דבשל עכו' אין שייך מוצה כדאיתא לעיל סימן שכ"ח :

כג ויכול ליתן לתוכו מים או יין לצחצחו ואין בו שום תיקון כלי אבל טירגלים אפ' בחול אסור ליתן בתוכו מפני הכבוד :

תקפ"ד דין התקוע לתוך הבור וכו' נ' סעיפים :

ה' אע"ג דנקב כשר היינו נקב עגול אבל אם נסדק לארכ' אפ' כל שהוא פסול מפני שמחמת רוח וחוקק התקיעות הסדק הולך ומוסיף עד שיסדוק כולו וכנסדוק כולו פסול כמו שיתבאר וכנסדוק כולו דמי האיל ועומר לסדוק . ויש מתירין לכרוך סביב הסדק חוט או משיחה ולהדקיפה שלא יוכל הסדק להוסיף עוד והוא שישתיר שיעור שופר ממקו קשירת החוט ולמעלה לצד הפה ואם אין שיעור שופר ממקום קשירת החוט למעלה פסול שכיון שהחוט הוא גורם לשופר זה שלא יסד' יותר הוי כאילו בא הקול ע' החוט ואין זה קול שופר . ו' א' שאינו פסול כנסדק עד שנסדק רובו וה' ע' שלא דבקו אבל אכז דבקו אפ' ברבך כשר ואפ' היה סדוק רובו ולא נשתיר בו שלם לא מעט והבקו כשר ואין דבק נקרא שלא במינו לא כשחוטם הנקב כחתיכ' של קרין אחרת אבל כשמחברו בדבק חתך לכמו שהיה ואף הרב נכר בין הסדקים ואינו נקרא שופר ו' א' א' שאינו כשר עד שיחכמו באור עד שפשוט ויחבר קצותיו זה עם זה בלא דבק שנתה הוי במינו ודבק חשיב שלא במינו ואם נסדק כולו לארכו מראשו עד סופו אפ' מצד אחד ודבקו פסול אפ' חספו באורח סדקו זה עם זה דכיון שנסדק כולו פקע פסול שם שופר שהרי איס' עוד כשפותרת ושוב אין סב' שפותרת חתך עליו שאין שפותרת אלא כשנכרא כשפותרת זה שנעשה על ידי אדם לא מקרי שופר וכקתן שניקב מתוכו ותשא והוי חלל דמי :

כ נסד' לרחבו כמיעוטו כשר דהוי כמו נקב בעלמא דכ' ונרובה פסול ותוא שלא נשתיר מהסדק לצד פיו שיעור שופר אף ע' פ' שפה שלכסו . פמנויש בו שיעור שופר בפני עצמו ושעמא כסום דכיון שדק רבין לרחבו הוי אותו חתיכה שלמעלה כ' א' נחתך לגמרי והרי אין בו שיעור שופר ומפסיק בין פיו של חוקק ובין הצד שלמטה שיטבו שיעור שופר ואם נשתיר מהסדק לצד פיו שיעור שופר והוא שוחא כדי שיאחזנו בערבע גודליסמו שיתבאר כשר אפ' נסדק רוב רוחבו ואפ' לוסעכ התקוע דחשיבין לאיך כפאן דסקול וה' ל' ארוך וקצרו דכשר . (ועיי' בסמוך סעיף י' ג') ויש מבשרין אפ' כשנשתיר דה' גודליסם למטה שלא לצד פיו שטן התורה שופר כל דהוא כשר דשופר סתם אסור רחמנא ומה שנחנן חז'ל שיעור שופר ד' גודליסם הוא מפני שכשואחזנו התוך כד' אצבעותיו הכינוסיהא נרא' מעט לכאן לצד פיו ששיקן לתוך פיו וכו' ע' . לכאן למטה יהיה יוצא מתחת ידו כדי שיראו הכל שבשופר הוא תוקע ולא יאסרו לתוך ידו הוא תוקע :

כ דיבק שברי שופרות זה עם זה תעשה מהם שופר אחד אפ' יש בשבר שכלנו פיו שיעור שופר פסול דשופר אחד אמר רחמנא ולא שני שופרות :

כא וכן אם הוסיף עליו כ' שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול מהטעם הזה ואפ' היה בו מתחילה שיעור שופר :

כב הפכו ותקע בו לא יצא ל' ש הפכו כדרך שמהפכין החלוק שמהפכין הפנימי לחוץ והחוץ לפני ל' ש' אם הניחו כמו שהיה א' שהרחיב את הקצר וקצר את הרחב ל' ש' לא עשה בו כלום אלא שחקק בצד הרחב לא יצא מ' ש' דכתיב והעברת שופר תרועה דרך העברתו בעיני כלומר כדרך תמונת גידולו שהאיל מעבירו בראשו סתים כך צריך לתקוע בו ודיינו במקום הקצר כמו שנכרא :

כג אבל אם היה ארוך וקצרו אכ' נשאר בו שיעור תקיעה כשר שאין זה שינוי מחמתו שהעבירו האיל בחייו :

כד וכן אם גררו סכפנים או מבחוץ עד שעשהו דק מאד כגלד גס זה אינו שינוי מחמתו שהיה בראש האיל וכשר :

כו הקרן כשהו מחובר באיל הוא חלול מתוכו כשפותרת ועצם אוד' בול' סן הראש גבנ' לתוך חללו כזכרו בנקבות וכשעושיק שטנו שופר מוציאין אותו העצ' ממנו ואם לא הוציאו א' הניחו כחוכר וחקק בו יצא שהרי קול שופר הוא והזכרות אינו מפיסקה הוא עדיף מסינו אבל אם הוציא אותו העצם כולו ונקב אותו לבדו ועשאו חלל בשופר ותקע בו לא יצא שאותו העצם אין שם שופר עליו שהרי אינו חלול כשפותרת בעורו כבהם ואין נקרא שופר א' כששעושות לפורו שהוא דבר שנכרא חלול כשפותרת בעורו בבהמה :

כז צפהו זהב מבפני פסו שהרי הקול יוצא סן הזה ולא סן ההשופר :

כח וכן אם נתן עליו זהב בעובי השופר בין בצד הרחב מלמטה בין בצד הקצר למעלה במקום הנחת פיו הוי כמסויף עליו כל

א צריך לעמוד כשקום שאינו שומע אלא קול השופר בלבד בלא צירוף דבר אחר אבל אם שמע קול שופר פעורב עכ"ל לא יצא דוהעכרת שופר כתיב והעכרה ל' הכרזה כלומר הכרזת הברת שופר ולא ד' אלכך העומד בחוץ הבור ותוקע הוא וכל העוסדים שם כבו יצאו שלא שמעו אלא קול שופר בלבד חבף שיצ' הברת הקול מן השופר שמעוהו בלי צירוף הברת הבור. ואחרים שעשירים חוץ לבור אם קול שופר בלבד שמעו יצאו וצ"ל הבחינו שנתערב קול הברת הכור עם קול שופר לא יצאו וזה חלון בהבחנה השומע לפי מה שהוצא מבחינו בקול ולפי מה שהוא עוסק הבור או לפי מה שהוא עומד קרוב או רחוק לפי מה הכור וכן העומד בחוץ חבית גדול אפי' החוקע עצמו שם והעומדי עמו שם לפעמים שומעין קול הברת התבית ולא יצאו והו' תלוי ג' בהבחנת אם קול שופר שמעו יצאו ואם לא לא יצאו ;

ב אם התחיל לתקוע בחוץ הבור ועלה חוץ לבור ונפרד יצא שכל מה ששמע הוא עצמו בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר ותאחרים בין העוסדים בחוץ בין העוסדים בפנים אם הבחינו ששמעו קול התקיעה בלי צירוף יצאו ואם הבחינו העיסוד בחוץ שנתחילה שמעו קול מעורב אף על פי שבסוף התקיעה שמעו קול שופר ואפי' היה באותו חלק טעור תקיעה לא יצאו וכן העוסדים בפנים אם הבחינו שבסוף התקיעה שמעו קול מעורב אחר שיצא התוקע אף על פי שנתחלה התקיעה שמעו קול שופר כיון שלא שמעו קול שופר מתחלה ועד סוף לא יצאו :

שאין כאן פשוטה לפניו ופשוטה לאחריתו ואפי' ידי תקיעה אח' לא יצא חתרי קלי מחרי גברי לא משמעו בבת א' וסיהו אם שמע קול תקיעת שופר וקול הצוצרות יחד יצא בתקיעת שופר והואיל וקול שופר חביב ליה מסוס חבת מצוה יהיב דעתיה עליות ספי ?

ד י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין בו ואפי' לשלמל השופר אסו אם לא לצורך גופו ומקומו ומפני שהוא מוקצה ולא משום ותקיעה פלאכה היא שאינה אלא חכמה ולא פלאכה שהרי במקדש ובמקום שיש שם ב"ד של כ"ג שהם סנהדרין קטנה מותר לתקוע אלא שגזרו רבנן במקום שאין ב"ד שלא לתקוע בשבת משום שאין הכל בקיאין בתקיעה וחישינן שמא ישלנו בידו לילך אצל בקי ללמדו ויעבירו ד' אמות בר' ה' הילכך העמידו רבנן דבריהם לעבור על ד' ת' בשב ואל תעשה כדלעיל ובמקום ב"ד לא גזרו . ושילה כשהלה בשבת מה שאין דוחין או תה גם כן בשב ואל תעשה משום גזירה שמא יעביר החנוק או האומלל ד' אמות בר' ה' י"ט השער שראוי מילה משום דרביים מתעסקים בה ומדבר חד אחברי' משא"כ בשופר שיחיד מתעסק בו וליכא דמבדריה ;

הג' אכל ל' נראה שאין כאן קושיא כלל דשאני מילה שבפירו' ריביתה התורה ביום השמיני אפי' בשבת ולא הצו חכמים לעבור עליה משום גזירותיו כדי להעמיד דבריהם במקום שצמצו החורה בפי' לעשותה בשבת מה שאין כן בשופר ואחרון וכיצא בהן שלא רבחה התורה . בפי' יום השבת אלא כתבה סחמא ושבת אינו אלא מסילא משמע וגזרו בהן חכמים בשב ואל תעשה להעמיד דבריהם ואל' למה לא דחינן ר"ה כשהל בשבת כמו שדוחין אוחו כשהל ביום א' משום יומא דערבא כדלעיל בהלכות ר"ה בישן חכ"ל י"ל משום דלפעמים יהיה המול' ביום ה' ח' שש' ונצטרך לדחותו פשו' מולד' זקן' עד שבת דביום ו' לא קבעין משום אד' וזאת נדחה אוחו גם סיום שבת משום תקיעת שופר נצטרך לדחותו עד יום ג' שהרי ביום א' לא קבעין ג' כ משום אד' ונמצא שלא יהיה נקבע ר' עד יום ה' אחר המולד שהוא יום ב' וכל פי' האי גוונא לא דחינן משום דמיתני כשיקרא לקרותן אחד לחדש והרי הוא הימים סיום המולד שהוא חיה ראוי להיות ר' ה' פן הדין והתורה אמרה בחדש חשבועי באחד לחדש וגמיר וכו' דבכי האי גוונא לא דחינן ליה בתר שבת גם כי יהיה המולד ביום השבת לא דחינן ליה בתר שבת ואין להקשות מאי אולמיה דערבה מתקיעת שופר ואסאי לא דחינן ערבה מקמי תקיעה שהרי יום א' לא נדחה אלא משום ערבה וא' כ' היה לנו לדחות ר' עד יום א' וחדחה הערבה ולא חדחה התקיעה והואיל וערבה אינו אלא כהנה נבאיים המזיקו דבריהם כדי שלא תשכח מש"כ בתקיעה שהיא דאורייתא ולא תשכח מפני זרענו . ובן אם יהיה המולד ביום ה' מולד זקנוא ביום ז' אפי' קודם י"ח שש' ונצטרך לדחותו עד שבת משום אד' ו' לא אמרינן יקבענו ביום ו' וידחה סי' אד' כדי שלא תדחה התקיעה דדחית אד' ו' הוא משום הממים שלא יסריחו וגדול כבוד הכרי' שדוחה עשה של תקיעה בשב ואל תעשה בק' שדוחה אפי' לא תעשה ;

תקופת מי הם הראויים לתקיעת שופר וכו' ט"ס

א אע"פ שכבר אמרנו דתקיעת שופר בשמיעת חלה רחמנא פ"מ אינו יוצא בתקיעת כל מי שישמע ממנו החקיעה לא כד' אמרו חכמינו ז"ל כל המקויב בתקיעת שופר פוציא אחרים ג' כ' ידי חובתן אבל מי שאינו מחוייב אינו מוציא ג' אחרים דכיון שאין הש' חפץ בו בעצמו בסצוה זו היאך יוציא אחרים ;

ב ולא הם הפסורים מתקיעת שופר הש' הם פסורים מכל מצות שבתורה והרי שופר בכללם שאינם בני דעת וסתם חרשי הגז שאינם שומע ואינו מדבר אבל שומע ואינו מדבר מחוייב הוא שהרי יכול לשמוע קול שופר ומוציא גם כן אחרים ידי חובתן ומדבר ואינו שומע אע"פ שמחוייב בשאר מצות פסור מתקיעת שופר דבשפיעה תליא מילתא והוא לא שמע ;

ג הילכך אינו מוציא אחרים ידי חובתו . נשים פטורות דתקיעה מצות עשה שהזמן גרמ' היא וכל מצות עשה שהזמן גרמ' נשים פטורות כדלפינן מקראי לעיל סימן י"ז ;

ד אגגרונינוש

ה השמע מחילת תקיעה בלע סופה או סופה בלא תחלתה לא יצא שכוין שהתוקע חשב ותקע הכל לשם תקיעת אחת והוא לא שמע אלא תחזי לא יצא דפסיקי חזא תקיעה לתרחי' לא פסקי ות' ה' לתקיעה שחציה פסולה שכוין דכתצי הפסולה לא יצא בכולה לא יצא וכן השומע מקצת תקיעה שלא בחיוב ומקצתם בחיוב או ששמע לאחר שחוקע כמתעסק ואמר לו כיון דתציצי יד חובתי ומשך בלא הפסקה חוקע בה אפי' שיעור תקיעה לא יצא כיון שהתחיל התקיעה לא היה בחיוב וכוונת מצה כולה לא עלתה לו שזה אין סברה לומר שיהי' דבר אחד שהוא שלם ויהי' חציו פסול לגבו ותצינו כשר לגבוה ;

תקופת זמן תקיעת שופר וכו' ה' סעיפים ;

א זמן תקיעה הוא מהנץ החמה ולמעלה עד שקיעתה שנאמר יום תרועה יהיה לכם ביום ולא בלילה . פיהו כריענד אם תקע ששעלה עמוד הבחר יוצא שגם הוא נקרא יום שכן הוא פסוק מלא בעז' לא לפי שאין מורגל בפי' רוב בני אדם לקרו' יום אלא מהנהגה חמת קר שקיעתה לפיכך צריך להפתח לבתחלה עד הנץ החמה שמע מקצת תקיעה קודם שעלה עמוד השחר ומקצתו עם שעלה עמוד השחר לא יצא רתיו כמו שמע סופה בלא תחלתה שלא יצא ;

ב שמע חש' תקיעות מס' בני אדם בסדרן כגון תקיע מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה אחר אפי' בש' שעות שנשחתו בהן הרכה והפסיקו בנתיים יצא . והוצ' שישמעם על הסדר ולא יפסקו ביניהם בקול שופר שאינו מן הראוי לתקוע כגון שעופד בסדר תל' ושמע תקיעה ואחריה תרועה בין תרועה לתקיעה שניה או ראשונה לא יפסיק בשברים שהיא כסדר הזה אינו מן הראוי וכן בשאר הסדרים כפי מה שהם אבל אם הפסיק ושמע קול שופר בנתיים שאינו מן הראוי לאותו סדר לא יצא שאף ע"פ שאין הפסקת השהיה פוסלת הפסקת קול שופר שאינו מן הראוי פוסלת ונראה שאם שמע קול אחר שני פעמים כגון תקיעה ותקיעה ותרועה ותקיעה או אפי' תקיעת תרועה ותקיעה דצא דלא גרע מהפסקת השהיה ואף ע"ג ד' צינולקמן סי' תק"ץ להר"ם בס' דתקע והריע וחזר והריע ותקיע' לא יצא שאני החם שחוקע בעצמו תקע קול אחד בתורת מצוה או אפי' במחשק הרי הפסק בין סדר תקיעותיו לתוקע רווקא שעושה מעשה התקיעה אבל השומע שאינו עושה מעשה לא שמע קול שלא היה לו לשמוע יצא אם אינו שלא מן הסדר שיש לו לשמוע ולפי' זה גם במעשה דלקמן בס' תק"ץ אם יצא התוקע כבר ועכשיו אינו תוקע לא לתציא הקהל היו יוצאין גם להרמ' כס' כו' ז' ;

ג היו השומעין שנים ח' צריך פשוט' ראשונה ח' צריך פשוטה אחרונה תקיעה אחת מציא את שניהם דתלוי הכל בכונן דעת השומע וזה יחשכנה לראשונה וזה יחשכנה לאחרונה ;

ד שמע ש' תקיעות פס' בני אדם שתקעו כלם בבת אחת לא יצא

לבוש החור

הלכות ראש השנה

המדינה חייב בהי איתנו גמר פנתורה שלא פשר התורה
 מבני ישראל לא תנשים תגמרות וזו אינה אשה נמורה לא מין
 בעצמו ומזרע ישראל הוא ולא שחית בה מספקו כר לכ ע דספיקא
 דאורייתא הוא לחומר ומוציא את מינו טאם זה זכר נס זה זכר ואם
 זו נקיבה נס זו נקיבה וטאם שחייב בה מספק דאורייתא אבל להוציא
 אפי מינו אינו מוציא דטאם זה יקרע ויטאם נקיב וזו יקרע ויטאם זכר :
 ד. מישחציו עבד וחציו בן חורין אפי לעצמו אינו מוציא דלא אתי
 צדעבדות שבו ומוציא צד חירות שבו שמצד עבדות שבו פטור
 הוא כמו כשים לפיכך צריך לשמע התקיעה מאחר שהוא כר חיוב
 שיוציא צד חירות שבו ולא דמי לאנדורנינוס כמוציא את עצמו ואת
 מינו דטאם אנדורנינוס שהוא נברא כן בדי שמים ובריה בפני עצמו
 הוא שאין שייך לו סר בו חצי זכר וחצי נקיבה ולא אתי צד נקבות
 ומוציא צד זכרות שאין זה מסבני הנריאה בידו ית שהוא ית בורא
 או כולו זכר או כולו נקיבה שכמו שאקמרכו לבראות בפיותת פירי
 אחד שהוא מורכב בעצם משני מינים שזה אינו במציאות אלא עי
 הרכבת נבראדם שטרכיב אלנות כן בכה שבו בורא בעלי חי אחד
 שיהיה מורכב משני עצמות דהיינו חציו זכר וחציו נקיבה לא מין
 בפני עצמו הוא ודומה בקצלה ובקצת לזה וזה דבר שכמצי בהרבה
 מינו לפיכך אמרינן כמי כאנדורנינוס שבדיה בפני עצמו הוא וחייב
 במצות לדעת קצת חיוב גסור טהתורה דהא מ' מ' מזרע ישראל היא
 ולדעת קצת ספק חיוב דאורייתא הוא דהיינו ספק מציאה שין גמור
 הוא אם זכר אם נקיבה - (ועל מ' תרפ' עסעף ג' ומימ' סכ' סעיף
 ד' ומימ' וסעף נ') מה שאין כן בעבד שהוא בדי אדם שחציו הוא
 ק מי לעבדות וחציו בן חורין - ודאית מי שהקשה בחציו עבד וחציו
 בן חורין מ' ש כסוכה שחייב בה יותר משופר בראיתא לקמן סימן
 תר' סעף א' חת לשידק בלשונם ד' דמי אמרו כאן שהוא פטור
 משופר לא אמרו אלא שאפי עצמו אינו מוציא אבל לעולם חייב בו
 לא שאין לו חקבה לתקוע בעצמו דלא אתי צד עבדות כו כיהתקיעה
 שכת כל נופו ועצבא והרי כח צד העבדות מוציא את התקוע בעצמו
 מה שאין שייך בן גבי סוכה שאין צד העבדות מועיל לצד החירות
 בלום דכל אחד מן האדוין הולך לסיבה בעצמו על מסעכתו ואוכל
 וטותה ויחשב בשלוואין חבירו מועיל וזה פשוט ועוד אפי' אם תל
 שהאחד מסייע לחבירו וצד עבדות מסייע לצד חירות ללכת לסוכה
 פשו בכך אטו אם עכו' ישא אתה ישראל לסוכה על כהנפו לא יצא
 הישראל ירי סוכת בתמיהה' נ' הכא דמ' :

השומע לצאת או נתחוק השומע לצאת ולא נתחוק השומע להוציא
 אע"פ שחוק השומע להוציא את עצמו כיון שלא היה דעתו להוציא את
 השומע לא יצא עד שיכונו שניהם שומע ושומע :
 ז. בד"א יחיד התוק אבל ש"ך החוקק וכוונתו להוציא כל השומעים
 ושומע השומע ונתחוק לצאת ידי חובתו אע"פ שאין התוק מכון
 עליו בפר' להוציא שאינו יודע ואינו רואהו אפי' יצא השומע שהרי
 נתחוק להוציא כל מי שישמענו הילכך העובר לפני כ"ה או היושב
 בביתו ושומע קול שופר שש"ך שבכ"ה ונתחוק לצאת יצא שהרי הש"ך
 פתחוק להוציא את הרבים י"ח כל מי שישמענו :

תקיע

א. ג' פעמים נאמר בתורה תרועה א' כיובל דכתיב והעברת שופר
 תרועה בחדש השביעי וכו' כתיב ב' פעמים תרועה דכתיב
 בחדש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבת זכרון תרועה וכתוב
 יום תרועה יהיה לכם ולפיכך ג' פעמים שביעי ליתן את האמור
 בזה לזה הילכך צריך לתקוע כר' ה' שלש תרועות וכל תרועה צריכה
 העברת קול פשוט לפנייה ולאחריה דכתיב והעברת שופר תרועה ג'
 וכפי' דקרא כתיב תעבירו שופר בכל ארצכם ולשון העברה משמע
 העברת קול פשוט אחר הרי הטיל הכתוב תרועה בין שני העברות
 לומר שצריכה פשוטה לפנייה ופשוט לאחריה והוא שנקרא תקיעה
 והלכך מצאת ד' ה' הוא לתקוע תקיעה תרועה ותקיעה תקיע ותרועה
 ותקיעה תקיעה ותרועה ותקיעה :

ב. ותרועה זו אין אנו יודעין מה היא אלא מדכח'רנסינן תרועה
 יבבא ש' מ' שהיא בקול שאדם שומע כשהוא בוכה ומיילל לזה
 לשון יבבא דילפינן מאיסי' דסיסרא דכתיב בה ותיבב ועדין אין אנו
 יודעין אם הוא כארס הזנוח מלבו כדרך החולה ששומע קולות
 קצרים קול אחר קול וסאריך בהם קצת והוא נקרא גינוח או כאדם
 חסיליל וקוין שמשמיע קולות קצרים תכופין זה לזה והוא הנקרא
 יליל אראם הוא שניה כאחד הילכך מספיק אנו עושין הכל כחללה
 עושין קול פשוט והוא שאנו קורין לו חקיע שלשה קולות של גניחה
 שאנו קורין שברים ושלש קולות של יליל והוא שאנו קורין לתרועה
 כי שיעוד תרועה הנאמר בחורה הוא כנ' יבבות כמו שיתבאר לקמן
 בע"ה ואח' כ' עושין עוד תקיעה - ועושין כן ג' פעמים דשם תרועה
 הנאמרה בתורה הוא שניהם ויצאנו בקה' י"ח ואח' כ' חש' ת' ג' פעמים
 דשם תרועה הנאמרת בתורה אינה שניהם אלא אחד מהם וה' א'
 אחור שוקרין שברים ואם כן בתקיעת חש' רת לא עשינו כלום שהרי
 יליל הפסיק בין התרועה ותקיעה אהרינה ואנו בעינן שלא הא
 הפסק ביניהם בקול אחר כיון שהתורה סמכ' להדדי הילכך חוקעין
 ג' ג' פעמים חש' ת' וחוקעין אח' כ' ג' ג' פעמים חש' ת' דשם תרועה
 הכתוב בתורה הוא יליל והוא שאנו קורין אותו תרועה א' כ' הפסיקו
 השברים בק' תקיעה ראשונה לתרועה ולא יצאנו בסדר חש' רת וגם
 לא יצאנו בסדר חש' ת' הילכך חוקעין ג' ג' חש' רת ואין להקשות אם כן
 היה לנו לתקוע ג' ג' ג' פעמים חש' ת' דשם תרועה הנאמרת בתורה
 היא שניהם ורצה בה שחקודם תרועה לשברים דמסתמא דשילחא
 כך הוא כי מחרע באינש מילחא ברישה גונח והדר יליל - ואח' ת'
 למה לי כל הני והלא דיכתש' רת ג' ג' ואחר כך ש' ת' ונ' פעמים חש' ת'
 ואחר כך רת ונ' פעמים חש' ת' דשם תרועה הוא שניהם הרי יצאנו
 כסיסן חש' ת' ג' ג' ואם היא גונח לחוד תעלה לו תקיעה אחרונה של
 חש' ת' לפשוטה שלפני חש' ת' וכן אתה אומר בשל חש' ת' ל' כיון
 שעשת התקיעה לשם פשוטה שאחריה תרועה לשרץ שועלה
 לפשוטה שלפני התרועה אע"ג רלעיל סימך תקפה סעיף ד' אמרינן
 גביה שנים זח' שחשבה לו לתקיעה אחרונה חה לראשון שאני התם
 דשני הם וכל אחד מכיון בה כוונתו מה שצריך לה אבל הכא השומע
 והתוק דהיינו התקיע והק' והיו צריכין לחשכ' לתקיעה אחת לבאן
 ולכאן וזה אינו נכון - א"ג חישנין דילמא אתו למסעי ויאמר שאין
 צריכים פשוטה לפנייה כיון שכתחלה חש' ת' אין תוקעין א' ש' שלא
 ידעו בתקיעה אחרונה של חש' ת' עולה לראשונה של חש' ת' :

ג. שיעור תקיעה היא כתרועה ושיעור תרועה היא כנ' יבבות הכי
 קים להו לרבנן שזו נקרא העברת קול שופר שאמרה תור' והוא
 הנקרא תרועה ואם תרועה הנאמרת בתורה היא מה שאנו קורין
 טברים

ד. אע"פ ששני פטורות יכולות לתקוע לעצמן ואינה משום שבות
 דלש' שהרי התקיעה חכמה היא ואינה מלאכה וכן אחר יצא
 כבר וכול לתקוע להן כדי להוציאן ולברך להן אע"פ שהם פטורים
 ולא שייך למרבהן דעונו מ' מ' קצת מצת יש להן בתקיעות ומקבלין
 עליהם שכר דהא בכל בני ישראל הן לא שמעטן הכתוב מחיוב מ' ע'
 שהזכר נכא אבל לשלם הרשו בידג' לעשות ומקבלין עליה שכר לא
 שגדול המצוה ועושה כו' וספיר קאמר וצונו טיעצו קצת מצוה
 מ' ש' ככונן תרועה לתקוע להוציא כשים יתקע להם קוד' שיתקעו בב' ת'
 פרי שיוציא התוקע גם את עצמו ומה שכתוב וזו יקרע ויטאם זכר
 יצא לברך הכשים בעצמן שהרי בוהנות הכשים לברך על כל מצות
 עשה שהזמן נרמ אע"פ שהן פטורות ה' כיכרכו הן לעצמן ולא יברך
 להן התוקע שלא לצורך אס' כברי' יצא - (ועל סימן תר' כו' סעיף ו')
 סיחו התוקע לאיש אע"פ שתי' יצא כבר יכול לברך לו כדאיתא לעיל
 סימן ד' כל ישראל ערבים זה לזה נסמכות להוציא אחד את חבירו
 לפיכך מברך לו לפטור ערבותו :

ה. המזדר הנא מחבירו מותר לשמוע ממנו חקיע של מצות ויצאת
 בו דמיצא לאו להינות נחטו - ודווקא כשהתוקע תוקעו כאלו
 להוציא אבל אם אמר לו המזדר תקע והוציא אס' דהא שליחותא
 דידיה קעביר ואין יך הנאה גדולה מזו ואם אמר קונס תקיעותיו עלי
 בכל ענין אסור - (ועל סימן תק' פ' כעין ה')

ו. ק' ל' דטעו צריכות כוונת הילכך צריך התוקע שיכוין להוציא
 את השם והשם צריך להתכוין לצאת ידי חובתו והשתעסק
 בחקיעת שופר כנון להתלמד בו לא יצא לא הוא ולא השומע ואפילו
 נתכוון לשורר כוונתו דעתו לשמוע קול שופר לא יצא כיון שלא היה
 דעתו לצאת ידי חקיעת מצוה ואם נתכוין השומע להוציא ולא נתכוין

לבוש החור הלכות ר"ה

קעו

מצוה אכל היכא פמ"ג עכ"פ תקיעה מצוה היא ונוכל לקחת אות' לאחרונה של תרועה שעברה ונתקע אחרת להיות ראשונה לתרועה שאחריה נ"ל :

ז תוקע שטעה בתשרת כנון אחר שתקע תקיעה ושני שכרים התחיל להריע אם נזכר מיד יתקע שבר אחד ונומר הסדר ואם לא נזכר עד שגמר תרועה שהתחיל בה דהיינו שעשה בקולות קצרים בטעות או שגמר התרועה והי הפסק בין השברים ואנ"ג שכרים בנשימה אחת בעינין והפסיד ב' שכרים הראשונים וצריך לחזור ולתקוע שכרים ותרועה שלימה דהיינו שלשה קולות קצרים וס"פ לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע דהוה תרועה וידיה תרועה חדא הוה ולא הוה הפסק בין תקיעה ראשונה לתרועה דידיה אלא חוזר ותוקע שלשה שכרים ומריע ותוקע ודוקא בסדר תשרת שהשברים והתרועה הכל הוא תרועה דדילמא תרועה גנה וילילה הכל תרועה דקרא היא ואין כאן קול אחר שלא מן הסדר אבל אם אירע כן בסדר תשרת או תר"ת שעשת בטעות קול שאינו מן הסדר הפסיד אפי' תקיעה ראשונה וצריך לחזור ולתקוע :

ח אם הפסיק בין תקיעה לתרועה בין בקול אחר כנון שעופר בתשרת או בתר"ת ותקע תשרת או תר"ת כן בקול שהוא מן הסדר כנון שתקע תר"ת או תשרת ואפילו לא עשה באחרונה אלא שבר אחד וכן אם תקע תשרת או תר"ת והוא שעשה התקיעה הראשונה לשם פצו והשנייה כמתעסק או תקע תשרת או תר"ת ותקע התקיעה שבין התרועה והתקיעה האחרונה כמתעסק וכן בתשרת שעשת תשרת או תשרת או תשרת או תשרת בכל אלו היו הפסק והפסיד גם תקיעה ראשונה אף ע"ג דכי עכיד הוא שני שכרים או יותר וכן תרועה או שעשה התקיעה אחרת כשיעור שני תקיעות יצא ומותר לעשות כן לכתחלה שאני תכא שהפסיד ושחך בנתיים :

ט ואם תקע פעם אחת או שנים תשרת או תשרת או תר"ת כהוגן וסעה בשלישי אין צריך לחזור אל לאותו שטעה בו :

י וכבר כתבתי לפעלה סימן הקפ"ח רבכל כה"ג אם יצא התוקע בכר ואינו תוקע אלא להוציא אחרים לא היו הפסק והשומעין יצאו שאין שמיעת קול מיוחד של צוהו סדר תוני הפסק אלא לתוקע שמפסיק במעשה התקיעה ולא לשומע ובלבד שלא יכונו שמיעתם זו לחורת מצות התקיעה דאז גרע להם משתייה בעלמא שאין להם הפסק . אם תקע כצד הרחב לא יצא סימן לדבר מן המיצר קראתי זה שזה דרך העברתו סכל מי שרוצה להשמיע קולו וכתיב והעברתו דרך העברתו משמע :

(וע"ל סימן תקפ"ו סעיף י"ב)

תקצו סדר תפלת מוסיף ביחיד ובו ח' סעיפים

א ואחר שיגמר התקיעה מיושב יתחיל הש"ץ אשרי העם יודעי תרועה ייבאר פניך יהלכון ועונני אותו הקהל אחריו ואח"כ אופרים אשרי יושבי ביחיד וגו' ואפשר שמטעם זה נוהגין להקדים התקיעה קודם לאשרי כרי לסמוך אחר כך אשרי העם יודעי תרועה לאשרי יושבי ביחיד ולפיכך כשיש מילה ברה"ב שצריכין להקדימת לתקיעה מטעם דלעיל שמקדימין ברית אברה לעקידת יצחק פסיל צריכין להקדימת לאשרי אבל בשבט שאין שופר להסמך אשרי לקריאת התורה שפיר שפיר לופ אשרי יושבי ביתך מיד אחר שקראו בחורה קודם הסילה כמו בשבתות אחדות שבשנה ומחזירין ספרי תורו לפקוסן ואופר חצי קדיש לפני העמוד וקאי על אשרי וסעמא כתבתי כסימן חצ"ב . ומתפללין הציבור בלחש תפילת מוסף ולא יספכו על תפילת ש"ץ לפסוק אהם שאין הש"ץ פוטר אלא לפי שיכח לכל מה שאופר הש"ץ ואפילו אם יחסר מלה אחת שלא יכוח לה לא יצא וזה דבר שאי אפשר לכל אדם לעמוד עליו לכך יתפלל כל אחד בפני עצמו תחלה שאז אע"פ שבאיהו מלה לא יכוח אפ"ה יצא כיון שהוציא הפלה ההוא מפיו מש"כ כשהוא שומע ספיו הש"ץ וגם הש"ץ יתפלל עמהם כדי להסדיר תפלתו שתהא שגורה בפיו לכשיחזור אובם להוציא שאינו בקי :

ב הפנהג להתפלל במוסיף דר"ה תשע ברכות והם אבות וזבורה וקדוש השם מלכיו לקבל עליו מלכו שפי' וכולל עשה קדישות זכרונות להעלות זכרוננו לפניו לשובה ועי' מה עי' תקיעה שופרות וכולל

שברים היו שיעור תרועה של תורה כשלושה שכרים ואם הוא מה שאנו קורין תרועה היו שיעור תרועה כנ' כחות של כל שהוא שאינם ארוכים כ' ככשושכרים הלכך יזהר שלא יאריך בשבר אחד כנ' יבנות של תרועה שא"כ יצא מכלל שכר ונעשה תקיעה של תר"ת שהרי שיעור תקיעה של תר"ת אנו לא כשלושה קילות של כל שהו' כשיעור תרועה דידיה וצריך להאריך בתקיעה של תשרת יותר משל תשרת ובשל תשרת יותר מבשל תר"ת דהא שיעור תקיעה כתרועה דידיה ותשרת אנו עושין משום שאם תרועה הוא גונח ויליל ע"כ צריך להאריך בתקיעה שלה כשיעור שניהם ותשרת אנו עושין משום שפא תרועה הוא גונח שחם ארוכי מיליל הלכך צריך להאריך בתקיעה כשיעורן ותר"ת עושין משום שפא היא יליל לכן א"צ להאריך בתקיעה דידיה אלא כשיעורן ומיחוסא פאריך מרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין שיעור לפעלה ויכול להאריך בה כמו שירצה וכן בתרועה אע"ג דשיעורה כנ' יבנות היינו שלא יפחות מהן אבל להוסיף כנון לעשות ד' או ה' או יותר יכול להוסיף כמו שירצה וכן בשברים יכול להוסיף שהרי שכרים היא תרועה :

ך והתלועה וכן השלושה שכרים שהם במקום תרועה צריך לעשותן בנשימה אחת דתרועה כתיב משמע בכת אחת אבל השברים ותרועה דתשרת אע"ג דשניהם משום תרועה הנאמרת בתורה עדינן ליה דשפא תרועה גנחתי ויליל הוא מ' מאן צריך לעשותן בנשימה אחת דגנחתי ויליל בנשימה אחת לא עכדי אינשי ס"מ לא ישהה ביניהם בהפסק יותר מכדי נשימה אחת וכשם אחר כללן רחמנא וכן המנתן פיהו אם עשאן בנשימה אחת יצא לב' ע' ואדרבה איכא ל' ד' דיתר טוב הוא לעשותן בלי הפסק ביניהם : (אלא יש לעשותו בנשימה אחת דאע"ג שאין דרך הדרס לנגוח ויליל בנשימה אחת מ' מ' פניקס משום תרועה כנאמרה עדינן ליה דשפא תרועה גנחתי ויליל הוא ובעינין פתחא התרועה בנשימה אחת למנוה אחת היא) הילכך טוב וישר היה להנהיג שבישוב יעשה שכרים ותרועה דתשרת בנשימה אחת ובסדרים יעשה בשתי נשימות לצאת ידיו כל הרעות אלא שלא נהגו כך :

(אבל איפכא אין לעשות כמו שיחבאר לקמן סי' תקצ"ב סעיף א')

ח תקע תקיעה ותרועה ותקיעה בנשימה אחת יא שיצא דהא מצוה אחת היא וי' אלא יצא שהרי התקיעה היא סי' שמחה ושלוש כמו שנאמר וביים שמתחכם ובמועדיכם ונומר ותקעחם ונומר ותרועה הוא סימן בלי ויליל כתרנומי יבכא וכמו שנאמר וכי חבאו פלחפה בארצכם אל הצר הצורר אתכם והרעותם וגו' ואין שמחה ושלוש וכי ויליל מצרפין דהא כ' הפכים הם ולכך לא שייכי להדי' וכ' ש' אם תקע והריע בנשימה אחת והפסיק ואחר כך תקע תקיעה אחרונה ולא יצא דכיון שהפסיק באחרונה גלה דעתית דלא שייכי להדי' הילכך גם הראשונה לא עלתה לו נ"ל :

ו האריך בתקיעה אחת כדי שתעלה לו בשביל שתי כנון בתקיעה אחרונה דתשרת האריך בה כדי שתעלה לו בשביל האחרונה של תשרת ובשביל הראשונה של תשרת אינו עולה לו דאפסוקי תקיעה אחת לתרתי לא מפסקינן פיהו בשביל אחת עולה וי' אדוקא אם התנה שתחלת של אותה מהן מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה יצא מש"כ בתקיעה זו אבל אם לא התנן אפי' בשביל אחת לא עלתה לו דכיון דחשב בנשימתו שתעלה כ' הסדרים לא ידעין להיאך גשדי לה וח' לחפר ג' פל וצריך לתקוע אחרת אפילו ב' י' אחרונית של תשרת ולפ"ד לתקיעה כמתעסק הוי הפסק בין תרועה לתקיעה וצריך לחזור לראש ה' צריך לחזור לראש ונ"ל דכ' ש' אם האריך בתקיעה אחת בתוך סדר אחר שתעלה לו בשביל שתים כנון בפעם ראשון של תשרת האריך בתקיעה אחרונה כדי שתעלה לו בשביל האחרונה של זה ובשביל הראשונה של תשרת השני דאינת עולה לו בשביל שתים דאין כאן אלא פשוטה אחת בין שתי תרועות ואנן שמים בעינן דתרי העברות כחוני בכל תרועה אבל בשביל אחת אפשר דאפילו לפאן דאית ליה לעיל דלא עלתה לו אם לא התנה תכא מדה דעלת לו אפי' לא התנה דהא סי' האחת הוא פש"כ בתשרת ותשרת דסתרין אהדי שאם זה אמת אין זה אמת ולפיכך ס' פ' בתינת אפרנו שפא עלתה לאותו סדר שאינו אמת הוי התקיעה פסולה ושוב אין נקחנה לסדר האמתי שתהיה תקיעה

לבוש החור הלכות ראש השנה

דבכל מקום שיש תקיעת זכרון אילו השלשה עניינים הם מלכות זכרונות ושופרות אף ע"ג דבפסוקים נזכרים איפכ"ס בסדר לשון התפלה נכון יותר להקדים מלכות כדי לקבל בתחלה עול מלכות עלינו ואז נזכר הוא יעלה זכרוננו לפניו לשונה ע"י שנכנע לבינה לתיות חרדים על דבריו בעת תקיעת השופרות :

ז פתב בש"ע ח"ל ועקידת יצחק לזרעו חזכור כף היא הגוססת הפפורסת והמדקדק לומר לזרע יעקב חזכור משנ'המסבוע שסכעוהכפים בברכות הוא ואינו אלא שועה ע"ל וישעקא היא משום שאף כשאופרים ועקידת יצחק קלזרעו חזכור אינו כולל אלא יעקב וזרעו ולא עמלק וזרעו שעמלק חרעו אינם נקראים זרע יצחק דכית דכתיב גבי אברהם כל הארץ אשר אתה ראה לך אתגנת ולזרעך וגו' וכתיב אח"כ כי ביצחק יקרא לך זרע שפירושו ביצחק ולא כל יצחק דהיינו יעקב ולא עמלק וכתיב גבי יצחק כי לך ולזרעך אח"כ את כל הארצות האל והקיסותי את הטבעות אשר נשבעתי לאברהם אביך הרי ש"פ דזרע הכתוב גבי יצחק אינו אלא יעקב ובניו כדילפונן פביצחק יקרא לך זרעאם כזגם זרע הכתוב גבי יצחק אינו אלא יעקב ובניו ולא עמלק וזרעו אס כן כשאופרים ועקידת יצחק לזרעו חזכור לא קאי ארא על יעקב ובניו לפכך אינו צריך לפרוש לזרע יעקב חזכור והפורש הרי זה שועה ואף על גב דאברהם נקרא אב הפון גוים הוא נקרא אב אב"ל אין העכו"ם נקראים זרעו שכן השם יתברך נקרא אבינו ע"ש שפגין ומרחם עלינו כאב כן אברהם אבינו עלינו השלום פגין עלינו וגולן מתברך בו דכתיב ונברכו גך ויטרופאינו בידו שקראו לשאול אבי ע"ש שחייב לכבדו כאביו אע"פ שלא היה פגוע וכל הנביאים נקראו אבות דכתיב אבי צפי רבב ישראל ואין הכל זרעם :

ה יחיד א יתפלל חפ"ל מוסף ברת בג' שעות הראשונות עד היוש שבאותו הזמן הקב"ה יושב ודן את כל העול ויש לו לחוש שמא ירוני אותו בעת תפלתו ויצא הייב ודחת תפלתו אבל ציבור יכולין להתפלל תפלת מוסף קודם ג' שעות שאין תפלת צבור נדחת כי הן א כביר לא יסא דנפיש וכו' ויחיד וכו' כ' תפלת יוצר נשי יחיד לא יתפלל דשאני יוצר דבמותו ופ"ן הוא זמן תפלתו בכל צבור שבקולם ותחבולת תפלתו אנבן ולא תירחה אבל תפלת מוסף זמנה כל היום ויש פקדימין ויש פאחרין ויש לו לחוש שפא עדיין לא התחיל תפלת שום ציבור בעולם ויחיד הוא לברו וירדה תפלתו :

תקצב תפל מוסף בקול רם וסוף התקיעות וכו' :

א ואח"כ מחזיר הש"ץ את התפלת לתקוע על סדר הברכות שהל עיקר התקיעה לבסוף שנבא לפעולה בסוף תקיעה ואוסר פיושים כל מקו ופקו לפי כנהגו ואנו נוהגין לזכור אסופת שלול וכו' ופותחין הארון לסוף עליון ולנח"ל תוקף עד הקדוש וחוזרין ופותחין לאחיל וכל שיש לקהל לזכור בונתנה תוקף עדיד ארירנו וכו' וסוף אח שואמר אני יי' אלהיכם כדי לומר עליו סדר חפיוש תהלות כבדך כו' שהוא סיוף על פסוק זה כי כן כל חפיוש של ונתנה תוקף נתייחד על פה שאמר הקהל כבר וכן כ' ומה שיחפ"ל פיוש ואח ארון לקול ספארך כו' על פסו שפע ישראל שאמרו הקהל כל שש"ש שיש בק"ש ר"ס ח חיבו כמנחן אירי של ארץ לכך יסד הפיוש ג' ככחן חפיוש המדבר באיבריו כן ככול הפיוש הוא מעין פה שאמרו הקהל ונוהגין לומר ביום ראשון מנסיכה וניוסב אהללה וכשחל יוסב א בשבת אופרים אהללה ביום א ואנסיכה ביום ב והמעם מפני שבסדר שופרות של אנסיכה יסוף הפיוש לשונות שבשפנותם שיקבל חש"י התפלה (ג' קו' השולר פאני תוקעין היום והרי אין תוקעין בשבת ש"כ בסדר שופרות של אהללה שלא הזכיר ש"כ שופר אלא קול שחכ ופנקגינו באלו הארצות לחקוע חשר"ח למלכות וכן לזכרונות וכן לשופרות ומעם שלנו הוא דכית דכספקא לן תרועה דקרא פה היא לכך בתשר"ת יוצאין ס"ג שאם תרועה דקרא היא שברי לחוד הא איכא ואם היא תרועה לחוד הא איכא ואם היא שנית הא איכא מאי אית לך לסימך דשפא היא אחת והווי אידך הפסק' כן תרועה דקרא לפשוט שלפנית או שלאחריה להא לא היישינן דהא ק"ל שמע"ט תקיעות בש"שעות ביום יצא ולשחיה דבנתייב לא היישינן הג' לש"י וכו' א"כ סת צריך לחקור אנתו חשר"ח חש"פ ג' פנינו לתחלה אבל הפ"ן

ובולתו ילפי פקראי אב"א כ"ה בסמוך עבוד והודאה ובלכת כהנים המלכות מתחילה אתה בחרתו ומפני שאינו וכו' ואין אנו יכולין לעשות חובותנו לפניך וכו' וסנהגיע להזכיר פסוקי קרבנו המוספין של ר"ה שהם בפסוק הקרבת קרבנות אבל של ר"ח אין צריך להזכיר בר"ה שדילו במה שאופר בלגד עולת החודש ופנתתה שבוה נכללו כל פוספיר"ה העולות וכו' להזכיר גם שער ראש חדש שהוא חטאת ואמר בתחילה ושני שערים ר"ל שער דראש השנה ושער דר"ח לכפר ושני השערים כהלכתם :

ג וצריך לומר ג"כ מתחלה מוספיוס היזכרון הזה נעשה ונקריב לפניך וכו' כי בשלח הזכרן נכלל דר' חור"ה ועליה קאי ושני שערים לכפר בו ואין חילוק בין יום ראשון לשני נזה ואם היה שבת יאמר ופיוס השבת וכו' וקודם עלינו יאמר ישפחו במלכותיך שהחכ' בו שבת כו' וכן כשחל בשבת יאמר ופיוס השבת וישמחו כו' ואוסרים עלינו לשבח וכ"כ הוא החללה פסוקי המלכות כי עליו חזבר יפה לשון על כן נקוה לך וגומר : אין חציבור אופרים אוחילת שהוא אינו אלא רשות לש"ץ :

ד פנהגינו שלא לפחות מי פסוקים של פלכיו ועשרה של זכרונ' וי"ט שופרות כנגד יפענים הללו בסמור הללו א בקדש וכנגד עשרת הדברות וכנגד ימאסרות שבהם נברא תעולם לכך אין פוחזין פקם אבל מוסיפין עליהם ומתחילין בפסוקי של תורת לפדות ג' פסוקים וכן של כתובים וכן בשל זביאים ופסיפין בשל תורה ופיה אסלא תחיל בשום פסוק אפר ובתורתך כתוב לאמר יצא שכורם כלולו כל ז' ופח שמקדישין כתובים לנביאים אע"ג דמעלת הנביאים היא גרולה פפעלת הכתובים שהיה ברזח תקדיש פ"ס כיון שאופרים פסוקים מתחילים שאמרם דוד שהוא היה בזמן קודם לנביאים לכך מקדישין הכתובים ונוהגין לומר הפסוקי כסדרן שהם כתובים בתורה כגון מלכות אופרים בתחלה יי' ימלך לעולם ועד ואח"כ לא הביש אח ביעקב ומ' ואח"כ יהי כישורן שלך וגו' ואח"כ ונדברי קדשך גו' ואח"כ ע"י עבדיך הנביאים כו' ופסיפין ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל וגו' ואע"ג דלא כתיב ביה מלכות פ"ס כיון דכתיב ביה יי' אלהינו והוי בלאו אפר שהוא מלכיו שהרי עיק קרא דילפי סיניה שאופרים מלכות אין כתיב בו מלכות אלא אני יי' אלהיכם ודרשו פסנת לומר פרכיו כפו שיתבאר בסמוך ועוד דמלת אחד הוי כמו מלכו פלוש שהוא אחד ופיוח ואין דוסה לו ומלכותו בכל משל ואופרים אהינו ואהי אבותינו מחל בו ותוחם שרך על כל הארץ כו' וא' היום תרת עולם כו' לא בחזרת הש"ץ את התפל זכרונות אחת זוכר כו' ע"י עבדיך הנביאים כמוב לאפור כו' ואף ע"ג דהלוח וקראת וגומר ופסוק הכן יקר לי אפרים וגו' חס שניה בירמיה ופסו וזכרתי אנו את בריתי אתך וגומר הוא סיחוקא פ"ס כרי לסמוך זכיר ימי געורים ריחוקא לזכירה חסר געורים דירמיה שהם רופין זה היה הפסיקין כ' פסוקי של ירמיה והכניסו ביניהם פסוק סיחוקא ותוחפין פא' יזכר הברית שופרות אתה נגלית כו' ותוחפין בא"י שופע קול תרועת ק"ו ישראל היום כרחמים :

ה א"א לא במלכות ולא בזכרונות ולא בשופרות פסוקים של פורעניות ישראל אבל המדברים בפורעניות של עכו"ם אופרי' ולכך אופרים בשופרות פסוק וה' אלקים בשופר יתקע וגומר שיש בו פורענא עכו"ם :

ו ואל חתמה בזכרונות ושופרות למה אין משלישין בפסוק של תורה כמו בשלכו שמשלישין בפסוק שמע ישראל וגו' בזכרונות פסוק של זכרתי לחם ברית ראשוני הוא השלשה שלהם ובשופרות פסוק ופיוס שפחתם ובפוערי' וגו' ותקעתם במצוצרו היא השלמה שלהם ופה שהרחיקי פפאר הפסוקים מפני שהם נפולים כן בלשון התפלה ואף ע"ג דבפסוק של ותקעתם וגו' לא תחבר בו שופר פ"ס פיון שהזכיר בו לשון תקיעת הרי כמו שופר דהא פתאי קרא פפקא לן שאופרי' שופרות דהבי איתא בספרי דפותקעתם ילפינן שאופרים שופרות וכדכתיב סיפא דקרא והיו לכל לזכרון לופרים שאופרים זכרונות ופרכתיב אני יי' אלהיכם לופדים לומר מלכות וע"ג דהא קרא לא גרי"ן כתיב אלא סתם בגל הפוערים פ"ס ילפינן סינית

לבוש החור

חלבות ראש השנה

קצת

גומר והוא תענית ציבור ואומר
 בו השליח ציבור ענינו בין נאל
 לרוץ וקורין וחל שחרית ומנחה
 ומפסיקין ודרשו כמו ככל חענית
 ציבור וקדימין בו באשמורת
 הבוקר ואומרים סליחות כל
 מקום ומקום לפי מנהגו :

תגיה כשחל יום אשל ר"ה בשבת אז
 אומרים כפזמון הסליחות כיום ה
 דעמדת ימי תשובה בזה הסדר : פתיחה
 עם יי חזקו ע"ש שליך יי מקרא נ"ח - שליך
 כמשי אשא נ"ב * את חלקי נ"ג * תמרות
 רוגז פ"ג * פזמון יחביאנו פ"ד * עקדה אז
 בהר מור פ"ה * תחינה שערי שמים פ"ט :
 וליום ושל ימי תשובה שלמחרי אומליסות
 הסדר פתיחה ה"י * חלקי הנבואות יוצא ל'
 את הק"ל פ"י * חלקים אל דמי פ"א * ברית
 כרות פ"ב * אומין יוכיף נ"ד * און תקנ"ה
 פזמון יי נ"ו * עקדה אמונים ל"ז * חנה לזכרה פ"ו * זכור ברית שפס ישלשל פ"ט *
 ככל חנט * תשינה תעודה נ"ח)

היינו משום שאין הקהל רוצים שיעוררו עליהם כדת הדין אבל בין
 איש לחבירו למה לא ידונו להוציא הנזלה פתחת ידו מיהו אם יש
 עסק שבועת ביניהם שקיבל עליו הנחבע ליטבע יניחו השבועה עד
 אחר י"ב שבטוע אין כאן תרעומות לחובע . שנת שבין ראש השנה
 ל"כ קורין שנת תשובה שהוא ימי תשובה ועוד שאומרים הפטורה
 שובה ישראל . כסגן אבות אומרים בו הסלך הקדוש כו יוצר
 אשחר אופן האוינו זולת אדעה הפטרה שובה עשה חסות פסוקים
 מיאל וא"א בו ברבי נפשי משיח שאין מתחילין ברבי נפשי עד שנת
 בראשית מן הטעם שאכתוב לקמן בע"ה וגם פרקים א"א בו נראה לי
 הטעם משום שנוהגין לרדוש בכה כשנת זה בכל הקהלוח אין
 צריכים לומר פרקים שעיקר הפרקים א"א בשאר שבתות לא שיעסקו
 בתורה ולהשמיע לעם דברי כוסר ותוכחות ביום הפנוי ובשנת זה
 בלאו הכי דורשין בו ואין צריכין לפרקים ולכך מסיימן אותם בשבת
 שקודם ר"ה וכיון שהפסיקו שוב אין חוזרין ומתחילין לום כלום כל
 חדש תשרי עד שנת בראשית שיתחילו לומר ברבי נפשי . גם ש
 קודם י"ב כשחל בחול א"א ויהי נועם שהרי לא יעשו העם מעשה
 ויהם בכל ימות השבוע הכמה שהרי יום אחד יהיה בה י"ב ויש לכל
 אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב להם ב"י ימי חשובה וספק
 עבירה צריכה יותר תשובה מעבירה ודאיה ל"ע על עביר ודאיה האדם
 מתחרש עליה בכל לבו וספק עבירה הוא מתברך בלבו לאסר שמא
 לא עשיתי עבירה ואינו מתחרש עליה חרטה גמורה והרי נשאר
 עונשו העביר עליו ולכך היה צריך קרבן אדם תלוי להיות יותר ביותר
 מקרבן השאת שחטאת באה על דאוי ואשם תלוי על הספק :

חלבות יום כיפור

תרגום סדר ערב יום כיפור ובוב העינים :

א כתיב ועניתם את נפשותיכם בחשעה לחדש בערב וגומר
 וכדכתיב בערב שמעין דלא קפיד קרא אעיניו של כל יום
 התשיעי לא סמך הערב ואיך ואם היה נאמר בחשעה לחדש בערב
 ועניתם את נפשותיכם שהיה חזק מלת ועניתם על מלת בערב
 והי' צונו כפי כמו שאמרנו בלי שום פיקוק אבל מאח שהקדי'
 הכתוב מלת ועניתם קוד' מלת בחשע וכתב ועניתם את נפשותיכם
 בחשעה לחדש משמע שיע' העיניו יהיה בחשיעו וא"כ סתרי אהרדי
 ועוד ע"כ אין בונת לבון עינוי תענית ממש שכיח שהעיניו שחוא
 הפסקת האכילה אינו מתחיל ביו' התשיעי לא עד הערב אין זה עינוי
 כיון שאוכל ושותה כל היום כולו ובערב מפסיק אכ"כ כן לא שייך
 לשון עינוי שהרי הוא שבע ולכו גם באכילה לכך דרשין דהכו
 משמעותא דקרא החקיני עצמכם בחשיעו באכילה ושתייה
 כדי שתוכלו להתענות בעשירי וכדאפקיה קרא בלשון עינוי
 ולא קאמר בהדיא ואכלתם בחשעה לחדש עד הערב ומערב
 עד הערב תשבתו וגומר ע"כ ר"ל כשתאכלו בחשיעו מעל אני עליכם
 כאלי צויתם אהכם להתענות בחשיעו והתעניתם ואע"ג שבלשון
 ואכלתם וגומר היה ג' משמעותיה לשון מצות עשה על האכילה
 וא"כ למה חלה מצות האכילה במצות העינוי ל"ל דכל מקו שנצטוונו
 על האכילה אין במצות האכילה שבר קיום מצותה כ"כ כרובה כשכר
 קיום מצות העינוי דלפום צערא אנרא דמצות האכילה אדם מקיים
 אותם כרצונו הטוב יותר ממצות העינוי לכך אשמעין קרא כאן
 כשקיימו מצות האכילה האת יהיה שכרם מרובה כאילו נצטוו
 להתענות והתענו שזהו שכר גדול יותר וכל זה מאהבת השם יתברך
 את ישראל שלא צוה להתענות אלא יום אחד בשנה והוא עשרת
 לחדש ב"ה ולשובתם לכפר עונותיהם וצוה שיאכלו וישתו יום
 שמלפניו כדי שיוכלו להתענות ולא יזיק להם העינוי של מחר
 לכך מצוה לאכול ולשתות ולהרבות בסעודה כערב יום כיפור
 ואסור להתענות בו ואם נדר להתענות בעיקר יעיל סימן תקע
 סעיף ב' ואפי' תענית חלגים לא יתענה ביום זה אף על גב דבשאר
 ימי שבת שבת מותר להתענות תענית חלום . דשאני ערביים
 כיפור דכיון דהאכילה חשוב כמי עינוי למה יתענה אלא ישיב אותו
 לו והאכילה תהיה יפה לחלום ביום זה כמי בשאר ימים תענית
 פ' פ' תהר שלא לאכול אלא סאבלים הקלים ונחין להתעכל
 כגון

יולדת אפי' שחל יום שמיני שלה וה' ה' מיום ח' ואילך עדיין ל"ש
 כתיב ר"ה לאכול וכן בכל תענית הכתובים באוחו פסוק חוץ מס' ב'
 כמו שכתבאר לעיל סיפן תק' נד שכיון שח' ל' אין גזירה בזמן הזה אין
 מחמירין בו כל כך לילול ולחולה ויש מחמירין ואוסרין מיום ח' ואילך
 והביקל לא הפסיד ואם חל בשבת דוחין אותו עד יום א' :

ב ובכל ימים שבין ר"ה ליום כפור מרבין בתפלות ובתחנונים
 וסוסיפין באבות זכרינו ובנבירות סיכמך ובהודאת וכתוב
 ובשים סלום בספר כו ואחר חזרת השליח ציבור את התפלה צומר
 אכינו מלכינו בכל יום בבוקר ובערב והיחידים מתענין בהם חוץ
 פכש' וע"כ שאין אדם א"א ואין מתענין בהם כלל וכן באשמור'
 אומרים סליחות ונ' פעמים וירוי וחחנת חוץ מבערב יום כיפורים
 שאין אומרי לא פעם אחת וירוי ואין נופלין על צניהם אפי' באשמורת
 אם חלה להיות מילה ביקסא לעשור אומר באשמורת זכור ברית כו
 ואל תפר וגם פזמון דמילה יה איום כו ואומרים א"א ס' א"א והוא
 רחום ותחנן במילה ואפי' בצום גדליה אבל אל ארץ אפים ולמצות
 אומרים ומכריזין על הכוס ונותנין לשתות לילד ולנערים וכן בס'
 באב . ואפי' ביום כיפורים נוהגין ליתן להם לשתות במילה דלא
 חיישינן דילמא אחי למסרך . כיון שאין המילת תדירה ביום זה
 דדווקא במילתא דתדיר כגון קידוש שייך למיגזר בכה ג' דילמא אחי
 למסרך אבל במילתא שאין תדיר לא גזרינן אין מקדשן הלכנה לא
 עד אחר י"ב מפני שאנו תלויין בדין וקדוש צריך להיות מתוך שכחת
 הלב כן הוא הגבנה ואני שמעתי בש גדול שחד שאדרכ' שוב שיקדשו
 אותה בחיך עשרת ימי תשוב כד' שתבא מצוה זו ותוסיף על זכויותינו
 הקודמות ואלי תכרע היא את הכף לזכות ביום הדין וסברא נכונה
 היא כן זו היא משכח הלכות שתוסיף על זכויותינו ותכרעינו לזכות
 וכדי לקיים המנהג אפשר לומר כיון שכפתינן לכבודה כדי לקבלה
 בשמחה הלב והי' ההכנתה ג' מצות והיא היא הסכרעת נל' :

תרגום שיהו נזהרין בפת של עכו"ם וכו' סעיף אחד

א אפי' מי שלא נזהר בפת של עכו"ם בשאר ימות השנה נוהגין
 להזהר בו בכל עשרת ימי תשובה והיינו מר"ה עד י"ב כדי להגהיג
 עצמו כשהיה באילו הימים ולזכור שהם משונים למעלותא יותר
 משאר ימות השנה ואם אינו יכול לאפות בעצמו יכשיר את התנור
 שאיפין בו העכו"ם שישליך בו ישראל קיסם אחד כדי שיהא נראה
 כמשיע באפייה כדי להעלות על לבנו שאנו סובלי' מהם בקדושה
 ובשחרת ונעשה תשובה . אין נותנין חרס בין ר"ה ל"כ עד אחר י"ב
 לפי שאנו תלויין בדין ואין לעורר עלינו מדת הדין והמקטרנ . ויש
 נוהגין שלא לרדן בק' איש לחבירו . ונ' ל' אדרבה יותר טוב הוא לדון
 ולפסוק הדין בין הנבירות כדי שיהא השלום ביניהם ב"כ ועוד הרי
 אחו' ל' במקום שיש דין אין דין ומקום שאין דין יש דין ר"ל אם נעשה
 הדין למשה איזה הדין למעלה ואם אין נעשה למטה נעשה למעלה
 וא"כ אם לא ידונו למטה הרי מדת הדין למעלה מתוחה עלינו ח'ו
 ע"כ נ"ל שיותר טוב הוא לדון למטה ולהשקיס הדין שלמעלה כיעל
 הדין העולם עומד שנאמר אמה ומשפט ושלום שפשו בשעריכם ועוד
 גם מצד התובע יש לנו להטפל לדיני שהרי צריכים כל ישראל להיות
 להם שלום זה עם זה ב"ה והתובע בזה יבער לבו על נתבעו שיחזיק
 את שלו שלא כדון והיה שנאתו עליו בלבו גם מצד הנתבע טוב לו
 להזקק לו להוציא גזילה מתחת ידו קודם בא יום הדין הגדול והקדוש
 ותתקבל תשובתו יותר כי בעוד הגזילה בידו יהיה ביום הדין כשובל
 ושרץ בידו ע"כ אני אומר כי שנות גמור הוא ושיבוש הדעת יש
 באותן שנהגין שלא לדון נראה לי אף על פי שאסרתי אין מחמירין

זה ואין צריך לחתום בוידוי בא"י האל הסולחן שהרי כבר החכם ב"ה ברכות חנוך המרבה לסלוח ואין לחתום ב' החיסות פענין א' בחפילה אחת ואפי' ב"כ עצמו אע"פ שצ"ח אומר ב"כ סלח לנו כו' נ"כ אחרות מן כיון שכבר כללו להו' ברכות שתיקנו ה"ל לא יוסף ואומר אלהי עד שלא נוצרתי כו' שהו' גם כן פעין וידוי ואוסר אח"כ אלהי נצור כו' וזוהר ש"ץ תפילת י"ח בקול רם כמו בשאר ימים אבל הוידוי אינו חוזר לא בתוך החפילה ולא לאחר התפילה שכיון שלא נתקן הוידוי במנחה אלא משום שפא יארע לו אונס ובש"ץ לא שיך זה בחזרת התפילה שהיה להוציא אחרים שאסאיער לו אונס יעמוד ש"ץ אחר תחתיו שאין דרך ליארע אונס לכל הציבור ואף ע"פ שאין חזרת הש"ץ אע"פ הוציא את שאינו בקי וא"כ שפא יארע אונס לשאינו בקי לא חשו חכמים לכך שמעטים הם שאינם בקיאים ולא רצו חז"ל לתקן בשבילם חזרת ש"ץ הוידוי (וע"ל סימן תכ"ד סעיף א' ונסמין תק"ס סעיף ג') ועוד שהרי כל אחר יכול להתוודות בפני עצמו בלשונו שאין הוידוי צריך להיות דוקא בלשון הקדש כמו התפילה הלכך יתיר כל אחד שילמד את הוידוי בעצמו שיהיה בקי בו ויתוודת בעצמו בעי"כ במנח שכל אחר חייב להתוודות בעצמו לפני יוצרו בבית הדעת ובלשון שהוא סכיר קודם שיאכל סעודה המפסקת דשפא יארע לו אונס ולא יוכלו להתוודות אח"כ וא"א אינו מלכנו במנחה וכ"ש תחנון שחרי הוא י"ס :

ונוהגין ללקות כל אחד סלקות ב"ה אחר תפלת מנחה שפתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו ונוהגין ליקח רצועה של עגל ללקוח בו שנאמר בסלקות ונקלה אחיך לעניך וסמך ליה לא תחסום שור בדישו וכתיב ידע שור קונוהו וגו' ונוהגין ליקח רצועה כל דהו שאין זה סלקות נסור רק ליזכרון למלקות (ועוד שאלקות מכפר עון וע"פ דל"ן זה מלקות נמור מ"מ כפרה מ קנ"ה הו"א וע"ל ס"ל ר"ז) והנלקה מושה לא עוסר ולא יושב ופניו לצפון ואחוריו לדרום אי איפכא ולא למזרח או למערב שהם מקומות שהשכינה שרויה שם ואוסר וידוי ג' פעמים אשמתי והמלק אומר ג' פעמי' והוא רחום וכלל מ"ה מכה אחת לפי שיש בו י"ג תיבות וג' פעמים י"ג הרי ל"ס כפנין סלקות י"כ אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפר אבל המכעש בו ופחשב בלבו מה מעיל ליי"כ לזה אינו מעיל ואינו מכפר לו כי היאך יכפר לו הוא אינו סבך זה כיון שאינו מאמין :

תרה סדר סעודה מפסקת ובו ד' סעיפים :

א ואוכלין ובפסיקין קודם בין השמשות דילפיני מקרא שצריכים להוסיף סחול על הקודש בין באיסור אכיל ושתייה בין באיסור עשית מלאכה והכי איחא בפ"ק דר"ה ועיניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש יכול בתשעה ל' בערב אי בערב יכול משחשך ת"ל בתשעה הא כיצד סחול והתענה מ"מ למד שמוסיפין סחול על הקודש :

וב"ל התי' שמעתי מפי' וכו' דהכי דריש ליה דאי' לדרש אכילת עי"כ לחודיה חתא ולא הוה לדיך לכהונן מלת בערב דק ועיניתם את נפשותיכם כו' למדש מערב עד ערב קשנתו וגומר ועל כרחינו היינו לריכס למדרשה לאכילת עי"כ דאי' כפסונו להתענות כס' אי' אפשר למדש דהא כל הפרשה כולה מיירי עשור למדש שהרי התחלת אף בעשור למדש וגומר ועיניתם את נפשותיכם וגומר ואם כזמה שכתב בסו' הפרשה ועיניתם את נפשותיכם כו' למדש מערב עד ערב וגומר ה"ן התקינו עלמיכם כו' לאכילת עי"כ ושתייה כד' שחולנו להתענות למח' בערב למה ל"א למידש ביה כתי' דריש דמוסיפין סחול כו' וכדריש כו' בערב כו' וכדריש זה מוכרזין ועיניתם את נפשותיכם כו' למדש מערב כו' והיה משמע מיניה כפי' מוסיפיה כו' למה כתב בערב כו' וי"ו דתשמע פשוטו שהוא כמו סימן על כו' למדש כלומר מוסיפיה ועיניתם כו' וגומר בערב דהיינו משחשיכה ולא כיון מ' אלא מ' דכונתה השוק כמת כד' הוה למדש ביה כתי' דריש דתקינו עגמת ביום טו' וגומר וכדכתבין לפני' ליש סימן ה"ך אפ"ל דלמה לא נריכין למכתבין בערב דכללוא הכי הוה דרישין הכי מ"מ כיון דמאוס דריש דמוסיפין כו' כו' ריך למכתבין חסד הו"ו וכתבין בלשון דתשמע לפי' השמוע דק משום שהוא מיוקר שמעיין מיניה כתי' דריש דמוסיפין כו' למח' דלית ליה הכי ומ"מ דריש מקרא אמרינא לית ליה דבערב מיוקר הוא דס"ל דלא לנו סכתו לסמוך על התענה עגמתו כל סמריש דק הו"ו והנודך לכתוב ועיניתם כו' ר"ה לשיש כהדי' ליימתי נע בערב כו' ולא משום דריש דמוסיפין וכו' לכך נריך לדרש דמוסיפין קרא אמרינא כתי' עגמתו כו' :

אין

ת"כ הוידוי אין צריך לומר אבל אין מברכין על סבילה זה שאינה חונה שהרי בסל' סבילת בעל קרי לחפלה כל ימות השנה גם עכשו אינה זוייב יותר שנצטרך לברך עליה : על ס' פ"ח) ואם אי אפשר לו לסבול שהעת הוא קר או שאין לו מקו' ישפוך על ראשו ונפול לפחות ש' קבין מים אפי' הם חסין שהם ר'ו בצים במקום סבילה שכן שיערו חז"ל שכסדה זו יכול אדם לשהר :

ד הסבילה יכול לעשות באיח שעה שירצה שהיום רק שתהא קודם הלילה וי"א שתה' דוקא אחר חצות היום שיראה שמשום שחרת י"כ היא טובה אבל שמת לו מת בין ר'ת ל"כ מתור לו לרחוק ולסבול בעי"כ עד חצות ד"כ מבטל גזרת שבעה ואע"פ שנהגו שלא לרחוק כל שלשים יום סבילת מצות מותר וי"א דוקא שהוא אחר ג' ימים שנסתם הנולל אבל אם הוא חוד שלשה ימים אין מתירין לו לרחוק ולסבול אלא שי"כ מבטל גזרת שבעה ואח"כ חג הסוכה מבטל מסנו גזרת שלשים והמיקל אפי' חוד שלשה ימים לא הפסיד :

תרה סדר הוידוי בעי"כ במנחה ובו ד' סעיפים :

א כיון שי"כ הוא יום סליחה וכפרה דכתיב כי ביום הזה יכפר י"י עליכם וגו' צריך כל אדם שיתוודה על חטאיו כי כן מצונו בכל קרבנות שכאן על הכפרה דכתיב בהם והתוודו את חטאתם אשר עשו וגו' וכמו שעשה כהן גדול ב"ה שהתוודת בעדו ובעד כל ישראל דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל ישראל שפירשו שיתווד' חטאתו ואח"כ חטאת ישראל והנה מצות וידוי מן הדין הוא כשיכני' יום הדין וצ"ח ויהקדש היום שהוא זמן התחלת הכפרה ולא קודם לכן אלא שחשו חכמים שפא תיטרף דעתו באכילה בסעודה המפסקת שפא ישתכר וכיצא בו ולא יוכל להתוודות לכך תקנו שיתוודה כל אדם בעי"כ במנחה קודם שיאכל סעודה המפסקת והיכן אומרה בחפילו' אחר שנמר כ"ה ה"ח דהיינו אחר ברכת עישה השלום מתחיל או"א תבא וכו' שמשנו כו' אתה יודע רזי עולם כו' ונראה לי האומר אין כל דבר נעלם מסך טועה נסור הוא דהא משמעו אין כל הדברים נעלמים מסנו י"ת אבל קצת הדברים הם נעלמים מסנו לכך יאמר אין דבר נעלם וכולו שפירשו אין שום דבר נעלם מסך וכו' ויאמר שתכפר לנו על כל חטאתינו ותסלח לנו על כל עונותינו ותסחול לנו על כל פשעינו דכפר שיך גבי חטא דכתיב אולי אכפרת בעד חטאתכם וסליחה גבי עון שנ' סלח נא לעון העם הזה ומחילה גבי פשע שנ' אנכי אנכי הוא מוחה פשעך ומחיה הוא ענין מחילה :

על חטא על סדר אל"פ א' ב' חטא ועל חטאיו כו' ואלהי עד שלא נוצרתי כולו אבל עיקר הוידוי אבל אפחני חטאנו שהוא דרך כלל :

ב ואין צריך לפרש את החטא כענין שנא אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ומה שפורטים כסור אל"פ א' ב' חטא דעל חטא כו' איזנה נקר' פורש כיון שהכל אומרי' אותו כסוה וגוסח אחד החוסא ושאינו חוסא אין זה נקרא פורש אלא נוסח התפילה כך היא מיהו אם רצה לפרש הרשות נדו' שלא נאמר אשרי וגו' אלא שאין צריך ברא' כשמתווד' בקול רם אבל אם מתוודה בלחש נכון לפורשה שם ס' כסוי חטאת הוא כיון שאינו נשמע לבני אדם ומשום שאדם מתבייש יותר וסתחרר כשפורשה יפרשם בלחש כענין שציינו כמשה כשהתפלל על ישראל שבפרש החטא שנ' אנא חטא העם הזה חטאת גדולה וגו' ויעשו להם אלהי זהב ואין להקשות אם כן נדף מהכא שחובה הוא לפרשה קרא אינו אלא אסמכתא בעלמא דעיקר קרא הכא הכי פ"י שבך אמר משה לפני הק' בה' רש' ע' כסוף זהב שהרבי להם עד שאמרו ה' ר"י להם שעשו אלהי זהב א' נ' דרך הפלגו' החטא להמעשה קאמר כד' שיכפר להם בקל וה' ק' רבש' ע' ודאי חטאו חטאת גדולה בפחשבותם אבל מה עשו לא עשו אלא אלהי זהב ואין בו מסת נגדיך וא"כ מה איכפת לך וכאלו לא עשו כלום :

ג וצריך להתוודות מעומד דכתיב הו' דרך כנעה שפי' ופתווד' בלב שלם ואפי' כי שמע לה שש"ץ והוא התוודה כבר צריך לעמוד ופשוטיב הציבור לחזור לאומר בלחש עס הש"ץ כמו שיתבאר לקמן :

ד ועוונות שהתוודה עליהם ב"כ שעבר אע"פ שלא שינה בהם בשנה זו יחזור ויתודה עליהם כד' שהיו חסיד חטאתיו ופשעיו לנגד עיניו ויתרש עליהם שלא ישוב עוד לכסליהו שנ' כי פשעי אני ארע וחטאתי לנגדי תשר :

לביש החור הלכות יב

קפ

אשר לא חשבה כלומר שאוכל ליישב דעתו בה' פרש למיק' עצמו והוא שאכל פאכלים שאינה ראויים אלא לפי שהוא רעב אבל אם אכל מאכלים הראוי אף לשובע כגון מאכלים המבטחין והמחולקין שיש בהם הנאה אף לשבע דרוחיה לבסוסי שכיח חייב אפי' באכיל' גסה - האוכל כ"כ אובלים שאינן ראויין לאכילה כגון עשבי' המר' או שריפות הבאשים או ששתה משקין שאינן ראויין לשתיה כגון ציר או מוריים וחומץ חי הרי הוא פטור שאין דעתו מיושבת בהם ועדיין מעוטה הוא אבל מ'ס אסור לכתחלה ואפי' לעוס דבר ולתזור להפלישו אסור ואפילו עצי בשמים :

ז אכל עלי גפנים פטור ולולבי גפנים אם לבלכו קורם ר'ה פטור דכבר נחקשו ונעשו כעץ ואינן ראויין לאכילה אכל לבלכו אחת ר'ה עדיין רכז הם וחשובי אובלין וחייב עליהם :

ח פלפלין יבשתיא ונגבילא יבשתיא פטור' שאינן ראויין לאכיל' ואם הם רטובין ראויים הם לאכילה וחייבים עליהם :

ט שהייה אין שיעורו שיהי בכל אדם אלא כלאדם לפי מה שהוא גדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו אם שתה מלא לוגמיו חייב ולא מלא לוגמיו משם אלא כרי שיסלקו יצ' אחר כפי וירא כמלא לוגמיו כי ק' לר' לרמתיי שב דעתו בזה והרי עמל על אשר לא תעונה ותוא פחות מרביעיה באדם בינוני :

י וכל משקין מצטרפין לכשיעורן שתה מעט וחנף ושהה פעמ' אם יש מחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שהיית רביעית מצטרפין לכשיעור ואם לאו אין מצטרפין . יא ששיעור צירוף השתייה כדי אכילה פרס כמו צירוף אבילות . שתה חוסף חי כבר נחבאר למעלה שאין ראוי לשתיה הוא ופטור אבל אסור וחוסף מזוג ראוי לשתיה הוא ומחייש דעתו בו והיי' על כל הדברים שאינם ראויין לאכילה שאפרנו אם אכל מהם בשיעור אע"ג שפטור ממלקות מכין אותו סבת סדרות מדרבנן . מותר ליגע ב'ה ולפטרל כל אובלין ופסקים שאינם מומנים שהרי ראויין הן ליתן לקטנים ולא חלישין שמה יאכל אפי' שתה אנב נגיעה משום דאימת יום כיפור עליהם ויהבי ארעתייהו :

ה' ר'ג איסור רחיצה ביום כיפור ובוי'ב סעיפ'ג

א רחיצה כיצד כל רחיצה של תענוג אסור בי'כ משום אשר לא חשונה וגו' הילכך אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו בין בחמץ בין בצונן ואפי' להושיט אצבעו במים אסור אכל אם היו ידיו או רגליו או שאר מקו' בכל גופו מלוכלך בשיס או בצוא' או שנטף דם מחוסמו מותר לרחצם שנה אינו של תענוג :

ב וכן בנקר כשעומד מסתו מותר לרחוץ ידיו ולנרד עליהם ענ' שחתם ידים פלוכלכות הם בנקר ועוד שרוח רעה שולה עליהם ויש בו משום סכנה אם אינו רוחצים :

ג וכן בכל היום אחר שעשה צרכיו ולקח או הסיל פים ושפסף בידו מותר ולכלב שיזהר שלא ירחץ כל ידו אלא עד סוף פרקי אצבעותיו ולא יכוף להנאת רחיצה רק להעביר סעל' הידים הרח רע או הליכלוך ואם רוצ' להתפלל אכ"כ אפי' לא קנה או לא שיפסף הותר לו ליטול עד פרקי' האצבעותיו משום שנ' הכן לקראת מלקיך וגו' וכן הכתבים כשרוצין לעלות לדוכן מותרין לרחוץ ידיהם שאינם רוחצים משום הנאת גופם אלא לטהר עצמם כמו שהיו הכתבים מקדשין ידיהם בשעת העבודה וכן הבא מן הדרך ורגליו בהות מותר לרחצם דכל שאינן עושה משום הנאת גופו אלא משום קרושה או טהרה מותר לרחוץ :

ד מי שהוא איסטניס ואין דעתו מיושבת עליו עד שיקנה פניו במים מותר לקנות ב'ה וכן כל מי שיש לכלוך על פניו או על גבי עיניו מותר להעביר במים ואפי' כל אדם ואפי' בלא יכלוך ואפילו פי שאין דרכו לעשות כן בכל יום ועושה עתה כדי להקרי' מותר לו לשרות מפה במים ולסוחטה עד שיצאו מימיה ערב יום כיפור ולמח' מעביר' על ג' עיניו אע"פ שנשא בה' מליחות המים קצת בלבד שלא יהא ב'ה טופח על מנת להטפיה שאם היה בה טיפה ע"מ להטפיה והוא שיש בו לחות כל כך עד שמניח אדם ידו עליה חתלה בה לחות כל כך עד שאם דבקנה לידו האחרת חרבנה בה לחות כידו השנייה אז יש בו

שם דבקנה לידו האחרת חרבנה בה לחות כידו השנייה אז יש בו

שבות הדומה לעינוי ואע"ג דאינו עינוי ממש כמו גבי שבת דמרכינן משבחון כל הדומה לסלאכה ה'נ שבחון מרבה כל הדומה לעינוי והוא נקרא שבות דעינוי כמו גבי מלאכה דשבת שנקר' שבת דמלאכה ואינם עינוי ממש אלא שמסרן הפסוק לחכמים איזהו לשם תענוג ואסרוהו משום אשר לא תעונה ואיזהו שלא לשם חנוג והתירוהו ומהאי טעמא נמי הקילו בכמה ענינים בדברי' הללו מה שלא הקילו בן באכילה ושתייה ומלאכה כמו שיחבאר כסי' שלפנינו בע"ה :

ב מלאכה כיצד כל מלאכה שחייבין עליה בשבת חייבין עליה ב'ה שכן כתיב כל מלאכה לא תעשו ב'ה כמו בשבת וכל מה שבשבת פטור אבל אסור ג' הוא ב'ה אלא שבשבת זדונו שקילה וי'ה זדונו כרת שלכן כתוב בתור' כפי' וכל איסורי הוצאת שבת נוהגין ג' כ'ה דהא מיקרי שבת וכל דבר שאסור לשלשל בשבת מדרבנן משום מוקצה אסור ג' מכריהם ב'ה וכן כל דבר שהוא שבות דרבנן אסור ביה הילכך זהו מלום לעכו"ם להדליק ב'ה את הנר שכבה או ליקח ממנו השעות שנוסף כדי שידליק יפה וכה"ג וכולם כמו שנתבאר בהלכות שבת אלא שבי'כ החירו סוף חמנחה ולמעלה לקנוב ירק פירש' להסיר ממנו עדין המעופשין ולהדחיו ולחקן אותם לאכילת הלילה שהיו מוכנים מיד כמציא' י'כ וכן החירו לפצוע אגוד' להכין לאכיל' הלילה ומה' כשחל בחול אכל בשבת לא התירו דלא גרע משאר שבתות השנה שאסור לשרוח ולהכין דבר לצורך החול והאידינא נתנו לאוסרו אף כשחל י'כ בחול מפני שהקילו בהם לעשותם קודם זמן המנחה ולכך חזרו חכמים והחזירו לאסור להם אט' נפלה דליקה ב'כ מותר להציל סעודה אחת לצורך הלילה כמו שמציל בשבת לסעוד' המצוה : (וע'ל סימן של' לכינד כוהנין קדליק בשבת או ב'כ נזמן הזה)

תרי"ב איסור אכילה ב'כ ושיעוריה ובו י'סעי'

א אכילה כיצד האוכל שיעור' שמתיישב ממנו דעתו כשהוא רעב חייב דכתיב כל נפש אשר לא תענה ונכרתה וכשאוכל שיעור' שכתיושב דעתו ממנו הרי אינו מעונ' וחייב כרת ושיעורו חז'ל שהוא לכיתבת הנסה והוא פחות מעט מכביצה ואין חילוק בין אדם גדול אפי' כעונ' מלך הבשן וכין אדם נגס קטן כולם שיעורים שיה ככותבת הגסה דקים יהו לרבנן דכל אדם מתיישה דעתו בככותבת .

(אלא דכולי' עלמא מתיישבת דעת' טונא ועונ' מלך' הנשן פורתא) ולא שנא אוכל דכריש הסותרים או דכרים האסורים כגון פגול ונות' וטמא ונבילה ושריפה שהרי ע'י כולם מתיישב דעתו וריכה הכתוב חענו ועניתם לרבות שיחול איסור' העינוי על כל דבר אפי' אדב' שחלה עליו כבר איסור ואם לא התענה אפי' מדבר איסור חייב כרת וחייב באלו שתיים אחת משום איסור עצמו ואחת משום י'כ :

ב וכל האובלין מצטרפין לכשיעור ואפילו מלח שעל הבשר וציר שעל הירק מצטרפין עמו להשרים לכשיעור ואע"ג דציר משק' הוא ואובלין ומשקין אין מצטרפין שאני ציר שעל הבשר דאכטורי אוכל הוא וכל אכטורי אובלי חשוב אוכלא אבל שאר אובלין ומשקין שאכל חצי שיעור' ושת' חצי שיעור' אין מצטרפין שאין דעתו מיושב ככך ג' אכילות מצטרפין כגון שאכל מעט והפסיק וחזר ואכל מעט עד כשיעור מצטרפין :

ד והוא שלא שהה פמחלת האכיל' ראשונה עד סוף אכיל' אחרונה יותר מכדי אכיל' פרס דכהכי מתיישב דעתו ואם שהה יותר אין מצטרפין ושיעור' אכילת פרס יש אסורי' שהוא כל בצים וי'א שהוא שלשה בצים שזחקות :

ה והוא ג'עו' שיעור' חייבו דאם עשה במזיל שהוא חיי' כרת ובשוגג' דחייב המצאת אבל איסור' דאורייתא איכא אפי' בכל שרתא דכתי' גבי אזהרת חלב כל חלב שזרועו וכשב לא תאכליו דמשמע אפילו כל שהו חלב לא תאכלו וגבי עונש כתיב כי כל אוכל חלב ונכרתה ולא כתיב אוכל כל חלב ולא עונש אלא על שיעור' אכילה שהוא כזית ה'ה לשאר איסורים איסורן בכל שהוא ועונשן כשיעורן :

ו אכל אכילה גסה פטור כגון שאכל בעי'כ ססוך לחשיכת עד שהיה שבע' וקץ במזונו והפסיק ואח"כ מיד כשחשכה שיעדין ה'ה שבע' ופלא חזרו ואכלו זו היא אכילה גסה ופטור . (וע'ל סי' רנ"א פעי' ה') מפני שאינה נהנה מסגד' ואדרכת' שהיא פוקת' לו וכתיב

ב' א פשום

לבוש החור הלכות יום כיפור

בר"ה ואע"פ שבשאר שבתות השנה אסור לצאת לרה"א אלא פנעול של עור אבל שאר דברים אפורים בי"כ שאני ועל סיון שא"ס עוף ש' ורבשאר ימות השנה כ' עוילין בשל עור ואין דרך לנעול בשאר מינין הו"ש שאר מינין כמשיי שאינו מלבד או פשו גזירה שמה יחלוץ וישאסר אמות בר"ה ספני שילעגו עליו כמו שבאר שם מא בהלכו שבת סיון שא"ס אבל ביום כיפור שאסור בשל עור הו"ש שאר מינים שלבוש שלהם ולא ילעגו עליו ומת' הג"ה

ולא דמי לקבץ קטע שהא אסור ללכת בו בשבת אפי"פ שדרכו כדך כמו שכתבנו לעיל סיון שא"ס עוף ש' דכה דקיעוב דרכו ללכת בקב עיבאי אחריבי ללו אורשייהו דכהי אלא כ"ה כיון דכ"ה מוכחיהו כהני מינים ללו משה כינה ועוד דקיעוב שא"ס דגבי קיעוב יש עשם אחר למסור כמו שכתבנו לעיל סיון ומעיק הכוזבים

ז חיה כל ליום מותרת לנעול פטום צנה שהוא קשה לה וכן חולה אפי"ן אין בו סכנה אלא שהצינה קשה לו וכן מי שיש לו מכה ברגלו מותר לו לנעול וכן אם רצה לילך לביתו מן הבי"ב או איפכא וירדו גשמים והוא איסטיני ומצער לילך בו יחף מותר לו לנעול פנעוליו עד שסניע למקומו. ההולך במקום שיש סכנת עקרב מותר לו לנעול אפילו מנעול של עור ואפילו אינו הולך לדבר מצוה אלא לסייל מותר לנעול במקום הסכנה :

ד יש מי שאסור שאין לדרך כי"כ שעשוי לו כל צרכי כיון שאסור לנעול במנעול ואינו נכון רכיון שיש לו צד היתר לנעול כגון במקום סכנת עקרב וכיוצא בו הרי בידו וברשותו הוא לנעול על כן יכול לדרך כמו בשאר הימים. (ועל סיון מ'ו סעיף א' שכתבנו שם שכתבנו כרכה וזעל כעילת הסנדל ולעיל נסימן הכוזב כתבנו שכתבנו עליו וכמה נרכות של פחרית אפי"פ אלא עשה אותו דבר כרכה כחקה עליו וכמה נרכות שאין מרכיך אלא עשה אותו דבר שכתב עליו) מותר לעמוד בב"ה על כריסוכסות בי"כ ואפי"ן של עור שאין זה דרך הנאת נעילה אלא כשהוא מנעילה ברגלו והסחמיר תע"ג :

תרטו איסור תשיש המטה ובו ב' סעיפים :

א תשיש חכמה אסור ולא משום קרי אלא משום עינוי (כדילפינן לעיל סיון חרי"א סעיף א' מקראי) הלכך אסור אפילו בזמן הזה שאין נוהגין שכיילה לבעל קרי לחפלה ויזר מלישן עם אשתו במטה ואפילו ליגע בה ז'הר כאילו היא נדה פן יבא לירי הרהור וקרי :

ב הרואה קרי כי"כ ידאג כל השנה כולה שמראים לו שלא לקבלו תעניתו והשביעוהו במה שגידם להשביעו כעבר שפוגז כוס לרבו ושופך לו הקיתוח על פניו ואם עלתה לו שנה מוכסח לנשתוא כזע"ה וז'א שודאיש לו הרבה זכויות שהגינו עליו ויש פנים ג' לאידך גיסא שכשעלתה לו השנה ארבה ידאג יותר ויפשפש במעשיו ויתקנם שמה קיבל זכויותיו ושחסו על חייו ונטאר ערום מסצות שכבר קיבל שכרו :

תרטז מתייתחלו הקטני לחתענו' ובו ב' סעי' :

א החינוקות מותרות בכל אילו חוץ מנעיל הסנדל שאין חוששין כל כך אם לא ינעילו אבל בשאר דברים שהם מצטערים בהם אין לסונען מהם ומותר להאכילן אפי"ן בידים ולא דמי לחכך בפסח דאכרינן משום שיש בו כרת ולא בדילי אינשי מיניה אסרו חז"ל לארס להחעסק בו בפסח. וא"כ אכילה בי"כ ג' היה לנו לצסור להאכילם לקטנים שהרי ג' כ"ש בה כרת ולא בדילי אינשי מיניה. שאני חסין בפסח שהוא יום מותר בשאר מיני מאכל ואם יחעסק בו בפסח יבא לאכול ממנו ש"כ ב' כשבין שאסור לאכול כל מיני... ולמשקין אסח דעתיה מיניה ולא יבא לירי אכילה שאימת י"ב עליו :

הג"ה (ועל סיון תרי"ג סעיף י' מהאי עפמא כמי מותר למי שמתענה להתעסק במאכלות ומשקין ועל סיון תקס"ו סעיף א' דכיון דאסור במיני מאכל ומסקה אסח דעתיה מינייהו ולא אתי ללשתלוין) אבל לרחוץ ולסוך אותם בידים אסר שכל הסך גם הוא עצמו נהנה בהם שהוא סך ורוחץ ידו אנבן ש"כ באכילה. אבל מותר לומר לעכו"ם לסוך ולרחוץ התינוק אצלו בחבין שהחפשו בו ביום דסתם חינוק חולה הוא אצל חסין והבר שאין בו סכנה אומר לעכו"ם ועוש' :

ב נס' מחנכין אותן להרגילן בשצות ואונעין מהם שעה אחר

משום איסור רחיצה ומשום חשש חשי' ויש אוסרין אפילו אין בה שופח כו' דחוישין שמה לא תנגב יפה ויבא לירי חשיה. חולה אפי"ן אין בו סכנה רוחץ כדרכו וכן הרוחץ משום רפואה דסת רחיצת עינים רפואה היא ואינו סוכין לתענוג שרי ורחמנא ליבא בעי אבל לרחוץ פיו ושיניו אסור כיון שאין בו סכנה שמה יבא מעש מים בנרונו וחצי שיעור אסור פן התורה מהו נהגו עבשו להחטיר אפי"ן ברחיצ' עינים שהיא דומה קצת לרפואה :

ה ההולך לבית המדרש או להקביל פני אביו או רבו או מי שנדול ממנו בחכמה או לצורכי שאר מצות יכול לעבור עד צוארו במים וכן בחזרה מותר שאם אי אתה מתיר לו החזרה יבא לירי שכשול שיסנע מלהלך לבתחל. אבל בין בהליכ' בין בחזר צריך לעשו שינוי והו' שלא יוצי' ידו משפ' חלוקו כרי שיזכיר' ו' ולא יבא לירי חשיה. פג' ויש עוד לומר של' יצא ידיו מתחת שפת חלוק' להגבי' שולי חלוק' על זרועו משום דככה ג' אינו נראה כמלבוש אלא כנושא פל' כקישו ושמו מ' הינוג בעל'ית מקופלק בשבת מיני חשמה :

וששום כיבוש ליבא דארבה דרך לכלוך תוא בכך. (ועל סיון פ"כ סעיף ע"ו וסיון ט"ז סעיף י' וסיון ט"ז סעיף כ"ג וכד) והוא שלא יהיו המים רדופים דאם כן אף בחול אסור מפני הסכנה אפילו אינם מגיעים אלא עד הפתנים :

ז דדוקא לעבור בגופו עד צוארו מותר אבל מעבר לשוב בתוכה אסור שבוך שאין איסורא לא כדרבנן גזירה שמה יעש' הבית של שייטין עשו חינוק לרבריהם יותר שבשל תורה בשב' ול' תעשה : ז והרב לא התירו לעבור במים לילך אצל תלמיד שהתלמיד יחך אליו ואפילו אין התלמיד יכול לילך אליו כגון שיש לו שום אונס לא פלוג רבנן :

ח תהולך לשמור פירות התירו לו לעבור במי שאין כוננו לתענוג אבל לחזור לא התירו לו שאם יבא למנוע שלא להלך לית לן בה דדוקא גבי דבר מצוה התירו לו לחזור משום ההליכה ולא בדבר אחר וכל מקו' שפותר לעבור במים אפי"ן היה לו דרך שיכול להקיף גיבש' מותר לעבור במים דלמעט בהילוך עדיף שפי'. (ועל סיון ש"א סעיף ו' ובסיון תקנ"ד סעיף י' ובסיון שנ"ג סעיף ה')

ט מותר להצטנן בטיש אפי"ן שיש בו קצת לחלוחית והוא שאין בו שופח על סנת להטפוח אבל אם יש בו כולו אסור וכן מותר להצטנן בכל מיני פירות ובתינוק ובכל מיני כלים והוא שיהיו רקים אבל אם יש בהם מים אפי"ן אינם מליאים אסור דשא יחנענו וישפוך המים עריו ויש אוסרין בכלי חרש ישנים אפילו רקים לפי שדרכן לבלוע הרבה וכשצטננין בהן פולטין מה שבלעו וחשיב כמו רחיצ' כ"ה אם יזיא בתוך שלשים יום אחר נישואיה מותר לה לרחוץ פניה כדי שלא תתגנה על בעלה :

י א מי שראה קרי ב"ה בזמן הזה שאין בעלי קריין שובלין לחפלה כל ימות השנ' נס' היום לא יסבול לא אם הוא לח מקנח בספה ודיו ואם הוא יבש שנתלפי"ך הקרי בבשרו רוחץ מקו' המלוכלך לבד ומחפלי' אבל אסור לו לרחוץ כל גופו או לשבול :

יב אפילו אשה כשהגיע זמן שכיילתה בו ביום לא חטבול דשכיל' בזמנה ק' דלאו מצוה היא וא"כ למה חטבול חמתין עד למח' וה'ה לשאר חייבי שכיילות שאינם שובלין בי"כ ואע"פ שבשאר ימות השנה הוא רגיל לשבול לחפלה לא יסבול בי"כ דק' דאין שכייל' בזמן הזה לבעל קרי אפילו לחפילה כיון שאין יכול לטהר עצמו שכל וכל כגון מטומאת מה :

תרי"ד דיני סיכה ונעילת הסנדל ובו ד' סעיפים :

א סיכה כיצד אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו ואם הוא חולה אפי"ן אין בו סכנה או שיש לו חששין בראשו סך בדרכו ואינו חושש שאינו עושה משום חנוג אבל בלא חולה או חששין אפי"ן אין סך לתענוג אלא להעביר הוהמא אסור דסיכה אינה כרחיצת כי הנאתו מרובה ואפילו אין כוונתו לתענוג מ' סתענג הוא בכך : ב נעילת הסנדל כיצד אסור לנעול מנעול של עור ואפי"ן ברנל' א' אסור לנעול ואין חילוק בין בית לרה"א ככ"ס אסור ואפי"ן מנעול של עץ ומחופה עור וכן קב הקושע וכיוצא בו אסור ודוקא של עור שהוא נהנה בנעילתו שמרגיש שאינו הולך יחף אבל של עץ ושל גשי' ושל קש ושאר מינין אפי"ן אנפליאות של בגד מות שאינו מחענג בכך שהר' קושי' הארץ פגיע לרגליו ופרג' שהו' יחף ל' שגבית ור' ש

לבוש החורף הלבוש יב

ובשתייה יתנו לו בתחלה פחות מעט ממלא לונטיו של חולה וישערו החולה עצמו וישהו בקטניה לשתייה נכבד כמו בני אכילה שהוא שיעור אכילת ד' בצים אם אפשר ואם לא אפשר יהיו בין שתיית לשתיה כסו שיעור שתיית רביעית . אבל בין אכילה לשתיה שיך צריך לשהות כלום שאינם מצטרפין אבל אם יאם הרופ' שאין שעורים הללו מספיקין לו נותנים לו כל השיעור אפי' אינו אדם בודאי אלא שכתפק בדבר או שהוא עצמו יאמר שאין מספיקין לו זה חשיעור או מסתפק בו נותנים לו כל צרכו כבת אחת :

מי שאחזו בלמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון וסימנו שיעשו כהות ואינו יכול לראו מאכילין אותו עד שיהיה עיניו ואפי' דבר איסור מאכילין אותו אלא אחר כהן היות ואם יש כאו שני פני איסור אחר חסוד שחכירו מאכילין אותו את הקל תחלה להקל עליו האומר ואם היה צריך לבשר ויש כאן בהסס לשחוש ובשר סוכך נכילה על סימניו שכן סעיף יד :

הגולה שאכל ביכ ונתחייב דעתו עליו כענין שיכול לברך צריך לברך ויחזיק ל' כבנר הכהן המזק שאם יעלה ויבא בבונה ירושלים ולא אסרין מצוה הכאה בעבירה היא ולא יברך עליה שאין האכיל עבירה בני חולה שיש בו סכנת כי אדרבה מצוה היא לנבית דחוי בהם אם דחמט ולא שימות בהן וחרי' בלגבי דידית האז כשאר י' לגבו שאר אדם לענין אכילה והלכך מצוה היא לו לאכול כמו בשאר י' כיון שיש בו סכנה ולכך יברך עליה ויחזיק יום טיבו כיעל יבא בבונה ירושלים :

תרי"ט סדר ליל יום כיפור ובו סעיפים :

א ערבי נכנסין לבל' ונוהגין להתעסק בציצית מעלי ולברך עליה (כסוונא אין מתעטפת) ואם שכח להתעטף עד חלילה לא יברך דק'ל כמות יום חיי אף כלילת . ונוהגים שקודם שיחללו סתירים לכל העבריינים והם העובדים על גזירות וחרמות הקהל ומחדידין להם כדי שיוכלו להתפלל עמהם ואפילו לא יבקשו שיתירו להם סתירין להם משום דאסרין כל תענית ציבור שאין בו ספושעי ישרא' אינו חענית שהרי חלבנה ריחורע ופנאו הכתוב עם ספני הקשורת והולכין שני חטובין סן הקהל ועומדים אצל החזן שהוא שלישי בדי להתיר ולהתפלל עם העבריינים אבל משום כל נדרי אין צריך ג' שכל נדרי אינו אלא תנאי להבא ואין צריך ג' לתנאי שכל אחר סתנה לעצמו וכן לשון כל נדרי כולו לשון יחיד הוא שהחזן מדבר בעד עצמו וכן כל א' צריך להתנות בפני עצמו אלא עיקר הטעם שהולכין ב לעמוד אצל החזן אינו לא להתיר להתפלל עם העבריינים שכבר רחקום הקהל מחמת עבריינותם ועכשיו חזרין ומתירין להם תזורה בזה הלשון כי טיבה של מעלה וכי טיבה של מטה על דעת הכקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם העברייני' איהו בלאו הכי צריכי' להעמיד אחד לימין החזן ואחד לשאלו ביום כיפור בכל החצילות מפני שהוא חענית ציבור . (וכ' סימן תק"ס סעיף ז) ומצינו בסר' עה ביום שגזר חענית ציבור במלחמת עמלק שעשה כן שנאמר ואחריו וחזר חמכו בידיו מזה אחר ומזה א' ונ' ואחז' ל' משום שתענית צבור היה אלא שאין נוהגים כן כל היום רק בהתחלת חפל הראשון ודיו לנו שאין בנו כח להעמיד ג' יחד כל חיו' אצל החזן וע' כ' נהגו ג' להעביר לפני התיבה כראש השנה ויום כיפור שהם ימי דין פרנסים וסנהיגים העוסקים באי כבוד וסניט' על דור שלהם דונסא דמר' עה והוא שיהא אדם הנזן ופרוצה לכל הקהל .

ושוב שיאמר החזן בלחש קודם שיתחיל התפלה תפילות ובקשות הסתוקנות כלשון יחיד לבקש על עצמו לפני השם שתחבק חפלתו ובלבד שלא יאמר כלשון השבע ושמות כמו שכתבתי לעיל בהלכות ד' ה' סימן תק"פה ואח' כ' מחזיל הש"ך כל נדרי ומה שאוכרים אותו בלשון ארסי לפי שנתקן כבבל שהיה עיקר לשיכס לשון ארסי לכך תקנתו בלשון ארסי כדי שיבינהו הכל ואמר מי' כ' זה עדי' כ' הבעל ונוהגין כן כדי להתנות על כל נדריים שידרו בשנה הכאה שיהו כסלין לפי שאין העולם נהררים בנדריים ועובדים על לא יחל דברו ונ' . לכך מתנין עליהם באולי יעבור על אחד מהם בשונג שינצל מן העונש שהתנאי פועיל ללא יחול הנדר מעיקרו מה שידור את כוהוא שלא יזכור התנאי בשעת הנדר כשידור אחר כך

שאם הוא זוכר לתנאי ואפי' ההוא נודר הרי מבטל התנאי הנדר קיים אבל כשאינו זוכר התנאי אז פועיל התנאי לכך צ"ל בלשון איחרטנ' בהון כלום אסאשכח ואדורמעתה אני מתחרט עליה ופתל שיהיו כסלין מעכשיו ומיתו ביטול אינו פועיל לא לנדריים שנודר מעצמו ושפוע' שישבע מעצמו אבל נר' שחכירו מדיר' ושבוע' שחכירו או כ' ד' משבוע' אותו אין מועיל בהן לא ביטול ולא תנאי שהרי הוא נודר על דעת חכירו ועל דעת בית דין והש"ך אומר בקול רם והשנ' שעמו בקול נמוך דהרי קלי לא מסתמעי אבל ס' יאסרוהו הנ' ביחד וגם כל הקהל יאסרוהו בנחת עם הש"ך כדי שיח' כל אחד בפני עצמו על נדריו שידור כל חשנה הבאת שאין תנאי הש"ך פועיל לאחריו ולפיכך לא נתקן לשון של כל נדרי בלשון רבים לא כל יחיד שהש"ך סתנה לעצמו ולכן צריכים הקהל לאוסרו ג' עמו בנחת והנ' בניסוח שלנו יש לדקדק מאד כי ג' שהוא מופע' ומשוכס כאר כמו שאבא בע' השהוא פותח בלשון יחיד כאשר ראו היה ותואח' כ' מסיים כל רבים כילשון דאינרנא ודאשתבענא ודאחריטנא ודאסרנא כולם הם לשון יחיד כאשר ראו להתח' שפירש דאדרנא הוא שאדור אני וכן דאשתבענא פי' שאשבע אני וכן דאחריטנא פירוש שאחרים אני וכן ודאסרנא פי' שאסור אני פלשון אסרתי איסור' וכן מה שאומר אח' כ' אחריטנא כהון פי' אתחרט אני מעכשיו והרי כולם לשון יחיד הפדרר בעדו שמתנה על מה שיעשה להבא ומה שאוכרים אח' כ' על נפשא וכן בסוף נדרנא ודאחריטנא ושבועתנא אונתם הלשונות כולם הם לשון רבים כי הנ' שבסופי תיבות הללו אינם סמור' על מדבר בעדו כמו הנ' שבמילת דאינרנא ודאחריטנא ודאשתבענא שהם מורים על המדבר בעדו ובלשון חרנום שהם במקום אנה שפירוטו אני אלא שחסר הא' הראשון והוא במקום אני כל' הקודש כמו שפי' אבל הנ' א כמלות נפשא נדרנא ואסרנא ושבועתנא כולם הם מודיע' ל רבים כטו' נ' ובל' הקדש שבמקו' לנו אומר' בהרנו' לנא וכמקו' נפשינו אומר' נפשא וכן בכלם במקו' נדרינו אומר' נדרנא בו' וא' כ' בל' החיבו הוא כ' א' א' א' על נפשינו וכן נדרינו ואסרנו ושבועתנו ולפי לשון התנאי שנתייחד בל' יחיד מתחל' שיתנ' כל אחד בפני עצמו על נדריו שיעשה היה לו לומר על נפשי וכן נדראי לא נדרי ואסרי לא אסראי ושבועתאי לא שבוע' על כן אומ' אני דוראי כול' טעו' הסא' שנתייחד מתחל' בל' חרנו' שאין אנו בקאי' בו' לכך לא דקדקו בה קדמונינו ור' ומפני כן נפלו טעות בספרי וראויין כולם להיות כמו שכתבתי לפי ע' ד וכן ראוי להיות ודאסרנא על נפשי וכו' ואם נדראי לא נדרי ואסראי לא אסרי ושבועתאי לא שבוע' וא' כ' כל' נדרי שסגננו בו עכשיו החזנים אינו מדקדק ושעות הוא בתחל' בל' יחיד ובסוף בל' רבי וכבר אסרנו שאין אחד יכול להתנות בעד חכירו וא' כ' מה שאומר לבסוף לשונות של רבים אינו עושה כלום ואפי' תנאי של עצמו לא אמר ולא התנה כלום לא הש"ך ולא הקהל וא' כ' אמיר' כלנררי בכל שנה בנוסח זה הנדפס במחזורי' שלנו ג' לא שאין בו כס' וגם מה שנרפס במחזורי' בתחלתו נדרנא בלא א' כ' כל' שהו טעות שמשפשו שנדרתי לעבר הפדרר' בעדו לא שכאסת ג' בל' זה אינו מדקדק שגם אם הוא לשון עבר ראוי הוא להיות נדרי' שכן הוא בדקדוק התרגום כל הכרבר בעדו בעבר כגון אמרתי שלחתי וכה' ג' יאם התרגום אמרתי שלחתי ותמצאנו הרבה בתרגו' החומש על כן איני צריך להביא אחת לדוג' כי הוא מלא על כל גזותיו לפיכך כל' שראוי להיות כבאן דאינרנא בא' ה' המיתן ויהיה פירושו שאדור אני וא' כ' רובנוסח של כל נדרי אשר נדפס במחזוריים אין בו כס' ואין לשום פי' אלא הניגון בלבד ואינם יודעים ואינם מבינים מה אומרים ואם אישר חילי אתקנייה וכמה פעמים רצחתי לתקנו וללמדו לחזנים כהונג' ולא ד' יבוליים לשנית בעת תפלתם מפני הרגל הניגון שכפיהם :

ע' כ' אומר אני הרוצה לדקדק יאסרנו לבדו בחשאי כאשר תקנת' ולא יסודק על הש"ך לומר אחריו מלה במלה כי ודאי נוסח של סעות היא מה שאמרים ואינו תנאי לא לש"ך ולא לקהל רק צפצוף רברים בעלמא כמו העופו' שצפצפין ואין בהם דיכו' כל' ומה שאומר' אותו ג' כ' הטע' הוא מפני טעיק' מה שאומר אותו החזן בקול רם הוא כדי להזכיר את הקהל שיאסרוהו גם הסויתנו על נדריה שידרו כל השנה ואלי

לבוש ההוד

הלכות יום כיפור

קפ"ב

ואולי יאמרו אדם כבד שלא שמע ולא נתן דעת בפעם ראשונה וישמע
כאניה ואסלא שמע בשניה ישמע בג' וכן סדרנו ל' בכמה עניינים
לומר פ' מסעך כיצאנו בגין מגלה כו' קופה זו כו' ולכך נהגנו
לחנניה קולו בפעם כ' יותר מכראשון ובג' יותר מכב' כדי שישמעו
כולם ויחננו הם לעצמם שאין תנאי טעיל לאדם אצ"מ שיתנה הוא
פעצמו ולא אחר מהנה בעדו כי איך יוכל אדם להתנות מה שחבירו
רוצה לעשות ואומרים אותו בעוד יום קודם ברכו ופמטיך בנינו עד
הלילה כדי שיחיל חנאו חנף בעת הרשע של הכנסת י"ט שהוא
תחלת השנה לחנאו ואח"כ אומרים פסוק ונסלח לכל ערת וגו' ואומ'
אותו החזן פ'טמים ותקהל עונתו אחריו גם כן פ' ואח"כ יאמר החזן
סלח נא לעון נוס' ועונין אחריו הקהל ג' ויאמר יי' סלחתי כדברך
לומר שאם ידור בקה' השנה ירכח זה הכיסול ואע"פכ' יעבור עליו
במיד שיסלח לו השם שאע"פ שכבר ביטלו צרי' כפרה דק"ל הרוצה
לאכול בסר חזיר ואכ' כשר סלח על דעת שהוא איסור צריך סליחה
כדולפינן מאישת תפירס וי' סלח לה דמטעמ' אע"ג דאישת תפירס
צריכה סליחה במה הכתוב סדכר באשה שנדרה ושמע בעלה וחיפר
לה והיא לא ידעה שהיפר לה בעלה ושתתא יין ומטעמ' למחיס אף
ע"פ שבהיתר עשת שהרי בעלת תיפר לה פ"ט היא לאיסור נחכונה
וצריכה סליחה עת' כ' יברך שהחיינו בלא כנס דהא מוסן לזמן קאתי
וכל מה שבא מזמן לזמן ומכרך עליו זמן ולפי שאי אפשר לאסרו על
הכוס כמו בשאר י"ט שחחר שאמר זמן כבר קבלה ליה עליה ואי
אפשר ליה לפשתו ולמחניה לינקא לא אפשר משום דחיישינן שמא
אתי למיסרך ויבא לשתות כוס של ברכה ב"כ אף לאח שיגדל (וע"ל
סימן תקכ"ו) ואע"ג ששנו מאכילין לקמן ולא חיישינן דילמא אתי
למסרך . שאני כוס של קידוש שהקטן אינו צמא ואנו נותנים לו
לשתו סבור הוא ששנו לשתו כוס של קידוש וישתה ג' כ' כשיגדל
פה שאין לתוש בן בשאר אכילה ושתיה שנוחנין לו (וע"ל סי' רכ"ט
ובכוס בלא שתיה לא אפשר דק"ל הפכרך על כוס צרי' לשתות ממנו
אי הוא או אחר . (וע"ל סימן קנ"ו סעיף ד' וסימן ר"ג סעיף ד' וסימן
רע"ב סעיף ט') ולא דמי למילה שנותקן לחינוק שאני מילה שאינה
קנועה בכל שנה וליבא למיחש בה דלפא צחי למיסרך וכיון דלא
אפשר למיסעפיה אומר זמן בלא כזה ונהגו לאסרו קודם ברכו
משו שבכל מקום אומרים זמן קודם שית' מצוה וכשאר י"ט שעיקר
מצותן הוא אכילה ושתיה אומרים אותן קודם האכילה אבל ב"כ
שברכו הוא קבלת י"ט ומכתיבנו לחאריך אכ' כ' בסליחות ותחנונים
ובשאר שירות ותושבחות שהם עיקר מצות היום והם בפיקוס אכילה
ושתיה של שאר י"ט אומרים אותן קודם ברכו זמן הרגה רשות פיד
כל אחר לברך זמן לעצמו בכל מקום שירצה אלא שלא נהגו כן לפני
שאין לנו מקום קבוע לאופרו חיישינן שמא יבא לידי שכחה ויחלף
לא נהגו לחידוש לאסרו כל אחד בניהו כמו בשאר י"ט לא סופקי
הכל על זמן שיכרך חש"ך כ"כ והם יצאו כמה שיענו אחריו אכ"כ
שחוא בטקוס סיוחד וקבוע לכל הקהל והם ביחד ולא יבאו לידי
שכחה . נהגו קצת חסידים ופנשי מעשת לעמו כל היום וכל הלילה
על רגליהם ע"פ המדרש שהבא בסיון תר' ושצין להם קפצים ב"כ
במלאכי השרת ומי שירצה לעמוד מיר' כשתהי' הש"ך ברכו וירא
שמים לא יעמוד על כרסו וכסחות של עזר שהיא תענוגו לו אבל על
אחרות מותר ובלבד בשעה שכתפלל יעמוד על הארץ משום שגראה
ככתנאה אס' יעמוד על כרסו בשעת תפילה .

למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו כל עונותינו זכר כו' . כיהוא
בכל הספרים גם במנחמים כתוב כזוהמיהני מאד פ"ה ס"ה וס"ה
הפועדים שאומרים מקרא קדש זכר כו' דהא גבי' כ' כחיב' כ' יקרא
קדש כמו בפועדים ונ' לרשעות נפל בספרים ויש לאוסרו מיהו ג"כ
בשבת אומרים כן ולמחול בו כל עונותינו מקרא קדש זכר כו' וא"א
באהבה פקרא קדש כיון שהוא יום הדין וכמו שכחתי שטמא לעיל
ג"כ ב"ר' ס' ס' חק עב סעיף ז' כל' . אה' כ' מצאחי כדפוס ימן שטרפס
בו כן כמו שכתבתי מקרא קדש זכר ליציאת מצרים ונ"ל שיש רנהג
כן דפ"ה ש"ה ס"ה וכל הפועדים שאומרים כן ואומר יעלה ויבא כו'
מחול לעונותינו כו' קדשינו בסצותיך כו' ואומרים כן אפי' כשחל"כ
בשבת וא"א א"א רצה במנוחתינו קדשנו כו' שכיון שהיא יום תענית
אין כל כך רצון במנוחתינו אבל והנחילנו אלהינו באהבה וברצון
שנת קדשך וישפחו כך ישראל אנהבי שמך נ"ל שיש לאוסרו שתוא
תפלה על כל שבתות אבשנה בלא י"ה כמו שפתחילין ג' כ' פלעס זה
בשבת ותחן לנו יי' אלהינו בצהב אחי יום השבת הזה כו' דקאי על כל
שבתות השנה ומה שמיימין אחר כך כי אתה אלהים אמת ודברך
אמת וקיים לעד בא"י מלך כו' וכ"כ בכל הסידורים הנרפס' למחלל
בהם הציבור תהיה מאד לפי מה דק"ל שצריכין לסיי' בכל הברכות
מעין החתימה סמוך לחתימה איך נוכל לומר כי אתה אלהים אמת
ודברך אמת כו' סמוך לברכה בלך מוח וסולח כו' מאי פעין התחית
יש כאן לכך נ"ל שהניסח האיסייה הוא כמו שטרפס במחזורי בחזרת
ש"ך אח התפלה שסמוך לחתימה אחר ושהר לבנו לעבוד ג' דפס' שס'
כי אתה סולחן לישראל כו' בא"י מלך מחול כו' שזה הוא פמש כעין
החתימה סמוך לחתימה ונ"ל שגם הציבור ל' כן וירא לומר כלל
כ"כ ודברך אמת וקיים לעד כו' כתפלה ושעות נפל בסידורים .
(וע"ל סימן תקנ"ב סעיף ח' פ"ל) וחתימן מלך סולח וסולח לעונותינו
ולעונות עמו בית ישראל וסעביר אטסחינו בכל שנה ושנה מלך
על כל הארץ מקדש ישראל ויום צום הכיפורים . וא"א באהבה
מקרא קדש אפי' בשבת שאין יוכל לומר באהבה אחר אומרינו שניתן
למחילה עינות :

ג' ואם הל בשבת אומרי' ותחן לנו יי' אלקינו באהבה את יום השב' .
ואה' יום צום הכפורים הזה . אלקינו וארקי אביתני רצח
במנוחתינו קדשינו במצותיך כו' עד בישועתיך ואח"כ אומרי' והנחילנו
יי' אלקינו באהבה וברצון שבת קדשך וישפחו כך ישראל אנהבי שמך
לשהר לבנו לעבוד באמת . כי על ושהר לבנינו לעבוד באמת ויכל
לומר אחריו כי אתה סולחן כו' שע' הסליחה כשהר לבנינו . וחתימן
מקדש השב' ישראל וי"ה ואום וידוי ועבוד והוא כמו שאומרי' במנחה
ואין חזר הש"ך התפלה בערבית לפני שהוא רשות וא"ל לתוציא את
שאתנו בקי' ברכר שאינו לא רשות כמו שהוא מבואר למעלה בסדר
היום ש"ר ל' לא מתחיל בסליחה ובתחנוני' כל מקו' ומקום לפילמנחנו
אומרים היודיים כמו שאומרים באשמו' של ימי הסליחות ואם חל
בשבת אומרי' ויכלו וברכת מנ' אבות כמו בשא' שבתות ואומרי' במקו'
הא הקדוש הטלך הקדוש ותיתם סקו' ש השבת ואינו סוכיר בשל"כ
שהרי אם לא היה שבת לא היו אומרים מנ' אבות כ"כ ואע"ג שהיום
הוא י"כ בשלהקיושת י"כ לגבי קדושה דשכ' וב' כ' בשאר י"ט כשהלים
בשבת שאין חותמין בהן דבשלה קדושתן לגבי שבת אבל בתפלת
בעילה כשחל"כ בשבת מזכירין של שבת אע"ג שאם לא היה י"כ לא
אומרים אותו בשבת שאני נעילה שהיום הוא שנחתי' באותה תפלה
כמו שיכתבאר לקמן סימן תרכ"ג וכיון שהיום הוא שנתחייב באותה
תפלה והיום הוא יום שבת צריך להזכירו דלא בשלה קדושת שבת
לגבי קדוש ד"כ ואומרים אות' מיד אחר התפלה כמו בשאר השבתות
קודם שאומרים הסליחות ותחנונים :

ד' וא"א כמה מדריקין דלא נרע משאר י"ט ועוד שהר מנהג הוא
שאין שומנין חסין ואיך יאמרו שומנין את החמק והיו צריכין
לדלגו לכך א"א אותו כלל . (וע"ל סימן תרע"ט) וא"א א"מ בשבת .
מנהגינו הוא שמתחיל החזן בנעימה יעלה תחנונינו כו' שומע תפילה
ואין נוהגין לומר פתיחה ואומרים דרכך אלהינו . סלח לנו
משמות אמנם כן . ופותחין את הארון לפזימן כי הנה כחומר .
וסוגרין אותו אחר כי אתה"י טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך ;
ואומרים זכור נדתי . חשאנו צורנו . אתה מבין . ובחיל אומרים
א' .

לבוש החוד הלכות יב

הרכבת סדר קריאת התורה ומילה בלבוש

א ופוציאין ב' ס' ת ואוס' שמע ישראל כו' גדלו כו' על הכל כו' נאחת קורבן בפרשה אחרי סוח שהוא עניינו של היום מריש סידר עד ויעש כאשר צוה יי את משה וקורין ו גברי מסום שקדושתו הוא יותר משאר י' ש שהרי אסור בכל מלאכה והפרשיות הם א: ו הכהן ובעד ביתו - הלוי אשר לו - הג קהל ישראל - הד ובעד קעס - הח' הפהרו - הו' את משה - ואם חל בשבת קורין ז' כמו שאר שבתות שנה והפרשה הנוספת עושיין השעיר החי ואם יש פנהג בשאר שבתות לקרו' יות מזה גם בי' כ' לא יפחתו דאם כן מורידהם אותו מקדושתו ובשנייה קרין מפסיר בפ' הקרנות שבפנחס ובעשו' לחדש הפסיר בישיעה כה אמר רם וכשא וגומ' סולו עד כי פיי' דבר מסום שיש בה ענין תשובה וחעני' ובתיב בה ולקדוש יי ככונד ודרשאבו זה י' כ שאין בו לא אכילה ולא שתייה כו' - וא' בברכת הפסרה מלך מוחל וסולח וכו' כי מה ענית. כחילה וסליחה אצל ברכת הפסיר בנביאים אלא אומר וברך אמת וקיים לעד ברוך אתה יי' מלך על כל הארץ פקדש ישראל ויה' :

ב ואם הוא שבת אומר יקום פורקן וברכת הפסיר אומר מקדש השבת וישראל וכו' ואם יש מילה בי' כ' אפרי בשחרות נאורה יס ליבשה וזכור ברית דמילה ואל תפר כו' ומלין בקי יוצר לפוס' אחר קריאת התורה בעת שמזכירין נשמות כדי שלא נצטרך לעכב זמן מה סן היי' מסופ' המילה שמא לא יתיה שהות לתפילות ועוד דגילו שכניה הנבאה מחמת המילה ראויה להיות אחר קריאת התורה - ואחר המילה אופרים אטרי רש' טהניק לסול אחר אצדיכסו ברה' שחל בשבת כמו שנבאר בהלכות ר'ה' סי' תקצ"א ואם הוא במקום שצריכין לצאת סב'ה שאין יכולין להביא התינוק לב'ה שאין להם עירוב אין מלין עד אחר חזרת ס'ת למקומו מסווא בזיון ס'ת שלא להנחם ולצאת לחוץ וחוזרין לב'ה ואוכרים קדיש :

ג י'א שסברכין ברכח מילה בלא כוס שאין אפשר לסעמ' מיניה ואין מברכין על כוס אלא א' כ' טועמין פכטו ואסור להטקות מסנו לקטן דלמא אתי למסרך ואע"פ שברכה שאינה קנועה ליכא למיחש להכי כמו שכתבתי לעיל סימן הקנ"ט סעיף ז' גבי' כ' שאני י'ב שיש בו איסור כרת וראוי למיחש ביה יותר כס' כ' ושאר תעניות ואפשר שכן נב' הו' דעת מורי מהר"ם א' ז' לכתב שבברכ' על הכוס ונחתק דתינוק הטכול דמשכע אבל לא לשאר תינוקות ונכ' באה כתב שנו חנין לטאר תינוקות אלמא ס'ל חומר ד' כ' שאני שיש בו כרת וחוששין בשאר תינוקות דילמא אתי למסרך מה שאין שייך כן בתינוק הנימול אבל בכתיב' שלנו כתב שבברכין על כוס ונחתק לתינוק לשנתו וליכא למיחש דילמא אתי למסרך כמו כ' כ' וטאר תענית כיון שאינו קבוע ופוק חזי מאי עמא דבר ואין למחות כיד הנהנין היתר כן כ' ל' וסוכירין נשמות כדי לזכור זכות המתיב' ונדריים צדקה בעדס כי נס' הם צריכים כפרה ובתכפריים נצוקה שנותנים בעדס ויש סמך מפר' עגלה ערופה שארז'ל בספרי כפר לעמך ישראל אלו החיים אשר פריה אלו הכתים כלמס' שהמתים צריכים כפרה עוד יש סמך מדכתב בפרשת תצוה הכפורים אחת בשנה יכפר וסמך ליה וכתבנו איש כופר נפשו ליי' וכת' מה זכות יש לו למת שהחיים נוחנים לצדקה בעבורו יש לזכר כי על ידי כן השי' בוחן לבוח החיים ואגב זוכר מעשה המתים ואוס' אם היה אותו המת בחיים היה ג' כ' נוחן צדקה ואגב זוכר לו זכותו ואם היה עני אותו המת אך היה לבו טוב והיה נוחן לרצונו אם היה לו אי' יי' ל' דוקצת כי החייב לזכר להקל דין המת כדור על אנשורים וכ' פאיר על אחר הלכך נוחני לכבודם כדי שגם הם אם היו חס צדיקים יהיו מליצים על צאצאיהם וקרוביהם אבל אם נוחן בעבור רשע אין מועיל לו (ועל ס' רפ"ד) ואומר אב' הרחפי אשרי יהללו ומחזירין ס'ת למקומו ואומר ש' צחצי קדיש על אשרי שאמר הקה' ומתפללין הצבור מוס' אבות וגבורו וקדושת השם אתה בחרתנו ומפני חשאנינו כו' עבודה והודאה וברכת כהנים וידו ושחזיר הש' את התפלה ואוס' פיושים (וכפונג' מוסיקין אמרי לאלקים אחר חזונו ועין משמים כדי להטיל חרות האלפ' ביתא וכדפס' בקונטקיס) ונתנה חוקף נהאנחן אתה בחרתנו מפני חשאנינו ואומר עלינו לטבח אוחילה כו' או' א' יהיה עס פיויות כו' :

ומד' :

א' קדיש שלם עלינו קדיש יתום שיר החוד כו' . אנעים זמירות בפתיחת הארון . קדיש יתום ארון עולם בקול רם י' א' כל החילים כולו באותו הלילה . נוהגין קצת ללון בב'ה לומר שירות ותשבחות כל הלילה שכך היו עושיין בזמן שבה' היה קיים מיקורי ירושלים לא היו ישינים כל אותו הלילה ונ' ל' שבזמן הזה שאנו נוהגין להתפלל ולומר סליחות ותחנונים כל היום יותר הנושג הוא שאחר שאמר סליחות ותחנונים כלילה ילך לישן לביתו על מסחו כדי שיסזשינת קבע ויכול להתפלל ולהתחנן לפחד ביום סבכוונה שלים שאם לא ישן כל הלילה הר' הוא מבטל כל התפילות יום הכיפורים שאין אפשר לו להתפלל ביום ככוונה יפה שעל כרחו מחנכנס שכב' חש כחינו בזמן הזה לעמוד כל הלילה וכל היום בלי שינה דדוקא בזמן שהיה בה' קיים היו עושיין כן שלא היו נוהגין להתפלל כל היום כמו שאנו עושיין גם לא היו מתעבבים כל היום כבה' או בכתי' כנסיו' שלהם כמו והיו מתנמנמין בנתיים ביום ועוד הם היו עושיין כן כדי לעורר את הבהן גדול שלא יארע לו קדישינת ותחבטל העבודה שש' שייך בזמן הזה ובפרט החזני לא יעמדו כל הלילה כי מפסידים את קול וכוונת תפילותם כשאנים ישינים ויש כשינים בב'ה וגם ל' שאין חסידות ולא קדיש ואדרבא יש בו קצת כצוין בה' ועוד שנמשאמינו יכול לישן שינת קבע מפני הנרות והנוכסים והיוצאים והרי ג' כ' יתמננס למח' בעת הפלה וקדמונים שהיו עושיין כן לא היו עושיין לא כדי לשמור את הנרות שהיו במקומות שלא היה הרכה מצויים ניקוד ולא היה להם לשמור את הנרות א' כ' שהיה להם כתי' כנסיות קטנות והיו מתייראין פן חדלוק מחוב הנרות לכך היו צריכין לשמור מה שאין אנו חוששי' לזה וא' כ' מ' שיש לו שומר הנרות למה לין כבה' ישברו מ' שישמור את הנרות והוא ילך לישן בניהו כדי שיתפלל לפחד בכוונה שלימה כל :

תרכ' מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית ובז' ס'א

א שחרית ששכיסין לב'ה לקרות ק' ש בזמנה ומסדרין הברכות ופסקי דמרה וכשפת כמו בשבת והחזן מחחי המלך כמו ברה' שהוא יום הדק ויושב על כסא הדין ומתחיל תפלת יוצר ואופרים בהם מעט פיוטים כדי שלא להאריך בה ולקרוק' ש בזמנה כמו ברה' ופותחין הארון כשהש' אומר הפותח לנו שערי רחמים כו' ואח' כ' פוגרין ואופרים חשאנו צורינו כו' ומתחיל פיוטים וכו' וקורין ק' ש ומתפללין הצבור ב' ברכות וידוים כמו בשל ערבית ואחר כך מתחיל הש' תפלת ואומר ב' ראשונות דברי ריבוי וסליחות בכל מקום לפי מנהגו ולא דבר קצו הוא ולא דבר חובה לא שבה והורא והזכרת זכות אולי נזכה כדי . אבל ס' ס' מהובת היום בברכות האמצעית לומר סליחו ורחמים ולכן אומר החזן הסליחו והודוים בתוך התפלה וברכת קדושת היום ומכוונן לומר לפחות יודוים ביום זה כנגד פועים שהיה מזכיר כ' ג' א' השם בי' כ' ג' בכל יודו ו' בגדולות שאמר ליי' חשאת והי' וידוים אלו אמרם כל יחיד בתפילה פועם אחת בד תפילות וכשסחצר הש' צ' התפלה ונומריק הצבור ואוכרי הודוין עמו הרי ה' וידוין ג' פועמים בערב א' כ' כ' בערבית . נוהגין לפחות הארון קודם אסרו עד אחר האדרת והאמונה עד הסילוק ונוהגין לומר לאל עורך דין קוד הסילוק מי יתנה ואומר קדוש כבודו שלא עולם כרעס אדיר אדירנו וכזכר הר' תפלות ד' כ' וטעמא מסום שיש בנטס זה מסקומו הוא יפן ברחמים והו' שייך ליופ' זה שהוא יום הדין וצריכי' אנו להתפלל שיפועלינו מסקומו לרחם עלינו ויחון עמו ישראל במתנת הנס' המיחדים שמו כו' סליחות ופזמן כ' מ' לפי שנהגו כו' ואין עולין לדוכן בשחרי' כמו בשא' שחרי' של כל השנ' אע"ג שאינו עת שברות אפ'ה אין עולין משו' טורח צבור ואופרים א' ס' אם הוא בתל קדיש שלם אין כסוך ושבו הוא שלא להאריך בתפלה יוצר כדי למחר ולהתפלל מוסף קודם שעה שביעית דהיינו קודם חצוים ואם האריך החזן יותר כראי ואי אפשר שלא יאחרו זמן מוסף יש לדלג סליחות וא' מ' כדי להתחיל מוסף קודם חצות כי אם יאחרו אותו עד אחר חצות היום כבר הגיע זמן המנחה ויצטרכו להקדים מנחת לפוסף משוטתיר כו' כמו שנתבאר ס' רפ' ז' ע' ש' ומוטב הוא שידלג קצת סליחות וא' מ' כדי שיתחילו תפלת מוסף קודם שעה שביעית שיאריכו בהם ויתפללו מוס' אחר זמנו דהיינו אח' שהגיע זמן המנחה ויחל להיות בשבת א' א' א' מ' רק בנעילה ועל סיסן תרכ' כ' :

ומד' :

לבוש ההור הלכות יב

דכתיב ובמשך היוכל המה יעלו כהר וכחיב עלה אהים בתרופה וגם
 הקיעה סי שמה ונצוח לומר נצחנו את השמן וגם הווי מתערבב
 בחקיעה זו שיזכור יום מיחתו ולא יוכל לקטרנ ומערבבין אותו עתה
 כי עתה הוא חוזר לשלוש עלימו שהרי ביום ראש יושלם עלינו סי לזה
 שכן השמן בנימטריא שס' דימות ימיה חמה הם שס' ה לומר שאין
 מפשלת השמן לקטרנ רק שס' דימים בשנה והיינו חוץ מי' וכשש
 הוא חוזר לששנותו ומפשלתו לכך מערכין אותו ועוד כי תקיעת
 השופר הוא סי חירות כי ביום הזה נעשו המשמות חירות מעבירות
 הנופו ונסהגופו נשתחררו משעבו עונשן (ועוד ע"ל) והיינו משושה זכר
 לתקיעת היוכל שהיה כי (כ) לכך תוקעין ואפי' אם חל י' בשבת חוקעין
 ואפי' שעדיין לא הבדילו אין חוששין בכך שתקיעת שופר חמה
 היא ואינה מלאכה וכיון שכבר עבר היום לא תחמירו בה רבנן לאוסרו
 משום שבות דרבנן ומשום שפא יוציאנו ד' אמות ב' ה כו' לילך אצל
 בקיללמוד נמי לא חשו רה"ל שבות דשבות ולא גזרו בה רבנן .
 ועוד כי עדיין העפ בקיאים מ' ה שעבר בסמוך וגם השופר עדיין
 רגיל להיות בבית הכנסת :

תרכב סדר מוצאי יכובה הסעופים :

א ומתפלל ערכית ששן תפילת נעילה פוסרת ערכית שהרי
 הזכיר בה של שבת וי' כ ואום ההבדלה בחנוכה נעילה כסו וכשאר
 ש' וי' ו' ואם חל בשבת אומר פסוקי ויתן לך אבל לא יהי נועם
 ואחא קדוש לפי שהג' הסוכות יבא נאותו שבע .

ב וצריך להוסיף סחול על הקודש גם בצאתו כמו בהכנסתו
 שנתרבה פריבוי דקרא כמו שנתבאר לעיל סימן תר"ח והוא
 שיסתין מעט אחר צאת הכנים ויש מקומות שאין נוהגים להבדיל
 ב' ה וצ' ע' פ' א' מ' בדילק ונתחין לשותות לתנוקות כמו שנוהגים
 בשאר מ' ש' א' ימים טובים ואפשר דמשום דלגדולים אסור לשחות
 עד שיבדיל כל אחד בניתו לפיכך חיישינן לקטנים דלפא אתי
 למסרך נראה לי .

ג ומבדילק על הכוס בבית ואין מברכין על הכסמים ואפילו אם
 היה במ' שלפי שלא היה בו נשמה יהיה ספטי התענית ואם כן
 אין צריכין בשמים :

ד אבל מברכין על האור שדבר חיש הוא שהרי לא נהגו מכו
 החם הלכך אין מברכין אלא על נר ששבת ממלאכה כי כן נהגו
 עשיות שהיתה דולקות והורכת כל הייב ב' ה ופראי סי' א' אין
 מברכין את הנר שדלק ב' ה אלא לוקח אותו לביתו כך בעוד שהוא
 דולק ומבדילק ערף או בנר שהודלק ממנו אפי' עכשו וי' א' אין
 מברכין על אותו נר עצמו שדלק ב' ה כי לא צריך להדליק ממנו
 נר אחר ולברך עליו והסעם לפי שאין מברכין לא על הנר שהודלק
 מתחיל להאיר וזה לא הודלק לזה מתחילה לא לכבוד היו ולא להאיר
 ואט' משום הנא' אורו מברכין עליו לכך ידליק ממנו נר אחר להאיר
 ובר' עליו או יבנו ויחזור וידליקנו מנראח' של י' ב' ובר' עליו לפיכך
 כבון הוא לצא' שני הדעו דהיינו שידיר נר אחר כן זה הנר של י' ב' תם
 את זה לא יכ' ובר' על שניהם יחד ומהו נר שהודלק אפי' ב' ה אס'
 הודלק בהיתר כג' ולחיה או להול' מותר לברך עליו אפי' במצאיי' כ' :
 ה' אבל ישראל שידלוק מעכו' אין מברכין עליו שהרי לא שבת
 ממלאכת איסור וכן האור' היצא מן העצים או מן האבנים
 שהוציא עכשו ועכשו הוא שנברא ולא שייך שבת ממלאכה אין
 מברכין עליו במצאיי' כ' אף ע' ג' דבמ' ש' מברכין עליו אפילו על נר
 שהודלק מן העכו' ש' של שבת היינו משו' שתחיל בריארי' היה .
 כמו שפצא בחגדה במ' ש' זימן הק' בה לאדם הראשון שני רעפי'
 והק' ז' זה בזה ויצא מהו אס' וכירך בנר מאורי האש לפיכך מברכין
 במ' ש' על ק' נר שבעולם ואפי' היוצא מן העצים ומן האבנים שהוא
 מעין הבר' ותו' ואפי' שלא שבת אבל י' כ' שאין השעם אפ' שהוא
 זכר הידוש שלא נהגו ממנו כל היום אין מברכין אלא על אור ששבת
 או שלא נעשה באיסור' י' ו' אפילו במצאיי' כ' מותר לברך על
 האור היוצא מן העצים או מאבנים מעמוד ראשון ואילך מרליקין נר'
 אחר מאותו שיצא מן העצים או מן האבני' סגפ' זה נקרא אור ששבת
 וי' אור הנברא מחדש . ואוכלין ושותין נשכחה כמו ב' י' דכתיב
 לך אכול בשמחה לחפך ושתה בלב טוב יינג' וגו' אין צריכין לעשות
 שני

א וזמן נעילה הוא סס' לשקיעת החמה כשהיא כראש האילנות
 ושליתיה שלא יאחרו להתפלל אותה כלילה אלא עד סמוך
 לשקיעת החמה בענין שיסימו אותה עם צאת הכנים שתפילה זו
 כהענית ציבור היא כנגד נעילת שער היכל שבמקדש שהיו ביום
 אחר הדלקת הנרות של בין הערבים כעבר הרוצה לצאת מבית
 המלך וקודם שיצא הוא מבקש פרס ומנת המלך ונועל השער אחריו
 וזה לא היה אלא קודם צאת הכנים שהרי אין שום עבודה בקודש
 אלא ביום ועוד שהרי מן הדין יש נשיאו' כפים לנעילה ואין נשיאות
 כפים אלא ביום דאי תקש לשירות כמו שנתבאר למעלה סימן קכ"ט
 מה שירות ביום אף נשיאות כפים נדום לפיכך יחזרו החצנים לקצר
 ולא להאריך כדי שיוכלו להתפלל תפילת נעילה בזמנה שהוא עיקר
 כל התפילות שהכל הולך אחר החיתים ומסעם זה פותחין הארון
 בכל תפילת נעילה כמו שיתבאר בסעיף ד' . וכשמחפלין אותה
 שלא בזמנה מחצ' כשיקרא שאומר דברים לפני השכינה שאינם כן
 שהרי סוכרין כמה פעמים בעת נעילת השער והשערים כבר ננעלו
 והיו תפילת שוא וזהו סדרה הש' צ' אומר אשרי ובא לציון קדיש כרי
 להפסיק בינה ובין תפילת מנחה חצי קדיש על הפסוקים שבאשרי
 ובא לציון ואח' כ' מתפללך שבע ברכות כמו בסמחה אלא שבמקום
 זכתינו אומר ומה שיש ובהודאה בסקוסוכתוב אומר וחמות וכו' שים
 שלום במקום נזכר ונכתב אומר ונהתם האוסריו וכו' שמיניע לאתה
 יודע אומר אמה נוהגין לפוסעים ואינו חותם שכבר שלמו ז' ברכות
 כמו בשאר תפילות :

א ואם חל בשבת סוכר בה של שבת שהרי עדיין יום שבת הוא
 אבל כיוצא בזה התפלל אין צרי' לחזור בו של שבת באת הבדל'
 בין שכב' סי' כ' נדחת שבת ולא מצינו הזכרה אחר חתימת הברכה
 ודוקא היחיד אבל הש' ש' שמחזיר התפילה ואומר גם היחיד חוץ
 החפלה יש לו להזכיר של שבת בודיו שהרי נהחום אה' כ' מקדש
 השבת וישראל יום הכיפורים ומהאי טעמא כל נסכן ביעלה ויבא
 של כל המועדים כשאומר אותו באמצע התפילה קודם החתימות
 כגון כשאומר יעלה ויבא והשיאנו אפ' רצה יוכי' שבת ביעלה ויבא
 אבל כשזכיר יעלה ויבא בעבודה וכן בברכת הסו' אין מזכירין בה
 של שבת כלל מיהו אס' לא הזכיר שבת גם ביעלה ויבא שבאמצע
 החפלה אינו חזר שהרי כבר זכיר שבת בתחלת אתה בחרףנו
 ואט' אין טהנא אפי' לכתחילה להזכיר שבת ביעלה ויבא אפי' באמצע
 התפלה ופעמא כתבת לעיל בהלכות פסח סימן תפ' ז' סעיף ג' ע' ש'
 (וכמונא' אומרים אר' נתואר אחר אמונת אום כוסרת יכפס ויסלח' כו'
 תפלתינו כולו אפ'ר ל' ללכ' כו' אתה אל' רחום כו' וכדפס' נקונע' ע') .

ד ופוחין הארון לכל תפילת נעילה עד הקדיש כמו שנתבאר
 פעמא לעיל סעיף ב' ויחזור הש' ק' התפלה ואומר נעריך כמו
 בשאר תפילות ומסעפיהם שנתבאר ואומר היודיבאמצע התפלה
 כמו בשאר תפילות ומזכיר של שבת כמו שנתבאר ואומר סי' פ' וי' :
 (וכפונא' מוסיפין אחר שמע' כח מעד' עד ערב כו' ואת' פתח ל' מער'
 כ' מוסיפין אל' לפתח ערב כו' וכדפס' נקונע' ע') וסליחות ופזמונים
 כל במקום לפי מנהגו ואם עדיין הוא יום שלא יצא ככבים נושאין
 חכהנים בפיהם וי' א' שאם התפללו הקהל תפלתם בעוד היום יש לו
 לחזן למחר להתזכיר תפלתו בלא סליחות כיו' שיעלו הכהנים לדוכן
 סבעור יום ויאמרן הסליחות והפזמונים אח' כ' :

ה ואין אנו נהגין לעלות לדוכן כלל בנעילה ופעמא משום
 שלעולם אנו מסייםין אותה כלילה ואין עבודה כלילה ואמרים
 א' אפי' כשחל י' בשבת שכבר עבר שבת ובמקום כתיבו אומר
 ותחמנו ואפי' שלילה הוא והחתימה כבר עברה במחזים אנו שאין
 הדין והבימה מסתלקת למעלה עד שישראל סדריה פלמטה
 ונהגין לומר שמע ישראל פעם אחר הש' ק' ועומין אחריו הקהל פעם
 אחר ואח' כ' אומר שלשה פעמים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
 ע' ה' ס' ד' ה' מלך ה' ימלך ה' הגה ויהיה . ואמרים ה' הוא האהים
 שבעה פעמים ליוח השכינה שתעלה וחטק עכשו לעלות למערה .
 ס' ז' ריקעים כיון שכבר נסר ישראל את תפילתו כיו' שעת התפילה
 היתה השכינה שרויה בינינו ועכשו תעלה למקומה ואחר שאמר
 ה' הוא האהים אמרים קדיש שלם ותוקעין חקיעה עתה שהיו סימן
 לקילוק שכינה שמתלקה ועולה עד לרקיע כמו שהיה במתן תורה

לבוש החור הלכות סוכה

עצמו אלא מחמת דא חוצה לו נוהגין היתר בעשיית הסוכות הליל שעושים אותם תחת הגגות ואחר כך פוחתין אותם ולא דמי לעצים הדקים הנסמרים אחר הסרת הרעפים דפסלין לה לעיל משו' תעש' ולא מן העשוי לפי טעם השני דאמרינן דוקא משום שהאוויר הוא רב כו' ומשמע הא לאו הכי פסולה דשאני החס' שאוחס העצים הדקים לא נעשו מתחילה לצל ולסיכוד אלא להניח עליהם הרעפים אבל כאן הרי הסכך נעשה לתחילתו לצל ולסוכה' ולא דמי נכ' כן להא דלקמן סוף סימן תר"ב שהעושה הסכך קודם הרפנות פסול דהחם לא היו כאן מחיצות אלא סכך ולא דפנות ובעשיית הרפנות נעשיית הסוכה סוכה לדור בה והוה ליה תעשה ולא מן העשוי אבל הבא הכל הוא פוכ' אלא שהוא מסיר המעכב דהיינו שפותח הנג' אע"פ שיש לחלק ולומר אדרבה החס הוא עושה מעשה בעשיית הסוכה עצמה דהיינו תיקון המחיצות שהם דאורייתא צריכין לה והתורה קראתם ג' סוכת מדאפקה המחיצות בלשון סוכה דכתיב ג' פ' בסכת וגומר דילפינן מיניה שיהיו ג' מחיצות בלענין למיטר לקמן מכל מקום עיקר פלח תעשה על הסכך קאי דכתיב חג הסוכות תעשה וגומר ואין עשיית המחיצות ותקונן בכשריה פיהו הסוקדקין נזהרין שלא לסכך עד שפותחין הנג' אבל לא ראיתי אחד מהם שזוהר שלא לסגרה אף על פי שבסגירה חוזר ופוסל את הסוכה וכשפותחין אחר כך הוי לה תעשה ולא מן העשוי אלא וודאי נראה שסומכין על הטעם שכתבתי שיהו אפשר לחלק דשאני הבא שנעשית מתחלה בכשר ולא סיפסלה כ' כ' בסגירה שלא חוזר להכשירה וראשון על ידי הפתיחה כיון שלא נעשה מעשה בגוף הסכך שנעש' בהכשר אבל עדיין צ"ע ש' ש' כשיפת דיו שנפלה על האות אחר שנכתב ולא ניכר האות ואחר כך חוזר וניטל את הסיפת וניכר האות שפוסל לעיל סימן ל"ב בשם הרא"ש שיש לחלק ג' כ' דהתם הסיפה מתערבת ופחקשות עם הדיו של האות עצמו עד שנעשה גוף הגוף א' כל זמן שפניח שם לפיכך לא פתכשר האות בגדרה או בנסילה אבל הכא הנג' והסכך שני גופם פחולקים הם ואין האחד מבטל את חכירו ועוד נ"ל דיל' דקרא מנכח הכי מדכתיב תעשה וסיניה ילפינן ולא מן העשוי ש' דמשעת עשייה קפיד רחשנא דומיא דאמרינן גבי ציצית מדכתיב ועשו להם ציצית דמשעת עשייה קפיד רחמנא לפיכך אמרינן דאין סופן כתחלתן כדאיתא לעיל סי' ל"ב ה' אין צרי' סופה כתחלתה וכיון שנעשית בהיתר טוב לא יזיק לא סגירתה נ"ל .

לפיכך יראה אילו הסוכות שעושים אותן תחת הגגות הנפתחין מות' לסוגרין מפני הגשמים ולחזר אחר כך ולפותחין ולסוגרין ב' ש' אם יש להם צירין כמו דלתות שפותחין וסוגרין ואין בהן פשוט בנין וסתירה' ולא משום תעשה ולא מן העשוי ובלבד שלא ישכחתיקן בעודם סוגרין שאז הסוכה פסולה כמו שיתבאר לקמן בע"ה :

תרכז דיני הישן בסוכה וכו' ד' סעיפים :

- א וכו' היכי דכענין שתהא הסוכה חתת אויר השמים ולא היא סכך אחר עליה ה' כ' בעינן שיהא הוא באויר הסוכה ולא היא סכך אחר חוצץ בינו לסוכה שכן כתיב בפירוש בסוכות תשבו וגומר שפירושו בתוך אויר הסוכות תשבו :
- ב לפיכך אישן בתחת המטה אם היא גבוה' י' שפחים לא יצא דהוי אהל בפני עצמו וכן כילה אם היא גבוה' י' שפחים ויש לה' ג' טפח חסוכה כאהל ולא יצא אבל אם אין לה' ג' רוחכ טפח או שיש לה ג' ואינה גבוה' י' שפחים טרי דלא מיקרי אהל בפני עצמו ואין כאן סכך אחר :
- ג והעצים היוצאים מד' ראשי המטה אסור לפרוש עליהם סדין ולישן תחתיו אפי' אינה גבוה' י' משו' דקביעי טפי מכילה וחשיבו אהל ולא דמי לתחת המטה דלא אמרינן לא בגובה' י' שפחים ופחות מי' שרינן אע"ג שהמטה היא קבועה שאני תחת המטה שאינ' עשויה לישן תחתיו לא על גביו לכך לא חשיב תחתיו אהל לא ב' אהל אילו העצים היוצאים מד' ראשי המטה הם לתוכן עשויות לישן ביניהם ותחת סה שפורסין עייהם לכך חשיבו טפי אהל אפי' בפחות מי' (ועל' סימן תק"ב סעיף א') אבל אם א' יצא כאמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו מותר להניח עליה כלונסות ולפרוש סדין עליהם ולישן תחתיו שצ"ע אהל מפני שהוא משפע לכאן ולכאן ואין

כשרה והי' סוכה שתחת סוכה ופסולה ואפי' עירב ענפי האילן עם הסכך לא נתבשר בכך דהא מ"מ הצל בא מן האילן אבל אם האילן חמתו מרובה מצלתו שאז אינו נקרא בפני עצמו סכך או רואין אם הסוכה צלתה של עצמה מרובה מחמתה כלא אילן כשירה שאין צל האילן נחשב לכלום כי בטל הוא ברוב חמתו והוי כמו סוכה שתחת השמים ואפילו לא השפיל הענפים של אילן למטה לערבם עם סכך הבשר לבטלים כשרה שבכך הם בטלים ברוב חמתו של עצמו אבל אם אין הסוכה צלתה של עצמה מרובה מחמתה לא עי' האילן צריך שיטפיל הענפים ויערבם עם הסכך הכשר בענין שלא יהיו ניכרין ויהיה הסכך רבה עליהן ומכילין שיהיו נחשבין כסכך תלוש וכשר להכשיר הסוכה כי כן הדין בכל איסורין שנתורה לאחר שנכתבולו נעשה האיסור היתר נסור כמו שנתבאר בע"ה כלבוש ע' ז' בהלכות תערוכות אבל תימא לי דהא ק"ל שאין מבטלין איסור לכתחלה ומשם הכי דלכתחלה טרי וצ"ע ואפשר לי לומר דהא דק"ל אין מבטלין איסור לכתחלה היינו משו' גזר' ש' יבא להתי' כל האיסור אבל הכא במצו' ליכא לפיחש להכיר כיון דלמצו' קסמו לא יעשה המצוה בעבירה נ"ל .

וישכחתיקן ואוסרים שאפילו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא אילן והאילן חמתו מרובה מצלתו אם ענפי האילן מכוננין כנגד סכך הכשר ולא עירבו פסולה כן שאילן קדם ב' שהסוכה קדמה שכיון שענפי האילן מכוננין כנגד סכך הכשר הרי הצל בא מן האילן ולא מן הסכך הכשר והוי הסכך הכשר שכנגד ענפי האילן כמאן דליתיה וגם צל של ענפי האילן לא נחשב לכלום שיהיה הוא פסול ואזלא' יהיה צל הסוכה מרובה מחמתה אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכך הכשר או אפי' הם כנגד הסכך הכשר לא יצא האילן הוא כ' כ' מעט דבראו סכך שתחתיו היא צלת' של סוכה מרובה מחמתה כשרה הואיל וצל הכשר מרובה מחמתה שאפילו אם ינטל הסכך שכנגד האילן יש שיעור בכשר להכשיר ואם הניח הסכך הכשר על הסכך הפסול זה הוא מיקרי עירוב וכשר :

ג העושה סוכה למטה בבית תחת הנג' שהסירו הרעפים אף ע"פ שכשארין עדיין העצים הדקים שהרעפים מונחת עליה מחוברת הזכה כשירה מפני שאילו העצים אין דין סכך פסול עליהם שאינן אוסרים לסכך בהן אלא משום תעשה ולא מן העשוי הוא דפסולין דהיינו טפני שלא נעשו מתחילה לשם סכך סוכה לצל להגין משרב וטפני אלא להניח עליהם הרעפים נעשו מתחלה אלא שעשוי הוא ריגה שיהיה מסוכך חסוכה ואע"פ שהם מחוברין במסמרים ואם היה תחלת עשייתן לשם צל סיכוד סוכה להגין משרב וטפני היו כשרים דתלוש ולבסוף חבירו כשר לסוכה כמו שיתבאר לקמן סימן תרכ"ט בע"ה והואיל ואין שם סכך פסול עליהם אע"פ שהם עצמם פסולין משום תעשה ולא מן העשוי אינן פוסלין הסכך הכש' שתחת' כיון שהסכך שתחתם הוא עשוי לשם סוכה' ועוד שדרך הוא שהאוויר הוא רב ביניהם ואפי' תחשוב הסכך שתחתם כמאן דליתיה עדיין צל הסוכה הוא יותר מחמתה וכשירה הסוכה שעושים בבית תחת הנג' ומסבכין אותה ואח"כ מסירין העצים והרעפים או פוחתים את הארובה שכנגד יש פוסלין אותה משום שבשעה שסככוה נעשת הסכך בפסול משום הנג' שעליו שהוא סכך פסול אע"ג שנעשה לצל ולהגין ס' כיון שנעשה מקור ומעוכה עד שאין הגשמים ימליך לירד שם סכך פסול הוא . ואח"כ בשפותחין הנג' נעשית הסוכה כשירה מאליה והוה ליה תעשה ולא מן העשוי ודמיה להא דאמרינן לקמן סוף סימן תרל"א בעשיית הסכך קוד' עשיית הרפנות דאמרינן שהוא פסולה מטעם זה תעשה ולא מן העשוי מאליה ויש מתירין שכיון שנעשה מתחלה זה הסכך לסוכה ולצל הסוכה הרעפים ופתיחת הנג' היא גמר המעשה המכשיר את הסכך אף ע"ג שמתחלתה נעשת בפסול ור' ל' שהוא מותר' לכתחלה ואפשר שהטעם הוא משום שהרי כל מעשה הסוכה כך היא שמתחילת עשייתה היא פסולה שחרי מתחלה בעוד הסכך מעט עליה יש חמה מרובה מצלתה ואחר כך כשמתרבת הסכך חוזר ונכתב הכל כמילא והוה ליה תעשה ולא מן העשוי אע"פ כשרה הכי נמי הכא ואע"פ שיש לחלק דשאני החס' שהיא מתעסק בעשיית הצל וחריה הוא עושה סוכה ממש במה שעושה הצל ואי אפשר לעשותה בענין אחר אבל בכאן בהסרת הרעפים ופתיחת הארובה הוא עושה האוויר והצל שהוא עיקר הסוכה כבר עשו בפסול ואין זמן תעשה ס' תואיל ולא אירעה הפסול בסכך

ב וכן כל דבר ששקבל טומאה ואפילו צומח מן הארץ וחלוש הוא כגון שפוריז של עץ וארובות הספת וכל הכלים שיש מסלכיה בהן אפילו נשכרו שעכשויו לא נשאר בהן שיעור קבל טומאה פסולין דהואיל ואידחו ואידחו ושינס תורין להכשירן ;

ג סככה בחצים שאין להם בית קיבול כשרה דפשושי כלי עץ הם ואין מקבלין טומאה אפי' פדרבנן . יש להם בית קיבול פסולה שכל דבר שיש לו בית קיבול מקבל טומאה והוא שנעשה הבית קיבול בידי אדם לצורך קבלת דבר אבל קנים שנדרו פאליהן בענין שיש בהן בית קיבול מותרם לסכך בהן שאינם מקבלים טומאה פיון שלא נעשה הקיבול שלהם בידי אדם לצורך קיבול דבר ;

ד סככה בפשתן שלא נידק ולא נופץ כשירה דעץ בעלפא מוא ואינו מקבל טומאה אבל אם נידוק ונפץ פסול שפסק טומאה ע' דבר אחר כגון בכרים וכסחות ; הג"ה (וע' סימני' א' סעיף א' סיני מדרבנן הוהיל וכדוק ועל ידי שאינו כומה לנידולי קרקע הוהיל וכדוק וכופן ; (עכ"ה)

ה בחבלים של פשתן שלא נידוק ולא נופץ פסולה אף ע"פ שאינן מקבלין טומאה שאינם כליים וגם אין דרך לעשותם מפשתן שנידוק ונופץ דניפא נגזור בהן משום הנך מכל מקו' כיון שנשחנת צורתן מצורת פשתן ולא ניכר בהן כלל שהם גידולי קרקע פסולה פדרבנן אבל של גמי ושל סיב כשר שעדיין צורת ניב שה גידולי קרקע מחצלת של קש וקניסושיפה וגמי בין שהוא חלקה שהי ראוייה לשכיבה בין שאינה חלקה שאינה ראוייה לשכיבה אם היה קטנה כדי שכיבה סתמא עומדת לשכב ומקבלה טומאה אין מסככין בה אלא אם כן עשאה מחולה לסיכוך ואם היא גדולה סתמא עומדת לסיכוך ומסככין בה אלא כ' עשאה מחול' לשכיבה והני מילי שאין לה שפה אבל אם יש לה שפה בענין שראוי לקבל הרי היא מקבלת טומאה והואיל ויש לה בית קיבול ואין מסככין בה ואפילו עשאה לסיכוך ואפילו אם נשל פשתן אין מסככין בה והואיל וכבר היתה ראוייה לקבל טומאה ואידחית כמו בכלי שנשחבר' שפסולין מהאי טעמא ; בד"א בסתמא שאין שם פנתג ידוע לשה הן עשוין אבל בשקים שנהגו כל אנשי המקום או רובם לשכב עליהם אין מסככין בהם כלל אפילו קנאה מן האופן על דעת לסכך בה ואפילו צוה לאופן לעשותה לסיכוך ועשאה לסיכוך אין מסככין בה משום הרוא' שמי יודע שתקנ' לכך וכשידאו שמסככין בה יבאו הכל לסכך בח ולא יתקנה לשם כך ואם רוב בני אותה העיר עושין אות לסיכוך אז אפי' קטנ' סתמא עשויה לסיכוך ומותר לסכך בה ובקפו שנהגין לקבוע מחצלאית כגנין כעין תקר' אין מסככין בהם גזיר' שפא יעשב' קבוע כעין תקרה כאשר נהגו שם ולא יחיה עליהם שם סוכה ;

ו יש לחסותק אם מותר להניח סולמות שלנו ע"ג הסוכה לסכך עליה שלא נתבאר לנו דינא אם הם מקבליים טומאה אם לאו שהרי אין להם בית קיבול ואינו דומין כ' לישבן כלי לכך יש להחמ' שלא להניח כלל על הסוכה וה' כל כלי כגון פסל וכסא שפסקבלי טומאת מדרס יש ליתר בהן שלא להניחן עליה כלל ;

ז כל דבר שסחוכר אין מסככין בו כמו שנבאר לפיכך אם הדלת עליה גפן או דלעת נעשה פהן הסיכוך פסול לא א"כ קצו ונעשו לכך כדלעיל ביניי אילן סיפן תר' כו' . ותלוש ולבסוף חברו כותר לסכך בו שלא הקפידת התורה לא לעשות הסכך בידי אדם והרי עשאו הילכך מותר לחבר קלונסות הסוכה במסמרות ואפי' כמסמרות של ברזל ואף על גב שהמסמורים הם מקבליים טומאה מותר שאין המסמרות עשוין לצל לא למעפיד הסוכה ולחזקה ומה' מותר גם כן לקשרה בכלאות שהם מקבליים טומאה ;

ח כל מיני אוכלין מקבלין טומאה ואין מסככין בהן ; וענפי תאנה ובהן תאנים זמירות ובהן ענבים אם הפסולת מרובה על האוכל מן האוכל כשל' לנבי ומסככין בהן ואם לאו אין מסככין בהן ואסקצר' לאוכל או נחשבתו עקצירתו לאוכל פשוטם לידות שיהיה עליהם תורת אוכל לקבל טומאה כי הידות בתר פרי גרין ואז צריך שיהא נפסולת לכשל האוכל והידות ואם קצרים לסיכוך אין ליד תורת אוכל ואדרבה הוא מצטרף עסהפסול לבטל האוכל קצרים לאוכל תמיד עליה לסיכוך אין הפחשגם בגב' מציא

מ"ז ב מציא

ואין לה ג' רוחב פסח למעלה והוא שלא יהיו גבוהים י' אבל אם הם גבוהים י' אסור אע"ג דאין לה ג' פסח ששום דקביעי טפי מכילה ויש מכשירין אפי' בגובה י' שפחו' דכיון שאינו רוח טפח לא מיקריאיהל ;

ד פירש סדין תחת הסכך לנוי אם הוא כחוד' ד' שפחים לסכך בשרה טכין שלא פירשו לצל ולהגין מפני החמה אלא לנוי בעלמא הרי הוא כשל' לנכי הסכך ולא חשיב אהל וגם אין שם סכך עליו לחסכו לסכך פסול והואיל ונעשה לנוי אבל אם הוא רחוק מן הגג ד' שפחים אינו כשל' לנכי הסכך והוי אהל בפני עצמה ופסולת ואם אינו לנוי אלא שפירשו שם על הסכך להגין בפני החמה או תחתיו כדי שלא ינשרו העלין אינו כשל' לנכי הסכך ואדרבה הוא עצמו מן הספק ושם סכך עליו ואפי' הוא בתוך ד' שפחים דסכ' פסולה כי הסדין יש לו דין סכך פסול שהרי מקבל טומאה וכל פת שהוא מקבל טומאה פסול לסכך כפושטיבא לקמן סי' תרכ"ט בע"ה לפיכך יש ליתר שלא לתלו' שום גוי כסופ' אלא כ' סמוך פחות מארבע' לסכך ;

תרכ"ח דין סוכה שתחת סוכה ובג' סעיפים ;

א סוכה שתחת סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה משו' סוכה שתחת סוכה ועל' סי' תרנ"ו סעיף א' וה' שישכח החתונ' לקבל כרים וכסית של עליונה שאז נקראת התחתונה סוכה שתחת סוכה כיון שראוי לדור בעליונה אבל אם אינה יכולה לקבלה אז אין העליונה שם סוכה עליה כיון שאין ראוי לדור בתוכה דתשנו כעין חוררו כתיב ותחתונה כשירה דלא סתקרי סוכה שתחת סוכה טיהו אפילו אם אינה יכולה לקבל' לא ע' הדחק פסולה כיון שראוי לדור בעליונה ע' הדחק דירת ארעי מיקרי ובסוכה דירת ארעי סני כמו שיתבאר בע"ה נהי' סוכה שתחת סוכה . וגם צריך שיהא בניניהם י' שפחים שאז העליונה שם סוכה עליה כיון הוא שיעור גובה סוכה לפחות י' שפחים כמו שיתבאר לקמן בע"ה סימן חר"ל סעי' א' אבל אם אין בניניהם י' אפולו יכולה לקבל כרים וכסחות של עליונה או שיש בניניה י' ואינה יכולה לקבל כרים וכסחות של העליונה אפילו ע' הדחק מן התחתונה כשירה שאין שם סוכה על העליונה אלא שעדיין יש לחלק והוא שאם תחתונה פסוככת כהלכתה אז היא כשירה אפילו אם העליונה למעל מעשרי אמה מן הארץ שהוא שיעור גובה סוכ' כמו שיתבאר לקמן סי' תר"ל סעי' א' שכיון שתחתונה פסוככת כהלכתה וכשירה מצד עצמה העליונה אינה פסולה ואינה מורדת לה וכסאן דלית' דמיא אבל אין התחתונה פסוככת כהלכתה ומתבשרת ע' צירוף סכך עליונה צריך שתהא גם העליונה בתוך ד' אמה לארץ כדי שיש גובה סוכ' כיון שהו צריך לצל חסוכ' התחתונ' בעושה סוכה בראש העל' או בראש הספינה אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצוית דיבשה פסולה דכל שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אפילו דירת ארעי לא מיקרי וסוכה לפחות דירת ארעי בעינן כמו שיתבאר בע"ה אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה ריכשה אפי' אינו יכול לעמוד ברוח מצויה דים כשר' שר' לעשו' כן לדיר ארעי

ג עשאה בראש הגג או בראש האילן כשרה בחול המועד אבל בי"ט אין עולין עליה משו' שאסור להשתמש בי"ט בב"ח ובמחוב' כמו שנתבאר בהלכות י' לעיל סימן תקכ"ד . מקצתה על האילן ומקצתה גרבר אחר אם הוא בענין שאם ינטל האילן ותשאר היא עומד' שלא חטול עולין לה בי"ט ואם לאו אין עולין לה בי"ט הראשין אלא בח"ה היא כשרה שעולין לה ;

תרכ"ט ממה שצריך להיות הסכך ובג' סעי' ;

א כבר אפרנו למעלה מצריכין לעשות סוכה ממה שסאספין מפסולת גורן ויקב דכתיב חג הסכות העשה וגומר באספק מנרנך מיקבך תילכך אין מסככין אלא בדבר שצומח מן הארץ והוא עכשו תלוש ואינו מקבל טומאה דומיא דפסול' גורן ויקב שיש בהם כל הדברים הללו אבל דבר שאין צומח מן הארץ ואינו מקבל טומאה והוא תלוש אפילו גדול מן הארץ כגון עורות של חמור' שלא נעברו שאינם מקבליים טומאה ונתגלה מן פרעה הארץ אלא שלא צמחו מן הארץ וכל מיני פתכת ואכנים ועפר גידולן מן הארץ אלא שאינן צומחין מ' מ' אין מסככין בהן ;

לבוש החור הלכות סוכה

ותצאנה הדעות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרוצה
אותו לסוכך כגון שידוש אותם :

א ופיני פירות שיש להם ידות ארוכות אין לידות כולן תורת
אוכל אלא עד ג' טפחים והטאר הוא בכלל פסולת הלכך
פסכנין בפנינו והוא עשב שקרו מאכל בהמה ורצוי לאכילה גם
לבני אדם לרפואה וידותי ארוכו ופסול סרוכ על השוכל ועור שאפי'
גם העשב אינו מאכל אדם אלא לרפואה ואינו חשוב מאכל גמור :
ב ואם סכך בירקות שמהרין ליכשאת פ' שפסולין לסכך שהרי
מיני אוכלת הן ומקבלין שומאה אין דינן כסכך פסול לפסול
בר' טפחים אבל חמירי יותר ובאור חשיכי לפסול בג' טפחי' והואיל
הדבן לייבש מהר ולנשר עליה תוך ז' ימי סוכה כנשורין דמין וכפאן
וליתניהו דסיוה' כל דבר שדרכו לייבש בתוך ז' עד שתהא חפתו
סרוכה מצלתו אף כעכשיו הוא פסול דגורו בו חכמים שלא יבא לירו'
ביטול מצות סוכה ששא לא יוכל לעשות אחרת תוך החנויבטל'
מצות סוכה ואם אין דרכו לייב' אז דינן כסכך פסול לפסול בר' טפחי' :

ג כל דבר המחובר אף מסככך בו ודינו כדין האילן :
ד ויש עוד דברים שכשרים פן החורה אלא שחול אסרו לסכך
בהם כגון מיני עשבים שאינן ראויין לאכילה שאין מקבלין
שומאה אלא שריחן רע או שנושרין עליהם דחיישינן שמא מתוך
שריחן רעאו מתוך שעליהן נפלין ויפלו לתוך סאכלו יצא פן הסוכ'
הם לכתחלה אבל בדיעבד יצא :

ה וחבילה ג' אסרו לסכך בה פשוט שרגילין לעשות סוכה
בבית כלי יסוח השנה למקנה ופעמים שאדם בא מן השדה
וחבילתו על כתפו וסניחה על אותה סוכה ליבשה ולא לשם סוכה
ואז כ' נמלך עליה לשם סוכה ואותה פסולה משום תעשה ולא מן
העשוי כפסול כגון זו שלא נעשית מחבילה אפי' לצל אלא לייבש -
הלכך אסרו לסכך בכל חבילה גזירה אצו זאת והואיל ויש בה גזיר'
משום פסול דאורייתא פסולה אפי' בדעבד וכיון שפני זה אסרוהו
לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך לייבשה ואין זה כפחול מכה
קנים הלכך כל מין שאין בה כ' קנים שרי ואם הרבה קניש יוצאין
מגזע אפי' הם כ' והקשרם בראשה השני אינם נקראת חבילה
כיון שעיקרן אחד ואם אנד עשהם קנה אחד ויש בן שתיהן כ' הו'
חבילה ואסור לסכך בה :

ו וכזו חבילה שאין קושרין אותה אלא לסוכה כמניין וסיד
כשיקנה הקונה יתירנה אינה חבילה :

ז ואם סיכך מתחלה בחבילה לשם סוכה והחירת כשירה הואיל
ותחילת נתינתה לשם סיכוך סוכה ואין אסור לא משום
גזירה הילכך נותרת בהתרה בעלמא אבל חבילה שהעלה מתחילתה
לייבש ונמלך עליה לסיכוך שהיא פסולה מן משום תעשה ולא מן
העשוי אינה נותרת בהתרה לכך אלא צריך ניענוע לשם סיכוך וכל
חבילה שאינה קשירה בשני ראשיה אינה חבילה ופותר לסכך בה
נראה שאם היא קשור באמצע בחזק כדרך שקושרין אות לשלשלה
כך זו היא ג' נקרא חבילה ופסולה :

ח וכן אסרו לסכך בנשרין שרובן ג' טפחים מפני שדומין לחקר'
הכית דסתם תקרה נשריו רחבין ד' וחיישינן שמא ישב תחת
התקרה לשם סוכה ואפילו הפכן על צידן שאין בהם ד' אסור הואיל
ויש שום פסול דאורייתא עליהם פסולין לסכך בכל ענין שהופכן -
אבל נשרים שאון בהן ד' בשום צד כשרים שאינן דומין לסתם תקרה
ואפ' הם משופים שדומין לכלים לא גזרו בהו ויש מחמיהם והרי הם
מקבליים סוכות מדרס ורמה לא יהיו פסולים מטעם דמטעינין
ולעיל סימן תר' כו סעיף א' מדכתיב פגרג' וסיקנך כל מה שמקבל
שומאה ש' שיקאמדרס משאר מקבלי שומא וכל שאין זה קושי'
שאע' פ' שראוי לקבל שומא מדרס סתם נשרים אינם למדרס עשויין
אלא לבנין ואינה יורדין לקבל שומאה מדרס עד שנתקנה לדריסה
או שיחשב עליהם לדריסה כדן כל מקבלי שומאה שתלוי במחשבה
כמו ששנינו בפירוש במסכת כלים פכ' וזה נכשמשכך בנשרי סתם
נשרים אינם עשויים לדרוס עליהם ועכשיו כשמשכך בהם ג' אינו
קושה אותם אלא לצל שתחתיה וא' כ' ערוין אינה ראויין לקבל שומא
וכן כתב הרמב"ם בפ' בסדר פהרות פהלות כליים פרק כ' ז' ל'
נשרים שבמרחץ שרגסן אינם מקבליים שומאה שאינן עשויין ליישב

אלא כדי שיתהלכו המים תחתיהם עכ"ל ורצה לומר שומאת מדרס
דעליה קאי באותו פרק הפינימי אינם עשויין אלא לצל שתחתיהם
ואינם מקבליים שומאה ג' ל' :

ט (וע"ל בעז' סימן קצ"ח סעיף ל"א) מיהו נהנה העולם שלא לסכך
בהם כלל משום דילמא אתי לסכך בהם בקביעות בענין שאין
הגשמים יכולין לירד בה וזה אסור כמו שכתבאר לקמן סימן תרל"א
(וע"כ נהגו העולם נשאר חרות לקבות לכוכה בערבאדו נגמי חו כיונ'
בהן וכימדיקות חלו לעכפי אילנות :

י סוכה שהיא מסוככת כהלכתה וירא ששא ייבש הסכך או
ישרו העלין וחהיה חמתה מרובה מצלתה ופירס עליהן סדין
שלא חתיבש אותחתיה שלא ישרו העלין כיון שהסדין גרס שעל
ידו נשאר צלחה מרובה פחתה פסולה אבל אם היא פסוככת
בענין שאין לחוש שהחייבש או תנשר כ' עד ששהיה חמתה מרוב'
מצלתה ולא כיון בפריסת הסדין אלא לנצותה או כדי להגין בחמה
או מפני העלין שלא יהיו נוכרות על שלחנו כשרה וי' א שאפי' אם לא
פרסה שם אלא להגין מפני החמה או מפני העלין שלא יהו נוסרין
על שלחנו פסולה שכיון שלצורך הברואת היא אינו כשל לנבי הסוכ'
ואינו מותר אא' כ' פרסה שם כדי לנאותה דכיון דהויו צורך סוכה הוא
כשל לגבה ובלגד שיהא תוך ארכעה לסכך שאז הוא כשל כמו
שכתבאר לעיל סימן תרכ"ן סעיף ד' והוא שיהיה ניכר לכל ששכונן
כדי לנאותה וכן אם הוא שרוי במים ואינו שוחחו שם אלא כדי לנגב
הויו כשול לנאותה ומותר שכיון שהוא לחה הכל יודעין שלא לסכך
שפחה שם אלא לנגב הלכך מותר שבטל לגבי סוכה ויש אוסרין גם
בזה שכיון שלא לצורך הסוכה לנאותה היא אלא לצורך הגבר לא
כשל לגבי סוכת והויה אהל בפני עצמו :

תירך דיני דפנות הסוכה ג' סעיפים :

א פה שאמרנו למעלה שאין עושין סוכה אלא מפסולת גורן
ויקב וכיצא בהן ושאר דברי פסוליסלה לא אפרנו לא בסכך
שבין כתיב את חג הסוכה תעשה וגומר באספך פגרג' וסיקנך שר' ל'
הסוכ' תעשה משה שאתה מאסף כגרג' וסיקנך והיא הפסול ואין
סוכה אלא לשון סכך אבל בדפנו לא הקפידה החורה דדפון לא
מיקרי סוכה הילכך דפנות כשרים סכל דבר ואפילו דגרי הפסולים
לסכך כשרי לדפנו ובלגד שלא יעשה אר' סדב' שוריהו רע שיצערנו
ומתוך כך יצטרך ללכת חזק לסיכ' כן לא יעשה סדברי שמתיבישו'
הרכ' חזק' ועד שלא היא כהן שיעו מחיצ' ככו' שיחנא כפמך בע' ת'
אבל אם יש בהן שיעו מחיצ' אפי' חמתן של דפנו סרוכ מצלתן כשר'
שהרי לא הקפיד התור' על עשי' הדפנו כמו שהקפיד בעשוי הסכך :

ב מ' מ' מיתורא שכתבה התורה ג' פ' בסוכות כסכת כסכת שנים
מהם הם חסריים בלא וי' ואחד מלא בוי' ילפינן שיהוא
הדפנות ג' כ' עשיות כראוי בשיעורם ובמנין וכנינם הוא שצריכיים
להיות לפחות שלש דפנות שכיון שכתבה התורה ג' פעמים חסר
ואחד מלא הרי כאן ד' פ' בסוכות שהמלא לשון רבים ומיעוט רבים
שנים אחד אחת לגופה לעשיו הסכך והשלש' באו ללמד על המחיצו'
שצריכין להיות ג' מיהו אר' ז' שנים אילו הג' מחיצות אינו צריכין
להיות שלימות דאע"ג דסחרבין המחיצות מקראי דג' פ' סוכות מ' מ'
כבר בא לנו בקבלה ג' הלכה למשה מסיני לעשות מחיצות וכן כל
השעורים כגון ג' טפחי' וד' טפחי' כסכך פסול וכל השיעור הנאמר'
כולהם הלכה למש' מסיני ואפרו כיון שנלמדו המחיצו' מן הפסוקי'
ונמנבלת הלכה ודאי ההלכה לגרועי המחיצות באמה לפיכ' אפרו
שאין צריכין אלא שתי דפנות שלימות והג' סני אפילו כשפח ובלגד
שיעט צורת הפתח כמו שיתבא' כע' ה הלכך אם יש לה שתי דפנו' זו
שצל זו כמין נסעושה דופן טפח סרווח ומעמידו בפחות מ' טפחים

לאחד מן הכתלים כזה **ל** ויעמיד קנה כנגד סוף
הכותל הב' וישיב קנה עליו **ל** ועל הספת וכשרה אף
על ג' שהקנה שעל גביהן **ל** אינו נוגע בהן ומותר
לשלול בה אפילו בשבת שכתב אע"ג דענין שבת שלא במקום
סוכה בענין פס ארכע או קורה אולחי כדופן רביע בסוכה פותר
בלא תיקון אחר דמנו דחשיב פחיה מכת הלכה לענין סוכה
חשיב נטי פחיה לענין שבת וכי תיפא פאי חזית דנימא פימ'
ב' אולח

לבוש החורף

הלבנת סוכה

קפנו

המתוקן בלחי אף על פי שבצרו השני הוא מפולש בלתי שום חיקון הסוכה כשירה בשבת שבחג ומותר ג' כ לשלול בה באות שבת אפי' שלולש לא לצורך סוכה מע' ג' דבשאר שבתות השג' אמור לשלול בה כיון שהוא פרוץ כצד הרביעי היינו מדרבנן אבל מדרוריית תיקון הלחי ה'ל'פ' הוא דהנה מחיצה מעלייתא וכיון שחלחי חשוב מחיצה לגבי שבת פן התורה פשוט מצוה סוכה א

אוקמות רבנן אדאורייתא לחשבו ג' כ מחיצה להכשירה לסוכה וכיון שהוא כשר למצות סוכה מותר ג' כ לשלול בה שאר טיטול שהוא שלא לצורך סוכ' וה' פ' בשבת שבחג ומשעם מגו כו' כמ' ש' אבל ג' ה' דסוכות שאין הלחי חשוב לכלום שאין צורך לו אן הסוכ' ג' כ פסולה דלענין מצות סוכה לא אמרינן לחי למחיצה אלא לענין שבת דוקא וכן אם סיכך על גבי פסי ביראות ב' ה' שהם שמנה פסין נעוצות בארבע רוחות זו כנגד זו שכל אחת נוטה אמה לכאן ואמה לכאן

אואפי' ד קורות מקשות ועכין אמה כח כשירה הסוכה בשבת שבחג ומותר ג' כ לשלול בה באותו שבת אפי' אין ביניהם בור דק' ל' דפסי ביראות כאלו הם חסובים מחיצות מעלייתא פן הקורות לענין שבת לחושבו כרה' י' מפילו הוא עומד באמצע רה' ר' אלא שחכמים אסרו לשלול בה ס' כיון שהתירו לשיטת לעולי רגלים כשיש ביניהם בור לסאוב פמנו לתוכו כקילוינינה ג' כ למצות סוכה אפי' בלא בור' ודוקא בשבת דאיכא מיגו כו' ולא בחוג המועד דליכא פ' ג' כמו בסבוי דלעיל ודוקא בר' הדמינו דקהני הפסים והקורות להיות רשות בפני עצמן מהגו נמי לסוכה אבל אם עשה כן כחצר שהוא כבר רשות היחיד ואין לו הפסי ביראות והקורות מועילים לכלום אינם מועילים ג' כ לסוכה ופסול אפי' בשבת שבחג

בית שיש לפניו אכסדרה וחצר לפני האכסדרה ועשה סוכה בחצר בשני דפנות שלימות וכצד השלישי ספכה לאכסדרה כענין שהסכך נוגע בפי האכסדרה בין שהדפנות עשויות כפין גם בין שהדפנות עשויות כמבוי כנה והאכסדרה היא רחבה דאמות כענין שאין כותל הבית עולה לסוכה ששם אין אכסדרה רחבה דאמות הסוכה פשיטא דכשירה דהנה אמרינן דופן עקומה והוא כותל הבית עולה לדופן שלישי אבל כיון שהיא רחבה דאמות לא אמרינן דופן עקומה כמו שיתבאר לקמן סימן תרל"ב אז הוי דינא הכי אם יש לאכסדרה עמודים שהי' נסמכת עליהם והם נפחות מ' ג' ספחים בין זה לזה הסוכה כשירה דאמרינן לבדו וחיטא כה' ה' אף לסוכה שאפילו היו כל הג' דפנות כהג' היתה כשירה דליכא מאן דפליג דכל פחות מ' ג' אמרינן לבדו וכפחיצה סחי' דמא דרבי אנשרינן הלכא ואם אין לה עמודים סמוכים נפחות מ' ג' אפילו יש בפי התקרה של אכסדרה ספח לא אמרינן ביה יורד וסותם להיות פחיצה להכשיר בסוכה כיון שלא נעשה הספח לשם כך מתחלה שהרי לא נעשה אלא לאכסדרה וכי אנשרי רחסנ' למשת גוד מחית ר' ל פי תקרה יורד וסותם היינו בפחיצה העשוי לחלל שלה אנכריה ולא לתוצה לה' ואם יש לה בליטה כמו עמוד שרחבה ספח ומשהו בדופן השלישי בצד שממנו לאכסדרה בין שנראה בפנים כלומר שרוחב אותו העמוד הוא סמוך לדופן הסוכה ומשך רחבו לצד פנים של הסוכה ואינו נראה לעומדים בחוץ בין שנראה בחוץ ושוה בפנים דהיינו שרוחב אותו העמוד מסוך לאחורי הסוכה באורך שהאכסדרה עורך על הסוכה ושוה ספנים ואינו נראה לאותם העומדים מבפנים אלא לאותם העומדים באכסדרה לחץ מכנגד הסיכה ואין רואין את חללה ונראה רוחב העמוד הזה בהתחלה דופן שלישי לסוכה כשירה והיא שיעשה צורת הפתח בדופן השלישי תחת תקרת פי האכסדרה על פני כל אורך הסיכה כי צורת הפתח חשוב מדאורייתא כמחיצה ולא כעו לעיל ספח שוחק עם צורת הפתח אלא מדרבנן הילכך זה העמוד אף על גב דאינו חשוב כמחיצה גמורה פ' כ' כיון שתיקת לחי קנה מועיל לענין שבת כמבוי שינוי פשוט אשבורה

קולא נימא מינו לחומרא ונימא אפי' כ' דמינו דהא לא חשיב מחיצה לכל שנתות הסוכה הוי מחיצה ג' כ לשבת שבחג על כרח' אי אפשר לומר כן דהא כתוב חן הסוכות העשה שבעה ימים ואין ז' ימים בלא שבת וש' ש' שכל מה שהוא כשר לסוכ' כשר לכל הן והרי שבת שבחג בכלל ולכך מותר אפי' בשבת שבחג' וזעם דספח שרווח הוא מפני ששיעור סוכה הקטנה לפחות צריכה להיות שבעה ספחים כמו שיבאר לקמן סימנ' ל' ד וכבר ידעת דק' ל' ככל התורה הלכ' למשה מסיני דפחית משלשה הוי כלבוד תילכך כשעו' ספח פרווח שהוא יותר מספח מצומצם פשהו שמודדים בר' אצבעות שאינם נוגעים זה בזה ומעמידו בפחות מ' ג' משהוא לאחד פן הכתלים הרי הוא כלבודי בכותל והוא ליה במחיצה של ד' ספחים נמצא רובו של דופן עשוי ורובו ככולו הרי איכא סוכה כשרה של ד' ספחים ופ' כ' צריך להעמיד קנה כנגד סוף חכותל השני ולהניח קנה על הספ' ועליו כדי להכשיר כל אורך הכותל שיהא נחשב לתוך הסוכה שאם לא כן לא יחשב לא עד שבעה ספחים' מיהו אם עושה דופן נמור משבע ספחים שלמים אין צריך קנה לצורת הפתח ובלאו הכי כל אורך הדופן השני כשר לסוכה כמו שיתבאר לקמן בע' ה' בפסל היוצא מן הסוכה :

ג' ואם לא היו שתי דפנותיו אצל זה כפי' גם לא זו כנגד זו כמבוי מפיל' אז לא שני כמרווח ספח אלא צריך חיקן יותר והוא שצריך לעשות פס שיש כרחבו ד' ספחים שלמי' ומשהו ופעמידו בפחות מ' ג' סמוך לאחד משתי הדפנות דהוי שם כלבוד ותרי' זו כאלו היתה דופן של שבעה ספחים שלמים שהוא שיעור סוכה קטנה אבל מ' ס' צריך גם כן צורת הפתח והוא שיתן קנה מהפס על הדופן האחר :

(והיינו משום דיתרון התיקן כמינו גרועות העשויות זו כנגד זו משהו אותן למחיצות עבות העשויות כמין גם וסקול' הס' לכנין נורת הפתח) ואז נבנו מותר לשלול אפי' בשבת שבחג בפינו דחשיב מחיצ' לענין סוכה חשיב מחיצה לשבת וי' א' שבנו אין צריך צורת הפתח כיון שיש כאן מחיצה ז' ע' ל' לכוך אחת סיג' והוי כמו מחיצה שלימה :

ד' בד' בעושה סוכתו ב' ה' או במקום שאין דופן אמצעי כנגדה שאין צריך התיקן הזה למחיצה מעלייתא לעשות רח' י' אבל עושה סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנות החצר אע"פ שאין לה לא בדפנות זו כנגד זו כמבוי אפי' די לה כריות ספח ונחיקון המותר בשתי דפנות העשויות כמין גם הנחיל ואין צריך חתיקון אלא לצורך הסיכה ולא לעשות רשות בפני עצמה שהרי כבר היא ברת' י' הויכא דאיכא ג' מחיצות שליכו' אין צריך צורת הפתח כלל ולא נהגו לעשותה אלא לכיו' בעלמא וגם במקום שצריך צורת הפתח ב' ה' שאין מגיעין הפצעים והם הקנים שעושים לעשות בהן צורת הפתח עד הסכך אף אם מגיעין הקנים שעושים לעשות בהן צורת הפתח עד הסכך אף ע"פ שאין קנה על גביהן כשר שהסכך הוא במקום הקנה העליון ופח שעושים אותה עולה לפעולה אינת אלא לגוי בעלמא :

ה' סוכה העשויה משתי דפנות כסך גם והכשירותו בשפח מרווח וצורת הפתח כמו שאמרנו למעל' אז אפי' אם ישנו בב' הדפנות פתחים ופוצות הרב' עד שכשתצרכה הפרוץ הוי מרובה על העמוד ואפי' אין בשוכ' פרצה ופתח צורת הפתח אפי' כשרת ובלבד שלא והיו הפרצות והפתחים בקרנות כי המחיצות צריכות להיות לעולם פתוחות במין גם וכשאינן בקרני חזויות נמי לא אמרין דכשירה לא שלא היא בהם פרצי' יתירה על עשר אמות אבל אם יש בהם פרצה יתירה על עשר אמות פסולה ואם יש בהן צורת הפתח אפי' ביתר פעשר' כשרה דצ' חשיבא כמחיצה וי' א' אם יש פרצה יתר מעשרה י' י' יש לה צורת הפתח פסולה אלא כ' העושה מרוב' על הפרוץ ונהיג עכשיו לעשות כל המחיצות שלימות כי איך כל בקיאי צדיק המחיצות והפרצות ופי' שאין כו' דפין כדי צרכו לכל הד' מחיצות עדיף הוא שיצוה ג' מחיצות שלימות משיעשה ד' שאינן שלימות :

ו' נעך ד' קוניסין בין באמצע חגן בין על שפת הג' וסיכך על גבן פסול דלא אמרינן ג' סוכ' גוד אסיק לת' שרואין את המחיצות התחתונות כאלו עולות למעלה עד שפח הסכך אע"פ דלגבי שבת אמרינן גוד אסיק סוכת שאני דבעינן תרורו כמו שיתבאר לקמן סימן תרל"ג סעיף א' ואין תרורו בלא מחיצות :

ז' מבוי מפולש שתקנו בלחי פ' צד אחד וסיכך על גביו באותו הצד

לביש החור הלבנות סוכה

הט דרך קביעות ומחיצות קבוע ואסור לעשות כן ב"ט כפני שאסור לעשות מחיצה ב"ט. אבל כ"ה אפי' הוא יודע שפיר דמי שהרי מותר לעשות מחיצה כ"ה ואפי' ב"ט לא אסור דאסור אלא בסוכה שהיא בלאו הכי פסולה שאין לה שיעור מחיצותיה ותוא כשליכ אותה להכשירה שאז הוא עושה מחיצה לתקן הסוכה וקווי כמו בניין ב"ט אבל אם הסוכה כשירה בלאו הכי כגון שיש לה ג' מחיצות ואינו מעמידו לשם לא לתוסף על המחיצות או לעשותה לת דופן רביעית אפי' ב"ט מותר שהוא מחיצה שאינה צריכה להכשר סוכ' ואין צריך בנין אלא חוספנת אהל וטחיצה שזוהר :

יש מדקדקין כשעושין דופן פקנים להעמיד דרך גדילתן כדאמרין גבי לולב שאין יוצאין בו דרך גדילתן ואינו צריך שהרי הדפנות כשרים מבל דבר כמו שנתבאר . הסוכך סוכה על כרעי המטה והכרעים הן הן הדפנות אפי' יש גוהו יספחים סן חלל המטה עצמה לסכך כשירה ואם לאו פסולה אף ע"נ שסן הארץ עד הסכך יש עשרת אפ' הפסול שכינס שהסכך תוא על גבי כרעי המטה עצמם הרי לא חשיב להיות פן הסוכה אלא חלל המטה וחלל המטה אין בו עשרה שהוא שיעור הכשר סוכה . אבל אם סכך הסכך על העמודים והעמודי תקועים בארץ והכרעי הם הדפנות אפי' אין גבוה עשרה פן חלל המטה עצמם עד הסכך כשרה כיון שאם ינסל המטה יש יספחים מהארץ עד הסכך אין המטה סמעת את האויר לפסול אותה שהמטה אין לה קבע שהרי יכולה לסלסלה מסקום וצ"ל לוס' אדרבה היא הנוחנת שכיון שאין לה קבע נפסל אותה גם כן לדפנות שהרי אם ינסל המט חישא הסוכ' בלא דופן לז' לא חיישינן שברפנות סני ברופן שיכול לעמוד ברוח מצוייה הילכך לגבי קרקעית הסוכה לא חשבינן קרקעית המטה וצינח סמעת הכשר אויר הסוכה כיון שיכולה להנשל ודרכה להנשל ולגבי הדפנות חשבינן דפנות המטה לדפנות כשירות כיון שיכולין לעמוד ברוח מצויה :

תרל"א דיני הסכך וחמתה כרוב' ובו' יסעיפים

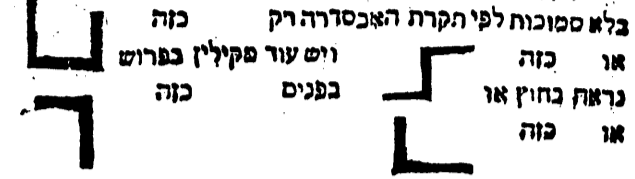
א צריך להיות הסכך צלתי יותר פחתו שאם היתה חפתו יותר סצלחו היה הסכך בשל לגבי חפתו וכאלו לא עשאו והתורה אפרה חג הסוכות חעשה שהקפידה על עשיית הסכך שיחא ניכר עשייתן לסכך דהיינו שהיא הוא מרוב' על חמתו אבל אספתו וצלתי שוין לפעלה בסכך פסולה אע"נ שזח נקרא גם כן עשיית סכך שהרי אינו בשל לגבי חמתו פ' פסולה לפי שהחם מתפשט תברחוק ויהיה לפטה בארץ חפתה פרוכה סצלחה אבל אם לפטה בארץ חפתה וצלחה שוקן אז היא כשרה שאז ודאי בסכך צלחו מרובה כחכה לא שנתרחבה החמה בהתפשטה למטה נפרש בארצות האילוי שאנו יושבין בצפח העולם ואפי' כשהחמה היא באמצע השמים היא נוטה לנו לדרום וצילינן נטה לצפון ולכך חספתה לפס' פתוך נשיחה חת ידוע לידוע פעש בצורת הכדור :

ב סוכ' שברוב סמנה צלחה פרוכה חמת' שני משתוין וכסיעוט סמנה חפתה פרוכה סצלחה פשהו' בענין שכסנצרף יחד המיעוט עם הרוב ידעה הסוכ' בכלל צלחה מרובה פחתה כר' הסוכה כשירה אפי' חתה אותו כיעוט הסכך שחמתה פרוכה . וי' דהיינו דווקא בסוכה קסנה שאין בה לא שבעה פפחים שהוא שיעור סוכה אבל בסוכה גדולה שיש בה שבעה על שבעת במקום אחד שחמתה פרוכה יש להחמיר שלא לצרף אותו עם שאר הסכך להבשירו אלא אע"פ שבצירוף כל אסוכה ככללה הוי צלחה מרובה אפ' פסול כיון שבמקום הפסול בפני עצמה יש שיעור סוכה .

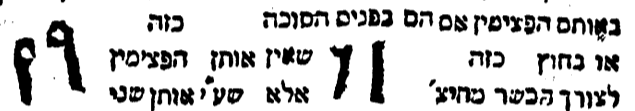
ג וצריך לכתחל' שלא יעש' כיוסו' עכ' מצי' לא כדי שיהיו הככבים הגדולים נראים מחמת שכן הוא שמשעות לשון סוכה הנאמר בתורה שסתם סכך דרכו לחיותה כן. אבל בדעינר אפי' פסוכה כמין בית כשירה דס' פ' שם סוכה עליו נד' א כשתיה נאופן שאין הככבים נראין פתוכה אבל המספר יכול לירד לתוכה שאע"נ שאין הככבים נראים כיון שיכול המספר לירד לתוכה שם סוכ' מיקרו אבל אם היא פעובה כמקבית מסש עד שאין המספר יכול לירד לתוך פסולה שאין זה שם סוכה עליו אלא כבית מקורה ויש סכשירין ויש להחמיר :

ד היה כיוסיה דק פאוד שיש בה אייר הרבה אלא שאין שלשה פפחים אויר במקום אחד ויש בין הכל צלחה פרוכה פחמקן כשרה

אחשנתו רבנן גם כן לגבי סוכה כמו הכשר של טפה שאחוק וכמו שהצרכו סס צורת הפתח על פני כל אותו הדופן כן צריך כאן גם כן חילוך כל' אם נדמן שאותו העמוד הוא סמוך לדופן הסוכה בפחות סג' ואינו ס' מש' בדופן הסוכה שהיא נ' כ' כשירה אף ע"פ שלא הועכר שספתחלה לשם זה כדן לחי העמוד מאליו דהלכתה כאבי ועושה צורת הפתח על פני כולה כדלעיל יש פכשירין כבלישת עמוד בפנים או בחוץ בכל שני דפנות הסוכות זו לזו אפילו

ובלבד שועשו צורת הפתח על פני כל אורך הדופן הנ' אבל כל' שלא אסרו כן לא גבי סמוך לפי אכסדרה וכמו שצירתי לכבר דמצרפין קולות נראה בפנים או בחוץ עם פי חקרה יורד וסותם להכשיר אפי' לחוצה אבל כהר' לא מהני' ויש עוד צורת אחרת והוא דעת הרמ"ב בס' הביא הבית יוסף בשולחן ערוך ש'לן והוא שהוא מפרש שהאכסדרה יש לה שני כתלי זה כנגד זה ומקצת כקורה וסמך לקירוי על חקרה האחד סוכ' הסכ' נמצ' שסוכ' זו אין לה לא כ' כתלים כזה ואם יש פצימין פי שני עמודים כולסים ברוח ג' אחד מכאן ואחד מכאן כשרה אע"נ שבסוכה אחרת כנתן זה צריך פס' ד' ומשהו כמין די בפצימין לפי שעי' שיש פצימין אומרים פי חקרה יורד וסותם פי חקרה של האכסדרה שהוא קירוי קבוע יורד וסותם אבל בלא פצימין לא ואין חילוק באותם הפצימין אם הם בפנים הסוכה כזה

או בחוץ כזה ו' שאין אותו הפצימין לצורך הכשר כחוצ' אלא שעי' אותו שני פצימין צומרים פי חקרה יורד וסותם מיהו אפי' יש לה פצימין א' פי חקרה יורד וסותם עי' הפצימין שלא ברוח אחת בלבד ולא יותר ושאר הרוחות שהם זו כנגד זו צריכין להיות דפנות שלימות ; וכל תכונות צלו הסוכות הם לדעת הרמ"ב בס' ז' . ויש חולקים עליו ע"כ אין לעשות סוכה ככה ג' ולא כתבתי אלא לדינא וכדעינר כשרה .

ט גובה הדפנות צריכין להיות לפחות יספחים שכן קבלו חז"ל הל' ש' שאין נקרא דופן כפהות ס' הלכך עם לז' היו הדפנות לא ז' ומשהו והעמיד פשהו בפחות מ' שלשה סמוך לארץ הסוכה כשרה דאמרין לכוז למטה ואפי' היה הגג לפעלה פהם הרבה ואינו נונע בדפנות כשרה אלא כשרה סמוך כנגדו ואפילו אינו סמוך קמט כדן ר'ק שיהו כחוך שלש' כנגדן כשיר דאמרין לכוז ס' העד :

י הכל' אם שלשה כנגדן פסולה משום דאויר פוסל כג' אפ' מ' הנד כמו מיתבאר כמיון קר' ל' סעיף כ' וע"ל סימן פמה סעיף ט' ו' ואם אין הגג גבוה פן הארץ אלא יספחים אז אפי' אם אין בדופן לא ד' ספחים ושני משהוין כשרה שמעמידו באמצע והרי הוא סמוך לארץ פחות סג' משהו ואמרין לכוז למטה ולפעלה וחסוב כסתום אבל אם היו הדפנות רחוקות סן הארץ ג' ספחים הסוכ' פסולה אפי' אם הדפנות גבוהות הרבה יותר ס' שאין כאן לכוז סמוך לארץ והוי סוכה תלויה באויר ולא על גבי קרקע ואין זה אפי' דירת ארעי :

י' כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה כמו שנתבאר למעלה סיפן תרכ"ח הלכך חעושה סוכתו בין האילנות והאילנות הן הן הדפנות אם היו חזקים או שקשר אותם וחיוק אותם עד שלא תהא הרוח מצויה פנידה אותם חמיד ופילא בין האוירים בתבן ופקש וקשר אות' כדי שלא חנוך אותם הרוח הרז' זו כשיר' ואם לאו פסול ע"כ אין גכון לעשות מחיצות סיריעות של פשתנבלא קנים אע"פ שקשרם בסוב' זמנין דמנתקי ולא אדעתיה וה' ל' פחיצת שאינה יכולה לעמוד בפני רוח מצויה והרועה לעשות סוכה בסדינים שנב שיארונו במחיצת קנים כפחות פנ' :

יא עושן מחיצה פכ"ח כגון שיקשור כהפה שם להיות לדופן ; יב ויכול לעשות דופן מחבירו להכשיר את הסוכה ואפי' ב"ט ובלבד שלא ידע אותו שרועמד שם שבשכיל מחיצ' העומד שם שכיון שאינו יודע שהמוע' שם בשכיל פחיצ' לא הוי דרך בניין וקביעות אלא דרך ארעי ופחות אגל' אם הוא ידע שהועמד שם לשם מחיצה

לבוש החורף

הלבנות שוכה

קפד

כשרה אבל אם יש אור במקום אחד שיש בו ג' שפחים פסולה אפילו צלתה מרובה מחפתה ובאופן שיתבאר בסי' שאחר זה בעזרת השם: זה הנהיגה עולה וקנה יורד כגון שלא השכיב הקנים בשוה זה אצל זה לא אחד למעלה ואחד למטה באופן שאנו רואין ששם היה מונחות בשוה היחצלתה מרובה מחפתה אלא שמתוך שאינם שונחים בשוה החמת באה בין הקנים מן הצדדים וע' כן חמתה מרובה מצלתה אפי' כשירה והוא ששוקנה אחד עול גבוה מחבירו ג' שפחים ראוי אפילו הם פשוטין זה אצל זה דכלבדים דמיין ואע"ג דחמתה מרובה מצלתה לית לך בה שאין החמת באה לא מן הצדדים והוא כשהוא נוסף מאפצע שמיס אבל באמצע השמים צלתה מרוב הלכה היא כשירה אבל אסקנה א גבוה מחבירו ג' שפחים ויותר אין אומרים: רואין שאינה כלבדים ופסולה בר"א כשאין בכל קנה העולה רחוב ספח אבל אם יש בכל קנה העולה רחוב ספח אפי' הוא גבוה מחבירו ג' שפחים יותר כשירה אף על פי שהחפה נכנס מן הצדדין ומשוי חמתה מרובה כשירה שכיון שיש בה רחוב ספח חשיב אהל בפני עצמו ואמרין ביה יורד וסוחם כל האויר שתחתיו עד הקנה התחתון ואין החמה באה אלא מן הצדדין כדלעיל והוא שיהיה העליון מכון ממש כנגד שפת היורד והיינו שהוא ממש כנגד שפת האויר שבין התחתון שראוי להוריד העליון כעיהם ואז כשירה אפי' חמתה מרובה כשחמה משה מאצע השמי' שכשתגיע לאמצע השמים תהיה צלתה מרובה מן אמרין בה סוחם ולא בעמף אחר: **ג** קנים היוצאים לאחורי הסוכה כגון שמאחורי הדופן האמצעי בולטין קנים מן הסכך ויש בהן הכשר סוכה וצילתן מרובה מחפתן ושלושה דפנות

מז התורה כמו שיתבאר בסמוך וסתם תקרה יש בהן רחוב ארבעת לכך לא אסרו אלא הנסרים שיש בהן ארבעה והתקרה שהנא פסול מן התורה הפעם הוא משום שסתם תקרה טווח באופן שאין שפחים יכולין לירד בתוכה והוא פסול דאורייתא כמו שנתבאר או מסו' שיש עליו מעויכה והמעויכה הוא סכך פסול דאורייתא שאינו צומח מן הקרקע או מסו' שסתם תקרה לא הוכח הנה לצל שהרי יש ג' על גביו אלא שנעשה לחוץ את הבית או לצניעות בעלפא ואם ישב תחתיו עכשיו לשם סוכה ה"ל תעשה ולא מן העשוי לפיכך אסור לסכך בנסרים שרחגן ארבעה כרי שלא יאמרו מה לי חדשה מה לי ישנת ויבאו לישב תחת תקרת הבית לשם סוכה וגזיר' זו לא שיקלא כשלא היה כאן מתחלה תקרה ועכשיו הוא בא לסכך בנסרים לשם סוכה אבל בית שהוא מקורה בנסרים שאין עליהם מעויכה ובא להכשירו לשם סוכה די כזה שיפקפק בנסרים פי' שישיר כל המספרים לשם סוכה או שיטול מביין כל ב' נסרים אחד ויתן סכך כשר בנקומן ואין כולה כשירה אפי' לישב תחת הנסרים ואפי' הנסרים רחבות ד' שאין שייך כאן לגזור שמה ישב תחת התקרה שכיון שהצדיקו לפקפק או ליטול אחד מבנתיים ודיאידע שמשום גזירת תקרה ופשוט תעשה ולא מן העשוי הצריכותו כלומר שיבטל בזה מעשה הראשון שלא יהא בו פשו' תעשה ולא מן העשוי ועשהו פחדש לשם צל סוכה ולא יבא לישב תחת התקרה העשוי כבר וגם בודאי לא יעשונו בענין שלא יוכלו גשמים לירד בתוכו כיון שעושה אותה לשם סוכה וכיון שאין כאן שום חשש פיסול התירוהו בכל ענין אפילו רחבן ד' (וע"ל סימן תרכ"ו סעיף ג' ונסמין תרכ"ט סעיף י"ח) ויש מפרשים שגם בזה לא התירוהו אלא כשאין הנסרים רחבין ד' אבל רחבין ד' בכל ענין פסולה ויש להחמיר:

ד כשרה אע"פ שהדופן האמצעי לא נעשה בשבילים אלא בשביל עיקר הסוכה שאינן לפנים מסנה כשר' שאע"פ שלא נעשית לשם סוכה מ"מ הסכך הונח הנה לצל וכבר אסרו שסוכה אינה צריכות להיות לש מה רק שאם נעשית לצל סגי (וע"ל סימן תרכ"ה סעיף ה')

ה סוכה שאין לה ג' כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו כמין צריף. **ו** או שסכך ראש הדופן של סוכה לכותל כזה אע"פ שעשה הדפנות המשופעים מסכך כשראו אפילו עשה חצאים של פטה מקרשים או הרכי' שאין מסכבין בהם וחצאים של פעל מסכך כשר אפי' פסול שאין כאן לא דופן ולא ג' אבל אם הגביה מן הקרקע שפח בזקיפה כזה אפי' הוא אור כשר' ואפי' לא ספכת לכותל לא שעשאה כמין צריף והעמידה על גבי יתדות והגביה מן הקרקע שפח כזה ואפי' הם אור דחשכין לפסח של מטה כאלו הוא סחוס ולבוד למטה בשוה בדופן ומצרפים עמו מן השפוע עד עשרה שפחים וחשבי לידופן והשאר לסכך והוא שיהא בסכך הכשר הנשאר משם ולמעלה שיעור טוב דהיינו לאחד שעלה בגובהו שפחים יש בו לרבע ז' שפחים על ז' שפחים ואז כשיר כולה אפילו לישב תחת הסכך שיש בה למטה מ' שפחים ובלבד שתהא פסוכת ג' שם בסכך כש' אע"ג שכב חשכני הו' דופן לא גרע מפסל היוצא מן הסוכה דכש' ומותר לישב תחתיו וכי' אם הרחיק מן הכותל שפח או עשא' כמין צריף והניח למעל פתוח שפח כזה אפי' הוא אור הוי כסחוס משום לבוד וחשבינן אותו שפח לג' ומצרפינן מן הסכך עד שיהא בו לרבע ז' שפחים על ז' שפחים ואחר כך אם יש נשיפוע משם ולמטה י' שפחים חשבינן לה לדופן והסוכה כולה כשירה ואפילו לישב תחת סכך הכשר שהו' למטה מ' כדלעיל וי' כשגבי השפח מן הקרקע צריך שיעשה בניית זקף בגובה שפח ולהושיב עליו ראשו של השיפוע של מטה וכן כשסרחיק השפח מן הכותל צריך שיעשה סמוך לכותל סכך רחב שפח ולסמוך עליו ראשו של שיפוע העליון שאין אור חשוב במחיצה או כג' אם אין עם כבר מחיצה או ג' אחר ויש לחוש לדבריהם:

ז וכן אם כל הקנים הגולשים מן הסכך לצד הפרוץ דופן אחר נמשך עמה **ח** כ' אורך הדופן הארוכה כשר לסוכה אפי' בחלק שאין הדופן תאחרת כנגדה דאמרינן רואין דופן השנייה כאילו משוכה גם כן כנגד כל אורך הדופן הארוכה ואין צורך צורת הפתח כנגד כל אורך הכותל שכנגדה ולא מבעי' אם לא עשה אורך הקצר אלא ז' שפחים דפשיטא דכשירה שאז נאמר שודאי היתה דעתו מתחלה להיות כל אורך הדופן הארוכה מן הסוכה להיות לו סוכה גדולה אלא שלא רצה לפרוץ יותר מן הכשר סוכה דהבי אמרי' מסיניד' דפנות כסדרן והג' ז' שפחים סגי לא אפי' עשה הדופן הקצר יותר מן והוה לן למימר הואיל די לו בשבעה והוא עשה יותר הרי גילה דעתו לעשות כל הסוכ' בדפנות ארוכו' דדופן הא' שנמשך עם הקנים שעל הסכך לא חישב עליהם לסוכה ואינה מן הסוכה לא בפני עצמו עומד ונמצא שאין לו לא דופן אחד שהוא הדופן הגמשך אפי' הכי כשרה דאמרינן רואין כו' :

ט סוכה בשפודין שהם פסולי לסכך בהם שחרי' פקבלי' סומאיה (וע"ל סימן תרכ"ט סעיף ג') ואין בהן רחוב ד' שפחים וגם אין בהם פוחים רחוב שפחים כמקו אחד והניח בן שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר פסול שאי אפשר לצמצ' שיפלא כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה אבל אם העדיף סכך הכשר מעט מ' י"ג או אם היה הפסול נתון שחי ונתן הכשר ערב או איפכא כשר שאז מתלא כל האויר מסכך הכשר ואע"ג דאז הוי הפסול כ"כ פשו' הכשר ק"ל בסכך פסול פרוץ בעופר כשר דהא ה"ל בכלל תעשה אע"ג דכאור' משם פסול היינו משום דנתי' שלעיל אסתירא מלתחת אבל הכא אין כאן אור לנא בו החמה ודוקא בסוכ' גדולה מ' אבל בסוכה קטנה צריך שלא יהיו השיעורים רחוב ג' במקום אחד: **י** כבר אמרנו למעל כשי' תר' כשכל מה שהוא גדולי קרק' ואין פקבל סומאיה ותלוש אע"ג שלבסוף חברו מותר לסכך בו ולפז זה מדן התורה מותר לסכך בנסרים אפילו רחבן ד' ואפילו לחברין ג' מספרים מותר מן התורה לא שחכמים אסרו לסכך בנסרי' שרחבן ד' משום גזירה שמה ישב תחת התקרה לשם סוכה והתק' הוא פסול:

התרלב דברים הפוסלים בסכך וכו' ד' סעיפים:

א סכך פסול אינו חשוב כאויר לפסול בשלושה שפחים לא עד שיהא ארבעה שפחים אבל פחות מארבעה כשירה ומותר אפילו לישב ולאכל תחתיו בר"א באמצע דארבעה שפחים באמצע

לבוש ההורד הלכות סוכה

וכ'ל נמי הא דאמרין כשמחיל הסכך הפסול בדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה עד צד הפרוץ דפסול נמי לא אמרו אלא כשיש מן הסכך הפסול עד הדפנות דאמות שלא נוכל לומר דופן עקומה אף ע"פ שיש בצד האחד שיעור סוכה מסכך כשר אפ"ה פסולה שהרי אין לה לא שתי דפנות מי נמי שאין בסכך הכשר שבצד אחד שיעור סוכה אע"פ שאין מן הסכך הפסול ד' אמות לדפנות אף היא פסולה שהרי היא מחולקת לשתי אכל אמיטבסכ הכש' שמצ' הא שיעור סוכ' ואין ד' אמות מן הסכך הפסול עד הדופן השני אומרינן דופן עקומה ואותו צד שיש בו שיעור סוכה כשירה ואכ"ז יש שיעור סוכה בכל אחת משני הצדדים שתיהם כשירות אם אין ד' אמות מן הסכך הפסול לדפנו דאמרין דופן עקימה לכאן ולכאן להכשיר שניהם כנ"ל ואם האויר והפסול אין מהלכין על פני כל הסוכה אלא באמצעי יש אויר ג' על ג' סכך פסול ד' על ד' אם יש ממנו עד הדופן האמצעי הכשר סוכה פשיטא שהכל כשר בין מה שבצדדן בין מה שמצ' הפתח אפי' מה שבנגד האויר והפסול כיון שהכל פתור להכשר סוכה והרי הוא כפסול היוצא מן הסוכה נידון כסוכה ותחת האויר והפסול לבד פסול אלא אפילו אין כרי הכשר סוכה פסולה עד הדופן האמצעי מצטרפין זה עם זה לשיעור הכשר סוכה ואין האויר וסכך הפסול פוסלין כיון שהכשר סוכה מתחבר יחד מן הצדדים :

ג סכך פסול פחות מ' ואויר אצלו פחות משלשה אין מצטרפין לפסול דכיון שאין שיעורן שווה לא שייך לצרפם הילכך אם היה אויר ג' במקום אחד אפי' שיעורו בסכך פסול כשר וה' בסוכה גדולה אבל נקטנה שאין בה לא ג' טפחים על ג' אם יש בין שניהם ג' טפחים מצטרפין לפסול שאין כח בצרבע טפחים של סכך הכשר לצרף עמו פסול אחר לב' של הפסול השני לעשות פחות מ' כיון שאין כאן רובא דמנכר טפי בסכך כשר .

ד ואם יש כאן סכך פסול שני טפחים ועוד סכך פסול ב' טפחים ואויר פחות מ' מפסיק ביניהם יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפין לפסול הסוכה מי אמרינן כיון דאין מפסיק ביניהם לא מצטרפין א' ד' כיון דאין באויר שלשה מצטרפין דאמרין ביה לבד הואיל ואתא כאן ד' טפחים שלימים בסכך הפסול מיהו אם אין בפסולים ארבע ואויר פחות משלשה טפחים מפסיק בהו' ודאי לן שאין האויר משלימו ל' שנאמר שיהא חשוב כולו כסתום מחמת לבוד שיהא כאילו הוה כולו פסול וישלים ל' דלא אמרינן לבד להחמיר כולי האי לעשותו כסתום וכאן היה האויר עצמו סכך פסול להשלי ל' פסול כולי האי לא פחמרינן דהכי אנמרו הלכתא לבד בג' להקל ולא להחמיר :

תרל"ג דין גובה סופה וכו' סעיפים :
א סוכה שהיא גבוהה לכעלה מעשרים אמה פסולה בין אם היא גדולה בין אם היא קטנה ל' ש' אם המחיצות מניעות לסכך ל' ש' אם אין מניעות לסכך ושעמא משום דסוכת דירת ארעי בעינן דכתיב בסוכת חשבון ז' ימים משמע שאין צריך שתהא הסוכה בנויה לא להור בתוכה שבעת ימים וזהו דירת ארעי . וחשבון אי אפשר לומר שהוא ישיבה פשוט שאין אפשר לישב לאדם ז' ימים רצופים נסקומא אחד ואף ע"ג דכתיב שבעת שאין משמעו רצופים אלא אפי' אחד מן השבעה כמו שיתבאר לקמן סי' תרל"ז אין הכוונה תכא שיהי' די' ישיבה בסוכ' פעם אחת בכל השבע' ימים דא"כ שבעת ל' ועוד לענין מה מיוחדים שבע' ה' האה' שיאמ' עליה בתוך אילו השבע' ימים שבו פע' א' בסוכ' זכ"ת שהם מיוחדים לחג אם כן בשבעת הימים הל' אלא ע"כ ל' שתהיה הישיבה שבעת ימים רצופים על כל פנים רק ע"כ צריך להיות בסוכה אחת כמו שיתבאר לקמן בסי' תתקכ"ח ואף על גב דנבי מצה גם כן כתיב שבעת ימים תאכל מצות ההם ע"כ אין פירושו שיאכל מצות ז' ימים רצופים שהרי ע"כ אין אוכלין כל היום מ' פ' התם כוונתו בכל פעם כשיאכל בתוך ז' ימים הללו יאכל מצה ולא יאכל חמץ וה' נ' אם תרצה לפרש שתשבו ישיבה ממש צריך אתה לפרש בכל פעם שתרצה לישב בתוך ז' ימים הללו תצטרך לישב בסוכה ולא במקום אחר וזה גם כן דבר דלא מסתבר הוא דאטו מי שלא יהיה לו סוכה לא יכב אלא יעמוד כל ז' הימים אתמהא אלא ע"כ ר' לתדורו כמו וישב העם הקדש וכל שגבוה מעשרים אמה אנמרינן שאין אדם עושה אתה לדירת ארעי אלא דירת קבע .

אכל

באמצע מקו' חשבון הוא וחיובא להפליג ולחזק בין הדפנות עד שאין הדפנות מעילות זו לזו ונראות כשתי סוכות ולכל אחת שתי דפנות אבל מן הצד אינו פסול לא בארבע אמות דכפחות מארבע אנמרינן תלכתא למשה פסיני דאמרין דופן עקומה כלומר שאנו רואין כאלו הכותל נעק ויחשב זה הסכך הפסול סגוף הכותל הילכך בית שנפתח באמצעו וסיכך במקום הפתח ונשא' מן התקרה סביבו בין סכך הכשר לכותלים פחות מ' אמות כשירה דאמרין דופן עקומה לכל צד מיהו אין ישנים תחתיו כל זמן שיש בו ד' טפחים דהא לא מכשרין לה לא טעם דופן עקומה וא"כ הישן תחתיו ישן תחת הדופן ולא תחת סוכה ואנן לישן תחת סכך הסוכה בעינן וליכא הילכך אין ישנים תחתיו ואם נשאר ארבע אמות פסולה דלא אמרינן הילכתא לדופן עמוקה אלא לפחות מ' אמות . בר' א' דאמרין דסכך פסול יחשב עד ארבע אמות לדופן עקומה כסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך הפסול ג' טפחים על ג' טפחים שהוא שיעור הכשר סוכה אבל בסוכה קטנה שאין בה אלא ג' על ג' ובתוך אילו ג' טפחים יש בה סכך פסול בין באמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה כפחות מ' כשרה דעדיף הוא מאויר פחות מ' דמכשרין ואמרין ביה לבד כ' ש' הכא ואוכלין ישנים תחתיו וסצרף להשלים הסוכ' לכשיעור דחשבינן ליה לסכך כשר ממש שנשל הוא אצל הסכך הכשר ונעשה גם הוא סכך כשר כדיון כל דבר המתבטל שנעשה האיסור היתר אבל ק' ליעל טעם זה דהא לא אמרינן הכי אלא בשאין מכירין האיסור שנתערב בהית' אבל כשמכירין אותו הא צרי' להשליכו ונאן הא רואין ומכירין אותו ואידועיה גם הוא היתר וצ"ע ואיפשר שגם זה הל' מ' הוא והכי אנמרינן א' מ' מהתורה עפי' בכיר האיסור בטל ברוב דהא מסנהדרין ילפינן לה דבטל ברוב והחכם ידעין מי המזכה ומי המחייב ואפ"ה אמרה תורה זיל בתר רוב ובאיסורין שצריך להשליך האיסור היינו מדבבנן ובסוכה של מצוה לא גזרו דאוקמה אדאורייתא כ'ל :

ב אויר בין בגדולה בין בקטנה שוין דכיון באמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה ולא שייך כאן לומר דופן עקומה דבשלמא נבי סכך פסול חשיבין הסכך עצמו מן הדופן לא שנעקם וכפף למעלה אכר באויר לא שייך למיסר הכי דכיון שיש באויר שלשה טפחים שלימות הוי הפס' נמור בין הסכך לדופן או בין סכך זה לסכך זה ואין כאן עקום של כלום אבל בפחות מ' אמרינן בה לבד וכשיר ופצטרף אפי' להשלים הסוכה לכשיעור אבל אין ישנים תחתיו דהא מ' ט' תחת אויר הש' כים הוא אוכל או ישן ולא בצל סוכה ולא דמי לסכך פסול שאוכלים וישנים תחתיו כשהוא פחות מ' דהתם מכל מקום תחת צל סוכה הוא אוכל או ישן אלא שפסול הוא וכיון שנחבטל נעשה האיסור היתר כמו שנבארנו למעלה מה שאין שייך לומר כן גבי אויר אע"פ שהוא פחות משלשה ואמרין ביה לבד וכאלו סתוסהוה דהא מ' א' אויר הוא ואין כאן צל סוכה . כמה דברים אמורים בשתולך האויר ככל אורך הסוכה אבל אסאינו תולך בכל אורך הסוכה אין לחוש דאם לא כן היאך יוכל האדם להזהר בסוכה שהוא מלאה נקבים שלא ישן תחת הנקבים דבר שאין אפשר בעינין אחר הוא והוא דאויר פוסל בג' וסכך פסול פוסל בר' היינו בסוכה שאין לה אלא ג' דפנות ומתחיל בדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה עד צד הפרוץ דהשתא מפסיק האויר וסכך הפסול בין סכך כשר לכשר ולא נשאר מכל צד לא שתי דפנות אבל אם מתחיל מן הדופן שמהצד זה ומתחיל עד הדופן שכנגדו אסנשאר מהכשר לצד הדופן האמצעי כדי הכשר סוכה הפנימית כשר דהא אית לה שלשה דפנות וצד שמעבר הפתח אמיש ביניה' אויר ג' פסול דליכא לבד אבל אססכך פסול מפסיק ביניה' ונשאר אצל הפתח הכשר סוכ' אם יש מסכך הכש' של צד הפתח עד הדופן האמצעי פחות מ' אמות הכל כשר הצד הפנימי שקרוב לדופן פשר מהריש בו שיעור סוכה ויש לו שלשה דפנות והצד החיצון ג' כשר ע' דופן עקומה שאנו רואין דופן האמצעי כאילו היא נכפף ונעקם אצל הכשר החיצון ומ' לא נפסל הפנימי שנאמר כיון שאנו רואין דופן האמצעי כאילו הוא נכפף ונעט' סכך הפנימי דופן לחיצון הדי נשאר הפנימי בלא סכך דנהי דאמרין רואין מ' סכך כשר הוא ונשאר במקומו וכשר גם הפנימי ודוק שיש לסוכה ג' דפנות שלימות אבל אם עשה שתים מהם ארוכות ובשלישית אין בה כי אם שבעה טפחים פסולה שאם נאמר רואין אין לכשר החיצון אלא שתי דפנות

לבוש החור

הלכות סוכה

קנפי

אבל עד עשרים כשרה אפילו כל סוכה למעלה מעשרים כיון שאין בהללה אלא ד' לא מיקרי דירת קבע :

ב היתה גבוהה יותר מעשרים והוצין יורדין למטה עד שנשאר חלל הסוכה עשרים אס' צלתן של ההוצין היוורדין מרובת מחמתה כשרה דחשיבין להו להוצין לסכך ואס' לאו פסולה :

ג ואס' תלת בה דברים נאים לנאותה ומעשים חללה עד ד' אינו מיעוט להכשירה אפילו צילתן מרובה שאין הדברים הנאים חשובים לסכך ואס' נתן בה שלמטה על הקרקע כרים וכסתות לשע' חללה אפילו בשלשן שס' לא הוי מיעוט כיון שאין דרך העולם לבטלן דעתו כשל אצל כל אדם :

ד אבל סמעת כתבן אפילו לא בשלוב פירוש אלא שאנו יודעין שאין עתיד לפנותו כגון שאינו צריך לו או מיעוטו בעפר אפילו סתם שאין אנו יודעין אס' צריך לו אס' לאו הוי מיעוט דסתם עפר לכשל עומר אבל לתכן סתם אינו עומד לכשל דחוי למאכל בהמ' ואינו ממע' וכן עפר ועתיד לפנותו כגון שידוע שצריך לו אינו סמעת אלא אס' כן בשלוב בפירוש להיות שס' כל ימי משך זמן הכזיה שתב' שבעת ימי החג אבל אין צריך לבטלו להיות שס' לעולם דכיון שעברו ימי מצותה סאי איפכת לן אס' יסלים משס' או יניחה שס' :

ה היתה גבוה מעשרים ונכה בה אצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולת

ו ובו שיעור סוכה כשרה כל הסוכה ואפילו מהאצטבא והלאה משוים דמונין מניין חללה מראש האצטבא ומעלה ונכא דופן האמצעי כולה כשירה ודפנות הצדדין ברוחב האצטבא ב' כ' הוכשרו הרי כאן סוכה קטנה כשירה ואצטבא פסול היוצא מן הסוכה נידח כסוכה פ' שאם יש הכשר סוכה ביהוד ועודיש בסוכה משס' והלאה פסול דהיינו סכך העשוי פניו ויקב יוצא מחכר סוכה שאין לו חכר דפנות נידח כסוכה וכל הסוכה כמשהיא כשירה ה' חשיבין כל מה שחזן האצטבא כפסול היוצא וכשרה כל הסיכה ז' (ועל סימן הרל לא סעיף ז' וז' סימן הרל ב' סעיף ב')

ז ואם בנה האצטבא מן הצד כזה

ח אס' יש מן האצטבא עד כותל השני דאמת פסולת דלא שייך למי' דופן עקיפה בר' אמת כרלעיל אבל אס' יש עד הכותל השני פחות מ' אמות כשירה על האצטבא דוקא הואיל ויש בה שיעור סוכה הרי יש לה שתי דפנות סמוכות זו לזו וכדופן השלישי אמרינן דופן עקימו שרואין סכך העלית המחוב' לדופן הרחוק כלו הוא מן הדופן עצמו ועקום עד כנגד שפת האצטבא לכאן ומודדים נבהו משפת האצטבא ולמעלה שאין בה אלא עשר' ולא שייך כאן להכשר כל הסוכה ז' (ועל סימן הרל ב' סעיף א')

ט ואם בנת האצטבא באמצע כזה

י לכותל פחות מ' אמות כשירה על האצטבא דוק דאמרינן דופן עקומה לכל צד אפילו אס' האצטבא גבוה יותר מ' ואע"ג דכל מה שהוא גבוה י' חשיב כרשות בפני עצמה לענין שבת וכיבא א"כ אינה מצטרפת עמה מחיצות שקביבה דה' רשות בפני עצמה וה' סוכה בלא מחיצות דהא לא אמרינן בני סוכה ככגון זו גוד אסיק מטעם זה כמו שיתבאר בסמוך אע"ג דלגבי שבת אמרינן גוד אסיק-מ' כאן לענין סוכה כשרה היא דמאינ' אס' היא רשות אחרת כיון דאמרינן דופן עקומה לכל צד האצטבא מקפת מחיצו ומובדלת משסו... סיכת - (והיינו לסוכה בעומד כראש הגג דרשות אחרת היא לנכי חצר) וכיון שיש על גבה שיעור סוכה סוכה כשרה עם מחיצותיה היא מיהי גס כזו לא שייך להכשיר כל הסוכה משו' פסול היוצא מן הסוכה כרלעיל כיון שאין מתכשרת על גבי האצטבא אלא מטעם דופן עקומה פ' פלצ הוי מחיצות מעליה דיה שתפקיע את עצמה י' ואם יש בינה לכותל ד' אמות דלא שייך לסימך דופן עקום פסולה אפילו האצטבא גבוה עשרה ולא אמרינן הא על גבה דרשות בפני עצמה הוא גוד אסיק מחיצות להכשיר על גבה ואע"ג דלגבי שבת אמרינן גוד אסיק ורשו' בפני עצמה היא גבי סוכה לא אמרינן חכי דבענין בה מחיצות הנכרות כעין דירה דהכי משמע לישנא דבסוכות תשנו וליכא :

ח ולא תהא הסוכה נמוכה משיעורה והוא י' ספחים שאם אינה גבוה י' ספחים פסולה דהכי אמרינן הלכתא פסיני ומעטא

דמסתבר היא מפני שאינה ראויה לדירת אע"ג דסוכה דירת ארש' בעינן ולא דירת קבע מרכיב שבעת ימים שלא תהא ראויה אלא ל' ימים מ' כעין דירה בעינן דכתיב תשבו ופשמעו חדרו היינו ע"כ כעין חדרו ואס' אין בה י' אינה כעין חדרו שאינה ראויה לדירה כלל :

ט היתה גבוה מ' והוצין יורדין לחזק עשרה אפילו אסתחן מרובת פצילתן פסולה דכיון שאין בה י' ספחים אפילו דירת סרוחה :

י מיקרי ואין אדם דר בדירת סרוחה אבל אס' הניין יורדין לחזק י' אינן פוסלין אותה שדרך האדם לתלות נויין ברירותיו אפילו בדיר רחוק היתה נמוכה מ' וחזק בה להשלימה לעשרה ויש בחקק שיעור הכשר סוכה י' אס' אין בן חקק לכותל ג' ספחים כשירה דאמרינן

לבוד אבל אס' יש ביניהם ג' ספחים אע"ג שיש לחקק שיעור סוכה פסולה שהרי אין לה מחיצות דלא אמרינן לבוד בג' ספחים י' ואין להכשיר מטעם דופן עקומה למטה דלא אמרינן דופן עקומה אלא כשיש כאן דופן גבוה עשרה כבר ואח"כ מתעקשה אבל דופן שאינה עשרה כבר אין שמה דופן ולא אמרינן הלכה לדופן עקומה אלא בדופן ששמה דופן דהיינו שיש בה גובה כבר אף ז' לאו דופן מיקרי וכן אס' אין בחקק שיעור הכשר סוכה אף ע"ג שאין בין שפת החקק לכותל שלשה ספחים פסולה דאע"ג דאמרינן לבוד בפחו' משלשה סכל פקום כיון שאין בחלל כל שיעור הכשר סוכה דהיינו שבעת ספחים על שבעה ה' דירה סרוחה :

תרל"ד שלא תהא פחות מ' על ז' וכו' ד' סעיפים:

א סוכה לה שיעור בגודל למעלה אלא יעשנה גדולה כמו שירצה אבל למטה יש לה שיעור שלא תהא קטנה משיעורת

וכמה שיעורה שבעת ספחים ופעמא משוים דכתיב בסוכות תשבו ואין משמעותו יוצא ממשווא שיהא ישיבה משס' מדאפיקיה בלשון ישיבה ולא כתב תדורו וליכא למי' כוליה להכי הוא דאחא ולא לכעין תדורו דאס' כן אס' רצה לומר לשון ישיבה ממש דחוקא הוה ג' כ' במשמעותה כל ישיבה ממש דלא הוה מחליקין והוה כולל דברים שאי אפשר לאומרן כדכתבין לעיל כסי' שקודם זה בסעיף א' אלא על כרחך עיקר פונתו בלשון תדורו כמו וישב העם נקנש ומדאפיקיה קרא' בלשון תשבו ספעי נסי' חק' וסתם אדם בינוני צריך אמה על אמה לישיבתו שהם וספחים וכיון דכעין תשבו כעין תדורו צריך להיות שס' שולחן וסתם שולחן לפחות שיעורו שפת הר' ז' :

ב סוכה שהיא עגולה צריך שיהא בה לרבע ז' על ז' שהוא שיעור סוכה נכצא דשיעור אורך קו האלכסון שבה ארכו הוא י' ספחים פחות חומס א' ג' אורך הקו המקיף אותו העגול אורכו הוא כ' ספחים ושני חומשין כיצר כל שפה בריבוע הוא שפת וחר' חומשי באלכסונו נמצא שבעה ספחים דמשך סוכה הם י' ספחים נכי חומסא' וכל שבעניו שפת בהקפיו ג' ספחים נמצא שדבר עגול שיש בו כ' ספחים ושני חומשין בהקפיו יש בו כדי לרבע ז' ספחים על ז' ספחים מצומצם :

ג ואם יש בה ז' על ז' ונתן בה לייני לגאות וכמעטין אותו משיעור' פסולה אע"ג דלענין גובה ונטי' אין הניין סעלין ולא מורדיין מן הצד הם פוסלין דהא ע"כ אינה מהוק' ישיבת ראשו ורובו ושולחנו כיצר לו המקום לשבת שס' ואנן שיעור ישיבה בה בעינן :

ד וצריך אדם להראות שהסוכה חביבה עליו וישב שם בכל גופו ויעריך שפשוטו אבל מי שהו' ראשו ורובו בסבה ושלחנו חוץ לסוכה ואכל הרי זה כאלו לא אכל בסוכה לא מבעי' בסוכה קטנה דלא יצא דכיון שהיא קטנה פשיטא שיש לחוש שבא ימשך אחר שלחנו הואיל ואינו יכול להמשיך שולחנו אחריו כיון שהסוכה היא קטנה אלא מפילו היא סוכה גדולה לא יצא גזירה שמא ימשך אחר שולחנו וי' א' שיצא דלא גזרינן ויש להחמיר :

תרל"ה דין סוכות גנב' ורקב' שובו סעיף א' :

א כתיב חג הסוכות תעשה לך ז' ימים ודרשונן חעשה אנוח כל' שתהא עשויה בידי אדם ולא שתהא עשויה סניפת מידו אינו צריך שתהא עשויה לשם פנות סוכה אלא כהני' עשויה בידי אדם

מח א נצל

לבוש החורף הלבוש טוב

אף על דכתיב חג הסוכות תעשה לך ז' ימים אין פירושו דקרא שצריך לעשות טוב אחת לכל הז' ימים ונאמר כי שלא עשה סוכה קודם החג ששוב לא יעשנה כיון שאינו יכול לעשותה לכל הז' ימים וכן לא אמרין שלא יצא מסוכה זו לישב באחרת או שלא לאכו בצאת ולישן באחרת כדי שיהא כל זמן משך ימי החג בסוכה אחת דאם כן שבעה ימים מבני ליה מאי שבעה אלא ה' דקרא חג הסוכות תעשה לך ככל א' מן הימים באות מהם שחרצה ואפילו לא תצטרך לה אלא יצא מן הז' ימים כי כן פי' שבעה בכל מקום כמו שפירש' שבעה שסייג' א' בלע' ז' כמו שלשת וכן ז' ימים האכל מצוח אין פרושו שיאכל מצוח כל הז' ימים בלי הפסק אלא ה' ב' בחוד כלל הז' ימים האלה בכל עת ובכל רגע שתרעב וחרצה לאכול האכל כזה ולא חסך' והא דנבי שבעת ימים שאור לא ימצא בכתיבם אמרין לעיל בסיכין ה' לא דרשינן ז' ימים שלמים ואפי' שעה אחת או רגע א' חוד השבעה ימים לא ימצא חסך' כן כשתדקדק בה הישב תמצא שאין כאן קושי' אלא הכל ענין אחד ופירושו אחד הוא דהתם נפי הכי קאמר בתוך כלל השבעה ימים הללו בכל עת ובכל רגע אס' תרצה להפסיק בניחוד ולמצ' דבר מה ראה שלא תמצא שאור או חסך' בביתך לא תבער אותו סקוד' לכן ז' וא' כאן רגע אחד בתוך הז' ימים הללו שיהא לך רשות להיות לך שאור או חסך' בביתך שהרי נאמרו רנע' א' היית רוצה לחפש היית מוצא אותו וכן הפירושו דלא יראה לך שאור נל' : הילכך הבא גבי סוכה מי שלא עשה סוכה בין בשונג בין במזיד קודם החג יכול לעשותה בחוד החג באותו יום שירצה אפילו בסוף יום השביעי וכן יכול לצאת מסוכה זו לישב באחרת איכתי שירצה ולאכול או לישן כאחרת דלא בעינן דוקא סוכה אחת :

ב ויוצאין בסוכה שאולה או בסוכה של שוחפות שהם נ' כ' נקראין שלך דכין טריב הכתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכ' בסוכ' כתיב בלא וי' מלמד שכל ישראל ראוי לישב בסוכה אחת כלופר שישיבו בה זה אחר זה ואי אפשר שיהא של כולן בשוחפות דלא משי פרושה לכל חד וחד אלא ע' ע' שאלה קאמר וכ' שיש לו שוחפות בנה שקצתה היא שלו דשרך קרינן גבה :

ג אבל בסוכה גזולה אין יוצאין רכתיב תעשה לך שחדיה משלך ואקתה היא סוכה גזולה שאין יוצאין בה היו אומר אם גזל סוכה העשויה בראש הספינה או בראש העגלה כיון שאינו מחובר לקרקע נגזלת היא . אבל אם חקף את חבירו והוציא' יסוכתו העומדת על הקרקע וגזלה וישב בה יצא טרקע' אינה נגזלת דלעול' שם בעליה עליה מיהו רכתחלה לא ישב אדם בסוכת חבירו שלא מדעתו וכ' ש' אם דעתו לגזולה היסנו דמכל מקום עבירת היא וה' מזה הבאה בעבירה וכן לא יעשה אדם סוכתו לכתחלה בקרקע של חבירו שלא מדעתו וכן לא יעשנה בקרקע של רבים שגזל את הרבים ומיהו ברעבר יצא דרקע' אינה נגזלה וכן לא יקצץ ישראל בעצמו את הסכ' מפני שסתם שדותיהם מערים של עכו' ס' גזולים הם ושפא מישראל גזולה אלא יקנה אותם מן העכו' ס' ויניח אותם לעכו' ס' לקצץ מיהו לגבי ישראל יאוש שכבר ודאי נתיאשו הבעלים וגם שינוי רשות . (ועל ס' יתרמ' ט' סעיף א') וס' מ' ברעבר יצא ואפי' גזל עצים מירא' שמש ועשה בהם סוכה אע"פ שלא חיברן ולא שינה בהם כלום יצא שתקנת חכמים כן תוא לענין דיני מסנות שאין לגזול שהוא בעל העצים על הגזל לא דמי עצים בלבד מסוים תקנת השבים שאם נכריחנו לסתור הסוכה ולהחזיר העצים לא יחזור כחשבה ולא ישיב העצים לפיכך חשטו חכמים לתקנת הסכ' שישלם דמי העצים ויחשב לו להשבת הגזילה . (מכל גזול סוכה העשויה בראש ד' חפיני' כו' אין עליו להחזיר דמי' אלא כמו שהוא כנויה דאין כאן משום תקנת השבים שהרי לא ערר עליה לנכותיה ולא הוצא עליה יניאות הילכך גזולה היא) אבל אם בנה ראובן סוכה בקרקע של שמעון ובא שמעון וחקף את ראובן לצאת מקרקעו וגזל מסנו את הסוכ' הנבונה בקרקע שלו אין שמעון יוצא כסוכה זו שאין כאן תקנת השבים הואיל ולא שרת בה ולא הוציא עליה הוצאות :

תירצה דין עצי סוכה בחג ובו ב' סעיפים :

א כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר בחקשח עשר יום לתרש הטבעי הזה חג הסוכות ז' ימים

לצל בעלמא כשירה . והא פירושו דקרא לפי זה חג הסוכ' תעשה דקאי מלת תעשה אמלת סוכה כלום תעשה לשם סכך בעלמ' להנין תחת צילת אע"פ שלא נעשית לשם חג הלכך סוכת ננב' ד' ורקב' ש' כשירה פי' ננב' ד' עכו' ס' נשים בהמה כותיו' שעשאוה ישראל לצורך פתחה להציל תחתיה או שעשאו עכו' ס' אע"פ שכל לו לאו בני מיכד סצות סוכה ניכחו ותעס' לא עליהו קאי דלאו בני חיובא נינהו אפי' כשירה דהא ס' נעשו לצל . ורקב' ש' פי' הם ישראלים רועים או קייקים הם שומרי קציעו השפוחים בשדה לייבש או בורגנין והם שוכרי הער או שעשאוהו שומרי שרות וכל אלו אף על דלא קביעי כלומר שלא נעשו אלא דרך ארעי אפי' כשירה דהא עיקר מצותה אינ' אלא דירת ארעי והוא שמשוככת יפה דמוכחא כילת' שהייתה תחלת עשייתה לצל להנין משרב ושמש ולא לצניעו בעלמ' אבל אם אינ' עשית אלא לצניעו בעלמא ולא לצילה או שעשויה לצל ולא עשה מעשה בסכך אלא שעשה הרפנות ונעשה הסכך מאליו פסולה הלכך החוטט בגדיש שנופל העוכרים של מטה לעשותו כן חל להיותו סוכה פסולה שהרי לא נתן שם הגדיש לשם סוכה ונמצא כשחוקק וסוציא העומרים מתחת נעשה הסכך מאליו ולא מיקרי כאן תעשה שאינו עושה בסכך שום מעשה אבל אם מתחלה כשנתן שם הגדיש הניח חלל מפה כמשך ז' על ז' כשיעור הכשר סוכה כדי לעשות הרפנות תחתיו אפי' ע' חטישה בין חוטט בגדיש מן הספ' חלל מלמטה למעלה בין פלמטלה למטה כשירה דכין שהניח חלל המצח כשיעור הכשר סוכ' שם סכך עליו שהרי נעשה לצל וכשחוקק אפי' כ' בגדיש למטה או למעלה עד שנעש' החלל גבוה עשר' אין זה עשיית הסכך אלא תיקון הרפנות וברפנות לא אמרין תעשה ולא מן העשוי רחג הסוכות תעשה כתיב סכך ולא הרפנות .

(וה' ל' כסוכה שאינה גבוה עשר וחוקק בה להשלימה הכתובה וע' ל' סימן תר' ל' סעיף י') וגם הגדיש גדול ולא הניח מתחלה אלא חלל מפה כמשך ז' על ז' ושוכ חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדול אינה כשיר' בולה על דין משך שבעה שהניח תחלה ארא תחת השבעה שהניח מתחלה והשאור היו כדופ' עקומה אם אין בו ד' אמות ממקום שהניח החלל ולהלן ולא דינינן ליה כפסל היוצא מן הסוכ' דהא לא פסל' אפי' חד רופן בהדה אבל אם חקק ד' אמות מן הצדדן יותר על השבע' אף הסכנה פסול' דסכך פסול פוכל מן הצד' בו אמות ולא אמרין בה דופן עקומה כמו שנתבאר למעלה סימן תרל"ב ס' א' : לא יעשה אדם הסכך מן הסוכה קוד' שיעשה הרפנו' כיון דלא מתבשר הסוכה אחר כך אלא על ידי עשיית הרפנות ה' הסכך כאילו עשוי מאליו בשננו ס' הרפנות ואין זה תעשה מיהו אפי' עשה למעלה דפנו' ספוד לסכך ברוחב מפה מותר לסכך קודם שיעשה מותר הרפנות כמו בחוטט בגדיש :

תירצה דין סוכה ישנה ובו ב' סעיפים :

א אע"פ דק' שאין צריך לעשות הסוכה לשם חג אלא כיון שנעש' לצל בעלמא כסרה ס' אחר ל' שיעשה כל אדם סוכתו לשם החג כדי לחבב את המצוה לפיכך סוכה שנעשית חוד ל' יום לפני החג סתם נעשית לשם חג וכשירה ואין צריך לחדש בה שום דבר כשיניע החג ואם נעשית קודם שנכנסו ל' יום שלפני החג נ' כשיר' אבל סדרבנן צריך שיחדש בה שום דבר עתה כגוף לשם חג כשיניע החג סיהו כשפח על פפה שחדש בה עתה סני' אם הוא במקום אחר ואם החידוש על פני כולה סגי אפילו בכל דהו בד' א' שעשאה סתמה אבל אם עשאה לשם חג אפילו כתחלת השנה כשירה ואין צריך שום חידוש :

ב יוצר כלי חרס שיש לו ב' סוכות זו לפניו מזו ועושה קדירותיו בפנימות כל השנה ומכרם בחיצונה הפנימית אינו יוצא בה ידי סוכה ואע"פ דלא בעינן סיבה לשחטן ס' כיון שהוא דירתו כל השנ' שא כל ושותה וישן שם כל השנ' לא מינכר מילתא בחג דלשם סוכ' הוא דר בה או ישן בה אבל החיצונה אינה דירתו כל השנ' ולא נעשית ילא לצל להנין תחתיה כשמוכר הקדירות וכשירה ובלבד שיחדש בה דבר לשם סוכ' :

תירצה דין סוכה שאולה או גזולה ובו ב' סעיפים :

א כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר בחקשח עשר יום לתרש הטבעי הזה חג הסוכות ז' ימים

ימים ליימה חג לה' אף הסוכה ליל לומר שאסורה הסוכה בהגשה בקרשים כל ימי החג הילכך עצי הסוכה אסורין כל ימי החג בין עצי דפנית בין עצי חסכך ואין נאיתין מהן לדבר אחר אפי' קיסם לחצות בו שינוי אסור עד סוף יום השמיני שהוא יום האחרון של חג אף ע"פ שהוא יום בפני עצמו ואינו שייך לחג חסוכו מ"מ פיו שניום השבתי כולו אסורה הסוכה עד בין השמשות והואיל והוקצה בין השמשות שהוא תלת יום השמיני הוקצה לכל היום מדרבנן ועין לקמן סי' תרס"ז וא"כ עשה שיעור מן הדפנות והשלים הכשר הסוכה ואח"כ הוסיף דופן אותו דופן לא מחסרה שאינה צריכה לסוכה ולא חל עליה שם שמים אבל אם עשה מתחלה ארבעתם סתם לשם סוכה כולן אסורות ומוקצות דעל כופף חל שם שמים בבת אחת וי"א דאינו אסור מן התורה אלא עצי הסכך ולא הדפנות שכן משמע לשון חג הסוכות ונוסר ליי' סוכה פירו' וגם נדעניות י"ל דליכא איסור מוקצה בכל מקום סכך וגם בסכך י"א שאין אסור מבנה לא שיעור הכש' סוכה ולא יותר ויש להחמי' דהא מ"מ איסור מוקצה מדרבנן איכא ה"כא בכולה !

ובל פניה דק"ל מינייהו פתיח ה"ל וע"ל סימן תרפ"ז סעיף ד' וכמ"ל תר"ע ע"פ סי' מי טעם סוכה ולא ישב בה כלל לשם מצוה מותרת בהנאה דהוסיפה לאו סילתא היא אבל אם ישב בה ב"ש הראשון ובחול המועד עשה אחרת ואינו צריך עוד לראשונה א"כ עצי אסורות בהנאה כל שבעת הואיל והוקצית למצות הוקצית לכל ימים !

ב וכן נוי הסוכה שתולין בה כדי לנאותה בשלי לבני סוכ' ואסור להסתפק מהם משום ביזוי מצוה כל שמונה ואפילו נפלו כיון שהוקצו בין השמשות הוקצו לכל ה"ש . תלה בה פרי שיש בו ריח לבני כגון אחרון מותר להרי' בו שלא מוקצה אלא מאכילה רק שלא יגיע בו שכיון שהוקצה אסור לשלשלו ובהדס יש מתירין ג"כ דס"ל דלא אקצויה אלא לעצים . (כיון דאפשר ליה בעצים בעלמ' מהבער' בלחוד אקצויה שלא יפחות אסוכו) וי' אכיון שאין עקרו עומד לא להריח שהוקצה גם להריח בו כדלקמן סימן תרנ"ג . ואם התנה עליהם מתחלה בשעה שתלואה ושמר אינו בודל מהן כלי ימי חג הסוכות הרי זה מותר להסתפק מהם אימתי שירצה ואפילו אם לא נפלו וליח' בהוה משום ביוזי מצוה שהרי לא הקצה אותם ולא חלה עליהם קדושת סוכה ולא נחשבו כמותה . וצריך שיאמר כן בפירוש אינו בודל מהם כל בין השמשות של כל ח' ימים שאם אינו אומר כן לא מהני שאף אם לא יחול עליו האיסור בין השמשות של יוסראשון יחול בשאר ימי סוכה מצא שלא הואיל לוחנני של בין השמשות הראשון תולא מהני בה תנאי רביון דחייל איסור נכין השמשות הראשון סטילא חייל בכולא דכיומא אריכתא דמי דמצות סוכה כל ז' הימים מצוה אחת היא ואם התנה מותר לשלשלין אפילו אינו רוצה לאכל' לא להצילם מפני הנכנים הנשבים שלא יפסדו מותר ודוק שמתנה עליהם בזה הלשון שכתבנו אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאוכל' כשיפלו אינו כלום דהא כיון שלא נפלו בתחלת הכנסת חג הרי חל עליהם קדושת החג וחול לא פקעה והוקצו לכל ימי החג . ואם אמר אני כחנה עליהם לאכלם אימתי שארצת מהני שנם בין השמשות' בכל י' א' הבזמן חוה אין נוהגין להתנות בפני שאין הכל בקי' אין בלשון התנאי ויש לנהוג הכי בנוהג התלוח בסכך אבל בנוהג התלוח ברפנות כגון סדינים הצוירין מותר לשלשלין בפני הנשבים אפי' כלא תנאי שהרי י"א שאין איסור אפילו ברפנות עצמו ה"כ בנוהגין ופ"מ שוב להתנית עליהם אבל לעצי הסוכה עצמה לא מהני שום תנאי שעל כרחו הוא בודל מהם בתחלת בין השמשות הראשון משום סחירת אהל שהרי הוא י"ש . וכיון שהוקצו לבין השמשות הוקצו לכל ימי החג ואפי' נפלה הסוכה אסורות מדרבנן משום מוקצה ;

ת"רל"ט דיני ישיבת סוכה ובו ח' סעיפים :

א כל שבעת ימי החג בין ביום בין בלילה עושה אדם סוכתו קבע וביחוד ארעי שנאמר בסוכות חשבו שבעת ימים וחשבו פירושו חדרו כדלעיל סי' תרל"ג כלום שהיא עיקר ישיבתו בסוכה וידור בה כדרך שאדם רך בביתו בשאר ימות השנה שיכניס בה כליו הנאיבים

וקובע בה עיקר דירתו שאוכל בה ושתה בה וישן בה ומשיל בה ולום' בה דבר שאין צריך עין שאינו חושש שמא ישרידהו אבל דבר שצריך עין יכול ללמוד חוצה לה וכן הפילה שצריכה כוונת יתפלל חוץ לסוכה כדי שלא ישרידהו . אין מניחין כלי אכילה בסוכה אחר האכילה מפני שהם נמאסין ואין דרך לשהותן בשם ימות השנ' במקום שדרין שם אבל כלי שחיית מותרין . ונראה אפי' כשהוא דולק והוא צריך לו אין להניחו בסוכה קשנה שאין בה לא ז' ספחים שאין דרך שמכניסין נר דולק במקום צר כזה שיש לחוש שמא יתקרב הנר לדפני הסוכה ותאחז בהם האור . בכל מה שאין דרך לעשות כל השנה כדירת קבע אין עושין בסוכה שהיא עבשו דירת קבע שלנו ועוד שיש לחוש שמא ישרוף הסוכה ויצטרך לצאת ממנה ולא יחא לו אחרת לישב בה . אבל בגדולה מותר כשהוא דולק ואם אינו דולק אפי' בגדולה אין מניחין בה כי הוא מן הרברים הנמאסין . וכן אין משחמטין בסוכה דברי' של ביוזין כגון שטיפת קירות וקערו וכיוצא בהם שלא יחא הכצוה ביוזין עליו :

ב אוכלין אכילת ארעי חוץ לסוכה ואין יושנין אפילו שינת ארעי חוץ לסוכה דבשינה אין חילוק בין קבע לארעי שאין אדם קובע עצמו לשינה שפעמי' שאינו לא ממננס מעט ודילוכך הילכך אין חירוק בשינה בין קבע לארעי דונו היא שינתו מה שאין כן באכיל' ומה שנוהגין רוב העולם עכשיו להקל בשי' ואין יושנים בסוכה רק המדקדקים במצות י"א משום צינה שיש להם צער לישן שם במקומן הקרים וי"א משום דמצות סוכה היא איש וביחוד איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה בביתו ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו שאין לו סוכה מיוחדת פטור ושוב להחמי' ולהיו' עם עם אשתו כפשוטו שהיא דר כל השנה עם אשתו אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת . וכמה אכילה ארעי עד כתיבה כפת וביצה ככלל שכן דרך בית הבליעה כחזיק בכתיבה ודרך אדם לשעוס מלא פי' דרך ארעי ודווקא פת בעי סוכה אבל מים ופירי לא בעי סוכה אפילו קובע עצמו עליהם דקבע דירהו כאכילת ארעי דפת דמי . והרוצה להחמיר גם בפרות וסוים הרי זה משוכח וכתא עליו ברכה ותכשיל' עשוי מחמש מיני הדגן קביעותיו חשיב קביעה שהקובע סעודתו עליו חשיב קבע וצריך סוכה ואם אינו קובע סעודתו עליו אינו צריך סוכה אפי' אוכל הרב מפניו ושתיות יין נמי ארעי היא ולא בעי סוכה . וה"מ ששות' שחיית לצמא אבל אם קבע לשתותי' הרבה ודאי הוה קביעות כדאית' לעיל סימן קע"ד סעיף ד' וסי' רי"ג סעיף א' . לפיכך נראה דגם לסוכה חשיב קבע וצריך סוכה ושוב להחמיר ולענין הברכה נראה שצריך לברך אפי' על השתי' שהי' של קבע שהרי מן הדין היה לו לברך נפל פעם שנכנס לא שקבעו אל האכילה כפשוטו בסמוך' א"כ למה לא יברך גם על השתי' של קבע שקובע עליה כמו שמברכין על האכיל' . וכיון שדירת סוכה מצוה הוא צריך לברך עליה בכל פעם שיכנס בה כמו שמברכין על שאר מצות ואע"ג דבפסח אין צריך לברך עא"מ בכל פעם שיאכל מצות דלא דמי מצוה לסוכה שאכילת מצה לאו מצוה היא כל ימי הפסח דאי בעי אכיל אי בעי לא אבל כל ימי הפס' חוץ מליל ראשון ובלבד שלא יאכל חמץ אבל סוכה א' לדור חוץ ממנה כל ימי החג לכך צריך לברך כל פעם ופעם שנכנס בה מיהו לא נהגו לברך עליה לא כשרוצה לאכול בה שיעקר קביעות שאדם עושה בתוך הסוכה היא אכילה ופוסר כל שאר הדברים שרוצה לעשות בחוכה אפי' השינה שהיא חמורה מהאכילה שהרי אוכלין אכילת ארעי חוצה לה ואין יושנין שינת ארעי חוצה לה אפ"ה כיון שהאכילה עיקר פוסר השאר ועוד דאי אפשר לברך על השינה שהרי כל הברכות צריכות להיות עובר לעשייתן ואם יברך קודם שישן שמא לא יוכל לישן אחר כך והרי ברכה לבטלה ולכן עיקר הברכה היא על האכילה ופוסר השאר !

יש נוהגין כשיושבין בסעודה מסעודה לסעודה כגון ששוחין בה שתיית קבע מסעוד ראשון ע"י סעוד' שנייה בלי הפסק רק שמברכין ברכת המזון על סעודה הראשונה ואח"כ חוזרין ושוחין כל היום אפ"ה כשנושלין ידיהם ורוצין לחזור ולאכול סעודה שנייה בסוכה בעוד שלא יצאו ממנה מברכין ליטב בסוכה אחר ברכת הפסח של סעודה שנייה כמו שמברכין בשאר הסעודה וכל ששתי' גמיר הוא בידם שהרי לא הסיחו עדיין דעתם מישיבת סוכה שכך כרכו עליות

ב פותח ב

איש בו סכנה לבר אלא אפ"ל אין בו סכנה כגון חש בראשו או בעיניו הוא פטור דשם תויק לו טרחת עלייתו או ישיבתו בסוכה וחי בהם אמר רחשנא ולא שימות בהם ואפי' ששמיני' כפסורים דעוסק במצוה והעוס במצוה פטור מן המצוה כדלקמן ויש פ"ש שאומר שאין הממששים פטורין אלא בשעה שהחולה צריך להם :

ד' ולאו דווקא חולה אלא אפי' כל מצטער פטור מן הסוכה מ' לא הקילו כ' כ' במצטער כמו בחולה ובחולה הוא ומצטער פטורין כדאמרינן במצטער הוא פטור ומשפשו חייבים דלא עוסקי במצוה הם וכל מי שבא לו הצער מחמת הסוכה כגון מפני שרכ או הגינה או מפני היתושין וכו' כיוצא בזה ה"ל רע וכה"ל וכו' ויצא מפנה יצא מן הצער הזה פטור מן הסוכה בין פלאכול בה בין מלישן בה ומצטער דפטור עסקוה אקרא ג' כ' בדכתיב הכא פל האזרח בירא ישראל ישבו בסוכות וכת"ב ופתער כאזרח רענן ודרשו בו איזוהו אזרח שחייב לישב בסוכה מי שהיה שליו ושקט ורענן בחור סוכתו סיוכל לישב בה בשמחה וכו' אבל לא המצטער מחש ישיבתו בה ומ"מ בלילה הראשונה שחייב לאכול בה מ' ש' ד' ו' אפילו מצטער חייב בה ובש' ישי החג נפ"ל לא אמרן דפטור א' דווקא שבא לו הצער במקרה אחר שעשה שם סוכתו אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחילה כמקומו ר"ח או הרוח ולפ' מצטער אני כד' לצא ממנה ו' ואין כל אדם יכול לומר על דבר זה מצטער אני ליפטר א' בדבר שדרך בני אדם להצטער בו מ' שכנו לו נירותי' בסוכה כליל שבת שכחנ' ויש לו נר בחור כיתו מותר לצאת מן הסוכה ולאכול בה כד' נהו במקומו הנר שצטר הוא לו לאכול בסוכה בלא נר ואפי' יש לחבירו נר פטור מ' א' ר' זה הבא סעודת' לסוכ' חביר' ואכול שם לאור הנר דהא נמי חשוב צער מפני דאין ערב לו לארס אכילתו אלא בשל' פיהו א' אפטר לו לכא' לטובת חבירו בלא ש' טרח גמור ולאכול שם אין להקל בדבר וסותר לפרוס כג' או סרין להנין על הנר מפני הרוח מן הצד אבל לא חמת הסכך מי שצד לו בחיך הסיכה לישן שם מפני שאינו יכול לפשוט ידיו ורגליו לא פטוריהו מפני צער זה מלישן שם פשוט צאורחא הוא לפעמים שאדם ישן בכפיפה גופו ואיבריו ולא פיקרו מצטער בעיניו זה (וע' ל' סימן ה') פ' ט' ט' רובא דלפא לישן חוץ לסיכה כבר אמרנו לפעלה שסופקין על דבר זה שיראי' מפני הצנה והוי בחולה שאין בו סכנה או כמצטער שפטור מן הסוכה שש' לכל אדם כרים וכסתות שיוכל להביאם חוץ הסוכה ואפי' לו אין כל אדם יכול לטרוח בכל לילה להביאם שם ולמחר לפנותם ואין לך מצטער גדול מזה הילכ' שחשכת הפרוכי פי שעות סוכתו במקום פראוי לאכול ורשתות שסאכל אינה ראויה לישן שם מפני שמת רא' פלסטים או סגננים ואכל שם לא יצא ידו חובתו אפי' יד' אכיל דסוכ' בעק חוררו בעיניו וכיון שאין יכול לעשות שם כל צרכו כחילה ושתייה ושינה בלא צער פתלה לא הוי סוכה דלצעוריקיימא ג' ל' דעכשו שרובה אין נוהגין בן לישנה לא מיפסל סוכה כה' כ' כיון שנכלו חכי אין ישינה בה פיהו יש לחלק ולומר דפ' ראויה לישן בעיניו רתיהו כעין דיר' ואע"פ שאינו ישינה כדאמרינן בעלמא בל' הראוי לבלילה אין בירת מעכנת בו וכן דאוי לביאת מים בעיניו ה' ג' נימא הבא ראוי לישן בה בעיניו אף ע"ג שאינו ישינה בה לך יש להחמיר וכתנתו מ' מפני שהרבה בעלי בתים עושין סוכתן ברחובות ובטוקים במקום פלוג' שאין ראוי לישן שם וגם המכילה אין זוכין לשם בהשקט מפני העוברי' והשכים ואין חוששין מפני שאינם יושנים שם אלא אוכלין שם בחפז ויוצאין ממנה מיד שלא יפה הם ששין ויש למחות בידם :

שאוכלין אצ"ל חולרח כגון שמו' חגן חייבים בסוכה : והעוסקים במצוה או הולכין בדרך מצוה כגון להקביל פני רבו או ללמוד חורה או לפזיז שברים וכיוצא בזה פטורים בין כיום בין בלילה שהעוסק במצוה פטור מן המצוה (וע' ל' סימן

ל' סימן ה') וכגון שאם היה צריך לחזור אחריה בלילה יתבטל ג' ביום מפצות כלופ' שיתעכב ביו' מפצותיו ולא שתחבטל הפאו' לנפרי שאם תחבטל לנפרי גם הולך לרבר הרשות פטור אשהיה מחבטל אותו חעסקהמ' חזרתו אה הסוכ' לא בעיכוב פיירי ג' לא אכל אס הולך ג' בדרך מצוה וכול לחזור אחר סוכ' בלילה בעיניו שלא יתעכב מפצותו צריך לחזור אחריה דכיון שיכול לקיים שתיים יצא ידו שתיים מיהג אס הוא באופן שאם ילון חוץ לסוכ' וישן ינות יותר ויכול לעסו' לפתח טפי במצותו חשיב הכל עוסק במצוה ופטור גם בלילה :

ח כבר אמרנו לפעלה שלא חייבה החורה לישב בסוכ' יותר מסד' שדרך בני אדם לישב בבית בשאר ימות השנה וירוע בשאר דה' וישב בביתו בשאר ימות השנה אם יבא לידי עסק מה שיצטרך ללכת לדרך בין כיום בין בלילה חולך הוא ללכתו ופניה את ביתו וכן הוא הדין הסוכה דחשבו כעין תדורו הוא הילכך אם יבא עסק פת לידו יהיה מה שיהיה ויצטרך לשום לדרך פעמיו אס הולך בדרך כיום פטור מן הסוכה ביום וחייב בלילה ויכול לאכול בהיותו בדרך אימתי שירצה ואינו צריך להמתין עד הלילה או עד שיגיע למקום שימצא שם סוכה אבל בליל' אם יש סוכה במקו' שידך שם חייב לאכול ולישן בה ואם לן בכ"ס עכו' ש' שאין שם סוכה או בשדה פטור גם בלילה ואינו צריך לעשות לו שם סוכה לדירה שאין לך טרח וצער גדול מזה אם נחייבנו לעשות לו סוכה בשדה או ביהעכו' ולישב בתוכ' אס הולך בדרך בלילה פטור מן הסוכה בלילה וחייב ביום ואם צריך לילך ביום ובלילה פטור בין ביום בין בלילה :

ט ומה ש' ג' שומרי העיר ביום פטורים ביום וחייבים בלילה והשופרים בלילה פטורים בלילה וחייבים ביום :

י ושומרי גנות ופד' סים פטורין בין ביום ובין בלילה שאם יעשה השומר סוכה במקום קבוע ידע הנגב שיש לשמור מקום קבוע בסוכתו ויבא ויגנוב במקום אחר כעת שלאכל או ישן לפיכך אס היה שומר כרי של תבואה שיכול לשמור כולה במקום אחר חייב לעשות סוכה במקום ששומר שם וכן יהודים השבורים לדרך יין בנחת בתוך החג חייבים לעשות שם סוכה שהרי יכולין לעשות מלאכתן ואח"כ לאכול ולישן בסוכה ואם צריכין לשמור חביר' כרי שלא יגעו העכו' כיון שפטורים בן ביום בין בלילה :

תדמא אם מברכין שהחיינו על עשויות סוכה ובו סעיף אחר :

א הענינה סוכת בין לעצמו בין לאחרים אינו צריך לברך על עשייתה דכל מצוה שאין עשייתה גמור מצוה אינו צריך לברך עליה ונעוד שהרי יכול לעשות ע' עכו' דהא סיכת ג' כ' כשירתי (וע' ל' סימן ת"ל) וכל מצוה שעשייתה כשרת ע' עכו' שאין ישרא' מברך עליה דהיאך יברך אק' בו וכן והרי העכו' ס' יכול לעשו' בטבילו' ואיה קדושתו אבל שהחיינו היה ראוי לברך כשעושה אותה לעצמו שכל דבר חדש שאדם עוש' לעצמו חייב לברך עליו שהחיינו לא שאנו כוהגין לסדר אותו על הכוס של קידוש היום והוא פוט' כל זמן שהיוך למצות סוכה הייכך מי שלא אבל בסוכ' בלילה ראשונה כגון שארע לראונס אע"פ שבירך זמן בביתו על קידו' היום לבחר כשישב בסוכה צריך לברך זמן על הסוכה כיון שלא בירך בגעת עשייתה וסעמא שנוהגין כן להניח ברכת' שהחיינו עד קידוש על הכוס ואין מברכין אותו בשעת עשייתה אף על ג' דזרזיקין קדישת' למצוה ול' לפי שאין חייבים לברך שהחיינו אלא העושה לעצמו ולא העושה לאחרים ועכשיו נוהגין שצדק עושה לפ' צמי' סוכה לכמה בני אדם ואין סברא שיברך העושה לאחרים שהרי אין שייך ברכת הזמן א' בדבר שהיו שמה בעשייתה והעושה לאחרים אינו שמש בעשייתה אלא העושה לעצמו לפיכך כל אחת שהיא שלוב שיכנס בה חייב לברך כמו הלובט בנר חדש אף ע"פ שהוא לא עשא' ואין הכל נקיאין כה' לך נהגו לסמיק בלילה אכסה לקידושא ואפי' העושה לעצמו :

ב אפי' חייב בסוכה אף ע' ג' דמצטער פטור מן הסוכה מ' צער הכא לו מחמת סוכה אבל הכא איהו דקמצער נפשיה איבע' לית ליתוני דעתו ויטר כעס טלבו :

ג תמן שנצטרכו שבעת ישי' משחה שלו חוץ החג יש פטורין אותו ושושבינו מן הסוכה שאין יכולין לשמנה בסוכה עם התחנותיו ו' מצטערים ופטורים מן הסוכה ויש פ' חייבין ששום שאיפטר להם לשמנה בחור הסוכה המקיז' דם חייב לאכול בסוכה דלאו כל כשיניה להביא צעד על עצמו ויפטר מן הסוכה יניח את ההקוה קד' אחר הסוכות ויאכל בביתו או יקח כסוכות ויאכל בסוכה ועוד ד' יוכל כמתייה לומר מצער אני לפטר עצמו מן הסוכה כי הרכה מקיים ואינם מצערים בשיב' סוכה וסעודת ג' רית פיל וכן הסעודה

תרמ"ב סדר חיום

לביש החורף הלכות סדר היום

כחוב במנהגים נ"ל שהוא נדפס בטעות כי המדפיסים נמשכו אחר המחזורים והגיחו המנהגי ומה שנדפס במחזורים ל שנפל הטעות ששום שבמחזורים הישנים היה כתוב בהם עד לא מצוי רגב סמיים בו כפוכת חי וקיסכו והיה כתוב בהן לא נא מיד מפני דקא על חי וקיסכו של מצוקי רגב כי כן ראיתי כתוב במחזור ישן נושן יותר מן השנים אבל אנו שאין אנו אומרים מצוקי רגב כמו שבחוב במנהגים א' כגם לא נא א' וכן נוהגין בכל הקהילות הקדושות לא יתבר ואח כ אומרים הסילוק אקחה בראשון וכו' ואחר חזרת ההפל נוסליונהלול ומכרכן עליו על נשילה לולב דנשילה בלבד היא מצותו דכתיב ולקחתם לכם וכו' וצריך לברך ולגעע מעומר דגמרי לכם לכם כנ"ש מעומד צריך להיות כמעומר ה' נבי לולב ומכרכן עליו שהחיינו אע"ג דזמן דקידוש פוטר גם מצות הסוכה וא' כ' למה לא יפסור גם מצות הלולב היינו משום דשאני סוכה שיושב בה בשעה שמכרכן אבל אין הכי נמי אש אינו יושב בה בלילה בשעת קידוש צריך לחזו ולברך עליה זמן לסחר בשיש' בה כמו שבחבתי למעלה ה' נבי לולב שלא היה כידו כשעת זמן דקידוש צריך לברך זמן בשעת נשילה ואין זמן דקידוש היום פושרו וכתוב במנהגי שלנו שיגעע חחלה ואח' כיצד שהחיינו ואינו יודע מ' ש ברכת שהחיינו זה משאר ברכת שהחיינו שסומכין אותו לעול לברכת המצוה קודם עשיתיה ה' ניש לנו לברך שהחיינו מיד אחר ברכת ענ'ל קודם הניענוע וכן ססי' בא' ח' ונ'ל . (ונפוחל המכהג לנכך ענ'ל ומנענע ואח' כיצד שהחיינו) מי ששכח לברך שהחיינו ביום א' וברך ביום האחר באיזה יום שיוכור ובלב שיברך בשעת הנשילה ואע"ג דנשילה יום ראשון דאורייתא ודשאר הימים היא דרבנן זמן דאורייתא הא אילו ליה מ' ס' לא גרעי שאז ימים דסוכות לענק נשילה לולב כשאר נצו דרבנן כגון נר חנוכה שבכרכין עליה זמן נ'ל יואע"ג דמן הדין היה לו לברך שהחיינו בשעת עשייתו לא נהגו לברך אלא בשעת נשילה ושעמא כמו שבחבתי נבי סוכה ספני שאין כל אדם עושה לולבו בעצמו אלא א עושה כמה לורבים לכמה נבי אדמלכך מסדרים כולם ברכת הזמן על הנשילה . ויזכרין התלל וכן כל חי ימי החג ואע"ג דפסח אין נוסרין אותו כל ימי החג רק בכ' ימים הראשונים שאני סוכות כיון שכל יום חילוק בקרבנותיו סיום שלפניו חשיב כל יום כל' ש נפני עצמו . ומכרכין לגמור את ההלל בין ציבור בין יחיד ואע"פ שאין קריאתו לא מד' ש מכרכין עליו אע"פ שיש לחוש שמא לא יגמור את כולה שאמיתסר מסנוצות אחת הרז לא נמר אותו אין זה ברכה דבטל שאין פי של לגמור לא ככו לקרות מלשון ותיקין גומרין את ק' ש בו זכיון שכן הדין גומרין אותו אין כפסיקין בו אלא כדרך שאכרו בק' ש כאמצע הפרק שואל בשלום אגיו או רבו ספני יראה ומשיב שלום לכל אדם נכבד שיתחלו שלום מפלגכבודו ובין הפרק מ' שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם ואם פסק באמצע ושהה אפי' כדי לגמור את כולה אין צריך לחזור לראש אלא למקום שפסק :

ב כהלל אפי' קורין כאחד דאע"ג דתרי קלי לא משתמעי שאני הלל שהוא חביב על הכריו ספני שהו שיר ושכח להקב"ה וכיון דחביבה עליהו יתבי דעתייהו ושפעו סר קריאהו עין בהלכות ר"ה:

הלכות לולב

תרומה ובו ט' סעיפים :

א כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ודרשו חז"ל פרי עץ הדר זה אחרונ כפות תמרים זה לולב וענף עץ עבות זה הדס יערי נחל זו ערבה כסוד שיתבאר בסוד גם דרשו בו שכל הד' מינין הוקשו להדדי כחד קרא לומר לך שכל הד' מינין צריכין שיהיו הדר ויפה כמו האחרונ שנאס' בו בפירוש פרי עץ הדר הילכך אם נשתנה אחד מכרייתו או שהיה תחלת כרייתו משוכ' שלא כדרך מינו אין זה הדר וכן כשהוא כברייתו אלא שאינו הדר בתוארו פסול ומפני שהלולב הוא גדול שבכולם ועליו היא הברכה כדלקטן אע"פ שנחשב בפסוק לשני נבאר אותה ראשונה . כפות תמרים זהו לולב שתוא גדל על אילן של תמרים ופדכתפ דחפנא לשון פית ולא כחבה עלי תסרי' ש' מצריך שיהיה מאותן העלץ הראויין לאוגדן לכונתן ושאר מיני ענפים הגדלים על

סדר היום ערבית נכנסין לכה וקורין שמע בברכותיה ונוהגין לומר מעריבני אוחזי בידם ד' מינין חרות מפורסם בו וידבר משה בו וטעמו מבוא לעיל בהלכות ר"ה סי' תק"פב ופתפליק שלש ראשונות ושלוש אחרונות אשה בחרתנו וחתן לנו יי באהבה מועדים לשמחה חגים חמנים לששון את יום חג הסוכות הזה זמן שמחתנו מפני שהוא זמן האסיף שהבריות שמחין בו וכתוב ביה שמחה אע"ג דגם בשבועות כתיב ביה שמחה ושמחת לפני יי אלהיך שאני סוכה דכתיב ביה כ"פ שמחה ושמחת בחגיך וגו' והיית אך שפח גוים ועוד דהתם לא כתיב אלא ושמחת לפני יי אלהיך שמע דווקא בבית המקדש לפני יי אבל הכא כתיב ביה סתם ושמחת וגו' ואין אומרים באהבה מקרא קודש אלא מקרא קודש זכר וכו' והשיאנו וקדיש ואם שכת אין אומרים מעריבים שכיון שאין העולם רגילין בהן חשו שמא ישלחו נרות מן המנורה לראות בהן ואז אומרים אוחזי בידם בליל שניה (ונפוחל אין המנהג כן רק אומרים מעריב הסוף לליל שנייה וכן כל ימי עמים שחלו יום ראשון שלהם נשבת וכדל' המעריב שלו משום האי טעמא דלעיל טוב אין אומרים אותו דכיון דאידיהו חידושי) ובולל ומזכיר גם של שבת בכל התפלות ובקידוש את יום השבת הזה ואח' יום חג הסוכות הזה וחתם מקדש השבת וישראל והזמנים ויכלו וברכת מנצבות בדברו וחותם בה של שבת לבד שלא נחקנה לא בשביל שבת לבד כדלעיל (יע' לסימן תפ"ז סעיף א' ונסימין סעיף ח' וט' ונסימין תרי' סעיף ג' ונסימין הק' סעיף ג') אין אומרים במה מדליקין גזירה משום י' ש' שחל להיות בע' ש' שאין אומרים בו עשרתם וכו' שאין מעשרים ב' ש' לכך אין אומרים אותו אפי' כשחל י' ש' בשבת עצמו ומקדש ש' ונפסרים לבתיהם לשלום ואוכלין ושותין בסוכה :

תרומה סדר הקידוש ובו ג' סעיפים :

א סדר קידוש כחלה ככרך על היין שהוא קודם בכל קדוש כמו שדרשו בשבת זכריהו על היין ואח' כ' על קידוש היומא כ' על הסוכה שא' לברך על הסוכה קודם שיברך על קידוש היום שהרי על כרחך צריך היום להקדש קודם שיתחייב לישב בסוכה . ואח' כ' מכרך זמן כדי שיחזור הזמן על קידוש היום ועל מצות הסוכה :

ב ואע"פ שעל כל מצות חייבים לברך טובר לעשייתו וא' כ' ה' נבי סוכה היה לנו לברך עליה קודם שיכנ' בה שהרי מיד כשנכנס בה הוא עושה המצוה מ' ס' לא נהגו לברך אלא אחר שהסיכו וישבו סביב השלחן אע"ג שהוא אוכר לישב בסוכה שהוא לשון עתיד והרי כבר הוא יושב ס' כ' כיון שהמצוה נמשכת כל זמן האכילה וכל זמן שטורה בה ספירוש תשבו חדרו ותתעכבו כמו שנתבאר לעיל סימן תר' ג' לא שיטבו מעט וילכו ולרכס ואם כן כיון שיש לו לישב כל זמן האכילה מקרי טפ"ד קודם לעשייתה . אע"פ שיברך לאחר שישב וברך על קידוש היום שאין לנו עיקר קביעות ישיבת סוכה אלא בישיבה בסעודה :

ג הילכך בשאר הימים ג' כ' אין מכרכין לישב בסוכ' לא אחר ברכת המוציא שקבע עצמו לסעודה קודם שיטעום מן הביציעה שכיון שאין עיקר הקביעות לא האכילה צריך לברך על הסוכה קודם שאכל ולא יברך עליה קודם שיברך ברכת המוציא כיון שאין אנו מכרכין כשנכנסין בה לשייל ולשינה כל זמן שלא בירך ברכת המוציא לא חשיב שישבו קביעה לברך עליה עד שיקבע עצמו לסעודה דהיינו אחר שנירך ברכת המוציא וקודם שאכ' ואין זה הפסק בין הכרכ' ובין האכיל' דכיון דברכת סוכה על האכילה קבעוה מצרכי אכיל' חשיבה ולא היה הפסק דומיא דשול ברוך או גביל לתורי דלא היה הפסק ואע"פ שיש לדון על זה לישב המנהג כחבתי כן :

תרומה סדר ההלל כל ימי החג ובו ב' סעיפים

א שחרית ששכימין לכה ומסדרין הברכות וקורין הזמירות כמו בשבת ואומר יוצר אכתיר אופן אאסיר זולת אנא הושיעה נא ופתפליק כמו בערבית ומחזיר ש' החפלה ואומר קדושתא אוימתי לפי שהוא סכוד ל' כ' אנוכ' וכו' שגיא בח' כו' ואין אומרים ביום ראשון אל נא כי אומר במקומו אז היתה חניית סוכו שהוא ג' ש' ושבת כמו אל נא וכן שמעתי מכמה רבנים ישישי וחזנים קשישי שבכל י' ש' שלא יסד הפיישן לומר חי וקיים אין אומרים ג' כ' א' נא אע"פ שהוא

תרמו דיני הדס ובו סעיפים :

א וענף עץ עבות האמור בחורה פ' ענף מעץ שענפיו שהם עלים עבים עד שמכסין את עצו והיינו הדס שדרכו להיות כן ולא

נמצא מין אחר מן המינים הטובים והיפים שדרכו להיות כן :

ב אע"פ שנמצאו מינים אחרים שגידולן כן והם מיני ססי הסות אבל כבר אמרנו למעלה כי התורה דרכיה נועם ופשיטא שלא תצוה לישול אותן המינים שהם סמי המות דשפא יבא עלה מהם בפקרה לתוך פיו של הנוסלו ויסתנו ואין זה נועם ואף ע"ג דשלוחי מצוה אינה נזוקים היכא דברי הויקא שאני ועוד שמה אחר שעמור הכצוה יודמן לו עלה לתוך פיו :

ג וה' ד עבות הוא שיוצאין לפחות ג' עלים סחוד קינ' כלומר שיוצאין שלשה עלים סמוכין זה לזה בנבעול אחד בעיגול שאין אחדיהן נמוך מחבירו שכשהם עומדים כאופ; זה ודאי הם מכסין כל היקף עצו וזה עבות אבל אם היו בעליו בשרה בנבעו זה כנגד זה והעל הג' למעלה או למטה מהם אין זה עבות לא נקרא הדס שום ופסול אפי' בשעת הדחק וקראוהו שוטה מפני שאין עליו הלובין כסדר אלא שבושין כשוטה ויש מכשירין בשעת הדחק ועליה סוסכין ככדינות הללו לברך על אילו ההרסים המובאים לנו מסרח וברוכו אין בהג' בנבעול א' ס' ס' מברכין עליהן וי' עוד דהדסים שעריהם שנים ע' ג' שנים וכן עוד למטה מהסבד האחר של הנבעול שנים על גבי שנים אינם נקראים הדס שוטה הסוכר כגמרא ואדרכתא אומרים כיון שהשנים החתונים הם כנגד חלק שבעליונים וספסי הנבעול שלהן משני הצדדין שבצד העליונים היו זה עבות ממש שעליו מכסין את עצו מכל צדדיו וכשר הוא לכתחל ולכך מברכין עליהם בכל הארצות האילו . ואם יצאו הרבה עליו בקן אחד ונשרו מהן עד שלא נשארו מהם אלא ג' בקן אחד אפי' נשרו רובן כגון שהיו שבע בקן אחד ונשרו מהם ד' וכשארן ג' עדיין עבות הוא וכשר :

ד לכתחלה למצוה צריך שיהא עבות כל העלם של שיעור אורך ההדס דהיינו שיהו תלחא תלחא בחד קינא בכל שיעור אורך ההדס כמו שיתבאר לקמן בע"ה ואם היה כן ונשרו עליו ואפי' נשרו העלם שבראשו אם נשאר עבות רוב שיעור אורך ההדס כשר שעדיין הדר הוא ג' אבל אם נשרו רוב עליו של שיעור אורך ההדס פסול וה' אם לא היה לו סתחלה לא הרוב עבות ולא כולו כשר ולא גרע מהיו לו ונשרו ושעמא מסוס שכשעליו שהם עבות מכסים את עצו אין הנשר פוגמת הדרו :

ה יבשו עליו פסול כמשו כשר :

ו ושיעור היבשות אפי' אם נפרכו בצפורן אם עדיין ירוקין הם כשר שאם ישרו אותם במים יום או יומים יחזרו לכמו שהיו כמי שושן ובמראיתו ואינם נקראין יבשין אלא כשייבשו פניהם שאז אפי' אם ישרו אותם במים לא יחזרו לכמה שהיו :

ז יבשו רוב עליו ונשתיי' בראש כל בד סהג' ברין קן אחר וכו' שלשה עליו לחץ כשר ויש מפרשין שאפי' אם מהג' עליו סבחד קינא יבשו שנים ולא נשאר כי אם עלה אחד לח בכל בד ובר כשר :

ח והוא שיהיה אותו העלה שהיא סורכב על שניחן לח שהוא העיקר ובן תלוי ההדור כי הוא נרא' יותר מהאחרי ולכך צריך שינאר הוא לח ואם אותן הג' בדים הנשארים שלא נתיבשו אינם לחים לנכרו לא כמושין י' א' שהו פסול שאין כציל מידו יבט לעשות הדור לא חלת ההדור וי' א' כיון דק'ל' כמוש כולו כשר ה' א' אם יבש כולו ונשארו ג' ברין כמסוך פצילין ג' כ' וכשר .

ט הדס שנקטם ראש עצו כשר אפילו לא עלתה בו חסרה וה' א' אם יבש ראשו והשאר לח כשר ואף על גב דגביל לולב וערכה פסלינן בנקטם ויבש ראשו הדס שאני דמסוס דענפיו חופין את עצו אין קשימיו נראית כ' כ' כמו בלול וערב ועדיין הדור הוא ויש פיסליק בין בנקטם בין יבש בראשו כמו בלולב וערכה ויש להחמיר במקן שאפשר באחר ולא מקרי נקטם א' כ' נקטמו עצו :

י היו ענפיו כרובין מעליו אם הם ירוקות כשר שהם פסראו והוא

מינו ואם הם אדומים או שחורו ל' ש' היו כן מתחל' או כשתחרו אח' כ' פסו שאין זה דבר ואין מסעשין אותה ב' ש'

על התומר אינן ראויין לכופתן ולאונן מפני שהם קשים כעץ וכעורן רכין השאר ענפים י' כהן קוצין שפסרשקאת הידים כשנוטלין אותן והתורה היא דרכיה דרכי נועם ונוסר ובודאי לא צותה לישול אותן המסרשין את הידים שאין זה נועם לפיכך אין פי' כפות תסריס אלא ענף הלולב :

כ ותו חוארו ונדולו דרך הלולב כשיצא מן הדקל יוצא כולו עץ א' כחץ ולאחר שגדל מעט נפתח מעט וכל מה שמוסיף ליגדל נפתח עליו יותר וכל זמן שעליו דבוקי וסמוכין זה על זה הוא מצוה מן המוכר מפני שצריך שיהיו עליו כפותין יחד ולא יהיו פרורות מרכתי' כפות וזה הדרו ואם שהה כבילעוד שנפתחו ונפתרו עליו זה מעל זה ולא נתרקו פעל השדרה כעלי החריות כשר אפי' לא אגדו דהכי הוא ברייתו אבל אם נתרדלו עליו משדרתו ותלויין למטה ואינם עולין עם השדרה ונתקשה מקום חיבורה כעלי החריות עד שאי אפשר לחבר העליון אל הגוף חרי זה אינו כפות ופסול וכ' ש' אם נפרצו ונקרו למטה מן השדרה דפסול אפילו אגדו וכל זה ברוב עליו אבל אם מיעוט עליו נעשו כך ושאר עליו נשארו עליו וסבסין את השדרה כשר :

ג בריית העליון ונדולתן כך היא כשהם גדלים גדלים שנים שנים זה לעומת זה ששני צירי השדרה וכל עלה כפול ודבוק סגבו ופתו' מלפניו ונג' של כל עלה ועלה הדבוק הוא הנקר' תיומת נחלקה החיומת והוא שנחלק רוב אורך כל עלה ועלה ברוב עליו סבילוב פסולין . וי' א' שאם נחלק העלה העליון האמצעי שעל השדרה עד השדרה זהו נקרא נחלק תיום ופסול והכי נוהגין ויש שחמירין לומר אפי' לא נחלק כל אותו העל' לא קצחו שפסול לפיכ' מצוה מן המוכר לישול לולב שלא נחלקה אותו העלה העליון כלל ואם אינו כפול מתחלת ברייתו פסולין אותי ג' כ' שאין זה דרך מינו . היו רוב עליו אחת ואחת מתחלת ברייתו ולא היה להם תיום כלום שאינ' כפולים או שכל עליו כפולים כדרכן לא שכולם עלו מצידו האחת וצד הטני ערום בלא עליו פסול שאין זה תדר :

ד דרך גדול הלולב הוא לשחר שיצא עלה אחד מיד כשיעור שתי אצבעות יוצא עוד אחד וכן הרכה זה ע' זה עד שמתכסה כולו בהרבה עליו זה ע' ג' זה ואם אין לו עליו הרבה זה על זה אלא שכל צד יוצא עלה אחר למטה סמוך לעיקרו ועולה עד ראשו פסול שאין זה הדר וכן אם היו עליו הרבה ולא היה זה על גבי זה אלא זה תחת זה אמראשו של זה בניעו לעקרו של מעלה סמנו עד שנמצ' כל השדרה של לולב מכוסה בעלם כשר ואם אין ראשו של זה מגיע לעיקרו של זה פסול שאינו הדר :

ה לולב שיבש שדרתו או רוב עליו פסול שאינו הדר וכמה שיעור חיבשות הפוסל פשיכלה טראה הירקות שבו וילבינו פניו וי' א' דלא מיקרי יבש לא כשנפתר בצפורן סתם ינשתו ובמרינות הללו שאין לולבין הרבה מצויין סומכים עליהם בשעת הדחק .

ו נקטם ראשו דהיינו שנקטמו רוב סהפ' ראשי עלים העליוני אפי' בכל שהוא פסול ויש מכשירין בשעת הדחק שאין לו אחר לברך עליו יכול לברך על זה וכן אם נקט' העלה העליון האמצעי אפי' לברו פסול כשיש שם אחר ואם אין לו אחר יכול לברך עליו :

ז נסדקו ראשי העליוני רובן כשר ואם נתרקו הסדקין זה מזה ער שנראה כשנים פסול ואפי' לא נסדק רוב העלה אלא מיעוטו הואיל ונראה כשנים פסול אבל אם נסדק רוב העלה האמצעי אפי' הוא לברו יש אוסרין ואפי' לא נתרקו הסדק עד שנראה כשנים כמו שנתבאר למעלה ויש פתירין :

ח יש לו כמין קוצים יוצאין משדרתו או שנצפת ונכוואן שעקום אמצעתו לפניו עד שנעשים שדרתו כגב בעל השוטרות פסול (כן אם נעקם לאחד מצדדיו פסול שאין זה הדור אבל אם נעקם לאחוריו כשר שזו היא דרך ברייתו והדרו :

ט ואם כפוף בראשו כאנמך אפי' לאחוריו פסול ודוק כששדרתו כפופה . אבל אם עליו העליונים כפופי' בראשו כמו שדר' להיות חרבת לולבים כשר וי' א' כשעליו העליוני' כפופין בראשו שהוא כשר יותר מכשה פסוסי' מפני שכשה כפופי' אין העלם מחלקק וחיומתו נשארה קיים יותר וכל דוקא עליו העליוני' אבל אם כל עליו או רובן כפופים כל שהוא פסול דודאי זהו שינו' טביריתו ואינו הדר כלל כ' !

הנה ועל' סימן שיי' סעיף ג' ונעשה וליחסן כ"ס מין מילוק בין גמאור מערב י' ש' לטאסור כ"ט וספ' ג' דיש לחיך ביר דכח' לומ' טאמור משי' ש' דכשר משום דדחוי' מסי' ר' הו' ונדמו' מעיקרו ל' הו' דמוי' סב' פ' עסקת

לבוש החורף הלכות לולב

ב אחרון שניקב נקב כפולש כל שהוא אפי' אינו חסר כלום פסול ושאינו מפולש אם אינו חסר כלום והוא כאיסור פסול ואם חסר אפי' כל שהוא פסול וי' אדעם מפולש אינו פסול אלא א"כ יש בו חסרון כל שחו וכשאינו מפולש אינו פסול אלא א"כ יש בו חסרון ככאיסור והיכי משכת לה נקב רחב בלא חסרון כגון שחבב בו יתד עג וניקב בענין שלא חסר ממנו כלום :

ג ומפולש יש מפרשים אותו כפשוטו דהיינו שניקב מצד זה לצד זה אבל מצד אחד אפי' ניקב עד החלל שהגרעים נתוכו לא הוי מפולש. ויש מפרשי' שכיון שניקב עד חדרי הארע שהגרעית נתוכו מיקרי מפולש אחרונים שיש להם נקבים גדולים שנרא בהם חסרון אלא שאותן נקבים נעשית בשעה גידול בעורף באילן ע"י קוצץ ועורו ובשרו קיים נהגו להשי' שכל נקב שנא לו בעורו באילן חוץ לברייתו כאילו לא היה בו מעולם כיון שהולך וגדל באילנות סיהו אם דואה שאין העור והבשר קיים חוץ הנקב פסול לסברא הראשונה אף ע"פ שאינו מפולש פמט ובשעת הדחק יש לסמוך להקל כסברא השנייה ולהכשיר חסרון שאינו כאיסור וישונו נקב כפולש :

ד אחרון שניסוח כל כשרו בפנים וקליפתו החיצונית קיימת והדר הזרע קיימת בפנים יש מהיר"ח ויש אוסרין :

ה נסד' לארכו מראשו לסופו אפי' אינו חסר כלום ואפי' לא נסדק לא רוב עובי הקליפה החיצונית פסול שאי אפשר לו להתקיים עוד דק ילך ויחמנה עד שיכש או ירקב ואין זה הדר וכל שלא נסדק רוב קליפתו העב' לא כקרי נסדק. ואם נסדק בו שיור מעט מלמעלה ומלמטה אפי' כל שהוא כשר שיוכל לחזור לגריאתו. (ופני סנדקו אחרים מסוס מדמי' ליה למין טריפות לגרנת הכבדק לאורקה וטנין כפ' סיל' ד' סעיף 1) ויש מי שאוסר דרוק מלמטה פחכש' בשייר כל שהוא אבל לטעלה כשנגע הסדק בחוטמו אפי' כר שהוא פסול הילכך צריך להיות השייר של מטלה כל שהוא כחמת לחוטמו (ומה שפסול הסדק בחוטמו עפי' ייבטל מקומות עיי' בכמוך כפ"י י"ב)

ו נק"ף כמנו קליפתו החיצונית קליפה דקה בענין שלא חסר מכשרו כלום ונשא' שראיה ירוק כמות שהוא בברייתו אסנ"ף כולו פסול שכיון שכולה נקלף הולך וסחמנה ואילו הדר ואם נשא' מכניו כל שהוא כשר שעל ידי אותו כל שהיה חדר לברייתו והוא שלא נשתנה כראיה האחרונה אבל אם נשתנה כראיה האחרונה אם הוא כמקו אחד נפסל ברוכבו ואם נכ' אר"ג נקפוס פסול אפי' במיעוט שכיון שנהפשת בכפה מקומות שוב אינו חדר לברייתו ואם הוא בחוטמו אפי' כל שהוא פסול כדן החוץ שיתכא' במסד' י"א א' צריך שיכתיב' בסלע. (מסוס דלמ"פ ע"ד מ"ק ליה ג"י טריפה אחרים הנל' טריפה ואם לא כתיב' בה כ"כ כשרה ועיין ע"י ס"ל כ"ט סעיף ח' נטל' פשטתו והוא העץ שהשושן שכראשו פורח בו פסול ודוקא כשהיתה לו פטמה בחצוי' וישל' לניכר חסרונו שזה אינו הדר אבל יש אחרונים שלא היה להם פטמה זו מעולם ואין נפסלים בכך הילכך אם אין לו פטמה כשלוקטת או חסרין האילן כשר שאנו תולין לוטר לא היה לו מעולם כיון שגד' פצוי הוא שיש אחרונים הרבה שאין להם אותה פטמה ואם היה לו פטמה ונטלה השישן שעליו יש סחמירין לפוסלו ויש להחמיר במקום שאפשר :

ז וכך אם ניטל העוקץ והוא העץ שחו' תלוי בו באילן פסול והוא שנחלש מעיקרו ולא נשא' ממנו כלום באחרונה אבל אם נשא' ממנו כל שהוא באהר"ג כשר והוא שיהא נשא' העובי עד שחגא כל רוחב הגומא מכוס דל' כ"ד ליה חסר ופסול דוק בעוקץ החתחת הוא דמכשירין כנסלה פקצ' ונשא' ממנו כעשכנז שטרנו דחמס אי אפשר לענין צחר דהא על כרחך צריכך לחחוד פמט כשחחוכין אותו מן האילן אבל בפטמה העליונה סחמירין יחר בכל שהיתה לו פטמה ופוט' ממנו אפי' כקצתו אע"פ שנשא' כל הבוכנא שכתוכו יש לפוסלו שכיון שנשכרה הפטמה שהיה לו שוב אינו הדר :

ח עלת בו חזיה והוא כמו אבנעויות יש בו סמט שמקומו ניכר גמיש פשוט היה שהוא גבוה מן האחרונה אם הוא במקום אחר אינה פוסל אלא ברוכבו ואם היא נכ' אר"ג נכ' אפי' במיעוט פסול (משום דלאורדל הוא) והוא שנתפור הנמור כרוכו אע"פ שבשטח החברבורים עצמן הוא מיעוט אבל אם כל הפי' הוא במיעוטו כגון שכולם מצד אחד של אחרונה כשר ויש פוסלין גם כן :

שפני שהו' מתקן כמא' ב"ש ודמא' למלאכת שאסורו עבר ולקטן או שלקטן אחר אחד לאכילה הרי זה חור לבשרותו :

שיתו לא ילקטו לאכילה ב"ש אלא מי שיש לו הדם אחר שאינו כוונתו לתקנו לא לאכיל שהרי יש לו הדם אחר לברך עליו אבל מי שאין לו הדם אחר לא ילקטם לכתחלה אפי' לאכילה דכיון שאין לו אחר אע"פ שאין לכוונתו לתקנו אסור ואף ע"ג דק' לבר' דאסר דבר שעת פת כיון מותר הא סודת' ש בפסיק רישיה ולא ימות. והכא נמי פסיק רישיה הוא כיון שאין לו אחר תה נעשת כשר על ידי לקיחתו ואסור אבל אם יש לו אחר אף ע"ג דפסיק רישיה הוא שהוא מתקן בכך ס'ם מלאכ' שאינה צריכה לגופה היא שחרי אינו צריך לו לברך עליו ואין זה פסיק רישיה. ואם אין לו הדם שענפו כרובין מעליו ב"ש נושלו ואינו מברך עליו מיהא אינו פסול לא ב"ש ראשון שהוא מן התורה כמו שיתבאר לקמן סימן תר"מ אבל סימן דאשון ואילך שהוא מדרבנן כשר וסברין עליו דלא פסלוהו דמ' הדם נמנר הוא אבל הדם שושח והוא הדם שאין עליו חופץ רובו דדינו שאין יוצאין תלתא בהד קניא פסול לעולם שאין זה נקרא ענף עץ עבות עבות שהרי ברייתו אינו עבות :

תרומה דיני ערבה ובוב' סעיפים :

א ערבו נחל אח' ז' שאין ששעונו דווקא ערבה שחיה גדלה על גבי נחל דאם כוערנת נחל סכעו ליה בלשון יחיד ומדכתיב ער' לישון רבים רבתה התורה אפי' ערבה הגדלה בהרים ובסדנר שהיא כשירה ולמה חלאה הכחוב כנחל מפני שרוב אותה המין גדל על הנחל אבל ח' הגבלה בהרים ובסדנר שהיא כשירה אינ' מלא תלאה הכחוב כנחל מפני שגדלה על הנחל אלע לתתבה ס' שחגא עלת שרה פסוק כנחל כמו שיתבאר בסמוך ותנ' נחמנו בת עוד סימני' אחרים ואינו קנה שילה ארום ועלה שלה כשיך ופיה שהוא הדר של העליון שלה חלק לנכרי וכשיש לה כל הסימני' תלוי היא כשירה ואין חילוק במקום שהיא גדל' סם כנחל אר' בהרים או בשאר מקומות ואע"פ שרוב ערבה בשאנו סברין עליה רונה הוא קנה שלה ודוק היינו משייב' דכשהתקין אותה עדיין הוא ענף רך ולא נתכשל יפת פחמ' ואם היו סניחין אנתנבאין עוד והיתה החמת זורחת עליו ונתקבל הית נעשה מקנה שלה ארום. ויש ס'ן אחר דומה לערבה ונקראת צפצפה והיא פשוטה וזה סימנה קנה שרה לבן גדלה שלה ענל' ופיה אינה חלקה ודוקא בפניסותיה תולכות כמות שיש להם שני עוקצין כשגורה אבל יש עוד מין שלישי ערבה שקנה שלה ארום ועלה שלה משוק' שפיה אינה חלקה לנמרי' אלא שדומה לפנל' שפניסותיה עקיפת' ונפולת לצד אוקיא' נ' כשירה והיא הערבה החצוים בארצנו :

ב ערבה שיכש או כשרו רוב עליה או שנקטס ראשה פסול שאינו הדר אבל כמותה או שנשרה מקצת עליה כשירה ויש פכשירין נכ' כנקטס ראשה שלא ניטל הדרה בקטיפה :

תרומה דיני אחרונה ובוב' סעיפים :

א פרי עץ הדר ררשח' ל' מדכתיב עץ הדר ולא כתיב פרי הדר פ' רדו פרי הדר כעצו דהיינו שטוכר באילן משנה לשנה וזה אחרון ס' מ' אין לשון הדר יוצא כדף פשאנו דמ' מעורה דמ' סמט אם אינו מס' הדר פסול הילכך יב' פסול ויעו' יב' שהוא הוא כשתכלה כל היתה שבו ואינה פוצצ' שום ליחה כי הליחה לפרי הוא כמו הדם לבשר וחי ואם אין בו ליחות אינו חי' אלא פמט וכתיב לא המחיס יה' ליה ופול' לולב לסימן שהוא נג' יחייסוה' כל המינים והיאך אנו מרעין אס' האחרונה עדיין לח הוא אם לא כל זמן שהוא לח יוצא ליחה או סדוק הסכין או מסחישתו אבל לאחר שיכש לא יוצא ליחה אלא שרביקה שלו קשה לפי שאי אפשר ליהוש' או לחוכו שהרי נקב מפולש פסול בו כשר שיתכא' בסמוך אבל כיון שנקב שאין בו חסרון כשר יכול להעכיר בו מחשבונו חוס' ואפי' שבו ליחה יראת כחוס'. ואחרונה שנירץ עליו בשנה שעברה ועורט קיים ודאי ישרתו ופסול :

לבוש החור

הלבנת לולב

קצב

יא ואם הוא פחצה על מחצה במקום אחד יש מכשיר שכיח שיטנו כירי אדם לשער אפסר לצמצם ויש פוסל דכל הפסולין שפוסלין ברכו פוסל נמי במחצה על מחצה דבעינן רוב הנראה לעינים דאי אפשר לצמצם :

יב ואם החזוים הוא בחוטמו דהיינו ממקום שמתחיל להתקצ ולהתחדד כלפי ראשו משמע הפסל פוסל חזויה וכל שינוי פראה ככל שהיא שנינו חדר משום שראה שם לעינים יותר משא מקומות שבו שבאחו שיפוע אדם נוהג עיניו ויש מי שאומר דהייב ושאר פיסולים פוסלין שם בכל שהוא מהאי טעמא :

יג ואתן חכמינו הנמצאים באחרונים שקורין כל אט סאל כשרים מפני שכאשר מן העליון ששוכנין על אוחיה מקום באחרון בעודו נאלץ אע"פ שדומין קצה לחזויה שהרי אינם מרא האחרון שפסא פה נהגין להכשיר דכיון דשכחיו ורגליו הרבה אחרונים להיות כך חשיבי מראה האחרון ולא מקרי אינו הדר בכך אפילו הם מפורזים בריב או מחוטמו ולמעלה ועוד שאין נח חזויות שהרי אין משושן גבוהה מן האחרון :

יד וחזויה ומנופר הוא פסול החזויה להכשירו דהיינו שאם עלת בו חזויה או הכרברוח במקום שפסלו אז כשקולפן באופן שאינו מחסר סמנו כלום ותחיל מראה האחרון לאחר שנקלף הרי הוא הוזר להכשירו שחזר להדרו וכשר :

טו נפל עליו מיסתבלות וסרח או נפיל לא סרח בריח רע לא שנעט תפוח או שכבש בתפוח או מבושל או מנוטר הרי פסול :

טז ואם הוא שחור או לבן במקום אחד פסול ברוטו בכ"א נב מקומות דינו כחזויה ליפסל אפילו בטיעופו :

יז והא דשחור פסול דווקא בארצות הרחוקות פארץ כוש שהוב לשם ואין רגליה להביש לשם אחרונים פארץ כוש שהוא שינוי לחסאבל הספוסים לכוש ורגליה לתבוא שם אחרונים שחור פארץ כוש כשר לתם ובסמכים וקרקעים לכוש נפיל לא אפסר דכשר אלא שהוב לשם פארץ כוש אבל שחו והוא גדל בארץ שאין דרך ליגדל שם שחורים אפי' הוא קרוב לבצץ כוש פסול שהוא שינוי להם : יא שאין שחור כשר אלא כשתשחרות אינו משחיר הרבה אלא שראהו נופח לשחרות פעם תב"ד אינו כשר אלא במקום שרגליו בוואת חילוק אם הוא גדל שם או אינו גדל שם אבל אם משחיר הרבה כשחרות בני אדם חכמים הרי זה פסול בכל מקום אפי' בארץ כוש שאין זה דרכו והדרו אפי' באוחו ארץ :

יח הענף כדור פסול שאין דרכו להיות כן :

יט גדול כדפוס שעשה לו דפוס בעוהו קטן ופחור באילן כדי שיהיה לפי פורת הדפוס ותמונתו אפסא שאם מצורה אחרת שאינו מצורת האחרון פסול אבל אם עשאו מצורת האחרון אפילו עשאו דפין דפין שעושין לגדל רחיים של מים חשיב שפיר צורתו וכשר :

ך החיים והוא שגדלו שנים רבוקין זה כזה כשירין ויש פוסל דאחרון אחר אחר רחמנא ולא שנים תב"ד דומה לשנים :

כא הירוק שדומה לעשני חסדה פסול שעדיין לא נמר פרוי התור אמרה פרי עץ הדר שיהא נעשה פרי גמור וזה עדיין לאו פרי הוא והוא שידע שיפאר בירקותו אפי' כשמשנה אותו זמן רב בתלוש אבל אם יודע בו שהוא חזיר למראה אחרון כשמשנה אותו בתלוש כגמרה פרוי הוא וכשר אפי' עודו בירקותו :

כב שיעור אחרון קטן פחות מכביץ פסול אפי' יש בו מרא אחרון שעדיין בושר הוא ולא נפטר פרוי והתורה פרי עץ הדר אמרת פרי דווקא ואפי' ידעין ביה שאין סופו ליגדל יותר והרי זה הוא נפטר בריחתו אפי' כוסר קריקן ליה ולא פרי כיון שדרך רובן להיות גדול יותר אבל אם הוא כביצה אפילו אנו יודעין בו שאם היה פניח אותו באילן עוד סופו היה גדול יותר אפי' כשר דנמר פרוי חשביה ליה שכיח שגדל עד בבגיה עומד בו ריחו ושעמו כפרי נכור נגדלות אין בו שיעור למעלה שאפילו הוא גדול הרבה עד שצריך לאחזו בשתי ידיו כשר דהדר הוא :

כג תרמט דברים הפסולים בדמינין וכו' ופסי :

א אין יוצאין בד' שנים הללו אפי' הם שלו דכתיב ולקחתם לכם וגו' סאלכם ששפע שיהא שלור' של כל אף פשירך עליו

אבל שאולין פסולין שאינן שלו וכ"ש נגבים וגזולים שהם פסולים וסטעם זה יש ליהרר בוסה זהו שלא יקצץ ישראל בעצמו אפי' ה' מינים שבלולב לצורך לולבו שסתם עכ"ס גזולים קרקע ישראל הם ויש לחוש שמה קרקעו בגזילה מישראל באח לידו של עכו"ס קרקע אינה נגזלת ואינה קנוייה לעכו"ס אפי' ביאוש ואפי' הם גדלי בקרקע שלו כגון שידוע שמידי עכו"ס נגזל לידו או ליה אבותיו חיישינן ואין חילוק בזה בין א"י או ח"ל לפיכך דיבה לעכו"ס לקוצצם ויקנה משגו דה"ל יאוש ושינוי רשות :

ב כד' אכיום הראשון שהוא דאורייתא דכתיב בהדיא בקרא ולקחתם לכם ביום הראשון וגומראבל מיום הראשון ואיל' שחס דרבנן כמו שיחבאר לפנינו יוצאין בשאולים אבל בנגבים וגזולים אין יוצאין ליה חגג בין לפני יאוש בין לאח' יאוש שנתיאשו הבעלים מסגנו ואע"פ שקנאה ביאוש אין יוצאין ברשות דה"ל פסול הבגה בעבירה ואסמכתא אקרא דכתיב והבאת גזול את הפס' אחיק' גזול לפסח שהיא בעל מוספה פסח ליה תקנתא להקריבו על גבי הפזח אף גזול ליה תהקנתא להקריבו אפי' :

ג ביאוש וה' בשאר כצות שאין לגזול תקנה דהא צריך לבר' עליהם והיה ליה מנאין דכתיב ובוצע בירך נא יי' (וע' ל' ס' יתק' ס' ע' י' וכסימן פ"ה סעיף י' וכסימן י"א סעיף י') ודוקא כשלא קנהו עדי' בקנין אחר חוץ מן היאוש דיאוש בכדי לא קנה אבל אם גזלו וקנאו בלא סיוע הפזח כגון שגזלו לולב ושיפירו אחר שנתיאשו הבעלים דה"ל יאוש ושינוי מעט כשר מיהו לא יכרך עליו לתחיל וברעב יצא משום דלן אין כלן משום לכס משלכס דהא קנייה וגם משום מנוח הנל בענייה אין פאן כולל וקנאו בלא סיוע כמנחם ושינוי לא יכרך עליו לתקנה דלפי' דקנאו ביאוש ושינוי מעשה השולל ומגל כל אין זה מנכר בלא מנאין וע"ל פ"ב סעיף י"ב וכסימן קנ"ד סעיף ל' :

ד וי' א דלא נפסל נגוב ונגזול לא לגנב ולגזול דגבי דידיה ה"ל פסול הבגה בעביר' פסי אבל לאהרים שמכרו לו או שנחננו לו הגנב כשרה"ל ואוש ושינוי רשות מיהו גפ האחרים לא יכריכו עליהם ביום הראשון שהוא דאורייתא שאין זה שלכם ודווקא הכא הואיל והוא עצמו נגזל אלא שקנא ע' יאוש ושינוי רשות או מעשה אבל לעיל שאין המין עצמו נגזל אלא שהקרקע שהוא גדול בה היה גזולה ביד העכו"ס והאחרון לא היה נגזול כשגזל הקרקע לפי' סני' כשקוצצו העכו"ס והוא קנה אותו מפנה דה"ל יאוש גזול ושינוי רשות שקנאה בהן וכ' ע' טורו בסברכין עליו אפי' ביום ראשון :

ה ואם ה' מינים הללו או אחד מהם הוא של עיר הנדחת או של ע' א של ישראל שהיא אסורה בהנאה ואינה בטל לעולם דכתיוב' סכתות שיעורא לא יצא דהוה כמו שאין בו שיעור ולקטן יתבא לפנינו בע"ה שכולם צריכים שיעור - וכן של שאר איסורי הנאה כגון של ערלה וכיוצא בו כגון הכודר הנאה כלולב של חכירו או סולבו של עצמו אינו יוצא בו ביום א' שכיח שהוא אסור בהנאה הרי הוא כאילו אינו שריו שהרי אין לו בו שום היתר הנאה ואין זה לכס אבל בע"ה של עכו"ס לתחלה לא יסל דסמאס לגבוה ואם נפל יצא ויפ' ע"ג דאפי' ע"א של עכו"ס אסור לישראל דהנות ממנו מצות לאו להנות ניתנו והוא שלא נתכווין לזכות בו ששם נתכווין ולזכות ה"ל ע"א של ישראל דפסולה חילכך לא יצא בו אלא מיום ראשון ואילך דלא בעינן לכס אבל ביום הראשון לא יצא ממ' נשאם נתכוון לזכות בו ה"ל ע"א של ישראל שאסורה בהנאה ואין בו שיעור ואם לא נתכוון לזכות בו ה"ל שאול וצין יוצאין בשאול ביום ראשון דבעינן לכס - והיא שלא נתבטל בידי עכו"ס קודם שבא ליד ישראל אבל אם נתבטל ביד עכו"ס אפי' מתכוון לזכות בו יצא בדיעבד דהא נתבטל מע"ה :

ו מיהו לתחלה אסורה שכבר נמאס לגבוה ואינה לולב של ע"ה כגון ששטפו בו לע"ה לכבד לפניו קרקע וכו' אבל נגוב של שמשו ע"ה כגון של כוסרים פותר ליטול בהם לולב שו שאר מינים למצוה שהם אינם שמורים שם אלא להנאת עצמן ולא לשם ע"ה ואפי' העילן נשעל לפני ע"ה כל זמן שאינן עובדי האילן להנאת עצמן נשעוהו - יש רוצין להכשיר אותם האחרונים הנמאס מן הפרדס שקורין גרמניא ואינו אומר שהם פסולים מן התורה שהרי ידוע שהם מורכבים שהורכב ענף מאילן אחרון כתוך אילן פארנץ או ליפוכ' או אפכ' והרי נעבדה בו עבירה דהרכב ואע"ג שהרכיבו ע"ה הא"כ לפ' ד כפ' ד תחת דאפילו כן נח מצוה על הרכבת אילן וכיון דנעבד ג' עבירה אע"ג דמותר באכילה אמאיס לגביה דומיא דבהמת כלאים

לבוש החורף הלכות לולב

לכך עליו שלא הקפידה התורה על העטייה אלא על הנטיל ואגוד
אינו מעלה ואינו מוריד מיהא האגוד :

הדרג שיעור הדם וערכה וכו' ב'סעיפים :

א קבלו רז"ל הל"ם שיהו לפחות שיעור הדם ושיעור ערבה נ"ש
וחלוב ד'טפחים אורך השרדה לבד מן העליק העולין למעלה
מן השרדה שיהא שורתו למעלה מן ההדס וערכה טפח כדי שיכול
לנענע בו . ושיעור טפח זו שאמרנו קבלו זכרון לברכה שאנו מנת
ארבע אצבעו בגודל שהם ששה אצבעות נקטנה כשיעור שיעור טפח
אלא אורך כל טפח מן הטפחים הללו אינה כי אם בת ממש אצבע
קטנות נמצא שיעור אורך הגדס והערבה ט"ו אצבעות קטנות
שהם שני טפחים וחצי בגודל שהם גודלים ושרדתו של לולב יהא
יוצא למעלה מהם חמשה אצבעות קטנות שהם טפח חסר שחיות
נמצא כל אורך שדרתו של לולב ג' טפחים בגודל ושליש טפח שהם
ב' אצבעות קטנות וי"א סגס טפחים הללו טפחים גדולים הם ושיעור
ההדס וערבה י"ב גודלים ושרדתו של לולב ג' גודלים לפחו וכן נוהגין
לכחלתה ולמעלה אין להם שיעור שצ"ם ירצה יוסף כמו שיצא
ובלבד שלעולם יעשה שדרתו של לולב שיהא ארכו לפחו טפח יותר
מן ההדס והערבה שאם יארך ההדס והערבה תרבה יארך גם הלולב
לפי ערכם טפח יותר :

הדרג נטילת הלולב וברכתו וכו' ט"ו סעיפים :

א מצו' הד' סיניק הללו הוא שיקח כל א' מ'טרא לולב א' ואתרוג א'
ב'י הדם ושני בדי' ערב' שכן דרשו מן הפסוקי מרכוז כפו חמרים
בלא יו"ו משמע כפת חמרים אחד והיינו לולב אחד ופרי עץ הדר
גם כן פרי אחד משמע וענף עץ אכות שלשה תיבות מדלא כתיב וענ'
עבות או עץ עבות ה' ק ענף אחד עץ אחד עבות אחד הר' שרשת' וערבי
לשון רבים ושיעור רבים שנים מיהו גבי הדס אינה דרשה נמורה
לפסול אפילו בשעת הדחק ובשעת הדחק דליכא הדס כשר צפ לו
בחד דלא קטום סניא והמצוה מוטלת על כל אחד ואחד מישראל
ליטול בעצמו ואין אחד מוציא את חבירו דכתיב ולקחתם לכם
בלשון רבים ולא כתיב ולקחת לך פרי עץ הדר וימר' ששמע
שתהא הלקיחה לכל אחד ואחד ומכתיב כפות חמרים וענף עץ
עבות וערבי נחל ולא כתיב וכפות חמרים ב'ו' בחלת' התבינה וכו'
שהרי כתיב פרי עץ הדר לעיל מינה ש' דפרי עץ הדר יהיה בפני
עצמו השלשה עצים ג' כ בפני' עצמן הילכך יעשה מחיהם והערבת
והלולב אגודה אחת אע"ג דק"ל לולב אין צריך אגודה שצ"ם משמע
הליסוד של הוי"ו לא שיהיו שלשתן יחד הנטילה אחת ואפי' בלא צד
מ"ם מצוה לאגוד משום נוי דכתיב זה אי ואגודתו התנאה לפניו כפצו
ואיגודו נוי הוא לו וצריך לאגודו איגוד חוק בקשר של קייסא סני
קשרי זה ע"ז באופן שיהא מהודק יפה שזהו נוי לו וכיון שאין חובה
לאגודו אפילו אגודו במין אחר שפיר דפי' דכיון שאין הצנינו מכלל
מצות הלקיחה אין בו משום בל' תוסוף אם אגודו במין אחר ונטלו בו .
ומשום חציצה נמי ליכא אע"ג שהקשר מפקי' בין ידו ללולב דכיון
שהוא ג' נאותו אין אדם מקפיד עליו ואינו חוצץ וא"כ נשרו מעלי
הלולב או מעלי הדס ונשארו בחוך האגוד בעניין שמפקי' בין ידו
ללולב אין לחוש דמין במינו אינו חוצץ אבל שלא במינו חוצץ בדבר
שאינו לצורך האגוד . לפיכך יזהר להסיר החוש שרגיל להיו סביב
ההדס כשמביאי אותו ממרחקים וא"כ לא אגודו מע"ש או שהותר
אגודו ב"ש שאי אפשר לאגודו בקשר נמור ב"ש שאסור לעשות כ"ש
משום דקשר של קייסא הוא מאבות מלאכות תה של קייסא הוה
שאינו חושש להתירו עולמית .

צריך לאגודו בצורה של ירק שכורך תמנודה סביב ועונבו או חובב
ראשי האגודה לתוכו בלא קשירה ואין אנו נוהגין לקושרו בקשירה
אלא בכריכה שכורכים עצי הערבה דקים סביב השלשה מינים יחד
וחוברים ראשו היטב שיהיו מהודקים יפה ויכניס ההדס והערב' תוך
הקשר כדי שישול כל השלשה מינים ביחד בשעת הברכ' כידו ונותנין
לעשות גם בלולב שלשה קשרים או כריכות כדי שיהיו עליו כפותים
יפה ויש לקשר ההדס גבוה יותר מן הערב' שהרי הוזכר תחל בפס'
ועוד כדי שיראוהו כשהוא מברך עליו ולא יאמר שמתברך בלש' הדס
נפטעם זה ג' שלא יפח עושין אותן שלוקחתן חרבה כדי ערבה עץ
הלולב

ראף ע"ג שמוחר באכילה אסורה לקרבן בשעם דנעבד בה עבידה
אסויסה לגבוה ה"ג הכא נ"ל :

ה' וכל שאר הפסולי חוץ משאול כמו שפסולי בראשון כך פסולים
כל ה' ימים אע"ג דמדרבנן הם פ"ס כיון שחקנו לישראל זכר
למקדש כמו שיתבאר לקמן בע"ח בעינין הדר כל ה' דכעין דאורייתא
תיקון משום הידור מצוה (לאפוקי שחול' דאפי' מדאורייתא כשר מיס
דלשון וחי' לך ללא בעינין לכס' שכלכס' ע"ל מ' תרנ"ח סעיף ח' ונכ"ה תרנ"ט
סעיף ט"ו) חוץ מחסר שפות מיום א' ואילך דהא דחסר פסול ביום
ראשון לא נמשך שאינו הדר פסולי' דהא אם חסר אפי' כל שהוא
פסולי' ליה אע"ג שאין החסרון ניכר ועדיין הדר הוא לא משום
דכתיב ולקחתם שפירושו שתהא הלקיחה תמה בלא חסרון כלל
פסולי' ליה מדלא כתיב ולקחת וכיון שאין פסולו לא משום זה אינו
פסול לא ביום ראשון דוקא דהא ולקחתם ביום הראשון הוא דכתיב
אבל מיום ראשון ואילך שאינו לא דמדרבנן אין צדיקי' לקחה חסה
ואין חסרון פסול בו . הילכך אם ניקב ואפי' נחסר ממנו הרבה אם
נשאר ממנו כשיעור אחרון כשר מיום ראשון ואילך ואפי' לכחלתה
מותר לאכול סכנו בה' רק שיאמר ממנו שיעור אחרון כדי לצאת
בו כד' אשתתנה בן בפירוש קודם י' ש' ספריש' כולו ליום ראשון
ומקצתו לשאר הימים אבל אם לא התנה כן בפ' אסור לאכול ממנו
דפוקצ' הוא דהא על כרחיה צריך להפרישו כולו ליום ראשון שהרי
חסר פסול ביום ראשון וכיון דאתקצאי למקצת החג אתקצאי לכל
ימי החג וכבר כתבנו למעלה שאין אנו בקיאים בלשון התנאי . לכך
יש להחמיר וי"א שגם שאר פל הפסולים מחמת מוסק או מפני גזל
ונגיבה אינם פסולים לא ביום ראשון בלבד ולא בשאר הימים :

(הגה) דננינו וגזל ליכא ליפסול משום לכס' משלכס' כשאר יומי וגם
לא משום מניה הנאה בעבידה הוהיל' ואיך חלל' מדרבנן :

חוץ מן הפסולים מחמת אסור כגון של ע"א או מפני שאותו אחרון
אסור באכילה כגון ערלה או מפני שאינם מינם כגון הדס שומה או
צפצפה וכו' ג' או שהם חסירו השיעור אותם פסולים בין ביום ראשון
בין בשאר הימים ונוהגין להחמיר לפסול כל הפסולים חוץ משאול
וחצר שמברכין עליו בשאר הימים וישראל פשטתו או עוקצו דינו כחסר
ומברכין עליהם בשאר הימים מיהו אם נקבותו העכברים לא יטלו
אפי' בשאר הימים משום שהוא מיאוס עד שיסוד ניקב העכברים
אבל אם היה יבש או מנומר פסול כל ז' אפילו אם חתך היבשות או
הניסו פסול כל ז' הואיל ובט' מנת פסול ואיחיי אידחי כד' א' שפסולי
היבשות אפי' בשאר הימים באחרונ' או בערבה אבל בלולב או בהדס
נוהגין לכרך אפי' יבשים ואפי' יש לאחרי'ם לחים ואע"ג דחסר כשר
בשאר הימים אין לחלוק אחרון לב' או לשלשה חלקים ולחלקו
ולצאת בו אפי' בשעת הדחק דדוקא בחסר ונשאר העיקר קיים כשר
אבל כת' ג' חתיכות אחרונ' מיקרי ולא אחרונ' וי"ש שני חשי' ליריד' כמ'
יום ראשון לכל הפסולים דספק הוא וי"א הואיל ובקיאות בקיעות
דירח ואנו יודעין בודאי שהשני הוא חול' לא שמנהג אבותינו בדינו
כד' ופסולו בשני כל פסולי הראשון אלא שאין מברכין עליהם שאם
היו מברכין היינו מזולתין בו שהיינו עושין אותו וודאי חול' כיון
שמברכין על דברים הפסולים ביום ראשון :

ו' ואם הוא שעת הדחק שלא נמצאו המינים הכשרים טטלין כל
הפסולים מחמת מום אפי' ביום ראשון כדי שלא תשחכת חרות
לולב ואין מברכין עליהם ולדעת הר' אש"ג מברכין עליהם ודוקא
בפסולים מחמת מום אבל פסולים מחמת אסור כו' אפי' ליטול לידו
לזכר בעלמא כדי שלא תשחכת תורת לולב לא יטול כי היכי דלא
ליתוי למיטעי בהו ליטול אתם נמשלא בשע' הרהק ולא רמי לפסולי
מחמת מום דהתם כיון שמומם ניכר לא חיישי' דילמא אתו למיטעי
שהרי יראו את המוסק אבל בפסולים מחמת אסור שאין הפסול
ניכר בו אתו למיטעי ויש מתיירין ליטול כל הפסולים בלא ברכ' אבל
חפזים ורימינים לא יטלו בידו אפי' בשעת הדחק שאין אחרונ' כשר
נמצא דלא ליתוי למיטעי לזכר גם כן נקראים פרי עץ הדר ויוצאין
בהם אפי' שלא בשע' הדחק מי שאין לו לולב יכול לבר' על של חבירו
אפי' בלא ידיעתו ואין זה שואל שלא מדעת שיהא נקרא גזלן דניחא
ליה לאיניש דליעבד מצוה במטוניה ודוקאב שאר הימים שיוצאין
בשול' אבל ביום ראשון לא יברך אלא מדעתו שיקנהו לו במתנה
ע"מ להחזיר כמו שיתבאר לקמן . עכ"ס שעשה לולב באיגודו שותר

לבוש החור חבנות לולב

בלא הגעת שדרה ועליך כמו שעושים בתנוע ספס וקרא הכי פירושו
אז ירנו ישראל וישפחו בעצי הער כולו וקאי הרינו על ישראל
ולא על העצים אבל נוהגין לנענע שדרה ועליך דכית דילפינן
הביענע שהאי קרא דאז ירנו נראה סמנו שצריך לנענע שדרה ועליך
כדי להשמע קולם שזהו השיר והרינון של העצים שכן הוא משמע
ריחוף לשח הפסוק שהעצים ירנו .

צריך להבין האחרון עם הלולב בשעת ניענוע ולנענע בכולם
יחד כגולם מצוה אחת הן ופיש בו סוד ע"פ הקפלה שאסור
להרחיק האחרון מן הלולב :

סדר הביענוע י"א שצריך לנענע תחלה למזרח שדרי הוא
עומד בשעת הנרכה וההלל ופניו למזרח ואחר כך יענע
לדרום ואחר כך למערב ואחר כך לצפון ואחר כך למעלה ולמטה
ואסרו כן משום דק"ל כל פינות שאחת פוכת לא יהא אלא דרך ימין .
(ועל שישקב"ח סעיף י"ו ובסיסין ת"ש סעיף א) ופירושו כן
שצריך ימין לדרום שהוא בימינו כשהוא עומד ופניו למזרח אבל
את"ל למזרח כן כי החוש מכחישו שאין דרך המזרח לפנות כך כי
אדרבה רוב בני ארם כשעופדי ופניה למזרח ופונים עצמן פונים מזרח
צפון מערב דרום וחסיהו בפניותיהם כענין במקרה בלא כוונה תראה
ארוכ בני ארם אינם פונים עצמן כשנעם בפניהם אחרת רק מזרח
פנת מערב דרום וכן נ"ל לנענע כן גם הקפת המזבח נ"ל שהוא
איוע ואז גם סדר הבתיבת ועיין לקמן בהלכת חנוכה סי' תרע"ז מה
שכתבתי שם סוף סוף מיהו כל אצטעושים אינן מעכבים ובאמת דרך
שינענע יצא ואפילו לכתחלה ובלבד שינענע לכל הששה קצוות אך
על פי סוד הקבלה נ"ל עיקר כמו שכתבתי לנענע סמס כפן שהייתה
הקפת המזבח פורח צפון מערב דרום כי הסוד והכוונה כשתייהן
אחד ליחד האחרון עם ה' הבניין ולהמשיך לו חוש של חסד והבין זה
ואל השיבנו שהקפת פגרושי ערי הלויים דחשיב שם מזרח דרום מער
צפון שכאשר ומדותם פחוץ לעיר אח פאת קרמה ואח פאת נגב
יגמר ואת פת ים ואת צפון יגמר

והעיר בתוך וגו' דאדרבה סמס ראייה דכבר ידעת מה הלויים שהוא
כח הדן גם ידעת העיר שהיא הע"ט הנוקפת בכל כחום הדינים
והיא פדתם לכך השיב העיר בתווך וחוצה לה הארבע החיצוניות
הפקבלים מן הפנימים וזהו שדקדק הכתוב לומר ומדותם למדה לפי
שעיקר קבלתה מן הפחד ולכך השיב מערב וצפון באחרונה יחד
בתנבולת דנים כלי טום המסכה חוש של חסד ביניהם מן הדרום
מש"כ כוונת הביענוע דאדרבה כוונת הביענוע הוא להמשיך חוש של
חסד לעפרת למתק את דינה כמו שהיית כוונת הקפת המזבח ולכך
צריכין להתחיל במזרחולסיים כדלו להמשיך הרחמים והחסד למערב
שהוא הע"ט ולכל הרוחות זאם כן איתם המנענעים מזרח דרום
מערב צפון לא ידעו ולא יבינו וגו' וקורא אני עליה שומר פתאים ה'
שלא יעוררו מדת הדין ח' ו' והבין נראה לי ניהגן להפנות ראש הלולב
לכל רוח שהיא מנענע שם ואף כשהוא מוריד למטה מטה ראשו
בלפי טטה ויא שאין להטות ראשו כלפי מטה משום דהוא שלא
כדרך גדילתו ובין דכשנטלו שלא כדרך גדילתו לא יצא כל ניענוע
גמי צריך לעשות דרך גדילתו ונרא' לי שאין זה טענה שכיון שאחז'ל
שצריך לנענע למעלה ולמטה וכן לכל הר' הוחות כמו שפסק ר' אש
הלולב לאותו הרוח שהוא מנענע שם וא"כ אין זה דרך גדילתו שאין
זה דרך גדילתו אלא לצד מעלה ואף על פי כן נושין אותו לשם ה'
שכך נושין אותו לצד מטה וכת' לפעמים בשעת גידולם באילן הוא
נוטה לצדדין כאשר אנו נו"כ כמה פעמים הוא נוטה למס' וחוליה
באילן כנון שהוא ארוך מאוד וגדל כך אלא שעיקר גדילתו
בתחלה צפון היא גדל לצד מעלה עד שהוא גדל מעט ואחר כך
נוטה לצדדין או למטה ה' כן לשאר צדדים וארבה נראה לי שהוא
שוכן יותר להפכו למטה כי אין הביענוע לד' רוחות ולמעלה ולמטה
אלא להרצות שהוא שושל בכל וכבודו מלא כל הארץ ומעלה נוספת
וד' רוחות לפניו יתפרד שוק חז' וזה סרא' אותו בתפוחו ראש הלולב
לשם ומ"ז שאמרן שצריך לישול דרך גדילתו לא אמרנו אלא בשעת
נטילה שיד אחר הנרכה שהוא דאורייתא ואחר כך ישה לכל צד
לרמו כיונתו שצריך לנענע לכוונה שצמרנו :

יב הארבע סינים הגבו שפנינים נח את זה דבתיב נלקחתם לבם

לקיחה תמה בכל חמינים הכתובים לפניכם לא יחסר אחר
מהם ואין חילוק בין יום ראשון לשאר הימים אלא שזה דאורייתא
והשאר דרבנן וכל מה שחוקנו רבנן בעין דאורייתא חיקן :

יג הלכך אם חסר אחד מהם לא יברך על הנמצאים בידו (ל'ל'
דמי לחתרוג חסר שמכפירין אותו בשאר הימים דתס עיקר כמנות
ד' עינין מיהא פלימא היא אבל הכ"ט עיקר המנות שהיה ל' מינין היו
חמשה ע"ל פומן תרמ"ע סעיף ה') שאין מברכין על חלק ס' ש
המצוה מלא על מצוה שלימה וכשאניס כול הר' המצוה חסרה מ' ש
ישול הנמצאים בידו בלא ברכה כרי שלא תשתכח במנו תורת לולב
ולא יקח מן אחר במקום אותו שחסר כגון תפוח או רימון במקום
אחרת וכה"ל דלא ליפוק מיניה חורב' שמא יבאו לומר שיוצאין בפין
זה נאחזי לפיסודך בו ליקח ככל שנה ז'ה' הפין ויברך עליו ולא יהיה
אחר מין כשר . ואם יש לו כולם צפילו לא נשולן ביותר מלא נשולן כות
אחר זה יצא ובלבד שיתיו כולם פונחים לפניו וישולן הלולב תחלה
הואיל ומזכירו בברכ' דכיון דק"ל לולב אין צריך צנן אין צריך לישול
כל הד' מינים בבת אחת אלא יכול לישלום כר' אחל לעצמו צלא
שנשולן מיד זה אחר זה ולא יפסיק ביניהם דמצוה אחת הם וכרכה
צוה פוסרת כו"ל ואין מברכין על כל מין ומין בפני עצמו שכל מין
אינו צריך לרק מנוע ואין מברכין על חלק מצוה וגם שח ביניהם
צריך לברך על כל אחד ואחר בפני עצמו כגון שנשול הלולב תחלה
ובירך עליו והפסיק בשו"ח ישול אח' ב הצתרוג ויברך עליו על נשילת
אחרו וכן בשאר היי"כך יותר טוב ופצוה מן הסוכה הוא לישלום
בבת אחת ומה ש' נמי אפילו גידם שאין לו אלא יד' אישול הלולב ביד
והצתרוג כזרוע השני שנקטם ידו כדי שישלום בבת אחת דנשילת
זרועו חשוב נשילה והוא יותר טוב ממה שקח תחלה הלולב בידו
ואחר כך הצתרוג וה' אם אין לו ידים כלל שיקחם בזרועותיו בבת
אחת וצא ידי נשילת . מי שהיה נוטל את הלולב בידו לברך עליו
וחיה סוכר שיטנן שם כל הד' מינים ויברך עליהם ואחר כך עיין
בהם ורואה שנחש בהם שח א' או חסד או ערבת לא ישול אח' אותו
המין שהיה חסר כבר ויברך עליו לבדן אלא יחזור ויצרף כל הערבע
מינים ויברך עליהם מיהו לא יחזור ויברך על נשילת לולב שהרי בירך
עליו כבר אלא יעשה הנרכה על אותו המין שהי חסר כבר כגון ע"ג
הד' או ערבת שכיון שלא היה מצורף עסקם כחלה גם הוא לא
היה כרעתו שישלמו אח' כ' שהרי לא ידע שהיה חסר לא נפטר כבר'
הראשונה ומ' אין נשילת אותו המין לבדו מקרי נשילת דלקיחה
תמה בעיני וצריך לחזור ולישול כל הד' מינים עמו :

יד וכשם שאין פותחין מן המינים כך אין מוסיפין עליהם מין אחר
ואם הוסיף עליהם עובר משום ג' חוסף אף על גב דלא צד
שרינן מין אחר היינו משום שהאגד אינו משום נשילה אלא לנאות
בו הלולב ומינו והוא כשל לנביוהו אבל כשנוטל מין אחר להיתו
מן הנשילה הר' מוסף על המצוה ועובר בכל תוסף אבל שאותם
הד' מינים עצמם יכול להוסיף עליהם כמו שירצה אפילו ב' לולבין וב'
אחרונים שלא נחנת בהם התורה שיעורה דלעיל אלא שלא לפחו'
אבל לתוסף יכול כמו שירצה כיון שאינו מוסף מין אחר
והד' שופה שעינו עבות נחלקו בו שיש שפסלו אפילו בהדי אסא
אחרים מפני שהוא מין אחר ואינו ההד' ויש כחירו להוסיף דוקא
לנויעד ג' בדי עבות חכשרום מפני שהוא מינו שהרי גדלן בערונה
אחר ושוין במראה ובקוטה אלא שח' יוצא בעלין עבות וזה אינו
יוצא בעבות אפל בפני עצמו דאי פסולי שהרי אינו עבות כדלעיל
(וע"ל סימן תרע"ז סעיף ג') :

טז יש אומרים שאפילו באילו המינים אין יכול להוסיף
צלא על ההד' והערבה אבל בלולב ואחרת לא י"ל
וחר שלא לולב אחר ואחרת אחד הואיל וכתבה התורה כלשון יחיד
פריעין הדר וכפות תסרים בלא וי' בין פ' ת' לתי' משמע גם כן לשון
יחיד ולא יוסיף עליהם אבל ערבי נחל מיעוש ערבי שמים
שמים משמע והוא הדין הרבה כי הכל בכלל וכן בכלל עבות משמע
הרבה מיהו המקדקים נ'ס בדרם וערבה אין מוסיפין יותר מ' כרי
הד' ושתי כרי ערבה כדיון ויש בו סוד ג' כ' כמספר זה על פי הקבלה
שהם כנו' ז' הקניין והבין לכך טוב שלא להוסיף עליהם :

פצנע

לבוש החור הלכות לילב

קדוש ביום וכן כל ימות החג קורין לכהן פיומו וללוי ביום שלאחריו ולישראל ביום שלאחר אחריו ולרביעי ספיקא דיומא ומה שאין קורין גם פרשת לויים השני ביום השני ד"ס פסוק ספיקא דיומא דלא ליתר לזולתו ביה לום שהוא חול חצי קדיש על הסתת יהללו וסחזיר ספר תורה למקומו אשרי ובא לציון חצי קדיש על פסוקי דובא לציון ומתפללין תפילת מוסף ג' ראטונות וג' אחרונות וקדוש היום באמצע אהה בחרתנו וספני חטאינו ואומרים בכל יום בקרבנות המוספים ספיקא דיומא ביום הראשון דחול המועד אומר כאמור וביום השני פרים כו' וביום השלישי כו' ובשני דחול המועד אומר וביום השלישי וביום הרביעי וכן בכל יום יש טועין ואין אומרים ומנחם בן יוסף שני ליום שלישי משום דל' דמנחם שאומר אחר יום שלישי קאי אחרויהו וכן בכל יום אין אומרים ומנחם בן יוסף הספק וכל שטעות גמור הוא שהרי אם תיום יום שני הרי כאילו הקריב הקרבנות בלא מנחה ובלא נסכים שהרי התפילה במקום הקרבנות תקנו ואין סבירא לומר דמנחת האחרון קאי אחרויהו שאין הלשון סובלו ועוד דנראה כשיקרא דמשמע דמנחת של שני הימים יחד הם כך וזה אינו על כן נראה לי שיש לומר ומנחם בן יוסף ופס' יום שלא תטעת בקרבנות לעולם הפריסוהימים ביהד המ' ד' שפה שנתחסרו הפרים נתוספו הימים ואומרים אהינו ואקי אבותינו מלך רחמן כו' והשיאו דצה ומודים וסוציאין ספר תורה ונושאין על המגדל ומקיפין אותן ואומרים הרבענות הושענא אערוך שועי הושעת אליש בולו קדיש שלם עלינו קדיש יתום וכן בכל יום עושין כסדר הזה עד הושענת רבה רק שאומרים כל יום הושענת אחרת וזה סימנכלעולם אומרים אערוך שועי ביום א שהוא חול של מועד מפני שיש בו גלית בצום פשע שאלא שיד סמוך ל'ה אלא שאין אומרים אותו ב'ל או בשבת מפני שהוא ככו מחינה לכך אומרים אותו ביום הראשון שהוא חול וזה הושענת האחרת ישחנו סדרן לפי הימים שיחול בהם החג וזה סידורו בשנה יום ראשון דסוכות ביום השבת יהיה סידורו אום נצורה ביום ראשון שהוא שבת ביום שני למען אמתך ביום שלישי דסוכות שהוא ראשון דחול המועד אערוך שועי ביום ד' אבן שתייה ביום ת' אל למושעות ביום ו' ארון המשיע לסתרתו הושענא רבה וצ' ארון דאשון דסוכות ביום כ' יהיה סידורו למען אמתך ביום ראשון ואבן שתייה ביום ג' שני שהוא י' שובים ראשון דחול המועד אערוך שועי ולמחרתו אום אני חוסה ולמחרתו אל למושעות שאין אומרים ארון המשיע קודם שישו לחג משום דמיירי עיקרו בסיים והמים הם סימן קלל' בחג ועכשיו יום ששי בחג הוא שבת ואומרים בו אום נצורה אבל בשאר השנים שחל חם ששי של חג בחול אומרים פו ארון המשיע אע"ג שהמים הם סימן קללה בחג פ'ס כיון שכבר עברו למעט כל ימי החג וזו סיום אחד לית לן בה ועוד שבאותו יום רכת נישוך המים בתורה דכתיב ביה ונסכיה כו' ד' שהיא לשון רבים משמע שג' נישוך מים ונישוך יין לפיכך אם חל יום ראשון דסוכות ביום שלישי או ביום חמישי יבא לעולם יום ששי של חג בחול ואומרים בו ארון המשיע ושאר הסדר ישתנה על פי השבת :

תרס"ד סדר הושענה רבה ובו י' אכעפים :

א יום חמישי של ה'ה שהוא שביעי של סוכו קורין אותו הושענה רבה לפי שמרבין בו בערבה כמו שיתבאר ונהגין להרבות בו במזמורים כמו ב' י' וכן אומרים מה'ס קדושה רבה במוסף והוא נעריצך כבודו פלא עולם וכו' וכבר רבין קצת בנידורו כמו ב'ה לפי שבחג נידונין על חמים והיום הוא יום אחרון של דין הכיס אשר כל היו אדם תלויין במים והכל הולך אחר החיות ועוד ל' פעם לסעלות יום זה על שאר הימים כי לפי סדר השנים ועיבורן יהיה יום הושענה רבה כמו י' כ' כאשר כתבתי בדבריו והוא זה כבר ידעת ששנת ההכה יחירה על שנת הלכנה י' י' כ' א' שעות ר' ד' חלקים ולפי זה בקל תוכל להכין שאם קבעו ר'ה בראשון ביום המולד כאשר ראוי להיות לא יכלה איתו שנה שנת ההמה לא כמו י' י' י' אחר המולד של חטרי ויהיה לפי זה ר'ה של החם בשנה הבאה י' י' אחר המולד של שנה השני וא' כ' לפי זה בשנה השנית כשתתחיל שנת החמה ביום י' לא יכלה אותו שנה עד יום הושענה רבה של שנת שלישי ואח' כ' בשנה השלישית כבר ידעת שמעברין השנה ויחזור להיות בשנה הרביעי ר'ה של החם ביום ר'ה של מולד הלכנה ואת כ' יחזור הסדר בשלש שנים הנאים כמו שכתבתי באילו השלשות שנים וכן יהיה לעולם חזור חלילה ושם בדרשותי כתבתי החשבון מכוון על אופן זה סיום בריאת עולם על עכשיו על כן אומר אני שזו אח מן השעני בכונן החור שקבע לעול' כ' בעבור לחד וישקבע הבור י' ת' לעולם חמים הדין ביום הושענה רבה כפי קבלתנו האפתית שכיון שהוקדשו והוקבעו אילו הימים ליפי דין וסליחה וכפרה מתחילת הבריאת מפני שהיו ימים הראשונים משנת החמה כאשר כתבתי אע"פ שלפעמי לא יכווננו פמש כבחדש בפרס בשנה ה' י' למחזור קטן כידוע ליודעי מעט בחכמת העיבור מ'ס לא זוו ספקוין לקובעו לעולם ימי דין וסליחה וכפרה וזה ל' פעם ברור בסודות פעמי התורה ש' יראנו נפלאות מחודתו . והצנועים נוהגים לשבול באסמורת קודם התפילה כמו בעי' כ' או לשהר עצמן בט קני' שהם ר' י' בצים ואפי' הם פים פושרים שאינה לא פס' שהרה בעלכא ויש נוהגין ללבוש הקי' של כפו ב' כ' ואומרים סמור לתודה שהרי מ'ס חול הוא לעניין שהיו מקריבים קרבן יחיד בכקדש ביום זה ואומרים מן מוסרים של שנת ג' כ' שיש בו קדושה יותר מסאר הימים כדפרישת ואין אומרי' נשמת שאין הנשמה מתאפצת בשפחת יוסה כמו בשאר י' נמור אלא אומרים ישחנה כמו בשאר ימי חול המועד ונופלין הלולב ונהגין להתיר האגודה של הלולב בהושענה רבה וסמך לדבר דכתיב כפת חסר ו' לום' ו' ימיסיהיה כפות דהיינו באגודה ולא יותר אבל עיקר הטעם הוא משוכה להרבות השמחה שיש בו יותר שמחה כשפנענעים בלא אגודה לא דאסמנות אקרא זה ואומר הלל נמור וקריס אין כמון ששע ישראל כמו ב' י' על הכל ועוור ויגן וקור לכתן וביום החמישי וללוי וביום הששי ולישראל וביום ה' ואי אפשר לעשות ביום זה כמו בשאר ימי להתחיל הכהן ביום דהיינו ביום חמישי

קדוש ביום וכן כל ימות החג קורין לכהן פיומו וללוי ביום שלאחריו ולישראל ביום שלאחר אחריו ולרביעי ספיקא דיומא ומה שאין קורין גם פרשת לויים השני ביום השני ד"ס פסוק ספיקא דיומא דלא ליתר לזולתו ביה לום שהוא חול חצי קדיש על הסתת יהללו וסחזיר ספר תורה למקומו אשרי ובא לציון חצי קדיש על פסוקי דובא לציון ומתפללין תפילת מוסף ג' ראטונות וג' אחרונות וקדוש היום באמצע אהה בחרתנו וספני חטאינו ואומרים בכל יום בקרבנות המוספים ספיקא דיומא ביום הראשון דחול המועד אומר כאמור וביום השני פרים כו' וביום השלישי כו' ובשני דחול המועד אומר וביום השלישי וביום הרביעי וכן בכל יום יש טועין ואין אומרים ומנחם בן יוסף שני ליום שלישי משום דל' דמנחם שאומר אחר יום שלישי קאי אחרויהו וכן בכל יום אין אומרים ומנחם בן יוסף הספק וכל שטעות גמור הוא שהרי אם תיום יום שני הרי כאילו הקריב הקרבנות בלא מנחה ובלא נסכים שהרי התפילה במקום הקרבנות תקנו ואין סבירא לומר דמנחת האחרון קאי אחרויהו שאין הלשון סובלו ועוד דנראה כשיקרא דמשמע דמנחת של שני הימים יחד הם כך וזה אינו על כן נראה לי שיש לומר ומנחם בן יוסף ופס' יום שלא תטעת בקרבנות לעולם הפריסוהימים ביהד המ' ד' שפה שנתחסרו הפרים נתוספו הימים ואומרים אהינו ואקי אבותינו מלך רחמן כו' והשיאו דצה ומודים וסוציאין ספר תורה ונושאין על המגדל ומקיפין אותן ואומרים הרבענות הושענא אערוך שועי הושעת אליש בולו קדיש שלם עלינו קדיש יתום וכן בכל יום עושין כסדר הזה עד הושענת רבה רק שאומרים כל יום הושענת אחרת וזה סימנכלעולם אומרים אערוך שועי ביום א שהוא חול של מועד מפני שיש בו גלית בצום פשע שאלא שיד סמוך ל'ה אלא שאין אומרים אותו ב'ל או בשבת מפני שהוא ככו מחינה לכך אומרים אותו ביום הראשון שהוא חול וזה הושענת האחרת ישחנו סדרן לפי הימים שיחול בהם החג וזה סידורו בשנה יום ראשון דסוכות ביום השבת יהיה סידורו אום נצורה ביום ראשון שהוא שבת ביום שני למען אמתך ביום שלישי דסוכות שהוא ראשון דחול המועד אערוך שועי ביום ד' אבן שתייה ביום ת' אל למושעות ביום ו' ארון המשיע לסתרתו הושענא רבה וצ' ארון דאשון דסוכות ביום כ' יהיה סידורו למען אמתך ביום ראשון ואבן שתייה ביום ג' שני שהוא י' שובים ראשון דחול המועד אערוך שועי ולמחרתו אום אני חוסה ולמחרתו אל למושעות שאין אומרים ארון המשיע קודם שישו לחג משום דמיירי עיקרו בסיים והמים הם סימן קלל' בחג ועכשיו יום ששי בחג הוא שבת ואומרים בו אום נצורה אבל בשאר השנים שחל חם ששי של חג בחול אומרים פו ארון המשיע אע"ג שהמים הם סימן קללה בחג פ'ס כיון שכבר עברו למעט כל ימי החג וזו סיום אחד לית לן בה ועוד שבאותו יום רכת נישוך המים בתורה דכתיב ביה ונסכיה כו' ד' שהיא לשון רבים משמע שג' נישוך מים ונישוך יין לפיכך אם חל יום ראשון דסוכות ביום שלישי או ביום חמישי יבא לעולם יום ששי של חג בחול ואומרים בו ארון המשיע ושאר הסדר ישתנה על פי השבת :

ב ושנת רחול המועד ערבית מתפללין כדרכו כשאר שבתות ואין אומרים במה מרליקין מטעמא שכתבתי למעלה נבי' י' שאין מעשרין בה'ה שחרית ומנחה מתפללין של שבת כורכן ואומרים יוצר אפאר ואופן ורצצו או יחיד ערץ כל מקום לפי פניהנו זולת יפה וברה ו' ובר יעלה ויבא כחפלה בעבור ואומרים קהלת לעולם בשבת דחול המועד דסוכות או ביום שמיני עצרת שחל להיות בשבת וסעמא פסוק שסוכות הוא זמן שמחחינו וספר קהלת משבח ומזון את הנברות שיפסחו בחלקם ולא ירדפו אחר רבוי המסון ונהנה ממה שיש לו סתח אלקים היא ואין נוהגין לברך על קהלת כמו על שאר המגילות משום ש' א' שכולן נאמרו ברוח קדש וקהלה אפרת שלמה בחכמתו ולא ברוח הקודש שעליו שהרי פסע זה לא נזרו עליה רז'ל שחטמא את הידים כמו שאר המגילות מפי שאין קדושתו כקדושת שאר המגילות אבל תטיהני שהרי התרגום ורש' י' רוב הסדרשות מסכים'ן שגם הוא ברוח נבואה נאמר ואומרים אהריה קדיש יתום אין כמך כו' :

ג סוציאין ב' ספרי תורות וקורין באחת ז' נברי בפרשת כיתשא ראה אתה אומר אלי שיש בה ענין סוכה ובשנייה קורא מפסיר

וללו ביום השני ולשדל ביום השמיני לפי שיום השמיני י"ט הוא
 ויש בו קדושה בפני עצמו שאסור לעשות בו מלאכה לכך אין לקרות
 אותה פרשת ביום שהוא חול לכך מתחילין לכהן יום שלפניו כדו
 לסיים כל הימים עם ישראל והרביעי חור וקורא ביום השני וביום
 השביעי שהם ספיק דיומא חצי קריש יהללו ומחזירין הסת' למקומו
 אשרי ובה לציון חצי קריש ומוסף עם ספיקא דיומא כמו בשאר הימים
 ושי' אומר נערצך כבודו כו' כמו ב' ש' וגו' החפיל ומחליל הגשענו'
 ב' ונוסליו ערכה ביום זה שלבד ערב' שנלולב זכר למקדש שהיו
 נוטלין ערבה כל שבועה הלכה למשת מסיני ואין מברכין עלי'
 שפעם ערכה זו אפי' במקדש אין לה עיקר מן התורה שלא הוזכרו
 בתורה כלל ואפילו ברמז ולא הלכה למשת מסיני היא ולא נאמרה
 התלכה לעשותה אלא במקדש שהיה מצותה להקפיד בה את השוכן
 כל שבועת ימים וחל' הנהיגו ליטלה בנבולין ביום הו' זכר למקדש
 ומקפיד בה את המגדל שבע פעמי' זכר למקדש שהיו מקפיד את המגדל
 שבעה פעמים ופרטים תחנונים על השמים וכיון שאינו לא מנהג לכך
 אין מברכין עליה וא"כ לא תהא לא תקנו או' למה לא נהגו ליטול
 כל הזכר שמתקנו בלולב (וע' סימן תרנ"ח סעיף ה') מברת הרצו
 במראה לולב להיות לה עיקר מן התורה בנבולין שהרי יום ראשון מן
 התורה הוא אפילו בנבולין עבדין ליה זכר למקדש אף בנבולין כל
 שבועה ערכה דלית לה עיקר מן התורה בנבולין כלל לא עבדין לה
 זכר למקדש בנבולין כל שבועה אלא יום אחד ופה שקבעו יום ז' לערבה
 דזוקא יותר מיום אחר מן ימים הללו הוא מפני שגם המקדש היה
 יום יותר מיוחד לערבה משאר הימים שהרי אפילו אם היה חלום
 שביעי בשבת כגון ביום ש' שהיו מקדשין על פי הראיה שלא היו דוחין
 אדו' והיה יכול לבא יום ראשון דסוכות ביום א' היה ערבה דוחה שבת
 ופעם הוא כדו לפורסמא שהיא מן התורה לפי שאינה פפורשת מן
 החור' כהדיא לא שהיה לה שכר לה רוחא למיחילי שבת חדי ופא כדו
 לפורסמא לכל שהיא מן התורה כלומר מחלבה מסיני ולא רצו לנגז'
 בה כמו בלולב שכתוב בפירוש בתורה ולא יבאו לשכחו אם פעם אח'
 לא יטלו אותו כגון כשחל בשבת כיך שהוא כתוב בפירוש בתור' אבל
 בערבה יבאו לשכחו לא ישלוהו פעם אחת ופני כן כשרצו חז' ל'
 לקבוע יום אח' זכר לערב' שבמקדש קבעו יום המיוחד יותר שהוא יום
 הו' ועוד שהוא יום חתימת המים כדו להרבות עמה תחנוני' על המים
 ג' ונהגין להקפיד ביום זה אפילו שאין לו לולב אלא בערבה לבד
 ומי שיש לו לולב נוטל שניהם בידו ומקפיד לצאת ידיו ע' דאבא
 פלוגתא במראה כשה היתה ההקפה אם' לולב אם' בערב' ואנו נוהגין
 ככ' ע' ואחר שקיפד עמה ומדו' ההושענות נוהגין לחלוש אותם על
 הקרקע או על הכסף פלגים' או שלש זכ' המנהגים הללו שעושין
 בהם הם משום שמחזירי כתיב ושמחת בחגך כמו שעשו בו שמת
 בית הסוכה כמו זכר במראה לומר שלא נדחת כפוי שובה ולשבת
 ונשמח לפניו ות' על רבוי שפעת הטוב שהשפיע לנו שכיר את השנ'
 שעברה בתבואת הארץ ובפירות הארץ ובפירות האילן וכן נתפלל
 לפניו שיהיה כן לטובה הבאה או יותר טוב ממנו :
 ד' וערבה זו שיעור ארבה כשיעור אורך הערבה שבולב ומהו
 ג' כפחות לא אפי' סלא אלא אפילו עלת אחר ככד א' סגי אלא
 ששעור הדבר לעשו כן מתחילה שאין זה מצו הדור לכך טוב שיקח
 ערבה כשיורה כמו בלולב (וע' סי' תרנ"ח סעיף א') :
 ו' ואינה נישא אלא בפני עצמה שלא יאגוד א' עשה אבל אם יש
 לו בידו דבר אחר בלא אגוד עמה אין לחוש :
 ז' ואין אדם יצא ידי חובתו בערבה שבולב אפי' אם הגביה אותה
 שתי פעמים אחת לשם לולב ואחת לשם ערבה דיומא ויש
 אומרים שיצא בה אבל אין נוהגין כן אלא עושין ערבה בפני עצמה
 וקורין לה הושענא ע' ש' שאומרים עליה ההושענות ולכך נוהגין כ' כ'
 ליטול ז' גדים כנגד ז' ההושענות שאומרים עמה :
 ח' ויש מי שאומר עוד אדרבה שאינה יכול ליטלה עם הלולב בשעת
 שהוא יוצא ידי חובת נטילת לולב של יום זה ואם נוטל עמה
 עובר משום כל תוסף דרבנן הואיל והיא מוצה בפני עצמה אלא
 יכרך בתחילה על הלולב וישול וינענו אחר הניענו הראשון שאת
 הנריכה יכול הוא ליטלה מיד עם הלולב בשעת הניענו שבהל'
 כיון שבכר יצא ידי חובת נטילת לולב וכ' בשעת ההקפה ואף על

שבמה שכתבתי אם נטלה עמו עובר משום כל' תוסף לא קיימא לך
 כוחתייהו דהא כבר כתבנו למעלה שאם תוסף על תר' פינים סאלג'
 הד' סינים עצמן לית בה משום כל' תוסף ואפילו לכתחילה יכול להוסיף
 על ההרס ועל הערבה כמו שירצה יוכ' ת' שאני הכא שאינה אגוד עם
 הלולב זה אינו דהא ק' ללולב אינו צריך אגוד וא' כ' אינו מעכב
 מ' לכתחילה יש לחוש לדבריו דהא איפש לחלק ולומר דה' מ' נאח'
 משאר הימים אבל ביום זה שהערבה היא מצוה בפני עצמה יש בה
 משום כל' תוסף דרבנן אם נטלה עמו ועוד גם הערבה הזאת צריך
 ליטול לבדה בלא לולב עמה דהלולב הוי חוספה לגבי ערבה הזאת
 הילכך לא יטלו בשעת ברכה של נטילת לולב אלא אחר הנטילת
 והנענו צריך לחפוש הערבה לברכה להכיר שהיא חובה בפני עצמה
 וכן בשעת החכמה יטלנה בפני עצמה ויצא ידי חובתו :

ח' ההושענות והערבה שבולב אע"פ שזוקרת אין לפסוע עליה
 משום כווי מצוה :

ט' וגם אין ליהנות מפנה בלבוש לאחר נטילתה אם לא התנת
 עליה מעיקרא דאמקצאי לכמה יומא למצותה ויש נוהגין
 להצניעה ולבער עשת חפץ בפסח דהואיל ואיתעבי בתחרא מצוה
 ליעבד בה מצוה אחרת :

י' יש לזהר שלא יקוף ישראל ערבה בעצמו שרדה עכו' ואפילו
 ברשות העכו' כמ' שנחבאר לעיל סי' תרס"ט בערבה דלולב
 ועוד פעם אחר של נטילה יש בו משום נסתם עכו' ג' ג' ג' ג' ג' ג' ג'
 זה פנה וחיישין שטא זה השרה גזול הוא וע"פ דיעבד ביה בעכו' מ'
 זה שלקחם מאחר חיישין שפא אותו שפכרו לו גולה ואין כאן שינוי
 רשות דקרקע אינו נגזל ובני נח הותרו על הגזל אפי' זה פנה וה' ל'
 מצוה הבאה בעבירה דערבה גזולה היא וגזל העכו' אסור לישראל
 אלא יניח לקרן אותו עכו' ויקחה מפני דהוה ליה שינוי רשות כדו
 עכו' אחר שקצצה קידם שתרא לישראל :

יא' הושענה רבה שחל להיות ביום א' וקצצו עכו' ערבה בשבת
 והביאוהו כשירד דעכו' גם בלאכתו הוא עוסק ואין כאן מצוה
 הבאה בעבירה פיתו אם ציותו ישראל לקצצה ואיכא פרחיטא
 כיבריש להחמיר אם יש לו ערבה אחרת . נהגו שמשכ הבית
 הבננת מביא את הערבה למוכרה שכן היה פנחג' נ' כ' בוסן שהיה
 בית המקדש קיים כדי לשמחו ולחת לו ריוח כה' שיעשה עבודתו
 ושירתו בחשיבות וכשמחה וכוהגין בשעת שאומרים ההושענות
 להציל כל הספרי תורת שבארון ונישאין על המגדל ומקפיד המגדל
 עם הלולב והושענות שבעה פעמים זכר לירחינו' שסבבוהו שבעה
 פעמים כשכבשוהו ואסמכות אקראי ו' ל' אסוכבה שטם במסורת
 אקומח נא ואסוכבה בעיר ואידך' ואסוכבה את מזבחך ל' כלום כנגד
 שסבבתי את העיר' פעמים והוא ירחו' ואסוכבה גם כן מובחך ז' פ'
 והא לך סדר ההושענות דהושענה רבה למען אמיך . אבן שחיה
 אום אני חומה . ארון המושיע . אדם ובהמה . ארסה פארר .
 למען איתן . ואין אומרים חתנו שכבר יש לנו ז' הושענו ובקצ'
 פקומח אין אומרים ארסה פארר ואופרים במקומה תחנו .
 ואומר בהושעת אלים בלוד . אבא און . אל נא תעיני לפען
 תמים חענת . רחום . אז בעיני . קול מבשר . אופץ ישעך .
 הושיעה ומכניסים כל הסת' ויש מכניסים סת' אחת ככל פע' שהקיפו
 פעם אחת ויש שאינן מציינים מתחילה אלא ז' סת' ואפילו יש להם
 הרבה כל מקום ומקום לפי מנהגו ואומר קריש בנינו של יש' אין
 כאלוהיכר עלינו קרישיתום ואין לנילין לעשות מלאכה של חול עד
 אחר שיתאין מבית הכנסת ספני דחטבנין ליה ליש' כל זמן שהם
 בבית הכנסת ויש שססירים אפילו כיסם בשעת בית הכנסת כאלו
 הוא יש' גסור ואם יש מילה בהושענה רבה אימרי' זכור ברית
 בהושענה דאנא און חין כו' קודם שיתחיל אנא הנש לברית שבך
 יאמר זכור ברית יאח' כ' יתחיל החזן לומר אנא הנש לברית כו' והקהל
 יאמרו אחריו אנא זכור לנו מידעך כו' כי זה הפזמון והושענו כאילו
 החרחו כולם שייכי להרדי כשתעין בהם ושייכין לברית מילה :

תרס"ח טלטול אתרוג בשביעי וכו' בסעיף ו'

א' אתרוג בשביעי אסור ואפילו נפסל לאחר שנעשה בו מצותו
 אסור כל שבועה שהרי הוקצה לכל שבועה ובסמיני עצרת

לבוש החור הלכות טובה

למקצה היום נאמר ונתקפה לכל היום אבל אין איסורו משום דמגו דאתקצאי לבין להשמשות כשנכנס שבת אתקצאי לכל היום דהרי מגו דכה ג' לא אמרין דהא בתשיעי לא נאסר נמי אלא מטעם מגו דאתקצאי לבין השמשות דידיה פו ואי הוי אסרינן להו בשבת כשו' מגו בו הווי ליה תרי מגו ותרי מגו לא אמרין ואין לפנות השולחן מן הסוכה ב"ש לצורך הלילה דהוי הכנה ואין מכן לחכרו :

תרשה סדר תפלת ליל שמיני וינמו וכו' :

א ליל שמיני ערבית אופרים שעריבא עניד וידבר משה וסחפלי' ג ראשונות ונ' אחרונות וקדושת היום באמצע ותן לנ"י אלהינו את יום שמיני חג העצרת הזה אע"פ שלא פציעו עצרת שנקרא חג ק"מ כיון דכתיב ביום החג עצרת וכו' וקאי על מה שאמר למעל' ביום הרצון ביום השני ביום השלישי ונאמר שכולם נקרא חג דכתיב חג שבעת ימים שפירושם ביום הראשון של חג תעשו כך וכיו' השני של חג תעשו כך וכו' כולם אסכנ' מה שנ' ביום השמיני תו הכי פירושו ביום השמיני של חג כלומר שהוא יום ח' שיהיה חג הסוכות והרי הוא באו קראו הכתוב גם כן חג אבל הוא חג בפני עצמו ונקרא עצרת אבל אין לומר יום חג שמיני העצרת הזה שהיה פשטותו שהוא חג השמיני הנקרא עצרת כו' וא"כ תיב' שסע' לשונו שהוא החג השמיני תהי' שקר שאין לנו שפחה חגים כשנה תב' אין לומר שקאי על הסוכות לבדו ונאמר שכל יום מימי החג הוא חג בפני עצמו שזה גם כן שקר כי אין נקרא חג בפני עצמו אלא יום השמיני לבדו שהרי חג בפני עצמו לענין פ' ק' ק' ב' אע"פ שכבר אפרנו לעיל סי' תרס"ג שכל אחר רגל בפני עצמו היינו כדרך אסכתא ומדרבנן בעלמא דאסכתא כן בפני הסוד הגמסר בונקבלה כמו שכתבתי לפעלה אבל אינו כן מדין תורה הנגלה שכן משמעות המקרא שבכולם כתוב וכו' כו' ובשמיני כתיב ביום השמיני בלא וי' פשטע שזה הראשונים כולם הם כלולים בחג אחד ויום ח' אין כוללו עם הראשונים לא הוא חג בפני עצמו ומקדש גב' על הכוס ונאמר שהיינו שהרי הוא חג בפני עצמו כמו שנכתב דכתיב ביום בלא וי' ואם הוא שבת אומר ויכולו מגו אבות ואין אומר מעריב וכו' סדליקן כמו שכתבנו למעלה ביום ראשון ונפטרין לבתייהן לשלום ואובלין ושוחין בסוכה מפני שהוא ספק שביעי אבל אין פברקי' על שיבתה שלא יבאו לזלזל בו לעשותו חול לומר שהוא יום השביעי של סוכות ודבר שלא יאכל בעוד יום שאם יאכל ביום יצטרך לברך על הסוכה שעדיין יום שביעי של סוכות הוא ועוד שהיה צריך לומר ביום חג הסוכות הזה ומה היה מברך על שיבתו הווי הנרכות סותרין אתדרי דאי חים סוכה הוא לאו שמיני עצרת הוא ואם ש' הוא לאו יום סוכ' הוא ואם היינו פברקי' על הסוכ' היינו עושין אותו חול לפיכך עברין לחומר ויחנינו בסוכ' מספק וי' מברקי' עלה דברכות אינן מעכבו ונוהגין בו מנהג י' לחומר היינו שפצרכינן לקדש היו' דשמה הוא יום אבל כלולב לא רצו לחקון שיקלוחו בלא ברכה מספק כיון דלולב כן ז' אינו אלא מדרבנן שהרי אינו מן התורה אלא יום ראשון בלבר לכך לא החמירו בו כמו בסוכה שהיא מן התורה כל שבע ועוד ש' א' שלא רצו לחקון בלולב מפני שאם הוא יום שמיני הלולב מוקצה לשלול שהרי הוא יום טוב והוא פנכרת מילחא שהוא נוחג בו מנהג חול (וע"ל סימן תרנ"ח סעיף ח' ונ') אבל בישיבת סוכה לא שיקד לסיפר היאך נעשנו חול שכן דרך בני אדם לפעמים ליטב בצל סוכה שסוכתו עריבה עליו מפני שלא לשם מצות סוכה אבל אין ישיבים בה שאין דרך בני אדם לישן בת שלא לשם מצוה והיה נראה שעושה אותו חול אם היה יושן בה ומקדשין ואופרים זמן שהרו הוא רגל בפני עצמו וכן לפתח יושבים בת עד לאחר הסעודה מטעם שכתבנו :

ב בבקר משניסין לכה ואופרים יוצר עום כאישון אופן אראלים זולח אמונים ומתפללים כמו בערבית ונומרים ההלל ופוציאין ב' ספרי תורת וקורין באחד חמשה גברי כראת וסחחיליסעשר תעשר אפילו כשחל בחול מפני שהיא זמן אסיפה שצריכין ליתן מעשר עני ושאר פתנות עניים וקורין עד סוף הסדרא פרשת כהן אשר תעשה לוי בכל אשר תעשה ג' חייך רביעי תחקים האלת חמישי אשר נתן ואם היא שבת קורין קוהלת והטעם שאופרים קוהלת כחג מבואר לפעלה סימן תרס"ג וקורין ז' גברי אם תהנהג היא כן בשאר שבתות כמן

פותר ולדין דאית לן חריוויישישום ספיקא ספק שמיני אושביעי אסור אף על גב דלא נטלינן ליה כלל בשמיני מ"מ אסור דאי שרין ליה יבאו לומר שמיני ודאי הוא ולא ישבו ג' כסוכה (ועוד עעסאחר והיינו משו' דכיון דא"כ יבא אליהו ויאל' דעכנא ללולב הוי שמיני שביעי אבל משום מגו דאתקצי לבין השמשות אתקצאי לכולא יוסא לא אסרינן ליה ונאמר שלפיה תיב' אסור אף לבני א"י זה לא אמרין דהא לבין השמשות דידיה גופיה יש אתקצאי שהרי בין השמשות אינו ראוי לפצות אתרוג כל שבע שאפי' לא נשל כל היום אינו נוטל בין השמשות דכיון דלולב בזמן הזה כל שבעה הוא דרבנן בר פיום ראשון ובין השמשות כולהו ספיקה הוא וספיקה דרבנן לקולא אבל בתשיעי ספק שמיני סותר ואפילו חל ביום א' שאין זה נקרא הכנה משבת ל"ש שנאמר אין שבת פכין ל"ש שהרי יום השבת מתירין ל"ש טוב כיון שביום השבת עצמו היה פותר דלית ביה משום פוקצה ולא מטעם מגו דאתקצאי לבין השמשות כו' אלא פשוט גזירת ישיבת סוכה בראשון אין זה נקרא הכנה שאין בו שום איסור כאחרונ' עצמו כלל גם בשבת ויש אומרים כשחל להיות ביום א' משום דס' ל' שנת בוקה יש הכנה דכיון ששבת סמוך לפניו אין שבת פכין ל"ש (וע"ל סימן תכס' וסי' תק"י סעיף ו' סעיף ז' וסי' תל"א סעיף ז' וכו' תל"ח סעיף ח' וכו' סימן תרל"ח סעיף ז')

ב הפרשה א' אחינים ל' ימים כל אחד יוצא בו ביום ואוכל למח' כדפי' דהא לא אתקצאי לבין השמשות (ועוד ע' ט' דכיון שהפריש סכנה אחרונים ל' ימים הרי היא כמתנה כפי' סליטמקנה אותו הל' למנוח) אבל ביום פיהו אסור באכילה שהוקצה לאותו היום כולו

תרשו דין סוכה ביום השביעי ובו סעיף אחר

א אף ע"פ שנאמר סעודתו ביום ז' לא יסתור סוכתו שפא ידפן לו אחר כך ויצטרך לאכול בה שצריך לאכול ולישן בה כל אותו היום ששמצותה כל שבעה אבל פוציא את הכלים פסחה מן הפנחה ולמעלה ופתקן הבית לכבוד י' האחרון במקום שישעור שם ב"ש ואם רוצה לאכול בה בשמיני שלא לשם מצות סוכה כגון שאין לו מקום אחר לסעוד שם צריך לפחות בה ד' על ד' לעשות היקר שאין יושבין בת לשם מצות סוכ' שלא יהא נראת כמסויף והווי דווקא לבני א"י שאין צריכין ליטב בה בשמיני ויום השמיני שלהם הוא להם חול הילכך יבולן לסותרה ולפחו בה אבל אנו שצריכין ליטב בה בשמיני סמים ספיקא דיומא אין לנו לעשות בה שום הכרה של פסול שהרי ביום ח' אנו יושבין בה שמה הוא לנו יום ז' ואנו עושין אותו י' שש' שמה הוא יום ח' ואם רוצה ליטב בה בתשיעי שלא לשם מצות סוכה שאין אפשר לו לפחות בה ביום ח' מפני שהוא י' ואסור לסתור מה יעשה להעבירה אם תיא קטנה שאסור להניח בה את הנר כשאר חיסים יניחנו בה ובזה יש הכירה ואם היא גדולה שפותר להניח בה את הכיניח בחוכה כלי מאכל שהם אסורי להניח בתוכו בשא"י והג' כדי להזכיר שהיא פסול ושכב נמרה מצותו בד' שצריך לעשות בה דבר היינו כשיושב בה בה לבני א"י או בש' לדין אבל אם ירצה ליטב בה בשאר ימות השנה אינו צריך לפחות בה דבר שאינו נראה כפוסף בשאר ימות השנה שהכלוידעין דלאו לפצות יושב בה :

תרשו איסור סוכה ונויה כל שמנה וכו' :

א סוכה ונויה אסורה ג' כ' בשמיני אפי' בא' דהא אי פתרמי ליה סעודה אפי' בין השמשות צריך ליטב בה ולאכול בה משום ספק שביעי דספק דאורייתא לחומר ומיגו דאתקצאי לבין השמשות כשנכנס היום דעדיין ספק שביעי הוא אתקצאי לכולא יוסא י' ואע"ג דלעיל לא אמרין מגו דאתקצאי לבין השמשות פו כשהאיסור מחם היום שעבר מוקצה למצותו חסור שפי' ולדין שאנו עושין שני ימים שונים משום ספק אסורים גם בתשיעי שהוא ספק ח' גם כן פהאי שעמא ואם חל שבת ב"ש אחרון של חג יש מתירין להסתפק מהם בשבת דאין שייך תכנה מ"ש לשבת ויש נוהגין שלא להסתפק ג' פניו סוכה עד מ"ש שהוא יום עשירי דכמו שאין שבת פכין ל"ש כך אין י' שכן לשנת דכיון שסוכות זה לזה הווי כפוקדושת יום אחת ואין זה אכזר לזה רביע אחר דאין ידבר שגאמר ואתקצאה

לבוש החור הלבנות ימים אחרונים של חג קצו

ציבור נוטל ס'ת בידו ומתחיל **אנא ה' הושיע' נא אלהי הרחום ב' או** חרות ומסבב את המנדל והעם עמו עם שאר ס'ת ואומרים אחר כך על הכל והולכין על המנדל וגוללין שלשה ספרי תורות להעמיד על פרשיות שיקראו לפחד הראשונה על זאת הנכונה ושניה על בראשית והשלישית על פרשת קרבנות בפנחס ביום השמיני כולו ונקצת מקופות נוהגין לקרוא כל הנדרי ולפכור אותם ומזמרי זמירות ואחר כך עומדים עם הס'ת ומתחיל הש'ת התקבצו ושישו אשריכם באיבא צמח מכל אחד שנים או שלשה חרות והקהל עונים אותם ג'כ ומתחיל יהללו אדון עולם והולכין לבתייהם לשלום ופונים מסוכה ואוכלין בבית .

ולפחד בשחרית מתחיל שליח ציבור נשמת סלומדי מורשת יוצר אשרי העם אופן אשנני זולת אז בקשוב עניו כו' שהוא מעין המאור' כפר' ומת משה כו' ומתפללין כמו ביום שלפניו ההלל וקדיש שלום אתה הראת וביש מקומות אומרים אותו גם בלילה קודם הוצאת ס'ת ומפקינן כל הס'ת שבארץ ושליח ציבור אומר שמע ישראל אחד גדלו ומסבב המנדל כראתסול ואומר . אנא ה' הושיע נא כו' ואומרים על הכל ובחזירין כל הס'ת חוץ משלשה ספרים שקורין באחת זאת הברכה ומסע זה קורין אותו שמח' תורה לפי שמסיימין בו התורה וראוי לשמו' בסיומה ובשנייה קורין מיד בראשית עד סוף ויכלו ונוהגין כן כדי שלא יהא פתחון פה לששן לקטרנ' ולומר רב' שע כבר סימנו אותם ואינם רוצים לקרות עוד ופה שמסיימין ומתחילין התורה ביום אחרון דסוכות ולא כר'ה שהוא יום ראשון מן השנה הוא ג' כלחשעו את הששן שלא ידע פתי יהיה ראש השנה שהוא יום הדין ולא יקטרנ' על ישראל כמו שנתבאר למעלה סימן תקפ"א סעיף א' וכיון שנדחה הסיום והתחלה מיום ר'ה דחווה עד כלות כל הימים שבינים כדי שלא יצטרכו להפסיק בפרשיות של היום טוב . ונוהגין להרבות קריאתי לס'ת וקורין פרשה אחת כמה פעמי' שירצו וכן הרבה לפך אחת ואין איסור כרבה לבגדי' בדבר' כדי לזכות כול בקריאת התורה ביום סיומה עד נהגו לסיים התורה אפילו על קטן העולה ואין קפידא עכשיו שהחזן קורא הכל ובקריאתו יוצאו השומעים והמסייב והמתחיל נודרים נדרים' ונדבות וקוראין לכל מריעיהם ועושין משתה ומסחה ויום טוב לסיומה של תורה . ובשלישית קורא המפטיר כמו שתמול .

ובמקום שאין שם רק שני ספרי תורה קורין בראשונה זאת הברכה ובשנייה בראשית וחזרין ולוקחין הראשונה למפטיר וכן עושין בכל מקום שצריכין ג' ספדי תורות ואין להם רק שתיים ומפטיר ביהושע ויהי אחרי מות משה הראשונה וזאת הברכה שכתוב בה מיחת משה רבינו עליו השלום ואף על גב שבשאר ימות השנה מפטירין הפס'ה מה ששייך למה שקראו באחרונה ביום זה שקורין אותו שמחת תורה משום סיומה של תורה עושין עיקר מה שקראו בסיום התורה שהוא שהוא סיתת משה .

ולכך מפטירין ויהי אחרי מות משה ומנהיגו הוא שקורין בראשונה זאת הברכה עד מעונ' אלהי קדם ואז חגרים לראש ב' או ג' פעמים או יותר כדי לקרות הרבה גברים לכבוד החור' ואחר כך כל הנערים יחד כדי לחנכ' בפצות קריאת החור' וקוראין להם מעונה אלהי קדם (וכפונא' אין קורין להם מעונה כולו ורק קורין להם פרשה איך שבזמן ואחר כך קורין אחרון וקורא הפרשה המתחיל ולדן אמר כולו ומסיים ונבא'ותו שחקים והחתן האר' מתחיל מעונה ומסיים התורה) ומברכין בעל פה פסוק המלאך הנואל כו' וקונים חתן התורה והוא המסייב את התורה ובין כהן ובין לוי יכולין לקנייתו כיון שכבר קראו יותר טחמשה שקורין בל' . ואומר החזן: כרשות האל וחזרין וקורין לו מעונה אלהי קדם כדי לקרות הפרשה עם גדולי שכבר לא קראוה רק עם נערים קטנים ולכך חזרין וקורין עד ולכל היד החזקה ואז החתן קורא אותו פסוק עד לעיני והקהל מסיימין לעיני כל ישראל והדתן עמהם ועונים ואומרים בקול רם חזק : ושליח ציבור אומר לחתן מי שניכר בעבור שקנה כולו וקונן חתן בראשית והוא המתחיל לקרות התורה מכראשית אונר' לו מרשות מרובם יקורין לו מכראשית עד ויכלו והחתן עם הקהל קורא ויכלו עד אשר ברא אלהים לעשו ואומר לו ש'ן מי שניכר כדלעיל ומניחין ס'ת שלישיית דמוסף אצל זו דבראשית ואומר חצי קדיש על שתיהן .

ג ג וקורין

כמו שמבואר למעלה בשמיני דפסח ואומרים יקום פורקן והמפטיר קורא בשני' בפנחס וכיון השמיני עזר עד סוף הסדרה ומפטי' במלכים ויהי ככלות שלמה שהוא שייבא ליום זה שכתוב בה ביום השמיני שלח את העם ומזכירין נשמות ואומרים אב הרחמים אשרי יהללו ומחזיר הספרים ואומר חצי קדיש ומכרין הש'ן משיב הרוח ומוריד הגשם כדי שידעו הכל שיחילו לומר אותו ולא יהא הדבר מעורב בין הקהל שזה יאמרהו זה לא יאמרהו ואין פוסקין מלאמרו עד יום ראשון דפסח וביום ראשון דפסח מפסיקין משיב הרוח ומתחילין השל'ת ושעמא כדי שיצאו כל המועדים בשל'ת כי השל'ת הוא לעולם סימן ברכה והגשמים בחג הם סימן קללה לכך אין מתחילין לאמרו עד כלות החג ואם טעה ולא הזכיר הנשם כל זמן שנוהגין לאמרו אם נזכר קודם שחתם ברכה מחיה המתים חוזר לאתה גיבור ואם לא זכר עד שחתם הברכה אם עדיין לא התחיל אתה קדוש אמרו עדיין בין הברכות משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה ודין שאין הוי משמע כחתימה אריכתא בא'י מחיה המתי' ומשיב הרוח ומוריד הגשם ואם התחיל אתה קדוש ומסבב ואילך איפת שזכרנו חוזר לראש החפלה דג' ראשונות חסוכות כאחת ואין שייך לאמרו בכרכ' שומע חפלה דמשיב הרוח אינו לשון חפלה אלא לשון שבת וחתימה וכ'ש אס עקר רגליו דחוזר לראש וכן הדין בימות החמה בזמן שאין נוהגין לאמרו והוא טעה ואמרו דכמו דחשיב טעות להחזיר אם פדלג כשבחו של הק'נה כן חשיב טעות אם אומר שבת יותר פטה שצריך לאמרו שאין זה שבחו של מלך שמשבחך אותו כמה שאין עמו צריכין לו וכ'ש בדבר' שהוא רע ופזיק' להם שהגשמים בימות החמה רוב פעמים מזיקים בא'י כי כל הברכות מתוקנים לפי צריך א'י ואנן בחתימה גרירינן ואם ספק לו אם הזכיר אם לא הזכיר אם הוא כתוך שלשים יום בין להתחלה בין להפסקה צריך לחזור דודאי פה שהוא למוד לומר כל ימות החמה או כל ימות הנשמים עדין הוא שגור בפיו ואם הוא סמוך להתחלה ודאי לא אמרו ואם הוא סמוך להפסקה ודאי אמרו ובשניהם הא' אפרינן שצריך לחזור ומי שירצה להרגיל עצמו שיהיה למוד בפיו כדי שלא יצטרך לחזור אפילו חוץ קלשים יאמר ביופ' השמיני עצרת תשעים . פעמים אתה גיבור עד סוף הברכה בלא חתימה כנגד שלשים יום בכל יום ג' חפילות ואז אם יסתפק בדבר אם א' פרום לאו אינו צריך לחזור דאמרין מה שהוא למוד הוא אומר והרי למוד ורגיל לאמרו כיון שאמר תשעים פעמים וה'ה בהפסקה

(וכל זה מנואר ג' כ' לעיל סימן ק"ד) נחזור למנהג היום מחזור ש'ן חפלה ואומר בא'י כו' עד ומרשע ומגן ומתחיל פיוט אף ברי כו' אזנה גיבור עד רב להושיע ואומר יטריח כו' ומתחיל הקהל אפיק רכן כו' וש'ן אלקינו ואלקי אבותינו זכור כו' עד בצדקתם חזן חשרת פים שאתח הוא אלהינו משיב הרוח ומוריד הגשם ופוחחך הארץ לברכה ולא לקללה כו' מכלכל כולו את מוסף יום שמיני חג העצרת הזה ביום השמיני כו' ונערכו ועולין לדוכן קדיש שלם אין כאלהינו עלינו קדיש יתום ואוכלין בסוכה ואין מברכין לישב בסוכה ואם הוא שבת ורוצח לאכול סעודה שלישיית יאכלנה ג'כ בסוכה מיד אחר סעודת הבקר אם הוא אחר חצות היום שקודם לכן אינו יוצא ידי סעודה שלישיית . ואחר כך מביאין לחוך השוכה בלי אכילה לפוסלו . וכשיצא מפנה כדי שלא לאכול בה עוד יאמר יהירצון כו' שזוכה לשנה הבאה לישב בסוכת לוייתן . למנחה אומר אשרי ובא לציון חתפלה כמו ליוצר ואם הוא שבת אומר ואני תפילתי יקובין ג' גברי כפ' זאת הברכה ומתפללין ואחר החפלה קדיש שלם וטוהק עד הלילה כמו ביום ראשון :

תרסט סדר יום שמחת תורה ובו סעיף אחד .

א ליל חשיעי הוא שמחת תורה ונקרא כן ע'ש ששמחת בו לעשות שמחה ומסת' לסיומה של תורה שקורין לסח' פרשת תאת הברכה שכן אמרו במדרש שיר השירים מ'ד ויבא לירושלים ויעשו לפני ארון וגומר ויעש משתה לענדיו אמר רבי יצחק מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה ואומר מעריב את יום השמיני ומתפללין כמו בליל שלפניו ואם מצאי שבת אומר וחודיענו ומקדש גב'ה ואומרים זמן ואחר כך טפקין כל הספרי תורת שבארץ ושליח

לבוש החור

הלכות ימים אחרונים של חג

שהוא הפסד ר' לעולם כמו שיהיה התקופה בתשרי תהיה השאל' ביום ד' שבאחריו בכסליו כגון שהיתה התקופה ביום א' תהי' השאל' ביום ד' ואם היתה התקופה ביום ג' תהיה השאלה ביום ה' וכן לעולם זה פבואר במעט עיון כיון שהו' ביום ס' השלך נ' יום שהם הולכים בשביעיו מימי השבוע וישארו לך ד' ימים עד תשלום ס' יום ואז תהיה השאלה ודיני השאלה אם שכח שלאומרה וכל דיני הסוכות בהרכב תפלה סיפן קיד וקיד' . לפרשת תולדת ספסירין בתרי עשר בפלאכי משא דבר יי' א' ישראל ביד פלאכי וגומ' משו' דכתיב בה לא אח עשו ליעקב נאם ה' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי וגומ' מעין הפרשת . לפרשת ויצא מפסירין ויכרח יעקב שדה ארס וגומ' שהוא פעין הפרשה . לפרשת וישלח מפסירין בתרי עשר חזון עובדיה שהיה נר' עדומי וניבא על ספ' ארס מחכס אחיד יעק' שהו' פעין הפרשה . לפרשת וישב מפסירין בתרי עשר בעמוס כה אמר יי' על שלשה פסעי ישראל וגו' על פכרס נכסף צדיק וגומר שמרבה במכירת יוסף מעין הפרשה . לפרשת מקץ אם חלה קודם חנוכה ספסירין במלכי ויקץ שלמה והנה הלום וגומר שהוא דימיא דחלומות פרעה פעין הפרשה :

הלכות חנוכה

תרע דברים האסורים המותרים בחנוכה ובו ג' ס' :

א בעשרים וחמשה ימים בכסליו סתחילין ימי חנוכה והם טעונת ימים רצופין שאין מספידין בהם ואין גוזרין בהם תעניות כשום הנס שנעשה בהן שכשנכנסו יוונים להיכל סמאו כל השמיים שבהיכל שהכניסו בו עכו' ותקרונת עכו' נטמא באהל וכשנברה יד מלכות בני השמונאי שהוא היה יונח כ' ונצחום בדקו ולא מצאו לא פך אח קסן של שמן שהיה מוצנע בקרקע באופן שהכירו בו שלא יכלו העכו' להסיטו וחחום בחותמו כ' והיה ניכר בו שלא נגעו בו היונים בשמן כגון שנאמר שמא טפכו לתוכו שמן טמא או שמא טפכו ממנו קצת וסמאוהו וחזרו ונתנהו בחוכו וגם הכירוהו שלא הסיטוהו כי הסיס טמא בעכו' והזיקיהו בחזקת שמן שהור להדליק בו אח המנורה בבית המקדש והרזיקו בו ולא היה בו שמן אלא כדי להדליק יום אחד ומפני שהיו כל ישראל בחזקת סמאי טמא שיהי' נגעו בהרונע עכו' ועכו' ס' משהא בפנע זלא היה איפשר בהם לתקן שמן שהור עד שיעברו עליה טבע' ימים לשהרם ויום אחד לכחשת זחיס ותקינן להוציא סכהם שמן שהור ובין כך ובין כך היחה נשאר הכנורה בלתי דוקת לולי טעש' להם הק' בה נס שהדליקו באותו פך שפצאו כל השמני' כיים עד שהיה להם שמן שהור לשנה האחרת קבעום שכנה ימים טובים לום כהן הלל ולום על הניסי' בהוראה שהרי בנס היה דויק ג' השכני' כיים שאפי' ביום א' הכירו הנס שראו בנקר בעת הסבת הנרות שלא נשרף לא דבר מועט סן הטמן והי' מן הראוי' לפי הכנה הסבעי כיהא נטר' שיעו' חצי השמן ימות שהרי הלילה יתיר על היום ונעשה נס שעודין הית' הכנור מלאה השמן וכ' ת היאך עשו שהדליקו המנור ולא סמאו את המנור או אח השמן ונהססת הפך יל' שיעורו את השמן ע' עין ארוך פשוט שאינ' סקבל סומא וכ' הדליקוהו ע' עין ארוך וכ' ת הרי המנורה היחה טמאה שהרי טמאו היוונים כל הכלים כבר אהל' שעטו פנידה של עין ואף על גב ששולח בית קיבול ועל כרחך בשעת העשייה הוצרכו לנגוע בה וכלי עץ שיש לו בית קיבול כקבל סומאה איפשר היו להם סכינים שהור' שלא נגעו בהם אח המלחט' ותחבום בעצים אריכים ולא נגעו במכינים ועשאוהו כשהרה . וקראו הנוכ שחי' חובות חנו' בכ' ה ולשון חנו' משמע שחמו מנסיעתם למלחמה מלשון ויסעו ויהנו ולא מלשון שיחה ממלאכה ולכך מותרים הם במלאכה אבל מ' נהגו הנשים שלא לעשו מלאכה בעוד הנירות דולקת לחרות שהם אסירי' להשתמש לאורן כלום שפסום כך הם מונעות ממלאכה כדי שיהא הכירה (ועל פי מ' ז' וכלי קרע סעין ח') שלא ישהמשו לאור הנירו' א' כ' כדי שלא להסי' דעתן מוכר הנס עושין לפחות אותה שעה כמו י' . פ' ס' בפקודות שנהגין איסור מלאכה בכל היום אין להקל ולהתיר להם כיון שנהגו כן שכל דבר המותר ואחרים נהגו בו איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם כי היכי דלא ליתילנצווי :

וקורין בשלישית לספסיר בפנחס ביום השמיני כדאמול שהרי הוא ספק שמיני והספסיר מברך אשר בחר נביאים וכו' וסתחיל פסוק אחד סן ההפסרה ויהי אחרי מות ואמר אשריך הר' העברים והוא שנקבר בו מטה והקהל עונן על כל חרוזה אשריך . ואחר כך גמר ההפסרה ומברך וחוחם בהזפנום . אשרי ועוכד הש' עם הס' ת ואמר אשר בגלל אבות התקבצו שישו אשריכם באיכא צמח יהללו ומחזירין הס' ת למקופסן ומתפללין מוסף כדאמול ואין נוהגין לעלו' לרוכן מפני שסחת העם שטרודין בשפחתן ושכיחי שכרות . כמוצאי י' ס' מתפללין ערבית ומבדילין אתה חננתנו בתפלה וכן על הבוס בדרך שמבדילין כס' אלא שיש סברין על הנר ועל הבסמים כמו שנכתבאר לעיל . באסרו חז' אין נופלין על פניהן מפני שאסרוין אותו לשמחת חז' ע' הכתוב שאמר אסרו חז' וגומר . שבת שאחר החג נקרא שבת בראשית לפי שקורין בו פ' בראשית ואופרים יוצר אל גמא אופן שאלו שחקים זולת אחשבה שמדברים בענין הכריאה וקורין בראשית ומפסירין בישיעה כה אמר האל יי' בורא שמים וגומ' שהוא פעין הפרשה הסדרכת כבריאה שמים וארץ ומ' הולא התעני' בה' ב' שצריכין להתענות אחר הסוכות כמו שכתבתי לעיל ס' חצ' ג' ששום שנאמר בהיות טוב כלומר שסברין ר' ח' שהוא טוב אל חקר' רע שהוא בתענית . למנחה באותו שבת נוהגין להתחיל לוס ברכי נפשי . והפע' ספתחילין איתו בשבת זה ששום שכל אותו הסמוך פדבר בענין מעשה בראשית לכך מתחילין אותו בשבת של פרשת בראשית וקורין אותו ששום ואילך בכל השבתות במנחה כדי לזכור ענין מעשה בראשית באפוקי יומא דשבת שהוא זכר למעש' בראשית ונ' ל' סמה שקורין הש' ו' שיר המעלות עמו הוא ג' כ' מהאי טעמ' שהרי אמרם דוד כשכרת השיתין וקפא תהומות ובעי למשפטי עלם לחזו' אותו לחוהו וגרו ח' כ' בראיתא בקדרש וע' י' אלו הש' שיר המעלות חזר התהום לאחוריו ונעשה קיום למעשה בראשית לכך אומרים אוחו' ג' כ' עם סוסור של ברכי נפשי ואומר' כן ברכי נפשי ושי' המעל' עד שבת הגדול שאן נוהגין לומר במנחה ההגדה מעבדים היינו עד לכפר על עונותינו כדי לזכור נס יציאת מצרים ביום שבת הגדול שנעשה בו הנס הגדול במצרים כדאיתא לעיל סימן ת' ל' ומה שאין אומרים לא ברכי נפשי ולא פרקים בשבתות שחל בהן י' ט' היינו מ' דק' ל' בכל הימים טובים חציו לוי' וחציו לכם (ועל' סימן תקב' ט' סעף א') וכיון שתוא במנחה שהוא אחר חצות שהיא בחצי שינו' אין אופרים כלום מה שאין כן כשאר שבתות השנה שהם כולם שבת לוי' וכיון שצריכין להפסיק מלוסר בשב' שחל ב' י' ס' עצמו לכך אין אומרים כלום נס בשבת דה' ושבתי' שבינתיים כגון בין ר' ה' א' ב' י' כ' לסוכות כ' ל' . ונקצת כקופות אומרים משכל לאסף משום רכתיב בו אתה הצנח נכולות ארץ וגו' . מרחשון ר' ח' שלו בא' סימי כרה' ז' . שבת שאחר ר' ח' מברכין הענית בה' ב' אחר אשרי קודם יהללו ומי' שאמר אמן זו היא קבלתו ואין צרי' לקבלו יותר ודיני בה' ב' וסליחותיו מבוארי' בהדש אייר ס' חצ' ב' לפרשת נח מפסירין בישיעה רני עקרה ומשום דכתיב בה כי מינת זאת ליוגומר שהוא מעין הפרשת' לפרשת לך לך מפסירין בישיעה למה תאמר יעקב וגו' משום דכתיב מי העיר צדק מפורח צדק וקראוהו לרגליו וגומר שדרשוהו ר' ל' על אברהם כשהרג המלכים כדאיתא במסכת חענית לפרט' וירא אהבה שננו לשונם שמדבר כמשפחות העכו' שבאו פאברהם שהוזכרו תולדותיו בפרשת היום . ומפסירין ואשה אחת מבני הנביאים וגו' משום דכתיב בה ויאמר למועד הזה כעת חיה את חובקת בן וגו' שהוא מעין ענין מה שכתוב בפרשה ילפרשת חיי שרה מפסירין והמלך דוד זקן בא בימים וגומר שהוא מעין הפ' דכתיב בה ואברהם זקן בא בימים וגומר :

כסליו ראש חדש שלו באחר סימי אנג' דה לעולם כמה ימים שהייתה התקופה בתשרי כל כך ימים תהיה השאלה בכסליו כי באותו זמן צריך העולם לפטר הרבה ונפרס בא' ולכך מתפללין עליו בכקובו בברכת השנים שהוא שייך לזה רק כשהשנ' שליטת תהיה השאלה בכסליו יום אחד פחות משהייתה התקופה בתשרי וסי' טפ' י' שלמים פחות יום כי לעולם תהיה השאלה ס' יום אחר התקופה ויום ס' כלאחר ס' ומתחילין לומר השאלה שהוא ותן של ומסר בערבית שקודם יום ס' ועוד סי' אחר וא' דיעלה סן הארץ

לבוש ההור הלכות חנוכה קצת

בשורה שנה מיהו בפעושות שקורין לאפ"א פא סוחר להדלי שנירותיו סובדלין הרבה זה מזה וניכרין הברליהין :

ה מצוה להניח הנירו על פתח הסמוך לרשות הרבי פתחו כרי שירא הכל ויתפרס הנס ואסבהית פתוח לרשו הרבי מניחו על פתחו ואסיחצ' לפני הבית מניחו על פתח החצ' ואם היה דר בעלייה שאין לו פתח פתוח לר' מניחו בחלון הסמוך לר' ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה מיראת המושל מניחו על שולחנו ודיו . וצריך נר אחר להשתמש לאורו שלא ישתמש לאור נר חניכה ואם יש מדור אין צריך נר אחר ואם הוא אדמ'ט' שוב שאין דרכו להשתמש בשאר ימות חשנה לאור המדורה גם עתה צריך נר אחר אפי' יש מדור שבו שאין דרכו להשתמש לאור המדורה בשאר ימות חשנה יאמרו גם עכשו אינו משתמש במדורה רק לאור נר חנוכה .

ו מצוה להניח למטה פי' פתחים אפ"ל רידן שמדליקין בפנים דכשהוא למס' פי' ניכר בהן לכל שהם משו פרסומי גי' ספי' דבר העשוי לאור אין דרך להניחה כל כך למעלה דעיקר חשימושל אדם למטה פי' אבל מניחה למעלה דעיקר חשימושל אדם למטה פי' אבל מניחה למעלה כשלה דכל שהוא למטה פ' כארעא סמיכתא דמיא ואין הבריות משגיחין עליו וליכא פרסומי גי' ניסא :

ז ואם הניח למעלה פי' אבל אם הניח למעלה סכ' אמה אפילו בדיעבר לא יצא דלא שלטא ביה עינא וליכא פרסומי גי' ניסא ואפי' אם פיעטה לאחר שהדליקה למעלה סכ' והורידה למטה בעוד שהיא דולקת לא עשה כלום דהדלקה עושה מצות ברלקסן פי' תרע"ה ואין לה תקנה לא יכבנה ופעטנה ויחזור וידליקה :

ח ומצוה להניחה בספח הסמוך לפתח ולא ירחיקנה יותר כדי שיהיו הכל יודעין שהו' של ב' פתח זו ויניחנה משמאל הפתח כדי שחאה מזוה מימין ונר חנוכה פשמאל ויכנס ויוצא בין שתי כצות וכתוב חונה מלאך י' סביב ליראיו ואם אין שם כזוה בפתח יניח הנירות מימין דימין עזיף ואם הניח בדלת עצמה יניחה באופן שבשינועול הדלת יהי הנר בצד שמאל של הכניסה כשיש מזוה כפתח :

ט חצר שיש לה ב' פתחים משתי רוחות צריך להדליק בשתיהן מפני החשד שאין הכל יודעים שיש שני פתחים רבים זה ואף ע' דגבי ב' אמרינן סימן צ' עיף ח שבשיש לה שני פתחים ליכא חשדא שאני ב' שהכל יודעין שיש לה שני פתחים מש' כ' ועוד

שאני הכא שבפני שיש בה חסרון מסו' יש כוחמד יותר שיאמרו כשם שלא הדליק בו כך לא הדליק באחרת : (וע' ל' סימן תרע' וכעיקר א' ועוד דתכל' ס' דפון דמי לא מנליה' ל' פורק פול מלכות ס' מ' מ' מ' כל היכא דליכא פתח אחריתי לא אלתו לחסדיה מה שאין כן ל' מ' חנוכה) ואינו מנכר לא באחת ובשנייה כדי בלא ברכה כיון שאינו לא משום חשד הרואה ואינה למצוה אבל אם השתי פתחים ברוח אחת שיכולין יראותן בנת אחת והם בבית אחד די לו שידלו באחת פה דליכה חשד ולדין שידים תקופה עליו ואין אנו מדליקין בחוץ

ברחוב ועיר אלא מדליקין בפנים ^{הבית} לפי שיצוה פרסומי גי' וקידוש שמו כמסכתין פתוח במקלות ועוד ע"ל וקיינו פתחנו כן מפני הרחמים שאין להם בית להדליק בו וע' ל' סימן שזהו פרסו שלנו באסיפ' הציבור :

ז תרע"ז עיף ח' וכמו שתקנו קידוש כמ"ח מסוק אורחים דלכלו ושתו בני כנישקא וע"ל סימן רס' ע' ומדרכין על זה כמו שמדרכין על הלל דר' ח' שאינו אלא מנהג ועל סימן קפ"ג עיף ח' ונהגין להדליק בב' בין מנחה למערבי שהוא תחילת הכנסת היום הבא שתפילת ערבית היא ס' היום הבא ואם רש"ן מספר להחפול אחר שבירך על הנירות מותר לשמש הכנסת לנכור הדלקת הנירות שלא הדליק הש"ן דשניהם עושין מצוה אחת בשליחות הציבור שהרי בשליחותם הם מדליקין אבל כשאחד מדליק בשביל עצמו צריך הואי להדליק כולם לבדו . ומניחין אותן ברופ המדורה ומסדרין הנירו

כצד מזרח לצד מערב זכר לכניסה שהייתה בדרום על זה האופן : (ונפונא מסדרין הנרות על המזרח דדומית מנד צפון לצד דרום אומרים שהיו מכהג קדמונים) אבל ס' אין הציבור יוצאין בנירות שמבדיין ב' כיון שאינו אלא משום פרהסיא רבים אבל עדיין לא יכירו בהם בני ביתו לפיכך צריך כל אחד לחזור ולהדליק בביתו מיהו כיון שאין אנו מדליקין בפני' לא כדי שיהא הוכירא לבני רבית אפי' יש לחצירו הרבה פתחים ונכרכה רוחיה אין מדליק אלא פזם א' שכל בני הבית יודעין שבעל הבית של הפתחים הדליק וכסעם זה גם אין לחוש אם אינו מדליק

לשפח

ב ומפני שלא נפסרו ישראל באותו זמן ביד מושל אחד שהיה מושל עליהם להריגה כמו שהיה בימי המן לא שבאו האויבים עליהם למלחמה ולא בקשו מהם לא ההכנעה ולהיות ידם תקופה על ישראל ולהעבירם על דתם כידוע טעשה אנשיוכס שלא נזר עליהם להרוג ולחשטיד רק צרות גזירות כדי להמיר דתם כדרך המלכי הפנצחים זה את זה וכובשין אחד מדינת חבריהם ומכריחין לאמונתן ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבושים תחת ידם ולהעלות להם מסוחזורים לאמונתן חלילה לא היו סנקשים יותר אלא שנתן הש"י וגבריה יד ישראל ונצחום לכך לעקבועם לא להלל ולהודות ולא למשתה ושסח כלומר כיון שהם רצו למנוע אותנו מזה לכפור בו ית' ה' ובעזרת ית' לא הפיקו זממם וגברה ידינו לכך קבעו אותם לחזור ולשבח להודות לו על שהיה לנו לאלהים ולא עזבנו מעבודתו אבל כפי המן שהיתה הנזירה להרוג ולהשמיד את הגופות שהוא ביטול פשתה ושסחה ולא את הנפשות שאפי' המירו דתם ח' ולא היה מקבל אותם לכך כשנצלו מסנו קבעו להללו ולשבחו ית' גם כן ע' משחה ושסחה הילכך ריבוי הסעודות שעושין בחנוכה אינן אלא סעודות הרשות ו' א' שגם בחנוכה יש קצת מצוה בריבוי הסעודות וכן נוהגין באלו המדינות הטעם משום דבאותם הימים היה נ' חנוכה המזבח שמדבר ונהגין לומר זמירות ושבחות באותן סעודות ואין סעודות מצוה ו' א' שיש לאכול גבינה וחלב באותן סעודות שהם מפילין טענה על האדם זכר לגם שנעש בחלב שהאכילה יהודית את האויב :

ג ואין מספידין בהן שלא להסיח דעתם מהכנעת ועבודת הש"י שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחת הלב לכך אין מספידין אלא לחכם לפניו וא' צידוק תדין על שאר המ'תים שלא להרגיל ההספד . אבל לחכם בפניו י' א' טומרי גם ציהוק תדין כיון שמספידין עליו ואין כל שהרי ציהוק תדין הוא כמו תחנה בחנוכה לא דורשים עליו אם בר הכי הוא יומברין את האבל ואין מתענין אפי' יום שמח בו אב או אפי' יודין תענית חלום בחנוכה . (ע' ל' סימן תקס"ח עיף ח')

תרע"א סדר הדלקת הנירות ומקום הנחתן וכו' ח' סעיפים :

א ויען כי אירע חנם בנרות חקני להדליק נרות בכל לילה מן השאנה לילות הללו כדי להזכיר הנס וצריך כל אדם לזיזרה בהן מאד ואפי' עני המסתפרנס מן הצדקה שול או מוכל כסותו ולוקח שסן להדליק כדי לפרסם הנס . ובמקום שאין שסן זית מצוי נוהגין ליקח שעוה יותר מכל השמנים כמו שיתבאר סימן תר"ג והזהיר בהן יהיו לו כניס ת' דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ע' נר מצוה דשבת או חנוכה יבא אור חתורה לבניו ולא שידך לומר הוא עצמו יזכה לתורה כיועם האיש השלם ידבר שכבר הוא בשלימותו :

ב נוהגין להדליק כל אחד מבני הבית גליל ראשון נר אחד וגליל שני כל אחד שני נרות וכן בכל לילה כל אחד מוסיף והולך נר עד שבאחרונה ידליק כל אחד שמנה נירות כיון הוא הדור למצוה שבה ידעו ויזכרו כפי ימים יצא בהתמדות ותוספת הנס וכשיזכרו ימי משך ותוספו הנס שהיה זמן רב יש בו פרסומא ניסא ושבח יותר להש"י ויכולתו הגדולה ועוד שמעלין בקדש ואין סורדין . ובלבד שיהיו ליחן כל אחד ואחד נירותיו במקום מיוחד ולא יתנום הכל יחד כדי שיהיה ניכר כמה נירות מדליקין ולא יאמרו כ' כמה בני הבית וכל אחד הדליק אחת ומיהו בשעת הדחק שאין להם נירות פשתתפים כולם יחד כמו שיתבאר ואחר מנכר ומוציא כולם :

ג נר שיש לו שתי פיות עולה בשביל שניסכגון גליל ראשון ואילך או אפי' גליל הראשון שני בני אדם יכולין להדליק בו :

ד מלא קערה שסן והקיפה פתילות צריך לכפות עליה כלי שלא יתחכר להב של כל הפתילות יחד ואז כל פתילות עולה בשביל נר אח' אבל לא כפה עלי כלי אפי' לנר אחד אינו עול' מפני שמתהברה כל הלהב יחד והי כמדורה ואין זה זכרון הנס שלא היה באופן זה לפיכך יש ליתגר לאחר שהדליק את הנרות שלא ידבקם יחד אחר הדלקה וגם אין לתוחכם סמוכים זה לזה עד שיהיה קרובים זה לזה ככדי שמתחממין זה מזה ונפלין משום שאם הם קרובים כ' נראים כמדורה וגם לא יעמידם בעגולה שנראה ג' כמדורה אלא יעמידם

לבוש ההוד הלכות הנוכה

כיון שע"נ ששעשה במנור תקנוה עש"ה במנורה מאין משתמשין בה כלל שהרי לפני היתה עוסדת בהיכל מקום שלא ראו בני אדם את אורה ואפי' חשמיש ארעי כגון לעיין בהומעות או למנותן לאורה אסור ואפי' חשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורו הנהיגו לאיסור ולשטא יתובה יותר משיעורא וישתמש לאורה אחר עבור זמנה שאין מותר להשתמש לאורה כרעיל . (וע' ל' סימן ח' ע"ב סעיף ב') ליכא למיחש שמא אה"כ ישה או . יכנה ויחזור וידליקנה דכולי האי לא חששו מפני שאסור להשתמש לאורה נהגו להוסיף נר אחד שבו מדליקים את כולם וקורין לו שמש מפני שאם ישתמש בהן יהיה השמש לאור אותו הנר ואותו הנר יעשה גדול מהאחרים כדליק כל זמן שאחד מן הנירות דולק וישתמש לאורו גם יניחנו כרוח קצת מהם כדי שיהא ניכר שמשתמש לאורו כשישתמש בהן ועוד לתת הכיורא שאינו מן המניין הצריך לאותה לילה וכשמדליק הנירות שהניח להדליקה והניח אחד יותר מצורך אצלם כדי שישתמש לאורו ידליק אותו הנוסף באחרונה שלא יפסיק בו בהדלקתו בין הדלקת הנירות של מצוה שהרי הוא של חול וגם יניחנו קצת מרחק קצת הנירות . נר חנוכה שהוא אסור בהנאה שנתערב עם ב' שמשיים או יותר ואין מכירין איהו הוא של חנוכה ואיהו הוא השמש אינו בטל ברוב וכולם אסורים בהנאה שהרי בסנת מדליקין אותם ודבר שבמניין לא בטל אפי' בארץ .

אין מדליקין נר של חרס אה"כ הוא חרס ואם הוא ישן ואפילו לא הדליק בו אף פעם אחת לא ידליק בו פי' שסניח עד שיסיקנו באור מפני שהוא מייאוס והרי ביזוי כצויה ולכך צריך ליקח חרשיים בכל לילה או יסיקנו באור ונר של כחכת או של חרס מצופה אין צריך חדש שאינו פאוס כ"כ :

ד ופתילות אין הושטת להחליפה עד שתכל שאין בהן ביזוי מצוה דאדרבה הם נוחים להדליק יותר כשהן סודליקים כבר :

תרע"ד שומהר להדליק מנר לנר ובוב' סעיפים

א כדליק נר חנוכה מנר חנוכה ולא חישטין שמכחיש ושואב קצת פליחלוחית שמנו שהרי נכזה של פצו הוא ודוקא להדליק זה מזה כלי אמצעי מותר שאין כאן ביזוי מצוה :

אבל להדליק זה מזה ע"נר של חול אסור מפני שנראה כמבזה קצת אותו הנר מצוה שמדליקין ממנו נר של חול שנראה שנישל אורו לתשמיש חול אע"פ שרצה לחזור ולהדליק בו נר של מצוה אהכל יודעין אותו ויש כתיבין גם בענין זה שרוצה לחזור ולהדליק ממנו נר אחר של מצוה והוא שיהיה שלא יכנה אותו הנר של חול שרם שידליק ממנו הנר של מצוה האחר אבל אם יש לחוש שיכנה כרוח קודם שיגיע לנר של מצוה הצני וידליקנו אסור :

ב יש מי שאומר שר של בית הכנסת ושל שבת ושל חנוכה כולן קרויאין של מצוה ומותר להדליק זה מזה ונר של ת"ת אור נר שצריכין לחולה מותר להדליק מהם ונר של חנוכה אחר שדלק שיעורו ורוצה לחזור ולהדליקו לא ידליקנו מנירות של חנוכה כיון שאין חובה לחזור להדליקו הוה כבר של חול :

תרע"ה בהדלה עושה מצוה ובוב' סעיפים :

א אין מצוה לא בהדלקה שבה ניכר פרסום הנס ולא בהנח' כיצד נר שבנחת במקומו שלא לשם מצוה חנוכה מדליק ששלשם מצוה חנוכה ואין צריך להסירה ולחזור ולהניחה לשם מצוה חנוכה ועשית שהיתה דולקת כל היום כגון שהדליקה מע"ש לשם מצוה חנוכה למ"ש צריך לכבותה ולהדליק לשם מצוה חנוכה ואין בה שרוצה להנכי' או להוסי' עליו נר א' ולחזור ולהניח ואע"ג שאין הנחה עושה מצוה מ' צריך שידליק במקום הנחת כגון כוונתן שחיו מדליקין על הפת בחוץ אם הדליקה בפני והוציאה לחוץ כשהיא דולקת והניחה על הפת כך כשהיא דולקת לא יצא שהיא אומר לצורכו הדליקה בפנים ולא לשם מצוה . כן אם הדליקה בחוץ ואיהו בידו במקום לא יצא שהרואה אומר לא יצא שהיא אחרת ואין כאן פרסום ניסא אלא צריך להניחה במקומו ונר להדליקה וכוין :

בשצח הסמוך לפתח ומ' הפנהג' כ' להדליקן סמוך לפתח הבית בבית החורף ואין לשנות הכנהג' (וע' ל' סימן תרכ"ז סעיף א') אלא א"כ רבים הם בני הבית ואין זכורים כולם להדליק סמוך לפתח אף שוב יותר שידלוק כל אחד במקום מיוחד מלערב הנירות ביחד ולא יהיה היכרא לימים היוצאים כמה נירות מדליקין ומ' יזהרו שלא להעמיד במקום שמעמיד נירותיו של כל השנה כי אז לא יהי היכר כלל ואף כי אין צורך אלא לבני הבית מ' היכר קצת מהא בעיני :

תרע"ו זמן ההלקה ובוב' סעיפים :

א מצוה נר חנוכה מסוף שקיעת החם כאן העם עובדים ושנים ורואין נגמ' הנירות מאירין ואיכא פרסומי ניסא מה שאין כן ביום דשרגא בשיהרא כו' :

ב ומשם ואילך אם שכח להדליק עד הלילה ועד שתכלה רגל מן השוק והוא כמו חצי שעה מן הלילה שהוא זמן הדלקה אפילו רדיק' אם לא הדליק מדליק בתוך אותו זמן וגם צריך ליתן בו ששן שידליק כמו זה השיעור ואם נתנה יותר יכול לכבותו או להשתמש לאורו אחר שעבר זה הזמן שהוא עיקר מצוה ומ' אם לא הדליק חוץ זה הזמן עדיין נתנה כל הלילה אבל אם לא הדליק כל הלילה לא ידליק ביום המחרת דשרגא בשיהרא מאיהני וליכא פרסומי ניסא וכ"ש שלא ידליקו הנירות בלילה שלאחריו שכבר עבר זמנו אבל מ' נירות של לילה שלאחריו ידליק אע"פ שלא הדליק אחמול שאין תלויים אלו באלו לום כיון שפעם אחת לא הדליק שוב לא ידליק שכל ליל נס בפני עצמו הוא ולא דבי לספירת עומר למד ששוב לא יכרך דהתם שבעה שבועות חשימות ההינה כתיב מי שהיה פרוץ לצאת לדרך או כה"ג יכול להקדים ולהדליק מעט קודם שקיעת החמה כגון מ' פלג המנחה ואילך שהוא זמן תפילת ערבית לדין ובלבד שיחזק בה טען יותר מעט שידלוק עד שתכלה רגל מן השוק . ואנו שמדליקין בפנים אין חשש כ"כ בשיעור ובזמן ההדלק' אלא כל זמן שבני הבית נעורים יכול להדליק נר מיוחד למצוה שאין היכרא אלא להם .

וב' כבר שיהא בו שידליק זמן מה שלא ידליק ויכנה מיד ונהגין שיהא שיעורא לפתוח שידלוק כדרי חצי שעה מ' שוב לית' בזמן ההדלקה גם לדין . (דע' פ' שזמן הזה אנו מדליקין בפנים מ' כיון שמדליקין ג' כתי' בעל' המזון לפתח הבית כמו שכתב'ר נמי שקודם זה סעיף ת' והכתח' פתוח כשיזנאין וככנסין יש היכרא לעונדים ושנים נס בזמן הזה וע' ל' סימן תרכ"ז סעיף א') מי שלא הדליק מניין הנירות של אותה לילה כגון בליל ג' דליק ב' או בליל ד' אין צריך לחזור ולהדליק סראש' אלא ישלים מה שחסר ואין צורך לברך פעם אחר שכבר בירך דעתו היה על כנין הנירות שצריכים לאותו לילה :

תרע"ז דין שבנים ופתילות הכשרות לחנוכה ובוב' סעיפים :

א מיד שהדליק נעשית המצוה ונגמרה שלא תקנו זכר לנס אלא להדליק לפי' אם כנתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה ואפי' כנתה בע"ש קודם קבלת שבת שערין הוא סבע' אינו זקוק לה וכן אם לאחר שהדלי' מיד בא לחקן וכנה אותו אפי' בידו בשוגג אינו זקוק לה ואם חוזר ומדליקה אינו צריך לברך .

ב מצוה מן הסובחר להדליק בשמן זית שבו נעשה הנס אבל לא הצריכו חז"ל לחזור אחריו אלא כל השמנים הכשירים לה . סיהו מצוה לחזור אחר שמן שאורו זך וצלול ונהגין באו המדינות להדליק בנירות של שעה כי אורן זך וצלול כמו שמן ואם אין לו שמן זך או צלול וגם שעה מותר לו ליקח כל מין שמן שירצ' ביה בחול ביזבטבת שבחנוכה (מהר"ם התיר לקנות שעה של נירות שהדליקו דנתי' ע"א אפי' לנירות חכ"כ זה' לנר של נ"ה כי ודאי בעל' לו העט' סקוד שמפרו) אפי' אותן שמנים ופתילות הפסולים לנר של שבת מפני שאין השמן נסרך אחר הפתילה וחששו לנר שבת שמא יכנה ויחזור וידליקנה בשבת או שמא לא יאורו יפה ויבא להשו' בנר של חנוכה ואפי' בשבת שבת זוכה לא חששו לזת שהרי אם כנתה אף בחול קודם שיעורו אי זקוק לחזור ולהדליק : (כמו שכתב'ר נסמוך סעיף א' ונסיון תרע"ב סעיף א') ולשמה ישה ג' כן ליכא למחש' שהרי אף בחול אסורן להשתמש לאורו והטעם כדי שיהא ניכר לכל שהוא נר של מצוה לפרסם הנס (וע' ל' סימן רס"ד סעיף א' וג' ונסיון רפ' סעיף א') ועוד :

לבוש החור

הלכות חנוכה

קצט

וכיון שיעקר המצוה בשע' הדלקה צריך שיהא בנר שיעור שם קודם שידליק אבל אם הדליק ולא היה בו שיעור שמזאחר כך הוסיף עליו לכשיעור לא יצא ידי חובתו וכן מטעם זה גם כן כיון שהדלקה עושה מצוה אסדהדלקת חרש שוטה וקטן דלאו בני מעבד מצוה ניבחו אע"ג שהייתה גדול במקומה לא יצא :

ג אבל אשה מדלקת ומצויה אחרים ידי חובתה שאף שהיו באותו הנס או פשוט שנעשה הנס על ידי אשה ששמה יחודית או משום שאף עליהם עמדו האיובים לנצח ולכופם לרחם ואמנתם שהרי נזרו על הכתולות שיבעלו להנפח תחלה וניצולו מה וא"כ גם להם נעשה הנס ואנו שנוהגין להדליק כל אחד בפני עצמו קטן שהגיע לחינוך צריך נ"כ להדליק :

וכיון שהדלקה היא מצוה פדבריהם הפדליק צריך לנרד כפון סמברכין על כל מצוה ומאי פברך כליל ראשון פברך קודם שידליק שלשה פברכות על ההדלקה ועל זכרון הנס ועל חזון והם להדליק נר של הנוכה ושעשת נסים ושהחיינו שכל מצות פברכין הם קודם לעשייתן וסת שאומרת להדליק ולא על מצוה הדלקה נר חנוכה אע"ג שיכולה להתקיים ע"י שליח וק"ל דכל מצות שיכולה לפתקיים ע"י שליח פברכין בעל שכן משמע לשון על כלומר שצוינו ורצה בעשיית מצוה זו שתיעשה על ידינו פבלי שיקפיד הוא י"ת מי שתוא עושה אותה ואפי השליח כמותינו אבל כשהוא אומר בל' פטטעו שצוינו לעשות זאת המצוה אנו בעצמינו ובגופינו י"ל כיון שצריך לאשתתופי פפרוס כמו שיתבאר פסימן שאחך זה ה"ל כאילו אינו יכול להתקיים ע"י אחר :

תרעו סדרה פברכות והדלקה וכו' הסעיפים ו

א וכיון שהדלקה היא מצוה פדבריהם הפדליק צריך לנרד כפון סמברכין על כל מצוה ומאי פברך כליל ראשון פברך קודם שידליק שלשה פברכות על ההדלקה ועל זכרון הנס ועל חזון והם להדליק נר של הנוכה ושעשת נסים ושהחיינו שכל מצות פברכין הם קודם לעשייתן וסת שאומרת להדליק ולא על מצוה הדלקה נר חנוכה אע"ג שיכולה להתקיים ע"י שליח וק"ל דכל מצות שיכולה לפתקיים ע"י שליח פברכין בעל שכן משמע לשון על כלומר שצוינו ורצה בעשיית מצוה זו שתיעשה על ידינו פבלי שיקפיד הוא י"ת מי שתוא עושה אותה ואפי השליח כמותינו אבל כשהוא אומר בל' פטטעו שצוינו לעשות זאת המצוה אנו בעצמינו ובגופינו י"ל כיון שצריך לאשתתופי פפרוס כמו שיתבאר פסימן שאחך זה ה"ל כאילו אינו יכול להתקיים ע"י אחר :

ב סליל ראשון ואילך פברך שמים על ההדלקה ועל הנס ואסלא בירך ופבלי ל ראשון פברך אוחו כליל שני או אימתי שפצה בשאר הלילות בשעת ההדלקה :

ג פכילא הדליק ואין מדליקין עליו בביתו וגם הוא אע"ג עתיד להדליק בלילה זו כנזן שהולך בפנינה ורואה נרות חלבו בעיר אם הוא כליל א' פברך שמים זכרון הנס והזמן שעשה ניסי ושהחיינו ובשאר חלילות אינו פברך לא א' שעשה נסים בלבד ואם הוא עתיד להדליק באוחה לילה אינו פברך כלום על הראייה כדי לקבצם כולם על הדלקת עצמו וכשבירך זמן כליל א' בעת הראייה ואחר כך בלילה האחרת בא בביתו ורוצ להדליק בעצמו אינו צריך לחזור ולברך זמן על הדלקת עצמו שכבר יצא בזמן שבירך על הראייה :

ד המדליק אחר שהדליק יאמר הנירות הללו אנו מדליקין על החשועו ועל הנסים ועל הנפלאות מעשי לאבותינו ע"י כהנדק הקדושים וכל פטונת ימי חנוכה הנירות הללו קוד הן ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראוחן בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נפלאותיך ועל ניסך ועל ישועתיך :

ה י"א כפמדליק יותר פבר אחד כנזן סליל ראשון ואילך יתחיל בצד פסאל כדי לפנות לצד ימין פשום כל פונת פאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין חלבך פי שיש לו כלי מיוח לנירות של חנוכה שיש בו ח' פיות או פקום מיוחד שבו מדליקה נירות ראוי הוא שכליל ראשון יתחיל בנר ימיני או בצד יותר ימיני ויברך קודם לכן כל הנ' פברכות ואח"כ כליל שני כשיוסיף נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך כל הפברכות על הניסוף שהוא יותר פסאלי כדי להפנות לימין וכן כליל שלישי שניסוף עוד אחרי פסוף לשתי נירות הראשונות יתחיל בו הפברכות ופח' כ"פנפלאותיך וכן בכל לילה ויליה נמצ' שתמיד פברך על הניסוף שהוא פתח על הנס שהרי כתוספת היפים ניתוסף הנס אבל אם היה פתח פכליל ראשון להדלי בצד פסאל או בנר השמאלי וגם כליל ב' הן היה צריך להתחיל בה וכן בכל הלילות כדי להפנות לימין נמצא אף ע"פ פורה פונה דרך ימין מ"ס לא היה פברך כלימי פונות לא על נר אחד ואין בזה כל כך פרוסו ניסוף ואם אין לו מקום מיוחד או כלי מיוחד כליל ראשון ויברך כל חשלשה פברכות קודם שיתחיל להדליק שכל הפסוף פברך עליהם קודם לעשייתן וכליל שני פברך פברכה להדליק קודם שדלי הנר הראשון ופברכה שעשה נסים ויברך בשעת ההדלקה על הנר הנחוס באוחו לילה שהוא עיקר זכרון

תרעז דין אכסנאי ברונוכה וכו' הסעיפים :

א אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו חייב להדלי בפני עצמו ואין יוצא בשל בעל הבית ומיהו פפרושה אחת שיתקלו ויש חתף עמו סני ואם מדליקין עליו בביתו אין צריך יותר ואם יש לו פתח פתוח לעצמו אינו יוצא במה פמדליקין עליו בביתו ולא במה שישתחף עפ בעל הבית אלא צריך להדליק בפתחו משום חשדא אפי אותו הפתח אינו פפתח לו אלא לשינה והוא אוכל בביתו של בעל הבית צריך להפנות בפתחו וכן האוכל אצל אביו וישן בבית אחר צריך להדליק עפ שבין שיש לו בית מיוחד לשינתו והעולם רואין אותו ויוצא ונכנס בו איכא חשדא אם אינו מדליק שם שאין העול יודעין שאוכל פסקום אחר ואפי לדין שאנו מדליקין בפנים פסוף לפתח ומסתפא בני הבית יודעין שאוכל פסקום אחר אפ"ה שייך חשדא כי השכני עוברין ושבים לפני פתח הבית ורואין שאינו מדליק וי' אדבונן חזת שאנו מדליקין בפנים ואין מדקדקין אם הוא פסוף לפתח אם לא ידליק כמקום שאוכל וכן אנו נוהגין אכסנאי פמדליקין עליו בביתו ורוצה להחפיר משום הידור מצוה ולהדליק בפני עצמו פקונש שהוא הרשות בידו ובלבד שיכונן כחכבתו קודם שעת ההדלק שלא ירצה לצאת במה פמדליקין עליו בביתו שאם לא כן היה פברכה ברכה לבטלה ואינו גורם פברכה פכירו הפדליק עליו היא לבטל שהמדליק מדליק להוציא את עצמו גם כן :

ב הלזן בבית עכ"פ אפילו אין לו שם חדר מיוחד או הלזן בעיר או ההולך בפנינה צריך להדליק שם ולברך אף ע"פ פמדליקין עליו בביתו ולא דמי לאכסנאי דאמרין אם מדליקין עליו בביתו לא בעי לאשתתופי דשאני החם שיש פרוסו ניסוף ניסוף בהדלקת או כפיזו ישראל שרואה גם הוא את הנירות חוזר את הנס אבל כשהוא בת העכ"פ או במקום שאין בו יהודים אחרים פמדליקין צריך הוא להדליק ולראות הנירות כדי לזכור את הנס אף ע"פ פמדליקין עליו בביתו :

ג שורת הדין הוא אפי אנשים פברכה הדריים בבית אחד יכולין להשתחף כולם בשפן ולצאת בנר א' אבל להידור מצוה נוהגין להדליק כל א' בפני עצמו ואפי כן פסוף על שלחן אביו ואפי קטן שהגיע לחינוך מדליק בפני עצמו ופברך כמו שכתבנו לפעלה :

ד הנותן שטן פסח לתוך נר להדליק ולשכ" בה יותר מכשיעור כבר נתבאר לפי

לבוש ההודר הלכות חנוכה

ד

תרפ"ד סדר קריאת התורה בחנוכה ובג' ו

א וקורין בפרשת נשא בנשיאים שלשה בכל יום ותפעם שקורין בנשיאים מפני שיש קבלה בידנו שנשלם מלאכת חפשינו ככה בכסליו ונס של חנוכה נשי שהיה גם כן באותו היום הוא כמו חנוכה המקדש מתרש לאחר שנשטמא בימי יתים דומין להדדי והיו לה מעין המאורע ואף ע"ג שלא הקריבו הנשיאים הקרבנו עד ר"ח ניסן מכל מקום כיון שאלו הקרבנות היו לחנוכה המשכן הוי שפיר מעין המאורע ומתחילין בויהי ביום כלות משה שהיה תחלת ענין קרבן הנשיאים ויש מקומות שמתחילין בברכת כהנים מפני שנס של חנוכה נעשה ע"י כהנים ומנהיגה יפה הוא לא שבאצטו און נהנין כן וכן הסנהג שלנו ביום ראשון מתחיל ויהי ביום כלות משה וקורא אותו עם כהן עד לחנוכה המזבחי והלוי חצי נחשון עד מלא קשורת והישראל משלימו ר"א כהן עד המשפן ולוי לחנוכה המזבחי והישראל קורא ביום ראשון ביום השני קורא כהן וביום השני עד פר אחד כן בקר והלוי גובר כל הנשיא השני והישראל קורא וביום השלישי כולו וכן בכל יום ויום חכהו והלוי קורא הנשיא של אותו היום וישראל כל הנשיא של יום של אחריו שכיון שאין לנו כל תשע הפסוקים שאנו צריכין לקרותו בחד נשיא דהיינו נ' פסוקים לפחות לכל אחד ואחד אנו קורין גם הנשיא של אחריו ולא משום שפיקא דיומא שאין שייך כאן שפיקא דיומא שהרי הקרבת הנשיאים לא היתה בזה הזמן אלא בניסן ואין קורין אותן אלא משום דדי קצת לעין המעורע כמו שכתבתי ואם כן מה לנו לספק בימים ופהאי טעמא גם כן איז אנו מחברים לקרות שני נשיאים בחד גברא כמו בח"ה דסוכות שכתבתי שני ימים בחד גברא דהתם משום שפיקא דיומא נעשה כן כה שאין שייך בכאן וכיחסיא למה אנו מתחילין בכל יום ויום השייך לו אף ע"ג שקראוהו מאתמול י"ל משום דביום השני צריכין להתחיל מיום השני שהרי לא קראוהו מאתמול לכך עושין כן בכל יום ועוד טעם לא יעשה כן כיבאו לשעות פקום שסייסו מאתמול כי בקל הוא לבא לשעות באלו הפרשיות שהם דופות זולתן ולא היתה לנו דבר מסויים להתחיל בו בכל יום מה שאין כן בשקורין על האופן הזה שאנו קורין שיש לנו דבר קבוע ומסויים להתחיל בו ביום השמיני מתחילין ביום השמיני וגופרים כל הסדר וקורין ג' פרשת ראשונה של בהעלותך עד כן עשה את המנורה כדי להשלים חנוכה בסדר הנרות של מנולה ואחר הקריאה אומרים חצי קדיש אשרי יהללנוך וליצין קדיש שלם עלינו קדיש יתום וכן בכל יום :

ב ושנת שבח חנוכה אומרים יוצר אורך כי אצפת אופן כבודי אור מאורה בני ימים זולת אן צור חלף ואין מזכירין של שבת בעל הניסים שאין לו ענין בו (וע"ל סימן תפ"ו סעיף ג') ומציאין שני ס"ת באת קורין בענייניו של חם דהיינו הפרש של אותו השבוע שבעה גברי במקום שאין קורין יותר ובשניה קורין בנשיא הסייד לאותו יום ואם הוא יום ראשון דחנוכה מתחיל ליהיביום כלות ולפסיד בנירות דזכריה רני וסחוי שיש בה ענין המנורה ונרותיה ואע"ג דנירות שלמה ויעש חירם קדימי לה אפה נירות דזכריה עדיפי לן שיש בה נבואות לעתיד ואין מזכירין דחנוכה בברכת הפסרה שאין הפסרה באה בשביל חנוכה דהא אי לאו דשבת אין שפסירין בחנוכה מסוף תכנת על הניסים וא"א צ"ן שבכל יום שא"א תחנון אם הית חול אס הוא שבת א"א צ"ן אבל אומרים ברכי נפשי ומ"ש אלקים יחננו ומברלין אחר שהדליק נר חנוכה בין בבית הכנסת בין בבית כמו שנתבאר למעלה סי' תרפ"א ואם חלין בו שתי שבתות מפסירין בראשונה נירות דזכריה שהם עדיפו לן כמו שכתבתי ובשנייה מפסירין במלכים בנירות ומנורה של שלמה :

ג ואם חל ראש חודש שנת בשבת או אומרים יוצר ומאורה זולת של חנוכה דפרסומי ניסא עיקר ואופן דראש חודש כדי להזכיר גם כן ר"ח ומציאין נ' ספרים וקורין לפחות ששה גברי בענייניו של יום דהיינו במקום שאין דרך לקרנת יותר מן ובשני קורא של ראש חודש ומתחיל וביום השבת כדן ראש חודש שהל לירות בשב' והמע' פכואר למעלה בשימן תכ"ה ומניחין ס"ת שלישית אצלה ואומרים חצי קדיש על שתייהן כדי שיעלה גם הקדיש על השלישית אף על גב שעדיין לא קראו בה כמו שעושין בשאר ימים טובים על אות שקורין

בה מסוף עכל הראשונה אין צריכין להניח אצלה דפשיטא שעולה הקדיש גם עליה כיון שכבר קראו בה אע"ג שאינו מונח אצלה ובשלישי קורא המפסיר בשל חנוכה בנשיא דיומא וע"ג דשל חנוכה הוא פרסומי ניסא והיה לנו להקדישו משום פרסום ניסא אפה מקדימין של ר"ח הואיל ואפשר לנו לקיים שניהם תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם (דהא חסא פרסומי ניסא כאלו כאלו כמו בתחלה ועיין לעיל סימן כ"ה סעיף א') ומיין קפ"ח סעיף ה' :

ו ראיה מפרשת הקרבנו דפנחס שמפרש חחילה קרבן התמיד ואחר כך דשבת ואח"כ דר"ח ואחר כך דר"ח חרי מקדים התדיר ועוד בפי' רבתי התורה דתדיר קודם מדכתיב מלבד עולת הנוקר אשר לעולת התמיד וקראו לז' מכרי כתיב עולת הנוקר עולת התמיד למה לי לא ה' ק' קראו אשר לעולת התמיד שכבר היתה לושר לך כיון דתדיר היא קדמה וזה בנה אכ דבכל מקום חדיר קודם הילכך הגא נמי מקדימין של ראש חודש דתדיר משל חנוכה אבל בענין הפסרה שפסירין בשל חנוכה בנרות זכריה ולא של ראש חודש אף על גב שהוא תדיר הואיל ואי אפשר לן לקיימא שניהם ראש חודש ופרסומי ניסא שאין מדליג מנביא לנביא כדלעיל סימן קמ"ד סעיף א' פרסומי ניסא עדיף ועוד הואיל וסייסו בשל חנוכה בתורה קורין ג' כהפסר' למה שסייסו בו כן הוא הכנה לעולם הפסרה היא בענין מה שסייסו בו בתורה חוץ מכשפחת תורה מדכתיב טעמא לעיל סימן תר"ס ב' בפוסף אופרים אתה יצרת ועל הניסים ואין אומרים צדקתך במנחת אס ישיני שבתות חנוכה אומרים בשבת שנייה יוצר אורך כי עניתי אופן אמצו בתוקף מאורה אשר יצר זולת אן מושיע ומציאין שני ספרי תורות וקורין בענייניו של יום לפחות בראשונה ששה גברי ובשנייה קורין בנשיא דיומא ומפסירין ועש חירם ואם היה חתונה בשבת שבת חנוכה מפסירין בשל חנוכה דפרסומי ניסא עדיף ומקצת שוש אשיש ויש אומרים במה דברים אפורים כשיש החתונה בשבת הראשונה דחנוכה אבל אם היתה חתונה בשבת שנייה דחנוכה מפסירין שוש אשיש הואיל וכבר הפסירו בחנוכה בשבת ראשונה :

ז ואם חל ראש חודש שבת בחול מציאין ב' ספרים וקורין ג' בענין ר"ח שהוא תדיר כהן עד רביעית ההין ולוי עד ונסכת ישרא עד ונסכו ובשנייה קורא א בענין חנוכה מסוף ראשי חודשים ואין מזכירין בה של חנוכה שאין מסוף חנוכה אבל אומרים על הניסים וברכת הוראת מסוף שעל כל פנים ענין הודאות הנס יש לנו בכל מקום שמודים לוית אס טעה חזן וקרא בל הד גברי בפרשיו של ר"ח אס אין שם אלא ס"ת אחת איז צריך לקרות עיד דקריאות של חנוכה אין משניחין בה שאינה כ"כ חובת היו שאינו בענין המאורע של אותו יום פמש שהרי הקרבת הנשיאים לא היה אלא בניסן ואם ישנן שם שני ס"ת והוציאו שתיהן וקורין גם החמישי וקדיחין לו בשנייה בנשיא של היום משום פגמה של פ"ח שלא יאמרו פגומה היא ולכך לא קראו בה (ומונח סינג'ל הא דאמרינן כל חקורין ד' אין כותבין מהס ואין מוסיפים עליהם ולא ינס' פ"תו פ"ל סימן קכ"ד סעיף א') ולא יקרא הרביעי ג' בשל חנוכה ע"פ שזכרו בעוד שלא בירך ברכה אחרונה משום דה"ל מדליג מענין לענין וכב אפרנו לעיל שאין מדליג בתורה מענין לענין בחד גברא הסחענ' חענית חלום בחנוכה צריך לישב חענית לתעניתו אחר חנוכה ואם התענית חענית חלום בשבת שבת חנוכה אין מחענת חענית לתעניתו לא אחר החנוכה אע"ג דבשאר שבתות מחענין ע"ד לפארת בחיבת און צר' שהם יפי הלל והודות ואין מחענין בהם לצורך כפרה רק בתענית חלום שהוא משום סכנה שהרי מחענת חענית חלום אפי' בשב' שזה הוא תענוג שלו משום שיפה חענית לחלו כאש לענור כמו שנתבאר בתלכות שבת סי' רפ"ח סעיף ד' :

תרפ"ה סדר פרשיות וכו' סעיפים :

א שבת ר"ח שליונאחר מימי א"ב ד' נעשרה בשבת כחענין חענית ציבוד כמו שנתבאר בתלכות ט"ב ואומרים סליחות אברה מצוק אכן הראשה פזמן אבותי כי בשחוי ענינו ויחל בשחרית למנחה ויחל ודרשו אפ"י חל בייב' ורק שאין נופלין במנחה בשחל ביום ו ואין משלימין הרענית ויא שמשלימין אותו

א

לבוש החורף הלבנה פרשיות

הפירו' שבארץ ישראל להתבשל ועש' חרש ניסן חרש אניב אשר ב' תלוי העיבו וזה פנא למי שיועד מעט בחכס' החבונ' ובטע' העיבור (ועל' כהלכות ר"ח) וא"כ באדר הראשון עדין חמה בסול דלי היא הלכך אין סכניסין אותו להיות בר כצוה ובר עונשין עד אדר השני ואססכוה אקרא דכתיב אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי שהוא גומר ומסכים עם כ"ד של מטה בעיבורם ושלא לענוש את זה עד שנשלם שנת יג' שלו ע"פ שקבעוהו כ"ד מיהו מי שנולד בשנ' העיבור

בחדש אדר הראשון ובשנת שלשה עשר שלו הוא גם כן שנת העיבור כגון שנולד באדר הראשון שנת ולמחזור קס"ן פיהיה זמן בר מצוה שלו בשנת י"ט למחזור קס"ן שהוא גם כן עיבור או שנולד שנת י"ז למחזור שהוא נעשה בר מצוה ובר עונשין בשנת י"א למחזור קס"ן נעשה בר מצוה באדר הראשון שנולד בו שהרי הוא בשלשה עשר שנים שלמים מיום ליום וממז' לזכ"ל דווקא נראה לי

יש מקומות שנוהגין בשנת העיבו לקבוע תענית ככל יום ה' לפרשיות שוכב י"ח והם פרש' שפוח וארא בא בשלח יתרו משפטי חרום' חצוה וקורין בשחר' בפרש' השבוע ואומרי' שומר ישראל ובמנחה קורין ויחל ומפסירין רשו ונוהגין כן מפני שהשנת ארוכה שיש וות' מחצי שנה בק' בה' כ' דמרחשון לבה' כ' דאייר שהם ימי תענית וכפר' לישראל לכך מתענה ח' ימי כנגד החדש העיבו שהוא ד' שבועות בכל שבוע ימים דהיינו כ' ז' וכדי שלא להכביד על הציבו חלקי ואין מתענין לא פעם אחת בשבוע עוד שמעתי ש' א' והוא כי ראו קדשונינו שהנשים המעוברות היו עלולם להפיל עובריהם בשנים המעוברות ותקנו להתענות אלו הח' תעניות כנגד כל ב' ז' של חדש העיבור מטום הנשים המעוברות שלא יפילו .

וג' שלפני זה השעם א"ש מה שהתחילו להתענות בפרשת שמות משום שאותה פרשה מדברים נפריין ורכיין של ישראל וסנעשו לעם גדול ורב כדכתיב בני ישראל פרו וישרצו וגו' לכך מתפללין ג' שנים עכשיו יפרו וירבו ולא יפילו ואפשר שספעם זה גם כן לא נהגו לקרות בבקר פר' התענית שהוא ויחל אלא פרשת השבוע כדי לקרות אותה פרשה שנתחילת שמות ביום התענית הראשון וכיון שחתחילו כן נהגו כך כל התעניות . ואדר חסמיק לניסן בין בפעוברה בין בפשוט לעולם יום ב' דראש חדש אינו לא באחד מימי זכ"ד' וחז' תקנו לקרות ד' פרשיות בשנת ס"ח אדר עד ר"ח ניסן לזכרון ד' דברים והם אילו הראשונה היא פרש' שקלים לזכרון מצוה פחצית השקל שיתבצ' בסמוך שתי מחויבים ליתן בכל שנה ללישכה לקרבן התמיד ואומרים בה יוצר א' מתנשא אופן כבודו יתרום :

זולת אחת אהבת קדושת און מאן כול' נא: קריאת הפ' חתבא' בסמוך סוסף אומר קרוב' ואשכול און כו' ואם חד בשנת דר' ח' אומרים אופן דר' ח' השנייה היא פרשת זכור לזכור מעשה עמלק ושעונו הש' לשחות את זכרו כסו שנ' תמחה אח זכר עמלק . וקורין אותו בשבת שלפני פורים לסמכה למעשה המז' שהיה מרע עמלק ויא' שהיא דאיריחא כמו שיתבאר בסמוך ואופרים בה יוצר זכור אופן כבודו יתגדל . זולת אנא קרוב' און זכיר ודין קריאת הפרשה יתבאר בסמוך . הג' פרשת פרה אדומה והיא בשבת שקידם פרשה החדש שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן כדי להזות כהזאת ישראל באפר החטאת מיד אחר הקמת המשכן כדי שיהיו סהורים ויוכלו לעשות את הפסח בזמנו לכך קורין פרשה זו להתפלל לפני י' ח' שנים עליוני זריק טים שהורים כמהרה ואומרים בה יוצר און . אופן כבודו יתרום . זולת אשרי קדושת' אצולת . ודין קריאת הפרשה יתבאר בסמוך יו' א' כ' שהיא דאנריית' מה' ש' הדר' החדש בשבת הסמוך לר' ח' ניסן כדי לקדש חרש ניסן דכתיב בתור' החדש הזה לכם ראשי חרשים אבל אין זה עיקר הקידוש הוא בעת הראייה שמקרישין אותו הב' ד' ואין הקריאת הזאת אלא מדרבנן ואומרי' בה יוצר און . אופן כבודו משבחים . זולת אל עושה קדושתה אתיית ריין קריא הפר' יתבאר בסמוך ובסוף אומר קרו' בין ראשון אמצת . פרשת שקלים קורין אוחו בשבת הסמוך לראש חדש אדר לפניו או בשבת שחל להיות כראש חודש עצמו מפני שבאדר היו שמייעין על השקלים וסעמא פשוט דכניסין כראש חודש מתחיל השנה דכתיב ראשון הוא לכם וכו' מתחילין להביא קרבן התמיד סנדבת חדשה סחצית השקל פשטה זו וילפינן לה סקרא דכתיב גבו קרבן תמיד' נתת עולת חרש בחדשי לחדשי השנה והאי לחדשי יתירין הוא

אוחו כיון שהיא מן הד' צומות וגם רוב העולם מקבלים אותו סתמא וכשמתקבלין תענית סתמא מפילו תענית יחיד צדיק להשלים אפילו בע' ש' שאינו מתנה כפי שאינו רוצה להשלים . ואם יש חופ' ביום נ' מתפללין מנתה עם ויחל וענינו ודרשו ואח' כהתפלה ואח' כ' ערבית דשבת ואם חל בו מילה אומרי' זכור ברית דמילה וסליחותיו ופשוטו כדפירש ואין תפלין . וכותבין לשחות לילד וגם לאמו אם מליך החינוק אצלה בכיתה שאינה צריכה להתענות . לפרשת ויגש מפסירין כיהנאאל ואמה בן אדם קח לך עץ אחד כו' לפני שבת מחלק הגביא כל שבטי ישראל ליהודה יוסף בענין הגאולה כמו שבפרש' זו היו הם העיקרים ככל מעשה ירדתם לגלות מצרים . לפרשת ויהי כפצירוק ויקרבו ידי דוד למות וגו' שחזא מעין ויקרבו ימי ישראל למות וגו' . לפר' שמות ספסירין בישעיה הבאים ישרש יעקב שהוא מעין הבאים מצרים וגו' . לפ' וארא ספסירין כיהנאאל כה אסר י'

בקבצו את בית ישראל וגו' שהוא מעין הפרשה והוצאתי אות' סתחה סבלות מצרים גם כתיב בה נבואה על פרעה סלך מצרים שהוא מעין כל הפרשת' . שבפר' ח' שלו בא' מיטיב דהו' לפרשת בא' מפסירין בירמיה הדבר אשר דבר י' וגו' להכות את ארץ מצרים שכולה הוא מעין הפרשה . שבת של פרשת כשלח קורין שנת שירה מסו' שיש בה שירת ויושע וגו' און ישיר וגומר ואומרים בה גאולה יום ליבשה שהוא מוסדת על קריעת ים סוף ומפסירין בשופטי כשיר' של דבור' אשה נביאה וגו' שהיא מדברת סנפילת סיסרא מעין נפילת פרעה . חמשה עשר בנו אין נופלין לילה ויום וגם במנחה שלפניו אין נופלין ואם חל בשבת א' א' צוץ' והשעם כי הוא ד' ה' לאילנות לענין שאין תורמים ספירות אילץ' שחנשו קודם לכן על פירו' אילץ' שחנשו לאחר

מלך' לפי שאין יצאו רוב נשפי השנה ועלה השרף באילנו סנסמי' זאת השנה וכתחילת הפירות להנופ' מאילו הנשמים ואין תורמים ספירות של שנה זו על פירו' של סנ' אחרת כראש' כר' ח' שנא' הולכת בתרומותי אחר החנטה וכיון שזה הוא החחלה לדבר של מצוה עשאוהו כמנו' . לפי יתרו מפסירין כישעיה בשנת סות המלך עזויהו שיש בה ענין מראה הכרכב שראה ישעיה דוגמת כה שראו ישראל במחן תור' שבפרש' אם אין יום כ' ר' ח' אדר בשכ' און שב' שלפני ד' ח' אדר שהוא כסו' שבט עושי' פרש' טקלי כמו שיתבאר סעמו בסמוך אדר אם הוא בשנה מעוברת אדר הראשון לעול' כאחד מימי זכ"ד' ה' ועדין כו' פירים קס"ן אבל אין קורין בו הסגילה כפושנתבאר לקמן בתלכית פורים . מי שמט לו אג או אס באדר ומתענה בו בז' תענה בסעוברת באדר הראשון מסוכר' און מפסירין על המצוה שמצוה הוא שעושי' בעיתו יום שהרי מנהג הוא שיאמר קדיש ובאמירת קדיש הא' כציל את אביו בשפה הראשונה מדיון של גהניס כראיתא בסדרש וגם התענית היא מתענה לכפרת אביו וא' כלמה יאחר כפרתו

פ' הניא ותקף אחר כלית בטפטו ושהרתו של אביו שאין מספסי דשעים בגיהנם יותר מי' חרש של חדשי הלכנה סדכתיב והיה מירי חדש כחדשו וגו' כתיב אחריו ואש' לא תכתב וגו' שהוא אש' של גיהנ' וא' כ' אם מת בשנת פשוטה שקדסה עיבור באדר ע' כ' צדיק להתענות בשנה הבאה שהוא עיבור באדר וכיון שצדיק להתענות כן בפעם ראשונה עהוג כן כל ימיו ואפי' לא פת כשנה שלפני העיבור יתהוג כן שהרי התענית ג' הוא משום סכנה דמתרע מזליה ביום שמת בו אביו ולפ' יאח' אותו שהרי הוא מגין בתעניתו על עצמו ולפ' יאחרו ואף על גב דפורים וקריאת מגילה וכל הלכותיה עושין באדר שני שאני התם דסמיכת גאולה לגאולה עדיף כמו שיתבאר לקמן סיכ' תרג' וקריאת הפרשיות שייך לסומכה לפורים כמו שיתבאר לקמן אבל הכא סעמא דאין מעבירין על הפצות עדיף ג' . לענין כו' שנולד באדר בשנה פשוטה ובשנת יג' שלו נתעברה השנה ינתעברה לו ולא נעש' בר מצוה עד אדר שני ואף על גב שאין מעבירין על המצות סעמא אחרניא איכא הכא שהרי כשהוא נעשה בר מצוה ניס' ג' כ' בר ענוש ככ' ד' של מטה ולפ' נכנס אוחו לענושי קוד' שהגיעו ז' שנו שהרי הוא נולד באדר פשוטה שהיה מזלו מזל דגים ואדר ראשון בשנת העיבור אין מזלו מזל דגים עד אדר השני שאין אדר הראשון לא ח' שלום לחרשי שעברו בשלש שנים להשלי' הדשי הלכ' לחדשי החם כד' שתגיע החמה כחדש ניסן שהו' חרש' האניב למגלה שהוא

מזל של כ' בשתג' החם לאילו הסולו היא מתקרב' אינו ואן מתחילין

הוא לומר חודש חודש והבא קרבן פתומה
 חודשה כלומר שיש יום חדש קבוע בשנה שיביאו קרבן עולת תמיד
 מן השקלים החדשים שהובאו פחדש ולמדורו ל כנ"ש דכתיב נבי
 ניסן ראשון לכם לחדשי השנה מה חדשי השנה האמור להלן ניסן
 אף חדשי השנה האמור כאן ניסן ולכך היו משמיעים באדר הסמוך
 לו שיביאו שקליהם לר"ח ניסן ואנו פסלמין פריים שפתינו בקריאת
 הפרשה וקוראין כר"ח אדר או סמוך לו פרשה להשמיע על השקלים
 והיא תחלת פרשת כי תשא ולכתיב בה ענין השקלים ונתנו איש
 כופר נפשו וגומר זה יתנו וגומר מחצית השקל ואם חל ראש
 חדש אדר בשנת מוציאין ג פסרים כראשונה קורין לפהות ונברי
 במקומות שאין דרך לקרות אלא שבעה כפרשה של יום שהוא חרד
 וכשנייה קורין אחד בשל ר"ח ומתחילין וביום השבת כולו ומקדימין
 אותה לפרש היום כבו שנחבא מעמא בחנוכה שהוא ג כתיב ובשלישי
 קורא מפסירי בפרשת כי תשא שהיא פרשת שקלים עד ועשו כבוד
 נחמת ופסירין בקל"ט ס"ג שבע שנים יהאש במלכו שהוא מדבר
 פעמיים השקלים ואין מפסירין בשל ר"ח אע"ג שהיא תדירה פסוק
 דמשקלים ס"יקן כחורה ומפסירין בה :

ב בשנת שניה הוא פרשת זכור בשנת שקודם פורים כדי
 להקריז זכירת מחיית עמלק לעשייתה דכתיב נזכרים ונעשים
 וצריך זכיר בפח סכך או ל זכור יכול בלב ת"ל לא תשכח הריזכירת
 הלב אמור הא מה אני מקיים זכור הוי אפ"ה נהרי מכאן שפרשת
 זכור היא דאורייתא לפי דעת קצת פוסקים אחרוני אף על פי שאם
 היא דאורייתא אין בה טעם למה קבעו בשנת זו ואדרבה בחדש אדר
 היה לנו לקבועה שכן היתה מלחמת עמלק כהיות ברפידים ואיפשר
 שמן התורה לא נצטוונו לעשות כשנת זו אלא מצות עשה היתה
 לעשותה באחד מן שנתות השנה באיזה שירצו ומסרה ליד כ"ד אלא
 שבימי פרדכי ובימי דניו קבעוה לסמכה בכל שנה למעשה הפסוק שהיה
 פזרע ומצאין שני פסרי כראשונה קורין בענייניו של פרשת
 היום מפסיר קורא בשנייה בפרשת כי תצא כסופה זכור את אשר
 עשה לך עמלק עד סוף הסידרה ומפסירין בשמואל ויאמר שמואל
 ויפר כח אשר ייפקדתי את אשר עשה גומר שהוא מענין זה .

ג וכשנת שלישית שהוא ס' ובאדר מפסיקין כדי לסמוך פרשה
 פרה סמוך לפרשת החדש ואמרים בה יוצר אור זרוע שיש לו
 מעין הפרשיו . אופן מלאכי צבאות זולת אהור וקלם ובשב רביעית
 שהוא כ"ב בחדש פרשת פרה ומוציאין ג פסרי כראשונה קורין פרשת
 של יום ובשנייה קורא המפסיר בסדר חקת פרשת פרה אדומה על
 תשמה עד הערב ומפסיר ביחזקאל וזקת עליכם מים סהורים .

ד בשנת חמישית שהוא כ"ט בחדש פרש החדש וקורין כראשונה
 עניינו של יום ובשנייה בפרשת בא החדש הזה לכם עד תאכלו
 מצות ומפסירין ביחזקאל כה אשר יי באחד להדש בו :

ה ואם חל יום שני דר"ח אדר הסמוך לניסן בחוד א' מימי השבוע
 ואפילו בע"ש אדם מקדימין לקרות פרשת שקלים כדכח שלפניו
 ומפסיקין בשנייה כדי שתהא פרשת זכור בשנת הסמוך לפסירין ואז
 פסחנה הסדר והגני מפרש לך לפי סדר הימים שראוי לקבוע בהם
 יום שני דר"ח אדר והם על פי הקביעות המבואר למעלה בהלכות
 ראש חודש והס' ימי יום ז' ויום כ' ויום ד' ויום ו' ויום ז' וכשחל
 בלכ"ב נחמא הסדר למעלה :

ו ואם חל ביום כ' מקדימים לקרות פרשת שקלים בשנת שקודם
 ראש חודש שחוא כ"ט בשנת ובשנת שנייה שהוא ובאדר מפסיקין
 ובשנת שלישית שהוא ג' בו פרשת זכור ובשנת רביעית שהוא כ"ב בו
 פרשת פרה ובשנת חמישית שהוא כ"ט בו פרשת החדש ואם חל יום
 ב' דר"ח כ' פקדימין לקרות פרשת שקלים בשנת קודם ר"ח שהוא
 כ"ז בשנת ובשנייה שהוא ר' באדר מפסיקין בג' שהוא י"א בו קורין
 פרשת זכור וברביעית שהוא י"ח בו פרשת פרה ובחמישית שהוא כ"ח
 בו פרשת החדש ואם חל יום ב' דר"ח ביום ו' קורין פרשת שקלים
 קודם ר"ח שהוא כ"ה בשנת ושנייה שהוא ב' אדר מפסיקין ובשלישית
 שהוא ט' בו פרשת זכור וברביעית שהוא י"ז בו מפסיקין ובחמישי
 שהוא ט"ג בו פרשת פרה ובשנייה שהוא ר"ח ניסן פרשת החדש
 וסימן ז' בו ד' ובו י' פישחל ר"ח בשנת אז מפסיקין ס' ו' ג'
 והוא סימן ז' וכשחל ביום ג' מפסיקין ו' כ' והוא סימן כ' :

וכשחל ביום ד' אז מפסיקין כ' ו' והוא סימן ד' וכשחל ביום ו' אז
 מפסיקין שני הפסקו אחת ב' ו' ואחת ט' ו' והוא סי' ו' ובהפסקת
 שנייה אופרים יוצר את פני חפלק . אופן שמך לעד זולתי אלקי
 הצבאות ולמ' ד ששתי הפרשיות דאורייתא ובה פרשת זכור
 ופרשת פרה אדומה צריכין בני היישובים שאין להם שם מניין
 עשרה לבא לבתי כנסיות שיש שם מניין עשרה בשבתות הללו כדי
 לשמוע פרשיות אלו בקהל עם ברכותיהן וקריאתן מתוך הספ חורה
 כיון שהם מדאורייתא ואם אי אפשר להם לבא לפחו יזהרו שיקראו
 אותם בניגונם וטעמם ארבע פרשיות אלו ברוב השנים הפשוטות
 דרכן לבא כפרשת משפטים ואילך ובשנת העיבור אינם מתחילין
 עד פרשת ויקהל או פקדיו וא"כ בשנים הפשוטות נדחו ההפטרות
 השייכות לאלו הפרשיות ובשנים מעוברות מפסירין לפרש משפטי
 בירמיה הדבר אשר היה על ירמיה וגומר בירושלים לקרא להפס'
 דרור לשלח איש אח ענדו וגומר שהוא מעין התחלה הפרשה .

לפרשת תרומה מפסירין במלכים וה נחן חכמה לשלמח וגומר שהיה
 מדבר מניין בית המקדש מעין הפרשה המדברת במלאכת המשכן
 לפרשת תצוה מפסירין ביחזקאל אתח בן אדם הגד את בית ישראל
 אזהרית וגומר עד סוף ההפסרה המדברת בחינוך המזבח ושבעת
 ימי פלואים שהוא מעין סוף זו הפרשה . לפרשת כי תשא
 מפסירין במלכים ויהי ימים רבים ודבר יי היה אל אליה וגומר עד יי'
 היא האלהים שהיא מדברת מענין תוכחות אליה על יונם את יי'
 ועבדס את הנעל שהוא דוגמת תוכחת פסח את ישראל על
 פגזשה הענל שבפרשה . לפרשת ויקהל מפסירין במלכים ויעש
 מירם וגומר שהיא מדבר בחזרת כל מה שנעשה בכניין בית המקדש
 שהוא דוגמת חזרת מלאכת המשכן בזו הפרשה .

לפרשת פקדיו מפסירין במלכים וחשלים כל המלאכה וגומר וכן מה
 שאירע בהשלמת בניין בית המקדש כי שלא כבוד יי את בית יי שהו'
 מעין השלמת מלאכת המשכן שבפרשה . לפרשת ויקרא מפסירין
 בישיעה סיסמ"ג עם ז' יצדתי ליוגומר . שהוא מדברת בתוכחות
 ישראל שטוב להם לשמוע בקול יי ולא יחשאו ולא יצטרכו להביא
 קרבנות שישחשאו ויבואו קרבנות הנאפרים בפרשה . לפרשת
 צו מפסירין בירמיה כסימן ז' כה אמר יי וגומר לא דברתי את
 אבותיכם וגומר על דברי עולה וזכח וגומר שמשמעה ג' כן כי
 שמוע מזבח טוב כמו הפסלות ויקרא אלא שהקדוים ישעיה שהיה
 קודם לירמיה לפרשת ויקרא וירמיה לפרשת צו .

וברוב השנים הפשוטות יבא פרשת צו בשנת הגדול ואז מפסירין
 בכלאכי בסופו וערבה ליי פנחת יהודה שהוא מעין הפרשה גם בן
 המדברת במנחות ועוד שפסיימת בפסוק בשורת אליה את הנאולת
 הנה אנכי שולח את לכם את אליה וגומר שהוא מעין בשורת נאולת
 פשה כמצרים שהיתה בשבח הגדול שהיה באותה שנה בעש' לחדש
 ואמר להם משכו וקחו לכם וגומר להקחות שני הפצרי יוש מקומות
 שאין מפסירין וערבה בשנת הגדול אלא כשחל שבת הגדול בערב
 פסח שהוא פסח סמוך ליום הנאולה שהיה בפסח :

הלכות פורים

תרומה דין העניית אסתר ובו ג' סעיפים :

א כבר כתבנו כתיב תק' ענ' דק'ל שנטלה פניל' תעני ובחנוכה ופורים
 לא נטרה וכיון שלא נטלה היה מן הדין שלא להתענות ג' ש'
 לפניהם ולאחריהם מ' נהגין להתענות ב"ג באדר אע"פ שהוא
 סמוך לפורים מ' לא ערפי סמוכי דחנוכה ופורים משא ימ' התעני'
 עצמן שאסרו שאסרו להתענות בהם ואנן ק'ל שבסל'ו יסחענן בהם
 עצמם לכך מתעניו גם כן ב' ג' אף על פישלוא סמוך לפורים .
 ועוד שאני פורים שהוא מדברי קבלה שהם כמו דב' יחורח שאני
 צריכים חזק רפיכך סותר להתענות לפניו סאך לוכסו כסמוך
 לשבת ויום טוב דדווקא בימים שהם אסורים להתענות מרבנן
 אסרו גם כן להתענות סמוך להם כדי לעש' חזקין לדבריהם אבל
 ימ' פורים שהם מדברי קבלה אינן צריכין חזק לפיכך סותר
 להתענות סמוך ליוגור להתענות ב"ג :

ב' ג' שגמ'א

ואם חל ביום כ' מקדימים לקרות פרשת שקלים בשנת שקודם
 ראש חודש שחוא כ"ט בשנת ובשנת שנייה שהוא ובאדר מפסיקין
 ובשנת שלישית שהוא ג' בו פרשת זכור ובשנת רביעית שהוא כ"ב בו
 פרשת פרה ובשנת חמישית שהוא כ"ט בו פרשת החדש ואם חל יום
 ב' דר"ח כ' פקדימין לקרות פרשת שקלים בשנת קודם ר"ח שהוא
 כ"ז בשנת ובשנייה שהוא ר' באדר מפסיקין בג' שהוא י"א בו קורין
 פרשת זכור וברביעית שהוא י"ח בו פרשת פרה ובחמישית שהוא כ"ח
 בו פרשת החדש ואם חל יום ב' דר"ח ביום ו' קורין פרשת שקלים
 קודם ר"ח שהוא כ"ה בשנת ושנייה שהוא ב' אדר מפסיקין ובשלישית
 שהוא ט' בו פרשת זכור וברביעית שהוא י"ז בו מפסיקין ובחמישי
 שהוא ט"ג בו פרשת פרה ובשנייה שהוא ר"ח ניסן פרשת החדש
 וסימן ז' בו ד' ובו י' פישחל ר"ח בשנת אז מפסיקין ס' ו' ג'
 והוא סימן ז' וכשחל ביום ג' מפסיקין ו' כ' והוא סימן כ' :

לבוש החור הלכות פורים

ב קראה מתנמנם יצא הד' מתנמנם ניס ולא ניס תיר ולא תיר דקרי ליה ולא ידע לאהרורי סברא ;

ג דוק כשהקורא עצמו מתנמנם יצא הואיל והוציאה ספיו אבל השומע מתנמנם לא יצא שאי אפשר לכיין דעתו לקריאתה ;

ד הקורא את המגילה צרידשיכון לצאת בקריאת ולהוציא בפני לכל השומעים וגם צריך שיכוין השום לצאת כשמיעה זו ואם

הקורא הוא ש"ץ בכה' מסתמא דעתו על כל השומעים וכל הגותן דעתו לצאת יוצא ואפי' הוא מחורי כה' ואין הש"ץ רואה אותו דעתו עליו להוציא . אין מדקדיק בשעותיה' ד' דוקא כגון שעות דההוא

עונדא דתרי תלמודי דרב דחד אמר יהודים וחד אמר יהודיים ולא הדר חד מיניהו משום שתלשון והענין אחד הוא אבל שעות אחר

פרדקין בו להחזירו שאם לא יחזור הרי לא קראה כולה ;

ו צריך לומר עשרת בני הסן וחיבת עשרת עסהם בנשים אחת להודיע שכול' נהרגו ונולדו כאחד יצאו נשמתיחן כאחד וה' מ' לכתחלה אבל ברענד יצא אפי' לא אמרן בנשימה אחת ;

ז צריך שיאמר אחר המגילה ארוך הפן ברוך פרדכי ארוך זרש ברוכה אסתר ארורים כל עובדי ע"א ברוכים כל ישראל וגם

חרבנה זכור לשוב שער ידו נתלה השן ;

ח נוהגין לפשט את המגילה כאיגרת קודם שיתחיל לקרות מפני שנקראת איגרת ועוד כדי לפרסם ולהראות את הנס וכשיגמור

אותה חוזר וכו' מסוכ כבודה ואח' כ' סבר' ברכה אחרונה כשהקורא קורא שם הסן יאמר השומע שם רשעים ירק' ונוהגין התימקול' לנקש

בשם שם המן ויש להם ספק משו דכתיב שם רשעים ירקב וכתיב פחה אפחה את זכר עמלק ולכן יש לכתוב להם שם הסן על העצים

שמנקשים בו וע' הנקשה ימחקוהו ספק לדבר והיה אם בני הכות הרשע סופו חיכות המן לפיכך אין לכפל להם פנח הנקש' שנהגו

החינוקות כילא לחנם נתנו כן ;

ט פנילה בזמנה כגון יד' לכני עיירות וס' לנבי ברכים מצוה לחזר כדי לקרות בעשרה משוכ פרסופי ניסא שהיה בו ביושב

פיהו העובר אחורי כה' או מי שהיה ביתו סמוך לכה' אפי' לכתחלה יכול לעמוד שם ולכוין לבו ויוצא ואף ע' ג' שאין אצל שם יקריאת

המגילה מיהו במקום עשרה הוא ושם הוא פרסופי ניסא כיוקדמקום דאיכא פרסופי ניסא שמעה לה גם הוא יוצא בת אפי' לכתחלה .

ואם אי אפשר לו בעשרה יקראנה ביחיד וברך עליה והוא שיש לו לו מגילה כשרה אבל אילו הקוראים מתו החומשי הנרפסים בדפוס

או שאינן כתובים על הקלף לא יברכו עליהם דהוי כאילו קוראה על פה שלא יצא ו' כ' הוי ברכת לבטלה . (וע' סימן רע' סעיף ד')

בני היישובים שאין להם שם עשרה ורצו ללכת לקהילות הסמוכים להם לישי הפורים כדי לשמוע מקרא מגילה צריכים להקדים ביאתן

גם לשבת הסמוך לפני פורים כדי שישמעו פרשת זכור בעשר שהיא דאורייתא כמו שנבאר לעיל סימן הרפ' ע' .

הרצא רי' כתיבתה ותפירתה וכו' יא סעיפים

א המגילה נקראה ספר דכתיב ונכתב בספר לפיכך נהגו בה לקחתה דין ס' לתענין היקף גויל וחשופ' חתיך ותליית הרי' וקופי' ז' וכל גופנת האותיות בצורתן וחסירות ויתירות וצריך להניח

בסופה קלף חלק כשיעור עפחד כדי לגול בה עמוד של עץ לגול' בה שהמגיל' מסופה לתחלת' היא נגללת כדי שיוכלו לקרוא בה פתחלתה עד סופה כלי שצריך לגוללה כולה קודם שיקרא בה אף ע' פ' שנהגו

לפשט אותה כולה ש' כבוד הוא לה יותר כשגולל' אותה פסופה לחתלת' ונוהגין שלא לעשות לה עמוד בסופה כלל וכראשה צריך להניח בה חלק' כדי להקיפ' כולה ג' כ' משום כבוד שהיה לה כשומר ;

ב וצריך לכתוב על דבר הנקרא ספר שהו קלף או גויל המתוקנים ומעובדי בעצמים וקלפיים שלנו שמתקנות אותן ע' יסיד כשרים

אע"פ שאינם מעופצי' מפני שהם ג' כ' מתוקנים יפה ע' חסוד כמו ע' והעצמים ותיקן שלנו חשוב כמון עצמים שלהם שאינו יכול להודיף

ולענין עבוד לשפה' א' שצריך ו' שאינו צריך שאין קדושתה כ' כקדושת ס' . וצריכה שירשום דלגני ס' נמורה שרשום הל' ס' לפי' בסנילה צריכה נמי שירשום דכתיב בה דברי שלושאמת פלפד

שצריכה שרשום כאפחה של תורה כדי לכתוב השמות שישונו

והוא נוי לספר פיהו די בשרשום שטה ראשונה שהסופרים בקיאיף הם ליישר אח' כ כל השורות וי' ז' אוחיות של שעטנז ג' י' א' שצריך

יא שאינו צריך גם כן משעמא שאינה לגמרי כפוס' כ בקדושת' ואנו נוהגין לחייבה וצריך לכותבה בדבר הנקרא דיו דילפי' כתיבה כתיבה

כתי' הכא וחכתו אסתר וכתיב התם כירמיה ואני כותב על הספ' כרי' פת התם' ריו אף הכא דיו כתב' במי עפצים כשרה מפני שהסמטחירין

ג' כ' כסו הריו ואינם מתשששין ונמחקין אבל בשאר פני צבעונים פסולה שאינם נקראים דיו ומתשששין פהרה כתב על הנייר והוא

מק עשבים מתוקנים ע' דנק עד שיכולים לכתוב עליו או על עוב שאינו מעובד פסולה שאינן נקראים ספר כתבה עכ"ס או אפי' קודם

פסולה כפונ' ה' גם צריך לכותבה סן הכתב ולהוצי' כל חיבה מפני קודם שיכתבנו כפונ' כ' ועושי' כל פרשיותיה סתומות ואם עשאן

פתוחות פסולת דכולה חדא איגרת היא ובדיעבד אין לפסול מגילה פשום חסירות ויתירו דלא גרע מהשמיט בת הסופ' אותיות דכשרת

כמו שנבאר בסיפן חר' ז' . מגילה כמקרה כשירה אבל אין מנקהין אותה לכתחלה כמו כ' ה' וגם אין לכתוב בדף הראשון שלה הברכות

ופי' ש' ס' מ' אינה נפסלת בכך ;

ג עשרת בני הסן יש לכותבה כשירה ולא בשאר שירות שחלק על גבי כתב אלא מניח חלק בין כתב לכתב כזח

ואם לא עשה כן פסולה והוא סיפן שלא פרשנדחא ואת' יתא לה' תקופה לספלת' כי כשהפורה דלפון ואת'

כתב על גבי חלק וחלק על גבי כתב הוא אספתא ואת' כסו חומה שיש לה בליטות ושיני חומה וכשירצה להוסיף עליה

ולחוקה יכולין לעשותה אבל כשהחומה היא חלקה ושוה משני צדדין אין יכולין להוסיף עליה ולחוקה וצריך שיהא איש בתחילת

העמוד בראש השטה ואת' בסופה עד שיהא גם חיבת עשרת בסוף העמוד כזה : איש ואת'

ד וצריך להאריך וי' דיוחא י' להאריך פרשנדחא ואת' אותה בכתיבתה והיא סן האותיות דלפון ואת'

ה גדולות וי' להאריך בקריאה ונוהגין כיוחא עשרת פשניה ושניהם הוא סי' שכול' נחלו כזקיפה ושור' אחת זה על גב זה ;

ו אסור לתופרה בחוסי פשתן או בשאר חוסי' לא דוקא בגידת כמו ס' ת משום שנקראת ספר ;

ז ומפני שנקרא ג' כ' איגרת ש' מ' אין צריך לתופרה כולה לא נתנו בה ח' ל' שיעור שאם השיל בה ג' חוסי' גידין כשירה ; ובלגד

שניהו משולשין שבענין זה הוי תפירה של קייסא ואם אין לו גידין יותר מושב לתפור הנשאר בחוסי פשתן מלהניחו בלא תפירה אבל

אם יש לו גידין יתפור כולת בגדין והתפיר' תהיה מכתן ולא בפניפ שוהו נוי לספר וכתיב זה אלי ואנוהו והנה הרכה פירושי' שיש בהאי

משולשין כיצד הוא הילכך הרצ' לצאת ידו כולן יעש' בה' י' תפירות ג' בראש היריעה וג' בסופה וג' באמצעי' והינן משולשים מס' של

ג' ועוד יעשה בה תפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחרת ויהיה פי' משולשים תלשלת היריעה

והוא שיהא מראש היריע' עד התפירה הראשונ' שהוא בחלק הרביעי הראשון כמו סן התפירה ההיא עד התפירה השנייה ומן השנייה עד השלישית כפון' השלישית עד הסוף ;

ז וצריך להיות שיר משהו בראש היריעה ובסוף כשתופרין אותה ביח' שלא יתפור בקצוות מס' כדי שלא יקרע שנות' היא ליקרע

כשהתפירה בקצה מס' ומיהו במשהו סני ;

ח וצריך שתהא כחובה לדבה ולא שתהא מחוברת' עכ' שאר ספרים אע"פ שכול' כתובים בגליון כ' וכלל הילכותי' מס' דבעינן איגרת לעצמו דבהכי איכא פרסופי ניסא שפי' שאם קוראה

בין הכהונים נראה כקורא במקרא ולא לשם מצות קריאת מגילה ואם קרא בה לא יצא ;

ט ואם היה יריעותי' חסרות או יתירות על יריעת' שאר הספרים באופן שיש לה היכר בפני עצמה יצא כד' א' כציטר של עשרה

שיש שם פרסופי ניסא ואין חילוק אכ' הם כ' או בבית אחר אבל בפחות פי' אין יריעותי' עודפות או חסרות' משאר היריעות קורא בה דלא שייך פרסופי ניסא ויוצא בהדי' חובתו אס' הוא כתוב בגליון

בין פ' כ' כ' שנתבאר לשעלה ;

לבוש החור

הלכות פורים

מדין שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 שיש בו חמשה עשר ברכה וכן כוונתו של רמב"ם
 שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה

התענית

אין ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה

אין ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה

אין ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה

התענית

אין ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה
 וכן כוונתו של רמב"ם שכתב שיש ללבוש בגדי חור ביום שיש בו חמשה עשר ברכה

שהוא תרנום של חפץ אחר שיאמרו חפלת י"ח שהוא נקר חפלה
 סתם לכן נ"ל שאין לומר אחר החפלה קודם המגילה לא חצי קדיש
 ואח"כ קוראין את המגילה ולאחר המגילה אומרים הכרחה הרב את
 ריבוננו ואשר הגיא כו' ואומר ארור הקן וורש אשתו וברוך סדרכי
 ואסתר ונג' תרמנת זכור לטוב וסדר קדושה. ומחילין ואתה קדוש
 ולא ובש לציון גואל שאין עיקר הגאולה כלילה ואז אומר קדיש שלם
 וקאי על כל חפלת ערבית ועלינו קדיש יתום ואם חל כס' אומרים
 והיינו נועם ואתה קדוש. ואומרים ויתן לך כמו בשאר ש"ש וקורא את
 המגילה ואח"כ מברית שפאחרין לצאת מן השבת. (ועל סימן
 מ"כ"א) גם בכאן כתוב במנהגים קדיש שלם קודם המגילה ונסאחר
 המגילה והוא טעון ג' כהראשון דמ' ש' סל' ש' ש' א' קדיש שלם
 עד אחר ואתה קדוש כל :

ב שחרית מתפללין כנסאר ימים אלא שפוסקים על הניסים
 בתורה ואם לא אמרו אין מחזיקין אותו ואומרים קרובין
 ויאהב אדם כל :

ג וא"ל הלל בפחד אע"ג שהאדם שנטש ב'נס וכל יום שנעשה
 ב'נס תקנו לומר הלל שאנינס דפורים שלא נמלו לא סבות
 להיחס ולא משיעבור אחשורוש שהרי עדיין נשארו משועבדים
 לאחשורוש וא"ל איך לאמר והללו עבדיי דמספקו עבדיי ולא עבדי
 מלך אחר ועדיין הם עבדי אחשורוש. ועור שקריאת המגילה היא
 כמו שירה ועופרת בפקום קריאת ההלל שאיט אלא שיר וסבח על
 הגם ה"ג המגיל אין לך שיר גדול ממנו ספרסמין הנס לשבח לשי'
 שהצילו ואמר חצי קדיש וא"ל אל ארץ אפים שהיא לחנה וא"ל
 חחנן שהוא נקרא יום טוב :

ד ומציאין ס"ח וקורין ג' בפרשה בשלח מובא עמלק עד סוף
 הסדרה שהוא סעין המאורע כי הסן סנרע עמלק היה ואף ע"פ
 שאין בו לא ש' פסוקים וק"ל דאין פוחתין כ"ח בחור כ"ל פסוקים
 היכא דמפסיק עניינא שאני. ויש כופלין פסוק אחרת להשלים לי'
 פסוקים ואין נוהגין כן ואומר חצי קדיש יהללו וקורא את המגילה
 ומברך לפניו ולאחריה כמו בליל וא"ל אשר הגיא סכב הזכרנו הכל
 בקרבן ואח"כ אומרים סדר קדושה קדיש שלם ערינו קדיש יתום
 וא"ל למנצח דכתיב יענן י' ביום צרה ופפורים יום צרה ליכ"א.
 במנחה מתפללין ג' על הניסים ואומרים קדיש שלם ויוצאין סב"ה
 שאין מתפללין ערבית עד הלילה שצריך לאכול הסעודה קוד חפלת
 ערבית שאם יתפלל ערבית קודם הוה לית לילה וסעודה פורי צריכה
 לעשותה ביום כמו שיחבאר לקמן (ועל סימן סע"ה ונסמין י"ח)
 ומתפללין ערבית כלילה בתוך ביתו וא"ל על הניסים :

התענית

א חייב כל אדם ליתן סחנות לעני ולפחות ב'סחנות לשני עניים
 דכתיב ופחנות לאביונים דמשמע שני מחנות דשני אביונים.
 י"א שיש ליתן מעות פורים סחצות מן המטבע היוצא באותו מקום
 ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו גובין בארץ כדי להקרב מהם
 קרבנות ציבור ס"ח ניסן שהוא תחלת השנה ומאחר שכלוב ג' פ'
 תרומה יש ליתן ג' חצאים לפיכך נוהגים במדינות אלו ג' חצי גדולים
 שאין לנו מטבע שיש מחצית עליה מלבד זו ונוהגין ליתנה בליל
 פורים קודם שמתפללין מנחה ואין חייב ליתנו רק מי שהוא סבן
 עכרים שנה ומעלה שכן כתיב בפ' שקלים מנן עשרים שנה ומעלה
 יתן וגומר וי"א שיש ליתן מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחציות
 אילו ואין נוהגין כן :

ב מעות שנפלו לחלק לעני כפורים והיה הרכה יוח מצרכי עניים
 שבעיר לפורים ציזנהזכר ראשי לאפרים מהם לפי ראות עיניו
 לצורך פורים ויתנהשאר לכיס של צדקה להוציא לצדקה אחרת לא
 יחנם כולם לעניים שבעיר לצורך פורים כדי שישתו וישמחו בריוח
 הואיל ונדביהו העם לצורך פורים ודוקא הנבאי לא ישנהו אבל העני
 יכול לעשות כו' פה שירצה מיהו אם לקח בהמהזכר מאכל ומסחה
 לרוב ונתן לעניים כפורים כפי רצונם ולא הספיקו העניים לאוכלו
 והותירו יכו' ליתן הסותר לשהר פורים לכיס של צדקה :

ג את מקדקקבסעות פורים לא כל מי שפושט ידו ליתול נוחים
 לו שיטכח בשכחת פורים אחר ישראל נאחד עכ"ס מסוס
 דרבנן

והאידינא נתנו בכל מקום שלא לעשות והעושה אחז' ל שאינו רואה
 סי ברכה באותה פלאכה לעולם אלא א"כ הוא בנין של שמחה כגון
 בית החנות לבנו או אבירנקי של מליכים דשרי וכן מלאכת מצוחשרי
 כגון כתיבת של מצוה ופיתר לכתוב פסקי הלכות ופסטי מקראות
 שאדם סמך בהם נדכתיב פקודי יי' ישראל פססחי לב וכן איגרת
 של שלום ומזכרת תוכותיו פותר וכן כל דבר שאין צריך עיון גדול
 פותר . ולצורך פורים אפילו פלאכת גמורה פותר לעשות פת
 שצריך לשמח פורים :

ב ואפי' במקום שנחגגו שלא לעשות מלאכה לא נהגו אלא ביום
 פקרא מגילה כלבד כגון י' לבני עירות וס' לבני כרכי אבל
 לאסור של זה בזה אינה פנה :

ג אבל הספד והעניית אסור לשתיין בשניהם דבין בני עירות
 תקורין חמגילה ב' דין בני כרכי הקורץ בש' אסורין בהספד
 ותענית בשני הימים דימי פשתה ושפחה כתיב שממע שכולם קבלו
 עליהם שני הימים למשחה ושמחה ומשחה פלמד שאסור בתענית
 ושפחה פלמד שאסור בהספד מיהו מי שנשבע להתענות בפורים לא
 צריך לקיים שבועתו שאין כח בפורים ובפסוק שהוא מדברי קבלה
 לדחות את השבועה שהיא דאורייתא ואפשר לו לעשו סעודו פורים
 בלילה של קריאת מגילה כיון שאי אפשר לו לעשות בענין אחר א' ג'
 בליל מצואי פורים שהרי מאחרים הסעודה כדלעיל סימן תרצה .

הנשים מענות כהן על פת שכולם עונות כאחת ומספחות שמכות כף
 אל כף אבל לא מקוננות שתתא אחת מדברת וכולן עונות צהרי שנת
 הוא עיקר החספד בד' א' בעוד שהמת מוטל לפניו אבל נקבר המת
 לא מעוננות ולא מספחות ולא מקוננות וכד' לאיניש דעלמא אבל
 לת' פענות ומקוננות כדרכן ודוקא בפניו אבל שלא בפניו לא יום
 שמועה אפילו רחוקה כפניו דימי עיין בע' ז' סימן ת' א' וא' אצדו הרין
 כל' אפי' על ת' ח' בפניו פשוט דצדוק הרין דומה לתחנות וא' תחנות
 בפורים שהוא י' . וכיון שא' אצדוק הרין גם הקריש א' א' דעל סה
 יאמרו הקריש אם לא אפרו פסוקים . וכל' ה' מ' לאיניש דעלמא אבל
 ת' ח' תנינ' שמספדיק ודורשין עליו אע' פ' א' אצדוק הרין אומרים
 קדיש על הרשעה כל' :

ד ודוקא בהפסד אסור שהוא דבר של פרהסיא אבל אכלות נותג
 בוה' דברים שבצנעא . כמו בשבת דלא עדיף משבת אבל
 דברים שבפרהסיא לא דהא יפי שמחה הם . הילכך יפי שבת לו
 פת בפורים או שמת קודם פורים ופגע בו פורים בתוך שבועה ימי
 האבילות אינו צריך לישב על הקרקע' אבל עולין לו למניין ז' כמו
 בשבת כיון שבדברים שבצנעא נהגו בהם ואחר כך משלים אכלותו
 ומ' פ' אין אכלות נהגו בהם לא ב' ד' ולא בש' אלא דברים שבצנעא
 ואינו יוצא מפתח ביתו כמו בשאר יפי אכלות ומתפלל בכיתו ואח' כ'
 ילך לב' להשקות פקרא מגילה ואפי' הוא יום ראשון שלו יבשלו
 דמקרא מגילה דוחה אבילות סק' שהרי אפילו את העבודה דוחה
 כדלפינן מקראדמשפח' ופשפחה אבילות לא כ' :

ה ואם חל פורים במ' ש' והאכל הולך לב' בשבת ולמנחת לא
 יצא מב' במנחה אלא ישב שם עד תפלת ערבית ויחפיל שם
 תפלת ערבית עם הצבור וישמע ג' במקרא מגילה ולפחרת יתפלל
 בביתו ואח' כ' ילך לב' לשמוע פקרא מגילה :

ו וחייב לשלוח מנות שהאבל חייב בכל הפצות ומשלוח מנו כמי
 מצוה היא עיין בע' ז' סימן שפ' האבל לו שין שולחין כל י' בחדש
 של אביו ואסו שיש לו שמחה בו ואם אין בעיר אלא האבל עם אחיו
 חייב לשלוח לו לקיים משלוח מנות אא' כ' פחל לו האבל על פנתו ז'
 ז' א' שאם אונן בפורים פותר בכשר ויין דלא אחי עשה דאנינות
 דיחיד ודחי עשה דרבים לשמות כפור' דכרין קבלה נגדו והם
 כד' ת' אע' ג' דלענין שבועה אמרי לעיל שצריך לקיי שבועתו ונדרחה
 עשה דפורי מפניו שאינו שבוט שהי' חסירה שכל העולם נדרעזע אבל
 אנינות דבשר נדהה וכל שכן שחייב במקרא מגילה ותפלה ק' :

ודוקא בלילה חייב במקרא מגילה תפלה וק' שאף על פי שמחו
 פושל לפניו כיון דלא חל עליו אניתת אבל ביום שרצה לקוברו
 קנודת פתו קודם בשר שנחנאז לעיל סימן תרפ' ז' קיבדו ואחר
 כך קורא כו' :

ז ו

דמי שלום שאם לא יתנו לו יש שם איבה וה' פ' כפקים שהורגלו
 העכו' ליתן להם אבל במקום שלא הורגלו אסור ליתן להם כי
 בשמחתינו אל יתערב זר ופתנות לאבינים באבינו ישראל פיירי :
 ד' במקו' שאין שם עניי ישראל יכול לעכב מעות פורי שלו לעצמו
 וליתנו במקום שרצה :

תרצה דיני סעודות פורים ובוד' סעיפים :

א מצוה להדנות בסעודת פורים דמשתה ומשתה כתיב :

ב תצריך להשתכר עד שלא ידע בן ארור המן לברוך פרכי
 ארורה זרש כרוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל
 היהודים דכשיגיע לשכרות כזה וודאי הוא שהוא שמת ו' א' שאין
 צריך להשתכר כ' שהרכה מכשולות יבאו על ידי שכרות
 שהוא גרם לגלוי עריות וס' וכמה עבירות זולתן . לפיכך
 לא ישחה אלא פעם יותר שליפודו וישן ומתוך שישן לא ידע בין
 ארור המן כו' ואין להתענות כלל בפורים שלבד תענית הלום .
 (וע' ל' סימן תקס"ח וסימן תקע"ו) . וטוב לעסוק בתורה מעט קודם
 שיתחיל הסעודה וסמך לרבר ליהודים היתה אורה ושפחה ורשינן
 אורה זו תורה קודם שמחה . לאכול זרעונים בפורים זכר דרעוני
 שאכלו רניאל וחבריו ככבל שנמטהגילה היה ג' כ' ע' דניאל שהוא
 התך לפי דברי רז"ל . תצריך לעשות הסעודה ביום ואם אכל בלילה
 אפילו בליל ראשון לא יצא כ' ש' בליל שני שהוא אחר פורים שלנו
 דימי פשתה ומשתה כתיב ביום ששפע פיהו יסוך שפחתו גם חק
 הלילה ונהגין לעשות הסעודה לאחר שנחה ופתפלין מנה' בעוד
 היום גדול כדי לאכול רוב הסעודה ביום וכשהיא נמשכת עד הלילה
 ליתן לה ב' כי חייב אדם במשתה ומשתה בשני הימים י' וס' וכן
 נהגו דימי משחה ומשתה כתיב ששפע שני הימים ונהגו לשמוח אף
 בליל ס' שניניהם :

ג ואומר על הניסים בכרכת המזון כהודאה אצל ועל הכל אם
 מברך בעוד יום י' ואם התחיל סעודתו ביום נמשכה עד הלילה
 י' א' שצריך לומר על הניסים אפילו בליל ס' ודבחר תחלת סעודה
 אוליך ויש אומרים שאין צריך ואנו נוהגין לאומר . פורים שחל
 להיות בערב שבת עושין סעודות פורים פבעוד יום ובלילה צריכים
 לקדושה וצריכים נמי למטעם מידי דבחר קידושא משום סעודות שבת
 ויש שעושים סעודתם בנפרד יום ששי כשתל פורים בע' ש' כ' שלא
 לקלקל סעודת שבת :

ד וצריך לשלוח מנות איש לרעהו שכן כתיב והשלוח מנות איש
 לרעהו ופנות הוא לשון רבים לפיכך צריך לשלוח לפחו' שנים
 מנות לאדם אחד והפנות היו מיני מאכל או מינישהיית שאין לשון
 מנות אלא לשון מאכל ושפתה ועוד שאין פעם המשלוח אלא כדי
 שיהיה לכל אדם לאכול די סיפוקו ודברים המענגים ומשפחים את
 תאדם כדי לשמוח בפורים הילכך כל המרבה לשלוח לרעהו הרי
 זה פשוט ואם אינ' לו כדי לשלוח מנות לאחד ולהשאיר לעצמו
 מחליף עבדבירו זה שולח לו סעודתו וזה שולח סעודתו לזה
 כדי שיקיימו שניהם משלוח מנות וגם סעודת פורים ויש לשלוח מנות
 ביום כגון חובתהסעודה ולא בלילה ואם הוא שולח וחבירו אינו
 רוצה לקבל או פוחל לו יוצא וגם הנשים חייבות במשלוח מנות
 ופנות לאבינים כאיש לרעהו כתיב והוא הדין לרעהו דמידי
 הוא שפסא אלא לשמח ואם כן מ' א' א' אשה שפס' הדין באותו
 הנס ואשה משלחה לאשה ואיש לאיש אבל איפכא לא שלא יבאו
 לשלוח אנשים לאלמנות ובאו לידי ספק קידושין אבל בסתנות
 לאבינים אין לחוש . י' א' שאם הזיק אחר את חבירו מכה שפחת
 פורים שפסור שלשלם ועיין בלבוש שושן בריני נתיקן :

תריצו דיני הספד והתענית ועשיית מלאכה בפורים ובוד' סעיפים :

א פורים פותר בעשיית מלאכה דימי משחה ומשתה קבילו עלייהו
 ש' יום סובל אסור אותם במלאכה לא קבילו עלייהו שהרי
 פניקרא כתיב שפחה ומשתה י' פ' ולכסף כתיב לעשות אותם ימי
 משחה ומשתה ואילו י' פ' לא פתח שלא רצו לקבלם עלייהו ליום סוב
 באסור עשיית מלאכה קודם בקיום שנהגו שלא לעשות אין עושין

ב ו

ג ו

ד ו

ה ו

ו ו

ז ו

ח ו

לבוש החוד הלכות פורים

כלי נבר אין איסור בדבר הואיל ואין מכוונין אלא לשמחה בעלמא וכן בלבוש כלאים דרבנן נהגין היתר משום שמחה וכן בני אדם החושפין זה פניו אין בו פסול לא חגול וכלבד שלא יעשו שלא כהוגן לפי ראות עיני סובי העיר :

הרצו דין תחנה בפורים ובו סעיף אחד :

אין עושין פורים אלא באדר הסמוך לניסן כדי לסמוך נאולה לנאולה נאולה מרדכי לנאולת משה וסמא האמר נעבד בתרווייהו חלמוד לומר כל שנה ושנה פה כל שנה ושנה פעם אחת אף בעיבור פעם אחת ופה כל שנה ושנה באדר הסמוך לניסן אף בעיבור באדר הסמוך לניסן וכי חיסא אדרבה מה כל שנה ושנה באדר הסמוך לשנא אף בעיבור באדר הסמוך לניסן דאין מעבירין על המצות סמיכת נאולה לנאולה עדיף הילכך יונס ל' ד' ו' שבאדר הראשון אין דיני פורים נהגין בהן ויש אומרים שמותרין אפילו בהספד ותענית מכל פקיס נהגו שלא ליפול בהם על פניהם שלא לאמר בהם א אך אפי' ותחנן וממוריעך י' ביום רצת ופצת לתרכות בהם ששתה ושפחת קצת משום דיומא נס ניטהו וכל שכן שאין נהגין בהם הספד ותענית וי' יצילנו מהם וינאלנו שנית וכן יהי רצון : בלאו :

ו' א' שמותר לישא אשה בפורים ולעשות סעודת נשואין אע"פ דאין מערבין שמחה בשמחה היינו ברנלים דכתיב ושפחת בחגך ולא כאתך אבל בפורים שריא : וכ' ש' שמותר לעשו סעודת פדיון הבן שלא לעבור העשה שהגיע זמנו וכל לפי מאי דדרשינן לעיל סי' תרפ"ח פורים שחל בשבת לבני כרכי' שיעשו סעוד פורים ביום א' ולא בשבת משום לעשות אותם ימי שבתה ונ' מי ששחתו תלויה בתקנת מרדכי ובית דינו כו' . ה' נ' יש ליחרר שלא לעשות נישואין בפורים ביום י' ד' שלא לערב שמחתו כשפחת תקנת מרדכי ובית דינו כו' פיהו סעודת פולת ופדיון הבן וודאי לא ידחה פפני שהוא זכבס ואי אפשר לדחות הפצחה ונסתחלא ידחה סעודת פורי' ערלמה כסו גבי שבת דלעיל דהלם הוי מצות עשה דרבי דוחה עשה דדברי קבלת אבל חכא עשה דיחיד הוא ואינו דוחה לו סעוד פורים שהוא עשה דרבים מדברי קבלה ער לסחר כל' . פילה בפורי' מלין בין קריאת התורה לקריא הסגילה אחר שתכניסו הס' לתפקומה משום דכתיב ב' ב' בגילה ליהודים היתח אורה ושפחה וששון ונ' ודרשינן אורה זה תורה שנא והורה אור שפחה כמשמעו ששן זה מילה שנא שש אנכי על אמרתך כלו' סמוך לתורה מילה : ביום ש' הוא שושן פורים וא' בו אל ארך אפי' ולפנצח וק' תחנן וצדקת צדק וחייב במשחה ושמחה כמו בראשון שנאט את שני הדימים האת מת שנהגו ללבוש בפורים פרצופים וגבר לובש שפלה אשה ואשה

מנהגים

לתשלום שליפות פלאכת הפנהגים אכתוב לך כסף שני הלבושים הללו קצת כללים מפנהגי פהר' ראיתך שירנא מן הדברים הנאים לפרקים ומעמיהם כאשר ירוננו מן השמים למען לא יחסר לך אפילו רקס'ה אחת פרקמת ו הלבושים ולא חצוהך לשום ספר אחר וברק' פות חוכל לפלך והם לו סעיפים :

- א' ר'ה ושבת אומרים יוצר אילת השחר . אופן אכיר הגביר . זולתך אכונתיך . הפטרת השמים כסאי :
- ב' החונה שחרה בשבת אומרים נסמת ישרים יוצר איחד אופן כבודו אופר . זולת אפחות . וכשקורין החתן לתורה אומרים מרשות סארית . אתנית שבחיה . במקלות . מי שבירך אלות מפני ער . הפטרת שוש אשיש . ושוש אשיש בחחונת דוחה כל ההפטרות חוץ מ' ר' וסחר חדש ושירת דבור וחונכה וד' פרשיות ניש' ח' נו' ע' אר' ק' ט' שושעפא משום דאלו ההפטרות מנהג קדומים קוא דכחוכים קצתם בפסיקתא וקצתם בתלמוד לכך קבעינו להו יוצר ולא דחינו להו והפטרת ר' ג' כ' אינה דוחה הד' פרשיות כי הד' פרשיות כחוכי בתלמוד וקבעי כיוחר וק' שחר חדש שאינו דוחה חד' פרשיות וגם סי' ד' ש' אינו נדחה פפני ראש חד' כי ר' אב שחל להיות בשבת מפטירין שמעו ולא השמים כסאי כדכתיבנא לעיל סימן תקמ"ט :
- ג' ואם אירע ר'ח בשבת שסיפנה גו' ע' אר' ק' שר' ש' כנון ר'ח אול שחל להיות בשבת מפטירין השמים כסאי כדכתיבנא טעמא לעיל סי' תקמ"ט . ואם יש חתונה באלו השבתות מפטירין אילו תהפטרות וגם בשוש אשיש מקצתת ער ישיש עליך אלהיך : וגם בארבע פרשיות או כשא' ר'ח וכחר חדש ושבת שירה וחונכה שאין נדחין מפני הפטרות חתן ואירע בהם חתונה מפטירין . און תהפטרות וגם בשוש אשיש עד אלקיך ואפע' ג' שאין מרלגן סנכיא לנכיא היינו כיסיהם שכל ספריהם היו כחוכים בגליון ולא רצו להאריך בגלילה משום כבוד ציבור אבל האירנא דהפטרת שלנו כחוכים בקונטרס ואפשר לסיימן שיפצא סחר מה שירצה בלא גלילה שאין כאן הארכה וליכס' משום כבוד ציבור שפיר דפי ויחיד החזור הפטרה ביום שיש ומנהגו לחזור גם הפטרת ויהיה חתונה באותו שבת חוזר הפטרת השבוע ולא שוש אשיש שהרי בו ביופ' חששי שהוא רוצה לצאת בו ידי קריאתו של מקרא וחרגום באותה שבת עדיין אין כאן חוכת החתונה ואף על פי שהציבור לש יאמרו הפטרה זו כשבת ס' עיקר הטעם שהוא חתר אותה הפטרת הוא כדו שיה בקי בה ויער בכל שנה מה מפטירין לפרש' ז' א' א' איך יהיה שייך לקרות הפטרת שוש אשיש שאינה תדירה לפ' זו כי אם לחתונ' ר'ח

שלא עם התקב אחר שהתפלל תפלה שפכה קשר ובחנכה ופורים
תענית וכל יום שאין בו פוסק עין אומרים קדיש שלם לא אחר גמר
תפילת קודם עלינו לשבת שהכל תפלה אחת היא לפיכך אומרים
קדיש אחר התפלה והתחנה ואח כ אומרים סדר קדושה לצרפת
עם התפלה וזה כ אומרים קדיש שלם עם התקבל לכלל הכל ביחד
וחוד תחבול עלנות על התפלה של ית שיהא נקראת צלותהו
דישרא כי שאר העמים והפסוקים אינן לא שבחות ותהלות לשי' אנו
תחנות ותפלות שני עניינים הם :

גג לעולם אחר הקריאה בס' ת אומרים חצי קדיש חרף הפסחה
דשבת ומנהג העניית ומעטם נחבתי כל אחד במקום ו
כך לעולם אומרים הקדיש קודם קריאת הפסטר מפני שכבר
עלן ספר הקראים השייכים לקרנת בו ביום אבל בס' ב
בשחרית אומרים הקדיש אחר קריאת המפטר כי המפטר הוא
השלישי השייך לספר הקראים פו ביום וכשמוציאין ס' ת אומרים
קדיש על שנתהו שפניחין ס' ת השניה אצל הראשון ואומר הקדיש
ואח כ קורין המפטר ושמוציאין ג' ס' ת כגון ד' ת שבת בחנוכה או
ה' אדר שהוא פרשת שקלים או ר' ת ניסן שהוא פרשת החודש
אומרים הקדיש על הס' ת השנייה מפני שקורין להשלים למפטר
הקראים גם בס' ת השני ולפיכך במקום שאין קורין בשבתות השנה
אלא שבעה לא יקראו בס' ת הראשונה רק ששת והשביעי יקראו בס' ת
השני והאומרי הקדיש של הס' ת השני עם השלישית יחד שפניחין
אצלה וכן בש' ת שקורין ג' ס' ת אומרי הקדיש על השני שקראו
בה הראשית ומכח אח' כ השלישית אצלה ואומרים הקדיש על שתיהן
יחד ואין פניחין אצלה גם הראשונה לומר עליה הקדיש כל השעם
ששום בראשונה כבר קראו והכל יודעין שהקדיש חוזר גם עליה
אבל בשלישית עדיין לא קראו בה שהמפטר יקרא ממנה אח' כל כך
צריכה להיות אצל ונשיח חזר הקדיש גם עליה אע' פ' עדיין לא קראו
כה כי לא צריכה לה קדיש בפני עצמה משום פירוש ציבור כל -
ובן הדק ברה פכת כשהל כחול אומרים הקדיש על השנייה ואין
מחוק הראשונה אצלה :

כה ככר כחבר פעמים דק' לעולם תודי קודם וילפוח מקרא
כדאיתא לעיל סיפן הרפ' ד לפיכך כשמוציאין ספרים קורין
בראשונה חפרש של השבוע שהוא תדירה ובשנייה ר' ה שהוא תדיר
מענין השלישי כגון חס' כ והפרשת ולעולם מפטרין בענין שקראו
בסוף כנו בחנוכה שקורין של חנוכה בשלישית מפטרין בכירות
דגדיה וכן שקליה הפרשה שקלים בן ז' שנים וכן בפ' החדש קורין
בשלישית החדש הזה ומפטרין בא' לחדש כשיש כ שבמות בחנוכה
מפטרין בשבת שנייה ועם חירום :

כו כתוב בליקוטוס דסנהגיס ח' לעולם כשיש ב' סדרות יחד
מפטרין בשנייה חוץ מאחרי סות וקדושים שמפטרין בהלא
כבני כושים שהוא נרשם לאחרי לפי שהתפוס מיידי בתועבות
ירושלים שייך לקדושים וכשחולקין אחרי וקדושים מפטרין הלא
כבני כושי לאזני התשפוס לקדושי כדפירשתי לעי דאוחתועבות
שנאסרו כפ' קדושים נכרו גם כן בהתשפוס עכ' להאמת כי כן הוא
בכרדי פרק בני העיר וכבר דחקתי בפנים בסיסחז' ג' לכתוב שעם
על אותו המנהג אבל נ' ל באמת שאינו פנהג נכון כי נ' להבא והחם
שעות סופר הוא במקום שכתוב כאן חרף מאחרי וקדושים שמפטרין
כהלא כבני כושים ראוי להיות שמפטרין בהתשפוס חדא דהא לפי
ההקדמה שהקדים וכחב דלעולם מפטרין בשנייה הוי שעמא משום
דסליק מינה וא' כ' ה' כ' כ' חלוקים מפטרין התשפוס לקדושים
משום דשיך לקדושים כמו שכתב אח' כ בפירושא כלמה לא נפטר
גם אותה כשי' יחד כיון דשייכ' לשניה דסליק מינה ועוד פאי
לפי דקאמר לפי שהתשפוס מיידי בתועבות ירושלי שייך לקדושים
אדרבה משום טעם זה היה לנו לאומרה גם כשהן כפולות להיות
חוזרת על קדושים דסליק מינה לא לפי דכבני כושים כולל שתיהן
ח' ל' לבך נ' ל דגרסינן הכא ובמרדכי שמפטרין בהתשפוס שהוא
נרשם לאחרי לפיכך כמו שכן הוא בכל הדפוסים שראפנו התשפוס
לאחרי והלא כבני כושי קדושים עכ' ל' שעות גמור לפי שמפטר
הלא כבני כושי כשהם סדרות יחד רק בהתשפוס להם להפטר
הכלל הנמסר לעולם קשיש ג' סדרות כו נמסר בסתם וכתל בל

הסדרות וכאן נאמר לפדן מן תכליות גמקום שנ' בהן חרף כוים
באחרי וקדושים מפטרין כשהם יחד באותה שפמפטרין לקדושים
דהא סליק מינה ופה שנמסר חוץ מאחרי וקדושים הוא ג' כ' אמת כי
הוא נמסר על החומשים הכתובים בספרים הישנים ואחר כך נדפסו
הדפוסים אחריהם שרשמו התשפוס לאחרי כמו שכתב בפירוש
בהקדמת המנהג שהיה כתוב כן בספר ישנים כי הם היו מפטרין
התשפוס לאחרי וכני כושים לקדושים ועל אותם החומשים נמסר
לחם שנאחרי וקדושים מפטרין בראשון כי נ' כשהיו חלוקים
מפטרין אות' כן בדין עד שכל בעל המנהג סהר' א' שיר' א' ז' ונ' ג' ונ' ג'
הענין ותקן כבני כושים לאחרי והתשפוס לקדושי משום דהתעבות
שנאמרין בה נכרו כולם בקדושים אחר שנתפוס המנהג כדעת
בעל המנהג הזה התשפוס לקדושים וכושים לאחרי והתלפירים
ברא' במרדכי שכהם רבקות יפטרין בראשונה שעו וחשבו שאותו
הכלל נפס על המנהג שחוקו המנהג הזה לפי' שעו והפטרין כשהם
דמק' בהלא כבני כושי כי לא ידעו שהמסור שקבלו נפס על הדפוס
רק על פנתהם ופתו כך נתפוס המנהג של השעו עד שקצ' המדפיסין
האחרונים כשהגיהו דפוס המנהגים ולא הבינו הדבר שעו והגיה
השעות ורצו לבאר דבריהם הדפוסו כי אור מופעה וכחכו נמקום
שדף להם דפוס' פלה בראשונה ר' ל' שהיה להם לדפוס חוץ מאחרי
וקדושים שמפטרין בראשונה והיה פירוש מלת בראשונה התשפוס
שהיא בחוכת בחומשים בראשונה והם שעו והדפוסו במקום מלת
בראשונה ג' מלות אחרות לתוספות ביאו והדפוסו בהל כבני כושים
שחשבו בדעתם שהיא הראשונה מפני דשייכ' לאחרי ושעו כי אינה
אלא התשפוס וזה כל ברור ופשוט ונכון :

כז כשפסחו ומסעי חלוקים אן בודאי יבא פנחס קודם י' בתפוח
ואז מפטרין דברי לפסחות ושמעו למסעי וחזון לדברים ואז
מפטרין לפנחס ויד י' יהיה א' אליה דשייכ' לפנחס ק' ל' פנחס
הוא אליה ועוד דכתיב בה קנא קמתי כמו שכתוב בפנים בקנאו את
קנאחי ואפרינג' שמי שאמר זה שחדג' לשונו כך היה מפני
שכל כונתו היתה לקנאתי צבאות ר' ח' אלול שחל בשבת מפטרין
בהשמי כסאי מן השע' שכתבתי למעלה ס' חקס' ש' אבל כשהל ר' ח'
בא' בשב' ת' א' שפטרין פחר חדש כי אין הפרשה סחר חדש דותת
נחסת ציון שאין בסחר חדש שום חספה כמו שהיא בהשמיס כסאי
כת' כתפוש המנהג שמתענין ג' תעמות ציבור בשכ' כדי שיעל'
לכל חדש יום א' וקורין בהם רחילי ש' אומר ענינו בן גואל'
לרופא שחרית ופנה רחילי א' א' עגום כשחכית שפא יאחזוהו בולטוס
גלאיכל להתענות אבל כש' לינא למחשלהכי טאם יאחזו הכלם'
אחרי ישאחרים שיתענו והיא מתפלל בשביל כל הצביר והיחיד
שמתענה אגמר ענינו במסכת כשופע תפלה קודם כי אתה שום ואינו
אומר בענינו בסוף כי אתה הענות בעת צרה רק כשיעל לבי אתה
הענות בעת צרה יתחיל ויאמר כי אתה שומע תפלה וגום כדי שיבא
טעין החתופה סמוך לחתופה שיהתום כאי' שומע תפלה ושמפטרין
דרשו במסכת ומברכין עד מגן דוד - וכתפלה במסכת אומרים ברכת
כהנים כיון שאינו זמן שכתות שהרי התענו - ובס' ב' שהוא מהם כמו
שיתבאר אין קורין וחיל רק במסכת גלא בשחרי דכיון דאי קרי מועד
אין לומר וחיל ועוד דפ' ונרשעם היא חת' פוען המאורה ב' ביום -
נאלו ח' ה' ב' הענות בה' ב' דמרחשון ודאזר - וי' בתפוח - וס' ב' -
ת' ג' ר' כ' וי' בשבת - ותעטת אסתר - ועוד נהגו להאסף תענית
ככ' ש' באלול אבל לא קבעהו לתענית ציבור לקרות וחיל ולפ' ענינו
פפני שהוא כגד חדש העיבור הבא לפרקים - ובי' ע' פ' שהוא
א' ענינו בתפלה שכבר קבעו בו בחמתרבה ענינו עניות בלא ענינו
וכהעיה באב אומר החזן ענינו בשחרית כמו בשאר תעניות ובספחת
גם הצבור והיחיד ואופרים ענינו גם נחס בבונה ירושלים בתשעת
באב אחר ערבית קודם איכה אומרים קדיש שלם עם התקבל שעדיין
לא קראו איכה שכן בו סתם תפילתי ומה כך מברך בנחת על מקרא
מגילה בהכנות ואגילות ואומראיכה וקנינת ואחר איכה וקינו אומר
ואתה קדוש וקדיש בלא התקבל שאין צריך לו שהרי לא אמרו אחר
הקדיש הראשון תפלה י' ח' ולסחר בשחרית א' א' התקבל אפילו אחר
תפילתי ש' שכבר נאמר באיכה סתם תפילתי ופדל' בסדר קדוש ואני
נאת קרית שאין לישור גרית התורה ג' כאב :

❀ ❀ סימני הפסח ❀ ❀

סימני לבוש השני והוא לבוש הדגור

סימני לבוש הראשון והוא לבוש התכלת

<p>סימן דמב סימן שסו סימן טצו סימן תה סימן תיז סימן תדש סימן תצת סימן תקל סימן תקן סימן חקסב סימן חקפא סימן חרד סימן חרקה סימן תרטה סימן העד סימן תרש</p>	<p>א הלכות שבת ב הלכות עירובין ח הלכות תחופין ך הלכות עירובי תחומין ס הלכות ראש חודש נ הלכות פסח פ הלכות יום טוב ק הלכות חול המועד קל הלכות תשעה באב קכ הלכות הענית קכז הלכות ראש השנה קכח הלכות יום כפור קכט הלכות סוכה קל הלכות לולב קלג הלכות חנוכה קלד הלכות פורים</p>	<p>סימן א סימן ב סימן ח סימן ך סימן ס סימן נ סימן פ סימן ק סימן קל סימן קכ סימן קכז סימן קכח סימן קכט סימן קל סימן קלג סימן קלד סימן קלז סימן קלח סימן קלז סימן קלז סימן קלז</p>
---	--	--

❀ ע"י הפועל העוסק במלאכת הקודש ואיים בריהווא לייב זל פרעסינ ציהור מקק פראג הבירה ❀

❀ וע"י הפועל העוסק במלאכת הקודש התעזר בחסיה נקרא פייהל בר ר' ססה דרשפש מקק פראג הבירה ❀

❀ ועל ידי הפועל במלאכת הקודש הפרעסינ ציהור ישטכר בר ישטכר כ"ץ דצ'ל ממשפחת הגרשוני ❀

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש התעזר סנחב הנקרא פענרל בן היקר כפר הרשר בן ר' פענרל ר' לאויס זל מקק פראג הבירה

